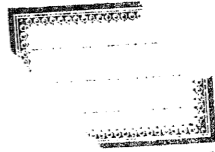
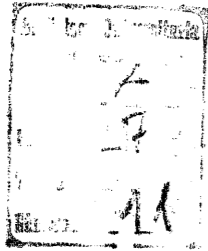

17. a. 1-

- 4 -

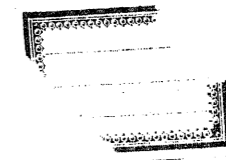
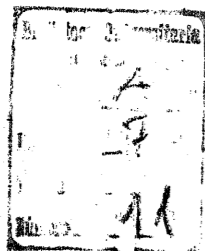
32-23

1 482 10

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36

17. a. 1-

- 4 -

2
32-23

82-10. 090

HISTORIA GENERALIS

PLANTARVM,

In libros XVIII. per certas classes artificiose digesta,

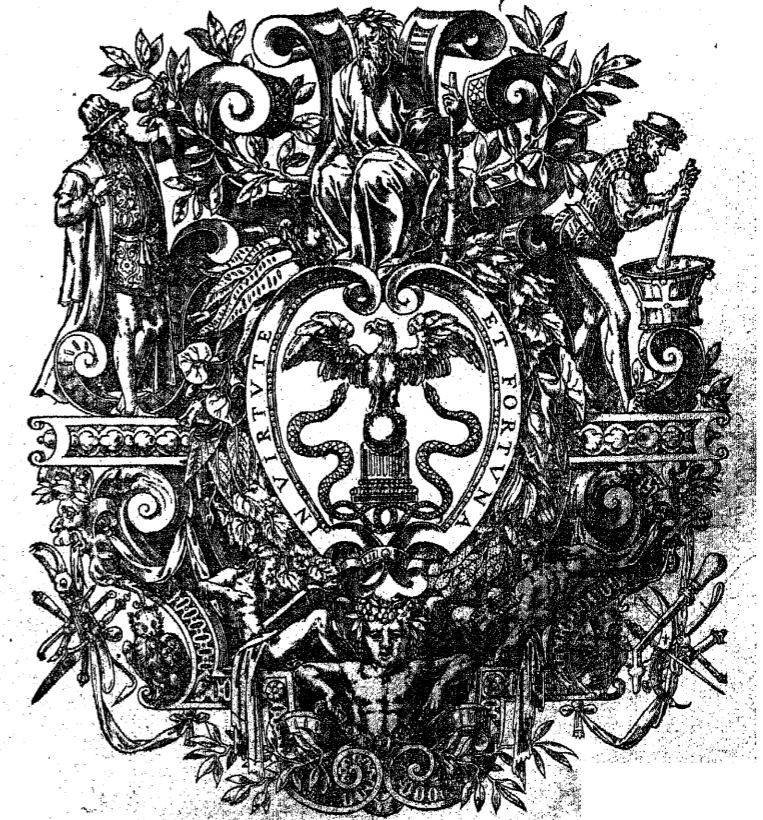
Hæc, plusquam mille imaginibus plantarum locupletior superioribus, omnes propemodum quæ ab antiquis scriptoribus, Græcis, Latinis, Arabibus, nominantur: necnon eas quæ in Orientis atque Occidentis partibus, ant. seculum nostrum incognitis, reperta fuerunt, tibi exhibet.

M

Habes etiam earundem plantarum peculiaria diuersis nationibus nomina: habes amplas descriptiones, è quibus singularum genus, format, ubi crescant & quo tempore vigeant, natium temperamentum, vires denique in medicina

B.E

De la comp^{te} de Jesus de Granada. proprias cognosces.
Adiecti sunt Indices, non solum Græci & Latini, sed aliarum quoque linguarum, locupletissimi.

LUGDUNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM

M. D. LXXVII.

Cum Privilegio Pont. Max. Cæsareæ Maiest. & Christian. Galliarum Regis.

ILLVSTRISSIMO
AC POTENTISSIMO
PRINCIPI CAROLO
EMANVELI DVCI
SABAVDIE.

ANC Plantarum historiam, qua nunc tandem, si non perfecta, at certè perfecta proxima in publicum est proditura, non abs re Celsitudini tua dicendam existimaui. Quum enim ut paternis vestigiis in aliis quibusque praeclaris rebus insistis, ita etiam eius exemplo, cognitionis omnium qua uniuersa natura complectitur, desiderio accendaris, hac autem qua plantas describit, vel primum (praesertim si, quantam rei medica utilitatem affert, spectemus) locum inter illa teneat: fieri non potest quin gratissimum tibi sit ingens istud volumen, quo ditissimus ille & pretiosissimus thesaurus continetur, praesertim quum non, ut aliis antea editis eadem de re libris, magna tantum eius portio, sed aut totus, aut penè totus eo includatur: adeo ut de isto volumine id quod de nullo haecenus, pradicari possit, tam multarum stirpium tam accuratam, & exactam descriptionem continere, ut (sicut paulò ante dixi) si non ad perfectionem peruenisse, saltem ad illam proximè accessisse dici queat. Quod à me taceretur tamen, nisi ex collatione cum aliis manifestum fore, & quos celsitudo tua secum habet medicina & nominatim rei herbaria peritissimos viros, id ei testaturos scirem. Habebunt autem quicumque hoc fruuntur libro, etiam quod potentissimo illi & modis omnibus maximo Regi Philippo, socero tuo, gratias agant. Ex remotissimis enim terris, nondum ante seculum nostrum cognitae, & quas partim ipse, partim inuictissimus Imperator, Carolus quintus, eius pater, subiugauit, allatae non paucae stirpes fuerunt, quarum haud magis quam illarum terrarum notitiam quisquam habuerat: quum tamen ex nonnullis earum (de stirpibus loquor) praesentissima peti remedia videamus. Nec verò planta tantum sed alia etiam multa inde prodierunt, antea prorsus incognita, quamuis inter naturae diuitias, ut magis secretas, ita etiam insigniores, numeranda essent. Huiusmodi autem opulentiæ natura quis inter omnes Christianos Principea

patre tuo studiosior, quis eius cognitione instructior extitit?

Verum ut ad eam historia natura partem, quam tibi nunc offero, reuertar, sicut eam alia nulla esse inferiorem patri tuo persuasum erat, ita quin idem tibi persuaseris, minimè dubito: ac profectò, quemadmodum herba qua Gentiana vocatur, Gentij Illyrici principis nomen immortalitate donauit, ita vel hanc plantarum historiam nomen tuum immortale reddiuram credibile est. Quoties enim à posteris mentio eius fiet, tui, cui dicata est, memoria renouabitur: quin etiam erunt fortassis qui eam hac ipsa dicatione à ceteris omnibus superioribus distinguant: etiamsi alia multa habeant, quibus insigne discrimen possint inter hanc & illas ponere. Nec verò Adrianus Imperator non & ipse huius libri editionem, sibi nuncupatam, valde hilari vultu excepisset, summòque favore prosequutus fuisset, quantum conicere ex eo licet, quod de illo literis Athenæus prodidit, magna seq. digna liberalitate eum esse remuneratum à quo herba lotus oblata fuerat, qua florem inusitatum, id est pro candido rubrum (qualis rosa est) progenuerat: necnon illum qui hanc nouitatem versibus celebrarat. Quominus mirari quenquam decebit, me Celsitudini tuæ dicare librum hunc ausum fuisse: quum vel ea qua de hereditario illius in literas amore, easque nominatim qua illa opum natura arcana nobis pandunt, per multas regiones sparsa est fama, ad hoc me incitare debuerit: simulque ad precandum Deum Optim. Max. (sicut & precor) ut illum diutissimè incolumem seruet, & nouis in dies munificentia benignitatibusque suis donis locupletet. Lugduni, Cal. Iulij: anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto.

Tuæ Celsitudini deditissimus,
GVLIELMVS ROVILLIVS.

GVLIELMVS ROVILLIVS

LECTORI SALVTEM.

649

IGESIMVS annus est, benigne Lector, & eo quidem amplius, cum ingressus musæum Iacobi Dalechampij, insignis ætate nostra Medici, grande volumen eum præ manibus habentem reperi, quamplurimis stirpium figuris conspicuum. Raras illas, exquisitas, & nõdum vulgatas contuitus, additis descriptionibus explicatas, & apto, ut argumētum poscebat, ordine dispositas, ingenio genioque meo inuitatus (semper enim fui, ac etiamnum sum, ita publicæ utilitatis appetens, ut in iis obeundis quibus omnium commoda procurentur, nec labori parcam, nec sumptui) arbitratus sum operis magni tanquam infantiam ac principium id esse: statimque alia atque alia mecum reputaui, sed hoc præcipuè, nihil iucundius esse ac optabilius, quàm naturæ & facultatis plantarum cognitionem: seu voluptatem nobis ipsi proponamus, seu illorum quæ nostris malis subueniunt, præsentem supellectilem. Quid enim magis nos exhilaret, quàm aspectus pulcherrimorum (ut ita dicam) aulæorum, & tapetiorum, quæ natura, omnium architecta & parens, ubiq; strauit in suis latifundiis, ut admiranda forma, & speciosa varietate colorum, radicis, caulis, ramorum, foliorum, floris, fructuum, nostros oculos pasceret, ac reficeret, spectaculo quidem ornatissimo, & instructissimo, quod vel etiam maximè squalidos, rusticos & incultos homines alliciat, & delectet? Necessariam porro esse hanc scientiam ad tuendam vitam, & morborum infestorum nobis curationem, multis disceptandum non est. Satis id docent vel mutæ ac rationis expertes animantes, quæ instinctu naturæ medentur sibi, remediisque profutura discernunt ac deligunt. Hæc igitur cum animo diu ac multum voluisssem, constans quædam incessit voluntas tantum opus aggrediendi, nouum ferè illo tempore, cum eius fundamenta Fuchsius, Dodonæus, Tragus, Lonicerus, & aliquot alij iecissent, sed exiguo plantarum numero contracto, & rudiore imaginum forma, nullaque totius operis artificiosa partitione, quæ diuisam materiam in suas differentias & classes distingueret. Cum ergo decreuissem omni cura id quod meditabar perficere, & magnam mearum fortunarum partem in eam rem impèdere, ad promouendum eum conatû, multis opus fore prouidi: ac primùm quidem,

A D L E C T O R E M.

industria hominis docti, qui huic negotio præfectus omnia ritè administraret. Propitia fortuna, hoc animo versanti mihi occurrit Ioannes Molineus, dum vixit, famosus medicus, Guilielmique Rondeletij, medici præstantissimi, & in examinandis plantis exercitatissimi, alumnus, discipulus, & per annos multos conuictor, homo laboris indefessi, & cuius ob tersam puritatem oratio mirificè omnibus arrideret. In hoc totus probus ac eruditus ille vir incubuit, singulari fide ac sedulitate, plurimum adiutus subsidiario consilio Dalechampi, qui vltro de singulis eius commentationis partibus ecquid sentiret, exposuit, ac liberaliter commodauit quidquid iam imaginum, & historiarum collegerat. In sperata hæc opportunitas virgula diuina cum obrigisset, pensitans mecum, id opus augeri in infinitum posse, aggestis plantis, quas alio solo & cœlo quam nostro genitas nobis iis explorandis dediti homines suppeditarēt, (non enim, vt inquit Poëta, terræ ferre omnes omnia possunt) amicos meos, quos equidem non paucos habeo, rogavi, Africanos, Hispanos, Italos, & qui in orbis remotissima loca ferè quotidie nauigant, vt ex regionibus illis quas adeunt, aut in quibus degunt, ignotas adhuc nostris gentibus plantas, ita vulgas vt non discerptæ & laceræ sed quàm maximè fieri posset integræ & illæsæ essent, ad me mitterent. Quod (nisi me plus satis amo) prosperè successit, acceptis illorum beneficio plantis certè quamplurimis, spectatu dignissimis, nec passim obuiis.

Prospècta hæc cum iam essent, & nihil aliud superesset, quàm, quod aiunt, operi manum admouere, eos qui plantarum simulachra delinearent, ac sculperent, & hic, & vbicunq; habitare rumor erat, peritissimos, gnavissimos, ingeniosissimos, nulla prorsus mercedis habita ratione, quantumcunq; modum excederet, aut acciui, aut absentes operam in id nauare iussi, hoc tantum imperans, vt illorum minimè esset fallax imitatio, & quæ repræsentarent, imaginis veritate ac venustate cernentium oculis approbarētur. Iis qui huius rei scientes & gnari sunt, haud difficile aestimare fuerit, in tantum numerum tabularum, quæ pictæ & incisæ sunt, quantam pecuniæ vim profundi oportuerit, & quantum molestiæ patienter deuorari, vt continuaretur is labor, & ad finem perduceretur ingens libri moles: cuius editionē cum incredibili dolore, & graui damno meo, in longum tempus distuli, tribus diuturnis morbis, periculosis, minacibus, vexatus, & quadam velut remora impeditus: è quibus, Deo iuuante, & felici medicorum auxilio, tandem euasi, sed ita lassus & fractus, vt tardius quàm cupiebam, alligare me huic pistrino valuerim.

Interim autem dum inuitus moror, & procrastino, è multis officinis prodierunt eiusdem argumenti libri, eiusdemque apparatus, ab egregiis doctrina viris emissi, vtilitati publicæ addictis oppidò, & alioqui perspicacibus, ac minime pigris: quidam, breues, instar tumultuariæ cuiusdam scriptiois festinati: quidam non exiguum earum numerum habentes. Primum autem inter illos omnes locum primamque laudem Andream Matthiolum obtinere fatendū est: verum ne illius quidē opus me ab eo quod

A D L E C T O R E M.

quod destinaueram, deterruit ac depulit. Id verò fuit, generatim & in vniuersum omnium plantarū quæ innotuerunt memoria nostra, à medicisque & herbariis memoratæ ac celebratæ fuerunt, historiā ad posteros transmittere, velut thesaurum omnium quæ ad æuum vsque nostrum traditæ sunt, & quum cæteri omnes indigestos quosdam earū cumulos nobis proposuissent (siquidem nec Matthiolo alium quàm ipse Dioscorides ordinem tenere licebat) eas contrā in certas classes artificiosè distribuere. Quæ res certè multum huius cognitionis cupidus, & candidatos leuabit: quos in tanta multitudine librorum & tam confusa quærere tædet quæ vestigant. Nec verò est quod quisquam requirat plantarum imaginibus prorsus iconicis expressarum descriptiones fusiores & accuratiores nostris quas singulis figuris apposuimus. Sunt enim eiusmodi nostræ, vt ex iis cogniturus sit Lector vniuscuiusque genus, formam, vbi crescant, quo tempore vigeant, natiuum temperamentū, quinetiam proprias in medicina vires. Adde quòd in singularū propemodū historia, authorum de illis loci citantur ac expenduntur, quinetiam alij aliorum collatione explicantur: aut, si pugnare inter se videri possint, cõciliantur. Sed & quæ corrupta sunt restituuntur, & variæ lectiones aut cum iudicio excutiuntur, aut obiter saltè indicantur. Non mirū est autē tot hac de re libros antea prodisse, quum emergeret in dies quod auctariū esset: eorum præclara laude scilicet, & existimatione qui de suo symbola conferebāt. In horum studiorum æmulatione dum eiusdem cõsilij rationibus plures insistunt, sunt qui vel lucri spe capti, vel honoris leuiusculi ambitione ducti, quod ex aliis mutuati sunt, furtimue surripuerunt, sibi vendicent. Hoc profectò vitium nunquam non mihi turpe fuit, ac odiosum, vt qui nec inuidus sim, nec gloriosus, ac ne quæstus quidem auiditate ardeam. Gratissima sanè hucusq; vel iam à puero, mihi fuit modesta simplicitas, quæ publicæ vtilitati ac omnium desiderio potiùs inferuiat, quàm priuatis commodis, neminēque fraudet ac spoliet illa quam virtus eius meretur, gloria. Itaque plagij crimen istud perosus, vel (vt loquar mollius) nimiam versutæ mētis istam calliditatem, nihil alienum mihi arrogavi: imò, si quæ plantæ figura elaborata iam, præsto fuit, quam ostenderit alius postea, vtramque, meam nempe, & illius, apparere volui, ne quæ inuidia glisceret, nec locus esset conuestioni, ac denique maledictis quæquam ne mecum certaret, ac impotenter veluti digladiaretur: simul etiam, vt intelligerent excellētes illi viri, quorum scriptis fruimur, postquam hoc primum institui, quanta cum vigilantia & sollicitudine in hoc negotio me gessi, prius quàm eò cogitationes suas intēdissent, aut quidquam designassent. Adicio & his nonnullos, dum iter hac facerent, conspecta magna parte imaginum ad vsum iam absolutarum, & expressarum, animaduersòque illarum ordine, positu, & collocatione, ac quibus Theophrasti, Dioscoridis, Cratenæ, Plinij, Apulei, nomenclaturis earum appellationes conuenirent, de hoc quod maximè cõtrouersum est, velut arbitros pronuntiasse, illis tacitis à quibus didicerūt: bello quidem astu,

A D L E C T O R E M.

ut est temporum nostrorum mos, aut, quod verius est, licentia, & prauitas, quam tamen auerfatur purus & sincerus animus, si Plinio credimus, ingenuum esse profiteri per quos profecimus.

Erit autem fortassis, qui miretur, vel etiam reprehendat, quòd post vltimum librorum, earum stirpium adnexa sit appendix, quarum in aliis historiae segmentis congruens sedes fuisset. Atqui nec inusitatum hoc est, nec inauditum: sed multorum exemplis hoc excusare licet. Ac sanè optima voluntas & perpetua mea, communicandi cum omnibus quidquid penes me fuerit, declarari non potuit manifestius. Continet enim appendix illa plantarum effigies aliquot, aduectarum è Syria, & Libano monti conterminis locis, quas suppressere & occultare, atque in alteram editionem polliceri potui, vt habendi legendique desiderium lectori vehemens excitaretur: sed non mihi visum est eum sic inescare, vanisque lactare promissis. Irritat famem qui panem frustulatim præbet. Satius ergo putauit, assuto hoc veluti panniculo, satisfacere lectori, nec eum suspensum tam inani & longa specula cruciare. Hoc enim qui faciunt, ineptè (vt reor) ac stultè illudunt aliis.

Quinetiam, postquam in lucè hoc opus nostrum prodierit, ita studiis illorum qui cognitionis plantarum sunt cupidi, consulere statui, vt iam nunc omnibus, in hac doctrina prouectis, & alioqui bene erga hominum genus animatis, denuntiem, quæcunq; obstinato labore suo & improbo fuerint consecuti, ea si mihi committere, vt excudantur, velint, id me alacriter suscepturum, & sanctissima fide, promptissimaque diligentia præstiturum: ac ne illa quidem in aliam editionem reseruaturum, sed in secundam appendicem (quæ seorsum vendi possit iis qui iam volumen istud emerint) coniecturum.

Ceterùm dissimulare nolo, futurum fortasse vt errata compluscula in his libris deprehendantur: alia quidem haud ita magni faciunda, maioris alia momenti, quæ à comi & minime aspero lectore peto, vel clementer ignosci, vel mitius damnari. Homines sumus, ad errandum proni, ac sæpe in his quæ agimus, cæci, vel hebetes: & non ignorant quibus aliquando res fuit cum prælo typographorum, etiam obseruantissimis & cautissimis vix delicta hæc posse vitari. Tales cum sumus, quod nostræ conditionis ac fortis est, lenius carpere & fastidire vnusquisque debet. Totis ego viribus & omni ope, operaque sum adnixus, vt admitterentur quàm paucissima, quibus esset danda venia, & selecta, quæ peccata sunt, vt offendi, sic indicaui: si quid me tameneffugit, humanitate atque

benignitate præditum lectorem obtestor, & obsecro, vt

(quod facile ab eo impetratum iri confido) rem tam

nihili prætereant, condonet, nec summo iure,

quod summa iniuria est, omnia

persequatur, & exigat.

Vale.

IN HANC GENERALEM STIRPIVM

HISTORIAM EPIGRAMMA

docti cuiusdam viri.

*Stirpifera historias natura vidit vt orbis,
Telluris stupuit omniparentis opes.
Historia magis attonitus reddetur ab ista:
Nam cumulis cumulos addidit ista nouos.
Quanto imperfectis perfecta excellere constat,
Gratia tanto isti debita maior erit.*

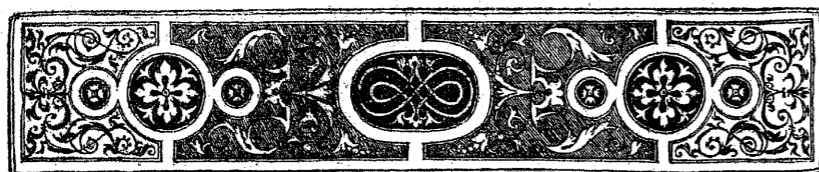
A L I V D.

*Quid primum hic, Lector, vel quid mirabere summum?
An quòd opum tam sit natura benigna suarum?
An quòd terra eius tam promptè iussa capebat?
Anue imitatricem natura suspicis artem,
Quæ pictrice manu nostros deducit in orbem,
Totum oculos, secreta illis & cuncta reuelat?
Anue obfirmatos potius mirere labores,
Circa opus exhaustos tantum, serè tempore tanto
Quanto Mars Priami vexauit Pergama Grauius?
Immo aliud longè est miratu dignius istis:
Terra salutiferas quòd quum tot germinet herbas,
Tot morbi nequeant vllam reperire salutem.*

Α Λ Λ Ο.

Παντοίαις κλισίαις φυτῶν διαδαλμασι γαίην
Πότνα φύσις, κρείοντι Θεῷ ἐπίηρα φέρουσα.
Ἄλλ' ἀγνωστος ἦν τῶν δὲ ἔργων διαδαλοέντων
Πλείστη μείρα βροτοῖς, καὶ μαστ' ἀθροῖα περ ἑμῶν.
Νῦν δ' καὶ ἀγνωστοῖς ἀπαροίθην ἐκδύτο γαίης,
Ἡ δ' ὁ τοῖς βίβλος φυτὰ πάγκαλα ἡμῖνσι δάξαι.
Ὅτ' ἐπὶ πόλεις πολέμοιοι ἄσων λυκάωνος ἔτ' ἔσαν
Τάχως, ἐν ᾗ φύσιος νῦν τοσάδε γαίματ' ἀνέκει.
Ὅτι χάριν οὐκ φύσιος τοσάτοις γαίμασιν ἔξει,
Θαυμαστῶ ἔχεται καὶ τὰδε πονήματι τάχως.

IN HANC

INDEX LIBRORVM HISTORIAE
GENERALIS PLANTARVM.

1649

Lib. I.	<i>De arboribus spontè in Syluis nascentibus.</i>	fol. 1
Lib. II.	<i>De fructibus in Dumetis & Frutetis sponte nascētibus.</i>	119
Lib. III.	<i>De arboribus qua in Viridariis & Pomariis coluntur.</i>	285
	<i>De segetibus & leguminibus, ac qua cum iis in Agris nascuntur.</i>	371
Lib. IIII.		371
Lib. V.	<i>De oleribus & herbis in Hortis nascentibus.</i>	517
Lib. VI.	<i>De plantis Umbelliferis.</i>	688
Lib. VII.	<i>De plantis flore placentibus.</i>	791
Lib. VIII.	<i>De plantis odoratis.</i>	877
Lib. IX.	<i>De plantis in Palustribus prouenientibus.</i>	983
Lib. X.	<i>De plantis in Asperis, Saxosis, Sabulosis & Apricis nascentibus.</i>	1097
Lib. XI.	<i>De plantis in Umbrosis, Vdis, Vliginosis & Pinguibus locis prouenientibus.</i>	1208
Lib. XII.	<i>De plantis ad Mare, & in ipso Mari nascentibus.</i>	1359
Lib. XIII.	<i>De plantis aliis innixis scandentibus.</i>	1401
Lib. XIIIII.	<i>De Carduis & aliis spinosis aculeatisque plantis.</i>	1435
Lib. XV.	<i>De plantis Bulbosis, Carnosis radicibus, & geniculatis.</i>	1491
Lib. XVI.	<i>De plantis Catharticis.</i>	1626
Lib. XVII.	<i>De plantis Venenatis.</i>	1707
Lib. XVIII.	<i>De plantis Peregrinis.</i>	1749

SVMMA PRIVILEGII
SIXTI PAPAЕ V.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM. Cum, sicut dilectus filius Gulielmus Rouillius bibliopola Lugdunensis nobis exponi fecit, ille ad communem bonarum artium studioforum, & aliorum comodum quoddam opus suum, *Historia generalis Plantarum in libros octodecim distributa*, nuncupatum maxima sua impensa, multorumque hominum peritorum industria, & longo labore compositum à Magistro sacri Palatij examinatum, & approbatum imprimere, & imprimi facere intendat, dubitèque ne similiter ab aliis illud idem opus postea sine eius licentia imprimatur, quod in maximum ipsius Gulielmi præiudicium tenderet. Nos propterea eius indemnitati consulere volentes, ipsūque à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum ferie absoluentes, & absolutum fore censentes, eius supplicationibus inclinati, eidem Gulielmo ne prædictum opus per annos decem ab anno primæ dicti operis impressionis, à quoquam sine eiusdem Gulielmi, vel eius hæredis, seu ius ab eis aliter habentis licentia imprimi, aut ab aliis vendi, seu in eorum apothecis, aut alias venale, præterquam ab illo cui dictus Gulielmus, vel ut supra opus huiusmodi imprimendum commiserit, & licentiam dederit, teneri, aut haberi possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus inhibentes omnibus, & singulis Christi fidelibus præsertim bibliopolis, & librorum impressoribus in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediâtè, vel immediâtè subiectis, sub excommunicationis læsententiæ, ac etiam trecentorum ducatorum auri de camera pro vna camera Apostolicæ, pro alia accusatori, ac pro tertia partibus prædicto Gulielmo, vel hæredi eius irremilabiliter applicandorum, & amissionis librorum pœnis toties ipso facto, & absque alia declaratione incurrendis quoties contrauentum fuerit, ne intra dictum tempus decem annorum, ut supra, dictum opus sine eiusdem Gulielmi, vel hæredis prædicti licentia imprimere aut alias tenere audeant. Mandantes propterea vniuersis venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, eorumque Vicariis in spiritualibus generalibus, & in statu Romanæ ecclesiæ Legatis, Vicelegatis, & Gubernatoribus, ut quoties pro dicti Gulielmi, vel hæredis parte fuerint requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus, eidem Gulielmo vel hæredi suo prædicto efficaci defensionis præsidio assistentes præmissa ad omnem illum vel hæredis sui requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras Ecclesiasticas, ac alia iuris remedia auctoritate Apostolica exequantur: inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis: & insuper quia difficile foret præsentibus ad quælibet loca deferri. Volumus & eadem auctoritate decernimus illarum transumptis vel exemplis in ipso opere impressis, plenam & à data præsentium eandem prorsus fidem vbique in iudicio, & extra adhiberi, quæ præsentibus originali adhiberetur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die septima Maij. M. D. LXXXVI. Pontificatus nostri, Anno secundo.

THO. THOM. GVALTERVTIVS.

Summa Privilegij Imperatorij.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti publico edicto cautum est Gulielmo Rouillio cui & typographo Lugdunensi, & sancitum, ne quis cuiuscunque status, gradus, ordinis & conditionis, siue sit chalcographus, vel bibliopola, siue alius quilibet, quacunq; sacri Romani Imperij & ditionis eius fines patet, hanc *Historiam generalem Plantarum, in libros octodecim digestam*, nisi ipsius Gulielmi Rouillij aut heredum eius permisso, intra decennium eadem, aut alia minori forma excudat, aut excudenda curet, vendat ipse, aut cuiquam diuendenda mandet, aut denique excusa ab aliis intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines, vendenda importet, seu quouis modo distrahat manifestè vel occultè, vel quouis alio prætenu: alioqui sibi multam decem marcharum auri puri irrogatam sciat, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars ipsi Gulielmo Rouillio, aut eius heredibus, aut ab illis mandatum habentibus, cedet, præter librorum amissionem, quos per se idem Rouillius, vel per suos, vbiq; locorum nactus fuerit, adiumento magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas, vt latius patet in ipso diplomate dato Pragæ decimaquarta die mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimoquinto. Subsign.

MAXIMILIANVS.

Ad mandatum sacre Cæs. M. proprium.

A. Estenberger.

Extrait du priuilege du Roy de France
& de Pologne.

Les graces & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille marchand libraire de Lyon, d'imprimer ou faire imprimer, vne fois ou plusieurs ces presents Liures intitulez, *Historia generalis Plantarum, in libros octodecim digesta*: lesquels liures il a recouru avec grâds frais, mises & despenses, tant sur les pourtraicts & tailles des figures, que pour le recouurement d'icelles: & pource est faite defenſe de par ledict Seigneur à tous autres Marchands, Libraires, Imprimeurs & personnes quelconques, de non imprimer, vendre ni distribuer en ses pays, terres & seigneuries lesdicts liures, si ce n'est par le consentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & date que sera paracheuee la premiere impression: sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre cause d'ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entend que l'extrait d'iceluy estant mis au commencement dudict liure serue pour toute notification. Car tel est son plaisir, notwithstanding oppositions & appellations quelconques, comme plus à plain est contenu & declairé par lesdictes lettres de priuilege. sur ce donnees à Lyon le vingt vniemesme Ianuier, mil cinq cens septante cinq, & de son Regne le premier.

Par le Roy, à vostre relation,

Signé, MOREL.

Et scellé du grand seau en sire iaune à simple queue.

HISTORIAE OMNIUM PLANTARVM

LIBER PRIMVS,

Quo describuntur, atque pictæ ostenduntur, arbores sponte
in Syluis nascentes.

QUERCUS CAP. I.

PRISCI GRÆCI omne genus arboris *δρυός* Nomina appellatione intellexerunt, à verbo *δρύω*, quod est, erumpo, ac pullulo. Latini glandis nomine, omnem fructum complexi sunt, vt Iabolenus ait, exemplo Græci sermonis *τῆς δρυός*, apud quos omnes arborū species, *ἀκρόδρυα*, appellantur, vt *καρὰ τῆς δρυός* fiat dictio *ἀκρόδρυα*, quo verbo Caius omnem fructum significari dixit. Quæ etiā glandis appellatione apud scriptores intelliguntur, à Græcis *βαλάνηρα* vocantur.

Græcos, *δρυός* vocabulo omne lignum significare scribit Hermol. vnde Gerandryon pro vetere & ambusta quaque arbore accipitur, quasi vetus ramale, vt loquitur Perſius. Sed tam latè patentes significationes in angustius sunt adductæ, vt *δρυός* arborem omnem glandiferam tantum significet, & præsertim quercum. Glādem verò, vt ait Plinius, quæ propriè intelligitur, ferunt Robur, Quercus, Esculus, Cerrus, Ilex, Suber. *ἀκρόδρυα* propriè quæ in ambitu lignosum putamen habent. Verum glandiferas arbores Plin. vna voce comprehendi posse negat Latino sermone, quemadmodum Græco potest *τῆς δρυός*, & antiqua voce Saronos, à quo Saroniacus sinus, & Saro in Arcadia nemus trans Ladonem fluium, & sinus Saronicus, olim querno robore redimitus, vnde nomen, ita Græcia antiqua appellante quercum, quanquam Pausanias à Saronè qui post Altipum regnauit, sinum eum dici velit. Quibusdam, vt Theodoro Gazæ, Roboris appellatione contineri posse omnia genera videntur, non sine errore, cum Robur vna species sit duntaxat ex multis, quæ *δρυός* generi subiectæ sunt. Marthiolus etiam Dioscoridem *δρυός* nomine vniuersè quidem omnes glandiferas arbores comprehendisse existimauit, qua in significatione id nomen hîc à nobis vsurpatur. Latine verò Quercus, modò pro genere, modò pro vnica eius specie, sic dicta, quòd id genus arboris graue sit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat amplitudinem. Querquerum enim quidam graue ac magnum dici volunt. Ac primùm glandiferarum arborum, maximè Quercuum genera, & historiam tum veteres, tum neoterici variè distinxerunt, atque descripserunt. Nam vt Theophr. ait, *τῆς δρυός* genera constituunt Idæi, Hemerida, Ægilopa, Platyphylon, Phagum, Haliphleon, siue Eutyphleon:

In Coroll. c. de Quer. li. 1. Diosc.

Lib. 16. ca. 6.

Plin. lib. 4. cap. 5.

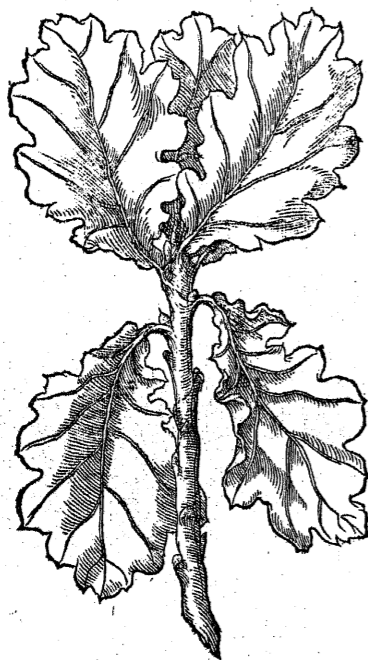
In cap. de Querc. lib. 1. Diosc.

Genera.

Li. 3. Hist. cap. 9.

2
Ibid. ca. 10. Macedones, Etymodrym, Platyphylon, Phagon, Asprin, Haliphæon. Genera glandium multa, inquit Plinius. Distant fructu, situ, sexu, sapore: Et, glandem, quæ propriè intelligitur, ferunt Robur, Quercus, Esculus, Cerrus, Illex, Suber. Hermol. roboris genera diuidit quadripartitò, in Quercum, Robur, Esculum, Cerrum, quæ Græcis illis respondent, Hemeridi, Ægilopi, Haliphæo, Platyphyllo. Vt sit Quercus hemeris: platyphyllos esculus: ægilops cerrus. Sed nunquid Haliphæos, Robur significet, nondum, ait, compertum habeo. Alij aliter ista digesserunt, atque explicauerunt. Qua de re quamuis tanta sit inter doctos homines dissensio, vt de ea decidere difficile sit, tamen ex iudicio & sententiâ Iacobi Dalechâpij Medici literatissimi, & in simplicium medicamentorū cognitione exercitatissimi, atque vsu peritissimi, primū de Quercus generibus, deinde de cæteris glandiferis arboribus dilucidè atque enucleatè dicam.

PLATYPHYLLOS Mas.

Quercus
genus 1.

PLATYPHYLLOS femina.

Quinque igitur sunt Quercus genera. Platyphyllos, Hemeris, Phagus, Ægilops, Haliphæos, quæ & Cerrus femina dicitur, & Farnia Italis. Differunt hæc folio, caudice, materia siue ligno, totaque ferè specie, præterea fructus sapore, magnitudine, figura, colore. Platyphyllos Idæorum & Macedonum, quâ latifoliam, verbū verbo exprimens Plin. interpretatur, Latinorum est Quercus, quæ pro specie sumitur. Gallorū *Chestne*, Italarū *Quercia*, Germanorū *Eichbaum*, Arbor est maximè omnium procera, si Ægilopè excipias, recto caudice, cortice inferna parte rimoso, scabroq; superiore læui cui subest albuurnū, quod cū animalis pingui cōparari potest, plurimis in orbem brachiata ramis, magnā innoxiamq; vmbra loco inducētibus: folio grādi, Cerri & Haliphæi folio latiore, carnosio, laterū anfractibus sinuosissimo in arbore vetusta, minus in ea quæ cæsa nouā frondem mittit, sed tū maximè lato, & spisso, summa parte obtuso, cū cadit nigrescēte potius quā flauescēte: glande mediocri, suis gratia, ob eam causam iis saginandis apta, cū à Phagi & Hemeridis glāde discesseris, dulci, non omnino quidem, sed si cū haliphæi & ægilops glande

Li. 16. c. 6.
Nomina
Forma.

GLANDES GLANDES
PLATYPHYLLI PLATYPHYLLI
perfecta. imperfecta.

glande conferas. Minus enim acerba & amara gustui est, calyce nullis aculeis horrido, sed pustulata tantum scabritia asperato. In summo ramorum cacumine ferè glans nascitur, breuior, extrema parte veluti depressa, ac retusa, aculeo, qui in summo fastigio glandis eminet, breuiore, & minus pungente: sæpè ternæ glandes simul coherent, aut binæ, rarò vnica prodit: pediculus eas sustinens, crassus & breuis, inde nascitur vbi ramo foliū adhæret. In vnus furculi capite plerunque videas hinc tres cōiunctas glandes, illinc duas, ac in proximo vnā solū, prout succus, earum alimentum, huc illuc sese magis spargit: radice longè latèque euagante: materia ad ædificia, dempta Haliphæo, pessima, ad cremandum quæ & carbonem faciendum inutili, sicut & Haliphæi, ac post illam terebinthibus carieque maximè obnoxia, vt scribit Theophr. Et paulo post. Materia Platyphylli improba: & dolata quidem omninò inutilis: rumpitur enim & labat: non dolata verò melior, & ob id ruduntaxat vtuntur. Improba etiam ad cremandum, & carbonem faciendum: nam omninò inutilis est eius carbo: exilit enim, & scintillar,

Li. 3. Hist.
c. 9. & 10.

ærariorum tantum officinis compendio, quoniam desinente flatu protinus emoriens parum absumentur. Verum hunc Theophrasti locum aliter quam in excusis Græcis Latinisque codicibus & legimus, & interpretati sumus, quia deprauatum illic esse existimamus. Scribit enim Ægilopis glandem *ἄσχηλον καὶ πικρόχολον* esse, id est, omnium pessimam, & amarissimam: ac paulò post Asprin fructum ferè adeo insuauem, vt eo nullum animal vescatur, demptasue, nec ea quidem, nisi alterius pabuli inopia: ex quibus efficitur eandem planè esse Idæorum Ægilopem, & Macedonum Asprin: sed quæ de Aspri sequuntur maximè repugnant: *μυχθηρὰ δὲ καὶ τὰ ξύλα*, &c. Id est, materia autem improba, & dolata quidem, & cætera, quæ suprâ retulimus. Quæ enim Aspris tam improba materia, & ad cremandum, & ad carbonem faciendum tam inutili esse possit, quæ rectissima, excelsissima, leuissima, & materiæ per longitudinem robustissima sit? eodem Theophrasti auctore. Quare proculdubio legendum, *μυχθηρὰ δὲ τῆς πικρῆς φύλλων καὶ τὰ ξύλα*. Id est, materies Platyphylli improba, sicut iam conuertimus, id quod tum ipsiusmet Theophrasti, tum Plinij autoritate comprobamus. Nam Theophr. hic ea repetit, quæ superiore capite de Platyphylli materia dixerat. Materia ad ædificia, dempta Haliphæo, pessima, ad cremandum quoque, & carbonem faciendum inutili, & c. Plin. verò quæ de Aspri hoc Theophr. loco perperam legebantur, ad Platyphyllon omnia refert. Ab hac proxima latifoliae proceritas, sed minus utilis ædificiis, carbone dotata, vitis obnoxia est: quam obrem solida vtuntur carbonarij, ærariorum tantum officinis compendio, quoniam desinente flatu protinus emoriens, sæpius recoquitur, cæterò plurimis scintillis. Idem è nouellis melior: id quod in Querno nostro carbone quotidie experimur. Nam qui ex truncis, aut crassiorum ramorum taleis fit (Gallis *charbon de quartier* dicitur) in igne crepitat, subsilit, non nisi continuo flatu acceditur, quo cessate, vel si non lignis facile flagrantibus assidue foueatur, conceptus ignis statim extin-

Lib. 4. Hist.
cap. 10.

Li. 3. Hist.
cap. 9.

Li. 16. c. 6.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM,

4
guitur : qui verò ex gracilioribus ramis fit (Galli *charbon de branche* nominant) vel ignem facillè concipit, vel exiguo raròque flatu accensum constantissimè alit, quousque in cinerem redigatur. Sed hic obiter ex vtriusque authoris supra positis locis delendæ, quæ diu inhæserunt maculæ. Nam in Theophrast. pro *οἱ ὅ περὶ μακεδονίαν τέτραρα γένη ποιόσι*, lege *πέντε γένη ποιόσι*, ut quinque sint, ut Idæis, ita & Macedonibus Quercuum genera: totidem enim mox enumerat, Etymodryn, Esculum, Platyphyllon, Asprin, Haliphlæon. In Plinio, pro, sed minùs utilis ædificiis, atque carbone dotata vitiis obnoxia, reponit, sed minùs utilis ædificiis atque carboni. Dolata vitiis obnoxia est. Sic enim Theophrast. ex quo hæc Plinius conuertit, *πελεκηθέντα μὲν ὄλωσ ἀρχαία*. Verùm ad Platyphylli historiam redeamus. Periti quidam herbarij Platyphyllon quam descripsimus, marem esse aiunt, fœminam verò genus alterum in saxosis & asperis locis ferè nascens, mare humilior, cortice in tenellis furculis rubescente, non ut in illo, albescente: folio minore, brevior, angustior, antrorsum magis acuminato, tam densis laciniis sinuoso lateribus, ut eminus crispum videatur, lætius & nitidiùs virente, glande pusilla, & strigosa. Talem profectò gignunt aprici lapidosique colles Allobrogum, aspectu nonnihil variam ob loci squallidi ariditatem. Cæterùm & in aliis quercetis fœmina quoque provenit, folio quàm maris brevior, antrorsum latiore, & magis obtuso, inferne pallido, cortice ramorum nigrior: glandibus minimis, in ramorum & furculorum vertice prodeuntibus, interdum fœnis, aut quinis, sæpè ternis, aut quaternis, rarò binis, rarissimè singularibus, quasi digito retusis, aculeo minimo, parùm è calyce prodeuntibus, sed ei firmiter adnexis. Platyphyllorum generi adscribenda etiam Quercus virens perpetuò, qualis in Thurino agro, vbi Sybaris olim fuit, ex vrbe prospiciebatur, nunquam folia dimittens, nec ante mediam ætatem germinans. In Apennino, & Andium Gallicæ gentis agro tales quædam visuntur, ut quod Plinio mirum sit, iam nos mirari desinamus. Id verò admiratione multò dignius, quod scribit

Cap. 10.

Platy-
phyllon
fœmina.

Theophr.
lib. 1. Hist.
cap. 15.

Li. 16. c. 27.
Lib. 16. c. 6.

HEMERIS

Etymodris.

Lib. 3. Hist.
cap. 9.

Locus.

Quercus
genus 2.

Nomina

Plinius, probari Latifoliæ glandem, cuius in balano vtrinque ex longitudine extrema lapidescit duritia: meliorem cui in cortice quàm cui in corpore, vtrumque non nisi mari. Nam cum locum Theophrasti exprimere voluisse videatur, ab eius sensu alienissimus est. Neque enim id melioris glandis signum esse vult Theophrastus, neque id de Platyphyllon scribit, sed de Phago & Haliphlæo. Locus Theophrasti est huiusmodi: peculiare Phago & Haliphlæo, quod ambarum in maribus tantum, glandes parte extrema vtrinque lapides gignunt, aliàs in cortice, aliàs in corpore. Ideo detractis lapillis, cavitates perinde atque in animalibus relinquuntur. Platyphyllon in sylvis nostris vasta gignitur. Alterum Quercus genus est Hemeris Idæorum, Macedonum Etymodrys, Latinorum Robur, Italorum *Rovere*, Allobrogum quorundam *Roure*. Robur, inquit Festus, in carcere locus is, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante robusteis arcis includebatur. Hunc locum etiam robustum carcerem Plautus vocat. Robur apud Lucretium

cretium legitur, pro Fuste ac ligno, quo fontes tundebantur, fustuario. Placidam interpretatur Gaza, Hemerin, audaciùs, more suo. Plinius Græco nomine, vitur. Arbor est non læui, sed aspero rimosoque cortice, humilis, non excelsa, non recta, sed contorta, aliisque ramorum crebrò cauata: materia firma duraque, sed minus, quàm Phagi: glande post Phagum dulcissima, sed longiore maioreque, imò omnium maxima, è suo calyce brevior, ac depressiore facillè decidua, tenui, longoque pediculo, affixa, modò vnica, modò gemina dependente, quod illi ex omnibus Querc^o generibus peculiare est. Allobroges Rhodano vicini feruatis, Græcæ vocis vestigiis, Chermillat appellant, quasi Quercum Hemeridem: Sabaudi *Drylie*, nomine, *ἀπὸ τῆς Δρυὸς* deriuato. Gignitur in arenoso, lapidoso, steriliq; & tenui solo. Tertium Quercus genus Phagus erit Græci *ἀπὸ τῆς φαγῆν φαγὸν* appellat, Latini ab esca Esculum. De hac priùsquam aliquid dicam, intelligant, velim, Lectores τὴν φαγὸν Theophrasti, nostram Fagum non esse, etsi id plurimi, atque etià Plinius dictionum similitudine deceptus crediderint:

Forma.

Locus.

Quercus
genus 3.
Phagus
Theophr.
diuersa à
phago uo-
stra.

PHAGVS

Esculus mas.

PHAGVS

Esculus fœmina.

Nostram verò Fagum Theophrasti Ochyan esse. Est enim Phagus Theoph. Hemeridis modo brevis, in orbem comosa, non erecta. At Fagus nostra procera est, rectaque attollitur, abiecti magnitudine non cedens. Præterea Theophrastus Phagum suam, glandem ferè perspicuè docet, cum scribit in puramine glandium Phagi & Haliphlæi, nonnunquam & in carne lapides gigni, quibus detractis cavitates relinquuntur, quemadmodum in animalibus, quod in vera glande licet intelligere, in nostræ Fagi fructu nequaquam, quæ non fert glandes, sed in echinis nucleos longiuiculos, triangulos, acuminatos. Adde quod Macedones Phago suæ, glandem rotundam assignant, quæ nostræ Fagi fructui prorsus non conuenit, siue calycem hispidum consideres, siue fructus inuolucrum, siue nucleum triangularem. Ad hæc Theoph. Oxia nomine, ut dixi, Fagum nostram tam graphicè depinxit, ut nullus sit, nisi planè vecors, qui id diffiteri

Lib. 3. Hist.
cap. 10.
Nomina

possit. Quare Phagus Idæorum ac Macedonū ἀπὸ τῆς φαγῆς, dicta, quod fructus eius sit dulcis, ideoq; palato gratus, ac edulis, ceu castanea, cum cæterarū quercuum fructus suis tantū sapiat. Breuis est arbor, in orbē comosa hemeridis modo, non erecta, minū tamē quā hemeris cōtorta, caudice crassissimo: folio quā Hemeris, angustiore, & breuiore, obscuriūs virēte, inferne cādicante, glāde dulcissima, terete, longa, quā Ety modry os breuiore, è breui crassoque pediculo subrecta, calici, multum eius cōplectēti, tenacius hærēte, in ramorum surculis, ad exortum singulorum propemodum foliorum vnica, rarò gemina, graciliore quā in latifolia, & magis acuminata, aculeo suo magis pungente. Reperitur & in hoc genere arbor, quæ glandem fert superiori omnino figura similem, sed crassiorē, altiorē, pleniorē, ob molis suæ pondus, è calyce facile deciduam. Lignatores huius speciei marē esse volūt, alterum fœminā. Hac glande, vel sub prunis cocta, vel in aqua elixa: cū vescuntur rustici, grauitate capitis tentantur, & veluti inebriantur, non aliter quā qui lolium pani commixtum ederint. Præterea phagus materia est robustissima, & putredini minimè obnoxia, id quod de quercu dixit Plinius. Fortius lignum, inquit, Quercus habet, & incorruptius, cum id de phago peculiariter scripserit Theoph. Si Virgilio credimus, inquit Plin. quantum corpore eminet, tantum radice descendit. Hanc Esculum Latini vocant, ab esu, Seruio auctore, vel ab esca, Hetrusci Ischia, voce ab Esculo deprauata, Romani etiā nunc rustici Esculo, Hispani arborem quidē Enzinam, glandes verò *Uellotas*, quas ob suauitatem sub cineribus tostas secundis mensis apponunt. Vt non vbique in Italia prouenit, sic nec in Gallia. Frequentem tamen in Apulia esse declarat Horatius his versibus,

Lib. 6. c. 6.

Lib. 3. Hist. cap. 9.

Lib. 16. c. 31.

Nomina

Locus.

Quale portentum neque militaris

Daunia in latis alit Esculeris, &c.

In eo Allobrogum tractu quem Rhodanus alluit, ad pagum Amblerieu nominatum, & lapidinarum, quæ illic sunt, antra, gignitur Esculus, parua quercus ab incolis appellata, nimirum ex collatione cum Ety modry, siue Robore, cuius illic copia est, & Quercus magna dicitur, cum cæteri Allobroges Iseruatis Latina appellationis vestigiis *Roure* nominent. Quartum genus Agilops Idæorū, Aspris Macedonum, Latinorum Cerrus, Itolorum *Cerro*, Gallis ignota arbor, cui eam ob causam nullum ab eis nomen positum est, ac ne Italiae quidē magna ex parte nota, vt ait Plinius. In summam altitudinē crescit, in Græciæ ac Hetruriæ syluis, incultis amica, rectissima, leuissima, & materia per longitudinem robustissima, ad sustinenda suspendendaq; adificia firmissima. Folio est crasso, amplis incisuris laciniato. Sterilis non est, vt quidam putauerunt, sed est glande tristi, horrida, rotunda, ac velut obtusa, amarissima, adeoq; insuauis, vt præter sues, nullum attingat animal, ac ne ea quidem, si aliud pabulum habeant. Ea caput mandentium dolore afficit, auctore Theophr. quod tamen de Haliphloei glande perperam scripsit Plin. Calyx glandis eam fere totam complexus, rigidis, latis, in cinereo candicantibus aculeis echinatus,

CERRVS.

Quercus gen. 4. Nomina Forma.

Lib. 3. Hist. cap. 10. Lib. 6. ca. 6.

valla

GLANS CERRI

vallatūque est, non, vt Plin, ait, ceu Castanea: sunt enim hi crassiores & rigidiores multò Glandes cerreas calycibus suis contectas ex Cypro, Chio, aliisque Cerrorū fertilibus locis, negotiatores interdum conuehunt, Gallones alij vocant, alij Vallonia. Vfus earum est ad inficiendos atro colore pannos, gallarum vice. Sed ex illis tinctura dilutior, fugacior, viliorq; est. Quintū genus est Haliphloeos Idæorum, & Macedonum, Cerrus fœmina quorundam,

Ibidem.

Quercus gen. 5. Nomina

Itolorum Farnia, Gallis incognita. Latino nomine caret. quare Plinius Græcum semper vsurpauit, quem imitari debuerat Gaza potius, quam ineptè Salsicorticis nomen finxisse, perinde quasi, *ἐκ τῆς ἀλδς, καὶ τῆς φλοιῆς* compositum sit nomen: quin potius *ἐξ ἀλδς καὶ τῆς φλοιῆς* dicta est hac quercus species, ob corticis crassitudinem, Plinio teste. Pessima, inquit, & carboni & materiae Haliphloeos dicta, cui crassissimus cortex, atque caudex, & plerūq; cauus, fungosusque: quæ cum proculdubio ex Theophr. sint expressa, apertè ostendunt locum hunc in Theophr. exemplaribus mancum esse, atque sic corrigendum. *ἢ ἢ ἀλφλοειος παχυῆστον μὲν ἔχει τὸν φλοιὸν καὶ τὸ στέλεχος, χαρῶνον δ, καὶ κείλον,* cum in excusis legatur, *ἢ ἢ ἀλφλοειος παχυῆστον μὲν ἔχει τὸ στέλεχος, χαρῶνον δ, καὶ κείλον.* Quare multò magis mihi hac probanda videtur etymologia, quā illa quā secutus Gaza Salsicorticē dixit, quasi verò falsus sit Haliphloei cortex. Nascitur in Hetruriæ syluis, præsertim maritimis, inter Cerros, & Phellodryas, materia & adificiis & carboni pessima, quoniā cū cauo fungosusq; sit caudice, breui puerefcit. In causa est arboris horrida, subrectisq; foliis, eamq; ob causam imbrem excipientis natura, qui guttatim in laxum fungosumq; caudicem stillans, illū vitiat, & putrefacit. Sunt qui & corde hanc solam carere volunt: quin & fulmine sæpissimè icitur, quamuis altitudine non excellat: ideo ligno eius nec ad sacrificia vti apud Æolum quosdam fas habebatur: ad axes similiaque tantum vtile

Ibidem.

Lib. 3. Hist. cap. 9.

Locus.

HALIPHLOEOS

Cerrus fœmina.

illud erat. Caudice assurgit procero, & recto, cortice sub cœruleo, ramosa quidē, sed ramis latius non porrectis, nec extensis, vt quercus, imò breuibus, nec ita in multos surculos diuisis, vt tota arbor aspectu tonitræ ac putatæ similis sit. Folia habet Cerro similia, longiora, angustiora, & multò nigriora, per latera incisuris minus latis sinuosa, interuallo quod iacet inter margines laciniarum minus patente, infernè superneq; subaspera, tactu duriora, hyme decidua. Glandes profert aliis glandiferis minores, excepta ilice, non longas ac teretes, sed orbiculatas, & aliquantum cōpressas, Cerri maris modo, ex calycibus suis parum exertas, qui spinis longis, flauis, gracilibus, densis hispidi sunt, castanearum instar, non tamen ita rigidis, erectisq; sed nec crassioribus spinarū mucronib⁹ armati, vt in Cerro. Caliculi hi qui bus continentur glandes, bini plerūmque ad singulos exortus, breuissimo pediculo ramis & surculis adherent. Radicibus nititur validis, non recta deorsum actis, sed vndique per trāuersum terrā in obliquū comprehendentibus.

Quercus gen. 5. Forma.

Cortex ligno propior cū in ramis, tūm in caudice & radice vehemēter astringit: folia remissiūs. Glandium calyces facultate cortici respondent. Glandes vehementiūs astringunt, & amaræ sunt: quare etiam à porcis negliguntur, nisi aliud desit pabulum. Materia arbori robusta & dura. Nascitur in montibus, loco frequentius pingui, quàm macilento & arenoso, subtus tamen saxoso, locis liberis, & vento perflat. Copiosissima in Apennino, in planis rara. Bauhino Quercus alia, quæ Haliphlœos Sequanorū dici possit, nascitur in sylua parua, qua itur Dola Vefontium, prope pagum sancti Viti, folio Hemeridi simili, virente, non admodum sinuoso, vel crebris incisuris diuiso, glandibus amplis, tribus, quatuorue ferè simul iunctis, quæ sine pediculo surculis hærent, calyce valde hispido, Haliphlœo siue farniæ simili. Quercus genera sic distribuit Dalechampius ex ipsarum arborum natura, inspectione; Theophrasti; Historia (nam de marinis Quercubus Lusitanis fabulatur Porphyrius Græca fide, quarū glandibus faginentur thynni, inquit Scaliger) distinctiūs quàm cæteri, atque adeo quàm Plinius ipse, quem cū de his multa ab eodem Theophrasto mutuatum esse constet, tamen alia negligentius tractasse, alia confudisse, qui hunc cum illo diligenter conferet, facile iudicabit. Possent tamen his addi, vel ad aliquod superiorū generū referri, Quercus peregrina, siue Mauritanica. Est enim sub Mauritanix fluius qui sese exonerat in Atlanticum. In ea terra Quercus grandissimam ferunt glandem, oblongam, sapore longè dulciore, atque delictiore quàm castanea. Robur, quæ Theophr. agriadrys dicitur, ea Plinio esse videtur, quam Gallicum nunc vulgus *Chesne* vocat, inquit Ruellius, non sine errore, si hæc *Chesne* quercus sit: nam à robore Plinius glandis magnitudine fecernit, quàm in Quercu grandissimam esse ait, in robore paruam. Quamquam Plinius, vt diximus, parum diligenter glandiferarum arborum discrimina obseruauit. Multi Esculum, Græcorum esse Platyphyllon existimāt. In qua est opinione Bellonius. In Thraconitide, inquit, provenit Esculus, qui à Græcis antiquis vocabatur Platyphyllus, nunc Velaguia. Fert glandem magnitudine oui columbini, qua possent vititare homines tempore famis: ad gustum enim castaneæ accedit. At Plinius Esculi & Platyphylli tanquam diuersarum arborum eodem loco meminit. Præterea Esculus, vt inquit Horatius, rigida, nec excelsa est arbor. Platyphyllus, dempta ægilope, rectissima est, & excelsissima, atque ædificiis inutilis. His accedit glâdis discrimen, quam in Esculo dulcissimā esse etymologia indicat, cum ab esu, vt diximus, nominetur. Platyphylli glandem non nisi tertium bonitatis locum tenere ex Theoph. diximus. Qui Ægilopa, id est, Cerrū, Gallorū extracta priore litera, aut in aspirationem conuersa, herrum aut hedrum esse putant, vehemēter errant. Anguillara glandiferarum arborum species omnes quas recēset Theoph. Italiæ notas esse ostendens, Haliphloeon Italarum *Rouere* esse scribit. Quod cum consentiente nominis affinitate omnes Latinorum Robur esse affirmēt, falli Anguillaram certum est. Robur enim Plinius ab Haliphlœo perspicuè distinguit. Robori, inquit, glans parua, qua fungosa fit caro. Haliphlœo rarò, & cum tulit, amara, quā præter fues nullum attingit animal, ac ne eæ quidem, si aliud pabulum habeant. Pessima & carboni, & materiæ Haliphlœos, cui crassissim⁹ cortex atque caudex, & plerūque cauus fungosusque. Nec alia putrescit ex hoc genere, etiam cum viuit. Robur firma duraque materia est. Quercū Plutarchus inter arbores syluestres, fructu pulcherrimam, atque fertilissimam esse ait: eo enim & feræ & alites pascuntur. Et M. Cato inter ea quæ ad bonum agrum spectant, syluam glandariā annuerat. Sed præter glandem plurima alia gignunt Quercus, auctore Theophrasto. Gallam duplicem, alteram candidam & exiguam, alterā nigram: interdum

Locus.

In lib. 2. Cauf. Pl. Theoph. cap. 8.

Scaliger Exercit. 181. 26.

Lib. 1. cap. 86.

Lib. 16. c. 6.

Lib. 2. Obs. cap. 90.

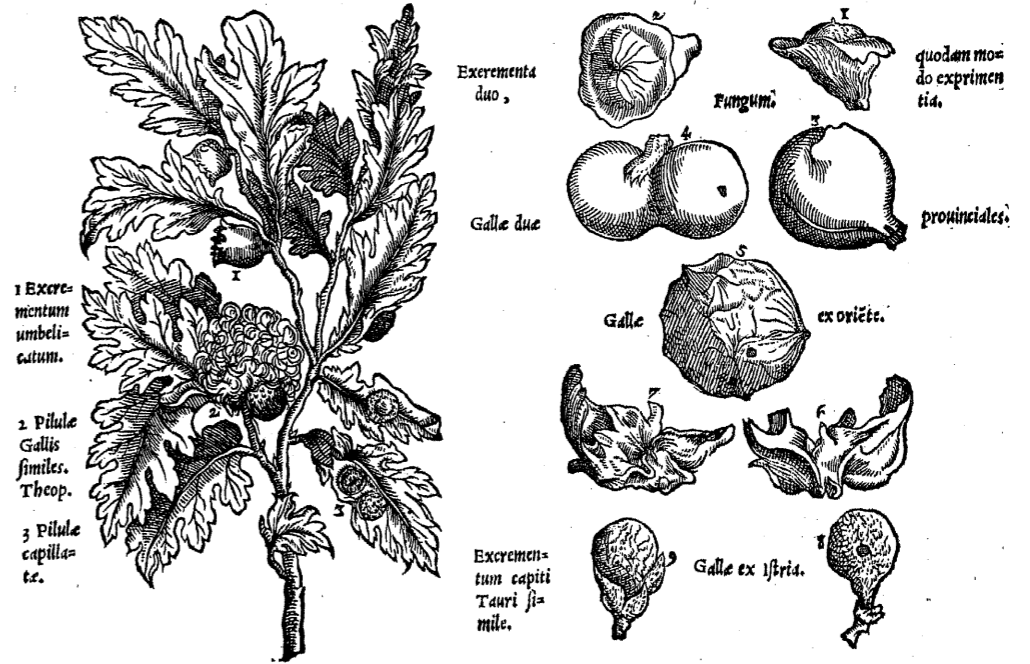
Lib. 16. c. 6.

Lib. 16. c. 6. Quercus quæ ferat præter glâdes.

Lib. 3. Hist. cap. 6. & 8.

1. Galla candida.

2. Galla nigra.

ita crescentem, vt mali compleat magnitudinem, *πυλώδης*, id est succo resinoso pinguem, quamquam alij *πυλωειδής* legant, id est atro colore picem æmulantem. Verum prior lectio, quam Gaza etiam secutus est, magis arridet, vt galla hæc Theophrasto & *πυλώδης*, & *μέλαμα* sit. Nam pilulæ lana farctæ modo (de qua mox dicetur) hanc in lucernis bene flagrare scribit, quod non nisi pinguis, resinosaque substantiæ beneficio efficeret. Ferunt & quædam veluti mora, sed dura, & fractu contumacia, idq; rarò: quiddam etiam initio pudendi virilis effigie cū perficitur durum, Tauri caput imitans, cui fructus inest, nucleo oliuæ similis. Hæc duo postrema haud distincta in vulgaribus Plinij codicibus mendosè leguntur. Quare sic emendato. Namque fert & gallæ vtrumque genus, & quædam veluti mora, ni distarent arida duritie, & quædam plerumque Tauri caput imitantia, &c. Nascuntur & in Quercubus pilulæ duro putamine contentæ, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. Etenim probè flagrant, sicuti galla nigra: & sine oleo addit Plinius, id quod Theophrastus non habet. Absurdum sanè videtur, quicquam sine oleo, aut pingui aliquo in lucernis ardere. Item pilulæ quædam cum capillo, inutiles, verno tamen tempore mellei succi. Aliæ præterea interius ad alarum pronos recessus, sine pediculo, intus cauæ, versicolores, eminentibus vmbilicis candicantibus, aliquando maculosis, interdum nigris: media cocci colore splendent: apertis nigra & putris inanitas est. Qua oratione nos locum Theophrast. ex quo hæc expressimus, & correxisse, & illustrasse arbitramur. Habet enim nostra exemplaria, *φύει δ' ἐν τῇ εὐκωνῶν τῶν βοτῶν μασχάλιδας ἕτερον σφαιρίον ἄμισχον, καὶ κοιλῶμοσχον, &c.* Nos verò legimus, *φύει δ' ἐν δόθεν τῆς βοτῆς μασχάλων, ἕτερον σφαιρίον ἄμισχον, καὶ κοιλῶμοσχον.* Gaza verò: *φύει δ' ἐν κλάδων μασχάλοις, &c.* Sic enim conuertit. Inque ramorum alis pilulā aliam gignit, sine pediculo, *ἢ κοιλῶμοσχον* concauòque sessilem, non sine repugnantia, quoniam si pilulæ istæ pediculo carent, & vt ait Plinius corpore non pediculo, qui concauo pediculo sessiles esse possunt? Deinde: *Τὸς μὲν δὲ ἐπανεστηκότας ἀμφαλὸς, ἐπιλωκίως, ἢ ἐπεστημένως ἔχει μέλαμα.* Gaza interpretatur. Nam eminen

3. Moru.
4. Verorum.

5. Pilula lanata.

6. Pilula capillata.
7. Pillula sessiles.

Li. 16. c. 7.

eminentes quosdam umbilicos candicantes, vel passim variantes nigris maculis habent. Nos particulam disjunctiuam addidimus, ἢ ἐπεστρωμένους ἔχει, ἢ μελάνας. Quam coloris umbilicorum varietatem ne Plinius quidem ipse satis expressisse videtur. Candicantes umbilicos, ait, cætera nigra varietate dispersa. Nec illud postremum: ἀνοργόμυρον δὲ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἐπιβάλλον. Apertis amara inanitas est, pro, apertis nigra & putris inanitas est, ut conuertimus. Gignunt & Quercus, quanquam raro, pumiceos lapillos, non autem puniceos, ut in excusis Latinis Theophrasti codicibus legitur: his rariùs è foliis conuolutas pilulas compactas, atque oblongas. Ad hæc in foliorum tergo, non, ut Plinius scribit, in folio rubente, pilulas, non, ut idem ait, nucleos, candicantes, translucidas, aquosas, quamdiu molles sunt, in quibus & culices nascuntur. Maturescentes in modum parua & læuis gallæ durefcunt. Ferunt Quercus & Cachryn. Est autem Cachrys globosus foliorum conceptus, inter præcedentem exortum siue articulum, & nouellam germinationem medius. Sunt enim hæc verba Theophr. ἐστὶ δὲ ὡσαυτεκνήσις φυλλικῆ μετὰ τὴν κλάση τῆς ἐξ ὀρχῆς ἐπιβάλλουσας, ὡσαυτεκνήσις φυλλικῆς βλαστῆσεως ἐξωδικίας: ad verbum: Est autem veluti foliorum conceptus, sese proferens, in medio adnascens eminentisque tuberculi, foliorum germine tanquam parturiente. Gaza tamen legit ἐπιδήσιος, & sic interpretatur. Fit veluti foliorum conceptus inter antecedentem obstruionem, & sequentem exortum medius, ut sit, ἢ ἐξ ὀρχῆς ἐπιβάλλουσας, antecedens obstruio, ut loquitur, siue prior articulus colligans. ἢ ἐξ ὀρχῆς ἐπιβάλλουσας, præcedens exortus, siue articulus. Significat & Cachrys libanotidis frugiferæ semē acre, quod in mandendo linguam exurit, de quo vide Dioscor. Qua homonymia deceptus Plinius Cachryn Quercuum, & Cachryn libanotidis, res valde diuersas, pro eadem re vsurpat. Ferunt, inquit, robora & Cachryn: ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens. Verum tamen apud plerosque non Cachrys, sed Cachrys pro libanotidis semine scriptum reperitur. Quod verò eodem Plinij loco quæ de iulo auellanæ nucis Theophrastus, à quo hæc mutuatus est Plinius, aperte scripsit. Ex quo sic locus restitui potest. Gignitur Cachrys & in Abiete, Larice, Picea, Tilia, Nuce, Platano, postquam folia cecidère, hycme durans. Nuci auellanæ postquam fructus decidit, iulus emergit, nuci pineæ nouellæ similis: is crescit hycme, aperitur vere callus totus. Cadit cum folia cæperint crescere. E gládiferis sola quæ vocatur Ægilops, inquit Plin. fert panos arentes, muscoso villos canos, non in cortice modò, verum & è ramis dependetes (è cortice, non è furculo ait Theophr.) cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus inter vnguenta. Quæ cum ex Theophr. sumpta sint, nos admonent, ut hunc ipsius locum maculis aliquot aspersum purgemus δὲ καὶ σίτινες φάσκον, ὁμοίως τοῖς βραγχίοις, ἢ ἀγίλοφ μόνη φέρει, πὸ βλίον, καὶ ἐραγγίον & c. Gaza sic. Quod autem quidam penè appellant brachiis simile Cerrus sola producit, canum, mucosumque. At non φάσκον, sed σφάγγον lego, auctore Plin. Sphagnos infra eos situs in Cyrenaica prouincia maximè probatur. Alij Bryo vocat. Secundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœnicus. Fertur & in Ægypto nasci: quin & in Gallia, nec dubitauerim. Sunt enim hoc nomine cana arborum villi, quales in Quercu maximè videmus, sed odore præstâtes, & c. Et alibi: Sphagnos, siue Spacos, siue Bryon, & in Gallia, ut indicauimus, nascitur, & c. Sūt qui Splachnò, & Hypnon appellant, Arabes, Usneam, quanquam Phauorimus φάσκον, δὲ ἐπὶ τῶν δρυῶν γινόμενον, expronit. Pro ἐραγγίοις repono ἐρύοις, id est musco ex Plinio, pro πὸ βλίον ἐ βραγγίον, πὸ βλίον ἐ βρυῶδες, id est, canum, & muscosum, siue βρυῶδες, id est, lacero panò simile. Mox enim muscum hunc villosum longo linteis frusto comparat. Tam multifera sunt & tot res præter glandem pariunt Quercus: sed & boletos, qui è radicibus, & circa radices gignuntur. Ferunt & viscum, & mella, apesque, ut auctor est Hesiodus: constat

Lib. 6. ca. 7.
 8. Pumex
 9. Pilula foliosa.
 10. Pilula aquosa.
 Ibidem.
 11. Cachrys.
 Lib. 3. Hist. cap. 7.
 Lib. 3. c. 72.
 Lib. 16. c. 8.
 Lib. 3. Hist. cap. 7.
 Lib. 6. c. 8.
 Lib. 12. c. 23.
 Lib. 24. c. 6.
 Lib. 24. c. 8
 Theophr. lib. 3. Hist. cap. 9.
 Plin. lib. 16. cap. 8.

Constatque rores melleos, è caelo cadentes, non aliis magis insidere frondibus. Quin & ex cremata quercu nitrum fieri aiunt, ut Theophrastus scribit, Lib. 16. c. 8. quod Plinius aliter, eumque secutus Gaza, exposuerunt. Cremati quoque roboris, inquiunt, cinerem nitrosum esse certum est. Nascitur etiam in Quercuum caudicibus Polypodium, item Agaricum. Sed horum quaedam Quercuum propria sunt, quaedam illis cum aliis communia. Ac de galla quidem, visco, fungis, melle, bryo, agarico, polypodio quercinis, idoneis locis dicetur. Per instriationem Quercus bona pira ferre visa est, ait Ruellius. Nascitur quoque in Cilicia Quercubus coccum cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, inquit Dioscorides. Quem locum corruptum esse putat Marcellus, & pro τὰς τρυμνίς, id est, ore, aliter legi potuisse, pertinereque ad tempus quo coccus legendus sit. (Sic Marcellus.) Quidam legunt τὰς τρυμνίς, quod illius regionis mulieres distortum Cuel, distorquentes legunt. De Dryino qui in Quercuum radicibus viuit, unde illi nomen, tam malefica bestiola, ut eius qui supergreditur imprudens, cutis à pedibus excoriatur, tota crura admodum intumescant, vide Nicandrum in Theriacis, Dioscoridem & Galenum. Vermes etiam qui Rauca vocantur, in radice Quercus viuunt. In esculo vermuli nascentes, priuatim Galbæ nominantur. Quercus diutissimè viuit, & longa, crassaque est radice, etiam si scribat Theophrastus, τῶν μακροβίμων καὶ παχυβίμων nullam longioris esse vitæ. Plus æquo, & odiosè sanè, inquit Scalig. Cæteri enim auctores in iis numerant arboribus, quarum immensa penè vita est. Iuxta urbem Ilium Quercus in Ili tumulo tunc satæ dicuntur, cum cæpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Iouis Stragij cognomine, ibique Quercus duæ ab Hercule satæ, ait Plinius: Vetusta penes Cephesium prospiciebatur Quercus, quam Alexandri Quercum vocarunt, quod ibi castra posuisse credebatur Plutarchus: Nonne & vetustissimæ Quercus Dodonæ, à quibus oracula petebat stulta, & superstitiosa antiquitas? Nec solum æternæ prope vitæ sunt Quercus, sed & ex earum (quæ pauca sunt) lectissima in natura classe, quæ utrumque beneficium sunt consecutæ, & sibi viuendi, & posteritati; ut & vitam suam robore, & speciem propagent generatione. Quare tanto admirabilior est natura, quod in senecta sunt fecundiores. Sunt Quercus miræ magnitudinis, & amplitudinis in Septentrionali plaga Hercyniæ syluæ, roborum vastitas intacta ævis & congenita mundo, prope immortalis sorte miracula excedit, inquit, Plinius. Sunt in Petrocoriis nemora Quercuum proceritate visenda: non enim superantur ictu Scorpionis. Est in sylua Transac nuncupata, prope Bituriges incredibili ferè proceritate, ac crassitudine Quercus, quam admiratus inuictissimus, & doctissimus Gallorum Rex Franciscus, aggere pedamentis munito cingi voluit, ut post venationes sub ea oblectaretur. De Quercu quæ est Basileæ in D. Petri nemore, cuius truncum trini viri diductis manibus vix amplectuntur, vide Cardanum. Fuit Quercubus maximus apud antiquos honor. Hinc ciuicæ coronæ, militum virtutis insigne clarissimum, cum antiquitus nulla nisi Deo daretur. Hæ Ioui sacræ erant. Ex his deorum simulachra fiebant. His sacrificabāt. Ab his oracula petebant. In Armoricis, siue in minore Britannia erant porticum vice ante nobilium ædes, in ordinem dispositæ Quercus, quæ annosa, non solum præclari generis vetustatem, sed & sanctitatem significabant. Quod si quis turpe aliquod facinus perpetrasset, non solum supplicio afficiebatur, sed etiam, quæ summa infamia erat, domesticæ Quercus amputabantur. Plura alia de Quercu adscribi possent, quibus pleni sunt veterum auctorum libri. Sed ad huius operis institutum nihil pertinent. Passim in syluis, aliisque locis nascitur Quercus, arenosis, macilentis, ac siccis gaudet. Hemeris in sterili tenuisque

Lib. 16. c. 8.
 Lib. 1. c. 22.
 Lib. 4. c. 43
 Li. 6. c. 49.
 Li. de The. ad Pifo.
 Plin. lib. 17. cap. 18.
 Rucl. lib. 1. cap. 76.
 Li. 2. Canf. cap. 16.
 In Comm. ca. eiusdè.
 Lib. 16. ca. 44.
 Lib. 6. ca. 2.
 Lib. 6. De Variè, c. 23.
 Locis. Fuch. c. 84.
 Dodo. lib. 6. cap. 68.
 folio

Tempus. solo, lapidoso, scilicet, arenosoque provenit. Phagus in sabuloso macroque. *Li. 16. ca. 18.* Montes ac valles diligit Robur, inquit, Plin. Quercus verè germinat, sed tardius multis aliis arboribus. Eam tamen inter eas numerat Theoph. quæ maturè germinant. Nova folia producit mense Maio. Glandes maturæ sunt Augusto. Gallæ proveniunt ætate, Septembri decidere incipiunt. Theoph. Quercus seriùs fructificat, scilicet circa Vergiliarum occasum. Desiccatur & astringit: excalfacit autem paulo infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt: folia, cortex, & calyces glandium sicci sunt ad tertium vsque gradum, & adstringentes: eiusdem etiam temperamenti sunt glandes, nisi quod calidiores, & minùs adstringentes. Glans, auctore Auicenna, frigida est, & sicca: frigida quidem in primo gradu, sicca in secundo. *Lib. 2. cap. 286.* Quercus omnis adstrictoriam vim habet, præsertim liber qui cortici, & ligno intercedit. Quin etiam tunica putamini Glandis subiecta. Decoctum ex iis datur dysentericis, coeliacis, sanguinem excreantibus. Trita in pefso fœminis fluxione vulvæ laborantibus subicitur. Glandes eosdem effectus exhibent, vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ, pariunt, resistunt esitæ venenatorù ictibus. Decoctù earum, & corticis, cum lacte vaccino, potum, prodest contra toxica. Intrita crudæ, inflammationes illitu leniunt: ad duritias quas Cacoëthes vocant, & malefica vlcera cum salsa axungia conueniunt. Hæc Dioscorides, Galenus verò, Quercus partes omnes, inquit, astringentis facultatis participes sunt: sed plus tamen quæ in trunci cortice membrana subest, tum, quæ sub Glandis ipsius, non calyculo, vt Gerardus interpretis habet, sed putamine est, ea videlicet, quæ fructus carnem conueltit. Quamobrem ad profluuium muliebre, sanguinis expuitiones, ventrisque diurnos fluxus commodam esse credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta: ego quandoque glutinasse me vulnus memini, securi inflicto, cum nulum adesset ad manum medicamentum præter ipsius Quercus folia. Terebam ea in læui saxo, & vulnus, omnémque vicinum locum illinebã. Eandem cum foliis vim habet, & fructus Quercus, eoque medici nonnulli ad incipientes, & crescentes vtuntur phlegmonas. Hippocrates præfocationi vteri folia Quercus adhibet in suffitu. Idem βαλάνης voce ἀντὶ δερυός vsus est, vbi inflammatis βαλάνης φύλλα, id est, Quercus folia imponenda præscribit. Glandium esum ciere vrinam etiam vulgo notum est, quod assiccatas illas in vsum asseruat, si quis vrinæ difficultate tēteretur, vsurpandas.

In cap. 121. li. 1. Diosc. MATTHIOLVS. Stillatitia aqua, quæ in balnei calentis aquæ vitreo organo, à tenellis Quercus foliis, primo ipsarum exortu decerptis elicitor, iocinoris inflammationes sistit, renum calculos comminuit, & mulierum alba profluuia cohibet. Datur quoque potanda vtiliter, dysentericis, & sanguinem reiicientibus. Sunt qui in febris pestilentialibus eam propinant, quod aduersus venena non parùm valeat. Recentia folia ventriculi ardorem tollunt, si super lingua teneantur. Cæterùm aqua quæ in marcescentium Quercuum reperitur cavitatibus, scabiem omnem vlcerosam sanat. Ad hæc, eius echinata pilulæ, sicca ac trita vim apprimè adstrictoriam possidēt. Quapropter efficacissimo sunt remedio contra omnes alui fluxiones. In summa præstant, vbi suppressere sit opus. His in Historia Germanica addit. Medius arboris cortex, & tunica interior Glandis, si in aceto, & aqua decoquantur, & igni sacro imponantur, calorem extinguunt: folia Quercina, feruidis pustulis adhibita, calorem leniunt, & eas sanant. Mulieres quæ vrinæ difficultate torquentur, carbones Quercinos candentes vino aspergant, vaporémque per infundibulum in vterum recipiant. In fluore muliebri foliis Quercinis in aqua decoctis locos foueto. Ad idem valent, & Quernæ glandes.

Lib. 3. c. 70. HIERONYMVS TRAGVS. Aqua è tenera ac recens prorumpente Quercus fronde, aut immaturis glandibus destillata, qualuis alui, & vulvæ fluxiones inhi-

bet efficaciter, neque non Gonorrhœam. Datur & sanguinem excreantibus, & iis qui à venenatis animantibus, aut serpentibus morfi vel iciti fuerint. Qui venenum hauserint, vel cantharidas, ita vt sanguinem meiant, quod ipsi aliquando vidimus, glandes in puluerem redactas bibant, ac sentient opem. Quidam glandes aridas aduersus calculum exhibent. Folia Quercus tenera & rubicunda in vino decocta, collutu & gargarisatu, dentium dolorem sedant, qui à frigidis fluxionibus ortus fuit, sed sæpè hoc decocto calido os colluendum erit.

Li. 6. c. 68. DODON. Cortex Quercus in puluerem tritus vtilis est puerulis aduersus vermes. Calyculi glandium cum cortice Quercus vtiliter miscentur vnguentis, oleis, emplastris, quæ ad sanguinis, aliorumue humorum fluxum inhibendum valent. Democritus apud Apfyrtum serpentes emori iniecta fronde Querna dicebat. Radix minutatim contrita, contra Hydri morsum prodest: eiusdem decoctum cum vaccino lacte potum, contra toxica valet, ac serpentium plagis illinitur. Carbunculum (quo morbo olim vno anno duo viri Consulares obierunt, vt scribit Plinius, Iulius Rufus, & Qu. Lecanius, Bassus) Querneus tritus carbo cum melle sanat, adeo in rebus quoque damnatis (vt pulchrè ait Plinius) ac iam nullis, vt in hoc carbone, aliqua sunt remedia. Galenus ad ventriculi dolorem, carbonem Quercus in lacte extinguit, & ægroto dat potui. Mures rusticos, si Querneo cinere aditus eorum obtures, tactu frequenti scabies occupat, & perimit. Quercus & Olea tam pertinaci odio disident, vt altera in alterius scrobe depacta moriatur. Quercus verò & iuxta nucem iuglandem. Glandibus quondam homines victitasse, frumenti vsu nondum reperto, plurimis tum Poëtarum, tum Historicorum testimoniis satis constat, quæ hîc adscribere superuacaneum foret. Eum cibum Pelasgus primus Arcadas docuit, quo ita sunt delectati, etiam cum iam cerealibus fructibus reliqui Græci vescerentur, vt à Pythiæ oraculo, Lacedæmonios ne eos bello lacerarent monente, βαλανοφάγοι auctore Plutarcho, sint appellati. Hinc Quercus Ioui sacra erat (quanquam Poëtæ aliam eius rei causam reddiderint) & Iouis arbor dicebatur, quod glandibus mortales primùm Iupiter aluerit, inopémque eorum vitam his sustentarit. Vnde adagium, πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνης ἐφαγεν, id est, multorum festorum Iouis, glandes comedit, de sene, & longo plurimarum rerum vsu perito. Et illud, Διὸς δρυός, satis Quercus, de iis qui deterioribus relictis meliora persequuntur, quemadmodum illi qui glandes post inuentas fruges neglexerunt, cum satis diu cibum se petiisse à Quercubus dicerent. Vsurpatum à Cicerone. Dignitatis Διὸς, tanquam δρυός. Dignitati satis consuluisti, nunc saluti consule. Idem significabat mos ille qui Athenis erat, vt in nuptiis puer quispiam vndique spinæ frondibus, & Quernis glandibus opertus coronatusque cunas panibus plenas gestaret, & ingrediens hæc proferret, ἐφυγον χαλδόν, ἄρον ἀμύμον. id est, euasim mala, meliora sum nactus, quæ sponso sponsæque bene ominabantur, tanquam meliore fortuna vsuris: mala enim erant spinæ steriles, & glandes quibus victitabant antiqui, panes verò bona. Sed nec post inuentas segetes, glandibus vti omnes desierunt. Nam M. Varro referente A. Gellio in Satyra περὶ ἐδουσιμάτων, inter exquisitos multarum gentium fructus glandem Ibericam posuit. Plinius scribit glandes opes fuisse sua quoque tempestate multarum gentium etiam pace gaudentium. Nunc & in inopia frugum, ait, glans arefacta molitur in farinam, spissaturque in panis vsu: quin & hodie per Hispanias secundis mensis glans inferitur. Dulcior eadem in cinere tosta. Lusitani, vt scribit Strabo, qui in montibus habitant, duabus anni partibus Querna victitant glande, quam

Li. 6. c. 68.

Li. 26. c. 1.

Li. 36. c. 27. Lib. de Parat. facil.

Rue. lib. 2. cap. 45. Plin. li. 24. cap. 1.

Paula, in Arcad. Gal. lib. 2. Alim. Plutarch.

Lib. 2. ad Att.

M. Varro. Lib. 16. c. 7.

cùm deficcauerint molunt, & in panis vsum recondunt. Allobij ex Sarmatis populi, auctore in Stromatis Clemente, glandibus, & arborum baccis vescuntur. In frugum penuria, glandibus Pergamenos suos vfos fuisse, testatur Galenus, variè ipsas ad esum comparantes. Interdum enim in aqua elixabant, & post calidis cineribus contegentes mediocriter assabant: nonnunquam comminuentes, pultarium ex ipsis conficiebant, aliàs aqua sola conspergentes, sed condimentum aliquod immittentes, aliàs mel effundentes aut lacti incoquentes. Eæ autem copiosum corpori suppeditant nutrimentum, & æquè nutriunt ac frumentaceorum eduliorum plerâque, sed tardè permeant, crassique sunt succi, ex quibus efficitur, vt concoctu sint difficiles. Idem omnino Ætius commemorat. Symeon Sethi, Glandes difficilis esse coctionis, tradit, valdè nutrire, tardè descendere, crudòsque humores generare. Propterea illarum vsum vitari medici præcipiunt. Galenus inter cætera quæ in capitis dolore non solum ventriculi consensu orto, sed in omnibus capitis affectibus vitanda esse præcipit, etiam à Quercinis glandibus abstinere iubet. Idem etiam Pythagoras præcipiebat, auctore Æliano. Nunc verò Glans animalium tantum est esca, præsertim Suum. Hoc enim pecus diffusum & grauissimum facit, vt Varro scribit. Nam ea multæ in Gallia, & alibi gentes, magnos ac innumeros porcorum greges per sylvas glandarias saginant. Idem Cato post sementem legi præcipit, & in aquam cõici, vt inde Semodius, patrata sementi, verno modius bobus singulis detur. Glandes hyeme bobus Columella exhibet in pabulum, Quercus folia Æstate, & Autumnò. Denique multas alias & magnas vtilitates Quercus affert. Vsum corticum coriarij, aliisque opifices norunt, quanquam hodie Græci, & qui in Asia sunt, vt scribit Bellon. coria adornant calycibus glandium Esculi, vt in Gallia corticibus Quercus. Ligni verò vsum & vtilitatem, ait Tragus, nemo facilè explicabit. Siquidem inter alia omnia, lignum nullum perennius, nullum etiam ad plura, hoc est ædificia, vtenfilia, & instrumenta, tam ea quæ in terra, quàm quæ in aquis vsui esse possunt, adhibetur Querno. Hæc Tragus, quæ non de cuiusvis Quercus materia intelligenda sunt, vt ex Theophrasto supra declarauimus, & Plinio, qui Robur ex iis esse tradit quæ tardissimè cariem vetustatè que sentiunt: vere casum teredinem sentire: siccissimam loton esse, deinde Robur exalburnatum, cuius nigricat color: Robori tantam duritiam esse, vt terebrari nisi madefactum non possit, & ne sic quidem adactus auelli clauus: quædam in aliis diuturniora vsibus esse quàm alia: Vlmum in perflatu firmam, Robur defossam, & in aquis Quercum obrutam: Robur marina aqua corrumpi, Esculum humoris impatientem: Robur & Oleam incuruari, cederè que ponderi: arida latius quàm viridia ferris cedere, præter Robur, & Buxum, quæ pertinacius resistunt, ferrarumque dentes replent æqualitate inertis: qua de causâ alterna inclinatione egerunt scobem. Ex maturis glandibus, delibratis, modicè deficcatis, tuisq; oleum exprimitur lucernis aptum.

**

GALLA

GALLA. CAP. II.

VANQVAM quæ glandem ferunt, omnes & gallam Plinio auctore, tamen cùm hæc Quercubus magis sit peculiaris, adeo vt Dioscor. Gallam Quercus fructum appellet, Quercuum historia explicata, de Galla ordine dicendum videtur. κακίς ea Græcè dicitur, Latinè & Italicè Galla, Arabicè Hafs, aut Hafsus, Germanicè Galloepffel, & Eychoeppfel, Hispanicè Abogalla, Gallicè Noix de Galle. Vna est Omphacitis nominata, parua quidem, articulorum manus modo rugosa (sic enim κονδυλώδης Matthiolus interpretatur, vt hac voce Gallæ Omphacitidis figura designetur, magnitudine prius expressa) solida, nullo foramine peruia: altera plana, leuis, perforata. Eadem planè genera fecerunt Galenus, Paul. Ætius, nempe Gallam Omphacitidem, & alteram flauam, magnam, laxam, quæ superioribus cum de fructu πολυγαρπία ex Theophrast. differeremus, minimè repugnant. Nam Galla alba, parua, solida, eadem, vt & magna, perforata, nigra. Plinius. Pauciora Gallæ genera nos non facimus, cùm esse dicimus solidam, perforatam, item albam, nigram: maiorem, minorem, quæ cùm ita esse grauissimorum auctorum testimoniis satis sit probatum, Quercus rem hanc quotannis ostentant. Nam in Italia, præter glandes, duo Gallarum genera ferunt, inquit Matthiolus minores, quæ rugosa sunt. cute, fullonibus & coriariis expetita, & quæ Græcis Omphacitides dicuntur: maiores, quæ leuiore sunt: tamen Cornarius Gallam Omphacitidem Dioscoridis & Galeni nihil aliud esse contendit, quàm calycem illū cui glandes inhaerent, qui vulgo cuppula glandium nominatur, vnico ad id credendum Pauli Ægin.

loco inductus, qui est huiusmodi: ὀμφακίδος κεκαμμένης. ἔστι δὲ τὸ κοιλὸν ἐξ ἐκπέφυκεν ἢ τῆς ἀρυδὸς βάλανος, ὅπερ οἱ βυροεῖς χροῖν. Id est, Omphacitidis vsta. Est autem cauum illud, ex quo glans Quercina enascitur, quo coriarij vtuntur: quo loco non ὀμφακίδος, sed ὀμφακίτιδος putat legendum, à qua opinione se nunquam decessurum ait, nisi quis corruptum hunc Pauli locum docuerit, aut ὀμφακίτιδος substantiue, à Paulo pro calyce glandis dici ostendat. At Cornarium reprehendit Matthi. & iure quidem. Nam si Paul. inquit, non putasset ὀμφακίδος vocabulum, quod rarum esset, permultis fore obscurum, quemadmodum & Cornario fuisse videtur, ei certè opus non fuisset descriptione illud explicare. Quod præterea Paulus pro Omphacitide Galla glandium calycem non accepit, hinc intelligere licet, quod alio in loco de Gallis, non de glandibus differens, duo Gallarum genera constituit, alteram Omphacitidem appellans, alteram, flauam, magnam, viribus inferiorem, Diosc. & Galen. auctores secutus, qui non aliter diuisere, nec vsquam Omphacitidem Gallam pro glandis calyce vsurpauere, vt pote qui glandes & earum calyces à Gallis planè diuersas effescirent. Præterea Dioscor. Galen. Paul. nusquam nomine ὀμφακίτιδος pro Galla vsi sunt, nisi vt adiectiuo iuncto cum substantiuo suo κακίς. Quare in Paulo legendum arbitror ὀμφακίτιδος, non ὀμφακίτι-

Lib.16.c.6
Li.1.c.123.
Nomina
Genera.
Lib.7.fim.
lib.7.lib.1.
Theophr.
Forma.
Li.24.c.4.
Li.1.Diosc.
cap.123.
Li.16.c.6p.
p. & Emb.
120. lib.1.
Dioscori.
Lib.3.c.42.
Ibidem.
Lib.17.
Genera.

Cornar. & Andernac.

dos, vt contendit Cornarius, glandiumq; calycem *ὀμφακίδα* à Græcis appellari, et si Cornarius, atque Andernacus, qui *ὀμφακίδα* vnam acerbam interpretatur, Græcæ linguæ peritissimi non ita senserint. Verùm Omphacitis immatura intelligi non potest, inquit Cornarius, quum vtraque suo tempore immatura sit. At cùm Diosc. & Galen. Omphacitim Gallam dicunt, hac voce immaturam non intelligunt, et si multi apud eosdem ita sint interpretati, sed quod *τρυφὸν ἰκανῶς ἐστὶ φάρμακον*, inquit Lib. 7. f. Galen. id est, quod admodum acerbum sit medicamentum, cùm altera Galla minùs acerbæ qualitatis sit particeps, quam à rusticis suis *ὀνοκνηίδα* appellari scripsit Galen. id est vinogallam, quod cùm vehementiore astrictione sit opus, vino incoquenda sit austeriusculo. Sunt tamen qui *ὀνοκνηίδα* magnam illam Gallam à Galen. appellatam velint, id est asininam Gallam. Quidam vinosam dictam putant, quoniam minus adstringens ad austeri vini lenitatem propius accedit. Galla Omphacitis Gale. sententia, ordine tertio desiccatur, secundo refrigeratur. Altera desiccatur quidem, sed tanto minùs, quanto minùs acerbæ qualitatis est particeps. Galla Auicennæ est frigida in primo gradu, sicca in secundo, Dodonæo frigida & sicca, ad tertium vsque gradum, & valde adstringens.

Li. 2. c. 315. Lib. 6. c. 68.

Li. 1. c. 123.

Dioscorides. Galla Omphacitis eligi debet, quæ efficacior est. Vtriusque vis, vehementer adstringere. Tritæ excrecentia in carne, fluxiones gingiuarum & vna, atque oris exulcerationem prohibent. Nucleus dentium cauernis inditus dolorem sedat. Crematæ carbonibus, donec igne flagrent, & vino, aut aceto, aut acida muria extinctæ sanguinem supprimunt. Decoctum in sese efficax est, contra vuluarum prolapsus, & fluxiones. Capillos denigrant aceto, aut aqua maceratæ: dysentericis, celiacisque cum vino, aut aqua tritæ conuenienter illinuntur, aut bibuntur: obsoniis addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua non nihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. In summa his vtendum ad adstringenda, aut sistenda, aut siccanda quæ opus sunt. Hanc Ruellius versio-nem vno loco castigat And. Lacuna. Nucleus dentium cauernis inditus, dolo-rem sedat. Græcè legitur, inquit, *ὅ ἢ μέσον ἀντὼν*. hoc est, quod in medio ipsarum consistit. Quo loco Dioscorides Gallarum corculum, centrum, ac meditullium significat, non nucleum quo Gallæ omnes sunt destitutæ, quum per omnia vnam eandemque continuam substantiam sortiantur. Sed Ruellius, Plinium auctorem habet, qui de Gallis scribens, Nucleus, inquit, commanducatus dētium dolorem sedat. Et quid mirum nucleum Gallarum à Plinio dici, qui nucleum ferri pro chalybe dixerit.

Lib. 2. c. 4.

Li. 3. c. 14.

Lib. 7. sim.

Galla Omphacitis Galeno desiccatur, & repellit fluxiones: ad hæc constringit, contrahitque partes laxas, ac languidas, omnibusque fluxionum affectibus strenuè resistit. Altera autem Galla desiccatur minùs. Cocta itaque per se, ac deinde trita, cataplasma est non instrenuum sedis phlegmonarum, ac pro-cidentiarum. Porro coquenda est, si modica opus sit adstrictione, in aqua: si vehementiore, in vino, ac si augere insuper adstrictione sit opus, vino vtendum austeriusculo. Denique Gallæ combustæ sanguinem reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex vstione assumunt, suntque iis quæ ignem expertæ non fuerint, tum subtiliorum partium, tum maiore desiccandi potestate. Cæterum cùm ad sanguinis sup-pressionem præparare eas voles, carbonibus impositas, dum vnde quaque candeant, aceto, aut vino extinguere oportebit.

In lib. 1. Dioscori. cap. 123.

Fit ex Omphacitide Galla, inquit Matthiolus, chalcantio, gummi, & vino atramentum scriptorium optimū hoc modo. Sumitò Gallarum crasiusculæ con-tusarum vncias quinque, chalcantii Romani vncias tres, gummi Arabici vncias duas,

duas, salis drachmam vnam: coniciantur hæc omnia in fictile vitro circumli-tum: superfundito vini albi, parentis, feruentisque libras quinque, & vncias quatuor: occluso vasis ore, quindecim dies insolato, vel post vaporarij fornacem hyeme reponito, miscetóque quotidie rudicula. Illud peculiare sibi maiores Gal-læ vindicauère, vt quotannis aut annonæ fertilitatem, aut sterilitatem, aut pe-tilentem auram prænuntient. Nam si rumpantur integræ, quæ perforatæ non sunt, aut musca, aut araneus, aut vermiculus exit. Si musca euolat, futuri belli, si repat vermiculus, annonæ penuriæ, si currit araneus, pestilentium morborum præsagium est. Neque cuiquam mirum videatur, quod ex omnibus Gallis ista exoriantur animalcula. Etenim ego, inquit Matthiolus, huius rei sæpius pericu-lum feci, nullamque vnquam sum consecutus, prius non perforatam, quæ ex tri-bus animalibus vnum intra se non contineret: foramine aperto, facile iudicari potest iam animal exiisse. Dicamus igitur licet, Quercum, & fructum, & animal gignere, cuius rei haud ignari veteres illi, non sine causa dixerunt Quercum Ioui summo esse dicatam. Gallam si in Quercu permanferit, putrescere Albertus magnus ait, atque in ea vermem procreari, qui si in Gallæ medio situs sit, futu-ram hyemem asperiores prænuntiat, mitem verò si circa margines.

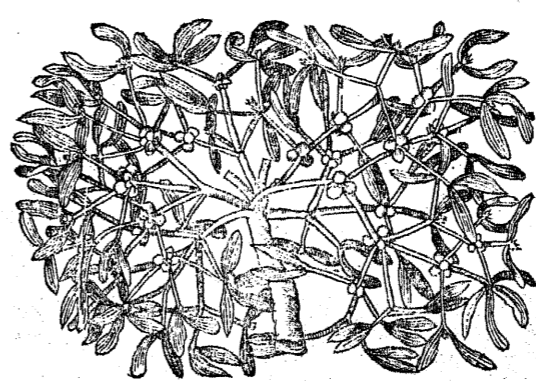
VISCVM. CAP. III.

ISCVM multis adnascitur arboribus, tamen quia optimum, sed rarum in Quercubus provenit, iis illud subiungere absurdum non fuerit. *ἰξός*, Viscum dicitur Aristoreli, vnde fluxit Latinis Viscum, *ἰξία* Theophrast. quod nomen ait esse commune, *Hyphear* verò Ar-cadibus, *Stelis* Euboicis, Arabibus *Debach*, & *Dabach*, Gallis *Guy*, Italis *Vischio*, Hispanis *Liga mordago*, Germanis *Mistel*, & *Eichenmistel*, & *Vogellem*.

Nomina Li. 1. de Ge nerat. ca. 1. Lib. 3. Hist. ca. 9. & 16. & lib. 2. cauf.

VISCVM.

Ion Poëta sudorem Quercus vocauit. Ex huius fructu quod sit glutinum, Latine idem cum planta nomen ha-bet, quemadmodum Græcè vtrumque *ἰξός* nominatur. Præterea ne homonymia nos in errorem inducat, scire li-cet Chamæleonem album Ixiam aliquibus dici, quod nihil delendum. *ἰξός*, id est, Viscum circa radices eius in-ueniatur, vt ait Dioscorides, Plinio verò, Chamæleonis duo genera. Candidior, quem

Lib. 3. ca. 8. Li. 22. c. 18. Li. 6. ca. 21.

Ixiam vocant, &c. Ad hæc Ixias à Dioscor. in venenatis radicibus recensetur, quam Ixiam cùm Plinius ab Ixo, id est, Visco nominatam videret, inquit Cor-narius, vbique pro Ixia venenata radice Viscum reddidit, quod tamen cum ho-monymos de Visco arboreo, & de glutino ad aucupia dicatur, vitio non caret, id quod etiam Leonicens obseruauit. Visci tria genera, Plinio: In Abiete ac Larice Stelin dicit Eubœa nasci, Hyphear Arcadia, Viscum autem in Quercu, Robore, &c. Theophrasto Ilex fert à Septentrione Viscum, à Meridie Hyphear, sed vna omnium natura, diuersæ habitudines, quia oriuntur in diuersis. Multò igitur plura constituenda essent genera, quia in multis aliis arboribus Viscum

Genera Ixia. Emb. 9. li. 3. Diosc. Genera. Li. 16. c. 44. Theophr. Lib. 2. cau. cap. 23. Lib. 3. Hist. Cap. 16.

nascitur. Adiciunt quidam & hoc discrimen, in iis quæ amittunt folia Viscum decidere, contra inhæreere semper, natum in æterna fronde: ab his enim alimentum perpetuò suppeditari, in illis Viscum quoque sentire alimenti dispendium. At nos, inquit Scaliger, in nostris malis hyemis sæuitia spoliatis videmus, Viscum ne vnum quidem amittere folium. Ratio est, tenacitas ipsius succi, quæ suo lentore sibi ipsa sufficit, quemadmodum animalibus, quæ sine cibo latent hyeme. Sic etiam ipsis in arboribus perpetui foliis intelligendum. Præterea Plinio mas est fertilis, fœmina sterilis. Viscum planta est fruticosa, surculis geniculatis, lentis, transuersis, sese implicantibus: intus porracei coloris, extra subflaua, inquit Fuchsius: (Idem Dioscorides, sed referre id videtur, ad glutinum, quod ex hac planta fit, non ad plantæ ipsius colorem, coloris semper viridis esse Plinius scribit :) grauis odoris: folio penè buxi, minore, longiore, crassiusculo, pingui, ex viridi nigricante. Altitudo eius vix excedit cubitum: sine flore esse scribunt Ruellius & Fuchsius, flores tamen profert exiguos, luteos, ex quibus baccæ partuæ, rotundæ, pallidæ, viscido humore plenæ, quarum singulis inest nigrum semē.

Locus. Viscum in iis est quæ in terra gigni non possunt, sed in arboribus nascuntur, & cum sedem suam non habeant, in aliena viuunt, auctoribus Plinio, & Theophrasto, quod mirum certè videri debet, citra vllas radices passim in arborū caudicibus totum annum, adeoque brumali tempore, Viscum fronde virere noua, quod non sua seminat arbor, vt canit Maro. In Abiete ac Larice stelin dicit Eubœa nasci, Hyphear Arcadia, Viscum autem in Quercu, Robore, Illice, Pruno syluestri, Terebintho, nec aliis arboribus adnasci plerique. Copiosissimum in Quercu, quod Ἰσχυρὸς Hyphear vocant. Nascitur & in Castanea, Malo, Pyro, Sorbo, Salice, Tilia, Betula, & aliis. Quin etiam, vt scripsit Dioscorides, inuenitur in quorundam fruticum radicibus. In Palestina Bellonius tradit esse oleas, quæ rubentibus baccis Viscum ferunt, eam ob causam sterilescens. Floret sine mēsis Maij. Fructus maturus est Autumni initio, siue sine Septembris, totam hyemem durans. Calefacit cum acrimonia, vt Paulus scribit. Ex plurima aërea & aquea, paucissima terrena substantia constat. Nam acrimonia in eo amaritudinem excellit. Auicennæ calidum est, & siccum: in tertio gradu. Folia fructusque calefaciunt & siccant, satisque tenuium sunt partium. Viscum emollit, discutit, extrahit: parotidas, tubercula, cæterasque collectiones ad maturitatem perducit. Cum resina, & cera pari, epinyctidas in splenio sanat: vetera vlcera, abscessusque, quos Cacoëthes vocant, ex thure mollit: lienem cum calce, gagate, aut Alsio lapide coctum & impositum absūmit: cum Sandaracha, aut auripigmento illitū vngues extrahit: mistum cum calce, & vini fæce, suam vim intendit, vel, vt alij legunt, ipsorum vim intendit.

Tempus. Viscum Galeno, valenter humores ex alto extrahit, nec eos tantum tenues, sed & crassiores, eosque diffundit, ac digerit. Est autem ex eorum genere, quæ non protinus admota calefaciunt, sed quæ tempus requirunt, velut Thapsia.

Temperam. Visci Querni lignum in tenuissimum puluerem quidam redigunt ait Matthiolum, & comitialibus hauriendum præbent, quo tantum medicamento multos sanatos pro certo affirmant. Atqui operæ pretium est, vt eo vtantur comitiales quotidie, & in quadragesimum vsque diem, caueantque ne lignum ab arbore rescissum terram contingat. Idem collo aut brachio pro amuleto suspensum cum suo cortice, grauidarum conceptum adiuuat: sed noui ego plures morbi & medicamenti profus ignaros, qui ligni loco Viscum ipsum in catapotia deuorandum dederint. Viscum quod in Pyro syluestri nascitur, contractione membrorum laborantibus maximo esse auxilio scimus. Contunditur id vna cum foliis, & ramis, & cum pinguedine capi recentis. Defricantur lichenes

In Comm. cap. 23. lib. 2. cauf.

Ibidem. Formas. Cap. 123.

Li. 16. c. 44.

Li. 1. c. 140. cap. 123.

Locus. Plin. li. 16. cap. 44. Theophr. lib. 2. cauf. cap. 12. Ibidem. Scalig. ibi. Dod. lib. 6. cap. 69. Lib. 3. c. 87. Li. 2. Obs. cap. 83.

Tempus. Lib. 6. sim. In cap. 87. lib. 3. Diol.

Lib. 6. sim.

In cap. 87. lib. 3. Diol.

chenes pumice, vt flos Visci cum calce subactus illinatur.

Omnia Visci genera Trago dum viridia adhuc, & recentia sunt, tusa, succo extracto, auribusque indito, discutunt collectiones earum, & emolliunt eas intra paucos dies, dolorumque leniunt. Superstitio etiamnum hodie Christianorum quorundam mentes vsque adeo occupauit, vt sint qui credant Viscum Quercinum aduersus veneficia, & ludibria Satanæ efficax esse: quam ob causam ex collo puerorum suspendunt. Quidam empirici existimant Viscum quod in Quercu, Corylo, Pyro nascitur, si terram non tetigerit in puluerem redactum, ac è vino porum comitialibus mederi. Itaque ex eo orbiculos precatorios conficiunt, quos aduersus eundem morbum valere credunt. Alij argento includunt ad περιπλάσθαι. Gentilis Fulginas, & Iacobinus de partibus tam præstantes huius vires esse arbitrati sunt, vt lignum sanctæ crucis appellarint, sibi que persuaserint aduersus epilepsiam, apoplexiam, paralytum quàm maximè prodesse, tum intus sumptum, tum collo appensum. Lignum Visci in Aronia Mespilo nati arquatos sanare affirmat Curtius. Viscum confit, vt prodit Plinius, exacinis qui colliguntur mensium tempore, immaturi. Nam si accessere imbres, amplitudine quidem augentur, Viscum verò marcescunt. Siccantur deinde, & aridi tunduntur, ac conditi in aqua putrescunt, duodenis ferè diebus: vnum hoc rerum putrescendo inuenit gratiam: inde in profluente rursus malleo tusi, amissis corticibus, interiore carne lentescunt. Hoc est Viscum, pennis auium ligandis, iuglandis oleo subactum, cum libeat insidias moliri. Viscum scribit Matth. variis modis fieri: verum omnium præstantissimum esse quod è granis in Quercu nascentibus conficitur. Visci, præter id quod inualidum in pyris, malisque nascitur, ingens in Hetruria prouentus. Siquidem ibi non modò in Quercu probatissimum prouenit, sed etiam in Cerro, Illice, Castanea, in nostris præsertim maritimis Senensibus, vbi vastissimæ assurgunt syluæ, quæ non paruo pretio locantur iis qui Viscum conficiunt. Grana quæ legerunt in aqua decoquunt, donec difrumpan- tur: deinde contundunt, & tamdiu lauant in aqua, donec fursuracea excrementa eximant. Fit præterea Viscum in Syria ex Myxis, quo vtuntur Insulares in suis aucupiis, quoniam arboreo Viscum carent. Ex Venetiis illud defertur, quo primum ex Damasco Syriæ aduehitur, vnde Damascenum vocant: sed id Querno bonitate cedit. Fit quoque Viscum ex Agrifolij, & Viburni radicibus ipsarum corticibus in scrobe inter suarum arborum frondes humido solo sepultis, ibique tamdiu dimissis, quoad computrescant: Tum enim eximuntur, & tamdiu in pila contunduntur, donec lentorem concipiant: post aqua calida lauantur, & manibus commiscuntur. Hac etiam ratione quibusdam in locis Viscum fit ex Ibisci radicibus. Serapio quoque ex corticibus ramorum arboris Tarabellæ Viscum bonum confici tradit. Viscum Quercinum maximo Hetruscis vsui est. Nam præterquam quod in aucupiis eo vtuntur, etiam vires eodem muniunt, atque illinunt, ne prima germinatione ab erucis, & vermiculis, quibus omnia scatent, gemmæ deuorentur. Visci fructu vescuntur Turdi, præcipuè magni, quos nostri vulgo Turdellas appellant, quorum stercore semine Visci pleno inficiuntur, & feruntur arbores, in quibus pernoctant, & victitant: Ex eo semine nascitur planta, quæ Viscum creat, vnde scitè à Plauto dictum est, Turdus exitum sibi cacat. Eadem est de Visci ortu Plinij sententia. Omnino satum, inquit, nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maxime Palumbis, ac Turdi. Hæc est natura, vt nisi maturatum in ventre proueniat, quod, & scribit, & admiratur Theophrastus, præsertim cum Viscum & fructum ferat, & semen è quo generari possit. At id negat Scaliger, & ex arborum vitali excremento, quasi è semine, proportionem quadam, oriri Viscum probat, sicut,

Pli. lib. 25. cap. 4. Lib. 3. c. 3.

Gentilis & Iacob.

Li. 26. c. 23. Li. 16. c. 44.

Ibidem.

Cap. 167.

Li. 16. c. 44.

Lib. 2. cau. cap. 23. In comm. ca. suprad. & exercit. tar. 168.

& Gallam, non è semine deiecto ab auiculis, quasi verò, inquit in palumbis, & Turdi ventriculo nequeat granum concoqui, cum tamen labruscarum gigarta longè duriora, & grandiora conficiantur, id quod experti sumus, datis Turdo vis labruscæ, deinde Visci baccis, nullaque horum specie in auis excrementis reperta. Adhæc extremo Autumno comedunt aues acinos. Summis ramis etiam surrectis quibusdam Viscum oritur. Quomodo totas hyemes perdurat, neque tantis tempestatibus proluitur? Non enim statim nasci est verisimile. Quare caloris interni fotu informata Visci principia in succo sibi connaturali, ab externo calore adiuta, atque euocata concrefcunt, & in plantam adolefcunt, quemadmodum cornua ex ofibus animalium educuntur. Non omittenda est hac in re, & Galliarum admiratio. Nihil habent Druidæ (ita suos appellant Magos) Visco, & arbore in qua gignitur (si modò sit robur) sacratius. De quorum vana superstitione, & populi hac imbuti stoliditate, lege plura apud Plinium, & Iulium Cæsarem. Druidæ, inquit Cæsar, certo anni tempore in finibus Carnutum (quæ regio totius Galliæ media habetur) confidebant in loco consecrato. Ea Galliæ pars hodie *la comté de Dreux* nominatur. Arboribus exitio est Viscum, auctoribus Theophrasto & Plinio, qui id etiam nec igni, nec aqua posse corrumpi tradidit. Hyphear ad saginanda pecora vtilius est. Vicia modo purgat primo, deinde pinguefacit quæ suffecere purgationi. Quibus sit aliqua tabes intus, negat durare. Ea medendi ratio adhibetur ætatis quadragenis diebus.

Ibidem.

Li. 16. c. 44 de bel. Ga.

Lib. 2. cau. cap. 22.

Li. 17. c. 14.

Li. 13. c. 22.

Li. 16. c. 44.

I L E X. CAP. IIII.

Nomina Lib. 16. ob. cap. 44.

In lib. 1. Dioscori. cap. 121. Lib. 6. ca. 3.

Forma. Forma Matheo. lib. 1. Diosc. c. 121

Plin. li. 16. c. 6. Marth. Thib. d. Ph. lib. 16. cap. 25.

IL E X Græcè *πίπυς* nuncupatur, quia ferra propter duritiem sit fecanda, Arabicè *Barbes*, siue *Carmas*, Gallicè *Ieuſe*, & *Eouſe*: Bello-nio *Chesne verd*, quo nomine Quercum perpetuò virentem, cuius capite de Quercu meminimus, minimè intelligit, Italicè, *Elice*, Hispanicè *Anzina*, & *Anzinheira*, & *Coscoia*, Germanicè *Stecheychen*, *Eingattung*

I L E X.

Duùm Ilex est generum, alterum folio spinoso, sine aculeis alterum: hoc vbiq; ferè scatet Hetruria, illo verò Hispania. Meminit vtriusque Columella. Possunt, inquit, & ficulnea folia bubus probè dari, si sit eorum copia. Querneæ tamen frons melior est vel Ilignea, sed eius generis quæ spinas non habet. Nam altera quoque, vt Iuniperus, respuitur à pecore. Quare non rectè sentiunt, qui Plinij tantum & Theophr. testimonio freti, Ilicem non spinosam legitimam esse negant. Ilex foliis laurinis ac perpetuis constat, parte aduersa candicantibus, scabris, auersa virefcntibus, ac læuibus, toto ambitu ferratis, rigidis suis crenis pungentibus in vno genere, in altero minimè, Breui pediculo: glande parua, Querneæ simili, breuiore, graciliore, pertinaciter hærete, quam Homerus Achylon vocauit, eoque nomine à glande Querna distinxit. Viscum atque hyphear fert. Nullo flore exhilaratur. Tota arbor procera est, & Robur magnitudine æquat, vbi solum naçta fuerit idoneum: cortice in rufum nigricante

nigricante, materia densa, spissa, robusta, ex nigro rufa: radice multiplici, profunda *πικρὸς*, id est mediocriter, Theodorus admodum conuertit. Theophrastus certè alibi scripsit, omnium syluestrium profundissimas radices Ilicem habere, materiam densam, robustamque admodum, quare, & decorticationem hyeme diutius tolerat, in atrum rubescentem, vnde apud Aristophanem *ωπίπυος* homines, id est Iligni pro durissimis ponuntur: eam tamen frangi ac dissilere sponte sua scripsit Hermolaus, ob idq; Periclem dixisse, Bœotios Ilicibus esse similes, vt est apud Aristotelem, quod ipsi se conficerent intestinis discordiis. Ilicis à Matthiolo pictæ folium oblongius, & angustius, ad id fortassè genus referendum, quod Plinius in Italia nasci tradit, folio non multum ab Olea distan-te. Quæ in Gallia Narbonensi, & Prouincia notissima est, etiam mulierculis, & pueris, folia habet Suberis primi foliis minora, & magis orbiculata, in adultis arboribus plerumque sine aculeis, præter nouella, & nunc primùm enata, quæ aliquantulum incisa, & aculeata sunt: Nam in tenellis arboribus antequam glandem ferre incipiant omnia folia aculeata sunt, teste etiam Clusiodoro. Admirandam Ilicem describit Plinius his verbis. Vicina luco est Ilex, & ipsa nobilis, 35. pedum ambitu caudicis, decem arbores mittens, singulas magnitudinis visendæ, syluamque sola facit. Idem inter vetustissimas etiam arbores Ilicem recenset. Vetustior vrbe inquit, in Vaticano Ilex, in qua titulus æreis literis Hetruscis religione arborem iam tunc dignam fuisse significat. Tiburtes quoque originem multò ante urbem Romam habent. Apud eos ex-rant Ilices tres etiam Tiburto eorum conditore vetustiores, apud quas inau-guratus traditur. Ciuica corona Iligna primò fuit, postea magis placuit ex Esculo Ioui sacra. Ilex in iis est arboribus quæ montibus propriæ, nasci in planis nequeunt. Inter syluestres perpetuò viret. In prouincia Narbonensi, præ-ferim agro Monspelienſi frequens nascitur. In Italia notissima est arbor. In Ida monte Cretæ, hodie Pfiloriti nuncupato copiosæ proueniunt Ilices, & in monte qui Athos dicitur: item in montibus circa Hierosolyma, & locis circa Amanum montem. Ilex Vere germinat teste Theophrasto. Earum, inquit, quæ ferius fructificant, quas nonnulli anni spatio fructum perficere volunt, vt Iuniperi, & Ilicis, germinationes Vere proueniunt. Fructus, eodem aucto-re, serò maturefcit, vt annorum nouus occupet, eamque ob causam bifera hæc arbor à nonnullis existimata est. Omnium tardissimè Ilicem fructum suum perficere idem alibi scripsit. Sic enim Gaza legit, *ωάντων δὲ ὀψίστατα*, &c. codex autem Basiliensis, *ωάντων δὲ ὀψίστην*, id est, omnium copiosissimè, &c. Eodem loco, Quercus, & Castanea ferius fructus perficiunt, nempe circa Vergiliarum occasum: eodem modo, & Philyrea, & Ilex.

Lib. 3. Hist. cap. 7. Theophr. Li. 4. Hist. cap. 15.

In lib. 1. Diosc.

Li. 16. c. 44

Plin. li. 16. cap. 4.

Lacus.

Theophr. lib. 3. Hist. cap. 4.

Plin. lib. 16. cap. 18.

Bell. lib. 1. ob. cap. 18. & 44.

Bell. lib. 2. ob. cap. 81. & 107.

Tempus.

Lib. 3. Hist. cap. 6.

Cap. 16.

Lib. 3. ca. 6.

Li. 1. c. 121.

Vires.

Lib. 6. sim.

Curt. li. 21. cap. 17.

* Drymifer-

pus genus,

Dioscor. lib. 6.

Lib. de bo-

no. & mal.

suc.

Emb. 109.

li. 1. Diosc.

Lib. 2. de

Alim.

Iligneæ Glandes viribus Quernas antecellunt, ait Dioscor. Iligneæ radice cortex cum aqua coctus, dum mollitus intabescat, & tota nocte illitus denigrat capillos, prius cimolfa terra purgatos.

Valentius astringunt Phagus & Ilex, inquit Galenus, seu quis eas species esse Quercus velit, seu toto genere diuersas. Harum folia dum tenera sunt, imposita, non instrenuè siccant, minus autem Quercus, quanto minus etiam adstrictio-nis sortita sunt. Dioscor. de omnium foliis æqualiter pronuntiat, contusa, & trita tumoribus prodesse, & imbecilles membrorum partes roborare. Radix Ilicis tusa, & icui dryini *imposita plurimum prodest. Galen. alio loco scripsit, Ilicis Glandes quas Græci *ἀνίλλες* vocant, fugiendas esse, quoniam acerbæ, & duræ sunt, eoque insuaues: etiam si quis elixas sumat, concoctu difficiles, & succi crassi. Scribit Corn. Ilicis Glandem Galeno acylon appellari, & Querna Glande ad omnia deteriore existi

existimari, sicut hanc castaneis, quæ omnium glandium sunt optima, quo tamen loco vulgaria exemplaria Græca Latinæque Memecylon habent.

Libr. 2. de diæta. Li. 1. de vlc. Ibidem. Erasmi in Chiliad. Pli. lib. 16. cap. 6. Acyli, Quercus, Fagique Glandes Hippocrati crudæ, tostæq; aluum sistunt: elixæ minus. Ad idem ambusta Ilicis radices teneras in vino dulci coquere iubet ad lentum ignem, donec satis crassum fiat medicamentum. Similiter in aqua coqui possunt. Hæc cum ita se habeant, inquit Cornarius, mihi sanè videtur pro uerbium, quod ἀκόλω τὰ χεῖλη, ἔσθω βύσσαι, iubet, non legendum esse ἀκόλω a pud Suidam, sed ἀκύλω, quum ipse ad salubrem, & fortem rerum vsum id admonere nos dicat. Ego hîc nihil contendo, nec admodum refert. Iigna Glâs Suen angustam, nitidam, strigosam, ponderosam facit, Horatius.

Umbet, & iligna nutritus glande, rotundas Curuet aper lances carnem vitantis inertem.

Matt. ibid. Iignus carbo Hetruscis in pretio est, non modò quòd ignem diutius foueat, sed etiam quòd (vt aiunt) vapore caput minimè tentet. Iigna materia vt quærna, ad multa est utilis. Ilici honos ad axes inquit Theophr. & ad currus vnico iugo tractiles, & ad iuga lyrarum. Secatur in laminas prætenues & Ilex, auctore Plinio, colore quoque non ingrata, sed maximè fida iis quæ teruntur, vt rôtarum axibus. Proditum terebris vaginas ex Buxo, ac Ilicè vtilissimas fieri. Hyginus manubria rusticis carpinea aut Iigna fieri iubet. Oribasius ex Heliodoro scribit machinas ex robustiori materia conficiendas esse, scilicet Iigna vel fraxinea.

S U B E R. C A P. V.

Nomina Lib. 1. c. 88. Genera. In cap. 12. Li. 1. Diof.

S U B E R Græcis φελλός dicitur, Gallis Liege, à leuitate, vt putat Ruellius, quod innatet aquis, nec obruatur: qua ratione etiam ἴψος dicitur, quòd semper altum petat: Italis Sugaro, Germanis Pantoffelholz, Hispanicè Alcornoque. Suberis duo sunt genera, foliorum figura diuersa: alterum folio prolixiore, acuminatioreque: alterum

S U B E R folio breuiore, & latiore.

S U B E R folio longiore, & angustiore.

breuio

breuiore, rotundiorèque, & ferrato. Suber arbor est folio Ilicis, vel Oleæ, crassiore, longiorèque, vt scribit Theophr. perpetua coma virens: quod tamen negat idem Theophr. nisi codex mendosus sit, cui refragatur Plinius, & iure quidem, numerâs inter syluestres arbores, quibus folia non decidunt, Suberem. Apud Theophrastum legendum quidam censent, τὸ δὲ φύλλον ὄμοιον τῆς ἐλαίας, παχὺ, ὑπομήκετον, ἔκφυλλοδοῦν, ἀλλ' ἀεὶ φύλλον: Folium Oleæ simile, crassum, longius, non deciduum, sed sempiternum. Ilici magnitudine cedit, vt testari possunt, qui Bacano Romam proficiscuntur, quo in itinere, innumera Suberum plantæ visuntur. Est enim, ὀμλήκης ἐπιτεκνῶς, καὶ ὀμλήκης, inquit Theophr. id est mediocriter proceræ, & augetur, non admodum proceræ, auctuq; insignis, vt conuertit Gaza. Quin & à Plinio dicitur minima esse arbor. Caudice est crasso: paucos producit ramos: Glans Ilici similis pessima, rara: cortex tantum in fructu, præcrassus, ac renascens, atque etiam in denos pedes vndique explanatus. Materia eius disrumpitur facillè, quemadmodum Piceæ, verum fragmentis maioribus, sicuti scribit Theophr. & est, vt alibi tradit, ὀσπρηγὸς καὶ μαλακὸς, id est tractatu facilis, mollisque, verum ὑρμυρῆ, id est, fragilis, vel fissilis, non rigida, vt Gaza interpretatur. Ex ea quondam simulachra Diis factitata, verum in eius locum successit palma. Suberi detrahitur totus cortex, alioqui deterior fieret arbor, qui triennio post subnascatur, haud ignara natura quòd cortice spolianda sit, inquit Matth. materiam duplici cortice muniente. Cortice in orbem detracto necantur arbores inquit Plin. excepto Subere, quod sic etiâ iunatur. Crassescens enim præstringit, & strangulat. Alterum Suberis genus folio est prolixiore, & acuminatiore, alterum breuiore, rotundiorèque, per ambitum ferrato, acuminatis quibusdam in locis, incisuris. Scribit Theophr. Suberem peculiariter in τρυφηνία nasci, in quibus verbis Victorius mendum esse suspicatur, legique debere τρυφηνία. Copiosa namque hæc arbor est in maritima regione Hetrurix, quam olim incoluere Thyrrheni, vt & syluæ etiam ingentes Suberis sint prope Popolonium, & oppidum quoque inde appellatû Sughereto. Corrupta enim Latina voce Suber, patrio sermone Sughero vocatur. Qui folio est rotundiore, in Romano, qui prolixiore, in Pisano agro prouenit. Spectantur Suberes in ora maritima Liguria, vt Plinio fides non sit adhibenda, qui nec in Italia tota nasci, nec in Gallia omninò tradidit. Sunt, & in Hispania humiles, parumque ramosi, inquit Ruell. at forsitan in Pyreneis montibus proceriores. Tardissimè arbor germinat Suber, præsertim ex vinorum cædis, combustum, cinerem reddit siccando valentissimum, qui medicinis ad dysenterias inscriptis admiscetur. In immodico sanguinis ex vtero profluuio Paulus Suberis ex Italico vase combusti cinerem propinat in posca. Mirificè auxiliatur, Suberis ex Italico vase vsti cinis cum aceto, vel posca, in vterum inditus. Suberis cortex tritus ex aqua calida potusque sanguinem ex vtralibet parte fluentem sistit. Eiusdem cinis ex vino calido, sanguinem excreantibus magnoperè laudatur, auctore Plinio, id quod etiam restatur Serenus his versibus.

Sed quacunque fluit vis immoderata cruoris Subereus cortex calidis potatur in vndis, Ante minutatim studio vincente terendus.

Vsus Suberis, autore Plinio, ancoralibus maximè nauium, piscantiumq; tragulis, & cadorum obturamentis, præterea in hyberno foeminarum calceatu. Quamobrem non in faceret Græci corticis arborè appellat, (sic enim legendum, non vt in aliis exemplaribus, mulieres cortices arborum &c. dixerunt autem Græci δεινδρόφλοιον, id est arborè corticis, vel corticosam.) Sunt & qui foeminam Ilicem vocet, atque vbi non nascatur Ilex, pro ea Subere vtantur, in carpentariis præcipuè fabricis, vt circa Elim, & Lacedæmonem. Suber inter eas recèsetur arbores, quæ tardissimè carie vetustatem que sentiunt

Lib. 3. Hist. cap. 16. Li. 16. c. 21. Matt. in c. 12. lib. 1. Diof. Ibidem. Lib. 16. c. 8. Forma. Pli. lib. 16. cap. 8. Lib. 3. Hist. cap. 16. Theophr. Ibidem. Theophr. Ibidem. Ibidem. Li. 17. c. 24. Genera. Locus. Lib. 3. Hist. cap. 16. Lib. 3. Var. Lect. c. 17. Lib. 16. c. 8. Li. 1. c. 89. Vires. Pli. li. 16. cap. 15. Paul. lib. 7. Lib. 3. c. 62. Li. 24. c. 4. Serenus. Vsus. Li. 16. c. 8. Li. 16. c. 40. Lib. 16. c. 8.

fentiunt. Eiusdem Glande fungosa caro fit. Huius corticis vsus futuribus, veteramentariis, atque piscatoribus notus: his, verriculatorum alis, ne fidant aut in profundum trahantur, appendentibus: illis, soleas aduersum frigora munientibus.

S M I L A X. CAP. VI.

Nomina

Li. 16. c. 6.

Genera. Li. 3. Hist. cap. 16. Forma. Ibidem.

Nomina

Ibidem. In li. 1. Diosc. ca. 121.

Ibidem.

Locus.

Vires. Lib. 6. cap. part. cap. 3.

Lib. 6.

S M I L A X Arcadum Glandifera.

MILACIS ancipites, & multiplices significationes errorem sæpe crearunt in re herbaria, atque etiam creare possunt, nisi bene distinguantur. Smilaces primum dicuntur læuis & aspera, herbæ repentes: deinde quædam arbores. Ilicis duo genera teste Plinio. Ex iis in Italia folio non multum ab Oleis distant Smilaces à quibusdam dictæ, in prouincijs Aquifoliæ. Præterea, quæ Taxus Latinis, Smilax Græcis nuncupatur.

Postremò Glandiferæ quædam aliæ arbores hoc nomine appellantur, de quibus nunc agitur. Harum duo obseruauimus esse genera. Vnū Smilacem Arcadum Theophrasto dictum, alterum humilium, vix in arborem excrefcens. Smilax Arcadū arbor est Ilicis similis, inquit Theophrast. mediocriter procera, cortice cinereo, in summis ramis cano, & lanuginoso: folio lauri, nec ferrato, nec, Iligni modo, in ambitu spinoso, superiore parte viridi, inferiore candidante, lanuginéque obducta, quæ mollis tangentibus sentitur: flore Oleæ Roborine simili, luteo, in longis paniculis denso, quo Ilex caret: glande admodum parua. Græci vocant Milaci, & Acilaci vocibus corruptis à σμίλακος, & ἀκίλας nominibus. Gallis nullum proprium nomen huius arboris est. Materia est non, vt Ilex, solida, densaque, sed molli, vt tradit Theophrast. qua ratione Matth. eorum improbat sententiã, qui Smilacem Arcadum, Ilicem non spinosam esse autumant. Alterum Smilacis glandiferæ genus humile est, fruticosum, in arborem sese non

attollens: folio Oleæ, candido, neque insecto, neque spinoso: fructu, floréque superiori simili, à quo folio tantum angustiore discrepat. Rectè ergo Theophr. scribit, Smilacis glandiferæ folium non esse aculeatum, siue spinosum, cum Smilacis asperæ reptatricis, & scanfilis, folium mucrone lateribusque pungat: item rectius esse quam Ilicis (διδύτερον enim, non vt Gaza βαθύτερον, id est profundius, legendum puto) quoniam, neque sinuosum, neque in ambitu incisum: molle, quia vna parte lanuginosum: differentiisque pluribus varium. Smilacis glandiferæ primum genus frequens in agro Monspelienfi prouenit, vbi non rectè ab herbariis Robur appellatur: alterum in collibus Rhodanum respicientibus, totoque eo tractu, qui à Vienna Allobrogū ad Arelatem vsque porrigitur. Astringendi vires Smilax habet auctore Gale. qui enumeratis iis quæ columellæ mediocres phlegmonas modicè reprimunt, subiungit. His validiora sunt Myrti, & baccarum eius decoctum, & Cydoniorum malorum acerborum, item virgultorum tenerorū Ilicis, Arbuti, Smilacis, Phagi. Quo loco hæc Cornarius. Smilacem arbore Taxum Latinis vocari, & Dioscorides & Plinius tradunt, in potuque acceptū venenatum pharmacum esse, & repentinam mortem inducere. Idem Dioscorides prodidit, imò non solū in potu acceptum lethalem esse, sed vmbra etiam illius sub ea sedentibus aut dormientibus

ribus noxiã, vt pleriq; inde moriantur, quod alio loco Diosc. & Plin. tradunt, vt mirum videri queat eius arboris ramulorū decoctū hoc loco à Galeno ad columellam inflamatã probari, maxime cum etiã ipse Gal. scribat σμίλαξ, ἢ τάξος, δένδρον ἐστὶ δηλητηρῆς διωδάμευς. Pro τάξος nō rectè, vt equidè arbitror, κέσλος legitur, vt etiam apud Paulum. Non esse aut de alia Smilace accipiendum, testimonio est id, quod asperã, & lenè, non Smilacem, sed Milacè appellare solet, velut alibi ostèdi, & quod hoc loco inter Ilicè, Arbutū, ac Phagū recensetur, quibus aspectu similem Taxū Plin. dixit, & Dioscor. tum foliis, tum magnitudine, Abieti similem scripsit. Arbitror itaque Gale. reuera Taxi arboris ex genere Abietino, & Ilicino ramulos hoc loco probare, vt quorū decoctū vehementi adstrictoria vi præditum sit. Non esse aut eam vbiq; letalem, & venenosam ex eo patet, quod Diosc. præcipue de Italica, & in Narbonèsi Gallia, Hispaniæ cōtermina nasceti tradat, pro qua apud Pliniū in Arcadia, corruptè, vt opinor, habetur. Hæc paucis refellit Matth. Si Cornarius, inquit, Theophr. sibi alioqui familiarè cōsuluisset, qui Smilacem quandã (vt Paulo ante ostendimus) arborè Ilicis similem facit, rectius, meo quidem iudicio, & paucioribus rem hanc explicasset. At Cornarius, ne cōsulto quidem, opinor, Matth. in Emblematis, Theophr. locū se legisse demonstrat, quo Smilacem Arcadum describit, & hanc Smilacè non esse Taxum ait. Smilacè verò Dioscor. & Plinij agnoscit, quod vel ex eo patet, inquit, quod alibi eodem libro Theophr. de Taxo agit, ipsamq; μύλον vocat. Veruntamen ne sic quidè à pristina sententia dimoueri potest. Nam Paulo post superiorè Gal. locum cum posuisset, sic scribit. Quo loco ego non de alia Smilace in cōmentariis Medicis accipien dū cēsui, & adhuc sentio, quàm de ea quæ Taxus appellatur. Nam Smilax altera Theophr. apud Arcadas solū id nomen habet, & peculiaris illorum arbor est.

Libr. 4. Li. 16. c. 10. Lib. 8. sim.

In libr. 1. Diosc. c. 121.

Emb. 68. li. 4. Diosc.

Lib. 6. cap. part. ca. 3.

PHELLODRYS CAP. VII.

PHELLOD. S M I L A X alba angustifol. humilis angustifol. Folio serrato. Folio non serrato.

Vum de Ilice, & Smilace dixisset Theophr. subiungit: Quod verò Phellodrym Arcades nūcupat, natura est inter Ilicem, & Quercū media, atque adeo Ilicem sceminam quidã esse putauerunt. Hæc ille: Si tamè nomen ex Suberè & quercu factū spectes, Phellodrym, id est Suberi quercum naturæ Suberis, & Quercus participem potius dixeris. Sed Suber illici arbori adeo similis est, vt nihil intersit, an ex Ilicis, an ex Suberis & Quercus confusis principiis hanc dicas fuisse à Theophr. nominatam. Quinque Phellodryos genera obseruauimus: duo candidantibus foliis: tria, obscure virentibus. Vna igitur est foliis, altera parte albicantibus, angustis, longiusculis, crebris admodum & non profundis incisuris crenatis, leuiter asperis potius, quàm spinosis: cortice cinereo: glãde, cum matura est, ex fusco flauescete. Hæc videt esse Matth. Phellodrym picta, sed nō descripta. Alteri, folia altera parte cãdicantia, latiora sunt, raris laciniis, sinuosa, molliter aculeata: cortice, maturaq; Glãde, ex atro rufescete.

Lib. 3. Hist. cap. 16. Nomina

Genera.

Forma.

Alia Phellodrym est, cui folia sunt mediocris amplitudinis, nigricãtia, siue obscura viriditatis, non adeo multis, neq; profundis laciniis sinuata, mitius pungentia: calyce Glandis læui: Glande ipsa ex fusco flauescete: cortice cinereo.

seplastiariis, & infectoribus notissimum, quo illi ad medicatas cordique amicas alkermes præsertim confectiones hi in laneis vestibis inficiendis vtuntur, dubitant quidam sine ratione. Matthiolus nescire se dicit, an eius arbuscula in

Lib. 4. Dio.
cap. 43.

COCCI INFECTORIJ
Arbuscula.

Lib. 24. c. 4.

Ibidem.

Marcel.
Virgi.

Emb. 39. li.
4. Diof.

Italia proueniat, vniufque picturam exhibet, quæ ex Byzantio est allata: At frequentissimam hæc minimam Ilicem tum plerisque Italiæ locis, tum præsertim in Hetrusco, Romano, & Senensi finitimo agro, locis montosis, glareosis, sterilibus, inter varias Ilices, smilaces asperas, terebinthos, lentiscos nasci Pena affirmat, tamen paucas, & parum nec quotannis, tamen nonnullas coccum ferentes: sed quia minus, & paucum citòque euanescentem partim ignorari, partim negligi. Porrò ex eo quòd granū infectoriū vulgare, rotūda, vt ait, inanifq; bacca nullam lentis speciem refert, vt scribit Dioscor. coniicit Coccum diuersorum esse generū, nostrumq; illud esse, quod Plinius in Attica, & Africa prouenire tradit, Scolecion ideo vocatum, quoniam ex eius medulla tenues exoriuntur vermiculi: argumento quod hoc inane intus deprehenditur. Verum ea coccifera quam depinxit arbor, est planè parua Ilex aquifolia. Et quod ait Diosc. hæere Coccum fruticibus suis *ὡς φασόλ*, id est, ceulentes, non ad formam grani, sed hærendi modum referendum esse annotauit Marcel. Virgil. Quantum verò ad vermiculos attinet, scire licet Cocci omnis, ni tempestiuè legatur, aut tēpestiuè collecti, ni feruentissimo soli exponatur, aut in calentem furnum immitatur, aut vino albo irroretur vt fit ab infectoribus qui magnam eius vim emunt succum in vermiculos commutari, ita vt prorsus inanis supersit folliculus, sic euanescente eius humore, sicque in puluerem rubellum redactum seruant. Quæ de causa vt scoleciō antiqui, id est vermiculosum, ita nostri *Vermillon*, à vernibus nominauerunt. Cornarius incertos nos esse tradit de Cocci tinctorij ortu, etiã si res ipsa nota sit, in maximòque vsu ac pretio habeatur, ad tingendos pannos tum sericos omnis generis, tum alios quoque. At si Ilices aquifolias Coccum ferentes in Gallia prouincia, Hispania, alibi, contemplatus fuisset, proculdubio vt rem ipsam atque eius vsus, ita & ortum cognouisset. Cæterū id quòd ab amico quodam peregrinationis admodum studioso, de grano tinctorio audiuit, adscribit. Nascitur, inquit in Sarmatiæ ad Rufsiam spectante Podolia appellata regione, herba similis plantagini. Ad huius radicem granum vnum adnascitur, vulgo, illic *Schirbitz* voce ex Chermes, vt puta corrupta, appellatum, quoad finē Maij, & Iunij principium per quatuor hebdomadas collecto, antequam in vermem alas postea aquirentem abeat, serici, & alij panni inficiuntur eo colore quem nostri *Schalach*, & *Chermesin*, vocant Vbi colligitur hoc granum, quinta parstalentis, quod nos centenarium dicimus, quinque aut sex aureis Rhenanis vānit. Verum inter ex siccandum ac præparandum dum in puluillū redigitur, tantum ipsi decedit, vt ad nos Francfordiam allatum libræ vnius pondus triginta aut quadraginta plus minus aureis valeat. Et addidit grana singula singulis radicibus adnascencia lentis magnitudinem non excedere. Quæ si vera sunt, inquit Cornarius, sicut vera esse illi affirmanti credidi, veteres illi

longe

lōge sua opinione falsi sunt. Imo fallitur ipse Cornarius, vt pote q; Charmes siue Coccum, à Cramesino, quod appellant, adhærente radicibus pimpinellæ, aut cuiusdā herbæ in Germania Arnoglossi similis, non distinguat. Veteres autē & si Coccū à frutice siue arbuscula, quam nos parua Ilicem aquifoliā esse arbitramur, produci senserint, non tamen alibi quoque nasci ignorauerunt. Dioscor. enim nasci in Cilicia prodidit è Quercubus, cochleariū exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coccum vocitant. Quæ locū rectè, vt mihi quidem videtur, Cornarius ipse emendauit, vt quod in Dioscor. exēplis reperitur, *γυναικες τῶν φθυσσῶν ἀναλεγονσι*, hoc est mulieres ore colligunt, legat *ἐν τῶν θέρει*, pro *τῶν φθυσσῶν*, vt mulieres æstate Coccū colligere accipiamus. Id quod ante Cornariū Marc. animaduertit, vt ante anotauim⁹. Quidā legūt, *τῶν φθυσσῶν*, vt sensus sit, legere mulieres in torquedo auellentes. Diosc. historię cōsentanea tradit Matth. copiosum in Bohemia Coccū in Quercubus prouenire, eumque quod ab incolis non agnoscat, quotannis deperire, atq; etiam in Polonia, vbi diligenter legitur. Quare si grana infectoria nunc ad radices herbæ cuiusdam reperiuntur, non propterea veteres Cocci sui natales, & originem, nascendique modum nesciuerunt. Monachi qui in Mesues Antidota commentarios ediderunt, in expositione Electarij ex granis tinctoriis, quod vulgo confectione Alchermes dicitur, duo præcipue constituunt granorum genera, quibus tinctorios vtuntur: vnum quod absolute granum tinctorum, Coccus baphica, à Serapione Chermes dicitur: alterum granum non absolute, sed granum Chermes, quo solo vtuntur tinctorios ad tingendum sericum, quod à Chermes Chermesinum nominatur. Id reperitur ad radices quarundam herbarum, sed copiosius ad radices Pimpinellæ. Horum itaque sententia chermes à Cocco differt, estque Chermes Chermesinum, quo sericæ vestes hodie inficiuntur. At idem omnino esse Charmes Arabum, & Græcorum Coccum baphicā ex Serapione iam demonstraui. Chermesinum verò nostrum à Chermes Arabum, siue Cocco Græcorum diuersum est, vel tinctorum iudicio, qui Coccum, Granam vocat, *Craine*, Chermesinū verò quod ex herbæ radicibus colligitur, *Cramoisi*. Sed Monachos atq; alios multos Chermesini, siue vt nos loquimur Cramesini vox fefellit, à Chermes Arabum deducta, quod ei Cramesinum nostrum simile sit, non tamen idem, vt modò diximus. Idem Monachi (sic error errorem parit) in antidoto ex granis tinctoriis, atque aliis quæ sericum tinctum admittunt, sericum Cramesino infectum accipiendum esse arbitrantur, quod, inquit Pharmacopœi medicamenta huiusmodi componentes, à tinctoribus possunt emere. Hoc falsum absurdūque esse notius est, quàm vt refelli oporteat. Sericum enim candidum vel fuluum, crudūque tingendum intelligitur succo ex Coccis baphicis recentissimis pressu excepto, à pharmacois, solo, sinceròque, citra alumen, atque alia quæ tinctoris permiscetur: qui succus liquorue, si grana aliquandiu seruentur, in vermiculos, vt diximus, mutatur, sed tempestiuè exsiccatus, & præparatus, à mercatoribus, vt ostendimus, in puluisculum abit, quo tinctorios vtuntur. Nostræ, de Cocco baphica, opinioni suffragatur Bellon. qui scripsit Coccum baphicam colligi ex frutice Ilici Glandem ferenti simili, cui folia veluti Aquifolio sunt, aculeata, esseque grana rotunda, parui pisi magnitudine, qua parte surculis adhærent, perforata. Gignitur granum infectoriū, inquit Plinius, in Galatia, Africa, Pisidia, Cilicia, pessimum in Sardinia. Coccum Gallatiæ rubens granum, aut circa Emeritam Lusitaniæ in maxima, laude est. Est præterea genus Cocci in Attica ferè, & Asia nascens, celestimè in vermiculū se mutans, quod ideo Scolecion vocant, improbantq;. Optimū inquit Diosc. Coccum gignitur in Gallatia, & Armenia, deinde Asia, & Cilicia.

Dioscor.

Ibidem.

Monachi.

Matth. lib.
4. Diof. c.
de Cocco.

Lib. 1. Obs.
cap. 17.

Locus.
Lib. 16 c. 8.
Lib. 9. ca. 41

Lib. 24. c. 4.

Lib. 4. c. 43.

Ibidem. Vltimum ex omnibus Hispanicum. In Creta quoq; prouenit, teste Bellon. In via qua ab Hierosolymis Damascū itur, proueniunt arbusculæ ex quibus colliguntur grana tinctoria, quæ incolæ mercatoribus Venetis vendunt. Gramotium nemus haud procul ab Mōpelio, hoc fruticis genere Coccū ferentis abundat. Scimus, & in Prouincia, & circa Narbonē Coccū ex eadē arbuscula colligi, & in Hispānia, pensionem alterā tributi pauperibus Hispāniæ donans, inquit Plin. Mensibus Maio, & Iunio colligitur. Ad eum colligendū puellæ, mulierculæq; succinctæ turmatim eunt, mūdum, ornatumq; muliebrē inde sibi cōparātes. Dioscor. Vis huic spissandi: vulneribus neruisq; præcis cōuenienter ex aceto tritū illinitur.

Lib. 16. c. 8. *Tempus.*
 Lib. 4. c. 43. *Vires.*
 Lib. 7. sum.
 Lib. 24. c. 4.
 In lib. 4. Diosc. c. 43.
 Fuch. De cōp. med.
 Lib. 1. de med. sim.
 Lib. 9. c. 47.

GALEN. Granum tinctorium astringentem simulque amaram qualitatem possidet. Vtraque sine morfu desiccatur. Proinde ad ingentia vulnera congruit, præsertimque neruorū: sed tunc ipsum quidā cū aceto terūt, alij cū oxymelite.

PLIN. Coccum Ilicis vulneribus ex aceto recentibus imponitur. Epiphoris ex aqua, & oculis suffusus instillatur.

MATTHIOLVS. Grani tinctorij puluere non infeliciter vtuntur mulieres Italica ad prohibendum abortum, ipsum grauidis in ovo forbili propinantes, pauco addito thure, vel mastiche. FUCH. Eximiè confert hoc granum mulieribus abortientibus, cum pari thuris pondere in potu sumptum.

SILVIUS. Roborat partes suis qualitatibus manifestis, siue etiā, vt quibusdam placet, totius substantiæ familiaritate, quā dicūt habere cum corde præcipuam. Puluisculo, de quo supra diximus, tinctorios lanas inficiūt viuido illo colore, qui in rosas micat, imperatoriis paludamētis olim dicato, quo aspectu nihil gratius, & in purpuras Tyrias, dibaphāsque, aut laconicas. Etenim Tyrio primū tinctas, mox & Cocco tingere mos erat, aut contra. Nam & tertio, & quarto, & quinto saturabantur, vnde nomina illa vestium, Monocoros, Dicoros, Tricoros, Tetra coros, Pétacoros in vitis Principū. Anniculo grano languidus succus, vt auctor est Plin. idem à quadrimo euanidus. Ita nec crescenti vires, neque senescenti.

CASTANEA CAP. IX.

Nomina

HANC arborem si quis glandiferarum generis non esse contendat, tamen huic esse affinem, cum eius fructus Sardianæ glandes, & Iouis glandes appellentur, diffiteri nullo modo potest. Castanea igitur sui nominis fructus fert, quos à Græcis κάσταννα, & καστανεία primò dictos fuisse scribit Phocion, à Castano Magnesiæ vrbe, vel, vt Stephanus scribit, Apulia, non procul à Tarento, vnde aduecti sunt, vt fortè Diodorus nuces Castanaicas inde nominarit. Quid si à castitate, cum Plinius ieiuniis ferè dicatas eas innuat? Dicuntur etiā σαρδανναὶ βέλαννοι, id est Sardianæ Glādes, quod Sardibus eæ prouenēre primū, non quod in Sardinia optimæ nascantur. Euboidas quoque, & Euboicas à Græcis dici reperio. Verūm Ruell. & Tragus sic dictas fuisse nuces regias volunt. Præterea appellatur ἰουὶς βέλαννοι, id est Iouis Glandes, cum tamen hæc appellatio nucibus tantum regis dicata sit à nostris, vnde Iuglandes dictæ. Nuces vocamus, & Castaneas, καστανίνα κάρνα, quanquam propiores Glandiū generi. Tiberius Balani nomē imposuit satiuis, cura multo excellentioribus factis, vocātur & Lopima à cortice crassiore, qui Græcis λέπος dicitur, & Leucena, à quodam montis Idę loco, qui magnā ipsarū vim profert. Nux etiam Heracleotica dicitur Castanea, vt ex Oppio in libro quem fecit de syluestribus arboribus, docuit Macrobius, his verbis. Heracleotica hæc nux, quā quidam Castaneā vocant. Euboica etiam à regione. Theoph. tamen, atque eius interpretes Theodo. nucem Heracleoticam pro nuce Auellana vsurpant. Agelochus, vt scripsit Athenæus, ἀμωτὰ vocat & καστανίνα. In Dioscor. lego μωτὰ, quod nomen

Lib. 15. c. 21.
 Plin. Ibid.
 Fuch. cap. de Cast.
 Hennol.
 Athe. lib. 2.
 Lib. 1. c. 90.
 Li. 3. ca. 66.
 Plin. Ibid.
 Diosc. li. 1. cap. 122.
 Ca. li. 2. ali.
 Gal. lib. de bon. & ma. suc.
 Opp. Aucr. li. 3. Satyr. cap. 18.
 Lib. 2.

CASTANEA.

nomen tanquam spurium opinor ab interpretibus omissum fuisse: nescio an ἀμωτὰ reponendum. Arbor à nostris, Chastaignier, fructus Chastaigne nominatur: ab Arabibus Sadianalach, Castal, & Stebulor: ab Italis Castagne: à Germanis Castani, & Kesten: ab Hispanis, Marrones. Matthi. genera duo cōstituit, satiuū, & syluestre. Ruell. duo apud nos Castanearū genera obseruantur, inquit, quædam altiles, multo maiore corporis tuberculo, quas vulgus vocat Marrons: aliæ lōgè minores, & veluti feræ. Antiqui plura fecerunt, nominibus plerūque inditis à locis vnde importabatur. Plin. Tarētinae faciles, nec operose sunt cibo, planæ figura. Rotundior, quæ Balanitis vocatur, purgabilis maximè, & sponte profiliens. Pura & plana est ex iis & Salaria. Tarētina minus tractabilis: laudatior Corelliana, & ex ea facta, quo dicemus in insitis modo, Meterana, rubenti cortice, quā vulgus præfert triangulis, & populariter nigris, quæ coctiua vocantur. Patria laudatissimis Tarentum, & in Cāpania Neapolis. Cæteræ suū pabulo gignuntur, scrupulosa corticis interioris circa nucleos quoque ferruminatione. Castanea arbor ad eandem quā, annosæ Quercus magnitudinē, proceritatē, crassitudinēq; tēpore accedit. Folia sunt illi magna, ferrata, venosa. Summis potissimum ramis inter folia proueniūt nuces, intus solide, & vt plurimū planæ, cordis ferè figura, triplici tegminis ambitu septe, membrana primū rubente, amara, mox lento cortice, siue corio, laui in atrū rubescente, interius villoso: demū echinatis calicis vallo, quod inchoatū glādibus, intus etiā villoso, ferè albo: mirumq; vilifima esse, quæ natura tanta occultauerit cura. Gale. λοιπὴς πωρόγωνα appellat. Inde etiā Virgilius Castaneas hirsutas, quanquā Hermolaus aliter accipere videatur, cum scribit. Ex Castaneis Græci Pogonias appellat, quæ barbular quasdam habet, nisi quis lanatas earū intelligat: sunt enim aliquæ pilis hirsutæ. Trini quibusdā partus ex vno calyce, sed nō absq; pernicie. Sunt enim minores ac deteriores, vt in animalium plantarumque partu, quo plures fuerint. Fructū præcedunt nucamenta longa, lutea, Iuglandis Iulis simillima. Alij nucamenta hæc floris vice putant propendere. Alij florere credūt. Pullā terrā & resolutā desiderat, auctore Columella, vbi Ruell. puram legit. Sabulonē humidum, vel refractū rosum non respuit: opaco & Septentrionali cliuo lætatur: spissum solum, & rubricosum reformidat, vt Damogeron memoriæ prodidit: sabulosis & fitiētibus gaudet. Diligit & frigidum cæli statū, sed tepidū nō recusat, si humor assenserit. Delestatur cliuis, & opacis regionibus, præsertim in Septentrionē versis. Montes & valles diligit. In plerisque Germaniæ locis copiosissima puenit. In Gallia laudatissimæ Castaneæ, quæ apud Allobroges proueniunt, & in totam prouinciā ob præstantiam dimittuntur. Apud Petrocorios tamen maior prouentus, vt ingentes ibi eius arboris, si alterius cuiusquam syluæ cernatur. Apud illos castanea quadrupedum omnis generis, & cortis auium pabulum est. Ineunte vere germinat, feriusque, vergiliarum scilicet occasu, fructificat. Castaneæ maturæ sunt circa finem Septembris, ac per totam ferè hyemem durant. Astringit & exicat Castanea, haud secus quam aliæ glandes. Calida verò & sicca est primo ordine.

Lib. 1. Diosc. cap. 122.
 Genera.
 Lib. 15. c. 23.
 Forma.
 Plin. lib. 15. ca. 23.
 Lib. 1. c. pa. Ecl. 17.
 In lib. 1. Diosc. ca. de cast.
 Theoph. li. Hist. ca. 6.
 Locu.
 Lib. 4. c. 33.
 Fuch. c. 143. Curt. li. 3. cap. 12.
 Tempus.
 Theoph. li. 3. Hist. c. 6.
 Dodo. li. 6. cap. 55.
 Fu. h. ibid. Tempera.

Vires.

Lib.1.c.122

DIOSCOR. Castaneæ astringunt & ipsæ, eosdémque quos cæteræ glandes effectus præbent, præsertim tunica quæ carnem & corticem media intercusat. Caro his qui Ephemerum biberunt conuenit.

Lib.23. c.8.

PLIN. Castaneæ vehementer sistunt stomachi & ventris fluxiones, sanguinem excreantibus profunt, carnes alunt.

In cap.122. lib.1. Diosc.

MATTHIOLVS. Tritæ, cum sale melléque subactæ, rabidorum canū moribus vtiliter imponuntur: cum hordeacea polenta acetóque illitæ mammæ duritias discutiunt. Venerem excitant, quia flatus gignunt. Largius in cibo sumptæ capitis dolorem efficiunt: instant: alium astringunt, ac ægrè concoquuntur. Attamen quæ cineribus obrutæ torrentur, præsertim si cum pipere & sale, vel saccharo edantur. Interior membrana rubens, qua albicans pulpa circumuestitur, ex vino austero pota duarum drachmarum pondere, sistit valenter immodicos omnes alui fluores, & sanguinis reiectiones. Quinetiam, cum pari pondere ramentorum eboris, alba fœminarum profluvia cohibet, ex aqua albæ Nymphææ hausta. Iis vino maceratis, & cū farina subactis pefsi vice vtuntur ad supprimendos menses.

Ruellibid.

Ibidem.

DODO. Ex farina Castanearum cum melle fit electuarium vtile aduersus tussim & sanguinis sputum.

PLVALERIANVS. Castaneæ ex omnibus fortissimum quidem cibum corpori præstant, sed qui difficile concoquatur. Coctæ in carbonibus, vel in fictili sicco assatæ, & cum melle ieiunis datæ, tussientibus profunt. Aqua, in qua cum suo cortice decoquuntur, cœliacis, dysentericis, sanguinémque excreantibus bibenda, haud, inutiliter propinatur. Interior membrana quæ corticem fructumque discernit, ad tertias decocta in aqua, & potui data mirè aluū fluentem reprimit, adeo vt Diosco. putet etiam cathartico dato per hanc potionem iri obuam posse, si plusquam necesse sit purget. Galen. tradit Castaneas omniū Glandium præstantissimas esse, & solas inter fructus agrestes alimentū corpori memorabile præbere. Sed animaduertendum has, quamuis plurimum nutrant, tamen in cibis frequenter comedendas non esse. Nam, vt alibi scripsit, siue in aqua coctæ, siue tostæ, siue etiam frixæ, semper esitâtibus noxâ inferunt, multoq; magis, si crudæ edantur. Idem alio in libro, inter cibos crassi succi numerat.

Li.2. Alim.

De tenui vict.

De bon. & ma. succ.

SYMEON SETHI. Copiosum corpori alimētum præbent, tardè transeunt, & difficulter coquuntur. Crassum humorem, capitis dolorem, & flatus efficiunt: ventrem sistunt. Si torreantur, aut siccentur, multum nocenti deponunt.

PLIN. Proxima corpori membrana & in his, & in nucibus, saporem, ni detrahatur, infestat. Torrere has in cibis gratius. Moluntur etiam, & præstât ieiunio fœminarum quandam imaginem panis. Matthiolus. Mitiores facillè purgantur, harumque illæ principem locum tenent, quas vulgus *Marrons* appellat, quod cæteris sint maiores, sapidiores, speciosioresq;. In montibus aliarum frugum inopia, incolæ Castaneis hyeme victitant. Namque eas in cratibus primo exiccatas ab utroque cortice repurgât, moluntq; in farinâ, ex qua panē conficiunt.

Ibidem.

Li.2. Deip. nos.

Athen. ibi.

MNESITHEVS auctore Athen. Castaneas coctū difficiles esse tradit, & flatus parere. Si tamen à ventriculo victæ coquantur, vescentes exhilarât sagina, & ex strigosis crassos reddunt. Diphilus verò, & multū nutrire ait, & boni succi esse, sed difficile concoqui, quod in ventriculo morentur: tostas minùs quidem nutrire, sed facillè confici, elixas flatuum minus excitare, sed magis nutrire. Maiores Castaneæ, quas à Galli *Marrons* vocari diximus, lautiores diuitū mēsas claudunt: minores pauperū saturant ieiunia: illas cineribus obrutas torrent igni, has in aqua excoquunt ad satiandam plebis auiditatem, vnde populares & coctiuræ

Ruellibid.

coctiuræ à Plinio dictæ, vt supra meminimus. Priusquam cineribus credantur, ferro vulnerari debent, vt plagæ hiaru spiritus igne citatus euadat, alioqui flagrantés flamma magno cum crepitu profiliunt, assidentium periculo. Flatus itaque his angustiis elisus à noxa vindicabit, imperu in sibilum abeunte. Integrarum probatio est, vt in frigidam mittantur. Siquidem quæ sanæ sunt merguntur, supernat quæcunque vexata est. Seruantur vel in cratibus dispositæ, vel intra sabulonem, ne inuicem tangantur immerfæ, vel in vasculis fictilibus nouis conditæ, & loco sicciore defossæ: vel inclusæ virgeis ex Fago receptaculis, & lutatæ, vt spiracula non relinquas: vel hordei paleis immundissimis obrutæ: vel palustri vluæ figuratis densioribus sportis reclusæ. Sunt qui filo transfixas cumulati, & igni detostas asseruant. Indi, auctore Plinio, oleum ex Castaneis, non vinum, vt scripsit Curtius, conficiebant. Materies arboris adificiis

Lib.15. c.7. Lib.25. c.13.

C A S T A N E A

Equina.

atque aliis domesticis vtensilibus admodum apta est: siquidem ex ea non modò fiunt trabes, tigna, asseres, & pedamenta, sed & cadi, & eorum cinctus. Verum igniariis inepta. Nouum Castaneæ genus exhibet Matthiolus, cuius neque veterum, neque recentiorum quisquam meminit. Huic Castaneæ Equinæ nomen. Arbor est spectatæ proceritatis, folio Pentaphylli, sed longe humana manu, imò etiam ricini folio grandiore, ex longo tenuique pediculo propendente. Echinos fert in cacumine, magnitudine nostratibus æquales, rufo colore, verum duriore ac crassiore putamine, aculeis raris, sed robustis firmisque, flauescens. Singuli singulos includunt partus, Castaneis nostratibus ferè similes, crassiores tamen, rotundioresque saporis optimi: cortice nigricante, præterquam anteriore parte, qua interno Echini putamini hæret, ea enim albicat, macula cordis effigiem præferente, quemadmodum in repentis vesicariæ semine videmus. Totus is cortex robustus est, simplex, nulla illi subiecta tunicula, quali Castaneæ nostræ conteguntur. Hoc genus in Oriente nascitur. Hæ Castaneæ anhelosis & tussientibus equis valdè profunt deuoratæ. Quam ob causam Constantinopolitani Equinas Castaneas nominant. Humilem Castaneam, nemini antea notam non longè à Pilatino monte contemplatus Ioannes du Choul sic depinxit. Matura, nucis auellanæ est magnitudine, Echinato calyculo, corio, membranæque tegitur. Sola nunquam suo calyculo includitur. Multæ simul racematim cohærent. Gustu est insuauis.

In li.1. Dio (co. ca.122. Nomen.

Forma.

Locus.

Li. de Qu. Hitor.

C A S T A N E A

Humilis.

Fagus hæc nostra propriè glandiferarum generis non sit, tamen cum Castaneæ modo nucleos Echinis contectos habeat, sapiusque in syluis inter glandiferas arbores reperiatur, haud fuerit absurdum glandiferis eam subiungere. Quæ igitur *ὄξυς* à Theoph. dicitur, à Latinis Fagus, à Gaza Scifsima, quod sit in laminas scetilis, ab Arabibus *Chinaos*, aut *Chiachas*, à Gallis *Fau*, *Fouteau*, & *Hestre*, ab Italis *Faggio*, à Germanis *Buchbaum*, aut *Buchè*, ab Hispanis *Haia*. Fructus vocantur nuces, & nuclei, Latine Fagi, Gallicè *Faine*. Fagus altera montana, candida materia, altera cam-

Nomina
Lib. 3. Hist.
cap. 10.

Genera
Theophr.
ibid.

FAGVS PICTA
à Matthiolo.

FAGVS PICTA
à Dodaneo.

Forma. pestrus, nigra. Arbor est abieti proceritate, crassitudineq; ferè æqualis, caudice recto, læui, enodi, in orbè comofo. Flores producit, qui nihil aliud sunt quàm iuli quidam lutei, caduci, betulæ iulis minores, cætera similes: folia crassa, læuia, latiuscula, subrotunda, Populo similia, minora, initio viridia, mox saturata viriditatis, celerrimè flauescencia, media superiorèque parte plerùmque gignentia paruulam baccam, cacumine aculeatam, primùm viridem, deinde rubentem, concuam, in qua vermiculi. Radices hæc Arbor nec multas, nec altas agit. Fructus nuclei sunt trianguli, læui cute, Castaneorum modo in atrum, rubescente, echino inclusi, non spinoso, sed leni, blandoque, nec vt in Castanea pungète, cui nihilominus fructus similis est, & dulcedine, & succo. Lignum eius coloratum, robustum, neruosum. Neminem esse arbitror qui non hic sibi ante oculos positam esse videat Latinorum Fagum, quam à Græcorum Phago prorsus diuersam esse ex iis quos legi, qui hæctenus de re herbaria commentati sunt, præter Valerium Cordum, & Iacobum Dalechampium, nullus aperte declarauit. Id tantùm sub odoratus fuisse videretur Hermolaus, sic scribès. Duo genera siue nomina sunt Phagi, alterius glandè ferètis, materiè scabra, quam Græci *φρυγὸν* appellant, vt fructum quoque Hippocrates, alterius quàm Græci oxyan, Lydi

In li. 1. Dioscor. c. 145.

In c. 146. li. 1. Dioscor.

Lydi Myson, in Olympo eorū monte copiosam. Vnde Myfi populi, vt Strabo inquit, & Eustathius. Nostri Scifsimam appellant, &c. Quæ omnia indistinctè capite de Fago transcripsit Ruell. Fagum Matthiolus legit in Diosc. glandiferis arboribus adnumerari, tamen si fructus effigiem glādibus prorsus reclamare videat. Bellonius scribit arborem quam vocamus *Fouteau* frequentissimam esse in monte, cui nomen Athos, & ab omnibus vocari Oxiam. Et alibi. Magna pars arborum syluestrium quæ in his montibus reperiuntur, sunt *Haisfres*, quas Græci vocant Ostrias, & *Foutaus*, quas vocant Oxyas. Quantum verò Fagus hæc à Theoph. phago differat, ostēdimus, cum τὴν φρυγὸν Quercus speciem describeremus. Fagus est in montibus copiosa, in Gallia, Germania, Carinthia, Stiria, Carniola syluis frequens. Plinius. Fagus amat plana, loca item aprica, ac humida. Flores foliaque profert sine Aprilis, aut Maio mense. Nuces Septembri maturantur cum Castanea. Folia Fagi refrigerant. Nuclei nonnihil humidi calidique sunt. Folia recentia tusa & imposita calidis tumoribus profunt, eosque discutunt. Admouentur etiam pustulis, atque vlcerebus. Manducantur in ginguarum labiorumque vitiiis. Tusa illataque, torpentia membra corroborant. Calculis glandis fagineæ cinis illinitur: item cum melle, alopeciiis. Nucleorum sapor dulcis & substringens, inquit Matth. Glires hoc pabulo maximè delectantur, ac pinguescunt. Quamobrem cum maturuit, innumeri capiuntur glires in Carniola, Stiria, & Carinthia syluis. Incolas mane inspicias saccos gliribus vna nocte captis plenos reportantes. Delectantur Fagi fructu etiam mures, cuius rei gratia è longin, quo naturam ducti, gregatim syluas ingrediuntur. Item & sciuris gratissimus est cibus, ac etiam turdis, merulis, aliisque auibus. Quin & obsessos ab hostibus in oppido Chio, ea tantum glande victitasse Cornel. Alexander est auctor, donec se obsidione liberassent. Nucleorum Fagi, inquit Dodon. nullus vsus est: dulces tamè sunt, & edules, ad ea omnia ferè vtilis, ad quæ nuclei Pinei. Aqua quæ in cauis Fagis reperitur, hominum, equorum, bouum, ouiumque scabiem, & impetigines, si ea lauentur, sanat, id quod se in pecoribus & hominibus expertum fuisse scribit Tragus. Cortex Fagi, auctore Plinio, in magno vsu agrestium. Vasa, corbèsque, ac patientiora quædam melsibus conuehendis, vindemiisque, faciunt, atque pratexta tuguriorum. Nec non in quodam vsu sacrorum religiosus est Fagi cortex. Facilis & in opere Fagus, quamquàm fragilis & tenera. Eadè scetilibus laminis in tenuia flexilis, capsisque ac sciniis sola vtilis. Apud antiquos & vasis honos. Manius Curius iurauit se ex præda nihil attigisse, præter guttum Fagineum quo sacrificaret. Vipera teste Ruellio, Faginei ramuli ictu, vel oblatu cohibetur.

Lib. 1. c. 78.
In cap. 111.
lib. 1.
Lib. 1. Obs.
cap. 42.

ibid. ca. 52.

Cap. 1.
Locus.

Lib. 6. c. 18.
Tempus.

Temper.
Dod. lib. 6.
cap. 76.

Vires.
Trag. lib. 3.
cap. 73.
Dod. ibid.
Plin. li. 24.
cap. 5.
In li. 1. Dio-
scor. ca. 122.

Ibidem.

Ibidem.
Lib. 6. c. 9.

Plin. lib. 16.
cap. 43.

Lib. 2. c. 89.
Plutar. h. 2.
Symp.

CEDRVS CAP. XI.

VANQVAM Matthiolus ingeniosè de resiniferis arboribus tractarit, copiosè etiam Bellon. libro huic rei dicato, ea res tamen detertere me non debet, ne quæ de iis longa obseruatione, & Græcorum Latinorumq; auctorum scriptis comperta mihi sunt, hic perscribam. Primùm earum differentias explicabo. Deinde singularum Historiam naturamque persequare. Resiniferæ omnes, & iis folio similes arbores, aut bacciferæ sunt, siue aciniferæ, aut coniferæ. Bacciferæ, Oxycedrus, Thiya Malsiliensis, seu Cedrus Lycia Bellon, Cedrus Lycia Matthioli, Létiscus, Terebinthus, Taxus, Sabina Cupressifolius, Sabina Tamarici similis. Coniferæ sunt Cedrus Phœnicia, Pinus, Pinaster, Teda. Picea, Abies, Larix, Cupressus, Thiya, altera, siue Arbor vitæ Bellonij. A Cedrorum historia exordiar, recentioribus non

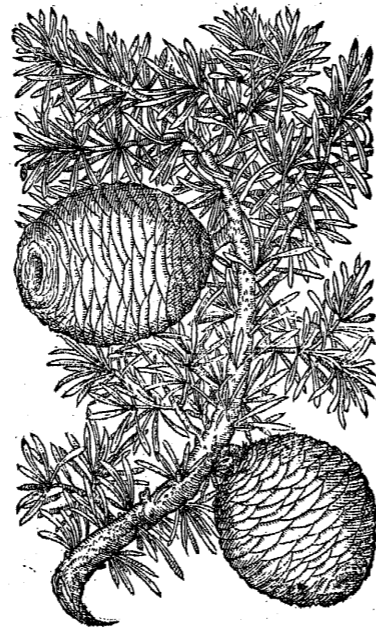
In li. 1. Dioscor. c. 146. de arb. comf. & resin.

fatis

CEDRVS PHOENICIA nostra.

CEDRVS PHOENICIA Matthioli.

fatis rectè, vt ego quidem sentio explicata, quos Plinius perperam intellecta, ob rerum ignorationem Theophrasti oratione, in errorem induxisse videtur.

Ac primum Cedrum in sua genera partiar, quibuscum singulorù nomina declarabuntur. Eius duo genera. Phœnicia & Lycia. Phœnicia (sic quam φοινικην Theophr. dixit, Plinius interpretatus est, Gaza ineptè Punicam) à Phœnice quæ Syriæ pars est, dicitur, à qua Syria, etiam Syriaca, quod illic nascatur, & ea, qui Phœnicen & Syriam incolunt, ad nauium fabricam vtantur Pini vice. Cedrelate quoque nuncupatur, quia proceritate την ἐλάτην, id est abietem æquat. Dendrolibaanus in Geoponicis. Arabes Serbin, Gallia Cedre, Italicè Cedro, Hispan. Cedro, Græci κέδρος. Cedrus Lycia est, quam Oxycedrù etiam appellat, Theophr. κεδρία, Gaza Cedulam. Quodam tamè loco κεδρίας pro κεδρίας mendosè legitur, quod Gaza cum non animaduertisset, Cedrias conuertit. Cedrides multitudinis numero sunt Dioscoridi, & Galeno, Oxycedri baccæ. Cum igitur hæc duo sint Cedri genera, Dioscorides, vt in sincerioribus & incorruptioribus libris reperitur, κέδρος, inquit, δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ ἧς ἡ λεγομένη κεδρία σιβάγει) ἢ δὲ λεγομένη κεδρία, vel vt alij, δξύκεδρος, vel κέδρος μικρά, φύλλα καὶ κάρπον ἔχει ὡς ἀρκυεύθος, μύρτιος μέγεθος, ἀεὶ ἀφ' ἑρῆ. Vel, vt ex Codice Catacuz. Constantinop. legit Matthiolus: Κέδρος δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ ἧς ἡ λεγομένη κεδρία σιβάγει). κάρπον δ' ἔχει ὡς ἀρκυεύθος, μικρότερον μὲν ὡς ἀ πάλιν λέγει) δ' καὶ ἄλλη κέδρος μικρά, ἀκανθώδης ὡς ἀρκυεύθος, φέρουσα κάρπον μέγεθος μύρτιος, ἀεὶ ἀφ' ἑρῆ. Rectè etiam Galen. Cedrum duplicè esse prodidit. Vnam fruticosam similem Iunipero, alteram arborem magnam. Vtrique Cedro folium Iunipero simile est, sed durius, acutius, spinosius Oxycedro. Præterea vtraque ἡ ψηλο φουεστέρη ἐστὶν ἢ ἀρκυεύθος, sic enim in Theophr. legendum, id est procerior est quàm Iuniperus. Sed præstat ipsas sigillatim delineare. Cedrus Phœnicia, siue Syria, radicibus multis & crassis nititur, non altè descendens (quod rationi consentaneum est in saxosis & asperis huius arboris natalibus) sed per summam terram vagantibus, caudice recto, maximè procerò,

Genera. Nomina. Lib. 3. Hist. cap. 12. Lib. 13. ca. 5. Theophr. li. 5. Hist. ca. 9. Ibidem. Cap. 3. Lib. 11. c. 17. Lib. 1. Hist. c. 15. & li. 6. Caul. c. 21. Lib. 1. Hist. cap. 16. Li. 1. Diosc. cap. 89. Lib. 7. sim. Lib. 3. Hist. cap. 12. Forma Cedri Phœn.

procero, alias quasuis arbores supereminēte, ab imo sursum versus gracilescēte arbore, vt eminus conspicientibus metā modo turbinata appareat, quoniam rami inferiore trunci parte latè circumfusi, & in orbem procul ab arbore expatiantes, quo propiùs ad fastigium acceditur, eo minores breuiorēsq; sunt. Cortice est glabro, & quasi arte polito, præsertim superne (nam in annosis & vetustis rimosus est, & scaber in ima caudicis parte, ad primum vsque ramorum ordinem) tenui, cinereo, cum vnguibus scalpitur, virente, cum profundius vulneratur, rubro. Rami non quidem proni, sed subrecta diuisura ad cælum tendentes, pœnè statim ab radice, veluti brachia transfuersim lateribus inhærent, arborem ad scandendum facilem præbentes, vt si quis in primos subsilierit, ad verticem vsque facillè possit euadere. Ij licet vndique stipitem ambient, sinuoso tamen quodam flexu truncum aspici permittunt, & sursum maiores repandi oneri quidem pertinaciùs renituntur, at si quis placet, valido crepitu fragiles vno ictu disiliunt. Minores autem pectinatim filicis modo in maioribus digeruntur. Folia huic sunt Laricis, nunquam decidentia, breuia, angusta, crebra, summo mucrone rigidiuscula, non tamen aculeata, ex quouis furculorum tuberculo simul numerosa, vt interdum quadragena, vel quinquagena ex vno nodo prorumpant, ita per furculum disposita, vt tandem extremum furculi verticem coronantia pictorum penicillum referant, odorata, subacida, & cum amaroris pauxillulo adstringentia. Conos fert hæc Cedrus recta cælum spectantes, quod huic & Abieti peculiare est, Pineis graciliores, Abiegnis crassiores, maiores, duriores, quinùm vel senù digitorum longitudine, subfuluos, obtusos, compactili squamarum strue coagmentatos, ramis sic hærentes, vt non nisi abstracto secum rami frustulo reuellantur. Porrò hi dum hiantes recluduntur, subeunte rore ac pluuiamadescent, & finduntur, tùmque relicto ac nudato pediculo firmo, qui per medium coni traducitur, circumstantes squamæ defluunt, sed hoc non nisi post biennium: anno enim vt maturescant opus est. Hunc pediculum malè Bellon. scribit vocari hastulam à Plinio, cum illic assula legatur, non hastula, & Cedri nulla fiat mentio, sed Piceæ. Verba Plinij hæc sunt. Aperitur Picea à parte solari, non plaga, sed vulnere ablati corticis, cum plurimum bipedali hiatu, vt à terra cubito cum minimùm absit. Nec corpori ipsi parcitur, vt in cæteris, quoniam assula in fructu est. Semen fert Abieti simile, vinaceo magnitudine par, gustu dulce, quale Pini est, oleoso quodam succo præstantissimi odoris circumfusum. Ex hac Cedro Phœnicia duplex resina, siue Cedria colligitur, vna liquida Abietis resinæ similis, quæ manat ex tuberculis in caudicis adhuc tenello, nec dū rugoso cortice multis, quæ adacto cornu, vt in Abiete fit, rustici pertundunt. Alteram duriscentem, ac in arbore ipsa coëuntem Cedri sponte sua sudant. Mansa dentibus tam pertinaciter adhæret, vt vix auellatur. Naribus admota odore suaui delectat, & tanquam fraga redolet, quod Dioscoridi planè aduersatur, à quo βαρβεία τῆς ὀσμῆς, id est grauis odoris Cedria esse dicitur. Sed locum hunc ex vetustissimo Codice manuscripto Matthiolus emendauit, in quo legitur, ὀττονος τῆς ὀσμῆς, id est vehementis odoris, seu vehementer odorata, cui adstipularur Verg.

Vrit odoratam nocturna in lumina Cedrum. Id ante Matthiol. Marcellus animaduertit, validi odoris esse Cedriam interpretatus. Dicitur Cedria Gale. κεδρία, Arabibus Kitran, & Alkijran, de qua Bellonij opinio à Matthiolo reprehenditur, & merito quidem. Etenim Cedriam ex qualibet resiniferarum materia, modò pinguis sit, promiscuè fieri tradidit: nempe, ex Larice, si materia pinguis sit, Cedriam manare, ex Cupresso, Betula, Iunipero, eisdemque vires, quas veteres veræ Cedriæ, defuncta, scilicet

Plin. lib. 16. cap. 24. Lib. 1. de Conif. Lib. 16. c. 12. Lib. 1. c. 89. Lib. 7. Aen. Ibidem. Lib. 7. sim.

corpora conferuandi, & viuientia corrupendi, iis tribuere videtur, & in eam opinionem Plinij verbis adductus, scribentis Picem in Syria Cedrium vocari. Locus est eiusmodi. Pix liquida in Europa è teda coquitur naualibus munièdis, multòsque alios ad vsus. Lignum eius concisum furnis vndique igni extra circumdato feruet. Primus sudor aquæ modo fluit canali. Hoc in Syria Cedrium vocatur, cui tanta vis est, vt in Ægypto corpora hominum defunctorum eo perfusa feruentur. Ex quibus id solum intelligi potest Syros liquorem illum qui primus ex Cedri assulis fluxerit, Cedrium vocasse, quia ex Cedro tantum picem coquebant, vt in Europa ex teda. Cedri itaque auctore Hermolao, modò Cedri magnæ Pix, modò Cedri resina vocatur, quæ nihil est, si propriè loquendū sit, quàm cruda Cedri lacryma: Cedrium verò succus Cedri est, è teda eius concisa & accèsa in furnis, qui primus aquæ modo fluxerit in canali. Nam sequens Pix iam est, non Cedrium. Sed confundūt auctores, nunc pro resina, nunc pro sudore tedarum, nunc pro Pice Cedriam & Cedrium vsurpantes, interim pro oleo Cedrino, quod Cedrelæon ex malis Cedri, vt ait Plinius, appellant. Omnibus enim iis quanquam diuersis, eadem natura inest. Cedrus Phœnicia gignitur in editis, niuosis, & gelidis montibus, Amano, Tauro, Libano, vnde ramos ex quibus vnum hîc appictum videtis, adferendos curauî, amici cuiusdam oneraria naue ex Tripoli reuertente, non in quauis montium parte, sed riguis & humidis, niuèque ferè semper obrutis eorum crepidinibus, & præcipitiis, in opacis conuallibus, propè torrentium margines. Theoph. In Syria montibus Cedri admiranda longitudine spectantur, tantæque crassitudine, vt sint quæ trium hominum vlnas complectentium impleant. Plin. In Ægypto & Syriareges inopia Abietis Cedro ad classes feruntur vsi. Maxima ea in Cypro traditur, ad vndeciremem Demetrij succisa. 130. pedum, crassitudinis verò ad trium hominum complexum.

Lib. 16. c. 11.

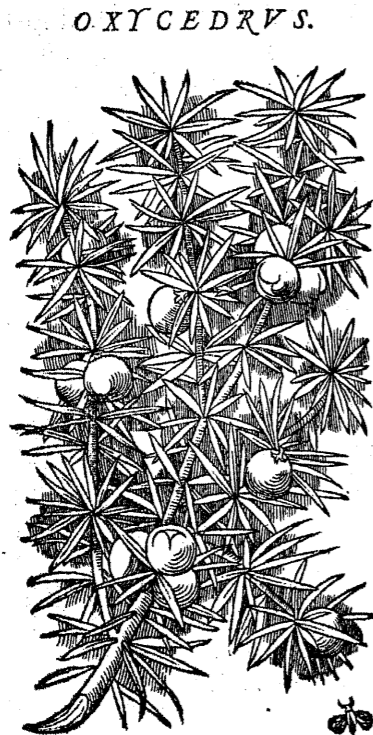
In li. 1. Dioscor. ca. de Ced.

Lib. 15. ca. 7. Locus.

Lib. 5. ca. 9.

Li. 16. c. 40.

Forma
Oxycedri.
Lib. 3. Hist. cap. 11.
Lib. 15. ca. 5.
Ibidem.

Ibidem.

Oxycedrus, siue Cedrus Lycia, Cedro Phœnicia minor, Iunipero maior, radices laxas & raras per summam tellurem dispergit, cortice Cupressum emulatur, vt ait Theophrast. non semine, vt malè Plin. Iuniperi modo, eodem Theophrast. auctore, nodosam, distortam, in alas multas diuisam materiam habet, & in ea cor rubrum. A Iunipero tamen differt, quod Iuniperi materies parua sit, inodora, minime densa, cum excisa fuerit statim putrescens, Oxycedri verò tam spissa, vt maxima ex parte corde constet, putredini non obnoxia, odore grato. Sic enim locus is Theophrasti ex integrioribus libris est emendandus: ὀξέδρη δὲ ἀμφω (Iuniperus, scilicet, & Oxycedrus) καὶ πολυμίσχου, καὶ ἐπετραμμένα ἔχοντα τὰ ξύλα. μᾶλλον δὲ ἢ ἀρκύθος ἢ ἔχρη ἔχει μήτραν, καὶ πυκνὴν, καὶ ὅταν κοπή ταχὺ σηπομένη. ἢ δὲ κέδρος δ' ὡλεῖσθον ἐγκάρδιον ἢ ἀπὲρ, &c. Folia huic sunt Iunipero similia, sed duriora, acutiora, spinosiora. Baccas fert Iuniperinis similes, initio virides,

des, deinde flauas, postremo rufescentes. Theoph. κάρπος δὲ ὁ μὲν τῆς κέδρου ξανθός, μύρτος μέγεθος ἔχων, ὠώδης, ἠδὺς ἐοδία. id est, Oxycedri fructus flauus est, myrti magnitudine, odoratus, esu suauis, non vt Gaza conuertit, odoratus pulcher, gustatūque suauis. Is est in arbore sua perpetuus, vt antecedentem nouus occupet, vel vt narrant Arcades tres simul fructus habet. Vnum proximè exacti anni, nondum maturum, alterum hunc annum proximè exactum antecedentis, iam maturum & edulem, tertium nouum, iam prodeuntem. Hos fructus siue baccas κεδρίδας etiam à Diosco. & Galeno dici quid prohibet? Nam maioris Cedri fructus sunt coni, quibus quæ περιτῶν κεδρίδων scripserunt auctores illi competere vix possunt, neque in iis incluso semini, quod ἀέριμα, opinor, vt & Plinius semen, vel πυρήνια appellassent, non fructū, neque baccas. Plin. de vinis factitiis loquès. E fructu verò genere inquit, Cedri vtriusque, Cupressi, Lauri, Iuniperi, Terebinthi, Lentisci, Baccas aut lignū musto decoquunt. Quo in loco animaduertendum Plinium oscitanter vinum ex vtraque Cedro dixisse pro Cedrino, & Cedrite, quorum alterum fit ex Oxycedri baccis, alterum è Cedria. Eodem ex loco Dioscorid. scriptura de iisdem vinis factitiis sic emendanda. γίνεῖ δὲ καὶ ἐκ τῆς κυπρίδος τῶν μόνων κέδρων ὄνος. Quem ille κάρπον, Plinius Baccas appellauit, cui consentiunt quæ mox in Diosco. sequuntur. γίνεῖ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀρκύθιδων κυπρίδος ὁμοίως τῆς κεδρίδος. Fit etiā vinum è Baccis Iuniperi, non aliter quàm Cedrites. Quod verò Dioscor. scribit, κεδρίδες δὲ κεδρουται οἱ ἐξ ἀγρίας κυπρίδος, in plerisque exemplaribus Asterisco notatur, qui falsi locum suspectū esse significat, vt omnino legèdum putem, κεδρίδες δὲ κεδρουται τῆς ὀξυκέδρος κυπρίδος. Quod si quis vulgatam lectionem mutare nolit, Cedrum hîc minorem intelligemus, & eius Baccas Cedridas, quemadmodum in Galeno, cum scribit Cedridas fructus esse Cedri, sicut alio in loco perspicuè vsurpat, cum ait, Cedridas nominant Cedri fructum, qui colore & figura fructui Iuniperi est similis. (Subflauus enim est ac rotundus,) disidet autem ab eo acrimonia. Nec multum abest, quin fructus hic ex genere sit medicamentorum, quæ nullum præbent corpori alimentum, nisi quis aqua ipsum macerarit. Quinetiam vt fructu Iuniperi durior est ac siccior, ita profecto exilior, vt nihil ille habeat aromaticum. Perspicuū autem est, quod & stomachum valde mordet, & capiti dolorem infert, nisi quis ipsum parcissimè sumpserit. Hæc Galen. quæ de Baccis Cedri minoris, siue Oxycedri, non de conis Cedri maioris intelligenda quis non videt? Gaudet Oxycedrus saxoso & frigido solo. Fundi tautè gummi durum, pellucidū, mastiches tam simile, vt hæc ferè sola nota internoscatur, quod mastiche mansa in ore coit, ac spissescit; Oxycedri verò gummi, in tenuissimum puluerem friatur, nec cogitur. Id gummi, vt & Iuniperi, vulgus Vernicè appellat. Præterea ex Oxycedri lignis assulatum concisus, toto Malsiliensi tractu pastores & rustici picis liquidæ genus, de quo idoneo loco dicetur, nigrum videlicet ac fœtidum liquorem oleosum eliciunt, quem sua lingua corrupto Cedri vocabulo Huille de Cade nominant, ad scabiem canum & pecorum, ac cimices necandos præstantissimum, sed odoris planè abominandi. Matthiolus tria Cedri genera depinxit, ac declarauit, Cedrū maiorem mōtis Libani, siue Cedrelatè, quam ille breuius, nos fusiùs descripsimus, iisque addidit quæ de ipsa in Plinio & Theophr. scripta passim reperiuntur: Cedri minoris genera duo: Phœniciam folio Iuniperi, sed duro, acuto, spinoso, quæ & Oxycedrus appellatur. Lyciam cui folium est minus, densius, multo minus aculeatum, quæ paruam Iuniperum quodammodo refert, corticèque obducta est rubro, & ramos emittit lentos, vitilium modo. Vtraque, inquit, omni tempore fructum fert, sed Oxycedrus maiorem, ac pulchriorem. Frequentissima, inquit, nascitur in Istria, & in quibusdam Iapidia locis,

Ibidem.

Lib. 13. ca. 5.

Li. 14. c. 16.

Lib. 5. c. 45.

Lib. 1. c. 89.

Li. 2. Alim.

Locus.

Ibidem.

Genera.

Iunipero admodum similis, nec nisi fructu distans, maiore, rubente, dulci. Lycia in quibusdam Morauia montibus, cuius folia si digitis terantur, odorem suauissimum spirant, illi ferè similem qui in Pinorum Strobilis percipitur. Baccæ multo quàm Phœnicia minores ex ramusculorum summitatibus prodeuntes, primò virides, deinde flavescentes, postremò cum maturæ fuerint, rubentes. Odorata sunt, & gustui subamaræ. Harum primam Cedrum Phœniciam, secundam Cedrum Lyciam siue Oxycedrum esse ex Theophrasto satis mihi videor demonstrasse: tertiam raram sanè & egregiam plantam in Morauia montibus nascentem, quidam Thyiam Mafsiliensium esse putant, negligentius depictam, de qua posthac tractabitur: alij Thyia genus à Mafsiliensi diuersum. Similiter Cedrus Phœnicia Bellonij vera Oxycedrus est, siue Lycia Cedrus: eiusdem Lycia Cedrus Thyæ genus est Baccis rubris insignis. Hos infecutus Dodon. aliam esse Cedrum maiorem scribit, aliam minorem. Maiorem Cedrelaten & Cedrum Coniferam vocari: minoris duo esse genera, vnum, quod folio est aculeato, veluti Iuniperus, alterum, quod folio est minimè aculeato. Hoc Cedrum Lyciam vocat, quam Thyæ genus esse iam dixi: illud Oxycedrum, siue Cedrum Phœniciam, quam ego Cedrum Lyciam veram, siue Oxycedrum esse ostendi. Lonicerus Cedri magnæ, paruaq; seu Oxycedri figuras, vires, vsúmque commiscet, ac confundit. His tenebras offudit Plinius, qui velut aliud agens, imò oscitans admodum, Cedri differentias ex Theophr. exscripsit, Iuniperi similem habent Phœnices, & Cedrum minorem. Duo eius genera Lycia & Phœnicia. Differunt folio. Nam quæ durum, acutum, spinosum habet, Oxycedrus vocatur, ramosa, & nodis infesta. Altera odore præstat. Fructum ferunt myrti magnitudine, dulcem sapore. Item: Maioris Cedri duo genera. Quæ floret fructum non fert: frugifera non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. Semen eius Cupresso simile. Quidam Cedrelaten vocant. Et mox. Cedro similis est in Arcadia arbor: in Phrygia Frutex vocatur. Hæc Plinius, qui primùm contra Theophrasti sententiam scripsit, minoris Cedri duo esse genera, maiorisq; totidem, & Phœnicibus Cedrum minorem esse Iuniperi similem. Nam cum ille duo duntaxat quorundam sententia Cedri genera constituisset, τοῖς ἐν τῇ Ἰδῆ, id est Idæ incolis, non Phœnicibus vnicum genus esse ait Iunipero simile, quæ Oxycedrus nominatur: quarum Iuniperi, scilicet & Oxycedri similitudinem, dissimilitudinémque, deinde fufius persequitur, Has quam negligentè Plinius confuderit, expendamus. Ramosa, inquit, Oxycedrus, & nodis infesta. Theophr. ὁξέδῃ δὲ ἀμφω, ἔ πολυμάχαλα, καὶ ἐπετραμμυθία. ἔχοντα τὰ ξύλα: id est, nodosam Iuniperus & Cedrus, in multasque alas diuisam, & contortam materiam habent. Altera odore præstat. Quasi verò altera inodorata sit. Duas enim Cedros minores hîc à Plinio comparari declarant præcedètia. Duo eius genera, &c. At quæ sequuntur, fructum ferunt, &c. Theophr. καὶ ἡ μὲν τῆς κέδρου, ὕλη, subaudi, ὁξέδῃς, ἡ δὲ ἔτερος ἔ. id est, Cedri materia odorata, Iuniperi verò minimè. Et, maioris Cedri duo genera. Quæ floret fructum non fert: Fructifera non floret. Vnicum maioris Cedri genus esse iam ostendimus, quæ in monte Libano prouenit, florétque vt Picea: baccas autem non producit, sed Conos. Oxycedrus autem siue Cedrus Lycia, siue Cedrus minor non floret, sicuti nec Iuniperus auctore Theophr. sed baccas fert. Quare sunt qui hunc Plin. locum sic legant. Quæ floret baccas non fert, baccifera non floret, id quod verum est. Semen eius, ait Plin. Cupresso simile. Theophr. τὸν δὲ φλοιὸν ὁμοίον δροσίν κυπαρίττω, τραχύτερον δὲ. id est, corticem Cyparisso similem videri, sed scabrore.

Li. 1. de Conif.

Lib. 6. c. 37.

To. 2. de pl. cap. 3.

Lib. 13. ca. 5.

Ibidem.

Sequi

Sequitur in Plinio, Cedro similis est in Arcadia arbor, in Phrygia frutex vocatur, perperam: sic enim Theophrast. οἱ δὲ μόνον δῆ, καὶ θάπτερ οἱ ἐν τῇ Ἰδῆ: alij vnicum genus esse dicunt, vt Idæ montis incolæ. De Cedrorum & Cedridum viribus hæc Dioscorides. Cedria vis inest, vt defuncta corpora conferuet, & viuientia corrumpat, qua ex causa mortuorum vitam aliqui appellauère. Vestimenta quoque & pelles eximia calefaciendi & siccandi dote corrumpit, magni ad ocularia medicamenta vsus. Quippe illita oculis claritatem affert, albugines & cicatrices detergit, instillata autem cum aceto vermes aurium necat: cum Hyslopi decocto infusa sonitus, sibilosque sedat: cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat: idem facit cum ex aceto colluitur. Quod verò sequitur, Peruncto ante coitum genitali abortiuum fieri constat, non rectè conuertit Ruell. non ad Dioscorid. sed ad Plinij sensum potius accommodans. Sic enim scribit. Portentum est quod tradunt, abortiuum fieri in venere ante perfusa virilitate. Ille verò sic. πρὸς ἐχρησθέντα δὲ ἀδύων πρὸς τὴν συνουσίαν ἀποβίον ἐστὶ, id est, Cedria ante coitum genitali circumlita conceptionem impedit, & spem partus adimit, id enim significat ἀβίον, quod Cornar. & And. Lacu. bene annotarunt. Pergit Dioscor. Anginæ ea perunguntur, tonsillarum inflammationibus auxilio est, lendes pediculosque illitu enecat, cerastæ moribus cum sale imposita subuenit, contra hausta Leporis marini venena in passo sumpta auxiliatur: in elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit, pulmonum vlcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. Vermes & tineas subter indita necat, & partus extrahit. Fit & oleum à Cedria separatum, dum coquitur, velleribus supra halitum eius expansis, vt in pice, eiusdem ad omnia vsus: priuatim viriliter perunctum scabiem quadrupedum, canum, boumque persanat, inhærentes ricinos enecat, vlcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatricem perducit. Cedrides calfactoriam vim habent, stomacho aduersantur, auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ, menses ciunt ex polline piperis poti: contra haustum leporem marinum in vino sumuntur: serpentes fugantur peruncto ex adipe ceruino, aut medulla corpore: in antidota adduntur. Hæc à Galeno sunt dilucidius explicata. Vtraque Cedrus ait, calidæ siccæq; temperatura est, tertij quodammodo ordinis in vtroque. Cæterum Cedria (vocatur ita Cedri oleum) quartum etiam ordinem videtur attingere, admodum calida simul & tenuium partium. Mollem itaque carnem promptè, ac citra dolorem putrefacit, sicut alia omnia, quæ cum eiusdem sint in calefaciendi ordinis, adiunctam etiam habent substantiæ tenuitatem. At in duris plusculo tempore & vix effectum potest consequi. Porro talia omnia medicamenta vocantur Septica, & Septa, sed inter sese maioris minorisque ratione dissident. Est autem in hoc genere medicamentorum ex primo & infirmissimo ordine Cedria: plerâque enim eorum admodum sunt efficacia. Talia itaque & mortuorum corporum carnes corrumpunt, at Cedria exsiccat, simulque à corruptione tuetur corpora demortua, vtpote humiditates eorum depascens, cæterum solida corpora haud attingens. At in viuientibus calor ipse qui in corporibus est, Cedria vires adaugens, causa efficitur, vt teneræ ab ea carnes deurantur. Nec mirum videri debet, si cum tanta polleat potentia, lendes, pediculos, & tineas, & in auribus vermes interficere possit, tum foetum quidem viuentem interimat, mortuum autem eiiciat, sicut sanè etiam semen corrumpit, coitus tempore pudendo circumlita. Proinde conceptui aduersum est medicamentum, si sic vtaris, nulli secundum. Alia quidem multa eiusmodi particularim efficit. Itaque argumentum est ipsum valenter

Vires. Ibidem.

Li. 24. ca. 5.

Embl. 84. lib. 1. in annot. in Dioscor.

d 3

excalfacere, sicut vbi dentium foraminibus instillatur. Siquidem dolores eorum mitigat, & ipsos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices, & visus hebetudini ab humorum crassitudine ortæ medetur. Porro quod eius est pinguisimum, & ad vnguem oleosum, suspensis supra eam dum coquitur lanis exceptum, ac collectum, tota Cedria tenuius quidem est, sed minus acre, quanquam non minus excalfaciens. Quare illa crassior & mordacior est, maiore aperiendi facultate prædita. Itaque vulnera irritat, phlegmonasque in illis excitat. Oleosa verò illa Cedria adeo clementibus est viribus, vt plebeij experientia docti, ouibus tondendo illata à forfice vlcera illitu sanent, sicut etiam pice humida. Vtuntur etiam ea ad ouium scabiem, & ad ricinos. Cedrides moderatioris vires obtinent, adeo vt comedi possint. Si tamen liberalius iis vtare, capiti dolorem inferent, ardoremque ac morsum in ventre efficiunt. Plinius inquit eadem magna ex parte, quædam aliter tradidit. Cedrus magna dat picem, quæ Cedria vocatur, dentium doloribus vtilissimam: frangit enim eos, & extrahit, dolores sedat. Cedri succus ex ea quomodo fieret, diximus, magni ad lumina vsus, ni capitis dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta æuis feruat, viuientia corrumpit, mira differentia, cum vitam auferat spirantibus, defunctis pro vita sit. Vestes quoque corrumpit, & animalia necat. Ob hoc non censeam in anginis hoc remedio vtendum, neque in cruditatibus, quod sualere aliqui, gustandum. Dentes quoque colluere ex aceto in dolore timuerim, vel grauitati, aut vermibus aurium instillare. Portentum est quod tradunt, abortiuum fieri, in venere ante perfusa virilitate. Phthiriasis perungere eo non dubitauerim, itemque porriginis. Suedent & contra venenum marini leporis bibere in passo. Facilius in Elephantias illinatur. Vlcerata fordida, & excrescentia in iis, auctores quidam, & oculorum albugines caliginisque inunxere eo, & contra pulmonis vlcerata cyathum eius sorbere iusserunt: item aduersus tineas. Fit ex eo & oleum, quod Pisselæon vocant, vehementioris ad omnia eadem vsus. Cedri scobe serpentes fugari certum est, item baccis tritis cum oleo, si qui perungantur. Cedrides hoc est fructus Cedri tussim sanant, vrinam cient, aluum sistunt, vtilis ruptis, conuulsis, spasticis, stranguriæ, vuluis, admoti: contra lepores marinos, eademque, quæ supra, collectionibus, inflammationibusque. Hippocrates Cedrum Creticam in vino coctam in vteri exulceratione infundere præcipit, & Cedri ramenta suffire. Idem vinum Cedrinum bibendum præscribit, quum vteri velut ad viscera conuersi strangularint. De vino autem Cedrino & Cedrite, vide Dioscor. Cariem verustatamque non sentit Cedrus, auctore Plinio. Cedri oleo peruncta, materies, inquit, nec tineam, nec cariem sentit. Quare simul acra deorum ex Cedro factitabant. Salomon templum Domini concamèrauit lignis Cedrinis. Templi Ephesie Dianæ, quod tota Asia extruente quadringentis annis peractum est, tectum ex Cedrinis trabibus fuisse conuenit. Memorabile & Vtricæ templum Apollinis, vbi Numidicaru Cedrorum trabes durant, ita vt posite fuerant prima eius vrbis origine, annis mille centum octoginta octo. Numæ etiam libros chartaceos durasse ad annos quingetos triginta quinque, terræ infossos narrat Plinius, quod Cedrati essent. Ab hac materia arboris æternitate. Digna Cedro dicuntur, quæ immortalitate digna esse iudicantur, atque eiusmodi, vt posteritati consecrari debeant. Horatius. *Speramus carmina fingi Possè linenda Cedro.* Item Persius. *Et Cedro digna locutus.* Aufonius ad Libellum. *Huius in arbitrio est seu te inuenescere Cedro, Seu iubeat diris vermibus esse cibum.* Cedrus etiam ad naues fabricandas aptissima, & ad ædium tecta perutilis. Rimam fissuramque non capit, neque etiam clauum tenet.

Lib. 24. c. 5.

De natur. mulieb. Lib. 2. de morb. mul.

Lib. 5. Lib. 16. cap. 40. 39.

Lib. 3. Reg. cap. 6. Plin. Ibid.

Lib. 13. c. 13.

Theophr. lib. 5. Histo. cap. 8. Plin. lib. 16. cap. 40.

PINUS ET PICEA CAP. XII.

PINUS à Theophr vt ego equidem cum Matthiolo sentio, *πύκη* dicitur, Picea *πίτυς*. Contra multi, in quibus est Bellonius, *πέυκη*, Piceam, *πίτυν* Pinum interpretantur, quadam fortasse nominum vicinitate ducti, quam habet *πέυκη* cum Picea, & *πίτυς* cum Pinu. Sententiam nostram multis rationibus confirmare nos possumus. Theophrast. *τῆς πέυκης* nucem *εὐβίλον* appellat, quæ vox, eorum qui Galenum, aliisque Græcos auctores Latinos fecerunt, testimonio, nucem Pineam significat. Galen. *Νύξ* Pineæ boni ac crassi est succi, multumque nutrit, non tamen facile coquitur. Appellat autem nunc Græci ipsam non *κῆνον*, sed *εὐβίλον*. Alibi. His crassior nec ipse mali succi nucleus pineus, id est *δ κῆνος*, quem veteres etiam strobilum dixere: ac rursus: Coni fructus, quem quidam Coccalon nuncupant, & strobilum, esculentus est, sed nutrimentum coctu difficile præbet, quod de Picea fructu (*πίτυς* enim nucem etiam *κῆνον* idem Theophr. appellat) intelligi non potest, cum is edulis non sit, eodem Bellonio auctore. Adhæc Theophr. *τῆς πέυκης* duo constituit genera, satiuum, & sylvestre: at Piceam nullus vnquam opinor, in hortis cultam vidit, Pinum vident omnes. Præterea *τὴν πέυκην* in Idæam, & maritimam, idem diuidit, quæ duo Pinorum genera nobis nota sunt, Picearum verò minimè, quas non nisi in frigidis, niuosis, & excelsis montibus nasci, nunquam in maritimis, compertum omnes habent: postremò picem copiosam *ἐκ τῶν πευκῶν* fieri scripsit Theophr. atque earum proprium esse, vt in tedam abeant: at nobis perspicuum est ex pinorum nostrarum, nom Picearum, assulis, tedaque, picis copiâ maximam in montibus Gallie nostræ, atque etiam aliis colligi. His adiungimus Scribonij Largi testimonium sic scribentis: resina Pityinæ, id est ex Picea arbore. Verum si quis ad conuellendam sententiam nostram locos aliquot Plinij curiosius confectetur, ex quibus hæc nomina aliter ab eo vsurpata esse ostendat, huic respondemus arbores omnes coniferas Plinio non bene notas fuisse, atque has Romano, vt ait de se iudicio discreuisse. Id, vel ex eo probari potest, quod *τὴν πίτυν* quidè Piceam, sed *τὴν πέυκην*, Laricem interpretatus est Theophr. *πύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεῖσάν τῶν ῥιζῶν ἐκ ἀναβλαστάνειν, τὴν πίτυν δὲ φασὶ τινες ἀναβλαστάνειν, ὡς περ καὶ ἐκ λείβων ἐμπρησθέντος τοῦ πυρρῶν ὄρου.* Plin. sic Larix vstis radicibus non repululat, Picea repululat, vt in Lesbo accidit, incenso nemore Pyrrhæo. Item alibi, *τὴν ἐγγύδιαν τὴν καλεμένην θηλαίαν τῆς πέυκης* *ἔχει.* Plinius. Larix femina habet quam Græci vocant *ægida*. Alio in loco *πίτυν* pinastrum videtur is conuertisse. Sylvestrii generis folia non decidunt Abieti, Larici, Pinastro. Theophr. *τῶν δὲ ἀγρίων ἀείφουλλα ἐλάτη, πέυκη, πίτυς:* sed hæc in re fides Plinio adhibenda non est. Larix enim nusquam in Græcia nascens, Atheniensi Theophr. ignota fuit, neque, si nota fuisset, Laricem quæ simplex est, ac vnus generis, in tot differentias distribuisset. Quare satis superque me probasse confido Theophrasti *πέυκην* Latinorum Pinum esse, quæ Arabibus *Senabar*, dicitur, Gallis, *Pin*, Italis, & Hispanis *Pino*, Germanis, *Hartbaum*, *Fichtbaum*, & *Pynholtz*, Anglis, *Pynetre*, Belgis, *Pinap pelboom*, Boemis *Borouicet*. Huius duo sunt genera Theophrasto auctore, Pinus satiuæ, & sylvestris. Pinus satiuæ proceræ arbor in caudicis summitate ramos multos producitur, qui in ramulos alios rotundos diuiduntur, foliis vestitos densis, capillamenti modo prætenuibus, longis, firmis, aculeatis, ex candido virentibus, perpetuis. Nuces edit magnas, solidas, veluti ex squamis duris compactas, altissimè à terra suspensas, ac in his exiles nucleos, oblongos, lacunatis toris, ferruginea tunica obductos. Interior nucleus tenui velatur tunica, flauis coloris, qua digitorum attritu facile spolia-

Nomina

Lib. 3. Histo. cap. 10.

Li. 2. Alim.

Li. de bon. & mal. suc. Li. 7. simpl.

Ibidem. Li. de Cau. ca. de pinu. Ibidem.

Ibidem.

Comp. 207.

Ibidem. Lib. 16. c. 10. Theophr. Lib. 3. Histo. cap. 3. Li. 16. c. 139. Lib. 16. c. 21. Lib. 5. Histo. cap. 15.

Nomina

Lib. 3. Histo. cap. 10.

Genera.

Forma.

PINVS SATIVA.

Nomina

Locus.

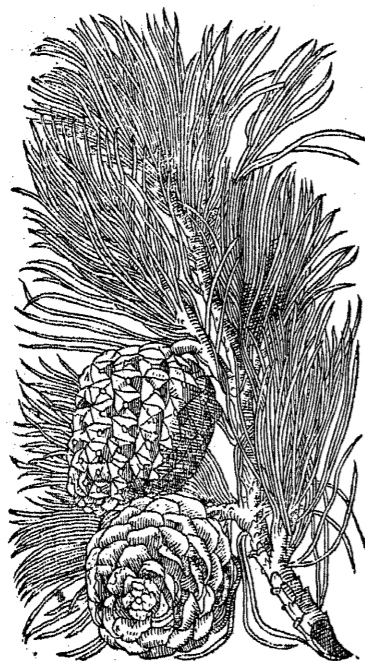
Matt. ibid.

Genera.

Pin. sylv.

Forma

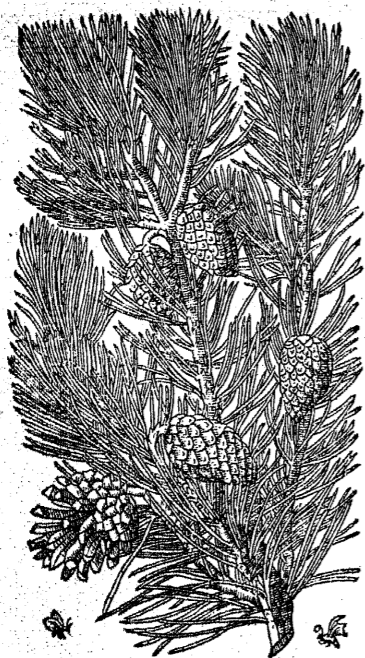
& Loci.

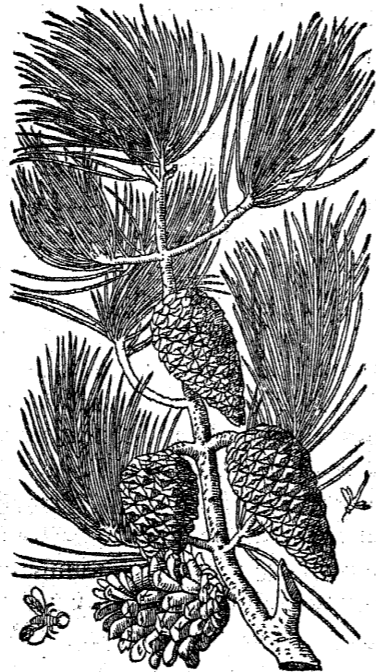
tur. Sapor illi dulcis ac iucundus: substantia pinguis, oleosaque. Nuces has Græci κώνες, κροβίλλες, κοκιάδες & κώνες, ut dixi, nuncupant, Galli Pommes de pin, nucleos vero Pineos, des pignons. Materia pini rubescit, grauis est, & intus circa cor liquore quodam madet. Pinus hæc in Gallia nostræ hortis permultis colitur & perbella proceraque spectatur. Copiosa etiam in agro Rauennate reperitur, non longè ab Adriatici maris littore: atque etiam in alijs Italiae locis, præsertim in cœnobiorum viridariis. Syluestrem Pinum siue Pinastrum (Pinastrum enim, ut scribit Plinius, nihil aliud est quàm Pinus syluestris) in alia partimur genera. Aliam enim esse fructiferam nouimus, aliam sterilem: Fructifera alia est Idaea, siue montana, alia maritima. Montana satiuæ similis est, nuces edit similes, solidas, ex simili squamarum congerie compactas, resinosas, odoratas. Huiusmodi montanæ Pinus in multis Hispaniæ, & Lusitaniæ montibus crescunt, adeo fructuosæ, ut inde maxima nucum

Pinearum copia per totam Galliam distrahatur. Maritimæ prope fossas Marianas non procul ab Vrbe Monspelio permultæ proueniunt, in spatiofo Pineto

PINUS SILVE-
stris fructifera.

PINUS
Maritima.

Lib. 3. Hist. Pinearum nucum copia celeberrimo, supradictis similes, nisi quod nux earum breuior, rotundior, celerius dehiscit, auctore Theophrasto. Montanarum autem

autem amplior, longior, diutius in sese compressa manet. Causa hæc est, quod in arenoso solo maritimis parcius alimentum suppeditatur ideoque minor est, ac strigosior nux. Præterea ob maris afflatum, litus apricum, austri in maritimo tractu crebro flantis occursum nux citius recluditur, non aliter quàm cum ab arbore decerptam igni admouemus ut aperiat: contra verò, largius alimētum montanis suggeritur, & montium aer natura frigidior, nuces sese referare non sinit, imò comprimit. Hæc cum vera esse tum ratione tum experientia cōstet, tamen Matthiolus (qui maritimarum Pinorum duo genera exhibet, nucum magnitudine, & exiguitate tantum differentium) quod obseruationi nostræ refragari videatur, scribit, Pinos syluestres in maritimis Senensibus fructum ferre spithamam longum, pyramidis figura, firmum, solidū, nec facilè dehiscētē: quæ verò in Ananiis Tridentinisque montibus reliquis, ac in Bœmia, Morauia, Polonia proueniūt, fructum edere paruum, breuem, qui exsiccat, multum dehiscat, & ex arbore decidat, idque euenire prouinciarum & regionum alia atque alia natura, & maritimarum Pinorum diuersis generibus. At non rectè ille quidem cum maritimis fructiferis montanas syluestres & steriles comparat, syluestres enim montanæ, fructifera, cum maritimis, exemplo Theophr.

li. 2. Diosc. cap. 74.

Ibidem.

PINUS Marit. altera.

PINUS Syluestris.

comparandæ potius fuerunt. Reliquæ differentiæ montanarum & maritimarum ex Theophr. hæc sunt Montana rector, celsior, materiæque crassiore est: maritima folio tenuiore, magis deciduo: cortice læuiore, vtilique ad coria, alterius verò minimè, Maritima ligno est validiore, montana ramosa magis, & crassior, ut dictum est, picemque copiosiore fundit. Pinus syluestris quam sterilem vocamus, (non ideo quòd nullum edat fructum, Conos enim fert, sed quia nucleis edules non sint, nec cibis vtilis) radice nititur recta, pali modo humi defixa, lignosa, foris nigra, gustu acerba. Caudex eius sæpè distortus subrubro cortice obducitur, ac senescens rimosus, scaber, fungosusque efficitur. Ramorum cortex glaber, præsertim teneriorum, lauri modo liuescit. Rami ipsi fragiles si flectas

si fleētas, cum crepitu rumpuntur. Caudex adultus in ramos diffunditur sinuosos, & perpetua fronde virentes, sic vt Pini fatiua modo summo vertice in comam latissimam arbor expandatur: folia tenuia sunt, rigida, semper gemina, ab vno veluti tubulo exeuntia, in ipso exortu connexa, gustu subacida, & adstringentia. Pro floribus sunt iuli quos hyeme profert. Coni paulatim augetur ex compactili squamarum aceruo turbinati, ramis firmiter harentes, pediculo breui, in nouellis recto, in aliis aduico, & tanquam reflexo, tam valide adnexi, vt cum rudi & nouo annotinus permaneat. Huiusmodi sterilibus Pinastris Aruernorum, Velluniorum, & Allobrogum montes abundant, ex quibus resinam colligunt, & picem optimam conficiunt, vocantque *Pins sauvages*, & *Pinnateam*. Pinastrum scribit Plinius mira esse altitudine, quod minimè verum mihi esse videtur, nec ex quo id transcripserit scio. Nam in hoc arborum genere Abies, Piceaque nostrates, & Cedrus Syriaca, altitudine præcellunt, Pinastrum verò omnes quotquot vidi, tam steriles quam fructiferi, aut humiles sunt, aut altitudine mediocri, tamen Bellonius prodiderit & Diætos Pinastrum in vastitatem diffusos, ad insignem altitudinem surgere, & eos qui in Olympi Phrygij montis, aut aliorum gelidissimorum montium summis culminibus proueniunt, Abietis esse rectitudine. Sed is Pinastrum sterilem, Piceam appellat, ac eam pro Pinu syluestri describit, de pingitque, absurdè, & contra Theophr. Plinij que auctoritatem, vt ostendemus. Matthiolus hoc Pini syluestris genus à Bellonio Pinastrum dici conicit: sed non rectè, inquit. Pinastrum enim Plinio auctore, nihil aliud est quam Pinus syluestris, mira altitudine, quæ gignitur nõ modo in montibus, sed etiam in planis. Bellonio verò contra, Pinastrum Pino

Locus.

Lib. 16. c. 10.

Lib. de Cõ. cap. de pic.

Lib. 3. Hist. cap. 16.

PINASTRUM III.
clusij omnium minimus.

enim ipse Matthiol. in his Theophr. locis, in quibus multi alij errarunt. Nam vox *ἀγρία* interdum arborem eam significat, quæ Plinio Aquifolium, officinis Agrifolium dicitur, interdum aliarum arborum epitheton est, vt cum dicit

Theo

Theoph. *ἡ δὲ κληρὸν τὴν μὲν ἡμέραν ὄνει, τὴν δὲ ἀγρίαν*, idest, Pinum aliam fatiuam esse, aliam syluestrem. Quare cum montanas arbores sic recenset Theophrastus, *ἰδία δὲ τὰ τῶν ὀρειῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις ἔφύλαται, περὶ γὰρ μακεδονίαν, ἐλάτην, πεύκειν, πικρὸν ἀγρία* non sic hæc interpretanda, neque interpungenda. Montibus autem propria sunt illa quæ in planis non proueniunt: Macedonia Abies, Picea, Pinastrum, sed Montibus autem propria sunt illa, quæ in planis non proueniunt, Macedonia Abies, Pinus, Picea, Aquifolium. Neque enim Theoph. quo loco Picea historiam tradidit, eam in fatiuam & syluestrem diuisit, quemadmodum Pinum eodem loco distribuere: quãquam non ignorem Plinium scripsisse Piceam æuo suo iam in domos receptam tonsili facilitate. Ad hæc quæ scribit Theophrast. *ἀειφυλλὰ μὲν οὐκ ἅντων ἀγρίων ἀκρί, πρότερον ἐλέχθη, ἐλάτην, πεύκειν, πικρὸν ἀγρία*, non sic rectè interpreteris. Ergo inter syluestria perpetuo folio sunt ea, quæ prius diximus, Abies, Picea, Pinastrum, sed, Ergo inter syluestria perpetuo virent ea quæ primo libro diximus, Abies, pinus, picea, Aquifolium. Præter pinos syluestres de quibus diximus, sunt aliæ quoque, steriles, & fructiferae: Pinus Tubulus à Plinio appellata, ab Italis hodie *Mugo, sterilis*: Teda arbor à Plinio dicta, fructifera, à Bellonio Pinastrum, ab Italis hodie *Cembro*, ab Allobrogibus *Aunia*. Tubulus, vel, vt in quibusdã Plinij codicibus legitur, Tibulus in aliis Stubulus, in altissimis

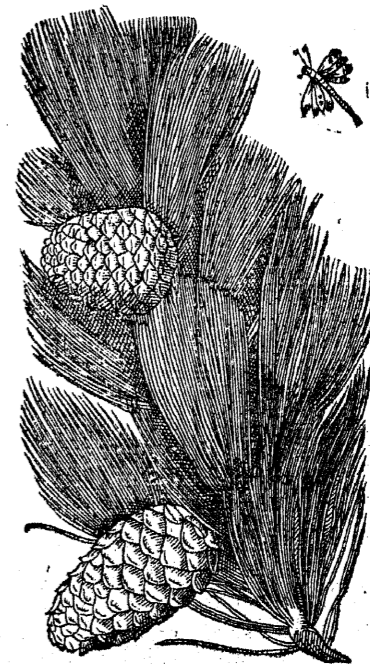
Lib. 3. Hist. cap. 4.

Lib. 3. Hist. cap. 10. Lib. 16. c. 10.

Genera alia. Nomina Lib. 16. c. 10. Forma. & Locus

PINUS TVBVLVVS,
Mugo Italarum.

TEDA ARBOR,
Cembro Italarum.

montibus prouenit, sine caudice, ramis à radice circūquaque per terram sparsis, tubulorum modo, vnde forasse ei nomen hoc impositum, decem, & interdum quindecim cubitos longis, gracilibus, enodibus, olim ad vsus liburnicarum, nunc ad dolia vinaria cingenda, quod sint non solum longi, sed etiam flexiles, & tenaces. Fructus eius est paulo maior quam Pinastrum sterilis vulgaris, sed plurimum resinofus, odoris non ingrati. Teda in editissimis, & frigidissimis montium verticibus gignitur, parte ad Septentrionem spectante, niues ac gelicidia minimè reformidans, vt quibus exhilaretur potius quam ledatur, ex

Teda. Locus.

ultimo

Forma.

ultimo prorsus montium situ ac supremo omnes alias arbores despiciens, Pino vt plurimum humilior, nonnunquam æqualis, similiter ramosa, magis quam Pinus, aut quæuis alia conifera arbor, in meram fastigiata: cortice proximè terram vndulatis lineis rugoso, superna caudicis parte, & in ramis, glabro, læui, tenui, subalbido, vt in Abiete, non vt in Pino subrubro, ex quo victo & corij modo ductili pyxides, corbes, aliâque utensilia fiunt. Rami vt in Abiete, Picea, Larice non recti, velut brachia ex lateribus panduntur, sed distorti, & valde furculosi: virides humore multo turgent, exiccati rugas contrahunt. Folia, vt in Pino, longa, mucronata, ex singulis turberculis quina emergunt, in Pino bina duntaxat. Eadem sic extremis furculis coaceruata eminent, vt penicillum, siue crinitam comam referant, in cuius medio fructus nouellus inclusus, sensim augetur in conum absoluitur, è nigro purpurascens, Piceæ cono similem, breuiorem, molliorem, resinofum, cuius nuclei parui trianguli, ab satiuæ Pinus nucleis sapore diuersi non sunt, nisi quod syluestrium omnium modo, asperitate quadam linguam offendunt, ita fragiles ac teneri, vt non solum hominum dentibus facile cedant, sed etiam auium rostris pertundantur, quas Allobroges Piquarellas vocant, Gesnerus Caryocatactas. Quam ob causam has Tarentinas nuce à Plinio vocatas fuisse verisimile est, quo loco is nucum Pinæ generum explicat. Harum, inquit, genus alterum Tarentinæ, digitis fragili putamine, auiumque furto expositum in ipsa arbore, non quod Plin. veteresque Pini genus aliquod statuerint Tarentinum, vt putant Matthiol. & Bellon. sed quod nuce hæ Tarento Romam veherentur. Quæ de hoc Pinus genere diximus omnia, ei planè conuenire quam solam improprie Bellon. Pinastrum appellat, facile perspicies, qui hæc nostra cum illius capite de Pinastro contulerit. Matthiolus ab Italis Cembro & Cirmolo vulgo vocari prodidit, & tum in agro Tridentino frequentem prouenire, tum in Gavia Phœbeæ vallis, tum in Flemsibus, Vulturenæ, ac Rhetorum montibus, & in Comitatu Tyrolensi, non longè ab Oeniponte, ex eaque manare resinam albam, & odoratam, vt & ab aliis id genus plantis. Huius materia à Germanis ad ædificia expetitur, & maximè commendatur, non solum quod pulchra sit, & venarum fluuiis placeat, sed etiam quod odoris suauitate excellat. Eandem Tedam arborem Plinij esse idcirco diximus, quod cum sex coniferarum genera is autor enumeret, Pinus ipsius esse non possit, de satiuæ enim loqui videtur: neque Pinastrum, insignis altitudinis, & in planis nascens: neque Tubulus, quod eius historiæ repugnet: neque picea, neque Larix, vt ex earum historiis intelligi poterit. Quare efficitur vt sextum genus sit Teda proprie dicta, succo inquit Plinius, abundantiore quam reliquæ, parcior, liquidiorque quàm in Picea, sic enim legendum, flammis ac lumini sacrorum etiam grata. Hanc etiam aliquanto post inter arbores numerat, quæ montibus gaudent: montes inquit, amant Cedrus, Larix, Teda, & cætera ex quibus resina gignitur. His locis Matth. Bellon, atque alij Plinium falso erroris insimulant, Tedam pro arbore vsurpantem, quæ τὴν Ἰάδα, siue τὸν Ἰαδίων, idest pingues Pini, Pinastrum, ac reliquarum resiniferarum arborum assulas, non arborem significet, quasi verò Teda ἰσχυρῶς de vtroque dici non possit, aut illam Tedæ significationem Plinius ignorauerit, cum eo ipso loco scribat, Laricis morbum esse, vt Teda fiat. Mirum igitur nemini videri debet, Tedam modò pro arbore, modò pro pinguibus Pinorum assulis sumi, neque illud etiam, flammis ac luminibus sacrorum Tedam arborem gratam fuisse, cum ex ea, velut ex aliis id genus, resina fluat, lignumque eius, vt cæterarum, pingue, & resinofum in Tedam vertatur, idque propterea Romani domi, & in sacris accenderent. Sed quoniam in Tedæ mentionem incidimus, quid ea sit

diffu

diffusius explicemus. Morbum τὰς ἰσχυρῶς, idest Pinis, accidere Idæi narrant, inquit Theoph. cum non solum cor, sed & pars externa caudicis, in Tedam abierit, tunc enim veluti strangulari: id autem sponte euenire, ob plenius arboris nutrimentum, coniectari nos posse, quod totum Teda fiat. Est autem hic Pinis proprius morbus, cuius causam idem Theophr. alibi explicat. Pini radix tota, inquit, in Tedam vertitur. Causa eadem quæ in animalibus. Quod enim in ea calescit perpetuò, coquiturque, purum hæret, ac coagmentatum densatumque pinguitudinem quandam efficit: quod verò nutrimentum in alias partes subit, sursum fertur ad eas quæ supra terram sunt alendas, non per hæc partes pingues, sed per alios meatus, quandoquidem totis radicibus in Tedam mutatis arbores moriuntur, intercluso spiritu, nullòque iam aditus habente per quos commeari possit, strangulatæ quemadmodum animalibus euenit quæ nimis pinguescunt. Obturantur enim meatus à pinguitudine densata, vt ad extremas vsque partes spiritus penetrare nequeat. Hæc Theophr. Partes radicum Pini pingues. Aruerni Tiè vocant, & Thesè, vocibus à Teda deflexis, & iis concisis atque accensis lucernarum vice vtuntur. Cæterum cum multa Teda ad picem conficiendam sit opus, non desuit ratio, qua Pinus non sua solum sponte, sed etiam arte Teda fieret. Eam sic declarat Theophr. Idæi caudicem corticem auferunt à parte ad solem conuersâ, duobus tribusue à terra cubitis: eo maximè confluum Tedæ, siue pinguem resinofumque succum fieri anno post affirmant. Id cum securi detraxerint, altero post anno denuo ἐν δαδίστραι, idest succum pinguem fundit, siue Teda fit: ac tertio similiter. Postea ob has incisiones, arbores putrefactæ à ventis deiiciuntur: tum earum cor eximitur: hoc enim maximè in Tedam abijt, effodiuntur post & radices, quæ etiam, vt diximus, totæ Teda fiunt. Hæc Theophr. Improperè verò Tedas appellamus alia quoque ligna, quæ flamma olei vel picis illitu concepta faculæ modo lucent. Hinc Ceres dea Tedifera à Poëtis vocatur, & Teda pro nuptiis siue pro coniugio ipso accipitur, quod in nuptiis faces prærent. Fuere qui hoc modo Pinorum genera distribuerint, vt aliud esset mite, aliud agreste: & agrestis, aliud mas, aliud fœmina, marem esse maritimam Pinum existimantes, fœminam, Idæam, quibus addunt Macedones tertium genus sterile. Hæc à supradictis diuisionibus verbis tantum discrepare videntur. Marem dixerunt esse breuiorem, rigidiore folio, ligno duro, in opere fabrili sese contorquente: fœminam proceriorem, pinguioribus foliis, mollioribus, magis inflexis, & incuruis, ligno in opere tractabiliore, molliore, nec sese pandante aut distorquente. Legendum Porro in Theophr. ἀγρῶν, quod opponitur τῶν πεφορμένων, non vt in publicis codicibus legitur, ἐν τῶν ἀγρῶν. Pinus fœmina Ægida habet Spissum hoc, candidum, pulchrumque, ex arboribus vetustioribus gignitur. Faciunt ex eo tabellas pictorias atque codicillos. Id autem est cor eius, quod minus picis Tedæque gignit. Larix fœmina habet quam Græci vocant Ægida inquit Plinius, mellei coloris. Inuentum est pictorum tabellis, immortale, nullisque fœsile crimis, hoc lignum. Proximum medullæ est. Explicatis Pinorum differentiis atque naturis, nunc de Picea dicendum.

A Theophrast. veteribusque Græcis τῶν Picea dicitur, à Sequanis hodie Pesse, Arabicè Arz, Italicè Pezzo, Germanicè Thamen bau, Hispanicè Pino negro, Gallicè Pesse & Soiffe, Anglicè Piche tre: ab Allobrogibus Soiffe, Bellonius Sapini nomine descripsit. Nascitur in editis montium iugis, caudice recto, non minus quam Abies procero: cortice ex cinereo pallecente, lento, & lori modo flexili, aliquantulum scabro, & dum rugosus fit sic disiliens, vt crispus appareat: ramis Abieti similibus, similiter ordinatis, sed in terram inclinatis, furculosis, surculis propendentibus: foliis Abietis, herbaceo virore latioribus, non

Lib. 3. Hist. cap. 10.

Li. 6. caus. cap. 15.

Lib. 9. Hist. cap. 2.

Theophr. Lib. 3. caus. 10.

Theophr. Lib. 3. caus. 10. Lib. 16. c. 39.

Nomina

Locus.

Forma.

P I C E A.

Lib. 3. Hist. cap. 6.

Lib. 16. c. 25.

Lib. 3. Hist. cap. 10.

gna, & in opere fabrili tractabilior, quia venis est rectioribus, minúsq; nodosa. Inter Piceæ corticem, & lignum, gummi modo resina cōcrescit, ac nonnūquam etiam liquida inde manat, quam Allobroges *Binioum* vocant, quasi Benzorinum, & ad recentia cruentaque vulnera summopere commendant. Hanc esse *πίτυν* Theophr. id est Piceam facile quiuis intellexerit ex eius cum Pinu collatione, si ex loco illo Theophr. maculas aliquot deleuerit, mēda quedā correxerit, meliorēmq; quam Gaza interpretationem adaptauerit. Oidē *περὶ τὴν ἄρκυδιαν*, inquit Theophr. *ὅτε τὴν ἀρκυδιαν λέγουσιν, ὅτε τὴν ἡμέραν πάλιν, ἄλλην δὲ πύτυν εἶναι φασι. καὶ ὅτι τὸ φέλος ἐμφανέστερον εἶναι τῆς πίτυς, καὶ ἔχει τὴν τελευτήσαν, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἐν τῶν ἐργασίαις ὀχρησθῆναι τὸ ξύλον. Τὸτο δὲ τῆς πάλιν καὶ παχύτερον, καὶ λεϊότερον, καὶ ὑψηλότερον εἶναι. καὶ τὸ φύλλον τὴν μὲν πάλιν ἔχει πολλὰ, καὶ λιπαρὰ, καὶ διαστέα, καὶ κεκλιμένα, τὴν δὲ πύτυν καὶ κωνοφόρον τῶν ἄλλων, ὀλίγα τε, καὶ ἀνυμωδέστερα, καὶ πεπερωμένα μάλλον. ἔτι δὲ τὴν πίτυν ἐμφανέστερον τὴν πάλιν, καὶ ὅτι τὴν πίτυν ἔχει ὀλίγην τε, καὶ σικκρὰν, ὡς περὶ τὸν κωνοφόρον, τὴν δὲ πάλιν νεύουσα καὶ πολλήν. φύλλα δὲ ἐν μὲν τῆς ἄρκυδιᾷ ἢ πίτυς ὀλίγη, περὶ δὲ τὴν ἡλείαν πολλή. ἔτι καὶ ὅτι τὸ γένος διαμφοσητῆσι. ἢ δὲ πίτυς διοικεῖ τῆς πάλιν διαφέρειν, τῶν λιπαρῶν εἶναι καὶ λεπτοφυλλοτέρων, καὶ ὁ μέγεθος ἐλάτων, καὶ ἦτον ὀρθοφυῆς. ἔτι δὲ καὶ τὸν κώνον ἐλάτω φέρειν, καὶ πεπερωμένα μάλλον, καὶ τὸ κάρυον πίτυδι ἔσθρον. ἀμφὸς δὲ τελευτήσαν, καὶ πίτυς τῶν ἐλάτων λευκότερα, καὶ ὁμοιότερα τῆς ἐλάτης. Διαφορὰν δὲ ἔχει πίτυς καὶ πύτυν πρὸς τὴν πάλιν, &c. Id est, Arcades verò Pinum in fatiua & sterilem minimè partiuntur, sed à Pinu Piceā differre aiunt. Piceæ namque magis conspicuum ac eminentem caudicem esse, læuam, magnū, in opere fabrili vtilem, vt pote qui crassior, læuior, procerior quā Pino sit. Præterea Pini folia multa, pinguia, deflexa, inflexa esse, Piceæ verò, quæ & ipsa conos fert, pauciora squallidiora, horridiora. Ad hæc picem in Pinu notiores esse quam Picea: paucam enim ac amaram ex Picea stillare, vt & minores conos in eadem gigni, vberiorē autem & odoratam è Pino. In Arcadia fanè Piceæ pauca crescunt, circa Eleam multe. Sic igitur toto genere discrepant. Picea certè hoc differre à Pinu videtur, quod pinguior Pinus sit, humilior, folio tenuiori, minùs recta, item quòd breuiorem conum*

fic atris, nec vt in Abiete pectinatim dispositis, sed nullo seruato ordine ramorū furculos vndiq; vestientibus, leuiter mucronatis, propemodū teretibus, mollioribus, cū in Abiete sint latiuscula ac duriuscula. Quidam, inquit Theophr. Pinum & Piceam florere existimāt, quidam minimè, sed Piceam, *κύτταρον* gignere id est nucamentum, quod grosis proportione respōdet, Plinius Pinum Piceamq; vllō flore exhilarari negat, experiētia tamen refragatur. Nam Piceæ florem ob longū ac rubentē quiuis obseruare potest. Cæterum Picea fructum edit copiosissimū oblongum, procul intuentibus conspicuum, extremis ramis adnexū, deorsum nutantem, viri pudendum longitudine crassitudēque imitantem. Diutissimè is in arbore manet, & senescens squamas ex quibus coaluit, recludit, seminis tū maiore parte decidua. In squamarum torulis geminum id delitescit, Pinastro simile, paulo grandius, atrum. Piceæ materies rara est, laxaque, ad trabes, & ad asseres faciendos idonea, speciosior quam Abie-

conū ferat, & horridiorem, ac nucem magis resinofam. Vtrique folium capillatum, sed Piceæ materies candidior Abietique similior. Est & alia inter Pinum & Piceā differentia, &c. Bellonius cū Abietē à Gallis *Sap*, vel *Sapin* vocari sciret, eamque quam hīc depinximus arborē Abieti admodum esse similit, Sapinum appellare voluit, quæ Picea nominari debuit. Nā Sapinus quidē non solū inferiorē Abietis partem significat, sicuti Fusterna superiorē, quod tradit Plinius, sed etiam arborem, id quod eiusdem Plinij auctoritate confirmatur. Prælum, inquit, è Sapino, alta potissimum, facito. Alibi genera nucum Pinearū is enumerans, Tertium, ait, Sapineæ, è Picea fatiua, nucleorum cute verius quam putamine, adeo molli, vt simul mandatur. Ex his verbis perspicuum est Plinio Sapinum arborem, scilicet Piceam fatiuam designari, cuius nucem Sapineam vocat, siue Piceā eo loco, *τὴν πάλιν*, siue *τὴν πάλιν* intelligat. Sed quæ nā est Theo. *πίτυς φθειροφόρος* lib. 1. *Caus. cap. 9.* quam Gaza pediculiferam, Scaliger pediculariam interpretatur? an diuersa ab ea quam idem Theophr. in historiis describit? an eadē? deinde an *φθειροφόρος* dicta, quod, vt tradit Plinius, totis paniculis minoribus gracilioribusque, minimos ac nigros nucleos pediculis similes gignat? Pini Piceæque fructus Septembri mēse maturi sunt. Pinus apricis locis gaudet: opacis aut nullo modo, aut malè provenit. Pinus & Picea generi eidem adscribuntur, inquit Dioscorides, sed quandam flagitant specierum distinctionem. Arbores hæc cognitæ, quarum cortex astringit. Prodest tritus & illitus intertrigini, vlceribus summum corpus occupantibus, ambustisque, cum spuma argenti, & manna: vlcera delicatulorum acrimoniam recusantium cerato Myrtino exceptus ad cicatricem perducit: tritus cum sutorio atramento serpētia cohibet: suffitu partus & secundas eiicit: potus aluum sistit, vrinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt, vulnera ab inflammationē vindicant: trita autem, & decocta in aceto feruenti collutione dentium dolores leniunt: hepaticis vtilia sunt, drachmæ pondere in aqua, aut mulla pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idem præstant: teda earum particulatim secta, si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. Ex his etiam fit Spatha acoporum, pessorumque compositionibus idonea. Quinetiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur: ea ipsa fuligo circumlitionibus efficacissimè imponitur, quibus palpebras ornant, colorēque mentiuntur: arrosis oculorum angulis, callosis glabrisque genis, & collacrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum Piceæque fructus, qui in conis inueniuntur. Vim adstrictoriam habent, & aliquantulum excalfacientem: tussi & pectoris vitiis auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. Nuces Pineæ si repurgatæ mandantur, vel cum passo, aut cucumeris semine bibantur, vrinā ciēt: acrimonias in renibus, & vesica hebetant: stomachi rosiones leniunt: datæ cum portulacæ succo virium infirmitatem roborant, corruptorū quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recenter arboribus decerpæ in passo franguntur, & decoctæ vetustæ tussi, aut rabadini conferunt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur. Hæc Diosc. ex Ruellij versione, in qua diligēter quedā attendenda & animaduertenda sunt: ac primum, quod dicit Diosc. *πίτυς γνώριμον δένδρον: ἐστὶ δὲ τῆς αὐτῆς γένους καὶ ἡ λεγομένη πάλιν, εἶδει διαφέρει: quidā διαφέρουσι.* Hæc sic Lacuna vertit. Picea vulgaris arbor, Pinusq; eiusdē generis sunt, specie tamē differunt: Sed hoc leuiusculū. Prodest cortex tritus & illitus intertrigini. *ἀρμύζων πρὸς τὴν παρατελλυμιαῖα λείος, καὶ πάλιν ὁμοιότητος: Cornari⁹ legit καὶ πάλιν ὁμοιότητος, id est* inperfus. Res ipsa vsūm sui ostēdit. Puluis enim inspergitur, non illinitur. Pineæ nucis cortex & folia potu idē præstant. *πίτυς δὲ τὰ αὐτῆς καὶ ὁ δὲ φροβίλιος φλοιός, καὶ τὰ φύλλα ποθέντα.* Cornarius hæc de strobilo arbore, non de Nuce Pineæ intelligit,

Li. 16 ca. 39. Lib. 15 c. 10.

Li. 16. c. 10.

Tempus.

Locus.

The. lib. 2. caus. cap. 9.

Lib. 1. c. 74.

Vires.

Emb. 71. li. 1.

Ibidem.

Li. 16. c. 10.

Libr. 7.

qua arbor eadem cum Pinastro est: id quod Plin. auctoritate cōfirmat, scribētis arbores quas per oram Italiæ Strobilos vocant, plerōsque arbitrari easdem esse cum Pinastris. Auctorem etiā adhibet Paulum Ægi. qui de coni cortice, & foliis eadem cum prodidisset quæ de Strobili cortice, & foliis Diosc. mox de Strobili conorum fructu seorsum tractat. Præterea cum de fuligine differit, Pinum, Conum, Piceam, vt tres diuerfas arbores nominat. Hæc Cornarij opinio facillè refelli potest. Nam in Plinij vetusti exemplaris membranis pro Strobilis Tubulos legimus, vt sit Tubulus Pinastri genus, de quo inter Pinorum genera differuimus: Conus verò Strobilifque, vt iam ex Galeno probauimus, & demonstrabimus, non pro arbore, sed pro Nuce Pineæ vsurpatur. At enim Strobilum Pinastrum esse concedamus. Cùm iam Dioscor. de viribus corticis Pinus siue mitis, siue agrestis vniuersè quidem scripserit, cur frustra hîc eadem repetit? Iam verò cū Pinastri fructus edulis non sit, qui quæso Strobili, idest Pinastri fructus Cornarij sententia vires imbecillas roborare poterit, vel cætera præstare quæ Strobilis Diosc. attribuit? Quare à Galeno, Paul. Diosc. Conum & Strobilum, pro Nuce Pineæ, non pro Pinastro accipi puto. At Pineæ nucis qui cortex quæ folia erunt, cum arborum, herbarumque folia tantum, ac florū esse dicantur? Nuces Pineas videmus squamatim compactilibus nucamentis siue vnguibus totas cōstare, sub quibus nuclei carnosî, molles, esu suaues abduuntur. Has integras & nucleos edules Græci modo ancipiti harum dictionum significatu nominant κώνυς, κοκκίλος, στροβίλος, modò epitheti accessione distinguunt, quemadmodum Diosc. ἕλως στροβίλος στροβίλος dixit, Galenus ἕλως χλωρὸς, id est integras Pineas nucis adhuc virides, recentes, & tenellas, non, vt Ruell. in Diosc. vertit, receter ab arbore decerptas, & στροβίλος καθαρούς, à nucum suarum putaminibus repurgatas, quales hodie veneūt, στροβίλος κεκαθαμένους Asclepiades, & Andromachus appellant: Galen. στροβίλων περιήνης. Paul. κώνυς καρπὸν, vulgus nostrum *des pignons*. Nucum Pinearum cortex extrema est pars, ac veluti amictus tegens, & eas vndique ambiens, qui cultello vel deglubi, vel deradi potest: folia, lignosa squamæ, aliæ aliis incumbentes, nucleorum opercula, & cōceptacula, quarum gradatim procedēte structura coagmentatur Nux Pineæ, & in metam colligitur, sic dicta, quòd foliorum modo, cum maturæ nucis decidunt, sese pandunt, & explicant. Hæc folia atque cortex eadem facultate pollent, qua arboris ipsius folia, cortexque, scilicet adstringente. Quod verò de teda Diosc. prodidit, eadem Galenus. Dolentes dentes colluuntur pinguis tedis in aceto ferue factis: aut tedarum ramenta, malicorium, alumen scissum in aceto ad tertias coquuntur, eoque decocto tepido os colluitur. Idem medicamentum quoddam ad dentium dolorem præscriptum dum coquitur, σπάθη δαδίνη, idest spatha siue rudicula, ex teda parata, mouere iubet. Pityides appellantur Pinorum Piceæque fructus inquit Dioscor. πινυίδες ἢ χλωροὶ καὶ ἀκαρπὸς τῶν πινυῶν, ἢ τῆς πικρίας. Locus Matthi. suspectus is videtur. Putat enim verba illa τῆς πικρίας alicunde in cōtextum irrepsisse, & merito quidem. Quid enim πινυίδες aliud significare possunt, quàm τῶν πινυῶν καρπὸν, id est, Picearū fructū, vt στροβίλοι, de quibus mox idem scriptor agit τῶν πευκῶν, idest Pinorum? Quod de Strobilis repurgatis tradit Diosc. περιήνης ἢ ἢ στροβίλων δισμύς μετ' ἀνδράχνης χυλὸν λαμβανόμενοι, ἐξερῖδουσι τὴν ἄνοιαν σάματος, ἢ τὰς τῶν ὑγρῶν διασφορὰς ἐξαιβλιώσιν, Plinius his verbis expressisse videtur. Nuclei nucis Pineæ sedant acrimoniam stomachi, rosionesque, & contrarios humores consistentes ibi, & infirmitatem virium roborant, ex quibus perspicitur Plinium nucleos nucis Pineæ Strobilos appellasse, deinde τὰς τῶν ὑγρῶν διασφορὰς legisse, non διασφορὰς, vt Diosc. habent vulgata exemplaria: postremò ἐξερῖ-

Act. libr. 8. cap. 46. Li. 6. med. gen.

Lib. 5. med. part. cap. 9.

Li. 23. ca. 8.

ἐξερῖδουσι ἄνοιαν σάματος, roborant infirmitatem virium, reddidisse. Cornarius tamen non ἐξερῖδουσι, sed ἐξαιβλιώσιν legendum arbitratus, eximunt corporis debilitatem, conuertit. De Strobilo hæc Galen. Strobilus viridis totus habet cum humiditate amaritudinem, quampiam & acrimoniam. Proinde purulentis, atque adeo quibuscunque expedit quæ in thorace & pulmone sunt tussi reicere, facilem eam præbet. Porro fructus eius esculentus nutrimentum est cōctu difficile, & validum, at medicamen est asperitati gutturis leniendæ congruum, cum videlicet in aqua maceratus, omnem in ea acrimoniam reliquerit. Sic enim quod superest minùs mordax, magisque emplasticum redditur, & ad mediocrem caliditatem trigiditatemque reducitur, ex aquea terreaque mixtum substantia, minimum particeps æræ. Quæ sequuntur præter illa, scripti Matthioli. Aqua è viridibus Pinorum nucibus destillata rugas in facie de'et, & mammas admodum extuberantes cohibet, si linteolis in ea madefactis sæpius foueantur. Eadem vuluam angustiolem reddit, & à fluxionibus tuetur, sed longè ad hoc efficacior est succus. Nuclei Strobilorum Pinus domesticæ valdè sunt vtilis, nimirum qualitibus suis temperatis proximi, paululum ad calidum inclinantes. Maurant, leniunt, glutinant, resoluunt, corpus pingue faciunt, & leuiuscula quadam acrimonia mordent, bene nutriunt, ac quamuis crassiusculum corpori præbeant alimentum, non tamen improbantur. Emendant enim humiditates in intestinis putrescentes, agrè tamen coquantur, ideòque naturis frigidis dari debet cum melle, calidis autem cum saccharo. Cæterum tepente aqua macerati acrimoniam exuunt, & oleosam quam habet pinguedinem. Sanant frequenter deuorati neruorum ac dorsi dolores. Dantur vtiliter ischiadicis, paralyticis, stupidis, & tremore affectis. Pulmones mundant, & eius vlcera, humores lentos & saniem eorum purgantes, quare tussientibus dantur. Venerem excitant aqua tepida prius macerati, deinde saccharo aut melle excepti, & deuorati. Semen etiā augent. Præstāt quoque ad renū, & vesicæ vlcera, ideòque vrinæ stillicidiis & ardorib⁹ auxiliatur. Corticis conorū Pini in aceto acerrimo decocti suffitus perquam vtilis est dysentericis.

Embl. 7. li. 1. Diosc.

Lib. 7. sim.

Li. 1. Diosc. cap. 79.

ABIES CAP. XIII.

ABIES à Græcis ἄβηρ nominatur, ab Italis *Abete*, à Gallis *Auet*, *Sap. & Sapin*, à Germanis *Thannem*, & *Thannenbaum*, Hispa. *Abeto*, arbor Angl. *Mastre*, & *Dele*, Abies arbor est excelsa, Pino Piceaque procerior, imo omniū coniferarum, depra Cedro, altissima, rectissima, maximè enodis. Cortex huic albi-
 cat, & si flectatur, facillè frangitur. Abietis pars quæ à terra est, inquit Plinius, enodis, & fluuiata, decorticatur, atque ita Sapinus vocatur: superior pars nodosa, duriorque, Fulsterna. Rami, non vt in Picea terrâ versus flectuntur, sed in cœlū erecti stant, atque ex lateribus vtrinque prodeuntes furculos emittunt crucis figura, sicut & in Picea. In his folia similiter disposita, vtrinque scilicet ex ramorū furculorūque lateribus emergunt, & vt ait Plinius, insecta sunt pectinum modo, latiuscula, breuia, dēsa, leuiter pūgētia, hyeme nō decidua, dilutæ viriditatis. Conos fert palmæ lōgitudine, Piceæ conis adsimiles, in quibus semen est subalbū, sine vlla medulla. Theoph. Abietē quādā marē, quādā fœminā esse tradidit, easque foliis differre. Mari enim acutiora, magisque pungentia, ac magis flexa, quare aspectu crispior tota arbor videtur. Materia etiā differūt, cādidiore in fœmina, molliore, operique faciliore, atque toto caudice proceriore. Mari ea magis varia est, latior, durior, medulla plenior, denique aspectu min⁹ pulchra. Præterea Conus maris paucos nucleos habet in priore tātū parte, fœminæ Conus nullos omnino, vt Macedones dixerunt. Abieti folia pinnarū modo quæ

Nomina Forma.

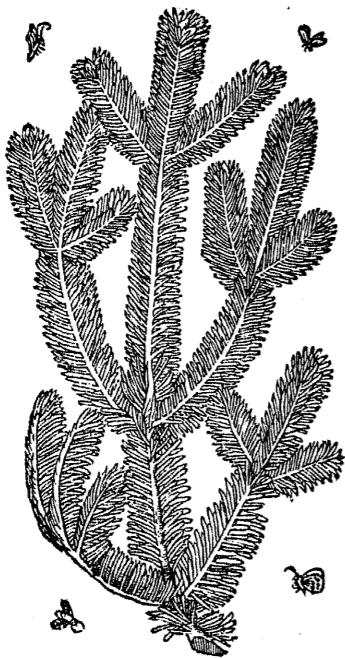
Lib. 16. c. 39

Lib. 16. c. 24

Lib. 3. Hist. cap. 10.

Genera

ABIES.

Ibidem.

auitū alas cōponūt, in breuiora foliola conti-
nuantur, aliis super alia iacētibus & impositis,
ita compacta, vt minora & breuiora perpetuo
sint posteriora, quæ versus cacumē spectāt, &
anteponitis succedunt, ea figura testudinem
referente, simillimāque Bœotorū fornicibus.
Sic enim vertere, emendare, & παραφραστικῶς
exponere mihi visum est hæc verba Theophr.
ἐχει δὲ ὡσαύτ' ἀπὸ πύργου τὸ φύλλον, ὡς ἐπὶ
ἐλαίῳ, ὡς ἐπὶ τὴν
ὄλην μορφήν εἶναι θαλοειδῆ, καὶ παρομοίαν μάστιγι τῶν
βοιάδων καὶ μάρμαρι, Gaza κυάθῳ legit, publica ex-
plaria κυάθῳ. Dēsa adeo sunt hæc folia, vt nec
nitē, nec imbrē trāsmittāt. Denique arbor est
aspectu decora, magnitudine excelsa, Pinoque
procerior, à qua etiam ligno non parū distat.
Nā Abieti neruosum, molle, leuēq;, Pino teda
pingue, graue, carnosius. Nodi plures Pino, sed
duriore Abieti, imo in Abiete quā in reliquis
ferē omnib⁹ duriores, & si illi molli⁹ lignū sit.
Vt Pinus Aegida, ita Abies albū habet, quod
λευκόν vocatur, Aegidi proportione respōdēs,
cuius nominis vestigia etiā hodie supersunt.

Nā Iuræ montis lignatores Abietū Picarūq; cādidiſsimos truncos nō nodis
interceptos, sed recto venarum procurſu fluuiatos, & ad opera intestina faciles,
nūc *Ouchon*, nūc *Louchon*, vocāt. Abies inter cortices præstātissimū illū liquorem
cōtinet, qui Itolorū vulgo *Lagrino* vocatur, id est, lacryma Abietis. De hac vete-
res, Matth. putat, nihil literarū monimētis consignasse, nisi quis dixerit Galenū
liquidam illam Piceæ resinam, quā Terebinthinæ loco institores vēdebāt, pro
Abiegnā lacryma accepisse, tum quod scribat illā gustu odorēque terebinthinæ
esse perfimilem, id quod in Abiegnā lacryma deprehēditur, tū quod eadem sit
quodāmodo Terebinthina acrior, quibus qualitibus liquida Piceæ resina ca-
ret. Hæc impulerūt Matth. vt suspicetur his Galeni verbis mēdū ali quod subes-
se, maximē cū is scripserit in Euphorbij medicamēto, inter resinas cæteris odo-
ratioreſ esse Terebinthinā, & Abiegnā, hāncque illa calidiorem, quāuis, inquit
Matth. veteres in arborū resiniferarū historia in multis sibi ipsis nō cōsentiant.
Qui Abiegnā lacrymā clarissimā Larignā esse putant, vehemēter errāt. Illa ete-
nim inter Abietis cortices vomica modo coaceruatur, & secta veluti cute, vt in
abscessibus pure tumidis fieri solet, elicitur, Larigna verò manat ex Laricis cau-
dice ad medullāſque terebrato, id quod experiētia sibi cognitū ac cōpertū esse
Matth. asseuerat. Abiegnā lacryma, siue Abiegnā resina liquida in quibusdā Ita-
liæ locis *Olio d'aueto* nominatur, id est oleum Abiegnū, quæ vox Belloniū mouit
vt crederet id resinam esse ἐλαϊώδη, id est oleosam Dioscor. quo loco non resi-
narum genera, id quod prius fecit, sed resinarum coloris differentias explicat.
Officinæ Terebinthinam Venetam vocant, Galli *Terbentine de Venise*. Ex nouel-
lis Abietibus ea colligitur, quarum cortex nulla rima finditur, sed glaber tu-
berculis scater, cū annosarum cortex in rugas contrahatur, rimosus sit, &
sine vllis tuberculis. Tuberculis pastores armentarij bubuli cornu acutum fa-
stigium sic adigunt, vt inde liquidam illam resinam excipiant, quod cum
per totū diem in plurimis tuberculis moliti sunt, operē præciū se fecisse, putāt, si
cornu vnū quatuor vnciarū capax liquore illo plenū domū retulerint, quia vnū
quod

Lib. 3. cōp.
med. gen.

Ibidem.

Li. de. Cō.
ca. de Refi.
Lib. 1. c. 77.Bello. de
Conif. ca.
de refi.

quodq; tuberculum vnā vel alterā duntaxat guttam contineat, quo fit vt rarior
sit is liquor, maiorisque pretij. Ex Abiete veluti ex Pinu, ac Picea resina etiam
sicca & candida colligitur, quæ thus ementitur, ac pro eo à vulgo vsurpatur.
Abies in montibus nascitur, in planis minimē: opacis locis gaudet. Paulo ante
solstitium floret, auctore Theophr. Est autem flos eius κρόκινος, id est cocci co-
lore, vt in excusis libris reperitur. Gaza verò κρόκινος legit, id est crocus. Fru-
ctum profert post vergiliarum occasum. Matthiolus id negat, Abietemque
omnem flore & fructu carere scribit in Tridentinis montibus, quorum syluæ
Abietes multas alunt. Cortex & resina Abietis arida, qualitibus ac viribus
cortici & aridæ Pinus resinæ valdè sunt similes, nisi quod paulo acriores, magis
detergent. Abietis liquida resina, calida siccaque ordine tertio, acrimonia qua-
dam sua tergendī vim obtinet, & ad veræ Terebinthinæ qualitates proximè
accedit. Vulneribus recentibus, præsertim capitis, maximè confert, quod non
solum ea mundet, sed & solidet. Sumpta semiuncia pondere, per aluum bilio-
sos humores vacuat, renes absterget, vlceros sanat, vrinam cit, calculos eiicit,
arthriticos dolores mulcet, coxendicum cruciatus lenit. Nucis magnitudine
deuorata cum nuce moschata, & saccharo, stranguriam sanat, pudendorūque
vlcerationi maximè succurrit. Abies nauibus aptissima est: triremes enim &
longa nauigia ex ea, leuitatis gratia, fiunt. Aedificiis optima quæ vetustissima,
modo cariola non sit. Quin & ad tabulas pictorias, & ad plurima alia utilis est.
Pondus sustinent valdè Abies, & Pinus. Renittuntur enim, nec temerè rum-
puntur, priusque carie quàm viribus deficiunt.

Diosc. li. 1.
cap. 93.
Dod. lib. 6.
cap. 91.Locus.
Theophr.
lib. 3. Histo.
c. 4. & l. 2.
cau. c. 9.Temper.
Lib. 3. Histo.
cap. 6.
Ibidem.Tempe-
ram. &
Vires.Dod. ibid.
Marthi. &
Dodo. ibi.Theophr. li.
lib. 5. Histo.
cap. 8.
Plin. lib. 16.
cap. 42.
Theophr. li.
5. Histo. ca. 7.

LARIX. CAP. XIII.

Væ Larix Latine, & Larex, λέξις etiam Græcè nuncupatur, Gallicè
Melese, Italicè & Hispanicè *Larice*, Germanicè *Lerchenbaum*. Arbor
est eximia proceritatis, Abiete tamen sæpè humilior, nonnunquā
verò æqualis: cortice valde crasso, multis rimis hiulco, intus ru-
bente. Circa stipitem rami veluti per gradus
collocantur, cum furculis & adnatis pluri-
mis, Salicis modolentis, coloris lutei, odoris
non iniucundi. In his folia ex tuberculis sa-
tis à sese distantibus emergunt eaque nu-
merosa, densa, comosa, quæ circiter triginta
simul iuncta penicilli pictorum summitatem
referunt, oblonga, mollia, Pineis angustiora,
minimè aculeata, hyeme aduentante deci-
dua, ita vt sola Larix inter omnes arbores re-
sinam fundentes, frigoris sæuitiam non re-
formidans, nuda hyemem transigat. Quare
Plinius non rectè Laricem in his syluestri-
bus arboribus numerauit, quibus folia non
decidunt, neque in iis quarum pungunt fo-
lia. Sed quomodo Laricem accipiat nos su-
pra declarauimus. Hac in re Plinij incōstan-
tiam animaduertere licet, alio loco folia mi-
nimè aculeata, sed villosa, pingua, mollia,
Larici tribuentis, nisi vitiosa in vulgatis
exemplaribus lectio nos fallat. Picea minùs
alta quàm Larix, inquit Plinius: illa crassiori,

Nomina
Forma.

LARIX.

Lib. 16. ca. 1.

Cap. 12.
Li. 16. c. 10.

læuioꝛque cortice, folio villoſior, pinguior, & denſior, molliorꝛque flexuat Picea rariora, ſiccioraꝛque folia, tenuiora, & magis argentea, totaꝛque horridior eſt, & perſula reſina. Hanc ſcripturam vnus diſtionis mutatione reſtituere licet hoc modo. Picea minùs alta quàm Larix: hæc craſſiori, læuioꝛque cortice, folio villoſior, &c. vt, hæc. ad Laricem referatur, quam correctionem ſenſus & contextus neceſſariò poſtulant. Nam ſi verba hæc, folio villoſior, &c. de Picea continenter intelligantur, quæ eius folia pingua, denſa, molliaꝛque, eſſe poſſunt, quæ mox dicuntur tenuiora, rariora, ſiccioraꝛque? Ad hæc ſi præcedentia omnia de Picea, & non de Larice accipienda eſſent, cur illis particulam, At, diſcretiuam, vt aiunt, ſubiicit, cum dicit, At Picea & cætera? Ex his perſpicere licet

Lib. 1. c. 97. Laricis corticem læuiorem eſſe quàm Picea, vt exiſtimauit Ruell. ſed eius aculeata folia non eſſe, cum aculeatum & villoſum ſint aduerſa. Villi enim ad tactum molles ſunt, minimè autem ſpinæ, ſiue aculei. Flores Laricis vere ex ramuſculorum ſummitatibus exoriuntur, multum odorati, contra Plinij ſententiam, qui Laricem inter triſtes arbores recenſet, nec vllò flore exhilarari ſcripſit. Hi arbores ſuas valde ornant, quod in purpura ardentè rubefcentes, comantibusque foliolis miro naturæ artificio annexi, viatorum oculos non parum remorantur, & recreant. Coni cupreſſinis admodum ſimiles, paulo longiores odoris non ingrati, breui petiolo ramis alligati, ipſiſque incumbentes, ex tenuiſſimis ſquamulis compactilibus ac foliatifque contextuntur: quarum ſingulæ binos nucleos foliatos, alæ cicadarum ſimiles, ſemenque exiguum, magnitudine ſeminis Cupreſſi includunt, quod manſum, Nucem Pineam odore plane imitantur. Laricis materia durifſima eſt, præfertim quæ rubet, & in caudicis medio, odore acior: quam ob cauſam in ædificiis quibuſuis extruendis cæteris omnibus longè præſtat. Larix, inquit Plinius, nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi conſumitur, quàm lapides, cum cætera quæ picem & reſinam fundunt, accenſa fuligine immodica carbonem repente expuant, cum eruptionis crepitu, eiaculenturque longè. Larix Vitruuio flammam ex igne non recipit, nec ipſa per ſe poteſt ardere, niſi, vt ſaxum in fornace ad calcem coquendam, aliis lignis vratur, nec tamen tum flammam recipit, nec carbonem remittit, ſed longo ſpatio tandem comburitur, quod eſt minima ignis & aëris è principiis temperatura; humore autem & terrena materia ſpiſſè ſolidata, non habens ſpatia foraminum, qua poſſit ignis penetrare, reiicitque eius vim, nec patitur ab eo ſibi cito noceri, propterque pondus ab aqua non ſuſtinetur, &c. Quæ falſa eſſe tum ratione, tum experientia conſtat. Nam cum omnium conſenſu, præfertim Plinij, ac Vitruuij, Larix reſinam liquidam fundat, pinguem ſcilicet, & quæ non aliter quàm bitumen, igni admota facilè accendatur, quis credat Laricis lignum pingue, reſinoſumque, ignem reſpuere, quum lapides ipſi qui ſua natura flammis non accenduntur, ſi bituminoſi ſint, perinde ac ligna exurantur, editis continuò flammis quoad in cineres vertantur? Cuius rei locupletifſimi teſtes ſunt Flandri, Brabanti, & aliæ Aquiloniæ gentes, quæ lignorum penuria, huiuſcemodi lapidibus ſuos fouent ignes. Præterea, ſi Larix neque ignem admitteret, neque carbonem faceret, malè cum iis ageretur qui in Tridentinis montibus, & in ea præfertim valle Ananiis contermina quam Solis nuncupant, ac in Camonica, & Eliotropia, & in Brixienſi agro in fornacibus ferrum excoquunt. In iis enim maxima Larigni carbonis ardet copia, neque (vt aſſerunt artifices) vllò alio carbone quàm larigno, rude ferri metallum celerius colliqueſcit. Lignum etiam Laricis ſiccum, cum reſinoſum ſit, impetu vehementi flagrat. Quamobrem in Tridentinis montibus Laricina tantum ligna in furnis accendunt, tam iis quibus panis coquitur, quàm iis quibus hypocau

Lib. 1. c. 97.

Lib. 16. c. 25.

Lib. 16. c. 10.

Cap. 9. li. 2.

Matth. li. 1.
Dioſ. c. 74.
& Epift. 1.
lib. 4. Epift.

hypocauſta caleſcunt. Quod autem attinet ad ea quæ narrat Vitruuius de caſtello quodam circa Alpes, exercitum illic habente Cæſare, ante cuius portam turris erat ex hac materia, alternis trabibus tranſuerſis, vt pyra, inter ſe alte copoſitis, quam faſciculorum virgis alligatorum flamma, facelque ardentes congeſta ac immiſſæ lædere non potuere, exiſtimandum eſt id eueniſſe, non quòd Laricis materia vri non poſſit, ſed quòd ventorum, niuium, frigoris vi, omni denique temporis iniuria, qua perpetuò ferè Alpina regio infeſtatur, temporis etiam diurnitate durior, exhausto pingui ſucco veluti lapidea facta, à faſciculis virgarum, facibusque, non facilè accendi potuerit, maximè cum arboris cuiuſuis ſolida duraque, nec in particulas conciſa materia, non ſtatim primo ignis occuſu facilè vincatur, nedum Laricea, quæ ſoliditate & duritie cæteras omnes antecellit. Hic ruruſ adnotandum mirum eſſe Plinium in Laricis historia tantopere à ſeſe diſſentire. Cum enim ſcripſerit Laricem nec ardere, nec carbonem facere, paulo poſt ait, In Macedonia Laricem maſculam vrunt, fœminæ radices tantum. Ex Larice, vt ſcribit idem, liquor erumpit melleo liquore, atque lentore, nunquam dureſcens. Et alio in loco, Larix reſinam fundit gracilem, ac mellei coloris, virus redolentem, id quod ante ipſum dixerat Vitruuius. Larix habet reſinam liquidam, mellis Attici colore: quare etiam medetur phthiſicis: *ῥητίνην λευκὴν*, vel *λευκὴ* dicitur, à Latinis reſina Laricea vel Larigna, in officinis Terebenthina, ſed falſo. Prouenit etiam in Larice Agaricum optimum, de quo idoneo loco tractabimus. Vallis eſt ſupra Benacum lacum, cui à Laricum copia Vallarice nomen eſt. Sunt & Larices in ripis Padi, & in Slefia. Initio Martij menſis pullulare folia incipiunt ab iisdem germinibus, à quibus præcedente anno deciderant. Fructus Septembri maturus eſt. Laricis cortex, folia, fructus, nuclei eodem ſunt, quo hæc in Pinu, temperamento, ſed non eadem virium efficacia. Reſina Larigna calida ſiccâque eſt, vt & cæteræ reſinæ, ſed magis abſterget. Vtiliter emplaſtris, vnguentifque ad vulnera detergenda curandaque accommodatis miſcetur. In tuſſi delineta cum melle thoracem expurgat. Sumpta ventrè lenit, vrinam prouocat, calculos expellit. Tardiſſimè Larix cariem vetuſtatemque ſentit, ob ſucci amaritudinem, auctore Vitruuio.

Loco ſu-
præcitato.

Lib. 16. c. 12.

Lib. 16. c. 10.

Lib. 24. c. 6.

Locus.

Tempus.

Tempora.

Vires.

CYPRESSVS CAP. XV.

CYPRVS Græcis *κυπάριſſος* dicitur, vel *κυπάριſſος*, ἀπὸ κύβητος & ἰσός τῆς ἀκρῆς, id eſt à partu parilium ramorum, Arabibus *Suro*, & *Seru*, Officinis Cypreſſus, Gallis, Anglis & Belgis *Cypres*, Italis *Cypreſſo*, Germanis *Cypreſſen*, Hiſpanis *El Cypres*. Eius duo ſunt genera: *Mas*, & *fœmina*, cuius meta in ſtagnum conuoluitur: *mas* ramos in latum ſpargit. Vtraque proceras eſt arbor, recta, craſſo caudice, in ſummitate tantum ramofa: folia Sabinæ bacciferæ, viridiora, longiora, perpetuò virentia: conoſ Laricis ſimiles gignit, breuiorè, craſſiorè, duriorè, compactiorè, quos Nuceſ Cupreſſi vocat, alij pilulas, quidam Galbulos, in quibus ſemen, minimis granis conſans, & quæ vix perſpici poſſint, non omittendo naturæ miraculo, è ſemine tam paruo naſci arbores adeo proceras. Hoc ſemen formicis mirè expetitur, ampliatio etiam miraculo, tantuli animalis cibo abſumi natalem tantarum arborum. Id Theophr. dicit eſſe non *ωλυώδες*, vt publica habent exemplaria, id eſt Piceæ ſemini ſimile, ſed *ωλυρώδες*, id eſt furfuraceum, ſiue furfuſoſum: eſt enim furfuri ſimillimum. Ligni materies flueſcit, dura eſt, ſolida, compacta, odorata, maximè cum igni admouetur. Fundit caudex reſinam liquidam, Larignæ, & Terebinthinæ ſimilem, ſapore acerrimam. Cypreſſus non niſi in locis calidis ſponte prouenit, vt in Creta, Lycia, Rhodo, ac Cyrenenſi etiam agro

Nomina

Genera.

Plin. lib. 16.
cap. 33.

Forma.

Plin. li. 17.
cap. 10.Lii. Cauſ.
cap. 5.
Scalig. ibi.

Locus.

Theophr.
lib. 4. Hiſt.
cap. 6.

CUPRESSVS.

Plin. l. 16. cap. 35.

Lib. 4. Hist. cap. 1. Tempus. l. 16. c. 27.

Temper. & Vires. Lib. 1. c. 86.

agro. Sed in Creta quocunque loco terram mouerit quispiã, nisi seratur alia, hæc gignitur, ac protinus emicat: illa verò etiam non appellato solo, ac vltro, maximè in Idæis mōtibus, & quos Albos vocant, summis eorum iugis, vnde niues nunquam absunt, plurimas quod miremur, alibi non nisi in tepore proueniens, & nutricem magnoperè fastidians. Hæc Plinius ex Theophrasto. Cupressi fructus maturus est mense Septembri, vel ineunte Vere. Plinius triferam esse ait, colligique baccas eius mense Ianuario, Maio, & Septembri. Cupressi folia fructusque ad tertiu vsque ordinem desiccant sine manifesto calore, & adstringunt. Cupressus Dioscoridi, refrigerat, & adstringit. Folia ex passo, & exiguo Myrrhæ pota vesicæ rheumatismis, & vrinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ ex vino tusæ in dysenteria, alui fluxione, tussi, orthopnoea, aut si reiciatur sanguis, cōuenientissimè bibuntur. Earum decoctum eodẽm prabet effectus. Tusæ cum fico duritias emolliunt, nariumque polypo medentur: in aceto coctæ, & cum lupinis detrita scabros vngues eiiciunt: hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt: Folia eadem præstant. Pilulæ cum arboris coma suffita culices abigere existimantur. Folia trita & imposita vulnera glutinant, sanguinem reprimunt: trita ex aceto capillum tingunt: illinuntur per se, aut cum polenta, ignibus sacris, vlcerebus quæ serpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus: admota cum cerato stomachum roborant. His addit Galenus Cupressi germina, totiusque stirpis qualitates declarat, quibus omnia efficiuntur quæ Diosc. proposuit. Cupressi folia, inquit, germina, pilulæ recentes & molles magna vulnera glutinant in duris corporibus: ex quo clarũ est resiccandi vim habere absq; insigni acrimonia, vel caliditate, sicut certè & gustus testatur. Apparet enim in ea leuis quædam acrimonia, sed plurima amaritudo, multo etiam plus acerbittatis in tota planta. Tanta verò illa est acrimonia & caliditas, quãta satis sit deducendæ in altum acerbittati, sic vt nullum interim morsum, nullam molestam caliditatem in corporibus efficiat. Proinde altè latentes in flaccidis putrescētibusq; affectibus humiditates innoxie tutoq; depascitur, & absumit: alia verò quæ exalfaciunt simul, & desiccāt, humiditates quidem illas absumūt, cæterũ acrimonia, & caliditate alias attrahunt. Enterocelas Cupressus iuuat, quoniã exiccac, & robur addit corporis partibus præ humiditate laxis, vt pote cum adstrictio in altum subeat, deducente ipsam caliditate quæ adiuncta eum seruat modum, vt deducere quidẽ valeat, non autem morderere possit. Quidam Cupressi vtuntur ad carbunculos, & herpetas, polentæ miscentes, tanquam absumat citra exalfactionem eos morbos facientem humiditatem. Sunt qui ad erysipellata vtuntur, admista nimirum polenta cum aqua, aut Oxycrato aquoso. Hæc Galenus. Aetiũ scobem, aut secamenta, ramentãue, serra aut securi detracta, vel extrita quæ πεικνισματα, & πεισματα vocat, ad corpori bonũ colorem inducendũ vsurpat. πεικνισματα κνπαιουου, inquit, κη πεινε, ελαω εψησας, ελφετω σωμα.

Lib. 7. sim.

Lib. 8. c. 3.

Lib. 1. Dioscor. ca. 86.

Conorum Cupressi decoctum, scribit Matthiolus, ex aceto paratũ, dentium dolores

dolores mulcere, si eo sæpè os colluatur. Idem præstat & foliorum decoctum. Hoc quoque medicamentum vitiligines curantur. Eorundem & vnguium mulorum cinis oleo myrtino exceptus valet illitus ad capillorum defluuium. Idẽ conij, vt Marcellus inquit, impari numero minutissimè triti, & ex vino vetere hausti, tussim potentissimè leniunt. Recentes viridẽsque herniosos magnoperè iuuant, si eorum decoctum ex vino vetere quotidie affecti biberint trium vnciarum pondere. Interim tamen folia Cupressi trita testiculis illinẽda sunt, auxilio multis experimentis comprobato. Idem præstant tenera arboris germina commãsa, ita vt eorum succus deglutiatur. His adiungit Dodon. fructum Cupressi foliorumue ex oleo decoctum, ventriculum roborare, vomitus reprimere, ventrem astringere, omnesq; eius fluxiones, & pudendorum vlcerationibus mederi. Idem fructus cum caricis tussis genitalium tumoribus medentur, & addito fermento bubones dissipant impositi. Reliqua semina foliis Cupressi tussis si misceantur, tradunt à vermiculis non tangi, neque erodi. Ligni eius nulla temporis diuturnitate suauem odorẽ euanescere aiunt, quare id ad mensas & arculas expetitur, ac in iis numeratur, quæ cariem vetustatemq; non sentiunt. Pinum & Cupressum aduersus Cariem tineasq; firmissimas esse veteres prodiderunt, quam ob causam simulacra deorũ ex ea sculpebant antiqui. Narrat Theuetus se, cum in Ægypto esset, vidisse Damiatæ capsam quandã ex Cupressi ligno fabricatam, in terram loco vliginoso, decem pedibus altius defosam, prorsus incorruptam, atque integerrimam inde extractam, cum illic sepulta fuisset ex quo Sultanus Selimus totam Ægyptum subiugauit, circiter annum Domini 1512.

Lib. 6. c. 86.

Plin. lib. 18. cap. 17.

Plin. lib. 16. cap. 40. 42. Theophr. li. 5. Hist. ca. 5. Theuet. 1. cosmog. li. 12. cap. 19.

THVIA. CAP. XVI.

DE resiniferis arboribus quæ conos producunt, diximus, nunc de iis tractandum quæ baccas edunt. A Thuia incipiemus, quam Cedrũ Lyciam esse Bellonius existimauit. Ego Thuia & non Cedri genus videri supra monui. Mafsilienses & Prouinciales apud quos frequens est, Serbin vocant, nomine ad Sabinam accedente, quamobrem aliqui Sabinæ genus esse volunt. Lobellius esse putat Cedrum Phœniciam alteram Plin. & Theophr. Oxycedrum verò folio Cupressi, aut Sabinam maiorem Monspelienfes. Ex huius ligno virẽte, vt & Iuniperi, Fraxini, Sabinæ vtriusque, & Oxycedri, picis liquida genus foetidissimum conficitur, quod Huille de Cade vulgus appellat. Caudex eius est brachij crassitudine, scaber, fuluus, succo pingui madẽs: folia Cupresso simillima, obrusa, quasi squamulis compactilibus coagmentata, sibi ipsis insidentia, quæ si digitis terantur, odorẽ gratum spirant. Baccas edit rotundas, ad Iuniperinas accedentes, initio virides, mox ante maturitatem flauescences, postremo rubras, pulchras, gustu subamaro, odoratas. Aliud Thuia genus arborem esse puto, quam idem Bellon. Sabinã alterã, siue Sabinã arborem vocat, frequentẽ admodum in mōtis Amanii & Olympi Phrygiæ cacuminibus: caudicetortuoso, sæpè crassiore quã vt hominis brachiis

Thuia genus 1. Li. de Conif.

Nomina Locus.

Usus.

Forma.

Genus 2. Ibidem. Locus. Forma.

THVIA, Mafsiliensium.

brachiis capi possit: cortice viti simili, modicè crasso, rufo: materia foris alba, intus veluti gilua, cui nullam aliam similem reperias. Est enim ei veluti vini dilutus quidam rubor degenerans in subnigrum. Perpetua coma viret: folia Cupresso omnino similia, adeo vt si eminus spectetur, etiam harū rerū peritus homo, à Cupresso vix internoscatur, maximè si baccis suis careat: densiora tamen sunt eius folia, gustatu amara, aroma olentia, & resinofum quidpiam præferentia. Florem non promit, apparente statim feminis rudimèto. Arbor illa baccarum ferax est, quas semper seruat hyeme, deciditibus annotinis cū aliæ maturæ sunt: nondum maturæ virent, omnino maturæ ex nigro in cæruleum degenerant, rotundæ, Cedridibus vix crassiores. In extremis ramulorum furculis, & non alibi oriuntur, ita vt singuli ramulorum furculi singulas baccas ferant. Amaræ sunt & subodoratæ, turdis & merulis cibus gratissimus. Huius arboris materiam ad testudines faciendas Turcæ expetunt, quod in rimas nunquam findatur. Thuiæ tertium genus in regni Callirhoes hortis, & quibusdam

THUIÆ genus tertium.
Arbor vitæ Gallis.

Vfus,
Genus 3.

Genus 4.
Cap. 2.

minore folio, dum arbor tenera est, Iuniperi, paulo breuiore, ac molliore, post tertium aut quartum annum, rotundo, Cupresso simili, & nonnunquam in ramis inferioribus adhuc acuto, & pungente, in summis verò, iam obtuso ac rotundo: quam mutationem nisi diligenter obseruemus, facillè decepti credemus aliam esse plantam cū adolescit, & cū adulta est. In Spuriis Dioscoridis legitur Iuniperum magnam, quam syluestrem Cupressum aliqui vocant, vulgo cognitam esse, Cupresso similem, nascentem plerumque in asperis & maritimis, eadem facultate præditā quali Cupressus. Ea Dioscoridis verba huic plantæ conuenire quidam arbitrantur. Figura Matthioli ostendere videtur adolescentem, nostra adultam. Quod si quis nostram hanc de Thuiæ generibus sententiam reprehendat, Matthioli auctoritate & ratione fretus, quod scilicet Thuion siue Thuia forma Cupresso similis ramis, foliis, caudice, fructu, nusquam nisi apud Ammonis delubrum proueniat, & in Cyrenensi regione, au-

aliis Lutetiæ viret, nomine Paradiseæ arboris, magna odoris suauitate & vehementia, quam qui Francisco Galliarum Regi dono dedit, Arborem vitæ nominavit, fortasse ob odoris vehementia. Elegans admodū est arbuscula, perpetua fronde virens, caudice recto, ligno duro, nodoso, cortice ex rubro nigricante, ramis multis & expansis, qui in ramulos alios à lateribus succrescentes diuiduntur, in quibus folia oblonga, Cupressi fere, veluti è squamulis coagmentata, quaterna ferè semper simul, ex quorum extremis flores vere exeunt, quemadmodum in Cupresso, pusilli, flauescèntes, quorum nonnulli deinde in exiguum fructum Pinei nuclei magnitudine formantur, Coni instar ex sex squamulis tenellis compactum, primo viridem, deinde pallescentem, & cū perfectè maturuerit, nigricantem, quaterna plerumque semina paleacea medio (in quo medulla acris & amarifuscula) extuberante continentem. Tota arbor admodum odorata est. Quartum Thuiæ genus dixi esse Lyciam Cedrum Matthioli,

ctore

THUIÆ Genus quartum.

ctore Theophr. respōdeo Theophrastum duplicis Thuiæ meminisse, huius quam modò dixi quæ in Cyrenensi regione feruida nascitur, & quam Matthiulus Atlanticam Cedrum Plinij esse arbitratur (quanquam Hermolaus Citrum legi oportere scribat, tum omnibus approbantibus, tum ex Codicum antiquorū fide, & Thuion quod apud Homerum est, Citrum interpretetur Macrobius: Citrū autē illud crediderim, cuius in Atlante monte nobiles syluæ materiam lautis mensarum orbibus suppeditauere, Romanis expetitarum delicias: Alterius Græciæ familiaris, quam montium verticibus & gelidis locis gaudere tradit, & fructum tardissimè perficere, vt & Arcades narrant. Huius Arcadicæ Thuiæ ea quatuor genera esse puto, quæ à me modò sunt exposita, sententiam mutaturus cum aliquis alius de iis meliora & probabiliora in medium protulerit. Perdurat Thuiæ materies incorrupta omnino. Radice huius arboris nihil crispus, nec aliunde pretiosiora opera.

Lib. 5. Hist. cap. 5.

Lib. 1. Dioscor. c. 89. Lib. 13. c. 15. In Castig. Plin.

Lib. 4. Hist. cap. 1.

Theoph. li. 5. Hist. ca. 5.

TEREBINTHVS CAP. XVII.

TEREBINTHVS Græcè τέρμινθος nominatur, Arabicè *Baton, Botton, Botin*, siue *Albotin*, Italicè *Terebintho*, Gallicè *Terebinthe*, Hispanicè *Cornicabra*, Anglicè *Terpentine tree*. Folio est Lētisci, maiore, crassiore, pinguiore, perpetuò virente. Flores edit paruos, racemosos, rufescentes, ex quibus fructus prodeunt rotundi, primum virides, deinde rubescentes, postremò nigri, resinofum, odorati, duriq;. Grana viridia vocat Auicenn. Ligni materies pulchra est, nigricans, densa. De hac arbore sic Theophrastus. Terebinthus alia mascula est, alia fœminata: & mascula quidem, sine fructu. Fœminarū altera fructum statim rubentem edit, lentis magnitudine, qui coqui nequit. Altera viridè (χλωρόν, Plinius pallidum vertit) deinde rubentem, & cum vite maturefcentem, tandem nigrum, fabæ magnitudine, resinofum, odore iucundiorē (sic enim Plinius γυωδέσπερον interpretatus est, Gaza γυωδέσπερον legit, id est, sulfurosūm.) In Ida & Macedonia brevis hæc arbor est, fruticosa, contorta: in Damasco Syriæ magna, copiosa, pulchraq;. Montem enim quendam aiunt esse Terebinthis refertum, in quo arbor alia nulla gignitur. Materies ei lenta: radices validæ, & profundæ: tota arbor incorrupta, siue, vt loquitur Plinius, fidelis ad vetustatem: flos oleæ similis, rubens, folia

Nomina

Forma.

Lib. 2. c. 310.

Lib. 3. Hist. cap. 15.

Genera.

Lib. 13. c. 6.

Ibidem.

f

in vno pediculo multa, Laurinis similia, bina veluti sorbo, in summis ramusculorum partibus imparia, nisi quod minus angulata quam sorbo, & ambitu Laurinis similia, pingua cum toto fructu. Fert & illa folliculos quosdam cauos, vt Vlmus, in quibus nascuntur animalcula quædam, ceu culices. Sic enim ex Theophrasto legendum: *Φέρει δὲ τὰ καρυώδη τινὰ κάρλα, non καρυώδη, vt in excusis habetur, neque καρυώδη, vt legit Gaza, qui sic vertit, Fert & ad nucis similitudinem quædam concaua, &c.* Hi folliculi cornicula sunt rubentia, caprinis similia. Intus est resinofum quiddam, lentumq;: hinc tamen resina non colligitur, sed ex ligno: neque fructus Resinæ copiam fundit, sed manibus tantum adhæret, & si collectus non lauetur, cohærescit, cum verò lauatur, candidus & immaturus supernatat, niger subsidit. Hæc Theophr. qui alio in loco Indicæ Terebinthi meminit, de qua idoneo loco dicitur. Resina liquida omnium præstantissima ex Terebintho manat, odorata, quæ non ita pridem in Italiam deferri cœpit. Eius locum Larigna non solum sibi vendicauerat, sed etiam cognometum, vt iam dixi: nunc vera Terebinthina Venetias defertur ex Cypro. Antea coctam deferebant, vel quod aduectum esset commodior, vel ad adulterandum aptior. *ῥηλιν τερμινθινῆ*, Latine Resina Terebinthina dicitur, ab Auicenna Gluten Albotin. Montes amat Terebinthus. Nascitur in Syria, & Græcia, in multis Hetruria locis, præcipue, in antiquorum ædificiorum ruinis, ac ruderibus, sed frequens admodum in Iapidiæ collibus, prope Pucinum castrum, haud procul ab Adriatico sinu, non longe à Tergesto. Prouenit etiam in Prouincia. Veris initio floret, mensibus reddit semen. Terebinthi folia, semen, & cortex Dioscoridi astringunt, & ad eadem, ad quæ Lentiscus, conueniunt, simili parata modo, sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur: excalfacit, vrinam mouet, venerem excitat: contra phalangiorum morsus conuenienter in vino bibitur. Resina eius ex Arabia Petraea defertur. Prouenit etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Africa, & Cycladibus insulis. Sed præualet candida, perlucida, vitreo colore, & in cæruleum vergente, Terebinthum olens. Terebinthina resinas omnes antecellit. Galen. Terebinthi cortex idẽ ait, folia, fructus adstrictoriũ quiddam obtinent, & secundo ordine excalfaciunt: itaque quod etiam desiccant, perspicuum est: recentes quidem, humidi modicè, sicci verò ordine secundo. Cæterum fructus aridus propinquus est tertio ordini desiccantium. Est enim adeo calidus, vt mandetibus protinus eius caliditas percipiatur. Itaque vrinam prouocat, & lienibus prodest. Inter Resinas, quod idem ait, præfertur Terebinthina, manifestam quidem, non tamen similiter atque Mastiche adstrictionem habens, verum adiunctam amaritudinem quandam, per quam valentius quam Mastiche digerit. Ob eandem qualitatem inest & absterfio, tanta quidem, vt & psoras sanet. Quinetiam quæ in profundo resident cæteris Resinis magis attrahit, nimirum cum illis maiorem habeat partium tenuitatem. Terebinthina Resina, Matthiolo, auxiliatur laterum doloribus: sanat labiorum facieiq; rimas: scabiem & impetigines delet illita: vlcera purgat: vulnera recetia glutinat: splenem attenuat deuorata: valet ad articulorum dolores, podagram, chiragram, & ischiadicos affectus, si frequenter sumatur vnciæ pōdere, addito Chamæpiteas, aut Saluiæ, aut Stœchados puluere. Terebinthinũ oleum ex fructu maturo Terebinthi fit, inquit Diosco. non secus ac Lentiscinum, quod calfacit & adstringit, non refrigerat & adstringit, vt falso in excusis Codicibus legitur, Mesues ex baccis eius viridibus fieri scripsit, quod vulnera glutinat, spasmo, tetano, duritiei neruorum confert. Huius olei nullus est apud nos vsus, neque aliunde ad nos importatur, sed oleo nos ex Terebinthina vtimur conuenientissimè in frigidis neruorum affectibus, atque omnibus aliis ægritudinibus frigidis, & flatuosis.

Lib. 13. ca. 6.

Lib. 4. Hist. cap. 5.

Lib. 2. c. 310. *Locus.*

Lib. 1. Dioscor. ca. 76.

Tempus.

Plin. lib. 16. ca. 25. & 26.

Lib. 1. c. 76. *Tempera.*

Ⓞ *Vi-*

res.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

Li. 8. simp.

tuosis. In asthma, & anhelitus difficultate mirificũ est, si duæ drachmæ quotidie hauriatur. Est & in empyemate vtile: denique in omni praua thoracis affectione ex pituita, colicis etiam doloribus, & flatuosis summo perè prodest: cicatrices decorat. Quamquam Terebinthina ferè oleum sit, tamè oleum, tenuissima eius pars, à Chymistis educitur ex ea, pulcherrimum, & copiosum. Resina Græcis *ῥηλιν* nuncupatur, Arabibus *Ratim*, siue *Narig*, Italis *Ragia*, Gallis *Resine*, Germanis *Hartz*.

LENTISCVS CAP. XVIII.

LENTISCVS dicta fortasse quòd lentore quodam folia lentescant, Græcis *χλιδας* vocatur, quasi *χλιδος*, fisisilis quòd facile & frequenter finderetur in dentiscalpia: Arabibus *Daru*, Gallis *Lentisque*, Italis *Lentisco*, Hispanis *Mata*, aut *Arueria*, Narbonensibus *Restiude*, Germanicè *Mastichaum*, Anglicè *Mastietree*. Stolonibus & caudice concolor, & similis Terebintho minori. Stolones, nullo grandiore stipite à radice sublato, Corylorum

LENTISCVS.

sylostriũ modo huc illuc spargit, nisi quòd Lentiscus tum ramusculis, tum foliis densioribus est, magisque ramusculorum summitatibus ad terram inflectitur. Folia Myrti emula, octona ex singulis pediculis prodeunt, paritrinque exortu, suauiter spirantia, pingua, friabilia, obscurè virentia, in ambitu tamen rubentia, sicut & quibusdam venulis. Perpetua fronde Lentiscus viret, cortice subrubro, lento, tenaci, flexibili. Profert Terebinthi modo racemosos fructus, & præter hos, folliculos quosdam corniculorum modo intortos, quibus liquor limpidus inclusus, tandem vertitur in bestiolas iis persimiles quæ ex Vmi & Terebinthi folliculis euolant. Lentisci fructus, siue baccas, Hippocrat. *χλιδας* appellat, quamquam exemplaria Græca falso *χλιδας* habeant. Mirum est quòd scribit Matthiolo totam hanc plantam grauiter olere, olfactuque caput grauare, cum contra Pena suauiter spirare affirmet, insertaq; in os folia sitim arce, & fauces humectare. Præterea qui norunt Mastichen, & sciunt Lentisci furculos vt Xylobalsami succedaneum in Officinis vsurpari, Lentiscinisque dentiscalpiis post epulas dentes mundari, illius opinioni refragantur. Ex hac manat omnium præclarissima & optima resina, quæ *ῥηλιν χλιδιν* vocatur, Latine Resina Lentiscina, Mastich, vulgo, & in Officinis Mastix. Hæc liquida non est, nec cæterarum resinarum modo coit, sed in tenues particulas concisa manet. Omnium præstantissima in Chio Aegæi maris insula prouenit, vt à medicis Græcis Chia simpliciter pro Mastiche accipiatur. Inde in vniuersam Europam comportatur. Ex mitibus tantum Lentisci plantis, vulneratis ipsarum truncis fluit, & in terra circumpauita concrefcit. Quidquid Mastiches in hac insula colligitur, reipublicæ debetur. Qui vindemiæ tempore propriis in agris legunt, id totum absque dolo in commune cōferunt. Abscissa manu pœnas dat, qui Lentiscum Mastichen fundentẽ in proprio vel alieno agro exciderit. Tanta est Mastiches

Nomina

Forma.

Lib. de nat. mulieb. in ca. 75. lib. 1.

Locus.

cura, tantus illi honos apud Chios, nec abs re quidem, cum illis vniuersus ferè orbis tam excellens ac salubre medicamentum acceptum ferat. Fert & Lentiscus Italica Mastichen, sed raram admodum, nec Chia comparadam. Quare immerito à nonnullis reprehenditur Auicēnas, quòd Mastiches Italica meminerit, quippe qui existiment fortasse Mastichen non alibi quàm in Chio nasci, in quo vehementer errant, arguēq; possunt Galeni & Auicennæ auctoritate, qui non solum Chiam Mastichen memorant, sed etiam Ægyptiam. Theophrastus ex spinosa planta quam Ixinen nominat, emitti lacrymam narrat, quam Acanthiceen Mastichen vocat, Gaza, spinale: ea spina albus Chamæleo est, ad cuius radicē liquor albus reperitur, glutinosus, quē à Mastiches similitudine sic vocarunt.) Plinius etiam plura Mastiches genera recenset: iam ego, inquit, transeo ad Mastichē, quæ & ex humili spina fit in India, itemq; in Arabia: Lamā vocāt. Sed Mastiche quoque nobis gemina est, quoniā & in Asia Græciāq; reperitur herba radice folia emittēs, & carduū simile malo, seminis plenū, è quo lachryma erumpit, incisa parte ima, vix vt dignosci possit à Mastiche vera: nec non & tertia in Ponto est, bitumini similior. Laudatissima autem Chia, candida, cuius pretium in lib. x. x. (id est. denarij decem) nigra verò x. i. i. (id est denarij duo.) Chia è Lentisco traditur gigni gummi modo. Adulteratur thure & resina. Sic enim corrigendi ex Dioscoride Codices vulgares qui habent, adulteratur vt thura resina. Vera Mastiche intelligenda est quæ ex sola Lentisco fluit: quæ verò ex quauis alia planta manat, improprie & per similitudinem Mastiche nominatur. In Creta etiam Lentiscus resinam fundit, sed flauam, amarā, & Chia longe deteriorem. Lentiscus frequēs in Italia nascitur, præsertim in Hetruria, & in Campania. Huius etiam feracissima vniuersa Narbonēsis ora maritima. Flores racemosos, muscososq; primo vere, Aprili mense, promit, non particulatim, vt putant, ex Arati & Ciceronis versibus.

*Iam verò semper viridis semperque grauata
Lentiscus, triplici solita est grandescere fetu
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi:*

quod Theophrastus merito Scyllæ attribuit, alij verò vocis affinitate decepti, Lentisco. Toti Lentisco vis inest astringēdi, inquit Diosc. Etenim fructus eius, foliū, cortexq; ramorum, & radicis, parè facultatem fortiuntur. Sic Lacu. ex Græco aliter quam Ruell. vertit, cui ad stipulatur Cornarius: *καὶ ἡ ὀχραπὸς ἀπὸ τῆς καὶ τῆς φύλλων, καὶ ὀφθαλμοῦ τῶν κλάδων, καὶ τῆς ῥίζης ἰσοδυναμοῖ* Lentiscus sua adstringente vi valet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysentetias in potu: item cōtra eruptionem sanguinis è vulua, & eiusdem aut sedis prociencia: in totum Acaciæ & Hypocistidis vicem representat. Idem facit succus è tritis foliis. Decoctum foru caua explet, fracta ossa ferruminat, vuluæ fluxiones sistit, nomas arcet, vrinam pellit, motus dentium collutione stabilit. Virentes furculi acuminata arundinis vice dentibus repurgandis affricantur. Fit ex fructu oleum adstrictoriam vim habens, quod prodest cū quid adstringi opus est. Lentiscus resinam gignit, quæ pota, utilis est sanguinem reiciētibus, & tussi veteri: stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. Additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. Pilos in oculis replicat: māducata, oris halitū commendat, gingiuas contrahit. Præfertur nitedulæ modo resplendens, & candore Thyrrhenicæ ceræ similis, crassa, retorrída, friabilis, odorata: viridis autem inferior est. Hæc Diosc. in quibus quædam aliter quā à Ruellio non sine ratione versa sunt. Quæ enim Ruell. dixit, Semini, folio, ramo, cortici, radicibusque, cognatę insunt vires, And. Lac. aliter ex Græco, vt exposuimus, vertit. Quæ verò Ruellius sic, palpebras oculis incommodas replicat, Lac. hoc modo. Pilos in

I ib. i. Dioscor. ca. 75. Li. 2. c. 46.

Lib. 6. Hist. cap. 4.

Lib. 12. c. 17.

Matth. ibi. Matth. ibi.

Lib. 1. c. 76.

Embl. 72. lib. 1. Diosc.

oculis replicat, hoc est, confirmat, stabilit, atque cōglutinat cilia: Cornarius verò, Agglutinat quoque palpebrarū pilos, oculis officientes: quæ sic intellige. Pilos in trichiasi oculorum affectu oculū pungentes, extra oculū specillo euerfos calens exteriori palpebræ, illita glutinis vice retinet, ne in oculum denuo resiliant: Nec absurdum fuerit annotare quòd Diosc. dicit, *Ἐὶ δὲ ξυλάειν χαλκῶν ἐπιχαλαμίδων παραθεβόμενα τοῖς ὀφθαλμοῖς, σμύχαι τῆς τῆς*, id est, vt reddidit Cornarius, Ligna viridia arundinum vice dentibus adhibentur, & ipsos repurgant, de dentiscalpiis quæ ex Lentisco fiebant, hodieq; fiunt, accipiendū esse, quæ arundinū vice esse possunt, & non de dentifriciis, quæ in puluillum comminuta affricantur, sicut mox de Mastiche dicit. Itaque improprie Diosc. *παραθεβόμενα* dixit, si affricari, & non velut dentiscalpium adhiberi Lentisci lignum quis accipiat, ad eximenda ea quæ in commansu dentibus inhaerent, in quem vsū pennæ formari possunt, quod declarat Martialis.

*Foditeque tonsis ora laxa Lentiscis. Et alibi:
Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.*

Porro quod Diosc. *καπυρῶν* Mastichen probat, Cornarius valde aridā intelligit, id est *καπυρῶν*. Vtitur etiam hac voce Diosc. paulo post, in Resinæ probatione, quæ esse *καπυρῶν* non debet. Vfus est & Galenus lib. *ὑγιεινῶν*, quo loco Codex Basilienfis habet *καπυρῶν*. Fusch. emendare volens reponit *καπυρῶν*, & vertit siccū, sicut & antiquus interpres, & rectè ille quidē si *καπυρῶν* reposuisset. Mastichen Marcellus Empiricus vocat personatam, fortasse ex eo quod, inquit Cornarius, faciei illitionibus admixta, claritatem, ac nitorem inducit, sicut Dioscorides ait, vt sit veluti *προσωπίτης*. vel potius, quod Laruis fingēdis, aut etiā exprimēdæ hominum faciei, cum alba cera mixta in vsū veniat, id quod eius artis peritis notissimum est. Ex aquea essentia leuiter calida, & terrena frigida non pauca composita Lentiscus est, Galeno teste. Desiccatur igitur secundo ordine cōpleto, aut tertio incipiēte, in caliditatis & frigiditatis differentia quodammodo media. Similem omnibus suis partibus adstrictionē obtinet, radicibus, ramis, extremis turionibus, germinibus, ac foliis, fructu, & cortice. Si vero etiā succum ex foliis eius viridibus exprimas, similis hic ordinis est, moderatè adstringēs. Itaq; bibitur & per se, & cū aliis medicamētis, quæ dysentericos & alios alui affectus sanant. Quin & ad sanguinis exputiones, sanguinis ex vtero eruptiones, sedis, vuluæq; prociencias idoneus est, vt pote ad Hypocistida nōnihil prope accedens. Mastiche quidem candida, & Chia, quodammodo ex cōtrariis cōposita est facultatibus, adstringente videlicet, & emolliente. Proinde stomachi, vētris, intestinorum, iecorisq; inflammationibus competit, vt pote secundo ordine excalfaciens, & desiccans. Nigra quæ Ægyptia cognominatur, magis desiccatur, & adstringit, quam obrem aptior est ad ea quæ validiorem digestionem per halitum exposcunt. Hac ratione ad furunculos bonum est remedium. Porro oleum vnguentumq; Mastichinum ex Chia conficitur, non admodum sanè ex Ægyptia, simili tamen facultate. Mastiche, quod ait Matth. cohibet sanguinem è naribus fluentem, si cum Thure, sanguine draconis, & leporinis pilis cōbustis excipiatur oui albo, & fronti applicetur, fascia superposita quæ arcuè constingat. Manditur cum cera odorata, ad dentium dolores, & ad pituitam è capite detrahendam. Mulcet tollitq; Mastiche frigidus articulorum dolores, si cum Cymino, Pulegio, Saluia, Lauri baccis, Sabina, melle excipiatur, doloreq; affecto loco admoueat. Valet ad ventriculi dolores, si cū itur dormitum, tres eius grumi deuorentur. Non solum enim hoc medicamento præsens leuatur dolor, sed ne iterum accidat, efficitur. Lentiscinum oleum quomodo ex maturo Lentisci

Ibidem.

Lib. 6. in Aopoph.

Ibidem. Cap. 77. Lib. 6. prope huc.

Ibidem.

Li. 8. simp.

Li. 7. simp.

Lib. 1. Dioscor. ca. 75.

Lib. 1. c. 39. fructu paretur Diosco. docet. Hoc, inquit, scabiem iumentorum canumq; sanat, vtilissimum pefsis, acopis, & leprarum medicamentis: sudores cohibet. Fit hoc oleū, in Hetruria, Ilua, & Gilio Thyrrheni maris insulis, & in quibusdā Adriatici, sine alterius olei permixtione, hoc modo. Racemosas Lentisci baccas à putaminibus repurgatas sinunt aliquot dies simul flaccescere: deinde in magnum ahenum iniectas affusa aqua, igne tandiu fouent, donec dehiscant, postremo extractas, & saccis inclusas prælo subiiciunt, oleumq; inde expressum seruant. Qui hoc ita parant, ad acuendam oculorum aciem, caliginesq; delēdas vtiliter cibis commisceri affirmant. Clystere infusum dysentericis quam maximè prodest. Gingiuis inflammatione dolentibus optimum pharmacū est hoc oleum, auctore Galeno, modice calidum, retentum ore. Mastichinum fit è trita Mastiche, contra omnia vuluæ mala efficax: mediocriter calfacit, astringit, emollic. Aduersus prominētes stomachi duritias, coeliacorum, dysentericorumq; cruciatus vtile: faciem emaculat, & colorem nitidū reddit. Mesuæ fit ex Mastiches vnc. tribus, vini vnc. quatuor vel octo, olei rosacei libra vna, in vase duplici coctis omnibus ad vini consumptionem. Hoc cerebrum, neruos, articulos, ventriculum, hepar, cor, roborat: tumores duros mollit, dolores sedat. Omnium verò præstantissimum conficitur vitreis organis è purissima tantum Mastiche. Lentisci baccas Plinius velut oliuas, & corna, in cadis cōdi scripsit, ne quid nō hominis ventri natum esse videatur. Resina hæc *μαστιχη* Græcè vocatur: Latine Mastiche, aut Resina Lentiscina: Arabice *Mastich*, *Mastiche*, siue *Mastoch*: Italicè *Mastiche*: Germanicè *Mastig*, Gallicè *Mastig*, Hispanicè *Al Mastiga*.

Lib. 5. med. part. Diosc. li. 1. ca. 40.

Li. 3. Antid.

Lib. 15. c. 36.

Nomina

IVNIPERVS CAP. XIX.

Iuniperus, Resinam emittat, siue gummi, siue lacrymam, Thuri, Mastichæue persimilem, atque alicubi montibus occupatis syluas totas efficiat, inter resiniferas syluæ nostræ arbores a nobis connumerabitur. Iuniperum dictam putant, quod iuniores & nouellos fructus pariat antiquis maturiscentibus: solam enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogare aiunt.

IVNIPERVS maior.

Nomina Ruel. lib. 1. cap. 20.

Genera

Forma

Matthiol. Lib. 1. Diosc. cap. 87.

& nouellos fructus pariat antiquis maturiscentibus: solam enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogare aiunt. *Ἀρκυθίς* Græcè hæc dicitur, & *Ἀρκυθός*, Arabicè *Arornas*, aut *Archenas*, Italicè *Ginepro*, Gallicè *Geneure*, & *Geneurier*, Hispanicè *Enebro*, Germanicè *Vurkholtz*, & *Kremetbaum*, Anglicè *Iuniper tre*, Belgis *Geneuer boom*. Eius genera duo: altera maior, altera minor. Vulgaris nostra minor est, arbusculæ aut fruticis magnitudine, ramis obductis cortice, tenui, & membranoso, qui sponte rumpitur, ac dehiscit: foliis paruis, tenuibus, angustis, duris, pungentibus, imo spinis potius quam foliis: Baccis paruis, rotundis, viridibus initio, per maturitatem nigris, odoratis, vt lignum totum, gustui primū sub dulcibus, deinde amaris, quæ *Ἰουιπέριδες* Græcè dicuntur, in officinis Grana Iuniperi. Hæc Iuniperu plerique colles in Gallia, montiumque iuga pubescunt. Thuscia vrbana alit, quæ in proceram arborem assurgunt, frequen

frequentes in agro Senensi, quarum fructus syluestribus crassior & dulcior est. Vulgatissima est & in Galliæ prouincia hæc Iuniperus maior, ibi Cade vocata, bacca triplo maiore. Est & Iuniperus maximus Illyricus, cærulea bacca, ca fortassis, cuius magnitudinem cum Nuce Pontica Dioscorides confert. Iuniperi hæc omnia genera coma perpetua virent, materie fulua, odorata, ex qua

Cor. Emb. 82. li. 1. Dio.

IVNIPERVS minor.

in calidis regionibus manat liquor, thuri colore & odore similis, qui cum colligitur, candidus est, cum senescit, in rufum abit. Iuniperi nostræ fructus ad eam magnitudinē non perueniunt quam Dioscor. expressit, vt alterius fructus Nucis magnitudine, alterius Nucis Ponticæ æqualis reperiatur. Maiorum Senensis agri Iuniperorum fructum nec Matth. quidē tradit ad eam accedere magnitudinē. Quare haud satis scio an frigiditati siccitati que locorum id adscribendum sit, cū sint qui se vidisse è Græcia allatas testentur magnitudine fabæ, & qui nucem Auellanā ferè æquaret, vel an Diosco. codices sint hoc loco mendosi. Nam Marcel. & Matthiol. hoc de Iunipero caput multis modis deprauatū esse adnotarunt. Serapio non nucis magnitudinem in Iuniperi baccis agnoscit, sed fabæ, vt fortasse vbi legitur, *ὅ ὅ ἡ γὰρ πὸς αὐτῶν ὁ μέγιστος ἡ γὰρ πὸς μέγιστος ἐπιπλακῆλαι, ὅ ὅ ἡ γὰρ πὸς πικρῆς ἴσος*, pro *ἡ γὰρ πὸς* voce, quæ Nucem Iuglandem significat *κυάμυς* legerit, & omnino legere oporteat, quo minoris Iuniperi fructus, fabæ, maioris, nuci Auellanæ magnitudine sit æqualis, Dioscoridis litera sic restituta: *ὅ ὅ ἡ γὰρ πὸς αὐτῶν, ὁ μέγιστος ἡ γὰρ πὸς πικρῆς μέγιστος ἐπιπλακῆλαι, ὅ ὅ κυάμυς ἴσος*. Certe Plinius cum scribit, Iunipero eadē virtus quæ Cedro: vasta hæc in Hispania, maximè que eius bacca, de diuersa Iunipero à nostrate loqui videtur, cuius etiam fructus multo sit maior. Tales Iuniperi in Castella noua, Hispaniæ prouincia frequentes supra Segobiam, qua itur Madritium, arborescunt, adeo proceræ, vt ex earum materia trabes & conignationes incolæ sibi fabricent. Iuniperi lacrymam Vernicem hodie vocant, quam recentiorum insolentia prohibere conata est Arabas, ne patrio vocabulo Sandarax appellarent, propterea quod affinis hæc vox est Græcorum Sandarachæ. Ita suis isti caueant legibus, ne Brizo fuerit Deliis dea vaticiniorum quæ per somnia fierent, quādo *βριζα* fuit apud Thracas frugum genus: ne etiam *ἐλάτη* Diosco. sit floris palmarum inuolucrum, quoniam *ἐλάτη* omnibus sit Abies arbor. Sed Vernicem ab anni tempestate, & Vernilaginem docti viri etiam appellant, quod in mellificiis vocat Aristoteles Erithacem. Cornarius Verniginem siue Vernicem lacrymam aut gummi Iuniperi esse, falsò à quibusdam asserit scribit, quia factitia res sit Vernix, ex succino & oleo seminis lini, non simplex, aut sponte naturæ producta, id quod confirmat his rationibus. Vernicis gummi appellatio, inquit, ex Germanica voce facta est. Germani enim istic habitantes, vbi Succinum gignitur, & pro ornamento circum colla gestatur, Vernisten, & Bernisten id Succinum vocant, appellatione, vt videtur, ex eo facta, quod ac-

Ibidem.

Lib. 16. c. 39

Scalig. lib. 2. de Plan. Aristot.

Lib. 5. Hist. ani. ca. 22. Emble. 82. lib. 1. Diosc. In lib. 1. medi. part. & Emble. 92. li. 1. Dio.

centum tēdā modo ac nidore flagret, quod ita fieri etiam Plinius, & Tacitus prodiderunt. In iisdem porro locis id ipsum gūmi cum lini semine in id quod Vernicem vocant rem pictoribus familiarem, & quod Bituminis vsum hodie in plerisque locis præbet, apparatus. Quod autem ut nos nunc eo, ita veteres olim Bitumine vterentur, ex Plinio satis perspicitur, qui de Bitumine, ita scripsit. In reliquo vsum aramentis illinitur, firmatque ea contra ignes. Diximus, & tingi solitas ex eo statuas, & illini. Placuit in ferrariis fabrorum officinis tingendo ferro, clauorumque capitibus, ac multis aliis vsum. Ita tum in simplici re, tum in factitia, Vernicis nomen apud superius sæculum ex Germanica voce Vernsten, & Bernsten ob literarum V. & B. in pronunciando vicinitatem factū esse Cornarius existimat. Veruntamen Vernicis nomenclatura, quasi veris ros, quod vere potissimum gignatur, & ætate perficiatur, nulli non hodie nationi cognita est, tum pro simplici Iuniperi lacryma, tum pro illo factitio, ex sincera hac lacryma, & oleo lini conflato, quo illiti colores aliquantum imbuti, sic tinguntur, ut pertinacius hæreant quam deleri facile possint, ne id ex eiusmodi oleo & succino, solum fieri quis existimet. Succinum quidem Arabicæ familiæ auctores Karabe vocant, viribus non dissimile, sed re planè diuersum à Iuniperi lacryma, quam ipsi Sandarax, aut Sandaros appellant. Auicennas de his diuersis capitibus tractauit. Dioscoridis & Galeni sæculo Vernix in vsum non venerat. Plinius inter multa gummi genera Iuniperinum recenset, ad nihil vtile, id quod falsum esse frequens eius in medicina vsum ostēdit, ut dicemus. Mōtes amat Iuniperus, & in planis nasci recusat. Non floret, nisi si puluis quidam qui mense Maio ex ipsa excitatur, floris loco, id quod quidam arbitrantur, habendus sit. Huic mox succedit baccarum paruorum exortus, quæ Septembri mense maturescunt. Sed in eadem Iunipero baccæ matura, immatura, minores, maiorisque simul reperiuntur. Iuniperus vtraque acris est Diosco. Ex calfacit, vrinam mouet, accensa serpentes fugat. Baccæ modicè calfaciunt, & adstringunt, stomacho vtilis: contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentum ictus efficacissimè bibuntur: vrinam cient potæ: ruptis, conuulsis, & vuluæ strangulatæ subueniunt. Quæ sequuntur in emendatis codicibus Græcis non leguntur. Folia acrimoniam habent, ideo tam ipsa quam eorum succum ex vino contra viperarum morsus illini, aut bibi prodest. Corticis cinis cū aqua illitus lepras eximit. Capitis verò clausulam multo absurdiorē & ineptiorē Matthioli iudicat. τὸ ὄρνιθια τῆς ἐύλης ποσθὲν ἀναρπάζει, id est ramenta verò ligni deuorata interficiunt quia nec Galen. nec Paul. nec Serapio qui verbum ē verbo exscripsit, id vnquam de ligni Iuniperini ramenti literis mandarunt, cum baccæ eius contra serpentum ictus efficacissimè deuorentur, bibaturque ac illinatur foliorum expressus succus ad viperarum morsus. Adde etiam quod factio periculo id falsum esse deprehenditur. Quare hæc Diosco. falsò adscripta esse plari que censent. Scaliger tamen pro falsis non habet, cū scribit Iuniperi decoctum salutare, in quod succi sane traiectio facta est ramenta autore Dioscor. necant deuorata. Ratio haud absimilis ei quæ de Colocinthidis apparatu circumfertur. Multum enim & pinsi, & cribrari tenuissimo incerniculo iubent, ne hæreat atque vlceret, sic Iuniperi scobs ob siccitatem adhærescendo suffocat. Iuniperus Galeno calida & sicca est, vtrinque tertij ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter siccus, verum in hoc primi fuerit ordinis. Foliorum & baccarum Iuniperi decoctum, inquit Matth. potum valentissimè pellit menses. Earundem contusarum ex vino albo cum Rosis, Cupressi pilulis, & Myrti foliis decoctum calidum in ore retentum ad leuandos dentium dolores est

Li. 37. ca. 15.

Li. 13. ca. 11.

Locus.
Dodo. lib.
6. ca. 82.
Tempus.Lib. 1. c. 87.
Vires.Lib. 1. Diosc.
cap. 87.Exerci. 181.
lib. 15.

Ibidem.

res est efficacissimum, præsertim addito aquæ vitæ momento. Lixiuum ex vino albo & Iuniperino cinere paratum vnciarum quatuor, aut quinque pondere valentissimè pellit vrinam, ita ut Matth. nonnullos hydroticos sese vidisse affirmet hoc tantum auxilio sanatos. Idem scabiem sanat, si eo affecti sese abluant. Paratur balneum admirabili facultate ad podagricos ex ligni Iuniperini concisi libris XII. coctis in aqua, quousque tertia pars superfit. Id decoctum cum ligno in labrum proiciendum, in quod cum descenderit æger, optimè ante purgato corpore, sedeat vmbilico tenus, & membra languida foueat. Iuniperi laurique singulorum septenis baccis, cum casis lignæ vulgaris semidrachma, & cinnamomi drachma, integris in turturis ventrem iniectis, si is assetur, gallinaceoque adipe perfundatur, & mulieri propediem paritura, vesperi, alternis diebus edendus præbeatur, illa facillimè pariet. Fructus Iuniperi, rami, virgulta, totum denique lignum ad aerem emendandum incensa suffiuntur, & odoris suauitate grassantia pestilentis contagia depellunt, sauientemque eluunt perniciem. Oleum ex Iuniperi ligno Chymistæ per descensorium, ut loquuntur, conficiunt, quod calidum ore retentum dentium dolores mirificè mulcet, si à frigida defluxione oriantur. Fit ex baccis hoc longè præstantius & odoratū. Siccus vernix, id est gummi Iuniperi, auctore Serapione, distillationes suspendit, mensium profluvia sistit, sinus exiccat immisus, haustus verò pituitam, quæ ventriculo & intestinis hæserit: tineas & cætera in ventre animalia necat. Nervorum resolutionibus, quas humores frigidi effecerint, opitulatur. Capitis distillationes suffitu discutit. Idem sumptus sanguinis excreationes suppressit, & hæmorrhoidas fluentes, illitus. Addito tum rosaceo, tum myrtino sedis rimas coæcet, & hiantibus frigore manuum pedumque scissuris illitu succurrit. Eius igni impositi fumus dentium dolores sedat, si per infundibulum addentem affectum peruenerit. Eiusdem puluis cum oui albo subactus, & fronti temporibusque illitus, sanguinem ex naribus fluentem sistit: ut summam dicam, calfacit, siccaturque primo ordine. Vernix liquidus qui ex illo syncero, & oleo ex lini semine expresso conficitur, non ad illustrandas tantum picturas, & ad nitorem ferro cõciliandum vtilis est, sed & ad ambusta, dolores & tumores hæmorrhoidum conuenientissimum est remedium. Iuniperi materies cariem vetustatēque non sentit. Quare Chymistæ carbonem Iuniperinum accensum & suo cinere obrutum, ignem integro anno fouere asseuerant, id quod Scaliger persuadere sibi nequit.

Plin. lib. 16.
cap. 40.
Exce. 328.
lib. 15.

RESINA ET PIX. CAP. XX.

RESINIFERIS arboribus tam iis quæ conos, quam quæ baccas ferunt explicatis, de resina & pice merito mihi dicendum videtur. Earum igitur genera, cocturas, vsum, virisque declarabimus. Resina in pssilva Græcis nominata, Gallis *resine*, & Poix *resine*, succus pinguis est ex arboribus quibusdam sponte manans. Id indicat Plinius his verbis. Arborum succo manantium, picem resinamque in Oriente aliq, aliq in Europa ferunt, &c. Resinæ summæ species duæ, liquida, & sicca. Liquidam è Terebintho, Larice, Lentisco, Cupresso fieri tradit Plinius, & alibi ex Terebintho, Lentisco, Cupresso, ommissa Larice. Dioscor. è Pinu, Picea, Larice, Cupresso. His addenda illa quam ex Cedro Phœnicia fluere diximus. Quod de liquida Lentisci Resina bis dixit Plinius iis locis quos modò citavi, planè falsum est. Mastiche enim nunquam liquida est, sed semper in ipsa arbore spissatur. Est etiam falsum quod horum locorum altero legitur: Liquidam fundunt omnes, & tantum Resinam, crassiorē verò, & ad pices faciendas Cedrus: at mendum illud sic tolli potest: Liqui

Nomina

Li. 14. c. 20.
Genera

Li. 24. ca. 6.

Li. 14. c. 20.

Lib. 1. c. 77.

Li. 14. c. 20.

Liquidam fundunt omnes, & tantum Resinam, crassiore verò ad pices faciendas idonea Cedrus: id est, crassiore resinam fundit Cedrus, quæ Cedrus picibus faciendis idonea est. Nam neque ex crassiore Cedri Resina, neque alia quavis picem fieri constat, sed ex teda, siue ex assulis arborum succosis. In Syria certe pix ex Cedro fiebat, ipsomet Plinio auctore. Sicca Resina ex Abiete, Pinu, Picea, & Pineis nucibus manat. Resina elicitur, vt docet Theoph. ex Pino, detracto tantum cortice (non detracta teda, vt scribit Hermolaus secutus Gazam) In hoc enim vulnus humor multus confluit: ex Picea verò, & Abiete non Cortice tantum spoliatis, sed ipso etiam corpore, id est ligno vulnerato. Hinc primum Plinij lapsus perspicitur, eo loco quem mox citabimus, è Picea detracto cortice resinam fluere dicentis, quod de Pino scripsit Theoph. deinde eiusdem deprauata hæc lectio: Nec corpori ipsi parcitur in cæteris, vel, vt in cæteris, sic restituenda, Corpori ipsi parcitur, non vt in cæteris. Sed quoniam totum locum hunc de Resina conficienda ex Theoph. Plinius excerptis, hunc cum illo conferre Lectori nec iniucundum, nec inutile fore putauit, vt etiam ex hac mutua collatione iudicet, quam malè Plinius archetypum suum imitetur. Hæc igitur Plinius. Aperitur Picea è parte solari, non plaga, sed vulnere ablati corticis, cum plurimum bipedali hiatu, vt à terra cubito cum minimum absit, nec corpori ipsi parcitur, vt in cæteris, quoniam hastula in fructu est. Verum terræ proxima laudatur, altior amaritudinem affert. Postea humor omnis è tota confluit in vlcus: Item in Teda. Theophr. verò sic. Idæi caudicem cum cortice spoliarint, (spoliant autem à solari parte duobus tribusue supra terram cubitis) anno post eo confluxus fit maximè ἐν δαδός, id est pinguis resinofusque. Vide quantum Plinij oratio à Theoph. oratione absit. Rursum Plinius. Cum is manare desiit, simili modo ex alia parte aperitur, ac deinde alia. Postea tota arbor succiditur, & medulla eius vritur. Theophrastus verò: Quod autem confluxit, vbi securi dolauerint, altero post anno denuo ἐν δαδόςται, id est resinofum succum fundit, siue teda fit, ac itidem tertio post: Tales autem arbores quoniam subtus cæfæ fuerunt, putrefactæ à ventis deiiciuntur, quarum cor Idæi eximunt, quod maximè sit δαδωδές, id est pingue ac succosum, ac potissimum radices, quæ vt dixi, maximè omnium sunt ἐν δαδός, id est succo pingui redundantes, siue in tedam mutata. Sic & in Syria (subiungit Plinius) Terebintho detrahunt cortices, ibi quidem & è ramis, & è radicibus, cum resina dānetur ex his partibus. At Theophrastus. Vulnerant & Terebinthos vtraque parte (ad Resinam eliciendam sub) scilicet cortice, & ramis. Sed quæ in caudicem resina confluit, & largior, & melior est, quàm quæ in ramos. Verum Theophr. quoque ipse locis quibusdam ad hanc rem spectantibus contaminatus est. In eo enim legendum ἢ ὃ ἀναπλήρωσις οὐκ ἐστὶ τῆς ἐύλης καὶ τῆς συμπύσεως, ἀλλὰ τῆς ῥηλίνης ἐστὶ, non τῆς ῥηλίνης, vt in excusis legitur: id est: Expletur verò plaga non renascente ligno, neque coalescente, sed Resina. Id primum ex eo perspicuum esse potest, quod ex arboribus pix non manat: deinde ex Plinij testimonio hæc sic interpretantis. Expletur autem plaga Resina, non cortice, nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit. Adhæc legendum. Ἀλλ' ἢ ἐργασία διὰ τοσούτου χρόνου γίνεται τῆς ῥηλίνης, πῶς τῆς ἀναπλήρωσις ὃ δὴ λανθάνει καὶ τῆς ἐύλης γενέσθαι τινὰ πρόσφυσιν, ἔτι περ ἐξ αὐρῆς μὲν τῆς δαδός, καὶ ἡ γαστρομένης, τῆς τῆς ἢ ἐκροῆ. Quæ quoniam Gaza non intellexisse, atque adeo malè conuertisse videtur, sic mihi videntur transferenda. Fit ergo tanto temporis spatio (trienio scilicet) Resina. Necessè est autem, quoniam (exacto scilicet triennio) teda detrahatur, ex qua vsta, pix fluit, ligno alimenti quidpiam suppeditari. γενέσθαι τινὰ πρόσφυσιν, subaudi τῆς πρόσφυσ. Alij legunt. Ἀλλ' ἐργασία διὰ τοσούτου χρόνου μὴ γίνεται τῆς τῆς ῥηλίνης. Id est ex arboribus ad resinæ cōfluxum vulneratis, toto hoc triennio

Lib. 16. ca. 11.
Resinæ eliciendæ modus.
Lib. 9. Hist. cap. 2.
In cap. 91. l. 1. Dioscor.

Li. 16. ca. 12.

Ibidem.

Lib. 9. Hist. cap. 2.

nio pix non conficitur. Eo enim demum exacto ex illarum teda pix fit. Hactenus de Resinæ generibus, arboribus quæ eam emittunt, eiusque conficiendæ ratione ex Theoph. & Plinio. Sunt qui alia eius genera, statuant, ξυλώδη scilicet id est, lignosam, in Italia tantum nascentem, quàm in dropacem ab Oribasio & Paulo admitti annotat Hermolaus, eamque fortassis esse Tyrrenicam putat, vel Gallicam, Columellæ verò corticatam. At ego non resinam ξυλώδη, sed ξυλώδη, id est viscidam lego. Etenim quæ talis est, dropacibus admixta ob glutinosum lentorem tenacius parti adhæret. Corticata verò Resinæ nusquam meminit Columella, sed corticata picis Allobrogum, de qua postea dicemus. Præterea Hermolaus in malagmate quod βαλον appellat, ego φαιόν, id est fuscum, resinam ξυλίαν, id est Acernam inueniri scripsit. Sed quis vnquam Acer resinofum esse aut prodidit, aut alicubi vidit? Quare non resinam ξυλίαν, sed Phrygiam legendum puto, ex Ida monte Phrygiæ, inter Resinarum genera celebrem. Galenus etiam Resinæ siccissimæ genus vocat πικρὸν φύσημα, veluti piceæ bullam, id est resinæ veluti guttas rotundasque bullas ex Picea manantes, & in eius cortice pluuiis, ventis, æstu, frigore duratas, candidas, thuri sic similes, vt iis olim thus adulteraretur. Δολύται, inquit Diosc. πᾶσι λίβανος πικρὸν ῥηλίνης μεθοδεύμενος, καὶ κομμῆ. Ea fortassis Resina est è Picea quam admodum candidam in Asia fieri tradit Plinios, & Spagada vocari scribit. Hermolaus Epargon legit, ita enim Græcè cādida significatur, vel Psecada, quasi à roratu, ἀπὸ τῆς ῥεκαλέων. Quid si Stagoniā vel Stalactin legas, id est guttatim stillantē, vel stillaritiā, quibus nominibus Thuris & Calcanthi genus Diosco. appellat? De eadem resina Plinius alibi loqui videtur. Picea plurimam resinam fundit, interueniente candida gemma, tam simili thuri, vt mista visu discerni non queat, vnde fraus seplasia. Addam duo ex Plinio, vnum, Resinæ florem crudam ab eo dici, tenuem Resinæ crudæ, & sicca partem, quæ in ea veluti bullæ, & efflorescit: Alterū, permirum id videri quod scribit: Resina omnis dissoluitur oleo: quidam & creta figlinarum hoc fieri arbitrantur. Resinam enim creta liquari aut dissolui posse, verum non est, atque adeo si quis resinæ liquatæ cretam, vel aliquod aliud terræ pinguis genus admisceat, massa fit durissima, & quouis cemenō solidior: quare locum sic corrigendum esse arbitror: Resina omnis dissoluitur oleo, Pudet confiteri maximum iam honorem esse in euellendis virorum corpori pilis. Quidam creta figlinarum hoc fieri arbitrantur, &c. Nam pili adimuntur, vel cum auelluntur, vel cum detrahuntur. Auelluntur digitis, forficulis medicamentorum tenacium impositu. Quam ob causam Archigenes apud Ætium, priusquam dropax ex pice admoueat, radi membra præcipit, ne cum dropax tollitur, magno cum dolore vellantur pili. Medicamenta huiusmodi sunt, Resina, pix, Creta pinguis Melia Creta etiam pilos velli auctor est Plinius, quanquam Dioscorides ea tantum pilos extenuari scribat. Detrahuntur autem medicamentis septiciis & vrentibus, vt Calce, Auri pigmento, lacte Salamandra, & id genus aliis. Cretam figlinarum ad vellendos pilos tutius adhiberi quàm resinam ob id puto, in facie præsertim, quod vt Resina nec calfaciat, nec humores attrahat, nec varos, papulas, tubercula excitet. Est porro deinceps de resinæ coctura dicendum. Liquida Resina in offas cogitur duras, & solidas, ducentorum fere pondo singulas, in aquæ duplo tandiu cocta, quousque odorem amittat, friabilisque & tam arida reddatur, vt digitis iam non cedat, nec eorum vestigium recipiat, vt fit, cum eius lentor nondum prorsus consumptus est. Est autem liquanda & colo defecanda, vt feculentæ sordes secernantur, priusquam in feruentem aquam coniciatur. Hoc coquendi artificio Resina candidissima euadit, ac fere niuea, etiam si antea vel fulua, vt Colophonia vera, vel oleosa, aut mellei coloris, vt Larigna,

In libr. 1.
Diosc. c. 91.

Lib. 12. c. 23.
Ibidem.
Paul lib. 7.
cap. 18.

The. libr. 9.
Histo. ca. 2.
Li. 2. med.
gen. cap. 2.
& lib. 3. c. 2.

Lib. 1. c. 70.
Li. 14. c. 20.
Lib. 1. c. 70.
& lib. 5. ca.
de chalc.
Lib. 16. ca. 10.

Li. 14. ca. 20

Lib. 1. ca. 180.

Lib. 35. c. 6.
Lib. 5. ca. 180.

Resinæ coctum.

Larigna, fuerit. Ex quibus perspicere licet Ruellium Dioscor. de hac re verba rectè non expressisse: Donec inquit, friabilis, ac retorrída reddatur, & digitis cedat, cum legendum sit, *χαρπυρά, καὶ ὡς μὴ τοῖς δακτύλοις εἶναι*, id est arida vt digitis non cedat: deinde: Resina fit etiam eximij candoris, si omnis eliquata percoletur, &c. Vertendum erat, fit autem (hoc subaudi, coquendi supradicto modo) eximie candida. Omnem autem Resinam liquare, & colo defecare antea oportet, &c. Sed & Diosco. ipsum mirantur plerique, ac iure quidem, cum declarat modum spissandæ in aqua feruente Resinæ liquidæ, eam *χαλεαῖ*, id est vridixisse, ac non potius *ἐλεαῖ*, id est elixari. Spissatur etiam Resina, cocta sine aqua, in cortinis aeneis, subiecto primùm igne lento, deinde vbi coire cæpit, carbonibus liberalius aggestis, & aucto igne, vt quicquid ferosi est exhalet. Si liquidam durare, & in offas redigere hac ratione libet, coquenda ea est sine intermissione, diebus ac noctibus tribus, quo ad odoris expers, friabilis, arida, nec sub digitis lentescens, vt antea, fiat. Sin iam siccam in offas ducere placet, vnodie coxisse sufficet. Sic coctam & duratam Græci *φρυδίην* vocant, veluti frixam, Galli *Poix resine*, Piceam resinam, aut picem resinaceam. Haud adsimilis est coquendi modus hodie Chymistis vsitatus, oleum è Terebinthina elicientibus. Phialam ingentem vitream, luto oblitam, & Resina ad dimidium vsque impletam furno imponunt, alterius vacuæ, & quod stillat excepturæ collum in eius fauces inferentes. Deinde ea cautione qua dictum est, ignem accendunt. Fluit primùm liquidus sudor Resinæ, aquam Chymistæ vocant, Pissellæo veterum is respondet: abiicitur is tanquã inutilis, tametsi ad ea valeat, ad quæ Pissellæon commendatur. Sequitur oleosus liquor, qui cum totus exstillauerit, arida, & friabilis in Phialæ fundo Resina superest: Colophoniam hodie nominant, magni, vt & olim, in medicina vsus. Scire tamen licet nominis Colophoniam multiplicem significatum fuisse. Sic enim dicta olim fuit Resina frixa auctore Galeno, & Resina cruda, ex Picea, Pinouæ sicca, Chiæ Mastiche persimilis, ex Colophone aduehi solita: Præterea Resina liquida ex iisdem arboribus, ab eodem loco missa, eodem Galeno teste, quæ quod suauissimè oleret, & admodum pauca colligeretur, summo erat in pretio. Cùm à Chymistis eo quo diximus modo vritur Resina, æquum est ex singulis libris effluere aquosi feri vnciam vnam, oleosi liquoris vncias quatuor. Plinius coquendæ Resinæ modum breuiter perstringens, multum hallucinatur: E Picea, inquit Resina feruentibus cocta lapidibus, in alueis validi Roboris, aut si aluei non sint, struis congerie, velut in carbonis vstu: (vsu legit Hermolaus) Neque enim resina coquitur circum accensa lignorum strue, quemadmodum carbo vritur, sed Pix, auctore Theophr. qui in coquenda pice lignorum fieri tradit *παραπλοσίων σωθῆσιν τῆς τῶν ἀνθρακένων*, similem fieri struem dicit, ac si carbo vreretur. Quod verò consequitur, Resinã eo modo coctam in vinum addi, farina modo tusam, nigriore colore, non est sic accipiendum, vt planè nigram esse existimemus (nam cuiusuis resinæ coctæ & tusæ puluisculus ex flauo albescit) sed minus candidam, quam quæ in aqua feruente coquitur. Præterea cùm scribit, Eadem resina si cum aqua leuius (*ωρῶτος* Diosco. id est leni igne) decoquatur, coleturque, rufo colore lentescit, ac stillatitia vocatur. Seponuntur autem (Hermolaus eliguntur) in id ferè vitia Resinæ, corticis que: & aliquot versibus post: Resinæ albæ congius in duobus aquæ pluuiæ coquunt, malè conuertit, & declarat resinæ in aqua coquendæ modum, a Dioscor. traditum. Neque enim Resinæ albæ congius coquitur, sed Resinæ congius quam albam efficere volumus, neque cocta in aqua rufescit, sed fit *ἐξ ὄχως λευκὴ*, id est eximie candida. Adhæc deponuntur malim, cum *χαρπυρέα* verbo vtatur Diosc. quàm seponuntur. Intelligit enim, id quod etiam antea diximus

Li. 7. med. gen. ca. 3.

Lib. 2. med. gen. cap. 2.

Lib. 16. c. 11.

In casti. in Plinius. Lib. 9. Hist. cap. 3.

Lib. 1. c. 94.

li. 1. Diosc. cap. 91.

mus, si liquetur, & coletur resina priusquam coquatur, vitia, sordes, corticis que excerni ac detrahi, puramque ac expurgatam deinde coqui. Resina condire musta vulgare est Italiæ, prouinciisque finitimis, inquit Plinius, vehementiusque id fieri arbitrantur crudo flore Resinæ, excitarique lenitatem. Palladius. Quidam Resinæ siccæ tritæ vncias tres dolio immergunt, & permouent, ac vina diuretica sic fieri posse persuadent. Columella inter medicamina musto in defrutario ad tertias decocto adicienda, Resinæ Terebinthinæ sesquilibrium recenset. Ea conditura feritatem vini compescebant, viris que frangebant, aut vbi pigra vini lenitas torperet, virus addebant, ea tamen moderatione, vt mustis pugnacibus plus inderetur, lenibus parcius. Resinam verò sine curiosa alia præparatione, vt ex arbore collecta fuerat, musto permiscebant, aut florem Resinæ sic præparatum. Eum cum assulis multis, tenuibus, breuibus quibus inhe-ret, minutim concisum & cribratum, in aqua feruida coquebant. Sic enim pinguis Resina exprimebatur, rara, nec nisi paucis in locis subalpina Italiæ, ad vini condituram excellens, & medicinæ conueniens. Hanc condituram Plinius Crapulam vocat, quod vina, opinor, sic condita capitis dolorem & vertiginem excitarent, præsertim nouitia, nec inueterata, quod ipse declarat his verbis. Nouitium Resinatum nulli conducit. Capitis dolorem & vertiginem facit, ab hoc dicta Crapula est. Quare Columella cum aromata quibus defrutum codiri solebat, enumerans Crispam pampinaceam nominat, plerique docti viri crapulam resinaceam legunt, Hermolaus verò Sertam Campanicam, ob id, opinor quod ea, Palladio teste, ad vini condituram vterentur. Vina resina condita frigidis stomachis vitia existimabantur, noxia verò vomitoribus, sicut & mustum, & sapam, & passum. Galenus Resinas omnes siccare & excalfacere scribit. Cæterum inter se discrepare, quod plus aut minus habeant in gustu quidem acrimoniæ, in facultate verò caliditatis: tum quod aliæ plus, aliæ minus fortitè sunt partium tenuitatis: præterea quod nonnulla adstrictionis sunt participes, aliæ nequaquam, Idem alibi, Resinarum inquit calidissima est Strobilina, & celerrime siccat moderatissima Terebinthina, Pitynon Physema siccat & calefacit, siccando autem à Strobilina non superatur, calefaciendo, plurimum. Inter Pitynon Physema & Strobilinam Resinam media calore est Abietina, sicut etiã Colophonia Thus redolens, calore mediocri prædita. Humidissima est omnium, altera Larigna differentia. Nam hæc duplex est: vna similis Terebinthinæ: altera acrior, calidior, magis liquida, odoratu grauior, & gustu amarior. Sed & vasis fictilibus Piceam resinam continentibus, quæ subsidit liquida Resina, consistentia & colore Terebinthinæ adamussim similis, odore & gustu diuersa, ingrator qui de olfactu est, sicut etiã acrior, & gustu mordacior. Cupressi Resina non nihil adstringit. Putabit, inquit, forsã aliquis, à nobis dissentire Diosc. de resinis sic scribentem: Ex omnibus principatus Terebinthinæ datur, posteam Lentiscinæ, tum ei quæ de Picea manat, & Abiete, vltimū locū Pineæ Strobilinæque obtinet. In his enim Diosc. tanquã de infima Strobilina, optima verò Terebinthina sentire videtur. Verū ego ex his tribus Resinis, Strobilina, Abietina, Terebinthina, principem certè Strobilinam calore, secundā Abietinā, postremā Terebinthinā esse dixi. Ac de Resina quidē satis ferè dictū est, nunc de Pice differamus. Pix inquit Plinius, nihil aliud est quàm combustæ Resinæ fluxus. At ex Resina Piceam non fieri, sed ex teda vsta iam diximus. Quare Hermolaus cum hac definitione Piceis notionem parum explicatam esse perspiceret, dixit, Picem esse combustæ in teda sua Resinæ fluxum. Vt enim Resina ex arboribus manat, aut liquida, & fluens, aut in ijs concretescens, sic Pix ex teda, id est ex vstis arborum succosis & resinosis assulis ignis vi elicitur. Assula verò aut ex arboribus adhuc stantibus

Resina vsus. Li. 14. c. 19. & 20. Cap. 14. octobr. Li. 12. c. 20.

Li. 14. cap. 20. & Lib. 16. c. 11.

Li. 23. ca. 1.

Li. 11. c. 20.

Lib. 3. Dioscor. ca. 46. Cap. 14. octobr. Plin. Ibid. Lib. 8. sim. Vires.

Li. 2. med. gen. cap. 2.

Ibid. lib. 3. cap. 2. lib. 1. c. de Tereb.

Nomina Li. 13. cap. 1. In li. 1. Dioscor. ca. 91.

defecantur, nimirum iis quas ad Resinam, eliciendam vulnerant, aut ex arboribus cæduntur, quæ nullam amplius fundentes Resinam, vel à ventis euerſæ sunt, vel à rusticis ad picem conficiendam deiectæ. Harum arborum præsertim Pinorum radices, eiusmodi succo pingui qui in picem liquitur, maximè abundant: & in his, media truncorum pars, quam Græci *καρδίαν*, & *μητρᾶν*, idest cor, & matricem vocant. Picem è pinguisſimis Pini Piceæque lignis congregari rectè scripsit Dioscorid. malè Plinius, è Piceæ Resina: in Hispania autem, è Piceastris (alij Pinastris) nihilo magis laudata, quàm aliarum Resina, amara, arida, & grauis odoris. Terebinthum picem fundere apud Syros scribit Theophr. Quidam addunt, inquit, & Piceam, & Cedrum phœniciam (Gaza malè Cedrum & Palmam vertit.) Sed quia id rarò fit, perinde ac id quod fortè euenit accipiendum. Macedones enim ad picem faciendam, ne Pinum quidem vrunt, præterquam marem. Quendam enim marem vocant, aliam fœminam, tertiam sterilem. Fœminæ verò radices tantùm ad id sumunt. Omnium nanque Pinorum succosa, pinguisque est radix. Hæc tranſtulit sic Plinius. In Macedonia inquit Laricem masculam vrunt: (ad picem conficiendam sub.) fœminæ radices tantùm: quorum velut oblitus alio in loco, ex arbore mascula meliorem non esse picem scripsit. Spissarum inquit, vtiliſſima medicina est pix Brutia, quoniam pinguiſſima, & resinosiſſima, vtræque præbet vtilitates, vtriusque (Picis Resinæque naturam simul habet, inquit Dioscorides) ob id magis rutila quàm cætera. Id enim quod in hoc adiiciunt, ex arbore mascula Picis faciendæ modum meliorem esse, non arbitror posse intelligi. Pix duobus fit modis. Prior is est. In area cretacea pauca teda pinguem, siue frusta truncorum veteris & pinguis Pini recta collocant, eo prorsus modo quo in carbonariis. Struem hanc fronde Abietum & Picearum contegunt, luto vndique obstruentes, ne flamma perrumpat, & emicet: id enim si contingat, pix perit. Aditu in ima struis parte relicto, ignem succendunt, quo cum ardet teda, pix liqueſcens in canalem aream cingentem fluit, ac inde per alios ductus in scrobes ligneis afferibus vestitas, ne terra ebibat, deriuatur. Ea tandem excepta, dolia, cados, vtres implent. Eodem modo à Macedonibus Picem vri fufius tradidit Theophr. Posterior modus est. Ingentibus vasis terra defoſis, laminam ferream multis foraminibus peruiam, vel ambiente canali cinctam adaptant. Super hanc furnum extruunt, teda assulatim cæsa complent, & obturât: ignem accensum extrorsum circundant. Feruescens teda primum aquosum sudorem mittit, deinde craſſiorem sudore liquidam picem. Non absimili ratione pastores & opiliones Malsilienses ex Oxycedro picem conficiunt. Ollam enim primum defodiunt: deinde alteram ori defoſæ æqualem assulis Oxycedri replent, virgulis tranſuerſim cratis modo super impositis, ne assula decidant. Ollam sic repletam in os conuertunt, defoſæque applicant. Luto rimas oblinunt, qua commiſſæ sunt ollæ, ac tum ignem circum accendunt. Primum sudorem aquæ modo canali fluentem in Syria Cedrium siue Cedria vocabatur, teste Plinio, quia Syri cum Pinis & Piceis carerent, rarissimè Terebinthos, sæpius Cedros ad picem conficiendam vrebant, vt alibi annotauimus, cum Bellonij opinionem improbaremus, qui ex quauis arbore resinifera huiusmodi fluentè liquorem Cedrium vocat. Aquosus is sudor picis serum est. Eius Picis vt Resinæ duo sunt genera: Liquida altera, Græcis *ὕψα*, Arabibus *Eerſi*, *Zefi*, aut *Kir*, Italis *Peceliquida*, Germanis Pix omnis *Bech*, sicut Hispanis *Pex negra*, Gallis *Poix fondue*. Hæc alium ignem non experta quam cuius calore fluxit, *ὠμῆ*, idest cruda à Theophrasto sæpè dicitur, optima splendens, sincera, læuis. Altera Pix sicca dicitur, coctione durata, aut in doliis & seriis in quibus seruatur, diuturnitate

spissata

spissata Italis *Pecce secca*, Gallis *Poix seche*. Coquitur duplici cura, aut igne tam valido, & tandiu continuato, vt absumpto prorsus humore per quem tenax est, arida, fragilis, ac rasilis fiat: aut eouſque dum ad visci tantum craſſitudinem coacta sit. Hanc *βοσκημάτων* vocant, fortassis quod in pellibus τῶν βοσκημάτων, idest pecudū conderetur, ac venderetur, aut quod pecudū scabiè sanaret, aut quod illitu greges priuatim signarent: prior altera, *ξηρὰ* idest arida, siue sicca dicitur, vtraque Palimpissa, quasi recocta, ac bis factam Pix. Plinius Picem liquidam in cortinas coniectam, aceto spissari tradit. Bellonius igne spissari legendum censet. Ego verò nihil immutandum cenſeo, commodèque pici, dum coctura spissatur, affundi solitum acetum, ne pix inter coquendum, vreretur, & vt sicciior post cocturam esset. Aceto enim siccandi vim inesse cuius perspicuum est. Quam ob causam Plinius fortasse bonæ picis nec adustæ experimentum esse ait, si fragmenta subluceant, ac sub dente lentescant acore iucudo. Theopompus scripsit referente Plinio in Apolloniatarum agro Picem fofilem non deteriorem Macedonia inueniri. Est autem illa Pissalphaltum Dioscoridis, nempe ad spissitudinem picis coactum, Temporis spatio. Cocta pix ad vsus medicina commoda probatur pura, pinguis, resinosa, odorata, subruffa, qualis Brutia à Brutiis Italiae gente, & Lycia ab Asia regione dicta, modicè cocta, nec lento resinosoque suo succo prorsus exuta, Resinæ Piciſque naturam simul habens. Asia picem Idæam maximè probabat, ab Ida celeberrimo Troadis monte Græcia. Pieriam à Piero Thessaliæ monte, qui Macedonia versus protenditur. Virgilius Naræſiam, non, vt vult Bellonius, Lariciam, à Nareſiis Liburniæ populis, quorum montes Pinorum sunt feraciſſimi. Alij Naryciam legunt, à Naryciis Locrorum populis, qui optima Pice abundant. In Plinio eadem de re scriptum extat. Quidam arbitrantur in montosis picem copia præstantiorem ac colore, & dulciorem fieri, odore quoque gratiorem dum Resina sit: decoctam autem minus picis reddere, quoniam in serum abeat: tenuioresque esse ipsas arbores, quàm in planis, sed has & illas serenitate steriliores. Fructum quædam proximo anno ab incisu largiuntur, alia secundo, quædam tertio, &c. quæ celeriter aures nostras præteruolare sanè non debent, sed diligenter attendenda, atque ex Theophrasto, à quo translata sunt, expendenda. Quod ait in montosis picem copia præstantiorem ac colore, & dulciorem fieri, Theophr. dixit ex Idæa siue montana Pino picem *πλεῖστον καὶ μελαστέραν γίνεσθαι, καὶ γλυκύτεραν*, id est copiosorem esse, & nigriorem, & dulciorem, vt in Plinio legendum sit, ac colore nigriorem, odore quoque gratiorem, *διωδετέραν* legit Plinius, non vt in Theophrasti publicis exemplaribus legimus *διχευωδετέραν, καὶ διωδετέραν*. Gaza vtrūque videtur legiſſe, vertit enim faciliorem & odore gratiorem: Cæterum in emendatis codicibus legimus, *εὐλαμνετέραν, καὶ ἐνωδετέραν*, sinceriorem purioremque, ac odore gratiorem. Plinius habet dum resina sit. Theophrastus *ὠμῆν*, dum cruda sit, neque enim hîc de resina vlla mentio. Plinius decoctam autem minus picis reddere. Theophr. decoctam autem Picem minui, & pauciores fieri, quoniam in serum abeat. Plinius tenuioresque esse ipsas arbores. Theophrast. tenuioremque esse Picem ex Idæa Pino, quam ex marina. Quo enim serosior est Pix, eo tenuior, quo seri minus habet, eo craſſior. Plinius. Sed has & illas serenitate steriliores. Theophrast. Ex pari Teda Pineæ quantitate Picem copiosorem, & magis serosam fieri, & frequentibus pluuiis quàm diuturnis squalloribus, & ex gelidis ac umbrosis locis, quàm ex tepentibus, & apricis. Plinius. Fructum quædam proximo anno ab incisu largiuntur, alia secundo, quædam tertio, &c. Theophr. *ἐπιρροὴν ἐνθαλασσοῦ* habet, id est confluum resinofum, pinguemque, vt iam hoc capite declarauimus. Optima

Coctura.

Lib. 16. c. 11.

Lib. 16. c. 12.

Lib. 1.

Plin. lib. 14. cap. 20.

Lib. 2. Geor.

Lib. 16. ca. 12.

Lib. 9. Hist. cap. 2.

& purissima Pix, Theophrasto, fit locis Aquilonem spectantibus, & apricis: ex opacis, *βλοσυροτέρα*, aspectu scædior, Plinio, horridior, impura, sordida, & veluti cœnosa, *βορβορώδης*, Plinio, virus præferens: hyeme leni, copiosa, bona, candidior: hyeme aspera, pauca, deterior, & decolor, quod postremum addidit Plinius, perinde ac si apud Theophrastum legisset, *ὄλην, ἄχρως, μοχθηροτέρα*. Picis naturam, quibus ex arboribus, qua arte fiat exposuimus: item eius genera, cocturam, probitatēque. Nunc de iis quæ picis genera alia à supradictis videri possent, dicemus. Pix Nemeturica olim dicta fuit à Nemeturis Alpinis populis, quorum meminit Plinius, licet eam in Liguria confici scribat Columella. Ea pix liquida erat eodem auctore. Pix corticata qua utebantur Allobroges ad vini condituras, sic est fortasse dicta, quod in oculis ex arborum cortice factis adueheretur, aut quod tam dura esset, ut in multiplices textus, ac loricas, tanquam in cortices ac philyras diuideretur. Hæc sicca erat, duraque, & quo vetustior, eo melior in usu, quoniam omni lentore amisso facilius in puluerem resoluebatur, atque cribrabatur. Cocta esset nec ne Columella non declarauit. Coctione duratam fuisse verisimile est. Habetur & in vulgatis Columellæ exemplaribus Pix rasis, quæ rasilis mea quidem sententia dicenda est, igne quidem non exsiccata, sed cruda, verum multis annis & vetustate sic durata, ut contusa in puluerem redigeretur, ac radi posset. Eandem esse puto quam Plinius Rabulanam, siue Radulanam, siue Rafulanam vocat, non à radula, ut existimauit Beroaldus, ferreo instrumento quo Pix raderetur ex doliis, ac educeretur. Opinioni tamen Beroaldi subscribere videtur Hermolaus, his verbis: Quidam ex Columella malunt Radulana quam Rabulana legere, quod auctor is instrumentum in pice educenda Radulam quasi à radendo nominauerit. Sed & rabula quoque à radendo flectitur, ut à fando, pascendo, fabula, pabula. Sunt qui Rheticam legendum censent, laudatam à Constant. Casare. Picis usum duplicem fuisse rei rusticæ scriptores tradiderunt: vnum ad dolia, & serias, cæteraque vasa ante quadragesimum vindemiæ diem picanda, & aliter ea quæ demissa essent humi, aliter ea quæ starent supra terram. Nam in iis quæ demersa essent, pix vetusta lateribus adhærens liquabatur igne in lampade admoto, & radula curua ligneo rutabulo præfixa foras eiciebatur, post detersa penicillo vasa, feruentissima pice infusa, scopula rutabulo alligata & circumducta picabantur. At quæ supra terram consisterent, complures dies antequam curarentur, in solem producebantur: deinde cum satis insolata essent, in os conuersa, subiectis tribus paruis lapidibus suspendebantur, atque ita ignis subiiciebatur tandiu incensus donec ad fundum calor adeo vehemens perueniret, ut apposita manus patiens eius non esset, pixque vetusta liquaretur: tum dolio in terram demisso, & in latus deposito, pix feruentissima infusa dolium volutabatur, ut omnes eius partes linerentur. Picem duram & recoctam ad id commendabant, adiecta quinta parte picis Brutia. Pix in Italia, ad vasa, vino condendo, maximè probatur Brutia, inquit Plinius. Picis illitus vino duratricem firmitatem præstat, ait Plinius, ne vinum corrumpatur, & sicubi rimosum vas sit, ne transfluat. Picis alter usus erat ad condituras. Plinius. Græcia argilla, aut marmore, aut sale, aut mari, lenitatem vino excitat. Italia pars aliqua Rabulana pice. Ratio condiendi musta in primo feruore, qui nouem diebus cum plurimum peragitur, aspersu picis fit, ut odor contingat, & saporis quædam acumina. Is picis odor saporque Romanis olim fuit gratissimus in vinis, quæ ob id Picata appellabant, Galenus *οἶνον κωνίων & ποισίτην*. Huiusmodi vina arte, talia erant, vel naturæ sponte, qualia Viennensia, Allobrogum. Plinius. Iam in-

Lib. 9. Hist. cap. 2.
Li. 16. ca. 12.
Theophr. Ibidem.

Lib. 3. c. 20.
Lib. 12. c. 24
Colum. ibid. cap. 23.

Li. 12. c. 20.

In annot. in Colum. In cap. 19. l. 14. Plinius.

Lib. 6. ca. 5.
Usus. Colum. libr. 11. cap. 18.

Li. 14. c. 20.
Lib. 14. a. 1.
Li. 14. c. 19.

Lib. 14. ca. 1.

uenta vitis per se in vino Picem respiciens, Viennensem agrum nobilitans: vulgus ea vina violam olere inquit. Plinius libro 14. capit. secundo. vnam ex qua vina talia exprimuntur Picatam appellat. Picem quidem non solum, sed multa alia medicamina vinis condiendis admiscebant antiqui, veluti nigram Mastichen auctore Plinio, quæ in Ponto Bitumini similis gignitur, & Iridis radicem, Folium, sic enim legendum, non oleum, Nardum Gallicam, ut tradit Columella, Crocum, Palmam, nimirum Elaten Palmæ, Cyperum, Schœnum, Myrrham, atque alia plura cum Pice rasilis. Quemadmodum enim cum vinum adeo infirmum esset, ut perennare non posset, aut certe quousque venderetur, durare, periculumque esset, ne acesceret, fugeret, mucesceret, id Resina, flore Resinæ, crapula resinacea, sapa, defruto, aliisque odoribus condiebant, ita, Pice interdum sola, interdum cum aliis ut modo diximus, mixta, & ea quidem modo liquida, qualis fuit Nemeturica, vel sicca, qualis fuit corticata Allobrogum, Rasilis, Brutia, vina medicabantur, prius tamen pici liquidæ semper aut cinerem lixiuium infundentes, permiscentesque, aut aquam marinam ex alto petitam, ut his & picis odorem auferrent, & spurcitiam eluerent. Alios duos picis apud veteres usus libet adscribere. Pice illita pilos auellebant, è corporis partibus, quas natura iis vestitas esse voluit, quod *πρωτόν & χυλοπρωτόν* Græci dicunt, à materia qua vterentur in eo scædo ministerio. Hoc verbo usus est sæpe Clemens Alexandrinus, mole delicatumque institutum, ac improborum hominum artificium accusans. Præterea pice torquebant corpora hominum, qua in re verbo *καταπρωτόν* longe alio intellectu quam in vasis linendis utebantur: valebat enim, cruciatu illo & supplicio afficere. Intellexit hoc Lucretius, cum pœnas mortalium, tormenta que breui exponens, inquit.

Verbera, carnisces, robur, pix, lumina teda:

Nec non Plautus, cum induxit Aristophontem resellentem astutam vocem ferui, qui dixerat in eum, Atra bilis agitat hominem: At pol te, si hic sapiat senex, Atra pix agitet apud carnificem, ac tuo capiti illuceat. Picis facultates ex Dioscoride hæ sunt. Pix liquida contra venena, phthisim, purulentam excreationem, tusses, suspiria, & pectoris humores qui difficilè extusiuntur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cum melle dato. Tonsillarum & vix inflammationes, anginaeque, vtiliter perunguntur: purulentis auribus infunditur cum rosaceo: illinitur cum trito sale serpentium moribus: adiecta verò pari cera scabros vngues extricat, impetiginisque emendat: vuluæ duritias, ac sedis tubercula discutit: cum farina hordeacea & pueri impubis vrina decocta strumas rumpit: cohibet vlcera quæ serpunt, cum Pineo cortice, aut sulfure, aut furfuribus illita: cum thuris manna & cerato profundos vlcerum sinus glutinat: rimis sedis, & pedum magno auxilio illinitur: vlcera replet, & cum melle purgat, quin & cum vix passa & melle carbunculos, putridaque vlcera emarginat, ac dirumpit. Erodentibus medicamentis probè immiscetur. Pix arida calcacit, dura emollit, pus mouet, tubercula, panosque discutit, vlcera replet: vulnerariis medicaminibus commodè permiscetur. Pix sicca Galeno desiccatur, & excalfacit secundo excessu, plus tamen desiccare potest quam calcacere: humida contrà, plus calcacit, quam desiccatur, habetque nonnullam partium tenuitatem, qua & asthmaticos & purulentos adiuvat. Satis est autem cyathi linxisse mensuram melli mixtæ. Abstergendi quandam vimque habet, concoquendi, digerendi, velut & in gustu subamarum quidpiam, & acre. Sic leprosos vngues eximunt ambæ, mixtæ cum cera, lichenasque detergunt: concoquunt item duos & crudos tumores omnes, cataplasmatas

Li. 14. c. 20.

Li. 12. c. 20.

Vi& lib. 8.
Vari. lect. cap. 14.

Lib. 3. Pæd.

In captiuis

Vires.

Cap. 81.

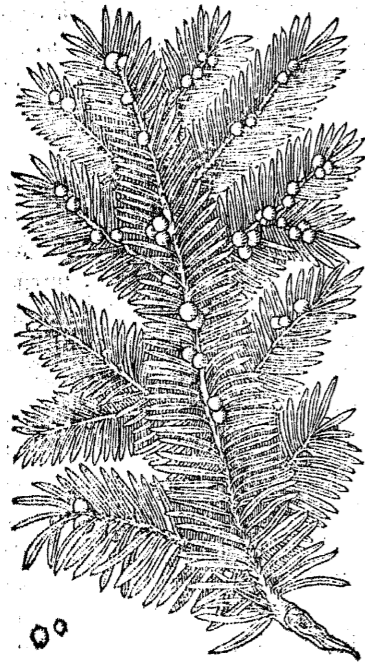
Lib. 8. sim.

indita. Ad ea omnia, humida valentior est, arida verò tametsi ad ea quidem deterior, glutinandis tamen vulneribus magis conuenit. Pix liquida calfacta, inquit Matthiol. vna cum Thure & Mastiche abrafo occipitio adhibita, prolapsam columellam restituit. Plinius cum de vini Refina conditi facultatibus verba fecisset, subiungit: Innocentius pice sola conditum. Hoc genus vini exalfacit, concoquit, purgat: pectori ac ventri vtile, item vuluarum dolori, si sine febre sint, veteri rheumatismo, exulcerationi, ruptis, conuulsis; vomitibus, neruorum infirmitati, inflationibus, tussi, anhelationibus, luxatis in fucida lana impositum. Ad omnia hæc vtilius id quod sponte naturæ suæ Picem respicit, picatumque appellatur.

TAXUS CAP XXI.

UTER Resiniferas arbores recensuimus eas etiam quæ folio illis similes sunt, quamuis Resinam nullam succum ve emittant, veluti Taxum, & Sabinam vtramq; Hic de Taxo, quod Abieti Piceæque tum folio, tum reliqua forma persimilis sit, dicemus, de Sabina magis idoneo loco tractaturi Taxus ὁ μύλος à Theophrasto. dicitur, à Nicandro σμύλος, à Dioscoride & Galen. σμύλαξ, quibusdam teste Dioscoride

TAXUS.

Thymalum, sic enim legendum, non thymalum, à Paulo tamen Thymium non thymalum, à Gallis *If*, ab Italis *Tasso*, à Germanis *Eibebaum*, ab Hispanis *Texo*. Taxus arbor inter Abietes Piceasque prouenit, forma his non valde dissimilis, præsertim Abieti, quam ob caussam ἐλατθίδα vocauit Nicander, quanquam illarum proceritatem non attingat. Caudice est crasso, obducto cortice ferè cinereo, rimoso, squamosoque. Folia sunt Abietinis similia, longiuscula, angusta, ex viridi fusca, perpetuò virentia, in ramulis ex aduerso sita. Baccas fert rubentes Aquifolij modo, dulces, vinosasque. Ligni materies rufescit, plurimis interuenientibus venis, incorruptaque est, quare lignariis fabricis maximè expetitur. Nascitur Taxus in Italia, in Anania vallis montibus, saxosis ac præruptis locis, in Gallia Narbonensi, Hispania, Germania. Maximè gaudet vmbrosis. Tardissimè germinat, fructum maturat Septembri mense. Theophr. hæc de Taxo. Taxus vnius generis est, recta, auctu facilis, similis Abieti, sed non tam alta: plures habet alas: folio Abieti similis est, sed pinguiore, & molliore. Quæ in Arcadia nascitur, ligno est nigro, puniceoque: at quæ in Ida, flauo valde, & Cedro simili. Quare qui id vendunt, emptores decipiunt, pro Cedro id vendentes: cortice enim detracto totum cor est. Corticem Cedro tum scabritia, tum colore similè habet: radices paruas, tenues, per summa cespitum vagantes. Rara hæc arbor est in Ida. In Arcadia & Macedonia copiosum fructum fert, rotundum, faba paulo maiorem, rubrum, mollem. Aiunt veterina, si folia comederint, mori, ruminan-

Lib. 1. Dio. cap. 78.

Lib. 23. c. 1.

Nomina Lib. 3. Hist. cap. 10. Lib. 6. c. 12.

Forma. In Alexip. sine.

Locus. Theophr. lib. 4. hist. cap. 1. Tempus. Idè lib. 3. c. 6. Lib. 3. Hist. cap. 10.

minantia nihil pati. Homines quidam fructu vescuntur: est enim suavis atque innoxius, Plinius cum de Picea & Abiete differuisset, subdit. Similis his etiãmnũ aspectu est Taxus, minùs virens, gracilisque, & tristis, ac dira, nullo succo, ex omnibus sola baccifera. Mas noxiò fructu. Letale quippe baccis, in Hispania præcipuè, venenum inest. Vasa etiam viatoria ex ea, vinis in Gallia facta, mortifera fuisse cõpertum est. Hæc Sestius Smilacem à Græcis vocari dixit, & esse in Arcadia tam præsentis veneni, vt qui obdormiant sub ea, cibumue capiant, moriantur. Sunt qui & Taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc Toxica dicimus, quibus tinguntur sagittæ. Repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clauus æreus defigatur. In quo loco pro Arcadia legendum putat Cornarius Narbona, velut Diosco. habet. Nam de Hispania & Gallia Narbonensis, ad Hispaniã spectantis Taxo loquuntur. Plutarchus eo tantum tempore Taxum noxiam esse tradit, quo florere incipit, quod tum succo sit maximè prægnans. Virgilius Taxum, vt apibus noxiam, ab apiario semouet.

Ne propius tectis Taxum fere.

Galenus hæc pauca de Taxo. Smilax siue Taxus arbor est venenosa facultatis, Vbi exemplaria falso habent ἢ κάσλος pro ἢ τὰς. Dioscorides, Auicula quæ Italicè Taxi baccas deuorant, denigrantur, & qui ederint easdem homines, alui profluuiò corripuntur. Narbonæ tam præsentis est veneni, vt si qui dormiant sub ea, aut in eius vmbra subsideant, cadantur, & sæpenumero moriantur. Et alibi. Taxus frigus vniuerso corpori, strangulatus, & celerem interitum infert. Cui eadem quæ Cicutæ conueniunt. Solum merum Nicander exhibet, idè liberalius hauriendum esse præcipit. Testatur Matthiolus in Tridentinis montibus non veterina solum sed ruminantia etiam animalia deuorata Taxo interire, ipsiusq; baccas iisdem in locis perniciosas esse, seque curasse affirmat pastores, ac lignatores, qui saporis dulcedine allecti, cū has edissent, in febres ardentes inciderunt, & alui profluvia, non sine magno vitæ discrimine. Contra Penna eius baccas innoxie puerulos esitare in Anglia affirmat, seq; gustasse sub hyemen non ingrato sapore, sed fatuo, vel subamaro, ibiq; porcos passim eas tanquam glandes comesse. Nulli sanè Angliæ angulo deesse hanc, vbi semper virente, vmbrosa, densaq; ramorũ fronde & latissima, similiter Abieti, pennatis & longis quasi pectinum radiis, ex atro virètib; comosa, in sepulcretis & areis pro templorum foribus pangitur, ad arcendos solis æstus à concione, plebeq;, sub tegmine Taxi conuentus agere solita, nullo percepto inde vel tantillo incommodo. Sed hîc existit quæstio, inquit Matthiol. an frigidi, an calidi sit Taxus temperamenti? Dioscorides eiusq; sectatores frigidi esse temperamētũ existimarunt, quod iisdem remediis Taxi veneno, quibus & Cicutæ occurrendum esse ille scripserit. At his opponit Matthiol. amarorem qui cortici ac frondibus inest, comam perpetuò virentem, Pinorum, Abietũ, Picearumq; modo, quibus fronde similis est, baccarum tum dulcedinem, tum acrimoniam quandam, & quod auiculæ eas depasta nigrescant, quæ omnia insignem temperamenti caliditatem arguunt. Quare & febribus, & alui profluuiò tentantur, qui eas baccas ederint, inflàmatis scilicet spiritibus, & sanguine. Quod si quis dixerit accendi febres, fieriq; alui fluxiones ex humorum putredine, quemadmodum æstate. ex frigidorum fructuum esu, nigrum verò colorem in auiculis contrahi posse tam à frigido, quàm à calido, quid tandem ad frondium corticisque amarorẽ, baccarum dulcedinem & acrimoniam, perpetuoq; virentem comam respondebit? Nam hæc à calore fieri nemo negauerit. Febres verò & alui profluvia ex calore immodico potius, vt deuoratis Anacardiis accidit, quàm ex humorum putredine suboriuntur, & nigror ille pennarum à calido potius quàm à frigido. auicu-

Lib. 16. c. 10.

Embl. 68. li. 4. Diosc. Lib. 4. sympos.

Li. 4. Geor. Vires.

Lib. 8. sim. lib. 4. c. 75.

Lib. 6. c. 12.

In 1. 12. li. 6. Dioscor.

Ibidem. Temper.

Ufus.
Georg. 1.

larum pabulo. Frigus enim nigrorem non inducit, nisi sit immodicum, & tantum ut interimat. Quare nigror exustis humoribus gignitur, vt in Æthiopiibus. Ex Taxo arcus & Icorpiones fiebant, atque etiam hodie fiunt. Virgil.

Ityreos Taxi torquentur in arcus.

Taxus etiam sectiles laminas glutinandis capsis, scriniis, subsellis, atque aliis huiusmodi præbet.

VLMVS CAP. XXII.

E glandiferis, coniferis, resiniferisq; Sylvarum nostrarum arboribus satis copiose diximus. Superest vt de aliis agamus quæ sylvarum & montium propriae sunt. Ac primum à nostratibus, notioribusque incipiemus, deinde ad externas veniemus. Græcis *ασελέα* dicitur, quæ

Nomina

Latinis *Vlmus*, Arabibus *Didar*, *Dirdar*, *Luzach*, Gallis *Orme*, Italis *Olmo*, Germanis *Vlmen*, *Ristholtz*, *Lindbast*, *Iffenholtz*, Hispanis *Vlmo*, Anglis *Elmtre*, Belgis *Olmboom*, Boemis *Gilm*. Vlmi duo genera sunt

VLMVS.

Genera.
Lib. 16 c. 17.

Ibidem.

Lib. 5. ca. 6.

Forma.

Theophr. ibid.

lib. 16. c. 40.

Lib. 3. Hist. cap. 14.

Lib. 16. c. 17. Li. 16. c. 26.

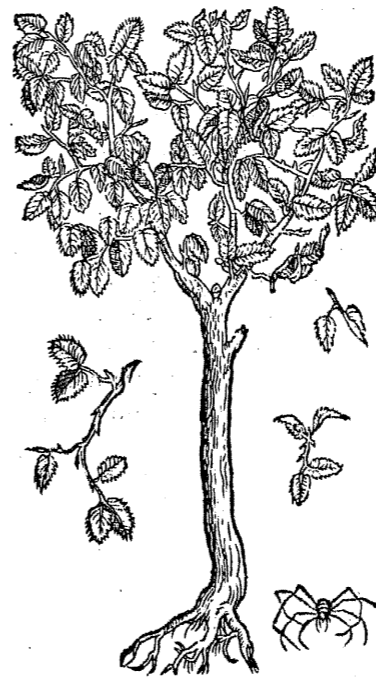
Ibidem.

Theophrasto, vnum *δρφπλεάα*, Gaza Montiulmum vertit, cum montosam *Vlmum* Plinio auctore dicere potuisset: Alterum *ασελέα*, id est *Vlmus*, Plinio campestris *Vlmus*, qui quatuor *Vlmorum* genera numerat. Græci, inquit, duo *Vlmi* genera nouere, montosam quæ sit amplior, campestris, quæ fruticosior. Italia *Atinias* vocat excelsissimas, & ex iis siccanas præfert, quæ non sunt riguæ. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates, densiore folio, & ab eodem surculo numerosiore. Quartum *syluestre*. At *Columella*: *Vlmorum* inquit duo esse genera cõuenit, Gallicum, & vernaculum. Illud *Atinia*, hoc nostras dicitur. Quare *ασελέα*, *Vlmus*, Plinij *Vlmus* nostras, siue Italica, Theophrasto campestris, *Columella*: *Vlmus* vernacula, eadem planè arbor esse videtur: itemq; *δρφπλεάα*, *Vlmus* montosa Plinij, siue *syluestris*, *Vlmus* *Atinia* siue Gallica *Columellæ* eadè. *Vlmus* magna procerasq; est arbor, radicibus longè lateq; vagantibus, ramis latius passis, folio minimè fisso, leuiter in ambitu serrato, lato, & oblongiore quàm *Pyrus*, scabro neque læui. Materia dura, flaua, neruosa, deformis, quia tota cor est, cū viret, cæsu facilis, si exaruit, difficilis, qua ad fores lautiores vtuntur. Rigorem fortissimè seruat, inquit Plin. ob id cardinibus assamentisq; portarum vtilissima, quoniam minimè torquetur: permuranda tamen sic, vt cacumen ab inferiore sit cardine, radix superior. Semen fert *Vlmus* latiusculum, rotundum, tenue. Quare aberrarunt ij quos scribit Theophr. putasse *Vlmum* sterilem esse, quibus tum experientia, tum Plinij auctoritas repugnat, *Vlmos* omnes, præter *Atinias*, ex semine prouenire tradentis. Sed ipsi Plinio scribenti *Atinias* non ferre *Samaram*, & fructum arborum solas nullum ferre, hoc est ne semen quidem, *Tamaricem*, *Populum*, *Alnum*, *Vlmum* *Atiniã* *Columella* aperte refragatur, cū dicit, *Atiniam* *Vlmum* *Tremellius* *Scrofa* non ferre *Samaram* (quod est semen eius arboris) falso est opinatus. Nam rariorem sine dubio creat, & idcirco plerisq; sterilis videtur, seminibus inter frondem, quam

quam prima germinatione edit, latentibus. Itaque nemo iam ferit ex *Samara*, sed ex *sobolibus*. Est autem *Vlmus* ea longè latior & procerior quàm nostras, frondemq; iucundiorē bubus præbet. Hæc *Columel.* Fert & *Vlmus* gummi *εν κωρυκοίς*, inquit *Theophr.* id est in folliculis, non vt *Gaza* vertit, in petiolis, & animalia quædã culicibus similia. Hi folliculi sunt haud ita parui, subrotundi, crassi, scroti hominis figura, quibus clauditur humor initio lentus, tandem solis vi in gummi concrefcens. *Cachryn* etiam edit peculiarem, autumno multã, minutam, nigram. *Vlmus* *Atinia*, siue montosa, arbor est multo procerior, ramos tamen tam latè non extendens, folio *Vlmi* superioris, per ambitum modicè serrato: ligno simili, candido, *Buxi* instar spisso, solidissimoq; & quod non facile findi se patiat: unde ad rotas molares, cochleasq; trochleas, & alia instrumenta quæ pondus magnum sustinent, maximè expeditur. *Tragus* *Orni* nomine depinxit. *Galli Charme*, vocant, & *Charpene*. Quamobrem nominum similitudine quidam falsi *Carpinus* esse putauerunt, cum *Aceris* genus *Carpinus* sit, non autem *Vlmi*. Omnium ferè *Vlmi* partium magnus est in medicina vsus. Folia, cortex, rami, inquit *Dioscor.* vim habent spissandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur, vulnera glutinât, sed multo magis corticis tilia, si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morè flecti potest. Crassior cortex in vino, aut aqua frigida vnciatim potus pituitas trahit. Fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum, corticis, aut radicis foueantur. Humor in folliculis nascens prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, facièmque splendidiorem præstat, is scilicet qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. Folia tenera olerum modo cocta ad obsonia vsurpantur. Eadem ferè de his *Plinius* tradidit. *Vlmi* foliis, inquit *Galen.* quandoque recens vulnus glutinauimus, confidentes astringentem pariter & abstergentem inesse illis facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est, & astringens, ideo cum aceto & lepram sanat. Porro viridis etiãnum ac recens, si vulneribus vinculi vice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem vim obtinent. Nam & decocto earum quidam perfundunt fracturas, quæ topho siue callo inducto opus habent. In his animaduertendum hæc *Dioscor.* verba, *η το ἀφίφημι η των φύλλων, η τὸ φλοιὸ των ριζῶν καὶ τὸ ἄφίφημι η των φύλλων, sic esse vertenda.* Et decocto foliorum, aut corticis radicem si fracta ossa foueantur, citius callo obducentur, vt *Dioscor.* decocto foliorum, aut corticis radicem adscribat, quod *Galenus*, & eum secuti *Paulus*, atque *Aetius* simpliciter de radicem decocto produnt. Eorū sensum in *Dioscoride* exprimere voluisse videtur *Ruellius*, aut in *Dioscor.* legisse, *η τὸ φλοιὸ, η των ριζῶν, &c.* quam tamen particulam η secundo loco positam in nullis excusis exemplaribus comperi. Humor qui folliculis *Vlmi* contineretur (vt experientia sibi compertum esse *Matth.* affirmat) medetur puerorum enterocelis, si linteola eo madefacta sæpe inguini affecto imponatur, & perizomare seu ventrali constringantur. Eodè liquore vitreo vase concluso, & in terra aut fimo

Nomina

VLMVS ATINIA.

lib. 7. c. 73. Vires.

Lib. 1. ca. 95. Vires.

diorem præstat, is scilicet qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. Folia tenera olerum modo cocta ad obsonia vsurpantur. Eadem ferè de his *Plinius* tradidit. *Vlmi* foliis, inquit *Galen.* quandoque recens vulnus glutinauimus, confidentes astringentem pariter & abstergentem inesse illis facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est, & astringens, ideo cum aceto & lepram sanat. Porro viridis etiãnum ac recens, si vulneribus vinculi vice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem vim obtinent. Nam & decocto earum quidam perfundunt fracturas, quæ topho siue callo inducto opus habent. In his animaduertendum hæc *Dioscor.* verba, *η το ἀφίφημι η των φύλλων, η τὸ φλοιὸ των ριζῶν καὶ τὸ ἄφίφημι η των φύλλων, sic esse vertenda.* Et decocto foliorum, aut corticis radicem si fracta ossa foueantur, citius callo obducentur, vt *Dioscor.* decocto foliorum, aut corticis radicem adscribat, quod *Galenus*, & eum secuti *Paulus*, atque *Aetius* simpliciter de radicem decocto produnt. Eorū sensum in *Dioscoride* exprimere voluisse videtur *Ruellius*, aut in *Dioscor.* legisse, *η τὸ φλοιὸ, η των ριζῶν, &c.* quam tamen particulam η secundo loco positam in nullis excusis exemplaribus comperi. Humor qui folliculis *Vlmi* contineretur (vt experientia sibi compertum esse *Matth.* affirmat) medetur puerorum enterocelis, si linteola eo madefacta sæpe inguini affecto imponatur, & perizomare seu ventrali constringantur. Eodè liquore vitreo vase concluso, & in terra aut fimo

Li. 24. ca. 8. Li. 8. simp.

Lib. 1. Dioscor. c. 95.

viginti quinque dies condito, vasis ore diligenter obturato, fundo verò super falis communis stratum collocato, euenit vt fex subsidat, & liquor clarissimus supernatet, qui ad vulnera recentia glutinanda adeo efficax est, vt mirum dictu sit, quàm bellè celeriterq; id efficiat, cū spleniis iucūdis, aut penicillis admotus. Corticis radicū decoctum articulorum duritias emollit, & neruorum cōuulsiones resoluit, forus aut balnei modo adhibitum. Præterea tumores discutit, quos iugi attritus in collo boum excitauit. Interiores Vlmi radices si diu decoquantur, & decocto supernatans pinguitudo colligatur, eaq; illinatur sæpe locus à quo pili defluerint, ij breui renascuntur. Eiusdem cortex contusus, & muria vsq; adeo subactus, vt malamagti similis sit, illitus podagricos dolores mulcet. Folia Vlmi quæ ad Orientē spectāt impari numero decerpta, & cum piperis granis cōtrita, & ex vino Cretico pota à ieiuniis, auctore Marcello, purulentas tussēs mirificè iuuant. Humor ille folliculorum Vlmi videtur in emplastrum quoddam Melinum, quod Rustico adscribitur, recipi apud Galenum: *ασελέας*, inquit, ἢ ἐν θυλακίαις δραχ. ιε. quæ non rectè vertit interpres Vlmi in sacculis ex corio reconditæ denariū pondo. Dicendum enim, Humoris Vlmi qui in folliculis cōtinetur drach. quindecim, vt τὸ ὑγρὸν, aut quid simile intelligatur. Nec enim video quid aliud de Vlmo sibi velit, nec aliud hic est τὸ θυλάκιον Galeno, quàm *κωρυκίς* Theophrasti. sic enim in eo legendum, non *κωρυκίς*, & φύλλα Dioscoridis quibus nominibus folliculus, vtriculus, vesicula significatur. Paulus inter remedia quæ Cerusæ veneno aduersantur recenset *κοκκυμήλων κόμμη*, ἢ *ασελέας* ἢ ἐν τοῖς θυλακίαις ὑγρὸν μετὰ χλωρῆς ὑδατος, id est Prunorum gummi, aut Vlmi humorem, qui in folliculis ipsius continetur. Quo in loco quamuis Paulus Galenica τὸ θυλάκιον voce sit vsus, tamen cum totum id caput, vt & alia ex Dioscoride ad verbum exscripsisse constet, ex eo locus Dioscoridis eadem de re, deprauatus facilè restituetur: ἢ *κοκκυμήλων*, inquit, ἢ *κόμμη* *ασελέας*, ἢ τὸ ἐν τοῖς φύλλοις ἢ *ασελέας* ὑγρὸν μετὰ χλωρῆς ὑδατος. Ruellius, aut Prunis, aut gummi quod Vlmius plorauit, aut humor quem Vlmea folia reddiderunt, &c. Legendum verò ἢ *κοκκυμήλων κόμμη*, ἢ *ασελέας* ἢ ἐν τοῖς φύλλοις ὑγρὸν μετὰ χλωρῆς ὑδατος. Sed quid Paulo teste opus est, cum ipse Dioscor. alibi id satis testatum reliquerit? ἢ ἐν τοῖς φύλλοις (τῆς *ασελέας* suba.) ἢ τὴν πρώτην ἐκέρσασθαι δρισκόμην ὑγρὸν, id est, Humor qui in folliculis Vlmi prima germinatione reperitur.

Lib. 2. med. gen. cap. 7.

Li. 3. Histo. cap. 14. Lib. 1. ca. 95. Lib. 5. c. 60.

Lib. 6. c. de cerul.

Lib. 1. ca. 95.

FRAXINVS ET ORNVS. CAP. XXIII.

Nomina Væ arbor Græcis *μελία* dicitur, Latinis appellatur Fraxinus, Gallis *Fresne*, Italis *Frasino*, Hispanis *Fresno*, & *Frexo*, Germanis *Eschern*, *Escherbaum*, *Steyneschern*, Anglis *Aschtre*, Boemis *Gesen*, Belgis *Eschem*.
Genera. Eius genera duo esse prodidit Theophr. Vnum excelsum, procerū, ligno candido, neruoso, molliore, crispiore, magis enodi. Alterum humilium, minus augescens, scabrius, durius, & magis flauum. Hanc Fraxinum, Ornum esse existimant, Fraxinumq; syluestrem Columellæ, Italis *Orniello* dictam. Macedones auctore Theophr. priorem *βυμελίαν*, id est grandem Fraxinum vocant, non vt Theodorus interpretatus est, Bubulam Fraxinum, perinde quasi *πολυμελίαν* dixissent, βυ particula magnitudinem significante, ab Aeolicis sumpta, β, pro ω, in dictione *πολύ*, & expuncto, λ, elemento βυ pronunciantibus, vt testatum reliquit Plutarchus. Est vt scribit Theophr. quæ in montibus nascitur, bene colorata, læuis, spissa, lenta: quæ in planis, male colorata, rara, scabraq;. Hæc Plinius sic transcripsit. Græci duo Fraxini genera fecere, longam, enodem. Alteram breuem, duriozem, fusciorēque, Laureis foliis. Bumeliam vocant in Macedonia, amplissimam, latissimāque. Alij situ diuisere. Campestem enim esse crispam

Nomina

Genera. Lib. 3. Histo. cap. 11.

Li. de arb. cap. 16.

Ibidem.

In sympos. Ibidem.

Li. 16. ca. 13.

FRAXINVS.

ORNVS.

crispam, montanam, spissam. Virgilius quoque montanam Ornum facit, cum scribit: *Cantando rigidas deducere montibus Ornos.*

Eclog. 6.

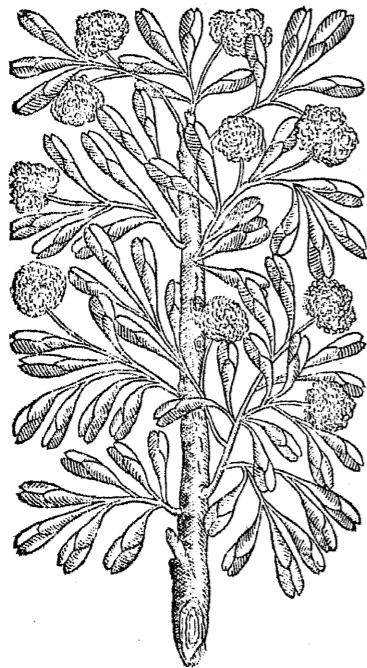
Vtriq; folia sunt Lauri latifoliae similia, in acutiùs coacta, in ambitu non nihil ferrata, non pungentia (nam in Theophrasto falsò scriptum esse puto *καὶ ἐπακρυθίζοντα*, vel vt Gaza legisse videtur *καὶ ἐπιγυθίζοντα*, id est ac subsidentia, pro *καὶ ἐπακρυθίζοντα*.) Quod verò sequitur, aliter & rectius videtur legisse Gaza, quàm in Codicibus nostris sit exaratum, hoc modo. τὸν δὲ ὅλον κλάον, ὅνως ἐπιποτισ μόνφυλλον, τὸ δὲ ἄμα φυλλοφορεῖν, &c. Id est, Ramum totum vnum folium esse quis dixerit, quoniam ab vno pediculo folia simul iuncta exoriantur, quæ coniugatim velut per genicula in singulis ordine dependent, frequentibus ac crebris coniugationibus, perinde atque in Sorbo. Inde non illepidè Plinius folia pennata dixit. Humilis Fraxini internodia breuia sunt, foliorum coniugationes pauciores (legendum enim *ἐστὶ δὲ τῶν μὲν βραχέα τὰ μετὰ γονάτια*, &c.) Albæ autem siue montanæ longæ coniugationes, & plures, quia latius distinctæ, latioraque interualla, id quod significasse mihi videtur Columella, cum scripsit Ornum paulo latioribus esse foliis, sed folia singula oblongiora, angustiora, obscurius virentia porracei coloris: τὴν δὲ χλωρὴν παρὰ σάδη, inquit Theophrastus, Hermolaus verò legit τὴν δὲ χλωρὴν παρὰ σάδη, id est coloris herbacei: Cortice læui, spisso, tenui, rubescente integitur: radicibus crebris, crassis, altisque nititur. Idæi fructu florēque carere existimant: fert tamen in siliqua fructum minutum, nucis modo, qualem Amygdalæ, gustu subamarum. Fert & quædam alia, ὅλον βρύα, id est veluti muscos, inquit Theophrast. vt Laurus: cæterum densiores, & magis compactos, *σφυρότερα*, non *σφυρότερα*, globosos, non aliter quam Platani pilulas, & eos quidem partim fructui propinquos, partim à fructu longè semotos, & plures quidem (*πλεῖστα*, non *πλεῖστα*) eo pacto nimirum à fructu multum distantes. Globosos hos muscos ego in Fraxino obseruauī & collegi hyeme iam desinente. Sunt autem hi tuberosi, velut ex resiccato impensius glutinoso musco

Forma.

Lib. 16. c. 17.

Li. de arb. cap. 16.

FRAXINVS CVM
fructu, & Pilulis.

Locus.
Ibidem.

Lib.16.c.18.

Dodo.li.6.
cap.70.

Plin.lib.16.
cap.26.
Lib.1.c.92.

Lib.7.

Lib.16.c.13.

Ibidem.

Lib.7.Ep.5.
Lib.1.Dio-
scor. a.92.
Lib.3.Hist.
cap.10.

Lib.6.ca.3.

Ibidem.

Lib.3.Hist.
ca.10.

musco concreti, gustu nonnihil adstringen-
tes, lignoso intus nodo muscosum corpus
sustinente. An verò in Lauro tale quippiam
gignatur nondù obseruavi. Scio tamè Theophrast.
cap.8.lib.3. cum recenset arbores quæ præter
fructum peculiarem alia nonnulla ferunt, tradere,
in Ulmo gigni uam, & folliculos: in fico, grossos,
& ficus: in Auelana nucem, & Iulum: in Ilice,
glandem & coccum: in Lauro fructifera, non omni
quidem, sed aliqua eius specie, baccam, &
uam, (τὸ βότρυνον, nisi legendum sit, τὸ βρόνον,
) quæ tamen uua in Lauro non fructifera,
quam marem vocant, magis gignitur. In
Lauro Muscum aut Uam me uidisse equidem
non memini. Læuis Fraxinus, ut scribit
Theophr. locis βαθυκλοις, id est valde umbrosis
gaudet, Gaza βαθυκλοις videtur legisse,
vertit enim, locis concauis madidisque: scabra,
siccis, atque saxosis. Plinius verò: Aquosis
montibus gaudet Fraxinus. Descendunt & in
plana Ornus, & Fraxinus. Fraxinus loca
humida amat, ut fluuiorum ripas. Ornus in

montibus prouenit, & umbrosis syluis. Fraxinus
mensibus reddit semē. De Fraxino mentio nulla
apud Galenū inter simplicia medicamēta, neq;
apud Aetiū. Fraxini foliorum succus, inquit
Dioscor. ipsaq; ex vino pota, & illita, viperarum
ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus
lepras eximit. Ligni ramenta scobemque potu
perniciem afferre tradunt. Paulus hæc Dioscoridis
verba transcripsit, neque quicquam amplius
addidit. Quod Dioscorides de foliorum & succi
ipsorum potu atque illitu scripsit, hoc etiam
Plinius habet. Contra serpentes succo expresso
ad potum, & imposita vlcibus, folia opifera,
ac nihil æquè, reperiuntur. Sed quod idem ait:
Folia earum iumentis mortifera, cæteris
ruminantium innocua, Græci quoque prodidere.
Hoc autem non sine errore ab ipso proditum est,
meritoq; à Manardo & Matthiol. reprehenditur,
quod μελαν, quæ Fraxinus est, pro μίλκ, id est
Taxo agnouerit apud Theoph. cuius hæc sunt
verba: φασὶ δὲ τὸ μὲν λέγουσιν εἶναι φαγὴ τῶν
φύλλων, ἀποθνῄσκον, & ὃ μὴ ἐπιζῶντι
ἐστὶν ἀχλὺ, quæ cum περὶ τῆς μίλκ Theophrastus
scribat, Plinius de Fraxino intellexit. Quamobrem
de suo adiecit: In Italia nec iumentis nocent,
quod quotidiana experientia id certissimum esse
perspiceret. Quin & Columella inter frondes
quibus tota æstate, & deinde autumno satiantur
boves, probat maximè Ulmeam, post Fraxineam,
ab hac Populneâ. His ipsis foliis tantam esse
vim aduersus serpentes tradidit Plinius, ut ne
matutinas quidem occidentiue umbras, quam sunt
longissimæ, serpens arboris eius attingat, adeo
ipsam procul fugit. Experti prodimus, inquit,
si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens,
in ignem potius quàm in Fraxinum fugere
serpentem. Mira naturæ benignitas, priusquàm
hæc prodeant, florere Fraxinum, nec ante
conditas folia dimittere. At verò non hoc
solum quod modò diximus de Taxo à Theophrast.
traditum, ad Fraxinum transtulit Plinius,
sed etiam quod paulo ante dicit, Eam quidem
Fraxinū quæ nascitur in Ida, esse in tantū
Cedro similē, ut ementes fallat, cortice
abiato. Hoc enim Theophr. eodem loco de
Taxo sic habet: ἢ ὃ ἐκ τῆς

ιδης ξανθὸν σφόδρα, καὶ ὅμοιον τῇ κέδρω, διὰ καὶ τῆς πωλόντας φασὶ
ἐξαπατῶν, ὡς κέδρον πωλόντας πᾶν γὰρ εἶναι κερδῖαν, ὅταν ὁ φλοιὸς
περὶ αὐτῆς. Dicet aliquis, Fraxineas mentas quales hodie
habent multi, vndoso venarum discursu, Citreas, Cedrinæ,
& Acernæ æmulari, quod ut verum esse fatear, ita pro
Plinio facere negauerim, qui non eo iudicio, neque eo sensu
de Fraxino id prodidit, sed Theophrast. verba cum Latinè
exprimere vellet, quod Theophr. Taxo, id Fraxino
perperam illum attribuisse perspicuum est. Plura de
Fraxini viribus Plinius quam Dioscorides tradidit.
Semen foliis eius inest, quo medentur iocinoris & lateris
doloribus in vino: aquam quæ subit cutem extrahunt:
corpus obesum leuant onere, sensim ad maciem
reducentes, iisdem foliis cum vino tritis, ad virium
portionem, ita ut puero quinque folia tribus cyathis
diluantur, robustioribus septem folia, quinque cyathis
vini. Non omittendum ramenta eius & scobem à
quibusdam cauenda dici. Obseruandum autem ramenta
scobemque à Plinio hic dici quæ τὸν δὲ μύλα. Dioscorides
vocat, & quæ etiam περισματὰ, & περιεπίσματὰ à
Græcis dicuntur. Galenus in confectionibus hepaticis
ab Asclepiade conscripsit, cuiusdam meminit, quæ
semen Fraxini recipit. Aetius verò idem medicamentum
Asclepiadæ ex Philagrion citat, & Oribasium Fraxini
semen non admittit scribit, additque Fraxini semen,
seu fructum esse arboris, ex qua Fraxinea ligna quocumque
in opere apta ac obedientia caduntur, hoc est, ἐξ ὅ
ἐργάσιμα μελινὰ ξύλα κομίζε. Semen Fraxini,
inquit Matthiol. quod auis linguam vocant officinæ,
vtiliter propinatur in lateris dolore, & ad sciendam
vrinam: venerem excitat, præsertim si cum Pistaciis,
& nucleis Pineis deuoretur, addito Saccharo, vel cum
nuce Myristica, ut testantur Isaac, Rhazes, Damascenus,
cæterique Arabes. Nouembris initio decerptum, & in
furno siccatum maximè confert calculosis, ex vino
vetere potum. Fraxini spumofus liquor qui è viridi
ligno igni imposito manat, additis succi Cyclamini,
Cyllæ, Rutæq; æqualibus partibus, omnibus simul
parum feruefactis plurimum ad surditatem valet,
si in aurem sanam (alij agram malunt) liquor hic
calidus instilletur, cum itur cubitum. Oportet autem
in aurem affectam (aliorū sententia sanam) iacere.
Cum verò aurē vtrâmq; surditas occupauerit, in
eam quæ minus (aliis magis) laborat liquor infunditur,
& in alteram iacet arger. E viridi Fraxini ligno
tessellatim conciso per descensum, ut loquuntur,
aqua & oleum eliciuntur, veluti ex ligno Iuniperi.
Aqua cum quarta parte aquæ violarum purpurearum
faciei illita, ruborem & pustulas cum eo erumpentes
sanat. Oleum tradente Manardo, potum, hepaticis
splenicisque maximè conducit. Corticis ramorum
ex aqua decoctum splenem absumit, si eo diutius
vrantur spleneticis: Folia, cortexque Fraxini
moderatè calida sunt auctore Dodon, & tenuium
partium. Semen calefacit, & siccatur tertio
excessu. Foliorum & corticis decoctum ex vino
potum hepar splenemque ab obstructionibus
expedit, roboratque, & lateris doloribus
medetur. Idem folia præstant in oleo feruefacta,
& lateri imposita. Folia, cortex, turionésque
eodem modo sumpti valent ad hydropem, quia
vacuant aquas. Ad idem facit semen in vino
decoctum Sereno teste.

Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est.

E ligno Fraxini pocula fiunt, ex quibus si quis
assiduè bibat, lienem extenuari aiunt. Fiunt etiam
ex eo mensæ, vasa, ac utensilia multa. Eius enim
materies, ut scribit Plinius, est ad plurima
vtilis, multumque Homeri præconio, & Achillis
hasta nobilitata.

Lib.24.c.8.

Lib.8.med.
part.cap.8.
Lib.10.

Lib.1.Dio-
scor. ca.92.

Lib.6.c.70.

Lib.16.c.13.

Genera.
& No-
mina.

PRIA sunt Theophr. & Plinio Populi genera. Populus alba quæ Græcis λευκή, Arabibus *Haur*, dicitur, Italis *Popolo bianco*, Gallis *Aubeau*, & *Peuplier*, Germanis *Bellere*, *Poppelbaum*, & *Salbaum*, *Abiolbaum*, Hispanis *Alamo Blanco*. Populus nigra Græcis ἄρτυρος, Arabibus *Haur romi*, Italis *Popolo nero*, Gallis *Peuplier*, & *Tremble*, Germanis *Aspen*, & *Poppelweiden*, Hispanis *Alamo nigro*. Populus Lybica, Theophr. λευκή, quibusdam Populus Alpina, Gallis *petit Tremble*. Anglis *Asp*, or *Poplar tre*, Boemis *Topel*. Populus alba arbor est magna, proceraq; crasso caudice, cortice præsertim ramulorum, albicanre, ac læui: foliis vitigineis, latis, angulatis, aduersa parte virētibus, auersa maximè

Forma

POPVLVS ALBA.

POPVLVS NIGRA.

albicantibus, lanuginosis, læuibus, mollibusque, Bechij modo, quod à similitudine Chamæleucen vocauere Græci, hanc verò Populum Leucen. Materia est candida, non dura. Antequam folia emittat, Iulos producit longos, coloris puniceï, bene diluti. Populū hanc Homerus ἀχερωνίδα ab Acheronte appellat, quod Hercules deuicto Cerbero Populum arborem ex Achorante secum detulit, frondibusq; Populeis coronatus, lætitiā quam ex tot victoriis cæperat, declarauit. Exemplo Hercules omnes in certamine aliquo cum laude & gloria versati, victoriāq; consecuti, Populi fronde coronabantur. Populus nigra magna etiam, procera, crassaque est arbor, cortice læui minimè tenui, cineritio: folio Hederaceo, longiusculo, prope pediculum lato, apice in acutū desinente, non, vt in alba, laciniato, sed in ambitu paulum serrato, nigricante: longo, tenuiq; pediculo appenso. Huius Iuli racematim compacti multis baccis rotundis constant, in quibus multa concluditur lanugo candida, quæ maturis baccis in pappos auolat. Aprili mense, & Martij fine proueniunt. Materia est alba ad asseres faciendos præcipuè idonea. Germina quæ folia antecedunt (oculos vulgo vocant) valde odorata viscido humore & flauo turgent, ex quibus vnguentum Populeum cognominatum parant Seplassæ. Quo tempore Iuli produ-

Iliad. 5.

Locus.
Li. 16. c. 18.
Lib. 3. Hist.
cap. 14.

Li. 3. Hist.
cap. 5.

Lib. 1. Hist.
cap. 16.

Li. 2. Cauf.
cap. 21.
Lib. 16. c. 23.

Lib. 1. Dio-
scor. c. 93.

Li. 16. c. 26.

Lib. 1. ca. 93.
Lib. 24. c. 8.

Lib. 1. c. 119.

POPVLVS LYBICA.

producuntur, ea colligēda sunt. Populus Lybica nigrae similis, hac, & alba aliquatulo minor, cortice nigriore, materia imbecilliore, alba tamen, ac tenaci: foliis latis, breuibus, rotundioribus, nigrioribus, durioribusq; Populi nigrae foliis, per oras incisus, longo tenuique pediculo appensis, eamque ob causam continuo sese mouentibus, semperque tremulis, & inter sese crepitantibus, vnde *Tremble* à Gallis nomen inditum. Iulos producit cæteris longiores, & magis nigricantes, coloris scilicet ex cinereo fusci. Gaudent Populi vliginosis locis, fluminum ripis, & scrobium aggeribus. Montes amat Populus, inquit Plinius. Harum omnium sic meminit Theophrastus. Populus alba nigraque vnus sunt forma, ambæ recta, sed nigra excelsior, & læuior. Foliorum figura similis, & simile lignum candore, cum cæditur. Vtrāque flore carere existimant. Cercis (Gaza Alpinam, alij Lybicum vertunt) Populo albae similis est, tum magnitudine, tum ramorum cādore: folio Hederæ, sed parte altera

non anguloso, altera angulum habente, oblongum, in acutum desinētem: colore parte supina pronaque fere simili, ex petiolo longo, tenuique pendente, ideoque non recto, sed inclinato: cortice asperiore scabrioreq; quam Populus alba, sed Pyri syluestris modo. Idem alibi. Quidam Populum nigram solam sterilem esse putant, vt Arcades, cæteras omnes quæ in montibus proueniunt fructum proferre. At in Creta Populi nigrae multæ sunt fructuosæ. Ex priore Theophrasti loco reprehendendi nos ansam quis arripiat, quod alia folia Populo alba, alia nigrae tribuerimus, ille verò foliorum vtriusque figuram similem esse dixerit. Sed ex ipso Theophrasto respondemus, aliarum omnium arborum folia sibi ipsa similia esse, Populi autem, & Hederæ, & Ricini dissimilia. Recentia enim Populi vtriusq; & Ricini folia rotunda esse (de quibus intelligit, cum dicit vtraque foliorum figuram similem habere) vetera fieri angulosa. Alibi etiam scripsit Populum albam in nigram mutari, tum foliis, tum tota specie. Plinius de Populo hæcliteris mandauit. Populi tria genera, alba, nigra, & quæ Lybica appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungis que enascentibus laudatissima. Alba folio bicolor, superne candicans, inferiore parte viridi. Huic nigrae q; & Crotoni folia in iuuenta circinatae rotunditatis, verustiora in angulos exeunt. Populorum foliis grandissima lanugo. Euolat candida (tradita folio numerosiore candida) vt Iulus. In quibus Plinium errorum aliquot conuincit Marthiol. Primum enim scribit Populi albae folia superne candicare, inferne viridia esse, cum contra superne vireant, inferne candicent: Deinde quod sine discrimine, inquit, Populorum foliis grandissima lanugo, cum hæc in alba tantum efflorescat, in nigra minimè: Postremò quod populum inter eas recenscat, quæ nec fructum, nec semen ferant, cum nigra Populus, vt ostendimus, fructum ferat vuarum specie, intus alba lanugine refertum, atque etiam scribat Dioscorides, fermen ex aceto potum comitialibus prodesse. At Plinius ipse alio in loco Populum uas & semen proferre tradit, illas ad vnguentorum vsum, hoc comitialibus vtile: Ex quibus Plinij verbis natus videtur esse error Ruelli scribentis

unguentum Populeum, quod Ægirion Græcis dicitur, ex vva Populi, quæ Bryon est, connci verno tempore, cum plurimum grauis est, prægnansque refina. Sed caueant Pharmacopœi, inquit Matth. unguentum quod Populeum vocat, ex vuis Populi conficere, quoniã Nicolaus Myrepsicus non vvas, sed germina, vt diximus, quæ vere primo exeunt, huic admiscet, quæ odorata sunt, & veluti cera turgida, cum nullus vuis sit odor. Verum enimvero an antiqui Populi vvas ad odorata vnguenta adhibuerint, dubitat Matth. Nam Plinius quo loco de vnguentorum materia tractat, Populi vvam nihil aliud esse ostendit, quàm ipsius Bryon, id est Muscum, quem Populneum Muscum Diosco. & Galenus vnguentis oleis que inferunt, & inter odorata recensent. Optimũ, inquit, Dioscorides, est Cedrinum, proximum Populneum, &c. Quare Plinius hallucinatus Muscum in Populo nascentẽ nihil ab eiusdem vuis differre existimauit. Eius verba sunt. Eodem & Bryon pertinet, vva Populi albæ. Optima circa Cnidum, aut Cariam, in sitientibus, aut siccis, asperis que: secunda in Lycia Cedro. Hæc Plinius. At Cedrus nullas fert vvas, sed Muscũ odoratũ. Populus vtraque, inquit Matthiol. nascitur frequentissima in agro Mantuano, ac Ferrariensi, non modo in Padi ripis, sed & per agros, & prata, in fossarum aggeribus, Dioscorides vtriusque Populi has esse vires tradit. Potus albæ Populi cortex vnciã vnius pondere, ischiadicis, ac vrinæ stillicidio prodest. Conceptionem impedire, vel sterilitatem inducere tradunt, si cum mulæ rene bibatur, (sic enim verteda sunt illa verba *ἰσχυρὸν ἔστι τὸ ἀποβῆναι τὸν ἄρβυλον εἰς αἴμα*, &c. non, abortiuum fieri tradunt, vt vertit Ruellius:) folia quoque cum vino post purgationes pota, idẽ præstare produntur. Tepens foliorum succus vtiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ quæ primo foliorum partu proueniunt, trita & cum melle illita oculorum hebetudini medentur. Memoria prodiderunt corticem Populi albæ & nigræ, particulatim casum, & sulcis stercoretis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto magna vtilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam Populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus vtile est. Eadem Plinius habet, quibus addit: virgam Populi in manu tenentibus intertrigo non metuatur. Humor è cauis Populi nigræ effluens verrucas, papulasque, & attrita corporis tollit. Populi ferunt & folijs guttam, ex qua apes Propolim faciunt. Serenus.

*Sapientia occulta victa coxendæ morbus
Perfurit, & gressus diuo languore moratur.
Populus alba dabit medicos de cortice potus.*

GALENVS. Populus alba mixtæ quodammodo temperaturæ est, ex aqua tepida, & terrena extenuata essentia. Quamobrem & abstergentis facultatis est particeps. Populi nigræ flores calidi facultate quidem sunt in primo recessu à temperatis, sed in differentia quæ habetur in siccando & humectando, paulũ à temperatis & mediis ad ficius deflexerunt, verum & subtiliorum potius quã crassiorum sunt partium. Folia quidem ipsius quodammodo floribus similia sunt, nisi quod ad omnia imbecilliora, minusque efficacia. Sed & Resina eius floribus similem facultatem obtinet, atque etiam calidiorẽ. Porro sem, tumen Resina, tum floribus, & subtiliorum est partium, & magis exiccat, non tamen est admodum calidum. Scribit Matthiol. nigræ Populi prima germina, odorata, glutinosaque ad capillorum nitorem à mulieribus expeti. Contundunt enim ea cum recenti butyro, deinde aliquot diebus insolata à butyro percolat, quo capillos inungunt, abluto prius capite. Lybicæ Populi folia ad ea omnia valent, ad quæ nigræ Populi folia valere diximus, sed longè inefficaciũs. Populus alba idem, inquit, humo tenuis secta ad radicem vsque, & aqua calida, in qua fermentum dissolutum fuerit,

fuerit perfusa, infra quadriduum fungos copiosos edit, esuique gratissimos. Unguentum Populeum, cuius supra meminimus, contra calorem febrilem, & ad somnum conciliandum temporibus, & pulsantibus arteriis illinitur. Ex nigræ Populi semine, oleum *αἰθέριον* paratur ætate, cum nulla est circa illud Resina. Sumunt eius grana, modicè que confringunt, & ad pondere expensum inde trientem, olei dulcis sextarium immittunt, & ad dies quadraginta insolant, atque ita excolatum reponunt. Hoc oleum calfacit, tenuium est partium, mollit cum odore incundo. Populi materia lenta, ideoque scutis faciendis apta, inquit Plinius. Populi vitibus placent, nulla illarum vmbra, ludentibus foliis.

Act. lib. 1.
Paul. lib. 7.

Li. 16. c. 40.
Lib. 16. c. 37.
Lib. 17. c. 12.

TILIA. CAP. XXV.

VÆ Latinè Tilia, Græcè *φιλύρα* dicitur, quod in tenues assulas & Philyras discerpatur, Gallicè *Tillet, Teilleu, Teil*, Italicè *Tilia*, Belgicè *Linden*, Germanicè *Linden*, & *Lindenbaum, Steinlinden*, Hispanicè *Teia*, Anglicè *Lindentre*, Boemicè *Lüpa*. Duo eius genera, mas, & foemina. Hæc vulgarior ac notior, procera est crassaque arbor, vastis & multum diffusis ramis, magna vmbra terram opacantibus: cortice exteriori parte fusco, laui, nudo, interiore candido, lento, flexilique, ex quo intorquentur funes. Inter corticem hunc & lignum alij tenues sunt interiores cortices, & veluti membrana, à quibus aliarum quoque arborum cortices interiores Tiliæ vocantur, & Philyræ, quod Plinius declarat his verbis. Inter corticẽ & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula Tiliæ vocantur, tenuissimæ earum Philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorumque honore, qua in significatione ipse vsurpat de Vlmo loquens. Corticis interior tilia lepras sanat. Et paulo post. Idem præstant & tiliæ corticis. Materies huius ligni lauis est. enodis, in opere tractabilis, ex qua carbones fiunt conficiendo pulueri machinarum bellicarũ vtilis. Folia multum virent, latiuscula sunt, toto ambitu modicè ferrata, Hederaceis haud absimilia. Flores albicant, odorati,

Nomina

Genera.
Forma.

Li. 16. ca. 14.

Lib. 14. c. 8.

TILIA FOEMINA.

TILIA MAS.

multi simul ex medio folioli candidi, angustiq; dependuli. Fructus pilulæ sunt, siue bacculæ rotundæ, racematim Corymborum Hederæ modo coaceruata, in quibus semen minutum continetur, rotundum, nigricans, quod ex minutis baccis immaturis ac dehiscens excidit. Tilia mas arbor est non minus pro-cera, crassa, ramosa quâ fœmina: cortice lento quidem, sed minus flexibili, magis scabro, spissiore, fragiliore, cineritio, in ramusculis candidiore, quàm in Tilia fœmina, sed non tam candido, quàm in ramulis Vlmi: materie duriore, magis nodosa, magisque fulua, Vlmo valde simili. Foliis est latioribus, scabris, parum in ambitu crenatis, foliis Vlmi, haud absimilibus. Hæc Tilia fructum semper non profert: quare sterilis à quibusdam esse existimatur. Interdum tamen filiquas edit rotundas, compressas, coaceruatas, cum crena, siue fissura in summa parte, quarum singulæ ex singulis petiolis dependent. De Tilia hæc Theophr. prodidit. Tilia altera mas est, altera fœmina. Differunt inter se tum tota forma, tum ligno, & quod altera fructifera est, altera sterilis. Mas enim ligno est flauo, duro, magis nodoso, spissioréque: fœmina candidiore. Cortex maris crassior, & detractus propter duritiam flecti nequit: fœminæ candidior, & flexibilis, ex quo cistæ fiunt, item odoratior. Præterea mas sterilis est, & sine flore: fœmina florem & fructum gignit. Flos calyci similis iuxta folij pediculum, & anni sequentis Cachryn, suo petiolo nixus emergit, viridis, dum in caliculo est, detectus autem, subflauus. Floret cum vrbanis arboribus. Fructus rotundus, oblongus fabæ magnitudine, Hederæ corymbis similis: maiusculus quinque angulis constat, velut eminentibus fibris, & in acutum sese contrahentibus, minutior minus diuisus. Grandior exculptus, parua quædam tenuiâque semina emittit, quanta sunt Atriplicis. Folium & cortex suauiâ dulciâque. Folium figura Hederæ folio simile, verum sensim magis rotundatur, & iuxta pediculum id quod velut in gibbum prominet, à folij medio, longiore tractu, in acutum magis cogitur. Per ambitum crispa & serrata folia sunt. Medullam paucam lignum habet, ac eam quidem quàm in aliis materiæ generibus molliorem: & alioqui lignum ipsum quoque molle est. Plinius horum magnam partem sic expressit. In Tilia mas & fœmina differunt omni modo. Namque & materies maris dura, ruffiorq; ac nodosa, & odoratior: cortex quoque crassior, ac detractus inflexibilis: nec semen fert aut florem vt fœmina, quæ crassior arbore, materie candida præcellensque est. Mirum in hac arbore fructum à nullo animalium attingi: foliorum corticisque succum esse dulcem. Materies teredinem non sentit, proceritate perquam modica, verum utilis. Ex quibus perspicuum est Plinium *φιλύραν* Theophr. Tiliam reddidisse, & dixisse maris corticem odoratiorem esse, cum id de fœminæ cortice dicat Theophr. Quod verò scribit, Mirum in hac arbore, &c. hoc ex eodem Theophr. habet: *ιδιώτατον δὲ δ' ἐπὶ τῆς φιλύρας*, inquit, *τὸ μὲν ἔχει τὰ μὲν φύλλα γλυκεία, καὶ πολλὰ τῶν ζώων ἐσθίει, ὁ δὲ καρπὸς ἔδειν βρωτός.* Adhæc quod dixit Tiliam proceritate esse perquam modica, cum contra excelsam & amplam arborem esse inter omnes constet, apertè indicat (vt rectè etiam Matth. annotauit) ipsum nomen vicinitate deceptum, Theophrasti Philyram cum Dioscoridis Philyrea confudisse, quam Philyream arborem ligustri magnitudine esse Dioscor. prodidit. Præterea Plinius vulgari nostræ Tiliæ eas vires adscribit, quibus Philyream præditam esse Dioscorides auctor est. Id quod etiam fecit Ruellius ipsum secutus. Eundem Plinij errorem, etiam secuti Hermolaus, & Marcellus, Philyreâ Dioscoridis Tiliam sunt interpretati, eandem arborem esse arbitrati, quæ *φιλύρα*, idest Tilia dicitur. His quibus nomen similitudo imposuit: quod doctissimis viris contigisse mirum, cum Tilia à Philyrea notis omnibus diuersa sit, vt ostēdemus cū de Philyrea tractabimus.

Cæterum

Cæterum Tilia, aquosis montibus gaudet, inquit Plinius, & montes vallésque diligit. Eius cortex foliâque auctore Dodo. temperata sunt caliditatis, parum desiccant & astringunt, eiusdemque ferè sunt cum Vlmo temperamenti foliorum in aqua decoctum pustulas, exculcerâque maligna in ore puerorum collutione sanat. Folia in aqua tusa commodè pedum tumoribus imponuntur. Cortex Tiliæ in aceto tritus vitiliginibus albis, & aliis huiusmodi cutis vitis medetur. Tradit Matth. corticem Tiliæ commansum & illitum vulneribus glutinandis efficacem esse: folia verò trita, & aqua cōspersa pedū tumores discutere: humorè medulla castrata arboris defluētē capiti illitū, capillos reddere, defluētēq; cōtinere: quæ qui diligētius cōsiderarit, Pliniūq; attētius legerit, cōperiet, opinor ea omnia Vlmo ipsum attribuisse, Tiliæ verò ea solū qui de Philyrea Diosc. prodidit. Cū enim de Vlmi foliis, cortice, folliculorū humore dixisset, de eadē Vlmo sic deinceps scribit. Cauliculi foliorū primi vino decocti tumores sanant, extrahuntque pus fistularū. Idē præstant & Tiliæ corticis. Multi corticē cōmāducatū vulneribus vtilissimū putat: folia trita aqua aspersū pedū tumori. Humor quoq; è medulla, vt diximus, castrata arboris effluens capillos reddit capiti illitus, defluētēq; cōtinet. Tū de Tilia incipit dicere. Arbor Tilia leuiter tusa ad eadē ferè utilis est ad quæ Oleaster: folia autē tātū in vsu, & ad infantiū vlcera in ore cōmāducata: decocta vrinā ciēt, menses sistunt illita: sanguinē pota detrahūt. Quod autem quæ Vlmo propria sunt, ad Tiliā sint translata, in causa esse potuit Plinij codicū vulgatus error, in quibus legitur, Idem præstant & Tiliæ cortices, perinde ac si hæc, & quæ consequuntur de Tilia arbore intelligantur, cum de interioribus corticis Vlmi tunicis accipienda sint, vt rectè Hermolaus emēdauit, quod etiam de Tiliæ nomine initio huius capituli annotauimus. Quæ cum ita sint, perspicuū est Pliniū Tiliæ vires explicatē ea tātū descripsisse quæ Diosc. de Philyrea scripserat his verbis. Philyreæ folia astringunt: ad eadē vtilia ad quæ Oleaster, cū adstrictione opus est, maximè ad oris vlcera cōmanducata, aut si decocto colluantur: pota vrinā ac menses ciēt. Tilia, inquit Theophr. in opere persfacilis est, ob suam molliam, & foris nauium longarū, & arcarū mensurarumque fabricæ expetenda. Habet corticem ad cistas faciendas idoneū: ex eo enim illas fabricantur. Legendū enim, *ἔχει δ' ἐν τῶν φλοιῶν χροῖσι μὲν ὡς τὰς κίτσας, ποῖσι δ' ἐξ αὐτῆς, non ἐξ αὐτῆς*, vt habent vulgata exēplaria. Sed & hic alterum membrum deesse videtur ante *τὰς κίτσας*. Sic enim Theod. vertit. Habet etiam corticem funibus cunisque percommodum Dioscorides flores & omnia quæ iucundum odorem spirant ἐν κισσῶν φιλύροις, idest in arculis tiliaceis reponi iubet. Mollissima Tilia, inquit Plinius eadem videtur & calidissima: argumētū afferunt quia citissimè ascias retundat. Aptascutis est Tilia quia lenta, plaga se contrahente protinūs. Ob hanc Tiliæ naturam veterum quidam fasciis tiliacis vsi sunt. Iulius Capitol. de Antonino Pio: Cū senex & longus esset, incuruareturque, Tiliaceis tabulis in pectore fasciabatur. Cinesium Poëtam tam gracilem fuisse aiunt, vt Tiliaceis asseribus corpori circumdatis imbecillitatem suam fulciret: quare Aristophanes illum Poëtam Philyreum vocabat. Tiliæ solæ Columellæ ex omnibus syluestribus apibus sunt nocentes. Tilia Traggo omni sua substantia mollis est, & pinguis: folia habet mollia, succum, lentū, dulcem ac glutinosam tunicam, nepe eam quæ cortici & ligno intercedit. Quidam aquam destillatam aduersus ventris torminā exhibent, non sine ratione: nam intestinis à dysenteria erosio illa conuenit. Alij aduersus morbū comitialē vsurpant. Tilia vsa aceto carbonibus restinctis cum oculis cancrorum tritis sumpta, sanguinis grumos exigit iis qui ex alto delapsi sunt, ita vt sanguinem excreant. Libri medij qui cortici & ligno interiacet, aqua macerati lentum viscosumque humorem ambustis maximè prodesse experientia compertum est.

Locus.
Lib. 16. c. 18.
Lib. 6. c. 73.
Tēperam.

Vires.

Lib. 1. Diosc.
ca. 180.
Plinius li.
24. ca. 8.

Li. 1. c. 108.

Lib. 5. Hist.
ca. 7. & 8.
Vsu.

Li. 1. proœ.

Li. 16. c. 40.

Lib. 9. ca. 4.
Lib. 3. c. 74.

Forma.

Lib. 4. Hist.
cap. 10.

Lib. 6. c. 14.

Lib. 1. Diosc.
ca. 108.
Ibidem.Lib. 1. c. 138.
Ibidem.

Nomina
Lib. 3. Hist.
cap. 14.

BETULA, vel vt alij legunt Betulla, à Theophr. *σημίδα* nominatur, à Gallis *Bouleau*, & *Bes*, à Tridentinis, *Bedollo*, à Germanis *Birchenbaum*, ab Italis *Betula*, & *Bettola*, à Boemis *Briza*. Betula sæpe in altam & crassam arborem assurgit, multumque ramosam: ex ramis virgæ plurimæ dependent, lentæ, in quamuis partem flexiles, in terram inclinata. Harum & teneriorum ramusculorum cortex læuis est, succosus, colore fusco, siue Castaneæ. Caudicis cortex candidus, durus, scaber, rimosus, mediocrium ramorum, parum maculosus. Huic liber alius subest læuis, tenuis, candidus, chartæ nostræ modo, in quo veteres opera sua inscribebant ante repertum chartæ nostræ vsum. Tragus se vidisse Curia oppido Rhetia superioris nonnulla carmina in hoc Betulæ cortice exarata testatur, folia sunt latiuscula, in ambitu parum crenata, Fagi foliis minora, alioqui parum dissimilia. Betula Iulos edit Coryli modo, breuiore, in quibus semen hi vna cum semine septembri mense sunt maturi. Locis frigidis gaudet: in siluis & montibus nascitur. Betula Theophrasto folio est *Carya* (fortassis *Oxya*, quidam *ἰρακλεωσπιῆς κέρυξ* legunt id est Coryli) paulo angustiore, cortice versicolore, materia læui, nec nisi ad baculos utili. Betulam arborem Plinius esse tradit Gallicam, mirabili candore, atque tenuitate, terribilem magistratum virgis, eandemque circulis flexilem, ite corbiu sportis: bitumen ex ea Gallie ex coqui. Idem alibi Betulam ex coru genere esse docet quæ lentis imasunt, & ideo scutis faciendis aptissima, quoniam plaga contrahit se protinus. Mathiolus scribit, Betulam in agro Tridentino frequentissimam esse, materia lenta, tenaci, ex qua circuli ad dolia vinaria cingenda præstantissimi fiunt: Ananienses ex Betulis optimos conficere carbones ad liquanda metalla: ex delibrato ac intorto cortice faces ad nocturna lumina, quæ, quod bituminosa quadam pinguitudine redundant, tedæ modo flagrant, & resinofum quiddam Picis colore sudant: nec fortasse alia de causa, inquit, Betula dicitur, nisi quod bituminæ scateat. Huius caudex terebro perforatus aquæ copiam emittit, cui vim maximam inesse quidam asserunt ad cominuendos tam renem quàm vesicæ calculos, si diutius bibatur. Eadem maculas in cute delet, nitoremque conciliat: collutione oris vlceta sanat. Foliorum succus coagulo admixtus caseos à carie & vermibus vindicat. Betula vt olim Romanorum magistratum fascibus minax, sic & hodie in Gallia virgeis pedagogorum sceptris pueros terret. Ad Baculos & scopas vtimur. Ex ea in Aruernia circuli ad vasa vinaria constringenda factitantur, vt & in Allobrogibus, & Sebusianis.

BETULA.

Lib. 3. c. 75.

Locus.
Lib. 3. Hist.
cap. 14.

Lib. 16. c. 18.

Vsus.

Lib. 16. c. 40.

Lib. 1. Diosc.
cap. 93.

Vires.

PLATANVS

PLATANVS CAP. XXVII.

Πλάτανος Græcè, Latine Platanus, ab amplitudine nominatur, Arabicè *Dulb*, Gallicè *Platane*, Italicè *Platano* Germanis incognita. Arbor est magna, procera, multis longisque radicibus, patulis diffusa ramis, vnde *ἀμφιλαφὴ πλάτανον* dixerunt Græci: cortice crasso: foliis latissimis, vitigineis, ex longo & rubente pediculo pendentibus. Flores edit paruos, pallidos, congestos: baccas rotundas, scabras, lanuginosas, ferè nucis pōtica magnitudine. Platanus auctore Plinio, vmbra gratia tantum ex alieno petita orbe per mare Ionium in Diomedis insulam eius tumuli gratia primū inuecta, inde in Siciliam trāsgressa, atque inter primas donata Italiæ, cui postea tantum honoris increuit, vt mero infuso enutritur, compertumque id maximè prodesse radicibus, ita vt arbores vina potare docuerimus, alioqui aquas amantes, & irrigationibus gaudentes, vt scripsit Theoph. Præterea celebrata sunt, inquit, primum in ambulatione Academia, Athenis, cubitorū xxxv. vnus radice ramos antecedente. Nūc est clara in Lycia, gelidi fontis socia amœnitate, itineri apposita, domicilij modo caua, lxxx atque vnus pedum specu, nemoroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbri: ac ne quid desit spelunca, imagini, saxeæ intus crepidinis corona muscosos complexa pumices, tam digna miraculo, vt Licinius Mutianus ter Cos. & nuper prouincia eius legatus prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eam se cum duodeuicesimo comite, large ipsa toros præbente fronde, ab omni afflatu securum, oprantem imbrium per folia crepitus, & latiore quàm marmorū nitore, picturæ varietate laquearium auro, cubuisse in eadem. Aliud exemplum Caij Principis in Veliterno rure mirati vnus tabulara, laxisque ramorum trabibus scamna patula, & in ea epulati, circum sparsa vmbra xv. conuiuarum ac ministerij capace triclinio, quam cœnam appellauit ille nidum. Est Cortynæ in insula Creta iuxta fontem Platanus vna, insignis vtriusque linguæ monumentis, nunquam folia dimittēs, statimque ei Græcia fabulositas superfuit, Iouem sub ea cum Europa concubuisse, ceu verò non alia eius generis esset in Cypro. Sed ex ea primum in ipsa Creta (vt est natura hominum nouitatis auida) Platani fatē regenerauerunt vitium, quādo quidem commendatio arboris eius non alia maior est, quàm solem æstate arcere, hyeme admittere. Idem auctor cum Theophr. inter arbores longissimæ vitæ numerat Platanum Delphicam, & alteram in Caphyis, Arcadiae luco, Agamennonis manu fatas. Platani vmbra adeo delectatum fuisse Xerxem in Lydia scribit Ælianus, vt diem integrum sub ea cum maximo exercitu consumpserit, floccipendens tam breui voluptate tot copias remorari. Tenerrima Platani folia Dioscoridi in vino decocta, mox illita, oculorum fluxiones sistunt, tumores & inflammationes leuant: decocto cortice in aceto, dentes in dolore colluuntur: virides pilulæ in vino potē serpentum moribus auxiliantur, excepta vero adipe, igne ambusta sanant: at quæ infidet foliis & pilulis lanugo ocu-

Nomina

Forma.

Vsus.
Lib. 12. ca. 1.

Lib. 1. Hist.
cap. 11. &
Lib. 3. ca. 1.

Lib. 17. c. 44.
Lib. 4. Hist.
cap. 14.

Lib. 1. c. 91.
Vires.

Lib. 8. sim.

PLATANVS.

raculo, vt Licinius Mutianus ter Cos. & nuper prouincia eius legatus prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eam se cum duodeuicesimo comite, large ipsa toros præbente fronde, ab omni afflatu securum, oprantem imbrium per folia crepitus, & latiore quàm marmorū nitore, picturæ varietate laquearium auro, cubuisse in eadem. Aliud exemplum Caij Principis in Veliterno rure mirati vnus tabulara, laxisque ramorum trabibus scamna patula, & in ea epulati, circum sparsa vmbra xv. conuiuarum ac ministerij capace triclinio, quam cœnam appellauit ille nidum. Est Cortynæ in insula Creta iuxta fontem Platanus vna, insignis vtriusque linguæ monumentis, nunquam folia dimittēs, statimque ei Græcia fabulositas superfuit, Iouem sub ea cum Europa concubuisse, ceu verò non alia eius generis esset in Cypro. Sed ex ea primum in ipsa Creta (vt est natura hominum nouitatis auida) Platani fatē regenerauerunt vitium, quādo quidem commendatio arboris eius non alia maior est, quàm solem æstate arcere, hyeme admittere. Idem auctor cum Theophr. inter arbores longissimæ vitæ numerat Platanum Delphicam, & alteram in Caphyis, Arcadiae luco, Agamennonis manu fatas. Platani vmbra adeo delectatum fuisse Xerxem in Lydia scribit Ælianus, vt diem integrum sub ea cum maximo exercitu consumpserit, floccipendens tam breui voluptate tot copias remorari. Tenerrima Platani folia Dioscoridi in vino decocta, mox illita, oculorum fluxiones sistunt, tumores & inflammationes leuant: decocto cortice in aceto, dentes in dolore colluuntur: virides pilulæ in vino potē serpentum moribus auxiliantur, excepta vero adipe, igne ambusta sanant: at quæ infidet foliis & pilulis lanugo ocu-

los

los & aures offendit. Galenus Platanum, scribit, esse humidioris frigidiorif-
que naturæ, sed non procul à temperata: proinde folia viridia trita, & illita non
obscure phlegmonas nascētes adiuuare, corticem autem & pilulas magis defic-
cantem vim obtinere, vt ille quidem in aceto coctus ad dentium adhibeatur
dolores, pilulæ verò cum adipe ad ambusta: esse autem qui cortice combusto
medicamentum desiccatorium & absterforium efficiant, quod cum aqua lepras
fanet, per sese autem illitum, vlcera, ob humorem nimium vetera, & sordida.
Vitandum esse puluerem foliis arboris insidentem idem monet, quoniam spi-
ritu attractus, arteriam offendit, valenter desiccans & exasperans, vocemque
lædit, sicut sanè etiam visum, & auditum, si in oculos aut aures inciderit. Pla-
tani aduersantur scorpionibus, inquit Plinius, Pilulæ earum in vino potæ om-
nibus serpentium venenis medentur, item ambustis. Tufæ autem cum aceto
acri, magisque Scyllite, sanguinem omnem sistunt: lentiginem & carcinoma-
ta, melanias quoque veteres addito melle emendant. Folia & cortex illinuntur
collectionibus, & suppurationibus. Cortex autem in aceto decoctus dentium
remedium est: folia eorum tenerrima in vino albo decocta oculorum. Lanugo
foliorum & auribus, & oculis inutilis. Cinis pilularum sanat ambusta igni, vel
frigore. Cortex è vino scorpionum ictus restinguit. Inopia cogit aliquando lu-
minum causa è Platani baccis oleum fieri, aqua & sale maceratis.

Lib. 24. c. 8.

Lib. 15. c. 7.

ACER CAP. XXVIII.

ACER, vel Aceris vt Solinus dicit, Græcè ἡ σφενδαμνος dicitur, Gallicè
Erable, Italicè *Pie d'oca*, & *Platano aquatico*. Theophr. inter campestris
arbores τὴν σφένδαμον, id est Acerem recenset, quæ in monte pro-
uenit ζυγίαν vocans, Gaza Carpinum interpretatus est: quæ in pla-
nis, γλαῖνον, Gallicam idem interpres vertit, vt fortasse non γλαῖνον, sed γαλε-
τειον legisse videatur. Quanquam, inquit Theophr. alij τὴν σφένδαμον, & τὴν ζυ-
γίαν specie differre arbitrentur. Idem alibi: τῆς σφενδαμνος alij duo, alij tria consti-
tuunt genera: primum quod communi nomine σφένδαμον, idest Acer vo-
cant: alterum ζυγίαν, idest Carpinum: tertium Clinotrochon, vt Stagiritæ vo-
cant. Plinius etiam plura eius genera prodidit. Album quod præcipui candori-
s, vocatur Gallicum, in transpadana Italia, & trans Alpes nascens: alterum
genus crispo macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine
caudæ Pauonum nomen accepit, in Istria Rhetiâque præcipuum. E viliori ge-
nere Crassiuenum vocatur. Græci quoque, inquit, situ discernunt. Campestre
enim candidum esse, nec crispum, quod Glinon vocant: montanum verò cri-
spius duriusque, etiamnum è mascula crispus ad lautiora opera: tertium ge-
nus Zygiam, rubentem, fisisili ligno, cortice liuido, & scabro. Hoc alij generis
proprij esse malunt, & Latine Carpinum appellant. Hic tria Aceris genera no-
bis nota proponimus: Acerem montanum, cuius duo genera, vnum candi-
dum, quod Alpini Aruernique à similitudine foliorum Platani Plane appel-
lant: alterum flauum, siue crispum, qui Opulus est montanus: *Erable madré*, &
Erable iaune appellant. Eius enim color nitidior est, venarumque in eo discursus
magis apparent, præsertim si oleo nucû illinatur. Hodie quoque lignatores
Sequani Acerem montanum mare fœminâque distinguunt: colore magis flauo
in mare, pallidiore in fœmina: ligno in mare duriore, venosiore, magisque
crispo, in fœmina laxiore, molliore, solutioréque, ac minus crispo, quodque
mas prius floreat, etiam Plinio teste, fœmina tardius. Secundum Aceris genus
est Acer campestre, siue in planis nascens, veteribus Opulus campestris. Hodie
Insubres seruato vetere vocabulo Opolo vocant, & ea ad maritandas vites vtū-
tur

Nomina Lib. 3. Hist. cap. 4. Genera.

Lib. 3. Hist. cap. 11.

Li. 16. ca. 15.

Li. 16. ca. 16.

tur, quas coniugatas *Hautains* appellant. Nos à ligni, si cum Aceris montani
ligno conferatur, teneritudine & colore, *Erable mol*, & *Erable madré* nominamus.
Tertium genus Acer Monspelienſe nominauimus, quod in silua Monspelienſi
vrbi vicina, eique ligna suppeditante, Valena nuncupata proueniat, Aceris
vulgaris penè figura. Acer campestre siue Opulus campestris, vt à notiori faciam
exordium, in sepibus planorum locorum, aut colliculorum fruticat, nonnun-

Forma.

ACER MONTANVM.

ACER CAMPESTRE Carpinus.

ACER MONTAN- spesulanum.

quam humilis, arbuscula, interdum adhibito
præsertim cultu, in procerâ arborē grandescēs,
crassam, ramis multis brachiatâ: cortice spisso,
parum candicante, corpore candido, rariore
quàm Aceris môtani, longo & vndoso venarū
discursu ornato: foliis latis, quæ quinque an-
gulis constant: fructu longo, compresso, tenui,
auicularum plumis, aut grandium muscarum
alis simili: floret mense Maio, fructum maturat
Septembri. Acer montanum siue Gallicum ar-
bor est speciosa, procerâ, ramosâque, foliis ma-
ioribus, vitigineis, è longis, tenuibus, ruben-
tibusque, periolis pendulis, floribus muscosis,
luteolis, foliacea siliqua Papilionis alas imitâ-
te, vno vtrinque semine donata, materia du-
riore, vnde apud Aristophanem homines σφεν-
δαμνοι, idest Acerni, pro durissimis ponuntur.
Paulo ante æquinoctium germinat, autore Plinio,
mesebus reddit semen. Acer Monspe-
liensē arbor est mediocriter procerâ, ramis sâ-
tis explicatis, cortice quodammodo purpura-
scente, folio Aceri vulgari simili, in tres tan-
tum

Dodo. li. 6. cap. 74.

Tempus. Li. 16. c. 20. & 25.

tum cuspides siue angulos diuiso, crasso, venoso, ex longo pediculo pendente, paribus interuallis vtrinque sito: fructu gemino, membranulis duabus coherentibus, alis muscarum similibus. Hoc Aceris genus quidam esse aiunt, quod Plinius in Istria Rhetiâque præcipuum esset tradidit, crispo macularum discursu, quod eius cū excellentior fuit à similitudine caudæ pauonū nomē accepit. Horum opinioni nec assentior, nec repugno. Aceris radix contusa, inquit Plinius, iocinoris doloribus efficacissimè imponitur, quod etiam testatur Serenus his versibus.

*Si latus immeritum morbo tentatur acuto,
Accensum tinges lapidem stridentibus undis,
Hinc bibis: aut Aceris radicem tundis, & una
Cum vino capis, hoc præfens medicamen habetur.*

Vires.
Lib. 24. c. 8.

Li. 8. med.
part. cap. 8.

Li. 3. ca. 90.
Lib. 8. sim.
Li. 16. ca. 15.

Capit. 16.

Galenus in confectionibus Hepaticis ab Asclepiade conscriptis numerat τὴν τῆς σφενδάμνης ρίζαν κοπιέσαν, καὶ λειοθείσαν, idest Aceris radicem tusam, & tritam. Exhibet autè ex ea drach. i. cum aquæ dilutæ cyathis tribus, quo loco dubitat Cornarius an σφενδάμνης vox rectè legatur, aut potius σφονδουλῆς vox sit pro ea substituenda, quum ob vicinitatem scripturæ vtriusque vocis facillè committi potuerit, vt altera pro altera supponeretur. Nam de Sphendamno arbore, idest Acere non temerè reperias hoc auxilium, quandoquidem nullam eius mentionem fecerunt Græci Medici in simplicium medicamentorum tractatu, Dioscorides, Galen. Paul. Ætius. Vnus Plinius de eius radice dixit quæ supra citauimus. Sphodulij verò radicem ictericis & hepaticis exhiberi testatur Dioscor. item Galenus, qui ei aerem, & incidendi vim tribuit. Acer eodem Plinio teste, operum elegantia ac subtilitate Cedro est secundum, imo potius Citro, vt rectè emendauit Hermolaus. Pulcherrimum verò est Bruscum, multo que excellentius etiamnum Molluscum, tuber vtrumque Aceris. Bruscum intortius crispum, Molluscum simplicius sparsum, quod si magnitudinè mensarum caperet, haud dubiè præferretur Citro. Nunc intra pugillares lectorumque Silaceas laminas (id est luteas, & veluti file tinctas, qui color Aceris est) raro vsu spectatur. Quidam legunt, Sicilicia, & laminas, (id est Secamenta, a Siciliendo, quod verbum secare significat.) E brusco fiunt & mensæ nigrescentes. Hæc Plinius. Brusci verò vestigium aliquod nobis superest, sed de alia arbore intelligitur. Nam in Gallia Narbonensi, locis Hispaniæ finitimis, ac montibus Pyreneis, potissimum circa oppidum dictum Limons, haud procul Carcaffona, radices Buxi, quarum illic magna copia est, Brouchin appellant. Has potissimum Germani ob maculas varias, ac flexuosos venarum discursus ad opera lautiora expetunt, atque emūt. Item qui oppidum D. Claudij nomine insigne incolunt in monte Iura, ex iisdem radicibus cochlearia pulchra conficiunt.

ALNVS CAP. XXIX.

Nomina

ALNVS Græcè ἄλνη nominatur, Gallicè *Aulne*, Germanicè *Erlenbaum*, & *Elernbaum*, Italicè *Aulno*, & *Omo*, Boemicè, *Vuolse*: Arbor est magna procerâque, ramis multis, qui fragiles inflecti se minime patiuntur, vt ligna alia aquatica, cortice ex fusco rufescente, ligno satis duro, rubente statim atque cortice spoliatum est, atque etiam vetustum, & aridum. Folio est rotundo, parum rugoso, Corylo haud absimili, crassiore, neruosiore, glutinoso, ac veluti melle asperso. Id crassissimum esse dicit Plinius. Flores huius sunt iuli longi, Betulæ iulis similes: fructus paruæ oliuæ magnitudine, virides, oblongi, Moris forma similes, ex squamis quamplurimis compacti, minuto in his femine, colore in nigrum fuluo, quod iis maturis, & siccitate hiantibus

Forma.

Li. 16. c. 24.

ALNVS.

hiantibus decidit. Ex quibus Plinium errasse, sed Theophrasti fide perspicuum est, qui Alnum scripserit neque fructum, neque semen ferre. Alnus aquis gaudet, & in aquosis locis semper prouenit. Germina foliaque mense Aprili profert: fructus Septembri maturefcit. Alnus Theophrasto sterilis est, & vnus generis, recta arbor natura, ligno molli, medulla tenera, vt virgæ tenues totæ excanentur: folio Pyri, sed ampliore, neruosioreque: cortice scabro, intus rubente, quo coria tinguntur: radice est per summa terræ sparsa, non maiore quam Laurus. Nascitur in aquosis, nec alibi vsquam. Idem paulo post Nucis Auellanae folio Alni folium simillimum esse ait: & alio in loco minimè sterilem esse existimat, cum scribit, Terebinthus circa tritici messim, aut paulo serius, semen reddit: Fraxinus, atque Acer, æstate, Alnus, nux Juglans, Pyrorumque genus quoddam, Autumno. Cortex Alni & folia refrigerant, siccant, & adstringunt. Recentia folia tumores imposita dissolunt, & inflammationes restingunt. Nudis pedum plantis supposita viatoribus itinere defatigatis magno sunt leuamento. Rore matutino madentia cubiculis ad necandos pulices per æstatem vtiliter insperguntur. Ex cortice Alni ater fit color, quo pilei, & vmbracula coactilia, vulgo *Fentes*, crassiores pãni, aliâque huiusmodi inficiuntur. Quidam eo, & fructu viridi vtuntur, Gallarum vice ad scriptorium atramentum conficiendum, addito gummi, & chalcantio. Materies Alni ad naualia commendatur, & ad palationes, idest fundamenti genus, quod in aquis, aut vliginosis, aut congestitiis locis fieri videmus. Vitruuius: Itaque, Alnus, quia non nimis habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum palationibus crebrè fixa, recipiès in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad æternitatē, & sustinet immania pondera structura, quæ in vulgatis Vitruuij codicibus mēdosa sic legit Budæus. Vmbra pinguis Alno, sed pascens sata, inquit Plinius, & alibi: Licet Alni sepes muniant, contrâque erumpentium amnium impetus, riparum modo in tutelam ruris excubent in aqua sata, cæsæque, densius innumero hærede profint.

Locus.
Tempus.
Lib. 3. Hist. cap. 14.

Capit. 15.
Cap. 6.

Vires.
Dodo. li. 6. cap. 75.
Math. lib. 1. Diosc. 2. 93. Trag. li. 3. cap. 63.

Lib. 2.

In Annot. in Pand. Li. 17. ca. 12. Lib. 16. c. 37.

ALNVS Nigra.

ALNVS NIGRA BACCIFERA CAP. XXX. Ecâ foliorum similitudine Alnus nigra recentioribus quibusdam vocatur, Gallis *Aulne noir*, Germanis *Faulbaum*, aliis Alnus baccifera. In arborem vix affurgit, neque crassescit, sed virgas quâ plurimas emittit

Nomina
Forma.

longas, rectas, quæ in alias virgulas diuiduntur, cortice tenui nigroque vestitas glaucis maculis asperso, libro subtus flauo. Lignum candicat, medulla media ex rubro nigricante. Huius folia sunt Alni, aut Cerasi, aut Corni, fusca: flosculi albicant, quibus succedunt bacce rotundæ, quæ Piperis grana, primum virides, deinde rubræ, postremo nigre cum maturæ fuerint, gustus planè ingrati. Prouenit in siluosis, & vdis, nec nisi ad Septentriones, vt Angliæ, Germaniæ, Northmaniæ. Floret Aprili mense: fructus Augusto sunt maturi. Siler Plinij quidam esse volunt, quod in aquosis prouenit, cap. 18. lib. 16. & folio frõti illito capitis dolores sedat: semine in oleo trito phtiriales coercent: serpentes fugat: quæ orbè baculum ex eo rustici gerunt: ca. 10. lib. 24. liber interior flauus desiccatur: in vino maceratus ac potus vomitum ciet, purgatque valentissimè phlegmaticos ventriculi putridosq; humores, & aquas. Idè in vino decoctus dicitur dolorem sedat, si in ore continetur: illitus scabiè deterget. Folia bubus sunt vtile pabulù, quia lactis copiam generant.

Tempus.

Locus.

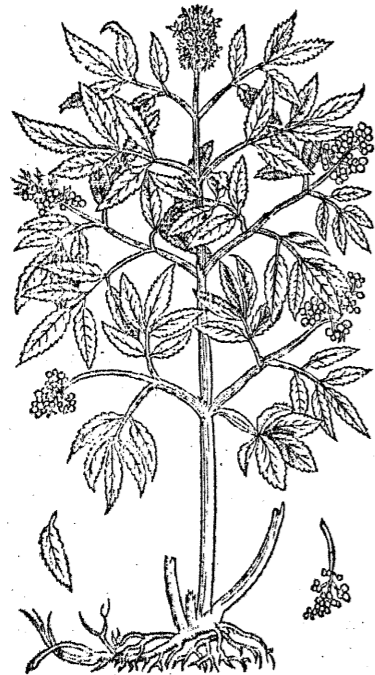
SAMBUCVS SYLVESTRIS CAP. XXXI.

Lib. 3. c. 24. Nomina

SAMBUCVS sylvestris, siue môtana, in opacis vliginosissq; syluis nascitur. Tragus, & sylvestrem vocat, & Ceruinam, quod non nisi in syluis, & montibus proueniat, & quod à Ceruis magnopere expetatur. Ea est fortasse arbor môtana, quam *συνών* Theoph. his verbis significat: *ἰδία ἢ τὰ τοιαῦτα τῶν ὄρεων, ἃ ἐν τοῖς ὀρεοῖς ἢ φέρονται, ἐλάτην, πέλκιν, πῆλυς, ἀργία, φιλύρα, ζυγία, πηγὸς, &c.* id est, montibus aut propria, quæ in planis nasci nequeunt, Abies, Pinus, Picea, Aquifolia, Tilia, Carpinus, Pygus quæ postremam arborè Gaza in translatione sua omisit. Ea frõde,

Lib. 3. Hist. cap. 14.

SAMBUCVS Sylvestris.

Forma.

Vires. Ibidem.

cortice, ligno, medulla, deniq; colore, odore & sapore vulgare Sambucum omnino refert, floribus duntaxat, & fructu & proceritate, ab ea distans. Nam Sambuco vulgari semper humilior est. Flores subluteos, forma stellatos, non in umbellis vt vulgaris, sed racematim ligustri modo, multo etiam celerius, nempe Aprili mense profert, qui in acinos abeunt, Augusto mense rubescetes, miniq; colore tinctos, nec vnquam nigrescentes, racematim è pediculis dependentes, iniucundi saporis. Sambucum sylvestre frigidam esse iudicat Tragus, vt pro Mandragora, si illa desit, usurpari possit. De facultatibus acinorum nihil se obseruasse, fatetur. Illud verò experientia didicisse affirmat, Ceruum auidissimè hanc Sambucum per siluas sectari. Vbi namq; locorum duas huiusmodi stirpes pruenisse senserit, eò accurrit, quod mirum est, Sambucus hæc, ac vulgaris eosdem situs occupat. His ceruus mirificè delectatur, folia vtriusq; non baccas depascens, ex quo intelligi potest hæc baccas frigidioris esse temperaturæ, atque ideo feris, nedum iumentis &

hominibus minus salubres. Harum esum somnum conciliare tradit Pena, atque adeo veterum, & nimium admodum noxium esse. Iam verò quod maiori dignum est admiratione, obseruarunt Ceruum solum foliis his vesci, non Ceruam, nisi pragnam fuerit, Ceruumque in utero gestarit: tum enim & folia hæc appetit, & illa degustat, aliam nunquam. Matth. Sambucum hanc Motanam vocat, & à vulgari differre scribit fructu, qui in Motana non in umbellam coaceruatur, nec maturus nigricat, sed racematim coheret, & perpetuo rubet. Ad hæc vulgaris procerior est, & leuiore constat materie.

SORBUS

SORBUS torminalis.

SYLVESTRIS hæc arbor Sorbus est torminalis, sic dicta quod contra tormina valeat, à Sequanis Tormigne nominatur. Magna nonnunquam spectatur hæc arbor, sed non nisi longissimo tempore, & quia in frutetis sapius nascentem agricolæ cum fruticibus cedunt, nec crescere sinunt, in iustam magnitudinem non assurgit: quare humilis sapius reperitur, cortice fusco, qualis ferè est Alni: foliis magnis, longis, multis in vno pediculo, parum hirtis, Sorbo simillimis, in ambitu ferratis: floribus albis, racematim coherentibus, quibus succedunt bacce rotundæ, primum virides, deinde rubentes, saporis ingrati. In altissimis Syluis prouenit. Plinius quartum hoc Sorborum genus constituit. Quartum genus inquit, Torminale appellat, remedio tantum probabile assiduum prouentu, minimumque pomo, arbore dissimili, foliis penè Platani. Dodon. hæc Fraxinum bubulam & Ornum appellat.

Nomina Forma.

Locus. Li. 16. ca. 21. Li. 6. c. 70.

CRATÆGVS CAP. XXXIII.

CRATÆGVS Theophrasti.

HÆC arbor in densis Syluis nascitur mediocri proceritate. In hortos tamen translata facile prouenit. Caudex cortice vestitur leui, albicante: folia Sambuci aquaticæ similia sunt, minora, pedis anserini figuram quodammodo referentia. Florem mittit ex pallido candidum, racematim coherentem, Sambuci vulgaris ferè modo, quo dilapso poma nascuntur exigua, incana, Oliuarum magnitudine, gustu astringentia, veluti Mespila, quæ vt illa, lapideum semen non continent, sed nucleos nigros Piri vulgaris modo. Poma hæc autumno mollescunt, tunc palato gratiora acerbitate deposita. Tragus Sorbum esse Torminalem existimat. Hypomelides Palladij esse quidam opinantur. Hypomelides, inquit Palladius, poma sunt Sorbo similia, mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commixta est. Amat loca tepida, aprica, maritima & sæpè saxosa, statum rigidum reformidat. De Hypomelidibus, siue Amamelidibus posthac agemus futius. Arborem hanc Crataegum esse Theophrasti non absurdè quis existimauerit. In qua opinione est Anguillara, reclamante Marthiolo, qui Sorbum Tor-

Locus. Forma.

Nomina Lib. 13. c. 4. Lib. 3. c. 30.

In cap. 136. lib. 1.

Lib. 3. Hist. cap. 15.

Cap. 12.

Lib. 15. c. 21.

Li. 27. ca. 8.

Lib. 2.

minalem esse putat, eoque nomine depingit. Κράταγος, inquit Theophrast. οὐδὲ κραταίγινα κλάσει, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον μεσπίλι, τελευτὸν, πάλιν μείζον ἐκείνης, καὶ πάλιν ἰτερον, καὶ παραμικρότερον, τὸν δὲ χαραγμὸν οὐκ ἔχον, ὡς περ κλάεινο (Legendum τὸν δὲ χαραγμὸν ἔχον ὡς περ κλάεινο, dixerat enim supra de Anthedonis folio, καὶ τὸ ὅλον κλάσεισμασι περιεχαραγμένον, (idest totum sinuosis fissuris laciniatum) γίνεσθαι δὲ τὸ δένδρον ἕτε μέγα λίαν, οὕτε παχὺ τὸ δὲ ἔυλον ποικίλον, ἰσχυρὸν, ξανθὸν. ἔχει δὲ φλοιὸν λεῖον, δῖον μεσπίλι, μονόβριζον δὲ εἰς βάθος, οἷς ἐσσι τοπολύ. Καρπὸν δὲ ἔχει φρογγύλον, ἡλίκον ὀκλίμμος (ὁ κόντιος legit Athenæus) ἀπεικνόμενος δὲ ξηρὸς γίνεσθαι (ξανθὸς γίνεσθαι ex Athenæo) καὶ ἐπιμελαίνεται, (emenda ὑπομελεθῆναι) καὶ τὴν γέυσιν καὶ τὸν χυλὸν μεσπιλάδες: διόπερ δῖον ἀγρία δὲ ξείνη ἀν εἶναι. Idest, Cratægus, alij Cratægona vocant. Folium habet Mespili (nempe Aroniæ Dioscoridis, Anthedonis Theophrasti: eius enim solum folia descripsit Theophrast. non aliarum) rigidum (τελευτὸν, quam vocem & de Anthedonis folio idem usurpat) sed maius, latius, longius, eius modo laciniatum. Arbor est non admodum procera, nec crassa: lignum varium, solidum, flauum: cortex lauis est Mespili modo: magna ex parte vnicam radicem in profundum agit, fructus eius est rotundus, magnitudine Cotini, qui maturescens flauescit, & vtrumque nigrescit, succo & gultu Mespili. Quamobrem sylvestris Mespilus esse videri possit. Hæc Theophrasti oratio plātam hîc adpictam satis apte exprimit, folio Mespili Aroniæ, ligno intus ex albo flauescente, ac fructu, in quo semina duo aspectu, saporéque Pyro similia, lapidosa quadam concretione sub umbilico concluduntur: qua in re particeps est naturæ Mespili, cui osseum semen est, & Sorbi, cui Piri amulum. Matthiolo verò Plinij auctoritas vtrumque fauere videtur sic scribentis. Quartum genus Torminale vocant remedio tantum probabile, (probatum, laudatum) absiduum prouentu (nam quotānis fert, & copiosè) minimumque Pomo: arbore dissimili, foliis penè Platani (non planè, hoc enim falsum esset, cum à Platano multum discrepēt.) Non ferunt ante trimatum ex vilo genere. Cato & Sorba sapa condiri iubet. At Plinius vt sæpè alibi, ita hîc dormitasse videri possit. Nusquam enim is alibi neque Sorbi sylvestris, que proculdubio Torminalis est, meminit, neque Cratægi, arboris vtriusque crebrò ab auctoribus memorata, præterquam eo loco in quo Theophrasti Cratægum, què Cratægogonum, siue Cratægogona vocat, Aquifoliam esse Italorum perperam scribit. Quare facile fuit Plinium iudicio suo & festinanter hæc æstimatē, in natura pene similis facultatis, & corporis fructusque figura non multum diuersa, pro Cratægo Sorbum torminalem nominasse. Athenæus scriptor quidem magna auctoritatis, sed in tractandis plantis non admodum exercitatus, sine ratione Cratægum esse tradit Cerasum acidam, quam debellato Mithridate Lucullus è Cerasunte oppido Ponti in Italiam primus aduexit, citata de Cratægo historia Theophrasti, quod omnino confutatur vel hoc solo argumento, quod maturis Cerasis Mespili sapor nullus est, vt Cratægi fructui.

CORYLUS SILVESTRIS. CAP. XXIII.

Nomina

Forma.

KΑΡΥΤΑ ποικίλη, Latinè Nux Pontica sylvestris & Corylus nominatur, Gallicè *Couldre*, & *Noisetier*, Germanicè *Häselstranch*. De nuce Pontica satiuā cuiusque fructu idoneo loco dicitur. Corylus arbor est, sæpius frutex, radice lata, in obliquum acta, nodosa, stipitibus multistrucante, quorum alij proceri sunt, crassi, ramis multis brachiati, cortice summo tenui, pingui, maculis albis vario, medulla tenui & flaua: alij longi & graciles, ex quibus piscatoriæ lineæ fiunt, materie nimirum lenta admodum, & non fragili: foliis rugatis, Alni similibus, sed latioribus, altera parte ex viridinigracibus, altera subalbis, per ambitum serratis. Nō floret Corylus, sed floris vice iulos profert, quibus decidentibus folia emergunt, inter que nuces ternæ quaternæ, quas

CORYLUS Sylvestris.

quas magna ex parte calix viridis integit, in summo fimbriatus, molli prominente barba, subsunt: putamen durum, lignosum, nucleus quæ alba siue pallida tenuiq; tunica obductus, solidus, in quibusdam rotundus, in aliis oblongus. Umbilicus intus in medio vtre pminet. Scribit Tragus omnia Corylorum genera exiguos ac rubros flores, breuib⁹ croci staminibus fimiles, antequam folia fundant, ostendere Februario mense, cum iuli quos nonnulli Coryli flores esse perperam statuunt, colorem luteum aquirunt. De iis floribus sic Theophr. Quidam Quercum, nucem Auellanam, & Castaneam florere existimant: item Pinum & Piccam, alij nullā earū, sed iulū Nucis, muscū Quercus nucamentū Piceæ, grossis, pportione respondere. Gaudet Corylus argillosis, & vliginosis locis, nemoraq; amat, hyemis patientissima. Mōtes in Gallia Corylis vestiuntur, & nemora scātēt. In planis etiā nascuntur. Theoph. quāsdā eius partes anxie cōsectatur. In Corylo, inquit, cum deciderit fructus, nascitur racemosum quiddā

Li. 3. ca. 67.

Lib. 3. Hist. cap. 6.

Locus.

Lib. 3. Hist. cap. 7.

vermis prægrandis magnitudine, ex vno pediculo, pingue, iulos nōnulli vocāt. Constant ex paruis particulis veluti squamulis, eodē ordine quo in nucibus Pineis, vt p̄similis sit nuci Pineæ nouella viridq; figura iuli, nisi quod iulus oblongior, & fere æqualiter crassus. Hyeme augetur, ineunte vere dehiscit: squamata illa flaua fiunt, & in trium digitorū longitudinē increfcunt. Vere aut folia cum erūpūt illa decidūt: ac tū nucis totidē caliculacea tegumēta gignuntur cōpactim iūcta in vno pediculo, quot & flores, horū que singulis singulæ nuces insunt. Hæc Theoph. Nuces Augusto mense sunt maturæ, Diosc. auctore, stomacho infesta: trita tamē & in aqua mulsā potæ tussi veteri medētur: tosta & cū exiguo Piperis potæ, destillationē cōcoquit. Crematarum cinis cum axūgia aut adipe vrsi peructus, alopecijs capillū reddit. Aiūt nōnulli vsta earū putamina, & in cineris speciē redacta, castiorū oculorū pupillas, infantibus denigrare, perulsō cū oleo sincipite, id quod Cornarius illustri experimēto facto aliquoties, se cognouisse asserit, & verisimū comperisse. Nuces ponticæ Galeno plus habēt essentiaē terrestris ac frigida, quā iuglades: itaque etiā gustati austerior tū cortex, tū plātarū fructus apparet: cætera iugladi similes sunt. Simeō Sethi calidas & humidās esse asserit, magis verò nutrire quā iuglades nuces, difficiliusq; cōcoqui, inflationes facere, & vt quiddā aiūt ieiunū intestinū ledere, facilius autē cōcoqui, minūscule vtre sistere, si interior earū cortex abiiciatur. Aiūt ei neque morsus, neque venena officere illo die posse, & scorpiones ab ipso fugere, q̄ ante alios cibos cū Ruta sumpserit. Sūptæ cū caricis iā à scorpione ictis auxiliatur. Ad aciditatē oris vetriculi à nigro humore excitatā cōferūt. Nuces auellane, inquit Tragus, stomacho tenuioribusque intestinis infestæ sunt, maximè si nō satis maturæ fuerint, id quod non solum versiculus Macri. Ex minimis nucibus nulli datur esca salubris, sed etiā experiētia docet. Etenim pueri cū Augusto mēse Nuces Auellanas auidē deuorāt, faciliē in dysenteria incidūt: bilē enim augēt, inquit Matth. Oleū nucū istarū destillationes efficacissimè cōcoquere idē tradit, & articularum dolores inunctū leuare. Adhæc putamina ipsarum cruda in puluisculū trita, & ex vino

Tempus. Li. 1. c. 142. Vires.

Emble. 139. li. 3. Diosc. Lib. 7. sim.

Lib. 3. c. 67.

Lib. 1. Dio. cap. 142.

austero hausta drach. duarū pondere, diarrhœā cohibere, & alba fœminarū profluua. Verū ad id, ac etiā ad mēses cohibēdos magis valere quidā affirmāt subruffam medullā quæ putamini intus inhærens nucleū ambit. Plutarchus scriptū reliquit, quoties Coryli nucula laquearibus appēsa cohærebit, scorpiū in domicilia nō irrepturū. Neque est omittēdū quod simplex rusticitas obseruauit, serpētē obtorpescere, quæ Coryli caudice vel furculo fuerit iēta, & tādē emori. Sed Coryli virga magis quā alia iētus serpēs occiditur, quia cūea flexilis admodū sit, parti serpentis quā attingit validius incutitur, ac illiditur: ideōque spine vertebra rūpit quas ferit. Sic natiuo suo motu serpendi anguis priuatus, fuga eadere non potest, & aliquanto post tum doloris cruciatu, rum inedia moritur.

STAPHYLODENDRON. CAP. XXXV.

Hæc arbor, quæ ut plera que syluestres, sæpe fruticis tantū formam habet, Staphyloendrō Plinij à quibusdā esse existimatur. Marthi. scripsit quibusdā in locis Pistaciorū syluestriū nomine cuiusdā arboris fructus appellari, quā Plinius Staphyloedrō vocat, & si à pistacius figura saporeque plurimū dissideat. Scaliger ad Pistaciorū species refert. Tragus Nucē Vesicariā & follicularē appellat. Quidā, inquit Dodon. Pistacium Germanicū: fructus ipsius Germ. *Pimperuszele*, vocāt. Gesnerus ait ab Italis quibusdā, ut Romæ, vocari *Sambucum Validā*. Anguillara *Albero de l'vua*, & quibusdā in

STAPHYLODENDRON.

locis *Pistacio saluatico*. Arbor est humilis, foliis Sābuci, sed viridioribus, & tenerioribus. Mēse Maio flores albicātes, rotūdi, multiplices, sæpe quaterni aut terni emicāt, qui tādē in cauas abeunt vesicas. Autumno verō in ipsis maturis binę ternę reperiūtur nucleę, Ciceris effigie maiores tamē in quibus subuirides includūtur nuclei, sapore dulces, sed nausēa mouētes. Pli. Est trās Alpes arbor, simillima Aceri albo materia, quæ vocatur Staphyloedrō. Fert siliquas, & in his nucleos sapore Nucis auellanæ. Ex quibus verbis Plinij falsum esse perspicitur quod multi cōtēdūt, Staphyloedrō istud Plinij Colyteā esse Theoph. quæ folio est Salicis, ramosa comosāque, atque magna prorsus arbor, fructū in siliquis leguminū modo gignēs, latis nō angustis: semē inclusum parū, durum modicē, nō multum pro siliquæ magnitudine. Quæ omnia diuersa sunt à Plinij Staphyloedrō. Verū cū Plinius, inquit Tragus, Staphyloedrō siliquas ferre dicat, hæc verō arbor vesicas, nō video quo iure ex nucē vesicaria Sta-

phyloedrō faciāt, nisi fortē per siliquas, vesicas intelligāt. Eandē arborē luculētē descripsit Scaliger. Apud Iesuates nostros, inquit, arbor est, è qua virga pacta, & adoleuit celerrimē, & effusis stolonibus frequentissimam circa se confecit syluā. Enodis, si qua alia, Oliuæ folio, simplici, aut Salicis frōdi proximo. E ramis folliculū demittit, qualē Halicacabus, durū tamē. In eo fructus cōdūtur bini terniue, esculenti, natura, colore, sapore Pistaciorū, sed orbiculatiore facie. Quare qui Pistaciorū arborē ignotā habeā, ex hac Pistaciorū medullam esitarim, an sit hæc ad Pistaciorū species referenda non ambigā? Nux vesicaria, inquit Tragus, quocun que in loco plantata facillē prouenit. Scriitur autem nuculis, neque non furculis

Ruell. li. 1. cap. 55. Li. 3. ca. 67.

Nomina Lib. 1. Diosc. ca. 140. Li. 8. c. 16. In lib. 1. de plan. Arist. Lib. 3. c. 68. Li. 6. c. 60. In Hort. Germ.

Forma.

Ibidem.

Ibidem.

Lib. 3. Hist. cap. 14. Ibidem.

furculis, seu stolonibus, qui quotānis è radice profiliunt, sicut & virgæ Cotoneæ Mali, & Coryli singulis annis fruticare cōsueuerunt. Hi stolones Autumno aut vere ineunte euulsi transplantari possunt. Crescit, ait Gesnerus, apud nos spōte in sepibus, quamuis rara, & videtur locum humidum amare. Frequentior, ut audio, circa Arouiam. Ex nuculis orbiculi precatorij fiunt.

Ibidem.

Trag. Ibid.

LABURNVM CAP. XXXVI.

ARBOR hæc fruticosa est, aut frutex arborefcens, inquit Solerius de Cytiso tractās, trium quatuorue vlnarum altitudine, caudice non admodum crasso, ramis hinc & inde diffusis. Nonnunquam fruticosa tantum spectatur (quia plerūque cæditur, & Coryli modo ab imo caudice regerminat) stolones innumeros ab vna radice fundens, longos, rectos, ex viridi candicantes, Viticis virgis similes, ex quibus per certa interualla erumpunt folia terna, longo pediculo nitentia, Viticis foliis similia, læuia, supernè viridia, infernè candicantia. Ex ramis prope foliorum pediculos emergunt flores lutei, quales flores Genistæ aut Brasicæ, è longis pediculis inæqualiter dependentes, rarioreq; illa ac prælonga textura, cubitalem æquantes longitudinem, apibus ingrati. Floribus decussis succedunt cornicula, siliquęque, Pisforū hortensium siliquis similes, compressiores, fractu contumaces. In extremis ac nonnunquam intermediis spatiis continetur semen Lentis magnitudine, ex latitudine subrotūdum, imo loco qua siliquæ per petiolum hæret, tantillū excauatum, renis prorsus effigie, quod ante quam maturuerit viret, post maturitatem varium est, durum, & ob lauiorem splendidum. Floret mēse Maio, & Iunij initio, deinde sensim siliquatur æstate, ac tandem durefcit maturefcēte vua, & circa calendas Octobris integre perficitur. Hanc arborem Plinij Laburnum esse putat Dalechāpius. Alpina, inquit, est arbor, nec vulgo nota, dura ac candida

Forma. In schol. Act.

LABURNVM.

materie, cuius florem cubitalem longitudine, apes non attingunt. Hæc quidem plantæ appictæ conueniunt, hodięque de hac arbore à rusticis & montium incolis prædicantur. Nātales eius in Alpibus, & montibus fermē omnibus Delphinatus, Sabaudia, Terræ cognomento nouæ, vmbrosis & syluosis locis, sæpius siccis, nonnunquam humidis. Ab eorum locorum indigenis voce ex Laburno detorta, *Albourn*, & *Aulbour* nuncupatur, materia durissimā, ac palis conueniente, natura apibus inimica. Marthiolus hanc arborem Anagyrim Diosco. esse existimat, primum scilicet eius genus, quod maius est, in Apulia frequentissimum, & eo Cāpanię tractu quo Terracina itur Fundos, ad Tyrrheni maris litus: foliis Vitici proximis, flore Brasicæ, racemoso, fructu hortensi Smilaci simili, amplioribus tamen, & breuioribus paulò siliquis incluso, colore purpurascēte, vsque adeo duro, ut aqua maceratum duritiam suam pertinaciter seruet. Sed Anagyris Dioscoridis est perquam grauis odore frutex: Laburni nostri, nec flores, nec folia fœtent. Semen illius èν κερπόλοις μακροίς, id est in corniculis longis: huius semen in corniculis breuibibus: Folia maiora latioraque habet quam Anagyris, ut ostendemus cū veram Anagyrim exhibebimus. Præterea tria que

Tempus.

Nomina Lib. 16. c. 18.

Li. 3. ca. 149. Dioscor.

hodie huic arbori à Rusticis tribui diximus, quòd Alpina sit arbor, quòd materie dura, ideoq; palis apta, quòd flores eius apes non attingant, nullus, quod sciam Anagyridi, at Laburno certè Plinius tribuit, quæ hîc depictam arborem non Anagyrin, sed Laburnum esse testantur. In eadem sunt sententia Cordus, & Gesnerus, quam reprehendit Matthiolus. Laburni, inquit, materies à Plinio candida describitur, non contrà medullitus nigra, cortice tenuis lutea, modo Gaiaci, qualis Egheli materies cernitur. Ad hæc Eghelus arbor est omnibus ferè cognita, quod frequentissima in syluis reperiatur, non ea quidem vulgo incognita, vt de Laburno refert Plinius. Iam verò Egheli Flores qui in arbore ramorum instar pendent, palmi longitudinem non excedunt, quos Laburno Plinius cubitales tribuit. Postremò, illud experientia compertum, quod apes Egheli flores non aspernantur. Hæc sententiam nostram labefactare, aut infirmare non possunt. Laburnum enim hîc Matthiolus accipit, quod secundum, seu minus Anagyridis genus ipse constituit, quòdque rura Tridentina vocant Eghelo. At quod Gesnerus Laburnum, quòdque nos intelligimus, primum est à Matthiolo positum ac depictum Anagyridis genus, vt ex pictura apparet, & quod maius appellat, vt paulo ante indicauimus. Huic omnia quæ adscriptimus optimè cõueniunt, minimè verò ea quæ secundo Anagyridis generi ipse adscripsit. Quod si nostra Gesnerique sententia Laburnum Plinij sit ea arbor quam hîc proponimus, & quam Matthiolus pro primo Anagyridis genere depinxit. Cur non secùdum eiusdem Matthioli Anagyridis genus, alterum etiam Laburnū iure dicetur, cum similes natales habeat, foliorum figuram situmque similes, vires ferè easdem, materiam similiter duram? Maio & Junio mensibus grato in montibus spectaculo floret. Micat enim aureo flore, primo Anagyridis siue Laburni nostri generi simili: folio est non fetente, nec ingrati saporis, Trifolij pratensis ferè. Huic cornicula prodeunt, Genistæ emula, in quibus semen continetur, seminis eiusdem Genistæ magnitudine, sed oblongum Phaeoli modo, colore subnigro. Quod si quando ignari pastores comederint, vti legumina alia, crebris magnisque vomitionibus adeo vexantur, vt testetur Matth. se vidisse qui ad sanguinis vsque reiectionem vomuerint. Materies ligni durissima, Gaiaci modo exterius lutea, interius nigra. Incorrupta diu durat: quare vinitores ex ea palos faciunt sustinendis vitibus aptissimos, quos & cæteris omnibus præferunt. Quin & sagittarij ex ea validissimos arcus cõficiunt. Hac planta scætet Vallis Anania, ac vniuersus Tridentinus ager. Solerius certo & indubitato se scire scripsit Laburni Alpino- rum siccatum corticè in pollinè redactum, & drachma plus minus vna, ex quo- piam liquore porū, maximas vacuationes moliri. Verùm diuersa ratione, quando quidem si ab infernis ad superna procedendo corticem euulsum portigas, vomitum, sin verò à supernis ad inferna descendendo, per aluum deiectiones insignes mouebit. Quod si quis obstinatè Matthioli sententiã tueri malit, hoc saltem optimo iure mihi tribuet, & concedet, primum Laburnum Anagyrin Alpinam esse, atque fortasse etiam secundum Anagyridis Alpinae speciem.

Ibidem.

Forma.

LABURNVM alterum.

Matth. ibi. Tempus.

Vires.

Ufus.

In Schol. in Act.

ex ea validissimos arcus cõficiunt. Hac planta scætet Vallis Anania, ac vniuersus Tridentinus ager. Solerius certo & indubitato se scire scripsit Laburni Alpino- rum siccatum corticè in pollinè redactum, & drachma plus minus vna, ex quo- piam liquore porū, maximas vacuationes moliri. Verùm diuersa ratione, quando quidem si ab infernis ad superna procedendo corticem euulsum portigas, vomitum, sin verò à supernis ad inferna descendendo, per aluum deiectiones insignes mouebit. Quod si quis obstinatè Matthioli sententiã tueri malit, hoc saltem optimo iure mihi tribuet, & concedet, primum Laburnum Anagyrin Alpinam esse, atque fortasse etiam secundum Anagyridis Alpinae speciem.

ANA

ANAGYRIS CAP. XXXVII.

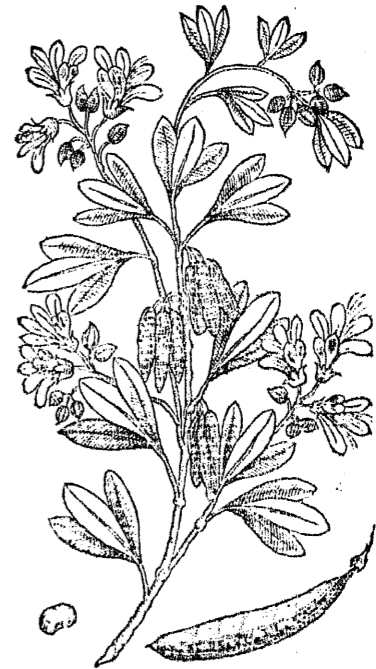
NAGYRIS Latinis, vt ἀνάγυρις & ἀνάγυρος Græcis dicitur, Gallis Bois Nomina puant, Italis Anagiri, Arelatenfisbus Pudis Frutex est aut arbuscula, ramulis tenuibus, in quibus folia terna semper, Vitici similia flores lutei, & pallidi, Brassicæ haud absimiles, quibus succedunt siliquæ longæ, semen continentis durum, compressum, Phasiolorum figura, sed minus. Tota planta fædo est & ingrato admodum odore. Dioscoridi Anagyris frutex est arboris instar, per quam grauis odoris, foliis Viticis, virgisque, flore Brassicæ: semen in corniculis gignit, subrotundum, firmum, versicolori facie,

Li. 3. ca. 149.

ANAGYRIS Dodonai.

ANAGYRIS vera ex agro Arelatenfi.

simile renibus, quod durefcit vna maturefcente. Anagyris Plinio, quam aliqui Acopon vocant, fruticosa est, grauis odore: flore oleris: semè in corniculis non breuibus gignit, simile renibus, quod durefcit per messes: in quibus cum Dioscoride consentit. Neque enim multum refert, an per messes, an vna maturefcente semen durefcit. Ex his perspicuum est veram esse Anagyrin quam hîc exhibemus, quæ tetro suo odore ita se prodit, vt nullum vnquam in eam incidisse putem (maximè consentientibus cæteris notis quas ex Dioscoride & Plinio tradidimus) qui non Anagyrin esse sibi ipse persuaserit. Inde natum pro- uerbiu, Anagyrin commouere, in eos dici solitum, qui sibi ipsis malorum au- ctiores sunt, quique in suam perniciem aliquem irritant. Eandem ob causam sunt qui Anagyrin à Plauto Nauteam vocari putant, sed auctorem non habent. Nauteam porrò herbam grauem esse scribit Festus, qua coriarij vtuntur, à nauj, quasi Nauseam dictam. Matthiolus duas alias Anagyridis species depinxit, quas non Anagyridis, sed Laburni species esse iam demonstrauius. Anagyris locis incultis prouenit, prope Arelaten, paludosis, vnde hæc collecta, & ex vna planta depicta. Aprili & Maio mense floret. Septembri fructum parit, Au- tumno perficit. Tenera eius folia trita, inquit Dioscorides, tumores illitu reprimunt: si partus hæreat, & secundæ mensis que morentur, drachmæ pondere bi- buntur

Lib. 27. c. 4.

In cap. 149.

Lib. 3.

Locus.

Tempus.

Li. 3. ca. 139.

Vires.

buntur in passo: sic & suspiriosis dantur, & contra dolores capitis in vino. Difficiliter parientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur. Radicis cortex concoquendis discutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum vomitiones vehementer ciet. Hæc Dioscorides: In quibus verba ista, Radicis cortex concoquentis, &c. aliter vertit Ruellius quàm Græca significant: τῆς δὲ ῥίζης χυλὸς διαφορεῖ, καὶ ἐκπέσῃ. Id est radicis succus discutit, & concoquit. Plinius: Folia collectionibus imponuntur, difficulterque parientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur. Quod si fœtus emortuus hæreat, & secundæ menselq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo folia. Sic & suspiriosis dantur, & in vino vetere ad phalangiorum morsus. Radix discutiendis concoquendisq; adhibetur. Semen commanducatum vomitiones facit. In his Plinius in quibusdam à Dioscoride dissentit: illi enim radix, huic radicis succus discutit & concoquit, Galeno & Oribasio radicis cortex dixerit, fieri posse vt in Dioscoride τῆς ῥίζης φλοιὸς, & non ῥίζης χυλὸς legendus sit. Quod verò sequitur multo maioris est momenti. In vino vetere folia dari ad phalangiorum morsus Plinius ait, Dioscorides πρὸς τὴν κεφαλαλγίαν σὺν οἴνῳ, id est ad capitis dolorē in vino, ita vt vox φαλαγγίων pro voce κεφαλαλγίαν in Plinio supposita sit, aut in Dioscoride pro κεφαλαλγίαν voce, τὰ φαλαγγία legere oporteat. At certè verisimilius est in Dioscoride τὰ φαλαγγία pro κεφαλαλγίαν legendum esse. Quid enim Anagyridis folia quæ subacria sunt, excalfaciētisq; ac incidētis facultatis ad capitis dolores valere possunt? Procliuius quidē fuit, vt vox κεφαλαλγίαν in Dioscor. pro τὰ φαλαγγία supponeretur, quam vt Plinius τὰ φαλαγγία pro κεφαλαλγίαν verteret. Galenus de Anagyridis natura hæc scripsit. Anagyris frutex est grauiter oleus, & digerentis excalfaciētisq; facultatis. Sed folia etiamnum virentia cū propter humiditatis admistionem minùs sint acria, idcirco tumentia reprimunt. At rescicata incidentis sunt, excalfaciētisq; facultatis. Similem ferè facultatē habet radicis cortex. Semen autem magis subtilium est: partium. Sed & vomitum prouocat. Eadem omnino Oribasius quoque habet.

Li. 6. simp.

RHVS CAP. XXXVIII.

Dός, & Hippocrati ῥόος dicitur à colore coccineo acinorū: ῥόος enim ἐρυθρὸν interpretatur, vnde Rufus vox Latina, & Roux vulgo Gallicum, nobis Rhus, vel Rhos: Latinum enim nomē nō habet, vt scribit Plinius, cū in vsum pluribus modis veniat. Tamen Theodorus, quæ est tatalis eius audacia, Fluidam interpretatur, nomen illi à ῥέω positum fuisse existimans, Arabes vocant *Sumach*, *Adurion*, *Rosbar Sadisticos*, seu *Rosaidicos*, Itali *Rhu*, & *Sumacho*, Hispani *Sumach*, & *Sumagro*, Germani *Gerberbaum*. Rhus arbuscula est siue frutex hominis altitudine, vel binum ferè cubitorum, vt ait Diosc. ramis multis, foliis oblongis subrubentibus, binis ex aduerso fitis, in ambitu ferratis Ilicis modo, id est τὴν περὶ φέρειαν ἐν ἐπιμημῆνα περνοφθῶς, ait Dioscor. quæ postrema vox à Ruell. & Marcel. interpretibus omissa est, nescio qua ratione, inquit Matthiol. cum non modo eam quoque legat Oribasius, sed quòd etiam Rhus foliis pulchrè Ilicem æmuletur. Cornarius verò Latine reddit, circūcirca velut ferra incisa, nō enim περνοφθῶς, id est Ilicis modo, sed περνοφθῶς, id est velut ferra, legendum censet. Fructus Rhos racemis paruis similis est, densus, magnitudine Terebinthi, quadantenus latus, corticosa tunica perquam vtili. Sic enim legitur in publicis Dioscor. exemplaribus, ἔ τὸ περνοφθῶς φλοιῶδες ἐστὶν ὄχρητον. At postremæ vocis loco Cornarius legit ἄχρητον: id est inutile, vertitq; cuius circumdatus ipsi cortex inutilis est: nullum enim eius vsum in sequētibus præscri

Nomina Li. 24. c. 11.

Forma Li. 1. ca. 124.

Lib. 1. Dioscor. c. 124. Embl. 121. Li. 1. Diosc.

Ibidem.

RHVS.

præscribit. Theophrastus hanc plantam depinxit his verbis, Græca ego adscribam, quia in vulgatis exemplaribus integra non sunt, nec Gaza interpres omnia reddidit: τῆς δὲ ῥῆς τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ χαλῶσι, τῷ τὸ μὲν ἀχαρπὸν εἶναι, τὸ δὲ χαρπύμιον. ἔκ ἐξ δὲ δὲ δὲ τῶς ῥάβδου ἐν φηλάς, ὅδὲ παχέας. φύλλον δὲ ὄμιον παλέα, παλὴν μικρὸν, καὶ προμιμῆστρον, καὶ ἐπίδασν. τῶν δὲ κλωνίων τῶν νέων ἐξ ἰσὸς τὰ φύλλα. εἰς δύο, καὶ ἑτέλληλα δὲ (pro χαλῶσι, &c.) ὅτι τῶν παλαιῶν, ὡς εἰσὶν εἶν. βάρησι ἔ τὸ εἰ σκευοδέσει τὰ λακὰ δέρματα. ἄθος λακόν, βότρυδες, ὅ χημάδι δὲ ὄλοχες, ὅς τληγας ἔχον (ὅς τληγας habent nostri Codices) ὡς περ τὸ βότρυς. ἀπανθή- (ἄθος δὲ, ὁ χαρπύς ἀμα τῇ φαφυλῇ ἐρυθραίνε), καὶ γίνον) οἶον φακοὶ λεπτοὶ, συγκέσμητοι. βότρυδὸν δὲ τὸ χῆμα καὶ τέτων. ἔχεται δὲ φαρμακῶδες τῆστο ὃ καλεῖται ῥῆς, ἐν αὐτῷ ὅσῳδες, ὃ τῆς ῥῆς διητημῶν ἀπέχεται πολλαχῶς. ῥίζα δὲ ἐπιπόλαιος, καὶ μόνουφους, ὡς ἀνασκῆπτε. ἔραδιος ὄλοχρον. τὸ δὲ ἔυλον ἐντεριώων (hic deest, ἔκ ἐξεται) ἀφθαρίον δὲ κοπῆ. δρον. ἐν πᾶσι δὲ γίνε) τοῖς τόποις. ἐνθῆν ἔ μάλιστ. ἐν τοῖς ἐργαλώδεσι. Id est, Rhus alia mas, alia fœmina: hæc sterilis: illa fructifera: neque virgas rectas, neque cras-

Can. 18. lib. 3. Histor.

Lib. 13. ca. 6

fas habet: Folium Vlmi simile, sed paruum, oblongius, pilosum (sic Plinius ἐπίδασν interpretatur, Gaza densum aliquantulum.) Ramulorum nouellorum folia paribus spatiis bina disposita coniugatim ex lateribus ordine seruato prodeunt. His pelles albas inficiunt (vel spissant,) qui coria condepsant. Flos est albus, racemosus, figura rotundus, cinnis, seu villis, vuae modo capillatus. Flore delapso, fructus cum Labrusia rubescit, acruatis veluti lentibus multis, ac tenuibus, congestus, racemi quoque figura. In eo fructu osseum medicamentum est, etiam Rhu vocatum, quod dum vua colatur à carne separatum, huc illuc abscedit. Colatur vua, succus vt exprimatur acore grato commendatus ad ciborum condimenta, qua de causa Rhu, obsoniorum vocant. Radix per summa cespitum hæret, simplèxque est: quamobrem cum integra radice facile arbor effoditur. Lignum sine medulla est, cæsumq; non corrumpitur. Nascitur in omnibus locis, sed in argilosis potissimum luxuriat. Hæc Theophr. quæ omnia si non satis rectè expressero, conatum meliora ea faciendi æqui bonique consulant lectores. Plinius non omnia transcripsit, quædam veluti obscura transiliens. Etiam Rhus Syria, inquit, mascula fert, sterili fœmina, folio Vlmi, paulo longiore & piloso, foliorum inter se semper contrariis pediculis, gracili breuiq; ramo. Pelles candidæ conficiuntur iis. Semen Lenti simile, cum vua rubescit, quod vocatur Rhus medicamentis necessarium. Plinius alibi tria Rhos videtur fecisse genera. Nam & herba est syluestris, inquit, foliis Myrti, cauliculis breuibus, quæ venena & tineas pellit. Est & frutex coriarius subrutilus, cubitalis, crassitudine digitali, cuius aridis foliis coria vt Malicorio perficiuntur. Et paulo post. Rhus quæ Erythros appellatur, frutex est, & huius fruticis semen vim habet adstringendi, refrigerandique. Aspergitur pro sale obsoniis, Aluos soluit, omnesque carnes cum Silphio suauiores facit. Quo in loco hallucinatus esse videtur Plinius, cū de coriario priuatim scripserit, ipsumq; diuinerit ab eo, quo in ciborum condimentis antiqui utebantur. Quamuis enim apud

Lib. 3. ca. 6

Li. 24. c. 11.

Lib. 1. Dioscor. c. 124.

apud medicos, præsertim apud Galenum, tum alibi, tum maximè libris τῶν ῥῆ τῶν ῥῆ, multa sint Rhois nomina, vt qui Syriacam appellant, Ponticam, Rhoem obsoniorum, coriariam, rubram, tamen non sunt hæ plantarum quæ genere vel specie differant appellationes, cū vnum sit duntaxat Rhois genus à Dioscor. descriptum. Sed hoc animaduertendum, ῥῆν ἐπὶ τὰ ῥῆ, id est Rhoem obsoniorum, nihil aliud esse quàm semen fruticis, at ῥῆν βυρσοδέφυκον, id est Rhoem coriariorum, folia & ramusculos eiusdè. Rhus quæ obsoniis aspergitur, Dioscoridi semen est coriarij fruticis. Galen. Rhoem coriarij ad desiccandas, & adstringendas pelles vtuntur, propterea coriaria appellata est. Porrò medicis in vsu est in primis fructus eius, ac succus, multum austeræ qualitatis. Rhus rubra dicitur semen eius immaturum, maiore astringendi vi præditum quàm vbi maturuit, acinis quodammodo nigricantibus. Syriaca & Pontica à regionibus in quibus nascitur, quemadmodum Iberica, & Italica dici potest. At Plinium errore liberat Cornarius, loco ex veteris manuscripti Codicis lectione emèdato, quo cum de Rhoem frutice coriario tractasset, mox subdit. Rhus quæ Erythros appellatur, semen est huius fruticis. Vim habet astringendi refrigerandique. Aspergitur pro sale obsoniis aluo, soluta, omnèsque carnes cum silphio suauiores facit. Quantum ad Theophrastum attinet, ex eius verbis intelligi minimè potest, alteram esse Rhoem obsoniis, alteram coriis destinatam. Cum enim eam sexu tantum discreuisset, vtrâque coria alba spissari tradit. Quare non immerito reprehendendus Fuschius, qui cū duo Rhois in vniuersum genera esse tradidisset, quòd Græcis μαργαρον, id est Culinarium nominatur, alterum βυρσοδέφυκον, id est coriarium, subiunxit Galenum, Nicolaum Myrepsum, & alios Syriaci etiã Rhois mentionem facere, qui à duobus supradictis differat, sitq; peculiaris cuiusdam Syriacæ arbusculæ succus. At Rhus Syriacus, vt rectè Cornarius annotauit, nihil aliud est quàm Rhus qui in Syria prouenit, succus autem Rhois qui ex Syria defertur, idem est cum Rhoem culinario, & coriario. Syriacus verò propterea dictus videtur, quod in Syria multus proueniret, velut ex Plinio apparet, qui Rhois Syriacæ plantæ ad pelles conficiendas commodæ, semen, quod Rhus vocatur, medicamentis necessarium adscripsit. Denique Rhoem obsoniorum, siue rubrum, siue culinarium, & Rhoem coriariorum eandem planè esse plantam, Paulus paucis, & apertè declarauit: ῥῆος τῆς βυρσοδέφυκῆς καλεσμένης τοῖς ἰατροῖς, ὁ καρπὸς μέλιτι. ἢ ὁ χυλὸς ἐὶς χρεῖαν ἠκασιν, ἰανῶς ὄντες τῶν ῥῆοι μὲν, ἢ ξυραντικοὶ ἐκ τῆς τέρτης τάξεως, φυκτικοὶ δὲ τῆ διστέρας id est: Rhois coriariæ à medicis dictæ fructus & succus magno in vsu sunt. Abundè enim astringunt, & siccant, ordine tertio, refrigerant secundo. Quare toto cælo errât, qui Rhoem Syriacū à Celso Mannam intelligi arbitrantur, pharmacū aluo leniter soluendæ aptum, quod ex Syria adfertur, cū nihil aliud sit Rhus Syriacus, quàm Erythros siue ruber, siue coriarius, & apud eum non ros, sed Rhoem, siue Rhus Syriacus legi oporteat, sicut etiam apud Columellam non Rorem futorium, sed Rhoem Syriacum legendum est, cum Syriaci appellatio Latinis vsitata sit, vt Græcis familiaris, & recepta. Neque enim futorium à futorum siue coriariorum vsu ipsum dixisse noua appellatione efficta credere par est, veluti quidam somniarunt: neque etiam Rosmarinum paulo post legendum est, veluti recens edita exemplaria habent. Nam alio in loco idem Columella in conditura ex Cydoniis, Rhois Syriaci contriti & cribrati heminam habet, de quo adeo in huiusmodi pharmaca ac condituras addendo etiam Galenus egit. Habetur tamen apud Marcellum medicum Rhus marinus, siue Rhus orientalis, dysentericis tritus propinandus ex vino, vt etiam apud Columellam Rhoem marinum legere possis, non rorem. Libet verò credere eundem Rhun, siue Rhoem

Li. 8. simpl.

Embl. 111. li. 1. Diosc.

Matth. ibi. Li. de com. med. li. 6. med. part.

In lib. 6. med. part.

Lib. 7.

Crinic. lib. 7. de hon. discipl.

Lib. 9. ca. 13.

Lib. 11. ca. 41.

Li. 6. med. part.

à diuer

à diuersis locis in quibus prouenit tam varias appellationes fortiri, cum etiam Eupatoricam & Ponticam Rhun (est enim generis cōmunis) Damocrates probet. Rhus nascitur in petris Dioscor. auctore. Nascitur in Italia, inquit Matthiolum, Apennino monte pluribus in locis, cuius aridis foliis hircorū caprarumq; pelles concinnantur, quas vulgo Somachi vocant. Aspergebatur olim pro sale obsoniis, vt scribit Plinius, & Dioscor. ῥῆς ἐπὶ τὰ ῥῆ. Quod ita accipit Matthiolum, & plariq; alij, ac si pro sale antiqui in condimentis vterentur, quem eius vsu apud Syros & Ægyptios, vbi Rhus præstantior prouenit, etiamnum hodie durare aiunt. Cornarius verò non satis sese intelligere dicit, an is fuerit eius seminis vsus, vt salis locum obtineret. Is enim obsoniis aspergi solitū arbitrat in fluidis affectionibus, maximè cœliacis, ac dysentericis astringendi gratia, non pro sale, sed cum sale, velut hodie in Saxonia magna, in omnibus ferè eduliis ac obsoniis farina auenacea crassior, quam ipsi Gorte vocant, vna cum sale aspergitur. Vires Rhois medicas has esse scribit Dioscor. Folia vim habent astringendi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat: dysentericis infunditur, & in potus eorum infususq; adiicitur: instillatur auribus purulenti. Gangrænas & pterygia folia cohibent, ex aceto aut melle illita. Liqueamentum fit ex aridis foliis, ad crassitudinem mellis, in aqua decoctis, eadem cū lycio facultate. Semen eisdem effectus exhibet: cœliacorum dysentericorumq; obsoniis aspergitur: fracta desquamata, liuidaq; illitum ex aqua ab inflammatione vindicat: linguæ asperitates cum melle abstergit: candida fœminarum profluvia sistit: hæmorrhoidas sanat, cum Querneo carbone intrito admotum. Aqua in qua semen maduit, decocta cogitur, coitq; efficacior quodammodo ipso semine Gummi defert, quod dentium cauis imprimitur ad dolores finiendos. Galenus. Rhus fruticosa planta astringit & desiccatur. Nam & coriarij ad desiccandum & astringendum planta vtuntur, ac proinde βυρσοδέφυκον, id est coriaria nominatur. Porrò medicis in vsu sunt imprimis fructus eius, & succus, multum austeræ qualitatis. Consentaneus est vsus particularis ipsi gustus sensui. Fuerit itaque & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex secundo verò refrigerantium. Medici, inquit Plinius, Rhoicis vtuntur ad contusa: item cœliacos, & sedis vlcera, aut quæ phagedænas vocant, tritis cum melle, & illitis cum aceto. Decoctum eorum instillatur auribus purulentis. Fit & Stomatice decoctis ramis ad eadem quæ ex moris, sed efficacior, admisto alumine. Illinitur eadem hydropicorum tumoribus. Galenus etiam Rhois succum Stomasticis admiscet: & apud eundem Damocrates in confectioe ex capitibus papaueris ad fluxiones & vigilias. Quæ Rhois species ab herbariis esse putantur, subiungendæ. Primâ hic propositâ, Rhus à Plinio is primo loco ponere videtur. Nec Rhus Latinū nomē habet, inquit: nâ herba est syluestris, foliis Myrti, cauliculis breuibus, quæ venena & tineas pellit. Quidam etsi fruticem istum ab ea Pliniana Rhoem notis aliquot discrepare aperte videant, vt mox dicetur, tamen quia multis aliis Rhois naturam & figuram refert, malunt eo nomine depingere, quàm (sicut in plurimis aliis fecimus) ambitiosius & curiosius de nominibus altercandò tempus terere. Frutex igitur ad hominis altitudinē adolefcit. Caule est crassitudinis pollicaris, fragili, cauo Sambuci modo, cortice cinereo, maculoso, membrana rufescente subiecta, paribus interuallis in nodos quosdam intumescente, à quibus surculi siue ramuli prodeunt, lenti, & flexiles, in quibus folia sunt, æqualibus spatiiis bina, aduersum disposita, Myrto syluestri & latifoliæ omnino similia, aliquantò ampliora, venosa, altera parte rufescentia. Flores purpurei in summis virgibus hinc illinc nascuntur: fructus nigri è tenui pediculo pendent, aliquantum compressi, veluti striis quibusdam comaliculati, fibris quaternis

Lib. 7. med. part.

Locus. Ibidem. Lib. 1. Dioscor. c. 124. li. 24. c. 11. Ibidem.

Embl. 111. lib. 1. Diosc.

Vires.

Li. 8. simpl.

Li. 24. c. 11.

Li. 6. med. part. Li. 7. med. part. Li. 24. c. 11.

discreti, sapore acerbo: semen intus album rugosum, vinaceis simile. Ergo florum & fructus congerie, eiusdem sapore, foliorum effigie cum Rhois natura & Pliniana descriptione satis conuenit, nisi fruticis proceritate, causis crassitudine, ramulorū longitudine discrepare videretur. In sepibus agri Monspeliensis,

RHVS sylvestris Plinij.

RHVS sylvestris altera.

Lib. 6. c. 12.

pingui, densoq; solo prouenit. Rhus sylvestris Dodonæi, & Plinij Rhus altera videtur esse plāta, quā alij Myrtum vocant, alij Pseudomyrsinē, & Myrtum Brabanticā, Germani, Gagel. Humilis ea est, lignosa, dura, furculis multis, in quibus folia longiuscula, Buxi arboris foliis satis similia. Inter furculos ramuli exoriuntur multas veluti spicas ferentes, primūm flosculis multis onustas, deinde seminibus multis cōgestis, angulosis, pingui quodam liquore refertis, saporis foliorum, florum, fructus, furculorum amarissimi, sed odoris iucūdi. Rhotomagenses in quorum agro plurimus hic frutex nascitur per saltus herbidos, & vligine madentes, vocant sua lingua Piment Royal, quasi Melissophyllum regium. Rustici astate furculos foliosos & seminibus onustos, in manuales fasciculos collectos vendunt, non ad alium vsum, quam vt vestes odoris suauitate commendent, & a rodentium vermiculorum noxa custodiant. Sapor tamen egregiē amarus insignem habere vim siccandi & discutiendi monstrat, sed præsertim valere tam sumptum quā ad motum ad lumbricos necandos, & pellendos.

Locus.

Vires.

Tempus.

ZIZIPHVS CAPPADOCICA CAP. XXXIX.

Lib. 17. c. 9. Nomina

Hæc arbor Ziziphus Cappadocica à Plinio nominatur, ex cuius odorato flore olearū flori simili coronæ necdebantur: quibusdam arbor Paradisæa, ob floris odorem suauissimū, quod nomen aliis etiam tribuitur. Sunt enim qui Thuiam odoratam, arborem Paradisæam etiam vocent, vt diximus. Crescit hæc Ziziphus ad Salicis magnitudinem, radicibus multis nixa, crassis, circumquaque sparsis, lociq; multum occupan

ZIZIPHVS

Cappadocica.

occupantibus, summa terra vagis, Stolones multos gignentibus, qui nisi putentur matrem emaciant, & tandem enecant, putati verò & depacti viuunt, & arborescunt. Cortex albicat, in stipite valdè rugosus & crassus, in ramis tenuior, & molli quadā lanugine obsitus. Porro in multos & lōgos ramos arbor finditur, in quibus lōgæ validæq; per interualla spinæ. Folia cādida, oblōga, Oleæ, Saliciæ similia, densa, multaq; in furculis. Flos hians aureus, in sex cuspides dissectus, priusquam dehiscat in Alabastrum fastigiatus, ex viridi candicans, paruus, Rhamni secūdi nostratis, aut Mali Citriæ figura, veluti flosculis cōsertis pendulus, ternis ferè simul ad imam foliorum partem emicantibus, odoris iucundissimi, mea quidem sententia suauitatem Mali Citriæ, quæ summa nobis habetur, superantis. Fructum fert, paruam scilicet baccā, Oleastro similem minorem, breuissimo pediculo nexam, viridem, & qua parte solem magis excipit, rubescentē, lanuginoso quodā puluisculo tectam, gustu subacido, carne valde sicca

& exucca, qualis est Baccarum Oxyacanthæ cūm maturuerunt. Huius arboris taleæ excisæ, & in terram defixæ facildè comprehendunt, & radicanur, Salicis modo. Amatus Lusitanus hanc arborem Salicem esse Amerinā videtur existimare. Bellunensis Auicennæ interpretis, Chales arborē describit, specie Salicis,

OLIVA Boemica, siue Elæagnus Matthiol.

in locis humidis nascentem, foliis Cerasi: quæ arbor fructum non fert, sed flores valde odoratos, veris initio, antequam folia prodeant. Ex quibus floribus in Syria destillatur aqua suaui odoris, qua frequēter vtitur in cordis morbis calidis. Ex iisdē in oleo maceratis fit oleum Chales, nō aliter quam violaceum. Ex iis etiam permixtis cum Amygdalis, quoad eorum odore & humore imbuta fuerint, exprimitur oleum, quod etiam oleum Chales nominatur. Id Arabum Chales, quidam Ziziphum hīc à nobis descriptam esse putant, folia, opinor, in vtriusque flore odoris gratia & suauitate moti. Nam alioqui magnum inter has arbores reperio esse discrimen. Ziziphus enim hæc nostra editis iam foliis floret, Chales ante foliorum exortum: hæc baccis grauari solet, illud fructum nullū profert. Verumtamen nō dubito, quin ex huius Ziziphi floribus in operculata concha prestantissimi odoris aqua stillare possit, oleumq; ex iisdem cum Amygdalis tritis parari, eo modo quo ex Bellunensi recitauius, odoris fragrantia

Lib. 1. Dioscori. ca. de Vitice. Chales arbor.

Vires.

Locus. præcellens, ac pretiosum. In natali humo syluestris hæc arbor, à Lugdunen-
sibus quibusdam in hortis colitur, huc olim, vt narrant, Rhodo, à quodam Equi-
tum Rhodiorum procuratore translata, priusquam ea in insula in Solimani Tur-
carum Imperatoris ditionem venisset. In horto etiam Cœnobij D. Irenæo fa-
cri id genus arbores aliquot latissimæ visuntur. Matthiolus nomine Oliuæ
Boemicæ, siue Elæagni pictam dedit. Nascitur in Boemia, inquit, fruticola, fo-
lio Vitici simili, molli, ac lanuginoso: flore albo ex virgibus ordine propè foliorum
exortum prodeunte, odore non insuauis, ex quo nullus provenit fructus. Huic
alia per omnia similis visitur Viennæ in horto Cæsaris Ferdinandi, quæ baccas
profert Oleæ figura, sed minores, apice in summitate aculeo simili. Hanc Elæa-
gnum appellarem, quod folio ac virgibus Agnum, fructu Oleam referre videtur.

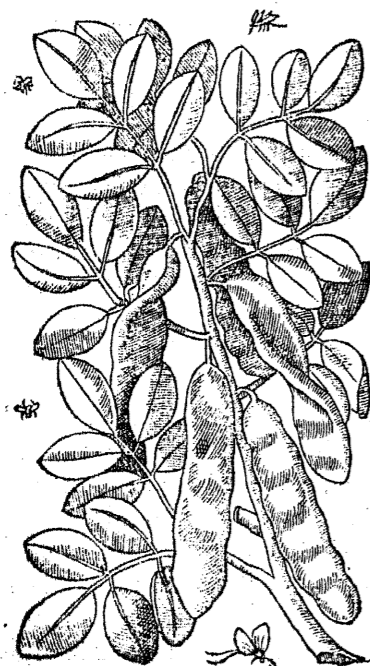
CERATONIA CAP. XL.

Nomina
Li. 7. simp.

KERATONIA quasi cornuta siliqua arbor hæc à Galeno & Paulo
vocatur, fructus κεράτιον, à Latinis Siliqua, & siliqua dulcis, ab Ara-
bibus *Charnub*, ab Italis *Carobe*, & *Carobole*, à Gallis *Carouges*, ab Hispanis
Alcarobas, à Germanis *S. Joans brot*: Boemis *Suuastheo*, & *Ianachleb*. Græ-
ci recentiores *Xylocerata* vocant. Arbor in magnam satis proceritatem attol-
litur, cortice cinereo in caruleum inclinâte, vt in Loto arbore, ramis in latitu-

Forma.
Matth. lib.
1. Diosc. ca.
330.

CERATONIA.

Tempus.

Lib. 15.
Geog.
Locus.

Ibidem.

Li. 15. ca. 24.

ferim in Apulia, ac etiam in Campania. In via Appia frequentissima conspi-
citur. Incolæ Salequa vocant, nomine à Siliqua detorto. De Siliquis hæc pauca
Plinius. Haud procul abesse videantur, & prædulces Siliquæ, nisi quod cortex
in iis manditur. Digitorum hominis longitudo illis, interim falcatis, pollicari
latitudine. Idem aliquanto post. Cùm in pluribus semina placeant, in Siliquis
damnantur. Idem in Siliquis verò, quod inquit manditur, quid nisi lignum est
non omittenda seminis earum proprietate. Nam neque caro, nec lignum, nec
cartilago

cartilago dici potest, neque aliud nomen inueniat. Longe alia est Siliqua quam
Ceroniam vocat Theophr. Ceronia, inquit, fructum ex ramis producit, non ta-
men copiosum. Vocant enim Ceroniam quæ Ficus quas Ægyptias vocant, pro-
ducit. De illa Plini. Similis his Siliqua quam Iones Ceroniam vocant: trunco &
ipsa fertilis, sed pomo Siliqua. Ob id quidam Ægyptiam Ficum dixere, errore
manifesto. Non enim in Ægypto nascitur, sed in Cypro, Ioniaq;, & circa Gni-
dum, atque in Rhodo semper comantibus foliis, flore candido cum vehemen-
tia odoris: plantigera imis partibus, atque ideo superficie flauescens, succum
auferente sobole. Pomo anteceditis anni circa Canis ortus detracto, statim al-
terum parit: postea florem, post Arcturum hyeme factus enutrient. Siliqua-
rum de quibus hic agitur naturam breuiter exponit Dioscor. Siliquæ recentes
stomacho aduerfantur, aluum solunt: eadem siccatae sistunt, stomachoq; vti-
liores fiunt. Vrinam ciunt, sed præcipuè quæ vinaceis condiuntur, vel, vt vertit
Cornarius, maximè quæ vuarum retrimentis compositæ asseruantur: *μαλίχα δὲ*
τὰ ἐν τῶν σφαιρῶν σωτιθέμενα. Sic enim feruari solent, velut etiam vuarum Ollares
dictæ, itémque Oliuæ, ita vt vicissim & retrimentorum, & siliquarum aut vua-
rum, aut oliuarum compositio fiat. Has compositiones Dioscor. *τὰ ἐν τῶν σφαι-*
ρῶν σωτιθέμενα vocat: *σφαιρα* enim solidas vuarum in torculari expressarum
reliquias, aut retrimenta appellari auctor est Galen. qui Siliquas in cibis dam-
nat his verbis. Ceratia prauis succi sunt edulium, ac lignosum, quam rem neces-
sario sequitur, vt concoctu sit difficile. Quinetiam incòmodum id ipsis inest,
quod non celeriter deiiciantur. Proinde satius esset à regionibus Orientalibus,
in quibus nascitur, ad nos non importari. Idè alibi. Ceratonia exsiccantis est, &
adstringentis facultatis, sicut & fructus eius quem Ceratia vocant, non nihil
etiam dulcedinis continens. Accidit autem istis simile quiddam Cerasiis. Nam
si humida sumas, magis ventrem subducunt, sicca verò magis sistunt, vt pote
cum humiditas absumatur, & quod essentia est crassioris tantum reliquum ha-
beant. Siliquæ siccæ, inquit Matthiol. etsi omnium consensu manifesto adstrin-
gant, certum est tamen earum decoctum potum mirificè conferre tussientibus,
ob dulcem melleamq; substantiam quæ iis inest.

Lib. 3. Hist.
ca. 23.

Lib. 13. ca. 8.

Lib. 1. c. 130.

Vires.

Embl. 17.
lib. 1.

Li. 2. Alim.

Li. 7. simpl.

Li. 1. Diosc.
cap. 130.

SILIQVA, SIVE CASSIA CATHARTICA.

CAP. XLI.

KΑΣΣΙΑ μέλαινα Græcè, hæc planta, Latine Cassia nigra dicitur.
Medici, Seplassariique, Arabum, à quibus inuenta est, sectatores,
Cassiam Fistulam vocant, alij Cassiam solutiuiam, alij Siliquam
Ægyptiam, siue Catharticam. Italis *Cassia*, & vulgo *Cannela*, Germa-
nis *Zimmet Roertim*, Hispanis *Canela*, Gallis *Casse*. Huius Siliquæ arbor inter pro-
ceras numeranda est, in India & Taprobana excelssissima, in Arabia & Ægy-
pto mediocris proceritatis, radicibus magnis luglandis modo, cortice cinereo,
materia solida, compactaque, cortice tenuis Buxei coloris, medullitus nigri,
Ebeni, aut Gaiaci colore, quæ recens grauitè olet, sicca minime: folio est Sili-
quæ dulcis, sed maiore, & in acutum desinente. Ex ramis fructus fistulosus,
siue Siliquæ pendent, densæ, sæpius pedes duos longæ, teretes, duræ, li-
gnosæq;, pollicis crassitudine cum maturæ sunt, colore ex rubro nigri-
cante. Nigrum dulcemque intus humorem concretum habent, non, vt in
animalium ossibus, continuum, sed crebris, tenuibus, lignosisq; membranul-
lis diremptum. In singulis loculis granum quoddam est durum, Siliquarum
granis adeo simile, vt alterum ab altero internosci vix possit: hac de caussa

Nomina

Forma.
Matth. lib.
1. Diosc. c. 13.

SILIQVA, sive Cassia
Cathartica.

Vires.

fortassis errauere, qui has arbores congeneres esse crediderint. Deligenda quæ ex Memphi, & Alexandria Ægypti aduehitur, Fistula insigni, plena, ob id graui, & recente, & quæ coccussa inclusis feminibus minime confrepat, splendente, foris ac etiam in pulpa pingui. Pulpa excalfacit, & humectat ordine primo: clementer & innoxie à ventriculo bilem & pituitam purgat leniendo, febribus inchoantibus confert, sanguinem hac ratione puriorem reddit, ac eius sanguinis ac bilis flauæ acrimoniam frangit, aluum commodissimè ciet, eiusq; vis ventriculum non pertransit. Quare securissimè datur à Medicis febribus inchoantibus, aliisque calidis morbis ante venæ sectionem. Resoluit thoracis & pulmonis, & asperæ arteriæ phlegmonas, easque partes lenit ipsa morsus expers. Sitim sedat, præsertim sumpta cum succo Intybi, vel Cichorij, vel Solani arte defecato. Intemperiem deniq; renum calidam mitigat cum diureticis sumpta, & Glycyrrhizæ decocto, ob idque calculum in his gigni prohibet,

suntque qui affirmant eum à renum calculis, à ventriculi doloribus & apostematibus prorsus liberum fore, qui quotidie ante prandium tres pulpæ Cassiæ drachmas deuorauerit. Exterius illita erysipelata extinguit, cæterasque inflammationes quæ in cutem emergunt. Si viscera sunt sicciora, Cassiæ lubricitas augenda est oleo Amygdalarum dulcium: si debilia & lubrica sint, minuenda Myrobalanis vel Rhabarbaro, vel aqua cum Mastiche cocta, vel Spica addita. Si ad vias vrinarias ferri eam volumus, vrinæ enim difficultati mirificè auxiliatur, vretica misceantur. Sine tardius, aut imbecillius purget, veremur, acre aliquod, quale thymum, Hyssopum, actionem eius intendens misceatur, aut potius aliquot medicamentorum valenter purgantium. Efficacius autem purgat, si ex ferro lactis propinetur. Tam est benignum & innoxium hoc medicamentum, vt omni ætati, ipsis etiam pueris, & prægnantibus tuto sumatur. Salubre est sanis & ægris ad aluum clementer leniendam. Quouis tempore tuto sumitur, etiam initio epularum, aut paulo ante cœnam. Datur hodie pulpa Cassiæ cortice, membranæ, & feminibus per cribrum purgata (recens enim sumenda potius, quam vasis asseruata) ab vncia dimidia ad fescunciam, vel drachmas decem, mane, vel ante cœnam. Sed paulo ante cibum duabus tribusue horis, etiam drach. duabus, tribus, quatuor datur his quibus est aluus natura pigrior. In quem vsus quibusdam iucundius est pulpam lata cultelli cuspidè exceptam deuorare. Saccharo conditur recens ab indigenis ad eisdem vsus, quam primum ostenderunt Veneti, & Lusitani, nunc etiam in Galliam sic condita aduehitur. Quam autem vim purgatoriam tribuit Manardus semini ipsius, maiorem scilicet, quam pulpæ ipsi, non recipiendum confirmat Musa, suo multiplici experimento. Quod præterea nonnulli Medici existimant huius Cassiæ corticem ad menses mouendos, ad partum iuuandum, ad remorantes secundas aliquid valere, absurdissimum est, cum de Cassiæ aromaticæ sive odoratæ corticibus id sit accipiendum.

STYRAX

STYRAX.

CAP. XLII.

VT Græcè *στυράξ*, ita etiam Latine Styrax dicitur, Arabicè *Miba*, *Nomina*
Mehaha, seu *Astarach*, Italicè *Stirace*, Hispanicè *Estoraque* Officinis
Storax calamita. Styrax arbor est proceritate ac forma Malo Coto- *Forma.*
neæ similis, folia tamen longe minora profert, auersa parte albicā-
tia, solida, oblonga, sed paulo latiore ambitu. Flos illi est albus Aureæ Mali si-
milis. Baccas edit longo pediculo appensas, tenui quadam lanugine obductas,

STYRAX.

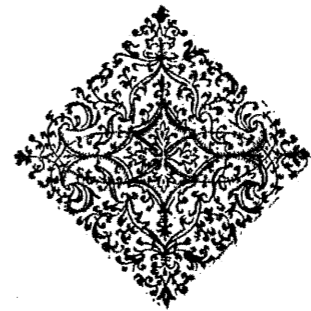
rotundas, in acutum desinētes, Nucis fere Pō-
tica magnitudine, in quibus aliquot conclu-
duntur osacula semen continentia. Ab hac
manat liquor seu lacryma eiusdem nominis. *Li. 12. c. 25.*
Arbor est eodem nomine Cotonæ Malo si-
milis inquit Plinius, succo prægnans lacrymæ
exaustero, vel vt quidam legunt, dulcioris iu-
cundioris: intus similitudo harūdinis: In hanc
circa carnis ortum aduolat pennati vermicu-
li, erodentes: ob id scobe fordescit. Reperiuntur
arbores huiusmodi in Italia, non solum in *Locus.*
hortis, ac viridariis, sed etiam sponte prouen-
ientes in Romano & Tiburtino agro. Viret
& sylua iis arboribus, nō procul ab eo religio-
so templo quod incolæ vocant *les Maries*, in
Prouincia Romana Galliæ, verum gummi
non emittunt. Proxima Iudææ Syria, inquit *Li. 12. c. 25.*
Plinius, Styracem gignit, circa Gabala & Ma-
rathunta, & Casium Seleuciæ mōtem: Et mox:
Styrax laudatur post supradicta ex Pisidia, Si-
done, Cypro, Cilicia, Creta, minimè ex Ama-
no Syriæ medicis, sed vnguentariis magis.

Exit & in Pamphylia, sed aridior vel, vt quidam legunt, acrior, minúsque suc- *Li. 1. c. 68.*
cosus. Styrax auctore Dioscor. præfertur pinguis, flauus, resinofus, albicantibus
grumis, quam plurimum in sua odoris gratia permanens, qui dum molli-
tur, melleum liquorem reddit, qualis è Catabalis, Pisidia, & Cilicia deuehitur. Sed
non omittendum pleraque exemplaria habere pro *λαπαρός*, idest pinguis *ρυπαρός*,
idest fordidus, quam lectionem secutus est Ruellius. Verum nostræ scripturæ
suffragatur Plinius, qui pinguius lentum probat. Colos, ait, in quacunque na- *Ibidem.*
tione præfertur rufus, & pinguius lentus. Et Idem alibi: Placet maximè pinguis
purus, albicantibus fragmentis. Apud Aetium sæpe *ξανθὸς καὶ λαπαρός* probatur. Hæc *Li. 24. ca. 6.*
etiam verba, *τοῖστος ὃ ἐστὶν ὁ γαβαλίτης*, idest, talis autem est Catabalites, Oriba-
lius legit, *τοῖστος ὃ ἐστὶν ὁ γαβαλίτης*, talis autem est Gabalites, quam lectionem
Marcel. approbat, subscribente Plinio, qui Styracem circa Gabala & Marathun-
ta gigni tradidit. Sed multum non refert, an Catabalites, an Gabalites rectius
appelleretur: natales enim Styracis loci multi sunt. Deterior Styra-
x niger, furfu-
rosus, friabilis, canoque situ obductus, quæ verba canoque situ obductus, quo- *Li. 12. ca. 24.*
niam in Græcis exemplaribus non leguntur, ea Cornarius in sua translatione
omisit, sed à Ruellio adiecta sunt ex Plinio, qui sic scripsit. Deterior furfurosus,
& cano situ obductus. Cæterum lacryma, inquit Dioscor. inuenitur gummi si-
militudine, perlucida, & Myrrhæ æmula (sive id colore, sive odore sit intelligē-
dum:) verum perpauca manat. Græci probati-
que auctores vnū tantum Styra-
cem agnoscunt. Seplassiæ hunc in siccum & liquidum distinguunt, cum Styra-

k 4

Matr. ibid. officinarum liquidus Myrrha Staete sit multorum iudicio, nec StyraX appellari debeat. Siccus iisdem Seplassis Storax Calamita dicitur, quæ appellatio ex Gale-
 Libr. 1. de no sumpta videtur, quo loco paucissimum & optimum Styracem Calamiten
 antid. esse indicauit, & tanto præstantiorem multo alio Styrace, quanto præstantius
 est vinum falernum, eo quod in cauponis venditur, eumque in calamis ex
 Pamphylia adferri, vnde Calamitæ nomen. Addit ex hoc sumendum esse pal-
 lidissimum, vt qui & odore, & sapore validissimus sit. Porro videtur is esse
 Ibidem. StyraX, quem Dioscorid. Gummi similem, & paucum nasci scripsit. Itaque
 cum nullus sit StyraX hoc præstantior, consueuerunt medici medicameta præ-
 scribentes, quæ Styracem recipiunt, Calamitæ cognomen adiungere, vt in-
 telligant pharmacopœi optimum atquæ præstantissimum Styracem requiri.
 Manardus etiam eadem appellationis ratione ductus, hæc Dioscorid. quæ in
 Lib. 2. cõp. vulgatis exemplaribus leguntur, τοῖστος ὃ ἐστὶν ὁ χαλαβωλίτης, legenda esse censet,
 med. τοῖστος ὃ ἐστὶν ὁ χαλαμίτης, idest, talis est Calamites: sed Gabalites legi oportere
 iam docuimus. Præterea Fuchf. Styracem Calamiten liquidum fuisse existi-
 mat, non alia ratione fortasse fretus, quàm quod in Calamis afferretur. At
 StyraX Dioscorid. lacryma est arboris, præstatque ille cæteris qui flauus est,
 resinofus, grumofque habet albicantes, & dum mollitur, melleam humidi-
 tatem reddit. Ex quibus constat Styracem hunc liquidum non fuisse, sed in
 grumos concretum: quin si Galeni tempore in calamis adferretur: id est, ha-
 rundinum foliis obuolutus, non hinc effici necesse est liquidum fuisse. Ne-
 que enim aliam ob causam, opinor, Styracem calamis obtegebant, siue pro
 emporeticis inuolucris essent, ac Stegestribus harundinis sola folia complica-
 ta, & aduoluta, siue ex iis foliis textæ sportæ, quàm vt eius odor conseruaretur,
 id quod in Creta factum fuisse ab iis qui Pictamnum legebant, testis est
 Lib. 9. Hist. Theophrast. ne vis eius expiraret. Adhæc veteres Græcos nullam liquidi Sty-
 cap. 16. racis mentionem fecisse paulo ante diximus. Verùm Calamitæ Styracis appel-
 latio Plinium mouit imprudentem, vt harundinis similitudinem intus quã-
 dam esse traderet, quæ nulla prorsus intelligi potest. Idem Scolecitis nomine
 Lib. 1. Dio. deceptus, vermiculis similis, fabulam finxit de pennatis vermiculis circa Canis
 Lib. 12. ortum aduolantibus, & erodentibus. Strabo in Selga Pisidiæ vrbe, plurimum
 Styracem nasci tradit, arborem non magnam, rectam, ex qua hastæ Styracina:
 Corneis similes fiunt. Idem etiam liquoris meminit, qui ex ea destillat, ac faci-
 lè coagulatur, Succino similis. StyraX adulteratur, Plinio Cedri Resina, vel Gun-
 Ibidem. mi: aliàs melle, & Amygdalis amaris, quæ omnia deprehenduntur gustu: Dio-
 scoridi verò ligni scobe, quam vermiculi erodentes excusserunt, melle Irini
 Lib. 1. ca. 68. sedimento, & quibusdam aliis. Ceram aut adipem odoribus imbutum alij fla-
 grantissimis solibus cum Styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigi-
 dam aquam transmittentes, veluti vermiculos exprimunt, venundantque. Sty-
 racem hunc, quoniam in vermiculorum speciem contrahitur, Scolecitem
 etiam cognominant, quem tanquam sincerum imperiti approbant, non ani-
 maduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam. Siquidem acer admodum
 est odore, qui adulterationis vitio caret. Styracis vires Dioscorides fusius ex-
 ponit his verbis. StyraX calfacit, emollit, concoquit: medetur tussi, destilla-
 tionibus, raucedini, grauedini, & interceptæ voci: vuluæ præclusæ, duri-
 tiæ laboranti conuenit: Ciet menses potu, apposituque: aluum leuiter mol-
 lit, si exiguum cum Resina Terebinthina catapotij modo deuoretur. Miscetur
 vtiliter discutientibus Malagmatis Acopisque. Vritur autem, & igni torretur,
 vt fiat ex eo, veluti ex Thure fuligo, ad eadem conueniens ad quæ Thuris fuli-
 go. Græcè sic ea leguntur, καίσιμι ὃ καὶ ὀκτάται, καὶ φάβνυται, καὶ ἀβαλάται, non,
 θάλαται.

θάλαται: Idest, vritur, assatur, torretur, ac fuligo ex ipso fit, &c. Ex eo etiam
 in Syria Styracinum oleum componitur, quod calfacit vehementer, & emol-
 lit: verùm caput dolore afficit, grauâtque, & soporem affert. Eadem de Styra-
 ce Plinius prodidit. Sed præter ista, Inuenio, inquit, potu modico tristitiam
 Lib. 24. c. 6. animi resolui, largiore contrahi. Sonitus aurium emendat infusum: strumas
 illitum, neruorumque nodos. Aduerfatur venenis quæ frigore nocent ideo
 Lib. 3. sim. & Citutæ. StyraX Galeno exalfacit, emollit, concoquit: quamobrem tuf-
 sibus, catharris, pituitæ destillationibus, raucedinibusque prodest. Tum men-
 ses potus, seu admotus, deiicit. Combusti eius fuligo, Thuris fuligini quo-
 Lib. 1. Diof. dammodo similis est. Oleum ex Styrace sic parandum esse docet Mat-
 cap. 68. thio. StyraX biduo aqua Rosarû maceratus, in vitreum vas luto
 oblitum, vna cum aqua immittitur, quod altero vase su-
 perimposito in furno collocatur, igne accêso mo-
 deratiore, donec aqua tota, in vas aliud exci-
 piens destillauerit. Cû verò oleum fluere
 ceperit, validiore igne opus est, donec
 totum esfluxerit. Valet hoc oleum,
 non solum ad odoramaenta, sed
 etiam ad ea omnia: ad quæ
 StyraX: est tamen illo
 valentius.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER SECVNDVS,

Quo describuntur, atque picta ostenduntur frutices in
Dumetis & Frutetis sponte nascentes.

RUBVS CAP. I.

QVONIAM post nemora & maiores silvas, praesertim circa montes, dum fruticesque saepius occurrunt plerumque sabuloso & arido solo, nonnunquam vdo viginosoque, idcirco silva nostra dumetum frutetumque subnectimus. Vt Dumetum (siue, quemadmodum antiqui dicebant auctore Festo, Dumetum, quasi Dumicetum) locus est dumis, id est spinis cuiusvis generis, quae etiam penè omnes fruticant, oblitus, siue agros pratæue sepibus muniunt, siue non sic frutetum soli tractus est in quo frutices, aut Plantae fruticantes sua sponte proveniunt, nihilque aliud præter dumos ferè ac frutices nascitur. A Rubo, quod vul-

RUBVS.

garis sit notitiæ, faciam exordiū. Huius generaria sunt Theophr. βῆτος, χαμαίβατος κωδοβατος: Plinio totidē, sed nō eadē omnia. Rubi mora ferunt, inquit & alio genere similitudinē Rose, qui vocatur Cynosbatos. Tertiū genus Ideū vocant Græci à loco. Nobis quinque: Batos, Chamæbatos, Rubus, Ideus spinosus, Rubus Ideus non spinosus, Cynosbatos: Batos, Rubus magnus, & Sentis Latinis dicitur, Arabibus Buleich, siue Haleicho, Gallis Ronce, à runcatione, quæ dumorum tantum est, Italis Rouo, Germanis Bromber Bremen, & Bramen, Anglis Bramble bulthe: Hispanis Carca. In dumetis, siluis, sepibus & agrorū limitibus cum aliis spinosis prosilit, radice nodosa, virgis multis, subrectis quidem sed quæ tandem gracilitate proceritateque nimia, nisi à vicinis fulciantur, curuata defixis in terram capitibus radicantur. Id enim de Rubis omnibus verè dixit Plinius, Theophrastus de humili Rubo duntaxat. Rubi, inquit, curuati gracilitate, & simul proceritate nimia defigunt rursus in terrā capita, iterumque nascuntur

Genera
Rubi.
Lib. 3. Hist.
cap. 18.
Li. 16. ca. 37.
Nomina
Sca. libr. 3.
cauf. ca. 28.
Locus.

Forma.

Li. 17. ca. 13.
Lib. 3. Hist.
cap. 18.

tur

tur ex sese, repleturi omnia, ni resistat cultura, prorsus vt videri possint homines terræ causa geniti. Ita pessima atque execranda res propaginem tamen docuit, ac viuiradicem. Theophrastus verò, *ὅταν συνάπτη τῆ γῆρίζεμενος πάλιν, ὃν καλεῖται χαμαίβαλον*. Cum se terræ coniunxerit, rursus radicatur, quam Chamæbaton vocant. Virgæ spinis aduncis & pungentibus aculeis vestiuntur, quibus prætereuntium vestibus sese affigunt, eosque remorantur: folium incisuris diuisum est, asperum, dorso aculeato, inferiore parte candicans, superiore nigricans, hyeme vix decidens, nisi alterum succrescat: flos stellatus, ex candido Roseus: fructus cum maturuit, niger, gustu dulcis, pauxillulum amarus, Moro persimilis, multò minor, cui succus sanguineus inest, veluti cruore atro manus inficiens. Hæc Rubi mora *βάτινα* appellari scripsit Gale. quæ quidam Latini in Vaticana corruerunt, sicut *μόρα*, & *συχάμινα* vera Mora, appellationibus à plantis deductis quæ sunt *βάτος*, *μόρα* arbor, & *συχάμινα*. Sed quum locus vnus Gale. de hac re sit corruptus, eum sic restituit Cornarius. *τὸν τῶν βάτων καρπὸν ὀνομάζουσιν οἱ παρ' ἡμῶν ἄνθρωποι βάτινον, καὶ θάπερ μόρα τε καὶ συχάμινα τὸν τῆς μόρας καὶ συχάμινας*. Quæ verba τὸν τῆς μόρας καὶ συχάμινας in vulgatis exemplaribus Græcis defunt, vt ex præcedentibus nullus sensus erui possit. Vult enim, vt diximus, Batina à Bato dici, sicut Mora à Morea, & Sycamina à Sycaminea, Latine Mora Rubi nominantur. Plinius, Mora nascuntur & in Rubis, multum differente callo. Quamquam in publicis exemplaribus, Romæ nascuntur & in Rubis, &c. leui, tamen à nemine animaduerso errore legitur, inquit Cornarius. Non enim Romæ, sed vbi que Mora in Rubis nascuntur. Id quod repetit idē Plin. alibi, Rubi mora ferunt &c. Ouidius.

Cornaque & in duris hærentia Mora rubetis.

Folia Rubi vere, flores ætatis initio colliguntur: fructus cum maturuit, per messes, & extrema ætate decerpitur. Rubus auctore Dioscoride vim habet siccandi & adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum sistit, & fœminarum profluvia, præteris morsui accommodatissimum. Gingiuas firmanant, & oris vitis medentur folia commanducata: cohibent vlcera quæ serpunt vlceribus in capite manantibus, oculisque procidentibus remedio sunt: condylomatibus & hæmorrhoidibus folia illinuntur: cardiacis & stomachi doloribus trita conuenientissimè imponuntur. Caules cum foliis tunduntur, exprimiturque succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quæ modò dicta sunt. Mori in Rubo nascentis quam optimè maturi succus ad oris medicamenta conuenit. Sistitur aluus præmaturi cibo, nec non flore in vino potu. Sed quod Ruellius interpres habet, singulari remedio contra omnia quæ modò dicta sunt, Græcè legitur, *βέλιον ποιεῖ εἰς πᾶσι τὰ ἐρηγμένα*, est remedium ad omnia dicta præstantius: itè sistitur aluus præmaturi cibo, Græcè est, *ἵγῃσι ὃ κοιλιὰν ἐσθιόμενος ὀμέσως ὑπέπειρος*: quod est, Rubi fructus in medio consistens maturitatis aluum superimit: vel, vt vertit Cornarius, fructus is, si in media edatur maturitate, aluum sistit. Galeno Rubi folia, germina, flos, fructus, & radix qualitate adstringente pollent, eaque non obscura. Sed hoc inter se differunt, quòd folia mollia & recens nata plurimum in se habent substantiæ aqueæ, parum verò adstrictionis: eadem ratione & germina. Itaque si mandantur, aphthas, & alia oris vlcera sanant. Quin & alia vulnera glutinare possunt. Est enim eorum temperies ex terra frigida essentia, & aquea tepida. At fructus, si quidem maturus fuerit, non parum habet succi calidi temperati, qui dulcis est. Itaque ob hoc, & ob modicam adstrictionem esui non infauis est. At immaturus frigidam terreamque substantiam vincetem habet, & proinde acerbus est, ac valde exsiccatorius. Sane vterque reconditus, validius quàm recens desiccatur. Sed & flos eandem vim quàm fructus immaturus possidet. Vtraque ad dysenterias, & ventris profluium, roburque

Li. 6. med. part. c. 1. & Li. 2. alim.

In com. li. 6. m. p. ca. 1.

Lib. 15. c. 24.

In com. lib. 6. m. p. ca. 1. Li. 16. c. 37. Li. 1. Metæ.

Tempus. Lib. 4. c. 33. Vires.

Lacuna in Dioscor.

Lib. 6. sim.

burque exolutum, & sanguinis sputum idonea remedia. Porro radix præter adstrictionem non paucam habet substantiam in sese tenuem, per quam & lapides renum comminuit. Idem alibi scribit Batina magis quàm mora adstringere, & si quis largius iis vescatur, capitis dolorem sentire. Proinde fructum hunc abluamus oportet, priusquam ipsum comedamus, qui tamen ventrem non subducunt, sed potius cohibet. At si quis immatura ipsa prius siccata reposuerit, multo etiam magis cohibebunt. Omnia certe medicamenta quæ ex Mororum succo parantur, si facta ex his quoque fuerint, facultatem habebunt efficaciorum. Quare ex succo Mororum Rubi, itidem vt ex succo Mororum arboris stomachicum medicamentum fit. Nec Rubos, inquit Plinius, ad maleficia tantum genuit natura, ideòque ex eis Mora vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccandi, adstringendique, gingiuas, tonsillis, genitalibus accommodatissimi. Aduersantur serpentium sceleratissimis Hæmorrhoidi, & Presteri flos, aut Mora. Reliqua idem fufius persecutus quæ Dioscorides tradit, ad Stomaticem deinceps compositionem progrediens, ait. Mora quæ in his nascuntur, vel efficaciorum Stomaticen præbuerint, quam fatiua Morus. Cum eadem compositione, vel cum Hypocistide tantum, & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ Styptica vocant, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice, decocta cum vino ad tertias partes, vt colluantur eo oris vlcera, & sedis foueantur: tanta quidem eius vis est, vt spongiæ ipsæ lapidescant. Alterum Rubi genus Chamæbatos dicitur, idest humilis Rubus, humirubum interpretatur Gaza. Ripis fluuiorum humectis, macriis, incultisque agris gaudet. Eum intellexisse mihi videtur ideo Theophrastus, cum scripsit *βέλιον ἐνυδρον*, aut *παίρυδρον*, vt & Paliurum, esse. Is longe latèque diffunditur, humi serpentibus tenuissimis & aculeatis flagellis, nunquam sese attollens, sed protinus deorsum vergens, minor reptansque: radice, flore, folio priori similibus, fructu dissimili: quoniam cum maturus fuerit, cæsius est, non vt superioris niger, minor, minusque succulentus, gustus dulcedine fere eadem qua Mori arboris fructus. Aliud genus est Rubi in quo Rosa nascitur, inquit Plinius, Dioscoridis *κνωβός βαλος*, qui in sepibus cum Rubis aliis gignitur. Latine Rubus caninus is appellatur, aut Canirubus, Arabicè *Sent*, Italicè *Rouo canino*. Fruticem eum esse putant nonnulli quem Galli *Englantier*, & *Eglantier* vocant, id quod notæ à Dioscoride posita testantur. Nam frutex est Rubo grandi maior, & firmior, vt qui arboris instar assurgens rectus stet, nec ob imbecilitatem Rubi modo in terram flectatur. Folia fert Myrti, sed laciora, robustas circa ramos spinas, qua de causa Ruborum potius, quàm Rosarum generibus comprehendimus. Florem ædit sapius candidum, interdum ex candido subrubentem, odoris iucundissimi: fructum oblongum, nucleo oliuæ similem, qui per maturitatem fuluescit, & floccos intus continet. Fructus is exemptis interioribus floccis (nam hi arteriam lædunt) siccatus, & in vino feruefactus, ac potus, aluum sistit: quæ postrema Ruellius mendosus codices secutus sic vertit, fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum sistit: feruefacti enim in vino mox poti arteriam infestant. Integer autè codex habet, *ἵγῃσι ὃ κοιλιὰν ὀμέσως ἐρηγμένα, καὶ πινόμενος*. Recte sic Corn. hæc expressit. Fructus siccatus, inquit, sistit aluum absque interno illo lanuginoso, hoc enim arteriam lædit, si in vino, feruefactus bibatur. Addo Dioscor. historia, non Cynosbati florem solum, sed etiam folia, si digitis terantur, suauiter olere. Serapio historia Dioscorid. quam transcripsit, adiicit radicem fructu calidiorem esse: tusam & in emplastro admotam, spinas & infixas corpori extrahere: folia quoque trita & imposita phlegmonas impedire, ac prohibere:

Li. 2. Alim.

Lib. 6. m. p. cap. 1. Li. 24. c. 13.

2. Genus. Nomina. Locus. Lib. 4. Hist. ca. 13. Forma.

3. Genus. Locus. Li. 24. ca. 13. Nomina. Li. 1. c. 106. Forma.

Lacu. in Dioscori.

Embl. 102. li. 1. Diosc.

quæ cum in nostris Dioscoridis exemplaribus desiderantur, non sine ratione ea manca hîc esse suspicari licet. In hac Dioscoridis historia cum nihil sit quod non sententiæ herbariorum de hac planta adstipuletur, dubitant tamen adhuc de eare quidam. Dodonæus scribit Album spinam videri Cynosbaton Theophrasti. Tragus eam pro Cynosbato. depinxit, ac descripsit. Alij apertè refragantur, imprimis doctissimus Matthiolus. Nam si Cynosbatos esset aliquod sylvestrium Rosarum genus, inquit; sat erat Dioscoridem dixisse Canis rubum Rosæ similem esse, non autem arboris instar assurgere, Rubo longe maiorem. Præterea Rosæ sylvestris folia à Myrto plurimum dissident. Eius etiam fructus nõ modo Oliuarũ nucleis, sed oliuis ipsis crassior est. Adhæc Plinius Rosam sylvestrem peculiari nomine Cynorrhodon appellat, non Cynosbaton. Præterea Cynorrhodon veteribus nihil aliud fuisse quàm spongiolam illam quæ mediis Rosarum sylvestrium ramis oboritur: idem scribit. Cum verò de Cynosbato tractat, à Rosa sylvestri longè diuersum facit, nempe folium habere vestigio hominis simile, & quod omisit Matthiolus, ferre uam nigram, in cuius acino neruum habet, vnde Neurospastos dicitur. Iam verò Theophrastus Cynosbaton tradit Malo Punicæ similem esse, & ei fructum similem edere, folium verò Viti-ci: quibus omnibus respondent alterius sententiæ autores, hoc primum quod Matthiolus vehementer probat, & aduersus Marcellum contendit, Cynosbaton à Cynorrhodo siue Rosa sylvestri differre caulium robore, proceritate, crassitudine, aculeorum multitudine, & rigiditate, folio iucundi odoris, inquit Plinius, sed angusti, nec latè sese diffundentis, quod in Rosa sylvestri prorsus odoris est: expers, in acutum desinente, cum Rosæ sylvestris folium summa parte latiusculum sit, & maioribus incisuris diuisum, quæ cum tantopere inter se dissideant, Cynosbaton neque cum Rosa sylvestri, neque cum satiuâ à Dioscoride conferri oportuit. Nullo verò pacto aduersatur Plinij auctoritas Rosam sylvestrem Cynorrhodon, non Cynosbaton appellantis, qui etiam non scribit veteribus Cynorrhodon nihil aliud fuisse, quàm spongiolam illam quæ mediis sylvestrium Rosarum ramis oboritur, vt ait Matthiolus, sed Cynorrhodi medicinam vnam fuisse, spongiolæ quæ in mediis spinis eius nascitur, cinere, cum melle, alopecias capitis expleri. Perspicere verò ex hac historia licet Cynosbati folium Myrto, præsertim sylvestri, simillimum esse, verum latius, in ambitu ferratum, paulo minùs acuminatum. Eiusdem fructum nucleo oliuæ ἰσικόν, vt scribit Dioscor. id est similem, non ἰσον, id est magnitudine parem: quanquam nec eius magnitudo ea sit, vt oliuas superet Hispanicas, aut Narbonenses. Quod autem in Theophrast. legitur de Cynosbato, δένδρον εἶναι καὶ θάμνος μετὰ ξυ καὶ παρμύσιον τοῖς ῥόβωσιν mendosum est, scribendum enim παρμύσιον τῆς ῥόδου. Sic enim Plinius hæc reddidit: Rubi Mora ferunt, & alio genere similitudinem Rosæ, qui vocatur Cynosbatos. Ex quibus reliqua in eodem Theophr. per facile est emendare, κινωσβατον τὸν καρπὸν ὑπερῶρον ἔχειν, καὶ παραπλήσιον τῆς ῥόδου. Id est Cynosbaton fructum habere subrubrum, similem Rosæ, non τῆς ῥόδου, vt in exemplaribus nostris habetur: Et, τὸ δὲ φύλλον, non ἀγνώδες, sed ἰχνοῦδες, vt legit Plinius, folium hominis vestigio simile interpretatus. Hominis enim vestigium si cõsideres, principio non nihil latum, medio latius, in angustum & acutum summo cacumine desinit, quale à calceatis arenæ lutõve imprimitur, tali præsertim calceo, qualem veteribus in vsu fuisse ex antiquis statuis apparet. Ea figura imaginem foliorum Cynosbati representat. At quod scribit Plinius Cynosbaton uam nigram ferre, Cynosbaton sane, id quod in plerisque facit, cum Chamæbato confundit, improprièque eius fructum uam, non Morum appellat, quanquã inter uam & Mori figuram parũ intersit. Hoc inde cognosci potest, quòd ex Theoph.

Li. 6. ca. 31.
 Lib. 3. Hist. cap. 18.
 Lib. 3. ca. 18.
 In comm.
 li. 1. Diosc. cap. 106.
 1. Ratio.
 Matthiol. 2. Ratio.
 3.
 4.
 Lib. 8. c. 41.
 Li. 25. ca. 2.
 5.
 6.
 Lib. 3. Hist. cap. 18.
 Refutatio rationum. Matthioli.
 Lib. 21. c. 4.
 1.
 & 4.
 Ibidem.
 2.
 3.
 Ibidem.
 6.
 Lib. 3. Hist. cap. 18.
 Li. 16. c. 37.
 Ibidem.
 5.
 Li. 24. c. 14.
 Ibidem.

tria

tria Rubi genera eo loco enumerare velle videatur. Cum enim de Rubo grãdiore dixisset, subdit, Alterum Rubi genus est in quo Rosa nascitur: Chamæbati vero tertij scilicet generis nulla mentio, nisi ea quæ modo dixi ad eum referatur, cui sententiæ subscribit vetusti exemplaris auctoritas, in quo legitur, fert & uam nigram Chamæbatos, in cuius Acino, &c. Tam in Cynosbato quam in Cynorrhodo excrementum quoddam gignitur globosum, hirsutum, tactu asperum, quod in Cynosbato pilulam Castaneæ similem Plinius appellat, præcipuo remedio calculosis, in Cynorrhodo Spongiolam. Cynosbati meminit Galen. his verbis. Huius fructus haud segniter adstringit, folia verò mediocriter. Itaque particularis eius vsus haud ignotus est. Cauendum ab eius fructu qui veluti lanam inclusam habet, arteriæ infestam. ac rursum: fructus Canirubi multo magis quàm Ruborum adstringit, ob eamque causam ventrem magis cohibet. Vescuntur autem ipso frequenter rustici, exiguum alimentum corpori suppeditante. De Cynosbato quidem satis diximus: iam de Rubo Idæo spinoso, & non spinoso disseramus. Rubus Idæus appellatus est, non, vt Plinius existimauit, quod in Ida non aliàs nascatur, sed quod copiosius in Ida proueniat Dioscoride auctore. Et certe Theophrastus Idæ peculiare arbores recensens, inter eas Rubum Idæum non numerat. Eum fruticem herbariorum maior pars esse censet, quem Galli *Framboisier*, vocant, quasi fragariam ligneam aut siluolam. Germani *Hymibere*, vt propemodum id sit extra controuersiam. Est enim, vt scribit

Lib. 24. c. 13.
 Li. 25. ca. 2.
 Lib. 7. sim.
 Vires.
 Li. 2. alim.
 4. Gen. Ru.
 Nomina
 Li. 24. c. 14.
 Lib. 3. Hist. cap. 17.

RUBUS IDÆVS
 spinosus.

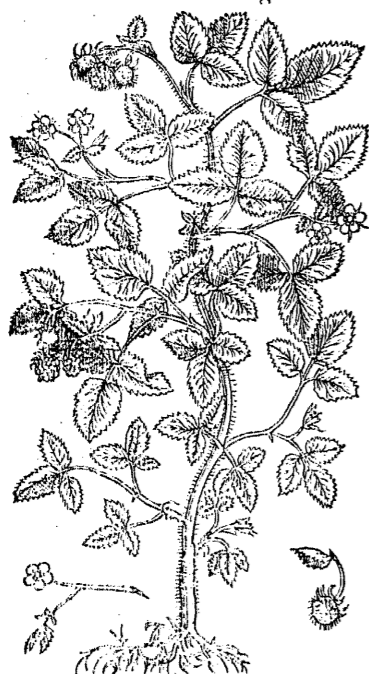
Diocor. longe tenerior priore, ac minoribus spinis horrens: quanquam & sine spinis inueniatur, præsertim in nouellis furculis, quique annum nondum exceßerunt. Insuper eadẽ præstat quæ supradictus. Eadem Plinius habet. Tertium genus Idæum vocant à loco: tenerius est quàm cætera (sic enim Hermolaus ex Dioscoride reposuit, pro tenuius est) minoribusque spinis, & minùs aduncis. Radice est longa, per terram sparsa, quot annis furculos producente, qui secundo anno flores fructusque proferunt. li, Rubi Moris similes sunt, sed rubri, similiterque Rubi Idæi Mora nominantur, Galli *Framboises*, Allobroges, *Ampes*, Itali *Ampomele* vocant. Rubus Idæus Maio & Iunio mensibus floret. Fructus Iulio maturefcit. Flos eius, inquit Dioscorid. cum melle oculorum collectionibus illinitur, igne sacrum extinguit, stomachicis que ex aqua bibendus datur. Plinio flos contra lippitudines illinitur ex aqua, quæ alio in loco idem repetit. Idæus Rubus appellatus est, quoniam in

Forma.
 Lib. 4. c. 34.
 Li. 16. ca. 37.
 Tempus.
 Vires.
 Ibidem.
 Li. 6. ca. 37.
 Li. 24. c. 14.

Ida, non aliàs nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus hamis (non calamis, vt in vulgatis codicibus scriptum est) innocentioribusque, sub arborũ umbra nascens. Huius flos cum melle epiphoris illinitur, & ignibus sacris, stomachicis que (non stomaticis) ex aqua bibendus datur. Cætera eadem præstat quæ supradicta. Rubus Idæus non spinosus non æque omnibus notus est. Gignitur frequens in Allobrogum monte Gratianopoli vicino, quem vocant *la Motte*, caulibus multis sesquipedalibus, vt Idæus Chamæbatos iure nominari

5. Gen.
 Locus.
 Forma.

RUBUS Idæus, non spinosus.
Chamæbatos Tragi.

Lib. 5. a. 12.

Lib. 24. c. 4.
Nomina

Genera.

stris, aut fatiua. Sylvestris species multæ, quæ in siluis, dumetis, sepibus vnâ cū Rubis, & lentibus aliis proueniunt. Satiuarum species plures, quæ tum quod

R O S A.

Lib. 6. Hist.
cap. 6.

Lib. 11. c. 4.

plura sunt genera, locorum colorumque varietate distincta. Genera, inquit, nostri fecere celeberrima Prenestinam, & Capanam: addidit alij Milefiam, cuius sit ardentissimus color, nō excedens duodena folia. Proximam ei Trachyniam,

possit, foliosis, sine spinis vllis: folio Rubo Idæo simili, auersa parte candido, & lanuginoso: fructu rubro, sed non vt in superiore rotundo, & dulci, verum ex granis sic coagmentato, vt in metæ modum fastigietur, acido sapore, etiam cum maturuit, Fragi magnitudine. Incolæ vocant *Des Afnes*, & ab Idæi rubi fructu probè distingunt, quem vt supra diximus vocant *Des Ampes*. Tragus Chamæbati speciem esse existimat, nec malè Rubo Idæo coniungi, & in hortos translatum in Rubum Idæum mutari, omniâque quæ de Rubo dicta sunt, huic frutici rectè attribui posse scribit.

R O S A E C A P. II.

RO S A fruticosi spinosique generis est, imo nascitur spina verius quàm frutice, inquit Plinius. Græcis *ῥόδον* dicitur quod largum odoris effluuium emittat, Plutarcho auctore, Arabibus *Nard*, *Naron*, seu *Vard*, Italis *Rosa*, Germanis *Rosen*, Hispanis *Rosas*, Gallis *Rose*, Boemis *Ruozæ*. Ea est aut sylvestris, aut fatiua. Sylvestris species multæ, quæ in siluis, dumetis, sepibus vnâ cū Rubis, & lentibus aliis proueniunt. Satiuarum species plures, quæ tum quod ex sylvestribus in hortos translata, atque educata cultu & arte mites factæ sunt, tum quod cum sylvestribus magna cognatione coniunctæ sunt, hîc simul cum sylvestribus explicabuntur. Quanquam de iis libro de floribus, inter quos principatum obtinent, & quarum vsus in coronis prope nimius est, tractare consentaneum foret. Rosarum differentias Theophrastus declarat his verbis. Rosarum differentia multæ ex foliorum multitudine, paucitate, asperitate, laeuore, colore, odore. Multis enim quina (in flore) folia sunt, quibusdam duodena, ac vicena, aliis numerosiora, cum sint quas centifolias vocent, cuiusmodi plurimæ circa Philippos proueniunt, quas ex Pango transferentes conserunt: illic enim multæ sunt: folia interna (in harum flore) parua sunt admodum: ita enim exoriuntur, vt alia intus, alia extra sint: iucundi odoris non sunt, nec amplæ magnitudinis. Odoratiores inter amplas, quibus pars inferior scabra. Sylvestres autem Rosæ asperioribus sunt, tum virgis, tum foliis flore minus colorato, minus odorato, & minore. Plinio

minus rubentem: mox Alabandicam, viliorem, albicantibus foliis. Viliissimam verò (vel vt alij legunt vtilissimam) plurimis, sed minutissimis, Spineolam. Est & genus eius quam centifoliam vocant. Est & quæ Græca appellatur à nostris, à Græcis *Lychnis*, non nisi in humidis locis proueniens, nec vnquam excedens quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Est & alia Græcula appellata, conuolutis foliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis, latissimis foliis. Alia funditur è caule maluaceo, folia oleæ habente, Moscheuton vocant: atque inter has media magnitudine Autumnalis, quam Coroneolam vocant. Omnes sine odore præter Coroneolam & in Rubo natam. Rosas Campanas, Rosas nostras albas esse existimo, quæ nobis omnium viliissimæ sunt, demptis Damascenis, quædam foliis densissimis, vt antiquis Alabandicæ, Spineolæ fuisse arbitror, quæ à spinis dictæ, & Centifoliæ: Rosas vero Prenestinas, rubras & in iis Milefias, quas Galli *Roses de Prouins* appellant: trachinias, minus rubentes quas *Roses incarnates*. Græca rubra etiam est, vt ego equidem sentio, quamuis Plinius colorem non expresserit, eaque, multorum sententia, quæ Damascena rubra nominatur, *Rose de Damas rouge*. Græcula multorum etiam iudicio, Rosæ Damascenæ genus est, flore ex albo ad puniceum nonnihil vergente, *Rose de Damas incarnate*. Moscheutos quæ sit ambigitur. Sunt qui inter Damascenas, numerant, alij inter Rosas sylvestres passim nascentes in dumis. Damascenarum cortex maluacei corticis modo latius quidem virescit quàm carterarum, sed quæ foliis sit Oleæ nullam adhuc comperi quamquam in quibusdā exemplaribus folia laeua leguntur, non Oleæ. Ceterum Moscheuton Rosam dictâ putat Dalechampius, nō quod Moschum oleæ antiquis incognitum, sed quod *μύχου*, idest stolonibus multis fruticet, vel quod *μύχου*, idest malleolis

R O S A Damascena.

felicitè pangatur Vitis modo, nō solum viuiradice. Rosam Coroneolâ à coronis nominatâ, siue seram, siue autunale, Damascenam esse ferè omnes autumant, tum quod autumno proueniat, tum quod odore suavi prædita sit. Galli *Rose Musquee*, & *Muscadelle* vocant, Itali *Rosa Moschetta*. Anglis, Germanis & Belgis *Rosanbau*. Ea duplex est: vna enim quinque, tantum foliis: Altera densa foliorum congerie constat, quod olitorum arte & mangonio factum putant. Vtraque eximia odoris suauitate delectat. His addenda Rosa lutea, veteribus indicta. Cynorrhodon vniuersè quidem Rosam omnem sylvestrem Plinius appellat, vt supra annotauimus. Huius genera duo obseruarunt herbarij, sylvestrem Rosam vulgarem, quæ passim in dumetis reperitur, & Cynorrhodon Polyacathon, forma Rosæ fatiua. Rosa radice est ramosa, & lignosa, virgas emittit longas, lignosas, multis in locis aculeis curuis plenas: folia longiuscula, incisuris diuisa, nigricantia, aspera. Inter hæc ex longo satis pediculo emergit qui calix dicitur, ipsum ambientibus

Nomina

Lib. 21. c. 18.
Lib. 21. c. 12.
Lib. 4. inc.
part.

herent, quæq; cum ex Rosis conficitur conditum aut syrupus, forficæ defecatur, vngues Rosarû à Plinio nominantur, à Diosc. ὄνυχες τῶν ῥοδῶν. Iis detractis Rosæ ὄνυχισμέναι & ἐξωνυχισμέναι dicuntur, hoc est exunges, & resectis vnguibus. A Galeno etiã vngues ἄρπελοι, idest extremitates dicuntur. Nam & ῥοδῶν χλωρῶν χωρίς τῶν λοβῶν apud eum legitur, & ῥοδῶν φύλλων χωρίς τῶν λοβῶν. Sunt enim Græcis λοβοί rerum omnium summitates. Qui in medio calicis stant lutei apices, cū capillamentis etiam luteis quibus insident, flores sunt Rosarum, Græcis ἀνθή τῶν ῥοδῶν. Hos flores qui Antheram appellant, vehementer errât. Anthera enim Galeno, Celso, Paulo, Aetio cōpositionis nomē est, quæ apud diuersos auctores varia est. Sunt enim Antheræ stomaticæ, & aliæ aliis partibus cōueniētes: sunt & ficcæ, quæ pulueris specie inspergi possunt: sunt & melle exceptæ, & non à floribus rosarû, quos multæ nō recipiūt, sed à floridis medicamētorū coloribus quæ in eas cōpositiones addūtur, nominatæ. Virides illi alabastrî qui flores sustinēt, & in quibus semen cōtinetur, κεφαλαί τῶν ῥοδῶν, Latine capita Rosarû dicuntur quæ foliis floribusq; breui dilapsis instate Autūno maturescētia rubescunt, semēque includunt durū, lana obuolutū. Rosa Græca à Græcis Lychnis dicta, quod flore lychnidē æmuletur, nascitur spōte in sepibus, valde humilis, spinis carēs, quod huic tantū generi Rosarû propriū est, flore lægidius rubro, vere & autūno prodeūte: quod etiã huic Rosæ cū Coroneola, & Græcula cōmune est. Quæ in hortis

Forma
Græca.
Locus.

ROSA Lutea.

Lib. 6. Hist.
capi. 6.

Forma
Græcula.

nostris colitur, & in quibusdā mōtib⁹ luxuriat, odoris est expers: at, humi iacētē & valde humilē, foliis tā exiguis, vt vix Rosa esse videretur, flore suauissimī odoris in Cemeneorū mōtiū iugo altissimo Lugduni propinquo, quod mōtē Pilati vocāt Dalechāpius collegit. Contra in Chartusianorū cœnobio primario, Gratianopoli vicino prorsus inodora est, vt verissimū esse cōperiat quod scripsit Theophr. de his ipsis Rosis tractās, odoris præstantiā loci ratione contingere, & quæ eadē in diuersa tellure proueniūt a sese differre, quod iucūdū vel nullū odorē spirēt. Eū locū Gaza (vt id obiter dicā) nō rectē est interpretatus. Hanc si quis Rosam Græcā esse Plinij negauerit, certē cū sit syluestris Rosæ genus, Cynorrhodon læue esse mihi iure cōcesserit. Græcula Rosa flore est suauiter olente, quæ sub æstatis initiū paulo serius quā Damascena cādida promit, & florere per æstatem ferē totā perseuerat, foliis Damascenæ albæ latiorib⁹, sese nō explicātibus, nisi quis manu diducat, sed veluti cōglobatis, & cōuolutis,

Ibidem.

Forma
Lutea.

Locus.

Forma
Rosa silu.

vt scribit Plin⁹. Cinnamomū olere hęc Rosam vulgus ait. Rosa lutea siue aurea q̄ luteo aureo colore fulgeat nominata est. A cæteris Rosarû generib⁹ foliis, flore, odore discrepat. Nā parua eius folia sunt rotūda, obscure viriditatis, valdē infecta, incisararū crenis propemodū rigētibus: caulibus valde spinosis, flore aureo siue luteo, cætera aliis simili, sed simplici, & quinque tātū foliis cōstāte, non autem numerosis hortēsiū Rosarû modo: odore graui, at que ingrato, accusanda natura, quæ flori egregio suauē odorē, idest Roseū ac suū inuiderit, quo si nō careret, haud prostremū locū inter flores excellētes obtineret. Nascitur in Italia, at nō ita pridē in hortis colere nos cœpimus. Rosa syluestris quā Cynorrhodō à Plin. appellari diximus, foliis est asperis, aculeatis: rami surculi que, vt in fatiua

spinis horrēt, sed graciliores sunt, foliāque multò minora: Rosæ ipsæ simplices, albæ, aut in albo purpureæ, inodore quibus tandē succedūt capita rotūda, vt in fatiua, rubra cū matura sunt, in quibus semen lana opertum. In mediis ramis nasci pilam quandam, hirsutam, à Plin. spongiolam nominatam iam diximus. Hanc Seplastarij quidam Bedegar appellant, nō sine errore, cū Bedegar Cardui genus sit. Syluestris Rosæ multæ sunt varietates, eaq; notatu dignæ. Sunt Cinnamomeæ, foliolis omnium florum minimæ. In Francia, Belgia, Anglia rursus sponte oriuntur, ipso odore notissimæ. Luteæ syluestres sunt in Africa: sunt & Cæruleæ in hortis Italicis. Est & altera species foliis Myrtinis, sed latioribus, flore & eleganti Rosæ Moschata, vulgo Eglantier, de qua prius egimus, cum de Cynosbato differeremus. Inter syluestres etiam non postremæ venustatis, inquit Pena, alia Angliæ familiaris, & Esglantina cognatior fruticat pumila, bicubito non altior, inodora, folio minore, Aroniæ non dispari pomo donata, minore multo, colore viuidiore, rubello subpuniceo, per Augustū maturo: flos Rosæ syluestris est. Hęc Pena. In nostris Rosis luteis, delapso flore, talia poma succedunt, adeo Sorbis similia, colore, figura, & interdum magnitudine, vt imperitus ac in exercitatus ea vix à Sorbis discernat. Alterum Cynorrhodi genus, à spinarum densissima multitudine, quibus caulis, surculi, ramuli, folia rigent Polyacanthon nominauit Dalechāpius. Id pedis altitudinem nunquam excedit. Flore est rubro, exiguo. Reperitur in Gramuntio nemore prope Monspeilium. Vera Rosa, inquit Plinius, plurimū solo præualet. Cyrenis odoratissima est, ideoque ibi vnguentum pulcherrimum. Carthagine, Hispaniæ hyeme tota præcox. Refert & cæli temperies. Quibusdam enim annis minùs odorata prouenit. Præterea locis omnis siccis, quàm humidis odoratior. Serineæ pinguis vult, nec argillofis locis, nec riguis, contenta raris, (vel ruribus, vt emendauit Hermolaus) proprieq; eruderarum agrum amat. Præcox Campana, sera Milesia. Nouissimè tamen desinit Prenestina. Fodiuntur altiùs quàm fruges, leuius quàm vites. Tardissimè proueniunt semine, quod in cortice est, sub ipso flore, opertū

Forma
Poliaca.
Locus.
Lib. 21. c. 4.

Tempus.

lanugine: ob id potius caule conciso inferuntur. Ex ocellis radices, vt arundo, vnum genus feritur pallidæ, Spineolæ, longissimis virgis, quinquefoliæ, quæ à Græcis altera est. Omnis autem recisione atque vstione proficit. Translatione quoque, vt Vitis, optimè ocisimèque prouenit, furculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, post Virgiliarum occasum facta, dein per Fauonium translata, pedibus interuallis, crebroq; circumfossa. Qui præcocem faciunt pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt germinare incipiente calyce. Hæc Plinius: ex quibus locum Theophr. vnde ista magna ex parte translata sunt, illustrare atque emendare licet: *Ὅσοι μύρατα δὲ, inquit, τὰ ἐν κυρήνη, διὰ τὸ μύρον ἵδιστον. ἀπλωῶς δὲ καὶ τῶν ἰων, τῶν ἄλλων ἀνθῶν ἀκραιότει. μέλιτι δὲ ἐκστίναι αἰόσμαι, διαφέρωντος δὲ τῆς χροῆς. πλεῖστον ἄριστος δὲ καὶ παραλλάττειν.* Gaza. Odoratissimæq; apud Cyrenam gignuntur, & proinde vnguentum iucundissimum illic faciunt. In plenum verò, & Violarum, & reliquorum florum odores ibidem sinceri præcipuè sentiuntur. Lege *ἀπλωῶς δὲ καὶ τῶν ἰων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν ἐκκρίσται μέλιτι. ἐκστίναι μὲν ἴσιν αἰόσμαι, &c.* Id est, prorsus autem & violarum, & reliquorum florum eximius odor illic est, si tempus commodum fuerit: id enim plurimum immutat. Plinius. Refert & anni temperies: quibusdam enim annis minùs odorata prouenit. Et mox. *φύε) μὲν οὖν ἡ ῥόδωνία καὶ ἐκ τῆς ἀπέρματος. ἔχθ δὲ ἐπὶ τὸ ἀνθος ἐν τῷ μήλα κνηκῶδες, ἢ ἀχρονῶδες, ἔχον δὲ τινὰ χνοῦ, ὡς ἐγγυς εἶναι τῶν παρῶτων ἀπέρματος.* Gaza, Nascitur Rosa etiam ex semine, quod flori subditum suo in malo contentum, Cneceum, vel Acanaceum lanugine quadam obductum gerit, vt primis feminibus proximum sit. Emenda. *κνηκῶδες, ἢ ἀχρονῶδες ἔχον γερτὶνὰ χνοῦ, ὡς ἐγγυς εἶναι τῶν παρῶτων ἀπέρματος.* Id est, nascitur Rosa etiam ex semine, quod sub flore malo inclusum habet, lanugine Cnici modo, aut echini carduorum, obductum, omnia femina proximè ambiente. Quondam prope Allobrogum Cularonam, siue Gratianopolin, è medio floris Rosæ rubræ, cum iam folia decidissent, enatus cauliculus, gracilis, tres digitos altus, secundum florem extulit, priori similem, cum calyce subiecto, ac florem sustinente. Plinius, Tardissimè proueniunt semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore, opertū lanugine. Quod igitur Theophr. τὸ μύρον Rosæ, Plinius corticem appellat, vt & paulo supra. Germinat omnis primo inclusa granoso cortice, *τὴν κεφαλὴν, id est caput appellari diximus: ἕμην ἀλλὰ διὰ βραδείας παραγίνεσθαι, καὶ ταχέως τὸν χυλὸν φυτεύσει. ἐπικαυμῶν δὲ, καὶ ἐπιειμωμῶν βέλτιον φέρεται τὸ ἀνθος, ἐμωμῶν ἢ ἐξάνεσθαι, ἢ ἀπολοχμῶνται. δὲ τὸ ἵ κατὰ φύσιν ἐν πολλοῖς. ἢ ἄστα φασὶ κέλλιον γίνεσθαι ῥόδον.* Plinius. Ob id (quod tardissimè semine proueniunt) potius caule conciso inferuntur. Omnis autem recisione atque vstione proficit: relicta enim (quod omisit Plinius) excrescit, & in fruticosum dumum degenerat. Translatione quoque, vt ait Plinius, sicut Vitis, optimè ocysimeq; prouenit Rosæ fatiua & syluestres Maio & Iunio mensibus florent. Rosæ Damascenæ seu Moschatae etiam Maio, sed iterum Septembri mense, siue Autumno, quod nemini mirum videri debet, cum sint etiam Pestanæ Rosæ bifferæ Virgilio. Rosæ refrigerat & adstringit, inquit Dioscor. Sed sicca magis adstringit. Idem Plinius quoque dixit. Quia verò locus corruptus est, & quæ ad Iuncū odoratum præcedentem pertinent, cum Rosæ confusa sunt, ex vetusto exemplari sic restituit Cornarius. Ad muliebres vsus decoquitur. Opisthotonicis cum Resina arida imponitur, excalfactoria. Et hætenus quidè de Iunco, deinceps autem sequitur de Rosæ. Rosæ astringit, refrigerat, &c. Noster verò codex manuscriptus habet: imponitur, excalfactoria. Rosæ adstringit, refrigerat, &c. Galen. Rosam ex aqua substantia & calida, duabus aliis qualitatibus astringente videlicet & amara admixtis compositam esse tradidit: cuiusque florem magis quam Rosam ipsam astringere, ac proinde etiam exsiccare Alio in loco oleum

Lib. 6. Hist. cap. 6.

Tempu.

Li. 4. Geor. Temper. & Vires Lib. 1. c. 112. Lib. 21. c. 18. Embl. 109. lib. 1. Dios.

Li. 8. simpl.

Lib. 3. simp. sep. 1. 0.

Raso

Rosaceum idem scribit in primo esse ordine refrigerantium: ac Rosarum succum esse frigidiorē quidem temperie, sed non ita multò, verum caloris tepidi, & tenuis essentia. Auctores hi diuersa ratione ducti rectè scripserunt, illi quidè Rosam frigidam esse, hi calidam. Nam Rosa in caliditatis frigiditatisq; medio quodammodo sita est, quum sensu qualitas alterutra in ea non percipiatur. Etenim quæ caliditate sua aut frigiditate sensum mouent, ea secundo calidi frigidique ordine collocantur, sicut quæ ratione deprehenduntur, primo. Rosa igitur, vt rectè tradit Mesues, frigida est primo gradu, sicca secundo, ex substantiis diuersis etiam separabilibus composita, aqua quidè mediocri, & terrea adstringente, aërea verò, dulci & aromatica, ignea denique tenui, à qua est amaritudo, rubor, perfectio, & forma. Ignea tamen substantia vis, quæ ruborem & speciem impressit, valentior fuit, quam quæ amaritudinem. Quamobrè hæc sola siccatione exolefcit, illis adhuc permanentibus. Ob eam scilicet amaritudinem Rosæ recentes succo præsertim, purgant bilem & aquas, quam vim veteres Græci videntur ignorasse: siccata verò resoluta caliditate amaritudinem excitante, substantiam adstringentem & stipantem ostendunt. Quare frigidiores sunt, & magis adstringunt, ac ex magis quæ non fuerint perfectæ: & albæ magis, quam rubræ. Succus calidus est, prope ad primū gradū, nimirum à substantia terrestri & frigida secretus. Is recetibus foliis exprimitur, inquit Diosc. defectis forfice vnguibus, reliquum in pila teri debet, & in vmbra exprimi, donec cogatur, & ita ad oculorum circūlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia Rosarum continuo versata, ne muceant, nè situs infideat. Aridis Rosis in vino decoctis expressus liquor facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac vuluæ, penna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi vitiis, igni sacro illini profunt: sicca, ac trite fœminibus insperguntur. Misceri solent oculariis antidotis, atque compositionibus, quas Antheras vocant. Folia vruntur in Calliblephara. Flos qui in mediis Rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita potu citam aluum, & cruentas reiectiones sistunt. Folia Rosarum, cor, vetriculum, iecur, & eorum retentricem facultatem roborant: dolores à caliditate ortos mitigant: inflammationes tollunt. Vngues lotionibus & clysteribus ad inhibendas fluxiones vtiliter admiscetur. Flos, tradente Plinio, somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in posca potus, & sanguinis excreationes. Calyx caputque alui fluores, & cruentas excreationes sistunt. Fructui maturo rubroque, & semini ac lanugini conclusis non obscura adstringendi vis inest. Quamobrem contra alui fluores, contra fœminarum abundantiam qualemcūque, maximè contra Gonorrhœam, remedio sunt. Succus ex Rosis puniceis efficacior est, ex rubescentibus infirmior: succus adularum melior: itemque dilutum quod ex rubescentium foliis aqua maceratis paratur, quanquam quæ Damascenæ, seu Moscatæ vocatur, longè præstent. Earum enim vicenis foliis deuoratis facilè & innoxie aluus subducitur. Rosarum succus purgat, resoluit, aperit, terget. Quare bile flaua sanguinè expurgat venarum & arteriarum. Confert ictero: quia obstructiones vetriculi, iocinorisque aperit, & purgat. Cor, vetriculum, hepar roborat. Cordis tremorem sanat, vacuata eius causa: febribus biliosis confert. Dilutū ex quo pharmacopæi syrupum Rosatum quem vocant solutiuum, cōficiunt, ex eorum medicamentorum genere est, quæ quoniam clementer, & absque vlla noxa aluum subducunt, recentiores Benedicta vocant. Bilem & aquas purgat estate salubriter, ab vncis duabus ad vnc. quatuor. Albæ Rosæ nihil aut minimum purgant: potentiùs astringunt, & roborant quam rubræ: quod cum de Rosis albis vulgaribus

Lib. 1. met. purg.

Lib. 1. c. 112.

Matrb. li. 1. Diosc. c. 112.

Lib. 21. c. 19.

ribus

Lib. 1. m. purg.

ribus quibus passim abundant fruteta, Mesues intellexerit, iniuste à Manardo reprehensus esse videtur, quoniam albæ Rosæ quas Damascenas appellamus, inquit, maiore deiiciendi vi quàm cæteræ præditæ sunt, Damascenæ Mesuæ, vt opinor, incognitæ fuerunt, atque etiam veteribus Græcis, & Latinis, tum quòd non ita pridem in Italia, & Gallia coli cœperint, tum quòd nullus veterū, quod sciam, de his aliquid memorię prodiderit, nisi ex sint quas Coroneolas à Plinio appellari diximus, Oleum rosatum, & aqua ex Rosis edueta, cor, ventriculum, hepar, facultatēque retentricem eorum roborant, cogendo ipsorū substantiam laxam, inflammationem omnem extinguunt, & ortum ab ea dolorem sedant, somnum conciliant: coryzam tamen & sternutationem excitant, sed longè vehementius recentis floris odor, iis quibus facile caput repletur, catarrhis obsunt. Vuam stringunt, & guttur, illasq; partes roborant: crapulā arcent, & discutunt. Aqua in qua macerata sunt Rosæ, mundat, terget, purgat: at quæ vi caloris extillauit multum roborat, sed non purgat: quia subtilis eius caliditas igne est dissoluta. Acetum Rosatum inflammationes omnes sedat, incidit, purgat, roborat. Syluestres Rosæ maiore adstringendi vi præditæ sunt, quàm satiuę, sed multo minùs odoratæ, & purgandi facultate destitutæ. Syluestris Rosā, vt auctor est Plinius, cū adipe vsino alopecias mirificè emendat. Scribit præterea Spōgiolæ quæ in mediis Cynorrhodi spinis nascitur, cinere cum melle alopecias capitis expleri: tum etiam, ad canis rabidi morsum vnicum remedium oraculo quodam nuper repertum, radicem syluestris Rosæ quæ Cynorrhodos appellatur. Spongiolę ac fructus Cynorrhodi plurimūm valent contra calculum, & vrinę difficultates, si leuigatæ in puluerem exhibeantur.

Li. 21. ca. 19.

Lib. 8. c. 41. & c. 8. li. 25. Fuch. c. 254 Dodo. li. 6. c. 1.

PRVNVS SYLVESTRIS. CAP. III.

Nomina

PRVNVS sylvestris Græcis κοκκυμιάδα ἀγρία, siue ἀγριοκοκκυμιάδα dicitur, Gallis *Prunelier*, & *Prunier sauvage*, & *Pelostier*, Germanis *Schlehen*. Etymoni nominis est, quod magnitudine & rotunditate Cocci, mala ferat. Virgilius masculino genere Spinum hoc hemistichio, & Spi-

Li. 4. Geor.

PRVNVS sylvestris.

nos iam Pruna ferentes, appellat auctore Seruio, quem constantissimè alij sequuntur, vt refragari non liceat. Nascitur vbiuis in sepibus, cum Rubis & Dumis aliis, quorū & ipsa genus est. Frutex est, & vix in arborem magnā adolescit, radice lenta, lignosa, longe, latēque serpente, ex qua multos producit ramos, pungentibus aculeis horrentes: folia satiuę Pruno similia, sed multo minora: fructus rotundus, Prunis satiuis minor, gustus acerbi, & plurimum adstringentis, quem ἀγριοκοκκυμιάδον appellari scripsit Galen. & in Asia πρῦνον, Latini Prunum sylvestre vocant, Prunellum, & Prunulum, Galli *Prunelle*. Theophrastus cap. 7. lib. 3. Historiæ, ἀσπιδιάδα, vel, vt apud Athenęum legitur lib. 2. ἀσπιδιάδα, vocat. Pruna syluestria refrigerant, siccant, & adstringunt. Ipsorum succus aluum sistit, aduersus ventris & sanguinis profluuium, sceminarūque fluores plurimū valet. Ex iis coctis succum expressum, insolūtū, ac tessellatim diuisum, vsurpamus Acaciæ veræ

Locus.

Forma.

Li. 2. Alim.

Temperam. & Vires.

veræ loco, minimo errore, inquit Siluius, quia refrigerat, siccant, astringit, vt veterum Acacia. Syluestrium quidem Prunorum baccæ, inquit Plinius, vel è radice cortis in vino austero si decoquantur, ita vt triens ex hemina supersit, aluū & tormina sistunt. Sars est singulos cyathos decocti sumi. In syluestri fatiuæque Pruno reperitur limus arborum quem Græci lichena appellant, rhagadiis & condylomatis mirè utilis.

Lib. 1. m. simp. Lib. 23. c. 7.

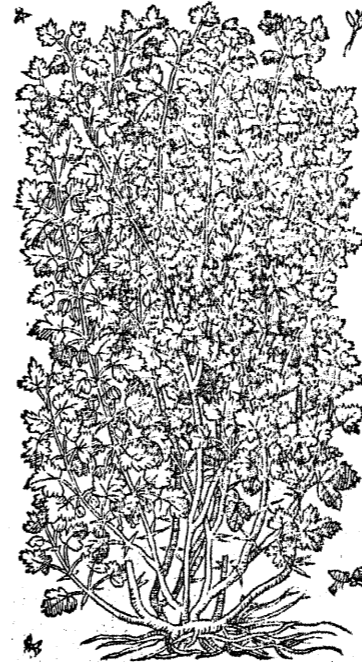
GROSSVLARIAE CAP. IIIII.

IN veteribus Græcis ac Latinis frutices tres quos hîc exhibemus cogniti fuerint, multi dubitant. Quia complures incognitos fuisse affirmant, eorum vulgaria, & quibus omnes herbarij hodie vtuntur, nomina vsurpabimus. Eorum primus Vua crispa nominatur ab intortis, ferèque in circulum versis (ac veluti crispis,) foliis, & acinis quos producit. Nonnullis Vua marina, à pluribus Vua Crespina, vulgo nostrati quòd

Nomina Fuch. c. 68.

GROSSVLARIA Alba.

grossorum exiguorum quandam referat imaginem, Grossularia nuncupatur: *Grosfelier*, Germanis *Kruselbeer*: quibusdam Vitis Precia Plinij, sed perperam, quia Vitis Precia vinifera est. Post Rhamnos Theophr. Ifos vel, vt alij legunt, Oesos memorat, quorum alijs est flore fructūque candidus, alius flore fructūque niger. Ifon, vel Oeson candidū nonnulli Grossulariam nostram esse arbitrantur, de quorum iudicio post hac amplius differemus. Gesnero Vua Crispa Ceanothus spina Theophrasti videtur esse. Ceanothon Anguillara Carduum esse credit, satis vulgarem, quem Patauini rustici Altoni vocant: sed de hoc aliàs. Vua Crispa frutex est radice gracili, dura, lignosa, fibrata: ramulis multis, candicantibus, aculeatus, rectoq; spinarum mucrone horridus: foliis ex viridi pallentibus, Apij modo dissectis: flore ex herbido purpurascēte: acinis caducantibus, primū acerbis, à maturitate splendescētib; flauescētib; nōnunquā subrubescētib; sub dulcibus. Is fructus Grossula à nostris vocatur, *Groselle*. In Gallia passim frutetis & sepibus nascitur. Seritur etiā in hortis. Veris statim initio frutex iste pubet. Primū folia, dein flores, ac nō ita multo post acinos seu baccas proferens. Fructus immaturus, tunc enim magis in vsum venit acerbæ vuæ loco, frigidus, siccusq; ordine secundo, adstringit, eiusdem ferè cum vuæ acerba facultatis. Quare grata placet acerbitate, magnamq; à palato inuit gratiam, & iuribus innatat. Appetentiam excitat: feruentem bile ventriculum refrigerat, incoctus iusculis febricitantibus vtiliter exhibetur: maturitate dulcescit in cibum, qui tamen lautioribus mensis repudiatur, grauidis mulieribus, tam maturus, quam immaturus valde expetitus: Immaturus alui fluorem, & sanguinis profluuium cohibet, maximè succus ab eo expressus, siccatusq;. Idem fructus inflammationibus, & erysipelatis vtiliter admouetur. Ad idem valent folia, sed minus efficacia. Recentia & cruda si edantur, vrinā cient, & calculosis prosunt. Alter frutex Grossularia rubra, & Vua transmarina à vulgo vocatur, à nostris *Groselier rouge*, & *Groselier*

Lib. 4. Hist. cap. 17.

In hort. Germ. Lib. 4. Hist. cap. 11. Forma.

Locus. Tempus.

Temper. & Vires.

Nomina

GROSSULARIA
Rubra.

In Hort.
Germ.
Forma.

Locus &
Temper.
Ribes of-
ficin.
Matth. li. 1.
Diosc. c. 105.

Vires.

Li. de Co-
nif.
Ibidem.

In Hort.
Germ.

Ibidem.

Nomina

Forma.

Vfus.

Tempus.

Locus.

Lib. 3. Hist.
cap. 17.

Grosellier d'outre mer : Officinis Ribes nomina-
tur, Gesnero Ceanothus læuis. Germ. S. Iohansz
treublin, oder beerlin. Ramis est lignosis, lētis, cor-
tice furuo opertis: foliis latis, nigricātibus, viti
gineis, vel Populo albæ similibus, sed mino-
ribus inter quæ flores emergunt racematim
congesti: dein baccæ primùm virides, cū ma-
turerunt rubræ ex pediculis longis tenui-
busq; pendulæ, sapore subacido, admixta qua-
dam dulcedine, magnitudine Piperis. Nostri
Groselles rouges, & Groselles d'outre mer, appellant.
Frutex hic nullis spinis horridus est, sed to-
piarius magis, in Sequanorum & Allobrogū
montibus nascitur sponte; à nobis vērō in
hortis cultus eleganter sepit illorum pului-
nos thoros & areas. Iulio mense fructus ma-
turi, adstringunt, frigidi sicciq; ordine secun-
do. Qui hunc fruticem Arabum Ribes esse
credunt, valde allucinantur. Nam vt Serapio
scripsit, Ribes arbor est, capreolos proferens,
è viridi rubescens, folia lata, magna, rotun-
da, quæ sanè notæ huic nostræ plantæ mini-
mè conueniunt, vt ex pictura perspicere licet,

tametsi fructus Ribis fructui qualitatibus similis sit, acidus scilicet, simul &
dulcis, qualem esse Ribis fructum Serapio tradidit: quare eadē quæ Ribis fru-
ctus præstare potest. Febribus igitur acutis opitulatur, æstuantem ventriculum
refrigerat, sitim restinguit, nauicam ac vomitum sistit, cibi appetentiam inui-
tat, cœliacos, & lientericos biliosis defluxionibus vexatos iuuat, sanguinis fer-
uorem mulcet, bilis acrimoniam retundit, eiulq; impetum domat. Laudādi igitur
Pharmacopœi, qui ex huiusmodi fructu vinum exprimunt, & in hos vius
recondunt. Bellonius Ribem Serapionis sese inuenisse scripsit in summo cacu-
mine montis Libani, foliis Oxylapathi, grandioribus, retusioribus, è quorum
medio racematim exeunt baccæ rubentes, vt in Hypoglossō, Rusco, Lauro Ale-
xandrina. Eius porro iudicio Matthiolus non subscribit. Neque enim Serapio-
nis Ribes folia habet Oxylapathi, sed rotunda, baccas è mediis foliis nō exerit,
& Capreolos habet, quibus Bellonij Ribes caret. Huius Grossulariæ rubræ, siue
Ceanothi læuis genus, proceritate sesquicubiti circa syluas quasdam ditionis
Bernensium, Heluetiorum prouenire scribit Gesnerus, & à rusticis Keozbeer dici,
quod tussi medeatur. Tertius frutex quibusdam Isos, siue Oesos niger. Theoph.
Grossularia nigra, est aliis Pipirella, à baccis magnitudine, colorēque Piperi si-
milibus, Officinis Ribes niger, Gallis Poiurier, & Grosellier noir dicitur. Frutificat vt
Ribes ruber, eiq; ramulis, foliis, flore, fructu similis est, nisi quod huius folia la-
tiora, odorem nonnihil grauem cum manduntur, sed non ingratum spirant:
fructus niger, ex subdulci austerus, Groselles noires nobis appellatur. Quidam ace-
tariis, iuiculis, condimentis viridibus admiscunt, salubremq; eius vsum esse
prædicant: nullius alioqui in medicina est vsum. Floret, fructumque edit eodem
tempore quo Ribes ruber. Sponte in locis humidis, & incultis nascitur, in ag-
geribus fossarum, & fluuiorum ripis. Ne quid verò hic prætermittatur quod at-
tentum Lectorem torquere possit, obseruandum Theophrastum de fructibus
& arboribus tractantem, quæ vno genere comprehensæ, priuatis quibusdam

notis

GROSSULARIA
Nigra.

notis inter se differūt, exempli gratia memo-
rasse βέλυμον, ἴσον, κέρσον, βάρτον, quorum differēcias
figillatim persequitur, & Ili vna Oesi præci-
puè, qui nunc candidum florem & fructum gi-
gnit, interdum nigrum, interdum mediū, nec
coloris albi dilutioris, nec crassi vini modo
nigrescentis, διωπὸν vocat, sed ad purpuram
inclinantis. At cū doctus quispiam & acris iu-
dicij vir, pro Iso planta incognita, ad marginē
scripsisset ἴσιος, qui post transcripserunt, &
διπὸν loco τῆς ἴσιος immiserunt, & non delecta vo-
ce ἴσιος literæ Theophrasti interseruerunt, ge-
mino errore, quo Gaza etiā inuolutus est: ἴσιον
quidam Amerinam esse volunt, quā Galli Pari-
sienfes, seruato Græco vocabulo adhuc vocant
Ostier, coloribus à Theophrasto recitatis variā.
At illorum sententiam vanam id demonstrat
esse, quod ἴσιος species omnes fructum edunt,
qui Amerinæ, & Salicibus nullus est. Vero pro-
pius fuerit, quod ἴσιον Agnum esse quidā cen-
sent, in eaq; arbore conspici floris ac fructus
tres illas differentias à Theophrast. recitatas.

Ideoq; Plinium cū indicatum locum Theophrasti verteret, in genera duo Viti-
cem diuisisse, alterum floris è candido purpurascens, alterum purpurei. Cæter-
um inuenio Theophrastum Agnon, quam Amerinam inscite Theodorus ver-
tit, priuatim nominasse vt plantam ab Oeso diuersam. Eustathius clarus sanè
Homeri interpres magna inconstantia nunc λύγον ἴσιον appellari tradit, & δισθ-
καρπον ἀγνόκοικον exponit, nunc ἴσιον spinosam plantam eandem esse cum Oeso
putat, cū Agnus minimè spinosus sit, sicut nec Amerina, nec Salix, nunc hoc
versu ἔπιπτοι δισθκαρπες ἴσιονοισι, sporas exponit contextas ex Salicis viminibus.
Hæc Dalechampius.

Li. 24. ca. 9.

Lib. 1. Hist.
cap. 1. & 22.

VVA VRSI CAP. V.

GALENO ἀρκίου σαφυλή hæc planta nominatur, id est, Vva Vrsi,
quæ radicibus est crassis, numerosis, caudice recto, firmo, candi-
cante, vel subcinereo, simili eius arboris quam pro Oxyacantha
Matthiolus exhibuit: ramis multis, longis, huc illuc diffusis,
spinis crebris, validis, subrectis, atrociter pungentibus: foliis Arbuti, siue
Pyri syluestris, venosis, in ambitu dissectis: flosculis acruatim congestis,
ex luteo rubentibus: fructu similiter ex aureo colore ad coccineum vergen-
te, densius coaceruato, rotundo, acidi gustus. Nascitur in Alpinarum
gentium Brammouicum, & Ebrodunensium saxosis conualibus: maxi-
mè qua torrentes præcipiti cursu vicinas terras glareæ & arenis obrunt.
Prouenit & in agro Senensi Hetruriæ prope Alcinum montem. Galenus
ad hæmoptoicos Pharmacum Arrhabiani, quod Ponticum dicitur, sic de-
scribit. Vvæ Vrsi lib. xvi. aquæ pluuiæ sextarios xvi. Coquito ad tertias,
& expressum liquorem reponito. Quibus mox subiungit. Quæ Vva Vrsi
appellatur, in Ponto nascitur. Planta est humilis, & fruticosa, folio Me-
mæcyli, fructum ferens rubrum, & rotundum, gustu austerum, quem

Lib. 7. med.
part.

Forma.

Nomina

Lib. 1. Diosc.
cap. 105.

Locus.

Ibidem.

Vires.

Vuam Vrsi appellant. Sunt qui Ribem rubrum, quem descripsimus Vuam Vrsi esse putant, quorum sententia ex Galeni verbis modò citatis facile refelli potest, utpote qui scribat Vuam Vrsi folio Memacili viscere.

Corol. 124.
lib. 7. Diosc.

Li. 1. ca. 106.

Lib. Histo.
plan. c. 209.
Lib. 3. ca. 21.
Embl. 101.
li. 1. Diosc.
In li. 1. Diosc.
cor. c. 123.
Li. 8. simp.

Lib. 1. c. 105.

Cap. 133.

Acinis vinum exprimat, Spiniuineta vocari, ab aliquibus acrem Spinam. In eadem sunt sententia Fulchius, Tragus, Cornarius, & recentiores ferè omnes Medici, quibus dum aduersatur Cordus, Oxyacanthæ nomine scribit cõfundi apud auctores duos frutices natura diuersos. Aliã enim esse Dioscor. Oxyacantham, aliam Galeni. Dioscor. Oxyacantha, pyracantha est, id est albus Spinus. Galeni Oxyacantha est Berberis Officin. Cordi sententia. Et Dioscor. quidem Oxyacantham non esse Spiniuineta, siue Berberim Officinarum ex ipsa descriptione probat: quia Spiniuineta diuersissima à Pirastro figura sit. Piraster enim plerumque singulari caudice assurgit, non ita recto, in diuarcatos & in tortos ramos diuiso, at Spiniuineta pluribus virgis, fruticis modo se attollit, iisq; rectis. Pirastro antequam senescat cortex est læuis, glaber, in flauo spadiceus, in casio candicantibus maculis variegatus: Spiniuineta longè diuersus colore, in ipsa adolescentia rimosus, & rugis contractus. Spiniuineta fructus quidem ruber est, sed Myrti bacca dissimilis. Ea enim rotunda est, ille oblongus, & vtrinque acuminatus. Præterea Oxyacanthæ fructus à Dioscoride *ὄξυανθος*, id est friabilis describitur, Spiniuineta bacca, quoniã lenta cute succu lentam carnem continet, friabilis esse non potest. Nam friabile non de re lenta, humida, & succosa dicitur, sed arida, & fragili, quæ digitis facile, velut in puluerem atteri queat. Quare aliam esse Oxyacantham à Dioscor. descripram, contendit Cordus, à Galeni Oxyacantha, cui adstringendi & incidendi vires tribuit, in Berberi Officinarum manifestas. Vt autem quæ sit Dioscoridis Oxyacantha explicet, annotat Dioscoridẽ inter Oxyacanthæ synonyma *αυερανθη* numerare, quæ vox cum apud nullum auctorem extet, perperam exaratam fuisse suspicatur. Cum verò Dioscor. ipse hoc eodem libro de Mespilo agens Pyracantha meminerit, eam esse censet quæ hic corrupto nomine *αυερανθη* vocatur, facili scribentium lapsu. Dioscoridem igitur pro Berberi, quæ vera est Oxyacantha, Pyracantham descripsisse iudicat, eamque Oxyacanthæ nomine descriptam Pyracantham esse Spinam, quæ inter arbores à veteribus Latinis simpliciter

simpliciter Spina, à Gallis *Aubespın*, id est Albus Spinus, à Germanis *Hagedorn*, nominatur. Hæc enim habitu figuræq; Pirastro similis est. minor tamen, spinosiorq;. Fructum fert Myrtis baccis æqualem, rubentem, nucleos intus habentem, omnisq; succi expertem, ideòque friabilem. Idem testatur Plinius, inquit, cum dixit Aquifolia & Spinae baccas sine succo esse. Accedit etiam foliorum figura, quæ Apio similia sunt. Nam talia Pyracantha habere debet, Dioscoride Mespili Aronia, scilicet folia cum Pyracanthæ foliis comparate, & Theophrasto Mespili Anthenoidis, quæ Aronia Dioscoridis est, folia Apio similia describente. Hæc Cordus. Cui alio in loco de Sorbo aculeata, id est Pyracantha tractanti Gesnerus album Spinum appinxit, annotauitq; Oxyacantham Dioscoridis videri, & Spinam Appendicem Plinij. Idem Gesnerus alibi Oxyacantham Dioscoridis, Spinam albam vulgo dictam arbusculam videri ait, & Plinij Spinam Appendicem, & simpliciter Spinam. Matthiolus acutissimè eos refellit qui Oxyacantham Vuam Crespinam, siue Crespinum esse credunt. Dioscorides enim, inquit, Oxyacantham Pirastro similem esse scribit, minorem tamè, spinosiorè que, & fructum ferè Myrti similitudine, plenum, friabilem, rubentem, & intus nucleum, radicè que subesse multifidas, & altè descendentes: ex quibus perspicuum est alias Oxyacanthæ notas non expressisse quàm proceritatis, crassitudinis stipitis, ramorum, radicum, ac fructuum, omisssa foliorum, florum & corticis historia, quæ qui accuratius expenderit, Crespinum is notis omnibus Pirastro dissimilem esse comperiet. Nam sylvestris Pirus simplex è solo profilit, vno duntaxat caudice attollitur, atque tandem ita crescit, vt in proceritatem arboream consurgat, Crespinus verò nullum ab radice caudicè emittit, sed surculis multis stolonibusque fruticat, qui virgarum modo cresunt, nec vnquam arborecunt, nisi rarò, longoq; tempore: omnium enim maximi pollicarem crassitudinem vix excedunt, rarò que hominis altitudinem æquant. Præterea Piraster cortice integitur aspero, crasso, squamoso, Crespinus albo, læui, multum tenui, adeo vt vel leuissima lapide, aut ferro illata plaga disrumpatur, croceusq; subtrus color appareat. Adhæc licet Pirus sylvestris, Pruni sylvestris modo aculeata sit, ramiq; frequentibus horreant spinis nigris, validis, tamen singulæ ex vno tantum loco erumpunt, in Crespino verò ternæ ex eodem loco, albæ, planæ, nec rotundæ, nota insigni, nec à Dioscoride prætermittenda. Iam verò Oxyacantha fructum fert Myrti magnitudine, Crespinus autem racematim Vuæ modo, Acinis oblongis, rubetibus. Præterea Crespini folia Aronia Mespilo similia non sunt, sed potiùs Malopunicæ, latiora, nec tam in mucronem desinentia, per ambitum spinis tenuissimis, frequentissimisq; horrida. Radices quæ crocei sunt coloris, multæ quidem, sed tenues, nec altè descendentes vt Oxyacanthæ, & in obliquum summo cespite vagantes. Denique flos à Pirastro flore plurimum dissidet: est enim melinus, ex racemo Vuæ simili prodit fruticis sui colorem referens, qui dum sese pandit, suauissimè spirat. Ex his effici vult Matthiolus Dioscoridis Oxyacantham, quæ & Oxyacanthos dicitur, id est acuta Spina Crespinum non esse, sed eam aculeatam arborem, stipite, cortice, ramis, proceritate, floribus, ligni materie Pirastrum planè referentem, quem Itali *Bagia* vulgò nominant, Ananienses, & Tridentinarum vallium incolæ quidam *Amperlo*, alij *Pan d'orso*, Goritienses *Barazzo bianco*, Arabes *Amirberim*, seu *Amyrbarim*, seu *Berberim*, Galli *Aubespın*, Hispani *Pirlitro*, Germani *Hagedorn*, Boemi *Hloc*. Id apertè demonstrant arboris stipes, rami firmis, acutissimisq; spinis armati, à quibus arbori nomen, ligni materies, subscaber squamosusq; cortex, veluti Pirastro, flos albus Pirastro haud absimilis, fructus Myrti crassitudine, rubescens, plenus, friabilis ori subausterus, quo, modò vnus, modò plures conclu-

Lib. 15. ca. 24

Li. 3. de pl.
cap. 7.

In hort.
Germ.

In li. 1. Diosc.
cor. ca. 105.

Nomina

Forma.

OXYACANTHA,

Acuta Spina Matthioli.

Lib. 1. c. 133.

Lib. 3. Hist. cap. 12.

Lib. 1. Hist. ca. 15. & lib. 3. Hist. ca. 4.

L. 1. 16. c. 20. & 21.

Locus.

Tempus.

Temper.

Vires

Dodo. li. 6.

cap. 37.

Lib. 1. c. 109.

L. 1. 8. simpl.

Lib. 1. Hist.

ca. 15. & lib.

3. cap. 4.

L. 4. Hist.

cap. 4.

fronde virent, cum Oxycanthæ nostræ folia, decidere omnibus constet. Sed hos locos mendosos esse ex eo intelligere licet, quod Tiliam Myricam, Quercum, Terebinthum inter, perpetuifolias numeret, id autem falsum esse sciunt omnes qui has plantas cognoscunt. Hoc itaque loco pro Oxycantha Pyxantham docti viri reponunt. Nec Plinius easdem arbores ex Theophrasto recensens, Tiliæ, Quercus, Oxycanthæ meminit. Hæc est Matthioli de Oxycantha sententia, hæ rationes quibus eam confirmavit. Oxycantha in Dumetis, sepibus, & agrorum limitibus frequens provenit. Maio mense floret: fructus Septembri maturefcit. Is refrigerat & adstringit. Potu aut cibo, inquit Dioscorides, alui profluuium, & abundantiam sceminarum sistit. Radix illita aculeos, & spicula extrahit: abortum fieri tradunt, si ter radice venter, aut sensum feriat, aut perungatur. Oxycanthus arbor Galeno, ut Piro similem habet speciem, ita & vires similes. At fructus Piri sylvestris prorsus acerbus est, Oxycanthæ verò, cum partium tenuitate, modicam incidendi vim habet. Cæterum Oxycanthæ fructus, Piri sylvestris fructui similis non est, sed Myrti, rubens, & rarus (*αδρὸς* videtur legendum ex Dioscoride, id est plenus pro *ἀπρὸς*.) Habet item & nucleos. Porro non esu tantum, sed & potu affectus omnes fluxionū quos *ποδάδες* Græci vocant, cohibet. Serapio eadem ad verbum transcripsit de Amirberi, seu Berberi tractans, quæ Dioscorides & Galen. de Oxycantha tradidère. Anguillara eorum sententiæ vix assentitur qui Oxycantham illam esse putant, quæ Italicorum vulgo *Spinbianco* dicitur, tum quòd Theophrastus Oxycantham inter arbores perpetuæ frondis numeret, tum quòd Mali Medicæ spinas, Piri aut Oxycanthæ spinis comparet, quæ in Spinum album competere non possunt. At Matthiolus priorem locum falsi suspectum esse ostendit: Spinarum verò Mali Medicæ, cum Piri aut Oxycanthæ spinis comparatio non inepta. Est enim Pirus quædam sativa, spinis armata, Lugduni satis frequens, quam ideo *Poirier d'espine* vocant, & fructum

Poire

Poire espine. Fructus is magnus est, viridis, qui in seram hyemem prorogatur & durat, gustus suavissimi, præsertim cum in pruna coctus apponitur, insperfo saccharo. Surculos ex Neapoli, huc allatos fuisse olitores aiunt. Hæc profecto Pirus est, cuius spinas cum aculeis Oxycanthæ comparat Theophrastus, nec immerito: sunt enim inter se prorsus similes. Multo meliore ratione, sententiam illam oppugnat Anguillara, cum scribit Oxycanthæ à Galeno & Dioscoride tributas facultates albo spino minimè conuenire. Huius enim fructus non acerbos, sed dulces, maximè cum maturi sunt, aluum ducere magis quàm adstringere, & mulierum fluores elicere potius quàm cohibere. Hæc Anguillara. Certè vulgus Gallicum, ut scribit Ruellius, deturbandis calculis vitur acino, singulari remedio, ex vino, quem peculiari vocabulo Senelle nominat. Rustici vias sepes hæc frutice extruunt, quæ pecus minacibus aculeis valenter arceant. Dos eius omnis in odore, tametsi non defuerint, qui tradant hanc stirpem, instar Lauri fulmine non ici, nec vnquam de cælo tangi. Aiunt quoque pisces marinos floris odore tactos statim corrumpi, quod Ruellius arbitratur, fragranti grauitati acceptum ferendum. Huius rei piscatores gnaros florem deuitare: Mirum est, inquit, si fulminis ictum tuta respuat. Sed fama tantum hoc didicit nullo certi scriptoris testimonio. Pisces verò non ob odoris floris Oxycanthæ vehementiam, aut noxiam aliquam qualitatem, vitium contrahunt, sed quoniam Maio iam progresso arbor illa floret, quo tempore ob æstuosum cælum pisces qui è mari vehuntur in vrbes procul remotas corrumpuntur.

Lib. 3. ca. 12.

BERBERIS OFFICINARVM, CAP. VII.

BLANTA hæc à Seplassiariis Berberis nominatur, ab Italis *Cressina*, à Gallis *Espine vinette*, à Germanis *Ponsselbeel*, *Saura h*, *Versich*, à Boccinis *Drac*, siue *Dristal*, ab Anglis *Berberis*. Plinij Spinam Appendicem esse multi credunt. Frutex hic è terra surculos plurimos mittit, coryli modo, ab imo ad summum spinis armatus acutissimis: longis, compressis, albicantibus, fragilibus, ternis ex eodem loco prodeuntibus. Cortex extimus totius fruticis candidus, læuis, tenuis, interior autem exilior, & ligno proximus flauus, ac cerusei, ligni materies alba, fragilis, fungosa. Numerosæ radices valde flauæ, per summa terræ sparguntur. Folia ex viridi candicant, Punicæ similia, sed tenuiora, latiora, minùs acuminata, toto ambitu spinis tenuissimis horrentia. Flores sunt lutei, racematim congesti, odoris non ingrati. Fructus sunt Acini oblongi, racemo penduli, Punicæ Mali Acinis, haud absimiles, quanquam oblongiores, paruis intus conclusis nucleis, qui maturi maximè rubent, gustuque sunt acido, & subaustero. Ex his vinum exprimitur, quod vinum ex Berberi falso vocant Officinæ, acerbius acidiusque Malorum Punicorum succo. Id in acutis, pestilentibusque febribus zulapio violaceo permixtum cum aqua vtiliter exhibetur. Etenim non modo sitim extinguit, sed biliosas pestilentisque exhalationes suppressit. Datur commodè celiacis, cibum reiicientibus, dysentericis, iisque quibus bilis à iocinore in ventriculum regurgitans, cholemicum excitarit affectum. Tam sumptum quàm admotum mensium profluua cohibet. Tineas ventris enecat, præsertim si bibatur ex aqua Graminis, vel Portulacæ, vel Abrotoni, addito sacchari tantillo. Prodest cruentis excreationibus, firmat commotos dentes, si eo sapius foueantur, gingiuas roborat, gargarizatu faucium & Vuæ inflammationes discutit, atque destilla-

Nomina

Lib. 24. c. 13.

Forma.

Marth. li. 1.

Diosc. c. 109

Vires.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM,
B E R B E R I S
Officinarum.

Ruel. lib. 1.
 cap. 106.

Lib. 2. 4. c. 13.

Dode. li. 6.
 cap. 21.

Locus.

Tempus. siccis, & aquosis. Germinat ineunte vere, ab occasu Virgiliarum fructum præbet, qui per Septembrem mensem, & Octobrem demetitur, campos & sylvas exornans.

tionem eo confluentes reprimat. Vulnere recentia in carnis superficie glutinat, & vlcera vetera desiccant. Nocet iis qui ventriculi doloribus ex flatu & frigidityte ortis vexantur, atque etiam agrè spirantibus. Condiuntur item Acini vel melle, vel saccharo ad restinguendam sitim, depellendamque febricitantium inappetentiam, quorum morosum nimis palatum cibum ferè quemcunq; respuit. Nam elanguescens appetitus cibi mirum in modum grato huius acore recreatur. Spina Appendix appellata, inquit Plinius, quoniam bacca Puniceo colore in ea Appendices vocantur. Hæ crudæ per se, & aridæ in vino decoctæ, aluum citant, & tormina compescunt. Lixiuio in quo radix maduerit sæpe eloti capilli flavescent. Ex foliis viridibus, quemadmodum ex Oxalide, succus in ciborum condimenta exprimitur refrigerans, & appetentiam inuitans, atque biliosis, & febricitantibus perutilis. Frutex hic multis locis nascitur, nempe syluis, frutetis, campestribus, montanis,

R H A M N U S, CAP. VIII.

Lib. 1. c. 102.

RHAMNI historia, si vlla alia, valdè est perturbata, atque impedita, & ob variam de iis scribentium tractationem magna obscuritate inuoluta. Ac primùm Dioscoridis caput, quo de his agit, aperte corruptum, multisq; modis deprauatum esse ostendunt tres alteri, in contextum inserti eius exemplaris, alioqui fidelissimi, quo Ruellius usus est. Primus *φύλλα μικρά * ὑπομήκη*, &c. Secundus, *ἐπίθλη καὶ ἑτέρα * λακότερα*, &c. Tertius *ἐοικὸς * ἀσφοδέλω*. Deinde Theophrastus duo duntaxat Rhamni genera facit, candidum & nigrum, diuersumq; ipsorum fructum, vtrumque tamen spinosum. Plinius item duo, quæ inconsideratè Ruborum generi adscribit. Eius verba quia à Dioscor. sententia variant, & alioqui corrupta leguntur, ex veteri manuscripto Codice à Cornario emendata adscribam. Inter genera Ruborum Rhamnus appellatur Græcis, candidior, fruticosior, ramos spargens rectis aculeis, non vt cæteri (vel Rhamni, vel spinosi frutices) aduncis, foliis maioribus. Alterum genus eius syluestre, nigrius quadantenus rubens, fert veluti folliculos. Huius radice decocta in aqua fit medicamentum quod vocatur Lycium (id porro falsum esse norunt herbarij omnes) Semen secundus trahit. Hoc Dioscor. minimè habet. Galenus, & eum secuti Paulus, atque Ætius, velut de vno solùm genere, aut certè de vna omnium facultate, omisis eorum differentiis loquuti sunt. Dioscorides tria genera descripsit, cuius breuitas, & inemendata librorum

Lib. 3. Hist.
 cap. 17.

Genera
 Lib. 2. 4. c. 14.

Embl. 98.
 lib. 1. Diosc.

Lib. 1. c. 102.

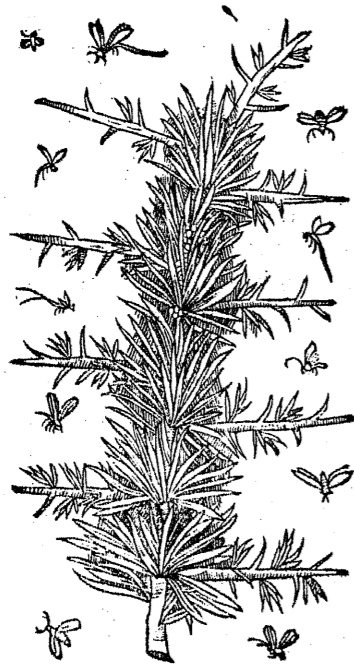
nostrorum lectio, vt diximus, in ambiguo multos habet, quinam ex tot dumis Rhamni dici possint. Dioscoridem siue is ex Andrea, siue ex Crateua Rhamnorum historiam concinnarit, certe Oribasius, & Serapio secuti tria quoque Rhamni genera memorant, Paliuri mentione à neutro facta, celebris alioqui plantæ, & facultate sua, qua vesicæ lapides exerit, insignis perinde ac si Rhamnorum historia inuoluatur, aut eorum genere contineatur. De vtroque tamen seorsum dicemus ex Diosc. qualia qualia sunt eius exëplaria. Rhamnus, inquit, fruticat in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos Oxyacanthæ modo, foliis paruis, oblongis, subpinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus, latioribusque foliis constat, & quadantenus rubentibus, cuius rami quinum ferè cubitorum sunt longitudine, spinosiores quidem, sed infirmioribus, minúsque rigentibus aculeis. Fructum edit latum, candidum, tenuem, folliculari specie, verticillo similem. His, diuersi auctores diuersas plantas apartunt. Cornarius & Tragus Rhamni genus esse existimarunt fruticè eum quem Vuam crispam siue Grossulariam appellari diximus. Item aliud Tragus, Hermolaus, Ruellius, quem Spinum ceruinū, Itali, *Burgam spinam*. Galli vocant. Prima Rhamni species, inquit, Anguillara, omnium sententia ea est, quæ Romæ *Spino santo* nominatur; à Sānitibus, *Spino di Christo*, à Marcello lib. de re medica, Salutaris, & Spina alba. Salutaris herbæ fasciculi, inquit, id est, Spinæ albae qua Christus coronatus fuit. Cordus etiam Rhamnum à Latinis Albam spinam dici testatur, prudenter interim nos monens ne stirpes diuersas hoc nomine confundamus. Nam præter Rhamnū spinam arborecentem, Albæ spinæ nomine passim ab auctoribus in herbaceo genere duo Cardui indicantur. Secunda species, inquit idem Anguillara, priori in omnibus similis est, nisi quod candidior, foliis longioribus & tenuioribus, in Illyrico copiosa, ex qua sepes conficiunt. Tertiam Rhamni speciem in Diosc. supposititiā esse autumat: quia in eius descriptione sibi ipse refragatur, vt pote qui fructum eius dicat esse latum, candidum, tenuem, veluti folliculum, Hastulæ regię similem. Fructus verò eius Rhamni quem repræsentant, & si latus sit, nimirum cōpressus, minimè tamen Aspodeli fructui similis est, rotūdo, non compresso. Sed hæc ratio deprauatæ lectionis correctione facile refelli potest. Neque enim dicitur à Dioscoride tertij Rhamni fructus *ἐοικὸς ἀσφοδέλω*, sed *ἐοικὸς σπονδυλίω*, id est similis verticillo. Ad hæc spinæ eius infirmæ non sunt, quales Diosc. esse vult. Præterea Theophrastus duo duntaxat Rhamni genera posuit, Rhamnosque perpetuo esse folio, Paliurum minimè. Matthioli tria Rhamni genera statuit. Primum in sepibus nascens, cuius longis aculeis Hetruscæ, mulieres ficus recentes perforant, & ad solem appendunt. Hos Oxiacanthæ modo fert: folia oblōga, mollia, subpinguia: caulem habet album, læuem, & rubentes inter folia baccas. Hic spinosus Matthioli frutex ad Rhodani ripas & glareosa vada frequentissimus visitur, sæpè humilis, nonnūquam ad hominis proceritatem assurgens, cortice cinereo, ramis firmis, ex quibus surculi hinc illinc oriuntur, per interualla foliis breuioribus vestiti, spinas per interualla proferentes, & semper in rigidum aculeum desinentes, qua nota ab aliis discrepat. Fructus est circum ramos copiosus, rotundus, cum maturuit phœniceus, folliculo aut vesiculæ similis, succo luteo plenus, acidi gustus, nec ingrati, cuius Omphacij vice ad ciborum condimenta vsus esse possit. Gratianopolitani vocant *Des Argousses*. Tertium Rhamni genus Matthioli cæteris nigrius est, quinum ferè cubitorum longitudine, infirmioribus aculeis aliis, rectis, aliis incuruis, foliis latioribus, solidioribus, neruosiorebusque: floribus muscosis, subcroceis: fructu tenui, folliculari specie, rotundo, verticillo haud absi-

Lib. 1. c. 102.
 Forma.

Nomina

In cap. 102.
 lib. 1.

RHAMNVS
Primus Matth.

RHAMNVS secundus
Dodonai, primus
Pena.

mili, in cuius medio nucleus est durus, rotundus ciceris ferè magnitudine, in quo semen concluditur, lentis instar compressum, rubro cortice, & alba intus medulla

RHAMNVS
Secundus Matth.

RHAMNVS secundus
Monspelienſium
Pena.

medulla. Secundum genus cæteris candidius est. Hæc Matthiolus, Penæ Rhamnus primus frutex est in Italia, Gallia, & Hollandia, maritimis locis multis nascens, ab imo ad summum ramosus, aculeatus, furculis albidis, foliis angustioribus, multis, Chamælææ longioribus, fructu iuxta alas denso, racematim congesto, Asparagi, aut Agrifolij, minore, succo flavo turgido. Hunc pro Rhamno secundo Dodon. pinxit & descripsit. Idem Pena Rhamnum secundum Mompeliensium, magis exquisitè Dioscoridis notis respondere ait, quam secundum Matthi. Tota planta alba est, cortice ex viridi palleſcente, foliis Oleæ, sed candidioribus, floribus minoribus. Clusius Rhamnos tres exhibuit. Est autem primus frutex faciendis sepibus idoneus, ramis rectis, in multa virgulta sese findentibus, candidis, validis ac firmis aculeis rigentibus, foliis plerumque quaternis aut quinis ad singularum spinarum exortum, oblongis, subpinguibus, Oleæ similibus, subalbidis, teneris, & succulentis, quæ Autumno novis succrescentibus, interdum decidunt: flores longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas diuisi, quibus dilapsis quoddam seminis rudimentum ut in Iasmino relinquitur. Radix subest crassa, & multiplex. Istius generis alium se obseruasse ait, similem ferè, sed humiliorem, & frequentioribus ramis fru-

RHAMNVS I. Clusij.

se obseruasse ait, similem ferè, sed humiliorem, & frequentioribus ramis fru-

RHAMNVS
Alter Clusij.

RHAMNVS
Tertius Clusij.

ricosum

Libr. stirp.
Hispa. c. 16.

ticosum, minoribus foliis, & magis carnosus, falso gustu superiore cãdidiorem, floribus eiusdem formæ, sed purpureo planè colore. Prior in multis Hispaniæ, Lusitaniæ, Galliæ Narbonensis locis gignitur. Illius alteram speciem vno tantum loco se inuenisse ait, iuxta Orcelim urbem, ad flumen Serabin, vt Valentini regni extremis limitibus. Secundus eiusdem frutex ramis est & virgultis flexibilioribus, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus foliis, neque adeo carnosus, perpetuis, florè Oleæ herbaceo, circa ramos frequenti, fructu rotundo, per maturitatem flauescente, totaque hyeme in frutice perdurante. Totus verò frutex puluere obsitus videtur. Is in maritinis Belgicis, & quorundam montium vallibus iuxta amnes, vt & superior prouenit. Tertium addit fruticosum, frequentibus ramis, spini magnitudine, cortice nigro testis, & spinis longis armatis, folia ex quibusdam tuberculis, vt in priore, multa simul exeunt, oblonga, angusta, carnosia, colore viridi, gustu adstringente, & Rhabarbari saporem satis referente, semper virentia. Flos veris initio paruus, iuxta folia plurimus, & cõfertim nascens, colore herbaceo: æstate nigrũ fructum fert Pruno syluestri similem, rotundũ, acerbum. Hunc frequentem Granatensi & Murciano regno locis incultis inuenit inter alios frutices. Pro Rhamni etiam genere spinosam plantã Germanus quidam rei herbariæ studiosus ex Ingolstadio Dalechãpio attulit, quàm Rhamnum Bauaricum vocabat, quod alius aptius nomen non inueniret. Hęc planta, vt narrabat, hominis altitudinem superat, cortice est purpurãscente, spinoso, foliis dẽsis, pallidis, omnibus serratis, sed aliis longioribus & angustioribus, prima scilicet ramorum parte, nec Ilici absimilibus, aliis breuioribus & rotũdioribus circa ramorum extrema, Rhois folia vt cumque emulantibus, spinis multis, tenuibus, sed acutissimis, foliosis, vt in primo Rhamno Matthioli. Spinofarum enim stirpium, (Cuius rei lectores hęc admonuisse prodest) quibusdam exerta, foliisque nude sunt spine, vt Paliuro, Mespilo, Oleastro: aliis furculi foliosi in rigidas spinas mucronati desinũt vt in hac planta, Rhamno primo Matthioli, & nõnullis aliis. Rhamnus auctore Galeno, desiccatur & digerit ordine secundo, refrigerat primo completo, aut secundo incipiente. Proinde hirpetas sanat & erysipelata, non magnoperè calida. Cæterũ ad hoc teneris vtendum est foliis. Sic etiam Dioscor.

RHAMNVS
Bauaricus.

Li. 8. simp. Vires.

omnium folia erysipelatis & serpentibus vlceribus efficaciter illinuntur: fama est ramos eius valuis fenestrisque impositos veneficia depellere: quas vires Ouidius Spine albe, quæ Rhamnus est, vt diximus, seu Virgæ Ianali, quæ eadem est, tribuit his versibus.

Sic factus spinam qua tristes pellere posses.

A foribus noxas, hac erat alba, dedit.

Et paulo post,

Virgæque Ianalis de spina sumitur alba

Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.

Li. 6. falso.

DE

PALIVRI qui παλιυρος Græcis dicitur, vnus duntaxat meminit Dioscorides. Alij plura fecere genera, Imprimis Theophrastus ita scribens. Paliuri differentia quædam sunt, omnes quidem fructifera: ac rursum Paliurus velut in siliqua foliosa fructum habet (sic enim legenda Græca, ἐν λυβῶ τινὶ τὸν καρπὸν ἔχει κηθάρω τῶ φύλλῳ, pro τὸ φύλλον vt in vulgatis legitur: alij legunt τῆ φύσα, id est in vesica, alij θυλακίῳ, folliculo: alij, κηθάρω σφονδύλιον, id est veluti verticillum, vt in Dioscoride) in qua terna aut quaterna semina gignuntur, quibus tuis medici contra tuisim vtuntur: habent enim lentum quiddam & pingue veluti Lini semen. Nascitur locis humidis, atque etiam siccis, sicuti Rubus: non minùs autem iuxta aquas prouenit. Foliis est deciduis, non perpetuis, quemadmodum Rhamnus. Idem alibi. In Africa Loti vt & Paliuri maxima copia est: Et mox: Paliurus Loto fruticosior est, folio huic nostrati similis, fructu diuerso, non enim lato, sed rotundo, Cedridis magnitudine, aut paulò maior, nucleum habet qui non simul manditur, acinorũ Mali Punici modò: fructum verò suauem, quem si vino infundas, tum se ipso suauior redditur, tum vinum suauius, reddi aiũt, quæ breuius conuertit Plin. Cyrenaica regio Loton suæ postponit Paliuro. Fruticosior hæc, fructũque magis rubens (magis in Theophr. nõ legitur) cuius nucleus non simul māditur, iucundus per se (fructus subaudi, ex Theophr.) atque è vino suauior, quin & vina succo suo cõmẽdans. Hęc Plinius. At Paliurus Agathoclis, auctore Athenæo, arbor est magnitudine Vlmo aut Pino nõ inferior, ramis frequentibus, longis, non nihil spinosis, folio tenero, virente, figura rotundo, fructu valde dulci, magnitudine Oliuæ Phauliæ, carne, & osse illi simili, sed gustus suauitate præstanti, quem anno bis, Vere & Autumno profert. Is recens estur, cũ autem siccatus fuerit, in farinam molitur, quam nec manibus subactã, nec aqua perfusam, sed negligenter, qualis est, pedibus cõculcatã reponunt in cibariũ quotidianũ. Ex his tribus generibus

Genera. Lib. 3. Hist. cap. 7.

Lib. 4. Hist. cap. 4.

Lib. 13. c. 19.

Li. 14. cap.

PALIVRVS
Rhamnus III. Matth.

Diosco. Paliurus, notus est frutex, aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum est, si rectè λεγνῶδες legatur. In duabus posterioribus descriptionibus non videntur congruere folium rotundum Paliuri Agathoclis, at in Paliuro Africano, vulgari simile: itẽ duplex quotannis in Agathoclis Paliuro fructuum proventus, & eorundem magnitudo, Oliuæ Phauliæ par, omnium grandissimæ, quam & Regiam, & Maiorinem ideo vocant, auctore Plinio, non syluestris: vt exposuit Anguillara, cũ superioris Paliuri fructus Cedridibus æqualis sit magnitudine, aut eas parum excedat. Quare diuersa hæc Paliuri genera esse necesse est. Paliurus primus Theophrasti, Anguillare sententia, frutex est Italiæ & Græciæ familiaris, tertia prorsus Rhamni species, in textu Dioscoridis significata. Nascitur enim locis, tum aquosis, tum siccis, hic frutex, est valde spinosus, foliis Ziziphi syluestris, sed latioribus & rotundioribus, & qua parte pediculo hærent, fuscioribus: multos ramos à terra summittit, quaternum aut quinum cubitorum altitudi-

Li. 1. c. 104.

Lib. 15. c. 3.

Paliu. 1.

ne,

ne, surculosos, colore Castaneæ, quo & Spinæ, quæ semper binæ sunt, altera recta superiore, altera adunca inferiore: fructum edit latum, rotundum, in medio aliquantulum tuberosum, figura verticilli, in ramulis copiosum, initio ex viridi albicantem, cum inaruit fuliginosum (quod de semine legitur in Dioscoride, non de eius operimento) ternis aut quaternis seminibus intus conclusis, Lino & figura & magnitudine similibus. Hic frutex non alius esse videtur, quam Paliurus primus Theophrasti, nec non Paliurus Dioscoridis, qui etiam nunc hodie in multis Græciæ locis nomen retinuit, sed corruptum: nam Apalizu & Paliuru nominatur. Hæc Anguillara. Cui assentiuntur multi periti herbarij. Eundem esse Paliurum Theophrasti, & Paliurum Dioscoridis, demonstrant facultates eadem huic ab utroque assignatæ: præterea semen utriusque pingue & Lino simile: est enim legendum in Dioscoride *λίγη ἴμοιον*, vel quidpiam simile, non *λυγνώδες*, idest fuliginosum. Cum etiam Rhamnus tertius Dioscoridis, plerâsq; notas habeat, quas Theophrasti Paliurus, verisimile est illius descriptionem Paliuri descriptioni adiungendam, ideoque Rhamnum istum tertium Dioscoridi falsò adscriptum fuisse. Est igitur multorum sententia, tertius Rhamnus Dioscorid. & Theophrasti Paliurus, frutex quem pro Rhamno tertio pinxit Matthiolus. Hanc sententiam confirmarunt Mompelienses Medici, Paliurum nominantes, & seminum eius vim diureticam, ad comminuendos & expellendos calculos efficacissimam longo usu, felicissimisque successibus experti. Quod etiam ita scribit Dioscorides. Paliuri semen potum tussia auxiliatur, vesicæ calculos comminuit, serpentium ictibus aduersatur, folia & caulis adstrictoriam vim habent, quorum decoctum potu aluum sistit, vrinam trahit, contra venena & serpentium morsus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresque omnes discutit, trita, & imposita. Huic de Paliuro sententiæ refragari quædam videntur. Primum quod ait Theophrasti Paliuri semen *ἐν λαβῆ* contineri, idest, in siliqua longa, carnosa, vt in faba, non lata & corticosa, vt in hoc frutice. At *λαβῆ* non folliculus tantum locus & carnosus dicitur, sed omnis folliculus, & cuiusvis figuræ, *λαβῆ* igitur siue folliculo siue siliqua, Paliuri semen includitur, sed peculiaris naturæ, & ab alijs diuersæ, vt quæ foliosa, & membranea substantia sit, ac lata. Quamobrem euidentius exprimere Paliuri semen Theophrastus non potuit, quam cum dixit Paliurum fructum habere foliatum, qui folliculo continetur. Alterum est, quod dixit Theophrastus Aceris fructum oblongum esse, & pennatum, Paliuro similem. Huius igitur testimonio Paliuri fructus oblongus fuerit, non rotundus. Quæ ratio æquè facile ac prior refellitur. Magna enim est Aceris fructui cum fructu Paliuri similitudo, non inuolucris rotunditate, nec verticillata figura, sed quod duriusculum semen, vt in Paliuro, membraneo tegumento operiatur, oblongo, & alijs grandiorum muscarum simili, sed non tam oblongo in Paliuro, miranda Theophrasti diligentia, qui cum dixisset Aceris *τὸν καρπὸν ἔχει ὡς μὲν πορφυρέην, παρρημῖον ὃ τὸ πάλιν ἴριφι*, idest Aceris fructum non valdè oblongum, Paliuro tamen similem, statim subiicit, *ὡς μὲν πορφυρέην*, idest in Acere oblongiorem quam in Paliuro, in quo rotundus est. Hactenus de primo Theophrasti, & Dioscoridis Paliuro. Agathoclis verò Paliurum sibi esse incognitum scribit Anguillara, nisi sit ziziphus. Idem Paliurum Africanum Theophr. ziziphum syluestrem esse arbitratur, quod Paliuro nostrati, de quo modò diximus, similis sit, non modò folijs, sed etiam ramis, & aculeis. Est enim ziziphus syluestris, frutex quatuor, siue quinque & plures cubitos altus, ramis in terram sic inclinatis, vt in semicirculum intorti esse videantur, crassioribus spinis, & similiter acutis, semper binis, ita prorsus dispositis quemadmodum in nostrate Paliuro: folijs sicut in

Sorbo

Sorbo collocatis, fructu Iuiubis mitibus simili, nisi multo minor esset, & ad Oxycedri vel Lauri fructum magis accederet: maturus rufescit, & manditur, sed non cum nucleo, quia ossea est duritie. Sunt qui etiam Paliurum Africanum Theophr. & Ægyptium Agathoclis eundem esse existimant, vtrūque verò nostrā Ziziphum, quorū hæc sunt coniecturæ. Paliurū in Aphrica semper extitisse scriptorū omnium veterū monumentis constat: Ziziphū quoque Aphricæ peculiare fuisse, & D. Augusti nouissimis tantum temporibus, inde à Sexto Papinio in Italiā aduectā Plinius scriptū reliquit. Quamobrem Dioscor. qui sub Antonio vixit homo natione Græcus, sed Romanæ ciuitatis incola, cū adhuc Italiæ peregrina foret suo sæculo, nec eam cognouit, nec in opere suo celebravit. Theophrastus in recensendis externis plantis, quas aut vidisset, aut ab alijs descriptas sciisset, diligens admodū, Ziziphi mentionē nusquam fecit, nec vllus quidem eorū qui eius memoriam aut antecesserūt, aut secuti proximè sunt. Causam esse putant, quod Græcorū, qui primi in Aphricam nauigantes eam arborem conspexerunt, cū ignorarent eius nomen, ob similitudinem quam cū Paliuri Græci folijs habet, Paliurum Aphricanum nominarunt: reliqui iis posteriores eodem nomine vtī maluerunt, sibi facili, ac pronūciantibus non molesto, quam barbara, & insolita voce Ziphzphi, qua fortassis tum Aphricani, vt verisimile est, eam arborem nuncupabant, nomine postea à Romanis recepto, sed linguæ suæ accommodato. Cum ergo nunquam Zizipho caruerit Aphrica, cuius fructus ad alenda seruitia in maximo usu est illius populis, & gentibus, quod etiam apparet ex eorum historia, qui nuper Aphricæ ritus & mores enarrarunt, gustu palmulis, & vuis passis, haud absimilis, seruisque alendis idoneus, vt est eius regionis mos, & Paliuri Aphricani historia nostræ Zizipho foliorum figura, fructusque specie optimè quadret, Paliurum Theophrasti & Agathoclis nostram Ziziphum esse non absque ratione arbitrantur, haud tamen præfractè aliorum sententiæ & iudicio, qui meliora proferent repugnaturi. Quod si hunc Paliurum alium esse, quam Ziziphum existimandum sit, nullam aliam magis ad eius naturam accedere putant, quam Rabich Arabum Aphricanorum, aut alteram à Ioanne Leone descriptam capite de Hain Elchallu. Rabich, inquit capite de Zarfa, spinosa arbor est, fructu minore quam Cerasi, sapore fermè Ziziphorum. Idem loco citato de Hain Elchallu. Nascentur illic Corni, & arbores multæ spinosæ, fructu terete, luteo, simili Ziziphis, nucleo maiore quam Oliuæ, gustu non admodum grato. Hæc Dalechampius, huius sententiæ tacitis autoribus.

RHAMNVS CATHARTICVS,
sive Spina infectoria, CAP. X.

RUTEX iste aculeatus, Rhamnus Catharticus vulgo dicitur, non quòd Rhamnus sit, aut vlla ei cum Rhamni generibus à Dioscoride & Theophrasto traditis affinitas, est enim Pruno syluestri similior quam Rhamno, sed quod, vt Rhamni, spinis horret, eique spinis tantum non nihil similis est. At cum ei nullum nomen à veteribus positum sit, Matthiolo Spinam infectoriam appellare libuit. Hetrusci *Spina merlo*, Longobardi Venetique *Spin ceruino*, Foroiulienses *Spin guerzo* appellant, Galli *Bourgespine*, & *Nerprum*, Germani *Uueghedornbeer*, à viis, quia nusquam maiore copia inuenitur, quam in dumetis secus vias sitis. Frutex est caudice tibie hominis crassitudine. Cortex illi subniger, & nitidus, qualis Ceraso, intus virens, post luteus: lignum extra candidum, interior medulla rubet. Eo validos arcus nostri fabricant. Rami spinis duris, acutis, & pungentibus rigent. Folia lata sunt, Piro quadantenus similia: flores albi, bacca rotundæ, Myrtis similes, initio foris

n

Lib. 15. c. 14.

Nomina

Forma

RHAMNVS Catharticus.

virides:maturæ verò foris nigræ,intus virides ob id colore eo pingentibus idoneæ: iis enim aqua dissolutis in qua liquatū Alumen sit, color viridis fit, qui Gallis Verd de vesie, dicitur: iisdem non maturis in eadem aqua dissolutis color luteus. Huic succo vis purgatoria inest. Fit ex eodem quæ diu asseruari potest compositio, hoc modo. Succi baccarum leniter tusarum quatrduo in fictili vitreato per se maceratarum in loco calido, libras duas prælo extrahito, quibus addito Sacchari optimi sesquilibram, vel Mellis selecti probè despumati tantumdem: lento igne decoquito ad Zulapij, vel serapij crassitudinem, linteolo rariore colato: admiscetòque pulueris Cinnamomi selecti, Zingiberis singulorum drach. quatuor, Caryophyllorum drach. duas, mundòque vasculo conseruato. Datur vnciæ pondus, & vsque ad drachmas decem. Educit facillè pituitam, inquit Matthiolus, & crassos ac lentos humores. Alij contra, inquit Pena non ad pituitam crassam ac viscidam, sed potius tenuem educendam, & impetum eius in

articulos citatum auertendum, & cohibendum, prudentius vtuntur. Nam sine caliditate molesta purgat, & nonnulla vi adstringendi partibus robur conciliat, neque liquefacit humores, vnde maior fluxus subsequatur. Quare podagricis optimè confert. Alij baccas in pila lapidea contundunt, dein exprimendo percolant: succum expressum coquunt lento igne, donec quarta pars absumatur, atque iterum colant. Excolati huius & iam crassioris facti succi libram vnâ accipiunt, mellis despumati vncias octo: coquunt vnâ, donec syrupi bene cocti crassitudo fiat. Coctis, & iam prope auferendis ab igne, iniiciunt mastiches, Cinnamomi optimi singulorum drach. duas, seruântq; in vsum. Exhibetur aliquando dissolutus vino, aliquando iure carnis. Serosos humores educithic syrupus, vt & prior, aliqua ex parte biliosos, minùs pituitosos, crassòsque. Frutex, hic Maio mense floret. Septembri maturæ sunt bacca, aut Octobris initio.

Vires.

Tempus.

AQUIFOLIUM, CAP. XI.

Lib. 16. c. 6. & 8.

Nomina Li. 16. c. 24

Lib. 16. c. 21.

Lib. 16. c. 18. Lib. 3. Hist. cap. 4.

Li. 27. ca. 8.

VM Plinius in prouinciis Aquifolias Ilices appellari scripsit, indistinctè videtur Ilicis folia perinde vt Aquifolij lateribus sinuosa & spinosa esse, neque enim Ilicis species est Aquifolia, quia glandifera non est, natalisque Ilicum feraces adeoque æstuosos odit: rametti, quemadmodum Ilex, folio perpetuo viret. Syluestrii generis, inquit, folia non decidunt Ilici, Aquifolio, &c. Theoph. τὸν δὲ ἀγρίον, ἀειφυλλὰ πρίνος, ἀγρία, &c. quo loco ἀγρίον Aquifoliam rectè vertit Theodorus. Plinius. Montes amat Cedrus, Larix, &c. Item Aquifolia, Buxus, Ilex. Theophrastus ἰδία ἢ τῶν ὀρενῶν ἐλαίτην, ἀεικέλην, πίνυος, ἀγρία, &c. Id est, montibus propria sunt Abies, Pinus, Picea, Aquifolia, &c. Quare cum his & aliis locis τὴν ἀγρίαν Theophrasti Plinius, & eum imitatus Gaza Aquifolium interpretètur, eandem planè stirpem esse iudicamus. Sed id silentio non prætereundum videri Aquifoliam apud Plinium etiam pro alia stirpe accipi, cum ait: Theophrastus arboris genus intelligi voluit

luit Crataegonum, siue Crataegona, quam Itali Aquifoliam vocant. At Pliniū hic vehementer errasse periti omnes herbarij existimant, ἀγρίαν quoque apud Theophrastum pro alia arbore idem videtur significare, cum scribit, Arcadum Phellodryn Dorum esse ἀγρίαν, sic enim legit Gaza, & agrestem conuerti. Verum in vulgatis exemplaribus pro ἀγρίαν ἀπρίαν, exaratum reperias. Hic etiam scrupulum iniicit Theophrastus, cum scribit Suberem fructum ferre glandosum, vt vertit Gaza, similem Aquifolia, cum Aquifolium baccas ferat. Sed eum facile eximet emendata eius loci lectio, quæ est, ὑπερπὸν ἢ πέρεται βαλαμῶδη, ὁμοίον τῇ ἀπρία. Id est, fructum fert vt Glandem, Phellodryi similem, quæ Dorum est ἀπρία, cuius paulò ante meminit. Eam non rectè Ruellius cum Agria confundit, pro Ilice Aquifolia, inquit, à Doribus vsurpata. Nec probanda est eorum sententia qui Aquifolium, de quo hic agimus, Paliurum Dioscoridis esse censent. Hoc enim semen folliculo inclusum habet, pingue, & fuliginosum, illud baccas rubentes. Estigitur Aquifolium Ruellij, Dodonæi, Tragi, Matthioli sententia, quod officinæ Agrifolium vocant, Theophrast. vt diximus, ἀγρίαν, Lugdunenses seruatis Græcæ vocis vestigiis Agron, & Agreun, reliqui Galli Houx, & Housson, rusticis non ignotum, qui sæpè spinarum iniuriam experiuntur, Itali Agrifolia, Hispani Azabo: Belgæ Hulsli: Angli, Hoby. Germani Walddistel. Frutex est hæc plâta, & multis in locis tam pumila arbor, & tam crescendo pigra, vt ad fruticas plantis potius sit referenda. Aliis in locis in quibus sibi commodam naçta est humum, in iustam arborem attollitur, perpetua fronde virens, caudice, ramisque lauibus, cortice duplici contextis, exteriore viridi, interiore pallido, odoris ingrati: ligno candido, durissimo, grauissimo, quod Gaiaci modo in aqua sedit, eique non admodum dissimile est. Folia sunt Lauri æmula, carnosa, solida, densa, pungentibus aculeis toto ambitu armata, ex viridi splendentia, vt in Malis aureis, & Medicis, pediculo breui pendentia, saporis non tam ingrati quàm cortex. Flores venusti, albi, parui, plures simul, breuibus pediculis annexi, vt in Lauro, qui quaternis foliolis, & quaternis apicibus constant, in quorum medio baccarum rudimenta apparent. Hæ tandem rotundæ sunt, rubræ, umbilicata, parua, baccis Oxyacanthæ quodammodo similes, gustu subdulces, cum tetro quodam sapore, quaternis intus nucleis, triangularibus, & striatis. Hoc Aquifolio plaræque Galliarum syluæ scætant: Sæpe etiam in incultis iuxta vias, & inter sæpes cum aliis dumis reperitur. Fructus Septembri mense maturus est, diuque in arbore manet, temperamento calidus. Radicum decocto foueri vtiliter articulos auctor est Matthiolus, qui prius luxati duritiem contraxerint, quoniam id decoctum emollit, resoluit, tumores discutit, ossaque fracta ferruminat. Aquifolia arbor, inquit Plinius, in domo aut villa sata veneficia arcet. Flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit, itemque baculum ex ea factum, in quoduis animal emissum, etiam si citra ceciderit defectu mittentis, ipsum per sese recubitu propriis allabi, tã præcipua naturam inesse arbori. Scribit Dodon. quosdam iactantes se vires Aquifolij,

Lib. 3. Hist. cap. 16.

Ibidem.

Lib. 1. ca. 55 & 68.

Lib. 1. ca. 73 & 88.

Lib. 6. c. 34.

Li. 3. ca. 154.

Lib. 1. Dios. cap. 104.

Nomina

Forma.

AQUIFOLIUM.

res simul, breuibus pediculis annexi, vt in Lauro, qui quaternis foliolis, & quaternis apicibus constant, in quorum medio baccarum rudimenta apparent. Hæ tandem rotundæ sunt, rubræ, umbilicata, parua, baccis Oxyacanthæ quodammodo similes, gustu subdulces, cum tetro quodam sapore, quaternis intus nucleis, triangularibus, & striatis. Hoc Aquifolio plaræque Galliarum syluæ scætant: Sæpe etiam in incultis iuxta vias, & inter sæpes cum aliis dumis reperitur. Fructus Septembri mense maturus est, diuque in arbore manet, temperamento calidus. Radicum decocto foueri vtiliter articulos auctor est Matthiolus, qui prius luxati duritiem contraxerint, quoniam id decoctum emollit, resoluit, tumores discutit, ossaque fracta ferruminat. Aquifolia arbor, inquit Plinius, in domo aut villa sata veneficia arcet. Flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit, itemque baculum ex ea factum, in quoduis animal emissum, etiam si citra ceciderit defectu mittentis, ipsum per sese recubitu propriis allabi, tã præcipua naturam inesse arbori. Scribit Dodon. quosdam iactantes se vires Aquifolij,

Locus.

Tempus.

Temper.

Uires

Lib. 1. Dio. ca. 104.

Li. 24. ca. 13.

Ibidem.

expertos, affirmare quinque huius baccas deuoratas, aduersus colicos dolores perutiles esse, & alium mouere. Fit apud nos viscum ex Aquifolio, hoc modo. Huius cortices detrahunt, & facto humi scrobe, locis vlginosis maximè, obrunt, frondibus arborum inuoluentes, & ibi putrescere sinunt, quod ferè duodecim diebus fieri solet, tum marcidos eruiunt, & tantisper in pila tundunt, dum in viscum lentescant: demum in profluente, vt obhærentes corticum reliquiæ fordèsque fluitent, proluunt, & adiecto olei nucum momento, fistilibus recondunt ad aucupia.

LYCIVM, CAP. XII.

Lib. 1. c. 114. Nomina

LYCIVM Dioscoridi, arbor spinosa, etiam Pyxacantha dicitur, vt & succus, qui ex ea fit: & Lycium quidem, à Lycia, in qua, velut & Cappadocia, magnus erat huius prouentus, etiam si Indicum optimum habeatur, vt ex Galeno dicemus. Pyxacantha verò à Buxi similitudine quadam, cum Græcè Pyxacantha nihil aliud sit, quàm Buxus aculeatus: Arabicè *Hadhadh, Hadad, Kisulem*, siue *Felzacarag*, Italicè *Licio*. Est igitur Lycium arbor spinosa, ramis tres cubitos longis, nonnunquam etiam longioribus: foliis Buxi, densis: fructu Piperis, nigro, læui, amaro, densoque: cortice pallido, non dissimili Lycio madefacto: radicibus multis, obliquis, lignosis. Hunc fruticem appictum, quoniam notis ferè omnibus Lycium repræsenterat, vnde etiam Lycium rectè fiat, Brasauoli, Matthioli, Dodonæi auctoritate fretus, non dubitavi pro Lycio hîc proponere. In Liguria Alpibus prouenit, & in Dalmatia. Alia est planta Lycio non parum similis, inquit Matthiolus Verona à Calzolario missa, cuius effigiem hîc damus. Pinxit etiam Lobellius Lycium aliud Hispanicum, quod Clusius descripsit his ferè verbis, frutex est spinosus, multas à radice virgas ferens, cubitales, & ampliores, rectas, tenues, rubentes,

Forma.

Li. 1. Diosc. cap. 114.

Li. 16. c. 2. 33. Locus.

LYCIVM
Alpinum.

LYCIVM
Italicum.

multis

multis ramulis donatas, qui in acutam spinam plerumque desinunt: tamen si alios huc illuc sparsos aculeos habeant, breues interdum & infirmos, nonnunquam verò oblongos, firmos, & multis foliis obsitos, folia multo ordine digesta, Myrti Tarentinæ aut Buxi quodammodo æmula, gustu læuia, & cum quadam aciditate mordicantia. Apud Complutum aliisque Castellæ veteris locis, & Bæticiæ parte, quam Extremaduram vocant, circa fluenta, & decliuibus locis nascentem obseruauit Clusius. Plinius, Spinam ex qua Lycium fit in Græcia pyxacanthon Chironium vocari dicit, in cuius historia aliquantum à Dioscoride dissidet. Fert & Spina, inquit, Piperis similitudinem, præcipua amaritudine: foliis paruis, densisque, Cypri modo: ramis trium cubitorum, cortice pallido, radice lata, lignosaque, buxei coloris. Hac in aqua cum femine excepta in æreo vase medicamentum fit, quod vocatur Lycium. Ea Spina & in Pelio monte nascitur, adulteratque medicamentum. Item Asphodeli radix, aut fel bubulum, aut Absinthium, vel Thus, vel Amurca. Lycium aptissimum medicinæ, quod est spumofum. Indi in vtribus camelorum, aut Rinocerotum id mittunt. Spinam ipsam in Græcia quidam Pyxacanthum Chironium vocant. Dioscorides folia Buxo similia dixit. Plinius radicem buxei coloris, eandemque laram, cum in Dioscoride obliqua esse legatur, vt *καλλεία* pro *καρυία* à Plinio legi potuerit, sicut & ab Oribasio legitur. Elicitur succus ex foliis vnâ cum frutice tuis, & ad multos dies maceratis, deinde coctis. Tum abiectis lignis liquor itidem coquitur, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id Lycium adiecta decoctioni Amurca, aut Absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendū exempta, oculorum medicamentis additur: reliquo ad alia vtuntur. Simili modo fit Lycium femine expresso, & insolaro. Plinius ex Rhamni syluestris & nigrioris radice in aqua decocta fieri medicamentum tradit, quod vocatur Lycium, de quo iam diximus. Sed mox subdit. Lycium præstantius è Spina fieri, quam & Pyxacanthum Chironium vocant, qualem in Indicis arboribus diximus, quoniam longè præstantius existimatur Indicum. Coquantur in aqua tuisi rami, radicèsque summæ amaritudinis, in æreo vase, ferè per triduum, iterūque, exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat. Quo loco rursus à Dioscoride dissentit, quia ramos & radices coqui scribit, Dioscorides folia cum frutice. Ruellius tamen in versione sua Plinij sensum exprimere maluit quàm Dioscori. Rami, inquit, cum radiculis tuis, &c. Cum in Diosco. legitur, *καλλεία* ἢ *τῶν φάλακων* ἢ *τοῖς θάμνοις θλασθέντων* idest, colligitur succus foliis cum frutice tuis, &c. Lycium optimum est, quod vri potest, restinctumque rubentem spumam *καρπον*, idest fumum legit Oribasius ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus, cum fregeris, rufis, odore minimè viroso, cum amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstantius, & efficacius. Hoc & Galenus confirmat. Lycium hoc in Lycia & Cappadocia plurimum prouenit. Alterum

LYCIVM
Hispanicum.

fit, quod vocatur Lycium. Ea Spina & in Pelio monte nascitur, adulteratque medicamentum. Item Asphodeli radix, aut fel bubulum, aut Absinthium, vel Thus, vel Amurca. Lycium aptissimum medicinæ, quod est spumofum. Indi in vtribus camelorum, aut Rinocerotum id mittunt. Spinam ipsam in Græcia quidam Pyxacanthum Chironium vocant. Dioscorides folia Buxo similia dixit. Plinius radicem buxei coloris, eandemque laram, cum in Dioscoride obliqua esse legatur, vt *καλλεία* pro *καρυία* à Plinio legi potuerit, sicut & ab Oribasio legitur. Elicitur succus ex foliis vnâ cum frutice tuis, & ad multos dies maceratis, deinde coctis. Tum abiectis lignis liquor itidem coquitur, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id Lycium adiecta decoctioni Amurca, aut Absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendū exempta, oculorum medicamentis additur: reliquo ad alia vtuntur. Simili modo fit Lycium femine expresso, & insolaro. Plinius ex Rhamni syluestris & nigrioris radice in aqua decocta fieri medicamentum tradit, quod vocatur Lycium, de quo iam diximus. Sed mox subdit. Lycium præstantius è Spina fieri, quam & Pyxacanthum Chironium vocant, qualem in Indicis arboribus diximus, quoniam longè præstantius existimatur Indicum. Coquantur in aqua tuisi rami, radicèsque summæ amaritudinis, in æreo vase, ferè per triduum, iterūque, exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat. Quo loco rursus à Dioscoride dissentit, quia ramos & radices coqui scribit, Dioscorides folia cum frutice. Ruellius tamen in versione sua Plinij sensum exprimere maluit quàm Dioscori. Rami, inquit, cum radiculis tuis, &c. Cum in Diosco. legitur, *καλλεία* ἢ *τῶν φάλακων* ἢ *τοῖς θάμνοις θλασθέντων* idest, colligitur succus foliis cum frutice tuis, &c. Lycium optimum est, quod vri potest, restinctumque rubentem spumam *καρπον*, idest fumum legit Oribasius ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus, cum fregeris, rufis, odore minimè viroso, cum amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstantius, & efficacius. Hoc & Galenus confirmat. Lycium hoc in Lycia & Cappadocia plurimum prouenit. Alterum

Dioscori. Ibidem.

Li. 24. c. 14.

Cap. 8.

Electio. Dioscor. Ibidem.

Lib. 7. sim. & 4. med. p. cap. 4.

verò Indicum ad omnia valentius est. Hæ lycij notæ diligenter sunt animadvertendæ, quibus legitimum ab adulterino dignoscamus, etiam si id facile non sit, Galeno teste. Quare cum id quod passim Officinæ hodie vtuntur, nec igni admotum accendatur, nec intus rufescat, nec vlla eius amaritudo gustu percipiatur, cum denique notis omnibus à vero dissideat, adulterinum esse constat. Alij enim ab impostoribus ex Ligustri fructu, alij ex Periclymeni baccis, alij ex Sanguineæ virgæ Corymbis, alij ex iis omnibus simul contusis fieri tradiderunt. Quod verò Lycium Indicum scripsit Diosc. fieri id ex frutice Lõchitide, Corni penitus supposititiu esse iudicat, & de Lonchitide herba huc trãslata, de qua infra eadẽ ferẽ traduntur. Lycium verũ, auctore Diosc. adstringit, caliginẽ oculorũ discutit, genarũ scabiẽ, pruritus, veterẽsque fluxiones sanat, facit ad purulentas aures, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, sedis rimas, attritũque illitum: cœliacis, dysentericis que potum inditũque conuenit: datur sanguinem excreantibus, & tussi, ex aqua: contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur, flauos facit pilos, reduuuis, vlcerebus quæ serpunt, aut purrent, medetur: sceminarum profluua appositum sistit, rabiosorum ictibus ex lacte potum, aut vice catapotij deuoratum, auxiliatur. Quæ postrema aperte corrupta sunt. Cum enim paulò ante de commorsis à cane rabido dixerit, quid attinet statim eadem repetere? Quare in iis quæ in Dioscoride leguntur, ἡ γὰρ οὐ καὶ ῥῶμα γυναικείον παρὰ τὸ ἐμμένον, βοηθεῖ δὲ καὶ λυσοδύχλοις, ποθὲν μὲν γὰρ γάλακτος, ἢ ἀπὸ χυλοποθῆς λαμβανόμενον, Cornarius has voces redundare putat, βοηθεῖ καὶ λυσοδύχλοις, & pro iis particulam ἢ reponendam, vt accipiamus sistere fluxum muliebrem appositum, aut potum cum lacte, aut catapotij modo sumptum. Plinius enim, Bibitur & à mulieribus in lacte contra profluua, perspicuè dixit. Galen. verò, lycium siue Byxanthum, inquit, arbor spinosa, ex qua lycium conficitur id videlicet medicamentum liquidum, quo ad fugillata vtuntur, & sedis oris que phlegmonas & vlcerationes, tum herpetas, putredines, vlcera contumacia, aures purẽ fluentes, intertrigines, & paronychias. Est autem facultatis exsiccatoria, compositum ex diuersi generis substantiis, altera quidem tenuium partium, digerente, atque calida, altera terrestri & frigida, ex qua adstrictionem habet. Porro hæc qualitas pusilla medicamento inest: digerit verò & desiccatur non parum, in secundo scilicet ordine: in calore autem symmetris proximũ est. Proinde ad varia hoc vtuntur, vt abstergente quidem: ad ea quæ pupillas obtenebrant vt contrahente verò cœliacis, dysentericis, ac muliebri profluua adhibentes. Lycij spuma Plinio, ac flos quidam, oculorum medicamentis additur. Reliquo succo faciem purgat, & pforas sanat, erosos angulos oculorum, veterẽsque fluxiones, aures purulentas, tonsillas, gingiuas, tussim, sanguinis excretiones, fabæ magnitudine deuoratum, aut si ex vlcerebus fluat (sub sanguis) illitum: rhagadas, genitalium vlcera, attritus, vlcera recentia, & serpentina, ac putrescentia in naribus: suppurationes. Bibitur & à mulieribus in lacte contra profluua. Indici differentia, glebis extrinsecus nigris, intus rufis, cum fregeris cito nigrescentibus. Astringit vehementer cum amaritudine. Ad eadem omnia vtile est, sed præcipuè ad genitalia. Garcias in Aromatum Indicorum historia, auctor est Cate siue Cato medicamentum esse apud Indos cum amaritudine astringens, arborẽmque ex qua succus is extrahitur magnitudine Fraxini, folio minuto, Ericæ vel Tamarici simillimo, perpetuo virente. Florere aiunt, sed fructum ferre negant: multis spinis horrere: materia ligni robusta, dura, densa, ponderosa, nec, vt aiunt, putredini obnoxia, siue solibus exponatur, siue aquis immergatur: quam ob causam incolis lignum Semperuium

Li. 1. Antid.

Emb. 11. li. i. Dioscor. Lib. 1. c. 114. Vires.

Ibidem.

Lib. 7. sim.

Li. 14. c. 14.

Li. 1. c. 10.

peruium nuncupant. Hanc arborem Hacchic vocant, cur autem siccum Cate vocent, ille intelligere non potuit. Porro succi extrahendi rationem hanc esse tradit. Ramos huius arboris minutim concisos elixant, deinde contundunt, postremò cum farina Nachani (semen id est nigrum & minutum, sapore Secales, conficiendis panibus aptum,) & cuiusdam nigri ligni, quod illic nascitur scobe (interdum etiam sine eo) pastilli aut tabellæ formantur, quas in umbra siccant, ne solis ardore earum facultas exhalet. Optimum est medicamentum non modò ad confirmandas gingiuas, & desiccandum & constringendum, verum etiam ad alui profluua curanda, oculorumque dolores tollendos, in quibus plerumque se optimo successu vsũ fuisse affirmat. Idem auctor hoc Cate nihil aliud esse existimat, quam Græcorum & Latinorum Lycium. Nam eius extrahendi ratio ab omnibus eadem describitur, iisdemque facultatibus pollere, quibus Indicum Lycium, censetur. Huc adde quod Indicum Lycium præfertur à Dioscoride, Plinio, Galeno, Auicenna, & Serapione, qui Hadhadh appellant. Hæc Garcias. Sed vnum hoc refragatur, quod & à Clusio annotatum est, Dioscoridi Lycium Buxi folia habere, & pusillam esse arborem, vt alia esse videatur arbor quæ à Garcia describitur. Tamen si non satis sibi constare videatur Dioscorides in Lycij historia, si modo postrema capitis de Lycio pars Dioscoridis sit. Hic etiam

Li. 2. c. 399. Lib. simpl. cap. 7.

LYCIVM Dalechampij.

plantam secundo loco pictam, haud absurdè Lycium dici posse Dalechampius arbitratur. Est enim Spina tres cubitos alta, cortice in cinereum pallecente, radicibus multis, lignosis: foliis densis, figura Buxo non dissimilibus, colore, crassitudine, venularumque ductu ad Prunum vtrumque, accedentibus: aculeis multis, rigidis, foliosis, fructu Piperis magnitudine, nigro, adnexo breui pediculo, nunc triangulo, nunc quadrangulo, nunc cordis figura, pro nucleorum numero, è cuius fastigio pilus duplex subtilissimus eminet, gustu astringente & valdè amaro. Baccis ad tingendum aureo colore sericum infectores vtuntur, easque vocant Tinctorium granum, *Graine a teindre*, aut flauum granum, *Graine jaune*, aut Auenionense granum, *Graine d'Auignon*. Id quod de Lycio Dioscorides prodidit, nimirum ἔαυθις τὰς τεύχας, flauos reddere pilos, facit vt credam, quod & multi asserunt, verum Lycium quamuis hæc planta non sit, eius succosis nos vtamur, eosdem effectus deprehensuros, quos veteres suo Lycio tribuerunt. In asperis & saxosis circa Auenionem & Carpentoracte locis prouenit.

Forma.

Locus.

OLEASTER, CAP. XIII.

Nomina

Forma

Lib. 1. c. 18.

Vires.

OLEASTER, olea sylvestris & Æthiopica dicitur, Græcis, ἀργεῖα, κρότινος, ἀθιοπικὴ, ἐλαία. Oleæ domesticæ fere similis est, sed foliis paulo minoribus, inter quæ pungentes aculei multi: fructus etiam minor, qui difficilè maturefcit. Quod ex eo elicitur Oleum viride est, & immaturū, cuius in Galliæ Officinis nullus est vsus. Dioscorides tamen diuersas Oleatri partes, multos & diuersos in medicina præbere vsus ostendit.

OLEASTER,

Folia, inquit, adstringunt: trita & imposita ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasque cohibent: crustas emarginant cum melle illita: quinetiam sordida vlcera repurgant, inflammationes panósque cum melle illita discutunt: cutem à capite vulsam conglutinant: oris vlceribus, & priuatim infantium, comanducata medentur. Succus & decoctum eisdem habet effectus: Sanguinis eruptiones ac muliebri profluuium ad motus succus inhibet: vuæ oculorum, pustulæque prodest: vlcera, & veteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur, ad palpebrarum erosiones perquam utilis. Exprimitur succus tuis foliis, affuso vino, aut aqua, siccatusque sole, in pastillos digeritur. Sed longè validior, & ad recondendum aptior succus habetur, qui cum vino, quàm qui cum aqua expressus est: auribus subuenit, siue vlcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cæliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, vt Spodij vicem cinis præstet, in cruda

olla, oblito ore luto, vsque dum figlinum percoquatur: restinctaque vino, & rursus subacta eodem modo vruntur. Postremò cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiusmodi cinerem in medicamentis oculorum, constat spodio non cedere, sed iisdem viribus præditum esse. Oleum sylvestris oliuæ gingiuis putri vlgine laborantibus colluitur, dentium mobilitates stabilit: calsacti & ex colari fatus gingiuis fluxione laborantibus utilis est: lanam enim specillo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur. Oleæ Æthiopice lacryma Scammonio quadam tenus similis est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Quæ autem Ammoniæ aut Gummi similitudinem refert, colore nigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostates Oleæ Oleatrique, similem lacrymam sudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur: cicatrices, albuginesque illitu emendat: vrinam & menses ciet: cauis dentium impressa, ad dolorem efficax est. Inter venena scribitur, aut vt quidam interpretantur, numeratur inter ea quæ foetum corrumpunt: partus pellit: lepras & impetigines sanat. Hippocrates ad fluxum rubrum inter reliqua medicamenta ψώραν ἀργεῖα, id est oleæ agrestis scabiem habet: sic enim Plinius ψώραν morbum arborum interpretatur. Idem limum vel lichena appellat. Sylvestris seu Æthiopice Oleæ lacryma licet multis polleat viribus, inquit, Matthiolus, eius tamen in Officinis nullus est vsus, neque vlla ad nos adfertur. Sed sunt qui hanc esse putant, id quod recentiores medici

Lacryma oleæ Æthiopice.

Vires.

Lib. 1. mor. mul.
Li. 17. c. 24.
Lib. 23. c. 7.
Lib. 1. Dioscor. ca. 19.
Lacryma oleæ Æthiop. non est gummi elemni.

medici & Officinæ Gummi Elemni vocant. Illos vehementer errare gustatus ipse indicat. Neque enim mordax est id Gummi, neque linguam vellicat. Gummi verò improprie dici, cum in Refinarum genere sit potius, ex eo intelligi licet, quòd igni exposita hæc lacryma, statim colliquescit, ac diffunditur, non aliter quàm Resina quæ ex Pinu, Picea reliquisque resiniferis stirpibus manat. Nullum autem Gummi genus igni liquatur, nisi addito aceto, aut vino, aut liquore alio, sed vratur. Cæterum etsi nobis profus ignota sit planta, ex qua in Orientè hæc Elemni lacryma prouenit, tamen notissimæ sunt Chirurgis eius vires. Ea enim in emplastris & vnguentis ad caluarie fracturas, & vulnera sananda vt præstantissimo vtuntur medicamento. Est & alia, auctore Theophrasto, Oleæ maris rubri lacryma, ex qua medici ad cruenta recentiaque vulnera medicamentum componunt præstantissimum.

Vires gummi Elemni

Li. 4. Hist. cap. 8.

PHILLYREA, CAP. XIII.

PHILLYREA, Phillyram à Dioscoridis Phillyrea plurimum distare nemini iam dubiū est, id quod maxime descriptiones confirmant, vt fufius diximus, cum de Tilia ageremus. Est enim Phillyrea proceræ, crassaque, foliis latiusculis, modicè serratis, ferè Hederae, at Phillyrea Dioscoridi arbor est Ligustri tantum magnitudine, foliis Oleæ nigrioribus, latioribus: fructu Lentisci, nigro subdulci, racematim cohærente.

Forma. Lib. 1. c. 108.

PHILLYREA
Matthioli.

In asperis nascitur. Hanc Matthiolus Phillyrea Iconem proposuit tantum, nõ descripsit, quia descriptioni Dioscoridis haud parum conuenire videatur: non affirmat tamen legitimam esse, quod eius baccae subdulces non sint. Pena pro Phillyrea φιλυραῖαν dicere mauult, id est Oleæ amasiæ, vt ait, quod Oleæ non modò similis sit, sed etiam sociæ, vt ab Oleastris quibuscum frequens nascitur, nihil ferè discrepet. At potius φιλυραῖαν dicas, id est folio Oleæ similem. Huius ille genera duo descripsit, & depinxit, quæ arborefcunt in Gallicæ prouinciæ viarum marginibus, & Oliuetis Monspelio vicinis. Maior & rarior, persimilis est pumilæ Oleæ, caudice, ramisque nigrioribus, longioribus quàm Oleæ agrestis, folio magis ad Ligustrum accedente: baccais exiguis multis, è ramis prodeuntibus cum supediculo, minoribus quàm in Oleastro, non amaris, vt in oleastro, sed subdulcibus, nucleo intus Cerasi. Minor multò frequentior in iisdem natalibus & Monspelij collibus glareosis, folio æquè longo, sed angustiore duplo. Est etiam duplo minor tota plâta: acini similes lentiscinis, & similiter racematim proximè hæretes, breui admodum pediculo, qui maturi subdulces fiunt, aliquantum acres, sed non ingrati vt Oliuæ satiuæ, & agrestes. Has duas Alaterni nomine, in fine huius libri exhibuimus. Serapi Mahaleb describens, totum Dioscoridis de Phillyrea caput transcripsit. Sed planta, inquit Matthiolus, quam nonnulli Mahaleb vocant, cuius baccarum nucleis Vnguentarij ad odores conficiendo vtuntur, Dioscoridis Phillyrea

Cap. 44. simpl. In cap. 108. lib. 1.

lyreæ respondere non videtur. Nam hæc folia habet Oleæ, sed latiora, baccas racematim coherentes, quæ notæ in Mahaleb hîc appicte non reperiuntur.

M A H A L E B
Matthioli.

Verùm vt Mahaleb illud, cuius nucleorum Vnguentariis est vsus, negat Phillyream esse Matthiolus, ita legitimum esse Mahaleb, de quo Arabes scripserunt, multis rationibus persuasus credit. Arabes enim quos citat Serapio suo Mahaleb facultates à Phillyreæ facultatibus multùm diuersas tribuunt, quoniam Phillyrea Dioscoridi adstringit Oleæ agrestis modo, Serapionis vero, Abé Mesues & Rhafis testimonio Mahaleb calfacit, & emollit, id quod vulgaris Mahaleb nucleos, quibus vnguentarios vti diximus, euidenter præstare ait Matthiolus. Nam cutis asperitatem duritiemque læuigant, & emolliunt illiti, affricatiue: ex quibus colligit rectè eos sentire, qui plantam hîc pictam genuinum Arabum Mahaleb esse arbitrantur. Quod, si verum est, non parum hallucinatus fuerit Serapio, qui putarit Arabum Mahaleb, Dioscoridis esse Phillyreâ, præsertim cum Arabas citet, qui Mahaleb vires assignent, tum eas quas diximus, tum ventris tineas pellendi facultatè, quæ Phillyreæ minimè insunt. Pena Phillyream aliam de viua arbore expressit, quam hîc depinximus. Hanc prorsus refert maior priorq; illius Phillyrea hoc capite descripta. Reperitur in Gallica prouincia circa Tholonum. Equat scapo, & sparsis stolonibus Prunû & Cerasum, folio planè Phillyreæ, aliquanto latiore: flos Illicis muscosus, albidus: & plusculæ vna aceruatæ & congestæ baccæ, Terebinthi, maiores, nigricantes, herbida; subdulces, nucleis, quales prorsus prostant hodie in Officinis nomine Mahaleb. Hæc, verius Serapionis Mahaleb, id est Phillyrea fuerit. Phillyreæ folia adstringunt, auctore Dioscoride, ad eadem vtilia, ad quæ Oleaster, cum adstrictione opus est: maximè ad oris vlcera, commanducata, aut si decocto dentes colluantur. Pota vrinam ac menses cient. Alias Clusi Phillyreas adiungimus illis pridem à nobis declaratis. Priorem Illicis coccofera proceriorem, ramis pollicem & amplius crassis, cortice viridi, sed albicantibus, maculis asperfo, foliis Illicis coccoferæ, maioribus, viridioribus, densioribus, in ambitu nonnihil spinosis, gustu adstringente, sed sapore non ingrato, Fructus Lentiseino maior non est, ex foliorum alis dependens, niger cum maturuit. Hanc alterâ magnitudine superat

P H I L L Y R E A
Mahaleb Serapionis.

Vires.
Lib. 1. c. 108.

P H I L L Y R E A
secunda Clusij.

superat, multos proferens ramos, candicante cortice obductos, folia ei frutici quem ille pro Alaterno maiori, nos pro Apharca depinximus, ferè similia, sed firmiora, & minùs nigricantia, sapore aliquantulum acri, cum quodam amarore. Fructus Decembris initio racematim inter folia propendere visus est, magnitudine granorum Piperis, aut baccarum Myrti, niger, calidus, nucleum osseum & durum cortice candido & fragili opertum contegens. Præter has, tertiam & quartam Phillyreas Clusius ostendit, easdem cum Penæ Phillyreis maiore & minore, supra memoratis, quas alibi pro Alaterno descripsimus.

C A P P A R I S, CAP. XV.

Τ κάππαρις Græcè, ita Capparis Latine nominatur. Quidam, teste Plinio, Cynosbaton appellarunt, quod, opinor, quædam illi sunt cum Cynosbato comunia: alij

Nomina
Lib. 17. c. 27.

Ophiostaphylen, id est Vuam viperinâ, pro qua in nothis Dioscoridis Phyllostaphylen legimus. Gaza Inturin vocauit, Arabicè *Cappar*, siue *Kappar*, dicitur, Italicè *Capparo*, Gallicè *Cappres*, Germanicè *Kappern*, Hispanicè *Alcapparas*. Fructus est aculeatus, cum humi sternitur, ac iacet: huc illuc in orbem euagatur. Spinas vt

Forma.

C A P P A R I S.

C A P P A R I S folio Acuta.

Rubus

Rubus habet in hami modum aduncas: folia Mali Cotoneæ, rotunda: fructum Oleæ similem: is cum dehiscens panditur, florem candidum promit, quo excusso nonnihil Glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana Acinis punitorum similia ostendit, parua, rubicunda. Radices lignosas spargit, grandes, numerosasq; Capparis retuso folio hinc picta est: item altera folio acuto, ea sola varietate à priore discrepans. Tenui plerumque solo, asperisque locis, in infulis, & inter rudera nascitur. In cultis Capparim prouenire negat Theophrastus. Qua de causa inter frutices & dumos eam reposuimus. Seruntur tamen, colunturque perinde ac segetes & legumina. Plinius. Quippe cum Capparis quoque seratur siccis maximè, area in defossu cauata, ripisq; vndiq; circumstructis lapide: aliàs euagatur per agros, & cogit solum sterilefcere. Columella. Capparis in plurimis prouinciis sua sponte in noualibus nascitur. Sed quibus locis eius inopia est, si ferenda fuerit, siccum locum desiderabit: isq; debet ante circumdari fossula, quæ repleatur lapidibus, & calce, vel punico luto, vt sit quasi quædam lorica, ne possint eam perrumpere prædicti seminis frutices, qui ferè per totum agrum vagantur, nisi munimento aliquo prohibiti sint. Quod tamen non tantum incommodum est (subinde enim possunt extirpari) quantum quod noxium virus habent, succoq; suo sterile solum reddunt. Cultu aut nullo, aut leuissimo contenta est: quippe quæ res etiam in desertis agris citra rustici operam conualefcit. Seritur vtroque æquinoctio. In Cypro Capparis plurimum prouenit. In Italia, Hispania, Gallia Narbonensi frequens. Floret æstate. Viret vsque ad Vergiliarum Occasum, fabulosis familiarissima. De huius multiplici, tum in cibis, tum in medicamentis vsu, hæc ab auctoribus traduntur, à Dioscoride. Caulis & fructus cibi gratia cõdiuntur. Aluum turbat, stomacho aduersatur, sitim gignit: cocta tamen stomacho, quam cruda vtilior est. Fructus drach. duabus in vino potus quadraginta diebus lienem absumit, & vrinam cruentumque excrementum emittit: bibitur vtilissimè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis & conuulsis: menses ciet, caput purgat. Dentium dolorem sedat **men ex aceto decoctum**, colluto inde ore. Aridus radice cortex ad eadẽ proficit: vlcera omnia vetera & sordida, & quæ occaluerunt, expurgat: lienosis cum farina hordei illinitur: dente demorsa dolori eius auxiliatur: cum aceto trita vitiligines albas extergit. Radix foliaque intrita strumas ac duritias discutunt. Aurium vermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica Capparis vehementer inflat. Apula vomitus facit. Quæ à Lybico, & rubro mari defertur, mirum in modum acris est, si quidem in ore pustulas excitat, gingiuaque osse tenus exest. Quare in cibis non ab re damnatur. Capparis Galeno radice cortex vincentem habet qualitatem amaram, proximam acrem, deinde acerbam. Ex quo liquet diuersis pugnantibusque constare facultatibus. Nam abstergere, purgare, incidere potest amaritudine, exalfacere, incidere, digere acrimonia: contrahere, densare, constringere acerbitate. Idcirco lienes induratos, si quod aliud, hoc medicamentum iuuare potest, cum foris idoneis illinendis remediis admixtum, tum intro in corpus assumptum, siue decoctum in aceto, aut Oxymelite, siue aridum contusum, illisque permixtum. Quippe cum aperte crassos, lentosque humores hoc pacto sumptum euacuet, nec eos tantum per vrinas, sed & per ventrem: sæpe etiam sanguinolentos deferat, vnde & lienes iuuantur, & coxarum dolores. Quinetiam menses promouet: ex capite purgat, detrahique auxiliatur ruptis, & conuulsis. Radice eius cortex, vlceribus malignis cataplasmatibus modo impositus, non malum est remedium, vt qui illa extergere valeat, & potenter desiccare. Præterea dentium dolores, prædictarum qualitatum ratione adiuuat, interim cum aceto coctus, interim cum

vino

vino, sæpe etiam solus dentibus mansus. Radice cortici fructus proportione virium respondet, nisi quod ad omnia imbecillior est. Imo & folia, & caules eius similem vim obrinent. Memini me foliis quandoque, paucis diebus, duritiem cœradis naturam referentem discussisse. Sed admiscemus illis quippiam, quod virium obtundat vehementiam. Iam non mirum est, quod aurium vermes succus amaritudine occidat sua. Porro Capparis quæ in feruentibus admodum regionibus prouenit, vt quam fert Arabia, multo est nostrate acrior, adeo vt plurimum etiam habeat facultatis adurentis. Idem alibi. Capparis facultas tenuium admodum est partium: proinde minimum alimenti in corpus eorum, qui ipsa vescuntur, distribuit, quemadmodum & alia omnia quæ tenuibus constant partibus. Vtimur autem fructu huius plantæ, magis vt medicamento, quam vt alimento. Importatur ad nos etiam sale conspersus: quia solus asseruatus putrescit. Clarum ergo est Capparis adhuc virentem, antequam sale condidatur, plus habere nutrimenti. Nam ex salis conditura plurimum eius amittit, & nisi sal abluatur, prorsus haud quicquam nutrit, aluum tamen subducit. Verum ablutus, & maceratus, donec omnem salis naturam exuat, vt minimi sane alimenti cibus est, ita obsonium, & medicamentum, cum ad excitandum prostratum appetitum, tum ad deradendam deiiciendamque pituitam ventri adhærescentem accommodatum erit, ac denique ad lienis iecorisq; amolendas obstructions. Verum in hos vsus cum Oxymelite, aut Oxelæo ante alias omnes dapes sumi oportet. Tenellis porro Capparis germinibus homines, vt Terebinthi turionibus vescuntur, cumq; adhuc virent, in oxalme, & aceto non secus atque hos reponunt. Plinij verba hinc adscribam. In Ægypto & Capparis, firmioris ligni frutex seminisq; in cibis vulgati, caule quoque vna plerumque decerpto. Cauenda eius genera peregrina. Siquidè Arabicum pestilens, Aphricum gingiuis inimicum, Marmaricum vuluis, & torminum inflationibus. Apulum vomitus facit: stomachum & aluum soluit. Marmaricum dixit, quod apud Marmaridas Libyæ nasci Dioscorides ait. De vsu Medico idem hæc scripsit. Non vtendum transmarino. Innocentius Italicum est. Ferunt eos qui quotidie id edunt, paralyti non periclitari, nec lienis doloribus. Radix eius vitiligines albas tollit, si trita in sole fricentur. Spleneticis prodest in vino potus radice cortex, duabus drachmis, dempto balnearum vsu. Feruntque xxx v. diebus per vrinam & aluum totum lienem emitti. Bibitur in lumborum doloribus, ac paralyti. Dentium dolores sedat tritum semen, ex aceto decoctum, vel manducata radix. Infunditur & aurium dolori (semen, sub.) decoctum oleo. Vlcerata quæ Phagedænas vocant folia, & radix recens cum melle sanant. Sic & strumas discutit radix: parotidas vermiculosque cocta in aqua. Iocinoris quoque malis medetur. Dant & ad tineas in aceto & melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit. Stomacho inutilem esse inter auctores conuenit. Nunc vt olim floribus & fructibus muria asseruatis frequentissimè in cibis vtimur. Suauiores palatoque gratiores sunt recentes acerrimo asseruati aceto, quod plerique faciunt in Hetruria. Præstantissima Cappares ex Alexandria Ægypti Venetias adferuntur. Est & in Apulia earum prouentus, sed Ægyptiis deteriorum. Proueniunt etiam Romæ in collapsis ædificiorum parietibus, ruderibusq;, præsertim circa Pacis templum, itemq; Senis, quæ quidem Apulis. Saporis præstantia minimè cedunt. Paulus earum vsum commendauit ex aceto, & oleo, quod & appetentiam inuitent, & lienem laxent, pituitamq; per aluum exigant. Theuetus auctor est in Insula Suachem Æthiopico litori adiacente nasci herbam quandam *Albant* nomine, in rupibus, late sese diffundentem, foliis, fere Capparis: cuius fructus germina sunt, siue capitula rotunda. Folia, radices, fructus gustu

Li. 2. Alim.

Lib. 13. c. 23.

Lib. 20. c. 15.

Marth. li. 2.
Diosc. cap.
169.Li. 1. ca. 74.
Theop. Col.
mo. li. 5. c. 6.Lib. 6. Hist.
cap. 5.
Lib. 19. c. 8.

Lib. 11. ca. 3.

Temper.
Plin. ibid.Li. 2. c. 169.
Vires &
Vsu.

Li. 7. simp.

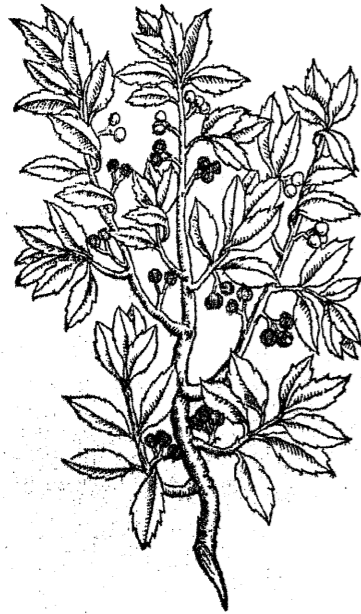
suauissimi sunt, & cordi salubres, quibus indigenæ ad coliros & stomachi dolores quosuis, præterea ad hepatis & pulmonum affectus vtuntur, decocto ex tota herba parato cum corallij albi puluere.

APHARCA, CAP. XVI.

Nomina

DEPICIVM hinc fruticem herbarij quidam Apharcam Theophrasti esse putant: alij Lycium alibi descriptum. Alij Phillyream Græcorum: Monspelienfes Pharmacopœi. Bourgespine, id est, Spinam Burgundicam vocant. Pena eo nomine depinxit & descripsit, an Apharca sit Theophrasti dubitans. Ego de nominibus digladiari nolo, sed pro virili parte plantas minimè vulgatas & adhuc veluti reconditas in apriçû pro-

APHARCA Theophrasti.

Lib. 1. Hist. cap. 15. Lib. 3. Hist. cap. 6.

ferre. Scio enim non defuturos viros ingeniosos, qui iis cognitis nomina sua, vel fortuito, vt plerunque fit, vel ex diligenti veterum auctorum lectione sint imposituri. Cæterum frutex hinc in arborem etiam crescit, magnitudine Mali Punicæ, radice crassa, caudice recto, ramofo, cortice non admodum spisso, ex cinereo albicante, aspectu tristi: foliis im parte angustis, superna latiusculis, Portulacæ modo, obtusis aliquando, interdum in acutum fastigium terminatis, per ambitum insectis, incisurarum eminentiis rigidiusculis, carnosis, Ilicis, aut Oleæ modo, venosis elata costa per medium diuisis: flore albo, baccis racematim cohærentibus, angulosis, principio virentibus, cum maturuerunt, nigris, gustatu subdulcibus. Arbor ista perpetua fronde viret, ea dote Laurum Ilicem, & cæteras sua coma semper ornatas prouocans Apharcæ folia non decidere scripsit Theophrastus. Præterea illam & Adrachnen germinare cum vrbanis arboribus, ac vtramque biferam videri, his verbis; Ἀδράχνη δὲ ἔ ἀφάρκη τὸ μὲν πρῶτον πεπελαυσοί ἕμα τῷ βότρυϊ περιέρχονται. τὸ δὲ ὑστερον ἀνθῆντι. Δοκεῖ δὲ ταῦτα διέχερτα, ἀρχοιδίος δὲ χαμῆνος, &c. Quæ cum malè à Theodoro sint versa, sic mihi rectè videntur exprimi posse. Adrachne & Apharca fructum primum cum Vua nigrescit, & varia fit, maturant: alterum cum vitis floret. Bis enim ambæ fructum ferre videntur. Ineunte hyeme, &c. Prouenit in asperis & saxosis oræ maritimæ locis, non procul à Monspelienfi vrbe, quæ Vicum itur, pagum Apiano vino percelebrem.

ALATERNVS CLVSII: CELASTRVS Theophrasti, CAP. XVII.

MIRANTVR, & iure quidem, in stirpium cognitione versati, cur Plinius Apharcæ, Phyllicæ, atque Celastri plantarum à Theophrasto sæpè memoratarum nusquam mentionem fecerit. Ego sanè Plinium tacuisse de illis puto, quia Græciæ, & semotis ab Italia prouinciis peculiare esse, vt & Adrachnen, crederet. Phillycæ folius meminisse quidam censent, Alaterni nomine, quòd vbi Phyllica nascitur, eius regionis incolæ

incolæ adhuc vocent Alaterno, Linterno, & Alarders, vocabulo ad Alaternum accedente. De illa planta nos posthac agemus. Celastrum Theophrasti plerique esse volunt plantam, quam pro Alaterno huius rei peritissimus Clusius pingit, & describit, & eam duplicem: Maiorem, nonnunquam arborecentem, ramis

ALATERNVS prior Clusij: Celastrus mas Theophrasti.

ALATERNVS secundus Clusij: Celastrus Theophrasti femina.

longis, non admodum crassis, in alas minimè diuisis, surculis flexilibus, cortice è viridi candicante, membrana subtu flauescente: Foliis nullo ordine dispositis, media inter Oleam & Ilicem magnitudine, crassiusculis, in ambitu leuiter ferratis, è nigro virentibus, ingrati gustus, amaris, cum acrimonia quadam leui: Floribus Oleæ, pallidis, ad foliorum pediculum exorientibus, racemosis, vere ac interdum media hyeme prodeuntibus: marem hunc esse volunt. Minorem alteram, fceminam, humilem: breuioribus ramis: corticis colore ex albo viridi ac subpurpureo confuso: folio minore, rotundiore, serrato, dilutius virente, flore superiori simili, maiore, pallidiore: fructu racemoso, Acinis Lentisci magnitudine, ex tribus veluti granis constantibus, primum viridi, post rubente, ac tandem nigro. Floret sub finem mensis Februarij, & initio Martij: Theophrasto Celastrus semper viret: summis locis gaudet, frigoriq; & sæuis tempestatibus expositis: fructu per hyemis rigores deciduo, tardissimè maturefcente, vt in Ilice, ac Iunipero. Cultum omnem recusat. Falluntur qui putant, quoniam Celastrum Theophrastus in summis & gelidissimis nasci montibus scripsit, eum reperiri posse in Alpibus, Apennino, Cemeniis montibus, & alijs vsq; adeo excelsis. Dictum id Theophrasti prorsus intelligendum de summis & frigidissimis locis, non nostratis regionis, sed eius in qua prouenit. Thuia, & proceræ quidem, in frigidis montium verticibus gignitur, eodem teste. Frustra operam sumat, qui in Alpibus requiret, vbi, ne nomen adhuc quidem est auditum.

Frigidos eos tractus Tauri mōtis Amani, & reliquorum montium eiusmodi in Asia & Europa Theophrastus significat, non nostros ad Septentrionem sitos.

ACACIA, CAP. XVIII.

Nomina

Lib. 4. Hist. cap. 3.

NOMEN huius spinosi fruticis Græcum est ἀκασία, idem etiam Latinum Acacia, Arabicum *Achachie*. Dicitur autē ab ἀκός, id est acuo, vnde Acacia, quasi acuta: Theophrastus ἀκασθῶν simpliciter, id est spinam, & ἀκασθῶν ἀγυπτίαν, spinam Ægyptiam vocat, ita ut Acaciæ nomine & spinam, & succum ex fructu spinæ expressum accipiamus: spinæ verò Ægyptiæ appellatione ipsam arborem Acaciam intelligamus. Sic Dioscorides videtur usurpasse. Acacia, inquit, in Ægypto nascitur, spina arboris instar, &c. & rursus: Alterum Acaciæ genus in Cappadocia, Pontoq; provenit, &c.

Lib. 1.

Lib. 3. ca. 13.
Li. 6. simp.
Cornar.
Embl. 1. 12.
lib. 1. Dios.
Lib. 24. c. 12.

Aetius, spina Ægyptia, ex qua Acacia præparatur, &c. A spina Ægyptia longè diuersa est spina Arabica, similis spinæ albæ, de qua Diosco. Galen. tamen spinam Ægyptiam, à quibusdam vocari scribit Arabicam, similem spinæ albæ, &c. seorsumq; de Acacia, & eius succo tractat. Plinius quoque spinam Arabicam ab Acaciæ spina distinxit. spinæ Ægyptiæ siue Arabiciæ laudes in odorum loco diximus, inquit, &c. Ita enim vetus Codex habet, sed in vulgatis, hæc duæ voces defunt, (Ægyptiæ siue.) Idem aliquāto post eodem capite. Est & Acaciæ spina, &c. Veteribus igitur duplex spina est Ægyptia, hæc, quæ etiam Acacia vocatur, & ea quæ spina Arabica. Qua homonymia deceptus Aetius duas diuersas plantas in vnam confudit, cum scripsit. spina Ægyptia ex qua Acacia præparatur, adstringendi ac siccandi vim habet. Quare & fluxui muliebri prodest, & vlcera sedis insufflata ad cicatricem perducit. Est enim hæc Aetij spina Ægyptia, Arabica, cuius vires ex Galeno tradit, non spina Ægyptia, ex qua Acacia fit, cuius paulò ante ipse meminit. Apud Plinium cap. 12. lib. 24. legendū: spinæ Ægyptiæ laudes in odorū loco diximus, Arabica spissat, &c. Huic enim spinæ omnia quæ à Dioscoride Arabiciæ tributa sunt, rectè adscribit. At locus is quo se Ægyptiæ spinæ laudes dixisse ait, est lib. 13. de Ægyptia spina, ex qua fit Acacia, nō de Arabica, id quod contextus ipse aperte declarat. Nec minus, inquit, spina celebratur in eadem gente, dumtaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id vtilissima nauium costis. Candida facile putrescit. Aculeus spinarum & in foliis. Semen in siliquis, quo coria perficiuntur Gallæ vice. Flos & coronis iucundus, & medicamentis vtilissimus. Manat & Gummi ex ea. Sed præcipua vtilitas, quod casa anno tertio refurgit. Circa Thebas hæc, vbi & Quercus, & Persea & Oliua, c. c. à Nilo stadiis, syluestri tractu, & suis fontibus riguo. Idem paulò post. Gummi optimum esse ex Ægyptia spina conuenit, Hunc Plinij locum citans Ruellius in spinæ Arabiciæ historia, spinam Ægyptiam & Arabicam pro eadem planta, non sine errore usurpat. Acaciæ duo sunt genera, Dioscoride auctore. Vna quæ in Ægypto: altera, quæ in Cappadocia, Pontoq; provenit. Acacia Ægyptia spina est instar arboris, fructifera, non sese in altum attollens, ramis pungentibus aculeatis, inter quos proueniunt folia, in plurima alia foliola diuisa. Florem habet candidum, semen Lupino simile in folliculis, ex quo succus expressus siccatur in umbra, niger ex maturo semine, subrufus ex viridi. Eligitur modicè rufus, & odoratus, ut in hac arbore esse potest. Aliqui exprimunt ex foliis & semine succū. Manat & Gummi ex ea spina. Acaciā Ægyptiā Dodonæi hîc depinximus, à qua permultū distat Matthioli Acacia prima hîc quoq; appictā, de qua Penæ sententiā audiamus. Sequinus Martinellus, inquit, medicus, & peritus Pharmacopæus misit ex Syria siliquarū Acaciæ Ægyptiæ saccos plenos Alberto Martinello fratri suo, perquam sædulo & erudito Pharmaco-

Lib. 3. ca. 9.

Genera.

Lib. 1. ca. 1.
Dios. ibid.

Forma.

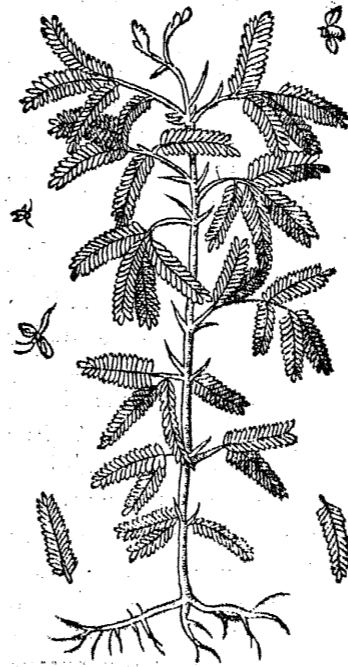
Li. 6. ca. 22.
In cap. 115.
lib. 1.

parco, ex quo semine in horto Patauino, aliisque quamplurimis Venerorum locis sato, orta est ista Acacia. Accepit & Morganus plantam nuper ex maris Occidui insulis Perunianis, ne quis putet peculiarem Ægypto aut Arabiæ. In nerulis prælongis foliola sunt Scorpioidis leguminis similis, aut herbaræ Sferra cauillo nominatæ, in toto virgulto, gracili, aliquot rigidis spinis in surculis exertis. Seminis tota siliqua non maior vno alteroue Lupino simul iunctis, sed suis alueolis distincta. Quare Matthiolus non Acaciam, sed si spinas demas, arbori Indæ similem pictam dedisse videtur, cuius siliquæ, siue lobi non sunt Lupini similes, sed Genistæ, duplo latiores, ut Senæ compressæ: à Pena hîc descripta verior. Alterum Acaciæ genus, Ægyptiæ spinæ est simile, longe minus, tenerius, humile, aculeorum vallo munitum: Folia habet Rutæ; semen Lenticulæ, minus, Autumno, in loculis conuexis, ternum, quaternumue capacibus. Acaciam alteram genuinam esse hîc appictam censent Periti Herbarij, foliis Rutæ aut Cytisi, ternis, siliqua Genistellæ, aut vulgaris Glycyrrhizæ, nouaculæ effigie, dorso obtusiore, & altero latere, quasi acie acutiore, tria aut quatuor etiam Genistellæ semina dura continente, quæ nondum matura flauent, postea nigricant. Hac Tyrrenum & Ligusticum, atque Mediterraneum litus scatet, & plerâque alia Italiæ loca. De Acacia, eiusque generibus hæc prodidit Theophrast. spina ex eo nomen accepit, quod tota arbor aculeis horreat, excepto caudice: nam & super germina, foliaque aculeos habet. Altitudine procerâ est, ut quæ ad duodecim cubitos perueniat. Materies ex ea cæditur tectis idonea. Eius duo genera: quædam candida, quædam nigra. Candida imbecillis, & facile putrescens, nigra robustior, & incorrupta. Quare in nauibus fabricandis ad earum costas illa vtuntur. Recta non valde assurgit. Fructus in siliqua modo leguminum, quo incolæ coria perficiunt Gallæ vice. Flos vsque adeo aspectu pulcher, ut ex eo coronas faciant, est & medicamentis vtilis: quamobrem à medicis colligitur. Manat & Gummi ex ipsa, tum vulnerata, tum sponte sine vlla plaga. Cum

parco,

ACACIA

Ægyptiaca.

ACACIA

1. Matthioli.

parco, ex quo semine in horto Patauino, aliisque quamplurimis Venerorum locis sato, orta est ista Acacia. Accepit & Morganus plantam nuper ex maris Occidui insulis Perunianis, ne quis putet peculiarem Ægypto aut Arabiæ. In nerulis prælongis foliola sunt Scorpioidis leguminis similis, aut herbaræ Sferra cauillo nominatæ, in toto virgulto, gracili, aliquot rigidis spinis in surculis exertis. Seminis tota siliqua non maior vno alteroue Lupino simul iunctis, sed suis alueolis distincta. Quare Matthiolus non Acaciam, sed si spinas demas, arbori Indæ similem pictam dedisse videtur, cuius siliquæ, siue lobi non sunt Lupini similes, sed Genistæ, duplo latiores, ut Senæ compressæ: à Pena hîc descripta verior. Alterum Acaciæ genus, Ægyptiæ spinæ est simile, longe minus, tenerius, humile, aculeorum vallo munitum: Folia habet Rutæ; semen Lenticulæ, minus, Autumno, in loculis conuexis, ternum, quaternumue capacibus. Acaciam alteram genuinam esse hîc appictam censent Periti Herbarij, foliis Rutæ aut Cytisi, ternis, siliqua Genistellæ, aut vulgaris Glycyrrhizæ, nouaculæ effigie, dorso obtusiore, & altero latere, quasi acie acutiore, tria aut quatuor etiam Genistellæ semina dura continente, quæ nondum matura flauent, postea nigricant. Hac Tyrrenum & Ligusticum, atque Mediterraneum litus scatet, & plerâque alia Italiæ loca. De Acacia, eiusque generibus hæc prodidit Theophrast. spina ex eo nomen accepit, quod tota arbor aculeis horreat, excepto caudice: nam & super germina, foliaque aculeos habet. Altitudine procerâ est, ut quæ ad duodecim cubitos perueniat. Materies ex ea cæditur tectis idonea. Eius duo genera: quædam candida, quædam nigra. Candida imbecillis, & facile putrescens, nigra robustior, & incorrupta. Quare in nauibus fabricandis ad earum costas illa vtuntur. Recta non valde assurgit. Fructus in siliqua modo leguminum, quo incolæ coria perficiunt Gallæ vice. Flos vsque adeo aspectu pulcher, ut ex eo coronas faciant, est & medicamentis vtilis: quamobrem à medicis colligitur. Manat & Gummi ex ipsa, tum vulnerata, tum sponte sine vlla plaga. Cum

Forma alterius Aca.

Lib. 4. Hist. cap. 3.

Gummi.

ACACIA ALTERA
Matthioli.

caesa fuerit, tertio anno statim renascitur. Eius copia & sylva ingens circa agrum Thebanum est, ubi & Quercus, & Persea Olea quoque eodem loco gignitur, non aquis fluuij riguo (distat enim plusquam trecentis stadiis) sed manantibus sponte aquis, multi enim fontes in eo sunt tractu. Hæc Theophrasti, Plinius eo quem supra indicauimus loco transcripsit, atque vertit. Eadem de re alio loco idem sic scripsit, quo vulgati Codices ex vetustissimis sic sunt emendandi. Est & Spinæ succus Acacia. Fit in Ægypto alba, nigraque arbore: item è semine viridi, aut maturo, sed longè melior è priori. Fit & in Galatia, teneriore spinosaq; arbore. Semen huius lenticulæ simile: minore est tantum & grano, & folliculo. Colligitur Autumno, ante collectum nimio validius. Spissatur succus ex folliculis aqua cælesti perfusus: mox in pila tulsis exprimitur organis: densatusque sole in mortariis cogitur in pastillos. Fit & ex foliis minùs efficax. Ad coria perficienda semine pro Galla vruntur. Foliorum succus & Galaticæ Acaciæ nigerrimus

improbatur: item qui valde rufus. Hic Plinius alteram Acaciæ speciem, quam in Cappadocia & Ponto nasci ait Dioscorides, Galatiam appellat, & cum priore, Ægyptia, scilicet, confundit, si semen omnium, & non Galatiæ tantum Lenticulæ simile facit. Dioscorid. enim prioris semen Lupino comparat, alterius minus Lente esse ait. Gummi quod ex Acacia Spina stillat, id præfertur, quod in vermiculorum speciem contrahitur, & vitri modo perlucet, ligni expers: proximum est candidum: sordidum verò ac resinofum inutile. Id etiam optimum esse tradit Plinius, vermiculatum, colore glauco, purum, sine cortice, dentibus adhærens. Theophrastus lacrymosum humorem hæc Spinam ferre tradit, non è cortice, sed in folliculo. Serapio Arabicum nuncupat, quod ex Arabia regione Ægypto finitima suo tempore importaretur, inquit Matthioli. Scire autem oportet Gummi Arabicum Officinis dictum, multum à Spinæ Ægyptiæ Gummi differre: neque enim contractis vermiculis simile est, sed grumis vermicoloribus constat. Aduchi non ita pridem cœpit ad nos ex Ægypto vera Acacia, in paranda Theriace, aliisque componendis medicamentis valdè expetita, qua nos ad hoc usque tempus caruimus. Id Gummi Galenus aliquando κόμμι Ἰνδαίων vocauit, ob id fortasse quod Theophrasto auctore in agro Thepano magna sit spinosæ huius arboris copia, & ingens sylva. Spinæ Ægyptiæ succus, inquit Dioscorides, oculorum medicamentis utilis: valet ad ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris vlcera: procidentes oculos reprimit: mensium abundantiam sistit, prociduum vuluam cohibet: citam aluum sistit, aut potus, aut subter inditus: capillos denigrat. In qua Ruellij translatione id meritò reprehendendum videtur, quod ἐπέχει πρὸς γυναικείων, mensium abundantiam sistit, interpretetur, cum fluxum muliebrem dicere debuisset. Differt enim fluxus muliebris à mensibus, seu menstrua purgatione immodica, vt perspicuè docet Paulus. Sed Plinium, Ruellius imitatus est, quo loco eadem quæ Dioscor. habet, Acacia purpurea, aut leuco

leucophæa, & quæ facillimè diluitur, vi summa ad spissandum, refrigerandumque est, oculorum medicamentis ante alias utilis. Lauantur in eos vsus pastilli ab aliis, torrentur ab aliis, capillum tingunt. Sanant ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, & humida vitia corporis, collectiones, articulos contusos, perniones, pterygia. Abundantiam mensium fœminis sistunt, vuluamque, & sedem procidentes. Item oculos, oris vitia, & genitalium. Sed non hoc tantum loco Plinius menses pro fluxu muliebri reddidit. Gummi verò Acaciæ spissandi, refrigerandi que vi preditum esse scribit Dioscorides, cutis meatus obstruere, & medicamentorum quibus admiscetur acrimoniam hebetare: ambustis ex ouo illitum pustulas non pati erumpere. Acaciæ planta Galeno, & ipsa acerba est, & fructus, & succus, qui lotus quidem & imbecillior, & minus mordax redditur, vt pote acrimoniam quandam dum lauatur deponens (id est vehementius adstringentem vim, qua contacta corpora distrahit, ac veluti dilacerat. Ea scilicet vis aquæ perfusione diluitur, & obtunditur. Sic locum hunc exponit Dalechâpius: omnis enim acrimoniam prorsus expers est Acacia, etiam si Galeno credamus partes quasdam calidas in eius substantia mixtas esse) Porro si parti alicui sanæ illinatur, protinus eam & sicciorem, & contractiorem efficit, nullum quidem caloris sensum inuehens, sed nec frigoris admodum valentem. Vnde constat medicamen id esse frigidum & terreum, immixta quadam etiam substantia aquea, videturque sanè non esse similitum partium, verum quasdam in sese dispersas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipsa lotione segregantur. Esto porro tertij ordinis exsiccantium, & secundi refrigerantium, cum lotum fuerit, illotum verò primi Acaciæ verè substituunt tum Officinæ, tum medicorum vulgus succum ex syluestribus Prunis expressum, in tenues placentulas diuisum ac in sole siccatur. Dioscorides tamen eius vice tum Rhois folia, tum Lenticis foliorum succum, tum Hypocistidem medicamentis admiscet, quibus vti dicitur potius fuerit, quam syluestrium Prunorum succo.

SCORPIVS THEOPHR. CAP. XIX.

ANC plantam Scorpionem Theophrasti (Gaza Latine nepam vocat) herbarij esse iudicant: quia multa ei conueniunt, quæ de Scorpione Theophrastus prodidit. Scorpion, inquit, spinosa planta, tota spinis constat vt Corruca. Sic hæc adulta nullo modo foliosa est, sed spinas tantum pro foliis habet. Præterea radice singulari breuique constat, ante æstatem non germinat, germinationem prorogat in autumnum. Floret etiam post æquinoctium autumnum: florem in carne extuberante sub extremo aculei profert. Quæ omnia de Scorpione scripsit Theophrastus. Quod verò idem alio loco scripsit Scorpionem radicem figura Scorpione esse similem, vtilemque & ad eius ictum, & ad alia quædam, id huic sententiæ nostræ non repugnat. Etenim de Thelyphoni, non de Scorpionis spinosæ radice id accipiendum esse ipsemet Theophr. aliquanto post perspicuè demonstrat his verbis. Thelyphonum quod alij Scorpionem appellant, quia radicem Scorpione similem habet, &c. Quare Gaza superiore loco nepam vertere non debuit, hunc Scorpionem siue Thelyphonum cum Scorpione spinoso perperam confundens. Planta hic depicta radice est crassa, lignosa, nigra, simplici, dimidium pedem longa: caulibus multis, ferè pedibus, qui plurimis aculeis rigidis, firmisque horrent: foliis in paruula & tenella planta minimis, Tragacantho similibus, in vetusta & dura nullis: flore paruulo, ad aculeorum imâ partem emergente: semine in siliquis latiusculis incluso. In aridis locis & perfatis nascitur. Huic affiné, vel eundem Scorpionem descripsit Clusius. Pedis altitudinem rarò superat, totus densissimis spinis horret, quæ seriè quadã

Lib. 13. ca. 9.

Li. 24. ca. 12.

Electio
Gummi.Lib. 9. Hist.
cap. 11.Lib. 1. Diosc.
cap. 115.
Gummi Aca-
ciæ, nõ est
Gummi Ara-
bicum.Lib. 7. me-
gen.
Lib. 4. Hist.
cap. 3.
Vires succi

Lib. 3. ca. 63.

Vires
Gummi.

Ibidem.

Lib. 6. sum.

Lib. 1. c. 124.
& 75. & 109

Nomina

Lib. 6. Hist.
cap. 1.

Tempus.

Li. 6. Hist.
cap. 3.Li. 9. Hist.
cap. 14.Lib. 9. Hist.
cap. 19.Lib. 9. Hist.
cap. 14.

Forma.

Locus.

SCORPIVS

Theophrast.

1.Sco.gen.

Lib.6.ca.9.

Lib.33.ca.4.

SCORPIVS ALTER,
sive Genista spinosa.

recens.nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni, aut plures simul, Genistæ similes, sed minores, nunc lutei, nunc pallestetes: semen in siliquis exiguum. Legitimâ Aspalathû alteram esse non fatetur Clusius: verû cum a nonnullis sic vocetur, nomē mutandû non censuit, præsertim cû ad quam plantâ à veteribus memoratâ referēda sit, adhuc nesciat: fortasse ad scorpiû Theoph. inquit Clusius, Eadem est cû Genista spinosa, aut certè persimilis.

B V X U S

seruat, & semper cōtrario inter se exortu bine nascuntur, neq; aliæ ex aliis: summis ramulis inhæret bini aut terni flores, lutei, mense Martio, quo tēpore exiguas, breuesque siliquas, vel potius semina Erui magnitudine multa incanaque lanugine hirsuta profert, dēsisimis spinis occulta: radix singularis, sed in plures deinde ppagines sparsa, dura, liquosa. Hęc Clusius. Alterû Scorpij genus quidâ statuūt fruticem spinosum, dēscriptum à Dodonæo pro Genista spinosa secūda, foliis carentem, spinis vndique horridum. Maio & Junio mēibus florere scribit. Vlicem Plinij quidam esse volunt, Roris marini similem, asperum. Belgæ Gaspeldoren vocant, Armorici, apud quos syluæ huius plantæ sunt, tam proceræ vt propemodum arboreseat, vocant des lans. De spinosa hac planta, quæ sequuntur Pena tradit. Prorsum cognata Genistæ hæc, sed multum aspectu horrida, sentibus præduris, innumeris, cancellatim armata, semper virentibus, striatis, lignosis virgultis, Spartio similibus, spinis penefolia occultentibus. Quare doctiorum nonnullis placuit Gazæ Nepam esse, aut Scorpium Theophrasti: sed obstant Genistæ siliquæ, aliquanto breuioribus, & flores non ab similes, concolores, eiusdem saporis, qui aurei particulatim emicant, tota æstate, etiâque hyeme in Anglia, vbi frequentissima in sterilib⁹ & Ericetis, in Prouincia item Narbornēsi penè par proceritate. Sed Monspelij ad Ladum in collibus saxosis triplo minor, rigidior & squalidior est, adeo vt parum Genistam representet, folijs lentis. Illic Aspalathum secundum faciunt, tamen inodora, & funis instar pertinax fragedo sit: floribus quidam ad icterum vtuntur, & tota planta calfaciunt furuos. Clusius Aspalathum alteram, tum Salmantica, tum Mōspelij sic dictam pinxit, cubitum non excedentem, fruticosam admodum multis horrentem spinis, deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus nascuntur pusilla folia, lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in nouellis ramulis, quibus subsunt

BUXUS. CAP. XX.

RÆCIS *βύξος*, Latinis Buxus & Buxum dicitur, Gallis *Bouys*, Italis *Bosso*, Hispanis, *Box*, Bœmis, *Pospán*: Anglis, *Burs*. Belgis *Palmeboom*: Germanis *Buxbaum*, Buxus quædam frutex tantum est, quædam in arborem magnam assurgit. Tria eius genera, inquit Plinius. Gallicum quod in metas emittitur, amplitudinēque proceriorem: Oleastrum in omni vsu damnatum, grauem profert odorem. Tertium genus nostrate vocant: sylvestre, vt credo, mitigatum satū, diffusius, & densitati parietum virens semper, ac tonsile. Hoc Plinij loco mirum certè est, cur secundum Buxi genus Oleastrum vocet. Annotat Dalechampius Plinium, aut eius scribam libertū in Oleastri voce deceptum fuisse. Nam cum apud auctorem Græcum reperisset secundum Buxi genus *ἀγρίον ὄλον εἶναι*, omnino agreste esse, nec vtile materia, vt primum genus, nec vestiendis parietibus idoneum vt tertium, imo etiam abominandum fœtore, & grauitate odoris, incautè legit *ἀγρίον εἶναι*, Oleastrum esse. Buxus arbor crasso est trunco, spisso, duro, valido: ramos emittit multos cæ-

Nomina Genera. Dodon. li. 6. cap. 32. Li. 16. c. 16.

B V X U S.

terarum arborum more, duos, crassosque, foliis plurimis vestitos, Myrto similibus, minoribus, densioribus, crassioribus, subrotundioribus, saturata viriditatis, perpetuis nec vnquam decidentibus: flore herbaceo: fructu quaternis apicibus in cacumine diuiso, Ciceris magnitudine, semine rufescente, omnibus animantibus inuiso, quod Carthegō vocari Plinius scripsit ineptè, cum enim Theophrastus libr. 3. cap. 15. historiae Buxi Cratagi descriptionem statim subiecisset, Plinius hæc confundēs, dixit Buxum granum ferre quod Cratægum vocant. Ineptius idem Buxo tribuit, quæ de Illice Theoph. prodidit, nempe à Septētrione viscum gignere, à meridie hyphear. Buxus tertius, frutex, ramos multos sepe ex ipsamet radice, nonnunquam ex paruulo trunco in latum spargit. Folia habet dilutioris viriditatis, rotundiora, minora, cætera similia supradictis duobus generibus. Buxus, inquit Theophr. magnitudine est siuid proceræ, folium ei Myrteo simile, (Plinio cōcauum.) Buxus montes amat, in planisque

Forma.

Li. 16. ca. 30.

Lib. 3. Hist. cap. 15. Li. 16. c. 24. Locus.

nasci recusat. Pyreneis ac Cytoriis montibus plurima, & Berecynthio tractu: crassissima in Corsica, flore non spernendo, vel, vt quidam legunt, apibus florē non spernentibus, quæ causa amaritudinis mellis. Semen illius cunctis animantibus inuisum. Hęc in Olympo Macedoniae gracilior, sed breuis. Amat frigida, & aprica. In igni quoque duritia, quæ ferro, nec flamma, nec carbone vtili. Hęc Plinius ex Theophrasto, transfudit, sic scribente. *φύεται ὁ βύξος ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις, καὶ τραχεῖσιν καὶ ἐπὶ τὰ κλίμαται τοῖσιν, ἢ ἢ παλαιοῖν γίνεσθαι. ψυχρὸς δὲ ὁ ὄλυμπος μακεδονικὸς: καὶ ἐν ταῦτα γίνεσθαι, πλὴν ὀυμεγάλοι μέγιστοι δὲ καὶ χαλκίται ἐν κυρήνη* legendū ἐκέρων in Corsica, *καὶ ἐν μὲν καὶ πάχος ἔχουσαι πολὺ πὰρ τὰς ἄλλας: διὸ καὶ τὸ μέλι οὐχ ἕδν, ἄλλ' ὄλον τῆς βύξου, ἀλλ' ἕδν δὲ πολὺ.* Id est, Buxus locis frigidis & asperis nascitur, etenim Cytorij montes tales sunt, in quibus plurima prouenit. Olympus quoque Macedoniae frigidus, in quo nascitur, sed non magna. Maxima autē & pulcher-

Li. 16. c. 26. Lib. 3. Hist. cap. 15.

rima

rima in Cyrene, (in Corsica.) Nam procerâ est, & crassitudine cæteras longè superat. Quamobrem mel insuaue est, Buxum olens, multum autem, & copiosum. Plinius dixit Buxum in Corsica crassissimam esse, flore non spernendo, hancque esse causam amaritudinis mellis: Theophrastus in Corsica crassissimam, melque illic insuaue, quia Buxum oleat. Quod vterque de Cytoriaca Buxo tradidit, id & Poëta cecinerunt: Cyturus enim buxifer à Catullo dicitur:

Et inuat undantem Buxo spectare Cytorum, dixit Virgilius. Buxus Februario &

Li. 2. Geor. *Tempus.* *Temper.* *Uires*
Ibidem.
Libr. Hist. pl. ca. 347.
Plinius li. 16. cap. 16.
Plin. ibid. ca. 40.
Plin. ibid. Ruell. li. 1. cap. 60.
Ufus.

Martio mensibus floret. Septembri semen maturum est quibusdam in locis. Buxi folia calida siccaque esse, atque adstringere ipse gustus perspicuè demonstrat, inquit Dodon. In eadem sententia est Fuchsius scribens à recentioribus temperatam eius arboris essentiam statui, sed id multas ob causas verisimile non videri. Haud dubiè verò adstringere, & siccare. Quia Buxus immortalis coma vires, topiario operi accommodatissima est, ac tonsilis. Imprimis verò materies honorata illi est, raro crispanti (crispante, vetust. cod.) nec nisi radice: cæterò lenis quies materis, silentio quodam, & duritie ac pallore commendabilis. Idem alibi: spississima ex omni materie, ideo & grauisima iudicatur Ebenus, & Buxus, graciles natura, vel, gracilis natura, vt de Buxo tantum hoc intelligatur. Neutra in aquis fluitat, nec Suber, si dematur cortex nec Larix cariem vetustatè que Buxus non sentit. Nunc sola pectinum dote commendatur, ad plaustrorumque axes, & aratorum buras. Fiunt & ex ea tibiæ ac fistulæ, pertusæ rotundis foraminibus, quibus digitorum appositu clausis, aut apertis, cantus moduli variantur & pyxides, quibus nomen dedit. Nullus Buxi in medicina vsus: folio tantum cum materie Scobe & lixiuo capillum rufat. Sunt qui dicat ligni scobe hausta sanari alui profluvia. Nec desunt ex recentioribus, qui sentiant nihil aliud nobis esse Buxum, quàm Indis lignum, quod Gaiacum appellatur: quoniam Buxi decocto feliciter sanatos esse lue venerea affectos, frequenti experientia comperit, quam opinionem refellit Matthiolus. Nam & si, inquit, eas esse Buxi ligni vires experientia doceat, id tamen, & Indorum Gaiacum eandem esse plantam non rectè colligas. Gaiacum enim lignum est pingue, resinofum, materia intus nigra, Ebeni fere modo, amara, acrisque. Quibus notis siccam Buxi materiam carere constat. Præterea Gaiaco (testibus iis qui in India viderunt) folia sunt Plantaginis, breuiora, crassiora, duriora: lutei flores: fructus Iuglandis magnitudine, Buxo verò folia Myrti, breuiora: flores herbacei: fructus Myrti nunquam maior. Somnum capere sub hac arbore cerebro vehementer incommodat, quod eius odor naturæ prorsus aduersetur. Ferunt serpentes vulneratas eius radice degustata, statim sanitatem recuperare. Germani ex Gallia Narbonensis locis Hispaniæ finitimis, præcipuè montibus Pyrenæis, circa oppidum Limons, haud procul Carcaffona, crispum Buxi radicum magnam copiam aduehunt, ob varias maculas & intortos linearum discursus ad opera lantiora experitarum, ex quibus cochlearia, cultellorum manubria, latrunculi, & imungula fiunt, ab his præcipuè qui oppidum incolunt celebre nomine D. Claudij in monte Iura: Eas radices quamuis seruato prisco vocabulo, sine discrimine *Brouchin*, quasi Bruscum vocent, in iis tamen, vt & tuberibus Aceris Bruscum & Molluscum faciliè discernas, lineis vel simpliciter sparsis, vel flexuosius distortis. In eodem mote Iura quod antea nos monuimus, lignarij Abietum & Picearum candidissimos truncos recto venatum discursu fissiles, nullis interceptos nodis, ad opera faciles, seruata dictione vetusta *Λυαδόν*, qua Theophrastus vsus est, adhuc Louchon vocant: Aruerni verò cuiusvis arboris crassio rem ramum *Lusse*.

Buxus gaiacum non est.

Lib. 1. Dio. cap. 114.

Fusc. Ibid.

DE Spartio, Genista, & Sparto, lunco, magna est inter auctores controuersia. Hermolaus, & Marcellus Dioscoridem cum Spartiū dixit, Genistam, non Spartum Hispaniæ descripsisse videri aiunt. Horum summus alioqui imitator Ruellius falli eos scribit, qui Genistam eandem esse cum Spartio contēdunt. Amatus Lusita. & Andreas Lacu. superiorum sententiæ subscribunt. Matthiolus cum aliquando idem sensisset, tandem mutata sententia, Spartium Dioscoridis, & Spartum Hispanicum eandem stirpem esse existimauit, atque à Genista diuersam. Fuchsius & Tragus pro Genista exhibent, eam quæ Genista angulosa à nobis dicitur, at pro Spartio ille quidem eam quæ à Matthiolo depingitur Spartij nomine, hic verò florem tinctorium vulgo nominatum, quem seorsum describemus. Dodonæus Spartum nomine Genistæ Hispanicæ descripsit, quæ in Hispania & Gallia Narbonensi prouenit, & eam pinxit, quam à Fuchsio & Matthiolo Spartij nomine pictam esse diximus. Alia in historia, Spartum est, inquit, non quæ Genista appellatur, siue illa Italica dicta, aut alia quæuis, sed alia stirps Hispaniæ familiaris, Genistæ quidem Italicæ virgarum multitudine, ac tenuitate quadantenus similis, nullis, aut omnino paucissimis, ac minimis foliolis, quæ non siliquas veluti Genista, aut legumen aliquod, sed lobos paruos, hoc est exigua vndeque conclusa capitula, in rotunditate oblonga, & sub candida fert, Bonis, id est, Fabis minoribus magnitudine formæque æqualia, & candidis earum colore quoque similia, in quibus semen vnum aut alterum conditur, nigrum, aliquantulum compressum, Aphacæ fructum satis referens. Hæc ille, qui in Sparti historia parum sibi constare videtur. Vtroque enim loco Spartum non Spartiū Genistam Hispanicam appellas, illo in Hispania & Gallia Narbonensi eam nasci tradit, hoc, Hispanicam ab Italica differre, cum Italicæ, & Gallia Narbonensis Genista eadem plane sit, nec Amatus Lus. nec And. Lac. inter Hispanicam & Italicam aliquid esse discriminis arbitrentur. Dicit verò non potest Spartij, id est Genistæ Hispanicæ nomine, Spartum Hispanum designari: de eo enim post eum locum quem citauimus seorsum tractat Dodon. ex Plinio. Cordus Spartum Latinis vocari Genistam scripsit. Esse autem duplicis differentia. Quandam in funes torqueri, ex qua etiam corbes Vuis pallsis, & ficibus seruandis texuntur in Hispania, Spartumque à veteribus eam plantam vocari: Alteram non tam Lentas habere virgulas, vt simile quiddam ex iis fieri possit. Alio in loco Genistam idem Iunceam depinxit, ac descripsit, eam planè quæ fuchsio Matthioloque Spartum est à Genista diuersum. Sed quid mirum de hac re inter recentiores controuersiam extitisse: cum Plinius ipse dubitauerit, an Genista sit, quam Græci auctores Sparton appellauerit, ex qua lina piscatoria apud eos factitabantur. Cornarius Genistam esse Spartion Dioscoridis vult, cui Plinius easdem vires, quas Dioscorides Spartio adscribit, neque dubitat, vt Plinius, quin Spartum Græcorum Genista sit, sed Hispanici generis, apud Græcos rari, ex quo Asia populi lina ad retia præcipua facerent: quandoquidem ex Genista nulla fieri possunt. Ex quibus intelligere licet Cornarium aliam sentire esse Genistam Hispanici generis, aliam ex qua lina piscatoria fieri non possunt, quæ fortasse nostra est Genista angulosa: duplexque esse Spartion, alterum etiam hodie in Hispania copiosum, alterum quod Dioscorides Spartum appellat, Plinius Genistam. In hac opinionum varietate, si quid statuere & discernere mihi liceat, iis potius assentiendum puto, qui Spartium Dioscoridis & Græcorum Genistam esse

Nomina

Li. 1. ca. 84.

Lib. 4. Dio. cap. 152.

Libr. de Hist. pl. 6. cap. 7.

In frum. Hist. ca. 33.

In libr. 4. Diosc. ca. 118.

Lib. 3. Hist. pl. ca. 34.

Li. 24. ca. 9.

Emble. 137. lib. 4. Diosc.

esse arbitrantur Spartum vero Iuncum Hispanicum. Nam Ruellij Matthiolique rationes facile dilui possunt. Prior, quod Dioscoridis Spartium frutex sit sine foliis, quibus scater Genista: Altera quod Spartum florem habet, ut albæ Violæ, luteum verò Genista ferè piso similem. Spartium enim plantam quæ iam virgas florésque protulerit, idest fenescentem Dioscorides describit, quo tempore foliis caret. Eius verò adolescentiæ statum, quo novos ramos, foliisque minuta profert, negligentius prætermisit. Sic dictamnum Dioscorides flore feminæque Chamæscen flore carere scripsit. Quæ si vera essent, nothæ essent hæc Dictamni & Chamæscen plantæ, quæ pro veris habentur. Quare ex eo quod Spartio iam adulto folia nulla sunt, non efficitur id Genistam esse non posse, quæ pululans folia habeat. Quod de flore dicunt, nullius est momenti. Dioscorides enim non floris Spartij figuram cum floris Leucoij figura hic comparat, sed colorem cum colore. Esse autem Leucoium aliud flore albo, aliud melino, &c. Dioscorides ipse alio loco testatur. Spartium igitur planta hæc dicitur, quod funiculi, & vinculi vsum in alligandis vitibus præbeat *τὸ ἀσπρὸν*, id est Iunci Sparti modo, & Genista, fortasse quia genu modo flexilis ad nexus sit, vel quia genibus medeatur dolentibus, vel quia, ut alij censent, facillimè & celerrimè sobolem generet suo semine Gallis, *Genest*, & quibusdã in hortis lata, *Genest d'Espagne*, *Genest de Florence*: hodie vulgo in tota Græcia, quæ Iucũ Spartũ nõ novit, *ασπρὸς* vocatur, Italis *Genestra*, Hispanis *Genestra*, *Giesta*, & *Giestra*, Genista hæc, siue Spartiũ Diosc. & Græcorũ frutex est, cuius rami in multas virgas diuiduntur, longas, rectas, teretes, glabras, iunceas, firmas, fractu contumaces, foris lento, nervoso, flexili, egregiè virente cortice, intus inani, fungoso, candidoque, leuem Iuncum prorsus referentes. De foliis, qui plantam diligentius contemplatus fuerit, hæc verissima esse comperiet, in teneris scilicet, & nuper enatis virgis folia esse latiuscula, vtrimque acuminata, pauca, ex interuallis plerumque singula, non ut in

Lib. 3. ca. 47.
Li. 4. c. 164.

Li. 3. c. 121.

Fuch. c. 289

Nomina

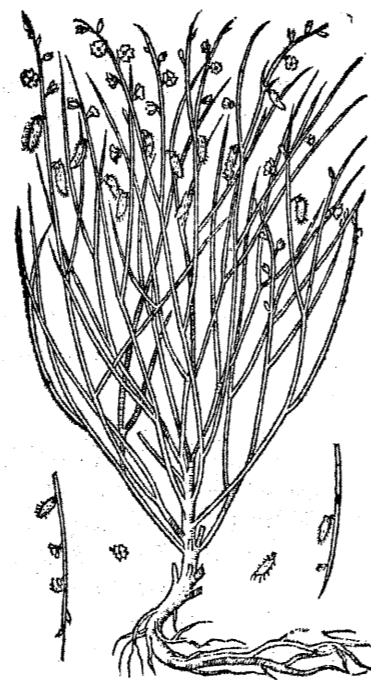
Forma.

Cord. libr.
3. de pl. c. 43.

SPARTIVM DIOSC.
siue Genista.

SPARTIVM MATH.
siue Genista.

Genista

Genista vulgari & Scoparia angulosa, in vno quoque exortu terna. Quo magis adolescit planta, eo pauciora habet folia, angustioraque, in locis æstuosis adeo exilia, ut marcida facta, nulla prorsus, extitisse videantur, in vetustioribus, & senescentibus, quæque iam siliquas habent, virgæ ac ramuli foliis omnino carent: Flores habet luteos, ut Leucoium, figura Pisi flori similes, quibus singula succedunt siliquæ, angulosæ Genistæ siliquis longiores quidem, sed angustiores, in quibus semen compressum Lenticulæ simile, Phasiolorum modo nascitur, angulosæ Genistæ semini simile & æquale. Cortex caudicis, ramorum, radicisque gustu Genistam angulosam æmulatur, ut & semen illius gustum. Omnes tamen eius partes remissiores sunt tam odore, quam sapore. At extremæ virgæ, & nouella germina nihil graue, nihil nauseosum, nihilque amarum olent, aut respiciunt, sed herbaceam, & insipidam Iunci qualitatem. Mesues breuius sic descripsit. Spartium Genista Latinis, arbor est montana, cuius rami desinunt in virgas multas, rectas, flexiles, fractu contumaces, quibus vites, & alia ligantur. Flores habet flauos, lunata figura: siliquas Phasiolis similes, & semina in his Lenti similia, interuallis distincta. Hæc ille à quo Genistæ semen non rectè obseruatum esse Matthiolus ait, quod Erui, aut Vicie faciem potius referat, quam Lentis. Imo verò Matthioli negligentiam hic mirari licet, Genistæ in Italia vulgarissimæ semen adeo oscitanter contemplant, ut id Erui, vel Vicie compararit, quod compressum est, & Lenti simile, etiam auctoribus Fuchsio, Ruellio, Dodonæo; nisi semen siliquas accipiat. Etenim Genistæ huius siliquæ, Erui vel Vicie siliquis similiores sunt, quam Lentis. Nascitur Genista in Italia, & Gallia Narbonensi, locis frigidis, adeo copiosè, ut Maio & Iunio mensibus iucundissimo sint viatoribus spectaculo, collibus huius pulchris floribus ita ornatis, ut procul aerei videntur. In multis aliis regionibus non passim in agris reperitur, sed in hortis feritur, & colitur. Semen Augusto mense & Septembri maturefcit. Id calidum stecumque esse, tum gustus, tum vires indicant. Purgant, inquit Dioscorides per superna vehementer, Ellebori vice, citra periculum flores, & semina, quin obolis in aqua multa pota. Semen deiectiones mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tuis extractus succus ischiadicis; & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, vel infundere ischiadicis clystere: strigmenta autem elicit cruenta. Quæ postrema Græcè sic leguntur. *ἐνιοὶ δὲ ναποβρέξαντες ἀλμύρῃ, ἢ θαλάττῃ ἐπιπέδουσι τὰ ἰσχυαδικὰ αἵματ' ἢ ἀμυγδαλῶδες, καὶ ξυσμυλλῶδες*. Id est. Nonnulli autem ipsos macerant in maria, vel aqua marina, quam clystere infundunt ischiadicis. Educit enim cruentum quendam humorem; & veluti intestinorum ramenta, Plinius dubitans, an hæc Genista Spartium sit Græcorum, eadem illi tribuens quæ Dioscorides Spartio, mox tanquam iam sublata omni dubitatione iudicat Genistam, & Græcorum Spartium idem esse, ut & Cornarius annotauit. Semen inquit, in folliculis phasiolorum modo nascens, purgat Ellebori vice, drachma & dimidia pota in aqua multa cyathis quatuor ieiunis. Rami similiter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus, & tuis succum dant ischiadicis vtilem, cyathi vnus potu. Quidam marina aqua macerare malunt, & clystere infundere. Perunguntur eodem succo ischiadici addito oleo. Quidam ad stranguriam vtuntur semine. Genista tusa cum axungia genua dentia sanat. Præterea quod scribit Genistam vinculi vsum præstare, & Asiæ lina ex ea facere ad retia præcipua, in piscando durantiæ, cortice madefacto decem diebus, id de Genista nostra intelligi oportet. Hæc enim ligandis vitibus in Italia Salicis vicem ex-

Lib. 2. met.
pur. ca. 29.

Lib. 4. Dio.
cap. 32.

Locus.

Tempus.

Fuc. & Dodon. ibid.

Temper.

et vires.

Lib. 4. c. 172.

Lacu.

Emb. 17. li.
4. Diof. Pl.
li. 24. ca. 9.

Lib. 19. c. 1.

Matt. ibid.

Ibidem. plet, maceraturque etiam in aqua Cannabis modo, fiuntque inde funes, & rudia lineata faciendis sacis aptissima. Hæc cum Genistæ angulosæ non convenire perficeret Cornarius, Genistam quandam Hispanici generis confinxit. Dubitat etiam Plinius, nunquid Genistam designaverit Homerus, cum dixit nauium Sparta dissoluta. At verò mox illa, neque ad Genistam, neque ad Spartium Græcorum, neque ad Spartum Hispanicum pertinere satis declarat, cum dicit, Nondum fuisse Africanum, vel Hispanicum Spartum in usu, certum est, & cum futes fuerint naues, Lino tantum non Sparto vnquam futas.

Li. 24. ca. 9. Idem alio loco, ex Lino fuisse nauium armamenta apud Homerum eruditiores interpretatos esse asserit: quoniam cum Sparta dixit, significauerit futa, hoc est res satiuas, Cannabim & Stupam. Versus Homeri est *Και δὴ δίδυ ραστόη πε νεών, καὶ σπάρτα λελύσται*. Scholiastes *σπάρτα* interpretatur *σπάρτα, χωνία*, id est funes, & rudentes. Mesue auctore Genista calida & sicca est ordine secundo, semen calidius, floribus & ramulis humiditas inest, incidens, sed excrementosa, ob id vomitoria. Quin planta hæc omnibus suis partibus conturbat, prouocat, incidit, tenuat. Puitam & humores extrahit ab articulis valenter, vomitu, & deiectione: renes omnibus excrementis perpurgat: vrinas strenuè mouet, calculum frangit in renibus, atque ad eò in vesica, nec in his materias spissari, ac in calculum durescere sinit. Flores quoque huius cum Melle Rosaceo, aut ouo strumas resoluunt. Oxymel etiam ex his, aut feminibus, tumores lienis discutit. Vomitus quoque cum his frequens, ischiadi, podagræ, & renum doloribus prodest. Nocet stomacho & cordi. Ob id cum Melle Rosaceo sumi vult Philagrius, vt his partibus nocere desinat, & eadem ratione cum Rosæ & Mastiche. Semen verò eius cum aqua Mellis Rosati sumendum est. Anisi quoque, & fœniculi, vel Dauçi semen eius noxas castigant. Flos modicum coqui potest, semen diutius. Datur flos à drach. duabus, vsque ad drach. quinque: semen autem à drach. duabus ad drach. quatuor. Sparti vires breuiter perstrinxit Galenus. Spartij, quo vites apud nos alligant, tum semen inquit, tum virgarum succus non instrenuè trahentis est facultatis. Paulus eademque Dioscorides habet. Genistæ flores apibus gratissimi: quare circum aluearia feruntur. Coronis etiam eos addidit antiquitas. Alia duo Spartij eiusdem genera in Hispaniis à Clusio obseruata noua quidem, & à nemine adhuc descripta hic ob oculos ponimus. Prius stipite est plerumque cubitali, pollicari crassitudine, cortice scabro, & striato, qui in multos ramos cubitales, virescentes, & striatos diuiditur: deinde hi in virgulas iunceas, virides etiam & striatas, quæ dum nouellæ sunt & primum germinant, aliquot foliis exornantur, statim atque planta florere incipit deciditibus, vt postea *ἀφυλλος* tota planta conspiciatur: è virgularum lateribus prodeunt oblongi pediculi, ex quibus dependent flores aliquot exigui, Clycyrrhizæ ferè

S P A R T I U M
Hispanicum alterum Clusij.

Lib. 8. mp.

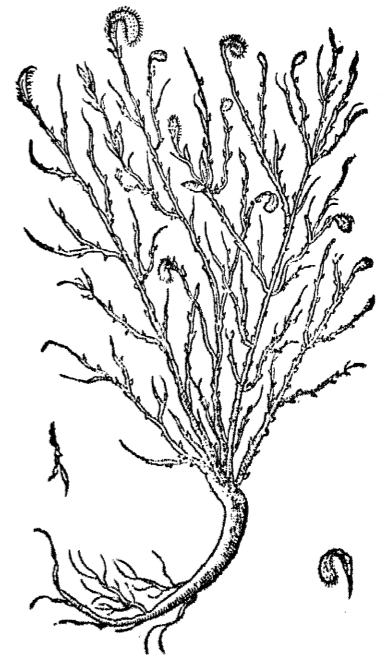
Lib. 7. Plinius li. 24. cap. 9.

vulgari similes, aut trifolio prætensi, colore luteo, inodori: deinde siliquulæ cartilagineæ, rotundiusculæ, colore ex flauo rufescente, in quibus semen vnicum sæpius continetur, (raro bina) durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in siliquulis, dum quatiantur, crepitar, & sonum edit: radix dura, lignosa. Alterum planè huic simile, longè tamen maius, & hominis altitudinem superans inuenitur, virgulis priore tenuioribus, lentioribus, magis obsequiosis flore paulo maiore & omnino candido: siliquulis à superiore, forma non differentibus, sed minoribus, semen etiam minus continentibus. Primum variis Castellæ vtriusque locis crescit, arenoso solo, florètque Maio: semen maturum est Iulio. Secundū Gadibus, & locis vicinis aura marina perfatis, arenoso, & sterili solo Februario floret. Aliud Spartiū *ἀφυλλος*, fruticosum iunceis, aculeis lanatis capitulis depinxit & descripsit Pena, inuentu minus frequens, nascens in asperioribus præruptisque cliuis Alpium Magdalena in Gallo Prouincia paruus hic frutex est, Latiusculè in latera aliquot Sparteos striatos, ex pullo Buxeos, lignosos, & sesquipedales surculos spargens, ea radice Tragacanthæ simili, prolixiore, nullis foliis, sed multis Senticosis ac rigidis stilibus pungentibus, iunceis, in summo tantum aduncis, quorum singulis fastigiis aduoluuntur tomentaceæ gemmulæ, vitis oculo similes, minores, sed concolores partim longiusculæ, & incuruæ, partim breuiusculæ, gustus non nihil amari, exsiccantis, adstringentis: nullo aut folio, aut flore, qui hæc contemplanti visus sit.

S P A R T I V M
aliud Hispanicum Clusij.

S P A R T I V M
Aphyllon fruticosum, Iunceis lanatis capitulis.

GENISTA ANGVLOSA,

sive vulgaris. CAP. XXII.

Lib. 6. ca. 6.
In Hist. ca.
79.
L. 3. pl. c. 43.
Nomina.

GENISTA hæc species, veterum Genista non est, quod & si Dodon. senferit, tamen eam nomine Genistæ descripsit: Fuchsius pariter Genistæ nomine depinxit: Cordus Genistæ angulosæ nomine proposuit, Chamæspartij Tragi addita figura. Genista hæc vulgaris Gallis, Genest, & Geneste, Italis Genestra: Hispanis Genestra: Giesta, & Giestra, Germanis, Ginst, & Geinst, & Pfrin, & Pfrymmen nominatur. Fruticis huius rami in

Forma.

GENISTA angulosa seu vulgaris.

virgas plurimas distribuuntur, longas, gracilitate iunceas, angulosas, egregie virente, cortice vestitas, rectas, lentas, flexiles, distractu difficiles, & scoparum modo in densam cogeriem stipatas, in quibus folia sunt parua, oblonga, vtrinque acuminata, singulis ferè exertibus terna. Flores vere virgas totas vestiunt, pisi florum figura, valde lutei, ex quibus singula prodeunt siliquæ, parua, principio leuiter hirtæ, in latitudinem quandam compressa, cum maturæ sunt nigricantes, in quibus semen clauditur fuscum, Lenticulæ simile, minus, mediocriter durum. Radice nititur multifida, neruosa, lenta, flexili, minime fragili, coloris lutei. Totus frutex grauiter olet, Sambuci propemodum instar. Saporem caudicis ramulorumque cortex, folia, virgæ, flores, semina, & radices habent, amarû, & quod reliquorum purgantium medicamentorum modo nauseam moueat. Folia Autumni exitu amittit, virgis tota hyeme inter niues grato aspectu virentibus. Nascitur in montanis & asperis locis, nec non in planis campis. Hac

Dodon. li. 6. cap. 6.
Tempus.
& Vires.

Aruerniæ montes maximè scatent. Est autem Genista hæc calida, sicca ordine ferè tertio, terget, tenuiûmque est partium. Huius foliorum, virgarum, summarumque partium decoctum ex vino, aut aqua hydropicis summopere auxiliatur, omnibusque qui hepatis, lienis, renum, vesicæ obstructionibus laborant, quia partim per aluum, partim per vrinas aquosos, serosos, aliôsque superuacuos humores educit. Eadem præstat semen drachma sumptum. Crentibus vrinam medicamentis, & lapidem comminuentibus vtiliter permiscetur: quoniam sua partium subtilitate eorum vires adauget. Flores cum axungia tusi, & admoti arthritidis dolores leniunt. Denique hanc Genistam eadem prorsus vires habere quos Spartium, Dioscoridis, auctor est Dodonæus.

GENI

GENISTELLA CAP. XXIII.

GENISTELLA B superioris Genistæ similitudinem hæc planta à recetioribus herbariis Genistella appellatur, quod illa exilior, & humilior sit: Gallicè, Petite Geneste, vel Petit Genest, Germanicè, Erdpfrymmen, & Stechen- de Ginst. Frutex est virgas plurimas emittens, graciles, lignosas, que

Dodo. li. 6. cap. 9.

Forma.

GENISTELLA.

GENISTA minima.

in initio, & adhuc teneræ, vestiuntur foliolis virentibus spinisque, tum etiam mollibus horrent, & parum pungentibus: At cum annum ferè excesserunt, foliolis ferè destituuntur, spinæque tum rigent, & vehementer pungunt. Inter foliola flores exoriuntur lutei, superiori Genistæ similes, sed minores, & pallidiores. Semen exiguis siliquis includitur, rotundum & rufum: radix lenta est, & sublutea. Nascitur in incultis & arenosis, ac secus vias, Maio & Iuniomensibus floret. Adstringenti cum amaritudine facultate prædita est, ac proinde valenter, citra mordacitatem exicat. Decoctum foliorum ex aqua aut vino, si bibatur, profluuium menstruorum sistit. Ventris etiam fluori succurrit. Quare non sine magno errore quidam pro Genista vtuntur, quum facultatibus diuersis prædita sit. Genistella, inquit Ruellius, colore Rosmarini, & pene folio, flore luteo, semine rufo, quod serpentibus aduersari tradunt. Sed & frondis decocto vtilis natura ad sistendos mulierum cursus menstruos: eodem aluinis succurrunt potio. Sunt qui hanc esse putant quam Galli Rosmarinum aculeatum, vel potius Iomarinum appellant, Libanotidis folio, sed rigido, ac pungente, cuius floribus pasta apes improbum mel conficiunt. Nascitur in arenosis, secus vias, flore melino. Scorpionum secundum, & vlicem nos antea suo loco vocauimus. Armorici in quorum vastis saltibus frutex is plurimus nascitur, appellant des Jans, quod supra nos monuimus.

Locus.

Tempus.

Temper.

& Vires

Fuch. c. 80.

Dodo. Fu-

ch. libid.

Lib. 1. c. 84.

GENISTA MINIMA. CAP. XXIII.

GENISTA MINIMA B caulis breuitatem, & cum cæteris Genistis similitudinem hæc planta Genista minima vocatur, in fabulosis, & lapidosis tumulis Oeno fluuiio per Sequanos labenti propinquus nascens, quæ à Liono Salinario Nozertum oppidum itur. Radice est longa, crassa, lignosa, in multas radículas diuisa, nigricante: caule breui: ramis multis per terram spar-

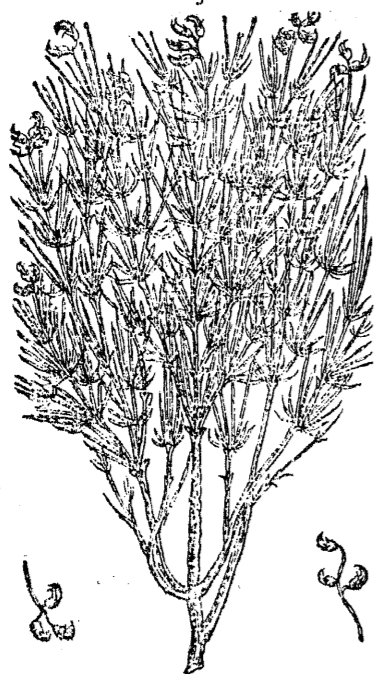
Nomen.

Locus.

Forma.

GENISTA

Ilucensis.

Locus.

Forma

Vires.

sis: folio densissimo, Hyperico, aut Ruta simili, minore, candicante, villoso: flore luteo, Genistæ simili, croceo suo colore oculis prætereuntium adblandiente, & iucundo spectaculo terram in qua porrigitur exornante fructus in siliquis continetur. Idem ei sapor qui Genistæ.

GENISTA ILVENSIS
CAP. XXV.

IN Ilua Tyrreni maris insula hoc Genistæ genus provenit, ramulis multis luxurians tenuibus, densis, ex albo subflavis, crebris nodorum articulis distinctis, ac veluti geniculatis. foliis circa genicula multis, angustis, breuibus, subhirsutis, radiorum modo genicula ambientibus: flore in summis ramis copioso, luteo, piso, aut reliquis Genistis simili: siliqua, fructuque etiam similibus. Eadem ei quæ cæteris Genistis facultas, & si diversa sit effigies.

GENISTA HUMILIS, SIVE
Tinctorius flos. CAP. XXVI.

E rei herbariæ studiosos homonymia fallat, eos monitos velim florem tinctorium nominari plantam quæ etiam herba lutea nominatur: item tinctorium florem Tragos dici, quem pro Astere Attico Fuch. depinxit, eundemque Tragû Chamæspartium vocare florem tinctorium paruum. Nos de Tinctorio flore Fuchsi hîc agimus, quem Dodon. Genistam humilem nuncupat. Gallicè *Petit Geneft*, vel *Petite Genefte*. An hæc herba veteribus cognita fuerit, nondum compertum habemus, inquit Fuchsius. Quapropter ad Germanicam alludentes appellationem, Tinctorium florem, interim dum certius nomen nacti fuerimus, nominabimus. Germani *Gilb-blum*, vel *Streich*, vel *Ferb-blumen*, quod florum illius in tingendis libris, & aliis quibusdam vsus sit, nuncupant. Galli, *Fleur à teindre*, & *Herbe à iaunir*, quia eius floribus ad pannos laneos luteo colore inficiendos vtuntur. Tragus ferulæ nomine describit, atque etiam Thapsiam vocat, nec non à quibusdam Tinctorium florem dici scribit. Est igitur noster hic tinctorius flos proculdubio Genistæ species, Genistæ vulgari haud multum absimilis, nisi quod non tam attollitur, sed ferè per humum serpit, ramulis multis, ex vno stipite productis, gracilibus, herbaceis, circa quos folia sunt tenuia, paulò longiora, & latiora quam in Genista vulgari, ad Hyssopi ferè formam accedentia: in summitate flores lutei, venusti, Genistæ vulgari similes, minores: Semen in siliquis angustis, compressum, Lenticulæ ferè par. Radix planè lignea. Provenit hæc planta locis altis & aridis, atque pratis nonnullis, inquit Fuchsius. Dodonæus verò nasci scribit in locis decliuibus & incultis, nonnunquam in terra humida, & argillofa. Floret Iunio & Iulio mensibus, atque deinceps semina profert. Amara est haud aliter quam Genista vulgaris, vt calefacere illam & ficcare in

Dodo. li. 1. cap. 46.
Lib. 1. c. 49.
Lib. Hist. pl. cap. 47.
Lib. 2. ca. 7.
Lib. Hist. cap. 311.
Lib. 6. a. 8.
Nomina
Ibidem
Lib. 2. ca. 8.

Forma.

Lib. Hist. p. 46.
Hisp. c. 46.

Locus.

Ibidem.

Tempus.

tempera

Fuch. & Dodo. ibi.

secundo

GENISTA
Tinctoria Clusij.

secundo ordine sit euentissimum. Quemadmodum forma & temperamento Genistæ vulgari similis est, sic etiam facultatibus, haud dubiè illi responderet, verum minus efficacibus. Commodè hîc Genistam Tinctoriam Clusij appingemus, fruticem ad binum cubitorum altitudinem sese artollentem, nudo stipite, enodi, recto, digitali crassitudine, candicante cortice obducto, in multiplices breuesque ramos summa parte fissum, tenellos, & fragiles, quos ornant folia Lini, aut Thymeleæ frequentia, supernè virentia, inferiore verò incana, & planè argenteo splendore, gustu, primùm linguam exsiccante, & nonnihil adstringente, deinde subamaro: Flores in summis ramulis nascuntur, spicatum, Genistæ Tinctoriæ Germanicæ similes, lutei. Tota planta elegans est aspectu. Nusquam fruticem hunc se vidisse ait Clusius, quàm in Murciano regno, secus vias, mensè Martio florentem. Theuetus in Canariis insulis, ea præsertim quæ ferrea cognominata est, locis lapidosis, & montosis, nasci herbam refert, quam Oricelle vocant, Arabes *Sereth*, qua coria eleganter tingunt, ex Hispaniis eò delata.

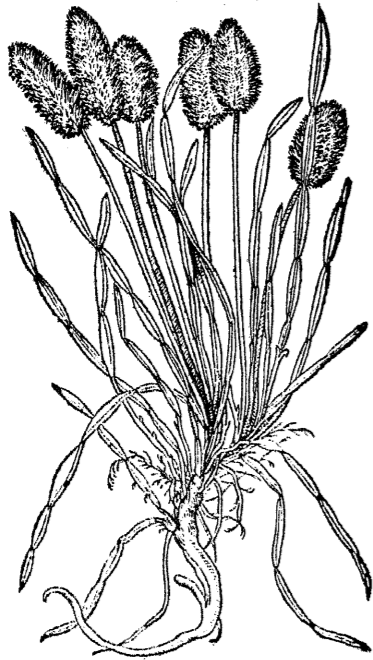
Vires.

Lib. Hist. p. 46.
Hisp. c. 46.

CHAMÆSPARTII TRAGI,
CAP. XXVII.

CHAMÆSPARTII nomen à Trago factum retinemus, nunc meliore veròque destituti. Maio mensè, inquit, cum Genistæ florent, in aridioribus, & incultis campis exiguus frutex hîc reperitur, totus haud temerè dodrantem excedens, radice lignosa, cauliculis multis herbaceis, angulosis: foliis Lenticulæ, seu Genistæ: flore luteo, stipato, spicato, Orobo simili conspicuus: semine atro, terete, instar exigui Orobi, in siliquis nigris, rotundis concluso. Cauliculi vsque ad insequentem annum illæsi frigora hyemis sustinent, tum enim noui regerminant.

Nomen.
Lib. 2. ca. 7.
Locus.
Tempus.
Forma.

Planta omni prorsus odore caret. Hæc paucis cognita est: nonnullæ tamen mulierculæ *Clein Strehblumen*, hoc est paruos Tinctorios flores vocant. Sunt qui *Erdspimmen*, id est terrestrem, seu humilem Genistam nuncupant. Græcè fortè licebit *χαμασπάρτιον* dicere. Flores puerorum quoque crepundiis, & lusibus inseruiunt, & temperamento Orobi Fœnigraci esse mihi videtur. Hæc Tragus in cuius figura Chamæspartij, flores non rectè sunt expressi. Plantam hanc si Gesnerus Genistam esse angulosam Cordi existimauit, quod eius picturam Genistæ angulosæ descriptioni apud Cordum apposuit, rem non satis inspexisse videtur. Cordus enim Genistam angulosam à nobis descriptam, vulgarem nostram Genistam, siue Spartium angulosum intellexit. Chamæspartij etiam meminit Gesnerus. Alia quædam in Genistarum genere, inquit, caulibus angulosis, & peculiari quodam modo foliatis. Chamæspartium dixeris. Ab hoc diuersa est Chamægenista peregrina Clusij, quam Lobellius pingendam curauit, Clusius sic descripsit. Vix palmari magnitudine assurgit, admodum fruticosa, foliis Chamælexæ proximis, breuioribus, duris & carnosiss, per ambitum aliquantulum sinuosis, & crispis, rigidiusculisque, vno ex altero è medio neruo prodeunte, quem admodum in Chamægenista illa, quam nonnulli Sagittalem vocant, interdum vero binis ternisue simul exorientibus: hic verò neruus paulatim intumescit, & in ramulum conuertitur, quandoquidem tota planta foliosa sit: in extremis istis foliis quini senisue, aut plures flores simul iuncti, ex villosis caliculis nascuntur, Genistæ similes, sed minores, aurei planè coloris, quorum bina inferiora folia incana lanugine pubescunt. Floret Martio in incultis locis Valentini regni.

Li. 4. Plant.
cap. 33.
In Hort.
Germ.

SPAR

CHAMAEGENISTA
peregrina Clusij.

LONGE aliud esse Spartum Hispanicum à Græcorum Spartio. Hermol. Marcell. Dodonæus, Cornarius, Amatus Lusitan. Andreas Lac. rectè existimarunt. Id hodie in Betica Hispaniæ regione, & Algarbia Lusitanorum, Aphricæ finitima prouenit: & ab incolis Sparto etiamnum vocatur. Est autem frutex Iunci aculeati modo aceruatim sponte sua nascens, virgis ad summum cubitalibus, solidis, fractu cõtumacibus sine folio, semine, & flore, præcipui ad vincula vsus. Ex his etiam sportula, corbes, calathi fiunt, quibus ficus, Vuæ passæ, aliæq; merces in alias regiones asportantur. Hoc Spartum Plinius à Græcorum Spartio distinxit, eiusque naturam seorsum explicauit his verbis. Sparti quidem vsus multa post sæcula cœptus est, nec ante Pœnorû arma, quæ primùm Hispaniæ intulerunt. Herba est hæc sponte nascens, & quæ non queat feri, Iuncusq; propriè aridi soli, vni terræ dato vitio. Namq; id malum telluris est, nec aliud ibi feri, aut nasci potest. In Aphrica exiguum & inutile gignitur. Carthaginienfis Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, sed quatenus parit, montes quoque Sparto operit. Hinc strata rusticorum, hinc ignes facelque, hinc calceamina, & pastorû vestis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos vsus laboriosè euellitur, ocreatis cruribus, manibusq; tectis manicis conuolutum osseis ligneisque conamentis. Nunc iam hyeme vix: facillimè tamen ab idibus Maii in Iunias: hoc maturitatis tempus. Vulsùm & examinatum, fascibus in acervo biduo, tertio resolutum, spargitur in sole, siccaturq; & rursus in fascibus reddit subtecta. Postea maceratur aqua marina optimè, sed & dulci, si marina desit, siccaturq; sole, iterum rigatur: si repenti vigeat desiderium, perfusum calida in solio, ac siccatur stans, compendium operæ fatetur. Hoc autem tunditur, vt fiat vtile, præcipuè aquis mariq; inuictum. In sicco præferunt è Cannabi funes: At Spartû alitur etiam demersum, veluti natalium sitim pensans. Est quidem eius natura interpollis: rursusq; quamlibet vetustum nouo miscetur. Verùm tamen completetur animo qui volet miraculum æstimare, quanto sit in vsu omnibus terris, nauium armamentis, machinis ædificationum, aliisque desiderijs vitæ. Hæc Plinius: qui paulo post Theophrastum nullam omnino Sparti mentionem habuisse tradit, cuncta cura magna persecutum ante ipsum annis cccxc. Cornarius tamen Linospartum Theophrasti non aliud esse quam Spartû, è quo Plinius Lina ad retia præcipua fieri dixit, constanter credit, eiusq; mentionem fecisse Theophrastum, cum inter ea recenset, quæ multiplicem corticem habent. Verba eius hæc sunt. *καὶ τὸν μὲν πυλίσκος ὁ φλοιὸς, ὃν φιλλύρας, ἐλάτης, ἀμπέλας, λυσοσάρκον, κρομύδιον.* Matthiolus aliam Genistæ, aliam Spartij Dioscoridis figuram pinxit, quod idem esse cum Hispanico à Plinio descripto videtur existimare. Sed in hac figura quædam absurdè picta esse animaduertentur docti Herbarij. Eam tamen imitati Dodon. & Fuschius pro Spartio etiam exhibuerunt. Gesnerus Genistæ Iuncæ Cordi eandem apposuit. Flores enim minimè quadripartiti esse debent, etiam si Dioscorides Spartium florem habere vt Leucium dixerit, colorem coloris, non figuram figuræ, ferens, vt iam indicauimus. Spartû certe Hispanicum folio, floræ, fœminæ destitutum est, nec ramos habet, qui in ramulos diuidantur, atque adeo Sparti planta nihil aliud est, quàm tenuium Iuncorum aceruus. Qua de re vt diligentes Herbarij ex collatione verius iudicare possint, Spartij Icones aliquot ex Clusio hîc adiecimus. Spartum Hispanicum, siue Plinij, numerosa, tenuia, Iunca viridiaq; folia habet, ex eadem radice prodeuntia, cubitali longitudine, quæ dum nouella sunt, latiuscula cernuntur, & in teriore parte canescentia, tempore verò contrahuntur & conuoluuntur, fiuntq;

Corol. 160.
lib. 4. Diosc.
In hist. fru.
cap. 33.
Embl. 137.
li. 4. Diosc.
Enar. 138. li.
4. Dioscor.
Nomina
Locus.
Forma.
Vsu.
Lib. 19. c. 2.

Embl. 137.
li. 4. Diosc.
Lib. 19. c. 2.

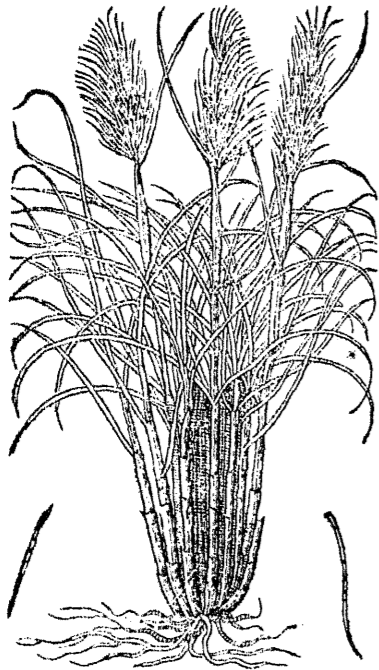
Lib. 1. Hist.
cap. 8.
Lib. 4. Diosc.
scor. ca. 152.
Lib. 19. c. 2.

Li. 3. pl. c. 34
Lib. 4. c. 152.

Lib. 2. stirp.

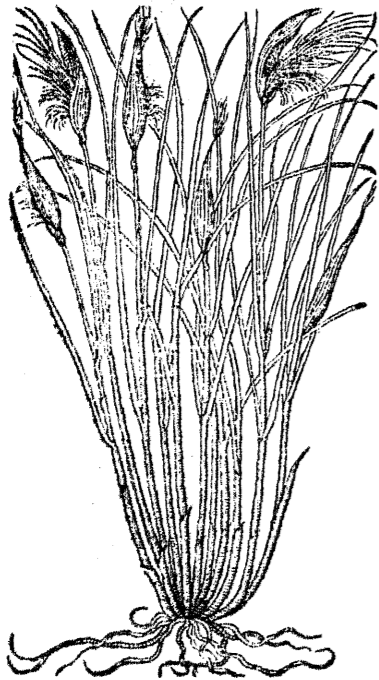
Iunca

SPARTVM PLINII
ex Clusio.

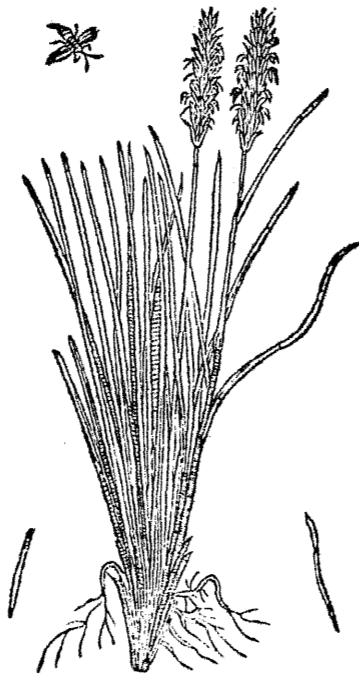

Iuncea, dura, flexilia tamen, & marginibus, sic agglutinatis, vt vix rima appareat, nisi curiosius obserues. Ex his foliis culmi emergunt paulò longiores, qui vere & æstate paruum paniculam arundinaceam ferunt. Arundinis ferè modo florentem, deinde oblongum semen, veluti nonnulla graminis genera. Radices subsunt fibrata & perennes. Multæ simul nascuntur huiusmodi plantæ, contiguæ Iunci modo, vt nonnunquam vna planta, siue multarum congestarum cumulus duorù pedum spatium, aut amplius in ambitu occupet. Plurimum nascitur in multis Baeticæ locis, sed omnium copiosissimù ab initio Regni Granatensis siue Baeticæ limitibus vsque ad Murgim vrbe, vulgo Murcia dicta, vt non sine causa totus ille tractus à veteribus appellatus sit Cæpus Spartarius, quo noua Cartago, vulgò Cartagena, vrbs maritima cõtinetur, à nōnulis etiã Spartaria cognominata, ob Sparti eo in loco nascentis copiã. Nascitur & in Valétino agro longè vberius, & latius. Est verò Spartum hoc, quod etiam ab Hispanis apud quos nascitur Sparto nuncupatur, à Prouincialibus Elpho, illud ipsum quod Plinius eo loco, quem hoc capite citauimus, descripsit. Eodem est in vsu nunc apud Hispanos, qui fuit Plinij tempore. Nam ex crudo & siccato tapetas, siue aulæa, storeas, corbes, rudentes, aliòsque funes cõficiunt: Ex eo aqua, veluti

SPARTVM ALIVD
Plinij ex Clusio.

SPARTVM tertium
Clusij.

linum,

linum, macerato, deinde siccato tusoq; calceaminis genus quod ipsi Alpergates vocant, funes etiam & alia subtiliora opera neunt. Aliud Sparti genus nascitur in Murciano regno, humidioribus præsertim locis, superiore tenuius, cuius rarus est vsus storeis, aut aliis huiusmodi conficiendis, sed plurimus ad lineos saccos quos lectis substernunt, implendos, quemamodum nos stramine vti solemus, quoniam molliore tenuioreq; sit Iunco quàm superius: paniculam fert breuem, & membraneo folliculo, instar floris Narcissi, & similibus ferè, inclusam. Nascitur eodem quo prius modo, & paulò maturius floret, nempe Martio mense. Incolæ Albardin vocant, fortasse quia clirellas ex crassiore cannabina tela confectas, quas iumentis imponunt, quasque Alabardas vocant, isto Sparto compleant. Inuenitur apud Bergas atque etiam in nonnullis Gallia locis, in aggeribus sabulosis Oceano propinquis. Sparti genus quoddam Halm ab incolis vocatù quasi ἄλμυρον, ἀπὸ τῆς ἄλδος, id est à sale, priori ferè simile, sed multo maius, & rigidius, cruribus eorum, quibus per eos aggeres iter est sine ocreis, permolestum: pungit enim, & cutim penetrat. Crescit eodem modo quo superiora, spicam ferens secales fere instar. Hæc de Sparto Hispanico literis mandata, & obseruata.

TAMARIX, CAP. XXIX.

MΥΡΙΧ, Latine etiam Myrice, & Myrica, & Tamarix Plinio etiã Tamarice, in Achaia Bria syluestris, Officinis Tamariscus, Arabicè Tarfa, seu Carfa, Gallicè Tamaris, Italicè Tamarigio, Germanicè Tamarisken, aut Porst, Hispanicè Tamargueira. Eius genera duo sunt Dioscoridi, altera syluestris, arbor vulgo cognita, quàm hîc pictam damus, altera quæ in Ægypto, Syriaq; gignitur, mitior syluestri. Rursus Tamaricis duplex

TAMARIX
Matthioli.

prioris videas præcipuè in riguis & maritimis Gallo prouinciæ & Lio Venetorum,

Nomina
Lib. 13. c. 21.

Lib. 1. c. 99.
Genera.

In lib. Dioscori
ca. 117.

Forma.

Eclo. 4.

Lib. 16. c. 21.
& 24.
Lib. 16. c. 26.

TAMARIX TAMARIX
Germanica. Narbonensis.

Lib. 24. c. 9.

rum, in Cotonei magnitudinem & caudicem crescere, è qua ad splenem detornantur pocula. At quæ hîc proximè appicta est, ad Rheni ripas in Germania spontè frutescit, sed exilior, humilior que multò, nec arbor fit, imo plerumq; in hortis Angliæ bruma interit. Flores huic tometosi papposiq; diffluunt vnà cum semine, maiorelq; sunt, aut ferè pares, & similes vulgari Lampfanæ, sed purpurei. Narbonensi autem ramosi exiguiq; flosculi, non papposi, sed rotûdi, Oleæ similes, ex albo puniceis, cum acinulis, quos interdum totum triduum Soli obiectos se obseruasse ait subsiliètes, & tripudiantes, vermiculo intus orto agitante, qui pertusis aut desilièntibus tandem granis, foras prodit. Satiua syluestri similis est, fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter adstringentem gustu, quo conuenienter utebantur antiqui vice Gallæ in medicaminibus & colorû orisq;. Tamaricem, inquit Plinius Corinthus, & quæ circa est regio Oryoniam vocat, eiusque duo genera facit. Syluestrem planè sterilem, alteram mitiorem. Hæc

fert in Ægypto Syriaq; etiam abundanter lignosum fructum, maiorem Gallæ, asperum gustu, quo medici vtuntur vice Gallæ, & in compositionibus quas Antheras vocant. Quæ alicubi reperitur in hortis, & in quibusdam viridariis, mitior credita, inquit Matth. non alia est quàm syluestris in locos mitiores translata. Indicio sunt fructus & flores syluestribus omnino similes, non autem Gallæ. Romæ Tamaricem insigni proceritate sese vidisse idem testatur, in hortulo quodam, quæ etsi pro satiua ab omnibus haberetur, tamen fructus, floresque ferebat syluestri similes. Apud pigras & stagnantes aquas nascitur. Ad fluminû ripas frequentissima prouenit in Italia. Satiua in Syria & Ægypto copiosa est, cuius infœlicia ligna appellantur, inquit Plinius. Cur autem infœlicia alio loco docet. Infœlices arbores existimantur, inquit, damnataq; religione, quæ neque feruntur vnquam, neque fructum ferunt. Rursus alio loco de Tamarice loquês. Vulgus infœlicem eam arborem appellat, quoniam nihil ferat, nec feratur vnquam. Steriles igitur arbores infœlices nominantur. Cicero. Infœlici arbori suspendito, & ita Liuius. Attamen hanc Myricam, cuius infœlicia ligna appellari ait, fructum ferre Gallæ similem idem Plinius scribit, & infœliciora ligna esse Græciæ, Ostryiæ quæ Ostrygn gignat. Ostrys tamè ordeo simile semen habet, figura, & colore: Illa verò puella Catulli, quæ vouet se daturam Vulcano lectissima Volusij Poëtæ carmina, Infœlicibus vstulanda lignis, non temerè infœlicium lignorum meminit. Sciendum enim veteres solitos esse plerumque prodigia & portenta sic procurare, vt exurerent lignis infœlicibus. Macrobius. Arbores que inferum deorû auertentiumq; in tutela sunt, eas infœlices nominat: subiicitq;, quibus portenta prodigiaq; comburi iubere oportet. Græci ex spinosis lignis quæ infœliciora videbantur, comburere solebant, & cinerem in profluentem proiicere, vt ostendit Theocritus de anguibus quos Hercules in cunis eliserat. Ergo Catulli puella, vt malum quoddam prodigium vouerat se crematuram versus optimos Volusij lignis infœlicibus. Sed ad Tamaricem redeat oratio.

Huius

Huius fructus, inquit Dioscor. datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuiâ sceminarum, regium morbum, & Phalangiorum morsus: illitus tumores inhibet. Cortex in eisdem vsus adhibetur. Decoctum foliorû cum vino potum lienem absunit: ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluxione vuluæ opportunis, in dessefsionibus: phthiriasi, Lendibusq; circumfusum prodest. Abundantiam sceminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calyces è caudice lienosis moliuntur, quo datus in his potus proficiat. Myrica Galeno abstergentis est incidentisq; facultatis, absque manifesta desiccatione. Habet verò etiam adstrictionem nonnullam. Has ob qualitates, facultatèq; admodum prodest lieni duro, decocta cum aceto, aut vino, siue radice, siue foliis, siue extremis ramulis: sanat etiam dentium dolores. Cæterum fructus, & cortex non paucam sortita sunt adstrictionem, adeo vt Gallæ Omphacitidi proxima sint, nisi quod acerbitas euidentis est in Gallæ, sed Myricæ fructui temperatura inest inæqualis, quoniam immixta est naturæ eius multa partium tenuitas, atque vis adstringèdi, quod sanè in Gallæ non inest. Attamen vbi Gallæ fortè ad manû non erit, eo vti liceat ad omnia, ad quæ illa vtimur, ad eadèmq; præterea & cortice. Porrò Myricæ combustæ cinis admodum desiccatoris facultatis est, plurimam habens abstergendi facultatem, pauillam adstringendi. Myricen & Ericen vocat Lenæus, inquit Plinius, (Sic emendat Cornar. ex vetere libro manu scripto vulgatos Codices, in quibus habetur, Myricè, quam & Tamaricem vocat Lenæus) similem scopis Amerinis dicit. Sanari ea carcinomata, in vino decocta, tritaque, cum melle illita. Arbitrantur quidam hanc esse Tamaricem. Sed ad lienem præcipua est, si succus eius expressus in vino bibatur. Adeoque mirabilem eius antipathiam contra solum hoc viscerum faciunt, vt affirmant, si ex ea alueis factis bibant sues, sine liene inueniri. Et ideo homini quoque splenetico cibum protumque dant in vasis ex ea factis. Granis auctor in medicina virgam ex ea defractam, vt neque terram, neque ferrum attingeret, sedate ventris dolores assueuerat impositam, ita vt tunica cinctuque corpori apprimeretur. Datur sanguinem reicientibus cortex tritus, & contra profluuiâ sceminarum, cœliacis quoque. Idem tusus, impositusque, collectiones omnes inhibet: Foliis exprimitur succus ad hæc eadem. Et in vino decoquuntur. Ipsa verò adiecto melle gangranis illinuntur. Decoctum eorum in vino potu, vel imposita cum rosaceo & cera sedant: quidam hæc conturbata sic legunt. Et in vino decoquuntur ipsa: adiecto vero melle gangranis illinuntur, vel imponuntur cum Rosaceo & cera. Sedat & decoctum eorum in vino potu. Sic & epinyctidas sanant. Ad dentium dolorem, auriumque, decoctum eorum salutare est: radix ad eadem, similiter & folia. Hæc amplius ad ea quæ serpūt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus Phalangia & Araneos bibitur. Cum altillium verò pingui surunculis imponitur. Efficax & cõtra serpentium ictus, præter quam Aspidum. Nec non morbo regio, phthiriasi, lendibusque decoctum infusum prodest, abundantiamq; mulierum sistit. Cinis arboris ad eadem omnia prodest. Scribit Columella, sues dum dulcedinem pabuli consectantur, supra modum æstate splenis incremento laborare. Cui succurritur, inquit, si fabricentur canales ex Tamaricis trunco (sic enim legendum, non vt habent exemplaria ex Tamaricibus, & Rusco) repleanturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur. Quippe ligni succus medicabilis epotus intestinum tumorem compescit. Myricæ cinerem omnia vlcera ignis exustione contracta efficaciter exficcare auctor est Serapio. Folia, inquit Matthioli, simul cum tota planta fotu frigidâ collectiones inhibent, ac reprimunt. Rami conruti ex aceto illiti lienem attenuant. Datur ramorum cortex ad diuturnas alui fluxiones.

Lib. 1. c. 99.
Vires.

Lib. 7. simp.

Lib. 24. c. 9.
Embl. 9. li.
1. Dioscor.

Lib. 7. c. 10.

In li. 2. Dioscor. c. 99.

Fructus potui datus confert viperæ morsibus. Elephantiasim lienis vitio obor-
 tam Myricæ radicem decoctam, cum vis pãsis epotum sanare tradidit Alcan-
 zius Arabs, id quod se vidisse ait in duabus mulieribus, quæ illo morbo tene-
 bantur. Ex quo colligit Matthiolus id decoctum commodum fore morbi Nea-
 politani remedium, Gaiaci ligni decocto fortasse haud absimile. Myricæ radices
 pro odorata Calsia venditabant impostores. Sed fraude à Peritis materiæ me-
 dicæ viris deprehensa, eius in Officinis vsus penitus exoleuit. Hippocrates eo-
 dem libro *πρόμαλον* bis habet, qua voce Myricam Cornarius intelligit. Postero-
 re loco, id ad suffitus, cum vteri loco moti vexant, probat. Priore verò
 sic habet: *ἢν δὲ ἐπι φέρηται ὁ ῥόος, πρόμαλον φάξας, Ἐπρίψας ἐν δίνῳ δίδει.* Id est Cornario
 interprete. Si verò adhuc feratur fluxus, *πρόμαλον*, siue Myricam torreto, & tri-
 tam in vino dato. Græci dictionarij *πρόμαλον, ἢ μύρινον, ἢ ἀγυρον* exponunt. Quidam
 eam quæ foelici auctu adoleuit *πρόμαλον* intelligunt. Videtur autem Hippocra-
 tes liberum reliquisse, siue quis fructu, siue cortice Myricæ vti velit: vtrumque
 Dioscorides fluxione laborantibus fœminis commodum esse tradit.

Ibidem.

Lib. 2. mor.
mulieb.
Ibidem.

SABINA, CAP. XXX.

SABINA, vel Sauina Romanis, *βράβος* Græcis, & *βράβρον* dicitur, Ara-
 bibus *Abhel*, seu *Alharar*, Gallis *Sauinier*, Italis & Hispanis *Sabina*,
 Germanis *Sebenbaum*, Boemis *Klafterka*, *Cmuogka*, Belgis *Sauelboom*,
 Anglis *Sauin tre*. Officinæ Sauinæ nomen retinuerunt. Sabina duum
 est generum auctoris Dioscoride & Plinio. Vna foliis Tamarici similis, altera
 Cupresso, quare quidam Creticam Cupressum dixerunt. Vtraque in multis Gal-
 liæ nostræ hortis provenit, miranda natura, & contemplatione dignissima.
 Fréquetior quæ Tamarici similis est, Fruticis, seu arbusculæ forma crescit, sem-
 per tamen altera humilior, ad sesquicubiti, aut vix ad cubitorum duorum alti-

Nomina

Genera

Lib. 1. c. 88.

Lib. 2. ca. 11.

Locus.

Forma.

SABINA
Tamarici similis.

SABINA
Cupresso similis.

tudinem

rudinem sese erigens, trunco brachij interdum crassitudine, ramos plurimos
 in latum fundente, & explicante. Folia cum oriuntur, Cupresso similia sunt, deinde
 in foliorum Tamaricis figuram abeunt, candidiora, leuiusculè pungentia,
 perpetuò virentia. Odorem planta hæc valde grauem & validum spirat. Quæ
 Cupressum refert, procerior est. Sæpè etenim hominis altitudinem attingit, in-
 terdum celsior. Folia recentia, & adhuc tenella Tamaricis foliis proxima sunt,
 cum adoleuerint foliorum Cupressi figuram imitantur. Imbecillioris hæc ac mi-
 nus grauis est odoris quàm prior: immortali, vt & altera coma viret: vtraque
 baccas fert nigras Iuniperinis similes. Id testantur Fuschius, Dodon. Cordus,
 Gesnerus, atque ipsa experientia. Quare non rectè videtur Matthiolus partiri
 Sabinam in sterilem & fructiferam: & hanc baccarum colore differentem, quæ
 in altera carulea, in altera rubentes spectantur. Quanquam Plinij auctoritate
 sese tueri potuerit, qui Sabinam negat fructum ferre, cum dicit. Sabina herba
 propagine feritur, & auulsione. Et paulò post. Iisdem modis Rosmarinum fer-
 runt, & radio: quoniam neutri semen. Hts accedit Serapionis testimonium, sic
 scribentis. Abhel, id est Sabina, quæ & Brathys dicitur, non habet fructum. Sed hac
 in re temerè his auctoribus fides adhibenda non est. Vtraque enim tam Rosma-
 rinus, quam Sabina semina ferunt, demonstrante id annua experientia. Sabina
 verò non semina tantum, sed & fructum fert Iuniperi baccis colore & figura si-
 milem, vt diximus, verum paulò maiorem, & gustu acriorè. Sed cū non in om-
 nibus locis, & rarissimè fructum proferat, id in causa fuit, cur multi sterilem esse
 existimauerint. Secunda Sabina coniungenda alia quam Lobellius ostendit, ra-
 mulorum exilitate, & foliorum lenitate duntaxat diuersa, inquit, media inter
 Sabinas, & Cedros Phœnicias videtur, sed folia tenuiora & delicatiora, minimè
 aspera & pungentia sunt. Fructus Iuniperi minori par, similis, & concolor. Na-
 talibus gaudet motosis Calabria, & Apulia. Hæc Lobellius. Nascitur & in cõual-
 libus Alpibus supra Gratianopolim, prope vicum què incolæ vocant *Bourgduisantz*.

De Histor.
ca. 54.
Lib. 6. c. 84.
In li. 1. Dio-
scor. c. 97.
In Hort.
Germ.
Lib. 17. c. 13.

Cap. 280.
Cordus
Ibidem.

SABINA
Baccata altera.

Mirum etiam quod herbam Plinius appellet
 Sabinam, cum omnibus constet fruticem, at-
 que etiam arborem esse, non herbam. Quæ verò
 Sabina baccis rubentibus à Matthiolo esse di-
 citur, Sabina proculdubio non est, sed Thuia
 Mafsiliensis, quam *Serbin* vocant, à nobis iam
 descripta, & quam Cedrum Lyciam esse Bel-
 lonius putat, à qua non solum baccarum co-
 lore Sabina differt, sed & odoris proprietate.
 Idem Bellonius Sabinam alteram Cupresso si-
 milem affirmat se frequentissimam vidisse in
 Amano, & Olympo Phrygiæ montibus, tota
 facie Iuniperum maiorem referentem, magni-
 tudine Amygdalæ arboris maioris, foliis Cu-
 presso per omnia similibus, baccis per matu-
 ritatem in caruleo nigricantibus, & caudice
 resinam ferente. Eum Matthiolus meritò re-
 prehendit, Sabinam hanc ineptè inter resini-
 feras recensentem, quam tot notis ab altera
 Sabina non distinxit Dioscorides. Eandem
 paulò post, parum sibi constans Bellon. quam
 Sabinam alteram Dioscoridis esse assererat,
 arborem eam esse statuit, quæ à Plinio Brutes

Li. de Co-
nif.

Lib. 12. c. 17

appellatur, quasi vero Plinius Sabinæ vtriusque suo loco non meminerit, nulla Brutæ arboris in Sabina describenda facta mentione. Hanc Bellonij Sabinam pro Thyiæ genere alibi descripsimus. Sunt qui Auicennam censent Sabinam vno loco cum Iunipero altero cum Absinthio marino turpiter confudisse. Prior locus is est. Abhel quid est? Est fructus Alharar, similis Alzarur. Et mox, Arboris eius duæ sunt species. Vna cuius folia sunt sicut folia Cupressi, multas habens spinas, quæ dilatatur, & non elongatur. Alia est cuius folia sunt, sicut Tamaricis, &c. Quem locum sic exponunt. Abhel fructus est Iuniperi, similis Mespilo Azarolo, vt quæ sequitur de Iunipero non sint accipienda, quam alibi nomine Harar in minorem & maiorem distinguit, sed de vtrâque Sabina, cum Abhel, id est Iunipero perperam commixta. Quare Matthiolus hoc Auicennæ testimonio Sabinam fructiferam esse probare volentē, nominis Abhel homonymia deceptum fuisse arbitrantur: quod vt à Serapione pro Sabina, ita hic quoque ab Auicenna fructum Harar esse desinente, pro eadem vsurpari crediderit. Imo ipsos falli, ac vehementer errare putauerim. Auctorem enim habeo Andr. Bellunensem, qui scribit Abhel non esse verum Alharar, sed eius speciem, & in libro Ebenbitar reperiri, eos errare, qui dicunt Abhel esse Alharar: quare ex eius effectis, & foliis Tamarici similibus colligi Abhel Sabinæ, aut generis ipsius fructum esse, & non Iuniperi. Verborum igitur Auicennæ is sensus erit. Abhel fructus est Iunipero similis, & Mespilo Azarolo, siue Aronia, &c. Posterior locus Auicennæ est de Sceha, id est Absinthio marino. Sceha sunt duæ species. Vna est spinosa habens folia Cupressi, &c. Et alia habet folia vt Tamariscus, &c. Quo loco cum de Absinthio marino ex Dioscoridis sententia tractet, absurdè admodum vt Sabinam in duo genera distribuit, vt alterum foliis Cupresso, alterum Tamarici simile sit. Nunc de Sabinæ viribus dicamus. Vtriusque folia nomas sistunt, inquit Dioscorides, collectiones illitu mitigant: quin & cum melle illita nigritias, sordescq; repurgant, & carbunculos rumpunt: cum vino pota sanguinem per vrinas eliciunt: partus apposita extrahunt, & suffitu idem præstant. Quod de carbunculis Dioscorides dicit, in Græcis legitur, *καὶ ἀνθρακῶς τὸ ἐπιπέριον*, id est carbunculos deterunt, sed falso, vt annotat Cornarius, legendum enim *καὶ ἀνθρακῶς ἀνθρακῶς*, id est, abrumpunt, emarginant, circumscribunt, vt idem sit quod *καὶ ἀνθρακῶς ἀνθρακῶς*, velut de Pice liquida dixit. Sabina Galeno est ex numero fortiter exsiccantium, idq; secundum tres qualitates quas in gustu præse fert, similiter Cupresso, nisi quod ea acrior est, & vt sic dixerim magis aromatica, seu odoratior. Igitur huius quam modo dixi qualitatis particeps est, nempe acrimoniæ consistentis in temperamento calido, præterea amaritudinis, & adstrictionis obscurioris quàm in Cupresso. Siquidem quanto magis acrimonia superat, tanto etiam potentiùs digerit. Itaque glutinare nequit ob siccitatis & caliditatis robur. Nam vtriusque illi tantum inest, vt etiam tendat. & inflammationem adferat. At putredinibus similiter Cupresso accommodari potest, maximè vbi rebelliores, & diuturniores fuerint. Nam hæc citra noxam vim medicamenti perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum sordida cum melle expurgat: carbunculos soluit. Porro essentiæ tenuitate mensles quoq; prouocat, vt si quid aliud, & sanguinem per vrinas mouet. Factum etiam viuentem interficit, & mortuum eiicit. Esto autem hoc medicamen tertij ordinis tum exsiccantium, tum desiccantium, ex numero eorum quæ maximè tenuium sunt partium. Quidam Cinnamomi vice duplum eius substituunt. Est enim extenuantis & digerētis facultas, si potum fuerit. Sabina, inquit Plinius, à multis in suffitu pro Thure assumitur. In medicamentis verò duplicato pōdere eosdem effectus habere, quos Cinnamomum, tradunt. Collectiones minuit, & nomas

Lib. 12. c. 11.
Inhil. c. 16.
Lib. 2. ca. 5.
Li. 1. 2, 68.
Ibidem.
Li. 1. c. 68.
Li. 3. ca. 24.
Lib. 1. ca. 38.
Vires.
Embl. 83. li. 1. Dioscor.
Li. 6. simpl.
Lib. 24. c. 11.

nomas compescit. Illita vlcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit, & suffitu. Illinitur igni sacro, & carbunculis. Cum melle & vino pota regio morbo medetur. Gallinæ generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt. Matthiolus auctor est Sabinæ puluerem cum butyro permixtum, ad manantia infantium capitis vlcera magnopere conferre. Eundem drachmæ pondere ex butyri vnciis tribus & duabus mellis sumptum asthmaticis mirificè prodesse. Dari quoque summo auxilio succi Sabinæ drachmas duas cum Chryfocollæ fossilis drachma, & vini albi vncia, agrè parturientibus, sed non nisi flagitante necessitate. Tragus herbæ cuiusdam meminit, quam Sabinam nominat. Sed cum musci genus sit, de ea magis idoneo loco dicitur.

Lib. 1. Dioscor. ca. 83.
Li. ca. 89.

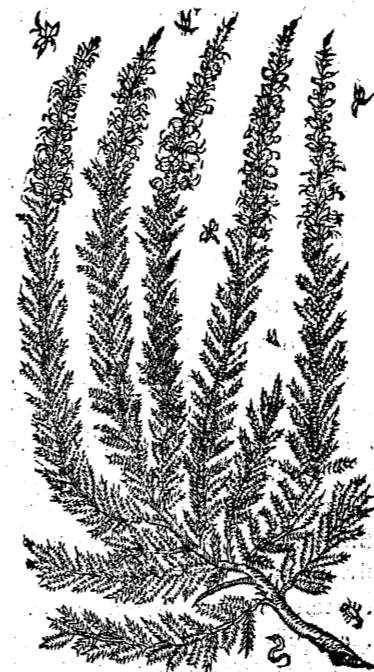
ERICA, CAP. XXXI.

Væ Græcis *ἐρείκη*, Latinis etiam Erica nominatur, similiter Italis, Germanis, & Belgis *Heyden*, Hispanis *Queiro*, Gallis *Bruiere*, Anglis *Heth*. Athenienses, vt Plinius ait, Tetralicem appellant. Eubœa Sifaram. Codices quidam Tetradicè habent, & Sifaram. Theophrasto quidem *ἡ τετραδική* recensetur in genere aculeatorum fruticum, & æstate germinantium. Sed hanc Ericen hic intelligi non puto. Varro Sifaram habet, ex Sifaræ flore liquidum mel fieri scribens. Lenæus, Plinio auctore, Myricam etiam Ericam vocat, & ob similitudinem quandam vtrâque inter se confundit, quod

Nomina
Lib. 11. c. 16.
Lib. 6. Hist. cap. 3.
Lib. 3. c. 16.
Lib. 24. c. 9.

ERICA PRIMA
Matthioli.

ipse quoque Palladius fecit, cum scribit. Huius mensis (Nouembris) initio Apes ex Tamarisci floribus, reliquisq; sylvestribus mella conficiunt. Quod Plinius de Erica tradit, vt mox dicemus. Erica planta est lignosa, fruticosa, Tamarici similis, longè minor, tenerior & humilior. Folia sunt minutissimè incisa, Chamæcyparissi foliis haud multum absimilia, fasciata, & duriora: Flores in candido purpurei, venusti, nonnunquam, sed rarius, albi, qui sunt veluti capitula quadripartita, ramos à medio ad summum vsque exernantia. Radix est longa, lignosa, in rubro nigricans. Dioscor. Ericam Myricæ similem facit, sed longè minorem: alio in loco Corin folio Ericæ, pinguiore, minore. Plinius scribit. Ericam fruticem esse non multum à Myricæ differentem, sed colore Rosmarini & pene folio. Ex quibus colligere licet diuersa esse Ericæ genera. Primam hic pictam veterum Ericam esse multa arguunt. Nam fruticosa est arbor, Myricæ similis, longè minor, vt scribit Dioscorides. Præterea vere primo, & Autumno floret, prima videlicet, & vlti-

Lib. 12. c. 8.
Lib. 11. c. 16.
Forma.

ma sylvestrium, quod huius fruticis proprium esse rei herbariæ scriptores afferunt. Adhæc huiusce flore Autumno maximè depascuntur Apes, quod de Ericæ tradiderunt antiqui. Dioscor. Huius flore Apes improbum mel efficiunt. Plinius. Tertium genus mellis minimè probatum, sylvestre quod Ericæum vocant. Conuehitur post primos Autumnus imbres, cum Ericæ sola floret in syluis,

Lib. 1. c. 100.
Lib. 24. c. 9.
Ibidem.
Lib. 11. c. 16.

ERICA ALTERA

Matthioli.

ERICA TERTIA

Dodonai.

Lib. 6. c. 16.

Hist. ca. 95.

Locus.

Lib. 1. Dio-

scor. c. 19.

Ibidem.

ob id arenoso simile. Gignitur id maximè ab Arcturi exortu, Pridie Calend. Septembris. Quidam æstiuam mellatione ad Arcturi exortum proferunt, quoniam ad æquinoctium Autumni ab eo supersunt dies xlii. & ab æquinoctio ad Vergiliarum Occasum diebus xlviii. plurima floret Erica. Dodonæus & Fuschius eandem plantam pro Erica representarunt. In frigidis regionibus & ad Septentrionem versis provenit, macilento & sterili solo, atque etiam in calidioribus, eodem solo, sed rarius. Marcel. Ericam in Genistarum genere esse non rectè scripsit. Ericæ plura genera fecerunt Herbarij. Matthiolus Ericam alteram, hic depictam, quæ fortasse non minùs quàm superior, Ericam veram referat. Plurima ea nascitur in Exiceto Paliffæ oppido vicino, toto eo saltu per quem iter faciunt qui Lugduno Lutetiam proficiscuntur. Frutex ramulis densissimis cubito procerior est, foliis oblongis, tenuibus, exiguis, creberrimis, ramos vestientibus, & vndique ambientibus: Flore in ramorum vertice copioso, ultra ramorum fastigium projecto, ac prominente, coloris è puniceo subrubentis, aspectu pulcherrimi, & qui ad decerpendum prætereuntes inuitet. Sapor idem qui & primi generis Ericæ, verum amariuscule. Eius florem Apes consecrari credibile est potius quam superioris. Floret Augusto mense. Dodonæus Ericam aliam humilem, furculis quamplurimis fruticantem, teneris, gracilibus, ex radice nascentibus, colore rubro, aut fusco, ex quibus scopæ Gallis fiunt excutiendo vestium pulveri. Vnde Scoparia iure nominari potest. Folia ei parva sunt admodum, Thymi vulgaris foliis haud absimilia, minora, & tenuiora. In summis furculis flores emicant, quini sentie, in terram vergentes, è rubro purpurei, oblongi & rotundi, caui, parte extrema aperti, dolioli instar. Radix tenera per humum serpit, hic atque illic nouellos furculos producens.

Gaudet

ERICA IIII. Monspel.

ERICA V. Chrysanthemus.

ERICA VI. BACCIFERA

Dodonai.

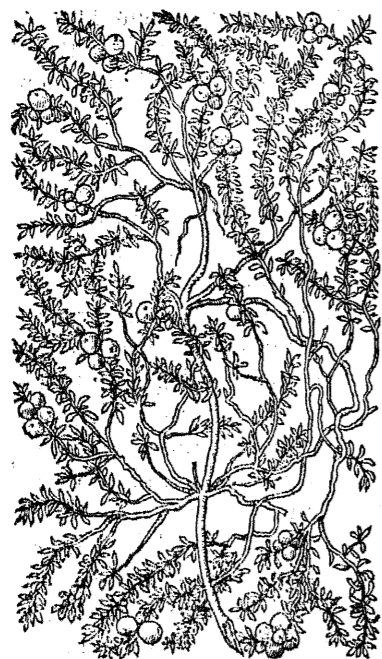

Gaudet locis fabulosis, muscosis, & riuulorum fontiumque vligine madentibus. Copiosa gignitur in Aruernorum pago quem Diuum Anthemium vocant, alibi ferè inutilis. Rhotomagenses & Lugdunenses scoparij inde mercantur, ac in suas tabernas comportant, prætenues eas virgulas cultellis radentes, ac dirigentes contortas, vt in scoparū structurā aptari possint. Quartū Erica genus in agro Monspelienfi, & in Aquitania saltibus crescit, prope Burdegalam, & à Burdegalensibus, vicinisque Bronde nominatur. Radix illi subiacet crassa, longa, lignosa, dura: rami sunt sesquipedales folia parua, Thymo nostro vulgari, aut Coridi similia: flos Erica vulgari similis, exiguus, purpureus circa summos ramulos vtrinque prodit. Ad hominis proceritatem hoc Erica genus assurgit in Aquitania, nisi amputetur, aut à pecore arrodatur, aut, quod sæpè fit, admoto igne vratur. Radicem commendant ad carbonem faciendum, ideo fabris ferrariis expetitur, quod non nisi flatu accendatur, flatuque cessante protinus extinguatur, fabris sic sæpius recoquentibus. Quintum genus Erica Chrysanthemus, à floris colore sic nuncupata. Humilis est frutex, radice crassa, nigra, lignosa, furculosa, fibrata. Ramulos emittit multos, sæpius per terram repentes, nonnunquā paululum supra terram sese attollentes: folia Coridis circa ramulos densa, gustus adstringentis. Flos est violæ similis, aureus: semen durum, Milio grandius, in folliculis turbinatis, & striatis, per maturitatē flavescentibus. In fabulosis æditorū colliū locis, apricis & perflatis gignitur. Floret Iulio. Sextum genus esse dicemus Ericam eam quam Matthio. in postrema commentariorum in Diosc. editione Ericam

bacciferam vocat. Nascitur in montibus, inquit, qui Bohemiam à Silesia separant, humi serpens, & latas occupans areas, folio pene vulgaris Erica, Baccas edit purpureas, Iuniperinis haud minores, sed molliore pulpa, lenta, & colore subuirescente, vt in Pruno. Ramis est lignosis, lentis, ex atro rufescentibus. Hanc plantam descripsit & depinxit Dodonæus pro Vaccinio palustri, quod *Couffines de marais* Gallicè vocari scripsit, cauliculosque habere paruos, breues, graciles & teneros, per terram sparfos, foliis

Lib. 6. ca. 14.

ERICA BACCIFERA
Matthioli.

Lib. 1. stirp.
Hisp. ca. 30.

paruis, angustisque vestitos, Thymi vulgaris foliis satis similes, sed minores. Circa cauliculorum summitates nasci baccas ex pediculis valdè tenuibus pendentes, Vacciniis rubris ferè similes, tamen oblongiores & maiores, coloris aliquando tantum rubri, aliquando maculosi, gustus acerbi, adstringentisque. Clusius primū Ericæ genus statuit simile Myricæ, alterum diuersum, quod Myricam folio non refert, sed Corin & forma foliorum & situ admodum æmulatur: cuius generis multæ sunt species, magnitudine, foliorum & florū forma, coloréque, inter sese differentes. Prima omnium maxima, hominis altitudinem interdum superat, fruticosa admodum, ligno duro, ex rubro nigricante, foliis exilibus, & breuibus, quaterno ordine ramos ambiētibus, gustu admodum adstringente, flore copioso, racematim totos ferè ramulos occupante, vt interdum maiores rami pedali longitudine floribus onusti conspiciantur. Est autem is flos concavus, vt paruum cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus. Nascitur in Lusitaniæ solitudinibus, inter Vlyssi ponē, & Conimbricam. Floret Nouembri & Decembri. Prima Matthio. Erica videtur hæc esse. Secunda eiusdem ferè cum prima altitudinis, æque fruticosa, tenuioribus ramis, eiusdem cum superiore coloris, foliis etiam exilibus, quaternis semper simul ramulos amplectentibus, quorum extremis insidēt flores oblongi, superioribus similes, colore purpurascens. Tota etiam est adstrictiōnis parti-

ERICA II. Clusij.

ERICA III. Clusij.

ceps.

ceps. Prouenit iisdem quibus prima locis, atque etiam abundantius: eodem etiam tempore floret. Illi ferè similis est. Narbonensi agro frequens, longiore paulò & copiosiore folio, flore purpureo, minore, extremos ramulos occupate. Hæc secunda videtur esse Matthioli Erica à Fallopio missa. Tertia eius Erica est secundæ admodum similis, sed paulò humilior, folia maiora & latiuscula aliquantulum, & nigriora habet, quaterna semper circum ramulos nascentia, flores plurimos per interualla secundum ramulorum longitudinem proueniētes, superioribus forma similes, primum herbacei coloris, deinde ex albo purpurascens. Tota etiam adstrictoria facultate pollet. Supra Vlyssiponem frequens cum superioribus, pluribus tamen locis occurrit. Floret Decembri, & Ianuario. Quarta Clusij eadem est quæ à nobis etiam quarta & depicta est, & descripta. Vulgaris in tota Hispania, Lusitania, & Aquitania, nota etiam Gallia Narbonensi, scopis faciendis maximè idonea vere & sub hiemem floret. Huic similis inquit Clusius, sed minor omnino pedalemque altitudinem rarò superans, & plerumque humi præcumpens, foliis quaternis etiam semper ramulos ambiētibus contrariis inter se pediculis, inuenitur in montibus Pannoniæ quæ florem herbaceum alteri similem extremis ramis, & foliacea illa capitula profert mense Augusto & Septembri. Quinta minor est superioribus, cubitali tantum altitudine plerumque, ramis gracilibus fruticosa, quos terni per interualla ramuli ambiunt, ternis foliis admodum exilibus circa eos ordine dispositis, flores superioribus paulò maiores plurimi & conferti circum ramulos, longis pediculis hærentes, colore purpureo obsoletiore. Incultis Lusitaniæ locis supra Vlyssiponem frequens. Florebat illis Decembri. Sexta superiori admodum similis est, paulò tamen humilior, neque fruticosa, sed omnes ferè virgas, seu tenues ramos à radice proferens, singulares, cortice cinereo obductos, quos ambiunt ordine terna ramulorum rudimenta, seu germina ex multis foliis confertim nascentibus constantia, nigrioris quàm alterius coloris,

ERICA V. Clusij.

ERICA VI. Clusij.

flores

ERICA VII. Clusij.

flores concaui, iam postremo descriptæ floribus forma similes, colore saturatioris purpuræ, elegantissimo, è longis pediculis verticillato ambitu per interualla, & è summis ramis pendent. Nascitur in Hispaniæ Castella veteri, tum in Gallia supra Lutetiam, & in Anglia supra Vindeforam. Floret Septembri. Septima fruticosa est, cubitalibus assurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquæ cortice: folia superioribus similia, sed nigriora, & crassiora, gustu cum adstrictione calidiusculo, trino ordine circa ramulos disposita. Septembri & Octobri fructum à reliquis diuersum, summis ramulis inhaerentem gerit, pulcherrimum, candidum, pellucidum, vniones obscuriores, tum forma, tum colore referentem, succulentum, sapore acido, tria granula dura plerumque continentem, qui Nouembri desiccatur, & per se decidit. Nescit Clusius, an floreat, incolæ negabant. Est verò hæc longè diuersa Matthioli Erica baccifera. In Lusitania dūtaxat genus hoc obseruauit non procul Vlysi pone. Octaua cubitali ferè est altitudine, fruticosa etiam, & tenuibus ramulis prædita, qui terni semper circum maiores ex interuallis prodeunt, folia etiam similiter terna, exigua quidem, sed latiora quàm in reliquis supra descriptis, inferiore parte non nihil candicantia, hirsuta, & gustu adstringente: summi ramuli ad foliorum exortus verticillatim exornantur per interualla ternis semper floribus, æquali distantia à sese nascentibus, & in vnã partem spectantibus, maioribus quàm in reliquis generibus, concauis, prominulo magis ventre, colore ex rubro purpurascete, nouem numero, duodecim, quindecim, aut pluribus. Inuenitur plerumque cum septima, & aliis, in arenosis Lusitanix locis. Floret Octobri. Semen huic quale in reliquis supra descriptis (præterquam septima) exiguum, nigricans. Nona non multum ab hac foliorum forma differt, & plerisque Brabantix locis, nonnullis etiam Castellæ veteris crescit, pedalibus solum fruticans ramusculis, tenuibus, ex rubro nigricantibus, cingentibus eos frequentibus foliis, quarernis simul dispositis, superiore angustioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirsutis. E summis ramulis pendent plerumque quini, aut seni flores simul iuncti,

ERICA VIII. Clusij.

iuncti, floribus Lilij conuallium similes, paulò tamen oblongiores, neque adeo vt superioris ventrosi, colore vt plurimum ex rubro dilutius purpurascete, interdum etiam albo. Floret vere & autumno. Hæ sunt Ericæ species à Clusio traditæ. Nunc facultates eius declarandæ. Erica tam flos quàm coma serpentium icibus illitu medetur, inquit Diosco. Erica Galeno digerendi per halitum facultatem obtinet. Paulus citra rosonem adiecit. Flore eius potissimum ac foliis vtendum. Ericæ Plinio contra serpentes prodest. Idem Ericæ folium aduersari serpentibus tradit. Erica vulgaris decoctum, inquit Matthiolus, in aqua tepidum sumptum, tam mane quàm vesperi, triginta dies, quinque vnciarum pondere, tribus horis ante cibum valet ad vesicæ calculos comminuendos, & expellendos. Sed postea malè affecti in balneum ex decocto eiusdem plantæ descendere debent, atque in eo Erica decocto insidere, idque sapius faciendum. Hoc tantum decocto epoto, seruataque recta victus ratione, nonnullos affirmat. Matth. vesicæ calculum in minimas partes comminutum eiecisse. Florum decoctum potum lumborum & vetricis doloribus succurrit: foliorum succus oculorum imbecillitatem sanat, si iis guttatim instilletur. Rondeletius oleo ex Erica floribus confecto scælici successu vtatur ad delendos herpes scædos, & iam inueteratos tota faciè occupâtes. Vaccinia palustris, auctore Dodon. sitim sedat, aduersus calores febriles, sanguinis, partiumque interiorum inflammationes cõferunt.

Vires.
Lib. 1. c. 100.
Lib. 6. sim.
Lib. 7.
Li. 13. c. 20.
Li. 24. ca. 9
Li. 1. Diosc.
cap. 100.

Ibidem.

IDÆA VITIS, CAP. XXXII.

IDÆA vitis, vt scribit Theophrastus, nascitur in parte Idæ, quam vocant Phalacras. Est fruticosa, virgis paruulis, & ramulis cubitalibus penè exporrigitur, quibus acini ad latera adherent, nigri, fabæ magnitudine, dulces, vinaceorum instar, (*γυαψώδες τι*) aliquid intus continentes, molles: folium rotundum, indiuiduum, paruum. Plinius hunc locum sic transtulit. Alexandrina appellatur Vitis circa Phalacram, breuis, ramis cubitalibus, acino nigro, fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo,

Lib. 3. Hist.
cap. 17.

Nomen.

Forma.

Lib. 14. c. 3.

IDÆA VITIS.

obliquis racemis, prædulcibus: folio paruo & rotundo, sine diuisuris. Alexandrinam vocat, quam Theophrastus, Idæam, non ab Alexandria Ægypti, sed Alexandria Troadis iuxta Idam montem. Sic & ficus Idæa Theophrasti, Plinio Alexandrina dicitur. At hæc Vitis non solum circa Idæ, sed etiam Aruerniæ, Phalacras, idest montosa loca siluis nuda, ac veluti caluitio glabra nascitur copiosissima nonnumquam etiam in siluis ipsis. Auelles, vocant Itali *Vua dell'orso*, Germani *Heidelbeer*, Est autem frutex humilis, ramulis plurimis, nonnumquam cubitalibus, sæpè minoribus: foliis rotundis, saturæ viriditatis, Buxeis, Myrteis ve similibus, instante hyeme cæterarum modo deciditibus, vere ex iisdem ramulis renascentibus: flosculis rotundis, cauis, circa ramulos inter folia emergentibus: bacculis rotundis umbilicatis, primū viridibus, deinde per maturitatē nigris, succo nigerrimo plenis, gustui non ingrato. Radice nititur longa, gracili, lenta,

Hermol. in
Plin.
Li. 15. ca. 18.

Locus.

ta, lignosa. In syluis nostris nascitur, duro, macro, edito, & ventis exposto solo.

Vuam

Lib.6.ca.11. Viam vrsi Angulara vocat, Dodonæus Vaccinia nigra, à paruis baccis: quia Vaccinia docti quidam existimant dicta esse quasi Baccinia à baccis, minimè ramen Vaccinia nigra Virgilij esse intelligit. In quibusdam Gallia locis idem *Causines* nominari scribit. Sunt qui putant Vitem Idæam esse illam quæ passulas Corinthiacas vulgo dictas fert. Sed nobilissimum illud vix passæ genus, inquit Gesnerus, non in Ida, nec in aliis arditis, niuosisque montibus nascitur, verum in planitie, vel in collibus apricis, magna hominum cura. Vitis Idæa mense Maio floret, baccæ Iunio sunt matura. Refrigerant secundo gradu, adstringunt, & paulum siccant. Crudæ coctæve cum Saccharo, aut abs-

In Horru. Germ.

Tempus.

Temper. Dodo. ibi.

Vires.

MYRTILVS Germanica.

que eo si edantur, febre biliosa, & ardenti cruciatis profunt. Valent aduersus ventriculi ardorem, hepatis, aliarumque interiorum partium inflammationes, ventrè adstringunt, & nauseam reprimunt: ab hac Idæa vite differt à Lobellio picta Myrtus Germanica foliorum incisuris, & magnitudine, flore & fructu eadem, de qua hæc tradit Matthiolus. In Germania & Bœmia, quia legitima Myrto carent, aliam in syluis nascentem sibi compararunt Pharmacopæi & Myrtillum vocarunt. Frutex est cubitalis, caudice & ramulis viridibus, foliis Buxo ferè similibus, sed tenuioribus, & leuiter per ambitu serratis, floribus tintinabuli figura è pediculis inter folia pendentibus, colore subpuniçeo, rufo intus, stamine. Floribus baccæ succedunt, quæ maturæ, colore & magnitudine Iuniperinis non sunt abssimiles, vinosæ, teneriusculæ, vmbilicata. Hæc Germanis cum vniuersa planta haud inefficaciter Myrti vicem præstant. Peculiariter autem iis vtuntur ad inficienda stamina, & charitam ceruleo colore. Eduntur etiam à rufficis, nec gustui sunt ingrata. Hæc Matthiolus.

IDAËA RADIX. CAP. XXXIII.

Nomen.

Forma.

Lib.6.ca.11.

Li.4.c.42.

Lib.17.ca.11.

IDÆA Radix, siue Idææ vitis species hæc planta esse putatur, superiori & magnitudine, & ramulis similis, nisi quod huius folia sunt maiora, duriora, Buxi maioris foliis similia, hyeme non decidunt; flores in candido purpurei, longi, rotundi, multi simul in summis ramulis. Baccas edit rotundas, quæ à superioribus parum differunt, non ita succi plenas, gustu acerbæ & astringentes. Radix subest lignosa, & longa. Dodonæus Vaccinia rubra nuncupauit. Lobellio & Penæ est. Alpina Chamartio dodædros, odora, Clusio vix vrsi Galeni, Italis Rhododaphne parua, rustica: quibusdam Balsamum Italicum vulgare: Therionarca Plinij Guilandino. Idææ radici, inquit Dioscorid. folia sunt ea quæ Rusco: adhærent iis veluti exigui capreoli, è quibus flos. Radix spissandi naturam habet, iis conueniens quibus adstrictione opus est. Bibitur etiam ad alui fluxiones, & fluxum muliebreni, omnemque sanguinis eruptionem sistit. Idææ herbæ folia sunt inquit Plinius, quæ Oxymyrines: adhærent iis veluti pampini, in quibus flos. Aluum menselque, & omnem

IDAËA RADIX.

nem abundantiam sanguinis sistit, spissandi, cohibendique natura. Ita enim vetus Plinij codex habet. Quæ cum Dioscoride consentiunt, præterquam quod herbam vocat, quam ille radicem, & menses, more quodam suo, pro fluxu muliebri reddidit. Idæa radix Galeno, gustu admodum acerbæ est, ac si opere periculum facias, eam vim præfereret, nimirum alui profluvia, dysenterias, profluuium muliebri & quæcunque eius sunt generis, tū pota, tū foris imposita curans. Quæ omnia cum frutici hic depicto satis bene conuenire videantur, non absurdè fortassis pro Idæa radice ostenditur. Gignitur in altissimis Allobrogum montibus, humi iacentes cauliculos huc illuc spargens.

Lib.6.fim

COGGYGRIA THEOPHRA. CAP. XXXIIII.

THEOPHRASTVS arbusculæ cuiusdam meminit Arbuto & Adrachne similis, cui hoc proprium esse tradit, vt fructum lanugine amittat, Quo loco Gaza κοκκιμηλέαν legit, & Prunum vertit. Sed fallitur, vt opinor, quod Theophrasti locum turpi mendo inquinatum esse non animaduertit, quem ex Plinio emendasse debuerat, qui Coggygriam, siue Coggyriam legit. Theophrast. cum de Arbuto & Adrachne dixisset, subiicit, ὁμοιον ἢ τοῦτοῖς τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκιμηλέας, τὸ δὲ δένδρον μικρόν, ἴδιον δὲ ἔχει καὶ τὸ ἐκπαππῶδες τὸν καρπὸν τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἐνὸς ἀκηκοάμεν ἄλλῃ δένδρου. Plinius cum eandem Adrachnem depinxisset, ait. Similis & Coggygria folio, magnitudine minor. proprietatem habet fructum amittendi lanugine, pappum vocant, quod nulli alij arborum euenit. Præterea quid absurdius quàm Prunum dicere arborem esse, quæ fructum lanugine amittat? Forasse & Cotinus quoque Plinij appellari potest illa arbuscula Italico & vernaculo nomine, vt postea dicetur. Verum Coggygria Theophr. nihilo secius esse creditur, hac maximè ratione ducti, quod eius fructus in pappos abeat, quæ nota huic peculiaris à Plinio tribuitur. Frutex est, nunc humilis, nunc ad Puniçæ magnitudinem assurgens, radicibus multis, modicè crassis: ramis furculosis, cortice subrubro vestitis: folio Terebinthi, carnosio, & spisso Arbuti modo, leui, parum laciniato, minusque acuto, venoso, maiore, & latiore, qua cum Terebintho similitudine decepti quidam Macedonicam Terebinthum esse putauerunt: flore per initia racemoso, ex viridi pallefcete, qui tandem in papposum muscariu dilatatur, & euanescit, innum-

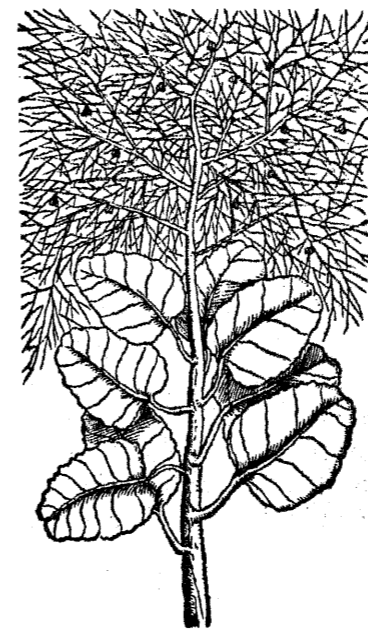
Lib.4.Hist. cap.16. Nomen.

Li.13.ca.12.

Ibidem

Forma.

COGGYGRIA THEOPH. Cotinus Plinij.

Locus. meris tenuissimisque capillamentis villosum, nutantibus in militum galeis plumosis cristis non ab simile, papporum lanugini inter sparsis minutis granis, nigris, figura cor amulantibus. Crescit in montibus Allobrogum tractu aprico, cliuoso, aspero, non nimis alto, nec insidentium niuium frigore rigido. Alicubi cum Terebinthis pumilis, breuibus, contortis, quales circa Idæ & Macedonia montosos tumulos prouenire Theophrastus scripsit. Folia, flores, tenella germina, cum teruntur odorem spirant resinofum, Terebinthi modo, non iniucundum. Eorumdem sapor austerus est, & valde astringens, gustanti non insuauis. Dientes Allobroges sua lingua Rhu vocant, corticéque coria spissant ac concinnant, id quod nonnullos mouit, vt rhoem coriariorum esse crederet. Gratianopolitani eius foliis summisque ramusculis ad Lineas vestes nigro colore inficiendas vtuntur, quas aliis muliercula super imponunt, ne subiectæ puluere & sordibus inquinentur. Allobroges Sabaudi arbusculas integras, vel earû grandiores ramos delibratos vendunt, suâque lingua Fuster vocant, ad pannos luteo colore tingendos. Is enim est ligni color. Qui radices Apennini incolunt Rossolo vocant: qui adita Apennini iuga, Scotano: quotiesque ictericum felle suffuso luridum esse significant, eum magis quam Scotanum flauescere dicunt, hac voce Cotinum Plinij exprimentes, fruticem, vt ait, ad lineamenta modo, conchylij colore insignem. Quamquam falsi suspectus sit is locus, flauo colore, quo lignum Cotini tingit, à conchylij colore multum distante, nisi de arboris cortice subrubro aut purpurascete intelligedû id tantû sit: quâ ob causam Rossolo vocât, à roseo colore. An verò huic foli peculiare sit, in pappos fructû auolare, multis dubium est, cum Nerij sili quæ papposa lanugine semen includant.

Locus.

Vires. & Usus.

Usus.

Lib. 16. c. 18.

IOVIS BARBA, CAP. XXXV.

Nomina
Lib. 16. c. 1

Forma.

IOVIS BARBA.

Locus.

Vnc fruticem Iouis Barbam esse, cuius à Plinio sit mentio, Herbarij purant. Ac quoniam Aizoô Iouis Barba Officinis dicitur, hanc quoque plantam Aizoon arborem, quidam nuncuparunt, vt sic ab Aizoo herba distinguerent. Fruticosa est arbuscula, magnitudine hominis, ramis densissimis, folio Lenticisci, argenteo, sic collocato, vt lateribus folia paria sint, impar autè foliis versum claudat: coma in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa, elegantissimi aspectus, si quis in hortis serat, vestiendis arearû viarumque marginibus, vt à nobis de Lauadula fieri solet, flore in summis ramis copioso, coaceruato velut in cumulum, luteo, Genistæ simili, si sumas singulas quasque floris coaceruati partes. Gignitur in lapidosis, & saxosis locis maritimis, præsertim montibus ad litora positis. Pulcherrimam hanc plantam mons Setius (hodie *Cap. de Sette* vocant) ab Agatha & Bliterris non admodum semotus nutrit. Anguillara in Monte nigro prope Liuornam gigni tradit, foliis ordine dispositis, candidis, nitentibus, Lenticulæ similibus, angustioribus, flexilibus ramis, luteis floribus.

ARBVTVS, CAP. XXXVI.

ARBVTVS frutex, siue arbor est: Arbutum fructus eius à Virgilio dicitur. Cum iam glandes, atque Arbuta sacre deficerent syluæ. Græcè κόμπος, fructus μεμαβυλον, Arabicè *Hutladib*, Italicè *Albaro*, Hispanicè *Madronho*, seu *Madromero*, Gallicè *Arbousier*, fructus *Arbouses*. Arbutus frutex est, siue arbuscula Cotonea Malo non maior: caudicis cortex subruber, asper, squamosusque, à quo rami prodeunt rubentiores, læuioresque, præsertim nouelli: folia Laurinis, Iligneisve similia, paulò tamen breuiora, crassioraque, non decidua, toto ambitu serrata, colore pallido potiùs quam viridi, rubra per medium excurrente costa. Flores parui, candidi, caui, floribus herbe quæ vulgo Liliu conuallium dicitur, figura similes, racematim pendentes. Fructus parui, rotundi, Sorborum ferè magnitudine, qui primo exortu virent, deinde flauescunt, maturi verò rubent, tactu asperiusculi, nullis intus ossiculis, fragorum modo, quorum etiam effigiem referunt. Sapor his insipidus, simul & austerus, qui dum eduntur, acerosa pulpa linguam palatumque vellicant. Ab his paulum discrepare videtur Dioscorides cum scripsit. Arbutus arbor est Cotoneæ Malo non dissimilis, tenui folio: cuius fructus Pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo, huic Memacylum cognomen est. Maturus aut flauescit, aut rubet, in esu acerosus. Sed cum Arbutum Malo Cotoneæ comparat, magis id ad arboris proceritatem, quàm ad folia, & caudicis corticem referri intelligendum. Deprauatos etiam esse hoc loco Dioscoridis codices suspicio est: quoniam Serapio qui omnia ex Dioscoride transcripsit, totam Arbutum non dicit Cotoneæ Malo similem, sed folia proferre Malo Cotonea minora, nec tenuia folia habere scribit. Alij λεπτόφυλλον, non tenuifolium, sed angustifolium interpretantur. Plinius folium Mali Assyriæ folio Vnedonis rectè videtur comparasse. Theophrastus sic descripsit. Arbutus quæ Memacylon fert esculentû, non valde magna est arbor. Corticem habet tenuem, Tamarici similem: folium inter Vlicem & Laurum medium. Floret mense Iulio. Flores prodeunt ex vna appendice, extrema parte, racematim: quorum quisque Myrti bacca oblonga, forma similis est, & magnitudine par, nõ foliat, cauus, velut ouû exscalptû ore aperto. Cum autè defloruerit, etiam retinaculû quod adhæret perforatum est. Quod defloruit, tenue est, ac veluti verticillum circa fusum, aut Doricæ colunæ capitulum. Fructus anno maturefcit, vt simul contingat & hunc haberi, & alterum florere. Plinius. Aliud corpus est terrestribus fragis, aliud congeneri eorum Vnedoni, quod solum pomum simile fructui terræ gignitur. Arbor ipsa fruticosa: fructus maturefcit, pariterque floret subnascens, & prior colligitur fructui terræ, inquit Hermolaus, hoc est fragis terrestribus, nihil enim est ferè tam Vnedoni simile quàm fraga. Ob id quidam fraga montana in Ouidio Arbutos interpretantur, ad differentiam terrestrium. Cæterum quia Theophrast. aliter & melius Arbutum expressit, aliam esse hanc à Dioscor. Arbuto quidam

1. & 2. Geo. Nomina

Forma. Matt. c. 138. lib. 1. Diosc. Dodon. li. 6. cap. 53.

Lib. 1. c. 158.

Matt. ibid.

Lib. 12. c. 9. Lib. 3. Hist. ca. 16.

Li. 15. c. 24.

In Casti. in Plin. m.

ARBVTVS.

ARBVTVS frutex, siue arbor est: Arbutum fructus eius à Virgilio dicitur. Cum iam glandes, atque Arbuta sacre deficerent syluæ. Græcè κόμπος, fructus μεμαβυλον, Arabicè Hutladib, Italicè Albaro, Hispanicè Madronho, seu Madromero, Gallicè Arbousier, fructus Arbouses. Arbutus frutex est, siue arbuscula Cotonea Malo non maior: caudicis cortex subruber, asper, squamosusque, à quo rami prodeunt rubentiores, læuioresque, præsertim nouelli: folia Laurinis, Iligneisve similia, paulò tamen breuiora, crassioraque, non decidua, toto ambitu serrata, colore pallido potiùs quam viridi, rubra per medium excurrente costa. Flores parui, candidi, caui, floribus herbe quæ vulgo Liliu conuallium dicitur, figura similes, racematim pendentes. Fructus parui, rotundi, Sorborum ferè magnitudine, qui primo exortu virent, deinde flauescunt, maturi verò rubent, tactu asperiusculi, nullis intus ossiculis, fragorum modo, quorum etiam effigiem referunt. Sapor his insipidus, simul & austerus, qui dum eduntur, acerosa pulpa linguam palatumque vellicant. Ab his paulum discrepare videtur Dioscorides cum scripsit. Arbutus arbor est Cotoneæ Malo non dissimilis, tenui folio: cuius fructus Pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo, huic Memacylum cognomen est. Maturus aut flauescit, aut rubet, in esu acerosus. Sed cum Arbutum Malo Cotoneæ comparat, magis id ad arboris proceritatem, quàm ad folia, & caudicis corticem referri intelligendum. Deprauatos etiam esse hoc loco Dioscoridis codices suspicio est: quoniam Serapio qui omnia ex Dioscoride transcripsit, totam Arbutum non dicit Cotoneæ Malo similem, sed folia proferre Malo Cotonea minora, nec tenuia folia habere scribit. Alij λεπτόφυλλον, non tenuifolium, sed angustifolium interpretantur. Plinius folium Mali Assyriæ folio Vnedonis rectè videtur comparasse. Theophrastus sic descripsit. Arbutus quæ Memacylon fert esculentû, non valde magna est arbor. Corticem habet tenuem, Tamarici similem: folium inter Vlicem & Laurum medium. Floret mense Iulio. Flores prodeunt ex vna appendice, extrema parte, racematim: quorum quisque Myrti bacca oblonga, forma similis est, & magnitudine par, nõ foliat, cauus, velut ouû exscalptû ore aperto. Cum autè defloruerit, etiam retinaculû quod adhæret perforatum est. Quod defloruit, tenue est, ac veluti verticillum circa fusum, aut Doricæ colunæ capitulum. Fructus anno maturefcit, vt simul contingat & hunc haberi, & alterum florere. Plinius. Aliud corpus est terrestribus fragis, aliud congeneri eorum Vnedoni, quod solum pomum simile fructui terræ gignitur. Arbor ipsa fruticosa: fructus maturefcit, pariterque floret subnascens, & prior colligitur fructui terræ, inquit Hermolaus, hoc est fragis terrestribus, nihil enim est ferè tam Vnedoni simile quàm fraga. Ob id quidam fraga montana in Ouidio Arbutos interpretantur, ad differentiam terrestrium. Cæterum quia Theophrast. aliter & melius Arbutum expressit, aliam esse hanc à Dioscor. Arbuto quidam

centent. Sed eruditorum sententia eadem planè est vtriusque Arbutus, ex ni-
mirum ea quam hîc depinximus. De eius fructu etiam inter veteres controuer-
sia est. Dioscorides, & Theophrast. vt diximus, cum Memæcydon appellat.
His ad stipulari videtur Galenus, qui non vno loco eum fructum Memæcydon
nominat. Plinius & arborem & fructum vnedonem vocat. Vnedo, inquit po-
mum in honorum, vt cui nomen ex argumento sit, vnum tantum edendi. Duo-
bus tamen hoc nominibus Græci appellant, Comarum & Memæcydon. Ex quo
apparet totidem esse genera & apud nos. Alio nomine Arbutus vocatur. Qui-
bus verbis Plinius quatuor voces Vnedonem, Comarum, Memæcydon, Arbu-
tum vni arbore ac fructui tribuit. Et alibi. Arbutus siue Vnedo fructum fert dif-
ficilem cōcoctioni & stomacho inutilem. At verò Vnedonem fructum Arbuti
non esse, sed Epimelidis arboris Galenus tradit his verbis. Epimelis acerba est
planta, & vt, ita dicam, syluestris Malus. Appellatur autem à rusticis in Italia
ἐπιμέλις, idest Vnedo. Frequens in Calabria nascitur. Fructus eius acerbus est, sto-
macho incommodus, & capitis dolorem inducens, admixta enim est ei pere-
grina quædam qualitas. Idem alibi perspicuè Memæcydon ab Vnedone distin-
xit: Et qui frutex inquit, Epimelidas fert. Appellatur autem is fructus in Italia
Vnedo, stomacho que nocet, & capiti dolorem adfert, acerbusque est admodum
cum exigua quadam dulcedine. Quibus mox subiungit. Cornis quidem & Ca-
nirubi fructu, & Glandibus, & Memæcydon (sic autem Comari fructus appellan-
tur) rustici passim vescuntur. Galenum Paulus secutus est. Quare dubitandum
non est, quin alia arbor sit Epimelis, quæ vna cum fructu suo in Italia Vnedo
appellatur, & alia Arbutus, cuius fructus Memæcydon Græcis dicitur arbores
Plinius fortasse ob similes vires pro eadem vsurpauit. Quod igitur Ruell. scri-
psit Galenum & Paulum Arbutum, Comarum, Vnedonem à rusticis Italiae vo-
cari scripsisse, minimè verum esse ex supradictis intelligitur, atque adeo nec il-
lud quod alio loco ait, Galeno & Paulo Epimelida esse genus quoddam Arbu-
ti, quæ Græcis Comaros dicitur, cui eandem omnino vim reddiderunt, hoc
addito, quod fructum Memæcydon nominant. Perspicuè enim illi Arbutum ab
Epimelide distinxerunt, & de iis diuersis in locis tractauerunt, nec, si similibus
præditæ sint facultatibus, inde efficitur eandem esse stirpem. Plurimè enim stir-
pes iisdem qualitatibus, viribusque præditæ, forma & genere sunt diuersæ. Que-
nam sit Epimelis in historia Mespilarum nos ostendemus. Arbutus in syluis,
Italiae & Galliae Narbonensis copiosa nascitur. Bellonius scripsit in monte, qui
Athos dicitur, arbutos quæ aliis in locis frutices sunt, in magnas arbores euade-
re. Iuba auctor est, tradente Plinio, quinquagenum cubitorum altitudine in
Arabia esse eas. Florent mensibus Iulio & Augusto. Fructus Septembri, & sub
hiemem maturus est, qui frigidus stomacho aduersatur, inquit Dioscorides, ca-
piti que dolorem mouet. Eadem omnino tradit Galen. Arbutus Arbor ipsa
qualitate acerba vna cum fructu est, eum Memæcydon nuncupant. Est autem
hic & infensus stomacho, & capiti dolorem adfert. Idem in omni capitis do-
lore vitandum esse præcipit Arbuti fructum. Sunt qui credant, inquit Matthio-
lus, Arbutum magno esse aduersus pestem præsidio, aquam quæ ex eius foliis
extillauerit, admixto osse in corde cerui reperto, statim ipso Morbi initio pro-
pinantes. Arbuti fructibus Turdi Merulæque delectantur. Quare hyeme, quo
tempore ij maturi sunt huiusmodi aues ab aucupibus facile capiuntur. Fron-
des ab hædis expetuntur teste Virgilio.

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis.

CORNVS

Theophrasto θηλυπρανελα dicitur Cornus foemina, à quibusdā Ἰεῦδο-
πρανελα, idest falsa Cornus, ab aliis diuersis nominibus nuncupata,
diuersas quoque plantas pro Corno foemina representatibus. Cor-
nus foemina, inquit Ruellius, dumetis & nemoribus familiaris. Sed
quia neglectas & ingustabiles fert baccas, indignam quæ Corni nomine voca-
retur rura putauerunt. Arborei quam Cordus Pseudocraniam vocat describit-
que, præfixit Gesnerus eius fruticis picturam quam Tragus Germanicè à ligni
duritia *Hartriegel* appellari scripsit: hicque admonet Gesnerus quærendum,

CORNVS
foemina.

an hæc Cordi Pseudocrania, sit arbuscula seu
frutex, quem Germani *Hartriegel*, vocant, Pli-
nius virgam sanguineam appellauit. Eruditi
quidam Cornū foeminam esse coniciunt. Sed
paulò post Cordus aliam Cornum foeminam
describit, cui Gesnerus figuram Corni à Tra-
go descriptæ apposuit. Idem Gesnerus Sangui-
neam virgam Plinio dictam, quæ passim in
saxibus crescit, Cornum foeminam esse ait
quorundam sententia. Cornum foeminam ef-
se putat Cornarius, quam Germani ex argu-
mento *Faulbeerbaum*, & *Faulholtz*, vocant. Sed
an is Alnum nigram Dodonæ, de qua iam
dixi, an Tragi *Faulbaum*, arborem à fetido, tū
odore, tum sapore sic dictam intelligat, scitu
difficile est. Dodon. Cordi pseudocraniam
Cornum foeminam, syluestremue, ac Opulum
Columellæ esse arbitratur. Eandem plantam
etiam Cornum foeminam ac sanguineos fruti-
ces esse Bellonius videtur existimasse cū scri-
bit. Arbor quam Macedones olim Cornum
foeminam nominarunt, nunc Galli Latinos
imitati *Des Sanguins*, in monte cui nunc Ca-
stagna nomen, inter vrbes Philippos, & Bu-

cephalum, nunc Cauallam vulgo dictam sito, non multo minores proueniunt,
quam magna nostræ Corni mares. De planta igitur hîc agimus, quam Tragus
Hartriegel, Cordus Pseudocraniam, Dodon. Cornum foeminam, & syluestrem,
& Opulum Columellæ vocant. Hæc Cornus foemina frutex est in arborem non
assurgens, durissimo stipitum, veterumque ramorum ligno, nouellis ramulis
nodosis, medulla plenis, Sambuci modo: folio Corno mari simili: flore in mu-
scariis albo: baccis rotundis, primùm viridibus, per maturitatem nigris. In sæ-
pibus ac dumetis cum reliquis fruticibus nascitur. Floret mense Aprili, & Maio.
Fructus Septembri sunt maturi, nullius in medicina vsus. De Virga autem san-
guinea, si eadem est quæ Cornus foemina, pauca hæc Plinius. Nec Virga san-
guinea, inquit, salicior habetur. Cortex eius interior cicatrices quæ præ sana-
uere aperit. Et, Sunt qui Virgis sanguineis tangunt ea quæ nolunt Erucis obno-
xia esse. Idem alibi sanguineos frutices inter vitilia numerat. Corno non mul-
tum absimilis est planta, inquit Matthiolus, quam Hetrusci, à sanguineo virga-
rum colore Sanguino, & Sanguinello vocant. Crescit in dumetis, & sepibus,
virgis Corno tenuioribus, robustis, nodosis, cortice sanguinis modo rubescen-
te: foliis Corno proximis, paulò tamen latioribus, neruosis, rubenti pediculo

Li. 7. sim. &
2. med. p. c.
1. & 2. Ali.
Lib. 15. c. 24.

Li. 23. ca. 8.

Lib. 6. sim.

Li. 2. alim.

Lib. 7.

Lib. 1. c. 20.

Lib. 1. c. 97.

Locus.
Lib. 1. Obs.
cap. 43.

Li. 15. c. 24.
Tempus.

Temper.

Virgines
Ibidem.
Lib. 7. sim.
Lib. 2. m. p.
cap. 1.
Ibidem.

Ecle. 3.

Nomina

Lib. 1. ca. 71.

Lib. 3. pl. c.
26.

Lib. 3. c. 26.

Cap. 36.

Lib. 3. ca. 37.
In hortul.
Germ.

Emb. 32. li.
1. Dioscor.

In Silc. 37.

Lib. 6. ca. 51.

Lib. 1. Obs.
cap. 56.
Forma.

Locus.

Tempus.

Li. 24. c. 10.

Li. 20. c. 10.

Li. 19. c. 37.

Lib. 1. Dios.
cap. 135.

nitentibus. Floret vere umbellis albicantibus: flores baccas edunt racematim coherentes, sanguineis tenuibusque petiolis appensas, Orobi magnitudine, primùm virides, per maturitatem nigricantes, è quibus rura Tridentina oleum ad lucernarum vsum torculari exprimunt, iis prius in aqua decoctis. Ligni materies dura, ossæque est, Corno minimè cedens. Quare quidam Cornum fœminam esse volunt, sed infirmis rationibus nixi. At fortasse non erraret, qui diceret virgam sanguineam esse, cuius Plinius meminit. Id tamen non affirmat Matthiol. cum nondum periculum fecerit, an planta Sanguino vocata id præstet, quod de virga sanguinea Plinius tradidit. Bacca maturæ amaro, acerbo, adstringentéque sunt sapore. Quare oleum ex iis expressum tale quoque esse necesse est.

EPIMELIS. CAP. XXXVII.

Li. 1. ca. 13.
Nomina
Lib. 6. sim.
& li. 1. Ali.

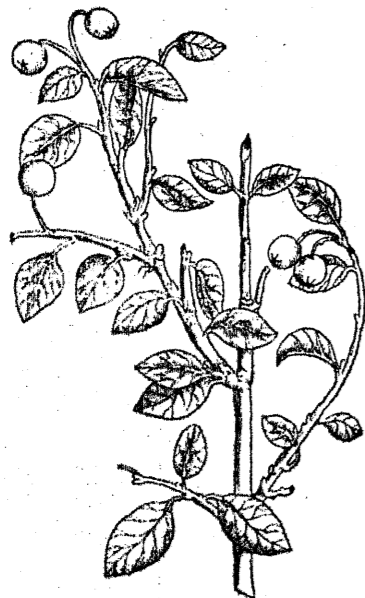
QUÆ EPIMELIS à Dioscoride secunda Mespili species ponitur, à Latinis etiam Epimelis vocatur. Galeno Epimelis acerba planta est, ac vt dixerit quispiam, Malus sylvestris: vocatur ab Italiæ incolis Vnedo: eius magnus est in Calabria prouentus. Hæc de Epimelide, non vt de Mespili specie, sed seorsum à Mespilo scripsit. Qua ratione moti quidam, aliam Dioscor. aliam Galeni Epimelidem esse censuerunt. Matthiolus Dioscor. Epimelidas vulgares nostras Mespilos esse ait, Sed Galenum Epimelidis appellatione diuersam arborem à nostrate Mespilo intellexisse. In eadem est sententia Andr. Lac. Cordus Epimelidem quidem vulgarem nostram Mespilum esse putat, sed Galenum in viribus illius explicandis aberrasse. Scribit enim Cordus Epimelida, siue Hama melida dici, quod iuxta Malos nasci soleat. Copiosè in Germania & satam, & spontè prouenire. Cum spontè, semper vicinam habere agrestem Malum, vnde & nomen à Græcis illi positum. Huius fructum Vnedonem ab Italis vocatum fuisse, teste etiam Galeno, quod præter vnum nemo comedere, & deglutire possit antequam mollescat, adeò fauces adstringit. Sed non verè ab eo dici stomacho eum esse noxium capitisque dolorem excitare, quæ vitia Arbuti sunt, Epimelidi immerito attributa, cum constet Epimelida, idest Mespilum vulgarem, nec stomacho inimicum esse, nec capitis dolores adferre. Dodonæus etiam Epimelidis nomine vulgare nostram Mespilum describit, ac depingit. Gesnerus Chamæmepilum appellat. A quibus omnibus dissentit Dalechampius. Nam Mespilus nostras, nec folia habet Malo similia, nec minora, qualia Epimelidis esse dicit Dioscor. quin potius Lauro similia, & foliis Mali maiora. Adhæc fructus illius, vt Epimelidis, rotundus non est, sed oblongus, inferne gracilior, superne latior. Arbusculam igitur hæc appictam, Epimelidem Dioscoridis esse arbitratur, & Theophrasti Mespilum Antheno idem Epimelidemque nuncupatam, ob foliorum cum Malo similitudinem, Anthenoidem

Li. 1. Diosc.
cap. 133.

In Diosco.
lib. 1. c. 170.

Lib. 6. c. 43.

EPIMELIS.

verò, quod eius fructus rubro colore, globosa figura, & umbilicato vertice fructum Mespili Anthedonis, de qua suo loco dicam, amuletur, à quo Mespili nostratis

nostratis fructus multum disidet, turbinatus, & ex rufo liuescens. Ex vnica autem lacunosi umbilici nota in Mespilo nostrate valde perspicua, quam etiam Epimelidi Dioscorides assignat, inductos fuisse Herbarios verisimile est, vt hanc crederent esse Epimelidem. Sed & hæc in Epimelide hæc depicta euidens est, cæteris à Dioscoride traditis notis consentientibus, nostrati vero Mespilo repugnantibus. Est igitur hæc Epimelis arbuscula, cortice rubescente, sed cinerea quadam cuticula obducto. Folia fert Mali, minora, inferne candida & lanuginosa, supernè viridia, venosa: fructum rubentem, rotundum, ex longiusculo petiolo pendentem, umbilico lato, ternis intus ossiculis, duris, oblongis, hinc angulosus, illinc planis & læuibus. Fructus is adstringit, gustu plane vulgaris Mespili, acerbior, ideoq; minus grato, Peculiari nomine Italis olim Vnedonè appellatū fuisse ex Galeno iam aliquoties diximus. In Alpibus, Apennino, & in excelsi mōtis iugo qui apud Allobrogas diui Rāberti cœnobio imminet. Frutex

Forma.

Vires.

Locus.

Lib. 1. mor.
muli.

EPIMELIS ALTERA, Cotonastru Gesneri.

hic copiosus nascitur. Hippocrates ἀμαμαλιδας dixit Epimelidas à Dioscoride nūcupatas, vt Galenus in Glosis testatur, velut hoc loco παραμυλιδας ἢ ἐμῆλι, ἢ ἀμαμαλιδας, εἴτα ἐπ' ὀμω μῆλανι διδόναι τῶν ἐν. Id est, & mel aut Hamamalidas permisceto, deinde in vino nigro bibenda dato.

EPIMELIS ALTERA, CAP. XXXVIII.

RUTEX hic ramosus surculosusque est, cortice subrufo, folio Mali Cydoniæ, neruoso, paulò obtusiore, auersa parte candicante, & lanuginosa, aduersa virente: fructu paruo, rubente, umbilicato, Mespilo exiguo simili, saporis acerbi. Cotonastru Gesnerus clarissimus Philosophus, ac Medicus, & plerique Herbarij nominant, ob foliorum cum Malo Cydonia similitudinem. Eius ramum fructu onustum cum ad Dalechampium ille misisset, Epimelidis genus esse iudicauit, ex fructus tū figura tū sapore. In niuosis Alpibus nascitur.

Forma.

Nomina

Locus.

FICVS IDÆA, CAP. XXXIX.

VÆ hîc planta exhibetur, pro Halimo à Trago, & Lonicero depicta est, à quo quantum differat, cum de Halimo agetur, demonstrabimus. A nonnullis Idæa Ficus esse dicitur, ab aliis Chamæmepilus. Fruticat ex radice crassa, dura, lignosa, brachiata, ramis tam multis, vt cubiti circumquaque spatium cum sua sobole vnica planta occupet. Hi plerumque ad hominis altitudinem attolluntur, nonnunquam breuiore, lenti, flexilesque in orbem prosiliunt, minimè spinosi, cortice cinereo, qua primum erumpunt folia, tuberoso, velut quodam articulo nodosi: ligno distorto, infernè læui, supernè frondis suæ comam fundente: folio Mali Cydoniæ, molli, venoso, altera parte virente, altera pallido, siue cano, sic digesto, vt ex quouis alarum sinu bina semper exeant, Olex folio multo latiore & longiore, illiq; planè dissimili, etiam si Tragus & Lonicerus

Nomina

Lib. 3. c. 22.
Cap. de Rib.
in Hist.
plan.

Forma.

Ibidem.

aliter scripserint: flore inter rubrum & phœniceum medio, calathi figura, Idæa Vitis, quam Myrtum Germanicam idem Tragus, Dodon. Vaccinium nigrum appellavit, ut diximus, florem non nihil imitante: baccis coralli modo rubris, longo pediculo appensis, gemellarum instar binis cœuntibus, & coalescentibus, linea tantum distinctis, cordis figuram ob huiusmodi coalitum penè referentibus, Oesi rubræ, quam Ribes vocant, magnitudine paribus, binis velut Ocellis nigris in vertice pertusis, gustu principio subdulci, sed postea tam ingrato & insuavi, ut fastidium nausæamque moueat, & vomitum prouocet. Nascitur in Germania cum aliis fruticibus secus vias, in sœpibus, & Dumetis Alfatia: prouincia. Apud nos verò in editissimis & gelidissimis Sequanorum & Allobrogum montibus, nec vnquam in plana descendit. Floret Aprilis mense. Eorum sententiam magis probat Dalechampius, qui Idæam Ficum hunc fruticem esse putant, quod eius historia à Theophrasto descripta huic sententiæ adstipulari videatur. Ficus Idæa, inquit, fruticosa est, nec excelsa, sed crassa, sic ut cubiti spatium in orbem fruticantes ramuli occupent: ligno contorto, lento, infernè laui, sine nodis, supernè in orbem comofo, colore tam folij, quàm corticis liuido: folio figura Tilia: simili, molli quoque & lato, magnitudine pari: Flore Mespili, qui & cum Mespili flore emergit. Fructus quem Ficum appellant, rubet, magnitudine Oliuæ, sed rotundior: esu Mespilum refert. Crassas radices habet mitis Ficus modo, & lentas. Arbor hæc non putret. Cor illi solidum est, & sine medulla. Ex quibus hæc Plinius transtulit. Idæa Ficus rubet, Oliuæ magnitudine, rotundior tantum, sapore Mespili: Alexandrinam hanc ibi vocant, crassitudine cubitali, ramosam, materie valida, lenta, sine lacte, cortice viridi, folio Tilia: sed molli. Hunc fruticem Chamæcerasum montanam vocat Gesnerus, seseq; audisse scribit quatuor aut quinque huius Cerasa deuorata vomitum ciere, aliquando etiam aluum. Sunt & multa alia, variæq; plantæ Chamæcerasi nuncupata.

Cap. 28. huiuslib.

Tempus.

Lib. 3. Hist. cap. 17.

Lib. 15. c. 18.

CHAM

DEM Gesnerus in variarum rerum cognitione optimè versatus, hanc etiam fruticis effigiem ad Dalechampium misit, quæ nascitur, ut scripsit, in montis Generosi Insubria: crepidinibus, cliuis, ac præcipitiis, folio Aceris albi, quod Galli, ut diximus *Plane* appellant, latiore & ampliore, per ambitum valde infecto: Fructu rotundo, rubro,

Locus.

Forma. In syl. c. 18

CHAMÆCERASVS
montis Generosi.

CHAMÆCERASVS
Alpina.

CHAMÆCERASVS
Matthioli.

Ceraso simili, vnde Chamæcerasi nomen. Est alia Chamæcerasus Alpina à Lobellio picta, Cordi etiã Chamæcerasus, Xylosteu alterum, quorundam. Rara est, hæc cubitum pedemue æquans, foliis, ramis, & stipite Corni, albidis, squallidis, nodosis: floribus candidis, pallentibus, aut luteolis. Fructus binos maturat in pediculis longioribus, pèdulis, Cerasi ritu, sed in imo duo foramina parua albida, quoddam rudimentum pupillarum, aut oculorum adumbrantia: grana quina, aut sena, albida, lucida, Oxyacathæ paria. Hæc quæ Pena scripsit, tanquam de rara planta, & paucis cognita, Idæam Ficum modo descriptam videntur ostendere, pictura etiam, si attentè consyderes à nostra, vel parum, vel nihil discrepante.

MATTHIOLVS syluestre Pumilumq; Ceraforu genus, nullo adhibito cultu in Tridentino agro, & in Bohemia circa Pragam, ac in Austria, circa Viennam sponte prouenire scribit, gustu admodum acido, imo acerbo, colore perpetuò rufescente, nec vnquam in atrum vergente

Forma.

Lib. 15. c. 25. vergente, quæ ex breui pediculo pendent in pusillis fruticibus, & admodum paruis, tantæq; breuitatis, vt pauci sint, vel potius nulli, qui dodrantem æquent, vt credat (etsi id non affirmet) ea esse hæc Cerasia quæ Plinius Macedonica vocat. Cæterum hunc fruticem Chamæcerasum potius vocandum esse censet. Ibidem. Meminit etiam Plinius Chamæcerasi Ceraso Macedonica minoris. Sunt & Macedonica Cerasa parua arboris, raroq; tria cubita excedentis: & minore etiam frutice Chamæcerasi.

ARIA, CAP. XLI.

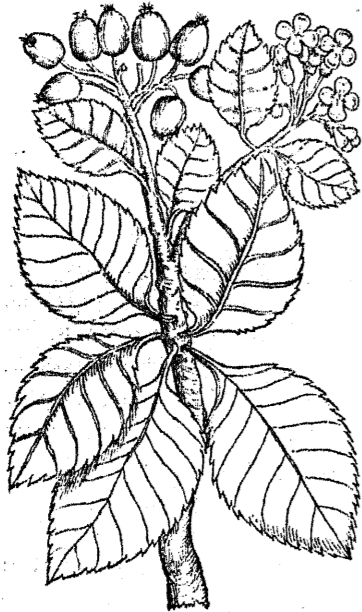
Nomina

Forma

ARBOREM hinc depictam Sequani & Aruerni *Alisier* appellant, Nantuatenfes, Galli etiam ipsi *Cirier*, vocabulo ex Aria detorto. Itali *Matallo*, Herbariorum bona pars Ariam. Humilis est arbor, seu frutex in Cædua sylua, sæpibus, ac Dumetis, si verò crescere permittatur proceræ, vasa, ramosaq; vltimo & Tilia nihilo minor, nec minus ampla, diffusaq;. Cortex nonnihil in caruleū colorē vergit: folia sunt magna, & lata, Tiliae, aut Matthioli Viburno, siue Spiteæ non dissimilia, venosa, per oras incisa, supernè viridia, infernè candida: flos qualis hic exprimitur in summis ramis candidus, densus, odoratus: fructus ruber Oxyacanthæ similis, summa parte denticulatus, suauis dulcedine gratus: semen Malo Pirouæ simile, tenero & subatro cortice medullam occultans, saporis non in iucundi. Gignitur in frigidissimis & altissimis montibus. Cultum omnino dedignatur, ac respuit. Quare in hortos translata minimè proficit. Floret mense Maio, tardè fructum perficit. Maturum huius arboris fructum rustici legunt, & condunt: neque enim fugax nimis est, sed in hyemem vsque durat, si bene asseruetur. Tussis non aliter quàm Zinziphii bacca lenit, sputum adiuuat, crudos humores pulmone infarctos coquit. Materia arboris dura, candida, baculis apta: ex ea enim firmi ac solidi fiunt. Theophrastus Ariam inter eas arbores recenset, quæ cariem vetustatemq; non sentiunt, idemq; Ariam ac Quercū omnium in opere difficillimas esse paulò post tradit, carbonemque optimum fieri ex spississima materia, vt Aria, Quercus, Arbuti.

ARIA CVM FLORE & fructu Dalechamp.

Locus

Tempus

Vires

Lib. 5. Hist. cap. 5. Ibid. ca. 6. Ibid. ca. 10.

trahit, carbonemque optimum fieri ex spississima materia, vt Aria, Quercus, Arbuti.

HAMAMELIS ATHENÆI, CAP. XLII.

Nomina Lib. 14.

HEC expressam plantam censet Dalechampius esse eam quæ ab Athenæo ἀμαμηλῆς, & δῆμαμηλῆς dicitur. Cordus Myrtomelidem vocat, ob fructus cum Myrti baccis similitudinem. Vulgus Allobrogum *Amalenchier* vocat, perinde ac si μελιχίον, id est, mellitum pomum dicere vellet, aut Hamamelida, Nantuatenfes *Manternier*, quæ vox ex Alaterno videtur esse deprauata, cum tamen Alaternus esse non possit, cui folium est, Plinio auctore, inter Ilicem & Oleam, nec vlla fructus fecunditas. Est hic frutex

Lib. 16. ca. 16.

HAMAMELIS

Athenæi Latiore folio.

HAMAMELIS

Athenæi Angustifolio.

frutex hominis altitudine, cortice subrubro, folio ad Pruni figuram accedente, venoso, ferrato, altera parte virescente, altera candicante: flore albo. Fructum edit Myrtis similem, umbilicarum, prædulcem, cum maturuit purpureum ante maturitatem, ex purpureo sub rubescentem, semina terna, quaternarie includentem, Piro similia, nigra. Quæ faciunt, vt credibile sit Hamamelida esse Athenæi, quia fructus purpurascens similis est, valde dulcis, & ἀρσπινος, id est, sine nucleis lignosis, quorum loco semen continet, nec durum, neque lapidosum, sed vt in Piro, tenero contentum cortice, quæ de Hamamelide tradit Athenæus. Nascitur in locis asperis confragosisq; interdum ex scopulorum rimis profilit, nec est vt quidam autumant, Gallorum *Alisier*, de qua superiore capite diximus.

Forma

Locus

LAVRVS TINVS, CAP. XLIII.

DEPICTAM hinc arborem Laurum Tinum Plinij esse inter Peritos Herbarios constat, quam Laurum nonnulli sui generis arborem intelligunt, alij syluestrem Laurum, etiam Theophrasto in iis numeratam quæ perpetuò virent, tamen Gaza eo loco simpliciter Laurum vertit, cum tamen in omnibus nostris exemplaribus ἀργία δάφνη legatur, id est, syluestris Laurus. Alij δάφνη ἀργία, id est Laurum syluestrem esse malunt veram Laurum sine hominum cultu operaque sponte prouenientem, & ob id syluestrem, quales multæ circa Monspelium in sæpibus visuntur. Arbor hæc cortice vestitur subrubro: ramis abundat, ex quorum nodosis articulis folia enascuntur, bina semper aduersis pediculis sita, venosa, carnosa, minime dissecta, in acutum desinentia. Flos ex albo purpurascens est in umbellis, copiosissimus: Cærulea bacca plurima, oblonga, angulosa, gustu adstringens. Arbor ista foliis nunquam exiuit. Quare mirificè intuentium oculos delectat, & allicet frondis honore sempiterno, umbellarum aureo fulgore, & baccarum Cæruleis.

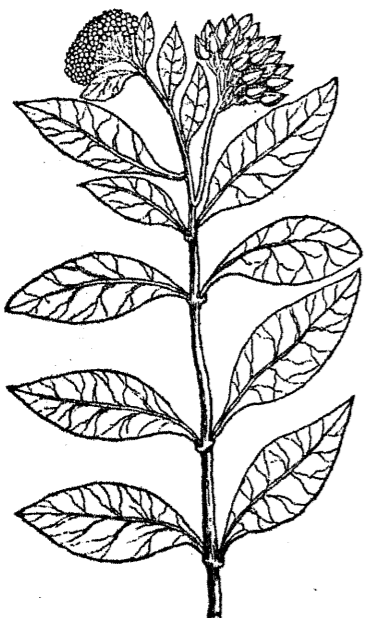
Lib. 15. c. 30. Nomina Lib. 1. Hist. cap. 15.

Forma

LAVRVS TINVS

Dalechampij.

Locus.

TINVS II. CLVSII.

rudine, quæ quotannis & florem & fructum profert, minore est quàm superioris folio, Laurino, tamen latiore, læui & nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per intervalla ambiente, vt in prioribus generibus: Umbellæ florum alborum, foris nonnihil purpurascantium, summos ramos coronant, deinde fructus

ruleis aceruis. Nascitur in asperis, saxosis & maritimis Gallicæ prouinciæ, Hetruriæ, agrique Latini collibus. Itali vocant *Lantagine*, & *Lagro saluatico*, diuersam à Lantana sua, quam Matthiolus Viburnum esse arbitratur. Nascitur & in plerisque locis montis Cestij, inter cocciferas Ilices. Clusius duas alias Lauros Tinos exhibuit. Alteram quæ eadem est qua superior altitudine, ramis frequentioribus & firmioribus, cortice ex rubro virescente tectis, circa quos folia superioris, angustiora & oblongiora, aliquantulum, venulis quam plurimis distincta, inter sese opposita, vt in priore: flores extremis ramis umbellarum specie etiam nascuntur, colore nonnihil purpurascente, neque adeo odorati vt superioris: fructus etiam minor, plenior, nigrior. Vno tantum loco in Lusitania quodam monasterio Pera Longa dicto supra Vlyssiponem extructo se obseruasse ait, secundum piscinas, & in Baticæ maritimis. Tertia in hortis Belgicis colitur à rei Herbariæ studiosis, femine ex Italia delato nata, arbusculæ magni-

TINVS III. CLVSII.

fructus ex Cæruleo nigricans, læuis minor, quàm in aliis, Bis plerùmque floret, vere, & sub hyemem. Lucitani *Vua de Perro* vocant, & *Fallado*.

LAVRVS TAXA, CAP. XLIIII.

LINIVS Lauri genera multa enumerat, tum ea quæ verè Lauri sunt, quales Delphica, Cypria, Mustax, Regia, Spadonia, Triumphalis sterilis: tum ea quæ verè Lauri non sunt, Lauri tamen vel à Græcis, vel à Latinis nominantur, ob foliorum cum vera Lauro similitudinem quandam, quales Laurus Tinus, Laurus Taxa, Chamædaphne, Daphnoides, Laurus Alexandrina, quod cum non satis accuratè perpendisset Manardus, pro Lauro Taxa, Laurum Fraxineam, vel Fraxinum Laureum (vtrum enim velit, non satis explicat) legendum esse censet, quoniam Lauri folio Fraxineum simile sit. Sed cum inter tot Lauri genera nemo vnquam Fraxinum retulerit, nec Lauri Fraxineæ vllus vnquam meminerit, exquirere & perscrutari debuerat, quænam esset illa Laurus Taxa, præsertim tam illustri nota ei à Plinio assignata, quæ Fraxino minimè congruit, potius quam Plinij lectionem sine

Lib. 15. c. 30.

Nomina

LAVRVS TAXA.

ratione immutare. Laurus Taxa Dalechampio ea est, quæ Matthiolo & Dodon. Hypoglossum, Italis *Bislingua*, & *Bonifacia*, Hispanis *Lengua de Cauallo*, Germanis *Zepflirkvant*, quibusdã *Pagana lingua*, Herbariis Vuularia, Fuschio Laurus Alexandrina. Id ita esse conuincit sola, & insignis illa nota, quæ huic plâta cum nulla alia communis est, nempe in maioris medio folium paruû accrescens, quod veluti maioris lacinia, pediculi cui bacca insidet scapû & exortu cõregit. Accedit in topiario opere Taxa, inquit Plin. excrecente in medio folio paruulo, veluti lacinia folij. His adde Lauri & Taxæ appellationes optimè conuenientes: Lauri quidem à Laurini folij figura: Taxæ verò à colore, figura, magnitudine fructus, qui Taxi baccas omnino refert, hac aptissima nominis ratione à Dalechampio primum obseruata, & explicata. Idem plantam istam Dioscoridis Chamædaphnè esse non sine multis & validis rationibus arbitratur, quas capite de Laureola femina diffusius explicabimus. Hæc Laurus, Matthioli Hippoglossum nascitur in Liguriæ Alpibus, Vrbinatè agro, & in aliis syluosis montibus. Ab Herbariis colitur in hortis. Tradunt recentiores radicis aut herbæ puluerem Coclearis mensura ex vino potum strangulationibus vteri succurrere: herniis à prolapsu intestinorum protuberantibus mederi, si diutius diluculo, puluis idem sesquidrachmæ pondere ex maioris Symphyti decocto hauriatur. Sed ventrali cingendus est æger, & faciendus primis diebus, ne rursum foras intestina prorumpant. Folia, radixq; vua, gutturis, ac tonsillarum tumores, ac earûdem vlcerationes gargarizatu sanant. Scribit Marcellus in Italia plantam istam puerorum collo appendi ad vuam reprimendam, quo ad vuam prolapsam contrahendam vsu; Vuulariæ nomen. Tradit Cordus constare etiam certissimis vulgi experimentis, Vuulariæ radicè etiam siccam bubones in peste maturare: quin etiam Vuulariam epotam difficulter parientes adiuuare,

Lib. 4. Dioscor. ca. 17. Lib. 6. c. 14. Hist. plant. cap. 37.

Lib. 15. c. 30.

Lib. 4. Dioscor. ca. 17. Locus. Vires.

Lib. 4. Dioscor. ca. 32.

mentes ctere & calculos pellere, quæ licet omnia vulgi experimenta sint, tamen easdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ auctores adscribere.

HYPGLOSSVM, CAP. XLV.

Nomina
In lib. 4.
Dioscor.

VIDNAM sit Hypoglossum verum, nunc ostendamus. Ac primum cum in multis Dioscoridis exemplaribus Hippoglossum in Plinio Hypoglossum legeret Marcel. Verg. de huius nominis ratione & varietate ita disserit. Rusci, inquit, folia habere Hypoglossum omnes testantur. Sed non adeo grandia sunt: præterea, in cuspidem acuminata desinunt. Quam ob causam, siue magnitudinem, siue equorum linguæ figuram ea voce intelligas, nulla in foliis ratio eius erit. Nec si etiam, ut in Plinio legitur, Græcam præpositionem ὑπὸ, coniunctam linguæ à Græcis fuisse credideris, Dioscoridis Historiæ respondebit: ἐπ' ἄκρου enim, id est in summo lingulas exire hic ait, παρὰ τοῖς φύλλοις, id est secus & secundum folia, quæ hic intelligit in caule suprema. At caulis desinens non folia profert, sed conferctæ lanuginis potius quàm foliosæ comæ in latitudinem se aperiens inuolucrum non aliter quàm in spicatis seminibus aliquibus, & floribus fit. Differt tamen à Spica, quod rotundæ, quatuorue plerumque angulis Spicæ surgunt: in hoc quod vltimum in caule exit in latitudinem se explicat. Et quoniam humanam linguam imitatur, ideo Hippoglossum quasi grandis lingua dicta. Hæc Marcello origo nominis & causa est. Quæ licet Plinij Historiæ aduersari videantur: (ait enim & in iis ceu linguas, folio paruo exeunte de foliis) meminerint omnes, inquit Marcel. sequi nos Græcos scriptores, præcipuè; Dioscoridem, & in vertendis eius verbis quam debemus illi fidem præstare, qui ἐπ' ἄκρου παρὰ τοῖς φύλλοις prodire linguas in Hypoglossum dicit, quod est in summo, & secundum folia, non ex foliis, sed ex summo caule, qua parte desinunt folia: id enim ἐπ' ἄκρου apertè significat: quibus verbis intelligi vult Marcel. Hippoglossum neque à foliorum quæ Rusco similia habet magnitudinæ, neque ab Equinæ linguæ figura dici, neque Hypoglossum à Plinio rectè nominari, cum ἐπ' ἄκρου, id est in summo caule proferat quæ humanam linguam imitantur, vnde Hippoglossum, id est grandis lingua nuncupandum.

Lib. 4. Dios.
cap. 92.

Quam Marcelli mentem non satis intellexisse videtur Cordus, cum scribit Marcellum Hippoglossum malè legi censere: imo Hypoglossum legi vult, ob causam modo dictam. Multò verius dixit ille Marcellum nequaquam verum Hippoglossum in commentario suo indicare: qui nescio quam Spicatam lanuginem inducere conatur, cuius nullus vnquam auctor in hac planta mentionem fecerit. Præterea, ut cum eodem Cordo sentio, Hypoglossum, siue Hypoglossidion, siue Hypoglottion cum præpositione Græca ὑπὸ, scribendum esse, quod paulò post ostendam, ita ab eodem dissentio dicente Hypoglossum eandem esse plantam cum Lauro Alexandrina, eam nimirum quam pro Lauro Taxa exhibuimus: Atque etiam à Matthiolo, eandem quidem pro Hypoglossum pingente, sed à Lauro Alexandrina rectè distinguente. Si enim, id est, Dioscoridis Hypoglossum, quomodo eius folia Rusco figura similia intelligi possunt? aut quas in summo linguas è foliis exeuntes habet? non è mediis foliis totius plantæ, non ex summis, neque ex summo caule hæ linguæ exeunt. Quare aliud Dioscoridis Hypoglossum esse putat Dalechampius, id nimirum quod hic depinximus, & quod idem Matthiolus pro priore Lauro Alexandrina proposuit, & hoc Dioscor. caput mendis inquinatum, atque deprauatum Legendum igitur: ὑπὸ γλωσσὸν γαμνίσκος ἐστὶ μυρσίνη ἀγρία καὶ λεπτή (melius fortasse λευκή) τὰ φύλλα ὅμοιος. Κόμην δὲ ἀκανθώδη ἔχει ἐπ' ἄκρου, καὶ ὡσπερ γλωσσίδας

Lib. 4. Dios.
cap. 142.
Forma.

παρὰ

HYPGLOSSVM.

παρὰ τοῖς φύλλοις. Id est, Hypoglossum frutex paruus est, Myrto syluestri (non rusco, ut vertit Ruellius) tenui (melius candida: nam & Dioscor. Myrtus syluestris est candida, folio quàm Myrtus nigra latiore & maiore.) Comam in summo spinosam habet, & prope folia ligulas. Vel ut Andr. Lacu. ex veteri codice legit, καὶ ἐπ' ἄκρου ὡσπερ ἐπιγλωσσίδας παρὰ φύσος μικρὰς ἐν τοῖς φύλλοις. Quod est, & in summitate foliorum germina quadam exigua instar ligularum. Quæ si sic legisset Marcel. nec in verbis illis ἐπ' ἄκρου declarandis tantum operæ sumere, nec in summis caulibus nescio quas linguas cõminisci necesse fuisset. Nullorum sanè foliorum aptius inter se facies comparari potest, quam huius Hypoglossi, & Myrti syluestris candidæ. Nam ea in summitate aculeata sunt præterea, iuxta folia graciles longique petioli nascuntur ligularum instar, qui fructus sustinent? His accedit grauisissimi auctoris Galeni testimoniũ sic scribentis: ὑπὸ γλωσσὸν, ἀνθίαςται μὲν ὅτως ὅτι

Lib. 1. c. 128.

Lib. 8. simpl.

παρὰ φύσος ἐπ' ἄκρου τοῖς κορυμμοῖς ποιεῖται γλωσσίδων. Id est, Hypoglossum sic nominatum est, quia propagines paruarum linguarum sub summis corymbis producit. Ex quibus verbis intelligere licet γλωσσίδας, siue γλωσσίδια, id est, ligulas, non esse foliola in mediis foliis nascentia, ac proinde Matthioli ceterorumque Hypoglossum, quod hæc foliola habet, non esse verum hypoglossum, sed propagines, siue petiolos ex quibus corymbi pendent, simul & appellationis rationem reddi: dictum enim esse Hypoglossum quod ligulas sub corymbis habeat. Idem demonstrat literarum ordo, quo plantarum tractationem digessit Galenus. Ita etiam legit Paulus. Plinius autem Hypoglossum pariter vocat, ac sic describit. Hypoglossum folia habet figurâ syluestris Myrti, concaua, spinosa, & in his ceu linguas, folio paruo exeunte de foliis, & cætera: postremis verbis male interpretatus Dioscoridis illud, παρὰ τοῖς φύλλοις. Hæc cum ex Dioscoride traducta esse constet, videtur legisse Plinius: ὑπὸ γλωσσὸν γαμνίσκος ἐστὶ μυρσίνη ἀγρία ὅμοιος. Κοιλὴν, vel πολλὴν δὲ κόμην ἔχει καὶ ἀκανθώδη, καὶ ἐν πάντῃ ὡσπερ γλωσσίδας. Porro cum vocem tenuis omiserit, nonnullos hoc mouit, ut suspicarentur eam in Dioscoride redundare. Qui retinent, sic legi ab Oribasio aiunt, ideoque magna ratione adiectam, ut ex ea cum qua Myrto syluestri compararetur Hypoglossum, cognosceremus. Est enim Myrtus syluestris duplex, altera odorata in ora maritima prouinciæ nostræ frequens, ad hominis proceritatem assurgens, crassis stipitibus: altera inodora, humilis, tenuibus virgulis fruticosa, Ruscus à Latinis appellata. Posterioris folia crassiora, superioris tenuiora, cum quibus Hypoglossi folia comparata sunt. Hypoglossum in syluis, & montosis locis nascitur. Capitis dolorem corona ex huius coma imposita minuit, inquit Dioscorides. Malagmatis radix, succusque admiscetur. Galenus. Radix & succus mollendi vim habent.

In li. simpl.

Lib. 7.

Lib. 27. c. 11.

Locu.

Ibidem.
Ibidem.

LIORVM, fructus, & nominis similitudo in tribus fruticibus effecit, ut à diuersis auctoribus aliter atque aliter nominarentur, atque vsurparentur. Quam enim Bilinguam vocant, alij Hypoglossum, alij Laurum Alexandrinam, ut diximus, nuncupant. Cor-

Nomina

Li. 4. Diof. cap. 132.
Lib. 4. Diof. cor. c. 141.
Embl. 127.
li. 4. Diof.

LAVRVS ALEXAN-
drina vera.

In lib. 4.
Diof. c. 148.
Lib. 15. c. 30.

Forma.
Li. 4. c. 141.

do Bilingua, & Hypoglossum cum Lauro Alexandrina idem esse videtur. Matthiolo, & Cornario, Hypoglossum, à Lauro Alexandrina diuersum censetur. Dalechampius aliter, & aptius, ut arbitror, distinxit, ut quæ Bilingua, Bonifacia, & Vuularia dicitur, sit Laurus Taxa Plinij: Hypoglossum vero Dioscoridis & Galeni, & Hypoglossa Plinij, sit frutex precedenti capite descriptus. Laurus autem Alexandrina ea de qua nunc agitur, hîc depicta, etiam si Hypoglotton, & Hypoglossidion etiam quidam appellent. Δάφνη ἀλεξάνδρεια, & ἰδαία à Græcis dicitur, à Latinis Laurus Alexandrina & Idæa, ab Alexandria Troadis, vbi mons est Ida, circa quam nascitur, non ut scribit Marcel. quod Alexander victor ea vsus fuerit. Alij Hypoglotton, alij Daphnitin, alij Carpophyllon, alij Hypelaten vocant, inquit Plinius. Eam esse quam hîc exhibemus apertissimè declarat eius historia à Dioscoride & Theophrasto tradita. Δάφνη ἀλεξάνδρεια, inquit Dioscorides, φύλλα ὀξυμυρσίνης ὁμοία ἔχει, μετρίζονα δὲ, καὶ μαλακότερα, καὶ λευκότερα. Καρπὸν δὲ ἐν μέσοις, ἐρυθρὸν, ἐρεσίνθη τὸ μέγεθος. Κλώνας ἐπὶ γῆς, ἀσθημαίως, ἢ καὶ μετρίζονας. ῥίζαν παραπλησίαν τῇ ὀξυμυρσίνης, μετρίζονα δὲ καὶ ἐνώδη, καὶ μαλακότερα. φέει ἐν τῶν τοῖς ὄρφοις. Id est, Laurus Alexandrina foliis est Rusci (Myrti Plinius habet) maioribus, mollioribus, candidioribus (Plinius addit acutioribus) fructum habet in mediis foliis (non ut Plinius, & Ruellius, semen inter folia) rubrum, Ciceris magnitudine, ramos humi iacentes, dor-

drantales, vel etiam longiores: radicem Rusci (non syluestri Myrto, ut Ruellius) similem, maiorem, molliorem, odora-
tam. Inuenitur in montosis. Theophrastus. ἔνια δὲ τῶν φύλλων χαρποφόρα ἐστὶ, μέτα-
ξυ παρὰ μὲν ἀμφότερα τὸν καρπὸν, ὡς περὶ ἢ ἀλεξάνδρεια δάφνη ἐπιφυλλόκαρπος. Id est, Stirpium quædam fructifera sunt, fructum mediis foliis amplectentes, ut Laurus Alexandrina, fructum super folia gignens. ac rursum: τῆς δάφνης ἐν τῶν τῶν ἰδίων, ὅτι ἐπιφυλλόκαρπος ἐστὶ, ὡς περὶ ἢ κεντρὸν μυρσίνης ἀμφότεροι καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς βραχέως τῆ φύλλου. Id est, Lauri hoc proprium, quod fructum super folia ferat, quem admodum Ruscus: fructus enim vtrique dorso ipsius folij insidet, quæ nota cum in ea stirpe quam exhibemus sit euidentissima, omnibus aliis consentientibus, Laurum Alexandrinam esse planè conuincit. Laurus quidem Taxa in medio folio paruulum habet, pediculi qui fructum fert exortum tegens: Hypoglossum ex foliis ligulas exeuntes, quæ fructus sustinent: Laurus hæc Alexandrina ipsimet foliis fructus gignit nullo foliolo tectos: quibus notis

Li. 1. Hist. cap. 16.

Li. 3. c. Hist. cap. 17.

tam

tam perspicuis cum hi tres frutices à sese secernantur, cum Dioscor. Galenus, alij eos secuti seorsum tanquam de diuersis tractarint, tamen Cordus, ut diximus, pro vna eademque planta his rationibus adductus accepit. Hypoglossum, inquit, siue Hypoglossidion, siue Hypoglotton, etiam Laurus Alexandrina à Dioscoride, & aliis omnibus vocatur. Vtrûmque folio Rusci describitur, tamen in Lauro Alexandrina paruorum foliorum ex foliis nascentium Dioscorides non meminit, contra in Hypoglossi historia foliis adnati fructus mentionem non fecit. Sed quod vtriusque descriptioni deest, id etiam ex vtriusque historia sarciri potest. Quod Hypoglossi, & Lauri Alexandrinæ descriptio cum historia Vuulariæ optimè conuenit, quod ex eius foliis minoræ alia nascuntur folia, quæ omnia Rusci modo aculeata sunt, quod iuxta parua folia rubentem ferat fructum, Ciceris magnitudine, hinc vnam tantum plantam esse Hypoglossum & Laurum Alexandrinam colligit, eam scilicet quæ Vuularia vulgo dicitur. Nec me mouet, inquit, quod Galenus, & Aegineta diuersis locis de Hypoglosso, & Lauro Alexandrina agant. Aegineta enim ex Galeno, Galenus ex Dioscoride earum vires transcripsit. At Galenus Hypoglossi nomine ab Alexandria Lauro diuersam herbam non nouit. Potuit itaque hæc vna planta ab alio Hypoglossum, ab alio Daphne Alexandrina appellari. Nam Theophr. Alexandrinæ Lauri tantum meminit, sub hac etiam Hypoglossum intelligens, cuius alibi nusquam meminit. Vnde Dioscorides etiam, & qui Dioscoridem secuti sunt scriptores, occasionem nacti sunt credendi Hypoglossum ab Alexandrina Lauro differre. Talis quoque error ipsi Dioscoridi in Phyllo & Mercuriali accidit. Similes etiam innumeros in Plinio inuenias. Alexandrina Laurus etiam Idæa dicitur, quod si aliquis ignorauerit, & nomen illud solum apud auctorem aliquem inuenit, statim opinabitur, eam sui generis esse herbam, sed falso. Constat etiam, inquit, certissimis vulgi experimentis Vuulariæ radicem etiam siccam bubones in peste maturare. Hinc est, quod malaciticam vim Hypoglossi radici auctores tribuunt. Quinetiam Vuularia difficile parientes epota adiuuat, menses, & calculos pellit, quæ licet omnia vulgi experimenta sint, tamen easdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ auctores adscribunt. Quare cum Vuularia vtriusque descriptioni respondeat, & vtrique etiam attributis viribus, polleat, ac Alexandrina Laurus, & Hypoglossum etiam eandem historiam, & idem nomen habeant, proculdubio Vuularia eadem est cum Lauro Alexandrina, & Alexandrina Laurus eadem cum Hypoglosso. Hæc Cordus, quæ etsi ex iis quæ de tribus fruticibus modò à me dicta sunt, facile refelli possunt, tamen hic monebo sapissimè diuersis plantis idem positum esse nomen, eamque ob causam falli multos & errare, qui diuersas pro vna habeant. Præterea eandem non esse Lauri Alexandrinæ & Hypoglossi descriptionem Dioscorides docet, qui Hypoglossi folia μυρσίνης ἀργεῖα, idest Myrto syluestri similia esse scribit, & in iis veluti ligulas, Lauri vero Alexandrinæ folia ὀξυμυρσίνης, idest Rusci, & in ipsorum medio fructum, &c. Postremò si vulgi experimenta vera certaque sint, ac eadem sunt Vuulariæ vires quæ Hypoglossi, & Lauri Alexandrinæ, eas tamen vnicam esse plantam non rectè concluderis: quoniam plurima sunt & forma, & genere differentes, quæ iisdem pollent viribus. Sed de nostra Lauro Alexandrina dicamus. Nascitur plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, inquit Plinius, nec nisi montosis. Lauri herba, quam & Laurum Alexandrinam appellant, inquit Galenus, temperatura euidenter est calida, sapore gustantibus acrisimul & subamaro: ideoque pota tum vrinæ, tum menses prolucit. Difficiles partus accelerare, Dioscorides ait,

Ibidem.

Locus.
Lib. 15. c. 30.
Lib. 6. sim.
Tempera.
& Vires.
lib. 4. c. 142.

Lacu. radice pota sex drachmarum pondere in vino dulci, & stillicidio vrinæ auxiliari, sed sanguinem extrahere. Additur in veteri codice, μετὰ οἴνου γλυκέως κινάθου ἐνός, id est, in vini dulcis cyatho vno. Plinius maiorem modum habet. Lib. 23, c. 8. Scribit enim. Laurus Alexandrina partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus. Secundas etiam pellit, mensēsque eodem modo pota.

DAPHNOIDES, CAP. XLVII.

NON minùs obscura est Daphnoidis, & Chamædaphnes, quàm Hypoglosi & Lauri Alexandrinæ historia, tum ob nominum varietatem, tum ob diuersas auctorum de his plantis sententias. Id quoque quod Daphnoides vocatur genus, inquit Plinius, in nominum ambitu est. Alij enim Pelasgum, alij Eupetalon, alij Stephanon Alexandri vocant. Alio in loco syluestrem Laurum, idem appellat. Officinis & Herbariorum vulgo Græcæ vocis imitatione Laureola dicitur. Sed cum Laureola duplex sit genus, mas, & fœmina, alij Daphnoideum Laureolam fœminam esse contendunt, Chamædaphnen marem, alij contra, alij Chamædaphnen esse à Laureola diuersam arbitrantur. Quam Chamædaphnen, siue Laureolam marem, Matthiolus: (alij fœminam, siue albam), Dodon. Daphnoideum & Laureolam marem vocat: quam Matthiolus & Fuschius Daphnoideum & Laureolam, Dodon. Chamæleam Germanicam, & Meze-reon vulgare. Hanc Tragus etiam pro Thymelæa, & Chamæleâ describe-re ac depingere videtur, & in eum errorem incidisse cuius alios insinulat, qui Chamæleam cum Daphnoide, seu Laureola confundunt. Nam illas minimè Thymelæam & Chamæleam esse suis locis demonstrabitur. Germanorum autem *Zeilaud*, quam ille Thymelæam, & *Zeidelpast*, quam Chamæleam vocat, Fuschio auctore eadem est planta, scilicet Daphnoides, seu Laureola. Quare figuras duas, & descriptiones duas vnus plantæ exhibet, & Thymelæam, Chamæleamque cum Daphnoide confundit, si Fuschium sequamur: si Dodonæum Thymelæam similiter cum Daphnoide quam Germanicè *Zeilaud*, vocari etiam scripsit. Quam autem ille Chamæleam Germanicè *Zeidelpast* vocat, Dodon. veram Chamæleam esse negat. Dicit aliquis Tragum his duabus figuris Chamædaphnen, & Daphnoideum expressisse. At Daphnoides nostra, vt dicemus, folia magna in summo caule habet, quibus Tragi pictura caret: neque flores in caule habet sine foliis, quales in vtraque figura pinguntur. Dalechampius cum Dodonæo Laureolam Officinarum, siue Laureolam marem Dioscoridis Daphnoideum esse rectè censet, quæ Matthiolo est Chamædaphne, vt dictum est, à Germanis *Zeilaud*, nuncupata, à Gallis *Laureole*, ab Italis *Olinella*, vel *Oreola*, ab Hispanis, *Loreola*. Est autem frutex paruus, cubitalis, ramos multos habens Lauri modo flexiles, à medio sursum: versus folia ferentes, cortex est circa ramos admodum viscidus, folia Lauro similia, sed molliora, graciliora, (*ισχυρότερα* legimus in vulgatis Codicibus vetus *ισχυρότερα* habet, id est validiora, sic etiam Plinius legisse videtur, crassiore, inquit & molliore quàm Laurus folio: quale reuera est Laureolæ folium) & quæ non facillè franguntur, quorum gustatu os & fauces incenduntur: flores edit multos densos, oblongis quibusdam, gracilibus stellatisque veluti calathis, ex herbacco albos, vel luteolos: semen initio viridè, cum maturuerit, nigrum, baccis Lauri simile, sed minus: radicem lignosorem & duriorè. Daphnoideum siue

Nomina
Lib. 16, c. 30.
Lib. 23, c. 8.

Li. 4. Diosc.
cap. 143.
Lib. 3, c. 36.
Ibid. ca. 38.
Lib. 3, ca. 6.
& 7.

Ibidem.

Ibidem.

DAPHNOIDES,
seu Laureola.

DAPHNOIDES,
siue Laureola cum flore

siue Laureolam cum flore: item Laureolam cum fructu Lobellius exhibit. Theophrastus Daphnoidis crocei meminit, quod de fructu interpretantur. Sunt qui Laureolam fœminam, intelligant. Daphnoides inquit Plinius, frutex est ramosus, crassiore ac molliore quam Laurus folio, cuius gustu accenditur os atque guttur, baccis è nigro rufis. Laureola in montibus asperis, & siluis provenit, Germaniæ, Galliæ, Angliæ. Citò floret, Februario scilicet mense, semen Maio maturefcit. Dodonæus Laureolam calidam siccamque esse tertio gradu, & ferè ad quartum vsque scripsit. Pituitam, inquit Dioscori extrahit folium recens, vel aridum in potu: menses ciet, & vomitum: caput inanit comæducatu: sternutaméta mouet. Baccæ quindecim potæ a uum resoluunt, Quæ cum Græcè sic legantur, ἄγρι ὀξυ τὸ φύλλον αὐτῆς ἔχρον, ἢ νεαρὸν ποθὲν, ἢ τὰ καίλα φλεγμώδη, sic etiam perspicuè verti possunt: folium eius aridū recentive potum humores pituitosos per aluum ducit: ac rursum διαμασθὲν ἀποφλεγμώδες, Pituitam à capite extrahit commanducarum. Daphnoides Plinio, siue his nominibus quæ diximus syluestris Laurus, aluum soluit, vel recenti folio, vel arido, drachmis tribus, cum sale, in hydromelite. Manducata pituitas extrahit: folium: & vomitus, stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæ purgationis causa sumuntur. Sic enim ex veteri codice emendandus & distinguendus locus iste. Galenus eodè loco Daphnoidis id est, Clematidis prioris, seu Vincæ peruinçæ, quæ etiam Chamædaphnen Plinius vocat cap. 11. lib. 21. & Chamædaphnes, id est, Lauri Taxæ, meminit his verbis. Chamædaphnes germina tenera edi quoque assolent: Est autem persimilis viribus Lauro Alexandrinæ, sicut fanè & quæ Daphnoides, id est, Clematis, vocatur. Folia Laureolæ sumpta hydro-picis multū profunt, quia vacuât aquas: similiter & baccæ: sed ventriculum euertit, eumque ac cæteras partes internas inflamât, quæ noxa corrigitur, si in aceto macerentur, cui iniectum sit nonnihil Mali Cotonei, & granorum Berberis.

Li. 9. Hist. cap. 15.

Li. 15, c. 10.

Locus.

Lib. 3, c. 36.

Temper.

Uires

Li. 4, c. 143.

Li. 13, ca. 8.

Lib. 6. sim.

Ibi. Dodo.

Nomina
Lib. 3, ca. 38.

AVRI quoque siue Laureolæ effigiem vendicat hæc planta, herbariis & Officinis Laureola, fœmina, seu alba nuncupata, Dodonæo Chamætaxa Germanica, siue Mezereon vulgare, Germanis, *Zeidelpflast*, Sequanis *Bois Gentil*, Eandem periti etiam herbarij Dioscoridis Chamædaphnen esse censuerunt, idest humilem pumilamve Laurum, tum quod illi effigie sit affinis, tum quod probabile sit Dioscoridem tractare incipientem de Catharticis validis, Daphnoidi, idest, Laureolæ mari, Chamædaphnen, idest Laureolam fœminam statim subiecisse, congenerem plantam, &

Forma

LAVREOLA
fœmina.

Dioscorid.
lib. 4, c. 144.
C. 147, 334
impl.

iisdem præditam facultatibus, purgandi aquas bilem, pituitam. At cum Dalechampius descriptiones propius inspexisset, & accuratius expendisset Chamædaphnes effectus ac facultates, mulcendi ardores stomachi, sedandi capitis dolores, & quod addit Serapio, discutendi inflationem stomachi, mitigandi tormina, menses & vrinas ciendi, quæ omnia cum viribus Alexandrinæ Lauri conveniunt, & ab albæ Laureolæ natura plantæ acerrimæ & feruidissimæ plurimum, remota sunt, præterea cum animadvertisset Chamædaphnes fructum foliis adnecti, qui albæ Laureolæ ramis & non foliis inhæret, ab aliorum sententia desciscere coactus est, & statuere Chamædaphnem Dioscoridis, minimè habendam pro Laureolæ genere. Cum autem ex his tribus supra memoratis, quæ ob foliorum cum Lauro similitudinem Lauri vocantur, duæ, nempe Laurus Taxa Plinij, & Laurus Alexandrina fructum rubrum adnexum foliis ædant, tertia verò Hypoglossum ligulis siue gracilibus pediculis affixum, & Lauri Alexandrinæ

tradita historia Dioscorides Lauri Taxæ nullam mentionem fecerit, insignis herba, nec silentio prætereunda, Laurum Taxam Plinij ab eo Chamædaphnè vocatam fuisse prorsus arbitratur, optimè congruente tota narrationis serie, si folioli laciniam fructum contegentem Dioscorides addidisset, quod etiam nonnulli putant in eius historia memoratum, sed deletum & inductum fuisse: quoniam virgas emittit cubitales, singulari ramo constantes (quæ præter Dioscoridis litteram ex Plinio Ruellius adiecit) rectas, tenues, læves: folia Lauri, læviora multo, pallidiora: semen rotundum, rubrum, annexum foliis. Quibus adde ex Galeno Chamædaphnen Alexandrinæ Lauro viribus esse similem, quemadmodum Vuulariam, Dalechampij Chamædaphnen, viribus iisdem præditam esse, quibus Laurus Alexandrina, Cordus quotidianis vulgæ experimentis constare affirmat, vt diximus. At hic duo valdè refragantur, & ambiguos nos reddunt. Primum, si Laureola albæ Chamædaphne non fuerit, quænam planta sit apud Dioscoridem pro hac Laureola habenda? Alterū quidnam significet Galenus, cum scribit Daphnoides similem Chamædaphne vim habere, cum acerrima & feruidissima planta sit Daphnoides, Chamædaphne verò non

Lib. 6. sim.

Ca. de Lau.
Taxa.

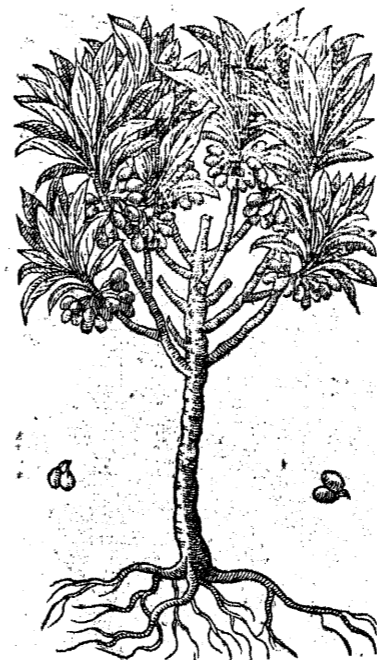
Lib. 6. sim.

non solum non vrat, sed ardores stomachi leniat: Ad id quod priore loco proponitur, respondet Dalechampius, albam seu fœminam Laureolam nostram ignotam fuisse Dioscoridi, vt quæ in nostris montibus gelidissimis, & à Græciæ Asiæque montium caelo, statu, temperie diversissimis gignatur, saltem nullum apud Dioscoridem locum extare vnde notam illi fuisse coniectemur, aut veterum scriptorum cuius, nisi fortè Plinium eam indicasse putemus, cum scribit Daphnoiden fruticem esse ramosum, folio crassiore & molliore quàm Lauri, os atque guttur accedente, baccis nigris vel rufis, sic enim quidam legunt, non è nigro rufis. Sed hæc Daphnoidem, Laureolam marem esse diximus. Quod quaeritur secundo loco, apud Galenum sic legitur, τῆς ὀχμαιδάφνης, καὶ ἐοικέντος οἱ ἀπαλοὶ κλώνες: παραπλησια ὅμοια ἢ δὲ τὴν δυνάμιν ἐστὶ τῆ ἀλεξανδρεια δάφνης, καὶ περ, ἢ δαφνοειδὲς ὀνομαζόμενον. Paulus qui ad verbum Galeni orationem transcribere solet, pressius hæc ita retulit, Καὶ τὸ γε δαφνοειδὲς τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἢ ἡ χμαιδάφνη, αὐτῆ ὅμοια. Aëtius qui Galenum ubique sequitur, non aliter quàm Paulus, cum de Lauro strictim verba fecisset, de Chamædaphne, Daphnoide, atque adeo Clematide tacuit. Serapio ex Galeno & Dioscoride colligere solitus omnia quæ ad historiam & vires explicandas pertinet, cum recitasset quæ de arbore Lauro, Chamædaphne, & Lauro Alexandrina vterque auctor prodidit, eandem post historiam Daphnoidis petitam ex Dioscoride, scripsit ex Galeno, Ortus. (Alij, & rectius, virtus) eius est sicut Chamædaphnes. Oribasius pro suo more tradita ex Dioscoride nuda historia Lauri arboris, Chamædaphnes, Daphnoidis, Lauri Alexandrinæ, de hac facultatis similitudine inter Chamædaphnen & Daphnoides prorsus silet. Ex quibus intelligitur Galenum eam similitudinem primum ostendisse absque Dioscoridis testimonio, sic tamen vt ei fides constet, si vel δαφνοειδὲς, accipiamus non quidem vlcerantem & vrentem fruticem Laureolam nostram, sed Clematidem Galeni secundā quam paulo post δαφνοειδὲς, μύρσινειδὲς, πολυγονοειδὲς etiam vocari testatur. Ambabus enim vis est adstringens & siccans. Vel si parem vtriusque vim, Chamædaphnes, inquam, & Daphnoidis cathartica, in prouocandis tantum mensibus intelligas: menses enim & hæc & illa ciet. Hæc est Dalechampij de Chamædaphne sententia. Nunc quæ de Laureola fœmina dicenda sunt persequamur. Frutex est paruus, binum, ternumve pedum, ad summū quaternum altitudine, ramulis breuib⁹, fractu contumacibus, cortice & foliis pallidè virentibus Laureolæ, vel Ligustri, vel Oleæ: secundum ramulos flores oriuntur odorati, subpurpurei, deinde bacculæ initio virides maturæ rubent, aridæ & iam viætæ maturitatis, nigrae, & rugosæ: piper rusticum eis vocant, & peperam Granū Cnidium. Cortex exemptus deregit granum medullosum, Canabino sicut Lithospermo maiori simile, gustu feruidissimo, & fauces gulam adurente, diu multum que durate impressione similiter vrunt folia, cortex & radix. Nascitur in montosis & syluestribus locis Sequanorum, Germaniæ, & Heluetiæ, cum in Allobrogum, Ligurum & Delphinatus montibus

Lib. 15, c. 30.

Lib. 6. sim.

LAVREOLA
cum fructu.

enim vis est adstringens & siccans. Vel si parem vtriusque vim, Chamædaphnes, inquam, & Daphnoidis cathartica, in prouocandis tantum mensibus intelligas: menses enim & hæc & illa ciet. Hæc est Dalechampij de Chamædaphne sententia. Nunc quæ de Laureola fœmina dicenda sunt persequamur. Frutex est paruus, binum, ternumve pedum, ad summū quaternum altitudine, ramulis breuib⁹, fractu contumacibus, cortice & foliis pallidè virentibus Laureolæ, vel Ligustri, vel Oleæ: secundum ramulos flores oriuntur odorati, subpurpurei, deinde bacculæ initio virides maturæ rubent, aridæ & iam viætæ maturitatis, nigrae, & rugosæ: piper rusticum eis vocant, & peperam Granū Cnidium. Cortex exemptus deregit granum medullosum, Canabino sicut Lithospermo maiori simile, gustu feruidissimo, & fauces gulam adurente, diu multum que durate impressione similiter vrunt folia, cortex & radix. Nascitur in montosis & syluestribus locis Sequanorum, Germaniæ, & Heluetiæ, cum in Allobrogum, Ligurum & Delphinatus montibus

Forma

Locus.

Tempus.

Tempus. tibus ac collibus syluosis, opacis. Flos puniceus, aspectus venustissimi, prodit Martio, antequam folia erumpant: semen cum maturuit rubrum visitur Augusto. Non minus hæc per aluum deicit crassam viscidamque pituitam, & intestina abradit, quàm Laureala mas, cui non dissimilis, sed vehementior facultas inest, eadèmq; in aceto maceratio ad corrigendum debetur. Huius ramulum præcisum à Matthiolo pictum hîc posuimus. Quod monuimus, Sequani Lignum nobile vocant, ob floris elegantiam, sua lingua, *Bois gentil*, & initio veris ante aliorum ferè omnium florum prouentum, hunc decerptum & in vasa coniectum voluptatis gratia domi seruant. Daphnœiden alteram esse plantam hanc ignoraremus si Theophrastus in his enarrandis alioqui breuis, & concisus apertè non docuisset, Daphnœidis esse genera duo, fructu præcipuè distincta, qui niger in altera est, in altera croci colore, nempe staminum quæ à flore croci auulsa reconduntur, non autem Croci liquore diluti, vt merito hæc Daphnœides, crocea nominari possit.

COLUTEA VESICARIA, CAP. XLIX.

Lib. 1. Hist. cap. 16.

Nomina

Lib. 3. Hist. cap. 17.

Forma

RBOR quæ à Theophrasto *κολυτεια* dicitur, nisi mendosi sint codices, & *κολυτεια*, à quibusdam *κολωτεια*, Latine etiam Colutea dicitur, à Gallis *Baguenaudier*, Locis incultis frutex est, cultis arbor, in multos sese ramos diffundens, ligno Sambucino ferè simili, satis duro, cortice exteriori cinereo, interiore viridi, in cuius medio cauitas parua inest, medullæ loco. Folia sunt Fœnogræco similia, Sennæ foliis rotundiora, nec in acutum desinentia, superne glabra & viridia, inferne candidiora & hirsuta, gustu amara: flores multi ex longis pediculis propendent, vt in Piso & Cicercula coloris crocei, horum & Genistæ floribus forma similes, non quadripartiti, quales à Matthiolo pinguntur. His succedunt membranosi folliculi, pellucides, interdû rubentes, prætumidi, ac veluti quodam spiritu distendete tur-

Lib. 3. Dios. cap. 70.

COLUTEA VESICARIA, seu Liparea Theophrasti.

COLUTEA vesicaria. Matth.

gidi

gidi, ita vt si digitis præmantur, crepitantes dissiliant. In his semina multa, quæ immatura renis formam habent, lutea, gustu Pisi vel fabæ: matura lentis ferè forma sunt nigra, dura, in medio compressa. Colutea Liparæ peculiaris inquit Theophrastus, arbor procera, fructum fert in siliquis, magnitudine Lentis, qui mirum in modum oues saginat. Nascitur semine, fimo stercoreata, præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit. Mandari solo debet præmaceratam, cum iam in aqua tumet, siue flatu distenditur (legendum enim Græcè *ὅταν ἴδῃ διαφυσάται*, vel *διαφυσήται* ἐν τῷ ὕδατι, non *διαφύσσει*, vt legit Gaza, & vt habent vulgata exemplaria) folium mittit fœnogræco non absimile. Germinat primùm singulari caudice, triennio maximè, quo concidendis scipionibus melioribus idonea. Si quis decurtauerit, emoritur: stolonibus enim non regerminat (*ὡς ἂν ἀπαρά βλαστὸν ἐστὶ*. Gaza, haud enim latere plantigera constat) Spargitur deinde in ramos, quadrima prorsus arborefcit. Hæc Theophrasti Colutea, quæ non temerè alibi quàm in Liparæ nascebatur, nunc in Gallia, quo nomine diximus cognita est, notis omnibus maximè adstipulantibus, & Matthiolo, Dodonæo, Ruellio consentientibus. Sed Ruellius istam Coluteam, Gallorum *Baguenaudier*, Mauritanorum Sennam esse scripsit, quod fortasse vt apud Theophr. legerat coluteæ fructu oues mirè pinguescere, ita apud Serapionem in Sennæ historia, caducas eius siliquas ab opilionibus legi, saginandis ouibus perquam vtilis, demirarique se ait hanc arborem Theophrasto celebratâ, à Plinio, Dioscoride, Galeno, Paulo prætermittam cuius & siliquarum & foliorum, sirculorumque tantus inualuerit vsus, vt apud posteros nullam ferè sit purgantis medicamenti confectio, quæ eius mixturam non admittat. Hunc Ruellij errorem facillè refellit Matthiolus, quod Senna herba sit paucis mensibus superstes, Colutea verò arbor multis perdurans annis: hæc siliquas proferat primùm purpurascens, deinde albicantes, flatu turgentes, semine intus paruo, rotundo, Lentis effigie, illa folliculos falcatos, compressos, in quibus includitur semen vineæorum figura. Fuchsius, *κολυτεια*, Græcis Colyteam, & Coluteam Latinis dici scripsit, duòque eius genera esse. Vnum quod priuatim colytea vocatur, officinis incognitum, à Germanis *Vuelchlnsen*, appellatum (Gallorum id est *Baguenaudier*), Alterum officinis cognitum, & frequenti vsu à medicis vsurpatum, quod Mauritano sermone *Sena*, nominatur. Altera, opinor, editione, de Colutea & Sena tractans ait se Græco Theophrasti codice destitutum putasse Latine hanc plantam Colyteam & Coluteam dici, sed cum Græcum Theophrastum nactus esset, facile se *κολυτεια* & *κολυτεια*, diuerfas esse deprehendisse: & rectè quidem Theophrastus enim cum Coluteam Liparæ propriam descripsisset, statim subiicit. Aliud genus est Colytea circa Idam proueniens, fruticosa, nodosa, alis multis concaua, non admodum rara (*σπάνιον ὃ οὐ πολὺ*. Gaza legit *σπάνιον ὃ καὶ πολὺ*. inuentu rarum, non crebrum) folio Lauri latifolia, sed rotundiore, ampliorèque, Vlnæo simile vt videatur, oblongiore, superne viridi, inferne cano, fibrif tenuibus ac rotundis neruoso, inter eas positis, quæ à media, costarum instar ducuntur: legendum enim, *πολυκων, καὶ λεπταὶ ἴσσι, μεταξὺ τῶν πλευροειδῶς ἀπομείης χροιατ εἰς σῶν*. delētis superuacuis his dictionib⁹, *ἐκ τῶν ὀπυοειδῶν, & καὶ τοῖς ῥιζαῖς*. Gaza; tum ibidem neruulis prætenuibus, fibrifque inter eas propagines quæ de medio callo in costarum speciem adducuntur, cortice non læui, sed quasi vitigineo, materia dura spissaque, radicibus per summa gracilibus, fungosis, crispis, & mirum in modum flauis. Fructu florèque carere aiunt. Cachryn autem in thyrsu fastigiatam (*τὴν ὃ κορυμώδη καὶ χυρὴν*) gemmasque circum folia id est, quæ globum nascentium foliorum nondum explicatum ac reclusum obuoluunt, & operiunt, valde læues, pingues, candidas, cachryi similes gignit. Præcisâ vel

Lib. 3. Hist. cap. 17.

Lib. 1. c. 70.

Lib. 3. Dios. cap. 70.

In Hist. pl. ca. 168.

Capit. 170.

Lib. 3. Hist. cap. 17.

igne

Lib. 3. Hist. cap. 14.

igae exusta ab imis rediuita iterum surgit. Secundam Colyteam, Idæam, Theophrasti, Berberim nostram quidam esse volunt, vt ita credant adducti præcipue fungosa radice gracilitate, coloréque valde flauo. Cæterum nec videtur conuenire spissæ materiæ durities, nec foliorum delineatio. Quod ad fructum & florem spectat, eum statim scrupulum eximam. Quidam potius eam plantam esse arbitrantur Sambucum montanam, non reiicienda opinione, si esset dura spissaque materia, & radice color admodum flauus. Nam quod hanc Colyteam flore ac fructu lignatores & incolæ montis Idæ carere aiebant, non affirmat Theophrastus, & idipsum de Corno mascula Idæi prædicabant, asserentibus contra Macedonibus eam esse fructuosam, quod vbiuis esse verissimum nemo nescit. Sambuci quidem montanæ cachrys, id est foliorum primus conceptus, siue, vt Plinius loquitur, excrementum cacuminum articulatio geniculata, flos, fructus, sunt prorsus *κορυώδη*, id est, in thyrsum fastigiata, quam notam in eius plantæ τῆς κορυφῆς Theophrastus insignem proponit. Sambuci profecto vulgaris folium à qua parum montana disidet, Capitul. 13. 3. Histor. Theophrasti, simile est folio Lauri Latifoliæ, maius, latius, infernè ad sui exortum, & in medio rotundius, in extremo acutius. Eiusdem, veris initio, aut extrema hyeme, germinantis conspicuæ tanquam clauatæ cachryes, (*κορυώδεις*.) Materia, recens, fungosa: siccata, valida, nec senescens, etiam delibrata, & vel in aquis demersat radices per summos cespites fusæ: quæ omnia à Theophrasto prodita de hac Idæa Colytea, agnoscuntur in montana Sambuco. In Colytea tertiæ historia sub finem Capit. 14. libr. 3. literam Theophrasti sic lego: ἡ δὲ κερκίς, ὡς ἀπὲρ κολυτεῖα ἔλλοδος, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ἐγγύθεν τῆς κίστεως: πολύλονον καὶ πολυφύλλον τὸ δένδρον, ἔδρον μείγα. τὸν δὲ καρπὸν καθάπερ χερσοπέδα, ἐν λοδοῖς ἔχει πλεῖστοι, καὶ τὸ ἀσπεριότιον τὸ ἐνὸν, μικρὸν, σκληρὸν δὲ μετρίως, ὀλίγα δὲ τοιαῦτα τῶν δένδρων: deletis aliis vocabulis, quæ ineptam & ridiculam stultitiæ imitationem præse ferunt, indignam oratione terribissima Philosophi tam disertis. Sonant autem hæc verba: siliquata est Cercis, vt & Colytea. Arbor tota nodosa, foliolâ, magna. Fructus, vt leguminum in siliquis latis. Semen exiguum paucum pro magnitudinis ratione inclusum siliquis, modicè durum. Tales verò pauca arbores: &c. qua oratione dilucidius & apertius nihil est. Si probetur hæc lectio arborem Iudæ hanc stirpem esse omnino arbitror, præsertim si turbatis his & confusis historiis, ex descriptione secundæ Coluteæ huic assignes, folium esse ἐπιθώτερα χλωρόν, ὑπιοδέν δὲ ἐπιλευχαιόν, καὶ πολυφύλλον τῆς λεπτοῦς ἰσῆ, μεταξὺ τῶν ἀλευροειδῶς ἀπὸ μέσης κατὰ τὴν ἰσῆ: id autem est, altera parte virere, inferiore & auersa candicare folium, tenuibus multis fibris neruosum, inter eas sitis, quæ costarum instar à media protenduntur. Folij nâque huius figura tamen à folio montanæ Sambuci aliena non sit, tamen in huius plantæ foliis euidentior ac manifestior est. Theophrastus sane cap. 18. lib. 1. historiæ, Colyteam & Cercida tanquam congenereæ affinesve plantas inter siliquatas recensuit. Colyteam istam tertiam, seu rectius Cercidem, nonnullis senam esse placet, vt Amato Lusitano, quem non iniuria Matthiolus reprehendit, quod Sena herba sit, aut humilis frutex, Colytea arbor magna, foliis Salicis, vt habent nostri codices, à quibus Senæ folia multum discrepant. Sed iustiore de causâ miratur Constantinus, cuius auctoritate contendat Amatus Lusitanus. Coluteam arborem Theophrasti, Latinorum esse alburnum: cum sciamus Plinium alburnum vocasse partem illam in arboribus, quam adipis loco natura tribuit. Ipsius hæc verba sunt. Atqui in toto corpore arborum, vt reliquorum animalium cutis, sanguis, caro, nerui, venæ, ossa, medulla. Pro cute cortex: proximi plerisque adipis: ij vocantur à colore alburnum, mollis ac pessima pars ligni, etiam in Robore putrescens, teredini obnoxia, quare semper ampu

In Amat. Enar. 8. li. 1. Dioscor. Lib. 16. ca. 38.

amputabitur. Et alio in loco Robur exalburnatum vocauit, cui alburnum detractum. Coluteam primam Theophrasti euo Liparæ peculiarem multis locis sponte natam vidimus, inquit Matthiolus, præsertim in Tridentino agro apud Ananios. Iam nouit & Gallia, vt dictum est. Maio mense floret, semen Augusto maturum est. Folia seminâque temperatè calida & humida sunt, auctore Dodoneo. Fuchsius scripsit Sennam & Coluteam facultate inter se minime differre, non sine errore, inquit Matthiolus, quod certò sciam Coluteæ non minus quàm Genistæ semen vomitiones eiere.

Li. 16. c. 40. Locus. Lib. 3. Diosc. cap. 70. Tempus. Temper. & Vires. Lib. 6. c. 61. In histo. pl. cap. 68. Ibidem.

COLYTEA SCORPIOIDES. CAP. L.

OLYTEA secundum hoc genus videtur, Scorpioides à scorpionis caudæ figura nominatum. Frutex est ex radice crassa, brachiata in caules multos assurgens, lentos & flexiles, angulosos, ruuido cortice vestitos, ex viridi rufescente: ramis multis, quotannis ex stipitum duriorum veluti nodis prodeuntibus, virgatis, angulosis, ex quibus virgulta nascuntur, septenis plerumque foliis pinnata, Lenti similibus, senis, ex aduerso collocatis, septeno in vertice, foliorum

Nomen Forma.

COLYTEA Scorpioides.

Trifolij, situm, & figuram, cum binis proximis plane referente: flore Pisi, copioso, luteo. Siliquas fert ferè semper geminas, longas, tenues, longo tenuique pediculo hærentes, rotundas, tanquam articulis sine nodis discretas, hinc graciles, qua semen includunt, crassiores, caudæ scorpionis, aut Scorpioidis à Matthiolo descripti effigie. Semen fere rotundum est, scænogræco utcumque simile, sed oblongius, angulosum, nigrum, sapore scænogræci. Nascitur in asperis locis, & saxosis, sæpe ex rupium fissuris. Eadem vires huic plantæ tribuuntur, quæ & Coluteæ.

Locus.

SENNA, CAP. LI.

ENNA Hermolao, Serapioni Sene, Oficinis & Gallis Sene, Italis Sena, Hispanis Sene d' Alexandria, Arabis Sene, Germanis Senet, dicitur. Hanc quidam Dioscoridis Delphinium, alij Pelecynum, alij peplium, alij Empetron, alij Alypon, alij Theophrasti cercidem, siue Coluteam, tertiam, alij Colyteam primam esse putant, quæ falsò credi videbit, qui eam cum horum picturis & facie conferet. Res autem noua potius videtur, veteribus Græcis, & Latinis scriptoribus indicta. Constat Senna foliis Glycyrrhizæ, crassis, subpinguibus, fabarum sapore, caule cubitali, à quo ramuli exeunt, lori modo flexiles. Flores aurei, velut Brassicæ, purpureis intercurfantibus venulis. Post hos nascuntur folliculi falcari, adeoque natura compressi, vt superior membrana inferiori hæreat: in quibus semen includitur ex nigro subuirescens, vinaceis adeo simile, vt non facilè primo aspectu alterum ab altero secernatur. Folliculi ex ramulculis tenui pediculo pendent. Quamobrem maturescentes paruo ventorum flatu decutiuntur. Planta est frigoris impatiens: quare serenda Maio, nec ultra Autumnum perdurat. Prius fata frigore facillè perit: serius verò hyemem nõ to-

Nomina

Forma. Matth. li. 3. Diosc. c. 70.

SENNÆ.

Capit. 58.

Lib. 2. sim.
purga.

Locus.

Ibidem.

Tempus.

Ibidem.

Tempera.

Vires.

Lib. 3. c. 45.

Li. 5. meth.

cap. 8.

lerat. Huius meminit Serapio his verbis. Senna afferuatur sicca. Siliquas lunatas & oblongas profert, in quibus semina in ordinem digesta clauduntur. Siliquæ tenui pediculo pendent: ob id facile ventorum impetu deturbantur. Caducas opiliones colligunt. Senna, inquit Mesues, est folliculus plātæ dictæ Persis Abalzemer, Orobi modo nascentis. Satiua est, & agrestis. In Syria & Ægypto nascitur, vnde Alexandrina dicta. Nunc in Hetruria passim feritur, inquit Matthiolus, præsertim in Florentino agro, in Apulia, Liguria, & Prouincia Gallia. Ægyptia siue Alexandrina, & Syriaca præstantissima est. Vere feritur, media æstate flores & siliquas profert. Folliculus sennæ auctore Mesue, calfacit initio secundi ordinis, siccatur primo. Folia etiam primo calfaciunt. Dodonæo folia calfaciunt secundo ordine, siccant primo. Actuarius solus ex Græcis qui extant Sennæ meminit, & eam citra noxam purgare ait, pituitamque ac bilem educere, id quod experientia comprobatur, quamuis ne-

Lib. 11. coll.

get Auerrois Sennam purgare posse pituitam. Contra eius sententiam Manardus purgare pituitam, & in morbo Hispanico valere se expertum tradit. A quas etiam purgare saepe visa est Siluio. Mesuæ Senna terget, expurgat, digerit, purgat clementer melancholiam, & bilem vltam à cerebro, sensuum organa, pulmone, corde, hepate, liene. Proinde morbis harum partium ab humore huiusmodi proficiscentibus succurrit, vt melancholicis febribus, & antiquis. Gaudium gignit sublato humore siue causa interna quæ tristitiam affert, & floridum corpus efficit, obstructions viscerum aperit. Foliorum huius & Chamæmeli decoctum lotionem cerebrum, & nervos roborat. Eadem quouis modo vsurpata visum & auditum firmat. Eius purgationem tardam & imbecillam celerat, & intendunt mixta acria, vt Zingiber, Sal Possilis, Sal Indus: ne verò stomachum lædat, cardiaca, vel stomachica sunt miscenda. Ob id Galeni decreto coquenda largo pondere ex iure galli, gallinæ, vel aliarum carniū, vt citra molestiam purget, vel sero lactis intusa cum Spica, deinde parum diu feruifaceta, vel puluis eius ex lacte dulci sumendus est. Vno musteo albo miscebat quidam vim magnam Sennæ, post tres menses potandum vinum dabat, sicque purgabat cerebrum, sensuum organa, & gaudium augebat. Sunt qui decocto eius cum prunis & Spica feliciter purgant. Mediocre autem coctionem sustinet. Infunditur ab aureis tribus ad vnciam vnam. Hæc Mesues, qui in Sennæ præparatione declaranda male Galenum citat, cum illi Senna prorsus ignota fuerit. Senna, inquit Serapio mirificè prodest delirio, amentia, scissuris totius corporis, resolutioni neruorum, phthiriasi, cephalalgia, scabiei, pustulis, pruritu, & epilepsia. Cor etiam roborat, potissimum si iis misceatur quæ ipsum maximè confirmant vt Viola. Is trita drach. vnam quod parum esse videtur, coctæ drach. quinque dat, vnciam ex aqua cocta mediocriter purgare affirmat Manardus. Mesues Sennam folliculo quam foliis esse efficaciorē tradit, præsertim si is ex viridi nigricat, & modicè amarus est. Substringit absolutus, & recens, nam vetustate exanimatur, in quo semen amplum, & compressum: subalbidus & imperfectus improba-

Senna an
foliis, an
folliculis
magis pur-
get.

improbatur. Folia viridia præstantiora sunt subalbidis & tenuibus: surculi verò inutiles. Actuarius de Sennæ tantum fructu purgandi vi prædico loqui videtur. Contra folia valentius purgare folliculis affirmat Manardus, ei subscribente longa medicorum experientia, & si Brasauolus dissentiat, Mesuénque tueri velit. Ad quam controuersiam dirimendam cum certam longamque experientiam Matthiolus adhibuisset, sic decreuit. Sennæ folliculos duum esse generum. Vnum in planta arefactum, & per se caducum, à quo semen eximunt nigrum, prorsus euandidum. Alterum ante perfectam maturitatem decerptum, succo prægnans, crassum, ponderosum, quod tegetibus expansum in umbra siccatur, raroque venditur: huic non minor quam foliis purgandi vis inest: illi quo omnes officinæ abundant, non modo minor, sed prope nulla. Mesuen autem de secundo folliculorum genere loqui aperte declarant ipsius verba quæ supra citauimus, non de caducis illis, & euandidis folliculis, quibus tantum vtuntur ij qui ipsi reclamant. Præterea scribenti Mesuæ Sennam obesse ventriculo, ob id cardiaca, & stomachica admiscenda, iisque qui torminosum esse medicamentum conqueruntur, non assentiuntur Manardus, & Matthiolus. Cum enim Senna subamara sit, adstrictionis & siccitatis particeps, roborare potius ventriculum, quam perturbare, & debilitare iudicandum. Quod si quibusdam, præsertim mulieribus, accidat vt epoto Sennæ diluto torminibus vexentur, id non medicamento, sed variæ sumentium naturæ, & pituitosis, crasis, viscidisque humoribus adscribendum, qui cum à medicamento impelluntur, intestina distendunt, & ex solutione continui dolores pariunt: at vix quempiam inuenias, qui sumpta Senna ventriculi dolore se vexari queratur: vt rectè Actuarius Sennam citra noxam purgare scripserit. Recte tamen Mesues scripsit Sennam stomachicis & cardiacis esse corrigendam. Nam si siccitate & adstrictione ventriculum iuuaret, sic brassicæ marinæ, Thymelææ & chamælaæ siccitas stomachum iuuaret, quem tamen lædunt viroso illo odore, & purgatrice qualitate, à qua non longe absunt folia Sennæ, vt dum virent adhuc, aut macerantur, odorantur. Sennæ dilutum, quod nulla ex parte exhalet, decocto præstat, cuius vnciæ quinque vel sex aluum sine molestia soluunt, tutoque dari potest id medicamentum prægnantibus, pueris, & cuiusvis ætatis hominibus. Redditur in deicienda aluo præstantius atque valentius, si Cassia cathartica aut Manna, aut Rhabarbarum, aut Rhodopharmacum, quod officinæ syrupum Rosatum solutiuum vocant commisceatur, aut caprino sero Senna maceretur. Ex Senna etiam adhuc virente & Rosarum diluto paratur syrupus tuto & abunde omnes purgans humores. Præstantissimum quoque dilutum hoc modo conficitur. Selectissimæ Sennæ drachmæ sex, Zingiberis, aut Cinnamomi triti drachma vna, florum Buglosi drachmæ duæ, miscentur simul, & fictili vitro circumlito, aut stanneo vase oris angusti excipiuntur, & affusis feruentis aquæ, aut seri caprini vnciis decem, vas ita obturatur, vt nullus omnino vapor pateat exitus. Id puluinari plumis anserinis facto, ignique calfacto inuoluitur, & totam noctem in arca reponitur. Sic enim conseruato calore dilutum omnem Sennæ virtutem in sese recipit. Miratur Ruellius Sennæ esu oves pinguescere & sagina quadam exhilarari, quod ante hac diximus Theophrastum de Liparæa Colutea prodidisse homines macrescere, & inaniri.

Ibidem.

Li. 3. Diosc.
cap. 70.

Lib. 4. c. 70.

Gesne. in
Gor. ger.
Nomina

VENUSTA hæc arbor Monspelienfibus arbor Iudæ dicitur, Gallis *Gainier*, à fili quarum cum vaginis, quas *Gaines*, vocant, similitudine, quibusdam hodie *Ceratonia* sylvestris, *Carrobaria*, Italis quamquam id nomen, *Ceratonie* aptius tribuunt. Folio est proorsus rotundo, Afari aut Cyclamini, neruoso, & venoso, crasso, nitido: flore copioso ex stipitis capitato globosoque vertice, non ex ramis furculisve prodeunte, cō-

Forma.

ARBOR IVDÆ.

Cap. 1. lib.
3. histor.

In Hort.
Germ.
In Sil. c. 36.
Cap. 49.

Lib. ca. 79.

Lib. 1. Hist.
cap. 8.

Lib. 3. Hist.
cap. 14.

fertim pullulantibus aut nondum exortis foliis, purpureo, punicante, hilari, Cicerculæ aut Pisi. Siliquæ per Augustum maturantur: semen Lentis effigie compressum, Genistæve. Ipsæ siliquæ foris xerampelino aut spadiceo fulgore micant compressæ, digito latiores, & longiores, quadantenus *Senna*, sed rectæ, nascitur prope riuos aut lætiorum agrorum margines, interdum & in collibus *Veronæ*, amœnis, & *Narbonæ*, *Hetruriæ* etiam non procul *Senis* & prope *Tinum oppidulum*, *Turnoni* ex aduerso situm, in altera ripa *Rhodani*, videtur quibusdam esse vel *Laburnum*, vel eius species. Sunt qui sentiant *Theophrasti Colyteam* tertiam esse. Sed quamuis siliquata hæc sit arbor, à *Laburno* tamen colyteaque plurimum differre. *Gesnerus* censet, quoniam *Laburnum*, autore *Plinio*, Alpina est arbor, flore cubitali, quæ huic minimè conueniunt: *Colytea* verò siliquata, *Theophrasto*, folio est salicis vel *Coluteæ*, vt in publicis codicibus legitur, siliqua lata, vt *Senna*, non angusta. Sed de hac tota quæstione dum *coluteorum* historiam excute remus, paulo ante iudicium nostrum exposuimus. Esse porro eo non potest, de qua *Ruellius* scripsit his verbis. Ostenditur apud nos in cortibus, arbor, *Sycomori*, vt aiunt, nomine, frondosa, *Moro* non dissimilis conspectu, folio, magnitudine. Sed neque germinibus, neque ramis quicquam prouenire deprehendimus, nisi quippiam ineunte vere cum parturit, veluti nucamentum prælongum: fructum foliacea siliqua, inflexu fere falcato gerit. Sed sculptu vulnerata nihil remittit lactis, cum vera *sycomorus* ætate multo humore lacteo scateat. Hæc *Ruellius*, At hæc arbor florem non nucamentum vere parit, nec foliaceas & falcatas siliquas fert, sed rectas, & leguminum siliquis similes, vt pictura ostendit. Sed hic intelligat *Lector* arborem quam *Ruellius* *sycomori* nomine describit, *Acer album* esse, Gallorum *Plane*, ante hac descriptum, & depictum, illumque falli, cum *Moro* foliis similem esse scribit. Sunt quibus *Cercis siliquata* *Theophrasti* videatur esse. Quadam etiam arbores, inquit, semen in siliquis inclusum habent, vt *Cerænia* quam *Ægyptiam ficum* vocant, *Cercis*, & *Colutea Liparæ*. Alio tamen loco *cercida*, quam *Alpinam Populum Gaza* interpretatur, particulatim describens siliquarum non meminit. *Cercis* populo albæ similis, tum magnitudine, tum ramorum candore, folio *Hederæ*, sed parte altera non anguloso, altera oblongo, in acutum coacto, colore parte supina pronaque fere simili, pediculo longo, tenuique adnexo,

adnexo, ob id non recto, sed inclinato: cortice asperiore quam *Populus alba*, scabrioreque velut *Pirus sylvestris*. Hæc *Cercis* populus est *Lybica*, à *Matthiolo* depicta *libr. 1. Dioscorid. cap. 93.* de qua fufe suo loco tractauimus. Hic *Lector*, meminerit *Matthiolū* secunda commentariorum in *Dioscoridem* editione, arborem hanc pro vera *Acacia* depinxisse atque descripsisse. *Acacia* imaginem, inquit, detulit ad me *Constantinopoli Augerius de busbech*, *Cæsarij* ad *Turcarum Imperatorem Orator*, quæ omnibus suis partibus, notisque veram, legitimamque *Acaciam* imitatur. Nam plantæ integræ imago caudicem habet non in rectum, sed in obliquum se attolentem, nigro omnino libro, ramos furculosque vbique spinis rigentes. Foliis est rotundis, Piri magnitudine, venosis, parte prona fuliginosis, supina ex viridi subalbicantibus, minimè ferratis, subnigricante pediculo: floribus ex albo purpurascensibus: siliquis & semine *Lupino* similibus. Hæc *Matthiolus*. Cuius pictura vna duntaxat re ab hac nostra differt, quod hæc spinis careat, illa spinis horrida sit, quas commentitias esse suspicantur multi.

Lib. 1. c. 115.

XYLON, CAP. LIII.

VT Græcè *ξύλον* & *γοσσίπιον* hæc planta, ita Latine *Xylon* & *Gossipiū* nominatur, *Officinis* *Bombax*, Gallis *Cotton*, Germanis *Baumwol*, Italis *Bambagia*, & *Cotone*, Hispanis, *Algodon*: frutex est humilis, foliis latis, altius incisis, Viti aut *Alcææ* quadantenus similibus, sed minoribus: incanis floribus luteis, in medio nonnihil purpureis, per oras crenatis: fructu *Nucibus Ponticis* compressis & latis fere simili, aut *Malis* exiguis, pullo colore candidissimo vellere pleno, quo semen occultitur, *Terebinthi* aut *Cubebæ*, oblongum, copiosum, medulla plenum, alba, oleaginosa, non insuauis gustu, *Pineæ* aut *Amygdalarum*, præsertim dum recens est. Superior pars *Ægypti* in *Arabiam* vergens inquit *Plinius*, gignit fruticem, quem aliqui *Gossipion* vocant, plures *Xylon*, & ideo *lina* inde facta *Xylina*. Paruulus est, similmque barbata *Nuct* fert fructum, cuius ex interiore *bombyce lanugo* nerur. Nec vlla sunt ei in candore, mollitiæ præferenda. Vestes inde sacerdotibus *Ægypti* gratissimæ. Id *Gossipium* priscis rarum, & ferme ignotum, adeo frequens est nostro æuo, vt ex tractibus & insulis *Arabicis* non opus sit petere. Multis enim *Mediterraneis* in litoribus alitur, & venum inde aduehitur. Plantam istam veteribus Græcis incognitam fuisse multi arbitrantur. Sed illi errant. Est enim ad *lanigeras* *Theophr.* vites planè referenda. In *Tylo* insula quæ in sinu *Arabico* est, inquit *Theophrastus*, parte adoriète spectante tanta est arborum multitudo, vbi æstus recesserit, vt *Locus incultus* deseratur: earum autem multæ *lanigeræ*. Folia vitis habent, verum minora, fructum nullum (fortasse *vescum* intelligit) quo *lana* continetur, *Malimagnitudine*, vere nascitur, occlusum: at tem-

Nomina

Forma.

Lib. 19. ca. 1.

Li. 4. Hist.
cap. 9.

GOSSIPIVM
sive Xylon Matth.

Locus. pestiua maturitate aperitur, lanâque eximitur, ex qua telas texunt, alias viles, alias pretiosas. Hoc idem in India, & in Arabia fit. Xylon non solum sponte in Ægypto & India, sed etiam hodie in Cypro, Creta, Melita, Sicilia insulis fatum copiosissimum prouenit, atque etiam in Apulia aliisque regionibus. Huius lanugo sine dubio excalfacit, & siccat, & combusta mirum in modum sanguinem ex vulneribus manantem sistit. Semen auctore Serapione calidum est, & humidum. Eius medulla tussi, & difficile spirantibus auxiliatur, genitale semen procreat, quare Venerem stimulat. Oleum ex ea exprimitur, quo tum lentigines in facie, tum aliæ etiam corporis maculæ optimè delentur.

Temper.
Virides
Matthioli.

CISTVS, CAP. LIIII.

Nomina **K**ΥΣΤΟΣ & κίσθος, κίσθαρον & κισθαρον Græcis, Latinis similiter Cistus, & Cisthus dicitur. Arabibus *Ramet*, Hispanis, *Cerquacos*, & Italis, *Cisto*, fortasse quod κίσθου idest, hederæ foliis, sit rotundis. Duo eius genera. Cistus non Ladanifer, & Cistus Ladanifer. Illius duo etiam genera: mas, & fœmina. Quibus marinum addidimus. Cistus non Ladanifer, frutex est stipitibus rotundis, hirsutis, genicularis, ramosis: foliis mas rotundis, crispis, hirsutis, albicantibus, acerbis: fœmina oblongis, Saluicæ amulis. quam ob causam rustici Patavini hanc Saluiam agrestem vocant. Flos

Matth. lib. 2.
Dioscorid.
cap. 139.

CISTVS MAS
Matthioli.

Li. 1. c. 139.

Li. 14. c. 10.

Lib. 16. c. 34.

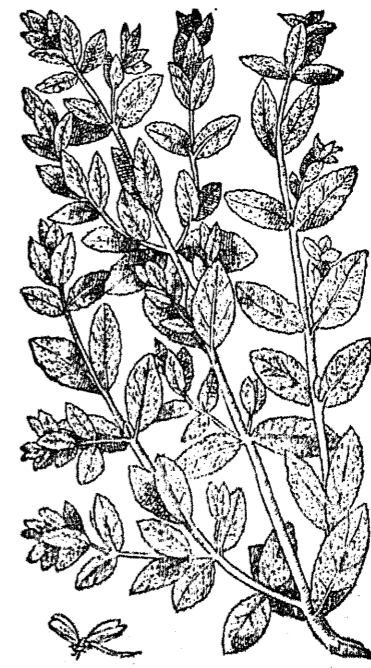
emicat in summis stipitibus, vt Mali Punicæ, vel vt Rosæ syluestris, in mare rubescens, in fœmina albus, deinde in triquetro & tricocco, fructus in uolucro pusillū semen Hypocistis, quale & reliquis Cistis. Cistus inquit Dioscorides, ramosus frutex est, non altus, foliosus, saxosis locis nascens: foliis rotundis, acerbis, hirsutis: flos masculino ὡς περ ροδαῖς, idest, vt Mali punicæ, alias ὡς περ ροδαῖς, idest, vt Rosæ: fœminæ albet. Græci, ait Plinius, vicino Hederæ vocabulo, Cisthon appellant fruticem maiorem Thymo, foliis Ocimi. Duo eius genera, flos masculino rosacens, fœminæ albus. Quæ de Dioscoridis Cisto à Plinio dicta esse dubiū non est, & si non omnia prorsus similia sint. Id verò cuius recte nos admonet, hederæ nomen Cisson, Cisto vicinum esse, si memoria retinuisset, Hederam idest Cisson, penitus cum Cisto nominum vicinitate deceptus non confudisset, cum scribit. Duo genera eius (loquitur de Hederæ) prima vt reliquorum mas, & fœmina Maior traditur mas corpore, & folio duriore etiâ & pinguiore, & flore ad purpurâ accedente. Vtriusque autem flos similis est Rosæ syluestri, nisi quod caret odore. Quæ Cisti propria ad Hederam à Plinio translata esse, eumque plantas has natura diuersas confudisse, iam dudum à Leoniceno demonstratū est, quamuis frigidū argumentis Plinium defenderit Collinutius. Leoniceno assentiuntur Marcel. Matthiolus, Cordus, Ruellius Verū Pliniani erroris originem manasse credimus ex Theophrasti

phraستي in emendata lectione. Καὶ ἡ κίσθου δύο γένη διακρίσει, τὸ μὲν ἄρβεν τὸ δὲ ῥόδου. Lib. Hist. τὸ τὸ μὲν μείζον ἔσκληρότερον, καὶ λιπαρότερον ἔχον τὸ φύλλον, ἔτὸ ἄνθος ἐπιπορφυεῖσθαι. cap. 2.

CISTVS MAS FOLIO
rotundiore Matthioli.

CISTVS FOEMINA
Matthioli.

CISTVS CVM
Hypocistide Matth.

iuxta Cisti radices nascitur, floris Mali Punicæ similitudine. Quædã rufa, altera

ἀμφὶ δὲ ὅμοια ῥοδοῖς τοῖς ἀγροῖς. Quæ verba cum apertè Plinius verterit, exëplaria verò Theophrasti etiam hodie κίσθου pro κίσθου habeant, ita vt Theodorus quoque Hederam pro Cisto reddiderit, verisimile est etiam Plinium falsa lectione deceptum, Hederam pro Cisto legisse, ac expressisse. Nam & alioqui in breui hoc loco vox φύλλον post ἔχον, & vox ῥοδοῖς ante voces τοῖς ἀγροῖς in impressis Theophr. Codicibus desiderantur. Κίσθου autem pro κίσθου legi ex ipso Theophrasto facillè confirmatur, qui alio loco Hederam multiplicem esse tradit, alteram humi nascentem, alteram in altum sese attolentem. Huius tria esse summa genera, cæcidam, nigram, & Helicem. Parum igitur sibi constitisset Theophrastus, qui tot Hederæ genera prodidisset, & aliquanto post duo tantum, solo sexu discreta retulisset. Hypocistis iuxta vtriusq; Cisti, etiâ Ladani radices nascitur, floris Mali punici figura, vel potius Orobâches. Dioscor. Hypocistis Orobethron, aut Cytinus à nonnullis cognominata,

Cor. Emb.
105. lib. 2.
Dioscor.

Hypocistis

herbacea, tertia candida. Liquatur Acaciæ modo. Aliqui tamen exsiccant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquaque, vt in Lycio, prosequuntur. Sub Cistis maximè nascitur Hypocistis, inquit Plinius, ac rursus: Hypocistis Orobethron quibusdam dicta, Malo granato immaturo similis. Nascitur, vt diximus sub Cisto, vnde nomen. Hæc arefacta in umbra sistit aluum ex vino austero, nigroque, vtraque: duo enim genera eius, candida, & rufa. Eadem duo genera tantum posuit Oribasius, prætermisso eo quod $\chi\lambda\omega\rho\delta\upsilon$, id est, herbaceum Dioscorides habet. Fuscius Pastillos ex Succino examinans, Hypocistida fungum esse falsò prodidit. Hypocistis enim, vt scribit Matthioli, fungus non est, sed veluti germen è Cisti radicibus pullulans, effugie ferè Punicorum Cytinos referens, vt sciunt ij qui Cistum sæpe viderunt, & in eius radicibus Hypocistida, quam colligere ex eaque succum elicere seplariarios oporteret. Hypocistis enim qua pascim omnes vtuntur, adulterina est, ex Barba hirci radicibus succo ab impostoribus expresso, atque insolato, cui impostura causam dederunt Arabes, quod Cistum Hirci Barbulam appellent. Cistum enim eam esse stirpem rati, quam Græci $\tau\rho\alpha\gamma\omicron\pi\theta\gamma\omega\nu\alpha$, id est, Hirci barbam dicunt, ex eius radicibus adulterinam, vt diximus, Hypocistida faciunt.

Locus. Cistus in Cypro, Creta, Sicilia, Italia, vt in Hetruria, præsertim in Apennino monte, Gallia Narbonensi, locis incultis, asperis, & saxosis prouenit. Cisti flores & folia ordine secundo desiccant, & modicè adstringunt. Hypocistis eodem prædita est temperamento, sed magis adstringit. Cisto, inquit Dioscor. vis adstringens inest: vnde flores in vino austero bis in die poti profunt dysentericis, & nomas per se illiti cohibent: verustati vlcera, & igni ambustis cum cerato medentur. Hypocistis vires Acaciæ habet, verum aliquanto magis siccant, & adstringit. Proinde dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus, fœminarum profluuio & pota, & indita prodest. Cistus frutex Galeno, est gustu adstringens, omnibusque particulatim operibus. Attamen folia, & parua germinata adeo desiccant, adstringuntque, vt vlcera glutinare possint. At flores magis sunt efficaces: itaque cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates fluxusque ac humiditates sanant: cataplasmatibus modo illita vlcera putredinosa iuuant. Est enim facultas eorum non instrenuè desiccans, ferèque secundi excessus absoluti. Sic verò frutex hic frigidus est, vt tepidi caloris sit particeps. Porro Hypocistis multo magis adstringit quàm folia, admodum efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, puta, sanguinis reiectiones, muliebria profluvia, cœliacos, dysentericosque. Quin si quam partem roborare consilium sit, quæ scilicet plusculo humore exoluta fuerit, robur ac siccitatem illi non segniter addit. Sic sanè stomachicis epithematis, hepaticisque commiscetur, & ex viperis confecto antidoto inditur, nimirum quia corpora confirmet ac roborat. Ambo (Cisti genera) dysenterias prodesse tradit Plinius, & solutionibus ventris, in vino austero ternis digitis carpto flore, & similiter bis die pota: vlcerebus veteribus & ambustis cum cera, & per se oris vlcerebus. His subiungimus longe plures Cisti species à Clusio obseruatas & traditas, ac primum Cisti maris quinque, inter se foliorum forma, aut colore differentes. Primus Cistus, cuius hic Iconem cum sua Hypocistide vides, hominis altitudine, plerumque fruticat, ligno satis fragili, cortice candicante tecto, frequentibus ramis alternatim semper ex aduerso respondentibus, eandem etiam seriem seruantibus foliis, quæ omnino sunt incana, molliora & longiora in nouellis plantis in adultis verò contractiora, duriora, & aspera, foliorum Saluæ modo, mucronata, gustu adstringente: Flos eius Cynorhodi, aut Rosæ syluestris magnitudine, quinque foliis constans, colore rubro dilutiore, multis staminibus croceis medium

Li. 14. c. 10.
Lib. 16. c. 8.

Hypocistis
Vires.
Lib. 11.

Lib. 2. com.
med.

Lib. 1. Diosc.
cap. 109.

Math. ibi.

Locus.

Tempera.
& Vires.
Dodo. li. 6.
cap. 3.

Li. 7. simpl.

Li. 24. c. 10.

CISTVS MAS

I. Clusij.

disposita, molliora, longiora, angustiora, & magis acuminata: Flos superiori similis, ex albo purpurascens: capitulis & semine parum differt. Nascitur etiam

CISTVS MAS

I. Clusij.

hic in Hispania, & diutius reliquis maris generibus floret: illius etiam ramuli teneriores sub Autumnum, rarulentum quiddam pingue & odorum contrahunt. Tertius superioribus breuior est, non minus fruticosus, sed tenuioribus ramis, folia superiore breuiora, & dilutioris viroris, rugosiora, pinguiora, odoratiora, flos alius similis, dilute rubens, & aliquantulum odoratus: capitula superioribus paulo minora, & suis inuolucris (quæ florum calyces sunt) diutius occultantur: semen in capitulis ceteris æquale. In Lusitania sponte nascitur supra Vlysioponem. Quartus hominis altitudine plerumque attollitur, vt reliqui fruticosus, ramulis aliquantum in canis, folia reliquis maiora, & quasi orbiculata, hirsuta nonnihil & rugosa: flores reliquis forma similes, paulo maiores, & colore saturatius rubente: capitula hirsuta, dura, pentagona, superioribus maiora, in quibus semen rufum maius, quàm aliorum continetur. Reperitur in regno Valentino, atque Arragonia. Quintus humilis est, & supinus vt plurimum, pedalibus ramis aut paulo amplioribus, multis ex eadem radice prodeuntibus: folia crispa, & quodammodo sinuosa, candicantia, hirsuta, gustu acerbo,

florem, vt in Rosa simplici occupantibus. Flori succedunt capitula quædam pentagona, dura, hirsuta & incana, mucronata, in quibus est semen exiguum, ex rufo nigricans, feminis Hyascyami, aut Papaueris magnitudine. Ad huius Cisti radices quæ summis cespitibus vagantur copiosè nascitur elegantissima omnium Hypocistis primo vere, cū Cistus iam ad florendum se præparat: cum primum è terra emergit, purpureum, siue Kermesinum sericum esse diceret: deinde paulatim assurgens, & sese explicans, multam de pristini coloris elegantia remittit, cum Cytinos suos profert, candicantes, turgidosque, & lento succo plenos, qui à Peritis Pharmacopœis in Hypocistidis succu densatur. Frequens est hic Cistus cum in Hispania præsertim Batica, tum in Lusitania, & Gallia Narbonensi. Secundus hic quoque depictus eadem altitudine qua superior assurgit, interdum etiam maiore, non minus fruticoso stipite, neque minore ramorum frequentia, minus tamen candicat: folia eodem ordine

CISTVS MAS

V. Clusij.

CISTVS FOEMINA

Clusij.

acerbo, & adstringente: flores ramulorum summitatibus æquali altitudine & quasi umbellatim nascuntur, superioribus paulo minores, sed eleganti & purpureo colore: capitula reliquis minora, suis involucribus plerumque contexta semen continent reliquis simile, sed atrius. Hunc in Lusitania tantum nascentem vidit Clusius, qui Cistum foeminam etiam in suas species distribuit. Nam aut elatior est, & rectis virgibus fruticans sicuti mas, aut supina, & humi se diffundens. Vtriusque generis color in flore variat: nam vel candidus est magna ex parte, vel luteus, seu Ochrae colore. Est igitur Cistus foemina frutex ramosus, cubitum interdum altus, nonnunquam humi stratus, gracilibus ramis, nigricantibus, folio non minore quam in maris quarto genere, ferè rotundo, rudi & aspero, viridi, sapore, ut maris adstringente, & acerbo: flos paulo minor quam in mare, quinti generis flori ferè similis, albus nonnunquam, interdum luteus, fibris luteis, ut in Rosa sylvestri, medium florè obtinentibus: capitula minora & nigriora sunt quam in mare, non acuminata, sed compressa nonnihil superiore parte, semen paulo nigrius & satis magnum continentia. Eius qui albo est flore tum recti tum supini magna est copia in Hispaniis, Lusitania, Gallia Narbonensi & Aquitania. Qui verò luteum profert, nonnullis duntaxat Hispaniae locis, & extrema Aquitania, Cantabris finitima, circa Baionam visitur. Aliquot alia Cisti genera per Hispanias & Lusitaniam Clusius se observasse ait, quæ ad foeminam potius referenda esse putat, quam ad marem, aut Ledon, quoniam nullo pingui lentore sint prædita, neque florem Roseum, seu purpureum habeant, nisi fortè quis eam speciem quæ Thymi foliis est, inter Ledii genera recenseat. Horum primus Cistus est Halimi folio: Is cubitales, aut ampliores profert ramos, graciles, satis fruticosos, in quibus folia Portulacæ marinæ similia, sed omnino incana ut Halimi, mucrone obtusiore, sub acido & adstringente gustu. Summi rami multos proferunt flores, quinque foliis constantes, colore luteo, cum suis in medio fibris, minores quàm in superioribus. Semen in capitulis longiuscu-

Lib. stirp.
Hisp. c. 35.

CISTVS FOLIO

Halimi I. Clusij.

CISTVS FOLIO

Halimi I I. Clusij.

longiusculis, & triangulis exiguum, & subrutum. Ad huius radices Hypocistis nascitur, lutea omnino, seu Ochrae colore, quæ plantæ ipsius florem colore æmularur. Cistus alter folio Halimi procerior est priore, ramis firmioribus, incanis ut priori folia superiore paulo longiora, angustiora & magis mucronata,

CISTVS LAVAN-
dula Clusij.

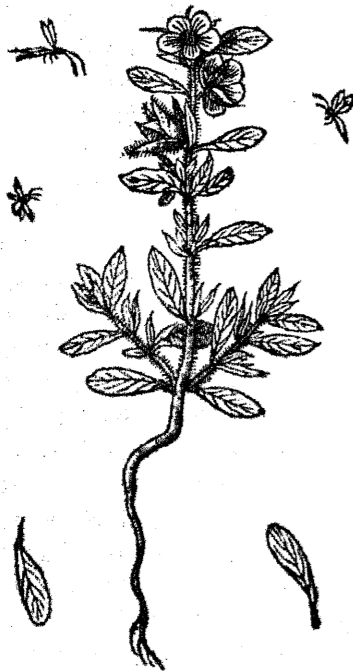
dorso elatiore, incana tamen tota, & sicca, gustu etiam subacido, & adstringente. Vterque frequens est in Lusitania solo arenoso, & aura marina afflato, inter Ericas, non procul Vlyssipone, nusquam alibi à Clusio visus. Cistus folio Lauandulæ plerumque cubitali est altitudine, admodum ramosus, sed breuibus ramis, foliis confertim nascentibus, angustis, incanis, sapore adstringenti: Floribus parvis non multum à superiore differentibus, albis. Est hic frutex Lauandulæ adeò similis, ut nisi sapor & odor prohiberent pro Lauandula sumi posset. Flores etiam perspicuè distingunt. Hunc solummodo in regno Valentino vidit, aridis & petrosis locis, quarto à Valentia miliari, Aprilis initio. Cistus folio Sampfuchi planta fruticosa est, multos tenues ramulos proferens: Folia in his parva, pene rotunda, incana, Sampfuchi similia, minora paulo, & dorso eminente, cum quadam aciditate & faldedine adstringentia: Flos in summis ramis candidus, copiosus, villis & staminibus luteis, ut in reliquis Cisti generibus extantibus in medio flore, quinque foliis constante

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM,
CISTVS FOLIO
Sampsuchi Clusij.

constante, quorum medium macula ex purpura nigricans occupat: capitula exigua Lini fere, trigona, in quibus semen minutum Hyoscyami, ex nigro candicans, siue cinereum continetur: totus ille oblongus ramulus, qui flo-

CISTVS ANNVVS
1. Clusij.

rem & fructum sustinuit, arefcit eo maturo, vt in singulis Cisti generibus. Primus hic repertus est in Castella veteri, deinde copiosum in Castella noua, & toto Bætico agro, inter Tagum & Anam flumina. Cistus folio Thymi pedali fruticat altitudine, ramulis ex purpura nigricantibus, duris, lignosis, qui magna ex parte sine foliis conspiciuntur, præterquam circa summities, in quibus confertim nascuntur, exilia admodum, viridia, Thymi æmula, gustu adstringente: Florem summis ramis superiori similem, minorem, nullis maculis notatum fert. Visus hic est in extrema Bætica parte, qua Castellam & Lusitaniam spectat. Superioribus plantas duas adiungit Clusius, quarum priorem Helianthemi albi, alteram Helianthes luthæ nomine ostendunt Herbarij. Postrema Clusio est ea quæ in vinetorum Salmanticensium marginibus & Granatenfi regno gignitur, rectis, longioribus, & rarioribus virgultis, foliis amplioribus Helianthemo, & virentioribus, gustu

CISTVS ANNVVS
alter Lobel.

gustu adstringente: flore pallido, aut albicante, semine minuto, rubescente, in capitulis trigonis. Inuenitur & eodem autore, alia in sylua Madriciana, secundo ab vrbe Lutetia miliari, ad Cisti genus referenda, pedali altitudine, exilibus cauliculis, rectis, tenellis, non admodum ramosis: foliis oblongis, angustis, hirsutis, virescentibus, quæ cum ramulis per caniculæ ætus, humore quodam pingui & lento obsita sunt: flore pusillo, quinque foliis constante, pallidi coloris, & macula punicante insignibus: capitulis tenellis admodum, triquetris semen pusillum & cinereum continentibus. Hanc Lobellius pictam monstrat. Annuæ est vtraque hæc postremo descripta planta: vel altero à satù anno floret, deinde perit. Florent Cisti omnes eodem quo mas tempore, & semen etiam ad maturitatem perducunt. Omnibus perpetuum folium, sed eorum flos admodum caducus, statimque senescens: radices duræ, lignosæ, diuisæ, in diuersa tendentes.

LEDVM, CAP. LV.

Isti Ladaniferi genus λήδων (sic fortasse dictum, quia folia eius, neque lauia, neque nitida sunt, sed scabra & pannosa: λήδος enim vestis est ex panno raro & detrito) & λάδων, similiter Ledum & Ladum appellatur, Arabicè Chafus. Frutex est, inquit Dioscorides, Cisti modo nascens, longioribus foliis, & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue. Hunc à superiore, velut diuersum Galenus non distinguit, sed de illo ita tradit. Cistus Ledo in calidis regionibus proueniens, tamen hæc haud alius sit genere, quam qui apud nos nascitur, eximiam tamen à regione, ac peculiarem digerentemque caliditatem nactus est, atque vtroque à nostrate differt, tum quia frigiditatem deposuit, tum quia calorem assumpsit. Pingue illud, quod ex eo colligitur λάδων, Latinis etiam Ladanum dicitur, Officinis Lapdanum, Mauritanis Leden, & Laden dictum, Italis Ladani colligendo modi. Lodano, & Odano, Hispanis Xara. Huius colligendi modos duos prodidit Dioscorides. Cum Cisti frondes pascentur capræ hirciæ, pinguitudinem ait ille, conspicuè barba carpunt, & suo lentore villosis cruribus adhærescentem reportant: quam depectentes incolæ, colantésque cogunt in offas, & ita reconduunt. Alij attractis funiculis, insidentem fruticibus liquorem abstergunt, conglomerantque in Ladanum. Arabia etiãnum & Ladano gloriatur, inquit Plinius. Forte, casuq; & iniuria fieri hoc odoris genus plures tradidère, Capras maleficum aliàs frondibus animal, odoratorium verò fruticum appetentius tanquam intelligant pretia, carpere germina caulium prædulci liquore turgentia, distillantemque ab his, quasi casura succum improbo barbarum villo abstergere. Hunc glomerari puluere, incoquit sole. Et ideo in Ladano caprarum pilos esse. Sed hoc non alibi fieri quam in Nabataeis, qui sunt ex Arabia contermini Syria. Recentiores ex auctoribus Strobom hoc vocant: traduntq; sylvas Arabum

Nomina
Forma.
Lib. 1. c. 110.
Li. 7. simpl.
Lib. 12. c. 17.

LEDUM

Matthioli.

Lib. 16. c. 8.

Lib. 1. Obf. cap. 7.

pastu caprarum infringi, atque ita succum villis inhærescere: verum autem Ladanum Cypri insulæ esse: vt obiter quoque genera odorum dicantur, quamuis non terrarum ordine. Similiter hoc & ibi fieri tradunt, & esse æsypum hircorum barbis genibusque villosis inhærens, sed Cisti flore deroso, partibus matutinis, cum est rorulenta Cypros. Deinde nebula sole discussa, puluerem mamentibus villis adhærescere, atque ita Ladanum depecti. Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat Ladam appellant: etenim illi Ladanum vocant. Huius foliis pingue insidere: itaque attractis funiculis super herbam eam conuolui, vel, vt alij legunt attractos funiculos ei herbæ aduolui, atque ita offas fieri. Idem Plinius tertium quendam modum Ladani colligendi docet. Lada appellatur herba, ex qua Ladanum fit in Cypro barbis caprarum adhærescens. Nobilius in Arabia. Fit iam & in Syria, atque Africa, quod Toxicon vocant. Neruos enim in arcu circumdatos lanis trahunt, adhærescente rosca lanugine. Toxicon à modo colligendi Ladanum hoc dictum est: quia Toxon Græcis arcum significat. Et aliam quandam legendi Ladani rationem hodie in Creta vscitaram Bellonius declarat his verbis. Inter ea quæ memoratu digna in Creta spectantur, numeranda est Ladani conficiendi ratio, inter odoramenta nostra maximè celebris. Id ex Ledo planta non fit, vt veteres existimauerunt, sed ex arbuscula quæ Cistus nominatur (quasi verò Ledon species Cisti non sit) tam copiosa, vt ea Creta montes sint referti. Hæc natura sua perpetuò virens folia hiberna, florésque vernos exuit, æstate noua induit, ferè lanuginosa, ad solis calorem ex vliginosa quodam rore in superiore parte pinguitudinem quandam contrahunt, quoue maior est ætatis ardor, eo maior huiusmodi roris copia foliis insidet. Qui eum colligunt instrumento ad id comparato vtuntur, quod vernacula lingua Ergastiri appellant, Id rastello non dentato simile est, loris multis ex corio non deplato aptatis, & ex eo pendentibus. His loris leniter ea foliis affricando, ros ille adhærescit, qui deinde cultello deraditur, loris iis ardentissimo soli expositis. Maior Ladani copia ad radices Idæ montis conficitur in vico qui Cigualinus vocatur, & prope Milipotamum. Hæc Bellonius. Ex supra citatis Plinij locis alia duo licet cognoscere: nimirum Plinij ipsius errorem, & quibus in regionibus Ladanum proueniret. Quod aperto errore Cisson pro Cisto vsurpauerit, iam ostendimus. Quid verò apertius quam cum Ladanum Cyprium dicit hircorum barbis genibusque villosis in hætere Hederæ flore deroso, partibus matutinis, rorulenta Cypro. Quin ipsemet indicat Cisson, id est, Hederam pro Cisto se dixisse, cum subiungit, esse qui herbam in Cypro ex qua Ladanum fiat, Ledam appellarent? Minimè verò ex Cisso, id est, Hederæ cuiusvis generis, sed ex Cisto Ledo tantum Ladanum legi Dioscorides, Galenus, cæterique omnes testantur. Quare Herniolao non assentior, temerè reprehendi Plinium scribenti, quod Hederam vocet herbam, ex qua Ladanum fiat, quod Paulus Ciston

In cast. Pl. Lib. 1. c. 1. & c. 10. 150. Lib. 1. Diol.

hanc

hanc etiam vocet Hederam quandoque, & Dioscorides herbam vnde Ladanum conficitur, Cissarion à quibusdam vocari tradat, id est, Hederulam. Nam ex Cissari, siue Cissarij appellatione Ladanum alia ex planta, quam ex Ledo fieri, nemo rectè colligat: neque id prætermisissent Dioscorides & Galenus. Quod si alicubi apud Paulum Cissos, id est, Hederæ pro Cistos legatur, id scribentium errori imputandum, in quem ob nomen Cissi & Cisti affinitatem facilis est lapsus: neque is, Dioscoridem & Galenum secutus ex alia stirpe quam ex Cisto Ledo fieri Ladanum intellexit. Idem error in Galeni Codices etiam irrepit, quo loco versus Rufi Ephesij recitat, de Ladano hæc scribentis.

Lib. 1. c. 109.

Lib. 1. m. p. cap. 1.

Ἄλλο δὲ πρὸς κατὰ γαίαν ἐρέμβιον λάδανον εὐροῖς
 Αἰγῶν ἀμφὶ γένεα, τὸ γὰρ καταθύμιον αἰεὶ
 Κίσος ἀνθηέστος ἐπέδμεναι ἀκρα πέτηλα.

Quæ sic vertit Cornarius:

Inuenias in Eremborum quoque Ladanon orbe
 Caprarum circamentum: gratissimus illis
 Succus is è Cisti folio decerpitur amico.

Tertio igitur versu mendose κίσος pro κίσου legitur. Nunc de locis in quibus Ladanum proueniebat, dicamus. Dioscorides in Cypro optimum nasci scripsit, in Arabia Libyæque vilius. Galenus in calidis regionibus gigni, & in Asia. Plinius apud Nabateos Arabas hoc fieri, atque mox verum Ladanum Cypro insulæ attribuit. Nobilius in Arabia: fieri etiam in Syria, atque Africa: Rufus apud Erembos populos prouenire. Sunt autem Erembi Æthiopiæ populi, qui & Troglodytæ, vtrique simili nominis etymo appellati. Siquidem ἐρέμβιος ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὴν ἔραν ἐμβαλίνης, id est, quod terram subeant, & sub terra habitent dictos volunt: sicut τρωγλοδυτῆς ἀπὸ τῆς τῶν τρώγλας διώδου, id est, quod in cauernis condantur. Posidonius apud Strabonem ἐρέμβιος, & ἀραβας

Locus. Lib. 1. c. 110. Lib. 7. sim. Lib. 12. c. 17. Lib. 16. c. 8.

Lib. 16.

LEDI SPECIES

Bauhini.

Lib. 16. c. 8.

eisdem esse dicit, facta leui nominum commutatione & corruptela, ἐρέμβιον nimirum ἀντὶ ἀράβιον λεγομένων. Hodie Ladanum in Creta fit, vt diximus. Ledum planta in Gallia Narbonensi nascitur, cuius species à Bauhino reperta hic expressa est, candidantibus foliis longis, acuminatis, cortice rubente, folijs circa florem luteum multis. Ladanum maximè probatur, inquit Dioscor. odoratum, subuiride, facile mollescens, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum est, resinofum. Plinius. Probatum maximè purum odoratum, molle, viride, resinofum, cui cum dissimile sit Ladanum Officinarum, facile intellectu est, id minimè sincerum esse, sed omnino adulteratum, nullarumque virium. Natura ei spissandi, vt docet Dioscorides, calcificandi, molliendi: ora venarum patefacit: capillum fluentem continet, addito vino, myrrha, & Myrteo oleo: cicatricibus decorem reddit cum vino illitum: medetur aurium doloribus cum hydromelle, aut rosaceo infusum: suffitu secundas eiicit:

Electio. Ibidem.

Lib. 16. c. 8.

Ibidem. Vires.

peſis immittum vuluæ duritiã ſanat. In medicamenta quæ aurium dolo-
rem tuſſimque finiunt, & malagmata vtiliter inferitur: aluum ſiſtit cum
vino vetere potum, & vrinam ciet. Foliorum vis adſtringens, ac eoſdem
quos Ciſtus effectus præbens. Ladanum Galeno primo exceſſu quodammo-
do completo calidum, vt videlicet & ſecundum attingat, habet etiam ad-
ſtriſtionis paululum. Adhæc ſubſtantia eſt tenui, ac proinde emolliens, pa-
ritérque moderatè digerens, atque etiam concoquens. Itaque mirandum
non eſt, ſi peculiariter ad vteri vitia conueniat: quandoquidem ad dicta
paulum quidam adſtriſtionis obtinet: quocirca deſtuentes capillos conti-
net. Nam quicquid ad radices eorum prauis humoris inſederit, id omne
abſumit, tum meatus quibus inſixi ſunt contrahit. Cæterum alopecias &
ophthalmias ſanare non poteſt, vtpote maiores & efficacioreſ vires, quam
quæ Ladano inſunt, poſcentes. Quippe proueniunt iſtæ ex prauis ſuccis,
lentis craſſiſque, quos ſiccantia ac digerentia medicamenta potiſſimum
euocant, atque euacuant. Sed tenuium partium ſint oportet, non tamen
vſque adeo tenuium partium, & deſiccatoria, vt nimio plus deſiccent, vnaq;
cum collectis ibi ſuccis præter naturam, naturalem quoque humiditatem in-
crementa pilis ſuppeditantem abſumant. Nam ſic non tantum alopecia li-
berarent, ſed & caluitiem afferrent. Natura Ladano molliendi, Plinioteſte, ſic-
candi concoquendi, ſomnum alliniendi. Capillum fluentem cohibet, nigri-
tiamq; cuſtodit. Auribus cum Hydromelite, aut roſaceo infunditur. Furfures
cutis, & manãtia vlcera ſale addito ſanat. Tuſſim veterem cû ſtyrace ſumptum.
Efficaciſſimum ad ruſtus. Ladanum Cyprium potû interaneorum vitiis occur-
rit: cicatrices cum elegantiã ad colorem reducit, ſuffitu corrigit vuluæ: dolori
earum exulceratiſque imponitur. Præter hæc Ciſtos ſemper virentes rarior
alia ſpecies quædam Ladanifera depiſta eſt, à Pena & deſcripta, virgis,

Li. 7. ſimp.
Tempera.
& Vires.

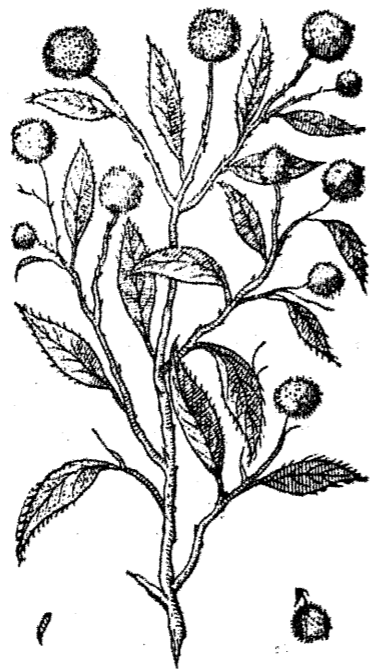
Lib. 26. c. 7.

Lib. 26. c. 8.
Li. 26. c. 14.

CISTVS LEDON
aliud latifolium Pena.

CISTI LEDI AR-
bor peregrina Pena.

furculis

furculis, foliis multò craſſioribus, latioribus, lōgioribus, Rhois Plinij, aut Ruſci
modo fruticans, ſemine tricocco: multa laſciuit in mōte quopiã celſiſſimi agri
ſterilis Seuena, cui nomen S. Columba, alioqui guſtu Ciſti Ledi, & odore non-
nihil graui. Idem arboris peregrinae ramulum pingendum curauit, Ciſti Ledi

CISTVS LEDVM
I. Cluſij.

LEDVM II.
Cluſij.

folio, extremis virgultis lignoſis, Ciſto ſimi-
libus, & eiufdẽ coloris, folio rugoſo, oblon-
go, Saluia, aut Mentha: in ſummis ramulis
villoſos proſuſ ſphæricos globos oſtentan-
tibus, ſiue lanofa capitula Platani. Hæc Pena.
Cluſius multò plures Ciſti Ledi ſpecies de-
ſcripſit. Primum Ledon, inquit, fruticat ad
hominis altitudinem, quam etiam interdum
ſuperat, ramis frequentibus, lignoſis, duris,
nigris. Folia, vt rami, ex aduerſo ſita, oblon-
ga, tranſuerſum digitum quandoque lata,
nonnunquam etiam latiora, ſuperne nigra,
inferne candicantia, quæ cum tenellis ramu-
lis pingui quodam, odorato, calidoq; & pel-
lucido liquore adeò copioſo aſperſa ſunt, vt
procul etiam conſpici poſſit, & octaua mi-
liaris parte odor naribus percipi. Flore eſt in-
ter reliqua Ciſti genera pulchertimo & latif-
ſimo, magnæ Roſæ amplitudine, ſimplici
quoque foliorum textura, omnino interdum
candido, ſed cuius maxima ex parte folia ſin-
gula, circa vnguem purpurea nigricantẽe
macula, rhomboide, nunc maiore & latiore,
nunc minore & anguſtiore inſignita ſunt:
floris vmbilicus multis fibris croceis plenus,
vt reliquorum Ciſti generum: capitula in
longis pediculis, foliorum delapſum om-
nium maxima viſuntur rotunda ferè, & pla-
na, non mucronata, ſæpenumero decagona,
dura, intus flauelcentia, quibus dehiſcenti-
bus ſemen decidit copioſum, ſubrufum, om-
nium miniſſimum. Creſcit in multis Hi-
ſpaniæ & Luſitaniæ locis frequentiſſima. Al-
terum genus vbi Sponte naſcitur non tam
alte fruticat, ſed bicubitalibus duntaxat aſſur-
git ſtolonibus, ramis multis, fragilibus, foliis
omnium maximis, virentibus ſuperne, non-
nihil inferne candicantibus, Hederae foliorũ
ſpeciem interdum, & Populi nigrae plerum-
que æmulantibus, ſatis carnoſis & rudibus,
hyeme nonnihil rubentibus, guſtu ſubaci-
do, & adſtringente: Flos Ciſti foeminae, cum
forma, tum magnitudine, candidus: capitula
pentagona, acuminata, ſemine exili & nigri-
cante referta. Huius generis alia ſpecies repe-
ritur per omnia ferè ſimilis, ſed humilior,

neque cubitum excedens, foliis etiam minoribus: alioqui neque facie, neque flore, neque semine, neque sapore dissimilis. Vtraque nascitur in Mariano monte, per quem transeunt qui Vlyssipone Hispalim proficiscuntur. Reperitur etiam in collibus Granatæ vicinis. Tertium semine ex Italia misso Ledi Cyprij nomine in Belgio natum est, cubitali, interdum maiore amplitudine, fruticosum, ramis nigricantibus, foliis carnosissimis, in viridi nigricantibus, mediæ inter primi & secundi generis folia magnitudinis, brevioribus tamen quàm vtriusque, & rhomboide quodammodo figura, quæ cum novellis ramis lento & viscida humore obsita sunt, non adeò tamen copioso & denso, neque etiam adeò odorato, ut in primo genere: flos albus secundo generi similis, semen etiam exile, nigricans in capitulis rotundis. Cistus Ledo populnea fronde à Lobellio depictu est, & secundo modo descriptum cultu fortasse, duntaxat diversum. In Belgij horto viret: odore grato Ledi Gallici, folio latiore quàm superioris. Flos non dissimilis, sed fruticat ad hominis, sæpè proceritatem, quam & interdum superat. Hæc Lobellius. Quartum genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexilibus, hirsutis, albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti femine folia accedentia, verum angustiora, hirsuta, nigriora, & pingui lentoque succo conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam æstatem: flos candidus, Cisti femine flore non minor, nec absimilis: capitula exigua membranosis, quibusdam & laxis involucribus tecta semen continent omnium, maximum, nigrum. Nusquam hoc genus quam in Castella veteri inuentum Clusio, vicinis pago S. Martini del Caltannal locis, vbi Ardiuieja nuncupatur. Quintum genus eodem quo quartum assurgit modo, verum ramis duris, lignosis, nigricantibus, foliis longis Oleæ angustioribus, nigricantibus, pinguis, & cum novellis ramulis lento humore conspersis: flos albus, omnium ferè minimus: capitula oblongiuscula, angulosa, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Nihil isto Ledi genere vulgatius toto regno Valentino, & Gallia Narbonensium in plerisque etiam aliis Hispaniæ & Lusitaniæ locis reperitur. Sextum ferè simile est quinto brevius paulo, minoribus angustioribusque foliis, lento etiam humore aspersis: flos maior:

CISTVS LEDON
III. populnea fronde.

LEDVM IIII.
Clusij.

quinque
prij nomine in Belgio natum est, cubitali, interdum maiore amplitudine, fruticosum, ramis nigricantibus, foliis carnosissimis, in viridi nigricantibus, mediæ inter primi & secundi generis folia magnitudinis, brevioribus tamen quàm vtriusque, & rhomboide quodammodo figura, quæ cum novellis ramis lento & viscida humore obsita sunt, non adeò tamen copioso & denso, neque etiam adeò odorato, ut in primo genere: flos albus secundo generi similis, semen etiam exile, nigricans in capitulis rotundis. Cistus Ledo populnea fronde à Lobellio depictu est, & secundo modo descriptum cultu fortasse, duntaxat diversum. In Belgij horto viret: odore grato Ledi Gallici, folio latiore quàm superioris. Flos non dissimilis, sed fruticat ad hominis, sæpè proceritatem, quam & interdum superat. Hæc Lobellius. Quartum genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexilibus, hirsutis, albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti femine folia accedentia, verum angustiora, hirsuta, nigriora, & pingui lentoque succo conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam æstatem: flos candidus, Cisti femine flore non minor, nec absimilis: capitula exigua membranosis, quibusdam & laxis involucribus tecta semen continent omnium, maximum, nigrum. Nusquam hoc genus quam in Castella veteri inuentum Clusio, vicinis pago S. Martini del Caltannal locis, vbi Ardiuieja nuncupatur. Quintum genus eodem quo quartum assurgit modo, verum ramis duris, lignosis, nigricantibus, foliis longis Oleæ angustioribus, nigricantibus, pinguis, & cum novellis ramulis lento humore conspersis: flos albus, omnium ferè minimus: capitula oblongiuscula, angulosa, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Nihil isto Ledi genere vulgatius toto regno Valentino, & Gallia Narbonensium in plerisque etiam aliis Hispaniæ & Lusitaniæ locis reperitur. Sextum ferè simile est quinto brevius paulo, minoribus angustioribusque foliis, lento etiam humore aspersis: flos maior:

LEDVM V. Clusij.

LEDVM VII. Clusij.

quinque foliis constans, candidus: semen etiam simile. Septimum cubitale est, multis & frequentibus ramis fruticans, colore cinereo, frequentissimis foliis ramos septentibus, Rorismarini coronariæ, sed omnino canescentibus, & hispida, non tamen minus pinguis & glutina illitis cum suis tenellis ramulis quàm quintum genus: flos in summis ramis copiosus, candidus, superiori similis: semen etiam non dissimile. In Valentini regno hæc duo postrema gi-

LEDVM VIII. Clusij.

gnuntur. Octauum genus eadem qua superioris magnitudine crescit, ramis tamen magis expansis: & foliis tenuioribus, superna parte ex atro virentibus, inferna verò candidantibus, Rorismarini coronariæ ferè æmulis, sed gustu adstringentibus tamen lento quodam humore & pingui sint cum tenellis ramis obducta: flores numerosi secundum ramorum longitudinem, quinque foliis constantes, exigui, lutei: semen in exiguis capitulis ex cinereo nigricans. Reperitur hoc frequens in incultis illis locis citra Tagum, supra Vlyssiponem, cum Cisto foliis Halimi, & aliis nonnullis Bæricæ locis. Nonum minus est superiore: folia paullo maiora, neque subtus incana ut in octauo, rariora item, & magis glutinosa succo madida: ramuli quibus flos inhæret tenues, & ex succi, planèque retorridi, in quibus capitula. Decimum attollitur pedali duntaxat altitudine: ramulis exilibus, lignosis, & satis fragilibus, nigricantibus, pinguis, & lentore quodam saluosis: folia

neque cubitum excedens, foliis etiam minoribus: alioqui neque facie, neque flore, neque semine, neque sapore dissimilis. Vtraque nascitur in Mariano monte, per quem transeunt qui Vlyssipone Hispalim proficiscuntur. Reperitur etiam in collibus Granatæ vicinis. Tertium semine ex Italia misso Ledi Cyprij nomine in Belgio natum est, cubitali, interdum maiore amplitudine, fruticosum, ramis nigricantibus, foliis carnosissimis, in viridi nigricantibus, mediæ inter primi & secundi generis folia magnitudinis, brevioribus tamen quàm vtriusque, & rhomboide quodammodo figura, quæ cum nouellis ramis lento & viscida humore obsita sunt, non adeò tamen copioso & denso, neque etiam adeò odorato, vt in primo genere: flos albus secundo generi similis, semen etiam exile, nigricans in capitulis rotundis. Cistus Ledo populnea fronde à Lobellio depictu est, & secundo modo descriptum cultu fortasse, duntaxat diuersum. In Belgij horto viret: odore grato Ledi Gallici, folio latiore quàm superioris. Flos non dissimilis, sed fruticat ad hominis, sæpè proceritatem, quam & interdum superat. Hæc Lobellius. Quartum genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexilibus, hirsutis, albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti femine folia accedentia, verum angustiora, hirsuta, nigriora, & pingui lentoque succo conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam ætatem: flos candidus, Cisti femine flore non minor, nec absimilis: capitula exigua membranosis, quibusdam & laxis inuolucris tecta semen continent omnium, maximum, nigrum. Nusquam hoc genus quam in Castella veteri inuentum Clusio, vicinis pago S. Martini del Castannal locis, vbi Ardiueja nuncupatur. Quintum genus eodem quo quartum assurgit modo, verum ramis duris, lignosis, nigricantibus, foliis longis Oleæ angustioribus, nigricantibus, pinguis, & cum nouellis ramulis lento humore conspersis: flos albus, omnium ferè minimus: capitula oblongiuscula, angulosa, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Nihil isto Ledi genere vulgatius toto regno Valentino, & Gallia Narbonensi: in plerisque etiam aliis Hispaniæ & Lusitaniæ locis reperitur. Sextum ferè simile est quinto breuius paulo, minoribus angustioribusque foliis, lento etiam humore aspersis: flos maior:

CISTVS LEDON

III. populnea fronde.

LEDVM IIII.

Clusij.

quinque
 flos candidus, Cisti femine flore non minor, nec absimilis: capitula exigua membranosis, quibusdam & laxis inuolucris tecta semen continent omnium, maximum, nigrum. Nusquam hoc genus quam in Castella veteri inuentum Clusio, vicinis pago S. Martini del Castannal locis, vbi Ardiueja nuncupatur. Quintum genus eodem quo quartum assurgit modo, verum ramis duris, lignosis, nigricantibus, foliis longis Oleæ angustioribus, nigricantibus, pinguis, & cum nouellis ramulis lento humore conspersis: flos albus, omnium ferè minimus: capitula oblongiuscula, angulosa, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Nihil isto Ledi genere vulgatius toto regno Valentino, & Gallia Narbonensi: in plerisque etiam aliis Hispaniæ & Lusitaniæ locis reperitur. Sextum ferè simile est quinto breuius paulo, minoribus angustioribusque foliis, lento etiam humore aspersis: flos maior:

LEDVM V. Clusij.

LEDVM VII. Clusij.

quinque foliis constans, candidus: semen etiam simile. Septimum cubitale est, multis & frequentibus ramis fruticans, colore cinereo, frequentissimis foliis ramos septientibus, Rorismarini coronariæ, sed omnino canescentibus, & hispidis, non tamen minus pinguis & glutina illitis cum suis tenellis ramulis quàm quintum genus: flos in summis ramis copiosus, candidus, superiori similis: semen etiam non dissimile. In Valentini regno hæc duo postrema gignuntur. Octauum genus eadem qua superius magnitudine crescit, ramis tamen magis expansis: & foliis tenuioribus, superna parte ex atro virentibus, inferna verò candidantibus, Rorismarini coronariæ ferè ramulis, sed gustu adstringentibus tamen lento quodam humore & pingui sint cum tenellis ramis obducta: flores numerosi secundum ramorum longitudinem, quinque foliis constantes, exigui, lutei: semen in exiguis capitulis ex cinereo nigricans. Reperitur hoc frequens in incultis illis locis citra Tagum, supra Vlyssiponem, cum Cisto foliis Halimi, & aliis nonnullis Bæticæ locis. Nonnum minus est superiore: folia paulo maiora, neque subtus incana vt in octauo, rariora item, & magis glutinosa succo madida: ramuli quibus flos inhæret tenues, & ex succi, planèque retorridi, in quibus capitula. Decimum attollitur pedali duntaxat altitudine: ramulis exilibus, lignosis, & satis fragilibus, nigricantibus, pinguis, & lentore quodam saluosis: folia

LEDVM VIII. Clusij.

quinque
 flos candidus, Cisti femine flore non minor, nec absimilis: capitula exigua membranosis, quibusdam & laxis inuolucris tecta semen continent omnium, maximum, nigrum. Nusquam hoc genus quam in Castella veteri inuentum Clusio, vicinis pago S. Martini del Castannal locis, vbi Ardiueja nuncupatur. Quintum genus eodem quo quartum assurgit modo, verum ramis duris, lignosis, nigricantibus, foliis longis Oleæ angustioribus, nigricantibus, pinguis, & cum nouellis ramulis lento humore conspersis: flos albus, omnium ferè minimus: capitula oblongiuscula, angulosa, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Nihil isto Ledi genere vulgatius toto regno Valentino, & Gallia Narbonensi: in plerisque etiam aliis Hispaniæ & Lusitaniæ locis reperitur. Sextum ferè simile est quinto breuius paulo, minoribus angustioribusque foliis, lento etiam humore aspersis: flos maior:

longe minora quam in nono, non multum à Thymi foliis disidentia: in oblongis ramulis flores, deinde capitula exigua quasi umbellæ specie prodeunt. Nascuntur hæc duo postrema in extrema Baticæ parte qua Castellam spectat. Non minus perpetuo folio sunt ista Cisti genera quam mas & fœmina.

MYRTVS, CAP. LVI.

Nomina

MYRTVS & Murtus Latinis, Græcis *μυρσίνη*, & *μυρρίνη* nominatur à Myrsine Atheniensi puella pulchritudine & robore insigni, amica Palladi, quam iuuenis ab ea cursu & palestra superatus interemit, inuidia ductus, quod elegantia, cæterisque naturæ dotibus reliquis virginibus præstaret. Arbuscula in demortuæ vicem successit, semper, ut olea, Mineruæ chara. Quidam sic vocatam volunt, auctore Pena, propter æmulam Myrrhæ quandam odoris gratiam, in eius baccis recentibus. Dicitur etiam, inquit Hermolaus, Myrsinos, item Phibaleos ab Antiphane sed & Myrton ab Archilocho. Ab Arabibus, *Aes*, *Alas*, *As*, à Gallis *Myrte*, & *Meurte*, ab Italis *Myrto*, ab Hispanis *Murta*, aut *Raiam*. Myrti genera sunt multa. Est enim Myrtus sylvestris, & Myrtus sativa: Hæc vero, nigra, & candida. Sylvestris itidem alia nigra, alia candida. Sed hic Lectores monitos esse volumus, cum de sylvestri Myrto loquimur, non de Rusco, qui sylvestris & acuta Myrtus Dioscoridi & Plinio dicitur, nos intelligere, sed de vera Myrto sylvestri, quæ sativæ opponitur. Hæc duo Myrti genera quamvis Dioscor. non expresserit, tamen cum dicit, Myrtus sativa nigra utilior est, &c. atque rursus, Myrto nigra sylvestri, aut sativa, &c. sylvestrem etiam eiusdem generis esse indicat. Sylvestri quidem Myrto Tyrrheni maris litora virescunt. In toto Ligustico, Neapolitano, & Romano tractu Myrti sponte proveniunt. Nascuntur etiam copiosè in Gallia Narbonensi, maximè qui in parte eius maritima, quam Provinciam vocant. Seruntur etiam in hortis à plurimis in Italia. Myrtus frutex

Corol. 157. li. 1. Diosc.

Genera.

li. 1. ca. 128.

Lib. 1. ca. 37.

Forma

Pætarum

Pætarū carminibus celebris, sed viribus quas in medendo præstat multo clarior. Quæ sativa est, in aliquam proceritatem, si studiosè colatur, adolescit, atque etiam arborefcit, ramis flexilibus, rubro cortice: foliis longiusculis, perpetuò virentibus, Punica æmulis, aut lentisco vel buxo similibus, acuminatioribus tantum, gustu aromatis aliquid præferentibus, & odoratis, quæ in nigra Myrto nigriora, in candida candidiora spectantur. Flores omnibus sunt candidi, & odorati. Baccas fert vtraque Myrtus sativa oblongas, agrestes Oleas quadantenus referentes, multo sanè sylvestribus maiores, & si aliter sentiat Marcel. hac in re experientia repugnans, quæ docet Myrta sativarum, aliarum stirpium more, cultu mansuescere, atque grandiores vegetiores que baccas à Myrtis sativis edi. Sylvestris Myrtus forma haud multum superiori dissimilis minor est frutex, foliis Buxo similibus, minoribus, angustioribus, nec tam saturata viriditate: floribus candidis. Baccas candidas, vel in purpura albicantes candida, nigra nigras parit. Vnde & Ouid.

Matth. li. 1. Diosc. ca. 128.

Myrtea sylvæ subest bicoloribus, obsita baccis.

Hæc *μύρσα* Græcis dicuntur, Latinis Myrta & Murta, Officinis Myrtilli. Sunt veteribus plura Myrti genera, de quibus fuscè Plinius, sed hæc imprimis scripsit. Fuit (Myrtus) ubi nunc Roma est, inquit, iam tum cum conderetur. Quippe ita

Li. 15. c. 29.

traditur Myrtea verbena Romanos Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in coloco qui nunc signa Veneris Cluacinae habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant. In ea quoque arbore suffimenti genus habetur, ideo tunc electa, quoniam coniunctioni, & huic arbori Venus præest. Cato tria genera Myrti prodidit, nigram, candidam, coniugulam (in nostris Catonis exemplaribus Myrtum, nigrum, candidum, coniugulum legitur masculino genere) fortasse à coniugis ex illo Cluacinae genere. (Alij coniugulam dictam volunt, quod opere topiario cum pergulis & parietibus hortorum elegantissimo spectaculo aptissimè coniugatur.) Nunc & alia distinctio, sativæ & sylvestris. Satiuarum genera. Topiarij faciunt. Tarentinum folio minuto, nostratè patulo, exoticam densissimo, fenis foliorum versibus. Hæc non est in usu: ramosa vtraque alia. Coniugulam existimo nunc nostratè dici. Hæc Plinius: Huius Myrtum Tarentinam & Exoticam sibi notas Matthio.

Capitulum 133.

li. 1. Diosc. cap. 128.

his

MYRTVS MINIMA

Angustifolia.

Forma tarantina.

his picturis representauit, ac descripsit. Tarentina Myrtus, inquit, à Tarento Apulia ciuitate dicta, folio est nostrate longè minuitiore robustioréque: fructu minore, copiosiore, in summitate pluribus apicibus coronato, colore ex nigro purpurascete, minutis, crebris, albicantibusque intus osculis. floribus vulgari Myrto similibus. Myrtus minor, Gallis Myrte petit, Italis Myrto mortella dicitur. Eius differentias aliquot facit Lobellius: harum vna est Myrtus minima, foliolis angustis Thymi Cretensis, longioribus. Exotica Myrtus Plinij pluribus foliorum versibus, nunc in Italia hortis & viridariis colitur, folio nostrati non absimili, dilutione tamen, acuminatio-

MYRTVS BAETICA

Latifolia domestica II. Clusij.

Exotica.

Libr. Stirp. Hisp. ca 33.

re, copiosioréque, & adeo denso, vt eo ramí vndique stipentur, fructum fert oblongum vulgari Myrto haud absimilem. Vtraque topiariis operibus peridonea est, virésque eadem quas nostras habet. Clusius cum in Hispaniis, tum aliis locis multo plura Myrti genera obseruauit. Vnum ramis satis crassis, foliis duplici serie rarius dispositis, magnis, vt interdum ad Lauri tenuifoliae aut Arbuti foliorum amplitudinem fere accedant, colore dilutius paulo virente, odoratis. Rarius hoc floret aut fructum fert, quoniam eo sepibus texendis, quas tondere solent, plerúmque vtantur. Nusquam id genus visum Clusio, nisi in cœnobio quodam Hispali, & in lætissimis Maurita

MYRTVS

Exotica.

MYRTVS BAETICA

foliis Clusij.

Mauritanorum Grauatæ viridariis, omnibus sepibus ex illo Myrti genere confectis, & ex alio quodam huic non multum dissimili, minoribus tamen foliis, & paulo densioribus, hîc depicto, & quod Myrtum Baeticam, Latifoliam, domesticam, secundam vocauit. Idem aliam quoque pinxit Myrtum Baeticam siluestrem non adeo dense fruticantem, neque admodum sese attollentem ramis tenuibus, & fragilibus: foliis mucronatis, duplici serie rarius circa ramos nascētibus, nigricantibus, odoratis, flore aliis simili, candido: fructu rotundo, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeunte, inhaerente tenacius, copiosa, primùm viridi, deinde candicante, per maturitatem verò nigro, vinoso, grati admodum cū adstrictione quadam saporis. Sponte prouenit in plerisque agris & collibus Baeticæ, ad Anam flumen sitæ, & Lusitaniæ, adeo copiosè, vt per aliquot miliaria nulli ferè alij frutices conspiciantur. Octobri interdum florent, sed maxima ex parte fructu tum onusta est.

Myrtus celerrimè à frigore vititur, auctore Theophrasto. quamobrem nulla in Olympo, nulla in Ponto gignitur, etiam si summo studio, adhibitâque omni solertia etiam religionis causa conseruerint. Circa Bosphorum Cimmericum, inquit Plinius in Panticapæo vrbe omni modo laborauit Mithridates Rex, & ceteri incolæ sacrorum certè causa Laurum, Myrtumque habere, quod non contigit. Montes igitur, & frigidos tractus odit. Tamen partim in mediterraneis, scilicet hortis, viridariis, vineris diligenti cultu maximè prouenit, partim in amans stagnorum & lacuum ripis, sine vllo cultu edita mirè proficit, sed maximè in litoribus marinis. Quamobrem Veneri sacra est, quæ & è mari orta dicitur: hinc & arbor sacra coniugio. Circa promontorium excelsum refert Theophrastus Myrtis abundare, quod Circei incoluisse tradunt indigenæ, & tumulum Elpenoris monstrant, ex quo Myrti enascuntur humiles, ac veluti coronariæ, cum cætera magnæ sint. In hoc tumulo ex omnibus Europæ locis primùm visam fuisse Myrtum tradit Plinius. Græcùmque ei nomen remansisse, quo peregrinam esse apparet. Myrtus etiam umbras amat, vt scribit Theophrastus. Præter baccas Myrtus Myrridanum producit tanquam appendicem quandam Dioscoridi, seu adnatum tuber inæquabile, verrucosum, intumescens, & concolor, quod perinde quasi manus Myrti caudicem amplectitur. Id, inquit Matthiolus, notissimum est, vbi Myrtus frequens nascitur. Galenus Myrtada appellat, Paulus Myrtida. Sed in Glosis Hippocraticis idem Galenus Myrridanum à plerisque piper appellari scribit, & citato hoc Dioscoridis loco, in quo appendicem circa Myrti truncum esse ait, subiungit. Hippocrates tamen fructum ex planta sic nominat, quem ipse à Persis Piper appellatum esse dicit. Est autem id aliquot locis apud Hippocratem, ex quibus hi duo sunt insigniores. Προσθεν η κοκκας εκλεφαντα, ὅσον τριακοντα, ἰνδικα φαρμακον του των οφθαλμων, ὁ καλεσαι πεπερι, η τὸ τρογιλα, ἐχθρο τρια. Ταυτα λιστα τριλειν, καὶ ὄνω παλαμῶ χληρῶ δακτις, βαλενιον περι πλερον ὀρνιθος τιθεναι, καὶ ὡδε προσάγειν: quæ sic reddi possunt. Subdititium. Aut graua Cnidia triginta detracto cortice, &

Locus.

Li. 4. Hist. ca. 6. & li. 5. auf. 18. Lib. 16. c. 32.

Lib. 6. Hist. cap. 9.

Li. 11. ca. 19.

Lib. 3. auf. cap. 8.

Myrridanum. Li. 1. ca. 118.

Ibidem. Lib. 7. sim. Lib. 7.

Lib. 1. mor. mul.

Indici

Li. 2. mor. mul.

Indici pharmaci oculorum, quod vocatur piper, & rotundi, vtriusque grana tria. Hæc autem terito, & vino veteris diluta, instar glandis circa gallinæ pen nam formato, & sic adhibeto: acursum: *προσθεθέν εκλέξας κόκκους τριάντα, τὸ ἰνδι κόν, ἃ χαλῆσαι ὁ πέρσαι πέπερι, καὶ ἐν τῷ τέρῳ ἐνι φρογγύλον, ἃ χαλῆσαι μυρτίδανον ἕξιν, γάλακτι γυμνακσίῳ ὁμοῦ τρίβειν, καὶ μέλιτι δύναι: ἔπειτα ἕριον μαλθακὸν καὶ χυθαρὸν ἀναφυρήσας περὶ πλερὸν περιελίξας προσθήσεται.* Hoc est, Grana Cnidia decorticata triginta, Indi cum quod piper Persæ vocant, & in hoc inest rotundum, quod appellant Myr tidanum, cum lacte muliebri simul terito, & melle diluito: Deinde lana molli ac pura excepta, & pennæ aduoluta subdito. Græca hæc quidam sic legunt: priore loco: *ἰνδικῶν φαρμάκων ἃ χαλῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν*, Indici medicamenti quod oculare vocatur, nempe Lycij, καὶ τῶν πεπερέων τῶν φρογγύλων: posteriore verò: *τριάντα, καὶ ἃ χαλῆσαι πέρσαι τὸ ἰνδικόν: πεπερί, καὶ τοῦτο μὲν φρογγύλον, καὶ ἃ χαλῆσαι μυρτίδανον;* &c. At Plinius Myrtidanū vinum esse scribit, ex siluestris Myrti baccis factum. Attamen alio libro, Myrtidanum, inquit, diximus quomodo fieret: Et mox subiicit eius vsus, eadem tradens de Myrtidano vino, quæ Dioscorides scripsit de suo Myrtidano trunci Myrti appendice. Vulux, inquit, prodest appositu, potu, & illitu. Multo efficacius & cortice, & folio, & semine. Gale no Myrtus ex contrariis substantiis constat: vincit tamen in ea frigidum terrenum. Habet verò etiam tenue quiddam calidum. Itaque valenter desiccatur. Por rō ramis & trunco adnascens tuber, quod quidam Myrtada nuncupant, quan to dictis siccius est, tanto & desiccatur, & adstringit vehementius. Quidam id eundentes reponunt, postea vino subigentes in pastillos formant, folia item arida viridibus plus desiccant: miscetur enim virentibus humiditas quædam. Porro succus non tantum ex virentibus foliis exprimitur, sed & fructu. Ad stringendi vim hæc omnia habent, tum foris impolita, tum intro sumpta, quod scilicet nullam deleteriam, aut purgatoriam substantiam habeant admixtam. De iisdem hæc. Vis & Myrti & fructus adstringit Dioscoridi, fructus viridis aut aridus in cibo datur sanguinem excreantibus, & vesicæ erosionibus. Suc cus ex virentibus baccis expressus eosdem effectus exhibet: stomacho utilis: yrinam ciet: prodest contra phalangij morsum, & scorpionis ictus in mero. Seminis decoctum capillum tingit. Jus decocti in vino vlcera in extremis membris nata sanat: oculorum inflammationes illitum cum polentæ polline lenit: contra ægilopas illinitur: crapulam arcet præsumptum vinum, quod seruefacto aliquantum eius fructu exprimitur, alias enim acorem contraheret. Præstat eundem semen effectum: vtile procidentiæ vulvarum in deselsionibus, sedis vitiis, & sceminis fluxione vulvæ laborantibus: purgat furfures, vlcera capitis manantia, atque eruptiones papularum: fluentes capillos continet. Additur quoque in medicamenta quas Liparas vocant, vti oleum, quod ex foliis eius fit. Decoctum foliorum ad deselsiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & male solidescentes. Eo fracta ferruminationi repugnantia vtilissimè fouentur: vitiligines emendat, purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eorum eadem efficit. Trita folia, & ex aqua illita humidis vlceribus, & partibus omnibus fluxione laborantibus, coeliacisque profunt: & ad misto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo, cum vino, ad vlcera serpentia, ignem sacrum, testium inflammationes, epinyctidas, & condylomata. Aren tium foliorum farina vtiliter inspargitur paronychijs, pterygijs, & contra ala rum sceminumque madores: cardiacorum sudores cohibet. Folia cruda seu cremata cum cerato, ambustis, paronychijs, pterygijsque medentur. Exprimitur folijs succus affuso vetere vino, aut aqua cælesti, cuius recentis vsus est: nam exiccatus planè eariem sentit, & vires amittit. Myrtidanum magis quàm Myrtus

Lib. 14. c. 16.
 Li. 23. ca. 8.
 Cor. Emb.
 125. lib. 1.
 Li. ca. 128.
 Lib. 7. sim.
 tempera.
 & Vires.

Lib. 1. c. 128.

Myrtus adstringit. Tusum addito austero vino reponitur, coactumque in pastillos siccatur in umbra: multò efficacius & folio, & semine, cerato, pelvis, infelsionibus, cataplasmatis admixtum, vbi adstringendum aliquid est. Eadem etiam de Myrto, & quædam alia Plinius tradidit, sed multum confusa, quædam etiam repetita. Semen Myrti, inquit, medetur sanguinem excreantibus. Item contra fungos in vino porum. Odorem oris commendat, vel pridie commanducatum. Item apud Menandrum Synaristusa hoc edunt. Datur & dysentericis denarij pondere in vino. Vlcerata difficilia in extremitatibus corporis sanat cum vino subferuefactum. Imponitur lippitudini cum polenta, & cardiacis in mamma sinistra, & contra scorpionis ictus in mero, & ad vesicæ vitia, capitis dolores, & Ægylopas, antequam supparent. Item tumoribus, exemptis que nucleis in vino vetere tritum eruptionibus pituitæ. Succus seminis aluum sistit, yrinam ciet. Ad eruptiones pustularum, pituitæque cum cerato illinitur, & contra phalangia. Capillum denigrat. Lenius succo oleum est ex eadem Myrto. Lenius & vinum quod nūquam inebriat. Inueteratum sistit aluum & stomachum, tormina sanat, fastidium abigit. Foliorum aren tium farina sudores cohibet inspersa, vel in febris: vtilis & coeliacis, & procidentiæ vulvarum, sedis vitiis, vlceribus manantibus, igni sacro foru, capillis fluentibus, furfuribus: item aliis eruptionibus, ambustis. Additur quoque in medicamenta, quæ Liparas vocant, eadem de causa, qua oleum ex his, efficacissimum ad ea quæ in humore sunt, tanquam in ore, & vulua. Folia ipsa fungis aduersantur trita ex vino, cum cera verò articularibus morbis, & collectionibus. Eadem in vino decocta dysentericis, & hydropicis potui dantur. Siccantur in farinam, quæ inspargitur vlceribus, aut hæmorrhagiæ. Purgant & lentigines, pterygia, & paronychias, & epinyctidas, condylomata, testes, tetra vlcera: item ambusta cum cerato. Ad aures purulentas & foliis crematis vtuntur, & succo, & decocto. Comburentur & in antidota: item cauliculi florentes decerpti, in nouo fictili operto cremantur in furno, dein teruntur ex vino. Et ambustis foliorum cinis medetur ex vino. Inguen ne intumescat ex vlcere, satis est furculum tantum Myrti habere secum, non ferro, nec terra contactum. Exprimitur & succus è foliis mollissimis in pila tufis, affuso paulatim vino austero, alias aqua cælesti: atque ita expresso vtuntur ad oris sedisque vlcera, vulvæ, & ventris, capillorum nigritiam, alarum perfusiones, purgationes lentiginum, & vbi constringendum aliquid est. Sic enim legendum pro mala rum perfusiones, vt vulgati codices habent. Est enim id quod Dioscorides dixit: *καθαπλάστειται καὶ καθύχρως μαγάλαις, καὶ μηροῖς.* Est etiam ibidem legendum, Additur quoque in medicamenta, quæ Liparas vocant. Intelliguntur enim medicamenta, siue *ἐμπλάστρα λιπαρά*, quæ Celsus Lenia emplastra appellare maluit quàm pingua, Plinius Græcam appellationem hîc retinuit, & alio in loco: Additur in medicamenta quæ vocant Liparas. Dicuntur autem *λιπαρὰ ἐμπλάστρα*, ob adipis suilli, aliarumque pinguitudinum, & oleorum admixtionem, & contra, quæ hæc non habent, aut omnino parum *ἐλασπία* dicantur. Celsus de emplastris quæ protinus vulneribus iniiciuntur. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque *ἐλασπία* nominantur, quam alipenæ corruptè eo in loco legitur. Succorum natura præcipuam admirationem in Myrto habet, inquit rursum Plinius, quando ex vna omnium, olei vini que bina genera fiunt item Myrtidanum, vt diximus. Et alius vsus baccæ apud antiquos fuit, antequam Piper reperiretur, illius obtinens vicem, quondam etiam generosi obsonij nomine inde tracto, quod etiam nunc Myrtatum vocant. Eademque origine aprorum sapor commendatur, plerumque ad

Lib. 23. c. 9.

Corn. Em.
 bl. 15. libr.
 Dioscor.
 Corn. libr.
 1. m. p.
 Lib. 5. ca. 19.
 Lib. 33. c. 6.
 Ibidem.

Li. 15. c. 29.

Myrteum conditum. Lib. 1. Diosc. cap. 128. Plin. li. 14. cap. 16. Diosc. li. 5. Myrtites vinum. O. eū myr. Sib. in lib. 3. Antid. Me. u. Ibidem.

intinctus additis Myrtis. Veterum exemplo Hetruscæ mulieres, inquit Matthiolus, ex Myrtibaccis bene maturis ciborum intinctus parant, qui cum assatis carnibus esitati maximam cum palato ineunt gratiam. Myrteum hoc condimentum languidos ventriculos roborat. Quare & cœliacis, & dysentericis vtile est, & fœminarum fluxiones quascunque cohibet. Fiebat & olim tum Myrtites vinum, tum oleum Myrteum. Illud obsoleuit, hoc hodie quoque in vsu est. Quod per expressionem baccarum Myrti conficitur, adstringit, & siccatur: quod ex oleo & Myrtis, aut Myrti succo compositum est, alstringit solum à Myrtis, digerit ab oleo. Myrti folia, Matthiolo, baccarumque semen tritum, contra fungorum strangulationes mirificè valent: foliorum autem baccarumve decoctum calidis collectionibus succurrunt, scilicet erysi pelatibus & herpetibus. baccæ quoquomodo haustæ aut deuoratæ corroborant, & eius tremori valde conferunt: folia sicca vruntur in fictili crudo, quousque in cinerem albisimum redigantur, deinde lauantur, ac pro spodio, & pompholyge supponuntur. Ex Myrti floribus destillata aqua odoris suauitate præstat, myropolis multum expetita. Ea tamen longe sit odoratior, si ex Myrti Ægyptiæ floribus eliciatur: quia Myrtus odoratissima est in Ægypto, vt ex Theophrasto scripsit Plinius. Myrto in Hetruria pelles perficiuntur, densantur, crispantur, atque crassescunt. Bellicis quoque se rebus Myrtus inseruit, vt prodidit Plinius, triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in consulatu (qui primus omnium ouans ingressus urbem est, quoniam rem leniter sine cruore gesserat) Myrto Veneris victricis coronatus incessit, optabilemque arborem etiam hostibus fecit. Hæc ouantium postea fuit corona, excepto M. Crasso, qui de fugitiuis & Spartaco Laurea coronatus incessit. Massurius auctor est curru quoque triumphantes Myrtea corona vsos L. Piso tradit Papyrium Massonem, qui primus in monte Albano triumphauit de Corsis, Myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum. Ma. Valerius duabus coronis utebatur Laurea, & Myrtea.

Theophr. lib. 6. Hist. cap. 7. & li. 2. cauf. ca. 18. Plin. lib. 15. cap. 29. Lib. 15. c. 29.

RUSCUS, CAP. LVII.

Nomina Vt Latinis Ruscus & Ruscum, officinis addita litera, licet corruptè, Bruscum vocatur, Græcis μυρσίνη ἀγρία, id est Myrtus syluestris, & ὄξυμυρσίνη, id est acuta Myrtus, & μυρτάχουθα. Alij, inquit Plinius. Chamæmyrsinen vocant, alij Acaron à similitudine: est enim breuis, & fruticosa. A Theophrasto κεντρομυρσίνη nominatur, ab Arabibus qui Cubebas cum Rusco confundunt, Cubebæ, ab Italis Rusco, & Pongitopi, quod arcendis mutibus à salsa carne appensa circum ligerur, à Germanis Bruosch, ab Hispanis Insbarbæ, à Gallis quibusdã Bouys piquant, ab Anglis Kuehull, & Kuehulme. Humilis est frutex, lignosus, radice alba, ramosus, stipitibus rotundis, cortice fusco, rectis, & spisso: foliis dēsis, nigricantibus, spissis, Myrto, aut Buxo haud multū dissimilibus, sed duris, mucrone aculeatis, rigentibusque. Quare horridum Ruscū Virgilius dixit, & aspera Rusci vimina. Fructus in foliis ipsis crescit, ruber, duro intus semine. Dioscorides, Ruscus Dioscoridi folium fert Myrti, latius, in formam lanceæ mucronatum. Baccæ per maturitatem rubescunt, rotundæ, à medio folio pendentes, osseo intus nucleo: cubitales ramuli ab radice exeunt, vitilium modo lenti, fractu contumaces, foliosi: radix gramini similis, acerba, & subamara: in qua Ruellij versione baccæ à medio folio pendentes haud rectè dicuntur, cum Græcè legamus, καρπὸν ἢ ἐν μέσῳ τοῦ πτελέω περιεφεῖν. Id est, Baccas habet in medio folio rotundas: non enim ex foliis illæ quidem

Lib. 3. Hist. cap. 17.

Forma.

E. lo. 7. & Geor. 2.

Li. 4. c. 141.

RUSCUS.

quidem pendent, sed ipsi hærent, id ipsa experientia docente & approbante, his verbis Theophrasto. Τῆς δάφνης ἀλεξανδρείας τοῦτο τὸ ἴδιον, ὅτι ἐπιφυλλόκαρπὸν ἐστὶ, ὡς περὶ γὰρ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφοτέρω καὶ τὸν καρπὸν ἔχουσι ἐπὶ τῆς βλάχης τοῦ φυλλοῦ. Lauri Alexandrinæ hoc proprium est, quod in folio fructum habeat, veluti & Ruscus. Vtrique enim fructus ex foliis ipsius dorso enascitur. Hic Rusci fructus plurimum differt à Cubebis aromaticis granis. Serapio verò duos hos fructus eisdem esse credidit: errore iam dudum deprehenso, & scriptis mandato à doctissimo viro Leonicensi. Prouenit Ruscus in asperis & præcipitibus locis. Ab herbarijs in hortis seritur: folia nunquam amittit. Germinat vere Asparagi modo, turionibus tamen breuioribus, crassioribus, hirsutis qui elixi eduntur ex oleo, sale, & aceto. Sed quum non obscure eorum amaror gustatu percipiatur, in medicamentis potius, quàm in cibis sunt habendi: ad ciendam enim vrinam, aperiendâsque obstructions plurimum valent. Plinius quoque inter herbas sponte nascentes, & in cibos expetitas, quæ in Italia paucissimæ sunt Ruscum recenset. Fructus Augusto mense maturus est. Radix & folia secundo gradu calfaciunt, siccant primo. Galenus, Paulus, Aetius ruscum in simplicium censu silentio præterierunt. Eius igitur virtutes ex Dioscoride hæ sunt. Folia & baccæ in vino potæ vrinam cient, menses pellunt, vesicæ calculos frangunt, stillicidio vrinæ medentur, dolores capitis sanant, & regium morbum. Decoctum radice in vino potum eisdem præbet effectus. Cauliculi recentes asparagorum vice in cibo sumuntur: amari tamen sunt, sed vrinam mouent. His admodum consentanea sunt quæ scribit Plinius. Myrtus syluestris, inquit, siue Oxymyr sine, siue Chamæmyrsine baccis rubentibus & breuitate à satina distat. Radix eius in honore est, decocta vino ad renum dolores pota, & difficili vrinæ, præcipueque crassæ, & graue olenti: morbo regio, & vuluarum purgationi trita cum vino: Cauliculi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumpti, & in cinere cocti: semen cum vino potum, aut oleo, aut aceto calculos frangit. Idem in aceto & rosaceo tritum capitis dolores sedat, & potum morbum regium. Castor Oxymyr sinem hanc Myrti foliis acutis, ex qua sunt ruri scopæ, Ruscum vocauit, & ad eisdem commendauit. Idem vsus alio in loco. Rusci radix inquit, decocta bibitur alternis diebus incalculorum valetudine, & tortuosiore vrina, vel cruenta. Radicem pridie erui oportet, postero mane decoqui: ex ea sextarium, vini cyathis duobus misceri. Sunt qui crudam radicem tritam ex aqua bibant: & in totum ad virilia, vel, vt quidam legunt, vrinam difficilem, cauliculis eius in vino & aceto tritis nihil vtilius putant, aut, quomodo in vetere codice legitur, cauliculis eius aceto tritis, &c. In quibus Plinij verbis vrinam tortuosam intelligimus, exitu flexuoso prodeuntem, ac procursum veluti diuiso, ob crassum humorem impactum vri-

Lib. 3. Hist. cap. 17.

Locus.

Tempus.

Lib. 21. c. 15.

Dodo. li. 6. cap. 13.

Temper.

Virides Lib. 4. c. 14

Li. 23. ca. 81.

Li. 21. ca. 27.

Leont. en.

Li. 15. ca. 7.

Lib. 1. c. 37.

Li. 25. ca. 4.

Georg. 2.

nario meatui, aut extumescens carunculam, quam Græci vocant Hyper-
 sarcosin, in vrinæ via, lotij meatum impediens. Porro hic animadu-
 erendum Plinium proculdubio Ruscum cum Myrto syluestri confudisse, de
 qua supra tractauimus, maximè cum de oleis factitiis loquitur. Simile est
 (oleum) è Myrto nigra: & hæc latifolia melior. Tunduntur bacca aspersæ
 calida aqua, mox decoquantur. Alij foliorum mollissima decoquant in oleo,
 & exprimunt. Alij deiecta ea in oleum, prius sole macerant. Eadem ratio &
 in fatiua Myrto, sed præfertur syluestris, minore semine, quam quidam
 Oxymyrinen vocant, alij Chamæmyrinen, &c. Syluestrem Myrtum pro
 Rusco à Plinio hic vsurpari ex iis quæ ex ipso iam citauimus perspicuum
 est. At ex Rusco Myrteum oleum non fieri, sed ex Myrto syluestri fatiua op-
 posita, de qua præcedenti capite egimus, Dioscorides à quo modo recita-
 ta Plinius mutuatus est, aperte demonstrat his verbis. Myrtei faciendi ratio
 hæc est è Myrto nigra syluestri, aut fatiua, foliorum mollissima quæque rufa
 premuntur: succo pares olei omphacini portiones adiciuntur, subiectisque
 carbonibus inferuescunt, donec concoquantur: innatans oleum deraditur.
 Sed longè facilius hæc compositio. Tenera folia contusa coquantur in oleo &
 aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleum folia in sole
 macerant. Præterea cum Myrtei olei vires ex Dioscoride persequitur, nempe,
 quod adstringit, indurat, medetur gingiuis, dentium dolori, dysenteria,
 vuluæ exulcerata, vesicæ, vlceribus vetustis, vel manantibus, cum squa-
 ma æris, & cera: item eruptionibus, ambustionibus: attrita sanat, rhaga-
 das, condylomata, articulos luxatos, odorem grauem, Denique quod ad
 omnia valet, adstrictionem spissationemque desiderantia, vt ait Dioscori-
 des, subiectæque Chamæmyrsinæ, siue Oxymyrsinæ eandem esse naturam,
 perspicuum est Oxymyrinen, id est Ruscum, vt ipse interpretatur, cum
 vera Myrto syluestri confundere. Est autem Ruscus ad ea præstanda plane
 inepra, ad quæ Myrteum oleum Plinius ipse, atque Dioscorides commen-
 darunt, vt ex ipsius Rusci viribus supra ex vtroque auctore narratis liquet.
 Rusculentis ramulis ad colligendas vites vtebantur antiqui. Virgil.

*Nec non etiam aspera Rusci,
 Vumina per sylvam, & ripis fluuiialis arundo
 Cadatur.*

NERIUM SIVE RHODODENDRUM,

CAP. LVIII.

Nomina

In Theori.

Lib. 2. c. 11.

Forma

Lacu.

NERIIUM, & ροδόδενδρον vocant hanc plantam, alij ροδοδάφνην,
 à flore Rosæ simili, & foliis laurinis: Nicander Nerin. Nos quia
 ne nomen quidem Latinum inuenit, vt ait Plinius, Nerium
 etiam vocamus, & Rhododendrum, & Rhododaphnem, Apu-
 leius Roiam Lauream, Galli Rosage, & Rosagine, Itali Rosalauro, & Oleandro,
 Hispani Adelfa: Germani Olander. Frutex est vulgaris notitiæ, inquit Diosco-
 rides, longioribus quàm Amygdala foliis, crassioribusque: flore in Rosam
 conformato: fructu Amygdalæ simili, corniculato, qui patefactus quan-
 dam lanosam naturam ostendit, spinarum nimirum Carduorum pappos
 representantem: radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. Hæc Diosco-
 rides interprete Ruellio: qui vbi vertit, longioribus quàm Amygdala foliis,
 legitur in vetere codice, ἀμυγδαλή φύλλα ἔχον ὅμοια, μακρότερα τε, καὶ παχύτε-
 ρα, καὶ

NERIUM SIVE Rhododendron.

ρα, καὶ παχύτερα, καὶ τραχύτερα: Hoc est, Ha-
 bens folia similia Amygdalæ, longiora tamen,
 crassiora, latiora, & asperiora. Rectè verò
 fructum intus lana quadam refertum dixit,
 spinarum, seu carduorum pappis simili, quæ
 in quibusdam Dioscoridis exemplaribus fal-
 sò βακινθίνους πύπποις similis esse legitur, cum
 hyacinthus nullos prorsus pappos habeat.
 Quare legendum βακινθίνους πύπποις, idest spi-
 narum, seu carduorum pappis, vt meliores
 codices, & ipsa experientia testantur. Simi-
 litudo fructus Nerij cum Amygdala intelli-
 genda prorsus est, vel adhuc exigua siliqua,
 & adolente, vel ob corticis viriditatem,
 & crassitiem, alioquin haud rectè adulta
 siliqua, angusta, oblonga, nullo subiecto
 duro & lignoso nucleo, lanuginosis tantum
 villis farcta cum Amygdala comparetur. Et
 quamuis herba dicatur Sabina, Rhododen-
 drò, inquit Plini⁹ vt nomine apparet à Græcis
 venit. Alij Neriò vocarūt, alij Rhododaphnè,
 sempiterno fròdis honore, Rosæ similitudine,
 caulibus fruticosum: qui locus falsi suspectus
 est. Sunt qui legant Sabinè, hoc est lingua
 Sabinorum, quibus non accedit Hermolaus,

Li. 16. c. 20.

In cast. Pli.

huncque eius loci sensum esse ait, Rhododendron Sabinam herbam dici, cum
 tamen in Sabinis primùm orta non videatur, ex ipso nomine quod Græcum
 est: Sciendum enim aliud fruticis genus Sabinam vocari, Græcè brathy. Ne-
 rion nascitur in amænis, maritinis & secus amnes, inquit Dioscorides. In
 hortis etiam colitur ab herbariis. Copiosissimum prouenit in tractu maritimo
 alpino & montoso Liguriæ, inter Nicæam, & Genuam, cum Siliquis. Vidit
 hoc primum Matthiolus ad Benaci ripas, & in Argentario promontorio in
 maritimis Senensibus. Planta est Laurifacie, non iniucunda spectatu, præfer-
 tim suis floribus ornata, quorum similitudine deceptus quondam L. Apule-
 ius in asinum mutatus, dum Rosas quæreret, quarum pastu in pristinam for-
 mam restitueretur, parum ab fuit, quin imprudens eos deuoraret. Verùm qui
 in plantarum historia, & viribus cognoscendis diligentissimus fuerat, recor-
 datus Nerij flores asinis venenum esse præsentaneum, statim labra substraxit,
 demissis que auribus abiit. Idem Lucianus sibi in asinum quoque transforma-
 tonarrat accidisse. Sed Nerium δάφνην ἀγρίαν, idest Laurum syluestrem vocat,
 perniciosum asino & equo cibum, cum asserant id comedentes euestigio
 mori. Dioscorides etiam tradit flores & folia mulis, asinis, canibus, & qua-
 drupedum plurimis venena esse, hominibus verò contra serpentium morsus
 conferre, è vino pota, eoque magis ruta addita. Imbecillas etiam animantes,
 vt pecus & capras, si aquam bibant in qua folia ea maduerint, mori. Eadem
 planè tradit Plinius. Nerium iumentis, caprisque & ouibus venenum est. Idem
 homini contra serpentium venena remedio: quæ iterum alio loco repetit.
 Mirum folia Nerij quadrupedum venenum esse, homini verò contra serpen-
 tes præsidium, Ruta addita, è vino pota. Pecus etiam & capra, si aqua biberint,

Locus. Ibidem.

In libr. 4. Diosc. c. 77.

In Lucio.

Ibidem. Vires.

Li. 16. c. 20.

Lib. 24. c. 11.

Lib. 8. sim.

in qua folia ea maduerint, mori dicuntur. His maximè refragatur Galenus, ita scribens. Nerion aut Rhododaphne notus omnibus frutex, foris quidem illitus digerendi vim obtinet: intro verò in corpus assumptus, perniciosus ac venenolus, non solum hominibus, sed plerisque etiam pecudibus est. At dicendum, inquit Matthiolus, Nerium sumptum hominibus à serpentibus non demorsis perniciosum esse, Dioscoridis verò sententia idem iis remedio esse quos serpentes momorderint; qua ratione Cantharides auctore Auicenna, à cane rabido demorsis medentur, & Euphorbium à scorpione ictis, alia denique letalia medicamenta aliis venenis aduersantur. Cordus alio modo conciliari posse hos auctores scripsit. Si intra corpus sumatur Nerium venenum esse, si foris imponatur, contra venenatorum morsum auxiliari. Sed reuera Nerium intro sumptum contra serpentium morsum opitulari Dioscorides intellexit: fideliora enim exemplaria habent

Ibidem.

Li. 4. Dioscor. cap. 8.

NERION
albis floribus.

Li. 4. c. 100. Lib. 7. ca. 11.

Ibidem.

In Exhort. ad art.

dodaphnis vellicari. Καὶ ῥοδοδάφνης ἐν ἰσθμῷ τῆς νῆρας ἀλωεὶς αἰσθῆται. Nerium aliud pinxit Lobellius, flore albo quale se vidisse ait Pena, tum in hortis Italicis, tum in maritimis.

GLYCYR

GLYCYRRHIZA. CAP. LIX.

VT à Græcis γλυκύριζα, ita à Latinis Glycyrrhiza, & Glycyrrhizon appellatur, & dulcis radix, à Sepalsariis corrupto, aut potius barbaro nomine Liquiritia, ab Arabibus *Sus*, Italis *Rigolitia*, Gallis *Regalisse*, & *Regalisse*, à Germanis *Lechkrutz*, & *Sueszholtz*, ab Hispanis *Regaliza*, Boemis *Lekrice*, Polonis *Lackrijca*. Fruticosa est planta, inquit Dioscorides, ramis binum cubitorum altitudine assurgentibus: foliis Lentisci, densis, pinguibus tactuque gummosis: flore Hyacinthi: fructu pilularum Platani magnitudinis, asperiore, in siliquis Lentium modo, rufis, paruis: radicibus longis, vt Gentiana, coloris buxei, sub acerbis, & dulcibus, quarum succus densatur Lycij modo. Vel vt in vetere Codice legitur, *χυλιζορισμαίωσσερ τὸ γλυκύριον, ἢ λυκίον*. Id est, ex quibus elicitor succus, veluti ex Glaucio, au Lycio. Ea est planta quam hic primo loco proposuimus, ramis ternos, quaternosue cubitos altis, in quibus folia bina ex aduerso sita, Lentisco similia. Flores breuibus pediculis hærent,

Nomina

Lib. 3. ca. 5. Forma.

GLYCYRRHIZA
echinata Matthioli.

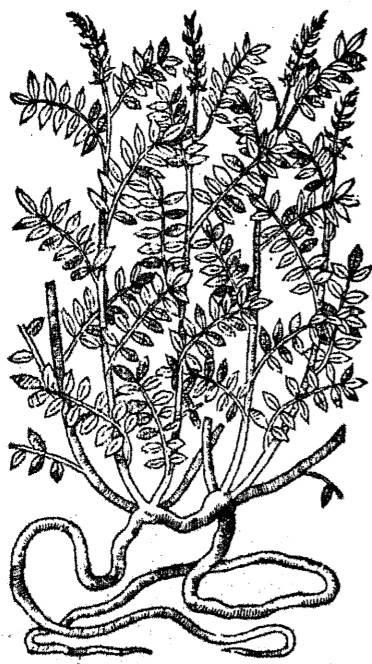
GLYCYRRHIZA
echinata Dodonai.

Hyacinthi purpureo colore, in globulos veluti congesti, post quos fructus oriuntur, quorum globosum aceruum cum Platani pilulis comparat Dioscorides. Sunt enim rotunda capitula, echinata, magnitudine pilularum Platani, aut maiora, composita ex Siliquis paruis, multis, Lenti similibus, coaceruatis, hirsutis, & tenuiorum aculeorum stipatu velut armata, vt pictura monstrat, colore in atrum rufescente, in quibus semen compressum clauditur. Radix longa vt Gentiana, foris nigricans, intus lutea, dulcis. Est & altera Glycyrrhiza priori addita, à Matthiolo priore editione commentariorum in Dioscoridem pro Glycyrrhiza Dioscor. depicta, qua abundat Apulia, inquit, præsertim in Gargano monte, ex qua quotannis succus in pastillos densatus conuehitur; & magna radicum copia. Visitur etiam in multis Italiae hortis, non modo ad spectaculum sata, sed & ad medicamentorum vsum. Nam recens effossa radix sicca præstan-

Lib. 3. Dioscor. cap. 5. Locus.

GLYCYRRHIZA NON
echinata: Scythica herba.

Ibidem.

Lib. 6. c. 28.

In Hist. pl.
cap. 70.Ruel. lib. 3.
cap. 5.Lib. 2. pl.
cap. 116.

si præsertim agro producitur. Hodie nusquam ferè non seritur in hortis, eaque ut semel comprehenderit, tam pertinaci fertilitate cohæret, ut vix vnquam possit radicitus extirpari, vsque adeo restibili fecunditate regerminans. A Cordo verò prolixè admodum & curiosè describitur, his ferè verbis. Glycyrrhiza ab vno radicis capite caules emittit, virgis Althææ similes, binum ternumue cubitorum altitudine, prope terram minimi ferè digiti crassitudine, teretes, solidos, lignosos, in viridi subflauos, intus fungosâ medulla plenos, inferne tactu asperos, ex interuallis inæquali ordine surculos proferentes, in quibus folia alata figuram referunt, vtrinque quina, sena, & nonnunquam septena, pari ferè interuallo distantia, ea ratione ut bina semper in vno exortu coniungantur, atque breuibus admodum pediculis ex aduerso opponantur, prominente in summitate surculi recto folio in reliquo surculo, foliorum pari numero, impari autem vno hoc efficiente. Singula folia sesquiuncialem longitudinem habent, latitudinem vncia minorem, aut vncialem, quædam etiam nonnunquam maiora. Eadem sub crassa, pinguis, glutinosâque sunt vtraque parte, ideòque tactu digitis adhærentia. Inest præterea iis peculiaris quædam natura, & cum paucis communis. Oriente sole singula folia in latitudinem primum æqualiter explicantur, mox vna cum ascendente sole eriguntur, atque interdum sursum omnino rigent, & vna cum surculo cymbam, aut nauium carinam forma referunt. Occidente sole rursus se demittunt, demissâque pendent. Quinetiam aëris constitutionibus reguntur. Nam si dies sereni fuerint, interdum eo modo quo dictum est, erecta sunt, pluuiosis verò, nubilis, tristibus, & frigidioribus diebus, etiam æstate, atque ipso meridie se demittunt: quæ de foliis tantum intellige, non de eorum pediculis, quorum positus neque à sole, neque ab aëris constitutione mutatur. E summis caulium alis oblonga quædam, dissecta, & veluti aculeata prodeunt capitula. (Hæc Dioscoridem pilulis Platani comparare, fructus improprie appellando, perperam scripsit Cordus, non enim huiusce,

huiusce, sed superioris Glycyrrhizæ fructus cum Platani fructibus confert.) ea se paulatim in quadrantalem, & nonnunquam in quincuncialem pediculum extendunt, vndique vsque ad summitatem paruis floribus, oblongis, papilionum alis similibus, & colore in candido, caruleoque purpurascentibus, circumdatum, ex quibus vncialis, gracilis, subrubens, atque in latitudinem compressa prodit exigua siliqua, tribus, aut quatuor oblongis seminibus grauida, vel, ut Dodonæus ait, circa graciles pediculos flores & parua siliqua: proueniunt, spicarum effigie, ut in Galega, & Vicia syluestri, non ut rotunda capitula, hirsuta, quæ ex pluribus paruis siliquis echinatis constant, Platani pilulis similia, quemadmodum in superiore Glycyrrhiza. Diu frutex hic viret, antequam folia amittat, quæ postea cum florum defluuij tempus aduenerit, non singillatim, sed vniuersa simul vna cum pediculo decidunt, & illi etiam postquam deciderint, adhærēt. Radice nititur superne trunco simili, quo vetustior fuerit, eo crassiore, plerumque crassitudine pollicari, inferne in multas longissimas radices quaquauerfum in obliquum exeuntes distracta, quæ arenosum solum, aut arenam tantum noctæ, duarum orgyarum longitudinem excedūt. Substantia eis est neruosa, flexilis, distractu difncilis. Ideo cum inter effodiendum extrahuntur, raro abrumpuntur, maximè solo arenoso. Colorem habent foris in spadiceo, aut subruffo pallentem, intus buxum. Superior radicis pars, à qua modo dictæ exeunt, & quæ veluti truncus, seu caput earum est, peculiare, & à prioribus diuersas emittit radices, minimi digiti crassitudine omnino transuersas, Asparagis similes, sub terræ superficie quoquo versus serpentes, quæ cum in cubitale, bicubitale, & interdum longius spatium progressæ fuerint, acuminato germine è terra emicāt, & caules producunt, qui sequenti anno deorsum obliquas demittant radices, quales descripsimus, flaccescentibus postea, & pereuntibus iis à quibus ortæ sunt, transuersis radicibus, quibus veris tempore in candido pallidus est color, substantia autem tenera, succosa, fragilis: ab æstate deinde in Autumnum superficies earum in fungosum corpus mutatur, interior verò pars obliquarum radicum modo in neruosam, minus tamen firmam, aut lentam, & colore buxam substantiam transit. Saporem radices habent valde dulcem, imo etiam Saccharo dulciorem, modicè astringentem, & subacrem, cui etiam iuncta est minima quædam amaritudo. Colitur in Germania lucri causa, præsertim Bambergij in Franconia, vbi maximus est eius prouentus. Ex his Glycyrrhizam Dioscoridis, eiusque aliud à Matthiolo, & Dodonæo proditum genus omnibus fore notissimum arbitror. Plinius in describenda Glycyrrhiza Dioscoridem secutus est, nisi quod eam inter aculeatas plantas falsò reculit. Et ipsa, inquit, sine dubio inter aculeatas est, foliis echinatis, pinguis, tactuque gummosa, fruticosa, binum cubitorum altitudine: flore Hyacinthi: fructu pilularum Platani magnitudinis. Et alio in loco. Quædam spinosa foliata sunt, ut Carduus, Eryngium, Glycyrrhizon, Vrtica. Horum enim in omnibus foliis inest aculeata mordacitas, Cuius erroris causam Matthiolus, Cordus, Cornarius mendofo, quo Plinius vsus est, Codici imputant, quod *φύλλα έκοντρα έχινω* facili lubricoque non aduertentium lapsu, falsò legerit, cum Dioscorides rectè habeat *έκοντρα χυλω*; id est similia Lentisco. Nec sunt audiendi qui ne desciscant à Plinij sententia, credunt Glycyrrhizâ spinis olim fuisse præditam, verum mangonio longi cultus edomito rigore tandem mitigatam. Nam diligentia, opinor, minores innocentioresque spinas reddere potest, in totum abolere minimè. Scythica planta Theophrasti nihil aliud est quàm Glycyrrhiza Germanica, secundo loco descripta, frigidas etiam regiones, qualis est Scythia, minimè respuens, sic dicta, quòd eius vsu aliquot dies sitim famémque tolerare Scythas posse

Ibidem.

Locus.

Lib. 22. c. 9.

Lib. 11. c. 11.

Lib. 3. Dioscor.
cor. cap. 5.
In Diosco.
lib. 3. cap. 7.
Embl. 5. lib.
3. Dioscor.Scythica
planta.

Lib. 12. c. 9.

Lib. 9. Hist. cap. 13.

Lib. 27. c. 8.

Lib. 27. c. 1.

Lib. 12. c. 54.

Lib. 28. c. 9.

Lib. 28. c. 14.

Corol. 8. lib. 2. Diosc.

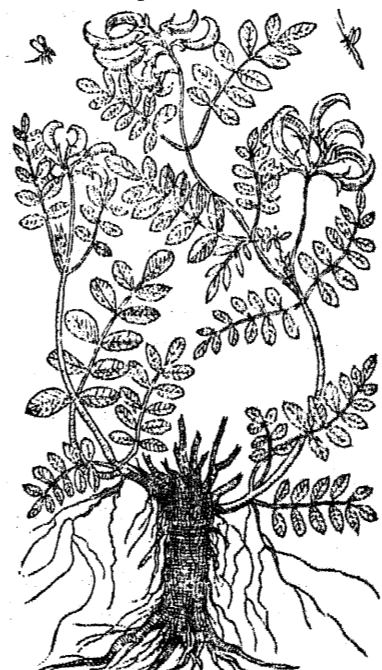
Locus. Ibidem. Lib. 22. c. 9.

Lib. 2. ca. 5. Locus.

posse auctores tradant, de qua tamen & de Hippice Plinius tanquam diuersis scorsum à Glycyrrhiza tractat. Sed quæ de ea scripsit cum à Theophrasto sum-
 pserit, omnésque quas Scythicæ Theophr. vires tribuit, ipse Glycyrrhizæ as-
 gnauerit, vt dicemus, hinc perspicere potuit, eandem esse Theophrasti Scythi-
 cam, cum aliorum Glycyrrhiza: Γλυκεία δὲ ἢ ἡ σκυθικὴ, inquit Theophr. ἢ ἐνιοί γε κα-
 λῶσιν γλυκυρρίζαν αὐτὴν (sic enim ex verusti Codicis fide legendum) γίνεσθαι δὲ παρὰ
 τὴν ἰαμασίαν, χρῆσιμος ἔστι πρὸς τὰ ἀσθματικά, ἔβηχα ξηρὰν, ἔβλωσ τὸς πνεύμονας, ὡς
 ἔτι ὁ πρὸς τὰ ἔλκη ἐν μὲν δὲ δὴ αὐτῆς ἔστιν ἡ δὲ ψυχρὴ πάλιν, ἐάν τις ἐν τῷ στήθεϊ ἔχῃ δὲ τὸν
 δὲ ἢ τὴν ἰππικὴν δὴ αὐτῆς φασὶ τὸς σκύθους ἡμέρας ἢ ἐνδεκα, ἢ δωδεκα. Id est, Dulcis quidē
 & Scythica est, quam nonnulli Glycyrrhizā appellant. Ad Mæotim nascitur. Ut
 utilis est asthmati, tussis sicca: denique thoracis malis. Præterea vlceribus cum
 melle prodest. Sitim sedat, si in ore habeatur. Quapropter Scythas contentos
 ea & Hippice vndecim, aut duodecim dies vitam sustinere aiunt: quem locum
 permirum est quam supinè atque peruersè Plinius vertisse, & intellexisse vi-
 deatur. Inuenere herbas & vniuersas gentes, inquit Plinius. Scythia primū eam
 quæ Scythice vocatur, circa Bæotiā nascens, prædulcem alias, vtilissimamq; ad
 ea quæ asthmata vocant (nam ex vetere Codice, & Theophrasto sic legendum,
 non vt in vulgatis exemplaribus, prædulcis. Aliam vtilissimam ad ea quæ spaf-
 mata vocant) Magna & ea commendatio, quod eam in ore habentes famem si-
 timque non sentiunt. Idem præstat apud eos Hippice dicta, quod in equis
 quoque eundem effectum habeat. Traduntque his duabus herbis Scythas
 etiam in duodenos dies durare in fame sitique. Hæc Plinius, qui circa Bæotiam
 nasci Scythicam scripsit, Theophr. ad Mæotim: at huius erroris minimè Plinius
 est accusandus, sed mendosa exemplaria quibus ille vtebarur. Ipse enim ali-
 bi Scythicam herbam à Mæotidis paludibus portari scripsit. Ad hæc Hippacen,
 id est caseum equinum in ciborum necessitate pro alimento Scythis esse, sicut
 delinitam Glycyrrhizæ radicem pro potu in aquarum penuria, vagantibus per
 aridas vastasque solitudines iis populis. Plinius verò ex Hippace, id est caseo
 equino Hippicen herbam confinxit, addita perinde absurda etymologia, quod
 scilicet equorum famem sitimque sedaret. Hippacen alibi de hac eadem re scri-
 bens rectè vsurpasse videtur. Quædam inquit, rursus exiguo gustu famem ac si-
 tim sedant, cōseruantque vires, vt Butyrum, Hippace, Glycyrrhizon. Idem ipse
 Hippacen caseum equinum esse dixit. Sestius eisdem effectus equino, quos
 bubulo tradit. Hunc vocant Hippacen. Alibi coagulum equi sic vocari idem
 scribit. Equi coagulum, inquit, quod aliqui Hippacen vocant. Gazæ errandi oc-
 casionem præbuit Plinius, vterque Hermolao. Ille enim Hippacen equestrem
 herbam interpretatus est: hic differre Hippacen ab Hippice scribit, quod Hip-
 pace caseus, & coagulum sit, Hippice verò herba Scythica, equestris à Theodo-
 ro dicta. Glycyrrhiza plurima, inquit Dioscor. gignitur in Cappadocia & Pon-
 to. Præstantissima in Cilicia, auctore Plinio, secunda in Ponto, radice dulci, &
 hæc tantum in vsu. Capitur ea Vergiliarum occasu, longa ceu vitis, coloris bu-
 xei. Melior, quæ nigra, quæq; lenta, quamque fragilis. Prouenit in Italia, & Ger-
 mania, vt dictum est. Est & alia Glycyrrhizæ syluestris species, Lobellio Glaux
 vulgaris, Cordo Polygalon, Gesnero, Glycyrrhiza syluestris à consimili radice
 sapore: radice crassa, longa, ramosa, nigra, lignosa, caulibus multis, ima parte ru-
 bentibus, rotundis, per terram sparsis, gustu dulcibus, odore, saporeque Glycy-
 rhizæ, quæ in hortis nostris alitur, similibus. Quam ob causam Glycyrrhizam
 syluestrem vocant: flore Lentis, copioso, in luteo pallecente: siliquis angulo-
 sis, curuis, & falcatis, semine Lenticulæ. Tragus pro Fænogræco syluestri descri-
 psisse ac depinxisse videtur. In vmbrosis sæpius subaltis sæpibus gignitur non-
 nunquam

nunquam & in apricis. Glycyrrhizæ succus, auctore Dioscoride, in arteriæ
 scabritia efficax habetur: verum oportet, vt linguæ subditus eliquescat:
 æstuanti stomacho, thoraci, ac iocinori conuenit: sanat vesicæ scabiem, &
 renum dolores cum passo potus: idem eliquatus sitim sedat: vlcneribus il-
 litus accommodatur: commanducatus stomacho prodest: recentis radice de-
 coctum ad eadem conuenit. Eiusdem farina pterygiis commodè inspargitur.

GLYCYRRHIZA
 syluestris.

Plinius similia ferè omnia habet, quibus-
 dam additis. Vfus in linguæ subditis: sic
 enim legendum, Plinio Hypoglortidas ira
 appellante, decoctæ ad tertias, cætero ad
 mellis crassitudinem, aliquando & tusa:
 quo genere & vlcneribus imponitur, &
 faucium vitiis omnibus. Item voci vtilissi-
 mo succo, sic vt spissatus est, linguæ sub-
 dito. Item thoraci, iocinori. Hac diximus
 sitim famemque sedari. Ob id quidam ad-
 ipson appellauerunt eam, & hydropticis dede-
 re ne sitirēt. Ideo & cōmanducata stomati-
 ce est, & vlcneribus oris inspergitur sæpe, &
 pterygiis. Sanat & vesicæ scabiem, renum
 dolores, condylomata, vlcera genitalium.
 Dedere eam quidam potui in quartanis,
 drachmarum duarum pondere, & Piperis
 vna, hemina aquæ. Commanducata san-
 guinem ex vulnere sistit. Sunt qui & calcu-
 los ea pelli tradiderunt. Hactenus Plinius,
 qui sicut errore deceptus ἐχλινῶ pro χλινῶ in
 Dioscoride legit, sic in eodem Dioscor. fal-
 so nunc legitur succum Glycyrrhizæ esse
 τρομαχικὸν διαμασώμενον, vt rectè mihi anno-
 tasse videtur Cornarius, contra rectè in Plinio, Ideo & commanducata stoma-
 tice est, Nam qui supra dixit, ad ardorem stomachi facere, nunc ait stomaticum
 esse medicamentum, tum ipsam, tum eius succum. Cæterum quod idem scribit
 Glycyrrhizæ radicem capi, vel carpi, Vergiliarum occasu, longam, ceu Vitis, co-
 loris buxei, Dioscorides longam esse inquit, & coloris, sicut Gentianæ, buxei.
 Huius fruticis radicum succus, Galeno imprimis vtilis est, perinde vt ra-
 dix, dulcis, simulque leniter adstringens. Proinde asperitates lenire potest,
 nec modo in arteria, verum etiam in vesicæ scabie, idque temperaturæ
 mediocritate. Quocirca fuerit sanè natura eius familiaris nostræ tempera-
 turæ: nam tale monstratum est esse dulce. Sed cum adstrictio quædam ad-
 iuncta sit, vniuersum eius temperamentum, quantum ex caliditate & ad-
 strictione est, tepidæ potissimum caliditatis fuerit, quam proximè accedens
 ad temperatum. Porro quoniam temperie quoque est humidum id quod
 modice est dulce, iure etiam siti congruens medicamentum est,
 nimirum modicè humidum, simulque humana natu-
 ra frigidius. Refert Dioscorides radicem siccam
 ad lauorem redactam oculorum Ptery-
 gij idoneum esse illitu
 medicamen-
 tum.

Nomina

LIGVSTRVM Latinis, Græcis κύπρος appellatur hic frutex, Arabibus *Kenne, Henne*, Officinis *Alcanna*, Italis *Guistrico, Oliuella, Oliuetta*, & *Cnambrossena*, Patauinis *Conastello*, Gallis *Troefne*, Germanis *Rheinwuciden, Beynholtzlin, & Mundholtz*, Hispanis *Alfena, seu Alhena*, Boemis *Piacij, Zob*, Anglis *Pryuet*, Belgis *Keeleruyt, & Mondthoudt*. Ligustrum frutex est, seu arbuscula, virgas producens multas, graciles, lentas, flexilisque. Circa has folia Oleæ similia, latiora, molliora, & colore viridiora. In harum cacumine flores proueniunt candidi, muscosi, vel vt Oribasius legit, racemosi, odorati, sed qui decerpti statim flaccescant. Oriuntur ex eis baccæ racematim coherentes, Pyramidis figura, Sambucinis similes, nigrae, Hederæ baccis minores, lauiiores, nigriores, sapore amaro ac iniucundo, purpureo intus succo. Tale est Matthioli, & permultorum Herbariorum Ligustrum, siue Cyprus, quibus assentitur Cordus. Ligustrum, inquit, sine dubio arbuscula est, quæ Græcis Cyprus vocatur: propterea Plinium idem scripsisse nunquã pœniteat. Ruelius, Ligustrum apud nos eandem arborem esse ait, quæ in Oriente & Græcia Cyprus, Gallis *Troefne*, Officinis tum *Alcanna*, tum *Henne*. His *Tragus, & Amatus Lusit.* consentiunt, quia Ligustrum omnibus suis notis *Cyprus Dioscoridis* refert, foliis circum ramos *Oleæ* similibus, latioribus tamen, mollioribus, ac viridioribus, gustu adstringentis: flore candido, muscoso, odorato: fructu nigro, Sambucini æmulo. Præterea, inquit *Matthioli*, nullus est medicus qui nesciat Ligustrum iis omnibus præditum esse virtutibus, quibus *Cypru* polere *Dioscorides & Galenus* prodiderunt. Alij

Forma.

qui decerpti statim flaccescant. Oriuntur ex eis baccæ racematim coherentes, Pyramidis figura, Sambucinis similes, nigrae, Hederæ baccis minores, lauiiores, nigriores, sapore amaro ac iniucundo, purpureo intus succo. Tale est Matthioli, & permultorum Herbariorum Ligustrum, siue Cyprus, quibus assentitur Cordus. Ligustrum, inquit, sine dubio arbuscula est, quæ Græcis Cyprus vocatur: propterea Plinium idem scripsisse nunquã pœniteat. Ruelius, Ligustrum apud nos eandem arborem esse ait, quæ in Oriente & Græcia Cyprus, Gallis *Troefne*, Officinis tum *Alcanna*, tum *Henne*. His *Tragus, & Amatus Lusit.* consentiunt, quia Ligustrum omnibus suis notis *Cyprus Dioscoridis* refert, foliis circum ramos *Oleæ* similibus, latioribus tamen, mollioribus, ac viridioribus, gustu adstringentis: flore candido, muscoso, odorato: fructu nigro, Sambucini æmulo. Præterea, inquit *Matthioli*, nullus est medicus qui nesciat Ligustrum iis omnibus præditum esse virtutibus, quibus *Cypru* polere *Dioscorides & Galenus* prodiderunt. Alij

LIGVSTRVM.

Lib. 1. Dioscor. cap. 107. In lib. 1. Dioscor. ca. 25.

Lib. 1. c. 94.

Lib. 3. c. 27. Enar. 14. li. 1. Dioscor.

In Hist. pl. cap. 181.

Lib. 12. c. 24.

Lib. 6. Hist. cap. 25.

In Enar. Anat. 11. li. 1. Dioscor. Lib. 14. ca. 1.

Lib. 12. c. 24.

Ligustrum & *Cyprus* diuersas esse stirpes censent. *Fuschius* quo nomine Ligustrum Græcis appellatum sit, certò nobis constare negat: neque enim vt ferè omnes hodie putant, *Cyprus* esse, quæ *Plinio* teste semen habet *Coriandri*, & arbor peregrina est. Ligustrum enim semen non *Coriandro* simile, quod rotundum ac sublauum est, sed potius atrum, & altera parte latum, modicè que concavum in racemis profert. Præterea arbor peregrina non est, sed sponte in sepibus & senticetis vbique prouenit: *Phillyream*, itaque *Dioscoridis* potius esse Ligustrum is arbitratur. *Dodonæus* eandem plantam quam *Fuschius* ostendens, *Phillyream Dioscoridis* vocat, *Plinij*, *Virgilij*, *Columellæ Ligustrum*. *Anguillara* quoque eam, Ligustrum Latinorum esse non negat, sed *Cyprus* non esse contendit, Ligustrum autem *Phillyream Græcorum* esse. *Lonicerus* quoque Ligustrum Latinorum *Dioscoridis Phillyream* esse ait, & *Phillyreæ* apud *Dioscoridem* descriptionem Ligustro nostro pulchrè conuenire. Horum igitur sententia Ligustrum ea stirps erit, quam hîc pinximus, *Cyprus* autem minimè. *Constantinus* idem esse Ligustrum & *Cyprus* existimat, sed quid sit ignotum esse his nostris temporibus, à *Plinio* quidem *Cyprus Ligustrum* dici his duobus locis. Prior est. Ligustrum eadem arbor est, quæ in Oriente *Cyprus*. Suos in Europa vsus habet. Succus eius neruis, &c. Alter est, *Cyprus* in *Ægypto*

in *Ægypto* est arbor *Ziziphi* foliis, semine *Coriandri*, flore candido, odorato. Coquitur hic in Oleo, premiturque postea quod *Cyprinum* vocatur. Pretium ei in libras x. (id est, denarij) quinque. Optimum habetur è *Canopica* in ripis *Nili* nata: secundum *Ascalone Iudææ*: tertium *Cypro* insula odoris suauitate præcipuum. Quidam hanc esse dicunt arborem, quæ in Italia Ligustrum vocatur. Sed *Dioscor.* *Cyprus* folia habet *Oleæ*, Ligustrum *Plinij Ziziphi*, & semen *Coriandri*, *Dioscoridis* verò *Sambuci*. In flore etiam vix conueniunt, cum *Dioscoridi* muscosus sit, *Plinio* tantum albus & odoratus. Quare *Cyprus Dioscoridis* à *Cypro*, siue Ligustro *Plinij* disidet. In hoc solum hi duo auctores consentiunt, quod vterque dicat esse arborem: qua vel sola nota ab huius consortio excluditur vulgaris hæc planta, quam cum multis aliis pro *Cypro & Ligustro* ostendimus, quod hic frutex sit tantum in sæpibus frequens, vix vnquam arborefcens. Non erit igitur *Cyprus Dioscoridis*, aut *Plinij*, Ligustrum, imo nec *Columellæ*, qui dixit. Et nigro permista Ligustro. *Balsama, Cyprum* siue Ligustrum, id est *Arabum Alcannam*, arborem raram esse, & inter pretiosa simplicia semper adnumeratam probatur testimonio *Iosephi*, cuius hæc verba sunt, cum de valle *Hierichuntina* loquitur: φέρει δὲ ὀπωθέντων, ὅδη τῆμιώ τάλων τῶν τῆ δεκαπέντε, κῦρρον τε, καὶ μυροβάλανον. Et subiungit, εἶναι σπανιὰ τὰ α καὶ βάλανισα. *Cyprus*, inquit diuus *Hieronymus*, cum *Nardo, Nardus & Crocus*, fistula & *Cinnamomum* cum vniuersis lignis *Libani*. Hæc *Constantinus*. Quia verò *Alcannam Arabum Cyprum* illam raram, & nobis ignotam esse ait, quid de ea alij sentiant exponamus. Qui *Arabas* scriptores Latinè interpretati sunt, *Henne*, siue *Alcannam Cyprum* verterunt, *Serapionis*, opinor, auctoritate freti, qui *Henne*, siue *Alcannam* nihil aliud esse vult quàm *Cyprum*. *Henne*, id est *Alcanna*, inquit, *Isaac Ebenamram*, flos *Alcannæ* est, similis floribus *Myrti*, nisi quia est velut in racemis, & flos eius est albus, decliuis ad glaucedinem, acuti odoris. *Dioscorides*. Est arbustum habens folia super ramos suos, & cætera, quæ hic citare superuacaneum foret, cum sint ea omnino quæ *Dioscorides & Galenus* de *Cypro* scripserunt. *Auicennæ* interpres *Alcannam* etiam Ligustrum vocat, cui *Auicennas* easdem virtutes tribuit, quas *Dioscorides & Galenus* *Cypro* inesse tradiderunt. *Bellonius Henne*, siue *Alcannam* arborem in *Ægypto* nasci prodidit, eoque à Ligustro diuersam, quòd huius folia hyeme decidant, illius verò minimè. Alio in loco fruticem, siue arbusculam esse ait, quam *Latini Arabum* interpretes Ligustrum falsò vocant, quod ab illa Ligustrum differat. *Henne* igitur ad *Mali Punicæ* proceritatem assurgere: sed quia crebro ab *Ægyptiis* cæditur, & diligenter colitur, virgas sæpius tenues, vt vimina producere. Folia eius sicari in farinam, luteo colore tingentem, quo cum valde delectentur omnes qui *Turcarum* imperio parent, atque alia etiam gentes, adeo vt mulieres eo colore manus, pedes, crura obscœnas partes ad vmbilicum vsque infici pulchrum, ac decorum existiment, maximum ex hoc puluere vestigal colligere *Turcarum Imperatorem*. Quænam igitur tandem hæc erit stirps quam pro Ligustro proponimus: fortasse, inquit *Constantinus*, Ligustrum *Virgilij*. Qua de re minimè ambigunt citati iam à me auctores, qui hoc nostrum Ligustrum *Dioscoridis* *Cyprus* esse autumant, in eoque *Seruium Grammaticum* reprehendunt, qui illo *Virgilij* versu,

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Ligustrum eam *Cauioluuli* speciem esse scribit, flore candido, *Lilij*, seu *Calathi* effigie, quæ vicinis sese circumuoluit. Sunt etiam qui Ligustri baccas à *Virgilio Vaccinia nigra* vocari putent. Sed non rectè illi quidem sentiunt, inquit *Matthioli*, nec etiã *Fuschius* qui *Rubi mora*, quæ Græcis *Bellina, & Barvina* dicuntur,

Lib. 10.

Li. 4. d. 10.

In Cantic.

Lib. 2. ca. 51.

Lib. 1. Obs. cap. 44.

Lib. 2. Obs. cap. 74.

Eclog. 2.

Lib. 1. Dioscor. cap. 107.

In Hist. pl. cap. 55.

à Virgilio vnus literæ immutatione Vacinia vocari scripsit. Vaccinium enim pro flore non pro fructu vsurpari constat, inquit Matthiolus. At cum in nothis Dioscoridis stirpium nomenclaturis legamus Hyacinthum Romanis Vaciniū dici, credendum Vaccinium Virgilij Hyacinthum esse, flore cum Violis purpureo colore certante, qui cum ab aliis, tum ab ipso Virgilio niger appellatur, Vacinia cum floribus, non cum fructibus numerante, his versibus:

Eclo. 2.

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Mollia luteola pingit Vaccinia caltha.

Eclo. 10.

Et nigra Viola sunt, & Vaccinia nigra.

Quidam Vaccinium aliam ab Hyacintho plantam, arbusculam nimirum baccis nigris à Virgilio intelligi credunt, de qua proximo capite diceretur Matthioli sententiæ accedit Vvlichius, & Vaccinium in Virgilio Hyacinthum interpretatur, flore purpureo, quem vulgo brunum appellant, Græci φαιδν, cum nigro aliquid ruboris admiscetur. Plautus morulum appellare videtur. Nec placet Marcelli opinio, Vaccinium Irim esse putantis. Nam neque Iris in coronas veniebat, neque color respondet, quod varius sit, adeo vt à colorum caelestis arcus varietate nomen inuenerit. Adhæc cum Iridis flos maximè fragilis, caducūque sit, Poëta Ligustro non prætulisset. Sed ad Ligustrum nostrum redeat oratio. Id optimum nasci in Canopo & Afcalone scribit Dioscorides. Plinius optimum haberi è Canopica in ripis Nili nata, secundum Afcalone Iudeæ, tertium Cypro insula. Nihil frequentius Ligustro nostro in Dumetis occurrit, ita vt hoc nomine contemnatur. Qua propter Virgilius eius flores negligi à pastoribus, & inutiliter perire cecinit. Maio mense floret, Autumno maturæ baccæ nigrescunt. Folia adstrictoriam vim habent, inquit Dioscor. Quare comanducata oris vlcibus medentur: illita feruidis inflammationibus, carbunculisque profunt: decocto eorumdem igni ambusta fouentur: capillum rufant trita folia, quæ in radiculari succo maduerint. Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem sedat. Cyprinum Oleum quod ex eo fit odoratū est, exalfacit, emollitque neruos, si quæ feruenti natura sunt assumat. Quas sex postremas voces Græci Codices, neque Cornarius in translatione sua habent. Quare has ex Olei Cyprini compositione, quæ ex quibusdam natura calfacientibus constat, adiectas fuisse credibile est. Ligustrum eadem arbor est, quæ in Oriente Cypros, inquit Plinius. Suos in Europa vsus habet. Succus eius neruis, articulis, algoribus: folia vtique veteri vlcere cum salis mica, & oris exulcerationibus profunt. Acini contra phthiriasim, item contra intertrigines, foliæ. Sanant & gallinaceorum pituitas acini. Cornarius annotat hoc loco in verusto Pliniano exemplari coniunctionem, si, haberi, quæ in vulgatis deest: perinde ac si ambigat, an Ligustrum sit Cyprus, quemadmodum alio loco Cyprus in Ægypto dictam, à quibusdam in Italia Ligustrum vocari tradit. Deinde acinos hic dici quos alio loco semen Coriandri dixit, Dioscor. verè, semen nigrum, Sambuci fructui simile. Plinius alio loco de Cypri viribus hæc scribit. Cypri natura exalfacit, mollit neruos. Folia stomacho illinuntur, & vuluæ concitata: succus quoque eorum apponitur. folia recentia comanducata vlcibus in capite manantibus, item oris medentur, collectionibus & condylomatibus. Decoctum foliorum ambustis & luxatis prodest. Ipsa rufant capillum tusa, adiecto Struthei Mali succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idem combustus in cruda olla nomas sanat, & putrescentia vlcera per se, & cum melle. Odor floris suavis, & qui somnū faciat. In quibus de foliis Cypri dicit, Ipsa rufant capillum tusa, adiecto Struthei Mali succo, quod Dioscorides, ξανθὴ δὲ τὰς τεύχας τρυβίου χυλῶ τὰ φύλλα λεία βραχύντα, καὶ ἑγγυλάτεια. Ex quibus perspicuè apparet deceptum fuisse Plinium

Lib. ca. 107. Li. 12. c. 24. Locus.

Tempus.

Lib. ca. 107.

Oleum Cyprinum.

Li. 24. c. 10.

Embl. 103. lib. 1. Diosc.

Li. 12. c. 24.

Ibidem.

Lib. 23. c. 4.

nium, qui pro τρυβίου χυλῶ, id est pro Radicula, siue Herbae lanariae succo, Struthei Mali Cotoncorum generis succum accipit. Neque Constantino assentior, meritò reprehendi ad Amato Marcellum & Ruellium scribenti, quod cū succo Lanariae herbae, non cum succo Struthei Mali & foliis Cypri rufari capillos interpretati sunt. Cypri arboris folia, summæque germina, inquit Galen. in vsum veniunt, facultatis & qualitatis mixtae. Habent enim quiddam digerens cum aquea substantia modice calida, habentque etiam quiddam adstringens ex terrea substantia frigida. Itaque eorum decocto quidam ambusta fouent. Vtuntur etiam aduersus igneas phlegmonas, & carbunculos: nam absque molestia & morfu desiccant. Quinetiam sponte prouenientibus in ore vlcibus aphthis cognatis, & ipsis aphthis mansa commoda sunt. Fit ex Ligustri floribus oleum, inquit Matthiolus, cum oleo insolat, quod ad vulnerū inflammationes plurimum valet, & ad capitis dolorem à bile ortum. Destillatur ex iisdem floribus aqua non inodora, ad ea utilis quæ refrigerationem adstrictionemque postulant. Eadem pota, coeliacis, dysentericis, & cæterisalui fluxionibus affectis auxiliatur. Vteri fluxiones inhibet, tum pota, tum supposita. Datur vtiliter potanda sanguinem reiciantibus. Oculorum fluxionibus per se, aut cum Pompholyge medetur.

Ibidem. Enar. 114. li. 1. Dioscor.

Li. 7. simpl. Tempera. & Vires.

Lib. 1. Diosc. scot. c. 107.

VACCINIUM PLINII, CAP. LXI.

VNT qui plantam, cuius figuram hic proponimus, Vacciniū Plinij, Theophrasti verò Lacatham arborem in Macedoniae planis nascentem esse suspicantur. In sæpibus gignitur, sæpius humilis frutex, nonnunquam arborefcens, ad magnitudinem Mali Punicae crescit, ramosa, & furculosa arbuscula, minimè spinosa, radicibus crassis, multis, brachiatis: caudice cum arborefcit plerumque intorto, cortice, rimoso,

Nomina Lib. 16. c. 18. Lib. 3. Hist. cap. 4. & 7. Locus. Forma.

VACCINIUM PLINII, Lacatha Theophrasti.

scabro, subcinereo, ramorum verò cortice ex caeruleo nigricante, ac læui, colore oculis non ingrato: folio Pruni syluestris, lætius & pallidius virente, venoso: flore albo, suauissimè olente ex quatuor foliolis composito, filis intus candidis, apice rubro coronatis: baccis nigris, rotundis, gustu subamaro, non tamen insuauis, succo plenis purpureo, qui expressus lintea, coriæque munda, & candida, floridissima purpura tingit, colore nec fugaci, nec caduco, sed diutissimè permanente, nucleis, Ceraforum nucleo odore & sapore similibus, osiculo similiter Lacunato inclusis, ex quibus oleum conficitur iucundi odoris, quo ad illinendas, manicas vtuntur. Baccis istis maturis turdi, merulae aliæque auiculæ avidissimè vescuntur. Quamobrem Italia ad eas alliciendas sæpes ac Dumeta Vacciniis conserebat. Plinius. Item Vaccinia Italiae in aucupiiis fata: Gallia verò etiam purpurea, tingendi causa, ad seruitiorum vestes. Nonnulli hunc fruticem Chamæcerasum, siue syluestrem Cerasum esse

Lib. 16. c. 18.

existimarunt. Verum à quouis Cerasorum genere differt, florescendi celeritate parvulis foliis, fructus amare, apicibus in flore rubris, in Ceraso luteis. Fructus quidem Cerasi sylvestris esset, nisi brevior pediculus niteretur, ac minor foret, quippe qui Pisi magnitudinem non excedat. Hyacinthum Romani Vaccinium vocant, rura nostra hodie *Vaciet*, in quo nomine, quia pristini vocabuli quaedam rudimenta relucet, quasi Vacinium & Vaccinium innuant, Ruellius Vaccinium Hyacinthum esse arbitratus est, à quo planè dissentio. Nam hæc Hyacinthi appellatio in iis habetur, quæ Dioscoridi falsò sunt adscriptæ, & incerta est, fallaxque coniectura ex sola nominum affinitate sumpta: neque etiam Hyacinthi vllus ad aucupia vsus esse excogitari potest, neque Hyacinthi flores, quatumvis eos manibus teras, purpureo succo digitos inficiunt. Præterea Vaccinium à Plinio inter arbores, non inter herbas numeratur. Quod si quis Hyacinthum ideo Vaccinium appellatum fuisse contendat, quod eius flos veluti Vaccinij succo imbutus purpureo colore niteat, huic non valde repugnauerim. Sed ab hoc, Plinij Vaccinium, quo de hâc agitur, longe diuersum esse dico. Non desunt etiam qui Vaccinij nucleos ex Oriente aduectos pro nucleis Mahaleb ostendant, & vendant. Tamen Mahaleb de qua nos antea tractauimus, longè alia est arbor. Vaccinium in sâpibus ferè semper, vt dictum est, prouenit cum Ligulstris. Quam ob causam Virgilius fortasse eodè versu coniunxit:

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

VIBURNVM, SPIRÆA THEOPHR.
CAP. LXII.

Lib. Dio-
scor. c. 124.
Nomina
Ecl. 1. 1.
Forma.

RVTEx hic qui ab Italis *Lantana*, & *Viburno*, appellatur, Germanis *Schlingbaum*, maximè lentus est, obsequiosus, flexuq; inuictus, quale esse Viburnum Virgilius cecinit hoc carmine:

Quantum lenta solent inter Viburna Cupressi.

Ramos edit digitali crassitudine, bicubitales, folia Vlmea, incana, & hirsuta, paribus internodiis & aduersis pediculis coniugatim adhaerentia, per ambitum tenuissimè ferrata: florem album, velut in umbellam coaceruatum, à quo acini prodeunt lentium modo compressi, primum virides, deinde rubri, postremò nigri: radices per summa cespitum vagantur. Virgæ adeo flexiles, lentèque sunt, vt ad fasciculos colligandos iis vtantur rustici. Nascitur in sepibus & frutetis, incultòque solo. Fruticem hunc Spiræam esse Theophr. primus animaduertit Dalechampius, cuius sententiam probauit Constantinus his ferè verbis. Spiræa frutex est lentus, & vitilis, ita vt in Spiram torqueri possit, vnde & nomen ἀπὸ τῆς σπείρας. Fructum fert in summitate racematim rubrū, & maturitate nigrescentē. Theophr. τῶν γαμνιδῶν (ἀνροκάρπων) ἐρείκη, σπείραϊα, ἄγνος, id est, fruticū qui in cacumine fructū ferunt, Erica, Spiræa, Vitex. Alio loco corruptè scribitur σμηρέα, pro σπείραϊα, nec alij rectè σπείραϊα emendarunt: οἶον κισσὸς, μηλωθρόν, ἐρδθῆδανον, σπείραϊα, κενέωρον

VIBURNVM,
Spiræa Theophr.

Locum.

In Lexi.

Lib. r. Hist.
cap. 13.
Lib. 6. l. Hist.
cap. 1.

κένεωρον, δέχρανον, &c. Sic etiam Plinius legit. Ergo in coronamenta folio venere Melothron, Spiræon, Trigonon, Cneorum, &c. Ruellius cum de Rhoe ex Dioscoride & Theophrasto scriberet, vt Rhœn quam non nouerat, in Lutetia suburbanis reperiret, fruticem depinxit, quem antea citra Historiam solo nomine Halini indicauerat, & à Gallis *Blancheputain* vocari dixerat. Idem apertissimè capite de Vite sylvestri eam *Viorne*, & *Hardeau*, (à Gallica voce *Hard*, quæ vinculum & funè significat) nominari tradit: vt necesse sit aut Ruellium hæc obliuiosè & incogitanter confudisse, aut duas illas plantas æquè vocari à Gallis *Viorne*: quo nomine appellari iure possunt alia quæuis lentæ, flexiles, vitæ. Nam ruborem tantum etiamnū rustici ex baculis contortis & simul implicatis, spiras factas quibus clatros aditui suorum hortorum obiectos ligant, vocant nunc *Viorne*, nunc *Riorte*. An verò spirea Viburnum sit Virgilij, an potius Vitis sylvestris, parum refert, cum vtraque planta, si cum Cupresso comparetur, humilis sit, & altitudine longe inferior. Flexilis tamen lentor Viti sylvestri magis quàm Spirææ conuenit. Præterea obseruandum: quod Ruellius non animaduertit, Rhœn & Vitem sylvestrem coriarias esse plantas, sed à Vite sylvestri coria deseri, à Rhoe perfici. Nam plantarum id genus alia feruida & acres, vt Vitis sylvestris, calcis modo: qua nostro sæculo vtuntur coriarij, tanquam Psilothro, pelles aqua maceratas, pilis nudant, & sic molliunt, vt subigi, radiolisque purgari ac exteri possint, quod deseri est. Alia deglabratas pelles, maceratas, emollitas, deralas sic rursus spissant, densant, durant, vt ad vsus calceorum, solæarum, ocrearum, thoracum firmæ solidaq; sint, quod perficere est. Eiusmodi sunt Rhus, cortex Quercus, & Galla. Hoc quidem modo. Rhus sanè Coriaria est, altero, Vitis sylvestris, & alia multa plantæ, id quod Theophrastus scripsit his verbis: ἑρμανθικὸν δὲ καὶ δλεμὸν καὶ τῆς ἀμπέλως τῆς ἀγρίας ἢ ῥίζα. δὲ καὶ εἰς ψιλωθρόν χρῆσιμον, καὶ ἐπιλίθια ἀπαγῆ (non ἐπάγῆ) τῶν δὲ καρπῶν ψιλῶσι τὰ δέρματα (non δένδρα) τέμνεται δὲ πάλιν ἄραν, ὁ πῦρας δὲ μάλιτα. Idest, Vitis sylvestris radix acris est, & calfactoria, ideoq; ad psilothrum utilis: maculas in facie sole contractas delet: fructu coria desantur. Cæditur quouis tempore, sed Autumno præcipuè. Absurdum est quod scribit Ruellius, acinorum & radicis huius plantæ naturam esse gelidissimam, cum feruidissima sit. Viburni folia aspera sunt, & adstringentia, auctore Marthiolo. Quare ad vacillantes dentes confirmandos valent, & ad gingiuarum rheumatismos, si eorum decocto cum Oleo foliis in aqua & aceto dentes sæpè colluantur. Gargarizatur ad columellæ prolapsam, & ad faucium fluxiones. Vuarum acini ante maturitatem arefacti, in puluerem redacti, & poti alui profluuia sistunt. Ex radicibus sub terra maceratis, deinde decoctis, diūque tuis fit viscum ad aucupia. Folia in lixiuio decocta pilos denigrant, & fluentes inhihent.

Lib. 21. c. 9.

Lib. 21. c. 125.

Lib. 1. c. 85.

Lib. 3. c. 163.

Ibidem.

Lib. 9. Hist.
cap. 22.

Lib. 3. c. 152.

Vires.
Ibidem.

PHILLYCA CAP. LXIII.

PHILLYCA Græcis dicta, arbor hæc Dalechamio esse videtur, Illyrici gentibus, Comoricha. Galli oppido S. Spiritus nuncupato, ad Rhodanum sito vicini, in quorum sepibus frequens hæc stirps gignitur *Alardens* vocant: Mospelienses seplassæ Phillyream, vt & Pena, Clusius tertium & quartum Phillyræ genus has duas plantas esse putat. De qua Theophrastus: ἐν τῶν τῶν δὲ φιλύκη, καὶ ἡ λαικῶν ὄσπερ τοῦ κηλῆστρου. Quæ sic Gaza vertit. Obedientissima

Nomina

Lib. 1. Obl.
cap. 16.

PHILLYREA PENÆ

maior, III. Clusij, Alaternus maior Dalechampij.

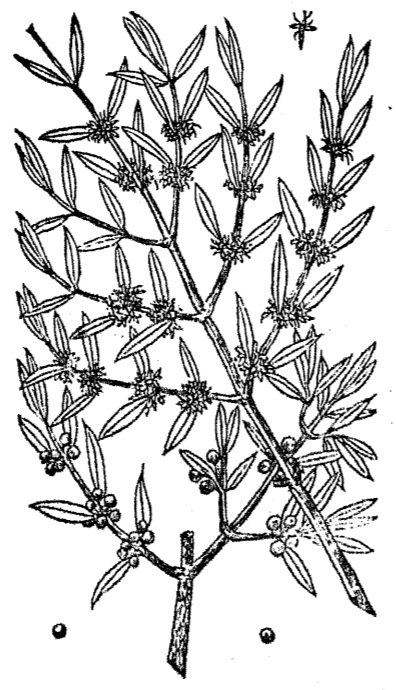
PHILLYREA Dalechamp.

Forma.

PHILLYREA MINOR

Penæ, & IIII. Clusij, Alaternus minor Dalechampij.

Philyca est, candorque ei Celastri modo: rectius firmissima, sed legisse videtur *ἐυκαμπερίς*, siue *Ἐκπερὶς*, vel quid simile. Philyca Ligustri est magnitudine, multum fruticosa, coma perpetua, caudicis cortice cinereo, rugoso: foliis Lentisco fere similibus, amplioribus, longioribus, carnosis, obscure virentibus, gustu adstringentibus: fructu racematim congesto, antequam maturescat anguloso, cum maturuit, rotundo, nigro. Is constat pulpa tenera, succosa, gustu principio dulci, mox amaro, cum acrimonia tantillo, ac dum manditur sua quiddam olente, quod cum baccharum Iuniperi odore comparari possit: Pulpæ subiectum est lignosum, sed valde tenerum ac fragile putamen, nucleum contegens rotundum, gustu amarum. Huiusmodi est hic depicta à nobis arbor. In Grammontio luco haud procul à Montepelio, ac in eius tractus saxosi glareosiq; sapibus crescit.

CYTI

CYTISVS, CAP. LXIIII.

RVTEX, non herba est, qui *κυστος* Græcis dicitur, Latinis Cytisus à Cythno insula, in qua inuentus est, auctore Plinio, vnde translatus in omnes Cycladas, mox in vrbes Græcas magno casei proventu: propter quod maximè miratur idem Plinius rarum esse in Italia. Est autem Cytisus, Dioscoridi, frutex albus in totum, vt Rhamnus, ramos spargens cubitales, sæpe maiores, in quibus folia fœnigræci aut Loti trifoliæ sæpe minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita Erucam olent, gustatâque Cicer recens sapiunt, quæ descriptio tam accurata non est, vt ex ea verus Cytisus cunctis innotuerit: diuersi enim auctores diuersos Cytisos exhibent. Ac primum Matthiæus credidit aliquândo Cytisum eam esse Trifolij odorati speciem, quam Itali Trifolium equinum, quod equis gratissimum sit pabulum, vocant. Sed cum postea trifolium illud Loton vrbanam esse deprehendisset, & Cytisum non herbam sed fruticem esse Myrti magnitudine apud Galenum legisset, imo inter arbores recenseret à Plinio, & Strabone, ipse sententiam suam retractans, aliam Cytisi plantam à Cortuso missam pingendam curauit, quam legitimû Cytisum notis omnibus referre putat, non solum foliis & totius plantæ colore, sed etiam ipsius ligni materie, quæ nigra est, & Ebeni modo firmissima, quod de Cytiso Theophrastus & Plinius tradidere. Hanc nasci copiosam audiit in Regno Neapolitano, ac etiam alibi fortasse gigni in Italis suspicatur, nusquam tamen ante à se visam. At hanc non Cytisum, sed Medicæ speciem esse autumant periti herbarij. Trago Cytisus pes milui pandectario, trifolij genus, nihil aliud est quam procerus & nodosus caulis, multis adnatis iisque geniculatis brachiatus, foliis vestitus Trifolij, fœnogræco quadâtenus similibus at maioribus, firmioribus, acutioribus & prolixioribus, per ambitum leuiter ferratis, incanis, gustu Trifolium referentibus in agris sponte nascitur. Marcellus Empiricus Cytisum etiam sua sponte prouenientem describit his verbis. Herba vel frutetum, quod maximè circa sepes vinearum nascitur, Latine Cytisus dicitur. Virgultis est sub tortis vel curuis, foliis oblongis, bene virentibus: floribus conclusis, oblongis, albis vel galbneis, bene olentibus, idest mellito odore frutetum ipsum semper virens æstate atque hie-

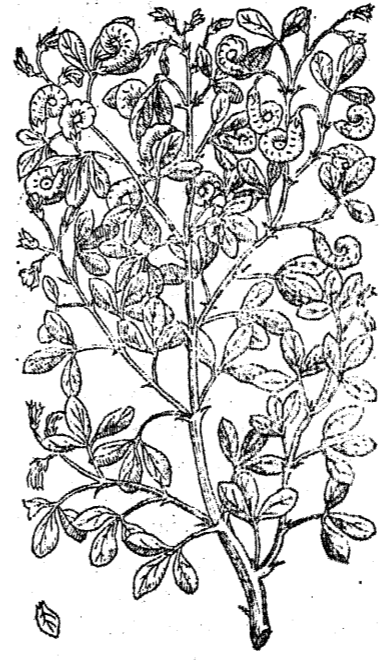
Nomina Libr. 13. ca. 24.

Lib. 4. c. 108

In cap. 108. libr. 4.

Lib. 2. ca. 6.

CYTISVS MATTH.

CYTISVS TRAGI.

Y 4

me: quæ descriptio fortasse Tragi Cytisum exprimit. Constantinus Scholiis in Dioscoridem Cytisum verâ se vidisse affirmat in hortis monasterij D. Germani Lutetiæ Parisiorum, omnibus Dioscoridis notis congruentem, vidimus ac rursus in hortis Franciscanorum Lugduni. Hunc eadem qua plurimas alias

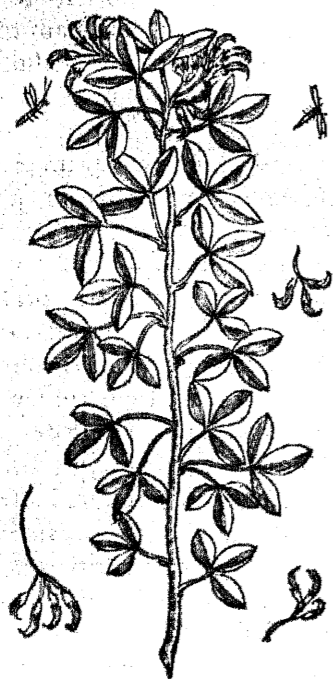
CYTISVS GESNERI.

Lib. 13. c. 24

CYTISVS ALPINVS

Dalechampij.

stirpes diligentia & fidelitate delineavit Dalechampius his verbis. Cytisum in hortis Franciscanorum Lugduni multos annos vixit, iniuria mortuus cum ætate feruidissima transferre coactus fuisset olitor, ob metum imminentium hostium subrutis eius sodalitijs hortis. Frutex est hominis fere altitudine, ramis multis, canis, folio fœnigraci, perpetuo, flore Pisi luteo, nigris maculis compuncto, semine Genistæ, siliquis abdito: radice pro fruticis proceritate, crassissima, alba, in profundum obliquè acta, carnosa Raphani modo, tenera, gustu subdulci. Floret hyeme tota vsque ad vernum æquinoctium, ætate siliquatur, fructum Autumno perficit. Folia trita prorsus Erucam olent, & gustata Cicer recēs sapiunt. Quod florem edat hyeme, anni tempestate ad euocandos flores incommodissima, hæc esse potest causa, quam Constantinus Scholiis in Dioscoridem reddidit, nempe quod vegetali calore adaucto externi frigoris repercussu, fructuosa alioqui planta, & ob radicis teneritatem maximè obediens, cum minimè sit alsiosa (neque enim æstuum, neque frigorum, inquit Plinius, neque grandinum aut niuis iniuriam expauescit) vberius alimentum ad fruticandum proliciat. Cytisum cuius imago hic appicta est, Conradus Gesnerus ad Dalechampium misit. Est autem, vt eius verbis vtar, frutex τριφυλλος, sapore glutinoso malux, id quod in eo Galenus requirit. Alius Cytisi effigies sequitur, quem à natalibus Alpinum vocant. In Appennino crescit, frutex ad hominis proceritatem assurgens, interdum humilior, stipitibus multis, ramosis, foliis fœnigraci, aut Loti trifoliæ, trigeminis, ex ramorum quibusdam velut extantibus tuberculis prodeuntibus, gracili pediculo appensis, vno ex loco nonnunquam binis pediculis, nonnunquam ternis enascentibus, qui singuli terna folia sustinent. Flos in summis ramis est copiosus, luteus, vel pallidus, Pisi similis. Folia, surculi, denique totus frutex candicant. Pena cum diu anxius in Cytisi veri historia hæsitasset, subductis hinc inde rationum momentis, ac collatis

CYTISVS

prior Pena.

ramosas, è quibus folia terna oriuntur, (ea pictor omisit, binis tantum pictis,) maiora quam in priore Cytiso, rotundiora, ex atro virentia: flores Genistæ similes in summis cauliculis copiosi pusilli, lutei, densius stipati, quæ pro magni-

collatis variis plantis, tandem eum probatū iri credit candidis arbitris, quem vidit in via regia qua Roma Florentiam itur, in oppidulo cui nomen Aquæ pendula, decliui & depressa planitie feracissima nempe fruticem, quinque sexve cubitis proceriorem, Genistæ samentis pluribus, gracilibus, præduris, striatis, statim ab imo sese attollentibus, aut paullo supra lignosam radicem foliis ternis, pediculo subnixis, non ita numerosis, simili fœnogræco, angustioribus, habitioribus, rutaceis: flore Genistæ, vel Spartij, aut Pisi, luteo, sed minore: siliquis Genistæ paribus, cinericiis, gracilioribus, compressioribus, semine Genistæ, intus loculis discreto, ex atro virenti. Tota planta incana est, vt Rhamnus Mompeliensis. Sapor Ciceris aut similis leguminis. Alteram idem notiozem frequentiozemque, Italiae & Galloprovinciæ exhibet, in squallidis saxosisque collibus inter Ilices cocciferas, & maiores Ericas virentem, florūque amœnissima copia oculos oblectat, & capras pascentem æstatis initio. Sesquicubitalis spargit is frutex virgas, tenues, lignosas,

CYTISVS

alter Pena.

CYTISVS

Hispanus Clusij.

tudine

rudine fruticis, quo aduolant apum mellificantium examina: odor illi gratus: sapor alterius: siliqua, & semen minora. Hos frutices pro Cytisif periti herbarij proponunt. Post eos Clusius aliquot alios frutices recensuit, ad Cytisif genera referendos, vt putat. Primus ad arbusculæ magnitudinem crescit, interdum,

CYTISVS II.

Clusij Hispan.

CYTISVS III.

Clusij Hispan.

stipite duro, materia flauesciente, medulla nigricante, maioribus ramis, & virgultis cortice candidate obductis Tenelli ramuli toti hirsuti sunt: folia numerosa ramos ambiunt, terna singulis pediculis harentia Medicæ modo, dilutiore virore, sapore leguminum viridium, amaro tamen. Aliquot flores extremis ramulis ferè spicæ modo insident, Genistæ similes, lutei, non nihil odorati: deinde siliquæ Genistæ figura, oblongæ, asperæ tamen, & hirsutæ, in quibus semen exiguum, tumidiusculum, nigricans, Genista minus: radix lignosa, in diuersa tendens. Secundus est duorum cubitorum duntaxat altitudine, fruticosus, virgas ferens prorsus candidas, tenues, ramosas, folia superiori similia, terna semper, ex singulis pediculis pendentia, sed minora, omnino incana, & nunquam expansa, sed ferè semper complicata, dorso prominente, impense amara: flores vt in superiore extremis ramis insident, eidem forma similes, sed colore nitidiori & plane aureo: siliqua itidem oblonga, aspera, mucrone deorsum inflexo ex nigro purpurascente: semine quàm in superiore paullo maiore, & subnigro: radix superiori similis. Vterque prouenit in Salmanticensi agro, & aliis vtriusque Castellæ locis, secus vias: florèt Iunio, semen edunt Iulio, & Augusto. Tertius pedibus, & raro cubitalibus, assurgit ramulis, tenuibus, prorsus incanis, quos exornant folia terna, breui pediculo nixa, quorum medium folium dupla lōgitudine reliqua folia superat, colore cinereo, & incano, sapore adstringente, & linguam exsiccante. Ramusculi fere ab imo ad summum per singulorum foliorum exortus floribus onusti exeunt, binis, aut ternis, simul nascentibus ex vagina quadam molli, & candida lanugine hirsuta, aureo colore fulgentibus, odore iucundo, simili cum superioribus forma, sed minoribus. Inuenitur in variis Hispaniæ locis, præsertim Bætica, sed nusquam copiosior quàm in regno Valentino, vbi plurimus eius vsus. Nam qui bombyces alunt, eius ramos supra tegetes spargunt, quibus iam Mori foliis saturi bombyces stamina sua aduoluant, quæ deinde

CYTISVS IIII.

Clusij Hispanus.

gallinis, apibus, capris, bubus quoque, & omni generi pecudum vtilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ouibus: tum etiam quod octo mensibus viridi eo pabulo vti, & postea arido possis. Præterea in quolibet agro, quamuis macerrimo, celeriter comprehendit: omnem iniuriam

CYTISI FACIÆ

Alyssan quorundam Lobell.

deinde à mulierculis & pueris explicantur. Quartus, hominis est altitudine; oblongis virgis, non admodum fruticosus, neque obsequiosus, cortice nigrescente obductis: folia ei sunt Trifolij aut Medicæ, terna simul ex singulis pediculis, superna parte virentia, prona verò subrufa, lanugine hirsuta, sapore leguminum, amariuscule: flores ex alarum sinu quam in reliquis maiores, Genistæ similes, luteo auri colore. Solummodo ad montium radices circa Calpen, & Bætica maritima, Februario florentem Clusius vidit. Cytisifolia auctore Dioscoride, refrigerant, tumores initio discutiunt, si cum pane trita illinantur. Decoctum potu vrinam ciet. Nonnulli quod apes alliciat prope aluearia ferunt. Quod inquit Galenus, Cytisifolia digerendi facultatem obtinent aquæ temperatæ mistam, sicut & Maluæ folia. Eius vero longe maximus fuit apud veteres vsus ad pecoris pastiones, & ad lactis fœtuūque prouentum, vt diligenter tradidit Columella his verbis Cytisum, in agro esse quam plurimū maximè refert, quod sine noxa patitur. Mulieres quidem si lactis inopia premuntur, Cytisum aridum aqua macerari oportet, & cum tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atque ita potandum dari: sic & ipsæ valebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur: &c. Eadem declarat Plinius, frutex est & Cytisus, inquit, ab Aristomacho Atheniensi miris laudibus prædicatus pabulo ouium, aridus verò etiam suum: spondetque iugero eius annua H-S. MM. vel mediocri solo reditus (alias mediocri foli reditu) utilitas quæ Eruo, sed ocyor satietas, per quam modico pinguescente quadrupede, ita vt iumenta hordeum spernant. Non ex alio pabulo lactis maior copia aut melior, super omnia pecorum medicina à morbis omni vsu præstante (alij legunt medicinæ in omni morbo. Alij medicinæ & morbis ouium.) Quin & nutritibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum potui cum vino (dari iubet, & firmiores celsioresque infantes fore. Viridem etiam gallinis, aut si aruerit, madefactum. Apes quoque

Li. 4. c. 108. Vires.

Lib. 7. sim.

Lib. 1. cap. vlt.

Li. 17. ca. 24.

quoque nunquam defore Cytisi pabulo contingente, promittunt Democritus, & Aristomachus. Nec aliud minoris impendij est. Seritur cum hordeo, aut vere, semine, vt porrum: vel caule autumno, ante brumam. Si semine, madidum: & si defint imbres, fatum spargitur (Alij fatum aqua spargitur) Plantæ cubitales seruntur scrobe pedali. Seritur per æquinoctia tenero frutice. Perficitur triennio. Demetitur verno æquinoctio cum florere desiit, vel pueri vel anus vilissima opera. Canus aspectu, breuiterque si quis exprimere similitudinem velit, angustioris Trifolij frutex (verius amplioris) Datur animalibus post biduum semper. Hyeme vero quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia, &c. In hac Cytisi historia inscite Plinius vertit, (vt Porrum) ex aurore Græco, apud quem fuit, *εις τωρασιας φησιν*, id est, in areolis feri, quemadmodum &c. Columella reddidit. Cytisis subiungi potest Cytisi facie Alysson fruticans quorundam, auctore Lobellio, Parum admodum notus, perelegans frutex, exoticus rarus, nisi cultioribus Belgij viretis, vbi floribus luteis, Leucij, minoribus æstate nitet, è sparsis numerosis, anfractuosis, Polemonij, istriatis cauliculis. Folia Cytisi, habitiora, albida, hispida, setaceis pilis villosa. Radix lignosa, durior & in folliculis semen.

HALIMVS, CAP. LXV.

Nomina

VARIÆ sunt plantæ a rei herbariæ scriptoribus Halimi nomine descriptæ, & picturis expressæ. Nos de vero, vt arbitramur, Dioscoridis Halimo hîc dicemus ex Dalechampij sententia. Reperitur modo aspirata, modò nude scripta litera. Placet aspiratio, quoniam a falso humore nomen inuenit, vnde Ætius Halimum Halmyrida a falsugine appellari dixit. Solinus Alimon in Creta nasci tradidit, mirabili, si credatur, effectu, quod ad morsu ea interdum fames nulla sentiatur, vt nomen inde impostum sit ei quod famem arceat, propterea que nec aspirationem prima litera recipiat. Halimon Latini, vt Plinius, Anreonem vocant, Tolosates *L'herbe du masecon*, id est, herbam colicis doloribus vtilem. Multa alia Halimi nomina, in iis quæ falso Dioscoridi sunt adscripta, legere quiuis potest, quæ sciens omitto. Est Halimon non parui erroris inter auctores, ait Plinius. Alij fruticem esse dicunt densum, candidum, & cætera ferè omnia quæ Dioscorides habet: alij olus maritimum esse dixere falsum, & inde nomen. Duorum præterea generum, siluestre, & mitius. Cratenas tertium genus addidit. Sunt & aliæ plantæ, vt diximus, Halimi nomine appellatæ. De primo genere, id est, de Diosc. & vero Halimo hîc tractamus. Halimus frutex paruus radicem habet altam, inflexam, longius euagantem, crassam, duram: caules multos, latius in orbem terram opacantes, cubito altiores, angulosos, ramosos: folia multa in surculis, per caules, cauliumque ramulos imparib⁹ interuallis dispositis acruatim cumulata, crassa, candida, Oleæ similia, breuiora, quamuis Rhamno longitudine paria interdum sint, qualia in secundo genere Halimi sui describit Clusius, latiora Dioscoridi, molliora Plinio, vtrumque enim verum est, etiam hyemæ virentia, saporis primum quidem falsi, ac subastringentis, qualis in permultis maritimis plantis percipitur, deinde subdulcis. Ab hoc falso sapore Halimo vt diximus, nomen positum est, nequis a maritimis solum natalibus dictum existimans alibi prouenire neget. Semen producit latum, candicans, in summis ramis copiosum.

Locus.

Lib. II.

Li. 4. Hist.

cap. 20 &

lib. 4. can.

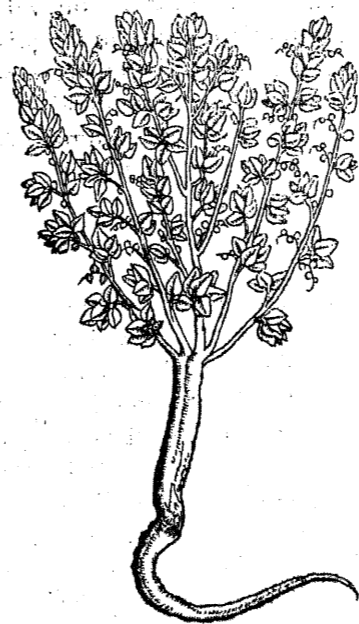
cap. 22.

Tertiū Halimi genus in maritimis frequens a Clusio descriptum, Crithnum est Dioscoridis, Italarum *Bidame*, quod suo loco declarabimus. Halimus Dioscoridi frutex est sepimentis idoneus, similis Rhamno, sine spinis, foliis Oleæ, sed latioribus, nascitur in sepibus, & maritimis. Eadem planè Oribasius habet.

Theophra

HALIMVS

verus Dalech.

Theophrasto; Halimus auctore vicinas plantas enecat, valentius quàm Hedera aut Cytisus, nam & Cytisum ipsum interimit, eoque perniciosius quò plus habet falsuginis. Scribit Ruellius in viuis Gallix sepibus frequentem esse fruticem quem *Blancheputain*, rura vocant, gustu subacervo in falsuginem vergente; quare mensis folia cum tenerescunt non esse ingrata. Eum fruticem si Halimon esse existimat, vehementer errat, vt capite de Spiræa diximus. Bellonius multis locis Halimi meminit, sed ita vt ex illius verbis quænam planta sit Halimus intelligi non liceat: Frutex Halimus, inquit, in Creta Halimatia vocatur, adeo frequens, vt magna pars sepium ex eo constet. Cimæ sunt dulces. Idem alibi: Recensetur Halimus inter plantas perpetuò virentes. Idem in prato quodam plano se Halimum vidisse affirmat, qui licet natura se attollat in fruticem ramosum, sine spinis, vt in Creta, illic tamen per terram spargebatur instar Capparum spinosarum. Idem alibi. In Ægypto aggeres Nili muniuntur fascibus ex Halimo: ac rursus. Sepes in Ægypto fiunt ex Halimo. Amarus Lus. etiam de Halimo satis multa, sed ita vt ex iis Halimum non interno- scas. Nec magis in hac historia sibi constat Anguillara, qui aliquot locis prouinciæ Samnitum mari vicinis, Halimum propriè a Dioscoride descriptum reperiri tradit, qui est, sepimentis que est idoneus: Aliud etiam genus ei non simile conspici aliis in locis maritimis: postremo esse plantam iis cõgruentem, quæ de Halimo scripsit Dioscor. in Creta edulem ibi vocatam Sandalida, ex qua & sepes fiunt in Sicilia. Cordus Halimum sibi incognitum esse fatetur, considerandumque in hac planta censet, ait quomodo concilientur Dioscorides, & Serapio. Ille enim scribit Rhamno similem esse Halimum, sed spinas non habere, hunc autem plures illi quàm Rhamno spinas tribuere. Serapionis hæc verba sunt. Dioscorides. Quæ ex hac planta nascitur in campis, assimilatur Rhamno, id est Nausegi, nisi quia multas habet spinas, & folia eius similia sunt foliis Olearum. Ex quibus nihil aliud colligas, quàm Halimum similem esse Nausegi, id est Rhamno, nisi Rhamnus spinas multas haberet, quo sensu Serapio Halimo, quam Molochiam vocat, spinas non tribuit: quamobrem eum cum Dioscoride conciliare nihil opus est. Halimus Tolosæ in hortis colitur, sponte verò nascitur in sepibus, vt etiam auctor est Dioscorides, præsertim ad vicum tribus miliaribus ab vrbe distantem, quem *Saint Florens* vocant, loco macro, squallido, alto: vt rectè dixerit, Oribasius nasci in maritimis locis, & præruptis, itémque in sepibus. Plurimum in Cilicia prouenire, Galenus scribit, vbi & germina eius recentia esirant, & reponunt, in posterum futura vsui. Semen pariter, & planta ipsa lac generat, gustus falsi & subadstringentis. Ex quibus omnibus perspicuum est ipsam dissimilium esse partium. Maior autem pars eius calida est temperatè, cum humiditate incocta, & leuiter flatuosa, folia inquit Dioscorides, decoquuntur ciborum gratia: Radix contusa, rupta, torminæque mitigat, drachmæ pondere in aqua multa pota. Eadem lactis vbertatem facit. Quod autem radici tribuit Dioscorides, Tolosates in foliis quotidie

Lib. 1. c. 85.

Lib. 1. obs. cap. 18.

Ibid. ca. 44.

Ibid. ca. 60.

Lib. 2. Obs. cap. 31. Ibid. ca. 78.

In li. 1. Dio. cap. 121. Ca. 85. sim.

Locus.

Lib. 1. c. 103.

Lib. 11. Lib. 6. sim.

Vires.

Li. 1. ca. 103.

experiuntur. Horum enim manipulum terunt, & ex vino albo propinant, maximo doloris colici, torminumque leuamento. Quam ob causam *L'herbe du mafsclou*, vulgo vocant. Quod lac attrahat; ipsumque ac semen augeat, rationi valde consentaneum est. Salta etenim nitrosaque substantia crassiore sanguinem extenuat, vt in mammas fluat, & penetret facilius, sub adstringente partes glandulosas roborat, ad lactis materiam melius concoquendam, dulci sanguinem copiosorem gignit: quoniam dulcia in sanguinem facile commutantur. Rustici pabulo sale condito, in pecudibus etiam lac magis affluere credunt.

SAMBUCVS, (CAP. LXVI.)

Nomina

Corol. 184. lib. 4. Diosc.

Lib. 4. c. 168 Genera.

SAMBUCVS à Græcis ἀδύ dicitur, ab Arabibus *Infalti*, ab Italis *Sambuco*, à Gallis *Surcau*, & *Suyer*, ab Hispanis *Sabugo*, & *Caminero*, à Germanis *Holder*, à cavitare, siue *Holler*. Sambucum arborem dictam putat Hermolaus à *Sambuca*, musico instrumento, quod alij *petida* vocant, alij *Magadin*. *Sambuca* porro ab auctore videtur appellata, cui nomen *Sambyx* fuerit. Vsam ea primam omnium Sibyllam perhibent. Dicitur & *Sabucus* arbor à *Quinto Sereno*. Sambuci duo genera sunt *Dioscoridi*. Vnum, *Sambucus* vulgo cognita in arborem assurgens: alterum humilius, *Ebulus* nomine, de quo sequenti capite. Prætoris & si vnũ tantum genus descripserit *Dioscorides*, id nimirum quod notum omnibus est, hincque depictum, tamen à posterioribus duo alia obseruata sunt genera, syluestre scilicet, siue montanum, de quo in *Silua* egimus, & quibus notis à superiore differat ostendimus. Alterum palustre, siue aquaticum, de quo etiam infra dicemus. *Sambucus* vulgaris frutex est, sæpe in arborem accrescens, trunco crasso, lignoso ex quo rami multi prodeunt, harundinũ modo rotundi, longi, recti, geniculati, caui, medulla alba, dulci que pleni, cortice cinereo obducti, cui subest alius viridis, medianus *Officinis* dictus. Ex geniculis prodeunt surculi, circa quos folia saturæ viriditatis, in ambitu parum crenata, grauis odoris. In ramorum summitatibus flores sunt candidi, in umbellis. Deinde bacca rotundæ, initio virides, tandem ex nigro purpureæ, copioso succo vinosæ, in quibus semen est minutulum, & cõpressum. *Sambucus* *Dioscoridi*, surculos spargit arundinaceos, teretes, cauos, candicantes,

SAMBUCVS.

Capit. 31.

Forma.

Li. 4. c. 168.

proceros: folia iuglandis terna, quaternaque ex interuallis circa ramos exeunt, graui odore, minutim in ambitu secta: in ramulorum cacuminibus cauliculisque circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox acinum *Terebintho* similem, in nigredine sub purpureum, racemosum, succo madentem, vinosumque. Quos hinc surculos cauos vertit *Ruellius*, Græcè legimus *ὄπκοινός*, idest aliquantum cauos: neque enim Sambuci surculi omnino sunt caui, sed laxa medulla pleni. Vbi verò folia dixit graui odore, minutim in ambitu secta, legitur in vetere codice, *βαρυσμαῖς καὶ μικρότερα*, idest, odore graui, amarioraque. *Oribasius*

Andr. Lac.

Lib. II.

bafius legit *μικρότερα*, idest *lōgiora*, alij *μικρότερα*, *minora*. *Theophr.* diffusius *Sambucum* expressit his fere verbis quæ ideo refero, quia *Theodori* interpretatio non placet. *Sambucus* maximè iuxta aquas nascitur, & in vmbrosis locis, in aliis tamen etiam prouenit (legendum enim, ἐν μὴ τοῖς τοῖστοῖς) fruticosa est, virgis anniculis vsque ad foliorum defluuium in longitudinem crescentibus, postea in crassitudinem. Virgarum proceritas non valde magna, sed senum cum maximè cubitorum. (Τῶν δὲ τελέχων πάχος τῶν γερανδρῶν ὅσον περιεφεραλαίας,) caudicum veterum crassitudo, quæ trabis in nauium prora super carinā positæ (nam περιεφεραλαία polluci τῶλος, lignū mediū super carinā erectū vnde pēdet anchora, & cui vtrinque affiguntur conti lignei, ἀππροεμολίδες, excipiendis rostris areis, vel ferreis subrecti, & prominentes, ἔρβολα vocant, quibus ad cõfringendā hostilē classē impetus fit. Cū ea trabe vetusti *Sambuci* caudicem *Theophr.* cõfert, non cū galea. Vocabulū id nauticū Atheniensibus & Lesbiis notissimū & vsitatissimū fuit) cortex læuis, tenuis, rufus: materies fungosa, si resiccetur, leuis, medullā mollē habens, vt totæ virgæ concauentur. Ex hac baculos leues faciūt. Siccata valida est, & in aquis minimè senescens, etiam si delibrata fuerit. Delibratur autem sua sponte cum aruerit. Radices per summā terram spargit, non multas, neque magnas. Folium sigillatim exit molle, oblongum, veluti *Lauri* latifolia, sed maius, latius, rotundiūque à medio & inferiore parte, suprema autem in acutum contractius, in ambitu ferratū: totū autem circa vnū pediculū crassum neruosumque, veluti ramulū pendet. Foliorū alia hinc, alia inde geniculatim coniugatimque adhærent, à se se distantia, vno ex pediculi fastigio exeunte, subruffa leuiter, raræque. Desluit totum simul. Quare id totum vnū folium esse merito putaueris. Rami quoque nouelli quædā geniculorū specie habent. Flos albus ex multis paruis candidis constans, specie faui, pediculi diuisi surculis insidet. Huic odor validus, qualis est *Lirij*, nonnihil grauis. Similiter fructum edit, racematim, pediculo crasso subuectum. Maturescens nigrescit, immaturus *ἀμφικώδης*, idest acerbus est, vel vix acerbæ colore, magnitudine *Erui*, paulo maior. Quæ sequuntur adeo sunt deprauata, & mutila, vt vix vllus ex iis sensus elici possit. Sic in vulgatis exemplaribus leguntur. Τὴν ὑγρασίαν δὲ ἀνώδη τῆ ὄψει, καὶ τὰς * χεῖρας δὲ τελέχους, ἀναβάττει καὶ τὰς κεφαλὰς, ἔχει δ, &c. Quæ *Theodorus* sic interpretatus est. Humore aspectu vinaceus, & interna visu *Sesamacea* continet. Sed sic corrigi, restituique possunt ex *Diosc.* & *Plinio*. Τὴν ὑγρασίαν δὲ ἀνώδη τῆ ὄψει ἀγρὸς τελέχους ἀνίστοι, τὰς χεῖρας ἀναβάπλουσαν, καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχειδε, &c. Idest, humorem specie vinosum maturus fructus reddit, manus & capillum tingentem. Quæ intus continentur *Sesamo* similia sunt. *Sambucus* in sepibus nostris frequentissima, locis humidis & vmbrosis gaudet. Maio mēse floret, aut paulò serius. Septembri fructus maturus est. *Sambucū* aliam *Lobellius* ostendit, foliis *Laciniatis* & minutim dissectis, in Belgij hortis virentē, quæ alioqui fructu, flore & ligno, à vulgari nō differt. *Sambuci* & *Ebuli* vis eadem, inquit *Diosc.* & vsus exsiccans, aluo detrahens aquā, stomacho inutilis. Folia *Olerū* more coquuntur ad pituitam bilē que detrahendam. Caules teneri in patinis cocti eadē efficiūt. Radix in vino decocta, & in cibis data *hydropicos* adiuuat: prodest viperarum moribus eodem modo, vuluas emollit insidentium decocto, patefacit earū spiracula, & vitia corrigit. *Acinij* in vino poti eodem funguntur munere: denigrat capillos illiti, Folia prætenera ac mollia si ex polenta illinantur, inflammationem mitigant: ambustis, & canum moribus illita profunt: vlcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant. Iis qui *podagra* tentantur, cum seuo taurino aut hircino profunt illita folia. *Plinius* partim eadem, partim etiam ampliora quam *Diosc.* tradit. *Sambuci* & *Ebuli* decoctum inquit, in vino vetere foliorū, vel seminis,

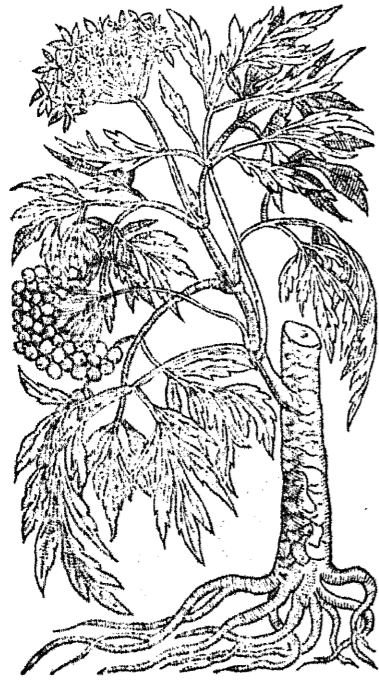
Lib. 3. Hist. cap. 13.

Locus. Tempus.

Li. 4. c. 168. Vires.

Li. 14. ca. 8.

SAMBUCVS foliis,
Laciniatis Lobell.

Lib. 16. c. 37.

Lib. 6. sim.

Lib. 7.
Li. 4. Diosc.
cap. 163.

Acinos habent nigros, atque paruos, humoris lenti, inficiendo maximè capillo, qui & ipsi aqua decocti manduntur. Vtraque Sambucus, Galeno, tū magna illa, & arborefcens: tum herbacea, quam & Chamæacten vocant, deficcandi, conglutinandi, modicèque digerendi facultatem obtinet, quibus verbis Paulus adicit, potam & manducatam aquam per aluum educere. Aqua ex Sambuci floribus, auctore Matth. fronti & fincipiti admota capitis dolores mulcet à calido humore ortos. Succus ex radicis cortice vomitum valentiſſimè ciet, & aquā inter cutem pellit. Ex Sambuco vnguentum praſtantiffimum ad igni ambuſta fit hoc modo. Corticis viridis qui libro & ligno intercedit librā vnā, olei ex aqua ſtillatitia florū Sābuci ſapius loti libras duas ſimul ſeruere aliquādiu ſinito, percolato, exprimito: deinde additis ceræ nouæ odorata, ſucci ſurculorū Sābuci, ſingulorū, vncias quatuor rursus ſerueant ſimul, quouſque ſuccus euaneſcat. Ab igne ſublata hæc rudicula agitato: poſt, ſub coctura ſine Vernicis liquidę vncias duas, Thuris in tenuem pollinē triti vncias quatuor, albumen ouorū duorū diu pri⁹ cochleari agitatu addito, permifcet oq; omnia diligēter, & mūdo vaſe aſſernato. Fungi ad imū Sābuci caudicē nati, aqua roſacea prius macerati, capitis dolores & inflāmatōnes mulcent. Stillatitia tū Sābuci, tū Ebuli radicū aqua hydrope tympanite laborātes mirificè iuuat, ſi huius binas, illius quaternas vncias ſimul miſtas hauriāt agri diebus triginta cōtinuis, vſta Sābuci folia, & in puluere trita manātē ex naribus ſanguinē ſiſtūt. Baccarū Sābuci ſuccus à recremento purgatus, & cū melle optimo coctus ad zulapij craſſitudinem, aurium dolores ſedat, ſi calidus inſtilletur. Sābuci tenerima folia, quę prima ſtatim germinatione prodeūt, cū pari pōdere radicū plātaginīs, ſuillaque axūgiæ veteris cōtrita, ſubaclāq; podagricos dolores præſentaneo auxilio mulcēt. Quod in baccis ſemē cōtinetur minutulū & cōpreſſum hydropicis p̄deſt, & nimiū obefis qui macilēti fieri volunt, ſi quotidie drachmā vnā in vino hiberint. Sed id diu faciendum.

EBVLVS

Dodo. li. 3.
cap. 44.

EBVLVS, CAP. LXVII.

QVAMVIS Ebulus herba ſit potius quā arbor, aut frutex, tamē veterum omnīū exemplo Sābucō nos coniunximus. Dicitur hæc etiam Latinis Ebulum, Græcè χαμαῖος ἄσπλην, idēſt humilis Sambucus, aliis Helion, inquit Plinius, Arabicè Kameactis, Gallicè Hieble, Italicè Ebulo, Anglicè, Maluourt. & Bloeduourt. Belgicè Hadick, Germanicè Attich, & Niderer holder, Hiſpanicè Hiez guos, & Sabugo pequemmo. Ebulus caules producit longos, rectos, craſſos, anguloſos, geniculis diſtinctos, ramulorū Sābuci modo, in quibus folia obſcura viriditatis, foliis Sābuci, tū odore, tū figura ſimilia. In caulī ſummitate

Nomina
Lib. 24. c. 3.

Forma

Li. 4. c. 168.

Locus.

Lib. 25. c. 10.

Vires.
Lib. 26. c. 3.
Capit. 11.

Emb. 13. li.
4. Dioscor.
Lib. 27. c. 7.
Actæa non
eſt Ebulus.

Li. 3. ca. 48.

Matth. lib.
4. Dioscor.
cap. 163.

muscaria flores, deinde baccas Sābuci ferunt. Ebulum Sambuco longe humilius eſt, inquit Dioſc. magiſque herbaceo generi aſſignandū, caule quadrangulo, geniculato: foliis Amygdalę, ex interuallis, longioribus, geniculatim expansis, pinnatifque, graueolentibus, in ambitu ferratis: muſcario Sābuci, flore, & acino eiūſdē. Radice nititur longa, craſſitudine digiti. Ebulus locis incultis, & ſecus vias, non nunquā & in agris prouenit. Tardius floret, Iunio videlicet, & Iulio mēſibus, Auguſto baccas profert. Sambucus & Ebulus adeo inter ſe ſunt aſſines, vt earū vires ab auctoribus, atque etiam à nobis ſuperiori capite ſimul ſint explicata. Quādā ramen alia hīc exponuntur. Ebuli quoque, quem nemo ignorat, fumo fugantur ſerpētes, inquit Plinius: ac rursus Ebulū tenerū cū foliis tritū, ex vino potū calculos pellit: impoſitū teſtes ſanat. Et aliquāto poſt: inter ea quę hydropicos ſanant numeratur Ebuli recētis radix excuſſa tantū, nec collura, quantū duo digiti cōprehēdāt, ex vini veteris calidi hemina: ac mox, Actæ quā quidā Ebulū eſſe putant, radice cōtrita in vini cyathis tribus, ſi febris abſit, vel ſemine ex vino nigro. Præcipuè tamen chamę actæ ſuccus aptiſſimus creditur, ac rursus, Ebuli folia contrita, & è vetere vino impoſita Boā ſanāt, idēſt rubētes papulas. Scribit Cornarius Pliniū alio loco videri Ebulū Actæā appellāſſe. Actæa graui foliorū odore, caulibus anguloſis (non aſperis, neque aniſi, vt vulgata exēplaria falſo habēt) geniculatis, ſemine nigro vt Hedera, baccis mollibus. Nāſcitur in opacis & aſperis, & aquoſis. Datur acetabulo pleno interioribus fœminarū morbis. Paulus quoque Actę radicē in vino coctā hydropicis bibēdā exhibet quo loco ipſemet Cornarius, & Andernacus Actæā Sābucū interpretati ſunt, etiāſi mox corticis radicis Sābuci ſuccū cū cōdito iūſdē hydropicis Paul⁹ propinet. Alij Plinij Actæā lōge diuerſam ab Ebulō eſſe ſtatuūt, de qua ſuo loco dicemus. Reliquas ebuli vires perſequamur. Ex radicibus Ebuli extractus ſucc⁹ magno pere vomit⁹ ciet, & aquas detrahit, craſſamque pituitā ad articulos fluentē. Ebuli ſemē permultis in aqua lotionibus à nigro ſucco expurgatū datur vtiliter ex Chamępityos decocto drachmæ pondere podagricis, iſchiadicis, & hiſpanico morbo laborātibus: dolores enim eorum mulcet, humores cōfluētes tum reuocādo, tū deiiciēdo. Sunt qui ex Ebuli radicibus ſuccum eliciant, & inſolutum in paſtillos redigant. Hic clyſtere inſuſus inteſtinorum & coxendicum dolores à frigiditate & flatu genitos mitigat.

Z 3

Lana exceptus inditur fœminarũ locis ad menses euocandos. Illitus Ebuli radicem succus procidentem sedem reprimat, & anginam tollit, si circa gulam calidus illinatur.

SAMBUCVS AQUATICA, THRAVPALVS THEOPHR. (AP. LXVIII.

Nomina Lib. 1. c. 105. Lib. 4. Hist. cap. 1. Forma

LIAM Sambuci speciem diximus esse Sambucum palustrem, siue aquaticam. Galli Obier, vel Opier, Germani Bachhoder, vocant. Belgi, Gelders Roosen: Opulus tamen non est, vt Ruellius existimauit. Theophrastus multorum iudicio θραύπαλον appellat. Arbuscula est vliginolis & palustribus locis nascens, virgis Sambuci æmulis, geniculatis, alba in-

SAMBUCVS aquatica, Thraupalus Theophrasti.

Tempus.

Nomina Li. 1. ca. 77. Lib. 17. c. 4. Lib. 3. Hist. cap. 18.

tus medulla, sed fragili, & caduca materic: folio vitigineo, sed minore: flore in muscariis albo Sambuci modo, odore non profusus iniucundo: qui in multis Germaniæ locis cultu & crebro satũ dẽsissimus fit ac spississimus, fertisque additur, aspectu valde formosus. Ab eo baccaẽ prodeunt rubentes, baccarum Oxyacanthæ magnitudine, vinoso succo plenæ, quæ deuoratæ vomitiones cient. Floret Maio mense, baccaẽ Septembri sunt maturæ.

EVONYMVS, CAP. LXIX.

EVONYMVM (quam aliqui Anonymum vocant, quasi a non habendo nomine nomen inuenerit) inquit Ruellius: quanquam Anonymos alia planta, herba Plinio sit,) arbusculam esse hĩc depictam, & a Theophrast. descriptam herbarij non pauci credunt, multis sanẽ notis eorum sententiæ adstipulantibus: aliis Chamænerion dicitur, idest humile Nerium, siue Rhododendron, siue Nerium Alpinũ, quod folijs, flore, fructu siliquato, quam-

uis siliquis diuersis Nerium vtcumque referat. Balsamum Alpinum Gesnero, & Rosa Alpina: Matthiol. vero libr. primo in Discor. Cneoron vocat quamuis idem alterum Cneoron Theophr. pinxerit libr. quarto in Dioscor. qui hanc Euonymum esse putat, arborem pro Euonymo hactenus receptam, Fusoriam, & Fusanum appellatam, Euonymum esse negant, sed Theophrasti Tetragoniam esse volunt, Plinij virgam sanguineam a Sanguineis eiusdem fruticibus diuersam. Euonymus auctore Theophrasto, cum alibi, tum in Ordymno Lesbi monte nascitur (sic enim ex Plinio legendum, non ορυκνίφ ορδύνω χαλαμένω, vt Theophrasti exemplaria habent) magnitudine folioque Punica, pariter molli, maiore quam Chamædaphnes. Circa Septembrem germinare incipit, floret vere, floris color qualis in Leucoio, odore graui, & qualis sentitur trucidato cadauere in tabum putrescente, vel quasi cæsum animal referat (sic enim hæc verenda videntur, οὗτος ὁ δένδρον, ὡς περ φόνος, Plinius transtulit statim pestem denuntians, sed non satis rectè alioqui cum floreat quotannis, pestem quotannis scuire necessum quoque foret,) fructu cum suo putamine loculoue Sesami sili-

Lib. 3. Hist. cap. 6. Li. 24. c. 10. Lib. 3. Hist. cap. 18. Locus Lib. 1. ca. 3. Forma Lib. 3. ca. 22.

quis non absimili, intus solido, sed in quatuor versus distincto. Esu letalis est arbor tam fructu, quàm folijs pecori, & ouium gregibus, sed præcipuè capris, nisi purgentur. Purgantur autem inedia & cibj abstinentia. Quæ postrema sic

EVONYMVS Theophrasti.

fidelius opinor, traducta sunt, quàm a Theodoro, qui sic reddidit. Hic pecus enecat gustatus: quinetiam folium idem facit, & potissimum capras, nisi purgentur, interimit, purgantur autem anocho. Nusquam certe legi quid sit ἀνοχον. Quare ἀνοχῆ legi potest, id est inedia, & cibi abstinentia. Alij ἀνοχον interpretantur vomitionem, & per superna purgationem, vt vox sit ἀπὸ τῆ ἀνο. Sic interpretatur Dodonaus, cum scribit esu foliorum capras interire, nisi superne & inferne purgentur. Plinius vertit. Succurrit aliquando præcipuè alui inanitio. Nostras hæc Euonymus in Allobrogum saxosis & asperis montibus nascitur, prope Muram oppidum, decem miliaribus a Gratianopoli distans, Punica non altior, sapius breuior, & fruticosa, ramis virgultisq; multis: folio carnosulo, oblongo, Punica vel Laureola albæ simili, ni minus esset, Rhododendron emulante, quam ob causam Chamænerium vocat, tactu molli, superne viridi, infernè rufo, flore in

Lib. 6. c. 79. Ibidem.

ramorum fastigio copioso, Leucoio simili, purpureo, aspectu pulcherrimo, graeolente, tanquam virus cruores effusi, & corrupti naribus afflante, fructu siliquæ specie. Hanc & capras & oues refugere opiliones asserunt. Dalechampius quidem cum attentius contemplaretur caprarum greges, vicina fruteta depascentes, nullam vidit quæ hanc attingeret, atque adeo cum decerptam obiiceret, auersari deprehendit. Allobroges apud quos nascitur, vocant Des ourles. Huic de Euonymo opinioni qui refragabitur, primum obicit Euonymum Theophrasti folio esse maiori quàm Chamædaphne, cum hæc nostra folio sit minori. Deinde florem illius similem esse colore τῆ λευκῆ ἰσ, id est albæ Viola: at huius flos purpureus est. Postremo eiusdem florem non tam abominandi esse odoris: quibus respondere perfacile est. Nam quo loco folium maius Chamædaphnes folio esse dicitur, mendum subesse asteriscus indicat, & Gaza non Chamædaphnen, sed Clematidem legisse videtur, qui vincamperuincam verterit: florem vero non λευκῆ ἰσ similem esse lego, sed λευκοῖσ, præsertim puniceo. Multa enim sunt genera τῆ λευκοῖσ præter album, & luteum, figura & colore distantia. Adhæc floris tam grauem & detestandum odorem potest non significare vox φόνος. Nam præter eum quem diximus, significat odorem etiam Attractylidis, quàm φόνον a quibusdam appellatam fuisse auctor est ipsemet Theophrastus: quo loco, pro ἕχθρη δὲ τὴν ὀσμὴν δὴ φὴν καὶ φονώδη, vel δυσώδη, legunt alij ῥητινώδη, quem odorem Attractylidi conuenire optimè sciunt, qui plantam nouerunt. His adde huius nostræ Euonymi fructus quatuor folliculis constare, (Theophrastus τὰ κελύφῃ vocat) oblongis, ex quibus coniunctis vnica videtur componi siliqua, Sesamo verò a Matthiolo picto similis, grano intus solido.

Lib. 6. Hist. cap. 4.

Nomina
Lib. 2. Hist.
cap. 6.
In Diosco.
lib. 4. ca. 114.

Forma.

Locus.

Lib. 3. c. 17.

TETRAGONIA falsò creditam ab omnibus fere herbariis, Theophr. Tetragoniam multorum Herbariorum sententia esse diximus. In Tuschia, inquit Matthiolus, *Silio* dicitur, ab aliis *Fusaro*, quod ex ea optimi fusi fiant, *Fusoria*, & *Fusanum* à recentioribus, à Gallis *Fusam*, *Couillon de Prestre*, & *Bois à faire lardoires*, quod ex ea culinæ transgendis lardo carnibus verucula faciant, à Germanis *Spindelbaum*. Frutex est in arborem non assurgens, ramis multis, cortice in vetustis, & trunco, candicante, in nouellis virente rectis, qui ob linearum quatuor rufarum, serratarum, dorfi modo extantium, recta per viridem corticem porrectarum discursum quadranguli apparent, id quod huic arbori non solum peculiare est, sed etiam, quod in fructu quadrangula siliqua sit. Quam ob causam *τετραγωνία* dicta est. Gaza *Quadratoriam* interpretatur. Ligno est duro, flauo: foliis longis, latiusculis, teneris: flosculis candicantibus, quinque, senisue simul: folliculis paruis, rotundis, quaternis simul coniunctis, qui maturo intus semine dehiscunt, membranula lutea contexto, quæ si in aqua maduerit, luteo colore inficit. In sepibus nascitur, & in agrorum sylvarumque limitibus. Floret Aprili mense, Septembri fructum perficit. *Tragus* pro Theophrasti *Κυρίτζ*, id est *Carpino* non sine errore descripsit.

PERICLYMENVUM TERTIVM,
CAP. LXXI.

Lib. 6. sine.

Forma.

Li. 3. purg.
cap. 22.

Hic frutex in plerisque Sabaudia, & Heluetia locis crescit, quem Dodonæus pro tertio Periclymeni genere depinxit. A reliquis Periclymeni generibus hoc differt, quod nullis viticulis vicinis fruticibus sese alliget, & circumuoluar, sed sine adminiculis stat, & per sese erigitur. Foliis est longis, mollibus: floribus item longiusculis, candidis, multis intus capillamentis, binis floribus semper in singulis pediculis: binis similiter baccis, roeundis, in rubro nigricantibus cum matura sunt. Has ab Heluetiis appellari scribit Dodonæus *Hundskiesen*, id est *Cerasa canina*. Huius fruticis meminit etiam Gesnerus. Periclymeno, inquit, cognatus est sylvestris frutex, qui locis saxosis nascitur apud nos passim, in sepibus, muris, syluis, acinis rubicundis, gemellis. Non circumuoluitur. *Brimthunigen* vocant Heluetij, à duritie ligni tanquam ossea, vnde *Xylostei*, id est ligni ossei nomen ei dedit Dodonæus, qui luculentius eam stirpem alio in loco descripsit. Caudice est, inquit, mediocri crassitudinis, materia ligni candida, ramulis rotundis, albicante cortice contextis, initio tamen & cum primùm erumpunt subrubentibus, foliis alterius Periclymeni oblongis, mollibus, ex albido virentibus, prona parte candidioribus, ac leniter hirsutis: Flores minores sunt quàm alterius Periclymeni candidi, bini in vno pediculo: succedunt fructus gemelli, instar exiguorum Cerasorum, rubentes,

PERICLYMENVUM

tertium Dodon.

PERICLYMENVUM

rectum secundum Clusij.

rubentes, altero eorum sæpe minore. Aprili, aut Maio floret: fructus Autumnò maturus est. Clusius alia duo genera Periclymeni erecti, quodq; nullo adminiculo egeat, descripsit. Periclymenum erectum secundum, inquit, superiore multò humilius est, ramis multò gracilioribus & rarioribus, cortice albicante obrectis: folia quàm prioris teneriora, longiora, per ambitum nonnihil serrata, superiore parte virentia, inferiore parum lanuginosa, non adeò tamen vt superioris. E tenellis germinibus inter folia nascuntur exiles pediculi, vnum & plerumque binos flores sustinentes, superiore minores & teneriores, neque vt alterius pallefcentes, sed purpurafcentes, quibus succedunt fructus gemelli non minores quàm in superiore, sed nigri, succulenti, gustu ingrato: radix dura, lignosa. Tertium genus est prorsus humile, & quod raro ad cubitale accedat magnitudinem, ramis secundo crassioribus, candidioribus, lentis, & fractu contumacibus, contrà quàm in duobus superioribus: folia omnium maxima, Laurinis non minora, in extremo mucronata, superne virentia, inferne candidiora, sed nulla lanugine obducta, neque in ambitu serrata, duriora etiam quàm superiorum: flores in oblongo crassiusculoq; pediculo gemelli, superiori forma similes, candidi: fructus plerumq; vnicus, raro geminus, etiam si gemino flori succedat, omnium crassissimus, exigui Cerasi magnitudine, ruber, succulentus, pellucidus, duobus in summo, vbi flores inhæserunt vestigiis insignitus, vnicum granum continens. Floret vterque cum aliis Periclymenis. Semen secundi Iulio, tertij Augusto maturefcit. Secundus rarus est inuentu: vnicum fruticem se inuenisse Clusius ait, in Pyrenæis, duos aut tres in montibus Sabaudicis, & totidem in Pannonicis alpibus. Tertius in Pyrenæis, & in Sabaudicis montibus frequentior, copiosissimus est in Pannonicis.

Lib. 1. stirp.
Hispa. c. 27.

Tempus.

Locus.

SALI

Lib. 3. Hist. cap. 13.

VANQVAM Salicē *ωάρυδρον* esse, id est aquaticā dixerit Theophr. ideoque cum iis plantis quæ umbrosis, vdisque locis gaudent explicanda foret, tamen cum etiam in frutetis ac nemoribus Salices proueniant, & in sepibus cum aliis fruticibus dumisque, circa hortos, vineas, agros, aquarum ripas, & rusticas casas, hîc de Salicibus tractare haud absurdum fuerit, quamuis tractationis consecutione quadam genera hîc exponantur, de quibus aliis fortasse magis idoneis locis dici possit. Eadem de causa *ιτέα* Græcè *ωάρυδρον*, Arabibus *Bulef*, *Bhulles*, *Saffaf*, aut *Chalif* dicitur, Gallis *Saulte*, & *Saule*, Italis *Salice*, & *Salcio*, Germanis *Vueiden*, & *Felbinger*, & *Meydenbaum*, Hispanis *Salce*, & *Salgueiro*, Boemis *Vurba*, Belgis *Milgheboem*. Salicis multas species veteres distinxerunt, colore primum, albo: nigro, siue purpureo, siue phœniceo, & Vitellino, siue rubente, qui in cortice spectatur: deinde, vsu: quod alia sit perticalis, alia viminalis, alia fîsilis. Postremo q̄ alia præbeat vnde vincula fiant, alia virgas textiles ad varia opera tenues & inualidas alia, aliq̄ firmiores, & crassiores; quibus præcipuis differētiis adde si libet & hâc, quod alias steriles esse omnes fateantur, quandam verò fructum edere nonnulli putent, vt Arcades Helicem. Albæ Salices duæ sunt, altera perticalis, arborecens, perticas emittens in magnam proceritatē, vinearum iugis, ridicis, compluuiatis cameris aptas, & stipitibus, quos sustentandis, ac cōtinuandis sepibus defigunt. Huic potissimum conuenit quod scribit Plinius, Cæduæ Salici densiorem esse tonsura fertilitatem, & breui, ligno verius quam ramo, sic enim emaculandus est ille Plinij locus. Viminalis est, alba secunda, quam & Gallicam nominant Autores, excepto Columella, cui Viminalis nigra, Gallica dicitur. Huius inter Viminales firmissimæ quidem virgæ sunt, non vt apud Plinium legimus, tenuissimæ, & aliis crassiores, Theophrasto *ωυκνοτέρας*, derisiores, non *ωυρροτέρας*: laudatæ ad corbes, supinas cathedras, & agricolarum plurimam supellectilem, vasis melioribus quàm si è corio fiant, sic enim apud Plinium quidam legendum censent, quamuis seruata scriptura intelligi possit, non tanti esse vasa illa, vt corium magno sumptu conquirendum sit, è quo conficiantur. Natura quidem albicat huic cortex, & non nihil scaber est, verum eo detracto magis candicat, tractatq̄, vel vt quidam legunt, attritu, politur, ac læuigatur. Sic ergo verum est, quod ait Plinius, albæ, nempe vtriusque huius, agricolis vsus esse. Nigra cuius color niger est, vel phœniceus Theophrasto, purpureus Plinio, obsolete purpurascens Columellæ, Gallicam vocanti, vt monuimus, Viminalis quoque est, ad cistarum & calathorum opera lauciora expetita virgarum prætenuium spectabili subtilitate. Rubet seu vitellini coloris est Græca, etiã viminea, quam Latini peculiari nomine vocant Amerinam, nos seruato prisco vocabulo *Amarines*, & *Ambres* nuncupamus. Flauam in hoc genere Columella Græcam priuatim appellat, rubram autem, siue rutilam, gracilibus virgis, Sabinam, & hanc Amerinam veram esse inquit. Flaua Plinio Vitellina à colore vitellorum oui dicitur, agnoscente in Plinio hanc lectionem Hermolao, ex vetustis codicibus, cum in nostrorum quibusdam legatur Nicelina, in aliis, Italina. Quemadmodum arborecens candida, perticæ ad vsus de quibus nos supra differuimus, ita huius virgæ finduntur, sequacis ad vincuturas lentitiæ, vitibus iugandis, ligandis, palandis, in hortorumque marginibus, ac ambulationibus Rossigerendis, ac reuinciendis: ad quem vsus etiam perticarum arborecens Salicis baltheus corticis laudatur, nimirum cortex ille crassus, quo vestitæ spoliantur, dum ad pedamenta eas findunt. Apud Plinium, & recte, vt arbitror, quidam

Nomina

Cap. 37. 16.

Cap. 39. li. 4

quidam legunt: Finditur Græca rubens, Amerina, vt & candida, haud paulo flexilior: ideo solido ligans nexu: nam fragilioris solidus esse nexus non potest. Theophrastus viminalis albæ & nigrae quoddam genus tradit, vt in Cedris, & Palmis, in altum nunquam crescere, (siue naturæ proprietate id contingat, siue ariditate soli, siue opificibus viminum crebrius tondentibus: idq̄, vocari ab Arcadibus Helicem, vel quod Hederæ modo, quam Helicem vocant, humi repentis, humilis semper sit, vel quod *εις τὰ πλεῖστά ἐλίττεται*, ad viminum textus plicatilis est. Putant, inquit Columella, tria esse genera præcipua Salicis, Græcæ, Gallicæ, Sabinæ, quam plurimi vocant Amerinam. Græca flauis coloris est, Gallica obsoleti purpurei, & tenuissimi viminis. Amerina Salix gracilem virgam & rutilam gerit, quæ omnia intelligenda esse de Viminali ex superioribus liquet, ac eius auctoris testimonio, qui illic de viminea Salice verba se facere aperte loquitur. Matthiolo, Salicis quatuor sunt genera. Nam quædam in tantam proceritatem assurgunt, vt ex eis in Liguria fiant perticæ & pali maximi vsus ad vitium pedamenta. Aliæ non tam proceræ colore rufescentes, sequacis Lentitiæ, quæ ligandis cadorum vinariorum circulis commodè finduntur. Hanc Salicem Græcam vocat Cato: Aliæ firmiores, corbibus, & rusticæ supellectili admodum expetita. Aliæ minores ac mira tenuitate texendis canistris, cistellis, calathis aptissime. Tragus quatuor quoque Salicis genera constituit: Fuschius tria, Dodonæus duo. Vnam quæ cæterarum arborum modo in proceritatem magnam assurgit: alteram quæ semper humilis est, & vimina profert. Huius cortex interdum rubescit, aliquando candicat, nonnunquam flauescit. Salicum differentias à locis in quibus nascuntur, vsu, & corticis colore potissimum hic sumemus ex Dalechamptio. Salices igitur aliæ sunt *ωάρυδρον*, id est aquaticæ: aliæ sicca loca non dedignantur, vt Amerina, quæ in vinetis quantumuis aridis, & siccaneis passim profilit. Aquaticarum aliæ pigris & stagnantibus aquis gaudet, & ad riuorum fluuiorumque margines, vel leni lapsu fluentium, vel pingue crassumq̄;

Lib. 17. c. 20. Lib. 4. c. 30.

Lib. 1. Dio- scor. c. 117.

Lib. 4. c. 60. In Hist. pl. cap. 25. Lib. 6. c. 67.

SALIX ALBA, Perticalis vulgaris.

solum rigantium proueniunt: aliæ glareosis, lapidosis, arenosisq̄; torrentium & rapidorum amnium ripis. Ex corticis colore, candido, nigro, phœniceo, luteo differentia aliæ sumuntur. Primum genus ex eiusdem Dalechamptij sententia dicimus esse vulgarem Salicem, in magnam arborem crescentem, cortice candido, quæ Theophrasto, ac Plinio est Salix alba, prior, arborecens, & perticalis. Nec Fuschij placet opinio, qui Salicem Theophrasti candidam Plinij Vitellinam, id est flauam, esse putat, quoniam in flaua Salice virgas *ωυκνοτέρας* spissiores, quam in nigra non videmus, vel, vt quidam legunt, *ωυρροτέρας*, id est, fragiliores: quas tamen habet candida, Theophrasto auctore, sed reuocatores Plinij sententia, vel, vt legendum supra monuimus, firmiores. Cæterum folia habet Salix arborecens oblonga, angusta, Oleæ similia, superne virentia, inferne candicantia. In locis madidis crescit, circum prata rigua maxime. Secundum genus Salix est Platyphyllos, siue Leucophlæos, id est latifolia, & candido cortice: huic

Salix vulgar. candida.

Forma. Lib. 3. Hist. cap. 13. Lib. 16. c. 37. Li. 17. c. 20. Ibidem.

Ibidem. Ibidem.

Locus. 1. Latifol. cand.

Forma.

SALIX PLATYPHYLLA
Leucophlæos.

SALIX PLATYPHYLLOS
Leucophlæos Dalechampij.

huic enim etiam candicat cortex, sed vergente in cinereum candore, folio brevior, latiore, aduersa parte incano, aduersa pallidius virente, in ambitu serrato: interiore cortice rubro, quod huic generi proprium est, exteriore ad ligandum apto, ut & ligno contuso, ac intorto. Quamobrem eo rustici Allobroges lignorum fasciculos quos venales in oppida comportant, vinciunt: ligno fragiliore quam in priore. Hanc quidam pro Elæagno depinxerunt. Gignitur in solo macro arenoso, lapidoso, sed vdo, ad torrentium margines, & in syluis vmbrosis, præsertim qua collectis in lacunas aquis terra humescit, aut qua fontium scaturigines prosiliunt. Huius carbonis ignem concipit, quapropter ad puluerem excutiendis bellicis tormentis necessarium vratur. Præstat etiam delineandis iis que pictores ante accuratam operam imitanda sibi proponunt. In cõuallibus altissimorum montium & frigidissimorum Segusiam tractus, ad fontium scaturigines, & stagnantes in pratis riuiulorum aquas, huius generis arbuscula nascitur, velut abortiua, foliis tam exiguis, ut tercio ampliora non sint rotundis, cõsertim stipatis, supernè, ac infernè candicantibus, & lanuginosis, toto frutice nõ altiore palmo, quem ob breuitatem, & ita compressam ramusculorum ac frondis congeriem pro Salice vix agnoscas. Tertium genus Salix purpurea, cortice obscure purpurascete, quam μελανόρριον, id est cortice nigro amictam,

SALIX PURPUREA
nigra, viminalis.

Locus.

3. Salix purpur.
Forma.

amictam Theophrastus, & Asiani vocant, Plinius purpurea, viminibus texendis virgas tenues præbentem, quibus corbes, sportas, quallos, canistra, fiscinas, & id genus alia utensilia vasaq; conficiunt spectabili subtilitate. In fluuiorum fabulosis ripis, qui præcipiti cursu vorticosi ruunt, Rhodani, & Isara hæc prouenit, hominis altitudine, fruticosa, cortice qualem diximus: foliis venosis, obscure virentibus, in ambitu serratis, ad folij cuiusq; petiolum geminis semper foliolis, subrotundis, quod peculiare nata est. Iisdem in locis proueniunt reliqua tria Salicum genera, Salix Phœnicea, Helice, Elæagnus. Salix Phœnicophlæos, siue phœnicea, quod eius cortex palmularum colorem referat, vnde & nomē, folio proximè dictæ similis est, minus serrato, ad cuius exortum nullæ foliorum appendices emergunt, qua nota à superiore facillè distinguitur, viminum & virgarum pari gracilitate. Omnium breuissima Helice fructifera, à nigra certè & alba diuersa, quamuis pumilam in eo vtroque genere, ut diximus Theophrastus esse tradat: virgas tenuissimas, maximè exiles profert, cortice subluteo vestitas. Huic folia paribus semper interuallis gemina, cum in aliis generibus temerè, nulloque ordine disposita sint, candicantia, sed non lanuginosa, breuissima, conferta, in ambitu minimè crenata, protuberante semper ad foliorum radicem velut nouo aliorum foliorum conceptu, quod huic proprium est. Porro sæpe foliis insident vesicæ, quales in Vlmi foliis reperiuntur, subrubentes: ramorum autem, vertici foliosa capitula, squamatum compacta, echinis carduorum similia, sed minimè pungentia, & delapsis iam foliis in arbore manentia, quare hanc Salicem, ut auctor est Theophrastus, fecundam esse Arcades existimarunt. At cum idem scribar Helicem, pumilam esse Salicem, siue candida sit, siue nigra, hæc autem de qua nunc agitur, omnium sit humillima, & iis quas diximus notis à cæteris differat, Helicem appellare hoc Salicis genus libuit. Elæagnum etiam Salicis genus esse Dalechampius arbitratur, in fabulosis nascētis prope rapidos amnes duntaxat, ut ad Rhodani ripas, quæ hucus sunt feracissimæ, cum in Araris propinqui amnis marginibus nusquam reperiatur. Cortice est luteo; foliis inter omnia Salicis genera longissimis, angustissimis, minimè venosis, neruo medio discriminatis, in ambitu minime serratis, vtrobi que albicantibus, auersa parte

Lib. 3. Hist. ca. 12.
Lib. 16. c. 37.
Locus.
Ibidem.

SALIX PHOENICO-
phlæos, siue Phœnicea.

4. Salix Phœnic.
Forma.

5. Helice Salix.
Forma.

Lib. 6. c. 37.

SALIX HELICE
Theophrasti.

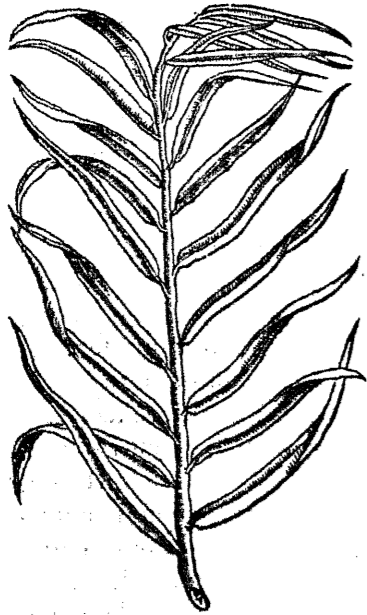

Lib. 3. Hist. cap. 13.

6. Elæagn.
Locus.

Forma.
Lib. 16. c. 37.

ELÆAGNVS Dalechampij.

Lib. 4. Hist. cap. 11.

7. Salix Amerina.

Genera. Lib. 24. c. 9. lib. 16. c. 37. Forma.

Finditur, inquit Græca rubens Amerina, vt & candida, haud paulo flexilior, &c. Sic & Amerinæ duo nobis nota sunt genera. Alteri enim cortex magis rubet, quã Græcã Amerinam, & rubentẽ vocauit Plinius, Galli Franc ofier, nominant: alteri nigricat. Vtriusque virgæ cuneis triplici canaliculorum ordine striatis finduntur ad vincula, quibus in aqua maceratis vites, & doliorum circuli vincuntur, & ligantur. Trunci capitãue ex quibus virgæ prodeunt, humilia sunt,

SALIX HV MILIS repens angustifolia.

Lib. 6. ca. 2.

lanuginosis, vnde Elæagnus nominatur, ἐλαγνος enim ἐξ ἐλαίας καὶ ἄγνος, id est ex Olea & Vitice nomen componitur, quod folio Agno simile sit, & Oleæ modo candicet. Elæagnus, inquit Theophrastus, fruticosa planta est, Agno similis, folio figura eidem simili, molli & lanuginoso, vt Mali Cydoniæ: flore albæ Populi, minore, fructu nullo. Sic enim Theophrastiflocus & legendus & vertendus est. Maximè nascitur, inquit in insulis fluitantibus, siue natan-tibus, scilicet aut ventorum, aut contorum impulsu, quales sunt in lacu Orchomenio, & in Ægypto circa paludes, & in Thesprotide, & in aliis stagnis, de quibus multa Plinius libro secundo, cap. 95. Sunt qui foliorum squamatim cumulatorum congeriem carduorum echinis haud absimilem, sed non pungentem, quæ in Elæagno, & quibusdam aliis Salicum generibus reperitur, earum fructum esse credant, alij minimè. Amerinæ duplicis meminit Plinius, nigra, Amerinæ nigrae semen, &c. & rubentis.

nec altius eriguntur, putanturque ac cæduntur quotannis. Ruellius farragine nomenclaturarum quæ spuria in Dioscoridem irrepserunt deceptus, tradit Viticem auctore Dioscoride Salicem Amerinam à Latinis appellari, cum inter has duas stirpes multum interfit, vt dicemus. Lugdunenses & Allobroges Amerinam, vt diximus seruato prisco vocabulo des Amarines vocant, Parisienses Ofier, Normanni des Ambres. Theophrastus in Salicũ historia Amerinæ non meminit, nisi eam, quod quidam arbitrantur τῆ ὄνομα nomine designauerit, hoc maximè loco: διὰ καὶ χρῶνται πρὸς τὸ καλαδεῖν, καὶ πρὸς λαμβάνειν ὡς περ τῆ δισσῆ. Id est, quamobrem hisce vtuntur (de Cnæori radicibus loquitur) ad colligandum & comprehendendum Amerinæ Salicis modo. Gaza vertit. Quamobrem hisce ad colligandum Iunci modo vtuntur. Hic igitur ὄνομα Salycem Amerinam & vitilem à Theophrasto significari putant, ad quam vocem alludentes Galli Ofier vocant. Repugnat tamen horum sententiæ in Oefo altero flos cœruleus, fructus niger, in altero

altero, flos & fructus candidus, qui in Amerina Salice nullus est. Sed de hac quaestione supra nos, cum grossulariarum naturam explicaremus, fusius disceptauimus. Est præter has Salices alia, humilis, repens, angustifolia, in Ericetis Antuerpiani agri: palmaribus & sequipalmaribus cauliculis: folio Rhamni primi, & floribus muscosis Salicis, gustus amari.

SALIX MARINA,

8. Salix marina.

His Salicem marinam addimus, quæ tamen inter marinas plantas reponi posset. Ea testis ostreorum, & saxi quæ sub aqua marina sunt, innascitur, & sic adhæret, vt iis agglutinata, non radice defixa videatur. Rami multi ex glauco nonnihil rubentes in aqua natant, foliis comantes longis, Salici similibus, maxima ex parte per oras non incisis, quibusdam, veluti incisuras nonnullas ostendentibus, gustu salis. Inter ramos virgula subriguntur, florem Salicis sustinenti furculo haud absimiles, apicibus plurimis, veluti squamatim compactis, non alia forma, quàm quæ spectatur in Salice, dum herbaceo iulo florem parturit. Hactenus de Salicum generibus. Salix initio veris florem mittit, seu nucamentum squamatim compactile, lanuginosum, propendentem, demittitque veluti panos spicati confertos, & lanitium quoddam, inquit Scali-ger. Ἀλλὰ τὴν ἰτέαν ταχὺ παρακαταβάλλει, inquit

Tempus.

Theophrastus, πρὸ τῆ τελείας ἀδρῶναι καὶ πρὸς τὸν καρπὸν. διὰ καὶ τὸν ποσειδίον κοιλίᾳ: πρὸς ἄγορεύειν ἐστὴν ἀλεοεικαρπον. Quæ sic Plinius interpretatus est. Ocyfime autem Salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero frugiperda. Hæc Theophrastus, quibus addit Plinius. Secutãque ætas scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen Salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat, id est sterilitatem inducere: quod de foliis Dioscorides dixit, ἀσυλληψίαν καὶ ἐργάζεσθαι, ita vt Salicem ὠλεστικὸν καρπὸν dictam, quia cito semen amittat, interpretati sint, vel quia semen hominis infœcundum reddat & ἀγονον, id est ineptum generationi, efficiat, vt à feminis non concipiatur. Quod autem καρπὸν & semen dicunt, id Galenus, ipsumq; secuti Aetius, & Paulus, florem solum videntur appellasse, quod nunquam ad perfectam seminis maturitatẽ perueniat. Huius arboris passim obuia permultæ sunt & magnæ vires. Semen, folia, cortex, & succus, inquit Dioscor. spissandi vim habent. Tritafolia cum exiguo pipere, & ex vino pota theosis subueniunt: sumpta per se, & cum aqua, præstant mulieribus, ne concipiant. Salignum semen in potu sanguinem expuentibus prod est. Cortex eisdem præbet effectus. Corticis cinis admisto aceto maceratus illitu clauos & callos tollit. Ex foliis & cortice succus cum rosaceo in calice Punici, siue malicorio calfactus aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri vtilissimum: furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex eo cum floret, exciso cortice, in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda quæ pupillas obtenebrant suam vim præbet. Plinius eadem scribit, sed triplicem colligendi succi modum docet, cum Dioscorides vnum tantum tradat. Salicis fructus, inquit, ante maturitatem in araneam abit, sed si prius colligatur, sanguinem eiicientibus prodest. Corticis è ramis primis cinis clauum &

In lib. 1. pl. Lib. 3. Hist. cap. 2. Lib. 16. c. 16

Oly. x.

Vires feminis Salic.

Vires. Lib. 1. c. 117.

Succus Sal.

Lib. 24. c. 9.

callum aqua mistus sanat. Vicia cutis in facie emendat, magis admisto succo suo. Est autem hic trium generum. Vnum arbor ipsa exudat Gummi modo: alterum manat è plaga, cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Valet hic ad expurganda quæ obstant oculis, item ad spissanda ea quæ opus sunt, ciendamque vrinam, & ad collectiones omnes interiorum, vel, vt quidam legunt, illitus extrahendas. Tertius succus est detractione ramorum, à falce distillans, nempe illa remota, post casuram. Ex his ergo aliquis cum rosaceo in calyce Punici calcatus auribus infunditur: vel folia cocta, & cum cera trita imponuntur item podagricis. Cortice & foliis in vino decoctis foueri nervos utilissimum. Flos tritus cum foliis fursures purgat in facie. Folia contrita & pota intemperantiam libidinis coercet, atque in totum auferunt vsu, sæpius sumpta. Amerinæ nigrae semen cum spuma argenti pari pondere, à balneo illitum psilothrum est. Salicis foliis, auctore Galeno, ad cruenti vulneris glutinationem vti possis: verum floribus eius maxime prope omnes vtuntur medicis ad exsiccantis emplastri præparationem, (quod propterea *Sticticus* nominant.) Est enim vis eorum ita desiccatoria, vt mordax non sit: habet verò etiam quandam adstrictionem. Sunt verò etiam qui succum ex ea expressum, seruent, vt medicamentum mordacitatis expers, & exsiccatorium, ad multas res utile. Arboris cortex similem facultatem obtinet, tum floribus, tum foliis, nisi quod temperatura sit sicioris, velut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusque cinere vtuntur ad ea omnia quæ valenter desiccare oportet, Nam clauos, callos, & myrmecias tollunt, aceto ipsum macerantes. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incidunt, & succum quendam colligunt, vtunturque ad ea quæ pupillas obtenebrant, extergente videlicet, simulque tenuium partium medicamento: Cædua Salici fertilitas, inquit Plinius, densior tonsura, & breui ligno verius (non pugno, vt mendosi Codices habent) quam ramo, non vtremur, in nouissimis curanda arbore. Nullus quippe tutior est reditus, minorisue impendij, aut tempestatum securior. Tertium locum ei in æstimatione ruris Caro attribuit, priorémque quam oliuetis, quàmque frumento, aut pratis, nec quia desunt alia vincula. Aliquanto post idem etiam scribit in iis quæ propter alias feruntur, maxime propter vineas, Cæduo ligno, principatum obtinere Salices.

Li. 7. simpl.

Lib. 16. c. 37.

Li. 17. c. 10.

VITEX, CAP. LXXIII.

Nomina
Li. 6. simpl.
Lib. 1. c. 16.

VITEX Græcis dicitur *αἴνος*, id est Castus, quod, auctore Galeno, castitatem conferuet iis à quibus aut estur, aut bibitur, aut substernitur, vel vt Dioscorides tradit, quoniam matronæ in Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes, foliis huius cubitus sibi sternebant. Dicitur & *λύγος*, quasi vimen, propter inuictam ferè ramorum flexilitatem. Officinæ Græca & Latina voce coniuncta Agnum Castum appellant. Arabes *Famanchest*, *Samachest*, & *Bengiehest*, Itali *Vitice*, & *Agno Casto*, Galli *Agnus Castus*, Hispani *Garillo Casto*, Germani *Schaffs mullem*, & *Keuschliamp*, Boemi *Drimek*. Vitex frutex est, ramos plurimos emittens, flexiles, fractuque contumaces, in quibus folia sæpius quina, aliquando septena, vt in cânabe, longa, angusta, Salicis foliis haud absimilia, sed minora. In ramulorum cacumine flores emergunt spicati, aliquando purpurei, aliquando subpurpurei candido permixto. Semen ob similitudinem cum Pipere, à quibusdam Piper vocatur. Vitex frutex est Dioscoridi in arborem assurgens. Nascitur in fluminum ripis, asperisque locis, ac torrentium alueis. Ramos gerit longos, fractu pernicaces: folia

Ibidem.

Oliuæ,

QVÆ IN DVMETIS REPER. LIB. II. 281
VITEX
Matthioli.
VITEX LATIORE,
& serrato folio Lobelij.

Oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. Altera florem ex albo subpurpureu mittit. Altera tantum purpureu: vtriusque semen, vt Piper. Non multu à Salice vitilium vsu distat Vitex, inquit Plinius, folioru quoque aspectu, nisi odore gratior esset. Græci Lygon vocant, alij Agnon: quoniam matronæ Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes, his foliis cubitus sibi sternunt. Duo genera eius. Maior in arborem assurgit, Salicis modo. Minor ramosa, foliis candidioribus, lanuginosis. Prima album florem mittit cum purpureo, quæ & candida vocatur: nigra, quæ tantum purpureum. Nascuntur in palustribus campis. Vitex Dioscoridi, exsiccatorias vires habet, & adstrictorias. Semen eius potum venenatis ictibus, aquaque, cutem subiit, lienosisque auxiliatur: lac euocat: menses ciet drachmæ pondere in vino potum: genituram exoluit, caput tentat, & soporem adfert. Decoctum herbae & seminis in desessione mulieribus vuluæ malo oportunis opitulatur: item inflammationibus. Purgationes mouet semen cum Pulegio potum, etiam suffitu, vel appositu: capitis dolorem dissoluit illitum: instillatur cum aceto & oleo in lethargo, & phrenitide: folia suffitu, aut substratu fugant venenata: illita quoque serpentium morsibus auxiliantur: testium duritias cum butyro, & foliis vitium emolliunt. Rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat: cum foliis medetur luxatis, vulneribusque. Virgam qui manu teneat cum iter facit, negatur intertriginem sentire. Semen potum, auctore Plinio, vini quendam saporem habet, & dicitur febres soluere, & cum vnguntur, oleo admistum sudorem facere, sic & lasitudines dissoluere. Vrinam Agni ciet & menses. Caput tentat vini modo: nam & odor vtraque similis est. Inflationes pellunt in inferiora, aluum sistunt, hydropicis & lienosis perquam vtilis. Lactis vbertatem faciunt. Aduersantur venenis serpentium, maxime quæ frigus inferunt. Minor efficacior ad serpentes. Bibitur seminis drachma in vino, vel posca, aut duæ foliorum teneriorum. Illinitur vtraque

Lib. 14. c. 9.

Lib. 1. c. 16,
Tempera-
& Vires.

Lib. 24. c. 9.

aduersus araneorum morsus, vel perunctis tantum vtili remedio: suffitu quoque aut subtrato fugant venenata. Ad Venerem impetus inhihent: eoque maxime phalangiis aduersantur, quorum morsus genitale excitat. Capitis dolorem ex ebrietate sedant cum rosaceo, flos, tenerique cauliculi. Seminis decoctum vehementiorem capitis dolorem dissoluit fotu: & vuluam etiam suffitu vel appositu purgat: alium, cum Pulegio & melle potum. Vomicas panosque difficiles concoquit cum farina hordeacea, & mollit, Lichenas, & Lentigines cum aphronitro & aceto semen sanat, & oris vlcera, & eruptiones cum melle: testium duritias cum butyro, & foliis Vitium: rhagadas sedis cum aqua illitum: luxata cum sale, nitro & cera. Et semen & folium additur in malagmata neruorum, & podagras. Semen instillatur in oleo & aceto decoctum capiti, in lethargo, & phrenesi. Virgam qui in manu habeant, aut cinctu, negantur intertriginem sentire. Vitex calidus & siccus est tertio ordine. Galeno, verum multum tenuis substantia, tum gustu, acris simul, & adstringens. Ipsas tamen Vitices ad medicinam habet inutiles. Cæterum folia semenque calida siccaque facultate sunt, substantia verò tenui. Nam & vtentibus ita apparet, & gustantibus acris simul, & subastringens percipitur tum folium, tum flos, tum semen. Edendo tamen etiam semen est, verum tam perspicue calfacit, vt hoc nomine capiti dolorem pariat. At si frigatur, minus caput tentat. Porro flatus ventris discutit etiam non frictum, & multo magis cum frictum fuerit. Cohibet etiam impetus in venerem, siue frigatur, siue non frigatur. Folia, floresque idem præstare possunt. Galenum secuti Paulus, & Aetius Viticem tertio ordine calfacere siccaræque, & tenuis esse substantia tradiderunt. At Galenus duobus aliis locis valde à sese disidet, quod in tanto scriptore permirum videri debet. Scribit enim. Non quemadmodum planta ipsa Cannabis Vitici quodammodo similis est, ita semen semini facultate est simile, sed plurimum ab eo differt, vt quod concoctu sit difficile, stomacho ac capiti noceat, prauisque sit succi. Sunt tamen qui eo quoque frixo cum aliis tragematibus vescuntur. Multum autem calefacit: ideoque sumptum paulò largius caput ferit, vaporem sursum ad ipsum mittens, calidum simul ac medicamentosum. Viticis semen etiã per se crudum, ac frixum manditur, crediturque appetitus venereos inhibere: alimentum autem corpori præbet exiguum, idque siccans, ac refrigerans: flatus autem valde dissipat, quorum omnium occasione, iis qui à venere pueros sese seruare volunt, est accommodum: quam sententiam alio in loco approbat, medicamenta ad capitis dolorem ab Archigene conscripta expendens, inter quæ hoc refert. Lauri folia, & Populi albæ, & Viticis cum oleo & aceto. Hoc Pharmacum, inquit Galenus, ex simplicibus facultatibus differentibus composuit. Lauri enim folia calidissima Viticis verò moderatè refrigerantia sunt, in medio vtrorumque Populi albæ folia sunt. Vides igitur hic Viticem à Galeno frigidum, siccumque statui, cum primo loco calidum siccumque esse, idque non moderatè, sed tertio excessu posuerit. Nos tamen in medendi ratione vt calido siccoque vtimur ad ea quæ præscripsit Dioscorides. Cæterum vt ab ea secum dissensio ne Galenus vindicetur, acuti homines iudicij legendum putant: Lauri enim folia calidissima: Populi verò albæ moderatè refrigerant: in vtrorumque medio sunt Viticis folia: quod est verissimum.

Li. 6. simpl.

Lib. 7. lib. 1.

Li. 1. Alim.
Cornar.
Embl. 1. 4.
Li. 1. Dios.

Lib. 2. m. p.

QVÆ IN DVMETIS REPER. LIB. II. 283
 ASPALATHVS I. MONSPESSVLANVS,
 CAP. LXXIIII.

ASPALATHI duas species Dioscorides memorat. Priorem quidem sat luculenter descripsit: secundam inodoram, lignosam, candidam, deteriorem. Hanc Plantam esse posteriorem Dioscoridis Aspalathum Monspeessulanorum Officinæ crediderunt, ac iactarunt, & vt arbitror, haud probabiliter. Tota Planta cubitum non excedit, fruticosa admodum & ramosa, multis horrens spinis deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus enascuntur pusilla folia Lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in nouellis ramulis, quibus subsunt rerens-nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni, aut plures simul nascuntur, Genistæ similes, sed minores, colore nunc luteo, nunc palescente, semen in siliquis exiguum, Crescit in Cantabris superata Pyrene, variisque Hispaniæ locis: atque etiam in Gallia Narbonensi. Ab herbariæ rei studiosis, cum Sal-

Forma.

Locus.

manicæ, tum Monspeessuli Aspalathus altera dicitur vulgo *Eulalia*. Huius floribus tritis & Saccharo conditis ad firmandas & restaurandas vires collapsas Salmaticenses vtuntur.

Vires.

ASPALATHVS II. HISPANVS, QVIBVSDAM,
 ALTER SCORPIVS, CAP. LXXV.

RVT EX hic rarò pedis altitudinem superat, totum densissimis spinis horrens, qua non inordinatim vt in alio nascuntur, sed ferriem quandam seruant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur, virentes quidem, sed languidiore colore quàm superiores, neque aliæ ex aliis: summis ramulis inhaerent bini aut terni flores superiori similes, colore luteo, mense Martio: quo tempore exiguas breuè que siliquas, vel potius semina Erui magnitudine, multa incanâque Lanugine hirsuta deprehenduntur, densissimis spinis occultata vt ex superiore æstate deciderant: adeo verò canescebant, vt initio araneorum telas existimarem: radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, lignosa. Nascitur in collibus Granatæ vicinis.

Forma.

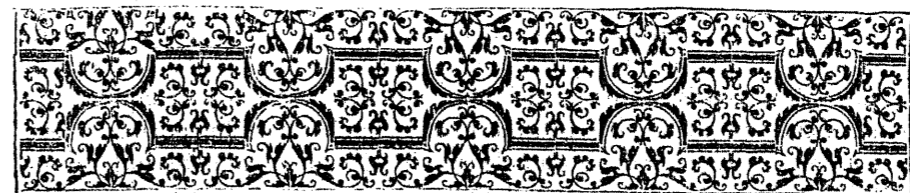
Locus.

Absoluto iam Dumeto nactus imagines Erica prima & quarta Clusij, quarum historiam antea tradidi cap. xxxj. dum eius planta genera persequerer, illas potius volui spectandas hic præbere, quam lectorem, cuius studio & voluptati inscribendum precipue duxi, angi corum desiderio, secundam editionem expectantem, in qua cognatis addantur, & suis restituatur eis locus.

ERICA I. Clusij.

ERICA IIII. Clusij.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER TERTIVS,

Quo describuntur, atque pictæ ostenduntur arbores,
qua in Viridariis & Pomariis coluntur.

MALUS CAP. I.

SILVIS egressi, densisque fruticibus & dumis extricati in Viridario paulisper spatiemur, Pomiferasque arbores in eo contemplemur, atque alias quæ mitioribus succis voluptatem primæ cibis attulerunt, & necessario alimento delicias immiscere docuerunt, ut ait Plinius, siue illæ vltro, siue ab homine didicere blandos saporis adoptione & conubio: à quibus etiam salutare petuntur medicina. Nam si ne sylvæ quidem, horridiorque naturæ facies medicinis carent, quanto magis his Viridarium abundabit,

Li. 16. præf.

cuiusvis generis stirpibus diligenti cultu atque industria educatis, quæque arte & humanis ingenii fiunt verius quam nascuntur, consilium. Scire autem licet quemadmodum in sylvis quasdam esse arborecentes stirpes quæ in dumetis & frutetis humiles nascuntur, & fruticosas quæ non solum in frutetis & dumetis, sed etiam alibi proueniunt, ita in sylvis quasdam sponte, & in dumetis frutetisque nonnullas citra cultum prodire, quæ in Viridaria translatae diligenter coluntur atque aluntur, quarum historia utrobique explicari potest. A Malis quæ pueris etiã & mulierculis notissimæ sunt, Viridariũ exordiemur. Dicitur Malus Græcis μηλέα, & Malũ μῆλον, Arabibus *Tufa*, *Tufaha*, Italis *Mele*, & *Pomi*, Hispanis *Mansanas*, Germanis *Oepffel*, *Apffel*, Angli. & Belg. *Appel*: Gallis à pomis ferendis nomẽ retinet, vocatur enim *Pomier*, & fructus *Pome*. Sed Pomi nomẽ apud Latinos multò latius patet. Verum obtinuit vsus, ut quemadmodum caulium appellatio desisteret à generis significatione ad Brassicam priuatim designandam, ita pomus pro Malo, & Pomum pro fructu caperetur. Tamen Plinius genere neutro ipsam quoque arborem Pomum appellauit, vbi Poma putanda esse docet sicut & vites. Pomum inquit Hermol. cõplectitur quicquid apud Græcos ὄπωμα continet, in quo significatu est, cum dicitur à Medicis omne Pomum refrigerandi & humectandi vim habere, &c. Scaliger fructum omnem in Pomum & Nucem perridiculè secari à Grammaticis scripsit, ut Nuci extra sit cortex, intus caro, Pomo contra. Nam etiam quæ carnem foris, os intus habent, nihilo

Nomina

Li. 15. ca. 17.
Cor. 161. li.
2. Diosc.

In lib. 2. de
pl.

nihilominus habent φλοιὸν extrā. Nemo enim vidit fructum cortice carentem, aut corio, aut cute. Simplicior in Malo ratio est. Caro intus, foris cutis multiplicior in Pruno: cutis extima, os intimum, caro media. Operosum æque in Armeniaco cutis extima, nucleus intimus, os circū nucleū, caro sub corio, nucleus sub cuticula, duo esculenta, caro, nucleus, os inutile ad cibum, cutes indifferentes. Plinius Noces Poma vocavit. Solum hoc Pomum, inquit, natura compacti-
 Lib. 15. c. 22.
 Li. 15. c. 24.
 Li. 1. cap. 31.
 In li. 1. caus. cap. 21.
 Genera.
 Lib. 1. c. 131.
 Lib. 15. c. 24.
 Lib. 15. c. 14.
 Cornali. 8. ca. ph. par. cap. 4.
 Ruell. lib. 1. cap. 96.
 Li. 16. c. 24.
 Locu.
 Tempus.

li operimento claudit: & Mora, minimè in hac arbore (Moro) ingenia profecerunt, nec nominibus, nec insitis, nec alio modo quàm Pomi magnitudine. Neque Varroni assentitur Scaliger, scribenti quod indigent potu Poma dici potuisse: imo Pomum dictum esse ille arbitratur, quia etiam sitim tollant eorum plurima, simul ut sint cibo & potui. Malorum genera Dioscoridi sunt, Vulgaria, Cotonea, Persica, Armeniaca, Medica, siue Citria. Vulgaria, Verna, Melimela, Epirotica, siluestria. Posteritas multo plura addidit genera. Ac primum vulgariū quidem prope infinita, & plura quàm ut hinc explicari possint, sapore, forma, inuentoribus, regionibus, atque pluribus alijs differentiis distincta. Malorum multa genera Plinius etiā numerat, Citrea, Zizypha, vulgo (Iuibes) Tuberes, & vulgo *Peschenoix*, in agro Veronensi nascentia lanata, à lanugine obducente nuncupata: ac rusum, Reliqua cur pigeat nominatim indicare, cū conditoribus suis æternam propagauerint memoriam, tanquam ob egregium aliquod in vita factum? Ni fallor apparebit ex eo ingenium inferendi: nihilque tam paruum esse, quod non gloriam parere possit. Ergo habent originem à Mario, Cestioque (vnde Cestiana quibusdā *Pommes de Capandu*.) & Manlio, item Claudio. Quin & (non quibus, ut vulgo legitur) Cotoneo insito ab Appio è Claudia gente, Appiana sunt cognominata. Odor est his quæ Cotoneorum, magnitudo quæ Claudianis, color rubens. Ac ne quis id ambitu valuisse claritatis & familiaritatis putet, sunt & Sceptiana, ab inuentore Libertino, insigni rotunditate. Cato adiicit Quiriana, & quæ tradit in dolis condi, Scantiana. Omnia autem nuperrimè adoptata sunt parua, gratissimi saporis, quæ Petisia vulgo *Apioles*, nominantur. Patrias nobilitauere Camerina, & Græcula. Cætera è causis traxere nomen: germanitatis, coherentia & gemella, nunquam singula in foetu: coloris, Serica: (vulgo *Suzine*), cognationis, Melapia (neque enim accipiendum est Melappia, ut in omnibus ferè exemplaribus legitur, cognationis nomen è gente, vel familia accepisse, sed à cognatione quam Mala ipsa cum Piris habeant (vulgo *Giraudete*, *Pomme poivre*.) Mustea à celeritate maturescendi quæ nunc Melimela dicuntur, à sapore melleo, (vulgo *Pomme de Saint Jean*.) Orbiculata à figura orbis in rotunditatem circumacti (vulgo *Pomme Rose*.) Hæc in Epiro primū prouenisse, argumento sunt Græci qui Epirotica vocant. Mammaram effigie Orthomastica, (vulgo *Pomme Taponne*) à conditione castrali seminis, quæ Spadonia appellant Belgæ (vulgo *Pomme Grillote*, & *Pomme de passepomme*) Melofoliis, vel, ut alij legunt, Melophyllis, folium vnum, aliquando & geminum erumpit è latere medio. Celerrimè in rugas marcescunt Pannucea (*Panettes*.) Stolidè tument Pulmonea (*Pommes follanes*.) Sunt quibus sanguineus est color, origine ex Mori insitu tracta. (*Grosses Pommes rouges*, vulgo.) Cunctis verò quæ fuerunt à sole partes rubent. Sunt & parua gratiâ saporis, atque etiam acutiora odore, syluestria. Iis peculiare improbitatis & acerbitatis conuiciū, & vis tanta, ut aciem gladij perstringat. Dacis ferè vilissimis nomen, quanquam primis aduentu, decerpique properantibus. Hæc Plinius. Nunc singulæ regiones plurimas habent malorum differentias. In Gallia sunt propemodum innumera. Sed hæc principatum obtinent. Capendula, siue Curtipendula, vulgo dicta, sui saporis, verum adeo grati, ut & trans maria veneant. Gestatum plus quam alicui credibile sit tolerant, in

tanta

tanta suauitate minimè fugacia, magnitudine media, colore cum maturuerunt luteo, suauis odore, sed angusto, quo tamen animus exhilaretur: cartilagine corporis dura, ut quæ possint in annum custodiri. Sæpe & bina visa sunt. Secundas partes sibi vendicant quæ in Ambianensi municipio Rambura vulgus nominat, prægrandia, rotunda, callo fragili, tenero, ut quæ ventorum flatu deturbata in partes desiliant, mira & suauitate gustus, & teneritudine, ita ut in ore frustra liquecant. Sed ut fugientia diu seruari non possunt, neque ferè ad exitū Autumnii prorogantur. Proxima sunt, neque eis suauitate cedentia, quæ vulgus Palsipoma nominantur, quod cum reliquis omnibus de primatu certarent, nisi tam fugacia nascerentur: inde vernaculum nomē ductum est: mediocri magnitudine, turbinatiore figura, carne suauis, prætenera, gustu perquam iucundo, semine per maturitatem in vtero sonante. Sed ut mirè placent, ita cito fugiunt. Accedunt quæ Paradisiana, quasi cælitus missa nominantur, præparua, mellea dulcedine, præcoci celeritate, quasi verna, concretu pauco, Dacæ Plinij, ut quidam opinantur. Ea malacis prægnantium expetuntur, omnium ferè Pomorū fugacissima. Alia dulcia sunt callo corporis duriore, rotunda, quæ ob sui nimiam dulcedinem à palato morosiore fastidiuntur, fortasse Melimela dicta à melleo sapore, ut à maturescendi celeritate, Mustea. Melimela tamen non solum natura prouenire, sed etiam mellis conditura fieri, ac dici alia Mala posse indicat Martialis hoc disticho.

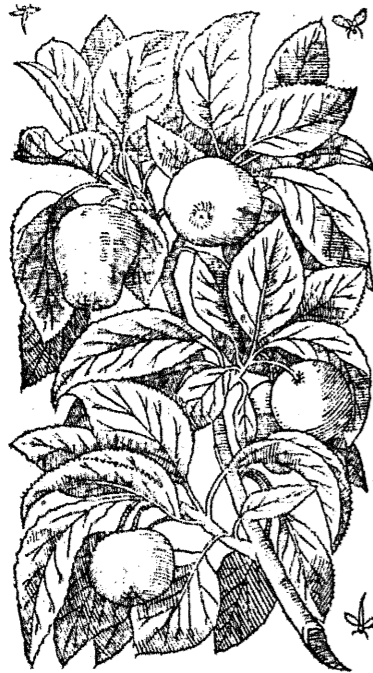
*Si tibi Cecropio saturata Cydonia melle,
 Ponentur, dicas hæc Melimela licet.*

In Xen.

Quam custodiendorum & condiendorū Cydoniorum rationem exposuit Columella, eiusque condituræ liquorem Melimeli appellari scripsit. Acida vulgus nostrum Malacria à saporis acrimonia nuncupat, oblongiora, dura carne, ex acerbo leuiter acescente. Annum hæc sæpius durant, agris ad inuitandam elanguescentem appetentiam nonnunquam concessa. Alia Castinia austeriore gustu, dura, velut Castaneæ cartilagine, mediocri magnitudine, oblonga. Alia vulgo francetura, rotundo habitu, & amplo, duriore callo, grata acerbitate, quæ tandem in dulcedinem abeat. Ea diu seruari possunt, & annicula sæpe reperiuntur. Sunt & Rubelliana sanguineo cortice, carne intus friabili, sapore non ingrato, ex austero subdulci, nec cito fugientia. Apud Allobroges celebrantur quæ vulgo Girodeta nominantur, parua, in latitudinem rotunda, & in rubrum rufa, multum ferotina. Reliqua non pigeret nominatim persequi, atque alia plura à Cordo descripta, quædam etiam ab Athenæo breuiter explicata, vbi & Dionysius primus Pomorum inuentor fuisse legitur, nisi prolixior de iis oratio ab utilioribus nos diutius reuocaret. Præterea in tanta Malorum nomenclatura, ferè que nationibus omnibus varia, in tantisque insitionum adulteriis perfacile nos fallimur. Porro genera quæ quotidie nouo insitionis ingenio prodeunt, nec scribit, nec in tanta gentiliū vocabulorum discordia pernotari planè queunt, ea tamen obiter quæ Gallico vulgo peculiaria nascuntur, retulimus. Malus in proceram & crassam satis arborem acescit tempore, vnico caudice, ramos ex eo statim emittens, in latum longumque sese diffundentes, crasso satis libro contectos, foris cinereo, intus flauo, læui potius quàm aspero. Folia huic vident oblonga, mucronata, inquit Plinius, carnosa, per ambitum tenuiter ferrata, instante hieme decidua, Maio mense renascentia. Flores edit verè foliatos, sæpius albos, nonnunquam ex candido rubentes, ex quibus oriuntur Mala innumeris differentiis, ut diximus, discreta. Radicibus nititur paucis, non in profundū actis, sed summa tellure vagantibus. In viridariis & hortis colitur, foloque pingui & fecundo gaudet. Floret mensis Aprilis fine, aut Maij initio.

fructus

MALVS.

Lib. 1. Dios.
cap. 131.Lib. 2. c. m.
pa.
Li. 12. c. 45.
Li. 15. ca. 14.

Ibidem.

fructus in quibusdam Iulio mēse maturus est, in aliis Augusto, in aliis Septembri. Seminis nigredo maturitatem ostendit. Matthiolus ea Mala principatum obtinere in Hetruria scribit, quæ Appiole, & Melerose vulgo vocantur: quoniam hæc duo genera tum suauiter olent, tum gustui sunt gratissima. Quare is, inquit, non aberrarit, qui Appia esse dixerit Dioscoridis Melimela, Rosea verò quæ eidem Epirotica, & Latinis orbiculata dicuntur Cornarius Cestiana mala, quæ Seltiana Columella vocat, Arantia, siue Aurantia esse putat, quæ in citreorum genere ab omnibus recensita, hoc maximè persuasus, quod ea frequenter cum Malis punicis Galenus coniunxit. Eum sententia reuocare debuit Plinius apertissimè scribens à Cestio Cestiana, sicut à Matio Martiana, & alia ab inuentoribus à Romanis fuisse cognominata. Quare Galenus cum ex auctoritate Apollonij tradit in capitis dolore ex ebrietate Cestiana mala Romæ sic appellata in cibis cocta conferre, Aurantia intelligere non potuit, tum quòd Apollonio & Galeno incognita fuisse censentur, tum quòd ea nunquam cocta exhibentur. Galenus in tanta malorum varietate, quomodo de eorum temperamento, viribus, vsu recte iudicare possimus, docet his ferè verbis. Quædam Mala saporem habent austerum, alia acidum aut dulcem, nonnulla etiam ex iis mistum, apparentque & dulcia simul & adstringentia. Præterea alia quædam cum dulcedine manifestum habent acorem. Ad hæc alia cum acore acerbiteratem. Inuenias autem interdum & quæ hos tres sapes simul habeant euidentes, adeo vt acida appareant & dulcia, acerbiteratque habeant non nihil: Et mox. Quæ quidem astringunt, succum habent frigidum & terream. Quæ acida apparent, frigidum quidem, verum tenuium partium. Mediæ autem temperaturæ sunt dulcia, quæ tamen ad calidius vergunt, quemadmodum quæ omnis qualitatis sunt expertia ac veluti aquosa, ad frigidum inclinât. Malis igitur vtimur pro vincente in saporibus facultate austeris quidem cum ventriculus vel propter calidam intemperiem, vel multam humiditatem fuerit imbecillior. Acerbis autem cum duo hæc aucta admodum fuerint. Acidis quando succum crassum, qui non magnopere frigidus fuerit, suspicaberis, in ipso esse collectum. Si quidem succus frigidus non acida, sed acria postulat. Vtraque certe & acida & acria succos crassos incidunt, in eo tamen differunt, quod hæc quidem cum calefactione, illa autem cum refrigeratione hoc præstent. Porro dulcis Malorum succus cum sine acrimonia & crassitie, hoc est cum solus exquisitè fuerit, celerius quantum in ipso est distribuitur: Sin acrimoniã, aut crassitiem habuerit, citius subducitur. Cæterum optima etiam genere Mala vitanda sunt, ante quam in arboribus maturuerint, quoniam concoctu sunt difficilia, & frigida, prauiq; succi, & tardè permeant. Ad hæc succum habent frigidum & leuiter crassum. Quæ verò bellè matura in hiemem, & ver proximū asseruât, morbis sæpe numero per quam vtilia sunt, aut farina aqua subacta circumlita, aut calidis cineribus mediocriter assata, aut pulchrè in aquæ bullientis vaporibus percocta. Dare autem ipsa conueniet statim post cibum, aliquando etiam cum

Temper.
Viribus
Li. 2. Alim.

cum pane, ad ventrem & stomachum roborandum, iis qui cibum fastidiunt, tardèque concoquunt, quique vomitu, diarrhœa, ac dysenteria infestantur. In hunc quoque vsu apta sunt acerba. Nam parata vt modò dixi, mediocrém retinent adstrictionem. Idem Galenus alibi. Malus non omnis eiusdem naturæ est, velut nec eiusdem fructus. Quædam enim dulcia sunt, quædam austera, nonnulla acida, alia summopere exoluta, & aquea. In ipsis sanè aqueum exuperat, vt temperies eorum sit tum humilior, tum frigidior, in acerbis autem terrenum frigidum, in austeris tum istud, tum aqueum frigidum, sicut in dulcibus aqueum temperatum: Sic quoque succi, cortices, & arborum folia inter sese dissident. Itaque si austeriora sint, atque acidiora, vulnera illis glutinare possis, tum in phlegmonarum principio fluxionem repellere, ac stomachum ventremque exolutum & languidum roborare: aquosioribus autem mediocres phlegmonas incipientes & gliscentes lenire. Porro quod plurima Malis omnibus recrementitia frigidaque insit humiditas, vel hinc liquet, quod eorum omnium nullus omnino succus durare, ac vetustatem ferre possit, verum acescunt corrumpunturque vniuersi. Folia, inquit Dioscorides, flores, & germina cum omnis Mali, tum maximè Cotoneæ adstringunt. Pomis acerbis adstringendi vis inest, maturis verò longè secus. Ex iis verna bilem gignunt, nervos omnes lædunt, inflationes pariunt. Melimela ventrem molliunt, & ab eo animalia expellunt: stomacho negotium exhibent: astuationem faciunt. Ea multis dulcia Mala vocantur. Epirotica mala, quæ Latinè orbiculata dicuntur, stomacho vtilia, sistunt aluum, vrinas euocant, Malis tamen Cotoneis inualidiora. Syluestria mala similia sunt vernis, & adstringunt. Sanè in hunc vsu immatura omnia opus sunt. Mala verna inquit Plinius, acerba, stomacho inutilia sunt: aluum & vesicam cogunt: sic enim legendum: nervos lædunt. Cocta meliora. Melimela & reliqua dulcia, stomachum & ventrem soluunt, siticulosa, æstuosa, sed nervos non lædunt. Orbiculata sistunt aluum & vomitiones, vrinas cient. Syluestria mala similia sunt vernis acerbis, aluumque sistunt. Sanè in hunc vsu immatura opus sunt. Mala dulcia, inquit Matthiolus, ad melancholicos affectus valent, atque etiam ad pleuritidem, si in calidis cineribus cocta, & Glycyrrhizæ succo, Amylo, & Saccharo albissimo conspersa pleuriticis edenda præbeantur, tam mane quam vesperi horis duabus ante cibum. Acetum sic è Malis fit acerbis, aut syluestribus, quæ in cumulo per triduum reseruantur, deinde mittuntur in cadum, cui fontana, aut pluuiialis aqua miscetur, & opertum vas per triginta dies sinitur, ac subinde quantum fuerit aceti sublatum ad vsu, reddita pari aquæ copia id reparatur. Fieri vinum è Malis testatur Plinius. Nostri etiam è Malis vinum primarium faciunt, quod vulgo *Cidre*, vocatur, prelo, vel trusculibus molis expresso, tortino succo. Deinde rursus secundarium, fratribus & retrimentis in aqua maceratis, ita vt è Malis lora dici possit, non parui ad restinguendam rusticorum sitim momenti. Vno è Malis vtuntur Septentrionales gentes, apud quos cæli iniuria prouenire vites minimè sinit. Malis omnibus caducis suillum pecus optimè pascitur, sed ea gestantibus dorsuariis iumentis tam grauia, vt oneri alioqui viribus non impari succumbant. Si quidem vites (quod Apuleius in Asino aureo tradit,) odore illorum offensæ ita fatiscunt, vt oneri pares non sint, quod paulo aliter tradidit Plinius, nempe Pomorum onera à iumentis statim sentiri, ac nisi prius ostendantur his, quamuis pauca portent, sudare illico. In vniuersum de Pomis seruandis præcipitur, inquit Plinius, vt Pomaria in loco frigido ac sicco contabulentur, Septentrionales fenestras sereno die pateant: Austri specularibus arceantur, Aquilonis quoque afflatu Poma detur pante rugis: colligantur Mala post æquinoctium autumnale,

Lib. 7. sim.

Lib. 1. c. 131.

Li. 13. ca. 6.

Li. 1. Dios.
cap. 131.Ruell. libr.
1. cap. 96.Li. 14. ca. 6.
Ruell. libid.

Li. 24. præf.

Li. 15. ca. 16.

neque ante xv. lunam, neque ante primam horam: cadiua separarentur stramentis, storeis, paleisve substratis: rara componantur, vt limites peruij spiritum æqualem accipiant.

MALVS CYDONIA,
CAP. II.

Nomina

Ἡ μῆλα κυδωνία, Latinè Malus Cydonia à Cydone Cretæ oppido dicitur, vnde primùm aduecta. Cotoneam Malum primus Cato nominavit, Officinæ Citoniam, Galli Coingnier, & Coignacier, Germanis Quitten, & Kuttum: Kuttensbaum, & Quittenbaum. Fructus μῆλον κυδωνιον Græcis nuncupatur, Latinis Malum Cydonium, & Cotoneum, Officinis Citonium, Arabibus Saffargel, Gallis Coing, & Pomme de coing, Germanis Kuttensnopffel, & Quittensnopffel, Italis Melo Cotogno, Hispanis Membrillo, & Marmello, Anglis Quintra Belgis Que perreboem: Cotoneæ arboris mala, Dioscor. & Galeno aucto-ribus, duû sunt generum. Vera, inquit Dioscorides, rotunda, parua, & odorata: quæ verò Struthia dicuntur, magna quidem sunt, sed minus vtilia. Malorum Cotoneorum quædam dulciora, maiora, ac minus acerba esse Galenus scribit, quæ in Asia Struthia vocantur, alio in loco Cydonia à Struthiis, quæ etiam Struthiomela nominat, apertè distinguens, Cydoniorumque succum minus esse suauem, & maximè adstringentem. Columella tria ipsorum genera facit. Struthia, Chrysomela (legitur ramen corruptè Chrysomeliana) Multea. Idem tradit & Plinius, pluribus sed adiectis. Chrysomela, incisuris distincta, inquit colore ad aurum inclinante. Quæ candidiora, nostratia cognominata, odoris præstantissimi. Est & Neapolitanis suus honos. Minora ex eodem genere Struthea, odoratius vibrant, serotino prouentu, præcoci verò Multea. Strutheis autem Cotonea insita suum genus fecere Muluianum (aliàs Muluianum) quæ sola ex his vel cruda manduntur. Sunt præterea parua syluestria, à Strutheis odoratissima, in sepibus nascentia. Hæc Plinius. Chrysomela syluestribus arboribus Malorum generis attribuit Vergilius, cum dixit.

Quæd pœni pœro, syluestri ex arbore lecta,
Aurea mala decem misi, cras altera mittam.

Struthia verò vel aperto errore Plinius minora esse dixit, vel in eo lectio vitiosa est, leguntur, cum Dioscorides & Galenus palam Struthia magna esse dicant, vera & genuina Cydonia, parua & rotunda. Acrius quoque ad medicamenti ex Malis Cydoniis compositionem, ex ipsis maiora iucundioraque, & minus acerba, quæ videlicet Struthia appellantur, eligere præcipit. Quare maiora etiam in Plinio legendum esse apparet. Malorum Cydoniorum tria in Italia inueniuntur genera, inquit Matthiolus. Palma illis quæ peculiariter Mala Cotonea nominantur, pressa, incisuris interfecta, colore ad aurum inclinante, lanuginosa, & longe cæteris odoratiora. Proximo loco sunt quibus multo maior corporis moles, Dioscoridis, & Galeni Struthia. Hetrusci hæc, Pira Cotonea vocant, quod forma magis Pira, quàm Mala referant. Pulpa ac succo cæteris prævalent: colore, suauis odore, ac viribus cedunt. Postrema sunt Plinij Muluiana: ea quidam Notha vocant, quoniam ex Cotoneis quæ Strutheis, vel ex Strutheis quæ Cotoneis insitæ fuerant, proueniant. Totidem apud Gallos sunt genera. Quædam minora, rotunditatis in orbem circinata, odoratius spirantia, quæ peculiariter Coings, vocamus: Alia grandiora amplitudine pinearum nucum, pauciori lanugine operta, colore tam intus, quàm foris aureo, odorem non tam latè iactantia, quæ Coignasses, quasi Cotonea vulgus nostrum

nostrum appellat. Alia medio habitu inter ea visuntur, sibi priuatim Cotoneorum nomen vendicantia. Malus Cotonea vulgari Malo ferè similis est, foliis angustioribus, lauioribus, carnosioribus, durioribus, à tergo albicantibus, altera parte viridibus: flore albo, vel ex albo rubente, syluestris Rosa figura,

MALVS
Cydonia.

quinque per ambitum foliolis distincto. Haud procera est arbor, fructu incuruatos trahente ramos, prohibentèque crescere parentem, tenui lanugine pubescente. In cultis, & hortis prouenit. Locum autem peculiariter frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuatur, assidua rigatione illi succari opus est: fert tamen mediocris situs inter vim frigoris & caloris statum. Planis & decliuis gaudet. Septembri & Octobri mensibus Poma eius maturescunt. Ea frigido & terrestri temperamento prædita sunt, ac propter vincentem adstrictionem minus cæteris Malis humectant. Frigida itaque sunt primo ordine, & sicca secundo. Stomacho sunt vtilia, auctore Dioscoride, vrinam cient: verum tosta nitiora sunt. Profunt cæliacis, dysentericis, purulenta extulsientibus, cholericis, præsertim cruda. Maceratorum liquor commodè in stomachi aut ventris fluxionibus potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. Decocto fouentur vuluæ, & sedes si procidant. Quæ melle condiuntur, vrinam mouent: mel autem sibi constringentem il-

lorum vim, & spissantem adsciscit. Quæ cum melle coquantur, stomacho atque ori gratiora sunt, sed minus spissant. Cruda cataplasmatibus adhibentur ad cohibendam aluum, aut si stomachus æstuet, aut in vomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit vinum ex ipsis tuis, expressisque: sed quo perduret, quindecim sextariis succi vnus mellis adiungitur, alio qui in acorem degenerat. Fit oleum ex iis, id Melinum vocant, quo vtimur quoties adstringente oleo est opus. Flos & viridis & siccus cataplasmatibus additur, & iis conuenit quæ adstrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibusque sanguinis: contra citam aluum, & mensium impetus in vino bibitur. Cotonea, inquit Galen. eximium quiddam, quod in aliis non inuenitur, habent. Nam præterquam quod adstrictionem sortita sunt copiosiore, succus etiam eorum diu durat, si quis ipsum cum melle coctum asseruet: cum aliorum pomorum succus, si reponatur, acescat, quia multam habet humiditatem. Permanet & Struthiorum succus, quando paratus rectè fuerit, quemadmodum & Cydoniorum. Verum hic minus est suauis, & summoperè adstringens. Quare ad ventriculi maximè exoluti robur vti eo aliquando possis. Cotonea Plinio, cocta suauiora. Cruda tamen, duntaxat matura, profunt sanguinem excreantibus, ac dysentericis, cholericis, cæliacis. Non idem possunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim succi. Imponuntur & pectori in Febris ardoribus: & tamen decoquantur in aqua cælesti ad eadem quæ supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctæ cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat cocta

in vino, & illita cum cera alopeciiis, capillum reddit. Quæ ex iis cruda in melle condiuntur, aluum mouent. Mellis autem suauitati multum adiiciunt, stomacho que vtilius id faciunt. Quæ verò in melle condiuntur cocta, quidam ad stomachi vitia trita cum Rosæ foliis decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest: Item mammis, condylomatibus, varicibus: flos & viridis & ficcus inflammationibus oculorum, excreationibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit & succus ex iis mitis cum vino dulci tufis, vtilis cœliacis, & iocinori. Decocto quoque eorum fouentur, si procidant vuluæ, & interanea. Fit & oleum ex his, quod melinum vocauimus, quoties non fuerint in humidis nata. Ideo vtilissima quæ ex Sicilia veniunt. Minus vtilia Struthia, quamuis cognata. Phylarchus memoriæ prodidit latalium medicamentorum vim Cydoniorum Malorum odore iucundo hebetari, Phariacum que venenum iniectum canistro, quod adhuc olebat Mala Cydonia in eo reposita, euanidum factum, maleficam vim suam amisisse: itaque mixtum & in potu datum, iis nihil attulisse noxæ quibus insidiæ struebantur: causamque postea eius rei cognitam fuisse illius inquisitione ac inuestigatione qui venderat. Compertum enim hoc accidisse, propterea quod condita in eo calatho Malafuissent. Celtiberi Veratri albi succum, quo sagittis illitis feras immedicabili vulnere conficiunt, si vbi Cydonia Mala fuerint, reponatur, elanguescere, & maleficam vim suam exuere vsu deprehenderunt, eamque recuperari, si venenum per aliquot dies in foris suspensum maneat, vbi alui excrementa egeruntur. Est & id animaduersum Coronea cruda per hiemem asseruata, acerrimo suo sapore vnas pensiles adeo vitare, vt ea statim marcescant, quare seorsum ab iis reponenda esse. Multa hodie ex Cydoniis Malis parata in Officinis conseruantur. Ex iis enim sectis, diutius in aqua elixis donec tabescant, postea per linteum colatis sine compressione, deinde cum Saccharo percoctis in cerati consistentiam, fit quæ vulgo vocatur Galatina Cydoniorum (*Gelle de Coing*, Gallicè nominatur) res perlucida, pulcherrima, & gratissima. Ex eo quod reliquum est Valentius compressu cochleariis excreto, & cum Saccharo percocto, ad emplastri ferè consistentiam, Cydoniatum crassius & vilius fit. Si tam pellucidum illud quam crassum simul cernantur, & cum Saccharo vt prius percoquantur, Cydoniatum fit (*Codignat* vulgus nostrum vocat) quod omnibus in vsu est, quodque ante epulas ad vnciam vnam sumptum, aluum sistit, post epulas verò soluit, & vapores ad caput ex ventriculo attolli prohibet: Estque id simplex. Aliud verò compositum, ex carne Cydoniorum in vino cocta, & melle despumato igne lento percoctis, iniectis Cinnamomo, Caryophyllis, Galanga, & variis aliis aromatibus, pro vario vtentium scopo, ad ventriculum firmandum, coctionem iuuandam, vomitum biliosum & pituitosum sistendum, ad pristinum calorem corpori restituendum, dissipandos flatus, & id genus cætera, si affectus sit frigidus: Si verò calidus, Cydonia cum aceto coquunt, adiectis quæ refrigerent. Sunt qui cholagogum vt parent, Scamoniū admiscunt, vt phlegmagogum, Turpetum cum Cnico. Paratur etiam Cydoniatum, siue Diacydonium, ex succo Cydoniorum variis immixtis aromatibus, ad languentem appetentiam excitandam, ventriculum & hepar roborandum, coctionem iuuandam, & confirmandam vtriusque vim retentricem. His accedit Conditum Cydoniorum, quod Miua officinis dicitur. Equæ nunc simplex, ex succo Cydoniorum fit cum vino cocto, addito melle optimo, & despumato: nunc composita, & aromatica, ex succo eodem similiter cocto, & in eo suspensis linteolo exceptis aromatibus diuersis. Ventriculum, hepar, & cætera viscera hoc medicamentum roborat, appetentiam excitat, coctionem iuuat,

Athen. li. 3.

Mefu. lib. 3. Antid.

vomitum

vomitum & lienteriam sedat. Galenus in Syria edulium componi tradit, quod *μυλινον*, idest placenta ex Malis Coroneis appellatur: id adeo durare, vt patinæ recentes ipso plenæ Romam adferrentur. Componebatur autem ex melle, & carne Cydoniorum læuigata simul coctis. Meminit & Galenus medicamenti quod non ex Melle solo & Malorum succo constat, sed & piperis albi habet quidpiam, & Zingiberis, & Aceti. Id diacydonion aliis locis etiam fufius idem describit, item Ætius, quod tum ad appetentiam excitandam his quibus ea languet, tum ad concoctionem iis qui parum feliciter cibos concoquunt, valet, quod denique ventri robur conciliat, nec non id quod ex Cydoniorum carne, & iisdem ferè constat. Hæc Diacydonio Mefues ex succo, & Diacydonio ex carne, viribus affinia sunt. Illud Diacydonium ex succo. Galeno *διὰ μύλων*, & *διὰ μύλων*, idest ex Malis, scilicet Cydoniis dicitur, quæ absolute *μύλον* dicuntur totius generis appellatione, sicut & oleum priuatim *μύλων*, idest Cydoniorum, atque emplastra *μύλων*, quæ colorem Mali Cydonij referunt ex argine vsta. Pauli *ὑδρόμυλον* ex succi Cydoniorum sextariis duobus, Mellis sextariis tribus, aquæ sextariis sex, omnibus simul coctis, iisdem viribus pollet quibus Miua simplex Cydoniorum. Est etiam in Officinis frequens syrupus de Cydonijs ex eorum succo & Saccharo confectus qui dysenteriam hepaticam mirè sanat, valētior ex Cydoniorum paruorum, quam ex Struthiorum succo. Oleum Melinum refrigerat, & astringit. Ob id ventrem totum inferiorem & neruos laxiores cogendo roborat, sudores immodicos sistit. Mirum est quod multi aiunt mulierem grauidam, si crebrius Mala Cydonia esitauerit, parituram infantem tū ingeniosum, tū industriū. Semina eorū decocta in aqua, quousque in mucū liquefcant, profunt illita omnibus inflammationibus, linguæque scabritiæ mirificè lauiuant. Eorū dē succus libræ pondere, in quo Corallorū rubrorū, seminis Rosarū rubrarum, & Rhabarbari, cuiusque drachma, cū Hypocistidis & Acaciæ binis scrupulis ad tertias bullierint, magno est ad biliosas vomitiones, & ad dysenteriam auxilio. Datur bis quotidie potandus, mane & vesperi, horis duabus ante cibum, sed agris iam purgatis.

MALVS PERSICA, CAP. III.

PERSICA *περσικὴ μήλα*, Latinis Persica malus dicitur, & Persicus Paladio, Gallis *Peschier*, Germanis *Pfersibbaum*, fructus *περσικὸν μῆλον*, Persicū malū, Arabibus *Sauch*, *Chauch*, Gallis *Pesche*, Italis *Persiche*, Germanis *Persing*, Hispanis *Pexegos*. In totum quidē Persica peregrina etia Asia, Græciæ que esse, ex nomine ipso apparet, inquit Plinius, atque ex Perside aduecta: ac rursus Persicæ arbores serò, & cū difficultate transiit, vt quæ in Rhodo nihil ferant, quod primū ab Ægypto earū fuerat hospitium, tū etiā Persicæ arbores in Rhodo florent tantū. Quibus accedere videtur Theophrastus testimoniū scribentis Persicā in Ægypto, & in vicinis locis ferre, in Rhodo ad florē tantū peruenire. Hoc tamen loco Græci codices mendosi sunt, quo pro Persica quidā Perseā legunt. Rhodacena non aliā esse, quam Malū Persicā, & ipsa Mala Persica Rhodacena esse contendit Cornarius, atque in omnibus Plinij, Pauli Palladij, Constantini de Agric. locis, quibus hac de re agitur, *δωράκια*, & duracinā falso legi pro *ροδάκινα*, & Rhodacena, ita vt ex Latinis Duracinis Græci nomen non sumperint, sed contrā, vt apud Latinos Rhodacenorū nomen in Duracenorū appellationē corruptū sit. Rhodacineæ arboris meminit etiā Ætius, inquit, & fructus Rhodacenorū de Persica Malo agens, vbi apertè Rhodace non appellari eius fructū testatur, quod tamen in codice meo non lego. Videtur autem Cornario appellatio eā Rhodo deducta esse, quod primū ab Ægypto Per-

Li. 2. Alim.

Lib. 6. fan. tu. & libr. 8. c. ph. par. cap. 4. Lib. 9. c. 24.

Lib. 6. cap. ph. par.

Lib. 2. cap. ph. gen. Lib. 7.

Matt. lib. 1.

Nomin. Lib. 12. c. 7.

Li. 15. ca. 13.

Li. 16. c. 26.

Lib. 3. Hist. cap. 5.

In lib. 2. ca. ph. par. & lib. 1. Pauli.

Li. 13. c. 108. Lib. 1.

Lib. 1. Diof. cap. 131.

ficarū arborū fuit hōspitiū, vt ex Plinio diximus: quomodo Damascena à Damasco sunt appellata. Ab hac Cornarij sententia valde dissentit Matthiolus, negatque eum quid Plinio & Palladio Duracina, quid Paulo *Δοράκια*, quid Ætio, Constantino, alijsque Græcis auctoribus *ῥοδάκινα* significant, intellexisse, quod hæc tria & nominibus, & re ipsa differant. Rhodacenc enim non aliā esse quā Malū persicā, & Rhodacena ipsa nihil aliud quā Mala Persica cū Cornario cēset: at Pauli *Δοράκια* genus esse præcociū seu Armeniaci Mali q̄ ipse declarat his verbis, τὰ ὃ παρακινιά τε, καὶ Δοράκια, καὶ ἀρμενία κρεῖττονα τῶν περσικῶν: ὅτε ἔξύνει, ἀσπύτως Διαφθέρει. Idest Præcocia, Doracia, & Armenia Persicis præstāt: neque enim acescunt, neq; similiter corrūpuntur. Hic igitur *Δοράκια*, rectè legi Matth. putat, non *ῥοδάκινα*, quod *ῥοδάκινα* Mala Persica sint duntaxat, non præcocia, *Δοράκια*, Armenia, quæ & si inter Persica numerentur à quibusdam, nō tamen sunt simpliciter Persica. Neque tam ineptè dixisset Paulus, Rhodacena Persicis præstare, cum Rhodacena sint ipsamet Persica. Iam verò Duracina Persica Plinio Persicorū species sunt, non genus, quēadmodū Duracina Cerasa, & Duracina vna eidē, & Palladio Cerasorū vuarūque species. Quare alia iis erunt Duracina, alia Græcis Rhodacena, quæ vniuersè quidem Persicū omne significant, non autē aliquā eius speciem. Neque, vt Cornarius ait, vocat nostra ætas quædā Persica Mala Duracina, quod sint osse cæteris duriore, sed antiquos secuta, quod pulpa, carnēque gustui gratiora sint, longiorique tempore perdurent, quod de Duracina vna Plinius apertè scripsit. Duracina vna sine vllis vasis in vite seruabilis est: tanta est contra frigus, æstus, tempestatēque firmitas. Hæc ex Matthio.

Lib. 14. c. 3.

Genera. Li. 15. c. 12.

Plinius aliquot Persici genera recenset. Persicorum palma Duracinis. Nationū habent cognomen Gallica, & Asiatica. Post autumnum maturescūt, ætate præcocia, intra xxx annos reperta, & primo denariis singula venundata. Supernatia è Sabinis veniunt, popularia vndique. Pomum innocuum expetitur agris: pretiūmque singulis tricenis nūmi fuere, nullius maiore, quod miremur, quia non aliud fugacius. Longissima nāque decerpto bidui mora est, cogitque se venundari. Persicorū multæ species, inquit Matthio. Quædā rubent, quædam aureo colore fulgent, alia virescunt, alia candida sunt, alia sanguinea, alia Duracina, alia Cotonea vocantur. Præterea nonnulla dulcia, nonnulla acida, quædam vinosā, quædam amariuscula, quædam etiam austera. Prima laus in cibis Duracinis sic dictis, quod caro tam pertinaciter osi hæreat, vt auelli non queat. Duracinis adheret corpus, inquit Plinius, è ligno que auelli nequit, cū in cæteris faciliè separetur. Inter hæc primas tenent quæ ab aureo colore, & odore pericūdo Cotonea cognominantur. Secundas quæ cortice detractō sanguineum succum fundunt, non quod gustu reliquis sint suauiora, sed quia magnitudine excellunt, & pulchro sunt colore. His fortasse non cedunt, quæ à Nucis similitudine Nucipersica nominantur, & colore, saporeque Persica Cotonea referūt, tū nō ingrata dēribus duritie gustū mira afficiūt voluptate. Est & aliud in Hetruria, & alijs Italia locis Persicorū genus, agricolarū māgonio factū, quæ Persica Amygdala vocāt, quoniā pro amaro Persici nucleo dulcē Amygdalarū modo includūt. Persicorum in genere multiplex differentia est. Prima *ἐντελεσάτη καὶ φαιλατάτη*, vulgare est Persicum, carne succosa quidem, sed flaccida, mollī, tenera inodora, quæ à nucleo tota recedit, vulgo *Pesche qui laisse le noiau*. In hac specie, Persica quædā parua sunt, quædam magna & ampla, quædam viridia prorsus, quædā rubris maculis picta, quædā carne vsq; adeo rubra, vt sanguinolēta videātur, & hæc nucleo etiā foris rubēte, alia nigro, lanata omnia. Altera species est eorū quæ Duracina Latini vocarūt, Græci quidā Rhodacena. Duracina quidē, non quod seruari possint diuti, sed ob carnis duriorē ac solidiorē callū: Rhodacena verò

In libr. 1. Diof. cap. 131.

Li. 15. ca. 28.

verò, aut quod odoris suauitate Rosam imitētur, aut quod plerūque roseo colore, id est rubro altera sui parte niteant. Gallorum alij *Presses*, & *Perses*, vocant, alij *Auberges*, præsertim si candida eorum pulpa fuerit, alij *Myrecotons*, si lutea, veluti Cydoniorum. Omnibus compacta, dura, solida, firma caro nucleo tenacissimè adhæret, & mandentium dentibus non alter resistit, quā Mali aut Piri:ideoq; postrema mensa vtiliter sumitur, nec ventriculum cōturbat, aut in eo corrumpitur, cum alia Persica prima statim mensa præbenda sint, alioqui putredini corruptionique obnoxia. Duracinorum varietas in pulpæ colore sita est, nunc cādida, nunc lutea, quod genus frequentius reperitur, nunc ex albo subrubentis. Mira in omnibus & saporis, & odoris iucunditas, vinum etiam commendantis, si detractō cortice immergantur. Proueniunt insitione & nucleorum sattu: quod sic fit. Duracinorum præstantiorum nuclei defodiuntur, exacto bienio tenella arbor transplantatur, & cum abierit tertius annus, ea quæ bene comprehenderit, vno supra terram pede secatur: cicatrice obducta plaga, qui postea nascuntur rami fructus gignunt, & ampliores, & sapidiores, quā si arbor insita fuisset: adde quod adulta sic arbor, viuacior est quā insita, & ætatem melius fert. Apud Paulū qui Latinas voces vsurpauit pro *Δοράκια* legēdum est *Δοράκινα*. In Persicorum genere quidam Nucipersica recensent. Armeniaca & præcocia an Persicorum generi adnumeranda sint, plerique dubitant, & iure quidem. Arboris certè tota facies à Persico discrepat, si proceritatem, vastitatem, ac foliorum figuram spectes. In fructu cognatio quædam intercedere videtur, sed quæ hoc nomen sibi vindicare non debeat. Malus Persica arbor est inter cæteras Malos humilis, folio Amygdalæ, maiusculo, in ambitu leuiter serrato: flore subpunico, Amygdalæ simili: Pomo carnosum, succulento, extrinsecus lanuginoso, cute modò candida, modò rubente, modò lutea, in cuius altera parte profunda incisura, seu rima in longum porrigitur: dura intus & scabra nuce, in qua nucleus qualis Amygdalis, minor tamen, & amarior. Radicibus nititur debilibus, minimè in altum ætis. Quamobrè cito confenescit, caditque hæc arbor, materia fungosa & imbecilli. Nucipersica arbor est humilis, præcociū Persici proceritate, folio Amygdalæ, sed maiore: flore Puniceo. Pomum emicat viride, carnosum, succulentum, nulla exterius lanugine pubescens, dura intus & scabra nuce, in qua nucleis, qualis Persica Pomis. Passim in viridariis, hortis, & vineis nascitur Malus Persica. Gaudet etiam aquosis & apricis. Floret vese: fructus Autumno maturescit, celerimè marcescens. Nucipersicæ fructus Autumni exitu maturescit, diutiūsq; Persicis ætatem prærogat: τὰ περσικὰ μήλα, auctore Dio-

MALVS PERSICA.

scoride, *ἐν φθιναχῶ, ἐν κοιλίᾳ τὰ σπέρμα*. Id est, Persica Mala stomacho grata sunt, matura facilem reddunt aluum (sic enim melius quā Ruellius, Persica Poma matura, tam stomacho, quā ventri vtilia) acerbam eam cohibent, sed sicca vehementius. Decoctum è siccis alui, stomachique fluxiones sistit. Galenus verò scribit arborem ipsam in germinibus & foliis vincētē habere amarā qualitatem:

Locus. Tempus.

Temper. & Vires. Lib. 1. c. 131.

Li. 7. simpl.

ideoque folia eius trita, & umbilico imposita, lumbricos necare, & alioqui sane etiam discutiens esse medicamentum. Fructum eius esculentum, scilicet Persicum humidius esse, & frigidius temperie. Idem alibi auctor est, Pomorum Persicorum succum, & veluti carnem, facile corrumpi, omninoque noxam inferre. Quamobrem non post alios cibos, vltimaque, sicut nonnulli solent, illa offerri oportere, quod in summo natantia corrumpantur. Hoc verò, quod omnibus commune est, memoria tenendum, quæcunque vitiosi succi, humidæque & lubrica sunt, facileque descendunt, ac se cedunt, præ aliis comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & aliis præeunt, ac quasi iter muniunt: Postrema verò sumpta, vnà secum alia quoque corruptioni reddunt obnoxia. De iisdem Persicis hæc Plinius Valerianus. Persicum in cibo est quidem stomacho inutile, eo quod cito succus eius marcescit, & caro æque per concoctionem vitatur, verum minimè graue, dum modo, non diu in intestinis moretur, & ad ima semper exitu celeriter festinet. Persica in cibo negant medici membra nutrire: sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, quoniam corrumpuntur, si cibus cæteris innatent. Persicorum folia trita, & imposita, ventris animalia perimunt, & expellunt. Eadem sicca, & in puluerem trita, recentes plagas vulnorum cruentorum claudunt. Nucleus Persicorum capitis dolori cū oleo & aceto tritus illinitur, quamuis quidam cum solo rosaceo terere malint. Gummi, seu gutta quam Persicorum truncus illacrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum vino, etiam in vesica lapillos frangit. Trita cū aceto impetigines reprimunt. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperum arteriæ canalem lauiorè facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstructos sinus reserat, vitia pulmonis expurgat. Non rectè igitur Plinius scripsit Poma Persica innocua expeti agris, vtilioraque; Prunis Persica, succumque eorum etiamnum in vino, aut in aceto expressum, vel, vt alij legunt, succumque eorum etiam expressum, cū vino, aut aceto. Nec esse alium eis Pomis innocentiorè cibum. Nulquam minus odoris, succi plus, qui tamen sitim stimulet. Folia eius trita & illita hæmorrhagiã sistere. Nucleos Persicorum in aceto & oleo, capitis doloribus illini. Flores Persicæ, inquit Fuschius, Saccharo cõditi instar Rosarum, aut Violarum, alium haud leuiter mouet, atque subducit. Esu etiã idè præstat, auctore Matthiolo, vomitionesque; cient, Hydopicorum aquas pellunt, si recentes in acetariis edantur, sed nõ absque labore. Arboris lacryma datur ex aqua plâtaginis, aut portulacæ vtiliter ad cruetas reiectiones, tussicribus verò, & anhelosis ex mulsâ, aut tussilaginis decocto, addito croci momèto: facit ad raucedines, & asperè arteriæ impedimèta. Datur calculosis cū succo Rhabhani, aut Limonũ, aut ex vino duarum drachmarum pòdere. Folia cõtusa illinuntur vtiliter vètri, ex aceto, ad interancorũ vermes, Eorundè succus purulētis, vermiculosisque; auribus instillatur. Nuclei tormina vètris tollunt, si deuoretur: ebrietatè mirũ quantam arceant, si seni, septenue præsumantur. Tunduntur, & decoquuntur in aceto, quousque liquefcat, pulticulæ modo, ad alopecias: nã illiti mirũ in modũ capillos euocant. Contusorũ cremor ex aqua Verbenacæ vtiliter frõti ac tẽporibus illinitur in capitis dolore. Ad idè valet oleũ ex iisdè expressum, cõuenit enim peculiariter hemigranig, somnumque; cõciliat, id quod & cremor facit. Instillatur idè oleũ ad aurium dolores. Tam potũ, quã clysteribus infusum, coli dolores à flatu genitos, ac etiã à fixibus exsiccatis valde mulcet. Datur quoque potadũ iliatis, ac calculosis quatuor vnciarum pòdere. Maximè verò nuclei Persici calculosis auxiliantur, si quinquaginta cū centũ cerasorum nucleis, florũ Sábuci manipulo, vini Cretici libris tribus excipias fictili nouo, & in fimo sepelias diebus decẽ, deinde vitreis organis destilles. Aqua enim, quæ inde fluxerit ante cibũ hausta 4. vnc. pòdere mirificè renũ calculos expellit.

MALVS

MALVS ARMENIA. CAP. IIII.

MΗΛΕΑ ἀρμενιακή, Latinis Malus Armenia, fructus μήλα ἀρμενιακά, *Nomina*
Mala Armeniaca, seu Armenia, Latinis Præcocia, auctoribus Dio- *Lib. 1. c. 131.*
scoride, & Galeno. Dicuntur & Præcoqua: Græci Bericoca ferè pro- *Li. 7. simpl.*
nunciant, Galli *Abricots*, Mauritanii *Mermex*, seu *Mirmix*, *Mex*, *Mef-*
mes, *Mismis*, Itali *Armeniache*, *Bacochè*, *Moniache*, & *Grisomele*, Hispani *Albiricoques*, *Al-*
barchigas, & *Aluaricoques*, Germani *S. Iohans Pfersich*. Armeniaca peregrina quoque
fuisse ex nemine cognoscitur. Ex genere Persicorum esse Galenus scribit. *Li. 2. Alim.*
Aliquot eorum distinguntur genera, sapore & præcipuè magnitudine differentia, *Genera.*
quod non solum cæli solique clemètia euenire credendum, sed etiam agricola-
rum arte: frequenti enim insitione maximè proficiunt, & auferunt, Sed duo
præcipuè Gallis nota, magnitudine tantum paruitatèque fructus distantia. Ma-
iora & mole corporis, & suauitate præcellentia, Præcocia, Galli vocant *Gros*
Abricots, quod insita fuerint, minora Armenia, quæ in Gallia Narbonensi *Arme-*
gnès vocantur: Gallis cæteris *Petits Abricots*, quod sponte gignantur. Malus Arme- *Forma.*
niararò procera est arbor, Persicæ ferè similis, nisi quod folia fect Populi nigra
æmula, in summo acuminata, per ambitum ferrata, quaterna, quinæue simul
emergètia: flores albos, Cerasi florum figura, ex quibus fructus proneniunt Per-
sicorum quadatenus specie, aureo colore cū purpura mixto, propter quem *Gri-*

MALVS ARMENIA
maior.MALVS ARMENIA
minor.

somele à Romanis vocantur, quasi Crysomela, id est, aurea Mala, eaque præcipuè
quæ eo in tractu Persicorum magnitudinem æquant. Os intus cõcluditur, non,
vt in Persicis, scabrum, vtraque parte turgens, in quo nucleus eadem figura, in
quibusdam amarus, vt in Persico, in aliis dulcis, vt in Amygdala. In viridariis *Locus.*
& hortis coluntur. Maturescunt ineunte æstate, mense Iunio, ante alios fugaces *Tempus.*
fructus, vnde Præcocia dicta. Bonitate Persica superant, inquit Galenus: neque *Vires &*
enim in ventriculo, vt illa corrumpuntur, neque in ventriculo acescunt. Vulgo *Temper.*
autem

Li. 1. Alim.

Lib. 15. c. 12.
Lib. 13. c. 7.In Hist. pl.
cap. 28.
Lib. 1. Dio-
scor. ca. 131.

autem suauiora apparent, vnde etiam stomacho sunt gratiora. Idem alibi fructus, inquit, Mali Armeniæ frigidior, humidiorq; est secundo quodammodo ordine. Armeniaca, inquit Dioscorides, minora sunt Persicis, & stomacho vtiliora. Quidam tamen recentiores medici refragantur, & ea magis quam Persica corrumpi affirmant. Oleum ex nucleis expressum, Matthiolo teste, mirificè valet inunctum ad inflammatas hæmorrhoidas, ad vlcera tumores, linguæ impedimenta, & aurium dolores.

MALVS CITRIA, LIMONIA, AVRANTIA, POMA ADAMI. CAP. V.

Nomina Lib. 1. c. 131. Lib. & cap. 4. Histor.

MΗΛΕ΄Α μηδική, Malus Medica, & Assyria dicitur, utroque nomine à regionibus ducto, præterea Citria, seu Citrea. Fructus, Mala Medica, & Cedromela, & Persica, auctore Dioscoride, ac Theophrasti. Ἰστοῖ δὲ μηδικὰ χώρα, καὶ Πέρσις ἀλλὰ τε ἔχει πωλείω, καὶ τὸ μῆλον τὸ μηδικόν, καὶ περσικὸν καλεῖσθαι. Id est, Media regio & Persis alia plura profert, & quod Malum Medicum & Persicum vocant. Citria Latini appellant Citrea, & Citro-mela, Galli Citrons, Itali Cedri, & Citroni, Hispani Cidras, Germani Citrinocpffel, Iudæno-epffel, & Citro naten. Angli Citron tre, Belgi Citrotuen. Malus Medica Aurantiis, & Limoniis arboribus magnitudine par est: folia fert Laurina, vel Aurantium foliis similia, foraminibus visum fere effugientibus vndique punctim traiecta. Quare valde deprauatos esse Theophrasti Codices, falsamque Theodori interpretationem, in quibus Mali Medica folia Portulacæ foliis comparantur, Matthiolus, doctique alij viri rectè videntur existimasse. Sic enim Theophrastus: ἔχει δὲ τὸ δένδρον τὸτο φύλλον μὲν ὅμοιον, καὶ χεδὸν ἴσον τῷ τῆς ἀνδράχνης, ἀκάνθους δὲ ὅσας ἀπίος, ἢ ὄξυακανθός, λείας δὲ καὶ ὄξειας σφοδρὰς, καὶ ἰχθυράς. Theodorus. Habet hæc arbor foliū simile, & penè æquale atque Portulacæ, aculeos quales Pirus, aut Spina acuta, sed leues, acutōsque vehementer, & validos. A quibusdam scribit Matthiolus pro ἀνδράχνης legi ἀράχνης, id est, araneorum telæ, quod iis videantur Mali Medica folia tota valde exilibus foraminibus peruia, vt per ea, veluti per lintheum spissius, transpici possit, faciliè telis araneorum comparari posse: à quibus tamen dissentit, ex Plinio pro ἀνδράχνης reponens ἀδράχνης, quæ

Forma.

MALVS CITRIA.

In lib. Dioscor. ca. 131.

Lib. 12. c. 22. Lib. 12. ca. 3. Lib. 3.

Adrachne Plinio syluestris est arbor, neque in planis nascens, similis Vnedoni, cuius folio, idem Plinius Medica Mali folium simile facit. His addo Athenæi testimoniū indicatum Theophrasti locum citantis: ἔχει δὲ τὸ δένδρον τὸτο φύλλον μὲν ὅμοιον, καὶ χεδὸν ἴσον τῷ τῆς ἀράχνης, ἀδράχνης καὶ καρύας. Id est, folio est hæc arbor simili, & ferè pari Lauri folio, Adrachnes, & Nucis iuglandis. Non dissimulandū tamen in Codicibus vulgaribus, ἀνδράχνης reperiri, id est, Portulacæ. Sed duæ voces ἀράχνης, & καρύας legendū esse ἀδράχνης necessario conuincunt. Quæ enim foliorum Lauri, & Iuglandis cum Portulacæ foliis affinitas? Est & hic pro Theodoro dicendum, videri eum in Theophrasto ἀδράχνης legisse, non ἀνδράχνης, quoniam

quoniam in eius versione lego. Habet hæc arbor folium simile, & penè æquale atque Portulacæ: sic enim ἀδράχνην vertit, ad ἀνδράχνης discrimen, quæ Portulacæ est. Malus Medica igitur folia edit Lauri, siue Adrachnes, quæ folio, vt ait Theophrastus, & fructu omnino similis est Arbuto, nisi vtrumque id minus esset, quod etiāmnū Græci narrāt, præcipuè Creteses, apud quos Adrachne frequens, antiquo vocabulo vtrumq; seruato Andracle nominatur. Arbutus autem folio inter Ilicem & Laurum medio, cuius Arbuti folio, Mali Medica folium confert Plinius, vt diximus. Ramos habet flexiles, viridi libro vestitos, atque spinosos: flores candicantes, Calathi effigie, capillamentis quibusdam in medio extantibus. Arbor hæc omnibus horis pomifera est, inquit Plinius, aliis cadentibus, aliis maturefcentibus, aliis verò subnascētibus. Quibus verbis hæc Theophr. interpretatus est: φέρει δὲ τὰ μῆλα πᾶσαν ὥραν. τὰ μὲν ἄφρη, (ἀφρηται. Ath.) τὰ δὲ ἀνθεῖ, τὰ δὲ ἐκπέπλη. Pomorum aliqua est diuersitas tum magnitudinis, tum saporis. Quædam in molem excrefcunt Melopeponibus parem, cuiusmodi sunt quæ ex Liguria, & Adriatici, Ægæique maris insulis afferuntur, Pomocires ea nos vocamus, quæsi Poma Citria. Alia his minora. Alia Limonum magnitudine, aut paulo maiora, qualia sunt quæ à lacu Benaco comportantur. Hæc principem in cibis locum obtinent, orique suauiora habentur, etsi cæteris minora. Illa verò grandia, & speciosa magnitudine præstantia, cum insipida ferè gustui non multum placeant, non æquè recentia, atque hæc in cibis probantur. Sed quia pulpæ multo plus habeant Officinis expetuntur Saccharo, vel melle asseruanda. Color omnibus aureus, facies oblonga, vt Limonum, sed crassior corticis pulpa. Cortex tuberculis, seu rugis asperatus, odore præstat, valde grato. Intus medulla succo acido plena, in qua semen hordei figura, grandius, sapore amaro, duro obtectum cortice. Apud Athenæum magna est inter Diphnosophilas quæstio, an mali Citrij apud antiquos facta fuerit mentio. Inter cæteros Æmilianus refert Iubam Mauritanorum Regem, in iis quos de Libya edidit commentariis Citrij meminisse, & apud Lybes Hesperidum Malum fructum eum dici, ab Herculeque translatum, id in Græciam, dictumq; ibi à quadam auri similitudine aureum Malum, quod edidisse tellurem nunciato Iouis & Iunonis connubio fabulantur: Vnde nuptiale Pomum hoc intelligi volunt. Democritus verò apud veteres Citrij nomen reperiri negat. Eresij tamen Theophrasti verba cogunt, inquit, fateri de Citriis audienda, quæ quarto de Plantar. Historia Philosophus scribit: ἡ δὲ μηδικὰ χώρα, &c. quæ partim recitauimus, partim referemus post hac. Plinij ætate non erant in Italia, vt ipse testatur his verbis: Tentauère gentes transferre ad sese propter remedij præstantiam fistilibus in vasis, dato percauernas radicibus spiramento. Mox subiicit. Sed nisi apud Medos & in Perside nasci voluit. Theophrastus: ἀντίρροται δὲ καὶ ἐν ὄσρακα διαδιεργημένα, καθάπερ οἱ φοίνικες. Scribitur etiam fistilibus in vasis perforatis, quemadmodum Palmæ. Nunc contra vernæ factæ sunt istæ arbores, atque Italo solo tam familiares, vt non modò in maritimis, sed in mediterraneis etiam tum hortis, tum viridariis, tum etiam insignium lacuum ripis frequentissimæ sint: postea quam Palladij diligentia, industriaque (is enim primus proditur artem hanc inuenisse) factum est, vt ex Media in Italiam translatae prouenerint, ac propagatae fuerint, quem solers imitata posteritas ea Galliæ, Hispaniæq; communicauit. Maturefcunt integro anno, decerpunturq; aureo colore fuluescentia. Theophrasti sæculo nondum Citria Mala in ciborum vsum venerant, id quod testatur his verbis: τὰ δὲ μῆλα ἐκείνηται μὲν, ἔσοσιον δὲ πάντι, καὶ τὸ φύλλον τῷ δένδρου, καὶ ἐν ἰμάτια τεθῆναι τὸ μῆλον, ἀκοπα δὲ διατηρεῖ, χρῆσιμον δὲ ἐπὶ θάλατταν, ὡς περὶ αὐτῆς τις φέρηκεν, ἢ πρὸς ἑβραῖοις θηλαίων. ἐὰν γὰρ τις ἐπιθήσῃ ἐν τῷ ζυμῶ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ, τὸ ἔσοθεν

Lib. 3. Hist. cap. 16.

Lib. 12. ca. 3.

Ibidem.

Lib. 3. cap. 4. Hist.

Math. ibi.

Lib. 3.

Cap. 4. Lib. 12. ca. 3.

Math. ibi.

Locus.

Tempus.

Lib. 4. Hist. cap. 4.

Lib.3. ἔσοθεν τῆς μήλης ἐκπίεσιν εἰς τὸ φάρμακον, καὶ καταρροφήσῃ, ποιεῖ τὴν δαμνὴν ἡδέϊαν. Athenæus verò sic legit. χρῆσιμον δὲ, ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν τύχη τῆς πεπεωκῆς γανόσιμον φάρμακον. Dioscorid. ἔν ἐν ὄνυξ διακόπτι τὴν κοιλίαν, καὶ ἐξάγει τὸ φάρμακον, καὶ πρὸς τὸ φάρμακον, &c. Id est, Pomum eius non estur, sed ipsum odore pollet, & arboris folium, ac si vestibus interferatur Malum, eas ab offensis vindicabit. Vtile etiam cum letale venenum quis hauserit: quippe in vino datum ciet aluum, & venenum exigit. Oris quoque suauitatem commendat, & si quis in iure cocti, vel in quodam alio liquore, expressi Pomi interaneis succum forpserit, suauem halitum conciliabit.

Lib.12.ca.3. Malus Assyria quam alij vocant Medicam, inquit Plinius, venenis medetur. Folium eius est Vnedonis, inter currentibus spinis. Pomum ipsum aliàs non manditur: odore præcellit foliorum quoque, qui transit in vestes vnà conditus, arcetque animalium noxia, Et paulo post. Hæc est autem cuius grana Parthorum proceres incoquere diximus esculentis, commendandi halitus gratia. Refert apud eundem Athenæum Democritus Citrium Malum veneni cuiuslibet remedium esse, quod à ciue suo Ægypti gubernatore, didicerat, qui cum deprehensos in maleficio quosdam ad serpentum morsus damnasset, quos omnibus eiusmodi bestiis lacerandos obicerent, productis illis, & ad theatrum euntibus latronum supplicio destinatum, in via fortè caupona quædam mulier eorum misera, quod in manibus tum habebat, & ardebat, Citrium Malum dedit, acceptum verò illi comedere, & paulò post ferocissimis maximisque anguibus oblatis, & ab aspidibus commorssi, nihil læsi sunt, hæsitabundo & attonito iudice, qui tandem custodem eorum militè cum interrogasset, nunquid bibissent, aut edissent, vt id comperit quod acciderat, nimirum absque dolo Citrium illis traditum fuisse, postridie alteri rursus dari iussit, alteri minimè. Percussus hic confestim periit, incolumi altero qui Citrium prægustauerat: indeque cognitum est, multis expertis, Citrium aduersari venenis omnibus. Quod si quis Citrium integrum, quale natura est, cum semine, in Attico melle coquat, donec liquatum tabescat, & eius liquoris, matutino, tres quatuorue digitos sumat, tutus erit à venenatis omnibus medicamentis. Easdem Mali Medici vires Vergilius quoque celebravit, & faciem arboris depinxit his versibus:

*Media fert tristes succos, tardumque saporem
Felicis Mali: quo non præstantius ullum,
Pocula si quando sana infecere nouerca,
Miscueruntque herbas, & non innoxia verba,
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
Ipsa ingens arbor, facièque simillima Lauro:
Etsi non alium late iactaret odorem,
Laurus erat: folia haud ullis labentia ventis:
Flos apprimè tenax: animus & olentia Medis
Ora fouent illo: & senibus medicantur anhelis.*

Lib.1. c.13. Malum Medicum Dioscoridi oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum: semen habet Piri. Id in vino potum venenis resistit, aluum mouet, oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo: estur in malacia mulieribus: vestiaris impositum ab erosionis vitio vestes vindicare existimatur. Citrea contra venenum in vino bibuntur, inquit Plinius, vel ipsa, vel semen. Faciunt oris suauitatem decocto eorum colluto, aut succo expresso. Horum semen edendum præcipiunt in malacia prægnantibus: ipsa verò contra infirmitatem stomachi, sed non nisi ex aceto facile eduntur. Mali Lib.7. simpl. Medicæ fructus, quod ait Galenus, non iam Malum Medicum, sed ab omnibus Citrium

Citrium nuncupari solet. In fructu vincentem is habet qualitatem acidam & siccam, vt tertij sit ordinis resiccantium, refrigerantiumque. In cortice verò deficcantem etiam temperiem est fortitus, non parum habentem acrimonia. Quare hic desiccatur secundo excessu, non tamen frigidus est, sed aut temperatus, aut paulò infra: Cæterum caro eius crassi pariter succi est, & pituitosa, frigidaque: nam & ipsa editur, sicut & cortex. Fructus totus edulis non est, nempe nec humidum illud & acidum, de quo primùm disserui, nec granum quod in illo inuenitur, & reuera semen est. Amarum hoc est, & digerendi videlicet, siccandi que facultatem obtinet, secundo propemodum ordine à temperatis recedens: folia verò exsiccandi, ac digerendi vim habent. Hæc Galenus. In quibus animaduertendum esse annotat Matthiolus, hæc Galeni verba, In fructu, ἐν τῷ καρπῷ, quidem vincentem habere qualitatem acidam, & cætera, non de nucleis, seu vero semine accipienda esse, sed de acido Citrij succo, cuius in medio semine includitur. Eam Galeni mentem esse declarant ipsius verba in fine capitis adiecta, Fructus totus esui ineptus est, nepe tum humidum illud & acidum, de quo primùm disserui, tum nucleus qui in illo inuenitur, & reuera semen est, & cætera: quam Galeni sententiam non rectè assecutus Auicenna, inquit Matthiolus, semen Citrij secundo ordine calidum siccumque esse scripsit: at libro de viribus cordis frigidum siccumque tertio, nulla acidi succi Citrij mentione facta, quem Galenum seminis Citrij nomine comprehendisse diximus. Ego verò in Codice Auicennæ Venetiis excuso, & ab Andraea Bellunensi correcto, lego corticem Citri calidum esse primo ordine, siccum in fine secundi: carnem eius calidam humidamque; primo: succum ipsius acidum, frigidum siccumque; tertio: semen calidum primo, siccum secundo. Libro verò de viribus cordis, semen esse siccum tertio excessu, in quibusdam exemplaribus frigidum, siccumque; esse secundo. Citria si cruda manduntur, inquit Matth. non facile cõcoquantur, & crassum generant succum: quare iis melle, aut Saccharo conditis vesci satius est: ventriculū enim calfaciunt, & roborant. Nostra tamen artem gulæ nimium indulgēs in cibis Citria cruda præfert cum assatis carnibus esitata. Citria aduersus atrā bilē, & tristitias quas illa exci-

Temper.

In li.1. Dioscor. c.13.

Lib.2. Can. ibidem.

Lib.2. Can. cap.319.

Traet. 1. c.3

Ibidem.

LIMONIA MALVS.

at, opitulatur. Semen priuatim scorpionum ictibus & potum, & appositum medetur. Acidus eorum succus flauam reprimit bilem, arcetque pestis contagia. Quare recentiores medici ad febres pestilentes, Serapiis ex eo confectis foeliciter vtuntur. Hominum industria translatione, insitione, omni denique cultus magno Citria in plures digessit formas, vt remissione sapore & vehementiore, item dilutiore saturatioreque colore differret: non multum tamen natura, & viribus, veluti Limonia, Aurantia, atque Poma Adami vulgo nominantur. Limonia quæ Galli Limons vocant, Angli Limontree, Itali Limon, tum facie, tum facultate Citria magis referunt: sunt tamen illis minora, oblonga, cute minus crassa, pallida, copiosiore succo prægnantia, & acidiora: semine ferè simili, minore. Arantia Poma, siue Aurantia, quod colore auri reluceant, ab auro meritò dicta esse videtur, vt aurea Mala verè nominari possint, Gallice Aurenges, Germani

Matthi. ibi.

Forma Limo.

Nomina

Nomina

AVRANTIA MALVS.

Forma
Aurant.

sed etiam ad medendum perutilis, præsertim ad pestilentes febres cū exanthematibus corpus obsidentibus. Nam sex vnciarum pondere hausta putreos humores ab internis ad exteriora attrahit per sudores, quos valenter euocat, cordiq; plurimum confert. Arbores ista, vt & Mali Citriæ, semper fructu onustæ sunt. Aurantia calidiore sunt cortice quã Limonia & Citria. Ille enim reliquis acrior & amarior gustu deprehenditur. Dulcia omnibus partibus excalfaciunt,

TOMA ADAMI.

Forma
Arbo. A-
dam.

Pomerantzen, Angli Orange tree, Belgæ Arangie oppel: Hispa. Naranzas. Rotundiora Limonibus, sunt cortice spissiore, amarioreq; , primum viridi, per maturitatem aureo profusus colore nitente, minutissimis punctis notato. Intus alba caro intercurfantibus membranis conclusa, succo multo abundans, qui in quodam genere acidus, in alio dulcis, in alio vinosus est: semen paruum amarum. Horum & Limonum arbores, vt & Citriorum, coma perpetua virent, foliis Lauro latifoliae proximis, crassis, læuibus, odoratis, in acutum desinentibus. Sed Aurantium foliis hoc proprium est, vt ad petiolorum omnium exortum, foliolum præcedat cordis figura, cui adnectitur folium maius quod sequitur. Rami perinde ac in illis sunt flexiles, lenti, aculeati, cortice ex viridi subalbicate: flores albi, odoris præstantissimi. Quibus in locis copiose proueniunt, sedulo ab vnguentariis ij decerpuntur ad varia odoramenta conficienda: maximè verò ex iis aqua elicitur non solum odore præcellens, ceterorum succus refrigerat, & putredini aduersatur: quare febricitantibus conueniunt, dulcia verò contra. Ex Limoniorum sicuti & Citriorum succo fit Serapium ad extinguendum bilis feruorem non inutile, item ad pestilentes febres, & eas quæ contagionis vitio inficiunt. Aqua quæ ex Limonũ succo vitreis metis extillauit, præterquam quod à mulieribus expetitur ad ornandam fucandamq; faciem, vitiligines & totius corporis maculas emendat, varos deler, acaros interimit: Serapiis admixta febribus acutis & cõtagogis mirè succurrit. Epota ventris tincas necat, id quod etiam præstat succus recens expressus vnciæ pondere potus. Ex vino Cretico haustus mirificè calculos pellit. A Limonibus nõ multũ natura & viribus differunt Poma Assyria, quæ dicuntur vulgo Poma Adami, Gallis Pommes d'Adam. Plãta etenim quæ hæc gignit, folio est Limonij arboris, maiore, latiore: ramis similibus, floribus Citrei Malis: fructu Aurantiis duplo triploque maiore, rotũdo, cortice non

non admodum crasso, pallido, crispo rimis quibusdam aspero & inæquali, perinde ac si dentibus demorsus esset: quare putat ignarum vulgus hoc illud esse Pomum, quod in Paradiso deliciarum Adamus ederet. Succosa & acida madet pulpa, sapore Limonibus haud absimili, sed non tam palato grata, in qua latent semina Citreis, aut Limoniis similia. Valet horum Pomorum succus ad ea omnia, ad quæ Limonia, sed minore efficacia. Peculiariter autem valent hæc Poma ad scabiem, si per medium secta, & tenuissimo sulfuris puluere aspersa, deinde cinere feruente calfacta, corpori scabioso affricentur.

Vires.

MALVS PVNICA, CAP. VI.

MALVS PUNICA Græcis ποία & ποά dicitur, quo nomine fructus etiam nuncupatur, Latinis Malum Punicum, Africa circa Carthaginem Punicum Malum cognomine sibi vendicat, inquit Plinius, aliqui granatum appellant. Hippocrates σιδας appellat ποάς, id est Mala Punica, σιδας ἀνάδης ἐκχυλώσας, ἀλφίτη φερήσας τῶν χυλῶν ἕψρανον, &c. Ibidem tamen mox etiam ποίην γλυκεῖνν habet: Et alio in loco: ποάσιν σιδης ἀνάδεος τὸν χυλὸν, id est, Mali Punici vinosi succum forbendum præcipit. Arabes kuman, Ruman, seu Roman vocant, Itali Melagrano, & Pomo granato, Germani Granatoepffel, Hispani Granadas, & Romanas, Galli arborem Grenadier, fructum Pome de Grenade, & Mignaine, Anglis Pomaranat tree, ab interiorum granorum multitudine. Sunt tamen qui ita dici velint à Granata Hispaniæ regione, quod in ea valde multa proueniant. Plura Mali Punici genera sunt. Plinius. Diuisit & in genera, Apyrenon vocando, cui lignosus nucleus abest. Sed candidior ei natura, & blandiores sunt acini, minusque amaris distincti membranis. Mox addit. Nucleos habentium quinq; species, dulcia, acria, mista, acida, vinosa. Quum itaque genera quinque hoc loco tradiderit, superuacua vox legitur alio in loco, in quo legitur: Punici Mali nouem genera nunc iterare superuacuum. Dioscor. tria tantum agnoscit, dulcia, acida, vinosa, quæ vinosa mediam, inquit, sortiuntur naturam. Alij μὲν vo-

Nomina

Lib. 13. c. 19.
Li. de mul.
nat.

Lib. 1. de
mor. mu.

Genera.

Lib. 13. c. 19.

Lib. 23. c. 6.

Lib. 1. c. 117.

PVNICA MALVS.

cant, id est, nec dulcia, nec acida, sed inter hæc media, Arabes Muza, quia μὲν in Muzum corruerunt. Monspelienfes Mezanas appellant, seruato quidem τῶν μέσων nomine, quamuis non integro, Dioscor. igitur vno genere dulcia, altero acria & acida, tertio mista & vinosa comprehendit. Præterea alia sunt syluestria, alia mitia, & in cultis nascentia. Punica Malus arbor est haud adeo procera, folio angusto, nitidique viroris, Olea, aut Myrti emulo, crassiusculo, rubris intercurfantibus venulis, è rubro pediculo pendulo. Rami multi, flexiles, spinosi: flores phœnicei, oblongi, calathi modo patuli, ore stellatim dissecto, è quo folia emergunt tenuia, colore coccineo, agrestis Papaueris amula, cum granulis quibusdam, mediis capillamentis appensis, vt in Rosa. Fructus Pomum est, corio & membrana tectum, extra rufescente, intra flauescente, innumeris granis factum, angulos, rubentibus, vinoso succo refertis ofsculis in eis latentibus, quæ grana intercurfanti-

Forma.

Marth. lib.
1. c. 127.

bus flauis tenuibusque membranarum miro naturæ artificio distinguuntur. Ligni materies flaua, cinereo cortice vestita. Punica in iis numerat Plinius quæ fructum perdunt facillimè ante maturitatem, & quæ roribus etiam nimis, & pruinis florem amittunt. Qua de causa inflectunt ramos eius, ne subrecti humorem infestum excipiant, atque contineant. Si florem non continet, urinam veterem cum aquæ mensura pari temperabis, & ter per annum radicibus infundes, vel arboris florentis truncum plumbeo concludes circulo. Quidam Punicis Malis substrato lapide non rumpi Pomum in arboribus tradunt. Punica fatiua florem Cytinum Dioscorides vocat, Balauustum syluestris. Plinius sine discrimine Puniceæ florem Balauustum nominat, & medicinis idoneum, & tingendis vestibus, quarum color inde nomen accepit, nimirum Puniceus. Et alio in loco, primus, inquit, Pomi huius partus florere incipientis, Cytinus vocatur Græcis. In hoc ipso Cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum ipsum prodeat, erumpentes, quos Balauustum vocari diximus. Sic & Officinæ citra distinctionem Balauustia nominant & vsurpant, ut quibus Cytinorum appellatio de fatiuorum flore penitus ignota sit. Præstantissimi Cytini, & valde rubri ex Creta, & Cypro hodie Venetias importantur, aspectu quidem pulcherrimi, & cæteris efficaciores, quibus similes sunt in Italia mangonio, sed non adeo præstantes. Asperum Mali Punici putamen Græci Sidion appellant, Officinæ corrupta voce psidion, Latini Malicorium, quod Plinio auctore, vulgus coria maximè perficere illo nouit. Puniceæ genera omnia non solum in Africa, sed etiam in Italia, Hispania, Gallia Narbonensi, in Viridariis, hortis, & vinetis copiosa nascuntur. Amat solum cretosum, macilentum, sed in pingui quoque prouenit. Regio ei apta, quæ calida est. Malum Punicum omne boni succi est, auctore Dioscoride, stomacho utile, perexiguum præbens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt, inflationes pariunt, unde in febre abdicantur. Acida adstringunt, æstuanti stomacho auxiliantur, & multo magis contrahunt, ac urinam cient. Vinosa verò mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi Punici in sole siccati, & obsoniis insparsi, concoctiue, fluentem aluum stomachumque sistunt: iidem cælesti aqua madescunt, bibunturque commode sanguinem excreantibus: ad desessus dysentericorum, fœminarumque fluxione vuluæ laborantium vitales sunt. Expressus nucleorum succus coquitur cum melle, ad oris, virilitatis, & sedis vlcera, nomas, reuiuas, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores, & narium vitia, præsertim acidorum. Huius flores, Cytini vocati, adstringunt, siccant, cohibent: sanguinolenta glutinant: quas & Malum Punicum præstat utilitates. Humida gingiuarum vitia, mobilisque dentes decocto colluuntur: herniam prolapsu inteltini erumpentem cataplasmate repellunt. Memoria tradunt, qui tres quam minimos Cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. Eliquatur Hypocistidis modo. Malicorium asperum est Mali Punici putamen, quod aliqui Sidion appellant. Id spissandi vim habet, & quos Cytini præbet usus. Decoctum radicis potu latas ventris tæniæ pellit, & eandem euocat. Balauustum syluestris Puniceæ flos est, Cytino similis. Eius complura sunt genera, candidum, fuluum, colore rosaceo. Succus ex eo exprimitur Hypocistidis modo: cui adstrictoria vis inest, eadem efficiensque; Hypocistis & Cytinus. Hæc Dioscorides, in quibus quæ Græcè leguntur, *εις εγκριθισματα δυσεντερικῶν, καὶ ποικῶν ἀρτιόξυ*, & vertit Ruellius ad desessus dysentericorum, & fœminarum fluxione vuluæ laborantium vitales sunt, Cornarius aliter interpretatus est, iis ad infessus dysentericorum, & fluxione alui laborantium nucleus commodus est: ut sint ποικῶν, qui ποικῶν γὰρ πὸς τὰ αὐτῶν habent, neque ποικῶν γυναικῶν hinc intelligendæ sint. Punica dulcia, quæ Apyrena alio nomine appellauimus, inquit Plinius, Lib. 23, c. 6.

stomacho inutilia habentur, inflationes pariunt, dentes gingiuasque lædunt. Quæ verò ab his sapore proxima vinosa diximus, paruum nucleum habentia, utiliora paulo intelliguntur. Aluum sistunt, & stomacho profunt, duntaxat pauca, citraque satietatem. Sed alimenti dulcia minimum dant, atque omnino nulla in febre, nec carne acinorum utilia, nec succo. Medentur æquè in vomitionibus, ac bilem reicientibus. Vuam in his, ac ne mustum quidem sed protinus vinum aperuit natura. Vtrumque asperiore cortice. Hic ex acerbis in magno usu. Vulgus coria maximè perficere illo nouit: ob id malicorium appellant Medici. Urinam cieri eodem monstrant: immistaque Galla in aceto decocto, mobiles dentes stabiliri. Expeditur grauidarum malacia, quoniam gustatu moueat famem. Diuiditur malum, cælestique aqua madescit ternis fere diebus. Hæc bibitur frigida cæliacis, & sanguinem excreantibus. Ex acervo (Punico) sit medicamentum quod stomatice vocatur, utilissimum oris vitiis, narium, aurium, oculorum caligini, pterygiis, genitalibus, & iis quas nomas vocant, & iis quæ in vlceribus excrefcunt. Contra leporem marinum hoc modo. Acinis detracto cortice tuis, succoque decocto ad tertias cum Croci, & Aluminis scissi, Myrrha, Mellis attici, selibris. Alij & hoc modo faciunt. Punica acida multa tunduntur, succus in cacabo nouo coquitur Mellis crassitudine, ad virilitatis & sedis vitia, & omnia quæ Lycio curantur, aures purulentas, epiphoras incipientes, rubras maculas. In manibus rami Punicorum serpentes fugant. Cortice Punici ex vino decocti & impositi perniones sanantur. Contusum Malum ex tribus heminis vini, decoctum ad heminam, tormina sedat, & tæniæ pellit. Punicum in olla noua, operculo indito, in furno tostum & contritum, potumque in vino sistit aluum, & discutit tormina. Primus Pomi huius partus florere incipientis, Cytinus vocatur Græcis, miræ obseruationis multorum experimento, (id Dioscorides & sine superstitione tradidit.) Si quis vnum ex his, solutus vinculo omni cinctus, & calceatus, atque etiam annuli, decerpserit duobus digitis, pollice & quarto sinistrae manus, atque ita lultratis leui tactu oculis, mox in os inditum deuorauerit, ne dente contingat, affirmatur nullam oculorum imbecillitatem passurum eo anno. Iidem Cytini siccati tritique, carnes excrefcentes cohibent: gingiuas & dentibus medentur, vel si mobiles sint decocto, vel succo. Ipsa capitula trita, vlceribus quæ serpunt, putrescuntue illinuntur. Item oculorum inflammationi intestinorumque, & fere ad omnia quæ cortices Malorum aduersantur scorpionibus. Non est satis mirari curam diligentiamque priscorum, qui omnia scrutati nihil intentatum reliquere. In hoc ipso igitur flosculi sunt, antequam scilicet Malum ipsum prodeat, erumpentes, quos Balauustum vocari diximus. Hos quoque ergo experti inuenerunt scorpionibus aduersari. Sistunt potumenses fœminarum: sanant oris vlcera, tonsillas, vuam, sanguinis excreationes, ventris & stomachi solutiones, genitalia, vlcera quacumque in parte manantia. Siccauere etiam, ut sic quoque experirentur, inueneruntque tusorum farina dysentericos a morte reuocari, & aluum sisti. Quin & nucleos ipsos acidorum experiri non piguit. Tosti tuisque stomachum iuuant, cibo aut potioni insparsi. Bibuntur ex aqua cælesti ad sistendam aluum. Radix decocta succum remittit, qui tæniæ necat victoriati pondere. Eadem discocta in aqua, (id est tam diu cocta, quoad coctura tabefcat,) quas Lycium præstat utilitates. Est & syluestre Punicum a similitudine appellatum. Eius radices rubro cortice denarij pondere ex vino potæ somnos faciunt. Semine potu aqua qua subierit cutem, siccatur. Mali Punici corticis fumo culices fugantur. Hactenus Plinius. Lib. 8. simpl. Malum granatum omne Galeno teste adstringentem qualitatem habet, non tamen in omnibus ea exuperat: sunt enim inter ea quædam acida, quædam

magis dulcia quàm austerà, & sane quæ ab vnoquoque eorum procedit utilitas, secundum vincentem eueniat qualitatem necesse est. Porro acini magis quàm succus, tum adstringunt, tum exsiccant: his etiam magis putamina, quæ vocantur Sidia. Similem illis vim habent Cytini. Paratur, inquit Matthioli ex floribus Punicæ, hoc est, ex internis Cytinorum Punicæ, ac tenuibus foliis, & Saccharo conditum, quemadmodum ex Punicæ Rosæ, admirabilis facultatis ad vtrasque vteri fluxiones, si semiuncia pondere sumatur ex vino rubro austeriusculo, aut ex Punicorum acidorum succo, aut ex aqua in qua stomonia extinctum fuerit, vel etiam ex carniū iure, si alia defuerint. Cæliacis quoque & dysentericis, & gonorrhæa laborantibus valde confert. Malicorum exsiccatum cum sicca similiter marina spōgia, & Aloe tritum, æquali omniū pondere, addito Aluminis vsti momento penis & vuluæ vlcera breui sanat. Punicæ folia diligenter contrita, aut eorum succus Rosaceo permistus, inueteratos capitis dolores valdè mulcet, fronti frequenter illita. Punicum Malum fictili vase conclusum, operculo argilla circumlito, in furno combustum, dysentericos ac torminosos præsentaneo remedio iuuat, pulueris ipsius sc̄quidrachma hausta. Oſiculorum Punicorum acidorum vncia cum thuris drachma in tenuissimum puluerem trita, auxiliatur sc̄eminis albo vteri profluuiū laborantibus, si quotidie ex aqua rosacea binas huius pulueris drachmas hauserint. Fit ex Punicis maturis vinum, quod Rhoëtes nominatur, succo expresso ab acinis eorum, quibus lignosus nucleus abest, Apyrena vocant, ac decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuiū exortam: stomacho vtile astringit aluum, & vrinam mouet. Hodie acini maturi diligenter à coriis & membranis purgati. Prælo committuntur, ac exprimuntur: mox vinum saccis ad id accommodatis percolatur, & in vasculis id excipientibus residere finitur, defæcatum reponitur affuso oleo, ne corrumpatur, vel aceſcat.

Dioscor.li.
5. cap. 34.

PIRUS, CAP. VII.

Nomina

ΡΑCΙS Πῖρος, Latinis Pirus dicitur, multis Pyrus à fructus figura, quod ad Pyramidis similitudinem è lato in acutum spectet, & in mucronem turbinetur, Gallis *Poirier*, Germanis *Byrbaum*. Fructus vocantur Pira, Græcis ἄπρια, Arabibus *Humeſthe*, *Cirmetre*, seu *Kemetri*, Italis *Pere*, Germanis *Pyren*, & *Byren*, & *Byr*, Hispanis *Pyras*, Gallis *Poires*, Anglis *Pear*, Boemis *Hrusky*, Belgis *Perre*. Vt Malorū, ita Pirorū plurima fuere apud antiquos genera, quæ à primis auctoribus, regionibus, colore, sapore, notis quibusdam, tempore quo decerpuntur, nomina inuenerunt. Sunt superba, inquit Plinius, parua, sed ocysima, (vulgo *Poires muscadelles*), cunctis autem Crustumina gratissima, (vulgo *Poire perle*.) Proxima iis Falerna à potu, quoniã tanta vis succi abundat, (vulgo *Poire Bergamote*.) Lactea à candore vocantur, vulgo *Poire Blanchete*: alia colore nigro donauit Syria. Reliquorum nomina aliter in aliis, atque aliis locis appellantur. Sed confelsis vrbis vocabulis auctores suos nobilitauere Decimiana, & ex eo tractum quod Pseudodecimianum vocant. Dolabelliana longissimi pediculi, (vulgo *Poire musset*.) Pompeiana cognomine māmofa, (vulgo *Poire de Bon chrestien*), Liceriana, (vulgo *Poire d'argent*), Seueriana, & quæ ex his nata sunt Tyranniana, longitudine pediculi distãtia, Fauoniana rubra, (vulgo *Grosse Muscadelle*), paulo superbis maiora. Lateriana, (à colore laterum, vulgo *Poire preuost*.) Anitiana, post Autumnalia, acidulo sapore iucūda. Tiberiana appellantur, quæ maximè Tiberio principi placuere, (vulgo *Poire forest*.) Colorantur magis sole,

Genera.

Lib. & c. 15.

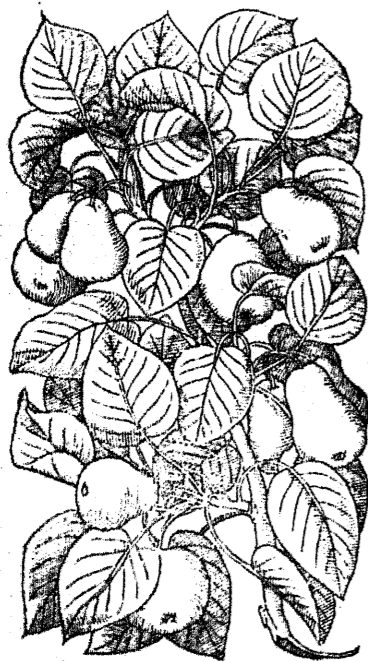
grandescuntque, alioqui eadem essentq; Liceriana, Patriæ nomina habent, ferensissima omnium Amerina, (vulgo *Poires de ſaint Martin*.) Picentina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Græca, ex Achradè Spinosa arbore, quam Græci maxima diligentia coluerunt, & adhuc colunt, *Poire d'Espine*: & in iis, Tarétina Siguina, quæ alij à colore Testacca appellant, vulgo, *Poirechat* sicut onychina à colore gemmæ onychis, vulgo *Poire de cuisse madame*: purpurea. Ab odore Myrapiæ, qualis est vnguentorum fragrantium, vulgo *Caluau rosat*, Laureæ: Nardina. A tempore, Hordearia, quæ cum hordeo matureſcunt, vulgo, *Poire de S. Ian*, à collo, Ampullacea, vulgo, *Poire d'Angoisse*, à corio, nimirum cortice deſcato simili, vulgo, *Poire de ialouſie*, Brutæ gentilitatis Cucurbitina, (vulgo, *Poire Courle*.) Acidula, succi, vulgo, *Poire pomme*. Incerta nominum cauſa est, Barbaricis, Venericisque, quæ Colorata dicunt, *Poire Acciole*, Regiis, quæ minimo pediculo ſeſſilia, vulgo *Poire Carmagnole*, Paritiis, Voconiis, Viridib⁹, vulgo *Poires d'hyuer*, oblongique, vulgo, *Poires Certeau*, Prætera dixit volema Virgilius, à Catone ſumpta, (quod volam impleant, vulgo libralia. *Poire de liure*), qui & Sementiua, & Muſtea nominat. Scripsit & paulo ante idem Plinius, nec non & quædam è Piris libralia appellata, amplitudinem ſibi ponderis nomine aſſerunt. Multo plura ſunt hodie, imo infinita in tota Europa Pirorū genera, quæ propterea ſigillatim explicari non poſſunt. Ex quibus hæc apud Gallos magno habentur in honore. Omnium gratiſſima ſunt *Bon Chreſtien*, cognomine, non ob hoc ſolum quod in eximia ſuauitate librale pondus æquent, ſed quia teneritudine tanta, vt à guſtatu, vel in ipſo ore ſtatim eliqueſcant, & perennent, geſtatūque tolerant, ad Neapolim vſque delata Carolo octauo ibi res gerete, & à ſælici illa Campania, iis dotibus adoptata. Proxima magnitudine iis Mariana, vulgo Diuæ Mariæ Pira dicta, *Poires de noſtre Dame*, aquoſa dulcedine ſuauia, miræ teneritudine placet, ſed fugaciora multò. Minima omnium ſunt Moſchata, *Poires Muſcadelles*, quæ nomine alio Chia dicuntur, *Poires de Chio*, baccas corporis mole non excedentia, quina, ſenauæ, ſæpe plura ab vna origine longis pendula pediculis, odorata, moſchi iucunditate & ob id nomen hoc adeptæ erunt. Condiuntur ſaccharo à Salgamariis, vt in ſequentem annum durent. Media magnitudine ſunt Calliona, *Poires de Cailloiau*, carne iucunda, dulci, odorata, friabili. A præſtantia Piri Græcum nomen vulgus emendicauit, quaſi dixeris meliora Roſatis odor nomen dedit, quod Roſas oleant, *Poires d'eau Roſe*. Bicipitia, quod gemino capite viſuntur, *Poires à deux Teſtes*, ſingulari ſunt commendatione, corpore ſuauis, non lapidoſo, ſucci grati, palatum etiam moroſum recreantis. Turbinatiora cæteris Certoliana, quæ Campanica alio nomine dicuntur. Ea in metæ ſpeciẽm ſaſtigiantur, hiemem tolerant, duriore corporis callo, miræ ſuauitate, ſucco pauco. Prunis toſta fugacium ad veris exitum ſupplent inopiam. Condiuntur & ſaccharo, adiecto Cinnamomi tantulo, vt cœnas claudant. Alia item Martiniana, *Poires de S. Martin*, quæ ad hiemem vſque in parente propendent, ſuauis guſtu, firmiuſcula carne, quæ non niſi cocta ferè manduntur. Vbi gelicidia ſenſere teneriora multò: ea etiam hibernas menſas finiunt. Quæ ſinora Gallicè vocantur, *Poires de fin or*, quod auri puti colorem referant, aſperiore ſunt carne, ac duriore, nec priuſquam gelu experiantur, edomita duritie miteſcunt. Ea diutiſſime durant, quamuis in eo genere æſtiua inueniantur, & præcocia. Magnopere commendantur Bergamota, *Poires Bergamotes*, haud ita pridem ſeri cepta in Gallia, & ſapore, & ſucco præſtantia. Non ſunt omittenda Pira quæ tametſi pulchritudine, rubroque colore, aut luteo, quaſi maturitatis indice, prætereuntes inuitent ad carptum, manſa tamen tanta diſplicent acerbitate, vt deuorari nequeant, ſed demorſa protinus reſpuantur. Ob id ſtrangulanea vulgo dicuntur.

Li. 15. ca. 11.

Ruel. lib. 1.
cap. 115.

tur, *Poires d'estrangillon*. Ex his, quamvis sapore adeo ingratis potus fit, paucis mensibus sic mitescens vt à nesciis pro albo vino bibatur, euanescente illa summa acerbitate breui tēporis spatio, feròque & indomito succo in vini gustum dulcescente, quod certè mirum est. Singula quotidie nouis insitionum adu-
 Lib. 1. Dios. cap. 132. riiis emergentia prosequi neminem posse iam diximus. Hetrusci quoque, inquit Matthio. antiquos secuti variis nominibus à diuersis causis inditis sua Pira vulgo appellant, *Moschatelle, Giugnole, Ciampoline, Roggie, Ghiaciuole, Spinose, Quadrane, Carouelle, Papali, S. Nicolo, Durelle, Zuccaie, Capane, Vernareccie, Gentili, Porcine, Sementine*. Plura iidem alia habent suis nomen claturis appellata. Sunt etiam duo in vniuersum quidem Piri genera. Est enim Pirus satiuua, & pirus syluestris, quæ ἀχρᾶς vocatur, & ὄχυν, idest Piraster. Dioscorides tamen cum scribit, ἡ ὀχρᾶς εἶδος ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἀχρᾶς, βραδέως περαινομένη. Idest, Achras Piri syluestris genus est, quod tardè maturefcit, Achradem Piri speciem quandam facit. At Theophrastus cæterisque omnes Achradem simpliciter Pirastrum quamcūque accipiunt, cuius varia sunt differentia. Quod per transennam supra nos diximus, Achras lirus est spinis quidem horrida, agrestis modo, sed pulcherrimo & optimo fructu, quod insitione factum arbitror: ὄχυν verò, spinis quoque armata, syluestris omnino est, ac inculta, aliquando mediocri altitudinis, sæpius humilis arbuscula, pusillo fructu, insuauissimo, nec homini eduli, Pirus arbor est Mali magnitudine, imo maior & procerior. Simplici crassòque caudice assurgit, plurimis ramis brachiato, rutila, crispàque materie trūci: foliis orbiculatis, superne læuibus, & bene viridibus, inferne sæpe nonnihil albicantibus: floribus foliatis: turbinata fructus figura, magnitudine, specie, colore, gustu valde diuerso. Semina in medio tunica concluduntur. Perdit facillime ante maturitatem fructum suum Pirus, etiam si non pluat sed austrinum tantum cælum sit atque nubium. Amittit florem & primos fructus, si cum defloruerit tales dies fuerint: si blandiantur etiam austri cū florem parit, si sequantur protinus imbres, in totū Poma depercut, & vel si nubibus spiret austrinūq; flatus, amittitur fœtus. Piraster ramosa, furculosàque est arbor, caudice rimoso, & hiulco ferè cortice, folio circinato: floribus quoque foliatis, fructu turbinato, sed imprimis acerbis, & gustu adstringente. Materies apprimè dura. Pirus mensibus Aprili & Maio floret, æstate & autumno fructus maturefcit. Piraster hieme fructificat ferè, tardèque sua perficit Poma. Pirorum genera omnia adstringunt, autore Dioscor. Quare adduntur conuenienter in repellentia

PYRUS.

Tempus.

Li. 1 ca. 132. Vires.

cataplasmata Decoctum è siccis, & cruda ipsa aluum sistunt: ieiunos èlitata lædunt. Achras nempe syluestre Pyrum vim Piro vrano adstringentiorem habet, & ad eadem conuenit. Stringunt etiam eius folia. Ligni Pirorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt fungos, si syluestria Pira cum eis coquantur, innoxios fieri. Pirorum omnium cibus, teste Plinio, etiam valentibus onerosus, ægris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mirè salubria, & grata, præcipuè Crustamina. Quæcumque verò, cum melle decocta, stoma-

Lib. 23, c. 7.

stomachum adiuuant: sunt cataplasmata è Piris, ad discutienda corporum vitia & decocto eorum ad duritias vtuntur. Ipsa aduersantur Boletis, atque fungis, pelluntque pondere, & pugnante succo. Pirum syluestre tardissimè maturefcit. Conciditur, suspensumque siccatur ad sistendam aluum: quod & decoctum eius præstat. Decoquantur & folia cum pomo ad eisdem vsus. Pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Hæc Plinius. Cæterum pirorum facultates ex saporibus, & gustu dignoscuntur, cū dulcia natura distent ab acerbis, austeris, acidis, & contrà. Rectè igitur Galenus, Quæ de Malis diximus, inquit, si omnia ad Pira transferantur, nihil nouo alio de his sermone opus erit. Nam in his quoque alia austerata tantum, vel acerba apparent, veluti quædam acida quædam dulcia, quædam ex horum mistione composita, quæ nullam penitus qualitatem exuperantem habeant. Quare cum aquea sint, nulla roborandi vi pollent. Talis igitur omnino Pirorum esus, qualis Malorum. Piri folia quod alio loco idem ait, pariter ac turiones, austerata sunt: fructus dulcedinis quiddam obtinet aqueæ, ex quibus clara quoque temperies est, inæqualis secundum partes. Nam pars vna terrea est, alia aquea, cæterum vtraque frigida, tum alia temperata. Proinde Pira esu stomacho grata sunt, & sitim prohibent. Illita autem desiccant, & modicè refrigerant. Nam ego iis illitis vulnus glutinasse memini, cum aliud ad manum non esset. Achrades magis quam Pira reliqua adstringunt, & desiccant, & proinde sanè maiora vulnera glutināt, fluxusque repellunt. Piris, inquit Matthiolus, præsertim grandibus, quæ in Hetruria Menate vocantur, aliqua nutriendi facultas inest. Quare ea secta in tenues orbiculos, & siccata reponunt, quibus coctis per hiemem & ver, in aliorum ciborum penuria vescuntur. In furno siccata Pira Galli seruant, & vel ita dura, liquore nullo macerata edunt, vel cum Saccharo aqua incoxa & emollita, in cibo sumunt, & ægris præbent, excitandæ appetentiæ.

Li. 2. Alim.

Lib. 6. sim.

Li. 1. Diosc. cap. 132.

CERASVS, CAP. VIII.

KΕΡΑΣΟΣ Græcis, Cerasus Latinis, Gallis *Cerisier*, Germanis *Kirschenbaum*, dicitur, fructus κεράσιου, Latinis *Cerasia*, & *Cerasa*, Arabibus *Sarasie*, Italis *Ciregie*, Germanis *Kirschen*, & *Chirschen*, Hispanis *Cerzas*, Gallis *Cerises*, & *Guines*. Angl. *Cheriff*: Belg. *Kricken*: Bœmis, *Vuiffne*: Athenæus memoriæ prodidit Lucillum Romanorum Imperatorem, posteaquam debellato Mithridate victus potitus esset, primum arborem hanc à Cerasunte Pontico municipio in Italiam detulisse, fructumque gentilitio nomine Cerasium appellasse. Quibus subscribit Plinius. Cerasi, inquit, ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia. Ad vrbs annum Domin. lxxx. is primùm vexit è Ponto, annisque, cxx. trans Oceanum in Britanniam peruenere. Genera eorum nominat Plinius Aproniana quæ maximè rubent: nigerrima sunt Actia, vt & Cæciliana, rotunda. Iulianis gratus sapor, sed penè tantum sub arbore sua, adeo teneris, vt gestarum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Lusitanis, in ripis etiam Rheni. Tertius iis color, è nigro ac rubente, viridique similis maturefcientibus semper. Minus quinquennio est quod prodiere quæ vocant Laurea, non ingrata amaritudinis, insita in Lauro. Sunt & Macedonica parua arboris raròque tria cubita excedentis: & minore etiam fructice Chamæcerasi. Gallis horum pomorum varia notantur discrimina. Quædam mediocri arbore, interdum pumila, & quasi frutice, pendent, pediculo breui, pomo rotundo, rubente, carne multa, molli, succosa, osse intus duro, nucleo dulci: quod genus maximè grato placet acore

Nomina

Lib. 2.

Li. 15. ca. 25.

Ibidem. Genera.

acore, morosaque laborantium morbo palata recreat, prænantium etiam malacis antequam maturescat, expetitur. Hoc Francis tantum Cerasij nomen meruit, reliqua varias sortiuntur appellationes. Vocant enim *Cerises*, alia vero Galliarum prouinciæ, ab acore, *Griotes*, & arborem *Griotier*, Ruellius Chamæcerasum dici putat. Quædam Pomo prodeunt, superiori proximo, ex arbore grædiuscula, longiore petiolo, gustu multo acidior & acerbo, cætera simili. Ea nimio sui acore respuuntur, ut alia quæ nimia sui dulcedine fastidium pariunt. Alia proceris arboribus exeunt, turbinatiore pomi figura, longioræque, pediculis longis, pluribus vna coeuntibus: baccis partim rubentibus, partim candicantibus, nonnunquam in totum rubris: prædulci carne, ori iucunda, fragili intus ossè, nucleo non insuauis. Hoc malum acidis longe fugacius, primumque in Cerasorum genere maturitatem sentit, vulgus *Guines* & *Guindoules*, appellat. Sed inter ea habentur crassiora, multa carne, prædura, magna ex parte albicantia, prædulci gustu, callo corporis nucleo pertinacius hærente, qua de causa putat Ruellius Duracina nuncupari. Lugdunenses affini huic nomine vocant, *Durcines*. Quæ in totum rubent, mollitia cedunt: quæ partim albicant, partim rubescunt, cum utrisque societatem ineunt. Celerius maturescunt quæ molliore constant carne. Inveniuntur alia in nemoribus & syluis, nonnunquam in dumetis & cultis, baccis paruis, multum infra supradictorum magnitudinem, callo carnis rotundiore, ossibus appresso, parte soli obuersa rubescente, auersa cædicante, sapore dulci quidem, sed dilutiore: ruri familiaria, sponte, nullo humano cultu nascentia. Alia nigerrima quibus succus inest sanguineus. Ea vescentium manus & labra suo sanguine, modo Mororum inficiunt. Vtraque Sefsiana rura vocant. Sed posterius hoc veteribus Actianum dici putat Ruellius, ut prius illud forsitan Cæcilianum, curtato (ut plerumque in Gallia fieri solet) vetere vocabulo, cæsilianum pro Cæciliano concisum proferente. Sic & satiarum Cerasorum fructus diuersorum esse generum in Italia, diuersisque nominibus nuncupari scribit Matthiolum, inter Cerasa, inquit, principem locum sibi vendicant, quæ Hetruscis vulgo *Marobiane*, & *Duracine*, vocantur: quorum alia maiora, alia minora, alia saturatè rubent, alia albicant. Quæ Plinio Iuliana, vulgo Hetruscis *Acquaiuole*, hoc est aquea dicuntur, in nullo sunt pretio, adeo tenera & fragilia, ut nisi in ipsa arbore comedantur, facile gestatu collidantur, & marcescant. Præterea ob aquei succi redundantiam insipida sunt, orique ingrata. Quæ autem *Corbine*, quod coruorum modo nigricent, vulgo etiam vocantur, à Plinio Actia, & Ceciliania, cum sint duriuscula, & dulcia, gustui non sunt iniucunda, sed quia manus labraque atro colore inficiunt, mensis raro apponuntur. Sunt & Cerasia quæ ex vno petiolo terna, quaterna, quinæue dependent. Sunt & coaceruata in racemi modum. In cerasis habentur & illa, quæ Romæ *Visciole*, Senis *Amarine*, in aliis Italiae locis *Marasche*, vulgo nuncupantur, ab amarore non iniucundo sic dicta. Horum varia sunt genera, quæ & si omnia acida sunt, tamen quædam magis, quædam minus eo sapore linguam imbuunt. Rura Tridentina *Marasche* vocant, quæ minus acida gustu deprehenduntur. In horum quodam genere dulce acido permistum est, & ob id palato gratum. Alia *Marine*, & *Marinelle* cognominantur, gustu quidem similia sed minora, rotundiora, & breui pediculo appensa. Est & eorum tertium genus, quæ vulgus *Verule*, vocat, longiore pediculo, bacca crassiore, gustu acerbo, & valde acido, colore perpetuò rufescente, nec vnquam in atrum vergente, cum cætera profus matura in nigrum rubescant. De syluestri paruoque admodum Cerasi genere, quod Chamæcerasum vocat Matthiolum, diximus in Dumeto. Sunt & syluestria Cerasa, quibus montes & syluæ scatent, auium cibus potius quam hominum, ob acerbum simul & amarum gustum. Hæ sunt igitur

Lib. ca. 64.

Ibidem.

Lib. Diosc. cap. 129.

igitur Cerasorum ex sapore, colore, locisque sumptæ differentia. Alterius Chamæcerasi meminit Asclepiades Myrleanus apud Athenæum, quæ in Bithynia nascitur, radice parua: neque arbore est, neque arbusculis cerasorum impar: baccis cætera omnia consimilibus quæ copiosè vescentibus caput vini modo grauat, & dolores cient. Sed hæc Athenæus putat de Memacylis intelligi, quod huiusmodi fructum ea arbores edant. Cerasus, tradente Athenæo ex sententia Theophrasti, arbor est folio Mespili, præduro, latiore, cortice Tiliae simili: flore albo, Piri, vel Mespili, pluribus flosculis racematim congesto, fauorū odore, fructu rubro, Diospyri figura, magnitudine fabæ: quamquam acinus Diospyro, mollis, Ceraso durus. Huic descriptioni multa alia addit Theophrastus, Cerasum scilicet ad viginti quatuor cubita proceritatis erigi, valde rectam esse, & à radice crassam, bicubitali crassamento. Plinius ramosam esse Cerasum prodit, & in quadraginta cubitorum trabes, æquali per totum duorum cubitorum crassitudine reperiri. Hæc de Ceraso potissimum paruula cerasa ferente, quæ Gallis, *Guines*, vocantur, intelligenda esse putat Dodon. Reliquæ enim Cerasi maiora Cerasia, siue acida, siue dulcia gignent, humiliores sunt in Gallia, & in tantam proceritatem non acerescunt. Apud Theophrastum multo plura sunt, quæ hic referre superuacuum foret. Cerasus cuius Paulo ante meminimus procerata est, crassaque arbor, cortice laxo, spisso, colore Castaneæ: foliis magnis, longis, crenatis: floribus albis, in quinque foliola diuisis: fructu paruo, dulci, modo rubro, modo in nigrum vergente, acino intus concluso, in quo nucleus. Cerasus quæ Maiora Cerasia fert, mediocris est arbor, superiori foliis floribusque similis: fructu longiusculo, rotundo, dulci, modo ex rubro albicante, modo nigricante. Quæ acida Cerasia profert, humilis est arbor, tenera, nec diu durans: folia superioribus similia habet, minora: flores item similes: fructum rotundum, acidum, modo rubentem, modo nigricantem, intus nucleum minorem, & rotundiorum. Ex omnibus his, velut ex Persico Prunoque manat gummi siue lacryma, præsertim vulnerato cortice, ut etiam testatur Theophr. Quæ maiora Cerasia & acida edunt, in viridariis coluntur: reliqua ferè in planis campis, montibus, & syluis proueniunt. Septentrione frigidissime gaudent

Libr. 2.

Libr. 1. Lib. 3. Hist. cap. 13. Formæ.

Ibidem.

Li. 16. c. 30.

Li. 6. ca. 30.

Lib. 9. Hist. cap. 1. Locis. Pli. lib. 15. cap. 25. Templa.

CERASVS.

CERASA EX vno pediculo plura.

CERASA AVSTERA

Matthioli.

CERASA

Racemosa.

Forma Padi.

gaudent. Martio & Aprili mensibus florent, & inter prima è Pomis colono gratiam annuam referunt. Sylvestris Cerasi speciem quidam esse volunt plantam hic depictam, quæ Theophrasti Padus Dalechampio esse videtur. Est ea sæpe humilis frutex, interdum iuxta magnitudinis arbor, cortice trunci cinereo, ramorum purpurascente: folio Cerasi acidi, venoso, in ambitu tenuissimè inciso: flore albo, promisso, Laburnique instar Palmum ferè longo, qui ex flosculis albis constat, suavisimè redolentibus, nec minus olfacienti gratis, quàm Mali Citriæ flores, odoris suavitate alioqui præcellentes. Fructum fert rotundum, nigrum, magnitudine Pisi, gustanti acerbum, Mespilaceique saporis, graue quidpiam cum manditur, naribus afflâtem. Qua de causa Allobroges Putier, vocant, idest putidam arborem: Id quod magnam mihi admirationem mouet, Rarò enim accidere solet, vt suavisimum floris odorem fructuum molestus factor excipiat. Sequani vocant Pudis, quasi Padis, voce Pado corrupta. Quidam Cerasum sylvestrem esse putant, vt diximus, in eam sententiam foliorum fructumque inducti similitudine. Verùm à Cerasorum natura flos distat maximè, mea quidem sententia & formosus, & odoratus, adeo vt florem istum Laburnorumque, & structuræ elegantia, & odoris præ-

PADVS Theophr.

radum purpurascente: folio Cerasi acidi, venoso, in ambitu tenuissimè inciso: flore albo, promisso, Laburnique instar Palmum ferè longo, qui ex flosculis albis constat, suavisimè redolentibus, nec minus olfacienti gratis, quàm Mali Citriæ flores, odoris suavitate alioqui præcellentes. Fructum fert rotundum, nigrum, magnitudine Pisi, gustanti acerbum, Mespilaceique saporis, graue quidpiam cum manditur, naribus afflâtem. Qua de causa Allobroges Putier, vocant, idest putidam arborem: Id quod magnam mihi admirationem mouet, Rarò enim accidere solet, vt suavisimum floris odorem fructuum molestus factor excipiat. Sequani vocant Pudis, quasi Padis, voce Pado corrupta. Quidam Cerasum sylvestrem esse putant, vt diximus, in eam sententiam foliorum fructumque inducti similitudine. Verùm à Cerasorum natura flos distat maximè, mea quidem sententia & formosus, & odoratus, adeo vt florem istum Laburnorumque, & structuræ elegantia, & odoris præ-

ris præstantia, floribus aliis antepone non dubitem. In glareosis & arenosis locis prodit circa sepes, & dumeta. Nunc de Cerasorum facultatibus differamus. Cerasia, inquit Dioscorides, auro vtilia sunt, si viridia sumantur: eadem siccata aluum sistunt. Gummi quod Cerasi resudarunt, cum vino diluto tuisi vetustæ medetur: colorem commendat, visum exacuit, appetentiam inuitat: idem ex vino potum calculosis auxilio est. Cerasa Plinio aluum molliunt, stomacho inutilia. Eadem siccata aluum sistunt, vrinam cient. Inuenio apud auctores, si quis matutino rosida cum suis nucleis deuoret, in tantum leuari aluum, vt pedes morbo liberentur. Cerasus arbor fructum fert, inquit Galenus, non paris adstrictionis in omnibus priuatim participem. Nam & in horum sicut in Malorum granatorum, & Malorum quibusdam, austeritas, in quibusdam dulcis, in nonnullis acida exuperat. Quinetiam ex dulcibus ea quæ nondum cocta sunt, ac matura, quædam admodum acerba sunt, quædam acida, similiter ac Mora. Sed in Moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in Cerasiis non semper. Ergo quæ dulciora sunt, magis quæ in intestinis sunt, subducunt, sed minus vtilia stomacho sunt: contra austeritas. Quæcumque verò acida sunt, ea pituitosis, excrementosisque stomachis conueniunt: siquidem magis quàm austeritas desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro arboris ipsius gummi cõmunem omnibus viscosis, & mordacitate carentibus medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas commoda est. Proprie autem (si verum est quod quidam scribunt) calculis vexatos cum vino potum adiuuat.

Locus.

Li. 1. ca. 19.

vires &

Temper.

Lib. 23. c. 7.

Lib. 7. sim.

PRVNVS, CAP. IX.

Prunus. Οικουμενία. Græcè, Latine Prunus dicitur, Gallis Prunier, Germanicè Pflaumenbaum. Fructus κοκκυβίου, Latine Pruna, Arabicè Anas, Anas, seu Hagijs, Italicè Prune, & Succine, Germanicè Praumen, & Pflaumen, & Pflaumenboen, Hispanicè Prunas, Andrimas, & Amexcas, Gallicè Prunes, Belg. Prwymboon: Angl. Plumtree. Ingens turba Prunorum, inquit Plinius, versicolor, nigra, candicans. Hordearia appellata à comitatu frugis eius. Alia eodem colore, seriora, maioraque, Asinina cognominata à vilitate. Sunt & nigra, & laudatiora Cerina, atque purpurea. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ sola & odore commendantur. Peculiaris impudentia est nucibus insitorum, quæ faciem parentis, succumque adoptionis exhibent, appellata ab utroque Nucipruna. Nuper in Belgica Melina appellari ceperunt Malis insita, & Amygdalina Amygdalis. His intus in ligno nucleus Amygdalæ est: nec aliud Pomum ingeniosius geminatum est. In peregrinis arboribus dicta sunt Damascena, à Syriæ Damasco cognominata, iam pridem in Italia nascentia, quamquam grandiore ligno, & exiliore carne, nec vnquam in rugas siccata, quoniam soles sui desunt. Sed Pruna omnia post Caronem cœpisse manifestum est. Hæc Plinius. Est & sua Prunus Agypto, vt Theophr. placet. Άλλο δὲ τι δένδρον, inquit, ἢ κοκκυβία μέγα δὲ τῶ μεγέθει: καρπὸν φέρει ἕμοιον ταῖς μεσπίλοις, καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον, ἀλλ' ἔχει τὸν πυρῆνα τροχίλον. Αρχὴ δ' ὁ ἀνθεῖν μὴνὸς πικροειδέος, τὸν δ' καρπὸν πεπταίνει περὶ τροπικὰς χειμερινὰς, ἀσφυλλὸν δ' ἐστὶ (sic enim legendum esse confirmant Plinius & Gaza, non φύλλον δ' ἐστὶν, vt in vulgatis exemplaribus legitur) οἱ δ' περὶ τὴν θησαυρὰ κατοικοῦντες διὰ τὴν ἀρθροῖαν τῆς δένδρου ἔγραψαν οἱ τὸν καρπὸν, καὶ τὸν πυρῆνα ἐξαμυῶντες κρπτασι, καὶ ποῖσι παλαθιας. Quæ Plinius interpretatus ea aliter quàm in exemplaribus nostris exarata sint, legisse videtur, aliter etiam Gaza. Sic enim Plinius. Ibi & Prunus Agyptia non dissimilis Spinæ proximè dictæ, Pomo Mespili, maturescens bruma, nec folia dimittens. Lignum in Pomo

Nomina

Lib. 15. c. 15.

Genera.

Li. 13. ca. 5.

Li. 4. Hist.

cap. 3.

Lib. 13. c. 10.

grande, sed corpus ipsum natura copiosaque melsium instar incolis: purgatum enim tundunt, seruantque eius offas. Sic Gaza. Alia quædam arbor Prunus habetur insignis magnitudine, fructum ferens natura & magnitudine Mespilis proximum, nisi quod rotundum nucleum habet. Florere incipit mense Iulio, fructum circa brumam perficit, nec folia dimittit. Qui circa agrum Thebanum colunt, propter arboris copiam fructum siccant, lignoque exempto tundunt, offasque faciunt. Huic Pruno Ægyptiæ nullam similiorem esse arborem censet Cornarius ea quæ Pruna syluestria profert. Alij verò arborem esse putant, quæ Myxa gignit. Prunorum apud Gallos innumera ferè differentia. Prima laus Damascenis tribuitur, nigra cute, carne suavi, rotundo ligno, exili nucleo. Secundas partes sibi vendicant Perdigona cognomine, Iberica, ut credit Ruellius, vocata, quoniam primum ex Hispania venerunt, ut inquit Ætius, succi dulcioris, duriorisque carnis, suavi gustu. Ea qua parte solem spectant, purpureo nitent colore, aduersa parte candicant, vel leuiter rubet. Vtraque pressa digitis internum os dimittit. Alia coloris ceræ ex candido in luteum pallescens, quæ Cereola, vel Cerea apud nos etiam vocitantur. Alia maiuscula, mollia, purpurea, pedicularia vulgò à vilitate dicta: iis sues rura saginant, Asinina non ab re fortasse dicenda. Commendantur maximè quoque quæ Pruni dactyla à longitudine digiti, ut putat Ruellius, dicta, purpurea, suavi colore, ouata Pomi specie, insitionis mangonio nusquam non nascentia. Alia Norderiana, item Iuliana, aliquanto seriora, caruleo colore, cumulatim in parente intorto surculo pendent, dum passa contrahantur in rugas. Ceteras differentias minimè persequi libet, à colore, succi sapore, magnitudine, figura, duritia, mollitie sumptas. Palma datur Damascenis, inquit Matthiolus, quæ sicca ex Syria Venetias importantur. Secundas tenent in Germania quæ ex Pannonia, & Transylvania conuehantur, in quorum genere quæ minuscula sunt, maiorem cum palato ineunt gratiam in vino decocta, & saccharo aspersa: hoc

Emble. 134.
Lib. 1. Diosc.

Li. 1. ca. 127.

Ibidem.

Lib. 1. Diosc.
cap. 137.

PRUNUS.

Forma.

Locus.

Tempus.

Vires.

Li. 1. ca. 137.

enim modo parata, primisque mensis sumpta, & ori grata sunt, & aluum commodissime citant: nam dulcia sunt, & sine adstrictione. Prunus procera fit arbor, si studiose colatur, radicibus summo cespite late vagantibus, paucis caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis: folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim serrato: flore candido, foliato, nempe in quina, senaue foliola diuiso, super fructum insidente: Pomo cute carneque vestito, ligno intus duro, longiusculo, in quo nucleus includitur amarus. Prunus satia in omnibus feritur viridariis. Gaudet solo lato & humido: cælo tepido melius adolescit, cum tamen frigidum possit sustinere. Locis glareosis, & arenosis nisi viuatur latamine, caduca Poma, & vermiculosa non grandescunt. Aprili mense floret, aut citius. Æstate, maximè Augusto mense, fructus sunt maturi. Pruni Pomum estur, inquit Dioscorides, sed stomachum male habet, aluum mollit. Syriaca pruna, & præcipuè quæ Damasci gignuntur, exsiccata stomacho vtilia sunt

lia sunt: aluum altringunt. Folia Pruni in vino decocta, & gargarizata vnam, gingiuas, & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Gummi Prunorum agglutinat, potum in vino calculos comminuit: ex aceto quoque illitum lichenas infantium sanat. Pruni folia decocta, inquit Plinius, tonsillis, gingiuas, vna profunt in vino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt, stomacho verò vtilissima, sed breui momento. Apollonius apud Galenum foliorum Pruni contusorum, decoctum lacte permisto ad aphthas colluere præcipit, pueris nimirum lactis vsu cum foliis contusis præscribens, sicut Dioscorid. & Plinius vini cum foliorum decocto, adultis, & in grauioribus affectionibus. Pruni fructus, ait Galenus, ventrem subducit, recens quidem plus, aridus verò minus. Ceterum Dioscorides, haud scio cur, Pruna Damascena siccata ventrem sistere ait, quum tamen & ipsa palam etiam subducant, minus tamen iis quæ importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringunt, atquæ Iberia mittit, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportionem respondent: minus enim adstringunt quæ in Iberia nascuntur, magis verò quæ Damasci. Porro ut in summa dicam, quarum in foliis aut gemminibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, eorum decocto phlegmonæ in columella, aut tonsillis genitæ colluuntur. Gummi autem arboris sunt qui dicant cum vino potum lapides confringere, cum aceto verò, puerorum sanare impetigines. At si id præstat, clarum est incidendi, tenuandique illi facultatem inesse. Dioscoridi Damascena sicca aluum adstringere scribenti refragatur Galenus, Galeno Brasauolus, quod non animaduertit Dioscoridem de Prunis Damascenis siccis loqui, quæ præterquam quod sicca sunt, gustu etiam acida, & adstringentia percipiuntur. Quæ quidem in re Brasauolus sanè hallucinatur, inquit Matthiolus, non solùm enim pruna Damascena sicca, sed plurima alia medicamenta simplicia & adstringendi, & deiciendæ alui viribus prædita sunt, ut puta Tamarindi, Myrobalanorum genera, Rhabarbarum, quæ primum aluum laxant, deinde adstrictam relinquunt, quam Prunorum facultatem Galenus etiam agnouit. Quare cum loco citato Pruna Damascena sicca aluum ciere tradiderit, eisdem etiam adstringendi vim inesse alio in loco testatur his verbis. Prunis æquè ac ficibus concessum est, ut vel exsiccata vtilia permaneant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima iis quæ in Iberia proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxaque sunt. At parua, dura, acerbæque, & in cibo permolesta, & ventri subducendo minus idonea, cui rei Iberica maximè conueniunt. In melicrato plus mellis habente, abunde ventrem molliunt, etiam si sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum sorbeat. Ex his constat Brasauolum sine ratione à Galeno dissentire. Quibus accedit quotidiana medicorum experientia. Est enim compertissimum Pruna Damascena laudatissima ventrem soluere non ineffaciter. Quod si Dioscoridem quoque tueri oporteat, nihil aliud dicendum, inquit Matthiolus, quam Pruna Damascena siccata adstringere, si cum aliis humidis conferantur, quæ minus adstringunt, non tamen illa esse deiectionis facultatis expertia. Porro Pruna, auctore Mesue, aluum subducunt, & alterant: sed alba, flaua, rubra minus sunt medicamentosa quam nigra: quorum quæ *μείρα*, idest acido dulcia sunt, alterant magis, dulcia verò soluunt largius: tamen vtraque alterant, & soluunt magis scilicet, & minus. Damascena verò & Armenia vtrumque præter cetera præstant, humida tamen potius quam sicca, quæ etiam in ventriculo potius quam sicca corrumpuntur. Dulcia in calido & frigido temperata, aut paulo frigidiora, humida ordine secundo: τὰ μείρα, idest acidodulcia frigida principio secundi,

Lib. 23. c. 7.

Lib. 6. cap.
phar. par.

Lib. 7. sim.

Li. 1. Diosc.
cap. 137.

Li. 2. Alim.

Ibidem.

Lib. 2. sim.
pur. ca. 19.

Omnia tamen lauant, leniunt, refrigerant, bilem educunt, propter quæ duo biliosis, tum febribus, tum morbis aliis sunt salubria: stomacho nocent, pauci sunt alimenti. Quia imbecilliter Pruna soluunt, eis adduntur præsertim in infusione, Tamarindi, Cassia fistula, Manna, Violæ conditæ. Ex horum succo fit syrupus, & ex carnibus electarium ad eadem salubre. Armenij truncum Pruni arboris locis duobus vel tribus, palmæ vnus interuallo tenuiter perforant, immissoque Scammonio lutant: Pruna ea ratione valentius purgant. Datur eorum succus seu decoctum cum Saccharo ad libram vnam.

AMYGDALVS, CAP. X.

Nomina

AMYGDALVS arbor Græcis ἀμυγδαλή vocatur, Gallis *Amandrier*, Germanis *Mandelbaum*. Fructus ἀμυγδαλή & ἀμυγδαλον, Latinis Amygdala & Amygdalium, Arabibus *Jauz*, *Kauz*, *Lauzi*, Italis *Mandole*, Germanis *Mandelkern*, Gallis *Amandes*, Hispanis *Almendras*, Anglis *Almondtree*. Amygdalam ideo Græcis nominari testis est Herodianus Alexandrinus, quod post viride putamen multos scarificatus ostendat, & in rimulas dehiscat, quas τὰς ἀμυγδαλὰς vocant. Amygdalas nucibus adnumerarunt antiqui, quas & Cato Noces Græcas vocauit. Plinius, cum de nuce Iuglandæ, & nuce Põtica dixisset, subiicit. Tertia ab his natura Amygdalis, tenuiore, sed simili Iuglandium operimento: item secundo putaminis. Nucleus dissimilis latitudine, & acriore callo. Hæc arbor, an fuerit in Italia Catonis ætate, dubitatur: Græcas enim quas nominat, quidam reponunt in Iuglandium genere. Cloatius Amygdalas easdem esse cum illis putabat quas Græcas, & Thasias vocabant. Noces vocabant etiam Amygdalas inquit Athenæus. Columella videtur diuersa statuisse genera Nucis Græcæ, Iuglandis, & Amygdalæ, nisi Nucis Græcæ nomine tantum amaram intellexerit. Naxia Amygdala à Naxo insula veteribus Græcis maximè commendabatur. Secundas partes sibi vendicauerat Cypria, quæ præter morem cæterorum, alibi genitorum repando cacumine prodit. Amygdalarum duo sunt genera: aliæ enim amaræ, aliæ dulces, hæc suauius, illæ salubriores creduntur. Ex amaris dulces, sunt, si circum fosso stipite, & ab ima parte circum forato defluens pituita abstergetur, vt scribit Plinius ex Theophrasto, cuius hæc sunt verba. τῆς ἰσχυρῆς ἀμυγδαλῆς ἐάν τις ἐκκόψῃ τὸν πάλιον, ἐπιχθάρῃ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ὑγρότητος, ἐπὶ ἐτῆ δύο, ἢ τρία, καὶ γλυκίσαν ἐκ πικρῆς γίνεσθαι φασί. Amygdalus singulari plurimum robustaque radice firmatur, prægrandi altè defixa, caudice procerò, crasso, in summo compluribus ramis brachiato, recto, cortice aspero: foliis Salicis, prælongis Persico, prorsus similibus, cui tota quoque hæc arbor similis est: flore foliato, candido, in quibusdam subrufo. Fructus siue noces edit cordis figura, gemino protectas operimento, quemadmodum noces Iuglandes, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis, cui solidus subest nucleus, acriore etiamnum obductus callo. Arbor succo pingui turget, lacrymamque rimosa plorat, statim concretescentem in gummi. Verum ad nulla remedia vt pote inutilis, expetitur. Amygdalus cælo calidiore gaudet: quapropter in Apulia, Sicilia, & insulis vberior adolescit. Huic tamen terra tenuis & aprica commodior est, teste Theophrasto, ad castigandam eius attrahendi alimenti auiditatem, & frondescendi, luxuriam, quæ tanta est in hac arbore, vt cum de ea loquitur Theophr. verbum ἐξυβρίσσειν, vsurpet quod iniuriam perulantè facere significat: quippe quæ ob fructum sata, fructui faciat iniuriam. Cum enim largius attrahat, & absumat in frondes, intercipitur pars necessaria fructibus. Eandem, opinor, ob causam tam præcoci partu germinat. Ex his, inquit

Athen. li. 2.

Li. 15. ca. 22.

Herm. cor. 178. lib. 1. Libr. 2. Li. de arb.

Athe. ibid.

Genera.

Li. 17. c. 27. Lib. 1. cau. cap. 21.

Forma.

Locus.

Lib. 3. cau. cap. 7.

Ibidem.

Li. 16. ca. 25. Tempus.

AMYGDALVS.

inquit Plinius, quæ hieme aquila exoriente concipiunt, floret prima omnium Amygdala mēse Ianuario: Martio verò Pomum maturat. Perdit etiam fructum facillimè ante maturitatem eodem teste. Locis frigidioribus Junio & Iulio fructus perficit, qui antequam obdurefcent, integri cum putamine comeduntur à grauidis: sunt enim gustui non ingrati. Leguntur Augusto mēse, cum extrema eorum tunica dehiscit. Amygdalæ amaræ radicem tritarum decoctum vitia cutis in facie corrigit, auctore Dioscoride. Illitæ noces idem præstant: menses ad moræ cient: capitis dolori auxiliantur, illitæ fronti aut temporibus cum aceto, vel rosaceo: epinyctidas sanant ex vino: item putrescentia vlcera, & quæ serpunt, & morsus canum cum melle. Earum autem esu dolores finiuntur: aluum molliunt somnum faciunt, vrinam cient: contra sanguinis reiectiones cum amylo & mentha assumuntur: renum vitiis, & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu, aut eclegmate cum resina terebinthina dantur: calculosis

Li. 16. c. 26.

Vires & tempera.

Li. 1. c. 193.

difficillique vrinæ in passo auxiliantur, & in linctu cum melle, ac lacte, hepaticis, & tussi inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. Quinis septenisue præsumptis, ebrietatem non sentiunt potores. Vulpes si cum quadam esca eas vorauerint, moriuntur. Gummi eius exalfacit, & adstringit: reicientibus sanguinem potum auxilio est: impetigines quæ summum corpus occupauerunt, illitum cum aceto tollit: tussi vetustæ cum diluto vino medetur: calculosis cum passo bibere prodest. Amygdalæ gummi vt & Pruni ad renum calculos minuendos & pellendos valet, sed præterea in vsu multo est ad pannos sericeos, ob linendos (vulgo artifices id aiunt *donner l'eau*) firmiores vt sint, ac minus corrugati laciniatique minus obterantur. Dulces Amygdalæ & cibo idoneæ multo minus valent in remediis quàm amaræ, at tamen extenuant, & vrinam cient. Quæ cum suo putamine eduntur virides Amygdalæ, humida stomachi vitia emendant. Vfus & effectus iidem habentur etiam apud Plinium, nisi quod diuersa quædam habet, quæ vel de suo, vel ex aliis auctorebus attextuit. Amygdalæ amaræ radicem decoctum, inquit, cutem in facie corrigit, coloremque hilariorè facit. Noces ipsæ somnum faciunt, & auiditatem. Vrinam & menses cient. Capitis dolori illinuntur, maximè que in Febri: si ab ebrietate, ex aceto cum rosaceo, & aquæ sextario. Sanguinem sistunt cum amylo, & mentha lethargicis comitialibusque profunt capite percussio: epinyctidas sanant è vino veterè vlcera putrescentia & canum morsus cum melle: & furfures in facie ante fotu præparata. Item iocinoris, & renum dolores ex aqua potæ: & tussim ex eclegmate cum resina terebinthina. Calculosis & difficili vrinæ in passo, & ad purgandam cutem in aqua mullâ tritæ, sunt efficaces. Profunt eclegmate iocinori, tussi, & colo, cum Elelisphaco modicè addito. In melle sumitur nucis auellanæ magnitudo. Aiunt quinis fere præsumptis ebrietatem non sentire potores: vulpè que, si ederint eas, nec contingat è vicino aquam lambere, mori. Minus valent in remediis dulces, & hæc tamen purgant, & vrinam cient. Recen-

Li. 23. ca. 8.

Li. 2. Alim. tes stomachum implent: quarum rerum causas Galenus declarat de iisdem hæc scribens. Amygdalæ nihil profus habent facultatis adstringentis: sola enim tenuandi facultas, ac detergendi in eis præpollet, qua tum viscera purgant, tum humores è pulmonibus ac thoracis spatiis educunt. Quædam autem ipsarum facultatem habent succos crassos ac lentos incidendi adeo exuperantem, vt mandî præ amarore nequeant. Oleosæ tamen ac pinguis qualitatis, vt nuces, sunt participes: cuius causâ & ipsæ, procedente tempore fiunt, vt illæ, oleosæ minor tamen eis inest hæc qualitas quàm in Nucibus: quò fit vt tardius quàm nuces, oleosæ fieri cernantur. Ex iis sanè intelligi potest, quod neque ventri subducendo conferunt, neque corpus multum nutriunt. Quæ verò qualitatem amaram habent præpollentem, eæ ad pus, & ad succos crassos ac lentos ex thorace & pulmonibus expuedos plurimùm idè alibi cõferunt: Amygdalæ quæ palâ amaræ sunt, omnino extenuandi vim habent, quod & qualitas ipsa indicat, & experientia comprobat: siquidem ephelin expurgant, & excreationibus ex pectore pulmonèque crassorum lentorumque humorum plurimùm conferunt. Quin & quod per accidens facultatem habeat ab obstructione liberandi, id supra demonstratum est. Nam in iecore crassorum viscosorumque humorum extremis vasî impactorum obstructiones abudè expurgant, expediuntque. Quin & laterum dolores ab huiusmodi causâ natos, & lienis, & coli, & renum sanant. Porro & ipsa arbor similem vim fortita est. Nam huius radices coctæ atque illitæ ephelidas purgant. Quot Amygdalæ vero dulces leuculam & ipsæ amaritudinem habent, quæ tamen dulcedine superante occultatur: ceterum temporis spatîo id clarum fit. Demonstratum est autem qualitatem dulcem modicè esse calidam. Hæc Galenus. Quod autem præsumptæ Amygdalæ ebrietatem prohibeant, meminit etiam Plutarchus, qui apud Drusum Tiberij Cæsaris filium, quemdam medicum comessari solitum retulit, omnes bibendi certamine prouocantem, neminiquè cedentem, vini potu:is tandè deprehensus est antequàm biberet, quina, senaue amara comesse Amygdala, quominus temulètia rætaretur. Porro cū deuorare vetuissent, ne paucillùm quidè potū huiusmodi tolerare potuit. Hoc idè Athenæus retulit: Plutarch. hæc vim amaritudini adscripsit, quæ persiccet, & humores absorbit. Oleū ex Amygdalis asperitatè gutturis, pulmonis, & partium cæterarum, etiam exteriorum, lenit: duritiemque omnem & siccitatem articulorum, & partium aliarum emendat: ob id pingues facit, hecticis confert, semen quoque auget, ardori vuluæ & vrinæ iniectum commodat. Oleum ex amygdalis amaris obstructa aperit, status resoluit & dissipat, etiã in aurium tinnitu, & sono auditum afficiente obrusum: asperitates lenit, nervorum dolorem mulcet, duritiem mollit, ephelidas & macullas faciei delet. Fit autem vtrùmque hoc modo. Amygdalæ cortice lignoso, & cute membranosa purgatæ, plurimum teruntur, in offas coguntur: horis circiter quinque loco calido continentur, vel in vase duplici hora vna coquuntur. Postea rursus teruntur, & sacco conclusæ torculari premuntur: vel delibratæ tursæ, & positæ in vitreo vase vel stanneo merguntur in balneo calentis aquæ: tribus perfectis horis eximuntur, & statim prælo calentes subiiciuntur.

Lib. 2.
Mefu. lib. 3.
Antid.

CORYLVS SATIVA.

CAP. XII.

DE Corylo syluestri diximus in Sylua. Satiua de qua hîc agimus, etiam καρύα ποντικη, & λεπτοκαρύα, id est, Nux Pontica dicitur, & Nux tenuis, siue parua, & Auellana, & Prenestina, & Heracleotica. Fructus iisdem nominibus appellatur, Arabicè *Agileuz*, seu *Bundurb*, Italicè *Nociuole*, *Auellane*, & *Nocelle*, Germanicè *Haselnusz*, Hispanicè *Auellanas*, Gallicè *Noissetes*, *Noisilles*, & *Auellaines*, Boemicè *Uoredi Lijj komuy*, Anglicè *Hasel tree*. Plinius Auellanas Nuces, quas antea Abellinas patrio nomine vocabant, in Asiam, Græciamque è Ponto venisse tradit, & ideo Ponticas Nuces vocatas. Tenues eadem seu paruæ Nuces dictæ sunt ad Regias videlicet collatæ: Heracleotica Theophr. quod ex Heraclea Ponti translata sint. Satiuarum alias oblongas, alias rotundas esse tradit Matthiolus. Oblongæ præstantiores, & gustui

CORYLVS SATIVA,
siue Nux Auellana.

gratiores sunt, illæ præsertim quæ nuclei cortice vehemèter rubent, & fractu minimè sunt contumaces, quales sunt Vincentinæ, tam suaues, vt Pistaciis vix cedant. Neque enim omnibus Auellanis idem sapor, eadem pulpæ gratia. Oblongæ seriùs maturescunt, celerius rotundæ: quapropter vegetiore sunt nucleo, diùque perdurant Auellana Nux, seu Corylus radice est tenui, altissima, viuaci, & robusta, caudice multis infernè stolonibus frutescente, superne ramis brachiato, virgis breuibus, sine alarum sinu enodibus, crassissq; nonnullis: foliis Alui, sed latioribus, per ambitum ferratis materia: admodum lenta, cortice extimo tenui, pingui, maculis albis vario: medulla tenui & flaua, quæ demi possit. Satiua differt à syluestri, quod satiua folium maius sit, caudex procerior, melior fructus, rubra in altero genere membrana inclusus. Seritur in hortis, & viridariis, locis vliginosis. Eius iuli hyeme emergunt, vere dehiscunt, & cùm deciderint folia sese ostentant. Nuces Augusto mense sunt maturæ, quas mollis protegit

barba, inquit Plinius, sed putamini nucleis que solida rotunditas inest. Umbilicus illis intus in ventre medio. Nuces Auellanae, vt idem scripsit, capitis dolorem faciunt, inflationem stomachi: & pinguedini corporis conferunt plusquàm sit verisimile. Tostæ & destillationi prædentur. Tussi quoque veteri trita, & in aqua mulsa potæ. Quidam adiiciunt grana Piperis, alij è passo bibunt. Corylus nuptialibus facibus olim familiarissima fuit. Diocles apud Athenæum, inquit, Auellana Nucem minus Amygdalis alere, cibus supernatare, si largius estur, caput tentare innocentio rem esse viridem arida. Addidit vero Diphilus, Nucem Ponticam ciere capitis dolores, minus verò iuglande cibus innatare, si tamen ignem experiatur, innocentio rem reddi, quoniam in tosta quæ noxia est pinguitudo, tollitur. De earum virtutibus & temperamento plura diximus in Corylo syluestri.

Cap. 34.
Nomina

Lib. 15. c. 22.

Genera
Lib. 1. Dioscor. c. 142.

Forma.

Locus.

Tempus.

Lib. 15. c. 22.
Lib. 23. c. 8.
Vires.

Plin. lib. 16.
cap. 18.
Lib. 2.

In Syl. c. 34.

Nomina

VE MADMODVM τῆς βάλανος, id est Glandis, ita τῆς καρπός, id est, Nucis nomine permulta fructuum genera comprehenduntur. Ac primum Attici, ut refert Athenæus, atque alij auctores in vniuersum quidem fructus omnes cortice lignoso conclusos *κάρυα* nominant. Quare Nux Amygdala dicitur, & Castanea Nux Euboica, Nux Heracleotica Auellana, Nux Myreplica, Nux Indica, Nux Syriaca, Nux Moschata, Nux Pineæ, Nux Cupressi, atque alia huiusmodi. Hic de Nuce agitur quæ Persica, atque Basilica nuncupatur, quod è Perside à Regibus sit translata, & Iuglans: sunt enim, inquit Plinius qui honoris nomen interpretentur, & Iouis Glandem esse dicunt. Cloatius referente Macrobio, Diuglãdem primo vocatam scribit, quasi *Διὸς βάλανον*, postea detractioe primæ literæ, Iuglandem. Nux simpliciter vulgo & Officinis dicitur tam arbor, quàm fructus. *Κάρυα* arbor Græcis, fructus *κάρυον*, quod caput, nempe τὸ ἄκρον, id est, τὴν κεφαλὴν, offendat propter odoris gravitatem, ut Plinius ait. Idem alibi. Nuces Iuglandes Græci à capitis grauedine sub vocarunt. Etenim arborum ipsarum foliorumque virus in cerebrum penetrat. Idcirco Iuglandis umbra grauis & noxia etiã humano capiti, omnibusque iuxta fatris. Plutarchus sic dictam censet, quod spiritu graui quem exhalat capiti noxia sit, ac soporem sub ea recumbentibus conciliet. Arabibus *Ienz*, *Leuz*, aut *Gianzi*, Italis *Noci*, Germanis *Nussen*, *Nuß*, *Vuolchnusz*, & *Vuelchnußbaum*, Hispanis *Nuces*, Belgis *Noeten*, *Ockernoetenboom*, & *Nottelaere*, Anglis *Vualnut tre*, Gallis *Noix*, arbor *Noyer* Sola differentia generum, inquit Plinius, in putamine duro, fragilisue, & tenui, crasso, loculoso, ac simplici. Quæ tenero fragilique est putamine, Mollusca dicitur, & Persica à Sueuio Poëta vetere, ac doctissimo apud Macrobius, Iuglandis omnino genus, inquit Scaliger, aut cum Tarentino idem, aut proxima & congenera natura, testa fragili, ac liberali. Nostri namque populares durius illud, quod inuitum amittit à se nucleum, Auaras nuncupant. Hermolaus à quibusdam à frangendi mora Moracias, & Moracillas appellari tradit. Macrobius Molluscam & Persicam. Malum Persicum interpretatus aperte hallucinatus est: diuersa enim sunt Malum Persicum, Nux Persica, Persea: Tarentina autem hæc Nux, vocatur, quod Tarentum Iuglandes Nuces, & Pineas molles habeat, ac similiter oues, vnde etiam quidam Tarentum appellatum putant, quod Sabinarum lingua molle significat, ad quod alludens Horatius Tarentum molle vocauit. Qua verò arte cultuque Nux Tarentina fieri possit docet Columella. Huiusmodi Nuces in Germania nasci, ait Gesnerus, tum saporis præstantissimi, tum corticis adeo tenuis, ut leuissimo digitorum compressu frangantur. Eadem ferè de hac re literis mandauit Matthiolum. Genera Iuglandium plura, quæ tum forma, tum putaminis duritia, fragilitateque dignoscuntur. Præstant oblonga, putamine albicante ac fragili, albo intus nucleo, putamini haud hærente, & gustu dulci. Nam & aliud Nucum genus est earum quæ à magnitudine Caballinae nominantur. Hæ Malis sunt æquales, ex quarum cuppis marsupia pueris gestanda fiunt. In Heduarum oppidulo quod Solis Lucum vocant, vulgo *Solicum*, manicarij opifices manicas ex aluta sic tenui conficiunt, ut eiusmodi Nucis lacunato putamine integro duas utramque manum vestituras, adstrictas, & conuolutas ingeniosa plicatura, mirabili subtilitate includant, & recondant. His biferarum Iuglandium genus addit Hermolaus, quas in Syluaciano Patauini agri viculo prouenire satis constat, ut ait, & ante ipsum Plinius, Nuper consularem virum audiui, inquit, biferas Iuglandes Nuces habere se profitentè. His addam Tragum prodidisse Vasonia, qui locus ad Rhenum situs est, Iuglandem reper-

Plin. lib. 15. cap. 22. & Dios. lib. 1.

Lib. 15. c. 22. Lib. 23. c. 8. Lib. 17. c. 12.

In Sympo.

Nomina Genera.

Lib. 15. c. 22. Lib. 3. c. 28.

In lib. 1. de pla.

Corol. 180. lib. 1. Dios.

Li. 1. Scem. sat. 4. Li. de arb. cap. 22. In Hort. Germ. In lib. 1. Dioscor. c. 147.

Corol. 180. lib. 1. Diosc. Lib. 15. c. 22.

Lib. 3. c. 66.

tam esse, quæ ante diem D. Ioanni sacrum, neque folia, neque Nuces ostenderet: cum vero id tempus adesset, par reliquis nucibus erat, quod ad fructum & folia attinebat: id quod singulari naturæ miraculo fieri credit, addita margini sui voluminis hac scriptura, eiusmodi arbores Gengëbachi binas hodie etiam extare. Eiusmodi Iuglandes Io. Bauhinus Medicus perdoctus, & rei herbariæ peritissimus circa Tigurum etiam se vidisse affirmat. Dalechampius Nuces quæ antea velut aridæ, ac mortuæ, pridie D. Ioannis festum diem repente germinant, & folia mittunt, in agro Lugdunensi per quam multas reperiri asserit. Eas vulgus appellat, *Noix de la Saint Jean*. Sero fructum illæ perficiunt, nempe Octobri mense, & cum aliæ defecerunt, recentes mensis adhibentur. Earum putamen admodum durum est, nucleus verò tenacius affixus vix eximitur, gustu quàm in reliquis Nucibus magis fatuo & diluto. Indubitatum est sideris vi adeo celeriter germinationem elici, sole à statione sua iam ad æquinoctium descendente, quo tempore, ut ait Columella ingens calor fit, æstuosiusque calum frigidior, & tardior naturam arboris stimulat. Nux arbor est prægrandis, multis prælongisque nixa radicibus, procero caudice, multis in summo ramis

NUX IVGLANS.

ingentibus brachiato, ad binum ternumue cubitorum amplexus sæpius crassescente: cortice hiulco, cinereo, & senescente arbore in rimas altas dehiscente: materia ampla, nigricante, vndatim crispata: foliis primum teneris, rubescentibus, odoratis, cum adoleuerint, latis oblongisque, vtrinque ab eodem petiolo emergentibus, iucundè, sed grauiusculè subolentibus, patulam iactantibus umbram, & insalubrem, Autumno deciduis. Veris initio veluti quodam gestiente foliorum conceptu iulos seu paniculas edit, Salignis ferè similes, longiores, callosquammatim compactili protractos, ordine Nucis Pineæ, qui dehiscunt flauescentesque, ac flaccescentes, statim atque oriri cæperint folia decidunt. Tum super horum iulorum petiolis flores erumpunt, totidemque caliculata tegumenta occlusa petiolis nixa gignuntur, quot flores, singulisque his singula Nuces includuntur, gemino protectæ operimento, puluinati primum & callosi calycis, mox lignei putami-

nis. Quæ causa, ut scribit Plinius, eas nuptiis fecit religiosas, tot modis factu munito, quod est verisimilius, quam quod cadendo tripudium sonumue, aut quemadmodum alij legunt, tripudium sonum faciant. Sic igitur Nuces inter folia proueniunt, multis occultæ inuolucris: callosò primum herbaceoque cortice, quam Guliocà dicunt, Festus, culeolù, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica, quæ nauci, ut quidam volunt, nominatur. Crispi intus nucleï quadripartito digeruntur, lignea intercedente membrana. Sed Scaliger testatur fructuum multiplicem rationem explicans Plinium erroris insinulat, quod scripserit solam hanc Nucem à natura compactili operimento clausam fuisse, esseque bifidas putaminum carinas, quæ quamuis manifesta sint Iuglandæ, & faciles aperiri, tamen in Persico altera tantum ex parte manifestissima, sed difficiliores ad separationem: in Pineis obscuriores: obscurissimæ in Auellanis: me-

Lib. 15. c. 22.

In lib. 1. de Plan.

lib. 15. c. 22.

diocres

diocres in Amygdalo: in Pistaciis, quæ per se ipsa hiant aliquando vetustate, earum tanquam vestigia. Aquas odere Juglandes, frigoris sunt cupidæ, montibus quoque latantur. Nux Juglans, vt scribit Palladius, amat loca montana, humida ac frigida, plerumque lapidosa. Potest tamen & locis temperatis iuuante humore nutriri. In Gallia & Italia frequentissima, & notissima secus vias, & in viridariis. Passim in omnibus ferè Germaniæ hortis prouenit. Nuces in agro Tigurino abundant, hortis inutiles, tum quod sua magnitudine inumbrant cætera, tum quod profundissimæ radices exhauriunt, & emaciant solum, omni pinguiore succo ad se attracto. Germinat post afflatum Fauonij, non cacumine, vt maxima pars arborum, sed lateribus, impulso priore pullulo. Quæ forma & caudex tortus, & prægrandes rami crescunt. Fructificat Autumno. Panicula: proueniunt mense Martio, tardissimè Aprili. Nuces maturæ sunt fine Augusti. Arborem, si bene defloruerit, rustici putant vinearum fecunditatem polliceri, nucum semper & uarum pari ferè prouentu. Leguntur Juglandes, inquit Matthiolus, inchoante Autumno, pestibus excussæ, & siccantur in umbra exuto exteriori operimento. Virides Nuces Fuschio, primo ordine sicca, secundo verò calidæ censentur: Dodonæo verò, Nux viridis, & recens adhuc, frigida est & humida. Nux sicca calida est & sicca, partésque tenues habet. Cortex multum desiccatur adstringitque. Folia eiusdem fere sunt temperamenti. Curtio recentes primo ordine exalfaciunt, aridæ secundo ordine, tenuiûmque sunt partium, & exsiccantium. Nuces Juglandes, inquit Dioscorus, difficiles sunt concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ: vomituris tamen ieiunis in cibo aptæ. Cum ruta & caricis præsumptæ, summo cibo, venenis resistunt, nec minus si à veneni haustu comedantur: largius esitata taniat latas pellunt: illinuntur mamarum inflammationi, abscessibus, luxatisque, cū mellis exiguo & ruta: cum cepa autè, sale, & melle, canis hominisque morlui proficiunt: tormina cum calyce suo perustæ, & umbilico admotæ sedant. Pictamè combustum tritumque in oleo, & vino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, & alopecias replet. Siftunt mentes nuclei vsti, si triti ex vino admoueantur, iidem è nucibus veteribus illiti, carbunculis, gangrænis, & ægilopiis medentur: alopeciis commanducati & impositi præsentis sunt remedio. Nucibus tuis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocetiores sunt, vt pote suauiores: itaque allio mixtæ eximunt acrimoniam. Lioues in corpore illitu tollunt. Quorum postrema paulo aliter vertenda esse censet Andr. Lacu. Recentes stomacho innocetiores sunt, dulciores quum sint: quapropter etiam allis miscentur, vt eorum acrimoniam exoluant. Sic enim habent Græca: γλυκύτερα ὄντα, διὰ καὶ τοῖς σκορόδοις μίγνεται πρὸς τὴν δριμύτητα περιαιρεῖν. Eadem Plinius cum perscripisset, hæc post addidit: Nuces Juglandes vomituris ieiunis aptæ in tenebriolo solo: trahunt enim pituitam: anginam cum ruta & oleo hebetant. Item aduersantur capis, leniuntque eorum saporem. Aurium inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Putamine dens cauus inuritur. Cortex lichenum vitio, & disentericis prodest. Folia trita cum aceto aurium dolori. In sanctuariis Mithridatis maximi Regis deuisti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti è duabus Nucibus siccis, item Ficis rotidem, & ruta: foliis viginti simul tritis, addito salis grano: qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturū illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei à ieiuno homine commanducati, illiti que præsentis remedio esse dicuntur. Hæc antidotus cum verè sit Mithridatis Regis, tamen Galenus Apollonio Muri attribuit, & Aetius eandem penitus ex Struthone describit. Quod idem auctor alibi docet, tinguntur cortice earū lanæ, & rufatur capillus primum

Locus.
Cap. 16. In-
nu.

Gesne. in
Hort. Ger.

Tempus.

Ibidem.

Temper.
et Vires.

In Annot.
in Diosco.

Lib. 23. c. 8.

Lib. 2. An-
tid.

Lib. 1. c. 22.

prodeuntibus nuculis. Id compertum infectis tractatu manibus. Pinguescunt vetustate. Nux arbor, inquit Galenus, tum in foliis, tum in germinibus adstrictio- nem quandam habet, cæterum euidentem, multamque in Nucis putamine, recenti pariter, & sicco. Proinde eo tinctorum quoque vtuntur. At nos eius expressi succo, similiter vt Mororum & Ruborum in melle decocto vice stomatici medicaminis vtimus, & ad omnia reliqua adhibemus, ad quæ modo dicti succi conuenire censentur. Porro Nucis ipsius, id quod edendo est, oleosum est, ac tenue: itaque ob id etiam facile exprimitur, & quo diutius recoditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem si oleum ex eo inueterato exprimere liceat, id sanè admodum potenter per halitum euaporat. Itaque quidam eo gangrænas, & carbunculos, & ægilopas sanant, & nonnulli ad neruorum vulnera vtuntur. Habet Juglans, quod idem alibi tradit, & adstringentis qualicatis non parum, quæ temporis processu marcescit, degenerante tota eius substantia in pinguem succum, adeo vt cibo prorsus fiat parum idonea, quia veteri oleo sua pinguidine similis apparet. Viridis autem, atque etiamnum humida, neque adstringentis qualitatis, neque oleosæ conspicue est particeps, sed magis quodammodo est ἄπικια, id est qualitatis expers. Juglans facilius quam Auellana concoquitur, & stomacho vtilior est, ac multo magis, si vnà cum caricis edatur. Proditum autem est à plerisque medicis, si ambo hæc cum ruta ante alios cibos sumantur, hominem non magnopere à letalibus pharmacis ledi posse. Constat præterea humiditas deiectioni magis, aridas verò minus conuenire. Non pauci quoque cum garo Juglandes præsumunt ventris subdurendi gratia. Ad hoc autem virides aptiores sunt, vt pote adstringentis facultatis minus participes. Quin & arida darum quoque vbi prius in aqua fuerint macerata (vt nonnulli faciunt) similis ac viridium facultas censetur. Idem alibi fufus explicat medicamentum stomachicum, summa cum ratione à se inuentum, & experientia longa comprobatum, id est medicamentum ex corticum exteriorum Juglandium virentium ac vigentium succo & melle ad oris phlegmonas efficacissimum ob essentia tenuitatem, suaue, paratu facillimum. Diphilus ita apud Athenarum proditum reliquit Nuces Juglandes capitis dolorem ciere, & reliquis cibis emergentes innatare: recentes sic suis membranis exutas, vt candicent, suauioris esse succi, & meliores: furno torrefactas parum suppeditare alimèti. Nux viridis Plinio Valeriano, vt pote aquatioris humoris, styptica & frigida virtute censetur. Potest tamen stomacho aliquid vigoris acquirere, & ventrem cum garo sumptæ mollire. Inter calendas & Idus Iulij centum numero Nuces statim, vt arbori demptæ sunt, cortice adherente quassantur: his admiscuntur Aluminis scissi libræ tres, & in nouo fictili vase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco, neque humido, neque nimium sicco obruuntur: post nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit. Virides Nuces Simeoni Sethi ventrem mouent, quamobrem quidam ante cibum cum sapa comedunt. Facilius etiam quam Amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, si cum caricis edantur. Concoquuntur facillè Nuces in frigidis ventriculis, calidis verò in bilem magis mutant. Ad dentium pruritus vtilis sunt. Expertum tradunt, si virides Nuces tantum putaminibus suis, id est carnosio & calloso exteriori cortice, libera demergantur melle, post annum virides inueniri: ipsumque mel ita medicabile fieri, vt ex eo facta potio faucibus & arteriis medeatur, inserique Juglandem, vt plerique asserunt, mense Februario in Arbuto, sed melius in trunco, & suo, & alieno, vt Prunifis enim legendum. Juglandes virides decerpit mense Maio, vel Iunio appetente, antequam earum putamina obdurerint Saccharo

Li. 7. simpl.

Li. 1. Alim.

Li. 6. e. ph.
par. c. 1.

Athen. li. 2.

Pallad. In-
nu. cap. 16.

Matthi. ibi.

vel

vel melle asseruata, stomacho sunt vtilis, & ori non ingrata. Juglandium iuli qui prima germinatione Martio erumpunt, sicci & in puluerem contriti, ac in vino albo poti drachma pondere, sceminis strangulatu vuluæ affectis mirificè profunt. Quidam guliocam arefaciunt, atque in puluerem redactam Piperis loco in condiendis cibis vsurpant. Quod si huic pulueri folia Saluix siccata, ac tusa admisceas, sanè non contemnendi saporis condimentum habebis. Pari ratione prima ac tenera rubraq; foliola siccata, ac tusa vsurpari possunt. Juglans, quod scribit Plinius, facilè pandatur, sunt enim, & ex ea trabes:frangiq; se prænuntiat strepitu, quod in Antandro accidit, cum è balneis, territi sono profugerunt. Tamen hæc postrema Theophrastus: τῆ ἐυβοιῆ κάρυα, id est Castano attribuit. Plinio Juglans cariem vetustatè que tardissimè sentit. Quare mensis & vtilibus lauis dicatur, vsusque ad testa. Hic non omitam quod & in Quercuum Historia explicari poterat, quid scilicet sit in Nuce arbore. Isca. Quã rem sic declarat Paul. z. gin. Sunt ἰσκαί, Iscæ; spongiosa quædam corpora in Quercubus & Nucum regiarum arboribus nascencia, quæ Barbari magis in vsu habent. His inter cetera cauteriorum genera vsos fuisse antiquos, idem Paul. restatur de stomachi vstione hæc scribens. In longis stomachi defluxionibus recentiores vsi sunt vstione. Alij ferramentis candentibus mucronatis tres crustas intrent, vnam iuxta cartilaginem, quæ xiphoides vocatur, alias duas inferius, trianguli figura, tam altas vt cutem totam penetrent. Alij vnam duntaxat adhibent ampliorem, supra os ventriculi. Sunt qui ne ferro quidem vrunt, sed Iscis appellatis. Idem de hydropicorum adustione, iam verò, inquit, vstione super stomachum, iecur, lienem, imum ventrem, & vmbilicum vsi sunt, quinque crustas adhibentes. Alij ferro tenui candente, alij Iscis nuncupatis. Quomodo autem Iscis ad vstionem vterentur sic demonstrat Cæl. Aurelianus. Alij fungos ligneos inferius ac superius angustos formantes, patientibus apponunt locis, quos summitate accensos sinunt concremari, donec cinerescant, atque sponte decidant. Id hodie imitantes Turcæ sarmentum vitis bene aridum parti malè affectæ applicant, & summitatè eius accendunt. Cornarius Iscas medullam Nucis arboris non satis rectè videretur vertisse, verba tamen hæc Aetij expressisse, τῆ ἐν τερμύονη τῶν κυρῶν ἑλάων, ἢ καλῶσιν ἰσκάς, quæ sic Cornarius interpretatus est, medulla lignorum Nucis Juglandis, quam Iscas appellant. Hermolaus quoque Iscam medullam esse ait, scribit enim: medulla Nucis quæ in ligno ipso continetur, Isca dicitur Aetio. Forte, vt alia quoque multa, deprapatè à Latinis id acceptum, quasi esca, quoniam igniario & cauterio quoque sit medicis. Iscas Hippocrates, vel auctor lib. de internarum part. affectib. fungos fortè appellat: κάρυα αὐτὸν, τὰ μὲν ἄσώδεα μύκησι, τὰ δὲ σαρκώδεα σιδηροῖσι, πολλὰς ἐλάρας καὶ βαθείας. Ipsum vrito. Osseas quidem partes fungis, carnosas verò ferramentis, & cetera. Sic verò vetus interpret. Fungulis cantharidibusve ossea, carnea verò ferramentis multis ligneis altè perurito, hæsitans opinor in τῶν μυκήτων vocabulo, quod pro Cantharidibus vsurpatum nusquam legi, sed pro terræ arborumque fungis, ac lucernarum. Item pro vermiculo, seu animalculo, quod ita depingit Aristophanis Scholiastes. Minutissimum est, inquit, Vespæ simillimum, quod ob minimam exilitatem cum à frigore facilè afficiatur, circa lucernas ignis appetens, volitat, & in eas impingens scintillas excitar, futuræ pluuiæ signum. Fit ex Nucibus juglandibus tuis, & expressis, aut post contusionem feruefactis, oleum quod Carynium vocatur. Eandem vim habet quam Balaninum, inquit Dioscorides, de quo hæc Matthiolus. Oleum quod è juglandibus Nucibus elicatur nullius in medicina vsus esse reperio, etsi lucernis qui parsimonix student, maxime expetant, quòd ignis funiculo non tam cito consumatur, quam id quod ex oliuis paratur. Præfertur etiam à pictoribus ei quod è lini semine exprimitur. Siquidem hoc cerussa admixtum tempore colorem mutat, illud verò incorruptum perpetuò seruat. Horum velut immemor comment. in cap. de Nuce Juglande hæc tradit: Fit è Nucibus oleum quo ad lucernas vtuntur Insulares, præterea pictores & fabri lignarij, cum splendorem operibus suis addere volunt. Haustum hoc quinque, aut sex vnciarum pondere flatus potenter dissipat: quare in coli affectibus à flatu genitis plurimum confert. Illic tumores discutit, & contractos nervos emollit, addita præsertim calce lota: anti quam scabiem sanat, quæ doctè ex Galeni & Mesues sententia scripra sunt. Id autem peculiare habet hoc oleum auctore Aetio, quod inaurantibus, & inurentibus conducit: siccatur enim, & ad multum tempus inaurationes, & inustiones continet, & adseruat. Nucum Juglandium immaturarum aqua, circa diem D. Ioanni sacrum parata, & foris imposita vulneribus, & vlceribus calidis prodest, & anthraci pestilenti. Pota etiam ad duas aut tres vncias refrigerat, & pestilentix resistit. Ex corticibus exterioribus Juglandium (siue maturis, vt iam à Nuce soluantur, siue nondum omnino) mense Septembri aqua destillatur, nec refert nigra fuerint, nec ne, modo ne putredinem senserint, imo nigra præferuntur. Huius aquæ mediocris potio, cum tertia parte aceti, si cum calore morbus inuadat, vena prius secta aduersus pestem tanquam certum experimentum propinatur. Laudatur & ad aurium tinnitus, & audiendi difficultatem, & ad anginas gargarizata. Foliorum Juglandis aqua circa finem Maij destillata, mirè commendatur ad siccanda & adstringenda vlcera, & inducendam eis cicatricem, si ea mane & vespere lauentur, madidumque inde linteolum imponatur. Æstate feruidissima quod Æromeli ruffum è celo stillat, foliis & fròdibus Nucis Juglandis magis insidere, quam vicinarum arborum, obseruauit Dalechampsius, eoque melle irrorata Juglandis folia, ori indita sitim sedare, foliis propinquarum arborum exuccis, & aridis, quasi maior sit huius arboris cum celo concordia, & cognatio.

Trag. lib. 3. cap. 66.

Lib. 6. c. 42.

Lib. 5. Hist. cap. 7. Lib. 16. c. 40. Pl.

Lib. 6. c. 49.

Lib. 6. c. 30.

Lib. 5. mor. amur. 1.

Lib. 3. sect. 2. ca. 39.

Coroll. ca. 13. lib. 1. Dioscor.

In Vespis.

Lib. 1. c. 37.

In comm. cap. 3. lib. 1. Dioscor.

oliuis paratur. Præfertur etiam à pictoribus ei quod è lini semine exprimitur. Siquidem hoc cerussa admixtum tempore colorem mutat, illud verò incorruptum perpetuò seruat. Horum velut immemor comment. in cap. de Nuce Juglande hæc tradit: Fit è Nucibus oleum quo ad lucernas vtuntur Insulares, præterea pictores & fabri lignarij, cum splendorem operibus suis addere volunt. Haustum hoc quinque, aut sex vnciarum pondere flatus potenter dissipat: quare in coli affectibus à flatu genitis plurimum confert. Illic tumores discutit, & contractos nervos emollit, addita præsertim calce lota: anti quam scabiem sanat, quæ doctè ex Galeni & Mesues sententia scripra sunt. Id autem peculiare habet hoc oleum auctore Aetio, quod inaurantibus, & inurentibus conducit: siccatur enim, & ad multum tempus inaurationes, & inustiones continet, & adseruat. Nucum Juglandium immaturarum aqua, circa diem D. Ioanni sacrum parata, & foris imposita vulneribus, & vlceribus calidis prodest, & anthraci pestilenti. Pota etiam ad duas aut tres vncias refrigerat, & pestilentix resistit. Ex corticibus exterioribus Juglandium (siue maturis, vt iam à Nuce soluantur, siue nondum omnino) mense Septembri aqua destillatur, nec refert nigra fuerint, nec ne, modo ne putredinem senserint, imo nigra præferuntur. Huius aquæ mediocris potio, cum tertia parte aceti, si cum calore morbus inuadat, vena prius secta aduersus pestem tanquam certum experimentum propinatur. Laudatur & ad aurium tinnitus, & audiendi difficultatem, & ad anginas gargarizata. Foliorum Juglandis aqua circa finem Maij destillata, mirè commendatur ad siccanda & adstringenda vlcera, & inducendam eis cicatricem, si ea mane & vespere lauentur, madidumque inde linteolum imponatur. Æstate feruidissima quod Æromeli ruffum è celo stillat, foliis & fròdibus Nucis Juglandis magis insidere, quam vicinarum arborum, obseruauit Dalechampsius, eoque melle irrorata Juglandis folia, ori indita sitim sedare, foliis propinquarum arborum exuccis, & aridis, quasi maior sit huius arboris cum celo concordia, & cognatio.

Lib. 1. Dios. cap. 14.

Enuony. Thef.

Brunsvi. cent.

MORVS, CAP. XIII.

MORUS, VÆ arbor μορέα, & συκάμνος Græcis, Latinis Morus dicitur, Italis Moro, Gallis Meurier, Germanis Maulberbaum. Fructus μύρον & συκάμνον, Latinis Morum, Arabibus Tur, siue Thut, Italis Moro, Gallis Meure, Germanis Maulbeer, & Maulberbaum, Hispanis Moras del Moral, Anglis Mulberry tree, Belgis Moerbessenboom. Mori duo sunt genera, nigra, & alba, à fructu colore, ita nuncupata. Sunt enim & alba & nigra Mora, quæ non solum colore & magnitudine, sed etiam sapore differunt. Minimum in hac arbore ingenia profecerunt, inquit Plinius, nec nominibus, nec insitis. Nec alio modo quam Pomi magnitudine differunt Mora Ostiensis, & Tusculana. Morus nigra, procera est arbor, ramos crassos in latum & longum protendens, caudice sapius contorto, gibberoque, ac nodoso, cortice crasso, lento, & flexili, cui materia subest robusta, & medullitus flaua. Radicibus nititur magnis, ac robustis, non tamen altè descendentibus, sed summo cespite longissimè diuagantibus. Eæ flauescunt, præsertim cortices, qui & gustu sunt amaro. Folia rotunda forent, nisi in summo essent acuminata, in ambitu serrata, latiora, crassioraque: nonnulla vitiginea quandoque spectantur. Flos paruus, lanuginosus: fructus, veluti ex granulis congestus, Mororum Rubi modo, sed maior & longior. Ei trini colores, candidus primò, mox rubens, maturis niger: tunc succus in carne vinosus, qui ex acerbo, inquit Theophr. fit acidus, ex acido dulcis. Tinguunt manus succo matura, eluunt acerba. Albæ minora sunt folia, imbecilliora,

Nomis

Genera

Lib. 15. ca. 1

Forma

Plin. lib. cap. 24. Lib. 6. ca. cap. 7.

Plin. *ibid.* tenuiora, sinuata, albæ Populi, aut Sambuci montanæ, albida, flaccida, fructus minores, ante maturitatem subuirides, austeriusculo sapore, perfectè maturi mellea prorsus sunt dulcedine, ad nauseam potius quàm ad alendum nati, tota arbore minore, quam pluris faciunt ad velleris sericeæ opus. Morus in hortis & viridariis crescit. Abundat albis Italia ad alendos bombyces sericeos. Amat imprimis loca plana, culta, amœna, calida, & sabulosa. Gaudet folsione & stercore. Nouissimè germinat, Plinio cum primis folia dimittit. Morus, vt idem ait, nouissima vrbanaum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Sed cum cœpit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt nocte peragat, etiam cum strepitu. Idem alibi: Cùm germinare videris Morum, iniuriam postea frigoris timere nolo. Diuersarum Mori partium, eiusque matura & immatura has virtutes refert Dioscorides. Fructus aluum soluit, stomacho inutilis est, & facillè corrumpitur. Hoc idem præstat eius succus: decoctus autem æreo vase, atque infolatus, adstringentior redditur. Facit ad fluxiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed augetur vis eius addito scissilli Alumine, Galla, Croco, & Myrrha: item Myrica semine, Iri, & Thure. Immatura Mori Poma siccantur, tusaque acinorum Rhois vice, obsoniis miscentur, vt cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua, & potus aluum resoluit: latus ventris tœnias excutit: his quoque auxiliatur qui Aconitum hauserunt. Folia trita ex aceto illita, ambustis igni medentur: tinguntque capillum, Vitis, & Fici nigra frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus, contra phalangiorum morsus auxilio est. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aprissimè in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facta in ambitu scrobe, succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est: tubercula discutit, & aluum purgat. Plinius cum de Ægyptia Moro dixisset, subiungit. Nec apud nos succo vsus minor. Aduersatur Aconito & Araneis in vino potus. Aluum soluit, pituitasque, ac tœnias, & similia ventris animalia extrahit. Hoc idem præstat & cortex tritus. Folia

Folia tingunt capillum cum Fici nigra, & Viris corticibus, simul coctis in aqua cœlesti. Pomi ipsius succus aluum soluit protinus. Ipsa Poma ad præsens stomacho vtilia, refrigerant, sitim faciunt. Si non superueniat alius cibus, intumescunt. Ex immaturis succus sistit aluum corticis, qui veluti animalium cutis est, in hac arbore obseruandis miraculis, quæ in natura eius diximus. Fit è Pomo panchrestos stomatice, aut arteriace appellata, hoc modo. Sextarij tres succi ex Pomo, leni vapore ad crassitudinem mellis rediguntur. Post additur Omphacij aridi pondus x. duorum, aut Myrrha x. vnius, Croci x. vnius. Hæc simul trita miscentur decocto. Neque est aliud oris, arteriæ, vix, stomachi iucundius remedium, quem locum apertè corruptum Cornarius ex vetustissimo exemplari sic emendauit. Post Omphacij aridi pondus denariorum duorum, Myrrha denarij vnius, Croci vnius, simul trita, &c. Huic apud Galenum Hera similis est ex Moris compositio. Succus Mororum heminas sex ad strigmentitiam spissitudinem coquito. Deinde tritas Croci drach. j. Myrrha drach. ij. Omphacij drach. j. Aluminis scissi obolos iij. Mellis heminam vnam addito. Hæc ad vuas, tonsillas, ac omnes quæ repente oriuntur in ore inflammationes conueniunt. Aliam ex Moro stomaticem Galenus ex Andromacho recenset. Mira sunt præterea quæ produntur, inquit Plinius. Mori germinatione, priusquam folia exeant, sinistra decerpi iubentur futura Poma, Ricinos Græci vocant (Hermolaus Cytinos legit: quamuis enim Cytini propriè sint Mali Punici flores, solet tamen appellatio hæc in alia quoque competere: nam Dioscorides Hyoscyami flores Cytinos vocat.) Hi terram si non attrigere, sanguinem sistunt adalligati, siue ex vulnere fluat, siue ore, siue naribus, siue hamorrhoidibus. Idem prætare & ramus dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere, si terram non attigerit: priuatim mulieribus, adalligatus lacerto, cõtra abundantiam mensium. Folia Mori trita, aut arida decocta, serpentium ictibus imponuntur. Ad idemque potu proficitur. Scorpionibus aduersatur è radice corticis succus ex vino, aut posca potus. Succum expressum maturi pomi immaturi que mistum, coquebant antiqui in vase æreo ad mellis crassitudinem. Aliqui Myrrha adiecta & Cupressillo, vel, vt alij legunt, Passo, prædurantes, vas sole torrebant, permiscentes spatha ter die. Hæc erat stomatice, qua & vulnera ad cicatricem perducebant. Alia ratio: immaturi succum exprimebant, siccato Pomo multum saporis obsoniorum conferebant. In medicina verò contra nomas, & pectoris pituitas, & vbicunque opus esset adstringi viscera. Dentes quoque colluebant eo. Tertium genus succi, foliis & radice decoctis, ad ambusta ex oleo illinenda: imponuntur & per se folia. Radix per messes incisa succum dat aprissimum dentium dolori, collectionibusque & suppurationibus. Aluum purgat. Folia Mori in vrina madefacta, pilum coriis detrahunt. In his Plinius quædam à Dioscoride diuersa refert, quædam etiam superstiriosa. Cætera si quis cum Dioscoride conferat, eadem esse cõperiet, maximè id verò, quod de radicis per messes incisa succo rectè scribitur, quod cum aliis in locis repeteret Plinius, oscitanter de Mori succo scripsit, quod de Sycomori succo scribere debuisset. Pro cute in animalibus, inquit, in arboribus cortex est. Mirum, hæc in Moro medicis succum querentibus, fere (alij, vere,) hora diei secunda, lapide incusso manar: altius fractus siccus videtur. Alibi non de nostratibus Moris, sed de Ægyptiis idem dixit. Mora in Ægypto & Cypro sui generis. Largo succo abundant, summo cortice desquamato: altiore plaga siccantur mirabili natura. At de Sycomoro hæc accipiendæ esse, idoneo loco dicemus ex Dioscoride. Eundem radicis circumfossæ & incisæ liquorem, Galenus γέλα, id est, lac vocat. ἢ συκαμίνος τριπλῆς μορέας γέλα εἰς οἶνον ἐγχέας ἡμῶν οἶνον. σιηρά ἐμα ἐναπόθλυσε χιλίωνων, καὶ οὐ ἐλέων ῥυπηρῶν ἐγγυὰ τῆ μύλη ἀνασπᾶ ἄ φλέγμα, καὶ

In lib. 6. ca. ph. par.

Ibidem.

Ibidem.

Lib. 13. c. 7.

Lib. 16. c. 38.

Lib. 13. c. 7.

Lib. 5. c. ph. par. ca. de dent. dolo.

ἀπὸ τῆς τοῖσι. Id est, aut Sycamini, id est, Mori arboris lac in vinum infunde, simulque lanas succidas in ipsum exprime, tepefac, & per lanas fordidas denti molari infunde. Extrahit pituitam, & dolorem tollit. Sycomori verò arboris succum, et si συκίμνον etiam vocari testetur Dioscorides, hic non debere intelligi ex eo declaratur, quod συκίμνος, τὸ ἐστὶ μορῆς ipse Galenus exponit. Celsus hunc Mori succum, quem lacrymam vocat, ignorasse videtur: sic enim de somno in phreneride cõciliando loquitur. Si nihilominus vigilant phrenitici, quidam somnũ moliantur potui dando aquam, in qua Papauer, vel Hyoscyamus decocta sit: alij Mandragoræ Mala puluino subiciunt, alij vel Amomum, vel Sycamini lacrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum Græci Morum Sycaminum appellent, Mori nulla lacryma est. Sic verò significatur lacryma arboris in Ægypto nascentis, quã ibi Morosycon appellat, quæ postrema verba supposititia videtur, ex cuiusdam glossemate qui Celsum vellet liberare, ab ea dubitatione, qua hæsitabat, incerta contextui. Mori fructus Galeno maturus quidem ventrem subducit, immaturus verò ubi aruerit, admodum restringit. Ita que ad dysenterias accommodus est, & affectiones cæliacas, & quascunque alias fluxiones. Contunditur autem & obsoniis commiscetur, veluti Rhois fructus, aut si cui ita videatur, ex aqua, aut vino bibat. Porro quod maturorũ succus ad stomatica multum sit utilis, propter eam quæ illi inest adstrictionem, neminem latet. Præterea ad plura alia quæ mediocrem poscunt adstrictionem competit. At immatura Mora præter acerbitatẽ, etiam aciditatem sortita sunt, & tora adeo arbor in omnibus suis partibus mistam aliquam vim obtinere videtur ex adstringente & purgante compositam. Attamen in radice cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeo vt & latum lumbricum interficiat. In aliis autem partibus adstringens vincit: in foliis tamen & germinibus quodammodo media vtriusque temperies est. Idem alibi, Mora celerimẽ pertranseunt, inquit, cibisque aliis præeunt, si in ventriculũ purũ inciderint, & sumpta primis epulis fuerint. At sumpta post alios cibos, vel si etiã prauum succum in ventriculo offenderint, celerimẽ vna cum aliis cibis corrumpuntur, nouo quodam corruptionis genere, & quod verbis explicari nequeat, vt in cucurbitis accidit. Tempus eis vtendi vt Peponibus, cum corpus ventriculi squalore estuat, quo tempore necesse quodammodo est, hepatis quoque idem accidere. Cucurbitæ quidem, & Cucumeri tum maturo, tum ante maturitatem, adhæc & Melopeponi nulla adstringens qualitas inest, Moris verò, & potissimum cum nondum admodum maturuerint, qualitas eiusmodi conspicuè inest, immaturioribus autem, simul & acida. Proinde nonnulli ab arbore ipsa detrahentes ac siccantes reponunt, medicamentum ad dysentericæ ac diurnæ diarrhææ curationem vtile futurum. Quod celeriter subducantur accidit propter solam substantiæ lubricantem humiditatem, fortè etiam propter admistam qualitatem quandam acriorem, quæ deiectioni excitandæ satis esse possit: quia qualitas adstringens non modò ad subductionem nihil confert, verum etiam suapte natura ventrem moratur. Coniecto igitur mora exiguam in seipsis habere facultatem eiusmodi, qualis magna medicamentis purgantibus inest, cuius beneficio non modò faciliè secedunt, sed corrumpuntur etiam, si diu in ventre manserint. Quod si corrupta non fuerint, omnino quidem humectant, non tamen omnino refrigerant, nisi sumpta fuerint frigida. Alimentum autem corpori præbent minimum, quomodo Pepones, non tamen vt ij vomitum excitant, neque stomachum lædunt.

Lib. 3. ca. 18.

Li. 7. simpl.

Li. 1. Alim.

COR

CORNVS MAS, CAP. XV.

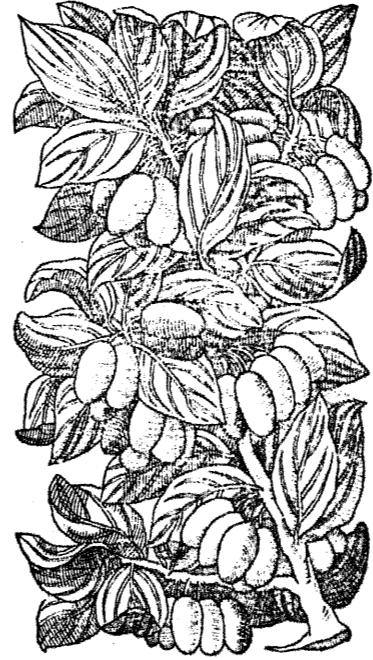

Væ Latinis Cornus, Græcis κρανία vocatur, Gallis Cornouillier, Italis Corniolo, Germanis Cornelbaum, Kurberbaum, Thierlinbaum, & Dierlem, Belgis Cornaeliebaon, Hispanis Cerezo siluestre, Anglis Cornel tree, Boemis Drinkouuy. Fructus Corna, Gallis Cornouilles, Italis Corniole, Germanis Vuelschkirsjen, & Cornelein, Hispanis Cornizolos. Eius duo genera Theophrasto: alia enim mas, alia fœmina. De Corno fœmina iam diximus, nunc de mare, siue fatiua. Cornus mas arbor est saepe procera satis, vulgarium arborum modo, interdum humilis & fruticosa, virgis numerosis, ex breui caudice nascentibus, nodosis, firmis, robustisque. Tota arbor scabro contegitur cortice, adstringenti admodum gustu: folia illi sunt virgæ sanguineæ, læuia, mediocriter crassa, ac venosa. Flores edit muscosos, aurei coloris, ex quibus bacca oriuntur, rubentes, oblonga, oliuæ figura, præduro intus osiculo. Cornus, inquit Dioscor. dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primum virent, dein per maturitatem rubescunt, aut ceræ colorem referunt, interprete Ruellio vulgares Codices secuto. Verus autem Codex sic habet, κρανία δένδρον ἐστὶν ἄδρον, καρπὸν φέρον ὡς ἑλάτης, ἐπιμήκη, χλωρόν μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ κηροῦδῆ, καὶ τελευταίως περαινώδη μὲν ἐρυθρόν. Id est, Cornus arbor grandis & valida est, fructum ferens oblongum instar oliuæ, primo quidem viridem, deinde verò cæreo colore suffusum: denique cum perfectè maturus fuerit, rubentem. Cornus alia mas est Theophrasto, alia fœmina. Vtrique folium Malo (aut vulgari, aut Cydoniæ,) simile, nisi pinguius, crassiusque esset, cortex nervosus, tenuis, caudex, non valde crassus. Virgas vtraque, vt vitex profert: fœmina quamuis fruticosior, minores. Nodos habet vtraque Viticis modo geminos, ex aduerso collocatos. Materies maris excors, totaque solida, cornibus spissitate firmitatèque similis: fœminæ verò materies medullam continet, molliorque est, & cauatur, ad iacula ob id inutilis. Maris longitudo duodecim maxima cubitorum est, quanta sarissarum longissimarum. Nunquam enim totus caudex altius assurgit. Qui Idam Troianam incolunt, marem sterilem dicunt, fœminam fructiferam. Nucleum fructus habet similem Oliuæ, gustu dulcis, & gratus odoratu: flos Oleæ similis est. Floret fructumque fert simili modo, ex vno pediculo multa Corna præbens, & eodem saepe tempore quo Oleæ. At Macedones fructiferas ambas affirmant, sed fœminæ fructum esculentum non esse. Radices, Viticis modo, validæ & incorruptæ. Nascitur in locis humidis, & non in siccis. Prouenit semine, atque auulsione. Hæc Theophrastus, in quibus non ab re miratur Matthiolus, Theophrastum Corni folia cum Amygdalæ foliis, vt vulgo legitur, multum diuersis conferre. Quapropter mendosus hoc loco Theophrasti Codices esse suspicatur. Cornus circa solstitia reddit fructum primo candidum, postea sanguineum, inquit Plinius. Ex eo genere fœmina post Autūnum fert baccas acerbis, & ingustabiles cunctis animantibus: ligno quoque fungosa & inutilis, cum mas è fortissimis quoque sit: tanta differentia ab eodem genere

Nomina

Lib. 3. Hist. cap. 12. In Dumer. cap. 34. Matth. lib. Diot. c. 35.

CORNVS MAS.

simile, nisi pinguius, crassiusque esset, cortex nervosus, tenuis, caudex, non valde crassus. Virgas vtraque, vt vitex profert: fœmina quamuis fruticosior, minores. Nodos habet vtraque Viticis modo geminos, ex aduerso collocatos. Materies maris excors, totaque solida, cornibus spissitate firmitatèque similis: fœminæ verò materies medullam continet, molliorque est, & cauatur, ad iacula ob id inutilis. Maris longitudo duodecim maxima cubitorum est, quanta sarissarum longissimarum. Nunquam enim totus caudex altius assurgit. Qui Idam Troianam incolunt, marem sterilem dicunt, fœminam fructiferam. Nucleum fructus habet similem Oliuæ, gustu dulcis, & gratus odoratu: flos Oleæ similis est. Floret fructumque fert simili modo, ex vno pediculo multa Corna præbens, & eodem saepe tempore quo Oleæ. At Macedones fructiferas ambas affirmant, sed fœminæ fructum esculentum non esse. Radices, Viticis modo, validæ & incorruptæ. Nascitur in locis humidis, & non in siccis. Prouenit semine, atque auulsione. Hæc Theophrastus, in quibus non ab re miratur Matthiolus, Theophrastum Corni folia cum Amygdalæ foliis, vt vulgo legitur, multum diuersis conferre. Quapropter mendosus hoc loco Theophrasti Codices esse suspicatur. Cornus circa solstitia reddit fructum primo candidum, postea sanguineum, inquit Plinius. Ex eo genere fœmina post Autūnum fert baccas acerbis, & ingustabiles cunctis animantibus: ligno quoque fungosa & inutilis, cum mas è fortissimis quoque sit: tanta differentia ab eodem genere

Lib. 3. Hist. cap. 12.

Locus.

Tempus. Li. 16. c. 26.

fit. Cornus satiua in hortis & viridariis colitur, cito floret: primo enim fauonio germinat, vel teste Plinio, mense Augusto fructus maturus est. Corna in cibo valde adstringunt, vt rectè scribit Dioscorides, pro fluuio alui, atque dysenteriae salutaria, siue in edulo, siue in defruto exhibeantur. Muria vt diuæ conduntur. Sanies quam virentia folia torrendo defudarunt, impetigini conuenienter illinitur. Sudor virgæ Corni arboris lamina ferrea candente exceptus, inquit Plinius, non contingente ligno, illitæque inde ferrugo incipientes lichenas sanar, in quo certè medicamento maior vis ferruginis videri potest, quam vel sanici ex foliis, vel sudoris ex virgis, & ligno. Corni arboris fructus, inquit Galenus, admodum acerbus est, esui aptus. Itaque mirum videri non debet, ipsum valenter ventrem adstringere, sicut & Mespila. Folia quoque & germina gustu acerbata sunt, valentèrque deficcant. Itaque maxima vulnera glutinare possunt, potissimum durorum corporum. At paruis vulneribus, & mollioribus corporibus magis contraria sunt: nam nimium ea contendunt, ac plus satis deficcant. Fit ex Cornorum pulpa conditum diacydoniti non absimile. Ex eorundem decocto & Saccharo liquor igne concrefcit, qui præter quam quod gustui gratissimus sit, etiam datur vtiliter dysentericis, ac scæminis pro fluuio mensum laborantibus. Corni arbores prope aluearia non conferendæ: nam Apes flore eius degustato aluo concita moriuntur, cum contrarium in homine effectum præstet. Corni masculæ nulla medulla, inquit Plinius: ac rursum: omnibus quæ diximus spissa firmitas. Ab his proxima est Cornus: quanquam non potest videri materies propter exilitatem, sed lignum non alio pene quàm ad radios rotarum vtile: aut si quid cuneandum sit in ligno, clauis que figendum, ceu ferreis.

SORBUS. CAP. XVI.

Nomina

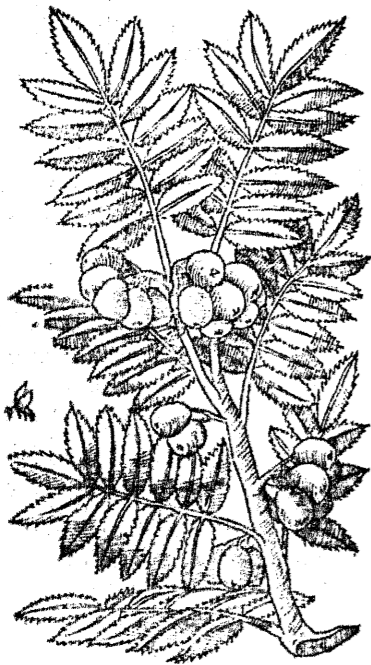
RBOR Sorbus ὄν, & ὄν Græcis nuncupatur, Gallis Cormier, & Sorbier, Germanis Spernerbaum. Fructus ὄνα, & ὄνα, Latinis Sorba, Italis Sorbe, Gallis Cormos, & Sorbes, Germanis Spererling, Sporoepffel, & Sperbieren, Hispanis Sorbas, Boemis Kzerbiny. Sorborum differentias aliquot nouit

Genera
Lib. 4. Hist.
cap. 12.

SORBUS.

Theophrastus, qui scripserit, Sorborum duo esse genera, scæminam fructiferam, marem sterilem. Cæterum fructu differunt, quod alia orbiculatum, alia oblongum, alia ouatum ferunt. Distant etiã succis. Nam magna ex parte orbiculati odoratiore sunt & dulciores: ouati sæpe acidi, & minùs odorati. In vtraque folij totius pediculus longus, ac neruosus est: singula verò foliola ordine digesta pinnis similia, è lateribus exeunt, perinde ac si id vnicum folium sit, ad neruosum vsque pediculum, tanquam in lacinias diuisum. Cæterum ea, quamuis densa, à sese tamen inuicem distant, deciduntq; non singillatim, sed simul tota illa pinnata congeries, minor, quidem in arbore vetustiore, & asperiore. (Gaza tamen pro πειρὶ τὰ μὲν ἐπιπολαιότερα legit περὶ τὰ μὲν παλαιότερα, id est, in vetustioribus) omnibus in summo petiolo folium est impar, vt etiam omnia sint imparia, figura Lauro tenuifoliae similia, verum serrata, quamuis haud multum, nec in extremo tam acutè mucronata, sed rotundiora.

Florem

Forma

Florem habet racemosum ex vna veluti claua, (id est, fastigiato in thyrsum cacumine,) ex multis paruis, & albis constantem. Fructus quoque, cum magnus est eius prouectus, racematim coit: multis Sorbis eodem vertice pendulis, ita vt faui quodammodo speciem gerat. Eroditur à vermibus in arbore fructus immaturus adhuc, magis quam Mespila, pira, & Pirastri fructus, quamuis sit omnium acerbissimus (nam sic emendandi vulgati codices, σκωλικόβροτος ἐπὶ τῷ δένδρῳ ὁ κερπὸς ἀπεπλος ὄν ἐστὶ, γίνεται μὲλλοντιὸν μεσπίλων, καὶ ἀπλων, καὶ ἀχράδων & cætera.) Ipsa quoque arbor vermibus infestatur, atque ita senescens arefcit. Vermis ei peculiaris rubor est, & pilosus. Noua medio-criter fructificat: nam trima cōtinuo parit. Autumno cum folia deciderint protinus cachryos figuram ostēdit, pinguis, ac turgidæ quasi iam parturiat, & hie-me perdurantis: caret aculeis Sorbus, nec vt Mespilus spinosa est: cortice leui & subpingui nouæ vestiuntur, colore in flauum albicante (reponendum enim, ἀπερὶ τὴν τὰ γεράνδρῳ, pro ὅσπερ τὰ γεράνδρῳ) in annosis scabro & nigro. Arbor ipsa procera est, recta, decora coma: quæ magna ex parte Nucis pineæ figuram propemodum æmulatur, si nihil impediatur: materies solida, spissa, colorata, robusta. Radices non multas habet, neque altè descendentes, validas tamē, crassas & incorruptas. Nascitur radice, auulsione, semine. Solum frigidum amat & humidum, in quo etsi viuacior sit, & difficile corrupatur tamen etiam in montibus nascitur. Hactenus Theophrastus de Sorborum generibus, & forma. Sorbis Plinio quadruplex differentia. Alijs enim eorum rotunditas Mali, alijs turbinatio Piri, alijs ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acori. Odore, & suauitate, rotunda præcellunt: cæteris vini sapor. Generosissima quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus torminale appellant. Matthiolum Sorba alia satiua esse tradit, alia siluestria. Satiuorum duo esse genera, marem, & scæminam. Vtraque, inquit, caudice est longo, recto, ramis in altum assurgentibus: folio Fraxini, sed angustiore, auersa parte albicante, per ambitum serrato. Album edit florem, racematim prodeuntem, è quo fructus exeunt in racemi modum, ab vno tantum exortu pediculos ducentes, in altera quidem orbiculati, & succo odoratiore, ac mitiore, in altera verò ouati Piri faciem referentes, & gustu asperiores, insuauioresque, ac minùs odorati, colore sub pallido, & in latere rufescente. Decerpuntur immatura Autumno, & in manipulos colligata suspenduntur, vel reponuntur substratis straminibus, vt mitescant, aliter præ nimia austeritate nec mandî, nec deglutiri possunt. Ligni materies solidissima, & valde compacta. Cortice vestitur satis scabro, colore ex flauo albicante. Radix illi rara, crassa, solida. Siluestris Sorbus, siue Torminalis à satiua facie ferè non differt, præterquam fructu, qui umbellatim vt in Sambuco prodit, crocantibus in rufum baccis, Oxyacanthæ similibus, magnitudine ferè paribus, sapore tamen à satiuis non parum diuerso, quæ per hiemem à rusticis ad aucupia asseruantur sunt enim turdis gratissima. Huius descriptionem in Silua tradidimus, simul & Cratægi capitibus 32. & 33. cui folium Viti aut Platano simile, læue, firmum, bacçe oblongæ, teretes, asperiusculæ, racematim coherentes, longo pediculo subnixæ, coloris ferruginei, acidæ, & austæræ: arboris satis proceræ, cortice læui, materia dura, & minime fragili: libuit tamen hac narratiuncula velut: refricare memoriam lectoris, & vtriusque figuram accuratius expressam, ac venustius, hic addere. Sorbus satiua in hortis & viridariis colitur. Martio mense floret, Septembri fructum maturat. Sorba, inquit Dioscorides, dum luteus color est, priusquam maturescant dissecta, & sole siccata manduntur, vt aluum fistant. Eadem est vis farinæ molitorum, si polentæ loco sumatur, quod & decoctum eorum in potu præstat. Siftunt aluum Sorba sicca, Plinio: nam recentia

Locus.

Lib. 15. c. 21.

Lib. 1. Diosc.

cap. 106.

Forma

satiua Sor.

In syl. c. 32.

Ibidem.

Locus.

Tempus.

vires &

Temper.

Lib. 23. c. 7.

Matthioli, Terminalis
vera.

Sorbus Terminalis
Matthioli.

Lib. 8. sim. stomacho, & aluo citæ profunt. Sorbi fructus, autore Galeno adstringentem obtinet qualitatem, sed multo imbecilliozem quàm Mespilus, quare etiam esui iucundus est, minúsque quàm Mespilus ventrem constingit.

MESPILVS, CAP. XVII.

Nomina

Lib. 1. Hist. ca. 12.

Li. 5. ca. 20.

ARBOR quæ Græcis μέσπιλος & μεσπίλη dicitur, Latinis *Mespilus*, Gallicis *Nessler*, *Mespier*, *Meslier*, Arabibus *Zarar*, seu *Zarur*, & *Alzarur*, Italis *Nespoli*, Germanis *Nesfelbaum*, Boëmis, *Nysspule*: Angl. *Mederre*: & *Medeler*, fructus μέσπιλον, Latinis similiter *Mespilum*, Gallis *Nesfle*, *Mesple*, *Mesle*, Germanis *Nesfel*, Hispanis *Nesperas*. Mespili genera hæc sunt ex Theophrasto, Anthedon, Satanios (Plinius Setanios legit) Anthedonoides, vt diuidunt Idæi. Satanios fructum fert maiorem, candidiorem, laxiorem, & qui nucleos habet molliores. Reliquis minor est fructus, odoratior, ac & acerbior, vt diutius asseruari possit. Spisior etiam his materies, & flauior, cætera similis. Flos omnibus Amygdalæ, sed non rubens, vt illi, sed vt cumque pallidus. Anthedon haud proceræ est arbor (legendum enim videtur, μεγάλης & μέγα τὸ δένδρον, quamuis scripserit Plinius, vt mox dicemus, arborem de amplissimis esse, & Gaza verterit, magnitudine arbor ista excellit) in orbem comosa: folio valde fisso (Gaza perperam legit ἀχυσον, & vertit infissum: exemplaria nostra habent ἐπιλυχιδές, legendum verò πολυχιδές) Apio in extrema parte simili, maioribus incisuris (non vt Gaza cum vulgatis exemplaribus legit, μείζοσι χήμασι, idest ampliore figura, cum legendum sit μείζοσι χήμασι) rigido, neruoso, Apij foliis asperiore, longiore (τέλειον, ἰνώδες, λεπρότερον σελίνας. Gaza, promissum

missum, neruosum, Apio tenuius, quia λεπρότερον σελίνας legit) atque vndique fissuris laciniato: fructu ex longo ac tenui pediculo pendulo, qui antequam folia decidant, vehementer rubet (quæ enim in libris excusis habentur, καὶ τὸ ὄλον χήμα χήματα περιεχαρμένον ὃ ὄλον, μήχον δι' ἔχει λεπρόν, μακρόν, videntur sic emendanda, καὶ τὸ ὄλον κατὰ χήματα, vel καταχήμασι περιεχαρμένον, μήχον ὃ δ' καρπὸς ἔχει λεπρόν, & cætera, quæ Gaza interpretatus est, totumque circumcinctum est, & pediculo tenui ac longo dependet, antequam decidat vehementer rubet, & Plinius, folia antequam decidant rubescunt) Arbor hæc radice numerosa & alta nititur, idèoque longæua, & mori contumax. Ligno est denso, solido, putredini minimè obnoxio. Seritur semine & auulsione. Morbus earum arborum in senecta, vt à vermibus erodantur, qui prægrandes eis & diuersi quàm in cæteris arboribus cernuntur. Hæc Theophrastus, ex quo Plinius sua mutuatus Mespilis inquit, tria genera, Anthedon, Setania: tertium degenerat, tamen Anthedoni similius est, quod Gallicum vocant. Setaniæ Maius Pomum, candidiusque, acini molliore ligno: cæteris minus Pomum, sed odore præstantius, & quod diutius seruetur. Arbor ipsa de amplissimis. Folia antequam decidant, rubescunt: radices multæ, atque altæ, & ideo inextirpabiles. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis æuo. Dioscorides duo tantum constituit genera. Μέσπιλον τὸ δένδρον, inquit, ὁ παρ' ἐνίοις ἀρωνία καλεῖται, & cætera, Mespilus arbor quæ à nonnullis, Aronia vocatur: ac rursum, Μεσπίλις δὲ καὶ ἕτερον ἐστὶν εἶδος, ἐν ἰταλίᾳ γεννώμενον, ὅ ἐνίοι ἐπιμηλίδα καλοῦσι, οἱ δὲ σιτάνιον ὀνομάζουσι. Alterum Mespili genus in Italia nascitur quod aliqui Epimelida, alij Setanion vocant. Quamquam in quibusdam manuscriptis exemplaribus legatur. Μεσπίλις ὃ ἕτερον ἐστὶν εἶδος ἐν ἰταλίᾳ γεννώμενον, ὃ ἐνίοι ἐπιμηλίδα καλοῦσι, καὶ ἕτερον δὲ σιτάνιον ὀνομάζουσιν, idest, Alterum genus Mespili in Italia nascitur, quod nonnulli Epimelida vocant, atque alterum quod Sitanion, vt tria sint etiam Dioscoridi Mespili genera. Aronia quæ Anthedon est Theophrasti, Epimelis quæ Anthedonoides, & Setanios. At Mespilum Italicam à Dioscoride Epimelida nuncupatam omnes fere herbarij Mespilum nostratem esse autumant, id quod etiam Matthiolus existimat, sed Galenum Epimelidis appellatione aliam arborem à Mespilo nostrate diuersam intellexisse. Quibus refragatur Dalechampius, ex cuius sententia Epimelidem lōge aliam, siue Anthedonocidem Theophr. iam descripsimus. Mespilus Aronia siue Tricoccus, siue Anthedon Theophrasti, plurimum etiam à Mespilo nostrate differt, estque arbor Dodon. Cordi, Matthioli sententia quæ *Azarolo*, à Neapolitanis Arabes secutis vocatur, qui Mespilum *Zarur*, & *Zarur*, & *Alzarur*, nuncupant. Est enim arbor mediocris, proceritatis corticis materia Pruno non absimili, spinis horrida, non tamen admodum acutis: foliis laciniatis, Apij æmulis, floribus albicantibus, racematim coherentibus: fructu rotundo, rubente, vulgaribus Mespilis æquali, sed minore vmbilico, tribus tantum intus osficulis, adeo graphicè depicta à Theophrasto, vt fufius explicare nihil sit opus. Eius quoque præcipuas notas sic

Li. 15. c. 20.

Lib. 15. c. 20.

Li. 1. ca. 13.

Lib. 1. Diosc. cap. 133.

In Dume. cap. 35.

Nomina
Forma.
Aronia.

MESPILVS
Aronia.

à Dioscoride Epimelida nuncupatam omnes fere herbarij Mespilum nostratem esse autumant, id quod etiam Matthiolus existimat, sed Galenum Epimelidis appellatione aliam arborem à Mespilo nostrate diuersam intellexisse. Quibus refragatur Dalechampius, ex cuius sententia Epimelidem lōge aliam, siue Anthedonocidem Theophr. iam descripsimus. Mespilus Aronia siue Tricoccus, siue Anthedon Theophrasti, plurimum etiam à Mespilo nostrate differt, estque arbor Dodon. Cordi, Matthioli sententia quæ *Azarolo*, à Neapolitanis Arabes secutis vocatur, qui Mespilum *Zarur*, & *Zarur*, & *Alzarur*, nuncupant. Est enim arbor mediocris, proceritatis corticis materia Pruno non absimili, spinis horrida, non tamen admodum acutis: foliis laciniatis, Apij æmulis, floribus albicantibus, racematim coherentibus: fructu rotundo, rubente, vulgaribus Mespilis æquali, sed minore vmbilico, tribus tantum intus osficulis, adeo graphicè depicta à Theophrasto, vt fufius explicare nihil sit opus. Eius quoque præcipuas notas sic

Dioscori

Lib. 1. c. 133.

Dioscorides literis mandauit. Mespilus Aronia spinosa arbor, foliis Oxyacanthæ (sic enim legendum, non Pyracanthæ, nec Pyxacanthæ) fert Pomum suauæ, exiguo Malo non dissimile, tribus intus ossiculis: qua ex causa id nonnulli Tricocum appellauere. Mespilus Setania, siue Setanios nostras est vulgaris Mespilus, quæ in syluis, dumetis, sepibus nata spinosa est, Malo inferior: folio Lauri, longiore, per ambitum non nihil ferrato: flore Amygdalæ, pallido, Pomo-

Forma
Setania.

MESPILVS
Setania.

Locus.

Tempus.

Ibidem.

Vires.
Lib. 23. c. 7.

Lib. 6. c. 43.

Lib. 7. sim.

Li. 1. Alim.

Li. 1. Diosc.
cap. 133.

germinibus, & foliis acerba hæc qualitas non pauca reperitur. Idem alibi, Ambo adstringunt, inquit, sed multo fortius Mespila quam Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accommodatissimè exhibentur: Sorba tamen ipsis sunt suauiora. Prorsus namque nihil acerbi, vt Mespila obtinent, sed succus eorum citra acerbiteratem austerus est. Illud porrò neminem puto latere hæc omnia parcè nõ affatim, vt ficus, vnaque esse comedenda: nequaquam enim eis vt cibus, sed vt medicamentis potius indigemus. Mespila Aronia siue Azarola gustui placent, & Neapoli pro delitiis non solùm cruda expetuntur in cibus teste Matthiolo, sed etiam saccharo mellèque condita eduntur, grauidis mulieribus gratissima, non solùm quod sapore placeant, sed earum etiam malaciæ subueniant. Vulgaris nostra Mespila eodem auctore deuorata coeliacos, & diarrhæa laborantes iuuant: sistunt faucium, gutturis, dentium, & gingiuarum fluxiones, si eorum decocto os colluatur. In eo si insideant scemina, mensium abundantia sistitur, fit è siccis Mespilis Rosarum succo exceptis, additis Caryophyllis, & Coralli rubri, & Nucis muscatae tantillo cataplasma ori ventriculi admoendum, ad compescendas vomitiones, in quibus præsertim cibus reiicitur. Sicca folia in puluillum trita, & aspersa, recentia vulnera glutinant, & sanguinis profluuium sistunt. Dantur quoque vtiliter ad cruentas reiectiones, denique ad ea quæ adstrictionem corroboracionemque desiderant, tum folia, tum fructus plurimum valent. Mespilorum ossicula in puluillum redacta, calculos ex renibus pellunt, si cochlea

si cochlearis mensura ex vino in quo vulgaris Petroselini radices decocta fuerint, bibantur.

FICVS, CAP. XVIII.

Icvs arbor, συκη Græcis est, Gallis Figuiæ, Germanis Feighenbaum, Belg. Friguenbaum, Angl. Figge tree, Boemis Fikstepei. Fici fructus συκω, Latinis Fici, & Ficus, appellantur, Arabibus Sin, sin, seu Tim, Italis Fichi, Germanis Feighen, Hispanis Higos, Gallis Figues. Fici genera duæ: est enim Ficus sylvestris, & fatiua sylvestris συκη βελγία, & ἐρινεὸς à Galeno appellatur, à Latinis Capri ficus. Caprificus vocatur è sylvestris genere Ficus inquit Plinius, numquam maturescens. Fructus eius συκων ἐρινεὸς: Satiua συκη, ἡμερος. Fructus συκων, vt dictum est. Tam sylvestris fructus nunquam maturescens, quam fatiua nondum maturus ὄλιυθος, nominatur, Latine Grossus. Dioscorides olynthos etiam erineos vocari scripsit, Macrobius, Grossos, Ficos quæ numquam maturescunt. Sed Grossi proprie Olynthi sunt, hoc est primitiua Ficus vtriusque generis. Sicca ἰχάδες, Latine Caricæ, non autem καρικὴ Græcè, vt quidam putant, quod Carica peculiaris sit Ficus in Syria prouenientis species. Syria peculiare habet arbores inquit Plinius. In Nucum genere Pistacia nota, in Ficorum autem, Caricas, & minores eius generis, quæ cottana vocant. Paulus tamè καρικὴν pro Ficu arida videtur vsurpasse, cum scribit, aut καρικὴν drach. ο.ε.το, Sampfuchi drachma, tritis cum oleo, donec cerati fiat spissitudo vitior. Hic καρικὴ nihil aliud esse videtur, quam quæ ἰχάδες quoque Græcis dicitur. In auctione vitarum Luciani, de Epicuro quarit licitator, quibus eduliis delectetur, respondet Mercurius, dulcibus vescitur, & mellitis, καρικὴν, inquit, τὰς ἰχάδας. Subiicit licitator, χαλεπὸν μὲν ἔδεν, ἀνήσομαι δὲ αὐτὸς παλάθου τῶν καρικῶν. Siue itaque à loco, siue aliunde nomen habet Carica, Græcis & Latinis vsurpatur. Habetur etiam apud Hippocratem Caricum medicamentum duplex, aridum, & liquidum, sed neutrum Caricas recipit, neque à Caricis nomen habet, sed à Carum gente, quibus erat in multo vsu, appellatum fuisse videtur. Ficus nostra fatiua fructum figura colorèque differunt. Alij enim Piri speciem referunt, alij sessiles sunt, alij inter hos medij. Alia Ficus alba, alia nigra, alia purpurea, alia virides, alia subrusæ, alia pallidæ, alia vario colore spectantur. Ad nos, inquit Plinius, ex aliis transiere gentibus, Chalcide, Chio, quarum plura genera. Si quidem & Lydiæ quæ sunt purpureæ, & Mamillanæ similitudinem earum habent: & Callistruthiæ parum sapore præstantiores, Ficorum omnium frigidissima. Alexandrina è nigris est, candicante, rima, cognomine delicata, vel vt in vetusto codice Parmensi legitur, Candicat Therina cognomine delicata Nigra & Rhodia est, & Tiburtina de præcocibus. Sunt & auctorum nomina iis, Liuticæ, Pompeiicæ. Siccandæ hæc sole, in annuos vsus aptissime, cum mariscis, quas harundinum folij macula variat. Est & Herculanea, & Albicerara, & Aratia vel Aritia, alba, pediculo minimo, latissima. Primo autem prouentu Porphyritis, longissimo pediculo. Comitatur eam è minimis, & vilissimis popularis dicta. Contra nouissima sub hieme maturatur Chelidonia. Sunt præterea eadem, quæ tamen dictio in manuscripto non extat, serotina & præcoces, biferæ, alba & nigra, cum messe vindemiæque maturescens. Serotina, & Duracina à corio appellata dura: ex Chalcidicis quarundam trifero prouentu. Tarenti tantum prædulces nascuntur, quas vocant Omas (in manuscripto Oenas, quidam Oenas à vini sapore.) Præterea Ficus Cypricæ meminit Theophrastus, item Indicæ, cuius etiam historia est apud Strabonem, & Plinium, quæ à nostratibus ficis diuersissima sunt. De ficu Ægyptia Plinij suo loco dicemus. De Ficu Idæa, iam diximus. Nunc de nostrate Fico fatiua dicemus. Ficus arbor est caudice

Nomina

Genera.
Lib. 8. sim.
Li. 13. ca. 19.

Li. 1. c. 145.

Hermol.
coro. cap.
18. lib. 1.
Dodo. lib.
6. cap. 46.
Li. 13. ca. 5.

Lib. 4. c. 13.

Lib. de vlc.

Genera.
Matth. lib.
1. Dioscor.
cap. 145.
Li. 15. ca. 18.

Li. 4. Hist.
cap. 2. & 5.
Li. 15. Geol.
Lib. 12. c. 5.
In Du. c. 37.
In Sil. 47.
Matt. libid.

sapius

FICVS.

Forma

Lib. 15. ca. 19.

Maturefcunt autumnno, Augusto, & Septembri mense. Sed Grosfi ætate perficiuntur. Decerpuntur maturi, & in sole ficcantur cratibus, non solum ad ciborū, sed etiam ad medicamentorum vsum. Sicci in cadis ligneis afferuantur. Ficus arbor in Hispania, Italia, & Gallia Narbonensi copiosè prouenit: in frigidioribus regionibus, non nisi in hortis & viridariis, locis apricis, & à Septentrione

CHAMAËSTICE

Arbor.

Lib. 1. c. 145.
Vires &
Temper.

æpius contorto & breui, subalbicante libro, lacteoque succo madente, gustu adstringente, acri & amaro, ita vt vlcere possit. Ramos quos priuatim Cradas vocant plurimos emitit, medulla plenos, ramulorū Sambuci modo, læui cortice coniectos: folia vitiginea, ampla, nigricantia, aspera, firma, rotundis ac robustis pediculis nixa. Hæc arbor non floret, à foliorum exortu extremis tantum ramis fructus edit turbinatos, & varios, vt dictum est. Materies illi alba, & fungosa, vt viti, tenax tamen, & ad scuta paranda peridonea. Radices multæ, sed summa tellure vagantes, quam ob causam frigoris est impatiens. Fructibus immaturis succus lacteus, maturis & percoctis melleus est. Molli præterea iis pulpa est, cibo gratissima, granis multis referta, quæ ficaria grana, Græci κερχρημίδας vocant, Plinius frumenta. Ficis mollis omnibus tactus, maturis frumenta intus. Cæteris præferuntur qui maturi rimosa sunt cute, & qui pulpæ pinguedine, dulcedine, atque sapore alios antecellunt. Maturefcunt autumnno, Augusto, & Septembri mense. Sed Grosfi ætate perficiuntur. Decerpuntur maturi, & in sole ficcantur cratibus, non solum ad ciborū, sed etiam ad medicamentorum vsum. Sicci in cadis ligneis afferuantur. Ficus arbor in Hispania, Italia, & Gallia Narbonensi copiosè prouenit: in frigidioribus regionibus, non nisi in hortis & viridariis, locis apricis, & à Septentrione auerfis. Ficum sic in uerso ramo ferere, vt quod cælum aspicit in arbore sua humi defigatur, nuper excogitarunt solertium hominū curiosa ingenia: qua ratione factum est, vt in vasis fictilibus depacta planta huc illuc transferri queat, & semper humilis atque pumila sit, cubito vix vnquam maior, nec tamen fructuum minus præbens, quam si arborefceret: spectaculo quidem in viridariis & hortis iucundissimo, cū eo modo consistat multæ virent in ambulationū marginib⁹, quarum pomū inclinato corpore legatur, aut in cœnaculorum fenestris, vestibulisque palatiorum dispositis vrceis nitent, & per asperam hyemem in subterraneis tepidisque locis abdite, citius reliquis germinant, & fructū edunt. Ficus maturæ recentes, inquit Dioscor. stomachum lædunt, aluum soluunt, sed facile contracta ab eis fluxio sistitur: sudorem euocant, papulasque, sitim sedant, calorem restingunt. Siccis natura exalfaciendi, vires alunt, sed sitim magis stimulant, aluo vtilis, rheumatismis ventris, & stomachi contraria: gutturi autem, arteriæ, renibus,

renibus, vesicæ, & iis quos longa valetudo decolorauit, anthelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissima. Feruefactæ cum hyssopo, & potæ, thoracem purgant: tussi veteri, diurnis que pulmonum vitiis conueniunt: aluum molliunt tussæ cum Nitro, & Cnico, deinde manducata. Decoctum arteriæ, & tonsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. Cum Hordeacea farina cataplasmatibus miscetur, & in muliebres fetus cum scenograce, & ptisana. Cæterum cum Ruta coctæ torminibus infunduntur: coctæ illitæque duritias discutunt: parotidas & furunculos emolliunt: panos ad maturitatem perducunt, maximè Nitro, Iri, aut Calce addita. Crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt: cum Malicorio pterygia purgant: cum Atramento sutorio, deploratis ferè tibiæ fluxionibus, & cacoethicis vlcibus medentur: quin & cum vino decoctæ addito Absinthio, & Hordeacea farina, vtilissimè hydropicis illinuntur. Crematæ cum cerato sanant perniones: pruriginis, sonitusque, si crudæ terantur, & Sinapi, liquoræque aliquo exceptæ auribus instillantur. Tam syluestris quam satiuæ Fici lacteus succus coaguli modo lac contrahit, concretumque dissoluit, vt acetum: exulcerat corpora, meatus aperit, soluit aluum, vuluam recludit cum trito Amygdalo potus: menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut Tyrrhenica cera: podagricorum cataplasmatibus cum farina scenigræci & aceto vtilis: lepras, lichenas, vitiligines, vitia cutis in facie, psoras, vlcera in capite manantia, cum polenta ex purgat: instillatus plagæ percussis à scorpione, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur: prodest dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum inditus: verrucarum formicationes tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus è teneris ramis syluestris Fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo, tussè exprimuntur. Is siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus adduntur exulceratoriis medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulnei facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo, spathæ loco moueatur. Grosfi, quæ Erinei à nonnullis vocantur, coctæ, & illitæ, strumas nodosque omnes emolliunt. Crudæ formicas, verrucas, & thymia, nitro, farinæque additis tollunt. Folia eadem possunt. Illita cum sale & aceto, vlcera in capite manantia, epinyctidas, & surfures sanant: iis ficosæ extuberationes, & palpebrarum scabritiæ, perfricantur. Nigræ Ficus foliis, cauliculisque candidæ vitiligines perunguntur, faciunt ad canum morsus, & vlcera quæ Ceria, id est fauos vocant. Grosfi cum syluestris papaueris foliis, ossa extrahunt: furunculos cum cera discutiunt: contra muris aranei morsus, & scolopendræ venena, cum Eruo & vino illitæ auxiliantur. Fit ex cinere Ficus tam syluestris quam satiuæ lixiuuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est, & inueterascere: siquidem inter caustica intelligitur. Gangrenis prodest: expurgat, & consumit quæ excrescunt: eo verò sic vtendum. Spongia hoc lixiuuium assidue imbuita superponitur. Interdum dysentericis, & in fluxiones vetustas, & sinus cunicularim exedentes, magnosque, instillari conueniet. Etenim purgat, conglutinat, carne replet: & oras committit non secus atque emplastra quæ cruentis vulneribus admouentur. Bibitur ad discutendum sanguinem concretum, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa cum Cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo: cæliacis, dysentericis per se Cyathus prodest: neruorum vitiis, conuulsionibus commodè illinitur ex oleo, vt pote quod sudores moueat: aduersus gypsi potum, & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum: omnia tamen adstringunt. Fici succus lacteus aceti naturam habet, inquit Plinius, itaque coaguli modo lac contrahit. Dioscorides id aliter scribit, ni-

Ibidem.

mirū Fici tam sylvestris quàm fatiux succū lac coagulare, quemadmodum coagulū, & dissoluere coagulatum, quemadmodum acetum. Redeamus ad Plinium. Excipitur ante maturitatem Pomi, & siccat in umbra ad aperienda vlcera, cienda menstrua appositus cum luteo oui, aut potus cum amylo. Dioscorides. Exulcerat corpora, meatus aperit, aluum soluit, vuluam recludit cum amygdalo potus: menstrua ciet cum luteo oui, & cætera. Quod Dioscorides dixit, panos ad maturitatem perducunt, maximè Nitro, Iri, aut Calce addita, vulgata Plinij exemplaria habent, efficacius Calce, aut Nitro addito. Vetus Cornarij manuscriptum, efficacius Calce, aut Nitro, aut Sinapi addito. Quod in Plinio legitur, Tibiarum vlceribus cum æris flore, pterygiis cum punico malo, vetus codex habet, Tibiarum vlceribus cum æris flore, & parotidi, ac pterygiis cum Punico malo. Quod igitur cum malicorio à Dioscoride dictum, cum malo punico Plinius legit, & quod Dioscorides ait *μετὰ χαλκίδος*, idest cum Atramento sutorio, Plinius videretur legisse *μετὰ χαλκός ἀνθός*, idest cum æris flore, vicinitate vocum deceptus. Quod autem sequitur in Plinio, aluum sistunt manducata, legendum, cient. Quod verò Dioscorides dixit, pruriginēs, sonitusque, si crudæ terantur, & sinapi, liquorēque aliquo exceptæ auribus instillentur, id Plinius non habet, & interpret Ruellius legit *σὴν νέπτου καὶ ὑγροῦ τινι*, non item Cornarius, qui sic conuertit: At crudæ trite sinapi liquido exceptæ, & auribus indite, sonitus, & pruritus curant: rectè enim dici censet, *σὴν νέπτου καὶ ὑγροῦ τινι* legendum minimè sit, aut etiam pro voce *ὑγροῦ* supponenda vox *νίτρον*, veluti quibusdam visum est. Quod deinde Plinius scripsit, cinis non ex alia arbore acrior, vlcera purgat, & cætera, cinerem hîc lixiuum intelligit, quod Dioscorides *κονίαν* appellat. Postremo quod omnia lixiuorum genera adstringendi vim habere Dioscorides dixit, hoc reprehendit Galenus. Omne enim lixiuum eius cineris per quem excolatur, naturam adipiscitur. Quum autem non idem temperamentum omnes cineres habeant, neque etiam lixiuum quod per illos perstillauit, habebit. Ficus tamen minus prauis succi gignant, Galeno teste, quàm cæteri omnes non modò fugaces, sed etiam autumnales fructus, non tamen id vitium prorsus effugere potuerunt. Cæterum hæc ipsi insunt bona, nempe quod permeabiles sunt, & facilè in totum corpus peruadunt, penetrantque. Nam & abstergendi vi pollent haud obscura, cuius gratia post ipsarum esum nephritici multas arenulas excernunt. Cum porò autumnales fructus exiguum corpori alimentum præbeant, minimè omnium ficibus id vsu venit. Carnem tamen non compactam, neque firmam generant ceu panis, & suilla caro, sed turgidulam, & subinamem, veluti fabæ. Quin ventrem flatibus implent & ipsæ, & non mediocre huic profecto molestiam inferrent, ni etiam celerem descensum essent adeptæ, cuius beneficio cum celeriter peruadant, flatus quem excitant, non diu manet, atque ob id minùs cæteris fructibus autumnalibus lædere consueuerunt. Cæterum maturæ ficus immaturas non mediocriter antecellunt, quod & in aliis quidem omnibus cernitur fructibus: quamquam non tantum in illis discrimen est. Siquidem perfectè maturæ ficus paulo minus omni prorsus noxa vacat. Idem sequenti capite Vuarum facultates recensens, sic scribit. Ficus & Vuæ quemadmodum inter fructus autumnales principatum obtinent, ita fugacibus omnibus magis nutriunt, minimumque prauis succi habent, præsertim cum perfectam maturitatem fuerint adeptæ. Quod autem ipsæ nutriant, maximo argumento sunt ij qui vinearum fructum custodiunt: siquidem cum duos menses solis Vuis ac ficibus, quarum custodia

Embl. 142.
Li. 1. Diosc.

Lib. 8. sim.
de inc.
Li. 2. Alim.

stodici præsumunt, vesantur (nisi fortè panis quidpiam cum illis edant) obesi ac pingues fiunt. At caro quæ ex ipsis gignitur, haud quaquam est firma ac densa, quemadmodum ea quæ ex carnibus fit, sed laxa, ac præhumida. Ob id celeriter etiam, cum vesci iis desierint, contrahitur, ac confidet. Idem etiam de ficibus siccis diserens sic scripsit. Caricæ multiplicem quidem habent vtilitatem, si quis tamen largius esitauerit, ab eis offendetur: non admodum enim probum sanguinem gignunt: quapropter pediculorum quoque agmen eas comitatur. Incidendi, extenuandique vim habent, qua & ventrem ad excretionem irritant, & renes expurgant. Iecori autem lienique inflammatione oblesis sunt noxiæ, quemadmodum & ficus, non peculiari quadam eximia facultate, sed communi dulcium omnium ciborum, ac potuum. Obstructis autem illis, aut scirrho tentatis, ipsæ ex sese nihil profunt, aut obsunt, sed medicamentis incidentibus, ac extenuantibus, & abstergentibus mixtæ non mediocriter auxiliantur. Itaque nonnulli medicorum in his hiemis ac hepatis affectibus exhibent ipsas longe ante cibum cum Thymo, aut Pipere, aut Zingibere, aut Pulegio, aut Satureia, aut Calamintha, aut Origano, aut Hysso. Ad eundem etiam modum si Caricæ cum alio quopiam eorum quæ facultatem habent acrem, aut omnino incidendi, ac extenuandi assumantur, non solum sic affectis, sed sanis quoque viles erunt. Siquidem iecoris meatus per quos fertur alimentum, apertos esse non ægrorantibus modo, sed benevolentibus etiam tutissimum est. Proinde hoc pacto Ficus cum sale extenuante, aceto, & Garo preparatas vulgo comedunt, quod id vtile esse experientia didicerint. Qui verò cum cibo aliquo incrassante Ficus ac Caricæ edunt, non mediocriter offenduntur. Earundem temperamenta & vires, idem alibi sic tradit. Ficus aridæ vim habent excalfaciendi ordine primo, etiam completo, aut secundo incipiente. Habent verò etiam partium tenuitatem quandam. Ex istis duobus idoneæ sunt, quæ tumores duros concoquant: statim verò etiam discutunt. Atque ipsæ per se illitæ eiusmodi vim obtinent. Verum vbi magis concoquere consilium est, miscenda est farina triticea: vbi verò plus discutere hordeacea. Panis horum in medio est. Porò scire oportet, quæ pinguiores sunt, eas magis posse concoquere: quæ verò gustu acriores, magis tum extergere, tum discutere. Cæterum quod ex iis plurimum in aqua coctis efficitur, simile est melli, non solum consistentia, sed & facultate. Præterea Ficus viridæ comestæ propter admixtam humiditatem facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluum vtræque tum humidæ, tum siccæ. Ficus arbor calidæ tenuiumque partium temperaturæ est, vt indicant, tum liquor eius, tum foliorum succus: valenter enim eorum vterque calidus est. Itaque non mordet tantum, aut abstergit vehementer, sed & vlcera, & ora vasorum referat, & Myrmecias eiicit: quinetiam purgare potest. Porò Ficus agrestis, quam Erineum Græci, Latini Caprificum vocant, tum liquor, tum succus ad omnia valentior quàm fatiux. Sed & Cradæ, hoc est rami earum, adeo sunt calido temperamento, tenuiumque partium, vt carnes bubulas duras, si coquendis adiiciantur, teneras, & laxas efficiant. Caricæ duæ aut tres nocte vna in aqua vitæ macerata, Matthiolus scribit asthmaticos iuuare, qui mane eas deuorauerint. Ficulneo lacte vermiculosa sanantur aures. Ficulneorum foliorum affricu facilè citantur hæmorrhoides. Pani optimè maturantur illitis Caricis decoctis, additis Lilij, aut Iridis, aut Althææ radicibus. Democritus præcoces fieri pollicetur, si oleo & columbino fimo arbor il-

Libr. 8. sim.

Ibidem.

linatur: contra ferotinas, si primæ Grosi cum fabæ magnitudinem excessere detrahantur. Ficus, vt parvæ admodum sint, & in vasculis super fenestris spectentur, ita docuere Mangones. Vere Fici surculum abscindito, paulo ante germinationem, prominente iam oculo, & manibus contorto cacumine in vase terra pleno ipsum serito, cacumine inuerso: circa Hordei Milique nonnihil aspergito, terraque obruito, extra eam relicta resecta parte, fit hac arte, vt ramuli enascantur paruuli, qui circum vas sese fundentes breui Ficus edunt, pumila perpetuo manente arbore. Ficum arborem vt laurum è carlo fulminibus non ici compertum est.

SYCOMORVS, (AP. XIX.

Nomina Lib. 4. Hist. cap. 2. Lib. 24. c. 7. & 13. cap. 7.

ARBOR Græcis συκάμωρος, Latinis Sycomorus, & Ficus Ægyptia nominatur, & Morus Ægyptia Theoph. & Plinio. Arabibus Mumeiz, Aliumeiz, seu Giumeizi, Italis Sycomoro, & Fico d' Egitto, Gallis Sycomore, Boëmis Moruse. Aliqui, teste Dioscoride, συκάμωρον, etiam appellât. Vocatur & fructus ipsius Sycomorum. Sycomorum eam esse arborem quam hîc depinximus, iudicant peritissimi herbarij, notis eius insignibus à veteribus au-

Forma. Lib. 1. ca. 144.

SYCOMORVS.

Lib. 4. Hist. cap. 2.

toribus traditis huic prorsus consentientibus. Est enim arbor magna, inquit Dioscorides, Fico similis, frondosa, multo lacte abundans, foliis Mori. Pomum ter aut quater anno fert, non ramis, vt Ficus, sed caudice ipso, Caprifico non dissimile, dulcius Grosis, sine granis interioribus, quod non maturefcit, nisi vngue, aut ferro scalpatur. Gignitur & in Cypro, quod idem scriptor tradit, arbor genere distans, quæ cum sit Vlmus: folium tamen habet Sycomori, fructu Pruni magnitudine, multo dulciore, supradictis cætera similis. Theophrastus Morû Ægyptiâ vocat. Εν αἰγύπτῳ ἐστὶν ἕνια δένδρα παλαιοῖς (ἴδια δένδρα ex Plinio,) ἢ τε συκάμωρος, καὶ περσέα, & cætera. Ἔστι δὲ ἡ μὲν συκάμωρος παραπλησίως τῇ ἐν ταῦθα συκάμωρῳ, καὶ ἡ τὸ φύλλον ὁμοίον ἔχει, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ὅλην πρόσοψιν. τὸν δὲ καρπὸν ἰδίως φέρει παρὰ τὰ ἄλλα, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, & ἂν ἀπὸ τῶν βλαστῶν, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἀνρεμένων, ἀλλ' ἐκ τῆς σελήνης, μέγεθος μὲν ἡλικὸν οὖρον, καὶ τῆ ὄψει δὲ παραπλησίον: τὰ χυλὰ δὲ καὶ τῆ γλυκύτησι τοῖς ὀλίμοις, πολλὴν γλυκύτερον πολὺ, καὶ κευχρα

μίδας ὄλιος ἐκεῖ ἔχοντα, πολλὰ δὲ καὶ πλείονα. Καὶ πλείονα ἐ δυνάμει, ἀν μὴ ἐπικινῶσθαι, ἀλλ' ἔχοντες ὄνυχας σιδηρᾶς ἐπικινῶσιν ἂν ἐπικινῶσθαι, τείρασι πείρασι. τούτων δὲ ἀφαιρέθωντων, πάλιν ἄλλα φύλα, καὶ ἐκ τῆ αἰσού τῶν, μὴ δὲν παραλλήλοισι, καὶ τῶν ὁμοῦ τρις, διδὲ πλεονάκεις φασὶ γίνεσθαι. πολὺτον δὲ τὸ δένδρον σφύδρα. ἐστὶ, καὶ τὸ ξυλον ἀλλήως εἰς πολλὰ χηρήσιμον. ἴδιον δὲ ἔχειν δλοκεῖ παρὰ τὰ ἄλλα, μὴ δὲν ἂν τι χλωρὸν, sic enim legendū, εὐθὺς κατακαί- νεται εἰς βυθὸν, εἰς βοθῶνας δὲ ἐμδάλλασθαι, καὶ εἰς τὰς λιμνας ἐντὺς, καὶ ταρι χεύεσθαι. βρεχόμενον δὲ ἐν τὰ βυθῶ, ἔρηται. Καὶ ὅταν τελείως ξηρὸν γένηται, τότε ἀναφέρεται, καὶ ἐκινεῖ, καὶ δλο- κεῖ καλῶς τότε τεταρίχουσα γίνεσθαι δὲ καῦρον, καὶ μανὸν, ἢ μὲν οὐδὲ συκάμωρος ἔχει ταύ- τας

τας τὰς ἰδιότητάς. ἔοικε δὲ παραπλησίως τῇ φύσει εἶναι καὶ τῆς ἐν κρήτῃ καλλυμένης κυ- πρίας συκῆς. Καὶ ἂν ἐκείνη φέρει τὸν καρπὸν ἐκ τοῦ σελήνης, καὶ ἐκ τῶν παχυλάτων ἀνρε- μόνων, πολλὴν ὅτι βλαστῶν τινὰ ἀφίησι, μικρὸν, ἀφυλλον, ὡς περ βίβιον, πρὸς δὲ, vel πρὸς ὄν δὲ καρπὸς: (non πρόσωδε ὁ καρπὸς, vt in vulgatis legitur) τὸ δὲ σελήνης μέγα, καὶ πα- ρημοῖον τῇ λευκῇ, φύλλον δὲ τῇ σελήνῃ. πεπαίνεται δὲ τέλλαρας καρπὸς, ὅσαι πρὸς αἰσού καὶ αἰ βλαστῆσθαι. ἐδέναι δὲ πεπαίνεται, μὴ ἐπιτημηθέντος τῆς ἐρινῆς, καὶ ἐκινεῖσθαι τῆς ὀψει δὲ γλυκύτης καὶ τὰ ἔσωθεν πρόσωμπερῆ τοῖς συκῆς ἐρινῆς, μέγεθος δὲ ἡλικὸν ὄης μῆλον. Sic enim legen- dum è Plinio: μέγεθος ἡλικὸν κοκκυμῆλον: Quæ omnia ad verbum transtulit Plinius. Et in Ægypto multa genera quæ non alibi. Ante omnia Ficus, ob id Ægyptia cognominata. Arbor Moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert non ramis, sed caudice ipso. Idque ipsum Ficus est prædulcis, sine granis in- terioribus, per quam sæcundo proventu, scalpando tantum ferreis vnguibus: aliter non maturefcit. Id cum factum est, quarto die demetitur, alio subnascente: septeno ita numerosa partu, per singulas æstates multo lacte abundat. Subnasctur, etiam si non scalpatur, fœtus quater æstate, priorém- que expellit immaturum. Materies proprij generis inter vtilissimas. Cæsa statim stagnis mergitur, hoc est ei siccari: & primo sedit, postea fluitare incipit, certoque fugit eam alienus humor, qui aliam omnem rigat. Cum innatare caput, tempestiæ habet signum. Huic similis quadantenus quæ vocatur Cypria Ficus in Creta. Nam & illa in caudice ipso fert Pomum, & ramis, cum in crassitudinem adolevere. Sed hæc germina emittit sine vllis foliis radice (nempe exilis radice,) similia. Caudex arboris similis Populo, folium Vlmo. Fructus quaternos fundit: toties & germinat. Sed grossus eius non maturefcit, nisi incisura emisso lacte. Suauitas, & interiora Fici, magnitudo Sorbi. Hæc Plinius. In eo verò quod Dioscorides dixit Sycomori fructum, Sycomorum etiam διὰ τὸ ἄτονον τῆς γένεως appellari, idest, propter fatuum gustum, siue ob saporis ignauiam, in quo nulla acrimonia est, per- spicuum est à Galeno notari, scribente ridiculos esse eos qui Sycomora aiunt nominata, quod τοῖς μωροῖς σύκοις, idest fatuis ficibus similia sint, cum à similitudine quam cum Moro & Ficu habent, nomen eis sit inditum. Quod idem de Sycomoro ait, πολὺκωμον σφύδρα, idest admodum frondosam esse, dubitandi occasionem multis præbuit, sit ne legendum, vt Theophrastus habet, πολὺτον δὲ τὸ δένδρον σφύδρα ἐστὶ, vt multo liquore ac lacte abundare accipiamus. Ruellius in conuersione sua vtrumque posuit, frondosa, multo lacte abundans, etiam si illud postremum in omnibus exemplaribus desit. Præterea quod Dioscorides scripsit fructum Sycomori non maturefcere διὰ τὰ ἐπικινῶσθαι ὄνυχι, ἢ σιδηρῶ, nisi vngue aut ferro scalpatur, hoc Theophrastus, & Plinius vnguibus ferreis fieri aiunt. Causam reddit idem Theophrastus. Morus Ægyptia fructum caudice fert, quia vegeta est, & fœcunda, Cuius rei argumentum illud est, quod sæpius ex eodem loco ferat, fructu priore dem- pto. Rectè autem non percoquit, nisi scalpatur, perungaturque oleo, propter alimoniam, & influentis succi copiam. Scalptu enim aliquid detrahitur, & oleum vna cum sole calefaciens apertum pomum celeriter coquit. Idem alibi. Morus Ægyptia propter alimenti vbertatem, & humoris copiam fru- ctus concoquere non potest, nisi iis scalpatis, & oleo delibutis. Iam verò in hoc etiam à Theophrasto dissidet Dioscorides, cum scribit, γίνεσθαι δὲ καὶ ἐν κύ- πρῳ εἶδος ἀμάφορον, σελήνης δὲ συκῆς, συκάμωρος τὰ φύλλα ἔοικε, & cætera. Theophras- tus verò, Huic similis quæ vocatur Cypria Ficus in Creta, &c. Deinde: cau- dex arboris similis Populo: folium Vlmo: at Sorbi magnitudinem Plinius

Lib. 13. c. 7.

Lib. 2. Alim.

Lib. 4. cauf. cap. 2.

Lib. 1. cauf. cap. 21.

Ibidem.

tribuit. Est & apud Theophrastum μέγεθος ἡλίκων κοκκύμηλον, & apud Dioscoridem, fructus pruni magnitudine. Ex tam grauium scriptorum testimoniis perspicuum est, errare eos, qui Sycomorum putant esse arborem, quæ plerumque visitur in cœnobiis, templorum plateis, & Sepulchretis, ex cuius baccis monachi spherulas faciunt, quibus mulierculæ suas numerant preces. Eius historia post hæc fusè tradetur cap. 24. nomine Zizyphi albæ. Sycomorus Ægypti peculiaris est arbor, teste Theophrasto. Nascitur etiam plurima in Caria & Rhodo, locisque nonnullis tritici multi non feracibus: ubi prouentu fœcundo restibique iuuentum adfert, cum annonæ caritas premit. Perpetuò viret, & sæpius æstate fructus fert. Sycomori pomum, auctore Dioscoride, aluo vtile est, sed per quam exilem præbet alimoniam: stomacho aduersatur. Succus primo vere tenera arbore, antequam fructum ferat eximitur, lapidis ietu summo cortice desquamato: si enim altiore plaga violetur cortex, nihil effluit. Spongia aut vellere lacryma excipitur, quæ siccata, & in pastillos coacta fictili vase reponitur. Vis succi emollit, vulnera conglutinat, discutit collectiones coctioni repugnantes: bibitur etiam, aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes stomachi, dolores, & perfrictiones, celerrimè teredinem sentit. Plinius. Mora in Ægypto & Cypro quod ait Plinius sui generis sunt, largo succo abundant summo cortice desquamato, altiore plaga siccantur, mirabili natura. Succus aduersatur venenis serpentium, prodest dysentericis, discutit panos, omnesque collectiones, vulnera conglutinat, capitis dolores sedat, item aurium: splenicis bibitur. Illinitur & contra perfrictiones. Celerrime teredinem sentit. Hæc eadem Plinius alio in loco non de Sycomoro, sed de Moro nostrate perperam scripsit, ut iam annotauimus. Galenus plantam Sycomori vidisse se ait in Alexandria vnà cum fructu, parua ficui albæ adsimili. Is fructus, inquit, nullam habet acrimoniam, exigua tamen dulcedinis est particeps, estque facultate, ut Mora, humidior quodammodo ac frigidior. Quin potius in medio Mororum ac Ficuum iure quis ipsum collocarit, indeque nomen ipsi arbitror esse positum, ridiculi enim sunt, qui fructum hunc ob id aiunt Sycomora fuisse nominatum, quod fatuis Ficibus sit adsimilis. Ipsius autem generatio ab aliis arborum fructibus quodammodo est diuersa: non enim ex surculis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis, ac caudice nascitur. Hoc enim loco ad finem ἀκρεμύων vox pro πέρυμων falso legitur.

OLEA SATIVA, CAP. XX.

Nomina **O**lea sativa ἔλαιον ἡμερος Græcis est, Arabicè Zaiton, seu Caiton, Italicè *Oliuo domestico*, Germanicè *Oelbaum*, & *Oliuebaum*: Hispanicè *Oliuo*, & *Azeytuno*, Gallicè *Oliuier*, Belg. *Oliueboom*: Anglicè *Oliuette*. De syluestri Olea iam diximus, nunc de sativa. Olea sativa arbor est magna, procera, ramosa: foliis longis, ferè saligneis, sed angustioribus, & minoribus, in acutum desinentibus, crassis, pinguibus, breui admodum pediculo subnixis, supernè virentibus, infernè albicantibus, nunquam decidentibus, sapore amaro, & acriusculo: floribus albis, racematim congestis, ex quibus bacca prodeunt, primùm virides, deinde palescentes, tum purpureæ, postremò saturatæ nigredinis. Arboris nomine ἔλαιον vocantur, Latine *Oliuæ*, Gallicè *Oliues*, cum incipiunt nigrescere, nostri vocant *Drupas*, inquit Plinius. Græci verò *Drypetas*. Idem alibi. *Druppa* vocatur priusquam cibo matura sit, iam tamen colorem mutans. Ligni materies pulchra, solida, venosa, crispa, quæ ardet viridis perinde ac sicca. Genera Oliuarum tria recenset Virgilius, *Orchites*, *Rhadios*, & *Pausias*.

In Dume. cap. 12.

Forma.

Lib. 14. c. 1.

Li. 12. c. 27.

Genera.

*Nec pingues unam in faciem vertuntur Oliuæ,
Orchites, & Radij, & amara Pausia bacc.*

Georg. 1.

Præterea, non desiderare rastros, aut falcein, vllamue curam.

Non colla est Oleis cultura, neque ille

Procuruam expectant falcem, rastrosque tenaces,

Cum semel hæserunt aruis, aurisque tulerunt.

OLEA SATIVA.

Nec plura genera hodie agnoscit Hetruria, inquit Matthiolus. Primum genus est earum, quas minores quidem Oleæ proferunt, sed spectatæ formæ, & Bononiensibus magnitudine non inferiores. His muria conditis in cibis vtuntur tantum: fundendo enim oleo minus aptæ sunt, quod multo plus amurcæ quàm olei contineant. Proximæ, tum calore, tum magnitudine præstantes, superioribus tamen minores ad conficiendum Oleum optimæ, quod non modò flauum, dulce, pellucidum, ac cæteris præstantius, sed etiam copiosum ex iis exprimitur. Has ferunt valde procera, & prægrandes luglandium Nucum modo arbores, quas Oliuastræ rura Senensia vocant. Tertij generis ea sunt, quæ passim nascuntur, & omnium sunt maximè vulgares. Hodie omnium laudatissimæ, & crassissimæ Muria conditæ ex Hispania afferuntur. Plinius multò plura recenset genera, Licinianam, siue Liciniam (hæc optimum fundit Oleum, maximè agri Venafrani parte. Est autè Venafrum

In li. Dioscor. c. 118.

Lib. 15. ca. 3.

Minturnis, & Fregellis, & Liri fluuio vicinum, in Campania litore situm: ὄθει, inquit Strabo, καλλιῶν ἔλαιον) Cominiam, Contiam, Sergiam. Sunt & purpureæ, & Superbæ, Regiæ, quæ & Maiorinæ, & Phanliæ, Picenæ, Sidicinæ. Sunt & prædulces per se tantum siccata, vuisq; passis dulciores, admodum rarè in Africa, & circa Emeritam Lusitaniæ. Non alia maior in Betica arbor quàm Olea, ut scribit idè Plinius. In Africa verò (fides penes auctores erit) Miliarias vocatas multas narrat à pondere olei, quòd ferant annuo prouentu. Olearū sicut Vitium, inquit Columella, plura genera esse arbitror, sed in meam notitiam decem modo peruenerūt. Pausia, Algiana, Liciniana, Sergia, Neuia, Culminia, Orchis, Regia, Circites, Murtea: ex quibus bacca iucundissima est Pausiæ, speciosissima Regiæ, quæ potius escæ, quàm oleo est idonea. Pausiæ tamen oleum saporis egregij dum viride est, vetustate corrumpitur. Orchis quoque & Radius melius ad escam quàm in liquorem stringitur. Oleum optimū Licinia dat, plurimum Sergia: omnisque Olea maior fere ad escam, minor oleo est aptior. Hactenus Columella. Orchites & Radij à figura nomen habent. Orchites quidem à testiculis quasi testiculares Oliuæ. Radij à longitudine radiorum metaphoricè dicuntur. Pausiæ quorundam sententia à sapore appellantur, quod fiat πάλωσι: sunt enim bacca amaræ, ideo eas comedere cessant: Aliorum sententia, inter quos est Seruius, à pauendo dicuntur, id est tontendo, quod nisi tundantur, oleum non reddunt. Priori etymo repugnat Columella, qui Pausiæ iucundissimam esse baccam, & eius oleum egregij esse saporis dum viride est, contra Virgilium scribit: posterius omnibus oliuis competit. Nulla Olea ex tot generibus,

Lib. 17. ca. 12.

Lib. 4. ca. 8.

Ibidem.

Locus. auctore eodem Columella, aut per frigidum, aut gelidum statum cæli patitur. Ibidem. Itaque aestuosis locis Septentrionali colle, frigidis Meridiano gaudet. Sed neq; depreſſis locis gaudet, magisq; mediocres cliuos amat. In iis enim excellens ſolis ardor ventorum perſtatu refrigeratur, quare optimum exhibent oleum. Planis verò & campeſtribus locis Olea minus impetu ventorum agitata, atque torrentis aſtu ſolis ambuſtæ craſſius oleum mittunt. Amat, inquit Matthiol. aprieos tractus, & colles, calidâque regiones, nec in frigidis prouenit, quare oleis Hiſpania, Italia, Gallia Narbonenſis abundant. Oleam Theophrastus è celeberrimis Græcorum auctoribus, inquit Plinius, Urbis Romæ anno circiter quadringenteſimo quadrageſimo, negauit niſi intra XL. millia paſſuum à mari naſci. Idem alibi: Tunc Oleam non putabant gigni niſi intra c. c. ſtadia à mari. Hanc arborem plerique exiſtimant, inquit Columella, vltra milliarium ſexageſimum à mari, aut non viuere, aut non eſſe feracem. Tradit idem, Quercu exciſa radices noxias Oliueto relinqui, quarum virus enecat Oleam: Quercus & Olea tam pertinaci odio diſſident, auctore Plinio, vt altera in alterius ſcrobe depacta moriantur. Idem alibi: Olea vbi Quercus effoſa ſit male ponitur, quoniam vermes qui Rauca vocantur (Eruca, apud Theophrastum, κέρπαι pro κέρπαι) in radice Quercus naſcuntur, & tranſeunt. Florent omnes Olea mense Iulio. Fructus mense Nouembri & Decembri decerpuntur. Prima ergo, ſic enim legendum, ab Autumni colligitur initio, operæ pretio, non natura, Pauſia, (quoniam tum cõditur,) cui plurimum carnis: mox Orchites, cui olei: poſt Radius. Has enim ocylſimè occupat ætas, quia ſunt tenerrimæ, & amurca cogit decidere, ſic enim legendum. Differuntur verò etiam in Martium menſem calloſa, contra humorem pugnaces, ob idque minimæ, Licinia, Cominia, Contia, Sergia, quam Sabini Regiam vocant, non ante Fauonij aſſlatum nigreſcentes, hoc eſt vſque ad v. Idus Februarias. Omnino in vita error eſt publicus, tumore Oliuæ creſcere oleum exiſtimantium, præſertim cum magnitudine copiam olei non conſtare, indicio ſint quæ Regiæ vocantur, ab aliis Maioring, ab aliis Phaulig, grandiffimæ alioqui, minimo ſucco. Eſt & in Ægypto carnoſiſſimis olei exiguum. Decapoli verò Syriæ perquam paruæ, nec cappari maiores carne, oleo tamen commendantur. Quam ob cauſam Italicis tranſmarinæ præferuntur in cibis, cum oleo vincantur. Fiunt & præcoces feruenti aqua perfuſæ, quamlibet immaturæ. Oliuæ conſtant nucleo, oleo, carne, amurca. Sanies hæc eſt eius amara. Fit ex aquis, ideo ſiccitatibus minima, riguis copioſa. Oliua flaua & recens ſtomacho vtilior eſt, ventri difficilis: nigra autem & matura corruptioni oportuna eſt, ſtomacho aduerſatur, oculis non conuenit, capitis dolorem mouet, arefacta illitu depaſcentia vlcera ſiſtit, & carbunculos emarginat. Oliuæ ſale condiuntur, vnde Colymbades appellata, quaſi natatrices, eo quod Muria veluti innatant. A Muria verò eadem Halmades dictæ ſunt. Plinius. Salè illæ priuatim condiuntur, inquit Plinius, & vt reliquæ Muria, ſapæue (perperâ in publicis libris legitur, amurca ſapæue.) Nec non aliqua oleo ſuo, ſine accerſita commendatione, Muria innatant Colymbades. Franguntur eadem, herbarumque viridum ſapore condiuntur. Quia verò etiam inciſa in Muria mitrebantur, ſuccum ipſarum ex Muria collectum vtendum præſcribit his verbis Dioſcorides. Colymbades trite, & ambuſtæ, illitæ puſtulas gigni prohibent, ſordida vlcera purgant, ſuccus ipſarum ex Muria gingiuas cõtrahit, & motus dentium firmat. Nunc de Oliuæ partibus dicendum, ac primùm de Oleo. Suus quidem Oliuæ ſuccus oleum eſt, ex Oliuis primum in pauimèto relictis, quoad rugoſa facta fuerint, deinde molæ ſuppoſitis, poſtremo torculari expreſſis, vel immaturis, quod Omotribes, ob id, & Omotribes, id eſt acerbum & crudum eſt

Lib. 15. ca. 1.

Lib. 21. ca. 10.
Lib. 5. ca. 8.

Lib. 24. ca. 1.

Lib. 18. ca. 18.

Tempus.

Lib. 15. ca. 3.

Plin. lib. 15.
cap. 3.Vires &
Temper.Dioſ. lib. 1.
cap. 118.

Lib. 15. ca. 3.

Lib. 2. ca. 118.

eſt appellatum, idemque refrigerans & adſtringens: vel maturis, quod oleum commune dicitur: ac vtrumque vel inſuſum, vel ſaluſum, & illotum, vel lotum, idque ad ſalem tollendum, vel vt fiat candidius, aut morſus expers. Vtrumque ruruſ, vel recens eſt, vel antiquatum, & ex hoc, vel illo agro, quæ olei communis differentiæ diligenter ſunt obſeruandæ, vt medicamentorum ex iis iuſtior fiat compoſitio. Nam facultatibus ſecundum has differentiâs multum variant, ac compoſita quibus miſcentur plurimum immutant. Oleum Galeno ex oliuis conſectum, quod ſane veriſſimo & maxime proprio nomine oleum appellatur, humectat, & modice calfacit, cuiuſmodi eſt dulciſſimum, factum potiſſimùm ex oliuis, quas Græci *δρυπετέϊς* vocant, nos Drupas. Omotribes & Omphacinum, quantum in ſe habet adſtrictionis, tantum etiã illi ineſt frigiditatis. Porro oleum vetus, quod quidẽ ex dulci inueterato efficitur, calidius eſt, & potentioribus ad diſcutiendũ viribus. Quod verò crudum, inueteraſcit, id dum adſtrictionis reliquum quippiam ſeruat, miſte permanet facultatis: vbi vero illam proſus abiecerit, reliquo fit ſimile. Quinetiam quicumque in præparando ramos iniiciunt, ij & ipſi Omphacino ſimile oleum efficiunt. Ceterum rogandum non eſt quomodo ſit præparatum, ſed guſtadum potius, ac ſi præ ſe ferat adſtrictionis quippiam, eatenus etiam frigidum eſt exiſtimandum, ceu illud quod ex Hiſpania defertur. Quod ſi nequaquam guſtantibus adſtringere appareat, ſed perfecte videatur dulce, id modice eſſe calidum putandum. Præterea ſi tenue quoque cernatur (tale eſt quod purum eſt, quodque intuenti tranſlucidum videatur) modicum eius latiſſimè percurem extenſum ſibi maneat continuum, celeriterque à cute combibatur, id vtiq; pro optimo ducendum, ac virtute quam maximè pollere, quale eſt Sabinum. Porro oleum lotum minimè omnium mordacitatem continet. Oleum Omphacinum ad multos vſus rectè valentibus accommodatiſſimum Dioſcoridi. Præſtat recens, odoratũ quod non mordeat: ſtomacho vtile eſt, quod adſtringat gingiuas contrahit, dentes firmat, ſi continetur in ore: ſudores cohibet. Oleum comune quo vetuſtius ac pinguius, eo ad medicamenta magis eſt idoneũ. Omne oleum calfacit, emollit ventrem (alijs legunt *μαλακτικὸν τῆς σάρκος*, id eſt mollit carnes) à perfrictionibus corpus tuetur, ipſumq; promptius ad munera obeunda reddit, aluum emollit vlcerantium venenorum vires permiſtum hebetat, contra venena datur aſſiduè potum, redditumque vomitionibus, ſoluit aluum hemina mensura cum pari piſanæ ſucco, aut aqua potum: ad tormina calidum, ſimul decocta ruta, tribus ſextariis in potu datur: ventris animalia pellit: idem maximè ilei inteſtini morbo laborantibus infunditur. Vetuſ magis calfacit, & vehementius diſcutit, oculorum claritati ſubditum confert. Si vetuſti non ſit copia, in vaſe decoquitur ad mellis craſſitudinem, & vetuſtatè re præſentat. Hæc ſic Græcè cum legantur, *ἢ δὲ μὴ παρρηὶν παλαιὸν ἔλαιον θυτῶ, κατακεράσας εἰς ἀγρίον τοῦ παρόντος τὸ κρέτασον, ἢ εἰς ἔλαιον μέλιτος πᾶχος, καὶ χυτῶ. Τὴν δὲ αὐτὴν τῶ παραρημνίῳ εἰσφέρει* *ἀήναμιν*, ita videntur Latine reddenda. Si verò adeo antiquũ oleum non adſit, ex eo quod ſuppedit, præſtantiſſimum in vaſ coniiicito, coquiturque ad mellis craſſitudinem, eoq; vtere: nam eandem cum ſupradicto obtinet facultatè. Scribit & idẽ auctor foliorum fatiæ Olea vim adſtringentem eſſe, ſed aliquãto inferiorè quàm in Oleaſtro, ideoque ocularibus medicamentis ob ſuam mitiorè vim magis conuenire. Sudorem ligno viridi accèſo manantẽ, illitu ſanare lichenas, furfures, & ſcabiem. Oleaginũ ſemẽ (Græca *τὸν καρπὸν* habent, id eſt fructũ ipſarũ Olearũ) illitũ mederi furfuribus, & vlceribus que vorat & depaſcunt: quod autem intra nucleũ eſt, ex adipe & farina ſcabros vngues excutere. Hippocrates nucleĩ quoque huius vſum ad ocularia medicamenta adhibere videtur, neque de alio nucleo intelli-

Li. 6. ſimpl

Lib. 1. ca. 8.

Lib. 1. ca. 118.

gere

gere, cum scribitur: *ὀφθαλμῶν, σποδίου δωδέκατον, κρόκος πέμπτον, πυρήνης ἑν, Ἰμμιθίς ἑν, σμύρνης ἑν* τὸ ὕδωρ, κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχρῆναι, καὶ διδόναι σικύριδα σὺν μάζην. Quæ sic interpretatur Cornarius. Ad oculos Spodij partem duodecimam, Croci quintam, Nuclei Oliuæ vnam, Cerussæ vnam, Myrrhæ vnam. Aquam frigidam super caput fundito, & Allia cum Maxa edenda dato. Quidam tamen Punici Mali τὸν πυρήνα, id est, nucleū intelligi non absurdè posse arbitrantur. De Oliua, ipsius succo, & nucleo dictum est, nunc de amurca. Hæc, vt affirmat Dioscorides, decocta in cupreo vase ad mellis crassitudinem adstringit, ceteros præbens Lycij effectus. Insuper dentium dolori, & vulneribus cū aceto, vino, aut mulso commodè illinitur: additur in medicamenta ocularia, & meatus obstructa inductu suo. Verustate meliorem fieri constat. Vtiliter infunditur fedis, genitalium, ac vuluæ exulcerationi. Si verò cū Omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit: iumentorum scabiem cū decocto Lupini, & Chamæleone illitu sanat. Cruda, & recente Amurca podagras, articulariōsque dolores foueri vtilissimū: peruncta in villosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimat. Eundem Amurcæ in medicina vsum Plinius similiter fere tradidit, nisi quod vbi Græca exemplaria quæ habent *ἐκβάλλει δὲ καὶ τὸς ἐφθαρμένους ὀδόντας σὺν ὀμφακίνῳ*, & cætera, secutus Ruellius vertit, si verò cū Omphacino recoquatur, & cætera, Plinius legit, si verò cū Omphacino decoquatur ad mellis crassitudinem casuros dentes extrahit, quam Plinij lectionē magis probans Cornarius, locum Dioscoridis sic interpretatus est. Elicet etiam corruptas dentes cum Omphacino ad mellis spissitudinē cocta, & oblita. Nam Omphacinum gingiuas constringit, & dentes corroborat, vt modò diximus, non eiicit. Sed & illum ipsum Plinij locum deprauatū ex manuscripto Codice sic integritati restituit. Si vero decoquatur ad mellis crassitudinem, casorios dentes extrahit, non casuros, vt habent vulgata exemplaria: casuri enim extractione nihil opus habent, inquit Cornarius. Casurij verò dentes sunt ex causa aliqua affecti, & vt Dioscorides ait, *ἐφθαρμένοι*, id est corrupti. Eadē voce vsus est Plinius, vbi veratrū dari vetat casuriis, vel latere, vel faucibus, id est iis qui locis istis male affecti sunt. Super omnia celebravit Amurcam laudibus Cato, quas apud eum, & Plinium legere potes. Illud tantum dicam eam Apothecarum, & Officinarum fabricis, in quibus lanei, sericeie panni reconduntur, per vtilem esse: si enim ex ea calci permixta parietes incrustentur, item laquearia, & pauimenta, non modò parietes aliunde contractum humorem non resudabunt, neque situm contrahent, sed nec blattas, nec teredines, nec araneas, nec alia noxia animalia gignēt.

LOTUS ARBOR, CAP. XXI.

LOTI nomen multis stirpibus commune est, sed de Loto arbore hic agimus, quæ vt *λωτὸς δένδρον* Græcis, ita Latinis Lotus arbor dicitur, Arabibus *Sadar, Sedar*, siue *Alfadar*, Italis *Loto albero*, In Tridentino & Goritienſi agro *Bagolaro*, in Veronenſi *Perlaro*, Hispanis *Almez*, Gallis *Micocoulier*, qui & fructum *Micocoules* appellant, nomine proculdubio ex Loto deflexo, quasi *μικρὸν λωτὸν καρπὸν*. Loti arboris generatua apud auctores reperiuntur. Est enim Lotus Celtis à Plinio appellata, in Africa, & Lotophagia insula frequens, cuius historiam ille ex Theophrasto literis mandauit: eaq; duplex: altera nucleum habens, altera sine nucleo interiore. Secunda Lotus eiusdem Theophrasti, à Lotophagorum Loto differt. Tertia, Lotos etiam à Plinio dicta (etsi improprie) à fructus suauitate superioribus simili, & Faba Græca, quæ & *λιθώρυπος* est Theophrasti. Primi generis Lotus Dioscoridis, siue Celtis, ea est, quam primam hic depinximus, Gallorum *Micocoulier*, Italarū *Bagolaro*, Matthi

Nomina

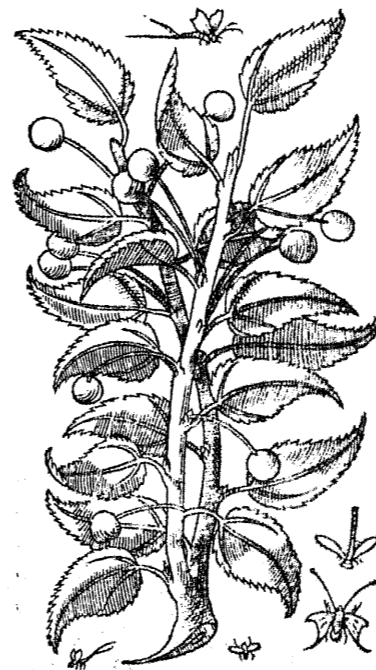
Genera.

Lib. 4. c. 17. Lib. 4. Hist. cap. 4.

Lib. 5. Hist. cap. 13.

Matthioli, Dodonæi, Dalechampij, aliorumque doctissimorum herbariorum sententia. Loti apud Theophrastum historia est eiusmodi: *ἔστι δὲ τῆ λωτοῦ τὸ μικρὸν ἴδιον γένος, ὠμότερον, ἡλικὸν ἄπιος, ἢ μικρὸν ἔλαττον, φύλλον δὲ ἑνὸς ἀκροῦ, καὶ ὠμώδες. Τὸ μικρὸν ξύλον μέλαν, γένη δὲ αὐτοῦ πλείω, διαφορὰς ἔχοντα τοῖς καρποῖς. ὁ δὲ καρπὸς ἡλικὸς κύμαμος. πεπεταίνε* δὲ ὡσπερ οἱ βύτρυες, μεταβάλλον τὰς χροιάς. φύεται δὲ καθάπερ τὰ μύρτα, παράλληλα. πυκνὸς ἔστι τῶν βλαστῶν. ἐσθιόμενος δὲ ἐν τοῖς λωτοφάγοις καλεσμένοις, γλυκύς, ἡδύς, καὶ ἄσπιος, καὶ ἔτι πρὸς τὴν κοιλίαν ἀγαθὸν. ἡδίων δὲ ὁ ἀπυρήνος (sic enim ex Plinio legendum, non vt in vulgatis exemplaribus scriptum reperitur, *ἡδίων δὲ ὁ πυρήνος*) ἔστι καὶ τοῖς ἄλλοις γένος. ποιεῖσι δὲ καὶ ὄνον ἐξ αὐτοῦ. πολὺ δὲ τὸ δένδρον, καὶ πολὺ καρπὸν. τὸ οὖν ἄφελος τρυφώτερον, ἡνίκα ἐβλάδιεν εἰς καρπηθόνα, καὶ τῆτω φασὶ πλείους ἡμέρας ἀπολεπῶντων τῶν ἐπιηδείων κεχρησθῆναι. ἔτι μὲν οὖν ἐν τῇ νήσῳ τῇ λωτοφάγῳ, φασὶ καλεσμένοις πολλοῖς. ἀντὶ δὲ ἀπύου καὶ ἀπέχου μικρὸν, ὃ μὲν ἐν ταύθῃ μόνον, ἀλλὰ πολλὰ πλείων ἐν τῇ ἡπείρῳ: πλείονος ὅλως ἐν τῇ λωτῳ, καθάπερ εἴρηται τῶτο, καὶ ὁ παλιερός ἔστῃ. Id est, Est autem Loti proprium genus, procerum, magnitudine Piri, aut paulo minus: folio inciso, Ilicis specie (Cornarius non *περιώδες*, sed *περιωώδες*, id est, ser-rato legendum suspicatur) ligno nigro. Genera eius plura, fructibus distincta. Fructui magnitudo Fabæ, qui velut vuarū botri matureſcit, colores mutans. Nascitur alternatim, exaduerso, veluti Myrtorum ἕβaccæ, super germinibus spissus. In cibo est Lotophagis dietis, dulcis, iucundus, & innoxius, atq; etiam aluo ciendæ vtilis. Suauior autem qui nucleo caret: ex quo etiam vinum conficiunt. Copiosa illic est hæc arbor, multumq; fructifera. Quare Ophelli exercitum cum Carthaginem proficisceretur, in comiteatus penuria, eo fructu multos dies victitasse ferunt. Est igitur in Insula Lotophagite, quam Pharidem vocant, (ea nunc Gerbi dicitur,) Lotus frequens. Ea verò à continente parum disita est, disiunctaque insula. Ceterum non illic tantum, sed etiam in continente multo copiosior prouenit. Nam in Africa, quod diximus, Loti, vt & Paliuri, maxima copia est. Hæc dum transcribit Plinius, quedam etiam de suo adiecit. Eadem Africa qua vergit ad

LOTUS CELTIS Arbor.

nos, insignem arborem Loton gignit, quam vocant Celtin, & ipsam Italiæ familiarem, sed terra mutatam. Præcipua est circa Syrtis (vulgo hodie *Les Baxes, ou Secagnes de Barbarie*), atque Nasanconas. Magnitudo quæ Piro: quamquam Nepos Cornelius breuem tradat. Incisuræ folio crebriores: alioquin Ilicis viderentur. Differentiæ plures, eaq; maximè fructibus fiunt. Magnitudo huic Fabæ, color croci, sed ante maturitatem alius, atque alius, sicut in vuis. Nascitur densus in ramis, Myrti modo, non vt in Italia, Cerasi: tam dulci ibi cibo, vt nomen etiam genti terraq; dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ. Ferunt ventris non sentire morbos, qui eum mandant. Melior sine interiore nucleo, qui in altero genere osseus viderur. Vinum quoque exprimitur illo, simile mulso, quod vltra denos dies durare negat idem Nepos: baccasque contusas cum alicia ad cibos doliis condi. Quin & exercitus pastos eo accepimus, vltro

Embl. 13. Lib. 4. Hist. cap. 4.

Supra ca. 3. Lib. 13. c. 17.

yltro citróque commeantes per Africam. Ligno color niger. Ad tibiaram can-
tus expetitur. E radice cultellis capulos, breuésque alios vsus excogitant. Hæc
ibi natura arboris. In his Plinius vinum ex Loto exosse expressum denos dies
durare negat, Theophrastus ex quo totam historiam exscripsit, id omittit, sed
vinum ex Loto secundí generis confectum post biduum, triduumue corrumpi

Lib. 14.

tradidit. Polybio verò apud Athenum Plinius assentitur, ait enim Polybius ex
Loto sua vinum simile esse mulso, nec vltra denos dies perdurare. Plinius eiuf-
dem Loti lignum ad tibiariú cantus expeti, è radice cultellis capullos, breuésq;
alios vsus excogitari scripsit, quæ Theophrastus de ligno & radice Loti secun-
dæ prodidit, vt dicitur. Eandem Loton Plinius arborem Syrticã rectè appellat,

Lib. 24. c. 2.

sed mox velut immemor eius historię à seipso descripte, Fabam Græcam vocat,
eiq; vires eas tribuit, quas Loto suę Dioscorides, qui Loton arborem esse tradit,
vastæ magnitudinis, bacca Pipere maiore, dulci, cibis grata, stomacho facili.

Lib. 13. c. 17.

Li. 1. Diosc.
cap. 134.

Hæc Loto nostrè bellè conuenire facilè is rectè iudicabit, qui eam diligenter
contemplatus fuerit. Est enim procera, magnâque arbor, Piro quidem sepe ma-
gnitudine par, nõnunquam etiam procerior, caudice crassissimò, cortice leui,
colore in cæruleum nigrescente, ramis vastis, latè protensis: cui folia lata, aspera,
crenata: fructus rotundi, Pipere maiores, ex longis petiolis penduli, primum vi-
rides, deinde flauis, postremò nigri, grati saporis. Apud Lotophagos fructus Lo-
ti si tanta fuit dulcedo, vt eo gustato socij Vlyssis, narrante Homero, ad naues
redire noluerint, nisi verberibus adacti, atque inde orto prouerbio Loton gu-
stasse dicantur ij, qui delitiis quibusdam deliniti, diutius in iis herent, neque
ab iis ad solita studia reuocari possunt, si, inquam, ob tantam fructus suauitatem,
quæ in nostra Loto desideratur, neget quis nos veram Lotõ hîc representasse,
meminerit Plinium dixisse, in Africa insignem arborem Loton gigni, & ipsam
Italiae familiarem, sed terra mutatam, quòd mutato solo, cæloq; à grata illa fru-
ctuum dulcedine degenerauerit. Lotus hæc nostra in multis etiam Gallie Nar-
bonensis locis nascitur, sed præcipuè in agro Monspelienfi, tam vasta & pro-
cera, vt alias quasuis arbores illic magnitudine superet, vel saltè æquet. Fructus
eius Septembri mense sunt maturi: quo tempore folia decidere incipiunt, vère
vna cum floribus renascentia. Secundû Loti speciem Theophrastus scribit esse.

Forma
Loti 1.

Li. 9. Odyf.

Locus.

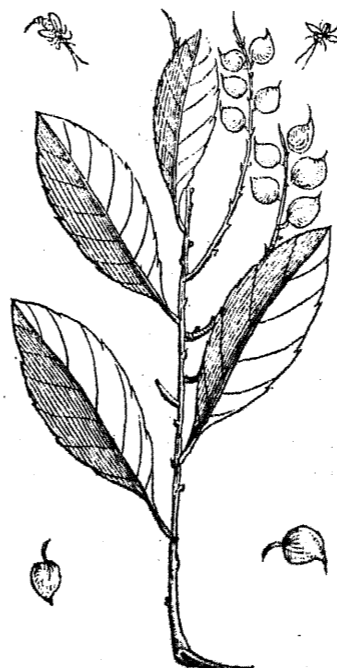
Tempus.

Ibidem.

Δένδρον θαμνώδες, καὶ πολυκλάδον, τῷ φελέχῳ δὲ ὄσθαθῆς. Τὸν δὲ καρπὸν μετὰ τὸ κάρυον
ἔχον, τὰ δὲ ὀπίσθῃ σαρκώδες, ἀλλὰ διεσματωδέσπερον. Ἐσθιόμενον δὲ ἔχῃ ὅτω γλυκὺ, ὡς
ὄσθαθῆς, καὶ τὸν οἶνον ὃν ἐξ αὐτοῦ ποιοῦσιν, ἐ διαμυρῖν, ἀλλὰ ἢ δλύο, ἢ τρεῖς ἡμέρας, εἴτ' ὄξυον.
Ἡδύια μὲν οὖν τὸν καρπὸν ἐν τοῖς λασιφάγοις, ξύλον δὲ κάλλιτον τῷ ἐν κυρηναίῃ. Φερικολέραν
δὲ εἶναι τὴν χάραν τῶν λασιφάγων. τῷ δὲ ξύλῳ τὴν ῥίζαν εἶναι μελαλίεραν μὲν πολὺ, πύκνην
δὲ ἥτιον, καὶ εἰς ἐλάτῳ χρησιμωτέρας γὰρ τὰ ἐγγχεῖδια, καὶ τὰ ἐπικαλλήματα χρῆσθαι, τῷ ξύ-
λῳ δὲ εἰς τετὸς ἀλλῶς (non vt in excusis legitur, ἀντὶς) καὶ εἰς ἄλλα πλεῖω. Id est, Lo-
tus secunda, arbor est fruticosa, ramosa, caudice firmo, semine incluso nucleo,
extrinsecus non carnosò operimento, sed veluti cute cõtecto, in cibo non tam
dulci, quã ori grato, & suauí, ex quo vinum fit non perdurans, sed duos trẽsue
dies tantum, dein acescens. Fructus apud Lotophagos iucundior est: materies
optima in Cyrenæa regione, feruidiore Lotophagorum tractu. Radix arboris,
multo ligno nigrior, minus densa, & ad pauca commoda, nimirum ad pugio-
nes, & ad glutinandas assulas, ligno ad tibias, & ad alia pleráque vtili. Hanc se-
cundam Loton Theophrasti eam esse iudicauit Dalechampius, cuius ramulus
hic depictus exhibetur. Nonnulli docti Herbarij Laurocerasum, à foliis Lauro,
& nucleis Ceraso similibus nominant. In hortis Principis Dorie Genue luxu-
riat, aduecta ex Africa, fruticosa, ramosa, caudice firmo: semine nucleo abdi-
to, qui valde tener est: pulpa non carnosà extrinsecus, vt in Amygdala, sed
potius

Forma
Loti 2.

QVÆ IN VIRIDARIIS COLVNTVR. LIB. III. 349
LOTVS SECVNDA.

potius cutis instar molli, vt in Ceraso: fructu oblongo, è cæruleo rubescente, minùs dulci quam superioris, sed gratiore & suauiore gustu. Hæc Lotus Plinio, & Matthiolo incognita fuit. Sed quænam sit Lotus illa, quam apud Athenæum memorat Polybius, inter Herbarios controuersia est. Dalechampius primæ Loti Theophrasti secundam speciem esse existimat, cuius fructus nucleo caret, aut quam minimum complectitur, vt fere nullus esse videri queat. Demõstrat id descriptio. Arbor est, inquit, haud procera, aspera, non spinosa (legendum enim ἐστὶ ἀκανθώδης) foliis virentibus, ilici similibus (ex Theophrasto enim legendum παραπλήσιον τῇ πέλῳ, non ῥέμινω) paulo spissioribus, & latioribus: fructu per initia colore & magnitudine Myrti baccis candidis simili, cum iam perfectæ sunt. Augescens colore phæniceus est, rotundus, Oliuæ magnitudine (Theophrastus Fabæ magnitudine) nucleo perquam exiguo. Maturus colligitur, & seruis alendis cum Alica in vasis stipatis reconditur. Ingenuis autem ac liberis domesticis exemptis nucleis afferuant, & in cibo dant. Gustus est Ficum, & Palmularum, sed odor præstantior. Ex eo in aqua macerato & trito vinum fit, grati iucundique saporis, optimo

Lib. 14.

DIOSPYROS, SIVE
Faba Græca, Latifolia, Pseudo
Lotus Matthioli.

DIOSPYROS, SIVE
Faba Græca, angustifolia,
seu Lotus Africana.

mulso simile, quod merum bibunt. Verum non longius quam decem dies durat. Quamobrem ad vsum quotidianum paulatim conficitur: Acetum quoque ex eo conficitur. Hactenus Polybius. Aspera Lotifolia sunt tangenti, aculeata esse nullus vnquam scripsit. Folium Ilici proximum esse, fructus colorem mutari dum maturefcit, Myrtorum modo nasci, ex eo vinum exprimi, dixit Theophrastus, quæ in Loto supradicta comperiuntur: cætera omnia congruunt. Tertia Loti species hîc exhibetur, quæ etsi Lotus non esset, tamen in Loti generibus numerata est, eoque nomine celebrata, à Plinio Lotus, & Faba Græca dicta, quam Romæ, inquit, à suauitate fructus syluestris quidem, sed Ceraforum pene natura, Loto appellat. In Italia frequens est arbor, & ab Hærruscis hodie vocatur *Vna d'India*, præsertim Florentiæ, vnde aduehendam curauit Dalechampius. In quibusdam etiam hortis Lugduni visitur, breui caudice, ramis plurimis, longissimis, validissimis, vt totidem arbores dicere liceat, petulanter umbra latissima ex patiantibus, in vicinas domos sæpe transilientibus opacitate breuissima: foliis Corno ferè similibus, longioribus, angustioribus, pallidioribus, venosis: flore in medio purpurascente, quatuor foliolis distincto, herbaceis, ramis sic incumbente, vt petiolo carere videatur: fructu Ceraforum figura, antequam maturuerit cædido, cum maturuit, rufo, prominente è medio tenui quodam velut aculeo, ramis & surculis sine pediculo adhærente, gustu dulci, palato non insuauis. Hanc esse quam dixi Fabam Græcam Plinij notæ omnes demonstrant. Nam, vt ille scribit, cacumine ramosa est, caudice breui, ramis pro arboris magnitudine prælongis, validis, multis, & cum hyeme folia deciderint, ob surculorum paucitatem solem non auferentibus: fructu Cerasi non absimili, nucleo duro, qui in Ceraso tener est, ac fragilis, quod Theophrastus adnotauit, cortice diluto, rubore iucundo, blandissimè oculos excipiente, & quo verisimile est pelles tingi posse, radice lanas, vt mirum sit Matthiolum suæ Loti cortici tristissimo tribuisse, quod Plinius de huius corticeliteris prodiderat, cuius tinctura colorem rufum fieri ipsemet alibi scripsit. Ramenta ligni decocta in vino profunt dysentericis, & cætera: deinde, Rufant & capillum, defluentemque cohibent. Sic enim locum hunc in nostris exemplaribus mutilum ope melioris Codicis integrum & restitutum citauit Ruellius. Sunt qui nec vana quidem ducti coniectura hanc arborem Theophrasti *δισκορυφον* esse censent, fructu Ceraso simili, duro intus & solido nucleo, non, vt in Ceraso fragili: maxime cum Plinius Theophrasti verba singula Latinè exprimere solitus, Faba Græca descripta, nusquam alibi Diospyri meminerit. Guaiacum Patavinum Fallopius, Pena & Lobellius, vera Lotus Theophrasti, nominarunt. Hæc est Faba Græca quam Bellonius à Constantinopolitanis Cerasum Trapezuntiam vocari scribit. Ea etiam cuius figuram Augerius de Busbecke ad Matthiolum misit, cui subscriptum erat, Dactyli ex Trapezonda dulces, & gustu delectabiles. Huius Pseudo Loti, siue Faba Græcæ, picturas duas Matthiolum exhibet, foliorum tantum longitudine breuitate, angustia, latitudine distantes, quæ pro ætate & proprietate loci in quo stirpes aluntur, varietas facillè contingit. Loti suæ baccas aluum adstringere scripsit Dioscorides Ramentorum ligni decoctum siue potu, siue infusione dysentericis, ac fœminis fluxione vuluæ laborantibus auxilio esse, rufare capillos, citam aluum cohibere. Plinius Fabam Græcam cum Loto primi generis confundens, quod indicauimus, eadem & quæ Dioscorides, Loto suæ tribuit. Hæc Lotos, inquit, quæ Faba Græca appellatur à nostris, aluum baccis sistit. Ramenta ligni decocta in vino (hoc Dioscorides tacet) profunt dysentericis, menstruis (*γυναικῶν παροξισ* Dioscorides, id est mulieribus fluxione vuluæ vexatis) vertigini, comitialibus (hæc Dioscorides non habet) Cohibent & capillum. Quæ verò

Li. 16. ca. 30.

Forma Loti 3.

Lib. 3. Hist. cap. 3.

Lib. 1. Dios. cap. 134.

Lib. 24. c. 2.

Lib. 1. ca. 91.

Lib. 3. Hist. cap. 13.

Lib. 1. Dios. cap. 134.

Vires.

Lib. 1. c. 134.

Lib. 24. c. 2.

verò sequuntur, nec in Dioscoride extant. Mirum his ramentis nihil esse amarum, fructuq; dulcius. Fit & è scobe eius medicamentum, ex aqua Myrti decocta, subacta, & diuisa in pastillos, dysentericis vtilissimū, pondere victoriati, cum aquæ cyathis tribus. Galenus dilucidius Loti vires explicat his verbis. Lotus arbor non multæ adstrictoriæ facultatis est particeps, sed & tenuium est partium, & exsiccatoria. Itaque lignorum assulæ derafæ muliebri accommodantur profluuiis, & dysentericis, & cæliacis affectibus. Decoquantur verò interdum in aqua, interdum in vino, nimirum prout vsus poposcerit, nec infunduntur tantum, sed & bibuntur. Quinetiam quod pilos defluentes cohibeat, non mediocre signum est ipsam adstringentis esse cuiusdam, ac mediocriter desiccatis facultatis. In his cum Plinius & Galenus ramentorum Loti decocto cohiberi capillos dicant, locus Dioscoridis in quo legitur, *ἐπιχθιδίαν δὲ καὶ τὰς κείρας, καὶ ἐπέχθιδίαν γαστέρας πέδον*, id est, flauos facit capillos, & citam aluum cohibet, corruptus esse videtur, & ita legendus. *ἐπιχθιδίαν δὲ καὶ τὰς κείρας, καὶ ἐπέχθιδίαν πέδον*, id est, flauos efficit capillos, & defluentes cohibet. Nam cum baccis ventrem sisti antea dixerit, & ramentorum decoctum dysentericis prodesse, quid attinebat quod de ventre sistendo dictum iam fuit, statim repetere?

Li. 7. simpl.

LAVRVS, CAP. XXII.

QVÆ Latinè Laurus dicitur, Græcè *δάρων*, Arabibus *Gaur*, vel *Gar*, Gallis *Laurier*, Italis *Lauro*, Germanis *Lorbeerbaum*, & *Leorbeer*, Hispanis *Laurel*, seu *Laureiro*, Boemis *Bobek*, Anglis *Laurorbaytree*, Belgis *Laurusboom*, Lusitanis *Laureizo*. Baccæ eius *δασυίδες*. Laurus duum est generum. Vna tenui folio constat, altera latiore. Vtraque odoratissima, omnibus præsertim in Italia cognita, quod nõ solum in hortis, viridariis, vineisque sata virescat, sed etiam in syluis, maximè locis maritimis, ac etiam in

Nomina

Genera.

LAVRVS.

montibus & collibus apricis, qui lacus & maria respiciunt, sponte nascatur. Folia habet oblonga, in exortu lata, in acutum desinentia, crassa, solida, odorata, in vno genere latiora, in altero angustiora & tenuiora, ex qua foliorum differentia alteram marem, alteram fœminam esse iudicant. Flores emittit paruos, muscosos, Oleæ ferè similes, in luteo albicantes, ex quibus baccæ prodeunt Oleis similes, primum virides, cum maturuerunt nigrae, crasso intus nucleo, qualis est in Rusci baccis. Laurus frequentissima in Italia, vt dictum est prouenit, in Hispania, in Gallia Narbonensi, aliisque calidioribus regionibus, in quibus in proceram arborem assurgit, cortice crasso duroque. Frigidioribus locis in hortis ferunt, & summa adhibita diligentia curaque à frigoris iniuria vix tuentur: Lauro enim inimicum frigus in Olympo ramentum copiosorem nullam esse tradit Plinius: quin & in Lexobiis, ac Bellocasiis Neustriæ, hortos maris afflatu tepentes non dedignatur. Folia Lauri perpetuò virent. Mensibus Martio &

Forma

Locus.

Lib. 10. c. 32.

Lib. 1. c. 90.
Vires.

Aprili germinat. Baccæ Autumni fine decerpuntur, vel hyemis initio, vt Oliuæ, Laurus vtraque, vt docet Dioscorides, ex calfactoriam naturam habet, & emollientem. Quamobrem decoctum earum in muliebres infessus additum vuluæ & vesicæ vitiis conuenit. Virentia folia (alij τὰ χλωρὰ τῶν ἔξιλων legunt, id est, virentia ligna) sensim substringunt: illita quoque ac trita vesparum, & apum ictibus auxiliantur: eadem cum polenta, & pane illita inflammationem omnem mitigant: sed pota stomachum effundunt, & vomitus mouent. Græcè habetur, *πρωτὴ δὲ πρᾶνδ τῶν τριμαχόν, καὶ ἐμελὶς κινεῖ*. Cornarius autem pro *πρᾶνδ*, id est mitigant *βαρυνδ* legit, id est, grauant. Plinius priore membro omisso, simpliciter dixit, folia pota vomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. Ergo in eclegmate trita cum melle, vel passo, profunt tibi, orthopnoæ, & omnibus thoracis rheumatismis: contra ictus scorpionum ex vino bibuntur: vitiligines emaculant. Succus baccarum vtilissimè aurium dolori & grauitati (*δυσσμοκτοῖς*, sic etiam Plinius habet, Codex antiquus *ἕχους*, id est sonis) instillatur cum vino vetere & rosaceo. In medicamenta autem adiiciuntur, quæ neruorum lassitudines resciant, & ad vnguenta quæ calfaciunt & discutunt. Cortex radice calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodest tribus obolis in vino odorato potus. Eadem Plinius tradidit. Hæc autem adiunxit. Profunt folia scæminarum mensibus cum oleo cocta. Cum polenta, quæ tenera sunt trita, ad inflammationes, vel, vt in manuscripto legitur inflationes oculorum, cum ruta, testium, cum rosaceo, ad capitis dolores, aut cum irino. Quin & commanducata, atque deuorata per triduum terna, liberant à tussi. Eadem profunt suspiriis, trita cum melle. Cortex radice cauendus grauidis. Ipsa radix calculos rumpit: iocinori prodest, tribus obolis in vino odorato pota. Baccæ menses trahunt appositæ, trita, vel pota. Aduersus scorpiones quaternæ ex vino bibuntur. Perunctos succo baccarum fugiunt venenata omnia. Prodest contra ictus & potus, maximè autem eius Laurus quæ tenuia habet folia. Baccæ cum vino serpentibus, scorpionibus & araneis resistunt. Ex oleo & aceto illinuntur & lieni, & iocinori: gangranis cum melle. Et in fatigatione etiam, aut perfrictione succo perungi, nitro adiecto, prodest. Sunt qui celeritati partus multum conferre putent radicem, acetabuli mensura in aqua potam: efficacius recentem, quam aridam. Item & in remedio vuæ iacentis, quadrantem pondo baccarum foliorumque decoqui in aquæ sextariis tribus ad tertias, eamque calidam gargarizare: & in capitis dolore impari numero baccas cum oleo conterere, & calefacere. Lauri arboris, folia & cortex, Galeno teste, desiccant & calefaciunt vehementer, magis etiam fructus quàm folia. At radice cortex minus quidem acris est, & calidus, magis tamen amarus: habet etiam adstrictionis nonnihil: quamobrem & calculos confringit, & iecori prodest. Bibitur ex vino fragranter trium obolorum pondere. Lauri tenerrimas summitates cum nardo in vino decoctas aurium grauitati & sonis mederi, scribit Matthiolus, si eius decocti calentis vapor infundibulo in aures recipiatur. Lauri baccis laxatam Columellam ad locum reduci, si cum æquali pondere Cymini, Hyssopi, Origani, Euphorbij, melle excipiantur, & summo capiti calidæ applicentur. Easdem cum tritici fursure, Iuniperi baccis & Allio contritas, & vino sæpius super calente tegula asperfas, pubique ad motas suppressam vrinam citare. Septem Lauri baccas à prægnantibus, quibus instat partus, cum dormitum eunt deuoratas, vt facilem foelicemque partum edant efficere. Tenerrimas Lauri cymas cum Calamintha & sale contritas, ex tepida aqua sumptas aluum ciere, pituitamque & lumbricos

Lib. 6. simpl.

bricos celeriter expellere. Ex iisdem baccis cum maturæ sunt, in aqua decoctis fit oleum Laurinum Dioscoridi: siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus distracta concha excipitur. Mesuæ vero baccæ Lauri maturæ, & recentes teruntur in pila, ex aqua in lebece coquantur, post torculari plano exprimuntur in vas subiectum, in quo aqua supernatans oleum colligitur. Simplex vtilius, & quo recentius & viridius colore: amarissimum est & acre. Ex Gallia Narbonensi vtribus, vt commune, aduehitur, vnguento similis quàm oleo. Id calidum est, essentia tenuis, aperit, mollit, discutit. Ob hæc intemperantiam omnem frigidam solam, & cum pituita, vel flatibus sanat, & ab his colo dolenti clystere infusum mirè prodest, vt partibus omnibus cerebri illitum, articulis, ventriculo, spinæ dorsæ, paralyti, horrore febrili: denique omnibus neruorum vitiis, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, aurium doloribus, hepatis, lienis, renum, vteri frigidis affectibus. Ex iisdem conficitur emplastrum, quod de baccis Lauri cognominatur, Mesuæ auctore. Recipit autem Thuris, Mastiches, Myrrha, singulorum vnciam vnam, baccarum Lauri vncias duas, Cyperi, Costi, singulorum semunciam: mellis colati quantum ad ea comprehendenda sufficit. Si autem Cyperi fescunciam misceas, & sterces capræ, aut vaccæ siccum ad pondus omnium, ad hydropem fit mirabile. Alioqui ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicæ, vteri, & partium aliarum dolorem, à flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Quare in colico dolore, à flatu & pituita salubriter calidum ventri imponitur, vacuata plenitudine: in clystere quoque iniicitur vncia vna, vel fescuncia, cum cæteris eodem pertinentibus. Inflationem quamuis, id est à flatu tensionem, & tumorem, eadem ratione iuuat. Diuersum ab hoc emplastro Malagma *διὰ δαφνίδων* apud Galenum, id est, ex baccis Lauri, Nitro rubro, Ammoniaco, Cera, Resina Picea, Pice Brutia. Quidam seniles, pulchros, & valde leues baculos ex Lauro parant. Fabulantur Poëta Daphnem formosissimam Ladonis filiam fuisse, quam cum deperiret Apollo, & vt potiretur, celeri cursu instaret fugienti, ab eo tandem capta matrem precatur tellurem, vt in sinum se suum reciperet. Votis ac precibus excitata tellus, confestim arborem edidit. Re conspecta deterritus Apollo, cum arborem gentili virginis nomine donasset, vulso ramo sese coronauit: quo verborum inuolucro nonnihil veri significatur: nempe Laurum vaticinij symbolum, Apollini sacrum esse, vaticinij Deo. Puellam quidem sapientiam appellant: at vaticinandi facultas à sapientia proficiscitur. Tum etiam plena ignis arbor, Apollini, siue Soli qui ignis est, placet. Lemures & Larnas Sol odit, itaque si Laurus adest, statim abiguntur, & fugantur. Est igitur Laurus *μαυρικὸν φυτόν*, vt veteres dixerunt, id est diuinatrix arbor, Apollini sacra, vnde Delphica nominatur. Quin & vates responsa daturi Laurum edebant, eaque sese coronabant, vt Apollo cui gratissima est hæc arbor, eorum habitu aspectuque delectatus, libentius diuino afflatu moueret eorum animos. Tibullus.

*Veracano, sic vsque sacras immoxia Lauros.**Vespar, & æternum sit mihi virginitas.* Claudianus. *Venturi præscia Laurus.*

Eandem ob causam vates à Lycophrone *δαφνοφάγος* dicitur. Musas Hesiode Laurum gustandam dedisse ferunt, quod eius vis esset, vt qui eam manderent, vaticinarentur. Eadem victores Delphis coronabantur, vt triumphantes Romæ, inquit Plinius. Laurus triumphis proprie dicitur, vel gratissima ianatrix Cæsarum, Pontificumque: quæ sola & domos exornat, & ante limina excubat. Ipsa pacifera, vt quæ præterdi etiam inter armatos hostes quietis sit indicium. Romanis præcipue lætitiæ victoriarumque nuntia, additur literis, & militum

Lib. 15. c. 30.

Laureis, pilis que: fasces Imperatorum decorat. Hac corona gremio Iouis Optimi Max. deponitur, quoties lætitiâ noua victoria attulit. Ouidius:

Arbos eris certe, dixit, mea, semper habebunt
Te Coma, te Cythara, te nostra Laure phœtra.
Tu ducibus lætis aderis, cum lata triumphum
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas.
Postibus augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediâque tuebere Quercum.
Vtque mecum intonsis caput est iuuenile capillis,
Tu quoque perpetue semper gere frondis honorem.

Quia spectatissima in monte Parnasso Laurus esset, ideo grata fuit Apollini, magis quàm, vel quia esset pacifera, aut perpetuò viret, assuetis iam eo dona mittere etiam Romanis regibus, teste L. Bruto. Sunt & circa D. Augustum euenta Lauri digna memoratu. Namque Liuiâ Drusillâ, quæ postea Augustæ matrimonij nomē accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris, sedenti Aquila ex alto abiecit in gremium illâsam: intrepidèque miranti accessit miraculum, quoniam teneret rostro Laureum ramum onustum suis bacis. Conseruari alitem & sobolem iussere Aruspices, ramumque eum feri, ac ritè custodiri. Quod factum est in Villa Cæsarium, fluuio Tiberi imposta, iuxta nonum lapidem, Flaminia via, quæ ob id vocatur, Ad Gallinas, mirèque sylua prouenit. Ex ea triumphans postea Cæsar Laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit: ac deinde Cæsares Imperatores cuncti. Traditumque mos est ramos quos tenuerunt, ferendi. Manu satarum arborum, receptorumque in domos fulmine sola Laurus nõ icitur, nisi futuræ calamitatis prodigio, ac ne domus quidem in quibus sint eius rami, de cælo tanguntur. Quare Tiberium Principem, tonante cælo coronari ea solitum ferunt contra fulminum metus. Laurus, vt ait Plinius, manifesto abdicat ignes crepitu: quapropter fortasse dixit Maro:

Et fragiles incende bitumine Lauros.

Id est, inter vrendum fragores & crepitum edentes. Nihil enim æque magno sonitu crematur, ac Laurus. In ea verò significatione fragilis interdum vsurpatur, vt à Lucretio.

Et fragiles sonitus chartarum commeditatur.

Nam quoniam crepant quæ franguntur, fit vt fragor interdum sit sonus, & fragilis, sonans. Laurus ex sese ignem emittit: nam si exsiccata ramus ramo frequentius confricetur, asperso sulphuris puluere, ignis exiliet. Teritur lignum ligno, inquit Plinius, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facillimè concipientium, vel, vt legitur in manuscripto, facillimo conceptu. Sed nihil Hedera præstantius, quæ teratur, Lauro quæ terat, vel, vt est in manuscripto, quæ teratur Lauro, Laurumque terat. Ex quibus hæc Theophr. de eadem re verba sic explicanda & legenda videntur: Δείξ' ἡ τὴν ἐχάρακιν ἐκ τῆστων ποσειδῶν, τὸ δὲ τὸ λανον ἐκ δάφνης, non τὸ πύρανον, vt habent exemplaria. Id est, materiam aridi sonitus ex hac, id quod teritur ex Lauro, facere oportet, vt τὸ λανον sit à τὸ λανον, id est à terendo. Eliditur enim ignis atterendo, & collidendo, non terebrando: ἐχάρακιν verò materia est aridi fomitis ex Plinio, non conceptaculum, vt Gaza reddidit. Rubigo maxima segetum pestis Lauri ramis in aruo defixis, transit in earum folia ex aruis, vel, vt alij legunt, ex herbis, vt scribit Plinius, Palumbes, gracculi, merulæ, perdices Lauri folio annum fastidium purgât eodè teste. Coruus occiso Chamæleonte, qui etiâ victori nocet, Lauro infestum virus extinguit. Narret Theophrastus in sinu Heroo, ad quem descendunt Ægyptij, Laurum esse & Oleam, & Thymum, non viridia, sed lapidea, parte à mari eminente, similia tamen viridibus, tum foliis, tum germibus, longitudinemque earum arbutularum esse ternum cubitorum.

Lib. 15. c. 40.

Lib. 13. c. 17.

Lib. 4. Hist. cap. 8.

SYRINGA

SYRINGA, CAP. XXIII.

MVLTI nunc in hortis Italiae, præsertim Florentiæ ac Pisarum, frequens hæc arbor, quæ vulgo *Syringa*, nuncupatur, Africo fortasse vocabulo. Mediocris est arbor magnitudinis, cortice rufescente, furculosa, folio Tiliæ, acutiore & interdum angustiore, per ambitum valde dissecto, nisi admodum tenellum sit: flore candido, suauiter olente, cuius rei gratia in hortis colitur, pallidis intus apicibus, semine paruulo, nigro in loculis oblongis, Ordei grano similibus, superne denticulatis. Ostryon Theophrasti multi esse volunt, & reliqua historia cõsentiente, & ea nota præcipue quæ peculiaris est, nempe quod Ordei grano fructus similis sit. An veteribus cognita fuerit nec nec, nõdum statuere possumus, inquit Clusius: passim verò ab Herbariis & frutex coronarius, quoniam eius flos odoratus in coronas interdum addatur, & *Syringa* appellatur, fortasse à virgarum rectitudine longitudinèque, & fungosæ interioris medullæ copia. Est aliàs planta quam Belgæ etiam *Syringam* vocant, à superiori tamen dissimilem. Nam quamuis à radice virgas multas edat, nodosas, multo tamen breuiore sunt, & Fraxini tenellis virgis similiores, quàm *Syringæ* superioris: rariores in eis ramuli, in quibus bina ad singulos nodos aduerso situ nascuntur folia, latiora quàm in præcedente, ex longiore pediculo prodeũtia, crassiora, duriora, nigriora, & ad Populi nigrae siue potius Hederae foliorum formam accedentia. Summis ramis oblongos veluti furculos fert, ex quibus multi flores dependent; minores quàm in superiore, colore caruleo obsoleto, odorati quidem, sed minus quàm candidè. Subsequitur fructus oblongus, duabus veluti valuis constans, quo bina oblonga, & compressa semina continentur, colore ex atro rufescente. Alitur etiam in hortis, florè que simul cum alia, tum etiam citius. Lilac nomine hunc fruticem monstrauit Matthiolus, & Glandem vnguentariam existimauit: verum huius fructus à Pistacii multum differt. Folio Tiliæ, acutiore, & interdum angustiore, per ambitum valde dissecto, nisi admodum tenellum sit: flore candido, suauiter olente, cuius rei gratia in hortis & viridariis colitur, pallidis intus apicibus: semine paruulo, nigro, hordei grano simili, in siliquis oblongis, superne denticulatis.

Nomen
Forma

SYRINGA flore albo Clusij.

SYRINGA CAERULEO flore, Lilac Matthioli.

Sunt qui Ostryam Theophrasti esse volunt, tum eius historia consentiente, tum ea præsertim peculiari nota, quod scilicet hordei grano fructus eius similis sit. Theophrastus. Est Ostrys, quam nonnulli Ostryam vocant, vnica species, Oxyæ (Plinius τῆς μελίσσης, id est fraxino, legit,) tum satum, tum cortice similis: folio Piri, non multo oblongiore, in acutum contractiore, & maiore, fibris multis & crassis à medio dorso in modum costarum recta secundum magnam fibram porrectis, in Fibris ipsis rugato, & in ambitu leuiter serrato: materie dura, decolora, albida: fructu paruo, oblongo, hordeo simili, flauo. Radices sublimes habet. Amat aquosa loca, & prærupta. Domos eam inferri infaustum esse volunt: acerbis enim inuehere mortes, & partus, vbi cumque fuerit difficiles reddere. Hæc Theophrastus, quæ sic exscripsit Plinius. Gignit Græcia arborem Ostryam, quam & Ostryam vocant, solitariam circa saxa aquosa, similem Fraxino cortice & ramis, foliis Piri, paulo tamen longioribus, crassioribusque, ac rugosis incisuris, quæ per tota discurrunt: semine hordeo figura simili, & colore. Materies est dura atque firma. Hæc sub Ostrya, in domum illata, difficiles partus fieri produnt, mortalesque miseras.

ZIZYPHVS PVNICEA, CAP. XXI. III.

ARBOR Zizyphus Columellæ dicitur, Gallis *Iuibier*. Fructus Græcis Ζίζυφα, Ζιβζυφα, & Ζιτζυφα, Latinis similiter Zizypha, Arabibus *Hunen*, *Zufalzes*, seu *Hanab*, Officinis *Iuuba*, Gallis *Iuibes*, Italis *Giuggiole*, Hispanis *Azufeifa*, & *Acofiso*, Germanis *Rotbustbeerde*, *Brustbeerin*. Zizyphi genera duo statuit Columella, rutilam, & albam. Zizyphus rutila, siue phœnicea, siue punicea, arbor est, Pruno humilior, caudice contorto, cortice scabro, vitis vineræ fere simili: materie Oxyacanthæ proxima, radicibus firmis, ac solidis. Spinis tota fere riget, longis, firmis acutissimis, colore ex nigro rufescente. Ex ramis iuncea, & tenues quidam processus exeunt, colore pallido, lenti, spithama longiores, ex quibus vtrinque per interualla folia exeunt, vt in Fraxino & Sorbo, impari tamen exortu oblonga, non magna, firma, vt in Vincaperuinca, leuissimè per ambitum serrata. Flores ex foliorum exortu prodeunt, pallidi, ac muscosi, ex quibus bacca oriuntur Oliuarum instar, primùm virides, deinde subalbicantes, postea, aureo colore, & cum ad perfectam maturitatem peruenierint rufescentes, siue phœniceæ, in quibus osseus est nucleus, Oliuæ nucleo similis. Pulpa ante maturitatem viret, sapore austriusculo, post maturitatem dulcis, & gustui non ingrata flavescit. Zizyphus in calidis regionibus, & in Italia, & Gallia Narbonensi provenit. Leguntur Zizypha Septembris sine vna cum iuncea ramulculis, & in manipulos colligata laquearibus suspenduntur, prius diebus aliquot insolata. Postremo decerpuntur, & in capsulis asservantur ad medicos vsus. Sūt etiam qui decerpta, & cratibus regetibusque instrata, tam diu insolant, quousque rugosa ibidem fiant. Zizypha in humiditate & caliditate tem

ZIZYPHVS
PUNICEA.

Lib. 9. c. 4.
Nomina

Genera.
Ibidem.
Forma.
Mach. lib. 1. Dioscor. cap. 17.

Lacini.

tate temperata habentur, inquit Matthiolus, de quibus hæc apud Auicennam leguntur. De Iuibis, id est, Sericis. Iuibæ meliores sunt quæ maiores. Frigida: quidem hæc in siccitate & humiditate temperata sunt, parum ad humiditatem declinantes. Aduersus sanguinem acrem, & calidum conferunt, quia, vt opinor, ipsum incrassant, & viscidum reddunt. Qui verò ab ipsis sanguinem expurgari & detergeri aiunt, non rectè illi quidem sentiunt, nec illis assentior. Parum illa nutriunt, & difficilè concoquuntur. Serica quid ad tuendam sanitatem, morbosue profligandos valeant, testis esse non possum, inquit Galenus. Exiguum præbent alimentum, difficilè concoquuntur, ideo stomacho non sunt vtilia, conferunt pectori & pulmone. Existimant quidam dolori renum, & vesicæ conferre. Actuarius meminit Zulapij è Zizyphis ad ardentem Febrem, quod purgat sanguinem, & tussi, ac ex calore distillationi succurrit. Simeon Sethi Zizypha, inquit, humido, calidoque esse temperata, isque propriam vim inesse sanguinis acrimoniam reprimendi: bonum succum creare: & sanguinis serum vacuare. Horum decoctum tussi, & spirandi difficultati conferre, item pectori, renibus, & vesicæ. Præstantiora esse maiora, qualia Edesina. Vomitionem acri humore concitatam sedare. Verum ægrè concoqui, & lienem lædere. Quare eorum decoctum salubrius propinari. Hæc sunt variae auctorum de Zizyphis sententiæ. Auicenna, frigida esse, sed in sicco humidoque temperata, Simeon in humido calidoque temperata esse tradit. Auicenna ab ipsis sanguinem purum reddi, & abstergeri negat, Actuarius Zulapio ex sericis scribit sanguinem expurgari, Simeon sanguinis serum euacuari, bonumque succum gigni omnes difficile concoqui, ad tussim, pectoris, pulmonum vitia, valere, sanguinem acrem domare consentiunt. Galenus nonnullorum sententia Zizypha Serica vocat, nullamque in iis se inuenisse facultatem scripsit ad valetudinis conseruationem, aut ad morborum curationem, sed ab effrenatis tantum pueris, & à mulierculis in cibo expeti: vnde capta occasione Fuchsius Auicennam, atque ceteros omnes Arabicæ familiæ auctores reprehendit, asserens omnia quæ de Zizyphorum viribus literis mandarunt, falsa esse, in quo non Arabas scriptores solum, sed Græcos recentiores damnat. Nam Actuarius, vt dictum est, Zizypha ad pectoris morbos ex calidis humoribus natos, compositis medicamentis admiscuit: item iis quæ bilem deiciunt, quibus ad stipulantur ea quæ ex Simeone Sethi supra memorauimus. Eadem per sæpe in suis compositis medicamentis Nicolaus Alexandrinus vsurpat. Præterea hæc ita experientia comprobata sunt, vt iam rectè Auicennam scripsisse constet, à Zizyphis sanguinis feruorem, & acrimoniam reprimi, atque ideo pectoris & pulmonum vitis prodesse, à calidis humoribus ortis, quod sanguinem incrassent. Quod si quis eos damnauerit, qui temerè & sine diuinitate Zizyphi ad tussim, aliaque pectoris vitia, ex quavis causa etiam frigida, suborta, rectè ille quidem, & cum Mauritanis auctoribus senserit. Sed Galeni Serica an Zizypha sint dubitant etiam docti medici, cum Plinius diuersa esse statuere videatur. Equè peregrina sunt, inquit, Zizypha & Tuberes, quæ & ipsa non pridem venere in Italiam: Hæc ex Africa, illæ ex Syria. Sextus Papinius quem consulem vidimus, primus vti que attulit, Diu Augusti nouissimis temporibus, in castrorum aggeribus satæ, bacca similiora quam Malis: sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & recta iam syluæ scandant. Tuberum duo genera, candidum, & à colore sericum dictum. Idem rursus: ab Amygdala proximè florent Armeniacæ, dein Tuberes, & præcoces: illæ peregrinæ, hæc coactæ: Zizypha grano seruntur, mense Aprili. Tuberes melius inferuntur in Pruno syluestri, & Malo Cotonea, & in Calabrice. At Columella Tuberum nusquam meminit, sed Zizyphorum

Temper.
& Vires
Ibidem.
Li. 2. c. 369.

Li. 2. Alim.

Serap. c. 77.
Li. 5. meth.

Li. 2. Alim.

Mach. Ibid.
Li. 5. ca. 14.

Li. 16. ca. 25.
Li. 17. ca. 10.

rum duo tradidit genera vt diximus. Quare Plinij codices deprauatos esse suspi-
 catur Matthiolus, in quibus Zizyphis adscribendum esset, quod de tuberibus
 deprauatè legitur, maximè cum non solum Columella, sed inter Arabas Auicenna,
 inter recentiores Græcos Simeon Sethi, duas Zizyphi species fecerint,
 Plinius vnam duntaxat. Denique cum Auicennæ & Serapioni Galeni Serica ead-
 em sint quæ Zizypha, Matthiolus eadem quoque esse statuit. Cui sententiæ
 aduersatur Cornarius, qui Plinio referente tuberum duo genera esse credit, al-
 terum candidum, alterum Sericum à colore dictum, idest, inquit, sub flauum
 qui ferici natiui puri, & adhuc crudi color est. Ab hoc colore Serica non alia
 esse quàm quæ Galen. *σπίρις* dixit, quæ à Zizyphis perspicuè Plinius distinxit.
 Tuberum, quos Nucipersica vulgus appellat, duo genera cunctis fere nota
 sunt: alterum, etiam cum maturuit, ex albo subuirescens, eodem in toto pomo
 colore; alterum, toto fructu rubro, vel quâ parte solè spectat, rubescente, altera sub
 flauo, quem esse credunt suauioris ac delicatioris gustus. Hoc videlicet esse pu-
 tatur Sericum Plinij. Tuberis huius meminit Petronius his lepidissimis versiculis:

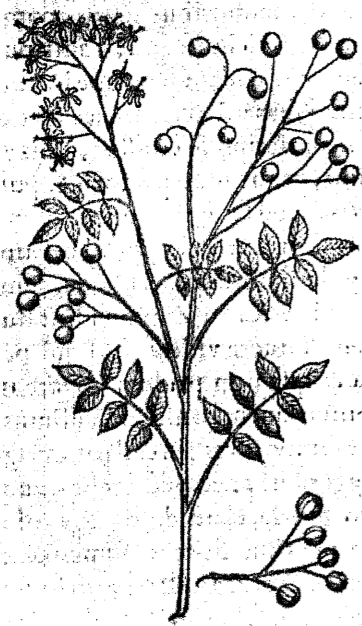
*Infelix modo crimibus nitebas,
 Phæbo pulchrior & sorore Phæbi,
 At nunc leuior are, vel rotundo
 Horti Tubere, quam rigauit unda,
 Ridentes fugis, & times puellas.*

ZIZYPHVS ALBA NOSTRA, CAP. XXV.

Nomina

ZIZYPHVS alba, ab Arabibus auctore Andrea Bellunensi in exposi-
 tionibus nominum Arabicorum Auicennæ, nuncupatur *Azada-*
racht, à Damascenis *Zairalacht*, ab Italis quibusdam sine vlla ratio-
 ne Sycomorus, à mulierculis *Albero da le patenostri*, à Turcis *Thepic*.
 Forma. Arbor est iustæ magnitudinis, foliis ferè Fraxini, minoribus, obscurius viren-

ZIZYPHVS
Alba Dalech.

ZIZYPHVS ALBA
Matth. siue Pseudosycomorus.

tibus:

tibus: flore cæruleo, quinque foliolis constante, è cuius medio eminet apex
 niger, purpurascens, Caryophyllis nostris valde similis. Fructum fert rotundum,
 Cerasi figura, gustanti initio dulcem, tandem amarissimi, ingratisimique sa-
 poris, nucleis natura eleganter striatis, & quos adacta acicula facillè perfores.
 Quamobrem mulierculæ & monachi precarios globulos ex iis conficiunt. Re-
 peritur, inquit Bellunensis, Venetiis, & Patauij in claustris monachorū. Co-
 litur in quibusdam etiam hortis ciuitatis Monspeliensis. Auicennas Sectione
 sexta, libr. 4. fructum ac lignum huius arboris occidere tradit ea ipsa animalia
 quæ Rhododendro necantur, remediòque esse tum quod in vniuersum tradi-
 tur de venenis omnibus, tum etiam priuatim, quod Rhododendri maleficæ
 vi resistit.

MYXOS ARBOR, CAP. XXVI.

MYXOS arboris à Dioscoride & Galeno nulla, à posterioribus Græcis
 Paulo, Aetio, Psello, Actuario frequens fit mentio, quæ Plinij ara-
 te nasci Romæ cœpta est, insita Sorbis. *Μύξος* nuncupatur, fructus
μύξα, μύξα, μύξια, Plinio Myxæ, ab aliis Myxa, & Myxaria, à muc-
 colo pomi lentore: *μύξον* enim Græci mucum vocant, Officinis Arabas secutis
Sebesten, qui etiam *Motheica*, *Mukeita*, & *Mokaita* vocant, Galli *Sebestes*. Syros
 conicit Ruellius ab Augusti honore Myxa Sebastas appellasse, vnde Arabum,
 & Officinarum *Sebesten*, nomen deductum. Myxos arbor est Pruno non dissimi-
 lis, sed minor. Caudici cortex candidus: ramos fundit viridi colore nitentes:
 folia in rotundum circinata, rotundioraque quàm Pruni, ac firmiora: flores
 albicant, racematim prodeuntes, ex quibus fructus oriuntur paruis Prunis si-
 milis, caliculo orbiculato, vt glandes, ima parte adnexi, nucleo intus trique-
 tro, qui satis baccæ suæ proportionem respondet. Ii fructus maturi in atrum vi-

Li. 15. ca. 12.

Nomina

Li. 7. ca. 121.

Forma.

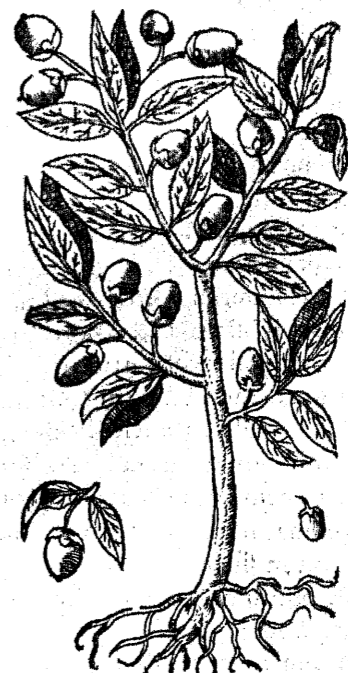
Matth. li. 1.

Diosc. c. 137

PRUNVS
Sebestena Matth.

MYXOS ARBOR,
siue Sebestena nostra.

rescunt,

Li. 13. c. 5. &
lib. 15. ca. 13.

Locus.

Temper.

Vires

Matr. Ibid.

In parad.

Libr. 7.

Lib. 7. sim.

rescunt, gustu prædulci, ac lenta, viscidâque pulpa. Maturi leguntur insolan-
tûrque vt passî, & in rugas contracti recondantur. Myxa, Plinio auctore, in
Damasco Syriæ, & in Ægypto primum nascentia, deinde Italiæ familiaria fue-
re. Nunc in locis calidis, & in Italiæ viridariis quibusdam virent. Temperamē-
to sunt æquali, neque frigida, neque calida. Deiectoria vis inest, vt & Prunis,
tam Græcorum scriptorum quam Arabum testimonio, tamen aliter senserit
Fuchsius, qui ea potius adstringendi vi prædita esse ait, à quo tum veteres, re-
centiorisque medici, tum quotidiana experientia dissentiunt. Myxa Paulo, fru-
ctus arboris est, minor quidem Prunis, facultate verò consimilis. Vētre mol-
liunt Myxa vt & Pruna, de quibus Galenus dixit, Pruni fructus ventrem subdu-
cit, recens quidem magis, aridus verò minùs. Actuarius Myxa medicamentis
multis commiscet quæ bilem deiciunt. Myxorum pulpa drachmarum decem,
aut summum duodecim pondere sumpta, eisdem fere prebet effectus, quos
Ægyptia Siliqua, improbanda Fuchsij sententia, qui Electarium è Myxis, quod
Officinæ Diasebesten vocant, non Myxorum, sed aliorum medicamentorum
deiectoria vi, quæ Myxis adduntur, aluum purgare arbitratur. Nam si id per se
præstant, vt ostendimus, idem etiam aliis admista præstarent. Myxa etiam uti-
liter dantur ex bile febricitantibus, atque Paulo, Aetio, Psello, Actuario aucto-
ribus, linguæ asperitatem mirificè leniunt. Adhæc pectori & tussi opitulatur,
ventris tæniâs pellunt: vrinæ ardoribus à bile ortis aut salsa pituita, maximam
opem præstant, deuorata triginta, aut quadraginta. Ex iure carniū macerata,
prima statim mensa sumpta, aluum commodissimè citant. Præstantiora sunt
plena, pingua, carnosâ, quæque situm non redolent, teredine non arrola.

P I S T A C I O R V M A R B O R, C A P. XXVII.

Nomina

PISTACIORVM arboris fructus *πιστάκια* Græcis vocantur, Nicandro
πιστάκια, Possidonio *βιστάκια*, Latinis etiam Pistacia, & Pistacea, &
Pistaciæ fœminino genere, Arabibus *Pustach*, aut *Festich*, Officinis &
Barbaris *Fistici* dicuntur, Italis *Pistacchi*, Hispanis *Albocigos*, Germanis
Vuelsch Bimpermuslin, Gallis *Pistaches*, Boëmis *Pistacya*: Anglis *Pistakes*, & *Fistikes*.
Tota arbor Terebintho similis est, foliis ex viridi colore in luteum inclinanti-
bus, vtrinque è ramusculis, velut in Terebintho emergentibus. Noces racema-
tim prodeunt ex ramorum summitatibus Amygdalinis fructibus minores, Pi-
neis nucleis paulo maiores, duplici cortice & nucleo constantes, figura oblon-
gæ, acuminatæ supra, infra pediculi, cui adhæserunt vestigium seruantes, ab
vna parte tumidiore, & in angulum desinente ventre protuberantes, vna com-
missura per mediam anguli longitudinem transeunte, cum maturuerunt dehi-
scente. Exterior cortex carnosus, modicè rugosus est, supremo Amygdalæ pu-
tamini substantia, & colore similis, qui facilè à maturis fructibus recedens, in-
teriore ostendit corticem, colore candidum, superficie glabrum, substantia
durum, lentum, fractu contumacem, & veluti osseum, qui intus barbata, ru-
faque Auellanæ nucleo, similem, & æqualem nucleum continet, substantia te-
nerum, pinguem, colore in flauo virescentem, rubente cuticula velatum, gu-
stu dulcem, valde suauem, tenuem, orisque halitum commendantem. Eligito
maximas noces, ponderosissimas, candidissimas, sponte sua modicè dehiscen-
te commissura plenum, recentem, neque raucidum, neque rugosum, neque
situ obsitum nucleum ostendentes. Quæ autem ab his notis, vel ab aliquibus
earum recedunt & discrepant, inutiles sunt, neque medicamentis intra cor-
pus sumendis miscendæ: sed Liures ex ictu suggillatæ curantibus cōfectio-
nibus

Forma

P I S T A C I O R V M

Arbor.

nunc Pistacia vocant. Hæc ex Athenæo. Syriæ, inquit Plinius peculiare habet
arbores. In Nucum genere Pistacia nota. L. Vitellius qui censor fuit, & hæc in
Italiam primus intulit ex Syria, cum legatus in ea prouincia fuisset, nouissimis
Tiberij Cæsaris temporibus. Mox & in Hispaniam qui cum eo militauerat Flac-
cus Pompeius Eques Romanus. Venetiis hæc, inquit Hermolaus, Iudaico vi-
co satu seminis enata vidi. Nunc etiam Caietæ, Neapoli, & in aliis Italiæ viri-
dariis visuntur. Iam in Parisiensi agro in ædibus sacris Diuæ Mariæ è semine
nata vidi Ruellius. Adoleuit fructumque tulit & hæc arbor Lugduni. Ea quo-
rum communis est in Officinis vsus, ex Syria adferuntur. Pistacia, quæ constat
in Syria gigni autore Dioscoride Pineis nucibus similia sunt, & stomacho ami-
ca. Trita cum vino contra serpentium morsus profunt, siue edantur, siue biban-
tur. Pistacia prodesse aduersus serpentium morsus tradit Plinius, & potu & cibo,
eisdemque vsus & effectus habere, quos Pinei nuclei, prætereaque ad serpen-
tium ictus, siue edantur, siue bibantur. Galenus in magna Alexandrina nasci
tradidit, sed multo vberius in Berrhæa, vrbe Syriæ, parum quidem nutritia,
verum ad hepar roborandum, & succos in ipsius viis infarctos purgandos, uti-
lia: qualitate enim habent aromaticam, subamaram, & subadstringentem.
Porro an stomacho noxia sint, an utilia, an aluum molliant, an adstringant, non
ausim affirmare. Et alio in loco Pistacrum in Syria copiose prouenire idem rur-
sum scribit, fructumque eius esse quodammodo tenuioris essentia, & subama-
rum quidpiam ac odoratum habere: obstructiones itaque liberare, sed ma-
ximè iecoris, verumtamen etiam thoracis pulmonisque. Auicennæ Pistacium
calidum est in fine ordinis secundi, & humidum. Qui frigidum esse purant, ve-
hementer errant. Aperit obstructiones hepatis qualitate amara & aromatica,
inest & in eo vis adstringens: parum admodum nutrit, stomacho vile est, id
proprie quod in Syria prouenit, Pineo nucleo simile, ob amaritudinem cum

H

In li. Dio-
sc. ca. 14.

Libr. 14.

Lib. 15. ca. 5.

Corc. 179.
lib. 1.

Locus.

Lib. 1. 116.

Li. 1. ca. 140.

Vires &

Temper.

Lib. 15. ca. 5.

Lib. 15. c. 8.

Li. 1. Alim.

Libr. 8. sim.

Li. 1. c. 176.

quadam adstringendi facultate. Scribit quidam sese non comperisse, stomacho ne multum noceat, an prosit. Ego verò eo corroborari os ventriculi, prohiberi que nauseam ac vomitionem censeo. Neque lenit ventrem, neque adstringit. Decoctum eius cum vino optimo moribus venenatorum vermium confert. In quibus Auicenna cum nominatim Galenum vellet reprehendere scribit quidam, inquit, & cætera: neque id sine ratione: nam ori ventriculi robur addi à subamara, sub adstringentéque facultate, quæ in pistaciis deprehenditur, nullus est qui negare possit. Qua ratione freti medicorum nonnulli non modo ad iocinoris infarctus Galenum secuti, sed ad iecur ipsum ventriculúmque roborandum, ea tam cibus quàm medicamentis commiscent. Quin & ad excitandam venerem, & ad restituendum bonum corporis habitum maciæ, & marcore affectis commendant.

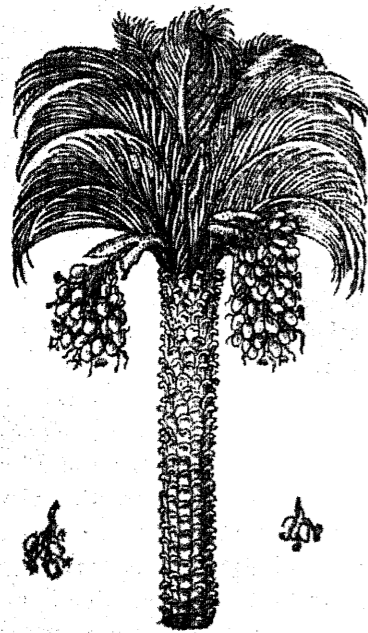
PALMA, CAP. XXVIII.

Nomina

RBOR quæ φοινίξ Græcis, Latinis Palma dicitur, Arabibus Machla, aut Nachal, Gallis Palme & Palmier, & Daëtier, Italis Palma, Germanis Dattelbaum, Hispanis Palmeira, Anglis Daers tre, Belg. Dayboom: Boëmis Dakyle: fructus δάκτυλοι, & φοίνικες Græcis, Latinis Palmula, & Dactyli, Arabibus Tamar, Italis Dattoli, Gallis Dactes, Hispanis Tamaras, & Dattiles. Palma arbor aspectu pulchra, & procera, recto ac terete quidem trunco, verum densis gradatísque corticum pollicibus salebroso potius, quàm scabro, quibus, vt gradibus facilem se ad scandendum Orientis populis præbet. Ramos cacumine tantùm in orbem spargit, suo vertice terram spectantes, foliis longissimis, duplicibus, gladij figura, siue arundinaceis quæ, vt ait Plinius, vt primum nouellas ostendere gemmas, tunc ad funes, vitiliúmque nexus, & capitum leuia vmbacula finduntur. Sic enim legendum. Nascitur inter primos fere ramos ex ipso caudice corticosus loculus, duarum spithamarum longitudine, latiusculus, gladij videlicet latioris specie, quod palmam totius stirpis nomine, & Elaten, & Spathen appellari Dioscorides tradidit, inuolucrum floris & fructus Palmarum. Non enim solum fructus tegumentum, Elate nominatur à Græcis, sed etiam fructus qui sub ipsa continetur, inquit Dioscorides, ab aliquibus autem Borassus. Quare Galenus cum scripsit, δὲ ἡ καρδία ἐλάτην, τὸ ἀπαλὸν ἐκβλάστημα τῆς φοίνικος, τὴν ἀσπὴν τῆς καρδίας ἀσπὴν ἐγκέφαλον διώσκειν ἔχει, τὸ δὲ ὅλον ἀμφίσημα αὐτῆς, σπυρρικὴν μὲν ἔχει, & cætera, Elaten fructus Palmæ germen vocat, ipsum verò tegumentum quod Dioscorides περιχάλυμμα dixit, ἀμφίσημα, nominat, ita enim legendum, non vt exemplaria nostra habent ἀπέψημα. Ex Elate floris ac fructus inuolucro dehiscente, atque in longum sese pandente, flores prodeunt numerosi, tenuibus villis

PALMA Arbor.

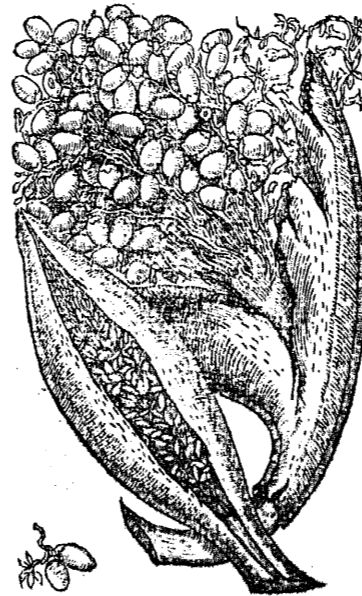

Lib. 8. ca. 6.

Ibidem.

Lib. 8. sim.

PALMA Elate.

villis appensi, instar racemi magni coaceruati, facie Crocinis similes, sed multo minores, & candidi. Ex his enascuntur Dactyli, fructus teretes, & oblongi, nucleo intus durissimo, oblongo, & canaliculato. In trunci superna parte cerebrum includitur, ἐγκέφαλον Theophrast. Galenus, atque alij Græci vocat, quod Dioscorides ἐγκάρδιον τῆς φοίνικος, idest medullam trunci appellat improprie, cum ἐγκάρδιον Theophrastus vbique pro medulla vsurpet, quam & καρδίαν, & μήτραν, & μήλον, appellari tradit, & quod medium est in ligno, tertium à cortice, exponit. At cerebrum Galenus etiam verticem & summitatem Palmæ dixit, καρδιά περ ἐνίοι, inquit, ἐκδίδου τὴν κορυφὴν τῆς φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσι ἐγκέφαλον αἰσολ. Plinius idem & medullam & cerebrum vocauit. Dulcis medullæ earum, inquit, in cacumine, quod cerebrum appellant, exemptæque ea viuunt, quod non alia. Palmarum multa sunt genera Theophrasto. Alia enim fructifera, alia steriles: & fructiferarum alia mares, alia femina. Sed hoc inrer eas interest, quod mas primum florem in spathâ profert, femina fructum ilico longum. Fructuum differentia multa. Alij enim nucleo carent, alij nucleum habent: quidam durum, nonnulli mollem (sic enim Gaza legit. οἱ μὲν ἄλλ' ἀπίρηνοι, οἱ δὲ πύρηνα ἔχοντες, καὶ τινὲς σκληροπύρηνοι, οἱ δὲ μαλακοπύρηνοι. Plinius vero, οἱ μὲν ἄλλ' βραχυπύρηνοι, οἱ δὲ μακροπύρηνοι, & cætera: sic enim conuertisse videtur. Fructiferarum aliis breuius lignum in pomo, aliis longius, his mollius, illis durius) Præterea colore à sese fructus differunt. Alijenim candidi sunt, alij nigri, alij flauî. Denique non pauciores quàm in ficis traduntur esse colores, neque plura genera. Discrepant etiam magnitudine, figuræque. Quidam enim rotundi sunt, veluti. Mala, & magnitudine tanti, vt quatuor in spica vna sint, alij parui Cicerum magnitudine. Succis quoque à sese distant, sed optimum tam inter nigros, quàm inter candidos genus esse aiunt, quod Regium vocant, tum magnitudine, tum viribus, rarum autem id esse, fere enim in solo horto Bati (βάτης habent nostra exemplaria, Gaza βάτων, legit, Plinius βαγώου, alij βήλω) apud Babylonem reperiri. In Cypro peculiare est Palmarum genus, cuius fructus non maturefcit, crudus tamen valde suauis, dulcísque est, peculiarémque dulcedinem fortitur. Palmæ quadam non fructu tantum, sed & arbore ipsa à sese distant, nimirum proceritate, reliquæque forma. Sunt enim quædam nec magnæ, nec longæ, sed breues, etiam fecundiores aliis, & in trimatu statim feraces. Cuiusmodi multæ sunt in Cypro. In Syria & Ægypto Palmæ proueniunt, hominis altitudine quæ quadrimæ, & quinquennes fructum edunt. Cuidam in Cypro generi folium latius est, & fructus multò maior, peculiarísque formæ, magnitudine Mali Punici figura oblongus, succo minus grato quàm in cæteris sed Punico simili: δμοίως τοῖς ποσῖς, non ριζαῖς, itaque non deuoratur, sed commanducatus expuitur. Palmæ genera vnde quinquaginta sunt Plinio. Clarissimæ omnium, quas Regias appellauère ab honore, quoniam Regibus tantùm Persidis seruabantur,

Lib. 1. Hist. cap. 4.

Li. 2. Alim.

Li. 13. ca. 4.

Lib. 1. Hist. cap. 8.

Genera.

Li. 13. ca. 4.

Li. 13. ca. 4.

Lib. 13. c. 4.

Babylone nata, vno tantum in horto *Bagon*. Ita enim vocant Spadones: qui apud eos etiam regnauerunt. Hortus ille nunquam nisi dominantis in aula fuit. At in meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem Syagri, proximamque *Margarides*. Ex breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores. Quare & nomen à margaritis accepere. Vna earum arbor in Chora esse traditur, vna & Syagrorum. Mirumque de ea accepimus, inquit Plinius, eam cum Phœnice aue, quæ putatur ex huiusce Palmæ argumento nomen accepisse, emori, ac renasci ex seipsa: eratque cum hæc proderem, fertilis. Ipsum pomum grande, durum, horridum, & à cæteris generibus distans sapore ferino, quem ferme in apris nouimus, quæ euidentissima causa est nominis. Quarta auctoritas Sandalidum, à similitudine appellatarum. Iam in Æthiopiæ sine quinque earum, nec plures arbores tradunt, non raritate magis, quàm suauitate mirabiles. Ab his Caryotæ maximè celebrantur, & in cibo quidem, sed & succo vberimæ, ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti, vnde pomo nomen. Sed vt copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Iudæa, nec in tota, sed in Hiericunthe maximè. Quamquam laudata, & ex Archelaide, & Phaselide, atque Liuiade, gentis eiusdem conuallibus. Dos his præcipua succo pingui lactentibus, quodamque vini sapore, vt in melle prædulci. Sicciores in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis præcipuæ: quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. (Quidam legunt quaternum cubitorum lōgitudinem efficiunt, ad miraculum vsque Nicolaos euehentes) Minus speciosæ, sed sapore Caryotarum Sorores, ob hoc Adelphides dictæ, proximam suauitatem habent, non tamen eandem. Tertium ex his genus Pateton, nimio liquore abundat: rumpitque se pomi ipsius, etiam in sua matre ebrietas, calcato simile (nempe ruptum & velut obritum calcatu.) Suum genus è sicciore turba Dactylis, prælonga gracilitate, curuatis interim. In totum arentes Thebaides, atque Arabicæ, macroque corpore exiles, & assiduo vapore torrente, crustam verius quàm cutem obducunt. In ipsa quidem Æthiopia friatur (tanta est siccitas) & farinæ modo spissatur in panem. Gignitur autem in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, sed maiore quàm Mali, amplitudine, Cycas vocant. (Coicas Theophrastus, cap. 16. lib. 1. historiarum: hodie Coccus, qui in Æthiopiā nauigant: officinæ, Nucem Indicam, de qua post hac seorsim tractabimus.) Triennio maturescunt. Sempërque frutici pomum est, subnascente alio. Thebaidis fructus ex templo in cados conditur, cum sui ardoris anima: ni ita fiat, celeriter expirat, marcescitque non retostus furnis. Ex reliquo genere Plebeia videntur. Syri & Iuba tragemata appellant. Nam in aliqua parte Phœnicæ, Ciliciæque, populari etiam nomine à nobis appellantur Balani. Earum quoque plura genera. Differunt figura proceritate, ac fructus, rotunditate. Differunt & colore, nigriores ac rubentes. Nec pauciores ficu traduntur colores. Maxime tamen placent candidi. Distant & magnitudine, pro vt multi cubitum effecere. Quidam sunt non ampliores Faba. Quas Plinius in Caryotorum genere Nicolaos vocat insigni amplitudinis, ab Augusto ita primum nominatas fuisse, in honorem Nicolai, Peripatetici Philosophi, crebro eas ad illum misitantis auctor est Athenæus. Plutarchus Augustum tradit Nicolaum Peripateticæ familiæ Philosophum amore singulari profecutū fuisse, claris moribus, & egregia indole præditū quidē, sed strigosa corporis proceritate, rubicundo vultu, à quo maximas, pulcherrimasque Phœnico balanos siue Palmulas Nicolaos appellauit. Eorundem Paulus meminit, quo loco in epithema ex vinaceis φοίνικας νικολάους δλέα coniicere iubet. Visuntur Palmæ arbores in multis Italiæ, & Galliæ Narbonensis hortis,

Cor. Emb. 122. libr. 1. Diolcor.

Lib. 14. in quibus. Commual.

Libr. 7. Locis.

& viri

& viridariis, eximia magnitudine, ac speciosa proceritate, sed vel steriles, vel fructum non percoquentes. Non enim nisi in calida regione proueniunt, quæ vero fructum maturent, nusquam nisi in feruida. Ferunt in Hispaniæ maritimis fructum, vt ait Plinius, verum immitem: dulcem in Africa, sed statim euanescentem. Nascuntur & in Creta, Cypro, Africa, Ægypto, Phœnice, Syria. Iudæa verò inelyta est Palmis. Venetias Palmarum fructus ex Syria, & Alexandria Ægypti aduehuntur, atque etiam ex Neapoli, illuc prius ex Numidia importati. Arbor hæc, vt scribit Theophrastus, solum arenosum amat, & falsum (δλωρον, vox deest in nostris exemplaribus) Quare vbi tale non sit agricolæ saltem aspergunt. Quod autem tali loco delectentur, illud argumento est, quod vbi cumque Palmarum copia sit, arenosa est terra. Huiusmodi enim in Babylone esse dicitur, in qua Palmæ proueniunt, in Libya, Ægypto, Phœnice, & Syria Caua, quæque regionis suæ parte Indi plurimas habent, in arenosis tantum locis nascuntur quæ conseruari possunt, in aliis seruari non possunt, sed putrescunt (Nam sic emendanda Græca exemplaria, ἢ φοίνικη, ἢ τῆ συρία τῆ κοίλη, ἢ καθ' τὴν ἰνδοὶ πλεῖστος τυγχάνουσιν ἔχουσες, ἐν μόνοις τόποις ἀμυάδουσι εἶναι, τὸς δλωρομένους θησαυρίζουσι. τὸς δ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἐδλωμένειν, ἀλλὰ σῆπεαθ: quorum nonnulla Gaza omisit, qui sic conuertit, Syria quoque Cauæ cognominata, tribus tantum in locis arenaceis eas gigni, quæ condi reseruarique possunt: reliquas autem quæ cæteris in locis proueniunt, minimè durare, sed protinus putrescere) virides autem suaves esse, atque ita consumi. Amant etiam maximè rigationem. Palma perpetuò viret, florétque vère, autumno vnà cum Ficibus fructus maturescit. Decerpitur maturus, & immaturus, Dioscoride auctore. Medio, inquit, maturitatis vigore autumno decerpi solet, Arabicæ Myrobalani similis, Pomatis cognomine, colore viridi, & odore Mali cotonei, quod si ad maturitatem peruenire sinatur, Phœnicobalanus fiet. Sed quod Palmæ fructum medio maturitatis vigore decerpi. Ruellius in sua versione dixit, in Græcis ita habetur. Τρυγῆται ἢ μέσης τῆς κατὰ τὴν ὀπίρην ἀκμῆς sic enim legendum, & id vidit Lacuna, cum scriberet, iudicent eruditi, an sic potius sint vertenda, Decerpitur autem in medio vigore autumnus. Cornarius sic interpretatus est. Decerpitur ex Palma fructus in medio vigore, sub, canicula. Est enim ὀπίρην, inquit, exortus Canis principium, secunda videlicet pars æstatis, vt Galenus in Apho. Hippocratis scripsit, quo tempore immaturus adhuc ille Palmæ fructus decerpitur. De hoc immaturo & maturo Palmæ fructus, eadem quæ Dioscorides, Plinius tradit his verbis. Myrobalano in vnguentis similem proximūque vsum habet Palma in Ægypto, quæ vocatur Adiplos, viridis, odore Mali Coronei, nullo intus ligno. Nam quod idem alibi scripsit, in huius arboris fructu prima nascitur Pomi caro, postea lignum intus, hoc est semen eius: Argumentum quod parua sine hoc reperiuntur in eodem palmite.) Colligitur autem paulo antequam incipiat maturescere. Quod relinquitur Phœnicobalanus vocatur, & nigrescit, vescentisque inebriat. Dixit autem præcedenti capite Troglodytis, & Thebaidi, & Arabiæ, quæ Iudæam Ab Ægypto determinat, communis est, nascens vnguento, vt ipso nomine apparet. Quo item indicatur, & glandem esse arboris, Heliotropio, quam dicemus inter herbas, simili folio, fructus magnitudine Auellanæ nucis. Hæc cum de Myrobalano quæ Dioscoridi est βάλανος μυροβαλανῶν, idest glans vnguentaria, & μυροβάλανον ἀραβικὴν, Myrobalanum Arabicam, dici inter omnes constet, ipsam tamen Plinium vix nouisse ex eo perspicuum esse potest, quod Myrobalano in vnguentis similem proximūque vsum habere Palmam quæ in Ægypto vocatur Adiplos, & cætera, scripserit. Non

Li. 13. ca. 4.

Li. 1. Hist. cap. 8.

Tempus.

Lib. 1. c. 125.

Embl. 122. Li. 1. Diolcor.

Li. 3. aph. 14

Li. 12. ca. 22.

Li. 4. ca. 154.

enim ille Palmæ fructus Myrobalano similem in vnguentis vsum habet, sed similis est, vt Dioscorides ait, Arabicæ Myrobalano, figura videlicet, & magnitudine, quæ nucem Ponticam refert, velut etiam Plinius testatur, & Dioscorides libro quarto asserit, vbi Balanum Myreplicam vocat, quam hoc loco Arabicam Myrobalanum. Gulielmus tamen Rondeletius olim præceptor meus, in examinandis his rebus perspicacissimus Arabicam Myrobalanum cum qua immaturum Palmæ fructum Dioscorides comparat, vnguentariam esse non arbitrabatur, sed flauam catharticam, citrinam officinarum, in iis Ægypti locis frequentem, in quibus gignuntur Phœnicobalani. Qui Plinium à calumnia defendere conantur aiunt, cum scripsit Ægyptiæ Palmæ similem Myrobalano & proximum vsum esse in vnguentis, de Elate Palmarum hoc intellexisse, qua in spissamenta vtuntur vnguentarij. Nisi codex mendosus esset, in quo pro Phœnicobalano Myrobalanum legimus, vehementer errasse Plinius videretur, libro vigesimotertio cap. quinto, ac fructus illos confudisse, quo loco scribit, Palma, quæ fert Myrobalanum, probatissima in Ægypto. Ossa non habet reliquarum modo in balanis (colliguntur enim immaturæ priusquam nucleus intus gignatur.) Aluum & menses sistit in vino austero, & vulnera conglutinat. Non enim Palma fert Myrobalanum, sed alia arbor quam Dioscorides Myricæ similem dixit, Theophrastus Myrto, Plinius folio simili. Heliotropio, & medicas vires hoc loco Myrobalano à Plinio attributas, Dioscorides palam immaturo Palmæ fructui adscribit, vt dicemus. Palmæ fructus immaturus, à Dioscoride vocatur *πῶμα*, quæ vox potionem significat, Plinio Adipfos dicitur, quod sitim eximat. Quum autem sint qui peculiare quoddam Palmæ genus Adipson vocatum, à Plinio Myrobalanum officinarum esse volunt, hi perspicuè refelluntur à Dioscoride, qui eidem Palmæ & Poma immaturum, & Phœnicobalanum maturum fructum tribuit: & ab ipso etiam Plinio, qui quæ Dioscorides de Pomate immaturo, eadem aperte de Adipso transcripsit, idque quod Adipso maturum succedit Phœnicobalanum vocari scripsit. Quare in his Plinij verbis, Palma in Ægypto quæ vocatur Adipfos, & cætera. Palma pro fructu, non pro arbore vsurpatur. Palmæ Ægyptiæ viridem ac immaturum fructum Plinius nullo intus ligno esse dicit, quod tamen de eodem scribens Dioscorides omisit. At Aristoteles etiam in libris de plantis, citante Athenæo *φοίνικας ἀνδρῶν* habet, quos quidem *ἐνυδῶν* vocant, alij *ἀπυρηνῶν*. Meminit & *ἀπυρηνῶν* Theophrastus, vt diximus, atque etiā Aetius, *θηβαϊκὴ ὁ φοίνιξ*, inquit, *καρπωτὸς, ὁ μὲν ἔχων ὄστέον, εἶτε φύσει τοῖστος ἐστίν, εἶτε ἐπιτεχνῆσθαι τινὶ γεγονώς*. Quibus verbis indicat non omnes id genus Palmas natura esse carere, sed arte sic parari. *Καρυσσὸν* autem dixit, Caryotam Varroni, itémque Plinio appellatam. Nondum maturus Palmæ fructus auctore Dioscoride, acerbus est, & adstringens: contra alui sceminarumque profluua in vino austero bibitur: hæmorrhoidas sistit: vulnera glutinat illitu. Phœnicobalani recentes plus siccis adstringunt: capitis dolorem afferunt: copiosiores in cibo inebriant. Sicciores sanguinem excreantibus, stomachicis & dysentericis vtilis in cibo: illinuntur cum cotoneo, & cerato cœnanthino vesicæ vitiis. Caryotæ præsertim esu, faucium asperitati medentur. Thebaicarum decoctum potu æstuationem sedat (sic Ruellius, sed cum Græcè legatur *πῶμα καύσωνα*, rectius interpretari videtur Lacuna, sedat febrem caufonem, & Cornarius sedat febrem ardentem) vires recreat cum hydromelite veteri sumptum: cibo idem faciunt, fit ex eis vinum ad eadem conueniens. Decoctum per se potu, & gargarizatione magnopere adstringit, & cohibet. Nuclei Palmarum cætero

Li. 4. c. 154.
Li. 12. ca. 21.

Li. 12. c. 22.

Libr. 14.

I. 1. 2. Hist.
cap. 8.

Vires &
Temper.
lib. 1. ca. 115.

cæterorum more cremati in crudo fictili, & vino restincti, cinere loto spodij vicem efficiunt, miscenturque in Calliblephara. Vim adstringendi habent, spiracula cutis obductu suo claudunt: contra oculorum vnam, & pustulas, palpebrarumque defluua, cum nardo effectum præbent: corporis excrecentias cum vino reprimunt: vlcera ad cicatricem perducunt. A vitibus oleis que proxima nobilitas palmis, inquit Plinius, inebriant recentes: capitis dolorem afferunt, minùs sicca, nec, quantum videtur, vtilis stomacho: tussim exasperant: corpus augent. Succum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant ægris ad vires recreandas, sitim sedandam, in quem vsum præferebant Thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus vtilis, in cibo maximè. Illinuntur Caryotæ stomacho, vesicæ, ventri, intestinis. Cum cotoneis, cera, & croco suggillata emendant. Nuclei Palmarum cremati in fictili nouo, cinere loto, spodij vicem efficiunt, miscenturq; collyriis, & Calliblephara faciunt addito Nardo. Idem mox de Palma Ægyptia. Aluū & menses (Dioscorides *ρῶμα γυναικείον* habet, id est profluuium muliebri) sistit in vino austero, & vulnera conglutinat. Elate siue Spatha, inquit Dioscorides, in spissa menta vnguentarij vtuntur. Vis ei adstrictoria, sistit vlcera quæ depascunt: laxatos artus committit: tota miscetur cataplasmatis, & malagmatis: prodest præcordiis, imbecilli stomacho, & iocinori affecto, mista conferentibus cataplasmatis. Eius decoctum denigrat capillos, si assiduè affricetur: datur bibendum congruè renum, vesicæ, & viscerum vitiis: vuluæ ac ventris fluxiones sistit: scabiem cum Resina & Cera sanat, si viginti diebus recens apponatur. Inuolutus in Elate fructus Elate etiam appellatus, ab aliquibus Borassus, adstringit, & Spathæ effectus præbet, non sic vnguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ Borassus. Hac in re Plinius valde hallucinatus est. Cum enim Elaten, siue Spathen etiam Palmam totius arboris nomine appellatam legisset, ea re fortasse deceptus, peculiarem arborem Palmam Elaten, siue Spathen constituit, ipsamq; medicinæ conferre germina, folia, corticem scripsit: quum tamen omnem medicinam ab ipso traditam vnica pars quæ fructus Palmarum inuolucrum est, præstet, vt ex Dioscoride diximus. Quidam tamen Plinij causam rudentur, rectè que ab eo dictum volunt, Palmæ Elaten, siue Spathen, sic enim legunt, conferre medicinæ, germina, nempe surculos quibus inhaerent flores, & fructus: Folia, nimirum florum quos obtegit, & corticem suum, extimum, qui floris ac fructus inuolucrum est. Plinij hæc verba sunt. Palma, siue Elate, siue Spathe medicinæ confert germina, folia, corticem. Folia imponuntur præcordiis, stomacho, iocinori, vlceribus quæ serpunt, cicatrici repugnantiæ: Pforas cortex eius tener cum Resina & Cera sanat diebus viginti. Decoquitur & ad restium vitia. Capillum denigrat suffitu, partus extrahit. Datur bibendus renum vitiis & vesicæ, & præcordiorum, & capiti, & neruis inimicus. Vuluæ ac ventris fluxionem sistit decoctum eius. Item cinis ad tormina potus in vino albo, in vuluarum vitiis, vel, vt aliqui legunt, in Vuarum vitiis, efficacissimus. Vuas enim iacentes, & laxiores insigni vi siccandi quam habet, reprimat, & adstringit. Idem antea de ipsa arbore longè grauiore errore dixit, Elaten cum Abiete, quæ etiam Elate Græcis dicitur, confundens. Est præterea arbor ad eadem vnguenta pertinens, quam alij Elaten vocant, quod nos Abietem, alij Palmæ Spathen: sic enim legendum. Non parua est Galeno in Palmis differentia. Quædam enim sunt sicca, & adstringentes, vt Ægyptiæ, aliæ molles, humida & dulces, vt quæ Caryote appellantur. Præstantissimæ autem hæc in Syria & Palestina nascuntur, in Hierichunte. Reliquæ omnes Palmulæ inter hæc duo

Lib. 24. c. 4.

Cap. 5.

Lib. 1. c. 26.

Cornar.
Embl. 123.
li. 1. Diote.

Lib. 1. c. 5.

Cap. vlt. 2.

Li. 2. Alim.

genera sunt media. Difficiles autem sunt concoctu, capitique dolorem inferunt: verum ex his alia magis, alia minus sunt humida ac dulces, sicca atque adstringentes. Verum constitutis extremis iam omne quod in medio est, facillimè cognosces. Nulla certe ex ipsis est, quæ non dulcedinem quandam & adstrictionem habeat. Siquidem Caryotæ exigua adstrictionis, Thebaicæ obscuræ dulcedinis sunt participes. At succum quidem dulcem nutrire, austerum autem gratum esse stomacho, & ventrem sistere ostensum est. Palmulæ si largius sumantur, omnes concoctu sunt difficiles, & capiti dolorem afferunt: quædam autem & morsus cuiusdam sensum ori ventriculi inducunt. Succus autem qui ab ipsis in corpus distribuitur, crassus quidem omnino est, habet autem & lentoris copiam, cum Palmula ipsa pinguis fuerit, sicut Caryotæ. Quum autem dulcedo tali succo mista fuerit, celerrimè quidem hepar ab ipsa obstruitur. Læditur autem maximè ab ipsarum esu, quod aut inflammatur, aut scirrhus obsideatur: post hepar autem & lien obstruitur, ac læditur. Multò autem maximè Palmulæ virides, si paulo largius sumantur, ad omnia sunt noxiæ, ac dulces quidem succum habent calidiorem, adstringentes frigidiorum. Quin & Palmulæ virides sicut Ficus status gignunt. In regionibus autem non admodum calidis Palmulæ haud perfectè maturescunt, adeo ut reponi queant: quo fit ut cum homines cogantur ipsis viridibus vesci, crudis succis impleantur, & rigoribus qui agrè calefiant, & hepatis obstructionibus prehendantur. Declarat hoc Historia cuiusdam Galeno Coartanci, qui Alexandriæ Palmulis immaturis per complusculos dies ante & post balneum fatiatus, absque febre sapius horruit, ac rigit. Phœnix arbor, eodem auctore, adstrictioris facultatibus omnibus suis partibus est particeps. Igitur ramorum succus austerus est, ex aquea substantia tepida, & terrea frigida constans. Similis facultatis est Encephalos, hoc est cerebrum esui aptum. (Serapio Bdelij secundum genus id esse tradit.) At fructus eius & maximè dulcis non paucam habet caliditatem. Cæterum cum edendo sit, multo est vsui, non tantum foris impositus, ubi quid roborare & desiccare, contrahere, stipare densatèque consilium est, sed etiam tanquam cibus sumptus & simul cum aliis, & per se. Porro quod Elaten vocant, tenerum illud Palmæ germen, eandem cum cerebro eius facultatem obtinet. Quod verò velut integumentum eius est, adstringentem etiam qualitatem habet. Verum plus quam dicta omnia exsiccat, utpote quod essentia consistentia illis siccius est, & minimum habet humiditatis. Itaque iure vtuntur illo ad vlcera putrescentia, miscèntque medicamentis articulos plus iusto laxatos contrahentibus, Ad hæc medicamentis hepaticis & stomachicis, seu intro sumantur, seu foris admoueantur. Sed & radix plantæ desiccatoris citra morsum facultatis est, adiunctum habens & ipsa adstrictionis quippiam. Peruenerant iam ad eos vicos, inquit Xenophon, è quibus iussu ducum suorum commeatus captandi erant. Plurimum illic & frumentum, & vinum è Palmulis erat, potu quidem suaue, sed graue capiti, acerrimè ex elixis Palmulis paratum. Palmarum fructus quales in Græcia videre non licet, famulis apponebantur: Seligebantur, quas seruarent dominis, magnitudine & pulchritudine admirabiles, aspectu prorsus electro similes. Eas quidem arefactas in bellariorum vsu reponebant. Milites eo primum in loco Palmarum cerebrum esitarunt, omnibus cui detractum id fuisset, exarescentibus, admirantibus multis eius cibi speciem, ac suauitatem quandam peculiarem, quæ tamen valde caput tentat. Nicander in Georgico. Pullulantes in Palma stolonas excindunt, Cerebrumque afferunt, expetitur cibus adolescenti

Li. 8. simpl.

Athenæus
lib. 14.

scentibus. Diphilus Siphnius tradit Palmæ cerebrum implere, alimentiq; multum præbere, grauari, difficile in corpus distribui, siti excruiare, ventrem sistere. Alexandri milites, ait Plinius, Palmis viridibus strangulati sunt. In Gedrosis id factum est Pomi genere: alibi copia euenit. Est enim tanta multæ suauitas, ut finis mandendi non nisi periculo fiat. Palma victoriæ symbolum est, quod ut Aristoteles & Plutarchus explicant, non cedit oneri quamlibet ingenti, nec infra flectitur, pandaturæ, sed contra pondus resurgit. Ideoque ferè in coronariis certaminibus aliud præmium quam Palma non dabatur, ut refert Pausanias. In Oriente funes validos è Palmæ foliis fieri scripsit Plinius, eosque in humore vtiliores esse. Inter permulta Palmarum genera idem Plinius Chamæropas recenset, eas Theophrastus *χουαίριππείς* vocat, copiosas in Creta, sed magis in Sicilia, folio latiore ac molli, ad vitilia vtilissimo, dulci medulla in cacumine, quod cerebrum vocant: exempta illa viuunt, quod non alia: cædua illarum sylua, germinat rursus, etiam si ab radice succisa sint. Eius generis putat illam esse Dalechampsius, quæ hic appicta est. Nascitur in maritimis, cubiti ferè altitudine, aliquando etiam grandior, in teneri germinis conceptu abdito, veluti cerebri globo, suauissimi gustus, multis tunicarum inuolucris operto, quæ partim sunt corticosa & coriacea, partim capillacea, quædam rufa, alia aliis superposita, & densius stipata. Ex horum medio contextu folia erumpunt cubitum longa, angusta, dura & coriacea. Cerebrum id Tuberibus, & Carduis, Cinaræq; echinis, & aliis id genus delitiis saporis suauitate præfertur. Cerebrum id Græci vocant *ἐγκεφάλου*, ut diximus, Serapio corrupta voce Cefilionem, Itali *Cesaglione*. Ex foliis colligatis scopæ fiunt, excutiendo pulueri qui mensis, & scamnis insidet. Texuntur & ex iis sportæ & canistra. Matthiolus etiam hoc

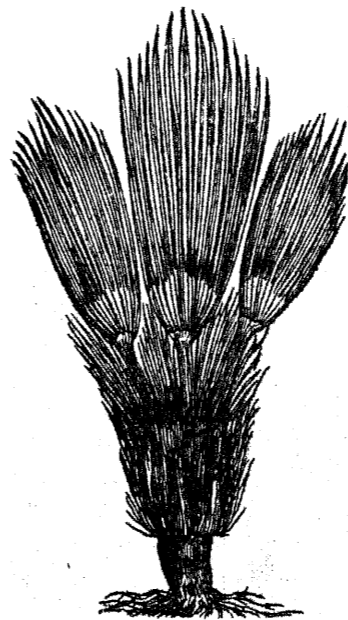
Athen. lib.
14.

Lib. 13. c. 4.

Li. 16. c. 24.

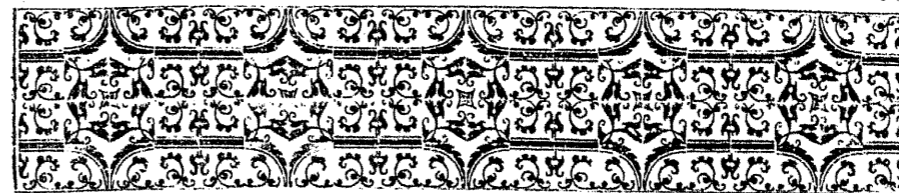
Lib. 12. c. 4.
Cap. 8. 2.
Hist.

Forma

PALMA CHA-
marops Plinij.CHAMAERIPHES, SEV
Palma humilis Matthioli.

Palma

Palma genus humile pumilumque depinxit, quod in Sicilia copiosissimum
 prouenit, & in maritimis Senensibus, cubiti altitudinem parum excedens, fo-
 lio cæteris simili, sed minore, breuioreque: flores edit ex obliquo, è capillacea
 quadam coma emergentes, è quibus bacca racematim prodeunt. Pars
 radici propinquior in globosum extuberat germen, quod cere-
 brum vocant, innumeris ferè inuolucris circumseptum,
 tenerrimum, sapidum, & ori gratissimum. Estur id se-
 cundis mensis cum pipere & salis momento Ci-
 naræ modo, & maxime gustui arridet.
 Fiunt ex hoc Palmæ genere
 sportula, tegetes, &
 scopæ.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM

LIBER QVARTVS,

(622)

*Quo describuntur, atque picta ostenduntur segetes, & legumina,
 ac qua cum iis in Agris nascuntur.*

T R I T I C U M, CAP. I.

P A C A viridarij iam satis vmbra delectati, fru-
 ctuumq; pulcherrimorum & suauissimorum aspe-
 ctu gustuque satiati, & recreati, hinc in Agrum
 trãeamus, & in eo liberiùs diuagemur, nō minora
 in eo quàm quouis alio in loco naturæ rerum mi-
 racula contemplaturi. Agrum quod in eo aliquid
 agatur Varro dictum putat, vel, vt Donatus, inquit,
 quod in eo multa sint agenda. Contra Quintilia-
 nus ex Græco nomine ἀγρός deductum esse scribit. Lib. 1. c. 10.
 Agrum hîc intelligimus, qui hominū opera, atque
 industria ad permagnas in vita vtilitates colitur, quique plerūque compen-
 dium, vt ait Columella, nunquam nisi si cæli maior vis, aut prædonis inces-
 sit, detrimentum adfert. In eo igitur potissimum natura indicabitur frugum, quæ
 sunt Segetes & Legumina: de quorum vitiis quoque dicetur: sunt enim ni-
 mis multa, in quæ fruges degenerant. Sunt & quamplurimæ plantæ, quæ in
 agris sponte nascuntur, de quibus etiam hîc agetur: quibus nonnullas adiun-
 ximus, quæ etiam in incultis & cessantibus Agris proueniūt. Horum omnium,
 siue ad hominum cæterarūque animantium alimenta, & voluptates, siue ad
 salutem & morborum remedia procreata sint, natura diligenter hîc explicabi-
 tur. Ac primū de frumentaceis dicemus. Sunt autem frumentacea quæcun-
 que geniculato culmo, & arundinaceis constant foliis, semēque panificio &
 panibus aptum in spicis, aut iubis produciunt. A Tritico ordiemur omnibus no-
 tissimo atque vtilissimo. Græcis τριπύρα, Latinis Triticum dicitur, quod tritum
 ex spicis sit, auctore Varrone, Arabibus *Henta, Hencia, Hantha*, Italis *Fourmento*, & Nomina
Grano, Germanis *Vueyssen*, Hispanis *Trigo*, Anglis *Vueet*, Belgis *Teruue*, Gallis *Frou-*
ment: voce ex frumento Latino deslexa. Sed frumentum apud Latinos Tritico,
 & frugis nomē frumento latius patet, quod his verbis docet Plinius. Sunt au-
 tem duo, prima earum (Frugum) genera, Frumēta, vt Triticum, Hordeum, & Le-
 gumina, vt Faba, Cicer. Est enim Fruges quicquid ex fructu terræ sato in alimo-
 niam nostram vertimus. Frumentum à fruendo, id est vescendo dictum, quod
 culmus Lib. 8. c. 7.

Dere rust. cap. 48. Genera Lib. 8. Hist. cap. 4.

culmus extulit, inquit Varro, vel quicquid ex se aristas emittit, auctore Servio, Græcè σῖτος. Theophrastus differentias multas à regionibus, viribus, satum temporibus, ex eo quod largiùs, aut parciùs fructificent, ex diuersarum partium varietate, & diuerso habitu, ex crescèdi celeritate, & tarditate, atque ex aliis sumptis enumerat his verbis: Πολλὰ δὲ γένη καὶ τῶν πυρῶν εὐθύς ἐστιν, ἀπὸ τῶν χωρῶν ἔχοντα τὰς ἐπωνυμίας: οἷον λιβυκοὶ, πόντιοι, θρακικοὶ, ἀσούριοι, αἰγυπτιοὶ, σικελιοὶ, διαφύροντες δὲ καὶ ταῖς χροαῖς, καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ τοῖς εἶδεσι, καὶ ταῖς ιδιότησιν. ἔχουσι δὲ ἐν ταῖς διυνάμεσιν, ταῖς τε ἀλλαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς πρὸς τὴν σίτησίν, τινες καὶ ἀπ’ ἀλλωντὰς προσρηγορίας, οἷον καρχυρδίας, γλεφύς, ἀλεξάνδρους ὡν ἀπάλων ἐν τοῖς εἰρημύοις τὰς διαφύρας ληπλίον. ἔχουσι δὲ οὐκ εἶον, ἐπὶ τις λαμβάνουσι τὰς τοιαύτας οἷον εἶσιν οἱ μὲν πρῶτοι, οἱ δὲ ὀψιοὶ. Καὶ διαξέεις, καὶ πολύχοιοι. οἱ δὲ καὶ ὀλιγόχοιοι (qui locus, cum aperte mendosus sit & mutilus, ex ipso contextu, & Gaza interpretatione sic plane restituendus est. Καὶ διαξέεις καὶ πολύχοιοι. οἱ δὲ ἀναξέεις καὶ ὀλιγόχοιοι) καὶ μεγαλοτάχυες, οἱ δὲ μικροτάχυες. Καὶ οἱ μὲν ἐν κάλυκτι πάλιν χρόνον, οἱ δὲ ὀλίγον ἐχόμενοι, ὡς περὶ ἀλιβυκοὺς. Καὶ κάλυκτον οἱ μὲν λεπτόν, οἱ δὲ παχύν. Καὶ λεπτόν οἱ λιβυκοὺς ἔχουσι, παχύν δὲ οἱ καρχυρδίας. ἔτι δὲ, χιτάνος οἱ μὲν ὀλίγους ἔχουσιν, οἱ δὲ πολλούς, ὡς περὶ ὁ θράκιος. Καὶ ὁ μὲν μονοκάλυκτος, οἱ δὲ πολυκάλυκτος, καὶ μέλλον δὲ καὶ ἦτον. οἰοῦμαι δὲ καὶ ἐπὶ τὴν παραπλήσιον τύποις, ἢ τοῖς πρώτερον εἰρημύοις, καὶ τὰς διυνάμας. αἱ δὲ τοιαύται φυσικότεραι διὶξάντων ἂν εἴναι τῶν διαφύρων. ἐν αὐτῆ καὶ τὸ τῶν πεμνηνῶν, καὶ τῶν λιμνῶν, καὶ ἐπιτηγένοσιν ἐλάττωσιν ἡμέραις τελεφῆται, καθάπερ φασὶν εἶναι περὶ τὴν Ἑβωίαν, οἱ τετραράοινα ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἀσπρῆς ἀδρωόνῃ, καὶ τέλει ἔχουσι. εἶναι δὲ ἰχυρόν τε καὶ βαρυῦ, ἔχουσι ὡς περὶ τὸν πέμνηνον κέρον. Διὲ καὶ τοῖς ἐπισημασμένοις. Καὶ καὶ ὄδὲ τῶν τοιούτων ἐχθρὸν πολὺ, ἀσπιόωντος μὲν οὐ καὶ τάχιτος εἰς τελείωσιν ἔτος. εἴ τι δὲ διμνηνοὶ τινες, οἱ περὶ καὶ ἐκ σικελίας ἐκομίσθησαν εἰς ἀχαιίαν, ὀλιγόχοιοι δὲ, καὶ ὀλιγύχοιοι, καὶ κοῦφοι καὶ ἀ τὴν προσφορὰν, καὶ ἰδέεις. Καὶ ἄλλοι δὲ τινες οἱ περὶ Ἑβωίαν εἴσιν, καὶ μάλιστα ἐν τῇ καρυσίᾳ πέμνηνοι δὲ πολλοὶ, ἔπειτα καὶ κοῦφοι εἴσιν ἐπὶ ὀλιγόχοιοι, ἔπειτα μονοκάλυκτος, τὴν ἐπιφύωσιν, καὶ τὸ ὄλον ἀσθενεὶς κοφύβιας μὲν οὐ, ἀσπρῆς ἐπιφύωσιν, πυρῆς οἱ πονηκοὺς. Βαρύτερος δὲ τῶν εἰς τὴν ἑλλάδα παραγομένων, ὁ σικελός. τὸ δὲ εἴ τι βαρύτερος ὁ βωιωτός. σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν ἀβλῆσαι ἐν τῇ βοιωτίᾳ, τεμνητοίνα μάλιστα ἀναλίσκουσιν: ἀθυάξει δὲ ὅτον ἔλθωσι, πεινητοίνα μάλιστα. κοῦφος δὲ καὶ ἐν τῇ λακωνικῇ, τῆλον μὲν οὐ ἐν τῆ ταῖς χώραις, καὶ τῶ ἀέρι τὸ ἀπῆλον. ἐπὶ δὲ περὶ τὴν ἀσίαν τὸ βάλων, ἐν μὲν τῆν τὸ πρῶτον εἰς ἀδρὸν εἶναι φασὶ τὸν σῖτον, ὡς περὶ τὸν ἑβωιωτὸν μέγεθος λαμβάνειν, ἐν τῶ τοῖς πικρῶσι, καλαμῖνοις ὅσιν ἰχυρόν, ὡς ἔστιν ἐπὶ τὸν τὸν προσενέγκαστο διαμήρη γυνῶν. Id est, Tritici quoque genera sunt multa quæ à regionibus cognominantur, vt Libycum, Ponticum, Thracium, Assyrium, Ægyptium, Siculum, quæ & colore, & magnitudine, & specie, & proprietate à se se differunt. Quibusdam etiam ex viribus tum aliis, tum iis maximè quæ ad cibum pertinent, quibusdam, & ab aliis differentiis nomina sunt indita: vt Cachrydiæ, Stelengydi, Alexandreo, quorum omnium differentia ex supradictis accipiendæ. Nec absurdum fuerit, si hinc differentia sumantur, vt aliud precox sit, aliud serum: & aliud quod multum augetur, largèque fructificat: aliud quod parum augetur, parèque fructificat: aliud spicam magnam, aliud paruam emittat: aliud in folliculo diu, aliud breui maneat, vt Libycum: aliud Calamo tenui, vt Libycum, aliud crasso constet, vt Canchrydias. Præterea aliud tunicis paucis, aliud multis vestiatur, vt Thracium. Item aliud vnicalamum sit, aliud multi calamum, & hoc quod plures pauciorè sive calamos edat. Similiter si quid aliud his, aut illis quæ prius diximus simile sit. Etenim ex magis esse naturæ consentaneæ videntur, quàm vllæ aliæ. In quibus est & trimestrium & bimestrium genus, & si quod aliud paucioribus diebus perficitur: quemadmodum genus quoddam esse aiunt in Eubœa, quod quadraginta diebus à satu augetur, & perficitur, effecq; id firmum ac graue, nec trimestris modo leue: quare seruis id præberi, & furfuris multum non habere. Id quidem rarissimum est, & celerrimè maturatur.

Sunt

Sunt quædam bimestria, quæ ex Sicilia in Achaiam aduecta sunt, quæ parum fructificant, parumque fecunda sunt, sed in cibo leuia & iucunda. Alia quædam sunt in Eubœa, & maximè in Carysto. Trimestria verò multa, & ubique. Leuia hæc, & parum fecunda, & vnicalama sunt in ipso exortu, atque in totum infirma. Leuissimum igitur, vt semel dicam, Triticum Ponticum. Grauissimum eorum quæ in Græciam transfuehuntur, Siculum. Sed eo grauius est Bœoticum. Indicum esse asserunt, quod Athleta, qui in Bœotia ternos semifextarios vix consumunt, cum Athenis fuerint, facile quinos consumunt. Leue etiam est, quod in agro Laconico prouenit. Horum causa, & regionibus, & aëri adscribenda. Nam & in Asia trans Baetra quodam in loco, adeo grande frumentum esse aiunt, vt nuclei Oliuæ magnitudine granum sit. In Pistotis adeo firmum, vt si quis plurimum comederit, difrumpatur. Hæc Theophrastus: quorum multa transcripsit Plinius, rectèque dixit Tritici plura esse genera quæ fecere gentes: nullumque Italico comparandum esse candore, ac pondere, citata etiam & ad verbum translata Sophoclis Poætæ sententia in fabula Triptolemo, Frumentum Italicum ante cuncta laudante.

Lib. 18. c. 7.

Et fortunatam Italiam Frumento canere candido.

Montanis modo, inquit Plinius, comparetur Italia: Agris externum, in quo principatum tenuit Bœotia, deinde Sicilia, mox Africa. Tertium pondus erat Thracio, Syrioque, deinde Ægyptio. Græcia & Ponticum laudauit. Plurimis tunicis Thracium Triticum vestitur, ob nimia frigora illi plagæ exquisitum. Quod verò dixit, Est & bimestre circa Thracium sinum, quod quadragesimo die quàm satum est maturefcit: mirumque nulli frumento plus esse ponderis, & furfuribus carere. Vtitur eo & Sicilia, & Achaia, montosis vtrâque partibus. Eubœa quoque circa Carystum, Theophrastus aliter habet. Scribit enim, vt diximus, esse Tritici genus bimestri celerius maturefcens, vt in Eubœa, quod intra quadraginta dies perficitur. Esse & Bimestria, quæ ex Sicilia in Achaiam transportantur. Esse & eiusmodi in Eubœa, maximè in Carysto. Præterea à Theophrasto disidet, cum ait. Tradunt in Baetris grana tanta magnitudine fieri, vt singula spicas nostras æquent, cum scribat Theophrastus περὶ τὴν ἀσίαν τὸ βάλων ἔστωσιν εἶναι ἀδρὸν τὸν σῖτον, ὡς περὶ τὸν ἑβωιωτὸν μέγεθος λαμβάνειν. Id est, in Asia trans Baetra adeo grande gigni frumentum, vt nucleo Oliuæ par sit magnitudine. Dioscorides duo duntaxat Tritici genera proponit: alterum recens, perfectè maturum, & colore luteo: alterum τεμνητοίνα, id est Trimestre, quod ab aliquibus σιλιανιον appellari dixit: hac voce etiam Trimestre significante. Τηλες enim significat ἐν τῶδε τῶ ἔτη, id est, hoc ipso anno, quod Dores σήτες dicunt, vnde σιλιανιος πυρῆς est, vt exponit Galenus, ὁ δὲ τὸ ἐνεσηκόστος ἔστιν, ὁ καὶ τὸ ἔαρ ἐσαυριμύκος, hoc est Triticum huius præsentis anni, nempe vēre satum. Plinius à Græcis Trimenon vocari scripsit. Hoc igitur vt vēre satum ætate colligitur, ita prius illud superiore anno in Autumno seminatum, sequentis ætate demetitur: quod quidam cæteris præfert Columella, cum ait. Si verò locorum & cæli conditio patietur, quâto maturius seuerimus, tanto cōmodius proueniet. Neque enim est vllum, sicut multi crediderunt, natura Trimestre semen: quippe idem iactum Autumno meliùs respondet. Hoc autem reprehendit Plinius his verbis. Est & Bimestre circa Thracium sinum, quod quadragesimo die quàm satum est maturefcit, mirumque nulli frumento plus esse ponderis, & furfuribus carere. Vtitur eo & Sicilia, & Achaia, montosis vtrâque partibus. Eubœa quoque circa Carystum. In tantum fallit Columella, qui ne Trimestris quidem proprium genus existimauerit esse, cum sit antiquissimum. Verum non satis id videtur Plinius expendisse, quod mox subiungit Columella. Sed sunt nihilominus

Ibidem.

Lib. 2. c. 78.

In Glos. in Hipp.

Lib. 18. c. 7.

Lib. 2. c. 9.

Lib. 18. c. 7.

quædam, inquit, aliis potiora, quæ sustinent veris tepores, ut Siligo, & Hordeum Galaticum, & Halicacrum, granumque Fabæ Maricæ. Nam cætera robusta frumenta semper ante hyemem seri debent in regionibus temperatis, nec quod antea tertium Tritici genus Trimestre appellauit, & Siliginis genus esse dixit. Verba eius hæc sunt. Tritici genera complura cognouimus. Verum ex his maximè serendum est, quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præstet. Secunda conditio est habenda Siliginis, cuius species in pane præcipua, pondere deficitur. Tertium erit Trimestre, cuius vsus agricolis gratissimus. Nam ubi propter aquas, aliæque causam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petitur. Id genus est Siliginis. Triticum aliter ex Dalechampij sententia diuidemus, ut eius duo summa sint genera vsu frequentiora. Vnum candidum, vulgo nostro *Blé blanc* nuncupatum, alterum rufum, veterum *ωυρδς*, quasi *ωυρρδς*, vulgo *Blé rouge*, Columella Robus à flauo colore quem Rubeum prima syllaba producta & Robeum veteres appellarunt, Græci *ξυρδον*, vnde Seruio Nitela, mus agrestis, robeus, & in illud Vergilij, *Sanguineis frontem moris*, &c. Robeus color Diis attributus, & in veteri inscriptione, Vt Prætor cui hæc regio forti obuenit, litaturum se sciat, aliæque quis magistratus, Volcanalibus. x. Cal. Septemb. omnibus annis, vitulo robeo, & verre. Rursus Tritici candidi rufique duæ sunt nobis notæ species. Vna cuius spica aristas habet, altera cuius spica mutica est, id est aristis caret, auctore Varrone. Priorem nulla peculiari appellatione nostri designarunt: posteriorem *Blé motet* vocant, quasi Triticum muticum. Quod autem spica aristis vallata sit, vel iisdem careat, quidam frugis & naturæ proprietati, quidam agri conditioni macri, pinguis, tenuis, crassi, stercoreati, minimè lætificati tribuunt. Triticum enim candidum aiunt in pingui, crasso, & stercoreato agro spicam muticam ferre, in macro, tenui, & non lætificato aristis horridam. Adiciunt quidam cæli statum quo seges adolescit: humidior etenim spicam aristis carere, sicciore aristis muniri. Addunt alij & ventorum flatus, quoniam si vehementiores irruant, aristas decutiunt: si leniores spirauerint, aristas spicarum collisu non frangunt. Sunt & qui segetis densitatem raritatemque non nihil ad id valere putant. Nam densiore segete, spicas muticas, rariore, cum aristis prodire. Ex candido Tritico panem lautiorum, quam ex rufo pistores fieri asserunt, sed leuiorem, & qui minus alat: atque in hoc genere muticum aristato præferunt, etiamsi mutici granum gracilius sit, & minus: plus enim farinæ à mutico reddi, & surfuris parû: farinæ verò minus ab aristato, & surfuris plurimum. Præterea mutici farinam candidissimam esse, ac niueam, aristati nigriorem, ac fordidiorem. Candidum Triticum. Latinorum Siliginem frugem esse, veterum scriptorum testimoniis confirmari potest, qui Siliginem Tritici genus faciunt, & ut Triticum nostrum candidum, candore ac leuitate cæteris generibus præstare literis prodiderunt. Plinius frumenti genera esse tradit, non eadem ubique: neque ubi eadem sunt iisdem nominibus non appellari. Vulgarissima, Far quod Adoreum veteres appellauerunt, Siligo, Triticum. Siliginem propriè dixerim, inquit, Tritici delicias: candor est, & sine virtute, & sine pondere, conueniens humidis tractibus, quales Italiæ sunt, & Galliæ comatæ. E Siligine laudatissimus panis, pistinarumque opera laudatissima: (quanquam hic Siligo tam pro candidissima Tritici farina, quam pro Tritici genere accipi possit.) Siligo nunquam maturefcit pariter, & cætera. Columella Tritici genera complura cognouimus. Verum ex his maximè serendum est quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præstat. Secunda conditio est habenda Siliginis, cuius species in pane præcipua, pondere deficitur, &c. Sed sunt nihilominus quædam aliis potiora, quæ sustinent veris tepores, ut Siligo, & Hordeum,

Cap. 6. li. 1.

Lib. 2. ca. 6.

De re rust. cap. 48.

Siligo Tritici species

Lib. 8. c. 8.

Ibidem.

Cap. 9.

Cap. 10.

Lib. 1. ca. 6. Cap. 9.

deum, & cætera. Cato è Siligine Amylum fieri docuit. Plinius Amylum ex omni Tritico, ac Siligine, sed optimum è Trimestri. Cæterum Siligo non solum frugem Italicam, hoc est Triticum delicatissimum, & candidissimum, leuissimumque, sed etiam medullam grani, id est farinam puriorem à surfure secretam, ac castratam significat. Iustum est, inquit Plinius, è grano Campanæ quam vocant castratam, è modio redire sextarios quatuor Siliginis, & mox: è Pisana autem Siliginis sextarios quinque. Clusina Aretinæque etiamnum sextarios Siliginis assument. Idem fortasse Celsus his verbis significat. Ex Tritico firmissima Siligo, deinde Simila, deinde cui nihil ademptum est, quod: *ἀντόπυρον* Græci vocant: infirmior est ex polline, infirmissimus cibarius panis. Iuuenalis.

*Sed tener & niucus, mollique Siligine factus
Seruatur domino.*

Præterea Siligo pro Tritici vitio à veteribus videtur vsurpari, ut à Columella, cum scribit. Nec nos tanquam optabilis agricolis fallat Siligo. Nam hoc Tritici vitium est, & quamuis candore præstet, pondere tamen vincitur. Et mox. Nec tamen ea longè nobis, aut magna difficultate requirenda est. Nam omne Triticum solo vliginoso post tertiam sationem conuertitur in Siliginem. Olyram Græcorum Siliginem Latinorum esse, Plinio auctore, scripserunt Hermolaus, Budæus, Ruellius. Sed id apud Plinium non reperio: scribit enim. Vulgarissima Far, quod Adoreum veteres appellauerunt, Siligo, Triticum. Hæc plurimis terris communia. Arinca Galliarum propria, copiosa, & Italis est. Aegypto autem ac Syria, Ciliciæque, & Asiæ, ac Græciæ peculiaris Zea, Olyra, Tiphæ. Et paulo post. Ex Arinca dulcissimus panis, ipsa spissior quam Far, & maiore spica, eadem & ponderosior. Raro modius grani non xvi. libras implet. Exeritur in Græcia difficulter: ob id iumentis dari ab Homero dicta. Hæc enim est quam Olyram vocat. Et satis multo post. Olyram Arincam diximus vocari. Ex quibus perspicuum est Plinio Arincam Gallorum, & Græcorum Olyram eandem esse, à quibus Siliginem semper disiunxit. Hæc de candido Tritico, ac Siligine. Nunc de Tritico rufo dicamus. Huius præter Aristatum & muticum multa alia sunt genera, pro diuersa locorum natura, situque. Haud procul Lugduno in pagis monti alto, siue Aureo propinquis, Tritici genus colitur, quod incolæ vocant *Blé rume*, & *Gros Blé*. Spicam fert muticam, granum maximum, & amplissimum, sed ad conficiendum panem minus vtile. Ex eo decorticato puls fit cum lacte, in cibo rusticis gratissima: quam obrem illud ad eas delicias non segniter colunt. Sunt qui Far, siue Adoreum veterum esse putant, ex cuius pulte Romanos diu victitasse Plinius literis sic prodidit. Ex omni genere durissimum Far, & contra hyemes firmissimum. Patitur frigidissimos locos, & minus subactos, vel æstuosos, sitientisque. Primus antiquis Latio cibus, magno argumento in Adoreæ donis, sicuti diximus. Pulte autem, non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde & pulmentaria hodièque dicuntur. Far Clusinum aduectum ex Italia, & in agro pingui satum, creuit ad hominis altitudinem, vel etiam procerius: caule sex geniculis distincto: foliis totidem radiculis quinque vel sex, fibrosis: spica palmum longa, prælongis aristis horrida, folliculis amplis, densis, multiplicibus, granum ambientibus longum, exile, profundius lacunatum, aridum, quod vix exculpitur, ac euoluitur, ut non immerito dixerit Plinius in Area non exeri, ut Triticum, Hordeum, Siliginem, sed tostum purgari ut Panicum, Milium, quæ cum folliculis cruda seruntur: ac ideo Far minimè tostum cum vaginulis ad satum seruari. Sed & Far pro omni Frumenti genere à veteribus vsurpatum fuit. Hinc Far Triticeum pro Tritico, & Far Hordeaceum pro Hordeo, & Far Adoreum, Columellæ. Post hæc cauea

De re rust. cap. 73. Lib. 8. c. 7.

Lib. 8. c. 9.

Lib. 1. ca. 18.

Saty. 5.

Lib. 2. ca. 9.

Corol. 101. lib. 2. Diol. 1. 15. de Ail. Lib. 2. c. 21. Lib. 8. c. 8. Cap. 60.

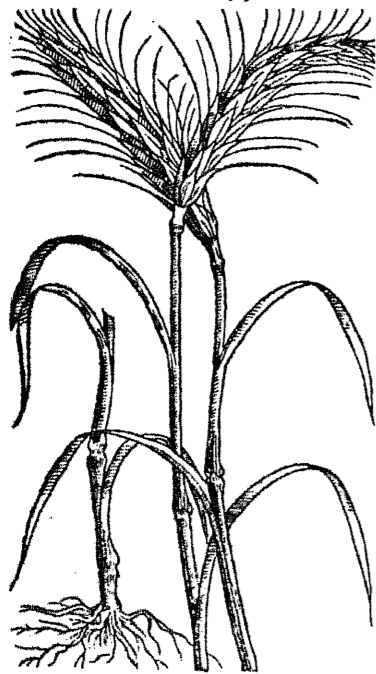
Lib. 2. c. 25.

Lib. 8. c. 8.

Lib. 8. ca. 6.

FAR CLVSINVM

Dalechampi.

Lib. 8. c. 7.

Lib. 2. c. 83.
& 84.

Lib. 8. c. 10.

Lib. 2. ca. 9.

cum matre claudendi sunt, inquit hic scriptor, & farre Hordeaceo cum aqua incocto, vel ad oreo farre vino asperfo modicè alendi. Et paulo post. Vualabrusca de vepribus immatura lecta, cum farre Triticeo minuto cocto obiicitur esurientibus. Videtur & Plinius Far pro farris farina, siue pulte, siue grano decorticato accepisse, cum scribit. Populum Romanum farre tantum è Frumento c. c. annis vsum Verrius tradidit. Porrò decorticati farris grani crassior farina ex qua pultes fiunt, Græcis *κελευρον* dicitur, Latinis Simila. Gallis *Froumentee*, quibusdam Italico nomine vsurpato *Semoule*, quasi Simila. Dioscorides tamè ex Zea, sicut ex Tritico Crimnon fieri testatur, atque etiam ex Olyra. Aliud Tritici rufi genus est *ἐξάριον*, Galli vocant, *Froument à six quarres*. Quidam, vt circa pagum Erium in Allobrogibus, *Blé riguet*, quasi rigidum Triticum, quòd rigidissima firmissimâque spica sit, sex ordinibus distincta, cum in aliis quatuor tantum reperiantur. Item aliud Tritici rufi genus est, quod Lugdunen-

ses rustici appellant *Blé qui truche*, quoniam eius spica in alias finditur, & spicas minores adnatas veluti ramos spargit: *trucher* enim in ramos diuidi Lugdunenses Coloni dicunt. Plinius ramosum Triticum vocat. Fertilissima, inquit, Tritici genera, Ramosum, aut quod Centigranum vocant. Contrà circa Matisconem in humidissimis Sebusianorum tractibus deterrimum & strigosissimum Tritici genus prouenit, grano longo, exili, subatro, multis glumis vestito. Rustici vocant *Long gran*, id est longum granum, famèque vel egestate compulsi panem ex eo conficiunt. Alij suis & gallinis edendum obiiciunt. Ad Brizam Thraciam fruges hæc videtur accedere, de qua suo loco dicitur. Quare rectè scripsit Columella Triticum solo vliginoso conuerti in Siliginem: maximè si idem solum macrum sit & exile. Triticum enim candidum nostras idoneis locis genitum rufo præfertur: humida & macra terra satum granum reddit exile, ex quo panis sit niueus, ad delicias quàm ad corporis firmitatem aptior: quoniam parum admodum nutrit. Idem granum pinguioribus agris redditum pristinam naturam recuperat. Nec in hoc solum Tritico, sed etiam in rufo, siue Robo, mutatio huiusmodi deprehenditur. Nam in humido, nebuloso, tenuique solo, quale est in montibus Segusianorum, vulgo *De Forestz*, Robus nascitur deterior, subater, in panificio minùs gratus, adeo vt panem ex Secale ibidem genito, pani ex eo Tritico parato multi anteponant. Idem in Allobrogibus euenit, cum Robi præstantissimum genus, quod *Toufelle* vocant, in montanis agris ferunt. In Sebusianis, vulgo *Bugey*, (Allobrogum Sabaudianorum gens est, nunc Oeno ac Rhodano fluminibus clausa, olim longiùs patens) Tragus frequentissimus est: incolæ seruatis prisca nominis vestigijs *Blé Turquet* vocant. In montosis aridis, & ventosis locis nascitur, & absque noxa nebulas, pruinas, gelicidia, aliâsque cæli iniurias in montosis locis frequentes tolerat, ventisque agitatus firmissimè granum retinet. Spica cum maturuit, aristis densis horret, & cæruleo colore nitet, contrà quàm in aliis frugum generibus, quarum spicae fluescunt.

QVÆ IN AGRIS NASCVNTVR. LIB. IIII. 377
TRAGVS FRUMENTI
genus Spica cærulea.

TRITICVM.

vagina esse scribit, quindecim florere, quindecim arefcere. Post florem crassescit, inquit Theophrastus, maturaturque intra quadragesimum diem: cum tardidissimè octauo à satu mense plurima parte metitur, Ægyptiis, vt scribunt, septimo. Nobis hybernum Triticum Septembri, aut Octobri mense

uescunt. Haud multum alimenti præbet. Est apud varias gentes multiplex varietas frugum, quarum numerum, nominumque anticipem significationem persequi difficilimum foret. Triticum omne radicibus multis, ac prætenuibus exit. Ex his virescens herba elicitur, quæ suis nixa fibris sensim adolescit, culmosque ex vna stirpe rotundos, sæpe plures erigit, in quibusdam generibus ternis, in aliis quaternis, in farre senis, vt ait Plinius, geniculis distinctos, qui primùm vaginis iam quasi pubescentes includuntur, ex quibus cum emerferint, fundunt frugem in spica, quæ si mutica non est, in Hordeo ac Tritico, tria habet contentia, granum, glumam, aristam. Spica quam rustici antiquitus vocabant Specam, à spe videtur nominata, auctore Varrone: eam enim quod sperant, ferè ferunt. Granum dictum, quod est intimum solidum à gerendo: id enim seritur, vt spica gerat Frumentum, non vt glumam, aut aristam. Gluma folliculus est grani, à glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum. Aristam, quæ vt acus tenuis, longa, eminet è gluma, quoniam arefcit prima, tanquam grani theca sit gluma, & apex arista. Sed est Triticum tum candidum, tum rufum, quod aristas nullas habet. Candidum Triticum crassiore, firmiore, ac solidiore culmo semper assurgit, spicamque rectam, nec pendulam gerit: quare rubigini minùs obnoxium est, quod & de Siligine tradit Plinius. Sed minùs Siligo quàm cætera Frumenta, in stipula periclitatur, quoniam semper rectam habet spicam: nec rorem continet qui rubiginem faciat. Candidum Triticum gaudet solo crasso, pingui, humido, stagnis vicino, vt eorum nebuloso vapore perpetuò humescat. Gaudet & conuallibus montium, in quas imbribus aucti torrentes pinguiorem terræ partem ex montibus deuehant: macrum, frigidum, & perflatum solum respuit. Triticum rufum, pingue, crassum, non humidum solum desiderat. Varro quindecim diebus Frumentum in

Forma.

Lib. 8. c. 7.

Lib. 1. c. 48.

Tempus.

TRITICVM SPICA

Mutica.

Vfus. Lib. 2. c. 78.

Li. 1. Alim.

Lib. 2. c. 78.

Li. 1. Alim.

Lib. 2. c. 18.

Lib. 6.

Li. 1. Alim.

feritur, trimestre Martio. Florent Maio & Iunio: Iulio demetuntur. Sed trimestre dictum, quod tertio fere à satu mense maturascit, nostro in orbe, quinto tandem, hoc est Iulio mense legitur. Quare illa citius, vel serius pro varia regionum temperie maturari necesse est. Nunc de frequentissimo Tritici, tum in alimentis, tum in medicina vsu differendum. E Tritici generibus ad secundæ valetudinis vsum optima Dioscoridi sunt recentia, & perfectè matura, colore luteo, deinde trimestria. Galenus inter Tritica plurimum habere alimenti scripsit, quæ densa sunt, totamque substantiam habent adeo compactam, vt dentibus vix diuidi queant. Talia enim exigua mole, corpora plurimum nutriunt. Quæ verò dentibus facile franguntur, fracta que rara & laxa apparent, magna mole exiguum reddunt alimentum. Quod si vtrorumque parem modum pendere libuerit, quæ densa sunt multo grauiora esse comperies. Hæc autem sunt, colore etiam, laxis flauiora. Explorare autem horum naturam non simpliciter oportet, superficiem externam duntaxat contemplando, sed diuidendo quoque, vt dictum est, ac frangendo: multa enim quæ extrinsecus flaua ac densa videntur, rara intus, laxa, albæque spectantur. Ex horum similagine confectus panis, inquit Dioscorides, plus alit quàm cibarius. E trimestrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facile in membra digeratur. In hac Dioscoridis oratione Ruellius τὸν συγκομιστὸν panem non rectè cibarium conuertit. Est enim panis συγκομιστὸς, idem qui αὐτοπυρος, cui nihil furfuris decersit, quem ex toto comportatum expressit ad verbum Cornarius. Id declarat Galenus cum ait. Est autem & alia panum species, inter has planè media, quos αὐτοπύρους appellant, medici autem veteres ipsos nominabant συγκομιστὸς. Caterùm quòd hi fiant ex farina à furfure non separata, furfuræque à pura farina non separato, omnibus est perspicuum: hinc enim nomina ipsis indiderunt: αὐτοπύρος quidem, quod αὐτὸς ὁ πυρὸς, id est totum ipsum Triticum in panificium cedat: συγκομιστὸς autem, quòd ad ipsos cõficiendos tota farina nusquam à furfure seiuicta συγκομιζέται, id est comportatur. Cibarium verò panem Celsus quasi plebeium in quinto genere firmitudinis alimentorum ponit, αὐτοπύρον autem in tertio, vt ex loco ante à nobis citato intelligere licet. Apuleius sordidum panem & cibarium pro eodem posuit, de descensu Psyche ad inferos loquens. Panis purissimus Galeno silignites, idest siliginæ dicitur. Huic proximus est semidalites, idest, similaceus. Verum σεμιδαλις Græcum nomen est, & antiquum, σιλιγνῆς verò, neque Græcum est, neque ipsum aliter possum exprimere. Inter panes igitur siliginæ plurimum alimentum præstat, post ipsum autem similaceus. Tertio loco medius, qui & συγκομιστὸς, & αὐτοπύρος dicitur. Quartum post hunc est sordidorū genus: in quibus furfuraceus est postremus: minimumque omnium nutrit, & omnium maximè per aluum sub-

det. Quinque igitur panis genera Galenus facit. Primum Silignitem, idest Siliginæ, ex siliginæ: Secundum semidalitem, idest Similaginæ, ex similagine tritici farina, expositis que mox vocabulis, σεμιδαλις quidem vocem esse Græcam asserit, ex qua similago à Latinis accepta, quæ & simila dicitur, σιλιγνῆς verò non item, sed Romanam vt & ipse alibi testatur. Tertium genus est medium syncomistum siue autopyrum. Quartum sordidum magna ex parte ex fufuribus constans. Quintum furfuraceū. Quantum autem ad alimenti rationem attinet, idem planè Celsus his verbis exposuit. Ex tritico firmissima filigo, deinde simila, deinde cui nihil ademptum est, quod autopyrum Græci vocant. Infirmior est ex polline, vel vt alij legunt, deinde, simila: infirmior est ex polline: deinde cui nihil ademptum est, quem Græci αὐτοπύρον vocant, infirmissimus cibarius panis. Celsus igitur, nisi mendosus locus est, quartum panis genus infirmius in alimenti ratione esse tradit, ex polline confecti, quod Galenus τὸ τῆν ρυπαρῶν εἶδος, appellat, crassiolem, opinor, siue secundarium pollinem intelligens, siliginæ iam ab eo, tenuissimo cribro secreta. Helychius γυρῶτην ἄρτον, idest ex polline, quod γύρος dicitur, αὐτοπύρον interpretatus est. Sed quid sit pollen tritici siue pollin ex Plinio intelligere licet sic scribente. Similago ex Tritico sit laudatissima. Ex Africo iustum est ex modis redire semodios, & pollinis (primarij) sextarios quinque. Ita autem appellant in Tritico, quod florem in siliginæ. Præterea secundarij (sub. pollinis,) sextarios quatuor, fufurumque tantundem. Panes verò è modio similaginæ cxxi. è floris (pollinis) modio cxvii. Pretium huic (sub. Africano Tritico,) annona media in modios farina (à furfure non purgata) xl. asces, similaginæ castrata, (ab omni sorde pura) octonis asibus amplius, siliginis castrata duplum. Est & alia distinctio. Similago Tritici xvii. pondo panis reddere visa, (sub. eius modius,) pollin autem cxx. cum triente, & secundarij panis quinas selibras, totidem cibarij, & fufurum sextarios sex. Ex quibus Plinij verbis colligit Budæus Africum Triticum præstantissimum fuisse, ex cuius farina primum similago, quæ & simila dicitur, cribro tenuissimo à polline cernebatur, ita vt ex polline restante secundariam rursus veluti simillam separarent, & crassiolem rursus pollinem à fufuribus laxiore incerniculo succernerent, quem vt diximus, Celsus intellexit, quartum genus panis ex polline statuens. Turnebus cap. 18. lib. 30. Animaduers. in exemplari manuscripto illa Plinij verba sic legi docet. Est & alia distinctio semel tempore L. Pauli nata, Pondo panis reddere visa xviii. tertia cxx. cum triente: quam lectionem & in meo codice manu exarato reperi, sed, vt arbitror, vitiosam. Simillam quidem, siue Similaginem, id esse si nos credimus, quod vulgus nuncupat Simoule, nimirum Triticum mola versatili decorticatum, & in minutula grana confractum, vt fieri solet in æstuosis prouincijs, Aphrica, Sardinia, Balearibus insulis, & eiusmodi reliquis, non minus frequenter aut libenter eo cibo cum iusculis parato quàm pane victitantibus regionum illarum populis, à farina certè differt Similla, rectèque Plinius expendit, quantum pollinis siue farina, quantum Similla Triticum reddat, & quot primarij aut secundarij panes è Similla pollinæe fiant. Est autem pollen, siue pollin, interdum à furfure purgata farina, cuius tenuiorem partem pollinem primarium vocant: crassiusculam autem Pollinem secundarium, & cibarium. Aliquãdo vero pollen dicitur leuissima farina è pistrinis ac molerinis ob suam leuitatem tanquam euolans, & parietibus adhærescens, è qua fit tenacissimum gluten. Galli vocant Fole farine, quasi vole, à volando. Ex hoc polline fieri panem nusquam meminime legisse. Harum dictionum τῶν πολυσήμων intellectus multiplex valde profecto moratur lectorem, vt & siliginis nomen, quod nunc

Lib. 2. c. 78.

Lib. 2. c. 78.

Li. 1. c. 18.

Li. 1. c. 18.

frumenti genus significat leuissimi, ac delicatissimi, nunc farinam purissimam, & tenuissimam, excussorio lineo spississimo transmissam. Similam siue similaginem cum siligine farina videtur confudisse Budæus, Galliæ nostræ decus, & clarissimum lumen, quod inter eas differentiam non didicisset, similaginis vsu fere Gallis Celtis ignoto. Nostri pistorum panificium venale in tria fere genera diuidunt: in primarium panem, qui candidus dicitur, Gallicè *Pain blanc*, & *Pain de bouche*, Lugdunensibus *De la miche*, in secundæ notæ panem, qui Ciuilis dicitur, *Pain bourgeois*, & *Pain de ménage*, Lugdunensibus *Pain farin*, fit is è farina, pura quidem, & quæ nihil furfuris habeat, sed crassiore quàm Primarius: Tertium genus panis cibarius est, nostris, postremæ notæ Græcis Syncomistos, vel Autopycos, Plinio militaris, Lugdunensibus *Pain à tout*, in quo nihil furfuris, nihil farinæ detractum est. Farina ad Panificium præstantissima ea est, quæ non nimis molita, neque recens, neque vetus, neque crassi furfuris fuerit. Nam, quæ nimis molita est, furfuraceos Panes facit: quæ recentior, adscititiam molæ caliditatem retinet: vetus puluere, situ, carie, aut viroso aliquo odore labefactatur. Hæc deinde optimæ aquæ permiscenda, quæ ex laudatissimo fonte fluxerit, quæ pellucida sit, quæ neque cœnum, neque limum redoleat. Præterea fermentum triticeum addendum, non vetus, mediocris quantitatis, ne ex eius copia Panis acefcat. Iniiciendum & salis albi parum, vt Panis gustui gratior reddatur. Concoctu inter Panes sunt facillimi, inquit Galenus, qui plurimum sunt fermentati, & pulcherrimè subacti, quique in clibano igne moderato fuerint assati. Nam ignis ardentior primo statim occursum superficiem externam circumurens in testæ modum indurat: acciditque duplici nomine prauum panem fieri, priore quidem quod partem internam habeat crudam atque illaboratam, posteriore verò quod externam siccam habeat, ac præassatam, & testaceam. Porro ignis moderato remissior panem minùs bene elaborat, sed ipsum crudiores relinquit, & maximè partem omnem eius internam. Qui autem igne moderato longiore spatio per totos se ipsos æquabiliter assati fuerint, ij tū bellissimè in ventriculo concoquantur, tum ad ceteras actiones quæ coctionem consequuntur, erunt aptissimi. Pessimi autem ij Panes sunt habendi, quibus nihil adest ante memoratorum. Puri panes fermento copiosiore indigent, omniumque maximè subigere eos oportet, nec statim post fermentum & subactum assare: diuturniorem iidem assationem postulant. Contra furfuraceis paucum fermentum, leuis subactio, breue interuallum, breuiorque assatio sufficit. His adiiciendæ aliæ ex coquendi ratione panum differentia. Omnium optimi sunt, inquit Galenus, panes Clibanitæ, siue Cribanitæ, ad eum quem præscripsi modum, tum assati, tum ad assationem præparati. Cocturæ id genus Galli vocant *Cuire en laterrasse*, proximi ipsis sunt Ipnitæ, Furnacei, Gallis, *Cuictis au four*, eodem quo prædicti modo præparati. Sed quia in profundo panis hîc non æquabiliter assatur, ob id à Clibanite bonitate vincitur. At qui in craticula, aut sub cinere calido, aut in foci panimento super pruna assantur, prauis omnes sunt, quoniam inæqualiter cocti sunt, partibus ipsorum extimis supramodum assatis, intimis autem crudis. Ceterum quoniam subcinericis cineres prauitatem aliquam aspergunt, hos panum omnium (si ipsis etiam cetera omnia ante pariter adfuerint) quod ad cocturæ saltem modum attinet, propemodum dixerim esse deteriores. Panes κλιβανίται siue κριβανίται dicuntur Galeno, & aliis veteribus, qui in clibano coquantur. Est enim Græcis κλιβανος, vel Atticè κριβανος, Latinis Clibanus & Testus, tegmen testaceum nobis hodie æneum, sub quo calidi panes, placentæ, spiræ, & huiusmodi cetera prunis suppositis coquantur. Panes ἰπνίται, furnacei, aut in furno cocti. Quare non recte Linacer

Li. 1. Alim.

Li. 1. Alim.

panem clibaniten apud Galenum in furno coctum interpretatus est, qui ipnites est, & clibanite deterior. Ante omnia panis bene fermentatus, & probe coctus erit inquit rursus Galenus cribanites, non ipnites. Hanc differentiam Plinius obseruauit de scilla loquens. Coquitur pluribus modis in olla, quæ coniciatur in clibanum aut furnum. Qui in craticula assatur panis, ἐσχάρτης Græcis nominatur nobis, seruata propemodum Græca voce, *Eschalette*, & *Gauffre*, Parisiensibus. Est autem Eschara ferreum instrumentum duabus veluti plagulis constans, craticulæ figura latius & altius incisis, quæ disparari, & rursus adduci proximè possunt, vt se contingant. Hæc cum igne propemodum candent, inferiori panis materia statim iniicitur, & admota appressaque superiore coquitur quod satis est, vtramque sæpius ad ignem obuersando. Eo cocturæ modo fit & panis Obelias, quem vulgus eodem fere nomine vocat, *des Oblies*. Qui in foci panimento super Prunis, ἐπάνθραξ, Athenæo. Qui sub cinere calido ἐγκυρπλος siue ἐγκυρπιος. Triticum Galeno primi est ordinis excalfacientium, sed neque humectare, neque siccare euidenter potest: habet etiam quiddam lentoris obstruentisque naturæ. Quod ex pane fit cataplasma vim habet magis digerentem, quàm quod ex tritico: nimirum cum & salem & fermentum panis adiuncta habeat. Fermentum enim vim habet attrahendi & digerendi ea quæ in alto resident. Plinius tamen historia citata triticum siccare ostendit. Sextus Pompeius, inquit, Hispaniæ citerioris princeps, Prætorij viri pater, cum horreis suis ventilandis præsideret, correptus dolore podagræ, misit in Triticum sese super genua: leuatúsque siccatis pedibus mirabilem in modum, hoc postea remedio vsus est. Vis tanta est, vt cados plenos siccet. Scribit idem Plinius grana tritici ferro combusta, iis quæ frigus vsserit præsentaneo esse remedio. Farinam ex aceto coctam neruorum contractionibus auxiliari: cum rosâ verò & fico sicca, myxisque decoctos furfures tonsillis faucibusque gargarizatione prodesse. Paleam quoque tritici vel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubent, quaque decoctæ sunt aqua foueri. Refert Galenus Crispi ad recentes inmento, siue alia faciei parte lichenas ex tritico medicamentum his verbis. Tritici grana multa in inudem imponito, deinde laminam æris igne candefactam tritico super ponito, & resolutū ab eo liquorem calidum adhuc auferto, ac super lichenas linito. Hoc solo multos curatos scimus. Fit & auctore Mathiolo è tritici granis inter ferri laminas igne calefacti compressis oleum, quod ad vlcera sinus commendant. Sunt etiam qui eo vtantur ad pedum & manuum rimas, quas frigus excitauerit: item ad asperam cutim laeuigandam. Sed de tritici viribus fufius hæc Dioscorides. Tritici genera cruda, inquit, in cibis teretes tineas gignunt: canum moribus profunt mansa & imposita. Farina eorum cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones. Item contra interaneorum inflationes: lentigines ex aceto mulso tollit. Furfures autem in acri aceto decocti, turgentes mammas sedant. Græcè legitur, Τὸ ἑπίπυρον σὺν ὄξει διρμηεῖ, λέπτρας ἀφίσησι κλιβανισθῆναι θερμῶν, καὶ πάσης φλεγμονῆς ἐν ἀρχῇ καὶ ἰσχυρῶς σὺν σφόδρῳ. μετὰ πηγάων ἀφεψήματος ἐψηθὲν, μάτους σπαργόντας πάντι. Id est, furfures autem cum acri aceto calidi admoti lepras eximunt. Incipientes etiam omnes inflammationes illiti leniunt. In rutæ verò decocto elixi, mammas turgentes sedant. Quo loco vetus codex habet non σπαργόντας, vt omnes vulgares, quod significat turgentes & luxuriantes, sed χονδριάντας, id est, instar cartilaginis induratas) viperarum ictibus auxiliantur, & torminosis profunt. Farinaceum fermentum calfaciendi extrahendique vim habet. Priuatim callos pedum, claudisque extenuat, & cetera tubercula furunculósque ex sale concoquit, & aperit. Sitianiorum farina contra venenatos ictus cum aceto aut vino com-

Lib. 4. fanit.
tuen. &
Li. 8. meth.
Li. 1. Antid.

Lib. 20. c. 9.

Lib. 8. sim.
Vires &
tempera.

Li. 22. ca. 25.

Ibidem.

Li. 5. ph. lo.

In libr. 2.
c. 78. Diosc.

Li. 1. ca. 78.

Lacu.

modifsi

modifsimè illinitur: eadem si decocta in glutinis modum delingatur, cruentis excreationibus proderit: contra tussim & exasperatas arterias cum mentha & butyro decocta, efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulla, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulla inflammationes omnes illitu mulcet, quoniam emollit, & quadantenus refrigerat, sed heudis succisue huic rei accommodatis admiscendus: Verus panis aridus per se, & adiectis convenientibus, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus illitu vetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidum ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum. Satis de tritico dixisse videri poteramus, nisi eius genera aliquot peregrina superioribus adiungenda essent.

TRITICVM INDICVM, CAP. II.

TRITICVM Triticum hodie appellatur perperam, quod Indicum appellari debet. Nam ex Occidentis Indiis primum ad nos translatum est, non ex Turcia & Asia, vt credidit Fuchsus. Huius Matthiolo quatuor sunt genera, quæ granorum & spicarum duntaxat colore differunt. Aut enim rufescunt grana, aut nigricant, aut crocea sunt, aut subalbicant. In quibus hoc permixtum videri debet, quod alia parte florem, alia fructum proferunt, cum stirpes omnes ibi fructum producant, vnde flos emicat. Triticum hoc radicibus firmatur multis, duris ac neruosis, sed minimè crassis, ex quibus calamus assurgit arundinaceus, inferiore parte crassus, ac purpureus, superiore paulatim extenuatus, rotundus, procerus, geniculatus, alba & fungosa medulla factus. Folia sunt longa, lata, venosa, arundinacea. In calami summitate spicas fundit dodrantaes, iubæ ferè modo multiples, procumbentes, muticas, & granis vacuas, flores tantum gerentes secales modo, nunc

Histor. pla. ca. 318.

In ca. 78. li. 2. Dioscor.

Forma Indici.

TRITICVM INDICVM, Fuchsio Turcicum.

TRITICVM INDICVM Matthioli.

luteo

luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, vt fructus quem profert, siue frugifera spica colorata sunt. Culmi geniculis prægrandes veluti spicae exeunt, multis foliaceis & membranosis tunicis velut vagina quadam obuolutæ, ex qua longi tenuesque capilli prominent. Spicae iam adultæ Piceæ arboris conum tum longitudine, tum crassitudine æquant, circa quas totas coaceruantur grana nuda, arctissimè sese stipantia, læuia, subrotunda, Pisi magnitudine, & in octonos aut denos versus ordine digesta. Hoc triticum Dodonæus Milium Indicum à Plinio appellari scribit. Indi hodie *Maliiz* vocant, seruntque hoc modo. In Agrum eunt aliquot simul recta linea dispositi, æqualitèrque distantes, acuto palo terram perforant dextra manu, & quatuor quinqueue grana, sinistra manu in vnum quodque foramen iniiciunt, pede altero foramina occludentes, ne psittaci semen depascantur. Atque ita ordinum passu distantias metientes, Agrum totum serunt retrocedentes. Verum ante sationem semen biduo aqua macerant, nec serunt nisi prius terra pluua maduerit. Citò nascitur, & quarto in India mense demetitur. Est etiam huiusce frumenti peculiare genus, quod duobus tantum mensibus & seritur, & metitur. Quinetiam aliud est quod quadraginta tantum diebus à satione maturescit. Sed id minurius est, & infirmius, nec seritur nisi cum futuræ caritatis annonæ suspitio est. Triticum Indicum temperamento Tritico nostro simile esse videtur, nisi paulò calidius sit, id quod indicat panis ex ipso confecti dulcedo. Farinam reddit candidam, ex qua panes fiunt, crassiore tamen substantia ac magis viscida quàm nostri. Quare crassum succum gignunt, qui que facillè obstruere possit. Eius farina iis cataplasmatibus commodè miscetur, quibus pus mouendi facultas inest: nam suo lentore meatu obstruens apostematibus suppurandis peridonea est.

Li. 4. ca. 1. Li. 18. ca. 1.

Genera.

Usus & Temper.

FRUMENTVM SARACENICVM,

Erysimum Theophr. & Irionem Plinij, CAP. III.

ALIVD frumentum Saracenicum, vocatur, quoniam ex Africa primum delatum sit, à Gallis *Blé Sarrazin*, ab Italis quibusdam *Saracino*, ab aliis *Formentone*, quasi vile frumentum. Germani superiores *Heydenkorn*, inferiores *Bockweydt*, siue *Buckweydt*, id est hirci aut fagi triticum appellant, Græcè *πρυβύριον* & *φρυβύριον* dixeris, Latine Hircotriticum, & fagotriticum, quod faginam gladem forma triquetra & colore sordido quodammodo referat, licet multo minus sit. Peritiores ac diligentiores herbarij frugem hanc Erysimum esse volunt Theophrasti, Plinij vero, Latinorumque, Irionem. Erysimi semen Theophrasto cap. 17. 2. histor. feracissimum est, vt & Milij, Papaueris Cymini, quamuis minutum. Eodem libr. capit. 19. Erysimum & Sefamum, nullum animal, dum virent, attingit, propter amarorem, qui in siccis deponitur, & sic evanescit, vt tum vesca sint. Erysimi frugi, nam oleris genus est alterum Erysimum, ac Sefamo, calamus ferulaceus est Theophrasto, lib. 9. hist. Plinio vero cap. 7. 18. Sefamo tantum.

Matth. in cap. 78. lib. 2. Diosc.

tum. Eodem loco Plinius Itronis & Sefami sanguineum esse folium tradit. Huius quidem plantæ caules & furculi rubent, non folia. Erysimum fruges folio primum est subrotundo, quod tempore hederaceum euadit, verum acutius & mollius. Caulem edit fragilem, rotundum, inanem, bicubitalem, rubentem, foliosum. Florem edit paruum, candidum, racemosum, è quo semen triangulum, sordido colore nigricans, alba intus medulla. Seritur Aprili mense, Iulio metitur in calidioribus locis, adeo vt in iis bis anno proueniat. Id quod in multis Italiae locis euenit. Rustici ex eius farina non solum panes conficiunt, sed etiam pulmenta, quibus hyeme victitant. Pinunt quoque idem in pila, & prisanam inde conficiunt, qua nonnulli vescuntur è carni iure decocta: est enim cibus non ingratus, si rectè coquatur, nec adeo vt grana disiliant in pulstem, sed integrare maneant. Rustici qui circa Italiae & Germaniae fines degunt, pulstem ex eo quam vulgari idiomate appellant *Polenta*, conficiunt: deinde massam in laticas & tenues portiones secant, & caseo butyroque conspersas in cibum sumunt. qui nec ingratus est, nec adeo ventriculum grauat, vt puls illa quæ ex Milij farina à siluiculis paratur, & quamuis flatu expers non sit, tamen non tam inflat quam Phaselus, Faba, atque Pisum. Ex his perspicuum est eos valde hallucinari, qui id frumenti genus Ocymum vel Ocynum antiquorum esse putauerunt, pabulum iumentis purgandis aptissimum. In quibus est Tragus, qui non solum id Ocymum esse credit, quod seri consuevit pabulis pecorum, quia eo ita nutriantur, vt breui tempore hoc pastu mirum in modum saginentur, sed etiam huic frumento omnes tribuat vires, quas in Ocymo odorato inesse veteres tradiderunt.

Libr. 2. c. 27.

Li. 1. Alim. Nomina Li. 18. ca. 8.

Lib. 2. c. 82. Genera.

Fuc. c. 108. Rucl. lib. 2. cap. 19. Dodo. libr. 4. cap. 2.

Lib. 18. c. 8.

ZE A & ZEa Græcis, auctore Galeno, Zea & semen Latinis, vulgo & Italica *Spelta*, & *Pirra*, dicitur. Zea, inquit Plinius, est Zea Italiae copiosa in Campania maximè Semenque appellatur. Hoc habet nomen res præclara, propter quam Homerus *Ζεϊδαρος ἀρουρα*, dixit, non vt arbitrantur aliqui, quoniam vitæ donaret: quibus verbis Plin. vult Seminis appellationem ob excellentiam frugis datam esse, & Homerum *Ζεϊδαρον ἀρουραν* dixisse, quod Zeam ferret, non quod τὸ ζῆν donaret. Arabes *Hais*, Galli *Espeaute*, Hispani *Spelta*, Germani *Speltz*, nonnulli *Tinkel*, & *Dinckelkern*, nominant. Zea duum est generum auctore Dioscoride. Vna simplex: altera *δίκοκος* καλεῖται ἐν Δυσίῳ ἐλύτροις ἕχαστα συνεξευγμένον τὸ σπέρμα, idest, quæ dicoccos appellatur, quod in duobus folliculis coniunctum semen habeat, vel, vt vertit Ruellius, quæ in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit, ob id dicoccos appellatur. Ex quo perspicuum est falli eos, qui dicoccon interpretantur, cuius grana in singulis tunicis seu glumis gemina sunt, simplicem quæ in singulis tunicis singula grana habet. Zea veterum, inquit Matthiolus, illud est frugis genus, quod vulgo Italica *Spelta*, & *Pirra* dicitur. *Spelta* enim quod de Zea traditur, duum generum est: vna spicas profert simplicibus granorum versibus: altera duplicibus: Præterea quidam, vt Foroiulienfes, *Speltam Pirra furra* vulgo appellant, quod ex ipsius deglubitis granis, vt veteres, ex Farre, halicam conficiant. Sunt & apud Insulares qui *Speltam Algam* nominant, quasi Alicam, sicut & veteres decorticatam Zeam alicam vocauerunt. Adhæc Plinius Zeam Italiae esse copiosam tradit, in Campania maximè, & Semen vocari. Cuius tempore cum fruges hæc copiosa in Italia fuerit, eius quoque prouentus ad hunc vsque diem perdurare potuit. Hetrusci, veteres imitati, *Speltam* vulgo *Biada*, appellant. Nam vt ab antiquis Semen omnibus est feminibus commune nomen,

Z E A, CAP. IIII.

men, ita apud Hetruscos *Biada* segetum omnium nomen, Zea ob frugis præstantiam inditum est. Zea itaque quæ vulgo *Spelta* dicitur, Triticum haud abfimilis prouenit, tenuiore tamen stipula, firmioreque. Verum spica à Triticum differt, quod compressa planaque sit, granis tantum ex vtroque latere prodeuntibus, aristis longis, ac tenuibus vallata. Maior Zea siue dicoccos, firmiore grandioreque culmo, & altiore spica prouenit, gignitque bina duobus folliculis simul iunctis grana. Minor altera & monococcos, minore tum culmo, tum spica spectatur, in qua grana singula singulis includuntur folliculis. Zea in multis Italiae, Galliae, & Germaniae locis prouenit. Nascitur qualicumque solo, etiam humidiorre, quoniam folliculum, vt ait Columella, quo continetur firmum ac durabilem, aduersus longioris temporis humorem habet. Læto tamen pinguique melius proficit. Seritur, vt Triticum, Septembri vel Octobri mense: Iulio demetitur. Tradunt Zeam, inquit Plinius, cum sit degener, redire ad frumentum, nec protinus, sed tertio anno. Zea, inquit Dioscorides, plus quam hordeum alit, ori grata, digeritur in panificia, & minus quam Triticum nutrit, in quibus verbis pro *εὐστόμας*, idest ori grata, ex fide veteris & inculpatissimi codicis *εὐστόμαχος*, idest stomacho utilis, siue commoda, legendum, sicuti etiam legit Galenus hunc Dioscoridis locum citans, qui & de Zea hæc scripsit. Zea vniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici, & hordei. Itaque ex illis cognosci debet. Olim vt ex Triticum Crimnon, ita ex Zea Condrus siue Alicam fiebat. Græcorum *χόνδρον*. Latinorum alicam esse declarant tum viri docti, qui conuertendis in Latinam linguam Græcis medicis *χόνδρον* Latine alicam semper reddiderunt, tum posteriores Græci qui Latina voce *ἀλιξ* vsurpata, sæpe cōiunctim *χόνδρον ἀλικος*, dicunt. Aetius. *τροφιὴ δὲ διδόναι χόνδρον ἀλικος μετ' ὄνην λευκοῦ*, & cæc. ac rursus: *ἐνθρόπιον δὲ ἐν ἀλιῶν ψίχας*, ἢ χόνδρον ἀλικος ἐν ἀλιῶν ἐμειλίτων. Item alibi: *τακτωῖαι δὲ χόνδρον ἀλικος* λειψιδίος θερμὸν ἐπιημένον, & cætera. Sed id postea ex rei ipsius natura certius ostendemus. Videtur autem alica Latinis ab alendo appellata esse, sicut *χόνδρος* Græcis ob excellentiam, idest granum dicitur. Deinde *χόνδρος* & alica tum pro frugis specie, tum pro re factita, siue cibo, Alicam ex Zea, chondrus è tritico composito à veteribus vsurpatur. Paulus. Chondrus tritico persimilis est, nisi quod glutinosior. Suidas. *χόνδρος πυρῶν παραλλήλων: γλίχρος δὲ πάλαν ἐστίν*. Galenus, *χόνδρος ἐστὶ μὲν ἀλίπυς καὶ τροφή βελτίστη, καὶ ἀπὸ πυρῶν*. Et mox, *καὶ ἀπὸ τοῦτο τινὲς ἐκ τῶν ἐγγυῶν ξηραίνοντων ἐνομίσαν ἐναίχθαι τοῦτο τὸ σπέρμα*. Plinius de frugum generibus. Aliqui verna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et paullo post, Tunicae frumento plures, hordeum maximè nudum & alica, arinca, vetustus codex habet, sed præcipuè auena. Nunc ex quibus frugibus, & quomodo fieret chondrus siue alica explicandum. Alicam fit ex Zea quæ dicoccos appellatur, inquit Dioscorides. Plus alit quam Oryza, aluum magis cohibet, stomacho longè vtilior. Alicam ex genere est Tritici, inquit Galenus, valenter nutrit,

Z E A D V P L E X.

Forma. Matt. in c. 8. li. 2. Diosc. Locus. Tempus. Lib. 2. c. 82. Vires. Temper. Lib. 1. Alim. Lib. 6. sim. Lib. 9. c. 10. Ibid. ca. 12. Ibid. ca. 29. Libr. 7. Libr. 8. sim. Li. 18. ca. 7. Lib. 2. c. 89. Li. 1. Alim.

scoridis locum citans, qui & de Zea hæc scripsit. Zea vniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici, & hordei. Itaque ex illis cognosci debet. Olim vt ex Triticum Crimnon, ita ex Zea Condrus siue Alicam fiebat. Græcorum *χόνδρον*. Latinorum alicam esse declarant tum viri docti, qui conuertendis in Latinam linguam Græcis medicis *χόνδρον* Latine alicam semper reddiderunt, tum posteriores Græci qui Latina voce *ἀλιξ* vsurpata, sæpe cōiunctim *χόνδρον ἀλικος*, dicunt. Aetius. *τροφιὴ δὲ διδόναι χόνδρον ἀλικος μετ' ὄνην λευκοῦ*, & cæc. ac rursus: *ἐνθρόπιον δὲ ἐν ἀλιῶν ψίχας*, ἢ χόνδρον ἀλικος ἐν ἀλιῶν ἐμειλίτων. Item alibi: *τακτωῖαι δὲ χόνδρον ἀλικος* λειψιδίος θερμὸν ἐπιημένον, & cætera. Sed id postea ex rei ipsius natura certius ostendemus. Videtur autem alica Latinis ab alendo appellata esse, sicut *χόνδρος* Græcis ob excellentiam, idest granum dicitur. Deinde *χόνδρος* & alica tum pro frugis specie, tum pro re factita, siue cibo, Alicam ex Zea, chondrus è tritico composito à veteribus vsurpatur. Paulus. Chondrus tritico persimilis est, nisi quod glutinosior. Suidas. *χόνδρος πυρῶν παραλλήλων: γλίχρος δὲ πάλαν ἐστίν*. Galenus, *χόνδρος ἐστὶ μὲν ἀλίπυς καὶ τροφή βελτίστη, καὶ ἀπὸ πυρῶν*. Et mox, *καὶ ἀπὸ τοῦτο τινὲς ἐκ τῶν ἐγγυῶν ξηραίνοντων ἐνομίσαν ἐναίχθαι τοῦτο τὸ σπέρμα*. Plinius de frugum generibus. Aliqui verna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et paullo post, Tunicae frumento plures, hordeum maximè nudum & alica, arinca, vetustus codex habet, sed præcipuè auena. Nunc ex quibus frugibus, & quomodo fieret chondrus siue alica explicandum. Alicam fit ex Zea quæ dicoccos appellatur, inquit Dioscorides. Plus alit quam Oryza, aluum magis cohibet, stomacho longè vtilior. Alicam ex genere est Tritici, inquit Galenus, valenter nutrit,

fuccumque lentum habet, siue in aqua duntaxat coctam cum mulso, aut vino dulci, aut etiam adstringente (nam singulis horum suo proprio tempore utimur) siue oleo salēque conditam sumas. Nonnumquam autem illi & acetum iniicitur. Præparatam eodem modo alicam medici chondroptissanæ cōfectionem appellant: quidam autem dicunt ex *χόνδρον πρισσάνης*, idest ex alicæ ptissana ægrotum fuisse cibatum. Veterum nonnulli, vt Diocles & Philotimus, *πρισσάνην πυρίνην*, idest ptissanam triticeam, alicam è Tritico confectam nominant. Qua propter eius nomen apud antiquos est rarum. Sunt autem & alia permulta semina prædictis quidem similia, non tamen eadem protinus specie, quæ partim in Hordei ac Zyp hæ, partim in Zyp hæ, olyræque, aut Olyræ & Tritici medio sunt loco: quædam vero ad Olyræ, alia ad Hordei aut Zyp hæ, alia ad Tritici, ceu alia ad Panici, alia ad Milij naturam proximè accedunt, quæ nomina habent alia simplicia, *ὡσπερ ἐν ἰταλίᾳ ἐξ οὗ τὸν χόνδρον ποιοῦσι*, idest, vt in Italia ex quo Alicam faciunt. Quibus verbis nihil aliud quam simpliciter Zeam appellatam indicat, ex qua chondrum in Italia faciebant. Sed inter prima dicitur & alicæ ratio inquit Plinius, præstantissimæ saluberrimæque: quæ palma frugum indubitanter Italiam contingit vel, vt alij legunt, Italiæ contigit. Fit sine dubio & in Ægypto, sed admodum spernenda. In Italia verò pluribus locis, sicut Veronensi Pisanóque agro, in Campania tamen laudatissima, idem rursus. Alica fit ex Zea, quam Semen appellauimus. Et alibi. Alica res Romana est, non pridem excogitata. Ex his intelligere licet alicam latinorum, *χόνδρον*, esse Græcorum, & eam non ex vno frugum genere paratam fuisse, sed quæ ex Zea & tritico fieret, peculiariter chondrum siue alicam appellatam. Cum enim chondrum, chondroptissanam, & ptissanam pyrinen, idest triticeam à veteribus dictam fuisse scribit Galenus, nihil aliud intelligit, quam quod chondrus instar ptissanæ decorticaretur, & comminueretur, atque postea eodem quo ptissana modo condiretur. Est autem ptissana propriè hordei decorticati appellatio, vt suo loco dicemus, qua cum aliis frugum generibus copulata, alia atque alia ptissanæ genera significantur: velut *χόνδρον πρισσάνης* significat ex Zea decorticata ptissanam: *πρισσάνην πυρίνην*, ptissanam ex tritico decorticato, ita vt tum chondrus, tum ptissana generalia nomina esse videantur frugum omnium siccatarum, & decorticatarum, quo sane modo alica quoque apud Plinium generale vocabulum videtur esse, quemadmodum apud Græcos chondrus, quo loco ille alicæ conficiendæ modum ostendit. Alica fit ex Zea, quam semen appellauimus, inquit. Tunditur granum eius in pila lignea: nam lapidis duritia conteritur. Nobilius, vt notum est, pilo victorum pœnali opera. Primori inest Pyxis ferrea: excusis inde tunicis, iterum iisdem armamentis nudata conciditur medulla. Ita fiunt alicæ tria genera, minimum, ac secundarium: grandissimum verò aphærema appellant. His Plinius alicæ parandæ modum docet, & tria eius ex Zea factæ genera ex contusionis magnitudine distinguit, minimum idque primarium, in minutissima grana rufum. Secundarium quod crassiusculè contusum est: grandissimum, maximæ inter ea molis, grano fere tantum exuto sua tunica, nec minutius trito, vnde etiam *ἀφαίρημα* à cortice videlicet, siue tunicis ablatis est appellatum, vel quod tertium hoc genus sit tanquam reiectum purgamentum superiorum, quæ longe præstantiora sunt. Alia alicæ genera materiæ ex qua fit, diuersitate Plinius statuit his verbis. Alica adulterina maximè quidem fit ex Zea, quæ in Africa degenerat. Latioris eius spicæ nigriorésque, & breuis stipula. Et paullo post: Alia ratio vbi que adulterandi. Ex tritico candidissima & grandissima eligunt grana, ac

Li. 18. ca. 11.

Li. 22. c. 25.

Li. 18. ca. 11.

Ibidem.

na, ac semicocta in ollis postea arefaciunt sole ad initium, vel, vt alij legunt, ad indicium, rursusque leuiter aspersa molis frangunt. Ex quibus apparet alicam ex Zea tum vera, tum degenerante itémque ex tritico fieri, sicuti de chondron prius diximus. Ex his etiam Paulum Aegin. cum cæteris Græcis ac Latinis scriptoribus conciliare licet, qui chondrum ab alica vt diuersum aperte distinguit. Id quod nullam aliam ob causam fecit, opinor, quàm vt ex frugum diuersitate, ex quibus frumentaceus hic cibus paratur, diuersas eius species constitueret, ac eum quidem qui ex tritico, ab eo qui ex Zea fit, diuideret, chondrum ex tritico factum appellans, quem Galenus chondroptissanam, & ptissanam triticeam dixit, alicam verò ex Zea paratam, vsurpato nomine Latino, sic enim scribit. *Τῶν σιτωδῶν ὀνομαζομένων ὁ μὲν χόνδρος τρυφήιος τε, ἢ γλίχρου χυμῶ γεννητικός, ἀλλ' ὁ μὲν πλῆθος μοχθηρὸς, ἐπεὶ περ' ἐλοίμεις παχυδέρμους ἀνεφθός μὲν ἐστίν. Κρῆσιτων δ' ὁ χυμὸς ἀλοῦ ὄλου χαλῶς ἐψηθεῖτος παραπλησίως πρισσάνη δ' ἂν ἐλίσσεται μὲν ἀλλὰ χόνδρον παρέοικεν, μᾶλλον δ' γαστρὸς ἐστὶν ἐφελκυστικός.* Idest. Ex his quæ frumentacea nominantur, chondrus bene nutrit, & glutinosum humorem parit. Verùm elotus prauus habetur, quoniam promptè crassescens inconcoctus manet. Probatum magis cremor chondri, si totus probe ptissanæ modo fuerit decoctus. Alica cætera quidem chondro similis est, sed aluum magis adstringit. Eadem de Chondro siue alica Galenus scripsit. Nempe bene nutrire, succum lentum habere, chondrum lentum instar glutinis, concresecere, ac densari & incoctum manere: meliorem succum eius esse, si probe coquatur ptissanæ modo. Veteres alicæ, vt tenerior & candidior esse, tum gypsum, tum creatam puteolanam miscebant. Eam ob sulphuris metalla illic plerisque in locis conflagrantia, sulphuræ qualitatis non expertem esse arbitrabantur: quare eius mistura alicæ candorem conciliare sese putabant, (sulphur enim vapore suo dealbat,) quod glutinosum in ea extenuare, humorem superuacaneum ex haurire, vt alica & sapore iucundior, & resiccata tenerior, coquibilior in ventriculo concoctu faciliior, denique ad valetudinem commodior, vt quæ lentore detracto viscera minus obstrueret, Plinius cum alicæ ex Zea faciendæ rationem ostendisset, vt iam diximus, subiicit. Nondum habent candorem suum quo præcellunt, iam tamen Alexandrinæ præferuntur. Postea (mirum dictu) admiscetur creta, quæ transit in corpus, colorémque & teneritatem adfert. Inuenitur hæc inter Puteolos & Neapolim in colle Leucogæo appellato. Extatque D. Augusti decretum, quo annua vicena millia Neapolitanis pro eo numerari iussit è fisco suo, coloniam deducens Capuam. Adiecitque causam afferendi, vel vt alij legunt, præbendi, quoniam negassent Campani alicam confici sine eo metallo posse. In eodem reperitur & sulphur: emicantque fontes Oraxi, oculorum claritati, & vulnerum medicinæ, dentiúmque firmitati. Et mox de alicæ adulterina, de qua supra diximus. Pinfunt cum arena, & sic quoque difficulter deterunt vtriculos, fitque dimidia nudi mensura, (dimidio maior, quam si nudatum omnino granum esset,) Posteaque gypsi quarta pars inspargitur, atque vt cohæsit, farinario cribro subcernunt. Quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est. Rursus quæ transt, arctiore cernitur, & secundaria vocatur. Item cribraria, quæ simili modo in tertio remansit, cribro angustissimo, & tantum arenas transmittente. In Geoponicis calsiani Constantino attributis legimus alicæ arenam & gypsum miscere solitos fuisse veteres: sic enim illic scribitur. *χόνδρον πόσησις. ζῆτας πρῆστέον, καὶ ἐμβλαστέον εἰς ζεφὸν ὕδωρ, καὶ σωκεπιαστέον. ἐπεὶ ἴσα γύψον λευκὸν κοπρίον, καὶ εἰς λεπτὸν σήφρον, ἀμμου τε τῆς λευκοτάτης καὶ λεπιοτάτης τὸ τέταρτον, σὺ γύψω*

Lib. 1. c. 78.

Li. 1. Alim.

Lib. 18. ca. 11.

Lib. 3. ca. 7.

μέρεσι καὶ ἄλλ' ἄλιγον μάλιστα, ἐπιπλοισμένη τῇ ζεῖα αὐθις, σκευαζέσθω ὃ ἐν ταῖς ὑπὸ κνώσῃ μέραις, ἵνα μὴ ἐξύσῃ, ἔπειτα ὃ ἄσπας ἐπιπλοισθῶν, κοσκινῶν κοσκινευέσθω ἀδρότερον, καλλίστος ὃ ὁ πρόβλος σηοδῆσι γίνεται χυδρῶς, δεύτερος ὃ ὁ ἐπὶ τοῦ τριῶν καὶ ἐλάτῳ ὁ τρίτος. Idest, Chondri confectio. Zea tundenda, & in feruentem aquam iniicienda, atque exprimenda. Deinde tundendum gypsum album, & in tenuem pollinem redigendum, atque arenæ albissimæ & tenuissimæ quarta pars cum gypsi portione paulatim miscenda Zea, quæ iterum tunditur. Præparetur autem canicularibus diebus ne acefcat. Tusa autem tota Zea cribro incernatur densiore. Chondrus is optimus qui primo succretus fuerit, secundus qui post hunc, deterior tertius. Cum verò creta gypsumque citra periculum ac noxam in corpus assumi non possent, vt ea ab alica separarent, diligentissimè priusquam coquerent, lauabant, baculo variè in aqua agitantes, deinde quod in aqua supernatauerat residere sinentes, coquebant, vt apertè declarat Galenus in lib. Hippoc. De articulis, fractura narium curationem docentis. Idem innuit & Galenus, cum ait. Cæterum diligentissimè dum ex alica elota sorbitiones parantur, animaduertere oportet, & cætera. De Alicæ verò vtilitate hæc Plinius tradidit. Alica res Romana est, & non pridem excogitata, alioqui non pristinæ potius laudes scripsissent Græci. Nondum arbitror Pompeij Magni atate in vsu fuisse, & ideo vix quicquam de ea re scriptum ab Asclepiadis schola. Esse quidem eximie vtilem nemo dubitat, siue eluta detur ex aqua mulla, siue in sorbitiones decocta, siue in pultem. Et paullo post. Pristana quæ ex hordeo fit laudes vno volumine edidit Hippocrates, quæ nunc omnes in alicam transeunt. Nec ab iis discrepant, quæ supra ex Galeno protulimus, vbi & variè ipsam per cocturam parari tradit, ex aqua sola nonnunquam coqui, ac ex vino mullis sumi. Id quod etiam testatur Martialis his versibus.

Li. 1. Alim.

Li. 12. c. 25.

In Xen.

Nos alicam, mullum poterit tibi mittere diues.

Si tibi noluerit mittere diues, eme.

Aut vino dulci, siue adstringente, aliquando oleo & sale condiri, aceto infuso, quod etiam alio in loco declarat his verbis. Alica est alimentum optimum, quemadmodum etiam triticum. Sed non est huius loci de alimento distinguere. Verum vt medicamentum, obstruendi meatus vim habet. In temperamento verò similis est tritico, plus viscosi quàm illud habens, quo etiam magis quam illud alit. Est & velut materia quædam idonea ad suscipiendum acetum, aquam marinam, & muriam, & alia huiusmodi quæ vehementer siccant. Qua propter quidam ex his quæ multum siccant, ipsam esse putauerunt. Est autem ex his quæ magis concoquere possunt, & minus siccant, quemadmodum & triticum. Verum ob siccantium pharmacorum misturam, id quod ex ipsis est compositum, siccandi vi præditum, multos medicos fallit, vt ad ipsam alicam referant siccandi causam, omisis iis quæ sunt admixta. Scribit Dioscorides decoctam in aceto alicam, illitâque lepras tollere vnguium scabritias extricare: incipientibus ægilopiis mederi: decoctum dysentericis, quos excruciat dolor, infusum, idoneum esse. Fit hodie in Italia ac Sicilia alica ex Zea, quam tam ad sanorum quam ægrorum vsus valde commendant, eamque non alicam, sed farro, idest Far falso appellant. Hac appellatione moti quidam Zeam nihil aliud quàm Far esse putauerunt. Farris nomine Zeam ab antiquissimis Latinorum nuncupatam fuisse testis est Dionys. Halicarnass. Nominabant, inquit prisca Romani sacras nuptias vocabulo suo φάρρα, quia coniuges vescerentur eodem φάρρα, quod nos Græci ζεῖαν dicimus. Item Asclepiades apud Galenum, φάρρα, ὁ ἀλλοσι ζεῖαν. Idest, Farris quod

Vires & Temper. Alica.

Lib. 2. c. 89.

Lib. 9. fh loc. cap. 3.

quod Zeam vocant. alibi nos fusius exposuimus, quæ matrimonia fierent vsu, coemptione, confarratione. Sed his refragatur Plinius, qui vt diximus, capite de tritico, Far aliud à Zea tritici genus esse perspicue scribit, Adoreum dictum & eodem in loco, Qui Zea vtuntur, inquit, Far non habent. Ex eo frumenti genere factitiam rem Far etiam nuncupatam, diuersam esse à chondro siue alicadem Plinius apertè declarat, cum ait, Populum Romanum Farre tantum è frumento trecentis annis vsus Verrius tradidit: quo tempore Romanis nullus fuit alicæ vsus, id quod ipse alio in loco testatur scribens Pompeij magnæ ætate alicam Romanis in vsu non fuisse. His subscribit Archigenes apud Aetium. Quod verò Latine, inquit, in regionibus Romæ vicinis Far appellatur, hoc modo paratur. Frumentum modico tempore aqua madefacito, indeque extractum, ac in pilam coniectum veluti pristanam à cortice expurgato. Vbi vero corticem exuerit, tollito, atque in sole siccato: deinde manibus tritum, donec penitus à cortice fuerit mundatum, crassissimè molito, ita vt granum vnum in quatuor aut quinque partes redigatur, & siccum asseruato. Vfus autem tempore alicæ modo coquitur, & à sanis in cibo sumitur. Pro agris verò variè apparatus, & epithematis quoque admiscetur. Quidam spicas frumenti adhuc virides tollunt, ex ipsisque Far concinnant, quo modo, & suauius & iucundius redditur. Ex iis constat Far pro re factitia, siue pulte farracea, & ab antiquis pro alio atque alio frumento vsurpatum, quod etiam de Zea dicere possumus, vel auctore Galeno, apud quem Mnesitheus panem ex Zea neminem affatim comesse citra sanitatis dispendium posse tradit. Quod si quis, ait, ei pani non assueuerit, etiam si minimum sumserit, ægrotabit. Est enim grauis, & concoctu difficilis. Qui verò regionem incolunt vehementer frigidam, eo semine coguntur nutrirî, ipsûmque serere, quod frigoribus perstrennuè resistat. Hæc Zea de qua ex Dio scoride & Plinio diximus, conuenire non possunt, neque Zea Theophrasti, qui eandem quam Dioscorides Zeam intellexisse videtur: sic enim scribit. Inter ea quæ Tritico hordeoque sunt similia, vt Zea, Olyra, Tiplia, Auena, & Aegilops, Zea est firmissima, copiosissimèque fructificat, multiplicem altamque radicem effundit, calamo multiplici crassoque assurgens. Fructus autem est leuissimus, & cunctis animalibus admodum iucundus. Deinde subiungit. Sunt autem hæc duo, Zea scilicet, & Tiplia Tritico simillima. Herodotus verò, alius Zea meminisse videtur, cum scribit: Tritico hordeoque plerique victitant. Apud Aegyptios autem his in victu vt summum dedecus putatur. Vtuntur autem Olyris, quas alij Zeias cum, Z. nominant.

Lib. 8. c. 8.

Li. 18. ca. 7.

Lib. 22. c. 25.

Lib. 9. c. 45.

Li. 1. Alim.

Li. 8. Hist. cap. 9.

Lib. 2.

OLYRA. CAP. V.

VT Græcis ὀλύρα, ita Latinis Olyra dicitur, & Gallis Arinca, Plinio auctore, vt iam diximus. Olyra, inquit Dioscorides ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῆς ζεῖας, idest, ex eodem est Zea genere: quod ita docti viri accipiendum esse censent, non vt Olyra Zea species sit, cuius duo tantum à veteribus posita sunt genera, nempe monococcos & dicoccos, sed eiusdem esse generis, idest naturæ, & facultatis cum Zea. Verum Olyra minus aliquanto nutrit: in partes tamen, vt Zea, cogitur. Fit quoque ex Olyra crassior farina quàm Græci crimnon vocant. Mnesitheus, auctore Galeno, vno semine duo nomina scribit contineri, his verbis. Ex seminibus ad

Nomina Lib. 18. ca. 10. & 22. cap. 25. Lib. 2. c. 84.

Li. 1. Alim.

nutritionem sunt appositisima Triticum, & Hordeum. Quod autem hæc deinceps sequitur, duplici quidem nomine nuncupatur, eadem tamen res est: alij enim Tipham, alij Olyram nominant. Diocles autem apud eundem Galenum, Tiphas ab Olyris distinguit, ut & Theophrastus. Quorum sententiam approbat Galenus, Mnesitheum verò reprehendit his verbis. Mnesitheum iure quis demiretur, quod inter Olyram & Tipham discrimen non nouerit. Vtrumque enim in Asia frequens est, & potissimum in regione quæ est supra Pergamum, adeo ut rustici ipsi panibus ex ipsis factis semper utantur: propterea quod triticum omne in oppida comportent. Olyrini quidem pans, si modo ex bona Olyra fiant, post triticeos sunt præstantissimi: secundi autem ab his sunt Tiphini. Quod si Olyrini ex vitioso semine sint facti, Tiphini non erunt inferiores. Plinius Olyram inter frumenti genera recenset, & à Tiphâ discernit. Arinca, inquit Galliarum propria, copiosa & Italiae est. Aegypto autem, ac Syriae, Ciliciaeque, & Asiae, ac Græciæ peculiare Zea, Olyra, typhæ. Et aliquando post: Ex Arinca dulcissimus panis: ipsa spissior quàm Far, & maiore spica, eadem & ponderosior. Rarò modius grani non sexdecim libras implet. Exeritur in Græcia difficulter, ob id iumentis dari ab Homero dicta. Hæc enim est quam Olyram vocat. Eadem in Aegypto facilis fertilisque. Hanc Olyram non serri in Italia scripsit Matthiolus, in capitul. octuagesimo quarto libr. secundo Dioscorid. eamque nec descripsit, nec depinxit. Dodonæus pro Olyra exhibet frugis genus hîc appictum, quod vocari ait in Germania, *Amelkorn*, Zea que esse speciem, calamo, geniculis, magnitudine Tritico similem, spica non mutica sed aristis multis vallata, ut hordeum, grano folliculis concluso, Zea modo quod spoliatum Tritici granis est simile. Multis Germaniæ locis prouenit, & ante æstatem seritur, metiturque Iulio mense. Ut Zea speciem esse, ita temperamento viribusque illi respondere scribit Dodonæus, & inter triticum & hordeum mediam, eadem omnia præstare quæ Zea: panes ex eadem confectos quodammodo triticeis esse similes. Quæ Theophrastus & Plinius de Olyra scripserunt Marcellus, Virgilius, putat indicare frugem quam nostra tempora Secale vocant, non tamen id pro comperto affirmat. At omnem dubitandi occasionem sustulit Plinius, qui multum diuersam Olyram à Secale facit.

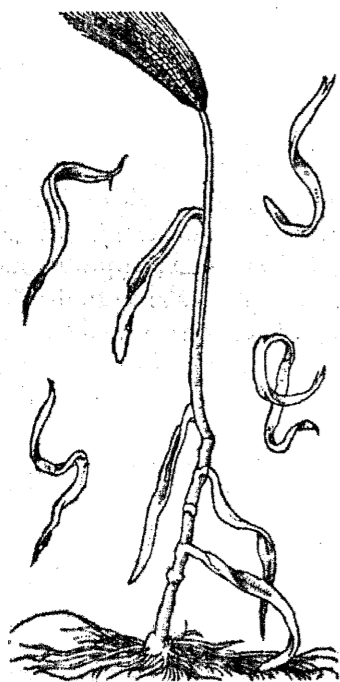
Cum enim de Olyra quæ citauimus, scripsisset, alio loco de Secale hæc tradit. Id autem quod Secale, & farrago appellatur, occari tantum desiderat. Secale Taurini sub Alpihus Asiam vocant, deterrimum, & tantum ad arcedam famam vtile, fœcunda, sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Admiscetur huic Far, ut mitiget amaritudinem eius, atramen sic quoque ingratisimum ventri est: Contra ex Olyra dulcissimus panis, ut ex eodem Plinio diximus. Præterea Galenus, quod nuper citauimus, olyrinos panes,

Ibidem. Li. 3. Hist. cap. 9.

Li. 18. ca. 8.

Lib. 10.

OLYRA DODON.

Lib. 4. ca. 3. Nomina

Forma

Locus

Tempus

Usus

Temper.

Ibidem.

In ca. 10. li. 1. Dioscor.

Li. 18. c. 16.

Li. 7. Alim.

panes, si ex bona Olyra fiant, post Triticeos esse præstantissimos scripsit. Quod verò Hermolaus, Manardus, Ruellius Olyram Latinorum Siliginem esse dixerunt Plinio auctore, id iam capite de Tritico falsum esse ex ipso met Plinio demonstrauius. Cæterum quemadmodum chondrus, & chondroptissana, & ptissana Triticea ex Zea & Tritico fiebant, ita ex Olyra Tragus parabatur. Tragum quidem pro frumenti specie vsurpari diximus cap. de Tritico, sicut & vsurpare videtur Galenus, lib. 1. Aliment. Dioscoridem citans his verbis: ὁ δὲ τράγος τὸ σπέρμα μὲν παραπλήσιον χόνδρω, ἀτροφώτερος μὲν πολὺ ζεῆς, διὰ τὸ πολὺ ἔχει τὸ ἀχυρῶδες. διὸ ἔδυσκατέργατος ἐστὶ, καὶ κοιλίας μαλακτικώτερος. Id est, Tragi semen chondro est simile, nutrit tamen multo minus quàm Zea, quod multum aceris habeat: ob id concoctu est difficilior, & aluum magis mollit. In nostris tamen Dioscoridis exemplaribus hæc aliter leguntur: Τράγος τὸ σπέρμα μὲν παραπλήσιον τῷ χόνδρω ἔοικεν. ἀτροφώτερος δὲ παραπολὺ ζεῆς, διὰ τὸ πολὺ ἔχει τὸ ἀχυρῶδες, & cætera. Id est, Tragus figura quidem Alicæ similis est, sed multo minus nutrit quàm Zea, quod multum aceris habeat: quare ægrius conficitur, & cætera, quibus verbis Tragi nomine rem facticiam Alicæ similem significari quidam malunt, quàm frugis speciem. Quod autem ex Olyra Tragus fieret, testis est Galenus, lib. 1. Alim. cum scribit. Ex nobilissima autem Olyra, cum, ut decet fuerit decorticata, Tragum conficiunt quo plerique utuntur, primum in aqua decoquentes, deinde ea effusa sapam, aut vinum dulce, aut mulsam intundentes superiniiciunt, & pineas nuces aqua præmaceras, donec plurimum intumuerint. Idem in libro primo Hipp. de rat. vict. in morb. acut. ex Zea Tragum fieri dixit. Ptissanam igitur rectè præferri ait Frumentaceis eduliis, panis scilicet, chondro, & Zea, ex qua fit Tragus. Ex Tritico ptissanæ conficiendæ, vulgata ratio est, inquit Plinius, lib. 18. cap. 7. Simili modo ex Tritici semine Tragus fit, in Campania duntaxat, & Aegypto. In Geoponicis Calsianus Bassus, cap. 13. lib. 3. Tragum ex frumento Alexandrino conficit: Τράγος ποιήσας τὸν ἀλεξάνδρειον λεγόμενον σίτον βρεκλίον, ἔδυσκτέον, καὶ ξηραλίον ἐν ἡλίῳ θερμῷ. εἴτα αὐτὸς τὰ αὐτὰ ποιήσας, ἀχρῆς ἔοιτε ὑμένες τῶ σίτου, ἔ τὸ ἰνώδες ἀποπέσει. ἔτω τε ξηραντέον, ἔ ἀποθετέον τὸν τράγον ἐκ τῆς ἐυγενῆς ἀλύρας. Id est, Frumentum Alexandrinum maceratur, decorticaturque & in sole calido siccat. Deinde rursus eadem faciendæ, donec & folliculi, & quicquid fibrosum est delabatur. Sic & sicandus & reponendus Tragus ex probata Olyra. Ex quibus perspicitur omnia Frumentorum genera ptissanæ modo decorticari & præparari solita, eorumque atque rerum quæ ex ipsis conficiuntur ad alendum corpus nomina inter sese confundi.

K 4

Nomina

TIPHA Latine etiam Tiphe, seu Tipha dicitur à Ruellio Tipha ce-
realis: quoniam planta alia inter arundines locis humidis proue-
nit, quæ Tipha nominatur. Theophrastus inter ea quæ Tritico &
Hordeo similia sunt numerat Zeam, Tipham, Olyram, &c. mox
subiungit Tipham omnium leuissimam esse, simplici culmo assurgere, solo te-
nui contentam, nec, vt Zeam, pingue & lætum desiderare. Mnesitheus, auctore
Galeno Tiphas tertio loco post Triticum & Hordeum numerat. Diocles post

Lii. Alim.

TIPHA DODONÆI.

TIPHA FUSCHII.

Hordeum, ac Triticum facultatibus sequi omnium maximè Olyras, ac Tiphas
dixit. Sed Mnesitheus Olyram & Tipham eandem rem esse putat, quem ob id
reprehendit Galenus, vt capite superiore declarauimus. Galeni hæc de Tiphini-
nis panibus & Tipha oratio est, aliquoties repetita. Olyrini panes si modo ex
bona Olyra fiant, post Triticeos saltem sunt præstantissimi. Secundi autem ab
his sunt Tiphini. Quod si Olyrini ex vitioso semine sint facti, Tiphini non
erunt eis inferiores. Calidi verò panes ex laudatissima Tipha facti, Olyrinis
longe sunt præstantiores, asseruati verò deteriores seipsis euadunt. Cum enim
massa illorum sit tenax, ac ductilis, densatur maiorem in modum, & maximè
cum negligenter parati fuerint, adeo vt qui panem huiusmodi post vnum, aut
duos dies, ac multo magis sequentes aliquot comederit, putaturus sit lutum
ventriculo suo inesse: at cum verò calidus adhuc est, ab ipsis etiam vrbani-
s expetitur, ipsumq; cum caseo quodam mandunt, quem vernaculo nomine *Oxy-
galaoimon* vocant. Porro hunc quoque tenerum esse oportet, & ipsum panem
calorem cilibani adhuc retinere. Qui certe in hunc modum est assatus, non ru-
sticis modò, sed vrbani quoq; hominibus in deliciis habetur. Qui verò trium
quatuorue dierum est, vel ipsis rusticis qui mandunt, in suavis est. Præterea con-
coctu est difficilior, ac tardius per aluum subducitur, quæ calido minimè acci-
dunt, qui tametsi Hordeaceo, quod ad deiectiones pertinet, multum vincitur,
non

non tamen propter id, adeo vt miliaceus, est vituperandus. Quinetiam corpus
admodum nutrit, dum calidus est, vt pene Triticeo syncomisto par sit. Habet
autem Tipha semen extrinsecus corticem velut Olyra, & Hordeum: verum de-
corticatum in panes congeritur, vsuiq; omnino est accommodatum. Nam &
ex aqua manditur elixum, haud aliter ac vocatus à rusticis apothermus, sapa
iniecta: nonnunquam etiam cū sale citatur. Hæc de Tipha Galenus, quæ quàm-
nam nostrarum frugum speciem referat, ignorant plerique docti Herbarij. Do-
donæus Tipham appellat eam frugem quam Gallis *Mercil*, vocari putat, Ger-
manis *U-welsche W-yssen*, & *Roomscheteruue*, id est Triticum Italicum, aut Roma-
num. Fuschius eam pro tertio Tritici genere depinxit. Sed fallitur Dodon. neq;
enim Gallorum *Mercil*, non vbi que noti, seu peregrini Tritici species est, sed
partim ex Tritico, partim ex secale miscellanea seges, quam Lugdunenses vo-
cant *De la Mescla*. Calamo, geniculis, spica aristis vallata Olyram ea refert, nisi
quod Tipha spicas habet longiores & asperiores, rotundiorésque & in vnum
magis coactas. Semen folliculo vnico includitur, grano Tritici simile. Fruges
hæc cortice & aceribus purgata Zea modo in triticum redit, quod & de Tipha
Plinius his verbis scripsit. Tradunt Zeam, ac Tipham cum sint degeneres redire
ad Frumentum, si pista serantur, nec protinus, sed tertio anno. Seritur frequen-
tius, inquit Tragus, in Alfatia, rariùs in aliis Germaniæ regionibus, idq; locis
potissimum montosis, præsertim vbi apri fruges depascuntur. Nam ab hoc vno
ferè abstinēt, quòd durioribus eius aristis offendantur. Ad Olyra temperamen-
tum & vires Tipha accedit, sed Olyra deterior est, vt ex Galeno diximus.

Lib. 4. ca. 4.

Nomina

In hist. Pl.
cap. 150.

Forma

Lib. 8. ca. 12.

Locus.

Vires.

TRITICVM TIPHINVM,

CAP. VII.

TRITICVM TIPHINVM, Triti-
co nostrati Calamis & grano vt-
cúmque simile, tenuiores ac bre-
uiores stipulas habet, spicam hor-
ridam duris & longis aristis, instar Hordei,
granum durum, densum, fuluum, quod fa-
cile glumis suis exteritur. Reperitur huius
frugis granum cum semine Phalaridis ad-
uecti ex Hispania, & insulis fortunatis.
Huic Frumento cum Tipha conuenit, quod
Calamo surgit tenui ac simplici: quod se-
men gignit leuissimum, exile, paruum,
densum tamen, & coactum, Tritico magis
rufum: quòd arista dura, ac longæ spicam
muniant: differt autem, quod Tipha gra-
num inclusum multiplici folliculo difficul-
ter decorticetur, huius autem minus re-
ctum. semen eximatur facilius. Triticum in
Tipham mutatum soli vitio, quidam esse
putant.

ZEOPY

l. i. Alim.
Nomina

ZEOPYRON in frugum generibus recenset Galenus his verbis. Est in frigidissimis Bithyniæ locis semen quoddam, quod Zeopyrum nominant, prima syllaba, i. non habente, ut apud Homerum habet cum ait, Et Zeia, & Triticum, cum fecundo Hordeo & albo. Ex eo autem panis fit præstantior, quam qui in Macedonia, aut Thracia ex Briza conficitur. Ac ferè quædammodum nomen ipsum Zeopyrū ex utroque nomine, Zea scilicet & pyro, id est tritico componitur, sic & substantia eadem inter vtrumque media quodammodo est, ut si ex vtraque esset commista. Proinde quando tritico est deterius, tanto Thracia Briza est præstantius: Porro vrbium nomina in quibus semen id provenit, sunt Nicea, Prusa, Crassopolis, Claudiopolis, Heliopolis, & Dorile, quod quidem extremum est Phrygiæ Asiaticæ oppidum. Habet autem & Phrygia ipsa semen eiusmodi in agro proveniens, quemadmodum & aliæ quædam vrbes finitima. Videre autem est panem qui ex hoc semine conficitur, tanto eo qui ex Briza in Thracia & Macedonia fit, esse meliorem, quanto triticeo est deterior.

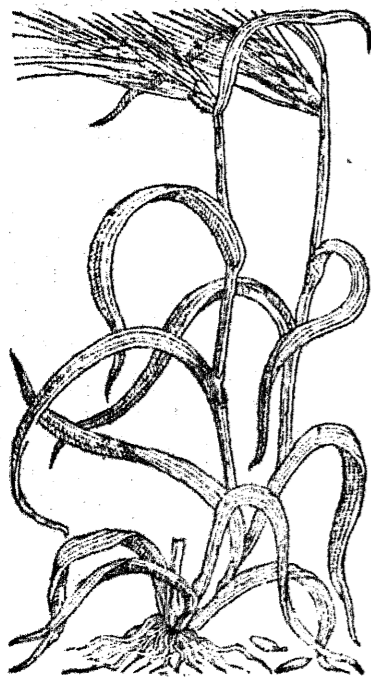
Lib. 4. ca. 5.
& Hist. fru-
ment. ca. 8.

Forma.

Locus.

Dodonæus Zeopyrum id esse putat, quod Germanis *Kern*, & *Drinkelkern*, & *Kernsamen*, vocatur. Zeæ culmo, geniculis, & spica proximum: semen eius naturæ Tritici non absimile, sed non tamen perinde ac Zeæ, glumis, siue folliculis inuolutum, in area facile exteritur, sublutei coloris, ut Triticum. In quibusdam Germaniæ locis seritur ad pistrinarum & culinarum opera, in quibus Hordei usum præbet. Huius frumenti figura Dodonæo eadem prorsus est quæ Zeæ, ut inde suspicemur Dodonæum existimasse à Zea, vel nihil, vel parum admodum differere. Huic congener esset, non solum cognatum, Frumentum quod Ruellius Scourgeon vocat, tanquam, ut interpretatur, Succursum, vel Subsidiū gentium, grano tristi, & macro, Hordeo simili, quod premente annonæ penuria serunt agricolæ, cum aliis frumentaceis Autumnis, si granum quod Zeæ modo vix deglubitur, folliculo suo facile absolueretur, ut in Tritico.

ZEOPYRON GYMNOCRITHON, CAP. IX.

ZEOPYRON GYMNOCRITHON, nudum Hordeum vocat Lobelius, frugis speciem nomine solo indicatam, non autem priuatim dicata historia explicatam. Exutum cortice Hordeum si seritur, tale provenit, ut ad ptisanam conficiendam non sit præterea tundendum. Seminis gustus non minus suavis est ad omnia cibariorum genera, quam Hordei spoliati. Facies tota Hordei vulgaris: nihilque diuersum aliud quam quod granum nullo cortice amictum in folliculis aristatæ spicæ nascitur, quod ipsum & in aliis Frumentorum generibus fieri aiunt si detracto pariter cortice terræ mandentur. Ad auxilia cuncta medicinæ, vis eadem quæ Ptisana Hordeacea.

BRIZA

BRIZA, CAP. X.

BRIZA Græcis, similiter Latinis Briza dicitur segetis species, de qua Galenus cum de Mnesitheo Zea satis differuisset, hæc subiunxit. Credere, inquit, possum, fieri potuisse, ut Græci semen id Zeiam appellarint, Barbari autem indiderint ipsi proprium nomen. Conspicatus autem in multis Thraciæ & Macedoniæ Agris non aristam modo, sed & plantam totam nostræ Tiphæ in Asia simillimam, interrogavi quodnam apud illos haberet nomen, qui mihi omnes responderunt plantam totam, & eius semen Brizā appellari. Ex hoc porro semine panis fit grauis odoris, & ater,

BRIZA DODONÆI.

membranosa, ut inquit Mnesitheus, substantia. Quod si panem qui ex Zea fit, nigrum quoque esse adscripsisset, facilius crederem id esse semen, quod ab eo Zeia nominatur. Dodonæus pro Briza depinxit segetem quæ hodie à Germanis vocatur *Blicken*, *Santpeters Korn*, & *Einkorn*, id est simplex granum, unde Monococis nominatur. Culmos habet, quàm Zea breuioribus, & tenuioribus, spicas in ordines quosdam veluti Hordeum, digestas, aristas asperas, semina parua, Zeæ granis minora, singula singulis vtriculis conclusa. Nascitur in asperis, & montosis plerisque Germaniæ locis. Autumno cum reliquis frugibus seritur, verum tardius, Septēbri, videlicet mense maturefcit. Totam plantam, culmis, scilicet, glumis, aristis, semineq; nigri ex rubore coloris esse Tragus prodidit. Hanc Frumentum rubrum, siue locale Ruellij esse Dodonæus suspicatur, Gallicè *Froument rouge*, & *Froument Locar*, quod pluribus tunicis, perinde quasi loculis inuolutum condatur, appellatur & genus hoc frugis pullare, à pulligine, quia ex

rubro in pullum degenerat colorem. At hic apertissimè fallitur Dodonæus: nam *Blé Locar* Gallis, Triticum est rubeus, siue ad Robns, quasi Locale, quod multis tunicis tanquam loculis inuoluatur. Id barbati Frumenti genus Farris speciem Ruellius esse vult. In concauis, inquit tractibus Galli serunt, & qui facile sentiunt rubiginem: nam, ut credunt, nec pruinas, nec æruginem extimefcit. In perstatis & excelsis quamuis bene conualescat, sationem tamen ibi damnant. Farris speciem esse negat Dodonæus in stirpium Historia, quod Farris spicas muticas esse putet. In Frumenti Historia similitudinem quandam fortasse habere ait, cum Farre veniculo rutilo. Verum in tanta breuitate Columellæ difficile esse diuinare. Idem Zeæ genus esse negat in Historia stirpium, quod ex Zeæ generibus panis Triticeo valde similis & probatus conficitur, ex Briza ater, & ingrati saporis. At in Frumentorum historia scribit non temerè scriptores nostri temporis ad Zeam referre, neque perperam ἀπλῶν, id est, simplicem Zeam Dioscoridis existimare. Ruellius Brizam quoque non longe disside-re credit ab ea fruge quæ Gallis *Secale* vocatur, ex quo panis fit ater quidem, sed recens non insuavis, ab eaque nomen Bizi panis in vulgus nostrum mansisse putatur extrita litera: Bizum enim panem nigrum vocamus. Sed de Secale mox fusiùs differemus.

SECA

Nomina **S**ECALĒ Gallis extrita vna tantum litera ad hoc vsque tempus *Seclē*, vel potius *Segle* nominatur, Germanis *Rocken*, Belgis *Rogghe*, Italis *Segala*, Hispanis *Centeno*, nōnullis Asia, à Plinio etiam *Farrago* eadem ratione qua *Far*, *Hordeum*, *Auena*, *Triticum* *Farragines* nominantur, quando videlicet iumentorum pecudumq; pabulo seruntur, vt *Farrago*, quam Græci *ῥόζον*, & *ῥόζον* vocant, generale nomen sit, omnem viridem segetum herbam comprehendens, quæ pabuli causa seminatur. Plinius. Seritur ea ex recremento *Farris* prædensa, admixta aliquando & *Vicia*. Eadem in *Africa* fit ex *Hordeo*. Quod *Far* ferro cæsum, *Farrago* dicta est, aut quod primum è *Farris* segete *Farrago* seri cepta, inquit *Varro*. *Farraginem* ex *Hordeo* facere docet *Columella*. Plinius ex *Tritico* *Farraginem* fieri testatur his verbis. Et in *Tritici* genere pars aliqua pabuli est, quadrupedum causa sati, vt *Farrago*. Absyrus etiam *ῥόζον*, id est *triticeam* *Farraginem* equulis maximè probat, & ea si non adsit, *κεθῖνον*, quam *Eumelus* iis refert post trimatum dari solitam. Sic *Secale* *Farraginis* genus est, quando videlicet pecudum iumentorumque in herba pabulum est: quod & declarat *Ruellius*. Duobus modis, inquit, *Secale* apud nos seritur, nunc solum & simplex, nunc *Tritico*, aut *Farre* mixto, æquis fere partibus. *Miscellaneam* hanc segetem Galli *Meteil*, quasi *Miscellam* vocant: conditiuam eandem, excusis etiam granis, *Farraginem* rustici nostrates appellant, quemadmodum & *falces*, & *manipulos* inde compositos *Farreum*, *Fouarre*. Ea per hyemem iumentorum, pecudumque pabulo cedit, quibus etiam pro *Stramine* est. Id causæ fuit cur *Secale* *Plinio* *Farraginis* genus fuerit. Vt *Triticum*, ita *Secale* duplex est, vnum enim *Autumno* satum per hyemem in terra nutritur: alterum vèrè seritur. *Secale* folio quum primum prodit rubescit, dein, vt reliqua *Framenta*, viret: ex vna radice senos, septenòsue, aliquando etiam plures calamos gignit, longos, graciles, quaternis aut quinis geniculis distinctos, *Triticeis* similes, graciliores tamen, & proceriores. In horum fastigiis spicæ, quum florent erectæ, semine gravidæ procumbunt, ac deorsum nutant, ideo rubigini, quoniam imbres retineant, oportuna, breuibus & innocentioribus aristis cincta. Granum oblongum, triste, strigosius & nigrius *Tritico*, glumis non opertum, atq; ideo caducum, & sæpenumero sponte exiliens. Calami lenti, flexiles, quibus aqua madefactis vitilium vice vtuntur. *Hybernium* lætius, æstiuum gracilius, paucioribus culmis, spica breuiore ac tenuiore, granòque leuiore. Id est *Plinij* *Secale* de quo sic scribit. Rarum dictu esse aliquid cui proffit negligentia. Id autem quod *Secale*, atque *Farrago* appellatur, occari tantum desiderat. *Secale* *Taurini* sub *Alpibus* *Asiam* vocant, deterrimum (alij aterrimum legunt) & tantum ad arcendam famem utile, fœcunda, sed gracili stipula, nigritia triste, sed

Forma

SECALE.

Lib. 18. c. 16.

pondere præcipuum. Admiscetur huic *Far*, vt mitiget amaritudinem eius: & tamen sic quoque ingratisimum ventri est. Nascitur qualicumque solo cum centesi

centesimo grano, ipsūq; pro letamine est. Ex quibus illud etiam perspicuum est *Secale* à *Siligine* plurimum differre. Nam vt ex *Plinio* diximus, è *Siligine* lautissimus panis, pistorum opera lautissima: ac rursum *Siliginem* propriè dixerim *Tritici* delicias. Candor est, & c. at *Secale* nigrum est, & ex eo panis ater, pauperumque non lautiorum mensis, ac cibis dicatus. Præterea *Siligo* eodem *Plinio* auctore, semper rectam habet spicam, nec rorem continet qui rubiginem facit: contra *Secale* inclinatum, & deorsum vergentem spicam habet, atque ob id rubigini obnoxiam, vt diximus. In *Germaniæ* & *Galliæ*, aliarumq; regionum locis plurimis, præsertim *Septentrioni* subiectis nascitur, qualicumque solo, etiam gracili, macro, & arido, in fœcundiore tamen, & lætiore melius, præstantiusque. *Secale* proximum inter *Framenta* à *Tritico* *Triticeis*que seminibus locum habet. Panis ex eo factus lentoris atque obstruentis nature nonnihil habet: difficile concoquitur: ventriculo grauis est, præsertim si *furfurum* expers fuerit. Nam *Secalinus* *syncomistos*, si probe coctus, benèque fermentatus fuerit, minus lentus est, non admodum agrè conficitur, citòque per aluum labitur, nondum tamen *Triticeo* *syncomisto* par, quia eo grauior, & còcoctu difficilior est. Alimentum corpori solidum, ac firmum præbet, nec mali succi, si ex bono *Framento* coctus fuerit: ex malo verò *Framento* & corrupto paratus, prauos & corruptos succos generat. Admiscetur huic non rarò *Triticum*, vt leuiorem gratiorèmq; panem efficiat, qui *Secalino* puro minus grauis est, ac lentus, & teneritudinem suam *Triticeo* diutius seruat. Porro *Secale* vt medicamentum, *Tritico* in calefaciendo ac digerendo potentius est. Panis ex hoc ac fermentum, promptius ac citius abscessus maturant ac rumpunt, quam ex *Tritico* facta. *Farina* illius confusanea diuturnos capitis dolores lenit, in linteo capiti circumligata. *Secalis* peregrini genera duo sunt *Nachani*, & *Mugo*. *Nachani* mentionem facit *Garcias* ab horto *Capite de Lycio*. *Frumentaceum* id granum est, *Sinapi* simile, nigrum, minutum, sapore *Secalis*. Conficiuntur ex huius farina rotundi panes, quibus vescuntur *Æthiopes* ora maritimæ accola, quæ inter fluvios diui *Christophori*, & diuæ *Luciæ* sita est. Ex eadem farina permixta cum ramis tuis *Lycij*, & *scobe nigri* cuiusdam *Indici* ligni, fortassis *Ebeni*, paratur medicamentum siccans & adstringens, vtile doloribus oculorum leniendis, confirmandis gingiuis laxioribus, & alui pro fluuio sistendo. Quidam *Pollucis* cap. 11. lib. 6. *ῥόζον* esse putant, vernaculum semen *Æthiopicis*, *Sesamo* simile, è quo factus panis, *ῥόζον* nomine, iis cibus familiaris est. *Mungo* *Frumentaceum* quoque granum est, *Cortandri* magnitudine, ante maturitatem viride, nigram postquam maturuit. *Auicennas*, cap. 489. lib. 2. & cap. 7. *Sectionis* 3. lib. 1. *Mex*, sic *Arabes* pronuntiant, vocat. *Integrum*, paululum siccatur, cortice detracto in siccitate humiditateq; temperatū, cetera proximū nature *Fabæ*. Minus inflat & deterget quàm *Faba*: citius per aluū descendit: minus refrigerat quàm *Lenticula*: & addito *Cardamo* in cibo salubrius est. Bonum succum gignit, præcipuè decortatum, & coctum cum oleo *Amygdalarum* dulcium. Abiecto priore decocto iterum elixum aluum cohibet, & valentius, adiecto *Rhoe*, cum acidi *Punici* succo. *Iusculum* ex eo paratum cum *Oryza* incolæ *Guzarate* & *Decan* regionum *Indiæ*, sorbendum ægris dant in febribus, post longam inedia, priusquam usum *Triticeis* panis concedant, quemadmodum nos *Hordei* pisanam. Cum vino, aut *Sapa* & croco lenat cruciatus articulorum, & tuis vulsis ruptisque auxiliatur.

Lib. 18. c. 9.
Cap. 8.

Lib. 18. c. 10.

Locus.

Vfus.

Vires &
Temper.

Nomina
Genera
Theoph. c.
4. li. 8. l. 118.

K P I O H Græcis, Latinis Hordeum dicitur, Arabibus *Xabaer*, aut *Shair*, Italis *Orzo*, Germanis *Gersten*, Hispanis *Ceuada*, Gallis *Orge*. Hordei multa esse genera Theophrastus prodidit. Ex Hordei generibus quoddam binos, quoddam ternos, aliud quaternos, aliud quinos, aliud etia cū plurimum senos habet versus est enim huiusmodi quoddā genus. Quæ pluribus constant versibus, omnino arctiora densioraque posita sunt. Magna est Indici ab aliis differentia, quod in ramos brachietur. Spicæ aliis magnæ & rariores, aliis minores & densiores: & in quibusdam à foliis distantes magis, in aliis minùs. Hordei ipsius aliud rotundius & minus, aliud oblongius maiùsque, & in spica rarius. Præterea aliud candidat, aliud vergit in purpuram, copiosius farina, & contra hyemem flatùsque, ac omnino aërem candido validius. Spicæ Hordei quædam binos ordines habent, inquit Plinius, quædam plures vsque ad senos. Grano ipsi aliquot differentia, longius, leuiùsque aut breuius, aut rotundius, candidius, nigrius, vel cui purpura est. Vltimo ad polentam, contra tempestates candido maxima infirmitas. Hordeum Columella scribit esse, quod rustici hexasticum, quidam etiam Cantherinum appellant, quoniam & alia animalia, quæ ruri sunt, melius quàm Triticum, & hominem salubrius quàm malum Triticum pascit. Hoc nullum aliud in egenis rebus magis inopiam defendit. Alterum genus esse, idem scribit, quod alij distichum, Galaticum nonnulli vocant, ponderis & candoris eximij, adeo vt Tritico mistum egregia cibaria familia præbeat. Duo nobis hodie nota sunt Hordei genera. Polystichum quod ante hyemem feritur, *Gros Orge* Galli nominant, Germani *Gros Gersten*. Distichum quod vèrè, nunc *Orge* simpliciter Galli vocant, nunc *Pomole*. Ruellius Cantherinum Hordeum dici putat, quod folliculo castratum enascitur. Galli qui ferunt, mundum vocant Hordeum. Huius sponte granum gluma excidit, in reliquis verò generibus non nisi agrè deglubitur, alioquin

Lib. 18. c. 7.

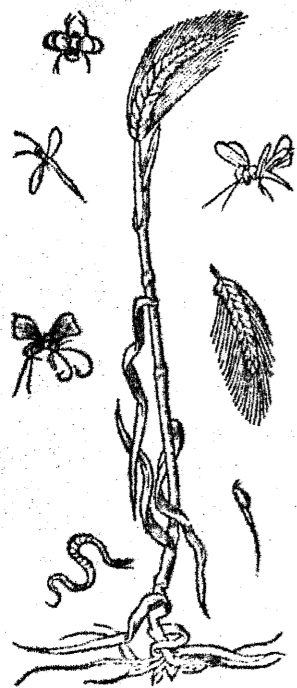
Lib. 2. ca. 9.

Lib. 2. c. 16.

Li. 1. Alim.

HORDEVM
Distichum.

Forma.

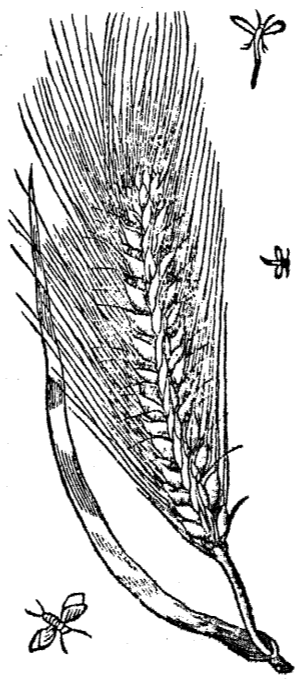

Locus.
Lib. 2. ca. 9.

Tempus.

Li. 1. Alim.
Vfus &
Vnes.

hoc illis simile est. A Galeno Gymnocrithon hoc nuncupatum fuisse, id est nudum Hordeum, quidā arbitrantur. Prodit Hordeum folio in stipula simplici, quàm Triticum latiore, scabrioreque; culmo humiliore, ac fragiliore: pluribus articulis, senis, scilicet, aliquando etiā octonis, geniculato: spica variè in versus striata, vt dictum est: grana oblonga tenuiq; gluma inclusa ei firmiter inhaerent: è glumæ fastigio arista eminent, ita vt tota spica longioribus, firmioribus, mordacioribusque aristis quàm Triticum rigeat. Radice fibrata firmatur. Nascitur passim in vniuersa ferè Europa. Scribitur Polystichum soluta, siccaq; terra, auctore Columella, & vel præualida, vel exili, quia constat arua segetibus eius macescere: ideoq; vel pinguisimo agro mandant, cuius nimis viribus noceri non possit, aut macro, cui nihil aliud committitur. Distichum feritur quàm pinguisimis, sed frigidis locis, circa Martium mensem. Melius tamen respòdet, si clementia hyemis permittit, cum seminatur circa Idus Ianuarias. Polystichum ante hyemem ferendum. Hordeū Galeno, non eandem cum Tritico facultatem habet. Si quidem hoc palam calefacit, illud verò non modò non calefacit, sed quoquo modo ipso vtare, siue panes ex ipso feceris, siue

ris, siue ptissanam coxeris, siue polctam, vim quandam refrigerandi habere videtur. Dissidet præterea à Tritici natura succi specie, quem vtrumque ipsorum gignere consuevit. Siquidem Triticū crassum ac lentum, Hordeum tenuè, & nonnihil detergentem succū in nobis creat. Panes omnes Hordeacei Triticeis minùs alunt: qui tamen ex præstantissimo Hordeo conficiuntur, minus à Triticeis in eo superantur, qui verò ex laxo ac leui, panibus furfuraceis respondent. Panes quidem ex Hordeo sic laxo citissimè per aluū subeunt, quod reliquis etiam manifestum est, si cum Triticeis eos contuleris. Sunt autem non modò Triticeis, verum etiam Olyrinis, & multo adhuc magis Tiphinis friabiliores, nihil in se lentoris, vt illi, habentes. Ex quo perspicuum est, exiguum corpori præbere alimentum, & potissimum si facti ex peiore Hordeo fuerint. Idem rursus: Hordeum primi est ordinis in refrigerando & exsiccano: habet etiā pauluū absterisionis. Hordeum quod ait Dioscorides minus quam Triticum alit, absterget, vrinam ciet, inflationem parit, stomacho aduersatur: œdemata cōcoquit. Farina Hordeacea decoquitur in multa aqua cum fico, vt inflammationes, œdemataque discutiat: duricias cum pice, recina, & fimo columbarum concoquit: cum meliloto autem & Papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant: aduersus intestinorū inflationes cum Lini semine, Fœnogræco, & Ruta imposta iuuat: strumas cum Pice liquida, Cera, Oleo, & impubis pueri vrina, ad coctionem perducit: & cum Myrto aut vino, aut malicorio, aut tylystribus Piris, aut rubo aui profluvia sistit: podagricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodest: decocta in aceto, quo modo Hordeaceum cataplasma, & calida imposta, lepris medetur. Cremor verò farinae ex aqua, cum pice & oleo decoctus, puri mouendo est: cum aceto subactus & cum pice, contra articulorum fluxiones prodest. Hæc de Hordeo, & eius farina Dioscorides. Fuit & ptissanæ ex Hordeo & polentæ vsus celeberrimus, ac frequentissimus apud veteres, de quibus nunc differendum. Ptissana à verbo Græco *πτίζω* nomen accepit, quod tundere & decorticare significat. Hoc primū quidem generale nomen est frugum omnium decorticatarum, tusarumq; & cum diuersarū frugum generibus copulatū, alia atque alia ptissana genera significat, id quod iam monuimus, vt *χορδονπτίζω* ex Zea decorticata ptissanam, & *πτίζω* τριτοῦν Triticeā ptissanam. Hippocr. *ἐὰν δὲ τὴν δισδινὰν γέλων κομίδης ἐννεκα, δισδινὰν χορδον, ἢ πτίζω τριτοῦν, τριτοῦν*. Dioscorides: *τὸ πὸς ἀς καὶ τὴν τριτοῦν πτίζω ἀγυδὴ*. Plinius. Italia max: me quidem Oryza gaudet, ex qua ptissanam conficiunt, quam reliqui mortales ex Hordeo. At ptissana simpliciter, & sine adiectione posita, Hordeum excorticatum, ob eius præstantiam tantum significat. Hæc autem, vt ex variis Galeni locis, quorum nonnullos ponemus, colligi potest, hoc modo fiebat, Hordeum in aqua maceratum dum extumescat, in sole siccatur: mox in pila ligneo pistillo tantisper tunditur, dum corticem exuat. Hoc in aqua lento igne coquitur, donec succulentum reddatur. Galenus, quod sciam, aquæ & Hordei mensuram non exprimit. Oribasius vni parti Hordei decem partes aquæ miscet. Paulus vni parti ptissanæ quindecim partes aquæ. Eius paranda: modum tradit Didymus

Li. 7. simpl.

Lib. 2. c. 79.

Ptissana.

Lib. de Af. fectib.
Lib. 2. c. 79.
Lib. 18. c. 7.

Lib. 1. c. 78.
Lib. 3. ca. 9.

in Geoponicis Calsiani: *πρῖσανος ποίησις κελθὴ βραχεῖα (πρῖσανε), ἔτι ἡλίω ξηραίνε*, εἴτ' ἀποθιθεῖται ἕτω, παρεμπιπείη δὲ αὐτῇ τὸ λεπτόν αὐτῆς. τῆρετ' ἔτι αὐτὴν. ἔτι ἡ πρῖσανη ὑγροτέρη λαμβανομένη, τροφιμωτάτη ἔστιν. ἔτω δὲ τὸ ὕδωρ δεκρυπλάσιον τῶν κελθῶν μέρεσιν. Κόπτεται δὲ ἄλλων ἀπεπλιῶν εἰς αὐτὴν ἐμπυρομένων, γίνεται ἔκ σίτης πρῖσανη ὁμοίως. Id est, Ptissana cōfectio. Hordeum maceratum tunditur, & in sole siccatur, sicq; reponitur: inspergitur deinde quod ex ipsa est tenuius, quoniam eam conseruat. Ea humidior sumpta maximè nutrit. Vni parti Hordei decem partes aquæ iniiciuntur, & sal friatus ipsi inspergitur. Fit etiam ex Tritico ptissana eodem modo, de qua pauca hæc Plinius. Ptissanæ ex Hordeo vsus utilissimus saluberrimûsque tantopere probatur. Vnum laudibus eius volumen dicauit Hippocrates clarissimus medicinæ scientia. Ptissanæ bonitas præcipua Uticensi. Eius conficiendæ vulgata ratio est. Multo plura Hippocrates, quem citat Plinius in libro de ratione victus in morbis acutis, qui liber etiam de Ptissana inscribitur, velut ipse Hippocrates in libello de Veratri vsu citat, ac testatur, prodidit his verbis. Ptissana igitur rectè omnibus frumentaceis eduleis præfertur in morbis acutis. Laudo sane eos qui ipsam prætulerunt. Nam lentor ipsius lenis est, & continuus, & iucundus, & lubricus: ea verò moderatè humida sitim adimit, & faciliè eluitur, si forte & hoc opus sit: & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neq; in ventre intumescit. Intumuit enim in coëctura, quam maximè tumescere solet. Quicumque igitur Ptissana in his morbis vtuntur, nulla die vasà vacua fieri permittant, vt ita dicam, sed vtantur, & intermittant, si non ob medicamenti, aut infusi per Clysterem vsus, intermittere oporteat. Et qui bis quidem in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est: qui verò semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. Verùm sensim progressu facto, si fieri poterit etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. Ptissanam porrò ex optimo Hordeo factam esse oportet, & quàm optimè coëctam, & præsertim, si non solo succo vti velis. Nam vna cum reliqua ptissanæ virtute, lubricus lentor facit vt Hordeum decorticatum non lædat. Nusquã enim adhaeret, neque secundum thoracis rectitudinem moram trahit. Lubrica vero maximè est, promptissime sitim eximit, facillimè concoquitur: & debilissima est optimè coëcta, quibus omnibus opus est. Hæc Hippocrates. Quo quomodo Hordeum paraueris, inquit Galenus, nunquam corpus calefacit, sed variè pro modo præparationis humectat, ac siccatur quando quidem olenta ex frixo Hordeo facta, siccare perspicuè cernitur, Ptissana verò humectat præcipuè quum, vt decet, parata fuerit, hoc est, cum in coëctione quam plurimum intumuerit: postea igne lento per multum otium in Chylum, siue cremorem fuerit redacta. Acetum eorum admiscetur, cum plane intumuerit. Cum verò coëcta exactè fuerit, sub edendi tempus salem tenuem iniicere oportet. Oleum autem si initio statim inieceris, coëctioni nihil nocueris. Aliud tamen nihil est miscendum, nisi velis anethi, aut porri quippiam, idq; initio statim immiscere. Videò autem Ptissanam à coëctis omnibus pessimè præparari. In mortario namquè crudam ipsam tundentes, non ad ignem coquantur dissoluunt. Sunt qui Amylum etiam iniiciunt, vt per coëctionem in cremorem copiosum videatur esse redacta. Talis quartè Ptissana meritiò maximè est flatuosa, & concoëcti admodum difficilis. Quæ verò in ptissana rectè præparanda prætermisi, ea nunc adijcere oportet. Crudam ptissanam aliquandiu in aqua præmaceratam, deinde in mortarium iniectam, manibus terere conuenit, asperum quidpiam manu tenentibus. Vsq; eo autem terenda, dum qui in superficie est cortex, sit abiectus: is enim quo vestiunt, cutem tenui tunica, non totus inter pinsendum abiicitur. Quapropter & præmaceratur, & in mortario tunditur. Quod si nò quicquid est aceris decidit, cetera ptissana magis

Lib. 18. c. 7.

Li. 1. Alim.

magis quidem deterget, nullam autem aliam noxam accipit. Pessima est ptissana præparatio, cum vbi coci crudam ipsam in mortario cum aqua contuderint, deinde parū coxerint, sapa iniiciunt. Quidam cum his mel quoq; & cuminum iniiciunt, cinnum quendam veriùs quam ptissanam parantes. Verùm quæ rectè præparata est, vtilitates quas memorat Hippocrates tum sanis, tum agrotis præstabit. Hæc Galenus de ptissanæ facultate tradidit. Ptissana Dioscoridi, ob cremorem in decoëctione redditum plus alimenti præbet, quàm polenta ex Hordeo facta contra acrimonias, & gutturis scabritias, exulcerationesq; pollet. Hodie medici Hippocratis Galenique ptissana non vtuntur, sed eius vice Hordeum integrum suspensa mola decorticatum, quod Hordeum mundum vocant, tantisper in aqua decoquunt, dum pultis speciem referat: deinde tundunt, & tenui in cerniculo percolant saccharum addentes, & modo cum saccharo Amygdalarum dulcium cremorem, aut feminis Melopeponum, aut feminis Papaueris, modo aquam ex rosis stillatitiam pro variis scopis, & varia morborum ratione. Fit & hodie à pharmacopæis potio, quam ptissanam *κλιμαχρηστικὴς* vocant, Galli *Tisane*, cum nec ptissana sit, nec ptissanæ cremor, sed eius tantum tenuius decoëctum, ipsius substantiæ parum, aut nihil retinens. Fit enim ex Hordeo mūdato, Glycyrrhiza, & vuis pafsis. Quæ ratione parata potio utilis est iis qui inflammatione pulmonis, partiùmque respirationi seruientium, vel renum vesicæq; exulceratione laborant. Nunc de polenta dicendum. Eam propriè Græci *ἄλφλον* vocant: quanquam *ἄλφλον* etiam de omni alia præsertim rudiore farina impropriè dicatur. Quid autem sit, & quomodo fiat, Plinius declarat his verbis. Antiquissimum in cibis Hordeum, sicut Atheniensium ritu Menandro auctore apparet, & gladiatorum cognomine, qui Hordearij vocabantur. Polentam quoque Græci nō aliunde præferunt. Pluribus sic hæc modis. Græci perfusum aqua Hordeum siccant nocte vna, ac postero die frigunt, deinde molis frangunt. Sunt qui vehementius tostum rursus exigua aqua aspergunt, siccantque priùs quàm molant. Alij verò virentibus spicis decussum Hordeum recens purgant, madidumque in pila tundunt, atque in corribus eluunt, ac siccatum sole rursus tundunt, & purgatum molunt. Galenus ex recenti Hordeo mediocriter frixo laudatissimam fieri polentam scripsit, cuius si copia non sit, & ex alio ipsam confici. Cum autem polenta omnis rectè facta boni sit odoris, eam esse suaue olentissimam, quæ ex optimo ac recenti Hordeo, & quod aristam non admodum siccam habeat, est confecta. Compluribus autè per sanitatè morem esse eam sapa & vino dulci mulsòque commistis, nonnunquam sola etiam aqua conspersam, astate duabus, tribusue ante balneum horis bibere, dicerèque sentire se hoc potu siti liberari: si autem cum vino austero fuerit pota, ventrem desiccare. Polenta gentes quasdam pro pane vti, idque rusticos in Cypro facere, tametsi frumenti plurimum metant. Veteres militibus polentam præbuisse. Romanos tamen milites ipsius imbecillitatem damnantes, ea non amplius nunc vti. Exiguum enim corpori alimentum dare, priuatis quidem, & omni exercitatione abstinentibus, satis multum: iis autem qui quoquo modo exercentur, minùs quam satis est. Cæterum cum polenta Hordei frixi farina sit, vt ex Plinio & Galeno diximus, Aetius non dissimilem huic rem descripsit, sed *βωήν* appellari ait, quod nomen à nullo alio vsurpatum fuisse memini: τῶν τελλόντων, inquit, τὰ ὀλίματὰ ἔστι καὶ τὸ λεγόμενον βωή. ἔτι δὲ κελθὴ βεβρεγμένη καὶ βλαστῆσα, καὶ πεπεργμένη μετὰ τῶν γλωσσίδιον, ἔκ κλιμαχρηστικῆς. Id est, ex eorum quæ tumores cohibent numero, est & id quod Byne appellatur. Est autem Hordeum madefactum quod germinet, vna cum enatis ligulis tostum, si tritum pro cataplasmate imponatur. Hoc nomine Aetius indicat Hordeum ad

Polenta.

Li. 1. Alim.

Li. 10. c. 29.

Ceruifiam conficiendam præparatum, quod Maltum vulgo appellant, Germani *Maltz*, Ceruifia autem ad cuius decoctionem illud conficitur, Germanis *Byre*, Gallis *Biere* dicta, parum à Byne distat. Laudatissimum fit Maltum mense Martio, & Aprili. Qualitate sicca præditum est, maiore quàm in Hordeo, frigida multò remissiore. Nam empyreuma quod illi ab assatione diutinaque coctione accedit, siccitatem eius auget, frigiditatem verò non solum minuit, sed & caliditatem quandam ei imprimit. Quare Galenus cum scribit Hordeum, quoquo modo quis eo vtatur, siue prissanam coxerit, siue polentam fecerit, vim quãdam refrigerantem retinere, id de Malto intelligere non potuit, quod partim ipsa germinatione, partim longiore tostione magis à natura sua recessit quàm polenta, quæ vel ex crudo nondumque maturo Hordeo, vel in aqua macerato tantum conficitur. Absterget præterea Maltum Hordeo vehementius, tum quia farinæ minus, glumarum plus habeat, tum ob empyreuma, quod absterfionem coniunctam habet. Ventris torminibus, aliisque similibus ex frigida causa doloribus Maltum subuenit, tostum, feruensque in sacculo appositum. Polenta multo plus Hordeo desiccatur, inquit Galenus, aluum etiam cohibet auctore Dioscoride, & inflammationes mitigat. Tamen in vulgatis Dioscoridis exemplaribus legimus, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἄλευρον καὶ λῆλας καὶ λυγρὸν, & φλεγμονῶν παρὰ τὸν αἰθῆρα. Id est, farina ex his aluum sistit, inflammationes mitigat, vt de farina Hordei de qua multa prius dixerat, hæc etiam intelligantur. Sed exemplaria falsò ἀλευρον pro ἀλφίτων habere contendit Cornarius, vt ex Plinio intelligere licet sic scribente. De polentæ generibus in frugum loco satis diximus, locorum ratione, quæ à farina Hordei distat, eo quod torretur. Ad stomachum utilis, aluum sistit, impetumque rubicundi tumoris, (nempe erysipelatis. Galenus quoque scribit polentam multo magis quàm Hordeum siccare. Sed quoniam ad τὸ ἀλφίτων, id est, polentæ discrimen ὀμὴ λύσις, & composita voce ὀμὴ λυσις dicta esse videtur, quid ea sit etiam hic explicandum. Polenta igitur Hordei tosti farina est. ὀμὴ λύσις Galeno, & reliquis medicis Græcis, cruda Hordeacea farina est: ideoque Plinius ait, Polentam à farina Hordei distare, quia torretur. ὀμὴ λυσις cruda Hordeacea farina est nulla alia readmixta. Id ex eo perspicuum fit, quod ubique in eius vsu res & liquores exprimuntur, quibus ea farina excipi, & cum quibus subigi, parari, & coqui debeat. Quare falsum est ὀμὴ λυσις semper significare crudam Hordeaceam farinam aqua & oleo subactam, quod in ἐπιτομῆς libello Galeno falsò attributo legitur. Neque solum cruda Hordeacea farina per ὀμὴ λυσις significatur, sed etiam Triticea. Quapropter nonnunquam ei vocem adiciunt, quæ certam farinæ speciem indicet. Galenus: καταπλάσματα δὲ χρῶν κριθίνῃ ὀμὴ λύσις. In Cataplasmate verò vtere Hordeacea cruda farina. Quin & sola hæc vox ὀμὴ λύσις Hordeaceam crudam farinam significat, vt paulo post, ἢ τῇ ὀμὴ λύσις δὲ ὄξυμέλιτος γενομένη. Aut cruda Hordeacea farina cum Oxymelite apparata. Idem alibi ἢ τῇ ὀμὴ λύσις κριθίνῃ, ἢ αὐτῆν ἐν γλυκεῖ ἐψομένη. Aut cruda Hordeacea farina, aut Triticea, in passo cocta. Neque solum ὀμὴ λυσις de cruda Hordeacea farina, aut Triticea vsurpatur, sed vniuersè de omni cruda farina. Galenus. Καὶ ὀμὴν λύσιν ἐπιθεῖον, τὴν δὲ καὶ κριθίνῃ ἀλεύρι, ἢ δὲ ἀλφίτων ἀλευρί, ἢ τῆλεος, ἢ καὶ μέγιστον. Quin & omelysis ex cruda Hordeacea farina imponenda, aut ex farina feminis lini, aut fæniculi.

I.ii. Alim.

Li.7. simpl. Li.2. c.108.

Li.1.2. c.25.

ὀμὴ λυσις quid. Lib.8. ca.7.

Li.2. phar. local.

Li.4. phar. local.

Li.6. phar. local. cap.3.

* * *

AVENA

BΡΩΜΟΣ & βρόμος Græcis, Avena Latinis dicitur, Arabibus *Chur-Nomina* tal, Italis *Vena*, Germanis *Habern*, Hispanis *Auena* & *Auca*, Gallis *Auoine*, Angl. *Oetes*, *Etes*, & *Hauer*. De Avena sativa hic agimus. Est *Genera* & sponte proveniens, ex hordeo degenerante, *Aegilops* nuncupata, de qua postea dicemus. Est etiam βρόμος herba. Avena culmo est geniculato, folio Tritico ac Zea simili, in cacuminibus pendulas veluti parvas bipedes locustas gerit, quibus semen oblongum, superiore parte exiguis capillis hirsutum, ac glumis inuolutum continetur. Radices habet copiosas, ex quibus *Locus* multi enascuntur culmi. Passim nascitur Avena & vere sata, aestatis fine demetitur. *Tempus* Dioscorides de Bromo hæc scripsit. Bromus culmus est Tritico similis etiam foliis, sed geniculis distinctis. Fructum autem habet in summo, velut parvas locustas bipedes, in quibus semen est utile ad cataplasmata, quæadmodum hordeum. Sed & pulstem ex ipso faciunt, quæ aluum sistit. Cremor autem ex ipso à tussientibus commodè sorbetur. Quæ herbarij, opinor, omnes de Avena nostra sativa scripta esse intelligunt. Verum Plinius de Bromo quavis ita scribat, vt & ipsum inter vitia segetis ponat, & cum Aegilope confundat, tamen eadem quæ Dioscorides de ipso tradit. Sic enim ait: Nascitur inter vitia segetis, Avena genus: folio & stipula triticum imitatur. In cacuminibus dependentes parvulas veluti locustas habet. Semen utile ad cataplasmata, æquæ vt hordeum, & similia. Prodest tussientibus succus. Theophrastus Bromum & Aegilopa velut sylvestria & immitia eo loco proponit, quo re hanc frumentaceam multum illustrat.

AVENA

στρατ. τῶν δὲ ὁμοιοπέπων καὶ ὁμοιοκριθῶν, ὅν ῥεῖται τῆς, ἀλύρας, βρόμος, αἰγίλωπος, ἐχυρότερον ἢ μάλιθα. καρπιζόμενον ἢ ῥεῖται, ἢ ῥεῖ πολύριζον, ἢ βαθύριζον, ἢ πολυκάλμον, ὃ δὲ καρπὸς κουφότατος ἢ πρὸς φιλίης πᾶσι τοῖς ζώοις. τῶν δὲ ἄλλων ὁ βρόμος πολύριζος, ἢ ῥεῖτος πολυκάλμος, ἢ ὁ ἀλύρα μελεχότερον ἢ ἀσθενέστερον τούτων. ἢ δὲ τῆς πάντων κουφότατον, ἢ ῥεῖ ἢ μονοκάλμον. διὰ δὲ χύραυν ῥεῖται λεπτήν, ἢ ῥεῖ ὡς περὶ ῥεῖται πῆραν ἢ ἀγαθὴν, ἔστι δὲ δύο τᾶντα ἢ ὁμοιοτάτα τοῖς πρῶτοις: ὃ τὸ ἀγίλωψ ἢ ὁ βρόμος, ὡς περὶ ἀγίλωψ ἢ ἀνήμερον ἐπιχειρῆται ἢ ὁ ἀγίλωψ σφόδρα τὴν γῆν, ἢ ἔστι πολύριζον ἢ πολυκάλμον. ἢ δὲ αἶρα παύει δὲ ἀπιχειρῆμενον. Id est, inter ea que Tritico & Hordeo similia sunt, velut est Zea, Tiphæ, Olyra, Bromus, Aegilops, robustissima est Zea, & maximè terram exhaurit: nam & multas & profundas radices habet, & culmum, multum verum fructus leuissimus est, & omnibus animalibus gratus. Inter reliqua verò Bromus multas radices agit: etenim multos etiam hic culmos habet. At Olyra mollior & imbecillior his est. Tiphæ verò omniū leuissima est: vnumque tantum calamum habet. Quare etiam terram desiderat tenuem, non quemadmodum Zea pinguem, & bonam. Sunt autem duo hæc etiam Tritico similia Aegilops & Bromus, veluti sylvestria quædam, & immitia. Exhaurit autem Aegilops vehementer terram, multasque radices, & multos culmos habet. Lolium verò penitus sylvestre est. Hæc Theophrastus. Cæterum quemadmodum χόνδρος & χυθροπῆσι-

Locus. Tempus.

Corn. Em. M.S. lib.2. Li.22. fine.

Lib.8. Hist. cap.9.

σάνη, & πυρίνη πλισάνη ex Zea & tritico fiebant, & πλισάνη ex hordeo, & τρέγος ex olbyra, sic βρόμιος ex Auena paratum edulium, veteribus videtur fuisse, id quod Paulus ostendit. Cum enim ptissana coquenda modum declarasset, subiungit, παραπλησίως ἢ τῆ πλισάνη ἔδ βρόμιος ἔδ χόνδρος ἐψείσαι. Id est, eodem autem modo quo ptissana Bromus & Chondrus decoquantur. Quare βρόμιος vt alia segetum genera quæ diximus, & frugis speciem quam Auenam nominamus, & rem ex ipsa facticiam significabit. Galenus Bromum iumentorum alimentum & pabulum esse scripsit, non hominum, nisi aliquando extrema fame ad panes ex eo quoque semine conficiendos compellantur. Citra famem autem coctus Bromus ex aqua manditur cum vino dulci, aut sapa, aut mulso, non aliter quam Typha. Caliditatis autem satis particeps est vt illa, quamquam non æquè est durum: ex quo minùs quoque corpus nutrit. Panis qui ex Auena fit alioqui est insuauis, non tamen aluum aut fistit, aut proirit, sed quod ad id saltem attinet, medium locum obtinet. De eodem vt medicamento hæc etiam Galenus. Bromus vnum est ex leguminibus, quod vt medicamentum, similem hordeo vim obtinet: nam illitum desiccatur, & digerit mediocriter, & sine morfu. Temperiem autem habet paulò frigidior, non nihil etiam adstrictionis obtinet, vt ventris profluvia iuuat. Quo Galeni loco, legitur, βρόμιος ἔστ' ἰσχυρὸν ἐν τῶν ὀσπρίων, cum σιτηρίων pro ὀσπρίων legendum videatur. Id est, Bromus est quidem vnum ex frumentaceis, vt frumentaceorum à leguminibus distinctio obseruetur, nisi quis dicat Galenum aliquando sine discrimine his vocibus vsu fuisse, cum & Panicum legumen appellet, & Alicam, & ptissanam. Quod Dioscori pultem è Bromo fieri tradit, idem Plinius scripsit. Primum omnium, inquit, frumenti vitium auena est, & hordeum in eam degenerat, sicut ipsa frumenti fit instar, quippe cum Germaniæ populi edant eam, neque alia pulte viuant. Quod Plinius ait Germanos auenaceam pultem edere, etiam hodie verum est, sed quod non alia pulte viuant falsum. Nam & crassiore tum Zea, tum tritici farina quam crimon vocant, Germani vtuntur, & ex ea pultem modo crassiorem, modo tenuiorem ac sorbibilem faciunt. Sic etiam ex Auena crassiorem farinam instar crimni faciunt, quam cum aqua coctam addito butyro edunt, aut sorbēt, & ex eiusdem farina tenui pultem parant. Quin & in Saxonia magna, farina auenæ crassior, quam ipsi Gorte vocant omnibus fere obsoniis aspergitur vnà cum sale, & sic simul coquitur. Auenæ farina, vt Plinius ait, decocta in aceto nauos tollit.

Lib. 1. c. 78.

Li. 1. Alim. Usus & Vires.

Lib. 6. sim.

Libe. de m. com. cura.

Li. 8. ca. 17.

Corn. Emb. 1. 2. lib. 2.

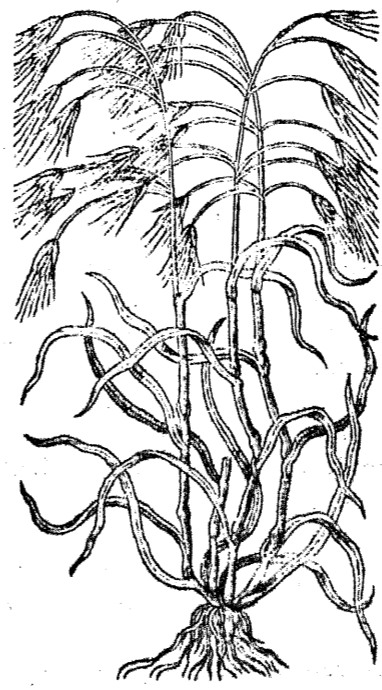
Lib. 22. c. 25.

BROMVS, CAP. XIII.

AB Auena satiuâ vsu tantum Bromus differt, quæ inculta est & neglecta, non genere, nec figura, nec nomine: dicitur enim etiã βρόμιος, & βρόμιος. Herba Dodo. Histor. stirp. lib. 4. cap. 46. & in frument. ca. 63. Sed vt ab Auena discernatur, βρόμιος πῶς vocatur, id est Bromus herba, siue Auena herba, Gallis *Aueron*, vel *Aueneron*, Italis *Vena uana*, id est *Auena cassâ*. Tota natura habitû que ipso syluestris quædam Auena est, multiplicibus, & geniculatis culmis, foliisque eam referens, vtrisque tamen tenuioribus: spicæ à sese magis distitæ aristas asperiores longioresque habent: semen euanium in tuniulis fermè vacuis, quare steriles Auenas dixit Virgilius. Radix copiosa est, ac tenuis. Aestate secus vias & agrorum margines reperitur. Huic valde affinem Bromum sterilem alteram Lobellius facit, quam Dodonæus Aegilopem, seu festucam alteram, Germani *Dort*, & *Lulch*, Belgæ *Drauich* appellant. Culmis foliisque Secale refert: ex culmorum vertice pendulæ conspiciuntur spicæ, Auenæ propemodum similitudine, sed breuiores, & arctius coniunctæ. Semina oblonga sunt

BROMVS
Herba Lobellij.

BROMVS ALTERA
sterilis Lobellij.

ga sunt, longitudine graui secalini, sed angustiora, tenuiora, leuioraque multo, quæ vtriculis paruis continentur. Propriè secalis est vitium: neque enim cum aliis frugibus, aut rarissimè reperitur. Crescit, veluti alia eius generis per imbres frequentes, hiemis annique constitutionem clementem, & tepidam. In Secali & agrorum marginibus reperitur apud Belgas. Matthiolus Aegilopsis primæ nomine depinxit. Bromus herba, auctore Dioscoride, exicatoriam vim habet: decoquitur cum sua radice ad tertias, & iuri colato par modus mellis adiicitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Lintheum ex eo humore imbutum, & naribus inditum, contra graucolentiam vlcerum efficax est. Aliqui tritam Aloen addunt, & eo modo vtuntur. Cum siccis rosis cocta in vino grauem oris halitum emendat.

Li. 4. c. 125.

ÆGILOPS, CAP. XV.

ÆΓΙΛΩΨ Græcè, & Latine Aegilops dicitur, à Plinio festuca, Arabicè *Dausir*, *Dalifit*, *Desana*, *Dausir*, siue *Dasser*, Italicè *Egilo*. Aegilops inquit Dodon. folio est tritici, sed culmo tenui spicæque siue iuba Auenæ similis est: grana eius oblonga sunt, hirsuta, subrubra, folliculo inclusa, ac tenuem capillaceam, longamque aristam habent. Brabantibus *Ghebaerde euene* vocant, quasi dicas auenam aristas aut barbula donatam, quæ cum Dioscoridis descriptioni consentire videntur, sic enim ille. Aegilops herbula est foliis tritici similia habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternaque rubra, in quibus arista veluti capilli exeunt. Lobellio non Aegilops, simpliciter sed Aegilops Bromoides Belgarum dicitur inter Aegilopem & Bromum media, priori Bromo aut Aegilopi similis. In Anglia, Belgio & Gallia inter Hordeum & Secale frequens occurrit. Num eadem quæ Aegilops præstet, hastenus incompertum. Aegilopem aliam Narbonensem pictam ostendunt

Nomina

Forma.

Li. 4. c. 134.

Lobel

ÆGILOPS Dodon.

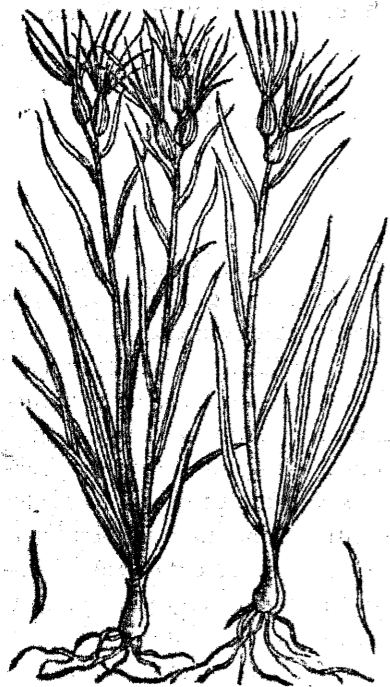
Li. 8. ca. 17.

Li. 4. Aliq.

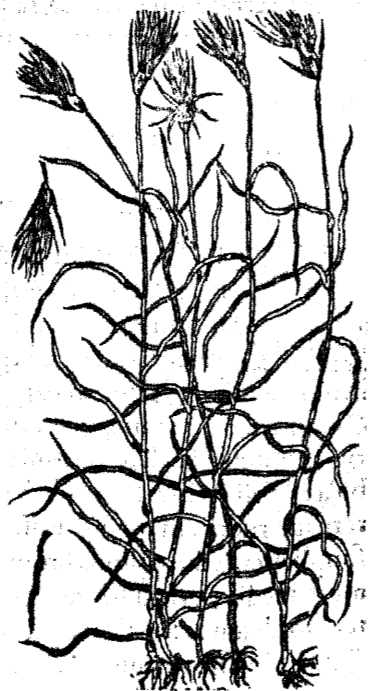
Lobellius & Matthiolus, quæ nascitur inter triticum & hordeum agri Narbonensis & Galloprovinciæ, æstuosis & glareosis marginibus qualem Dioscorides delineat, herbulam sesquipalmum aut duos palmos altam, foliis triticeis, exilibus, spica exigua, breui, duo plurimum, interdum tria grana ferente, glumis conclusa striatis, & aristis ex singulorum granorum apice, non ex spica emergentibus: grana hordeacea sunt, radix triticea, pusilla. Adicit Pena se nō semel expertum ægilopi morbo potius cœpto quàm iam longius professo profuisse. Exicat enim adstringendo citra calorem multum. Semina potui cereali indita remulentos homines faciunt. Est autē veterū Ægilops auena quæ sua sponte prouenit & ex hordeo in eam degenerante fit, atque ob id frumenti vitium à Plinio dicitur, vbi etiam non aliter hordeū à festuca quæ vocatur Ægilops enecari dicit, quàm triticum ab Aera, id est lolio, & cicer & eruum ab herba quæ inde orabanche appellatur. Galenus quoque in Tri-

tico frequens lolium inueniri scribit, in hordeo vero reperiri sed parum, Ægilopem autem in hordeo frequentem esse, cum prima generatio vel incrementum ipsis non rectè successerit. Porro patrem suum ætate iam declinante cum agricultura delectaretur, Triticum ac Hordeum aliquando seminasse omnibus diuersi generis seminibus, quæ ipsi erant admista, diligenter selectis, quò certò

ÆGILOPS LOBELLII, & Pena.

ÆGILOPS SECUNDA Matth. radice & foliis diuersa.

cogno

cognosceret, num ex ipsorum mutatione lolium & Ægilops nascerentur, an propriam hæc quoque semina naturam haberent. Cum autem fortè vna cum puris seminibus in Triticum quidem frequens Lolium, in hordeo autem parum, sed magnam Ægilopis vim natam conspiceret, in aliis quoque seminibus idem experiri esse aggressum. Ægilops discutiedî vim habet auctore Galeno, id quod ex gustu cognoscitur: leuiter enim acris est. Verùm & ex eo liquet, phlegmonas induratas & Ægilopas eam sanare. Est autem Ægilops abscessus inter magnam oculi angulum & nasum, qui si neglectus fuerit in fistulam abit, vsque ad os progredientem. Archigenes apud Galenum, ad ægilopa succum herbæ Ægilopis cum melle illinit. Item Dioscorides illitam cum farina herbam Ægilopiis mederi scripsit, duritiâque discutere. Succum farina admistum siccari, & eorundem gratia reponi. Ægilopas, inquit Plinius, sanat herba eodem nomine, quæ in hordeo nascitur Tritici folio, semine contrito cum farina permixto impositoque, vel succo. Exprimitur hic è caule, foliisque prægnantibus, dempta spica, & cum trimestris farina digeritur in pastillos.

Lib. 6. sim. Vires & Temper.

Li. 5. ph. 10. cap. 2.

Li. 25. c. 15.

ORYZA, CAP. XVI.

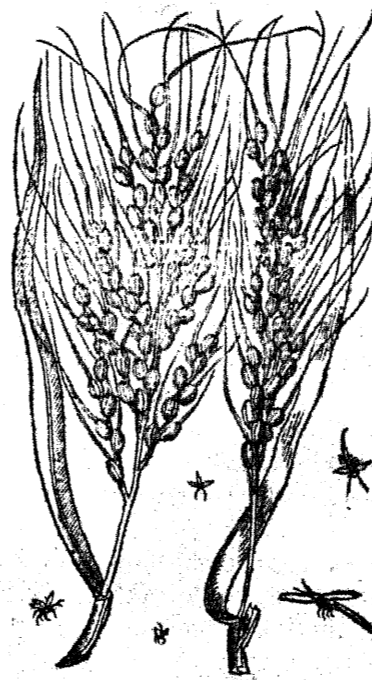
ORYZAM τὸν σιτηρῶν ἕδος εἶναι, id est stumentaceorum generis esse scribit Dioscorides. Galenus inter legumina recenset. Legumina, inquit, appellant ea cerealia semina ex quibus panis non fit, ut pulta, fabas, pisâ, cicera, lentes, lupinos, Oryzam, & cetera. Vt ὀρυζα Græcis, ita Latinis Oryza nominatur, Theophrasto ὀρυζον neutro genere, Arabibus *Arz*, seu *Arzi*, Gallis *Rys*, Italis *Rizo*, Germanis *Rheisz*, Hispanis *Arroz*, Anglis *Rist*. Oryza foliū profert arūdinaceū, carnosum, porraceo haud ab simile: culmum cubitalem & sæpe maiorem, geniculatum, Tritico crassior, firmior-

Lib. 2. c. 98. Li. 1. Alim.

Nomen Lib. 4. Hist. cap. 5.

Forma Matth. in c. 88. lib. 2. Diosc.

ORYZA.

que, in cuius fastigio iuba oritur, siue spica in ramulos diuisa, in quibus semen vtriusque impari exortu prouenit, cortice subhauo, tectum, aspero, veluti striato, cui figura, quod gluma excussa candidum est. Plinius similiter Oryzam describit. Oryzæ quidem folia carnosâ, Porro similia, sed latiora: altitudo cubitalis: flos purpureus: radix gemmæ rotunditatis. In palustribus riguisque nascitur, inquit Dioscorides. Peregrinum initio semen, ex Indiâque allatum. In Bactrianis quoque ac Babylonia & Suside, atque Syria inferiore nascitur. Nunc in Italia & Pedemontanæ provinciæ multis, & in quibusdam Galliæ locis gignitur, sed copiosissima in Asia, Syria, & Ægypto. Oryza auctore Dioscoride, mediocriter alit, sed aluum suppressit. Semine hoc, inquit Galen. omnes in sistenda aluo vtuntur, ipsum eodem modo quo Alicam coquentes: difficilius tamen quàm alica conficitur, & minus alit, & vtiq; in edendi suauitate ab ea quàm plurimum vincitur. Idem alibi. Oryza

Lib. 8. c. 7.

Locus.

Lib. 2. c. 88. Vires & Vires.

Li. 1. Alim.

Lib. 8. sim. Lib. 8. c. 7.

habet adstrictorium quidpiam: quare mediocriter ventrem sistit. Italici maximè Oryza gaudent, inquit Plinius, ex qua prifanam

Lib. 2. Sec. 1. cap. 3.

Li. 4. Hist. cap. 5.

Matt. in c. 88. l. 2. Dio.

sanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Vnde apud Horatium medicus ait, Agedum sume hoc ptisanarium Oryzæ, quod videlicet ptisana modo præpararetur. Hodie verò ex Oryza puls fit, in qua solidæ ipsius partes manent, eaque datur in cibum, non autem eius succus, cuiusmodi hodie fieri consuevit hordeacea ptisana in qua nihil inest præter aquam, & hordei cremorem. Theophrastus hæc de Oryza tradidit. μάλλον ὁ σπείρουσι τὸ καλὸν ὄρυζον, ἐξ ὃ τοῦ ἔλαιου. τοῦτο ὁ ὄμιον τῆ ἔστι, καὶ περιπλοῦν ὄιον χόνδρος, εὐπεπτον δὲ, τὴν ὄψιν περιπλοῦς ὄμιον ταῖς αἰραις, ἢ μὲν τὸν πολὺν χρόνον ἐν ὕδατι ἀποχέται τὸ ὄιον εἰς γάλακτι, ἀλλ' ὄιον φῶβον, ὡσπερ δὲ κέγχρος, καὶ ὄλιμος. Id est, serunt potissimum Oryzon ex quo iuscula parant. Hæc Zeæ similis est, rusæque veluti Alica faciliè concoquitur, aspectu lolio similis. Diu in aqua manet, effunditur non in spicam, sed veluti in iubam, Milij, aut panici modo. Oryza in lacte bubulo, aut amygdalarum cremore, aut carniū pingui iure decocta, concoctu facilior est, & ori gratior. Vtilis cibus est dysentericis, cæliacis, & diarrhœa affectis, præsertim si prius torrefacta, lacti in quo igniti calculi fuerint extincti, incoquatur. Sunt qui Oryzam quoque dicant genitale semen augere, in bubulo lacte decoctam, addito saccharo, & cinnamomo. Oryzæ decoctum vtiliter dysentericis infunditur, ac etiam potandum datur. Farina cataplasmatibus repellentibus rectè admiscetur: mammarum incipientes inflammationes arcet.

MILIVM, CAP. XVII.

Nomina

MILIVM Græcis, & Straboni κέγχρος, Hippocrati πασπαλι, vt vult Hermolaus, Galeno πασπαδος non πασπαλι, nam in Glossis Hippo. πασπαλιτις exponit κέγχρολιτις, & addit, πασπαδος ἢ κέγχρος. Latine Milium dicitur, Arabicè *Ieuers*, *Geguers*, siue *Giauers*, Italice *Miglio*, Germanicè *Hirz*, Hispanicè *Milho*, & *Miyo*, Gallicè, *Mil*, & *Millet*, Milium à Miliaria summa deriuatum Festus existimat, non à Græcis. Contra Varro à Græco deducit, nam id Melinen, inquit vocant: cum tamen Dioscorides & Galenus Melinen Panicum intelligant. Farinam miliaceam, seu fractum Milium, inquit Hermolaus, sunt qui scrutū vocari putent in Horatij versu illo.

Viliā vendentem tunicato scrutā popello.

Sunt quibus vasis appellatio ea potius esse videatur, ex seroto id est corio consuti, vel esculenti quoddam genus lecytho contrarium, vt Plautus quoque scrutæ & Collubia in hunc fortè sensum appellauerit: vel in Horatio fortè non scrutæ, sed scuta legas pro vasculo rustico, vnde Scutiscum Catoni saepe numero dictum. Sed nihil horum scruti nomine significari, imo vetera & fracta ferra-menta, pannos veteres, vasa dimidiata, & cætera Lucillius apud Gellium demonstrat his verbis. Quidni? & scrutæ quidem, vt vendat scrutarium laudat. Præfractam strigilem, soleam improbum dimidiatam, γούτη & γούτριά nomina Græci. Vnde γούτριά qui vasa fracta & similia vendit. A Milio quoque miliaria: aues dictæ, vt Varroni placet, quòd ad hanc frugem turmatim se conferant, eaque vefcentes saginantur. Vulgus nostrum Hortulanos appellat, obiecto Milio in caueis sic pinguescentes, vt vel obefiore corpore suffocata: moriantur, vel in necatis nihil aliud spectetur quam adipis moles. Lugduni aucupes ad epularum delicias alunt, magnòque vendunt: & quamuis cenchridi aui nomen videatur Milium indidisse, eam tamen miliariam non esse certum est, cum cenchridem, vt refert Plinius, accipitrum generis Græci faciant, quàm Latini Tinnunculum à voce & sono, vocant: Galli vero. *Quercerelle*, vulgo bene cognitam, quòd in altis vrbium turribus nidificet. Sed ad rem redeamus. Milij nostratis historiam primùm ponemus: deinde Milij Indici, cuius genera duo.

Milium

MILIVM nostras.

Milium nostras in frumentaceis, iis que frugibus ex quibus panes fiunt, à Galeno & Dioscoride numeratur. Radicem numerosam habet, altam & duram: multiplici culmo fruticat, cubitali, crasso, geniculato, lanuginoso. Folia gerit ampla ac arundinacea. E summis caulibus nõ spicas, sed effusas pmit iubas, seu paniculas longas, diuisasque, & in terram pronas, ac reflexas. Milij comæ, inquit Plinius, granum complexæ fimbriato capillo curuantur. Theophrastus iubam siue comam φούνην appellat. ἢ ἢ καλαμώδης ἀπόφυσις, inquit, φούνη. In iubis illis copiosum gignitur semen, paruum, rotundum, durum, splendens, & sublauum, tenui tunica vestitum. Milium leuè solutamque terram desiderat, nec in sabuloso solum, sed & in arenoso quoque prouenit, modo vel humido celo, vel riguo solo: nam siccum cretosumque reformidat, vt ait Columella. Ante ver commodè feri non potest: quoniam temporibus maximè latatur. Vltima tamen parte mensis Martij commodissimè terra commit-

Forma.

Li. 8. ca. 7. Lib. 8. Hist. cap. 3.

Locus.

Li. 2. ca. 9. Tempus.

Li. 8. ca. 7.

lib. 1. ca. 57. Li. 1. Alim.

Usus.

Li. 8. ca. 10.

Li. 18. ca. 7.

Lib. 2. ca. 9.

In ca. 90. li. 2. Dioscor.

Lib. 2. c. 90.

Vires & tempera.

Lib. 7. sim.

titur. Plinius Miliū inter frumenti quoque genera verna connumerat. Milium Theophrastus refert siccitate sua diuturnum esse: idem plus annos centum durare, si quòd ventus & aër non perueniant, condatur, auctor est Varro. Milio nõnumquam in pane vtuntur, vrgente frugum penuria, inquit Galenus, panis tamen ex eo exigui est alimenti, & refrigerans. Constat insuper præaridum, & instar arenæ friabilem esse: nihil enim in se habet pinguitudinis, & lentoris. Iure ergo aluum humidiores exiccat. Agricola, huius farina cocta, admisto adipe suillo, & oleo vefcuntur. Panem etiam & pultem ex Milio fieri testatur Plinius, cum scribit. Milio Campania præcipuè gaudet, pulcèque candidam ex eo facit. Fit & panis prædulcis. Sarmatarum quoque gères hac maximè pulte aluntur: & cruda etiam farina equino lacte, vel sanguine è cruris venis admixto. Hæc puls etiam Germanis hodie in vsu est, cum lacte cocta butyro addito, & saccharo plerumque asperfo. Alibi Plinius panis, inquit, multifariè & è Milio fit, è panico rariùs. Sed nullum frumentum ponderosius est, aut quòd coquendo magis crescat. x. pondo panis è modio redeunt, modiusque pulcis ex tribus sextariis madidis. Panis ex Milio conficitur, inquit Columella, qui antequam refrigescat, sine fastidio absumi potest. Sed quamuis panis ex Milio nisi in magna reliqui frumenti penuria non fiat, ait Galenus, ramen is dum recens est, vt scribit Matthiolus, & à pistore rectè paratus, vt Veronæ fit, & ita calidus vt è furno excipitur, deuoratus sua quadam suauitate placet, & à multis expetitur. Cum verò obduruit, planè ingratus est. Siluicolæ Tridentini sola pulte miliacea quam vulgò polenta vocant, aluntur, eam cum lacte edentes. Milium inquit Dioscor. in panes coctum minus cæteris frugibus alit: sistit pulte sua aluum: vrinam cit. Torretur Milium, seruensque in sacco ponitur, vt torminibus reliquisque doloribus, si ægra pars foueatur, auxilio sit. Milium Galeno primo ordine refrigerat, exsiccat verò tertio exoluto, aut certè secundo intento: habet etiam paullulum enuitatis. Ex hac tum consistentia, tum temperatura instar edulij comestum, plane inter omnia frumentacea minimum confert nutri-

M

menti, sed & ventrem siccat. Porro foris impositum in sacculis, idoneum est fomentum iis quæ circa morsum exsiccari postulant & cataplasmatibus modo illi- tum exsiccare potest. Attamen admodum friabile est. Proinde difficilis est eius in cataplasmatibus vsus. Idem alio in loco fomēta ex Milio in capitis dolore lau- dat, quod vt ait Hippocrates, leue ac lene sit Milium. Sic enim ille scribit: Πυρήν ὀξυρήν, ἄλες, κέγχροι περρυγμένοι ἐν ἐριόϊς μαρσυππίοισιν ἐπιθηδύτοι: καὶ ἄ κοῦρον καὶ ἄ προσονὲς ὀ κέγχρος. Id est, fomentum siccum ex sale ac Milio torrefactis, ac la- neo marsuppio exceptis accommodatissimum. Etenim leue ac lene Milium est, quod Plinius leuissimum ac mollissimum esse dixit. Milio fistitur aluus, discuti- untur tormina, in quem vsus torretur ante. Neruorum doloribus, & aliis fer- uens in sacco imponitur, neque aliud vtilius, quoniam leuissimum mollissi- mumque est, & caloris capacissimum. Itaque talis vsus eius est ad omnia qui- bus calor profuturus est, farina eius cum pice liquida serpentium, & millepedæ plagis imponitur. Hæc Plinius. Milium igitur ad status repellendos fomentum est optimum, præsertim si cum sale commixtum fuerit. Quin & præstantius redditur additis chamæmeli floribus. Milium medicamenta & carnes, si in eius aceruo sepeliantur, à carie & putredine diutius vindicat.

Li. 2. ph. 10.

Libr. 2. de victus rat. morb. acu.

Li. 22. c. 25.

MILIVM INDICVM, sive MELICA. CAP. XVIII.

SVNT alia quoque Milij genera peregrina. Indici meminit Plinius his verbis. Milium intra hos decem annos ex India in Italiam inue- tum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Ado- lescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis, Phobas vocant, omnium frugum fertilissimum. Matthiolus Milium istud frugis genus esse existimat quod vulgo Melica dicitur, Insubribus *Melega*, Hetruscis *Sagina* aliis Italiae populis *Sorgo*, a pertèque hallucinatum fuisse Ruellium, cum scri-

In c. 91. lib. 2. Dioscor.

MILIVM INDICVM, sive Melica Matthio.

MILIVM INDICVM, sive Melica Dodon.

bit

bit Panicum in Italia Melicam appellari, cum hæc appellatio nusquam in Ita- lia panico sit indita. Ei fortasse errandi occasionem præbuit nominis Melicæ & μελίνης sive μελίνης vicinitas, quæ fecit vt Panicum cum *Sorgo*, & huius descri- ptionem cum illius descriptione confuderit. Germani *Sorgsamen*, vocant, Lu- sitani *Milium Saburum*, Dodonæus Panicum Indicum, alij Panicum peregri- num, id ex Panici genere esse existimantes, quorum certè probabilior est opi- nio, quàm Fuchsj, qui Farris genus facit, cum quo similitudinem nullam ha- bet, cum Panico verò aliquam: sed illi cum Milio magis conuenit: quam ob causam Milium Indicum Plinij Matthiolus esse putat, vt diximus. Est autem Melica, vt vulgari vtar nomine, frugis genus tribus, quatuor, aut pluribus as- furgens culmis, arundinaceis, præaltis, septem octo nonnumquam decem pe- dum altitudine, vel maiore, nouem articulis plurimum distinctis, medulla can- dida farctis. Folia è singulis geniculis exeunt cubito longiora, tres quatuor ve digitos lata. Paniculas in summis culmis profert, dodrantaes aut longiores, re- ctas, non inclinatis, granis multis confertas, Milio maioribus, ac Lenti ferè pa- ribus, alias minus, alias magis in rufo nigricantibus. Radicibus firmatur mul- tis, validis ac fibratis. Tota planta arundinem prorsus refert, adeo vt agri in qui- bus ad maturitatem vsque Melica adoleuit arundineta procul esse videantur. Culmi & spicæ semine maturescente rubescunt. Solum amat pingue & humi- dum. Gignitur in Italia, Hispania, & aliis calidioribus regionibus. Ex æstiuis sementibus est: Autumno maturefcit. Legitur granum à rusticis, moliturque in farinam, ex qua panem faciunt. Hetruria tamen potius ad columbarum galli- narumque saginam ferit, quàm ad hominum alimentum. Ex huius Milij Indi- ci culmorum medulla fit medicamentum adstrumas præstantissimum hoc mo- do. Ex decem culmorum huius internodiis extrahitur medulla, quæ cum spon- gia noua, integra, rubentèque comburitur. Hæc in puluerem teruntur additis pipæris nigri granis duodecim. Huic pulueri admiscetur triticæ farina vncia. Deinde omnia ouo recente excepta in placentam conformantur, quæ sub fer- uentibus cineribus coquitur. Ea in sex partes diuiditur, quæ Luna decrecente alternis diebus strumoso dormitum ituro edenda præbentur, nullo addito po- tu. Idem altera & tertia Luna repetitur. Hoc medicamento multos curatos esse scripsit Matthiolus. Idem auctor est flores qui ex rubris huius milij Indici pani- culis excutiuntur, drachmæ pondere ex rubro vino haustros rubra feminarum profluuia sistere, quemadmodum albos flores ex paniculis albis exceptos albos vteri fluores cohibere. Item dari vtiliter dysentericis, & aliis fluxionibus alui affectis. Idem quoque præstare granorum putamen, oui vitello probè decocto exceptum, & à ieiunis deuoratum. Aliud Milij Indici genus à Iacobo Antonio Cortuso nobili Patauino ad se missum scribit Matth. quod culmis, foliis, panicu- lis superiori simile est, sed eo pulchrius, & præstantius, glumâ facile exiit, me- liorq; ex eo fit panis. Milij generibus Dodonæus adscribit plantam quam recen- tiores Lacrymam Iob seu Christi nominât, de qua cum Lithospermis dicemus.

Lib. 2. c. 28.

Nomina

Lib. 4. c. 12. In Histor. plant. 295.

Forma Melica.

Locus.

Tempus.

Usus & Vires.

Ibidem.

In ca. 91. li. 2. Dioscor. Histo. fru. cap. 24.

PANICVM, CAP. XIX.

EΛΥΜΟΣ Græcis, Latinis Panicum appellatur, Arabibus *Dochon*, Italis *Panico*, Germanis *Pfenich*, & *Heydelsfenich*, Hispanis *Panizo*, & *Paniso*, Gallis *Panis*, & Panic. Dicitur etiam μελίνη testibus Diosco- ride & Galeno, μελίνας Diocli, Plinio Melifrugum, quæ vox è Meline sumpta melleum quidpiam significat non autem, nigrum ἀπὸ τῆς μελίνας, quidam enim Melinen Panteum nigrum esse volūt, ab aliis generibus colore distinctum. Elymum certè ac Melinen tanquam diuersa, Theophr. locis aliquot memorat

Nomina

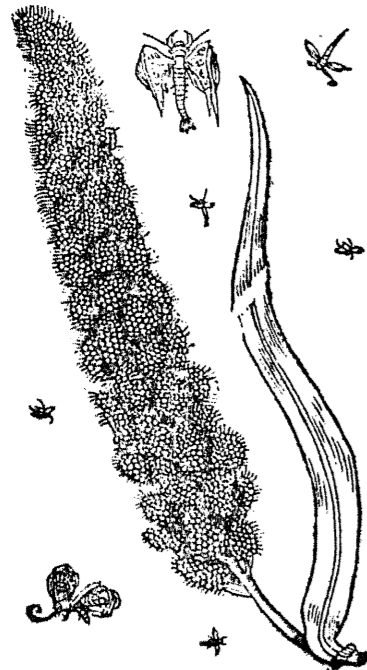
Lib. 22. c. 25.

Lib. 8. c. 7. **PANICVM Satiuum.**

Lib. 2. ca. 9.
Lib. 6. sim.

Genera.
Li. 8. ca. 7.

Forma

PANICVM SYLVEST.
Matthiol.

Locus.
Tempus.
Lib. 2. c. 9.
In cap. 91.
Li. 2. Diosc.
Forma
Sylvestr.

Li. 8. ca. 17.

areis hortorū, maceris, & incultis locis nascitur. Hæc fortasse fuerit herba alba Plinij, de qua hæc scribit. Nascitur & herba alba Panico similis, occupans arua, pecori quoq; mortifera. Quidam esse volunt eiusdem scriptoris cap. 25. lib. 2. Miliariam herbam, quæ Miliū necat, & trita cornūque infusa podagras iumentorum sanare dicitur. Magis placet eorū sententia qui Albam herbam esse putant. Panicū inquit Diosc. Milio simile est, eodēque modo in panes subigitur. Eisdem

Lib. 2. c. 91.

separatim, Panicum Latinis à paniculis dictū esse scribit idem Plin. qui inter æstiuæ frumēta panicum recenset, non ut quidam, inter verna Diosc. τῶν σιτηρῶν εἶναι σπερμᾶτων ait, idest frumētaceis seminibus annumerari. Colum. inter frumēta Panicum & Miliū reponit. Gal. ἐκ τῶν δασπρίων, idest ex leguminib⁹ esse tradit, ut citra discrimē Galen. τὰ σιτηρὰ etiὰ δασπρία vocet, cū tamē δασπρία sint cerealia illa ex quib⁹ panis nō fit. Sūt & Panico genera, inquit Plin. māmoso, pano è paruis racemato paniculis, & cacumine gemino. Quin & colore distinguuntur, candido, nigro, rufo, etiā purpureo. Sunt etiā Panici genera satiuū & sylvestre. Panicū satiuū quod ex Matth. hic appinxim⁹, radice, culmo, folio, Milio simile est. Culmis enim multis prodit intus farctis, geniculatis, ac sensim extenuatis. Folia ei arundinacea sunt, multo quàm in Tritico latiora. Paniculis differt: sunt enim in Panico oblongæ & pedales, crassæ, prædensæ, nō ut in Milio diuulsæ, sed racemi instar ex numerosis granis cōpactæ, hirsutis, rotundis, duris, splendētib⁹ folliculis quibusdam intectis, colore subluteis, Milio similibus, sed minoribus. Radice nititur valida & fibrata. Eamdē quam Miliū terrā, idēmq; solum desiderat, eodēmq; tempore seritur, auctore Colu. Reperitur & Panicū sylvestre, inquit Matth. sed cibus inutile, & alendis solum auib⁹ idoneū, satiuo longē minus gracili admodum stipula, cubitali longitudine, aut maiore, foliis angustioribus, breuioribus, asperisque panicullæ in cacumine hirsutæ, subrubentes, pertinaciter vestibus inhaerent, sed multo minores quàm in Panico satiuo. Vis illi Panico adsimilis, nisi quod magis adstringit ac refrigerat.

Aliud sylvestre Panicū ex Dalechampio hic proponimus, quod radice est breui, cādida, in multas particulas scissa, fibrata: culmis multis, cubitalibus, geniculatis foliis graminis, longioribus, latioribus, ex singulis geniculorū nodis exeūtibus. In summis culmis veluti spicæ sunt, rotundæ, villosæ, asperæ, vestibus prætereuntiuū adhaerentes tam firmiter, ut vix reuellantur. In

habet

QVÆ IN AGRIS NASCVNTVR. LIB. IIII. 413
PANICVM SYLVEST.
Aliud Dalechamp.

excalfactū imponitur. Sistit aluum in lacte caprino decoctū, & bis die haustum: sic prodest & ad tormina. Colum. Panicum pinfitū, & euolurū fursure, sed & Miliū quoq; pultem panis inopia, maximē cum lacte non fastidiendam præbet. Nullus hodie eius vsus nec Officinis, nec Panificio, quia cum siccū admodum & macilentum sit semen, parū admodū præbet alimēti: quare auiculis obiicitur.

PANICVM INDICVM, CAP. XX.

Is addendū Panicū Indicū aliud, siue Peregrinū, à Dodonæo depictū, & descriptum. Culmo prouenit crasso, octo aut nouē pedes alto, crebris nodis geniculato, foliis ex singulis articulis prodeūtibus, arūdinaceis magnis, lōgis, latis: spicæ profert seu verius paniculas crassas, dēse cōpactas, aliquantū hirsutas, breuiorē quidē quā Panici nostri satiuū, quæ nō ex vertice tātū culmorū, sed & ex sinu foliorū, breuioribus ac tenuioribus veluti culmis insidentes exeūt. Semē oblongū capillaceis glumis implicatur. Radices validæ ac fibrosæ. Panici speciem esse ipsæ dēse cōpactæ paniculæ demonstrat. Eiusdē panici semē recēs ex Indiis delatū Pena se in hortis Monsp. seuisse ait, Martio mēse, ante augustū arūdinaceos culmos hominis proceritate erexisse digito crassiores, medulla fungosa pallēte farctos, rectos, geniculatos, qui proxime radicē colore cæruleo, elegātī & nitido purpurascētes: in summo spicæ specie Cylindri, seu conij, cui fastigiū retusum est, stamineas apices florum ostēdunt, coloris cærulei, diluti: semina dēse elegātēque stipata, oblonga, teretia, cærulea, auenæ nudatæ quadantenus similia, minora, copiosissima. Folia arūdinacea, medio secundū longitudinem neruo percurrente, lata, medio tenus internodia obuoluunt. Gustus miliaceus, vsus nullus.

Li.27.ca.8.

In generibus quidam, alij Panici, adscribunt plantam quam Germani vocant Gramen Mannæ. Huius duæ sunt species. Alteram priuatim capriolam, & Sanguinellâ nominant, quidam Ischæmon Plinij esse volunt, de quo postea nos agemus. Gignitur sponte in

GRAMEN MANNAE prius Matthioli.

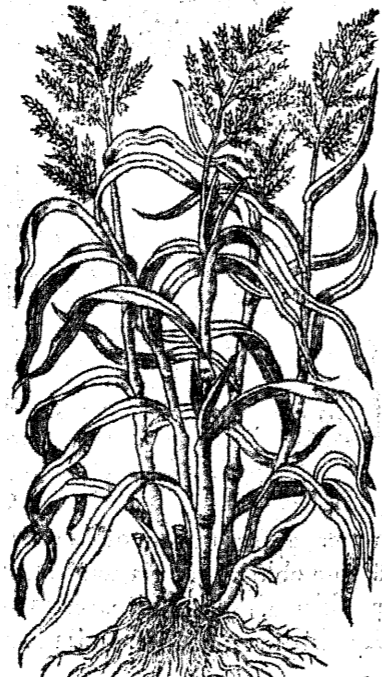

GRAMEN MANNAE prius Dodonæi.

plerisque Italiae, Germaniae, Boemiae locis incultis. Goritienfes tamen & Carinthij ferunt. Fibrosa radix est, crassa, in transuersum porrecta, stipulae cubitales, ac nonnunquam proceriores: crebro geniculatae, cum maturuerint, subrubentes: Arundinacea sunt, aut Gramini similia, & villosa folia, praesertim quae culmos ambiunt, & amplectuntur. Iuba, ut Milij, effusa, minus tamen densa, nigricans, in spicas dissecta, longas, & tenues, semen ferentes ab una tantum parte, Milio minus, oblongum, quod in pilis à glumarum & vtricolorum inuolucro purgatum, candidum est Oryzae modo. Eo Bohemico cocto cum iure pinguis carnis vescitur, & sic paratum, suauè gratumque edulium esse praedicant. Sclauj vocant Cornicis pedem, qua nomenclatura deceptus Leoniceus Coronopum Dioscoridis esse credidit. Alterum Mannæ gramen in agrorum aggeribus, Germaniae, Belgij, Galliae, caeterarumque regionum Europae, nullo fatu gignitur: quidam tamen & in hortis colunt. Arundinacea huic quoque natura est. Radix multas fibras spargit. Arun-

GRAMEN MANNAE secundum Dodonæi.

dinifo

dini folium simile. Culmi plures: & hi partim recti, partim in latus, & terram versus inclinati: pro coma iuba non est, sicuti superiori, sed veluti spica, asperiuscula, panicula quidem Panici breuior, rarior, tenuior, aliquando singularis, & simplex: interdum multiplex, ac velut ex pluribus composita: nonnunquam herbacei coloris, aliquando ex rubro nigricans. Semine gallinas, columbos, & auiculas: sicut & superioris, alunt.

PHALARIS, CAP. XXII.

T Graecis & Latinis Phalaris dicitur, Galeno φάληρις, Germanis Spenschoct, & Canariensact, hoc est Hispaniense semen, & Canariense, à Canaria Insula. Melitenses apud quos ut diligenter seritur, Cunenno vocant, & ad conficiendum panem cum Tritico miscent. Phalaris, ut describit Dioscorides, cauliculos emittit ex radicibus tenuibus & inutilibus multos, duum palmorum altitudine, geniculatos, Arundini similes, culmis Zeæ similes. Semen in iis est Milij magnitudine, subalbum, oblongum.

Nomina

Lib.3.c.141. Forma.

PHALARIS.

Ex qua historia veram Phalarim esse colligunt docti Herbarij, Matthiolus, Dodonæus, Cordus, quae hic expressa est. Nam tres aut quatuor culmos erigit, cubitales, & nonnunquam proceriores, geniculatos, Zeæ aut Tritici culmis non dissimiles. Folia ex geniculis singula exeunt, acuminata, parua Arundini, aut Tritico similia. Ex iisdem geniculis quidam etiam culmi ramulorum vice emergunt, quos folia circum amplectuntur. Spicas in summis culmis, & ramulis illis fert rectas, digitali crassitudine, teretes, in summo turbinatas, exiguis squamis candidantibus compactas, è quibus flores candiduli, exigui à breuibus staminibus dependent. Semen deinde inter squamas gignitur, Milio non dissimile, splendidum, candicans, aut subnigrum, oblongum, in mucrone acuminatum, gustu Milio simile. Radix eius est multifida & fibrata. Herbae rufae succus, cum vino, aut aqua expressus ad vesicae cruciatus utilissimè bibitur. Semen cochlearis mensura potum ad eadem efficax est. Non adeo his à

In cap. 142. lib. 3. Dios. Lib. 4. ca. 11. Lib. 1. plan. cap. 46. Dodon. de frug. ca. 29.

Ibidem. Vires.

Li. 27. c. 12.

Li. 8. simpl.

Dioscoride traditis consentiunt quae de eadem stirpe prodidit Plinius his verbis. Phalaris thyrsus habet longum, tenuem, ceu Arundo, in summo florem inclinatum, semen simile Sesamæ. Er hoc calculos frangit potum ex vino, vel aceto, & melle, & lacte. Idem & vesicae vitia sanat. Galeno Phalaridis herbae tum semen, tum succus, tum folia potu auxiliari creduntur vesicae doloribus, seu in se habeant quidpiam tenuium partium, seu calidum. Pharmacopoei quidam in Milij penuria eo in fomentis non infeliciter vtuntur: in siccis enim fomentis Milij vsus praebet. Peregrinum est semen hoc: adfertur autem ex Hispania, & Canariis insulis: Malsiliae frumentum Canariense dicitur, quia eius copiam institores, ex Canariis secum deferunt, & una cum passerulis Canariensibus vendunt, quod eo maxime delectentur, sitq; eis cibus saluberrimus. At non solum hic, ut ait Pena, sed etiam Narbonensi agro, via ad Magalonem, prope segetes,

ad Pontem Phalaridem veram reperiri, eiusque enatum semen feliciter in Belgio & Anglia habuisse.

PHOENIX, CAP. XXI. III.

Nomina
Li. 22. ca. 25.

PHOENIX Græcis, Phœnix similiter Latinis dicitur, à Phœniceo colore. Plinius Hordeum murinum appellari scripsit, si eadem sit illi herba Phœnicæ, quæ Dioscoridi & Galeno Phœnix. Latini recentiores Lolium rubrum, & Lolium murinum vocant, Hetrusci Lolium sylvestre, *Gioglio saluatico*. Galli *Juraye sauvage*, Germani *Bintzen helmer*, & *Mald trohor*, Belgi *Muyse koren*, quod spicas profert Lolio similes. Planta hæc culmis, foliis, spica, Lolio similis est, singula tamen minora habet: culmos enim multos profert, breues, geniculatos, folia Hordei, minora, angustioraq; spicas Lolio similes, sed minores, tenuiores, breuiores, ac rariore. Nascitur in aruis secus vias, & in ædificiorum tectis, in Italia & Gallia frequens, & vbique fere obuia. Quæ omnia nulla repugnante nota Dioscoridis Historiæ ad stipulantur: scribit enim, Phœnix, inquit, folia habet Hordei, sed breuiora & angustiora, spicam Lolio similem, calamos senum digitorum, per ambitum radice, septenas, octonæque spicas. In aruis tectisque recens illitis nascitur. Illius hæc vires sunt. In vino austero pota, alui profluuium, & ex vulua sanguinem sistit, vrinæ impetus infrenat. Sunt qui ad alligatam in puniceo vellere & suspensam, sanguinem suppressere prodant. Herbam Phœnicæ appellatam à Græcis & à nostris Hordeum murinum, Plinius scribit, tritam, ex vino potam, præclare ciere menses. Id quod etiam Pena affirmat. Ambiguum verò est, an de hac Herba, an de illa intelligat, quæ Phœnix Dioscoridi dicitur. Galenus de Phœnice nihil scripsit. Phœnix, inquit, Paulus, quam alij Rhun vocant, Herba est Lolio similis. Vim habet adstringentem. Pota in vino austero omnes fluidos affectus sistit.

Forma

PHOENIX.

Locus.

Lib. 4. c. 39.

Vires.

Lib. 22. ca. 25.

Lib. 7.

lus, quam alij Rhun vocant, Herba est Lolio similis. Vim habet adstringentem. Pota in vino austero omnes fluidos affectus sistit.

LOLIUM, CAP. XXI. IIII.

Nomina

Forma

Locus.

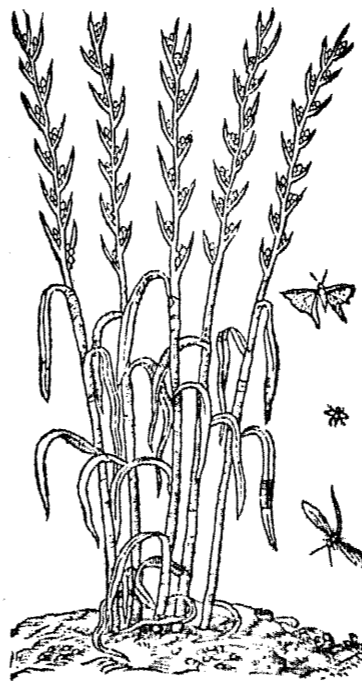
Lib. 8. Hist. cap. 7.

Li. 1. Alim.

Lib. 18. c. 17.

LOLIUM Græcis αἶψα & ὕαπος, Latinis Lolium dicitur, Arabibus *Scyelem*, seu *Zeuem*, Italis *Loglio*, & *Gioglio*, Germanis *Tunalch*, *Kuenucyfen*, & *Lulch*, Hispanis *Toio*, & *Zizania*, Gallis *Juraye*, ab inebriando, quod admixtum pani, vini modo temulentiam conciret. Lolium folio est longo, pingui, hirsuto: culmo Tritici, graciliore, in cuius summo spica est, longa veluti ex multis paruulis alterno ordine digestis composita: in singulis terna quaternæque grana continentur, Triticeis minora. Nascitur in aruis, à Tritico & Hordeo, corruptis vligine seminibus, aut per hyemem imbrè nimio madefactis. Negat vernam esse frugem, inquit, Theophrastus, quamuis id nonnulli conentur asserere. Nam hyeme statim ineunte prosilit à terra, folio angusto, pingui, hirsuto. In Tritico quidem frequens Lolium, inquit Galenus, sæpe inuenitur, in Hordeo verò paucum. Plinius Lolium inter frugum morbos potius,

LOLIUM.

potius, quàm inter ipsius terræ pestes numerat. Fuschius Pseudomelanthium quod non solum in Triticea & Hordeacea, sed in omni ferè alia segete per se prouenit, Lolium esse putat: quod non solum peritissimorum huius temporis Herbariorum sententiæ refragatur, ait Matthiolus, sed & veterum scriptis, qui Lolium in spica, non in calyce, nec in capitulis Melanthij, vel Papaueris modo, inclusum semen proferre tradiderunt. Dioscorides Phœnicem herbam Lolio similem spicam ferre prodidit. Is etiam error ex vulgata Lolij facultate, vt mox dicemus, facile apprehendi potest. Lolium teste Dioscoride, molitum nomas, putrescentia vlcera, gangrænâque emarginat, cum raphanis & sale illitum: ex aceto & sulphure viuo feros lichenas, & lepras sanat: strumas quoque discutit cum fimo columbino, & lini semine, decoctum in vino: rumpit quæ agrius ad coctionem perducuntur. Decoctum ex aqua mulsa vtilissimè ischiadicis illinitur: si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, conceptionem adiuuat. Quæ postrema Cornarius aliter distinxit, vt ischiadicis cum aqua mulsa coctum, & addita polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure impositum Lolium multum prodesse velit: deinde ipsum solum suffiri, & non cum aliquo ex præcedentibus, quæ concoquendæ coxendicum affectionis gratia commodè in cataplasma Loliaceum admiscuntur, ineptè verò ad suffitus adhibeantur. Sic enim vertit. Cum aqua mulsa coctum & impositum, coxendicum morbo laborantibus prodest, addita polenta, aut myrrha, aut croco, aut thuræ. Idem suffitum conceptus adiuuat. Plinius de Aera & Lolio diuersis locis, tanquam de diuersis rebus agit: si quis tamen quæ de Aera & Lolio tradidit, cum Dioscoride conferat, comperiet ipsum de eadem re loqui. Lolium, inquit, & Tribulum, & carduum, Lappamque non minus quàm Rubum, inter frugum morbos potius, quàm inter ipsius terræ pestes numerauerim: Et paulo post. Aera granum minimum est in corrice aculeato. Quum est in pane, celerrimè vertigines facit. Aiuntque in Græcia & Asia balneatores, cum velint turbam pellere, carbonibus id semen iniicere. Idem alibi. Aerina farina magis cæteris purgat vlcera vetera, & gangrænâ: cum raphano & sale & aceto lichenas: lepras cum sulphure viuo: & capitis dolores, cum adipe ansetino imposita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini semine decocta in vino. Et paulo post. Quin & ipsæ frugum pestes in aliquo sunt vsu. Infelix dictum est à Vergilio Lolium. Hoc tamen molitum, ex aceto coctum impositumq; sanat impetigines, celerius quo sæpius mutatum est. Medetur & podagræ, aliisq; doloribus cum Oxymelite (quæ sequitur mendosa sunt in vulgatis codicibus.) Curatio hæc à cæteris differt. Aceti sextario vno dilui mellis vncias duas iustum est: ita temperatis sextariis tribus, decocta farina Loliis sextariis duobus vsque ad crassitudinem, calidumque ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta: quæ sic emendat Cornarius ex vetere Codice. Ratio hæc. Aceti sextario vno diluuntur mellis vnciæ duæ. Iustum est ita temperatis sextariis tribus, decoctæ farine Lolij addere vsque

In Hist. pl. cap. 44.

In ca. 93. li. 2. Dioscor.

Lib. 4. c. 39.

Lib. 2. c. 93. Vires & Temper.

Lib. 8. c. 17.

Li. 22. ca. 25.

vsque ad crassitudinem, calidumque ipsum imponi dolentibus mēbris, & cætera. Ex his perspicuum est Plinium *Æræ* & *Lolio* eadem tribuere, quæ *Dioscorides* *Lolio*, quamvis *Plinius* neque integrè, neque distinctè medicamenta à *Dioscoride* præscripta expresserit. *Galeno* *Lolium* desiccatur & calcit effaciter, vt propinquum sit *acribus* magis quàm *Iris*, sed non est perinde vt illa subtilis essentia. Verum in hoc multum deficit. Hoc statuto ponat quispiam ipsum in principio tertij ordinis excalfacientium, secundo verò extremo desiccantium. Panis in quo *Lolium* fuerit, stuporem quendam, & veluti temulentiam esitantibus parit cum inexpugnabili ferè somno. Quare incerniculis diligenter à *Tritico*, aliisque cerealibus seminibus separandum esse præcepit *Galenus* iis qui aliis seminibus salubriter vti volunt. Etenim, inquit, cum anni constitutio praua aliquando fuisset, *Lolium* *Tritico* affatim innasci contigit, quod neq; agricolæ accommodatis ad eam rem cribris, accuratè purgassent, neque pistores, quod paucus esset *Tritici* prouentus, statim quidem multis caput dolere cœpit: ineunte verò æstate, in cute multorum qui comederant, vlcera, aut aliud quoddam symptoma quod succorum prauitatem indicaret, est subsecutum. Dicitur & *Lolium* oculis officere. Vnde enigmate prouerbiali *Lolio* vititare dicuntur *lusciosi*, & *caecutientes*, quos *Græci*, teste *Nonio*, *Myopas* vocant. *Plantus*. A. Mirum est *Lolio* vititare te, tam vili *Tritico* (cum tam vile sit *Triticum*).

Li. 6. simpl.

Li. 1. Alim.

In Milite.

Lib. 1. Fast.

B. Quid iam? A. Quia *lusciosus*. Item *Ouidius*,
Et careant Lolii oculos vitiantibus agri.

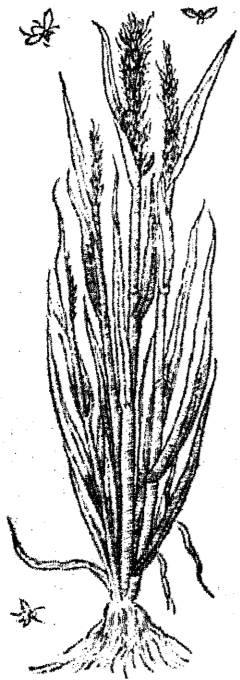
VSTILAGO. CAP. XXV.

Nomina

Lib. 4. c. 17.
Lib. 1. c. 37.

RECENTIORIBVS Herbariis, vt *Dodonæo*, & *Trago*, vocatur *Vstilago* quæ ab agricolis *Gallis* *Brulure* dicitur, *Germanis* *Brant*. *Theophrasto*, lib. 8. Hist. cap. 10. *rubigo*. Alij *Carbunculationem* vocant ex *Plinio* lib. 17. cap. 24. Est autem *Vstilago* frugū præsertim *spicatarum*, morbus, & vitium, seu potius *pestis*, præsertim *Auena*. Hæc

VSTILAGO.

Ibidem. Cap. 17. lib. 18.

antequam *spicam* proferat, *Auena* maximè similis est, sed cum *spica* prodire incipit, frugifera loco *spica* nigra, retorrída, & veluti tota puluere obsita apparet. Sæpius in *Auena* reperitur, nonnunquam etiam in *Tritico*, *Aprili* maximè & *Mai*o mensibus, quando solem ardentem improuisa & subita excipiunt *pluuia*, sole continuo ardentiores *radios* spargente, caliq; tempestas incõstans, modò *nimbosa*, modò *serena* feruensq; fuerit, qua cæli mutatione tenera & lactentes adhuc *spica* humore madida à *folis* feruore corripuntur, & ita aduruntur, vt nigrescant, ac inarescant, nec ad frugem peruenire possint. Eius frugum vitij, inquit *Tragus*, *Plinius* meminisse videtur his verbis. Est & aliud ex vicino *Auena* vitium, cum amplitudine inchoata *granum*, sed nondum matura, priusquam roboretur corpus, afflatu noxio cassum, vel, vt *Turnebus* legit, *caesum*, & inane in *spica* euanescit quodam abortu. Alij putant hoc segetum vitium nomine *Rubiginis* potius explicari. Cæleste frugum vinearumque malum, nullo minus noxium, est *Rubigo*, inquit *Plinius*. Frequentissima hæc in *roscido tractu*, conuallibus, ac *perflatum* non habentibus. Contra *carent* ea *ventosa*, & *excelsa*. *Gignit* plenilunio. *Theophrastus* scribit, qui

qui eundem morbum in *Cicere* peculiari vocabulo *Sphacelismum* nominat. Nullius est in *medicina* vsus, ad nocendum tantum nata.

TRITICVM VACCINVM, SIVE MELAMPYRVM, CAP. XXVI.

PLANTA hæc hodie *Triticum Vaccinum*, & *Triticum Bouinum* vocatur, quia *Vaccis* pabulo grata & innoxia, *Gallis* *Blé de Vache*, ou *Blé de Beuf*, *Germanis* similiter *Knuecyssen*, à nonnullis *Braunfleischblumen*. Id videtur esse quod *Galenus* *Melampyrum* vocari ait, id est *nigrum Triticum*, *Blé noir*, quod ex *Tritici* quoque mutatione generatur, sed prauitate quamplurimum à *Lolio* relinquitur. *Theophrastus* *Siculo* *Fumento* *Melampyrum* proprium esse tradit, sed id esse *innoxium*, nec sicut *Lolium* graue, neque caput tentare. A *Melampyro* vero *Dioscoridis*, quod etiã *Myagrum* appellatur, multum differt. Quibusdam *Stelephuros* *Plinij* videtur esse *Melampyrum* de quo hic agimus. Aliud rursus *spicatarū* genus, inquit, ex quo est *Cynops*, *Alopecuros*, *Stelephuros*, & *Plantago* quã quidã *Ortyga* vocant, sic enim legendum. Hæc *Plinius* ex *Theophrasto* transtulit, cuius locus in publicis exemplaribus mendosus, sic corrigendus est: *καρχαδὴν μὲν οὐκ ἔστιν ὁ, τε κινωψ καλκιδυρος, καὶ ἀλωπέκυρος, καὶ στελεφῆρος, καὶ ἀρνόγλωσσον, ὑπ' ἐνίων καλκιδυρον ὄρτυς παλαιὸς ἔχων ἰδέας αὐτῆς*. Id est, *Spicata* igitur sunt, ea quam *Cynopa* nominant *Alopecurus*, *Stelephurus*, *Plantago*, quam *Ortyga* quidam vocant. Eius multæ sunt species. Illud *Tritici* vitium caulem gerit cubitalem, aut minorem, tres aut quatuor ramulos è lateribus prodeuntes, in quibus *folia* oblonga, angusta, acuminata, nigricantia, *spicas* in summis caulibus *latas*, *crassas*, aspectu pulchras, *florum* & *foliorum* profundius *incisorum* *plenas*, quæ ab imo paulatim ad summum *flores* emittit, antequam dehiscant, vna cum *foliolis* *purpureo* colore, eoque *venusto* nitentes, qui cum emerferint & aperti fuerint, *coloris* fiunt *lutei*, *purpureo* variati: *iisdem* dilapsis *foliola* *colorè* *purpureum* in *viridem* mutant, & *florum* loco *folliculi* *proveniunt* *lati*, in quibus plurimum *semina* *Triticeis* similia, sed *minora*, *nigrioraque*. Exit in *aruis* vna cum *Tritico* & *Secale*, læto potissimum, pingui, ac restibili agro. Vna cum *frugibus* *floret*, & ad *maturitatem* *peruenit*. *Theophrasto*, *Stelephuros* similis est *Alopecuro*, nempe similiter *spicata*: *verum* *particulatim* *floret*, non vt *Alopecuros*, & *Triticum*, *tota* *simul* *spica*. *Vtrique*, sicut & *Tritico*, *flos* *lanuginosus*. *Melampyri* species alia hic addenda ex *Pena*, quod *perpusillum* *luteum* vocat, familiare *Gallo* *prouinciæ* *segetibus*. *Dodrantem*, aut *sesquiunciam* *vix* *superat*: *tota* *facies* *superius* *refert*, sed *flos* *illi* *luteus*, *folia* *que* *altius* *diuisa*, *Coronopo* similia. Nec absurdã hic appingemus *plantam* quam *recetiores* *Melampyrum* alterum vocant propter similitudinem. *Pena* & *Lobellius* *Cratægonon* (*Herbam* *cerealem* *Melampyro* *affinem* *hic* *intelligimus*, non *arborem*, quæ *Cratægos*, *Cratægon*, & *Cratægonon*, siue *Cratægonum* dicitur, de qua in *Sylva*

Nomina

Li. 1. Alim.

Lib. 8. Hist. cap. 5.

Stelephuros. Lib. 21. c. 17.

Cap. 10. lib. 7. Hist.

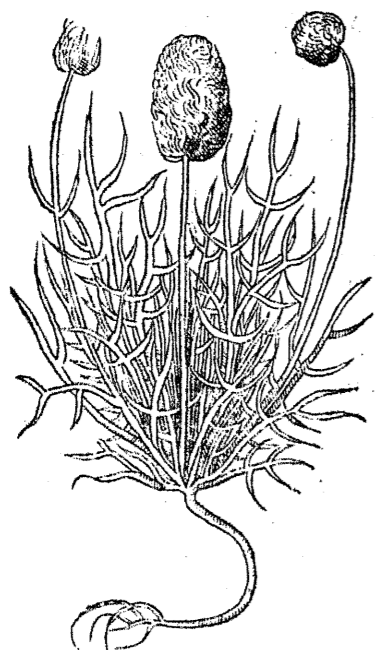
TRITICVM Vaccinum.

Locus.
Tempus.

MELAMPYRVM

perpusillum luteum.

CRATÆOGONVM.

Sylua tractauimus) quod in syluosis collibus, decliuibus & vmbrosis Narbona, Anglia, Sabaudia, Pedemontij passim occurrit, ramis aliquot cubitū & sesquicubitum altis, geniculatis, in alas multas diuisis, Euphrasie modo, sed crassioribus & maioribus, quas totas ab imo ambiunt folia Melampyri, aut Linaria. Flores in cacumine ex luteo herbacei, florum Melampyri figura, similiter vt in lutea Digitali digesti. Semen folliculo exiguo continetur, Milio simile, gustu acre, vt & folia siccata. Nulli quam huic conueniunt magis notæ Cratægoni à Dioscoride scriptæ. Traditum est à quibusdam, inquit, hoc si bibat, ieiuno ore, ter die, post menses purgatos, tribus obolis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus, & vir similiter totidem diebus ante coitum hauriat, virilis sexus partum futurum. Cratægoni herbarum fructus, inquit Galeus, & acris est gustanti, & vtenti, admodum similis Milio.

GRAMEN, CAP. XXVII.

Nomina

ΓΡΑΜΙΝΙΣ Græcis, Gramen Latinis appellatur: ἀγρωσις ab agris qui Græcis ἀγροι nominantur. Gramen quod geniculatis internodiis mirificè serpat, à gradiendo, vel à gignendi fecunditate. Si quidem crebro ab iis nouas spargit radices. Arabes Vagem, Negen, seu Negem, & Negil vocat, Itali Gramigna, Galli Gramme, & Dent de chien. Dioscorides tria Graminis genera facit. Gramen quod ἀγρωσις dicitur: id pro vulgari omnes accipiunt: Gramen arundinaceū. ἀγρωσις ille vocat, priore multo maius, quod iumenta necare traditur, præsertim circa Babylonem, id que iuxta vias nascens, tertium, Gramen Parnasiacum. Ad finem eius capituli addit nasci in Cilicia Gramen, quod incolæ Cinnam appellant. Plinius primum Gramen inter herbas vulgarissimum ponit: secundum Gramen Parnasi: deinde aculeatum Gramen, trium generum. Primum cuius in cacumine aculei sunt plurimum quini, Pantedaetylon vocant. Alterum quod est Aizoo simile. Tertium genus, quod tenuius est, nascitur

Lib. 4. c. 28.

Genera

Lib. 14. c. 19.

GRAMEN VVLGARE

Matthioli.

GRAMEN VVLGARE

Dalechampij.

nascitur in parietinis, & tegulis. Tandem addit. Camelos autem necare traditur in Babylonis regione, id quod iuxta vias nascitur. Hoc autem est quod ἀγρωσις Dioscorides vocauit. Gramen inquit Dioscorides, geniculatis serpit ramulis, à quibus radices spargit dulces, articulis præcinctas: folia acuminata, dura, & vt arundinis parua lata, eaque iumenta & boues pascunt. Id Gramen esse putat Matthiolus, cuius picturam hic damus. Periti tamen herbarij, aliud atque aliud Gramen pro vulgari exhibent. Primo igitur loco, vt dixi, Gramen Matthioli hic positum est. Secundo Gramen Dalechampij, quod per terram serpit viticulis gracilibus, longis, geniculatis, ex articulorum nodis radicales quæ terræ inherent protrudentibus: folio herbaceo, longo, angusto: caulibus multis, dodrate non altioribus, internodiis distinctis: spicato flore, rotundo, nigricante, quinque aut quatuor spicarum torulis constante. Dodonæi Gramen, Gallis Dent de chien, foliis, culmis, ac iuba parua Arundini haud multum ab simile est. Folia ei sunt angusta, in acumen fastigiata, Arundinis quidem foliis longe minora, pratensis tamen Graminis duriora, ac maiora: culmi rotundi, sesquipediales, aut paulo longiores, quatuor aut quinque geniculis intercepti: iubam potius quam spicam fert Milij, aut Arundinis similitudine, minorem tamen, ac

Lib. 4. c. 28. Form. a.

GRAMEN VVLGARE

Dodonæi.

Lib. 4. ca. 44.

rariorem. Radicibus serpit longis, candidis, geniculatis, nodosis, gustu non ingrata dulcedinis, sibi inuicem implicatis, quæ plurimis locis emicantes progerminant, foliaq; & caules proferunt. Nascitur potissimum in aruis & agris frumentariis, tam frugum quàm agrorum vitium, ac pestis, agricolis ingratum:

Locus.

GRAMEN LEUCANTHEMUM.

Tempus.
3. Gram.
Futch.
In Hist. pl.
cap. 48.

nam agro profcisso radices rastrois eruunt, ac collectas exurunt: facile enim, licet semiarida, terra obruta reuiuiscunt, adeo pertinacis sunt vita. Floret id Gramen aestate cum frugibus: Autumno radices leguntur. Aliud vulgaris Graminis genus depinxit Fuschius, quod cauliculos è radicibus multos emittit, tenues, teretes, crebris geniculis cinctos, facile in terram, nisi vicinis fruticibus fulciantur, procumbentes: folia ex singulis geniculis bina, ex aduerso sita, angusta, oblonga, duriuscula, Graminis tamen breuiora. Flosculi è summis caulibus emicant plurimi, singuli suis pediculis insidentes, candidi, ex aliquot exiguis & angustis foliolis congesti, Leucoij floribus minores, quibus folliculi succedunt oblongi, in quibus semen paruum, Milio simile: radices tenues, & geniculate, veluti Agrosteos serpunt. Dodonæus in frumentorū Historia Gramen Leucanthemum appellat. Holostium est Ruellij, & Luterianorum, fortasse etiam Lacunæ, Eufrasia Gramen, Tragi, Gramen alterū Matthioli, Chamæcissos Orbasij Italis. Palsim nascitur in umbrosis locis, & dumetis, secus scrobes, & agrorum aggeres. Floret Maio, Iunio mensibus, interdū serius. Plantam istam Dodonæus in Hist. Stirp. Cratæogonum, siue Cratæonum, siue Cratæum esse suspicatur, quod illi sit cum Cratæogono similitudo quædã, & à Germanis *Augentrost gras* vocari ait, id est Gramen corroborans oculos.

GRAMEN PRATENSE VULGARIS.

Locus.
Tempus.

Lib. 4. c. 47.
De frug. c.
81.

*VULGATVM GRAMEN
Pratense, CAP. XXVIII.*

GRAMEN perualgatum, & vbiuis obuiū, Gramen Pratense vocat, *Herbe des Prés*, & absolute *De l'herbe*, quasi omnium herbarum vulgarissima, exilioribus radicibus cirris, seu capillamentis & creberrimis cespitem summū regens, & per humum perreptans, numerofo & densissimo foliorum Triticeorum stipatu, culmos pedem & cubitum altos emgens, tenues, geniculatos, læues, & spicas lanofas, sparsas, Arundinem vallatoriam imitantes. Eius semine vtuntur medici multi ad obstructiones

ationes viscerum, & calculum, potu, admovent ad discursionem pertinacium tumorum & flatuum. Gramen Arundinaceum, siue Calamagrostis, inquit Dioscorides, priore multo maius, quod iumenta necare traditur, præsertim in Babylone, iuxta vias nascitur. Gramen istud fortasse nobis incognitum est: verum tamen de Calamagrosti inter palustres plantas dicitur.

Gramen
Arund.

GRAMEN PARNASI, CAP. XXIX.

GRAMEN quod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat: foliis Hederaceis: flore odorato, candido: semine paruo, non inutuli: radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Hanc Graminis speciem à Jacobo Antonio Cortulo ad se missam sic expressit Matthiolus. Sed de eodem Gramine Parnasi etiam vna cum palustribus aliis agemus. Cæterum primum trium aculeati Graminis generum, cuius in cacumine aculei sunt plurimum quini, quos conuolutos naribus inserunt, extrahuntque sanguinis eundi gratia, Pentedaetylon herbarij vocat, Matthiolus esse putat Capriolam, supra descriptam, vel Sanguinellam, sic dictam, quod eam pueri ludentes

Gramen
Parnas.

In ca. 28. li.
4. Dioscor.

*GRAMEN
Parnasi.*

æstate in nares immittant, vt sanguinem eliciant. Nunc Graminis vulgaris vires haud vulgares explicemus. Trita radix illitu vulnera cõglutinat, inquit Dioscorides. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & vrinæ difficultatibus, & dysenterix: calculosa etiam vesicæ excrementa comminuit. Radix Graminis Galeno modicè est tum frigida, tum sicca, ac proinde cruenta vlcera cõglutinat. At herba ipsa primo excessu refrigerat, in humiditate verò & siccitate moderata. Porro mordacitas & tenuitas quæ radici inest, exigua quidem est, sed interdum tamen lapides frangere solet, si quis eam decoctam bibat. Semen imbecillum quidem est, eius verò quod in Parnaso nascitur, vrinam ciet, & fluxus ventris ac stomachi resiccat: vis enim eius est exsiccatoria, tenuium partiū, & subacerba. Idem Paulus scribit Gramen Parnasi, teste Paulo, admodum vtile est. Siccat & modice refrigerat, estq; tenuium partium, & subacerbum: ideoq; cruenta vulnera glutinat. Decoctum eius calculos confringit. Succus radicis Graminis Parnasi, autore Dioscoride, si in vino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquatur, adiicianturque piperis & thuris tertix portiones, probatissimum erit oculorum medicamentum. Id in ærea pixide reconditur. Decoctum radicis idem quod herba præstat. Semen vehementius vrinam impellit: aluum vomitionesque sistit. Eadem propemodū omnia Plinius tradit, in quibusdam dissentiens. Gramine Parnasi iumentis herba non alia gratior, inquit, siue viridis, siue in foenum siccata, cum datur aspersa aqua, vel, vt in manuscripto legimus, tunditur aspersa aqua. Succum quoque eius in Parnaso excipi tradunt propter vbertatem. Dulcis enim hic est. In vicem eius in reliqua parte terrarum succedit decoctum ad vulnera cõglutinanda, quod & ipsa herba præstat, tueturque ab inflammationibus plagas. Decocto

Vires &
Temper.
Graminis
Vulgaris.
Lib. 4. c. 28.

Li. 6. simpl.

Lib. 7.
Vires
Gram.
Parnas.

Li. 24. c. 19.

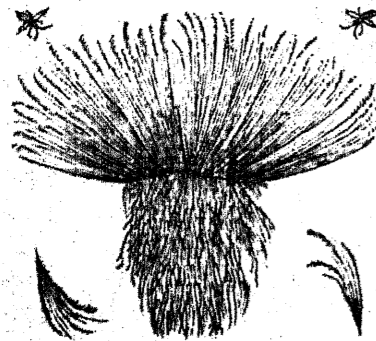
adiicitur vinum ac mel : ab aliquibus & thuris & piperis, myrrhaꝝ; tertix por-
 tiones. Rursusq; coquitur in areo vase ad dentium dolores, & epiphoras. Radix
 decocta in vino torminibus medetur, & vrinæ difficultatibus, ac vlceribus vesi-
 ca. Calculos frangit. Semen vehementius vrinam impellit. Aluū vomitionesq;
 sistit. Priuatim autem draconum moribus auxiliatur. Quod è graminum gene-
 re septem internodia habet, efficacissimè capiti contra dolores adalligatur.
 Quidam propter vesicæ cruciatus decoctum ex vino gramen ad dimidias, à bal-
 neis bibi iubent. Adiicit in sine Dioscorides, natum in Cilicia Gramen, quod
 incolæ Cinnam appellant, Boues inflammat, si eo virente sæpe pascantur: qua
 aliter leguntur in vetusto quodam Codice: *γενῶται δὲ ἐν κιλικίᾳ εἶδος ἕτερον, ἢν κίναν
 ἐπιχωρεῖως καλεῖσιν, ἥτις ὑγρὰ βρωθεῖα πολλὰκις πίμπλησι τὴς βόας.* Id est, Gignitur
 in Cilicia etiam species alia, quam vernaculo sermone appellant Cinnā, quæq;
 vorata crebro, atque viridis Boues replet: nato alterutris errore, quod illi *πί-
 πρησιν*, id est, inflammat, hi *πίμπλησι* legant sensu longe diuerso. In Sebusianorū
 lacunis, stagnis, & pigris aquis Gramen nascitur, longissimis foliis, subrubris, in-
 natantibus aquæ, quorum tam auidi sunt Boues, vt dum ea persequuntur, ad
 ventrem vsque se immergant, & toto capite sub aquam deiecto, ea depascantur:
 quo pabulo eximiè saginantur Boues, Vacca verò, lacte multo fœcūdiores sunt,
 quam in finitimis locis, extra regionis illius palustrem situm. Gramen id Cili-
 ciam Cinnam esse quidam putant.

GRAMINA ALIA, CAP. XXX.

DERMULTA sunt & alia Graminum genera, quæ foliis angustis, lon-
 gis, & gracilibus inter sese similia sunt, sed spicis siue iubis diffe-
 runt. Radices omnibus fere tenues, plurimis fibratæ, capillamentis
 similes, paucissimis longæ, & serpentes. Nec omnia locis iisdem
 proueniunt. Quare nec eodem tractatu describi possunt. Quædam igitur aliis
 magis idoneis locis explicabuntur. Hic multa tamen potissimum ex Dalecham-
 pij sententia, & obseruatione describentur, quæ etsi non omnia in Agris inter
 segetes nascantur, cognatione tamen quadam inter sese coniuncta, aptè disiun-
 gi non possunt.

GRAMEN MINI-
mum Dalechampij.

Forma
Graminis
minimi.

Forma Gr.
Lanati.

Primùm erit Gramen minimum, quod est
 veluti gleba ampliuscula, rotunda, radiculis
 plurimis, breuibus, candidis: foliis digito non
 longioribus, teretibus, spica valde gracili,
 parua: flosculis rubris, Februario statim ad
 primam aëris temperiem exorientibus, sapo-
 re initio dulci, deinde amaro. Nascitur in
 aruis.

Gramen Lanatum radiculis est satis mul-
 tis, albis, superuacuis, gracilibus, breuibus: fo-
 liis quoque multis, herbaceis, culmo cubitali,
 sapore subdulci: flore Panico simili, rubente.
 Tota planta molli lanugine pubescit: quare
 manibus contrectantium blanditur, atque

eam ob causam lanatus appellatur. In montium editorum & asperorum vdis &
 riguis pratis gignitur. Floret Maio mense.

Forma Gr.
Iuncci.

Gramen Iunceum radice est candida, dodrantali, ex innumeris tenuissimisq;
 fibris contexta, reticulum implicatum esse dixeris: foliis quam plurimis viren-
 tibus, rotundis Iuncci modo quæ nominis imponendi causa fuit: culmis seu
 caulibus

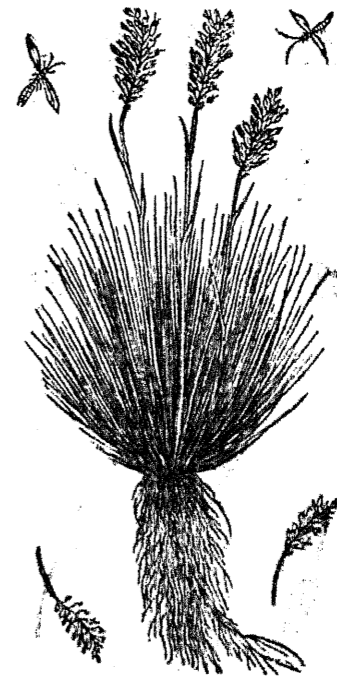
GRAMEN LANATVM

Dalechampij.

GRAMEN IVNCEVM

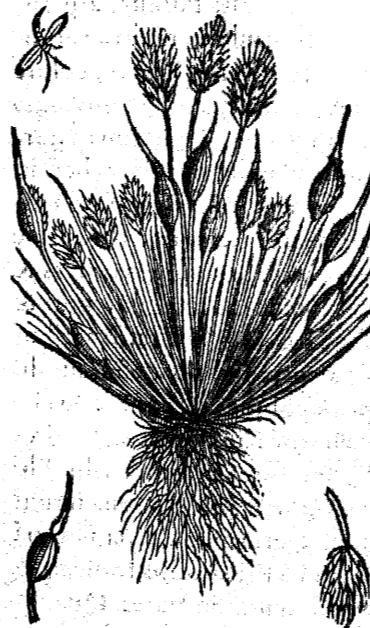
Dalechampij.

caulibus multis, tenuibus, geniculatis, pauca folia emitrentibus; flore Arundi-
 naceo in paniculis purpurascentibus, gustu subdulci. In frigidis & aridis pro-
 uenit. Floret Maio.

Locus.
Tempus.

GRAMEN PRA-
tense Dalechampij.

Gramen Pratense radiculis abundat candi-
 dis, in vnum veluti cespitem coeuntibus, cul-
 mis multis, dodrantalibus, binis ternisue ge-
 niculis distinctis, folio graminis, angustiore,
 molliore, viridiore: spica crassiuscula purpu-
 reis floribus eleganter ornata: folio quod ex
 ultimo geniculo prodit sic caulē obuoluente, vt
 nō aperiatur, & vesicæ speciē ostēdat. In humi-
 dis Pratis nascitur. Totius plātæ sapor dulcis
 est, & aquosus. Ad eadē valere aiunt, ad quæ
 Gramē officinarū cōmēdatur, sed inefficacius.

Forma Gr.
Pratens.

Locus.
Vires.

Gramini Anthoxantho eadem foliorum
 radicūque species, quæ Gramini Pratensi,
 idem sapor, eadem facultas, vt non sine ratio-
 ne quidam censuerint alterum mare esse, al-
 terū fœminam. Sed his differūt, quod in hoc
 flos ex pallido flauescit, in altero rubet: in hoc
 flos glisceus nō obuoluitur folliculo vesicæ si-
 mili, vt in Gramine Pratensi, sed nudus emicat:
 huius spica gracilior est & longior, in illo bre-
 uior, crassior, magis compressa. Cum grami-
 ne Pratensi in humidis pratis nascitur.

Forma
Antho.

Locus.

Gramen Leucæthemum: radicibus multis nititur, valde exilibus, breuissimis,
 nigris: foliis multis, longis herbaceis, hispidis, latiusculis: caulibus cubitalibus:

Forma Gr.
Leucæth.

GRAMEN Murorum,
Dalechamp.

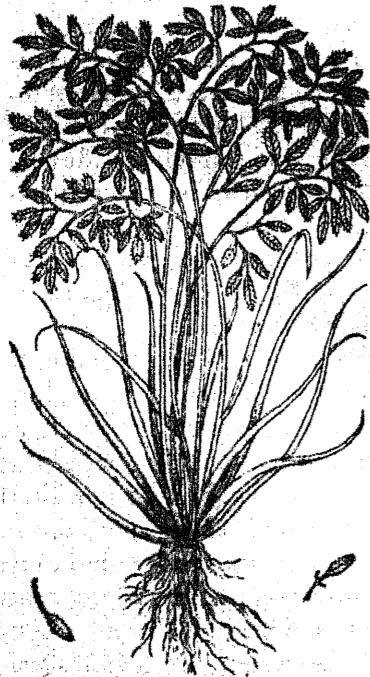
GRAMEN Polyanthes,
Aegilops Plinij.

Li. 27. c. 10.
Locus.

GRAMEN Filiceum,
seu Polyanthes.

Vires.

Forma
Gra. muro.

Locus.

Forma
Gra. Polya.

Locus.

Forma
Gra. Filic.

insigne. Holcum esse Plinij quidem censent. Holcus, inquit, aristas habet in cacumine tenues, culmo, quale hordeum restibile. In agris sponte provenit: Plinio vero Holcus in saxis nascitur siccis. Hæc, inquit Plinius, circa caput alligata, vel circa lacertum, elicit è corpore aristas. Quidam ob id Aristidiam vocat. Lobellius Hordei spontanei spurij nomine pictum dedit.

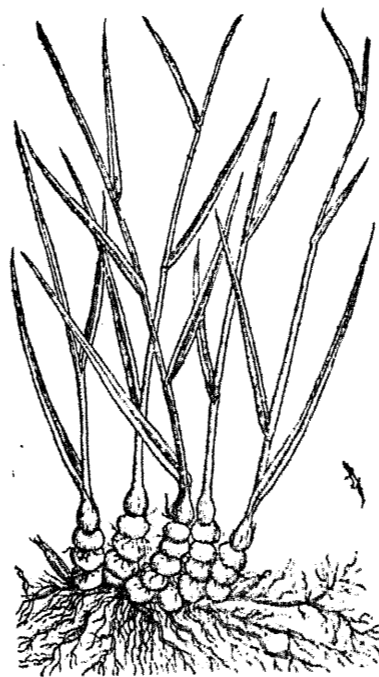
Rustici Gramen Murorum pro vitio segetum agnoscunt, quod circa Lugdunum Ræ vocant, alibi vero ut in agro Segusianorum Gurguet. Reliquis supra descriptis simile est radice ac foliis, spicis diversum, quas hordeo similes profert, multas, breves, ac velut in angustum contractas, aristisque brevissimis munitas, subflavas, florem pallidum. Gramen hoc in parietinis, murorum superciliis, ac tegulis nascitur, plerumque in segetibus.

Gramen Polyantes radice est sub nigra, brevis, fibrata, foliis Graminis: flore in cacumine caulis copiosissimo, unde ei nomen inditum, in iubam expanso, quæ plurimis laminulis lenticularum similibus, squamatis, & tenui filo appendiculis coagmentatur: ræ eleganti specie, ut ob eam pendulam & stridulam, cum agitur, fosculem congeriem, puellæ, adolescentulique libenter decerpant, & in fectorum delicias cogant, ac nectant. In siccaneis montium pratis gignitur.

Gramen sequens in asperis nascitur, radicularum fibris multis, tenuibus, candidis

candidis: caulibus ex vno cespite plurimis, nodosis, angulosis, pede non altioribus folio Graminis: flore in summis caulibus densissimo, imparibus spatiis prodeunte, herbaceo, oblongo, acuminato, foliolis maris filicis omnino simili, ut si quis seorsum à planta videat, foliola filicis nuper nata esse putet. Quam ob causam alij filiceum, alij à florum copia Polyanthes secundum vocauerunt.

GRAMEN
Nodosum.

Diversum ab hoc est, tamen cognatum videatur Gramen nodosum, in viginosis & pinguibus agris nascens, radice geniculatis flagellis late dispersa, radiculis multis fibrata: foliis Graminis vulgaris: Caulibus multis, flore in panicula comosa. Caules quæ à radice prodeunt, nodis sunt multis tuberosi, aliis super alios positis, hiemis initio grandioribus postquam flos emarcuit, & incipiunt arescere folia: carnosâ pulpa bulbosis, rotundis, compressis, stipatis. Aratro proficissa terra in agris ea iacent, vel rostro suffossa terra, à porcis eruntur, & manduntur, illis mirifice expetita: saporis amari, & acerbis, qualis est in glandibus. Valentius obstructions expedire, & urinam ciere aiunt, quam vulgare.

Gramen
nodosum.

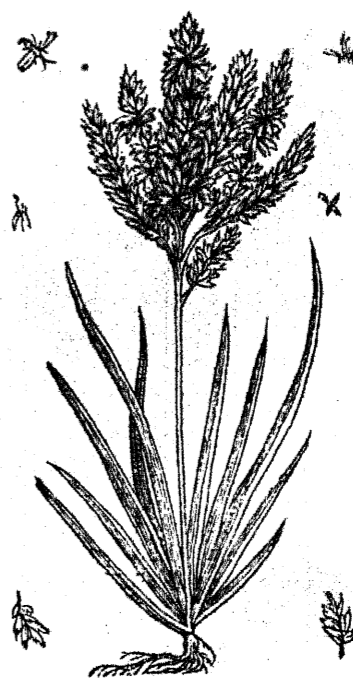
Gramen nemorum radice est innumeris fibris contexta, candidibus, tenuissimis: foliis gramini circa radicem multis, in caulibus, paucis, & qua ex caulibus oriuntur densius villosis. Caules multi eriguntur dodrantes: flos

Forma
Graminis
nemorum.

GRAMEN Nemorum
Dalechamp.

GRAMEN Glumosum
Dalechamp.

paruus

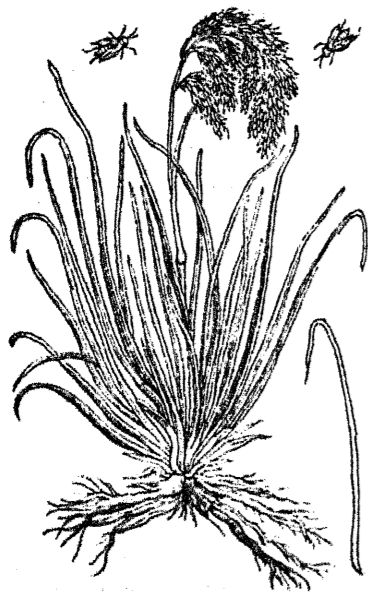
Locus. paruus est, copiosus, è flauo nigrescens, & ex longiusculis pediculis dependens. Holostio Matthioli planta hæc absimilis non est. In aridis, perflatis, & apricis nemoribus nascitur.

Forma Glumosi. Gramen Glumosum radice, foliisque multis graminum generibus non est dissimile: sed hac peculiari nota discrepat, quod spicas densissimis glumarum grandium ordinibus stipatas edat, quã ob causam glumosum nominatum est. In agris latis nascitur.

Locus. GRAMEN Aureum Dalechamp.

Forma Gramin. Aurei.

Locus.

Forma Gram. Tement.

Alopecur.

Gramen Aureum radicibus multis nititur, nigricantibus, huc illuc vagis. Folia huic sunt plurima, Gramini similia, valde longa: caulis cubitalis, geniculatus: flos in spicis pendulus, planè aureus, vnde aureum cognominarunt. In siccitibus & squallidis locis prouenit.

Gramen Tomentosum radice nititur brachiali, candida, fibratãque. Culmus huic est pedalis, geniculatus: folium Graminis, longius aliquãto, & latius: spica densa in cacumine, oblonga, coloris candidissimi, tomento lanuginosa, ad contactum mollissimo, suauissimoque, rufis punctis maculosa. Alopecuros vera Plinij esse videtur, quæ ex spicatarum, inquit, est genere: habet enim spicam mollem & lanugine densam, non dissimilem vulpium caudis, vnde ei nomen: quæ cui plantæ aptius quàm isti possunt competere. Quod si & Λαγώπυρος Hippocratis esse dicatur? Sic enim scribit. Πληροὶ δὲ μάστιγα τὰ κοίλα τὰ καθαρά, πόνη ἢ λαγώπυρος ὀνομα. ἔστι δὲ πύροισιν ὁμοίη ὅταν ἀναίνηται. μικρὸν τὸ φύλλον ὡσπερ καὶ τὸ τῆς ἐλαίας, καὶ μακρότερον. Id est maxime autem replet caua pura herba Lagopyrus nomine. Est autem Tritico similis cum arefcit, folio paruo velut olea, sed longiore. In vulgaris tamen codicibus πύροισιν ὁμοίη, id est futuribus similis legitur.

Lagopyrus Inudevlt.

GRAMEN Tomentosum, Alopecuros, vera Plinij, & Theophr.

In Histor. Frugum.

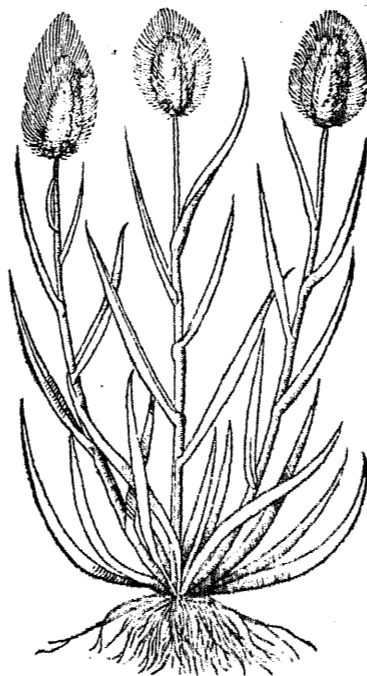
Locus. Form. gra. mimis Trigloc.

Alopecuros Alia à Dodon. ponitur, geniculatis culmis, foliisque, frumentaceis similis, nisi quod culmos breuiiores habet, foliãque minora & angustiora. Spicæ eius nec acutæ, nec aristatæ sunt, sed molles, hirsutæ, lanugine obductæ, haud dissimiles vulpium caudis. Nascitur in aruis vnã cum frugibus.

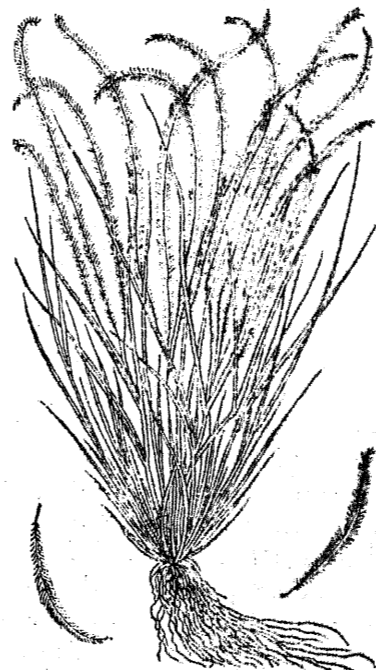
Gramen Triglochis hinc depictum in aridis prouenit: radiculis tenuibus fibrarum, multis, breuiibus: folio graminis numerofo, palmum longo, angusto, gracili: caule pedali, nonnunquam proceriore, virgato, enodi, minimè folioso: flore subluteo, inæqualiter per superiorem caulis partem disposito: fructu telum figura imitante, inuersis & deorsum spectantibus cuspidi

ALOPECVROS Dodonæi.

GRAMEN Triglochis, seu Vermiculatum Dalech.

GRAMEN Pinnatum Dalechampij.

cuspidibus duabus, tertia sursum erecta minax. Qua de causa Triglochis cognominarunt.

Gramen Pinnatum radices multas habet, tenues, candidas, folia graminis, longa, tenuia, in acutum desinentia, numerosa: caules quoque multos, nullum edentes florem, sed cum ad iustam magnitudinem creuerint, & solis ardore exarescere cœperint, in Pinnas sese illi diuidunt longas, subtilissimis hinc inde villis capillatas plumarum instar, quas ex ardeolis vultas ornatus gratia, galeis suis cristacum vice milites affigunt, durante etiam per hiemem totam ea venustate, vt propterea quidam compositos ex iis fasciculos reponant, domique seruent. In aridissimis tumulis, apricis, lapidosisque prouenit.

Est & Graminibus & Alopecuro Dodonæi nuper descriptæ affinis herba hinc depicta Alopecuros graminea, radice tenui, exiles fibras huc illuc mittente, subalba: cauliculis multis, dodrantalibus: folio graminis longiusculo, acuminato: spica caudæ vulpis simili in summis cauliculis emicante, turbinata: flore pusillo, rubro, copioso: sapor qualis graminis. In maritimis nascitur.

Gramen Echinatum radicibus multis nititur, gracilibus candicantibus cauliculis ex vno cespite multis, huc illuc diffusis: folio arundinaceo, minore: capitulis in summo caule oblongis, tactu sic asperis vt echinati videantur: semine minuto

Form. gra. Pinnati.

Locus.

Alope. u. Graminea.

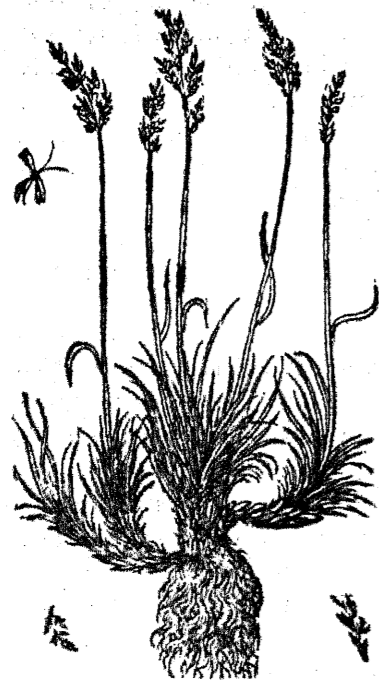
Locus.

Form. gra. Echinati.

ALOPECVROS
Graminea Dalech.GRAMEN Echinatum
Dalechampi.

Locus. minutulo, candido, gluma obuoluto. Sapor totius plantæ ex fatuo subdulcis. Nascitur ad ripas Arares. Omnia hæc graminum genera iisdem fere viribus pollere videntur. Hoc gustus in omnibus idem indicare videri potest. Tamen vnus tantum quod Dentem caninum vocant, superiore capite descripti, in officinis vsus est.

GRAMEN Exile.

Tot Graminibus quædam alia adnumerabimus à Lobellio & Pena obseruata, & picta. Primum est vulgariùs Pratense, de quo diximus capite superiore. Alterum exile durius, foliolis iunctis vnciam & sesquunciam altis, ex pusilla radice, capillamentis crebris compacta, panicula & semine acerofis, durioribus, pecori minus gratis. Oritur in sabuletis, ericetis, & squallido aridiorique agro Galliar, Angliar, Germaniar & Belgij. Aliud minimum quod in sabuletis squallidis, & vinetis glareosis Narbonæ sapius visitur, perpusilla radice, capillacea, alba: calamis paruis, etiam capillamento similibus, eleganti purpura nitentibus, vt in Ischæmo, sed spica molliore, latiore, sericea, speciosa. Est & aliud Typhinum: iisdem quibus exile durius, natalibus gaudet, sed maritimis: radix pusilla, capillacea: caulis dodrantalis, & pedalis. Aliud etiam Cyperoides sic cognominatum à radice mutuo cohæsu sibi ipsi implicata, & longius protensa, cyperi longi modo, vt ab aliis seceratur. Folia habet pedem longa, Algæ marinæ quadam

GRAMEN Minimum.

GRAMEN Typhinum.

quadantenus similia, in cauliculo dodrantali aut pedali, fastigia exigua, vnciam & sesquunciam longa, acerofa Graminis Typhini ritu. Addit his Lobellius perelegans Graminis genus Clusij quod is in nonnullis Hispaniar locis aridis & sabulosis Mompeliique vidit, atque etiam in Lutetiano agro, vbi à rusticis non *Dent de Chien*, vt vulgatum Gramen, sed *Amourettes*, nominatur, fortasse ob panicularum elegantiam: Lobellius Panniculosum Phalarioides appellat. Id supra descripsimus ex Dalechamio, qui Gramen Filiceum seu Polyanthes secundum nuncupauit. Gramen caninum medicatum quod vocant, ex Dodonæo descripsimus, cum aliquot aliorum Graminibus vulgarioribus. Id quod in magna Europæ parte vsitatum, præsertim per Hispanias, & Gallias, ex Clusio depinxit Lobellius, superiore capite expressimus, suntque elapsi decem & plures anni, ex quo à Dalechamio Graminis vulgaris nomine pictum, latius serpendo propagatum, representauimus. Hoc Gramine nihil vulgariùs per Hispaniam & Galliam, in agris, vinetis, atque etiã in maritimis, vbi multo latius atque vegetius prouenit, ad eò vt maximo Gramini marino arudinaceo planta congener esse videatur. Itaque perappositè dixit Lobellius Gramen hoc medium quiddam esse & cognatum cum Ischæmo vulgari, & canino Gramine. Hoc enim effigie & forma cum radice, tum foliis refert, illud comosa digitatim sparfa florù iuba. Eiusdem cù canino Gramine

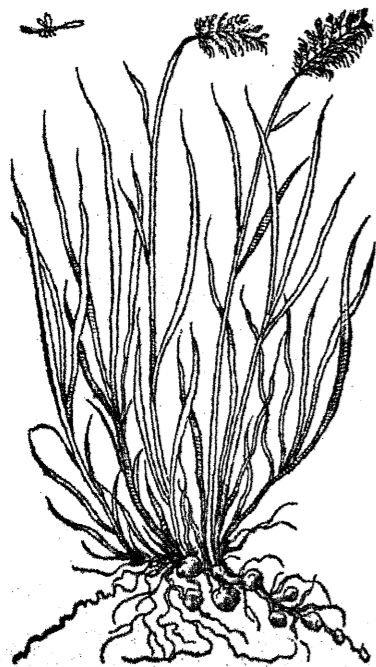
GRAMEN Cyperoides.

O

generis, facultatis, & vsus, Hispanis, Gallis, Narbonensibus, & cæteris francigenis, à quibus *Dent de Chien* appellatur. Semen acerosum, scabrum. In Narbonæ maritimis radicum forma & magnitudine adeo ad Harundinem vallatoriam accedit, vt eadem videatur. Canino gramini in omnibus prorsus simile est Gramen bullosum, nodosum, nisi quod rotunda tubercula, veluti Glandulas teretes, gustu dulces, radicum anfractibus hærentes habet, quibus illud caret. Iisdem temperamento & viribus, quibus Caninum officinarum, pollet. Rarius est, & plerisque Europæ regionibus minus vsitatum, in Lusitanix finitimis aruis & segetibus, atque etiam in Sabaudia & Anglia copiosissimum, vbi idem efficacissimum experiuntur medici. Id ex Pena hic appinximus. Idem Calamagrostim descripsit, id est Harundinaceum Gramen, sic dictum quod media sit inter Harundinem & Gramen figuræ, & nature, Lobellius verò pinxit. Canino gramine Maius id est, calamis & foliis rigidioribus, scabris, quibus ad Harundinem vallatoriam non parum accedit, radice geniculata, alba, prolixiore, & longius serpente, compressiore tamè, & crassiore, Canino Gramini simili, sed vallatoriæ radicem æquante: spicata Melicæ & comosa lanugine: à nobis *Leche* dicitur. Aptè Babylonio quadrare videtur Pena: neque enim veterina,

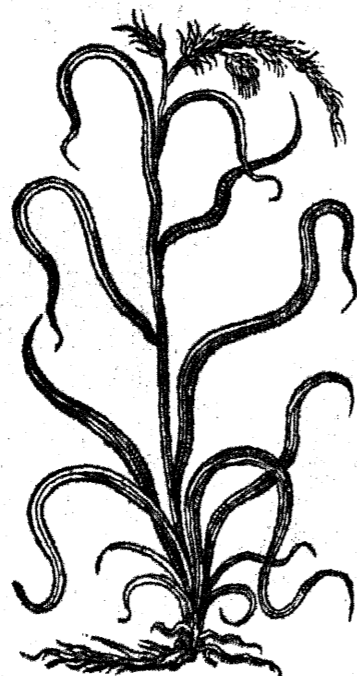
GRAMEN Bullosum, nodosum.

CALAMAGROSTIS Lobellij, vulgo Leche.

GRAMEN Sulcatum.

neque

neque greges alia eo vescuntur, nisi multū esuriant, & magna melioris alimēti penuria laborēt, non solum quod ingratisimum sit & aridum, sed etiam quod sitim, tabem & maciem inuehere credatur, linguam & œsophagum vulneret, & constringat, sanguinem in ventriculum eliciat, vnde tumor, inflammatio, & mors plerumque. Quod si Babylone fuit enatum, vbi hanc perniciem adferre creditur, siccius acrigidius, grex verò imbecillior, & aluo duriore, nihil mirum illius esu pecora enecari. Sic enim videas nonnunquam animalium labra, & fauces cruore manantia, & fauciata, quæ cum alio pabulo per fœnifecia, huius aut similis harundinacea folia esitarint. Aliud præterea Gramen exhibuit Pena, quod sulcatum vel striatum album nuncupat. In syluosis & montosis Sabaudia & Allobrogum sponte nascitur, colitur autè in Belgio & Anglia, Milij potius foliis, sed vt Arūdinis vallatoriæ, rigidis, mucronatis: longitudinè mediam glaucâ multæ candidæ venæ, vel lineæ argenteæ insigniunt: culmos panici sylvestris, vel canini graminis erigit. Radix puilla est, fibrata, alba, Præterea graminis.

GRAMEN Aculeatum Matthioli.

Inter palustres de Gramine Aculeato nos agemus, cuius historia Plinij verbis apprimè cōuenit: hoc autem loco Graminis historiam, quod aculeatum esse putat vir dignus omni laude Matthiolus, explicabimus. Eius radix obliquè progreditur, crassiuscula, villosa fibris, non altè defixa: caules multi, virgati, dodrantes, aliquando proceriores, è quibus furculi multi nascuntur, in dextram ac sinistra protensi, folio, tanquam glumo quodam obuoluti vique ad aculeorum exortum vbi à pediculo diuariantur. In summis furculis extant aculei tres, instar foliorum Trifolij diuisi, in parte crassiusculi, acuminati summa quorum in medio flosculi emergunt, numerosi, velut in globulum stipati.

Form. gra. Aculeati.

BUPLEVRON, CAP. XXXI.

BRo Bupleuro plantam istam depinxit Dodonæus, foliis longis, angustis, maioribus & latioribus folio graminis, cæterum haud absimilibus. Caules ternos, quaternosue pedes alti sunt, aut maiores, rotundi, recti, spiksi, frequentibus geniculis distincti, furculosi multis ramulis, in quorum fastigio muscaria luteis floribus ornantur: his semen oblongum succrescit. Floret, & semen profert Julio & Augusto mēsisibus. Olim in herbarum sponte nascentium numero habebatur, nunc in hortis colitur ab herbariis Bupleuron inquit Plinius, in sponte nascentium Olerum numero Græci habent, caule cubitali, foliis multis, longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate, in medicina à Glaucone, & Nicandro. Semen contra serpentes valet. Folia ad secundas ferminarum, vel succum ex vino illinunt, & strumis folia cum sale ex vino. Radix contra serpentes datur in vino, & vrinae ciendæ. Bupleuri semen ad ictus serpentium dari reperio, foverique plagas decocta ea herba adiectis foliis Mori, aut Origani. Quidam ammi vulgare Bu-

Lib. 4. c. 48. Forma.

Locus & Temper.

Li. 22. c. 21.

Usus & Vires.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM
BUPLEVRON BUPLEVRON ALTERVM
Dodonai. Latifolium Lobell.

pleuron esse volunt Officinæ Mospelienses Auriculam leporis vocant hanc, vel eam quæ non procul Gramuntia silua prope Mospelium frequentior reperitur, planèque eadem est cum superiore natalibus, figura, viribus, umbellis & floribus: folio alioqui latiore, rigidiorè, latiusculo in medio, & supernè in angustum desinente, nonnihil concauo aut inflexo. Vnde auriculam leporinam vocarunt: Lutetiæ nunc Gratiam Dei, nunc Elaphoboscum. Quidam Buprestin Plinij.

CYANVS, CAP. XXXII.

Nomina
Lib. 21. cap. 8. & 11.
Ibidem.
Li. 12. c. 125.
Genera.
Forma.

CYANVS Plinio dicitur, qui à recentioribus Baptifecula, vel Blaptifecula, vel Batifocele. Cyanus à flore cæruleo. In nomine est Cyani color, inquit Plinius, qui honorem, noménque dederit Cæruleo. Blaptifecula, inquit Ruellius, quoniam secantibus & metentibus orniciat, retusa in occurfu eius falce: nam & Seculam veteres falcem dixerunt. Galli *Aubisoin* appellant, *Blauet* & *Bluet*, à summa cærulei coloris gratia quem *Bleu*, appellant, Itali *Fior Campese*, Germani *kornblumen*. Cyani duo reperiuntur genera, Maius & minus. Cyanus minor caules edit bicubitales, lanuginosos, angulosos, in quibus folia angusta, villosa, in cinereo albicantia, rarioribus incisuris veluti dentibus, siue barbulis quibusdam diuisa. Caules in cacumine calices siue capitula quædam rotunda, scabra, & squamosa proferunt, ex quibus venusti flores cærulei emicant, quinis senisue foliolis in ambitu crenatis constantes, quibus pereuntibus semen oblongum veluti lana obuolutum prouenit, radicem vnicam habet, sed fibratam. Cyanus maior latioribus prouenit foliis, candidioribus, villosioribus, non infectis. Vegetiores quoque caules edit, ac candidiores sed minores: in vertice flores quoque ex scabris calicibus, sed maiores

iores, & patentiores: semen etiam simile. Cyanus minor in campis inter segetes Maio & Iunio mensibus copiosè prouenit. Aliquando tamen in hortis colitur ob coloris venustatem. Florèque interdum niueo, & in rubro purpureo reperitur: fortasse cultus aduiterio colorem permutante, alioqui flos cæruleo semper nitet conspectu. Cyanus maior in montibus frequentius nascitur quàm in

Locus.

CYANVS SVPINVS.

CYANVS REPENS.

campestribus. In hortis etiam feritur, & in cæruleo rubros, nonnunquam purpureos fert flores. Cyani vires nullus veterum literis mandauit. Tamen Placentinus ex quorundam opinione, qui Cyanum propria facultate pestilentibus morbis aduersari prodiderunt, suo de Cichorea serapio, quod ad febres pestilentes maximè commendauit, Cyanum admiscuit. Maioris Cyani puluis datur vtiliter ab alto deuolutis, & sanguinem reiicientibus, ex aqua plantaginis, aut equiseti, aut maioris synphyti. Succus illitus recètia vulnera glutinat, & oris ulcera sanat, vtriusque folia, siue semè ex vino decocta & hausta auxiliatur à scorpione phalangioq; èctis, quinetià venenis omnibus resistit. Succus illitus oculorum inflammationes tollit. Idem præstat aqua ex herba destillata. Est enim Cyanus auctore Dodonæo, temperamento frigido ac sicco. Flos rusticorum coronis quamquam inodorus inseritur, tum ob speciei formam, tum ob coloris gratiâ. Ad Cyanum plantas duas refert Lobellius hic appictas. Prior sub Seseleos præctis ramulis ad Sellâ nouâ, & in aliis agri Monspelienis locis reptando latitat, foliolis oblongis, angustis, Lauandulæ, rigidis, in cauliculis gracilibus, samentosis, palmaribus, pedalibus & sesquipedalibus, quorum singulis fastigiis singuli flores læcæ, obsoleta purpura, ex capitulis squamosis. Radix digitum paruum æquat. Tota planta gustu est amarissimo, & ingrato. Hæc ex Pena. Alter est Cyanus repens, superiori non absimilis, sed exilioribus multo foliolis, & candicantibus capitulis argentei nitoris.

Matthi. in ca. 127. li. 2. Dioscori. Vires.

Li. 2. ca. 11.

PSEUDOMELANTIVM, CAP. XXXIII.

Nomina Lib. 2. c. 121. Lib. 7. Hist. cap. 9.

Forma

PLANTA hîc depicta qua sponte inter segetes passim nascitur, Ruellio ἀνθεμον φυλλῶδες dicitur, id est Anthemum foliosum Theophr. Theodorus foliosam Nigellam vocat. A quibusdâ Gitthago, & Nigellastrum nominatur, ab aliis Pseudomelantium, ab Italis *Gitton*, à Gallis *Nielle vulgaire*, à Germanis *Raden*, & *Grafraden*. Caules emittit rectos, graciles, villosos: folia longa, angusta, hirsuta, cinerea: flores è rubro purpurascens, in quinque foliola diuisos, quibus in coronamentis vtimur: deinde siliquas, in quibus semen. Æstate floret. Alij plantam istam Melanthium syluestre, alij syluestrem Lychnidem coronariam esse putant, quibus assentiendum non est, vt suis locis dicitur: multo minus Fuchsio, qui pro Lolio eadã depinxit, ac descripsit. Quare vehementer errant qui Lolij vice ea vtuntur. Recentiores, vt testatur Fuchsius, Pseudomelanthium mirificè in sanandis impetiginibus, aliisque scabiei generibus commendant. Item in vulneribus glutinandis, ac fistulis curandis compescendoque sanguine eius vsus esse tradunt.

PAPA

PAPAVER RHOEAS, CAP. XXXIII.

RÆCIS ῥηκων ῥοιῶς, id est, fluidum Papauer, à flore qui protinus ei decidit, Plinio erraticum dicitur, Officinis Papauer rubrum, Gallis *Confanons*, *Ponceau*, & *Coqueliquoc*, Germanis *Klappenrosen*, Hispanis *Amapolas*, *Rosella*, *Papolas*, Italis *Papauero saluatico rosso*. Folia habet, auctore Dioscoride, Eruce aut Cichorio similia, incisa, sed longiora & aspera: caulem lanuginosum, rectum, asperum, cubitalem: florem Puniceum, quandoque etiam album, syluestris Anemones, caput oblongum, minus tamen quàm Anemone: semen rufum, radicem oblongam, subalbam, minoris digiti crassitudine, amaram. Nascitur in aruis & segetibus passim. Vere & æstate dum frumentorum messis appetit, floret, quo etiam tempore decerpitur. Tertium Papaueris genus Rhoeam Græci vocant, inquit Plinius, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in aruis cum Hordeo nascitur, Eruca simile, cubitali altitudine, flore rufo & protinus deciduo, vnde & nomen à Græcis accepit. Idem rursus, inter satua (Papauera, sub.) & syluestria mediũ genus, quoniam in aruis, sed sponte nasceretur, Rhoeam vocauimus, & erraticum. Hic pro Rhoeadâ Rhoeam dixit. Dodonæus & Fulchius duplex huius pinxerunt genus. Vnum maius, foliis Eruca, aut Bursa pastoris, alterum minus, foliis Cichorij, toto ambitu crenatis, alioqui caulibus, floribus & cauliculis priori similibus. Nihil istis frequentius in segetibus. Papaueris Rhoeadis quinque, sexue capita, inquit Dioscorides, cum tribus vini cyathis decocta, donec ad duos reducantur, potui dabis quibus somnum accersere volueris. Semen acerabuli mensura cum aqua mullâ potum aluum leniter emollit. Ad idem præstandum mellitis & dulciariis immiscetur. Folia cum calicibus illita inflammationes sanant. Eorundem perfusione & fotu somnus allicitur. Alium, inquit Plinius, exinaniunt capita quinque, decocta in vini tribus heminis, pota, & somnum faciunt. Galenus semen validius refrigerare scribit, ita vt nequaquam eo quis innoxie solo vti possit, veluti satiuo, melli admiscens. Admodum vero si ita sumptum sit, somnum conciliat. Sed & pusillum eius inspergunt iis, quæ ex melle conficiuntur bellariis, placentis, & panibus. His addunt recentiores sacro igni mederi, mulierum menstrua profluvia compescere,

Nomina

Forma

Locus

Tempus

Lib. 19. c. 8.

Lib. 20. c. 19.

Lib. 3. ca. 81. Cap. 194.

Vires

Lib. 4. c. 59.

Li. 7. simpl.

PAPAVER Rhoecas prius.

PAPAVER Rhoecas minus.

fanguinem è naribus fluentem vlceri impositum sistere : lingua ex decocta eius lota ardorem faucium sanari : pudendorum tumores eodem detumescere : temporibus illirum phreniticis somnum conciliare : dolores oculorum à caliditate, linteo impositum mitigare.

ARGEMONE, CAP. XXXV.

Nomina

Lib. 2. c. 173.
Forma.

Locus.

Li. 6. simpl.
Vires.
Lib. 1. c. 38.

ARGEMONE
Capitulo longiore.

ARGEMONE Græcis ἀργεμόνη, Latinis Argemone, & Plinio Argemonia dicitur, quod argema & nucubeculas oculorū dissipet, planta, auctore Dioscoride, in rotum Papaueri syluestri similis. Folia habet Anemones, diuisa, florem puniceum, caput simile Papaueri Rhoeadis, sed oblongius, & latum summis partibus, radicem rotundam. Succum emittit crocei coloris, acrem, & acutum. Nascitur in aruis apud nos. Nostri tria genera eius faciunt, & id demum probant, cuius radix thus redolet. Galenus huius herbarum facultatem absterforiam esse tradit, & digentem. Tragus pro Argemone pinxit, quod Papauer Rhoeadis minus, Fuschius & Dodonæus vocarunt, & maiore Argemonem nuncupauit ille, minorem vero maiori consimilem esse ait, sed caule, radice, herba, flore, capitulo per omnia exilioribus, foliis admodū laciniatis. Flos illius exiguus

ARGEMONE MINOR
Capitulis breuioribus.

quaternis

quaternis quoque foliolis constat, capitulum habet longius quam prior. Principio Maij semper floret, nec facile vbiuis locorum inuenitur. Gaudet segetibus Triticeis, Siligineis & Hordeaceis. Hanc Hypecoum esse Matthioli non sine ratione quidam suspicantur. Argemones sane duplex est ex capitulis differentia. Vtraque Papaueris Rhoeadis primo intuitu figuram præ se fert: in Angliæ Sommerseti & Gallobelgij segetibus radicem, florem, & folia hirsuta in caule pedali & sesquipedali gignit: flores punicei sunt, flore Papaueris Rhoeadis minores, decidui. Sed minori, quæ perperam Anemone minor à Pena dicitur, capitula Rhoeadis angustiora, longiora & hispida, sine codio. Maiori verò echinata & hispida, sed glomerata, & torulis canulata, in cuius vertice specimen quoddam capituli aut codij relinquit. Vtriq; semen Papaueris Rhoeadis minus.

LAGOPVS, CAP. XXXVI.

LAGOPVS Historiam tam paucis perstrinxit Dioscorides, vt ex eius verbis quisnam verus sit veterum Lagopus intelligere vix quilibet possit. Tamen Dodonæus, Fuschius, Germanorum vulgus, & tota propemodum herbariorum familia plantam hinc depictam pro Lagopo proponunt, ab hirsuta spica Leporino pedi, haud absimili sic nuncupatam. Latine Pes Leporis dicitur, à nonnullis Leporis cuminum, & Trifoliū humile, Gallicè Pied de Lieure, Germanicè Hasensichse, siue Katzenkler. Lagopyron vocauit Hippocrates, vt diximus cap. de Gramine, quod inter Triticeas se-

Lib. 4. c. 42.
In Hist. pl.
cap. 187.

LAGOPVS VVL-
garis Matthioli.

LAGOPVS VVL-
garis Fuschij.

getes nasceretur, quasi Leporinum Triticum. Lagopus iste caules habet rotundos, hirsutos: folia Trifolio vulgari similia, oblonga: semen in Paniculis paruis, muscolis lanuginosisq; Leporino pedi similibus admodum, cui non obscura adstringendi vis inest. Nascitur Lagopus in segetibus, etiam Plinio auctore, in *oparatis*, inquit Dioscorides, id est, in Hortorum areis, vt quidam interpretantur,

Forma.
Locus.
Lib. 26. c. 8.
Corna

Tempus.

Lib. 4. c. 17.

Vires.

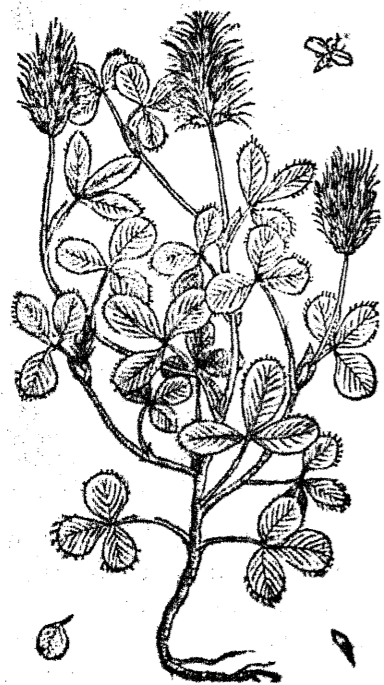
Lib. 16. c. 8.

Li. 7. simpl. Cap. 187.

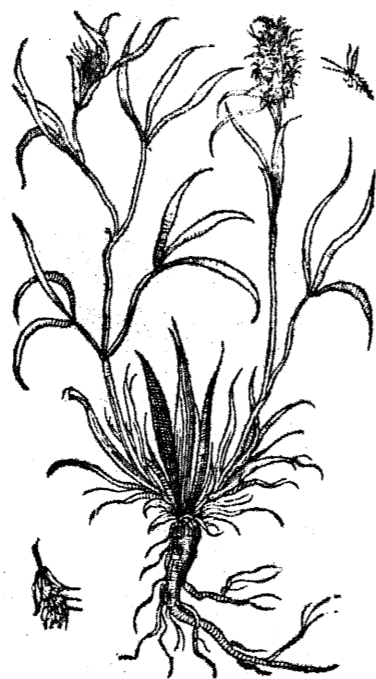
In ca. 17. li. 4. Dioscor.

Cornarius vertit in fulcis. Nec dissensio in eo est, inquit, quod hic in fulcis, ille in segetibus nasci dixit, cum sint fulci, id est *ωραιοι* ipsius segetis. Iulio & Augusto mensibus potissimum apparet. Ex his facile est coniectari plantam istam in aruis inter segetes frequentem vniuersæ Europæ vulgatam, esse genuinū Lagopum antiquorum. Huic opinioni suffragatur & facultas. Lagopus herba, vt scribit Dioscorides, sistit aluum in vino pota: aut in febre ex aqua. Eadem inguini alligatur in inflammatione: ita fere ad verbum. Lagopus Plinio sistit aluum è vino pota, aut in febre ex aqua. Eadem inguini alligatur in tumore: quæ ex Dioscoride ad verbum ferè citantur. Galenus Lagopum facultatis esse desiccantis tradit, adeo vt fluxus alui probè exsiccet. Ex his constat, inquit Fuschius, herbam hîc depictam esse Lagopum, siquidem, & nomen & forma aptissimè illi respondent. Locus etiam conuenit, nec facultas abhorret, quod illi est adstrictoria, & exsiccans. His omnibus accedunt vires: vulgo enim omnes hac planta in dysenteria & alui profluuium vtuntur. Eadem de herbæ huius viribus prædicat etiam Matthioli. Dantur, inquit, Lagopi huiusce folia, quinetiam Paniculæ & semen in farinam trita contra dysenteriam, & cæteras alui fluxiones, contra biliosas reiectiones, & cæliacos affectus ex vino austero, aut succo Punici mali. Totius plantæ decoctū additis Maluæ foliis, è dulci vino paratum, datur vtiliter ad vesicæ morbos, præsertim ad vrinæ ardores. Semen auxiliatur cruenta expuentibus: Panicularum cinis illitus hæmorrhoidas fluentes sistit. Sunt qui iisdem vtantur ad abstergendam dysentericorum sedem, putantes inde fluxionem cohiberi. Hanc tamen herbam legitimum esse Dioscoridis Lagopū Matth. non affirmat. Pena non parū adstrictionis semini inesse ait, siccitatis verò tantum, vt mirū seminis profluuium laboratibus præstet præsidium. Quare in vlceribus cauis, sed iam deterfis & mundatis, non dubium quin carnem gignat, & cicatricem acceleret, vt vult Hippocrates: tumoribus verò inguinum, & laxis herniis cohibendis peropportuna hæc planta est. Idem Pena non perinde fre-

LAGOPVS Maxima.

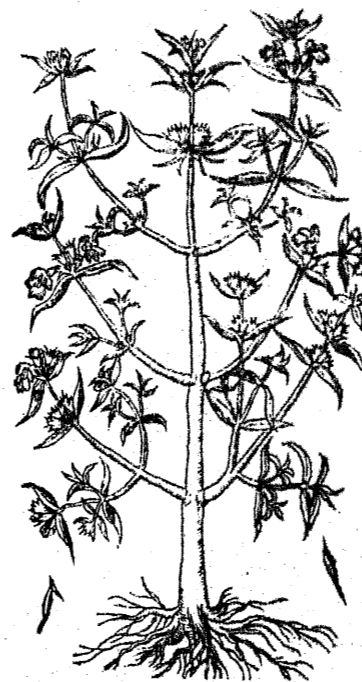
LAGOPVS ALTERA Angusti folia.

quentem,

quentem, sed tamen inter easdem segetes nascentem geminam huius differentiam obseruauit: Vnam cuius folia planè eadem quæ superioris, minùs tamen acuta, & Trifolij Pratenfis foliis propiora, caules ambiunt simpliciores, enodes, ferè rectos, cubitales, spicas in vertice proferentes, binos pollices longas, crassiores, pilis & lanugine hispidores, villosis floribus Trifolij Pratenfis in purpura rubentibus, Fuscis phœniceis, pallentibus. Hanc Veganiij se in pratis, & ad fontem publicum elegantissimo aspectu florentem collegisse ait Iunio & Iulio mensibus. Alteram idem Lagopum Angustifoliam vocat, iuxta agrorum & viarum margines Sellenouæ Monspelij exorientem, in Delphinatu, & non procul à Rhodano, & ponte quem S. Spiritus dicunt, alibiq; passim, angustioribus & longioribus multo foliis, ternis, inter Peucedanum & Trifolium ambigentibus, virentibus, pedali caule, aliquot geniculis distincto, ex quibus nonnullæ alæ in summo itidem caudatas spicas edunt, isti proximè descripto pares: quarum flores purpurascens per messes caduci, relinquunt aristas horrentes, & spicas aridiores, acutis glumis pungentes, quibus exiguum continetur & rotundum semen, Sesamo simile. Omnium horum partes, spicæ præsertim, desiccant & adstringunt, sed prioris potissimum. Lobellius Lagopum etiam folio pinnato appellat, quem Tragus Cytisum, Cordus Trifolium magnum. Huius perspicua in folio varietas, quod Marcescens in calidioribus potissimum & Pedemontanis regionibus nitore, læuore & striis elegantissimis auium pennas imitatur, filicis Osmundæ par, terno posito è petiolo pendente. Flos item sanguineus Lagopo maximo persimilis. Hanc plantam pictam dedimus in Dumeto cap. de Cytiso.

LADANVM SEGETVM, CAP. XXXVII.

Læc herba à foliorum cum Ladanano similitudine & natalibus à Plinio Ladanum Segetum dicitur, ab aliis Tetrahit Angustifolium. Plinius duplex hoc Ladanum esse ait, quod Herbarij sic interpretantur, vt aliud sit album, aliud rubrum. Vtrumque foliis est Ledi, angustis, oblongis, per interualla geminis: caule vnico, pedali, ima parte rubente, ramulis surculisque multis fruticante: flore Marrubij modo verticillatim caulem ambiente, eisdem simili, nunc rubro, nunc albo, gustus subausteri: radice multiplici. Vtrumque nascitur in aruis lapidosis, & inter segetes. Ladanano, inquit Plinius, sistitur aluus vtroque, quod in segetibus nascitur, contuso & cribrato: bibitur ex aqua mulsâ: item ad bilem, (id est choleram) è vino. idem alibi febres frigidas leuiore facit Ladanum quod in segetibus nascitur contusum.

Nomina Lib. 16. c. 8.

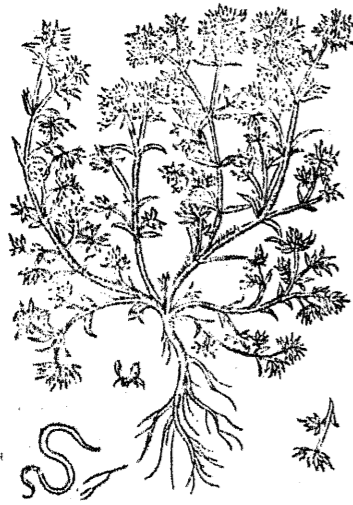
Forma.

Lib. 19. c. 8. Vires.

Lib. 16. c. 1.

POLYC

Locus.
Nomen.
Forma.

Lib. I. ca. 65.

NASCITVR etiam sponte in agris, & in agrorum marginibus, humida præsertim anni tēpestate hæc planta à feminum magna copia Polycarpum nominata. Palmum vnū alta est, cauliculos multos profert teneros, geniculatos, inter sese implicatos: folia parua, angusta, Iuniperi minoris foliis satis similia, nisi quod minora sunt, & minimè pungentia, inter quæ flosculi exoriuntur stellati, eiusdem quo caules foliaq; coloris, id est cinerei. Radix digitū lōga est, & fibrata. Dodonæus terciã Polygoni speciem esse putat, eisdemque ferè quibus Polygonum viribus præstare ait. Polyspori mentio fit in Geoponicis Casiani. Quidam in Pliniani Polygoni primo genere fœminam esse putant, minorem, minúsque nigram, geniculis densiorem, semine sub singulis foliis turgescens.

nain esse putant, minorem, minúsque nigram, geniculis densiorem, semine sub singulis foliis turgescens.

HEDYSARVM CAP. XXXIX.

Nomina
Genera.
In cap. 129.
lib. 4. Diol.
In hist. fru.
cap. 70.
Lib. 3. c. 129.
Forma.

RÆCI ἡδύσarov & πελεκίον vocant, quam Latini à feminis figura Securidacam, vel, vt Turnebus legendum censet, Securiclarã. Vnius tantum Hedysari meminit Dioscorides. Matthiolus duo facit eius genera, Hedysarū maius, & minus, duo itē Dodonæus. His Dalechampiustertiu adiecit. Hedysarū, inquit Dioscorides, frutex est foliis Ciceris: semen rufum in siliquis fert, corniculorū modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, vnde nomē accepit, amarū gustu: stomacho vtile in potu: additur in antidota. Idem ferè Plinius habet. Pelecinū in segetibus diximus nasci, fruticosum cauliculis, foliis Ciceris. Semen in siliquis fert corniculorum modo aduncis, ternis, quaternisue, quale Gith nouimus, amarum, stomacho vtile. Additur in antidotis.

HEDYSARVM maius,
sive Securidaca Matthioli.

Li. 27. ca. 12.

Forma.

Hedysarum Matthioli maius, cauliculos à radice profert multos, tenues, rotundos, lentos, cubitales: folia oblonga, Ciceri proxima: flores diluto purpuræ colore rufescentes, vt in piso, sed minores: siliquas compressas, cornicularas, adunco cacumine, in quibus rufum semen, amarum, securis effigie. Radix est vnica, albâque, non sine adnatis fibris.

Hedysarum minus maiori ferè simile est, nisi quod folia minora habet, in cacumine retusa: & numerosiora: præterea caules & ramos atque adeo partes omnes minores. Flores edit superiori haud ab similes, sed pusillos, ex quibus cornicula oriuntur rotunda, incurua, acuminato cacumine, quæ per maturitatem rufescunt

Hedysarum minus maiori ferè simile est, nisi quod folia minora habet, in cacumine retusa: & numerosiora: præterea caules & ramos atque adeo partes omnes minores. Flores edit superiori haud ab similes, sed pusillos, ex quibus cornicula oriuntur rotunda, incurua, acuminato cacumine, quæ per maturitatem rufescunt

fescunt, in quibus semen alteri simile, sed minus ac tenuius. Radix est gracilis, alba, longa, altè descendens.

Dodonæus aliud Hedysarum primum depinxit & descripsit. Caules promit à radice multos, cubitales, rotundos, folia oblonga ex multis, Lentis foliolis, ro-

In hist. fru.
cap. 70.

HEDYSARVM
minus Matthioli.

HEDYSARVM
alterum Dodonai.

HEDYSARVM
Dodonai I.

HEDYSARVM
Dodonai III.

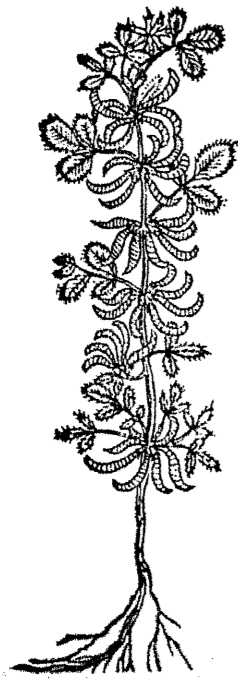

P

tundioribus, vt Araci, Viciæ, & similibus cōgesta: flores in corymbis luteos: siliquas deinde oblongas, planas nonnihil recuruas, in quibus semina complura, angulosa, rufa & amara securis effigie. Est huius & alterū genus, superiori caule foliisq; simile, vtrisque tantū minoribus: siliquæ huic breuiiores sunt & magis recurua, in quibus & semina quadrangularia, ancipitē quoq; securim amulantia.

HEDYSARVM

minimum.

Forma Hedyfari minimum.

Cap. 17. lib. 18.

Li. Hist. & cap. 8.

HEDYSARVM alterum, Clypeatum Lobellij.

Li. 1. Alim.

Li. 6. simpl. Vires & Temper.

In cap. 119. li. 3. Diosc.

Hedyfarum minimum hoc dicitur, quod si cum reliquis comparetur, minimas omnium siliquas edit. Radice est tenui, breui, candida, caulibus fere pedalis, per humum sparsis: foliis Trifolij pratensis, in vno pediculo multis, sed in extremo semper ternis: flore luteo, circa caulem copioso: semine rufo, bipenni simili, in siliquis falcatis, transuersim virgatis, breuibus. In agro Monspelienfi, & nemore Gramuntio crescit. Aliud superioribus multo speciosius acceptum referimus Lobellio, quod in Hortis Belgicis alitur. Ægyptium Helenium, eiusue speciem quidam dixere, alij verò apposite Hedyfarum censuere: foliis enim, & procumbentibus cauliculis est Securidacæ simile floribus venustis, Genistæ, sed rubentibus in cauliculis summis: è quibus postea siliquæ compressæ, spectantur complures, hirsutæ, ternis, quaternis, & quinis orbiculatis clypeoli effigie loculis, semine intus Genistæ, minore. Hedyfarum nasci in segetibus & Hordeis, scribit Dioscorides, itémque Plinius, loco iam citato. Sed antea dixit. Est herba quæ Cicer enecat, & Eruum circunligando se: vocatur Orobanche: Triticum simili modo Æra: Hordeū festuca quæ vocatur Ægilops: Lentem herba Securidaca, quam Græci à similitudine Peleciton vocant. Theophrastus tamen Securidacam in

Aphaca gigni, & Aphacam à Securidaca strangulari prodidit, vt Plinius perperam apud Theophrastum φακόν, id est Lentem pro ἀράκη, quæ Viciæ genus est, legerit. Quin & Theophrastus etiam hac in re Plinio refragatur, qui Aracum rem duram & scabram in Lente nasci tradidit, non Securidacam. Galenus in Lente ex mutatione ipsius, durum rotundumque Aracum, & Securidacam, semina non vesca gigni dixit. Hedyfari semen, quod idem ait, colore rufum, vtrinque anceps, vt securis, amarū & subacerbum apparet: quantum potum gratum est stomacho, & viscerum obstructions expurgat. Idem præstant totius fructus ramuli. Bibitur vtriusque semen auctore Matthiolo contra venenatorum animalium morsum. Eiusdem farina vulnera & putrida vlcera absterget, quemadmodum & Lentigines, & Alphas cutisque maculas omnes, si frequenter melle optimo excepta illinatur. Pectus quoque expurgat à crasis, pituitosisq; excrementis, ex melle aut de fructo delineta

delineta. Necat eadem intestinorum vermes ex dulci lixiuio pota, aut ex vino, aut ex muliebri lacte, addito croci momento.

ONONIS, CAP. XL.

ONONIS & ὄνωϊς Græcis, similiter Anonis & Ononis Latinis appellatur, vt Binominis antiquis sit hæc planta, vna tantum litera mutata, rem tamen eandem semper intuentibus. Ononida Theophrastus & Galenus vocant, Anonida Dioscorides & Plinius. Anonis à non iuuando, quod nullam vtilitatem præbeat, dici videtur. Si quidem aratoribus inimica est, viuaxque nimis fruges opprimit, & suis aculeis nocet, nisi quis ex aduerso nomen inditum putauerit: Ononis quod ὄνωϊς, id est asinos sese terçtes ad illam scabientesq; iuuet, vel quod in ea se volutantes spinis eius dorsum libenter affricent, & scabant. Vulgus Herbariorum Arrestam Bouis, vel Restam Bouis, quod in opere arantes Boues sistat, nominare solet. Nonnulli Remoram aratri, quod altis & duris radicibus in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acurellam, quod suis spinis ingredientium pedes pungat. Galli Arresteuf, Germani Haaubechel, & Ochsenbrech, quia crebris inter folia aculeis, haud secus quàm instrumentum hoc quo mulieres linum carminant, & à crassiore purgant stuppa, horreat: vel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruenam & extirpandam cum in altum acta, sese propagauit, opus sit. Equites Germani Scalkraut, quod decoctum eius meiere nequeuntibus equis offeratur. Ononis, inquit Dioscorides, ramos fruticosos habet, dodrantes, aut maiores frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis: foliis Lenticulæ, tenuibus, pusillis, ad Rutæ aut Pratensis Loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, nõ iniucudè olentibus. Rami acutioribus spinis, & veluti spiculis firmiter horrent. Radicem mittit candidam. Spiniferum etiãnum aliud genus Ononis, inquit Plinius. In ramis enim spinas habet appositas: folio Rutæ simili: toto caule foliato in modum coronæ. Secatur aratro, frugibus inimica: vel, vt legendum censet Turnebus, sequitur arata, frugibus inimica: viuaxq; præcipue: Idè multo post. Anonin quidam Ononida malunt vocare, ramosam, similem farnogracco, nisi fruticosior hirsutiorq; esset, odore iucudo, post ver spinosa. Hæc Plinius, cuius postremam sententiam reprehedit Matthiolum. Etenim non post ver Anonis spinosa redditur, sed in Autumno, id quod experientia ipsa comprobat, cui etiam Theophrasti auctoritas adstipulatur, de Ononide sic scribens: ἡ δὲ ὄνωϊς ἐστὶ πολυθάκων, ἐπέτηρον δὲ φύλλον ἔχει πηγαίναντες, παραπεφυκὸς παρ' ὄνον τὸν χραυλόν, διαλαθῆσαν ὄνον ὑπαλλήλων, ὡς ἐστὶ φανερὸν τὴν ὄνον εἶναι μορφῆν. Κολλοσοάνθη δὲ, ἔλλοσοάνθη ἀδιαφράκτως. Φύεται δὲ ἐν τῇ γλίσχρῃ, ἔχει γὰρ ἐν τῇ ἀσπέρῃ, ἢ γεωργημένη. διὸ ἢ πολέμιον τοῖς γεωργοῖς. ἔτι δὲ δυσόλιθος. ὅταν ᾗ λαβὴ χώρας βάθος, ἄθει τὰ κάτω ἔσθυς, ἔχει ἔκαστος ἕτος ἀποφύσας ἀφαιμένη εἰς τὰ πλάγια, πάλιν εἰς τὸ ἕτερον ἀθεῖται κάτω, γὰρ δὲ μὲν ἕτως ὄλη. τὸτο δὲ βραχείσης γίνεται τῆς γῆς, ἢ ἀπολλυται ῥῶον. εἰδὼ δὲ μικρὸν ἀπολεθῆναι, ἀπὸ τούτου πάλιν βλαστάνει, ἀρχεται δὲ τῆς βλαστῆσεως γέρας, τελευτῶται δὲ μελοπύρον. Id est, Anonis ramis aculeata est, annuo folio, Rutæ simili, iuxta totum caulem, alternato foliorum exortu interceptum, vt veluti coronam ea tota figura repræsentet: flore tanquam mutilo, qui siliquis insidet, & nullo interstitio disceperit: nascitur in glutinoso pinguiq; solo, & præcipue in segetibus atque cultis: quare agricolis inimica est. Præterea viuax admodum est. Cum enim altam tellurem occupauerit, recta deorsum sese impellit, singulis annis furculos è lateribus fundens, rursus sequente anno in profundum agitur. Effodienda ideo tota est, quod madefacta terra faciendum: sic enim facilius interit. Nam si paruum quid relinquatur, ex eo rursus succrescere potest. Æstate autem

Nomina

Rucl. lib. 1. cap. 20.

Lib. 3. c. 18. Forma.

Lib. 11. c. 16.

Lib. 17. c. 4.

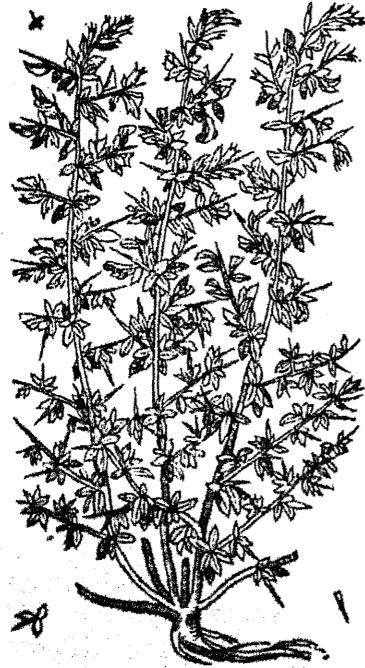
In ca. 18. li. 3. Dioscor.

Lib. 6. Hist. cap. 5.

Locus.

germinare incipit, perficitur autem Autumno. Hæc Theophrast. Ex quibus perspicuum est Plinium, quæ de Anonide scripsit, partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto transcripsisse, si hoc excipias, quod ille Anonida post ver spinosam esse dixerit, hic æstate tantum germinare, & Autumno perfici. Quidam eum locum Plinij sic legunt, ac distinguunt, conueniente sensu. Anonim quidam Ononida malunt vocare, ramosam, similem Fœnogræco, nisi fruticosior hirsutiorq; esset, ac spinosa, odore iucundo. Estur etiam, muria post ver condita, nimirum ætatis initio, quo tempore tenella germina condituræ apta sunt. Præterea hæc

ONONIS.

historiæ apertè indicant, Anonida eam esse plantam quam hîc depinximus. Ramos enim spargit graciles, lentos, foliis vestitos, in viridi nigricantibus, rotundis, Rutæ vel Loti Pratenfis foliis similibus, inter quæ nocentiores, & mucronatæ spinæ, quasi spicula subriguntur. Flos ferè Pisi dilutiore micat purpura, interdum niueo colore nitet: siliquæ parvæ lato semine refertæ. Radix in nigro candicat, valde lenta, ramis longè lateq; expatiâtibus, ob id rusticis notissîma, quod non modò ramorum radicumq; implexu aratra in mediis sulcis sæpius remoretur, sed etiam quod mesforibus acutis spinis sit infesta. Nascitur præcipuè in segetibus. Floret Iulio mense & Augusto, Autumno sui incremèti finem faciens. Muria conditur, inquit Dioscorides, antequâ spinosa fiat, cibus gratissîma. Radix excalfacit & extenuat. Eius cortex è vino potus vrinam ciet, calculos comminuit, margines vlcærum erodit. Radix cum decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctum eius in potu, hæmorrhoidas sanare creditur.

Quæ postrema, decoctum eius & cætera Oribasius non habet, neque Plinius, qui ex Dioscoride hæc apertè transcripsit. Estur etiam muria condita. Recens verò margines vlcærum erodit. Radix decoquitur in posca dolori dentiû. Eadem cum melle pota calculos pellit. Comitialibus datur in Oxymelite decocta ad dimidias. Ononis, auctore Galeno, radicem habet quadamtenus, tertio ordine excalfacientem. Ea est maximè utilis, habens quippiam & absterforiû & incisoriû. Itaque non tantum vrinam prouocat, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas detrahit. Utuntur porro ea quoque & ad dentium dolores, collui videlicet eam in Oxycrato coctam præcipientes. Tradit Matthiolus Anonidis radici vim maximam inesse ad renum calculos comminuendos, expellendosque, præsertim obstructis vrinæ meatibus, multorum testimonio iam comprobatum esse, qui calculo laborantes, cum corticum radicis puluerem tantum è vino diutius bibissent, pristinam sanitatem recuperarunt: nouissq; sese ait, qui huiusce radicis puluere duntaxat multis mēsis sumpto, carnosum ramicè absumpsit, & sanatus est, cum à medicis sola sectione vltioneq; curari posse decretum esset. Eroduntur huius radicis puluere callosi ac indurati vlcærum margines. Decocta in posca dentium dolores mulcet, si decocto os colluatur, præsertim cum pituita redundat. Eiusdem decocto solo, putant quidam sanari hæmorrhoidas. Id verò certum est idem decoctum potum summopere ad iocinoris & vasorum infarctus valere

Locus.
Tempus.
Lib. 1. ca. 18.
Vires &
Temper.

Lib. 27. ca. 4.

Li. 8. simpl.

In ca. 18. li. 3. Dioscor.

Vires.

valere. Corticum recentium eiusdem radicis libræ quatuor minutim cõcisa in vini Cretici libris octo macerantur: deinde in vitreâ metam cõiticiuntur, ex qua

ONONIS LVTEA
non spinosa, Natricæ Plinij
Herbariorum.

limphantiû hoc modo animorû esse crediderim, qui tali medicamēto iuuētur.

in calentis aquæ balneo collocata elicitur aqua, quæ epota semilibræ pondere non solum renes à calculis liberat, & vrinam prouocat, sed etiam vesicam, & eius ceruicem à glutinosi excrementis obsessam expedit. Quidam herbam aliam hîc depictam Ononida non spinosam vocant, alij Melilotum maiorem, alij Melilotum syluestrem pingue. Sunt qui Natricæ Plinij esse arbitrentur, quod non solum radix euulsa, sed & herba tota virus hirci, aut, vt aliqui exponunt, bituminosum, & grauem fœtorem redoleat. Radice est nigra, crassa, in multos lignosos surculos diuisa: caulibus multis fruticat, cortice subrubro amictis: foliis Pratenfis Triphyllû amulatur, si quis digitisterat, ingratum & iniucundum odorem spirantibus: florem edit luteum, lineis subrubris virgatû, Pisi similem. Semen siliquis includitur. Gignitur in aridis, glareolis, & sabulosis. Aduersus omnia venena prodesse & ad motam & sumptam experientia compertum est. Natricæ in Piceno à fœminis abigunt, quos mira persuasione Fatuos, (Faunos) vocant, inquit Plinius, ego species

Li. 27. ca. 12.

Forma.

Locus.

PISVM, CAP. XLI.

DE FRUGIBVS, earum vitiiis siue morbis, aliisque herbis quæ inter has nascuntur diximus, nunc de Leguminibus tractandum. Legumina quidem dicta putat Varro à legendo, quoniã ea nõ secantur, sed vellendo leguntur. Legumenta etiam Gellius appellat. Græci δασυραι vocant, Theophrastus χέδροπα. Inter ea notissimum omnibus est Pisum, à quo exordiemur. Græcis όπισος vocatur, plerique etiam λεκυθον dici putant, sed impropiè. Nam ex farina Leguminum pulmentarium λεκυθον à Græcis dici restatur Galenus his verbis: ετνος ή διομαζω το εν των ερεχθάντων δασυρων τε ή χεδροπων σκεναζομυρον. λεκυθον δε το εν των αλεοθάντων αλευρον εφομυρον εν υδατι, προσεμειλλα μέν τή ληπυς. Id est, Et nos appello pulculam quæ ex decorticatis & fressis Leguminibus fit. Lecythum vero, ex molitorum farina, in aqua cum aliquo pingui decocta. Vnde λεκυθοπύλαυ Græcis dicuntur, qui eiusmodi pulmentaria, farinas videlicet Leguminû elixatas, & pinguedine aliqua conditas vendunt. Tamen λεκυθον alia sunt apud Græcos significata, hoc loco non declaranda. Pisum à Pifa loco in quo olim copiosissimè nascebatur nominatum dicunt. Galli Pois appellant, Germani Erbse. Eius duo apud nos reperiuntur genera. Vnum in aruis caducum, humi serpens, alterum in altum scandens, arboris ramis quibus accubet adfixis, & sese, capreolis vinciens, illiget. Ramulare solemus appellare, Pois ramé. Caulibus exit fistulosis, ramosis, per terrâ sparsis, nisi ramulos inueniat quibus fulciatur, rotundis, fragilibus: folio frequente, amplo, & longo, crassiusculo ac sub pingui: capreolis multis, quibus ad motis adminiculis sese implicat: flos est

Lib. 1. ca. 27. & 22.

Nomina

In li. de bono & malo. sue.

Genera.

Marth. in cap. 101. lib. 2. Dioscor. Ruell. lib. 2. cap. 14.

Forma.

P I S V M.

Locus. Lib. 1. c. 10. Lib. 18. c. 16.

Tempus.

Lib. 8. Hist. cap. 3.

Vires. Lib. 1. Alim.

Lib. 1. c. 79. Matth. in cap. 101. lib. 2. Dioscor.

ei candidus, Papillionis forma, circa umbilicum purpuream notā habens: siliquæ cylindraceæ, longæ, teretes, in quibus grana, initio viridia, sese inuicem, quasi tangētia, rotunda, quæ tamē resiccata inæquales angulos habēt, & cādida fiunt, aut sub flaua. Radices subsunt parvæ & imbecilles. Pisum facilem & solutam terrā desiderat, inquit Columella, tepidumq; locum, & cælum frequentis humoris. Pisum auctore Plinio, in apricis seri gaudet, frigorū impatientissimum. Ideo in Italia, & in austriore cælo, non nisi Verno tempore, terra facili, ac soluta. Iunio & Iulio mensibus flores profert: deinde fructus. Mirum est Dioscoridē tam vulgaris tamq; protritū Leguminis non meminisse, cum Theophrastus, Hippocrates, Galenus, Paulus Aeg. Plinius non intactū reliquerint: τῶν δὲ χερσίων, inquit Theophrastus, τὰ μὲν περὶ χερσίων, οἶον ὁ κύμιος, τὰ δὲ περὶ χερσίων, οἶον ὁ πῖσος, &c. Id est, Leguminum alia folium habent rotundum, ut Faba, alia oblongius, ut Pisum, &c. Et mox, τὰ δὲ ἐπιγῆκαυλα...

καθὰ περὶ χερσίων, οἶον ὁ κύμιος, & λάρδος. Id est, Alia autem humi procumbentē caule habent, ut Ochrus, Pisum, Lathyrus. Pisa Hippocrati minus inflant, sed magis per aluū secedunt. Pisa Galeno tota substantia cum Fabis quandā habent similitudinem, eodemq; cum Fabis modo sumuntur, His duabus tamen rebus ab eis discrepāt, tum quod non æquē ac Fabæ sunt flatuosa, tum etiam quod detergendi facultatem non habent, ideoq; segnius quā illæ per aluum secedunt. Pisum Paulo, laxum quidem est, non tamē adeo flatuosum, ac Faba. Ex quibus perspicitur permulctum falli eos qui scribunt Pisorum iure hausto purgari puerperas, lactis copiam augeri, ictericos sanari, & aquæ intercuti succurri. Quo enim pacto præstare ea possit medicamentum quod refrigerat, & siccat? Sed his errandi occasionem præbuit Tragus, qui perperam putarit Pisum Cicer esse Arietinum, cui supradictæ insunt facultates. At quantum Cicer à Piso distet, suo loco dicitur. Quare cum nulla Pisis abstergendi vis insit, Galeno auctore, nec puerperis Pisorum ius propinandum, nec eorum decoctorum cremore aluum cieri verum est. Recentia Pisa quæ cum siliquis manduntur ructus mouent. Rura nostra nullum Legumen magis nouere, quæ ad anni totius vsum diligenter siccata, & siliquis suis explicita recondunt: ita enim exhausto folibus humore diutius à putredine vindicantur. Diuites quoque cum pernīs salis, aut suillis succidiis incoquunt, non ingrato cibo, qui in oppiparis cœnis sese offerre sæpius audeat.

P I S V M Americum.

Hic non omittendum Pisum coccineum Americum ex Legumine Piso simili vel Eruo natum: folliculo Pifo syluestri ferè pari semina clauduntur: medullosa, durissima, teretia, oblonga, Pæoniæ æmula, sed minor rubro miniata, rutila, ad basim vbi germen, ornata nigris maculis, rotundis, conspicuis, gustu amaro, ut in quibusdam Leguminibus.

FABA

FABA, CAP. XLII.

FABAM ὀνομασθεῖς Græcis à feracitate dicta Faba Latinis vocatur, & κύμιος Nomina ἑλληνικὸς, id est, Faba Græca, ad differentiam Ægyptiæ. Eadem nominatur & Fabulum auctoribus Gellio & Festo, Arabibus Hachille, Habaltè, siue Buchale, Italis Faua, Germanis Bonen, Gallis Feue. Fabarum genera duo nobis sunt coloribus distantia. Sunt enim Fabæ candidæ, siue in candido pallentes: sunt & aliæ nigrae, aut in nigro purpurascens. Nascitur quoque Faba sua sponte, plerisque in locis, inquit Plinius, sicut Septentrionalis Oceani insulis, quas ob id nostri Fabarias appellant. Item in Mauritania syluestris passim, sed prædura, & quæ percoqui non possit. Faba caulem profert longum, quadrangulum, rectum, glabrum, ex quo ramuli exeunt inæquali exortu: in quibus folia sub pingua, glabra, sub rotunda, portulacæ similia. Ex ramulorum cacuminibus capreoli exoriuntur singulares, sed adeo tenues, ut facile depereant: at ex caulium alis flores multi ex vno pediculo racematim exeunt, vno duntaxat latere, ordine appensi, versicolores, hirti, & cristati. Siliquæ gignuntur primū in iis è floribus qui in inferiore caulis parte sunt, aliorum leguminum siliquis maiores, crassiores, carnosioresque, apice in acutum desinente, in quibus Fabæ concluduntur, forma & magnitudine differentes: nam aliæ magnæ, aliæ parvæ, aliæ subrotundæ, aliæ compressæ, aliæ albicantes, aliæ sub nigrae, aliæ subrutilæ. Radix est singularis, lignosa, capillata fibris. Fabam syluestrem scribit Matthiolum passim in campestribus humi repere, caulibus quadrangulis, sese inuicem implicantibus, folio Fabæ satinae, floribus in purpura albicantibus, è quibus siliquæ oriuntur, compressæ, Fabarum siliquis longè minores, in quibus semen continetur rotundum, Fabarum sapore. Sunt, inquit, qui hanc plantam velint Galeni Aracum esse, μόνος δ' inquit Theophrastus, μάλιστα τῶν χερσίων ὀρθόκαυλος ὁ κύμιος. Id est, ex leguminibus sola maximè Faba, recto caule surgit: & paulo post ἔχει δ' τὰ ἄλλα διαφορὰν, καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ θέσει. Ibidem.

FABA satina.

FABA sylvestris.

Id est, est & florum eius à reliquis differentia, tum natura, tum positu. Idem, *Ibid. cap. 1.* τῶν ὃ χεδρόπων μάλιτα κύμιος, καὶ κέγχρος πρῶτισπορα, ταῦτα δὲ διὰ τὴν ἀσθενεῖαν πρὸς βῆσιν τῆ βίβρωσι βούλεται τοῦ χεσμῶνος. Id est, ex leguminibus Faba & Milium mature serenda. Ea enim propter imbecillitatem, radicatione hiemem anticipare volunt. Faba seritur Plinio ante vergiliarum occasum, leguminum prima, ut antecedit hiemem: & paulo post: Vergilius eam per ver feri iubet, circumpadanae Italiae ritu: sed maior pars malunt Fabalia (purgamenta, siue stipulas & culmos Fabarum) maturæ sationis, quam trimestrem fructum eius. Idem scribit *Cap. 1. lib. 8. Histor.* Theophrastus. Τὰ μὲν χεδροπα μονόριζα εἰσι πολλὰς ἀνωθεν ἀπὸ τῶν χαυλῶν ἀπορύσσει ἔχοντα, πλὴν κυμίου. Τὰ δὲ σιτηρὰ πολύριζα. Id est, legumina singulas habent radices & furculos multos superne ex caulibus mittunt, dempta Faba. Frumenta multis radicanur fibris. Leguminum vnicaulis Faba sola inquit Plinius: vnus & lupinis: cæteris ramosus, prætenui furculo: omnibus verò fistulosus. Idem rursus: Fabæ in folia exeunt, ac deinde caulē emittunt, nullis distinctū internodiis. Reliqua legumina furculosa sunt. Βλαστάνει τὰ μὲν θάλλον, inquit Theophrastus, τὰ δὲ βραδύτερον. καὶ κριθὴ μὲν, καὶ πρὸς ἐβδαμαῖα μάλιτα. πρῶτερον δὲ ἡ κριθὴ μάλλον. τὰ δὲ ὕσπριον, τῆλαρτάια, ἢ σπυρίδιον πλὴν κυμίου, κύμιος δὲ καὶ τῶν σιτωδῶν ἐν πλείωσιν. ἐνιαυτῷ δὲ *Lib. 8. c. 7.* πέντε καὶ δεκάτοιο, ὅτε δὲ καὶ εἰκοσάτοιο: at Plinius: Erumpunt à primo satu, Hordeum die septimo, legumina quarto, vel cum tardissimè septimo: Faba à x v. ad x x. Quot verò diebus floreat, sic declarat Theophrastus. Ἀλλὰ τῶν χεδρόπων χεδρίος ἢ ἀθησις. χρονωσιότης δὲ τῶν μὲν ἄλλων, ὀρόβου, καὶ ἐρεβίνθου, τούτων δὲ ἀπάντων τοῦ κυμίου, καὶ ἐν μεγίστῃ διαφορᾷ: τετραράκουσι δὲ ἡμερῶν ἀθῆσιν λέγουσι. πλὴν οἱ μὲν ἀεὶ οἱ μὲν ἀεὶ παραθῆσιν, ἕτερον καὶ ἕτερον λέγουσι: κατὰ μέρος δὲ ἀθῆσιν, οἱ δὲ ἀπλῶς, ἢ δὲ ἀθησις τῶν μὲν σαχυρηῶν, ἀθῆρα, τῶν δὲ ἐλλοβιδῶν, καὶ χεδρόπων πάνταν κατὰ μέρος. πρῶτα δὲ ἀθῆσιν τὰ χῆτω, καὶ ὅταν πάντα ἀπαυθίσῃ, τὰ ἐχόμενα. καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζει πρὸς τὰ ἄνω, quæ Plinius expressit his verbis. Legumina diutius florent, & ex his Bruum ac Cicer, sed diutissime Fabæ x l. diebus, non autem singuli scapi tamdiu, quoniam alio desinente alius incipit: nec tota seges sicut frumenti, pariter. Siliquantur verò omnia diuersis diebus, & ab ima primum parte, paulatim flore subeunte. Præterea scribit idem Theophrastus. Κύμιος δὲ ἀθῶν μάλιτα φύσει βρέχεσθαι, διὸ καὶ οὐκ ἐθέλεισιν ἀψισπορεῖν, ὡς περ εἰ πομπῆ, ὅτι πολὺ ἀθῆσιν, μετὰ δὲ τὴν ἀπαυθίσιν ὀλίγον πάμπαν ὑδατος δλεῖται σιωγγυσι δὲ ἡ τελευτήσιν. Quæ Plin. sic interpretat^r est. Faba aquas in flore maxime concupiscit: cum verò defloruit, exiguas desiderat. Et, ὃ κύμιος, ὡς περ ἐλέχθη, καὶ ἄλλος οὐβαρῦς, καὶ ἐτι κοπρίζεσιν δλοκεῖ τὴν γῆν διὰ μανότηστα, καὶ ἐυσσημίαν. διὸ καὶ οἱ περὶ μακεδονίαν καὶ βετταλίαν, ὅταν ἀθῶσιν, ἀνατρέπασιν τὰς ἀρούρας. Id est, eodem Plinio interprete, Solum in quo nata est, lætificat, stercoreis vice. Ideo circa Macedoniam Thesaliām que cum florere incipit, vertunt arua. Hæc & plura alia, quæ περὶ κύμιο tradidit Theophrastus, Fabæ Plinium attribuisse quibus intelligere potest, atque nostræ vulgari Fabæ ita conuenire, ut eorum plane reiicienda sit opinio, qui Fabam vulgarem veterum Fabam non esse, sed alterius nominis legumen, nimirum Phaselum esse prodiderunt. Dicat mihi quæso aliquis, paruum, illud nigrum, quod summæ Fabæ adhæret, & quod hilum dicitur, in quo alio legumine, quàm in Faba nostra reperitur? Nam quod in Americo Pifo Indicouæ nigrum spectatur circa germinis exituri cauum, atra nota est impressa cortici, non verò laciniosum Hilum, quod integro cortice auelli queat, ut in Faba. Quæ verò de Fabarum forma, & magnitudine sparsim apud auctores leguntur, & quibus illa à Fabis nostris differunt, tanti non sunt momenti, ut sententiam nostram possint conuellere. Nam diuersis in terris maiores & minores producuntur, & alia atque alia forma, & magnitudine etiam in iisdem siliquis reperiuntur, & cum crescere incipiunt, & cum perfectæ sunt. Præterea veterum Faba

Faba pusilla tantum fuit, & veluti par, Loto ac Terebintho comparatur, Taxique bacca maior Faba asseritur, nostras verò cultu maior, pinguior, grandiorque facta, illa contempta nomen retinuit, non specie diuersa, sed potius fructus magnitudine & figura, quam plantæ natura, temperamento, aut lineamentis distans. Faba hæc minor Italis, Sebusianis, Alpinisque gentibus Belgio frequentissima est, ad veterina alenda, sed nusquam vsus frequentior quàm in Anglia, vbi panes fabaceos veterinis dant, non triticeos. Sed est & syluestris Faba, vtraque etiam minor. Sebusiani quidem rustici non alio pane vescuntur, quam confecto ex paululo tritici, Secale, & rotunda minutulæque Faba. Iam verò præter notas, etiam facultates quas fabæ veteres tribuerunt nostris optimè competere, siue illas ut cibum, siue ut medicamentum consideres, longa experientia comprobauit. Faba pro cibo sumpta inflationem excitat, Dioscoridi, agrè cōcoquitur, tumultuosa somnia facit, tussi confert, carnem gignit, media calidi frigidique natura. Decocta in posca, & cum cortice suo elitata, dysenterias, & cœliacorum profluuia sistit: contra vomitiones conuenienter manditur. Inflatio leuior sequitur, si aqua prior, inter coquendum abiiciatur. Viridis plus negotij stomacho exhibet, maiorémque flatum parit. Inflat is cibus, Galeno, etiam si coctus diutissimè fuerit, ac quouis modo paratus, cum tamen ptissana tempore quo coquitur flatum omnem deponat. Qui autem animum attendunt, eoque affectus qui cibos singulos manent, animo adsequuntur, sentiunt in toto corpore velut à spiritu flatulento tensionem quandam: potissimum si quis huic cibo non est assuetus, aut ipsum non bellè percoctum sumpserit. Habent autem Fabæ substantiam non densam, nec grauem, sed fungosam, ac leuem, quæ vim quandam, quomodo ptissana, habet detergendi. Apparet enim perspicue ipsarum farina sordes à cute detergere: quod mangones ac mulieres intelligentes, in balneis quotidie Fabarum farina vruntur, quemadmodum alij nitro, atque aphronitro, & in summa detergentibus. Hac præterea & faciem inungunt: tollit enim lentes quæ in summa cute apparent: ob quam facultatem ventrem non cunctanter permeat, ut quæ crassi sunt succi & lenti, quæque nullam detergendi habent facultatem. Cum autem Fabarum puls sit flatulenta, multo adhuc magis erunt flatulentiæ, si quis integris ipsis coctis vtatur. Si tamen frixæ fuerint, flatum quidem deponunt, sed concoctu sunt difficillimæ, tardèque prætereunt, & crassi succi alimentum corpori exhibent. Quod si virides priusquam maturæ sint, atque exsiccata edantur, idem eis accidet quod fructibus omnibus, quos ante perfectam maturitatem mandimus: humidius scilicet alimentum corpori præbebunt, ob id que excrementosius, non in intestinis modò, sed in toto etiam habitu. Merito igitur Fabæ eiusmodi, minus quidem nutriunt, sed promptius deiiciuntur. Plerique autem hominum non crudas modò Fabas virides comedunt, verum etiam cum suilla eas coquunt, veluti olera, ruri verò cum caprina, & ouilla. Alij Fabas inflare sentientes cepas admiscunt, cum pulstem in patinis ex ipsis struunt. Sunt qui cepas crudas, nec simul elixas cum ipsa comedunt. Pulstem siue edulium ex leguminibus fractis, siue fresis Græci, auctore Galeno, ἔγνος vocant, ut capite de Pifo diximus. Sic ἔγνος κυμίνων puls erit ex Fabis fresis, quæ variè paratur, ut ait idem Galenus, siue liquida in ollis, siue spissior in patinis. Tertius est Fabæ præparandæ modus qui fit cum ptissana. Ut autem κυμίνων ἔγνος nihil aliud est quàm Faba fresca elixata, ita κυμίνων λέκυθος nihil aliud est quàm Fabæ lomentum elixatum. Paulus Æg. ad clauos & callos. ποιεῖ καὶ ἡ λέκυθος κυμίνων μετ' ὄξους ἐψηθεῖσα. Id est, facit & Fabæ lomentum cum aceto coctum. Inter legumina maximus honos Fabæ, inquit Plinius, quippe ex qua tentatus sit etiam panis. Lomentum appellatur farina eius, aggrauaturque Tritici pondus illa, ex omni

Lib. 1. c. 98. Usus & Vires

Li. 1. Alim.

Li. 1. Alim.

Cornar. in libr. 5. pha.

Li. 18. ca. 12.

omni legumine. Iumentorum verò & pabulo venalis. Faba: multiplex vsus omnium quadrupedum generi, præcipuè homini. Frumento etiam miscetur apud plerâsq; gentes, & maximè panico, solida, aut delicatius fracta. **Quin** & prisco ritu Fabacia puls, (Fabata puls Turnebo,) religione Diis in sacro est, prævalens pulmentari cibo, & hebetare sensus existimata, in somnia quoque facere. Ob hæc Pythagorica sententia damnata: vt alij tradidère, quoniam mortuorum animæ sint in ea. **Qua** de causa parentando vtique assumitur. **Varro** & ob hæc **Flaminem** ea non vesci tradit, & quoniam in flore eius literæ lugubres reperiuntur. **Plutarchus** in problematis aliam causam affert, cur **Pythagoras** à **Fabis** abstinendum iusserit nempe quod omnia legumina spiritum & humorem impurum ingenerent corporibus, atque hanc ob causam ad venerem incitent. In eadem sententia **Cicero** fuisse videtur, cum scribit adhunc modum. Iubet igitur **Plato** sic ad somnum proficisci corporibus affectis, vt nihil sit quod errorè animis perturbationemque adferat. Ex quo etiam **Pythagoreis** interdictum putatur, ne **Faba** vescerentur, quod habet inflationem magnam in cibus, tranquillitati mentis quærenti vera contrariam. **Aristoxenus** tamen apud **Gellium** refellit hanc opinionem, affirmans **Pythagoram** nullo legumine sæpius vsum quam **Faba**, quod is cibus sensim aluum subduceret, & læuigaret. Porro **Gellius** quod in cibus **Cyamos** repudiaretur, causam erroris fuisse putat, **Empedoclis** carmina qui disciplinas **Pythagoricas** sectatus est, inter quæ versus hic inuenitur.

Lib. de Di.

Li. 4. ca. 11.

Δειλοί τῶς Δειλοὶ κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔλασ.

Ah miseri à Cyamo miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt plerique **κύαμων** legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius scitiúsque carmina **Empedoclis** arbitrati sunt, vtat enim **Gellij** verbis, **κυάμως** hoc in loco testiculos significare aiunt, eosque more **Pythagoræ** opertè atque symbolicè **κυάμως**, appellatos, quia sint eis τὸ κύειν δεῖνοι, ἢ ἄλλοι τὸν κύειν, id est, ad conceptum efficaces, causæque grauiditatis, & genituræ humanæ vim præbentes. Idcirco **Empedoclem** versu isto non à **Fabulo** edendo, sed à rei veneræ proluvio voluisse homines deducere. **Empedoclis** carmini similes eodémque sensu **Orphei** versus hos **Cassianus** in **Geoponicis** recitat: Δειλοὶ πῶς, Δειλοὶ, κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχητε, ἴσον δὲ κυάμωσ φαιγέειν κέραλας τε τοκίων. Sed de his satis. Nunc de **Fabæ** in medicamentis vsu dicendum **κυάμωνον ἄλευρον**, id est lomentum **Fabaceum** (quod & **ἄλευρον ἐρέγγιμον** dicitur) & per se & cum **polenta** illitum, inflammationes quas vulnus excitauit, mitigat, autore **Dioscoride**: cicatrices concolores facit: turgentes grumoso lacte **mammæ**, etiamsi inflammatione tententur, adiuuat: lac restinguit: **furunculos**, **sugillata**, **parotidásque** cum **fanigraci** farina & melle discutit: cum **Rosâ** autem, **thure**, & **oui candido** procidentes oculos, tumores, vnaque reprimi: **subactum** vino suffusiones, & **ictus oculorum** recreat: **manducata** sine cortice **Faba**, ad auertendas fluxiones fronti illinitur: **decocta** in vino **testium** collectiones sanat: quo tardius **pubes** erumpat **pueris**, imo **ventri** illinitur: **vilitiginem** purgat: **Fabarum** cortice illiti **capilli**, qui post euulsionem renascuntur, gracilescent, & minùs **alimenti** capessunt: cum **polenta**, scisso **alumine**, & **vetere oleo** impositi cortices, **strumas** discutit. **Decocto** earum **lanæ** inficiuntur. **Faba** dempto cortice in illas partes diuisa, in quas suapte natura scinditur, imponi solet **sanguinis defluxionibus** ab **hirudine** concitatis: namque eas supprimit, si **semisecta** apprimatur: quæ postrema sic **Græcè** leguntur. Ἐπιθεταὶ δὲ καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν βδέλλων ἀμοιβραγίας λελεπισμένους, εἰς δύο διαιρέσεις, καὶ ὁ πρὸς τὰς φικκὲν ἐπέχει δὲ πρὸς τυπύμωσ καὶ τὸ ἡμύμιον. **Quorum** verborum hunc sensum esse **Lacuna** existimat. **Excorticatæ** autem **Fabæ**, atque in duas partes diuisæ (in tot enim singulæ natura diuidi consueuerunt)

Lib. 2. c. 98.

applicari

applicari solet dimidia pars contra effusiones sanguinis ab **hirudinibus** excitas: eas siquidem supprimit, appressa qua parte alteri cohærebat. Sed breuius & melius, opinor sic **Cornarius** vertit. **Faba** decorticata in duas partes diuisa, qua parte ex natura coaluit, ad sanguinis ab **hirudinibus** eruptiones imponitur, ipsâque cohibet, si secundum semisectam partem apponatur. **Auxiliatur** & **morbis Faba**, inquit **Plinius**, Namque solida fracta feruensque in acre acetum coniecta torminibus medetur. In cibo fresca, & cum **allio** cocta contra deploratas **tusses** **suppurationesque** **pectorum** quotidiano cibo sumitur: **commanducata** **iuiuno ore**, etiam ad **furunculos** maturandos discutendosue imponitur: in **vino decocta**, ad **testium tumores** & **genitalium lomento** quoque ex **aceto decocto** tumores maturat, atque aperit. **Item** **liuoribus**, & **combustis** medetur. **Voci** eam prodesse auctor est **M. Varro**. **Fabaliu** etiam **siliquarumque cinis** ad **coxendices**, & ad **neruorum veteres dolores**, cum **adipis suilli** vetustate prodest, per se cortices decocti ad **tertias** sistunt **aluu**m. **Hæc** **Plinius**, quibus assentitur **Galenus** his verbis. **Faba** medio temperamento proxima est, in exsiccando, & refrigerando. **Caro** eius paulum quoque **abstergentis facultatis** continet, sicut **putamen** nonnihil **adstringentis**. Idcirco **medicorum** nonnulli totam **Fabam** cum **Oxycrato** decoctam **dysentericis**, **cæliacis**, **vomentibus** exhibuerunt. Porro vt **edulium**, **flatuosa** est, **accoctu** difficilis, si quid aliud, sed **excreationibus** ex **pectore** & **pulmone** idonea: eadem, vt **medicamentum**, foris imposita, desiccatur **innoxie**. In **podagricis** ea sæpenumero vsi sumus ex aqua decocta, & ita **adipi** **suillo** admista. Ad **neruorum** tum **cõtu**siones, tum **vulnerationes** **farinam** eius cum **Oxymelite** imposuimus ad eos quos ex **ictu** iam **phlegmone** occupauerat cum **polenta**. Sed & **testium** & **vberum** aptum est **cataplasma**. Nam hæ partes cum **phlegmone** tenentur, moderate refrigerari volunt, maximè cum **vbera** ex **lacte** in **ipsis** concreto **phlegmonen** pariantur. **Quin** **lac** quoque ab ipso **cataplasmate** extinguitur, sicut **puerorum pubes** **farina Fabacea** illita, plurimo tempore **glabra** permanet. **Quod** **Dioscorides** dicit, **Κύαμος μέσος θερμὸς καὶ ψυχρὸς**, id est **Faba** medium inter caliditatem & frigiditatem obtinet, **Galenus** habet **Κύαμος καὶ ἐχθέρων τῆς μέσης κράσεὸς ἐστὶν ἐγγυάτω καὶ τὸ ξηραίνεῖν, καὶ καὶ τὸ ψύχειν**. Ita & **Paulus** qui ex **Galeno** transcripsit. **Κύαμος οὐ πολὺ τῆς μέσης ἀφρέθηκε κράσεος καὶ τὸ ψύχειν ἔξηραίνεῖν**. Id est, **Faba** non multum à medio temperamento abest, tum refrigerando, tum siccando. Similiter etiam **Ætius**. **Κύαμος καὶ τὸ ψύχειν ἔξηραίνεῖν τῆς μέσης ἐστὶν ἐγγυάτω κράσεος**. Id est, **Faba** frige faciendo ac siccando ad medium temperamentum propinquissimè accedit. **Merito** igitur **dubitari** potest, quod sit medium temperamentum **Fabæ** tum refrigerando, tum siccando, cum medium inter opposita ac contraria intercedere videatur, & id sit quod ab extremis æqualiter distet. **Cum** verò **frigidum** & **siccum** non sint opposita, quæ inter ipsa medium erit temperamentum? **Quare** pro **ξηραίνεῖν** in tribus supra citatis auctoribus **θερμαίνεῖν** legendum esse censet **Cornarius**, vt inter calefaciendi & refrigerandi vim **Faba** medio sit temperamento, quemadmodum dixit **Dioscorides** **Fabam** inter **calidum** & **frigidum** media esse natura. **Archigenes** apud **Galenum** inter reliqua auxilia ad **sugillatos**, **Fabæ** **fresæ** aliquoties meminit. **καλέπλωσε δὲ ἐρεγγυὸς λάτω, αψινθίω, & cætera**. Id est **cataplasmate** autem **vt**ere. **Faba** fresca contrita, **absinthio**, & **cætera**: ac rursus, **ἐρεγγυὸν μασσησάμενος ἐπιθεῖ σὺν μέλιτι, ἔχωρις τοῦ μασσησάμενος κυάμωνον ἄλευρον**. Id est, **Fabam** **fresam** **commanducaram** imposito cum **melle**. **Quin** & **Fabæ** **lomentum** etiam non **mansam**. **Item** **Appollonius**, **αψινθίω λάτω μετὰ μέλιτι, ἐρεγγυὸς παραπλησίως**. Id est, **absinthio** trito cum **melle**, & **Faba** fresca eodem modo. In quibus & omnibus aliis huiusmodi, **Faba** fresca quæ etiam à **Plinio** fracta dicitur, ea est quam **Græci**

Li. 22. c. 25.

Lib. 7. sim.

Lib. 7. ca. 3.

Emb. 3. li. 2

Li. 5. ph. 10.

Ibidem.

Corn. Ibid.

ἐρεγγυόν

ἐρεγγιδόν simpliciter vocant, ἀπὸ τοῦ ἐρεγγίθηναι, quod videlicet in minutas partes sit fracta, vt sic ἐρεγγιδός in Faba, quod χόνδρος & πρσιόσάνη in frumentis. Quæ verò molita est, & in farinam redacta, lomentum Fabaceum dicitur, vt ex Plinio iam diximus, Græcis κυάμινον ἄλευρον, & ἄλευρον ἐρεγγιδόν, quod etiam cum melle subactum hoc loco commodè sugillatis imponitur. At ἐρεγγιδός pro lomento & farina Fabarum etiam nonnumquam vsurpatur, sicut hoc loco sumi videtur. Φιμυθίς, & λυθαργύρον ἴσα μετὰ μέλιτος λεάνας ἐρεγγιδόν, μίσγε. ὡς κρηρῶ τῶδες γενέσθαι. Id est, Cerusa & spumæ argenti æquales partes cum melle terito, & admixta Faba fresca, ad cerati formam reducito. Non possit enim ἐρεγγιδός in cerati formam commodè admisceri, nisi in farinam redactus. Præterea ἐρεγγιδός non de Faba solum dicitur, sed & de aliis leguminibus, itémque radicibus eodem modo fractis. Paulus. ἱρεως & πρσιόσάνης ἐρεγγιδός ἀνά. ξ. α. s. Hoc est, iridis & ptissanæ fractæ, seu fresæ vtriusque sesquifexarium. Hippocrates, & κριθὰς πεφωσμένας & ἐρηρηγμένας, Id est, hordeum tostum ac fresum. Galenus Cicer fractum non valde in cibo familiare esse scribit, sed magis farinam ipsius in lacte coctam, cum non possit eodem modo quo Fabæ & Piséa frangi, vt ex ipso ἐρεγγιδός fiat. Sed Pauli locum supra positum cum Cornarius citasset, vt ἐρεγγιδόν non solum de Faba, sed de aliis etiam fractis dici ostenderet, idem alio in loco Græcos Pauli codices falso habere tradit, ἱρεως, πρσιόσάνης, ἐρεγγιδού ἀνά. ξ. α. s. vt ἐρεγγιδός ptissanæ non attribuat, sed tria distincta sint medicamenta, iris, ptissana, Faba fresca, siue lomentum Fabaceum. Id quod ex Ætio probat, qui idem medicamentum his verbis habet. ἱρεως λεάνας, πρσιόσάνης ἄλευρου, κυάμινης ἄλευρου. Ex quo loco id etiam intelligatur ἐρεγγιδόν, Paulo significare, id quod Æti⁹ dixit κυάμινον ἄλευρον, vt non solum pro Faba fresca, sed etiam pro lomento Fabaceo ἐρεγγιδός accipiatur, quemadmodum iam diximus. Sicut Plinius ex Fabarentatum fuisse panem scribit, & eam frumētō misceri, ita hodie quidam eius farinam secali miscent, ac panem cōficiunt solidum, & multi nutrimenti. Phrysi j etiam hodie magna ex parte Fabarum farina hordei farine aut auenæ admixta panes faciunt in illis præsertim insulis, quas ex Plinio Fabarias appellatas fuisse memorauimus. His subiungemus Fabaginem Belgarum, quam alij Leguminosam Capparim vocant, Parisienses Peplum: folia Capparidis habet, longiora, & gemina, Fabæ similitudine, ex atro virentia, minora tamen & ad Rutam accedentia: flores geminos, Capparibus conditis similes, expalsi candidi, foris herbidi, è quorum medio fibræ crocæue stamina educuntur. Vniuersa planta gustu est amaro, Salicis, aut Capparidis. Gallis & Belgis, nisi rarò in hortis occurrit. Hæc Lobellius.

FABAGO BELGARVM,
siue *Peplum Parisiensium.*

Gal. libid.

Lib. 3. c. 27.

De muna. Lib. 1. Alim.

In com. lib. 5. h. loc. In Dalub. in Paul.

Lib. 8. ca. 5.

Li. 8. ca. 11.

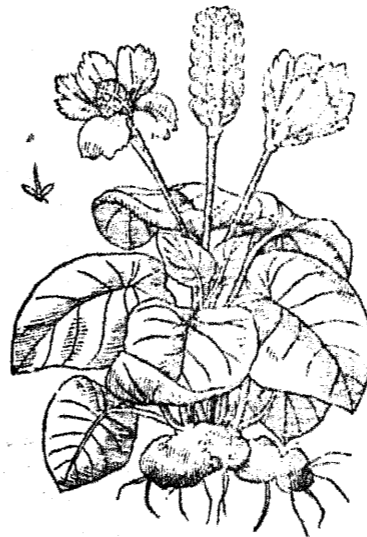
FABA ÆGYPTIA. CAP. XLIII.

FΑΜΟΣ ἀγυπτιος, Latinè Faba Ægyptia, Gallicè *Fève d'Égypte*. Quidam, inquit Diosc. Ponticam vocant, Herodotus Liliū Ægyptium. Appellatur etiam à Plinio Colocasia. In Ægypto nobilissima est, inquit, Colocasia, quam Cyamum vocant aliqui, & cætera. Sed Dioscorides radicem Fabæ Ægyptiæ Colocasiam appellari ait, Athenæus neutro genere Colocasion. ρίζας λέγει Νιχαυδρος, τὰ ὑπ' ἀλεξανδρείων κολοκάσια καλόμενα. Et paulo post, ἡ τὸ κυάμις τοῦ ἀγυπτιοῦ ρίζα, ἢ τις λέγεται κολοκάσιον. Id est, Fabæ Ægyptiæ radix, quæ Colocasion dicitur. Et Virgilius.

Mixtæque videnti Colocasia fundit acantho.

Ætius Colocasion Manzianion etiam appellat. Faba Ægyptia Dioscoridi, folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes comparentur (Græcè legitur ἔχει ὃ φύλλον μέγα, ὡς πέλτασον: id est, folium habet magnū instar galeri. Ruellius autem Plinij verbis hîc vsus est, qui meliùs personatæ foliis Fabæ Ægyptiæ folia comparasset, quod etiam Plinius fecit, vt dicitur) caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla papaueris amplitudine: vbi flore exiit, fert folliculos vesparū fauis similes, in quibus Faba supra operculum bullatis ampullæ modo prominat. Ciborium, aut Ciborium idest arculam ideo nominant, quoniam feratur ipsa humenti glebæ mandata, & in aquam demissa. Radice firmatur arundinis, crassiore. Fabæ Ægyptiæ Tridenti sibi ab Odoardo Polono demonstratam scribit Matthiolus, qui alias quoque plantas, & eas quidem raras ex Syria, & Ægypto detulerat. Eius Fabæ imaginem hîc ad vinum expressam habetis quam plerique suspectam habent. Clusius pro Colocasia pinxit plantam quam Matthiolus & Dodonæus Arum Ægyptium esse putant. Illa quaterna aut quina folia habet, carnosâ nymphææ foliorum modo, sed neruosa admodum, & multis venis, seu fibris eminentioribus exteriore parte contexta, incanâque, & amplissima, vt interdū personatæ folia magnitudine superet, nunquam madentia, etiam si aquis immergantur, oblongis, crassis, firmisque pediculis enascētia, radice crassa, magna, duplici plerumque, & ad lagenæ modum efformata, eduli, qua aliis ad latera adnatis se propagat: fibris aliquot nititur. Frequentem esse multis Lusitaniæ locis ait Clusius circa riuos, ex Africa delatam: se vidisse omnium maximam, & amplissimis foliis Hispali, in horto arcis Regiæ: vbi que tamen & florem & fructum ferre negabant, Lusitanis Mauritanos secutis Igname dicitur, Baticis Alcolcaz, quæ vox à Colocasia proculdubio deducta est. Cum verò hæc planta plerâsque notas cum veterum Colocasia communes habeat, ferè sibi persuadet Clusius hîc depictam eam ipsam esse quæ Græcis: κολοκάσια, ἢ ἀγυπτιος κυάμιος, ἢ πόσιος dicitur. Expetitur hæc admodum mancipiis Æthiopiibus per Lusitaniam, à quibus & cruda & cocta estur. Bellonius lib. Observatorum refert Colocasiam Alexandriæ, vrbibusque & pagis vicinis frequentissimam in foris venalem reperiri, Ægyptiosque vix cibum sumere, quin Colocasia apponatur cum carnibus cocta: & aliquanto post negat florem aut fructum ferre. Eius verba subiicienda, quoniam veterum de Faba Ægyptia sententiam

FABA ÆGYPTIA

Lib. 1. stirp. Hisp. ca. 19. In 699. li. 2. l. 1. purg. cap. 5.

Nomina Lib. 2. c. 99.

Lib. 2. c. 5. Ibidem. Lib. 2.

Eclog. 4.

Lib. 1. Lib. 2. c. 99. Form. 1.

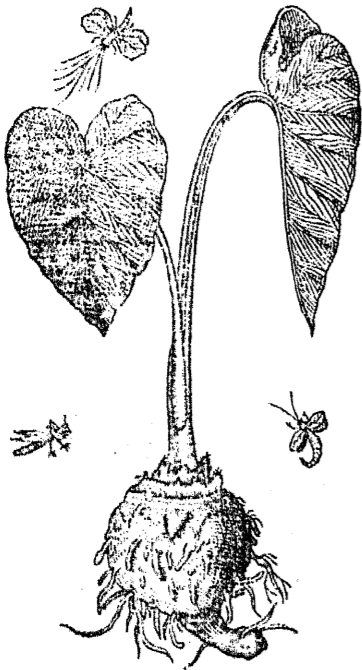
Lib. 1. stirp. Hisp. ca. 19. In 699. li. 2. l. 1. purg. cap. 5.

Cap. 19.

Cap. 28.

FABA

COLOCASIA Clusij.
Arum Aegyptium Matth.

suspectam habet. Agri, inquit, plerisque locis confiti erant Oryza, Papiro, Mucis, & nonnulli Colocasia. Quoniã verò huius Colocasiae, quæ etiam Lotus, & Faba Aegyptia appellatur, fructum magna diligentia frustra perquisuimus, illiusque inquisitione Cairi incolis ridendos vos præbuimus, occasionem sumpsimus inquirendi cur veteres eam Fabam Aegyptiam nominarint, cum Fabis careat: tandem erroris originem deprehendimus. Herodotus auctor vetustissimus duarum in Nilo nascētium meminit, quarum altera rotunda esset radice, quæ Colocasia est, altera quiddam Oliuarum nucleis simile quodam capite ferret. Reliqui post eū auctores alter alterius vestigia secuti, ad arbitrium deinde descripserunt. Nam quod Theophrastus radicem illi spinosam tribuit, rem aliter se habere experientia ipsa docet. Dioscorides Fabam Aegyptiam, describens Theophrastum fere secutus est, & vtrumque interpretatus Plinius. Addit Bellonius sylvestrem & sponte nascentē iuxta riuulos in Creta se inuenisse, Aegyptios verò magna diligen-

Locus. tia colere. Sed quæ veteres illi de ea literis mandarunt persequamur. In Aegypto copiosissima nascitur, teste Dioscoride. In Asia etiam Ciliciâq; lacubus inuenitur. Theophrastus eandem sic descripsit: ὁ ἰσχυρὸς φύλλοι μὲν ἐν τοῖς ἔλασι τῶν ταῖς λίμναις. χαυλὸς δὲ αὐτοῦ μήκος μὲν ὁ μακρότατος εἰς τέσσαρας πήχους. πᾶχος δὲ διακτυλαῖος, ὁμοῖος δὲ χαλαρῶ, μαλακὸς μακρῶ. Athen. ἀγόνιατος διαφύσσις δὲ ἐνδοθεν ἔχει διόλιον διειλημμένον, ὁμοῖος ὁμοῖος. Athen. τοῖς κρίνοις, κηρίοις. Athen. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἡ κωδία παρομοία σφηκίῳ περιφέρει, ἔν ἐκάστῳ τῶν κυττάρων κύαμος, μικρὸν ὑπεραίριον αὐτῷ. πᾶθος δὲ ἀπὸ τῶν ὁμοίων τριάνοισι. τὸ δὲ ἄνθος διπλοῦσιον ἢ μήκωνος. χροῖα δὲ ὁμοῖον ῥοδῶ, χροῖοκορῆς. ἐπὶ τῶν δὲ τῶν ὑδατοῦ ἢ κωδία. παραφύσει δὲ φύλλα μεγάλα παρ' ἑχαστον τῶν κύαμων, ὡς τὰ μεγέθη πάλιν θεσσαλικῶ, τὸν αὐτὸν ἔχουσα χαυλὸν τῶν κύαμων, στυτρίφανι δὲ ἔχαστον τῶν κύαμων, φανερόν ἐστι τὸ πικρὸν σμωστραμμένον, ἐξ ὧ γίνεσθαι ἀχαυλὸς. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν χαυλὸν τοιαῦτα. ἢ δὲ ῥίζα παχυτέρα τοῦ χαλαρῶ τῶ παχυλάτῳ, ἔ διαφύσσις ὁμοῖος ἔχουσα τῶ χαυλῶ. ἐσθίεσθαι δὲ αὐτὴν ἔ ὀμην, ἔ ἐφθην, ἔ ὀπην, καὶ δὲ περὶ, τὰ ἔλη τούτῳ σίτῳ χροῖοκορῆς. φύλλοι μὲν οὖν πολὺς αἰσιμῶτος, ἐν μὴν ἀλλὰ χαλαρῶσιν ἐν πηλῶ, ἀχυρῶσιν ἐν μάλα, πρὸς τὸ χαλεπεθῆναι γέ, καὶ μείνει, καὶ μὴ διαφθαρήναι, καὶ οὕτω χαλασκειάζουσι τὸς κύαμονας. ἐν δὲ ἀπὸ ἀνιλεθῆναι, μὲν εἰ δὲ τῶν τέλει. ἰσχυρὰ δὲ ἢ ῥίζα, καὶ οὐ πόρρον τῆς τῶν χαλαρῶν, πάλιν ἰπαχρῶσιν, διὸ καὶ ὁ κροκόδειλος φέγγει, μὴ προσκόβῃ τῶ ὀφθαλμῶ, τῶ μὴ ὀξὺ χαυλῶν. γίνεσθαι δὲ οὐλοσ καὶ ἐν συρία, καὶ χαλαρῶ κιλικίαν. ἀλλ' ἔκ ἐκπέπλουσιν αἱ χῶραι, καὶ περὶ τορῶν τῆς χαλκιδικῆς, ἐν λίμνῃ τινὶ μετρία τῶ μεγέθει, καὶ αὐτὴν ἀπέπῃ, καὶ τελεσῖ, ἔ τελεσῖ. Latine hæc sic vertenda. Faba in paludibus stagnisque exit. Caulis eius qui longissimus, ad quatuor cubitos erigitur, crassitudine digitali, similis calamo molli. (Athenæus qui hunc Theophrasti locum exscripsit, sed non integrum, legit μακρῶ, id est longo) non geniculatus. Totus rimis intrinsecus distinctus est, Liliij modo (Hermolaus vertit, rimæ intus per totum vt Lilio: Athenæus legit κηρίοις, id est Fauis modo, non Liliij.) Huic insidet caput, rotundis fauis vesparum simile. In singulis veluti Loculis, ac pertusis cauis singulæ Fabæ continentur, & parum super eminent, multitudine plurimum triginta. In his

Lib. 4. Hist. cap. 10.

Cor. c. 116. lib. 2. Diosc.

his pro σφηκίῳ corrupta in exemplaribus voce, legit Theodorus σφηκίῳ, Fauum vesparū orbiculatum interpretatus, deinde pro κηρίων legit κυττάρων, & ἐν ἐκάστῳ τῶν κυττάρων reddidit in singulis cellis: Sunt enim κύτταροι, τῶν σφηκίῳ χροῖοκορῆς, καὶ τῶν κηρίων κοιτότητες, id est fauorum vesparum foramina, & fauorum cavitates. Sunt qui pro κηρίων legant κηρίων. Theodorum secutus Hermolaus vertit, calix in cacumine rotundus, vesparum Fauo similis: triginta plurimum loculis, qui singulas singuli continet, non quidem omnino rectas, sed paulo extantes. Hos imitati Dioscoridis interpretes, quod dixit, ὅπερ ἀπειθήσαν φέρει φυσκία παραπλήσια θυλακίσκοις, ἐν οἷς κύαμος μικρὸν ὑπεραίριον τὸ πῶμα, ὡς πομφόλυξ, interpretati sunt, vbi flore exuitur, fert folliculos vesparum fauis similes, cū non σφηκία, sed φυσκία habeat, id est, folliculos capsulis similes, in quibus Faba supra operculum veluti bulla parum prominat. Hic operculum πῶμα dictum, ἢ κωδία est Theophrasti quam, caput & calicem illi verterunt. Flos duplo maior quàm Papaueris, rosei coloris, saturi: caput extra aquam attollitur: Plantis huius Fabæ singulis adnascuntur folia. Hermolaus sic reddidit. Ipsi quoque calices aquis extant, latissimis circa foliis, quæ singulas Fabas obire videantur. Ea verò quæ sequuntur prætermisit Theodorus. ὡς καὶ τὰ μεγέθη πάλιν θεσσαλικῶ, & cætera. Id est magnitudine paria pileis Thesalicis: eorum pediculus cauli similis est, qui Fabas profert: Hermolaus aliter expressit, magnitudo iis, inquit, ad similitudinem eorum, quæ vt Plinius ait, personatæ in nostris fluminibus vocantur. Prosequitur Theodorus, ob tritis sigillatim Fabis amarum illud ex quo caulis prodit, χαυλὸς, non πάλιν, intortum spectatur. Eiusmodi caulis ac fructus est. In his mirū cur Theodorus πάλιν pilulam verterit, qua de re hæc est Cornarij sententia. Si verò quis contriuerit singulas Fabas, inquit, manifestum fit amarum illud compactum, ex quo pileus prodit: πάλιν enim nunc folia dicit, quæ pilei magnitudinem habent. Id quod cum Theodorus in suo codice Græco non haberet, in eam hæsitationem delapsus est, vt quod pro πάλιν verteret non habens, pilulam ex pileo faceret. Quod Theophrastus πάλιν dixit, πάλιν αἰσιν appellat Dioscor. his verbis: ἔχει δὲ φύλλον μέγα ὡς πάλιν αἰσιν, id est folium habet magnum velut galerum. Hermolaus πάλιν, hic caulem siue thyrsus interpretatur. Eius hæc sunt verba. Thyrsus inter folia emicat spectabilis, à Theophrasto πάλιν vt arbitrantur, vocatus: quamquam Theodorus pilulas interpretari videretur. Alij calicem rotundum eo vocabulo significari voluerunt. Hęc Hermolaus: ex quibus intelligimus, viros alioqui doctissimos, eius loci vitio hæsitasse, multum anxios cum res intellectu facilis esset, ex illo amaro quod in medio Fabæ abstrusum, loco germinis est, nasci primum caulem deinde illo glifcente per ambitum folia. Sed id peritis accuratius disquirendum relinquatur. Persequamur iam cætera. Radix quavis arundine crassior: caulis modò etiam rimosa manditur & cruda, & elixa, & assa: eo cibo qui accolunt stagna vescuntur. Nascitur sponte multa, tum etiam in lutum deiecto semine, diligenter palea stipato, vt sidat, maneatque in vado, nec corrumpatur. Sic instituuntur Fabalia. Semen vbi semel comprehenderit, planta nunquam interit: radix enim valida est, nec dissimilis arundini, verum spinosa: quamobrem Crocodilus eam refugit, ne impingat, & oculos lædat, quoniam eius visus sit obtusior. Nascitur hæc etiam in Syria, Ciliciâque, sed tractus ij non perficiunt. Circa Toronen agri Chalcidici quodam in lacu modico etiam gignitur, magnitudine mediocri, vbi & percoquitur, & perficitur, καὶ τελεσῖ, quod verbum otiosum ac superuacuum esse multi arbitrantur, & fructum absoluit. His Fabam Aegyptiam graphicè depinxit Theophrastus, & eandem planè quam Dioscorides. Plinius seorsum de Faba, seorsum de Colocasia agit, ex oratione Theophrasti, quibusdam mutatis, qui-

Emble. 94. lib. 2. Diosc.

Li. 18. ca. 11.

busdam etiam omifsis. Ac de Faba quidem sic. Nascitur & in Ægypto spinoso caule: qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt. Longitudo scapo quatuor cubitorum est amplissima: digiti crassitudo: in genicula abescent, molli Calamo similis, sic legit Turnebus: Caput Papaueri, colore roseo. In eo Fabæ non supra tricenas (triginta.) folia ampla, fructus ipse amarus & inodorus. Sed radix perquam lauta incolarum cibis, cruda, & omnino decocta, harundinum radicibus similis. Nascitur & in Syria, Ciliciâque, & in Torone Chalcidis lacu. De Colocasía verò scribit, sed verbis deprauatis, quæ legenda sic quidam putant. In Ægypto nobilissima est Colocasía, quam Cyamon vocant aliqui. Hanc è Nilo metunt: nos nusquam ex nostris amnibus: caule araneoso, qui coctus mandendo est. Thyrsó autem qui inter folia emicat spectabili, foliis latissimis, etiam si arboreis comparentur, ad similitudinem eorú quæ personatę vocamus. Adeóque Nili sui dotibus gaudent Ægyptij, vt implexis Colocasíæ foliis in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant. Seritur iam hæc in Italia. De

Li. 21. ca. 15.

iusdem vasis idem habet Strabo, & testatur adeo magna esse illa, vt poculorum, & catinorum vsus præbeant, aptam ad id habentia cauitatem, vt Alexandrinæ officinę his plena sint, & non aliter quàm vasis vtantur. Appellatur autem hæc vasa κισβώρια, & κισβώτια, auctore eodem Strabone, ἴδιος ἀγυπτιῶν ἐστὶ κύαμιος ἀγυπτιῶν, & κισβώριον γίνεσθαι. Id Athenæus confirmat his verbis. τὸ δὲ κάθωνος ἐν μάλα προεβιβηκότος, λαβῶν ἐν τῶν κισβωρίων, ὡς ἐξοινῶν καὶ μεθύων ἐνέρησε. διδύμος δὲ φασὶ πηληρίης εἶδος εἶναι, καὶ τὰ χαλὰ ἀνέστη τὰ λεγομένα σκυρία, διὰ τὸ κάθωνος εἰς τὸν σωνῆχθαι, ὡς τὰ ἀγυπτιῶν κισβώρια. Id est, cum potus liberalior quem Græci κάθωννα appellant, procederet, ille capto poculo quodam, quod Ciborium nominant Græci, eo imminxit, tanquam baccans & ebrius. Didymus ait hoc esse poculi genus. Et fortasse sunt ea quę Scyphia appellantur, propterea quod in angustum pars infima contracta est, vt ciboria Ægyptia. In eo significato vsurpauit Horatius, obliuioso læuia malsico ciboria exple. Dioscorides tamen Fabam ipsam, κισβώριον, & κισβώτιον nominari tradit: item Galen. διδόναι δὲ ἐπὶ τούτων διὰ γλυκέος ἢ μελικράτους προσεφεψημῆς δικλιόμενης ἢ πηγάνης, κύαμις ἀγυπτιῶν τὸ μέγεθος, ὅτινες ἐπιχωρίως κισβώτιον τὸ κισβώριον καλεῖσθαι. Id est, Datur his ex passo, aut aqua mulla, in quibus Dictamnium aut Ruta incocta sint, Fabæ Ægyptiæ magnitudine, quam quidam vernacula lingua cibotium & ciborium appellant. Ætius etiam viridem Fabarum Ægyptiarum fructum ciborium appellari ait. Dioscorides Fabæ Ægyptiæ vsus tum in cibis tum in medicamentis declarat his verbis. Radix cruda coctiue estur. Fabæ virens manditur, & exsiccata nigrescit: vulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem habet, & stomacho vtilem: dysentericis, cœliacisque prodest, in sparso polentæ vice lomento, datur quoque in pulte. Cortices in vino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis proficiunt. Facit ad aurium dolorem quod in earum medio viride spectatur, gustu amarum, si tritum & cum rosaceo coctum instilletur. Galenus tradit Fabam Ægyptiam sicut nostram magnitudine superare, ita & naturam habere humidiores, magisque excrementitiam. Alio in loco aurium doloribus prodesse Fabam Ægyptiam viridem, internam amaram, hoc est, quod in medio eius viride & amarum est, quod Dioscorides declarauit his verbis. Καὶ πρὸς ὠταλγίαν δὲ ποιεῖ τὸ ἐν μέσῳ χλωρὸν ἄλλων, πικρὸν δὲ χαλὰ τὴν γεῦσιν. Hoc ipsum modo pulpam, modo interiora Fabæ Marcellus appellat. Et Corn. Celsus Ægyptiæ Fabæ amarum cum rosis contritum, oculorum cum dolore inflammationibus adhibet. Colocasij radicis similis vis est, inquit Ætius, rapis ac cepis, viscosum autem corpus ipsius est. Vnde exterforiæ facultatis particeps est, & ventri in cibo sumpta commodat. Plinius scribit Colocasíæ caulem araneosum

Li. 17. c. Ge.

Libr. 11.

Lib. 2. od. 7. Lib. de Th. ad Pam.

Libr. 1.

Lib. 2. c. 99.

Usus & Vires

Li. 1. Alim.

Li. 3. comp. ph. local.

Libr. 6. c. 6.

Libr. 1.

neosum esse in mandendo, vt diximus, quod & testatur Martialis his versibus.

Niliacum ridebis olus lanâque sequaces,

Improba cum morsu filia manûque trahes.

Colocasía Glaucias, inquit idem Plinius, acriâ corpora leniri putauit, & stomachum iuari. Fabæ Ægyptiæ radix quæ Colocasíon dicitur, vt ait apud Athenæum Diphilus, stomacho utilis est, & corpus alit, sed difficilè excernitur, quia constringit, melius autem in ea fuerit, quod minimè lanosam refert naturam. Fabæ quæ ex ciboriis nascuntur virides quidem, difficilè coquantur, parum nutriunt, difficilè excernuntur, maximè sunt flatulentæ, siccata minus flatuum mouent. Prouenit etiam ex ciboriis flos coronamentis dicatus.

Li. 21. ca. 28.

Libr. 3.

CICER, CAP. XLIIII.

CICERINUM Græcis, Cicer Latinis dicitur, Arabibus Chemps, Hamos, seu Athamos, Italis Ceci, Germanis Kichem, Kicherebs, Hispanis Grauanos, Gallis Ciche, & Poix ciche, & Pois bechu. Ciceris genera duo sunt Dioscoridi, Galeno, Plinio, satium scilicet, & sylvestre. Satiui differentiæ aliquot. Dioscorides satiui alterum genus esse dicit, quod Arietinum nominat. Theophrastus aliter distinxit his verbis, οἱ δὲ ἐρέβινθοι, τὸ τοῖς μεγέθεσι, καὶ τοῖς χυλοῖς, τὸ τοῖς χρώμασι, τὸ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσι, οἷον κρίς, ὄροβιαῖος, καὶ οἱ ἀνὰ μέσον. ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα. Quæ sic conuertit Theodorus. Ergo Cicer & magnitudine, & sapore, & colore, & forma plerâque differentiis ostendit, vt Arietinum & Columbinum, candida inter omnia dulcedine præstant. Sed hæc sane exprimere voluit Plinius his verbis. Differentiæ Ciceris plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim

Nomina

Genera.

Lib. 2. c. 97.

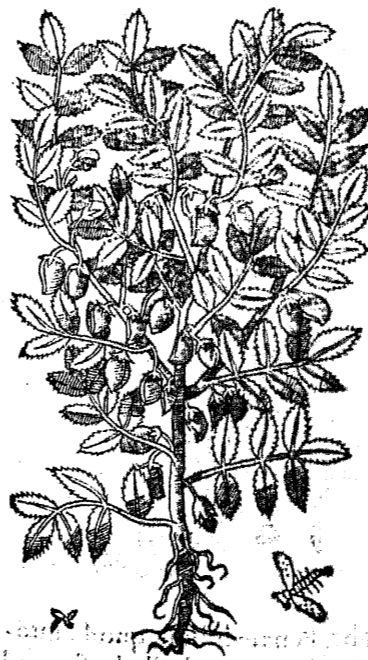
Lib. 6. sim.

Li. 18. ca. 11.

Lib. 8. Hist. cap. 5.

Lib. 18. ca. 11.

CICER SATIUM.

arietino capiti simile, vnde ita appellatur, album nigrumque. Est & columbinum, quod alij venereum vocant, candidum, leue, arietino minus, quod religio peruigiliis adhibet. Est & Cicercula minuti Ciceris, inæqualis, angulosa, velut Pisum. Dulcissimum autem id quod Eruo simillimum est: firmitusque quod nigrum, & rufum, quam quod album. Plinius duo hic facit Ciceris genera, Arietinum, & alterum columbinum, quod & Venereum dicitur: ὄροβιαῖον, id, nempe Eruinum Theophrastus vocat, quod mox declarat, cum ait, dulcissimum autem id quod Eruo simillimum. Columella hoc Punicum appellauit, qui & duo Ciceris genera tradit. Cicer, inquit, quod Arietinum vocatur, itemque alterius generis quod Punicum, feri mense Martio toto potest. Galenus quoque duorum generum meminit, eius videlicet quod Arietinum, & eius quod ὄροβιαῖον, id est Eruinum appellari ait. Quod verò Plinius de Cicercula, velut de tertia Ciceris specie inseruit, id non ex Theophrasto mutatus est, sed de suo adiecit: Cicercula enim,

Li. 2. ca. 10.

Lib. 6. sim.

Forma
Matr. Ibid.

& re & nomine à Cicere differt, de qua suo loco dicitur. Matthiolus Ciceris genera scribit esse candidum, quod & Columbinum vocatur, & rubrum venerem appellatum, quod ad incitandam venerem mirificè valeat, postremum nigrum cæteris minus, Arietinum dictum. Ciceris satiui planta in cubitalem altitudinem adolescit, paulo proceriorem, foliis oblongis, denticulatis, albicantibus, pilosis: caule lignoso, modicè hirsuto, in latus declinante, ramis multis brachiato: floribus subpurpureis, ex quibus siliquæ prodeunt breues, farctæ, in mucronem tenuem desinentes, in quibus ad summum Ciceræ duo, vel tria, angulosa, turbinata, vnoque angulo acuto donata includuntur, ex subrubente purpura nigra: radix est lignosa & fibrata, altè descendit. Hoc est verum Cicer satiuum, quod hîc depictum datur, vel Plinio teste, cum scribit. Siliquæ rotundæ Ciceri, cæteris leguminum longæ, & ad figuram seminis latæ. Dodonæus pro Cicere satiui & vulgari depinxit verum orobum officinis Omnibus iam receptum.

Li. 18. c. 12.

Forma
Cicer. Erui.

Cicer Eruinum id quibusdam esse videtur, quod hîc pictum ostenditur, cauliculis latis, siue compressis, foliis longis, in extremo capreolos emittentibus ad imam plantam integris, per summos caules in bina ternæue foliola angusta diuisis. Flores candidant, ex quibus tandem nascuntur siliquæ rotundæ, Pisi siliquis minores, in quibus semina rotunda, Pisis similia, sed minora, gustu amaro, cum viridia sunt. Hanc plantam Eruiiæ sylvestris nomine exhibuit Dodonæus, Matthiolus, nomine Araci nigri.

Li. 4. ca. 10.

CICER ERVINUM
quorundam.

CICER ORO-
biaum.

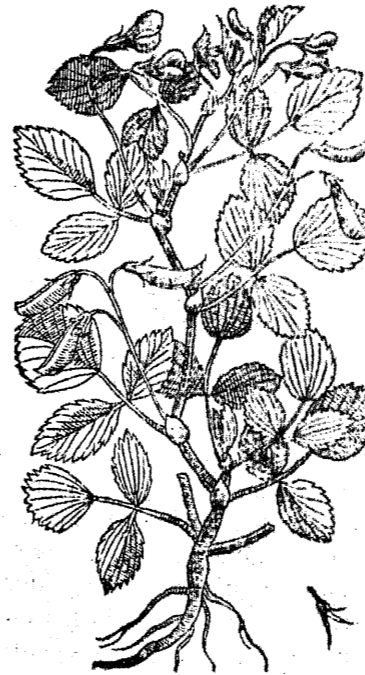
Cicer aliud Eruinum siue Orobiaum Theophr, Pena exhibuit, quod tanto-
pere Narbonensi Orobo, siliqua præsertim simile est, vt certū sit illud esse, quod
dulcissi

dulcissimum, & Eruo simillimum à Plinio dicitur. Narbonæ ac Galloprouincia plerisque locis per messes flauescit, culmo assurgens sesquipedali, genicularo, in latus quasi in obliquum flexo, leuiter striato, fistuloso, foliis in longiusculis neruulo ordine digestis, Lentis, aut Araci. E calami variis locis hi ramuli prodeunt: iuxta summos geniculorum nodos cōplures siliquæ, vno ferè exortu sese

CICER SYLVESTRE
Matthioli.

CICER SYLVESTRE
Pena.

contingentes emicant, cylindri figura, vnciam longæ, rectæ, teretes, paruis interuallis articulatim distinctæ in exigua tubercula, tria vel quatuor: clausa intus semina nulla membranula diuisa Pisum Arietinum ferme æquant, obtusè triangula, Orobo duplo maiora, colore albedo pallentia, aut subfulua, non ingrati saporis, Ciceris, aut Pisi.

Cicer sylvestre auctore Dioscoride, foliis satiui simile est, odore acri, sed semine discrepat. Cicer sylvestre Plinio, foliis est satiui simile, odore graui. Matthioli Cicer sylvestre, & Herbariorum hîc pictum damus. Huic aliud dissimile nescio an verius, proferunt Pena & Lobellius ex Sabaudia & Heluetia finibus, latius sparsis, ramosis caulibus, cubitalibus & sesquicubitalibus, foliis Loto sylvestri ferme æqualibus, Ciceris Arietini, maioribus, crassioribus, rotundioribus, & modice crenatis: flores purpurascunt: siliqua Ciceris Arietini, breuis, foliosa, compressior paulo, imam eius partem vestientibus, quibusdam veluti foliolis: semina multo minora, compressa, & potius Cicercula similia. Quare non absurde quis coniciat, inquit Pena, istud Dioscoridis sylvestre esse Cicer. Alia duo Ciceris sylvestris genera hîc ex Dalechâpio proponimus. Primum radicibus longis huc & illuc euagatur, lignosis, multiplicibus, nodosis, subrubris. Fruticosa planta est, ramis fere pedibus, humi propemodum iacentibus: foliis satiui Ciceris, minimè per ambitum insectis, quamplurimis vno in pediculo, rotundioribus: flore pallido, paruo, veluti in spicam coaceruato: siliquis multis, satiui similibus, aceruatim coherentibus: semine paruo, nigro, compresso, nec ita caluam arietis exprimente, satiui modo. Gignitur hoc Cicer in saluoso salictio, quod Rhodanus alluit prope Lugdunum.

Cicer sylvestre alterum in aridis crescit, radice crassa, longa, ramosa, cortice nigro tecta, intus candida, scapis multis, furculosis: foliis Ciceris, ternis simul vt in Loto: flore Pisi, rubro: siliquis Ciceri similibus, hirsutis, rubris maculis compunctis. Ciceris natura est,

Ibidem.
Forma Ci-
cer. sylue.
Li. 22. ca. 25

Lib. 18. c. 12.
Locus.
Lib. 2. c. 10.
Tempus.

CICER SYLVESTRE

I. Dalechampij.

Li. 1. Alim.
Vires &
Temper.

Li. 6. simpl.

CICER SYLVESTRE,

II. Dalechampij.

Lib. 2. c. 97.

Hordeo prodest. Alterum genus Arietinum nominatur: vtrumque cit vrinas, dato cum Roremario hydropicis, aut regio morbo laborantibus eorum decocto. Lædunt ea vlceratam vesicam, & renes. In verrucarum formicantium pensiliūque genere, prima Luna singulis granis singulas tangunt, eaque grana linteolo deligata abiici post se præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur. Sylvestre Cicer idem quod fatium præstat. Plinius qui cum Cicere Cicerculari.

inquit Plin. gigni cum Salsilagine: ideo solum vrit. Nec nisi madefactum pridie feri debet. Cicer feri mense Martio toto prodest, (vel potest,) inquit Columella, cælo humido, loco quàm latissimo: nam etiam id terram lædit: atq; etiam improbat à callidioribus agricolis: quod tamē si feri debeat, pridie macerandū erit, vt celerius nascatur. Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen in siliquis profert. Cicer tum vt edulium, tum vt medicamentum consideramus. Eduliū est, inquit Galen. non minùs quàm Faba flatulentū, sed valentius nutrit quàm illa: ad venerem autem incitat, creditūque etiam est semen generare: vnde quidam equis admiffariis ipsum exhibent. Inest præterea Ciceribus facultas adstringendi maior quàm Fabis, adeo vt quædā Cicera calculos in renibus concretos manifestè comminuāt. Nigra autem sunt ea, ac exigua, in Bithynia maximè prouenientia, quæ Arietina nuncupant. Satius tamen est cremorē ipforum in aqua coctum bibere. Vtūtur homines & Ciceribus adhuc virentibus, ante quā sint matura, quomodo & Fabis. Idem alibi. Cicer Legumen est flatulentū, copiosi nutrimenti, aluo mouendæ idoneū, citadē

vrinæ efficac, lacti & semini generando aptum: prolicet verò & menses. Porro Arietinū ceteris efficacius vrinam impellit. Decoctum eius calculos renum confringit. Alterum Ciceris genus Orobiaum, eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, abstergerendi: est enim calidū & moderatè humidum, ac particeps amaritudinis: cuius vi & lienē, & iecur, & renes expurgat, psorāsq; & lepras, & lichenes extergit, parotidas, & testes induratos discutit. Tum etiam vlcera quæ cacoethe vocant, cum melle sanat. Cicer sylvestre ad omnia efficacius satiuo est, hoc est tum calidius, tum siccius, quanto & acrius, & amarius. Cicer satiuū Dioscoridi aluo idoneum est, vrinam ciet, inflationē parit, colorem commendat, menses ac partus expellit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium, verrucosas informicationes: ad scabiem, vlcera capitis manantia, impetiginēque: item contra carcinomata, & vlcera quæ cacoethe vocantur, cum melle &

lam oscitanter confundit, hæc de Ciceris facultatibus prodidit. Cicer sylvestre si largius sumatur, aluus soluitur, & inflatio contrahitur & tormina. Tostum salubrius habetur. Cicercula etiānum magis in aluo proficit. Farina vtriusque vlcera manantia capitis sanat, efficacius sylvestris. Item comitiales, & iocinorum tumores, & serpentium ictus. Ciet menses, & vrinas, grano maximè. Emendat & lichenas, & testium inflammationes, regium morbum, hydropicos. Lædunt omnia hæc genera exulceratam vesicam & renes. Gangrænis vtiliora cum melle, & his quæ cacoethe vocantur. Verrucarum in omni genere prima Luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana in linteolo deligata post se abiiciunt, ita fugari vitium arbitrantur. Nostri præcipiunt Arietinum in aqua, cum sale, (in manuscripto hæc duo verba non leguntur,) discoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus vrinæ. Sic & calculos pellit, morbumq; regium. Eiusdem foliis sarmentisque decoctis, aqua quàm maximè calida morbos pedum tollit, (alij mollit,) & ipsum calidum tritumq; illitum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ & quartanæ minuere creditur. Nigrum cum gallæ dimidio tritum oculorum vlcerebus ex passo medetur. Ciceris farina auctore Matthiolo, ex intubi stillatitia aqua decocta, & iocinori illita, tumores illius resoluit, & serpentium moribus medetur, præsertim si cum Hyperici decocto misceatur. Columbinum aqua maceratum, contusum & illitum putrescentes gingiuas sanat. Ex Cicerum rubrorum decocto remedium præstans ad vrinæ ardores, conficitur hoc modo. Eorum sesquilibram in libris decem aquæ die vna maceratam ad tertias decoquito. Excolato decocto addito Glycyrrhizæ vnciam, Maluæ & radice eiusdem, Althææ, Graminis, Agrimoniz, & Cassuthæ manipulum, Myxæ & Zizyphæ decem: præterea seminis Melopeponis delibrati vncias duas, baccarum Halicacabi, Solani hortensis, Lithospermi, singulorum drachmas quatuor, osium dactylorum contritorum drachmas tres, quæ omnia simul ferueant ad tertias. Propinato quotidie mane vncias quatuor.

Li. 22. ca. 15.

In ca. 97. li. 1. Diocor.

ERVILIA, sive OCHRYS, CAP. XLV.

Væ Plinio & aliis Latinis scriptoribus Ervilia, ὄχρῆς Græcis nominatur, à luteo videlicet Ochra colore, quem interior medulla fructus refert, recentioribus & Officinis Pisum minus, Italis Rouiglione, Tridentinis Arabia, Germanis Eruoeyssen ea dicitur. Ervilia caule est inani, foliis, capreolis, siliquisque Pisi similis, singulis tamen minoribus. Flores fert plurimum candidos, aliquando tamen ex purpura obscuros, siliquas rotundas ac longas, in quibus semina rotunda, Pisis minora, colore sæpius luteo, aliquando virente. In agris & hortis prouenit: vberius loco aprico, & cæli

Nomina

Forma

Locus.

Tempus.

Li. 1. Alim.

Vires &

Temper.

inter concoctu facilia & difficilia, tardè & celeriter transeuntia, flatulenta & flatu

flatus expertia, parum & multum nutrientia: nullam enim effectricem habent qualitatem, instar quorundam quæ acres, & austeros, acerbos, salfos, amaros, vel dulces habent sapores. Aliam Eruiam sylvestrem, siue Ochrum, statuit Dodonæus in frument. Historia, quam antea Eruium Cicer appellauimus.

LUPINVS, CAP. XLVI.

Nomina

L V ῥέπος Græcis, Latinis Lupinus, Mauritanis *Tarinus*, seu *Tormus* dicitur, Italis *Lupino*, Germanis *Feigbonen*, Hispanis *Entramocos*, Gallis *Lupin*. Lupinorum appellatio non aliunde ducta videtur, quam quod sicut Lupus terram appetit, & in fame terra vescitur, ita Lupinus tellurem, vt Plinius ait, adeo amat, vt quamuis frutetoso solo coniectum inter folia vepræque, ad terram tamen radice perueniat. Lupinus etiam, velut Lupis expositus & relictus, dictus videri potest, ex eo quod, vt idem Plinius ait, impune iacet, vel derelictus, si non protinus secuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine sua tutus. Duo sunt Lupini genera Dioscoridi, Galeno, Plinio. Est enim Lupinus satiuus, & Lupinus sylvestris. Lupinus satiuus vnico assurgit caule, rotundo, intrus cauo, firmo, qui sine adminiculo rectus consistit, & parum lanuginosus est. Folia ex quinis, senis, septenisue foliolis coherentibus constant, vitici similia, superiore parte virentia, inferiore candicantia, hirsutaque: quæ sub vesperam, solis occasum veluti præsentientia, flaccida facta deorsum vergunt. Flores in summis caulibus candidi sunt: siliquæ compressæ, crassæ, in ambitu crenatæ, duræ, foris leuiter hirsutæ, intrus glabræ, in quibus semina quina, senæue membranis dissepta, orbiculata, compressa, qua parte siliquæ adherent cavitatem quandam veluti vmbilicum exiguum habentia, foris alba, intrus lutea, sapore amarissima. Radix eius est singularis, sublutea, lignosa, fibrata. Lupinus sylvestris satiuo similis est, inquit Dioscorides, sed omnino minor. Huius innumeræ plantæ, inquit Matthiolus, in Hetruriæ campestribus

Li. 8. ca. 14.

Ibidem.

Li. 2. c. 103.
Ibidem.

LUPINVS SATIVS

Matthioli.

LUPINVS SYLVESTRIS

Dodonæi.

Maio

Maio mense visuntur, floribus roseo colore rufescentibus. Lupinus solum arenosum & vitiosum potius desiderat, inquit Theophrastus, atque omnino in cultis prouenire non vult. In solo rubricoso, vel pullo, vel arenoso, si non sit aquosum Lupinum serendum ex Catonis sententia tradit Plinius. Idem ter Lupinum florere scribit. Primum quidem sub finem Maij, deinde Iunio, aut initio Iulij, tertio Iulio, aut Augusto mensibus, si anni tempestas calida siccaque fuerit. Fructus duo priores sæpe ad maturitatem perueniunt, tertius rarò non nisi in regione calida. Lupini semen πολύχρηστον est, inquit Galenus, id est, frequentis ac multiplicis vsus. Elixus enim, deinde in aqua dulci maceratus, tantisper dum in ea omnem sibi ingenitam exuerit insuauitatem ita demum manditur cum Garo, ac Oxygaro, vel etiã sine his, sale mediocri cõditus, non quomodo Hordeum, & alia quæ variè apparantur. Lupini dura ac terrestris est substantia: quocirca ipse concoctu difficilis est, succumque crassum gignit, ex quo non probè in venis cofecto succus quem crudum vocant, procreatur. Caterùm cum interparandum quicquid habeat amaritudinis deponat, τοῖς ἀποῖσις, id est, qualitatis quæ sensu deprehendatur, expertibus similis euadit. Par igitur est ipsum neque ad deiectionem, neque vt adstringentia ad fluxum ventris cohibendum esse accommodum, sed tardè descendere, & difficilè deiici, ac pertransire. Idem alibi. Lupinus edi potest coctus, multis ante diebus per macerationem amaritudine in aqua deposita, sitque tunc nutrimentum succi crassi. Caterùm vt medicamentum ita præparatus, ex genere est emplastorum. At vbi natiua etiam dum manet amaritudo, extergendi digerendique vim obtinet: interficat lumbricos tum illitus, tum addito melle linctus, tum ex posca potus. Quin & decoctum eius lumbricos eiicere potest: tum etiam foris identidem perfusum, vitiligines, achoras, pustulas, ploras, gangrænas, vlcera maligna iuuat, partim extergendo, partim citra mordacitatem digerendo, siccandoque: expurgat iecur & lienem, cum Ruta & Pipere suauitatis gratia, assumptum. Elicit menses, ac factum cum myrrha & melle impositum. Porro Lupinorum farina, sine mordicatione digerit. Nec enim liuida tantum, sed & choeradas & phymata curat: sed tunc in aceto, aut Oxymelite, aut posca coquatur oportet, idque pro ægrorum temperamento, & affectus diuersitate, quod ex vsu est eligendo. Digerit item quæ liuida sunt: & quæcumque modo diximus præstare posse decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui eam ischiadicis cataplasmatibus modo illinunt. Lupinus agrestis amarior est, & ad omnia valentior satiuo, eiusdemque facultatis, sed valentioris. Commune quadrupedum hominumque vsui Lupinum esse, Plinius tradit, & maceratum calida aqua homini quoque in cibo esse: impositum etiam puerorum ventribus esse pro remedio. Lupini farina, Dioscoridi, cum melle delincta, aut cum aceto pota ventris animalia expellit. Ipsi quoque macerati, & cum sua amaritudine esitati eadem efficiunt. Decoctum eorum idem præstat cum Ruta & Pipere potum: quare lienosis prodest. Eodem vlcera tetra theriomata appellata, gangrænas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, vlcera in capite manantia, vitiligines, maculasque fouere vtilissimum. Menses & partus extrahit, cum myrrha & melle subditum in vellere. Eorum farina cutem liuorèque corrigit: inflammationes cum polenta & aqua mitigat: tubercula & coxendicum cruciatus ex aceto lenit: strumas in aceto cocta, illitaque dissipat: carbunculos rumpit. Decocti in cælesti aqua, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt: medentur pecorum scabiei decocti cum radice nigri Chamæleontis, ita vt repente decocto abluantur. Ciet vrinam radix cum aqua cocta, & pota. Lupini triti vbi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti fastidium detrahunt, & cibi aueritatè faciunt. Sylvestris Lupinus eadem quæ satiuus præstat

Locos.

Lib. 8. lib. cap. 11.

Lib. 8. lib. cap. 11.

Tempus.

Lib. 8. lib. cap. 11.

Vires.

Tempus.

Li. 6. simpl.

Li. 8. ca. 14.

Li. 2. c. 103.

præstat. Galenus dixit Lupinum syluestrem esse *πικρότερον*, id est amariorem. Dioscorides omnino *μικρότερον*, id est minorem. Plinius hanc rem declarat his verbis. Lupini syluestres omni modo minores satiuus, præterquam amaritudine. Idem medicamenta ex Dioscoride multa recitat, & præcipue ad expellendos lumbricos. Succus decoctorum, inquit, cum Ruta & Pipere, vel in febre datur ad ventris animalia pellenda, minoribus triginta annorum: pueris verò impositi in ventrem ieiunis profunt. Si verò cælesti aqua decoquantur, succus ille smegma fit, quo fouere gangrænas, eruptiones pituitæ, vlcera manantia vtilissimum: smegma hic dixit quod Dioscorides *ἐπιδιτταγμα*. Sequuntur reliqua à Dioscoride tradita, & quædam alia. Sed quod Dioscorides de ouium scabie sananda tradit, ipse aliter refert: nempe sic. Medetur pecori, cum Chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium in Amurca decocti, vel vtroque liquore, postea misto. Fumus crematorum culices necat. Horatius virum bonum & sapientem opponens stulto, ostendit stultum & prodigum dare indignis, virum bonum probatos nummos referuare dignis hominibus, & sui similibus: versus hic est:

Nec tamen ignorat quid distent ara Lupinis.

Id est, non nescit quid intersit inter bonos & malos nummos: quod natum est à consuetudine Comitorum, qui in scena Lupinis, seu nummis ex Lupino factis utebatur pro veris & aureis, seu areis. Idcirco Plautus Lupinos aurum Comicum appellat. Quinetiam hodie pueri in Italia ex Lupinis nummos imitari solent.

ERUUM, CAP. XLVII.

ΠΟΒΟΣ Græcis, Eruum Latinis nominatur, Arabibus *Erbum*, *Keisene*, siue *keisene*, Italis *Erno*, Germanis *Eruen*, Hispanis *Ieruos*, Gallis *Ers*. Duo Erui genera reperiuntur, satiuum & syluestre. Satiuum duum est generum, candidum & rufum auctore Matthiolo. Gale-

OROBVS.

nus tertium addidit, nempe pallidum, inter priora medium. Aliud quoque vidisse sese ait Matthiolus Erui genus, quod Creticum vocant, nostrati fere simile, sed minutiore semine, & siliquis gracilioribus. Eruum satiuum planta est foliosa, cauliculis ac ramis multis, in latus expansis, ut ait Theophrastus, sese implicantibus: foliis paruis, longiusculis, lente minoribus, plurimis ex vno pediculo, vtrinq; pari exortu per interualla prodeuntibus, vnico in cacumine permanente. Flores edit paruos subpurpurascentes, aliquando candicantes: siliquam Piso ferè similem, sed breuiorem, & graciliorem, presis constrictisue inter semina rotunda spatii. Hoc est Dioscoridis Eruum, paruus frutex, ut inquit, angusto folio, tenuis, semina in valuulis habens. Non ita pridem, inquit Matthiolus, legitimum Eruum in Italia feri ceptum est, hic depictum, ex secunda eiusdem in Dioscoridem commentariorum editione: priore etenim Lathyrum satiuum nomine Erui depinxit.

Nomina Genera.

In cap. 102. li. 2. Diosc. li. 1. Al. m. Ibidem.

Forma.

lib. 8. Hist. cap. 3.

Ibidem.

OROBVS Creticus.

depinerat. Dodonæus Eruum nomine Ciceris fatiui descripsit, ut diximus. Fuchsius Cicerulam nomine Erui. Brasauolus credidit Eruiam quæ Theophrasto, Galeno, Paulo Ochros dicitur, verum esse Eruum nominis affinitate deceptus. Eruum syluestre Dodonæo, Lobellio, & Herbariis dicitur ea planta, quæ à nobis descripta est libro de Maritimis nomine Catanauces. Eruum auctore Columella lætatur loco macro nec humido, quia luxuria plerumque corrumpitur. Potest & autumno feri, nec minus post brumam Ianuarij parte nouissima, vel toto Febuario, dum ante Calendas Martias, quem mensẽ vniversum negant agricola: huic Legumini conuenire, quod eo tempore satum, pecori sit noxium, & præcipue bubus, quos pabulo fixo crebrosos reddat. Eruum feritur in agris. Quod sponte nascitur, inter segetes frequẽs oritur: verum cum à paucis cognoscatur, illud inter Vicia species numerant. Eruum Plinius cum Vicia cõiunxit: mox enim cum de Vicia egisset, subiunxit. Nec Erui operosa cura est: hoc amplius quam Vicia runcatur, & ipsum medicaminis vim obtinens: quippe per Eruum D. Augustum curatum, in epistolis ipsius memoria extat. Boues apud nos, inquit Galenus, tum apud alias plerasque gentes Eruo prius in aqua dulcorata pascuntur: homines verò ab hoc semine prorsus abstinent: est enim insuauissimum & prauis succi. In magna tamen fame quemadmodum Hippocrates quoque scripsit, necessitate coacti ad ipsum nonnunquam accedunt. Nos verò ad eundem modum quo Lupinos præparantes, Eruo cum melle vitur, ceu medicamẽto crassos thoracis ac pulmonis humores expurgante. Porro inter Erui genera album minus est medicamentosum eo quod ad flauitiem aut pallorem recedit. Si verò coctum bis fuerit, & in aqua idemtidem edulcatum, insuauitatem quidem deponunt, sed vna etiam cum ea abstergendi & incidendi facultatem, ut sola in eo relinquatur terrestris substantia, quæ in alimentum vertitur citra insignem amarorem desiccandi facultate præditum. Idem alibi Eruum desiccet quidem excessu secundo intenso, calcacit verò primo. Porro quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, exterget, atque obstructions expedit. Cæterum si sumatur copiose, sanguinem per vrinas euocat. Eruum teste Dioscoride, capiti onerosum est: aluum esu turbat, sanguinem per vrinas extrahit: elixo boues saginantur. Paranda farina ratio hæc est. Vberiora grana candidaq; deliguntur, ac permiscendo resperguntur aqua, donec quod satis est combibant: postea torrentur, vsque dum hians cortex disrumpatur, molitaq; farinario cribro incernuntur: postremo farina reconditur. Hæc aluo vtilis est, vrinam ciet, meliorem colorem efficit: sanguinem per vesicam, aut aluum cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur: vlcera cum melle purgat, lentiginis & vitia cutis in facie, & maculas totumq; corpus emendat: nomas, gangrænas, duritiâque serpere non patitur: mammarum duritias emollit: tetra vlcera quæ theriomata vocant, fauôsque emarginat: carbunculos rumpit: cum vino subacta illitu morsibus viperarum, canum, hominumque medetur: vrinæ difficultates, tenesimôsque ex-

lib. 4. c. 22. In Hist. pl. cap. 215.

lib. 2. ca. 11. Locis.

lib. 8. c. 19.

li. 1. Alim. Usus.

li. 8. simpl. Vires & Temper.

li. 2. c. 102.

aceto mitigat. Eruum tabidis qui alimentum non sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum sumptumque conuenit. Eius cremor pernio- nes, & pruritus in toto corpore sanat fouendo. Hic animaduertendum ad Erui- nam farinam conficiendam candidius Erui semen à Dioscoride eligi: à Galeno verò id minùs medicamentosum haberi. De Eruo quidem in mentione eius di- ximus, inquit Plinius, nec potentiam ei minorem veteres quàm Brasica tri- buere, contra serpentium ictus, ex aceto, & ad crocodilorum hominùmque morsum. Si quis Eruum quotidie ieiunus edat, lienem eius absumi certissimi auctores affirmant. Farina eius varos, & maculas cutis toto corpore emendat, (sic enim legendum, non vt vulgata habent exemplaria, farina eius, vt ait Var- ro, maculas toto, & cætera.) Serpere vlcera non patitur: in mammis efficacissi- mum. Carbunculos rumpit ex vino: vrinæ difficultates, inflationem, vitia ioci- noris, tenesimum, & quæ cibum non sentiunt, atropa appellata, tostum, & in nucis auellanæ magnitudinem melle collectum deuoratumque corrigit: item impetigines ex aceto coctum, & quarto die solutum. Panos in melle suppurare prohibet impositum. Aqua decocti pernioles & pruritus sanat fouendo. Quin & vniuerso corporis, si quis quotidie ieiunus bibat, meliorem fieri colorem exi- stimant. Cibis idem hominis alienum. Vomitiones mouet, aluum turbat, capiti & stomacho onerosum. Genua quoque degrauat. Sed madefactum pluribus diebus mitescit, bubus iumentisque vtilissimum. Siliquæ eius virides prius- quam indurescant, cù suo caule foliisque cõtrita, capillos nigro colore inficiunt.

Li. 22. c. 25.

LATHYRVS, CAP. XLVIII.

Nomina
Genera.
Forma.

Vob Legumen Græci λάθυρον appellant, à Latinis vt Columella & Palladio Cicercula dicitur: à Gallis *des Gesses*. Eius duo sunt genera: nempe Lathyrus satiuus, & syluestris. Lathyrus satiuus caules habet angulosos, compressos: folia oblonga, angusta, acuminata, bina

LATHYRVS SATIIVS
Angustifolius.

LATHYRVS SATIIVS
Latifolius: Clymenum Matth.

semper

semper eidem apta pediculo, inter quæ medius prominet capreolus, quo admi- nicula & cauliculos propinquos apprehendit: flores candidi, Pisi floribus simi- les: siliquæ non Cylindri figura, sed lata & compressa, quibus semen includitur

LATHYRVS Syluestris Dodon.
Eruum satiuum Fuchsj.

album, latum, compressum, ac inæqualiter an- gulosum, sapore ferè Pisi: radix tenuis est, ac fibrata. Hunc Erui nomine depinxerat Mat- thiolus priore commentariorum in Diosco- ridè editione, vt diximus, id est, in hoc genere quod latioribus est foliis Matthiolus Clyme- num esse vult. Cordus satiuum Eruum: Tra- gus, Pisum Græcorum. Lathyrus syluestris superiori caulibus, foliis, siliquis proximus est, sed flores rubescunt: semen tamen vt in supradicto compressum, inæquales angu- los habet, verùm minus est, durius, & colore in atrum degenerante. Hunc Lathyrû Fuch- sius nomine Erui satiuus depinxit. Cicercula vt scribit Columella, seri debet lato solo, ca- lôque humido. Lathyrus, inquit Galenus, sub- stantia quidem Eruiilis & Phaselis est adsi- milis. Vtuntureo plurimum in nostra Asia ru- stici, & potissimum in Myria, & Phrygia, non solum quemadmodum Phaselis & Er- uiliis in Alexandria, & plerisque aliis vrbi- bus, sed etiam vt phacoptissanam ipsum pa- rantes. Succum porro habet facultatibus qui- dem Eruiilis & Phaselis consimilem, sed con- sistentia crassior: ac ideo magis quàm illa nutrit. Lathyro similis est Cicera caule & foliis. Flores habet ex rubra purpura in puni- ceum inclinâtes, siliquas paulo minores, atq; in his grana angulosa quæque & Lathyro si- milia, sed minora durioraque & minus com- pressa, colore nigro proxima. Rarum est hoc Legumen, nec nisi à rei herbariæ studiosis se- ritur. Latini Ciceram vocant, quod Cicercula similis sit, atque solo potissimum colore ab eo dissideat. Cicera, inquit Columella, sapo- re nihil à Cicercula differt, colore tantum di- scernitur: nam est obsoletior & nigro pro- prior, Palladius in Martio. Nunc Cicera se- ritur. Ea distat à Cicercula solo colore, qui sor- det, & nigrior est. Vfus autem Cicerae & fa- cultas, inquit Galenus, Lathyrus facultati est similis, nisi quod Cicerae semina sunt duriora, minùsque facillè elixantur: quæ causa est cur Cicerculis sint concoctu dif- ficiliora.

Lib. 4. c. 21.

Forma
Syluest.

Cap. 215.
Lib. 2. c. 10.
Locus.
Li. 1. Alim.
Vfus.

CICERA.

R 2

Nomina **H**ÆC Leguminis speciem Græci pariter ac Latini Phasiolos vocant, Itali *Fagioli*, Galli *Phasiols*. Galeno vox Phasiolus quatuor syllabis prolata, diuersa est à Phaselo tribus syllabis pronuntiato, de quo cum Eruliis simul tractauit. De Phasiolo ex ipsius sententia isto capite nos agemus. Phasioli genera tria hîc exhibemus, Phasiolum satium siue candidum, Phasiolum syluestrem, & Phasiolum syluarum. Phasiolus satius, siue albus, & vulgaris, foliis est Hederaceis, maioribus tamen, & mollioribus, ve-

PHASIOLVS ALBVS.

PHASIOLVS Syluestris.

Forma
Syluest.

in acutū desinentia, primūm quidem viridia, deinde per maturitatē candicātia, quibus femina, quos Phasiolos appellamus, continentur, figura renibus quadrupedū similia, alba, de pto vmbilico, qui tātū in his nigricat. Phasiolus agrestis est, quem hîc appinimus, cauliculis latis, inanibus: foliis superiori similibus, nō ita tamen ad Hederaceorū formā accedentibus, quorū pediculi in capreolos exeūt: florib⁹ purpureis: siliq^s cōpressis, semine intus rotūdo, nigro, vulgaris Pisi magnitudine, saporis ingratisissimi. Phasioli tertiu hoc genus in Syluis, mōtosis saltibus, & desertis nasci cōperit Dalech. radice nigra, lōga, crassa, in radícula innumeras densasq;

PHASIOLVS Syluarum.

nos, ternis ex vno pediculo prodeūtibus: flores edit cādidos, Piso minores, è quibus tādē palmum longa cornicula exoriuntur, rotunda,

denasq; fissa. Caules hæc planta multos profert, pede altiores, folia Phasioli, aut Smilacis hortensis, in singulis pediculis ferè sena: florem Pisi, ex puniceo purpurascentem: semen Lentis, paruulum, nigrum, in siliquis rufis. Phasioli albi, seu vulgares, in aruis seruntur, & sine adminiculis consistunt quidem, sed in latum sese diffundunt. Phasioli auctore Dioscoride, inflant, flatus mouent, agrè coquantur. Virides cocti si edantur, aluum emolliunt, ad vomitiones idonei. Paulus in medicamentum nephriticum ex cicadis nominatum, Phasiolum album recipit. Excalfaciunt Phasioli, inquit Matthiolus, & humectant ordine primo. In cibum sumpti non solum inflant, sed & ventriculum grauant. Præterea semen generant, & venerem excitant, præsertim si Pipere longo, Galanga, & saccharo aspergantur. Sed id efficacius præstant, si lacte bubulo pingui decoquantur, quoad disiliant. Redduntur in cibis innocentiores, si cum sinapi, vel Cari semine edantur. Tumultuosa ac terribilia somnia inducunt, vt Lentis. Cornicula cum tenerrima sunt elixantur, & in acetariis eduntur, addito Pipere, gustu non ingrato. Eadem elixa, farina oblita, ac in oleo feruente, aut butyro frixa, Pipere, succoque vna acerba condita, ab Italis expetuntur in cibum. Peculiari naturæ vi sanant equorum morsus, si crudi dentibus atterantur, imponanturque vulneri. Ex iisdem muliebris fucus paratur hoc modo. Phasiolorum alborum, mica panis Triticeæ albissimi singulorum libram, cucurbitam vnam longam, teneram, virentemque ac dissectam nocte vna in lacte caprino macerant. His addunt seminum Melopeponum vncias quinque, nucleorum persicorum mundatorum vncias tres, nucleorum pineorum delibratorum selibram. Conterunt seorsum omnia in lapideo mortario, adiciuntque pullum columbinum domesticum vna cum plumis in particulas dissectum, abiectis tantum intestinis: omniaque simul mixta in vitreum vas ad id paratum coniciunt, ex quo in vase alio feruente aqua pleno collocato aquam eliciunt diligentèrque custodiunt. Ea enim nitorem faciei conciliat, & cuti mollissimum addit læuorem.

Locus.

Lib. 1. c. 101.

Vires &

Temper.

Lib. 7. ca. 11.

In cap. 101.

li. 1. Diocle.

SMILAX HORTENSIS, seu DOLICHVS,
CAP. L.

HÆC LANTA quæ σμίλαξ κηπάρα à Dioscoride dicitur, quod Smilacis modo conscendat, in propinqua, & vicina adminiculaprehendat, ab Hippocrate, Diocle, Theophrasto, & plerisque aliis δολιχὴς vocatur, à nonnullis propter siliquarum magnitudinem δόλος, & δόλιον, id est luqua, ab aliis Φασιόλος, Phasiolus, quem à Phaselo trisyllabo differre diximus, Arabibus *Lubia*, Italis *Smilace de gli horti*, & *Fagiolo Turchesco*, Germanis *Vvelchbaonen*, quasi dicant Fabas Italicas, Hispanis *Fcyones*, Gallis *Phasiols*, & *Feues peintes*. Huius genera seminum coloribus distinguntur. Alia enim lutea sunt, alia rubent, alia varij sunt coloribus picta. Smilax hortensis, folia habet Hederæ, molliora tamen: tenues caules cum capreolos vicinis fruticibus se circumuoluentes, qui eousque adolescunt, vt topiarias scenas contexant: siliquæ Fœnograeco similes, longiores, torostiores, quibus abduntur semina, renum figura, sed inæquali colore, quadam ex parte fuluescentia. His notis omnibus ita Phasiolorum genus hîc depictum expressit Dioscorides, vt nulla prorsus repugnet: caules enim ei sunt tenues, longi, ramosi, capreolis suis pedamentis vicinis non modo sese circumuoluentes, sed etiam pergulas & attegias in hortis opacantes: folia Hederacea, fructus renū figura, in siliquis longis, modo rubentes, modo versicolore. Id genus Phasiolos dolichos esse Galenus perspicuè declarat, atque etiam Theophrasti auctoritate confirmat his verbis. Dolichorum nomen

Nomina

Genera

Forma

Li. 1. c. 140.

Li. 1. Alim.

SMILAX Hortensis,
sive Dolichus.

Lib. 8. Hist. cap. 9.

à Diocle quidem scriptum est, vna cum aliorum quoque feminum nos alentium nominibus. Scriptum etiam est in libro Hippocratis de ratione victus. Existimo autem ipsos sic appellare semen plantæ hortensis, quam nunc vulgo bifariam nominant: quidam *λεβες*, id est siliquas, alij *φασιολος*. Hos Dolichos esse hortenses conicere quis possit, vel ex his quæ Theophrastus scripsit his verbis: *Καὶ τὰ μὲν ἔστιν ὀρθόκαυλα, καὶ θάπερ πυρρός, καὶ κελθὶ, καὶ ἄλλως τὰ σιτάωδη, καὶ ἡερυνά: τὰ δὲ πλεονεχέαυλα πᾶλλον, οἷον ἐρέβινθος, ὄροσος, φακός. τὰ δὲ ἐπιγυφτόκαυλα, καὶ θάπερ ὠχρὸς, πωσὸς, λάθυρος. ὁ δὲ δολιχὸς ἐάν παραματαπήξη τις ξυλὸν μακρὰ, ἀναβαίνει, ἔγινεται κέρπμιος. ἐὶ δὲ μὴ, φαῖλος ἔρυσσιβάδης* Id est, Aliis quidem caulis est rectus, vt Tritico, Hordeo, & omnibus frumentaceis, atque æstiuis: aliis verò in latus potius inclinat, vt Ciceri, Eruo, Lenti: aliis humi procubens, vt Eruilix, Piso, Cicerculæ. Dolichus verò si ligna longa affixeris, in ea conscendet, & fructum feret: alioqui rubiginis vitio corrumpitur. Ex eo certe, inquit Galenus, quod ligna

longa Theophrastus iubet affigi, affirmatque nisi id fiat Dolichos rubigine vitari, potest quibus conicere ipsum verba facere de iis quos nunc Phasiolos, seu *λεβες*, id est siliquas appellamus. Smilacem hortensem Dolichos esse & Phasioli genus Aetius aperte docet. Qui nunc, inquit, ab omnibus Lobi nominantur, apud omnes veteres Dolichi & Phasioli appellabantur, à nonnullis Smilax hortensis. Nutriunt quidem non minus quam Pifa, similitérque status expertes sunt: verum iucunditate & alui deiectione illis cedunt. Appellantur autem Lobi, id est, Siliquæ præcipue, quoniam ex omni genere Leguminum quorum semen tegitur siliqua hoc solum vna cum siliquarum operimento vt plurimum estur. Hæc Aetius. At Phasioli, qui etiam Dolichi appellantur, inquit Paulus, integri cum siliquis viridibus comesti, excrementorum plus gignunt. Sed cur Dioscorides de Phasiolo primùm tractauit, deinde aliquanto post de Smilace hortensi seorsum, si Smilax hortensis etiam Phasiolus est? Quia Phasioli diuersa sunt genera, candidum, & vulgare quod in aruis nascitur: aliud sub fuluum, & variis coloribus pictum, quod in hortis colitur, de quo posteriore loco sermonem fecit. De Dolichis hæc scripsit Hippocrates. Pifa minus quidem inflant, sed magis per aluum secedunt. Eruilix autem & Dolichi iis quidem secedunt celerius, verum minus sunt flatulenti, & nutriunt copiosius. Diocles in Leguminum catalogo vt Fabas primas recensuit, inquit Galenus, mox Pifa, deinceps ad verbum sic scribit. Dolichi verò non minus quam Pifa nutriunt: præterea flatu similiter carent: quod verò ad suauitatem pertinet ac deiectionem, vincuntur.

Siliqua cocta, inquit Dioscorides, cum semine, inter olera Asparagi modo estur: vrinam ciet, & tumultuosa somnia facit.

LENS

LENS, CAP. LI.

ΛΑΚΟΣ & φακὶ Græcis legumen dicitur, Latinis Lens, & Lenticula, Nomina Arabibus *Hades*, Italis *Lenticchia*, Germanis *Linsen*, Hispanis *Lenteias*, Gallis *Lentille*. Inuenio apud auctores, inquit Plinius, æquanimitatem fieri vescentibus ea quod ex Etymi vi dictum esse videtur, vt Lens quasi lenis dicta sit, lenitatisque significationem habeat. Genera lentis sunt duo. Album minus, & in cibis gratius: alterum cinereum, paulo maius. Plinius etiam duo Lentis genera in Ægypto esse dicit, alterum rotundius, nigriusque, alterum sua figura, vnde vario vsu translatum esse in lenticulas nomen. Lens tenuibus exit cauliculis, cubitalibus: foliis ab vtraque pediculi parte multis & angustis, Vi-

Li. 18. ca. 12.

Genera.

Matth. in c.

100. libr. 2.

Li. 18. ca. 12.

Forma

LENS MAIOR.

LENS MINOR.

ciæ similibus, sed angustioribus, & minoribus: flores item Vicix haud dissimiles, minores, cinereo generi purpurascens, albo, candidi: siliquæ parvæ compressæ, molliter in latitudinem planæ, quibus semina terna quaternæ cõduntur, parua, rotunda, lata, compressa, amictaque læui cuticula. Est & Lens minor, in qua flos siliqua, seminis figura, omniâque similia priori, sed minora. A rei herbariæ studiosis seritur in hortis. Lens amat solum tenue, inquit Plinius, magis quàm pingue: cælum vtiq; siccum. Lentis, ait Galenus, contrariæ sunt facultates. Cortex eius adstringit, corpus siue ipsius veluti caro, desiccatur, & sistit ventrem, austerâ sua qualitate, cuius cortex multæ est particeps. Decoctum siue cremor ipsius adstringenti facultatem contrariam obtinet: aluû enim prouocat: quare prior aqua abiicitur cum ea sistenda est. Hæc de re Galeni verba sunt accuratius expendenda, vt an Dioscoridi repugnet, perspiciatur. Lentis inquit Galenus, valenter astringunt (Aetius tamen & Paulus, qui ex Galeno transcripsere, legisse videntur, *τὸ φασίον ἐν ἰσχυρῶς*, id est, non valenter adstringunt) medium tenent caliditatis & frigiditatis, desiccant tamen in secundo ordine. Ipsum itaque eorum corpus desiccatur, & sistit ventrem, ceterum decoctum mouet: proinde etiam prior aqua abiicitur, ybi retinendæ alui causa adhibetur.

Locus.

Lib. 18. c. 12.

Vires &

tempera.

Lib. 8. sim.

Li. 1. Alim.

Idem rursus: Nemo ex Lentibus panem facit: aridæ enim sunt, ac friabiles, corticemque habent adstringentem, & quæ ipsorum est veluti caro crassi est succi ac terrei, austeram qualitatem habens exiguam, cuius cortex multæ est participes. Succus porrò in ipsis est adstringenti contrarius. Quocirca si quis in aqua Lentem coxerit, deinde aquam sale, aut garo, aut cum ipsis oleo conditam sumperit, potus is aluum deicit. At ex his coctis Lentibus, ad eum modum quem diximus paratus cibus facultatem habet succo contrariam, ut quæ ventris fluxus siccat, stomachum, intestina, & totum denique ventrem corroboret. Quamobrem cæliacis & dysentericis cibus est accommodus. Lens vero decorticata, ut illam adstringendi vehementiam, & ea quæ ipsam consequuntur, amittit, ita magis nutrit, quam quæ cortice spoliata non est: verum succum crassum ac prauum gignit, tardèque commeat, non tamen alui fluxus desiccatur, uti ea cui cortex non est ademptus. Lentem Æginetæ, secundo ordine siccant, medio caloris & frigiditatis temperamento, sed adstrictionis quoque non nihil habent. Totum verò Lentis corpus siccat, aluumque sistit, quam decoctum ipsius proritat, ideoque prior aqua abiicitur, cum ventris sistendi gratia Lentem assumuntur. Lentem Actio teste, non valde adstringunt, in caliditatis autem & frigiditatis medio consistunt. Siccant ordine secundo. Itaque corpus ipsarum siccat, ac sistit ventrem: decoctum autem promouet. Quapropter ubi sistendi ventris gratia sumuntur, prima aqua effunditur. Consideremus nunc num his aliqua ex parte Dioscorides, refragetur. Lens, inquit, frequenti cibo aciem oculorum obtundit, agrè concoquitur, stomachum vexat, eumque & intestina inflat: sed aluum cum cortice cocta sistit. (Galenus quidem ait corticem eius adstringere, ut potè multæ austeræ qualitatis participem) præstat in cibo, quæ facillimè coquitur, & nihil attri in maceratione reddit. Vim habet adstringendi: (sic Galenus, Lentem valenter adstringit) quapropter aluum cohibet, si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaque aqua inter coquendum effundatur. Id enim primum decoctum aluum ducit. In hoc quidem nihil Dioscorides à Galeno dissentit, quoniam Lens decorticata Galeno, illam adstringendi vehementiam, ea quæ ipsam consequuntur, amittit. Nam quod Dioscorides dixit Κοιλίαν ἱσθῆσι προ ἀπολεπιδεῖς, καὶ ἐνθῆσι ἐπιμελῆς, idem est quod Galenus habet, οὐδὲ ἐνθῆτων τῶν φακῶν, & cætera. Id est, ex his coctis lentibus facultatem cibus habet succo contrariam, ut qui ventris fluxus siccat. Hoc tantum interest, quod Galenus corticem non detrahit, Dioscorides detrahit, qui paulo ante dixerat Lentem cum cortice coctam aluum sistere. Galeni verò sententiæ consentaneum esse, Lentem etiam detracto cortice bis coctam, siue, ut ait Dioscorides, diligenter & accuratè discoctam, ventrem cohibere, ex ipsomet Galeno licet intelligere, cum scribit. Non Lens sola, sed & Brassica, atque adeo omnia ostracoderma, compositam ex pugnantis facultatibus naturam sortita sunt: Nam solidum cuiusque corpus tardè permeat, aluumque sistit: humor verò stimulat ad excretionem. Huius porrò rei ex coctione manifesta sumitur demonstratio. Nam aqua in qua dictorum quodque fuerit decoctum, aluum subducit, ipsa verò corpora retinet. Hinc nonnullos audias dicentes. Si Brassica leuiter cocta, & vniuersim ac repente ex lebere in vas aliquod, in quo sit oleum & garum, transfusa ante alios cibos sumatur, aluum subducere: alios autem sentias Brassicam quæ δισερβος, id est biscocta dicitur, ad ventrem morandum, hoc modo præparare, cum ipsam aqua prius incoxerint, aquam quidem totam è lebere effundunt, aliam autem affundunt puram & calidam, in qua rursus Brassicam secundo coquant. Idem de Lente biscocta censendum. Pergit Galenus Lenticula in cibus facultates explicare. Iure igitur qui largius hoc edulium vtitur

Libr. 7.

Libr. 1.

Li. 2. c. 100.

Li. 1. Alim.

Li. 1. Alim.

elephantiæ & cancris sunt obnoxij. Siquidem crassa siccaque cibaria succo melancholico nerando sunt idonea. Quare iis duntaxat quibus aquea in carnibus est καχεξία, Lenticula in cibo vtiliter præbetur, ceu aridis & squallentibus admodum damnosè. Eandem ob causam visum integrum & inculpatum hebetat, ipsum immoderatè exsiccans ei verò qui contrario modo se habet confert. Menstruis autem purgationibus non est accommoda: crassum enim & tardius fluentem sanguinem reddit: at muliebri profluuium est utilissima. Cum autem Prissana in eo saltem contrariam ipsi habeat facultatem, ex amborum mixture præstantissimum componitur edulium, quod Phacoptissanam appellant: vtrumque haud æquali portione miscentes, sed Prissanæ minus iniicientes, ut quæ in cremorem vertatur, & in magnam molem attollatur: Lens autem cocta parum quidem extumescit. Hoc autem edulium eodem quo Prissana modo præparatur, præterquam quod satureia, aut pulegium adiicitur: quo fit ut suauius simul & concoctu facilius reddatur, cum Prissana illis minimè gaudeat, sed solo anetho porròque sit contenta. Pessimè autem cocci diuitibus lentem parant cum sapa, quandoquidem Lens haud quaquam eorumque incassant mixturem postulat, sed humidorum potius, & quæ suam ipsius crassitiam incidant. Cum verò sapa commiscetur, hepatis obstructions solet gignere, viscerisque huius ac lienis inflammationes auget, nisi melle addito melior fiat. Hæc & alia plura Galenus tradit. Dioscorides alias etiam facultates Lentis exponit. Somnia tumultuosa, inquit, excitat: capiti, neruis, pulmone inutilis: valentior eius facultas contra alui fluxiones, addito cum aceto Intybo, aut Portulaca, aut Beta nigra, aut baccis Myrti, aut putamine Punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisue, Piri Thebanis (Cornarius vocem vnam hinc excidisse putat, ἢ ἕων, ἢ ἀπρίων, ἢ φοινικῶν θηβαϊκῶν, id est, aut sorbis, aut piri, aut palmulis thebaicis, cum nulla sint pira Thebaica ab auctoribus memorata, sed palmulæ Thebaicæ ab aliis, & ab ipso Dioscoride nominatæ, quarum decoctum magnopere adstringit, & reprimat,) aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut Punici granis integris, quæ post decoctionem abiiciuntur, vel Rhoe quæ obsoniis aspergitur. Verum acetum cum ea diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi triginta grana Lentis adempto cortice deuorari proderit. Decocta cum polenta & illita podagras lenit: sinus cum melle glutinatus crustas rumpit: vlcera purgat. Decocta in aceto durities & strumas discutit: cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisque, addito rosaceo: sed in amplosinu, aut inflammationibus sedis, quæ maius remedium exigunt, cum putamine punici & siccis rosis, adiecto melle decoquitur: nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua: pustulis, & iis quæ serpunt, igni facto, pernicionibusque, ut ante dictum est: (cum aceto) contra mammas in quibus lac in grumos coit, & præ nimia sui copia profunditur, cocta in aqua maris, & illita auxiliatur. Lens optima Plinio, quæ facillimè coquitur, eaque, quæ maximè aquam absorbet. Aciem quidè oculorum obrundit, & stomachum inflat: sed aluum sistit in cibo, magisque discocta cælesti aqua: eadem soluit minus percocta. Crustulas vlcera rumpit, eaque quæ intra os sunt purgat, & adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximèque exulceratas, & rimosas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo, contra suppurationia cum polenta imponitur. Decoctæ succus ad oris exulcerationes, & genitalium adhibetur: ad sedem cum Rosaceo & cotoneo. In his quæ acrius remedium exigunt cum putamine Punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inarescat, adiicitur & Betæ folia. Imponitur & strumis, panisque vel maturis vel maturefcentibus, ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulla, & gangrænis cum Punici tegmine.

Lib. 1. c. 114.

Li. 2. c. 15.

tegmine. Item podagris cum polenta, & vuluis, & renibus, pernionibus, vlceribus difficile cicatricem contrahentibus. Propter dissolutionem stomachi triginta grana lentis deuorantur. In cholericis quoque & dysenteria efficacior est in tribus aquis cocta: in quo vsu melius semper eam torrere, aut tundere, vt quam tenuissima detur, vel per se, vel cum cotoneo malo, aut piris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est inutilis, & capitis dolori, neruosisque omnibus, & felli: nec somno facilis: ad pustulas utilis, ignique sacro, & mammis in aqua marina decocta, in aceto autem duritias & strumas discutit. Stomachi quidem causa, polentæ modo potionibus inspergitur. Quæ sunt ambusta aqua semicocta curat, postea trita, & per cribrum effuso fursure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura. Est Lens etiam hodie notum legumen, & editur parata ex ipsa pulicula, quæ Græcis φακή dicitur, & Lens integra cocta, quam ὀσφακον dicunt. Nouerat & Martialis Ægyptiam Lentem, scribit enim.

Accipe Niliacam pelusia munera Lentem,
Vilior est Alica, carior illa Fabæ.

VICIA, APHACA, CAP. LII.

Li. 1. Alm.
Nomina

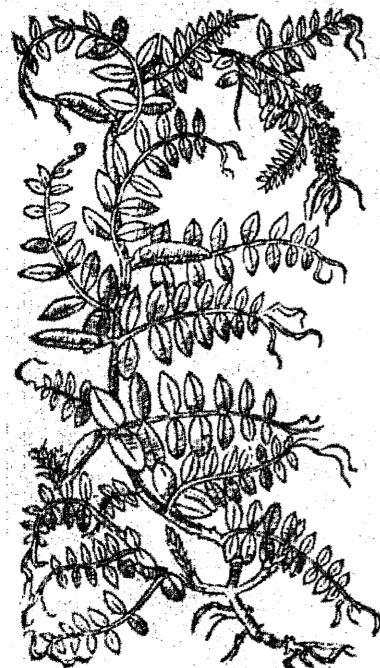

B Asianis suis Galenus ait Βίσιον, dici legumen, eoque solo nomine id vocari: Atticis verò σάρακον, aut κίβανον. Latinis Vicia id nominatur à vinciendo, vt Varroni placet, quod item capreolos habet vt Vitis, quibus sursum versum serpit ad scapum lupini, aliūmue calamum, ad quem, vt hæreat, eum vincire solet, Gallis *Vesce*, Germanis *Vueicken*, Anglis *Fische*. Est vicia quæ sponte nascitur, est & quæ cæterorum leguminum modo in arvis seritur. Hæc caules habet tenues, quadrangulares, ternūm fere

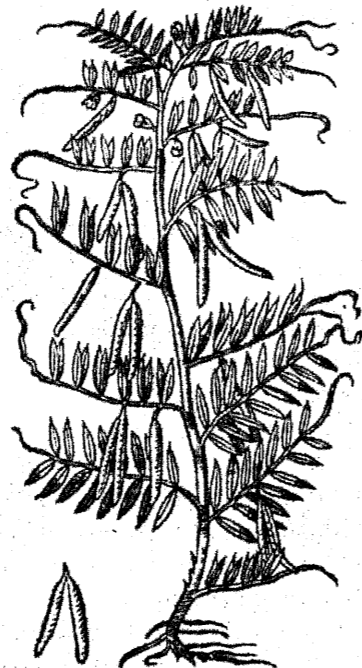
Genera

Forma

VICIA VERA,
Aphaca Matth.

APHACA VERA,
Vicia Matthiolo.

pedum

pedum altitudine: folia longa, Lenti similia, ex pluribus vni pediculo adnexis composita: quorum singula maiora, latiora, crassioraque sunt quam Lentis: flores subrubri, siue in purpura nigricantes: siliquæ latae, quarum singulis grana includuntur quina senaue, non globosa, sed Lentis instar propemodū compressa, nigra, gustu insuaui. Seritur quocumque solo, culta facillimo, & solūm in quo satum fuerit lætificans. Hic veram Viciam expressimus, Matthiolus nomine aphaces depinxit, quam Galenus cum Vicia coniunxit. Dioscorid. Aphacam, quæ ἀφάκις Græcis nominatur in aruis nasci dixit, altiorem Lente, tenuibus foliis, siliquis Lente maioribus, in quibus terna quaternaque semina nigra, Lente minora. Theophrastus Aphaces oleris meminit inter intubacea de quo postea nos agemus, & Aphaces leguminis, eam cum Lente & Piso in leguminum genere ponens, quorum sera satio. Idem alio loco scribit quorundam leguminum siliquas esse ἐπιπλάσις, vel ὑποπλάσις, vt legisse Gaza videtur, id est, interprete Gaza nonnihil latas, vt Lentis & Aphaces, Aphacesque fructum celeriter perire. Idem frugum & leguminum peltes recensens tradit Aphacen à Securigida strangulari. Plinius Theophrastum secutus, vno loco Aphacen in cichoriaceis numerat, alibi vero Dioscoridis Aphacam ita exprimit, vt ex eo transcripsisse videatur, vel certe ex eo auctore ex quo Dioscorides ipse descripsit. Aphace, inquit, tenuia admodum folia habet: pusillo altior Lenticula est, siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna semina sunt, nigriora, & madidiora, & minora Lenticula. Nascitur in aruis. Itaque Aphace rectè fortasse dicitur legumen hinc depictum, quod Matthiolus nomine Viciæ exhibuit. Aphaces, & Viciæ semina figura non esse rotunda, veluti Fabarum Galenus scribit, sed aliquanto latiora quomodo lentium. Hac cum siliquis atque integra planta rustici reponunt, vt brutis pecudibus sint pabulo. Per famem tamen quosdam sibi cognitos, qui hæc quoque comederint, potissimum vère, cum adhuc virent, quemadmodum Fabas, & Cicer edere consueuerunt. Sunt autem non insuaui modo, sed concoctu etiam difficilia, aluūmque inhibent. Perspicuum ergo est cum sint eiusmodi, alimentum quod ex ipsis distribuitur, esse haud quaquā boni succi, sed crassum, atque ad succum melancholicum gignendum idoneum, vt de Lente diximus. Verum Lenti quidem multa bona insunt, his autem nihil bonorum illius adest. Aphacæ semen, auctore Dioscoride, adstringendi vim habet, quare torrefactum stomachi aluique fluxiones sistit, si fresum lentis modo decoquatur. Natura Aphacæ ad spissandum efficacior inquit Plinius quam Lenti: reliquo vsu eisdem effectus habet. Stomachi aluique fluxiones sistit semen decoctum. Vicia sylvestris caulibus, foliis, siliquis satiuæ similis est, nisi quod omnia hæc minora habet, caules teneri sunt, graciles, angulosi folia in pediculis eodem modo quo in satiuæ disposita, quorum extrema in binos ternosue capreolos desinunt: flores parui in ipso caule: siliquæ item paruæ longiusculæ, angustæ, in quibus sena septenque grana, nigricantia, dura, viciæ seminibus minora. In agris cum segetibus prouenit. Hanc sylvestrem Viciam Dodonæus Arachum nominat, tertia syllaba per, ch, scripta, & Craccam, Galli *Vesce* (*sauuage*) *vesce*, Germani *Vuilde vuicrem*, & *Sant Christoffelskran*, Brabantii *Crok*, Ruellius etiam Craccā appellari refert. Fuchsius Aphacen vocat, Matthiolus, Viciam. Quorum sententiam improbat Dodonæus, quod seminis Craccæ figura exquisitè rotunda est, seminum vero Viciæ & Aphaces, forma rotunda non est, sed aliquanto latior, veluti Lentium, vt ex Galeno modo diximus. Viciæ sylvestris figura qualis sit, ex imagine satiuæ intelligi potest.

Locus.

In cap. 142.
li. 2. Diolc.

li. 2. c. 142.

Locus C.

Forma

Lib. 7. Hist.
cap. 7. & 11.

Ibid. ca. 5.

Cap. 8.

Lib. 17. c. 5.

Li. 1. Alm.

Vsus

Li. 2. ca. 142.

Vires.

Lib. 17. c. 5.

Locus.

ARA

ARACHVS, CAP. LIII.

Forma.

Locus.

Li. 1. Alira.

Arachis leguminis sylvestris genus Vicię sylvestri planę simile est cauliculis, foliolis, capreolis: floribus dissimile, nam aceruatim in longis pediculis oriuntur, ferę in spicę formam, ex caruleo purpurei: deinde siliquę compressę, in quibus semina Vicię sylvestri similia, Vellaunij & Aruerni etiamnum hodie vocant *Arouffes*, quasi Arachum, corrupto quidem, sed adhuc seruato veteri nomine. Inter segetes crescit, & in agrorũ marginibus ἀραχὼν Gręci vocant, Latini similiter Arachum, de quo sic Galenus. Apud nos sylvestre quoddam rotundum ac durum, Eruoq; exilius, in fructibus cerealibus reperit, quod Arachum nominant, non per c, sed per ch, vltimam syllabam proferentes quod selectum proiciunt, vti & semen Securidacę. Hęc Dodonaus in frumentorum Historia.

FOENVMGRÆCVM, CAP. LIIII.

Nomina

Foenumgræcum, ἩΛΙΣ, κερπίτις, ἀργύρεος, βόκερος Gręcis, Latinis fœnumgræcum. Maior Gręcarum appellationum pars à siliquarum est similitudine sumpta: hæ enim corniculis similes sunt. Hinc ceratitiss simpliciter à cornu dicitur: κέρας enim Cornu significat. Aigoceros à caprini cornu similitudine, quemadmodum à bubuli Buceros, quod nomen Theophrastus huic plantę indidit. Columella simpliciter Siliquam à rusticis vocari scripsit. Varro Siliculam, Plinius Siliciam, Arabes *Olba*, *Helbe*, seu *Hebbe*, Itali *Fiengreco*, Germani *Bockshorn*, Hispani *Alfornas*, & *Alhouas*, Galli *Fenugrec*, & *Senegre*, Angl. *Fenugreck*, Belg. *Fenigrec*. Fœnigręci genera sunt duo, satium, & sylvestre. Fœnumgræcum satium caules multos ab vna radice profert teneros, rotundos, nigricantes, inanes, ramosos: folia pratensis Trifolij modo, in ambitu serrata: flores candidos, paruos, ex quibus siliquę prodeunt longę, corniculorum figura, incuruę, & acuminatę, in quibus semen sub fuluum, pingue, grauis odoris. Radice firmatur multiplici, tenuique. Fœnumgræcum sylvestre radice est longa, lignosa, surculosa: caule simplici dodrantali, ima parte corticofo: foliis paucis, satiui foliis similibus: siliquis quàm in satiuo latioribus, quę in tenue veluti filũ desinũt, & curuorum instar cornuũ arcuantur: semine quàm in satiuo minore. In aridis prouenit. Sylvestre aliud fœnumgręcum Tragi & recentiorũ multis rotundis & longis reperit caulibus.

Li. 2. ca. 11.

FOENVMGRÆCVM satium Matthioli.

Genera.

Forma.

Locus.

Folia

FOENVMGRÆCVM

sylvestre Dalech.

FOENVMGRÆCVM

alterum Dodonai.

Folia ei oblonga sunt, veluti Vicię, singula tamen maiora, latiora ac rotundiora, flores ex foliorum sinibus prodeunt, albicantes: siliquę oblongę & aliquantulum recuruę, Fœnogręco similes, sed minores, in quibus semen angulosum, sapore Vicię. Radix longa & sæpè tricubitalis, quę non facile intermoritur, verum singulis annis primo vère regerminat. Reperitur in vtraque Germania, locis siluosis, opacis & incultis. Nullius in medicina aut cibo, quod sciatur, vsus. Satiuum Septembri mense, vel circa æquinoctium seritur, cum pabuli causę seritur, & mensis Ianuarij vltimo, vel primo Februarij cum in messem seminatur. Silicia hoc est Fœnumgræcum, inquit Plinius, scarificatione seritur, quatuor digitorum sulco, non altiore, quantoque peius tractatur, tanto prouenit melius. Rarum vel, Mirum dictu, esse aliquid cui proffit negligentia. Iunio & Iulio mensibus floret, dein siliquas producit, Augusto maturum semen legitur. Fœnumgræcum veteres in cibos recipiebant, nec non in medicos vsus. Fœnigręci semen Galeno inter manifeste calfacientia censetur, eundemque hominibus in cibo vsu præstat, quem Lupini. Sumitur enim cum Garo alui subducendę gratia: estque huic rei multo quàm Lupini accommodatius, cum nihil ex propria substantia habeat, quod transitum remoretur. Manditur autem & cum aceto & Garo sicut Lupini. Multi præterea & Fœnumgręcũ & Lupinos ex vino, gati, & oleo sumunt, alij etiam panem addunt, eoque obsonio sunt contenti, quod vt ventrem minus subducatur, caput certe non tentat, quod nonnullis Fœnumgræcum ex Garo facere solet. Præterea stomachum non subuertit: nam id quod quę Fœnumgræcum in quibusdam efficit. Succus ipsius cum melle sumptus ad omnes prauos humores qui in intestinis habentur subducendos est accommodatus suo quidem lentore leniens, calore autem dolorem mitigans. Quod autem absterforiæ facultatis sit particeps, intestina etiam ad excretionem instigat, sed parcius ei mel est admiscendum, ne mordacitas exuperet. In diuturnis verò

Tempus.

Lib. 8. ca. 6.

Tempus.

Li. 1. Alim.

Vsus &

vires.

thoracis citra Febrem affectibus, pingues cum eo palmulas elixare oportet, vbi autem succū ipsum expressum copioso melli miscueris, ac rursus super carbones ad mediocrem crassitiam coxeris, tum demum longe ante cibum vti. Hodie Fœnogræco in cibis non vtimur, sed in medicos vsus sæpissimè, præsertim à chirurgis, admittitur. Farina enim eius, vt recte tradit Dioscorides, vim habet molliendi, discentiendique: in aqua mulsâ decocta aduersus tam internas quàm externas inflammationes efficaciter illinitur: lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti eius fœminarum malis subuenit, & siue tumor, siue præclusio sit vuluæ, fouentur & insident. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis vlcera purgat: locos dilatat, & emollit, si cum anserino adipe pessi vice subiiciatur. Viride cum aceto vtilissimum imbecillibus locis, & vlcera sentientibus Decoctum eius prodest aduersus tenesmos, fœtidamque dysentericorum proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, & myrto, capillos, & genitalium cicatrices absterget. Nec Fœnogræco minor est auctoritas, inquit Plinius, quod Telin vocant, alij Carphos, alij Buceras, alij Agoceras, quoniam corniculis semen est simile, nos Siliciam. Vis eius siccare, mollire, dissoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis subuenit, siue duritia, siue tumor, siue contractio sit vuluæ, fouentur, & insident: infusum quoque prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impositum medetur: item ex aceto. Sic & iocinori decoctum. Subiiciuntur & alia plura ad vsus medicū pertinentia, de quibus & iis que Dioscorides tradidit, iudicium ferri potest ex iis que Galenus scribit: nempe Fœnumgræcum calefacere secundo ordine, desiccare primo: quare feruentes phlegmonas irritare, exacerbareque, que verò minùs sunt calidæ & duræ, eas digerendo curare. Sicci seminis farina, inquit Matthiolus, cum sulphure & nitro lentigines delet. Medetur vlcerosa scabiei, si cum quarta parte seminis Nasturtij excipiat aceto, & subinde illinatur. Eadem in hydromelite decocta, addita axungia auxiliatur genitalium tumoribus: parotidas etiam iuuat, chiragram, podagram, & articularum luxationes. Ex vino subacta carcinomata purgat. Datur vtiliter potandum Fœnigræci decoctum diuturna tussi laborantibus, & cum pectus fuerit exulceratum. Seminis decoctum maceratis in eo Linteolis, & fronti adhibitis, oculorum fluxiones auertit.

SESAMVM CAP. LV.

Nomina

ἩΣΑΜΟΝ dicitur Græcè, similiter Latine Sesamum, & Sesama, Arabicè *Semsem*, & *Sensera*, Italicè *Sesamo*, *Sosimano*, & *Ingiolina*, Hispanicè *Jorgilin*, & *Alegria*, Gallicè *Ingioline*. Sesami quidem semen in officinis satis protritum est, ex quo videlicet copiosum exprimitur oleum, ipsa verò Sesami planta non aequè nota, vt pote que numquam vel rarissimè in Italia & Gallia feratur. Semen autem quo Officinæ vtuntur, ex Græcia & Peloponneso ad nos conuehitur. Sesamum Theophrasto auctore, caule est ferulaceo, magis quàm arundinaceo, Milio simili, crassiore tamen ac magis multiplici, radice numerosiore: foliis rubentibus: flore viridi, herbaceo: semine vasculis incluso Papaueris modo. Plantâ nomine Sesamilis hîc pictâ à Luca Ghino ad se missam fuisse ait Matthiolus, sed legitimum Sesamum esse non affirmat, quod culmum non ferat Milio crassiore, altiorem, numerosiorémque, nec radices plures, sed scapum Fabacei æmulū, in quo vt in Faba, siliquæ triangulares, aut quadrangulares, in quibus semen. Deinde folia eius non rubent, nec flos herbaceus est. Ex quibus tam leuibus coniecturis statuere aduersus omnium iudicia non debuit Matthiolus postremam plantam non esse Sesamum, vt ait Pena, quantum

Lib. 8. Hist. cap. 3. & 9. Forma

SESAMVM verum.

tum enim feminis Sesamini ex Alexandria & Creta defertur, huius plantæ est. Sesama, inquit Plinius, ab Indis venit, ex ea & oleum faciunt, color eius candidus. Omnium quæ ex æstiuis sementibus ager recipit, Sesamam terræ molestissimam esse scribit Theophrastus, plurimumque posse eam emaciare, vt pote quæ multiplici magis, crassioréque calamo, & numerosiore radice sit quàm Milium. Sesamo, vt cæteris leguminibus vescabantur antiqui Galeno teste, qui ob id leguminib⁹ subiunxit. Plinius æstiuis frumentis annumerat. Sesami semen, inquit Galenus, pingue est, ideoque repositum celerrimè fit oleolum: quamobrem eos qui ipso vescuntur celeriter implet, stomachumque subuertit, ac tardè concoquitur, pingueque corpori præbet alimentum. Liqueat ergo quod ventriculi partibus vigorem ac robur addere nequit, quem admodum neque aliud quoduis pingue. Est autem crassi succi, ideoque non propere peruadit. Ipso autem solo non admodum vescuntur, sed cum melle crudo Sesamidas, quas vocant, (nimirum Placentas) effingentes. Panibus etiam inspargitur. Sesamum Dioscoridi stomacho inutilis cibus, halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commissuris dentium inhæsit. Neruorum crassitiam illitu discutit. Medetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, coli doloribus, & cerastæ moribus, capitis dolores qui astuatione concitantur, ex rosaceo lenit. Eadem efficit herba decocta in vino: præsertim inflammationibus oculorum, doloribusque prodest. Ex eo fit oleum quo Egyptij vtuntur. Quæ verò Ruellius vertit, medetur auribus fractis, & cætera, Græcè sic leguntur. Καὶ τὰ ἐν ἀσπίθλασμα, καὶ φλεγμονῆς, καὶ περιγυθία, καὶ κώλων ἀλγημῶνα, καὶ κεράτου δὴγμα θεραπεύει, Id est, Aurium contusiones, inflammationes igne ambusta, coli dolores, atque cerastæ morsum sanat. Cornarius tamen κώλων ἀλγημῶνα artuum dolores interpretatur, legendumque censet κώλων per α, non κώλων per ο. quod intestinum crassum significat. Lacuna verò in nonnullis manuscriptis codicibus legi tradit, ἀσπίθλασμα καὶ κεράτου δὴγμα, id est, stellionis & cerastæ morsus in quibusdam tantū κωνοπιῶν δὴγμα θεραπεύει, id est morsibus culicum medetur. Sesama trita in vino sumpta inhibet vomitiones inquit Plinius. Aurium inflammationi illinitur, & ambustis. Eadem efficit & dum in herba est. Hoc amplius oculis imponitur decocta in vino, Stomacho inutilis cibus, & animæ grauitatem facit: stellionum morsibus resistit: item vlceribus quæ cacoethe vocant. Et auribus oleum quod ex ea fit prodesse diximus. Hæc sic legimus in vulgatis nostris exemplariis, Cornarius verò in vetere suo codice pro vino legit ouo, idque verisimilius. Sesama trita in ouo sumpta inhibet vomitiones. Deinde pro hoc amplius, habet, Hæc amplius, vt de herba accipiamus. Sesamum, Galeno, non parum in se continet viscosum & pingue, quare emplasticum est, & molliens, ac modicè calidum. Eiusdem facultatis est quod ex eo conficitur oleum, herbæ quoque decoctum similem vim obtinet. Oleum Sesaminum, vt tradit Mesues, impinguat, semen auget, asperam arteriam lenit, & vocem ob id claram reddit.

Lib. 8. Hist. cap. 9.

Li. 1. Alim. Lib. 18. c. 10.

Usus & Vires

Lib. 2. c. 92.

Li. 12. c. 37.

Embl. 87. libr. 1.

Lib. 8. sim.

Li. 7. Antid.

Nomina

ΠΥΒΑΤΧΗ Græcè sic & Latinè Orobanche nominatur, & Erui angina, à Theodoro Eruanga. Nam Orobanche ab Erui strangulatu nomen adepta est, nempe quod ὀροβον ἄγγει, id est, quod Orobum siue Eruum strangulat. Duplicem esse Orobanchen ex Theophrasto, Galeno, Dioscoride colligere licet. Vnam quæ legumen sit, aut leguminum Erui præsertim vitium, & pestis: alteram quæ cauliculus tantum sit subruber. Theophrastus de seminibus quæ inter alia nascuntur loquens, vt de Ægilope qui in Hordeo magis oritur, de Aracho qui in Lète, de Securidaca quæ in Aphaca, subiicit. Ἐνταῦθα ἡ φανερὸς ἔστι κοινὰ πλεονόντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μέγιστον ἐν τισιν εὐδοκίαις (sic enim legendum sensu ita postulante, & Gaza versione subscribente, non ἀφαιεῖν, vt in publicis exemplaribus legitur) ἰδία τούτων φαίνεται. καθάπερ ἡ ὀροβάγγη τῶν ὀροβῶν, ἢ ἡ ἀπαρίνη τῶν φακῶν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπικρατεῖ τῶν ὀροβῶν διὰ τὴν αὐθιγίαν, ἢ ἡ ἀπαρίνη μέγιστον ἐν τοῖς φακοῖς εὐτροφεῖ. τρόπον ὃ τινὰ παραπλήσιος ἔστι τῇ ὀροβάγγη, διὰ τὸ ἐπιβάλλειν ἑκατέρωθεν ὅλον ὡσπερ πλεονόντων: ἀποπνίγει ἄστος, ὅθεν ἢ τὸ ὄνομα εἰληγρε. Id est, Quædam autē sunt perspicuè multorū communia. Sed quia in quibusdā maiorē vim habent, horū propria existimantur, veluti Orobanche Orobi, Aparine Lentis. Sed Orobanche quidem Eruum vincit propter imbecillitatem, Aparine autem inter Lentis bene nutritur: & ea quidē Orobanche quodammodo similis est, quia totam plantam aggreditur, & veluti brachiis amplextur: sic enim strangulat, vnde ei nomen. Idem alio in loco de iis scribens quæ vicinas plantas interimunt. Καὶ ἡ ὀροβάγγη καλεῖται τὸν ὀροβον τῶν περιπλε- κασθῶν καὶ ἀπαρίνη καλεῖται τὸν βύκερον εὐθὺς τῇ ρίζῃ παραφουδύμων. Id est: Etenim Orobanche Eruum necat amplexu compressūque suo, & Limodorum fœnumgræcum interimit protinùs radici adnascens. Orobanches leguminis sic quoque meminit Galenus. Reperit igitur in Lente quoque ex mutatione ipsius enatum durum rotundūq; Arachum, & Pelecynum seu Securidacam semina

Li. 4. cauff. cap. 22.

Li. 1. Alim.

OROBANCHE Legumen, Aphaca Dod.

Li. 8. c. 17.

Lib. 4. c. 28. Form. 1.

Li. 2. ca. 136.

non vesca: præterea Aparinen, quæ non modò non esculenta est, sed plantæ lentis dum assurgit, vndique implexa, ipsam strangulat, suffocat, & detrahit, non aliter quàm Orobanche Eruum. Plinius & illius mentionem facit his verbis. Est & herba quæ Cicer enecat, & Eruum circumligando se, vocatur Orobanche. Orobanchen legumen putant esse docti herbarij quæ hîc depicta est, indicatā pro Rphace à Dodoneo. Tenuibus, angulosis, geniculatis, longis, Lentèque altioribus cauliculis assurgit. Folia sunt ei parua, tenuia, latiuscula, in acutum desinentia, in singulis geniculis bina, inter sese opposita, circa quæ tenues viticulæ, & graciles pediculi, flores ferunt paruos, ac luteolos, quos siliquæ sequuntur latæ, Lentis siliquis longiores, in quibus semina quaterna quinaue, lata, nigra, dura, Lente minoraradices parua sunt & fibrata. Alteram Orobanchen Dioscorides describit his verbis. Orobanche cauliculus est sesquipedalis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis: flore subalbido, aut in luteum vergen

vergente: radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. In hac historia quæ Ruellius vertit, sine folio, pinguis, Græcè legimus φάλαξ ὑπολίπταρον, id est, foliis sub pinguibus: neque enim prorsus foliis caret hæc Orobanche, sed in summo folioja habet, inter quæ flores prodeunt. Plinium

Li. 22. c. 25.

OROBANCHE altera Matthi.

Ruellius quidem securus est, qui Orobanchen sic descripsit, ita tamē vt cum superiore Orobanche hanc confundat. Orobanchen, inquit, appellauimus necantem Eruum & legumina: alij Cynomorion eam appellant, à similitudine canini genitalis. Cauliculus est sine foliis, pinguis, rubens. Legitimam hanc Orobanchen alteram esse quæ hîc depicta est, quæque notis omnibus historiæ Dioscoridis respondeat, Matthiolus, & plerique docti herbarij existimant. Ananienfes, teste eodem Matthiolo Herba lupa vocant, quod vicinas herbas deuoret, nonnulli Coda dileone, alij Herba tora, quod vaccæ ea deuorata (vt pastores facto periculo testantur) statim taurum adeant. Cynomorion etiam appellatam à similitudine canini genitalis Plinius dixit, non inconcinna representatione: nam si quis eam contempletur glabro, singularique caule proflientem, confartos inter se flores, & quasi in glomum collectos monstrantem, genitalis canini effigiem referre perspiciet, quod in summo crassius, &

In cap. 136. li. 2. Diosc.

veluti galericulo contectum cernitur. Recentioribus Græcis ὀσπριόλιον, & λεονοβόλιον dicitur, hoc est, legumen Leoninum, & Leonina herba. Eiusdem meminit auctor libri de plantis Aristoteli inscripti. Est quæ caulem habeat, inquit, sed absque fructus, & foliis, vt quam appellant Chrysocomen aut Chrysitri. Quibus verbis Orobanchen Dioscoridis, Hamoderon Theophrasti perspicuè intellexit, Chrysitidis nomine conuenientes à fuluo colore Sciolus quidam exposuit Chrysocomen. Dodonæus hanc Dioscoridis Orobanchen, Theophrasti λιμόδωρον esse putat, de quo sic Theophrastus. Τὸ ὃ ὑποφουδύμων εὐθὺς ἐκ τῆς ρίζης τῶν κρινῶν, καὶ τῶν βύκερων τὸ λιμόδωρον (non λιμόδωρον, sed ἀμώδωρον legendum, à cuncta tanquam eruore infecta, puto, μονόφυλον, ἐκ ἀπτερίτες τῶν κρινῶν, πλὴν βραχύτερον τι πολὺ, καὶ ἀναθεὶν τὶ κεφαλῶδες ἔχει, ρίζαν ὃ ὑπερφύγυλον. Id est, Quod autem statim ab radice cumino, & Fœnogræco subnascitur Hamoderon, vnicaule est, nec dissimili caule, verum breuiore multo, & superne quoddam veluti caput habet, radicem autem subrotundam. Idem alibi ait Hamoderon radici protinùs adnascens Fœnumgræcum necare. Interim ex emendato Theophrasto, insignè in Plinio mendum corrigendum. Legimus enim lib. 20. cap. 10. Et necatur cuminum ab imo dorso, cum legendum sit, Et necatur cuminum ab hamoderon, ex Theophrast. lib. 8. histor. cap. 8. Cæterum Dioscoridis Orobanchen à Theophrasti Orobanche prorsus diuersam esse ex triusque historia perspicere licet: cum enim Dioscoridis Orobanche vnico constet caule, quæ Eruum, vel quamuis aliam segetem sic apprehendere, & veluti brachiis amplecti possit, vt strangulet, quod de sua Orobanche tradidit Theophrastus, cauliculis repentibus & viticulis suis phantas vicinas complecti, non interimere singulari caule

In hist. fru.

lib. 8. Hist. cap. 8.

Li. 5. cauff. 1.

Ibidem. diuersum est. Tamen Dioscorides Orobanchen suam inter quædam legumina nasci scribit, & ea strangulare, atque inde Orobanches nomen inditum. Quare dicendum, quod cenlet Matthiolus, hanc nullo sane amplexu, sed præsentia tantum sua, legumina, segetes, cannabim & linum interimere, quæ iuxta ipsam oriuntur: vel dicendum, Dioscoridem Orobanchen quæ duplex sit, pro vna duntaxat accepisse, quod à Plinio etiam factum, diximus. In agro Cannabe consito effossa multoties est Hemoderos, tam prope nascens sub radice Cannabis, vt eam amplecteretur, ac sustolleret, velut impacta, & agglutinata: qua vicinia, & adhæsu, multum alimenti Cannabi adimebatur, quoniam Hemoderos planta succosa & per humida multo succo egeret, quo intercepto fraudabatur propinqua Cannabis. Priorem Orobanchen dicit Galenus sicca frigidæque temperaturæ esse in primo ordine. Alteram Dioscorides tradit oleris modo æstari crudam, & in patinis Asparagi modo decoctam: legumentis additam concoctionem eorum accelerare.

Lib. 8. sim. Vires & tempera.

ORNITHOPODIUM, CAP. LVII.

Nomina **P**LANTAM istam Ornithopodium, id est auis pedem, Gallicè *Pied d'oiseau*, appellare voluerunt herbarij. Est enim veteribus Græcis & Latinis, quod sciam anonymos, nisi sit Polygalon Dioscoridis, de quo mox dicemus. Ornithopodium autem non sine ratione dicitur, nempe à similitudine pedum parvæ auiculæ, siliquæ vni pediculo nixæ, quaternæ aut quinæ, expansæ, mucronatæ; quasi stylis aduncis, articulatis, curuatîs referunt. Paruulis multis, tenuibus, ac gracilibus exit cauliculis per terram stratis, folia in his plurima, rotunda, parua, Lentis foliis minora & tenuiora: flosculi exigui, lutei, in paruis pediculis dense coaceruati: siliquæ parvæ, tenues, quales diximus, in quibus sena, septenâue minura & rotunda semina, Napi aut Rapi feminibus similia. Nascitur in aruis inter segetes. Reperitur & in locis incultis, veluti in collibus, pratis siccis & apricis, ac secus vias.

Forma

ORNITHOPODIUM Dod.

Ornithopodium aliud ex Dalechampsio, pictum damus, quod in aridis & sabulosis nascitur, radice multiplici huc illuc fusa,

ORNITHOPODIUM suberosum Dalech.

tenui

PERPUSILLUM Ornithopodium Pena.

tenuibus fibris capillata, crebris tuberculis nodosa duris, rotundis: cauliculis multis, humi ferè sparsis, aut paululū extantibus: foliis Vicinæ, minoribus, in singulis ramulis ex aduerso dispositis numero imparibus: flore in summis ramulis ex albo rubescente: siliquis exilibus, curuis, ferè ternis, velut articulis quibusdam distinctis: minuto semine. Herniariam quidam vocant, quia omenti & intestini prolapsui mirè auxilietur sumpta & admota. Item experimentis constat totius plantæ decoctum ac puluerem renum calculos frangere ac eiicere. Aliud perpusillum & elegans Ornithopodium pictum monstrat Pena. Oritur in marginibus herbidis Grinuincij Regiæ ad Tamesin flumē, non procul Londino. Vix binos aut ternos superat pollices: ramulis in terram sparsis, exilioribus & crebrioribus, venustius ordine positis quam in superiore: non aliis natalibus gaudet.

GLAUX, CAP. LVIII.

SUPERIORI similes præsertim foliis plantas aliquot adiungemus, primum eam quæ, si Dodonæo credimus, γλαυξ Græcis, & γλαυξ, & γλαυξ, Latinis similiter Glaux nominatur, Gallicè *Herbe au lait*, Germanicè *Milchkrant*. Cauliculos multos ex eadem radice mittit, teneros, dimidium pedem altos, in quibus vtriusque ordine digesta folia parua, longiuscula, minoribus Lentis foliis proxima, infernè candidiora quàm supernè: inter quæ flores prodeunt, Violis similes, minores & purpurei. Radix gracilis & fibrata per terram serpit. Locis saluginosis & vliginosis maritimis prouenit, in tota Zelandia: quæ satis Glauci à Dioscoride descriptæ conueniunt. Glaux, inquit, Cytiso & Lenticulæ foliis similis, quæ supernè virent, auersaq; candidiora spectantur: ramuli à terra exiliunt quini, seniue, tenues ab radice, dodrantem alti: flores Leucoij, purpurei, minores tamen. Nascitur iuxta mare. Glaux antiquitus Galacton vocabatur, inquit Plinius, Cytiso & Lenticulæ foliis similis: auersa cãdidiora. Rami in terrâ serpunt, quini seniue, admodum tenues ab radice: flosculi purpurei exeunt. Inuenitur iuxta mare. Coquitur in sorbitione similaginis ad excitãdam vbertatem lactis. Eam qui hauserint, balneis vti conuenit. Dioscorides eandem ei vim tribuit. Coquitur, inquit, cum Hordeacea farina, sale, & oleo in sorbitione, adreuoçãdam

Lib. 1. c. 37. Nomina

Forma

GLAUX Dodonæi.

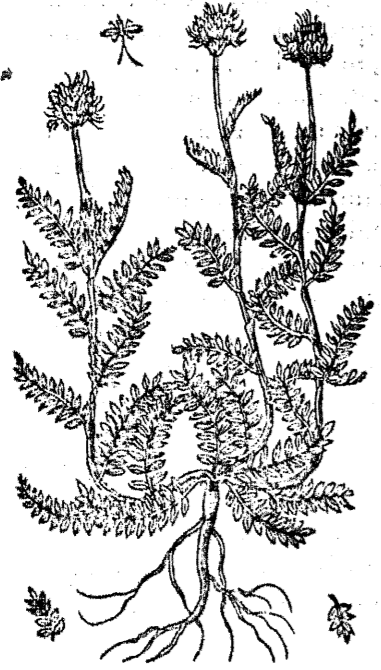
Li. 4. ca. 136.

Lib. 27. c. 9.

Vires & Vires.

GLAUX CLVSII.

Li. 6. simpl.

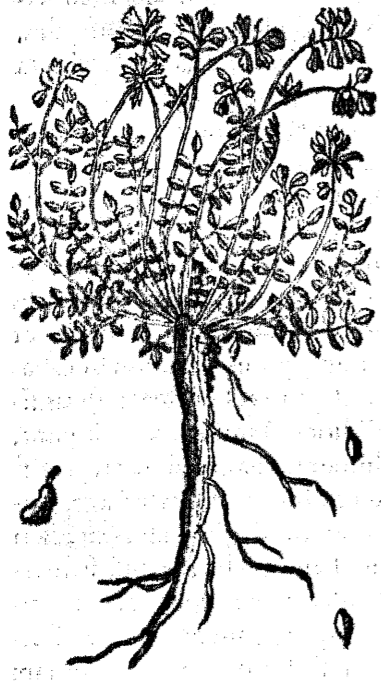
extincti lactis vbertatem. Idem & Gale-
 nus habet. Glaux herba & ipsa lactis ge-
 nerandi vim obtinere videtur. Quod si ita
 sit, calida quodammodo humidaque fue-
 rit temperamento. Glaucem aliam propo-
 suit Clusius qua nullam magis ad amulsum
 Dioscoridis descriptioni quadrare ait. Tern-
 nis aut quaternis à radice caudiculis assur-
 git, dodrantalibus, gracilibus, incanis: foliis
 ordine vtrinque digestis secundum costã lon-
 gitudinẽ, lentis modo, mollioribus, superne
 virẽtibus, inferne cana lanugine obsitis, gu-
 stu non nihil amaro: flos extremis caudiculis
 confertus, & capituli spicæ uè obtusæ & bre-
 uioris modo innascitur, Glycirrhizæ vulgari-
 ris forma & colore perquam similis, radice
 exili, candidatẽ. Nusquam alibi se vidisse ait
 quã ad ripas Thormis fluminis, quod Sa-
 lamanticam alluit, paulo infra urbem nomi-
 ne carentem, mensẽ Iuniõ. Verũm is locus
 procul à mari distat, iuxta quod Dioscori-
 des nasci tradit.

POLYGALON, CAP. LIX.

Nomina Lib. 4. c. 137. Forma.

NOMEN ab affectu sibi vendicauit πολύγαλον, siue πολύγαλα, quod
 potum, inquit Dioscorides, lactis abundantiam faciat. Frutex est
 paruus, palmi altitudine, folio Lentis, gustu subacerbus. Po-
 lygala Plinio palmi altitudinem perit, in caule summo foliis Len-

POLYGALON Matthioli, Astragaloides Lobellij.

POLYGALA multorum: quibusdam Onobrychis.

ticulæ

ticulæ, gustu adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit. Polygalon Matthio-
 li hîc appinximus, quod tamen verum esse is non affirmat. Palmarem, inquit, al-
 titudinem non excedit, folia Lenticulæ habet, & gustu est adstricto. Præterea
 Carzolarius scripsit experientia sibi compertum esse, eius vsu lac copiosum in
 mulieribus prouenire. Lobellius esse vult Astragaloides Herbariorum, quam
 circa arcem dirutam oppidumq; Treuon, Lugdunensis Gallia in collibus sæpe
 legit. Quia vero ad Astragalon accederet, Astragaloidem cum Valerando rei
 herbaria peritissimo nominauit. Cauliculis est palmum altis, aut pedibus, fo-
 liis Ciceris, aut Galegæ, sed minoribus, in pediculis vtrinque ordine sitis. Floscu-
 li sunt in pallido puniceo, aspectu venusti. Radix crassitudine digiti.

Polygalon verum multorum est Dodonæi in Histor. Stirpium Vicia alterius
 secunda species, in Frument. Histor. Onobrychis, Lobellio, Caput Gallinaceum
 Belgarum. Caules profert à radice multos, cubitales, procumbentes, & per ter-
 ram reptantes: folia Galegæ similia, tenuiora tamen subtus albicantia, ex pluri-
 bus angustis in acutum desinentibus coaceruata. Flores in longiusculis spi-
 cis rubent. Fructus echinati sunt, asperi, plani ac subrotundi. Dienlibus Allobro-
 gibus Sparse dicitur. Vbi pratorum copia non est, in asperis & lapidosis locis,
 paucula terra tectis, bidente tantum scalptis, iniecto fimo diligenter comi-
 nuto ea gens serit, humoque ac insperfo stercore operit. A satu imber si subse-
 quitur, facillimè comprehendit, & optimè proficit, dissectis huc illuc caudiculis
 sic vestiens solum, vt in squallidissimo solo latissimi prati speciem ostendat.
 Sequatur anno ter cum adoleuit & corroborata est, pecorique gratissimum est
 pabulum. Gaudet præcipuè locis aridis, & sabulosis. Abundare lacte pecudes
 quæ illa viridi & sicca pascuntur, certissimum est.

Forma.

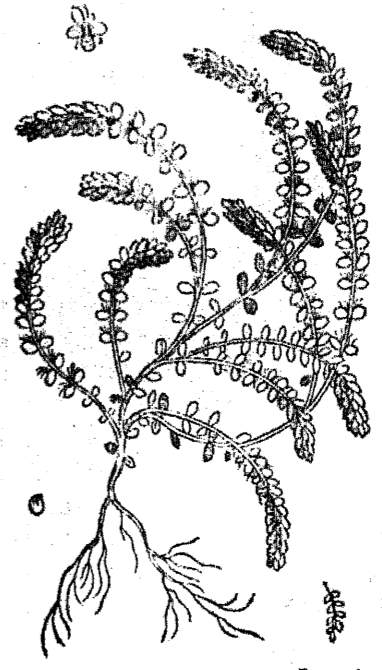
Locus. Tempus. Lib. 2. ca. 13.

Polygalam aliam ex Clusio hîc pictam damus, nusquam alibi quam in Hi-
 spaniis ab eo repertam, & obseruatam. Est quidem illa fruticosa, binos pal-
 mos alta, multas ferens virgulas lentas, Sparti aut Iunci modo: folia singulis
 oblongis costis inhaerent, impari plerumque numero, quina, septena, aut plura,

POLYGALA Valentina.

POLYGALA repens.

Lenticu

Lenticulæ similia, magis tamen carnosa, & ad Rutæ colorem accedentia, gustu adstringente, & ingrato: flores Meliloti similes, colore luteo, coronæ in modum summis virgulis (quæ magna ex parte nudæ sunt, & maturo semine arefcunt) insident: incurvæ, longæ & teretes succedunt siliquæ, ternis aut quaternis internodiis distinctæ, quæ semen continent durum, oblongum, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lenta, satis crassa. Perpetuò viret, floret Aprili, Maio & Iunio: semen Iulio maturum est. Apes ex eius flore mel plurimum colligere creduntur. Agro Salmaticensi frequens secus vias: inuenitur etiam in Granatensi, Murciano, & Valentino regno, locis arenosis, & collium decliuibus. Salmaticenses *Coronilla de Rey* vulgo appellant, quasi Sertulam Regiam, & istic Officinæ Meliloti vice vtuntur, Granatenses & Murciani *Lenteiucla*, id est Lenticulam, Valentini Poligalam. Ad Ornithopodium Dodonæi accedere videtur.

Tempus.

Locus.

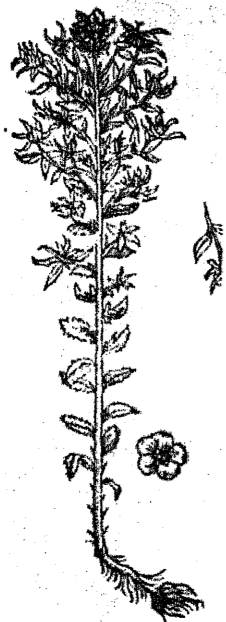
Apud nonnullos Herbarios etiam Polygalæ nomen adepta est, plantula hæc multis densissimisq; ramulis palmum longis, reptantibus foliolis Herniariæ per interualla distinctis, è quibus florum, veluti candicantes globuli verticillatim oriuntur. In scrobibus sabulosis, fossarum & agrorum marginibus, Antuerpiæ & Gandauo conterminis luxuriat.

ONOBRYCHIS, CAP. LX.

Nomina Genera.

ONOBRYCHIS ab Afini ruditu nomen adepta, Latinis similiter Onobrychis dicitur. Eius genera aliquot florum colore distincta. Prima Dodonæi herbula est tenera, palmum vnum, aut duos alta, caulibus gracilibus & teneris, in quibus foliola viridia, ferè Lentis: flores secus cauliculos, & in summo exeunt, carulei, Viola purpureæ quadamtenus similes, sed inodori, tintinabuli quinquanguli ferè figura, è cuius medio pistillum exeritur, in summo tripartitum. Flores Oriente sole panduntur, Occidente occluduntur. Onobrychis secunda Dodonæi Polygala esse. Cauliculos profert graciles, lentos, lignosos, palmum vnum longos, humi repentès: folia parua, angusta, Lentis foliis similia: flores in summis cauliculis fumarix floribus haud absimiles figura & magnitudine, aliquando rubentes, aliquando niuei candoris: folliculos paruulos, vtraque parte foliolis, veluti alis paruis contextos. Radix tenuis est & lignosa. Prima in fecundis agris inter Triticum prouenit. Secunda in aridis montibus, & secus vias. Maio mense floret: Illa Iunio & Iulio.

ONOBRYCHIS Prima Dodonæi.

Forma.

Locus. Lib. 7. c. 152.

Li. 24. c. 16.

bet Lentis, longiora paulo: florem rubentem: radicem exiguam & gracilem. Nascitur

ONOBRYCHIS

Secunda.

ONOBRYCHIS TERTIA,

purpurea Dalechampij.

ONOBRYCHIS IIII.

Lutea Dalechampij.

Nascitur circa fontes. Onobrychis quarta, lutea, in niuosis luræ montis cacuminibus profilit, radice crassa, lignosa breui, candicante: cauliculis perquam multis, pedalis: folio Lini, angustiore, longiore, inæquali posito è cauliculis prodeunte: flore luteo, copioso, paruo, in summis cauliculis nitente. Herba rara, & vix alibi visa. Onobrychis Galeno auctore, rarefaciendi digerendique vim obtinet. Quare folia eius etiamnum virentis, illita ad morem cataplasmatris, tubercula discutiunt: arefacta verò si cum vino bibantur, strangurias sanant. Quinetiam sudores elioit cum oleo inuncta. Herba suapte vi si trita illinatur, Dioscoridi, tubercula dissipat, cum vino pota strangurias sanat: illita ex oleo sudores mouet: at Plinio, siccata in farinæ modum, & inspersa vino albo, strangurias finit. Aluum fistit. Succus perunctis cum oleo sudores mouet.

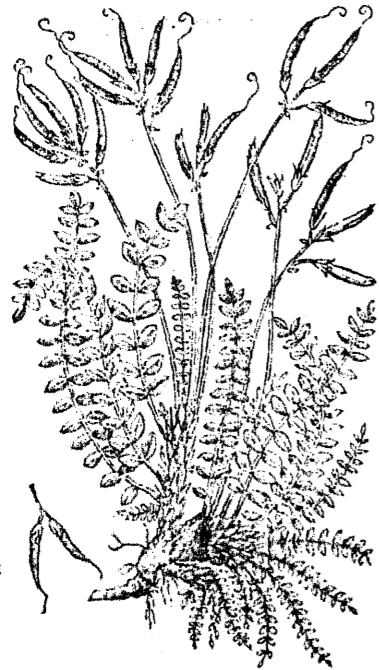
Li. 8. simpl. Vires & Temper.

Lib. 3. c. 152.

Li. 24. c. 16.

ANTHY

Forma.

Anc Anthyllidis genus radicem edit nigram, lignosam, fibratam, dimidium pedem longam, superne in multa veluti caulium principia diuisam, crassiuscula, laminulis corticosa, ex quibus folia multa exeunt, humi strata, longa, ex foliolis composita, Lenti similibus, vtrinque ordine ex aduerso digestis. Flores in cacumine nudarum virgularum emicant, oblongi, lutei: deinde siliqua Lenti similes, nigrae, ex quarum vertice tenuis villus oritur, capreolo clauiculae ue similis. In macris & sabuletis apricis gignitur.

SOLEA EQVINA, CAP. LXII.

Nomina

SILIQVAVM figura plāta hæc Solea Equina, siue Ferrū Equinum nominatur, ab Italis Ferro di Cauallo, à quibusdam Sfera Cauallo ab effectu, quod equi, qui diu plantam hanc virentem calcauerint, ferreis soleis exuantur. Chymici inter Lunariæ genera recensent. Securidacam montanam Matthiulus appellat, quod non paruam videatur habere cognationem cū minore Securidaca, tū figura, tum viribus. Radix eius est lōgiuscula, candida,

SOLEA EQVINA
Dalechampij.

SOLEA EQVINA, siue
Securidaca montana Matth.

modicè

In lra. Dio-
scor. ca. 135.

modicè fibrata: cauliculi in orbem multi, tenues, humi procumbētes, furculosi: folia Lentis: flos Genistæ luteus: semen Lunæ crescentis instar excavatum in siliquis, non continuo tractu porrectis, & æqualibus, vt in reliquis siliquatis, sed flexuosis crenis per ambitum lunatis, & intercisis, Solearum equi figuram huic Legumini peculiarem propemodum referentibus: quam ob causam quidam Lunariam siliquatam vocant. In saxosis & macris locis Monspeliensis agri crescit. Floret Maio mense. Tota amara est, & Hedysaro natura asimilis. Quod calcatu Soleas equorum frangat, fabulosum esse Pena asserit, seq; sapius eius rei frustra periculum fecisse. Huic aliam idem subiungit, non minus venustam, aut raram in Narbonensium segetibus nascentem, quam Scorpioidem Leguminosam vocat. Radice nititur fibrata: cauliculos rectos, graciles, binos aut ternos, pedales & sesquipalmares erigit, in quorum fastigio admodum incuruis mu-

Forma.

Locus.

Vires.

SCORPIOIDES

Leguminosa.

STELLA Leguminosa

Lobellij.

ronibus adunca cornicula, Fœnogræco rotundiora, graciliora insunt, que introsum flexas Scorpionum caudas transuersis articulis, ac pulchris aspectu, lineis vitgata, imitatur. Flosculi lutei, pusilli. Folia Ornithopodij, au Tribuli exiliora, ab imo statim cespite in neruulis vtrinque sita Securidacæ esse credunt genus. Huic ob similitudinem iungenda. Stella Leguminosa, quam Arturo Cortusio rarissimam plantam debemus: foliis exit Leguminosæ Scorpioidis, flosculis Lampsanæ. Semen exile, pullum in corniculis tantillum falcatis, ex vno pediculo aptis, & radiatim congestis, Stellam exprimentibus, gustu Leguminoso & glutinoso. Ad amatoria summis laudibus celebratur.

LINVM, CAP. LXIII.

LINON vt Græcis, ita etiam Latinis, & Officinis Linum dicitur, Arabibus Bazari chichen, siue Bezzercheran, Italis Lino, Germanis Lein, & Flach, Hispanis Lino, Gallis Lin. Lini genera duo facit Matthiulus, Linum satillum, & Linum syluestre. Linum satium tenuibus, ac rotundis culmis, seu virgis assurgit. Folia oblonga, angusta, acuminata: flores

Nomina

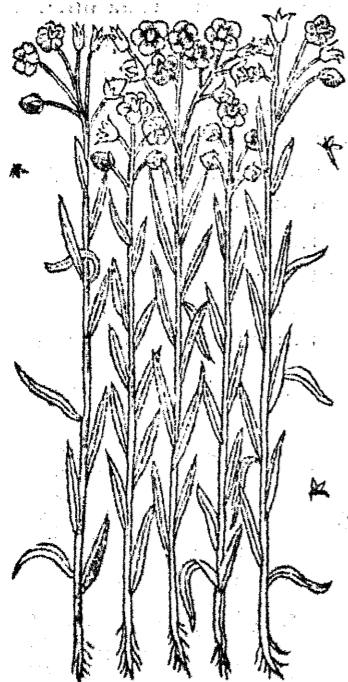
Genera.

In ca. 95. li.

1. Diotcor.

Forma.

L I N U M.

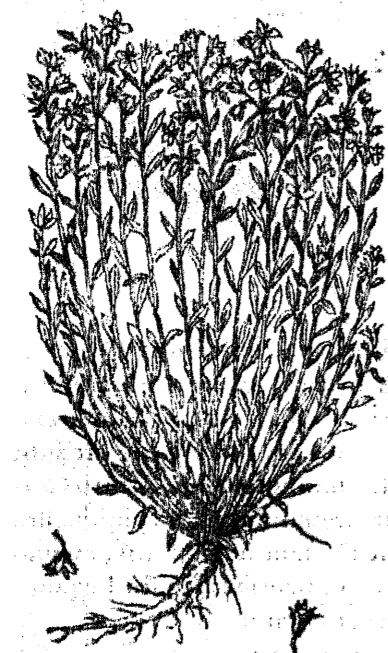
L I N U M Sylvestre primum.

in summis virgis diuisis in breues & paruulos ramulos, venusti, colore cærulei, quibus parua & orbiculata lata capitula succedūt, in quibus fermen oblongum, læue, glabrū, splendens, ex fuluo colore puniceum, quod λίνυ ἀσπέρμια, & composita voce λινόσπερμια, & λινόσπερμιον vocant. Radix est exilis.

Linum sylvestre vocatur planta secundo loco hîc depicta, non solum quod Linum facie referat, sed quod Lini modo in stamina duci possit.

Hanc Pena Linum marinum vocat, inter prata & littora herbida Narbonensis maris, ac inter stagnum & mare fruticæ, pedalis & sesquipedalis ramulis, rectis, numerosis gracilioribus, lentis, cortice ad nendum comodo, in quibus patiora quàm in Lino folia: flores non dissimiles, sed aurei, siue lutei, minores, Iunio & Iulio emergentes, semen & Pericarpia multo minora. Hoc reliquæ Gallia, Germaniæ, Angliæ ignotum est. Est & Linum sylvestre floribus albis, via qua Monspelio

L I N U M Sylvestre secundum, flore albo.

Frontignanum itur, in agrorum siccis marginibus, & caulis nonnunquam obuium, teretibus, nitidis, dodrantalibus virgultis. Flores albi, quam in luteo Lino maritimo maiores. Foliola Scopariæ, longe angustiora, exilitate Asparagi aut Fœniculi caules ambiunt.

Huic

In cap. 96. li. 2. Diosc.

Huic quadrare videtur Lini sylvestris tertij apud Clusium Historia. Aliud Linum sylvestre est tenuifolium, dense fruticās, fatiuo simile, nisi totum gracilius multo esset. Flosculi quinis foliolis cæruleis, fugacibus caducis constant, fatiuo pares copiosis pedalis & cubitalibus virgultis, exilioribusque Lini, aut Linariæ purpureæ foliolis, è longiuscula radice. Est eiusdem generis Latifolium, foliis Hirsutis Tithymali Helioscopij paribus.

Chamelinum, siue sylvestre Linum perpusillum vix palmum æquat, foliolis pusillis, flosculis ex luteo pallentibus, cauliculis Lini, cæterisque omnibus quadruplo minoribus. In glareosis Gallobelgii, & Louaniensibus pomæriis oritur.

L I N U M Sylvestre Tertium, marinum.

C H A M A E L I N U M, siue Linum perpusillum.

Pingui lætoq; solo, locis humidioribus, non sitientibus Linū scilicet prouenit. Lini semen, inquit Columella, nisi magnus est eius in ea regione quā colis prouentus, & pretium proritat, serendū non est: Agris enim præcipue noxium est. Itaque pinguisimum locum, & modicè humidum poscit. Pallidius Lini semen pro malitia sui serendū non esse scribit, quoniā terræ vber exhaurit. Sed si velimus, loco pinguisimo, & modicè humido serendum. Plinio seri debet in sabulosis maximè, vnóque sulco. Eo nihil magis festinat: vrit agrum, deteriorémque etiam terrā facit, quod & Vergilius testatur. Vrit enim campum Lini seges, vrit Avena. Seritur vére, Maio & Iunio mensibus floret. Post messem Triticeam, virgæ Lini merguntur in aquam solibus tepesactam, pondere aliquo depressæ. Satis maceratas indicio est membrana laxior. Iterumq; vt prius sole siccantur: mox arefactæ in saxo tunduntur stupario malleo. Lino in cibis vtebantur veteres Galeno teste, qui sic scribit. Nonnulli friso, quidem Lini semine vt obsonio, cum garo, non secus ac factitio sale vtuntur. Vtuntur autem & melli permiscentes: quidam panibus quoque ipsum aspergunt. Stomacho autem noxium est, & coctū difficile, exiguumque alimentum corpori exhibet. Quod verò ad ventris deiectionem attinet, ipsum nec probaueris, nec vituperaris: exiguum tamen vrinæ mouendæ habet facultatem, quæ magis apparet, cum frixum sumitur. Tunc

Locus. Lib. 2. ca. 10.

Lib. 11. ca. 1.

Tempus. Li. 19. ca. 1.

Usus & Vires. Li. 1. Alim.

aliuum quoque magis sistit. Rustici autem homines eo vtuntur sæpenumero, frixo tusoq; mel admiscentes. Idem alibi. Lini semen flatuosum est, etiamsi frigatur, & multa sanè recrementitia humiditate plenum. Est verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, ac humiditatis & siccitatis, velut in medio situm. Sed nunc nullus eius in cibis vsus est, in medicamentis frequens. Lini semen Dioscoridi easdem quas Fœnumgræcum vires habet. Discutit, & emollit omnem intus forisq; inflammationem cum melle, oleo, exiguaque aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie varosque crudum tollit: illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas, duritiâsque discutit: vlcera quæ serpunt, fauosque cum vino decoctum expurgat: vngues scabros eximit, cum pari modo nasturtij & mellis: vitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis vicem substituatur: tusim lenit, venerem stimulat, si farina Piperis & melle exceptum pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum, vuluæq; erosionibus immititur, alui excrementa euocat, ad vuluæ inflammationes in defensionibus perquam vtile. Lini semen inquit Plinius, cum aliis in vsu est, & per se mulierum cutis vitia emendat in facie. Oculorum aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha ac vino sedat: parotidas cum melle, aut adipe, aut cera: stomachi exsolutiones, vel dissolutiones, inspersum polentæ modo: anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniso illitum. Torretur vt aliuum sistat. Cœliacis ac dysentericis imponitur ex aceto. Ad iocinoris dolores estur cum vua passa. At phthisin vtilissimè ex semine fiunt ecligmata. Musculorum, neruorum, articulorum, ceruicis duritias, cerebri membranas mitigat farina feminis, nitro aut sale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit & maturat: cum radice verò Cucumeris syluestris extrahit quæcumque corpori inhaerent. Sic & fracta ossa. Serpere vlcus in vino decocta prohibet, eruptiones pituitæ cum melle: emendat vngues scabros cum pari modo nasturtij: & testium vitia & ramices cum resina, & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Fœnogræco sextariis vtriusque decoctis in aqua mulsa. Intestinorum & thoracis perniciofa vitia, clystere in oleo & melle. Hactenus Plinius. Exprimitur è Lini semine oleum multiplicis vsus: neque enim à pictoribus tantum & statuariis, aliisque artificibus expetitur, nec ad lucernas solum vtile est, sed & ad medicos vsus frequenter vsurpatur. Neruorum conuulsionibus perutile est: duritias omnes mollit, neruorum tensiones contractionesque laxat: dolores illitum sedat. Omnibus sedis affectibus commodum est, hæmorrhoidibus, condylomatibus rimis, ac doloribus, sceminarum induratos locos mollit. Nymphææ aut Rosarum stillaciticia aqua ablutum, ambustis auxiliatur. Sunt & qui bibendo maximo successu iis exhibeant, qui lateris dolore vexantur, sed recens sit oportet; nam inueteratum contracto rancore non modò exalfacit plusquam par sit, sed etiam nauseam mouet. Linum syluestre cum floribus decoctum & illitum, tumores resoluit, & inflammationes lenit: præterea induratos articulos mollit, panosque in inguinibus sanat.

CANNABIS, CAP. LXIIII.

Nomina. **C**ANNABIS Græcis, & ἀράβιον, & ἑλαιόχορον, Cannabis Latinis, Arabibus Schchedenagi, & Canab, Italis Canape, Germanis Zamer Hanff, Belgis Kemp, Anglis Himp, & Hemp, Hispanis Cannamo, Gallis Chanure, & Chenene dicitur. Cannabis Dioscoridi duum est generum. Est enim Cannabis satiuæ, & syluestris. Satiuæ item duplex, mas, & scemina. Cannabis satiuæ mas caules edit rotundos, rectos, inanes, quinque aut sex pedes altos, ramosos, ita vt aliquando arbusculæ speciem referat, in quorum fastigiis folliculi parui

CANNABIS Mas.

CANNABIS
Femina.

parui, rotundi oriuntur, nullo præcedente flore conspicuo, in quibus semen rotundum, duriusculum, medulla refertum candida. Folia dura sunt, aspera, subnigra, & si confringentur graueolentia, ex sex, septemue, aut pluribus aliis simul coherentibus coaceruata, quorum singula angusta sunt, oblonga, acuminata, & per oras serrata. Radix fibras multas habet. Hanc descripsit Dioscorides foliis Fraxini, graui odore, caulibus proceris & inanibus, semine rotundo. Cannabis satiuæ scemina superiori similis est, sed foliis minoribus, & tenuioribus, caule graciliore, simpliciore, sine ramulis adnatis, sine fructu & semine, flores tantum proferens paruos, albos, sed inutiles & vanalescentes. Cannabim syluestrem hanc agnoscit Dalechampius. Radicem illa habet multis fibris capillatâ, caules multos, cubito proceriores, geniculatos, surculosos: folia satiuæ, tactu aspera, quæ ad singula genicula caulis & surculorum bina æqualibus interuallis exeunt: florem puniceum ex hirsutis vaginis prodeuntem, caulem Prasij modo verticillatim amplectentem. Hanc sic Dioscorides delineat. Syluestris Cannabis virgas fert Althææ similes, mi-

CANNABIS Syluestris
Dalechampij.

nores, nigriores, & asperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio satiuæ, nigriore, & asperiore: flore Lychnidis, subrubro: semine & radice Althææ. Cannabis in syluis primùm nata est, inquit Plinius, nigriore folio & asperiore. Sunt qui syluestrem Cannabim Alceam Officinarum, siue Herbam Hungaricam

esse cõtendant. Aliam Cannabim syluestrem pictam ostendit Lobellius, & eam scribit esse Alceam maiorem Mutoni, flore Lychnidis, subrubro, semine & radice Althæa, sed Althæa fruticosiore, de qua nos agemus in Horto, capite de Alcea. Satiua mas & fœmina in agris feruntur, & (quod mirum videri debet) tam foccunda quàm sterilis ex eodem prouenit semine. Syluestris in pinguibus & vmbrosis gignitur. Cannabis, teste Columella solum pingue stercoratumque & riguum, vel planum, humidum, & altè subactum deposcit. Seritur Cannabis verè passim. Fœmina matura Iulio vellitur. Maris semen sine Augusti, vel Septembri mense, maturum legitur. Vtilissima, inquit Plinius, funibus Cannabis seritur à Fauonio. Quo denior est, eo tenerior. Semen eius cum est maturũ, ab æquinoctio Autumni distringitur, & sole, aut vento, aut fumo siccatur. Ipsa Cannabis vellitur post vindemiam, ac lucubrationibus decorticata purgatur. Cannabis semen olim in cibo homini fuit, quod Galenus docet his verbis. Non, quemadmodum planta ipsa Cannabis Vitici quodãmodo est similis, ita semen semini facultate est simile, sed plurimũ ab eo dissidet, vt quod concoctu sit difficile, stõmachoq; ac capiti noceat, prauiq; sit succi. Sunt tamen qui eo quoq; frixo cum aliis tragematibus vescuntur. Tragemata autem voco ea que post cœnam voluptatis inter bibendum excitandæ gratia manduntur. Multum autem calfacit, ideoq; sumptum paulò largius caput ferit, vaporem sursum ad ipsum mittens calidũ simul ac medicamentosum. Nunc ab hoc cibo omnes abstinent. Sed aliis isque magnis hominum vsibus Cannabis peridonea est. Hæc etenim & Linum tundũtur in lanæ mollitiem ad linteorũ texturas, & funes intorquendos. Vtraque enim decorticata purgatur, sed prius ex passa. Deinde in pensa cogitur, quæ particulatim tracta digeritur in glomos, quibus telas plurimũ generi humano commodas ordiuntur, ac texunt. Semen auctore Dioscoride largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente conuenienter aurium doloribus instillatur. Syluestris Cannabis decocta radix illitu inflãmationes mulcet, tumores discutit, tophos articulorum dissipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatur. Cannabis semen Galeno flatus extinguit, adeoq; dissipat, vt si plusculum edatur, genituram exsiccat. Sunt qui viridem succum exprimentes, ad aurium dolores ab obstructione, opinor, natos illo vtantur. Semen Cannabis Plinio extinguere genituram virorum dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium, & quodcumque animal intrauerit, eiicit, sed cum dolore capitis. Tantaq; vis ei est, vt aquæ infusa coagulare eam dicatur, & ideo iumentorum aluo succurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta: itè podagras, & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arefcat. Cannabis semen cõtarium in gallinis efficere ac in nobis tradit Matthiolus, si quidem gallinas ouorum feraciores reddit, experientiaq; sese cõperisse ait gallinas quæ hyeme sæuiète, quo tempore oua rariùs pariunt, Cannabis semine vescantur, oua frequentius multo ponere. Cannabis recentis decoctum expressa validè herba, terrestriũ lumbricorũ cauernulis inspersum, statim eos euocare idem affirmat, quod Piscatoribus acceptum referendũ est, qui hac arte vermiculos capiunt suis hamis affigendos, vt rectè scripserit Plinius succũ eius vermiculos ex auribus eiicere. Ex his etiam colligi potest eius vires ad interaneorũ vermes haud imbecilles fore. Equorum etiam sedi hærentes tænias, succus aut decoctũ eiicit. Quod vero Plinius dixit Cannabim iumentorũ aluo succurrere, id de soluta intelligendũ. Sunt etiã qui foliorũ puluerem dysentericis propinent. Quod postremo de radice dixit ambustis sæpius admouenda, & amouenda, commodius præstabitur, si recens in mortario tundatur cũ recente butyro, & subinde applicetur. Non est silentio prætereundum quod Symeon Sethi

Locus.

Lib. 2. c. 10.

Temper.

Lib. 20. c. 9.

Li. 1. Alim.

Vsus & Vires.

Li. 2. c. 148.

Li. 7. simpl.

Li. 20. c. 13.

In cap. 148. li. 2. Diosc.

Sethi prodidit, semen Cannabis comestum idem nocumentum quod Coriandrum afferre: immodicè enim si estur, vt illud delirium facere: folia verò arida in potu sumpta farinæ modo, aut potius ad eam potionem illorum exsiccarum farinam ebrietatem quandãm hospitalem & innoxiam facere quæ ab hauriente non sentiat. Apud Arabas pinfitur subigiturque pro vino, & inebriat. Desiccat verò semen genitale, vt caphura. Rultici Belgæ seminis contusi medullam liquore aliquo expressam ictero laborantibus initio ipsius mali exhibent, & sæpe non sine successu, si quando ex sola obstructione, & citra febrem exoritur. Aperit enim fellis meatum, & bilis per corpus digestionem promouet. Empirici quidam asserunt sanguinem ex quacumque parte corporis fluentem sisti, si qui exit sanguis cum foliis Cannabis minutim concisis, frigatur, & ægro pro cibo detur.

In hist. fru.

ISATIS, CAP. LXV.

ISATIS Græcis, Latinis Isatis etiam dicitur, Gallis auctore in Commentariis Cæsare Glastum, nunc Guadam, *Guède*, & *Pastel*, Arabibus *Dili*, *Dileg*, *Vesme*, *Chate*, *Chatis*, *Alchat*, *Adlen*, aut *Ahlen*, & *Nil*, Italis *Guado*, Germanis *Ueydt*, Anglis *Vuode* & *Vuade*, & Belgis *Vuedt* & *Vuoid*, & *Vuoid*, Hispanis *Pastel*. Duo eius genera. *Isatis hyæpos*, Glastum satium, *isatis hyæla*, Glastum syluestre. Hac duo genera Plinius tertium & quartum Lactuæ genus facit. Tertium, inquit, genus est in syluis nascens, Isatin vocant. Huius folia trita cum polenta, vulneribus profunt. Quarto infectores lanarum vtuntur, quod Glastum vocant simile erat Lapatho syluestri foliis, nisi quod plura habet & nigriora. Glastum satium, inquit Dioscorides, folium habet Plantagini simile, verum pinguius nigriusque. Eius caulis duorum cubitorum altitudinem excedit. Syluestre Glastum satiuo simile est. Vtrũque glastum id est sine vlla controuersia, quod hîc proponitur, omnibus notissimum, quo

Nomina

Genera.

Lib. 20. c. 7.

Forma. Lib. 2. c. 180.

ISATIS satiuæ.

ISATIS syluest. Matth.

etiam hodie, vt olim, infectores lanarum vtuntur. Satiuum foliis est primùm longis, latis, in viridi nigricantibus, per terram sparſis, foliis Plantagini haud abſimilibus, ſed nigrioribus, & magis carnoſis, e quorum medio caulis exurgit bicubitalis, foliis obductus minoribus, & magis acuminatis, qui ad verticem in multos ramulos funditur, ſoſculis exiguis, & luteis onuſtos, deinde, ſiliquis longiuſculis, latiuſculiſque paruarum linguarum effigiem referentibus, initio viridibus, deinde nigricantibus, in quibus ſemen includitur: radix eſt ſimplex, candida, parum fibrata. Huic proxima eſt ſylueſtris foliis, caule, figura: ſed

ISATIS SYLVESTRIS

Lobellij: Vaccaria pallida.

Locus.

Tempus. Usus

caule teneriore, minore, nigriore, & anguſtioribus ſiliquis. Alia eſt Iſatis à Lobellio depiſta, quam Vaccariã dicunt Narbonenſes, & Ocimoides. Folia hæc profert, anguſtiora quàm ſuperior Iſatis ſylueſtris, Ocimaſtro, ſiue Polenio Dodonęi ſimilia, rariora caule cubitali, in alas diuiſo, & ornato floribus exiguis, pallidis, Ocimaſtro, ſiue Pſeudomelanthis ſimilibus, ex alabaſtris paruis, albidis, & pallentibus, nec ſemine diſpari. Seritur Glaſtum in lætis & pinguibus agris, copioſiſſimum in Gallia Narbonenſi, & in Italia, vt in Vmbria, circa Noceram, vbi oppidum eſt Guadam ideo appellatum, quod ibi Iſatis copioſiſſima ſeratur ſicut, & in Germaniã agro Erphordiano. Ea permagnum quaſtum iis regionibus adfert. Sylueſtre Glaſtum locis incultis & pinguibus prouenit. Maio & Iunio menſibus ambo florent. Vt olim, ita & nunc Glaſto ſatiuo infectores lanarum vtuntur. In Neuſtria quoque Galliã, & apud eius prouincię Bellocãſios Glaſtum ſeritur, & colitur, dilutius quidem in pannuſtingedis quàm quod prouenit apud Teſtoſages, vulgo, (en loze-gois,) indigenis ramen valde fructuoſum, & vtile. Quo anno primum terræ mandatur, præfertim ſi tempeſtius ſequatur imber, quater excinditur, ſarculo duobus ſub terra digitis adacto, quo tempore foliis naſcitur Plantagini ſimilibus, partim ſupra terram nonnihil extantibus, partim humi procumbentibus. Excifa folia & in aceros congeſta poſt biduum aut triduum, in rotundo pavimento, quadratis ſtrato lapidibus, dentatæ molæ lignæ ſubduntur, quam oculis panno teſtis verſat equus: Sequitur equum circumeuntem villicas, qui pala herbam à mola diſiectam in lapides referat, & conuerrat, vt à prætereunte deno mola frangatur. Vbi ſatis obrutum Glaſtum videtur, ruſtici manibus comprimentes, ſanies ſuccoſa vt eliciatur, quæ principio nigra atramenti ferè modo in cœruleum poſt colorem abit, globos ex herba tuſa conficiunt, quantum capere & amplecti vtraque manu poſſunt, & eos partim in ſolatu, ſi cœlum ſudum eſt, ſiccant, prope molam, & arcam vicinam, partim ſi pluit, aut obſtat tempeſtas humidior, in perticis ſub tecto ædibus ruſticorum affixis, & ad Oriëntem vel Septentrionem verſis, ordine diſpoſitos, quos duratos & exiccatos cõdunt faccis, & ad vſum eius tincturæ ſeruant, quæ nigro colore pannos inficit. Anno deinde proximo triticum eidem agro mandatur, qui Glaſtum aluit: non enim Glaſti prouentu is emaciatur, ſed lactificatur potius: & ex radicibus, quas firmas

& altius

& altius impactas aratri culter nequit proſcindere, ac extirpare, cū ſegete pululant Glaſti caules, qui in alteram ſationem ſemen præbent, maioris quàm triticum pretij, quo manſo vel aliàs trito, & ſaliua vel alio liquore madido, apparet ſtatim color eſt cœruleo purpuraſcens quo indigenæ manicarū corium nondum ſordidum tingunt. Eſt enim illis vt & olim Britannis, gratiſſimus eius coloris aſpectus. Cœruleam ſpumam innatantem, quam igni ſeruſcentes eructant cortinæ, Indum noſtri vocant infectores, & ad pictorum vſus ſiccant. Simile, inquit Plin. Glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum coniuges nurūſque toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris & nudæ incedebant, Æthiopum colorem imitantes. Omnes verò, Cæſar inquit, ſe Britanni Glaſto inficiunt, quod cœruleum efficit colorem, atque hoc horribiliore ſunt in pugna aſpectu. Illita folia Iſatidis, teſte Dioſcoride, tumores omnes diſcutiunt, cruenta vulnera glutinât, ſanguinis profluuia ſiſtunt: ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia vlcera, & quæ ſerpunt, ſanant. Sylueſtre Glaſtum eadem præſtat: potu & illitu lienofiſis auxiliatur. Glaſtum inquit Plinius ſanguinem ſiſtit: phagedænas, & putreſcentia vlcera quæ ſerpunt ſanat: item tumores ante ſuppurationem. Contra ignem ſacrū radice vel foliis prodeſt, vel ad lienes potu. Iſatis ſatiua Galeno, qua vtuntur tinctores, facultatis eſt valenter exſiccantis, nondum tamen mordentis. Eſt enim ſimul amara atque adſtringens Proinde magna vulnera corporum durorum glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint: vel ſanguinis profluuiio laborantibus partibus vtiliter illinitur: tumores œdematodetis mirificè digerit, ſimul ac reprimat, & aduerſus omnia vlcera maligna, & cacoethe mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi exedantur ac erodantur. At ſi nonnunquã pro ægri natura valentior appareat, foliis eius tritis miſcere oportet, aut panem, aut hordeaceam farinam, aut triticum, aut polentam, pro vincente nimirū in vnoquoque affectu. At Iſatis ſylueſtris manifeſte iam acre quiddam tum guſtu, tum

Li. 22. ca. 1.
Li. 5. Bel. 7.
Li. 2. c. 180.
Vires & Temper.
Lib. 20. c. 7.
Lib. 6. ſim.

HERBA LUTEA.

putredinibus reſiſtit, ad cætera iam dicta deterior, quoniã moderatius & minus mordaciter ſiccatur. Vlcerata talia irritatur his remediis, & phlegmone inſtãmatur. Cæterum ob potentiorẽ facultatẽ lienofiſis quoque vtilis fuerit, cum altera imbecillior tantum prodeſſe nõ poſſit.

HERBA LUTEA, CAP. LXVI.

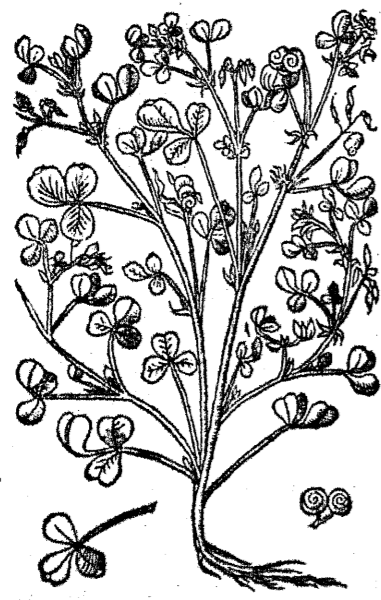
HERBA Lutea & Luteola ab effectu nũcupata, foliis eſt prælongis, pinguibus, & arctis: cubitali caule, interdum altiore, toroſo: flore luteo, frequentibus in cacumine ſolliculis, decuſſatis, aſperis, ſed tã denſo ſtipatu ſtagigij, vt ij quãdam ſpicarum imaginem monſtrent, iis ſemen includitur: radice nititur longa, ſingulari, craſſa. Multis locis quãuis ſponte naſcatur, magno tamen compendio ſerūt in agris, & niſi fortuna domino decoquat, magnum ruſticus ex ea ſentit prouentum, quoniam eruta ſolo radicitus, in faſces magnos cogitur, vſurpatũque ad infectus. Siccata in luteum colorem palleſcit, aut certè languet in pallidũ. Cortinis infectoriis indita, luteo quoq; colore pannos tingit, cuius apud nos maximus increbuit vſus. Præterea infectores colori cœruleo, quem Glaſtum excitauit, ſuperinducunt, & viridem efficiunt colorem.

Nomen.
Forma.
Locus.
Vſus.

Nomina
Li. 18. c. 16.
Genera
Forma.

MΗΔΙΚΗ Græcis, similiter Medica Latinis dicitur, Arabibus *Cot*, & *Alfasafat*, Hispanis *Alfalsé*, & *Alfafa*, & *Eruaye*, nomine ab Arabibus mutuato, Gallis *Sainctfoin*, & *Foin de Bourgogne*. Medica natales suos ipso nomine fateretur, locumque vnde venerit, vocabulum indicat. Externa olim Græcia, inquit Plinius, à Medis est aduecta, per bella Persarum, quæ Darius intulit. Hinc gentile nomen retinuit. Medica duplex est, satiuua, & syluestris. Satiua multos edit cauliculos, teneros, rotundos, in altum nõ assurgentes, sed per humum sparsos, vt in Trifolio vulgari: folia trifolio eidem similia: flores parui, purpurei, siliquæ compressæ, instar testæ cochlearum intortæ, in quibus semen. Hæc est Dioscoridis Medica, quæ, vt describit, cum receter prodit, foliis & caule, Trifolio pratensi similis est, augescens verò folia contrahit, & caules edit Trifolij ac siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen. Lætis magnitudine dependet. Græca verò ita habent, ἐφ' οἷς τὸ σπέρμα προσπέφυκε φακὴ τὸ μέγεθος, ἐπεὶ φραμίδιον ὡς κεράτιον. Id est, in quibus semine adnascitur Lentis magnitudine, corniculi modo intortum. Cornarius κεράτιον hic siliquam paruam significare dicit, & siliquula modo intortum vertit, suspicaturque hoc loco Dioscoridis lectionem corruptam esse in seminis & siliquæ descriptione. Sed multo verisimilius est Dioscoridè hic vt sæpe alibi τὸ σπέρματος nomine abusum fuisse, vt semen pro seminis conceptaculo, siue siliqua vsurpauerit quam corniculi modo intortam esse, ipsius rei inspectio apertè demonstrat. Plinius Dioscoridi de caule ac foliis consentit, semen omittit. Similis est Trifolio, inquit caule, foliisque, geniculata. Ea cum in caulem assurgit, sic enim legendum, folia contrahuntur, id est vt ait Dioscorides, angustiora fiunt. Est & huius Medicæ è floris colore differentia: cæruleo violaceo, & luteo. Medicam folliculo spinoso, Trifolium cochlearum vocant. Galli *L'herbe aux limassons*, Præter has Lunaria syluestris altera est, Lunato folliculo ab aliis diuersa, quam ideo Lunatam seu falcatam vocat. Medica syluestris caule & foliis Trifolio pratensi similis est, foliis in ambitu serratis: flore subluteo, clauiculis exilibus: seminis conceptaculo triplicis differentia. Aut enim Latius est, & cochlearum more flexuosè intortum, aut oblongum, angustum, compressum, & turbinum terrestrium modo, qui cochlearum generi

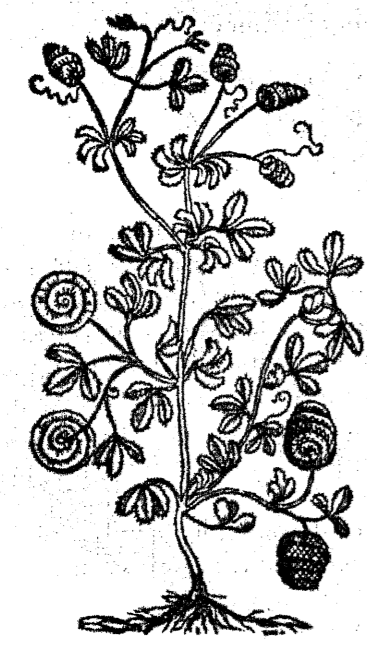
MEDICA satiuua Dodo.

Li. 1. c. 141.

Emb. 13. li. 2. Diosco.

MEDICA SYLVEST. prior, fructu triplici, & diuerso.

Li. 18. ca. 16.

MEDICA SYLVEST.

altera Lunata.

generibus adscribuntur, obliquis voluminibus sinuosum, ac tuberculis inæqualibus velut nodosum: aut iisdem volutis tortile, sed veluti festucaceis, superiorèque longè crassius & amplius, & in summo obtusius, insigni varietate. Medica satiuua in vsu plurimo est quibusdam Romanæ prouinciæ gentibus, præsertim Sæteriensibus, qui rigua prata eius semine conferunt, ter secantes, restibili & inexhausta fertilitate. *Luzerne*, ij vocant, & *Luzere*. Medica syluestris passim in agro Mospeliensi & Turnonio gignitur in cultis, & sepibus. In Hispania plerisque locis, præsertim in Regno Valentino, vbi feritur quoque diligenter: ea iumenta saginant. Tanta dos eius est, inquit Plinius, vt vno satu amplius quàm tricenis annis duret. Medica semel sata, auctore Palladio, decem annis permanet, ita vt quater, vel sexies possit per annum recidi. Agrum stercorat, maiora animalia reficit, curat agrotata. Ad maciem mularum, vt Columella prodidit, nulla res tantum, quantum Medica prodest. Ea herba viridis, nec tardè tamè arida

Locus.

Li. 18. ca. 16. Lib. 4. ca. 10.

Vsus.

Lib. 7. c. 38.

Li. 2. ca. 141.

Fœni vice saginat iumenta. Verùm modicè danda, ne nimia sagina stranguletur pecus. Semen Medicæ, vt tradit Dioscorides, siccatum iucundi saporis gratia, conditaneo sali admiscetur. Viride quibus refrigeratione opus est, illitu suffragatur. Herba tota pro Gramine vtuntur qui pecora alunt.

TRIFOLIUM, CAP. LXVIII.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ Græci vocant, quod Latini Trifolium, Galli *Treffle*, Itali *Trifoglio*, Germani *Vysenklee*, Hispani *Treual*, Anglis *Clauer*. Trifolij non recentiores modò, sed & veteres multa fecerunt genera. Dioscorides enim & si proprio capite Trifolium Asphaltites tantum descripserit, tamen Trifolij alterius, nimirum pratensis aliquoties meminit, cum ait Medicam caule & foliis Trifolio pratensi proximam esse. Plinius tria Trifolij genera memorat. Folio coronat & Trifolium, inquit, Tria eius genera. Menianthes vocant Græci, alij Asphaltion, maiore folio, quo non vtuntur coronarij, nimirum propter grauem & fœtidum odorem: alterum acuto, Oxytriphylum cognominatum. Tertium ex omnibus minutissimum. Recentiores multo plura genera numerant, de quibus simul omnibus eodem loco minimè dicendum. Primum igitur de Trifolio Asphaltite Dioscoridis agetur. Id Tripyllon Græci, inquit alij Oxytriphylum, alij Menyanthes, alij Asphaltion vocant. Frutex supra cubiti altitudinè attollitur, virgas habens tenues, iunceas & nigras: ex his tanquam ramulis enascuntur exiles appendices, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, Loto herbæ similia. His recenter natis Rutæ odor inest, adulta verò, Bitumen olent. Florem edit purpureum: semen quadantenus latum, subhirsutum, extrema parte altera exertum, antennæ modo corniculatū radix tenuis, lōga, valida, ὅς ἔστι τριφυλλόν plurimum in Sicilia nasci Scribonius tradit, in Italiæ regionib⁹ nusquã sibi visum, nisi in Lunæ portu, Britanniam petenti cum diuo Claudio Cæsare, & copiosissimum super circudatis monti

Nomina

Genera

Li. 2. ca. 141

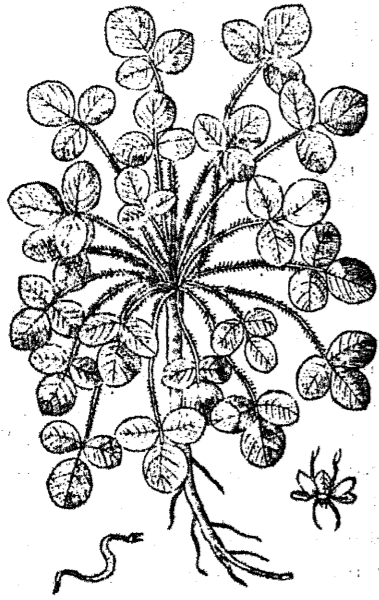
Li. 21. ca. 91

Li. 3. c. 106.

Forma

Dodon. in histo. fru.

Cap. 163.

montibus: (esse autem foliis specie, ac numero similibus communi Trifolio, nisi quod huius crassiora folia quasi lanuginem quandam super se habent, & in extrema parte velut aculeum eminentem, eumque fruticem bipedale, aut etiam ampliorem conspicere, ac odorem grauem emittere, quorum nihil in pratensi Trifolio inuenitur. Matthiolus Scribonij hoc Oxytriphylon, non Asphaltites esse putat, sed secundum genus à Plinio memoratum & ob acutum foliū Oxytriphylum cognominatum Officinarum Alleluia. Tragus Cytisum esse credit. Eius figuram inter Cytisos supra nos exhibuimus. Triphyllum, quidam Asphaltion, inquit Galenus, quidam Oxytriphylum, nonnulli Menyanthes, sunt & qui Cnicinum vocant, prima quidem tria ab accidentibus frutici, reliqua duo nomina haud scio vnde (libro de Theriaca ad Pisonem, Trifolium semen habet Cnico syluestri simile: cognomē inde fortassis Cnicini, *μεινάνθης*, non *μεινάνθης*, quidam vocatum putant, quod diutissime flos permaneat.) Vis ei calida & sicca vt Bitumini, cui odore quoque simile est, vtrimque tertio ordine. Proinde potum laterum dolores ab obstructione natos iuuat, & vrinam, mensesque prouocat. Hippocrates Trifolium non solum menses prouocare, sed & foetus cum sumptum, tum appositum educere tradit. Mulier, inquit, si ex partu non fuerit purgata, Trifolium in vino albo bibendum dato: hoc etiam menses educit & foetus. Idem alibi Trifolium appositum menses erumpere facit, & foetum eiicit. Semen & folia, Dioscoridi, in aqua pota pleuriticis, vrinae difficultati, comitialibus, & iis qui aquae inter cutem principia sentiunt; foeminis quoque vuluae vitii oportunitis auxiliantur: menses eiunt ternae drachmae seminis dandae: foliorum quaternae. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto mulso pota praesidio sunt. Tradunt aliqui totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum, foetu dolores eorum finire quos serpentes percusserint: quae autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde

In c. 106 li.
1. Dioscor.

Lib. 8. sim.

Vires &
Temper.

Li. 1. c. 106.

perinde afficitur, vt à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum vino potui dēdere, & in quartanis quaterna, vt quae Febrium circuitus discuterent. Radix antidotis miscetur, vt Dioscorides ait. At veteres alij non radicem modò, sed & semen ipsis admiscuerūt, vt in multis compositionibus apud Galenum videre licet, Theriacis videlicet Aelij Galli, Zenonis, Laodicensis. Claudij Apollonij, Eudemi, Heraclidis, Dorothei, & Hera. Plinius Dioscoridis sententiae repugnare videtur, & eum reprehendere, cum hæc scribit. Trifolium scio credi præualere contra serpentium ictus, & scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis: vel foliis & tota herba decocta: serpētēsque numquam in Trifolio aspici: Præterea à celebratis auctoribus contra omnia venena pro antidoto sufficere xxv. grana eius quod Menyanthes appellauimus, tradi. Multa alia præterea in remediis eius adscribi. Sed me contra sententias eorum grauisissimi viri auctoritas mouet. Sophocles enim Poëta venenatum id dicit. Simus quoque medicus decocti aut contriti succum infusum corpori, easdem vredines facere, quas si percussis à serpente imponatur. Ergo non aliter vtendū eo quàm contra venena censuerim. Fortassis enim & his venenis inter se contraria sit natura, sicut multis aliis. Item animaduerto semen eius cuius minima sunt folia vtile esse ad custodiendam mulierum cutis gratiam, in facie illitum. Eandem Simi medici sententiam Galenus etiam habet in libro de Theriaca ad Pisonem. Trifolium, inquit, herba quae Hyacintho similis est, veris tempore prægnans cū semē agresti Cnico simile habet, si quis tunc ipsam validè decoquat, deinde morsum phalangij aut etiam viperæ ea aqua perfundat, sanat ipsum, & statim doloris exortem efficit: Si verò quis in alio non commorso sanum locum eodem fomento perfundat, eundem sensum, & eosdem dolores omnes commorso similes inducet, vt hinc effectus reuera admiratione dignus sit, eandem herbam & morsum sanare, & sanum locum bestiarum venenatarum modo malè afficere. Hæc porro Galeni sententia à Dioscoride dissidere videtur, aut certè, quod parum verecundè quidam dicunt, Dioscoridis sententiam Galenus non intellexit. Alij Galeno patrocinantibus librum hunc inter spurios referunt. Dioscoridis hæc sunt verba, *εφοροῦσι ὅτι ἐνίοι ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς ἡμῶν τοῦ θάμνε, καὶ τῆς ῥίζης, καὶ τῶν φύλλων χελεντληθῆμον ἐπὶ τῶν ἐρπετοδιδίων παρὰ τῆς τῆς πόντος. ἢ ὅτι ἐν θεραπευθῆ τις ὕδατι, ἀν' ἑτέρος ἔλκος ἔχων χελεντληθῆ, τὰ αὐτὰ πάλαι τοῖς διηχθεῖσι.* Id est, Quidam narrant totum decoctum fruticis, & radicis, & foliorum, si commorsis à serpentibus affundatur, dolores eximere. Verum si ea aqua qua quis curatus fuerit, alij qui vlcus habeat affundatur, ipsum eadem pati quæ illi qui commorsus fuere. At si de eadem numero aqua Dioscoridis verba non accipiantur (nam miri nihil in ea re inesset) verum de ea quæ eadem specie est, quæ contrariam vim in commorsis quos sanat, & non commorsis quos lædit, non sine admiratione ostendit, si etiam negatio quæ apertè deesse videtur, inferatur, *ἀν' ἑτέρος ἔλκος μὴ ἔχων*, & cætera, eadem planè erit Simi Medici, & Galeni, & Dioscoridis sententia. Nam ita sanè Galenus habet, *ἐπ' ἄλλο μὴ δεδηγημένον.* Trifolio huic bituminoso aliud quoddam simile reperitur peregrinum ex America trifolium Caules hoc profert ab radice complures, rotundos, ramosos, in latus declinantes: folia in singulis pediculis terna, in viridi sub nigra, figura rotundiuscula, primis è radice exeuntibus bituminosi Trifolij forma, colore & odore quoque quadantenus similia, latiora tamen, & per ambitus magis crenata: flores in summo ramulorum exeunt, exigui, subcandidi, spicatum digesti, fructus inde rotundi, aliquantulum plani. Radix in plures diuiditur. Ex America in Belgium delatum semē Iulio & Augusto floret. Trifolij bituminosi speciem esse odor grauis, & illius odori haud multum absimilis, ostendere

Li. 2. Antid.

Li. 21. ca. 21.

Li. 4. ca. 37.
Cap. 314.

videtur. His subiungemus aliud Trifolium, quod Lotus urbana Dodonæo Asphaltæum vel Trifolium odoratum alterum dicitur, Gallicè *Treffle odorifera*, Germanicè *Sibengezeil*, propterea quod singulis diebus septies odorem suum habeat, & toties etiam amittat, quamdiu in horto creuerit: decerptum enim & exsiccatum odorem suum perpetuò retinet, qui certe instante pluuiosa temporis constitutione ac tempestate multò vehementior est, vt nonnunquam totas ædes in quibus hæc herba reposita est odore suo compleat. Potest & dici Trifolium satiuum. Cauliculos habet erectos, rotundos, inanes, cubitales aut longiores, ramulos multos, folia in singulis germinationibus terna, Trifolio similia, leuiter serrata, flores in exiguis veluti spicis, pallidos ex cæruleo albicantes, quos aspera sequuntur capitula, in quibus semen Fœnogræco minus. Radix fibrata est. Semel satum facile prouenit, & ex semine deciduo quorannis reuiuiscit. Iulio mense floret, deinde semen producit. In calido frigidòque temperatum esse scribit Dodonæus, & siccitatis quadantenus particeps: œdemata ad suppurationem perducere appositum: succum eius cum melle mistum, oculorum caligines discutere. Tradit quidam Oleum in quo huius Trifolij flores maduerint, vulnera recentia conglutinare, item fracturas. Fuchsius perperâ Trifolij Asphaltitis vires omnes à Dioscoride assignatas huic Trifolio attribuit.

Forma

Tempus.
Vires &
tempera.
Li. 4. ca. 37.

Cap. 314.

LOTVS, CAP. LXIX.

Nomina

Genera

Li. 4. c. 107.

Lotus arbor de qua diximus: est & Lotus herba de qua nunc agendum post Trifolia. *Λωλός* hæc Græcis dicitur, Latinisque pariter *Lotus*, Arabibus *Handachocho*, *Garch*, *Thus*, Italis *Loto domestico*. Loti genera multa. Dioscoridi duo, *λωλός ήμερος*, Lotus urbana, & *λωλός άγριος* Lotus sylvestris. Alij plura recensent, vt dicemus. Quæ legitima Lotus sit, siue urbana, siue sylvestris ambigunt adhuc herbarij, & fortasse ignorant. Certè

Certè eas veteres Trifolij generibus adscripsisse videtur. Sed Loti urbanae historiam ita pratermisit Dioscorides, vt ne vnam quidem ex illo notâ eius colligere possimus. Sunt qui Trifolium illud quod in pratis passim atque etiam alibi prouenit, Lotum satiuam esse putant, ea fortè ratione ducti, quòd scribat Dioscorides Lotum hanc Trifolij vocari. At eam in hortis nasci non in pratis idem Diosc. subiungit. Alij credunt Lotum satiuam esse eam plantam quam vulgares herbarij, & Officinæ Italicæ *Melilotum falsò* appellant, vt pote quæ folijs constet, Trifolij effigie, nascaturque nõ in pratis tantum, sed etiam in hortis ac viridariis. Verum nihil causæ est cur quis huic sententiæ certò assentiatur, quæ opinione duntaxat, nõ rationibus, neque auctoritatibus nixa sit. Matthi. prima

Li. 4. c. 106.

Ibidem.

Ibidem.

Lib. 4. c. 38.

Forma.

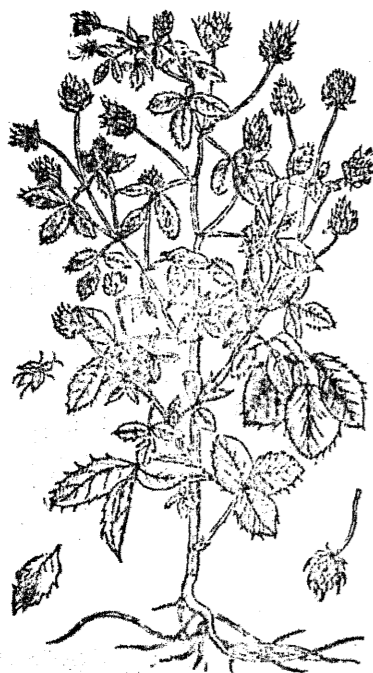
LOTVS SYLVESTRIS
Matthioli.

commentariorum Latinorum in Diosc. editione Lotum satiuam quæ hic picta est exhibuit. Dodon. eandem prius quidè pro Loto sylvestri deinde in frumet. Historia p Trifolio corniculato, siue Trifolio sylvestri luteo, Multos edit tenues & infirmos cauliculos, humi procubentes, folia incana, Trifolij, minora, & angustiora, flores splendentes auri penè colore in summis virgulis, veluti exiguas spicas sequuntur siliquæ ternæ aut quaternæ, oblongæ, tenues, teretes, & angustæ, in quibus semina parua &

rotunda. Radix dura, lignosa. Nascitur multis Germaniæ locis, in Belgio familiarius, ubi secus vias & agrorū margines passim reperitur. Floret æstate. Altrinit, refrigerat & siccatur. Incipientibus inflammationibus vtiles, & omnibus quæ reprimi ac refrigerari desiderant. Melilotum Coronatā Pena & Lobellius, vocant:

LOTVS SYLVESTRIS
altera Matthioli.

Ibidem.

Locus & forma loti sylvest.

Lib. 4. c. 18. Forma loti sylu. mino.

LOTVS SYLVESTRIS
minor Dodonai.

Cap. 34.

Forma alius syl.

Forma Lybici.

Melilotum Germanicā Fuchsius Idem Matth. secunda & tertia commentariorum in Diosc. editione Lotum vrbanam esse censet, Trifoliū illud odoratū quod aliàs pro Cytiso vsurpauerat. Id Romæ vulgo *Tribolo*, dicitur, & alibi in Italia *Trifoglio Cauallino*, quod eius pabulo maximè delectetur equi, Officinis Melilotus. Est enim omnino Trifolij genus odore eximio ac suaui. Quare vnguentarij, & qui odoratis aquis conficiendis dant operam, ex hac quoque planta stillatitiam aquā eliciunt. Præterea affirmat Matthiolus eius succo oculorum nubeculas deleri De Loto vrbana Dodonai, quæ est hortorū satiuua Lorus, diximus superiore capite. De Loto syluestri primū nihil certi scripsit Matthiolus, herbam tamen ait, quæ hîc picta ostenditur, sæpius se vidisse ac legisse in incultis ac pratis nascentē, folijs Trifolio æmulis, bicubitali caule, quamplurimis adnatis, luteis floribus, è quibus cornicula prodeunt, semine plena, Fœnogræco simili, odore non ingrato. Sed an sit vera Lotus syluestris nondum sibi compertum esse fatetur.

Aliam Lotum syluestre proposuit Dodonæus quæ & minor dici potest. Cauliculos habet valde tenues, rotundos folia Trifolij, flores Luteos in capitulis rotundis, in quibus tandem semen oritur nigrum, incuruum, folliculo nigro contextum, circa capitula ordine dispositum. Fuchsius Trifolij pratensis genus esse putat, & Luteum appellat. Matthiolus pro Loto syluestri exhibuit secunda & tertia commentariorum in Dioscoridem editione alterum corniculatum Trifolium nuper descriptum, in Bohemia copiosum, folijs Trifolij, caule cubitali, ramoso, alis multis: flore in capitulis cæruleis: semine Fœnigræci, sed paruo & odorato. Aliam Dalechampsius Lotum syluestrem siue Lybicum hîc depingendam curauit, radice crassa, valdè fibrata: caule procero, duobus cubitis altiore, ramoso, vastis ramis huc illuc diffusis, folijs Loti pratensis, geminis, caulem & ramos ex interuallis alarum modo vestientibus, & iis proximè adhærescentibus pediculo verò ex alæ cuiusque sinu emergente, longiusculo, cui terna folia insident, simul iuncta,

LOTVS LIBYCA

Dalechampsij.

LOTVS LATIFOLIA

Dalechampsij.

iuncta, & vt in omnibus Trifolijs disposita: flore in ramorū vertice denso & conueruato, penè umbellæ specie, ex albo subrubente. Ad ripam Ladi amnis haud procul Monspelio in stagnum marinum defluentis provenit. Hæc planta cum Loto syluestri Dioscoridis maximè congruere videtur, ita scribentis. Syluestris Lotus quam aliqui Lybicam appellant, plurima quidem in Lybia gignitur. (Sic enim ex Græco legendum. Λωτός ἕρσιος, οὐδὲ λιβύων καλεῖται, φέρεται μὲν παλαιῶς ἐν λιβύῃ, non vt vertit Ruellius. Lotus syluestris quam Trifolium minus appellant, absurdè quæ, enim planta bicubitalis, & sæpè maior, ac ob id Trifolia omnia magnitudine superas, Trifolium min⁹ rectè dici poterit) caule bicubitali, & sæpè maiore, alis multis: flore in capitulis similibus (non vt Ruellius interpretatur, folijs Trifolij pratensis, sic enim Græcè legitur. Φύλλα ἢ μοῖα λωτός τριφύλλω τῶν ἐν χορτοκοπέσις γεννωμένων) semine Fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Idem Dalech. Lotos alias esse obseruauit, quarum historias subiungo. Lotus Latifolia radice est tenui, modicè fibrata, folijs multis, humi quaquaersum iacētibus, quæ ex multis foliolis constant, inæqualiter dispositis, suprema parte grandioribus & latioribus: caule dodrantali, flores denso sustinente, priusquam aperiantur subrubetes, cum reclusi sunt, luteos. Fert semē paruum in breuib; siliquis. Quidam plantā istam Anthyllidem maiorem

Locus.

Li. 4. c. 127.

LOTVS PRATENSIS
purpurea.

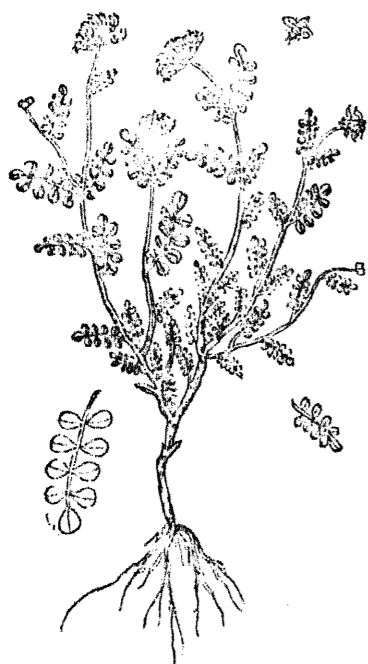

enim ex Græco legendum. Λωτός ἕρσιος, οὐδὲ λιβύων καλεῖται, φέρεται μὲν παλαιῶς ἐν λιβύῃ, non vt vertit Ruellius. Lotus syluestris quam Trifolium minus appellant, absurdè quæ, enim planta bicubitalis, & sæpè maior, ac ob id Trifolia omnia magnitudine superas, Trifolium min⁹ rectè dici poterit) caule bicubitali, & sæpè maiore, alis multis: flore in capitulis similibus (non vt Ruellius interpretatur, folijs Trifolij pratensis, sic enim Græcè legitur. Φύλλα ἢ μοῖα λωτός τριφύλλω τῶν ἐν χορτοκοπέσις γεννωμένων) semine Fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Idem Dalech. Lotos alias esse obseruauit, quarum historias subiungo. Lotus Latifolia radice est tenui, modicè fibrata, folijs multis, humi quaquaersum iacētibus, quæ ex multis foliolis constant, inæqualiter dispositis, suprema parte grandioribus & latioribus: caule dodrantali, flores denso sustinente, priusquam aperiantur subrubetes, cum reclusi sunt, luteos. Fert semē paruum in breuib; siliquis. Quidam plantā istam Anthyllidem maiorem

Forma lat.

Locus. LOTVS ENNEAPHYL-
lo, Dalechampij.

Locus.
Forma.
Enneap.

Locus.

LOTVS ASPERIOR,
fruticosa Lobellij.

Li. 4. c. 106.
Vires &
Temper.

Li. 21. c. 21.

Libr. 7. sm.

vacant. In aridis, macris, & sabulosis prouenit. Lotus pratensis purpurea radicem gignit gracilem, candicantem, parum capillatam: cauliculos multos, fere pedales, furculosos: folia Loti nũc terna, nunc quaterna, exigua: flores in ramulorũ vertice copiosos, purpureos. In pratis & humidis locis nascitur. Lotus Enneaphyllos radice firmatur breui, sub nigra, vade fibrata: cauliculos edit multos, per terram sparsos, vel supra terram paululũ extantes: folia Loti in singulis pediculis nouena: qua ex causa Enneaphyllum cognominarunt: flores luteos in sertis congestos: semen paruum in corniculis longis & gracilibus. In pratis & terrarum aggeribus gignitur. Iisdem in locis altera non dissimilis, foliis eodem ordine collocatis, sed non perpetuo nouenis: flore simili, sed purpureo: semine iisdem corniculis incluso. Postrema erit Lotus asperior fruticosa, siue Narbonensis, incana Lotus Lobellij, tota facie Lotis similis: In caulibus rigidis, pallidis dodrantalibus, folia terna, incana, Loto pratensi Montepeliensi angustiora, Cytiso ferme paria, dorycnio latiora. Cauliculis summis luteoli flosculi exeũt, minores quam in Loto, & aliquantum cani. Nũc de Loti facultatibus dicendum. Loti satiuæ succus, inquit Dioscorides, addito melle oculorum argema, nubeculas, ceterasque caligines discutiit. Syluestris Lotus calfaciendi, & leniter adstringendi vim habet, vitia cutis in facie maculasque cum melle peruncta purgat. Trita per se aut cum Maluæ semine, in vino aut pasto bibitur apertissime contra dolores qui vesicam male habent. Plinius. Loton qui arborem putant tantũ esse, inquit Plinius, vel Homero auctore coargui possunt. Is enim inter herbas subnascens deorum voluptati Loton primam nominauit. folia eius cum melle oculorum cicatrices, argema, nubeculas discutiunt. Hæc Plinius cũ tradit, de Loto satiuæ, foliis eius tribuit, quod Dioscorides expresso succo. De syluestri siue Lybica Loto, quod sciam nihil scripsit. Galenus verò Loti effectuum causas reddidit his verbis. Lotus satiuæ, quam quidam Trifolium nominant, vt mediocriter abstergendi vim habet, ita etiam exsiccandi, in caliditatis frigiditatisque coniugatione media quodammodo, & repera. Lotus verò agrestis plurima in Lybia prouenit. Eius semen secundum est ordinis exsiccantium, habetque nonnihil absterforium.

MELI

MEΛΙΑΩΤΟΣ Græcis hæc planta dicitur, Latinis Melilotus, Campani Serta Campana, Celso, & Piinio, Sertula Campana, aliis Corona Regis. Meliloti nomen Officinæ retinuerunt. Italis Meliloto, & Trifolio Cavalino, Anglis Melilote. Sertulam Romani veteres dixerunt, quod nos eius coronamentis dicatus sit, & quia ex ea antiquitus coronæ & sertæ factitata sunt. Campanam, quod in Campania Italiae, laudatissima sit: Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus supernè coronetur. Melilotus vulgaris qua pro legitima Officinæ vtuntur, quorundam est Lotus urbana, teste Matthiolo, vt diximus paulo antea, Trifolium odoratum Dodonæi, vulgaris tres aut quatuor pedes alta est. caule in ramulos statim à radice diuiso: folia terna, Trifolio similia, per oras lente, ac minutim diuisa: Flores lutei in breuibus spicis: deinde semen in exiguis, nigris, ac latiusculis siliquis, paruum, pallidum. Radix longa est. Tota herba odorata est, præcipuè flos qui odor siccescentibus ipsis intenditur. Melilotus vera, siue Italica, aut Campana, cubitali est altitudine, statim à radice fruticosa, ramis multis, exilibus: foliis Trifolio proximis, ex

Nomina

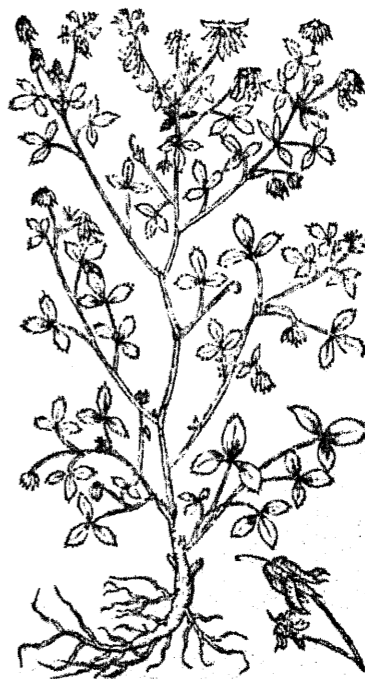
Genera

Mart. in cap. 41. lib. 7. Dioscor. Forma.

MELILOTVS Vulgaris, siue Trifolium odoratum Dodonæi.

MELILOTVS, siue Sertula Campana.

angusta origine in larum sese diffudentibus, & longo appensis pediculo: floribus Melinis, paruis: siliquis repandis, numerosis, pluribus ex vno ramusculo pendulis, in quibus semen inest minutum, subrufum, odoris non ingrati, quo vtendum: radix inutilis, & superuacua. Nascitur laudatissima in Africa, ait Dioscorides, & Cyzico, & Chalcedone: eius color vicinus est Croco, boni odoris. Nascitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum læguescente, odore infirmo. Meliloton Sertulam Campanam vocamus, inquit Plinius est enim in Campania Italiae laudatissima. Græcis in Sunio: mox Chalcidica & Cretica, vbi cumque verò asperis & syluestribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas, indicio est nomen Sertulæ, quod occupauit. Odor eius Croco vicinus est, &

Locus. Ibidem.

Lib. 21. c. 9.

Cap. 11. flos ipsa cana. Placet maximè foliis breuissimis, atque pinguisimis. Idem paulo post. Melilotos ubique nascitur, laudatissima tamen in Attica. Vbicumque verò recens, nec candicans, & Croco quàm simillima, quanquam in Italia odorator, & cãdida. Igitur Croco simillima dixit, quod Dioscorides *κροκίζων*. Antea odorem & florem Croco vicinum esse dixerat. Hodie probatissima legitimaq; Melilotus non modò in multis Campaniæ locis, sed etiam in Gargano Apuliæ monte prouenit. Melilotus, auctore Galeno, mista est facultatis. Habet enim quiddam adstringens: sed & digerit, & concoquit: copiosior enim in eo est substantia calida, quàm frigida. Melilotus Dioscoridi vim habet adstrictoriam. Inflammationem emollit, præsertim quæ in oculis, vulua, sede, aut testibus erumpit, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito oui luteo assato, aut Fœnigræci farina, Lini semine, aut Polline, aut capitulis Papaueris, intyboue. Recentres meliceridas per se cum aqua, & vlcera manantia in capite illita cum Creta Chia, vino, aut galla sanant: stomachi dolores & cruda & cocta cum aliquo ex antedictis leuat: doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur: in aceto aut rosaceo madefacta capitis dolorem lenit. Meliloto, si Plinio credimus oculis medetur cum lacte, aut cum Lini semine. Maxillarum quoque dolores lenit: & capitis cum rosaceo: item aurium è passo, quæq; in manibus intumescunt, vel erumpunt. Stomachi dolores in vino decocta, vel cruda tritaq;. Idem effectus, & ad vuluas. Testes verò, & sedem prociduum, quæq; ibi sunt vitia, recens ex aqua decocta, vel ex passo. Adiecto rosaceo illinitur ad carcinomata. Deseruescit in vino dulci. Peculiariter & contra meliceridas effîcax. Sed vulgati Codices falsò habere videntur lacte pro luteo oui: disertè enim in Dioscoride *ωσὺ λεκίδος* legitur. Serapio Meliloti siliquis & feminibus vtendum esse censet, cum ex auctoritate Isaac Ebenamram de Meliloto disserit his verbis. Melilotus herba est quæ folia fert rotunda, & viridia, ramulos emittit admodum exiles, in quibus folia rara. Semen gerit in siliquis tenuibus, ac rotundis, quæ grana includunt pauca, glauci coloris, rotunda, infra sinapis magnitudinem. Porro in Meliloto vsus sibi vendicant siliqua, & semina quæ in eis continentur. Ex quibus facile est conicere, inquit Matthioli, non esse mirum, si emp'alstrũ quod de Meliloto Officinis dicitur, sæpe medicos fallat, cum in id legitimi Meliloti feminis farina nunquam recipiatur.

I. 7. simpl.
Vires &
Temper.
Lib. 3. ca. 31.

Cap. 20.
lib. 24.

Ibidem.

TRIBVLVS, CAP. LXXI.

Nomina **T**ΡΙΒΟΛΟΣ *χερσαῖος* Græcis, Tribulus terrestris Latinis dicitur, quod siliqua plantaq; Muricata sit, Italis *Tribolo terrestre*, Arabibus simpliciter Tribulus *Hafach*, siue *Hafirk*, Hispanis *Abroyos*, & *Abrollhos*.
 Genera. Dioscorides duo Tribuli genera statuit, alterum terrestre, alterum aquis familiare, de quo alibi dicemus. Theophrastus duo terrestres Tribuli genera descripsit his verbis: *Ὁ δὲ τριβόλος ἰδίον ἔχει, διότι περιεργισμένος ἐστὶ. Δύο δὲ αὐτοῦ γένη. τὸ μὲν ἔχει φύλλον ἐρεβινθῶδες. ἕτερον ὃ φυλλάχωνθος. Καὶ ἐπίγειαι ἀμφω, καὶ πολλὰ χεῖρα ἔχουσι. ὁ φυλλάχωνθος δὲ μέλλον ὁ φυλλάχωνθος, περιεργίζεται τὰς ἀνθῆς. τὸ δὲ σπέρμα τῶ μὲν πρώτου, σησαμῶδες, τῶ δὲ ὀπίου τριβύλλον, ἐπίμελαν ἐν λευκῷ. Quæ re-ctius fortasse quam à Theodoro sic verti possunt. Tribulo peculiare est, quod in tegumentum fructus aculeatum gignit. Duo eius genera. Vnum folium Ciceris habet nullis spinis aculeatum, alterum foliis est spinosis. Humi iacent ambo, & quaquauersum ferè disperguntur. Serius germinat qui folia spinosa habet, & circa villarum septa prouenit. Semen præcocius Sesamo simile, serotini rotundum, nigricans, siliqua clausum. Quod hoc loco dixit Theophrastus Tribulum *περιεργισμένον* esse, paulo ante dixit τὸν τριβόλον καὶ τὴν περιεργισμένην φυλλάχωνθος.*

Lib. 4. c. 14.
Lib. 6. Hist.
cap. 5.

Cap. 116.

χωνθος εἶναι. ἔχει γὰρ ἀχωνθος ἐν τῷ περιεργισμένῳ: id est Tribulum habere seminis conceptaculum aculeatum, & folia spinosa: etenim in seminis integumento spinas esse. Tribulo proprietas, inquit Plinius, quod & fructum spinosum habet. Idem alibi: Aliqua & secundum spinam habent folium, vt Tribulus & Ononis. Sed rursum idem dilucidius. Tribulus non nisi in palustribus nascitur, dira res alibi. Iuxta Nilum, & Strymonem amnes, recipitur in cibos: inclinatur in vadum, folio ad effigiem Vlmi, pediculo longo. At in reliquo orbe genera duo, vni Cicerula folia, alteri aculeata. Hic & serius floret, magisque septa obsidet villarum. Semen ei rotundius, nigrum, in siliqua: alteri arenaceum. In Theophrasti vulgatis nostris exemplaribus *σησαμῶδες* legitimus, id est, Sesamo simile, quo loco, vt apparet Plinius *σησαμῶδες* legit, vt pote qui arenaceum verterit. Alij non arenaceum in Plinio, sed acanaceum legunt. Tribulo sabulosa planities mari Adriatico, Tyrrheno, & Gallico mediterraneo vicina scitent. Monspelij etiam in aridis & oliuetis serpit, forma Ciceris, ramulis permultis, exilibus, gemino foliorum versu refertis, non Portulacæ, vt legitur in vulgatis Codicibus Dioscoridi, sed Aphacæ, vel Lentis, ideoque pro *ἀνδράχνη* suspicatur Pena, legendum *ἀφάκη* *Forma* *δμοιοι*, id est Aphacæ, siue Viciæ similia, id quod ipsius plantæ inspectio demonstrat. Pusilli flosculi, luteoli, in pediculis, ex alis exeunt, & qua emergunt infestissimi aculei, rigidiusculi, sexanguli, quinquangulsiue, tanquam Murices, medullam &

Lib. 21. c. 17.
Lib. 26. c. 17.

TRIBVLVS Terrestris
Matthioli.

TRIBVLVS MINOR
reclius Dalechampij.

semen ambiunt, per maturitatem & æstatem dehiscetes: radix parua, fibrata, nec altè depacta. Nullius hodie fermè vsus, nisi asinis, quibus pabulum illic est. Tribulus terrestris, in aruis Hispaniæ frequè est, frugibus infestus. Lolium Tribulos, carduos, lappasque non magis quàm rubos, inter frugum morbos potius, quàm inter ipsius terræ pestes numerat Plinius, vt & Vergilius.

*Lappaq; Tribulique, interque nitentia culta,
Infelix Lolium, & steriles dominantur Avena.*

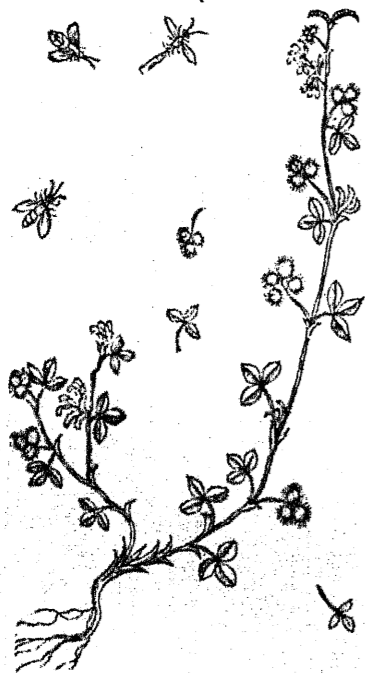
Hist. frum.
cap. 101.
Locus.
Lib. 18. c. 17.
Lil. Geor.

Duo

Duo alia Tribuli genera Dalechampius nouit, quæ hic depinximus. Alter est Tribulus minor rectus, alter Tribulus minor repens. Tribulus minor rectus radicem emittit dodrantalem, tenuissimam, candidam, capillaceis villis parum fibratam: caulem simplicem, rotundum, quatuor digitos altum, in ramulos dispersum: folia parua, Lenti similia, superiore parte latiuscula, qua petiolo adnectuntur angustiora, per ipsa media excurrente ac eminente costa, in singulis petiolis terna, vt in Loti ac Trifolij generibus. Florem fert Pisi, paruum, luteum: semen exiguis ac rotundis pilulis inclusum, quæ in terram decidua suam plantam quotannis ferunt, atque in radice plantæ ex ipsis nata cum terra effoditur, hæere solent. In arenosis & sabulosis locis gignitur: gustus citra mordacitatem & acrimoniam desiccantis. Tribulus minor repens tota plantæ effigie superiori

Forma
Tribul.
recti.

TRIBVLVS Terrestris,
minor repens.

Li. 8. simpl.
Vires &
Temper.

Li. 11. c. 19.

ri similis est, nisi quod hic longissimis viticulis per terram repit, & quaternas, aut quinas simul echinatas pilulas gignit. Ille autem breuis est & erectus, binalq; tantum, aut ad summum ternas pilulas edit. Tribulus, aquaticus Galeno, ex humida substantia & modicè frigida, terrestris ex sicca non mediocriter, & frigida componitur: (est enim legèdum τριβωλος ενυδρος, εξ υγρῆς οἰας, μετεῖως ψυχρῆς, χερσαίος δὲ ἐν ἔνδρῳ & μετεῖως, καὶ ταύτης ψυχρῆς συνίσταται.) In terrestri tamen superat terreum frigidum quod adstringens est, in aquatico aqueum. Propter vtrumq; itaque & contra phlegmonarum generationes, & omnino contra omnes humorum affluxus congruit. Porro terrestris ipsius fructus cum tenuium sit partium, potus, lapides in renibus comminuit. Dioscorides has illis vires assignat Tribulus vterque, refrigerantis, & spillantis est naturæ, inquit Dioscorides, ideo inflammationes omnes cataplasmate adiuuat: vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonsillalque perfanat. Succus ex his colligitur, ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculosis iuuamentum adfert. Drachma terrestris Tribuli pota, illitæue ictos à vipera recreat: contra venena cum vino aptissimè bibitur. Decoctum eius sparsum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, virente Tribulo equos saginant, & è dulci semine, ac esculento panem quo vescuntur, faciunt. Tribuli vnum genus Plinio, in hortis nascitur, alterum in fluminibus tantum. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Est enim refrigerantis naturæ, & ideo utilis contra inflammationes, collectionesque. Vlcers per se erumpentia, & præcipuè in ore, cum melle sanant, item tonsillas. Potus calculos frangit. Thraces qui ad Strymona habitant, foliis Tribuli equos saginant, ipsi nucleo viuunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahit ventrem. Radix castè purèque collecta discutit strumas. Semen adalligatum, varicum dolores sedat: Tritum verò & in aquam sparsum pulices necat.

VACCA

VACCARIAM plantam vocant Herbarij, quod eam libenter Vaccæ depascantur, rubram à floris colore. Pallidæ supra meminimus inter Isatidis genera. Quidam Condurdū Plinij esse volunt. Ea certè circa Solstitium, rubrum siue roseum florem mittit, quod de Condurdy suo, herba Solstitiali, Plinius tradit. Gignitur in agris argillosis inter segetes, radice lignosa, candida, breui, modice fibrata: caule singulari, pedem alto, in

Lib. 16. c. 6.

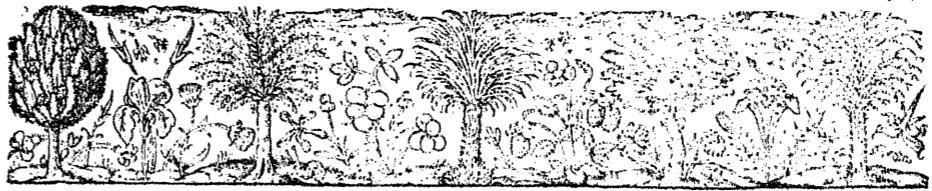
VACCARIA Rubra
Maior.

VACCARIA Rubra
Minor.

vertice tantū furculoso: foliis oblongis, lauibis, pallidis, in fastigio acuminatis, binis simul, ex aduerso sitis, cauli sine pediculo adhærentibus: ex foliorum sinu in plantæ vertice exiles pediculi emergunt, & calices sustinent albos, inferne latos, superne fastigiatos, quinque herbaceis costis distinctos, ex quibus flos promitur, aspectu pulcher, puniceus, quinque foliolis constans, media linea sic diuisis, vt in alia quinque rursus diducantur, & sic distracta decem efficiant: semine rotundo, copioso in supradictis calicibus.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER QVINTVS,

*In quo describuntur & depinguntur Olera, & herbe
quæ in Hortis nascuntur.*

BRASSICA, CAP. I.

IRIDARIO Hortus proximus est, quo nomine
apud antiquos omnis villa dicebatur, ut scribit Festus:
quod ibi, qui arma capere possent, orientur. Et Plinius,
in xii. tabulis legum nostratum, ait, nusquam
nominatur Villa: semper in significatione ea hortus:
in horti verò, hæredium. Κήπος Græcis hortus dicitur,
& Κλήρος, quamquam proprie hæreditatem significet.
Nicander,

*Nomina
Lib. 19. c. 4.*

Ἦστι καὶ κλήροισιν ἐπιβολὰ τῶν περὶ ἄγραι
εἰσελθεῖν φορέσιν ἐν ἐπιβολῇ κήρου.

In Alexiph

Quæ sic Gorraus conuertit.

*Quæ, per ætatem nostris nascuntur in Hortis
Mala, quibus ludunt, delectanturque puella.*

Vnde sumptum Latinorum hæredium, quod pro horto, ut ex Plinio dictum est,
vsurpabatur, quodque paruum prædium Festus interpretatur. Horti sunt in
quibus arbores, & olera potissimum oriuntur, quibus antiquitas nihil prius mirata
est, veluti Hesperidum hortos, & Regum Adonis, & Alcinoi, itémque pensiles,
sive illos Semiramis, sive Assyriæ Rex Cyrus fecit. Romani quidem Reges ipsi
hortos coluere. Quippe etiam Superbus Tarquinius nuntium illum sanguinum atq;
sanguinarium filio remisit ex horto. Iam quidem hortorum nomine, inquit
Plinius, in ipsa vrbe delicias, agros, villasque possident. Primus hoc instituit Epicurus
otij magister. Vsq; ad eum moris non fuerat in oppidis habitari rura.
Romæ quidem per se hortus Ager pauperis erat. Ex horto plebei macellum,
quanto innocentiore victu? Hinc primum agricolæ astimabantur præsci, & sic
statim faciebant iudiciû, nequâ esse in domo matremfamilias (etenim hæc cura
fœminæ dicabatur) vbi indiligens esset hortus. Quippe è carnario aut macello
viuendum esse. Nec caules, ut nunc, maximè probabant, damnâtes pulmentaria,
quæ egerent alio pulmentario. Id erat oleo parcere. Nam gari desideria etiam in
exprobratione erant. Horti maximè placebant, quia non egebant igne, parcerentque
ligno, expedita res, & parata semper: vnde etiam acetaria appellantur

*Plin. lib. 19.
cap. 4.
Ibidem.*

(accetaria Tintianus, accetaria legit Hermolaus, non ab-aceto, vt credi cœptum est, sed ab accipiendo deflexa. Ideo enim, inquit Plinius, accetaria appellabantur horti, hoc est horrensia, quoniam expedita res & parata semper esset: nam & acceptabulum ab accipiendo dicitur, etiam si Græci Oxybaphon appellent, quasi ab-aceto) facilia conçoqui, nec oneratura sensum cibo, & quæ minimè acciderent desiderium panis. Horti igitur ab antiquis, vt & à nobis, & ad voluptatem, & ad necessitatem comparabantur. Nos autem hortum hic describere instituimus, qui λαχανα, idest olera potissimum continet. Olus autem dicebant quantumque herbam esculentam, inquit Scaliger, claro indicio prisca frugalitatis, quæ ad victum nihil obsonij sibi deesse existimaret, modo ne deesset olus: hoc enim ἄλον est, sicut & panis πᾶν. Nec iis solū, quæ nobis vsui cibario sunt hortū instruimus, sed etiā iis ex quibus remedia vulgò parantur, inuētū facilia, ac sine impedio.

Supra nos glandiferas arbores, easque quæ primum victu mortales aluerunt, nutrices inopis, ac fera fortis exposuimus, deinde pomiferas, quæq; mitioribus succis voluptatem primæ cibis attulerunt. Sequitur natura hortorum, id est eorum quæ præter arbores & frutices benigna tellure proueniunt, maximè ex quibus viuimus, multa etiam quæ salutis, & quædam quæ voluptatis hominum gratia terra gignit.

In lib. 1. de Plant.

Nomina

Lib. de Hort.

A Brassica verò quæ omnibus notissima est exordiemur. Κράμβη Græci quasi Κοράμβη, inquit Suidas, quod pupillas oculorum, quas Græci Κόρας vocant, hebetet. In qua sententia fuit Columella, cum scribit,

Nunc veniat quamuis oculis inimica corambele.

Et melius κράμβη, quasi κοράμβη dicta est, quod τῶ κορῶ ἀμβή, vel rectiùs ἀνθή, id est, quod crapulae satietatique aduerferet, vt dicitur. Græci veteres etiam βράσανον vocarunt, ob mutuam quandam amicitiam & affinitatem vtriusuis feminis, vetustioris præsertim, vtramuis plantam generandi. Brassica à Latinis appellatur, quasi præfeca, inquit Varro, quod huius scapus minutatim præfecatur: Itquidem nunc tonsili, nunc cymoso caule spectatur. Sunt qui dictam existiment quasi passicam, quod ex caule minutatim præfecatur vt passa fiat. Vel ἀπὸ τῆ βράξαι, id est à vocando dictam verisimile est. Estur enim tota à plebecula, tum cruda, tum cocta, vel muria seruata. Vulgò Caulis, quoniam præ cæteris grandi, validoque turgescit caule, à Mauritanis *Corumb*, & *Karumb*, ab Italis *Cauale*, & *Verca*, à Germanis *Koel*, ab Hispanis *Colhes*, & *Comues*, à Gallis *Chou*, à Belgis *Koolen*, ab Anglis *kræle*, & *Cole*.

Genera.
Lib. 7. hist. c. 4.

Brassica permulta sunt genera, Theophrasto tria. Τῆς δὲ βράσανος, inquit, τρεχὴν διακρινόμενης, ἑλοφύλλου τε, καὶ λετοφύλλου, καὶ πείτης τῆς ἀργίας, ἢ τὸ μὲν φύλλον ἔχει λετον, μικρὸν δὲ καὶ περὶ φέρει, πολὺ κλωδος, καὶ πολὺφυλλος, ἔτι δὲ χυλὸν ἔχει. Νεμενὴ καὶ φαρμακώδην. Διὸ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας ἀλλήω χρῶνται οἱ ἰατροί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τινῶν εἶναι διακρίσει διαφορὰ καὶ ἑτέρα. ἔπειτα ἀπερμιόν τι γένος ἀλλῶν ἐστὶ, ἢ χαλκοπερμιόν. τὸ δὲ ὄλον ἢ ἔλαι τῆς λετίας ἀχυλωτέρα, καὶ μεγαλοφυλλότερα. Id est, Brassica trifariam diuiditur: in eam quæ crispa & in eam quæ læuia folia habet, & tertiam agrestem. Huic folium laue est, paruum & rotundum: multis ramis, multisque foliis constat. Huic præterea succus acris inest, & medicatus, quo medici ad purgandas aluos vtuntur. Similiter priorum Brassicarum hæc videtur esse differentia, quod harum quædam nullum, quædam malum semen habent. In vniuersum autem crispa Brassica & meliore succo, & maioribus foliis est quàm læuis. Notandum autem non hic solū Brassicam τὴν βράσανον à Theophrasto nominari, & ita à Theodoro conuerti, sed aliis etiam in locis sæpissimè, in quibus eruditissimus philosophus & medicus Scaliger

In comm. in lib. cauf. Theoph. Lib. 9. deipnol.

τὴν βράσανον pro Brassica vsurpat, non pro radice, neque radícula, quam etiam βράσανίδα vocant Græci. Et apud Athenæum ἡ βράσανος Theophrasti κράμβη esse dicitur: illic enim scribitur. Θεόφραστος δὲ ἔτιως γράφει, Τῆς δὲ βράσανος (λέγω δὲ τὴν κράμβην) ἢ μὲν

ἢ μὲν ἐστὶν ἐλοφύλλος, & cætera. Aristoteles quoque de erucis scribens. αἱ δὲ χρέματα γίνονται, inquit, ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν, καὶ μάστιγι ἐπὶ τῆς βράσανος, ἢν καλεῖται τινὲς κράμβην. Id est, nascuntur eruca ex virentibus foliis, maximè raphani, quam vocant nonnulli cramben, hoc est Brassicam. Quæ cum Plinius negligētius legisset, imò ne animaduertisset quidē quæ Theophrastus & Aristoteles de Brassica scripserunt, ipse raphano, idest radiculæ adscripsit. Ac primum locum Theophrasti supra citatum apertè expressit his verbis, Genera raphani Græci fecere tria, foliorum differentia, crispi atque læuis, & tertium siluestre. Atque huic læuia quidē, sed breuiora ac rotunda, copiosaque atque fruticosa: sapor autem asper, & medicamento instar ad eliciendas aluos. Et in prioribus tamen differentia feminis est, quoniam aliqua peius, aliqua admodum exiguum ferunt. Hæc vitia non cadunt nisi in crispa folia. At hæc non ad raphanum radicem, sed ad raphanum Brassicam pertinent. Id quod ex ipsiusmet Plinij loco alio demonstrari potest, quo quæ raphani genera illic statuerat, eadem ad Brassicam refert, Catonem qui illa ex Theophrasto transcripsit citans his verbis: Sed Cato Brassicæ miras canit laudes, quas in medendi loco reddemus. Genera eius facit tria. Vnam extentis foliis, caule magno, alteram crispo folio quam Apianam vocat, tertiam minutis caulibus, lenem, teneram minimè probat: Eadem tria genera alio postea loco idem Plinius repetit. In tres species, inquit, diuisere eam (Brassicam) Græci antiquissimi. Crispam quam Selinada vocauerunt à similitudine apij foliorum, stomacho vtilem, aluum modice mollientem. Alteram læam, latis foliis à caule exeuntibus. Vnde caulodem quidam vocauere, nullius in medicina momenti. Tertia est proprie appellata crambe, tenuioribus foliis & simplicibus, densissimisque, amarior, sed efficacissima. Cato crispam maximè probat, deinde læuem grandibus foliis, caule magno. Quo verò Catonis sententiam de tribus generibus à Plinio citatam, ex Theophrasto descriptam esse dilucidius intelligamus, eius verba hic adscribenda sunt. Nunc vt cognoscas naturam earum, prima est læuis quæ nominatur. Ea est grandis, latis foliis, caule magno: validam habet naturam, & vim magnam habet. Altera est crispa, quæ à similitudine apij σελινοειδῆς vocatur. Hæc est natura & aspectu bona ad curationem: validior est quàm, quæ superscripta est. Item est tertia quæ Κράμβη vocatur, minutis caulibus, tenera & acerrima est omnium istarum, tenui succo vehementissima. Et primum scito, de omnibus Brassicis nulla est illiusmodi medicamento ferior, &c. Deinde Plinius erucarum ortum describens ex Aristotele, de raphani folio dixit, quod Aristoteles apertè se dixisse de foliis Brassicæ declarat loco à nobis citato. Plinij autem verba hæc sunt. Multa autem insecta & aliter nascuntur, atque imprimis ex rore. Insidet hic raphani folio primo vere, & spissatus sole in magnitudinem milij cogitur, &c. Sed de hoc Plinij errore quædam alia postea dicemus. Tria Brassicæ genera agnoscit etiam Eudemus Atheniensis, in libro de oleribus, vt legitur apud Athenæum: Κράμβης φησὶν εἶναι γένη τετρία, τῆς γὰρ χαλκρινένης ἀλμυρίδος, καὶ λετοφύλλου, καὶ σελινοειδῆς. τῆ τε ἡδονῆ περὶ τὴν κεκεῖται τὴν ἀλμυρίδα φύσει δὲ ἐν ἐρεσει, καὶ κύμη, καὶ ῥόδο: ἔτι δὲ κνίδω, καὶ ἐφέσω. ἢ δὲ λετοφύλλου ἀνα πᾶσαν (φησὶ) χῶραν γίνεσθαι. ἢ δὲ σελινοειδῆ τὴν ὀνομασίαν ἔχει διὰ τὴν ἐλβηθίαν: ἐμπερὶς δὲ ἐστὶ σελίω, καὶ ἐστὶ τὴν ἄλλην συνκνωσιν. Idest, Tria sunt Brassicæ genera: Halmyris, Læophyllos, & Selinusia. Halmyris suauitate cæteras antecellit. Nascitur in Eretria, Cumis, Rhodo, Cnido, Epheso. Læophyllos à læuore foliorum sic dicta, vbique nascens nullam respuit regionem. Selinusia à crispidine foliorum nomen accepit, ideo quod σελίω, idest apio similis sit, atque etiam densitate. Dioscoridi Brassica alia est ἡμερος, idest, fatiua, alia ἀργία, idest siluestris, alia θαλασσία, id est marina. Sub fatiua tria iam explicata genera, vel quædam horum complectitur. Sub qua etiam Ægyptiam comprehendit, quæ in Ægypto propter

Lib. 5 hist. an. c. 19,

Lib. 19. c. 5.

Lib. 19. c. 8.

Lib. 20. c. 9.

De re rust. c. 17.

Lib. 11. c. 32.

Lib. 9.

Lib. 2. c. 127.

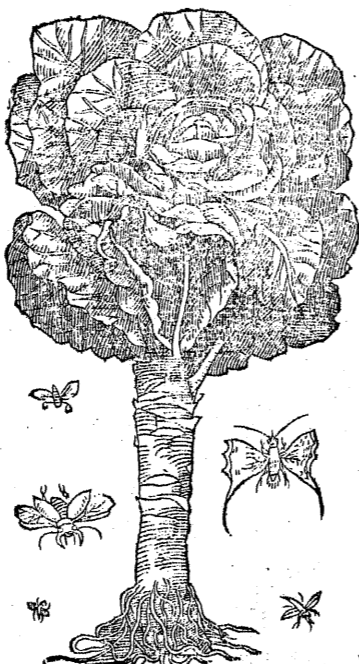
Lib.20.c.9. amaritudinem non estur, inquit Plinius. Sed multò plura idem Plinius tradit, ex Lib.19.c.8. cultu, locis, & forma nomen adepta. Præcipuus fit caulis, inquit, sapore ac magnitudine, primùm omnium si in repastinato seras: dein si terram fugientes cauliculos feces, à terræque proceritate luxuriosa attollentes se, exaggerando aliam accumules, ita ne plus quam cacumen emineat. Tritianum hoc genus vocatur, bis computabili impendio tædiòque. Cætera genera complura sunt. Cumanum sessili folio, capite patulum. Aricinum altitudine non excelsius, folio numerosius quàm tenuius. Hoc vtilissimum existimatur, quia sub omnibus penè foliis fruticat cauliculis peculiaribus, Pompeianum procerius caule ab radice tenui, intra folia crassescit: rariora hæc, angustioraque, sed teneritas in dote, si frigora non toleret: quibus etiam aluntur Brutiani, prægrandes foliis, caule tenues, sapore acuti. Sabellico vsque in admirationem crispa sunt folia, quorum crassitudo caulem ipsum extenuat: sed dulcissimi perhibentur ex omnibus. Nuper subiere Lacuturris ex conualle Aricina, vbi quondam fuit lacus, turrisque quæ remanet, capite prægrandes, folio innumeri. Alij in orbẽ porrecti, alij in latitudinẽ torosi. Nec plus vllis capitis post tritianum, cui pedale aliquando conspicitur, & cyma nullis serior. Hæc Plinius. Nostris etiam in Hortis plurimæ visuntur Brassicarum species, quædam etiam veteribus incognitæ, quas primùm distribuemus in satiuam & agrestem. Satiuam in albam, nigram, & rubram.

j.Brass. sp. Brassica satiuæ alba vulgaris notitiæ omnibus conspicua, ea est, quæ læuis à Theophrasto, Catone, Plinio dicitur, caule magno, crasso, grandibus & latis Lib. 20. c. 9. Formæ. foliis, carnosis, ex viridi seu cæsis candicantibus, in latera diffusis, prominulis venarum toris fruticantibus, tonsili cymarum luxuria: flore tum luteo, tum albo: semine in siliquis. Cum gelicidia sensit, gravior est cibus: tenerescit enim frigoribus: iusculis pinguibus incoqui solet. Cymosum eius cacumen acetariis subministrat, prius subferuefactum, mox oleo salæque diffusum.

BRASSICA ALBA
vulgaris, Læuis satiuæ.

BRASSICA ALBA
crispa.

Altera

Altera Brassica alba ea est, quæ brassica Sabaudica cognominatur, *Chou de Savoie*, 2. spec. Dodon. Lacuturris, Catonis Crispa brassica, Plinij Sabellica. Etenim crispis admodum Lib. 5. c. 6. foliis lactuca modo in sese concluditur, sed non in tam absolutum orbem coit, quàm Brassica capitata, neque vsque adeo conuolutis interioribus pāniculis,

BRASSICA CAPITATA
Albida.

intus albicans, tenera, subdulcis, & quæ hac ætate præstantissima habetur: flores albos, & semen in exiguis siliquis profert. Hyemem & gelicidia non tolerat. Hæc Brassicæ candidæ secundum genus est Dodonai.

Lib. 5. c. 6. Tertia albæ Brassicæ species, cuius folia in orbem conglomerantur, exterius callosa, & per ambitum rugata, multis intus carinarum voluminibus, externis semper interiora complectentibus, numquam nisi cum in florem exeunt dehiscuntibus, eximio candore, miranda teneritudine, humili caule, capite prægrandi, nonnumquam sesquipedæ crasso. Brassica capitata vulgo nominata est, quoniam in capitis formam extuberat, Gallis *Chou capu*, idest Caulis capitatus. Nonnulli à candore foliorum album vocant, quo nostra fere rura victitant. Huic hyeme præcipua nobilitas. Plinio Lacuturris est Brassica, In libr. 2. Diosc. c. 124. vt vult Matthiolus, vt Dodonæus brassica Tritiana. Sed verisimilius est Lacuturrim nostram esse Brassicam capitatam candidam. Tritianam verò nostram esse Brassicam capitatam viridem. Ibidem.

BRASSICA CAPITATA
Polycephalos.

4. spec. Est alia Brassica capitata polycephalos, radice, caule & magnitudine aliis sessilibus & capitatis par & similis, sed hoc differt, quod spectanda quidem & fere prodigiosa naturæ lasciuientis, vt ita dicam, ostentatione, non vt superior, vnicum caput profert, sed plura, alia ab aliis discreta, in vnum tamen tanquam æceruum congesta, è venosis multis foliis conglobata, alia maiora, alia minora; inusitata quadam & rara specie. Quidam id terræ, cui semen creditur, vbi: ati adscribunt, quæ tam copiosum alimentum præbet, vt gignendis atque nutriendis tot capitibus sufficiat.

5. spec. Miranda est alius Brassicæ albæ & peregrinæ natura, quam Dodonæus Pompeianam vocat, aut Cypriam, & Brassicam floridam, *Chou de Cypre*, &, *Chou fleur*, Itali *Cauliflori*. Primùm enim folia profert Brassicæ albæ & læuis modo, quadam tēnus cinerea: deinde ex ipsorum medio foliorum conglobatorum veluti centro cauliculos multos, crassiusculos, candidos, dulces, multis & breuibus ramulis vestitos, pari proceritate, & in sese conglomeratos. Hos cauliculos huius Brassicæ florem appellant. Nec

BRASSICA Pompeiana, aut Cypria, Brassica florida Dodo.

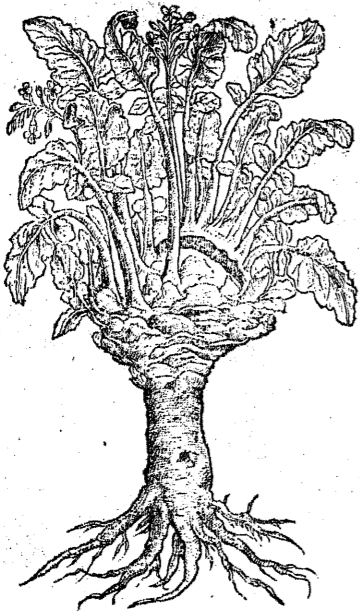

minus mira est ea Brassica, quam asparagodem esse herbarij censent, cuius mentio sit in Geoponicis Casiani Constantino attributis.

6. spec.

Caulis & radix eadem que in ceteris Brassicæ generibus. Folia nunc sunt laciniata, & frequentissimis diuisuris incisa, qualia Brassicæ crispæ, nunc plana, lata, & expansa. Eadem nonnumquam tota virent, nonnumquam venis per ipsa folia

BRASSICA RAPOSA.

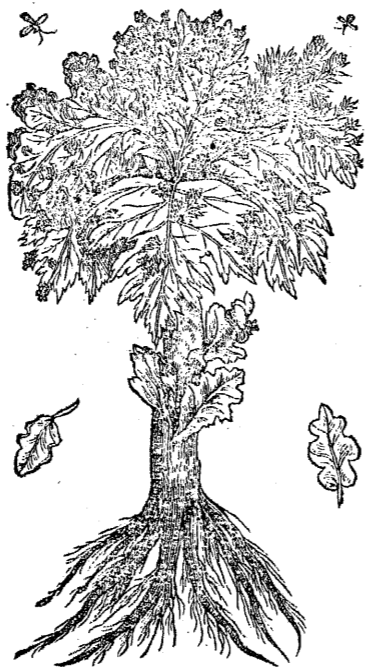
7. spec.

In lib. 1. de Plant.

dispersis, & media costa rubent. Huic vero id peculiare est & insigne, quod ex foliis ramuli multi, breues, torosi, foliosi nascuntur, florentes suo tempore, & semen edentes, nō aliter quam in reliquis plantis, ex caule, vel stipite, quorum ramulorum cum asparagis similitudo fecit, vt hanc Brassicam asparagodē Græci vocauerint. Hi tenelli asparagi in iure aliquo pingui, vt capi, aut veruecinæ eduntur.

Admiranda verò magis, & veteribus, opinor, incognita ea Brassica (nisi sit rapitius colis Catonis) quæ γοσφδορπέλης nominari potest, id est Brassica raposa, Gallice Chou rabe, quod caulis in magnum, carnosum, & rotundum caput extuberat rapi modo, intus etiam album sicuti rapum, è quo folia nascuntur, reliquis Brassicis similia, laciniata, viridia, longis, crassisque fulta pediculis. Ex eodem cum albis floribus cauliculi prodeunt. Caulorapum vocat Scaliger. Vidimus, inquit, hanc cinnam veriussq; naturæ. Sed Brassicæ radix sub terra condita fuit, rapum supra terram in stipite turgescerebat. Dodonæo est

BRASSICA Asparagodes Dalechampij.

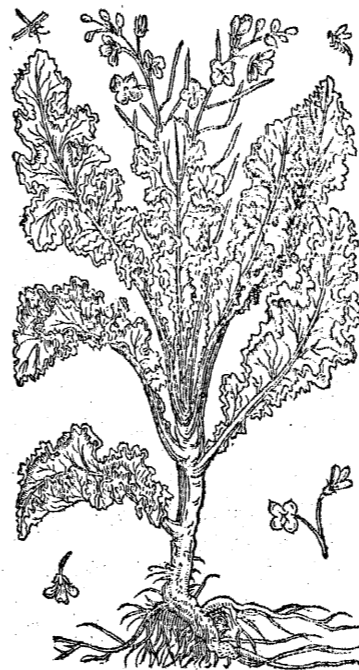

est Brassica candida quartum genus. Tuber rapi modo in frusta concisum, & elixum estur cum aceto & pipere, magna eorū voluptate qui Brassicis delectantur. Alij in iure capi veruecinæ & vitulina coquunt, sic lautiore apparatu, & meliorem gustu: quomodo crambasparagorum parari solent tenelli asparagi, vt dictum est.

BRASSICÆ RVBRÆ prima species.

BRASSICA NIGRA Dodonæi.

Hæc alba Brassicæ genera. Quarum primæ similis est Brassica nigra, Gallicè Chou noir, cui stipites longi sunt & proceri, folia grandia, lata, nigricantia, rugis multis asperata: flores lutei: semen & siliquæ vt cæteris.

Brassica rubra foliis est magnis, latis, laciniatis, læuibus in viridi fusco rubescentibus, venis etiam rubescentibus per transversum virgatis: floribus luteis: siliquis longis & gracilibus: semine minuto, rotundo, exterius fusco, interius flavescente, napi vel rapi semini simili, sed maiore. Hæc Brassica est Cumana & rubra, & Brassica lauis Catonis Dodonæo, quæ prima omnium à Fuchsio descripta est, Gallicè Chou rouge.

Brass. rub. i. species & forma.

Lib. 5. ca. 6.

Brassica rubra secunda species superiorem foliis plane imitatur, sed tempore folia quæ in medio sunt, alia aliis incumbentia, vt in Brassica alba capitata, conglobantur, eaque rubescentia, aut purpurascantia. Dodonæus Brassicam Lacuturrem appellat, Galli Chou caput rouge.

Brass. rub. ii. species.

Lib. 5. ca. 6.

Tertia species folia habet incisa, cæterum colore, floribus, & semine primo generi proxima, Dodon. Brassica αλωετίζης, Latine Apiana.

Brass. rub. iii. spec.

Ibidem.

Quarta foliis est valde rugatis crispisque cætera superioribus similis. Nigram Dodonæus vocat. Fuchsius Brassicam crispam, & αλωετίζης, id est Apianam à similitudine apij, Galli Chou crispu noir.

Brass. rub. iii. spec.

Huic adiungenda Brassica crispa Tragi, quæ radice, caule, flore, semine, sapore, superioribus generibus similis, folia gerit plane illis dissimilia, hoc est crispa, & per ambitum incisa, veluti crispa lactucæ. Quamquam in hoc genere quædam frequentioribus & profundioribus, aliæ rarioribus & minoribus incisuris dissectæ sint.

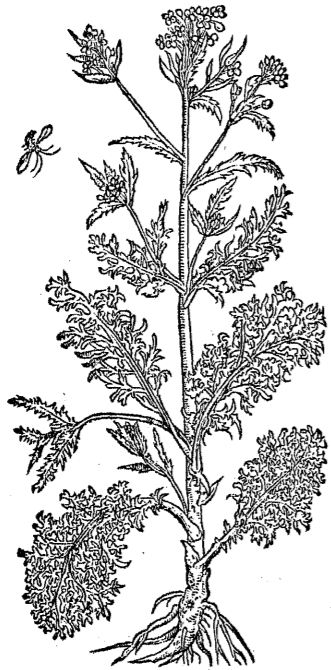
Lib. 2. c. 59.

Ad idem genus referenda Lobellij Brassica tenuifolia laciniata, cuius gemina est varietas. Prior foliorum laciniatas incisuras ad medium vsque neruum habet, artemisiæ, cryngijve campestris ritu, quæ hic appiæta est.

Alterius sinibriata magis, laciniata minus sunt foliata, quæ eadem est, aut valde similis Sabellicæ Dodonæi.

Id postremum Brassicæ rubrae genus ponit Dodonæus, quod est omnium minimum, & fere siluestri simile. Caulibus & foliis primum

Ibid.

*BRASSICA Crispa Tragi.**BRASSICA Ternifolia laciniata.**BRASSICA Siluestris.**BRASSICAE III. Genus Fuchsj.*

genus maximè refert, nisi quod ea minora habet. Vix in cibos admittitur, sed feminis tantùm gratia feritur, ex quo exprimitur oleū, quod vulgò olei ex naporum semine expressi nomine venundatur. *Huile de nauette* Galli vocant. Hanc tertiam esse Catonis Brassicam existimat Dodonæus, quæ Crambe propriè dicatur.

Ibid.
Forma
Brassicæ
siluestris.

De Brassicæ fatiux generibus satis multa: nunc de agresti, quæ *κράβη ἀγρία* nominatur, id est, Brassica siluestris. Foliis & floribus Brassicæ rubræ secundo & vltimo

mo generi planè similis est, nisi quòd Caules foliæque minora habet, candidiora, hirsutiora, & gustu multò amariora. Cui planè similis est tertia Brassicæ fatiux species Fuchsj, hic appicta.

Alias duas Brassicæ siluestris species descripsit Cordus. Quædam est, inquit, quæ caulem erigit bicubitalem, & ferè teretem, glabrum, intus medullaceum, cui statim à terra vsque ad summitatem iunceæ gracilitatis deinceps adnascuntur rectæ virgæ, longitudine cubitali. Sub his iuxta exortum singula sunt folia longitudine digitalia, inferiùs vncie, aut interdum duùm digitorum latitudine, in mucronem desinentia, pingua, & glabra, sine pediculo caulem & virgas veluti sinu quodam circum amplectentia. Totis virgis siliquas erectas producit, digiti longitudine, valde graciles, intus sinapi similia semina continentes, quæ per longitudinem in duas partes tenuissima quadam membrana diuiduntur. Flores vere & æstatis initio in summis tantùm virgis apparent candidi, minimis quatuor foliolis, & paucis staminibus constantes. Floret particulatim. Itaque simul maturas & maturescentes siliculas, simulque flores habet. Radix subest dodrantalis, digiti mediocri crassitudine. Tota herba fatiuam Brassicam sapore amulatur. Alia Brassicæ agrestis species est, inquit idem Cordus, quæ cubitalem habet caulem, teretem, glabrum, aliquantulum concavum, & in ramulos diuisum: folia ex interuallo singula profert secus ramulorum eruptiones, trium aut quatuor vnciarum longitudine, paulo angustiora, subrotunda, glabra, & Brassicæ modo corrofa: flores veris exitu candidos & oblongos fert, quibus singula succedunt silicula, digito longiores, angustæ & quadrangulares, oblongo nigròque semine plenæ. Radice nititur exigua, lignosa, semestri, & inutuli. Folia Brassicam gustu imitantur: semen verò amarius est, & aliquantulum acre. Nascitur pinguibus agris, lento & glutinoso solo. Hæc Cordus.

Lib. 1. plan.
ca. 31.

Lib. 1. plan.
ca. 39.

BRASSICA Campestris
Clusj.

Clusius Brassicam aliam campestram pinxit & descripsit, quæ caules pedales habet, candidantes, rotundos, ramulos aliquot, folia per interualla, perfoliata similia, candicantia, colore Brassicæ, gustu feruido, caulemque sic amplectentia, vt tenellæ plantæ plurimum ad perfoliatam accedant, in ramulis ex alis exeuntibus flores insident candidi, Brassicæ floribus similes, deinde cornicula, siue siliqua oblonga, quadrangula, in quibus continetur semen minutum. Alterum eius genus firmioribus virgis, neque adeo ramosis, cuius folia in summo aliquantulum serrata, & calidi etiam vt alia gustus: flores priori similes, maiores, leucij aut violæ matronalis æmuli, purpurei, & floribus Bolbonac non absimiles, vtriusque radix licet dura, fibrosa & candida, annua tamen est. Plurima regno Murciano ad Eliocratam urbem, vulgò horca, in agris & iuxta vias nascitur. Floret martio. Primum genus agro Viennensi etiã frequens. Incolæ Hispani *Collejon* appellant, quasi Brassiculam. Sunt qui Brassicam semine quadrángulo vocent. Porest etiam Brassica campestris nuncupari. Eius acrimonia proxime ad Brassicæ facultates hanc plantam accedere indicio est. Perfoliata siliquosa à Lobellio nominatur.

Lib. 2. stirp.
i. Hisp. c. 61.

Brassicam

Brassica
marina
Forma.
Lib.2.c.115.

BRASSICA MARINA
Soldanella officinarum.

In libr. 2.
Diosc. c. 115.

Lib. 2. c. 54.

Lib. 3. c. 54.

In Hort.
Germ.

Ibid.

Locus.

Ibid.

Brassicam marinam his adnumeravit Dioscorides, quæ Græcis κρέμνη θαλασσία dicitur. A sativa profus abhorret, inquit, quod folia ferat rotundæ aristolochiæ, longa, tenuia: singula è ramulis rubentibus exeunt, singulari ut hederæ pediculo: albo succo prædita est, sed paucò, salso gustu, sed aliquantum amaro, pingui concretu. Hanc Brassicam censent herbarij peritissimam esse stirpem, quam officinæ Soldanelam & Soldanam appellant, etsi scripserit Dioscorides folia habere rotundæ aristolochiæ, longa. Quippe quæ in maritimis nascatur, ramulis constat rubentibus, ex quibus prodeunt folia, ut in hederæ, quæ lacteum succum emittunt, gustuque salsa & amara, & quadamtenus acria percipiuntur. Quare locum Dioscoridis mendo non carere rectè videtur Matthiolus existimasse, facilique librariorum lapsu euenisse, ut folia μικρά, idest longa, pro μικρά, idest parua nunc legamus. Tamen in nostris Dioscoridis exemplaribus nõ legimus huius Brassicæ folia μικρά neque μακρά, sed διμήκη, idest prælonga. Dalechamplus legit πορικήνη, idest porrecta, quod est

verissimum. Quo Dioscoridis loco sic emendato, Soldanella omnibus planè notis Brassicam marinam Dioscoridis refert. In qua etiam sententia cum sit Ruellius, quod Soldana vulgo dicta, ut scribit, cum tota Dioscoridis pictura nulla reclamante nota videatur subscribere, in eo tamen errat, quod eam folio aristolochiæ longæ, atque etiam prælongo esse prodiderit. Rectius Dodonæus qui Soldanellæ siue Brassicæ marinæ folia tribuit asari, aut aristolochiæ rotundæ, sed minora. Errat præterea Marthæus Siluaticus pandectarum auctor, quod Soldanellam Arabum Chachile esse crediderit, cum Serapio Chachile vsuæ simile esse, folioque non aristolochiam, sed nasturtium imitari tradiderit. Brassica marina, ut rectè ait Gesnerus, toto genere differt à Brassicis, nec aliud quàm nomen commune habet. Eam opinor ob causam, Dodonæus non cæteris Brassicis, sed smilacibus læuibus, & conuoluulo subiunxit. Nam graciles & rubescentes cauliculos, seu viticulas per terram spargit, à quibus exeunt folia parua, rotunda, viridia, hederæ foliis rotundiora, & viridiora, asari aut aristolochiæ rotundæ similia, minora tamen. Flores smilaci læui & minori similes, rubescentes siue purpurei: semen nigrum in siliquis, aut rotundis capitulis, ut smilacibus: radix longa & tenuis. Denique smilaci minori proxima est, demptis foliis, quod rotundiora sint, crassiora, & gustu salsa. Prouenit abundè in Zelandia, & Flandriæ litoribus marinis, in litoribus etiam Venetis, inquit Matthiolus, Aquilecensibus & Tergestinis.

Pena, Brassicam aliam perpulchram marinam siluestrem, à Dioscoridis specie diuersam, locis oriundam Angliæ maritimis ad Portlandiam insulam depinxit, sed quia inculta, neglecta, hispidior tota & prædura est, cymæ ingratiore multò, cibo toleranda tamen. Turnerus μονόκερνον & μονόσπερμον à singulari semine vocabat. Sunt enim in florum pallentium alborum congerie eleganti, densa & umbellifera multis in ramis, siliquæ breuiores, crassiuscula, quibus singulis singulum inest semen, paulo minus piso, Soldanellæ aut orobi æquale: folia eadem ferme quæ Brassicæ nigra, sed crassiora & lætiore aspectu, & fimbriis vndulatis, plicisq; admo

BRASSICA MARINA
siluestris, Monospermus Pena.

admodum artificiosis. Siluestris Brassica in maritimis Senensibus, Argentario promontorio, aliisque tum Thyrrheni, tum Adriatici maris littoribus frequens nascitur. Hanc non longè à Terracina vrbe, via qua itur Neapolim plurimam vidisse se affirmat Matthiolus, foliis domestica similibus, sed hyoscyami modo hirsutis, amaro & insuaui gusto. Sic & Dioscorides maritimis præruptisque locis magna ex parte gigni prodidit, satiuæ similem, sed cãdidiorem, hirsutiorem, & amaram. Reliquæ Brassicæ in hortis passim proueniunt. Frigidis verò & pluuiis regionibus positio earundem optima. Salsis etiam aquis iuuari Brassicam, & his rigatam meliorem fieri tradit Theophrastus: quare nonnullos nitro aquæ permisto aspergere Brassicæ, ut Aegyptios, atque ita multò dulciorem tenerioremque effici, sicuti etiam priusquam coquatur, sale commaceretur. Marialis nitrata aqua viriditatem conseruari scribit his versibus.

*Næ tibi pallentes moueant fastidia Caules,
Nitrata viridis Brassica fiet aqua.*

Palladius non nitratam aqua, sed nitrum ipsum

inspergi iubet his verbis. Celerius coqui vitore seruato, si dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinae candentis imitetur. Quæ ex Geoponicis Calsiani Constantino attributis transcripta videri possunt. Ειδέναι χεῖρ ὅτι τὴν κρέμνην ἐν ἀλμυρῶ τὸ πρῶτον ἀσείρητον προσήκει. διὸ χεῖρ. περιφύλλω τὰ αὐτῆ γενόμενη, νίτρον λεῖον, ἢ ἀλμυρὴν δαγῆν διὰ κοσκίνου χεῖρα σθεῖν πλάσσειν, ὡς δλοεῖν ἀσθὴν πεπευχῶς. τὸ πρῶτον δ τὸ τρῶτον ἐφωσθῆρα γίνεσθαι. Quorum quadam cum ex vetere quopiã scriptore, Didymo fortasse (quæ in Geoponicis postea exscripta fuerint) Plinius exprimere veller, aut non intellexisse, aut alioqui corruptum locum videtur descripsisse: sic enim ait. Sunt qui plantant (Brassicam) in transferendo alga subdita pediculo, nitro ve trito, quod tribus digitis capiatur, celeriore ad maturitatem fieri putant. Sunt qui semen trifolij nitrūmque simul tritum aspergunt foliis. Nitrum in coquendo etiam viriditatem custodit: aut Apiciana coctura, oleo ac sale priusquam coquantur maceratis. Hic Plinius trifolij semen habet, pro περιφύλλω κρέμνη γενόμενη, id est, Brassica trium foliorum, ut rectè Palladius conuertit. Brassicæ Augusto mensè potissimum florent, ac subinde etiam semen proferunt. Brassica satiuæ, ut scribit Dioscorides, alio idonea est, si modo leuiter feruefacta edatur. Nam percocta aluum sistit, sed multo magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur: stomachum autem male habet: acrior est æstiuæ. In Aegypto propter amaritudinem non estur. Cæcutientibus & tremulis esse prodest. Summo cibo sumpta crapulam discutit, & vini noxam restinguit. Melior stomacho cyma, sed acrior, & ad ciendam urinam validior. Ea condita, siue sale asseruata stomacho inimica est, aluum conturbat. Crudæ succus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit (legendum enim Græcè, ὁ δὲ χυλὸς αὐτῆς ἀμῆς, non ὠλὸς, idest crudus succus, ut vertit Ruellius) cum vino quoque potus viperarum moribus auxiliatur: cum scenigraci farina & aceto podagris, & articularum vitis illinitur: prodest & fordidis vlceribus, & vetustis illitus: caput purgat naribus infusus: menses extrahit cum loliacea farina inditus. Folia per se illita, aut cum polenta trita conferant inflamma

Ibid.

Lib. 2. c. 125.

Lib. 2. cauf.
c. 7.

In Xen.
Corn. in li.
7. commet.
phar. locat.

Lib. 3. c. 24.

Lib. 12. c. 17.

Lib. 19. c. 8.

Tempus.

Vires &
Temper.
Lib. 2. c. 125.

inflammationibus, tumoribusque: epinyctidas, ignem sacrum, leprâsque sanant. Carbunculos ex sale rumpunt: fluentes capillos retinent. Elix autem ac melli permixta gangranarum corrosionibus auxiliantur (melius quam quomodo vertit Ruellius, cocta addito melle aduersus depascentia vlcera, gangranâsq; valent, cum Græcè legatur, ἐξομαχάειν ἢ ἐξομαχάειν μέλιτι πρὸς νομὰς γαγγραινῶν ποιῆσαι) Cruda verò cum aceto si edantur, lienosis profunt (Græcè habetur, ἀμαχάειν ἢ ἐξομαχάειν μέλιτι πρὸς νομὰς γαγγραινῶν ποιῆσαι, quæ parum dilucidè reddidit Ruellius, lienosisque ex aceto cruda profunt.) Mansa deuorato succo interceptam siue abscessam vocem instaurant, (Ruellius φωνῆς ἀποκοπὴν retusam vocem non satis rectè videtur reddidisse.) Decoctum eius potu aluum & menses ciet. Flos sterilitatem adfert, siue conceptionem impedit post puerperium, siue partum in pefso subditus (Græcè legitur, τὸ ἕνθος ἀπόκομιον μετὰ τὴν ἀποκόμην πρὸς τὸν ἐν πῶσῳ, quæ sic Ruellius, flos post conceptionem in pefso subditus, partum abortu vitiat.) Semen eius præsertim, quæ in Ægypto nascitur potum tineas pellit. In antidota theriaca additur: faciei cutem lentiginésque expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci vultu excepti, diuturnos laterum dolores mitigant. Siluestris Brassicæ cyma in lixiuio cocta ori non insuauis. Folia illitu vulnera conglutinât, & inflammationes tumorésque discutunt. Marina Brassica in totum stomacho inimica, acris: vehementissimè aluum ciet in cibo cocta. Coquitur propter acrimoniam cum pingui carne. Hæc Dioscorides, in quibus quæ de foliis manducatis tradit: Asclepiades Galenum de cauliculis ad vocem interceptam præscripsit. Brassicæ viridis cauliculos absterfos manducandos præbe, & quod instar palearum exuccum est, expuere iube, succum verò delingere. Alia, Brassicæ succum cum melle coctum delingendum exhibe, auxiliabitur confestim. Quæ verò cyma Brassicæ dicta est, à Dioscoride κύμμα appellatur. quid autem sit, declarat Plinius his verbis. Cymas à prima sectione præstat proximo vere. Hic est quidam ipsorum caulium delicatior teneriôrque cauliculus. Et paulò post, post cymam ex eadem Brassica contingunt æstiuu autumnalésque cauliculi, mox hiberni, iterumq; cymæ, nullo æquè genere multifero, donec sua fertilitate consumatur. Cymas itaque τὰ κυήματα Plinius dixit, quæ Collumella in carmine Cymata appellat per synæresin.

Frigoribus caules, & veri cymata mittit.

Lib. 7. co. ph. loc. Id quod Galenus adnotauit, ὁ μὲν οὐδ' . inquit, τῆς κρήμεως (ἀσπάρρατος suba.) ὁ δὲ κύμμα χαλῶσιν ἐνίοι, καὶ σωμαίρεσιν ἐμοὶ δλοκεῖν, τῆς δὲ διὰ τῶν συλλαβῶν ὀνόματος, λεγομένου τῆς κυήματος, τῆς κρήμεως, &c. Idest, Brassicæ igitur germen, quod nonnulli etiam κύμμα nominant per contractionem, opinor, nominis trissyllabi κυήματος, & cætera. Eadem cymata prototomi caules appellantur à Galeno, quo loco & si corrupta sint vulgata exemplaria, quæ habent πρὸς τομῶν χαλῶσιν ἀφελήματος κύματος β', νήσεται διδομένως ἐπὶ ἡμέρας θ', non dubium est quin legendum sit πρὸς τομῶν καυλῶν, & cætera. Id est, Prototomi caulis decocti cyathos duos ieiuno ad dies nouem exhibitos. Cuius auxiliij ab Archigene ad renum affectiones præscripti efficacia, & prototomorum caulium lectio à Dioscoride confirmatur. τὸ δὲ αὐτῆς (κρήμεως) κύμμα, inquit, ὡς ομαχάειρον μὲν, δειμύτερον δὲ, καὶ ἐρητικώτερον. Idest, Brassicæ cyma stomacho commodior quidem est, sed acrior, & magis vrinam ciens. Eorumdem caulium meminit & Martialis.

Et faba fabrorum, prototomique rudes.

Quum mihi boleti dederint tam nobile nomen,

Prototomis, pudet heu, seruo cauliculis.

Appellantur autem prototomi à prima sectione ac cæsura, quando videlicet ad seminis generationem augetescentes succiduntur, & in ciborum vsum veniunt.

Cap. 20. A Marcello caules Haplofiles à teneritudine Græca appellatione dicti sunt. Brassicæ lau

sicæ laudes longum exequi, inquit Plinius, quum Chrysippus medicus priuatim volumen ei dicauerit, per singula membra hominis digestum, & Dieuches. Ante omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarunt. Quæ fusiùs persequi prolixum nimis & superuacaneum foret. Quare ea qui volet apud Plinium & Catonem legat, sed ita vt Catonis de Brassica iactatas religiones nihil moretur. Id vnum ex Plinio dicemus, quod & Dioscorid. sententiæ cõsentaneum est, Brassicam vino aduersari, vt inimicam vitibus. Antecedete in cibis cauere ebrietatem, postea sumpta crapulam discuti. Haud ita multo post scribit Siluestrem Brassicam inimicissimam vino, quam præcipue vitis fugiat, aut si non possit fugere, moriatur. Et alio in loco, pernicialia esse Brassicæ cum vite odia. Quæ cum rectè ex veterum sententia dixisset, ea quæ sequuntur non sine errore scripsit. Quorundam natura non necat quidem, sed lædit odore, aut succi mixtura, vt Rhabbanus & Laurus vitæ. Olfactrix enim intelligitur, & tangi eam odore mirû in modum. Ideoque cum iuxta sit auerti & recedere, saporémque inimicum fugere. Hinc sumpsit Androcides medicinam contra ebrietates, Rhabbanum mandi præcipiens: pro Rhabphano enim hic Brassicam bis reddere debuerat. Transtulit enim locum illum ex Theophrasto, qui ῥάφανον dixit, quod supra ostendimus, vt & veteres Græci, quam quidam & posteriores κρήμεων vocauerunt. Ἔνια δὲ φέρει μὲν, χεῖρῶ δὲ ποιεῖ τὰς δλωάμεσι τῶν χαλῶν καὶ ὀσμῶν, οἷον ἢ ῥάφανος, καὶ ἢ δλωάριον τὴν ἀμπέλον. ὁσφραίνεσθαι καὶ φήσι, καὶ ἐλθεῖν. Διὸ ὅταν πωλησίον ὁ βλάφτος γένηται, πάλιν ἀνασφραῖσθαι, καὶ ἀφορῆσθαι, ὡς πολεμίας ἕσης τῆς ὀσμῆς. Ανδροκύδης καὶ χεῖρ παραδείσῳ τῶν χαλῶν χεῖρ χεῖρ τὸ πρὸς τὴν βοήθειαν τὴν ἀπὸ τῆς ῥάφανος γινομένην πρὸς τὸν οἶνον, ὡς ἐξελάυνεσθαι τὴν μύθην. φέρει καὶ τὴν ἀμπέλον τὴν ὀσμῆν. Sed & quod alio loco Plinius scripsit, Odium his (rhabbanis) cum vite maximum, refugitque iuxta factos, de Brassica intelligi debet, non de raphano. Cur autem crapulam sedet Brassica, id causâ reddidit Aristoteles, quod dulcem succum abstergentémque contineat: quare eo medici ad eluendam aluum vtuntur. Ipsa autem frigida est: nam ad vehementes diarrhoeas vtuntur medici valde cocta, caule purgata, refrigeratâque. In iis autem qui crapula tentantur, Brassicæ succus crudos humores & vinosos in aluum attrahit, ipsa in ventriculo remanens refrigerat corpus, quo refrigerato tenues humores in vesicâ feruntur. Quum igitur humores vtrinque abiguntur, refrigerato corpore, illos crapula liberari perspicuum est, præsertim quum sequax vini vapor humoribus deorsum conuersis deuocetur, & præcept ad ima deuoluatur, qui sese efferens in caput, mentis arcem obsidet, & temulentiam grauitatémque creat. Galenus ex Apollonio in dolore capitis ab ebrietate ad refrigerandum repellendumque, rosaceum per se, & cum aceto, aut hederæ, aut Brassicæ succo præscribit. Quin & ipsa Brassicæ folia calida macerata, capitique circumposita, ac obligata naturaliter ebrietati resistere ait. Sed de Brassicæ facultatibus idem verissimè differit alio loco, his verbis. Brassicæ succus facultatem habet purgatricem, corpus autem ipsius communi siccantium ratione sistit magis, quàm ad deiiciendum incitat. Quum igitur quæ in ventre continentur excernere voluerimus, è propinquo cacabo in quo cocta cum aqua fuerit, extractam ipsam protinus in vasa, in quibus oleum cum garo paratum fuerit, conicere conueniet: nihil autem retulerit, si salem loco gari sumpleris. Quod si humentem aluum siccare voluerimus, priorem aquam, vbi Brassica mediocriter cocta videbitur, effundentes, aliam calidam mox iniiciemus: ac deinde rursum Brassicam, quoad contabuerit, ei incoquemus, quod non facimus cum ventris deiiciendi gratia sumitur: volumus enim hoc casu proprium ipsius succum omnem nõ deponere, sed quoad maximè fieri licet, retinere. Porro nihil quod coquitur, proprium succum seruare omnino potest: quin potius omnem abiicit, si coctû diutius fuerit: Brassica paucum habet alimentum, & edulium

Lib. 20. c. 9.

Ibidem. c. 17.

Lib. 20. c. 9.

Lib. 24. præfat.

Lib. 17. c. 24.

Lib. 4. hist. cap. 20.

Lib. 19. ca. 5.

Probl. sec. 3

Lib. 1. com. phar. local.

Lib. 2. Alim.

est non firmum, sed laxum. Succum habet non probum, ut lactuca, sed prauum & graueolentem. Quod verò ad vrinas attinet, nihil ipsas, quod sciam, insigniter neque prouocat, neque moratur. Brassicæ germen quod nonnulli *κωμ* nominant; minùs quàm Brassica ipsa siccatur, tamen si aliorum olerum caulis temperatura ut plurimum est quàm folia siccior, potissimum quum iam prope est, ut semen profundant. Et, Brassica esculenta desiccandi vim habet, tum esca, tum foris inposita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & vlcera glutinat, & maligna vlcera sanat: præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrè solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpes sanat. Habet quiddam etiam in se absterfiorum, quo lepras curat. Porro semen eius potum lumbricos interficit, maximè Brassicæ Aegyptiæ: quantò ea scilicet temperatura siccior est. Sanè amara qualitatis semen particeps est: sicut videlicet alia omnia medicamenta, quæ ad lumbricos idonea sunt. Eadem facultate ephelidas & lentes, & quæcumque modicam absterfionem postulant, adiuuat. Porro caules Brassicæ combusti cineres efficiunt admodum desiccantes, ut videlicet iam & causticam vim participant. Hac ratione ei veterem adipem commiscentes, ad inueteratos laterum dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent: nam valenter digerens medicamentum efficitur. Brassica agrestis quodammodo calidior, sicciorque est quàm domestica: ceu alia propemodum omnia agrestia sui generis domesticis vtraque facultate valentiora sunt. Quamobrem neque inera corpus citra noxam sumitur, ut quæ longius ab humana recesserit temperatura. Eadem de causa & gustantibus amarior est quàm domestica: quanquam domestica quoque acrimonia nonnihil & amaritudinis contineat: sed vtramque agrestis habet validam: quare etiam extergit, & digerit quàm domestica valentiùs. Brassica marina præter quàm quòd vtrè deiciat, ut pote subsalsa, & amara gustu, fuerit sanè etiam ad externos corporis vsus, & ad ea omnia, ad quæ tales qualitates accommodantur, idonea. Hæc Galenus. Symeon Sethi malum, inquit, & melancholicum succum Brassica procreat, visum hebetat, & somnum per tumultuosa insomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat corpus verò eius ventrem fistit. Quapropter in quibus humectam alium siccare volumus, ipsam modicè decoquentes, aquamque primam abiciunt, confestim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aeris, neque frigida aquæ quod bis coquitur tangere debet. Æstiu Brassica peioris succi est quàm hyberna. Et verò vrinam, lumbricos interficit, & iis qui ex vino crapula laborant auxiliatur. Ferrur autem ab humiditate ortam hebetudinem sanare. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atque vitij amittit. Flos eius proprietate quadam, semen genitale corrumpit vtero impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradunt quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius succus cum melle sumptus, magnificè defectiones vocis iuuat. Vulneribus imposita ea conglutinatur, & malefica vlcera, & induratas inflammationes sanat. Brassicæ semen crassiusculè contusum, inquit Matthiolus, & in carniū iure feruefactum, potumque vnà cum ipso iure colico dolore laborantes præsentaneo remedio iuuat. Brassica tormina discutit, si bis cocta edatur addito cymini semine, sale, oleo, & hordeaceæ farinæ polline: præsertim si sine pane deuoretur. Idem facit ius decoctæ cum vetere gallo. Idem prodest iocinorosis, lienosis, & renū calculo laborantibus. Prodest per cocta tabidis, si frequenter edatur. Succus ex melle coctus visum clarificat, angulis tantum oculorum illitus. Datur succus vtiliter potandus aduersus fungorum venena. Cocta, & longo pipere aspersa, vnæque cum iure sumpta, nutricibus lactis vbertatem præbet. Caulium medulla ex cremore amygdalino decocta, & cum melle in ecligmate parata, datur lambenda magna vtilitate anhelosis.

In libr. 2.
Diosc. c. 113.

Marina

Marinæ Brassicæ decoctum cum rhabarbaro potum, ad vacuandas hydropticorum aquas plurimum valet. Idem præstat eius puluis additis rhabarbaro, & cubebis, sapius ex vino haustus.

B E T A, C A P. I I.

QVOD olus Græcis *βήτα* vel *σβήτα*, Latinis Beta dicitur. *σβήτα* *Nomina* autem Græci ab impulsu nominarunt: etenim cultus ratione quadam incrementum capessit arboris, neque vlli horrensium latitudo foliorum maior, quæ in binos pedes aliquando se pandunt, soli natura conueniente, & quibusdam locis amplissima Betæ proueniunt. Betæ nomen positum fuit, quòd figuram β literæ, dum semine turgit, referre videatur, nam summitatem in cacumine reflexam habet, id quod testatum nobis reliquit Columella his versibus.

Lib. 10.

Nomine tum Graio, ceu litera proxima prima

Pangitur in cera docti mucrone magistri,

Sic & humo pingui ferrata cuspide ictu

Deprimitur folio viridis, pede candida Beta.

Arabibus *Decka*, & Celb, Italis *Bietola*, Gallis *Bete*, *Iote*, *Poeree* nominatur, Germanis *Mangolt*, & *Pieffen*, Hispanis *Afelgas*. Beta duorum generum est, inquit Dioscorides *Genera* candida, & nigra. Plinius, Beta hortensiorum leuissima est. Eius quoque à colore duo genera Græci faciunt, nigrum & candidius, quod præferunt parcissimi seminis: appellantque Siculum, candoris sanè discrimine præferentes ut lactucam. Quæ ex Theophrasto exscripsit: *δυσχρότερον ἢ τῶν τρωσίων τὸ λευκὸν τῆς μέλανος*, *ἢ ὀλιγοσπερμότερον, ὃ καλεῖται τινες σικελικὸν*. Sed quamuis sicula cognomento Beta solummodo candida veniat, ut ex Plinij & Theophrasti locis intelligi licet, tamen nunc extrita vna litera omnibus ferè nostri seculi medicis omnis beta Sicla cœpit nominari. Beta nigra ad atrum colorem accedere videtur, quia ex rubro nigricat, Gallis *Bete rouge*, Germanis *Rotermangolt* vocatur. Cuius aliud est genus radice maiore crassiore, rubra, quæ Beta erythrorrhizos ob id cognominari potest, vulgò Beta Romana. Alij Betam nigram faciunt quæ eadem sit quæ candida, sed nigram vocant à foliorum colore ex obscuro magis virentium. Rubram verò vulgatiorem, quæ aliis est nigra, quæ à candida nihil differt, nisi saturo colore rubente, quæ hic ex Lobellio appicta est: rubram aliam, quæ ab aliis secernitur raposa radice effigie. His addidit Dalechampius Betam *ωλοβύκαλον*, idest laticaulam, ut quatuor nobis sint hodie Betæ cognita genera. Plinius quoque hæc ad superiora adiunxit. Nostri Betæ genera faciunt vernum & autumnale, à temporibus sariuis: quanquam & Iunio seratur. Esse & Betam siluestrem Plinius scripsit, quam Limonium vocant, alij Neuroides, quam Dioscorides non nouit, qui Limonium à Betis valde disiunxit: neque eam sententiam probat Galenus, cum scribit, Maluam ut Lactucam diximus non modo esse satiuam, sed aliam etiam quandam esse agrestem: Nulla autem Beta est agrestis, nisi quis lapathon id nominare velit. Quibus verbis Galenus tam plausibilem ac receptam Platonis sententiam in Timæo ambigua nobis ut esset, effecit, sariuas omnes plantas olim fuisse feras, neque à seipsis nisi cultu differre. Cum enim, inquit Scaliger, lapathum à nobis multo studio huius rei gratia cultum, numquã induerit Betæ faciem, aut saporem, etiam nunc hæremus in illius sententiâ, non omnè plantam mitem, fuisse prius agrestem.

Lib. 7. hist.
c. 4.

Ibid.

Lib. 20. c. 8.

Li. 2. Alim.

In lib. 2.
causs. ca. 14.

Beta candida foliis est grandibus, latis, læuibus, inter quæ caulis exoritur bicubitalis, striatus, circa quem nascuntur flores exigui, in pallido virides, vel lutei stellarum figura. Deinde semen copiosum, rotundum, durum, asperumque.

BETA RUBRA.
vulgatior Lobelij.

In hist. pla.
cap. 77.

radix subest vnica, crassa, intus candida, in longum protensa, ex cuius lateribus alia modò singular, modò binæ, nonnumquam ternæ funduntur, fibris multis refertæ. Hinc Beta rubra, siue nigra vulgaris, foliis, caulibus, semine, radice proxima est, nisi quod ei folia caulisque non candicant, sed ex rubro nigricant. Cui Betæ rubræ Beta alia rubra, siue Erythrorrhizos foliis, caulibus, semine, figura, colore planè similis est, sed radice dissimilis: est enim huic multò crassior, breuior, medio sui ventricosa & turbinata, napi modo: foris, intusque tota rubens sanguineo cruore suffusa, & superiorum radicibus suauior. Fuchsius inter raporum genera recenset, & rapum rubrum vocat, cum tamè rapi species non sit. Beta *πλωδικαυλος* Dalechampi, in monstrosis, vt ita dicam, plantis numeranda est. Nam vt in cæteris rebus, sic & in stirpibus interdum aut monstra existunt, aut prodigiola quædam, & digna quæ literarum monumentis consignentur. Anno Domini 1557. Cepam vidit, manibusque tractauit Dalechampus, quæ in summa caulis parte, loco seminis bulbos paruos genuerat, & multos, raro prorsus euentu permutate vices natura, & quod radicem esse oportebat, pro semine sursum extrudente. Non minùs est admiranda Betæ species, quam hic depinximus. Cuius caulis est quatuor digitos latus, circa quem parua sunt folia, & quem totum semen operit, sed in eius fastigio ita densum, vt caulis prospectum adimat. Aliquando prope D. Ramberti oppidulum Allobrogum

BETA Πλωδικαυλος,
Platicaulos Dalech.

lobrogum in pingui quodam prato talem vidit Dalechapius siluestris cichorij caulem. In hortis passim, & cultis locis nascuntur Betæ. Eas etiam aquis falsis iuari, & iis rigatas meliores effici tradit Theophr. Iulio & Augusto mensibus, floribus & semine turgent. Beta nigra, vt scribit Dioscorides, coquitur cum lenticula vt ventrè sistat: quod magis radice eius præstatur (genus id cibi *τδισλοφάκην* veteres appellarunt.) Candida aluo utilis est. Vtraque tamen propter nitrosum humorem, quem habet in se, noxij est succi. Vnde succus earum cum melle maribus indutus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radice & foliorum, furfures lendesq; deterget: perniones fotu mitigat. Crudis foliis vitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarum inanitates, scalpendo prius exasperatas, atque depascentia viscera illini prodest. Eruptionibus papularum, igni sacro, ambustiq; cocta medetur. Plinius de Betis, vt de oleris & alimento hæc tradit. Vfus iis & cum lente ac faba, idemq; qui oleris: sed præcipuus vt lenitas excitetur acrimonia sinapis. Medici nocentior

Locus.

Lib. 2. cauf.
cap. 7.
Tempus,
Vires &
Temper.
Lib. 2. c. 16.

Lib. 19. c. 8.

rem quam olus esse iudicauere. Quamobrem appositas non memini. degustare etiam religio est, vt validis potius in cibo sint. Gemina iis natura & oleris, & capite ipso exilientis, bulbi. (Nam cum foliis humisparsis caulis ex illorù medio prodicere incipit, eius caput gustu, & callosa quadam firmitate bulbo simile esse videtur.) Et paullo post. Mira differentia si vera est, candidis solui aluos modicè,

Lib. 20. c. 8. nigris inhiberi. Et cum Brassica corrumpitur in dolio vini sapor, odore Betae foliis demersis restitui. Sed idem alio in loco usum medicum ex Beta præscribit, tum ea quæ Dioscorides, tum alia recensens. Nec Beta sine remedio est utraque. Siue candida, siue nigra radix recens & madefacta, suspensa funiculo contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Candida Beta cocta, & cum allio crudo sumpta, contra tinea. Nigra radices, ita in aqua coctæ porriginē tollunt: atque in totum efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores veteres, & vertigines, item sonitum aurium sedat, infusus iis: ciet urinam. Medetur dysentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et contra serpentium ictus valet, sed huius radice duntaxat expressus. Ipsa vero decocta per nionibus occurrit. Albæ succus epiphoras sedat fronti illitus: aluminis paucum admisto ignem sacrum. Sine oleo trita, scilicet adustis medetur. Et cōtra eruptiones papularum, coctāq; eadem contra vlcera quæ serpunt, illinitur, & alopecis cruda, & vlceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditus caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut ventrem molliat. Validius cocta fluxiones stomachi sistit & ventris. Galeno verò auctore, succus Betarum tergendū vim habet manifestam adeo, ut ventrem ad excernendū incitet, & stomachum interdum mordicet, præsertim quibus natura sensu exactiore præditus est: ob idque edulium id stomacho est noxium, si largius sumatur: corpori autem ab ipsa, ut ab aliis oleribus paucum alimentum accedit. Verum obstructū hepar malua magis aperit, & multo magis si cum sinapi, aut omnino saltem cū aceto mandatur. Lienosis item eodem modo sumpta vtile est medicamentum. Et, Beta nitrosæ facultatis particeps est, qua tum digerit, tum exterget, & per nares purgat. Ceterum cocta nitrositatem omnem exuit, fitq; facultatis phlegmonis aduersa, leuiter discutientis. Porro ad detergendum digerendūque validior est Beta alba: nam nigra adiunctum habet quippiam adstrictionis, & magis in radice quam in aliis partibus. Ex Symeone Sethi Betae succus mediocriter abstergit. Ventrem etiam ad effluxum proritat, & stomachum aliquando vellicat, eorum præsertim, qui hunc valde sensibilem habent. Quapropter edulium est stomacho infestum, si plurimum comedatur. Exiguum est eius alimentum sicut ceterorum olerum. Vtilis verò est ad iecoris obstructions cum aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructions bonum fit medicamentum. Constat autem Beta ex contrariis facultatibus: succus enim eius calidus est, ventrem constringit, & sitim adfert. Eius verò corpus crassarum partium, flatuosum, concoctū difficile, & frigidum, ventremque sistit: maxime si aqua in qua coctum est, subinde abiiciatur. Ad Betarum cocturam vinum & piper expeti scribit Martialis his versibus.

Vt sapiant fatua fabrorum prandia Beta

O quam saepe petet vina pipérque cocus.

Matth. li. 2. Diosc. c. 116. Betae succus à facibus expurgatus, clysteribus infusus ad indurata alui excrementa euocanda mirum in modum valet, præsertim cum lenientia clysmata nihil profecerint. Albæ radix derasa, & melle salæque illita suppositaque, aluum exonerat. Nigra radix in aqua decocta & illita pruritus extinguit. Succus ex ea expressus tum potus, tum illitus, ad serpentium venenosorum morsus confert. Ex Beta erythrorrhizi radice hyeme in aqua, aut sub cineribus calentibus cocta, & corticibus exuta Germani acetaria parant asperso pipere, carotæ vulgo vocatæ modo. Sed hæc illa dulcior est, & gustui gratior. Præterea eiusdem Betae radices parum elixatas, deinde tranuersim in particulas sectas fictili vase cum aceto recondunt, addita raphano agresti, quam *Crem* vocant, minutim concisa. His vescuntur cum asis carnibus.

ATRIPLEX

ATRIPLEX, CAP. III.

ATRIPLEX olus Græcis ἀτρίπλαξις & χρυσολάχανον dicitur. Atriplexum ut Festus refert, appellabatur ab atro, ut aliqui putant, colore. Verum à voce Græca potius quam ab atre fluxit nomen. Nam Atriplicis olus ἀτρίπλαξις Græcis dici Columella testatur, Hippocrates ἀδράφαξις appellat, Hefychius ἀδράφοξον, quod ἀδρῶς αὐξῆσι, & Suidas ἀτρίπλαξις (Articis, d, literam, in t, mutare frequenter amantibus) Ἔδος λαχάνης ὀλαχέως εἰς μέγθος αὐξῆσαι, id est, quod statim in amplitudinem adolescat: siquidem octavo à fatu die profilit, confestimque incremento proficere conspicitur, fidem celeris augmenti facit ereptum in confinio ceteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam nasci quicquam tradunt, nisi languidum χρυσολάχανον, id est, aureum olus Græci appellant, quod auri colorem repræsentet. Alij tradunt ab aureo siue luteo flore nomen hoc inuenisse. Arabes *Cataf*, seu *Caraf* vocant, Itali *Atriplice*, & *Reppice*. Galli *Arroches*, & *Bonnes dames*, Germani *Molten*, & *Milten*, Hispani *Armoles*. Atriplicis duo genera esse ait Dioscorides, fatium & siluestre. Dodonæus duorum fatiua atriplicis generum meminit, duorum item siluestris. Matthiolus tres siluestris species exhibet, præterea aliud atriplicis marinae genus. Atriplex fatiua radice nititur in altum descendente, fibris multis capillata, ex qua caulis erigitur rectus, rubescens, inferiore parte rotundus, superiore quadratus, ad quatuor cubitos excrecens, multis vndique adnatis. Folia prope caulem lata sunt, deinde in mucronem desinentia sagittarum instar, pingua, succosa, longa, cum nouella sunt candicantia, perinde ac si farina aspersa essent, cum adoleuerunt colore ex viridi in luteum elanguescente. In caulium summitate flores numerosi coaceruantur, lutei, exigui: dein foliatum semen, & obductum cortice promitur. Alterius Atriplicis fatiuae folia, caules, flores in rubro fuscescunt, inquit Dodonæus, alioqui magnitudine & figura superiori Atriplici proximi.

ATRIPLEX Sativa.

Siluestris tam luxuriosa proceritate prodit, ut quaternos saepe cubitos excedat: caule ut hortensis anguloso, ramoso, & purpurascente: folio hortensi non admodum dissimili, potissimum quod ad colorem attinet, sed paulo minore, & crenato: flore luteo, exiguo: semine racematim congesto, radice fibrata. Atriplex siluestris secunda Matthioli, à Lobellio & Pena dicitur Atriplex siluestris vulgatio, sinuata. Hanc specie distare à fatiua præter cultum frustra tentatum, etiam folia docent, quæ nigricant plumbeo colore solani, quo cum lubens sociatur in viarum marginibus, frequens etiam circa moenia & fimeta: foliis minoribus, angustioribus, obtuse per ambitum sinuatis, floribus ex luteo herbidis. Atriplex siluestris tertia Matthioli, est Pes anserinus, de quo mox. Huc referunt Pena & Lobellius plantam aliam quam Atriplicem siluestris vocant Polygona aut Helxines foliis, Matthiolus secunda commentariorum editione Atriplicem siluestris primam facit. In vinetis & agrorum marginibus frequens occurrit, foliis angustis siluestris Atri-

ATRIPLEX Siluestris I.
Math. prima editionis.

ATRIPLEX Siluestris II.

plicis, spargens humi ramulos striatos, cubitales & sesquicubitales, flore muscoso, & femine folioso, Atriplicis hortensis onustos. Atriplex marina per humum repit, circumquaque caules spargens, in quibus folia sunt subalbicantia, Atriplicis siluestribus spinachij oleris figura, sed minora: semen in caulium summitatibus profert,

ATRIPLEX Siluestris I. Math.
Polygoni folio, secunda editio.

ATRIPLEX Siluestris III.

ATRIPLEX Marina.

POLYSPORON Casiani.

profert, baccis quibusdã inæqualibus, racematim cohærentibus: radice nititur multiplici, sapore salso, nitidiflore. Huius nulla (quod scia) a Dioscor. & Galeno facta est mentio, sed iis facilis erit inuentu, qui maritimas stipes studiosius conquirere voluerint. His inferere possumus ob similitudinẽ foliorũ Polysporon Casiani Anguillaræ, à seminis florisque muscosi Botrydi non dissimili copia, quibus onusti numerosi cauliculi sesquicubitales exiliores, imis foliis Solani, aut Atriplicis siluestris, sumis minoribus multo & delicatioribus. Hac mire capiuntur pisces, auctore Casiano, cui subscripsit Anguillara experimento nixus. Radix alba, gracilis. Atriplex hortensis nõ nisi sata prouent. Siluestris sua sponte nascitur, prope vrbiũ muros, & in cæpestribus. Vtraque assiduo humore fatiari amat. Marina, inquit Matthiolus, in maritimis nascitur, copiosa Tergesti ad salinas in maris littore. Iunio & Iulio mensibus florent, deinde semen proferunt. Atriplex, vt scribit Dioscorides, cocta estur vt olus, alium molli. Panos discutit siue cruda, siue cocta illinatur. Semen cum aqua mulsa potum, regium morbum sanat. Atriplicis vt oleris in cibis vsum cum blitro declarat Galenus, qua de re postea dicemus. Vsum medicum, & temperamentum alibi sic explicat. Atriplex frigida & humida temperie est, humida quidem secundi ordinis à mediis, frigida verò primi, quam vtique tepidam esse caliditatem posuimus, cuiusmodi ros is inest: non tamen adstrictiõnis est particeps, sed aquea est, & minimum terrena, similiter ac malua. Quin & ventrem celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatẽ. Porro parum omnino eius est, quod digerendi obtinet facultatẽ. Hortenses autem Atriplices & malua, quàm agrestes tum humidiores sunt, tum frigidiores. Quare phlegmonis & phygethliis incipientibus gliscentibusque, & mollibus etiamnum, ac velut feruentibus hortenses: vigentibus autem ac de-

Locus.

Ibid.

Tempus.
Vires &
temper.

Li. 2. Alim.

Li. 6. simp.

clinantibus, & indurescentibus commodiores sunt agrestes. Semen eius abstergendi vim habet. Itaque ad morbum regium ex hepate obstructo obortum vtile est. Ex quibus sane verbis tota Dioscoridis sententia declarata est. Sed quæ de Atriplice Plinius tradit, audire operæ pretium est. Atriplex & siluestre est, & satium, accusatum à Pythagora, tanquam faceret hydroticos, morbosque regios, & pallorem, coqueretur difficillimè: ac ne in hortis quidem iuxta id nasci quicquã, nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos: nec nisi mutata sæpius aqua coquendum. Stomacho contrarium esse, lætigines & papulas gignere. Miror quare difficulter in Italia id nasci tradiderit Solon

Lib. & c. 20

Solon Smyrnaeus. Hippocrates vuluarum vitis id infundit cum Beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Quibus subiicit ea cum quibusdam aliis, quae Dioscorides & Galenus tradiderunt. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, vel cocto, vel crudo vtiliter illini putauit. Item ignem sacrum cum melle, aceto nitroque, similiter podagras. Ungues scabros detrahare dicitur sine vlcere. Sunt qui in morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant cocto vel per se, vel cum malua aut lentivula, concitantes vomitiones. Siluestri capillos tingunt, & ad supradicta vtuntur. Scribit Serapio Rhafim vidisse hominem quendam, qui ex Atriplicis semine duarum drachmarum pondere sumpto, tum crebris vomitionibus, tum alui deiectionibus adeo vexatus fuit, vt ad extremam virium imbecillitatem deueniret.

Ibidem. Et Matthiolus pharmacopæum quendam se nouisse ait, qui ad rusticos purgandos Atriplicis tantum semen exhibebat, quod iis non sine molestia magna aluum abunde ciebat, simul etiam crebros vomitus prouocabat. Quam facultatem cum scribat Matthiolus paucis haecenus fuisse cognitâ, eam tamen à Plinio non praetermissam fuisse ex superioribus intelligere licet. Atriplex frequentissima in Insubria feritur, quod ex ea praesertim rura sibi placente genus quoddam conficiant, hoc modo. Acutissimo cultello concisa Atriplicis folia caesio in scobem attrito, butyro, ouis commiscant, & in sartagine foliosa pasta substrata decoquunt.

BLITVM. CAP. IIIII.

Nomina

Atini Blitum olus vocant, & ita scriptum in quibusdam Graecis codicibus reperitur. Hippocrates tamen, Theophrastus, & Dioscorides βλίτρον habent, Arabes appellant *Bachala iamenia*, & *Bachale alienanie*, Itali *Blito*, Germani *Mayer*, Galli *Blete*. Plinius Bliti nomen ad ignamiam & fatuitatem referre videtur. Blitum iners videtur, inquit, ac sine sapore, aut acrimonia vlla. Vnde conuicium foeminis apud Menandrum faciunt mariti. Dicuntur etiam saepe Hippocrati βλίτροι, εὐἀπαιρητοί, siderati, stupidi, & attoniti. Et alio in loco medicamentum εὐβόλιον habet, quod το παίδιον βλίτρον γεννηθρον εὐβόλιον, id est, ictum & enectum. Festus Blitum appellatum esse à stupore ex Graeco putauit, quod ab aliis βλάξ dicitur stupidus. Quod nomen in vulgus nostrum emanauit, socordes, inertesque medicos, nulliusque momenti homines Blitres, Bliteos Graeca imitatione nominans. Sic Plautus Blitea meretricem appellauit. Bliti genera duo, album & rubrum. Rursus albi genera duo facit Dodonaeus, maius & minus. Rubri totidem genera, sicut & Matthiolus. Blitum album maius ad binum ternumve pedum altitudine assurgit, caulibus ferè cinereis, rotundis, foliis lauibus, latis, subalbicantibus, Betae vel Atriplici proximis. Flores, deinde semen corticeum, copiosum, & racematim coherens, tenuibus insident ramulculis ex alarum cauis prodeuntibus, panicularum effigie, vt in siluestri panico. Radix continuo multiplex est, & proluxa. Blitum album minus ocyssime erumpit, caule viridi, furculoso, foliis longiusculis & angustis, Betae haud ab-

Li. 26. c. 22.
Lib. 2. de morb.
Lib. 2. de mul. mo.

BLITVM Album maius.

In Trucul.

Genera
Lib. 5. ca. 2.

In libro 2.
Diosc. 110.
Forma.

BLITVM Rubrum maius

BLITVM Rubrum minus.

milibus, sed multo minoribus, radice fibrata: floribus in rubro fuscis, semine racemoso, vt in Atriplice. Blitum rubrum maius, quod Polyanthes Dalechampus appellat, profilit ex radice longa, crassa, multum fibrata, nigricante: caule est rubris lineis virgato, ad hominis altitudinem sese attollente, ramofo, firmo: foliis Bliti in viridi sub rubentibus: flore coccineo, spicato, praelongo, in planta summitate numerofo, villis asperiusculis, tanquam ariftis munito, luteis punctis maculoso, aspectu pulchro, & ob id expetito: decerpta enim planta raram illam coloris venustatem in flore diu conseruat. Sapor qui & Bliti. Lobellius nomen ei indidit Amaranthi maioris floribus paniculosis, spicatis. Blitum rubrum minus foliis & caule est superiore longe minoribus, quae tamen adeo rubescunt, vt coccineo colore infecta videantur, etsi temporis tractu tandem purpurascant. Radix etiam sanguineo succo madet. Flores & semina in ramulorum fastigio coherent. Blitum vtrumque in incultis prouenit. Sed & feritur in hortis, praesertim rubrum Polyanthes, ob coccinei nitoris in flore pulchritudinem. Blitum culto solo cum semel natum fuerit, ipsum se per multa saecula seminis deiectione reparat, vt etiam si velis vix possit aboleri: satumque semel pluribus annis restibili fertilitate prouenit, nec runcari, nec sarriri flagitat. Martio mense feritur, florètque media estate & autumnno, semineque praegnant est. Blitum estur oleris modo, inquit, Dioscorides. Alio vrile est, nullius in medicina vltus. Blitum & Atriplex auctore Galeno, aliis oleribus sunt aquosiora, & qualitaris expertia: quo fit, vt non ex solo oleo & garo ipsa mandant, sed acetum etiam iniiciant: nam alioqui stomacho sunt noxia. Olera autem huiusmodi ad facilem deiectionem sunt propensa, praesertim si cum humiditate lubricum quiddam habent: propensionem tamen ac momentum pessum habent non forte, sed exiguum, propterea quod nulla qualitas ipsis inest acris ac nitrosa, quae ventrem ad excernendum excitet. Porro alimentum corpori praebent exiguum. Et, Blitum

Locus.

Tempus,

Vires &

Temper.

Lib. 2. c. 110.

Li. 2. Alim.

Li. 6. simp.

Lib. 2. de diat.

Lib. 2. de mul. mor.

Lib. 20. c. 22

olus est esculentum, humida frigidatq; temperatura in secundo maxime excessu a temperatis. Hippocrates contra, βλίτρον scribit esse θερμόν, & διαχωρητικόν, id est calidum esse, & ad excernendum non incitare. Et alibi ad fluxum muliebrem resciscandum βλίτρον τὴν βοσάνην ὡς γλώσσαν, ἔσαν ἐν εὐείῳ ποσίν προσθελόν. Plinius inutile stomacho esse ait: ventrem adeo turbare, vt choleram faciat aliquibus. Dicit tamè aduersus scorpiones potum è vino prodesse, & clauis pedum illini: item lienibus, & temporum

& temporum dolori ex oleo. Hippocratem menstrua fisti eo cibo putare. Qui Hippocratis locus fortasse est quem paulo ante citauimus, in quo apponendam, & in lana subdendam Blitum herbam Hippocrates præcipit, si mulieribus fluxus sit exsicandus. Plinius tamen in cibo sumendam parum attentè dixit, & ββον Hippocrati dictum, menstrua vocauit. Blitum album Tridentina rura *Bredone* vulgo appellant, vt scribit Matthiolus, & à nonnullis in cibū admittitur. Primum aqua decoquat, dein affuso oleo, vel butyro in sartagine frigunt, additis allio, & omphacio, vel aceto. Sed is cibus, vt is vsu sese cōperisse testatur, vomitiones mouet, ventriculi & intestinorum tormina facit, & alui fluxiones ciet excitata bile. Mirū igitur si Hippocrates, Galenus, Plinius, Matthiolus vera scripserunt, quod dixerit Dioscorides Blitum aluo vtile esse, nullius in medicina vsus.

In libro 2.
Diosc. c. 110.

SYMPHONIA PLINII. CAP. V.

Nomina
Lib. 26. c. 7.

Hermol.
coroll. 159.
lib. 1. Diosc.
Forma.

Hanc stirpem Blito propter similitudinem subiunximus, quæ Symphonia Plinio dicta, & Gomphrena (aliqui Cremphenam scribunt, alij Symphonam, alij Comphenam, aut Symphenam) existimari potest, ab Hetruscis hodie *Herba de la marauiglia*, id est, herba mirabilis, ob excellentem & admirandam coloris varietatem in foliis. Radice est breui, candida, in surculosas propagines diuisa: caule vnico, pedali, rubente: foliis Bliti, alternatim viridi, roseo, & luteo colore pictis, sic vt in singulis foliis adultis & perfectis ea coloris varietas iucundissimum intuentibus præbeat spectaculum. Non dissimulandum tamen Plinium scribere Symphoniam esse alternis viridibus roseisque per caulem foliis, considerandumque num velit per caulem sic disposita esse folia intelligere, vt vnū sit viride prorsus, id sequatur aliud roseum etiam omnino, & sic deinceps. A Lobellio inter Amaranthos recensetur, vocaturque Amaranthus Tricolor, à Trago Gelosia, fortasse Theombrotum est Persarum apud Plinium, inquit Pena, non è floribus, sed ex foliorum triplicis coloris maculis scitè distinctis venustas huius æstimatur, quæ sunt Ocimi aut Bliti, interdum luteo, viridi, vel purpureo, interdum triplici, viridi, luteo & sanguineo variegata, alarum psitacorum ritu: quare Flandri *Papagalli* vocant. Caterum planta hic depicta semen profert in exigua spica, villosa, cauli adhærente sine pediculo, flauescens, punctis notata, quod vice floris est, perinde ac si natura tantum venustatis ac gratiæ prius in folia contulerit, vt deinde veluti picturæ florū oblita, eos vix inchoatos reliquerit. In hortis colitur ad acetariorum vsum, præsertim ab olitoribus Italis, allato ex Hetruria semine. Alliosa est hæc planta, ad primam frigoris inclementiâ flaccescens. Quamobrem ante veris teporem eius semen olitores terræ credere non audent, ne tenella herba algoribus vratur ac pereat. Sapor idem qui & Bliti, nisi quod paullulo magis austera est: quare in posca sanguinem reiciuentibus medetur, auctore Plinio.

SYMPHONIA Plinij.
Dalechampi.

Locus.

Tempus.

Vires.

Ibidem.

LAMPANA

LAMPANA. CAP. VI.

Lus Græcis λαμψάνη dictum videtur ἀπὸ τοῦ λάμψαι, quod lambere significat, quod foliorum mollitie, caduca decubituve in humū, eam lambere videatur. Sic & Latinis Lampana vocatur, olim à Romanis Napus siluestris. Quibusdam λαμψάνη, & Lampana dicenda videtur, nō λαμψάνη neque Lampana. Hanc Dioscorides inter olera recenset, nullis tamen notis eam vt notissimam delineat. Sed nunc non æquè omnibus cognita. Plinius scribit inter siluestres Brassicas Lampanam esse, pedalis altitudinis, hirsutis foliis, napi simillimis, nisi candidior esset flore, coqui in cibo, aluum leuiter emollire. De eadem hæc Plinius alio in loco. Nec non olus quoque siluestre est trium foliorum, Diui Iulij carminibus præcipuè iocisque militaribus celebratum. Alternis quippe versibus exprobrauere Lampana se vixisse apud Dyrrhachium præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem id cyma siluestris. Quæ hic depicta est planta, nascitur frequentissima, inquit Matthiolus, in Hetruria, Apulia, ac

Nomina

Lib. 2. c. 109

Lib. 20. c. 9.

Forma.

Lib. 19. c. 8

Locus.

Ibid.

LAMPANA Matthioli.

LAMPANA Dodon.

plerisque Italiae locis, iis præsertim campis qui aratrum eo anno non sensere: tamen hodie, nisi fortè urgente penuria in cibarium vsum vix recepta sit. Eam tamen, quod maxime oportuit, nec describit, nec cur Lampana Dioscor. sit explicat.

Lampanam Betæ siluestris speciem facit Dodonæus, quæ foliis est latis, in pallido viridibus, vtriusque profundius incisis, napo similibus, sed minoribus: caulibus bipedalibus, in ramulos multos diuisis, in quorum fastigiis emicant flores multi, parui, lutei, hieracij minoris floribus fere similes. Eandem Lobellius Lampanæ nomine depinxit. Vbiq; prouenit, in viis scilicet, & in hortis in quibus Betæ nascuntur, & humidis locis. Pena hanc Dodonæi Lampanam, neque naps neque Brassicis congenerem esse censet, sed potius hieracis, floribus nimirum stellatis, luteis, non Brassicæ, foliis hieracij modo laciniatis, caulibus ses-

Lib. 3. c. 109

Forma.

Locus.

LAMPSONA Vera. falso
Theophr. Erysimum Dodon.

Lib. 5. ca. 10.

quipedem & binos pedes altis, è fibrata radice & exigua, semine pusillo. Hæc nulla sui parte in olere manditur: quare Lampsonam esse negat, eam vero genuinam esse putat, quam Galli *Saines blanches* vocant, quasi Sinapistrum albū, quidam Sinapi silvestre, Lugdunenses *Rauenon*, Pena Rapistrum aruorum, quam Dodonæus Theophrasti Erysimum esse falso credidit, de quo diximus, cap. De Rapo, & de Erysimo. Plus alit Lampsona quàm Rumex, auctore Dioscoride, & stomacho vtilior est. Eius folia & caules coquuntur in cibo. Plinius scribit coqui in cibo, & aluū leuiter emollire. Galenus in lib. de Aliment. facultatib. de Lampsona nihil scripsit, fortasse sub Brassicæ generibus comprehensa. Verum in lib. simpl. Lampsona, inquit, si edatur, malum succum gignit. Si vero imponatur extergendi ac discutiendi vim quandam habet. Hanc Northmanni rustici prope Codomum inter segetes colligunt, & minutim confectam in iusculis coquunt, ac pro olere comedunt non insuauis gustu.

PES ANSERINVS. CAP. VII.

Superioribus stirpibus duæ quæ sequuntur plantæ subnectuntur, non quod sint *anpasodis*, & in cibos receptæ, aut quod in iis terendis operam ponant olitores, sed ob tam magnam ipsarum cum Atriplice & Blito præsertim florum & seminum affinitatem, ut prior hæc, tertia Atriplicis species à Matthiolo constituitur, à Lobellio Atriplex silvestris latifolia vocetur. Quidam tamen herbarij nomen eius veteribus Græcis Latinisq; ignotum esse arbitrati, à foliorū figura, quæ in ambitu ita laciniata sunt, ut Pedis Anserini formam repræsentet, Pedem Anserinum vocant, Galli similiter *Pied d'Oye*, Germani *Genz fusz*. Quum vero hæc herba suis etiam inimicæ sit, factū est, inquit Fuchsius, ut à mulierculis vocata sit *Seuutod*, & *Schneimstod*, id est, mors porcorum, Gallicè, *La mort aux porceaux*. Caulem profert cubitalem, interdum maiorem, rectum, striatum, surculosum: folia lata, toto ambitu altius incisa, atque ideo Pedis Anserini speciem referentia: flores racemosos, exiguos, rubentes: semen racematim velut in Atriplice silvestri singulis ramulis insidens, radicem obliquam cum fibris plurimis. Locis incultis passim, & in hortis, alijsq; in locis ubi fimum reponitur, nasci solet. Iunio & Iulio mensibus floret. Sucundo refrigerat ordine, inquit Fuchsius, non secus atque solanum hortense, vel fere ad

PES ANSERINVS.

Nomina

In hist. pla. 252.

Forma.

Locus.

Temper. Temper.

cap. 252. Lib. 5. c. 3.

tertium
terrium

tertium vsque ordinem, ut putat Dodonæus. Suis exitium adferre herbam hanc deuoratum experientia compertum est. Corpori humano exterius admota, idem quod Solanum hortense præstare potest. Quare etsi huius herbæ nullus sit in officinis vsus, tamen quia passim nascitur, & temere fortassis à nonnullis vires eius ignorantibus vsurpari posset, eam silentio præterire nolimus, ut tam vulgaris herbæ facultas omnibus perspicua foret.

VVLVARIA.

CAP. VIII.

Hæc herba Atriplici quadamtenus similis est, nisi quod omnibus partibus minor, vnde quibusdam pusilla Atriplex, Lobellio Olida, & garum olens, Cordo Garosinam dicitur. Eius nomen Græcis Latinisque ignotum esse putat Herbarij. Quare à fetido odore Tragium vocauit Dodonæus, Gallicè *Herbe de Bouc*. Quia vero duo sunt alia Dioscoridi Tragij genera, ad horum discrimen Tragium Germanicum cognominauit. Cateris Herbariis Vulvaria dicitur. Quia virosū illum odorem refert, quem impuri meretricū loculi spirant. Aliis atriplex canina, qui eam ex vrina canū nasci putat. Humilis est & tenera plāta, cauliculis multis, per humum repentibus foliolis candicantibus, ac veluti farina aspersis, Atriplici similibus, sed minoribus, & maioranæ foliis vix maioribus. Semen paruum, album, racemosum profert Atriplicis silvestris modo. Tota planta odoris est abominandi, piscis, aut capitis piscis, aut olidi hirci factorem referens. In viis & sabulosis locis prouenit. Æstate media floret, editq; semen. Herba factor fœminis strangulatu vuluæ oppressis confert, maxime si umbilico imponatur.

Nomina

Lib. 5. c. 4.

Forma.

Locus.

Temper.

Vires.

SPINACHIA.

CAP. IX.

Spinacia, & Spinachia, & Spinaceum olus Latinis appellari potest, quod *ασπράχια* Græcis recentioribus dicitur. Spinacia quidem & Spinaceum olus ab insigni seminis spiculorum nota, quod tam glabra, & mollis herbæ semen in spinas occalescat. *Σπράχια* verò à raritate, quod raro illo medici vterentur. Quibus hæc vocabula displicent, Atriplicem Hispanicam vocant, Mauriani *Hispanach*, id est, Hispanicum olus, fortasse quod inde primū duxerit originem, ad cæteras tandem nationes translatum: quidam Seutlomalachen. Ruellius Seutlomalachen, inquit, recens Græcia fecit olus, quasi dicas maluaceam betam, quod, ut reor, parentum adulterio natum existiment, veteribus inauditum, forte quod figura, & denticulato seminis habitu betam, & mollitia maluam mentiretur. Quod si ita est, neotericis omnibus tritissimum, ab insigni, spiculorum seminario nota Spinaceum vulgò dictum putant. Sed forte Seutlomalachon, ait Gesnerus, hoc est mediæ inter betam & rumicem naturæ, potius quàm Seutlomalachon appellandum. Galli *Espinars* vocans, & *Espinaches*, Germani *Spinet*, vel *Spinnet*. Spinachia genera duo, satiuū, & silvestre. Satiui item duo, mas & fœmina. Mas semen fert. Fœmina floret quidem, sed feminis infœcunda sterilefcit. Nam Spinachia ut cannabe, semina edit, ex quorum nonnullis exit mas, ex alijs eiusdem plantæ fœmina. Spinachia exit septem diebus à satu, folio primū triangulo molli, mox intubacco, plerūque qua pediculo

Nomina

Lib. 2. c. 147

In hor. Ge.

Genera.

Forma.

In libro 2. Diol. c. 117

cohaeret, laciniato, inerti sapore, exigua radice- multiplici, tenuibus capillamentis fibrata: cau- le cubitali, nonnuquam altiore, intus cauo: flo- ribus in vertice rotundis, racematim coeunti- bus, exiguis: semine spinulis horrido. Credi- dere recentiorum nonnulli, inquit Matthiolus, Atriplicem & Spinachia eiusdem esse generis. Sed eos falli existimat, quia Spinachia nouum in Italia olus est, foliorum, caulis, & seminis fi- gura coloréque ab Atriplice maximè distas, si- cuti & sapore. Nam Manardus Atriplicè & Spi- nachiam chrysolachani species esse scripsit. Cuius sententiam minimè probat Matthiolus: Chrysolachanum enim, idest aureum olus in Atriplicem quidem competit, vt dictū est, mi- nimè tamen in Spinachia, quæ foliis, flore, cau- le ac semine perpetuo virefcit. Hoc olus veteri- bus (quod mirum est) incognitum fuisse vide- tur, cum de eo nihil illi, quod legatur, literarum monumentis tradiderint: vel forsitan quòd ci- bo quàm medicina potius natū esset, nec quic- quam illustre fortitum, ob id ingenij segnitie

obscurum: vel quod, vt conici potest, nondum in vsum vulgi, literatorumque cognitionem eo saeculo venerat, qui eorum quæ sua fuerunt memoria, prorsus in- tactum nihil intentatumque reliquerunt. Non enim silentio tam frequens olus abolere voluissent, sed potius celebratum in lucem prodere. Nunc passim in hortis feritur, nullumque solum respuit, sed quocumque prouenit latissimè. Seritur Septembri mense, non horrens hiemis frigora, vt vere cibum suppeditet, quò tempore semen profert. Martio etiam mense feritur. Iunio & Iulio flores & se- men edit. Spinachia primæ refrigerantium & humectantium classis. Aluum emollit, melius Atriplice suppeditat alimentum, sed aluo parum harena facile exigitur. Flatus colligit, & vomitiones concitat, nisi excrementitius humor abii- ciatur: ventrem decocti iure proluit. Citra aquam coquitur, quod magnam vim humoris inter coquendum remittat, & veluti proprio contentum iure alienum aspernetur. Ligula subinde percussum abacto lentore versatur, deinde in manua- les globos expressa penitus sanie redacta, patinis in oleo vel butyro frigitur, addi- to quo magis palatum titillet, omphacio. Bibitur eius succus ad scorpionum, & araneorum ictus, ac etiam vulnere illinitur: quin etiam cocta lenit exasperatas fauces. Spinachia siluestris plurimis statim à radice cauliculis fruticat, rotundis, glabris, rubescentibus ima parte: cum adoleuerunt cubitalibus & longioribus, in quibus ex longis pediculis singula folia dependent, ampla, longa, in ambitu mi- nimum profundis laciniis sinuosa, rugata, auersa parte venosa, latius virentia, aduersa obscurius, acuminata, & sagittarum cuspidis figuram planè referentia. In caulium summitatibus semen racemosum est. Ex radice vt cauliculi, ita pedi- culi bene longi emergunt, singuli singula folia valde magna sustinentes. Sunt qui aquam ex hac planta vitreis organis eliciunt, & ad ciendos sudores pluri- mum valere predicant.

Vires.

Tempus.

Vires & Temper.

Math. ibi.

LACTV.

LACTVCA CAP. X.

LACTVCA à lactis copia homē adepta Græcis θηρίδαξ dicitur, à recen- tioribus vt Psello, & Symeone Sethi μαρούλιον, vel μαιύλιον, & θηρίδακιν. quamquam siluestre olus quoddā propriè θηρίδακιν appellari Galenus scripsit, Mauritanis Cherbas, seu Chas, Italis Lattuca, Germanis Laebueh & Lattuk Hispanis Lechuga, aut Alsalza, Gallis Laittue. Lactucæ genera plurima. Plinius. Lactucæ Græci tria fecere genera. Vnum lati caulis, adeo vt hostiola olitoria ex his factitari prodiderint. Folium his paulo maius herbacco, & angustissimū, vt alibi consumpto incremento. Alterum rotundi caulis. Tertiū selsile, quod Laconicum vocant. Quæ ex Theoph. sunt exscripta. ἡ τῆς θηρίδακινῆς ἢ λαδικῆ γλυκυτέρα, ἢ ἀπειλω- ῖρα, γέννη ὃ ἀσπῆς ἐστὶν ἀλλὰ ἰρία, τὸ τεπλάτυκαυλον, ἢ τρογυλόκαυλον, ἔτρινον, τὸ λακωνικόν. ἀπὸν δὲ τὸ μὲν ἔχει σκολιμῶδες, ὀρθὴ δὲ τῆς διαξῆς ἢ ἀπαμείλατος ἐκ τῆς Καυλῆ. τῶν δὲ πλάττων ὄσπρῳ τινες πλάτυκαυλοὶ γίνονται, ὡς ἐνὶ τῆς φασί, ἢ γήραις χηρῶν κηρωμαῖς. τὸ δὲ ὀσπρῶδες σφῶδρα, ἢ μικρόφυλλον, ἢ λακωνικώτερον ἔοικεν ἀγρία. Id est, Lactuca candida dulcior & tenerior est. Cuius genera alia sunt tria, laticaulis, rotundicaulis, & laco- nicum. Hoc folio est scolymi, rectū, insigni proceritate, nec à caulibus brachiātū. Laticauliū quædam vsque eo in latitudinē adoleuerunt, vt aliqui in valuas horto- rum vsurparint. Quæ verò valde succosa est, foliōque exiguo, ac candidiore caule, siluestri similis est. His plura genera deinceps Plin. statuit. Alij, inquit, colore & tempore satus genera discreuere. Esse enim nigras, quarum semen mense Ianuario feratur: albas quarū Martio: rubetes quarum Aprili. Et earum omniū plantas post binos menses differri. Diligētiore plura genera faciunt, purpureas, crispas, cappa- docas, Græcas. Longioris has folij, caulisque lati, præterea longi & angusti, intubi similis. Pessimū autē genus cum exprobratione amaritudinis appellauere picrida. Est etiamnum alia distinctio atra, quæ Meconis vocatur à copia lactis soporiferi: quamquā omnes somnū parere creduntur. Apud antiquos Italia: hoc solum genus earū fuit, & ideo lactucæ nomen adepta. Purpuream maximæ radicis Cæcilianam vocant. Rotundam verò ac minima radice, latis foliis, Astylida (Athenæus habet Astytida, quasi vrbana) quidamque Eunuchion, quoniā hæc maximè refragetur veneri. Est etiamnum quæ vocatur Caprina (marina ex Corn. Celso) lactuca. Et ecce cum maximè caput irrepere satiuus admodum probata, quæ Cilicia vocatur, folio Cappadocæ, nisi crispum latiusq; esset. Columellæ quoque plura sunt lactucæ ge- nera, quæ suo quoque tempore feri oportet. Earum quæ fusci, & veluti purpurei, aut etiam viridis coloris, & crispi folij, vt Cæciliana, mense Ianuario rectè disse- ritur. At Cappadocia quæ pallido, & pexo densōque folio viret, mense Februario, quæ deinde candida, & crispissimi folij, vt in prouincia Betica, est, finibus Gadi- tani municipij, mense Martio rectè pangitur. Est & Cyprij generis ex albo rubi- cunda, leni & tenerrimo folio, quæ Idibus Aprilis commodè disponitur. Lactuca in satiuam & siluestrem diuiditur à Dioscoride, à Matthiolo satiuam in crispam, rotundam, & capitatam, quibus quartam addit quæ Romana vulgò vocatur, & quintam Cypriam, quam ex Cipro allatā ferunt. Dodonæo lactucæ species sunt, lactuca vulgaris, crispæ Plinij, & aliorum veterum, Gallicè Laittue crispue, tertia lactuca capitata, Gallicè Laittue pomme, lactuca selsilis, & Laconica veterum, Columellæ Betica. Quibus addit lactucam Cæcilianam Columellæ, foliis fuscis, & fere purpureis: præterea lactucā Cypriā eiusdē, quæ lactuca est Græca Plinij, foliis rubescentibus, lauibis, tenerrimis, gustus optimi. Sed duas postremas species re- cētioribus incognitas esse ait. Lactuca satiuam foliis est longis, latis, lauibis, nu- dis, minimè cōglomeratis, inter quæ caulis excrefcit binū fere cubitorū altitudine, succo prægnans lacteo, in summo brachiatus, flores proferēs luteos, qui tandē in pappos abeunt: semen candidū, parū, oblongū. Radix subest longa, crassa, fibrata.

Nomina Li. 2. Alim. & lib. 2. cō. ph. loc. c. 1. Genera Lib. 19. c. 8.

Lib. 7. hist. ca. 4.

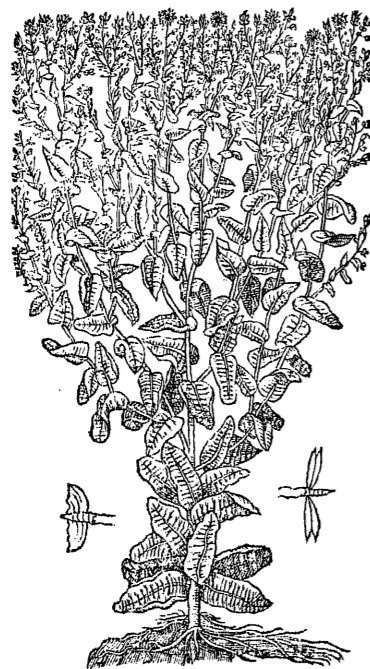
Ibid.

Lib. 20. c. 7.

Lib. 11. c. 3.

Lib. 1. c. 129

Lib. 5. c. 18.

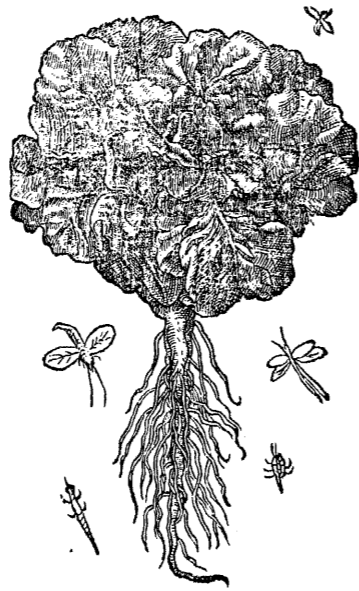

LACTUCA CRISPA
Dodon. & Fuchf.

Lib. 2. c. 130.
Lib. 7. hist.
c. 6.

ca, inquit Dioscorides, sativæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, graciliora & asperiora: amaro gustu est. Theophrastus, *Ἰερδικίνη δὲ τὸ τε φύλλον βραχυτέρον τῆς ἡμέρου, καὶ τελευτῶμενον ἀχανέσταται, ἔστιν χαυλὸν ὁμοίως. Τὸν ὄπὸν ὃ δὲ μὲν, ἔστι φαρμακώδη. Φύε'* δὲ ἐν ταῖς ἀρβύραις ἀπὶ ζουσι ὃ αὐτὴν ὑπὸ παραμυθῶν, καὶ φασὶ ἰσχυρῶν ἰδρωτικῶν, καὶ ἀχνὸν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀπὸ γίνῃ, καὶ ἀργεμα ἀφανέειν ἐν γάλακτι γυνωκεσίῳ. Id est, Lactuca

Lactuca filuestris folio brevior est quam sativa, quod consummatum aculeatur, similiter & caule brevior. Succo manat acri & medicato: nascitur in arvis. Capitur succus per menses. Aiant eo purgari hydropem, caliginem ab oculis atteri, & argema tolli cum muliebri lacte. Hæc est, inquit Ruellius, quæ passim ab Officinis nostris nunc endivia dicitur, cum in arvis nascatur sponte, & vinetorum lim-

Lib. 2. c. 69.

LACTUCA Siluestr. Matth.

LACTUCA Siluestris vera,
Dalechampij.

mitibus, folio cum adolevit per oras aculeato, dorso spinulis inhorrescente, quasi prona carinae parte echinata, supina laeviore, nonnunquam cum infenuit laciniatim serrato: caulibus bicubitali proceritate confurgentibus, hirtis, flore luteo, succo candido, amaro, acri, ideo linguam & os aliquantulum vellicante. Huius vti sativæ semen occulitur lanugine. In eadem sunt sententia Fuchsius & Dodonæus. Quibus subscripsit etiam Matthiolus. Siluestris Lactuca, inquit, in cæpestribus nascens facillè dignoscitur, quod caule, floribus, semine & folio sativam iam flores & semina proferentem amuletur. Verum gustu amara est, & lacte copiosiore referta. Hæc Lactuca siluestris Fuchsi & Matthioli, est Endivia vulgarior Officinarum, Penæ & Lobellio. Seris sativa altera Lactucarum simillima, amara, angustifolia Dioscoridis. Alia verò Lactuca siluestris à Dalechampio hic exhibetur, quam veram esse arbitratur. Radice est minimi digiti crassitudine, candida, fere semper contorta, paucis fibris capillata, succi lactei plena. Folia circa radicem antequam in caulem allurgat humi iacent, Lactucæ similia, in ambitu crenata, sed non sinuosa, veluti huius edita pictura demonstrat, dorso aculeato, arefcentia cum caulis gliscit. Is teres est, cubito altior, aliquantum spinosus haud procul à radice, cætera glaber, subrubens, in quo folia impari intervallo disposita, caulem amplexantia, quam cauli iunguntur bifida, in summo tripartita, figura nonnihil ad triphyllum accedente. Flos est luteus, Lactucæ similis. Totius plantæ sapor insigniter amarus est. Alterius Lactucæ siluestris historia & pictura extat apud Penam, quæ omnibus partibus ad Lactucam accedit, vel ad Seridem latifoliam, vulgò Scariolam, Lactucæ simillimã. Succo lacteo tota manat, adeo ut præcius copia soporifero sit odore tetro & ingrato, veluti opium. Caulis bicubitalis glutinosus: flores Lactucæ: semen aliquantominus nigricans. Ea, inquit Lobellius, in agro Romano foliis nigris maculis variata conspicitur. Sativa Lactuca in hortis prouenit, latis & riguis stercoreatisque. Lactuca siluestris Dalechampij in

In hist. pla.
c. 112.
Lib. 5. ca. 19.
In libr. 2.
Diosc. c. 130.

Locus.

Tempus. rupibus lapidosis saxosisq; locis nascitur, vbi durum solum pauca terra contegitur: nonnunquam ex rupium ipsarum rimis exilit. Seritur Lactuca toto anno, sed Martio, & Aprili mensibus potissimum, binis mensibus inter semen plantamque & maturitatem. Lactuca sativa vt scribit Dioscorides, refrigerant, stomacho gratæ habentur, somnum conciliant, aluum emolliunt, lac euocant: verum decoctæ magis alunt. Stomachicis illotas esse prodest. Epotum semen assiduas libidinum imaginationes in somno compescit, & veneri refragatur. Ipsæ verò frequentiores in cibo claritati oculorum officiant. Muria condiuntur, cum in caulem exierunt, vim quandam nanciscuntur succo lactis siluestris Lactucæ similem. De iisdem hæc Plinius. Est quidem natura omnibus refrigeratrix, ideo ætate gratæ stomacho fastidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Diuus certe Augustus Lactuca conseruatus in agritudine fertur prudentia Mula medici. Cum priores cauerent, religione nunc omni caret, intantum recepta commendatione, vt feruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit. Sanguinem quoque augere creduntur. Venerem inhihent, æstum refrigerant, somnumque faciunt. Cruditatem ipsæ nequaquam faciunt, nec vlla res maiorem in cibis auiditatem incitat, inhihentque. Ambustis profunt recentibus, priusquam pustulæ fiant cum sale illitæ. Ulcera etiam quæ serpunt, coercent initio cum aphronitro, mox in vino trita. Igni sacro illinuntur. Conuulsæ & luxatæ caulibus tritis cum polæra ex aqua frigida leniunt: eruptiones papularum cum vino & polenta. In cholera quoque coctas patellis dederunt, ad quod vtilissimæ quàm maximi caulis, & amara. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ij caules, & stomacho vtilissimi traduntur, sicut somno & sativa maxime Lactuca & amara lactensque, quam meconidem vocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte vtilissimum esse præcipitur, dum tempestiue capiti inunguntur. Semen satiuarum contra scorpiones dari. Semine trito ex vino potu & libidinum imaginationes in somno compescit. Tentantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere oculorum claritati tradiderunt. Sed de iis accuratissime Galenus. Plerique medicorum, inquit, hoc olus, vt ficus autumnalibus fructibus prætulerunt. Nam inter ipsa aliud melioris succi non inuenias. Quod porro nonnulli vitio verterunt, id ei in præcipuam laudem cedit, & si ita reuera haberet, non modo nulli olerum, sed ne optimi quidem succi, ac maximi nutrimenti edulsi esset secundum. Nempe Lactucam aiunt sanguinem generare. Quidam non simpliciter sanguinem dicunt, sed multum sanguinem generare affirmant. Verum ij tamen prudentius obiciunt, longius tamen aliis à vero absunt: quamquam hoc ipsum, puta, multum sanguinem procreare, non est quod merito quis damnet. Constat enim eiusmodi edulium laudatissimi succi esse, quod plurimum quidem sanguinis, aliorum vero succorum nullum producere sit comparatum. Si verò quia permultum è lactuca sanguinis congeratur, idcirco damnandam eam censeant facillimè huic malo occurri potest: quippe quum vescentibus & liberalius exerceri, & ea parcius vti integrum sit. Hæc ergo aduersus eos qui olus hoc non rectè vituperant. Illud porro scire conuenit, omnibus aliis oleribus paucissimum sanguinem & vitiosum generantibus, ex sola Lactuca non multum, quidè, nec vitiosum, haud tamen omni ex parte laudabilem gigni. Vt plurimum quidem cruda ipsa vescuntur: ætate autè cum iam in semen proruptura est, in aqua dulci præcoquentes cum oleo, garo, & aceto allumunt, aut cum aliquo ex condimentis, obsonisve, præsertim iis quæ caseo constant. Pleriq; etiam antequam excaulescat in aqua elixa vtuntur, vt ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores esse cœperunt. Nam amicus quidam meus cum olerè hoc à longo tempore, me vt familiari cibo vsus fuisse sciret, videretque post mandia me citra magnam molestiam non

non posse, cocturæ rationem indicauit. Etenim in iuuentute quoniam os ventriculi bile efferuescebat, æstus moderandi gratia Lactuca vtebar. Cum autè ad prouectam ætatem peruenissem, olus hoc contra quàm in iuuentute somnum iam omni studio & industria accercenti auxilio fuit. Quippe qui etiamnum iuuenis lucubrandi gratia vigiliis dedita opera me assuefeceram. Declinante iam ætate ipsa ex se in somno, grauius hoc incommodo afficiebar. Aduersus quod vnicum mihi præsentissimum remedium lactuca vespere commanducata fuit. Frigidum ergo humidumque succum profert, non tamen vitiosum. Itaque sicut alia olera à iusta concoctione non excidit, neque aluum cohibet vt neque impellit. Atqui hæc illi non immeritò accidunt, quum nec austeræ, nec acerba sit, quibus facultatibus in vniuersum aluus sistitur, quemadmodum à salis, acris, & omnino abstergendi vim habentibus ad excretionem concitatur, quorum nihil lactucæ inest. Et alio in loco. Lactuca humidum est frigidumque olus, non tamen extremè, siquidem edendo non foret, verum maxime secundum aqua, vt sic dicam, fontanæ frigiditatem. Proinde ad calidas phlegmonas accommodum est, & ad parua & leuia erysipelata, non tamè ad maiora. Est etiam edulium siti aduersum. At semen potu genitura profluuium cohibet, quamobrem iis datur qui libidinis somniis vexantur. Præterea Galenus alibi ex Archigene recensens olera, quæ stomachicis in cibo conueniunt, in iis habet lactucas, & *μυκωνιδας*, quas meconides lactucas conuertit Cornarius. Appellatur enim meconis quoddam lactucæ atræ genus, à copia succi & lactis soporiferi, similitudine quadam cum meconio, hoc est papaueris succo: *μυκων* enim papauer Græcis dicitur. Sed de hoc lactucæ genere Plinij verba supra adscripsi, de quo rursus ille alio in loco. Et amara lactensque, quam Meconidè vocauimus. Sic enim eo loco legi debet. Lactucæ succus, auctore Matthiolo, & ex rosaceo frõti & temporibus illitus, non solum febrientibus somnum conciliat, verum etiam capitis dolorem mulcet. Gargarizatur vtiliter ex punici mali succo, ad columellæ inflammationem. Testiculis illitus seminis profluuium cohibet, præsertim addito caphura momento, sed venerem extinguit. Idem præstat epotum semen ex papauerini seminis cremore hauustum, atque etiam ardoribus vrinæ opitulatur. Cauendus lactucarum succus suspiriosis, sanguinem excreantibus, pituitosisque, & iis maxime qui liberis dant operam. Lactuca innata acri. Post vinum stomacho, inquit Horatius, quæ res quia concoquendi vim debilitat atque obrundit, lactucas in prima mensa apponere, easque primas omnium gustare & esse debemus, siue crudas, siue coctas. Huc pertinet Martialis distichon.

Claudere quæ canas lactuca solebat auorum,

Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Nunc de lactucæ siluestris facultatibus dicendum. Viribus aliquantum papaueri similis est, inquit Dioscorides, vnde lacteum eius succum aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per aluum elicit potus in aceto multo succus ad duos obolos: argema caliginemque repurgat: contra adustiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. In summa somnum allicit, doloris leuamentum præstat, menses trahit: contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen non aliter quàm sativæ libidinum imaginationes in somno amolitur, ac venerem arceat. Succus ad eadè valet, sed viribus infirmior. Reponitur in frætili nouo lac eius, antea, vt in aliis liquaminibus moris est, insolatum. De hac Plinius ita tradit. Lactucæ sponte nascantis primum est genus eius quàm Caprinam vocant (marinam) qua pisces in mare deiecta protinus necantur qui sunt in proximo. Huius lac spissatum mox in aceto pondere obolorum duum, adiecto aqua vno cyatho hydropicis datur, quibus verbis exprimere voluit illa Dioscoridis *καθαρίσι ὃ μὲν δεινὰ πρὸς τοῦς*, &c.

Aquam

Li. 6. simp.

Lib. 8. com. ph. loc. c. 4.

Lib. 26. c. 7.

In libro 2. Diosc. c. 129.

Lib. saty. 2. sat. 4.

Lib. 13.

Lib. 2. c. 130.

Lib. 20. c. 7.

Aquam per aluum elicit potus in aceto multo, & cætera. Eiusdem succi usum medicum Theophrastus habet eo loco quem supra citavi. Ex quo & hæc Plinius descripsit, additis quibusdam aliis. Succus omnibus (siluaticis) candidus, vitibus quoque papaveri similis: carpitur per menses inciso caule: conditur in fictili nouo. Sanat omnia oculorum vitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, adustionesque omnes, præcipue caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem succus aluum purgat in posca potus ad duos obolos. Serpentium ictibus medetur in vino potus. Et folia tosta thyrsiq; triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maxime contra scorpionum ictus. Verum contra phalangia commisto vino ex aceto. Aliis quoque venenis resistunt, exceptis que stragulando necant, aut iis que vesicæ nocent: item psymmithio excepto. Imponuntur & ventri ex melle atque aceto, ad detrahenda vitia alui. Vrinę difficultates succus emēdat Cratenas cum & hydropicis obolis duobus in aceto & cyatho vini dari iubet. Hęc verò Galenus tradit. Iis qui venereis somniis vexantur agrestis lactucæ semen exhibetur, cuius colligitur succus argema, caliginęque expurgans, tum adustiones cum lacte muliebri inunctis. Quæ argema Theophrastus, Dioscorides, Galenus dixerunt, Plinius cicatrices videtur conuertisse. Ad Theophrastum Dioscorides addidit, καὶ πρὸς ἐπικόσους succum illini, Galenus πρὸς ἐπικόσους, quod idem est. Sunt autem ὄφθαλμοὶ & ἐπικόσους, seu ἐπικόσους oculorū vlcerā, quę Paulus aperte declarat his verbis. Vlcera in oculis genus quidem vnum est, differentię verò particulares diuersę. Etenim in cornea brana vlcus cauum, angustum, & purum βόθρον Græcis dicitur, id est, fossula. Quod autem latius bothryo est, sed minus profundum κολύμα nuncupatur. Argemon in pupillæ circulo iacens, ambientia comprehendit, vt etiam in exteriori pupillæ parte rubicundum, in interiori candidum appareat. Ἐπίκοσμα vlcus est sordidum, & crusta obductum, quo repurgato humores oculi sæpe effluunt. Hęc Paulus. Galenus quoque de ocularibus compositionibus scribens, ait. Ἄλλο τρυφερόν ἐπιγραφόμενον, πρὸς ἐπικόσους, & cætera. Ruellius in Dioscoridis & alij Galeni interpretes, adustiones conuertunt, secuti, vt opinor, Plinium, qui vt ex loco paulo ante citato intelligere licet, Dioscoridis ἀχλὺς, ὄφθαλμοι, & ἐπικόσους, nubeculas, cicatrices, adustiones interpretari videtur. Qui omnes si adustiones igni, vel quouis alio modo ambusta accipiunt, vehementer errant. Cornarius inustiones vertit. Nec video, inquit, quomodo hoc vlcera oculorum genus possit Latine commodè dici. Vstiones autem simpliciter dixit etiam Scribonius in collyrio psittacino. Et auctor Ἐπιγόγως Galeno inscriptæ definit ἐπίκοσμα esse, cum superior tunica in superficie inusta vlceraur, aut etiam paullo altior vlceraio sit, ob magni fluoris influxum. Vnde non malè adeo inustio dici potest.

Li. 6. simp.

Lib. 3. c. 22.

Li. 4. com. ph. loc. c. 7.

Ibidem.

PORTULACA. CAP. XI.

Nomina

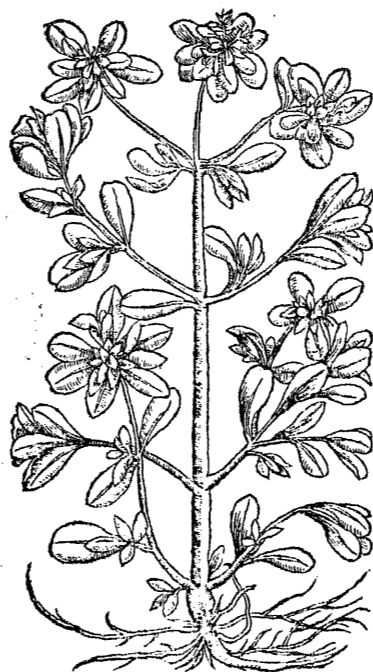
Ἀνδράχνη Græcis, Latinis Portulaca dicitur, Arabibus *Bakleancha*, seu *Bachele alhanica*, Italis *Porcellana*, *Porcellachia*, & *Porcellina*, Germanis *Burtzelkraut*, Hispanis *Verdolagas*, & *Baldroegas*, Gallis *Pourpier*, *Porchailles*, & *Porcellaine*. Portulacę tria sunt genera. Satiuū, siluestre, & marinum.

Genera

Forma

Portulaca satiuā caules edit crassos, pingues, teretes, glabros, erectos, lentè vergentes in puniceū: folia crassa, pingua, latiora & oblonga, in summo rotundata, fabaricę vulgò vocatæ, modo splendētia, à tergo candicantia: flores exiguos, luteos siue pallidos in summis fere caulibus semina nigra, exigua in caliculis herbaceis, & rotundis inclusa: radicem multifidam, teneram, fibratam. Portulaca siluestris quę sponte in hortis, vineis, aliisque in locis nascitur, caulibus est rotundis, pinguibus, crassis,

PORTULACA Satiua.

PORTULACA Siluestris.

crassis, sed tenerioribus, minoribus, magis rubescentibus, & per humum sparsis: foliis minoribus, & oblongioribus quàm satiuā, cætera planè similibus. Alterū verò siluestre, inquit Matthiolus, humi repens minoribus, tenuioribus, ac crebrioribus foliis. Hęc portulacę succosę sunt cum quadam austera aciditate. Hęc cū sint portulacę vtriusque genuinę delineationes, tum peritissimorum Herbariorum testimoniis, tum ipsa earum stirpium inspectione comprobata, perspicuum est caput de siluestri portulaca in vulgaribus Dioscoridis libris ad caput de satiuā falso, neque ab ipso auctore adiunctum fuisse. Quam sententiam approbasse videntur Ruellius, & Matthiolus, qui in vtraque suorum in Dioscoridem commentariorum editione id caput penitus sustulit, sed ab aliquo homonymia decepto, ex libro quarto huc temere translatum. Cum enim videret ille Dioscoridem cæterorum fere omnium olerum genera siluestria satiuis subiunxisse, & libro quarto tertiam semperuiui speciem portulacam agrestem quibusdam dictam descripsisse, itemq; Plinium idem semperuiuum ita nominasse, & iisdem fere verbis depinxisse, eius historiam hallucinans Portulacę coniunxit. Quasi verò ea semperuiui species Portulaca siluestris sit, quę vulgari Portulacę nostræ hortelī & esculentę opponatur, cum illius vis sit excafcatoria, acris, exulceras, vt Dioscorides ait, huius refrigerans & humectans, quaque in acetariis astate cruda velcitur. Sic & telephium huc referendū esset, quod vt scribit Dioscorides, foliis & caule Portulacę similis sit, & Galeno in glossis Hippocraticis auctore, Portulaca siluestris nominetur. Alij in quibus sunt & Fuchsius, & Andr. Lacuna, id caput de Portulaca siluestri Dioscoridis esse agnoscunt, sed multis modis contaminatum, & ab aliquo imperito rerum ex capite de tercio aizzo multa excerpta, & huc sine iudicio inserta. Sic igitur legit Fuchsius. Ἀνδράχνη ἀγρία φύλλα ἔχει ὁμοία ἐλαία, μικρότερα δὲ πάλλας, πάλσινα δὲ πάλσινα, καυλαὶ ἐρυθρὰ ἀπὸ μικρᾶς βίβης πάλλα ἐπὶ γῆν κεκλιμένα, μεσοπέδρα ἢ ἐν χυμῷ, καὶ γλισχροῦ, καὶ ὑπόλευρα. Id est, Andrachne siluestris folia oleæ habet minora tamen, multo numerosiora, & tenera, rubentes cauliculos, ab vna radice multos, in terra sessiles, qui commanducari succo abundant, & sapore salsi sunt. Reliqua omnia plane adulterina sunt, & supposititia. Portulaca marina Portulacę siluestris species, caulibus multis fruticat, tenuibus, duris, lignosis. Folia habet crassa, pingua, cinerea, Portulacę planè similia, falso sapore, sed candidiora, tactu læuia, neque tam lubrica

In lib. 2. Diosc. 17.

Lib. 2. c. 56.

Ca. de semperuiuo.

Lib. 4. de semperui.

Lib. 2. c. 16.

In hist. pla. cap. 39.

PORTULACA Marina,
Halimus vulgaris, Matth.

Lib. 1. Diosc.
ca. 103.

Lib. & c. 22

Lib. 7. c. 20.

confudisse, si illis molochia est, quam Matthiolus, nōsque depinximus: Portulaca enim marina, halimus Dioscoridis, & atriplex marina valde à sese distant, vt locis idoneis demonstratum est. Hanc marinam Portulacā Lobellius & Pena Crithmū esse Dioscoridis, arbitrantur, eiusque historiam Portulacæ marinæ multo aptius congruere quàm fœniculo marino, qua de re fusius tractauimus in Umbelliferis, capite de Crithmo Matthioli. Portulaca satiuua in hortis feritur, siluestris in hortis etiam sponte prouenit & in vinetis, nonnunquam in incultis & saxosis locis. Marina in littoribus maris. Nascitur frequēs, inquit Matthiolus, prope Tergesti moenia circa salinas, vbi etiam seorsum, nec minùs copiosa visitur atriplex marina. Portulacæ Iunio & Iulio mensibus florent, semēnque differunt in Septembrem vsque. Iam Portulacæ siue in cibus, siue in medicamentis vsum explicemus, ex Dioscoride. Portulacæ vis adstringit: capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque cum polenta imponitur: ardoribus stomachi, sacro igni, vesicæ doloribus auxilio est, commanducata dentium stupores sedat: stomachi & intestinorum æstuationem fluxionēque mulcet: renes & vesicam adiuuat, etiamsi erosionem sentiant: veneris imperus exoluit: succus epotus simili effectu prodest, in febribus valens. Contra teretes ventris tineas, cruentam excretionē, dysenteria, hæmorrhoidas, & profluvia sanguinis percocta efficax est. Item cōtra sepius morfus. Ocularibus medicamentis vtilissimè commiscetur: interaneis fluxione laborantibus, atque vuluarum erosionibus infunditur: contra dolores quos æstus excitaui caput ex rosaceo & oleo fouetur: eruptiones papularum in capite cum vino emendat: vulneribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur. Ex Plinio. Portulacæ memorabiles vsus traduntur, sagittarum venena, & serpentium hæmorrhoidum & presterum restingit pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahit. Item hyoscyamo poro, è passōque expresso succo. Cum ipsa non est, semen eius simili effectu prodest. Resistit & aquarum vitiis, capitis dolori, vlcerebusque in vino tusa & imposita. Reliqua vlcera cum melle commanducata sanant. Sic &

Li. & c. 20.

Locus.
Ibidem.

Lib. 2. c. 17
Temper.
Viris

infantium cerebro imponitur, vmbilicōque prociuo. In epiphoris verò omniū fronti tēporibusque cū polenta. Sed ipsis oculis è lacte & melle. Eadē si prociat, prodest, foliis tritis cum corticibus fabæ. Pustulis cum polenta & sale, & aceto ac cera. Et vlcera oris, tumorēque gingiuarum commanducata cruda sedat. Item dentium dolores. Tonillarum vlcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabilit cōmāducata. Cruditates sedat, vocēmque firmat, & sitim arcet. Cernicis dolores cū galla & lini semine pari mensura sedat. Mammarum vitia cum melle, aut cimolia creta. Salutaris & suspiriosis, semine cum mellē hausto. Stomachum in acetariis sumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et aliās mādūcata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dysenteria & vomitis datur ex aceto, vel bibitur cum cumino. Tenesmis autem cocta, & comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus mulierum acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis cum sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat & vesicas. Ventris animalia pellit. Ad vulnere dolores ex oleo cum polenta imponitur. Neruorū duritias emollit. Venerem inhihet, venerisque somnia. Prætorij viri pater est Hispaniæ princeps, quem scio propter imparibiles vix morbos, radicē eius filo suspensam è collo gerere præterquam in balneis, & ita liberatum incommodo omni. Quinetiam inueni apud auctores caput inde litum destillationem toto anno non sentire. Oculos tamen hebetare putatur. Ex Galeno. Portulaca quidam vt cibo vtuntur, sed imbecille præstat alimentum, idq; frigidum, humidum & glutinosum. Vt medicamentum autem dentium stupori medetur, ob lentorem suum morsus expertem. Ex eodem alio in loco. Portulaca frigida & aquea temperamento est, pauca cuiusdam particeps austeritatis. Proinde fluxiones repellit, & maximè biliōsas, & calidas, cum eo quod eas mutet, & alteret, magnopere refrigerans. Et fuerit sanè in refrigerandi quidem facultate tertij excessus à temperatis, in humectando verò secundi. Hac ratione æstuant, vt si quid aliud, adiuuat ventris osculo imposita, tum totis hypochōdriis, maximè in febribus hæcticis. Præterea stuporem dentium sanat: nempe quæ ab acidorum contactu asperè exsiccata fuerant, leniens atque replens, vt pote quum viscosam habeat humiditatem. Similiter verò & succus eius. Itaque non foris modò impositus, sed epotus quoque refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comestæ accidit. Quoniam autem restringit, vtiliter dysenteria editur, & muliebri profluvio, & sanguinis reiectionibus. Sed adhæc quidem multo est quàm herba, succus ipsius efficacior. In his cur dentium torporem discutiat portulaca, causam reddit Galenus. Alexander tamen Aphrodiseus hoc Portulacæ munus cæcis rerum facultatibus, & abditis causis acceptū retulit. Portulaca tam satiuua quàm sponte nascens apud nos solet cōdiri hac ratione. Crassissimos quosque cauliculos exēptis radicibus legunt: namq; graciles facilius in aceto contabescunt. Arenulæ quibus sunt obfiti, diligenter aqua proluuntur, si qua infedit sordes, aut limus adhæsit, decutitur, tantisperque siccantur, donec aliquantū inflaccuerint: alioqui marcoris labē, cui propter humoris copiā magnopere sunt oportuni, confestim sentiunt, aut rācore fracescūt. Deinde acerbam varū melligine madefacti substrato fœniculi viridis spissamēto componuntur fictilibus vasis, aut doliolis, & cōsperso sale sufficiēti, interiectoq; rursum fœniculo, Portulaca vas impletur, & tandem spissamēto fœniculi cōtegitur, quod herbas deprimat, iusque quod est mistum duabus partibus aceti, & vna omphacij infunditur, ita vt ius in summum labrū fidelia perueniat: tum penore siccissimo, & auersa à sole recodi debet, ne situ loci cōditura mucorē cōtrahat, quā innoxia ea res cōseruabit, vbi portulaca non innatet, sed semper sit iure submersa, & exemptis ad vsum salgamis quicquid superest, suo pondere ad fundū leniter deprimatur. Deinde cum vsus exigit, aqua vel etiā vino abluunt, & superfuso oleo vtuntur.

Li. 2. Alim.

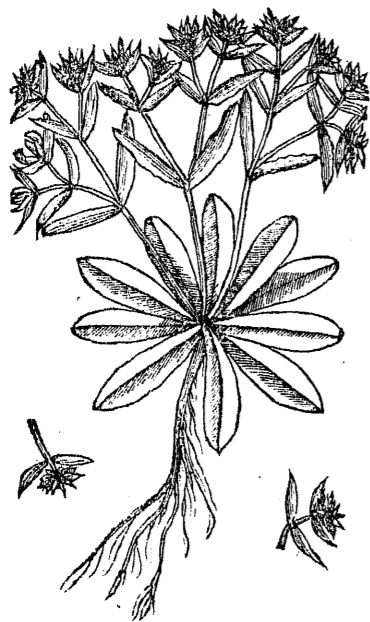
Li. 6. simp.

In Probl.

Nomina
Li. 10. c. 84.

Lib. 26. c. 7.

Forma.

Vfus. reo candicante: femine minutulo. Veris initio priusquam in caules assurgat in
Locus. acetariis ea vulgus vescitur. In pratis & agris nascitur, maximè tamen in vineis.

INTUBA. CAP. III.

Nomina

Lib. 2. c. 28.

Lib. 3. c. 46.
Lib. 9. c. 48.
Li. 7. epist.

In ann. in
Pand.

Intubi generibus, & iis quæ καλωδῆ, idest cichoriacea, siue Intubacea Theophrastus appellat, deinceps dicemus. Σερίς Græcis dicitur quæ Latinis Intubus & Intubum, Arabibus *Dumbebe*, *Hundebe*, seu *Eudeba*, Italis & Hispanis *Endivia*, Germanis *Endiuien*, Gallis *Endiue*. Sed & Seris appellatur etiam à Græcis τρώξιμον: sic enim in Geoponicis Calsiani Constantino inscriptis legitur ex Didymo. Σερίς τρώξιμον ἐν ὄξυ βραπυριδιᾷ & ἐσθίουμεν εὖ σιμῶμα μαζάλληλα. Seris, idest, troxima si aceto tingatur & edantur, stomacho grata sunt Et Paulus ait, τὸ ἰντύβον δὲ τὸ τρώξιμον. Et Aetius in quodā pharmaco, ἀνολεῖσθαι χυλῶ τρωξίμων, idest, succo intybi excipe. Politianus tamē scripsit τρώξιμον etiam si nihil aliud addas, propriè de vua eduli intelligi, quæ & cibaria à Plinio dicitur. Atque ita Pauli iurisconsulti locū ex archetypo Pandectarū quod Florentiæ asservatur restituit. Qui fundum vendidit pomum recepit, nuces & ficus, & vvas dūtaxat duracinas, & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, quas non vini causa haberemus, quas Græci τρώξιμος appellant recepta videri. Sic & τρώξιμος verbum quod deerat, in antiquo se legisse Budæus affirmat. At cum τρώξιμος substantiuè, vt loquuntur Grammatici Intuba sint, vt superiorum scriptorū auctoritate probauimus, atque τρώξιμα sint appellata, quod cruda ex aceto & oleo, & quondam etiam garo addito velut lactuca edantur, videtur τρώξιμος adiectiuū, non ad vnam duntaxat, sed ad omne genus eorum quæ cruda eduntur pertinere, quæ ipsi peculiariter adiunguntur. Quare fructus τρώξιμος erit quicumque crudus esculentus est, velut vua, ficus, vua passa, pomum, raphanus, & quicquid eius generis crudum apponitur. Τραγῆμδα autem & τρωγάμια, quamuis eandem habeant cum troximis etymologiam, significatione tamen differunt, quod sint bellaria, & postremarum mensarum fercula. Hippocrates τρώξιμων δὲ βραπυριδι χρεῖσθαι, καὶ σελίω ἐν ὄξυ βραπυριδι. Idest, ex troximis autem, idest, iis quæ cruda eduntur, raphanide

nide vtatur, & apio in aceto tinctis. In Geoponicis Constantino adscriptis τρώξιμον τρωπίδα legitur, idest, cibariam. Et Galenus in glosis Hippocraticis vocem τρωπίδης exponit ὠμοῖς ἐσθιομενοῖς. Artemidorus, ὅσα δὲ ἀπυξέται τρωπίδα ὄντα, &c. Quæcunque deraduntur, & cruda comeduntur. Quare non minùs rectè τρωπίδης quam τρωξίμος in superioribus Pauli verbis legere possimus. Seris duūm est generum. Altera siluestris, altera satiuua. Siluestris duplex. Vna quæ picris & cichorium vocatur, altera latioribus foliis, & ori grator hortensii. Hortensii autè duplex. Altera folio latiore, lactucæ similior, altera folio angustiore, & gustu amara. Hæ sunt Intubi species ex Dioscoride, doctissimorum Herbariorum præsertim Matthioli sententia, qui cū videret initium capituli de Intybo in Dioscor. valde deprauatū & confusum, ex Oribasio, & exemplaribus Dioscoridis manuscriptis ita restituit, & intyborum genera distribuit. Σερίς ἀγρία, καὶ κηπίδι. ὧν ἡ μὲν ἀγρία διωσῆ, ἡ μὲν δὲ πικρὴ, ἡ καὶ κηπίδιον καλεῖται, ἡ δὲ ἡμερος παρὰ συλλογῆρα καὶ ὄξυμαχόερα τῆς κηπίδης, τῆς δὲ κηπίδης διττὸν εἶδος. ἡ μὲν δὲ ἐστὶ τρωξίμων, καὶ παρὰ συλλογῆρα, ὁ δὲ τρωξίμων ἐστὶ ἐμπύρος. Idest, interprete Matthiolo. Seris siluestris & hortensii. Siluestris quidè duplex, altera picris, quæ & cichoriū vocatur: altera satiuua latioribus foliis, & ori grator quā hortensii. Hortensii verò duplex genus. Vna folio latiore, lactucæ similior, altera folio angustiore, & gustu amara. Huic lectioni, inquit, maximè adstipulatur Serapio, qui ex Dioscoride tot habeat siluestris seridis species, quot satiuuæ. At si τῶ ἀγρίω, id est, siluestri, siue erratico, siue ei quod sponte nascitur, τὸ ἡμερον, idest, mite siue satiuuum opponatur ex diametro, qui seris siluestris in picrida siue cichorium, & in τὴν ἡμερον, idest, satiuuam rectè diuiditur? Siluestrè satiuuam Matthiolus intelligit, quæ colitur vt mitescat: quod in hortis frequenter fit, vt in Intubis, ita in armoraciis, scolymis, asparagis. Sic Theophrastus cum τοῖς γεωργουμένοις τὰ ἀγεώργητα opposuerit, mox τὰ ἡμερα τοῖς ἀγρίοις, in quibus τὰ μολογία esset cum γεωργίμια & ἡμερα eadem esse videantur, & ἀγεώργητα, & ἀγρία, nisi plantæ multæ essent mites quæ non coluntur, vt arbores natura sua mites quæ ignavios habent colonos, & contrà multæ agrestes, quæ coluntur vt mitescant, sicuti diximus. Potest & emendata esse huius loci scriptura hoc modo. Σερίς ἀγρία, καὶ κηπίδι. ὧν ἡ μὲν ἀγρία διωσῆ, ἡ μὲν δὲ πικρὴ, ἡ καὶ κηπίδιον καλεῖται. ἡ δὲ παρὰ συλλογῆρα, καὶ ὄξυμαχόερα τῆς κηπίδης, τῆς δὲ κηπίδης, &c. Idest, Seris siluestris & hortensii. Siluestris duplex. Altera picris, quæ & cichorium nominatur. Altera latioribus foliis, & stomacho vtilior quam hortensii. Hortensii verò duplex, &c. Oribasius tria tantum fecit genera, si rectè interpretes, quod illi facile fuit, conuertit. Seris agrestis est, & satiuua. Agrestis picris aut cichorium vocatur, cuius & latiora & ori iucundiora quàm hortensii sunt folia. Hortensii verò duplex est genus. Altera enim magis ad lactucæ similitudinem accedit, & latis est foliis, & amarescens. Altera folia habet angustiora, & subamara est. Quam lectionem secutus est Cornarius. Seris duplex est, inquit, ex quibus siluestris quæ picris & cichorium nominatur latiora folia habet, & stomacho magis commoda est (ὄξυμαχόερα legit, πὸ ἀκαμοτέρα) quàm hortensii. Et huius duæ species sunt, &c. Intubum siluestre, picris, siue cichorium erraticum apud nos, inquit Plinius, quidam Ambugiam (meliora exemplaria, & Celsus Ambubeiam habent) appellauere, in Ægypto cichorium vocant quod siluestre sit. κηπίδι Theophrasto dicitur, & κηπίδι. Horatius cum dixit, *Me cichorea, leuísque malua*, &c. Κηπίδι à singulari κηπίδιον posuit. Hodie in Officinis cichorea siluestris, Gallice *Cichore sauvage* nominatur. Intubum satiuuum latifolium corrupta ab Intubovoce Endiua passim appellatur. Gallice *Endiue* & *Cichore de iardin*. Intybum satiuuum angustifolium deminuto à Seris nomine Serida dicitur, quod deinde corruptentes recentiores scariolam fecerūt Gallicè *Scariele*. Vtraque Officinis

Li. 14. c. 17.
Lib. 1. c. 65.

Genera.

Lib. 2. c. 125.

Li. 2. cauf.
ca. 35.

Lib. 10. c. 8

etiam scariola dicitur, sed perperam, cum Intubo latifolio parvæ seridis nomen
 Ibid. convenire haud queat. Plinius satium serin vocat, quod est minus & venosius:
 At paulo post, rursus tum siluestre tum satium serin vocat. Seris & ipsa Lactucæ
 Forma. similima duorum generum est: siluestris melior, &c. Intubum satium latifolium

INTVBVM Satium Latifolium.

INTVBVM Satium Angustifolium. Matth.

INTVBVM Satium Angustifolium. Dodon.

foliis est magnis, longis, latis, in candido viridibus, lænibus, foliis lactucarum quarūdam haud absimilibus: caule procerō, striato, frequentibus furculis brachiato: floribus venustis, cæruleis, rarō candidis: semine albo: radice longa, candida. Endiuvia est & Scariola Officinarum Lobellio. Intubum satium angustifolium folia fert longa, angusta, aliquando per oras parum crenata, caulem rotundum, flores cæruleos, superiori similes, radicem candidam, longam, succosam. Intubum siluestre latifolium, quam serida satiam latioribus foliis, & cichorium domesticum Matthioli vocat; seridis siluestris specie statuens; Intubo satium latifolio similitudine est, radice longa fibrata; foliis longis, latis, caule magno, ramusculis brachiato, pulchris & caruleis, rariis candidis floribus ornatō, Seris est satia Penæ & Lobellij. Intubum siluestre angustifolium, quod ille cichorium siluestre vocat, foliis est longis, in ambitu valde laciniatis, angustioribus, asperioribus, & amarioribus, & ob id ipsum picris appellatum. Seris est siluestris Ambubeia

Ambubeia Penæ & Lobellij. Hortensis Intubi tertium genus additur, quod crispū cognominatur, in acetariis expetitum, amplo foliosoq; cespite proveniens, foliis magnis, toto ambitu crispis, ac fimbriatis: caule cæteris maiore, crassiore ac teneriore, reliqua cum cæteris habet paria. Intuba media æstate florent, deinde semen

Matth. li. 2. Dioscor. c. 125.

INTVBVM Siluest. Latifol. Cichorium satium Matth. Seris satia Lobellij.

Tempus.

Vires & Temper.

Lib. 2. c. 125.

ferunt. Olitores hyeme instante terra & sabulo in hortis obruunt: quoniam hoc artificio albescunt, tenerrima evadunt, & in totam hyemē asseruātur, artem hanc à natura edocti, quod viderint sæpius in campestribus cichorium aquarum inundationibus terra vel arena obrutum, & tenerrimum, & candidissimum redditum, deposita omni amaritudine. Huius oleris multæ sunt, eaq; permagnæ utilitates. Vtraque seris, inquit, Dioscorides, refrigerat & adstringit, stomacho utilissima: aluum sistit cocta si cū aceto assumatur. Siluestres stomacho meliores, quandoquidem æstantem ipsum, & quem imbecillitas vexat, cibo leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illinuntur: podagris & oculorum inflammationibus auxilio sunt. Herba cum radice illita percussis à scorpione subvenit: igni sacro cum polenta medetur. Succus cū cerula & aceto valet ad illitus eorū quæ refrigerationē desiderant. De seride eadē ferè Plinius. Vtraque stomacho utilissima, præcipuè quem humor vexat. Cum aceto in cibo refrigerant, vel illita, discutiuntq; vel alios morbos quàm stomachi. Cum polenta siluestrium ra-

Lib. 20. c. 8.

INTVBVM Siluest. angust. Matth.

INTVBVM Crispum.

dices stomachi causâ sorbentur, & cardiacis illinuntur super mammâ sinistrâ, ex aceto. Omnes eæ & podagris vtilis, & sanguinem reiicientibus. Itē quibus genitura fluit, alterno dierū potu. At de Intubis & cichorio. Intubi quoque non extra remedia sunt. Succus eorum cum rosaceo & aceto, capitis dolores lenit. Idem cū vino potus iocinoribus, & vesicæ, & epiphoris imponitur. Et mox, Cichoriū refrigerat in cibo sumptum: & illitum, collectiones, succulq; decocti ventrē soluit: iocinori, & renibus, & stomacho prodest. Et paullo post. Quod quidē propter singularem salubritatē aliqui Chreston appellant, alij pancration: Galenus. Seris olus est subamarū, & magis quod agreste est, quod ob hoc ipsum picrida quidā nuncupant, quidā cichorium. Est autem sicca frigidaq; temperatura, vtrūque secundo excessu. Porro domestica magis etiā refrigerat quām agrestis. Sed & humiditatis multæ admistio siccitatem extinguit. Verū vtraque adstringentis facultatis est particeps. Et alio in loco. Cichoria & seris cibarij generis sunt: nam apud nos rustici hæc edunt & cruda, & cocta. Vtrūque etiā iis Erasistratus abunde in affectionū circa aluū curatione. Facultas horū olerū subfrigida est, & subamara, ac modicē adstringens. Et propter has facultates optima sunt pharmaca calidis intemperaturis hepatis: nam præterquam quod moderatē refrigerant, robur etiam visceri addūt per adstringentem facultatem. Præterea commissuras osculorum venarū in sima visceris parte ad eas quæ in gibba sunt, extergens. Neque verò frigiditas intemperies magnopere lædunt, quemadmodum quæ frigidam humiditatem absque adstrictione aut amaritudine habent, facere solent: iuuare etiā viscus talium olerum substantia potest, etiam si citra serosorum aut aliorum humorum vitiationem intemperies fiat per se, & cum humiditatis cuiuscumque complexu: mixtura enim mellis humiditatem per vrinam educunt: Quapropter etiam si siccata tusa quis porioni inspergat, itidē iuuant. Quin & eorum decoctum potatū multū cōmodi adfert. Si verò non calida aliqua intemperies infestet, aut si obturatio quædam sit circa viscus magnopere auxiliantur ex vino albo, tenui potata, cum hisquæ vrinam ciunt. Vtilis autē non solum succus ipsorum est, tum recens, tum exsiccatus, sed & ipsa olera exsiccata, tusaq; ac trita potui inspersa, & eorū decoctum in potu acceptum auxiliatur. Hæc Galenus. Matthiolus acerbē inuehitur in perniciosam seplassiorum multorum ignorantia atque ignavia, qui cū horti omnes Intybo latifolio lactucæ simili, quæ vera endiuia est, vt diximus, & capi cichorio scateant, loco tamē endiuia modò hieraciū, modò lactucā siluestre supra descriptā succo lacteo manantē vsurpāt, atque ex his aquā plumbeis organis eliciūt, quā aquā endiuia falso vocāt. Quæ duæ plāta quāuis frigida vi prædita sint, tamē nihil iis inest, quod iecori peculiariter prodesse tātoperè possit: earumq; succus lacteus, quo potissimū tēpore eo referta sunt, quibusdā suis partibus adeo calidus est, vt linguā vellicet, quibusdā adeo somnificus, vt nō desint, teste Dioscoride, qui illū meconio permisceat. At Matthiolo gnauiter sese opponūt Lobellius & Pena, qui lactucam siluestre illius prorsus respuūt, & Seridē domesticā alterā Dioscoridis, amarā & angustifoliā esse cōtendunt, vt diximus capite de lactuca, recteq; à patribus nostris pro endiuia vsurpatā, neque calore immodico, neque amarore nocere, cum eius amaror nō sit à calido, aut certe nō calidus: quemadmodū opiū, meconiū, papauer, lactucā, mandragorā, & quædā alia calida esse nō dicimus, quia amara sunt, cum multū sint frigida. Quare nostri illi patres doctissimi, quamuis barbari, tum ratione tum experientia freti, rectē syrupis immiscuerunt, & stillatias aquas ex ea elicerunt, quod decocto, succo, stillatitia, ad intemperies obstructionesque hepatis & primarum venarum, & ad mare rationes rhabarbari & similiarum medicamentorum vtiliorem esse deprehendisset: quia cum tenuiore sit, & minus excrementitio humido, & amaro, melius abstergit & aperit,

Li. 8. simp.

Li. 8. com
ph. loc. c. 8.

Lib. 2. c. 130.

tum

tura etiam intima rerum macerandarum altius permeat. Rectē igitur Dioscorides docet Serides siluestres stomacho vtiliores esse, nimirum astuantem ipsum, & quem imbecillitas vexet, cibo lenire: foris etiam ad motas prodesse. Sunt præterea cichoriacei generis plantæ duæ à Matthiolo posita, primâ Zacintham, quidā ex Zacintho insula in qua nascitur, ille ab effectu cichorium Verrucarium nominavit. Radice nititur rapunculi figura, subnigricante, adnatis circumquaque capillaceis fibris. Folia habet cichorij, sed asperiora paullo, caules cubitales, quandoque maiores, tenues, asperiusculos, in quorum fastigijs flores prodeunt aurei, cichoreacea specie, quibus dilapsis semen oritur subnigrum, capituli instar, per longitudinem melo peponis modo striatum. Mira est huius plantæ ad tollendas verrucas vis atque efficacia. Afirmat enim Matthiolus scire se nonnullos, quorum manus verrucis scatebant, ab iis planè liberatos fuisse, deuoratis semel tantum in acetario huiusce plantæ folijs. Idem præstat eius semen tribus diebus drachmæ pondere deuoratum, dum cubitum eunt verrucosi. Hæc accepta refert Matthiolus Francisco Calzolario pharmacopæo Veronensi, qui plantam hanc ad eum cum facultatibus misit. Chondrillam vel cichorium siluestre vocat Pena, asseritque in Italia non solum in Zacyntho oriri, negat hanc semel voratam delere verrucas, illitam verò posse, certum & commune illi esse ait cum plurimis, quarum succo exuruntur aut exsiccantur verrucarum radices. Alterum cichorij genus Constantinopoli allatum, ad eundem Matthiolum Vienna misit Augerius de Busbeke Flander, radicibus numerosis, velut in asphodelo pendulis, siliquarum ferè rhabani figura. Cuius imago ob rei nouitatem hic prætermittenda non fuit. At minimè nouum aut peregrinū putat Pena. Dentem leonis Monspeliensem vocat, & in Cene, Hetruria, Liguria, Galloprovincia & Narbonæ pratis, non parum copiosum prouenire asserit. Monspeliensem Dentem leonis etiā vocat Lobellius, fortasse Chondrillam alteram Dioscoridis, Asphodeh bulbulis. Rarum aliud cichorij genus addit Dalechampius, quod cichorium bulbosum vocat, de quo in libro de maritimis, dicemus. Nec minus rarum, sed simile & mirandæ facultatis Cichorij genus ad nos misit Doctissimus Miconius Medicus Barcinonensis, quod strumosum appellat. Nascitur hæc herba in vmbrosis locis, & agrorum marginibus inter frutices, folijs digi-

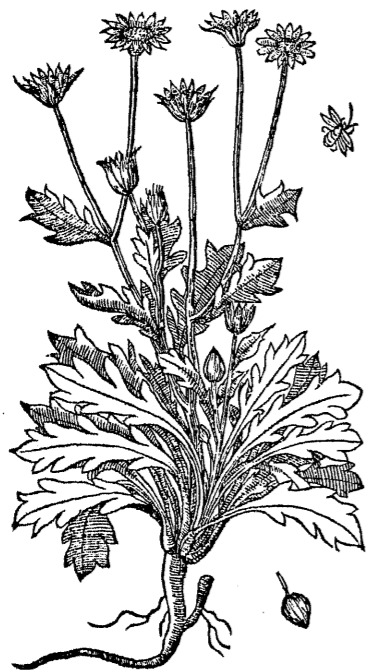
In libro 2.
Diosc. c. 175.ZACINTHA siue Cicho.
Verrucosum.

CICHORIVM Constantinopol. Matthioli.

VERRUCARIA Chondrilla prior.

CICHORIVM strumosum Myconij.

tum vnum lata, quattuor longis, lauibus, viridibus, minimè per ambitum ferratis, incertis spatiis eminentia quædam habentibus, ex pediculo emergentibus, quandoque multis, quandoque paucis, aliis per terram stratis, aliis rectis. Ea trita lacteum succum emittunt, sed paucissimum, horum sapor subamarus est vt sonchi. Flos ei est luteus, è suo calice emergens vt in soncho & consimilibus, intus & per orbem foliolis luteis cinctus, ex cauliculo pender, vt in Dente leonis, tandem in pappum definit. Radix tenuis est, per humum sparsa, non admodum profunde se diffundens. Huius extremo radix quædam videtur adnata, aut profus aut ferme globosa, interim candida, quandoque, ex cædido in purpureum vergens, cortice tenui, pulpa intus candida, valde amara. Radicem istam globosam ad strumas curandas multum conferre se experimento didicisse Myconius asserit. Quinque aut sex integræ cum melle sumptæ, multis diebus continuis mirum in modum profunt. Eadem præstat aqua earum stillatilia, vel decoctû, sed inefficacius: item conditum ex iis cum melle paratum admodum iuuat. Quare hanc plantam Myconius cichorium strumosum à forma & effectu nūcupauit. A foliorum forma cichorium, strumosum vero ab effectu & forma radice, quæ strumas refert, & sanat. Quam ob causam Barcinone, vbi frequens oritur, Porcellanes vocant, quasi dicas strumosam.

CICHOREACEA ALIA. CAP. XIII.

Lib. hist. 7. cap. 7.

Aχάνα, inquit Theophrastus τὰ τοιαῦτα καλεῖται, κυχῶρη, ἀφάκη, ἀνδριάλα, ὑποχόρις, ἠεργέρων, καὶ ὅλως ὁ κυχωρέωδης ταῦτα, διὰ τὴν ὁμοίη τῶν φύλλων: πάντα γὰρ πῶς ἐμφερῆ ἔχει τῶν κυχωρίων. Id est, olera hæc vocantur, cichorium, aphaca, andryala, hypochæris, erigeron. Atque vniuersè omnia cichoriacea, à similitudine foliorum sic dicta: omnia enim quodammodo cichorio similia habent. At sunt quæ non foliis solum, sed & radicibus, & floribus cichorio similia sunt: præterea lacteo succo plena sunt, & cruda coctave similiter eduntur. Quorum multa cum hæctenus ab herbariis non satis sint explicata, nec suis distincta nominibus, atque ob id magna ex parte ignota, Dale

Dalechampus ex Theophrasto & Plinio sic explicauit. Cichoreacea seu intubacea sunt, Picris, Apate, Aphaca, Apargia, Crepis, Hypocharis, Andriala seu Hedy-nois, Thesion, Corchorus. Picris quæ amarago à Theodoro Latine dicitur, herba est quæ in arenosis & macris locis prouenit, lacte referta, foliis hieracij, minoribus rotundioribus, humi iacentibus, cinereis, cauliculis breuibus, flore aureo, qui

Nomina
Locus.
Forma.

DICRIS Dalech. Hieracium
Matth Dodon.

APATE Dal. chaim.

hyemis asperrimæ vel niuibus opertus, iniuriã sustinet, eoque tempore in nudis campis & gelu rigentibus conspicitur, tanta florescendi constantia, vt fere numquam flos ei desit, vt rectè scripserit Plinius & Theophrasto, eam toto anno florere, quod cum de cichorio erratico dici non possit, florem ante hyemem amittente, falluntur qui id cichorium Picridem esse putant. Radiculis multis nititur, & tenuibus. Tota planta gustu est amarissimæ, vt vix aloë ipsa sit amarior, nomen etiam ei amaritudo imposuit. Sunt tamen qui ea cocta vescuntur vt cichorio. Tolle eximie verrucas auctore Plinio. Matthiolus Dodonæus, Lobellius pro hieracio minore depinxere. Cum cichoriacea auctore Theophrasto germinent post Vergiliarum exortum, circa initia scilicet mensis Aprilis, apate, fraus, à Theodoro dicta longè tardiùs exit, Mayo videlicet, quod cum in ea herba cichoreacea quotannis vsu venire videmus, quam pro chondrilla maiore Dodonæus & Lonicerus monstrarunt, eam Theophrasti apaten esse iudicauit Dalechâpius. Gignitur ea frequentius in aruis pinguibus, & terrenis aggeribus, nonnumquam in siluis, radice longa alba, cichorio simili, multis fibris superne capitata, foliis longis ex albo cinereis altissimè incisis, proximè terrâ multis: caule sesquipedali, nonnumquam altiore, tenui, in exiles ramulos diuiso, in quo pauciora folia: capitulis in summis caulibus rotundis: flore cum dehiscit caruleo, cichorio simili, minore: nonnumquam luteo interdum puniceo, qualem in silua Vernacensi haud procul Lugduno (incolæ, le bois du Verneau vocant) Dalechampus vidit. Theophrastus Apate inter ἐπιγεθρύλλα, id est, quæ ab radice foliata sunt recenset, Plinius inter ἐπιγεθρύλλα, id est, quæ caule foliato sunt. Caule foliato est, inquit, & crepis & apate. Sed eo deceptus mihi Plinius videtur, quod apaten postremam τῶν ἐπιγεθρύλλων in Theophrasto, crepidi proxime sequenti, & primæ τῶν ἐπιγεθρύλλων coniunxerit, tanquam etiam ἐπιγεθρύλλων: Aphacen primis imbribus post æquinoctium germinare, & cito florere Theophrastus tradit, & eam ex æquinoctio nasci Plinius, ex

Li. 21. c. 17.
Lib. 7. hist. cap. 11.

Lib. & cap. 22.
In libro 3. Diosc. c. 63.
Lib. 7. hist. cap. 11.

Nomina

Lib. 5. c. 16.
Locus
Forma.

Lib. 7. hist. cap. 9.
Lib. 21. c. 16

Aphace.
Lib. 7. hist. cap. 8.
Lib. 21. cap. 14.
Lib. 7. hist. cap. 11.

codemque

Ibid. eodémque Theophrasto subinde marcescente flore emittere alium, tota hyeme, totóque vere vsque in ætatem. Amaram esse & in cibos non admitti idem Theophrastus prodidit, inter olera tamen reposuit. Hæc cum in cichoriacea plâta hic depicta perspicuè cernantur, aphacem esse indicavit Dalechampius, quam pro

Lib. 7. hist. cap. 7. Hedypnoide, siue cichorio luteo depinxit Dodonæus. Nascitur in locis humidis & vliginosis, prope fossarum & lacunarum margines, radice pedali, succo lacteo

CREPIS Dalechamp.

referta, superne fibrata: foliis intubi siluestris, longioribus, latioribus, laciniatis: caule cubitali, multum ramoso: flore luteo hedypnoidi simili, capitulis comante. Apargiam inter plantas ἐπιτοφύλλω recenset Theophr. id est, quæ proximè terrâ foliatæ sunt, qua nota cū hæc à reliquis cichoriaceis discreper, a Dalechampro pro Apargia depicta est, à Dodonæo pro hieracio minori primo cui subscribit Lobellius, qui Hieraciū longius radicum appellat. Provenit in incultis ad oras pratorū, & agrorum, in fossis circa prædia, & viis, radice longa, candida, gracili, multiplicifoliis humi iacentibus, ex atro viridibus, longis, laciniatis, hedypnoidi similibus: caulibus multis, palmum altis, subatris, nudis, laciniatis, flore luteo, multiplici strue congesto, in pappos abeunte. Contra Crepis ἐπιτοφύλλω est Theophrasto, id est, in caule foliata, cuiusmodi cū sit hæc planta, & eam seruato adhuc crepidis nomine Crepalo vocent Itali, & terra crepalo, crepidem esse Theophrasti

Apargia. Lib. 7. hist. cap. 9. Lib. 5. c. 14.

Locus. Forma.

Crepis. Lib. 7. c. 9.

phraſti indicavit Dalechampius. Nascitur ſponte in aggeribus terrenis agri Monſpelienſis, ſatu verò & cultu in hortis noſtris. Radicem habet intubo ſimilem, parum fibratam, candidam: caules multos, cubitales, foliatos: folia intubo ſimilia ſunt, cãdidiõra, minus infecta ac laciniata, ſucco lacteo manãtia, guſtatu ſuauiã,

ANDRYALA maior. Dalecham.

ANDRYALA minor. Dalecham.

HYPOCHAERIS Dalecham

licet nonnihil amara ſint: ſos luteus in pappos euãſcens. Lobellius Itolorum Terracrepolo vocat Chondrillam caruleã cichorij ſilueſtris laciniatis foliis. Andryalã inter oleracea & intubacea numerat Theophrastus. Eam arbitrat Dalechampius duplicem eſſe Fuchſij & Dodonæi ſonchum. Alter eſt maior horridior & aculeatus, alter humilior, tenerior, & ſpinis carens. Vterque in hortis humidioribus proſilit inter olera, & in vliginosis agris, radice longa flauſcente, multis fibris innixa: foliis longis, latis, per ambitum incifis, in maiore pungentibus, in altero minimè: caule anguloſo, cauo, geniculato: flore luteo, hedypnoidi ſimili, minore, in pappos abeunte, qui Iunio menſe prodit, & tota ætate durat. Hypochaeris, inquit Theophrastus lauior eſt, & aſpectu mitior, & dulcior, nec vt Chondrilla, quæ proſus edendo nõ eſt, & radice ſuccum multum & acrem fundit. Hæc eſt planta quam ex Dalechampij ſententia hãc depinximus, quam Gazainepre Porcelliam vertit. Cæruleo flore cichorium refert, quare Dodonæus

Locus. Forma.

Andryla Lib. 7. hist. cap. 7. In hist. pl. cap. 261. Lib. 5. c. 13. Locus. Forma.

Hypochaeris. Lib. 7. hist. cap. 11.

Lib. 5. c. 12. Forma.

nascitur

Locus. nœus intubum siluestre & cichorium vocat. Foliorum laciniis chondrillam secundam imitatur. Gignitur in locis herbosis, humidis, & incultis, radice longa, candida, foliis angustis, longis, per ambitum incis, pallidis, grato colore præter euntium oculos inuitantibus: caule cubitali, ramofo: flore caruleo, æstate media

Lib. 21. c. 15.

HEDYPNOIS

Dalechampi.

Nomina
Lib. 20. c. 8
Matth. in
lib. 2. Diof.
cap. 125.
Ibid.

Lib. 1. c. 87.
Lib. 4. c. 16.

Forma.

THESION Dalechamp.

Endiuia Tragi.

Lib. 20. c. 8.

Thesion.

Lib. 1. c. 87.
Locus.

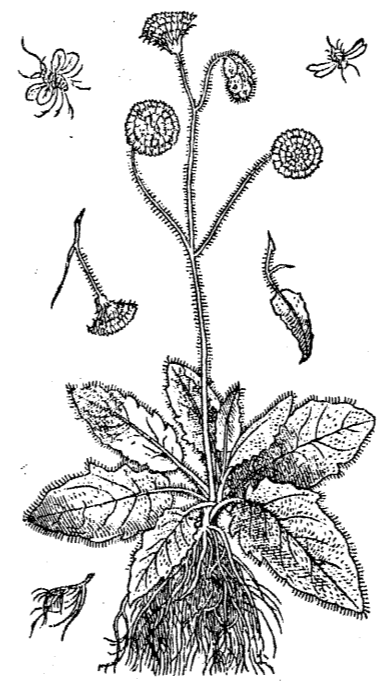
vigente. In acetariis cocta apponitur cichorij modo, salubris & iucundi saporis non Ægyptiis tantum, vt scribit Plinius, sed & aliis, vt Græcis præfertim, & Siculis, qui oleribus multis, quæ nos negligimus, valde delectantur. Siluestre genus cichorij alij Hedyphnoida vocant, inquit Plinius, Officina Rostrum porcinum, Dentem leonis, Taraxacon, & dentem caninum, quidam Caput monachi. Matthiolus aphaen Theophrasti de qua diximus, esse putat. Anguillara Chondrillam Galeni. Hedyphnoidis nusquam meminit Theophrastus. Tragus pro hieracio exhibuit. Dodonæus pro Chondrilla altera. Galli *Pissenliet* appellat, Germani *Puffenblat*. Prodit hæc planta statim ineunte vere, in pratis, gramineis campis, sepulchretis, sepibus, radice cichorio proxima, lacteo succo referta, sed amariore, exterius flauescente, intus candida, gracili, longa, parum capillata: foliis magna ex parte per ambitum laciniatis, pinguioribus, mollioribus, auersa parte non nihil venosis, erubescens, in mucronem sagittæ crispidi similem desinens. Inter quæ longi exoriuntur scapi rotundi, glabri, subrubentes, caui, lacteo succo pregnantibus, in quorum verticibus flores emicant pulchri, lutei, multiplici foliolorum ordine densi, qui cum deciderint succrescunt lanuginosa & papposa capitula, admirabile naturæ ludentis opus, quæ tandem à vento dissipata in aërem auolant, remanentibus scaporum nudis, candidis & rotundis verticibus, raso monachorum capiti similibus, qua de causa caput monachi plantam hanc quidam appellarunt. Stomachum dissolutum adstringit cocta, inquit Plinius, crudaque sistit aluum. Et dysentericis prodest magis cum lente. Rupta & conuulsa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura valetudinis morbo effluat. Aprilis mense floret. Est alterum profus huic simile plantæ genus, sed minus, nigrius, & radice succosa, non aliter quam eius quæ morsus Diaboli vocatur. Thesion eam esse plantam Dalechampus arbitratur, quam Tragus endiuig, Lancerus lactuce siluestris nomine pinxerunt. Locus incultis & saxosis, propter

pter muros & macerias, in frigidis & vmbrosis locis reperitur, radice breui, alba, fibrata: caule proceto, rotundo, ramofo, foliolis linguam imitantibus ornato, reliqua folia lactucæ similia sunt, minimè incisa. Flos est luteus, qui tandem in pappos euanescit, vt in senecione: semen nigrum est. Ex tota planta succus lacteus amarissimus exprimi potest. Quam ob causam,

Forma.

CORCHORVS

Dalechampi.

Li. 8. c. 22.

Lib. 7. hist. cap. 11.

Lib. 15.

Lib. 7. hist. cap. 7.

Lib. 20. c. 15.

Lib. 25. c. 13.

Lib. 1. c. 92.

Locus.

Forma.

CORCHOROS Lobel.

Lib. 21. c. 32.

Lib. 21. c. 32.

Vires.

opior, picridi thesion Plinius subiunxit: sic enim cum de picride dixisset, Thesion quoque, inquit, non dissimili amaritudine est, sed purgat aluum, in quem vsus teritur ex aqua. Id quod ex Theophrasto mutuatus est, sic scribente, ἢ ὅ τὸ θεσιὸν φάρμακον μὲν γέσσει πικρὰ, τριβμένη ὅ κοιλίαν ὑποκαθαίρει. Athenæus thesij florem inter coronarias recenset ex Timarchide pecta. Corchorum oleraceis & intubaceis adnumerat Theophrastus, qui ob amaritudinem in proverbio est, eiusque folium ocimum æmulatur, Plinius iis quæ sponte nascuntur, quibus pleræque gentium vtuntur in cibis. Alio in loco corchorum anagalida interpretatur, de qua hinc non agimus. Dalechampus corchorum esse suspicatur plantam eam, quam pro myosotide, id est, auricula muris maiore Tragus depinxit ac descripsit. Est enim valde amara, cocta tamen estur a quibusdam. Nascitur in vmbrosis nemoribus, interdum in veteribus muris soli non expositis radice breui, valde fibrata, plantaginis similifoliis humi stratis octo vel nouem, ocimi maioris figura, in ambitu crenatis superne interdum maculis rubris conspersis, inferne plerumque rubentibus, villosis: caule cubitali, rotundo, tenui, hirsuto, & foliis, & geniculis destituto. Flos in summitate caulis & surculorum luteus, multiplici foliorum ordine stipatus existit, hieracio similis, in pappos tandem euanescens, floret Iunio. Tota planta lacteo succo madet. Cum Theophrastus corchorum ocimi folio esse dixerit, mirum est Plinium ex alio fortasse auctore scripsisse corchorum herbam esse couolutis foliis ad similitudinem mori. Quare quidam legunt commaculatis foliis ad succi mori similitudinem, quod ex huius plantæ descriptione verum esse perspicitur. Illud vero silentio prætereundum non est, proximè terram ad caulis exortum inter folia saluosum quendam humorem colligi, iuglandis magnitudine, rotundum, qui spatio temporis incanis, pilis obductus velut situm, muris effigie representat. Corchorus, vt scribit Plinius, præcordiis, vt ferunt, utilis, aloperis & lenti-gini. Bouum quoque scabiem celerrimè sanant.

ri ea inuenio, apud Nicandrum quidem & serpentium morsus, antequam floreat. Lib. 1. c. 92. Aqua eius stillatitia, auctore Trago, ad quasuis internas & feruentes inflammationes cordis, stomachi, hepatis, pota & foris imposta facit. Chirurghi potiones vulneribus conferentes ex ea conficiunt, vino decoctam vulneratis propinantes, atque etiam foris admouentes. Succus expressus vtiliter auribus instillatur: nam punctiones earum & tinnitus tollit. Diuersum prorsus Cercorum pinxit Lobellius, Molochiam Serapionis quorundam, foliis Ocimi in sequipalmaribus & dodrantalibus cauliculis, flosculis iuxta pediculos luteis, semine in longis corniculis, Asclepiadis gracilioribus. Ex Hispano semine alebat in pensilibus hortis Io. Brancion in Bergio, & Corcorum Plinij faciebat.

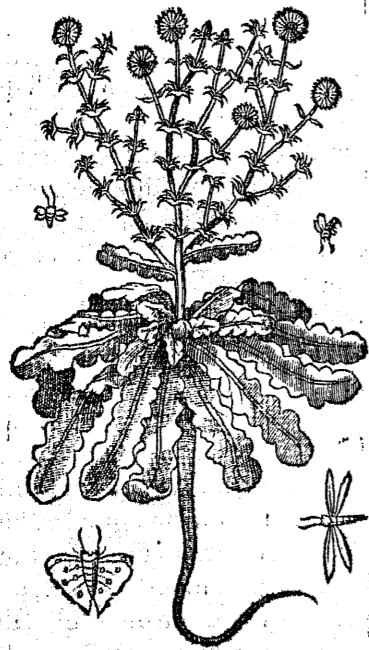
CHONDRILLA, CAP. XV.

Nomina
Lib. & c. 22
Lib. 2. c. 126
Genera.
Diosco.
ibid.
Forma.

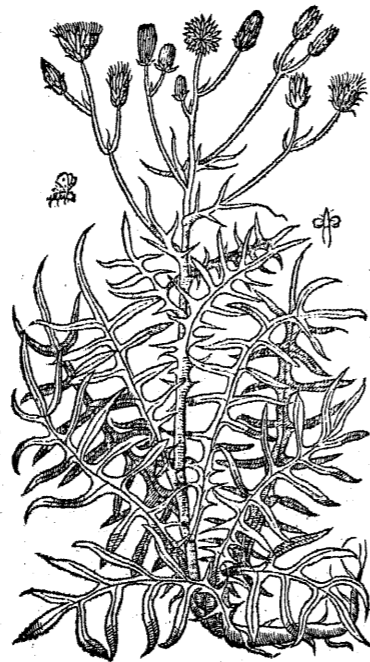

Χονδρίλλα. Latinis Chondrilla, Plinio Chondrillon, & Chondrile, Arabibus Candaret, Candaron, seu Amiron dicitur. Aliqui, vt Dioscorides tradit, cichorion, aliqui Serin appellauere. Eius duo sunt genera. Prior caules, flores, & folia habet cichorio similia, qua ex causa nonnulli siluestris intubi speciem esse dixere. Verum tenuior tota est, nempe foliis, caule, floribus ac semine gracilioribus. In cuius ramulis gummi mastiches simillimum, magnitudine fabæ inueniri solet, à quo tuberculo mastichæ, aut nucleo thuris simili, quem chondrum Græci nominant, nomen chondrilla sortita est. Quamuis amarior sit, non minus quam cichorium in acetaria admittitur. Nasci-

CHONDRILLA prior, Matth.

CHONDRILLA altera, Matth.

tur in locis cultis, & scrobium aggeribus, secusque vias. Aliud chondrilla genus folium fert oblongum, circumrotum, humi sparsum: caulem succo madentem lacteo, radice tenui, rotunda, læui, vicieta, flauescente, succosa. A lactis vbertate, quo omni in parte, præsertim in radice redundat, ab Hetruscis vulgò Lattaiola vocatur, quam rura suis acetariis pro cichorio immiscent. Nascitur in cultis & latis. An hac

CHONDRILLA rara purpurea, Lob.

An hac Chondrilla rara sit Lobellij Chondrilla purpurante flore? Belgis dicitur Crupina à vocabulo Cruppen, hoc est reperi, quia semina manu contrectatum se subducit ac prorepat. Hetruria, Syria, & agri Narbonensis collibus, non procul à Lupo monte plantula hæc non inelegans exit, ad Chondrillas referenda. Dodrantales & sesquipedales cauliculos & geniculatos erigit: flores purpurantes in capitulis ex squamulis compactis. Semen Iacæ aut Cartami siluestris nigrum, nitidum, pellucidum, deciduum. Prior chondrilla cum radicibus tusa adiecto melle, diuiditur in pastillos qui nitro admitti vitiligines emaculat. Gummi cum myrrha tritum, & linteo appositum instar oliuæ fœminarum menses trahit, inordinatos pilos replicat. Quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus pilis admoueatur. Contra viperas in vino pota proficit. Succus decoctæ in vino, aut per se potus aluum sistit. Alterius chondrilla caulis & folia concoquendi vim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Galenus de seride tractans, chondrillam seridis

Diosco.
ibid.
Vires.

Lib. 3. sim.

speciem esse scribit, & adstringentis esse facultatis. Ac vt Dioscorides, & cichorium & serin appellari tradit, ita & Galenus hanc serin etiam nominari, esseque eiusdem ferè cum illa facultatis, nisi quod sapore amarior est chondrilla, ac præterea sicciore vi prædita. Idem tamen alibi. Lactucæ siluestre, inquit, simile olus est, quod chondrillam appellant, quæ citius in caulem assurgit, amaritudinemque habet magis perspicuam, & lentum quendam succum, albumque, cuiusmodi est timalorum succus, non tamen acer perinde vt ille: vtimurque interdum ipso ad pilos in palpebris reglutinandos. Quo loco de secunda chondrilla specie Dioscoridis loqui videtur Galenus. Hæc itaque species distinguendæ ex Dioscoride, tum vt internoscantur, tum vt in eorum vsu non facile peccetur, quanquam haud periculosus error hic committi potest, cum facultatibus sint affines. Plinius vtramque speciem confundit, & quæ Dioscorides duabus, ipse vni attribuit. Chondrillon siue chondrile, inquit, folia habet intubi, circumrosis similia, caulem minus pedali, succo madentem amaro, radice fabæ simili, aliquando numerosâ. Habet proximam terræ mastichen, tuberculo fabæ, quæ apposita fœminarum menses trahere dicitur. Tusa cum radicibus tota diuiditur in pastillos, contra serpentes argumento probabili. Siquidem mures agrestes læsi ab hac esse dicantur. Succus ex vino coctæ aluum sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos pro gummi efficacissime regit. Dorotheus stomacho & concoctionibus vtilem carminibus suis pronuntiauit. Aliqui fœminis & oculis, generationiq; virorum contrariâ putauere. Idem inter vulgares in cibo herbas chondrillam recenset. Et rursus, Chondrilla, inquit, amara est, & acri in radice succo. Clusius aliam chondrillam pictam dedit, & descripsit foliis latis cichorij modo diuisis, prorsus incauis, & densa tomentosaque lanugine obsitis: inter quæ caulis eminet pedalis aut amplior, rotundus, candidus, aliquot ramulis brachiatus, & foliis minoribus atque angustioribus, quibus atque etiam ipsis ramulis plerumque inhærent grumi fuluolentes succi istic concreti. Flos extremis ramulis infidet luteus, in pappos eua-

Lib. 2. Ali.

Lib. & ca. 22.

Lib. 21. c. 15.

Ibid. ca. 17.

Lib. 2. stir.

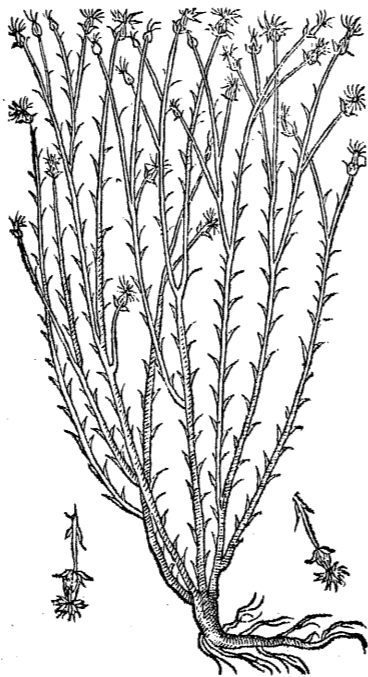
Hispa. c. 65.

nescens:radix longa,nigricans, digiti minimi crassitudine.Tota planta incaua est, & succo prægnans,qui siccatus fuluescit, & acris est. Inuenitur in agro Salmanticensi,locis incultis, & multis aliis Hispania: regionibus.Augusto floret, vel etiã ferius.Nonnulli Hispani vocant *Yerua di S.Gayteria*, eiusque decoctum præmorlis à cane rabido vtiliter exhiberi credunt. Clusio plurimum ad primam Dioscoridis chondrillam accedere videtur. Hanc Lobellius Verrucariam Chondrillam appellat, à canaliculatis feminum capitulis clauam exprimentibus, *Mazza di cauallaro*, & *Mazza ferrata* Italicè dictam, à Marthiolo zacintham: quamquam figuræ inter sese differant. Conspicitur in eodem agro Salmanticensi post messes in aruis Chondrilla genus vimineum, planè longis lentisque & flexilibus virgis, candicantibus, sesquicubitalibus & tactu viscidis, multis exiguis foliolis secundum longitudinem nascentibus, quæ secundum radicem initio maiora sunt, cichorij sere incisura, postea flaccescunt:extremi rami flosculum exiguum, luteum, & in pappos euanescentem gerunt:radix oblonga est, lacte manans, vt & reliqua planta. Floret quo superior tempore. Salmanticenses Inquiera vocant, & ex ea scopas conficiunt, pueri viscum ex eius radice cum nigro melle conficiunt, ad cardueles aliasque aunculas capiendas idoneum. Hanc chondrillam eandem esse puto, quæ à Pena

CHONDRILLA
prior, Clusij.

CONDRIILLA viminea
viscosa, Pena.

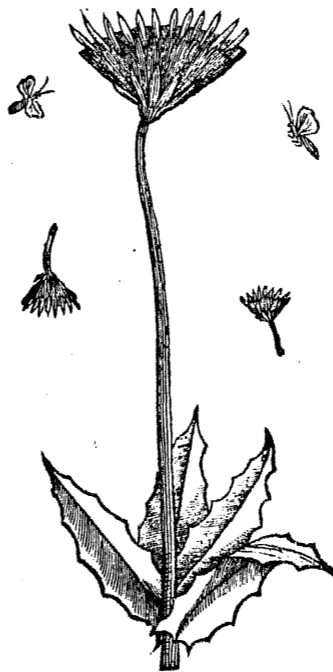
Chondrilla viminea viscosa vinearum dicitur. Nam radix vniuersaque planta, inquit, lacte turget, & viscida est tactui, creberrimis vimineis viticulis, flexu mollibus, candidis, rectis, confertis assurgit, duorum cubitorum altitudine, folia in imo cichorij aut cyani incisura, sed valde exilia & tenera, reliqua foliola secundum viticulorum longitudinem certis & æquis distincta interuallis, ad fastigium vsque porriguntur, speciemque virgarum viridi albòque variegatarum præbent: summis viticulis insunt, flosculi lutei in pappos dehiscentes. Chondrilla hæc visu pulcherrima, plurima Iunio & Iulio floret cis Pontem. Castrinoui à Mompelio vix sesquimiliare, cuius hæc datur pictura.

HIERA

HOD *ἱεράκιον* Græcis similiter Latinis Hieracium dicitur, id est, Accipitrina, Gallicè *Herbe d'esperuier*, quod accipitres aues, Græcis *ἱεραῖες*, huius herbae succo oculorum aciem acuere dicuntur. Hieracij genera duo facit Dioscorides, magnum & paruum, quibus adiecit Dalechampus hieracium *μακροκεφάλον*. At hieracium quidem minus Matthioli, picrida Theophrasti ex Dalechampi sententia esse diximus. Hieracium autem magnum

Normina
Genera.
Lib. 3. c. 63.
Ibid.

HIERACIVM magnum
Dalechamp.

HIERACIVM minus Dalech.
maius Matth.

Dioscoridis, caulem emittit asperum & spinosum, subrubrum, cauum: folia ex interuallis rariuscule diuisa, similia soncho per ambitum, luteos flores in oblongis capitulis. Hieracium maius id est, Matthiolo & Dodonæo, quod hîc Hieracij minoris nomine pinximus. Minus Hieraciû Matthioli & Dodonæi paullo ante Picridis nomine exhibuimus. Aliud verò hieraciû magnum profert hîc Dalechampus, quod radicem habet reliquis hieraciis similem, sed crassiolem: folia circa radicem magna, ampla, sinuosa, in medio caule quaterna, quinave eum amplexantia. Caulis cubito altior est, striatus: flos in eius vertice luteus, tragopogoni similis, amplior in lanuginè euanescent, non vt in reliquis id genus plantis candidam, sed è rufo nonnihil rubescentè. Lacteo succo tota planta manat. In pinguibus & apricis locis nascitur. Quod autem hieracium maius Matthiolus exhibuit, pro hieracio minore ex Dalechampo hîc proponimus: folia enim ex interuallis habet, diuisa in ambitu, cauliculos teneros, virentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Eiusdè hieracium *μακροκεφάλον* à caulium longitudine cognominatum est. Radice nititur crassa, in fibras multas diuisa: caule est cubito maiore, subrubro, rotundo, villoso, media sui parte foliato: foliis multis, vna stipatis, oblongis: flore & in caulis vertice, & medio, qua filia cumulata exeunt, luteo in oblongis capitulis, tandem in pappos auolante. Tota planta lacteum succum fundit.

Forma.
Locus.
In lib. 3.
Diosc. c. 63.

B b 3

HIERACIUM Macrocaulon,
Dalechamp.

HIERACIUM Sabaudum
Pen. & Lobell.

HIERACIUM Narbonense
falcata siliqua, Lob.

Inhumeētis, pinguibus, & opacis gignitur. Lobellius duo alia Hieracia pinxit. Prius Sabaudum nominat: Pena montanum, foliis & laciniis Chondrillaæ caruleæ altius incis, viridibus, in caule flaccido, molli, glabro: flore Dentis leonis, aliquanto minore: radice Tragopogonis. Alterum Narbonense falcata siliqua calendulae semen & pedem alaudæ exprimente. Notissimum est Monspelienfibus, vbi inter fegetes, & in agrorum marginibus Bontoneto finitimis luxuriat, foliis oblongis Hieracij, vel chondrillaæ marinae: gracilibus alis, multis diuisis cauliculis, & floribus lureolis lampſanae similibus: semen in falcatis paruum, calendulae ritu exilibus corniculis radiatim ab vno pediculo aptis, alaudæ, cancri, vel aranei pedes referentibus. Vtrumque Hieracium, vt scribit Dioscorides, vim habet refrigerandi, & modicè subadstringendi. Vnde illitum stomacho æstuanti inflammationibûsque prodest. Succus erosionem stomachi sorbitione mitigat. Herba cû radice illita vibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Galenus Hieracium in simpliciu censu præterit, ita etiã Paulus & Aetius,

Lib. 3. c. 69.
Vires &
Temper.

Lib. 20. c. 7. sub lactuca aut intubi generibus id comprehendentes: Plinius de lactuca sponte nascentis generibus tractans. Ex his, inquit, rotunda folia & breuia habentem, sunt qui Hieraciam vocent: quoniam accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo

gendo obscuritatem cum sensere discutiant. Quare non sine ratione Cordus existimat Dioscoridem libro tertio inter umbelliferas plantas Hieracia non descripsisse: cum enim sint oleraceæ & intubaceæ plantæ, eas libro secundo, vbi de lactuca & intubo agitur, describi oportuit.

In lib. 5.
Diosc. c. 72.

SONCHVS.

CAP. XVII.

SONCHVS Græcis dicitur, sic & Latinis Sonchus, ἀπὸ τοῦ σὸν χέδν, id est, quod salubrem fundat succum. Cicerbitam à Romanis vocari, quo vocabulo etiam hodie Hetruria vtitur, in quibusdam Dioscoridis exemplaribus legitur. Sed id nomen recens Dioscoridi attributum putat Ruellius, cum nusquã à Latinis vsurpatum inueniatur. A recentioribus etiam lactucella, eademq; fortasse quæ ab Apuleio lactuca leporina nominatur, quod cum leporeni animus deficit æstu, hac sibi solet mederi, Galli *Laitterons* à lactis copia nominant, & leporis palatum, *Palais au lieure*. quod hoc animal vt ab æstu vindicetur, & caloris propulset incommoda, solet sub ramis eius decumbere. Sonchi genera duo agnoscunt Herbarij omnes. Siluestrius quoddam, & magis spinis horrens. Alterum tenerius, cibus experitum. Plinius item duo, album & nigrum, ambo spinosa. Galenus ait Sonchum vbi adoluerit ex spinosis plantis esse. Theophrastus quoque inter spinosas & aculeatas plantas Sonchum retulit. Dioscorides verò cum duo Sôchi genera, quæ primum diximus, fecerit descripsitque, in fine capituli subiungit. Alter Sonchus tenerior arboris instar latis constans foliis, caulem in ramos exeuntem folia distinguunt. Quod tertium genus scribit Matthiolus in vtraque editione suorum in Dioscor. commentariorum non solum non inueniri in Italia, in qua non meminit se vidisse plantam, quæ Sonchum arborefcem referat, sed etiam nihil de eo à Theophrasto, & Plinio literis mandatum. Idem tamen in secunda commentariorum editione Sonchum læuem alterum depinxit tantum Corna-

Nomina

Lib. 1. c. 20.

Genera

Li. 8. simp.
Lib. 7. hist.
ca. 9.

Li. 2. c. 124.

In lib. 2.
Diosc. c. 124

Embl. 17.
li. 2. Diosc.

SONCHVS Læuis
latifolius, Lobel.

SONCHVS Asperior,
Lobellij.

SONCHVS *Lauis laciniatis*
foliis Lobel.SONCHVS *Lauis.*Embl. 17.
lib. 2. Diosc.

rius duo duntaxat Sonchi genera à Dioscoride constitui putat, nec tertium accipiendum genus, de quo postremis verbis agat, velut antea de duobus locutus fuerit, sed de priore quod agrestius & spinosius est, primum agere: deinde in fine capit de Soncho teneriore qui arborem refert. Lobellius alios, aut certe aliter pictos Sonchos exhibuit. Primum lauem teneriorē, latis foliis, leuiusculis per ambitum

SONCHVS *Asper*
Matthioli.SONCHVS *Lauis alter, Matth.*

tum laciniis & spinulis, asperis. Alterum aculeis asperiorē, aut horridiusculam, foliis angustioribus, laciniis amplioribus & spinis acutioribus. Tertium lauem foliis multum laciniatis, dentis leonis. Quartum lauem alterum, folio profundis laciniis sinuato, cuius summum hederae folium refert, aversa parte rubens, nullis spinis hirtum: flos endiuiae siluestris: caulis bicubitalis. Sonchus est lauis alter Matthioli. Sonchus latifolius Lobell. Sonchus asper Lobellij. Sonchus lauis Lobellij vulgaris. Dalechapius tertium Sonchi genus arborefcēs protulit: item & aliud quorum Historiam eius iudicio hīc aliis Sonchis subiunximus. Sonchus asper & lauis caule cōstant anguloso, cubitali, intus cauo, inani, molli, fragili, lacte referto, & plerumq; rubescēte: foliis in ambitu per interualla dissectis, siue eichorij modo laciniatis, quæ quidem in aspero crispa, aspera, & pungentia ac subrubescētia sunt, in laui lauia, & sine spinis. In caulium summitate flores sunt lutei, Senecioni haud absimiles, qui tandem in pappos euanescent. Hi Sonchi nascuntur in hortis, campis & vineis. Vtriusque vis refrigerat, inquit Dioscorides, modicè adstringit, æstuanti stomacho, & inflammationibus illi profunt. Succus eorū stomachi rosiones forbitione mitigat: lac elicit, in vellere appositus sedis ac vuluæ collectionibus opitulatur. Tam herba quam radix illita vibratis à scorpione ictibus subuenit. Galenus de Sonchi viribus hæc scripsit. Sonchus ubi adoleuerit, ex spinosis plantis est. Cæterum viridis etiānum & tener estur, perinde vt cætera olera siluestria. Temperamentum eius quodammodo mistum est: constat enim ex aquea terreaq; substantia, vtraque laui ter frigida. Nam & adstrictionis cuiusdam est particeps, & siue cataplasmatibus modo illinatur, siue edatur, aperte refrigerat: postea verò quàm planè resiccatus fuerit, terrestris eius temperamentū redditur, modicam habens caliditatē. Quæ præterea Plinius scripserit, scire operæ prætiū est. Estur & Sonchus, vt quæ Theséo apud Callimachū apponat Hecale, vterque albus & niger, lactuca similes ambo, nisi spinosi essent, caule cubitali, anguloso, intus cauo, sed qui fractus copioso lacte manet. Albus cui est lactis nitor vtilis orthopnoicis, lactucarum modo (ex embammate addit Cornarius ex vetere Pliniano codice.) Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam commanducato corrigi. Succus trium cyathorum mensura in vino albo, & oleo calefactus adiuvat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ. Datur & in forbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutricibus, coloremq; meliorem infantium: vtilissimus iis quæ lac coire sibi sentiant. Instillatur auribus succus, calidusque in straguria bibitur cyathi mensura, & in stomachi rosionibus cum semine cucumeris nucleisq; pineis. Illinitur & sedis collectionibus. Bibitur contra serpentes scorpionēsq; radix verò illinatur. Eadem decocta cum oleo in Punici mali calice, aurium morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet vesci, vt morbos faciente, de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succum eius. Refrigeratoriam tamē vim esse conuenit nigro, & hac causa imponendum cum polenta. Sic enim Cornarius ex eodem vetere codice. Soncho nostri vtuntur hyeme in acetariis, inquit Marthiolus, præsertimq; eius radicibus, quæ cum teneræ sint & dulces, mensis expetuntur. In vino decoctus stomachi fluxionibus medetur. Lacteus liquor è caule manans datur potandus agrè spirantibus, & astmaticis. Idem auribus instillatus dolorem tollit, præsertim in mali corio cum oleo decoctus. Sonchus dendroides, id est, arborefcens Dalechapij radicem habet crassam, nigricantem, ex qua radiculæ multæ prodeunt: caules bicubitales, atque interdum altiores, teretes, foliis stipatos sinuosis, seu per oras ex interuallo infectis, latis, quercui haud absimilibus, lacte diffluentibus. Rami in caulibus nulli sunt, sed ab imo scapo ad summū vsque non

Forma.

Locus.

Ibidem.

Vires &

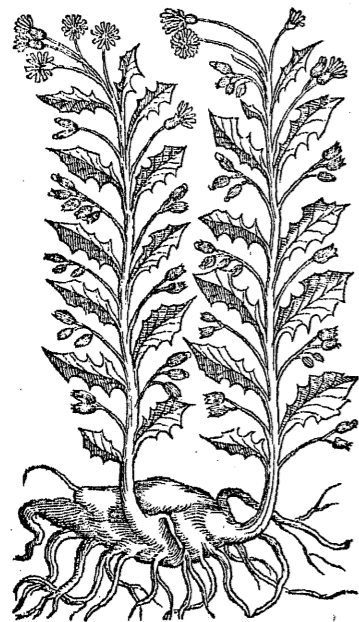
Temper.

Li. 8. simp.

Li. & ca. 22.

Ibid.

SONCHVS Dendroides, Dalechamp.

non procul à singulorum foliorum exortu, singuli nascuntur petioli, tenues, qui multos flores sustinent luteos, quales sunt aliorum Sonchorum, aut lactuca, qui tandem in pappos abeunt. Hoc est tertiu Sonchi genus, cuius capite extremo de Soncho Dioscoridem meminisse diximus. Sed hic scrupulum ac dubitationem rei herbariæ studiosis iniiciet Dioscorides Latinus, in quo sic legitur. Alter Sonchus tenerior arboris instar, latis cõstans foliis: caulem in ramos exeuntem folia distinguunt, cum dixerimus ramis nullis, sed foliis tantum & floribus huius Sonchi caules ornari. Quem scrupulum eximent Græca quæ sic habent. ὁ δὲ ἔτερος σόγγος, ὁ δὲ τρυφερός, δένδρωδης ἐστὶ, καὶ πολυφύλλος: τὰ δὲ φύλλα διατελετὸν ἡραυλόν. Quæ sic fidelius conuertisset Ruellius. Alter Sonchus qui etiam tenerior, arborescit, & latis constat foliis: caulem folia distinguunt. In saxosis frigidorum montium cliuis prouenit hic Sonchus. Eadem præstat quæ & reliqua Sonchi genera.

SENETIO. CAP. XVIII.

Nomina Lib. 7. hist. ca. 7.

Racis ἡελυπερον quod flores eius capillorum ritu vere canescant, Latinis Senetio dicitur, quibusdam vulgò Cardocello, alijs Spelliciosa, Gallis Senesson, Germanis Creutzwurtz, Hispanis Bonuaron. Theophrastus Senetionem oleraceis & intubaceis adnumerauit. Is & Dioscorides vnius duntaxat Senetionis meminuerunt. Recentiores iidemque rei herbariæ periti plura genera fecerunt. Quidam Iacobeam à quibusdam vocatam, Senetionem maiorem appellant. In qua etiam sententia est Matthiolius secunda cõmentariorum in Dioscoridem editione. Addunt his Senetionem marinum, Dalechampius Senetionem foetidum. Dodonæus genera tria descripsit, Senetionem maiorem, huic similem minorem, tertium foliis longis & angustis, caule gracili, recto, ex fusco purpurascete, molli veluti lana vestito. In summitate flores in pallido lutei, statim atque dehiscunt cani fiunt. Hunc Theophrasti Senetionem esse arbitratur. Senetio Dioscoridis & veterum cauliculo est cubitali, subrubro: foliis cõtinuis, laciniatis, & per extremitates erucæ modo diuisis, sed minoribus: floribus luteis, qui celeriter dissecti vanescunt in pappos: radice superuacua. Nascitur passim in hortis, atque etiã super mœnia & in maceriis. Virescit toto anno, & quolibet fere mense floret. Ideo non desunt qui hunc Italico idioma te vocent Fiore d'ogni mese. Folia cū floribus refrigerant, inquit Dioscorides. Quare illita cum vini modico, vel per se, testium, & sedis inflammationes sanant: quin & ex manna thuris medetur cum reliquis vulneribus, tum iis quæ nerui acceperunt. Illiti per se cum aceto pappi, idem munus præstant. Verum recentes epoti strangulant. Torus caulis, si coctus in passo potui detur, stomachi dolores à bile contractos perfanat. Senetionis breuiter meminit Galenus his

Forma.

foliis cõtinuis, laciniatis, & per extremitates erucæ modo diuisis, sed minoribus: floribus luteis, qui celeriter dissecti vanescunt in pappos: radice superuacua.

Locus

Nascitur passim in hortis, atque etiã super mœnia & in maceriis. Virescit toto anno, & quolibet fere mense floret. Ideo non desunt qui hunc Italico idioma te vocent Fiore d'ogni mese.

Math. ibi.

Quare illita cum vini modico, vel per se, testium, & sedis inflammationes sanant: quin & ex manna thuris medetur cum reliquis vulneribus, tum iis quæ nerui acceperunt.

Viresc. Temper.

Illiti per se cum aceto pappi, idem munus præstant. Verum recentes epoti strangulant. Torus caulis, si coctus in passo potui detur, stomachi dolores à bile contractos perfanat.

Li. 6. simp.

Senetionis breuiter meminit Galenus his

SENETIO March.

his verbis. Senetio facultatem mistam obtinet, simul refrigeratorem, & modicè digerentem. Plinius de Senetione multas easque diuersas sententias recenset, inter quas eam etiam quam ex Dioscoride proposuimus. Erigeron, inquit, à nostris vocatur Senetio. Hanc si sine ferro circūscriptam effodiat aliquis, tangatq; ea ter dentem, & alternis ter despuat, ac reponat in eundem locum, ita ut viuat herba, aiunt dentem cum postea non doliurū. Herba est trixaginis specie ac mollitia, cauliculis subrubicundis. Nascitur & in tegulis & in muris. Nomen hoc Græci dederunt, quia vere canescit. Caput eius numerosè diuiditur, lanugine qualis est spinæ inter diuisuras exeunte. (Sic enim legit & distinguit Cornarius, cum in vulgatis exemplaribus exaratum sit, caput eius numerosa diuiditur lanugine, qualis est spinæ, inter diuisuras exeunte.) Quare eam Callimachus Acanthida appellat, alij pappū. Nec deinde Græcis de ea constat. Alij erucæ foliis eam esse dixerunt, alij roboris, sed minoribus multo.

Lib. 25. c. 17.

Embl. 83. lib. 4. Dioscor.

Radice alij superuacua, alij neruis vtili, alij potu strangulante. E diuerso quidam regio morbo cum vino dederunt, & contra omnia vesicæ vitia: item cordis & iocinoris. Renibus extrahere arenam dixerunt. Ischiadicis drachmam cum oxymelite ab ambulatione propinauere: torminibus quoque in passo vtilissimam. Præcordiis etiam cibo ex aceto eam prædicantes, ferentesc; in hortis. Nec de fuere, qui & alterum genus facerent, nec quale esset demonstrarent, contra serpentes in aqua bibendâ, edendamq; comitialibus dantes. Nos eam Romanis experimentis per vsus digeremus. Lanugo eius cum croco & ex igno aquæ frigida trita, illinitur epiphoris. Tota cum mica salis strumis. Nec hoc solum loco Plinius Romanis experimentis per vsus eam digerit, sed aliquanto post, Erigeron quoque cum farina thuris & vino dulci testium inflammationes sanat. Et rursus. Doloribus Erigeron ex aceto illinitur: quæ paulo aliter Dioscorides habet. Senetio maior quorundam, ab Herbariis vulgò Herba S. Iacobi, & S. Iacobi flos, & Iacobeæ nominatur, Gallicè L'herbe S. Iaques, Italicè Carduncello maggiore, Germanicè S. Jacobs Blum, caulibus est longis, aliquando sesquicubitalibus, rubentibus, striatis, furculosis: foliis in ambitu laciniatis, erucæ siluestris æmulis, nigricantibus, gustu amaris, ante caulium exortum humi iacentibus: floribus luteis forma chamæmeli floribus haud dissimilibus, qui flaccescetes in papposam lanuginè euolant:

SENETIO maior, siue flos S. Iacobi, Fuch.

his verbis. Senetio facultatem mistam obtinet, simul refrigeratorem, & modicè digerentem. Plinius de Senetione multas easque diuersas sententias recenset, inter quas eam etiam quam ex Dioscoride proposuimus. Erigeron, inquit, à nostris vocatur Senetio. Hanc si sine ferro circūscriptam effodiat aliquis, tangatq; ea ter dentem, & alternis ter despuat, ac reponat in eundem locum, ita ut viuat herba, aiunt dentem cum postea non doliurū. Herba est trixaginis specie ac mollitia, cauliculis subrubicundis. Nascitur & in tegulis & in muris. Nomen hoc Græci dederunt, quia vere canescit. Caput eius numerosè diuiditur, lanugine qualis est spinæ inter diuisuras exeunte. (Sic enim legit & distinguit Cornarius, cum in vulgatis exemplaribus exaratum sit, caput eius numerosa diuiditur lanugine, qualis est spinæ, inter diuisuras exeunte.) Quare eam Callimachus Acanthida appellat, alij pappū. Nec deinde Græcis de ea constat. Alij erucæ foliis eam esse dixerunt, alij roboris, sed minoribus multo. Radice alij superuacua, alij neruis vtili, alij potu strangulante. E diuerso quidam regio morbo cum vino dederunt, & contra omnia vesicæ vitia: item cordis & iocinoris. Renibus extrahere arenam dixerunt. Ischiadicis drachmam cum oxymelite ab ambulatione propinauere: torminibus quoque in passo vtilissimam. Præcordiis etiam cibo ex aceto eam prædicantes, ferentesc; in hortis. Nec de fuere, qui & alterum genus facerent, nec quale esset demonstrarent, contra serpentes in aqua bibendâ, edendamq; comitialibus dantes. Nos eam Romanis experimentis per vsus digeremus. Lanugo eius cum croco & ex igno aquæ frigida trita, illinitur epiphoris. Tota cum mica salis strumis. Nec hoc solum loco Plinius Romanis experimentis per vsus eam digerit, sed aliquanto post, Erigeron quoque cum farina thuris & vino dulci testium inflammationes sanat. Et rursus. Doloribus Erigeron ex aceto illinitur: quæ paulo aliter Dioscorides habet. Senetio maior quorundam, ab Herbariis vulgò Herba S. Iacobi, & S. Iacobi flos, & Iacobeæ nominatur, Gallicè L'herbe S. Iaques, Italicè Carduncello maggiore, Germanicè S. Jacobs Blum, caulibus est longis, aliquando sesquicubitalibus, rubentibus, striatis, furculosis: foliis in ambitu laciniatis, erucæ siluestris æmulis, nigricantibus, gustu amaris, ante caulium exortum humi iacentibus: floribus luteis forma chamæmeli floribus haud dissimilibus, qui flaccescetes in papposam lanuginè euolant:

Li. 26. ca. 4.

Cap. 12.

Forma Iacobeæ.

SENETIO Maior, siue
flos S. Jacobi. Matth.

Locus.

Li. 1. c. 47.

Forma.

SENETIO Fetidus
Dalechamp.

Lib. 25. ca. 5.

Locus.

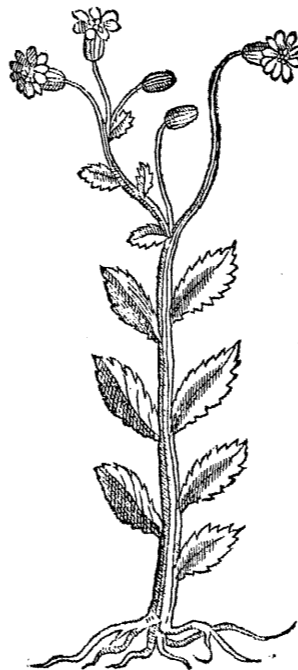
tandem in pappos euanescent. Trita manibus folia pini odorem referunt, manfa vero adstringentem saporem. Hanc ille Senetionem vocat, quod vt cætera Senetionis genera, facile canescat. At stæchadis citrinæ species potius videtur, de qua dicemus idoneo loco. Alterû genus, herba est in quercetis, locisque non admodû

euolant: in medio semen est cinereû: radix alba, & fibrata. Nascitur in agrorum marginibus, & aquarum ripis, locisque arenosis. Iulio & Augusto mensibus floret. Amara est, & adstringit, ideoq; calidam & siccam esse constat. Recentiorum medicorum experientia cognitum est, herbam hanc vulneribus mirificè mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque iidem curare, & ne vltra serpent prohibere impostam tradût. Aiunt alij huius succo gargarizato gutturis inflammationes & apostemata sanari. Eandem pinxit Lobellius nomine Iacobæ Senetionis. De Senetione marino, siue Iacobæ marina Dodonæi diximus in libro de maritimis. Senetio fœtidus Dalechampij radice nititur palmum longa, lignosa, cõtorta, nigricante, fibrata: constat venusta foliorum coma ex atro virentium denso stipatu prodeuntium, Senetioni similitum, elegantissimis incisuris diuisorum, vt acanthi speciem ob venustatem pictoribus sculptoribusque magnopere celebratam vincant, tam pinguiû, vt melle illita quispiam credere possit, & complicata, & sese mutuo contingentia vix separentur, sic tanquam eo glutinis lentore cohærescunt, odore graui, qualis est scrophulariæ maioris, aut ebuli, vnde ei fœtidi cognomentum: caulæ pedem non excedente, supra folia parum extante, ac inter ea ferè abdito: flore Senetionis, luteo, in pappos abeunte. Quidam artemisiæ fœtidam appellant, à quadam cum artemisiæ foliis similitudine. Sunt qui fideritum quartam à Plinio memoratam esse volunt, in maceris nascentem, cum teritur fœtidi odoris. In macris, asperis, & frigidis locis luxuriat. Succum laudant ad vlcere maligna. Alia duo Senetionis genera Myconus dedit quæ hic depinximus. Prius herba est in saxis nascens, fruticosa, radice minima, in radicularias diuaticata, cauliculis multis, teretibus, lignosis, candicantibus, dodrantalibus, in quibus folia sunt minima, tenuia, rorimarini, sed tenuiora, superne viridia, inferne candida, quæ inæqualibus spatiis in caulibus oriuntur: in singulorum cauliculorû cacumine modo bina, modo ternam, quandoque quaternam capitula emergunt pinæ nucis effigie, quæ

siccis

fœcis, sed humidis, interdum & in pratis nascens, cubitali altitudine, radicibus tenuis, candibus, lignosis, dulcibus, caule aliquantisper piloso, rotundo, cauo, medulla lanuginosa farcto, in quo folia sunt exigua, pilosa, in ambitu serrata, crassa, aliquantulum viridia, infernè rubescentia, quæ quandoque colore vinoso manus inficiunt. In caulis summitate flores sunt lutei, in pappos protinus abeuntes. Sapor totius plantæ aqueus est, vt vulgaris Senetionis. Videtur genus esse Se-

SENETIONIS Genus,
Miconij.

SENETIONIS Species,
Dodonæi.

netionis à Plinio descriptum loco supra adducto, trixaginis specie & mollitia, cauliculis subrotundis. Nascitur in tegulis & in muris. Sic ea quam hîc damus, foliorum specie trixaginem æmulatur, caulis & folia rubescunt, citò canescit, & flos in pappos abit. Quod in tegulis & muris oriatur, non repugnat: nam vulgaris Senetio etiam in montibus, & locis diuersis reperitur. Aliam Senetionis speciem protulit Dodonæus alio in loco, quæ tamen differt à Senetione maiore & minore, foliis maioribus, profundius incisus, & ad cichorij folia accedentibus, caules eius ramosi, pedales, comantibus in summo floribus luteis, qui citissimè & canescunt, & in pappos abeunt, veluti Senetionis, cætera Senetioni æqualis. Fœtet herba nonnihil, vnde cichorium fœtidum à nonnullis vocatur. Hæc herba certè in cichoracearum numero habenda, & talis quidem, inquit Dodonæus, qualis est Theophrasti Aphace cichoreacea, nisi quod hæc æstate solum floret. Theophrasti vero Aphace tota hyeme, totòque vere. Hanc pinxit Lobellius nomine Erigeri tomentosi. Foliis enim est tomentosus, in calidis regionibus proueniens.

Lib. purg.
Apc. 2. c. 25.

Cc

Nomina

Bογγλωσσον, & βόγγλωσσος, Latinis etiam Buglossum, & lingua bouis, seu lingua bubula, nominatur, vulgò Borrage, Plinio Euphrosynon ab efficienda voluptate, vt dicitur, Arabibus *Lefen arthaur*, seu *Lefun althaur*, Gallis *Buglosse* & *Bourrache*, seu *Borrage*, Italis *Borragine*, Germanis *Borreschr*, Hispanis *Borraia*. Leonicens, Manardus, Ruellius, Fuchsius, Tragus, Cordus, Matthiolus, Marcel. Virgilius, Dodonæus, Cornarius, Pena & Lobellius, atque alij rei herbariæ periti, Buglossum veterum, eam proculdubio herbam esse putant, quam borraginem vocamus, non illam quæ vulgò buglossa nominatur, & cuius in officinis communis est vsus, neque id temerè, ac sine iudicio. Primum descriptio buglossi à Dioscoride tradita borragini ita conuenit, vt nulla prorsus nota ab illa discrepet. Buglossum, inquit, verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas.

BORRAGO Buglossum verum.

De re rust. ca. 40.

Lib. 2. cauf. ca. 436.

Li. de med. herb.

Quis nisi plane amens ex ipsa inspectione non iudicet Borriginem foliis esse verbasco similibus, nigrioribus tamen & asperioribus? Nonne & folia Borriginis in terram inclinant, & bubulas linguas tum forma, tum asperitate imitantur? Contra quæ Buglossi nomen in officinis sibi falsò vendicauit, nonne folia habet oblonga echio similia, non ita lata vt bubulas referant linguas: Ob id Cato surculum insitum cum lingua bubula obtegere iubet, si pluat, ne aqua in librum permanet, nonne rotundiore & latiore potius folio, quale est Borriginis, quàm longiore & angustiore, quale est Buglossa, ad contegendam rotundam insitionem vt maluit? Præterea Buglossa folia minùs in terram vergunt, quin potius surgunt, è toto ferme cespite sursum tendentia, nec aliqua ex parte verbascum referentia. Ad hæc Buglossa folia modicè hirsuta sunt, mollia, denique albicant, non nigricant. His accedit Auicennæ testimonium sic scribentis. Lingua bouis est herba lata habens folia sicut almaru, & ad tactum aspera, & rami eius asperi sunt, sicut pedes locustarum. Oportet autem vt illa administretur, quæ est in Corasceri crassa habens folia, super quorum faciem sunt puncta, quæ sunt radices spinarum & pilorum exeuntium ab ea. Quibus verbis adeo perspicuè Borriginè expressit Auicenna, vt facillè quiuis intelligat eam esse linguam bubulam, quam diligenter descripsit præter morem, quod suo quoque tempore non deessent, qui veri Buglossi loco alia vterentur: quod declarat iis verbis quæ subiicit. Quæ autem in hac terra reperitur, & qua vtuntur medici, plurimum eius est genus almaru, & non est lingua bouis, & neque confert vt iuuamentum illius est. Hæc Auicenna. Iam vero Apuleius Buglossum Corraginem à Lucanis appellari scribit, quod cordis affectibus quam maximè opitulentur, quæ primæ duntaxat literæ mutatione à Borragine distat. Cum igitur ex iis euidenter demonstratum sit Borriginem nostram veterum esse Buglossum, in posterum medici pharmacopœi, sicubi Buglossum ab antiquis in medicamentorum compositiones adhibitum legerint, Borriginem nostram, non vulgare Buglossum

vsurpent, vt iis vsuri quas debent utilitates ex medicamentis capiant. Est igitur Borrage Buglossum latifolium Lobellij, perperam Lycopsis Anguillaræ: foliis latis, oblongis asperis, eminentibus vbique bullis, tenuissimis aculeis armatis, qui totam plantam hirsutam, atque rigidam reddunt: caule cubitali, & quandoque maiore, pingui, cauo, subrubente, aculeis vbique rigente, ramulis multis brachiatos: floribus stellæ modo radiantibus, speciosis, cærulei coloris, nigro è medio prominente apice: semine nigro & striato: radice alba, tenera, pollicari crassitudine, gustu subdulci, & lento. Aliam Buglossam seu Borriginem scribit esse Cordus, quæ solo florum colore à superiore differt: omnino enim candidos edit. Quid verò de vulgari nostra Buglossa sentiendum? Buglossum domesticum seu hortense & satiuum Mesues esse Borriginem, siluestre verò seu erraticum esse Buglossam vulgò dictam censuit in Mesuem Manardus. In eadem est sententia Valer. Cordus. Matthiolus Borriginem & vulgarem Buglossam specie quidem & forma à sese differre arbitratur, sed iisdem pollere viribus, eundemque vtriusque saporem euidenter facere eiusdem facultatis iudicium: aut si eadem prorsus vires non sint, certe proximas, & valde similes esse: quin & facie non multum ea differre, si illud genus spectes, quod hodie ex Hispania allatum in hortis feritur, quod et si verbascum non omni ex parte referat, quemadmodum Borrage, foliorum tamen figura bubulas linguas maximè imitatur. Fuchsius Buglossam vel linguam bouis Officinarum & Herbariorum, Cirsium Italicum vocat. Dodonæus eandem Buglossam domesticam maiorem Officinarum, Cirsium Fuchsi, Buglossum magnum satiuum vocat & lycopsis. Lobellius & Pena Buglossum angustifolium. A Dodonæo disidet Matthiolus, sicut & ab iis qui Buglossam vulgarem echij genus esse statuunt, sicut in Echio & Cirsio dicemus. Cæterum buglossum vulgare folio est longiore quàm Borrage, hirsuto, molliùs aspero: caule sesquicubitali, rotundo, hispido, ex quo rami exeunt sursum spectantes: flores edit purpureos, Borragine minores, è quibus nigrum oritur semen. Radix illi est Borriginis similis omnino, sed crassiore, pinguiorque cortice. Buglossam longifoliam Cordus, Tragus Italicam appellat. Huius tria obseruauit genera Matthiolus, hortense latioribus ac longioribus foliis, & siluestris duplex genus. Vnum foliis latioribus, & floribus purpureis, alterum foliis angustioribus, & floribus nigricantibus. Dodonæus præter Buglossum satiuum quod diximus, alterum Buglossum minus reperiri in quibusdam Germaniæ locis, & in Belgij hortis scribit, facitque anchusæ genus. Lobellius, Buglossum minimum Echij facie appellat, radice & foliis angustifolij Buglossi, sed exilioribus, Echij paribus. Flos ex rubello violaceo nitet. Semen Buglossi haud absimile. Saporis, odoris & vsus non disparis. Hæc Lobellius. Alterum Buglossum siluestre, quod lycopsis siluestrem ipse appellat, seplarij

Matthi. in li. 4. Diosc. ca. 124.

Forma.

Lib. 1. plan. ca. 74.

Ibidem.

Li. de hist. plan. c. 128. Lib. 1. ca. 7.

Forma.

Matth. ibi.

Lib. 1. plan. ca. 45. Lib. 1. c. 77. Ibidem.

Lib. 1. c. 3.

BVGLOSSVM Vulgare.

Buglossam siluestrem. Buglossum satiuum minus, quod modo ex Lobellio descriptum Buglossum maiori satiuo prorsus simile facit Dodonæus, caule, foliis hirsutis, asperisque & radice: nisi quod hæc omnia in isto sunt minora, cauliculi bre-

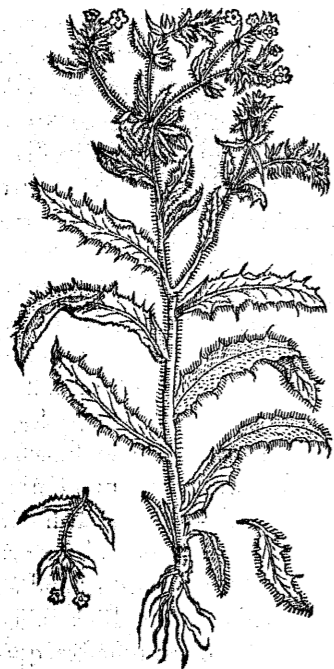

BVGLOSSVM Minus siluestre, Dodonei.

uiores, folia minora, & angustiora, flores similes, minores, purpurei coloris, sed dilutioris: semen item simile, minus & nigrius. Id Fuchsius pro circio Germanico exhibet. Huic proximum Buglossum siluestre, siue Lycopsis siluestris, sed foliis asperioribus, minoribus, angustis, flores similes, sed multo minores & carulei, semen minutum & fuscum, radix longa & gracilis. Fuchsius id echium esse, ac pro eo depingere voluit. Hic non omittendum Buglossum semper virens Penæ, etiam in frigidissimis regionibus, Anglia, Antuerpia & reliquo Belgio, ubi plurimum & per oportune viget in hortis ad vsus medicos. Folia ei subrotunda, latifolia Borriginis, vti etiam caulis: radix situ, habitu, & mucagine consolidæ maioris: flores vero fecus alas & folia prorsum angustifolia, eiusdem saporis & vtilitatis ad cordis, & melancholicos affectus. Huius plantæ Lobellius non meminit, sed alterius quam Symphytum pumilum repens Borriginis facie appellat, Borriginem minimam herbariorum, quæ alitur in hortis Belgij, foliis Borriginis aut pulmonariæ, minoribus: flosculis item in caruleo pur-

pureis Borriginis, sed radix pulla Vlmariæ aut caryophyllaræ fibris implexa. Floret hyeme in pensilibus hortis, vere, etiam Augusto in hortis. Gustanti cum mucagine quandam acrimoniam exhibet, quod Borriginis aut Buglossi negatum est. Quænam

Cap. 128.

Quænam sit hæc antiquis adhuc ignoramus. Hæc Lobellius, qui eandem aut persimilem vidisse se ait in horro Mutoni, cuius folia conspersa erant notulis pulmonariæ ritu. Sed quæ de Borragine & Buglossi dicenda supersunt persequamur. Borrago sponte nascitur in hortis omnibus, adeo vt inde haud facile extirpari possit, & in sabulosis campestribusque. Tota æstate floret. Borrago, auctore Dioscoride, in vinum iniecta animi voluptates auget. Cui subscribit Galenus sic scribens. Buglossum humidæ calidæq; temperici est. Itaque vinis iniectum lætitiæ ac hilaritatis causâ esse creditur. Sed & iis qui ob gutturis asperitatem tussunt, coctum in melicrato conuenit. Et Paulus his verbis, Buglossum humidum est & calidum temperamento: quamobrem vino immissum lætitiæ ac animi voluptates efficere dicitur: Plinius. Iungitur huic Buglossos, boum linguæ similis, cui præcipuum, quod in vinum deiecta animi voluptates auget, & vocatur euphrosynon. Quæ verò in quibusdam Dioscoridis exemplaribus reperiuntur, Buglossum nascitur in campestribus, &c. Deinde aiunt eam quæ tres thyrsos emittit, &c. Dioscoridis non sunt, sed planè supposititia, tum ob dictionis dissimilitudinem, tum quod eadem in Plinio de Cynoglossi leguntur. Iungitur & Cynoglossos caninas imitans linguas, topiariis operibus gratissima. Aiuntque quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse, quæ quatuor ad quartanas. Quamquam etiam in Plinio simile quiddam habeatur de Buglossi: Buglossi inarescente si quis medullam è caule eximat, dicaturque ad quem liberandum febreid faciat, & alliget ei septem folia ante accessionem aiunt à febre liberari. Quare illa ex Plinio, vel ex alio quouis Dioscoridi adiecta esse constat, nec in Aldino exemplari Græco reperiuntur, neque ea habet Ruellius in translatione sua, in qua hoc capituli exordium est. Buglossum verbasco simile est, &c. Buglossum vrinam cit, inquit Symeon Sethi, & sitim sedat. Caules eius cocti, & crudi comesti icoris affectibus profunt. A viatoribus ex eo conficitur

Tempus.
 Li. 4. c. 123.
 Viresc.
 Temper.
 Li. 6. simp.
 Lib. 7.

Li. 25. ca. 8.

Lib. 26. c. 8.

Lib. 26. c. 12.

Matth. ibi.

zulapion, & est vtile. Vulgari Bugloſſo vt & Borragini vis ſane magna ineſt ad animi deliquium, atque alios cordis affectus, & ad melancholicos morbos, & præſertim eorum decoctum ex vino velaqua. Trita vulgaris Bugloſſi radix ex aceto, & illita tribus diebus continuis ſcabioſos iuuat. Præſtat vtriuſque plantæ ſuccus hauſtus ad epta venena, & venenatorum animalium morſus. Stillatitia eorum aqua deliriis, quæ cum febre eueniunt mirificè auxiliatur. Præterea oculorum inflammationes mulcet tum ſumpta, tum inpoſita.

CIRSIUM.

CAP. XX.

Nomina

Li. 4. c. 114.

Forma.

CIRSIUM melius quàm vt quidam tranſpoſita vna litera legunt *κίρσιον*, Latinè etiam Cirſium dicitur, quod varices quos Græci *κίρσις* vocant, ſanè à Romanis ſpina mollis. Cirſium, vt auctor eſt Dioſcorides, caulis eſt tener, duorum cubitorum, triangularis ab imo foliola rotæ ſpeciem referentia: anguli ſpinoſi, per interualla molles: folia Bugloſſo ſimilia, longiora, ſubcandida, modicè hiſpida, patribus extremis aculeata: cacumen caulis orbiculatum, hiſpidum, in quo capitula in ſummo purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines. Plinius iisdem ferè verbis Cirſium deſcripſit. Cirſium cauliculus eſt tener, duorum cubitorum, triangulo ſimilis, foliis ſpinoſis circumdatus: ſpinæ molles ſunt, folia bouis linguæ ſimilia, minora, ſubcandida, & in cacumine capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines. Ita Plinius à Dioſcoride nihil differt, niſi quod folia minora dixit, vt qui *κίρσιον* legat, quod hodie codices habent *κίρσιον*, id eſt, longiora. Ruellius & Fuchſius, atque alij recentiores multi nihil aliud Cirſium eſſe crediderunt, quàm vulgare Bugloſſum: quod cum grandius ſit, Bugloſſum magnum, ſiue Bugloſſum Italicum, ſiue Romanum vocant: quam ſententiam minimè probat Matthiolus: quia Bugloſſum caulem triangularem non habet, ſed rotundum, ab imo folia, per ambitum aculeata rotæ ſpeciem non referunt, ſed longa, & continua prodeunt. Denique Bugloſſi flores non vaneſcunt in pappos, ſed flacceſcentes integri decidunt, ſubnaſcente in folliculis ſemine. Plantam igitur à Clariffimo medico Luca Ghino ad ſe miſſam, cuius figuram hîc appoſuimus, pro Cirſio Matthiolus exhibet, quod ei Dioſcoridis deſcriptio maximè conuenire videatur: Naſcitur, vt ille ſcripſit, in vliginoſis locis. Radicem Cirſij loco laboranti adalligatam dolores varicum ſedare, Andraas ſcripſit referente Dioſcoride. Et hanc herbam, Plinius ait, radicemve eius adalligatam dolores varicum ſanare tradunt. Cirſium aliud deſcribit Dodonaus, quod & hîc appinimus, foliis magnis, latis borruginis foliis maioribus, latioribusque, ſpinis paruis opertis: caule anguloſo, tenero, fragili, circa cuius ſummum foliola multa ſunt congeſta, inter quæ carduus echinatus & rotundus prodit, flore purpureo in auras abeunte. Radix eſt craſſa & fibrata. Locis humidis, & circum aquas prouenit. Auguſto menſe floret, frigido ſiccòque eſt temper

Lib. 27. c. 8.

CIRSIUM, Matth.

Li. 4. Dioſc. c. 114.

Locus.

Vires.

Ibidem.

Lib. 4. ca. 114.

Forma.

Locus.

cuius figuram hîc appoſuimus, pro Cirſio Matthiolus exhibet, quod ei Dioſcoridis deſcriptio maximè conuenire videatur: Naſcitur, vt ille ſcripſit, in vliginoſis locis. Radicem Cirſij loco laboranti adalligatam dolores varicum ſedare, Andraas ſcripſit referente Dioſcoride. Et hanc herbam, Plinius ait, radicemve eius adalligatam dolores varicum ſanare tradunt. Cirſium aliud deſcribit Dodonaus, quod & hîc appinimus, foliis magnis, latis borruginis foliis maioribus, latioribusque, ſpinis paruis opertis: caule anguloſo, tenero, fragili, circa cuius ſummum foliola multa ſunt congeſta, inter quæ carduus echinatus & rotundus prodit, flore purpureo in auras abeunte. Radix eſt craſſa & fibrata. Locis humidis, & circum aquas prouenit. Auguſto menſe floret, frigido ſiccòque eſt temper

CIRSIUM Dodonæi.

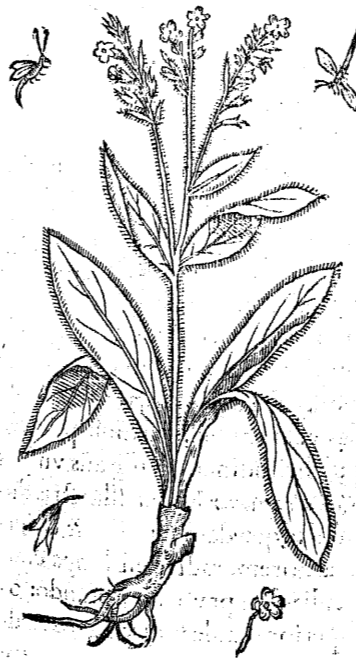
temperamento, & viribus ſoncho ſere ſimile. Cirſium aliud duobus in locis pictum dedit idem Dodonaus, cuius folia ſunt oblonga, lactuæ ſere ſimilia, verum acuminata, & per circumferentiam aculeata, candidiora vulgaris bugloſſi foliis: caules recti, bicubitales, in alas nonnullas discreti, in quorum ſingulis capitulum eminet hiſpidum, quod poſt floris vigorem deorſum reflexum nutat, tandèmq; in pappoſam lanuginem reſoluitur: ſtos purpureo rubet colore: ſemen ſplendet aliorum carduorum inſtar. In hortos aliunde illatum eſt. Fertur alicubi in maritimis exire. Id carduorum generibus adnumerat. Lonicerus & Fuchſius cirſium bugloſſum magnum, ſiue bugloſſum Italicum eſſe exiſtimant. Cui omnino ſimilem plantam quandam in Germania copioſè naſci tradunt, niſi quod minora omnia habet, cuius figuram hîc damus. Ob quam, cum cirſio ſeu bugloſſo Italico, vt illi putant, ſimilitudinem Cirſium Germanicum nominarunt. Scribit Lobellius in Belgij hortis plures Cirſij ex

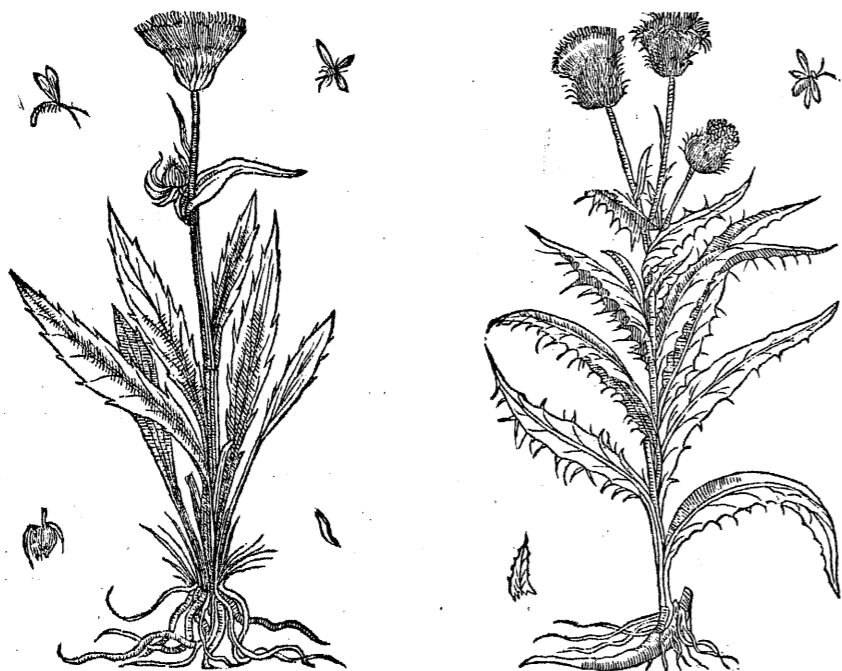
Lib. p.m. App. cap. 21. & lib. de floribus

foliis & capitulis conſpici differentias, præter genera memorata. Vnicaules quaternum & quinum cubitorum, folia incana bugloſſo hortenſi anguſtifolio altero tanto maiora & longiora, oris & ambitu laciniatis & ſpinoſis, flores purpurei, ſinguli in ſingulis cymis pappoſi in duplo maiore ſquamulis loricato capitulo, minus ſpinulis horrido. Eius hæc eſt icon. Pinxit etiam Lobellius Cirſium Anglicum quod videtur Spinam albam adumbrare, ſpithameo caule & fo-

CIRSIUM Germanicum, Loniceri.

CIRSIUM aliud, Dodonæi.

Iis circij, ad quod commode referri potest, flos singularis Cardui bulbosi. Radix Belliolis, aut Ellebori nigri modo fibratæ. Prouenit in pratis. Gustu præsicco, adstringente, moderatè calido. Hæc Lobellius.

MALVA CAP. XXI.

Nomina
Lib. 20. c. 21
Lib. 20.

Malua Latinis quasi molua quod aluum molliat, dicta est, auctore Varrone, ita Græcis *μαλάχη* ab emolliendo vètre, quia *μαλάσσειν* molire significat. Plinius mouorem, à Græcis molopen vocari in satuiis, alteram malachen scripsit. Athenæus *μαλάχην* Attice dici, in multis autem Antiphantis & Epicharmi exemplaribus *μαλόχην* per *b*, scriptum reperiri.

Genera.

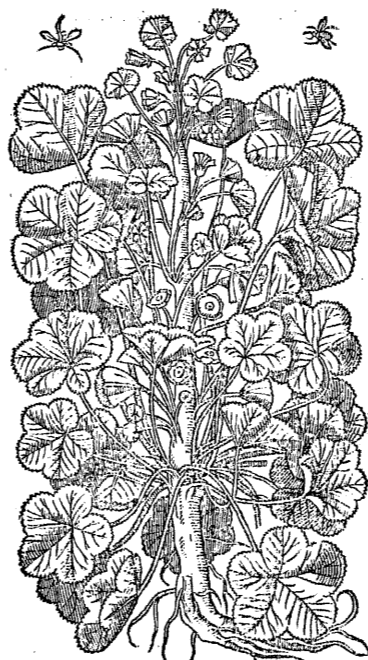
Arabice *Chubeze* seu *Chubas* nominatur, Italicè *Malua*, Germanicè *Pappel*, Hispanicè *Maluas*, Gallicè *Mauue*. Maluæ multa sunt genera. Est enim malua *κηπεύθη*, id est, hortensis, siue satua, & malua siluestris, non quæ in siluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis sua sponte nascitur, quam *χρηστέαν* Dioscorides vocat, quæ vox incultam & inelaboratam terram significat, qualis in semitis, pratis, aliisque huiusce modi ruris & agri partibus est. Et siluestrem hæc maluam, vulgare intelligimus, non althæam, nec alceam, de quibus postea dicemus. Hæc malua vulgaris in viis omnibus & areis prope vrbes luxuriat, caules multos edens teneros, flexiles, folia quâ plurima, crassiuscula, ambitu non nihil laciniata, circinata, viridâtia: flores tota æstate fert particulatim purpureos, vel ex purpureo pallidos, deinde orbiculos in quibus semina, radix est longa, digitu æquans, lignosior. Maluæ differentiæ sunt alii quot, ex florû figura, & vario colore. Alia enim rubras, alia candidas, alia in purpuras albicantes rosas producit. Et has rursus atq; illas vel simplici, vel multiplici foliorum textura constantes, quatum effigiem & pulchritudinem demirans vulgus Rosam transmarinam cœpit appellare, Gallice *Rosé d'outremer*. Malua siluestris duplex: quædam enim altius attollitur, & fere arborefcit, quædam pumila est, & humi iacet. Malua hortensis quæ sæpe grandescit in arborem, radice est longa crassaque: caudice simplici, luxuriosæ proceritatis, baculi vsûm præbente, rotundo: foliis amplis, per ambitu ferratis, iis verò quæ in superiore caule sunt vulgaris mal-

Genera.

Forma.

uæ

MALVA Vulgaris, Matth.

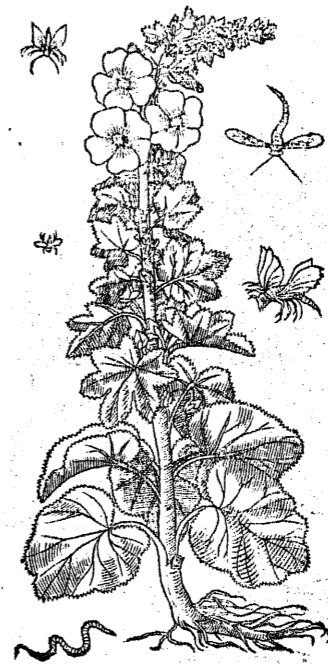

uæ modo diuisis, flores pulcherrimi, caulem à medio fere ad verticem vsque exerant, varij coloris, vt diximus, breui admodum pediculo dependentes, qui venustate rosas non cedunt, & si suppeteret odor, de principatu certarent. Primum capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem fastigiata è caule prosiliunt, iisque paulatim intumescensibus prægnantia florum inuolucra faciscunt, in quibus dehiscens rose sese pandunt, & explicantur in folia, interdum quinque interdum structili quadam serie, vt diximus, numerosa, calicibus apices paucos complexis, qui lutei mediis emicant, quibus decedentibus erumpunt purpurea stamina. His factus succrescit multipliciter tunicatus, atque in umbilici formam numeroso semine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum maluarum modo semina recluduntur. Hæc malua maior à Marthiolo, & iure quidem nominatur. Aliam maiorem maluam depinxit, caudice non simplici, sed similiter crasso, rotundoque & egregiis floribus decorato, ex cuius inferiore parte folia exoriuntur longis pediculis nitentia, valde ampla, rugata, venosa, per oras ferrata, in profundas lacinas diuisa, superiore caudicum parte minora. Item tertiam, quæ aut est malua satua laciniola Cordi, aut ab ea non multum disidens. Caulem singularem erigit humana statura plerunque proceriorem, numerosis & cubitalibus adnatis ramosum, modicè angulosum, glabrum, intusque angusta concavitare per-

Lib. 2. Dio
scor. iii.

MALVA Maior I. Matth.

MALVA Maior II. Matth.

uium

MALVA maior tertia,
Matthiol.

Lib. 1. hist.
cap. 5.

uium. Folia fert glabra, sub ramulorum exortu singula, in quinque, senas, aut septenas (non tamen profundius incisas) per ambitum crebro laciniolas, & infractas partes diuisa, quæ verò in summis virgis folia sunt, his magnitudine cedunt: flores per totam æstatem secus folia fert multos, paruos, candidos, ex quinque foliis constantes, singulis multa succedunt semina, in orbem mucroni cuidam velut centro circumposita quinque partito calice incidentia. Radice nititur pede longiore, singulari, candida, fibrata. Tota herba gustum dulcem, lubricum & glutinosum refert saporè. Malua hortensis in hortis sata prouenit, quæ in tantâ magnitudinè accrescit, vt iuste arboris formam adipiscatur, & iam nec herba, nec frutex, sed planè arbor dici debeat. Ob id *δενδρομαλάχη* Græcis dicta est, id est, malua arborea, quæ nihil aliud est quàm satiuæ, vt Matthiolus censet, cultorum diligentia & arte in tantam magnitudinem assurgens, quod Theophrasti auctoritate probat. Quædam cultu diuersa efficiuntur, & à natura sua discedunt, vt malua in altum accrescens, & arborefcens.

Quod non longo fit tempore, sed senis aut septenis mensibus, vt longitudine crassitudinèque hastam æquet: quare baculi usum præbet, tempore verò longiore maius quoque proportione fit incrementum. Plinius eadem fere prodidit. Tradunt auctores, in Arabia maluas septimo mensè arborefcere, baculi usum præbere

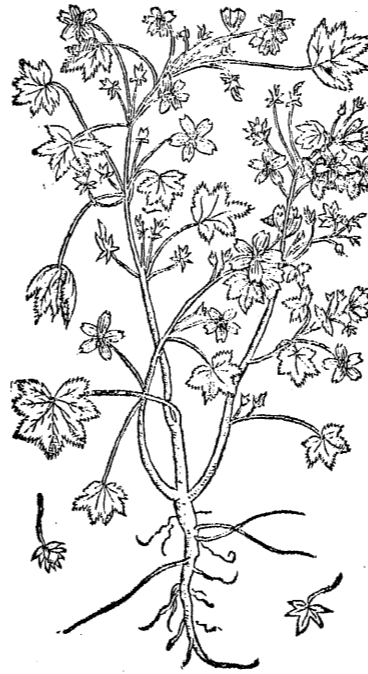
Lib. 19. c. 4.

MALVA siluestris
Pumila, repens.

extemplò. Sed & arbor est malua in Mauritania Lixi oppidi æstuario, vbi Hesperidum horri fuisse produntur CC. pass. ab oceano, iuxta delubrum Herculis antiquius Gaditano, vt ferunt. Ipsa altitudinis pedum XX. crassitudinis quam circumplecti nemo possit. At contra Pena malua siluestris euenire putat quod filici, sedo, arundini, atque aliis, vt etiam non culta arboream proceritatem, durationem & ramorum magnitudinem assequantur, asseritq; se in Cænobio D. Spiritus prope Venetias, & aliis locis maritimis Thyrrhenæ oræ vidisse sponte adultas. Persicam arbusculam æquantem altitudine & crassitie stipitis, qui ramis sparsis, frondis læuore, virore, imo toto flore, semine, & facie maluam testabantur, sed crassio rem totam & habitiorè, qualem Gallobelgiæ, Angliæ, & Germaniæ horti hodie colunt, quadriennium & quinquennium edurantem, lignosiore prægrandi radice, & solido trunco, duritie lignea, senum & octonum cubitorum, facultate non diuersa à malua vulgari, sine villa olitorum industria, vt solo natiuo duntaxat deberi hanc differentiam ex natali

MALVA siluestris
maior.

natalibus perspicuum sit.

Malua siluestris maior seu altior rectè erigit caulem, sesquicubitalem, minimi digiti crassitudine teretem, raris pilis hirsutum, statim à terra in ramos diuisum, folia habet longis pediculis incidentia, multum laciniata, serrata, fusciora, minora & læuora satiuarum foliis, flores æstate fert secus ramos & folia; satiuarum floribus, qui simplici sunt textura aut rosæ siluestribus similes, quinquefolios, & in rufo candidantes, quibus in orbem disposita succedunt semina. Radice nititur pedali aut longiore, digiti crassitudine, candida, & in partes distracta. Tota herba dulci est gustu & glutinosa. Nascitur in aggeribus, hortorum areis, & circa rudera. Malua siluestris minor seu pumila, quam supinam vocat Cordus, repentem Lobellius, caules per terram spargit cubitales, teretes, virides & solidos, in quibus folia sunt in longis pediculis, minora, & non vt in superiore laciniata, sed rotunda, præterquam quod ab vna parte in profundum sinum recedunt vsque ad pediculi adnexum, in ambitu serrata, pinguis, flores

Lib. 2. plã.
cap. 97.

secus folia fert paruos, quinquefolios, alteri siluestri maluae similes, minores tamen, in candido rubentes, quibus exigua succedunt semina, in orbem disposita, radice nititur longa, neruosa, candida. Tota planta glutinosum humorem emittit. Nascitur circa hortos, pagos, & rudera. Non omittendæ Maluae Roseæ siue Hye-

MALVA Rosea simpliciore
flore, Lobell. j.

males Roseæ, à floribus Rosei elegantia & similitudine dicta, partim althææ, partem maluis cognata: etenim foliorum & cauliculis incana superficie, molliore, mucronis radice althæam referunt, ambitu verò maluaceo & caule arborefcens maluam plene assequantur, sed althææ positi & modo oriuntur, quotannis etiam pereunt, radice denuo primo verè se se propagante, culmosque edente ternum & quaternum cubitorum. in quibus serotini prodeunt flores, videlicet Augusto, magnitudine, effigie, elegantia rosam prouocantes, interdum simpliciores, interdum multiplices & conferta foliolorum structili serie constantes, triplicis in hortis septentrionalibus varietatis: sæpe puniceo colore saturato, aliquando candido, interdum dilute rubente, aut vtriusque confusis. Semen althææ similius, sed maius. Hæc ex Pena. Malua hortensis Iulio & Augusto mensibus floret: neque enim flos is vt in rosa fugax est, sed diu vigor vitæque durat. Siluestris pumila per totam æstatem, & in maximam autumnii partem durat. Arborefcens Iunio & Iulio mensibus floribus

Locus.
Tempus.

MALVA *Rosæa multi-*
plex, Lobellij.

Lib. 1. c. 11.
Vires &
Temper.

Lib. 2. Ali.

Lib. 7. sim.

Lib. 20. c. 21

bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac euocat. Semen in vino potum, addito loti siluestris semine vesicæ cruciatus lenit. De hac perspicue disserit Galenus his verbis. *Quemadmodum ἑρμακίον, quæ lactuca agrestis est, ab hortenſi, ita malua agrestis à ſatiua differt. Plantæ enim congeneres eò inter se diſident, quòd agrestis quidem ſiccitate, ſatiua verò humiditate ſuperat. Porro ſucco maluæ lentor quidam ineſt, quod lactucæ non ineſt, à refrigerandò que abeſt perspicue. Id quod etiam antequam edas intelliges, ſi vtrumque olus vicissim calido alicui affectui, vt eryſipelati cataplaſmatis modo applicueris, quod etiam vulgò faciunt, tenera folia diligenter ad exactum læuorem conterentes. Senties enim in hoc cataplaſmate lactucam quidem manifestè refrigerare: maluam autem calorem quendam habere moderatū ac tepidum. Caterum hoc olus facile ſubducitur, non modò propter humiditatem, verum etiam propter lentorem, & potissimum quando quis cum oleo & garo copiosam ipsam ſumpſerit. Nutrit autem & ipsa mediocriter. Et rursus. Malua agrestis digerentis paululum & emollientis leuiter est facultatis. Hortenſis quantò plus habet aquæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est, fructus eius tanto validior est, quato & ſiccior. Porro, huius generis est quæ dendromalache nuncupatur, ſed efficacissima comprehenſarum in digerendo. Plinius diffusiùs virtutes maluarum explicat. In magnis laudibus malua est vtraque, inquit, & ſatiua & ſilueſtris. Omne ſolum in quo ſeruntur pinguius faciunt. Huic contra omnes aculeatos ictus efficacior vis, præcipue ſcorpionum, veſparum, ſimiliūque, & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti ante, & habentes eas non feriuntur, folium impoſitum ſcorpionibus torporem adfert. Valent & contra venena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ cum nitro, potæ verò decoctæ cum radice ſua leporis marini venena reſtinguunt, & vt quidam dicunt, ſi vomatur. De iisdem mira & alia traduntur. Sed maximè ſi quotidie quis ſucci ex qualibet earum ſorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite ſanant cum vrina putrefactæ,*

bus quàm maximè abundat. Antiqui maluis cæterorum olerum modo veſcebantur, ſubducendæ alui gratia. Vnde Martialis.

*Exoneraturas ventrem mihi villica maluas
Attulit, & varias quas habet hortus opes. Et
Veſcere lactucis, & mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum phœbe cacantis habes.*

Quare ſcripſit Dioſcorides, Malua ſatiua eſt longe aptior eſt ſilueſtri, ſtomacho aduerſatur, aluum iuuat, ſed multò magis caules: interaneis & veſicæ utilis. Cruda folia cum ſalis exiguo manducata ægilopas ex melle ſanant, verum cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra ſalem vtendum eſt. Contra aculeatos apum veſparūque ictus illita eſficax eſt: eadem eundem cum oleo trita peruncti non feriuntur: vlcera manantia in capite, ſurfuræſque cum vrina ſanat. Sacris ignibus & ambuſtis decocta folia tritaque vtiliſſimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum vuluas inſeſione mollit: prodeſt eroſionibus veſicæ, & inteſtinorum, vuluæ, ſedisque clyſtere infulum. Ius decoctæ cum radice ſua contra omnia venena auxiliatur, ſi continuo à

putrefactæ, lichenas & vlcera oris cum melle. Radix decocta ſurfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ vnum caulem habet radice circa dentem qui doleat punge, donec deſinat dolor. Eadem ſtrumas & parotidas panòſque, addita hominis ſaliua purgat citra vulnus. Semen in vino nigro potum à pituita & nauſeis liberat. Radix mammaram vitiis occurrit, adalligata in lana nigra. Tuſſim in lacte cocta, & ſorbitionis modo ſumpta, quin diebus emendat. Stomacho inutiles Sextius niger dicit. Olimpias Thebana abortiuas eſſe cum adipe anferis. Alij purgari ſceminas foliis earum manus plenæ meſura, in oleo & vino ſumptis. Vtique conſtat parturientes foliis ſubſtratis celerius ſolui, protinus à partu reuocandum ne vulua ſequatur. Dant & ſuccum bibendum parturientibus ieiunis, in vino decocta hemina. Quin & ſemen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeoque ea veneri naſcuntur, vt ſemen vnicaulis aſperſum genitali ſceminarum auiditates augere ad infinitū Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta adalligatas Tenefimo & dyſentericis vtiliſſimè infuldi. Item ſedis vitiis, vel ſi foueatur. Melancholicis quoque ſuccus datur cyathis ternis tepidus, & inſanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ ſucci. Hic & calculoſis, & inflatione, & torminibus, aut opiſthotonico laborantibus tepidus illimitur. Et ſacris ignibus, & ambuſtis decocta in oleum folia imponuntur: & ad vulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodeſt, & veſicæ, & inteſtinorū roſionibus. Vuluas & cibo & infulſione emollit in oleo: ſuccus decoctæ pori meatus ſuaues facit. Scribit Symeon Sethi, maluum ventriculum facile ſubire, non ſolum propter humiditatem, verum etiam propter lentorem, atque im primis ſi cum oleo & garo offeratur, vino quo editur tempore irrorata. Veſicam, thoracè, pulmonemque iuuare, & raucam vocem lenire. Silueſtris malua, vt ferunt, comēſta dolores ex veſparum ictu tollit. Si quis morſus à veſpis aut apibus, ſucco maluæ præſertim ſilueſtris perungitur, conſeſtim dolore leuatur. Dicitur etiam huius decoctum potum lapides conterere, ſomnum conciliare, facilèmq; partum præſtare, ſi mulier ea crebrius vtatur. Illita inflammationes lenit, & quæ indurata ſunt mollit. Illud maluæ peculiare eſt, vt veſparum & apum ictibus impoſita, dolores leuet. Maluæ radix ſicca, inquit Matthiolum, die vno in aqua macerata, deinde madida papyro circumuoluta, & ſub feruente cinere decocta, ruriſque ſiccata, vtiliter vſurpatur ad dentifricia: dentes enim affricta expurgat, & gypſeam materiam exterit, foliorum & radicum decoctum gargarizatu exaſperatas fauces lenit, muccago verò acrimonias emendat, ſeruēfacta folia in cibum appoſita raucedines expediunt, ex oleo, ſale, & recente butyro aluum citant, ſit è foliis cum ſalinis frondibus tritis præſtantiffimum emplaſtrum ad vulnerum, & quaſcumque alias inflammationes: valent eadem cum porris & cepis illita ad ſerpentium venenoſorum morſus. Succus auribus inſtillatus dolorem ſedat. Decocta vnà cum radice ad lentorem vſque datur potanda agrè parturientibus magno eorum commodo. Id quod præſtat ſuccus ſelibræ pondere hauſtus. Semen ex vino nigro potum nauſeam tollit. Cauliculi molles cocti ex aceto eduntur oleo & ſale, aſparagorum modo prima ſtatim menſa, ad ciendam aluum. Datur ſuccus vtiliter, melancholicis ſex vnciarum, inſanientibus octo pondere, hauriendus. Denique malua ad plurima utilis eſt, vt non immerito eam antiqui omnium orbicem appellauerint.

ALTHAEA. CAP. XXI.

QVÆ Græcis ἀλθαία, Latine ſimpliciter Medica dici poſſet: ſic enim nominata eſt ἀπὸ τοῦ πολυαλθῆς καὶ πολὺ ἰσχυρὸν αὐτῆς auctore Dioſcoride, id eſt, quod inter primas ſit utilis, & plurimis polleat remediis, ab ἀλθάνειν quod mederi ſignificat. Dicitur & ἰβλίκος, & ἰβλίκος, Latine Althæa, Ibiſcus ſeu Ebiſcus, & ab excellētia effectus à quibusdam Ariſtalthæa,

D d

In lib. 2.
Dioſcor.
lib. 11.

Nomina
Lib. 3. cap.
146.

Lib. 20. c. 21

Lib. 9. hist. cap. 19. Ibid. Lib. 3. plan. c. 47.

inquit Plinius, à Theophrasto etiam *μαλάχη ἀγρία*, id est, malua siluestris: est enim, ut ait Dioscorides, in siluestrium maluarum genere. Et Plinius, è siluestribus, cui grande folium, & radices albæ, althæa vocatur. A Cordo malua palustris appellatur, Arabice *Chitini*, *Chatini*, *Chathmie*, & Rosa *Zameni*, vulgò maluaniscus nominatur, nomine ex malua & ibisco cõposito, ab Italis *Maluanisco*, Officinis Bisinalua, Germanis *Ibisch*, & *Heyluurtz*, à Gallis *Guim. iuuue*, quod glutinosa sit malua. Theophrastus althææ species duas constituere videtur: sic enim ille. Habet althæa folium maluæ, sed maius & hirsutius, caules molles, flores luteos, fructum veluti malua, radicem nervosam & albam, gustum quoque caulium malua. Vfus ad rupta & tusses in vino dulci, & ad vlcera in oleo. Aliam quamdam si cum carnibus coquas, in idem coniungere, & has quidem agglutinare, alias attrahere, lapidis magnetis modo & succini. De priorè, cui luteos flores tribuit Theophrastus, mox dicemus, nũc de vulgari. Althæa, inquit Dioscorides, folia vt cyclamino rotunda, lanugine canescunt: flore rosaceo: bicubitali caule, radice lenta, intus alba. Sed totam sigillatim depingamus. Althæa caules emittit plerũmque bicubitales, rectos, minimi digiti crassitudine, rotundos, lanuginosos & solidos, foliis ex interuallis vsque ad summam vestitos, & longo petiolo dependentibus, ex rotundo in angulum exeuntibus, in ambitu serratis, tres quatuorve digitos latis, tactu mollibus, breui, densa, & veluti detonsa lanugine holoserico similibus: flores in summis caulibus profert maluæ siluestris, aut rosarum siluestrium figura, paulo minores tamen, in candido rubescens, quinque foliolis constantes, in quorũ medio paruum est nucamentum rubescens, semen habet latum, paruum in orbem centro cuidam circumpositum, quod cortice detracto nigricat. Radicibus nititur diuturnis, ab vno tronco exortis, cubitalibus, digiti crassitudine, foris subpallidis, intus cãdidis, nervosis, lentis, glutinosi, & dulcibus. Nascitur locis vliginosis & pinguibus, humeribus, & palustribus pratis, & in fossis. Floret Julio & Augusto mensibus maluarum siluestrium more. Multiplicem eius in medendo vsum ac vtilitatem declarat Dioscorides his verbis. Dococãta in vino aut aqua mulsã, aut per se pota efficax est contra vulnera: item ad strumas, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, contusiones sedis, inflationes, neruorum rigores, siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta, vt dictũ est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthinãve, vt malagmatis lentor fiat, facit ad vuluæ inflammationes, præclusionesque in pesis subdita. Decoctum eodem fungitur munere: onera vuluæ, reliquiasque à partu extrahit. Decoctæ succus ex vino potus succurrit vrinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis, (quæ cum Græcè legantur, τὸ δὲ τῆς ἐξῆς ἀφ' ἐχθρῶν σινωδῶν ὀνυχῶν ὡφελὲς δι' ὀσφροσύνης, λιθιῶσαν ἀποτρίβει, &c. sic vertenda censet Andr. Lacu. Radicis autem decoctum potum ex vino difficultati vrinæ auxiliatur, acerbissimisque doloribus à lapillo excitatis. ἀποτρίβει enim, vt ait, non solum significat cruditatem, sed acerbiter etiam summam, atque acrimoniam doloris. Cui conuersioni consentit, inquit,

Lib. 3. c. 146 Formæ.

Locus. Tempus. Lib. 3. c. 146 Vires & Temper.

bus, & palustribus pratis, & in fossis. Floret Julio & Augusto mensibus maluarum siluestrium more. Multiplicem eius in medendo vsum ac vtilitatem declarat Dioscorides his verbis. Dococãta in vino aut aqua mulsã, aut per se pota efficax est contra vulnera: item ad strumas, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, contusiones sedis, inflationes, neruorum rigores, siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta, vt dictũ est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthinãve, vt malagmatis lentor fiat, facit ad vuluæ inflammationes, præclusionesque in pesis subdita. Decoctum eodem fungitur munere: onera vuluæ, reliquiasque à partu extrahit. Decoctæ succus ex vino potus succurrit vrinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis, (quæ cum Græcè legantur, τὸ δὲ τῆς ἐξῆς ἀφ' ἐχθρῶν σινωδῶν ὀνυχῶν ὡφελὲς δι' ὀσφροσύνης, λιθιῶσαν ἀποτρίβει, &c. sic vertenda censet Andr. Lacu. Radicis autem decoctum potum ex vino difficultati vrinæ auxiliatur, acerbissimisque doloribus à lapillo excitatis. ἀποτρίβει enim, vt ait, non solum significat cruditatem, sed acerbiter etiam summam, atque acrimoniam doloris. Cui conuersioni consentit, inquit,

quit, rerum vsum atque experientia: quippe contra dolores illos acerrimos, inclementissimisque, quos excitare calculi solent, decoctum radicum althææ maximo successu propinamus: licet pluribus diebus id potum, non solum non conferat cõcoctioni quæ in ventriculo fit, sed etiam eam vitiet & labefactet, id quod liquidò constat, tum ex nausea graui quam gignit, tum vel maximè ex ructibus fastidientibus quos excitat. Dalechamp. Lacunę interpretationem improbat, & λιθιῶσαν ἀποτρίβει interpretatur pituitosos, crudos, lentos humores meiendo exeuntes, & grauissimos cruciatus excitantes inter meiendum, qui certissimo indicio calculum vesicæ, renũmve, sed vesicæ magis significant, nunc præcedentes, nunc comitantes, nũc subsequentes.) Dentium mulcet dolorem cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccumque tritum vitiligines in sole cum aceto perunctas emendat (in vulgari quidem codice legitur, *ἔχθρῶν σινωδῶν*, id est, inunctũ cum aceto, in vetere autem *σινωδῶν ἢ ἐλαίῳ*, id est, ex aceto & oleo.) Eodem cum aceto & oleo peruncti à venenatis non feriuntur. Valet contra dysenteriam, & sanguinis reiectiones, aluique profluuium. In posca aut vino decoctum bibitur contra omnes vesparum, apũ, similiũmque aculeatos ictus, folia cum olei momento, morsibus & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita addensari. Quæ postrema Græcè sic habentur. *πῆγνυσι δὲ ἢ ῥίζα* (in vetere codice additur *χλωρὰ*, id est, viridis) *καὶ ὕδωρ, μνηστῆσα λεία, καὶ σινωδῶν ἐμμεθῆσα*. Id est, radix viridis trita, & aqua permista, & simul tota nocte sub dio relicta, cõdensat illam. Theophrastus ex quo hæc mutuatus est Dioscorides, vocem *χλωρὰ* non habet: sic enim ille. *πῆγνυσι δὲ τὴν τῆς ἀλθαίας ῥίζαν τὸ ὕδωρ, ἐάν τις τεύξας ἐμβάλλῃ ἢ θῆ ὑπερθεύων*. Id est, Radicem althææ aquam densare aiunt, si quis tritam iniecerit, & sub dio reliquerit. Plinius maluarum vsum medicum (de quo iam diximus) fusiũs persecutus, tandem addit, Althææ in omnibus supradictis efficacior radix, præcipuè conuulsis ruptisque. Cocta in aqua aluum sistit. Ex vino albo strumas & parotidas, & mammarum inflammationes tollit. Panos illita. Eadem arida in lacte decocta, quilibet perniciosæ tussi medentur. Hippocrates vulneratis, sitientibusque defectu sanguinis radice decoctæ succum bibendam dedit: & ipsam vulneribus cum melle & resina, item contulis, luxatis, tumentibus, & musculis, neruis, articulis imposuit: & asthmaticis ac dysentericis in vino bibendam dedit. Mirum aquam radice ea addita addensari sub dio, atque lactescere. Efficacior autem quò recentior. Hæc Plinius, quorum quædam etiam Dioscorides habet. Verum quod aquam radice althææ addensari atque lactescere dixit, id iam ex Dioscoride atque Theophrasto protulimus, vt ex iis non immeritò dubitet Cornarius, an lactescere rectè in Plinio legatur, & non potius lentescere, aut coalescere. Idem Plinius qui illa de althæa prodidit, seorsum aliquot locis de ibisco, vt ab althæa diuerso scripsit. Hibiscum, inquit, à pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibis, sed medicinæ vtile. Et, Pastinacæ simile hibiscum, quod molochen agriam vocant, & aliqui pistolochiam, vlcerebus cartilaginis, & osibus fractis medetur, folia eius ex aqua pota aluum soluunt, serpentes abigunt. Apum, vesparum, crabronum ictibus, illita medentur. Et mox, Celsus & podagris, quæ sine tumore sunt, radicem eius ex vino decoctã imponi iubet. Et, Medetur lichenibus hibisci radix cum glutino & aceto acri decocta ad quartas. Qua in re Plinio apertè refragatur Dioscorides & Galenus, ceterisque Græci, qui althæam ibiscum, siue ebiscum vocauerunt. Sic enim Galenus. Ebiscus siue althæa, est autem malua agrestis, facultatem habet digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi difficiles coctu abscessus. Radix porrò eius & semen cetera quidem pari foliis modo agunt, verum tenuiorum partium, magisque exsiccatorem, adhæc magis extersoriam facultatem ostendunt, vt & vitiligines detergent, & semen renũm calculos confringat. At radice decoctum ad dysenteriam,

Lib. 9 hist. cap. 19. Lib. 20 c. 21

Embl. 147. lib. 3. Diosc.

Lib. 19. c. 5.

Lib. 20. c. 4.

Lib. 26. c. 4.

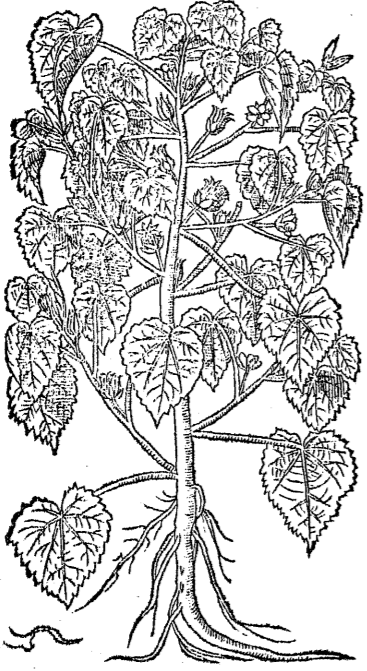
Lib. 6. sim.

Lib. 7. sim.

Lib. 4. c. 25.
Lib. 9. hist.
cap. 19.

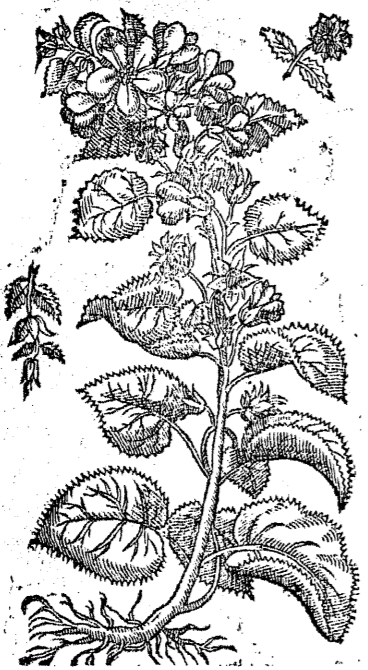
diarrrheam, & sanguinis reiectionem aptū est, nempe cum adstringentem quamdam facultatem habeat. Et de maluis agens. Huius generis est & ea quæ dendromalache nominatur: sed efficacissima prædictarum in digerēdo, appellatur etiam althæa. Dodonæus plantam secundo loco depictam althæam, seu ibiscum Theophrasti esse arbitratur, & Abutilon Auicennæ, foliis rotundis in exortu, sed in extremo acutioribus, candidis, tactu mollibus, & ferè lanuginosis, vt & prioris althææ, sed multò maioribus, & forma ferè magnitudinēque cucurbitæ foliis similibus: caulibus longis, crassis, validis, in quibus nascuntur flores lutei, deinde caliculi pilosi, membranci, in quibus semen paruum, nigricans: radix maluacea. Eandem pro Ibiscō vel Althæa Theophr. descripsit Pena, pinxit Lobellius. Matthiolus eadem ostendit. Sed neque Althæam alteram Theophrasti, neque Auicennæ Abutilon esse arbitratur, nullan ratione aliorum opinionem refellens: sed solum neutri respondere dicens. Non tamen prætermittenda est, inquit, eius herbæ cognitio, vt eius quoque omnibus cognita sit facultas. Nam experientia constat eius semine epoto sesquidrachmæ pondere ex vino, calculos in renibus frangi, educiq; vrinas citi, dolorēque finiri: id quod tamen de abutilon Auicenna nō prodidit. Abutilon, inquit, est planta similis cucurbitæ. Dicitur recentibus vulneribus maxime prodesse, eaq; statim conglutinare. Aliam etiam hic althæam ex Dalechampio depinxit

ALTHÆA Theophrasti.

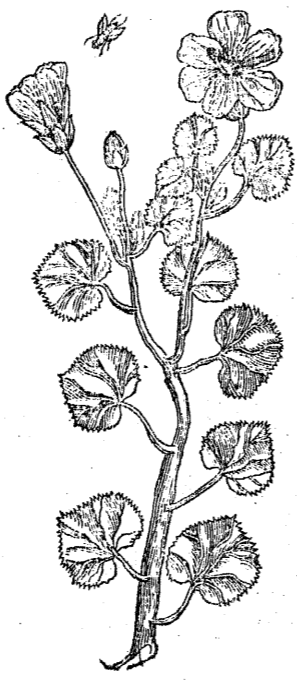

in lib. 3.
Diosc. cap.
146.

ALTHÆA altera, Matth.

ALTHÆA Lignosa, Dalech.

mus

mus, quam lignosam & arboream vocant, propter arboream soliditatem. Radices plurimas habet, densas, crassas, caudicem non minus crassum, quàm est nostri corporis truncus, homine proceriorem, ramosum, cortice è rufo purpurascēte, foliis althææ, magnis interuallis per ramos nascentibus: flore etiam althææ, grandi, candido. Nascitur propè Miramuallem Monspelienſis agri vicum, in confragoſo saxo, cui Anachorita domuncula imposita est. Hæc eadem esse videtur, quæ Clusio Althæa frutex, Penæ & Lobellio Althæa arborea siue Arboreſcēs dicitur, & paucioribus locis & feruidiore cælo (quale in maritimis Gallicæ Prouinciæ ad Olbian) prouentu tanto fruticat, vt ad sepes constituendas satis sit. Multo solidiore scapo est quàm Malua arborea, salignæ quasi concretionis, & in arboream formam verso, flos maluæ vulgaris aut althææ, nec dispar semen. Est & Althæa palustris, de qua dicemus in libro de Palusteribus.

ALCEA. CAP. XXIII.

Alcea Græcè, ita Alcea Latinè dicitur, Officinis ferè incognita, Italicè *Nomina* *Bismalua*, & *Malua saluatica*, & *Buon vischio*, Germanis *Sigmars Kraut*, Hispanicè *Malua de Vngria*, & *Malua montana*, Gallicè *Forma.* *Guismaue sauuage*. Vulgares herbarij & Empirici Symeonis herbam appellant. Alcea maluæ siluestris species est, folia tamen habet magis fissa, & profundius incisa, & in plures partes diuisa, verbenacæ ferè familia, sed multò minora: caules rotundos, rectos, bipedales aut maiores: flores figura maluis aliis similes, purpureos, aut dilutiùs rubescētes: semen item simile, eodēque modo tunicatum: radicem crassam, bipedalem, & eo maiorem, intus candidam. Hæc est eius icon ex Matthiolo. Eadem videtur esse quæ Alcea fruticosa Penæ & Lobellij, Cannabis siluestris Dioscoridis, quibusdam. Prolixioribus magisque vimineis surculis fruticat, foliorum diuisura altiore quinaria, & crenulis exiguis. Pentaphyllum rubrum, siue Cannabin æmulatur: flos purpurascit. Est quibusdam Cannabis siluestris. Quare aliam Alceam vulgarem Pena & Lobellius proponunt, figura, ortu, cauli-

ALCEA Matth.

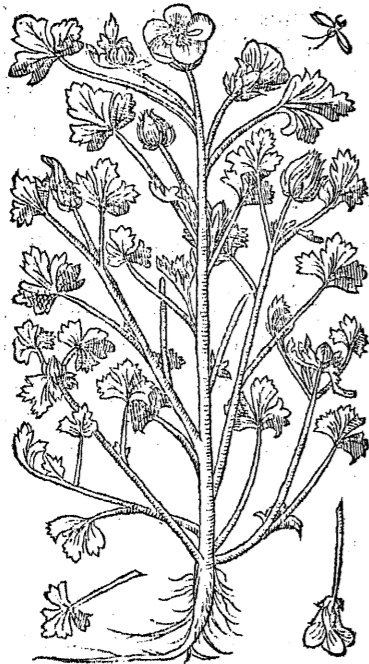
ALCEA vulgaris, Lobellij.

D d 3

culis similem Maluæ, sed foliis altius incisus, quinque partitis, qualia sunt Maluæ verustiori pusillæ, aut Geranio: flore copioso, maluæ semine orbiculato compresso, sicque item Maluæ: radice etiam prorsum Maluæ, minus mucosa. Et calidis & Septentrionalibus regionibus familiaris est. Dioscorides breuiter sic descripsit, Alcea siluestrium maluuarum generi assignatur, folia habens densa, verbenacæ

ALCEA Veneta, Dodon.

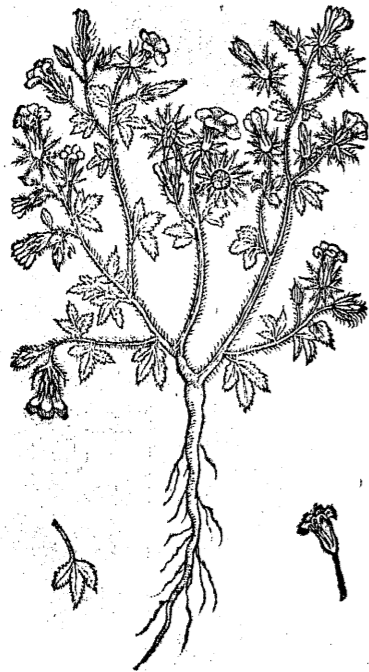
Lib. 17. c. 4.

Locus.
Tempus.
Vires.
Tempus.

Ibid.
Lib. 27. c. 4.
Lib. 26. c. 12.
Ibid.
Lib. 26. c. 8.

Lib. 7.

ALCEA villosa, Dalecham.

Fuch. in hi
flor. plant.
cap. 27.

Dodon. lib.
5. cap. 7.
Cordus in
obs.

proxima: caules tres aut quatuor, cortice canabino vestita: florem rosæ paruum: radices albas, latas, quinque aut sex, cum plurimum cubitales. Quæ Plinius ex Dioscoride ferè transcripsisse videtur. Alcea, inquit, folia habet similia verbenacæ, quæ & peristereon cognominatur, caules tres aut quatuor, foliorum plenos, florem rosæ, radices albas, cum plurimum sex, cubitales, obliquas. Nascitur in pingui solo, nec sicco. Hæc Plinius. Nascitur & in incultis, campetribus, & agrorum, scrobiumque marginibus, iuxta sepes & vias, floret Julio & Augusto mensibus cum malua siluestri. Radices cum vino aut aqua potæ, inquit Dioscorides, dysentericis ruptisque medentur. Plinius, Vnus radicis ex vino vel aqua dysentericis, aluo citè, ruptis, cõulsis. Et, Alceæ radix collectiones discutit. Et paulo post, Spaticis, tremulis, opisthotonicis alceæ radix bibitur ex aqua mulla. Sic & rigores exalfacit. Et, Alceæ sicca farina torminibus pota cum vino resistit. Galenus Alceam in simplicium catalogo prætermisit. Paulus ex Dioscoride, Alceam siluestris maluæ speciem esse dixit, quæ cum vino pota dysenterias & rosiones sanat, & magis ipsius radix. In hoc tamen Paulus à Dioscoride & Plinio disidet, quod *ῥοσιον*, id est, rosiones, habet pro his quæ *ῥιπυρα*, id est, rupta, Dioscorides & Plinius appellauerunt, vt fortasse *ῥιπυρα* in Paulo, pro *ῥοσιον* legere oporteat. Ex emplasticorum medicamentorum numero esse alceam, & folia quæ glutinosum quid ac lentum habent, etiã radix ipsa quæ glutinosa, dulcis, & modicè adstringens apparet gustantibus, abinde monstrant. Hinc satis constat alceam citra insignem tum caliditatem, tum frigiditatem siccare, ac planè emplasticorum consistentiam obtinere. Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita vt non desint qui credant radicem alceæ è collo suspensam aciem oculorum supramodum acuere, & tueri posse. Est herbariorum sententia Alceæ species hic depicta, quæ adfertur ex Italia, & ab iis Alcea Veneta nuncupatur, Gallicè *Guimauue de Venise*. Pena tamen ait se nusquam in Italia nedum Venetiis vidisse nisi in hortis, multoque maiorem

maiolem eius copiam Septentrionales herbarios habere quam Italos. Quare ille & Lobellius Alceam peregrinam solisequam vocant. Tragus Alceam Venetam. Dodonæus in Histo. Purgant. Alceam vesicariam, Matthiolus perperam Hypecoum. Caulem profert teretem, mollem, ramosum, aculeis hispidum: folia obscurius virentia, carnosa, fissa, & profundius incisa, foliis Alceæ superioris haud multum ab similia, minora. Flores in summis caulibus emergunt, florum maluuarum omnium speciosissimi, sed ferè similes, quinque foliis constantes, foris candidi, vel pallidi, in medio purpurei, ex quo apex pistilli forma lutei, siue aurci coloris emicat, tribus, quatuorve horis ab exortu solis sese aperientes, meridie horam vnã hiantes, deinde sese contrahentes. Iis succedunt vesiculæ, in quibus capitula rotunda, hirsuta, quibus semen nigrum includitur. Radix parua est, & tenera. Hæc Alcea non nisi herbariorum diligentia & cultu in hortis nostris prouenit. Martio aut Aprili mense feritur, Iunio, & Julio floret. Huc spectat perelegans & noua planta à Lobellio depicta ex cultissimo horto D. Brancionis, quam quidam Sabdariffam vocant. Caule est singulari, alis donato, quinos & senos cubitos alto, cui insidet flores Alceæ peregrinæ similes & eiusdem fere coloris, ex luto cinereo obsoleti, sed maiores, alio sanguineo medium cingente. Eius folia maluam adultam prorsus æmulantur, sapor prorsus oxalidis. Hæc ex Lobellio. Ob similitudinẽ hanc quoque Alceam nuncupauit Dalechampius, quæ radice est palmum longa, è ruffo candicante, paucis fibris capillata, caulibus multis, densissima lanugine hirsutis: quamobrem Alcea villosa nominata est, palmo non altioribus: folio per ambitum valde crenato, in tria diuiso, lanugine quoque spissa tecto: flore puniceo, amplo, specioso, tracheliorum florem magnitudine penè superante: fructu nigro, placetæ simili,

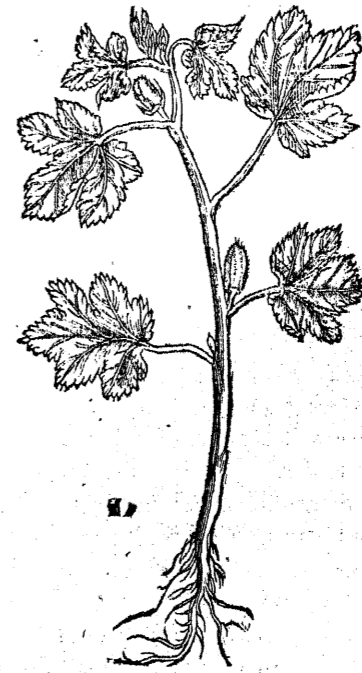
Locus.

Forma.

SABDARIFFA, Lobelij.

SABDARIFFA Alia.

perinde ac maluæ vulgaris, intra folliculũ clauso, densis ac subasperis pilis hirtum, & vndique fructum occultentem, vt in halicacabo. In radicibus luræ montis nascitur. Floret Majo mense. Fructus Iunio maturefcit. Sabdariffa alia ad me missa fuit, quam tibi tradere volui, quoniam siliquata est, & ab alia quodammodo diuersa.

Locus.
Tempus.

Nomina
Li. 3. simpl.

Genera

Li. 3. c. 109.

Lib. 7. hist.
ca. 14.

Lib. 9. hist.
c. 12. & 15.
Lib. 27. c. 13.
Cap. 8.

Lib. 21. c. 31.

In Hort.
Germ.

Li. 4. Dios.
ca. 68.

Forma.

Sphyrnos, & præposito σ, σφύρνος, inquit Galenus, Latinis Solanum nominatur, Officinis Solatrum, vulgò Cuculus, Vva lupina, Vva vulpis. Arabibus *Hameb alhomaleb*, *Hameb alchaich*, siue *Hanab althaleb*, Gallis *Morelle*, quod hortense est, Italis *Solatro hortolano*, Germanis *Nachtschadt*, Hispanis *Yerua mora*. Quatuor Dioscoride & Galeno auctoribus Solani sunt genera. Primum σφύρνος κυπρίος, Solanum hortense, quod olim in hortis cum aliis oleribus, quæ edendo sunt feminabatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine à nigris foliis, aut à fructu in extrema maturitate nigro appellatur. Secundum σφύρνος ἐλιψηφόδος, Solanum halicacabū, & φουσαλις, id est, vesicaria à folliculis quos producit, vesicarum in animantibus speciem imitantibus, non quod vesicæ calculis medeatur. Officina Arabes secuta corrupto halicacabi nomine *Achachengi* apellant, Itali *Halicacabo*, Germani *Indenkirschen*, Hispani *Bexigo de perro*, Galli *Alquaquene*, *Coqueret* rura nostra vocant, ait Ruellius. Tertium σφύρνος ὑπνωτικός, Solanum somniferum, ab effectu scilicet. Sunt qui Solatrum dormitorium, & marinum dicant, quod in rupibus non longè à mari inueniatur. Gallicè *Solano dormitif*, Italicè *Solatro somnifero*. Quartum σφύρνος μανικός, Solanum furiosum, Officinis Solatrum mortale, Gallicè *Solano furieux*. Theophrastus tria genera facit cum scribit, ὁ μὲν ἄδωδιμος σφύρνος, καὶ ὡς περ ἡμερον κάρπον ἔχει φουσαλις. ἕτεροι δὲ δύο εἶσιν, ὃν ὁ μὲν ὑπνον, ὃ δὲ μανίαν ἐμποιοῦν δυνάται. Id est, est Solanum edule, & fructū veluti mitem & acinosum ferens. Sunt alia duo, quorum alterum somnum, alterum insaniam adfert. Aliquanto post duo duntaxat genera statuit. τῶν δὲ σφύρνων ὁ μὲν ὑπνωτικός, ὃ δὲ μανικός. Solanum aliud somniferū, aliud furiosum. Plinius quatuor ponit genera. Solanum Græci strychnum vocant. Dixit autem supra cucubali folia trita cum aceto, serpentium icibus & scorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine strumum appellant, alij Græcè strychnum, &c. Quæ nomina sunt etiam inter supposititia apud Dioscoridem. Idem alio in loco strychni historiā Fuchsius persequitur. Strychno, quam quidam trychnum scripsere, vtinam nec coronarij in Ægypto vterentur (Dioscoride solo halicacabi fructu coronarij vtuntur, quod & hodie per hyemē in Gallia fit, non autem hortensis vtriuslibet folio, flore fructu) quos inuitat hederæ florum similitudo, (Lege ederæ fructum similitudo in duobus eius generibus. Præter illa tertium cui acini, &c.) in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, halicacabum vocant, alij callion. Nostri autem vesicariam, quoniā vesicæ & calculis profit, &c. (Halicacabum veteres vesicariam non dixerunt quod vesicæ & calculis profit, sed vt demonstrat vox Græca φουσαλις, quod fructus folliculo tanquam vesica includatur vt diximus.) Tertio folia sunt ocini (εὐζώμης Dioscorides habet, id est Eruca) minimè diligenter demonstranda remedia non venena tractanti: quippe insaniam facit paruo quoque succo, &c. Quin & alterum genus quod Halicacabum vocant, soporiferum est, &c. Gesnerus Solanorum genera permulta esse scribit præter illa quatuor à Dioscoride & aliis memorata. Omnibus sunt acini, inquit, itiq; seminibus albis pleni. Pleraque aliquam in foliis & floribus similitudinem habent, odore graui, vi refrigerante prædita. Matthiolum quoque experientia sese comperisse ait plura ac varia Solanorum esse genera. Solanum vulgare, quondam hortense, quia scerebatur cibi gratia, nunc in cibis illud vitamus, frutex est pusillus, multis concauius alis: caulibus rotundis, pedalibus, surculosis: foliis nigricantibus, tactu mollibus, succosis, ocimo sumilibus, sed latioribus, & multo maioribus, per ambitum incisus, in mucronem desinentibus. Flores tota æstate ex mediis alis profert paruos in singulis pediculis ternos, quaternos,

ternos, quinos, aut senos, qui quinis exiguis, oblongis, acuminatis, & cædidis foliolis, instar radiorum stellæ dispositis constant, in quorum medio lutei minimiq; apices in vnū coniuncti eminent. Floribus singuli succedunt acini, rotundi, magnitudine pisi, substantia molles, primum virides, post maturitatē nigri, intus subuiridi glutinosoq; succo, atque paruis flauescētibus compressisq; seminibus pleni ab, vno pediculo instar corymbi, aut parui racemi dependentes, in terram spectantes. Radice nititur longa, fibrata, candida. Sapore folia sunt aqueo, simulq; adstringente, acini vero glutinoso, & aliquantulum, vinoso. Odorem spirat herba graue & foetidum. Cordus huius Solani speciem alteram facit Solanum puniceum, acinorum colore ferè solummodo distans: nam ramulis, foliis, floribus acinorum figura & quantitate, radice, sapore, odore & natalibus superiori Solano simile est, differt tantum, quod paulo asperioribus constat ramulis, acinorūque in croceo colore puniceos producat, qui etiam ante maturitatem virent. Id Solanum rabrum appellat Gesnerus, cui & luteū aliud addit, cui lutei sunt acini. Eadem cum vulgari, cui acinos nigros esse diximus, nisi colore acinorum differrent. Solanum halicacabum seu vesicaria, caules habet graciles, lentos, qui postquam adoleuerunt prona terrā spectant, in quibus folia Solano hortensi similia sunt, sed minora, latorā, firmiora, subasperaque, nec vt in illo nigricantia. Flores pallidi, maiores, & minū albi quā in Solano hortensi, ex quibus folliculi oriuntur, vesiculis similes, iugladium magnitudine, & quandoque maiores, turbinata figura, ex octonis costis aequaliter à sese distantibus compacti, qui recentes virides sunt, maturi rufescunt, baccis intus vinosis, quæ ima folliculi parte inhaerent, rubris vva acinis similes, sapore austero simul & amaro, ac numeroso, minutoq; intus semine albicante, aut flauescente, rotūdo, laui. Coronarij ferris apud nos acinos & vesiculas intorquent, vt pulchritudine coccinei grani, & folliculi punicei venustate corollas commendent. Alterum vesicariæ genus à Fuchsio & Dodonæo descriptum est, peregrinum vocant, cuius etiam meminit Matthiolum, Vesicariæ repentis nomine. Alij Pisum cordatum, alij Cor Indicum vocant. Est tamen à superiore valde diuersum. Planta est pergulis operiendis aptissima: suis enim clauiculis latissimè sese diffundit. Folia habet oblonga, laciniata: flores candidos, ex quibus vesicaria

SOLANVM Halicacabum, Matth.

Li. 2. plant.
ca. 137.

In Hort.
Germ.

Forma.

In Hist. pl.
ca. 64.
Lib. 3. c. 89.
Li. 4. Dios.
ca. 67.

Forma.

HALICACABVM Peregrinum, seu vesicaria repens, Fuchf.

In Hor. Germ.

Li. 4. c. 67.

Lib. 21 c. 21. Lib. 27. c. 8.

HALICACABVM Peregrinum, siue vesicaria repens, Matth.

Locus.

Tempus.

Vires & Temper. Li. 4. c. 66.

fica prodeunt virides, subrotundæ, senis per longitudinem diuisuris: semine intus pullo, erui magnitudine, aut maiore, in cuius medio veluti effigies cordis humani insculpta apparet. Radice nititur gracili & fibrata. Halicacabū hunc peregrinum ex Solano genere esse negat Gesnerus, quod acinis careat. Sciendum enim acinum nō pro vuae vinaceo, sed pro vuae fructu toto accipi, qui ex succo, & parte quæ veluti caro est, & ex vinaceis, & ex ambiente cute constat. Ut cum Dioscorides de Solano halicacabo dixit, καρπὸν δὲ ἔχει ἐν θυλακίαις περιεφεροσιν, ὁμοίαις φύλακταις, πυρρὸν, περιεφερῆ, λεῖον, ὡς ῥάγα φαρυγγίης, intelligendum est Solanum halicacabum fructum habere rufum, rotūdum, læuem, velut vuae fructum, non vuarum acinis, id est, vinaceis similem, quin non vuae vinaceo, sed vuae fructui toto similem sit Solani huius fructus. Plinius non aliter acinorum nomē vsurpauit, cum dixit de eodē halicacabi fructu, cui acini coccinei, &c. sic certē ῥάγα πυρρὸν reddēs. Et de Solano hortensi dixit, acinos habet nigros, quos ῥάγας μέλθνας apud Græcos legerat. Est etiam hīc animaduertendum Theodorum Gazam ἑρρύχυσ, id est, Solani species omnes malē in Theophrasto vesicarias interpretari. Nā vesicaria peculiare nomen est, & halicacabo tantum proprium, quæ fructus vesicæ similes fert, vel quod vesicæ & calculis profit, vnde & nomen inuenit. Solanum hortensē nascitur in hortis & viridariis, secus publica itinera, præsertim prope sepēs, & ædificiorum ruinas. Halicacabum in vinetis copiosissimè prouenit, prope sepēs, locis humidis, & parietinis: feritur etiam in hortis. Solanum hortensē tota fere æstate floret, autumno autem fructus eius maturefcit. Halicacabum vesicas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primū viridi, mox paulatim rubescente profert. Nunc singulorum Solanorū vires diligentius declarandæ. Solano hortensi natura refrigerandi, inquit Dioscor. quare folia vlceribus quæ serpunt, & ignibus lacris cōuenienter cum polline polentæ illinuntur. Ægilopa capitūque dolores trita & imposita per se sanant: æstuanti stomacho auxiliantur: parotidas cum sale detrita illitu discutunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum, & vlcera quæ serpunt, cum cerusa, rosaceo & argenti spuma: ad ægilopas cum pane: infantium aduersioni quam Syriam vocant, cum rosaceo perfusus proficit: in collyriis aquæ vel oui vicē exhibet, cōtra acutas fluxiones illitus

illitus: aurium dolori instillatus prodest, mensium abundantiam sistit in vellere subditus. Succus fuluo gallinarum cortalium subactus, & linteo appositus, ægilopiis præsentaneo est remedio. Solano, inquit Plinius, vis reprimendi refrigerandiq;. Et, Cucubali folia trita cum aceto serpentium ictibus & scorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine strumum appellant, alii Græcè strychnon. Acinos habet nigros. Ex his cyathus succi cum mulsi duobus medetur lumbis: item capitibus doloribus cum rosaceo infusus. Ipsa strumis illita. Sed hic vsus medicus in Dioscoride non habetur. Tradit Galenus Solani esculenti quod in hortis nascitur, omnibusq; noti vsus esse ad ea omnia quæ refrigerari, adstringiq; postulant: potest enim hæc duo ordine secundo. Et inter olera quibus vescimur nullum se nouisse, quod tantam habeat adstrictionem quantum Solanum. Merito igitur raro quidem ipso vti homines vt alimento, vt medicamento autem assidue: efficax enim est in iis in quibus adstrictionis & refrigerationis vsus incidit: minimi autem est alimenti. Scribit Matthiolus cum foliorum, tum baccarum succum addito rosaceo, & aceti momento aduersus capitis dolores à caliditate ortos plurimū valere: phreniticos etiam iuuare, imbutis eo linteolis sincipiti impositis. Illinuntur fronti eodem modo ad calidas oculorum fluxiones. Gargarizatur quoque vtiliter cum aceto ad faucium & columellæ inflammationes, additurq; in vnguenta quorum ad vlcera contumacia est vsus. Solanum halicacabum, inquit Dioscorides, vim vsusq; hortensis habet: verum cibus nequaquam experitur. Regium morbum purgat semine potu, & vrinam pellit. Quæ vltima sententia cum Græcè sic legatur, διωκόται δὲ ὁ καρπὸς αὐτῆς πινόμενος ἢ εἰς ποτὸν ἢ εἰς πρὸν ἐπιπίσιος ἄν. sic transferri debuit: fructus eius potu expurgandi morbum regium vim habet, cum vrinas cieat. Etenim ob id quod vrinas moueat is fructus, ait Dioscorides ab eo bilē per ictericorum corpus effusam expurgari. Galenus halicacabum in foliorum facultate hortensi Solano simile esse scribit, fructum habens ciendæ vrinæ idoneum: quare multis compositionibus, quæ ad iccur, ad vesicā, ad renes accommodantur,

Li. 27. ca. 13. Cap. 8.

Li. 8. simpl.

Li. 2. Alim?

Ibid. c. 67

Ibidem?

Lib. 21. c. 21.

SOLANVM Americum, Dalechamp.

miscetur. Huius baccarum vis præstantissima est, inquit Matthiolus, non solum ad ciendam vrinam, sed ad eius quoque ardorem mulcendum. Earum enim succus ex papaueris albi cremore, aut seminū melopeponum, aut cucurbitæ, aut ex malæ decocto, aut ex hordeacea prifana potus, mirificè ardoribus vrinæ succurrit. Bacca musto diluta efficaciter imponuntur incipientibus oculorū carbunculis. Calculosi cum maturis viuis acinos miscent, & dies aliquot simul effervescere sinunt, vt habeant vinum acinaticium contra renū & vesicæ mala, vocantq; Coquereticum vinū, Gallicè Vin de Coqueret. Hoc propinatum vnciarum quatuor pondere, magnam arenularum vim deturbat. Nec illud prætereundum ex Plinio, aspidum naturæ halicacabū in tantum aduersam, vt radice eius propius admota soporetur illa sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur. His addendum Solanum Indicum, seu Americum appellatum, quod ex America, quam Indiam occidentalem vocant, Hispanorū classe & armis debellata, huius semē aduectum

aduectum sit. Ex vna radice multis ramis fruticat, cubitalibus, lentis, obsequiosis, surculosis: folio Solani hortensis angustiore, longiore, acutiore, quale visitur in summo Solani hortensis fastigio, acri persicariæ quam hydropiper vocant, non dissimili, venoso, pallidius virente: floribus violæ candidis, ex longo pediculo dependentibus, ternis ferè, aut quaternis simul, tuberculo in medio extante, umbonis figura, phœniceo, aut crocato, venustissimiq; coloris, apice tenuissimo ex illo prominente: baccis rubris, ceraso, aut halicacabi acino paribus, acidis, subamaris: semine minuto, candido, copioso refertis, quale est halicacabi. Licet id in feruidissimo solo cæloq; Americorum spôte proueniat, frigidum tamen & alsiosum nostrum nõ dedignatur, tantisper dum æstatis tepor fouet: nam hyeme moritur, nec brumæ sæuitiam tolerare potest. Amomum Plinij quidam putarunt, rectius alij strichnodendrum, idest, Solanum arborefcens. Dodonæus, Pseudocapsicū vocat. Hispani *Guymdas de las Indias*, idest, Cerasa Indiana.

LAPATHVM. CAP. XXV.

Nomina

ΑΠΑΘΟΣ & λάπαθον Græcis dicitur, qui Rumex Latinis, Barbaris Lapathium: à Lapatho tamen Lapathium diminutum nomē barbarum non est. Varro: Hanc eandem voluptatem tacitulus taxim consequi Lapathio, & ptisana possim. Lapathus autem από τῆς λαπάθης dicitur, quod valet exinanire, & pro ventrem leuare vsurpatur: vnde λαπάθης, qua voce vititur Aristoteles, δὴ τὸ βαδίσαι, εἰ λαπάθης ἐνεκα ἐστὶ, idest, verbi gratia ambulare, si est alui leuadæ gratia. Lapathum Arabes *Humadh, Hundh*, seu *Hamud* appellant, Itali *Rombice*, & *Lapatio*, Germani *Ampffer*, Hispani *Labaca*. Theophrastus duo genera Lapathi tradidit, siluestre & satiuum. Dioscorides quinque non eo quo solet, sed perturbato ordine descripsit. Ex generibus Lapathi, inquit, oxylapathum vocant, quod in acutum tendit, dura habens extrema, in palustribus nascēs. (At cum Græcè legatur, λάπαθον, τὸ μὲν αὐτὸν ὄξυλάπαθον λέγεται, φυτόμῳ ἐν ἔλεσι, σιδηρὸν, καὶ ἄκρα, ὑπόξυ, conuertendum erat. Ex Lapathi generibus oxylapathum dicitur, durum, & aliquantum in extremis acuminatum.) Aliud est satiuum illi dissimile, & ὁμοίον τῷ πρώτῳ, vt vulgata habent exemplaria. Alia, & vt opinor meliora, & ἄνδρομιον, idest, non dissimile. Cui lectioni subscribit Plinius, qui oxylapathum satiuo similis facit: quāquam non dissimulandum in quibusdam codicibus etiam dissimilius legi. Oribasius habet, & τὸ πᾶν ὁμοίον τῷ πρώτῳ, non omnino simile primo: vt priora duo Lapathi genera non tantum inter sese differant, quantum ex vulgata lectione intelligere licet: Tertium genus siluestre, paruum, plantagini proximum, humile, & molle. Quartum est quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut Lapathon vocant (additur in vetere codice ἀγρον, idest, siluestre Lapathum) folia eius siluestri ac exiguo rumici similia: caule non magno: semine subacuto, rubente, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Postremum hippolapathum olus est magnum in paludibus nascens. Vides primum Lapathi genus agreste à Dioscoride positum, deinde satiuum, tum ad siluestria redire. Plinius ita distinguit. Nec Lapathū dissimiles effectus habet. Est autem & siluestre, quod alij oxalidem appellant, satiuo proximum, (pro satiuo lege siluestri exiguo) foliis acutis, colore betæ candidæ, radice minima: nostri verò rumicem, alij Lapathū cantherinum, ad strumas cum azungia efficacissimum. Est & alterū genus, ferè (feri non fere) oxylapathum vocant, satiuo item similis (Cornarij codex pro item similis, dissimilius habet: prior tamen lectio Oribasio, & melioribus Dioscoridis libris consentit, vt diximus,) & acutiora habet folia, ac rubriora, non nisi in palustribus nascens. Sunt qui hydrolapathum tradunt in aqua natum. Est & aliud hippolapathum maior satiuo, candidiusque ac spissius. Aliquanto post ex Solone adicit

Li. 2. Phyl.

Lib 7. hist. cap. 6.

Genera

Li. 20. c. 21.

adiicit bulapathum: Siluestre itaque genus quod oxalis dicitur, Latinis rumicem vocari dixit, non alia Lapatha. Idem etiam alio in loco. Omnia autem siluestria ferè sunt & foliis minora, & caulibus, succo aciora, sicut cunila, origanum, ruta. Solummodo ex omnibus siluestre Lapathum melius. Hoc in satiuus rumex vocatur, nasciturq; fortissimum. Traditur semel satum durare, nec vnquam vitari terra, maximè iuxta aquam. Non desunt tamen qui legendū contendant. Hoc in satiuus rumex vocatur, nasciturq; fortissimū: traditur certè semel satum durare, nec vinci vnquam à terra, & c. vt rumicem hîc hortensem faciat, quem superiore loco siluestrem posuit. Oxalidem autem propriè Romani rumicem appellarunt, forsitan quod ab ea succus non aliter atque mamma, quam rumem veteres dixerunt, sitientibus exugi soleat: nam foliorum acor à quibusdam hauritur, vt lac ab agnis, qui in suis matribus subrumantur. De quo Vergil.

Fœcundusque rumex, malue, violæq; virebant.

Nisi quis à teli similitudine ductum nomen existimet: quod sparo cognatum in modum pedis recuratur, cuius meminit Lucilius.

Tum spara, tum rumices portantur, tragula porro.

citante Nonio. Adfertur tamen & hic versus à Festo, sed pro rumices habet murices. Galenus de iis ita scribit. Licet Lapathum appellare betam agrestem, vt quod non gustu modo, sed viribus etiam betæ hortensi sit simile. Verum cum betæ Lapathum sit suauior, nemo est qui non libentius ea vescatur. At oxylapathi qualitatē & vires nomen ipsum indicat: est enim Lapathum acidum. Quod autem ad Lapathum attinet, nemo est qui crudum ipsum mandat, quemadmodum neque betam. Oxylapathum tamen mulieres nostræ pica laborantes, interdum & pueri quidam gulosi crudum mandunt. Perspicuum autem est olus hoc ex genere esse eorum quæ non nutriunt, multò magis quàm Lapathum. Ex his intellectu facile est Galenum oxylapathum pro oxalide accepisse, & non ab acuminatis foliis, sed ab acore, siue acido sapore oxylapathum dictum asserere. Idem alio in loco tria duntaxat Lapathi genera ponit. Lapathum simpliciter dictum, oxylapathum, &

LAPATHVM Satiuum.

hippolapathum. Sed cum herbariis plura Lapathi genera hodie cognita sint, ea sic distribuemus. Lapathum aliud hortense, aliud siluestre. Hortense foliis est nigra: betæ, minoribus, plantagini proximis, humi iacentibus, nõ tam acuminatis, venosis, è longis crassiq; pediculis pendentibus: caule cubitali, striato: flore rubro: semine minuto, pellucido, subnigricate: radice crocea, amarâque. Id secundum est genus à Dioscoride traditum, quod in hortis rura colunt apud Allobrogas, præsertim oppido Cremutio vicina, vocantq; *du Lapas*, eiusq; foliis vtuntur in iusculis, aluū cieri eius decocto arbitantes: & quamuis in hortis non seratur, in iis tamen sponte nascitur. Gesnerus in Sabaudia, circa Laufannâ, & alibi sese vidisse ait, & Lampe vocari. Idē asserit Tragus. Matthioli prima commentariorum in Dioscoridem editione nomine hippolapathi representauit. Fuchsius pro Lapatho satiuo, id quod vulgò Rhabarbarū Monachorū appellant. Item Dod. & alij. Siluestris Lapathi multa sunt genera.

In Moreto.

Li. 2. Alim.

Li. 7. simpl.

Forma.

Locus.

In Hort. Germ.

Li. 1. c. 104. Li. 2. Diosc. ca. 138.

In hist. pl. ca. 174. Lib. 5. ca. 9.

OXYLAPATHVM.

Forma.

Ibidem. Forma. In Hort. Germ. Li. 1. c. 49. Ibidem.

patho proximum esse ait, sed breuioribus foliis, & latioribus, per humum sparsis, plantagini ferè similibus, caule minore. Illud est fortasse Lapathū, quod rotundum vocat Gesnerus, & circa Friburgum Heluetiorum inueniri ait. Istud Lapathum

Ruellius acidulam, aut minutam oxalidem vulgò dictam, Gallicè *Oseille menue*

LAPATHI Siluestris

II. Genus.

Lib. 5. c. 11.

Li. 1. c. 104.

In Actiū.

Forma.

Oxylapathum Dioscoridis est primum Lapathi genus cuius notum, sic, vt ille ait, dictum non ab acido sapore, vt oxalis, sed à foliis subacutis, vt ὄξύ, & in sapore, & in mucronata figura intelligatur. Id quod non animaduertentes Auicenna & Serapio, Lapathū omne sine discrimine acetosam nominauere, nō rectè ad saporem referentes, quod ad foliorum figuram retulit Dioscorides in hoc Lapathi genere. Officinæ Lapathum acutum nuncupant, Galli *Paralle*, Germani *Mengelwurz*. Foliis est longis, angustis, duris, in summo subacutis: caulibus rotundis, geniculatis, cauis, nigricantibus, in quorum fastigijs flosculi copiosi, pallidi, semè triangulum, nigricans, tenui membrana conclusum. Radix est longa, intus crocea. In palustribus nascitur. Alterum siluestre tertium Dioscoridis Lapathi genus, paruum, plantagini proximum, humile & molle, vt ille describit. Docti quidam vulgi acetosam rotundam esse rentur: omnibus enim reliquis folia dura sunt, huic soli mollia & tenera. Dodonæus oxyla-

patho proximum esse ait, sed breuioribus foliis, & latioribus, per humum sparsis, plantagini ferè similibus, caule minore. Illud est fortasse Lapathū, quod rotundum vocat Gesnerus, & circa Friburgum Heluetiorum inueniri ait. Istud Lapathum Ruellius acidulam, aut minutam oxalidem vulgò dictam, Gallicè *Oseille menue* arbitratur esse. Fuchsius eam plantam, que vulgato nomine Bonus Henricus, Germanicè *Gutter Heinrich* nominatur, quam Dodonæus Chrysolachanum, id est, aureum olus, ob excellentes virtutes appellat, eoque nomine eam depinxit ac descripsit: vulgò Totabona dicitur, Gallicè *Toutbonne*. Tragus Rumicem vinctuosum vocat, Germanicè etiam *Schmerbel*, à pinguis & mollibus foliis, quem alij bonum henricum. Hollerius idem Lapathum siluestre eam plantam exiguum esse credit, vbique copiosissimam, quæ Gallis *Lapas*, Delphinaribus *Du lapis* dicitur. De oxalide minore dicitur postea. Bonus Henricus autem folia fert lata, crassa, oxalidi fere similia, sed breuiora & latiora: caulē crassum, pedē & dimidiū altū, in quo coaceruatur semen fere sicut in atriplice: radice nititur grandi, longa, crassa & crocea. Locis incultis gignitur, secus semitas & sepes. Iunio & Iulio mensibus floret. Tertium Lapathi siluestris genus Dioscoridi indictum, Lapathū nigrum, & sanguis draconis à foliorum & caulium colore, & succo, à recentioribus nuncupatum, superiori caulibus, foliis, semine proximum

LAPATHVM Siluestre, III. Genus.

geniculata, ex singulis geniculis fibras emittens, quibus vado inhæret, primis internodijs rubescens. Caules edit multos, rotundos, quinque aut sex cubitos longos, in aqua fluitantes: folia palmum atque eo amplius longa, angusta, in ambitu cre-

num est, sed caules quidem habet purpureos, folia verò in rubro nigricantia, Lapathi acuti angustiora, longiora, numerosa, rubris venis sparsa, gustu adstringente, quæ expressa rubrū succum remittunt. Ex Lapathorum est genere, quoniam toto habitu Lapathum refert. In Septentrionis hortis etiam sponte oritur, rariùs in calidis regionibus. Quartum genus eam plantam quidam esse putant, quam nonnulli panaces chironium folio Lapathi, flore aureo à Plinio dictum esse arbitrantur. Radice est breui, surculosa, fibrata, dura, lignosa: caulibus duobus aut tribus, angulosis, palmi altitudine: foliis oxylapathi, oblongis, angustis: flore in summis ramis aureo. Vnde Anthoxanthon, id est, lutei floris Lapathum nuncuparunt, copioso, densius aceruato, vt in spinaceo olere, quod teutlomalachen quidam vocant. In folijs & vliginosis locis prouenit.

Forma.

Locus.

In Hort. Germ.

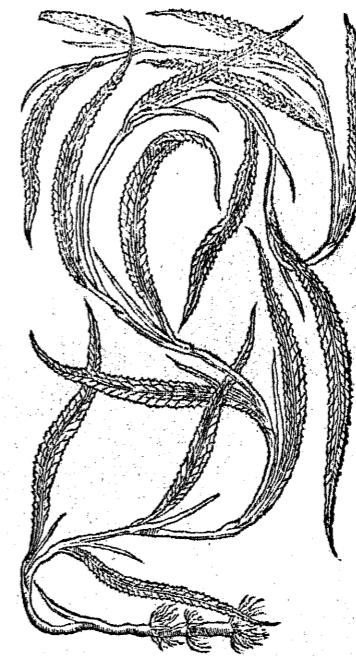
Forma.

Quintum genus Lapathum aquaticū, seu potius oxylapathum ob foliorum cum vero oxylapatho similitudinem vocat Dalechampius: cuius etiam meminit Gesnerus. Eius radix est

LAPATHVM Siluestre, IIII. Genus, Dalech.

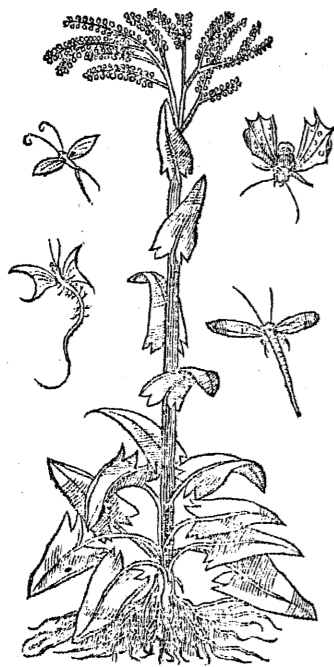

OXYLAPATHVM Aquaticum, Dalechamp.

Locus. nata, alternatim per caules nascentia, gustufatuo & sicco. In caulium vertice thyr- sus eminet ea prorsus specie, qua in potamogetone visitur. Nascitur in vadis am- nium pigrorum vt Araris. Longe diuersum Hydrolapathum, idest, Lapathū aqua- ticum Lobellius proposuit, idq; duplex. Maius tota facie Hippolapathum satium referens, folio nigriore, non dispari, vti neque caule, neque semine, radice duntaxat breuiore, magis fibrata, foris nigriore, intus magis ru- bra. Frequens in aquis, nec alibi sponte exit. In aquis etiam prouenit Hydrolapathum minus, sed non nisi limpidis & fontanis, ex quarum fundo exerit cauliculos teneriusculos, fiacci- dos, graciles, non absque filamentis, vt cetera aquatica, stipantibus & pendulis. Folia sunt admodum tenuia & mollia, nec tamen aquæ innatantia ritu Potamogetonis, sed erecta, ex atro viridia, lanceolata similia, angustiora quā Potamogetonis. Postremum Lapathi silue- stris genus Dioscorides quartum oxalida con- stituit, quæ vt ex eius descriptione intelligere licet, nihil aliud est quàm oxalis nostra maior & pratensis, cui folia sunt Lapathi acuti, delica- tiora, tenuiora & magis oleracea, in imo la- tiora, pinnatas, & lunatas, Spinaciam & Atri- plicem referentia: caulis striatus, ruber, succu- lentus: semen angulosum, acutum, in folliculis Lapathis ceteris nō dissimilibus. Radicibus ni- titur plurib⁹, sed nō vt in rumice croceis, acido

OXALIS MAIOR

OXALIS Minor, Matth.

gustu, perinde ac folia & caules. Oxalidem igitur sic diuidemus, vt alia sit silue- stris, alia hortensis. Siluestris oxalis Dioscoridis ea est, cuius modò historiam re- tulimus, quæ maior cognominatur. Alia est minor tenui folia, sinuata, veruecina nuncupata, cui folia sunt longè minora, cuspidis lanceæ figura, mollia, læuia, qui- busdā veluti capillamentis subrubentibus in- spersa, succosa, foliis maioris acidiora, & in medicos vsus plusquàm cetera experita. Hor- tensis item duplex est, maior quæ pratensis est in hortos translata, oblongis & nigricantibus foliis. Altera foliis albicantibus, rotundiusculis, breuib⁹, angulosis, hederæ foliis ferè simi- libus, tamen minoribus, neque crassis, neque duris. Caules eius teneri sunt, in quibus semen ceteris simile. In hortis nostris passim obuia est, vt & prior. Quæ oxalis à Gallis, imitatio- ne Græca, Oxaille dicitur, & Ozeille, ab aliis Vi- nette, à nonnullis Aigrette, à Lugdunensibus, Sa- lette, à Germanis Saurampffer. Oxalis siluestris minor omnium acidissima, Ozeille menue, & Ozeille de brebis. Hortensis minor, Ozeille ronde, Ozeille franche, & Ozeille Romaine. Di- citur autem Oxalis ab acido eius succo: gratum enim acorem palato representat: vnde aceto- sam nominarūt Officina. Hic minimè præter- mittenda Oxalis alia à Lobellio posita radici- bus tuberosis filipendulæ vel Oenanthes valdè spectabilis, exotica: etiam foliis, caule & semine hortensis, quæ toto habitu præfert. Raram esse

HYDROPOLAPATHVM Maius, Lobel.

gustu,

gustu, perinde ac folia & caules. Oxalidem igitur sic diuidemus, vt alia sit silue- stris, alia hortensis. Siluestris oxalis Dioscoridis ea est, cuius modò historiam re- tulimus, quæ maior cognominatur. Alia est minor tenui folia, sinuata, veruecina nuncupata, cui folia sunt longè minora, cuspidis lanceæ figura, mollia, læuia, qui- busdā veluti capillamentis subrubentibus in- spersa, succosa, foliis maioris acidiora, & in medicos vsus plusquàm cetera experita. Hor- tensis item duplex est, maior quæ pratensis est in hortos translata, oblongis & nigricantibus foliis. Altera foliis albicantibus, rotundiusculis, breuib⁹, angulosis, hederæ foliis ferè simi- libus, tamen minoribus, neque crassis, neque duris. Caules eius teneri sunt, in quibus semen ceteris simile. In hortis nostris passim obuia est, vt & prior. Quæ oxalis à Gallis, imitatio- ne Græca, Oxaille dicitur, & Ozeille, ab aliis Vi- nette, à nonnullis Aigrette, à Lugdunensibus, Sa- lette, à Germanis Saurampffer. Oxalis siluestris minor omnium acidissima, Ozeille menue, & Ozeille de brebis. Hortensis minor, Ozeille ronde, Ozeille franche, & Ozeille Romaine. Di- citur autem Oxalis ab acido eius succo: gratum enim acorem palato representat: vnde aceto- sam nominarūt Officina. Hic minimè præter- mittenda Oxalis alia à Lobellio posita radici- bus tuberosis filipendulæ vel Oenanthes valdè spectabilis, exotica: etiam foliis, caule & semine hortensis, quæ toto habitu præfert. Raram esse

HYDROLAPATHVM

Minus, Lobel.

OXALIS Tuberosa, Lobel.

OXALIS Rotunda.

Ee 3

Genera.

Forma.

Forma.

HIPPOLAPATHVM
Silueſtre, Matth.

Genera.

Lit. c. 104.

Lib. 3. cauſ.
Theophr.
ca. 2.

ait Lobellius in Belgio, & huc ex Italia delatã. Superest Hippolapathum, cuius ſpecies dua. Silueſtre non ſolum in paludibus naſcens, ſed etiam in môtibus iis præferim in locis in quibus pecudum diutius ſtabulantium latamine pingueſcit ſolum: ſequenti Hippolapatho ſimile, ſed foliis anguſtioribus & magis in acutum tendentibus. Alterum hortenſe, Matthioli iudicio, id quod paſſim in hortis rhabarbari monachorum nomine habetur, quod alij Lapathũ ſatiuũ Dioſcoridis eſſe opinantur vt diximus, Gallicè *la Patience*. Id Oxylapatho ferè ſimile eſt, niſi quod folia maiora ſunt, latiora, molliora, in ſummo non mucronata. Caules longiſſimi ſunt, craſſi, rubri: flores flauelcentes: ſemen rubrum, triangulum: radix longa, craſſa, crocea. Id Lapathum ſatiuũ Dioſcoridis, Fuchſij, Dodonæi, Solerij ſententia diximus eſſe. Tragus Hippolapathũ Dioſcoridis eſſe putat, Scaliger Bulapathũ, ſic enim ſcribit. Quod ſanè in hortis pro *Raued* oſtentant, Bulapathum eſt, radice admodum medicata. Francigenæ virgines Deo dicatæ, quo nomine illud appellant, haud

multum abhorret à vero: vocant enim *La patience*. Huic addunt Lobellius & Pena Hippolapathũ aliud, rotũdo folio, Pſeudorhab. recentiorũ, quod pauci & diligẽtiores herbarij colũt, quaſi multò magis affine vero Rheobarbaro, quia folio ſit rotundiore, & ſummo ambitu reuſiore, propioreq; ad Perſonatã, aut Petafitem,

HIPPOLAPATHVM
Satiuum latifolium, Lob.

HIPPOLAPATHVM
Rotundo folio, Lobel.

quibus

HIPPOLAPATHVM
hortenſe.

quibus fernè magnitudine æquiparatur: non tamen maiore, aut ita diuerſa radice Hippolapato, nec uſu aut natura diſſimili. Lapathorum & hippolapathorum hitorias retulimus, nunc eorum virtutes ſunt explicandæ. Omnium decocto olere, inquit Dioſcorides, aliud emolitur. Crudi illitu melicerides roſaceo aut croco adiecto diſcutiuntur. Silueſtris (nempe mollis) & oxylapathi, & eius quam oxalida nominant, ſemen ex aqua aut vino vtiliter bibitur contra dyſenterias, & cœliacorum affectus, ſtomachi ſaſtidia, ſcorpionum ic̄tus. Quod ſi quis in potu præſumat, nihil moleſti ex ic̄tu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut illitæ crudæ lepras, impetigines, & ſcabioſos vngues perſanãt, ſed ante locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus corporis decoctum earum ſedat, ſi foueatur, aut in foliis balnearum confricetur (Græcè legitur *επαντλιμενον*, *ή λούβρο μινυμενον*, id eſt, ſi aſſundatur, aut ſi vt forus adhibeatur, aut cum aqua balnei miſceatur, tamen hæc verba *ή λούβρο μινυμενον*, in multis græcis codicibus deſiderantur, ea tamen legiſſe videntur

Lib. 2. c. 108
Vires &
Temper.

Plinius, de eadem re ſcribens, Pruritus corporis in folia balnearum additum) Coctæ in vino & inſtillatæ aurium dentiũmque dolorem mulcent: ſtrumas, parotidãſque diſcutiunt: lienem cum aceto extenuant (quibus verbis Græca non ſatis exprimi videntur, leguntur enim, *παρηγοροũσι ή δολιγγάν, ηή δολιγγάν εν ληθεται εν οίνω, ηή διακλυζομενη. Διαφοροũσι ηή χοιρέδας, ηή παρατιδας εν θωλι σιδ οίνω, ηή καλαπλοδεται, σπληνα ή σιδ οξει*. Id eſt, aurium & dentium dolorem leniunt coctæ in vino, ſi colluantur, ſtrumas parotidãſque diſcutiunt coctæ in vino, & cataplaſmatis modo adhibitæ, ſplenem autem cum aceto coctæ.) Aliqui amolendiſ ſtrumis radicem geſtamine vtuntur, eas collo appendentes. Tritæ & admotæ forminarum proſtuvia ſiſtunt: cum vino autem potæ regio morbo medentur, calculos veſicæ comminuunt, menſes cient, ſcorpionum ic̄tibus auxiliantur. Hippolapathum eadem vires habet, quas ſupradicta rumicis genera. Plinius non eundem quem Dioſcorides uſum medicum habet, ſcribit enim. Silueſtria ſcorpionum ic̄tibus medetur, & ferire prohibent habentes. Dioſcorides ait, eum qui præbiberit, nihil ex ſcorpionis ic̄tu mali paſſurum. Radix, inquit Plinius, aceto decoctæ ſi coletur, ſuccus dentibus auxiliatur, ſi verò bibatur, morbo regio. Dioſcorides ad vtramque affectionem in vino coquit, & mendofè vulgata exemplaria, coletur, habent pro colluatur. Semè ſtomachi inextricabilia vitia ſanat. Dioſcorides *δσην σμαχ* dixit, id eſt, ſtomachi ſaſtidium ac nauſeam, cum os ſtomachi à vitioſis humoribus ita mordetur, vt nauſeam & ſaſtidium pariant. Hippolapathi radices priuatim vngues ſcabros detrahunt. Dyſentericos ſemen duabus drachmis in vino potum liberat. Quæ ſilueſtris, & oxylapathi, & oxalidis radicibus Dioſcorides attribuit. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cæleſti ſanguinem reiicientibus adiecta acacia lentis magnitudine prodeſt. Præſtantiſſimos paſtillos faciunt ex foliis & radice addito nitro, vel iure exiguo (thure pro iure reponit Cornarius) in uſu aceto diluunt. Sed ſatiuum in epiphoriſ oculorum illinunt frontibus. Radice meliceridas & lepras curant. In vino verò decoctæ, ſtrumas, & parotidas, & calculos. Quæ de

Lib. 20. c. 21

Lib. 20. c. 21.

Embl. 102.
lib. 2. Dioſ.

Ibid. siluestrium radice Dioscorides dicit. Poto vino & licnes (Cornarius emendat, femine potio è vino, & cetera.) cœliacos æquè ac dysentericos, & teinesimos. Ad eadèmq; omnia efficacius ius lapathi (ius τὸ ἀρέφημα, id est, decoctum intelligit) quod ructus facit, & urinam ciet, & caliginem oculorum discutit: item pruritus corporis in folia balnearum additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat & commanducata radix dentes. Eadem decocta cum vino sistit aluum, folia soluunt. Alio in loco cap. 12. 20. de lapatho siluestri ita scribit. Vfus eius cum ptisana tantum in cibis leuiorem gratioremque saporem præstat. Quo loco Cornarius verba hæc, cum ptisana tantum, redundare arbitratur, & rectè quidem: coquitur enim oxalis integris foliis vt reliqua olera cum cibis, carnibus, & piscibus, non cum ptisana tantum. Lapathum, inquit Galenus, moderatè digerentem facultatem habet, at oxylapathum mixtam: nam cum eo quod digerit, non nihil quoque repercutit. Semen eorum manifestam quoque quandam adstrictionem obtinet, vt & dysenterias, & diarrhœas sanet, & maximè oxylapathi. Porro hippolapathum quod totum in paludibus prouenit, easdem facultates obtinet, sed imbecilliores. Aetius scribit vlcus demorsorum à cane rabido perfundendum esse chamæmeli, radice lapathi, quod oxalidem vocant, decocto, nouissèque sese fenem quendam, qui vbi quis morsus esset à rabioso cane, sola oxalide curabat. Nam & vlcus decocto perfundebat, & herba integebatur, & de ipsa bibendum dabatur. Meiunt autem homines qui ipsam acceperunt multa, & cum urinæ incontinentia. Et propterea morbum regium hæc expurgant. Nos verò etiam impetiginem ex ipsa cum aceto confricatam depellimus: & pruritus auxiliatur per eandem radicem. Vtunturque etiam ipsa ad canis rabiosi morsus cum aliis auxiliis. Similiter facit etiam syluestre lapathum, foliis in acutum tendentibus, radicem habens oblongam veluti raphanus paruus. Hæc Aetius. Ex oxylapathi radicibus aqua destillatur, quæ ad pustulas, alphas, ionthos, vitiligines, lichenas, omnes denique cutis, præsertim faciei maculas delendas plurimum facit, hoc modo. Eius aquæ & melonis præmaturi fumantur singulorum libræ duæ, oua hirundinum decem, salis nitri semuncia. Quæ teri debent, trita cum aquis in vitreum vas coniiciantur, vnde succenso igne aqua extrahitur, qua mane facies abluenda, vesperi illinenda oleo ex tartaro, & amygdalino, permistis. Decoctum oxylapathi ex vino, diebus aliquot potum auriginem pellit, & cutim pristino nitore restituit. Credunt quidam lippire nunquam eos qui rumicis siluestris radicem luna decrescète effossam nitidissimè secum portauerint. Quæ planta Bonus Henrichus dicitur, vulneraria est, & mirificè adfordida purganda, ac glutinanda vlcera cõfert, sic vt appensa etiam, ac trita vulneribus imposita vermes, qui in iis nati sunt, excidere faciat. Denique siccat & abstergit. Hippolapathi, quod rhabarbarum monachorum vocant, radix auctore Fuchio, purgandi vim habet, si in puluerem redacta drachmæ pondere sumatur. Neque id mirum admodum, inquit, cum Dioscorides omnium rumicum olus decoctum aluum mollire, atque decoctas eorum radices cum vino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna educationem testetur. Tragus affirmat radicem hanc cum paxillo zingiberis sumptam phlegma & bilem per inferiora euacuare, seseque hoc remedio vsum experientia didicisse. Ex ea autem medicamentum sic conficitur. Radicis aridæ drachma, zingiberis scriptulum, in puluerem redigantur, sumanturque à ieiunis in iure calido.

Vires Boni Henrichi.

In hist. pl. cap. 174.

Lib. 1. c. 104.

ASPA

Σπάρραγος, vel ἀσπάρραγος, Latinis similiter Asparagus dicitur, Mauritania Halion, siue Helion, Italis Asparago, Germanis Spargen, Hispanis Esparagos. Gallis Asparge, Officinis extrita prima litera Sparagus. Græci, inquit Galenus, omnes propemodum teneros caules, qui tempore ad fructus & feminis productionem auferunt, asparagos vocant, vt brassicæ, lactucæ, atriplicis, bliti, beta, maluar, radicular, rapæ, sinapi, Cnici, pyrethri. Sed de asparago peculiari genere plantæ hic loquimur, sic dicto quod cauliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habet. Cuius genera duo memorat Dioscorides, siluestrem siue petraum, & sariuum. Galenus βασιλικόν, id est, regium, & ἑλεον, id est, palustrem. Matthioli quoque duplicem esse asparagum scribit, altilem, & sponte prouenientem. Huius tria esse genera, palustre, montanum, & petraum. Is & myacanthinus dicitur teste Galeno, Latine Corruca. Plinius, Indicaum & corruca. Hunc enim intelligo siluestrem asparagum, quem Græci horminum (ἀπὸ τῆς ὁρμῆς) nam & decoctum & semen veneris causa bibitur. Plinius. cap. 10. lib. 20. Auenionenses adhuc appellant corrupta voce Hormioconin, alij Romioconin) aut myacanthon vocant, aliis ve nominibus. Inuenio nasci & arietis cornibus tuis atq; defossis. Et, siluestres fecerat natura corruca, vt quisq; demeteret passim. Ecce nunc altiles spectantur asparagi. Theophrastus ἀσπάρραγον simpliciter pro siluestri usurpauit, cum scripsit, ἃ μὲν ἀπλῶς ἐστὶν ἀκανθαί, καὶ θάπτει ἀσπάρραγοι, καὶ ὁ σκόρπιος, ἃ δὲ καὶ ἔχουσι φύλλον παρὰ τὴν ἀκανθάν. Quæ Plinius sic conuertit. In totum spina est asparagus, & scorpio, nullum enim folium habent. Quæ ita legit Hermolæus, vt vnam non duas herbas esse putet, asparagum scorpionem: aliumq; ab eo qui notus est omnibus. Idem scribit in Corollariis. Sed id haud rectè ab Hermolæo annotatum esse, intelligi licet ex iis, quæ alio in loco de scorpio & asparago spinoso scorsum prodidit idem Theophrastus his verbis. Τῶν δὲ διηρημένων εἰδῶν πλεῖστον μὲν ἐστὶ τὸ φυλλάκωνθον, ἐλάχιστον δὲ, ὡς εἶπεν, τὸ ἀκανθῶδες ἔλας. βραχὺ γὰρ τι πάμπαν ἐστὶν, ὡς περ ἐλέχθη, καὶ σχεδὸν ἔραδλιον λαβεῖν παρὰ τε τὸν ἀσπάρραγον, καὶ τὸν σκόρπιον. ἀιφώτερα δὲ ταῦτα ἀνθεῖ μετὰ ἰσημερίαν φθινοπωρινῆν. ὁ μὲν καὶ σκόρπιος ἐν τῷ σαρκώδει τῷ ἐξοιδνήνι ὑπὸ τὸ ἄκρον τῆς ἀκάνθης ἔχει τὸ ἄνθος (sic enim legendum ex Theodoro, non vt in vulgatis codicibus exaratum est, ἐν τῷ σαρκώδει τῷ ἐσποδίνῃ, ὑπὸ τὸ ἄκρατον τῆς ἀκάνθης ἔχον τὸ ἄνθος) ἐξ ἀρχῆς μὲν λακκῶν, ὅτερον δὲ ἐπιπορφύρον. ὁ δὲ ἀσπάρραγος ἐκφυεῖ παρὰ τὰς ἀκανθὰς κορυφῶδες μικρὸν, ἐκ τῶν δὲ ἔχει τὸ ἄνθος μικρὸν. (Legge ἐπὶ τῆς γε ἔχει τὸ ἄνθος) ὁ δὲ σκόρπιος μονόρριζον, καὶ βραχυρρίζον (in Græco, vox βαθύρριζον redundat, vel lege εὐθύρριζον) ὁ δὲ ἀσπάρραγος βαθύρριζον δὲ εὐμάλα καὶ πολύρριζον, πικρῆς τῆς ἑλκῆς, ὡς τὸ ἀνω συμεχὲς εἶναι ἀλλῶν, ἀφ' ἧ καὶ ἀβλαστῆσις ἀλλῶν τῶν κερμῶν. ἀναπλασθεῖ δὲ ὁ κερμῶς ἐκ τῆς ἀσπάρραγίας τῆς ἥρας, καὶ ἐδωδῆμος ἐστὶν, εἰθ' ἕτως ἀποτραχυέσις, ἐξανθεῖ τε προίσις τῆς ἥρας. ἢ δὲ ἀνθησις ἐκ ἐκ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πρότερον, ὃ καὶ ἐπετείδικα μὲν ἐστὶν. Legendum, ἢ δὲ ἀνθησις ἐκ τούτων μόνον, καὶ ἐκ ἐξ ἄλλων τῶν πρότερον. τούτο καὶ ἐπετείδικα μὲν ἐστὶν. Id est, Ex iis quæ distincta sunt generibus, plurima quidem sunt quæ aculeata folia habent, paucissima verò omnino, quæ in totum spinosa sunt, & vix fere inuenias præter asparagum & scorsium. Ambo post autumnum æquinoctium florent. Scorpius quidem florem in carne extuberante sub extremo spinæ profert, initio candidum, postea leuiter accedentem ad purpuram. Asparagus verò iuxta aculeos exiguum quiddam clauæ simile producit, in quo florem paruum habet. Scorpius vnicam habet radicem, eamque breuem & rectam, asparagus valde profundam & numerosam, cum densis radicibus, ita vt superior pars ipsis continua sit, ex qua caules proueniunt. Producitur autem caulis vere ex asparagorum summis radicibus, vel ex aspara

Nomina

Lib. 2. Ali.

Lib. 2. c. 118.

Genera.

Lib. 2. Alum.

Lib. 6. sim.

Lib. 19. c. 8.

Lib. 19. c. 4.

Lib. 6. hist.

cap. 1.

Lib. 21. c. 15.

Ibid.

Corol. 139.

lib. 2. Diosc.

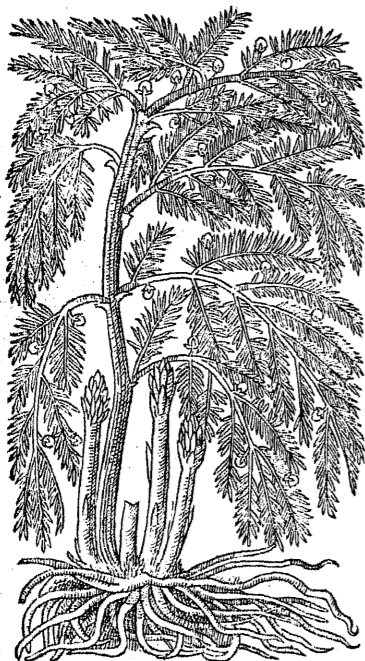
Lib. 6. hist.

cap. 3.

asparagorum plantario & silua, qui eduliseft, deinde asperatur, & deflorefcit procedente tempore, flos vero ex ipfo folùm, non ex prioribus emergit: hic enim annuo conftat caule: Quæ Theophrastus dixit, ἀναβλαστανεὶ ὁ κλωνὶς ἐκ τῆς ἀσπαργαγίας, Theodorus interpretatus est, exit caulis de Corrudagine. Verum ἀσπαργαγίαν, seu ἀσπαργαγίαν, vel pro fummis asparagi radicibus, vel potius pro asparagorum

ASPARAGVS fatuus.

Corol. 139. lib. 2. Dios.

Lib. de re rust. c. 6.

Forma.

In libr. 2. Diosc. c. 118

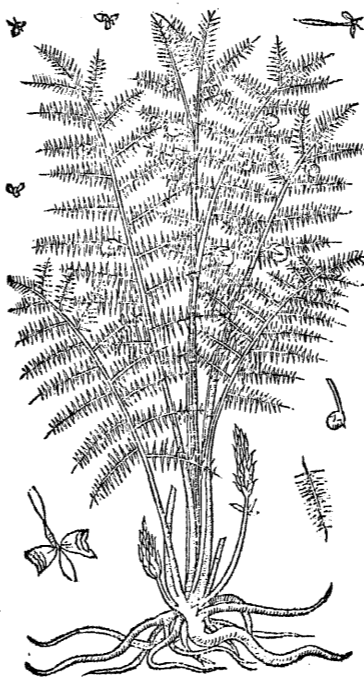
ASPARAGVS Siluestris, Matthioli.

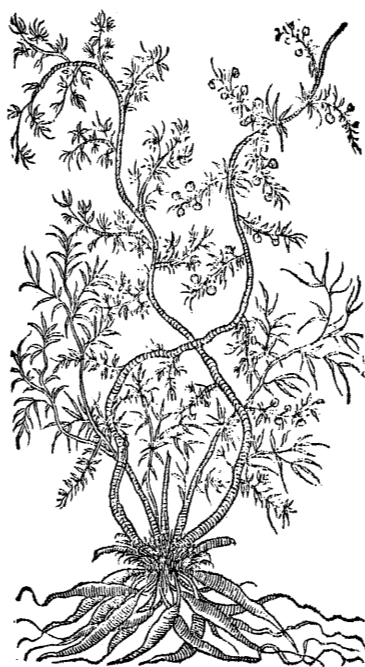
Lib. II. c. 3.

plantario & silua, vt & conuertimus, videtur vsurpasse. Id quod & Hermolaus adnotauit. Theophrastus asparagiam, inquit, pro planta ipsa videtur accepisse, aut etiam pro loco vbi fatus est asparagus, eodẽ etymo ferè quo apud nos Cepina, Rapinaque. Theodorus corrudaginem, quasi aliud quam Corruda genus interpretatur. Cato certè ad eundem modum corrudam quo cepinam & rapinam accipit. In arundineo, inquit, corrudam serito, vnde fiant asparagi. Hæc Hermolaus, qui altiles asparagos veteribus incognitos fuisse iudicat, corrudamque dictam ab Atticis non horminon, sed orminion, siue ormenum potius, ab aliquibus Libycum, asparagum siluestrem, qui post inuentum altilem propriè corruda est. Scorpionem alibi descriptimus, nunc de asparagis dicendum: Asparagus fatuus ex radicibus thyrsos primũ emittit teneros, virides, læues, rotundos, sine foliis, carnosos, digiti ferè crassitudine, cacumine in torulos turbinato. Hos thyrsos orobanche rectè comparat Matthiolus, qui tãdem incrementos explicantur in prægrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & vt fœniculi tenuata, quæ occalescunt in spinulas, florem fundit paruulum, pallidum, quo decussio bacca dependent rotunda, pisi magnitudine, virides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus nigris, & corneæ soliditatis refertis. Radices circa caulem spongiosæ, vnde numerosæ oriuntur radice: inter sese implicatæ & quasi unitatem facientes, quas radículas sic illigatas & connexas olitores spongas appellant, inquit Columella, & veteres asparagum spongiam in radicibus habere dixerunt. Corruda nouellis cauliculis seu turionibus, fructuque fatiuo asparago proxima est, ceterum tora spinosa est, & aculeata: nam foliorum capillaceorum loco, quibus altilis asparagi ramuli vestiuntur, tota spinis horret, minutis, breuibus, duris & pungentibus. Ex Matthiolo Asparagum fatiuum & siluestre hîc pictum damus. Sed is sponte perumens sola transplantatione & cultu à fatiuo differt. Quare Corruda non est, quæ specie ab altili asparago prorsus differt, rarior multò, vt scripsit Pena neque

CORRUDA Dodonæi.

CORRUDA Pena.

neque enim Veneto tractui maritimo, neque Germaniæ, Galliæ, Angliæ ve maritimis vilitur, vbi tamen altilis frequens oritur: facilis autem à superiore dignotio, quod hæc tota candidior, & rigidior est, & ramis diuaticatis funditur per sepes, folia acutiora, breuiora, & magis in ordines stipata: flosculis oleæ luteolis, crebris, subter alas emicantibus, semen illi non vt altili, corallij colore, sed cum maturuit, nigricat ex viridi, magnitudine aliquanto inferius, quod glomeratim proximè furculos adnascitur. Hæc scitè Pena expressit hac pictura. Magis montosis & collibus in decliui & afflatu maritimo delectatur. Altis asparagus passim in hortis seritur & colitur. Corruda siccis & saxosis locis nascitur in Gallia Narbonensi, præsertim in sepibus & fructetis. Ille thyrsos primum cum ver appetit emicante viret, spica tum cibus expectata. Recentes hos thyrsulos in voluptatem gulæ verterunt belluones, & Rauennatibus palmam dedere, quæ gloria etiam hodie manet ei terra. Hodie decoctus in iure asparagus, aceto, sale, & oleo conspersus magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delitiis est. Contra corrudæ caliculi amariusculi sunt, & nullam ferè in cibus gratiam habent. Semè æstate legitur. Dioscorides petrei asparagi virtutes primum declarat. Huius cauliculi, inquit, in cibo cocti ventrem emolliunt, vrinam cient (legitur in vetere codice ἔτι τὸ κελύδιον ἐπὶ ἀλίγον ἐψηθὲν καὶ βρωθὲν, id est, cuius cauliculus modicè elixus esitatusque, & cætera. Cui lectio cum experientia ratio etiam patrocinator, quia per longiorem cocturam vtraque vis & molliendi aluũ, & ciendi vrinam exoluitur in asparagos). Radicis decoctum contra vrinæ difficultatem, egiũ morbum renum vitia, & coxendicum cruciatum in potu proficit: cum vino autem phalangiorum morfibz auxiliatur. Si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. Semen potum ad eadem valet. Canes, vt aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderunt arietis cornibus contusis, atque defossis, quod à veritate abhorre credit Dioscorides. Quod verò deinceps dicit, ὁ μὲν τις ἀσπάργος οὖλος, id est, Hic quidem asparagus, &c. ad fatiuum referendum est, & quæ deinde sequuntur, sicut priora illa ad siluestrem. Declarat id quod dixit, si quis cornua arietis contusa defodiat nasci asparagum, vt sic fatiuus ex siluestri fiat. Hic quidem asparagus, & cætera. Deinde quæ sequuntur ad siluestrem referri minimè possunt: cum enim hunc initio capitis notum esse dixisset, facultatibus eius

Locus.

Tempus.

Lib. 1. c. 118. Vires & Temper.

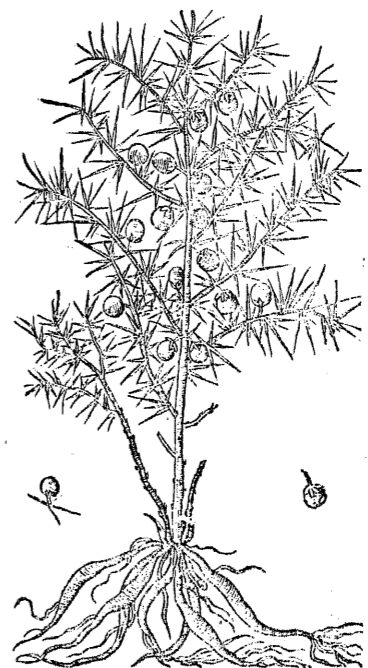
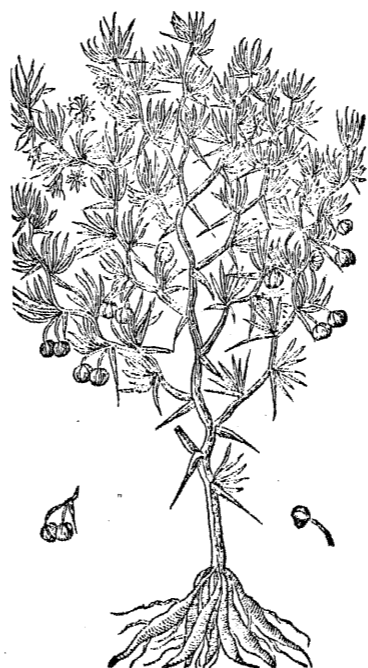
And. Lac.

ibidem. eius explicatis descriptionem non subiecit. Hic quidem asparagus, siue altilis asparagus, inquit Dioscorides, multis ramis fruticat, foliis fœniculi, longis, numerosis, radice rotunda, grandi, spongiam habente (ἐχέσσει κόνδυλον, id est, tuber habente, siue tuberosa). Huius teneri cauliculi triti in vino albo, renum dolores sedant (in Græcis corruptè legitur, αἰεύει φρενίτιδα, sedat phrenitida, pro αἰεύει νεφρίτιδα, sic enim statim initio capitis, βοηθεῖ νεφρίτιδος, opitulatur nephriticis) Affus autem elixusve vrinæ stillicidium, difficultatémque ac dysenterias mitigat. Radix cum vino aut aceto cocta luxatos artus mulcet. Decocta cum ficis aut ciccribus sumpta, regium morbum sanat: coxendicis cruciatus stranguriámque leuat. Alligata radix, aut haustum eius decoctum conceptum adimit, & sterilitatem adfert, ποιεῖ ἀποικίον, καὶ ἀγονον, conceptionem impedit, & infœcunditatem adfert, melius. Plinius eundem ferè vsum medicum de asparago altili, & siluestri prodidit. Vtilissimus stomacho cibus asparagi vt traditur. Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq; discutunt, iidem oculis claritatem adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & spinæ doloribus intestinorúmque vitii profunt, vino cum coquantur addito. Ad lumborum & renum dolores semen trium obolorum pondere, pari cumini bibitur: venerem stimulant: vrinam cient vtilissimè, præterquam quòd vesicam exulcerant. Radix quoque plurimorum prædicatione trita, & ex vino albo pota calculos quoque exturbat, lumborum & renum dolores sedat. Quidam & ad vuluæ dolorem radicem cum vino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiasin proficit. Asparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant. Siluestris adsupradicta omnia efficacior vis, & candidiori maior. Regium morbum extenuat. Veneris causa aquam eorum decoctam bibi iubent ad heminam. Ad idem & semen valet cum anetho ternis vtrinque obolis. Datur & ad serpentum ictus succus decoctus. Radix miscetur radici marathri inter efficacissima auxilia. Si sanguis per vrinam reddatur semen asparagi, & apij, & cumini ternis obolis in vini cyathis duobus, quin diebus Clarysippus dari iubet. Sic ethydropicis còtrarium esse, quamuis vrinam moueat, docet: item veneri, vesicæ quoque nisi decoctum: quæ aqua si canibus detur, occidit eos. In vino decoctæ radicis succum, si ore contineatur, dentibus mederi.

Lib. 2. Ali. Asparagi Galeni sententia siue regij sint, siue palustres stomacho vtilis sunt, vrinam cient & parum præbent nutrimenti. Si tamen ij probe concoquantur, oleum asparagis magis alunt, nimirum quanto illis sunt sicciore. Rursus, Asparagus petrus seu myacanthinus abstergendi vim habet, idque citra manifestam aut frigiditatem aut caliditatem. Hinc renes ac iecur inferctum liberat, & maximè herbè ipsius radices ac semen. Quin & dentium dolores sanat siccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirunt. Scribit Auicenna asparagos in cibis sumptos suauis odore corpus commendare, verum vrinam fœtidam trahere. Hic Clusij corrudas proponere voluimus. Prior Dodonai vel Penæ corruda fuerit. Quam Matthiolus exhibet, Clusius corrudam esse negat, sed asparagi altilis genus esse ait, quod (quia maritimis decliuioribus & herbidis locis sponte prouenit) marinum vocat, caule breuiore, firmiore, foliis crassioribus, firmioribus, ex caruleo virentibus, baccis maioribus quam vulgaris hortensis, & non adeò coralli modo intensè rubetibus: fortè, inquit Clusius, is erit, quem Galenus ἔλαστον id est, palustrem vocat. Altera Clusij corruda fruticosa est, in viridibus & mollioribus ramis, siue virgibus ramosis, spinas acutas tres aut quatuor hinc inde pro foliis ferens, virides itidem vti rami sunt, florem nullum ille vidit, sed frequentes baccas rotundas vti in superiore, primum virides, deinde per maturitatem nigricantes, succo & pulpa virente plenas, qua semen includitur durum, foris nigrum, intus candidum, plerúmque vnicum, interdum bina: radix crassa, longa, superiori similis, frequens est ad Tagum in

CORRUDA tertia, Clusij.

CORRUDA altera, Clusij.

gum in Lusitania, & in Batia, solo petroso, in collibus & sepibus. Tertia eiusdem corruda cubitales profert virgas, ramosas, candidas, lignosas, & priori similes, firmis, candicantibus, & deorsum spectantibus spinis alternatim, & secundum ramorum virgarumque inaequalium inflexionem horridas, ad quas quina aut sena folia simul & ex eodem capite prodeunt, prioris speciei longiora, mollioraque, que comanducata subdulcia, & aliquantulum gummosa deprehenduntur, flos inter folia ex alarum sinu longo tenuiq; pediculo dependet, ex viridi pallefcens: deinde fructus propemodum rotundus, qui tricoccus videtur (tametsi vnicum granum contineat, rarò bina, foris nigrum, intus candidum, firmum, vti in superioribus) initio virens, per maturitatem rubescens & carnosus, siue succum & pulpam concludens lentam & viscidam: radice firmatur multiplici, velut alij siluestres asparagi, longa, crassa, intus alba, foris flauescente, fert aliquot thyrsos, qui aliorum asparagorum modo eduntur cocti & crudi cum oleo, aceto, & sale. Nusquam abundantius quam supra Vlysiponem salebrofis locis iuxta vias, non procul à Tago se obseruasse ait. Nasctur tamen & aliis Lusitania locis & tota ferè Batia.

FRAGARIA. CAP. XXVII.

HERBA quæ fraga fert, fragaria ab herbariis nominatur, quæ quomodo à Græcis appellata sit nondum constat. Sunt tamen qui rubum Idæum non spinosum esse putant, quorum sententiam non improbat Fuchsius, cui non subscribit Dalechâpius, ex cuius iudicio longè alium, & verum rubum Idæum non spinosum depinximus. Apuleius Græcis κόμωρον appellari scripsit, quod si verum est, longè alia est à comaro, quam ex Dioscoride, Galeno, & aliis descripsimus: hæc enim arbor est, illa herba. Fragaria à verbo frago, quod odorem reddo significat, nominata est, Gallis fraiser, fructus fraga, fraises, Germanis Eraltbeer. Seruius mora terrestria vocat. Fragariam ex quinquefoliorum genere esse quidam arbitrantur, quod falsum esse ipsa quinquefolij plantæ

Nomina
In hist. pl.
cap. 327.
In Dum.
cap. 1.

Genera. inspectio apertissimè testatur, vt fufius suo loco diceretur. Fraga nascuntur in montibus & siluis, quæ dicuntur montana, & siluestria. Alia in hortis, & dicuntur satiuæ. Distinguuntur & colore, non tantùm loco. Sunt enim quædam alba, quædam

Forma.

FRAGARIA.

Locus.

Tempus.

Dodo. lib.

1. cap. 7.

Vires &

Temper.

In lib. 4.

Diosc. cap.

38.

rubra. Fragaria humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, singulis ternâ folia sustentibus, quinquafolio quodammodo similia, crenata in ambitu, venosa, flores sunt candidi, intus lutei, figura quinquefolij floribus proximi, fructus initio viridis, rotundus, cum maturuit ruber vel albus, tum gustu, tum odore suauissimus, radix foris atra aut rubescens, intus candida, multo fibrata capillitio. Alia in siluis & opacis montibus gignitur. Alia in hortis colitur. Aprili mense floret, Maio & Iunio fructus est maturus, fragaria & fraga viridia, necdum matura frigido, siccoque sunt temperamento, fraga matura frigido & humido, fragaria auctore Matthiolo refrigerat ordine primo, siccatque secundo, folia & radix vulnera & vlcera sanant, muliebres fluxus & dysenterias cohibent, vrinam cient, & lieni cõferunt. Herbaræ & radicum decoctum potum auxiliatur iocinoris inflammationibus, mundaque renes & vescam. Eodem si colluatur os, gingiuarum roborantur, dentes firmantur, destillationes sistuntur. Fraga verò biliosis æstuantibusque ventriculis profunt, & sicim sedant. Vinum quod ex iis exprimitur vlcusculis, quæ in facie à caliditate oriuntur mirificè medetur: varos & oculorum nubes, calidasque defluxiones impositum tollit.

CUCURBITA. CAP. XXVIII.

Nomina

Lib. 1. c. 20.

Athe. lib. 2.

Nunc cartilaginei generis plantas cucurbitas scilicet, & cucumeres, atque id genus alias per horti nostri areas digeramus. Κολοκυθα, αἰς, κολοκυθή, & κολοκύνθη Græcis, Latinis Cucurbita dicitur, à concuruatu, quod facillè si quid obstiterit, aut fuerit impedimento quò minus extendatur, incuruescat. Græci, vt scribit Ruellius, ex aduerso vocabulum imposuere, colocyntham nominantes, quod scilicet pumili breuèsq; sint fructus, quos ipsa passim enititur, cum corporis mole omnes herbarum arborumve fructus videantur superare. Euthydemus, cucurbitam vocauit Indicam cucumerem, quod semen eius ex India fuisset delatum. Menodorus duplicem esse cucurbitam dixit, vnâ Indicam, quæ σικύα, id est, cucumis, alteram quæ κολοκυθή vocatur. Helespontij longas vocarunt σικύας, cucumeres, rotundas cucurbitas. Tanta porò naturæ cognatio est inter cucurbitas, cucumeres, pepones, & melopepones, vt sepe numero & proprietates, & nomina Græci confundant. Illud quoque ventricosum instrumentum quod corpori affixum vel spiritu, vel leui scarificatu sanguinem elicit, Græci à cucumere σικύαν, Latini à cucurbita per diminutionem cucurbitulam cognominarunt. Globosæ verò cucurbitæ cum penitus inaruisissent, à principio venerunt in vsus medicorum. Nunc ex ære, cornu, vitroque confinguntur. Cucurbitæ duo potissimum sunt genera. Cucurbita satiuæ siue hortensis, quæ κολοκυθα ἐδαδύμος, id est, cucurbita edulis dicitur, Arabibus *Havaha*, *Hara*, seu *Charba*,

Genera.

Charba, Italis *Zucca*, Germanis *Kurbß*, Hispanis *Calabazga*, Gallis *Courge*, & *Coucourde*. Altera agrestis, de qua postea. Latini siue cucurbita in globum tumeat, siue reses in longitudinem extendatur, eodem vocabulo sunt complexi, neque ob dissimiles formas, natura & viribus differunt. Varia enim in iis forma arte facillè effingi potest, vt dicemus. Herbarij tamen varias eius species & formas, & locis distinctas enumerant. Plinius duo cucurbitæ genera facit. Vnum reptantibus flagellis scandens parietum aspera in tectum vsque, natura sublimitatis auida. Vires sine adminiculo standi non sunt, velocitas pernix, leui vmbra cameras ac pergulas operies: inde camerarium vocatur. Alterum plebeium quod humi repit. In priore mirè tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Cucurbita quoque omni modo figuratur, vaginis maximè vitilibus, cõiecta in eas postquam defloruit. Crescit quæ cogitur forma, plerumque & draconis intorti figura. Libertate verò pensili concessa iam visã est nouem pedum longitudinis. Ex quibus perspicuum est genera quæ herbarij ad formã respicientes constituunt, cucurbitæ camerariæ & plebeiarum species esse. Vnam scilicet maiorem, alteram verò minorem. Maiorem vocant à floribus & fructu quos maiores habet. Minorem cui hæc minora sunt. Tertiam

Lib. 1. c. 65.

Fuchf. cap.

137.

Dodo. lib.

5. cap. 32.

In lib. 2.

Diosc. cap.

127.

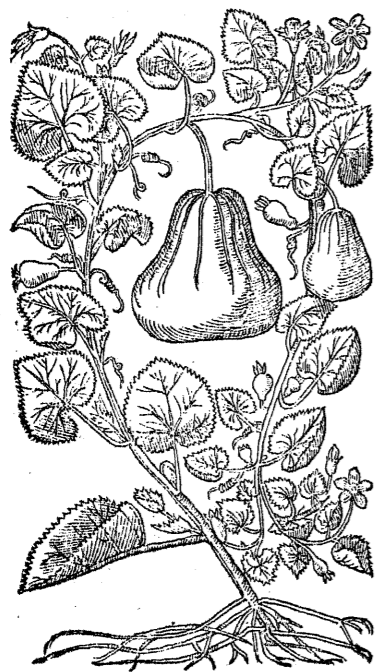
Forma.

CUCURBITA Cameraria, longa.

longiorem à fructu oblongiore. Matthiolum etiam triplicem tradit esse cucurbitam. Longam, rotundam, & sessilem. Cucurbita longa flagellis longis, sarmentosis, teneris, angulosis, vitis modo sese diffundens per humum repit, nisi adminicula nacta fuerit, quæ capreolis suis, quos secus folia singulos producit, facillè complectitur: iisdem etiam arbores & pergulas scandit, seseque illis implicat, folia ex interuallo profert singula, singulis petiolis infidètia, ferè rotunda, nisi maximè anteriore parte acuminati anguli eminent, subcandiantia, tactu mollia, leuiter hirsuta, ampla admodum, asari foliis haud multum absimilia, flores iuxta capreolos & folia albos, figura liliaceos, vel in quinque foliola stellæ modo diuisos, intus hirsutos partim steriles, partim fœcundos, qui sic facillè internoscuntur. Steriles breues habent in medio apices, & hirsutiores sunt, nec qua pediculo iunguntur tuber siue capitulum vllum intercedit, futuri fructus spes: fœcundi verò in medio tria crassiuscula bifidaque stamina continent, nec statim pediculo hærent: nam inter ipsos & pediculum capitulum paruum & leuiter hirsutum extuberat, cucurbita futura, iuxta adnexum in angustum collum desinens, quod marcescente flore paulatim accrescit, deinde in magnam & longam molem, quam cucurbitam vocamus auctum maturefcit. Fructus is primùm herbaceus est, & lanuginosus, cortice tenero, pulpa candida, gustu dulci, in maturitate flauus, cortice duro, pulpa fungosa, seminibusque plena. Ea plana sunt & compressa, altera parte acuminata, eaque duabus eminentiis veluti cornuta, altera latiuscula, quorum cortex lignosus est & candidus, gustu dulcem nucleum includens. Tota planta radice nictur candida, in multas radículas distracta. Cucurbita cameraria maior siue sessilis viticulis, foliis, floribus, semine superiori similis est, fructu distat, qui in hac in orbem collectus intumescit, crassusque & latus est. Huic

CUCURBITA Cameraria maior,

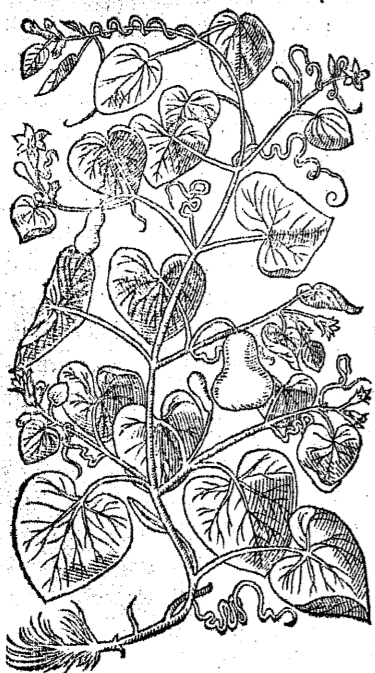

proxima est cucurbita cameraria minor, siue rotunda, nisi quod semine minore est, & fructu in breue crassamentum coacto, collo oblongiore angustiorēque. Sed hæc diuersæ cucurbitarum formæ olitorum arte possunt effingi. Nam semina quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt cucurbitas : item ab inis, sed non comparandas supradictis : quæ in medio rotundas : quæ in lateribus crassas, breuiorēque. Si verò cordi sit, vt fiant incrementi vastioris, de media parte cucurbitæ semen inuerso cacumineposito. Eæ cum inaruerint in vsum veniunt cadorum vice ad vina atque alia condenda, quod aluo capaciore plus cæteris intumeant, viatoris ferè vasis dicatæ. Quæ seruantur ad semina, vsq; ad hyemem in sua vite depēdeant: deinde in sole siccantur aut fumo, ne semina putrefacta deperant. Sunt & alia cucurbitarum genera peregrina, quas ferunt ab occidentis Indiis asportatas fuisse, vnde cucurbitæ Indicæ à multis cognominantur. Hæc magnitudine, figura, colore differunt, omnes tamen ad melopeponum figuram, accedunt. Aliæ magnæ

Cap. 266.

sunt, aliæ parvæ, aliæ mediocres. Aliæ rotundæ, qualis hic exhibetur. Aliæ oblongæ, qualis & hic depicta est, cuius fructus admodum flauus est, quem Fuchsius nomine cucumeris Turcici depinxit. Sunt & varij coloris. Foliis sunt longè maioribus quàm nostrates, firmioribus, asperis, vitigineis, rigido pediculo adnexis, sar-

CUCURBITA Cameraria, minor.

CUCURBITA Indica, rotunda.

mentis

CUCURBITA Indica longa. Cucumis Turcicus, Fuchsij.

CUCURBITA verrucosa.

mentis crassis, angulosis, asperis, & hirsutis, quæ longo reptatu per humum diffunduntur, per tictis etiam, & aliis adminiculis innixa pergulas & attegias scandunt & opacant : flores illis magni, liliorum effigie, aureo colore, fructus autumno decerpuntur, qui totam hyemem in culinis asseruatur, semen includunt magnum, amygdalini nuclei figura, in quo nucleus dulcis & suavis. Sapor his cucurbitis nõ vt nostratribus vsque adeo insipidus. Ad hæc genera adiunxit Dalechampus cucurbitam verrucosam quæ aliis cucurbitis radice, folio, flore, capreolis similis est, fructu differt, qui in aliis laui & plano cortice tegitur, costis tamen in Indicis clatis & eminentibus, in hac verrucarum acrochordonum modo nodis plurimis tuberosus est, ludentis lasciuiensq; naturæ visendo spectaculo. Præterea cucurbitam laciniatam appellauit ille, quam peponis lati nomine descripsit Dodonæus, cuius fructus compressus est, rotundus & latus, tenui & molli cortice contextus, in ambitu laciniatus : clypei figuram refert, intus semen album continet, cucumeris semini simile, sed maius. Vulgus appellat *des oreilles*. Cucurbita quoque siluestris inuenitur, inquit Plinius, Somphos à Græcis appellata, inanis (vnde ei nomen) digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens. Huius commanducatae succus stomacho admodum prodest. Cucurbitam marinam nonnulli putant esse. A colocynthide, quæ siluestris etiam cucurbita dicitur, longè alia est. Hæc cucurbita somphos Plinij Momordica nostra est peritorum herbariorum sententia. Cucurbita amat rigua & simum, nec nisi sata prouenit, plurimumque iuuatur humore. Quæ tamen sine multa rigatione conualuit, fructum iucundioris saporis præbebit. Copiam aquæ nacta minorem curam desiderat. In calidioribus locis citius, in frigidioribus tardiùs maturefcit. Cucurbita cibus quò longiores tenuiorēque, eo gratiores auctore Plinio, & ob id salubriores quæ pendendo creuere: minimumque feminis tales habent, duritia earum in cibus gratiam terminante. Inuenta est ratio qua cibus quoque seruarentur, eodēque modo cucumis, vsque ad alios penè prouentus,

Lib. 5. c. 29.

Lib. 20. c. 3.

Locus.

Tempus.

Lib. 19. c. 5.

Vires & Temper.

& id quidem in muria fit. Sed & in scrobe, opaco in loco arena substrato, sænòque sicco operas ac deinde terra, virides seruari tradunt. Hæc Plinius. Hodie Genuenses cucurbitam in longas fascias solerter & ingeniosè dissectam in solatu siccant, totòque anno subdulces & quasi pauxillo saccharo conditas eas fascias seruant,

CUCURBITA
Laciniata.

Lib. 2. Ali.

tanta est calidioris in ea prouincia com-
moditas, in iusculis edunt, libra ferè quinis af-
sibus venali. Cruda quidem cucurbita inuis
est, vt docet Galenus, stomachumque lædit, &
concoctum est difficillima: adeo vt si quis al-
terius cibi inopia cucurbitam edere coactus fue-
rit, pòdus frigidam ventriculo incumbere sen-
tiant stomachumque habeat euersum, ac vomit-
uriat, quo solo vomitu à prementibus sym-
ptomatis poterit vindicari. Hanc igitur & alia
fugacium pleræque, postquam elixa fuerint, aut
statim certè, aut in farragine frixa, aut assa om-
nes edere consueuerunt. Cucurbita autem eli-
xa nullam euidètem saporis habet qualitatem.
Humidum frigidumque, & ob id exiguum cor-
pori præbet alimentum. Facile autem subsidet
cum ob substantiæ suæ lubricitatem, tum ob
communem omnium ciborum humidorum
rationem, qui scilicet citra adstrictionem sunt
humidi. Ad hæc coquitur non agrè, si modo
prius corrupta non fuerit. Id verò illi accidit,
cum parata vitiose fuerit, aut succus prauus in
ventriculo fuerit aceruatus, interdum autem

quòd in ipso diu morata sit, quòd aliis quoque omnibus fugacibus quæ humido
sunt temperamento solet accidere. Corruptuntur enim in ventriculo ni ce-
leriter occupent subsidere. Quemadmodum igitur cucurbita quantum in se
ipsa est, succum qui in totum corpus alendi gratia distribuitur, habet qualitatis ad
sensum expertem, ita cum alicui eorum quæ acrem, aut salis habent qualitatem
mixta fuerit, facile illi assimilabitur. Assa autem vel frixa in farragine, quam pluri-
mum quidem de propria humiditate deponit, reliquum autem ipsius nullam insi-
gnem obtinet facultatem, vt cum nec in iure simplici parata fuerit. Cæterum ob
aqueam qualitatem sibi innatam merito gaudet origano. Omnia enim eiusmodi
succis acris, vel acidis, vel austeris, vel salis admiscere postulant, si modò in
cibo suauia sunt futura, & nascam non paritura. Quantum verò ad eius in medi-
cina usum attinet, Galenus humidæ frigidæque temperaturæ esse scribit, vtraque
qualitate secundi ordinis. Quocirca ramentorum eius succum ad aurium dolores
cum phlegmone iunctos cum rosaceo vtili esse. Sic tota quoque calida illita ca-
lidas phlegmonas mediocriter refrigerat. In esu autè humida est & sitim propel-
lens. Dioscorides, cucurbita esculenta, inquit, cruda trita illitu tumores & absces-
sus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam sirsiam vo-
cant in sincipite illinuntur: oculorum inflammationes podagræque refrigerant.
Succus è ramentis tuis per se, aut cum rosaceo infusus aurium doloribus auxilia-
tur: adustiones cutis in ardente febre illitu adiuuat. Totius feruefactæ & expres-
sæ succus cū melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucur-
bitam recentem excauatam infusum, si mistum sub dio teneatur, potum aluum
mitigabit. Quæ postrema sententia cum Græcè legatur, καὶ εἴ τις κοιλίας ἀντὶν
ὠμὴν, ἐγγυὰς τε οἴνον, καὶ ἐξαίθελῶσας, κεράσας τε πλὴν νήστis, μαλάττει τὴν κοιλίαν κούφως, con-
uertenda fuit, Si quis autem in ipsam crudam excauatam vinum infuderit, & sub
dio reliquerit, ac temperatū ipsum ieiunus biberit, aluum molliet leuiter. Verum
vbi vulgares codices habent πλὴν νήστis legitur in vetere codice δὲ πλὴν πικρῶν, hoc est
bibendum

Lib. 7. sim.

Lib. 2. c. 127.

bibendum perrexit. Plinius eadem quæ Dioscorides, & plura remedia ex Cu-
cubita describit. Cucurbita fatiua rafa succus tepesfactus auribus medetur.
Caro eius interior sine semine clavis pedum, & suppurationibus, quæ Græci vo-
cant apostemata. Decocta autem vniuersa succus dentium motus stabilit, & do-
lores inhibet. Vinum cum ea feruefactum oculorum etiam impetus. Folia eius
cum recentibus cupressi contusa & imposita: ipsa quoque tosta in argilla, ac trita
cum adipe anferis vulneribus medentur. Nec non ramentis corticis recetes poda-
gras refrigerat, & ardores capitis, infantium maximè. Et ignes sacros vel strigmen-
tis his impositis, vel seminibus. Succus ex strigmentis illitus cum rosaceo & aceto
februm ardores refrigerat. Arida cinis impositus mirè combusta sanat. Chry-
sippus medicus eas damnabat in cibis. Sed omnium cōsensu stomacho vtilissimæ
iudicantur, & interaneorū vesicarumque exulcerationibus. Quos itaque Plinius di-
xit capitis ardores & maximè infantium, Dioscorides σφραῖσι παιδίαις habet: σφραῖσι
verò παιδία sunt pueri, quos inflammatio partium circa cerebrum & membranas
eius vexat: ita enim Paulus scribit: Σφραῖσις ἐστὶ φλεγμονὴ τῶν περὶ τὸν ἐγκεφαλον ἔμφυ-
ντας μωρέων. Et mox ipse Cucurbitæ ramenta ad sirsiales præscribit. Plinius alibi
adustionem infantium sirsiam vocat. Osibus in canino fimo inuentis adustio
infantium, quæ vocatur sirsialis, adalligatis emendatur. Et alibi infantium destilla-
tiones, folia, inquit, infantium destillationibus, quod sirsiam vocant, illita meden-
tur. Aliquando simpliciter Græco verbo vtitur, vt sirsiasque infantium spongia
frigida cerebro humefacto, rana inuersa alligata efficacissimè sanat, quam aridam
inueniri affirmant. His modis Plinius sirsiam reddidit. Strigmenta verò eadem
quæ ramenta idem vocat Dioscorides ξύσμαλα, & ea succo februm ardores refri-
gerare tradit, quod Dioscorides ait: πρὸς καυσομάχων ἐπιπέρανσαν ἐγγυὰς μύθος ὠφέλις,
id est, adustiones cutis in ardente febre illitu adiuuat. Vel vt vertit Cornarius, Cuti
summa à febris ardore, ac astu vexata illitus prodest.

Lib. 20. c. 3.

Lib. 1. c. 13.

Lib. 30. c. 1.

Li. 22. c. 21.

Li. 32. ca. 10.

CUCUMER SATI VVS. CAP. XXX.

IKYΣ, & σίκενος ἡμερος, & σίκενον Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis di-
citur, à curuore, vt Varro placet, quasi Curuimer. Demetrius auctore
Athenæo, σικύσς dictos esse ait ἀπὸ τῆς σέυεσσι καὶ κούφῃ, id est, quòd venerem
cieant, cum contra veneri refragentur. Inde prouerbium fuisse commemorat
Athenæus, τὸν σίκενον τρώγισσα γυνή, τὴν χλαῖναν ὑφαρνε. id est, texens palliū mulier cu-
cumerem detoret. Cum enim textrices magna ex parte, si Aristoteli creditur, sint
impudicæ, vt in iis veneris impetus refrenetur, adagium edendos cucumeres tex-
tricibus consulebat: nam veneriorū auuiditatem inhibere tradidit Diphilus. Quare
καὶ ἀνίσφρασι nomen impositum ei fuit. At potius σίκενοι dicuntur ἀπὸ τῆς σέυεσσι καὶ
κούφῃ, quod ad gignendos, spargendos, diffundendos ramos caulesque valdè inciten-
tur, non quòd venerem stimulent. Matron suis carminibus terræ filium Cucume-
rem nominauit. Heraclides Tarētinus Hedygeon, quasi terræ suauitatem. Recen-
tiores Græci Cucumeres ἀγγύρια vocarunt. Symeon Sethi, ἀγγύρια τὰ λεγόμενα σίκενα,
καὶ ἀ κοινὴν ἢ τετραγγύρια. Anguria Cucumeres dicuntur, communi sermone tetran-
gura, Arabes Chathe, Chetha vocant, Itali Cocomero, Hetrusci Cedriuolo, quasi Citrulum,
Germani Cucumern, Hispani Cogombro, Galli Concombre. Est Cucumis fatiuus, est &
siluestris. Cucumerum Græci tria genera fecere, inquit Plinius ex Theophrasto,
Laconicum, Scytalicum, Bœoticum. Ex his tantum Laconicum aqua gaudere. Cu-
cumerem Dioscorides, vt vulgaris notitiæ plantam nō descripsit, sed nec aliorum
veterum vllus suis notis nobis illum representauit. Quare dubitatur à multis an
Cucumeris nostratis vires capite huic dicato exposuerit Dioscorides, an verò

Nomina

Lib. 4. deipno.

Athen. ibi.

Genera.

Lib. 19. c. 4.

Lib. 7. hist. c. 4.

Li. 2. c. 128.

Sic enim Græcè habetur, *Σίκυς ἡμερος διολιδως, ὀσφραχως, ἡυλιδὸς ἔ φθέρει μῆρος.* Id est, Cucumis fatius aluum lenit, ventriculo est gratus, refrigerat si nō corrumpatur. Quæ postrema ideo adiecit Dioscorides, quod si Cucumis in ventriculo corrumpatur, biliosum & acrem humorem, atque inde ardentissimas gignit febres, vt eo non modo non refrigeretur corpus, sed etiam exuratur. Id quod Galenus docet cum aliis locis, tum libro de Euchy. & Cacochy. his verbis. Sunt autem inter fructus Cucumeres, & Pepones, & Melopepones. Sed qui à bonitate succi tantum absunt, vt nisi celeriter transeant, in ventre corrupti succum ex ea corruptione faciant mortiferis venenis proximum. Horum probatissimorum auctorum sententiæ vt assentiuntur omnes, ad stipulante ipsa etiam experientia, ita Diphili Carysij opinio reprehensione digna, qui apud Athenæum Cucumerem noxium damnauit primis mensis, vt qui raphani modo sursum feratur, vltimo cibo innocentiorum esse, concoctusq; faciliorem, alioqui vsum eius abdicauit. At contra cum prauis sit succi, ante alios omnes cibos sumendus, vt facilius per aluum subeat, nec in eo corrumpatur, quod facile ei eueniet, si aliis cibis postremus ingeratur. Addidit his quæ vera sunt, vrinas eo cieri, refrigerandi vim habere, difficile in corpus distribui, ægrè per ventris anfractus euadere. Quinetiam horrores conciliare, bilem creare, venerem arcere. Plenilunio maximè gliscunt in hortis Cucumeres, manifestumq; capessunt incrementum, & more marinorum echinorum implentur, vt tradit Athenæus, quod est aquei humoris incrementum. Sunt qui herba, quæ vocatur Culix nomine, trita, semen eorum macerari iubent, vt sine semine nascantur, vel prius eorum semina Sesamino oleo perungi. A multis Cucumeres expetuntur, capiunturque mira eorum voluptate, nec non odorem eminus sentiunt. Quare munienda sunt Cucumeraria, ne irrupentes ea depopulentur, ac protentant.

Lib. 3.

PEPONES, MELOPEPONES. CAP. XXX.

SVNT etiam Cucumerum species Pepones: & horum Melopepones. Plinius tradit Cucumeres cum magnitudine excessere Pepones vocari. Ecce, inquit, cum maximè noua forma eorū in Campania prouenit, mali cotonei effigie. Forte primo natum ita audio, vnū mox semine ex illo genus factum, Melopepones vocant. Non pendent hi, sed humi rotundantur. Mirum in his præter figuram, coloremq; & odorem, quod maturitatē adepti, quamquam non pendentes, statim à pediculo recedunt. Ex quibus verbis intelligere licet Pepones in genere cucumerum esse, & Melopepones in genere Peponum: quos Palladius Melones appellat, à mali Cydonij figura, quā referunt nomine cōposito Melopepones appellatos. A Peponibus autem differunt, quod Pepones maiores sunt, magis striati, magisq; succulenti, sed minùs grati, carne molliore, & semine pauciore, oblonga figura, vt cucumeris, Melopepones globosa. Πέπων igitur Græcis, inquit Galenus, τὸ πέπων, hoc est maturum significat, quod omnibus aliis fructibus maturis conuenit. Sed peculiarem fructum hoc nomine appellarunt, quomodo atramentum quo scribimus μέλαν, id est, nigrum. Quare medici non simpliciter fructum hunc nominare voluerunt Pepona, sed οὐνοπέπων, id est, Peponem cucumeralem. Aristoteli σίκυς πέπων dicitur, & Polluci. Quinetiam *αρεμυλλας*, de quo Dioscorides, Galenus, & Plinius seorsum à cucumeribus & Melopeponibus tractarunt, Gallis *Pepon*, & *Poupon* dicitur. Eius permulta sunt genera, quæ sapore, figura & colore distinguuntur. Est enim ventricosus Pepon, qui à pediculo ad vmbilicum vsque striatus & canaliculatus est. Alius quam fœminam vocant, minùs striatus. Quidam totum corticem textura quadam reticulari

Lib. 19. c. 5

Nomina

Li. 2. Alim.

Prob. se.

20. quæst.

32.

Genera

culari, miro naturæ artificio conspersam habent. Aliquorum fructus grandis est, humani capitis instar, aliquando etiam maior, nonnullorum longè minor. Sunt qui herbaceo sunt colore, alij flauo, alij pallido, nonnulli cinereo. Interior quoque pulpa varia: in quibusdam enim rubet, in aliis albicat, in nonnullis ex albo rufescit. In quibusdam dulcis, & gustui suauissima, in aliis insuavis & insipida. Sunt item qui Hircini, & vulgò Turcici dicuntur. Melopepones etiam varij sunt, nunc magni, nunc mali Cydonij figura & magnitudine. Horum caro interdum candida est, interdū flaua, quandoque pallidior, aliquando solidior, aliquando laxior. Præferuntur candidi, solidi, ac sic dulces, vt saccharo conditi videantur, quos ideo Saccharatos vocant, Galli *Succrins* & *Succredes* vocant. Præterea quibusdam semē pulpæ firmissimè inhæret, vt cultelli mucrone particulatim euellendum sit, aliis in medulla humida semen iacet, quæ concusso fructu separatur sponte, ac decedit à reliqua pulpa disincta. Sunt præterea qui olitorum mangonio rosarum & moschi odorem spirant, seminibus qua parte germinat parum per apertis, & aqua rosacea qua moschum exceperit, maceratis. Est genus quoddam hybernum, quod in area non maturefcit, sed hauescit laquearibus appensum, magnaq; voluptate hyeme comeditur. Hoc Hetrusci melle saccharo condunt citrei pomi modo. At citrulus & anguria Peponum etiam species sunt. Hæc omnia Peponum Melopeponumq; genera feliciter in Gallia proueniunt. Pepon longis ac viticulosus sarmentis & hirsutis per terram reptat cucumeris modo. Folia profert vitis similia, non tam profundis incisuris diuisa, scabra, hirsuta, & iuxta hæc capreolos quibus vicinis sese alligat: flores magnos, luteos: fructum magnum, crassum, rotundū,

Forma.

PEPO.

MELOPEPO.

ea varietate quam diximus distinctum: in quo semen includitur, latum candidū semine Cucumeris maius. Melopepo similibus viticulis per terram repit, sed minoribus, foliis etiam similibus, sed minoribus, nec tam altè incis: floribus itidem similibus & luteis: fructu minore, rotundo, varioq; vt diximus, semine itē minore. Ex multis qui ex eadē planta nascuntur fructibus pauci sunt qui bonitate excellāt, ceteri

cæteri sunt insuaues. Odor suavior, crassior pediculus, pondusq; bonitatis sunt indicia. Gaudent læto & aprico solo ac libero, quò possint latius euagari. Rigatione gaudent si pluuia defecerint. Cùm verò maturefcere cœperint, pluuia iis aduersissimæ sunt, ab iisq; insipidi, & gustui insuaues redduntur. Calidior loco & æstare citiùs, frigidior tardius maturantur. Peponis caro, vt tradit Dioscorides, in cibis vrinam citi: inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius cõtra siriâsin sincipiti imponuntur: fronti admota oculorum fluxiones auertût. Succus cum semine adiecta farina siccatus in sole, cogitur in smegmata, quæ faciè repurgant, & nitorem adferunt. Radix sicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere vomitionem mouet. Si quispiam moderatè secundum cœnam vomere cupiat, geminis obolis sit contentus. Sanat quoque illita cum melle vlcera, quæ ceria vocant. In his quæ interpretes & rectè quidem transtulit. Ramenta eius contra siriâsin sincipiti imponuntur, in vulgatis exemplaribus leguntur, τὸ δὲ βρέγμα αἰσὶ σιελῶσι πωδιῶσι καὶ τὸ βρέγμα ἰσὶ ἐπιθῆσαι, videtur βρέγμα mendosè pro ξέσμα positū fuisse, sicut ipse etiam Dioscorides de cucurbita dixit, τὸ δὲ ξέσμα αἰσὶ πωδιῶσι σιελῶσι ἀφελίμως καὶ τὸ βρέγμα ἰσὶ καὶ ἀπὸ πλάσσει. Id est ramenta eius infantibus siriâsi vexatis sincipiti vtiliter admouentur. Cornarius tamen vocis βρέγμα lectionem non improbat, & significare videtur, inquit, sinciput, & apicem, ac summam Peponis partem, quæ recisa eum vsum præbeat, quem cucurbita ξέσμα, id est, ramentum. Eadem ferè à Plinio traduntur. Pepones qui vocâtur, refrigerant maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat vlcera in modum faui, quæ ceria vocant. Eadem contra vomitiones siccatur, & in farinam tusa datur quatuor obolis in aqua mullâ, ita vt qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina & in smegmata adiicitur. Cortex quoque vomitionem mouet, faciem purgat. Hæc Plinius. Qui, nisi mendosi sint codices, Dioscoridi & Galeno planè aduersatur, cum dixit radicem contra vomitiones siccari, vt legendum putet Hermolaus. Eadem contrahit vomitiones: siccatur, & in farinam, &c. Cornarius legit, Eadem ad vomitiones siccatur, &c. quam emendationem perspicuè approbat sequens Plinianæ orationis contextus. Quod verò dicit radicis farinam in smegmate addi, an de eadem Dioscorides intelligat cùm scribit siccum cum semine admixtum, ad farinam siccatum in sole cogi ad smegmata, dubitari sanè potest. Nam etsi radici eandem quam Plinius vomitiones concitandi vim tribuat Dioscorides, nulla tamen adhuc radicis mentione facta, eius farinam qui potuit intelligere? At cum ad eum vsque locū de Peponis carne tantum tractarit Dioscorides, cùm etiam hæc Galeno abstergendi vi prædita sit, magisq; semen ipsius, eius carnis exsiccata farina hoc loco accipienda videtur, vel τὸ ἀλβρον simpliciter farina aliqua vulgaris vt triticea, vel hordeacea, quæ si non ad abstergendū, certè ad pastillorum formam effingendam, succo & semini admisceatur, eaq; forma illa excipiatur. Galenus apertè naturam Peponum, & Melopeponum expressit his verbis. Vniuersa Peponum natura frigidior est cum humiditate copiosa: habent autem vim quandam abstergendi, cuius beneficio vrinam cient, & deorsum expeditiùs quàm cucurbita, Melopeponesve permeant. Quod porrò abstergeant intelliges, si sordidam cutem ipsis fricueris. Quamobitè si quis maculas à sole contractas, aut lentes in facie habeat, aut alphas, hos quoque detergent. Semen autem potentiùs deterget, quàm ipsorum veluti caro, adeò vt aduersus renes calculo infestatos conueniat. Succum autem in corpore gignit caro vitiosum, idq; potissimum cum concocta probè non fuerit. Quo casu cholera morbo obnoxios efficere consuevit. Quinetiam priusquam corrupta fuerit, ad vomitiones quoq; est idonea, largiùsq; sumpta (nisi quis post ipsum aliquid eorū quæ probi sunt succi iupermandat) omnino vomitum excitabit. Hæc Galenus de Peponibus

Tempus.
Li. 2. c. 128.
Vires &
Temper.

Li. 2. c. 127.

Embl. 121.
lib. 2.

Lib. 20. c. 2.

Embl. 121.
2. Diofco.

Li. 2. Alim.

Peponibus, qui quod radici Peponis tribuerunt Dioscorides & Plinius, ipsius Peponis carni adscripsit. De Melopeponibus verò sic. Melopepones minùs quàm Pepones sunt humidi, nec adeò prauis sunt succi, minùs item vrinam mouent, tardiusq; deorsum descendunt. Ad vomitum præterea excitandum, non tantum Pepones habent momenti. Sicut nec celeriter adeò, vt illi, in ventriculo corruptionis causa ipsum prehenderit. Carterum etsi in iuando stomacho, autumnalibus fructibus longè sint inferiores, haudquaquam tamen ei vt Pepones, sunt noxij: neque enim vomitum, vt illi, excitant. Huc accedit quod in Peponibus homines à carne intima, in qua semen habetur, abstinent: in Melopeponibus autem mandunt, idq; ipsis ad deiectionem confert. Qui verò eorum quasi carne tantum vescuntur, non tam cito eam ac Peponum excernunt. Ex Melopeponibus in particulas sectis, ari, bryoniaeq; radicibus, & limonum succo, ac caprino lacte quod hæc omnia superet additis, aqua vitreis organis, vt vocant, destillatur, qua faciem mulieres adornant, & concinnam reddunt. Seminis Melopeponum & Peponum cremor febrientibus vtiliter ex hordeacea prisana propinatur, non solum enim refrigerat, sitimq; exstringit, sed etiam obstructions tum hepatis, tum vasorum expedit, & vrinam prouocat. Datur tulsientibus, tabidis, & marasmo affectis: atque etiam contra vrinæ ardores valde prodest, additis pastillis ex halicacabo, aut glycyrrhizæ succo, mianna, gummi arabici, aut tragacantha momento. Sed & magis confert, si seminum papaueris cremor accedat, baccarumq; halicacabi, & maluarum decoctum. Peponis siue cucumeris species est, qui Citrus medicis dicitur, quasi Citreolus, quod Citrei mali in forma & colore sit æmulus, Gallis *Citrouille*, Italis *Anguria*, Auicennæ *Batheca*. Andr. Bellunensis in expositione nominum Arabicorum, *Melon abrachi*, inquit, est *Melon Indus*, id est, Anguria communis, quæ apud Arabes quandoque appellatur *Batheca Inda*, quandoque *Batheca viridis*, quoadque *Batheca filistin*, quandoque *Batheca al-rachi*. Est & *Bathec*, seu *Batheca* nomen commune ad omnes species Melonum, & Anguriarum. Serapio cum de Peponibus & Melopeponibus ex Galeni sententia dixisset, peculiare de anguria caput subiicit, quam Arabicè *Dullaba* nominat. In cuius historia & viribus exponendis cum nulla Græcorum, sed Arabum duntaxat testimonia proferat, facile intellectu est angurias veteribus Græcis penitus fuisse ignotas. Eam ob causam eos hallucinari qui Pepones angurias esse arbitrati sunt: item Fuchsum qui Cucumerem quem primo loco descripsimus, Anguriam esse dixit. Anguria itaque folia fert colocyntidis, maiora, aspera, per ambitum diuisa, alarum seu pennarum instar: caulem sarmentosum, humi repentem sicuti Cucumis & Pepo: florem luteum. Fructum edit magnitudine insigni, rotundum, grauè, cortice læui connectum, herbaceo, maculoso, & qua parte humi iacet albicante. Carne constat humida, aquosa, in aliis insipida, in nonnullis subacida. Semen in ea concluditur latum, Peponum semine duplo maius, cortice solidiore, & nucleo grandiore in quibusdam nigrum, in aliis rubrum. Fructus

ANGURIA, Citrus
Offinarum.

Gg

Matthi 6.
lib. 2. Plin.
ca. 128.

In Hist. pl.
ca. 266.

Forma.

*Vires &
Temper.*

etiam immaturus in aceruo tritici diutius asseruatur, illicq; maturefcit. Frigidus & humidus est ordine secundo, sibi arcenda maxime conueniens. Quare Itali ardente srio eius pulpa sese reficiunt: ardentibus febribus, maximeq; lingue ariditati confert: acres humores reprimit, iisq; præsertim febrientibus auxiliatur, qui humorum malignitate potius vexantur, quam copia grauantur. Nam anguria, vt Serapioni placet, aluum initio non valenter citat: quare illis conuenit qui tenues & imbecilles, macriq; sunt, ac exangues: quibusque alterantia potius humores quam euacuantia sunt ex vsu. Quod quamuis acidis effici possit, insipida tamen, & dulcedine quadam prædita, qualis est anguria, ad id longè sunt aptiora. Etenim acida incidunt & attenuant, quæ cum maciem augeant, & ventriculum lædant, imbecilli corpori, macro & exangui sunt noxia. Quod si acida sint & adstringentia, exsiccat, nihilq; profus humectant. Insipida verò quæ crassa sunt substantia, & quibus dulcedo aliqua, vt angurix inest, humectant simul & refrigerant, generantque sanguinem aquosum, qui flauæ bilis feruorem coërcet & extinguit, tam in hepate, quam in venis. Anguria in calidis regionibus suauior prouenit. Ideoq; circa Romam, in Campania, in Apulia, Calabria, Sicilia præstantior habetur, & mole vastior. Semine ex Asia misso Angurix Lugduni prouenerunt, ex-

PEPO MAXIMVS INDICVS, Lobel.

terna quidè specie similes aliis, sed carne rubra, & gustu tam dulci, vt aspersa condita'ue saccharo videantur. Est Pepo alius fructu rotundo quadatenus compresso, Melonis effigie, caulibus & foliis hirsutis vulgaris, flore luteo, simili, semine minore albo. His addendus ex Lobellio Pepo maximus Indicus compressus, magnitudine à superioribus discrepans. Fructus interdum octoginta libras pendet: & folia rotundiora.

MELONGENA. CAP. XXXI.

Li. 2. c. 445.

Nomina

Lib. 4. c. 71.

Dioscor.

Lib. 3. c. 84.

Li. 2. c. 124.

Li. 1. de pl.

Genera

Forma

MELONGENA scriptum est in codice Auicennæ, & Arabicum nomen est. Itali Poma, corrupto nomine *Melanzanas* vocant, Ligures *Melanzanas*, Hetruscis, teste Matthiolo, *Petranciani* dicuntur, Dodonæo nomine Hispanico *Veranges*, Germanis *Melanzan*, & *Dolloffel*, id est, poma furoris, Gallis *Pommes d'amour*. Quidam suspicantur Mandragoram inarem esse Theophrasti. Cur autem Poma amoris appellentur à nostris, haud scio, inquit Ruellius, nisi quod fortasse elegantia & perpulchra placeant, & ita digna quæ amentur. Sunt tamen & alia Poma amoris, vt infra dicitur. Melanzanas mala infana minus sano iudicio vocat Hermolaus, inquit Scaliger: esitara namque nullos excitant furores: quotidianis bellariis vtuntur Genuentes, Melongena quædam poma fert purpurea, alia in flauo candicantia, siue pallida, sed cæteris omnibus partibus similia: caulem erigit vnicum, semicubitalem, aliquando etiam cubitalè, crassitudine minimi digiti, solidum, lignosumq; teretem, ramosum, subpurpureum, hirsutum. Folia fert lata, fusca, maiori folano haud absimilia, sed subaspera, hirsuta, parum

MELONGENA.

parum & inæqualiter sinuata, in mucronem desinentia. Secus quæ breues, rubentes & hirsuti oriuntur pediculi, & in his singuli aculeati calices, ex quibus singuli item nascuntur flores subpurpurei, aliquando candicantes, in acuminata, & rugosa foliola stellæ modo diuisi, in quorum medio quinque sunt erecta lutei coloris stamina, in medio vno eminente apice. Floribus subnascuntur fructus oblongi, cucumeris ferè magnitudine, plerumq; rubentes, aliquando etiã flauis, & candicantes, lauisimo cõtecti cortice, succosa, rara, & albicãte intus pulpa: semine numerofo, paruo, siliqua stri æmulo. Radicibus nititur numerosis, in fibras ceu capillamenta distributis. Seritur in hortis & viridariis ineunte vere. Floret æstate, & autumno fert fructum. Planta est frigoris impatiens. Brasauolus & Fuchsius, Hermolaum reprehendunt, quod putarit Melongenam tertiam esse Mandragoræ speciem, quam Morion vocant, cum scribit. De Morio Mandragora nihil habeo quod addi possit iis, quæ à Dioscoride no-

Locus.

Tempus.

Coroll. ca.

79. lib. 4.

Dioscor.

tantur. Sed quoniam mala terrestria & canina Mandragoræ fructus appellantur, in mentem subeunt quæ vulgò *Melanzana* vocitamus, hoc est, vt ipse puto, mala infana: de quibus nihil à veteribus scriptum fuisse desino iam mirari, quod multa huiusmodi reperio: sicut hercle multa quondam fuere, quæ modo vel ignorantur, vel certè non habentur. Mala ergo infana è frutice vulgari sunt passim nascente, vt Pepones, melones, & cucurbitæ, pari quoque cultu, foliis propè ficulneis: flore oblongo, specioso, candido. Manditur vulgò pomum ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum. Hæc Hermolaus: Ex quibus nemo sanæ mentis colligat, mala infana Morij mandragoræ fructus esse. Melongena vetus auctore Auicenna, noxia est, recens melior. In ea calidam temperiem superare, & siccam esse secundo ordine, ex amarore & acrimonia colligit. Melancholiam gignit, cancrum, lepram, hæmorrhoidas, panos, dolorem capitis, & fetorem oris. Obstructiones hepatis & lienis efficit, nisi cum aceto cocta fuerit, colorem corporis fœdum, atrum & citrinum, vt mirum sit Auerroëm mala infana commendasse suo quodam modo parata. Fuchsius in his malis haud dubiè, vt in cucumere esculentato aut fungo frigidam & humidam temperiem superare scribit. Hodie mala infana elixa, cortice exuta, & in particulas secta, deinde farina aspersa, oleo, aut butyro in patellis frigunt, mensiq; apponunt, sale & pipere condientes: sunt enim gustui non ingrata. Alij vbi paulum inferbuerunt igni, in orbiculos vel taleolas digerunt, & in acetariis ex oleo, vel pipere & aceri momento mandunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & ver ori non ingrato, sed tamen qui ægrius coquatur. Sunt qui his malis vescuntur ad venerem excitandam. Quod fortasse præstare possunt, quod cum concoctu difficilia sint, flatu pariunt.

Li. 2. c. 456.

Vires &

Temper.

Li. 5. Collec.

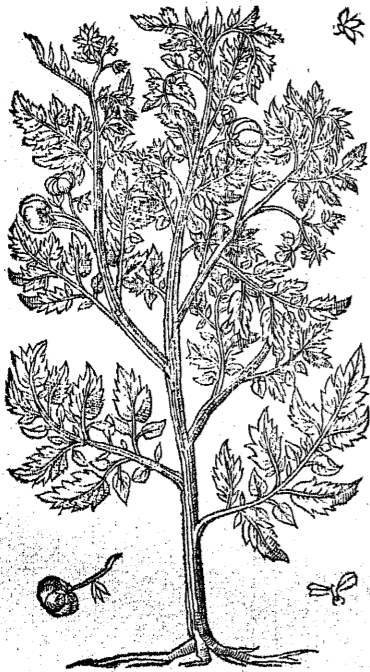
ca. 201.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM,
POMVM AMORIS, SIVE AVREVM.
CAP. XXXII.

Nomina

PERGRINA quoque est, & à superiore diuersa hæc planta, quæ fructum fert Pomum Amoris nuncupatum, à quibusdam Pomum aureum, Italicè *Pomi d'oro*, Gallicè *Pomme d'amour*, & *Pomme d'or*, Germanicè *Goltopffel*. Planta hæc caulem producit rotundum pallidum, hirsutum, ternum quaternumve pedum altitudine, ramosum: folia magna, profundius incisa: ex breuibus pediculis flores luteos, quinos senosve simul, quibus succedunt

POMA AVREA.

Locus.
Tempus.

Poma orbiculata, melopeponum modo striata, colore primùm viridi, deinde per maturitatem in quibusdam plantis aureo, in quibusdam rubro. Multò accuratius depinxit & descripsit Dodonæus lib. 3. purgam. Caules, inquit, habet rotundos, bicubitales & ampliores, multis alis ramosos, succi plenos, facile collabentes, foliis luxuriat multis, multipliciter dissectis, agrimonia ferè modo: flosculi lutei sub foliis procedunt: excipiunt hos fructus rotundi, profundis crenis striati, mediocris mali magnitudine, per maturitatem aut pulchri è rubentes, aut auri luteo colore relucens, & sine striis, in quibus copiosa humens medulla succi instar, qua semen cõditur. Tota herba grauem fœtidumq; odorem spirat, è viridi colore inalbicat, & aliquantulum hirsuta est. Facile in hortis sata prouenit. Rigatione gaudet & solo pingui. Iulio & Augusto mensibus floret: Autumno fructus perficit: Hæc Mala aurea cum vniuersa planta refrigerant, aliquanto tamen minùs quàm mandragora: quare noxius est ipsius vsus. Poma tamen à nonnullis cum pipere, sale & oleo præparata & cocta eduntur. Præbent autem corpori alimentum quidem perexiguum, & hoc ipsum prauum ac vitiosum. Quidam Lycopersum esse putant memoratum à Galeno in lib. simpl. Alij Glaucium Dioscoridis.

STRAMONIA. CAP. XXXIII.

Nomina

ST etiam externa hæc planta quæ Italis *Stramonium*, & *Stramonium* dicitur, & *Pomum spinosum*, Turcis *Tatoula*, Græcis hodiè *Paracoccalon*, siue *Barycoccalon*, idest, nux grauans, siue torporem & somnum inducens, quibusdam *Corona regis*, Venetis *Melospinus*, Gallis *Pommes du Perou*, Germanis *Stech oppfel*, & *Rauch oppfel*. Cordo Hyoscyamus Peruvianus. Fuchsius stramoniam à nonnullis inter solani species numerari scribit, non quod descriptioni respondeat, sed quod eius folia opij odorem referre videantur. Flores huius herbar, inquit, suauem lilij odorem spirant. Videtur viribus parum à posterioribus generibus solani differre. Dodonæus Stramoniam sui generis plantam describit. Matthiolus priore commentariorum in Dioscoridem editione idem plantè, quod Fuchsius de Stramoniam literis mandauit. Secunda verò editione priore mutata sententiã nucem Methel, Stramonij fructum esse cõferet Auicennæ auctoritate

Lib. 3. c. 86.
Li. 4. Diosc.
ca. 69.
Li. 1. Diosc.
ca. 141.

QVÆ IN HORTIS NASCVNTVR. LIB. V 629
STRAMONIA.

auctoritate fretus, qui scribit nucem Methel stupefaciendi vi præditam esse, & similem nuci vomicae, cortice crassis & breuibus aculeis armato: semine mandragoræ, vt legit Matthiolus, vt ego, citri semini simili. Sic Stramoniam fructus nuci imaginem refert, aculeis crassis, & breuibus riget, semen mandragoræ semini simile habet. Nec dubium quin fructus ipse atque tota planta soporifera sit facultatis. Id quod plantæ facies solano non absimilis, odorq; illius grauis apertè videtur indicare, vt etiam libro de peregrinis dicemus. Gesnerusq; Stramoniam Fuchsi nucem, Methel Auicennæ esse putat, & mandragoris annumerandã videri posse hæc plantã, aut sui generis potius esse, quàm solani. His assentiri videtur Andr. Bellunensis, & nihil aliud nuci Methel nomine describere, quàm Stramoniam fructum, his ferè verbis. Nux Methel, inquit, ex sententia Ebeubar, atque omnium Physicorum Syriorum, & Aegyptiorum fructus est cuiusdam plantæ magnitudine & foliis melongenæ similis: vnde & à quibusdam Arabibus Berbengine nominatur, idest, Melongenæ similis. Flos huic est albus, magnus, oblongus. Fructus nux Methel nuncupatus, est veluti nux aspera, cortice spinoso, intus semina habet Pomi mandragoræ seminibus similia, dulcia, pingua. Hoc fructu pharmacopœi & physici Orientales ad stupefaciendũ vtuntur, & nucem Methel esse affirmant, quia facultatibus iis præditus sit, quas nuci Methel Auicenna attribuit, eosdem effectus habere experientia ipsa doceat. Stramoniam igitur, siue nux Methel caulem emittit rotundum, binos fere pedes altum, folia habet cineritia, solano ferè similia, sed maiora præsertim ea quæ radici propiora sunt: flores albos, rotundos, cauos, campanæ fere effigie, lilij odore: fructus rotundos pomi instar, virides spinis vndique stipatos, intus melongenæ modo seminibus confertos. Non nisi in herbariorum hortis reperitur. Stramoniam auctore Auicenna, stupefacit, cerebro noxia est, cordi aduersatur. Carum adfert, drachmæ sexta pars sumpta inebriat, drachma vna eadem die interimit.

In Hort.
Germ.

Forma.

Vires.

BALSAMINA. CAP. XXXIIII.

BALSAMINE siue Balsamina, aliis Momordica, Venetis & Patavinis *Charantia* dicitur, Hetruscis *Pomum Hierosolymitanum*, Italis quibusdam *Viticella*, Gallis Pomum mirabile, *Pomme de merueille*, Cordus Cucumin puniceum vocat. Lobellius Balsaminã cucumerinam puniceã Balsamina veteribus incognita, planta est, nisi sit cucurbita somphos Plinij, vt supra monuimus, quæ tenuibus prælongisque, & angulosis flagellis vltro citroque reptantibus euagatur: foliis vitis, aut bryoniae, sed minoribus, & per ambitum profundius incisis, tactu aspectuque glabris & mollibus. Capreolos prope singula folia producit intortos, quibus vicinis adminiculis sese illigat, & ea comprehendens ascendit. Flores edit cucumeri similes, subluteos, quosdam steriles, quosdam fœcundos. Steriles pauca, breuia, luteaque stamina in medio habent, sed nullum post se tuberculum, quod secuturi fructus principium sit.

Nomina

Lib. 1. plan.
ca. 111.
Forma.

BALSAMINA,
Matth.

Locus.

Tempus.

Dodon. li.
3. ca. 37.

Vires.

Temper.

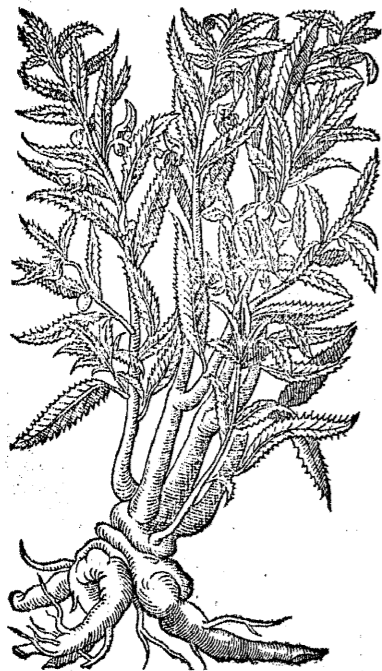
Marthi. in

li. 4. Diosc.

ca. 17.

loréque mulcendos, ad exulceratos inflammatósque vteros siphone iniectum. Iidem fructus doloribus hæmorrhoidum mirè auxiliantur, oleo amygdalino dulci, aut oleo ex semine lini expresso macerati ut diximus, additis ad singulas olei libras, singulis liquidæ vernicis vnciiis. Idem tam igne quàm feruente aqua ambustis medetur. Punctis fauciatisque neruis vtiliter illinitur. Vulnerum cicatrices attenuat, atque etiam delet. Scribunt recentiores quidam steriles mulieres fecundas reddi, si à balneo ex iis, quæ ad vterum conferunt parato, eodem oleo vteri osculum perunxerint, deinde cum viris concubuerint. Ramicosis pueris confert eodem locum affectum sapius inungi. Iidem aiunt foliorum puluerem cochlearis mensura ex plantaginis siue equiseti decocto, intestinorum vulnera sanare. Sunt & qui eundem puluerem ad coli dolores, & intestinorum tormina valde commendant. Est & alia planta Balsamine quoque dicta, & Balsamella, sed à superiore planè diuersa, Itali Balsaminum genere neutro vocant, Dodonæus Balsaminam fœminam, ut superiorem marem, absurdè, cum toto genere differant. Lobellius & Pena etiam Balsaminam fœminam perficifoliam. Caulem cubito altiore à radice mittit, rubentem ut in portulaca, inferius circa terrâ, qua manum implere

BALSAMINVM,
seu Balsamina fœmina,
Matthiol.

Balsaminum

Forma.

BALSAMINA, Fuch.

implere possit crassitudine, superius minimo digito multo graciliorem, cui ab inferiore parte vsque ad summum vndique cubitum longi, crassi & recti adnascuntur rami. li. & caulis, læues sunt. Pingui, carnosâ, succosâq; substantia constant, ut portulacæ caules, sed multò robustiores sunt. Pinguia & mollia totam herbam vestiunt folia, salicis vel tenuifoliæ lauri foliis similia, leuiter per ambitum serrata. Flores sunt venusti, magni, in rufo purpurei, purpureis violis non dissimiles, sed multò maiores, à tergo breuem apicem, & incuruam caudam ferentes, quamuis in anteriore etiam parte longiorem apicem gerant, ex singulis floribus singula capitula prodeunt, hirsuta, in quibus nilio æqualia sunt semina, nigra, aliquantulum aspera. Radicibus fulcitur crassis & robustis, à quibus numerosæ aliæ tenues, & pingues descendunt.

CAPSICVM.

CAP. XXXV.

RECENTIORIBVS planta hîc depicta Piper Indicum, Piper Calicutium, Bresilicum, & Piper Hispanum nominatur, Gallicè *Poivre d'Inde, & Poivre d'Espagne.* Auicennæ zingiber Caninum quibusdam videtur esse, Dodonæo Actuarij Capsicum. Est Fuchsijs sententia siliquastrum Plinij, à siliquis nimirum magnis & oblongis, quas producit sic dictum. Quæ & piperitis ab eo dicitur, quod semen eius Piperis sapore & acrimonia sit, diuersa tamen ab ea quæ ab herbariis vulgò piperitis nominatur. Plinius, Castor inquit, Siliquastrum demonstrabat caule rubro & longo, densis geniculis, foliis lauri: semine albo, tenui, gustu Piperis. Et alio in loco Panax Piperis saporem reddit, & magis etiam siliquastrum, ob id piperitidis nomine accepto. Hanc piperitidè Fuchsius in quatuor distinxit genera. Est enim, inquit, maius & minus siliquastrum. Maius siliquas producit maiores, & colore subnigras, aut fuscas. Minus cõtrâ minores profert, & colore puniceas. Tertium longissimas, & colore puniceas. Quantum verò latiores, multòque breuiores producit siliquas. Dodonæus in tria diuisit siliquarû magnitudine & figura distincta. Primum siliquas mediocriter longas & crassas habet, Capsicum appellat, alterum longas & angustas, vnde Capsicum oblongum dictum. Tertium breues, latas & rotundas, & Capsicum latum nominat. Cetera in his omnibus non valde dissimilia sunt. Piperitis caulem emittit cubitalem, aut etiam longiorem, minimi digiti crassitudine, in angulos striatum, viridem, & circa foliorum ramorumque exortus in purpureo nigricantem, intus ceu sambuci medulla factum. Habet oblonga folia initio lata, dein in mucronem fastigiata, media lauri & folani foliorum similitudine. Flores ex ramulorum alis erumpunt candidi, quinis sensve foliolis stellæ modo dispositis constantes, paucis in medio staminibus, quibus dilapsis rotunda, & sine commissura ex caliculis succrescunt vascula siue siliquæ, ea quæ iam à nobis dicta est longitudine & latitudine, principio viridia, cum maturuerunt subnigra aut fusca

Nomina

Fuchf. cap.
280.

Lib. 5. c. 69.
Lib. 19. c. 20

Lib. 20. c. 27
Lib. 19. c. 19.

Ibid.

Genera.

Ibid.

Forma.

CAPSICVM *mainis* &
minus, seu *Piper maior* &
minor. *Matth.*

Locus.
Tempus.
Vires &
Temper.

in primo genere, in reliquis punicea, siue coralli expositi instar rubescencia atque pellucida, quæ aperta plurima in flauo candida, compressa, & lenti similia semina, sed tenuiora ostēdunt. Radices habet numerosas, tenues, & in minimas fibras diuisas. Caulis, flores, & radices nullam insignem qualitatem habent. Vascula cum feminibus, & quod carnosum in medio est, acerrimo sapore linguam vellicant, & odorata sunt. In hortis ac in fictilibus testaceisque passim prouenit. Aestate floret, decedente flore siliquæ nascuntur. Aliud Capsicum ex Dalechampio his adiicimus, rotundum scilicet & striatum. Id nascitur in hortis, radice in plurimas exiles fibras diuisa, subluteas, caule cubitali, ac interdū prociore, virgato, è viridi nigrescente, ramoso, foliis in ambitu laciniatis, ad pediculum latioribus, in extremo acuminatis, superne virentibus, inferne albicantibus, flore paruo, breuib; pediculis nixo, foliolis sex albis constante, in medio luteo, fructu rotundo, rimis profundioribus fisso, rubro, pusillis granis farcto, subflauis, gustu acri. Vis eadem quæ & cæterorum generum. Exotica planta est, &

non nisi magna cum diligentia semine terræ credito prouenit. Lobellius ad Solana refert, & Solanum pomiferum Herbariorum vocat, Vulgò Piper de Gui-

CAPSICVM *Latum*,
Dodonæi.

CAPSICVM *Oblongius*,
Dodonæi.

neæ

CAPSICVM *Rotundum*,
Dalechamp.

CAPSICVM *Brasilianum*,
Clusij.

neæ quamuis minime vrat. His addendum Capsicum Brasilianum, quod Clusius obseruauit in nonnullis Lusitanicæ locis, fruticosum, cubitalibus ramis, virentibus, foliis hortensis solani ferè, aliquantulum angustioribus: flore candido, exiguo, vt solani hortensis: fructu in longis pediculis, paruo, initio viridi, deinde nigricante, vt maturuit, rubro, quo clauduntur multa semina latiuscula, alterius Capsici modo, tam feruidi gustu, vt fauces aliquot dies incendat gustatum, floret & fructum profert toto autumno, & in calidioribus regionibus etiam hyeme. Illi vocant *Pimenta de Bresil*, hoc est piper Brasilianum, in qua prouincia copiosè nascitur, & multiplici in vsu est. Hæc Clusius. Valenter excalfacit atque desiccât, inquit Fuchsius, id quod seminis insignis acrimonia, & foliorum amaritudo euidentissimè monstrant, vt certè non temerè plerique hoc semine loco veri piperis vtantur, vt quod easdem facultates haud dubiè habeat. Dodonæus hoc piper Indicum calidum siccumque esse ordine tertio, eademque quæ Fuchsius de eius viribus tradidit, quibus addit eo cibos quibus miscetur, croceo colore infici, ventriculum excalfieri, ciborum coctionem promoueri, strumas, cæteraque œdemata discuti, eodem cum melle illito maculas faciei lentiginèsq; deleri, frequentem tamen eius vsum noxium esse, quod malefica quadam vi eaque occulta præditum sit, qua canes, si id comederint, interimit. Piperitis, inquit Plinius, quam & siliquastrum appellamus, contra morbos comitiales bibitur: utilis gingiuis, dentibus, oris suauitati & ructibus. Auicenna zingiber caninum, canes interficere scribit: calidum esse ordine secundo, siccum primo, recens cum semine tritum cutis & faciei maculas lentèsq; abstergere, duos tumores digerere.

Lib. 5. c. 69.

Lib. 20. c. 17

Lib. 2. c. 748

RHAPH

Nomina

Lib. 2.

Ραφανος & *ραφανος* Græcis, & *ραφανη* Homero, Latinis raphanus, radix & radícula dicitur. Raphanus ἀπὸ τῆς ῥᾶ φαίνεσθαι auctore Athenæo, id est, quod facîle appareat, sibi nomen asciiuit: nam tertio à fatu die profilit. Radicis vocabulum, ut auctor est Varro, è Græcia venit in Latium, cum veteres Græci radicem dixerint, quam nunc raphanum. Nisi quis forsitan arbitretur nomen accepisse, quod cæteras amplitudine superet, vel quam paucissimis magnitudine cedat. Etenim plerumque in tantam molem accrescit, ut frigidis locis quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio teste, infantium puerorum magnitudinem æquet. Id quod etiam hodie in Thuringis, & ad Erfordiam videre licet. Est etiam attendendum aliam esse herbam, quæ simpliciter radícula dicitur, Græcis struthium, & à raphano plurimum distat. Præterea Aristotelem, Theophrastum, & alios veteres *ραφανον*, non ἀπὸ τῆς ῥᾶ φαίνεσθαι, sed ἀπὸ τῆς κρᾶμβησ, id est, non pro radice, sed pro brásica vsurpasse, quæ res Pliniû adeo fefellit, ut radicem cum brásica confuderit, ut cum de brásica ageremus demonstratum fuit, & infra demonstrabitur. Raphanus ab Arabibus nominatur *figel*, siue *figiel*, ab Italis *Raphano*, & *Radice*, à Germanis *Retich*, ab Hispanis *Rauano*, & *Rauanillo*, à Gallis *Reisfort*, id est, radix fortis, hoc est, acris. Dioscorides duo raphani genera facit.

Genera.

Lib. 2. c. 106

Vnû est *ραφανος ἡμεσος*, raphanus satiuus, alterû *ραφανος ἀγρῆς*, raphanus siluestris. Latini Armoraciam, siue Armoracium vocant, hodièque Romani antiquam raphani siluestris appellationem retinentes, raphanum satiuum primæ literæ metathesi Ramoraciam vocant. Theophrastus in plura genera raphanum distribuit. Distinguunt hæc, inquit, foliis, radicibus, coloribus, succis, atque aliis huiusmodi, ut radicis genera Corinthium, Cleonæum, Liothalasium, Bœotium. Corinthia maximè adolefcit, quæ radicem habet nudam: nam sursum versus protruditur non ut cætera deorsum. Liothalasia, quam nonnulli Thraciam vocant, aduersus frigora validissima. Bœotia dulcissima est, & figura rotunda, nõ ut Cleonæa, longa.

Lib. 7. hist. cap. 4.

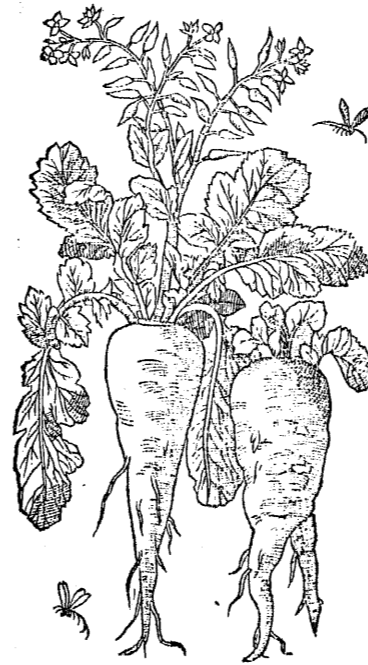
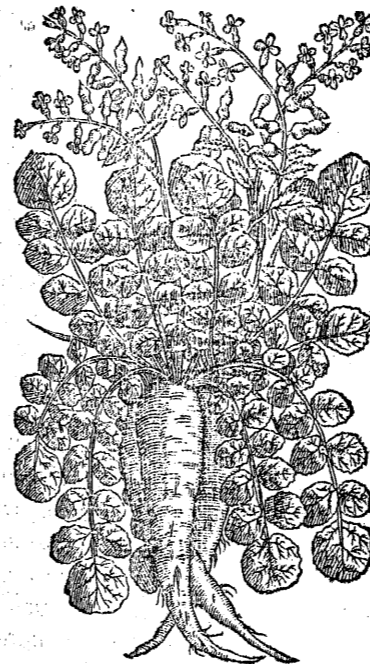
Athenæus Theophrasti locû hunc citat his verbis. *ῥεβρατος ἐν τοῖς περὶ φυτῶν, γένη ραφανίδων φησὶν εἶναι πέντε, κορινθίαν, λιοθαλασίαν, κλεοναίαν, ἀμωρέαν, βοιωτίαν, &c.* Id est, Theophrastus in libris de plantis, raphanidων genera quinque esse dicit, Corinthiam, Liothalasiam, Cleonæam, Amorheam, Bœotiam, &c. Pergit Theophrastus. Quarum autem læuia folia sunt, eæ dulciores, & suauiores sunt, quorum autem aspera, acriores. Præterea genus est quoddam, cui folium est erucæ simile.

Lib. 19. c. 5.

Hæc de radice Theophrastus. Quæ transtulit Plinius. Sed quæ ille περὶ ραφανίδων scripsit, eadem hic de naps tradidit. Idem naporum genera, inquit, quinque fecere, Corinthium, Cleonæum, Liothasion (non Liothalasium, ut in vulgatis Theophrasti exemplaribus exaratum est), Bœotiû, & quod per se viride dixerunt. Ex iis in amplitudinem adolefcit Corinthium, nuda ferè radice. Solû enim hoc genus supernè tendit, non ut cætera in terram. Liothasion quidam Thraciam appellant, frigorû patientissimum. Ab eo Bœoticum dulce est, rotunditate etiam breui notabile, neque ut Cleonæum prælongum. In totum quidem quorum tenuiora folia ipsi quoque dulciores, quorum scabra & angulosa, & horrida, amariore. Est præterea genus siluestre, cuius folia sunt erucæ similia. Hæc ex Theophrasto Plinius, ex quibus perspicuû est ipsum raphanidas Theophrasti naps esse existimasse. Sicut autem raphanidem pro naps hic agnouit, ita mox eodem loco raphani genera recensens his verbis, Genera raphani Græci fecere tria, foliorû differentia, crispia, atque læuis, & tertium siluestre, raphanum pro brásica à Theophrasto vsurpatum, raphanidem Dioscoridis, & eum quem hodie raphanum & radicem appellamus, esse putauit, sicut capite de brásica docuimus. Mox Plinius eodem

Lib. 19. c. 5.

dem loco rectè de raphano radice hæc tradit. Nostri alia fecere genera. Algidenfe à loco, longum atque translucidum. Alterum rapi figura, quod vocât Syriacum, suauiissimum ferè ac tenerrimum, hyemis quoque patiens. Præcipuum tamen est, quod è Syria non pridem aduectum apparet, quoniam apud auctores non reperitur: id autem tota hyeme durat. Etiamnum vnum siluestre Græci agrion vocant, Pontici armon, alij leucon, nostri armoraciam, fronde copiosius quàm corpore. In omnibus autem probandis maximè spectantur caules. Immittium enim rotundiores, crassioresque ac longis canalibus, folia ipsa tristiora, & angulis horrida. Raphanus satiuus foliis est magnis, latis, scabris multum laciniatis, naps similibus: caulibus rotundis: floribus candicantibus: siliquis tumentibus, in mucronem desinentibus, in quibus semen concluditur rufum, aut fuscû, acre. Huic raphano pro vario genere cultæ; radix est varia, huic longa, alba, teres, tenera, fragilis, translucida, nec admodum acris, illi crassa, naps penè figura, durior, acrior, gustui ingrator. Raphanus secundus Matthioli est Raphanus minor purpureus Lobelij & Peng, qui multis hortis Italiae præsertim, rubello colore colitur & editur, ut minor, sic suauior, minus acris, lautiorque ex aqua salita excitanda appetentiæ gratia, idque prima mensa. Raphanus siluestris habet folia satiuo similia, sed minora,

RHAPHANVS satiuus,
Matthiol.RHAPHANVS secundus,
Matthiol.RHAPHANVS siluest.
Dodonai.

& ma

RHAPHANVS purpureus minor, Lobel.

In hist. pl. cap. 255.

Lib. 2. c. 106

RHAPHANVS Rusticus, Matthiol.

Dodo. lib. 5. cap. 37.

In libr. 2. Diosc. cap. 136. Embl. 101. lib. 2.

Locus.

& magis incisa:caulem pede altiorem, flores luteos, siliquas paruas, in quibus semen minutum admodum includitur, radicem multò minorem, acriorem, ut mendosum Dioscoridis codicem esse necesse sit, in quo habetur, Ἐλα δὲ ἰχθὴν, μαλακὴ, ὑπόδερμος. Id est, interprete Ruellio, radix gracilis, tenera, subacris. Quare legendum esse ex vetere codice censet Lacuna, non μαλακὴ, sed μακρὰ, id est, longa. Est enim radix siluestris multò durior atque strigosior quàm sativa. Præterea longior, gustuque magis feruente. Fuchsius pro siluestri rhabano siue armoracia plantã eam depinxit, quæ vulgò rhabanus rusticus, siue rhabanus magnus, siue montanus nominatur, ραφανὶς ἀγροῦ. Gallis Reiffort sauuaage, Germanis Merrettich, fortassè tũ hac appellatione, tum acri admodum huius plantæ sapore in eam sententiam inductus.

Quæ multũ à vero abesse, Matthiolo & plerisq; doctis herbariis videtur. Nam rhabanus siluestris folia rhabano satiuo similia habet teste Dioscoride, rhabanus rusticus folia habet multo maiora, latiora, hippolapatho similia, grandiora tamen & asperiora: caules teneros, breues, graciles, in quorũ summitate oriuntur candidi flosculi, deinde siliquæ parvæ in quibus semen. Radix longa est, crassa, gustatu acerrima & valde linguam vellicans. Hac planta, præsertim radix calida siccaque est tertio ferè ordine, qua vniuersa ferè Germania & Pannonia ad carniũ & piscium intinctus & condimenta sinapi vice vtuntur. Recentiores, inquit Cordus, rhabano adscripserunt acrem istam radicẽ, quam Germani Merrettich appellant, & ea vtuntur suprãdicti rhabani loco, sed malè: nullum enim ex veteribus auctorem habent, qui Merrettich rhabani speciem esse indicarit, quam plantam ipse Cordus maius thlaspi esse indicauit, quod Arabes nasturtium album appellarunt. Cornarius quoque armoraciam alium rhabanum esse iudicat ab eo, qui per Germaniãã plerisq; omnibus rhabanus siluestris esse creditur, nimirum is quem officinã rhabanum maiorem, & Germani Mberratich, quasi maiore vi præditam radicem vocant: nisi hæc appellatio ex armoracio per

apocopen facta sit. Crescit: circa margines itinerũ, & in locis arenosis, nonnunquam etiam in pratis. In Germania hodie feritur, & edomita feritate mitescit, meliõrque fit. Mense Aprili exoritur, Iunio floret. Rhabanus satiuus in hortis feritur. Seri autem vult auctore Plinio terra soluta, humida, simum odit, palea contentus.

rentus. Rhabanus siluestris in fossarum aggeribus, & locis aliis vlginosis prouenit. Eundem etiam satiuum in Italia esse Plinius tradit. Cum enim loco iam citato rhabanum siluestrem armoraciam vocari dixisset, aliquanto post de eodem rhabano siluestri ait. Est & satiuus vsus in Italia, & armoraciam vocant, de siluestri armoracia non de satiuo intelligens, quæ in Italia feritur, & ferendo mitescit: quem admodum hodie in Germania rusticus rhabanus ut diximus, in hortos transfertur. Rhabanus satiuus vere & æstate feritur, quare æstate & hyeme colligi potest, estq; illius vsus quotidianus. Quæ autẽ sint eius vires, Dioscorides declarat his ferè verbis, quæ rectius fortassè conuerti possunt quàm Ruellius verterit. Rhabanus excalfacit, flatus gignit, ori suavis est, ventriculo non acceptus: ructus mouet, vrinam cit, aluum facilem reddit. Si quis ipsum à cibo sumpserit, distributioni eius vt lior erit, præsumptus autem cibum attollit siue subleuat. Prodest etiam vomituris datus ante cibum, sensus exacuit, decoctus cõtra veterem tussim, & crassitudinem in pectore natam prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus potentiũs vomitiones citat: hydropicis vtiles, ad motus cataplasmatibus modo lienosis confert. Cum melle nomas sistit, sugillata tollit. Contra viperarum ictus auxiliatur, alopecias pilis explet, lentigines cum loliacea farina exterit. His qui à fungis strangulantur tam cibo quàm potu salutaris est, menses trahit, semen eius vomitum proritat, vrinamque mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus vtilliter gargarizatur. Contra cerastis morsum potum ex vino auxilio est. Cum aceto illitum gangrenas validissimè emarginat. Siluestris rhabani tam folia quàm radix olerum modo in cibo coquantur. Excalfacit autem, vrinam cit, æstuosus est. Plinius quæ sequuntur rectè de rhabano tradit. Cor tice & cartilagine constant rhabani: multisq; eorum cortex crassior etiam quàm quibusdam arborum. Amaritudo plurima illi est, & pro crassitudine corticis. Cætera quoque aliquando lignosa. Et vis mira colligendi spiritum, laxandiq; ructum. Ob id cibus illiberalis: vtique si proximè olus mandatur: si verò cum oliuis drupis, rariõr ructus fit, minúsque fœtidus. Aegypto mirè celebratur propter olei fertilitatem, quod è semine eius faciunt. Hoc maximè cupiunt ferere, si liceat: quoniam & quæstus plus quàm à frumẽto, & minus tributi est, nullumq; copiosius oleum. Sed quod paulo post subiungit, Odium his cum vite maximum, refugitq; iuxta factos, ad brassicam pertinere non ad rhabanum capite de brassica fusiũs ostendimus. Vsum verò eius in medicina eodem loco attingit, vbi ait. Crudos suadent medici ad colligenda acria viscerum dandos cum sale ieiunis esse, atque ita vomitionibus præparant meatum. Tradunt & præcordiis necessarium hunc succum: quãdo phthisim cordi intus inhaerentem non alio potuisse depelli compertum sit in Aegypto, regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos inscantibus. Et alio in loco eadem proluxius exponit. Rhabani satiuus decocti mane poti ad ternos cyathos comminuunt & eiiciunt calculos. Idem in posca decocti contra serpentium morsus illinuntur. Ad tussim etiam manè ieiunis rhabanus prodest cum melle. Semen eorum tostum, ipsũmque commanducatum ad lagonoponon. Aquam foliis eius decoctis bibere, vel succum ipsius cyathis binis contra phthiriales: phlegmonis ipsos illinere tussos, liuori verò recenti corticem cum melle: veterosis autem quàm acerrimos mandere, semenq; tostum, dein contritum cum melle suspiriosis. Idem & contra venena profunt. Cæterò & scorpionibus aduersatur, vel ipso, vel semine infectis manibus impunè tractantibus, impositõque rhabano scorpiones moriuntur. Salutare & cõtra fungorum, aut hyoscyami venena æquè, vt Nicander tradit. Et contra viscum quoque dari Apollodori duo iuuent, sed Citieus semen ex aqua tritum, Tarentinus succum. Lienem autem extenuant. Iocinori profunt, & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto, aut

Tempus. Vires & Temper. Lib. 2. c. 106

Lib. 19. c. 1.

Lib. 20. c. 4.

finapi sumpti, & lethargicis. Praxagoras & iliofis dados cenfet, Pliftonicus & ca-
 liaccis. Intestinatorum vlcera sanant, ac purulenta præcordiorū, si cum melle edan-
 tur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitas malunt, sic & feminas purgari. Ex
 aceto & melle sumpti intestinatorum animalia detrahunt. Item ad tertias decocto
 eorum cum vino, enterocelis profunt, sanguinem quoq; inutilem sic extrahunt.
 Medius ad hæc & sanguinē excreantibus coctos dari iubet: & puerperis ad lactis
 copiam augendam. Hippocrates capitis mulierum defluvia fricari raphanis, &
 super umbilicum imponi contra tormenta vuluæ. Reducunt & cicatricem ad co-
 lorem. Semen quoq; ex aqua impositum sistit vlcera, quæ phagedænas vocat. De-
 mocritus venerem hoc cibo stimulari putat, ob id fortassis voci nocere aliqui tra-
 diderunt, folia quæ in oblongis duntaxat nascuntur, excitare oculorum aciem di-
 cuntur. Vbi verò acrior raphani medicina admota sit, hysopum dari protinus
 imperant. Hæc antipathia est. At aurium grauitati succum raphani instillant. Nā
 vomituris summo cibo esse eos vtilissimū est. Siluestris raphanus vtilior vrinae
 duntaxat cienda. Non est hic silentio prætereundum longè diuersam plantam
 esse, quæ raphanus agria id est, raphanus siluestris Plinio dicitur, quæ est Apios
 ischas. Quod verò Plinius priore loco dixit, cum sale ieiunis dandos esse, atque ita
 vomitionibus preparari meatum, Dioscorides habet, præsumptus eleuat cibum.
 Quare etiam vomituris præsumptus cōmodus est. Quod autem Dioscorides ait,
 Si quis ipsum à cibo sumat, ad distributionem conferre, hoc Galenus refellit his
 verbis. Mirari subit eos medicos, atque idiotas, qui post cœnam coctiois iuuandę
 gratia crudos raphanos esitant, ipsi quidem hanc rem experientia satis sibi ex-
 ploratam esse affirmant, qui tamē ipsos sunt imitati, omnes lassi fuerunt. At poste-
 riore loco Plinius sibi ipse repugnat, cum scribit, nam vomituris summo cibo esse
 eos vtilissimū, cum priore dixisset, ieiunis cum sale dandos esse, atq; ita vomitio-
 nibus preparari meatum. Sed Galenum audiamus de raphano tum vt cibo, tum
 vt medicamēto loquentem. Urbani, inquit, homines solam radiculam crudam vt
 plurimum ante alios cibos cum garo alui deiiciendæ gratia mandunt, quidam au-
 tem aceti quidpiam admiscent. Rustici verò cum pane sæ penumero vescuntur, vt
 aliis obsoniis quæ sua sponte proueniunt. Radicula autem caulem etiam ac folia
 mandunt, sed cōacti potius quàm voluntarij. Radix autem ex iis est quibus assidue
 vescimur, estq; obsonium magis quàm alimentum: nimirum quæ & ipsa cum ma-
 nifesta calfactione attenuandi habet facultatem. Nam qualitas acris in ipsa superat.
 Vere autē caulem quēdam, qui in altum assurgit, gignere consuevit, quemadmo-
 dum & alia omnia quæ caulem sunt productura, quem caulem elixantes mandunt
 cum oleo & garo & cum aceto, vt rapa: caulem, ac sinapi, & lactuca, nutritiq; ma-
 gis caulis iste, quàm cruda radicula, vt qui in aqua acrimoniā omnem ponat: pau-
 cissimum tamen & ipse habet alimentum. Quidam autem non caulem modò, sed
 & radículas ipsas elixantes mandunt, non aliter ac rapa. Et alio in loco, Raphanus
 excalfacit quidem ordine tertio, desiccatur verò secundo. Agrestis autem in vtroque
 efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est, facultas ei inest digerēdi.
 Itaque ad sugillata, & alia id genus liuida: ob talem facultatem accōmoda existūt.
 Hæc Galenus. Recens minutim incisā radix, vt scribit Matthiolus, albo meraco
 conspersa, & in sartagine calfacta, pubiq; admota, suppressam vrinam euocat. Idem
 præstat eiusdem succus duarum vnciarum pondere ex vino Cretico haustus. Cor-
 ticis vncia cū mercurialis pari pondere, erōci granis quatuor, pulueris cassia: odo-
 rata: drachma, succi sabina: drachnis duabus, omnibus simul in mortario contulis
 tenuissimo linteo exceptis, vteri; ceruici admotis, agrē parturientibus mirifi-
 cè subuenit. Eiusdem radice succus, cum oleo dulciū aut amararum amygdalarū,
 & vini albi & colocynthidis momento aurium sonitus tollit, si calidus instilletur.

Lib. 26. c. 8.

Li. 2. Alim.

Lib. 2. Ali.

Lib. 8. sim.

In lib. 2. Diosc. cap. 106.

RAPVM. CAP. XXXVII.

QVÆ γογγύλη & γογγύλις Græcis, Latinis Rapum & Rapa dicitur, vn-
 de deminutum nomē apud Horatium rapulum, Arabibus *Seliem*, *Sel-*
gem, siue *Alsegiem*, Italicè *Rapo*, Germanicè *Ruebem*, Hispanicè *Nabo re-*
dondo, Gallicè *Rabe*, & *Naueau rond*, Græci γογγύλης aut γογγύλιδος vo-
 cabulum à figura quæ plerumque rotunda esse solet, detorserunt: nam quod in ro-
 tunditatem circumactum est γόγγυλον, hoc est τρόγγυλον dixerunt. Et Hippocrates
 gongyli vocabulum pro globulis orbiculisve qui deuoratur, quasi catapotiiis vsur-
 pauit. Rapa verò quod ex terrę rure, quasi ruapa Varrone teste nominata est. Alij
 quod passim rapiatur rapi nomen inditum esse putant. A Græcis tamen mansisse
 id nomen facile videri potest, qui raphyn & rhapsyn auctore Athenæo dicunt.
 Rapas Lacedemonios γαστέρας id est, ventres vocare Apollas apud eundem Athe-
 næum tradidit. Sed Nicæder Colophonius γαστέρας à Bœotis brassicas intelligi, ra-
 pas verò Zaceltidas appellari voluit. Amerias & Timachides non rapas, sed cu-
 curbitas ita dici arbitrantur. A rapo rapina Gallis *Rabiere*, & Rapitium deslecti-
 tur, vnde rapitios caules dixit Cato. Rapi genera duo sunt Dioscoridis sententia,
 rapum satiuum & siluestre. Plinius aliter ea distinxit. Genera eorum, inquit, Græci
 duo prima fecere, masculum, & femininumque, & caferendi modo ex eodem semine.
 Denfiore enim satum masculoscere, item in terra difficili. Semen præstantius quò
 subtilius. Species verò omnium tres. Aut enim in latitudinem fundi, aut in rotun-
 ditatem globari. Tertiam speciem siluestrem appellauere, in longitudinem radice
 procurrente, raphani similitudine, & folio anguloso scabròque. Apud Athenæū
 legimus Theophrasto duo esse raporum genera, marem & feminam, & ambo ex
 eodem semine nasci. Hæc autem sunt Theophrasti ea de re verba. Γογγυλίδος ὃ οἱ
 μὲν φασὶν εἶναι, οἱ δὲ φασὶν, ἀλλὰ τὸ ἄρρεν, καὶ τῆ θηλεῖα διαφέρεται. γίνασθαι δὲ ἐκ τῆς
 αὐτοῦ σπέρματος ἀμφω. πρὸς δὲ τὸ ἀποθελυῖσθαι, πηγνυῖται δὲ μανὰς. ἐὰν γὰρ πυκνὰς, πᾶσαις
 ἀποβρεῖσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν γῆ μοχθηρῶ σπαρῶσι. Rapi genera quidem esse
 alij aiunt, alij negant, sed mare & femina differre, nasci autem ambo ex eodem se-
 mine. Vt autem feminae fiant, rariùs feri oportet, si densius, omnes masculoscere
 aiunt. Eodem modo si in vitiosa terra feueris. Quæ repetit Plinius his verbis. De
 rapis abundè dixisse poteramus videri, nisi medici masculini sexus facerent in his
 rotunda: latiora verò concaua, & feminini, præstantiora suauitate, & ad condien-
 dum faciliora: quæ sapius sata transeunt in marem. Tria igitur sunt rapi genera
 quæ nos agnoscimus, & habemus, rapum latum, siue masculum, rapum rotundum,
 siue feminam, tertium siluestre. Rapum satiuum profert initio folia magna, lata,
 aspera, profundius in lateribus incisa, raphano similia. Deinde caulem erigit, in
 quo flores oriuntur parui, lutei, hinc siliquæ paruæ fuscum semen includentes,
 quibus floribus, siliquis, & seminibus brassicæ rapum valde simile est. Radice est
 crassa, candida, & tanta, vt vidisse sese affirmet Plinius Rapa quadraginta libras ex-
 cedentia, & Matthiolus innumera, quæ triginta libras penderent, & centum qui-
 busdam in locis, permagno naturæ miraculo, quæ ex tam paruo semine, tribus pe-
 ne mensibus, tam magnas gignit radices. Idem in Ananiensi agro longa, & colore
 purpurea sese vidisse ait. Illi orbiculara siue globosa radice, huic teres & oblongior
 & napo similior effigie, qua sola à superiore differt. Rapum siluestre, Dioscoride
 auctore, in aruis nascitur, frutex est cubitalis, ramosus, læuis in cacumine, folia ha-
 bet læuia, digitali latitudine, aut maiora, & fructum in siliquis caliculatis. Cūmq;
 eorum inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quandam capitis spe-
 ciem præbet, in qua semina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Siluestre
 rapum copiosè nascitur auctore Pena, apud Flandros & Germanos, qui serum,

Nomina Li. 2. Sacy. 2

Lib. 9.

Cap. 35. Genera.

Lib. 18. c. 13.

Lib. 9.

Lib. 7. hist. cap. 4.

Lib. 19. c. 5.

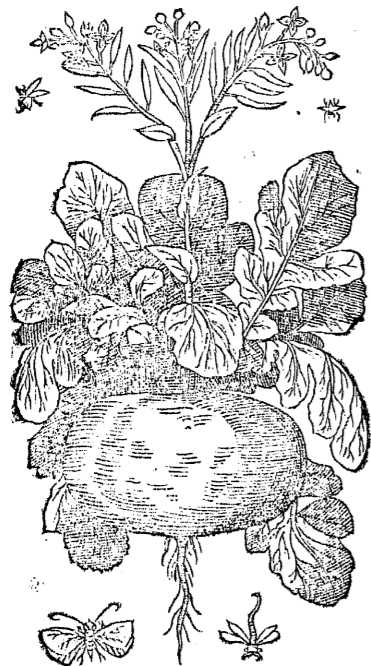
Forma.

Lib. 18. c. 13.

In lib. 2. Diosc. cap. 104. libid.

Lib. 2. c. 104.

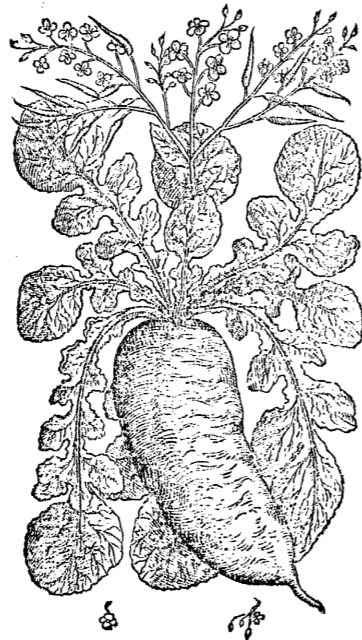
RAPVM *Satiuum orbiculatum.*

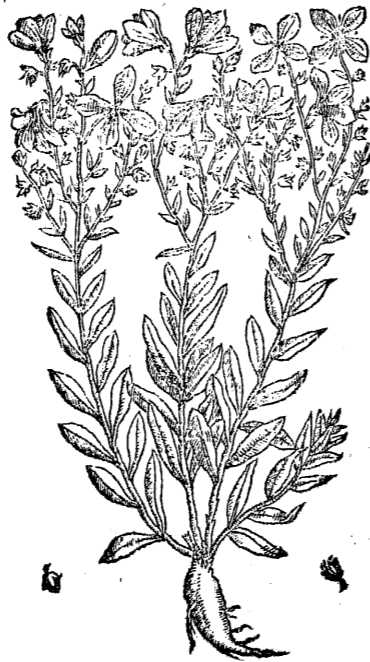
RAPVM *Siluestre.*

RAPVM *Longum.*

RAPVNCVLVS *Minor. Matth.*

Rapi siluestris, Brassicæ lauore, & virore, non eruca, quæ debentur Eryfimo Dioscoridis: radix tenuis, non fibrata, gustu Rapi siluestris, cuius facultates etiam ferè habet, sed vehementiores. Matthiolus Erysimum Dioscoridis fecit, cuius depicta est in Capite 42. sub nomine Irio. Fuchfium secuti herbarij multi, siluestre rapum esse putant plantam, quæ vulgò rapunculus, rapunculum & rapontium nominatur. Gallicè *Raiponce*, Germanicè *Rapinckzeln*, quo in acetariis pascim omnes vtuntur. Sed horum sententiæ refragatur Matthiolus, quoniam rapunculi capitula, in quibus semè concluditur, duplicia nõ sunt, nec vlla in eius semine reperitur qualitas, quæ abstergere possit, vt de rapi siluestris semine dicemus. Est autem rapunculus planta cubitalis, primùm folia ferens, oblonga, humi iacètia, initio violis Martii ferè similia, deinde caules rotundos, duros, in cacumine ramosos, in quibus folia sunt longiora & angustiora. In ramulorum summitate flores edit purpurascètes, in caruleum inclinantes, qui quatuor foliolis constant. Semen minutum in simplici capitulo continetur, pullo colore. Radix est trium, interdum quatuor digitorum longitudine, crassiuscula, protuberante media ipsius parte, alba, fragilis, tenera, subdulci succo prædita, id quod Dioscorides non prætermisisset, si rapunculus rapum siluestre fuisset. Nascitur in aruis non cultis, in sepibus, & in pratis. Seritur etiam in hortis vt grandiores edat radices, quarum esu plurimi delectantur, eduntur in acetariis & crudæ & coctæ. Dodonæus Fuchfium, opinor, secutus, rapunculum hunc, rapum siluestre minus vocat, & alterum statuit genus, Rapunculum maius scilicet, Gallicè *Grande raiponce*, quod rapum siluestre maius appellat. Id rapunculi genus caules emittit rectos, cauos, in quibus folia primùm latiora oriuntur, deinde angustiora, in quibusdam plantis, quas masculas esse putant, atria macula notata: in caulium cacumine spicæ magnæ, flosculis longiusculis confertæ, qui antequam dehiscant, corniculis incuruis simillimi sunt, aperti in quatuor foliola angusta diuiduntur, carulea, vel purpurea, vel cineritia, vel alba. Iis succedunt siliquulae multæ rotundæ, inter sese iunctæ, rapunculi superioris capitulis, siue caliculis similes, sed minores. Radix est crassa, candida, succosa, figura gustuque superiori proxima. Hanc plantam Dodonæus Alopecuron Theophrasti esse affirmat, qua de re alio magis idoneo loco dicetur. His aliam Rapunculi speciem Dalechampius addit, quam à figura Pyramidalem vocat, quoniam pyramidis instar latior inferne sit, superne angustior. Radicem ea mittit longam, crassam, obliquã, furculosam, & pallidè subluteam, viuacem, vt pote quæ hyemis sæuitiam perferat, & quotannis repullulet: caules multos hominis

In libr. 2. Diosc. cap 104.

RAPVNCVLVS *Minor, Dodon.*

RAPVNCVLVS *Maior, Dodon.*

Locus.

Lib. 5. c. 35.

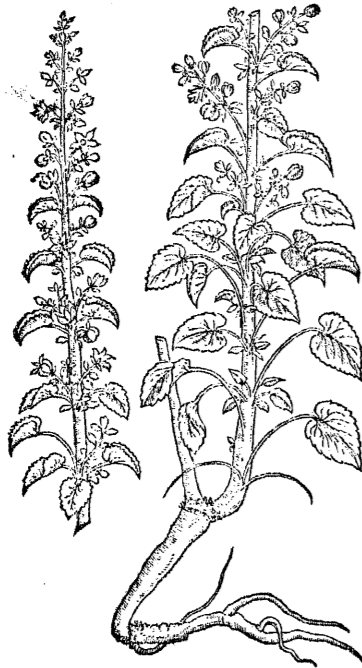
Rapic. genus. 2.

Forma rapic. maior.

Ibid.

hoc quod folia bubus pabulo cedant. Luxuriat enim tanto foliorum numero, vt radix iam non tuberosa aut raposa, sed exilis, nec ventricosa vsquam sit, alioqui fatiæ rotundæ oblongiori non absimilis, sed discretu facilis, crispior, rugosiorq; & vberiore folio. Huius generis est Rapistrum vulgò dictum, Lugdunenibus *Rapenon*, pascim viarum margines & segetes ornans, præsertim Septentrionalium: foliis numerosis, luteis Brassicæ aut Rapi: folia sunt in caulibus sesquicubitalibus Rapi

PIRAMIDALIS Rapunculi
genus, Dalecharno

Locus.

Tempus.
Lib. 8. c. 13.

altitudine, per interualla foliis vestitos, rapunculo similibus, infernè proluxa ligula subiuntis aliis, aliis breuiore pediculo fultis, quibusdam caulem attingentibus, supernè verò vel parùm à caule distictis, vel illum proximè amplectētibus. Ad singulos foliorum exortus vtrinque virgulae prodeunt, quæ flores sustinent copiosos, caruleos, candidantes, aspectu pulchro, rapunculi forma: quibus succedunt vascula corticosa, fermè rotunda, minuto semine distenta. Apud nos in hortis satè prouenit. Rapunculi genus esse propter foliorum, floris, seminis similitudinem arbitrantur. Sed ad rapum redeat oratio. Id in hortis feritur, potissimum æstate Iunio ac Iulio mensibus in aruis cultis. Mensè Octobri cum radix summoperè extuberauerit, eruitur. Terram, inquit Plinius, non morosam eligit, penè ubi nihil aliud feri potest. Nebulis & pruinis, ac frigore vltro aluntur amplitudine admirabili. Quare non sunt in Gallia nostra quàm in Lemouicis copiosiora, suauiorâque, affatim suppeditante eius regionis cælo nebulas, frigora, pruinâsque. Plinio &

Columellæ palma Nursino agro nascentibus, proxima in Algidonatis. Athenæus & Pollux è Mantinea maximè commendarunt. Alpinis quibus rara seges rapa valde vtilia sunt, & necessaria, tam ad hominum alimentum, quàm iumentorum pabulum. *Ἐστὶν αἰζωμένη ὃ χαίρει καὶ ἀπὴν γογγυλῆς*, inquit Theophrastus, *καὶ ῥαφανῆς ὀνομαζομένη γλυκαίνεοθ τε, καὶ τὴν αὐξήσιν εἰς τὴν ῥίζαν βέπεοθ, καὶ ἔτι εἰς τὰ φύλλα. τὰς δὲ νοτίαις καὶ τὰ ἰσθμίου ἐκαυλεῖται ταχὺ.* Quæ sic Plinius transcripsit, frigore dulciora fieri existimantur, & grandiora, tepore in folia exeunt. Quæ æstate feruntur vindicantur ab erucarum iniuria, quæ plerumque tenella folia prorsus erodunt, commista factionis tempore semini fuligine, aut eodem semine maioris sedi succo per noctem macerato. Id quod Columella experientia sibi comprobatum esse asserit. Rapi cocta radix, inquit Dioscorides, alit, inflationem parit, humentem ac fluxam carnem creat, venerem stimulat. Decocto podagræ pernionésque fouentur: contritòque rapo atque imposito iuuantur. Si excauata radici rosaceum ceratum adigatur, & feruente cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cimæ eius decoctæ manduntur, & vrinam cient. (Græcè habetur, ὃ ὃ ἐξ αὐτῆς ἀσπάραγος βιβρώσκειται ἐφθός, ἐστὶ δὲ διαρρηκτικός. Id est, ipsius asparagus, &c. Plinius cymas dixit, vterque turiones caulis inter folia ex summo rapo emicantes intelligit.) Semè antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna vocant, idoneum est (τὰ ὃ ἀπὸ ῥαφα. εἰς ἀνιδότους, καὶ θηριακὰς ἀνοδύνας ἐσθλοῦν. Id est, semen antidotis & theriacis, quæ dolores leniendi vim habent, admodum vtile est. Quare Ruellius minus rectè ἀνοδύνα quæ sensum doloris auferunt, interpretatus est: sunt enim ea ναρκαίνουσα, id est, stupefacientia, quæ sensum non propriè dolorem tollunt eximia sua frigidityate. Anodyna verò quæ non extinguendo sensum aut stupefaciendo, sed partes relaxando, & demulcendo dolorem leniunt & mitigant.) Potum contra venena salutare est: venerem concitat. Rapum muria conditum minus alimenti sufficit, sed multò magis appetentiam recreat. Siluestre rapum additur in medicamenta quibus ad detergendam cutem in facie, totòque corpore vtimur: præsertim quæ ex lupini,

Lib. 7. hist. cap. 4.

Lib. 18. c. 13.

Lib. 2. c. 104
Vires &
Temper.

lupini, aut erui, tritici, aut lolij farina fieri solent. Eundem ferè Rapi vsum tradidit etiam Plinius his verbis. Est & Rapo vis medica. Perniones feruens impositum sanat. Item frigus vellit ex pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tusum cum sale cuiuscumque vitio pedum. Semen illitum & potum in vino, contra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis verò antidoti vim habere in vino & oleo. Democritus in totum ea abdicauit in cibis, propter inflationes. Diocles magnis laudibus tulit, etiam venerem ab eis stimulari professus: item Dionysius, magisq; si eruca cõdirentur. Tostum quoque articulorum dolori cum adipe prodesse. Siluestre Rapum in aruis maximè nascitur, fruticosum, semine candido, duplo maiore quàm papaueris. Hoc ad læuigandam cutem in facie, totoq; corpore vtuntur, mista vrina pari mensura. Erui, hordei, tritici, & lupini radix ad omnia inutilis. Quæ postrema in publicis exemplaribus deprauatissima sunt: ea enim verba, mista vrina pari mensura, & cætera, ad ea de quibus hic agitur nihil prorsus faciunt. Quare ex Dioscoride sic corrigenda. Hoc ad læuigandam cutem in facie, totoq; corpore vtuntur, admixto in sinegmata, quæ ex erui, lolij, tritici, aut lupini farina fiunt. Alio in loco tradit Rapi siluestris succum acrem, qui circa messem exceptus sit, oculos purgare, mederiq; caligini admisto lacte mulierum. De rapis verò vt cibis idem ita scribit. Quando aliis vsus præstantior quàm his non est. Ante omnia namque cunctis animalibus nascuntur, nec in nouissimis satiant turis alitum quoq; genera, magisq; si decoquantur in aqua. Quadrupedes & fronde eorum gaudent. Est homini non minor rapaciorum (melius ex vetere codice legas Rapitiorum) suis horis gratia, quàm cymarum: flaccidorum quoque, & in horreis enecatorum, vel maior quàm virentium. Ipsa verò durant & in sua terra seruata: & postea passa penè ad alium prouentum, famemq; sentiri prohibent. A vino atque messe tertius hic transpadanis fructus. De iisdem sic Galenus. Huius plantæ oleraceum quidem est quod terra extat, radix autem quæ terra continetur, dura quidem est nisi coquatur, & non esculenta: aqua autem incocta nulla plantarum congenerum minus nutrit. Hanc quoque variè vulgò apparant, adeo vt aceto vel muria condientes, in totum annum ipsa vtantur. Succum autem in corpus distribuit mediocri crassiore. Proinde si quis ipsa liberaliùs vescatur, succum crudum asseruabit, potissimum si ipsam minus iusto in ventriculo confecerit. Quod verò ad ventrem attinet, nemo ipsam, neque deiicere, neque sistere dixerit, præsertim cum cocta bellè fuerit. Coctionem enim diuturniorem postulat: eaq; est laudatissima, quæ cocta bis fuerit. Quod si sumpta crudior fuerit, concoctu est difficilior, ac flatulenta, stomachoq; noxia. Nonnumquam autem & ventrem mordicat. Præterea scribit Galenus Rapi semen venerem excitare, vt pote spiritum flatulentum procreans. Sic & radicem coctam difficilem esse, inflare, & semen generare. His adiungenda Symeonis Serhi de iisdem sententia. Rapa admodum nutriunt, inquit, vrinam ciunt, inflant, genitale semen gignunt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum vsus crassum humorem generat, & obstructions iecoris parit. Ventrem nec sistunt, nec mouent. Si cum aceto & sale edantur, appetentiam excitant. Horum semen tritum, & haustum magna copia venerem suscitât. Aiunt enim qui hoc ipsum semè cum calamintha & lemnia terra sumpserit, eo die neque veneno, neque venenati animalis morsu lædi. Appensum inguinum morbis peculiari quadam proprietate medetur. Rapunculum cum sale & aceto estur ad appetentiam excitandam & sciendam vrinam, præsertim modicè elixum. Cum lupinorum aut lolij farina illitum tergit & nitidam reddit faciem, atque etiam totius corporis cutim. Foliorum & caulium præsertim minoris succus oculis cum lacte mulieris instillatus eorum aciem acuit.

Li. 20. cap. 3.

Lib. 18. c. 13.

Ibidem.

Li. 2. Alim.

Li. 6. simpl.

Nomina

NAPVS Græcis, Latinis Napus nominatur, Italicè *Nauone*, Germanis *Steckrueben*, Hispanis *Nabicas*, Gallis *Nauer* & *Naucau*. *Buniades* appellationem à tumēte figura, quam præ se fert hæc planta, Græci deflexerunt: namque radix eius in amplitudinem excrefcit, & in rotundum extuberat. Cliuos, colles, verrucosâq; loca *Buniades* nominant. Dioscorides Napum neque descripsit, neque in genera distribuit. Apud Athenæum legimus Theophrastum *Buniada* quidem non nominasse, cum Nicander eo antiquior eius mentionem fecerit, sed marem quoddam Rapum vocasse, quod fortasse Buniades est. Quia, opinor, Napi in raporum genere videntur esse, & raphano & rapo similes, vt ex Plinio mox dicemus. Foliis etenim & radice raphanos referunt, caule, floribus, semine rapum æmulantur. Eandem ob causam puto Galenum inter rapum quæ *γοςυλις* vocatur, & Napum quæ *βουνις* discrimen nullum statuere, cum scribit. Sive *γοςυλις* vocare volueris, siue *βουνις* hanc plantam, oleraceum in ipsa est, id quod è terra eminet, quæ verò in terra continetur radix. Et in lib. pharma. simpl. *Buniades* mentionem nullam fecit, gongylidis, vt supra diximus, vires declarauit. Plinius *τῆς βαφουιδος* Theophrasti genera ad Napos transtulit, Corinthium, Cleonæum, Lithasion, Bœoticum, &c. vt ex vtriusque locis iam ostendimus. Ex quibus aperte perspicitur *τῆς βαφουιδος* Theophrasti, id est, radículas pro Napis usurpasse. Porro idem Plinius velut superiorum Naporum generum oblitus, duas rursus Naporum differentias statuit his verbis. Naporum duas differentias & in medicina Græci seruant. Angulosi foliorum caulibus florentis (Cornarius emendat, Angulosi alterum caulibus florentem) quod Bunion vocant, purgationibus fœminarum, & vesicæ, & vrinæ vtilem decoctum, potum ex aqua mulla, vel fucci drachma. Semen dyfentericis tostum, tritumq; in aqua calidæ cyathis quatuor. Sed vrinam inhibet si non lini semen vnà bibitur. Alterum genus Buniada appellant, & raphano & rapo simile: seminis præclari contra venena. Ob id &

Li. 2. Alim.

Lib. 19. c. 5. Genera.

Li. 20. c. 4.

Li. 4. Diosc. ca. 19.

Lib. 5. Li. 4. Diosc. c. 124.

In hist. pl. cap. 63. Lib. 5. c. 34. Lib. 5. c. 23. Forma.

NAPVS SATIVS.

in antidotis vtuntur ipso. Ex quibus Plinij verbis colligit Matthiolus Bunion eam esse plátam, quam Napum siluestrem *Rura* in Hetruria appellant. Idem in epistolis Bunium Dioscoridis siluestrem Napum esse ait. Qua in re Matthiolus cum Plinio vehementer errat: nam à Bunio plurimum Buniades differt. De quo Bunio in Umbelliferis dicemus. Item Matthiolus duo tantum Napi genera reperiri scribit, album & flauum. Album flauus crassitudine superat, & magis colore placet: est tamen insipidior, & gustui minus gratus. Fuchsio & Dodonæo duo sunt Napi genera, satiuum, & siluestre: quod siluestre Fuchsio non Bunium, sed Buniada siluestrem vocat. Dodonæus Bunium longè diuersum à Buniade siluestri descripsit. Napi satiuo folia sunt multa à radice exeuntia, magna, lata, profundissimè vtrisque incisâ, rapi foliis simillima, sed læuora. Inter hæc caulis erigitur cubitalis, in quo flores; siliquæ & semina perinde atque in rapo. Radix subest longa, rotunda, crassa, acrior rapi radice.

radice. Napus siluestris superiori similis est, sed foliis magis incisis, eruca non dissimilibus, radice breuiore, sed rotundiore. Satiuus in agris & hortis colitur. Siluestris locis humidis, & secus riuos amneq; nascitur. Plinius post rapa de Napi hæc scripsit. Napi verò Amiternini, quorum eadem ferè natura, gaudent aequè frigidis. Et alio in loco. Palma Romæ Amiterninis datur, inde Nursinis, tertia nostratibus. Et Martialis Napi nursinas pilas appellat his versibus.

Locus.

Lib. 18. c. 17.

Lib. 19. c. 5.

NAPVS Siluestris, Dodon.

Nos Amiternus ager felicibus educat hortis. Nursinas poteris parcius esse pilas. Cocta Napi radix inflat, vt rectè scripsit Dioscorides, modicum alit. Semen eius potum venenorum vires hebetat, antidotis admiscetur. Conditur muria radix. Galenus medicamenta simplicia, quæ in theriacam adduntur expendens, siluestris Napi semen ex Creta sumendum esse ait. Cui non omnino adstipulandum esse censet Matthiolus, quoniã Andromachus, nec satiui, nec siluestris meminit, sed dulcis seminis Napi, quod de satiui semine potius intelligendum videtur, quia in agresti nulla dulcedo insit, sed potius acris quadam amaritudo: in satiui verò cõtra. Præterea iunior Andromachus, item Democritus Napi tantum semen requirit. Quibus accedit Dioscoridis auctoritas scribentis Napi semen si præbatur, letalia venena inefficacia reddere, & antidotis admisceri. At fortasse Galeno compertum erat siluestris ex Creta semen peculiari, quadam virtute aduersus venena pollere, atque ob id in theriacam addendum, quo tamen destituti satiui semine vtendum in antidotis esse censet Matthiolus. Id semen eodem Matthiolo auctore, necat interancorum animalia ex limonum aut arantiorum succo potum: ex adianti siue lentium decocto cum alia exanthemata, tum sublimia illa, quæ vulgò Morbillos vocant, ad cutim pellit, tum quod ab imis corporis partibus ad extimas partes morbificam materiam ducit, tum quod propria vi morbi malignitati resistit. Datur vtiliter cochlearis mensura ex vino addita seminis lini drachma ad ciendam vrinam. Ventriculi cruditates vomitione extrahit, si ex oxymelite & tepente aqua hauriatur. Summopere etiam prodest multis diebus eius seminis drachmam ex marrubij decocto propinare ictericis, & aquæ intercuti incipienti.

Li. 2. Diosc. Vires &

Temper. Lib. 1. de Acid.

Li. 5. Epist.

Li. 2. Diosc. ca. 105.

SINAPI. CAP. XXXIX.

SINAPI Græcis *σινηπι* & *σιναπι*, *νάπυ* Athenienses appellauerunt auctore Athenæo, & Plinio, alij Thapsi, alij Saurion, Latini Sinapis & Sinapi, Arabes *Cardel*, seu *Chardel*, Itali *Senape*, Germani *Seneff*, & *Senff*, Hispani *Mostaza*, Galli *Senene*, & *Moustarde*, inde fortasse deducta appellatione, quod cum musto acre illud Sinapis semen ad intinctus conteri soleat. Dicitur autem *σινηπι* auctore Athenæo, *ὅτι σινε* τῆς ὀπας τῆ ὀδμῆς, id est, quod olfactum luminibus officiat. *νάπυ* verò quasi *νάπυ* eodem interprete, quoniam non sine natura sit, sed acris, ac proinde incommoda. Addit quod vel pusilla sit corpore: namque ἀφύς dicunt quod natura priuatū sit, inde picis apua nominatur detracta aspiratione

Nomina

Lib. 9.

Lib. 19. c. 8.

Lib. 9.

aspiratione. Alij Napi per priuationē, videlicet *ἡπιον*, quasi immite dici volunt, quoniam acrimoniae vehementis particeps sit. Sinapis tria genera numerant Matthiolus & Dodonæus, Fuchsius duo duntaxat. Plinius trium generum esse dicit. Vnum gracile, alterum simile rapi foliis, tertium erucæ. Semen optimū Ægyptium. Sinapi igitur aliud est hortensē siue satium, aliud siluestre. Hortensē duplex. Vnum semine fusco, siue rufescente, alterum candido. Hoc album, illud nigrum Galli vocant. Sinapi hortensē, cæteris maius, nigrū & vulgare caulem habet hirsutum, ramosum: folia terræ propinqua rapo, aut erucæ, haud absimilia, minora tamen & asperiora, toto ambitu infecta: folia alia minora & crenata: flores luteos: siliquas rotundas & hirsutas, plenas semine in rufo nigrescente, calido & acri, atque idēo celebri apud Gallos adagio, qui insignem veteratoris astutiā indicatur, Sinapi callidiorē esse aiunt, quod ignea vi semen nares & cerebrum apprehendat, & lacrymas excitet. Alterum hortensē caule, foliis, & proceritate superiori simile est: flores eidem lutei, & in siliquis semen pallidum & minus acre. Satium Sinapi semine albo facit Pena simile pro fusca figura & semine Napi vulgaris, sed albo, duplo maiore. Istud vero Matthioli secundum, Lobellius & Pena siluestre faciunt apij, aut potius laueris folio, cætera haud admodum dissimile figura & seminis acrimonia. Sinapi tertium Matthioli erraticum est folio & semine tenui, quod Lo-

Gener. Li. 2. Dios. ca. 148. Lib. 5. ca. 55. Ca. 203. Lib. 19. c. 8.

SINAPI Hortensē.

SINAPI Satium.

SINAPI Siluestre.

bellius

bellius & Pena appellant Sinapi siluestre minus Burfa pastoris folio. Aridis locis iuxta margines & rudera prope vrbes nascitur, foliis valde laciniatis, Burfa pastoris similibus, sed acutioribus minoribusq; laciniis: flores veluti in umbellis, & siliquæ circa summitates erysini Dioscoridis: caulis pedalis. Tota planta gustu est sinapi feruidissima. His Sinapi echinatum Dalechampius addidit, quod in agris prope Monspelium gignitur, radicē crassiuscula, fibrata, caulibus multis, cubitalibus: foliis longis, angustis, in ambitu nonnihil laciniatis, in caulibus paucis: flore luteo, quinque foliolis constante, echinis quadrangulis semen cōrinentibus, gustu acre. Aliud Sinapi Amarum cognominatum ex eodem, hic pictum damus: gaudet hæc planta pinguibus & humidis locis, in quibus feri cannabis solet. Ad altitudinem cubiti surrigitur, radicibus paucis, breuibus, gracilibus, albis: caule cubitali, virgato, rubescente, intus fungosā medulla pleno, furculoso: foliis longis, angustis, obscurius viridibus, hystopo ferē similibus: flore aureo, densius congesto, in quatuor foliola explicato: semine minutulo, rufo, siliquis oblongis & prætenuibus incluso: saporis in tota planta & omnibus eius partibus amarissimi. Flos Augusto mensē profilit, & ad Nouembrem vsque particulatim emicat. Frequens hæc planta est in agris Arari vicinis iuxta Insulam & Cœnobium D. Barbara, propè Lugdunum. Vtrumque Sinapi satium in hortis & aruis colitur. Terram diligit

SINAPI Echinatum.

SINAPI Amarum, Dalechampij.

araram, & si fieri potest congestitiam: quamuis vbi-cumque nascatur, & nullo cultu plerumque germinet. Siluestre saxosis locis & humidis, & secus vias prouenit. Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen profert. Eius in medicina multæ & magnæ vires. Nam auctore Dioscoride, ad calcificandum, extenuandum, attrahendum efficax est. Ad eliciendā capitis pituitam manditur: contra præduros tonsillarum tumores, ac veterem callosamq; arteriæ scabritiem succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur: sternutamenta ciet tritum & naribus admotum: comitialibus quoque auxiliatur: fœminas vuluæ stragulatū oppressas excitat: lethargicis deraso capite illinjtur. Ficis admistum & impositum donec rubescat locus, ad coxendicum cruciatus, lienes, & omnis generis veteres dolores confert, cum permutandi mali causa ex alto ad superficiem attrahere volumus. Alopeciis illitum medetur: faciem purgat: fugillata cum melle, adipe, aut cerato rapit: feræ imperigines & lepræ eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circuitus aridam bibitur, aut potui polentæ modo inspergitur (Græcè legitur,

Tempus. Vires. Temper. Li. 2. ca. 149.

arise)

πίνε) εἰς τὸ πρὸς ἀεὶ ἔχει τὸν ἴσον, ὡς ἄλλοις ἐπιπασθῆναι τῷ σώματι. Quod sic melius vertetur. Bibitur autem aridum contra circuitus febrium, instar pollinis potui inspersum.) Attrahentibus emplastris, scabiemq; extenuatibus vtiliter admisceri solent: tritum grauitati aurium, & sonitui cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabritias magna vtilitate cum melle illinitur. Expressus recenti semine succus in sole siccat. Plinius de Sinapi hæc scribit. Id esse acerrimum sapore, ignei effectus, ac saluberrimum corpori, nulla cultura, melius tamen planta translata. Quin è diuerso vix est fato semel eo liberare locum, quoniam semen cadens protinus viret. Vfus eius etiam pro pulmentario in patinis decocto, citra intellectum acrimoniæ. Coquantur & folia, sicut reliquorum olerum: Alio in loco eius effectus, & vsum fufius persequitur. Sinapi Pithagoras principatum habere, ex his quorum in sublime vis feratur, iudicauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium ictus & scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum venena discutit. Contra pituitam tenetur in ore, donec liquefcat, aut gargarizatur cum aqua mulsâ. Ad dentium dolorem manditur. Ad vnam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho vtilissimum contra omnia vitia, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo sumptum: datur & suspiriosis. Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum. Sensus atque sternutamentis caput purgat, aluum mollit, mēstrua & vrinam ciet. Hydropicis imponitur: cum fico & cumino tusum ternis partibus comitali morbo. Ex vuluarum conuersione suffocatas excitat odore, aceto misto: item lethargicos. Mox Sinapismi vsum qui fit cum ficibus, & sine ipsis ad rubrificationem vsque declarat. Etsi vehementior somnus lethargicos præmat, cruribus, aut etiam capiti illinitur cum fico ex aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, & in quacumque corporis ex alto vitia extrahenda sunt, illitū caustica vi emendat, pustulas faciendo. At in magna duritia sine fico impositum (Legit Dalechamp. At in magna lienis duritia, &c.) Vel si vehemēter vrigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pforas, lepras, phthirias, letanicos (falsò habent habent vulgata exemplaria lithanicos) opisthotonicos. Inungunt quoque scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusq; tribus modis exprimitur in fictili, calefcitque in eo in sole modicè. Exit & è cauliculo succus lacteus, qui ita cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix cum imaduere musto, conteruntur, manusq; plenæ mensura sorbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusq; omnes: mulierum etiam lassitudines, saluberrimo genere medicinæ. Calculos quoque discutit potū ex aceto. Illinitur & liuoribus, sugillatisq; cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria fit, & oleum ex semine madefacto in oleo, expressoq;, quo vtuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones. Horum omnium effectuum causas breuiter reddidit Galenus his verbis. Sinapi calfacit & siccat ordine quarto. Alio in loco Sinapi Alexandrinum probat, sicut Plinius Ægyptium. Rectè etiam Symeon Sethi scribit Sinapi vim habere dissoluendi, & discutiendi humiditates quæ in capite, & stomacho sunt. Conferre etiam lienis affectibus ab humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex adusta pituita contracti sunt. Adhæc & podagris à pituita factis. Officere verò visui, & calido capiti, & iecori. Adiuuat concoctionem & distributionem ciborum crassarum partium. Minuit quæ in ventriculo sunt humiditates. Illitum lepris eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas siccat. Si cum melle sumatur, tussis resoluunt. Cum caricis verò ischiadicis illitum, & lienosis, vtile est: trahit enim quæ intus sunt ad corporis superficiem. Suffitum verò & incensum serpentes fugat. Nostri musteum semen nocte macerat aqua, deinde manibus expressum adiecto aceto pila terunt, acerrimo

Lib. 19. c. 8.

Li. 10. c. 22.

Li. 8. simpl.

Li. 9. med. loc.

acerrimo ciborum cōdimento. Alij per vindemias cum musto maduerit semen conterunt, ita magnam acrimoniæ vim exiit, totoq; anno seruatur. Nec hodie quicquam hyeme ad intinctus vbiq; cibis frequentius immiscetur, gratisimo obsoniorum condimento: nihil quoque frigidis diebus magis epulas videtur commendare. Quod si vel assidua consuetudine, vel vsu, gratia ciborum exolefcit, huius acrimonia fastidiosus gustum reuocant, & hoc velut irritamento elanguescentem appetentiam inuitant, quo velut igniculo morosiùs palatum titillante, vorandi moliuntur auiditatem. Sed huius vis confestim in sublimè fertur, vt ex Plinio diximus, nec aliud magis in nares ac cerebrum penetrat. Quare si modus abfuerit, huius odor naribus raptus, statim sternutamenta ciet, & vellicans sensum lacrymas elidit, quod & testatur Columella canens.

Lib. 10.

Seq; lacescenti fletum factura Sinapis.

Vnde Aristophanes Cleonem ira percitum, contracta fronte, & indignabundum excandescensq; innuens, dixit.

In Equiti.

Κ' ἄλλεψε νάπυ, καὶ μέτωπ' ἀνέσασεν.

Conspexit Sinapim & frontem contraxit.

ERVCA. CAP. XL.

EΥΖΟΜΟΝ Græcis, Eruca Latinis nominatur, Arabibus *Iergir*, *Ergir*, seu *Giargir*, Italis *Ruchetta*, & *Rucola*, Germanis *Rokette*, & *Rokelen*, Hispanis *Oruga*, & *Aruga* Gallis *Roquette*. Ὠζωμὸν dictum volunt, quod iura commendat, habeatq; peculiarem in eis gratiam: quod dixit Plinius, in condiendis obsoniis tanta est Erucæ suauitas, vt Græci Ὠζωμὸν appellauerint. Erucam verò, quod erodat: nam si degustaueris, os & linguam satis acriter vellicabit. Ea duplex est, satiuua, & Siluestris. Satiua folio est longo angustiq;

Nomina

Li. 20. ca. 13.

Genera

ERVCA SATIVA.

in profundas, sed rariores crenas diuiso, sifymbrij aquatici modo, sapore acri & amariusculo: caule pedali aut sesquipedali: floribus in cacumine albicantibus aut pallidis, semine in corniculis incluso, vt in irione. Radix est illi alba, tenuis acris. Erratica foliis est satiuæ angustioribus, frequentioribus incisuris laciniatis, gustu acriore, sapidioreq;, caulibus numerosis, floribus luteis, corniculis in vniuersa ferè planta numerosis, sursum spectantibus, semine sinapi simili, acri & amariusculo. Vtraque in acetariis cum lactuca frequentissimè vescimur. Cruda Eruca, inquit Dioscorides, venerem largiore cibo concitat. Semen eius idem præstat, vrinam ciet. Concoctioni prodest, alio perquam accommodata. Semine ad condimenta vtuntur: quod vt in longum tempus asseruetur, adiecto lacte aut aceto digerunt in pastillos. Gignitur etiãnum siluestris Eruca maxime in iberia, quæ Occidentem spectat. Cuius semine pro Sinapi incolæ vtuntur. Vrinam vehementius pellit, & multò satiuua acrior. Erucæ facultatem & vsum medicum, Plinius explicat

Li. 2. ca. 124.

Vires &

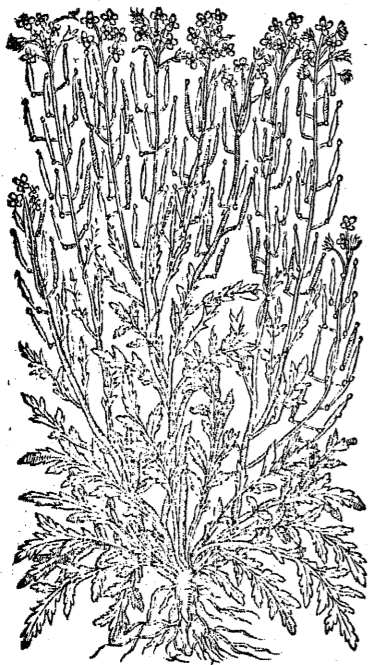
Temper.

Lib. 19. c. 8.

his verbis. Eruca quoque & nasturtium vel æstate vel hyeme facillimè nascuntur. Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diuersa est quàm lactuca naturæ, concii

ERUCA Siluestris.

Li. 20. c. 13.

Li. 2. Alim.

liatrix veneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, vt nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet. Et alio in loco. Erucæ semen scorpionum venenis & muriaranei medetur. Bestiolas omnes innascentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum: lentigines ex aceto. Cicatrices nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt verbera subituris potum ex vino, duritiam quamdam contra sensum inducere. Putant subtrita Eruca si fricentur oculi, claritatem restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta fracta ossa extrahit. Tria folia siluestris Erucæ sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsâ si bibantur, regio morbo medentur. Galenus quoque scribit hoc olus manifestissimè calfacere: quare solum ipsum mandere, nisi laetucæ foliis misceatur, non esse facilè. Semen autem generare, & coeundi appetentiã excitare. Capiti etiam dolorem inferre, præsertim si quis ipso solo vescatur. Non solum autem supradictorum auctorum, sed Poëtarum

etiam testimonio Eruca stimulanda veneri nata videtur. Martialis.

Et venerem reuocans Eruca morantem.

Columella.

Et que frugifero seritur vicina priapo,

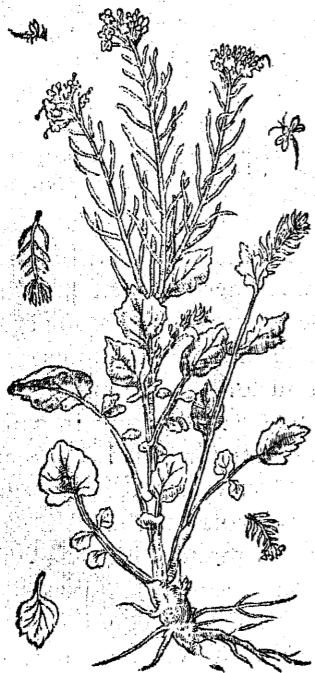
Excitet cui veneri tardos Eruca maritos.

Idem salacem nominauit.

Imque Eruca salax fecundo prouenit horto.

ERUCA Palustris.

Forma.

Locus.

Tempus.

Item Ouidius:

Nec minus Erucas iubeo Vitare salaces.

Erucis annumeranda videtur herba illa, quam alicubi in hortis colunt, & acetariis immiscet, & quam vulgares herbarij S. Barbara herbam appellant, Dodonæus Barbaræam, Galli l'Herbe sainte Barbe, Germani S. Barbara kraut. Eruca igitur palustris nominetur. Caulem habet rotundum, solidum, striatum: folia Erucæ modo laciniata: flores luteos: siliquas teretes, semine refertas: radicem ex obliquo prodeuntem, & oblongam. Palsim in campestribus nascitur, & locis aliis incultis, maximè viginosis. Majo & Iunio mensibus floret, ac subinde in siliquis semen profert. Pena pseudobuniadem dici posse ait, quod sit incisura, magnitudine, floribus & siliqua napi siue Buniadis. In aruis humidis prouenit. Gustanti primum subacris esse, deinde parum etiam adstringere videtur, vt calidam & siccam esse nemo dubitare debeat. Vulnerariam herbam esse & temperamentum eius, & experientia docet. His verò

verò potissimum vlcibus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescit: nam quod quadamtenus acris sit, sordes extergere, quod valenter ficeret carnem minuere potest. Sunt & qui Erucam cineream vocent herbâ hîc postremo loco depictam, quod foliis Erucæ siluestri proxima sit. Radice est modicè fibrata, crassiuscula: caule sesquipedali, anguloso, lanugine candida & molli obducto: foliis Erucæ siluestris, vt diximus, auersa parte albicantibus, aduersa planè cinereis, lanuginosis, crassis: flore in vertice caulium velut racematim congesto, spissa lanugine pubescente, nigris punctis maculoso. In maritimis Corsicæ prope Aiaceam nascitur. Præter has Erucâ peregrinâ Clusius pictam dedit, quæ aliquot caules ex vna radice exeuntes habet, sesquipedales, rotundos, graciles, & in his multa foliola oblonga, angusta, incaua, nonnihil veluti circumrota, acri sapore: flores in summis caulibus congestos, luteos, Erucæ vulgaris floribus minoribus: quibus succedunt siliquæ, seu folliculi subrotundi, tumentes, in quibus semen subrufum, acre. Radix est minimi digiti crassitudine, candida, nonnihil fibrosa. Crescit quibusdam Castellæ locis incultis & secus vias, vbi Maio floret, in Belgio, Iunio & Iulio. Hanc ille inter Erucæ genera referendâ censet. Lobellius Patavinum marinum Leucoium vocat. Hîc etiã inferanda fuit propter communes & affines

Forma.

Locus.

ERUCA Cinerea, Dalech.

ERUCA Peregrina, Clus.

ERUCA Siluestris, angustifolia.

naturam & effigiem inter Erucam & Erysimum, quæ Eruca siluestris angustifolia Lobellio dicitur: Profert enim ex cauliculis inflexis & cubitalibus flores luteos Erucæ siluestris, cornicula siliquarum Sinapi sunt aut Nasturtij siluestris, vbi semen acre, vti folia angustiora, eiusdem cum Eruca siluestri coloris, sed minimè diuisa, Tarconis ferè paria, quæ Erucam aut Erysimum sapiunt, quibus idcirco affinis natura putatur, imo Erysimum nostris verum videtur esse.

ERYSIMVM CAP. XLII.

Nomina

Eρύσιμον Græcis dicitur quod Latinis Erysimum & Irio teste Plinio: ερύσιμον quidem ἀπὸ τῶν ἐρῶν, idest, à multiplici foliorum sectione: nam erucæ modo laciniata conspiciuntur. Alij ab oleris præstantia dictum volunt, quasi ἐρύτιμον, quod est pretiosum & nobile. Nonnulli ἀπὸ τῶν ἐρῶν, quod ob suam caliditatem maxima trahendi facultate præditum sit. Irionem autem Latini ab irruendo nuncuparunt, quod ignea vi, & feruido sapore irruat in gustum. Erysimum scribit Dioscorides foliis esse erucæ siluestris: cauliculis in lori modum lentis, & obsequiosis: floribus luteis: siliquis in cacumine gracilibus, vt fœnigræci, corniculatis, semine nasturtij, exiguo, vrentis gustus. Theophrastus (quod & hîc diligenter animaduertendum est) Erysimum inter cerealia connumerat, & sesamo simile facit, atque ideo ab Erysimo Dioscoridis prorsus diuersum, quod folia erucæ siluestris habet, atque inter plantas acres non inter frumentaceas, in quibus de sesamo agitur, ab eo recensetur. Cum Theophrastus scribat, τῶν δὲ θερινῶν κέρχρα μὲν καὶ μέλινα χαλαμιώδης, σησαμὸς δὲ καὶ ἐρύσιμος ναρθηκώδης μάλλον. Idest, Æstiuarum milij, scilicet & panici arundinaceus caulis, Sesamo autem & erysimo ferulaceus magis. Et rursus, σησαμὸν δὲ ἔδδει εἶσθι καλῶρον, ἔδδὲ θέρμον, εἶ δὲ μὴ ἐρύσιμον, μὴ δὲ ἕρμιον. σκεπέον καὶ τέρμα. εἶ πακρά. ἔτι δὲ β' μὲν ἐρύσιμον ὅμοιον σουσάμω, καὶ λεπὸς ἔχει. Id est, Sesamū viride nullus edit, neq; lupinum. Si etiam neque Erysimum, neque orminum, quærendum si & hæc amara sunt. Est autem Erysimum sesamo simile, & pinguitudinem habet. Plinius vtriusque Erysimi meminit. Vno enim loco Theophrastum secutus frugibus annumerat.

Lib. 8. hist. ca. 3.

Ibid. ca. 7.

Lib. 18. c. 7.

Li. 22. c. 25.

Li. 6. simpl.

Li. 7. Alim.

Æstia quæ æstate ante Vergiliarum exortum seruntur, vt milium, panicum, sesama, orminum, irio, Italia duntaxat ritu. Et paulò pòst. Æstia frumeta diximus, sesamam, milium, panicum. Sesama ab Indis venit, & ex ea faciunt oleum. Color eius candidus. Huic simile est in Asia, Græciacq; Erysimum: idemq; erat nisi pinguis esset, quod apud nos vocant Irionem, medicaminibus annumerandum potius quàm frugibus. Alio in loco Dioscoridis Erysimum memorat his verbis. Irionem inter fruges sesamæ similem esse diximus, & à Græcis sesamum vocari. Galli Velarum appellant, (vetus Cornarij codex Velam habet). Est autem fruticosum, foliis erucæ, angustioribus paulò, semine nasturtij. Galenus quoque inter simplicia medicamenta, erysimū plantis acrimonia, & ignea facultate præditis comparat, inter alimenta sesamo. Ex quibus perspicuum est hoc erysimum ab illo multum differre. Et si Plinius ea non distinxisse, sed pro eadem planta accepisse videatur. Hermolaus & Ruellius siluestris illam erucam, quam Nobilem vocant Itali, Erysimum esse dixere: quorum sententiam Matthiolus improbat, & duo alia Erysimi genera proposuit. Priori notas ferè omnes à Dioscoride traditas in eum competere putat. Alterum cui folia sunt minora, cornicula paulò vegetiora, magis genuinum esse censet. At Matthiolus reprehendunt Pena & Lobellius, quod Rapistrum vulgò à rapi sapore & aliqua foliorum similitudine sic dictum loco Erysimi prioris acceperit, quod neque Dioscoridis Erysimum respòdet, neque cum Matthioli Fruca siluestris foliis similitudinē habet. Tum odor, sapor rapi,

IRIO, Matth.

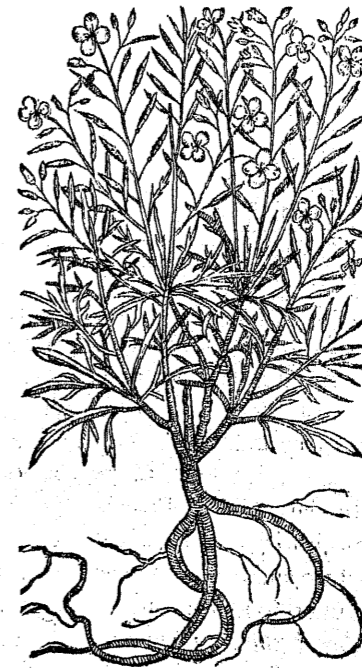
rapi, non adeò, vt in Erysimis acris reclamant: præterea Erysimi vires, de quibus mox dicemus. Verum igitur Dioscoridis Erysimum radice nititur longa, lignosa: foliis erucæ siluestris, quæ primùm erumpentia nō nisi ab exercitatis à foliis burfæ pastoris discerni possunt, quæ huic non ita viridia, & extremo magis acuta sunt, Erysimis verò rotundiora in summo & retusiora, subpinguia, multa in imo terram operientia, est & eorum lacinia grandior. Caulis sesquicubitalis, interdū maior, semen in siliquis erucæ siluestris, multò minoribus, acre, feruidum: flosculi in summo lutei. In compitis, sepulcretis & maceris frequens. Dodonæus in Historia stirp. Erysimum Theophrasti, siue Rapistrum plantam esse censet, quæ Gallis Velar & Tortelle nuncupatur, quam Lobellius eandem cum Erysimis priore Matthioli, idest, Rapistro aruorum facit, Pena Lampfanam veram, vt diximus hoc libro. Idem Lobellius pro Erysimis genuino, alterum Matthioli Erysimum vsurpat, quæ Eruca siluestris quibusdam videtur esse. Erysimum, vt scribit Dioscorides, iuxta vrbes, itinera, hortosq; nasci. Cōtra thoracis fluxiones efficax est, et si purulenta extusciuntur, inquit: regio morbo & coxendicibus prodest: contra venena in delinctu cum melle datur (Græcè legitur, ποιοῦντα πρὸς θώρακος ῥαθυμασίμωδον, ἐμπύων, βήχας, ἄσθρον, ἰσχυιάδας, ἐκλάχθιδιον σὺ μέλι, τὴν ἕρ) &c. Idest, ea semina faciunt ad fluxiones in thoracē,

Locus. Vires & Temper. Lib. 2. c. 25.

IRIO Altera, Matth.

ERYSIMVM Verum.

pectore suppuratos, tusses, icterum, coxendicum dolores, si cum melle delingantur. Bibuntur etiam aduersus letalia venena) Illinitur ex aqua aut melle vtiliter cæcis carcinomatis, parotidibus, duritiis mammarum, & testium inflammationibus. In totum extenuat, & calfacit. Mitius multò ad clysteres fiet, si aqua madescat, atque torreatur, vel linteo alligatum pinsita farina oblitum perassetur. Ruellius corruptum codicem securus sic vertit: sed in vetere legitur non *Εἰς τὰ κλύσματα*, sed *Εἰς τὰ ἐπιεγγύματα*. Vertendū igitur, melius multò ad eclegmata, siue linctus fiet, &c.

Hanc lectionem cōfirmat etiam Galenus de Erysimi viribus sic scribens. Erysimi semen sicut gustu nasturtio apparet simile, ita facultate igneum est, & calfaciens. Porrò vbi in eclegmate vti ex vsu est, præstat aqua maceratū refrigerare, aut linteolo inuolutum, & crusta pistoria circūlitum torrere. Vtile est cum eclegmate ad promouendas crassorum lentorumq; pectoris pulmonisq; humorū expuitiones. Quin & parotidas induratas, & duritias antiquas vberum & testiculorum iuuat. Refert Dioscorides quod cum aqua & melle cataplasmatris modo illitum occultis profit cancris. Eadem tradidit Plinius, & præter ea quædā alia habet. Erysimum vtilissimū tussientibus cū melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborum vitiis, pleuriticis, torminibus, cœliacis. Illinitur verò parotidum & carcinomatum malis. Testium ardoribus ex aqua, aliàs cum melle. Infantibus quoque vtilissimum. Item sedis vitiis & articulariis morbis cū melle & fico. Contra venena etiam efficax potū medetur & suspiriosis: item fistulis cum axungia vetere, ita ne intus addatur. His facultatibus quā maximè Erysimi nostri virtutes respondent: constat enim tenui quadam moderatè & incidente substātia, cum humidis & abstergentibus partibus permixta, vt crassam viscidamq; pituitā citra nimiam exsiccationem incidere, & abstergere, atque propter flatū non nihil commixtum non magno concitu expectorare. Quare arteria cum est præstantissimum, asthmaticis infarctū & obstructione pulmonum laborantibus vtilissimū, atque etiam voci raucæ, etiam diuturna. Hoc primus quod sciam, in vsū adduxit Præceptor Rondeletius, quem memini pueri phonaſci vocem retusam admodum & pene cū spiritu amissam, clarā sonoramq; reddidisse eius dūtaxat decocto.

Li. 6. simpl.

Li. 22. c. 25.

NASTURTIVM. CAP. XLII.

Nomina

NΑΡΔΑΜΟΝ Græci, Latini Nasturtium dicunt, Mauritani *Nas alchaf*, seu *Narf*, Itali *Nasturtio*, & *Agretto*, Germani *Kressen*, & *Gardékress*, Hispani *Nasturcyo*, & *Malpica*, Galli *Cresson de iardin*, & *Cresson alenois*, & *Nastort*. Officinæ Latinum nomen retinuerunt. Barbari quidam herbarij Cressionem hortensem vocant. Nonnulli *κάρδαμον* Græcis dictum putant, quasi *κάρδαμον*, quod caput domer: nam arcem mentis obsidens sua ferit acrimonia, & ignea vi præditum caput tentat. Alij *καρὰ τὸ κέρας μύθον*, idest, quod pupillas cœuntibus oculorum palpebris abscondat, ita dici aiunt: nam luminibus admotum subinde cogit conuiuere. A quo *καρδαμύτην* verbum declinarunt, quod conuiuere dicimus. Nec desunt qui dictum arbitrentur *ἀπὸ τῆς καρδίας*, quod cor foueat, & in syncope cardiaca plurimum valeat. Id innuere videtur Aristophanes, cum ait, *ἐχθὲς ἐφαγον κάρδαμα*. Τὴν καρδαμύτην; Edi heri Nasturtia. Quid Nasturtiaris? Et, *δξύθυμον καὶ δινυθίων, καὶ βλεπόντων κάρδαμα*, idest, qui acri sunt animo, iusti que, qui que Nasturtia tuentur, idest, acutum cernunt. Nasturtium verò Plinio auctore nomen accepit à narium tormento. Et inde vigoris significatio prouerbio id vocabulum vsurpauit, (Legit Dalechamp. Et inde vigoris significatione prouerbium id vocabulum vsurpauit,) veluti torporem excitantis. Quæ vulgarium Plinij codicum lectio cū vix tolerari possit, voce excitantis ad præcedentē gignendi

In Theſ. mop. In Vesp.

gignendi casum non rectè relata, cum potius excitans scilicet significatio, siue prouerbium legi debere videatur, Cornarius multò emendatiùs locum hunc legisse videtur, hoc modo. Et inde vigoris significatio prouerbio eius esum vsurpauit, veluti torporem excitantis. Est enim reuera prouerbium, *ἔσθιε κάρδαμον*, Ede nasturtium, quod in socordem, ignaunum, & hebetem dicebatur, propterea quod vim nasturtio inesse credebant animi vigorem excitandi, vt ex Plinio dicemus. Dioscorides nasturtij vnus meminit. Plinius duo eius genera cum fecisset, vnum album, alterum nigrus, aliquanto post nasturtij siluestris meminit. Hic tria nasturtij genera primū facimus, nasturtium hortense, siluestre, & marinum, de quo in libro de plantis maritimis dicemus. Fuchsius & Dodonæus Iberidem nasturtium siluestre vocant. Nasturtium hortense caules erigit teretes, pedales, aliquando etiam sesquipedales, tenues, in quibus folia parua, laciniata, gustus acris & feruidi, flores paruos, albos: folliculos rotundos ac pressos, in quibus semen includitur, in rubro nigricās. Palsim in hortis satum prouenit: floret æstate, Iunio potissimum mensē. Haud multò post semine prægnans est. Nasturtium siluestre radice est longa, tenui, candida, fibrata: caulibus multis fruticat dodrantalibus, & si pinguius solum fuerit, pedalis, folio est satium, copioso, densius per ramos congesto: flore in umbella ex albo purpurascēte: semine in latis vaginis, thlaspeos modo bifidis, gustus acris, & satium nasturtium odore imitante. In agris frumentariis prouenit, & lapidosis, macrisq;. Nasturtium, inquit Plinius, in Arabia mira amplitudinis dicitur gigni. Idem cum Dioscoride dicit esse Babylonicum. Omnium semen Dioscoride auctore est acre, excalfacit, stomacho aduersatur, aluum turbat, tineas excutit, lienem imminuit, partus examinat, menses cit, venerem stimulat, sinapis & crucæ simile intelligitur: lepras & imperigines absterget. Illitum cum melle lienem extenuat, fauos expurgat: pulmonum vitia extrahit sorbitionibus incoctum: serpentium venenis potum resistit, atque eas suffitu fugat: capillorum defluuia cohibet: carbūculos ad suppurationem perducit, & rumpit: coxendicibus cum polenta commodè ex aceto illinitur: tumores collectionesque discutit: ad suppurationem perducit furunculos, illitum cum muria. Herbae ad omnia eadem effectus, licet minor. Plinius diffusius nasturtij vires declarat, & in quibusdā à Dioscoride dissentit. Nastur-

Lib. 20. c. 15. Genera.

Cap. 121. Lib. 5. c. 65.

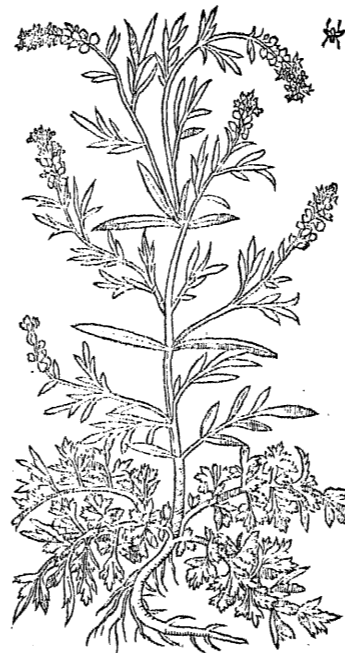
Forma.

Lib. 19. c. 8.

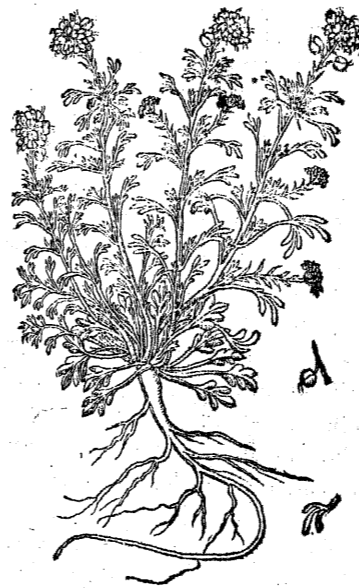
Lib. 2. c. 141. Vires & Temper.

Lib. 20. c. 15.

NASTURTIVM, Hortense.

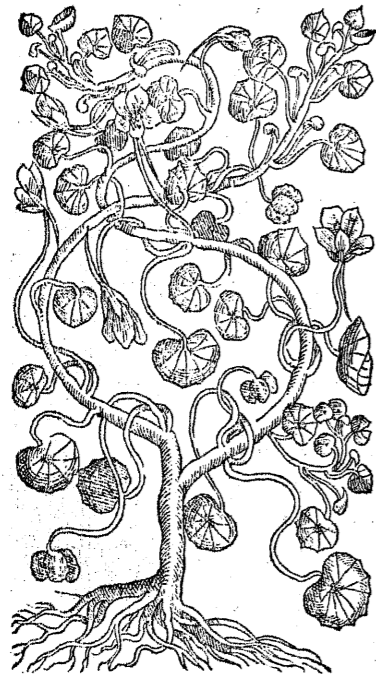

NASTURTIVM Siluestre, Dalech.

tium, inquit, venerem inhibet, animum exacuit. Album purgat, bilem detrahit potum ex aqua decem denarium pondo. Cum lomento strumis illitum opertumq; brassica præclare medetur. Nigrius capitis vitia purgat. Visum compurgat, commotas mentes sedat ex aceto sumptum: lienem ex vino potum, vel cum fico. Tussim ex melle, si quotidie ieiuni fumant. Semen ex vino omnia intestinorum animalia pellit, efficacius adhibito mentastro. Prodest & contra suspiria, & tussim cum origano, & vino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitq; corpore aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adicitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus verò è melle vtilissimè. Sestius adicit vsum serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contrito, & alopecias emendari addito sinapi, grauitatem aurium trito imposto auribus cum fico. Dentium dolores infuso in aures succo. Porriginem & vlcera capitis cum adipe anserino, furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit. Phagedanas vlcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur: item lichenitem vnguibus scabris: quippe natura eius caustica est. Siluestri verò ad omnia ea effectus maior. Hæc Plinius. Dioscorides tradidit nasturtij semen *συνισίαν παρρημῶν*, id est, venerem stimulare. Plinius contra venerem inhibere. Cui assentitur Florentinus in Geoponicis Constantino attributis, *φασιδιέ, inquit, τὸς ἐσθίωντες καρδαμον, ὁξυπέρους τὴν δύναμιν γίνεται. Et addit, ἀφροδισίων ἐφελκυστικόν ἐστι.* Sed quum hæc tum Dioscoridi, tum experientia repugnent, dicendum aut eos nasturtij virtutes nō rectè intellexisse, aut codices eo in loco deprauatos esse. Galenus perspicuè eius vires & facultates explicat. Nasturtij semen, inquit, adurentis seu causticæ facultatis particeps est, velut napy. Proinde coxendicis & capitis dolores leuat, atque ad eò quodcumq; rubrificationem postulat & exalfacit sicut napy. Miscetur quoque remediis iis, quæ exhibentur althmaticis, tanquam scilicet id, quod crassos succos valenter incidere valeat, velut & napy. Nam per omnia ei simile est.

NASTURTIVM *Peregrinum, Myconij.*

Porro & herba arefacta similem semini vim possidet. Humida verò adhuc ac viridis, propter aqueæ humiditatis mixtionem, multo semine inferior est, adeoq; tunc mordacitas eius moderata est, vt cum pane eo vti liceat. Hæc Galenus. Nostri cum lactuca in acetariis nasturtio per æstatem libèter vescuntur. Adiciemus hic ex doctore Myconio rarum & peregrinum Nasturtium quod Perunianum cognominat, atque ita describit. Herba est bicubitalis multos ab vno trunco caules ex viridi rufescentes, leues, geniculatos, rotundos, solidos, & ex iis ramulos itè multos hac illac spargēs, & longius porrigens, vt adminiculis egeat, quibus fulciatur, & ob id vicinas plantas amplectatur. Ex iis folia longis pediculis nixa pendent, rotunda, læuia, neruosa, neruis à centro foliorum ad circumferentiam ductis veluti lineis, & qua foliorum extremitates attingūt, veluti in spinas desinentibus, folia non prorsus rotunda sunt, sed quadam ex parte anserinum pedem æmulatur, caua sunt acetabuli figura, supernè viridia, infernè minùs. Horum ferè medio siue centro pediculus

NASTURTIVM
Indicum, Dodon.

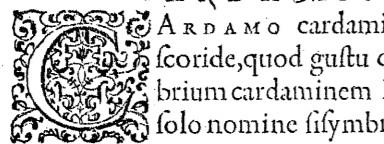
NASTURTIVM
Siluestre, Clusij.

ligula prominente, in quibus semen continetur nasturtij. Radix singularis, candidans, quæ singulis annis perit. In regno Valentino reperitur. Martio floret. Quod pleraque notas cum nasturtio communes habeat, nasturtij nomine donauit cui (quantum ex gustu diiudicare licet) per similes facultates habere potest.

pediculus inseritur, prope cuius è caule exortum, alius pediculus emergit longus, cui flos infidet luteus, calathi specie, ex quinque foliolis contextus, quæ rursus ambiunt alia quinque folia exterius rubescentia, quemadmodum & totus calathus rubescit. Calathi forma est consolidæ regali adsimilis, nisi quod recta protenditur. In tribus inferioribus foliolis, florum ad latera diuisuræ quædã sunt & sectiones, in quorum medio macula rubra conspicitur, & supra eorundem trium foliolorum medium secundum longitudinem à centro ad folij extremum decurrit stamen quoddam instar fimbriæ ex multis tenuibus, breuibus & luteolis pilis contexta, vt in iride visitur. Carterum per omnia foliola à calathi fundo ad apicè vsque, lineæ quædã dicuntur rubræ: flos inodorus est, qui autumno exoritur, quo abeunte vas quoddã relinquitur, ex tribus veluti vasis compactum, viride, asperum, vt in secunda heliotropij specie. Semen cum legitur viride est & molle, deinde nigrescit & rugatur. Radix subest candida, non admodum altè depacta, multifida, fibrata. Sapor radice, caulium, foliorum, florum, idem qui nasturtij. Odore etiã nasturtio proxima est. Quare nasturtium Myconio iure dictum, veteribus ignotum. Perunianum verò à Peru vnde aduectum, nobis non nisi in hortis diligenter cultum & satum prouenit. Vires nasturtio similes esse gustus demonstrat. Quare in acetariis & medicamentis idem qui nasturtij vsus. Dodonæus plantam pictam Nasturtij Indici nomine accepit, quã ex icone minùs affabrè delineata ita describit. Speciem couoluuli exhibet, folia eius lata, angulosa, & pulchrè depinguntur virentia: flos luteus retro propendens habet corniculum instar floris regij, quem Delphiniū appellant. Clusius aliud Nasturtiū siluestre Valentinū depinxit, atq; sic descripsit. Vnicus huic caulis, atque statim à radice supra solum in ramulos diuisus, hirsutus & asper, virens, rotundus, pedalis, foliis tenuibus & multifidis, nasturtij ferè vulgaris æmulis, sed tenuioribus, viridibus, acri gustu & sapore, vulgaris nasturtij modo fert extremis ramis spicatum pallidulos flosculos, deinde exiguas siliquas, duabus valvulis constantes, cū

Nomina Lib. 2. c. 121. Ibid.

SISYMBRIVM, Cardamine I. Cressio vulgaris, Matth.

Lib. 2. c. 60. In lib. 2. Diosc. cap. 120. & 121. cap. 275.

Forma.

SISYMBRIVM, Cardamine I. Matthioli.

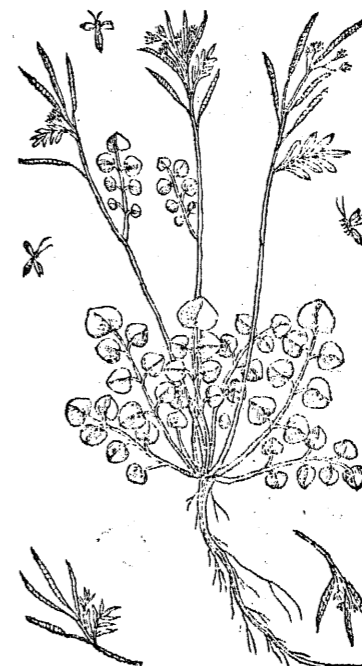
Lib. 20. c. 22.

Genera.

Lib. 2. Diosc. cap. 121.

ARDAMO cardamine est affinis, atque ideo sic dicta, auctore Dioscoride, quod gustu cardamum, id est, nasturtium representat. Sisymbrium cardaminem Dioscorides, alij sion appellant. Sed cardamine solo nomine sisymbrio similis est: nam nasturtij potius quam sisymbrij species est. Cardaminem magno consensu Ruellius, Matthiolus, Fuchsius eam herbam esse putant, quam Officina nasturtium aquaticum appellant, vulgus Cressionem, Galli Cresson, Germani Brunnenkroß, Itali, Cressione, quod notæ omnes à Dioscoride expositæ huic maximè faueant. Est enim herba riguorum vernacula, & laueris comes: nusquam nisi in aquatilibus nascitur, tum nasturtium respicit, vnde cardamines, id est, nasturtiaræ, & in Officinis nasturtij aquatici nomen. Adhæc folio est, cum inter initia emicat orbiculato, cum adoleuit in folium erucæ laciniatum degenerat. Postremò nec ei desunt vires à Dioscoride & aliis veteribus assignatæ, vt dicemus. His paucis in re notissima delineamentis Dioscorides contentus cressionem nostrum expressit. Cæterùm caule prosilit cauo, sesquipedali, ima parte multis radicalium fibrarum subinde capillato, è cuius alarum cauis cirri frequètes sinuatim erumpunt, candidulo flore: semine in siliquis exiguo & acri. Ramuli in aquis cum insenerunt etiam candicantibus capillamentis articulatis confibrantur, quæ seniles canos aliquatenus representant. Plinius eiusdem meminit, cum enim de priorè sisymbrio dixisset, subiicit, Quod in riguis nascitur simile nasturtio est. Pena & Lobellius id Sion erucæ folium Cratenæ esse arbitrantur, vt annotauimus in lib. de Palust. Est & Cardamine altera eiusdem generis auctore Matthiolo, hîc secundo loco appicta, sed foliis & caulibus longè minoribus, ramulis numerosis, in cacumine tantum comantibus, in quibus flosculi exeunt albicantes. Hæc non solum in aquosis & riguis prouenit, sed & in hortis, & secus itinera, acri sapore. Pena & Lobellius cum Matthioli Cardamine, siue Sisymbrium aquaticum primum, id est, vt vulgi verbis vtar, Cressionem nostrum, fecerint Sion Cratenæ, erucæ folium, istam secundam cardaminem Matthioli siue sisymbrium aquaticum secundum statuunt cardaminem primam siue sisymbrium aquaticum primum Dioscoridis. Idem Dodonæus in Historia stirp. Gallicè *Passerage sauvage*, à caloris acrimonia, aut *Petit Cresson aquati*

aquatique, Germanicè *Gauchblum*, *wilder Krefz* dicitur, à quibusdam herbariis flos cuculi. Nasturtium siluestre & Iberis Fuchsi, Nasturtium siluestre Cordo, & pratense Trago, folia primùm rotunda emittit. Deinde caulem rotundum erigit, ferè pedalem, in quo erumpunt folia oblongiora, vtrinque profundius incisa, foliis

CARDAMINE Altera, siue Sisymbrium.

erucæ ferè similia: in cacumine flores candidantes, deinde siliquæ parua, quæ semen continent. In pratis humidis prouenit, & circa fossas & stagna. Cardamine altera siue sisymbrium, cardamine secundum, Lobellio auctore, exit pratis vdis Angliæ, Germaniæ, Belgij, & frigidarum regionum, vbi Cardamine quam foliis imis refert. In pedali caule vt plurimum singulari folia exitiora nasturtij hortensis similia, flores lactei purpurantes erucæ aut napi, cardamines prioris maiores, gustu, vt vniuersa planta, & viribus sisymbrium referentes. His accedit ex eodem Lobellio Cardamine trifolia, quibusdam Belgij cultoribus & stirpium ditioribus hortis repertu facilis, nasturtij cardamines gustu & facie plantula palmaris, foliis quadantenus sisymbrij cardamines, sed posita terno, oxys Pliniane ritu, humi procumbente, flos in pediculis albus, isopyri vulgaris aut cardamines. Radix multum fibrata. His alias duas cardamines species Dalechampius addidit, cardaminem minimam aquaticam, & cardaminem odoratam. Cardamine minima aquatica, radice est tenui, longiuscula,

CARDAMINE, V.

Dalechamp.

CARDAMINE Trifolia,

Lobellij.

giufcula, parum fibrata, candida, foliis eius quam fifymbrium cardaminem vocat Dodonæus, minoribus: flore parvulo, candido, minore quam in superiore, strigiflore, & graciliore: filiquis tenuibus eiusdem gustus. In marginibus & aggeribus fossarum prata cingentium nascitur. Cardamine odorata radice est crassiuscula, sensum gracilefcence, dodrantali, granulis plurimis candidis, & coriandri semine non maioribus, tuberosa, albæ saxifragæ modo, multum fibrata, foliis fifymbrij cardamines Dodonæi, humi stratis, amplioribus, nigricantibus, gustu acribus, sed odore cum manduntur, tam stiaui, vt ad cinnamomum accedat. Quam ob causam cardaminem odoratam, seu nasturtium odoratum vocauerunt, flore ac fructu est eodem. Quidam Caltitrichon Plinij esse putant, cui folia sunt lenticulæ similia, caules iuncei, tenuissimi, radix minima. Nascitur in opacis & humidis gustatu feruens. In Sequanorum siluis abietibus & piceis consitis cardaminem hanc odoratam vidit Dalechampius, muscoso solo. Cardamine, inquit Dioscorides, excalfacit, vrinas mouet, cruda estur, lentigines purgat, cutisq; vitia in facie, noctibus imposita, matutinisq; detracta. Galenus, fifymbrium cardamine quoniam cardamo, id est, nasturtio simile quiddam gustu præfert, cum siccum est, tertij est ordinis calfacientium & desiccantium: cum humidum, & viride, secundi. Quare Cresfionis nostri cum lotium hæret, decocto, vel crudi esu medici vrinas mouent & calculos comminuunt. Estur quotidie crudum & coctum primis mensis. Cum raphano & petroselini radicibus ex albo meraco & butyro calfactum, & pubi admotum vrinas remorantes educit. Succus ex aceto illinitur vtiliter veteriosis.

Ibid.

Lib. 27. c. 111.

Lib. 2. c. 121.

Vires & Temper. Lib. 8. sim.

THLASPI. CAP. XLIIII.

Nomina

THLASPI, erucæ nasturtio similis est herba, quæ Græcis τὸ θλάσσι, & θλάσση & θλασσίδιον dicitur, & σίνηπι ἄγρον, Latinis Thlaspi, & thlaspe, Capsella & Scandulaceum. Sunt huius temporis herbarij, qui nasturtium rectorum vocent: quoniam subinde in parietinis nascitur alij

alij siluestre. Vulgus nostrum sinapi rusticum appellat, quoniam digitis friatum sinapim subolet. Germani *Baurnsenff*, & *Baurnkrefz*, Hispani *Paniqueso del flor blanco*, Galli quidam *scencue sauvage*. Thlaspi autem Græcis à fructus forma dictum est, qui nasturtio similis est, sed latior, & veluti infractus & contusus. θλάσσι enim contundi & infringi significat, infringendoque quod globosum tumidumque erat, malleo vel lapide cum dilatatione exæquare, vel à seminis inuolucro foliaceo transversim per mediumve incusso aut diffracto. Duo thlaspeos genera memorat Dioscorides, vnum angustifolium, alterum Cratenæ latifolium. Eadem Plinius habet, nulla thlaspeos Cratenæ mentione facta. Periti herbarij multo plura genera ex seminis forma, à qua huic herbæ nomen inditum fuisse diximus, obseruarunt, vt ex singulorum historia intelligitur. A thlaspe Dioscoridis exordiemur, quæ herba est angustis foliis, digiti longitudine in terram versis, subpinguibus, in cacumine diuisis, binum dodrantum cauliculo, tenui, non sine adnascantibus ramis (Græcè legitur ἀποφυάδας ἀλγας ἔχοντα, id est, qui adnata, siue ramulos, siue propages paucas habet) fructu circa ipsum rotum, ab extremo in latius se pandente: semine nasturtij, incluso vasis lenticulæ effigie, nisi quod infringitur (Græcè habetur, ἐν ᾧ σπερμάτιον ἑμπερὲς καρδάμιω, δισκοειδὲς, οἷον ἐν τεθλασμήριον. Id est, in quo semen exiguum, simile nasturtio, disci figura, veluti compressum. Ruellius legisset videtur φακοειδὲς, quod verterit lenticulæ effigie, nec temerè, quum thlaspi semen illi pulchrè respondeat, vel ex Plinio ita interpretatus est, vulgaria tamen Dioscoridis exemplaria δισκοειδὲς habent) vnde nomen accepit, flos albicat. Nascitur in semitis & parietibus, sepibusque. Semen asperi gustus (ita Ruellius ex Plinio vertit, quod Græcè dicitur σπέρμα δειμύ, id est, semen acre) excalfaciens. Alterum thlaspi tradit Cratenes, quod aliqui Perficam sinapi vocant, latis foliis, radicibus magnis. Quæ omnia Plinius ex Dioscoride transcripsisse videtur, aut certè vnde ille excrisperat. Thlaspi, inquit, duorum generum est, angustis foliis, digitali longitudine & latitudine, in terram versis, in cacumine diuisis, cauliculo semipedali, non sine ramis, pellarum specie, semine incluso lenticulæ efficie, nisi quod infringitur, vnde nomen, flos albicat. Nascitur in semitis & sepibus. Semen asperi gustus. Alterum thlaspi, aliqui Perficon napy vocant, latis foliis, radicibus magnis. In quibus Plinij verbis mancum id videri potest, non sine ramis, pellarum specie, ita vt vox fructu deesse videatur, quæ pellarum speciei comparetur. Galenus de thlaspi hæc etiam prodidit. Vtuntur thlaspi quod è Creta adfertur, quodque vbique nascitur, colore inter luteum & flauum medium, figura rotundum, exiguum adè, vt sæpe grano milij cedat. Melius est autem è Cappadocia comportatum thlaspi imponamus. Hoc ad nigredinem inclinat, figuram non exquisitè rotundam habet, & antedictum magnitudine per multum superat, atque ab vno latere paruum quandam veluti compressionem præ se fert, vnde ei nomen inditum est. Nascitur luteum vt hoc, ita & illud in Cappadocia plurimum. Ideoque non absolute quod inde asportatur, optimum censendum est, sed quod peculiariter in Sauro nascitur, nec Cretico, nec passim nascenti simile. Hæc de thlaspi Galenus. Ex quibus colligitur duplex esse thlaspeos genus, semine, figura, & colore distans præter illud quod Dioscorides & Plinius secundum fecerunt. Primum Dioscoridis & Plinij thlaspi, Matthioli, Fuchsij, & aliorum peritorum herbariorum iudicio, id est, cuius effigiem hîc proposuimus, quod etsi caule iam edito folia non habeat in cacumine diuisa, tamen cum cæteræ omnes notæ, quas thlaspi suo Dioscorides assignat, ei conueniant, credendum id legitimum esse, præsertim cum antequam caulem emittat, vt obseruare perfacile est, ineunte vere folia proferat humi accubantia, vtrinque circa cacumen diuisa. Sed hæc fugacia sunt, statimque conflascunt. Quæ autem in caule sunt, angusta sunt, vt Dioscorides ait, subpinguia, digitali longitu-

Lib. 2. c. 150. Genera. Lib. 27. c. 13.

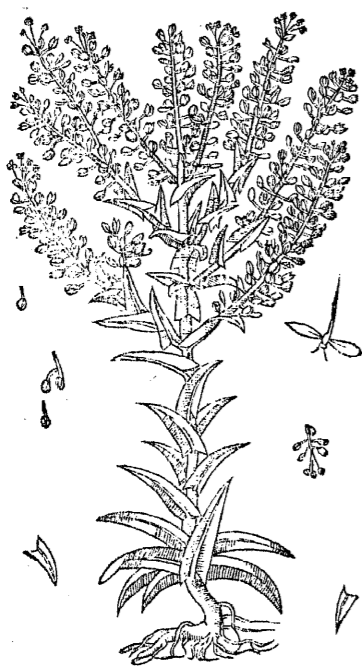
Forma.

Locus.

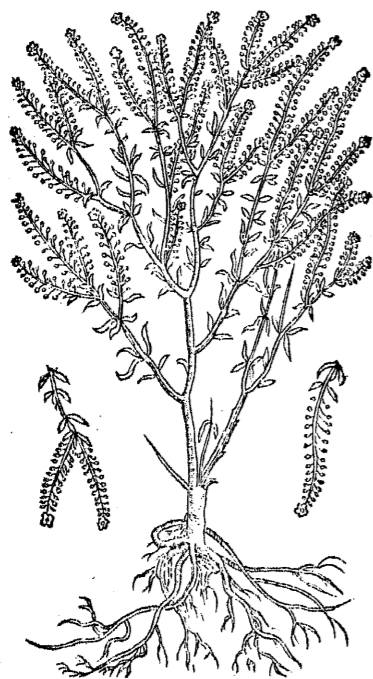
Lib. 27. c. 13.

Lib. 1. Anti.

THLASPI. I. Matth.

THLASPI Angustifolium, Fuchsj.

THLASPI. II. Matth.

THLASPI. III. Matthiol.

dine. Ad hæc caule est tenui, duorum dodrantum longitudine, non sine adnatis ramulis, circa quos totos fructus spectantur, folliculi scilicet compressi, aut disco similes, aut lenti, in quibus semen concluditur nasturtio simile, acri sapore. Pena & Lobellius hoc Thlaspi vulgarissimū esse aiunt Vaccarię folio. Sunt qui hoc thlaspi esse Cratenā, cuius Dioscorides & Plinius meminerunt, falsō credunt. Nam & fo-

liis

THLASPI IIII. Matthiol.

liis latis, & radicibus magnis caret, quæ thlaspi Cratenā habet. At si qua sit planta hodie nota, quæ thlaspi Cratenā merito cenferi possit, eam esse putat Matthiolum, quam raphanum rusticum appellauimus & descripsimus: huic enim folia lata sunt, radices magnæ, & ischiadicis confert. Cordus id maius thlaspi sine dubio eam herbam esse putat, quam Germani *Merretich* appellant, Arabes nasturtium album à candore radicis, eósq; reprehēdit, vt diximus, qui acrem istam radicem raphano adscripserunt, eaque malè vtuntur, cum raphano vtendum sit. Alterū thlaspi genus ex Matthiolo etiam depinximus, quod eius semen thlaspi haud absimile videatur. Nascitur in agro Pragensi, locis saxosis & asperis, floret medio vere, Iunio mense semen profert gustui acre. Addidit Matthiolum & tertium & quartū thlaspeos genera hîc quoque apposita. Plura periti herbari obseruarunt, & in lucem protulerunt: quorum declaratio in librum de plâris, quæ in asperis, aridis & montosis nascuntur, reiicienda. Est & thlaspi marinum, minimum, de quo in libro maritimis stirpibus dicato, dicemus. Quare de thlaspeos viribus Dioscoridem nunc audiamus. Semen, inquit, bilem vtrinque extrahit potum acetabuli mensura: prodest ischiadicis infusum: sanguinem potu educit, internas suppurationes rumpit: menses ciet, sed partus enecat. Alterum thlaspi vile ischiadicorum infusioni. Eadem Plinius iisdem verbis habet. Eadem & Galenus, thlaspeos semen, inquit, facultatem habet acrem, adeo vt internos abscessus potum dirumpat: menses ciet, & fœtum necat. Per sedem infusum sanguinolenta euacuat, ischiadibus prodest. Est enim alioqui tum supernè tum infernè biliosorum humorum euacuatorium oxybaphi mensura epotum.

In lib. 2. Diosc. cap. 186.

Cap. de rapha.

Locus. Tempus.

Lib. 5. c. 62. In hist. plâ. cap. 114.

Lib. 2. c. 150. Vires & Temper.

Lib. 27. c. 13. Lib. 6. sim.

ARABIS SIVE DRABA. CAP. XLV.

ARABIS siue Draba, siue Arabis herba dicta reperitur, & à Serapione nasturtij generibus adnumeratur, quam nasturtium orientale vocat, ob insignem eius acrimoniam, quidam Babylonicū nasturtium vocant. De draba hæc in Dioscoridis exemplaribus leguntur. Draba herba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex vtroque latere folia seu lepidij, sed molliora & candidiora. In cacumine verò sambuci umbellam gerit, candidos flores habentem. Herba hæc cum pifana coquitur in Cappadocia maximè. Semen aridum pro pipere obsoniis admiscetur. Sed hoc caput Dioscoridi falsō adscriptum fuisse Marcel. Verg. Matthiolum, atque alij viri docti non sine ratione suspicantur. Primum plantę appellationem si rectè expendamus, neque Græcam, neque purè Latinam esse comperiemus, cum neque apud Galenum, Oribasium, Paulum, Aëtium, neque apud Plinium, aliôsve Græcos aut Latinos auctores scriptum de ea quicquam reperiat. Deinde in exemplari Dioscoridis Græco manuscripto, bis hæc herba secundo Dioscoridis libro habetur, tum statim post thlaspi, tum in fine libri post glastum ante telephium intrusa,

Nomina

Forma

ARABIS SEV DRABA,
Dodon. seu Thlaspi Creticum.

ARABIS SEV DRABA,
Matthiol.

ARABIS SEV DRABA
altera, Pena & Lobell.

Lib. 4. c. 63.

In lib. 2.
Diosc. cap.
187.

quod aperte ostendit suppositiciam esse in Dioscoride hanc herbam. Caterum siue a Dioscoride, siue a quouis alio herbario literis prodita sit hec herba, illam putat esse Dodonæus, quam hic pictam damus, quam recentiores herbarij thlaspi Creticum vocant. Pedalis est herba, foliis angustis, iberidis foliis ferè similibus, in caulicorum summitate umbellas ferens, in quibus flosculi oriuntur candidi, aut quasi in purpura albicantes: deinde siliquæ parvæ, compressæ, thlaspeos siliquis similes, minores tamen, in quibus semen includitur, gustu acre & feruens, sicuti thlaspeos semen. Huic herbe thlaspeos vires Dodonæus tribuit. Cordus Plinium eius herbe mentionem fecisse nomine Dryophoni existimat, cuius verba cum de dryopteri dixisset, hæc sunt. Dryophonon similis herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdati utrimque foliis, pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines; sed candidioribus, mollioribusque, flore candido sambuci. Edunt cauliculos decoctos. Semine verò eius pro pipere utuntur. Drabam aliam exhibuit Matthiolus, quã legitimum esse censet, in qua cum leuiuscula sentiatur acrimonia, quam insignem in Draba requirit Serapio, an ea sit eius draba quæ in Italia nascitur, affirmare non audeat, nisi forte drabæ pro regionum diuersitate accidat, quod aro accidere scripsit Galenus. Drabam aliam Lobellius monstrat, quæ inter Narbonensium Drabam

&

& Myagrimum media est & congener. Dignoscitur reptatu dodrantalium caulicorum densissimorum, & radicis exilitate, flos albidus est, quatuor foliolis constans. Hæc Lobellius.

IBERIS.

CAP. XLVI.

VAE Iberis Græcis herba dicitur, ab Iberia regione nomen inuenit. Paulus lepidium, & ἀγριοκάρδαμον, id est, siluestre nasturtium appellari scripsit. Aëtius Cardaminem, quia odorem, saporem, & figuram cardami, hoc est nasturtij habet, & Galenus odore & viribus cardamo simile lepidium esse dicit. Quare in Dioscoride *ἰβερὴς ἡ τοῦ καρδαμύτου* pro *καρδαμύτην* falsò legi Cornarius existimat. Galenus etiam lepidium eandem esse herbam cum iberide declarat his verbis. Damocratis extat libellus Clinicus inscriptus, in quo versibus Iambicis de tribus differit medicamentis. Ac primò quidem eo quod ex herba quam ipse iberidem appellat, constat. Mox subiungit Galenus. In Iberide medicum quendam amicum suum hac herba curatum esse, quam ipse Damocrates iberidem appellat, ut qui ipso visu herbam cognorit, nomen autem eius nullum audierit, quinetiam id ipsum ignorarit is qui eum usum eius docuit. Verum ex signis quæ scribit, videtur iberidè appellare, quæ à Græcis lepidium appellatur, à regione in qua amicus eius curatus est, appellatione ducta. His subiicit Galenus Damocratis iambo quibus iberidè descripsit. Addit rursus his Galenus. De hac iberide etiam Archigenes scribit, lepidium ipsam appellans. Dicit autè & splenicis, & ischiadicis ipsam cõuenire. Ad ischiadas & perfrigerationes Hygieni Hipparchi. Herbam iberidem quam aliqui lepidium vocant aut agriocardamum colligito, &c. Cum igitur iberis & lepidium eadem sit herba, perspicuum est iberidis caput calci primi libri Dioscoridis à nimis curiosis librariis vel medicis, nõ à Dioscoride adiectum fuisse, cum is iberidi locus non rectè assignetur, sed libro secundo, in quo cum permultis plantis quæ acri facultate præditæ sunt, de lepidio tractat. Eius effigiem his iambicis versibus Damocrates depinxit.

Nomina
Lib. 3. c. 17.
Lib. 3. c. 184.
& lib. 12. c.
12.
Lib. 7. sim.
Lib. 10. ph.
loc. cap. 2.

Gal. lib. 10.
ph. loc.
Locus.

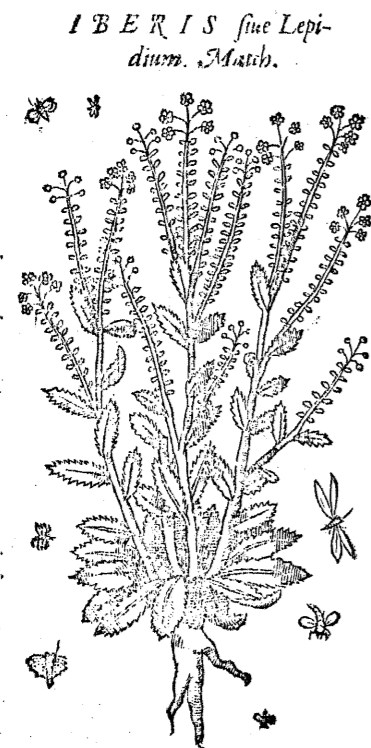
Forma.

*Herba hæc ubiq; multaq; frequens nascitur,
Monumenta iuxta antiqua, muros & veteres,
Tritasque quondam publicè pedibus vias,
Quas iuxta aratrum duxit haud quis agricola.
Semper virescens foliis nasturtij,
Florentibus vere, attamen maioribus:
Caulem cubitalis longitudinis gerit,
Paulò minorem, aut rursus ampliorem, ab hoc
Aestate pendunt folia, donec multa hyems
Sarmentitiam deducat hac ad imaginem, &
Deiecta & exsiccata depereant gelu.
Adnata radici tamen cernes alia.
Aestate florem fert colore lacteo
Multum, tenuem, variumque valde, cauliculus.
Ad quem sequitur semen penitus sic exiguum,
Vsum ferè ut fallens, oculos quoque effugiat
Odorem habet radix inde acerrimum,
Vero similem quam maximè nasturtio.*

Hos versus aperte declarat Plinius his verbis. Inuenit nuper & Seruilius Damocrates è primis medentium quam appellauit iberidem, quamquam ficto nomine, inuentioni eius assignato carmine. Nascitur maximè circa vetera monumeta, parietinaliq; & inculta iterum, floret semper folio nasturtij, caule cubitali, semi-

Lib. 25. c. 8

Lib. 1. c. 1. ne tam paruo, vt vix aspici possit. Radici odor nasturtij, &c. Huic descriptioni etiã simillima est ea quę in Dioscoride reperitur, siue ab eo posita sit, siue ab alio auctore inserta. Iberis folia habet nasturtij, vere virẽtiora, caulem cubitalẽ aut minore.

IBERIS siue Lepidium. Match.

Lib. 12. c. 1.

Lib. 3. c. 184.

Match. lib. 1. Dioscor. cap. 1. Form. L.

Radices duas nasturtio similes habet calfacientes & adurentes. In qua descriptione corruptus est locus, μήκος ὅσον πηχυαίων, ἢ ἑλαττον, id est, caulem cubitalem aut minorem. Deest enim vox καλοῦ, & πλέου, vt sic legatur, μήκος ὅσον καλοῦ πηχυαίων, πλέου ἢ ἑλαττον, id est, caulem longitudine cubitalem, maiorem, aut minore, sic enim Damocrates habet. Sic & Aëtius, versus Damocratis, sed lege carminis soluta recitans, & Archigenes in Epistola ad Aristonem referente Aëtio, in qua iisdem planè verbis iberidem describit, vt vel ex Dioscoride exscriptis videatur, vel ex ipso Archigene ad finem libri primi Dioscoridis caput de iberide aliquis attexuerit. Veterum Græcorum iberis siue lepidiũ doctissimorum herbariorum iudicio, ea est quam hic pictam exhibemus, Nasturtio saluatico Italarum, Passerage sauuage & Cresson sauuage Gallorum, caulibus rotundis, cubitalibus, furculosis: foliis angustis, floribus candidis, & siliquis in quibus semen: radice crassa, candida gustu acerrima. Ab herbariis colitur in hortis. In Italia tamen & Gallia Narbonensi locis incultis sponte nascitur. Huic iberidi cùm minimè conueniant quę de lepidio quodam Plinius tradit, id exire in cubitalem altitudinem, foliis laurinis, sed mollibus, item Paulus fruticosam quandã apud suos nasci iberidem similibus lauri foliis, & multò amplioribus, attendendum id lepidium à superiore iberide siue lepidio prorsus esse diuersum: præsertim cùm Dioscorides Lepidiũ suum βοτάνιον vocet, id est, Herbulam. Est autem id primum siue maius lepidium Pauli & Plinij ea planè herba quæ à recentioribus Piperitis nuncupatur, (non est autem piperitis Plinij, de qua iam diximus) quod acerrimo gustu linguã vellicet, Officinis rhabbanus siluestris, non ille quidem de quo post satium diximus, neque rhabbanus rusticus, sed qui nominatur à Gallicis Passerage, à feruido gustu, à Germanis Pfeffkraut. Lepidiũ maius Cordi & Tragi. Folia huic longa sunt, lata, laurinis similia, sed latiora & longiora, & toto ambitu parum crenata: caules rotundi, fractu contumaces, fere bipedales: in quorũ summitate flores parui & candidi, deinde semen minutum, radix longa est, & simplex, quæ

LEPIDIVM PAULI & Plinij.

Lib. 19. c. 2.

Lib. 3. c. 77.

Cap. de si. liq.

Forma.

de lepidio quodam Plinius tradit, id exire in cubitalem altitudinem, foliis laurinis, sed mollibus, item Paulus fruticosam quandã apud suos nasci iberidem similibus lauri foliis, & multò amplioribus, attendendum id lepidium à superiore iberide siue lepidio prorsus esse diuersum: præsertim cùm Dioscorides Lepidiũ suum βοτάνιον vocet, id est, Herbulam. Est autem id primum siue maius lepidium Pauli & Plinij ea planè herba quæ à recentioribus Piperitis nuncupatur, (non est autem piperitis Plinij, de qua iam diximus) quod acerrimo gustu linguã vellicet, Officinis rhabbanus siluestris, non ille quidem de quo post satium diximus, neque rhabbanus rusticus, sed qui nominatur à Gallicis Passerage, à feruido gustu, à Germanis Pfeffkraut. Lepidiũ maius Cordi & Tragi. Folia huic longa sunt, lata, laurinis similia, sed latiora & longiora, & toto ambitu parum crenata: caules rotundi, fractu contumaces, fere bipedales: in quorũ summitate flores parui & candidi, deinde semen minutum, radix longa est, & simplex, quæ

quæ sub terra serpit, vnde quotannis furculi multi enascuntur. In hortis herbariorũ passim colitur, semelq; fata haud facillè extirpari potest. Sed de Iberidis, siue lepidij prioris viribus dicamus. Lepidiũ, inquit Galenus, ex quarto est ordine excalfacientiũ, simile nasturtio, tũ odore, tũ gustu, tũ viribus: sed minùs eo desiccatur. Qui verò qualitates has sequatur effectu, hi sunt ex capite de Iberide, quod in Dioscor. additũ fuisse diximus. Radices ischiadicis cũ falsa axungia emplastri modo vtiles, quaternis horis alligata, vt dein in balneas descēdatur, & postea oleo cũ lana locus perungatur. Idẽ auxiliũ de Iberidis radice præscripsit Damocrates, his versibus.

Vires & Temper. Lib. 7. simpl. Gal. lib. 10. ph. loc.

Hanc erutam larga satis cape copia
Aestate, nam tunc optima & fortissima est
Adhuc recens siccata fit: sed debilior.
Tusam hinc probe (nam difficulter tunditur)
Pauca subactamque excipies axungia.
Crurique toti, & maxime coxendici
Adhibebis, & ligabis, & fines duas
Horas mulieribus, viris sed quatuor.
Hinc balneo inductos, nec villo ex unguine
Nec smegmate villo pinguiore collines,
Sudore sed modico exiliente, in solium
Merges iubens perferre: nam mordacitas
Ingens, caloris sensus atque exoritur.
Verum hinc rigatos leniter perducito.
Illati enim quamuis manibus sint plurimum,
Exibit attamen pedibus suis valens,
Quicumque consilium hoc bonum susceperit.
Ad multum oleum miscabis hinc vinum modicum,
Et concuties, & illines lotos eo.

Ac mox madore tersi, & pinguitudine Totum teges crus mollibus tu velleribus.

Hoc sanè vtendi modo, inquit Galenus, & inueteratos capitis dolores, & aliàs omnes quacumque corporis parte inueteratas & agrè solubiles affectiones ac resolutiones se curasse Damocrates, & omnino vitia in quibus alij sinapismo, alij remedio ex thapsia vtuntur, se hac herba persanasse ait. Idem omnino ad ischiadidas remedium Aëtius bis habet. Idem & Plinius his verbis. Radici Iberidis odor nasturtij. Vñs astate efficacior, & recenti tantum. Tunditur difficulter: coxendicibus, & articulis omnibus cum axungia vtilissima, viris plurimum quaternis horis, fœminis minùs dimidio adalligata, vt deinde in balneis descendatur in calidam, & postea oleo ac vino corpus perungatur: diebusq; vicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris super sit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur non in ipsa inflammatione, sed imminuta. Ex his grauisimorum auctorum scriptis locum in Dioscoride capite de Iberide corrupto legi putat Cornarius, Καὶ ἐλαίῳ μετ' ἐξὶς τοῖς τόποις ἐπιχρῆσθαι, & postea oleo cum lana locus perungatur, pro ἢ ἐλαίῳ μετ' ὄνυς τοῖς τόποις ἐπιχρῆσθαι, hoc est, oleũ cũ vino locis illinatur: sic enim habent Damocrates & Plinius, vt ex superioribus intelligitur. Sic & Aëtius: ἐξελθὼν δὲ οἰνελαίῳ λιπαρῶ περιμαντηθεῖς, καὶ περιμαξαμένος, σκέπει τὸ ἰχλὸν ἐξὶς καθαροῖς. Id est, Egressus autem vino & oleo multo perfusus ac deterfus, coxendicem lanis puris tege. Et alio in loco. A balneo ad oleum multum paucum admodum vinum admisceto, & illinito. Superiores auctores radices Iberidis vñsum solummodo ischiadicis præscribunt, Paulus etiã foliorum: sic enim scribit. Quæ verò Iberis apud nos fruticosa nascitur similibus lauri foliis, & multò amplioribus, respondere multa experimenta testantur, non solum in coxarum,

Lib. 10. ph. local. Lib. 3. c. 184. & 12. ca. 2. Lib. 25. c. 8. In li. 10. ph. loc. Gal. Lib. 12. c. 28. Lib. 3. c. 77.

sed in aliis quoque diuturnis affectibus. Per æstatem verò longè sunt efficaciora. Atqui si folia tunc non produxerit, cortex ipsius radicis contunditur cum adipe suillo, vt emplastri speciè representet, inde linteolo defiori illitum locis maximè dolentibus imponitur, &c. Dioscorides etiam lepidij folia ad coxendicis dolores adhibet. Vis foliorum acris & excalfaciens, inquit, quapropter trita ischiadicis præsentissimum est auxilium, si cum helenij radice, quarta parte horæ illinatur: lienosis simili modo prodest: lepras eximit. Radix appensâ collo, dolore dentium liberare existimatur. In quibus verba illa, si quarta parte horæ illinatur, quæ Græcè leguntur ἐπιθεριστον προς τὸ τριπλὸν ὥρας, mendo non carere suspicatur Cornarius. Cùm enim cæteri omnes auctores, vt diximus, emplastrum ex lepidio impositum, quatuor horas sinendum præscribant, credibile non est rectè hîc legi, vt ad quartam horæ partem imponatur: neque enim tam breui tempore vires suas exerere potest: & fieri potuit, vt τριπλὸν pro τριώσπρας sit suppositum, quod facillè euenire potuit, si quaternarij numeri nota, θ, interpreti fuit exprimenda. Porro reliquum lepidij in medicina vsus, & ex eius radice amuletum Plinius aliter quàm Dioscorides refert his verbis. Lepidium inter vrentia intelligitur. Sic & in facie cutem emendat exulcerando, vt tamen cera & rosaceo facillè sanetur. Sic & lepras & psoras tollit semper facillè, & cicatricum vlcera. Tradunt in dolore dentium adalligatam brachio qua doleat, compescere dolorem.

CORONOPVS. CAP. XLVII.

Nomina ΚΟΡΩΝΟΠΟΥΣ, Latine Cornicis pedem significat, atque etiam refert, foliis ita fissis & dispositis vt Cornicis pedem representent. Est enim Coronopus Dioscoridis acetarium olus, quo horti omnes hodie scærent, Manardi, Scaligeri, Matthioli, Fuchsi, Cordi, & aliorum doctissimorum herbariorum sententia, quod vulgò herbariorum à foliorum integrorum figura Cornu cerui, Gallis *Corne de Cerf*, Italis *Herba stella*, Germanis *Krautfuß* dicitur: etsi eius breuissima sit apud Dioscoridem descriptio: oblonga herbula est, inquit, per terram strata, fissis foliis, coquitur in olerè. Radicem habet tenuem, adstringentem, quæ in cibo cæliacis facit (vel vt in vetere codice legitur, ἡ ῥίζα ἐπιθερισθὲν ἐσθιομένη ποιεῖ πρὸς κοιλιακὸς, idest, cuius radix elixa si edatur, cæliacos iuuat.) Prouenit in aggeribus & locis incultis, & secus vias. Breuiter etiam eadem tradit Plinius. Coronopus oblonga herba est cum fissuris. Seritur interim, quoniam radix cæliacis præclare facit in cinere tosta. Et alio in loco. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt, vt eius quam Coronopum vocant. Quæ ex Theophrasto expressa sunt, qui Coronopum inter ἐπιγυφουλλὰς, idest, ea quæ ab radice foliata sunt recenset: itemq; inter aculeatas & sponte crescentes herbas. Etsi verò Dioscorides Coronopum aculeatam esse herbam non dicat, neque de ea libro tertio cum cæteris aculeatis herbis agat, sed libro secundo cum oleribus, iisq; quæ in ciborum vsu veniunt, nemo tamen iure eorum sententiam reprehendere possit, qui Coronopum hîc depictum Dioscoridis Coronopum esse existimarunt. Theophrastus enim ad Coronopi foliorum præsertim recentium formam alludit, vt rectè censet Matthiolus, quæ ea sunt laciniarum tenuitate, vt aculeata videantur, cùm tamen pungere non possint, vt cum acanthinis similiter lusit Dioscorides, vel vt ait Fuchsius, foliorum fissuras aculeos appelles licet. Coronopus igitur siue Cornu cerui, folia fert longa, angusta, hirsuta, & in singulis lateribus terna, quaternave foliola, ita vt folia integra Cerui cornibus ramosis simillima sint, per humum strata, & in stellæ figuram disposita, ex quorum medio rotundi & hirsuti oriuntur cauliculi spicam, florem, semen edentes, omnia hæc plantagini proxima, vt nullum ferè discrimen obseruari possit. Vnica nititur radice, innumeris tamè capillamētis stipata. Hæc Dioscorides & Plinius, vt diximus, cæliacis

Li.2. c.170.

Embl. 19. lib.2.

Li.20. c.17.

Li.22. c.19.

Li.21. c.16.

Lib.7. hist. cap.9.

Li.2. Dios. c.23.

Ca.169.

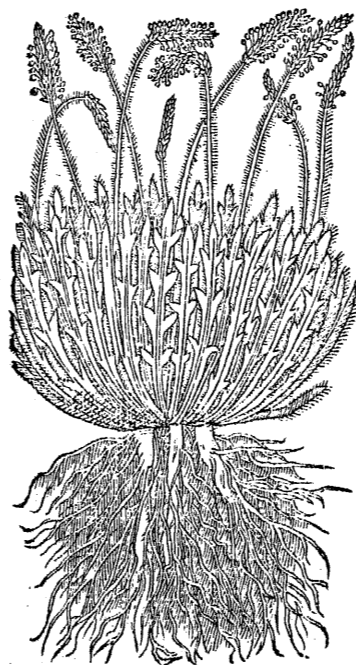
Forma.

cæliacis prodesse scripserunt, quibus subscripsit Galenus. Coronopodis radix comesta, inquit, cæliacis prodesse creditur. Aëtius idem tradit. Paulus colicos iuuare scribit, non cæliacos. Nec librarij est hic error ex vocum affinitate decepti, sed ipsius auctoris Pauli, qui cùm alaudam colicis auxiliari scripsisset, mox subiunxit, κορωνοποδος ἡ ῥίζα ἐπιθερισθὲν ἐσθιομένη. Idest, Ipsa etiam Co-

Li.7. Simpl. Lib.7.

Corn. Embl. Lib.6. l.1.

CORONOPVS, Matth.

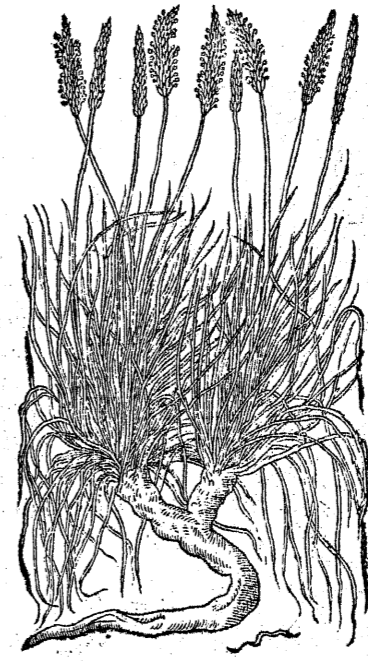

ronopodis radix colicos iuuare creditur. Scribit Matthiolus inueniri Coronopū sponte nascentem diluto extenuatoq; solo, in Comitatu Goritienti, quam ibi vulgus Serpentinā appellat, quòd eius radix in vino pota viperarū, aliorumq; venenatorum animalium morsibus maximè aduersetur, adeò vt ipsa sola (id quod se experientia compertum habere affirmat) liberet demorsos. Huius etiā meminimus in libro de iis quæ in asperis nascuntur, capite de Holostio. Est & Serpentina minima, nullatenus distans à superiore, præterquàm exilitate: cauliculis enim vix vnciâ, aut sesquiunciam æquat. In celsis montium ingis sterilibus Saenæ in Gallia Narbonensi copiose prouenit. Ea est, opinor, quam Pena pingedam curauit: & quam Montepelienfes Holostium suspicabantur, sed perperam propter radicis notam planè contrariam. Eadem etiam aut eam proximè referens, quæ à Clusio nomine Holosti, Salmaticensis depicta est & descripta, vt ostēdimus loco supra citato. Ex his quæ de Coronopo diximus, perspicuum

SERPENTINA Omnium minima, Lobellij.

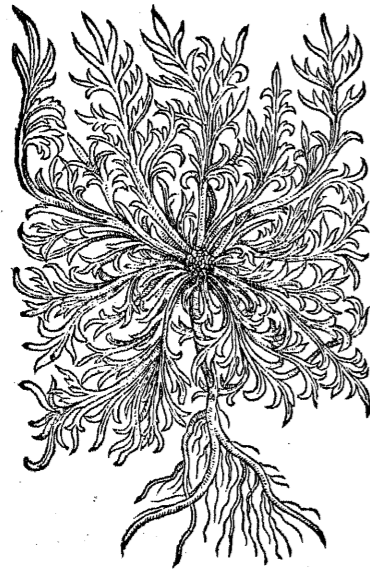
CORONOPVS Siluestris, siue Serpentina.

est vehē

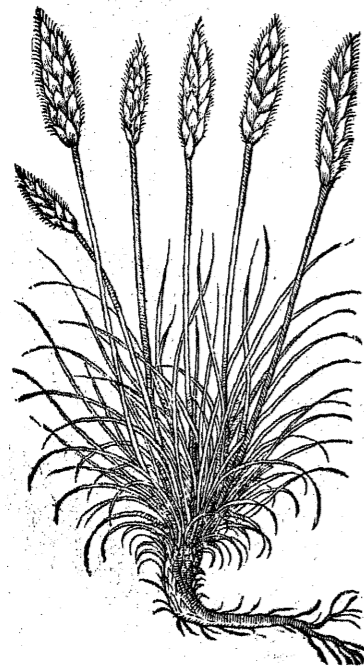
est vehementer eos errare, qui Coronopum, plantam eam esse putant, quæ herbariorum vulgò Pes Coruinus, à nonnullis Pes gallinaceus dicitur, quo nonnunquam ad exulcerandas corporis partes, necessitate ita postulante vtuntur medici, cum reuera ranunculi species sit, vt suo loco dicitur. Fuere alij eruditi viri qui multum temporis & diligentia in plantarum natura cognoscenda posuere, qui aliter de Coronopo senserunt. Leoniceus imprimis Coronopum eam herbam esse putat, quam ipse lingua vernacula Capriolam vocat, alij Itali sanguinellam, quod eam pueri æstate in nares immittant, vt sanguinem eliciant. Cuius sententiam minimè probat Manardus. Nam etsi herba hæc in culmi fastigio quinque graciles veluti spicas gerat, quæ cum dilatantur, formam Pedis cornicis, vel alterius auis representent, tamen cum hominum cibus nõ expetatur, folioq; sit nullis incisuris dissecto, nec seratur in hortis, & arida scæni modo assurgat, Coronopus nullo modo dici potest. Quod si quis obiiciat Plinio & Theophrasto Coronopum aculeatam esse herbam, atque ideo Capriolam, siue Sanguinellam esse posse, facile is refelletur, quod Capriolæ caulis calami modo geniculis interreptus humi minimè repat, sed rectus in altum assurgat, & culmorum more spicas ferat. Dodonæus quem Coronopum esse diximus, non Dioscoridis Coronopum, sed Pseudocoronopum vocat, atque aliam plantam exhibet, quam ad Coronopum Dioscoridis proximè accedere ait, quæ à Ruellio graphicè depicta est his verbis. Herbulaprotritis itineribus & semitis passim vires, quasi pedibus calcari letetur, humi semper sparsa proserpit, folio in multas partes laciniato, sessilibus cauliculis, flore candido, exili inuolucris feminum orbicularibus, per ambitum echinatis, in quibus duplices prominulo ventre sinus extuberant, singuli singulorum feminum eo capaces. Vulgus quod folium multipliciter confectum in Ceruini cornu imaginem effigietur, hoc ei nomen non immeritò dicauit. Verùm quæ nam haberetur apud veteres, hæc herba Ruellius affirmare non audeat. Pena verò hanc multò melius Coronopi speciem habendam esse censet, quam Serpentariam Matthioli, quæ incerta est, & foliis longè dissimilibus, & potius holostij species. His idem Pena nouam antiquis & recentioribus indictam subdidit, quæ collibus & cautibus Malsiliæ vicinis ad maris allisiones inter tragacanthum passim luxuriat, densissimo sparsoque foliorum stipatu, sedi minimi laxei montani, vel pinastru ritu, positu, & rigiditate

CORONOPVS Ruellij, ex Dodon.

CORONOPI Masfiliensium, Pena.

Li. 2. c. 62.

CORONOPVS Repens, Lobell.

rigiditate, innumera etiam sobole cauliculorum dodrantalium, semen pullum plantaginis, aut serpentinae vulgaris spicis includentiũ. Radix longiuscula, lignosa, crassior, gustu nonnihil calida, aromatica.

MENTHA CAP. XLVIII.

MENTHAE nomen suauitas odoris apud Græcos mutauit, inquit Plinius, cum alioqui Mintha vocaretur. Vnde veteres nostri nomen declinauerunt. Quæ sic scripsit Plinius, quod ἡδύσμος Græcis nunc appelletur ab odoris iucunditate, quæ antea μένθη dicta nobis Mentham fecit, Arabes Nabatnah vocant, Itali Mentha, Germani Muntz, Hispani Hierua Buena, Galli Menthe. Dioscorides duorum duntaxat Menthae generum meminit, satiuæ siue hortensis, cuius vt vulgò cognitæ descriptionem prætermisit, & siluestris, quam Mentastrum Latini vocant. Recentiores plures Menthae hortensis species esse annotarunt. Matthiolus plures Menthae hortensis species esse ait. Vna enim, inquit, breuioribus & crispioribus constat foliis, alia rubenti caule & flore, alia albicante. Fuchsius genera quatuor, sed diuersa depinxit, totidem Dodonæus, siluestris duo. Matthiolus primam Menthae specie breuioribus

Nomina Lib. 19. c. 8.

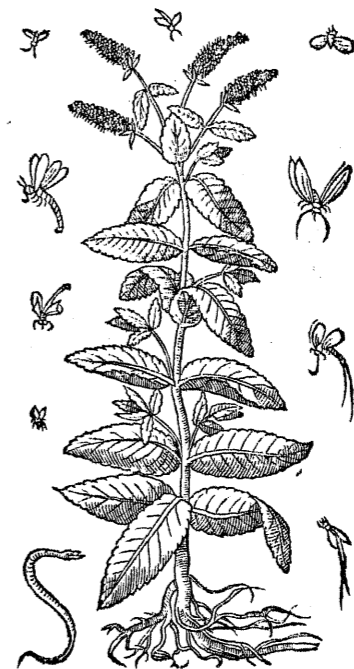
Lib. 3. ca. 35. Genera

Cap. 110. Lib. 2. c. 62.

MENTHA Satiuæ Crispa, Dodon. prima.

MENTHA Satiuæ, Matth. prima, Dodon. 111.

& crispio

& crispioribus constare foliis scribit, de qua mox ex Dodonæo & Fuchfio dicemus, aliam rubente caule & flore, aliam albicante, quas duas postremas depinxit. His addidit Mentham Græcam, quæ Salvia Romana nominatur, de qua alio capite tractabimus. Fuchfij & Dodonæi mentha sativa prima ea est quæ mentha crispa, Gallicè *Menthe crispue*, Germanicè *Deyment*, & *Kransdeyment* vocatur.

MENTHA Sativa altera, Matth.

Forma.

MENTHAE Sarracenicæ, species altera Myconij.

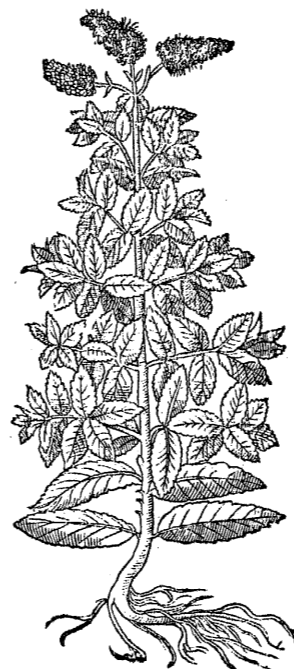
Mentha vulgata serpens rotundiore folio Lobellij. Cauliculos edit quadrangulos, nigricantes, lanugine pubescentes: folia ferè rotunda, serrata, saturata viriditatis, crispa, mollia, odoratissima: flores purpureos, internodia geniculatim coronantes verticillato semper ambitu. Radice est fibrata per terram longius euagante. Altera eorumdem sativa Mentha Germanorū *Kransmuntz* & *Kransoalsam*, idest, Balsamū crispū, Lobellij. Mentha rotundifolia altera, flore spicato, siue cruciata Mentha, superiori valdè similis est, foliis rotundis, nigricantibus, odoratis, cauliculis quadratis, radicibus per terram serpentibus: sed in fastigiis flores sunt spicati. Hæc est Mentha secunda sativa Matthioli. Mentha sativa tertia eiusdem Dodon. Mentha Sarracenicæ, & Mentha Romana quibusdam dicitur, Gallicè *Menthe de Nostre Dame*, & *Mente Romaine*, Germanicè *Balsammuntz*, & *Unser frauncmuntz*. Lobellij Mentha Romana Officinarum, siue præstantior, angustifolia, sativa prima Matthioli, folio longiore & acutiore constat, salicis folio simili, sed candidiore molliore, & hirsuto: flosculis purpureis cauliculorum cacuminibus spicatim insidentibus, radice tenera, fibrata. Aliam Mentham Romanam, siue Sarracenicam speciem ex Myconio hic appinximus: quæ à Pyreneorum montium incolis, ubi frequens nascitur, vocatur *Herba del Moro*, idest, Herba Sarracenicæ. In locis frigidis maximè provenit, in pratis, & iuxta fluentia, vix alibi. Herba est cubitalis, interdum minor. Ramulos à radicibus multos edit, aliqua ex parte per caulium longitudinem, velut striis notatos, non nihil lanuginosos, in quibus folia parva, brevia, non admodum lata, viridia, in ambitu serrata, odorata, medio interageratum vulgare & Menthastrum odore, & tam simili Mentham Romanam vulgò dictam, ut hæc illi commodè possit succedere. Flores in cacumine multi, anthemidi similes, in medio luteoli, in ambitu candidi, odorati. Radices subsunt candicantes. Floret Julio & Augusto mensibus. Iuribus carniem eam incoquunt ad saporis gratiam. Myconius Mentham Romanam speciem

speciem esse credit, sapore, odore, & simili fermè foliorum figura inductus, nisi docti alij herbarij aliter senserint. Quarta Mentha Germanis *Hertzkraut*, & *Balsamkraut* dicitur, Gallicè *Herbe de cœur*. Lobellij Mentha Romana angustifolia, siue cardiaca: foliis itidem longioribus est, caulibus & radice proximè dictæ similis,

MENTHA Sativa quarta, Dodon.

MENTHASTRUM vulgare, Matth.

sed flores purpurei geniculatim internodia haud secus quam in prima specie caules coronant. Mentha siluestris siue Menthastrum ἰδύοσμος ἀγρός Græcis, Gallis *Menthe sauvage*, & *Menthe chevaline*, Germanis *Kosmuntz*, & *Wilderbalsam*, Italis *Mentastro*, hirsutior est folio, ut ait Dioscorides, & profus maiore quàm silymbri, grauiore odore, quare minus ad sanorum vsus expetitur. Idipsum est herbariorum sententia quod hic exhibemus. Cauliculos habet quadrangulos, hirsutos: folia longiuscula, rugosa, mollia, tam supernè quàm infernè lanugine canescentia, & hirsutiora, silymbrio procerius, odore magis viroso, flosculis spicatim cauliculorum fastigia coronantibus, radice est tenera & fibrata. Alterum Menthastrum genus Dodonæi, silymbrium est, de quo proximo capite agemus. Lobellius Menthastra alia ostendit. Campense & Zuulense, Menthastrum vulgari per simile, sed foliis nigrioribus, longioribus, profundius crenatis, minusq; incauis & hispida, & florum spicatorum diuisura. In agro Frisio secus Campen & Zuulen oritur.

MENTHASTRUM Campense & Zuulense, Lobellij.

MENTHASTRUM
niueum Anglicum, Pena
& Lobelij.

Tempus.
 Lib. 3. ca. 35.
 Vires &
 Temper.

MENTHASTRUM
minus spicatum, Lobelij.

Li. 19. c. 20.

Li. 20. c. 14.

cas adstringit. Pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui & gargarizatur vna tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cū alumine, linguæ asperæ cum melle: ad conuulsã

Menthastrum niueum Anglicū, quod cultiores horti alunt in Anglia, vt ait Pena, vulgato longè minus & odoratius, cuius folia partim sunt viridi colore, partim niueo candore & læuore nitidissimo, cuiusmodi in hyssopo & salvia illic euenire ipsemet Pena annotauit. Menthastrum minus spicatum, odore mitius minusq; graue, folio Heliotropij Tricocci. Satiæ Menthæ passim in hortis proueniunt. Amant apricum locū, non pinguem, non stercoratum: humidis facilius adolefcunt. Menthastrum viginosis locis gaudet: passimq; irrigua hoc Menthastro pubent. Florent omnes mēse Augusto. Superest vt Mēthæ vires declaremus, primū ex Dioscoride. Mentha hortensis calfaciendi, adstringendi, atq; exsiccandi vim habet. Sistit sanguinem potu ex aceto succo: tineas in ventre teretes enecat: venerē stimulat. Singultus, vomitiones, choleraq; sedant terni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. Imposita fronti capitis dolores mulcet: mammas si tendantur; aut lacte turgeant compescit: cum sale canum morsibus illinatur: aurium doloribus cum aqua mulsa subuenit: vuluæ ante coitū admota conceptioni resistit: linguæ scabritiem cōfricta læuigar: Lac coire densariq; in caseum non patitur, si folia (aliàs κλωνάκια, idest, ramuli) potionibus lactis immergantur. In summa stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Ex Plinio. Grato Mentha mentas odore percurrit in rusticis dapibus. Semel facta diutina atate durat. Et aliquanto post. Menthæ ipsius odor animum excitat, & sapor auiditatem in cibus, ideo embammatum misturæ familiaris. Ipsa acescere aut coire, densariq; lac non patitur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Datur in aqua aut mulso: eadem vi resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aequè maribus ac fœminis sistit sanguinē, & purgationes fœminarum inhihet: cū amylo ex aqua pota cœliacorū impetus. Syriation & vomicas vuluæ curauit. Ille & iocinorū vitia ternis obolis ex mulso datis. Itē sanguinem excreantibus in sorbitionem. Vlcerata in capite infantū mirè sanat, arterias humiditas siccat, siccas adstringit. Pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui & gargarizatur vna tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cū alumine, linguæ asperæ cum melle: ad conuulsã

intus per se, vitiiq; pulmonis. Singultus & vomitiones sistit cū succo granati, vt Democritus monstrat. Recentis succus nariū vitia spiritu subductus emēdat. Ipsa trita cholera, in aceto quidē pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam impositum polenta: & si mamma tendantur, illinatur & tēporibus in capitis dolore. Sistitur & contra scolopendras, & scorpiones marinos, & ad serpētes. Epiphoris illinatur, & omnibus in capite eruptionibus: itē sedis vitiiis. Intertrigines quoque, vel si teneatur tantū, cohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lieni mederi eā in horto gustatā, ita ne vellatur, si iis qui mordeat dicat se lieni mederi per dies nouē. Arida quoque farinā tribus digitis apprehensam & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersam in potionem, ventris animalia expellere. His Plinius partim plures virtutes Mēthæ quā Dioscorides tribuit, partim Dioscoridi aperte refragatur, qui Mentham ἀσποδισια ἐρεθίζει, idest, venerem stimulare dixit, Plinius eam veneri officere, adducta etiā cur id faciat causa, inquit Cornarius. At Plinius non dixit veneri officere, sed generationi resistere: quod ait Dioscor. ἀσουλανθία ἐρύει δει; Idem Florētinus in Geoponicis habet, Si Mentha in lac iniicitur, etiam si coagulū postea immittatur, lac non coagulabitur. Et addit, Inepta etiā ac incōmoda rebus venereis habetur. Dioscoridi etiā Hippocrates & Aristoteles aduersantur, vterq; diuersam rationem secutus. Sic enim Hippocrates, Mēthæ calfacit, vrinā ciet, & vomitus sistit. Et si quis sæpe comedat, semē genitale colliquet, vt diffuat, arrigere prohibet, & corpus debile facit. Aristoteles in Problematibus sic proponit. Cur dicitur Menthā belli tempore, neque edendā, neque serendā esse? Num quia perfrigerat corpus? Indicat autē id seminis corruptio. Hoc autem contrarium est fortitudini atque audacia, sicut ipse ostendit alio Problemate, cū ait, eos qui natura sunt frigida, formidolosiores esse, contrā qui calida, audaces. At Hippocrates immodicū Menthæ esum veneri resistere intelligit, quod caliditate sua sanguinē extenuet, & semē genitale colliquet, eamq; ob causam arrigere prohibeat. Aristoteles verò, Menthā corpus ex accidēte refrigerare, atque debilitare, quod semen corrupat. Galenus Menthæ facultates, & causam cur ad venem inicit, exponit his verbis. Hedyosmos, alij verò Minthen odoratā vocāt. Est cuius & alia quardā Mentha insuavis odoris, quā calaminthē vocāt. Vtraque gultu acii, & facultate calida est, ex tertio ordine calfacientium. Infirmior tamen est Mēthæ odorata quā calaminthē, & minus calfacit. Vt enim in vniuersum dicam, hæc seu siluestris quardā est, illa seu domestica. Quamobrē sanet ob eam quæ ex cultu accedit humiditatem, mediocriter item ad venerē excitat. Id quod omnibus accidit quæ humiditatem semicoctam & flatuosam continent. Ob talem ipsius herbæ temperaturā in abscessibus ea quidā cū polenta mista vtūtur. Id quod in calaminthæ facere nequeas, propterea quod valentius tum excalfaciatur, tum desiccet quā id genus medicamenta poseant. Habet verò etiam quiddā amarū in se & acerbū. Illo quidem lumbricos interficit, acerbitate verò, si cum oxycrato bibatur, recētes sanguinis eiectiones reprimit. Substantia est, vt si qua alia herba, tenuium partiū. Nec omnittenda sunt quæ Symeon Sethi de ea prodidit. Iuuat iecur frigidum, & ventrē corroborat ac stomachū, coctionē facit, vomitū sedat ac singultū. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitatur. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimū siluestris Menthæ ius. Venerem stimulat, & iccoris obstruones tollit. Verūm hac vesci ad fatietatem non oportet: quoniam sanguinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauam bilem mutat. Dein efficit vt sanguis, qui maximè est tenuium partium, discutatur, & crassus ac melancholicus relinquatur. Quare oportet biliosos ab ea abstinere. Cōtrita cū sale & rabiosi canis morsū imposita, medicamentum fit salubre. Arida verò trita, & post cibum sumpta ad coctionem facit, & lienosos iuuat. Cum vino pota difficulter parienti succurrit,

Li. 2. c. 24.

Li. 2. de
 diat.

Sec. 20.
 Prob. 2.

Li. 6. simpl.

Li.3. Diosc. cap. 35.

Lib.19. c.8.

Li.20. c.14.

Lib.3. c.36.

Li.6. simpl.

Cap.110.

Lib.3. c.36.

Li.20. c.14.

Ferunt etiam quod mansa lippienti imposita fiat remediū: quodq; eius decoctum absorptum confestim sanguinem ex faucibus eicientes sanet. Huius semē ventrē purgat, & pulmonem lædit. Scribit Matthiolus aquā ē tota Menthæ planta destillatam, quatuor vnciarū pondere epotam sistere sanguinem (quod mirum fortasse multis videbitur) ē naribus profluentem. Sunt & expendenda quæ de Mēthastro scribit Plinius. Genus eius (Mentha) siluestre Menthastrum est, & hoc propagatur vt vitis, vel si inuersi rami serantur. Et aliquāto post. Menthastrū siluestris Mētha est, differens specie foliorū, quasi figura ocimi, pulegij odore, propter quod quidā pulegiū siluestre vocāt. Legitur tamen in exculis exēplaribus pulegij colore, quod falsum esse odor vtriusque arguit, & ex Dioscoride perspicuē ostēditur, qui capite de calamintha, primā & secundam eius speciē iisdem planē describit verbis, quas duas species Plinius in vnā Menthastrī speciē cōfudit. Et Galenus loco antea citato calaminthē velut siluestre quādam Menthā fatiua opposuit. Postea tamen de calaminthe suo ordine seorsum tractat. Neque sanē mirū, inquit Fuchsius, quando quidē auctores societate quæ est inter Menthā, Menthastrū, & Nepetā decepti, tum species, tū nomina cōfundunt. Plinius Menthastrī descriptioni mox vires & eius in medicina vsum subiungit, qui à Dioscoride capite de Mētha pratermissus est, sed eadem capite de calamintha ferē omnia calaminthæ ab eo attributa reperiuntur. Sic igitur Plinius habet. Iis (Menthastrī foliis) cōmanducatis & impositis sanari elephantiasin, Magni Pompeij atate fortuitō cuiusdā experimēto propter pudorē faciei illita compertū est. Eadem illinūtur bibunturq; aduersus scolopendras & serpentū ictus, drachmis duabus, in vini cyathis duobus. Aduersus scorpionū ictus cū sale, oleo & aceto. Itē aduersus scolopēdras ius decocti. Aduersusq; omnia venena seruantur folia arida ad farinæ modū. Substratū vel accēsum fugat scorpiones. Potū fæminas purgat à partu: sed partus necat. Orthopnoicis, torminibus, cholericis efficacissimū: itē lūbis, podagris impositū. Succus auribus verminosis instillatur: in regio morbo bibitur: Strumis illinitur. Sōnia veneris inhibet. Tineas pellit ex aceto potum. Contra porriginē ex aceto infunditur capiti in sole.

S I S Y M B R I V M. C A P. X L I X.

Nomina

S I S Y M B R I V M. A T I N I Sifymbrium, vt Græci σισυμβριον vocāt, Arabes *Sinasbarium*, seu *Simasbar*. Sifymbriū autem dici putat Varro à Sifymbrio, quæ fuit veteribus comœdiis meretricula. Coronā etiam veneris nōnulli appellarunt, q; ob odoris suauitatē quā præ se fert, eo iuuctus, quæ amoribus gaudet coronata, in comestationibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras cōmendaret. Dioscorides duo facit Sifymbrij genera. Vnum Sifymbriū siluestre, alterū Sifymbrium cardaminē. De hoc quod solo nomine priori simile est, iam diximus, de illo nūc dicendū. Est id Sifymbriū Mēthæ species. Vnde Gallis dicitur *Menthe aquatique*, Germanis *Fischmuntz* & *Vuassermuntz*. Lobellij aquatica, siue Sifymbria Mentha, Balsamine Officinarum. Est enim hæc planta primæ menthæ hortensī similis, quadrato caule, quadātenus purpurascēte, foliis mēthæ, ferratis, latoribus, & odoratoribus: floribus purpureis, albicātibus, cauliculorum summitati insidentibus, rotundorū capitulorū instar: radicibus longis, per terram serpentibus. In aquosis nascitur. Quæ cū Dioscoridis Sifymbrio conueniunt, sic scribentis. Sifymbriū in solo inculto nascitur, menthæ hortēsis similitudine, odoratius, latiore folio: inferitur coronis. Idem Sifymbrium intelligit Plinius, cum ait. Sifymbrium siluestre à quibusdā Thymbræum appellatū, pedali non amplius altitudine. Et alibi. Serpyllo & Sifymbrio montes pleriq; scatent, sicut in Thracia, vbi aquæ ex iis deferunt auillos ramos, seruntq;. Item Sicyone ex suis montibus, & Athenis ex Hymetto. Similimodo & Sifymbrium ferunt. Latissimum nascitur in

Li.2. ca.121. Genera.

Forma.

Locus. Li.2. ca.121.

Li.20. c.22.

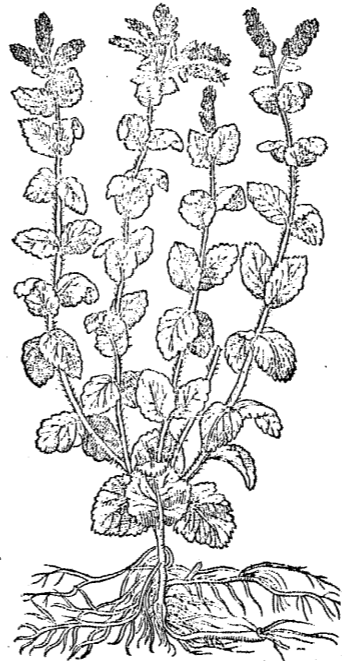
Lib.19. c.8.

puteorum

S I S Y M B R I V M Siluestre.

S I S Y M B R I V M Hortensc.

puteorū parietibus, & circa piscinas ac stagna. Quæ ex Theophrasto expressa sunt: sed perperam. Nam Theophrastus lib.6. hist. c.7. Serpyllo nō Sifymbrio alicubi mōtes plana; scatere tradit, vt in Thracia. Præterea serpyllū siluestre esse, quod quidā ē mōtibus delatum ferunt, vt Sicyonenses & Athenienses ex Hymetto, &c. Vt legendum sit, si Theophrastum sequamur. Serpyllo mōtes alicubi plana; scatent, sicut in Thracia, vbi quidam, non aquæ deferunt ex iis auillos, &c. At idem Theophrastus locis aliquot fatiui Sifymbrij mentionem fecit. Quod Matthiolus & periti herbarij eam esse putant, quam Officinæ Balsamitam appellant, vulgus Mentham Romanam, siue crispam, Galli *Baume crispu*, Florentinus in Geoponicis videtur Balsamum hortensc appellasse. Lobellio est Sifymbria Mentha agrestis fatiua, cruciatæ Mentha, id est, secundæ Mēthæ fatiua Dodonæi superiori capite descriptæ congener aut eadem. Italis etiā *Balsamita*, seu *Mentha crispæ*. Folia enim profert rotunda, vulgaris menthæ foliis latiora, crispæ: caule quadrangulū, rubentē, virentemq; odoreq; est quàm mētha vehementiore. Denique Balsamita faciliē in menthā degenerat, nisi diligens adhibeatur cultura, quod de Sifymbrio prodidit Theophrastus. ἡ δὲ τῆς σισυμβρίου εἰς μίνθην δι' ἀργίαν γεννομένη, συμπεριφέρει ὅταν μηδεὶς ἐξεργάζηται, μηδ' ἀποδιδοῖ τὴν οὐσίαν θεραπεύειν, ἢ ἕξασθαι μάλλον εἰς τὸ χεῖρον, μὴ μῆδρον δὲ, τὴν δὲ μωμῶν ἐκείσε τρέπον πᾶσαν ἀσθενέστερον εὐλοθε γίνεσθαι, καὶ τὴν λευκίην ἀποβάλλειν τῆς ὀσμῆς, ὡσπερ ἐξ ἀμφωτέρων ἡ ὁμοίης, ἢ δὲ βλαστῆς, ἢ τῆς ὀσμῆς. τῆς δὲ λευκίης ἀφαιρέσει, ἢ χεῖρα λειπὸς ὀσμῆς μαλακῆς τις ἐστὶ, καὶ ἀνδροῦ, ὡροσεμπερῆς τῆ μίνθης γίνεσθαι. Id est, Sifymbrij in menthā mutatio ex neglectu euenit. Cum enim quis non excolit, neque solitā curam adhibet, radicitur magis in inferiora: cū autem radicitur, & illuc totam vim conuertit, debilius Sifymbriū solet reddi, odoriq; sui acrimoniam amittere, quasi ex ambobus illis germine atque odore similitudo proueniat: sublata enim acrimonia, reliquus odor mollis & remissus, fit menthæ similis. Plinius non in mentham, sed in calamintham degenerare Sifymbriū dixit. Sed cū id, ex Theophrasto hausisse certum sit, mēdosē calaminthā pro mētha legi viri docti existimant: Degenerare autē odore quē vehementissimū habet, Sifymbrium in menthā, non tota specie & natura in ipsam transire quidā credunt. Quæ de re Scaligeri eruditissimi & integerrimi viri sententia hæc est. Quidam præcipiti ingenio maleferiati, qui ad primā quamq; inspectionē transfugiunt à receptis

Lib.6. hist. ca.7.

cap.28. lib.

Forma.

Lib.5. ca.1. ca.8.

Li.19. ca.10.

Lib.2. de pl.

opinionibus, ac temerè constituunt effata vniuersalia: Sifymbrium menthæ odorè tantū capere, non autē speciem sibi vindicare. Nos verò, inquit, Sifymbrio perire pristinam faciem, nitore, rotunditatē, odorem, sapore, atque abire in mentham, & vidimus se penamero, & meminimus, & profitemur. Sifymbrium siluestre calfaciendi vim habet, vt auctor est Dioscorides. Contra stillicidia vrinæ calculosq; semen ex vino bibitur: tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore fronti & temporibus illinuntur: itē cōtra vesparū apumq; ictus. Vomitiones potu cohibet. Plinius prolixius tam Sifymbrij siluestris, quàm Sifymbrij cardamines facultates simul declarat. Breuius verò & apertius Galenus huius de quo agitur, his verbis. Sifymbrium tenuium est partium, digerentis, excalfacientis, & resciccantis facultatis est, & temperatura in tertio ordine: sed & semen eius tenuium est partium, & calidum: quocirca ipsum quidam cum vino exhibent singultientibus, & tormina patientibus. Hæc Galenus. Sifymbrium tam hortense quàm sponte nascens, vt tradit Matthiolus, statim & lumbricos pellit cū herba ipsa in puluerem trita, tum decoctū eius potum. Valet ad vteri inflationes, si cū parthenio in calente tegula calfactū, & odorato mero aspersum ventri applicetur. Valentius vteri doloribus à partu subuenit, si cum parthenio, anthemidis flore tenuiter cōcisa tribus aut quatuor ouis excepta, in patella cum oleo lilino ad ignem fiat placenta, quæ calida umbilico applicetur. Illinitur tam recēs, quā siccā herba calfacta, & vino Cretico aspersa ad ventriculi dolores. Succus testibus illitus seminis profluuium cohibet.

COSTVS HORTENSIS. CAP. L.

VAE hic exhibetur herba, viuacissima passim in hortis prouenit, à quibusdā mentha Græca, & mentha Sarracenicā, in Hetruria Saluia Romana, quod foliis saluiam potius, quàm mentham referat, ab alijs Herba D. Mariæ, à quibusdā Lassulata nominatur. Dodonæus Balsamitam vocat, Galli Coq. Hanc faciunt peregrino illi Costo vel nomine affinem, & Costum hortensem appellant. Quorū iudicio subscribere videtur Florentinus in

COSTVS Hortensis.

Geoponicis, cū Costū & balsamū in hortis seri viuiradice Nouēbri mēse prodit, odoratu perquam suauē: vt sampuchum Aprili & Maio. Nam balsamum sua ætas sifymbriū hortense, vt diximus, & Costū herbā de qua hīc agimus, videtur innuisse. Costus hīc folio est saluia longiore, latioreq; betonicæ amulo, per oras serrato, in viridi albicante: caulibus cubitalibus, & aliquādo maioribus, in quorū cacumine flores lutei, capitelli similes, vt in tanacero, sed minores: radice fibrata, & furculosa. Tota herba amara est, & subastringens, grauitérque odorata. Hæc est Matthioli. Mentha Græca, & multorum herbariorum Costus hortensis. Atque ita se sentire cum Ruellius duobus locis aperte declarasset, alio Costum hunc hortensem, Gallorum Coq, siliquastrum, siue Piperitidem Plinij esse putat, quam Castor demonstrauit caule rubro, longo, densis geniculis, foliis lauri, semine albo, tenui, gustu piperis, vtilem gingiuvis, dentibus, oris suauitati, & ructibus. Quæ siliquastrum in hortis nascentem exprimat, nulla refragante delineatione, cui etiam

Vires &
Temper.
Lib. 2. c. 121.

Li. 20. c. 22.

Li. 8. simpl.

Li. 2. Diosc.
cap. 121.

Nomina

Lib. 2. c. 64.

Forma.

Lib. 1. c. 32.
Lib. 2. c. 91.
Li. 20. c. 17.

etiam vires adstipulantur, hunc Plinij siliquastrum, seu piperitidem esse credit. Sed cum siliquastrum siliquas magnas & oblongas producat, vnde siliquastrum nomen inuenit, & semen eius gustatum saporem piperis præ se ferat, vnde etiam piperitis nuncupatur, vt capite de siliquaastro diximus hac in re Ruellium hallucinatum esse constat. Sunt quibus Costus hic noster potius Leucas Plinij esse videatur, de qua pauca hæc scripsit. Leuce mercuriali similis, nomē ex causa accepit, per medium folium candida linea transcurrente. Mox subicit, forrasis eadem sit quæ Leucas appellatur, contra omnia marina venena efficax. Speciem eius auctores non tradunt, nec aliud quàm siluestrem latioribus foliis esse efficaciorē, hanc semine acriorem. Tota Costi hortensis planta auctore Matthiolo, excalfacit, siccat, aperit, attenuat, roborat, abstergit, & prouocat, auxiliatur vteri affectibus. Medetur hydropicis, & præsertim anasarca laborantibus: quia refrigeratū hepar excalfacit, & vasorū obstructions aperit. Illinitur ex oleo irino lienosis, & ex viuo feruifacito vrinam agrè reddentibus. Lentigines, alphas, & alia cutis vitia absterget illitus noctu succus, folia adduntur in placentas quæ à mulieribus vteri affectibus obnoxii eduntur. Sunt qui ea tenui pultricula illita frigunt patellis in oleo aut butyro, & iis in cibis vtuntur. Huius epotus succus alui tineas, & lumbricos necat: frigidō vtero subuenit: ventriculum roborat tam haustus quàm illitus, & vomitiones compefcit. Tota planta tum substratu, tum suffitu serpentes fugat, & eorum venenis resistit.

OCIMUM. CAP. LI.

QUOD *ὄζιμον* Græci dicunt, Latini similiter Ocimum appellant, Mauritani *Berendaros*, & *Bedarog*, Itali *Basilico*, Germani *Basilien*, & *Basilgram*, Hispani *Albahara*, Galli *Basilic*, quod nomen apud omnes ætatis nostræ herbarios, & Officinas, & multas gentes increbruit, à recētioribus Græcis deriuatum, qui *Βασιλικόν* vocant, id est, regium, quod ob præstantem odorem basilica, id est, regia domo dignum sit. Sunt tamen qui Ocimum cario-

OCIMUM Maximum.

phyllatum duntaxat sic nominant. Ocimum autem quibusdā à nascendi celeritate dictum videtur, quia à satū tertio statim die erumpit. At verius id *ocy-mo* etymum videtur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam genus est, sic nominatum ab *ὄζις* Græca dictione, quæ citum significat. Quare sunt qui significantius per *ζ*, scribendū putent ozimum, ab *ὄζω*, quod valet redolere: quoniam tota herba suauissimū odorem spiret. Sunt qui statuunt Ocimi duo genera, vnum latiora folia habens, alterum angustiora. Fuchsius tria, ocimū exiguum, alterum mediocre, tertium magnum, foliis tantum distantia, quæ in primo genere sunt admodum exigua, in altero paulò latiora, in tertio latissima, quibus tribus vnus idēque est odor. Matthiolus quoque tria haberi Ocimi genera tradit, eaque in secunda in Dioscoridem cōmentariorum editione accuratius quàm in prima distribuit, hoc modo. Primum Ocimum est maximum. Secundum medium siue mediocre: cuius duæ sunt species, alterum enim vulgaris ocimi, alterum citrei malī odore, quod eam ob

Lib. 27. c. 112.

Lib. 2. c. 35.
Diosc.

Vires &
Temper.

Nomina

Dodo. lib.
2. cap. 60.
cap. 207.
Genera.

causam citratum vocarunt Arabes. Tertium ocimum minimum est, quod Itali *Basilico Gentile* vocant. Quorum omnium meminit Serapio de ocimo differens, appellans medium de quo tractauit Dioscorides, ocimum non caryophyllatum,

Lib.2.c.135.

OCIMUM Medium, Fuchsij.

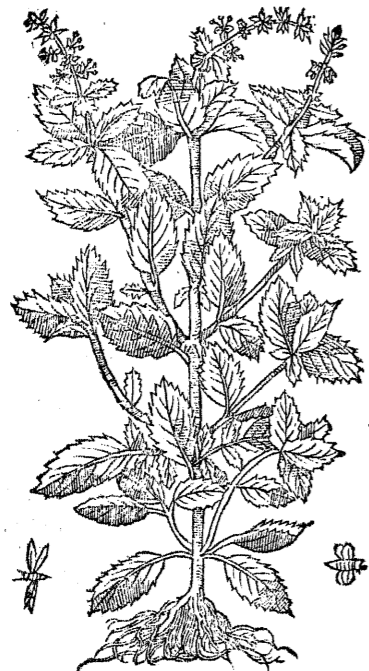
Forma.

Locus.

Lib.5. cauf. cap.8.

OCIMUM Medium, Matthiol.

Lib.2. c.135. Vires Temper.

mouet sternutamenta, quod idem herba efficit. Sed oculos premi necessum est cum

OCIMUM Paruum.

OCIMUM Caryophyllatum.

lit. Venerem stimulat, ideo etiam equis asinisq; admixturæ tempore ingeritur. Hæc Plinius. Auicenna etiam libro de viribus cordis à Dioscoride dissentire videtur: scribit enim Ocimum sanguinem turbidum & melancholicum generare: quoniã superuacua humiditas quæ in ipso est, parit inflationem in venis. Nec aliter videtur sensisse Galenus, cum ait. Ocimum ex secundo est ordine excalfaciendum, ha-

Lib.20.c.12

Lib.8. sim.

cum sternutamentum vrget. Sunt qui in cibis abdicandum censeant, quandoquidem manducatum & in sole positum vermiculos creat. Aphri autem adiiciunt, si feriantur à scorpione qui ocimum ederunt, nullo conflictari dolore. At non solum vt noxium in cibis, sed & vt in medicina inutile & perniciosum veterum quidam grauer repudiarunt, quod declarat Plinius his verbis. Ocimum quoque Chrysippus grauer increpuit, inutile stomacho, vrinæ, oculorum quoque claritati. Præterea insaniam facere & lethargos, & iocinoris vitia: ideoque capras id aspernari. Hominibus quoque fugiendum censet. Addunt quidam tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: commanducatum & in sole positum vermes afferre. Aphri verò, si eo die feriatur quispiam à scorpione, quo ederit ocimum, seruari non posse. Quinimo tradit alioqui manipulo ocimi cum cæcis decem marinis vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones ex proximo omnes: Diodotus in Empiricis, etiam pediculos facere ocimi cibum. Secuta ætas acriter defendit id esse capras nec cuiquam mentem motam: & scorpionum terrestrium ictibus, marinorumque venenis inderi ex vino, addito aceto exiguo. Vsu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratu salutare esse: item lethargicis & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum rosaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impositum ex vino, stomacho quoque vtile, inflammationes & ructum ex aceto dissoluere sumptum. Aluum sistere impositum, vrinam ciere. Sic & morbo regio, & hydropicis prodesse, choleras eo, & destillationes stomachi inhiberi. Ergo etiam cæliaci Philistio dedit, & coctum dyntericis & colicis Plistonius. Aliqui & in tenesmo, & sanguine excreantibus in vino, duritia quoque præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitq; lactis prouentum. Auribus vtilissimum infantium, præcipue cum adipe aserino. Semen tritum & haustum naribus sternutamenta mouet, & destillationes quoque capiti illitum. Vuluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas misto atramento sutorio tollit. Venerem stimulat, ideo etiam equis asinisq; admixturæ tempore ingeritur. Hæc Plinius. Auicenna etiam libro de viribus cordis à Dioscoride dissentire videtur: scribit enim Ocimum sanguinem turbidum & melancholicum generare: quoniã superuacua humiditas quæ in ipso est, parit inflationem in venis. Nec aliter videtur sensisse Galenus, cum ait. Ocimum ex secundo est ordine excalfaciendum, ha-

bet autem recrementitiam humiditatem, proinde nec commodum est quod in corpus sumatur. Caterum foris illitum ad digerendum, & concoquendum vtile est. Et alio in loco. Ocimo plerique vt obsonio vtuntur, ex oleo & garo esitantes. Vitiosi autem est succi, quod impulit quosdam, vt falsa de eo prodiderint, affirmantes quam celerrimè paucis diebus scorpiones generare, si tritum in ollam novam immittatur, & potissimum si quis quotidie ollam ad Solem calfecerit, quod falsum est. Verè autem dixeris olus stomacho esse noxium, prauiq; succi, & concoctu difficile.

OCIMOIDES. CAP. LII.

Nomina

RAECIS *Ocimo* dicitur haud alia ratione, quam quod ocimo foliis potissimum simile sit, ocimastrum à Latinis appellari in nothis Dioscoridis legimus, quasi silvestre ocimum, & sic ipsum videtur appellasse Plinius. Itali *Basilico saluatico* vocant, Hispani *Albahaca montesina*, Galli *Basilic sauvage*. Ocimoides depinxit Dioscorides foliis ocimi, & ramis dodrantalibus, hirsutis, siliquis hyoscyamo similibus, semine vt gith, nigro pragnantibus, radice tenui & superuacua. Id Ocimastrum esse putat Matthiolus, quod hic exhibemus, passim copiosè nascens in Italia, praesertim inter segetes, propè septa, & in agrorum marginibus, foliis sanè ocimo fatiuo similibus, ramulis hirsutis, quadratis, dodrantalibus aut cubitalibus, in quorum vertice flores exeunt candidi, quandoque purpurei, quod Dioscorides omisit, è quibus vascula enascuntur vt in hyoscyamo, capaci ventre, arctis faucibus, per ambitum denticulatis, viperinis dentibus similia, in quibus semen includitur nigrum, melanthio ferme simile. Ocimastrum aliud depinxit Fuchsius, cui quidem Dioscoridis descriptionem adeò conuenire putat, vt nulla prorsus reclamare nota videatur, siquidem folia fert ocimi, ramulos palmares, quadratos, hirsutos, flores purpureos, forma ocimi floribus similes, qui tamen colore, qui illis candidus est, constat: deci-

Lib. 20. c. 13.

Lib. 4. c. 25.

Forma.

In lib. 4.

Diosc. cap.

26.

Cap. 343.

OCIMOIDES *Mains*,
Matthiol.

OCIMASTRVM
Fuchsj.

dentibus

OCIMOIDES *Minus*,
sive album.

SESAMOIDES *Paruum*,
sive Ocimoides minimum.

dentibus floribus siliquas hyoscyamo similes, feminis nigri, melanthio similis plenas ostendit. Radice etiam nititur tenui & superuacua. His omnibus accedit odor, qui planè ocimum referre videtur. Dodonæus Acini nomine depinxit. Alia ocimastru genera Dalechamio videntur esse. Primum ocimoides minus, fortasse Perdicium secundum Plinij. Id ex radice longa fructicat, crassiuscula, intus lignosa, carnosâ pulpa foris obducta, nodosa, flagella multa huc illuc diffundente, ex quibus rami multi assurgunt cubitales, vel etiam proceriores, rotundi, geniculati: foliis binis ex singulis geniculis enatis, figura foliorum calthæ, aut violæ quam Cheiri vocant Officinæ, eiusmodi multis ad radicem iacentibus, & proximè terram stratis, circa caules longioribus & acuminatis: caulibus in summo sic pinguibus, vt dum atrectantur, melle peruncti censerî possint, in ramulos plures fissis, rotundos, sesquipedales, geniculatos, ad genicula superiora, quæ folia prodire dictum est, nascètes, flore albo, ex quinque foliolis constructo, ea forma, vt singula foliola ex coniunctis duobus transcurrente linea diuisis composita videantur, vt in Dodonæi vaccaria, quam Officina Ben album vocant: calice post floris lapsu oblongo, in metam fastigiato, viridi, semine pleno, gustu læto & amaro. In asperis, sabulosis, frigidis & ventosis provenit, floret Maio mense. Id Clusius à Salmanticensibus Sesamoides magnum dici scripsit, eoque nomine depinxit. Cui dissimilem omnino plantam subiungit, quæ etiam Salmanticensibus Sesamoides paruum nuncupatur, tametsi eius descriptioni minimè conueniat. Est verò ea dodrantalis, tres aut quatuor virgulas teretes ab vna radice producens circa quas folia lini exigua, densa, inordinata, & in extremis plurimos flosculos, spicæ aut racemi instar cõfertos, ex herbaceo purpurascens primùm, deinde tenuibus capillamentis ex albo pallecentibus ornatos, in quorum medio veluti quatuor grana viridia conspiciuntur, quæ decidète flore in paruas siliquas excrefcunt, semine exili nigricante plenas. Radice candida, satis crassa & dura quæ perennis est, & ante hyemè repullulat. In col-

Lib. 22. c. 17
Forma.

Locus.
Tempus.

libus Salmanticæ proximis provenit, lapidoso solo, vbi Maio floret, deinde semen profert. Ocimoides minimum dicenda potius quam Sesamoides. Ingrato est gustu & amariuscule. Pena plantas duas pictas dedit, quas à plebecula Muscarias, Viscarias, sive Muscipulas vocari ait, quia veluti glutine quoquam adeò sunt perlita,

vt

CARYOPHYLLATA,
Matthioli.

CARYOPHYLLATA
Montana, Dalech.

Locus.
Forma.

men: radices copiosæ, tenues, subrufæ, caryophyllorum odore. Colitur in hortis ab herbariis. Nascitur etiam sponte secus vias, circa agrorum & hortorum sepes, & opacis locis gaudet. Caryophyllatæ montanæ radix nigra est, supernè crassa, paulatim gracilescens, vndique fibrata, inodora, fatuiq; gustus: folia non ita multa, caryophyllatæ superiori similia, in ambitu serrata: caulis pedalis, tenuis, in quo pauca folia & parua: flos luteus, lineis puniceis plurimis distinctus, capite in medio extuberante, quod succusso flore arrectis nigricantibus pilis horret. Aquosis locis gaudet. Aliam Caryophyllatam montanâ exhibet Matthiolus. Caryophyllatâ maiorem rotundifoliam vocat Lobellius. Hæc folia habet crassiora, crispiora, hirsutioraq; quâ vulgaris, multa ab vna radice enata, longis pediculis nixa subaspera, laciniata, humi strata: caules tenues in cacumine non brachiatos, in quibus rara paruaque folia spectantur. In caulium singulorum verticibus singuli flores insident, pulchri, triplo ferè quàm in vulgari maiores, aurei, qui tandem flaccescentes pinnatum efficiunt orbem, magno naturæ artificio, radice firmatur spithamæ longitudine minimi digiti crassitudine, sed non fibrata, rufaque: odore caryophyllorum, & gustu adstringente. Efficaciorem esse putat vulgari. Caryophyllatam aliam Pena descripsit, siue Geum Alpinû recentiorum, folia habet in imo plura, hederacea, nonnihil cristata, asari

CARYOPHYLLATA
Montana, Matth.

In lib. 4.
Diosc. cap.
17.

CARYOPHYLLATA,
siue Geum Alpinû Pena.

ta, asarinæ rotunditate, aut saxifragiæ albæ, sed maiora: caulem è radice geniculata, & ex fusco rufove albicante rectum, gracilem, cubitalem, summo ramulis diuisum, & flosculis albis, stellatis onustum. Tota nonnihil calfacit, exsiccatque, gustu caryophyllatæ aut faniculæ. Recentiores, & peruetustus herbarius calidam & siccam esse caryophyllatam in secundo ordine statuunt, folia sanè in gustu non mediocrem adstrictionem ostendunt. Radix itidem haud parum adstrictionis habet. Ea luto & sordibus eluta siccatur, & imbre aceti respersa arca & vestes iucundo odore commendat. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosque coli dolores. Pectoris laterisque dolores & cruditates iucido sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructions tollendi scribit, fomentum item ex vino decoctionis eius mensurare. Contra venena etiam cum vino sumptam valere, concoctionem roborare, dolorem ventriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum, decoctû in vino sanare ait. Mirificè etiâ ad inferna vulnere huius herbæ decoctum cõfert. Externa verò ex ea collini debent. Scribit etiam Matthiolus recentiores caryophyllatæ potu uti ad thoracis interna vulnere: succum eius admista arugine cuniculosis, contumacibusque vlcibus vtiliter iniici. Eandem olfactu spiritus recreare, & frigidum cerebrum roborare. Epotam prodesse cœliacis, dysentericis, fœminarum profluuiis, & cruenta expuentibus. Tam intus sumptam, quàm foris illitam enterocelis auxilio esse. Temperamentum ei exalfaciens & exsiccans, maximè radicibus, quar odoratæ & adstringentes gustu deprehenduntur, quibus qualitatibus attenuat, discutit, adstringit, & roborat.

Fuchl. cap.
143.
Vires &
Temper.

In lib. 4.
Diosc. cap.
17.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER SEXTVS,

683

In quo describuntur & depinguntur plantæ Umbellifera.

FOENICVLVM, CAP. I.

VE MADMODVM earum rerū quæ absconditæ sunt demonstrato & notato loco facilis inuentio est, sic, cum rei herbariæ studiosi stirpes peruestigare cupimus, natales singularum locos scire debemus: sic enim diuersarum diuersis in locis à natura procreatarum scientiam percipiemus & consequemur. Quare primam stirpium differentiam à locis petitam primùm exposuimus: deinceps verò differentias alias, quæ tum à partibus earum insignibus sumuntur, tum à notis quibusdam illustribus, tum ab occultis & admirabilibus viribus, persequemur. Exordiemur autem ab iis quibus umbella summam insidet, quæq; venustè coronantur, veluti Fœniculum, anisum, anethum, daucum & alia plerâque. Est autem umbella floris seminis ve pedamentum, in multos digestum longiores pediculos, qui simul ex fastigio eodem tanquam centro orti, in latius continuò radiatur, singuliq; florem vel semen sustinent in orbem circumactum. Quod quoniam umbellæ, qua mulieres vultum vindicant à sole, & æstum arcent, circinatum effigiem gerit, Græci primùm hunc floris habitum σκιαδιον, mox Græcos imitati Latini dixerunt umbellam, à qua umbellifera plâta cognominantur: inter quas vulgatissima notionis est Fœniculum, quod Græcis μάραθρον dicitur, Actuatio μάραθρον, Latinis Fœniculum, Arabibus *Rasnigi*, Gallis *fenouil*, Germanis *fenchel*, Italis *finocchio*, Hispanis *Hinoio*, & *funcho*. Μάραθρον autē, ἀπὸ τῆς μαράθωσ, id est, à marcescendo Græcis dictum putant, quod eius è maridi & arentis multus sit vsus ad condienda plurima. Fœniculum autem à Latinis, quod satum magno cum fœnore semen reddat, vel potius Græcorum imitatione Fœniculum dictum, quod quasi fœnum in hyemes arefactum & maridū reponatur. Eius genera tria assignat Dioscorides, marathrum siue fœniculum, hippomarathrum, id est, fœniculum erraticum siue siluestre, cuius aliud genus est semine coriandri. Apud nos in triplici differentia visitur, vulgare, dulce, & erraticum siue hippomarathrum. Fœniculum vulgare siue fatium (quamquam & sponte virens reperitur in agris squallidis & siccioribus, vt in Narbonensi) caule assurgit geniculato, rotundo, multum ramoso, hominis plerunq; altitudine, læui exterius & herbaceo cortice, medulla intus fungosa, foliis longis, mollibus, minutissimè dissectis, vt capillamentorum congeriem potius quàm folia dixeris, odoris iucundi: umbella in summis caulibus rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinata, in qua semen

Nomina

Genera

Lib. 3. c. 67.

Forma.

pallidum siue luteum, oblongum: radice candida, longa, odorata. Dulce caule est breuiore & exiliore, foliis anethi, semine maiore, gustu anisi dulci, colore albedo, minus acri, hyemes non perinde fert ac vulgare, nec perinde frequens seritur, vt potè semine è Syria vel Græcia delato, tum pharmacopœis, tum coquis in apparandis cibis vsu frequentissimum. Siluestre Fœniculum nominant Officinæ auctoribus Ruellio & Lonicerio, satiuo procerius, brachiali crassamento, foliis etiamnum maioribus, semine miliaceo, radice alba, odorata. Tantæ amplitudinis in Mauritania, vt caulis duodecim cubitis assurgat, crassitudine palmorum quatuor. Fœniculum passim in hortis satum prouenit. Agreste in petrosis & calidis inuenitur. Floret Iunio & Augusto mensibus, Augusto semen maturum est: Fœniculum herba si edatur, inquit Dioscorides, aut semen cum prisana bibatur, lac attrahit. Comæ decoctum in renum doloribus subditum proficit, quippe quod vrinam excitet, (Sic Ruellius græca conuertit quæ in vulgatis codicibus leguntur. τὸ δὲ ἀρέχμημα τῆς κούρης ὑποθεθὲν, νεφελισμοῖς καὶ τοῖς περὶ κύστην χρήσιμον, quæ sonant, Comæ autem decoctum subditum, renum vitii ortis circa vesicam confert, &c. In veteri autem codice legitur, τὸ δὲ ἀρέχμημα τῆς κούρης ποθὲν, νεφελισμοῖς, καὶ τοῖς περὶ κύστην χρήσιμον, διαρρηκτικὸν ὑπάρχον. Hoc est, Potum autem ipsius comæ decoctum, renum atque vesicæ vitii est vile, cum vrinam cieat. Quæ lectio est omnium inculpatissima, & eam Cornarius agnouit, non enim renibus & vesicæ supponi potest hoc decoctum, maximè vt vrinam ciet. At, dicit aliquis, imponi quidem posset his locis coma, vna cum decocto, aut etiam decoctum, spongia ex ipso imbuta, atque sic ἐπιθεθὲν legendum esset. Sed neq; hic vtendi modus vrinam ciere posse videtur. Quare omnino ποθὲν legendum, vt is effectus sequatur. Eandem comprobat Serapio, locum hunc Dioscoridis sic interpretatus. Et quando sumitur decoctio summitatum Fœniculi in potu prouocat vrinam, & ideo confert doloribus renum & vesicæ.) Contra serpentium ictus in vino potum prodest, menses ducit, in febribus nauseam & stomachi ardorem

FOENICVLVM
Vulgare.

FOENICVLVM Siluest.
Loniceri.

ex aqua frigida potū sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caulibus & foliis expressus, in sole siccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem conficiuntur, vtiliter adiicitur. Extrahitur etiam succus ex semine viridi, foliis, ramulisq; ad eadem vtilis, & radix exprimitur in pri-

pallidum siue luteum, oblongum: radice candida, longa, odorata. Dulce caule est breuiore & exiliore, foliis anethi, semine maiore, gustu anisi dulci, colore albedo, minus acri, hyemes non perinde fert ac vulgare, nec perinde frequens seritur, vt potè semine è Syria vel Græcia delato, tum pharmacopœis, tum coquis in apparandis cibis vsu frequentissimum. Siluestre Fœniculum nominant Officinæ auctoribus Ruellio & Lonicerio, satiuo procerius, brachiali crassamento, foliis etiamnum maioribus, semine miliaceo, radice alba, odorata. Tantæ amplitudinis in Mauritania, vt caulis duodecim cubitis assurgat, crassitudine palmorum quatuor. Fœniculum passim in hortis satum prouenit. Agreste in petrosis & calidis inuenitur. Floret Iunio & Augusto mensibus, Augusto semen maturum est: Fœniculum herba si edatur, inquit Dioscorides, aut semen cum prisana bibatur, lac attrahit. Comæ decoctum in renum doloribus subditum proficit, quippe quod vrinam excitet, (Sic Ruellius græca conuertit quæ in vulgatis codicibus leguntur. τὸ δὲ ἀρέχμημα τῆς κούρης ὑποθεθὲν, νεφελισμοῖς καὶ τοῖς περὶ κύστην χρήσιμον, quæ sonant, Comæ autem decoctum subditum, renum vitii ortis circa vesicam confert, &c. In veteri autem codice legitur, τὸ δὲ ἀρέχμημα τῆς κούρης ποθὲν, νεφελισμοῖς, καὶ τοῖς περὶ κύστην χρήσιμον, διαρρηκτικὸν ὑπάρχον. Hoc est, Potum autem ipsius comæ decoctum, renum atque vesicæ vitii est vile, cum vrinam cieat. Quæ lectio est omnium inculpatissima, & eam Cornarius agnouit, non enim renibus & vesicæ supponi potest hoc decoctum, maximè vt vrinam ciet. At, dicit aliquis, imponi quidem posset his locis coma, vna cum decocto, aut etiam decoctum, spongia ex ipso imbuta, atque sic ἐπιθεθὲν legendum esset. Sed neq; hic vtendi modus vrinam ciere posse videtur. Quare omnino ποθὲν legendum, vt is effectus sequatur. Eandem comprobat Serapio, locum hunc Dioscoridis sic interpretatus. Et quando sumitur decoctio summitatum Fœniculi in potu prouocat vrinam, & ideo confert doloribus renum & vesicæ.) Contra serpentium ictus in vino potum prodest, menses ducit, in febribus nauseam & stomachi ardorem

Lib. 3. c. 48.
T. 1. fo. 235.

Locus.
Tempus.
Vires &
Temper.
Lib. 3. c. 67.

And. La.

Embl. 7.
lib. 3.

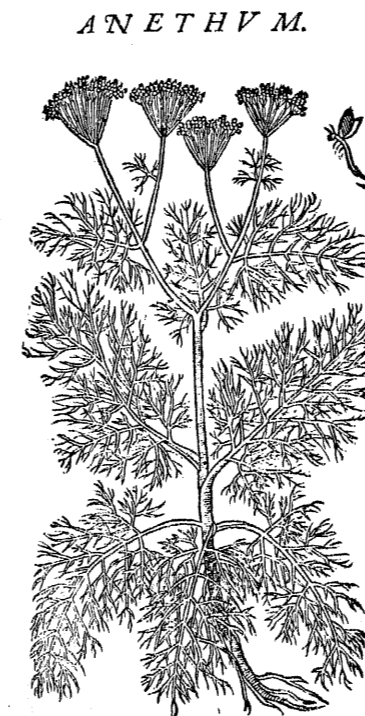
ma germinatione. In Occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caulum medium dum herba floret incolæ demetunt, igniq; admouent, quò faciliùs vi caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum. Hippomarathrum est fœniculum siluestre, magnum fert semen cachryi simile, radix subest odorata, quæ pota vrinæ stillicidium sanat, radix apposita menses ducit. Semen autem & radix aluum sistunt potu, & contra serpentium morsus auxiliantur, calculosq; atterunt, & morbum regium expurgant. At foliorum decoctum potum lac attrahit, & mulieres à partu purgat. Vocatur & alterum hippomarathrum, folia habens angusta, parua, oblonga, semen rotundum, ad coriandri semen accedens, acre, odoratum, calfaciendi vi prædictum, facultas eius superiori respondet, sed efficacia debiliore. Plinius eadem ferè de iisdem tradidit his verbis, Fœniculû nobilitauere serpentes, gustatu, vt diximus, senectam exuendo, oculorumq; aciem succo eius reficiendo. Vnde intellectum est, hominum quoq; caliginem præcipuè eo leuari. Colligitur hîc caule turgescente, in sole siccatur, inungiturque ex melle. Vbique hîc est. Laudatissimus in Iberia è lacrymis fit, & ex semine recenti, fit etiam ex radicibus prima germinatione incisis. Dixerat autè de serpentibus multò ante. Anguis hyberno situ mēbrana corporis obducta, fœniculi succo impedimentû illud exuit, nitidusq; vernat. Et paulo post. Idè hyberna latebra visu obscurato, marathro herbæ sese affricans oculos inungit ac refouet. Quo loco græca *μαράθρου* voce vsus est. Istis subiūgit. Est & in hoc genere siluestre, quod alij hippomarathrum, alij Myrsineum vocant, foliis maioribus, gustu acriore, procerius, brachiali crassitudine, radice cādida. Nascitur in calidis, sed saxosis. Diocles & aliud hippomarathri genus tradit, longo & angusto folio, semine coriandri. Medicinæ in satiuo, ad scorpionum ictus, & serpentium, semine in vino poto. Succus & auribus instillatur vermiculósq; in his necat. Ipsum condimentis prope omnibus inferitur: oxyporis etiam aptissimè quin & panis crustis subditur. Semen stomachum dissolutum adstringit, vel in febribus sumptum, nauseam ex aqua tritum sedat, pulmonibus & iocinoribus laudatissimû. Ventrem sistit cum modicè sumitur, vrinā exciēt, & tormina mitigat decoctû, in lactisq; defectu potum mamas replet, radice cū prisana sumpta. Renes purgat, siue decocto, siue succo, siue semine sumpto. Prodest & hydropicis radix ex vino cocta: item conuulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt, genituræ abundantiam quoquomodo haustum facit. Verendis amicissimû, siue ad fouendum radice cum vino cocta, siue contrita in oleo, illitum. Multi tumoribus & suggillatis cum cera illinunt. Radicis succo, vel cum melle contra canis morsum vtuntur, & contra multipedam ex vino. Hippomarathrum ad omnia vehementius, calculos præcipuè pellit. Prodest vesicæ cum vino leni, & fœminarum menstruis hærentibus. Efficacius in eo semen quàm radix. Modus in vtroque, quod duobus digitis tritum additur in potionem. Petridius qui Ophiaca scripsit, & Miction (Alij Micon legunt) qui Rhizotomumena, aduersus serpentes nihil hippomarathro efficacius putauere. Sanè & Nicander non in nouissimis posuit. Galenus vtriusque facultates distinctiùs explicat, à Dioscoride tamen non dissentit. Fœniculum, inquit, tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium censerî possit, desiccatur verò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit, quare lac procreat, quod si admodum desiccaret, non sanè efficeret, suffusis eadem ratione auxiliatur, vrinas mensēsq; ciet. Porro est & alterum fœniculum, quod ob magnitudinem hippomarathrum nuncupant, cuius radix ac semen amplius quàm domestici desiccandi vim habet. Quocirca ventrem quoque hoc nomine sistere videtur. Nec sanè manifesta illis inesse videtur adstrictio. Huius non radix modo, sed & semen cachryi adsimilè est, potestque & calculos frangere, & ictericos sanare, mensēsq;

sesq; & vrinas mouere, non tamen lac congerere sicut illud superius. Aliud est hippomarathrum, cuius semen rotundum est & acre, simile semini coriandri, facultate quidem hippomarathro simile, sed debilius. Hæc Galenus.

ANETHVM.

CAP. II.

ANHΘON Græcis, similiter Anethum Latinis, Mauritanis *Xebet*, *leber*, siue *Sebet*, Italis *Anetho*, Germanis *Dyllen*, & *Hochkraut*, Hispanis *Eneldo*, Gallis *Anet*. *Άνηθον* autem quasi *ἀνθεσίων*, id est, inuictum quidā dictum volunt, quia appetentiam cibi excitat, sed etiam *ἀνθεσίν* congressus est, familiaritas, & coitio venerea, ad quam lacescit Anethi esus, vt antiqui prodiderunt, tamen si plurimo vsu genituram tandè exhauriat. Dioscoride teste. Anethum caules fert rotundos, geniculatos, ramosos, sesquicubitali proceritate, folia exilia, fœniculi haud ab similia, sed duriora & crassioribus staminibus: flosculos luteolos in umbellis caulium fastigiis insidentibus, vt in fœniculo semen minutum, latum, & quasi foliatum: radicē lignosam, neque adeò prolixam, neque adeò multis subnixam fibris. Adeò fœniculo simile est, vt pharmacopeos sæpè fallat, nisi sapore faciliè discerneretur, ingrato, calidiore, & colore obscurius virente. Hortisam frequentissimum est, interdum etiam sponte fœniculi modo prouenit. Iunio & Iulio mensibus floret. Facultatibus his pollet, auctore Dioscoride. Anethi aridi coma ac seminis decoctum potum lac attrahit, inflationes ac tormina sedat: aluum vomitulosq; sistit (Sic vertit Ruellius quæ in vulgari codice leguntur, *κοιλίαν ἴε, ἢ τὸς ἐπιπολοῦσιν ἐμῆσιν ἰσθμοῖς*. Id est, Aluum & vomitus leues supprimit: quāuis in veteri exemplari legamus, *κοιλίαν ἴε καὶ ἀίμαρ ἢ τὸς ἐπιπολοῦσιν ἐμῆσιν ἰσθμοῖς*: quod est, aluum purgat, & vomitus leues supprimit, vrinas ciet, singultus lenit, oculos hebetat, & geniturā extinguit assiduè potum. Vtile etiā est ipsius decoctum mulieribus præfocatione vuluæ laborantibus ad defefsiones: semen eius vstum & illitum condylomata tollit. Plinius cū Anisum & Anethum culinis & medicis nasci dixisset,

postea Anethum quoque ructus mouet, inquit, & tormina sedat: aluum sistit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua vel vino. Singultus cohibet semen feruens olfactum: sumptum ex aqua sedat cruditates. Cinis eius vuam in faucibus leuat: oculos & genituram hebetat. Anethum, inquit Galenus adeò excalfacit, vt habendum sit, aut secundi ordinis intensi, aut primi finientis. Itaque meritò in oleo decoctum digerit, dolorem sedat, somnum conciliat, & crudos incoctosq; humores concoquit: fit enim ex eo oleum cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & concoquentibus medicamentis, nisi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium est, ac digerendi facultate præditum. Vstum autem tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium fit. Propterea vlceribus nimis humidis mollibusq; prodest, potissimum iis quæ in pudendis cōsistunt. At quæ in præputio sunt inueterata, iis probè cicatricem obducit. Cæterum viride humi-

dius est, & minùs calidum. Itaque magis quàm siccum concoquit, & somnum conciliat, sed minùs digerit. Idcirco mihi videntur veteres in conuiuio vti esse coronis ex eo concinnatis.

ANISVM.

CAP. IIII.

Nomina

Lib. 2. c. 17.

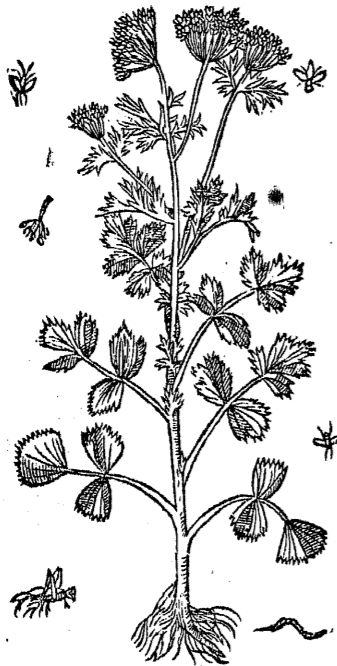
Petr. Pe. in
A. 1. fol. 322

Forma.

ANISON & ἀνισον Græcis, Latinis & Officinis Anisum, Mauritanis Anisum, & Anexissum, Italis Aniso, Hermanis Anisz, & Enisz, Hispanis Matuhalua, & Yerua dulce, Gallis Anis. Ἀνισον quidam, auctore Plinio, quasi ἀνισον vocauerunt, quia appetentiam cibi præstaret. Sed verisimilius est sic dictum ἔτι ἀνισον τὰς ἐμπύκτω μάλιστάς, id est, quod remittit & laxat tensiones flatulentas internas & externas.

ANISVM.

Locus.

Tempus.

Lib. 3. c. 16.

Vires &

Temper.

Anisum foliis est apio hortensi recens prodeunti par, caulem edit rotundum, tenuiter striatum, inanem, multis ramulis brachiatum: folium cum primùm enascitur, rotundum, sed deinde apij modo dissectum, verùm minus & magis candicans: in caulium summitate elegantes umbellæ spectantur, floribus candidis decorata, deinde semine grauidæ, candicante, oblongo, odore & sapore dulci suauiq;. Ex Syria & Creta originem habet, sponte illuc proueniens, nunc passim in hortis etiam Septentrionalium regionum satum fruticat. Iunio & Iulio mensibus floret, semineq; prægnans est. Cuius facultates has esse tradit Dioscorides. Anisum in vniuersum vim habet excalfaciendi, siccandi, facilem respirationem reddendi (ἄνισον Græcè legitur, Ruellius vertit oris halitum iucundiosem facit, Plinium secutus, qui sic vocem ἄνισον reddidisse videtur) dolorem sedandi, discutiendi, vrinam ciendi, diffundendi. Hydropicis potum sitim arcet. Prodest ad venenata animalia, & ad inflationes. Aluum & album mulierum profluuium sistit. Lac ad mammas elicit, & venerem stimulat. Suffitum

naribus dolorem capitis sedat: tritum & cum rosaceo instillatum aurium medetur rupturis. Hæc Dioscorides. Quæ particulatim & pluribus verbis Plinius declarauit. Anisum aduersus scorpiones in vino bibitur, Pythagora inter pauca laudatū siue crudum, siue decoctum. Item viride aridum ve omnibus quæ condiuntur, quæq; intinguuntur desideratum: panis etiam crustis inferioribus subditū. Saccis quoque additur. Cum amaris nucibus vina cõmendat, quin ipsum oris halitū iucundiosem facit, fetoremq; tollit manducatum matutinis cum smyrnio, & melle exiguo ore mox vino colluto: vultum iuniosem præstat. Insomnia leuat suspensum in puluino, vt dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præstat: ob has causas quidem Anicetum id vocauerunt. Dolores capitis leuat suffitum naribus. Epiphoris oculorum è vino radicem eius tusam imponit lollas. Ipsum cum croco pari modo & vino, & per se tritum cum polëta ad magnas fluxiones, extrahendiq;, si qua in oculos inciderint. Narium quoque carcinodes consumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & hyssopo, & aceto gargarizatum. Auribus infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum: cum melle sumptum melius. Cum acetabulo

tabulo Anisi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tusim. Præcipuum autem est ad ructus, idè inflationibus stomachi, & intestinorum torminibus, & celiacis medetur. Singultus & olfactum decoctum potumq; inhihet. Potū somnum conciliat, calculos pellit, vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum vitii, neruis quoque quibus succinctum est corpus vtilissimum. Prodest eius & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud vtilius ventri & intestinis putant: idè dyfentericis & in tenesmo datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendū cum Anetho parturientibus. Phreniticis quoque illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitialia vitium, aut contractiones sentientibus. Pythagoras quidem negat corripi vitio comitiali in manu habentes, idèq; quamplurimum domi ferendum. Parere quoque facilius olfactates. Sosimenes contra omnes duritias ex aceto vsus est, & contra lassitudines, in oleo decoquens, addito nitro. Semine eius potio lassitudinis auxilium viatoribus spondit. Heraclides ad inflationem stomachi semen tribus digitis cum castorei obolis duobus ex mulso dedit. Similiter ad ventris, aut intestinorum inflationes, & Orthopnoicis, quod ternis digitis prehenderit seminis tantundem hyosciami cum lacte asinino. Multi vomituris acetabulum eius, & folia lauri decem, trita in aqua, bibenda inter cœnam suadent. Strangulationes vuluæ si māducetur & linatur calidum, vel si bibatur cum castoreo aceto & melle sedat. Verrigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura ternum digitorum, vni albi tribus cyathis discutit. Tlepolemus ad quartanas ternis digitis seminis anisi & fœniculi vsus est, in aceto, & mellis cyatho vno. Lenit articulares morbos, cū amaris nucibus illitum. Sunt qui & aspidum venenis aduersari naturam eius putent. Vrinam ciend, sitim cohibet, venerem stimulat. Cum vino sudorem leuiter præstat. Vestes quoque à tineis defendit. Efficacius semper recens, & quò nigrius. Stomacho tamen inutile est, præterquam inflato. Hæc Plinius. Galenus, Anisi semen, inquit, maxime vtile est, acre & subamarum, vt propè ad vrentium accedat caliditatem. Est autem & in siccando tertij ordinis, sicut & in calefaciendo. Proinde & vrinam ciend, & digerit, & flatus ventris reprimit. Hæc Galenus. Sed cum nullum sanè ex omnibus flatus dissoluentibus oleraceis seminibus gratius sit ventriculo, minùs habeat acrimonia, aut plus suauitatis quàm anisi semen, neutiquam, vt ex Dioscoride Galenus arbitratur, tertio gradu hodie gustanti apparet calidum. Quare id de Aniso in Syria, aut sponte alibi in regionibus calidis nato intellexisse videtur, nunc cum nusquam sponte proueniat, sed in hortis duntaxat etiam Septentrionalium regionum colatur, mutatione cœli, soli & cultus, non nihil caloris deposuisse necessum est. Simeon Sethi ad vetustos ex frigore iccõris affectus Anisum prodesse scripsit, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui in ventriculo sunt digerere, obstructions tollere, & lactis copiam facere.

Li. 6. simpl.

CARVM.

CAP. IIII.

Κάρος Græcis & κάρον siue καρίον, Latinis Carū, vel Careū, Officinis Carui nominatur, Arabibus Caruia, Karavia, seu Carui, Italis Caro, Germanis Mathekumich, Hispanis Alcarauca, Gallis Carui. Carum autem à Caria regione in qua laudatissimum nascitur, appellationem accepit. Id pastinacæ siluestri haud absimile caules ab vna radice multos emittit quadrangulos, geniculatos, cubitales, folia pastinacæ siluestris, umbellas in summis caulibus, candidis floribus refertas, semen angulosum, copiosum, subnigricans, acre, & linguam vellicans, radicem oblongam & luteam, crassiusculam. In pratis hodie prouenit, optimū, vt dictum est, in Caria. Maio & Iunio mēsisibus floret, & semine prægnans

Nomina

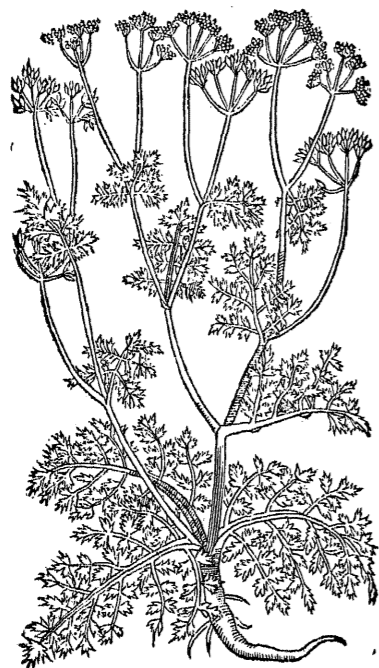
Forma.

Locus.

Tempus.

CARVM; *Maib.*

Lib.3. c.57.
Vires &
Temper.

Lib.19. c.8.

Li.7. simpl.

Li.2. Alim.

Matthi. in
ca.57. lib.3

prægnans est. Carum, inquit Dioscor. calfacit, vrinam ciet, stomacho vrile est, ori gratum (legitur enim Græcè *ἀνιθον*, Ruellius vertit os commendat, quod est idem ac si dicas suauem anhelitum reddi) concoctionem adiuuat. Miscetur etiam commodè antidotis & oxyporis. Anisi vicem præstat, (Sic Ruellius, cum legatur in veteri codice *ἀναλογουῖ ἀνισω, ἢ ἀνιθω*. quod est, aniso, aut anetho proportionem respondet) Radix elixa pastinacæ siluestris modo edendo est. De eodem breuiter sic Plinius. Peregrinum & Careum, gentis suæ nomine appellatum, culinæ principale. In quacunq; terra feri vult, ratione eadem qua Olusartum. Laudatissimum tamen in Caria, proximum in Phrygia. Cari semen, inquit Galenus, calfacit & exsiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrem qualitatem possidens. Quare & flatus extinguit, & vrinam ciet, non semen tantum, sed & planta. Idem alibi radicem Cari melioris succi esse ait, quàm pastinacæ, tamen æquè cõcoqui. Notissimum est Officinis Carum, præsertim eius se-

men quod aperit, prouocat, dissoluit, incidit. Auxiliatur frigidis vteri affectibus, confert omnibus frigidis morbis capitis, visum acuit. Herba pro olere editur, radix cocta estur perinde vt pastinaca. Seminis farina miscetur cataplasmatibus, quæ ad suggillata parantur. Integrum semen Germani cum pane subigunt, ciborumq; condimentis indunt, quemadmodum nos anisum & fœniculum.

AMMI.

CAP. V.

Nomina

AMMI Græcis, Ammi Latinis dicitur, Officinis corruptè Ameos, Arabibus *Nanochach Anazue*, seu *Nanachue*. Cui idem quod superioribus non euenit: harum enim descriptiones à Dioscoride prætermittit, quin etiam vulgo notæ essent efficere non potuerunt, illius integra facies ab eodem non delineata quodnam genuinum sit ex multis generibus, quæ ab herbariis proponuntur, ambiguum reliquit. Ait enim ille duntaxat *σπεριμάριον*, id est, paruum semen esse vulgo notum, multò minùs cumino, gustu organum respiciens, vt videatur Ammi appellatio perpusillum quasiq; arenaceum exilitate & colore semen esse. Fuchsius & eum secutus Dodonæus Ammi commune, siue Ammi Officinarum, verum Ammi esse autumant: quod caule rotundo & herba ceo constat, surculis multis & exiguis: folio oblongo, angusto, per ambitum incisuris diuiso: flore paruo, candido, umbella anethi: semine exiliore multò quàm cuminum, acris & subamaro, organum præ se ferente: radice candida & multifida. Quidam Bupleuron Plinij esse volunt, vt Buprestin Auriculam leporis descriptam post hac cap. 23. de Panace. Esse autem hanc herbam verum Ammi, inquit Fuchsius, feminis in gustu sapor qui subamarus & acris est, omnium maximè ostendit: talem enim in eo saporem Galenus requirit: organum etiam gustu referre viderur. Quibus accedit antiqui & manuscripti herbarij testimonium, cuius pictura & testimonium satis docent hanc herbam esse Ammi genuinum. Inter cætera enim semen Ammi pipere gustu referre, ideoq; à nonnullis piperulam dictam esse ait.

Ca. 21. hist.
Lib. 2. c. 79.
Forma.

Ibidem.

Id quod

AMMI, *Fuchf.*

AMMI, *Matthioli.*

Id quod verissimum esse comperies, si semen gustaueris: miram enim huic acrimoniæ inesse senties. Nusquam apud nos sponte sua nascitur, inquit Fuchsius, satum tamen facile & magna copia prouenit, sic vt deinde extirpari vix queat. Augusto mensè floret, ac deinceps vbi defloruit semen abundè producit. Sed hæc improbat Matthiolus his verbis. Quod Ammi nomine passim in Officinis habetur, cum probatissimum, Plinio teste, omnino sit candidius, id nigricat, adeoq; vulgaris petroselinæ semen æmulatur, vt visu ab eo discerni minimè possit, sed in hoc gustum consulere oportet: nam cum haud leuiter sit acris, facultatis discrimen gustu facile deprehenditur. Præterea cum hoc nullum organum saporem gustu representet, perspicuum est non esse legitimum. Hæc ille. In quibus animaduertendum Plinium candidioris nota non præstatiæ seminis Ammi, sed huius à cumino discrimen indicasse. Sunt enim hæc eius verba. Pleriq; alterius naturæ (à cumino Æthiopico) in totum putant, quoniam sit exilius & candidius. Illi verò legitimum Ammi substituit Matthiolus, quod ex horto Patauino Anguillara misit. At Pena istud in Patauinis hortis cultum, etiamq; non procul Ageno & Garumna in Aquitania à se collectum, foliis & umbellis Dauci cretensis, semine & radice hortensis apij, neutiquam illis in Ammi semine viribus expectitis præditum est. Aliud semen non multis ab hinc annis coeptum fuit deuehi ex Siria aut Creta Venetias, hortensi apio par, sed flauum, gustu aromaticum, feruidum, organum præferens. Ex eo in horto Condenbergij, sapore pastinacæ, aromatico semine prouenisse ait Lobellius Ammi Creticum aromaticum, quod & pinxit Matthiolus. Aliud Ammi perpusillum ex Lobellio hic appinximus, radice superioris simili, foliis fœniculi, semine perpusillo in umbellis multis. Sunt qui aliud Dauci genus faciunt, id nimirum quod Matthiolus crithami terrestris nomine descripsit his verbis. Nascitur, inquit, in Bohemia, præsertim in agro Pragensi non solum inter segetes: sed in agrorum marginibus & secus vias, foliis longis, angustis,

Locus.

Tempus.

Ca. 61. li. 3.

Li. 20. c. 35.

In Ad. fol. 323

Ca. 132. li. 2.

firmis, ternis ex vno pediculo, ipsoque longo prodeuntibus, vtrinq; denticulatis, falcis frumentariæ modo. Cæterum quæ in caulium summis partibus habentur minora breuioraque sunt: caulem gerit ramosum, alis concauum, geniculatum, in cuius summitate ramuli exeunt diuisi, in quibus floridæ albicantesq; umbellæ, postremò semen paruum, oblongum, acris & odoratum. Radice nititur simplici, pastinacæ

AMMI *Perpusillum*, *Lobel.*

AMMI *quorundam*, *Dalech.*

Lib. 3. c. 61.
Vires & Temper.
Li. 20. c. 15.
Li. 6. simpl.

pastinacæ haud absimili, minore tamē, sapore imprimis dulci, sed si diutius mandatur, acri & odorato. Ammi, inquit Dioscor. vim habet excalfactoriam & exciccantem. Facit ad tormina, vrinæ difficultatem, venenatorum morsus cum vino potum, menstrua ciet. Miscetur rodentibus ex cantharidibus confectis medicamentis, vt inde exortis vrinæ difficultatibus resistat. Suggillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctum in pallorem mutat. Suffitum cum vua passa aut resina vuluas purgat. Eadem tradit Plinius. Inflationes & tormina discutit. Vrinam & menstrua ciet. Suggillata & oculorum epiphoras mitigat cum lini semine. Scorpionum ictus in vino potum drachmis duabus, priuatimq; cerastarum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium similiter (nimirum vt cuminum,) mutat in pallorem. Suffitum cum vua passa aut resina vuluas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Galenus herba quam vocant Ammi, semen maxime vtile esse scribit, facultatis excalfactoriæ & deficcatoriæ, tenuiumq; partium. Sed & gustu subamarum est, & acre. Hinc perspicuum est quod digerat, & vrinam moueat. Fuerit autem in calfaciendo resiccandoq; ex ordine tertio intento.

CUMINVM SATIIVM. CAP. VI.

Nomina

In Ad. fol. 330.

Genera Pe. ibid.

CUMINON Græcis, sic & Latinis Cuminum, Officinis Cyminum, Arabibus *Camum* seu *Kemum*, Italis *Cumino*, Hispanis *Comino*, Gallis *Comin*, Germanis *kimmel*. Est autem tantæ feracitatis, inquit Pena, inter oleracea Cuminum, vt etiam maledictis satū vberimè luxuriet. Vnde Cuminum quis, quasi pragnans à verbo *κόω* manasse putet. Eius genera tria sunt Dioscoridi, satiuum, & siluestre duplex. Satiuum aliquantum diuersum diuersis è locis Syriæ, Græciæ, Ciliciæ allatum obseruatur. Quod enim albicat hirsutumq; est semen, præstantius habetur. Aliud neutiquam hirsutum est. Nec putandum discrimen aliud fuisse Æthiopici aliúsve, quam loci prærogatiua. *Vifusq;*

Vifusq; est Hippocrates satiuum istud albicans hirsutumq;, basilicum seu Æthiopicum statuisse. Cuminum satiuum caule est longo, recto, multis adnatis ramulculis, foliis minutim discisis, sceniculi similibus, flores in umbellis emicant veluti in sceniculo, in quibus tandem copiosum semen. Radix albicat, & summo repit

CUMINVM Satiuum Matthioli.

CUMINVM Siluestre, I. Matthioli.

cespite. Tractu gaudet calido & putrescibili, quamobrem frequentissimum in maritimis nascitur. Prouenit, inquit Dioscor. in Galatia, in Asia, Cilicia. Omnibus præfertur Æthiopicum, quod Hippocrates regium appellat. Secundum locū tenet Ægyptiū, reliqua sequuntur. Cuminum siluestre eodem Dioscoride auctore, frutex est paruus, caule palmum alto, tenui, in quo foliola quaterna aut quina, tenuia, veluti, serrata, & gingindij diuisura: in cacumine capitula quina aut sena habet, rotunda, mollia, in quibus semen est acerosum, gustu satiuo acrius. Nascitur in collibus. Plurimum efficaciusq;, inquit Dioscorides, in Lycia, Galatia Asia, & in Carthagine Hispaniæ. Alterum siluestris Cumini genus satiuo non dissimile est, quod à singulis floribus elata promit cornicula, in quibus semen est melanthio simile. Cuminum satiuum vulgo satis notum, hic ex Matthiolo pictum damus. Item prius siluestris genus ex Cortusiana liberalitate. Alterum verò siluestris genus, idem Matthiolus cum Ruellio & Gesnero eam plantam esse putat

CUMINVM Siluestre, II. Matthioli.

quam herbarij Consolidam Regiam siue Regalem appellant, Galli *Pied d'Alouette*, Germani *Rüterhorn*, idest, equitis calcar. Caulem fert simplicem, ramulis multis brachiati, tenuibus, longis, diuisis, siluestris nigellæ modo. Flores edit purpureos, nigra viola æmulos, ex quorum altera parte prodeunt cornicula sursum spectantia, quæ calcaris veterum formã exprimere videntur, vnde illi nomen à Germanis inditum. Semen fert in corniculis melanthio simile. Hanc plantam Dodonæus nomine buccini, seu Delphini alterius pinxit & descripsit, & huic prorsus similem, sed omnibus partibus maiorem & habitioem Cōsolidam Regalem hortensem, Delphinij nomine. Fuchsius perperam nomine Chamæmeli eranthemi. Sed in postrema Commentariorū editione Matthiolus sententiam retractat, aliudq; Cuminū siluestre alterum, ab eodem Cortulo acceptū, idq; verum depinxit, Hypocoum Clusij & Dodonæi. Eadem cumini siluestris genera Pena: his ferè verbis explicauit, atq; ita delineauit. Speciem præ se ferunt, inquit, vtriusque siluestris Cumini duæ plantæ, quæ locis glareosis prope Aquas Sextias Gallicæ prouinciæ vbertim crescunt. Primæ foliola gingidij, vel siluestris pastinacæ modo diuisa sunt, radix albicat, parua, cauliculi inflexi, exiles scandicis seu pectinis venerei modo, sed albidis, rotundis, villosisq; glomerulis, globulos arctij imitantibus, tenera papposave lanugine cinctos, in spherulam densam, magnitudine pinpinellæ, platani modo globulariæve Monspeliensibus dictæ. Semen dētis leonis vel platani, sed multò minus. Alterius siluestris duæ sunt plantæ quæ effigie satis congruere vidētur. Ea quæ minùs cognita, exigua & pulchra, non procul Aquis Sextiis oriunda, complura gerit cornicula, siliquata, adunca, scorpioidis dictæ modo, sed crassiora, semine intus præsepiolis distincto, colore flauo, oblongo: cauliculi graciles, teneriusculi, & folia parua, carei aut scandicis, pectinis venerei, fumariæve incisuris profundis: exigua radix, lutei flores Maio mense, Chelidonij maioris, aut erucæ, sed minores. Eidem eisdemq; natalibus siliquata perquam similis sociatur altera non nisi folio tenuiore, distans, angustiore, fefeli Mafsiliensis diuisura, ad imum plantæ iuxta radicem albicantem, chœrephylo similem plurimum nascente, cauliculis ferme glabris, siliqua maiore: semine ibi contento, galegæ, subfuluo. Regia verò consolidata alibi dicta, Cumini foliis, floribus purpureis, & interdum

CUMINVM Siluestre alterum, Matth.

Lib.2.ca.17.

Ca.8. hist.

In Ad.

CUMINVM Siluestre siliquatum, Pena.

terdum candidis, speciosis, coronariis, in calcaris antiqui speciem, è quibus cornicula oblonga, recta promuntur, semine nigellæ nigro, ad eò hortis mulierculisq; familiaris est, vt minimè notionis dilucidioris egeat. Hæc itaque plantas Pena proposuisse se ait, vt quisque pro arbitrio de illis statuatur. Cum enim Cumini fatiui sapore odorève grato non polleant, nedum id superent, dubium est illane sit Cuminum siluestre. Alteri quidem lutei flores insunt, & semina melanthij desunt. Sola horum Regia consolidata vocata videtur adhuc Cumini siluestris coniecturã fouere: tamen vsus medicamentis, aut cibus, vel nullus vel incertus. Hæc Pena. Nunc de viribus dicendum. Cuminum fatiuum, inquit Dioscor. ori gratum est (vetus codex & Oribasius habent *ὄσπιμαχον*, idest, stomacho gratum) Calfacit, adstringit, exsiccat, ad tormina inflationesq; conuenit coctum, & cum oleo infusum, aut cum hordeacea farina impositum. Orthopnoicis datur in posca, demorsis à serpente in vino. Testium inflammationibus auxiliatur impositum cum vua passa, aut lolij farina ceratòve. Fluxum muliebrem cohibet, item sanguinis è naribus profluuium tritum cum aceto & admotum. Siue bibatur, siue illinatur corporis colorem in pallidius mutat. Cumini siluestris prioris semen bibitur ex aqua aduersus tormina inflationesq;, ad venenatas bestias, & stomachi humiditatem cum vino: singultus ex aceto sedat. Tollit & suggillata commantum, ac cum melle & vua passa impositum. Inflammationes etiam testium sanat cum iisdem illitum. Alterius Cumini siluestris semen serpentium moribus optimum est praesidium. Vrinæ stillicidio vexatis, & calculosis auxiliatur, & iis qui sanguinis grumos meunt. Sed iis apij semen feruefactum postea bibendum est. Cumini vtriusque eadem vires Fuchsius declarauit. Plinius his verbis, Cumino fatiuo magnus vsus in stomachi præcipuè remediis. Discutit pituitas & inflationes tritū & cum pane sumptum, vel potum ex aqua vinoq;: tormina quoque & intestinorum dolores. Veruntamen omne pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferunt Porcij Latronis clari inter magistrōs dicendi, assectatores similitudinem coloris (palloris alij legunt) studiis contracti imitatos: & paulò ante Iulium vindicem assectorem illum à Nerone libertatis, in captatione testamenti sic lenocinatum. Narium sanguinem pastillis inditum, vel ex aceto recens sistit. Testiculorum epiphoris per se impositum, tumentibus cum melle prodest. Infantibus imponi in ventrali satis est. Morbo regio in vino albo à balneis datur. Æthiopicum maximè in posca, & in ligmate cum melle. Africano priuatim vrinæ incontinentiam cohiberi putat. Satiuum datur ad iocinoris vitia tostum, tritum in aceto: item ad vertiginem. Iis verò quos acriore vi vrinæ mordet, in dulci tritum vino. Ad vuluarum vitia in vino, præterque impositis cum vellere foliis: testium tumoribus tostum tritumq; cum melle, aut cum rosaceo & cera. Siluestre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad serpentes cum oleo, ad scorpiones, ad scolopendras. Sistit & vomitionem nauſealq; ex vino, quantum apprehenderint tres digiti. Propter eorum quoque bibitur, illiniturque, vel penicillis feruens adprimitur fasciis. Strangulationes vuluæ potum in vino aperit, tribus drachmis in tribus cyathis vini. Auribus instillatur ad sonitus, atque tinnitus cum seuo vitulino vel melle. Suggillatis illinitur cum melle, & vua passa, & aceto: lentigini nigrae ex aceto. Cymini semine maximè vitur, inquit Galenus, quemadmodum Anisi, Ligustici, Cari, Petroselini. Est verò & facultatis excafacientis, sicut illorum vnumquodque, tum vrinam mouentis, & flatum extinguentis, ex tertio ordine excafacientium.

Lib.3. c.59.
Vires &
Temper.

Li.20. c.14

Li.7. simpl.

Nomina **Q**UAE C I S σέλινον, & σέλινον κηπώιον, Latinis dicitur Apium, & Apium hortense, aut fatium, Arabibus Charβ, Charfi, seu Chares, Italici Apio domestico, & Petrosello, Germanis Petersilien, & Peterlin, Hispanis Perexil, Gallis Persil. Selinum autem Graeci vocant, quasi ἑλυσ σελινόριον, hoc est paludibus impulsum: quapropter Homerus ἐλεβρεπλον σέλινον cognominat, quod paludosis gaudeat, & in iis enatum laetius exurgat. Mauult tamen Pena Selinum quasi lunaticum, dictum ab illo formidando affectu, quem accersit esu, quā à palustri solo, vbi non semper nascitur. Multa alia sunt Apij genera à locis & magnitudine nomen sortita. Apium siluestre, Gallis Persil sauvage, Eleoselinum, Oreoselinum, Petroselinum, Hipposelinum. Apium hortense siue fatium verum antiquorum, omnium ferè herbariorum sententia, & coniectura potius quā vlla à veteribus expressa figura, vulgare nostrum Petroselinum hortis frequentissimū, cibisq; gratissimum esse creditur; caule concauo, inquit Ruellius, tenuiter striato, rotundo, multisq; ramis brachiato, saepe cubitalem æquante altitudinem: foliis tripartito dissectis, & leuiter crispis, oris leuiusculè laciniatis: flosculo candido, &

Fuch. cap. 183, hist.

In Ad.

Genera

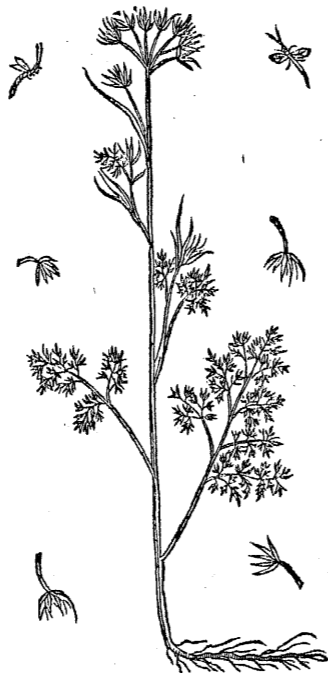
Lib. 3. c. 46.

Forma.

APIVM Hortense.

APIVM Siluest. Dalech.

quo minutiorem haud temerè reperias, nudo semine, radice singulari, suauiter olente. Aliud est hortense Apium crispatum, perelegans & rarum, à superiore nihil distans, nisi foliorum crispatis oris, argutioribusq; & minoribus incisuris: σέλινον ἄγιον, Apium siluestre, cuius meminerunt Theophrastus & Dioscorides, hic ex Dalechampij opinione depictum est, descriptumq; radice gracili, longa, candida, odorata, folio Apii hortensis, perquam tenui, caule palmum alto, flore pusillo, albo in exiguis umbellis, quas herbacei cortices glumis spicarum non dissimiles sustinent, & subtus ambiunt, semine minutulo. In asperis collibus prouenit. Dodonæus longè aliu. siluestre Apium exhibuit, quod foliis est magnis, valde incis, planè siluestris pastinacæ, sed multò maioribus, caulibus rotundis, cauis, quaternos

Lib. 7. hist. ca. 4.

Li. 3. c. 69.

Forma.

Locus.

Lib. 5. c. 45.

APIVM Siluest. Dodon.

ternos quinósvē pedes longis, ima parte ex fusco rubentibus, in quorum summitate rotundæ umbellæ flores albos gerunt, deinde semen compressum, hirsutum, anetho, haud dissimile, sed maius: radix in duas tresve alias secatur radices, non in altum descendentes, sed obliquè huc illuc sparsas, calefaciendi vi præditas, & linguam vrentes. Ex tota herba, tam ex caulibus quàm ex foliis succus albus manat non aliter quàm ex tithymalis. Thysselinum fortasse Plinij. Thysselinum est, inquit, non dissimile Apio: huius radix commanducata purgat capitis pituitas. Silaus Plinij quibusdam, perpetam Meum Barauis & Antuerpiensibus. Ελεβρολίον, palustre apium, Gaza paludapiū, Oficinis Apiū, Mauritanis Αβίλι, Italici Apio palustre, Germanis Eppich, seu Eppich, Hispanis Perexil d'agua, Gallis Persil de marez, Ache, Api. Satiuo grandius, sed ingrati tum saporis, tum odoris, in aquosis locis nascitur. ορεοσέλινον, Latine etiam Oreoselinum, & Apium Montanum, Gallicè Persil de montas, ne. Id, inquit Dioscor. Caulis est vnus dodrantalis extenui radice. Circa ipsum sunt ramuli & capitula cicuta similia, multò tamen tenuiora, in quibus semen oblongum, acie, tenue, odoratum, cumino simile. Nascitur in petrosis & montibus. Quod ex herbariorum sententia hic depinximus, radice crassa, longa extrinsecus nigra, intus candida, acri, odorata, aromatica, foliorum densa coma circa radicem humi iacentium, Apio hortensi similitum, sed

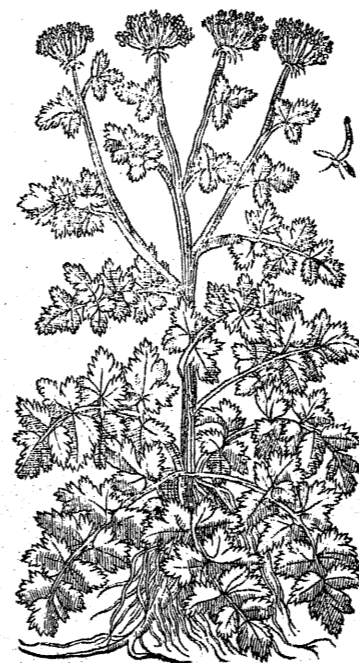
Thyssa Plinij Lib. 25. c. 1.

Forma.

Oreoselinum Lib. 3. c. 46.

Forma.

APIVM Palustre, Moth.

APIVM Palustre, Fuch.

APIVM Montanum, Dalech.

PETROSELINVM Dalechampij.

Petroselinum.

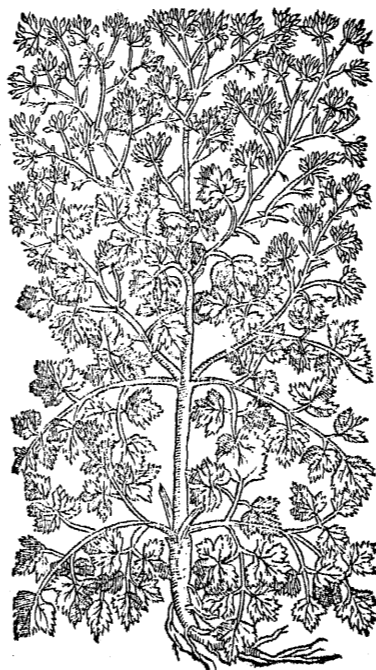
Lib. 3. c. 64.

Forma.

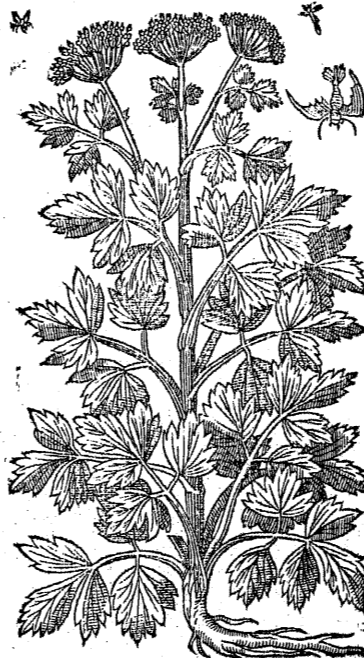
latiorem iucundè olentium in pediculis infernè rubentibus: caule cubito altiore, è medio foliorum ambitu profiliente, ferulaceo: Flore in umbellâ candido, semine Apij, acri, odorato & amaro. Prouenit in asperis, saxosis, lapidosis, apricis, nonnunquam etiam ex saxorum rimis emicat. Floret Iulio mense. Sed cum in hac planta quædam Dioscoridis historia repugnet, nihilominus herbarij, vt diximus, plantam istam Oreoselinum, & horum quidam Oreoselinum maius appellant: aiuntq; deprauatos esse Dioscor. codices, præsertim vbi legitur, *περὶ δὲ αἴθρον κλωνόερα ἢ κεφάλια κωνίου παρεμφερή*, in aliis *κωνία παρεμφερή*. Nam cum Theophrastus & Plinius scribant, vt dicemus, Apio montano inesse folia Cicutæ, cumq; nihil edat capitulis papaueris simile, perspicuum est legendum esse non *κεφάλια κωνίου*, sed *καὶ φύλλα κωνίου παρεμφερή*, id est, & folia cicutæ similia. Alij aliud Oreoselinum proponunt in Sequanorum montibus ad prætorum saxosâ margines nascens, caule & foliis Cicutæ, nunc humile, nunc procerum pro loci natura: radice tenui, candida. Flore in umbella albo, semine oblongo, nigro, acri, odorato, Cymino simili. Parisienses pro Oreoselino plantam monstrant raram & nobilem in sabuloso Surenæi montis vertice, nec vsquam alibi nascentem, radice longa, crassa, acri, odorata, sapore & odore Empetro nostro simillimo, coma Apij, humi procumbente, densa: flore in umbella candido, semine acri, & odoris suavis. *Πετροσέλινον*, & *πετροσέλινον μακεδονικόν*, Latine Petroselinum & Petrapium, & Apium saxatile, & Petroselinum Macedonicum, quod copiosius in Macedonia proueniat, in præruptis locis, ait Dioscorides, semine ammij, odoratiore, acri & aromatico. Verum id Petroselinum esse putat Dalechampius, quod hic depinximus, in saxosis tumulis prope Gratianopolim nascens, atque ad eò rupibus ipsis paucula terra operis hærens, qua sol flagrantissimus illidit radios, radice breui, parum fibrata, nigra, nec, quod mirum est, acri, nec odorata, supernè festucis comata, folio Apij hortensis, non illo quidè latiusculo, coriandro simili, prope radicè luxuriante, sed Altero illo tenuiore, anetho propemodum simili, summis Apij caulibus & ramis conspicuo ac exili, cum teritur Apij hortensis odorem sic spiratè, vt si quis clausis oculis naribus admoueat, apium hortense olfactu esse iudicet, flore in umbella non prorsus candido, sed nonihil rubente, semine apij hortensis, primum

mum subrubro, deinde nigrescente, si gustes, amaro initio, at cum plusculò manditur acri & valde vrente, odorato quod Galenus in hoc semine requirit. Aliud

PETROSEL. Macedon. Matthiol.

HIPPOSELINVM, Matth. sive Leuisticum vulgare.

sed paulum quid vtrinque retusa in basi, medicato gustu, acri, ad Smyrnum accedente, radix est satis crassa longaque, hortensi magis succosa, vesca, tenerior quam

Petroselinum Macedonicum depinxit Matthiolus, quod iam in quibusdam Italiae hortis colitur petito ex Macedonia semine, foliisque exit apio palustri similibus, sed minoribus, caule crasso, ramoso, alis frequentibus cauo, floribus albis, semine hortensi apio simili, odorato & amarescente, *επποσέλινον* Græcis, Latinis Olusatrum nominatur, Gaza Equapium, à magnitudine sic dictum. Est enim maius Apio hortensi & candidius, inquit Diosco. caule cauo, alto, tenero, veluti lineas habente, foliis latioribus, subpunicis, in quibus est coma velut rorisinarini, flore plena, in corymbos priusquam deflorescat, compacta. Semè est nigrum, oblongum, acre, solidum, aromaticum: radix odorata, candida, non crassa, ori grata (*εὐστομος* enim legitur in vulgatis exemplaribus, in antiquo *εὐστρωχος*, id est, ventriculo grata) Nascitur in locis umbrosis, & iuxta paludes. Matthiolus pro Hippoeselino monstrat Leuisticum vulgare hic depictum, cum nullam aliam plantam norit quæ legitimum referat, & Brassauolam reprehendit, qui herbam Maceronè Italis vulgò vocatam Hippoeselinum esse falso existimat: fortasse, inquit, peruersa Marcelli interpretatione deceptus, qui præter Dioscoridis sententiam hippoeselino radicem intus candidam, foris nigram reddidit, cum tamen in Dioscoride nulla nigri coloris fiat mentio. Eius Marcelli lapsus in causa esse potuit, quod apud Theophrastum legerit Hippoeselini radicem Raphani modo crassam esse, sed nigram, cum Theophrastus illic non Dioscoridis Hippoeselinum, sed Smyrnum potius describeret, vt dicemus. Ac non solum Marcellus & Brassauola, sed Dodonaus, Pena & plerique alij herbarij plantam, quam recentiores Petroselinum Alexandrinum, Officinæ nõ sine errore Petroselinum Macedonicum vocant, Galli *Alexandre*, Hippoeselinum verum esse asserunt. Caules edit alasve multas statim à radice, folia Apij palustris, sed maiora, rotundiora ex atro virentia. Caulis est striatus, bicubitalis, cõcauus: Apij umbellæ corymborum instar pendulæ, maturitatè asscuta, onustè semine copioso, atro, vnde illi Olusatrum nomen, pleno, grani, semisphærica figura, sed paulum quid vtrinque retusa in basi, medicato gustu, acri, ad Smyrnum accedente, radix est satis crassa longaque, hortensi magis succosa, vesca, tenerior quam

In cap. 64. lib. 3.

Hippoeselinum.

Ibid. Forma.

In cap. 64. lib. 3.

Lib. 5. c. 45. In Ad. fol. 315.

suapte sponte nato, foris color pullus, intus albus, odora, gustu grato & non nihil medicato: non solum Italis, sed & Gallis, Germanis, Anglis auidissimè in acetariis expetita, quæ etiamnum tempore Dioscoridis cruda coctave edebatur. Quamobrem à sedulis olitoribus passim in hortis colitur. Leuistici nullus usus in acetariis, non est enim herba oleracea, sed ingratisissima & acerrima gustu: semen multum diuersum sapore, odore, & tota umbella. Quatum ad Marcelli interpretationem attinet, ea peruersa existimanda non est, si radices foris nigras, intus albas in

Lib. 7. hist. cap. 4.

quopiam exemplari à vulgaribus diuerso legit & scripsit. Theophrastus apij genera distinxit his verbis. τῶν ἰσσειλίων καὶ ἐν τοῖς φύλλοις καὶ ἐν τοῖς καρποῖς αἱ διαφοραὶ. τὸ μὲν γὰρ πυκνὸν ἔσται, καὶ διασπύρον τὸ φύλλον ἔχει. τὸ δὲ μανώτερον καὶ παλαιότερον, καρπὸν δὲ μέγιστον, τούτων ἰσσειλίων τὸ μὲν λευκὸν καρπὸν, τὸ δὲ πορφύρεον καρπὸν, ἢ ποικιλόκαρπον. τὸ δὲ ἔσται ἄπαν τὸ ταῖσιν ἐμφερές εἶδος τῶν ἀγρίων. Quæ Plinius reddidit his verbis. Et satiui autem

Lib. 19. c. 8.

differentiæ in folio denso, crispo, aut rariore & lauiore, item caule crassiore & tenuiore, & caulis aliorum candidus est, aliorum purpureus, aliorum varius. Idem

Lib. 7. hist. cap. 6.

Theophrastus aliquanto post, τὸ δὲ ἰπποσελίον καὶ ἑλεοσελίον, καὶ ὄρεοσελίον, καὶ πρὸς ἑαυτὰς διαφορὰν ἔχει, καὶ πρὸς τὸ ἕμερον. τὸ μὲν γὰρ ἑλεοσελίον τὸ παρὰ τὸς ὄχθους, ἔν τῶν ἔλεσι φυόμενον, μανόφυλλον ἔσται, διασπύρον γίνεσθαι, ποροσσεφές δὲ τῶν σελίων καὶ τῆ ὀσμῆ, καὶ τῶν καρπῶν, τὸ δὲ τῶν σχήματι. τὸ δὲ ἰπποσελίον φύλλον μὲν ἐμφερές τῶν ἑλεοσελίων, διασπύρον δὲ, καὶ μεγαλόκαρπον, ἔσται τὴν ρίζαν ὡς περὶ ραφανίς ἔχει τὸ πάχος, μέλας γὰρ καὶ ὁ καρπὸς, μέγιστος δὲ μέγιστον ὄρεον. τὸ δὲ ὄρεοσελίον μέγιστος ἔστι διαφορὰς ἔχει. τὸ μὲν γὰρ φύλλον ἔοικε κωνίει, ρίζα δὲ λεπτή, τὸν δὲ καρπὸν ἔχει καρπὸν ἄνθηον, πολλὴν ἑλάττω. διδύσει δὲ

Lib. 19. c. 8.

τούτων ἐν ὄνει ἀνθηρῶν, τῶν γυναικείων χάριν. Ex quibus Plinius hæc mutuatus est. Id quod sponte in humidis nascitur, eleoselinum vocatur, vno folio, nec hirsuto.

Cor. Emb. 65. lib. 3.

Rursus in ficcis hipposelinum, pluribus foliis, simile eleoselino. Tertium est oreoselinum, cicutæ foliis, radice tenui, semine anethi, minutiore tantum. In quibus error est in Plinio, qui de eleoselino μονόφυλλον pro μανόφυλλον legit, atque ita deceptus vno folio pro raro folio conuertit. Deinde falsò legitur in Theophrasto de oreoselino καρπὸν pro καρπὸν. Non enim caulis, sed semen anethi semini simile est, veluti Plinius rectè reddidit, semine anethi. Ex utroque verò perspicuum est in Dioscoride de oreoselino tractante legendum καὶ φύλλα κωνίει ἐμφερῆ, pro κεφάλαια κωνίει ἐμφερῆ id est, folia cicutæ similia, pro capitula papaueri similia, vt iam diximus. Præterea Theophrastus ex hipposelini radice raphani modo crassa, nigra, & succo eius myrrhæ simili aperte docet, id se cum Smyrnio, quod etiam mouit Dioscorides, confudisse, quod etiamnum hodie Græci faciunt. Nunc singulorum vires expendendæ. Apij hortensis herba, inquit Diosco. ad eadem ad quæ coriandrum conuenit: ad inflammationes oculorum cum pane aut cum polentæ polline illinitur: æstum stomachi mitigat: mammas ex concreto lacte induratas laxat: siue crudum, siue coctum edatur vrinas ciet. Dococum ipsius radicis que potum letalibus medicamentis resistit, vomitus mouet, aluum sistit. Semen vehementius vrinam ciet, contra venenatarum bestiarum morsus, & epotum lithargyrum auxiliatur, flatus dissoluit. Admiscetur commodè medicamentis dolorem sedantibus, & thoracis & tussis remediis. Galenus verò, Apium vsque ad eò calidum est, inquit, vt & vrinas & menses ciet: flatus quoque, discutit, & magis semen quam herba ipsa. Quæ siue de apio nostro hortensi vulgariq; siue de apio palustri intellecta, si vera sunt, vt certè vera esse experientia certò comprobatur, qui apium calidum ad eadem ad quæ coriandrum conuenit, quod idem Dioscorides refrigerandi vi præditum esse scripsit: Qui calidum inflammationibus oculorum proderit: æstuantis stomacho, mammis lacte turgentibus: Hunc nodum sic soluit Petrus Pe-

Vires & Temper. Lib. 3. c. 64.

Lib. 8. sim.

fo. 314. & 315.

esse præsidia non parum multa, quæ contrariis aut valdè diuersis polleant facultatibus, & tamen eidem medeantur affectui eiusdem incrementi & modi. Id in capitibus fractu

fracturis & vulneribus, inquit, facilè de Galeni Celsiq; lectione, & medicamento- rum collatione discas, quorum hic siccantibus frigidis, ille verò calidis digerentibus, etiamque humectantibus feliciter vsi fuere. Testium tumoribus violaceo farinis excepto leguminum quidam, alij verò Cretenfi feruido vino excepto cumini puluere medentur. Sic nihil mirum coriandri succo refrigerante, & paulum quid adstringente partim dissipari, partim repelli materiam eiusque incrementum, vel apio calfaciente digerentique in habitum per poros laxatos distillari. Galenus in Consilio pro puero epileptico apium probat & laudat. Contra Auicenna tanquam venenum fugiendum esse suadet. Aiunt enim Arabes tum oculis, tum epilepticis noxium esse, quod eius vsus epilepsia paroxysmum inuehat. Sed Galeni apium, nostrum est hortense & vulgare petroselinum, incidendi vi præditum, quod in epilepsia tuto dari potest. Auicenna verò & cæterorum Mauritiorum apium, id est, quod Officinis hodie quoque apium dicitur, Græcis Eleoselinum, de quo mox. Apio, inquit Plinius, gratia vulgo est, namque rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis illitum cum melle, ita vt subinde foueantur feruenti succo decocti, aliisque membrorum epiphoris per se tritum, aut cum pane vel polenta impositum mirè auxiliatur. Pisces quoque si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur. Galenus alibi, familiarissimum, iucundum, & stomacho gratum apium esse scribit. Hippocrates, Apium, inquit, magis vrinam ciet quam aluum mouet: & radices magis quam ipsum, aluum mouent. Idem in libro de internis affectionibus vbi à pituita in aquam intercutem transitus fit, ex oleribus raphanorum & apij vsum præscribit. Ex quibus colligere licet apium hinc intelligi vulgare nostrum petroselinum hortense. Videmus enim etiam hoc tempore eius folia ramulotique per iura tum carniuum, tum piscium innatare, aqua butyroque incoqui, & iusculum iucundum inde effici, sicuti idem Plinius apium suauiores aquas potui incoctum præstare dicit. Eleoselinum id est, paludapium, siue apium palustre, ad eadem ad quæ apium efficax est, inquit Dioscorides, sed est ingrati tum saporis tum odoris, vt si quod fuerit apium Chrisippi, Dionysiiq; medicorum consiliis à cibis abdicatum, quia propensius paroxysmum epilepticum excitet, visus quoque claritati sit inimicum, istud palustre apium sit merito censendum. Est tamen efficax valde, ideoque Arabibus & pharmacopæis nonnullis vsitatus in syrups ad obstructions tollendas præscribi solitis vt in Byzantino, & quinque radicum. Plinius, Eleoselino, inquit, vis priuata contra araneos. Oreoselinum vrinam ciet, auctore Dioscoride, semine ac radice ex vino potis: menses trahit. Miscetur antidotis & medicamentis vrinam cientibus & excalcatoriis. Petroselinum eodem auctore, vrinam ciet & menstrua: contra stomachi & coli inflationes & tormina prodest: laterum, renum & vesicæ doloribus in potu subuenit. Admiscetur antidotis vrinam cientibus. Petroselini semen, inquit Galenus, maximè vsui est, tum tota etiam herba vnà cum radice similem, sed imbecilliolem facultatem sortiatur. Est autem gustu acre cum amaritudine, sic & facultate calidum vnà cum incidendi effectu. Hinc menses & vrinas affatim prouocat, flatus extinguit, fuerit itaque & ipsum tertij ordinis tum excalcamentium, tum desiccantium. Hipposelinum, vt scribit Dioscorides, oleris modo editur, vt apium radix tum cruda tum cocta estur, folia cum caulibus decocta manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaque muria condiuntur. Vim ducendi menses semen habet in multo potum, calfacit frigore prehensotum potum tum illitum: vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eadem præstat. Plinius, Olusatrum, inquit, quod hipposelinum vocant, aduersatur scorpionibus. Poto semine torminibus interaneis medetur: itemque difficultatibus vrinæ semen eius decoctum ex multo potum. Radix eius in vino deco

Lib. 20. c. 11.

Lib. 2. Ali.

Lib. 2. de Diar.

Lib. 20. c. 11.

Petr. Pe. Plin. 20. cap. 11.

Lib. 10. c. 11.

Lib. 3. c. 64.

Lib. 8. sim.

Ibid.

Lib. 20. c. 11.

no decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi moribus potum & illitum medetur. Succus eius argentes calfacit potu. Hæc ferè omnia ex Dioscoride qui quos *βρογμώτας* dixit, ille argentes conuertit, id est, aut frigore aut rigore prehensos. Nam de vtrisque intelligi posse videtur, tum de his qui ab externi aëris frigidi occurſu frigus contraxerunt, tum de iis qui rigorem febres præcedentem patiuntur. His addit Theophrastus, *γίνεται ὁ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτῆς ὁμοίον τῇ μύρρῳ, οἱ δὲ φασὶν ὅλος μύρραν.* Quæ Plinius sic. Sed præcipuè olusatrum myrrhæ naturæ est, hipposelinū Græci vocant, alij smyrnium. E' lacryma caudicis sui nascitur, seritur & radice. Succum eius qui colligunt, myrrhæ saporem habere dicunt. Auctorque est Theophrastus myrrha fata natum. Ex quibus colligere licet Theophrasto hipposelinum dici, quod ab aliis smyrnium vocatur.

Lib. 7. hist. cap. 6.
Lib. 19. c. 8.

S M Y R N I V M. C A P. V I I I.

Nomen

Μύρριον Græcis, Smyrnum Latinis dicitur, in Cilicia petroselinum, & quibusdam hipposelinum agreste auctore Galeno. Smyrnum dictum est, quod semini idem sit odor qui myrrhæ, vel radici, vt scribit Plinius. Monuit Dioscorides hipposelinum à quibusdam Smyrnum vocari, quum tamen aliud sit quod propriè Smyrnum dicitur, quod ex descriptionum collatione cognosci potest. Smyrnum, inquit, caulem gerit apio similem, propagines multas habentem, folia latiora, ad terram contracta, subpinguia, robusta, cum acrimonia odorata, medicatæque, & colore sublutea, umbellam in caule qualis anetho inest, semen rotundum, brassicæ simile, nigrum, acre, myrrhæ sapore, vt alterum pro altero vsurpetur. Radix est acris, odorata, tenera, succosa, fauces mordens, cortice extrinsecus nigro, intus cum virore pallido, aut subalbicante. Nascitur in petrosis locis, siccis collibus & limitibus agrorum. Plinius idem Smyrnum describens in paucis à Dioscoride variat. Smyrnum, inquit, caulem habet apij, folia latiora, & maximè circa stolonos multos, quorum à sinu exiliunt pinguia, ad terram infracta, odore medicato, & cum quadam acrimonia iucundo, colore in luteum languescente, capitibus caulium orbicularis vt anethi, semine rotundo, nigro, quod arefcit incipiente æstate. Radix quoque odorata, gustu acri mordet, succosa, mollis, cortex eius foris niger, intus pallidus, odor myrrhæ habet qualitatem, vnde & nomen. Nascitur in saxosis collibus & in terrenis. Idem alibi, & Smyrnum olus seritur iisdem locis, myrrhæque radice respicit. Hæc ille de Smyrno propriè dicto, qui tamen alibi, vt ostendimus, hipposelino, quod & impropiè Smyrnum appellatur, tribuit myrrhæ saporem, atque cum illo Smyrnum confundit Theophrastum secutus. Hæc quamuis dilucidæ satis delineationes, non æquè omnibus notum Smyrnum reddiderunt. Fuchsius Ruellium secutus Smyrnum eam herbam esse putat, quam hodie Leuisticum nominant, Gallica rura *Leueche*. Matthiolus contendit Smyrnum ei herbæ simillimum esse, quæ in Hetruria vulgò vocatur *Macerone*, quod caule sit apij, stolonibus multis referto, foliis latioribus, subpinguibus, robustis, ad terram versis, odore medicato, cum quadam acrimonia iucundo, colore in luteum languescente. Præterea in caulium summitatibus umbellam gerit anethi modo, semine brassicæ, maiore, oblongo tamen, nigro, acri, odore myrrham referente. Denique radice nititur odorata, acri, succosa, molli, cortice exteriori nigricante, interiore parte ex albo virescente. In quibus etsi Maceronis semen brassicæ semini compararit, tamen iis respondens qui similitudinem hanc reprehendere possent, quod illius semen rotundum non sit veluti brassicæ, ait, cum cæteræ omnes notæ illi respondeant, faciliè in seminis delineatione mendum subesse potuisse, vel quod non in rotunditate, sed in alio quopiam huic semini

Lib. 3. c. 64.

Lib. 3. c. 65.
Forma.

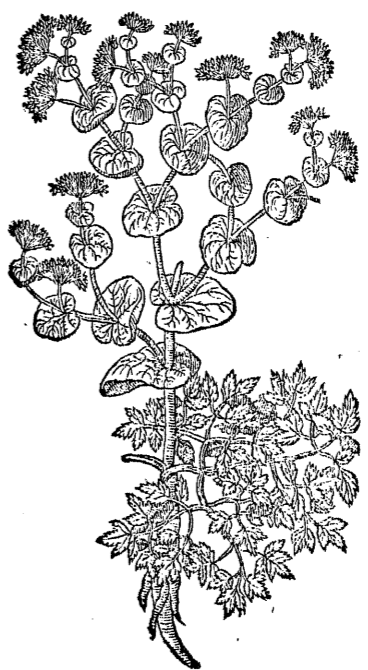
Locus.

Lib. 27. c. 13.

Lib. 19. c. 12.

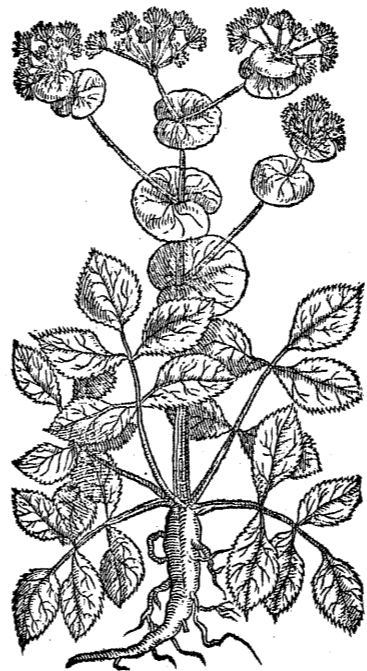
Cap. 290.
hist.

In cap. 65.
lib. 3.

semini cum illo intercedat similitudo. Aliis, inquit Pena iam in procinctu est smyrnij veri cognitio, & ab hipposelino & leuistico distinctio, quibus nota sit illa planta iam diu in multis Gallia & Belgij hortis enata, cuius radix crassiuscula, foris nigricans, intus alba: folia ima ampla & multipliciter dissecta, reliqua rotunda & caules circumambientia, vt ab eis traiecta, in perfoliata herba cernantur, umbellæ anethi, aut perfoliata: flores ex luteo herbacci palentes, semen fuscum, subrotundum raphano minus, brassicæ par & simile, prorsum myrrham spirans, acre. Hanc plantam sic expresserunt Dodonæus & Lobellius. Matthiolus Smyrnum Creticum depinxit, quod ab aliis accepit, sed est eius pictura à superiore satis diuersa. Hoc ita describit. Fert folia macerone crassiora, quina ex singulis pediculis, per ambitum serrata, altera parte ima ab exortu mutila, longè autem diuersa in caule: sunt enim rotunda, & à caule ramisq; in quibus nascuntur, perfoliata modo transinguntur, nullis in ambitu denticulis. Caulem edit firmum, striatum, & subter folia geniculatū, è quo in latere quo folia perforantur ramuli exeunt, ex singulis foliorum finibus, striati. Umbellam in caulium ramulorumque summitatibus gerit, racematim dissectam, floribus albicantibus, semine haud brassicæ simili, sed rotundo, anguloso, & in acutum desinente, colore ex flauo nigricante, sapore acuto

S M Y R N I V M Creticum, Matthioli.

In cap. 65.
lib. 3.

Matth in
cac. 65. lib 3

Vires & Temper. Lib. 3. c. 65

acuto & amariufculo, pediculis longis striatisq;. Quare iudicat smyrniū suum multo propius ad smyrnij Dioscoridis historiam accedere. Veri smyrnij radix, herba & semen vim habent calfaciendi, inquit Dioscorides, olerum modo comeduntur folia muria macerata, & aluum sistunt, radix serpentium moribus pota succurrit. Tusses & orthopnoeas mitigat. Vrinae difficultati medetur. Illita recentia oedemata, phlegmonas, & duritias discutit, & vulnera ad cicatricem perducit, feruefacta & subdita abortus facit. Semen eius lienis, renum & vesicę vitiis prodest, menses & secundas pellit. Commodè ischiadicis cum vino bibitur, inflationes stomachi mitigat: sudores & ructus ciet. Potum peculiariter hydropicis, & febrium circuitibus prodest. Eadem & quaedam alia huic tribuit Plinius his verbis. Vis eius calfacere, extenuare, vrinam & menses cient folia & radix, semen aluum sistit, radix collectiones & suppurationes non veteres, item duritias discutit illita. Prodest & contra phalangia & serpentes, admixto cachry, aut polio, aut melissophyllo in vino pota, sed particulatim, quoniam vniuersa vomitionem mouet, qua de causa aliquando cum ruta datur. Medetur tussi & orthopnoeae semen vel radix: item thoracis, aut lienis, aut renum, aut vesicę vitiis. Radix autem ruptis conuulsis. Partus quoque adiuuat, & secundas pellit. Datur & ischiadicis cum crethmo in vino. Sudores ciet & ructus: ideo inflationem stomachi discutit, vulnera ad cicatricem perducit. Exprimitur & succus radices, vtilis scemini, & thoracis precordiorumque desideris: calfacit enim, purgat, & concoquit. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur, & malagmate e cortice arido. Et ad obsonia vtuntur cum mulsio & oleo, & garo, maxime in elixis carnibus. Quidam, Plinium putant in exemplari Græco vnde hæc sumpsit pro επιθυματα, legisse επιθυμιατα, id est, remedia admouenda thoraci & precordiis. Galenus de Smyrnio scripsit vt alimento, & vt medicamento. Smyrniū, inquit, non est insuaue, ideoque Romæ plurimum vanit. Multo autem acrius est & calidius quam apium, quin & odorati quippiam habet. Quapropter efficacius vrinam, quam apium, hipposelinum, sum, & mulieribus mentes mouet. Veris tempore caulem producit, qui crudus edendo est haud aliter quam folia, quæ sola per hyemem inhaerent plantæ nondum caulem habenti, sicut neque tum apium habet. Postea verò caule accedente tota planta iucundior redditur, siue quis crudam ipsam, siue coctam mandat, siue ex oleo & garo, siue acetum, siue vinum velit adiciere. Et alio in loco. Smyrniū quidam hipposelinum agreste cognominant. Ex eodem genere & ipsum cum apio est, & petroselino, apio quidem validius, petroselino autem imbecillius. Menses itaque & vrinam mouet, calidum & siccum tertio ordine. Cilices in Amano monte natum, Petroselinum vocant, minus verò petroselino & smyrnio (nimirum hipposelino, quod & Smyrniū vocant:) acre est. Proinde & vlcibus imponi potest, quia sine molestia deficet. Sed & digerere quæ indurata sunt potest. Reliqua vis eius apio & petroselino similis est, quare & semine eius vtuntur ad menses, vrinam, & asthma.

Lib. 27. c. 13

Lib. 2. Ali.

Lib. 8. sim.

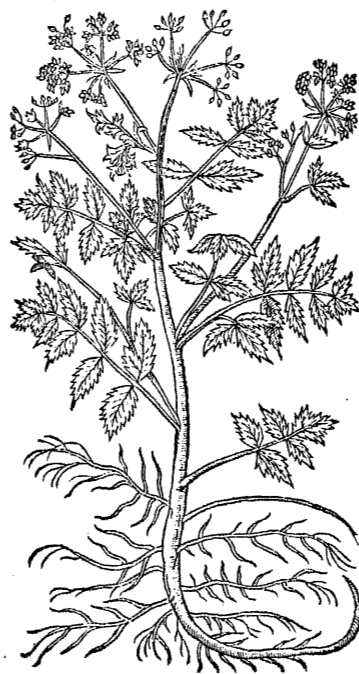
SISON. CAP. IX.

Nomina Lib. 1. c. 55. Forma.

VOD Græcis σισων, Latinis quoque Sison dicitur, Hippocrates vocat Sinona. Scribit Dioscorides semen esse paruum in Syria proueniens apio simile, oblongum nigrum, feruens. Huius seminis plantam docti quidam herbarij iudicant esse eam, quæ hîc depingitur, & à Dodonæo petroselini Macedonici nomine describitur, ab aliis petroselinum exterum nuncupata. Foliis est longiusculis, in plura scissis, profundius incisissimis lateribus, & toto ambitu crematis, caulibus gracilibus bipedalibus, in quibus umbellæ parue albicant:

SISON seu Petroselinum Macedonicum Dodonæi.

albicant: semen est fuscum hortensi apio simile, suauius tamen, odore magis aromatico & feruidiore, radix gracilis est, & multum fibrata. Locis asperis, saxosis, & incultis gaudet. Seritur etiam in hortis, in quibus mense Julio floret, Augusto semē profert. Bibitur ad splenis vitia, inquit Dioscor. vrinæ difficultatem, & ad suppressos menses. Vtuntur ipso incolæ pro condimento, cum cucurbita cocta & aceto sumentes. Habet autem velut granula multa in cacuminibus. Eadem tradit Galenus. Sison, aliàs Sinon calidus, & subamarus gustu est, quare vrinam mouet & concoquit, mentesque prouocat omnēque viscerum obstructions referat. Cornarij vetus Plinianus codex, Sinon habet, vbi in vulgatis simul legitur, & quod sequitur ad Sinon pertinens, smyrnio attribuitur. Locus is est. Sinon concoctiones facit, sapore similima piperi. Eadem in dolore stomachi efficax. Quod sapore piperis esse ait, respondet voci πιριπικόν, quam Diosco. usurpat, feruidum esse scribens.

Locus. Tempus. Lib. 3. c. 55. Vires & Temper.

Lib. 8. sim.

Embl. 3. lib. 3. Lib. 27. c. 13

GINGIDIVM. CAP. X.

RÆCIS γινγιδιον, & λεπίδιον auctore Dioscoride, Latinis Gingidiū. Nascitur copiosissima in Cilicia & Syria, inquit ille, herbula siluestri pastinacæ similis, sed tenuior & amarior (Græcè legitur λεπίδιον ἢ γινγιδιον, id est, tenuior densiorque, aut solidior. Cui lectioni retragantur interpretes omnes, qui πιριπικόν, id est, amarior conuerterunt, Galenum & Plinium secuti) radice subrotunda, amarescere. Editur crudum & coctū, & sale asseruatum. Est autem stomacho vtilis: ciet vrinam, decoctum ipsius ex vino potum vesicæ prodest. Plinius non multo clarius id designauit, Syria in hortis operosissima, indeque proverbium Græcis, Multa Syrorum olera. Simillimam staphylino herbam serit, quam alij gingidium vocant, tenuius tantum & amarius eiusdemque effectus. Estur crudum coctumque stomachi magna vtilitate. Siccatur enim exactos omnes eius humores. Galenus, Plurimum, inquit, in Syria Gingidium nascitur & editur, simile apud nos scandisci. Est autem stomacho valde commodum, siue crudum, siue feruefactum edere ipsum velis, longiorem autem cocturam non sustinet. Quidam edunt ipsum cum oleo & garo. Quidam etiam vinum aut acetum addunt, & multo magis commodum est, & auerfantibus cibum appetentiam facit, si cum aceto edatur. Est satis clarum hanc herbulam, medicamentum potius esse quam alimentum. Nam & adstringendi vi, & amaritudine manifesta non modica participat. De hoc itaque vt medicamento rursus agit his verbis. Gingidium quemadmodum gustu amaritudine & adstrictione participat, ita temperamento caliditate & frigiditate. Iuxta ambas autem qualitates siccatur, & stomacho commodum est, eo quod non pauca adstrictione participat. Caliditatem equidem non ita manifestam possidet, siccatur autem ordine secundo. Gingidium igitur ex Syria venit in Græciam & Latium, Dioscoridis, Galeni, Pauli; ætate notissimū olus, nunc vix vlli notum. Ruellius gingidium plantam eam esse censet, quæ vulgò

Nomina Lib. 2. c. 131. Forma.

Lib. 10. c. 5.

Lib. 2. Ali.

Lib. 6. sim.

Lib. 2. c. 76.

Vires & Temper. Lib. 3. c. 65

acuto & amariusculo, pediculis longis striatisq;. Quare iudicat smyrniū suum multo propius ad smyrnij Dioscoridis historiam accedere. Veri smyrnij radix, herba & semen vim habent calfaciendi, inquit Dioscorides, olerum modo comeduntur folia muria macerata, & aluum sistunt, radix serpentium moribus pota succurrit. Tusses & orthopnoeas mitigat. Vrinae difficultati medetur. Illita recentia œdemata, phlegmonas, & duritias discutit, & vulnera ad cicatricem perducit, feruefacta & subdita abortus facit. Semen eius lienis, renum & vesicę vitiis prodest, menses & secundas pellit. Commodè ischiadicis cum vino bibitur, inflationes stomachi mitigat: sudores & ructus ciet. Potum peculiariter hydropicis, & febrium circuitibus prodest. Eadem & quædam alia huic tribuit Plinius his verbis. Vis eius calfacere, extenuare, vrinam & menses cient folia & radix, semen aluum sistit, radix collectiones & suppurationes non veteres, item duritias discutit illita. Prodest & contra phalangia & serpentes, admixto cachry, aut polio, aut melissophyllo in vino pota, sed particulatim, quoniam vniuersa vomitionem mouet, qua de causa aliquando cum ruta datur. Medetur tussi & orthopnoeæ semen vel radix: item thoracis, aut lienis, aut renum, aut vesicę vitiis. Radix autem ruptis conuulsis. Partus quoque adiuvat, & secundas pellit. Datur & ischiadicis cum crethmo in vino. Sudores ciet & ructus: ideo inflationem stomachi discutit, vulnera ad cicatricem perducit. Exprimitur & succus radices, utilis sceminiis, & thoracis precordiorumque desiderii: calfacit enim, purgat, & concoquit. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur, & malagmate è cortice arido. Et ad obsonia vtuntur cum mulso & oleo, & garo, maximè in elixis carnibus. Quidam, Plinium putant in exemplari Græco vnde hæc sumpsit pro ἐπιθιμιατα, legisse ἐπιθυμιατα, id est, remedia admouenda thoraci & præcordiis. Galenus de Smyrnio scripsit vt alimento, & vt medicamento. Smyrniū, inquit, non est insuaue, ideoque Romæ plurimum vænit. Multo autem acrius est & calidius quam apium, quin & odorati quippiam habet. Quapropter efficacius vrinam, quam apium, hipposelinum, sum, & mulieribus menses mouet. Veris tempore caulem producit, qui crudus edendo est haud aliter quam folia, quæ sola per hyemem inhaerent plantæ nondum caulem habenti, sicut neque tum apium habet. Postea verò caule accedente tota planta iucundior redditur, siue quis crudam ipsam, siue coctam mandat, siue ex oleo & garo, siue acetum, siue vinum velit adicere. Et alio in loco. Smyrniū quidam hipposelinum agreste cognominant. Ex eodem genere & ipsum cum apio est, & petroselino, apio quidem validius, petroselino autem imbecillius. Menses itaque & vrinam mouet, calidum & siccum tertio ordine. Cilices in Amano monte natum, Petroselinum vocant, minus verò petroselino & smyrnio (nimirum hipposelino, quod & Smyrniū vocant:) acre est. Proinde & vlcibus imponi potest, quia sine molestia deficet. Sed & digerere quæ indurata sunt potest. Reliqua vis eius apio & petroselino similis est, quare & femine eius vtimur ad menses, vrinam, & asthmata.

Lib. 27. c. 13

Lib. 2. Ali.

Lib. 8. sim.

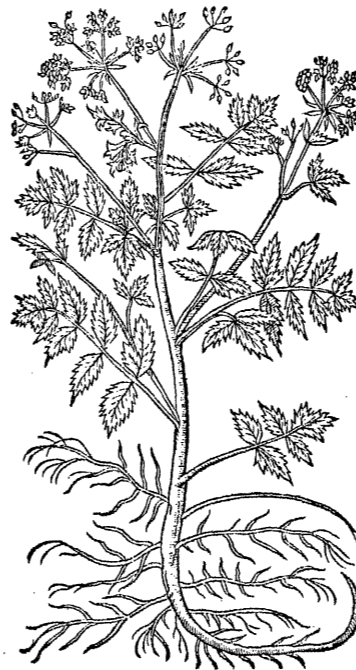
SISON. CAP. IX.

Nomina Lib. 3. c. 55. Forma.

VOD Græcis σίσων, Latinis quoque Sison dicitur, Hippocrates vocat Sinona. Scribit Dioscorides semen esse paruum in Syria proueniens apio simile, oblongum nigrum, feruens. Huius seminis plantam docti quidam herbarij iudicant esse eam, quæ hîc depingitur, & à Dodonæo petroselini Macedonici nomine describitur, ab aliis petroselinum exterum nuncupata. Foliis est longiusculis, in plura scissis, profundius incisis lateribus, & toto ambitu crenatis, caulibus gracilibus bipedalibus, in quibus umbellæ parue albicant:

SISON seu Petroselinum Macedonicum Dodonai.

albicant: semen est fuscum hortensi apio simile, suauius tamen, odore magis aromatico & feruidiore, radix gracilis est, & multum fibrata. Locis asperis, saxosis, & incultis gaudet. Seritur etiam in hortis, in quibus mensè Julio florere, Augusto semē profert. Bibitur ad splenis vitia, inquit Dioscor. vrinæ difficultatem, & ad suppressos menses. Vtuntur ipso incolæ pro condimento, cum cucurbita cocta & aceto sumentes. Habet autem velut granula multa in cacuminibus. Eadem tradit Galenus. Sison, alias Sinon calidus, & subamarus gustu est, quare vrinam mouet & concoquit, mensesque prouocat omnisque viscerum obstructions referat. Cornarij vetus Plinianus codex, Sinon habet, vbi in vulgatis simul legitur, & quod sequitur ad Sinon pertinens, smyrnio attribuitur. Locus is est. Sinon concoctiones facit, sapore similima piperi. Eadem in dolore stomachi efficax. Quod sapore piperis esse ait, responderet voci πυρωτικόν, quam Diosco. usurpat, feruidum esse scribens.

Locus.

Tempus.

Lib. 3. c. 55.

Vires &

Temper.

Lib. 8. sim.

Embl. 3.

lib. 3.

Lib. 27. c. 13

GINGIDIVM. CAP. X.

RÆCIS γγιδιον. & λεπίδιον auctore Dioscoride, Latinis Gingidiū. Nascitur copiosissima in Cilicia & Syria, inquit ille, herbula siluestri pastinacæ similis, sed tenuior & amarior (Græcè legitur λεπίδιον ὃ καὶ πυκνότερον, id est, tenuior densiorque, aut solidior. Cui lectio ni refragantur interpretes omnes, qui πυκνότερον, id est, amarior conuerterunt, Galenum & Plinium secuti) radice subrotunda, amarescere. Editur crudum & coctū, & sale asseruatum. Est autem stomacho vtile: ciet vrinam, decoctum ipsius ex vino potum vesicę prodest. Plinius non multo clarius id designauit, Syria in hortis operosissima, indeque prouerbiū Græcis, Multa Syrorum olera. Simillimam staphylino herbam serit, quam alij gingidium vocant, tenuius tantum & amarius eiusdemque effectus. Estur crudum coctūque stomachi magna vtilitate. Siccatur enim exactos omnes eius humores. Galenus, Plurimū, inquit, in Syria Gingidium nascitur & editur, simile apud nos scandisci. Est autem stomacho valde commodum, siue crudum, siue feruefactum edere ipsum velis, longiorem autem cocturam non sustinet. Quidam edunt ipsum cum oleo & garo. Quidam etiam vinum aut acetum addunt, & multo magis commodum est, & auerfantibus cibum appetentiam facit, si cum aceto edatur. Est satis clarum hanc herbulam, medicamentum potius esse quam alimentum. Nam & adstringendi vi, & amaritudine manifesta non modica participat. De hoc itaque vt medicamento rursus agit his verbis. Gingidium quemadmodum gustu amaritudine & adstrictione participat, ita temperamento caliditate & frigiditate. Iuxta ambas autem qualitates siccatur, & stomacho commodum est, eo quod non pauca adstrictione participat. Caliditatem equidem non ita manifestam possidet, siccatur autem ordine secundo. Gingidium igitur ex Syria venit in Græciam & Latium, Dioscoridis, Galeni, Pauliq; ætate notissimū olus, nunc vix vlli notum. Ruellius gingidium plantam eam esse censet, quæ vulgò

Nomina

Lib. 2. c. 131.

Forma.

Lib. 10. c. 5.

Lib. 2. Ali.

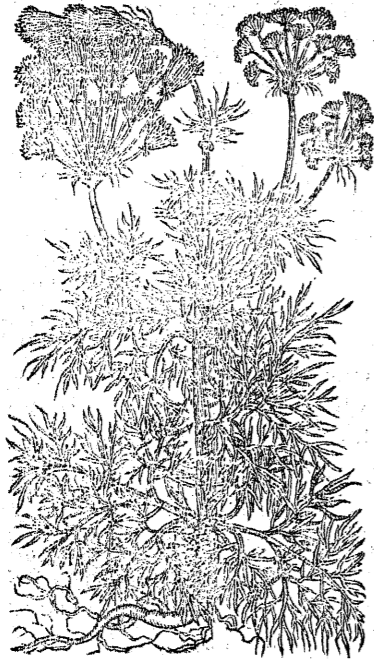
Lib. 6. sim.

Lib. 2. c. 70.

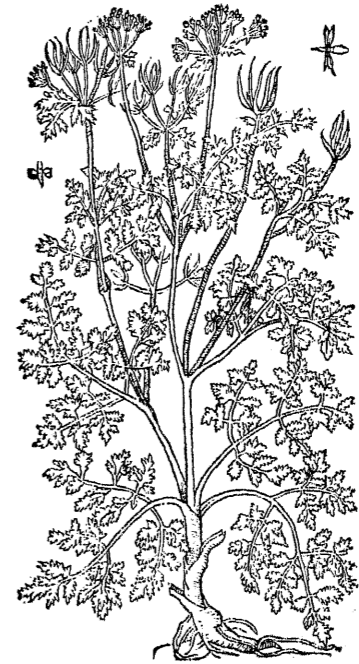

Ca 78. hist. In cap. 13. l. 2. *Chærephyllon*, Gallis *Cerfeuil*, Germanis *Kerfel*, & *Kerfelkraut* dicitur: Fuchsius eandem pro *Gingidio* pinxit & descripsit. Quibus Matthiolus refragatur, legitimūque *Gingidiū* ex Syria allatum, & à Jacob. Anton. Cortuso ad se missum depinxit, descripsitq; his verbis. *Gingidium* pastinacæ siluestri haud ab simile est, amarius tamen, caule rotūdo, ramofo, sesquipedali, striato, subnigricante, geniculatōque: umbella in cacumine alba, minoribus circumquaque comantibus foliis, è floribus semen prodit, quo maturefcence umbellæ in sese contrahuntur, vt in pastinaca, & tactu glutinosæ sentiuntur, radicem habet candicantem, palmari longitudine, subamaro sapore. Ex Syria in Italiam aduectum semen iam in hortis feritur. Lobellius aliud *Gingidium* foliis Bauciae Syriacum mōstrauit. Hæc dodrantalis planta, inquit, Venetias Aleppo Syria missa Sequini Martinelli opera: flos illi albus & sapor *Gingidij*, folia vero Bauciae vel Elaphobosci minora. Tradit Matthiolus non deesse qui velint plantam *Visnagam* appellatam, vel legitimū esse *Gingidium*, in qua sententia sunt Dodonæus & Anguillara, vel eius alterum genus, quod folia quadantenus magis *Pastinacæ* referre videantur. Illorum opinionem Matthiolus improbat, quod *Visnaga* planta sit *pastinaca* longè maior, & grandes robustasque gerat umbellas, adeo vt pediculi ex quibus constat *dentiscalpium* iam multis in vsum venerint.

V I S N A G A, *Gingidium*
Matthioli.

Lib. 5. c. 57.

nerint. Quare *Visnagam* potius maiorem *pastinacæ* siluestrem vocandam esse censet, quod eam non solum notis omnibus refert, sed etiam viribus. Hanc Pena vidisse se affirmat multis Italiae locis, praesertim via qua itur Pafaro Romam, & Aquitaniae Ageni secus Garumnam, & Burdegalam, tam bene congruentem descriptioni quam ceteras. Nam de *gingidij* umbella nulla in Dioscoride mentio. Foliis quidem caulibus geniculatis, floribus, & reliqua facie siluestri *pastinacæ* similis est *Visnaga*: sed foliis tenerioribus, densioribus, minutius dissectis, caulibus gracilioribus & lauioribus, neque tota hirsuta quemadmodum *pastinaca* siluestris, sed lauis & nuda, amaro gustu, flosculi in umbellis candicant velut in *pastinaca* siluestri semine maturo, adeo rigida & lignea fit umbella, vt *dentiscalpium* apta sit, radix candida est & amara. Cæterum cum *Cerofolium* nostrum in ciborum vsum veniat, & suas quoque in medicina vires habeat, *gingidij*que species videatur, de eo hic differendum. Planta est nemini non nota, passim in hortis nascens, fragilis ac tenera, senis ferè semper ex singulis pediculis emergentibus foliis, vulgaris *petroselinum* modo, in ambitu incisus, caulibus sesquicubitalibus, pinguis, subrufescentibus, inanibus, geniculatis: umbellam in summo caule gerit albis floribus ornata, è quibus tenuia rectaque oriuntur cornicula, multa ex vno pediculo prodeuntia, pilosa, rufescentia, in cacumine aculeata, in quibus semè longiusculum concluditur pullo colore, radix illi breuis, in multas diuaticata fibras. Tota planta dulcis est & odorata, acriusculo quodam sapore vix sensibili, quod fit vt aliis oleribus addita, ea gustui gratiora reddat. Plinius. Rursus alio comitatu, æquinoctio autumnni feruntur *coriandrum*, *anethum*, *atriplex*, *malua*, *lapathum*, *chærephyllum*, quod *pæderota* Græci vocant. Nam quæ sequuntur, & acerrimum sapore, &c. ad *sinapi* pertinent. Sed hoc Plinij *Chærephyllum* à *Cerofolio* nostro planè diuersum est.

In Ad. fol. 314.

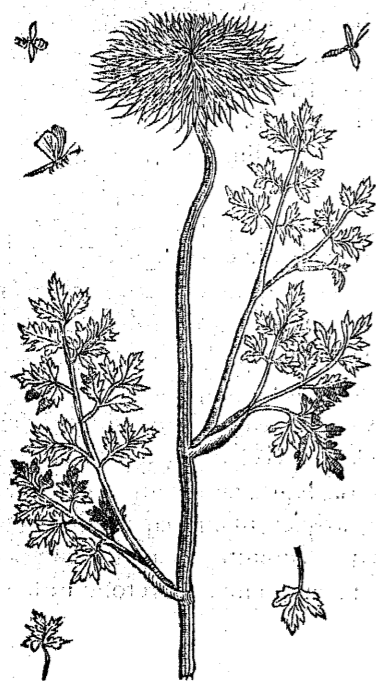
Matth. lbi.

Lib. 19. c. 8

Nomina Κένδιξ Græcis, Scandix Latinis, siluestre olus est, inquit Dioscorides, sub-
 Lib. 2. c. 132. acre, amarum, in cibi vsu veniens, crudum & coctum si edatur, ventri
Vsus. & stomacho vtile. Dococtum in potu, vesicæ, renibus, & iocinori pro-
 Lib. 8. sim. deest. Similiter Galenus, Scandix inquit, ex agrestium olerum genere est, subacre, &
 amarum, adeò vt in siccando & excalfaciendo, aut secundi sit ordinis intensi, aut
 tertij incipientis. Vrinâ valenter ciet, & viscera obstructione liberat, ex dictis qua-
 litatibus constans. Alio in loco gingidium Scâdici simile esse dixit. Vileolus Scan-
 Lib. 2. Ali. dicem esse Plinius ostendit his verbis. Scandix quoque in olerè siluestri à Græcis
 Lib. 22. c. 22. ponitur, vt Opion & Erasistratus tradunt. Item decocta aluum sistit, semine singul-
 tus confestim ex aceto sedat. Illinitur ambustis, vrinas ciet. Decocta succus prodest
 stomacho, iocinori, renibus, vesicæ. Hæc est quam Aristophanes Euripidi poetæ
 Lib. 21. c. 15. obiicit ioculariter, matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse, sed Scan-
 dicem. Eiusdem meminit. Reliqua vulgarium in cibo apud eos herbarum nomi-
 na Chondrylla, Hypochæris, Caucalis, Antriscum, Scandix, quæ ab aliis Tra-
 go-pogon vocatur. Qui locus mancus est: legendum enim, Scandix, quæ ab aliis
 Lib. 7. hist. Tragopogon vocatur, &c. Theophrastus Scandicem inter ἐπιγυθόκαυλα, id est, ea
 cap. 8. quibus caulis per humum prorepat, enumerat, sed vulgata exemplaria habent ἐπε-
 γυθόκαυλα & Theodorus annicaules conuertit. Locus is est. κοινή ἡ διαφορά πάντων
 τῶν ποιδῶν ἢ ποιδῶν. τὰ μὲν γὰρ ἐστὶν ὀρθόκαυλα, καὶ νευρόκαυλα, τὰ δὲ ἐπιγυθόκαυλα, κα-
 θάπερ μάλαχην, σκάνδιξ, σίκυς ἀγέλος. Id est, Communis omniû herbarum differen-
 tia est, quod alia recticaules sunt & neruicaules, aliis caulis per humum repit, vt
 malua, scandici, cucumeri siluestri. Hæc scandix notissima olim Græcis omnibus,
 quæ toties Athenis in theatro risum & plausum excitauit, plebis cibus, & quotidia-
 num pulmentû, vix hodie à quoquam cognita est, tantum ex capitum in Diosco-
 ride consecutione, & stirpium collatione, & ex Galeno Aëtiôque gingidio simi-
 lem esse intelligimus. Sunt qui gingidium Matthioli, Scandicem esse putent.

Lib. 5. c. 52.

SCANDIX.

Lib. 24. c. 19

Forma.

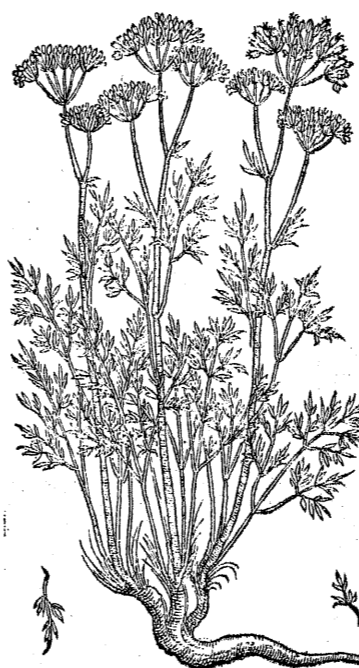
Alij herbam hîc depictam, quæ radice est
 pastinacæ siluestri similis amara & subacri, eod-
 em fere sapore qui & in radice smyrnij siue
 Petroselinij Macedonici deprehenditur: foliis
 pastinacæ siluestris latoribus, ad apij foliû ma-
 gis accedentibus, candidis, minimè hirtis, è cau-
 le per interualla sic prodeuntibus, vt in corti-
 cofam membranam dilatatû prope caulem fo-
 lium alterum intra se concipiat, & foras protru-
 dat: caule striato, cubitali: flore in umbella can-
 dido, non sceniculi modo & aliarum id genus
 plantarum, quæ umbellam gerunt, pediculis ro-
 tatim constructa, sed quamplurimis apicibus ex
 candido herbaceis velut coagmentata, peculiari
 quadam compositione, in nullis aliis herbis
 vix perspecta. Alij, in quibus est Dodonæus, her-
 bam quæ scanaria, Acus pastoris, & Acula vul-
 gò dicitur, Gallis *Aiguille de Berger*, Plinio pecten
 veneris, proceritate, cauliculis, foliis, floribus,
 cerefolio nostro haud multum dissimilem, sed
 grato illo odore destitutam. Cauliculis est ro-
 tundis, duris, foliis cerefolio grandioribus, ma-
 gis infestis

gis infestis, magis ad fuscû vergentibus, floribus candidis in umbellis, deinde emi-
 cantibus ab eodem capitello multis acuminatis rostellis inter se disunctis, quæ a-
 cus seu pectines planè referunt, quibus mulieres linum depectunt & concinnant,
 radix est alba, digitali longitudine. Veneris pectinem, inquit Plinius, appellant à

Lib. 24. c. 19

SAXIFRAGA Umbellifera, Anglorum.

Lib. 24. c. 19
 In Ad. f. 324
 similitudine pectinum, cuius radix cum malua
 tusa omnia corpori infixâ extrahit. Sed pecten
 Veneris, inquit Pena, fumariam gustu, foliis &
 vsu representat: vulgus pharmacopœorum etiâ
 Venetiis putat & vsurpat. Acrimonia verò &
 amaroris eiusdem momenti sunt argumenta,
 qualia sunt Galeni de fumariæ acrimonia. Quâ
 sententiam merito docti viri vellicant, & res
 ipsa reclamât. Sic chelidonij minoris, ari, & ce-
 parum multò mitiorem experimur acrimoniâ,
 quam illis tribuerint antiqui. Qui verò Saxifra-
 gam *Percepier* Anglorum probè perspectum ha-
 bêt, superiorum duarum stirpium vtrius simi-
 le esse sciunt, & nequiquam iisdè viribus secun-
 dum, amaror etiam & acrimonia in eo percipi-
 tur, & passim valetudinis causa pro olerè man-
 ditur, figura ei cerefolij proxima, sed herba
 semper est dodrantem alta, nusquam adultior,
 toto anno suapte sponte erumpit, arido & trito
 solo luxuriat, sine caule, flosculis herbaceis, ve-
 hementer & repente vrinas ciet, muria condi-
 ta seruatur, & ex ea aqua stillatitia magno vsu
 elicitor. Hanc plantam Pena proponit magis

quam asserit, vt pote quæ herbariis non valdè nota sit, neque dum, quod sciam, ab vlllo alio descripta. In Anglia tamen frequentissimo apud mulierculas vsu recepta. Huc accersenda Saxifraga umbellifera Anglorum, facie Sefelis pratensis Montpelien sium. Hanc ab eximia virtute frangendi calculi sic Angli nominarunt, pratis vdis familiarem, foliis fœniculi, latioribus, pratensis Sefelis minoribus. Radix odora, foris nigra, intus alba, Pencedani facie: flores in Umbellis candidi, semè fœniculi, caulis cubitalis & sesquicubitalis est.

CAUCALIS. CAP. XII.

Nomina

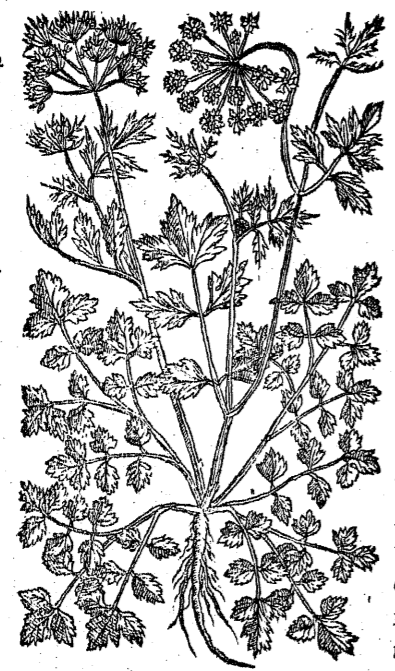

Kαυκάλις Græcis, ita Latinis Caulcalis nominatur, fortassis à seminum effigie, quæ vascula oblonga & semisphærica imitatur, aut quod præarida strepitum edunt hæc semina ventis concussa vinæ seminis exactis, quemadmodum caucalia vasa sonum edunt, dum aqua confertim egreditur acere exeunte, & contra strepitum edunt dum implentur. Gaza in Theophrasto Pedem gallinaceum conuertit, nonnulli, auctore Dioscoride, daucum siluestre vocat. Caulcalis inquit ille, cauliculus est dodratalis, aut etiam maior, subhirsutus, foliis apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis, hispidiq; vel densis, vt alij reddunt (Sic Ruellius secutus vitiatum codicem, qui habet. φύλλα ἔχει σεληνῶν ἐμφερῆ, ἐπὶ ἀκρῶν ἡμαρῶν ποικιλῶν πολυχρῆστῆ, διασεία. Verum in exemplari veteri, atq; in recentiorum compluribus legitur, φύλλα ἔχει μαρῶν ὁμοια, πολυχρῆστῆ. Id est, folia habet fœniculo similia, multifidaq;. Quæ lectio congruit plurimum constitutioni caucalidis) candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum coctumve oleum modo estur, vtrinam ciet. Theophrastus caucalidem inter oleracea recenset.

Lib. 1. c. 133.

Forma.

CAUCALIS, Matthioli.

Lib. 7. hist. cap. 7. Lib. 21. c. 15.

Lib. 21. c. 21.

Lib. 7. sim.

In cap. 133. lib. 2.

Plinius velut herbae vulgaris, & in cibis vsitata meminit his verbis. Reliqua vulgariu in cibis apud eos herbarum nomina, chōdrylla, hypochœris, & caucalis, &c. Eandem descripsit alibi. Estur & caucalis fœniculo similis, breui caule, flore candido, cordi utilis. Succus quoq; eius bibitur, stomacho perquam accommodatus, & vrinæ, calculiq; & arenis pellendis, & vesicæ pruritibus, &c. Caulcalida, inquit Galenus, quidam daucum siluestrem nuncupant. Est enim ei adsimilis gustu & viribus: ex calfacit enim, vt ille, & desiccatur vrinam ciet, & muria condita reponitur. Ex his tribus ordine descriptis oleribus, hoc tertium vix cæteris notius est, quia non multo clarioribus notis designatum fuit à Dioscoride. Præterea vitiata est eius lectio, hæc enim verba, foliis apio similibus, à quopiam in margine adscripta sunt, quæ postea in contextum latinum irrepsertunt: nam in Græcis exemplaribus desiderantur, & superuacanea sunt. Audacius tamen herbarij Caulcalides aliquot exhibent: Matthiolus nasci ait caucalidem hæc pictam in Hereturia campestribus, inculto præsertim solo, vt

& Ananiensi tractu in Tridentino agro, nullis reclamantibus notis. Petrosello saluatico vulgò vocant. Quippe quod folia quæ per ima prope radicem exeunt, apium quadantenus effigie referunt, quod vulgò petrosello vocant, etsi quæ superiore parte prodeunt, per ambitum sunt fœniculi modo capillamentis diuisa. Caulem mittit Pastin

CAUCALIS, Dodonæi.

CAUCALIS, Pena.

Pastinacæ, in cacumine umbellæ gerit floribus candicantem, odoratam, dauco non absimilem. Caulcalidem flore rubro latioribus foliis vocat Lobellius, qui etiam aliam pinxit vulgarem floribus candidis, foliis minoribus, sed caule proceriore. Caulcalidem aliam exhibet Dodonæus, hirsutam nimirum plantam, à Pastinacæ siluestri parum distantem, foliis coriandro ferè similibus, magis dissectis. In caulium summitate umbellæ rotundæ, floribus candidis decoratur, quorum extrema folia sunt ampliora: semè longum, hirsutum, veluti Pastinacæ siluestris, cumini semine maius. In campestribus prouenit. Iunio mensè floret, paulò post semen maturum est. Plantam aliam pro caucalide exhibet Anguillara, foliis apio minimè similibus. Eam à se iamdiu collectam Pena asserit in præruptis. Specus vocati ad fanum Magdalenæ in prouincia Narbonensi, & liberum facit quid cui libet ea de re videatur statuere. Hic ex Pena appingendam curauimus. Est hæc, inquit, caule fœniculi, & foliis & diuisura, cubitum alta: umbella albet, & odorata est. Radix vnica, recta, humi pacta, candida, sapore pastinacæ. Verum hoc magis placent vulgares caucalides, inquit Pena: quia sunt caule, foliis, umbella & semine hispidis, eoq; magis congruunt verbis Dioscoridis. Duæ namq; sunt in nostris vinetis & segetibus differentia: altera candida, foliis minoribus, sed caule proceriore, & hæc Matthioli. Altera purpurascens umbellis seu floribus. Folia habet latiora & crassiora, semè maius. Est istud semè argutum & elegans: nã triquetra, & spinulis horrida habet glumã, glycyrrhizæ quadatenus simile, vestibibus mordicus harente. Ea exuta granum oblongum, auenæ exenterata modo cernitur, haud gustu insuaue, qua quidè satis expressa nota insigniunt caucalides Dioscorides, & à similibus discreuit. Matthiolus caucalidè suã longè pluribus pollere facultatibus scripsit. Est enim cordi utilis. Succus calculos & arenas pellit, iocinoris, lienis, renumq; pituitas extenuat. Semè potum oculorum aciem acuit, & menses fœminarum adiuvat. Datur viris contra seminis profluuium cum aspleno & viticis semine. Steriles facit prolificas assidue ex vino potum. Præstat aduersus trygonis, draconis, & scorpionis marinorum ictus, vulneri illitum. Herba tota ex aceto mâsa, & vomitione reddita ventrem purgat, appetitum languescens excitat, & nausæ fastidia discutit. Melancholicos iuuat tum herba ipsa in cibis deuorata, tum succus potus, tum semen, quemadmodum totius plantæ decoctum. Quare datur vtiliter quartanariis & scabiosis: quinetiam morbo gallico affectis.

Lib. 5. c. 49.

In Ad. tot. 35.

Ca. 133. li. 2.

Vires.

Nomina
Genera
Lib. 2. c. 9.

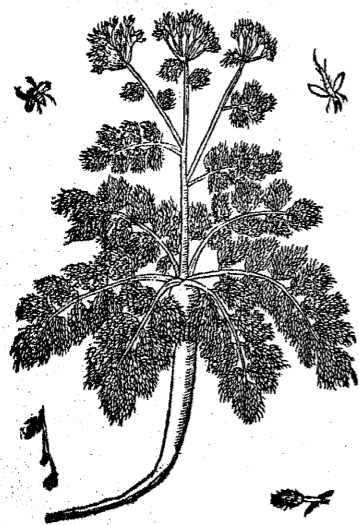

Aῦκος Græcè, Daucus Latinè, Daucum & Daucium nominatur, Arabicè *Dacu, Gezar, siue Giezar.* Dioscorides tria Dauci genera recenset, Creticum, Selinoides, tertium foliis coriandri. Plinius, Dauci, inquit, genera quatuor fecit Petronius Diodotus: quæ persequi nihil artinet, cum sint differentiæ duæ. Probatissimum in Creta, mox in Achaia, & in siccis vbiq; natum, fœniculi similitudine, candidioribus foliis & minoribus hirsutisq;: caule pedali, recto, radice suauissimi gustus & odoris. Hoc in saxosis nascitur meridianis. Reliqua genera vbiq; nascuntur terrenis collibus, limitibusq;: nec nisi pingui solo, foliis coriandri, caule cubitali, capitibus rutundis, sæpe pluribus quam ternis, radice lignosa, sed cum inaruit, superuacua. Semen huius cumino simile, prioris milio, album, acre: odoratum omnibus, & feruens. Secundum priore vehementius est, ideoque parca sumi debet. Si iam maxime tertium genus facere libeat, est simile staphylino, quod pastinacam erraticam appellant, semine oblongo, radice dulci. Omnia hæc & hyeme & æstate sunt intacta quadrupedi, nisi post abortus. Ex aliis vsus seminis: ex Cretico radice & succi, sed magis ad serpentes est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis. Hæc Plinius: qui habet de primo genere folia candidiora *λευκότερα*, quæ Dioscorides *λεπλοτέρα*, id est, tenuiora. Eadem descripsit his verbis Dioscorides. Daucum Creticum folia habet fœniculo similia, minora & tenuiora, caulem palmi altitudine, umbellam Coriandro similem, flores albos, & in his semen acre, album, hirsutum, in mandendo odoratum. Radix est digiti crassitudine palmi longitudine. Nascitur in petrosis & foli expositis locis. Aliud est eius genus siluestri apio simile, acre, aromaticum & odoratum, gustantiq; feruidum. Præstantissimum est Creticum. Tertium eius genus folia habet coriandro similia, flores albos, caput & semen anetho similia, & in capite umbellam pastinacæ simile, semine oblongo refertâ, & acri velut cuminû. Tria hæc Dauci genera inueniri affirmat Matth. quorû illud Italis frequentius esse, quod siluestrem

Forma.

Ca. 69. li. 3.

DAUCVS, I. Matthioli.

DAUCVS, II. Matthioli.

pastinacam

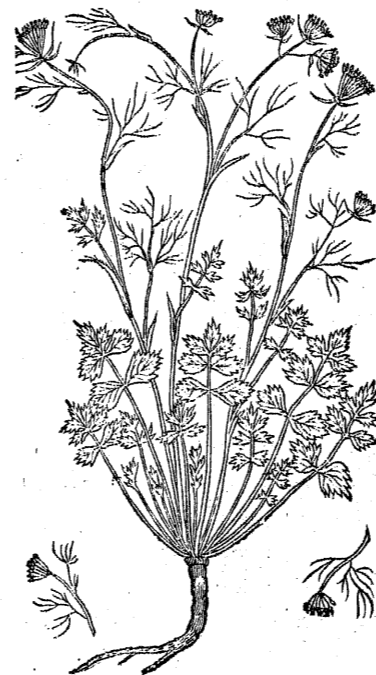
pastinacam æmulatur. Est enim in Senensi agro præsertim in maritimis frequentissimum. Creticum autem legitimum ex Creta tantum afferri existimat. Id verò quod coriandri foliis prouenit, semine cumino simili, non solum in multis Italiae, sed etiam Germaniæ Bohemiæq; locis reperiri. At primum illud Creticum non solum in Creta nasci Pena asserit: non modo enim Germanicas Alpes, sed etiam

In Ad. fol.

DAUCVS II. genus, Dalech.

DAUCVS III. genus. Dalechamp.

Genuensium colles, & Genuensium circa Iurâ rupes hoc Cretico abundare, indeq; Lugdunû & ad alia emporia hodie venum deferri: eoq; pluris emi etiam Veneris, quia ad Theriacam & similia antidota efficacius est quouis alio congeneri Dauco. Eius folia exilia, inter fœniculum & carottam media sunt, umbellæ candidæ, flores anethi, copiosum semen, oblongum, vt cumini, sed lanugine albidum, gustu acre, odorum, & cuius vsus potissimum. Vsi etiam radix pastinaca minor, gustu feruidiore, & odoratior. Huic quo minus sit Creticû, si quid deest, solum calumve erit. Sanè effigie nihil, viribus autem parparû abest. Daucû secundum Matth. Veneti pharmacopœi saxifragiâ dicunt illiq; cõsimiles vires frequenti experimento tribuunt. Nihil tamè obstat quin sit Daucus alter Diosc. Foliis enim est coriandri aut petroselinî semine in umbellis oblongo, anguloso fœniculi modo. Radix albicat, aroma olet, suauisque gustanti est, superneq; comata est Mei modo. Daucus Selinoides secundus dicitur Lobellio, Rosmarinû siue Libanotis prima Theophrasti, folio apij palustris, Italis *Valdebona*, vulgò & Saxifragia Venetorum. Vsiatior Daucus Officinarum Italiae, Galliae, Germaniæ, est Pastinaca siluestris Dioscoridis, siue Carora siluestris vulgi, vt paulò post dicemus. Istud frequentius Cretici penuria vsurpant, duplumq; nonnulli substituunt, freti Galeni sententia, tamen non parum facultatibus & effigie à Dioscoridis Daucis absit. Dodonæus pro Dauco tertio eandem Carotam siluestrem descripsit & depinxit: Alia ab iis Dauci genera ex Dalechampij opinione hic proponimus. Secundum scilicet, hipposelino simile, quod *ἵπποσελίνον* dici Dioscorides auctor est. Caule, folio, radice, quamuis qua parte apio siluestri simile sit hoc Dauci genus, Dioscorides non expresserit. Folium tamen in illo profundius incisum quam in hoc Dauco, cætera pariter carnosum & crassum. Gignitur in glareoso campo quem Drauus irrigat prope Gratianopolim, radice alba, odorata, acri, paleis in summo capillata, caule cubitali, nonnunquam altiore

Lib. 2. c. 37.

Lib. 2. cap. de hippol.

tiore, anguloso, folio prope radicem terræ instrato, latiore, hipposclino simili, in exilibus ramulis tenuiore, magisq; dissecto apij modo, umbella apij, flore candido, copioso, semine minuto, oblongo, acri, odorato. Tertium Dauci genus in saxoso colle Gratianopoli imminente nascitur, quem indigenæ *Chalemont*, idest, calidum montem vocant, quod apricus & ad meridiem situs solis radiis assidue tepescat, & interdum æstuet: quamobrem insignium plantarum feracissimus est. Huius igitur plantæ radix ex flauo candicat, brevis & exilis, festucis in summo villosa. Folia prope radicem coriandro similia, quanto sunt propiora caulis & ramulorum summitati, tanto tenuiora, adeo vt in plantæ vertice ad tenuitatem fœniculaceorum anethinorumve gracilescant: quod est, κεφαλήν δὲ ἐξ ἄλλοις ἔχον ὁμοίαν τῆς ἀνιθοῦ. Caulis apij, flos in umbella candidus, anetho pastinacæ ve siluestri similis: nam pastinacæ siluestris umbellam cum anetho comparat Dioscorides, semen oblongum, anethini æmulum saporis acris, qualis in cumino gustanti percipitur.

Lib. 3. cap. de past.

DAUCVS Pratenfis, Dalech.

Lib. 3. c. 69. Viras & Temper.

His Dalechampius adiungit Daucum pratense, qui in montosis pratis nascitur, radicibus multis, candidis, rotundis ab infra caulis parte in diuersa sparsis, breuibibus, dulcibus, odoratis, foliis proximè radicem sex aut septem, totidem digitos longis, foliolis per ordinem multis, orbiculatim cauliculos totos ambientibus, myriophyllo similibus, mollibus, lætè virentibus, caule medio fœniculi, cubitali, in ramos duos, vel tres diuariato, foliis paucis vestito, interdum nudo, umbella per initia nonnihil rubescente, postea, alba, amara, subacri, odorata. Floret Maio mense. Semen omnium, inquit Dioscorides, vim habet excalfaciendi: menses, fœtus & vrinas potum extrahit, tormina discutit, veteres tusses mitigat. Auxiliatur à phalangio commorsis potum cum vino. Discutit quoque tumores in caraplastmate impositum. Seminis quidam aliorum vsus est duntaxat, Cretici verò etiam radicis, quæ maximè aduersus bestias venenatas bibitur cum vino. Quod Dioscorides habet, ἐμμήνων, ἐμβρύων, & ἔριον ἀγρωγόν, Plinius

Li. 26. ca. 15. Li. 6. simpl.

reddidit Daucum & menses & secundas potu facillimè pellit, quasi qui δὲ ἄλλοις legisset pro ἐμβρύων. Dauci herbæ semen, inquit Galenus, excalfaciendi vehementer facultatem habet, adeo vt inter prima efficax sit, tum vrinæ mouendæ medicamen, tum mensibus prouocandis. Multum etiam digerere per halitum foris impositum potest. Ipsa verò herba similem quidem vim obtinet, tamen semine infirmiore, nimirum ob aqueæ humiditatis mixtionem, quamquam vtique & ipsa calida sit temperie.

PASTINACA. CAP. XIIII.

Nomina

PASTINACA. RABCE & ἀρβυλίνος, Latine & Italicè Pastinaca, Arabicè *Iezar, Gezar*, seu *Giezar*, Germanicè *Pastney, Pastnachen*, Hispanicè *Canaoria blanca*, Gallicè *Pastnade*. Pastinaca verò à pascendo dicta videtur, quia sponte in agris nascitur, eamq; plebs sæpissimè depascitur, quemadmodum etiam & ἀρβυλίνος, à radicis scapo bryoniæ (quæ etiam & ἀρβυλος dicitur) non ita absimili, appellationem sortita videtur. Dioscorides duo Pastinacæ genera facit

Lib. 3. c. 52.

facit, siluestrem & satiuam. Plinius quatuor. Ex his Pastinacæ vnū genus agreste sponte prouenit, Staphylinos Græcè dicitur. Alterum feritur radice, vel semine primo vere vel autumnno, vt Hygino placet Februario, Augusto, Septembri, Octobri, solo quàm altissimè refoffo. Annicula utilis esse incipit, bima vttilior, gratior autumnno, patinifq; maximè, & sic quoque virus illi intractabile est. Hibiscum à Pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibus, sed medicinæ vile. Est & quartum genus in eadem similitudine Pastinacæ, quam nostri Gallicam vocant, Græci verò daucum: cuius genera etiam quatuor fecere. Meminit & alibi Pastinacæ pratensis. Hanc quidam eandem esse cum ea, quam hibiscum nomine cum althæa communi vocant, alij diuersam putant. Vt vt res hæc habeat, hæc Pastinaca à siluestri Dioscoridis distat. Quartum eiusdem genus Carota nostra videtur esse, Dauci quartū genus ab eodem proditum, vt diximus. Pastinaca siluestris, inquit Dioscorides, folia Gingidij habet, sed latiora, subamara, caulem rectum, asperum, qui umbellam gerit Anetho similè, in qua flores candidi, & in medio purpureum quiddam exiguum, veluti crocum referens. Radix est digiti crassitudine, palmi longitudine, odorata, quæ cocta estur. Satiuam notis nullis Dioscorides expressit, sed tantum ad eadem pollere, inefficaciorem tamen esse, & cibo aptiorem scripsit. Eam tamè quæ hîc picta est, inquit Pena: quia posteritatis consensu, & multo vsu recepta est,

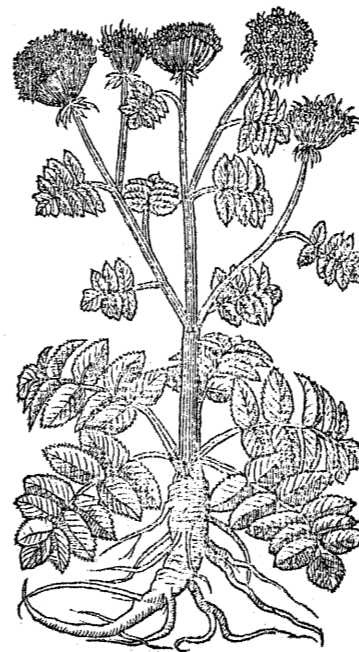
Genera Lib. 19. c. 5.

Lib. 21. c. 15.

Cap. de Dau. Lib. 3. c. 52. Forma.

Ad. fol. 316.

PASTINACA Satiua vulgi, Matthioli.

vt genuinam agnoscunt herbari. Similis est Sisaro facie, similior tamen Elaphobosco, quæ siluestrem Pastinacam siue Bauciam Officinæ dicunt. Lutei namq; sunt Bauciæ flores: radix concolor, & eiusdem saporis. Siluestris similis est tota Carotis seu Dauco Staphylini cui Pastinacam siluestrem succedaneâ faciunt pharmacopœi, vt paulò ante monuimus. Umbellæ densæ & satis magnæ sunt, flores candidant. Ea scætant agri & sata: sed minor multò superiore est: radix eundem gustum, sed medicatū exhibet, minus tamen cibus expetita. Satiuam scribit Matthiolus in Italia frequētissimè in hortis feri: & Ruellium reprehendit, qui Carotas vulgò vocatas, satiuas esse Pastinacas crediderit. Erratica in campis & incultis sua sponte nascitur. Vtraq; albicantibus constat radicibus, quæ coctæ manduntur. Satiuam etiā Allobroges & Sequani in hortis colunt, & seruatæ Latini nominis vestigiis *Panetz* vocant. Lobellius Pastinacā satiuam hîc positā, Pastinacam domesticam vulgi appellat, Pastinacam satiuā Dioscoridis, Daucum Theophrasti, Gallorum *Pastenades* & *Carottes jaunes*. Pastinacam siluestrem Dioscoridis, Carottam siluestrem vulgi, *Carotte*, ou *Pastenade sauvage*, quæ Daucus est officinarum, cuius iconem hîc videris. Satiuæ vero Pastinacæ Dioscoridis, siue Carottæ luteæ siue Dauci lutei edulis iconem habetis, cap. de Carottis, apud Matthiolum, ca. de Sisaro nomine Sisoris secundi. Pastinacæ siluestris semen potum & impositum menses mouet auctore Dioscor. Conuenit etiam in potu vrinæ difficultate laborantibus, hydropticis, pleuriticis, & à venenatis bestiis ictis morsis ve. Eos verò qui id præsumperunt negant ab illis iniuria vlla affici: conceptus adiuuat. Radix vrinas ciet, venerem stimulat, partus apposita eiicit. Folia trita

Cap. 9. li. 3.

Vires & Temper.

PASTINACA Siluestris,
Matthioli.

rita cum melle imposita phagedænica vlcera purgât. Plinius vtriusque Pastinacæ vires multò fufius perfequitur his verbis. Alterum est genus staphylinos, quod Pastinacam erraticam vocant. Eius semè contritum & in vino potû, rumentem aluum & suffocationes mulierum doloresq; lenit, in tantum vt vuluas corrigat, illitum quoque è passo ventri earum profir: viris verò prodest cum panis portione æqua tritum, ex vino potum contra ventris dolores. Pellit & vrinam, & phagedænas vlcerum sistit recens cum melle impositû, vel aridû farina inspersa. Radicem eius Dieuches cõtra iocinoris ac lienis, ilium, lumborum & renum vitia ex aqua mulfâ dari iubet. Cleopphantus & dysentericis veteribus. Philistio in lacte coquit, & ad stranguriam dat radicis vncias quatuor: ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis & comitialibus. Habentes eam ferri à serpentibus negantur: aut qui ante gustauerint nõ lædi. Perculsis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorum inesse staphylino dixit, fortassis quoniam

niam venerem stimulari hoc cibo certum est: idè cõceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & fatiua pollet: efficacior tamè siluestris, magisq; in petrosis nata. Semen fatiux quoque cõtra scorpionum ictus, ex vino aut posca salutare est. Radice eius circûscalpti dentes dolore liberantur. Hæc Plinius. Staphylinus fatiuus imbecillior, inquit Galenus, agrestis ad omnia potentior est. Vrinam mensq; prouocat: cum herba quidem tota tum maximè semen ac radix. Habet porrò etiã absterforium in se quidpiam: quamobrem vlcerum phagedænica quidam foliis eius cum melle, quo pura reddant, illinunt.

ELAPHOBOSCVM. CAP. XV.

ELAPHOBOSKON Græcè, sic Latine Elaphoboscû, & Cerui ocellus dicitur, significat autem Elaphoboscum cerui pabulû, quod hanc plantam Ceruæ monstrarint auctore Plinio. Est autem caulis, vt tradit Dioscorides, Libanotidi aut sceniculo similis, angulosis foliis latitudinis duorum digitorum, satis longis velut terebinthi, circumfractis quodammodo asperis. Habet & adnata multa ipse caulis, umbellas anetho similes, flores subluteos, semen anetho simile. Radix est longitudine trium digitorum, vnius crassitudine, alba, dulcis, edulis. Sed & caulis olerum modo editur dum recens est. Idem sic describit Plinius. Elaphoboscum ferulaceum est, geniculatû, digiti crassitudine, semine corymbis dependentibus simili effigie, sed non amaris, foliis olisari: & hoc laudatum in cibis. De hoc veterum Elaphobosco dubitant Herbarij. Pharmacopœi, id quod etiã Pena tradit, duas Pastinacæ siluestris species statuunt. Vnam Dioscoridis, cuius superiore capite meminimus, alteram Arabum, quam Bauciam vocant, quæque supradictæ dissimilis est, quia foliis, facie, floribus, & caule simillima est domesticæ, nisi quod radice est minore, gustu tamè magis vegeto, & medicato, paucioribusq; foliis. Hanc si attentius expendas, inquit Pena, & cum

Elaphobo

ELAPHOBOSCVM,
Dodon. seu Baucia.

ELAPHOBOSCVM,
Matthioli.

Elaphobosco Dioscoridis conferas, nihil prorsum erit quod requiras. Eandem Elaphobosci nomine pinxit Dodonæus. Sunt qui Pastinacam pratensem Plinij esse velint, quam etiam Hibiscum Pastinacam appellat, & μαλαχὴν ἀγροίαν. Lugdunenses rustici hodie vocant, *Panetz sauuage*, id est, Pastinacam siluestris, & eius radice vescuntur vt hortensis. Matthiolus scribit herbam quãdam se vidisse tum in Tridentino, tum in Goritensi agro, cuius picturam hîc damus, quæ ita notis omnibus Elaphobosco respondeat, vt aut legitimum Elaphoboscum, aut plãtam illi similem esse credat. Cuius descriptio ab eo pratermissa hæc est. Gignitur in asperis locis, duorum cubitorum altitudine, radice crassa, odorata, foliis Angelicæ, in singulis pediculis ferè quînis aut septenis, venosis, crassiusculis, toto ambitu diuisis: flore in caulis vertice ex luteo pallecente, in umbellis multis, dispari altitudine euectis, his procerioribus, illis summissioribus, vno tamen ex loco, nempe caulis fastigio sese attollentibus, eleganti quadam figura, quæ in aliis umbelliferis non conspicitur. Incidendi, attenuandi, detergendi, obstructions aperiendi facultatem inesse sapor odorque demonstrant. Tradunt ceruas, inquit Dioscorides, Elaphobosci herba pabulo resistere serpentium moribus. Vnde & semen eius morsus à serpentibus datur cum vino bibendum. Plura tradit Plinius. Quippe etiam conditum prorogatur, ad vrinam ciendam, lateris dolores sedandos, rupta, conuulsa sanãda, inflationes discutiendas, coli quoque tormenta. Cõtra serpentium omniumq; aculeatorum ictus. Quippe fama est hoc pabulo ceruas resistere serpentibus. Fistulas quoque radix nitro addito illita sanat. Siccãda autè in eos vsus prius est, ne succo suo madeat, qui contra serpentium ictus non facit eam deteriolem.

CAROTAE.

CAP. XVI.

PASTINACAM fatiuam duplicem statuit Lobellius. Priorem, Pastinacam fatiuam Dioscoridis. Carottam nostram luteam. Alteram Pastinacam fatiuam ex atro rubentem, quam alij *Carottes simpliciter*, alij *Pastenades*, & *Carottes rouges* appellant, à colore radice ex atro ru-

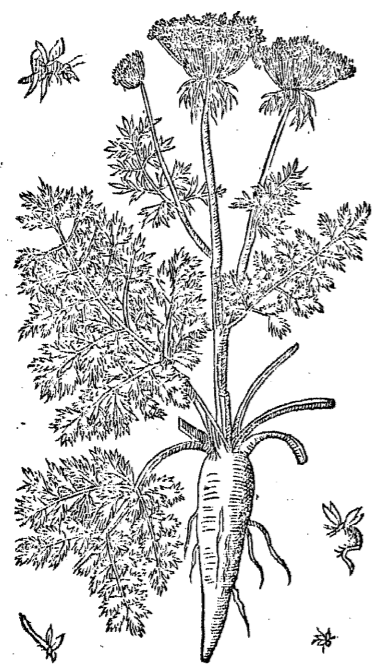
Lib. 5. c. 39.
Lib. 21. c. 15.
Lib. 19. c. 5.
Li. 20. ca. 4.
Ca. 66. li. 3.

Li. 8. c. 22.

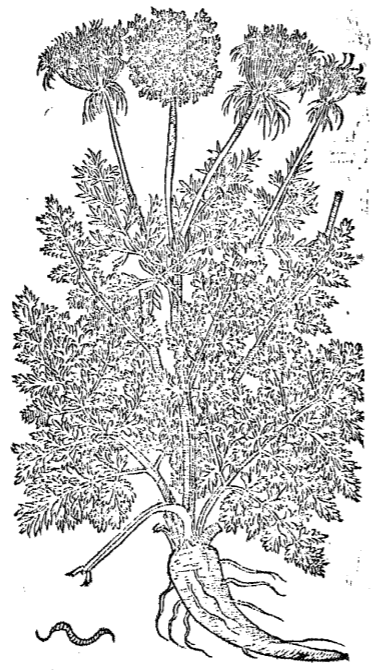
Nomina

bescente, arriorēque eius succo. De priore paulò ante diximus. nunc de altera. Carotis nomenclatura indita fuisse videtur, inquit Pena, ab illa quam cum Carui similitudine & cognatione fortitā fuerunt. Mediæ videntur inter Daucum & Pastinacas naturā, utriusque congeneres, neutra tamen dici possunt: quam naturam

CAROTA Vulgaris.

CAROTA, Marth. altera.

nullus significantius expressit quā Galenus, qui Carotam Daucum Staphylinum appellavit peritorum herbariorum sententia. Item hæc quæ Carotis cum Daucis intercedit similitudo, fecit ut Theophrastus Carotam Daucū nigrū appellauerit. *Kal δαυιον ωσει την πατερινην διαφερον. τστο δ θερμαντιον φασδ ριζαν δ εχδ μελωσαν.* Id est, & Daucum in Patrensi agro prestantius: huic vis excalfaciendi, radix nigra. Carota folia fert nigricantia, dissecta, ceresolij foliis proxima, sed magis fusca, maiora, & minutiùs incisa, cauliculos rotundos, parum hirsutos, cauos, in quibus umbellæ magnæ flores candidos ferunt, deinde semen hirsutum, Aniso specie haud dissimile, radix crassa, longa, huic flaua, illi rubra, tam internè quā externè, admirandæ interdum tum crassitudinis, tum longitudinis. In hortis seritur. Iulio mense florēt, Augusto semen fert. Radices frixas vel elixas vulgus esitat fatis magno gula irritamento, oleo, sale, & aceto additis.

SISARVM.

CAP. XVII.

Nomina

S R A E C E Σιζαρων, Latine etiam Sisarum & Sifer dicitur, nonnullis Seruillū, Seruilla, vel Cheruilla, Gallis *Cheruy*, Germanis *Gerlin*, & *Gierlin*.

Genera

Plinius duofacit Sisari genera, satium & siluestre, quod Dioscorides omisit. Huius historiam veterum nullus, quod sciam, literis mādauit, quia vulgaris esset cognitionis, eaque causā fuit cur id quod illis fuerit notissimū, nobis hodie sit ignotum, nisi ex vestigiis appellationis & similitudine Sionis aut laueris, & radicum coniectura, inquit Pena: idè quod vulgò frequens Narbonēsi agro (nō perinde in Italia, aut alibi) vescēdi causā alitur, legitimū putatur. Sapor illi quā domesticæ Pastinacæ gratior, cui facie similis est, aut laueri, sed in radicibus maius discrimen: sunt enim ex vna quasi radice basi pendulæ, bulbosæ, cœnanthes

In Ad. fol.

Forma.

asphode

SISARVM Maius, Marth.

asphodelive modo, quæ quia sunt edules, non sine ratione docti quidam ambigunt, sint ne illa quas stultis Hesiodus exprobrat, scribens nescire eos quanta, in Malua & Asphodelo sit vitilitas. Nam Dioscoridis Asphodelus nō homini, sed pecori potius aut sui in alimentū cedit. Matthiolus multis rationibus adductus plantam eandem hīc piētā Sisarum esse censet. Primum, inquit, quod Sisarū apud veteres plāta sit Pastinacæ congener. Plinius enim post Pastinacam mox de Sifere tanquam cōgenere tractauit, quemadmodum & hoc nostrū Pastinacæ domesticæ cōgener videtur esse. Deinde quod eius radix, ut Plinius ait, neruum seu matricem intus habeat, quæ eximitur cum cocta fuerit. Præterea quod seatur frequētius, auulsis à radice agnatis, ut Inula, Liliū, Arum, quā semine, quod semine satum nō nisi tertio anno esui idoneum proueniat, radice verò quotānis. Id quod fecisse veteres de Siferis satione testatur Marcellus & Ruellius: quod innuit Columella sic scribens. Pastinaca & Sifer, atque Inu-

Ibidem.

Ca. 107. li. 2.

Lib. 20. c. 5.

Lib. 2. c. 48.

Lib. 11. ca. 3.

la conualescunt altè pastinato & stercorato loco, sed quā rarissimè ponēda sunt, ut maiora capiant incrementa. Quæ si diligentius expēdantur, radice feri Sifer, nō semine facile constabit: quinetiam quod numerosa sit radice Asphodeli modo, rarissimè idem poni oportere, ut latius radices fundantur, & incrementum capiant. Nam quò crassiores, eo gustui suauiores. Ad hæc scribit Dioscor. decoctam Sisari radicem, & ori gratā esse, & stomacho vtilem, quod in huius plantæ radicibus perspicuè deprehēditur, cū priùs elixa, deinde butyro in patellis farina circūlitæ figuntur. Vnicus superest scrupulus, quod in nostrate Sisaro nulla percipiatur amartudo, cū tamen Galeno & Plinio auctoribus, Sisarum amarore non vacet. Verū id à sententia nos abducere non debet, quod certum sit regiones sæpe plantis imutare saporem. Siquidem Ceba, quāquam sui natura acris admodum sit, tamē in Caietano agro vbi omnium maxima prouenit, nulla acrimonia prædita est, id quod multis locis in Raphano videmus, & in Aro, ut Galen. inquit, quod in Cyrenaico agro nascitur. Sisari radix cocta, inquit Dioscorides, ori grata est, & stomacho vtilis: vrinam ciet, & appetentiā excitat. Plinius, inter medica dicendū Sifer: & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis à Germania. Gelduba appellatur castellum Rheno impositum, vbi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Inest longitudine neruus, qui decoctis extrahitur amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiā vertitur. Et de siluestri fusiùs. Sifer erraticum satiuo simile est: & effectu stomachum excitat, fastidium absterget: ex aceto laserpitiato sumptum, aut ex pipere & mulso, vel ex garo, vrinā ciet, ut Opion credit, & venerē. In eadem sententia est & Diocles. Præterea cordi conuenire cōualescentiū, & post multas vomitiones perquā vile. Heraclides cōtra argentū viuū dedit, & veneri subinde offensanti, (aliās offensæ, id est, languescētī) ægrissq; se recolligentibus. Hiccius ideo stomacho vtile videri dixit, quoniā nemo tres Siferes edendo continuaret: esse tamen vtile cōualescentibus ad vinū trāscentibus, Satiui priuatim succus cum lacte caprino potus, sifit aluū. Hæc Plinius. Galenus hæc de eodem. Sisari radix cocta stomacho grata

Li. 2. c. 107.

Vires.

Lib. 19. c. 5.

Lib. 20. c. 5.

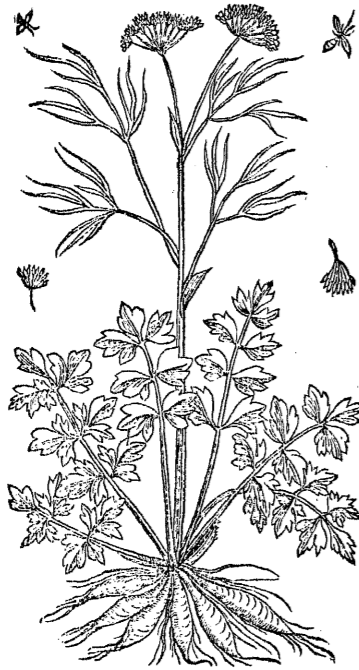
Li. 8. simpl.

est, & vrinam mouet, secundo ordine exalfaciens, adiectam habens amaritudinem quandam cum leuicula adftrictione.

SISER PALVSTRE.

CAP. XVIII.

Nomen.
Forma.

His subiungenda plāta quam herbarij Siser palustre vocant. Ea in cœno pigrarum aquarum nascitur, radicibus multis, breuibus, subnigris, carnofis: foliis propè radicem multis, in terra stratis, apio similibus, latioribus, crassiusculis, in caule paucis, tenuibus, ferè capillaceis, qualia in apij hortensis iam adulti summo vertice conspiciuntur: caule pedali: flore in umbella candido, semine odorato.

ANGELICA. CAP. XIX

Nomina

Recentiores omnes vno ore plantam hanc Angelicam, Sancti spiritus radicem, à diuinis & immèsis aduersus grauissimos morbos & venena facultatibus, & à suauissimo radicis odore appellant, Galli *Angeliq̃e*, Germani *Anglick*, & *Deshedigeneysts vurtz*, siue *Brustvurtz*. Vix autem credi par est, inquit Pena nostrates Angelicas Indicis deliciis aut præfidiis neutiquam posthabendas, antiquitati notas fuisse, nisi sint apud auctores veterinarios Gallorum laserpitia memorata: nec enim siluissent illi tam diuinam fragrantia gratiam, & vicarias diuinę beneficentię vires, siue Angelicas nostratis Angelicę. Duo eius genera statuunt

In Ad. fol. 311.

na nostrates Angelicas Indicis deliciis aut præfidiis neutiquam posthabendas, antiquitati notas fuisse, nisi sint apud auctores veterinarios Gallorum laserpitia memorata: nec enim siluissent illi tam diuinam fragrantia gratiam, & vicarias diuinę beneficentię vires, siue Angelicas nostratis Angelicę. Duo eius genera statuunt

Genera
Ca. 43. hist.
Li. 2. ca. 93.
Ca. 11. li. 4.

ANGELICA Satiua
Matthioli.

Fuchsius & Dodonæus, vnani satiuam, alterã agrestem. Matthiolus plura. Alia satiuam est, inquit, alia domestica, alia siluestris, alia in aquis proueniens. Pena triplicem facit. Satiuę & procerioris folia sunt lata, hipposelini smyrniuę amula, per ambitum serrata, ex viridi in pallidum languescencia, mollia: caulis binũm ternũmve cubitorum, striatus, canus, pallefcēs, ferulaceus, umbellę fœniculi, aut pastinacę satiuę, lutei flores, semina foliacea, rotũda, compressa & albida, acris gustus, & odoris eximij, radix crassa, & aliquantum supernè tuberosa, multis appendicibus humi mersa, intus candida, foris pulla, odore perquã suauis, aromatico, pinguem, gummosum, flauumq; succum remittens. Scribit Pena: Nonnullis in hortis Londini Antuerpięq; conspici aliam, quę tota minor est, cuius suauiozem odorem radix spirat, prope quam folia ima ex purpura rubescunt, superna autem ex rubore virefcunt, umbellę, ceteraq; semina similia. Celsos vtraq; montes, gelidãq; amat iuga, veluti Imperatoria, cum qua in hortis colitur in Anglia, Belgio,

Forma.

Locus.

ANGELICA Siluestr. Fuchf.

ANGELICA Siluestr. Dodon.

Belgio, Gallia. Angelica siluestris satiuę similis est, nisi minora folia haberet, acriora, pauciora, minus incisa, caulem graciliorem & breuiorem, umbellę magis albicant, radix pluribus fibris, odorq; ceteris multò minore est, gustu tamen non ingrato, & ferè Pastinacę. Rarius hortis, sed sæpius vlginosis & pratensibus locis frigidis gaudet. Iulio & Augusto mēsisibus floret. Quidã Phellandryon esse putant

ANGELICA Siluestris,
Matthioli.

à Plinio memoratũ, cap. 12. 27. In palustribus nascens. Apij folio, cuius semē bibitur propter calculos, & vesicę vitia. De alio Phellandryo dicemus in lib. de palustribus. Exalfacit & desiccatur ordine secundo completo, aut tertio incipiente. Aperit, extenuat, discutit. Vnicè venenis aduersatur. Pestilentie populatim fauientis arcet contagia. Corpora à luc pestifera vindicat, si tantum, vt affirmant, in ore teneantur. Per hyemem ciceris magnitudine cum vino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpsisse satis est: Nec sensurum eo die contagionem pollicentur quo quis deuorarit: nam vrina & sudore venenum abigit. Lentitiam pituita digerit: quapropter tussi quam frigus excitarit, medetur. Crassa quę in thorace coierint, discutit. Herba ipsa in aqua & vino cocta, vulnera interna glutinat, concretum sanguinem resoluit, stomachum esu corroborat, cor recreat, pituitam ventriculi deiicit, fastidia ciborum discutit, & languescentem inuitat appetentiam. Rabiosi canis morsu, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum ruta

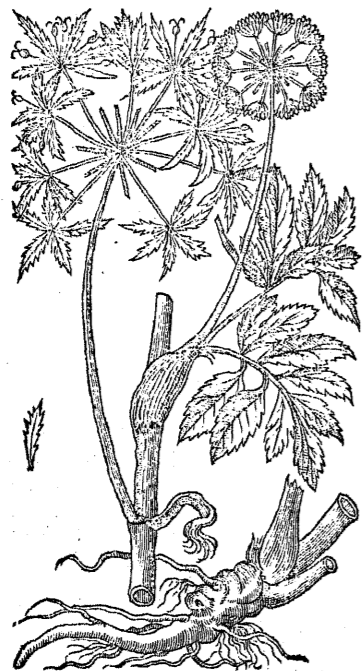
Tempus.
Temper.
Vires.

& melle folia indantur, deinde cocta in vino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno sumpta. Lasitudines reficit, thoracem expurgat. Supra febricitantis caput imposita fertur ad se feruorem elicere. Valere contra fascinationes affirmant, si quis eam secum gestarit. Radix in puluerem trita animi deliquis, & cæteris cordis affectibus summopere opitulatur. Datur radice semidrachma vna cum theriacæ drachma ex stillaritia ipsiusmet aqua iis qui peste laborant, deinde sudare coguntur, idemq; repetitur eodem modo post septem horas. Mansa radix & dentium cauis imposita, eorum dolorem sedat, anhelitum adeo commendat, vt præsumpti allij odorem occultare facile possit. Siluestri in Anglia libenter vtuntur, inquit

Ad. fol. 311.

ARCHANGELICA, Dod.

Lib. 7. c. 25. Forma.

Vires.

quædam Angelicæ Aquaticæ species Matthioli & Gesneri, quam Archangelicam Dodonæus appellat, cuius hæc est descriptio. Hæc, inquit, Est foliorum amplitudine, satiuua haud inferior, sed tamen singularium frequentia numerosior: in plurima enim folia, huius diducuntur. Caulis crassus, quadoq; vna cū foliorum pediculis rubens, geniculatus quoque, valde ramosus è singulis siquidem articulis tres aut quatuor alas promit, multis idcirco vndequeque umbellis cingitur, quorū flores candicant: semen latum, longius & crassius quàm Angelicæ. Alta radix & albida, exigui odoris, maioris tamen, quàm folia vel caulis, quæ nullius aut admodū obscuri. At Angelicæ, & quidē maioris radix, cuius est vsus, excalfaciens ac reficcans est ordine secūdo intēso, aut tertio incipiēte. Proinde aperit, extenuat digerit, & sudores mouet: venenis resistit: pestilētes morbos curat si tēpestiue exhibeatur. Datur autē pulueris eius drachma cum vino tenui: aut si febris vehementior, cū Cardui Benedicti, aut Tormentillæ stillaritia aqua & exiguo aceti, & per se quidē, aut addita Theriacæ ex viperis, à cōtagio deinde horū & præferuat, in ore detenta, aut cōmansa solūm. Lentos crudosq; humores eadē ad concoctionē perducit: crassorū, quæ pulmonibus thoraciq; inhærent expurgationē facile procurat: hepar & lienē aperit: Virginū remorātes mēses euocat: secundas expellit: aduersus rigores febriliū huius decoctū ex vino prodest. Valere etiam cōtra fascinationes radicem affirmant, si quis eam secum gestarit, vt Fuchsus ait.

IMPERATORIA. CAP. XX.

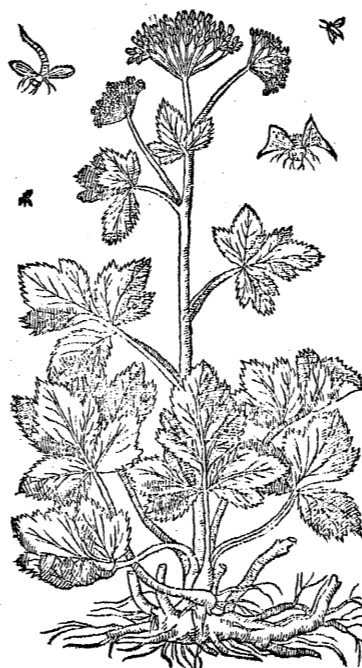
Nomen.

Forma.

B raras & præstantes facultates Augusto nomine Imperatoricæ planta hæc donata fuit. Dicta est etiam Ostrutium & Astrantia, Laserpitiū à Fuchsio, Smyrniū à Trago, est affiniore facie satiuæ angelicæ quàm siluestri. Folia tamen propius sphondylium aut hipposelinum æmulantur, vt plurimum terna, statim ab humo cauliculis subnecta, robusta, hirsuta, aspera. Caulis sesquicubitalis, aut bicubitalis est, purpurascens, rotundus, nodosus, hirsutusq; in cuius cacumine umbellæ floribus candidis ornatur, ex quibus semen prodit angelicæ siluestris vel anethi, odoratum. Radix digitum æquat, crassa, rugosa, lignosa, multi. fibris in terrā sparsa, foris fusca, intus albicans, siue subuiridis, multo

IMPERATORIA, Matthioli.

multo vehemētioris & acrioris facultatis & odoris quàm angelicæ. iisdem gaudet natalibus. In Ananiensibus montibus supra Tridentum frequentissima Matthiolo auctore. Tradunt recentiores Imperatoricæ radicem excalfacere tercio excessu completo, vel quarto incipiente, siccare verò secundo. Discutit hæc mirificè tum ventriculi, tum intestinorū, tum etiam vteri flatus, quapropter coli cruciatibus, & ventris torminibus maximè utilis est. Cit menses & vrinam, fouentur vtiliter eius decocto dentes, præsertim si in vino austero radix decoquatur. Eadem ex vino pota vteri strangulationibus prodest, conceptum adiuuat quem frigiditas intercipit, concoctionem roborat. Communis est præstantissimus apoplegmatismus, vt quæ efficaciter cerebri pituitam expurget. In puluerem trita & è vino pota, frigidis succurrit morbis. Quare resolutis, comitialibus, conuulsis auxilio est. Aiunt nonnulli quartana eos sanari, qui pulueris cochlearij dimidium hora vna ante accessionem ex mero biberint. Oris habitum commendat, & omnes roborat sensus. Epide-

Locus.

In ca p. 65. lib. 3.

Temper.

Vires.

miis morbis, venenis fermè omnibus, ac venenatorum animalium tum morsibus tum ictibus opem præstat. Asthmaticas iuuat, obstructiones aperit, aqua intercute laborantes & lienosos sanat. Denique excalfacit vniuersas corporis partes quas frigus occuparit. Ex quibus perspicuum est herbam istam tot tantisque viribus præditam non immeritò Imperatoricæ nomen sibi adsciuisse.

LASERPITIVM. CAP. XXI.

VOD Græcis Σιλφιον, Latinis Laserpitum nominatur, Mauritanis *Silphion*, caulis eius Dioscoridi μάσπετον, Oribasio μασπηρον, Latinè similiter maspetum & mastierum, Arabibus *Maslastes*, Theophrasto & Plinio non caulis, sed folium maspetum. Quare quidam, inquit Dioscor. caulem σιλφιον, radicem μαγύδαρον, folia μάσπετα vocauerunt. Succus ex silphio laser appellatur teste Plinio, ex caule *μαγύδας* Theophrasto, ex radice *ρίζιας*, hunc radicularium, illum scaparium conuertit Gaza. Brevis extat silphij apud Dioscoridem descriptio his verbis. Laserpitum in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo quod maspetum vocant: foliis apio similibus, lato semine. Theophrastus multo fufius id descripsit. τὸ δὲ σιλφιον, inquit, ἔχει ρίζαν μὲν πολλὴν καὶ παχέαν, τὸν δὲ κευλὸν ἡλίκοι νόσθηξ, κευλὸν δὲ τὸ παχὲ παραπλήσιον. τὸ δὲ φύλλον δὲ κευλῶσι μάσπετον ὅμοιον τῷ σελίω. σπέρμα δὲ ἔχει σιλατύ, φυλλῶδες, διὸν τὸ λεγόμενον φύλλον. ἐπεὶ εἰς κευλὸν δὲ ἔστιν ὡσπερ ὁ νόσθηξ, αἶμα μὲν σὺν τῷ ἡεὶ τὸ μάσπετον τῷ τοῦ ἀφίον. ὁ καθαίρει τὰ κρυβάτα, καὶ παχύνει σφόδρα, καὶ τὰ κρεὰ θλίμματὰ ποιεῖ τῆ ἢ δλονῆ, μετὰ δὲ ταῦτα κευλὸν ἐσθίαζ πάντα, τρόπον (adde ἀγαθὸν ex Gaza, vt & constet sensus) ἐφθόν, ἐπτόν. χροαίρειν δὲ καὶ τοῦτο φασὶ τὰ σώματὰ τετραράκοντα ἡμέρας. ὁ πτόν δὲ διντόν ἔχει, τὸν μὲν ἀπὸ τῆ κευλῆ, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ρίζης. διὸ κευλῶσιν τὸν μὲν κευλίαν, τὸν δὲ ρίζαν, ἢ δὲ ρίζα τὸν φλοῖον ἔχει μέλανα, καὶ τοῦτον περλαυροῦσιν. ἔστι δὲ ὡσπερ μέγα τῶν ριζοτομιῶν αὐτῆς, ἐξ ἧν ὁ πτόσιν ἀν δλοκῆ συμφέρειν ταμείωμενοι πρὸς τῆς νομάς, καὶ τὸ ὑπάρχον τέμνεισιν. ἕκ ἑστὶ γὰρ

Nomina

Lib. 3. c. 78.

Forma.

Lib. 6. hist. cap. 3.

οὐτε παρατέμνεται, ἕτε πλεῖον τῶν τετραγώνων. καὶ γὰρ διαφθίρεται ἔσπεται τὸ ἀργὸν ἐὰν χρονίῳ. Καὶ ἐργάζονται ὁ ἀγροῖες εἰς τὸν περὶ αὐτῶν τὸν δὲ τὸν τρόπον. ὅταν βάλλωσιν εἰς ἀγρία, καὶ ἀλδρα μύξωσιν, στίουσιν χρόνον συχνόν, ὅθεν καὶ τὸ χροῖμα λαμβάνεται, ἔργασθεν ἀσηπτον διαμένει. τὰ μὲν οὐδ' ἔτι τὴν ἐργασίαν καὶ τομὴν ἕτως ἔχει. τὸ πον δὲ πάλιν ἐπέχει τῆς Λιβύης. πλεῖον γὰρ φησὶν ἢ τετρακχιλίαις (lege πλεῖον γὰρ φασὶν ἢ τετρακχιλία σταδία, sic enim Plinius) τὰ πλεῖον ὁ γενέσθαι περὶ τὴν σύρτιν, ἀπὸ τῶν ἐυεσπερίδιων (lege περὶ τὴν σύρτιν, καὶ κήπον τῶν ἐσπερίδιων. sic enim legitur in manuscriptis exemplaribus, & ita legendum suadet Plinius) ἰδιον ὁ φεύγειν γῆν ἐργαζομένην, καὶ δὴ σιωπεραζομένης, καὶ αὐτὸ σιωπηρομένης ἐξαναχωρεῖν, λεομένου ὡς ἐ δὴ ληθόντι θεραπείας, ἀλλ' ὄντος ἀργίαι. φασὶ ὁ οἱ Κυριωαῖοι φανῆσαι τὸ Σίλφιον ἕτεσι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὴν πόλιν ὠκισαν, ἔπειτα οὐκ οἶσι δὲ μάλιτα περὶ βιακούσια εἰς Σιμωνίδην ἀρχόντα Ἀθήνησιν. οἱ μὲν οὐδ' ἔτι λέγουσιν. οἱ δὲ τῶ Σιλφίον τὴν ῥίζαν φασὶ γενέσθαι πηχυαῖαν, ἢ μικρῶ μείζονα. ταύτην ὁ ἔχει ἐπὶ τῶ μέσῳ κεφαλῆν, ὁ ἔτε μετεωρότατόν ἐστι, καὶ χροῖμα ὑπὲρ γῆς. ἐξ ἧς δὴ τμηθείσης ῥεῖν γάλα. μετὰ ταῦτα δὲ ἐφύεσθαι τὸν κελὸν, καὶ ἔπειτα τὸν Μαγύδαρον, καὶ τὸ καλῶμενον φύλλον. τῶ ὁ εἶναι σπέρμα. ἔπειτα ὁ ἔτε νύκτος λαμπρὸς πνεύση μετὰ κύνα διαρρίπτεισθαι ἐξ ὧν φύεσθαι τὸ Σίλφιον. (Qua, cum ex iis qua in vulgatis codicibus leguntur sensus idoneus vix elici possit, ex Plinio sic videntur emendanda. ἐξ ἧς δὴ τμηθείσης ῥεῖν ὅταν ὡς γάλα. μετὰ ταῦτα δὲ φύεσθαι τὸν κελὸν, καὶ ἔπειτα δὲ μαγύδαρον, καὶ ὁ τούτῳ τὸ καλῶμενον φύλλον χρυσοειδές. τῶ ὁ εἶναι σπέρμα, καὶ ἔπειτα νύκτος λαμπρὸς πνεύση μετὰ κύνα, διαρρίπτεισθαι, ἐξ ὧν φύεσθαι τὸ Σίλφιον) τὸ αὐτὸ δὲ ἔπειτα, τὴν ὁ ῥίζαν γίνεσθαι, καὶ τὸν κελὸν, ἐδὲν ὁ τούτῳ ἰδιον. ἔπειτα τῶν ἄλλων, ἐμὴ τοῦτο λέγουσιν, ὅτι ἐυθύς φύεται μετὰ τὴν ἐκέρψιν, καὶ τῶ ἰδιον, καὶ διαφέρειν τοῖς πρότερον, ἔτι (Sic enim legendum non ὅτι) φασὶ δὲ τὸ ὄντι ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐκέρψιν, φέρειν πᾶν τὸ σπέρμα, καὶ τὸν κελὸν. χεῖρω δὲ γίνεσθαι καὶ ταῦτα, ἔπειτα τὴν ῥίζαν. ὄντι οὐκ οἶσι ὁ βελίαις γίνεσθαι διὰ τὸ μετὰ βάλαντα τὴν γῆν. ἐναντίον ὁ τῶ φεύγειν τὴν ἐργασίαν ἐσθίεσθαι καὶ τὰς ῥίζας προσφάτως, καὶ ἐπινομήνας εἰς ὄξος. τὸ ὁ φύλλον τῆ χροῖα χρυσοειδές εἶναι. ἐναντίον ὁ καὶ τὸ κατὰ τῶν τὰ πρὸς αὐτὸ τὸ φύλλον ἐσθίοντα. φασὶ γὰρ καὶ τῶ ἕτερον ἔτε χροῖμα εἰς ὄρος ἀφίναί. νέμεσθαι δὲ τῶ τῶ ἕτερον ὅμοιον ἀεροῖον, θερμαινόμεν ὁ ἀμφὸς διακτεῖναι. ἔπειτα ἔπειτα ἔπειτα οὐ ποιεῖν ἀναξήρην, καὶ συμπίπτειν, ἐὰν δὲ τι νοσῶν, ἢ χροῖμα ἔχον ἐσθίον πρόβατον, ἐκέρψαι ταχέως, ἢ ἀποθνήσκον, ὡς ὁ ἐπὶ τὸ πολὺ σῶζεσθαι μάλλον. ταῦτα μὲν οὐδ' ὁ πότεως ἔχει σκεπτόν. ἢ ὁ καλῶμενη Μαγύδαρος ἕτερον ἐπὶ τῶ Σιλφίον (γένος δεσθαι, quod ostendunt Dioscorides & Plinius) μανθῆρον ὁ καὶ ἕτερον δρυμῶν, ἔπειτα τὸν ὅταν ἐκ ἔχει. Λιανῆρος ὁ ἔπειτα καὶ τῶ ὄντι καὶ τοῖς ἐπιπέροις (sic enim legendum, ὁ ἐπιπέροις) γίνεσθαι ὁ περὶ ἐυθείαν, καὶ ἐκ ἐν Κυριωῶν. φασὶ ὁ ἐν τῶ Παρνασίῳ ὄρει πολὺν. ἐννοῖ δὲ Σίλφιον τῶ καλῶσιν. ἐπὶ δὲ φεύγει τὴν ἐργασίαν, ὡς περὶ τὸ Σίλφιον, σκεπτόν. ὡς αὐτὸς ὁ καὶ ἐπὶ τῶ ὅμοιον ἢ παραπλήσιον ἔχει φύλλον δὲ περὶ, ἔπειτα καὶ ἐπὶ δὲ ὄξος ἀφίσι τι δόξωσιν. Qua Gaza sic interpretatus est. De Laserpitio nunc iudicandum est. Laserpitio radix multa crassâq; caulis quantus ferula, & crassitudine ferè proximus, folium quod Maspetum vocant, apio simile est, semen latum, foliaceum scilicet quod folium appellatur, caulis annuus sicut ferula. Ergo vere ineunte maspetum hoc exit, & pecus eo purgatur, pinguescitq; vehementer, & carnes mirabilem in modum suaves redduntur. Post hæc caulem edit hominum cibo idoneum omnibus modis elixum, assûmque corpora eo quoque purgari ferunt quadraginta diebus. Succus capitur duplex, alter ex caule, alter ex radice, qua de causâ alterum scapariû, alterum radicarium vocant. Radix nigro cortice tegitur, quem detrahere solent. Sunt veluti certæ mensuræ cædendæ radices, quibus quantum conferre putetur ad futuram cæsuram referuantes, reliquum abscindunt. Nec enim deuic (alio pacto, forè melius) neque plus constituto ordine cædere licet: corrumpitur enim putrescitque si diu mansit. (si inexercitatum aut iners diu mansit, ex Græco) Preparant id conficiuntque in Pyræum portum aduectum hoc modo. Cum in vasa coniecerint, farinamque admiscuerint, quatiunt crebrò & diu hinc etiam colorem capessit, & conditum iam incor-

Lib. 19. c. 3.

Ibid.

Lib. 19. c. 3.

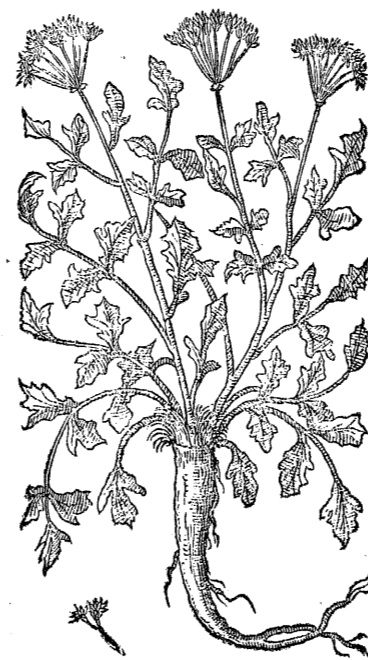
in corruptum perdurat. Preparatio cæsuræque ita se habet. Locum Africae amplum occupat, amplioem quam quatuor stadiorum millia. In hortis hesperidum ferunt eius magnam partem colligi, sed maiorem apud Syrtis. Peculiare huius culta fugere loca proditur, quam obrem si colatur, mitescatque solum, deuic (in deserta fugit, rectius ex Plinio) atque omnino degenerat, utpote natura culturae aspernans, ferocitatisque constans vernaculum (ferum ac contumax vertit Plinius) Cyrenenses annis septem prius quam ipsi urbem habitarent, laserpitium extitisse affirmant, habitant verò annos maximè trecentos vsq; ad Simonidæ Athenis magistratum. Illi sic referunt. Alij radicem laserpitij cubitalem esse tradunt, aut paulò maiorem. Hanc in medio extuberare in caput, quod sublime penitus extat, ut ferè supra terram esse appareat. Vnde (ἐξ ἧς sub. κεφαλῆς, id est, ex quo capite) primum quod lac appellant erumpit, dein caulis assurgit, Magydarin vocant, ex quo nascitur id quod folium nuncupant, folium id semen est, quod cum auster ingenuè (λαμπρὸς, vehemens melius) post caniculam flauerit, disiccitur, atque ita laserpitium nascitur, eodémque anno radix consummatur & caulis. Sed hoc haud quicquam peculiare notatur, nam aliis quoq; idem tribuitur, ni dixeris, quod disiccitum id protinus nasci potest, ortum peculiarem sortiri, supradictisque propterea diuersum intelligi posse. Adhæc circumfodiendum id quotannis censent. Nam si cultura ea prætermittatur, semen vniuersum caulémque totum proferri, & deteriora tam hæc quam radicem reddi existimant. Defossâ autem fieri meliora scilicet solo subactò, benèque gluto. Sed huius contrarium illi volunt, qui culta recusare inquit (vel ex Græco, hoc autem repugnat eorum sententiæ, qui culta fugere volunt). Mandi quoque radices ex aceto recens decifas referunt, folium colore aurum amulatur. Contrarium etiam quod pecora folio estrato purgari minimè iudicant (Sic vertendum ex Græco, Alienum etiam quod pecora folio estrato purgari narrant.) Nam & vere & hyeme pecus ad montem dimitti affirmant. Cibis non solum hoc, sed etiam altero quodam abrotano simili administratur. (Dilucidius sic, depasci verò à pecore non solum hoc, sed etiam alterum quoddam abrotano simile aiunt). Vim ambo calfactoriam sortiri planè videntur, & purgandi quidem vim non habere: exsiccare autem & concoquere vnicè posse. Quod si qua pecus agrestis, aut alias minus benè se habens ingressa sit, mox eam sanari, aut mori aiunt, sed magna ex parte posse seruari. Hæc igitur utro tandem sint modo, quaerendum. Quod verò magydarin vocant, nimirum à laserpitio differt (legendum ut emendauimus, alterum est silphij genus) tenerius enim minusque vehemens id sentitur, & sine lasere est, nec non & aspectu manifesta experto homini constat (Sic melius, Expertis verò vel ipso aspectu & figura planè dignoscitur). Nascitur in Syria, nam apud Cyrenem (non apud Cyrenem, ex Græco & Plinio) & monte Parnaso largè prouenire eandem affirmant. Sed quidam laserpitium id appellant. An culta quoque laserpitij modo fugiat, quaerendum. Quin & si quid simile aut proximum habeat, ad folij caulisque rationem, & si quam villo pacto emittat lacrymam id inuestigandum. His verbis Theophrastus laserpitij historiam luculentissimè exposuit, à quo Plinius hæc mutuatus est. Ab his proximum dicitur auctoritate clarissimum laserpitium, quod Græci silphium vocant, in Cyrenaica prouincia repertum. Cuius succum vocant laser, magnificentum in vsu medicamentisque, & ad pondus argentei denarij pensum. Multis iam annis in ea terra non inuenitur, quoniam publicani qui pasua conducunt, maius ita lucrum sentientes depopulantur pecorum pabulo. Vnus omnino caulis nostra repertus memoria, Neroni principi missus est. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo: oue cum comederit, dormiente protinus, capra sternuente. Diuque iam non aliud ad nos inuehitur laser, quam quod

quod in Perside, aut Media & Armenia nascitur largè, sed multo infra Cyrenai-
cum, id quoque adulteratum gummi, aut sagapeno, aut faba fracta, quò minùs
omittendum videtur C.Valerio, M.Herennio Cos. Cyrenis aduecta k omam pu-
blicè laserpitij pondo xxx. Cæsarem verò Dictatorem initio belli ciuilib, inter au-
rum argentumque protulisse ex arario laserpitij pondo cxi. Id quod apud au-
ctores Græciæ euidentissimos inuenimus natum imbre piceo repente madefacta
tellure, circa Hesperidum hortos Syrtimq; maiorem, septem annis ante oppidum
Cyrenaicum, quod conditum est vrbis nostræ anno c x l i i i. Vim autem illam
per quatuor millia stadiûm Africa valuisse. In ea laserpitium gigni solitum, rem-
feram ac contumacem: & si coleretur in deserta fugientem: radice multa crassâ-
que, caule ferulaceo, haud simili crassitudine. Huius folia maspetum vocabant,
apio maximè similia. Semen erat foliaceum, folium ipsum vere deciduum (Theo-
phrasto, nascens.) Vesca pecora solita, primòque purgari, mox pinguescere, carne
mirabilem in modum iucunda. Post folia amissa, (rectius emissa,) caule ipso &
homines vescebantur decocto, asfo, elixòque: eorum quoque corpora quadragin-
ta primis diebus purgante à vitiis omnibus. Succus duobus modis capiebatur, è
radice atque caule. Et hæc duo erant nomina, rhizias, atque caulias, vilior ille ac
putrescens. Radici cortex niger, & ad mercis adulteria. Succum ipsum in vasa
coniectum, admisto furfure, subinde concutiendo ad maturitatem perducebant,
ni ita fecissent, putrescentem. Argumentum erat maturitatis, color, siccitasque
sudore finito. Alij tradunt laserpitij radicem fuisse maiorem cubitali, tuberque in
ea super terram. Hoc inciso profluere solitum succum ceu lactis, supernato caule,
quem magydarim vocarunt, folia aurei coloris pro semine fuisse, cadentia à canis
ortu, austro flante. Ex his laserpitium nasci solitum, annuo spatio & radice & cau-
le consumantibus sese. Hoc & circumfodi solitum prodidere, nec purgari peco-
ra, sed agra sanari, aut protinus mori, quod in paucis accidere. Persico (rectius,
Cyrenaico.) silphio prior opinio congruit. Alterum genus est quod magydaris
vocatur, tenerius & minùs vehemens, sine succo: quod circa Syriam nascitur, non
proueniens in Cyrenaica regione. Gignitur & in Parnaso monte copiosus, qui-
busdam laserpitium vocantibus: per quæ omnia adulteratur rei saluberrimæ uti-
lissimeque auctoritas. Probatio sinceri prima, in colore modicè rufo, & cum fran-
gitur, candido intus, mox translucente: gutta aqua saluâq; liquefcit. Vfus in mul-
tis medicaminibus. Hæc Plinius. Strabo succi Cyrenaici defectus causam in
Barbaros non in publicanos reicit his verbis. Cyrenis finitima est regio quæ sil-
phiû gignit, & Cyrenaicum succum, quem silphium posterius effert vertendum
quem liquorem Silphium fundit. Interpretes enim non viderunt eo loco *δωκεδὲν*
ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς duci, nec aduerbium esse. Idem Strabo lib. 15. scribit Alexandro ab
Arachosia transeunti ad Bactrianos per iter nudum arboribus, copiosissimum Sil-
phium occurrisse. Id propemodum defecit, cum aliquando Barbari odio quodam
ingruissent, ac radices eius pene omnes eruisent. Ex hac varia apud veteres Sil-
phij historia, iudicatu perdifficile est quænam sit hodie planta quæ laserpitium
dici possit. Attamen Pena quantum inspectione assequi potuit, id candidis lecto-
ribus impertitur his verbis. E regione Malsilia, inquit, & non procul insulis quas
videtur Dioscorides vocasse Stæchadas, inter multas raras plâtas nascitur ferulacea
& visenda plâta, cuius radix prægrandis, intus alba, foris cineritia, succo prægnans
mollis, pinguis, odorata, maior quàm thapsiæ aut ferulæ: caulis proceritate &
crassitudine ferulam æquat, folia Eleoselini, sed crassiora, rigidiora. Umbellæ præ-
grandes, ferulæ, aut latiores quàm anethi, semen angelicæ foliaceum, rotundum,
compressum, odoratum, colore buxæ, quam hic expressimus. Nec minor est de
silphij succo inter rei herbariæ studiosos ambiguitas & controuersia, aliis conten-

Geograp. lib. vii.

Laserpitij è regione Malsilia repertum.

LASERPITIVM, Pena.

dentibus gummi illud odoratum quod belzui-
num siue benzoinum vocatur laser esse aliis
negantibus, quoniam laser ferulaceæ plantæ,
belzuinum arboris proceræ multò suauissimū
fit excrementū, tum etiam quod belzuini qua-
litates facultatèsq; , de quibus idoneo loco
tractabimus, minimè sint eadem quæ laseris.
Eas verò Dioscor. sic declarat. Radix calefacit,
agrè concoquitur, vesicam laddit, sanat stru-
mas & tubercula cerato excepta, & sigillata cū
oleo imposita. Ischiadicis conuenit cum irino
aut cyprino cerato, eminentias circa sedē cum
mali corio in aceto cocta ac imposita tollit, le-
talibus medicamentis pota resistit. Eadem ori-
grata est, si ad salem & intinctus admisceatur.
Succus cyrenaicus etiam si quis paululum de
ipso gustet, sudorē toto corpore mouet, & odo-
ris leuissimū est, aded vt gustanti neque os nisi
paululum spiret. (Sic enim hæc Græcè legun-
tur, *ὁ μὲν τοι κυρηναϊκὸς κἀνὲπ' ὀλίγον τις ἀίσθη γέ-
σθαι, ἰκεῖνα κινεῖ καὶ ὄλον τὸ σῶμα, τῆ τε δισμῆ
προσηνέστατος, ὥστε γδυσσάμενο τὸ σῶμα μὴδὲ πνεῖν,
εἰ μὴ ἐπ' ὀλίγον.* Quæ longè aliter vertēda censet

lib. 4. c. 78a Vves & Temper.

And. Lacuna hoc modo. Cyrenaicus liquor, si ex eo vel tantillum quispiam gu-
stari, statim per totum corpus quendam madorem excitat, adeoque leni odore
solet demulcere delinirèque gustantem, vt quandiu eo fruitur, nihil prorsus aut
perexiguum respiret, &c. Siquidem, inquit Lacuna, quemadmodum vsu venit, vt
dum cernimus paulò attentius formam aliquam spectabilem, tandiu cohibeamus
respirationem, donec animus exsatiatus per oculos tali obiecto, sese ad perficien-
da sua munia conuertat, sic etiam dum aliquid grati atque exquisiti saporis no-
stro occurrit palato, aliquandiu supersedeamus à respirando, quod videlicet respi-
ratio ipsa, vt est necessaria olfactui, ita gustui aduerferet, quodammodo exoluens
ipsum atque præpediens. Id quod videtur eo in loco monuisse Dioscorides). Me-
dicus & Syriacus viribus debiliores sunt, & magis virosam odorem reddunt. Est
succus flatuosus & acris, curat alopecias cum vino, pipere, & aceto illitus. Acuit vi-
sum, & incipientem suffusionem dissipat cum melle illitus. Ad dentium dolores
inditur cauernis, & cum thure in linteolo circumligatur, colluitur cum hyssopo &
ficus coctis in posca. Prodest in rabiosi canis morfu vulneribus impositus, & con-
tra omnia animalia venenum eiaculantia, & contra sagittas venenatas tum potius
tum illitus. Scorpionum plagis oleo dilutus oblinitur. His quæ in gangranam
transeunt prius scarificatis infunditur, carbunculis cum ruta, nitro, & melle, aut
per se imponitur. Clauos & callos prius circumscarificatos tollit præmolitus ce-
rato, aut aridorum ficuum carne: recentès lichenas ex aceto sanat: excrescentem
carnem & polypos cum chalcantio (vetus codex habet, *μετὰ χαλκὸς ἀνθῆς*, id est,
cum flore aris) aut Erugine per dies aliquot illitus: extuberantia cum forfice ex-
trahit. Auxiliatur & diuturnæ gutturis asperitati, vocemque repente exasperatam
aqua dilutus, & absorptus statim expurgat. Columellas cum melle illitus reprimat.
Anginis ex aqua mulsâ utilissimè gargarizatur. In victu sumptus coloratiores red-
dit. Tussi commodè in forbili ouo datur, & pleuriticis in sorbitionibus, ictericis, &
hydropicis utiliter cum aridis ficis. Soluit & rigores cum pipere & thure in vino

potus

potus (habetur in veteri non cum thure, sed *σω πηγάνω*, hoc est cum ruta) Tetano & opisthorono detentis oboli pondere cera oblitus deuorandus datur. Hirudines gulæ adhaerentes si cum aceto gargarifetur, auellit. His qui lac in grumos concretum intus habent, & comitialibus cum aceto mulso sumptus opitulatur, menses ciet cum pipere & myrrha potus, coeliacos adiuuat in acino vix sumptus. At cum lixiuo potus, conuulsa & rupta repente sanat. Dissoluitur in potiones amygdalis amaris, aut ruta, aut calido pane. Cæterum foliorum succus eadem præstat, sed multò inefficacius. Editur hic cum aceto mulso ad expediendam arteriã, maximè in voce retusa. Hæc Dioscorides. Plinius etiam vsum silphij medicum multis verbis exponit, multa ex Dioscoridis sententia præscribens, in eo præsertim dissidens medicamento, quod ad dentium dolores facit, ait enim, Non censuerim quod auctores suadent, cauernis dentium in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui se ea de causa præcipitavit ex alto. Quippe tauros inflammant naribus illitis: serpentes auidissimas vini admistum rumpit. Ideo nec inungi suaferim cum Attico melle, licet præcipiant. Hæc Plinius. In hoc tamen medicamento Dioscorid. nõ cera, sed thure includit. Breuius sic Galenus Silphij liquor calidissimus est, imo & folia, & caulis & radix sat strenuè excalfaciunt. Sed omnia flatulentæ magis essentia sunt, ac proinde coctu difficilia: foris tamen imposita corpori efficaciora, & omnium potissimum liquor, admodum trahentem facultatem habens, attamen & excrecentias amolendi, & liquandi vim quandam propter propositam temperiem obtinet. His omnibus, præsertim viribus diligentius perpèsis atque examinatis, planè assentiendum iis, qui Asam Laserpitium esse censent, quod vt variis nomenclaturis Græci Silphium plantam vocarunt, eius folia maspeton, caulem Magydarin, semen *φύλλον*, & Latini succum Laser, quod Officinæ balbutientes Asam pronuntiant: sic Arabes plantam appellarunt *Aniaden*, & *Angeiden*, succum verò *Alitih* & *Anit*, Auicennas etiam *Almharut*, Indorum populi & *Imgu*, & *Imgara*: quamuis interdum *Alitih*. succi nomen plantam etiam significet, vt Serapioni, qui sub hac appellatione historiam Laserpitij Græcorum tradidit. Laser duplex etiamnum Indis cognoscitur: alterum sincerum & pellucidum, coloris puri, electro similis, odoris validioris, maioris pretij, quod ex Guzarate, Patane, Mandon, Chitor, Dely regione admodum frigida, & ad Chiruum vsque protensa afferri putant: alterum impurum & turbidum, minus odoratum, quod ex Corasone Ormusium Persiæ conuehi narrant, atque in Pegu, Malacam, Tanasfarim, & prouincias vicinas, illinc portari. Sincerum Baneanes Cambayæ olim Philosophi, nunc mercatores ab animalium esu abstinentes, quod institutum secutus est Pythagoras, pro suarum facultatum modo comparant, ac suis iusculis & oleribus immiscent, confricato primùm eo lebete, nec alio condimento in cibis vtuntur, sapore ipsis & odore iucundo, nec aliis quamuis inassuetis, fastidiendo. Gustus eius non nihil amarus principio, vt oliuæ condita, deinde si diutius mandatur, valde gratus. Impuro baiuli & tenuioris fortunæ homines qui solo pane & aqua vitam plerùmque tolerant, tum ad medicinam vtuntur, tum ad condimentum, pretij magnitudine deterriti, ne sincerum emant. Sordidum id Baneanes, qui rationem tractandarum & interpolandarum hoc genus mercium callent, detæcant, & purgant, nec nisi ea diligentia curatum in cibos admittunt. Laseris vsu ventriculum roborari, discutiq; flatus Indis persuasum est, tum etiam venerè concitari. Solent & cum dentes erosi dolent, ad cruciatum leniendum cauernis eorum indere. Narravit quidam mercator Indus Garcia, ex cuius historia nos hæc transcripsimus, Laser è caule plantæ inciso elici, cuius folia corylo similia sint, id quod ab Angelicarum nostrarum foliis non ita discrepat, si auulsa seorsum singula contempleris, nulla situs ordinis ve ratione habita. Addebat & mercator ille, collectum

Laser

Laser in corium bubullum illitum sanguine cum farina tritici permixto, incolas prouinciarum apud quos Laserpitium nascitur, conicere, vt melius arque diutius conseruetur, atque ideo si quid in lasere fabæ lomento simile cõspiciatur, non vitium adulterati hoc esse, sed inditium potius bonitatis & puritatis. In Officinis nostris duo Laseris genera visuntur: alterum frequentius, vilius, colore rufo, gummosis offis, laxis, non solidis, gustu principio amaro, deinde acri, vehementiori acrimonia quàm in altero genere, diutius in ore & faucibus perdurante, odoris ingratoris: alterum rarius & commendatius, colore ad flauum magis inclinãte, densius & compactius, intermixtis micis quamplurimis candicantibus, similibus amygdalarum fructulis exutis cortice suo, ammoniacive guttis lacteis, quamobrem Amygdalatum Laser institores vocant, gustu minus amaro & acri, odoris leuioris & suauioris. Vtrumque pertentans cum gustassem, frigido cælo & flante Borea, post exiguam ambulationem mador statim per corporis truncum, brachia, & caput diffusus est. Accidit & paulò post prandenti mihi, vt vix vnquam libentius cibum sumperim, quæ Laseris viribus apud Dioscoridem omnia congruunt. Quare rectè scribit Garcias vehementer errare eos qui Asam fetidam & Laserpitium differre putant, quod Laserpitium veterum in cibos admistum esse aiunt, Asam verò fetidam medicamentis solum vtilem, idque raro: in cibis verò planè damnari ob tetrum odorem: quia nullum medicamentum simplex per totam Indiam maiore est in vsu quàm Asa fetida, tum in medicina, tum in condiendis cibis.

Lib. 1. Arg.
In cap. 3.

SPONDYLIVM.

CAP. XXII.

Σπονδυλίον Græcis, & Latinis Sphondylium & spondylium dicitur. Fortasse ob odoris grauitatem, à spondyle insecti genere, odoris grauis, vt Pena tradidit. Sed parum hic digredi libet, & Lectori ex Dalechampio indicare, quod cuius fortasse notum non est. Sphondyle, siue Spondyle Theophrasti, minime serpens est, vt Plinius credidit lib. 27. cap.

Nomina
Lib. 3. c. 7.
Forma.Lib. 9. hist.
cap. 14.

SPONDYLIVM, Matth.

17. sed vermis in terra profundius delitescens, instar blattæ flexuosus, mouens sese quasi vertebris, aluo candida, rubescente parte quæ capiti proxima est, atque inde nascentibus vtrinque pedibus quatuor, ore nigro, dentibus firmissimis, quibus radices vitis præcipuè, rodit, arborumque nedum herbarum. Lugdunenses rustici vocant *Vn Turc*, quasi Turcam. Huic subiungere duo alia plantis malefica & infestissima animalia alienum non fuerit. Vnum est quod Prasocouris à tondenda radice porri vocatur. Lugdunenses *Courterole*, & πὸ τὸ κοῦρῆτι nomen indiderunt: cæteri Galli *Taillepré*, quasi Pratisecam nominant, quod etiam herbarum in pratis nascentium radices proscindat. Alterum mus exiguus, pilo fusco, rostro acuto, vt talpa & mus araneus, cæcus vt talpa, & perinde terram suffodiens, cauda curta, olitorum inimicissimus hostis & insidiator, vt qui carduorum & cinararum radices occultus depascatur. Rustici vocant *Ratecourte* quasi *βραχυὸν μῦν*. Kedeamus nunc ad spondylii historiam. Herba est,

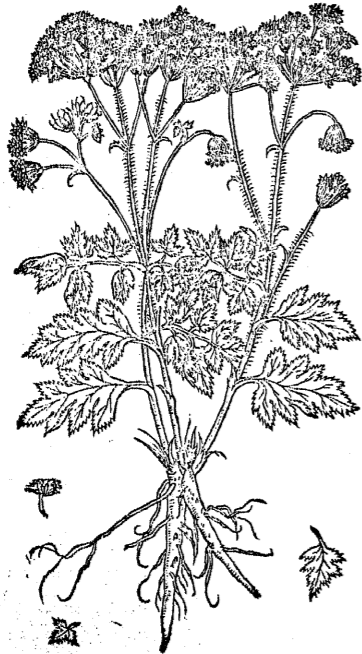
Qg

Lib. 3. c. 74. inquit Dioscorides, folia habens platano quadantenus similia, ad Panacis folia accedentia, caules cubitales aut etiam maiores, sceniculaceos, semen in cacumine simile fefeli, duplex, sed latius & candidius, & magis paleaceum, & grauis odoris: flores albos, radicem albam, raphano similem. Nascitur in palustribus & aquosis locis. Penç & Lobellio Panax Heracleum, Heraclea fronde Snyrnij vel Imperatorię.

Locus.

Lib. 12. c. 26 Plinius vbi de Panace egit, Ab hac ferula, inquit, differt quæ vocatur spondylium

SPONDYLIVM,
Vulgare.

Ca. 25. hist.

Lib. 3. c. 54. Dioscoride, pituitosa per aluum excernit, sanat etiam potu hepaticos, ictericos, orthopnoicos, epilepticos, & vteri strangulationem. In profundum somnum delatos suffitu reuocat, cum oleo commodè infunditur capitibus phreniticorum, & lethargicorum, item capitis doloribus, cohibet etiam herpetas cum ruta illicitum. Radix datur ictericis & hepaticis. Derafa & indita fistulorum callos consumit. Recentis floris succus ad vlceras purulentasque aures conuenit. Eundem spondylii vsum præscribit Plinius his verbis. Sphodylium infunditur capitibus phreniticorum, & lethargicorum: item capitis doloribus longis. Cum oleo vetere bibitur, & in iocinorum vitiis, morbo regio, comitialibus, orthopnoicis, vuluarum strangulatione quibus & suffitu prodest. Aluum mollit. Illinitur vlcerebus serpentibus cum ruta, flos auribus purulentis efficaciter infunditur. Radix derafa & in fistulas coniecta, callum earum erodit. Auribus quoque instillatur cum succo. Datur & ipsa contra regium morbum, & in iocinoris vitio & vuluarum. Capillos crispas facit peruncto capite. Galenus verò facultates ita tradit. Spondylii fructus acris & secantis est facultatis. Quare ad asthma & morbum comitalem aptum est medicamentum, prodest & ictericis. Radix similis facultatis ad eadem conuenit, sed & insuper fistularum callos tollit, sed imponere eam circumrasam oportet. Porro flores etiam succus ad diuturniora aurium vlcera conueniens reponitur.

Lib. 8. sim.

foliis tantum, quia sunt minora, & platani diuisura, non nisi in opacis gignitur. Semen eodem nomine filis speciem habet, medicina tantum vtile. Planta hinc depicta Matthioli Spondylium est, in montium pratis vliginosis copiosum, folio platani aut panacis, caule sceniculi, cubitali & maiore, in cuius cacumine umbella candidis floribus referta, è quibus semen prodit fefeli non absimile, latius tamen & squamosum, sapore in iocundo, vt quod cimices ferme respiciat. Radix alba, raphani amula, gustu non ingrato. Spondylium vulgare Penç, Lobellij, Dodonæi & Dioscoridis Anguillara est Acathus Germanica Fuchsij. Passim & sponte nascitur, caule bicubitali, rotundo, subhirtuto, foliis similiter nonnihil hirsutis & asperis, ex pluribus ac sæpenumero quinque coherentibus, & exiguis per ambitum & profundioribus incisuris diuisis, ficulnea ferè referentibus, sed minoribus, flores in umbellis candidi, semen latum, planum, tenue, radix in plures distributa candicat. Huic similem ostendit Dodonæus pro Spondylio altero, de qua Cap. De Panace differemus. Semen spondylii potum, auctore

CORIAN

CORIANDRVM. CAP. XXIII.

Κοριανδρον Græcis & κοριανδρον, Latinis etiam Corion & Corianum, vulgò & Officinis Coriandrum, Arabibus *Cusbor, Kusbero, & Kuzbara*, Italis *Coriandro*, Germanis *Coriander*, Hispanis *Culantero*, Gallis *Coriandre*. Corio nomen fecisse cimices verisimile est, quos folia & caules eius olent:

Nomina

CORIANDRVM
Satiuum, Matth.

CORIANDRVM Alterum
minus odorum, Lobell.

κόπος enim Græcis id insecti genus est, quod Latinis Cimex dicitur. Dioscorides & alij veteres Coriandri vnius duntaxat meminere, & Theophrastus Corianum in iis numerat, quibus generis diuersitatem deesse scribit Plinius quòq; Coriandrum inter siluestria inueniri negat. Tamen Nicandri Scholiastes duo Coriandri genera posuit, vnum satiuum, alterum siluestre, quod Myconus medicus Barcinonensis peritissimus vnà cum raris aliis plantis depictum & descriptum ad nos misit. Coriandro satiuo caulis est exilis, rotundus, ramosus cubitalis aut sesquicubitalis, folia candicantia, multum incisa, inferiora seu primum erumpentia cerefolio aut apio proxima, superiora & quæ in caulibus sunt, tenuiora & magis diuisa: fumarie similia: flores in umbellis candidi, ex quibus racematim semè oritur, rotundum, cauum, striatum. Radix est breuiuscula, lignea, neq; admodum fibrata. Totus plantæ foetidus est ac cimicum odor, at semè ficcum odoratum redditur, & ad multa vtile. Alterum, minus odorum pinxit Lobellius, ima folia habens multum incisa, & semen habet ius, copiosum, in pluribus spirameis procumbentibus cauliculis. Alitur in hortis. Siluestri coriano radix est singularis, tenuis, non altius demissa, cui radice aliquot tenues adnascuntur. Hæc caules multos edit, quinque angulis constantes, solidos, geniculatos, ramuli incerto ordine similiter solidi è singulis geniculis prodeunt, folia ferentes summis prioris Coriandri foliis similia, sed minora, in quorum cacuminibus umbellæ veluti in altero coriandro, floribus ex purpureo candicantibus refertæ, quibus discussis semen oritur rotundum, id peculiare habens, quod in singulis pediculis duplex sit, atq; vnum alteri iunctum. Odor totius plantæ grauior quàm satiuo Coriandri, & caput magis tentans. Nicandri Scholiastes istud siluestre satiuo simile depinxit, sed latioribus foliis, & multò longius, multa habens adnata, multas radices, multosque flores. Cuius cum latiora folia esse dicat, foli naturæ id tribuendum censet Myconius, qui minora huius folia depinxit. Nascitur locis quadantenus sic-

Genera.

Lib. 7. hist. cap. 4.
Lib. 20. ca. 20.

Forma.

In Alexip.

Locus.

CORIANDRVM
Siluestre, Atyconij.

Tempus.

Lib. 3. c. 62.

Vires

Temper.

Li. 20. c. 20.

uestria non inuenitur. Præcipuum tamen esse constat Aegyptium: valet contra serpentium genus vnum, quod Amphibænas vocant, potum impositumve. Sanat & alia vulnera: epinyctidas, pustulas tritum. Sic & omnes tumores collectionesque cum melle aut vua passâ, panos verò ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionem: vel plura illini fronti. Sunt & qui ante solis ortum cervicalibus subiici efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores viridi. Vlcera quoque quæ serpunt sanat cum melle, vel vua passâ: item testes, ambusta, carbunculos, aures: cum lacte mulieris epiphoras oculorum: ventris & intestinorum fluxiones semen ex aqua potum. Bibitur & in cholericis cum ruta. Pellit animalia interancorum, cum mali punici succo & oleo semen potum. Xenocrates tradit rem miram si vera est, menstrua contineri vno die, si vnu granum biberint femina, biduo, si duo, & totidem diebus quot grana sumplerint. M. Varro Coriandro subrito cum aceto carnem incorruptam ætate seruari putat. In quibus duo potissimum tanquam absurda reprehenduntur. Vnum quod refrigerandi vi Coriandrum præditum esse, alterum quod strumis prodesse aiunt, quæ calidis & digerentibus, minimè verò frigidis curantur. Quare sic scribit Galenus. Verustiores Græci Corianum nominant, recentiores omnes medici Corion, sicut & Dioscorides, refrigeratorem esse herbam dicitans, sed perperam. Siquidem ex contrariis constat facultatibus, plurimum habens amaræ essentia, quam ostendimus esse tenuium partium & terrenarum, nec modicum etiam aquæ humiditatis obtinet, quæ est facultatis tepidæ. Habet autem & adstrictionis pauillum. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea quæ scribit Diosco. & non tantum ex refrigeratione. Quibus aliquanto post subiicit. Itaque ne id quod refrigerato iam erysipelati auxilio est, refrigeratorium esse credamus, sicut Dioscorides Corianum, quod ut ipse ait, cum pane aut polenta illitum erysipelas sanat. Nam quod exquisitum est erysipelas, & iam utiq; inflammatum & flauum nequaquam cum pane sanabit Corianum, id illud quod iam refrigeratum est. Porro quod longe à refrigeratione

Lib. 7. sim.

geratione absit Coriandrum, vel ex iis quæ ipse Dioscorides scripsit discere licet. Nam strumas, inquit, cum faba fresca discutit. Quod verò nullum refrigerantium medicamentorum idoneum sit discutiendis strumis, vel ipsum Dioscoridem non dubitare arbitror, ut qui sexcenta scripserit medicamenta strumas sanare potentia, quæ omnia temperie calida & actionibus digerentia esse confessus est. Hactenus Galenus. Cui apertè refragatur Auicennas his verbis. Scripsit Galenus Coriandrum diuersis facultatibus constare, nempe terreum in eo ceteris excellere, esse simul & in eo quædam aqueam tepidam, & aliam adstringentem pauillum. At mea quidè sententia, aquea ipsius qualitas frigida est, non tepida, nisi & forsân admisceatur aliquid exalfacientis substantiæ, quæ ab eo confestim euanescat. Quapropter dixit Hunaym, remouet Galenus frigiditatem à Coriandro, & contradicit Dioscoridi. At id Archigenes, Rufus & alij posteriores frigidum esse testati sunt, frigidum igitur est in fine primi ordinis vsque ad secundum: siccum in secundo. Ego verò sentio siccum esse, & ad caliditatem exiguam vergere. Galenus verò censet ex omni parte calidum esse, quod fortasse ipsum dixisse putandum, ob tenuem quandam ipsius caliditatem, quæ dum bibitur aut editur, facile dissoluitur. Aliter enim non necesse foret, si homines necat frigiditate sua, multam succi eius quantitatem exhiberi. Quibus paulò post subiicit Auicennas. Inquit Galenus, si Coriandrum strumas dissoluit, quomodo frigidum erit? Cui respondeo, Potest Coriandrum id agere occulta quadam qualitate aut forma, aut quod in eo tenuis quædam insit facultas, quæ in profundum penetrare possit, frigida exterius relicta. Sed cum bibetur, caliditas illa resoluitur, quo fit ut sola frigida remaneat, & in corpora agat. Hæc Auicennas non sine ratione. Quæ, ut tota lis dirimi, statuiq; certi aliquid de iis possit, distinguenda, & diorsimis explicanda videntur hoc modo. Coriandri herba tota, aut semen vsu frequenti in medicina vsurpatur, & ea quidem aut arida, aut virens adhuc. Iam verò multiplici experimento, & antiquorum certissima obseruatione compertum est, eius expressum succum, aut herbam confusam illitu tumorum feruores compescere, semen multis de causis stomacho perutile, præsertim siccum, concoctionem iuuare, vaporum sursum eruptionem, flatuumq; impetum sistere, temperatæq; qualitatis alimentum esse: vnde ad sanguinis seminisque incrementum, ac ne quidem correctum prodesse, ut immerito eius vsum quidam damnent, vehementerque illos errare scribant, qui eo tam frequenter ad roborandum caput cui insensissimum est, vtantur, cum pharmacopoli aut etiam plebecula, quotidianis epulis aut medicamentis correctum misceant, nullo vnquam cuiuspiam detrimento. Plerumque etiam illud saccharatum Officinarum neutiquam correctum est, nisi putes saccharo igneque. Igitur non aceti frigiditate, sed seminis siccitate & tenuitate, virus foetidumque spiritum abstergi putandum. Quare Coriandri herba præsertim succo frigida est, ideòque nonnullis in locis, Arabiû testimonio, eius succus epotus exitio est, quod de Hiurca siue Iucca America recentiores etiam exploratum habent. Herba etenim vesca est, & boni alimenti, succus hominem necat. Quapropter & erysipelatis illitus Coriandri succus reprimet inflammationem exceptus polenta aut panis medulla, quam Galenus haud reiciet, ut qui, libello de paratu facilibus, ex antiquis doceat hordei farinam, polentam, panem & similia addi solita, non tam vt agant, quam vt succorum qui agere debent vires excipiant. Tametsi videntur etiam iuuare digerendo & siccando, vt hordeacea, aut etiam demulcendo, vt panis medulla. Atque hinc responsio eruenda de strumis. Multa namque sunt minimè calida, quæ strumas incipientes discutere valent: eoque hic farinam fabæ frescæ addi vult Dioscorides, tum excipiendo medicinam, tum iuuando actionem, digerit enim faba, &

Lib. 2. c. 143

Pena in
Ad. fol. 314.

cum Coriandri succo mixta moderatè repellit exsiccando, qua etiam vi phlegmonas testium iuuat. Sicca enim id optimè præstare, modo modice refrigerent, & discutiant, præsertim initio, methodus Galeni docet. Sic plantago etiam Dioscoridi, sic capilli veneris strumas discutunt. Addi potest & his strumarum varietas, quæ interdum sunt genera phlegmones, exquisitæ, spuria ve, ac ideo talia remedia postulant. Quod verò Dioscorides scripsit semen Coriandræ largius sumptum non sine periculo mentem mouere, id Auicennas de succo tradit, qui vnciarum quatuor pondere potus interficit: tristitiâ enim adfert & syncopen parit. Denique à liberaliore eius vsu abstinendû. Sed Diosc. de semine recenti & viridi intellexisse videtur, qui & alibi dixit generatim Coriandrum potû vocè exasperare, & infaniam inducere similè iis, qui ex ebrietate læsi sunt. Præterea scribit Dioscor. Coriandri semen genituram adaugere, contra Auicennas, quod ex eo humidû est, & quod siccû, inquit, frangit virtutè coitus, & erectionè virgæ desiccando sperma. Et Serapio ex auctoritate Alcanzi ait: Quando Coriandrû siccû infunditur in aqua, & bibitur aqua eius cum saccharo, abscindit erectionem virgæ, & desiccât sperma.

PANACES. CAP. XXIIII.

Nomina

RÆCIS πάνακες & πάναξ dicitur, Latinis Panaces & Panax, nomen multis plantis cõmune, quæ neq; facie inter sese, neq; viribus similes sunt, magnæ tamè ad morbos cõmendationis, quod plurimis scateât remediis, à πάν & ἄκος, idest, ab omni medela siue remedio nũcupatè.

Lib. 3. c. 48.

Dioscor. tria Panacis genera descripsit, ἡράκλειον, idest, heracleum, siue herculeum,

Genera.

Arabibus *Steusir*, *Ieusir*, siue *Giausir*. Ἀσκληπιόν, vel Ἀσκληπιός, id est, Asclepium, siue

Lib. 9. hist. cap. 13.

Asclepij, vel Aesculapij, Arabibus *Panax asculibet*. Panax χείρωνιον, Chironiû, Arabibus *Panax Caronion*. Theophr. quatuor, primû quod in Syria nascitur, alterû Chironium, tertiu heracleû, quartû Asclepiû. Quibus explicatis subiicit. Ἄλλα δὲ πάνακη, τὸ μὲν λεπτόφυλλον, τὸ δὲ παχύφυλλον, &c. Id est, Sunt & alia Panacis genera, alia tenuifolia, alia crassifolia. Panax heracleum, auctore Diosc. foliis est asperis, in terra iacentibus, valdè viridibus, ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinq; partito diuisis, caule vt ferula, altissimo, qui lanuginè habet albam, & folia circa se minora, umbellâ ceu anethi in cacumine, longâ, florem luteû, semen odoratû feruensque: radices ex vno principio multas, cãdidas, graueolentes, crassi corticis, & subamari gustus. Nascitur in Cyrene Libya & Macedonia. Theophr. sic describit. Τὸ δὲ ἡράκλειον φύλλον μὲν ἔχει μέγα, καὶ πλατύ, καὶ τρισπίθαιμον πανταχῆ. ῥίζαν δὲ ὡς δακτύλου τὸ πύχρον, διακεραυή, ἢ τρικραυή, τῆ γὰρ ὀσφί μὲν ὑπὸ πικρον, τῆ δὲ ὀσμή καὶ θάλασσον τὸ καθαρόν. Id est, Gaza interprete, Panax herculeû folio constat magno & amplo, vt quoquo versus tres palmos pficiat, radice crassitudine prope digiti, bifida aut trifida, gustu subamara, odoratu sincerum thus redolente. Panaces verò Asclepium sic delineat

Lib. 1. c. 48.

Diosc. Caulem è terra emittit tenuem, cubitalem, geniculatû, circa quem folia fœniculo similia, maiora tamè & hirsutiora, odorata: & in cacumine umbella in qua flores aurû referentes, acres, odorati: radix est parua, cû quibus Theophr. descriptio non omnino conuenit. τὸ δὲ ἀσκληπιόν, inquit, τὴν ῥίζαν μέγιστον μὲν ἔχει ὡς σπιθαμῆν, λαοὶ δὲ καὶ παχέϊον σφόδρα, καὶ φλοιὸν παχύν, καὶ ἀλικώδη. καυλὸν δὲ ἔχει γονατώδη πανταχῶθεν, φύλλον δὲ ὅμοιον τῆ θαψία, πλὴν παχύτερον. Id est, Asclepiû cõstat radice magnitudine palmi, candida, & crassâ vehemèter, cortice crasso & salso, & caule geniculato vndiq; folio Thapsia simili, sed crassiore. Panaces chironiû, ita tradente Diosc. in Pelio monte maximè prouenit. Folia autè habet amaraco similia, florè aureum, radicem tenuem & non profundam, gustu acrem. Neque his consentiunt, quæ de eodè Panace Theophr. literis prodidit. ἔχει δὲ τὸ μὲν χείρωνιον, φύλλον μὲν ὅμοιον λαοῦ, μέγιστον δὲ ἔδεικνύται, ἄνθος δὲ χρυσοῦδες, ῥίζαν δὲ μακρὴν. φιλεῖ δὲ τὰ χλωρὰ τὰ πύθια. Id est, Chironiû foliû habet simile Rumici, maius tamen & hirsutius, florem auri speciei radicem

Lib. 1. c. 49.

Lib. 9. hist. cap. 11.

Lib. 3. c. 50.

Ibidem.

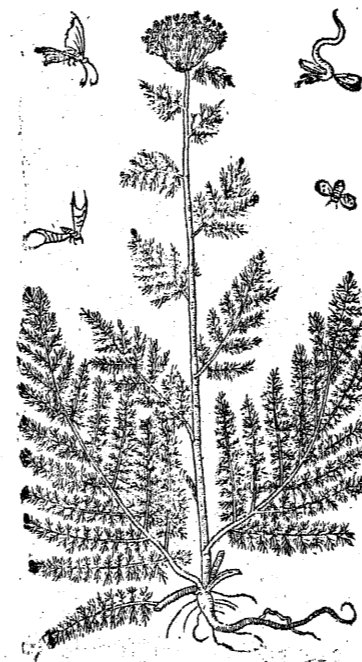
radicem

radicem longâ. Plinius sine generû distinctione de Panace hæc scribit. Panacè & vnguentis eadè (Syria) gignit, nascentè & in Psophidæ Arcadiæ circaq; Erymãthi fontes, & in Africa, & in Macedonia: ferula sui generis, quinque cubitorum, foliis primo quaternis, mox senis in terra iacentibus, ampla magnitudine rotûdis, in cacumine verò oleagineis, semine in muscariis dependète, at Ferula. Deinde alio in loco eiusdem genera exponens ait. Panaces ipso nomine omniû morborû remedia promittit, numerosum, & Diis inuentoribus adscriptû. Vnum quippe Asclepiû cognominatur, quoniam is filiam Panaceam appellauit, &c. Alterum genus Heracleion vocât, & ab Hercule inuentû tradût. Alij Origanum Heracleoticum siluestre, quod est Origano simile, radice inutili. Tertium Panaces chironium cognominatur ab inuentore. Foliû eius Lapatho simile, maius tamen & hirsutius. Flos aureus, radix parua. Nascitè pinguibus locis. Hæc Plinius: in quibus multû à Diosc. disidet, & Theophr. magna ex parte assentitur, à quo & sua mutuatus est. Sed quam dixit Theophr. radicè Chironij μακρὸν, Plinius μακρὸν legit, idest, parua, Dioscor. λεπτὸν, idest, tenuem, vt fortassis Theophr. exëplaria hîc mendosa sint. Panaces Heracleû in Apulia frequens nasci scribit Matth. quemadmodum in Apenninis iugis, & in Argentario promontorio in maritimis Senensibus. Colitur & in Italia viridariis: quod ex eodem pictû hîc damus. Dodon. idem depinxit. Aliud Panax Heracleum statuunt Lobellius & Pena, caule bicubitali, lanugine quadam incauo, folis quadâtenus Smyrni aut Imperatorria, sed lacinis ambituq; magis circinato, in viridi pallentibus, rigidis & leuiter hirsutis, floribus in umbella lata luteis, (albos in Belgij viretis se vidisse, ait Lobellius) radice Ligustici vel Angelica, non perinde succulenta. Hanc Dodonæus Spondylium alterum appellat, supra descripto similem, sed rariorem & maiorè, cui plures sæpe caules assurgunt, crassiores altioresq; folia ex tribus ferè composita, maiora, & ficulneis similia, aspera nonnihil, atque vnâ cum caulibus hirsuta: flores, semen, radix, vt prioris. Hoc genus, inquit Dodonæus, non Sphondylium alterum, sed Panaces Heracleû creditur. Desideratur tantum floris color, què Dioscorides luteum esse ait. Folia aspera ficulneis respõdent: caulis hirsutus, radix multiplex, quale Heracleum scribitur esse Panaces. At hîc de florum colore scrupulus facilè eximi potest. Nam in Belgij viretis flores albi sunt, teste Lobellio qui etiam Venetiis in Franciscanorû orto se luteos vidisse refert, & luteos flores

PANACES Herculeum Mar.

PANACES Asclepium, Matt.

Li. 12. c. 26.

Lib. 25. c. 46.

Ca. 48. li. 3.

Li. de succo ca. 9.

In Purg. hist.

esse scribit Pena eiusdem sponte enata in illo saxoso colle, qui Frontignano re-
deuntri Monspelium ad laeam est. Panaces Asclepium ex eodẽ Matthiolo hĩc
exhibemus, quod diuersi generis non est à Ferula, inquit Pena, nec item figura
dissimile, praesertim istud doctioribus verum putatum, forte quale in Matthiolo

In Ad. fol.
30.

PANAX Heraclium, Lobelij.
Sphondylium alterũ Dod.

Ibidem.

PANACES Asclepium
alterum, Dalechamp.

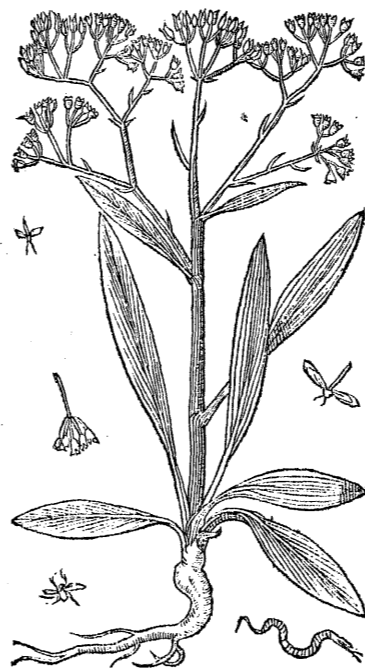
picũ videtur. Sed id tantum se vidisse ait Mat-
thiolus, effigiẽmque eius pinxit omĩsis notis
omnibus. Scribit autem Pena Ferula simile ef-
se effigie, sed multo minus, semine non fœni-
culi, sed vt Ferula, lato, foliis & floribus haud
dissimilibus: caule & radice magnitudine & si-
militudine Anethi, odorato. Ab hoc differt
id quod ex aliis herbariis hĩc depinximus in
asperis locis & tumulis propè Monspelium pro-
ueniens, radice Apij, candida, tenui, acri, odo-
rata, folio tamen Apij, aut Coriandri potius
quàm fœniculi, hirsuto, flore luteo in umbellis
circinata rotunditatis. Pro Chironio scribit
Matthiolus quosdam plantam ostendere, quæ
flos folis nuncupatur, quorum sententiæ mini-
mè suffragatur, sed in Symphytorum genere
esse putat. Aliis Panaces Chironium videtur
esse Bupleuri species, Monspelienfibus Auri-
cula leporis dicta, folio longo, rigido, latiuscu-
lo in medio, supernè in angustum desinente,
ferè lanceolata, multis striis quasi costis distin-
cto, nonnihil concauo aut inflexo, vnde illi
Auriculæ leporinæ nomen: caule procero,

PANACES Chironium
sive flos solis, Math.

genicula

PANACES Chironium,
quorumdam, Dalech.

PANAX Chironium,
Dodonei.

geniculato, in ramulos superiore parte diuiso,
umbellis in summitate pusillis, sparsis, luteolis
floribus, semine Anisi, aut Anethi, oblongo.
Alij Daphnoscum nominant. Quidam Bu-
prestin Plinij esse putant: Ammi verò vulgare
descriptũ supra, cap. 5. Bupleuron. Theophrasti
autem Chironium Pena conicit esse Herbam
Auream Narbonensium, foliis Limonij, aut
Lapathi, aut sanè vnum eorum quæ Plinius ad
Theophrastum retulit, vt Pharnaceũ, Panaci
Chironio hæc subiungens, li. 23. ca. 4. Quartum
genus Panacis ab eodem Chirone repertum
Centaurium cognominatur, sed Pharnaceum
in controuersiam inuentionis à Pharnace Re-
ge deductum, &c. De hac Herba Aurea Lobel-
lij & Pena fufius tractauimus in Umbrosis, ca-
pite de Virga Aurea. Diuersam à superiori-
bus Panacis speciem pinxit Dodonaus, quæ
peregrina stirps est, foliis amplis, multiplici-
bus nonnihil hirsutis & asperis, quorum singu-
la Lapathi folia amulantur, sed minora sunt:
caulis duorum, trium, aut quatuor cubitorum
altitudine: flores in umbellis luteis: semen pla-
num, latum, & subflauum: longa & candida ra-
dix. Panacis speciem esse, inquit Dodonaus,
semen demonstrat, in Panacis lacryma reper-
tum, ex quo Petro Condèbergio Antuerpiensi
Pharmacopœo primùm enata stirps est. Ex in-
cisa radice Panacis Heraclij, inquit Dioscori-
des, nõ Asclepij, vt vult Plinius, colligitur suc-
cus recens adhuc germinantibus caulibus, qui
dicitur Opopanax, Officinis Opopanacum.
Colligitur & ex caule per mesles inciso: qui
hodie ad nos ex Alexandria Aegypti conuchi-
tur, Officinis notior, quã ipsa Panacis genera.
Vim habet, auctore Dioscoride, calfaciendi,
molliendi, attenuandi. Quare febribus per cir-
cuitus repetentibus, rigoribus, vulsis, ruptis, la-
terum doloribus, tussi, torminibus, stillicidio
vrinæ conuenit: contra vesicæ scabiem ex aqua
mulla, aut vino bibitur: ducit menses, & fœtus
enecat. Inflationes vteri & duritias discutit cũ
melle dilutus. Illinitur ex eo ischiadicus dolor.
Admiscetur acopis & medicamentis capitis,
carbunculos rumpit. Podagricis cum vua passa
illitus subuenit: dolore dentium liberat cauis

Li. purgan.
& de flor.

Vires &
Temper.
Lib. 3. c. 48.

inditus. Visum acuit oculis illitus. Cum pice mixtus optimum est emplastrum ad-
uersus rabiosi canis morsus. Radix derasa & vuluæ admota partus euocat. Facit &
ad vlcera vetera, & ossa denudata carne obducit trita inspersa, & cum melle illita.
Semen cum Absinthio sumptum menses pellit, cũ Aristolochia prodest aduersus
animalia

animalia quæ venenum ei aculantur, & contra vuluæ stragulat in vino bibitur. Galenus de eodem sic scribit. Ex Panace Heracleo fit Opopanax, radicibus eius & caulibus scilicet incis. Porro Opopanax ipse longè est ad plurimos vsus aptissimus, utpote exalfaciens, emolliens, & digerens: ponatq; ipsum quispiam in calfaciendo tertij ordinis, in desiccando verò secundi. Cortex radicis exsiccatorium simul & exalfactorium est medicamentum, sed minùs quàm succus. Quin & nonnullam habet abstergendi facultatem. Quare eo quoque vtimur ad nuda ossium, & ad vlcera maligna & contumacia. Fructus calidus & ipse est, ac mensibus mouendis medicamen accommodum. Theophrastus Heraclij radicem vtilem esse scribit contra morbum comitalem coagulo vituli marini admisto ad quartam partem, & contra tormina è vino dulci: vtilem etiam ad vulnera sicca, ex melle ad madida. Mesues his & multis aliis dotibus adiicit succo huic vim inesse purgandi pituitam crassam & lentam clam à remotis partibus, cerebro, neruis, sensoris, iuncturis, thorace. Ob id prodesse harum partium affectibus frigidis inde natis, visui imbecillo, tussi antiquæ, difficultati spirandi, ischiadi, gonagræ, podagræ, quam purgandi vim Græci tacuerunt. Panacis Asclepij flores & femina, auctore Dioscoride, vim habent aduersus vlcera, tubercula, & phagedænas, si trita cum melle imponantur. Contra serpentes cum vino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Id semen Heraclio minùs est calidum, ait Galenus. Quare floribus & semine melle mistis ad vlcera, phymata, & phagedænas vtuntur Theophrastus Asclepij suū valere scripsit ad serpentes, si bibatur derasum, & ad lienem, cū sanguis circa cum constiterit: ex mulso, & capiti, tritum ex oleo, & inunctū, & si qua alia parte obscura laboret quis, & ventris doloribus ex vino rasum, posse etiam & longas agritudines depellere. Insuper & vlceribus, humidis quidem siccum aspersum, elotumq; vino calido. Siccis etiam ex vino subactum, & aspersum. Chironij verò radix pota, inquit Dioscorides, serpentium venenis resistit: illita coma eadem præstat. Id similem Asclepio facultatē habet, inquit Galenus. Theophrastus Gaza interprete. Vtuntur ea aduersus vipersas & phalangia, & tineas vestium, & cætera reptilia, data ex vino & vncta oleo. Viperæ autem morsui inspergitur ex acido, & potui datur. Valere aiunt & ad vlcera ex vino & oleo, & ad tubercula ex melle: quo Theophrasti loco exemplaria Græca habent τὸς σήπας, Gaza conuertit tineas vestium, vulgarem lectionem secutus: & sunt quidē σήπες vermes, qui vestes & libros corrodunt. Verum aduersus hos quomodo Panaces Chironium cum vino bibatur, aut cum oleo illinatur: Quare legendum τὸς σήπας, aduersus sepas. Est autem, vt Lucanus ait,

Ossa que dissoluens cum corpore tabificus seps.

Serpentis genus, ex cuius ictu partes putrescunt, atque ipsi icti intra tres aut quatuor dies pereunt: de quo Dioscorides & Aëtius scripsere. Ex iis quæ diximus perspicuum est, quam variæ sint etiam Classicorum auctorum de Panacis generibus sententiæ: de quibus hæc doctissimè cōmentatus est Dalechampius. Certum est, inquit, Dioscoridi tria genera Panacis constitui. Primum Heracleum, cuius succus Opopanax est, non Panacis Asclepij, vt Plinius scripsit, ca. 4. 25. magna inconstantia, & obliuione, cum cap. 26. 12. plantam quæ Opopanaxem fundit, notis Heraclæi delineasset. Secundum Panacem Asclepion, cortice salso, & crasso, Theophrasto, non multo, vt vertit Plinius. Tertium Chironium, Amaraci folio Dioscoridi: Lapathi Theophrasto. Præter hæc tria famosa, Dioscorides Origanum siluestre, siue Cunilam bubulam, quæ Cunilæ gallinæ, siue Origano Heracleotico similis est, Heracleon Panaces dici tradit: quinetiam ligusticum, Panaces, & Panaceam: quod & Plinius affirmat: Centaurij quoque magni radicem Panaceam, quam & Panaceam, & Pharnaceum, vocari docet etiam Plinius: quamuis in hac re sapere

sapere qui sese putant, arbitrentur Ligustici cognomen id apud Dioscoridem spurium esse, quoniam in exemplari Græco non extat, & quæ de Centaurij radice ad finem capitis leguntur, nō esse Dioscoridis, sed adiectitia, audaciùs eo loco inculcata. Alterum genus (Panacis) inquit Plinius, cap. 4. 25. Heracleon vocat, & ab Hercule inuentum tradunt. Alij (nimirum Crateuas, cap. 8. 19.) Origanum siluestre Panaces Heracleon vocant, quod est Origanum simile: (Heracleotico, scilicet, dicto ab Heraclea vrbe Cretæ, non ab Hercule.) Sic restituendus locus ille corruptus Plinii, qui Panacis nomine appellauit, Heracleon, Asclepion, Chironium, Origanum siluestre, Ligusticum, Centaurij magni radicem, vt Dioscorides, & insuper Achilleæ Sideritim, cap. 5. 25. Theophrastus cap. 12. 9. Hist. Panacis genera recenset Syriacum, Heracleon, Asclepion, Chironium, & alia præterea duo, alterū folio tenui. λεπτόφυλλον: alterum crasso, παχύφυλλον, non παρσύφυλλον vt vulgò legitur: idemq; Heracleon, Asclepion, Chironium describit luculenter. Syriaci verò se paulò ante meminisse, inquit, nimirum eiusdem libri, cap. 7. cū ait, ex India & Arabia ad vnguentorum confectioes odoras aduehi, vnguentis autem ferè immisceri Cassiam, Cinnamonum, Nardum, Neron, siue vt quidam legūt, Maron, Balsamum, Iridē, Nartam, siue vt quidā legunt ex Dioscoride Narcaphthō, Costū, Panaces, nō vt Gaza, Ligusticum, Crocum, & c. ac rursus ca. 11. Panacis, inquit, varij sunt vsus, nec ad eandem rem omnes. Seminis quidem ad prouocandos abortus, neruorum distensiones, & dolores id genus, ad morbos aurium, & vocis exercitationes: radicis verò ad partus accelerandos, ducenda muliebria, & morbos veterinorū. In Syria Panaces gignitur, & per messem inciditur. Hæc Theophrastus de Syriaco, in quibus nulla eius nota deprehenditur. Quodnam id sit docti ambigunt. Plinius cap. 26. 12. Heracleum fuisse declarat, quoniam cū Panaces vnguentis Syriam gignere Theophrastum secutus dixisset, mox subiicit, nasci in Phocide Arcadiæ, (nō Plophide) Africa, Macedonia: Ferulam sui generis esse quinque cubitorum, (caule Ferulæ, altissimo, Diosc.) foliis primò quaternis, mox senis, (lego, primò ternis, mox quinis, sic enim oriuntur:) (in ambitu quinque partitò diuisis: Diosc.) in terra iacentibus, ampla magnitudine, rotundis, (ad siculnea multum accedentibus, Diosc.) in cacumine vero oleagineis, (circa caulem minoibus: Diosc.) semine in muscariis dependente, vt Ferula: (vt Anethi: Diosc.) Excipitur succus inciso caule mensibus, radice, Autumno. (τέμνε) περὶ σπυραμίσσον. Theoph.) Laudatur candor eius coacti. Sequens pallido statera (Sequitur pallor siccato. Dioscor.) & c. quæ omnia Heraclæi descriptionem continent, alibi nusquam traditam à Plinio, quod illic diligenter explicasset. Opinionem Plinij laudo & amplector, legēdumq; apud Theophr. arbitror: Πανάκιον ἢ χαλδῆσι, πρῶτον μὲν τὸ ἐν Συρίᾳ, ἢ Ἡρακλείῳ, περὶ ἑ μικρῶ πρότερον ἔφη: ἀλλὰ εἰς τὸ μὲν χαλδῆσιν ἡ γλαυκῶρον, τὸ δὲ ἀσκλήπιδον. ἔχῃ δὲ τὸ μὲν χαλδῆσιν, & c. vt superuacua reliqua ab inconsiderato quodam infarcta sint, Syriacum Panaces præter illa tria pro quarto numerante, nisi fortasse putet aliquis Heraclæi descriptionem quæ postrema est, amouendam suo loco, & præponendam historiæ Chironij & Asclepij, vt ordine procedat philosophi oratio. Pari dubitatione de Leptophyllo Panace & Pachyphyllo quaritur, ea quæ nam sint. Dodonæus Pachyphyllon esse iudicat Cetaurium magnum, cuius radicem etiam Panaceam vocari testatur Dioscorides, Leptophyllon verò, Centaurium minus, vt vtrumque Centaurij genus Panacis cognōmine velut decoretur, quoniam nomine promittit omnia morborū remedia. Ego verò, cum extra dubium sit Origanum siluestre, & Ligusticum, Panaces vocari, nullus autem de Centaurio minore id prodiderit, probabilius esse credo, Origanum siluestre παχύφυλλον eo loco à Theophrasto dici, Ligusticū autem, λεπτόφυλλον, non obscura in foliis eorum hac differentia.

LIGV

Nomina

Li.3. ca.11.

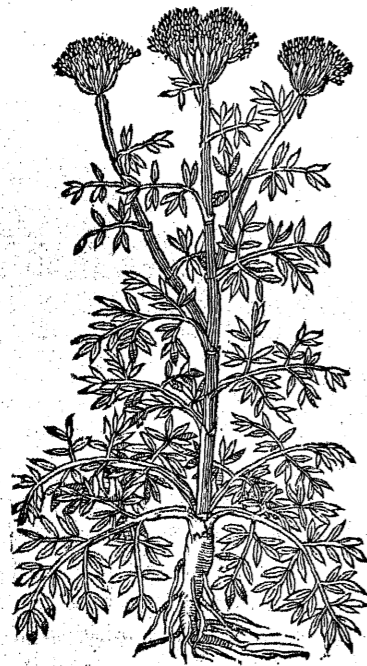
Locus.
Forma.

Lib.3. ca.11.
Lib.19. c.8.

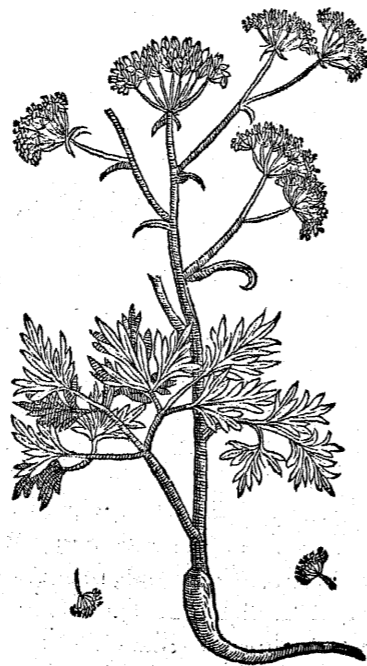

ΙΓΥΣΤΙΚΟΝ Græcis, Galeno vnus literæ immutatione λικυτι-
κόν, nisi mendosi sint illius codices, Latinis quoque Ligusticū, quod
nascatur plurimum in Liguria, inquit Dioscorides, in Apennino al-
pibus contermino. Vocant autem incolæ Panaces, non sine ratione,
quoniam & radice & caule Panaci Heraclio simile sit, & viribus iisdem præditū.
Gignitur in altissimis asperisq; ac umbrosis montibus, maximè circa scrobes.
Cauliculum profert tenuem, similem anetho, geniculatum, circa quem folia sunt
meliloti foliis teneriora, odorata, propè summum caulem graciliora, & magis di-
uisa: in cacumine umbella est, in qua semen nigrum, solidum, oblongum ad sceni-
culi semen accedens, gustanti acre & aromaticum. Radix candida Heraclei Pana-
cis similis, odorata. Sic Ligusticum depinxit Dioscorides. De quo breuiter hæc
Plinius. Ligusticum siluestre est in Liguria suæ montibus: seritur vbiq;: suauius sa-
cium, sed sine viribus. Panaces aliqui vocant. Crateuas apud Græcos Cunilam
bubulam eo nomine appellat Ligusticum ex Matthiolo hîc pictū Siler est monta-
num Officinarum, quod multi esse Sefeli Masiensi existimarunt, tamen magis
placet etiam Dodonæo Ligusticum esse. Folia enim ad meliloti folia accedunt,

LIGUSTICVM,
Matthioli.

LIGUSTICVM
alterum, Lobell.

ipsis tamen molliora & angustiora: semen crassum, fordido Cumini colore subni-
gricans, quo maius & acrius. In Liguria montibus gignitur. Lobellius Ligusticum
alterum Belgarum ostendit, plantam non inelegantem multis iam annis à se re-
pertam in Taurinis collibus, non procul à Padi fluentis. In hortis Belgicis alitur,
caulem ferens cubitalem & sesquicubitalem, quem ambiunt folia rutacea, Sileris
montani latiora, rotundiora, absinthij fruticis ferè paria: flores & semen rotundū,
non nihil aromaticum in Umbellis Smyrni Cretici. Hæc Lobellius. Ex quibus
perspicuum est leuisticum vulgò vocatum à Ligustico prorsus distare. Nam hoc
caule

caule assurgit tenui, & foliis meliloti. Leuisticum caule, procerò, geniculato, albo,
crasso, concauo, foliis in plures lacinias diuisis, maioribus, & crassioribus, lauius,
splendentibus, ex luteo, veluti ipsi caules, virentibus, floribus luteis, semine nigri-
cante, grandi, carnosa & restibili radice. Id enim est Leuisticū Herbariorum Gal-
licè *Leusche*, Matthioli Hippofelinum, Laserpitium Germanicum, Smyrnum La-
cunæ. Tota planta grato est & aromatico odore. Huius etiam meminimus, cap. 7.
huius libri. Radicis & seminis Ligustici vis auctore Dioscor. excafactoria est, cō-
coquens. Prodest ad internos dolores, tumores, concoctiones, item ad inflationes
præsertim circa stomachū, & contra serpentū ictus. Vrinæ & mēstrua potu ducit. Ibidem.
Vires &
Temper.
Eadē præstat radix apposita. Radix & semē vtiliter oxyporis & cōcoquētib; me-
dicamentis miscetur. Valdè gratū est stomacho. Quare pro pipere vtuntur eo indi-
genæ, obsoniis permiscentes. Plinius, Ligusticum, inquit, aliqui Panacē vocāt: sto-
macho inutile est (falsò, cum ex ipsius facultatibus, & Dioscor. auctoritate stoma-
cho vtilissimum esse constet.) Item conuulsionibus & inflationibus. Sunt & qui
Cunilam bubulam appellauerint, vt diximus falsò. Galenus scribit Libystici radi-
cem & semen esse ex genere excafacientium, adeò vt & menses cieant, & urinas
prouocent, flatuq; extinguant. Leuisticum haud multum viribus differt à Ligu-
stico, eueiq; illud tutè substitui potest. Quare radix & semen siccata, & cum vino
pota, ventriculum exsiccant & excafaciunt, tormina sedant, flatus dissipant, vri-
nas & menses cient. Li. 7. simpl.

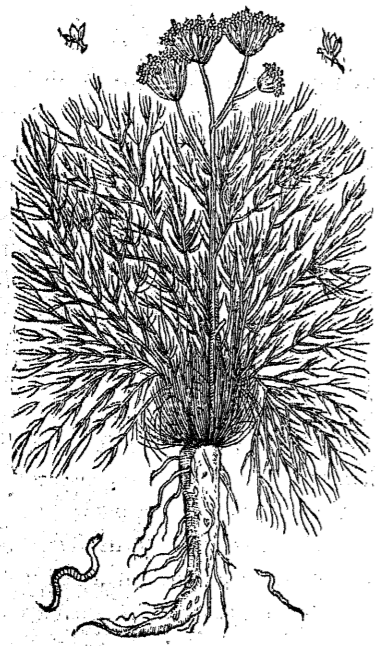
ΡΑΕΙΣ ωκεδανος, Latinis Peucedanus & Peucedanum, Arabibus Nomina
Herbatum, vulgò sceniculus porcinus, Gallis *Fenouil de pourcau*, Ger-
manis *Harstrang*, qua voce pilorum restis significatur, & *Schuefens-
cheltz*, & *Sensfenchel*, idest, radix sulphurea, & sceniculus porcinus.
Dictus autem est Peucedanus à ωκεδαν, quæ Græcis est pinus, quod folio sit pinus:
quare Apuleius Pinastellum appellauit. Vel à piceo foetore Peucedanus nomen
inuenit: nam amarorem horrendū & foetorem ωκεδανος vox apud Pœtas signi-
ficat. Plantæ descriptio hæc est ex Dioscoride. Peucedanum caulem mittit tenuē,
gracilem, sceniculo simile comā habet circa radicē copiosam, ac densam, florē lu-
teum: radicē nigrā, crassam, grauis odoris, succi plenam. Nascitur in mōtib; um-
brosis. Colligitur succus radice tenera incisa cultello, & quod defluit statim in So-
le ponitur, in umbra enim liquefcit. Dum autem colligitur, capitis dolorē & ver-
tiginem inducit, nisi quis nares prius rosaceo illeuerit, & caput eodem irrigauerit.
Inutilis redditur radix succo inde extracto. (Sic enim legendum, αχρηστος ὁ γίνε)
ὀπισθεν ἢ πρὶν, non ὀπισθεν, vt vulgares codices habent, quos secutus Ruellius
cōuertit, Affatione radix inutilis fit.) Colligitur etiam succus ex caulibus, & liquor,
& ex radice, vt ex mandragora. Inefficacior autem est liquore succus, & citius ex-
pirat. (Sic enim legitur in vulgaribus codicibus, ἦτον ὃ ἐνεργεῖ τὸ χυλὸν ὃ ὀπὸς: quos
etiam secutus Ruellius conuertit. Verū inefficacior succo lacryma habetur. In ve-
teri autem contrarium legi annotat Andr. Lacu. ἦτον ὃ ἐνεργεῖ τὸ ὀπὸν ὃ χυλὸς: quod
est, Inefficacior succo liquor: cui electioni adstipulatur Galenus de Peucedano Li. 3. simpl.
scribens: χαμῆθα δὲ καὶ τὸ ὀπὸν καὶ τὸ χυλὸν. Idest, Vt mur etiam succo & liquore,
& μοχ. ισχυρότερος ὃ ἀλλῶν ὃ ὀπὸς. sed valentior succus. Alibi tamen Dioscorides,
ὃ χύλισμα siue τὸν χυλὸν, idest, liquorem siue liquamentum hyoscyami & mandra-
goræ præfert τοῖς ὀπὸς, idest, succis ab iisdem plantis expressis.) Inuenitur etiam
concreta lacryma thuri similis, caulibus & radicibus adhærens. Præfertur succus è Li. 4. c. 64.
Li. 4. ca. 71.
Sardinia & Samothrace, grauis odoris, fuluus, linguam calfaciens. Plinius eandem
descriptionem declarat, sed in quibusdam à Dioscoride variat Theophrastum in Li. 25. c. 2.

hissecutus. Sed inter primas, inquit, celebratur Peucedanum laudatissimū in Arcadia, mox Samothrace. Caulis est ei tenuis, longus, Feniculo similis, iuxta terrā foliosus, radice nigra, crassa, gravis odoris, succosa. Gignitur in montibus opacis fōditur exitu Autumni. Placent tenerrimæ & altissimæ radices. Hæ conciduntur in quaternos digitos osseis cultellis, funduntq; succum in vmbra, capite & naribus rosaceo perfusus, ne vestigo sentiat. Et alius succus inuenitur caulibus adhærēs, incisq; manat. Probatum crassitudine mellea, colore rufō, odore suauiter graui, feruens gustu. Et hîc in vsu, & radix, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficacissimo, qui resoluitur amaris amygdalis, aut ruta, bibiturq; contra serpentes, & ex oleo perunctos tuetur. Hæc Plinius. Theophrast. radicem solani probat, sentem inutile esse dicit, itemq; succum his verbis. Θερωσιπιδόν τῆς τῆς πωδικῆς δάκτυλος ῥίζα, ἀλκιμωτέστι τοῖσι ἐξ ἀλλῆς ἰδρωτικόν, ὡς αὐτὸ ἐξ ἄλλων. διδόν: δὲ τῆς ἡ πωδικῆς δάκτυλος τὸς ἀσθῆνας, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐν ἐνὶ στήθει, ἡ δὲ ὁ σπῆς ἀλλῆς γίνε) δὲ ἐν Ἀρχαδίᾳ. Quod in Arcadia nasci ait, habet etiam Plinius, & Samothracē addit. Quare etiam in Dioscoride pro Σαρδωνία legendum videtur Ἀρχαδίᾳ. Matthiolus Peucedanū in Ananienfibus montibus copiosissimè provenire scribit, cum aliis notis, tum radice

Cap. 21. 9. hist.

Ca. 77. li. 3.

PEUCEDANVM, Matthioli.

PEUCEDANVM, Dodonæi.

In Ad. fol. 390.

Dioscoridis Peucedano simillimum, quam habet crassam, nigram, succi plenam, grauiter olentem. Multum crescit, inquit Pena, in Hetruriæ æstuosis, & Narbonensis Gallia: glareosis collibus, præsertim in luci Gramuntij aditu, & circum, inter sentes & dumeta. Radix profunda nigricat foris, intus virescens, succumq; remittit gummeum, flauū, odoris grauis & foetentis, comatq; supernè denso capillitio, fusco, ambiente caulem gracilem, sesquicubitalem multis interdū ab imo surculis diuisis in folia terna, feniculi modo, quàm ferula duplo latiora, longiora, minùs crassa: Umbellæ latiores luteis flosculis prægnantes, semine angelicæ haud absimili, ingraro. Sic & purgandi vi donata fuit radix herbæ, sed propter foetore vtriusque minùs in vsu deducta. Peucedanum Italicum, inquit Lobellius, est Narbonensi

PEUCEDANVM Maius Italicum, Lobell.

Narbonensi quadruplò maius omni sui parte. Prouenit copiosè in collibus Lauretanis & agri Romani. Dioscorides & Galenus succo radicique vires insignes attribuunt his verbis. Succus ex aceto & rosaceo illitus prodest lethargicis, phreniticis, vertiginosis, comitialibus, longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis: omnibus in vniuersum vitii nervorum ex oleo & aceto illitus prodest. In vteri strangulatione olfaciendus naribus ad mouetur, & sic quoque in soporem altius delatos reuocat. Sustitu serpentes fugat. Aurium doloribus commodè ex rosaceo instillatur, & ad dentium dolorem cauernis inditur. Facit & ad rufum cum vino sumptus. Subuenit difficultati spirandi, torminibus & inflationibus. Aluum leniter emollit, & lienem liquat. Difficiles partus egregiè adiuuat. Et ad dolores & distensiones vesicæ & renum potus facit. Aperit etiam vterum. Radix ad eadem utilis est, sed minore efficacia: bibitur autem ipsius decoctum. Eadem arida trita purgat sordida vlcera, & osium squamas remouet, & vetera ad cicatricem perducit. Miscetur ceratis & malagmatis calfacientibus. Galenus, Peucedani, inquit, radice, quidem maximè, sed tamen etiam succo & liquore vtimur. Sunt autè omnia hæc eiusdè specie facultatis: sed valentior succus, admodū exalfaciens & digerens. Quare affectibus omnibus circa nervos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone, thoraceq; ex crassitudine & viscositate humorum prouenientibus. Atque nitro quidem in corpus sumptus, sed tamen etiam olfactu prodest. Porrò quod incidat & extenuet, sæpe etiam dentium perforatorum dolores cavitati impositus, protinus sedauit, quia videlicet tenuium est partium, & exalfaciens. Quinetiam lienes induratos iuuat, nempè incidendo, digerendo, atque extenuando crassos humores. Sed ad hæc & radice vti liceat, quæ & squamas ab osibus celerrimè detrahit, quia videlicet validè desiccet, minùs tamen quam succus exalfaciens. Et vlceribus contumacibus aptum est remedium arida illita: ipsa enim expurgat, carnem inducit, & ad cicatricem perducit: exalfaciens quidem ordine secundo iam completo, desiccans verò tertio iam incipiente. Plinius eadem atque alias etiam vires describit variis in locis. Peucedanum pectoris doloribus subuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta lieni & renibus prodest. Perungunt & radice sudoris causâ eliciendi, quoniam caustica vis ei est. Peucedano ad recentia vulnera tanta vis est, vt saniem osibus extrahat. Cum semine cupressi bibitur, si sanguis per os redditus est, fluitque ab infernis. Strangulatus vuluæ nidore vstum recreat, laxanturque suffocationes eo, sed quidam admiscet in vino semen cupressi contritum. Potum cum coagulo vituli marini æquis portionibus comitiales sanat. Succus infantium ramici, & vmbilicis eminentibus iungitur. Stranguriæ cum melle medetur. Item semine lethargici excitantur, & vt perhibent, ex euphorbio, naribus tactis Peucedani succo.

Li. 3. simpl.

Nomina
Li. 2. c. 19.
& lib. & c.
21. & li. 17.
ca. 26. & li.
27. cap. 7.
Genera
Forma
Cap. 3. li. 3.

VAE planta σεσέλι Græcis, similiter Latinis Sefeli nominatur, Arabibus *Sifalios*, Barbaris Sifelios. Plinius Sili videtur appellasse multis locis: in quibusdam etiam Sefeli vocat. Dioscorides tria Sefeleos genera ponit, σεσέλι θριασολασιικόν, id est, Sefeli Mafsiliense, Officinis Siler montanum dictum, σεσέλι αιθιοπικόν, Sefeli Æthiopicum, & σεσέλι πελοποννησιακόν, Sefeli Peloponnensiacum: quibus quartum addit in alio capite, σεσέλι κρησιικόν, Sefeli Creticum, Tordylium nominatū. Quæ singillatim sic deliniat: Sefeli Mafsiliense folia habet fœniculo similia, sed crassiora, caulem vegetiorem, umbellam anetho similem, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre: radix longa est, odorata. Matthiolus Sefeli Mafsiliense, ita depictum exhibet, & in omnibus

SESELI Mafsiliense,
Matthioli.

SESELI Æthiopicum
Matthioli.

In Ad. fol.
372.

ferè Tridentinis montibus colligi ait, quod tamen legitimum esse negat Pena, quid verò sit, inquit, cum Matthiolus non descripserit, nobis ignoradum: illud tamen is asserit se in Tridentinis alpibus hanc plantam nusquam vidisse, ac ne in Baldo quidem monte longè illis feracior. Genuinum verò Sefeli Mafsiliense passim & copiosè crescere illis in tractibus qui Mafsilia Aquas sextias ducunt, transque Rhodanum in Monspeliaci agri asperis. Se etiã id collegisse via qua Roma Senas itur propè colles oppidi Montfiascone dicti. Radix illi alba, fœniculi effigie & magnitudine, altè humi depacta & euulsu difficilis, quàm fœniculi odorator & calidior: caulem ut plurimum sesquicubitalem, ferulaceum, hinc inde alis multis ex geniculis prodeuntibus reflexum emittit, prædurū, rigidum: folia pauciora, sed firmiora, crassiora quàm fœniculi, & albida sunt: umbellæ cōfectæ, anethi, floribus candidis, & semine aniso similiore quàm fœniculo, gustu suavi, acri, & medicato, Mei aut Panacis gustu. Planta illic valdè nota est fœniculi tortuosi nomenclatura. Neque quantum illic locorum est Mafsilia circumlustranti, vllã plantam videre

videre est, quæ magis quadret Sefeli. Hanc plantam descripseramus & pinxeramus fœniculi tortuosi nomine. Istud Sefeli Mafsiliense diximus Officinis Siler montanum vocari, & Sifeleos: cū tamen hoc ab illo multū diuersum sit. Est enim Siler montanum, inquit Pena, duūm cubitorum ferulaceus caulis, radix odorata, Ligustici, folia terna, non modo fœniculo, ut Mafsiliensi Sefeli, maiora, sed vel

FOENICVLVS Tor-
tuosus, Dalechamp.

SESELI Mafsiliense
Pena.

peucedano latiora, ac paulò minus Ligusticū, vel coronarium rosmarinum æquantia, mollia: umbellæ prægrandes, Angelicæ, quibus semen foliaceū, longius cumino, colore pallido, quod gustu, etiam saccharo conditum, acrius quam Æthiopicum est, tanto magis quàm Mafsiliense, cui acrimonia præfert Æthiopicū. Quare qui Pharmacopœis & recentioribus suaserūt Siler montanum, siue Sifeleos nihil aliud esse quam Dioscoridis Sefeli Mafsiliense, eos quidem hac in re fefellerunt, quātum verò ad vires attinet, minimè. Est enim planta multò maioris acrimoniae & efficaciam quàm vllum Sefeli: eoque menstruis ciendis valdè cōmoda. Id supra pictum dedimus, cap. de Ligustico, ipsius Ligustici Dioscoridis nomine. Sefeli Æthiopicum, ut tradit Dioscorides, folia habet hederæ similia, minora, oblonga, ad foliorum periclymeni similitudinē. Frutex est magnus (nam emendatiores codices habet, γάμος διὰ μέγας ἔστ', quod & Hermolaus expressit, non γάμος ὁ μέγας ἔστ', ut conuertit Ruellius, frutex nigricat) palmatibus in bina cubita extensis, in quibus rami sunt duorum palmorum, & capitula velut antithi: semen autem nigrum, dēsum velut triticū, acrius ac odoratius quam Mafsiliense, ac vehementer iucundum. Ruellius facit etiam semen hoc amarum, quod neque ex vulgari, neque ex veteri codice constat. Additur autem ad finem eiusdem capituli in codice antiquo: δαυά) δὲ τὰ αἰθια, id est, eadem vires habet. Huius Sefeleos imagines duas dat Matthiolus. Vtraque enim, inquit, verum representare videtur. At prius à Sefeli Æthiopico multū distat: est enim herba quam recentiores libanotidem Theophrasti prodiderunt, eoque nomine descripsit & depinxit Dodonæus, viribus & figura alienã à Sefeli Æthiopico, quem fruticem, adeoque magnum Dioscoridis correctior codex statuit esse, ut supra diximus. Alterum igitur verum Æthiopicum sufficere debebat in locum illius herbae, cui videtur postposuisse: quod Pena graphicè sic depingit. Id saxeis illis & deuexis Mafsiliae maritinis, tum etiam ad Cestij montis celsi radices, qua in stagnum vergit, fruticat

Lib. 3. ca. 33.

Cap. 3. li. 3.

In Ad. fol.
281.

Lib. 2. c. 84.

Ibidem.

SESELI *Aethiopicum verum.*

Li. 3. ca. 153. Form. 1.

Locus. SESELI *Peloponense, Matthiol.*

Cap. 53. li. 3. In Ad. fol. 37.

Vires. & Temper. Lib. 3. ca. 53.

vberi prouentu Iulio & Augusto, spectatu valde elegans. Multis constat virgultis rectis, ligneis, nigricantibus, rigidis, binos ternosve cubitos altis, in varios surculos diductis, folia crassa, rigida, & laeua, viridia vt hederæ, figura oblonga, propiora periclymeno prominentibus. Luculentas in summis gerit umbellas, luteis floribus anethi, quas semen stipat fuscum, oblongum, copiosum, fœniculo maius. Non solû semen, sed etiam vnuerfus frutex gustanti aromatis saporem acrem, medicatum & subamarum, sed gratum imprimit, suauemq; odorem spirat à summo ad imam vsque radicem, quæ lignosa est. Eximia vis est eius semen ad theriacam, quod etiã, vt Dioscorides innuit, Mafsiliensi multò odoratius & efficacius est. Sesele Peloponense, vt scribit Dioscorides, folia habet cicuta similia, latiora (vulgaris enim codex habet *ωλαύλερα*, legitur in vetusto *τραχυλέρα*, id est, asperiora) & crassiora, caulem maiorem, quàm Mafsiliense, ferulaceum, in cacumine umbellam, in qua semen latiùs odoratû, & carnosius. Nascitur in asperis locis, humidis, & collibus, & in Ida. Eisdem viribus præditum est. Hoc Matthiolus sic pinxit. Longè aliud proposuit & descripsit Pena his verbis. Ad mortem Lupi, & iuxta aedes sacri ficuli in decliuis salebrosis insulae montis Cestij, qua mare se pandit, est planta quidem copiosa, sed non vbiq; obuia, cuius radix magna, intus alba, foris nigricans, recta & altè porrecta, ferule thapsie modo, odorata, & aliquantum acris. Caulis digitum æquat crassitie, sesquicubitum altus, ferulaceus, a quo promûtur alæ turionésve complures in ambitum sparsi, vbi folia multa, cicuta magnitudine, sed incurua, pilosa & crispa, rugatâque. Umbellæ multæ anethi luteæ sunt, semen latum foliaceum, compressum, angelicæ figura & magnitudine, color illi ex pallore flauescit, odor suauissimus, Æthiopici adè similis, vt statim odoratu, cum primùm vidisset ille, Peloponense coniectarit, quâ coniecturam certiore exploratiõne notarû & virium, Doctores Monspelienfes fulcierunt, vt nullus iam ambigat verum esse Sesele Peloponense, cum tamen antea nonnulli thapsiæ speciem suspicati fuerint. Ab hoc sola magnitudine discrepans Peloponense. Sesele maius exhibuit Lobellius, in Belgij hortis ex Hispano semine ortum, altero tanto maius, maioribus latioribusq; foliis & semine. Id Thapsia est latifolia Clusij & quorundam. Mafsiliensis Seseleos semen & radix excalfaciendi vim habent, inquit Dioscorides, potu stranguriæ & orthopnææ

SESELI PELOPON. folio cicuta, Pena.

Latinis etiam Tordylium, & Sesele creticum, Ordalion, Nicandri Anguillara. Herbula est succulosa, inquit Dioscorides, semine rotundo, duplici, scutulis simili, subacri, aromatico, iuxta Ciliciam in Amano monte nascitur. Hanc esse censet Dodonæus teneram herbulam, hinc appictam, sesquipedalem, surculis exilibus & teneriufculis, in quibus folia pauca, minitius infecta, coriandrinis similia, inferioribus latioribus, & minùs incis, superioribus tenerioribus, & magis infectis. In surculorum cacuminibus umbellæ albicant, semè rubrum, rotundum, compressum, circulo velut limbo candido circumdatum, duplex: alterum enim alteri iungitur, singula scutulis similia, radix gracilis est, tenera, annua. In hortis seduli herbarij colunt. Iulio mensè floret, Augusto semen maturum profert. Diuersum ab hoc Tordylium Sesele creticum monstrat Lobellius. Hoc, inquit Pena, passim in segetibus Narbonensis Prouinciæ & secus vias occurrit, succulosa, hirsuta, rigida, aspera planta, folio rotundiore, carefolij, umbellis albidis, purpureis, paruis, quibus succedunt semina copiosa, circinata, quasi foreumatis elaborata, vnde fortè nomen peculiare, orbiculata, compressa, ex geminis valvulis, vt ferulæ semea constata, clypeoli speciem referentia, gustu Myrrhidis. Lobellius addit aliud Tordylium siue Sesele Creticum maius, fruticosius multò, longioribusq; folijs & bicubitalibus caulibus in pratis Lateresibus Monspelienfis agri, & Lugdunensis Gallia per fœnificia occurrit. Belgis hortense est. Calidum siccumque secundo ordine. Hoc bibitur ad vrinæ difficultatem, inquit Diosco-

TORDILYVM, Dodonæi.

orthopnææ medentur, profunt etiã vteri, strangulationibus & epilepticis, menses & partus trahunt, ad omnia terna mala pollent, & tussis vteres sanant. Semen cum vino potum concoquit, & tormina discutit: hepialis febribus vtile, & contra frigora in itineribus cum pipere & vino bibitur. Datur etiam capris, & cæteris pecudibus ad partus facilitatè. Plinius de ceruis loquens, fœminæ ante partum, inquit, purgantur herba quadam, quæ Sesele dicitur, faciliore ita vtentes vtero. A partu duas habent herbas, quæ aros & Sesele appellantur. Et alibi. Simplicius ceruæ môstrauere elaphoboscum, de qua diximus: item Sesele enixæ a partu, quod apud Aristotelem sic habetur. *Ἐ ὅταν τέκεν, ἐσθίει τὸ χοεῖον ὑπὸ ῥῶλον, ἐπὶ τὴν Σέσελον ἢ τρέχουσι, ἔφαγεσαι ὄυλος ἐρχοῖται πρὸς τὰ τέκνα πάλιν.* Galenus scribit Seseleos & radicè & fructum vsq; adè excalfacere, vt admodum vrinâ mouere queat. Sed & tenuium esse partium, & comitiali morbo, & orthopnææ competere. Supradictis generibus subiunxit Dioscorides *σέσελι κρητικόν* quibusdam dictum, & *τορδύλιον*, Paulo *γορδύλιον*, Lib. 8. c. 32. Lib. 25. c. 3. Lib. 9. hist. animal. Lib. 8. sim. Lib. 3. c. 54. Form. Lib. 2. c. 86.

Locus. *Tempus.* *Vires. & Temper.* Lib. 3. ca. 54.

TORDYLIVM SESELI,

Creticum Lobellij.

SESELI, Pratenfe. Lobellij.

Lib. 3. c. 23.

Sefeli Prati.

Forma.

TORDYLIVM sue Sefeli,

Creticum maius Lobellij.

rides, & ad menses ducendos. At succus caulis & feminis adhuc viridis trium obolorum pondere potus cum passo dies decem, nephriticos fanat. Radix efficax est ad educenda quæ in pectore hærent, si cum melle delinguatur. Eadem Paulus gordylio attribuit. Tamen alibi ad fugillata Tordylium recipit hisverbis. Ad diurna fugillata & liuida Tordylj partes duas, terræ famiæ partem vnam cum melle impone, animaduertens ne locus exulceretur. His addunt Lutetiani & Monspelienfes studiosi, inquit Pena, plantam illam quæ in pratis frequentior occurrit, saxifragiæ tenuissimæ similis, quam pratenfe Sefeli vocant. Radix illi dauci vel pencedani, foris nigra, odora: caulis bicubitalis, folia sileris montani, minora, angustiora, rigidiora, umbella candida, semen Mei, nigrius & maius quàm sceniculi, omnium feseleon minimè odoratum, eoque perparum acre, quamobrem putarunt olim quidam Monspelienfes esse malsiliense Sefeli Dioscoridis.

FERULA

FERULA. CAP. XXVIII.

Ἀρθή Græcis, Ferula Latinis nominatur. Quemadmodum autem ἄρθη thyrsum, virgultum, bacillum Græcis significat, ita Latinis Ferula à ferendo dicta est, quod illius scapi pedamenta fruticibus; & senibus baculi ac scipiones essent. Hanc sic breuiter deliniat Dioscorides, Ferula caulē sæpe profert ternum cubitorum, folia sceniculo similia, longè crassiora & maiora (codices vulgares habent & rectè quidem παχύτερα ἢ πολὺ ἢ μείζονα. Ruellius conuertit longè asperiora & latiora, perinde ac si legisset παχύτερα δὲ πολὺ ἢ πλαθύτερα.) qua ab imo caule vulnerata sagapenum efficitur. Plinius, Et ferulam, inquit, inter externas dixisse conueniet, arborumque generi adscriptisse: quoniam quarundam naturæ, sicut distinguemus, lignum omne corticis loco habent, hoc est forinsecus, ligni autem loco fungosam intus medullam, vt sambuci: quædam verò inanitatem, vt harundines. Ferula calidis nascitur locis, atque trans maria, geniculatis nodata scapis. Duo eius genera. Nartheca Græci vocant, assurgentem in altitudinem, nartheciam verò semper humilem. A genibus exeuntia folia maxima, vt quæque terræ proxima. Cæterò natura eadem quæ anetho, & fructus similis. Nulli fruticum lenitas maior: ob id gestatu facilior baculorū vsus senectuti præbet. Hæc breuiter Plinius, quæ Theophrastus fufius explicauit his verbis. Λειλέον ὑπὲρ νάρθηκος τε ἔνάρθηκας. Ἐτε τὸ αὐτὸ γένος ἔστιν ἀμφοῖν, διαφέρειν τε καὶ μέγεθος, Ἐτε τὸ ἕτερον, ὡσπερ τινὲς φασιν. ἢ δὲ οὐ φανερὰ φύσις ἀμφοῖν ὁμοία, πλὴν καὶ τὸ μέγεθος, ὁ μὲν γὰρ νάρθηξ γίνεσθαι μέγας σφόδρα. ἢ ἢ νάρθηκας μικρὰ. μονόκλων δὲ ἀμφὼ, καὶ γονάωδη, ἀφ' ὧν τὰ τε φύλλα βλαστάνει, καὶ κλωνοὶ τινὲς μικροὶ. βλαστάνει δὲ παραλλάξ τὰ φύλλα, λέγω δὲ παραλλάξ, ὅτι ἐκ ἐκ τῶν αὐτῶν μέρους τῶν γονάων, ἀλλ' ἐναλλάξ. πᾶσι εἰληφότα δὲ τὸν κλωνὸν ἐπὶ πολὺ, καθάπερ τὰ τε χαλάμου. πλὴν ἀποκειλιμένα ταῦτα μάλλον, διὰ τὴν μαλακίαν. Ἐτὸ μέγεθος, μέγα γὰρ τὸ φύλλον, καὶ μαλακόν, ἔπιπολυχλῆδες. ὡς εἶναι Σιχάδες. ἔχει δὲ μέγιστα τὰ κλωνοὶ πρὸς τὴν γῆν, καὶ αἰεὶ καὶ λόγον. ἄνθος δὲ μνηνεσίδες, ἀμυρόκαρπον δὲ, παρόμοιον τῷ ἀνήθει, πλὴν μείζον. ἐξ αἰρου δὲ χιζέσαι, καὶ ἔχει τινὰς ἑ μεγάλας κλωνάς, ἐλαῦθα δὲ τὸ τε ἄνθος, ἔχει δὲ καὶ ἄνθος καρπὸν, καὶ ἐν τοῖς παρακωλιζέσαι διδύκω, καθάπερ τὸ ἀνήθει. ἐπετετετοκωλον δὲ καὶ ἢ βλάστησις τῶν ἡρος, πρῶτον μὲν τῶν φύλλων, ἔπειτα τῶν κλωνῶν, καθάπερ τῶν ἄλλων. ῥίζαν δὲ ἔχει βαθύαν. ἔστι δὲ μονόριζον. ὁ μὲν οὖν νάρθηξ τοιοῦτος. Id est, Dicendum de ferula & ferulagine, siue idem est vtriusque genus, & magnitudine duntaxat differant, siue diuersum, vt quidam putant. Perspicuum est igitur vtriusque naturam similem esse, præterquam magnitudinis ratione, Ferula enim valde grandis assurgit, ferulago humilis. Sed vniculis vtraque, & geniculata, ex geniculi folia & cauliculi erumpunt: ac folia, alternatim exeunt, dico alternatim, quod non in eadem geniculorum parte, sed ex aduerso sita sint, cauliculi magna ex parte amplexa, vt in harundine, nisi quod hæc inclinata magis sunt, mollitiei, magnitudinisque causa, est enim folium ferulæ magnum, molle, & multum incisum, vt capillaceum ferè sit, maxima sunt inferiora & terræ proxima, & sic deinceps proportione, flos est melinus, semen fuscum, anetho simile, sed maius, ferula in cacumine finditur, & cauliculos quosdam habet, in quibus flos & semen, gerunt autem adnati cauliculi & florem & fructum veluti anethum, annuo caule constat. Vere germinant primùm folia, deinde caulis, vt & cæterorum, profundam agit radicem & singularem. Talis ferula est. Ex his liquet duo ferulæ genera esse, vnum νάρθηκος, alterum νάρθηκας, quam ferulaginem vertit Gaza. Sunt etiamnum hodie, inquit Pena, duæ in herbariorum hortis huius crassis, naturæ & similitudinis plantæ, quas idcirco ferulagines vocant. Ex videntur tantum distare cultura, statura, elegantia, & succi copia, vt nocte fuerint radices aruum aridum, magisque excoctum, sub cælo sudo & feruidiore, vt in Africa, Media, Cyrene, & alibi,

Nomina Lib. 3. c. 75. Forma.

Lib. 3. c. 22.

Locus. Genera.

Lib. 6. hist. cap. 2.

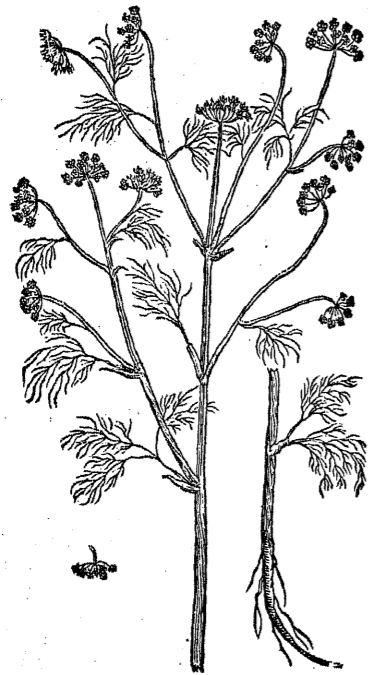
In Ad. fol. 318.

In ca. p. 75. lib. 3.

FERVLA, Matth.

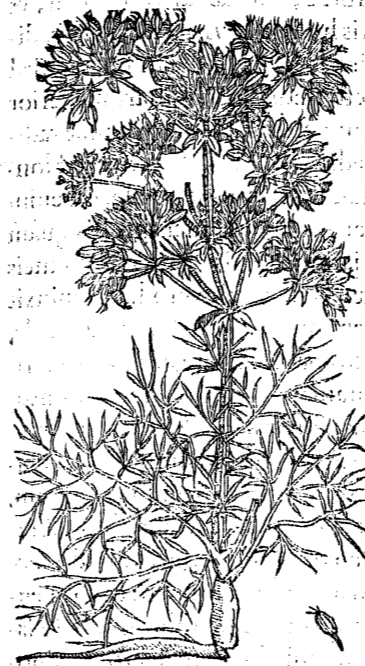
NARTHECIVM, Theophr. Ferulago Gaza.

alibi, ferulam ex Matthiolo hic pictam damus, cuius Apulia maximè ferax est, inquit, frequens etiam provenit in agro Romano, Thyrreni maris cotermino, præsertim apud Centumcellas, & in vniuersis Hetruria maritimis. E quibus prima tantum germinatione corculum quoddam pastores eximunt, oui luteum induratum referens, quod sub cineribus assatum, prius tamen charta aut linteo conuolutum, deinde pipere & sale conspersum, non modo gustui gratissimus est cibus, sed etiam ad excitandam venerem valentissimus. Plurima etiam & procerâ, auctore Pena in Gallica prouincia & Narbonensi Gallia, præsertim illis rupibus præruptisque faxis prope subterraneas cryptas, via qua Monspelio Frontignacum itur, itidem in cellis squallidiss; saxorum sinubus, qui soles æstiuos feruidos exceptos totum ferme fouent diè. Quinûm cubitorum caulis est, radix magna, recta, & altè in saxorum commissuras hiantes descendens, euulsi difficilis, candida, lacteo pinguiq; succo turgida, odorem vehementem vibrans, folia fœniculo maiora, pinguiora, crassiora, vt & caulis: umbellæ prægrandes anethi, Iunio & Iulio flosculis luteis defluentibus. Semen foliaceum, compressum, oblongum, rotundum, angelicæ ferme, duplo maius Næphthivm Theophrasti, ferulago Gazæ, in iisdem locis nascitur, in quibus & ferula. Ad hominis altitudinem ea crescit, radice dodrantali, pro magnitudine plantæ totius exigua, & graciliore candida, parum fibrata, gustu subacri, nonihil odorata cum manditur: caule fœniculi, striato, ramoso, inani, folio fœniculi, ampliore, minore quàm in ferula, ad ramorum exortus prodeunte, alternis nunc ex hac, nunc ex illa parte, gustu subdulci & suauis: flore luteo in umbellis, amaro & subacri, odorato: semine oblongo. Peruenustam plantam Lobellius ostendit Galbaniferam ferulam, quæ orta est in Belgicis hortis, semine copioso, lato, foliaceo, aromatico, reperito Antuerpiæ in galbani lacryma. Tota facie ferulam refert: folia exilia: flosculi in umbellis hilarioribus: radix crassa, succo prægnans. Hæc Lobellius. Scribit Dioscorides ferulæ adhuc viridis medullam potam sanguinem spu-

Vires & Temper. Lib. 19. c. 9.

GALBANIFERA Ferula, Lobell.

eius in Italia cibus est. Conditur quippe duratq; in viceis, vel anni spatio. Duo eius genera: caules & racemi. Corymbia hanc vocat, corymbosque quos condiant. Et alibi, ferula semen simile anetho habet. Quæ ab vno caule diuiditur in cacumine, femina putatur. Caules eduntur decocti, commendanturq; musto ac melle, stomacho vtilis. Sin plures sumpti, capitis dolores faciunt. Radix denarij pondere in vini cyathis duobus bibitur aduersus serpentes. Et ipsa radix imponitur. Sic & torminibus medetur. Ex oleo autem & aceto contra sudores, immodicos, vel in febribus proficit. Succus ferulæ aluum soluit fabæ magnitudine deuoratus. E viridi ferulæ ramusculus vtilis est ad omnia ea vitia. Ad sanguinem sistendum decem grana seminis bibuntur in vino trita, vel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant luna quarta, sexta, septima, ligulæ mensura. Natura ferularum murænis infestissima est, tactæ siquidem ea moriuntur. Castor radices succum & oculorum claritatè cõferre multum putauit. Vt autem murænis infestissimam esse ferulam scripsit Plinius, sic asinis gratissimam, Ferulæ, inquit, asinis gratissima sunt in pabulo, cæteris verò iumētis præsentaneo veneno, qua de causa id animal Libero patri assignatur, cui & ferula. Galenus eius vires generatim & breuiter sic declarat, ferulæ semen excalfacit & attenuat. Cæterum medulla adstringentis qualitatis particeps est, quo nomine sanguinem spu-

THAPSIA CAP. XXIX.

Thapsia Græcis, ita Thapsia Latinis nominatur, Arabibus Iantum, Driz. Dicta est autè Thapsia quasi Apsia auctore Dioscoride, quod in Thapso eiusdem nominis insula primùm inuenta sit. Potuit etiam dici Thapsia, inquit Pena, propter flammæ calorem quem corpori admora inurit, adeoq; eminus, præsertim aduerso flatu spectanti. Tota natura ferulæ similis est, ita describente Dioscoride, gracilior tamen ipsius caulis est, folia fœniculo similia, in cacumine umbellæ singulis furculis insident anetho similes, in quibus flos luteus, semen latiusculum, ferula simile, sed minus, radix intus cãdida, foris nigra, magna, crasso cortice, acris. Ex hæc vulnerata succus colligitur, vel ex eadem contusa exprimitur, quidam etiam folia simul exprimunt, sed debilior est hic succus. Qui succum colligit stare debet non obuersus vento, aut potius cum dies apricus est, & à vento silet: quoniam ob halitus acrimoniam facies vehementer intumescit, & nudæ partes pustulas contrahunt. Quare liquidis ceratis adstringentibus nudas partes ante illinere oportet, & ita ad opus accedere. Plinius his consentanea scripsit. Semen ferulæ Thapsiam quidam vocauere: decepti eo quoniam ferula sine dubio est Thapsia, sed sui generis, foliis fœniculi, inani caule, nec excedente baculi longitudinem. Semen quale ferulæ, radix candida, incisa lacte manat, & contusa succo: nec corticem abdicant, omnia ea venena. Quippe etiam fodientibus nocet si minima aspiret aura, intumescunt corpora, faciemque inuadunt ignes facri: ob id cerato prius illinunt. Matthiolus tradit Thapsiam plurimã nasci in Apulia, præ-

Lib. 21. 2.

Lib. 24. c. 2.

Lib. 8. sum.

Nomina

Lib. 4. fol. 57.

In Ad. fol. 350.

Lib. 4. c. 12.

Formæ.

Lib. 13. c. 22.

Cap. 151.

lib. 4.

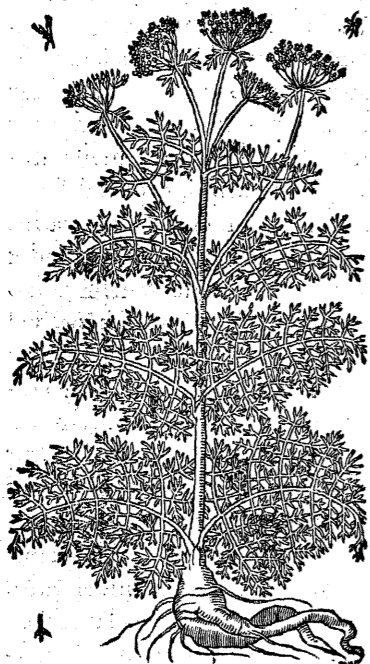
lib. 4. præ

THAPSIA, Matthioli.

In cap. 157. lib. 4.

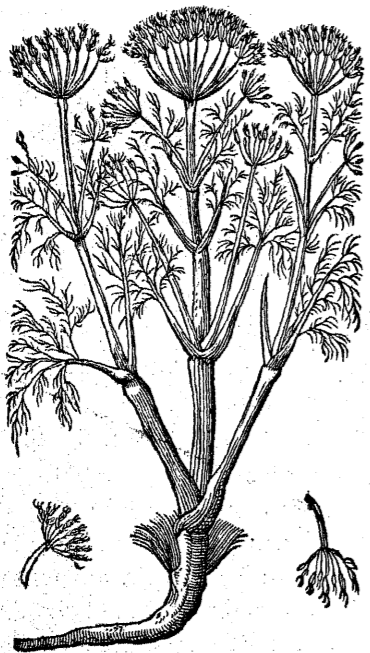
In Ad. fol. 350.

Ibid.

THAPSIA Pena, vera.

Lib. 4. c. 157. Vires & Temper.

lia, præsertim Gargano monte, inter permultas alias ferulacei generis plantas, atque etiam in maritimis Hærruræ, ferulæ adeo similem, vt non nisi à peritis herbariis vna ab altera vix discernatur, spectari etiam hodie in hortis. Sed hæc vulgatio est thapsia Officinarum verior existimata, auctore Pena, & veræ thapsiæ radice non parùm adsimilis. Tamen certum est longius à Dioscoridis descriptione abesse. Est enim foliis potius Carotæ, siue Dauci agrestis quàm ferulæ, ex Italia iandiu hortis Belgicis & Francis vulgaris notitiæ. Genuinam verò hæc depinxit ille, valdè similem toto habitu & viribus ferulæ, tametsi vsu multò præstantiore, atque purgatrice vi. In Aquitaniæ macilentioribus montibus; & squallidis inuenit præstantissimus medicus Rondelletius, propè vadum quâ traicitur in Hispaniam, tum ad radices Pyrenæorum, non procul Perpignano vrbe. Crassior est radice cortex, fusco foris colore, intus albido, succoq; multo manat lacteo, gummeo: caulis Peucedani, gracilior quàm ferulæ, folia fœniculo lætiora, breuiora, in umbellis semen ferulæ minoris, oblongum, angustius, mōtani Sileris. Huius plantæ vires tum peritiles, tum noxias his verbis explicat Dioscorides. Vim purgandi habent tam cortex radice quàm succus, & lacryma in aqua multâ pota. Nam sursum ac deorsum bilem purgât. Dantur radice oboli quatuor cum feminis anethi drachmis tribus: succi oboli tres, lacrymæ obolus vnus, quod amplius assumitur periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit asthmaticis, laterum diuturnis doloribus, sanguinis reiectionibus. At his qui difficulter vomunt in cibis & obsonio exhibetur. Tam radix quàm eius lacryma ex omnibus simili facultate præditis, vel maximè vim habent corporis miscellam transmutandi, vbi quid ex alto attrahere oportet, aut meatuum statum immutare. Vnde alopecias illitus succus, aut radix viridis affricta replet. Sugillata item liuoresque tollit radix trita, aut succus cum pari portione thuris & ceræ. Sed non vltra duas horas sinere oportet, postea aqua marina calida fouere. Delet quoque maculas à sole contractas cum melle illitus

succus, lepras tollit, tubercula rumpit cum sulphure perunctus. In diuturnis affectionibus pulmonum, laterum, pedum, articularumque vtiliter illinitur. Valet ad præputia inducenda iis qui non ex circumcisione curti sunt, tumorem excitans, qui cum perfunditur, & pinguibus emollitur, præputij defectum explet. Hæc Dioscorides. Quibus ferè consentiunt quæ scribit Plinius. Quibusdam tamen morbis

Lib. 13. c. 22.

morbis auxiliari dicunt medici (radicem thapsiæ sub.) permistam aliis. Item in alopecias, fugilatisq; ac liuentibus, ceu verò remedia desunt, vt scelera contrectent. Sed ista prætexunt noxio instrumento: tantùmque impudentiæ est, vt venenum artis esse persuadeant. Thapsia est in Africa vehementissima. Quidam caulem incidunt per messes, in hoc disidet à Dioscoride, qui radicem tantùm incidi scripsit, & in ipsa excauant radice, quo succus confluat, arefactumque tollunt. Alij folia, caulem, radicem tundunt in pila, & succum in caule coactum diuidunt in pastillos. Nero Cæsar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis grassationibus conuerberatam faciem illinens sibi cum thure cerâque: & secuto die contra famam curam sinceram circumferens. Ignem ferulis optimè seruari certum est, easq; in Aegypto præcellere. Et alio in loco, Ad lichenas & thapsiæ radice vtuntur trita cum melle. Theophrastus quoque de thapsiæ viribus hæc tradit: ἡ δὲ θάψιας ῥίζα ἐμεικτὴ. ἐάν τις χυθῆσθῃ, χυθαίρει καὶ ἄνω τὸ κάτω. διὸ ναίει ὅτι τὸ περὶ ἡμέρας ἐξείρειν, ὑπὸ πῦρα ὅ ποιεῖ τ' ἄλλα ἐκλυθῆσθαι. ὁ δὲ ὄπτος ἰχυρότερος αὐτῆς. χυθαίρει ὅτι ἄνω ἢ κάτω. σπέρματι δὲ οὐ χυθόνται. γίνεται δὲ καὶ ἄλλοθι μὲν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἢ τὰ βοσκήματα ταύτης οὐχ ἀπλεταὶ τὰ ἐγγύα, τὰ δὲ ξένα βοσκήσαι, καὶ διαφόροι αἰσῶς γίνεται, ἢ διαφθίρεται. Quæ sic conuertit Gaza. Thapsiæ radix vomitoria est, & si quis continuit tam superius quàm inferius purgat. Ad hæc liuida tollere potest. Suppurationes tamen alias exalbidas facit (Græcè legendum, ὑπὸ πῦρα τ' ἄλλα ἐκλυθῆσθαι, Id est, fugilata alia alba reddit), Succus eius validior est, & quidem tam superius quam inferius purgat. Nullus seminis vsus. Nascitur tum alibi, tum in terra Attica, in qua pecudes incolæ eam non tangunt, peregrinæ verò depascunt, & aut aliis soluitur, aut intereunt. Galenus breuius & accuratius de iisdem scripsit. Thapsia, inquit, acrem habet, ac valenter excalfacientem facultatem cum humiditate cōiunctam, quaniobrem ex alto violenter extrahit, & quod extrahit, digerit. Verum plusculum ad ea efficienda tempus postulat, vt quæ larga humiditate impleta est, cuius etiam vitio fit vt celeriter corrumpatur. Merito desit, inquit Petrus Pe. ex istius succo purgandi antiquorum consuetudo, vt quò multum noceatur præcipuis visceribus, & tormina dira interdum excitentur. Idem tamen ex triplici Officinarum turbith, id quod cineritum dicitur à colore, vulgaris thapsiæ radicem esse censet.

Lib. 26. c. 4.

Lib. 9. hist. cap. 22.

Lib. 6. 6m.

In Ad. fol. 350.

PSEUDOCOSTVS. CAP. XXX.

CRIBIT Matthiolus esse impostores qui ex Gargaro Italia monte quotannis deferunt pseudocosti cuiusdam radices amari saporis, quæ facie quadantenus rhodiam radicem representant, easque pro legitimo costo pharmacopœis rei herbariæ ignaris vendunt, foliis est pastinacæ domesticæ maioribus, densioribus, crispis & asperioribus, humi accubantibus, caule rotundo, fœniculaceo, geniculato, bicubitali, è geniculis ramuli oriuntur in vniuerso caule, in quorum summitatibus umbellæ spectantur melino colore, nudo semine, & subrotundo. Radice nititur vegeta, crasso cortice carnosoque vestita, colore cinereo splendente. Commendant hanc herbarij qui ex Apulia deuehunt, ad omnes capitis neruorumque affectus frigidos, ad pectoris vitia, ventriculi cruciatus, viscerum omnium obstructions, & ad renum, vesicæ, & veteri morbos. Quare diurno capitis dolore affectis, vertiginosis comitialibus, stupidis, veteriosis, conuulsis, resolutis, asthmaticis, tussientibus, ictericis, hydropicis plurimum conferre pseudocosti radicem affirmant. Præterea flatu expellere, vermes necare, vrinas & calculos eiicere, menses, secundas, & partus educere, siue bibatur ipsa radix, siue decoctum eius, aut si in fomentis,

In cap. 15. lib. 1.

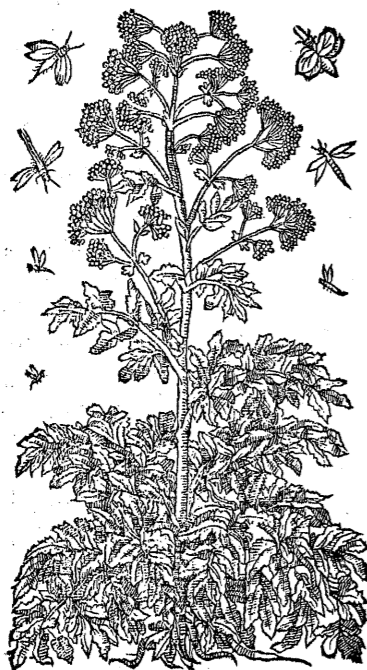
Forma.

PSEUDOCOSTVS,
Matthioli.

balneis, aut decessionibus addatur. Præferunt eandem ad coli cruciatus, decocto eius clystere infuso, & aduersus articulorum morbos, & coxendicum dolores. Nam cum amara sit, nonnihil odorata, & acrimonia quadam prædita, hæc omnia præstare posse credibile est. Hanc nouam & perelegantem plantam nouit Pena, ab herbariis Illyricis sæpius ostensam, quæ nihil Costo dignum habet, sed potius facie est elaphobosci. Costum Illyricum hodie vocant. Folia sunt lineamentis Pastinacæ maioris, terram ferè radentia, & in ramulis caulem sesquicubitalem, fœniculaceum amplexa, umbellæ summæ in congerie ramulorum, lutei flores sunt, radix pollicem crassa, admodum amara.

MEVM CAP. XXXI.

Meu & μενον Græcis, Latinis Meum similiter dicitur, Arabibus *Me*, Officinis *Meu*, quod describitur à Dioscoride caule & foliis anetho simile esse, sed crassius anetho, ad cubitos duos assurgens, sparsis tenuibus radicibus, obliquis & rectis, longis, odoratis, linguam excalfacientibus. In Hispania & Macedonia plurimum gignitur. Plinius, *Meu*, inquit, in Italia non nisi à medicis feritur, & iis admodum paucis. Duo genera eius. Nobilius Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inuentum, hi quoniam laudatissimum in Athamante reperitur, foliis aniso simile (corrupta hæc videtur lectio, anetho enim legendum pro aniso) & caule aliquando bicubitali, radicibus multis & obnigris, quibusdam altissimis. Mei veri plurimas plantas sæpissime se vidisse affirmat Pena in Germania, Gallia, Italia, Hispania, locis alpinis. Radix est odore suauis, spicæ, vel angelicæ, caule & foliis anethi, umbella candida. Iunio & Iulio floret, semen hippomarathri, odoratum. Eadem reperitur in celsissimis montium iugis, sterilis Seuenæ, loco præsertim cui nomen Gallicè *Lesperon*, Latinè *Calcar*, monticolis Siffre nuncupata vernaculo nomine, vti Platearij & Pandectarij auro, cui nulla doctorum omnium suffragio deest nota veri Mei Dioscoridis. Hanc Dodonæus perperam libanotidis primum genus facit, *Beornurtz* Germanis dictam, propter capillatam radicem, inquit Fuchsius, aut quia vteri dolorem qui iisdem *Bernuter* appellatur, sanat. Matthiolus in postremis commentariis eandem plantam herbariorum quorundam diligentia repertam esse scripsit, quæ legitimum Meum refert, quibus assentitur, sed inuitus, quod huiusce plantæ radices odorem non vsque adeo gratum spirent, sed quadantenus grauiter oleant, nec tenues sint, vt vult Dioscorides, nec folia anetho similia, sed potius asparago. Hanc Apuli Imperatricem vocant. Hæc Matthiolus. At Imperatricis nomine, inquit Pena, vbiq; ferè locorum ignara herbarum plebs solita est alicuius incognitæ plantæ eximium & gratum odorem & vires insignes signare. Sic enim vulgò etiam Angelicam Imperatricem vocant: alioqui angelicæ aut Imperatoricæ cum Meo nihil est affinitatis, nisi odoris, qui in Meo perinde iucundus est. Et sunt folia situ & similitudine anethi, non asparagi, vt asserit, cui etiam si similia essent, tamen asparagum ipsemet fœniculo

In Ad. fol. 34. 318.

Nomina

Lib. 1. c. 3.

Forma.

Li. 20. c. 23.

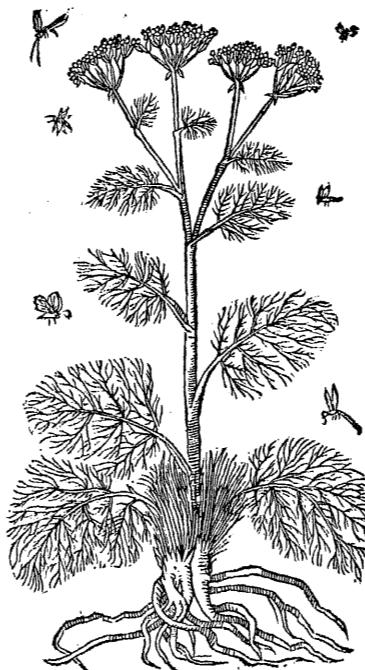
In Ad. fol. 347.

Lib. 2. c. 84.

Ca. 8. hist.

tho simile esse, sed crassius anetho, ad cubitos duos assurgens, sparsis tenuibus radicibus, obliquis & rectis, longis, odoratis, linguam excalfacientibus. In Hispania & Macedonia plurimum gignitur. Plinius, *Meu*, inquit, in Italia non nisi à medicis feritur, & iis admodum paucis. Duo genera eius. Nobilius Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inuentum, hi quoniam laudatissimum in Athamante reperitur, foliis aniso simile (corrupta hæc videtur lectio, anetho enim legendum pro aniso) & caule aliquando bicubitali, radicibus multis & obnigris, quibusdam altissimis. Mei veri plurimas plantas sæpissime se vidisse affirmat Pena in Germania, Gallia, Italia, Hispania, locis alpinis. Radix est odore suauis, spicæ, vel angelicæ, caule & foliis anethi, umbella candida. Iunio & Iulio floret, semen hippomarathri, odoratum. Eadem reperitur in celsissimis montium iugis, sterilis Seuenæ, loco præsertim cui nomen Gallicè *Lesperon*, Latinè *Calcar*, monticolis Siffre nuncupata vernaculo nomine, vti Platearij & Pandectarij auro, cui nulla doctorum omnium suffragio deest nota veri Mei Dioscoridis. Hanc Dodonæus perperam libanotidis primum genus facit, *Beornurtz* Germanis dictam, propter capillatam radicem, inquit Fuchsius, aut quia vteri dolorem qui iisdem *Bernuter* appellatur, sanat. Matthiolus in postremis commentariis eandem plantam herbariorum quorundam diligentia repertam esse scripsit, quæ legitimum Meum refert, quibus assentitur, sed inuitus, quod huiusce plantæ radices odorem non vsque adeo gratum spirent, sed quadantenus grauiter oleant, nec tenues sint, vt vult Dioscorides, nec folia anetho similia, sed potius asparago. Hanc Apuli Imperatricem vocant. Hæc Matthiolus. At Imperatricis nomine, inquit Pena, vbiq; ferè locorum ignara herbarum plebs solita est alicuius incognitæ plantæ eximium & gratum odorem & vires insignes signare. Sic enim vulgò etiam Angelicam Imperatricem vocant: alioqui angelicæ aut Imperatoricæ cum Meo nihil est affinitatis, nisi odoris, qui in Meo perinde iucundus est. Et sunt folia situ & similitudine anethi, non asparagi, vt asserit, cui etiam si similia essent, tamen asparagum ipsemet fœniculo

UMBELLIFERARVM, LIB. VI.
MEVM, Matth.

asimilat, & anethum adeò simile fœniculo suo capite asserit, vt plerumque colligentes fallat. Idem Matthiolus scribit in secunda cõmentariorum editione plantam secundo loco appictam (eius tamen pictura in omnibus editionibus ommissa fuit) à quibusdã pro Meo vsurpari, quod magis Anethum quàm altera referat, quorum sententiam nõ improbat, quia priori potius Asparagi quàm Anethi folia insunt. Hanc plãtam cuius picturam à Matthiolo diximus ommissam fuisse, ex Lobellio hîc exhibemus, quæ superiori Meo, inquit ille, facie non est absimilis, sed folia, caules cubitales, umbellæ, crassiora & habitiora, subuirosi odoris. Radix item maior, foris pulla, Peucedani facie & concretione, terti & iniucundi cum odoris, tum saporis. Meum spurium Italicum vocat Lobellius. Sunt herbarij qui Meum aliud hîc depictum pro genuino habeant, quod in Allobrogum & Sequanorum montibus frigidissimis & altissimis nascitur, radice dimidio pede longiore, foris nigra, dauci cretici modo, intus candida, brachiata, odorata: cauliculis multis, nervosis instar fœniculi, tres aut summum quatuor digitos altis, foliis breuibibus, capillaceis, fœniculo similibus, flore candido in umbellis densis, semine minutissimo, amaro & suauiter olente. Radices Mei, auctore Dioscoride, coctæ in aqua vel trita citra coctionem & potæ præcluforum renum, & vesicæ vitia mitigant. Urinæ

MEVM, Aliud.

asimilat, & anethum adeò simile fœniculo suo capite asserit, vt plerumque colligentes fallat. Idem Matthiolus scribit in secunda cõmentariorum editione plantam secundo loco appictam (eius tamen pictura in omnibus editionibus ommissa fuit) à quibusdã pro Meo vsurpari, quod magis Anethum quàm altera referat, quorum sententiam nõ improbat, quia priori potius Asparagi quàm Anethi folia insunt. Hanc plãtam cuius picturam à Matthiolo diximus ommissam fuisse, ex Lobellio hîc exhibemus, quæ superiori Meo, inquit ille, facie non est absimilis, sed folia, caules cubitales, umbellæ, crassiora & habitiora, subuirosi odoris. Radix item maior, foris pulla, Peucedani facie & concretione, terti & iniucundi cum odoris, tum saporis. Meum spurium Italicum vocat Lobellius. Sunt herbarij qui Meum aliud hîc depictum pro genuino habeant, quod in Allobrogum & Sequanorum montibus frigidissimis & altissimis nascitur, radice dimidio pede longiore, foris nigra, dauci cretici modo, intus candida, brachiata, odorata: cauliculis multis, nervosis instar fœniculi, tres aut summum quatuor digitos altis, foliis breuibibus, capillaceis, fœniculo similibus, flore candido in umbellis densis, semine minutissimo, amaro & suauiter olente. Radices Mei, auctore Dioscoride, coctæ in aqua vel trita citra coctionem & potæ præcluforum renum, & vesicæ vitia mitigant. Urinæ

MEVM, alterum Spurium
Italicum, Lobel.

Meum aliud.

Locus.

Forma.

Ibid.

Vires & Temper.

difficultati subueniunt, stomachi inflationibus, torminibus, vteri affectibus, articu-
 lorum doloribus. Pectoris fluxionibus trita cum melle in eclegmate auxiliantur,
 sanguinem pellunt per menses deflexionibus decocta. Infantium pubi illita vri-
 nas mouent. Quod si plus quam deceat ex his bibatur, capitis dolorem inducunt.
 Plinius eundem vsum medicum docet, sed is quoque corruptus est: sic enim legi-
 tur in vulgatis exemplaribus. Ciet vrinam in aqua potum, radice trita vel decocta.
 Inflationes stomachi mirè discutit, item tormina, & vesicę vitia, vuluarumque ar-
 ticulis cum melle, infantibus cum apio illitum imo ventri vrinam mouet. Qui sic
 integer legi debet, vuluarumque, & dolentibus articulis prodest. Thoracis item
 fluxionibus cū melle, infantibus cum apio, &c. Mei radices ait Galenus, sunt cali-
 da tertio ordine, sicca secundo, quare vrinam mensq; ciete volentes hoc vtun-
 tur pharmaco. Sed si plusculum sumatur, capitis dolorem mouet, vtpote cum plu-
 sculum sit calidum quam sicum, quippe cum humiditatem crudiusculam etiam-
 tum & flatuosam caliditatem ad caput deferat, atque ita ipsum afficiat lardatque.

Lib. 20. c. 23

Cor. Emb. 3. lib. 1.

Lib. 7. sim.

MYRRHIS. CAP. XXXII.

Nomina Lib. 4. c. 11. Forma.

Lib. 24. c. 16.

Lib. 16. c. 11

In cap. 11. lib. 4.

Myrphis vel *Yppis* vocatur, Latinis Myrrhis, recetioribus cicutaria dici-
 tur, quod cicutæ simillima sit. Nam caule & foliis cicutam refert, vt
 scribit Dioscorides, radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo
 non insuaui. Plinius eadem ferè tradit. Myrrhis quam alij Smyrni-
 zulam, alij Myrrham vocant; simillima est cicutæ caule, foliisque, & flore, minor
 tamen & exilior, cibo non insuaui. Alio in loco cum Geranio odore confundit
 his verbis Geranium alij myrrhin, alij merthrida appellant. Similis est cicutæ,
 foliis minutioribus, & caule breuiori, rotundo, saporis & odoris iucundi. Matthio

MYRRHIS, Matthioli.

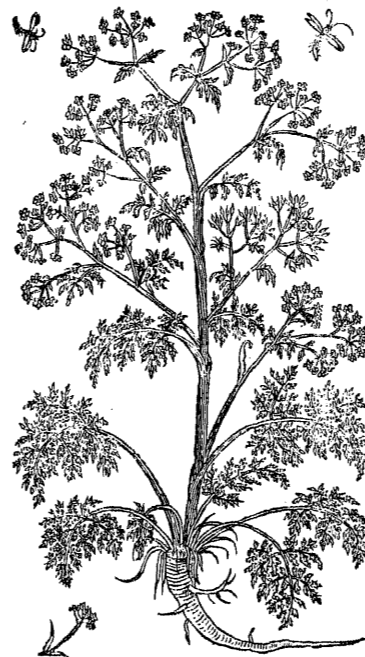
Cap. 19. h. stor.

In Ad. fol. 3. 3.

lus scribit nasci plantam in multis Italiae locis
 cicutæ specie, minore tamen, minimèque
 graueolentem, cicutariam vocatā, à quibusdam
 pro legitima myrrhida censi. Alios pro myrr-
 rhide angelicam vsurpare, alios, vt Manardum,
 illud oleris genus, quod cerefolium vocant.
 Tandem concludit, si myrrhis in Italia proue-
 niat, nullam sese offerre plantam, quæ propius
 illa referat quam hæc cuius effigie hinc damus.
 Fuchsius eam myrrhidem esse censet, quæ re-
 centioribus, vt diximus, Cicutaria, Gallis *Ci-
 cetaire*, & *Persil d'asne*, Germanis *Vuildercoffel*,
 Belgis *Vuldekeruel*, id est, siluestre cerefolium
 nuncupatur. Est enim foliis & caule cicutę qua-
 damtenus similis, folia minutissimè incisa sunt
 quandoque, albis maculis signata, caules rotun-
 di, bipedales aut tripedales, in quorum cacu-
 minibus umbellæ rotundæ, & in iis flores can-
 didi, semen magnum & longum, radix subest
 rotunda, longa, gustu ferè pastinacæ. Tota her-
 ba & prima præsertim folia breui quadam la-
 nugine vestiuntur, suntque & odore & sapore
 cerefolio proxima. Passim in hortis & pratis
 nonnullis prouenit. Maio mense, loca in quibus prouenit, huius floribus quasi
 candicant. His assentitur Pena scribens odoratam hanc siue salubrem & esculentam
 posse vocari cicutam, quam myrrhidem, siue myrrham, propter suaueolentiam
 quiddam

MYRRHIS, Fuchsi.

MYRRHIS Altera parua, Lob.

quiddam myrrha resipientem dixerunt. Nec hæc perinde frequens aut procerâ
 occurrit, sed rarior, & in pratis vel graminosis marginibus, etiã olitoribus ad ve-
 scendum, in Belgio multa colitur & esitatur in iusculis cerefolij vice, cuius nomen

MYRRHIS Lappa, Dalehampij.

apud Germanos asciuit, vt dictum est, quod
 odore saporisq; suauitate cerefolium imitatur,
 etiam facultatibus diureticis: facie verò est ci-
 cuta, albicantibus ramis & foliis tenella hirsu-
 tie, pastinacam satiuam aut agrestem referente,
 radix prægrandis, altè depacta, prolixa, nec fa-
 cilis euulsu, ferula, aut pastinacæ esculentæ,
 quam sapore & odore, sed magis medicato, &
 ad smyrnium accedente representat, semen ad-
 modum longum, cerefolij duplò maius, striatū,
 angulosum, fuscum, odorum. Lobellius Myrrhi-
 dem alteram paruam ostendit, quæ Daucoides
 minor est cordi Cicutarię odore siue Myrrhi-
 dis affinis admodum foliis & ramolis umbellis
 minoribus, delicatioribus tamè semine oblon-
 go, Dauci Cretici, exiliore, non hirsuto, nec ita
 dissimili sapore. In Geneuæ & Salenę vicinis
 montibus reperitur. Hæc Pena. Radix myrrhi-
 dis auctore Dioscoride, pota cum vino punctis
 à phalangiis auxiliatur. Purgat menstrua & se-
 cundas educit. Eadem cocta tabidis vtiliter in
 forbitionibus exhibetur. Aiunt eandem in pe-
 stilentialibus cōstitutionibus bis terte die po-
 tam in vino, à morbo seruare incolumes. Plinius eadè & quædam alia addit. Ciet
 menstrua & partus cum vino. Aiunt quoq; eandem potam in pestilentia salutarem

Vires & Temper. Lib. 4. c. 11.

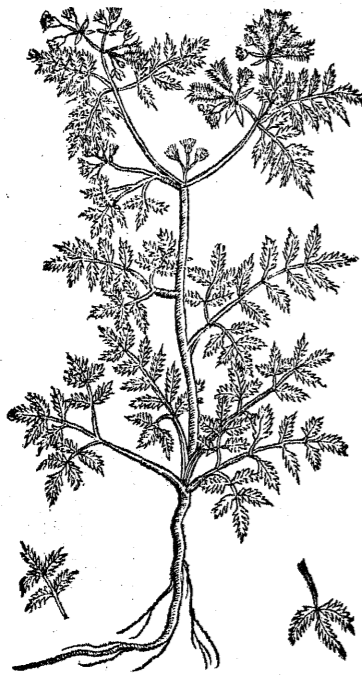
Lib. 24. c. 16

esse. Subuenit & phthificis in forbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorū mor-
sus restringit. Ulcera quæq; in facie aut capite succus eius in aqua triduo maceratus
fanat. Myrrhis, inquit Galen. radicem habet odoris iucundi & dulcem, quæq; men-
ses moueat, tum ea quæ thoracē ac pulmonem degrauant purget. Itaq; ex secundo
ordine fuerit calfacientium admista quadā partium tenuitate. Dalechamptio Myr-
rhis lappa nominatur ea herba, quæ in frumentariis agris, pingui vliginosoq; solo
nascitur, radice candida, apio hortensi simili, cum manditur: suauiter olente, mo-
dice fibrata, foliis coriātri aut caucalidis, plerumq; latioribus, caule terete, cubita-
li, nonnunquam breuiore, læui, flore in umbella candido, suis flosculorum fertis ve-
lut continuata, non vt in fœniculo dispersa, sambuco palustri, quem ille ob fragilē
mollitiem Thraupalum Theophr. esse putat, simillima, inæqualiter flores edente:
nam qui exteriorem umbellæ partem occupant, panduntur & explicantur, com-
pressis reliquis in medio iacentibus, fructum fert rotundum, exiguæ clauæ nō dif-
similem, instar pilularū platani spinosum, & cum inaruit asperitate sua prætereū-
tium vestibis adhærescentem, flos tritus myrrhæ odorem validum ac iucundum
naribus afflat, huic plantæ peculiarem, quam ob causam myrrham vocant. Hunc
florē saccharo conditum rosarū violarumq; modo Rondeletius sæuiente peste da-
bat, quotidie ieiunis iuglādis magnitudine prospero successu, fœminæ quoq; ex vte-
ro suffocate eo remedio statim reuocantur. Suppressi virginū menses, ac propterea
languidarū ac pallidarum eodem remedio aliquot diebus manē sumpto cientur.

LAPPA BOARIA. CAP. XXXIII.

Hanc plantam herbarij lappam boariam esse volunt à Plinio me-
moratam, hac ratione ducti quod huius fructus vestibis adhæreat,
quemadmodū aparines, quam lappā vertit Plinius, quo loco hæc ex
Theophr. interpretatur. Notabile & in lappa quæ adhærescit, quo-
niam in ipsa flos nascitur nō euidēs, sed intus occultus, & intra se germinat velut

LAPPA BOARIA,
Plinj.

Forma. Lib. 7. hist. cap. 14. Lib. 21. c. 17. Lib. 26. c. 11.

animalia quæ in se pariunt. Quæ sic Theophra-
stus. Ἰδιον ὃ ἐν τῷ περὶ τὴν ἀπαραίνην, ἢ ἐν τῶν ἰμαλίων ἀν-
τέχθειαι διὰ τὴν βαχύτητα. Ἐστὶ δὲ λυσαφαίρειον. ἐν τοῦ-
τω γὰρ ἐγγίνεσθαι τῷ τραχεῖ τὸ ἄνθος, οὐ παροῖον, οὐδὲ
ἐκφαῖνον, ἀλλ' ἐν ἐσθίῳ πετλιθμενον ἐν σπερμιγονδῶν, ὡς
παροῖον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὡς περὶ τῶν γαλέων
& κρηναῶν (corrupte κρηναῶν pro ἐχιδναῶν) ἐκείνα τε
γὰρ ἐν ἐσθίοις ὡστοκίσησθε ζωογονεῖ. Ἐαυτὴ τὸ ἄν-
θος ἐν ἐσθίῳ χελεῖχασα, καὶ πείνησα καρποποιεῖ. Id
est, Propiū & hoc est Aparinæ, quæ asperitate
sua vestibis adhærescit, vt difficile auellatur,
flos enim in eo quod asperum est, nascitur, nō
exiens, neque euidens, sed intus maturescens &
femen pariens, vt illi simile sit quod galeis &
viperis euenit. Illa enim cum oua intra se pepe-
rerint, animalia gignunt. Et hæc florem in se cō-
tinens cōcoquensq; fructum deinde parit. Na-
scitur hæc herba in agris pinguibus & stercora-
tis, radice apio hortensi non dissimili, odorata
cum manditur, caule palmū alto, foliis corian-
dri, per obliquum valde & crebro incisif, flore
in umbella ex albo & subluteo subrubefcente,
fructu oblongo, spinoso, pretereuntium vesti-
bus inhærescente, semine nigro, ad fructus figuram formato, gracili.

LIBA

LIBANOTIS. CAP. XXXIIII.

LIBANOTIS Græcis, Libanotis & Rosmarinum Latinis dicitur,
Arabibus *Xaier Almeriem, Aspinalfach & Calchala*. Λιβανώτις ἡ φεφραγμε-
νω, Latinis Rosmarinum coronarium, Arabibus *Elkijolgeber*, Gallis
Romarin, Italis *Rosmarino*, Hispanis *Romero*, Germanis *Roskmarin*. Liba-
notis autem nuncupata est, quod odorem thuris habeat: λιβανός enim Græcis thus
est. Dioscorides & Galenus tres statuunt Libanotides, duas fructum ferentes, vnā
sterilem: quibus addunt Libanotidem coronariā, quæ propriè Romanis Rosmari-
num dicitur, de quo alio loco dicemus. Plinius duas, & Rosmarinum. Duo genera
eius, alterum sterile, alterum cui & caulis & semen resinaccum, quod cachrys vo-
catur. Foliis odor thuris. Theophrastus itidem duas, vnā sterilem, alteram fru-
ctiferam. Primum genus fœcundum siue fructiferum est, cuius semen vocatur
canchrys, siue cachrys, folia fœniculo similia ferens, vt describit Dioscorides, sed
crassiora & latiora, in rotæ speciem per humum sparsa, odorata: caulem cubitalem
aut maiorem, multas alas habentē, & in summo umbellam, in qua semen copio-
sum, candidum, sphondylia simile, rotundum, angulosum, acre, resinam olens, dum
manditur gustum adurens. Radix est alba, admodum magna, thus redolens. Altera
huius species supradictæ omnino similis semen fert latum, nigrum vt sphondy-
lium, odoratum, non vrrens linguam, radicē foris nigram, intus si frangatur albam.
Tertia Libanotis quæ sterilis nominatur, superioribus planè similis est, sed neque
caulem, neque florem, neque semen profert. Nascitur in petrosis & asperis locis.
Theophrastus, τῶν ὃ λιβανωτίδων, inquit (ἀλλο γὰρ εἶσιν) ἢ μὲν ἀκαρπος, ἢ δὲ κάρπιμος.
καὶ ἢ μὲν ἐν τῷ καρπῷ, ἢ τῷ φύλλῳ χρησιμῆ. ἢ δὲ μόνον τῇ ρίζῃ. καλεῖται ὃ ἀκαρπὸς καὶ ἄκαρπος.
ἔχει ὃ ἀσθὴ ὃ μὲν φύλλον ἐσθίον σελίνῳ ἐλάτῳ, μετῆρον δὲ παλιῶ, καυλὸν δὲ μέγεθος πῆχους,
ἢ μετῆρον, ρίζαν δὲ μεγάλην ἔστωχεῖαν, λωκίην, ὄζουσαν ὡς περ λιβανωτίς: καρπὸν δὲ λωκίον,
τραχύν, παρομήνη φέει) ὃ μάλα ἄσπερον ἐν ἀντικυρῶν χωρίῳ, ἢ ἔστωχεῖαν, ἢ δὲ ἀκαρπος ἐχέτω
φύλλον ὅμοιον τριδακτύλου τῷ κυρῶ, τραχύτερον δὲ ἐν λωκίον, ρίζαν δὲ βραχεῖαν. φέει
ὅσπερ παλιῶν ἐρείβη. Id est, interprete Cornario, Libanotidum (duæ enim sunt) al-
tera infrugifera est, altera fructifera. Et altera etiam semine & folio utilis est, altera
solum radice: vocatur autem semen cachrys. Habet fructifera folium simile apio
palustri, sed multo maius, caulem cubiti magnitudine, aut maiorem, radicem ma-
gnam & crassam, albam, velut thus olentem: semen album, asperum, oblongum.
Nascitur maximè vbi squallidi ac petrosi sunt loci. At infrugifera folium habet
simile lactuæ amara, sed asperius & candidius: radicem autem breuem. Nascitur
vbi erica plurima. Nam mendosè legitur in vulgatis exemplaribus εἶρη), quæ fe-
cutus Gaza vertit. Nascitur id quoque prædicto solo vberimè. Legendum autem
esse non εἶρη), sed ἐρείβη, vt animaduertit Hermolaus, perspicuè docet Dioscori-
des, hunc Theophrasti locum citans his verbis. Θεόφραστος δὲ ἰσπερὶ μὲν τὴν ἐρείβην
λιβανωτίδα τριδακτύλου ἀρχίζε, τῇ κυρῶ ὅμοια φύλλῳ ἐχέτω φέει δὲ, ρίζαν δὲ βραχεῖαν, Id est,
Theophrastus narrat cum erica nasci Libanotidem lactuæ agretti, amara similia
folia habentem, radicem autem breuem. Plinius succinctè admodum hæc de Li-
banotide tradit. Libanotis odorem thuris (reddit suba.) Myrrhis myrrhæ. Et mox.
Libanotis locis putribus & macris ac roscidis feritur semine: radicem habet olusa-
tri, nihil à thure differentem. Vfus eius post annum stomacho saluberrimus. Qui-
dam eam nomine alio Rosmarinum appellant. Quæ nam autem sint Dioscoridis
& Theophrasti Libanotides scitu perdifficile est. Nam diuersi admodum generis
plantæ Libanotidis appellationem sortitæ sunt, ob odorem quem spirant, thuris
quadamtenus æmulum, cuiusmodi primæ Libanotidis radicem olere Dioscorides
est auctor (Theophrastus quoque eudem odorem radici frugiferæ tribuit, Plinius

Nomina

Lib. 3. c. 72.
Li. 7. simpl.
Genera
Li. 24. c. 11.

Lib. 9. hist.
ca. 12.

Lib. 3. c. 72.
Forma.

Lib. 9. hist.
cap. 14.

Embl. 76.
lib. 3.

Li. 19. c. 12.

In Ad. fol.
36

foliis. Idem Dioscorides priorem frugiferam folia fœniculi habere tradit, huic alteram frugiferam & sterilem in omnibus simile. Theophrastus sterilem folia habere lactuæ amaræ similia, sed candidiora & asperiora, radicem breuem. Primam Diofcoridis fertilem Libanotidem ex Matthiolo hîc pictam damus, quam Veneriis se vidisse ait, quæq; fatis frequens nascitur in agro Goritienfi supra Salicanum in monte Gargaro. Alias duas neque depinxit, neque descripsit. Extot Ferulaceis, quæ vulgò Libanotides putantur, nullam Pena arbitratu melius conuenire descriptioni, ea quâ Patauinus hortus olim habuit, caule quinum & senum interdum cubitorum, fœniculi aut ferulæ nitidum, obscure virentem, alis multis diuisum, è nodosis geniculis exeuntibus: foliis crebris, fœniculi crassioribus, Cotulæ maioribus, auersa parte in viridi caesis, umbellis per ætatem latioribus, ferulæ aut Thapsiæ: floribus luteis, semine fraxini, foliaceo, oblongiore quâ ferulæ, & cucumeris semine maiore, cõpressiore, striato, aceroso, resinaceo: thuris odore dum friatur, dum manditur os Rosmære & thuris sapore complente, acriore: reliqua planta tenera, calidiuscula, sed nõ ingrato oleraceo Smyrniij gustu, quo facillè dignoscitur à ferula: alioqui lacte turgit vt ferula, sed candidiore & feruido minus, aut graui odore, imo potius odoro. Est potius, inquit Lobellius, Rosmarinum alterum ferulaceum Dioscoridis. Cachrys verior semine est tereti, oblongo, nucleo pini subpari, bipartito ferulæ ritu, gustu aromatico selseli Æthiopici resinaceo, caule cubitum & sesquicubitum æquante. Folia fœniculo crassiora, pallide virentia. Quidam Selseli Malsiliense statuerunt: & sanè facultates respondent, vti & Rosmarino fœcundo, cuius semen Cachrys dicitur, & appositè substitui possunt. Belgis hortense est. Hæc Lobellius. Dodonæus primò Libanotidis genus id esse perperam existimauit, quod Meum esse paulò ante ostendimus, quodq; Fuchsius Daucum Creticum Dioscoridis esse credit. Secundum Libanotidis genus Dodonæus id depinxit, quod Fuchsius tertium Dauci genus facit, Germani Schumartz hirtzuurtz, idest, radicem ceruinam nigram vocant, descripsitq; his ferè verbis. Caule est procerò, nodoso velut fœniculi, foliis cerefolio, aut cicuta non ab-

LIBANOTIS, sine Rosmarinum, Matth.

Lib. 1. c. 84.

CACHRYS Verior, Libanotis Galeni.

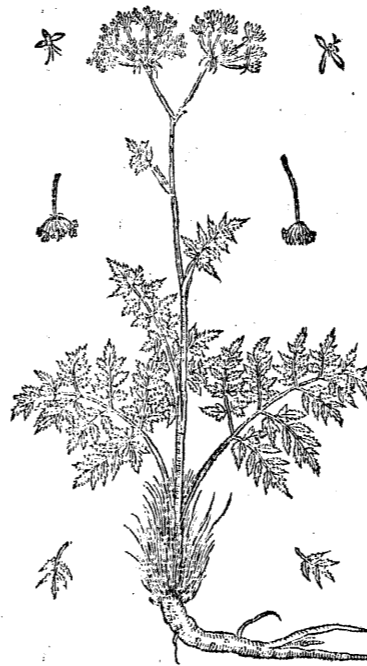
Li. 2. c. 84.

Ca. 85. hist. Ibidem.

Li. 1. ca. 84.

milibus, maioribus tamen, latioribus, & carnosioribus. In caulium cacumine umbellæ flores candidos ferunt, deinde semè odoratum, latiusculum, ferè angelicæ: radix foris nigricat, intus candidat, superiore parte capillata, resinam aut thus redolens. Est Lobellio Libanotis minor. Idem Dodonæus Theophrasti Libanotidè frugiferam

LIBANOTIS II. Dod. Dauci III. Fuchf.

LIBANOTIS III. Dodonsi.

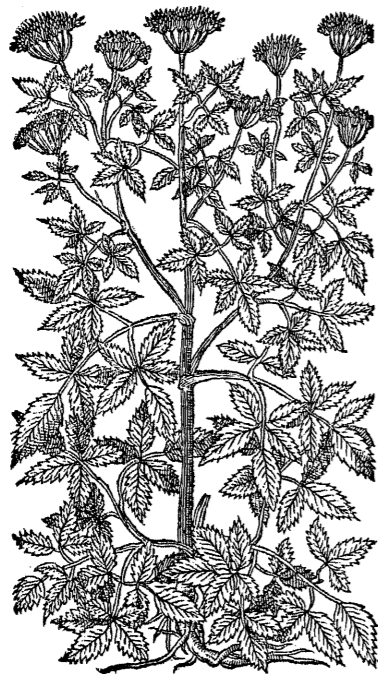
DAUCI Alterum genus, Fuchf.

in multas

frugiferam hanc exhibuit, quam diximus à Cap. 27. de Selseli. Matthiolo pro Selseli Æthiopico priore loco depictam. Caulem fert rectum, inquit Dodonæus, geniculatum folia apij palustris, maiora, flores in umbellis sicut in supradictis semen longum, crassum, asperum, acre, radicem crassam, spissam, candidam, summa parte villosam, thuris aut resinæ odore. A qua sententia haud valdè alienus est Pena. Hæc scribens. Non multum videtur abesse à Theophrasti Libanotide, planta foliis hippofelini, paucioribus, parum in ambitu ferratis, semine in umbella foliaceo, lato, oblongo, odore & sapore angelicæ, radice ferulæ, quæ comam promittit villosam, furnam, Peucedani ferme vel Dauci, alba intus, foris pulla, odorata, medicata, ferme siluestris angelicæ. Ea Dauci alterum genus est Fuchfio, quæ Germanis dicitur *Veisshirtzuurtz*, idest, radix ceruina alba. Libanotis Theophrasti Lobellio. Sterilis Libanotis Theophrasti foliis lactuæ siluestris, orba caule, flore, & semine vix cuiquam hodie nota. Aliam Libanotidem Theophrasti maiorem monstrat Lobellius, foliis magis carnosioribus, amplioribus, nitentibus, semine cristato: cætera similia & reuera eadem superiori. Hæc secundum est Ligulticum Matthioli. Herbarij quidam Libanotidem aliam quam minimam vocant, hîc depictam, quæ iisdem in montibus & locis in quibus thlaspi montanum, prouenit, radice crassa,

In Ad. fol. 317.

in multas partes diuisa candidate, supernè capillata, odorata, thus redolente, foliis circa radicè densis, humi stratis, tenuibus, sceniculaceis, paucis in caulibus, tribus aut quatuor, læuibus, palmū altis, per interualla nonnihil foliosis, flore in umbella candido, semine exiguo, suauiter olente, acri. De istarum plantarum viribus variis & eximiis quibus quæq; partes præditæ sunt, auctores hæc tradunt, ac primū Dioscorides. Trita omnium herba, inquit, & imposita cōmuniter hæmorrhoidas sistit, sedis inflammationes & condylomata mitigat: strumas concoquit, & abscessus, qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cum melle vlcera purgant, torminibus medentur, contra serpētium morsus cōueniunt cum vino potæ, menses & vrinas cient. Discutiunt & veteres tumores impositæ. Tam radices quàm herbæ succus cum melle mixtus & illitus visum exacuit. Semen potum eadē præstat. Auxiliatur comitialibus & antiquis thoracis affectibus: regio item morbo, si cum pipere & vino dētur: sudores mouet cum oleo perunctum. Confert & ruptis, conuulsis, podagrisq; tritum impositum cum loliacea farina & aceto. Vitiligines quoque deterget permixtum cum aceto acerrimo. Semine in potionibus vtendū est eius Libanotidis quæ cachryn non fert: acre enim illud est, & arteriam exasperat. Eundem vsū medicum Plinius docet his verbis. Radix vulnera sanat viridis imposita, & sedis procidentia, condylomata, & hæmorrhoidas. Succus & fruticis & radices morbum regium, & ea quæ repurganda sunt. Oculorum aciem exacuit. Semen ad vetera pectoris vitia datur potui: & ad vuluas cum vino & pipere. Menses adiuuat. Podagris illinitur cum ærina farina: purgat & lentigines, & quæ excalfacienda sunt, aut cum sudor quærendus, illitum item conuulsis. Auget & lac in vino potum: item radix. Ipsa herba strumis cum aceto illinitur: ad tussim cum melle prodest. Galenus tres Libanotides esse scribit, vnam sterilem, duas fructum ferentes, omnes verò eiusdem facultatis emollientis & digerentis. Succum tum radices tum herbæ mixtum melli, obtusam oculorum aciem ab humorum crassitudine emendare. Cachrys semen vim habet calfaciendi & vehementer exsiccandi, anctore

Vires & Temper.

Li. 24. c. 11.

Li. 7. simpl.

auctore Dioscoride: quare sine gmatissimè commodè admiscetur. Contra oculorū fluxiones capiti illinitur, & tertio die defricatur. Dicitur autem canchrys quod cum yrentis sit facultatis, similem inurit escharam curi atque pilula canchrys: ita enim vocatur pilula, inquit Plinius, in medicina yrendi vim habens. Estigitur nomen id multis commune, id quod & restatur Plinius scribens; Cachrys multa genera habet, vt diximus, Sed hæc quæ ex rore supradictō nascitur, si fricetur, resinosa est. Aduertatur venenis & venenatis præterquam anguibus. Sudorem mouet, tormina, discutit, lactis vbertatem facit. Hæc Plinius: qui cum dixit cachryn resinosa esse, vertit vocem *ψυλλίζων* apud Dioscoridem, vt & paulò ante cum dixit semè resinaceum, quod de odore intelligendum est. Theophrastus fructifera Libanotidis radicem vtilem esse tradit ad vlcera, & ad menses ducendos potam in vino austero nigro. Semen ad vrinæ stillicidia, & ad aures & argema, & lippitudines, & vt lac mulieribus inducat. At sterilis radix purgat, sursum ac deorsum. Quod enim ad germen est purgat sursum quod ad terram, deorsum. Prohibet etiam vermes veltibus interposita.

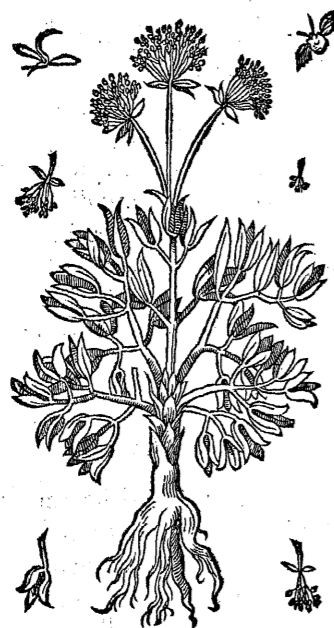
Ibidem.
Lib. 16. c. 8.
Li. 24. c. 11.
Lib. 9. hist. cap. 12.

CRITHMVM MATTHIOLI. CAP. XXXV.

CRITHMVM & Κριθάριον Græcis, Latinis Crithmum & Crithamum, vel Crethmum & Crethamum, & Batis Plinio. Fruticosa est herbulæ, vt depinxit Dioscorides, quamvis herbulæ nomen parū conueniat cubitali plantæ, ac fruticosa: vndique foliosa, cubiti ferè altitudine, nascens in petrosis & maritimis locis, foliis referta pinguibus & subalbicantibus, portulacæ foliis similibus, latioribus tamen & longioribus (vetus codex habet *νό τλ' αὐτέποις*, sed *παχ' αὐτέποις*, idest, crassioribus: quæ lectio maximè conuenire videtur sceniculo marino, si id Crithmum est, quia folia habet præpinguia, albicantia, & portulacæ foliis similia, multò tamen crassiora, strictiora & longiora, falso gustu. Flores habet albos, & fructum ceu Rosmarini, odoratum, mollem, rotundum, qui siccatus rumpitur, & intus semen habet, ceu granū tritici (veteres enim & recentes Dioscor. interpretes *ὅς σπυρον* legunt, conuerterunt enim vt triticū & tritici modo, & tritici figura. Plinius tamen *σπυρῶδες* legisse videtur, conuertit enim semen feruens. Et si quis *σπυρον* legat, vt ferè Græca exemplaria habent, & fuluum semen accipiat, etiam sic ad tritici semen similitudo aliqua fuerit: quamquam ad tritici fracti candorem referendam eam similitudinem pleriq; putant, ex eo quod Plinius intus nucleum candidum dixit. Radices digitali crassitudine tres aut quatuor, odoratas, iucundas. Eadem est & apud Plinium & clarissima huius pictura. Eadem vis Crethmo ab Hippocrate admodum laudato. Est autem inter eas quæ eduntur siluestrium herbarum. Hanc certè apud Callimachum apponit rustica illa hecale: speciesq; eius est Batis hortensis. Caulis vnus palmum altus, semen feruens, odoratum, ceu Libanotidis, rotundum, siccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui cachryn vocant. Folia pinguia, albicant veluti oliuæ, crassiora & falso gustu: radices digiti crassitudine tres aut quatuor. Nascitur in maritimis petrosis. Istud Crithmum Matthioli, Dodonæi, & plerorumq; aliorum sententia planta ea esse cõsetur, quæ Officinis Creta marina, voce ex Crethmo corrupta, dicitur, Gallis *Crete marine*, *Bacille*, & *Fenouil marin*, Italis *Finochio marino*, & *Herba di Sanpetro*, Germanis *Bacillen*, Hispanis *Perrexil de la mar*, Empetrum Rondelletij. A quibus dissentit Pena: nam si attentius expendamus herbarum descriptiones ab antiquis traditas, videbimus hîc fruticosam dici plantam à Dioscoride, foliis pinguibus, longioribus, & latioribus quàm portulacæ, albicantibus, falsis, &c. Cui descriptioni portulaca marina melius congruit quàm sceniculus marinus, cunctis ferè herbariis hodie Crithmum putatum. Verùm sceniculus marinus neutiquàm portulacæ

Nomina
Li. 2. cap. 12.
Forma.
Cor. Emb. u. lib. 2.
Lib. 16. c. 8.

CRITHMVM *Matth.*
Batis Plinij.

*Virescens
Temper.*

Lib. 26. c. 8.

portulacæ similis est vt Dioscoridi placet, sed potius facie tota & umbellis fœniculo, vt inspectio ipsa vulgus ignarū vocare docuit, nec folia albent, sed virent porraceo colore: nec quia muria conditur, & passim estatur, ideo est Crithmum habendum. Etenim non pauca aliæ sunt maritimæ, quæ in acetariis expetuntur, & muria seruantur, & iisdem fœniculo marino facultatibus pollere creduntur. Quare Herbariorum quidam, quod & Pena censuit, putat marinæ portulacæ, quâ pro Halimo depinxit Matthiolus, historiam, Crithmo longè magis congruere, quàm fœniculo marino, Pliniumq; deceptū, hortensem Batidem, quæ fœniculus marinus est satius, existimasse Chrithmi speciem. Semen Crithmi, inquit Dioscorides, radix & folia in vino cocta & pota, vrinæ difficultati & regio morbo auxiliantur. Mouent menses, estur crudum coctūve oleris modo. Conditum quoque muria seruatur. Eadem & quædam alia Plinius tradit. Estur crudum coctūve cum oleris, odorati saporis & iucundi.

Seruatur etiam in muria præcipui vsus ad stranguriam folio, vel caule, vel radice ex vino. Colorem quoque corporis gratiorem facit: verum æquo largior inflationes. Alium soluit decocto, vrinamque, & à renibus humorem trahit. Galenus Crithmum scribit salum esse cum paucula amaritudine: quamobrem vim eius esse exsiccativam & absterforiam: vtramq; tamen in eo imbecilliorum esse quàm in amaris. De duobus aliis Crithmi generibus à Matthiolo traditis diximus in libro de Maritimis.

STRATIOTES MILLEFOLIA. CAP. XXXVI.

Nomina

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ὀχλιοφυλλος Græcis, Stratiotes millefolia, & militaris millefolia Latinis dicitur, Gallis *L'herbe militaire à Millefeuilles*. Stratiotes verò Græcis, idest, militaris dicta est, quod vulnera ferro sanat, atq; ideo in militia & castris multus eius vsus sit. Dioscorides aliquot nomine affines plantas militares, siue millefolias cõstituit. De Stratiote militari aquatico diximus inter palustres, de reliquis agimus hoc capite: ac primùm de Stratiote millefolia nostra, quam describit ille fruticem esse paruum, palmi altitudine, aut etiam maiorem, folia habentem pennis auicularum similia. Alij pro *veol' & asperū*, legunt *veol' τῆ ὀσείδι*. Idest, recentis ac tenellæ filici. Sunt autem exortus foliorū valdè breues & fissi: maximè verò similia sunt folia breuitate & asperitate cumino agresti, atque etiam breuiora: umbella huius densior est ac plenior: in cacumine etiam festucas paruas habet, in quibus umbellæ sunt anethi modo, flores parui, albi. Nascitur in agris asperis, & maximè circa semitas. Hanc Stratiotem terrestrem Matthiolus & periti alij herbarij plantam esse censent, quæ Officinis & vulgò Millefoliū nuncupatur, Gallis *Millefeuille*, Germanis *Garben*, & *Tausenblatt*, & *Scaffripp*, longè diuersam à nigriophyllo de quo paulò post dicemus. Dodonæus Achilleæ, Fuchsius Stratiotæ millefoliæ nomine exhibuit. Matthiolus scribit huius Millefolij genus quoddam nasci in agro Goritiensi, Saluatino monte, quod superius vincit magnitudine, sicut ex effigie hâc picta videre licet, vt meritò Millefoliū maius appellet.

Genera
Cap. 4.

Li. 4. ca. 98.

Forma

Ca. 98. li. 4.

Li. 1. c. 100.
Cap. 277.
Hist.
Ibidem.

STRATIOTES *Millefolia*
maior, Matth.

STRATIOTES *Millefolia*
minor, Matth.

siluestris, & fœniculi. Alium Stratiotem aquaticum *ἄλζωδῶν* pingit Dodon. cap. 99. lib. 1. & nos in lib. de palustribus, vt diximus. Aliud est nomine quidem affine, sed re diuersum Millefolium, dictum Græcis *μυελιφυλλον*, à numero decem milliū foliorum, & *μαραθροφυλλον* teste Dioscoride, idest, fœniculifolium, quod ita ab eodem delineatur. Cauliculus est singularis, tener, vnica nixtis radice, circa quam

Pena priorem Millefoliam, Stratiotē, siue Millefoliam terrestrem Dioscoridis cū multis esse credit, quæ sideritidi Achilleæ tum figura, tum effectu valdè affinis est, inquit, tamen terrestris Stratiotes minor est, furculis rectis, foliis verò alatis, pennatisve inter filicē, atque filipendulā, sed minoribus multò, & quā Achilleæ breuioribus. Umbellæ ex disparibus ortu furculis, gracilibus circinantur atque cõstantur, plurimùm & passim pratorum & aruorum marginibus candidæ: sed præter hæc etiam purpurascētes, & luteo aspectu micantes umbellas in Narbonensis Gallia montosis, squallidis, editis, sed æstuosis se inuenisse affirmat, & ad Magdalenaæ faxeum specum prouinciæ Gallia, & Italia Genuensis asperis, vbi cinereo colore & lanugine pubet tota. Idem Pena ingeniosè admodum subodoratus est mutilam, aut depravatam fuisse capitis de Stratiote millefolio lectiōnem, quia Dioscorides modo folia Stratiotis millefolij pennis auicularū comparat, modo foliis cumini siluestris, suspicatusq; est Stratioten Millefolium, à fluuiatili Aëizoeide diuersum duplicem hîc proponi ex confusa vel anticipi descriptione, nempe vnum terrestre, filicis folio, & alterum aquaticū, cumini siluestris, duabus fortè plantis vnâ in descriptionem congestis. Quamobrem cum diligentius perpendisset, tandem visum illi fuit hanc repetitâ foliorum Stratiotis myriophylli cum cumino siluestri collationē, aptius nulli quadrare posse, quàm alteri Stratioti myriophyllo, in aquis nascenti, eiusdem cum terrestri speciei & figuræ, cuius folia quā plurima à medio ad imum scitè exprimunt cuminum siluestre, aut coriandrū: superiora verò sunt fœniculij, sed tenuiora, delicatiora, molliora, vt aptè etiam quædam habet lectio, nō amaraci (vt falsò legūt) sed marathri: reliqua minora, sed similia supernè floribus millefolij. Hunc Matthiolus Stratioten aquaticum semperiuuo simile fecit postremis commentariorū editionibus, eoq; nomine perbellè pinxit, cū tamen perspicuum sit nequiquam esse foliis semperiuuo maioribus, magisq; refrigerantibus, sed potius coriandri aut cumini

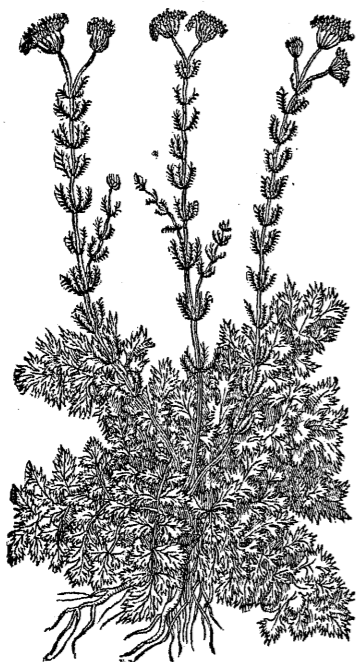
Ibidem.

Ca. 97. li. 4.

Li. 4. c. 110.
Forma

STRATIOTES Millefolium aquaticum, Matth.

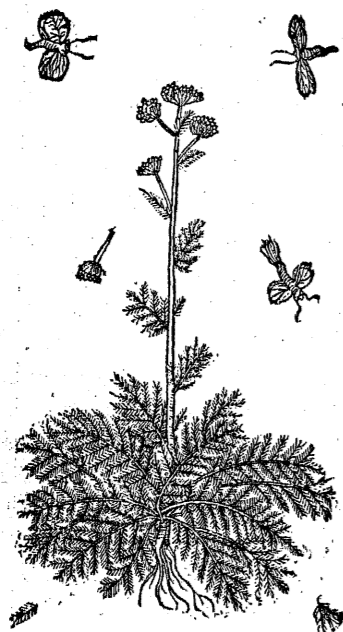
Locus. Li. 24. c. 16.

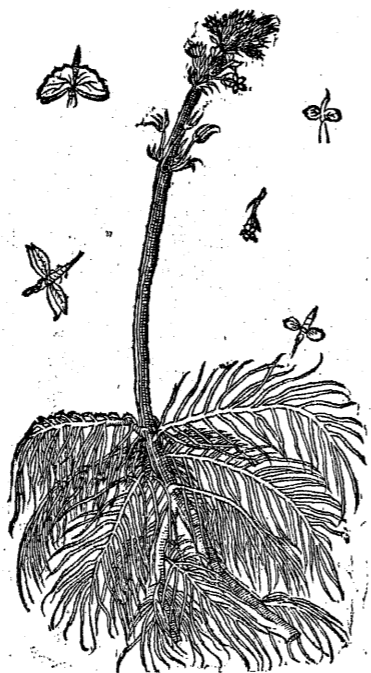
multa sunt folia, læuia, fœniculo similia, vnde nomen accepit. Caulis ipse subfultus est, varius, veluti de industria delineatus. Nascitur in locis palustribus. Eadem omnino Plinius habet. Myriophyllum quod nostri Millefolium vocant, caulis est tener, similis fœniculo, plurimis foliis: vnde & nomen accepit. Nascitur in palustribus, magni vsus ad vulnera. Hæc planta, neque vulgi, neque Officinarum est Millefolium, quod multis à radice caulibus profiliat, foliis constet à fœniculo multum distantibus, nascaturq; in pratis & incultis, non autem in paludibus. Sed genuinum Myriophyllū istud est, quod ex Matthiolo depinximus, sæpè à se visum in vallis Ananiæ paludibus, vnico tantū caule, innumeris foliis referto, capillaceis, fœniculi modo, odore non ingrato. Idem sentire videtur Pena. Myriophyllum siue Maratrophyllo palustre facile est, inquit, à cæteris dignoscere: sæpius enim id reperias in aquis leniter fluentibus & palustribus, innumeris foliorum capillamentis, exilibus, è neruis per æqua interualla pinnatim exeuntibus, teneritudine

& diuisura fœniculi pullulantis, aut corrudæ, mollioribus, colore ex viridi fusco, molliuscule, teneroq; caule in aquis fluitante, eiq; radice exigua, euulsu facili, pallidula: lutea umbella emicat, gustu quadamtenus palustris equiseti. Myriophyllum alterū ex Matthiolo hîc appinximus, quod idè est cū Viola aquatica Dodonæi,

MYRIOPHYLLVM prius, Matthiol.

MYRIOPHYLLVM alterum, Matthiol.

à nobis

à nobis depicta & descripta in lib. de palustribus. Singularum vires nunc sunt expendendæ. Stratiotes millefolia, auctore Dioscoride, valde utilis est ad sanguinis eruptionem, ad vlcera vetera, recentiaq; & ad fistulas. Stratiotes terrestris, inquit Galenus, non nihil habet adstrictionis: quare & vlcera glutinare potest, & vulneribus esse utilis. Sunt qui eo ad sanguinis eruptiones vtantur, & ad fistulas. Scribit Matthiolus dari vtiliter Millefolij succum ad sanguinis reiectiones. Idem præstare sicci farinam ex symphyti maioris, aut plantaginis, aqua potam. Eandem naribus inditam sanguinem inde fluentem compescere: dysentericis vtiliter infundi cum ipsius succo. Herbam recentem tusam, & supposita, pubiq; illita mensium profluvia cohibere. Eandem, cui candida inest umbella, cum floribus tusam, & cum suis aqua, aut caprino lacte potam: guorrhœam in viris, in fœminis alba vteri excrementa sistere: idq; valentius efficere, si cum corallio, succino, & eboris scobe propinetur. Mirum in modum conferre eiusdem farinam ad sanguinis mictum, si vnciæ pondere cum armeniæ terræ drachma ex vaccino lacte potui detur ieiunis, diebus tribus continuis. Commanducata folia præsertim recentia, dentium dolorem mulcere: idem efficere commanducatam radicem, & diu sub dolente dente retentam. Dari herbæ decoctum cum labruscæ floribus vtiliter potandum contra vomitū. Myriophyllum verò tradit Dioscorides, vulnera recentia ab inflammatione liberare, vel viride, vel siccum ex aceto impositum. Bibitur etiam ex aqua & sale ad casus ex alto. Myriophyllum, inquit Galenus, vsque ad eò desiccatoris facultatis est, vt vulnera glutinet. Plura Plinius tradit. Cum aceto bibitur ad difficultates vrinæ, & vesicæ, & suspiria, præcipitatisque ex alto: efficacissima eadem ad dentium dolores. Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam eximij vsus ad vulnera. Boum neruos abscessos vomere solidari ea, rursusq; iungi addita axungia affirmans. Pinximus & alterum Myriophyllum ex Matthiolo, sed non umbelliferum, quod Dodonæo secundum genus est Potamogetonis, & quorūdam herbariorum iudicio, Potamogeton Castoris apud Plinium, ca. 8. 26. folio tenui, velut equinis setis, thyrsolōgo, & læui, in aquosis nascens. Stratiotes alia à Clusio pingitur & describitur palmari magnitudine, duobus tribusve ab eadem radice cauliculis, quos folia vulgaris Stratiotis foliis similia ambiunt, molliora multò & tenuius incisa, flores in umbellis alteri forma similes, sed lutei: radix vnica, dura, furculi tamen alterius Stratiotis & chamæmeli modo serpunt, & radices agunt. Crescit in Murciano regno, & supra Auenionem itinere Nemausensi lapidoso & sterili solo. Floret Maio & Iunio. Potest & ad Achillæam Dioscoridis referri, quia flore luteo inueniri scribit, vt sit minus eius genus.

Uires & Temper. Li. 4. ca. 8 Li. 8. simpl.

Ca. 98. li. 4.

Li. 4. c. 10.

Li. 7. simpl.

Li. 24. c. 16.

STRATIOTES Lucea, Clusij.

hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam eximij vsus ad vulnera. Boum neruos abscessos vomere solidari ea, rursusq; iungi addita axungia affirmans. Pinximus & alterum Myriophyllum ex Matthiolo, sed non umbelliferum, quod Dodonæo secundum genus est Potamogetonis, & quorūdam herbariorum iudicio, Potamogeton Castoris apud Plinium, ca. 8. 26. folio tenui, velut equinis setis, thyrsolōgo, & læui, in aquosis nascens. Stratiotes alia à Clusio pingitur & describitur palmari magnitudine, duobus tribusve ab eadem radice cauliculis, quos folia vulgaris Stratiotis foliis similia ambiunt, molliora multò & tenuius incisa, flores in umbellis alteri forma similes, sed lutei: radix vnica, dura, furculi tamen alterius Stratiotis & chamæmeli modo serpunt, & radices agunt. Crescit in Murciano regno, & supra Auenionem itinere Nemausensi lapidoso & sterili solo. Floret Maio & Iunio. Potest & ad Achillæam Dioscoridis referri, quia flore luteo inueniri scribit, vt sit minus eius genus.

T t 2

Nomina
Lib. 4. c. 32.
Forma.

ΧΙΛΛΕΙΟΣ, & ἀχιλλεῖος σιδηρίτις Græcis dicitur, Latinis Achillea, & Achillea sideritis, ob id sideritidis generibus à Dioscoride subdita, Plinio Millefolium. Virgas fert palmi altitudine, ita describente Dioscoride, aut etiam maiores, fusorum effigie, & circum ipsas foliola tenuia ex obliquo crebras

ACHILLEA Sideritis,
Matthioli.

Lib. 25. c. 5.

incisuras habentia, coriandro similia, subfulua (legitur in veteri codice non ὑπόπυρρα, sed ὑπόπυρα, id est, subamara) viscida, odoris multi, non iniucundi, sed medicati: umbellam in cacumine rotundā, flores albos, purpureos, & aureo colore. Prouenit lato solo. Plinius sic descripsit. Inuenit & Achilles discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, qua ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephū dicitur. Alij primū æruginē inuenisse vtilissimā emplastris, ideoq; pingitur ex cuspide decutiēs eā gladij in vulnus Telephi. Alij vtroque vsum medicamento volunt. Aliqui & hāc Panacem Heracleō, alij Sideritim, & apud nos Millefolium vocāt, cubitali scapo, ramosam, minutioribus quā fœniculi foliis vestitam ab imo, &c. Quibus verbis, Plinius Stratiotē myriophyllū de quo proximo capite diximus designasse potius videtur, quā Dioscoridis Achilleā. Videtur & Millefolij nomē clatura suasisse quibusdam vulgare nostrū Millefoliū Achilleā esse, quæ sententia facillē refelli potest, quod Millefolium vulgare neque coriandro similia folia habeat, neque fœniculo minutiora. Vera autē Achillea ex Matthiolo hīc proponitur, quā in Hetruria prouenire scribit, & in Goritiensi agro, scapis ferē cubitalibus, foliis coriandro proximis, odore quadamtenus graui, non tamen ingrato, umbella in cacumine rotunda, amplaq; colore in purpura albicante, punctis quibusdam aureis picta. Coma huius trita, vt tradit Dioscorides, cruenta vulnera glutinat, & inflammationem arcet, sanguinis eruptiones inhihet, & eas quæ ex vtero fluunt apposita in pello. Sed & decoctum ipsius paratur ad infellus mulieribus fluxione laborantibus. Bibitur ad dysenteriam. Et Galenus. Quidam, inquit, vocant Achilleon Sideritim, quæ proposita quidē viribus est nō dissimilibus, ceterū adstrictione exuperat. Quare ad sanguinis eruptiones, dysenterias, & muliebre profluuium congruit. Achilleam aliam Pena depinxit, montanam, Artemisiæ tenuifolia facie, perelegantem, & parum frequentem, nisi celsioribus Calcaris & horti Dei montium Nar-

Ca. 32. li. 4.

ACHILLEA Montana, Pena.

Lib. 4. c. 32.

li. 3. suppl.

bonensium

bonensium iugis. Radice est pusilla, senecionis: cauliculis multis, pedibus, gracilibus, foliis quā superioris tenuioribus, habitioribus, succulentioribus, viridioribusq;: umbellis in summitate Millefolij aureis: semine oblongo, tanacetij, aut abrotonij. Floret Iulio & Augusto.

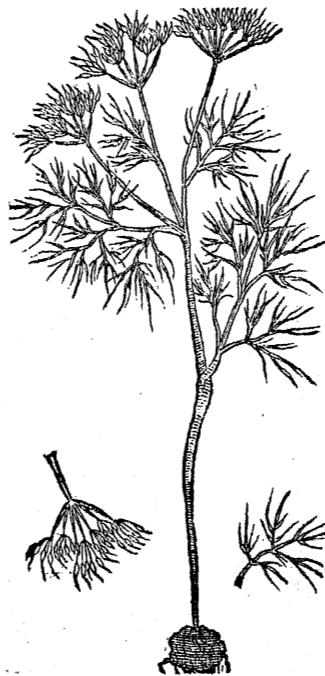
ALEXANDER Trallianus empyematicis victus rationem præscribēs, inter permulta alia Βολβοκαστανίων meminit. Quo loco Goupylus vocem hanc deprauatam fuisse à descriptoribus annotauit, quod castanea, neque ex bulborum genere sint, neque bulbis simile quicquam habeant, ex glandium enim genere sunt, ex quo conicit veterem scripturam fuisse Βαλβονοκαστανίων. Sed cum natura plantas proferat habitu & figura radice, bulbos, sapore gustūque castaneas scitè exprimentes, visum est Dalechampio Tralliani lectionem non immutare, & plantas hīc expressas Bolbocastana ab eo nuncupari, sexu discreta, vt vnum sit mas, alterum fœmina. Bolbocastanum mas in pratis vdis & riguis nascitur, radice bulbosa, nobis extuberante, extrinsecus in nigro rufescente, intrinsecus candida, gustu castaneæ. Prælongum quoddam & gracilē veluti filum ex se mittit, sæpius intortum, paulatim crassescens in

Lib. 7. ca. 2.

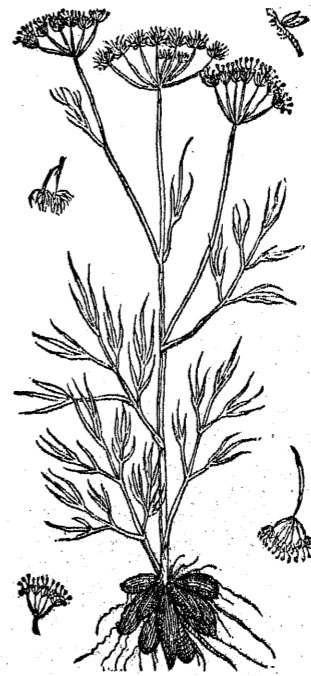
Nomina
Genera

Forma.

BOLBOCASTANVM
mas, Tralliani.

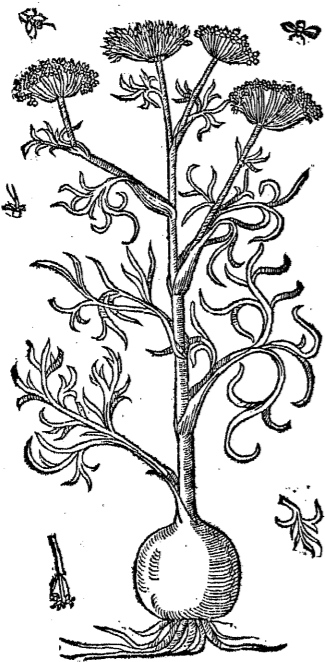

BOLBOCASTANVM
fœmina, Dalechamp.

caulis originem: caulis cubito maior est, rotundus, in quo folia pauca, fœniculo similia, veluti & caulis, ex articulis prodeuntia. Umbella in summo, candida, semen oblongum, apice gemino conspicuum, subacre. Dodonæo est Bunium Dioscoridis, in Historia stirp. in Bolbocastanum in Purgant. Historia, Lobellio Nucula terrestris perperam Oenanthe Matthiolo. Bolbocastanum fœmina in siccaneis pratis oritur, radicibus multis, bulbosis, his auellanarum, modo rotundis, illis

BOLBOCASTANVM grandius, Dod. Bunium.

Lib. 5. c. 23.

oblongis, dulcibus, castaneæ sapore, fibris quibusdam inter eas & ex iis nascentibus, caule anguloso, cubitali à radice mox crassiusculo, non tenui filo, ut in altero genere cum radice connexo, rubro, foliis fœniculi, paucioribus quàm in mare, & minùs densis, sed carnosioribus, umbella candida, semine paruo, coacervato, cum nouellum est, rubefcente, subacri, extantibus in singulis seminum apicibus, binis tanquam aculeis. Potest & planta alia hîc picta Bolbocastanum grandius rectiùs appellari, quàm Bunium, ut Dodonæus vocat, quod caule est læui, anguloso, cubitali. Folia ima apij vulgaris folia referunt, nisi quod minora sunt, & minutiùs incisa, quæ in caule sunt anethi foliis hæud absimilia. Flores candidi in umbellis anethi similibus, semen exiguum, odorù, cumino, aut fœniculo non multù dissimile, sed minùs radix rotunda est parui mali instar, fusca foris, intus cãdida, gustu Pastinacæ. Locis multis Hollandiæ & Zelandiæ crescit interfata & fecus vias, & copiosius in Anglia. Iunio flores & semen profert.

BUNIVM. CAP. XXXIX.

PRIMUM Lector mouendus est in quibusdam etiam veteribus Græcis Dioscoridis exemplaribus libro secundo capiti de lampfana, caput de Bunio non rectè subditum fuisse à descriptore, nominum τῆς βενιάδος, id est napi, & τῆς βενίας similitudine decepto, cum tamen ipsa diuersissimæ sint plantæ. Nam præterquàm quod absurdum fuerit eiusdem plantæ historiã diuersis libris à Dioscoride conscribi, certè raporum, raphani, naporum, & cæterorù id genus olerum descriptio, & natura, à Bunio & pseudobunio herbis insigniter medicatis omnino disidet, nec rectè coniungi potest. Quare ex vetustiorum etiam codicum fide rectè Bunij & pseudobunij Historia in librum quartù reiecta est. Eadem nominum affinitas multis etiam doctis herbariis erroris causa fuit: primùm Plinio qui Bunium napi genus facit his verbis. Naporum duas differentias, & in medicina Græci seruant. Angulosis foliorum caulibus florentis, & quod Bunium vocant, &c. Deinde Ruellio qui capite de pseudobunio φάλαξ βενίω ὀμοία, folia napi conuertit: item Oribasi interpreti, qui βενιον napum interpretatus est. Huc etiam impexit Matthioli, Bunium napum siluestrem vocans, cum napus siluestris βενιάς sit, non βενιον. At Bunium neque Bunias est, neque eadem figura, neque iisdem viribus,

BUNIVM, Dalechamp.

Li. 20. ca. 4.

Li. 4. c. 120.

aut classe, cum buniade. Verum autem bunium Dalechampij iudicio hîc pictum est, quod locis saxosis, asperis, & à sole illustratis prouenit, radice candida, furculosa, odorata, festucis in summo villosa, foliis proximè radicem tam facie similibus apio hortensi, ut spectantes fallant, tenuioribus ad coriandri folia accedentibus, caule quadrato, procero, minimi digiti crassitudine, flore umbellæque anethi, semine odorato, quàm in hyoscyamo minore. Est hîc obseruandum nec in nostris exemplaribus Græcis, nec in Oribasio in bunij caule ramulos minutis foliis ac floribus scaterere, item folia apio quidem similia legi, sed non proximè radicem. Quare necesse est aut verba hæc redundare, aut Ruellium alio exemplari quàm nostro vsu. Pena verum bunium esse bolbocastanum suspicatur. Bunium, ut tradit Dioscorides, vrinam ciet, exalfacit, secundas educit, spleni, renibus, & vesicæ vitile. Tam humidi quam sicci, expressisque succi caulibus, foliis, radicibusque vsus inuauit ex aqua mullâ. Galenus bunium, inquit, adeo exalfacit, ut & vrinam moueat, & menses prouocet.

aut classe, cum buniade. Verum autem bunium Dalechampij iudicio hîc pictum est, quod locis saxosis, asperis, & à sole illustratis prouenit, radice candida, furculosa, odorata, festucis in summo villosa, foliis proximè radicem tam facie similibus apio hortensi, ut spectantes fallant, tenuioribus ad coriandri folia accedentibus, caule quadrato, procero, minimi digiti crassitudine, flore umbellæque anethi, semine odorato, quàm in hyoscyamo minore. Est hîc obseruandum nec in nostris exemplaribus Græcis, nec in Oribasio in bunij caule ramulos minutis foliis ac floribus scaterere, item folia apio quidem similia legi, sed non proximè radicem. Quare necesse est aut verba hæc redundare, aut Ruellium alio exemplari quàm nostro vsu. Pena verum bunium esse bolbocastanum suspicatur. Bunium, ut tradit Dioscorides, vrinam ciet, exalfacit, secundas educit, spleni, renibus, & vesicæ vitile. Tam humidi quam sicci, expressisque succi caulibus, foliis, radicibusque vsus inuauit ex aqua mullâ. Galenus bunium, inquit, adeo exalfacit, ut & vrinam moueat, & menses prouocet.

Forma.

In Ad. fol.

71.

Lib. 4. c. 19.

Vires &

Temper.

Lib. 6. sim.

ELICHRYSUM. CAP. XL.

EΛΙΧΡΥΣΟΝ Dioscoridi, Theophrasto ἐλετόχρυσον, aliis ἡλιόχρυσον, Gale- no ἀμάρωντον, Latinis quoque elichrysum, eliochrysum, & Heliochrysum nominatur. ἐλίχρυσον verò & ἐλετόχρυσον, quod locis aquosis & palustribus, quæ Græcis ἐλη dicuntur, proueniat. ἡλιόχρυσον quod ad folis qui ἡλιος Græcis est, repercussum aurea luce flores huius plantæ fulgeant, quâ ob causam Aureliam vertit Theodorus. Elichrysum quo deorù simulacra coronabant, tradit Dioscorides, ramulum habere candidum, virentem, rectum, solidum, folia ex interuallis angusta, ad abrotoni folia accedentia, comam aureæ lucis, in orbem, umbellam rotundam velut corymbos aridos, radicem tenuem. Nascitur in asperis & torrentium alueis. Plinius inter vernos flores elichrysum recenset, paulò post ait, Heliochrysos florem habet auro similem, folium tenue, cauliculum quoque gracilem, sed durum. Hoc coronant se magi: atque si vnguenta sumantur ex auro, quod apyron vocant, ad gratiam quoque vitæ gloriãque pertinere arbitrantur, quod & repetit aliquanto post. Heliochrysum quod alij Chrysanthemum vocat, ramulos habet candidos, folia subalbida, abrotono similia, ad folis repercussum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui nunquam marcescunt. Qua de causa Deos coronat illo, quod diligentissimè seruauit Ptolemeus Rex Aegypti. Nascitur in frutetis. Quæ omnia ex Theophrasto mutuatus est hoc præsertim loco. ἐνδοξοῦσι ἡγῶν ἐάν τις τῆς ἐλιοχρύσου τῶ ἀνθεὶ σφραγίσται, μύρω βούλων ἐκ χρυσοῦ ἀπύρου. ἔχει δὲ ὁ ἐλετόχρυσος τὸ ἀνθος χρυσοειδὲς, φύλλον δὲ λευκόν. (Plinius legit λεπτόν, conuertit enim tenue, Dioscorides τένον, id est, angustum,) καὶ τὸν χερπὸν δὲ λεπτόν (legendum χερπὸν pro χερπὸν, iisdem auctoris, quod Theodorus non animaduertit) καὶ σκληρόν. ῥίζαν δὲ ἐπὶ πύλαιον ἐλεπτήν. χερπὸν τῶ ἀνθὶ τὸ δολκῆ ἐν ὄνω, καὶ πρὸς τὰ πνεύματα, καὶ κῆρσάντες τὸ μίξαντες μέλιτι. Id est, Qui etiã elichrysi flore coronantur, vnguento ex auro ignis expertè insperso gloriam & famam bonam assequuntur. Habet elichrysum florem auro similem, folium tenue, caulem tenuem & durum, radicem per summam terram vagantem & tenuem. Hoc vtuntur aduersus serpentium morsus in vino, & ad ambustã igni, si crementur, & melli misceatur. Sunt qui plantam quæ Officinis Stœchas citrina nominatur elichrysum Dioscoridis esse volunt, sed proculdubio hallucinantur. Nam folia illi tenuia, abrotoni modo non sunt, sed longa, albicantia, & hirsuta, caules palmares aut maiores, lanuginosi & incani, in quorum summitatibus flores quidè sunt aurei, sed globosi, odorati, & in umbellæ diuulsæ modum sese pandentes. Dodonæus eliochrysum Theophrasti ab elichryso Dioscoridis permultum distare existimat,

Nomina

Lib. 4. c. 52.

Forma.

Lib. 21. c. 11.

Cap. 25.

Lib. 6. hist.

c. 7. & lib. 9

cap. 21.

March. in

c. 52. lib. 4.

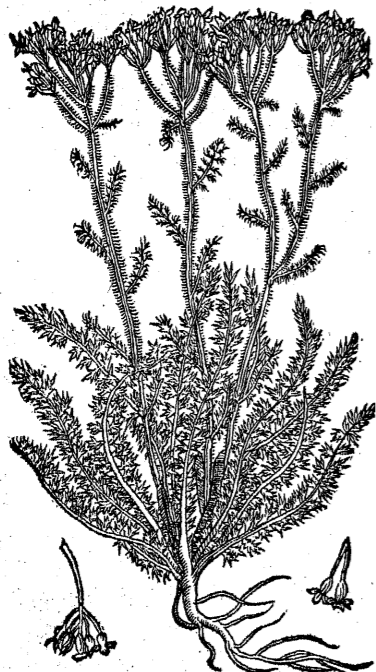
Lib. 1. c. 60.

illudq; stœchadem citrinam Officinarum esse, minimè verò Dioscoridis elichry-

ELICHRYSUM,
Matthioli.

ELICHRYSUM Italicum,
Matthioli.

Vires &
Temper.

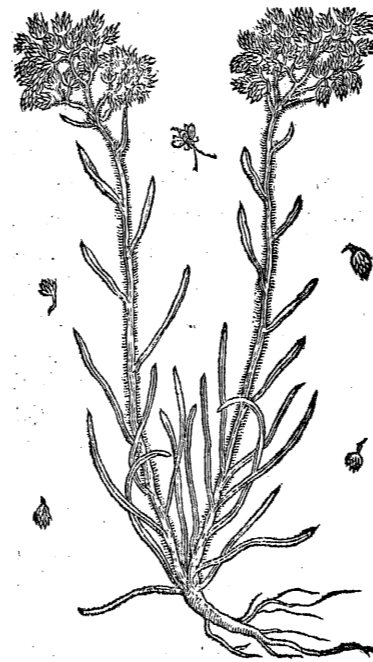
Lib. 4. c. 52.

Lib. 21. c. 25.

sum. Genuinum autem elichrysum siue eliochrysum, Matthiolus id esse putat, quod copiose prouenit in Hetruriæ pratis, gracili solo, incultisque locis ac sitientibus collibus, nec non etiam in fluminum alueis, caule constat recto æquali, & lignoso, cubitalem longitudinem non excedente, foliis per interualla emergentibus, abrotoni æmulis, comantibus in cacumine floribus, aureo colore fulgentibus, & in orbem in umbella coherentibus, corymbacea facie, qui exsiccati colorem aureum diutius retinent. Quare commodè hyeme cum flores defunt, puellæ siccum elichrysum coronis suis inferunt. Idem approbare videtur Pena his verbis. Eliochryso aurei floris decus coronamentis, vt Theophrastus innuit, addi solitum, & ad radiorum solis repercussum coruscantem lucem intuentibus vibrantes corymbi, nomenclaturam speciosam reliquerunt, nobisq; signarunt certissima illius cognoscendi indicia, qualia in isto vulgari cernuntur, umbellæ corymbaceæ multis è bullis extantibus circinatæ, & aureo aspectu micantes, tanacetum & ageratum diurnam coloris gratiam seruantes in rectis virgibus, gracilibus, virentibus pedem & cubitum altis, duris alis & foliis per interualla, abrotoni, vel artemisiæ tenuifoliæ, exili & lignosa radice. Niceæ ad Thyrrhenum mare, Genue Ligusticæ, & in Gallicæ prouinciæ asperis, macilētis conuallibus, & desertis incultis fruticat. Pollet multum ad podagras & vlcera maligna, humorum imperum illuc ruentem reprimendo, lotium deriuando, & copiam humorum vehementius impellendo, & eadem fermè quæ millefolium promittit. Hæc ex Pena. Dioscorides verò tradit cõtra serpentium ictus, coxendicum dolores, vrinæ stillicidia, ruptaque comodè comam è vino potam auxiliari, ciere menses, grumos sanguinis in ventre aut vesica liquare cum vino mulso potã, cohibere quoque defluxiones è capite triũ obolorum pondere ieiunis datam in vino albo diluto. Inferi etiam vestibus, vt eas ab erodentium iniuriis tueatur Plinius eundem vsum medicũ partim ex Theophrasto, partim ex Dioscoride descripsit. Ciet vrinas è vino pota & menses. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur, contra serpentium ictus & lumborum vitia bibitur. Sanguinem concretum ventris aut vesicæ absorbit cum mulso, folia eius triũ obolorum pondere sistunt profluuia mulierum

in

ELICHRYSUM Creticum
Matthioli.

Lib. 6. sm.

in vino albo. Vestes tuetur odore non ineleganti. Sed quod Dioscorides dixit, ἡχρηδὲ ἢ ἡχρηδῶν, Plinius tantum ad fœminarum profluuia contraxit, quod mirum videri potest: nam quamuis ἡχρηδῶν communis quidem defluxionibus omnibus sit appellatio, tamen propriè defluxionem siue destillationem ex capite in os & gulam, & hinc in ventriculum significat. Galenus elichrysum non habet, sed amarantho tribuit, quod Dioscorides elichryso. Amaranthum, inquit, facultatis est incidentis & extenuantis. Coma igitur eius cum vino pota menses educit. Sed & grumos sanguinis liquare ac soluere creditur non solum in ventre, sed & in vesica. Sed tunc potiùs cum vino bibenda. Et omnes simpliciter fluxiones pota desiccant, stomacho infesta. Est altera planta, inquit Matthiolus in Italia nascens, quam Elichrysum alterum vocare voluit, quod folia illi sint etiam angusta, & aurei in summitate flores. Addit & Elichrysum Creticum sine vlla descriptione.

AGERATVM.

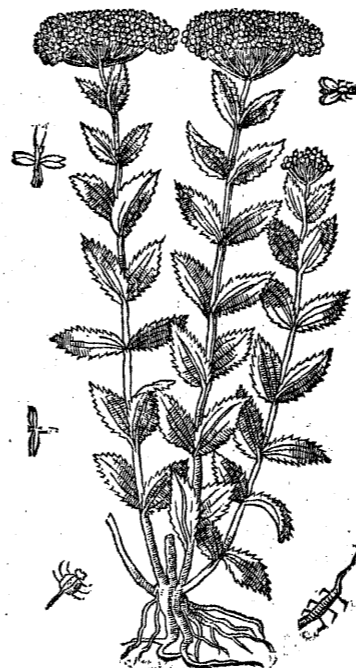
CAP. XLI.

Ἠραδῶν Græcis, Latinis etiam Ageratum dicitur, quasi non senescens. Ex eo enim nomẽ accepit, teste Dioscor. quod flos diu in sua specie perseveret. Herba est fruticosa, vt idem describit, palmi altitudine, humilis, simplex, maximè similis origano, umbellam gerens in

Nomine
Lib. 4. c. 54.
Forma.
Ibid.

AGERATVM, Matth.

Lib. 27. c. 4.

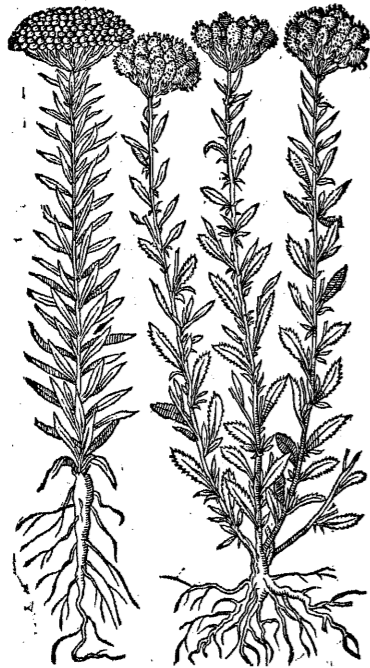
qua flos aureis bullis similis, minor elichryso. Plinius non multum à Dioscoride disidens, Ageratum, inquit, ferulacea est, duorum palmorum altitudine, origano similis, flore bullis aureis. Huius vsu: nidor vrinam ciet, vuluamque purgat, tanto magis insidentibus. Causa nominis non hæc, sed quoniam diutissimè nõ marcescit. Dioscoridis Ageratum Matthiolus cum multis herbariis eam esse herbam censet, quæ Italis Herba *Giulia* dicitur, quæque à Mesiæ Eupatorij nomine delineatur. Palsim nascitur, inquit, in Hetruria, foliis origano proximis, floribus aureis, in umbella micantibus elichrysi modo. Huic sententiæ subscribit Pena ex floribus aurea gratia senectam non sentientis, umbellisque corymbaceis, elichrysi æmulis nostrum Ageratum esse Dioscoridis genuinum iudicã. Quin & decoctum & folium Narbonensis Agerati gustanti valde acre & amarum sentiri asserit, & ad ciendas vrinas intro sumptum, forisq; suffitum admodum efficax esse, odorem etiam suauem quadantenus Romani chamameli fragrantia

In cap. 54.
lib. 4.

Lib. 2. sm.
cap. 25.

In Ad. fol.
207.

AGERATVM, secundum
& tertium, Matth.

AGERATVM, Aliud
quorundam.

Lib. 2. c. 4.

Lib. 4. c. 54.

Lib. 6. sim.

gratia, indicem certiore esse facultatis emolliendi vuluæ duritias, vrinâsque odore eliciendi, quas Dioscorides in Agerato suo requirit. Præterea, inquit, collatio cum origano hinc valde oportuna est, siue totum fruticem & umbellâ, vt Dioscorides, siue etiam reliquam plantæ faciem perpendas, sunt enim bullatæ umbellæ elichrysi & origani, quas inter se confert Dioscorides, qui tamen hic foliorum non meminit, vt neque chrysocome, quam hyssopo assimilat, hyssopum autem origano. Quod si etiã origano foliis assimilasset, propterea istud nostrum Ageratû periisset: neque enim adeo procul absunt folia ab origano, quinimo quibusdam Narbonæ locis, & Hetruriæ squallidis, sed depressis, videri ait Agerati fruticis exigui, folia multò minora, & tantillum crenata, rigida, dura, plurâque virgulta, origanis variis ibi fruticantibus, toto habitu non dissimilia. Ageratum etiam spectari interdum illic specioso candore nitentibus floribus bullis, haud tamen cætera ab illo diuersum. Præterea cultu humidior adhibito, vel cælo septentrionali algidior, valde variare quod colunt vireta Gallica, Germanica, Belgica, latius proceriusque fruticans, maioribus ramis, latioribus, longioribus foliis, & altius multò crenatis, flaccidis, ad Galli cristam herbam accedentibus. Sed Angliæ hortis viuacius nihil isto etiam Narbonensi semine fato, ramis caducis, magisque serratum foliis, diu persistans, admodum diuersum. Quæ varietas, opinor, fecit vt quam Dodonæus Balsamitam minorem vocat, Itali herbam Iuliam, Ageratum Dioscoridis, & Mesues eupatorium esse neget. Tam multa de Agerato Pena, in quibus mirum ab eo scriptum de Chrysocomes foliis nihil à Dioscoride proditum fuisse, cum is disertè & apertè tradit ei plantæ comam esse κορυμβοειδή, corymborum bullis insignem, hyssopo simile. Herbariorû quidam collationem Agerati cum origano, ad ramulos tantum non ad folia pertinere iudicant, qualem cap. de Symphyto petraeo legimus, vt foliorum similitudo minimè sit requirenda. Scribit Dioscorides decoctum Agerati vim habere feruidam, ipsam herbam suffitam vrinâs ducere, & duritias circa vterum

mollire. Eadem Plinius tradidit, vt diximus. Galenus verò Ageratum esse διαφροσιτικόν, ἢ ἀπρέμα πῶς. Legunt quidam ἐπιπλεγμάντης, leuiter vrendi, & inflammandi, quod conuenit voci Dioscoridis πυρωτικῆς, ἀπλεγμάντης, id est, vim habere discutiedî, & leuiter inflammationes arcendi. Quæ vis contraria videtur ei quam

Diosco

Dioscorides πυρωτικὴν dixit, id est, feruidam & inflammantem. Quidam legendum censent πυρωτικὴν, ad fatus vtilem. Matthiolus postremis editionibus vero Agerato alia duo adiunxit, secundum candidis floribus hinc etiam picta: quibus aliud etiã addunt herbarij, quod aridis gaudet, ferèque semper è parietum rimis prorumpit, radice candida, tenui, breui, capillata, ramulis multis, pedibus, canis, folio stechadis citrinæ, angustiore, longiore, ex interuallis per caulem emergente, albicante, corymbis in caulium & ramulorum vertice aureis, qui tandem in molles pappos abeunt. Agerata alia duo à nobis alibi descripta sunt.

Lib. qua in
Asper. c. 56.

STOECNAS CITRINA. CAP. XLII.

VAE in Officinis Sticas citrina, siue Sticados citrinum dicitur, quibusdam Tinearia & luteus amaranthus, Germanis Mottenblumen, & Rheinblumen, Dodonæo Theophrasti Elio-chrysum, & Dioscoridis Ageratum esse creditur, cuius sententia neque Matthiolo, neque multis aliis placet. Cauliculos fert graciles, duros, candicantes, lanuginosos, palmum altos, aut maiores, folia parua, angusta, hirsuta, mollia, figura & similitudine foliorum hyssopi vulgaris. In cauliculorum verticibus flores sunt aureo colore fulgentes, globosi, umbellâ diuisâ modo sese pendentes, odorati, amariusculi, haud facile marcescentes, radix est breuis, gracilis, subnigra. In asperis & montosis squallidisque prouenit. Iunio & Iulio floret. Hanc stæchadem Pena & Lobellius veram & hæctenus herbarijs incognitam Dioscoridis Chrysocomè, cui conspicua florum corymbaceorum aurea coma nomen dedit, esse autumant, quam etiam luteum amaranthum vocarunt Græci à colore & fulgore penè immarcesibili, cuiusmodi in istius plantæ floribus esse quiuis agnosceret. Hanc illi sententiam suam confirmât collatione corymbaceæ comæ hyssopi veræ Dioscoridis, quam Pena se ostendisse, putat, cum corymbis stæchadis citrinæ. Præterea reliquis descriptionis & virium notis sic à Dioscoride traditis ex Ruellij conuersione. Chrysocomæ palmi altitu-

Nomina

Lib. 1. c. 60.

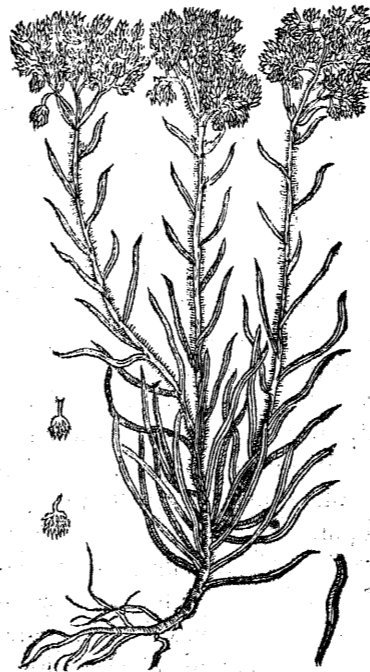
Forma.

Chryso-
come vera.

In Ad. fol.
212.

Lib. 4. c. 50.

STOECNAS Citrina, Matth.

STOECNAS Citrina, altera

dine

dine fruticat, coma specie corymborum, hyssopo simili, radice hirsuta, veratri nigri modo tenui, cyperum æquante, gustu non iniucundo, ex dulci subaustero. In petrosi opacisq; nascitur. Radix calfacit & adstringit, his conueniens quos iecur aut pulmonis inflammatio malè habet: contra purgationes vuluæ decocta cum hydromelite assumitur. Hæc Dioscorides quæ stæchadi citrine optimè quadrat. Sunt enim huius corymbaceæ umbellæ rotundæ, multiq; quasi florum bullatis glomis sparsim tumultuarieq; conditæ, origani non absimiles, aut hyssopi Dioscoridis ab ipso Pena data, lucente nitenteq; per maturitatem coma aureo fulgore, & molliculo vellere, pusillo intus semine maioranæ, sed exiliori, ruffo, acri, odorato, in cauliculis rectis, albidis, non nihil incanis, palmum & sesquipalmum altis, foliis oblongis, angustis, leui hirsutie incanis, stæchadis, vel linariæ ofyridis, quam doctiores minùs rectè Chryfocomen autumarunt, radix fibrosa, gracilis nigra foris, gummi elemnium, vel ciperum rotundum Syriacum redolens, vti flores & tota plâta, gustu etiam aromatico, medicato, acuto & feruente non nimio feruore, subadstringente. Iam verò quam vim Chryfocomæ tribuit Dioscorides, eandem admodum insignem sese expertum fuisse testatur, nempe ad iocinoris ex glutinosi succis, ac vaporib⁹ crasis intra tunicas discursantibus diurnos affectus, pulmonibus verò inflammatis non impunè dari, sed affluxu pituitæ acidæ, serosæ vel salis calefactis, vel erosis. Quare Ruellium melius conuersurum fuisse ἡπαδικὸς ἔσπερνευμονικὸς ἀρμόζουσαν, hepaticis & pulmonariis vel peripneumoniacis, quam iis quos iecur aut pulmonis inflammatio male habet. Præstantiorem autè esse & speciosiore Narbonensis Galloprovinciæ, & Hispaniæ aridis & petrosi, vbi odoratissima & plurima, ætate, radice perenni. In Germania ad Rhenum, reliquaq; Gallia paucior, & inefficacior. Quapropter nihil quominus hæc stæchas, vera chryfocome statuenda sit, obstare videri, nisi verbulum vnum aut alterù, quibus subesse mendii quidpiâ Monspelienfes Doctores, qui hanc chryfocomen vocabant, iamdiu subolfecisse ait, ex Pliniana & codicis calamo exarati cõiectura. Sic enim legunt, ῥίζαν δαστέαν, λεπτήν ὡς ἐλλεβόρου μέλαιναν, id est, radicem densam tenuem, & nigram vt ellebori, & nigra sane est foris, & ita Plinius habet. Chryfocome siue chryfotis non habet Latinam appellationem, palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, &c. Mox Dioscorides κυπέρω ἀρμόζουσαν, vel ὁμοίωσα ἐν τῷ γλυκῆϊ ὑπαὺς ἡρῶ, id est, cypero respondentem gustu, ex suauis austero, quæ tam odori & saporis huius quam quod ne maximè congruere illis visa fuere. Idem Pena Nemausi & Monspelij se vidisse affirmat alteram superiori similem, sed graciliorem totam, nigriorem, squallidiorè, cineritiã, pluribus cauliculis viticeis pedalibus, radice exiliore, minùsq; fibrata quia rarò nisi in rimosis ruderibus & maceris vrbium victitet, fusca foris, minimùm odora: florum corymbi singuli in singulis caulibus, nec aggesti vt superiores: semen tamen simile, exile, fuscum. Rariùs hæc alia multo eodem Pena auctore occurrit in ilicetis cocciferis inter *Sammieres* & *Mõspelium*, tota pulchella, facie stæchadem citrinam præferens, folia tamen sunt latiora, incana, vti tota planta: cauliculis palmaribus, in quibus flores itidem stæchadis alterius citrinæ, grãdiores, longiores, lactucæ agrestis quadãtenus, radix nõ magna, lignosa, inodora tota: minùs nota, peruia aut inuentu facilis, idè nondum vires cognoscuntur. Prolixè quidem & copiosè Pena hæc omnia differuit, quorum summa est, stæchadem citrinam Officinarum, esse chryfocomen Dioscoridis, Hyssopo similem corymbis, non vulgari quidem nostro, quod Hyssopum minime veterù est, sed Maioranæ Anglicæ quam verum Hyssopum esse credit: qua in re primùm examinandum est, an Hyssopum nostrum vulgare legitimum sit, deinde qua sui parte Hyssopum chryfocome referat, & an stæchas flaua sit. Hyssopum nobis duorum generum cognitum est ac frequè, alterù satium, amariù, flore caruleo spicato alterù syluestre,

Lib. 2. c. 8.

Stæchas citrina altera Pena.

Stæch. citrin. altera inodora Pena.

syluestre, minus amarum flore, puniceo. Qui Hyssopum esse negant hac ratione mouentur, quod vtriusque folium oblongum, & angustum origani generibus simile non sit, nepe minime rotundum, & ab Amaraco, Pulegio, Dictamno, quorum folia cum origanis comparant, valde discrepet. Hic sanè scrupus molestus, & difficilis herbariorum ingenia multorum torquet, quibus nondum innotuit tertium Hyssopy genus à me depictũ & descriptũ in libro de Odoratis, quod reliquis generibus simile, foliorum figura rotunda, & origano Amaracovè simili, hyeme etiam florem caruleum gignens, spicatum, vt reliqua duo genera. Hyssopi species illa si omnibus hoc argumentum tractantibus comperta fuisset, euocãda non erat è Britannia planta quæ Hyssopi veri locum vsurparet, cum ea suum iam habeat, vt quæ origani syluestris genus sit, satũ & cultu non nihil mutatum ab eo quod passim occurrit. Verũ nullis corymbis, imo potiùs florum aceruo cumulado, vt in origano syluestri sponte nascente, cui corymbos nemo vnquam assignauit. Extricato hoc nodo sequitur, vt dispiciamus an stæchas citrina chryfocome sit. In hac planta nulla sese offert similitudo foliorum cum alterutro Hyssopo, siue quod rotunda folia mittit, siue quod oblonga: præterea coma, nempe foliorũ ramulorũque vagus & luxurians proiectus nõ est κορυμβοειδής, corymbis insignis, visenda, & onusta, in cacumine tantum aureis bullis emicantibus: quinetiam radix, nec dẽsis, sic δαστέαν verto, nec tenuibus furculis hæret. Veratri nigri modo, nec Cyperũ æmulatur, nec sapore est ex subaustero dulci, quæ omnia chryfocomes historia potulat. Ego in euoluẽda hac ambiguitate olim monui rei herbariæ studiosos, plantam quam Galli *Targon* vocant, Itali *Dragoncello*, & quam Ruellius vulgi fabulis persuasus è semine Lini cepẽ indito, & ita defosso gigni credidit, chryfocomes descriptioni valde cõgruere, coma plurimis corymbis nitente, foliis hyssopo vulgari & macrophylo similem, radice furculosa Veratri nigri modo, Cyperi colore, gustu non insuauis, qui ex subaustero dulcescit, & ea qualitate hepaticis, atq; pulmonum inflammationibus prodest, in petrosi & opacis nascentem. Ad quod valde probabile

In Horto cap. 56.

STOECHAS viridu, Dalech.

næ suppressiones: renes enim expurgat, & vrinam pellit. Adduntur flores fomen-

mihi visum est, tacitũ nolui in chryfocomes natura declarãda, doctioribus iudicãdi arbitrium liberũ esto. De primæ stæchadis citrinæ facultatibus ex Dioscoride, & Penæ & aliorũ experientia diximus quibus assentitur Plin. scribens. Chryfocome radix calfacit & stringit. Datur potui ad iocinorũ vitia: itè pulmonum, vuluæ dolores in aqua mulsã decocta. Ciet mēstrua, & si cruda detur, hydropicorũ aquam. Eadem tradit Galenus. Chryfocome vocatur & Chryfites. Radix vincentes habet acrẽ simul & adstringentẽ qualitates: quare nõ multi vsus est. Vsi tamen est decocta in melicrato peripneumonis & morbis hepaticis. Sed & mēstruẽ purgationis prouocãdẽ vim quandã habet. Addũt recentiores decoctos flores aut in vino maceratos iocinoris obstructions aperire, quare darivtiliter eorũ decoctum, aut dilutũ, regio morbo, aut malo habitu affectis, idè potum interaneorũ vermes necare, totã plantam meri omnibus cerebri morbis à frigida causã proueniẽtib; nepe pituitosis fluxionibus, diurnis doloribus, comitialib⁹, resolutis, & id genus aliis, siue eius decoctũ sumatur in potu, siue herba ipsa in puluerem trita ex rhodomelle bibatur, aut oxymelite. In lixiuio addita non solũ supradictis morbis subuenit, si eo caput abluatur, sed furfures etiã absterget, & pediculos necat. Datur cum herba ipsa, tum eius decoctũ ad vrinæ suppressiones: renes enim expurgat, & vrinam pellit. Adduntur flores fomen-

Lib. 2. c. 20

Lib. 8. sim.

Matth in c. 52. lib. 4.

tis quæ ad vteri morbos frigidos & obstructiones paratur. Addo storchadem vitidem à Bauhino missam, quæ tota iucunda viriditate nitet, foliis per interualla in caule multis, duobus lōgis, aliquot aliis multò breuioribus, capitulo in caulis summitate longo, rotundo, cum duobus in summo foliolis, ex quo lutei flores exeunt.

OENANTHE. CAP. XLIII.

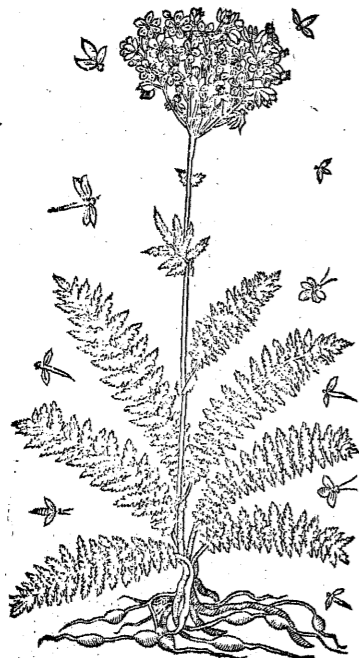
Nomina Cap. 1. & 5. Cap. 18.

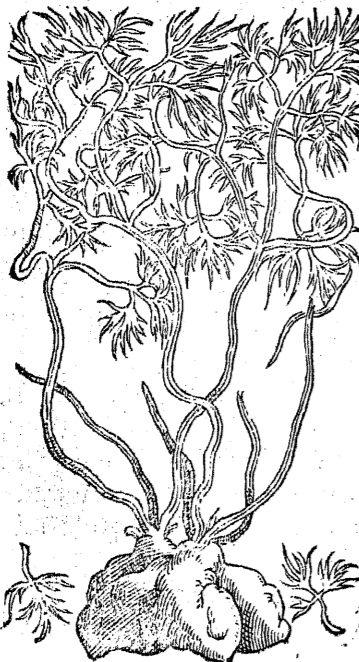
Iuonoms nomine prisca tria designarunt: primū labruscæ florē, deinde plantam flore cōmendatā, quā memorat Theophrastus cap. vlt. lib. 6. Historiæ, tū herbā de qua Dioscor. lib. 3. & nos hic tractamus. Cum autē οινάνθη dicta

FILIPENDIA A. cenāthe multorū.

fit ἀπὸ τῆς οἴνου id est, vino, & ἄνθος id est, flore, quasi flos vinosus, sic illæ plantæ nūcupatæ sunt, quod florū decore, odore & quadantenus colore non sint viti dissimiles. Dioscoridis verò cenanthen quidam etiam dictam purant, quod cum vite floreat, leucāthon verò (sic enim etiā appellari scribit Dioscorides) à florū quos producit candore. Hanc sic ille deliniet, folia habet pastinacæ, flores albos, caule crassum, palmi altitudine, semen velut atriplex, radicē magnam, capita multa rotunda habentē. Nascitur in petris. Plinius, Oenanthe herba, inquit, nascitur in petris, folio pastinacæ, radice numerosa. Herbarij varias plantas, ex quarum radicibus capita multa pendent, pro cenāthe aut eius generibus proponunt. Fuchius & recentiorū pleriq;, eam quæ vulgò filipendula vocatur à numerosis illis & rotundis in radice capitibus tuberibusve, quæ quasi ex filo quodam pendere videntur, Gallis *filipende* & *filipendule*, Germanis *Rostfimbrech*, id est, Saxifraga rubra. Quorū sententiæ refragatur Matthiolus, quod filipendula, inquit, nusquā magna radice nitatur, quæ rotundis extuberet capitibus, quod semen nō ferat atriplicis, quod deniq; nō in petris, sed in pratis & lætō vbiq; solo proueniat. At si, inquit Pena, filipendulæ radicē & flores etiam suauius multò spirantes quàm vitis siluestris germinationes, præsertim tractibus quibusdā Linguagotticis & Aquitanicis, sapius naribus admouisset: præterea si verba Dioscoridis accuratius expēdisset, & locis aridis petrosiq; plurimam eruisset, illorum sententiam haud reprehendisset. Nam in Anglia nō procul Brittoia, ad Vincētij rupes & cautes deuexas, etiā in Germaniæ aridis plurimā Iunio & Iulio mensibus reperiri asserit, floribus cādidis, exiguis, stellatis, cōfertis, bryoniæ & rutæ situ, semine muscoso, squamoso, rotundo, pimpinellæ, cui foliis etiā similis sit, pastinacæq; siluestris diuisura, caule cubitū & sesquicubitū alto, radice nō altè infossā, sed latè sparsa & ampla, è pēdulis fibris multis, pilularū cyperi, aut pæoniæ fœminæ, aut asphōdeli modo, quæ perbellè delineationi Dioscor. cōueniunt.

OENANTHE. I. Matth.

Fuch. cap. 21. hnt.

Lib. 3. c. 118. Ib. d.

Forma.

Lib. 21. c. 24

Cap. 21. hi.

In cap. 118. lib. 3.

In Ad. fol. 375.

OENANTHE. II.

Matthioli.

OENANTHE. III.

Matthioli.

ueniunt. Nam μεγάλην ρίζαν, radicem magnam, amplam, fusamque ex rei cognitione, & aliis collatis locis Pena interpretatur, καυλον παχυ, caulem crassum sanè habet pro altitudine sui, quam palmarem facit, cuiusmodi est filipendula nonnullis glareosis & montosis. Denique κεφαλὰς ἐχουσα ἑπογγύλας, id est, capita multa rotunda habens, cuiusmodi planè hæc sunt. His adde quod filipendula easdem quas cenāthe vires habeat, vt dicemus. Idem Matthiolus quatuor cenāthes genera post filipēdulam hic expressa pinxit. Quorum primum quod tuberosa est radice, multis notis genuinam Dioscoridis cenāthen referre putat, cætera radicibus & umbellis filipendulæ cognata. Verùm Pena illud primum genus aristolochiæ rotundæ & adultæ perquam similem specie radicem tantū ab cenāthe distare putat, quantum bunium à filipendula. Neq; enim tuberosam cenāthes radicem, sed capita multa rotunda habere scripsit Dioscorides. Secundā & tertiā Matthioli cenāthe, filipendulæ nomē etiam sunt assecutæ, inquit Pena, quæ vt cenāthes non ita dissimiles, ita hinc cōmodè referendæ. At si natalia spectes, minimè cenāthen dicas. Alterum quippe plurimum solo vliginoso & pratensi, tamen Matthiolus istis nomē adscripsit cenāthes, filipendulæ ademit, quæ præterquam quod viribus, etiam natalibus montosis & saxeis, vt diximus, magis quadrabat, etiam recentiorum consensu.

OENANTHE. IIII.

Matthioli.

In cap. 118. lib. 3.

In Ad. fol. 375.

Ibid.

Tertia quæ minor, & veræ cœnanthe similitior, radicibus amplis, globulis oblongis, prolixis fibris pendulis, turiones promit, imâque folia apij hortensis, teneriuscula, saturè virentia, cubitalem & sesquicubitalem caulem, geniculatum, alis, foliisque & umbellis anisi vel coriandri: flores sunt albidii, pusilli, æstate in conuallibus herbis, & verrucis pratensibus Angliæ. Monspelij etiam propè pontem Cellæ nouæ, Magalona inter narcissos, & circum Granuntiam siluam. Hæc Pena, qui rariorem multò hîc depictam filipendulam à nullo scriptore hætenus memoratam in lucem protulit. In cellorum montium verticibus, vt Narbonæ ad Veganiû in Dei paradiso vocato, calcari contermino hanc ipse eruit. Radix non æquè fusâ aut ampla, aut cirrhosa, sed proximè caulem bulbosâ, teretibus, longiusculis, æqualibus ferè processibus, modicè protuberantibus, corrudæ annotinæ paribus, præoniæ modò radicata. Caule assurgit sesquipalmû alto, crassiore, rotundo, non nihil striato & sulcato, imo medioq; sui folia alterno situ emittente, inter filipendulæ folia millefolij, media, exigua, cornu cerui diuisura, extremum florum thyrsus, album, spinosum amplexa cuculatis galericulis, crebris, spissis cõflatam, in Cristæ galli, vel Cynosorchis, vel nappelli speciem. Aliam idem Pena hîc quoq; pictam exhibuit, neque etiam admodum notam nisi borrealibus præsertim Angliæ, vbi erûpit riuulis, lutulentisve & riguis ripis, vbi paludarium, cui foliis non absimilis, vel rutæ pratensis similitior, multo pullulatu, viro tetro, colore & facie cicutæ. Caules bicubitales spargit è radice in pares asphodeli albi bulbos multiplicata, & quasi brachiata, nullius fibræ vinculo aut interuentu (secus Matthioli) cõtinuos, teneros, gustu acres & ingratos, succo lacteo primùm, deinde flauescente viroso & exulcerante prægnantes, umbella cicutæ, cui affinem autumant, qui maleficio parem se expertos asserunt. Vfos namq; in acetariis nihil factum fuisse propius, quàm vt interirent, aiunt: alios qui esitassent vertigine tenebricosa palantes, nutantes, attonitos, & in gyrum se versantes vidisse. Et certè tam non est cœnanthe quàm ab ea distat ruta pratensis vel cicuta. Hæc Pena. Præterea annotauit Dodonæus sij min⁹ genus in hortis vel alibi nõ in loco palustri satum à Matthiolo quartam cœnanthen fieri, ab cœnanthe tamen multum differentem, id quod etiam lib. de Palustribus cap. 78. indicabimus. Alias duas cœnanthes species Dalechampus exhibuit, quarû prior Scrophularia

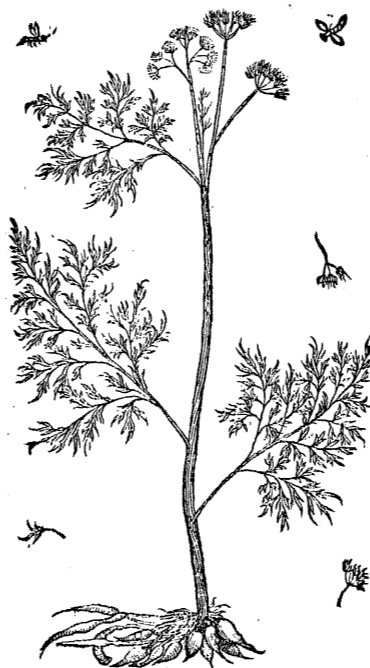
OENANTHE, siue *filipendula*
altera montana, Pena.

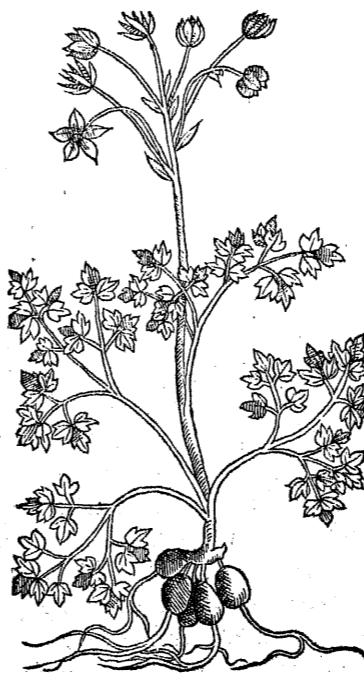
OENANTHE, alia Pena
Cicuta facie.

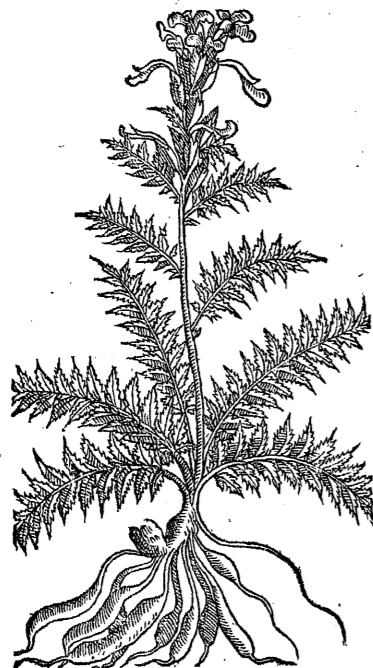
OENANTES Species,
Dalechamp.

OENANTHE, Myconi.

ria vocatur à quibusdam. Haud procul Monspelio nascitur, radice multa, rotunda, & oblonga, nigra capitula habente: caule crasso, anguloso, pedali, folio pastinacæ agrestis, flore in umbella candido, semine oblongo, nec lato, minime atriplicis simili, qua nota ab cœnanthe Dioscoridis distat, cæteris satis aptè cõgruentibus. Altera eiusdem cœnanthe in Monspelicis agri asperis gignitur, radice magna, non numerosa vt Plinius ait, sed numerosa multave capitula habente, folio pastinacæ agrestis, caule crasso, palmum alto, semine atriplicis modo lato. Perdoctus & bonus Myconus medicus Barcelonensis tot cœnanthes generum numerum quoque auxit, duobus aliis ex Hispania missis, quarum nec nomina nec vsus adhuc innotuerunt. Hæc in montibus & petrosis nata, folia propè radicem per terram spargit, minuta, incisa, læuia quadantenus hederæ modo, multò tamen minorâ, vt foliorum hîc depictorum magnitudinem vix excedant, inter se coniuncta & congesta, atq; ideo coriandri foliis aut pastinacæ similia, è longis pediculis pendentia, caule enatis cubitali, ab imo rubescente, paucis geniculis cincto, terete, læui, fere striato, & aliquantulum cauo. Radices subsunt multæ vt in asphodelo, septem aut octo, quandoque pauciores, coniunctæ crassæ, foris luteæ, intus cãdicantes, ex quarum extremis radícula tenues & longæ producantur. In summo caule flores velut in umbella pendent, candidi, ex quinque foliolis constantes, in medio muscosi, quibus pereütibus, in vasculis seu siliquis semen maturefcit, foliorû & caulis sapor subdulcis, item radicum cum leui quadã adstrictione, corticis verò earum amarus. Altera in altissimis montium iugis, frigidisque, solo tamè pingui, sed inter saxa prouenit: folia habet alia humi strata, alia in caule surrecta, minuta, variè incisa, pastinacæ satiuæ, aut potius filipendulæ: eius enim folia ita refert, vt quod ad ea attinet, hæc ab illa vix internoscas. Caules profert quandoque duos, sæpius vnicû, dodrantalem aut maiorem, rotundum, solidum nonnihil hirsutum. In eius vertice flos è folliculo veluti ex vesicula quadam prodit, extrorsum se exerens è candido purpurascens, qui defluens vas in folliculo relinquit ferè rotundum, quo semen coërcetur, minutum, in nigrû vergens. Radices habet candidas, quandoque rufescentes, rotundas, ex radicis fibris pendulas, modo plures, modo pauciores, vt quandoque viginti inueniantur, digiti longitudine, crassitudine minori. Harum sapor subdulcis, & nonni-

OENANTHE *Alia,*
Myconi.

Vires &
Temper.
Lib. 3. c. 118.

Lib. 7.

Fuch. c. 211.
hist.

hil acrimoniæ primo occurſu dum guſtatur, habens, quæ ſtatim euaneſcit: foliorum in caulibus ſubacris, nonnihil adſtriptionis præ ſe ferens, floret Iunio menſe. Hanc Myconius filipendulæ genus eſſe indicat ex foliorum & radicis ſimilitudine, eodẽmque ſapore. Nunc oenantes & filipendulæ facultates in ter ſe conferamus. Oenantes fructus, inquit Dioſcorides, caulis & folia cum vino mulſo bibuntur ad ſecundas eiiciendas. Radix è vino vrinæ ſtillicidio conuenit. Additur in veteri codice *ῥῆ ἰσλε ποῖς*, id eſt, & ictero, ſicuti & legit Paulus, verba hæc Dioſcoridis ſic tranſcribens. Dioſcorides aliam deſcribit oenanthem contrariis duntaxat viribus, vnde ſecundas eam eiicere, & vrinæ ſtillicidio, morboque regio mederi tradit. Filipendula amara admodum eſt, ita vt non temerè hanc recentiores calidam & ſiccam eſſe in tertio ordine ſtatuunt, expertiq; ſint eam in lotij ſtillicidio & vrinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorumdem conuenire. Eadem ſtomachi inflationes diſcutere, mederi ſuſpirioſis & anhelantibus, & omni-

bus morbis quos cauſa frigida concitauit: farinam eiufdem cibus comitialium inſpergunt.

PIMPINELLA SAXIFRAGA. CAP. XLIIII.

Nomina

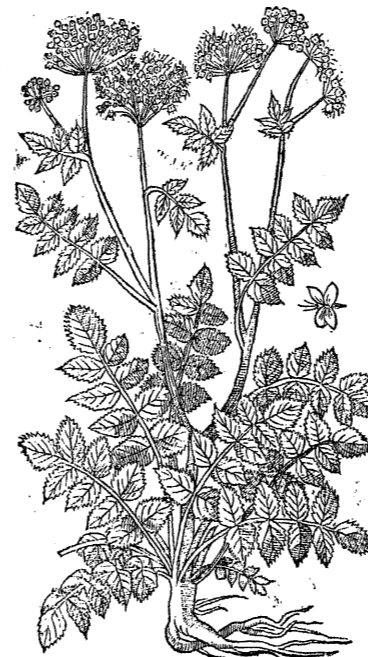
Lib. pal. ca.
70.
Lib. que in
aſpet. c. 8.

Genera.

Forma.

Locus.
In Ad. fol.
321.

Pimpinellæ & ſaxifragiæ nomina de multis plantis dicuntur, vt ex ſuperioribus intelligere licet, in quibus de Pimpinellis ſanguiforbis, & ſaxifragis aliis diximus. Hic de Pimpinella que ab odore, vt volunt, hircina cognominatur, & Officinis ſaxifraga ſeu ſaxifragia, ab expellendorum è renibus calculorum facultate, Simoni Ianuenſi *Petra ſindula*, Gallis *Saxifrage*, Germanis *Bibernell* & *feldmorem*. Eam herbarij duplicem ſtatuunt, maiorem & minorem. Maior caulem profert longum, cauum, geniculatum, folia ex atro viridia, que ex foliolis multis in vno pediculo conſtant, paſtinacæ ſatiuæ ſimilia, toto ambitu ſerrata, flores candidos in umbellis, ſemen exiguum, apij horteniſis ſeu vulgaris, calidius, & magis linguam vellicans: radicem vnicam, longam vt in apio horteniſis guſtu acrem, & linguam zingiberis modo excalfacientem. Pimpinella ſaxifraga minor ſuperiori caulibus, foliis, floribus & ſemine ſimilis eſt, ſed omnibus partibus minor, maiore verò & acrimonia & feruore. Radix huic etiam eſt longa, ſimplex, guſtu acris, & linguam vrens. Thaliætrum Rondelletij, Natrix Plinij, Guilland. & Anguillaræ. In ſiluis, inquit Pena tota maior & vmbroſis pratis, ſed minus acris feruidaque quàm minor, & folio longo propius exprimit apium quàm Pimpinellam. Creberrimus vſus apud Belgas vtriuſque ſeminis & radicis calculo frangendo, lotioque proluciendo: vehementius ſiquidem vtrumque præſtat. Herbariorum quidam eſſe volunt pseudobunium Dioſcoridis, quod palmi altitudine in Creta fruticat, foliis Bunij, non Napj, vt vertit Ruellius, cuius quatuor ramuli ex aqua poti ſanant tormina, vrinæ ſubſtilium, & laterum dolores: ſtrumas quoque diſcutiunt cum vino & ſale repentes impoſiti. Alij potius eſſe credunt Phellandryon Plinij, de quo ſupra dictum eſt capite de

PIMPINELLA *Saxifraga*
maior, Matthiol.

PIMPINELLA *Saxifraga*
minor, Dodon. & Lobelij.

de Angelica, & ca. 78. lib. de paluſtribus. Hircinæ autem neutiquam à viroſo odore hircinæque olente ſic dicta eſſe ſcribit Pena. (Dauci namq; ^{Ibidem!} paſtinacæ, vel liguſtici quiddam nec inſuaue redolet,) ſed quia illa, vt adulti hirci, eo quo docent præctici modo ſanguis & caro, eximiū ſit calculoſis præſidiū, etiamq; ictericis & hydropticis. Petrifiſindula verò vocatur etiã eadẽ prærogatiua. Minor autem hircina Pimpinella, ſeu Bipinella, vt idẽ tradit, ſic dicta eſt quod foliis Pimpinellæ adeò ſimilis exit, vt eadem planè putetur: nec eas ſemper pilis diſcernere licet, inquit, vt putat verſificator, Pimpinella habet pilos, Saxifragia non habet villos. Nam eodem proximè loci tractu ſe vidiffe ait Saxifragiæ foliorum interna ſuperficie piloſa, nullos tamẽ in Pimpinella ſanguiforba, vel horteniſis, videri: An ne, non foliis innatos, inquit, ſed inter frangendum tractos villos, tenuiſſimave & ferme araneoſa ſtamina innuit, qualia in ſcabioſa animaduertas? In caule rotundo, glabro, cauo, geniculato, flores in umbellis albi, dauci ſemè acre, vel cari, ſed calidius, acrius: radice multò acriore, candida, dauci ſilueſtris, Germaniæ, Belgi, Galliæ, Angliæq; in pratis ſiccis & ſecus ſepes. Hæc Pena, his conſentanea quæ ab aliis herbariis de iſdẽ ſtirpibus literis madata ſunt: nimirum Saxifragiæ hanc cū acrimoniã non exiguã in guſtu præte ferat, haud dubiè in ſecundo ordine calidã & ſiccã eſſe, imo ad tertium vſque accedere. Semè eius & radicẽ, aut eorū decoctū cū vino potūciere vrinã, renum & veſicæ calculū cõminuere, earūdem partium obſtructionibus, & vrinæ difficultati ſummopere auxiliari. Radix menſtrua ciet, ſecūdas & factum mortuum expellit eodẽ modo ſumpta. Eiufdem ſiccæ farina cum ſaccharo ventriculum calfacit & roborat, concoctionem iuuat, torminibus ventris & colico dolori medetur, ſtatus diſcutiendo. Radix & ſemen mirum in modum profunt cõuulſis, apoplecticis, & iis qui febris diurnis à frigida cauſa excitatis vexantur, iſq; qui venenum aliquod hauſerunt, aut à ſerpentibus cõmorſi ſunt. Cum vino & aceto pota peſti medetur, ore retenta eius arcet cõtagia, & putrido aëri reſiſtit.

Temper.
Fuch. cap.
211. hiſt.

Vires.
Dodon. li. 2.
ca. 88.

Commanducata phlegmatis multi, craſſi & viſcidi copiam à cerebro trahit, dentium dolorem mulcet, & apoplexia detentis vocem reſtituit, foliorum ſuccis faciei maculas omnes exterit, cutemq; nitidam reddit, vlceribus putridis inditus ea terget. Eadem præſtant folia trita & impoſita. Aqua eius ſtillatitia aut ſola, aut cum aceto inſtillata oculis, eorum caliginem diſcutit.

Nomina

ΚΩΝΕΙΟΝ Græcis, Cicuta Latinis dicitur, Arabibus *Sucaram*, Germanis *Wurtzerling*, *Schirling*, & *Wuetterich*, quasi tyrannus, quod hominem interficiat, si intra corpus sumatur, Gallis *Cigue* & *Cocue*, Hispanis *Ceguda*. Nominatur autem κώνιον, ὡσαύτ' ἡ κωνίαν διὰ τὸν γινώσκον ἐλαγμόν καὶ σκότον τοῖς ὤψεσι, idest, à circumuertendo, quod vertiginem & imaginem earum rerū quæ aspiciuntur tanquam circumagantur, ac tenebras inducat iis qui eam biberunt, vt fufius declarat Nicander. Cicuta, ita describere Dioscoride, caulem profert geniculatum, vt fœniculum, grandem, folia ferulæ similia, sed angustiora & graueolentia, in cacumine adnascentes ramulos & umbellas gerit, florem subalbum, semen aniso simile, sed candidius. Radix caua est & nō profunda. Plinius, Cicuta quoque venenum est, inquit, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen vsus non omittendi. Semen habet nixium. Caulis autem & viridis estur à plerisq; & in patinis. Leuis hîc & geniculatus vt calami, nigricans, altior sæpe binis cubitis, in cacuminibus ramosus: folia coriandri teneriora, graui odoratu: semen aniso crassius: radix concaua, nullius vsus. Hæc Plinius. Notissima

In Ale-xiph.

Li. 4. ca. 74.

Forma.

Li. 25. ca. 13.

Locus.

CICUTA, Matth.

In Ad. fol. 326.

Li. 4. ca. 74.

Vires &

Temper.

Lib. 25. ca. 13.

Embl. 67. lib. 4.

omnibus hæc planta pascim in pratis, locis incultis & umbrosis, circa sepes & dumeta fruticat, omniumq; regionum indigena est, inquit Pena. Figura cerefolij, siue pastinacæ agrestis, aut myrrhidis. Iulio mense flores & semina profert. Dioscorides eius vim exitiosam, & multū in medicina vsus sic declarat. Cicuta in letalibus est medicamentis, sua frigiditate necans. Remedio est meraci vini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquā semen & coma areseat, expressusq; in sole siccatur. Multus aridi ad medendi rationem vsus est. Miscetur vtiliter collyriis, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & erysipelata illitus restinguit. Herba cū coma trita, & testibus circumlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, lac extinguit: mamas in virginitate increfcere prohibet: puerorū testiculos tabescere facit. Pleraq; his cōsentanea tradit Plinius, his verbis. Semini & foliis refrigeratoria vis, quæ si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est priusquam perueniatur ad vitalia, vini natura excafactoria. Sed in vino pota irremediabilis existimatur. Succus exprimitur foliis floribusq;: tunc enim maximè tempestiuus est. Succus trito semine expressus. (Melior semine trito expressus, Cornarius emendat ex veteri codice), & sole densatus in pastillos necat, sanguinem spissando. Hæc altera vis. Et ideo sic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad resoluenda medicamenta vtuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandum stomachum malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circumlitis. Miscetur collyriis, & alios omnes rheumatissimos cohibet. Folia quoque tumorem omnem doloremq; & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est mamas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac

est, lac puerperarum mammis imposita extinguit, veneremq; testibus, circa pubertatem illita. Galenus, Cicuta, inquit, quod extremè refrigerantis sit facultatis, omnes norunt. Sed non vbiq; similiter perniciosam esse tradunt auctores. Plinius, Maxima vis, inquit, natæ Susis Parthorum (Cornarius legit, Finibus Parthorum. Susa enim vrbs fuit inter Persidem & Babyloniam sita, non vrbs Parthia. Tamen Theophrastus scribit Thrasyam Mantinensem ad venenum conficiendum censuisse fumendum Cicutam, ἔχ' ἴθ' ἐν ἐρήρην, ἀλλ' ἐκ σέσων, idest, non vndelibet, sed ex Susis. Et paulò ante dixerat Homeri testimonio, Κώνιον ἄριστον εἶναι πρὸς σέσῳ, καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς τοῖς τόποις. Idest, optimam esse Cicutam circa Susa, & in frigidissimis locis) mox Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ: in Græcia verò Megaricæ, deinde Atticæ. Matthiolus non ad eò exitiosam esse in Italia tradit: eamq; si in Hetruria Asini depascantur, profundissimo somno & torpore corripit, vt non tantum stupidi, sed planè mortui videantur. Id quod aliquando rusticos fecellit, nam dum asinis quos mortuos credebant, pellem detraherent, accidit, quod in medio ferè operis asini sint experrecti, non sine magno excoyantium terrore, & ingenti spectantium risu.

Li. 25. ca. 13. Ibidem.

Lib. 9. hist. ca. 17.

Cap. 15.

CICVTARIA.

CAP. XLVI.

SIMILITVDINE quæ huic plantæ est cum Cicuta ab herbariis Cicvtaria nomina est, quàm duplicem faciunt. Prior in pratis montium frigidorum luxuriat, radice candida, ramosa, fœniculi modo carnosâ, nunc cocta, nunc in surculos diuisa, odorata, acri: foliis oblongis, in ambitu valde incis: caule cubitali, anguloso, ramoso: flore candido in umbellis: semine longo, nigro, gemino, filis duobus prætexis munito, acri, odorato. Cicvtaria altera quæ rubra dicitur in pratis etiam montium vliginosis ad fontium scaturigines, & riuorum margines fruticat, radice crassa, nigra, geniculata, confi-

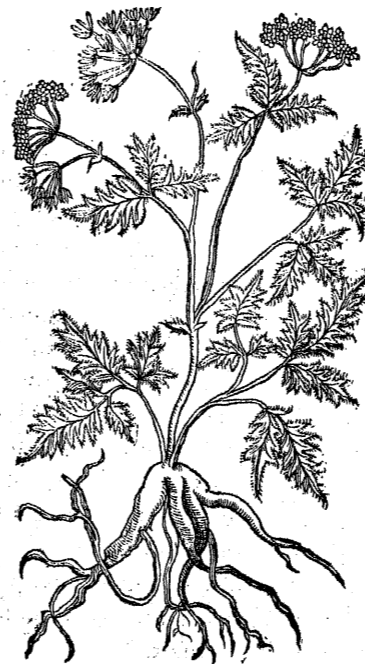
Nomina

Genera.

Forma.

CICVTARIA Alba.

CICVTARIA Rubra.

brata:

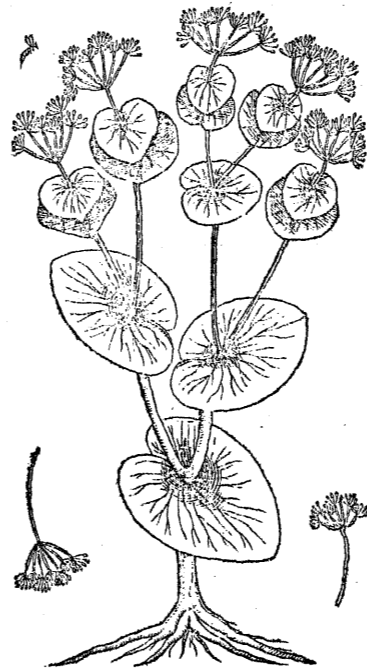
brata: foliis quàm in superiore latoribus, pallidioribusque: caule pedali, ferulaceo: flore ex albo rubente, in umbella compressa: semine similiter oblongo, nigro, gemino, fila duo tenuia protendente, acri, & suauiter olente. Cicutarias

CICVTARIA Altera
latifolia fœtidissima, sine
flore, Lobell.

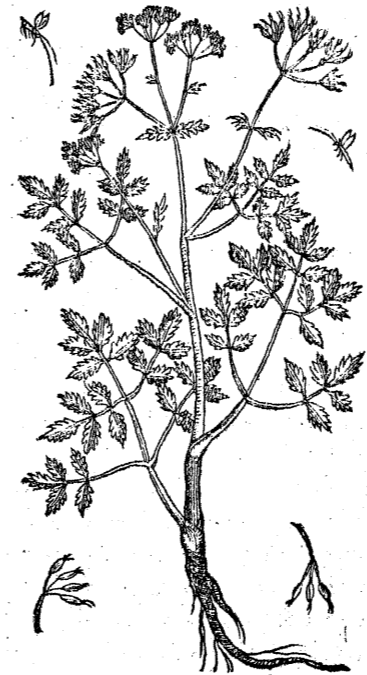

alias profert Lobellius, Cicutariam maximam fœtidam, cuius caulis ad hominis proceritatem assurgit, crassitudine est quatuor digitorum, foliis, semine & radice Sefelis Peloponnensis longè maioribus. Fortasse est Thapsia tertia Salmaticensium à Clusio descripta quidem, sed non picta. Profert etiam Cicutariam latifoliam fœtidissimam, perperam Sefeli Peloponnense quorundam, qui nondum inuento gemino Peloponnensi Sefeli folio Cicutæ latiore & crassiore (cuiusmodi huius sunt) Sefeli Peloponnense folio Cicutæ dixere. Facultates tamen reclamant. Vniuersa namque planta simul, ac tangitur, virus halat, qua nota à Peloponnensi discernitur. Radice crassa & tota facie Myrrhidem odorem vescam quadamtenus exprimit: sed folia latoria, longiora, nigriora, & semen breuius Angelicæ vel maximæ Cicutariæ fatuæ, par in umbellis latis excusso candido flore. Caulis alis brachiatus, sesquicubitum & duos cubitos æquans. Florem, semen, caulem seorsum de pinxit.

PERFO

ANTHRISCVS, Plinij.

PERFO ad cubiti altitudinem attolitur, caule rotundo, folio deorsum mutante & incuruo, crasso, venoso, pallido, perfoliata: prioris similitudine, per cuius imam partem & caulis & rami traiciunt, sicuti ferè in priore perfoliata, hoc dempto: quod non sic folium rotundo aluco caulem vndiquaque ambit, sed veluti infernè fissum per rimam transmittit, flore in umbella, prodeunte ex cauo plantæ vertice, foliis, quæ alibi simplicia sunt, illic geminatis, & tanquam lacunam efficientibus: semine paruo, nigro, rotundo. De Perfoliata priore tractauimus in lib. de iis quæ in umbrosis proueniunt.

Cap. 55

ANTHRISCVS. CAP. XLVIII.

Lib. 2. c. 15.

PLINIVS Anthriscum inter vulgares apud Egyptios in cibis herbas numerat cum phodrylla, hypochoëri, caualide & scadice. Aitibi de scandice scribens, ait. Eadem erat Anthriscus, si tenuiora folia, & odoratiora haberet. Anthriscum plantam esse hic pictam contendunt herbarij quidam, quorum sententiæ nec refragor, nec suffragor. Gignitur in pratorum marginibus, præsertim si gelidis aquis rigantur, & ad riuorum præterfluentium alueos, radice sceniculi, intrus alba, odorata, acri, foliis api, per oras oblique dissectis, in singulis pediculis ferè semper quinque, caule cubitali & interdum proceriore, anguloso, flore in umbella candido, semine oblongo, gemino, apicibus duobus præfixis, exilibus, acri & odorato. Quidam pertinaciùs contendunt esse Charephyllum nostrum.

Li. 22. c. 22.

Locus.

Forma.

HISTOR

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER SEPTIMVS,

*In quo describuntur & ad vivum depinguntur
Plantæ, quæ flore placent.*

DE FLORIBVS ET CORONIS, CAP. I.

VM VMBELLÆ flores sustineant plantis umbelliferis eas quæ flore placent meritò subiungemus, quas *άνθηνα* vocasse videtur Theophrastus, & floribus dicta conuertit Theodorus. Est autè *ἡ άνθος*, Latine flos, veluti iuuenescentium plantarum quasi vernatio, vel futuri fructus indicium, & gaudium herbarum arborumq;. Concipiunt enim variis diebus, & pro sua quæq; natura grauida partus gerunt, quod germinatio ideo vocatur. Pariunt cum florent, flosque ruptis constat utriculis. Sed educatio in fructu est. Quamquam flore

quasdam arbores tradunt, fructum tamen nullum edere: ac contra fructiferas esse quasdam flore omni destitutas. Cerasi quidem genus est, quod florem rosæ modo foliolis multis stipatum, ideoq; formosum profert, nullum tamen fructum præbet, velut exhausta secuturi fructus materia in floris ornatum, & dẽsam foliorum congeriem. Ilices verò fructu onerantur, quem nullus flos antecedit. Est & genus violæ flammeæ & chamæmeli leucanthesi, quod florem densum & multiplicem edit, nec semen gignit. Præterea tristes quædam sunt plantæ, quæ nullo flore à natura decorantur, vt adiantum, hemionitis, poly podium, filix, trichomanes, Medium, quibus tamen floris loco quidpiam natura concessit, vt filici & trichomani pensiles in auersa foliorum parte vermiculos. Flores Theophrastus anni partibus quibus emergunt, distinxit, vt sint *άνθη εαρινά, θερινά, μεσοπωρινά*, idest, Flores verni, æstiu, autumnales, rigida hyeme, nullo flore celebri. Vernos flores hos recenset. Τῶν δὲ άνθῶν *ἡ μὲν πρῶτον ἐκφαίνεται* ἡ λευκοῖον, ἢ πρῶτον μὲν ἀπὸ μαλακώτερος, εὐθύς τῶ χερμῶνος, ἢ πρῶτον δὲ σκληρότερος, ἢ ὑστερον, ἐνιαχὲ τῶ ἥρος. ἅμα δὲ τῶ ἱὸν ἢ μικρότερον τι γέρον τῶ φλογινὸν χαλκιδιον, ἢ ἀχρῖον (quem locum deprauatissimum esse vel ipsi asterisci indicant. Quare legit Gaza, ἅμα ἢ τῶ ἱὸν, ἢ μικρόν τι ὑστερον χερῖνον τῶ φλογινόν. Plinius verò, ἅμα ἢ τῶ ἱὸν, ἢ μικρόν τι ὑστερον τῶ πορφυρεῶν) ταῦτα ἄν οἱ φεφανοπλόκοι χερῶν), πολλὰ εἰσὶν ἄλλων, μέλα δὲ ταῦτα ὁ νάρκισσος, ἢ λείψιον, τῶ τῶ βόλβος κώδιον. ἐμπλέκονται ἢ ἐνίοι ἢ τῶ τῶ εἰς τὸς φεφάνους. ἐπὶ ἢ τῶ ἱὸν ἢ δινάνθη, τῶ μελάνιον, καὶ τῶν ἀχρῖων, ὅτε ἐλθὲν κρυσος, τῶ τῶ ἀνεμώνης ἢ λευκωνία χαλκιδιένη, τῶ ξίφιον, καὶ ὑάκινθος, ἢ χερδὸν ὅσοις ἄλλοις χερῶν) τῶν ὄρεσιων. τὸ ἢ ῥόδον ὑστερῶ τῶ τῶν, ἢ τελευσίον μὲν φαίνεται),

Lib. 6. hist. cap. 7. Flos quid.

Plin. li. 17. ca. 25.

Lib. 6. hist. cap. 7. Florum diuisio. Verni flores.

πρῶτον ἢ ἀπολείπει τῶν εαρινῶν. ἀλγοχρόνιος ἢ ἄνθησις, ἀλγοχρόνια ἢ τῶν ἀχρῖων τὰ λοιπὰ, πολλὰν τῶ ὑάκινθος, ἢ τῶ ἀχρῖας ἢ τῶ ἀχρῖας. ἀλῆ ἢ δινάνθη, καὶ ἢ λευκοῖον, καὶ ἢ ἐπιμύλλον τῶ φλογινόν. τὸ δὲ μελάνιον ὡσαυτὲρ εἴρη), δὲ ἐνιαχὲ, θεραπειῶν τυγχάνον. ὁσάκις δὲ καὶ δινάνθη, καὶ ἢ ἀνθικὸν μὲν, ποῶδες ἢ τῶν φύσιν (lege εὐώδες, non ποῶδες vt legit Gaza) εἰάν τις ἀποκνίξῃ, καὶ ἀφαιρῆ ἢ ἄνθος, καὶ μὴ εἴσῃ ἀπερμῆσθαι, καὶ ὅτε (non ὅτι, vt in vulgatis) τόπον δὴ ἔχῃ, καὶ λείψιον δινάνθη (hae duæ voces postrema ipso sensu & Gaza momentibus sunt addenda) τὸ ἢ ἄνθος βορρυῶδες, καὶ λευκὸν καὶ θάπερ τῶν ἀχρῖων (Gaza legit καὶ θάπερ ἀμπέλῃς τῶ ἀχρῖας, vertit enim vt labrusca) ταῦτα μὲν οὐ ὡσαυτὲρ εαρινὰ φαίνε). Idest, Primum inter flores Leucoium se ostendit (Gaza Leucoium violam albam conuertit, Plinius, opinor, secutus: alij Leucoium luteum intelligunt, (quibus quidem locis aer tepidior est, hyeme statim, vbi verò inclementior, postea. Vere alicubi cum viola, aut paulò post Liliū exit, & Phloginū siluestre. Hæc aliis quibus coronarij vtuntur longè præcurrunt. Post hæc Narcissus & Lirium exeunt. Ad hæc bulbi κώδιον, idest, caput: quidam enim & id coronis intextunt. Sequuntur Oenanthe, nigra viola, & ex siluestribus eliochrysum, & anemones genus quam pratensem vocant: idem gladiolus, hyacinthus, & quibuscumq; ferè aliis mótanis vtuntur. Rosa ferior iis est, & nouissima quidem erumpit, prima autem inter vernos flores definit: breui enim tempore durat florum eius prouentus. Nam & reliqua in siluestrium genere parum durant dempto hyacintho, tam siluestri quàm fatiua. Is enim diu durat, & leucoium, diutius etiam phloginum. Nigra autem viola, vt dictum est, annū durat, si cultus adhibeatur: similiter œnanthe, nam ea quoque flore commendatur, natura suauiter olens: Si enim florem auellas auferasque, nec semen parere sinas & locum apricum nacta sit, plurimum durat. Flos autem racematim coit candidusq; est vt labrusca. Et verni quidem flores hi sunt. Plinius horum magnam partem ex Theophrasto descripsit his verbis. Florum prima vernuntiantium viola alba: tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat: postea quæ appellatur purpurea: proximè flammea quæ & phlox vocatur, siluestris duntaxat. Codiaminum (legendū bulbi codium ex Theophrasto) bis anno, vere & autumnos: astatates hyemalq; fugit. Seriores supradictis aliquanto narcissus & liliū transmaria: in Italia quidem, vt diximus, post rosam. Nam in Græcia tardius etiam nuni anemone. Est autem hæc siluestrium bulborum flos, aliaq; quàm quæ dicitur in medicinis. Sequitur œnanthe, melanium, ex siluestribus eliochryfos. Deinde alterum genus anemones quæ limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hyacinthis: nouissima rosa: eademq; prima deficit, excepta fatiua. E cæteris hyacinthus maximè durat, & viola alba, & œnanthe: sed hæc ita si deuulsa crebrò prohibeatur in semen abire. Eundem Theophrasti locum citans Athenæus, alios supradictis flores vernos addit, nisi mendosi sint codices. Πρῶτον δὲ τῶν άνθῶν ἐκφαίνεται τῶ φησι Θεόφραστος ἡ λευκοῖον, ἅμα δὲ δινάνθη ἢ τὸν φλόμον χαλκιδιον τὸν ἀχρῖον (Alij ex Theophrasto legunt, τὸ φλόμον χαλκιδιον τῶ ἀχρῖον) ἐπὶ τῶ νάρκισσος, καὶ ἱερῶν, καὶ τῶν ὄρεσιων ἀνεμώνης γένος ἢ χαλκιδιον ὄρεον, καὶ τῶ βόλβος κώδιον. συμπλέκονται ἢ τῶ ἱὸν εἰς φεφάνους, ἐπὶ τῶ τοῖς ἢ τῶ δινάνθη καὶ ἢ μελάνιον καὶ τῶν ἀχρῖων ὅτε ἐλθὲν κρυσος, καὶ ἢ ἀνεμώνης ἢ τε λευκωνία χαλκιδιένη, καὶ ξίφιον, ἢ ὑάκινθος. τὸ ἢ ῥόδον ὑστερῶ τῶ τῶν, καὶ τελευσίον μὲν φαίνε), πρῶτον δὲ πᾶσι. Idest, omnium primum cerni leucoium Theophrastus tradit, vnâque cum illo verbascum agreste, postea narcissum & iridem, ac ex mótanis anemones genus, quod montanum vocatur, & bulbi caput: nam etiam hoc quidam coronis implicant. His accedit œnanthe, nigra viola, & ex siluestribus eliochrysum, & anemone limonia dicta. Hinc Gladiolus, hyacinthus. Rosa horum tardissima est, postremaq; cernitur, at prima definit. Æstiu & autumnales flores hi sunt Theophrasto. Τὰ δὲ θερινὰ μᾶλλον ἢ τε λυχνίς, ἢ ἢ διὸς ἄνθος, καὶ ἢ μήριον, ἢ ἢ ἴφρον, τῶ ἢ ἀμάρακος ὁ φρύγιος, ἔτι δὲ ὁ πῶθος χαλκιδιος. ὅτος ἢ ἐστὶ δινάνθη. ὁ μὲν ἔχων τὸ ἄνθος ἕμισιον

Lib. 17. ca. 17.

Li. 15. dipn.

Lib. 6. hist. ca. 7.

την βακινθω, ο δ' ετερος αχρεος, λευκος, ο χρεων περ. τις τας τας, και χρεωνιωλερος ετος. ανθεσι
δλε, η, ηεις τει γρεος, και το ερθειον κελυμνον, τη οψη κελον το ανθος, αοσιμον δλε. μελοπαρα
δ το λειριον το ετερον, και ο κροκος ολε ορηνος, αοσιμος, και ο ημερος. Idest, Aestiui flores sunt,

Lib. 21. c. 11.

lychnis, Iouis flos, cerinthum, iphyum (Plinius legit pro cerintho, alterum genus lilij, & pro iphyum, Tiphyum) & amaracus phrygius, atque pothos duplex, vnus cui flos hyacintho similis, alter decolor, albus, quo circa sepulcra vtuntur, hic vero diuturnior est. Floret etiam iris aestate, & struthium, flos quidem aspectu pulcher, sed sine odore. Autumno vero florent lilij alterum genus & crocus, tam mon-

Li. 15. dipn. Lib. 22. c. 11.

tanus inodorus, quam satiuus. Athenæus hunc Theophrasti locum citans ab eo nihil variat. Ex eodem Theophrasto hæc descripsit Plinius. Succedunt illis aestiui, lychnis, & Iouis flos, & alterum genus lilij: item tiphyum & amaracus quem phrygium cognominant. Sed maximè spectabilis pothos. Duo genera huius: vnum cui flos hyacinthi est, alterum candidius, qui ferè nascitur in tumulis, quoniam fortius durat. Et iris aestate floret. Abeunt & hi marcescuntq;. Alij rursus subeunt autumno. Tertium genus lilij, & crocum, in vtroque genere vnum hebes, alterum odoratum. Hic est, vt diximus, ex Theophrasto ortus florum temporum ratione distinctus ordo: quamquam, inquit, nullum intermittitur tempus, nec ipsa hyems floribus orbata est. Nam etsi propter immodicum frigus sterilis videatur, tamen flosculos habet, autumnalibus prorogatis. Quod si ipsa clementior fuerit, multo magis. Verùm inuero in Græcia dütaxat, atque dum Theophrastus viueret, præclarosq; illos de plantis libros conscriberet, suprædicti illi flores coronarij habebantur, hoc sæculo multo plures gratissimi iucundissimiq; celebrantur, quos oratione prosequemur, vt delicias nostras posteritas agnoscat, nec dedignetur, iis interim non omisis quos Theophrastus recensuit, & quorum præsertim vsum retinuimus. Atque vt à vernis exordiar. Primus omnium flos consiliginis, quam Pseudoelleborum nigrum vocant, herbaceus in hortis nostris profilit statim à bruma & Ianuario ferè toto durat, non odoris suauitate, non coloris venustate expetitus, sed hoc nomine tantum, quod vel inuito brumæ rigore existat, atque erumpat, & alios omnes anteeat. Huic proximum est leucoium bulbosum, Ianuario & Februario florens, mox leucoium flammeum, bulbos vomitorius, viola purpurea: caltha quæ hyemauerit, primula veris genera, belides satiuæ, leucoia candida, purpurea, punicea, anemone limonia, bulbina, chelidonium minus, fumaria bulbosa. Ianuarij, Februarij, Martij ineuntis hæc plerumq; foetura est. Progrediente Martio luxuriant phlox, vinca peruinca, cœnanthe, hyacinthi, lunaria odora & inodora, narcissus duplex, alter orbiculo medij floris rubro, suavis odoris, alter grauius olens, luteo, chamæleuce, siue farranum Plinij, cardamine minor (has enim fertis & coronis non excludunt) flore viola, è puniceo candicante, nam & altera minor humiliorq; est, flosculo candido, exiguo, inutili. Deinceps Aprilis hos largitur cynorrhodi lauis, pæonia, iridis maioris cæruleæ & candidæ, gladioli, eliochrysi, violæ matronalis, cuius flos vt leuciorum, candidus, puniceus, purpureus spectatur, herbæ Catrachio similis quæ Galli *Basinetz* vocant. Florent & hoc mense oxyacantha, & smilax aspera, quorum flore coronarios vt scripsit Theophrastus. Ex hisce floribus perenniores sunt phlox, quæ tota ferè aestate florere non desinit, viola flammea, leucoia, violæ matronales, viola purpurea multiplex. Aprili succedit Maius suorū quoque florum opibus & agmine diues: nam eo flores suos expandunt hemerocalles siue liliū fuluum, liliū candidum, liliū martagum nuncupatum, melanthium rubrum, caltha veris principio fata, rosa corneola, iasminum luteum, cyamis maior, purpureus, cæruleus, candidus, orcheon & ranuncolorum genera, phalangium flore niueo, caryophyllum syluestre, satiuum, candidum, rubrum, puniceum, vermiculatum, polyschides, viola barbata, flos Africanus, polygona

Verni flores nostri.

Lib. 6. hist. cap. 7.

polygonatum, iris parua, myrtus, asphodelus, asperula, Iouis flos siue Aquilegia candida, purpurea, punicea, pseudomelanthium. Minus fugaces ex iis sunt, caltha satiuæ, Iouis flos, flos Africanus, caryophylla, pseudomelanthium, cyanus, rosa corneola, melanthium rubrum. Quædam enim floris prouentū in duos tresve menses prorogant: quædam etiam in totam ferè æstatem, vt melanthium rubrum & caltha: quædam etiam bis florent, vt rosa corneola, quæ autumno etiam floret, & ad Octobris vsque exitū flores producit. Iam verò flores æstiuī (sic enim nominantur & iure quidem, ij quos Iunius & Iulius menses fundunt) sunt, melanthiorum tria genera, lychnis satiuæ, rubra, candida, lauandula, spica, spartium, & ipsum biflorum, quoniam sub autumnī finem florem etiam præbet, si cælū nō repugnauerit, cuminum siluestre geminū, alterum flore rariū dissecto, alterū densius cumulato, equitis calcaribus simili, maiorana, iasminum duplex, malua hortensis, alba, rubra, purpurascens, simplex, multiplex: ex siluestribus rapunculū maius. trachelia duo, campanula alba & cærulea, dactylis lutea & rubra, silybi flos, quod leucacantham vocat Tragus, à puellis Germanis coronis addi solitus, Alcea veneta. Ex his diutius durant lauandula, spica, lychnis, maiorana, cuminum siluestre, quod in fasciculos coaceruatum & suspensum siccatur, minimeq; in arcescente floris purpura, hyeme floribus aliis omnibus destituta, cum amaraco & thymo fertis ac coronis inferitur, vt elychrysos sic asseruatus. Augusti verò & Septembris munera sunt, amaranthus purpureus, petilius maior Plinij, blitum maius, cyclaminus flore violæ, purpureo, odorato, & vt audio, Tulipa rubra, calthiana Plinij autumnalis: sunt enim aliæ duæ, hæc verna, illa æstiuæ, crocus siluestris inodorus, satiuus odoris non iniucūdi, cui simillimus colchici flos in pratis nudus post foliorū iacturam, adeo vt incautos & ignaros fallat. His quoque mensibus halicacabi fructus nature scit & fuluescit, quem folliculi tunica detracta coronarij in ferta cū cumino siluestri, amaraco & thymo colligant, cerasum vocantes, ob magnam cū cerasi fructu coloris & rotunditatis affinitatem. Hactenus flores coronarios recensuimus: præter quos in coronis locum sibi vendicant plantæ multæ, vel foliorum varia pictura insignes, vel ramulis frondeq; suauem odorē spirantes. Sed de iis libro de odoratis plantis tractabimus. Nunc de florum vsu dicendum nobis est: qui quidem latissimè patet. Nam flores summæ hominum tum voluptatis, tum vtilitatis causa creauit natura. Horum enim illecebris non parum visus & olfactus capiuntur, vt pote cū miros essent odores, inenarrabilemq; colorum varietatem representent. Nec enim in vllis rebus aliis lasciuiens natura magno fertilitatis gaudio tam variè lusit, siue floris cuiusque priuatum colorem spectes, vt lilij niueum, calthæ luteum, siue in singulis quibusdam varietatem, vt in eo quem trinitatis florem appellant, vna parte luteo, altera satiuæ purpura nitete, alia candido vel cæruleo, siue figuræ diuersitatem, siue appendicum, staminum, foliorum formā, numerum, picturam multiplicem. Iam verò quanta in medendi arte ex florum odore & facultatibus insignibus calfaciendi, refrigerandi, reprimendi, corroborandi, digerendi, dscutiendi, resoluendi, aperiendi, attenuandi, leniēdi, atque aliis infinitis percipitur vtilitas, quis facillè explicare possit? Quæ enim corporis pars male affici potest, cui non ex floribus remedia adhiberi possint? quis morbus sine florum remedio tuto curari potest? quæ medicamentorum, quæ antidoto: um compositiones, quibus flores non admisceantur? In cataplasmata, malagmata, empl. stra, vnguenta, fofus, balnea admittuntur: rara sunt sine floribus enemata: olea permulta ex floribus cõponuntur, serapia, tragemata. Elicitur ex ipsis liquor: vino, melli, aceto induntur, vt in eis vires suas relinquunt. Sed de florum vsu medico in singulorum tractatione dicetur. Nunc ad eorum vsum redeo, qui deliciis maximè cernitur. Veteres floribus in coronas potissimum nexis vtiebantur puellarum virginumq; orna-

Aestiui flores nostri.

Autumnales flores nostri. Lib. 21. c. 8.

Florum vsus.

menta, quod Strabo tradit apud Vibonem in Brutiis repertum, in eumq; locum propter flores migrasse Proserpinam. Hæ & conuiujs adhibebantur, & amantibus in delicijs erant, *ἑφρανος* Græcis corona dicta est, & *ἑφρος* & *ἑφρμα* à cingendo, Athenæo teste. Corona verò Latinis à choro dicta videtur, etiam si citra aspirationem nunc scribatur: tamen Apion in libro de lingua Romana, vt scribit Athenæus, choronam cum aspiratione diu appellatam fuisse tradidit, quia chori ductores ea antiquitus in theatris vterentur. Nostri non solum flores in coronarum vsu venere, sed etiam in festa digeruntur, quæ ferentes & intueantur, & naribus obiciant: aut in fasciculos componuntur, quos in vasis aut vrceis encaustro picturatis & aqua plenis mersos, super cœnaculorum abacis, cubiculorum mensis, fenestrisque asseruant ad pacendos recreandosq; oculos. Coronis ac fertis herbarum flores ferè inferuiunt, arborum minimè, præterquam mali aureæ, citriæ, punicæ, & myrti. Fasciculis verò & arborum, & siluestrium herbarum obuios quosque flores immiscet, modò vel forma, vel colore arrideant, vt malorù, pyrorum, achradum, oxyacanthæ, vacciniorum, persicorum, padi, thraupali, tetragonix, violæ calathianæ, sifymbrij siluestris, & reliquorum id genus nullo ferè dempto. Sed coronas præsci non tantum capiti imposuere (hoc ipsarum vsu reperto, auctore Athenæo, ob dolorem capitis cum post liberaliorem meri potum his fortè veluti vinculo capiti adhibitis, eius grauitatem, vel sublatam vel leuatam sensissent, præsertim si hedera, myrto, lauro, rosâ caput cingerent) sed etiam collo adalligauere in pectus demissas, *ὑποθυμίδας*, vel *ὑποθυμιάδας* dictas. Athenæus. *ὑποθυμίδας δὲ καὶ ὑποθυμιάδας ἑφρανοὶ παρ' αἰολῶσι καὶ ἰωσιν, ὅς περὶ τὸς τραχίλους περιετίθεντο, ὡς ἑφρὸς ἐπὶ μαθῆναι ἐν τῷ ἀλαγίῃ καὶ ἀνακρέοντος ποιήσεως.* Id est, Sunt etiam hypothymis & hypothymiades coronæ quædam apud Aeoles & Iones, quas circum colla gestabant, vt ex Alcæi & Anacreontis poemate discere licet. Has autè ita gestasse tradit Athenæus, quod corvitæ sedes cum in pectore sit, non solum coronis hanc principem corporis partem ornandam esse iudicauerunt, sed etiam vnguentis pretiosis illinendam ac exhilarandam. Et hypothymides, siue hypothymiades dici videntur, quod earum *ὑμιασῖς*, id est, halitus & odor in nares expiraret. Morem eum Sequani etiamnum retinent, sæpius ex indusiorum lineorum deiectis vinculis festa florum suspendentes, quàm gestantes manu. Ad hæc non omnes eadem de causa coronas sibi aptabant, neque eandem earum deligebant materiam, sicut neque nos nostro sæculo, neque texendarum coronarum eadem omnibus occasio. Religionis causa & oraculi iussu Cares vitice coronabantur auctore Athenæo, Lacedæmonij calamo ἐν τῇ τῶν παρομαχίῳ ἐορτῇ, id est, in festo antesignanorum, & palma, auctore Sosibio, quæ in Gymnopodijs festo Laconico monumentum erat victoriæ ad Tyrazam partæ. Naucraticæ myrto, Ægyptij papyro, quam ideo coronariâ vocabant, quod eius flore deos coronabant, Plinio teste. Samiæ Iunonis æditui, sacerdotes lauro, qua cæteri Græci utebantur, vt ait Philonides, ad discutiendam post immo dicum potum capitis grauitatem, Romani verò triumphantes bellicæ virtutis insigni. Præterea non religione tantum moti homines sibi coronas aptarunt, sed deorum etiam simulacris, quod hodie quoque fit diebus festis laribus publicis & priuatis, manibus & sepulcris. Mitto celebres illas Græcorum coronas ex apio, pinu, populo, oleastro publicis ludis Græciæ in virtutis præmium viris fortibus dari solitas, & Romanorum triumphales, obsidionales, ciuicas, murales, vallares, nauales, ouales, & laureas, aureas, gramineas, iligneas, querneas, myrteas, vtpote quæ ad florum & plantarum naturam ac contemplationem nihil conferant: item sutiles, quæque ex affuto malabatro nardove fiebant, vel ferico pingebantur opere phrygio, natiuos flores imitante ferici tinctura & varietate. Dicamus hinc potius de patilibus coronis, quarum summa fuit auctoritas, sic nuncupatis, quod ex floribus & herbis

Lib. 15.

Ibidem.

Coronæ variæ, & earum varius vsus.

Lib. 15.

Lib. 15.

Lib. 15. c. 11.

herbis coronariis compactæ essent, Græci *ἑφρανοὶ* & *ἐλακίδες*, id est, tortiles, & *φιλυενές* vocarunt, quod philyræ, id est, tiliæ cortici in tænijs dissecto flores impingerentur. Fuerunt etiam *ἀσθίνοι* coronæ ab Ægyptijs appellatæ: è loci flore ibi nascentis æstatis tempore in stagnis, cuius duo reperiuntur colores, alterius candidus rosæ specie ex qua componuntur coronæ Antinoiæ propriè nominatæ, alterius cæruleus, ex qua textitur coronæ *λίνωι*. Fuerunt & *ἐκίνοι* coronæ ex Acino plâta nexæ, quarum meminit Andron medicus apud Athenæum. Floribus coronarijs supra memoratis præsci alios adnumerarunt teste Athenæo, vt *cosmofandalum*, *Thesiû*, *philadelphium*, *chelidonium* fronde albescente. His adde veteres *nectandarum* & *gestandarum* coronarum aded curiosos fuisse, vt quo tempore flores terra negat, cornuum ramenta in florum speciem tingerent, quemadmodum & nostri homines hodie pennis auium lignorum ramentis & charthis artificiosè dissectis tinctisq; vernos flores ementiuntur in hybernas coronas: ex medulla quoque iunco- rum gypso illita auiculas formantes, quas fertis & coronis addunt lemniscorum vice, quibus & laneis & aureis veteres vsi sunt. Haftenus de coronis & floribus coronarijs vniuersè. Deinceps de singulis dicendum, non illis quidem supradictis omnibus, quorum plantæ alijs libris descriptæ, alijs alijs libris describendæ, ne similes à similibus dissociarentur, sed de iis quæ maximè placent nobis & arridēt, hodieq; vsu frequentiore vsurpantur quarum loci natales, ortus tempora, tum eximæ præstantissimæq; in medendi arte potestates singillarim explicabuntur. Atq; ab his quæ omnibus notiores sunt & vulgatiore exordiemur.

Lib. 15.

Ibidem.

VIOLA PURPUREA. CAP. 11.

ON Græcis & ἰὼν μέλαν Theophrasto & μελάριον, Dioscoridi ἰὼν πορφύρεον, Latinis viola nigra, & purpurea, & viola Martia, Officinis viola, herba ipsa violaria, Arabibus *Seneffigi*, *Sonofrig*, siue *Benifefigi*, Italis *Viola porpurea*, & *Viola mammola*, Germanis *Mertzen-violen*, Hispanis *Violeta*, Gallis *Violette de Mars*. Nicander in Georgicis, vt Hermolaus refert, Ion vocatam credit Violam, quia Nymphæ quædam Ionix florē eum Ioui primū dedere muneri. Alij Græci ἰὼν dictum putant, quod cum Io in vaccam à loue cōuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit, vt Latini quoque detrita, t, litera Violam quasi Vitulam imitatione Græca videri possent appellasse. Eadem occasione Seruius Violam Latinis etiam vaccinium dici refert, locum hunc enarrans Vergilij.

Nomina

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Ecl. 2.

Vergilius tamen alio in loco vaccinium à viola differre ostendit.

Et nigra viola sunt, & vaccinia nigra.

Ecl. 10. Li 7. archi.

Vitruuius quoque Violam à vaccinio distinguit. Nam ex Viola Silis attici colorē, ex vaccinio purpuram elegantem fieri memoriæ prodidit. Petrus Pe. ἰὼν ἀπὸ τῆς ἰένας, quasi ire aut prouenire, aut primū prorumpere dictum putat: veris enim præuia est Viola, purpura autē nigricans, seu in nigro purpureus color causa fuit cur Viola purpurea Theophrasto, Græcisq; alijs scriptoribus & Vergilio nigra diceretur. Nec solum ex saturata purpura lucent Violæ, sed etiam quædā sunt albæ, eaq; vulgatiore, frigidis & vliginosi locis nascētes, nullo aut sanè languido odore. Vtriusque alia est satiuua, alia siluestris. Præterea Viola purpurea satiuua, tum candida in hortos trāsata, maximè loco aprico insolata, flore q; sæpius vulso, alioq; cultu, denso foliorum stipatu ferè globosa fit, ideo duplex Gallis dicta, *Violette de Mars double*, quā olitores delitijs alunt. Pena tradit nusquam in Europa cultu lulentiores, magnitudine, fragrantia, colore, prouentu spectari, quā in Antuerpiæ Officinis quæ parant cæruleum violaceum syrupum ex pluribus infusis saccharo

Genera

addito, foli viginti aut triginta dies expositis. Sed is florū luxus Violas semine priuat, fraudato feminis genio, quæ si rursus negligentur, nec frequentius transplantentur, ad ingenium redeunt. Matthiolus arborecentem Violam è Baldo monte ad se missam depinxit, nempe Matrem Violarum, à nobis describendam paulò post fusiùs, quæ ad duorum cubitorum altitudinē adolefcit, multis ab vna radice sublatis ramis, flore regalis consolidæ floribus ferè simili. Ea nihil aliud est, inquit Pena, quàm Viola purpurea in nemorosis, vmbrosis frigidarum regionum, qualis Anglia, Belgium, vel calidiorum montibus arduis, quales Vegani, & Narboncēs alij montes, ramosos cauliculos emittens, sesquipalmares, teneros, & ex interuallis folia oblongiora, altiùs ferrata, siliqualq; in tria dehiscētes, longiores: flores cōcolores, inodoros, nonnihil toto ortu & positu Violam flammæam imitata, neque tamen specie aut natura à Viola purpurea diuersa, quā sic descripsit Dioscorides.

Li. 4. c. 117.
Forma.

VIOLA Purpurea, Matth.

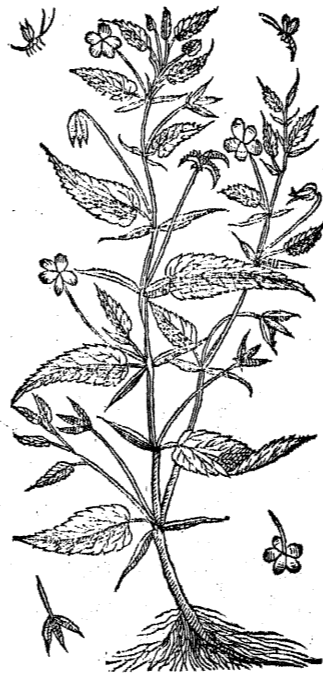

Folium habet minus tenuiusq; quàm hēdera, nigrius tamen, nec dissimile: cauliculus statim à radice medius profilit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Nascitur in asperis & vmbrosis locis. Hanc nostram esse Violam Martiā nemo ambigit, tum floris venustate, tum suauissimo odore plebi & Officinis frequentissimam & vsitatissimam, ad delicias & summas vtilitates. Hæc enim humilis per terram repit fragariæ modo, folia fundens à radice multa, lata, venosa, per ambitum leuiter ferrata, hederæ foliis minora, rotundiora, tenuiora, nigrioraq; præsertim parte superiore, inter quæ medij exeunt pediculi tenues, teneriusculi, singuli singulos flores ferentes, pulchros, odoratos, colore in nigro purpureos, nonnunquam pallidiores, nonnunquam candidos, ex quinque foliolis cōpositos, ac deinde pensilles folliculos, vasculave rotunda per maturitatem in tres partes dehiscētia, semen minutum, album, in rotunditate oblongū, miliaceum, medullosum completentia: radices tenues sunt & fibratæ.

Lib. 21. c. 6. Hanc solam Plinius Græco nomine Ion appellari tradit his verbis. Violis honos proximus. Earum plura genera, purpureæ, luteæ albæ: plantis omnes vt olus satæ. Ex iis verò quæ spōte apricis & macris locis proueniunt, purpureæ latiore folio statim ab radice carnosâ exeunt, solæq; Græco nomine à cæteris discernuntur, appellata Ia, vt ab his ianthina vestis. Locis opacis iuxta dumos, muros, agrorū, hortorumq; margines pingui solo plurima frequensq; emicat. Multiplex hortensis est, quæ floribus est pallidioribus, minusq; odoratis. Nascitur etiam locis opacis, ac secus vias & margines agrorum, verū arido steriliq; solo. Floret perpetuò, vt diximus ex Theophrasto, si cultus adhibeatur, sed vere præsertim, & inter vernos flores ferè prima. Folia verò toto anno virent. Viola refrigerandi vim habet, Dioscor. auctore. Folia eius per se & cum polenta illita stomacho æstuanti, oculorum inflammationibus, sedisq; procidentis auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum est, cum aqua potum angina correptis, & comitali in pueris morbo mederi affirmant. Quam postremâ sententiam quidam hinc expungunt tanquā supposititiâ, nec eam Ruellius conuertit, quod eadē capite de Astere legatur. Alij cōtra Plinium & eos auctores ex quibus illa descripsit, sequēdos iudicant, idq; de Viola

Viola purpurea rectè legi, & à Dioscoride scriptum esse censent, capitiq; de Astere Attico falsò adiecta, quod neq; Plinius, neq; Græcus alius auctor ea de Astere memoriæ prodiderit. De viola verò hæc Plinius. Violæ siluestres sunt & fatiua. Purpureæ refrigerant, cōtra inflammationes illinuntur, stomacho ardenti imponuntur, & capiti in fronte. Oculorū priuatim epiphoris, & sede procidente vuluave, & cōtra suppuraciones. Crapulâ & grauedines capitis impositis coronis olfactiue discutiūt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureū est ex iis, comitialibus medetur, maximè pueris in aqua potū. Semen violæ scorpionibus aduersatur, contrà flos albæ suppurata aperit, ipsa discutiit. Hæc Plinius. Et sanè hoc ex violis purpureis auxiliū videtur non manifestis ipsarum qualitatibus aut facultatibus, sed φυσικῶς, & cæco effectu anginis & epilepsiæ mederi. Viola folia, inquit Galenus, aqueam & subfrigidam substātiam superatam possident. Quare tum per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi æstuanti, & oculis. Menses multò accuratius violæ vires declarat his verbis. Viola recens frigida est & humida, siccata minus tum frigida tum humida. In recente enim excrementosa in superficie humiditas purgatrix lubricando, caliditatem obtundit, perfectionis ipsius & formæ causam. Hæc cum siccando resoluta fuerit, caliditas prius obrupta emicat, & ab ea sapor amarus, fitq; trahendo purgatrix. Viola recens refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes extinguit, asperam arteriam & thoracē lenit, expurgat bilem flauā, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam à causâ calida: somniferæ sunt, conferunt vna, cynanchæ, præter cæteras verò pleuritidi, & cæteris tumoribus thoracis: phlegmonen hepatis, obstructionem eius siccam, icterum valde iuuant, & febres symptomáticas, seu inflammatorias: sitim sedant, sed coryzam excitant. Melior est viola matutina, cuius virtutem neq; solis calor resoluit, neq; pluuia dissipauit. Cum imbecilliter purgēt, additur à quibusdam violarum parti dimidium turbiti, ab aliis scammonium, & finguntur trochisci. Viola & oleum violarū, vt medicamentorum violentiam retundant, ipsis adduntur. Succus violarum & syrupus leniendo soluit. Viola melle condita magis tergent, minus refrigerant, cum saccharo cōtra. Oleum sit omphacinum aut amygdalinum, in quo oleum violarū fiet. Hastenus Menses, fit hodie quoque syrupus ex violarum recentium diluto, in quo illa sæpius macerata fuerint quemadmodum ex rosifacis, quo deiciendæ alui gratia medici in pleuritide vtuntur, vncias quatuor aut quinque propinantes, violarum deiectionem vim Galenum & cæteros veteres Græcos nō nouisse perspicuum est. Gignitur viola hîc depicta, ab herbariis mater violarum dicta, in nemoribus & dumetis, radice nigra, multis fibris capilata, caulibus multis, sesquipedalibus, nodosis, teretibus, foliis violæ martiæ longioribus, ad caulium & surculorum nodos exeuntibus, flore violæ purpureæ longo pediculo nixo, vt in supradicta viola, semine eodem, quadrangulis vesicis incluso. Caules primùm recti stant, deinde humi procumbunt, floret hæc planta diutissimè: nam dilapso flore in eius locum alius atque alius subnascitur.

MATER Violarum,
Dalechampij.

procumbunt, floret hæc planta diutissimè: nam dilapso flore in eius locum alius atque alius subnascitur.

Nomina

VAE hîc pingitur viola à florum tricolori varietate Viola tricolor, & herba siue flos trinitatis nuncupatur, ab aliis Iacea, ab aliis Viola flammea, quibus phlox Theophrasti esse videtur, quam violam flammeam Plinius & Gaza interpretati sunt, quamquam nostra exemplaria non Lib. 6. hist. cap. 7. *φλόξ*, sed *φλογινόν* habéant, quod idem esse puto. Phloga Theophrastus scribit vere cum viola, aut paulò post exire, siluestrem esse, plurimùmque durare, quæ de tricolori viola verè dici possunt. Est enim silvestris, inodora, vere aut paulò post erumpens. Alij contendunt phloga herbam esse à Dodonæo pro heranthemo demonstratam. Anguillara amaranthum purpureum esse putavit. Sed is nec verus, nec coloris flammei. Viola hæc Gallis *Pensees*, & *menues pensees* vocatur, Germanis *freycampkraut*, quæ cum silvestris sit, in hortis tamen hodie colitur. Eiusdem Genera. In cap. 117. lib. 4. duos observavit & depinxit genera Matth. alterum maius, alterum minus. Viola flammea foliis constat exiguis, initio rotundiusculis, deinde oblongioribus, per ambitum ferratis, caulibus angulosis, infirmis, tenuibus, geniculatis, reptantibus, ex quibus inter folia exoriuntur pediculi longiusculi, quibus flores insident purpureæ violæ forma & magnitudine ferè pares, similiter in quinque foliola diuisi, singula triplici colore variegata, purpureo videlicet, luteo, candidoque vel cæruleo, summis foliolis purpureis, mediis candidis, infimis luteis nigris intercurrentibus lineolis. In hortis hos flores etiam cum pallido, cæruleo, purpureo, luteo promiscuos videmus, ea colorum varietate ob solam venustatem, nulla odoris gratia commendata. At in Vellauuorum montosis pascuis propè cœnobium, quod monasterium Diui Chafredi vocat, hîc flos totus luteus spectatur copiosissimus insigni prorsus de hac re historia. Montibus enim altissimis frigidissimis, niue sex ferè menses opertis, eo potissimum iugo vnde manat Ligeris fons, per æstatem tanta copia is

VIOLA FLAMMEA siue Tricolor maior, Matth.

VIOLA FLAMMEA Minor, seu Iacea altera, Matth.

flos

flos prodit, vt terræ conspectum intuentibus eripiat: collectum verò & in faccis conditum incolæ Mafsiliam perferunt, vnde post nauibus in Alexandriam & Aegyptum vehitur. Eum fama est Aegyptios comparare, vt in aqua, quam solam bibere per religionem fas est, macerantes, & coquentes, salubriorem potum faciunt, ad caducum morbum pulmonisque & thoracis vitia decoctum id prodesse arbitantes: tam procul ad eos morborum sitisque remedia nos mittimus. *φλόγα*, quasi flammeam dictam volunt ab huius sylvestris luteo colore, quem Flammeum appellarunt veteres, & qui in hortis cultu mutatur. Semè exiguis & rotundis folliculis coërcetur, quæ eo maturo dehiscunt, radices multis fibris constant. Minoris huius violæ flores, inquit Matthiolus, minores sunt, & duobus tantum coloribus splendentes, nempe cæruleo ac candido, aut luteo & albicante. In aruis multis locis nascitur, & sitientibus pratis sua sponte, atque in hortis silvestri speciosior & elegantior. Vere cum viola purpurea aut paulò post emicat, æstate deinde tota, & maxima autumnii parte, nonnunquam etiam hyeme floret. Dodonæus in stirpium historia violam flammeam siccam, calido frigidoque temperatam esse tradit, in libro de floribus frigidam quidem obscuram habere qualitatem, sed humidam manifestiorem, lenti glutinosique succi, vt malua participem, emollientis ea de causa facultatis, verum minus quam illa, prodesse, vt recetiores aiunt, febricitantibus maximè pueris & infantibus, quorum conuulsionibus ac comitialis morbi accessionibus subuenire creditur, commendatur item ad pulmonis pectorisque inflammationes, & ad scabiem corporisque pruritus: vlcera quoque glutinare fertur. Pena calidam, gustuque totam subacrem esse asserit.

Locus.

Tempus. Lib. 2. c. 2.

Cap. 2.

In Ad. fol. 266.

OU *λευκοίς* nomen, quamuis Græcis albam violam significet, si eius vocabuli compositionem spectes, aliarum tamen violarum præter melania cuiuscunque coloris sint, naturam indicat, etiam lutearum quas Arabes nunc *Cheiri* vocant nunc *Alcheiri*, præposito articulo, Germani *Veyssail*, Hispani *Violetas amarillas*, Galli *Gyrostiers jaunes*: & candidarum, & cærearum, & purpurearum, vt quatuor sint in totum hæc genera sola florum varietate discrepantia, autore Dioscoride. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea, alia cærulea quamquam multi de cærulea dubitent, putentque leucoium cæruleum in Dioscoridis græcis codicibus ascititium esse, ctsi in cunctis pariter legatur, tum quod nusquam leucoium cæruleum viderint, tum quod Marcelli egregiæ antiquitatis & fidei Latinus Dioscorides Lōgobardis literis scriptus, tres tantum colores illos omnibus notos numerat, quartus hîc cæruleus nullus in eo sit. His addit Fuchsius Plinij auctoritatem, qui violæ genera enumeras, purpurea, lutea, albæ duntaxat meminit: neque plures leucoij differentias recenset Oribasius, neque Serapio hoc Dioscoridis caput ad verbum describens. Minimè tamen hîc violam purpuream aut candidam intelligas eam quam *λευκοίς* Græcis propriè vocatam diximus, Latinis violam, quam diximus etiam esse purpuream & candidam: Homines enim illorum florum capti venustate & fragrantia, inquit Pena, vt vsu ad coronamenta, sic nomen commune sanxere, posteaque magis consuetudinem, aut florum similitudinem quam rationem secuti, multos & varios flores violas nuncuparunt, idem nomen variis atque longè diuersis plantis, quales sunt viola & leucoia imponentes. Hæc enim ab illis qualitate facultatibusque differunt: ideo Dioscorides locis atque familia disiunxit. Est & apud Theophrastum leucoium bulbosum. Quæ omnia suis locis declarantur. Leucoium album vt Dioscoridis ætate, sic etiam hodie vulgò notum, non à florum candore, neque enim semper candi-

Nomina

Genera.

Lib. 3. c. 121.

Cap. 173. hi. Lib. 21. c. 6.

Lib. 7. hist. cap. 15.

Forma.

dos ha

LEUCOIVM, Album.

LEUCOIVM Album & purpureum, Matth.

dos habet, sed à foliorum canitie cinericiòve colore dictum, caulem habet bipeda- lem aut tripedalem, duru n, rectum, ramosum, rotundum: folia oblonga, candida, mollia, & veluti lanuginosa verbasci ritu: flores odoratos, ex quatuor foliolis con- gestos in superiore cauliculi parte, ex pediculis exeuntes, aut candidos aut ru- bêtes, aut ex purpureo puniceos, aut cineri can- didiori proximos: siliquas angustas, oblon- gas, in quibus semen latum & rotundum: radi- ces validas, fibratas. Hoc minus leucoium po- nit Dodonæus, quod non forma sed magnitu- dine sola differt, caules foliaque similia gerit, sed minora, flores etiam vel candidos, vel ru- bentes, vel puniceos, siliquas & semina similia. Fuchsius violæ matronalis nomine depinxit. Purpureu n huic planè simile est caulibus, fo- liis vtraque parte canescentibus, solo florum colore distat. Quare Matthiolus vtrumq; ea- dem pictura expressit. Leucoia ista vere florent, & tota propemodum ætate. In hortis & cultis locis proueniunt. Leucoium luteum, Græcis λευκίον, & λευκίον μέλιον, Plinio viola lutea, Arabibus & Officinis propriè Keyri, Gallis Gy- roflee iaune, vel Violier iaune, Germanis Geel weiel, Italis Viola lalla, caulibus est ramosis, lignosis, virentibus, foliis oblongis, angustis, in viridi ni- gricantibus, glabris, numerosioribus, longiori- bus, magis in acutum desinentibus, quàm supe- riora. Flores bene lutei, venusti, valde odorati summos

LEUCOIVM Aureum, Matthioli.

Lib. 2. c. 4 & hist. flo. cap 3.

Cap. 117. hist.

Tempus. Locus. Leucoium luteum.

Forma.

summos ramulos ornant: deinde siliquæ minores, in quibus semen compressum, luteum. Sponte è rimis peruetustorum murorum saxorumque apricis, & radiorum solis repercussu incalescentibus emicat, atque etiam è rudibus, feritur etiam & colitur in hortis. Sed illud mensè Februario & Martio floret, præsertim hyeme clementiore, hortense ferius. Leucoium luteum, verius dici λεον φλογινόν Theophrasti, quàm florè trinitatis, periti herbarij autumant, quod totus flos flammei sit coloris, idest, lutei: luteum enim florem flammeum à Latinis dici declarant hæc Plinij verba. Lutei video honorem antiquissi- mum, in nuptialibus flammeis totum fœminis concessum. Flamma enim in humido flaua est: in sicco verò rubra fit, & à flammeo flauòve colore discedens rubra cum splendore cernit- ur. Sui similis & vna dūtaxat, inquit Pena, que plurimum albos, sæpe purpureos, interdum, præ- fertim annotina flores exoleti coloris in caru- leum vinaceum languescentis fert, cornicula quanta & cuiusmodi cornuti papaueris: gemi- num autem feminum ordinem membranula se- cundum ordinem intercurrit: folia accedunt ad calendulam albicantia è radice lignosa. Hæc nō perinde feruet gustu. Alia viola lutea hîc propo- nitur spectanda verè polyanthes vel multiplex cognominanda, flore nimirum densissimis fo- liolis stipato & congesto, præstantissimi atque suauissimi odoris, nullis siliquis, nullo semine, abeunte nimirum in floris amplitudinem eo succo, quem siliquarum & feminis materiam esse oportebat. Cultu & mangonio talem eua- dere aiunt, præsertim si tenellæ plantæ ante- quam floruerint sæpius transferantur. Præte- rea leucoium puniceum hîc appinximus, re- ctiùs sic appellatum quam violam matronalem puniceam, quo nomine Fuchsius pinxit. Dios- corides lutei leucoij præcipuum in medicina vsum esse tradit. Huius aridos flores decoctos in defelsionibus valere contra vuluæ inflamma- tiones, & menstrua expellere: cerato exceptos rimas sedis sanare, cum melle feruida oris vlcera, semen ipsius duarum drachmarum pondere cum vino potum, aut cum melle appositū men- ses, secundas, partus extrahere, radices cum ace- to impositas lienem reprimere, & podagricis prodesse. Plinius eadem habet. Viola alba & lutea extenuant, menstrua, vrinam ciēt, minor vis est recentibus: ideòq; aridis post annum vtend- um. Lutea dimidio cyatho in aqua tribus, menses trahit. Radices eius cum aceto illitæ se- dant lienem: item podagram, oculorum autem inflamma

VIOLA LVTEA, multiplex.

LEUCOIVM, Puniceum, Fuch.

Locus.

Lib. 21. c. 9.

In Ad. fel. 141.

Viola lutea. Forma.

Cap. 117. hi. Lib. 3. c. 121. Vires & Temper.

Lib. 21. c. 19.

inflammationes cum myrrha & croco, folia cum melle purgāt capitis vlcera cum cerato rimas sedis, & quæ in humidis sunt, ex aceto verò collectiones sanant. Gale-
 nus eadem distinctiùs explicat his verbis. Leucoij frutex vniuersus extergentem facultatem habet, ac tenuium partium, plus tamen flores: & inter hos qui sunt sic-
 ciores magis quam virides, adeò vt & oculorum cicatrices crassas extenuent, tum mensès quoque eorum decoctum mouet, & secundas partumque emortuum eli-
 cit: ac si bibatur, abortum facit. Est ergo id medicamentum vt si quod aliud, ama-
 rum. At si quis virium eius vehementiam multa aqua admista retundat, aut id ge-
 nus aliquo, habebit & ad phlegmonem non malum medicamentum. Sic decoctum eius si non meru fuerit vteri phlegmonas identidem persufum sanat, potissimum
 quæ diuturno tempore ad scirrhii modum indurere. Sic cum cerato vlcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt etiã qui cum melle ad aphthas adhibeant. Semen cum eiusdem sit facultatis, aptissimum est duarum drachmarum pondere
 potum: tum mensibus ciendis impositum conuenire creditur, partumque viuentem interficere, ac mortuum eiicere. Radices similis quoque facultatis, nisi quod
 crassioris sunt essentia, & magis terrenæ, cum aceto lienes induratos sanant. Non-
 nulli verò & phlegmonas in articulis induratas iis curant. Mesues oleum de Key-
 ri, id est, ex floribus lutei leucoij conficit vt chamæmelinum, quod tenuat, digerit: ob id dolores thoracis, renum, neruorum, mensurarum sedat.

VIOLA MATRONALIS. CAP. V.

Nomina
 Lib. 21. c. 7. **V**IOLA matronalis vel viola damascena & marina; Gallis *Violette de damas,* & *Gyrosslee de damas,* vel *violette & Gyrosslee des dames,* Germanis *Vwinteruiolen,* hoc est, viola hyberna siue hyemalis. Quidam ob odoris præstantiam violam moschatellam vocant, alij Hesperida Plinij, noctu magis olentem, inde nomine inuento. Dicitur autem viola matronalis quod

VIOLA Matronalis, alba.

VIOLA Matronalis, purpurea.

cam

eam matronæ colere soleant. Damascena tanquam ex Damasco delata. In floribus huius differētia est. Vnam Fuchsius depinxit floribus candidis, alteram purpureis nomine leucoij albi & purpurei. E radice fibrata, densa, ampla, caules emittit re-
 ctos, cubitales & sesquicubitales, ramosos, in quibus folia longa, lata, subnigra, per
 ambitum leuiter crenata, crebra, drabæ, aut erucæ, minùs laciniosa, in caulium sum-
 mitate flores pulchri, quadrifolij, odorati, leucoiis similes, sæpius candidi, aliquan-
 do rubelli, aliquando dilutæ purpuræ, semen in siliquis oblongis & rotundis coër-
 cetur, paruum, acre, fuscum aut rufescens. Quamuis marinam & damascenam tan-
 quam exoticam vocitent, inquit Pena, tamen in Nitiobrigum montosis, & Vega-
 nij siluosis, etiãque in pratis Angliæ fruticat, vnde horti habuerunt, in quibus
 culta floret Aprili, Maio, & Iunio mensibus, folia gustu acria & calida sunt, quin
 potius erucam, thlaspi, aut Rapunculium gustu tota sapit, quibus idcirco affinis na-
 tura & facultatibus proxima putatur. Prouenit & sponte in Sequanorum vallibus,
 qua ænus fluit, sub sepibus.

VIOLA LATIFOLIA. CAP. VI.

Nomina
VM HVIVS plantæ floribus magna sit cum viola & leucoij floribus
 affinitas, eam herbarij violatum ambitu comprehenderunt, & vio-
 lam latifoliam, aut peregrinam nominarunt. Diximus enim nomine
 Græco *τὸ βυ*, & viola Latino, plantas multas intelligi, quas florum
 similitudo potius quàm ratio similes fecit. Quidam atque etiam Officinæ voce
 barbara *Bulbonac* ceu *Bolbonac* rectiùs videntur
 appellasse à radicibus bulbosis: recentiorum
 plerique Lunariam, alij Lunariam Græcam vo-
 cant, alij perperâ Rhapsanum siluestrem, Bra-
 banti *Percuminkblæmen*, id est, florem nummi, à si-
 liquarum figura nummum quadantenus refe-
 rente. Hæc planta caules profert duos, rotun-
 dos, furculosos, folia oblonga, latiora multò
 quàm viola matronalis, virentia, in ambitu pa-
 rum crenata, flores Leucoij purpureos & sub-
 caruleos, quos sequuntur latæ, planæ, & prope-
 modum rotundæ siliquæ, vel orbes foliacei, ex
 membranis tenuissimis veluti laminis compa-
 cti, pellucidi, femina quaterna aut quina com-
 plexi plana, lata, obscuri coloris, forma quo-
 dammodo *Διχόλοισ* lunæ, inter quæ media ia-
 cet tertia membrana, radices sunt bubosæ, ob-
 longæ, cæcidæ prorsus, carnosæ, sparsæ, quadan-
 tenus asphodeli, aut præoniæ, sed minùs protu-
 berantes. Hæc, inquit Pena, in Alpibus Gallo-
 prouinciæ, conterminisq; Pedemontij oritur,
 apud Fracos verò Flandros & Anglos in hortis tantum colitur, radicibus hinc ex-
 lioribus quàm illic, flaccidioribus, minùsque protuberantibus, sed similibus. Primo
 vere floret, in hortis Aprili mense, altero à quo sata est anno. Huic aliam similem
 esse tradunt Dodonæus & Pena, foliis latis, & siliquis planis ac rotundis, vtrisque
 paulò minoribus, caulibus durioribus, breuioribus, floribus dilutioribus, radice pe-
 renni ac hyeme non marcescente, fibrosa, non autem bulbosa, quæ in hortis repe-
 ritur, ac floret æstate. Viola latifolia calido acrique gustu est, præsertim semē, quod

VIOLA, Latifolia.

Forma.

In Ad. fol. 137.

Locus.

Tempus.

De flo. c. 6. fol. 137.

Yy

Temper. siccum est, radices acrimonia cuiusdam, sed non multæ participes sunt. Lobellio abitergit, modicè calefacit, urinas cit vt rapunculus. Eduntur in acetariis, vt rapunculi, & aliæ nonnullæ. Dodonæo & aliis quibusdam veterum thlaspi secundum esse videtur, quod & sinapi persicū dicitur, & thlaspi Crateuæ. Nam, vt Dioscorides scribit, Alterum thlaspi tradit Crateuas *καλύβουλλον, ἢ μεγάλη ῥίζον*, id est, latifolium & magnis radicibus, qualis viola hæc latifolia esse videtur. Quæ sententia Petro Pe. non placet, quoniã huius radices non perinde acres sint, vt Crateuæ thlaspeos radices traduntur, quarum vsus ischiadicis vtilis, illarum acrimonia infelicior. Idem neque istam, Armoraciam, siue siluestrem raphanum Dioscoridis esse putat.

CARYOPHYLLI NOSTRATES. CAP. VII.

Nomina

Vlgo celeberrimi & notissimi florum elegantia, & suauissimo caryophyllorum exoticorum odore, caryophylli dicuntur, seu caryophylli flores, quibusdam Ocellus, à floris specie, & Ocellus Damascenus, & Ocellus barbaricus, & Barbarica, Gallis *Gyrofflees*, & *Ocilletz* similiter ab odore & forma, Italis *Garofoli*, Germanis *Negellbluomen* etiam ab odore, & *Grafsbluomen*. Fuchsius betonica alterius speciem facit, & Betonicam alteram, seu Vetoniam coronariam vocat, quod eius in coronis penè nimius sit vsus. Matthiolus cum aliis Vetoniam coronariam, Officinæ detractis duabus prioribus à betonica literis, Tunicam seu Tunicem, tamè Bernardus Gordonius Tunicam polemonium esse tradit. Dodonæus Vetoniam altilem & coronariam appellat. Pena Cantabricam, quam Plinius in Hispania inuentam refert per D. Augusti tempora à Cantabris repertam, nasci vbique caule iunceo, pedali, in quo sunt strobili oblongi veluti calathi, in his semen perquam minutum. Alij cantabricam potius esse volunt Hispanorum *Scorzoneram*, contra venena omnia famosissimam, de qua nos alibi. Alij iphyum Theophrasti, quod esse ait herbæ graminivæ simile, siccum esse, radice lignosa, semine seri, æstate florere. Est autem à Tiphys seu Tiphys diuersum, quod animaduertendum est diligenter, ne tanta vocum affinitas imprudentè fallat. Iphyum enim coronariū est. Tiphys verò in coronarum vsu non veniunt. Præterea Tiphys hoc ferè peculiare, quod prima statim germinatione ante foliorum ortum florem promant, quod in Bechio ac petasite videmus accidere, vt non immerito quidam existimant à Theophrasto ea Tiphys nominari. Anguillara luteum asphodelum iphyum esse suspicatus est. Alij cum Ruellio caryophyllos nostrates veteribus incognitos fuisse existimant, mirum creditu tam celebrem florè, tam iucundum, fuisse à veteribus silentio prætermisum, qui amplitudine, pulchritudine, varietate rosa non inferior videri possit. Caryophyllus alius satiuus, alius siluestris, hic minor, ille maior, qui foliis est longis, carnosis, duris, angustis, in extremo acuminatis, incanis, cauliculis multis, iunceis, rotundis, geniculatis, læuibibus, cubitalibus aut altioribus, coëuntibus pyridatim internodiis, in quorum & iis adnatorum cacuminibus calices sunt longi, teretes, glabri, orbiculo superiore denticulati, è quibus flores omnium speciosissimi prodeunt, ex senis foliolis, qui simplices sunt, ex multò pluribus multiplices, per extremas oras scitè fimbriati, caryophyllorum odoratu, sed longè suauissimo, colore alias purpurascète dilutiùs, aliàs intensiore rubore nitente, aliàs candido. Sunt & non pauci albi & purpureis punctis aspersis versicolores qua coloris varietate & odoris suauitate cum rosis de principatu certant, ex flore medio staminei exeunt gemini apices candidi: semen in oblongis vasculis minutum & nigrum, radix promissa, simplex, geniculata. Minor siue siluestris caryophyllorum species, priori simillima est caulibus, sed humi stratis foliisque, sed dum colitur in arcis hortorum, latioribus, vtrisque tamen minoribus, ex

Cap. 132. hist. in Cap. 153. lib. 2.

Lib. 2. c. 7. Lib. 25. c. 8. Pet. Pe. fol. 188.

Lib. 2. c. 149. Lib. 6. hist. cap. 7.

Lib. 1. caus. cap. 10. Lib. 8. c. 6. hist. cap. 7.

Genera
Forma.

CARYOPHYLLVS, *Altilis.*

CARYOPHYLLVS, *Siluestris.*

bus, ex oblongis quoque paruis & teretibus calicibus flores promit minores, non ita foliosos, per ambitum quoque dissectos ac fimbriatos, candidos aut purpurascetes, nec odore perinde fragrantés ac superiores. Caryophylli maiores in hortis coluntur, speciosissimi in fictilibus vasis. Seruntur frequentius auulsis exiguis cum foliis surculis, semine rariùs. Nam è semine nati ad naturam agrestem redeunt, floresque, minores & simplices, etiam si prius multiplices fuerint, producant. Siluestris caryophyllus plurimus vbiuis reperitur in saxosis, montosis & siluosis marginibus calidarum & frigidarum regionum, seruntur etiam in hortis. Non desunt qui olitores credant surculis stylo perforatis caryophylla aromatica inseruisse, quo iucundum illum odorem flores illicerent, & caryophyllorum suauitatem expirantes naribus representarent, vt ex flore minùs odoro quàm odoratissimū, & ex fera siluestrisq; herba mansuetam facerent, quæ iucundo odore caryophylli suauitatem mentiretur. Quod si verum est, siluestris à satiuo nisi cultu & mangonio differt, quod tamen nonnulli inficiantur. Florent tota æstate & autumnò, viuace horum planta, multisque annis durante, si hyeme à frigoris iniuria defendatur. Sæpe, inquit Ruellius, in cellis vinariis tota planta fruticare visa hyeme, fauente loci tempore, & flores interdum parere. Aliud tradit non omittendum, sæpe visam herbam vno anno florem parere candidum, altero purpureum, tertio colorum varietate promiscuum: & quod mirabilius videri possit, ramum eundem niueum & vermiculatum proferre florem, tam prona huius herbæ natura, vt flos albus in purpureum, & purpureus in candidum studio cultus, aut vbertate commutantis soli degeneret. Calidum siccumque esse odor & sapor amariuscus demonstrant. Tradunt recentiores flores præsertim purpureos ad animi deliquia, & cordis tremorè valere, ad vertigines, epilepsiam, paraly sim, conuulsiones, ex betonica vel amaraci decocto potos: Saccharo conditos perinde ac rosas, vtilis non solum ad supradicta, sed etiam aduersus venena omnia, & venenatorum animalium morsus, & ictus. Dari etiam ad interaneorum animalia necanda, & ad pestis contagia. Valentiùs tamen succum id præstare ex tota planta expressum: haustum enim quatuor vncias

Locus.

Tempus.

Lib. 2. c. 149

Temp. & Vires.

rum pondere, à morbo qui iam inuaserit liberare. Siluestrium radices trium drachmarum pondere haustas ex mero, à vipera demorsos sanare. Eorundem succum calculo atterendo & educendo, nec non comitali morbo laborantibus vtilem esse, fit ex altilium floribus detractis vnguibus acetum iis in eo insolatis, quo naribus illito reuocantur animi deliquio consternati. Idem quoque vtile est pestilenti auræ arcende, naribus, arteriis, manibus quotidie eo irroratis.

ARMERIA CAP. VIII.

Nomina Lib. 2. c. 149 & lib. 3. c. 77 Lib. 2. c. 7.

Forma.

Cap. 19. Cap. 132. hi.

Ibid. Armeria Dodo.

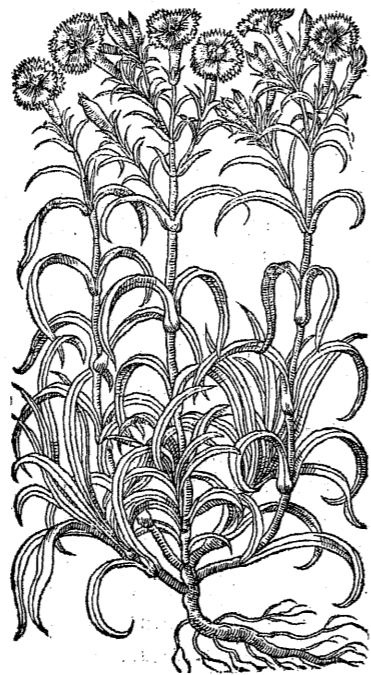
Forma.

ARYOPHYLLORVM siluestrium siue minorū species videntur esse, quæ Gallis *Armoiries*, Ruellio Armeriæ & Armerij flores dicuntur. Primam Dodonæus Vetoniam coronariam seu altilem minorem vocat, Germanis *Mur-vuillen*, quidam *Hochmur*, id est, Superbam, Belgæ *Pluymkens* à florum foliolis fimbriatis & plumarum ritu dissectis. Caryophyllo altili caulibus, foliis, floribus similis est, sed multò minoribus, folia sunt longiuscula, angustiora, cauliculi tenues, nodosi, pedales & cubitales, in quibus flores odoris suavis, superioribus similes, sed simplices, ex quinis, aut senis foliolis, altioribus & angustioribus crenulis fimbriati, candidi, aut purpurei, deinde siliquæ acuminatæ semen comprehendentes. Elegantiæ & odoris causâ in hortis habetur. Hanc idem Dodonæus in florum historia caryophylleum minorem, atque etiam Vetoniam altilem, seu coronariam minorem vocat, Fuchsius Betonicam siluestrem alteram. Primum verò armerium florem Dodonæus in florum Historia eum facit, quem Germani *Dondernegele*, *feldtnegele*, Belgæ *Keykens*, quasi dicas fasciculum florum, in quibusdam Picardiæ locis *Cuydereles*, vocant, qui cauliculos habet rotundos geniculatos veluti caryophyllei flores, circa inferiora genicula sæpius rubêtes, cubito breuiiores, folia oblonga, sed aliquantò quàm maioris caryophylli latiora, colore herbaceo virentia, flosculos in summis cauliculis paruulos, exiguis caryophylleis similes, verum minores, plures simul in quandam veluti vmbellam congestos, particu-

ARMERIA VETONICA, Coronaria.

ARMERIA Prima Dodonai, siue Caryophyllus minor siluestris, Lob.

latim

latim frequentius prodeuntes, & semper ferè cocci rubore splendentes, punctis interim candidis circa medium interdum variegatos, rarissimè candidos. Ornat hic flosculus Belgicorum hortorū areas, apud Italos & alibi locis incultis & aridis exit. Istam, in stirpium historia Dodonæus, Vetonicā veram, seu herbam Tunicā nuncupat. Fuchsius Betonicam siluestrem vnam. Armeria secunda siue siluestris Dodonæo est siluestris Vetonicæ species, Gallis *Armoiries sauages*, Germanis *Gauchblum*, id est, flos cuculi, Belgis *Cracyenblæmkens*, id est, cornicis flores. Armeriæ seu Vetonicæ altili affinis est, cauliculis geniculatis, foliis breuioribus, latioribus, & multò magis candicantibus quàm caryophylli, aut armeriæ primæ folia, flores frequentius rubent, interdum candidi sunt, altiùs crenati, simplices, inodori, semè in oblongis siliquis continetur. Exit pæssim in pratis vliginosis, & locis riguis herbidiisque, Maio & Iunio mensibus. Quibusdam odontitis Plinij cap. 12. 27. inter fœni genera: cauliculis densis, ab eadē radice, geniculatis, triagulis, nigris. In geniculis folia par-

Lib. 2. c. 9. Cap. 132. hi. Armeria silue.

Lib. 2. hist. cap. 7.

Nomina

Forma.

Tempus.

ARMERIA Secunda siue siluestris, Dodon.

MISCIPVLA siue Armeria altera.

ua habet, longiora tamen quàm iolygonon. Semen in alis hordeo simile: florem purpureum, pusillum. Nascitur in pratis. Decoctum cauliculorum eius in vino austero, quantum manus capiat, dentium dolori medetur, ita vt contineatur ore. Hanc venenis cōmendant, inquit Pena, qui putant Tunicem esse, nec prorsus falluntur, quia nō frustra opem experiuntur, & nonnullis practicis Arabibus etiam Tunix vocatur, non secus atq; polemonium Belgarum, siue Ocimastrum, quod est Gordonij Tunica. Tertia quædam est Dodonæo in florum Historia, Armeriorum florum species, cauliculis rotundis, geniculatis, tactu glutinosi, pedis altitudine: foliis ex singulis geniculis binis, oblongis, angustis, acuminatis, in virore candicantibus & quasi cæsiis: floribus in vmbella similiter pluribus, simul congestis, pulchris, Armeriis similibus, verū minoribus & rubentis dilutæ purpuræ colore: semine in oblongis vasculis pusillo: radicibus tenuibus & fibratis. Seritur in Hortis: floret à Maio aut Iunio mense in autumnū vsq;. Quidam volunt Limonij, aut Behen vulgò nunc dicti speciem aliquam esse. Est Lobellio Lychnis siluestris altera, & Behen rubrum

Locus.

Vires.

Salamanticum Clusij. Dicitur etiam à Lobellio Muscipula seu Armorata altera, fortasse flos Constantinopolitanus alter minor Gesneri.

VIOLA BARBATA MAIOR CAP. IX.

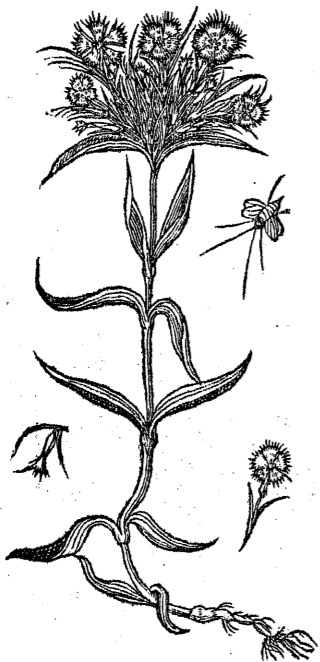
Nomina

Genera.

Forma.

SIMILITVDINE floris violas appellant herbarij plantas hîc depictas, easque duum generum. Vna enim viola barbata latifolia, alia viola barbata angustifolia dicitur. Viola barbata latifolia radicibus nititur longis, nigricantibus, tenuissimis fibris capillatis, huc illuc repentibus, furculosis, caulis in cubiti altitudinem assurgit, nonnunquam breuior proceriore, pro foli pinguis macrive natura, geniculatus, septem plerumque aut octo internodiis constans, rotundus, folia bina ex singulis internodiis exeunt, latiora quam in ceteris huiusmodi violarum generibus, venosa: in caulis cacumine quindecim aut sexdecim, interdum etiam plurium vaginularum coaceruatur fasciculus, extantibus vndiq;

VIOLA Barbata, Latifolia.

VIOLA Barbata, Angustifolia.

veluti barbæ pilis elegantissimè ornatarum, vnde viola barbata nomen positum fuit. Hæ particularim florent sub finem Aprilis, vt ex tanto numero quinque aut sex duntaxat dehiscat, flos puniceus, albis punctis plurimis & minutissimis distinctus, quinque foliolis constat, eminentibus, in medio tenuibus filis propemodum caruleis, eximiaq; sui pulchritudine oculis intuentium arripet. Semen in oblongis, vascularibus maturefcit.

Sponte in pratis humidis, & riguis pascuis

nascitur, colitur etiam in Hortis ob floris venustatem. Viola barbata angustifolia radice est breui, candida, modicè fibrata, foliis gramineis, sed longioribus, nigrioribus, aliquantum hirsutis, propè radicem multis, in caule paucis, binis per interualla, ad caulis nodos alarum modo iunctis, caule nunc singulari, nunc multiplici, geniculato, pedali, furculis ex alarum sinu non binis ex aduerso, sed singulis ex altera tantum parte prodeuntibus, in quorum fastigio caliculi multi, longi & graciles in multos veluti barbæ pilos extremo orbe diuisi, vnde barbata appellarunt. Flos est puniceus, elegantissimus, sed minimus, coloris tamen nitidissimi, & imprimis viuidi. Sabulosis, macris, lapidosis, sed apricis gaudet. Floret Maio & Iunio mensibus.

Locus.

Tempus.

CALTHA

CALTHA HORTENSIS. CAP. X.

VAE Calendula recentioribus dicitur, quod singulis ferè mensium calendis floreat, Italis eadem de causa Fior d'ogni mese, Herufcis, Matthiolo teste, à floris colore Fior rancio, Germanis Ringelblumen, ab intorto, & in circulum acto semine, Gallis Souffi, idest, Solisequiū, quod sub vesperā flos contrahatur, non est tamen heliotropium, multo minus scorpioides, sed veterum præsertim Poëtarū Caltha, dicta fortasse à calathos, qui quasiillus Latinis, Seruio teste, poculum & calix est, cuiusmodi ostentant calendulae florum

Nomina

In cap. 86. lib. 4.

CALTHA Poëtarum.

Forma.

pocula flaua. Caules tres aut quatuor gerit striatos, fungosa intus medulla, in quibus folia oblonga, ex angusto in latius se expandentia, mollia, nonnihil lanuginosa, flores in summis caulibus pulchri, cum grauitate quadam odorati, qui Occidente Sole contrahuntur, manè eodem Oriente explicantur, singuli in medio sui orbem circinatum vmbonemve gerunt luteum croceumve permultis foliolis luteis, vel aureis stipatum (vnde Chrysanthemū Dioscor. vocat Lobellius) in medio multa, breuia, simul compressa, lutea vel subnigra stamina: semen à singulis floribus numerosum, recuruum: radices fibratae. Cur autem hanc herbam Caltham esse credant herbarij, facit imprimis Plinius, qui Caltham odoris grauis esse scribit, deinde Vergilius, qui de ea sic cecinit.

Lib. 2. c. 6.

Ecl. 2.

Mollia lutcola pingit Vaccinia caltha.

Et Collumella,

Lib. 10.

Candida Leucoia, & flauentia lumina caltha.

Quæ de Calendula rectè dicuntur, cum grauitate quadam odorata, & auri luteo colore splen-

dente. In horris & cultis copiosissime, & in multis aruis Galloprovinciae & Narbonæ & incultis fruticat. Calendulae flos calidus est secundo propemodum ordine, præsertim exsiccatus. Creditur cor roborare, venenis resistere, & aduersus pestilentes febres quoquo modo sumptus efficax esse. Fuchsius ex vino potum mentes ciedere, & suffitum secundas elicere, item ad capillos flauos reddendos conducere scripsit. Herbae folia calidiora sunt, acrimoniam enim quandam feruidam habent, sed quæ propter humiditatem ei coniunctam non protinus se exerit, ob quam in olerè sumpta aluum mouent & leniunt. Fuchsius succum dentium dolores sedare tradit, si os eo colluatur. Alij ad idem puluerem foliorum cum xylyno dentibus admouent. Sunt etiam qui herbam acetariis admisceant. Calendula auctore Matthiolo, excalfacit, extenuat, aperit, digerit, & prouocat, quamuis gustu adstrictione non carere deprehendatur. Constat sexcentis foeminarum experimentis eandem valere plurimum ad menses ducendos, præsertim epoto eius succo, aut herba ipsa recente diutius deuorata. Datur quoque succi vncia addita lumbricorum terrestrium pulueris drachma vtiliter morbo regio laborantibus. Sunt qui dicunt herbae huius vsu acui indies oculorum aciem. Constat autem stillatitiam floridæ plantæ aquam oculorum ruborem & inflammationem arcerè, si oculis instilletur, aut si linteola in ea macerata superponantur. Quidam Caltham, esse Theophrasti Cerinthum, quasi κηρανθή, cereum florem, à Cerinthe Plinij diuersum, credunt.

Locus.

Temper.

& Vires.

Dodon. de flo. ca. 17.

Cap. 14. 2.

hist.

Ibidem?

Ca. 86. li.

conueniente colore floris, ac florescendi tempore. Nam circa Februarij exitum fata, ineunte Iunio florere incipit, florem in hyemem vsque prorogans, ac si hyemis rigorem pertulerit, siluestris præsertim, cum Leucoio bulbofo & Viola flamma, siue cheiri, florem renouat.

MELANTHIVM.

CAP. XI.

Nomina MELANΘION Græcis & Μελανθεριον teste Plinio, Gith Latinis, Officinis Nigella. Melanthium autem & Melanspermum, & Nigella à nigro seminis colore hæc herba dicta est, Arabibus *Xanim, Snnis*, seu *Snniz*, Gallis *Poyurette & Nielle*, Germanis *Schwartz Rommich*, & *Schwartz kumel*, Hispanis *Negillia*. Apud Dioscoridem & alios veteres vnus duntaxat Melanthij mentio extat. Posteriores quatuor eius differentias obseruarunt. Nigellam satiuam vulgarem, Romanam, odoram, & Nigellam à citreo seminis colore citrinam Officinis vocatam, alioqui illi persimilem: cui persimilem pinxit Lobellius solo floris amœna duplicatione distantem: Nigellam siluestrem duplicem. Melanthium satiuum frutex est paruus, ramulis tenuibus, altitudine palmorum duorum, vel maior, foliis paruis, senecionis herbae similibus, multo tamen tenuioribus, capitulo in cacumine exiguo, ceu papaueris, oblongo, quod interius membranas intercurfantem habet, quibus semen includitur, nigrum, acre, odoratum. Qua descriptione Dioscoridis, Melanthiũ satis aperte nobis innotuit. Caulem enim fert in hortis nostris surculosum, pedalem, folia dissecta, fumarie ferè, sed magis virentia. Flores in ramulorum verticibus coloris cærulei diluti, singulos in quinque foliola diuisos rotæ paruae instar, iis discussis capitula in summo corniculata, singula intrinsecus quinque aut senis loculis discreta, in quibus semen continetur cepearum semini simile, acre, odoratum. Eadem planè est Nigella citrina, si seminis colorem exceperis. Eadem folia, capitula, membranulis interserpien-

MELANTHIVM satiuum, Matth.

NIGELLA Citrina, flore albo multiplici.

tibus

MELANTHIVM Siluestre prius, Matth.

MELANTHIVM Siluestre prius, Matth. secund. Edition.

MELANTHIVM Siluestre alterum, Matth.

tibus distincta, flores purpurei pallentes, semen multum, odorum. Idem odor, sapor, vis, vsus. Melanthium siluestre duum generum caulibus est hortensi ferè similibus, quemadmodum & floribus differt tantum foliis tenuioribus, multifidis, capillaceis, & odoris præstantia, acrimoniaque vincitur, sed in siluestri secundo loco depicto flores & capitula sunt, quam in satiuo maiora, in eo quod priore loco depictum est, longiora, & veluti in quinque cornutas siliculas diuisa, cornibus in ambitum repandis retròve flexis cuiusmodi Aquilegia fert. Melanthium satiuum non nisi in hortis satum prouenit. Nigella citrina ex Syria aliisque Orientis emporiis aduecta, Anglicis iam & Germanicis hortis copiosior est quam Italicis, vbi quæ cæteris antecellit, Romana vocatur, alioqui Romana vel in hortis pauca. Siluestria Melanthia inter segetes, & in agris aliis proueniunt. Iunio mense florent, Iulio & Augusto semen edunt. Melanthij semen panibus inspargitur, vt scribit Dioscorides, capitis doloribus illitum fronti, & incipientibus suffusionibus cum irino tritum & naribus infusum prodest. Tollit lentigines, lepras, œdemata vetusta, duritiaque cum aceto illitum: circūscarificatos clauos excutit cum vetere vino impositum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, si eo colluantur, succurrit: rotundos ventris lumbricos expellit ex aqua umbilico illitum: tritum autem & in linteo ligatum & olfactum catarrho laborantes

Locus.

Tempus.

Lib. 3. c. 78. Vires & Temper.

laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum vrinam, menses, & lac prouocat: difficultatem spirandi cum vino potum. Finit (Andr. lac legit in antiquo codice, *ωνόμυρον δὲ πλεῖστος ἡμέρας, ἐμμύνη, καὶ ἔρα, καὶ γάλα, ἔλμυθας ἀγρ. πάλυ δὲ καὶ δὴ σπνοικη μετὰ νίτρον ποθεῖν.* Id est, Potum autem pluribus diebus, menses, vrinam, lac & lumbricos educit: quod si bibatur cum nitro, sedat respirationem difficilem) Phalangiorum moribus drachmæ pondere cum aqua haustum auxiliatur: suffitu serpentes fugantur. Tradunt largius potum enecare. Eadem ferè Plinius tradidit. Gith ex Græcis alij Melanthium, alij Melanspermum vocant. Optimum quàm excitatissimi odoris, & quàm nigerrimum. Medetur serpentium plagis & scorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incensoq; serpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Destillationem narium discutit tusum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infusum naribus mitigat. Cum irio oculorum epiphoras & tumores lenit: dentium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum & commanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat: difficultates spirandi addito vino potum: duritias tumoresq; veteres, & suppuraciones illitum. Lac mulierum auget continuis diebus sumptum. Colligitur succus vt hyoscyami. Oculos purgat, vrinam & menses ciet. Similiter largius venenum est, quod miremur, cum semen gratisimè panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, secundas trahi reperio. Aiunt & clavis in pedibus mederi tritum in vrina: culices suffitu necare, item muscas. Galenus eius temperamentum & vires accuratius distinxit his verbis. Melanthium excalfacit & desiccatur tertio ordine. Videtur etiam tenuium esse partium: hoc enim nomine catarrhos sanat in linteo admotum, atque assidue olfactum. Quinetiam si intrò in corpus sumatur, vel maximè flatus extinguit: vnde constat ipsum essentia esse tenuis, & ad vnguem à caliditate elaborata: propterea sanè etiam amarum est. Itaque mirum non est si lumbricos interimat, non esum modo, sed etiam foris impositum. Neque sanè etiam mirandum si lepras, clauos, myrmecias eiiciat. Sic verò etiam orthopnoeam iuuat, & menses prouocat, qui ob crassitudinem aut viscedinem retenti fuerint. In summa vbi incisione, extersione, desiccatione, excalfactione est opus, præstantissimum id remedium est. Hæc Galenus. Symeon Sethi his addit, si cum melle fermentetur, & ex calida aqua hauriatur, calculos in renibus & vesica minuere, vrinam ciere, menses ducere, & veluti remedium contra venena esse, si quis ipsum ieiunus assumat. Scribit Petrus Pe. Melanthij semen pingue oleo efficacissimo reddendo aptum quo puerperæ mulierculæ excludendo partui, atque symptomati hysterico propellendo multum vtuntur, vocitantq; vulgi persuasione Nardinum, nempe odoris suauitate & efficacia haud dispari. Istud oleum prælis expressum, nigro, sed limido colore, pauca quantitate haustum splenis tumores duritiesq; demollitur, sicq; foris illitum. Citrina Nigella Itali multam vtuntur etiam in condimenta, in placentas, sinapiq; addunt. Siluestrium seminum nullus vsus, quia meliorum copia suppetit.

Li. 20. c. 17.

Li. 7. simpl.

Fol. 29.

LYCHNIS.

CAP. XII.

NAM Græci Lychnida vocant, Gaza Lucernulam vertit, Athenæi interpres modo Ballariam, modo Genicularem, alij Vallariã. Hæc multis aliis nominibus tamen inter notha relatis nuncupatur, *ἀθάνατος* enim dicitur, id est, immortalis, quod diutius venustatem suam retineat: item *ἀκυλάνθιον, βαλλάρειον, γερανοπόδιον*, id est, gruis pes, *καρύμβιον*, & hanc esse corymben Ruellius esse iudicat, cuius Columella hoc senario meminit.

Nomina

Lib. 3. c. 17. Lib. 10.

Nunc veniat quamuis oculis inimica corymbe.

Coronis enim inferta igneo micans aspectu oculorum aciem obtundit. Iam & Lychnis

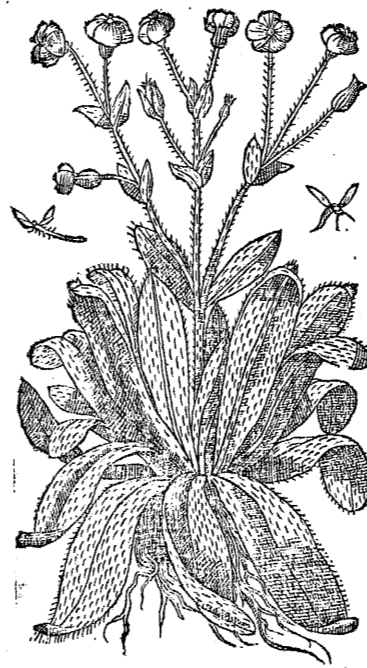
Lychnis ista Taurion dicitur. Alia tamen, inquit idem Ruellius, quæ Taura, siue Tora vulgò dicitur venenata herba est. Nominatur præterea & *κακίτρον*, item *μαλδίον*. Dioscorides Lychnides duas breuiter perstrinxit, *κακίτρον*, id est, coronariam, & *ἀγρίαν*, id est, siluestrem. Herbarij plures adnumerant, omnes à floribus flammeo colore, lucidave, aut sanguinea purpura fulgentibus, quasi lucidos luculentosve flores dicas, vel quod tomentosus earum folijs veteres ad lucernarum vsu pro ellychniis vterentur, *λύχνος* enim lucernam, & *ἐλλύχνιον* lucernæ funiculum significat. Lychnis fatiua siue coronaria, Ocellus, Gallis *Oeillet* dicitur, & *Oeillet Dieu*, Parisiis *Passerose*, Germanis *Fruuenroselin, Marienroselin, & Himmelroselin*, id est, dominarum rosa, mariana rosa, Cæli rosa, & cæli flos, Belgicè *Christus ooghen*, id est, oculus Christi. Lychnis siluestris, Gallis *Oeillet sauvage*, Germanis *Margenroselin, & Vuillemargenroselin*, Belgis *Lenettekens*. De vtraque Lychnide succinctè hæc Dioscorides. Lychnis coronaria flos est leucoio similis, sed purpureus, qui in corollas necitur. Lychnis siluestris fatiua: profus similis est. Plinius de rosa tractas,

Lib. 3. c. 97. Genera.

Lib. 3. c. 98.

Lib. 11. c. 1.

LYCHNIS Coronaria, Matthioli.

Est & quæ Græca, inquit, appellatur à nostris, à Græcis Lychnis, nō nisi in humidis locis proueniens, nec vnquam excedens quinque folia, violæ magnitudine, odore nullo. Idē aliquanto post de floribus singulorum anni temporum agens, inter astiuos flores Lychnida recenset ex Theophrasto, vt initio diximus. Ex hac Lychnidis cum rosæ & violæ floribus collatione, peritorum herbariorum cōsensu Lychnides veræ sunt, quas hîc pinximus. Ex his fatiua caules profert cubitales, teretes, canos & lanuginosos, geniculatos, ramosos, folia oblonga, magnitudine foliorum leucoij vel saluie, tiacida, incana, tomentosa, vti Athiopis in singulis cauliculis & ramulorum summitatibus: flores emicant ex calicibus crenatis, Pseudomelanthij emulis, aspectu pulchri, sed in odori, violæ matronalis floribus maiores, rosæ purpurea rutili atque nitore splendentes, oculorumq; aciem interdum præstringentes Pyropi, aut Lychnidis lapidis modo, vnde nomen vtrique cōmune fuit, ex quibus sapius, rariùs ex senis foliolis congesti, in quorum medio apices sunt acuti & pungentes. Radix longiuscula,

Cap. 11.

Forma.

tenuis, fibrata. Reperitur etiam in hortis cui flores candicant, aut dilutè rubent, sed rariùs, & illic neglecta. Sed illa, vt omnium pulcherrima, inquit Pena, ita sedulo colitur sola, ideoq; flores adeò confertos & multiplices fert, vt postea semine orba sit, exhausta nimirum formæ vi, & pabulo in florum cōmodum absumpto, vt de viola Martia diximus. Sunt qui hanc Lychnidem, *δὲος ἀνθος*, id est, Iouis florē esse credant, qui facillè Theophrasti auctoritate refelluntur, inter astiuos flores separatim Lychnida & *δὲος ἀνθος* recensentis, quod & facit Plinius eadē Theophrasti verba referens. Lychnis siluestris geniculatis caulibus, folijsq; mollibus supra dictæ Lychnidi fati similis est, minùs tamen cana & lanuginosa, folijs item angustioribus, & caulibus gracilioribus, tenerioribusq; ac magis sirculosis: floribus etiam minoribus, candidis, aut rubentibus, magis insectis, nullis in medio apicibus, calicibus tamè maioribus, rotundis, hirsutis, alioqui similibus: radix longa est,

Locus.

Lib. 6. hist. cap. 7. Lib. 11. ca. 11.

& digiti

LYCHNIS Siluestr.
*purpurea, Dodon.*Lib. 3. ca. 9.
hist.

& digiti sæpè crassitudine. Huic alia prorsus similis est, auctore Dodonæo, atque eadem foret, nisi minor esset, & radix breuior, flores semper purpurei. Istant Lychnidem, ocinoides purpureum multi esse putant: superiorè item Ocinoides album. Alia Lychnis siluestris ex Dalechamptio hîc proponitur nõ ei dissimilis, quæ post hac tertia Clusij est, radice breui, candicante, modicè fibrata, foliis circa radicem multis, in orbem humi stratis, oblongis, angustis, acuminatis, nigricantibus, lanuginosis, plantaginis minoris propemodum figura, caule nunc singulari, nunc multiplici, palmum alto, nodoso, villoso, foliis per caulem semper geminis, pari intervallo exeuntibus, gustu fatuis, & subausteris, flore Lychnidis satiuæ minore, purpureo, semine copioso in folliculis turbinatis, qui multis lineis virgati sunt, & lacteo viridiq; colore distincti. A Lychnide siluestri purpurea Dodonæi, quod ocinoides purpureum multi esse autumant, hæc

Locus. planta plurimum differt. Siluestres duæ priores iuxta pratorum aruorumq; margines, & iuxta satorum sepes exeunt. Transuectæ verò vtriusq; in hortos cultu,

Fol. 142.

LYCHNIS Multiflora
Anglica, Pena.

inquit Pena, flores adeo foetura luxuriant, vt maximè Africanum florem, vel rosam æquent, vel superent. Lychnidem aliam siluestrem ex Mycono hîc proponimus, quæ radice est fibrata, palmum longa, nigricans, neruū intus habens, in profundum acta, sapore dulci cum adstrictione. Ex ea ramulos fundit multos, rotundos, villosos, incanos, vix palmum excedentes, in quibus folia angusta, pilosa, incana, per cauliculos incerto ordine distributa, leuiter adstringentia in summo caulium vertice flores exeunt campanellæ similes, quales in conuoluulo, rotundi, ex candido nonnihil purpurei. In montibus & locis maximè siccis prouenire Myconus ait, nec alibi à se visam quàm in montibus D. Mariæ à Monteferrato. Floret Maio mense. Lychnidis speciem idem Myconus appellauit à foliorum figura, & florum quadam similitudine: quamquam non tam calida sit ac reliquæ Lychnides à Dioscoride & Galeno explicatæ. Sunt plures Dodonæo Lychnides siluestres, præter quas aliquot alias obseruauit Clusius, quas ex eodem

describemus. Prima geniculatos habet cauliculos, in multas calas diuisos, pedales aut maiores: folia in singulis geniculis bina, ternave, interdum plura, angustiora quàm reliquarum, in virore candicantia & quasi cæsa: flores in summis ramulis, ex quinis, non pluribus foliis bifidus congestos, interiore parte candidos, exteriori purpurascens aliquantulum, & antequam omnino tabescant, sese contrahentes & circumuolutes: calices duros admodum, breues & subrotundos, semen paruum,

LYCHNIDIS Siluestris
species, Myconi.*LYCHNIS Siluestr. alte. Clusij,*
Papauer spumæ quorundam.

paruum, rotundum papaueris rhaadis, sed cinereum continentes: radicem satis crassam, candidam, multifidam, sed non perennem. Altera caulibus est superiore crassioribus, rotundis atque etiam geniculatis: foliis per genicula semper binis, ordine dispositis, superioribus colore similibus, sed multò maioribus: floribus pluribus in umbella congestis, pulchris, rubris, quinquepartitò etiam diuisis, non tamen bifidus, semen in vasculis tenerioribus superiori simile continetur: radix crassior est, magisq; fibrosa, hyeme tamen vt illa perit. Tertia caulis est geniculatus, sed paucioribus alis concavus: folia etiam bina ex singulis geniculis prodeunt, sed superioribus magis virentia, & firmiora, flos in singulis alis, secundæ similis ferè, sed maior & obsoletioris coloris, cuius etiam foliola bifida sunt: calix crassior quàm in superioribus, tunica siue membrana dura & valde striata tegitur, cinerei coloris, in quo semen cinereum reliquis maius: radix est singularis, non admodum fibrosa, quæ etiam hyeme perit. Quarta ex singulis geniculis pedales ramos profert, geniculatos, folia priori ferè similia, sed aliquantulum lario-

LYCHNIS Siluestr. I. Clusij
Behen album Salmantinum.

ra, & intenso virore ferè nigricantia: flores ex quinis etiam foliolis constantes, rubentes: semen in caliculis simile superioribus, sed minus & subnigrum: radix crassior secundæ similis, hyeme etiam perit. Quinta multi caules ex vna radice pro-

LYCHNIS Siluestr. III. Clusij
Cauliculis striatis.

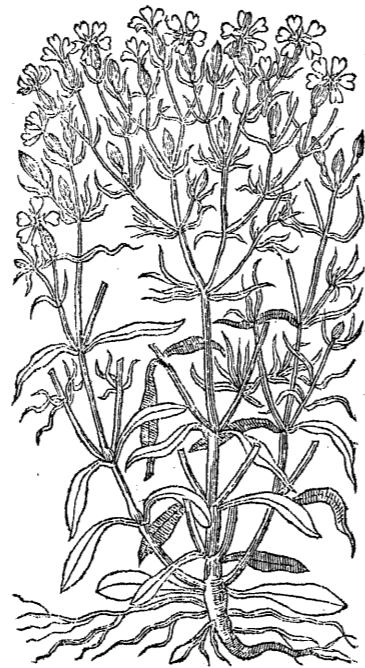

LYCHNIS Siluestris
V. Clusij. Hirta Lob.

deunt etiam geniculati & rotundi, sed lanuginosi, longiores, infirmiores, & in terram procumbentes: folia in singulis bina, oblonga, mollia, & lanugine quadam canescentia, inter quae flores alternatim secundum ramulorum longitudinem enascuntur, superioribus forma similes, sed maiores & dilutior colore rubescetes: semen in valvulis superioribus simile, sub-rufum: radix crassa, & fibrosa. Sexta omnium minima, cauliculo assurgit circiter palmum alto, geniculato, tenui, lanuginoso: foliis ad singula genicula binis, oblongiusculis, exiguis, lanuginosis: flores inordinati, & alternatim ex singulis geniculis prodeunt, parui & pulcherrimo rubro colore purpurascetes, & caliculo oblongo lanuginosoq; insidentes: radix tenuis & inutilis. Nascuntur sponte quatuor priores in aruis, & inter segetes pingui solo, plerisq; castella veteris locis. Belgij in hortis florent à mense Maio in Autumnū vsque. Omnes cum adoleuerint, lento quodam & glutinoso humore superiore parte illarū videntur: quarta maximè, cui plerumque culices, muscæ & formicæ tanquam visco captæ adhærent. Quinta in marginibus quorundam agrorum istic inuenitur: floretq; quo reliquæ tempore. Sexta collibus Salmanticæ vicinis inter saxa prouenit, & Maio mense floret. Duas priores, Salmaticenses Behen appellabant, albū videlicet & rubrum, tertiā ocimoides. Sed omnes ad Lychnidis siluestris

LYCHNIS Siluestris
III. Clusij.

LYCHNIS Siluestris
minima, V. I. Clusij.

filuestris genus commodiùs referri posse Clusius existimat, cui valde similes sunt, notisq; ferè omnibus conueniunt. Sunt qui alteram & quartam inter Armerios flores numerant: semen tamè Lychnidi simile & minimè planū, aliaq; notæ eorum sententiam conuellunt. Quinta Lychnidi Myconi satis similis. Sexta ad Saponariam nostram minorem satis accedit, de qua paulò post dicemus. Hæc ex Clusio. Lobellius Lychnidem siluestrè alteram incanam cauliculis striatis pictura hac expressit. Papauer spumeum quorundam. Dodrantis est herbula, Lychnidi marinae facie proxima, (nusquā nisi in Galloprovincia & Italiae campestribus & vinetis se reperisse ait) quinis & senis sesquipalmaribus ramulis & foliorum gemino posito, effigie & hortu, humile Nigellastrum apprimè refert, sed quini striati conferim stipati semen claudentes florum caliculi, Lychnidis marinae. Vniuersa planta albicat, gustu præsiccò, & nonnihil calido. Videtur quarta esse Clusij supra descripta. Siluestris plurima ætatis parte, & in autumnum vsque florent. Lychnidis satiuæ semen, auctore Dioscoride, cum vino potum à scorpione ictis auxiliatur. Siluestris semen duarum drachmarum pondere potum biliosa per aluum ducit, ictis à scorpione conuenit. Aiunt huius herbarum appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi. Galenus Lychnidis coronariæ semen scribit calidum esse secundo quodammodo ordine, aut iam etiam tertio, siccum sanè eodem modo.

Tempus.
Vires.
Lib. 3. c. 98.

Li. 7. simpl.

FLOS CONSTANTINOPOLITANVS.

CAP. XIII.

LYCHNIDIS generibus, est planta illa Chalcedonica miniata, siue Constantinopolitana, quam Constantinopolitanum florem vocant, alij Hierosolomitana, alij Creticum: cui caules sunt multi, bicubitales, graciles, teneri, geniculati, asperi, ex singulis geniculis folia bina, neruosa, alarum instar caulem amplectentia, in acutum definentia, latiora propè caulem, nullo pediculo subiecta, oblonga, quodantenus Lychnidis siluestris, sed nonnihil viridiora, hirsutiora, asperiora, flores in latis umbellis multi simul congesti, quinque bifidis foliolis constantes, colore floris calendulae, vel lilij purpurei, aut cocci, sed viuidiore, aspectu pulcherrimi, cæterum inodori, adeò vt quemadmodum multi alij coronarij, florum voluptate duntaxat arrideant, & merito Lychnis omnium pulcherrima sit habenda: Semen in oblongis & acuminatis vasculis exiguum, & nigrum: radices oblongæ, in radículas multas diuisæ, gustu aliquantum acres. Peregrinus est flos, qui fertur in hortis. Iunio & Iulio mensibus floret altero à satione anno. Esse & huius alteram & minorem speciem refert Dodo. cubitalem aut paulò altiorem, rarioribus floribus, quæ primo anno flores profert, Gesnero teste. Hæc plantâ struthium siue

Nomin.
Forma.

Locus.
Tempus.
De flo. c. 21

FLOS Constantinopolitanus.

lanariam, Arabum *Comdifi* non esse (id quod tamen nonnullis visum fuit) demonstrant Theophrastus & Plinius, qui struthium spinosam siue aculeatam esse stirpem tradunt, qualis huius floris stirps non est, neque isti radix magna, nec oleæ folia uti struthio sunt. Lanas tamen expurgat saponariæ ritu. Dodonæus in eorum sententiam inclinare videtur, qui florē hunc *ωιδον* veteribus dictum esse suspicantur, quod *ωιδον* florem Theophrastus, Plinius, Athenæus inter æstivos recenseant, duorumq; esse generum referant, vnum hyacintho simile, alterum *αρχου*, idest, non coloratum siue candidum. Constantinopolitanus autem æstivis mensibus floret, & colore vel hyacinthum quem purpureum lilium vocant, proximè refert, vel candidus est. Quæ magnam floris Constantinopolitani cum pitho similitudinem ostendunt.

AQUILEGIA. CAP. XIII.

Nomina

QUILEGIA, Aquileia & Aquilina recentioribus dicitur, veteribus ignota, alioqui coronaria illis futura. Est enim nō vulgari nec inuenta florū elegātia, Gallis *Ancolye*, Germanis *Agley*, & *Ageley*, quibusdam Columbina. Aquilegia folia fert ampla, lata, chelidonij maioris, paulo tamen rotundiora, duabus tribusve incisuris, toto reliquo ambitu crenata,

Forma.

AQUILEGIA, siue Aquilina.

candidiora, & veluti ex viridi cærulea, quæ vulnerata, nec luteum, nec vllum alium succum emittunt: caulem cubitalem, tenuem, rubentem & leuiter hirsutum, in cuius & furculorum verticibus flores erumpunt, qui duplici foliorum genere constant, quinque videlicet foliolis parvis & angustis in stellæ modum radiatis, & quinque aliis ex inferiore parte, ut in consolida regia, corniculis cauis, sursum reflexis, gracilitate ceruicem & rostella columbarum referentibus, vnde Columbinæ nomen: quod de simplicibus intellige. Nam in hortis culta hæc stirps multo pluribus densioribus & nitidioribus, corniculis: flores multiplices stipantur, colore aliàs albi, aliàs purpurei, aliàs cærulei, aliàs rubentes, nonnunquam varij, & cæruleo candidoq; permixtis relucētes exeuntibus è medio staminibus, à quibus parui apices dependent: siliquæ recurvæ ut in melanthio, coniunctæ post singulos flores surgunt, in quibus semen paruum, nigrum & lucidum: radices subsunt crassæ fibratæ viuaces. Eandem cum

cum multiplici hortensi Aquilinam Lobellius pictam dedit, plenis & multis aspectu suavissimis floribus inuersis. Frigidiusculos meridionalium tractus amat, inquit Pena, pratensis etiam est Franciæ & Angliæ, sed squallidior, minusq; hilari aspectu non culta. In Germania teste Dodonæo, & alibi in apricis collibus, siluosis montibus, & pinguibus pratis gignitur. In Belgij & Galliæ hortis plurima. Maio & Iunio mensibus flores vigent. Scribit Tragus semen drachmæ pondere cum croci obolo in vino potū iocinoris obstructione & morbo regio laborantibus vtiliter dari, sed eum qui assumpsit, diligenter opertum in lecto sudare oportere. Petrus Pe semen hoc gustu esse tantillum astringente, temperatæ ex calore siccitatis, ideoq; ad faucium, pharyngis, & tracheæ incendium & vlcuscula eo vul-

Locus. Fol. 339.

Tempus. Li. 2. c. 42.

Vires.

AQUILINA, Plenis & multiplis floribus, Lob.

AQUILEGIA Minor, Dalechamp.

gus vti. Multi Aquilegiam hanc Theophrasti *διδος ωιδος* esse putant, idest, Iouis florem. Aquilegia minor ex Dalechampsio hic exhibetur, radicibus multis, tenuibus, candidis, tenerimis ac maxime fragilibus, foliis Aquilegiæ, minoribus, supra terram parum extantibus, densis, cauliculis exilibus, quaternorum digitorum altitudine, flore violæ, candido, suavissimi iucundissimiq; odoris. In umbrosis, nemorum recessibus, ad primum fauonij flatum cum hyacinthis inter saxa & lapides ineunte vere prouenit, ut haud procul Gratianopoli, in querceto qua itur Herbescum Episcopi Gratianopolitani arcem.

Forma.

Locus.

SAPONARIA. CAP. XV.

VLVS Saponariam vocat herbam hanc ab extergendi potestate, qua Saponis ritu pannos eluit purgatq;, nihilominus in coronariis habenda, ob floris tum suavissimum odorem, tum summam pulchritudinem. Virgas fert multas, teretes, graciles, glabras, crebro genicu-

Nomina

Forma.

latas cubitales, & sesquicubitales: folia lata, venosa, crassa, pingua, cruciata aut plantaginis latifolia: foliis similia, è singulis geniculis bina, deorsu reflexa: flores in summo cauliculis, & circa superiora genicula multi, odorati, colore alias pulchro rosæo rubetes, alias dilute purpurascens, aut candidi, qui ex oblongis & teretibus cauliculis Lychnidis modo, aut floris Cōstātinopolitani exeūt, ex quinque foliolis cōpositi, è quorum medio exigua quædam stamina: radices crassæ, longæ, oblique serpentes, quibus fibræ quædam adhærent: Secus herbidas amnium conualles, & depressos vborum apricorum margines fruticat. Colitur in hortis regionum Septentrionalium, vbi non perinde sponte obuia fit, in quibus diutius durat. Iunio & Iulio mensibus floret. Hæc saponaria calida est & sicca temperie, facultate autem abstergendi non exigua prædita, à qua etsi Saponaria hæc & quædam aliæ struthia vocari possint à verbo *στρουθίου*, quod Græcis lanas purgare & candidas facere significet, tamen nostram Saponariam antiquorum struthium non esse,

Locus.

Tempus.

Temper.

& Vires

SAPONARIA
Maior.

PSEVDOSTRUTHIVM,
Matthiol.

Lib. 6. hist.
ca. 3.
Lib. 19. ca. 3.

neque Arabum *Condifitum* ex Theophrasto & Plinio liquet, quemadmodum supra ostendimus, ex iis quæ sequuntur. Struthium Græcorum, Latinorum Radix siue radícula: in Syria vbiuis colitur, ideoque Columella Syriacam radicem, ac eius semen Syrium vocat, Gaza Lanariam herbam. Gignitur & ibidem sponte in asperis & saxosis locis. Radix magna, gustu acris & feruida sternutationes irritat. Folium oleæ, spinosum: caulis lanuginosus, tenuis, ferulaceus, indigenarum cibus expetitur, tingens quidquid sit cum quo decoquitur: flos aspectu gratus, inodorus, æstate prodit. Carere semine Plinius tradit. Semen edere Columella testatur hoc versu in Horto,

Iam Sifer: à Sirioque venit qua semine radix.

Ac rursum cap. 3. n. cum præcipit Rapi, Napi, Radicis Syriacæ Februario semen obrui, si æstiuus fructus expectetur. Serapio ex Dioscoride refert Struthij radicem esse

esse acrem, longam, & teretem, quæ in nostris exemplaribus desiderantur. Arabes *Condes*, *Condifum*, & *Astengi* nominant. Bellunensis radicem esse scribit, plantæ foliis spinosæ carduorum modo, crassitie pollicis, intus subflauam, nigram foris, odore & gustu acrem: eius decocto lanas, laneosque pannos sordidos abstergi Damasenos seplasiarios eius decoctum immiscere confectionibus paratis è melle ac sapa, idque candoris tantum conciliare, vt ex Amylo & saccharo purissimo constare videantur: quinetiam sic durare, vt tenaciores sint, & vix morfu diuellantur. Constat eius radice in globos coacta fyros vestium, linteorum, indusiorum sordes ac inquinamenta eluere, saponis aut lixiuij modo. Ab hoc igitur Struthio siue Arabum condifo Saponaria tum facultatibus, tum notis multis

STRUTHIVM,
Fuchsj.

SAPONARIA Minor,
Dalechampij.

differt: eam tamen Fuchsius pro Struthio depinxit. Saponariam aliam à quadam similitudine cum superiore hinc depictam facit Dalechampius, & minorem cognominat, quæ in asperis & saxosis fruticat, radice crassâ, longa, nodosâ, brachiata, è rufo nigricante, ramulis multis, amplum terræ spatium occupantibus, gracilibus, nodosis, prolixitate sua & copia terram operientibus, foliis ad geniculorum interstitia prodeuntibus, alfinæ similibus, acutioribus, villosis, flore violæ aut saponariæ, puniceo, numerofo, procul intuenti nitente, semine copioso in vasculis oblongis, ocimoidis minoris figura, floret Maio mensè. Totius plantæ sapor amarus est.

Cap. 299.
histor.
Forma.

Nomina

INTER stirpes quarum flores calathi siue campanulae effigiem expriment, nulla sane est quam hac coloris venustate non superet, quaeq; iustiore de causa inter coronarias sit habenda, Calathiana viola Plinio dicta peritorum herbariorum sententia, & viola autumnalis, Gallis

Lib. 2. hist. c. 151.

CALATHIANA, Viola.

In c. 3. lib. 3.

Forma.

Lib. 21. c. 6.

CALATHIANA Verna, Dalechamp.

violette d'automne, Germanis Blau-vul-leliekens, id est, caeruleum lilium. Cordi Pneumonante, quam à Germanis Lungenblumen vocari refert. Eadem Ananienfibus vulgò Pettimborfa vocatur, Matthiolo teste, cum Mettimborfa dicere debuissent, quod tot viribus polleat, vt non aliter quam gemma crumenis sit asseruanda, aut quod tot viribus praestet, vt ex eius vsu medici auri & argenti copiam in crumenis reportent. Eam is graphicè depinxit, & gentianæ minoris speciè facit, gentianam minimam appellans. Caules edit dodrantes, tenues, geniculatos, folia oblonga, angusta, bina ex aduerso sita, ex quorum sinibus, idq; in verticibus cauliculorum, speciosi flores exeunt, longi, caui retroflexi, fursum hiantes, inferius angusti, superius latiusculi, calathi seu campanulae speciè, in caeruleo saturato purpurei, alicubi candidi, duobus tribusve staminibus candidis: semen exiguum in rotundis & oblongis capitulis. Radices tenues, longæ, numerosæ, & in plures diuisæ. In totum verò sine odore, inquit Plinius, minutòque fo-

CAMPANULA, Pratenfis.

lio cala

lio calathiana, munus autumnis, cætera veris. Nascitur campestribus vliginosissq; locis, & in pratis, atque etiam in excelsorum montium siluis carentium, opacis, ac meridionali sole non illustratis partibus, sine Augusti mensis & Septembris floret. Calathiana viola calida est, gentianæ cuius species videtur, facultate quodammodò similis, multò tamen imbecillior. Recentiores efficacem esse aiunt aduersus pestilentes morbos, & ad virulentorum animalium morsus & ictus. Huic iungimus ex Dalechampio istam, quæ calathiana verna iure dici debet, siue Thylacitis, à floris figura, θύλακον, id est, saccum culeum, folliculùmve referente. In pratis editissimorum iugorum luræ montis prouenit, radice breui, gracili, candida, parum fibrata, caule singulari, palmum alto, nodoso, foliis paucis, centaurio minori similibus, paulò longioribus, binis semper caulem ex aduerso complectentibus, veluti cauo alarum sinu anagallidis modo, ex interiore sinu pediculus vnus, interdum geminus prodit, flore sustinens, calathio vel folliculo similem, è caeruleo purpurascens, albis intus staminibus, floret Maio & Iunio mensibus. Ad idem genus referenda Campanula pratensis, in pratis & riguis locis proueniens, radice breui in fibras multas diuisa, è luteo subfusca. Cauliculis multis fruticat, pedibus: folia longa & angusta ex iis prodeunt, ex aduerso inter sese ordine disposita, alarum modo explicata, quod in aliis Campanulae generibus non conspicitur: flos purpureus violaceus in caulium vertice micat, sæpius simplex & vnicus, interdum geminus, aliis campanulis similis: sapor vt & in aliis egregiè amarus.

Locus.

Tempus.

Temp. &

Vires.

Calathiana alia, seu Thylacitis.

Locus.

BELGAE plantam hanc violam marianam, vulgò Mariettes appellat, & Violettes de marie, quod illi muneri, inquit Pena, elegantia: florum causa, primi dederunt Mariæ Hungaricæ heroinæ: illi bellicis facinoribus nobilitate: vel, vt scribit Gesnerus, hoc nomine recenti sic nuncupata est, à Diua virgine propter pulchritudinem floris confecto, folia primùm

Nomina fol. 137.

In Hort.

VIOLA Mariana, Aledurn Diol. oridis.

habet longa, lata, aspera nonnihil hirsuta, vulgari buglosi foliis nigriora, minora, minutissq; aspera. Caules deinde profert secundo anno culta in hortis rotundos, rectos, ramosos, aliquantum etiam hirsutos, circa quos folia similia, sed minora, flores in summis virgibus erumpunt oblongi, caui, venusti & suaves per oras incisuris quinque diuisi, colore sæpius ex caeruleo purpurei, nonnunquam candidæ, in quibus duo triaue stamina candida, hi priusquam dehiscant quinquangulares sunt, subnascuntur capitula rotunda, breuia, aspera, quinque etiam angulis constantia, concaua, superiore parte latiora & retusa, in quorum medio semen concluditur exiguum, colore castaneæ, radices sunt longæ, crassæ, candidæ, obliquas radículas spargentes, non ingrati saporis. Nasci in aridis, saxosis, & opacis locis testatur Matth. calidioribus Italiae, & Galliae inferioris infrequens est. Belgæ in hortis colunt. Iunio, Iulio & Augusto mensibus flores producit, semen interea maturascit, neque enim simul, sed particularim floret. Matthiolum cum multis aliis plantam istam

Forma.

Locus.

In cap. 18. lib. 4.

Tempus.

Medium

Medium Dioscoridis esse existimat, qui in vulgatis Dioscoridis & Plinij codicibus falso folia iridis legi in describendo Medio censent, cum in aliis codicibus & Oribasio seridis folia legerent. Medion, inquit Dioscorides, in petrosis & opacis nascitur, folia habet *ὄμοια σέριδι* (sic legitur in veteri codice teste Andrea Lac.) id est, similia seridi, caulem tricubitalem, florem grandem, purpureum, rotundum, semen cnici, minutum, radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbam. Eadem prorsus Oribasius habet. Ex qua descriptione sic emendata, violam marianam, ut si quæ alia planta, medion referre censent, cui lectioni & sententiæ Pena lubens assentitur. Nostra enim memoria, inquit, cultu hortensi florum calathis longè speciosissimis tantam magnitudinem hæc viola assequitur, ut instar calicis aut poculi poturis voluptatis causâ vinum contineant. Sunt namque nolæ oblongæ effigie, nonnullis laciniosis crenis, carulei, aspectu venusti, interdum purpurascetes, interdum dilutiores & candicantes, emergentes ab imo calice, quibus reflexis aut elapsis, in vtriculis aut florum basi rapunculo aut trachelio simili, clauduntur triquetra semina, numerosa, acetosa colore, figura & magnitudine. Bicubitales caules toti, & alæ hirsutæ ab imo folia habent longiora, latiora, quàm Tunicæ, villosa, rigida minùs quàm Lycopsis aut pulmonaria vulgaris, intybi seu seridis potiùs domesticæ quàm silvestris, quæ laciniosa est. Radix autem tenera candida, esculenta, palmû longa, rapunculi similitudine, ut semen & flores, sed duplò maior, nec gustu multùm dispari: siquidem in acetariis rapunculi modo esitatur. In Belgij & Angliæ siluosis frequens nascitur, sed minor & strigosior culta in hortis passim eo postea incrementi progreditur, ut longè maior, adultior, suauiorque edendo sit. Calidioribus Italiæ & Galliæ inferioris infrequens magis figura ad Medium quàm facultatibus alludit, siquidem dulcis acriusculaque est, minimèque adstringens percipitur. Dodonæus descriptioni Medij, violam marianam non admodum respondere arbitratur, ac potiùs verum Dioscoridis Rapum siluestre videri.

Lib. 4. c. 18.

In Ad. fol. 137.

De flo. c. 7.

CAMPANULA CARULEA. CAP. XVIII.

Nomina

Forma.

VLGVS Campanulam vocat, quidam *Belvedere*, quamquam ab Italorum *Belvedere* prorsus distet, Germani *Blammullockkens*, id est, caruleam campanulam, Galli *L'herbe aux cloches bleues*. Campanula hortensis, folia promit circa radicem & inum caulem oblonga, angusta, obscure virentia, inter quæ caulis surrigitur striatus concavus, bicubitalis, tricubitalisve, circa quem folia & flores ad vertices in singulis pediculis singuli, similes, sed maiores & patentiores quàm rapunculi, calathi vel campanulæ speciei, ambitu & quasi vnico folio constantes, sexangulo, sæpius carulei, interdum candidi, in quibus & candida aliquot stamina. Capitula succedunt rapunculi capitibus satis similia, sed paruis foraminibus peruia, in quibus semen perexiguum: radices candidæ, tenues, fibratæ. Cauliculis & foliis vulneratis lacteum succum remittit. Est huic planè similis Campanula silvestris, nisi minor omnino esset, & prima folia terræq; proxima lata essent & pauca, violæ nigræ foliis satis similia, non tamen tam magna, alia verò folia oblonga & angusta, flores similes, carulei, radices tenues. Lac quoq; hæc copiosius fundit. Campanula minor rotundifolia à Lobellio & Pena dicitur, atque ita expressa est. Prior in hortis voluptatis causâ, & ad coronas feritur, altera iuxta aruorum incultos margines & sepes nascitur. Illa Iunio & Iulio mensibus floret, hæc etiam Augusto. Campanula hortensis Iasione Theophrasti videtur esse, sic enim is scribit de florum differentiis tractans. *ἐνια δὲ καὶ μονόφυλλα φύλαι, διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν παλαιοῶν, ὡς περ δ' τῆς ἰασιῶνις. ἔγὰρ κεχώρισται ταύτη ἐν τῷ ἀνθεῖ τοῦ φύλλον ἕξαστον, ἔδὲ δὴ τοῦ χτερίσ (lege χωρίσ) δ' ἕπτω μέρος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκρω ἀποφύ*

Campan. siluest.

Forma.

Locus.

Tempus.

Lib. 1. hist. cap. 21.

CAMPANULA Carulea, sine hortensis.

CAMPANULA Minor rotundifolia, Lobellij.

ἀποφύσσις γωνιώδης. Id est, nonnulli flores etiam vnico folio natura constans, delineatione tantum plurium ostendentes, ut flos Iasiones. Non enim singuli flores in folia diuiduntur neque sanè conceptaculi pars inferior distinguitur, sed ex superiore parte proiecturæ angulosæ exeunt. Quæ Plinius non satis perspicuè conuertit his verbis. Iasione vnum folium habet, sed ita implicatum ut plura videantur. Quidam legunt, Iasione vnum folium in flore habet, & cætera. Theophrastus enim non ait Iasiones folium implicatum esse, sed indiscretis foliis sic designatum, ut plura videatur, quatuor vnicum sit, qualis figura floris est in campanulis, trachelis, digitalibus, & voluuli generibus, cuius speciem esse quidam idè suspicantur, quod eodem Plinio auctore, Iasione olus siluestre habeatur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum, concilium vocant. Sed hæc etiam campanulæ competunt. Nam eius flos vnico folio absoluitur, quamuis plurium similitudinem præferat, & huius superior pars angulosæ est, præterea olus esse potest cum sit edulis: repunt & in terra radices, quare citissimè stirps vna propagatur. Iam verò hortensis florem interdum candidum esse diximus, silvestris verò ut hortensis candidum esse posse quis negauerit? Matthioli campanulam pro phyteumate pinxit, quod id, semen, campanula verò capitula perforata

Lib. 21. c. 17.

LACTESCENS Campanula maior, Lobell.

Lib. 22. c. 22.

In Cap. 25 lib. 4.

CAMPANULA Lutea
Linifolia, Pena.

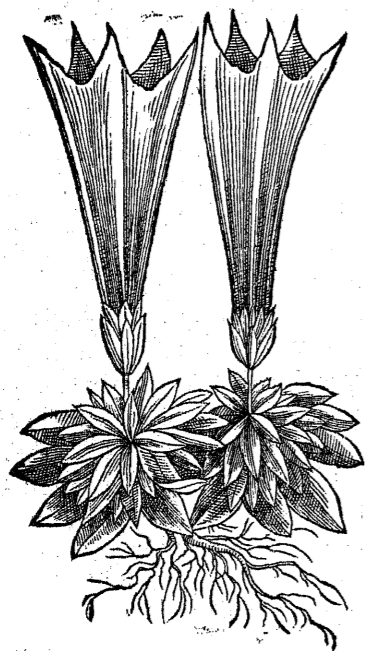
forata habeat. His duas alias campanulas subiungemus ex Lobellio & Pena. Prior est Campanula lactescens maior, Pyramidalis Lutetiana, quod plus aliis omnibus lactis fundat lactescens merito dicta, cuius ima folia Solani hortensis, & Violæ martiæ media lauia, ex atro virentia, radix fibrata, Viola marianæ, turgida lacteo succo, adeo viuaci, vt vel tâtullo frustulo infosso repullulet. Caules emittit tenues ternum & quaternum cubitorum, à medio summo tenus foliis angustioribus, longioribus, copiosis, floribus amœnis, cæruleis, campanulæ cæruleæ maioribus, nolas item exprimentibus cinctos, in acumen Pyramidis ritu fastigiatos, vnde Pyramidalis dicta. Belgio est hortensis nullius vsus adhuc comperti. Hæc Lobellius. Alia est Campanula Penæ, linifolia, palmaris herbula, perelegans, in deuexis montis Lupi, qua ad Septentrionem vergit, folio lini aut polygalæ: flore luteo peramœno, volubilis, maior quam pro plantæ magnitudine. Rara est herba, & digna cognitu. Hæc Pena.

GENTIANELLÆ. CAP. XIX.

Nomina
Forma.

GENTIANELLA,
Mimima latifolia.

ENTIANELLAS has à facie & facultatibus gentianæ similibus Dalechampus appellauit, alteram latifoliam, quæ quorundam est Helleborine siue Epipactis, alteram angustifoliam. Potest & hæc thylacitis minor dici, illa thylacitis maior, quæ radículas mittit, breues, ex albo in luteum vergentes, fibratas: cauliculos humiles, angulosos, ex vna radice multos, folia centaurij minoris, aut Anagallidis, maiora, nonnunquam gentianæ aut veratro albo in ea paruitate non absimilia, vnde Gentianellæ & elleborines nomen: florem speciosissimum, ianthinum, calathi figura, ad plantæ portionem amplum, lineis quibusdam velut aratis intus virgatum, apicibus vt in liliis, exstantibus, sed purpureis, obeliscum candidum cingentibus, minutis seminibus plenum, ac eius supremum tegumentum pileo simile sustinentibus. Crescit in aridis, niuosis, perflatiss, montosis. Antariissimus est totius plantæ sapor, ideoque iocinoris vitiis nempe regio morbo & obstructionibus auxiliatur, pari cum gentiana facultate, cui amaritudine non cedit. Allobroges Reperet nominant, vt & proximè describendum, aiuntque etiam nolentes pedere qui sumpserint, vi efficaci ad flatu discutiendos, quod & de asinis onopordo pastis tradit

Locus.

QVÆ FLORE PLACENT, LIB. VII. 829
GENTIANELLA
Angustifolia.

tradit Plinius. Gentianellæ angustifoliæ radix latius spargitur, & furculosior est, folium oblongum, angustum oleæ simile: flos ex oblongo & herbaceo calice profertur angustior & breuior quam in superiore, foris cæruleus, albis lineis virgatus, in quinque foliola diuisus, ambitu ferrato. Cæterum idem sapor, amarissimus scilicet, idem nomen, Reperet enim vt superiorem vocant, eadem vis ac facultas: ad colicos enim dolores, ad tormina, regium morbum, cachexiam à rusticis laudatur, floret vtrâque mensè Aprili. Eandem esse opinor, quæ à Clusio Gentianella verna minor nominatur, à quibusdam cantabrica.

TRACHELIUM. CAP. XX.

IS quoque numerandæ plantæ hîc depictæ, quæ flores campanulæ siue nolæ specie habent, & ob venustatem coronis inferuntur, à veteribus silentio prætermissa, à recentioribus Trachelij nomine designatæ. Est autem Trachelium Germanis Halskraut, id est, Ceruicaria, à ceruicibus collique partibus vicinis, internis & externis, quibus tumefactis & vlceratis multum opitulatur, vnde Vuularia ab vna etiam dicitur, à Fuchsio Campanula, ob florum similitudinem, qui campanam planè referunt, quibusdam Archangelica, Gallis Gantelee, vel, Gans de nostre dame. Est autem trachelium duplex, maius, & minus. Maius

Nomina
Cap. 167
hist.
Forma.
Dod. lib. 2.
cap. 20.
Forma.

TRACHELIUM,
Maius.

caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescentem: folia oblonga, hispida, rigida, ad imum latiora, supernè acuta & ambitu crenata, vrticæ habitu & superficie: flores, secundum caulem calathi aut campanæ figura, rapunculo similes, aut violæ marianæ, minores, per ambitum quinque simpliciter incisuris, sed profundioribus diuisos, intus aliquantulum hirsutos, candidos plurimum cæruleos, interdum dilutè purpureos, in medio luteum quid prominens obtinentes. In summo caulis vertice primi flores apparent, deinceps versus imum exoriuntur, quibus marcescentibus semen in rotundis capitulis exiguum & cinericium prouenit vt in rapunculo. Radix est candida, & varie intorta. Trachelium minus caule superiori simile est, sed breuiori: folia sunt longiuscula, minora, candidiora, nec tam altè crenata, rapunculi aut saluix, pilosa: flores pulchelli, calathi aut campanulæ figura, ianthini, & dilutè pupurei in summitate caulis exeunt, magis congesti quam in superiore, rapunculi sapore, primoque vere acetariis etiam adduntur. Trache-

TRACHELIUM, Minus.

Locus.

Tempus.

Temp. &

Vires.

Dod. lib. 2.

cap. 20.

Fuch. 1. ca.

163.

Nomen

Lib. 30. c. 2.

CYNOCEPHALVS, Plinij.

Locus.

Forma.

lium vtrumq; gignitur in aridioribus locis fecus pratorum margines, & crebrò fenticosis locis. Seritur etiam in hortis florum gratia. Iunio, Iulio, & Augusto mensibus floret. Gustu adstringit, atque ob id exsiccandi vim illi inesse coniciendum. Quare decoctum ipsius in aqua vnicè ad dolores & inflammationes colli & faucium internas, & ad oris exulcerationes, aliàque eiusdem mala quæ adstrictione indigent, confert. Vtilis etiam haud dubiè ad alia quæuis vlcera ob insignem quam obtinent in exsiccando facultatem.

CYNOCEPHALVS, CAP. XXII.

PLANTAM hanc cynocephalum idèò vocant herbarij, quòd seminis conceptaculum caluam canis cute & carne exutam representet, siue ea sit cynocephalia à Plinio memorata, qua ad euocandas mortuorum vmbras utebantur, ob id fortasse, quòd caput canis apud Aegyptios sanctissimi & loco numinis habiti, feminis huius plantæ locus, vt diximus, referat, ac propterea diuinam ea gens existimaret, & ad incantationes, & contra omnia veneficia valere crederet, siue alia quæuis herba à veteribus non descripta. In agri Monspelienfis sepibus, dumetis, aggeribus, parietinis nascitur, radice fibrata, caulibus multis, cubitalibus, teretibus, ramosis, ex interuallis rami subiecto latiore folio è caule prodeunt, folia in furculis temerè & nullo ordine disposita, nigricantia, longa, angusta, acuminata, sed minimè pungentia: flos calathis similis aut labro, luteis seminibus plenus, sic fissus vt superior pars quasi duorum foliorum coalitum ostendens, inferiore productior appareat: color floris venustus, & in roseo candicans, qualis in malua & alcea flore spectatur. Vasculo copiosum semen continetur, antrorsum oblongo, retrorsum lato, duobus veluti narium foraminibus, & tanquam porrecto rostro, eaq; figura caluam canis prorsus exprimente, vnde & nomen. Quidam antirrhinum verum esse volunt.

DIGI

DIGITALIS. CAP. XXIII.

ET ERES plantæ huius non meminisse id indicio est, quod Græco Latinòque nomine destituta sit, quamobrem Fuchsius Digitalem appositè nominavit, quod digitalis, siue munimenti digiti in suendo speciem flores præbeant, Germanis *fingerhuet*, & *fingerkraut*, Gallis *Digitale*, *Gant nostre dame*, & *Doigtier*, nonnulli campanulam siluestrem, & nolam siluestrem. Duùm est generum. Vna purpureos flores habet, quæ digitalis purpurea, altera luteos, quæ digitalis lutea nominatur. Duas alias species, addidit Dodonæus, digitalem floribus candidis, aliam floribus sublueteis, seu pallentibus. Vulgatissima est digitalis purpurea, folia habens longa, lata, ambitu serrata, dilutè virentia, verbasci quodammodo similia, minora tamen, minùsque lanuginosa: caulem rectum, rotundum, cubitalem, aut bicubitalem, à cuius medio sursum versus vno ex latere duntaxat eleganti serie flores multi deorsum versus dependent, calathi oblongi figura, dactylotheceis propemodum similes, ex rubro purpurei, punctis quibusdam candidis picti calatice, quos vascula sequuntur rotunda, in quibus semen, gustu ingrato, & odore putidiusculo. Radix fibrata est, viscida, nigricans. Huius digitalis feracissimæ sunt regiones, quæ ad Aquilonem sunt: meridianis calidioribus ferè deest. Sed in Francia, Belgio, Anglia vbivis nota, in mōtibus vmbrosis & saxosis locis proueniens. Seritur etiam

Nomina

Genera.

Fuch. c. 342

De flo. c. 17.

Forma.

Locus.

Pena

fol. 245.

Tempus.

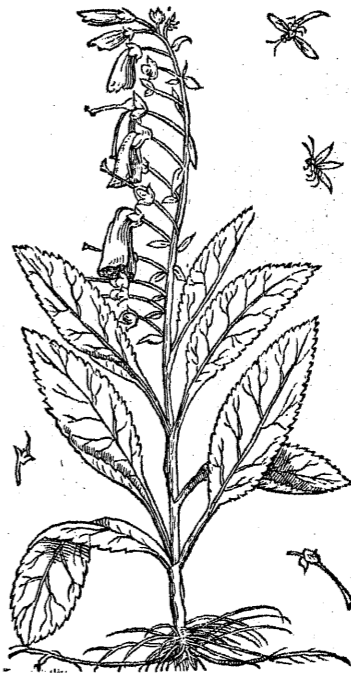
DIGITALIS, Purpurea.

DIGITALIS Purpurea, aut alba Lobelij.

DIGITALIS, Lutea.

AA 2

Tempus. in hortis. Floret Iulio potissimum mense, deinde semen producit. Digitalis lutea
Digitalis folia habet angustiora, venosa, glabra, saturato virore nigricantia, auersa tamen
lut. parte candidiora, per ambitum nonnihil ferrata, flores luteos, forma superioribus
Forma. ferè similes. Non desunt qui digitalem verbasci speciem faciant, & *θηραλλίδα*
 nominent, quæ & *λοχυτίτις* dicitur. Sed Lychnitis siue Thryallis folia habet pin-
 guia, crassa, & hirsuta, ad ellychnia in lucernis apra qualia minimè digitalis, quæ
Temper. tam crassa & hirsuta non habet, vt in lucernis ellychnij vice esse possint, cum per-
& Vires. quàm amara sit hæc herba, calidam siccamque esse & abstergentam perspicuum
 est, ita vt vbi opus est extenuatione, abstersione, purgatione, obstructionis libera-
 tione, efflicax esse possit. Hodie tamen nullus huius in medicamentis est vsus. Flos
 solus sola venustate & forma placet.

VINCA PERVINCA. CAP. XXIIII.

Nomina **V**AE vulgò vinca peruinca, Officinis peruinca, Gallis *Peruenche*,
 Italis *Prouenca*, Germanis *Ingrien*, quòd semper vireat nominatur, à
 peritis herbariis ea esse existimatur quæ Dioscoridi clematis prior,
 & clematis Daphnoides, aliis myrsinoides, & polygonoides di-
 citur. Clematis quidem, vt & cætera clematides, à viticularum sobole sarmen-
 tosa, quæ *κλήματα* Græci vocant: Daphnoides à foliorum lauri, quam folia eius ha-
 bent, figura: vinca peruinca, quòd humi serpat, & se in modum funiculi porrigat,
 vicina quæque vinciens, auctore Fuchfio. Vix tamè reperias hanc viticulosis vir-
 gis obuias plantas irretire. Plinius clematida Aegyptiam appellat. Alibi vincam-
 peruinca, & alio nomine chamædaphnem dici tradit, quòd scilicet humilis vi-
 deatur laurus, vt nomen sonat. Non est autem cur eam chamædaphnem putes, in-
 quit Fuchsius, quæ Romanis Laureola aut Laurago dicta est. Hæc enim à vinca-
 peruinca genere & facultatibus diuersa est, & seorsum illam chamædaphnem de-
 pingit Plinius, vt sit illi duplex chamædaphne, vna Dioscoridis & aliorum chamædaphne, al-
 tera quam alio nomine vincamperuinca appellat. Clematis daphnoides, vt describit Dio-
 scorides, sarmenta habet exigua, iunci crassitu-
 dine, (*μυρὰ* vulgata exemplaria, Oribasius & Paulus, alij *μαρὰ* legūt, id est, *lōga*: & Plinius clematidem hanc longam tenuemque dixit, quam
 lectionem etiam prouerbiū approbat, quo clematis Aegyptia ioco dici solebat in eos qui corpore præter modum procero & gracili, atque atro colore essent) folium paruum, lauro figura & colore simile, sed multò minus. Plinius. Est & alia clematis, inquit, Aegyptia cognomine, quæ ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur: folio lauri, longa, tenuisque, aduersus serpentes, ac præsertim aspides, ex aceto pota efflicax. Aegyptus hanc maximè gignit. Ex quibus postremis verbis colligit Cornarius legendum esse in Dioscoride, *φύεται ἐν ἀγύρτω*, id est, nascitur in Aegypto, & non *φύεται ἐν ἐὺ γῆτος*, vt publici Dioscoridis codices habent. Nam alioqui temerè repeteret Dioscorides in fine capi-
 tis,

Lib. 24. c. 13.
Lib. 21. c. 11.
Cap. 134. hi.

VINCA PERVINCA.

Lib. 4. c. 6.
Forma.

Lib. 24. c. 23

Embl. 6.
lib. 4.

PERVINCA Maior, Lobellij.

tis, *φύεται ἐν χέρσοις*, id est, nascitur in terrenis incultis. Hanc plantam nostram esse vincam peruinca, etiam mulierculis notam tum facies, tum facultates testantur. Multas enim tenues, longas, teneras, flexiles, virentes viticulas humi spargit, & huc illucque serpit, folia laurea, sed minora, semper virentia, ex interuallis bina ex aduerso promit, flores cærulei ex cauliculis quinque foliolis distinguuntur, borraginis floribus quadantenus similes, sed maiores & inodori, aspectu tamen multò gratiores, idcirco in coronas præsertim hybernas adnectuntur, radix fibrata flavescit. Est & Clematis siue Pervinca maior, quæ peramœna florum duplicatione, inquit Lobellius, & incremento, coloris ex purpureo rubentis in Belgij hortis variat. Nemorosus vmbrosisq; tractibus, & senticetis, atque agrorum marginibus gaudet. Perpetuo virefcit, Martio tamen & Aprili potissimum floret. Clematidis folia cum caulibus in vino pota, auctore Dioscoride, alui profluua & dysenterias sedant, subdita in pello cum lacte & rosaceo aut cyprino dolores vuluæ sanant. Ipsa commanducata dolorem dentium finit. Imposita venenatarum bestiarum morsibus opitulatur. Narrant & demorsis ab aspide auxiliari. Galenus eadem omnino tradit. Clematis daphnoides, quam quidam myrsinoides, alij polygonoides appellant, profluuiis alui & dysenteriis cum vino pota prodest, dentiumque dolores mansa mitigat, tum vteri quoque doloribus in pello admota vsui est. Paulus siccandi facultati id tribuit, quod diarrhœam dysenteriamque sanet, & dentium dolores mitiget, & contra venenatorum morsus rectè imponi tradit. Eadem esse peruinca facultates gustus demonstrat: gustanti enim amara est, nonnihil calida, adstringens. Quare siccata citra mordicationem, & vt ex codice manuscripto citat Fuchsius, sanguinis ex naribus profluuium mirum in modum prodest: item iis qui sanguinem vomunt, aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum sistere asserit. Quibus accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ vtraque ad amulsim peruinca nostræ respondent.

Locus.
Tempus.
Lib. 4. c. 6.
Vires & Temper.

dolores vuluæ sanant. Ipsa commanducata dolorem dentium finit. Imposita venenatarum bestiarum morsibus opitulatur. Narrant & demorsis ab aspide auxiliari. Galenus eadem omnino tradit. Clematis daphnoides, quam quidam myrsinoides, alij polygonoides appellant, profluuiis alui & dysenteriis cum vino pota prodest, dentiumque dolores mansa mitigat, tum vteri quoque doloribus in pello admota vsui est. Paulus siccandi facultati id tribuit, quod diarrhœam dysenteriamque sanet, & dentium dolores mitiget, & contra venenatorum morsus rectè imponi tradit. Eadem esse peruinca facultates gustus demonstrat: gustanti enim amara est, nonnihil calida, adstringens. Quare siccata citra mordicationem, & vt ex codice manuscripto citat Fuchsius, sanguinis ex naribus profluuium mirum in modum prodest: item iis qui sanguinem vomunt, aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum sistere asserit. Quibus accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ vtraque ad amulsim peruinca nostræ respondent.

Lib. 7. sim.
Lib. 7.
Cap. 134. hi.

PRIMVLÆ VERIS. CAP. XXV.

VOD primo vere erumpant & floreat primulæ veris Officinis dictæ sunt, & herbæ paralysis, & Arthetica, cum arthriticæ dicendum esset, Gallis *Braves de cocu*, *Prime vere*, Germanis *Schlusselblumen*, Italis *Bracche di cuculo*, & *fior di primavera*. Harum species & varietates multæ. Est enim quæ flores luteos profert, odoratos, Germanicè *Geel-schlusselblumen*, *Himeschlussel*, & *Sanctus Peters schlussel*. Est & quæ pallidos in luteo, odoris expertes, Germanicè *Vucifschimelschlussel*, & *Schlusselblumen*. Hæc in hortos translata & culta florum multiplicata foetura & magnitudine variant. His addit Dodonæus aliam, primulam veris minorem. Pena & Lobellius siluarum primulam. Primulæ veris prioria folia candidat, rugosa sunt, betonica

Nomina
Genera.
Lib. 1. c. 81.
fol. 244.
Forma.

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM,
PRIMULA Veris
prior, Matth.

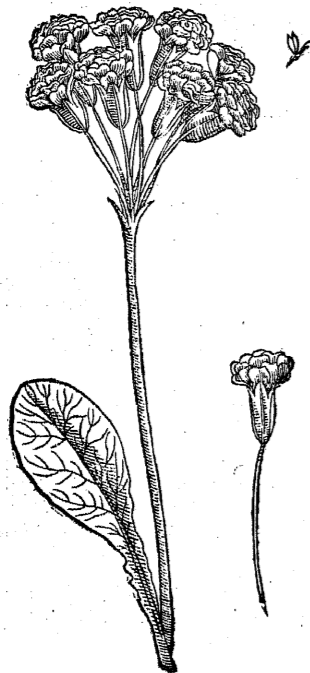

PRIMULA Veris
altera, Matth.

similia, sed maiora, nec ambitu incisa, digitalis purpureæ vtcunque similia, humi ferè strata, aut parum surrecta, è quibus mediis scapus erigitur tenuis, rotundus, nudus, incanus, palmaris & sesquipalmaris, in cuius nutante vertice flores è caliculis denticularis umbellæ instar depèdent, lutei, odorati, ceræ nouæ odorem & colorem referentes: deinde capitula, in quibus est semen. Radix candida est & fibrata. Huic similis est primula veris altera, nisi foliis esset grandioribus paulò, & latioribus, floribus iisdem, sed in album pallescentibus, aut ferè albis, odoris nullius. Sed quæ, inquit Pena, in hortis Anglicis & Northmanicis colitur, florum maiorum proventu & fœtu multiplici, triplo aut quadruplo omnium primularum magnitudine & elegantia prima est. Hanc Lobellius sic exprefit. Primula siluarum ex superioribus facile dignoscitur, differt enim floribus duntaxat, qui singuli languido pallore, pusilli, palmo breuiores, singulis cauliculis summis insunt, folia, sapor, odor, vsus non dissimilia. Sæpius nemorosis, & umbrosis conuallibus gaudet, in Anglia, Delphinatu, Sabaudia, Belgis & Gallis hortensis. Eadem huic est, aut certè simillima, quæ Verbasculum minus Dodonæo dicitur, seu Primula veris minor, foliis paruis, albidis, primulæ veris alteri prorfus similibus, è quorum medio cauliculi erumpunt singuli singulos

PRIMULA Hortensis Anglica,
Lobell. & Pen.

fol. 244.

fol. 244.

QVÆ FLORE PLACENT, LIB. VII. 835
SILVARVM Primula,
Lobellij.

PRIMULA veris
minor, Dodon.

gulos flores ferentes, odore, figura, colore eidè Primulæ similes. Aliam Primulam siluarum Lobellius ostendit, floribus obscurè virètibus, fimbriatis, rugosisq; plicis, Londini hortis frequentè, alioqui cæteris similem. His inferenda ex Lobel. Primula veris flore gemino, altero alteri innato. Præterea siluarum Primula veris flore specioso, multiplici, à Lobellio etiam depicta. Dioscorides verbasci differentiis quem φθῆμον Græci vocant, subiicit. Sunt (inquit) & phlomides duæ hirsutæ, rotundis foliis, similes: quas Ruellius Primulas veris putauit. Ruellij iudicium sequuntur, Dodonæus & Fuchsius, Lib. 4. c. 99. Lib. 3. c. 12. Lib. 1. ca. 81. Cap. 316. hist.

SILVARVM Primula floris
obscuri, Lobellij.

SILVARVM Primula veris,
flore multiplici.

AA 4

quibus Matthiolus haudquaquam assentitur, quod istarum Primularum folia non sint hirsuta, inquit, nec etiam rotunda, sed alteri læuia, alteri crispa, lactucæ aut dipfaci modo. Adde quod florum quos phlomidis proferunt, neque Dioscorides, neque veterum vllus meminit, qui verbasci genera recensent, id quod in herba paralyti Dioscorides non prætermisisset, cum hæc omnium prima aureis floribus emicet, verq; nouum nuntiet. At harum omnium folia, inquit Pena, cum sint ambitu rotundiore quàm maioris verbasci, & caulis nonnullarū foliaq; sint hirsuta, cur neget ille phlomidis esse? Certè vires & rota facies planè thapsi contra suadent, consensuq; experimenti apud omnes regiones, quæ modo vnâ quampiâ harum habeant, paralytis herbam vocant, quo nomine propter insignes facultates fuit etiam phlomis donatus. Igitur & hæc phlomidis. Ea quæ luteos flores habet gustu non ingrato, in olere, placentulis, & acetariis admodū vtilis capiti, nervis, & humorum ex decubitu putredini, aut inflammationi, eoq; vulneraria habetur. Hæc ex Pena. Verisimile est quod arbitrantur quidam hanc plantam esse verbascum syluestre, ex Theophrasto memoratum ab Athenæo, lib. 13. inter flores vernos, vt Anemonen montanam, Anemonen pratensem, Herculis flammam, & Lychinida, quam interpretes genicularem vertit. Recentiores, inquit Fuchsius, verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto vesica renumq; obstructiones soluantur. Succus herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata, & liuentia. Quod verò hæc eadem possint, temperamentum eorundem palam docet: parum enim adstringunt: si gustaueris, amara, & modicè acria sunt, vt hoc nomine desiccandi & detergendi facultatem quam illis Galenus adscribit, habere nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis herbarij calida & sicca esse statuunt. Mulieres formæ studentes, succo è floribus illorum expresso faciem illinunt, qui maculas rugasq; & alia eiusdem vitia mirificè deterget. Primulis adnumeranda, quæ Sanicula à sanandis vulneribus, quibusdam Auricula vrsi, veriùs Arthritica, vel Paralytica nominanda, Lunaria arthritica Gesneri, Britanica Anguillaræ, Paralytica Alpina Sanicula Penæ & Lobellij, maximè, inquit Pena, propter peculiarem vim ad affectum Arthriticum quæ amolitur. Amat hæc summa montium præcelsa, & præruptarum rupium supercilia petrosa, qualia sunt in D. Claudij caucibus, Clauenæ & Oeniponti finitimis, vbi ferè totam æstatem perennat nix, qua inuita exacto verè mittit in singulari cauliculo, flores euctos pediculo molliore & inflexo, ferè puniceos, aut ex roseo albicantes, visum exhilarantes, suauiterq; spirantes: folia albida, virentia, crassiuscula, carnosâ, & læuiora quam Primulæ veris, non nihil repanda, & limbo crassiore tantillum fimbriata ac circinata: radix multum fibrosa, & cognata Primulæ: gustu pariter multum exsiccate & adstringente, vulnerariis potionibus expetitur, & foris vulnera glutinat. Hæc in montibus arduis calidarum regionum cauliculos & folia emittit maiora, interdum longè minora, specie tamen aut natura minimè diuersa. Qui hanc bene norit, sequentes duas facillè cognoscat. Prior Paralytica

Ca. 99. li. 4.

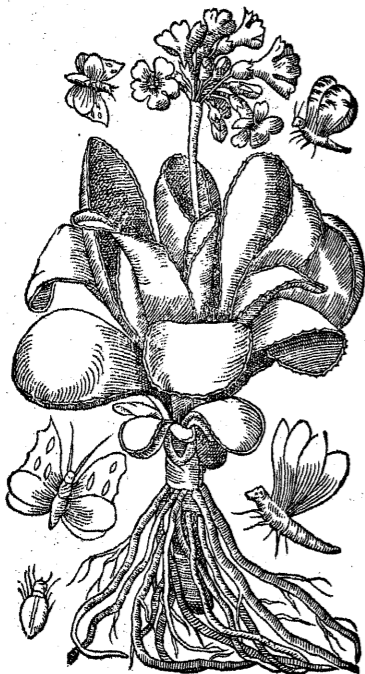
Fol. 244.

Vires & Temper.

Cap. 326. hist.

Sanicula.

PRIMULA Vris Pachyphyllos, siue Auricula vrsi, Matth.

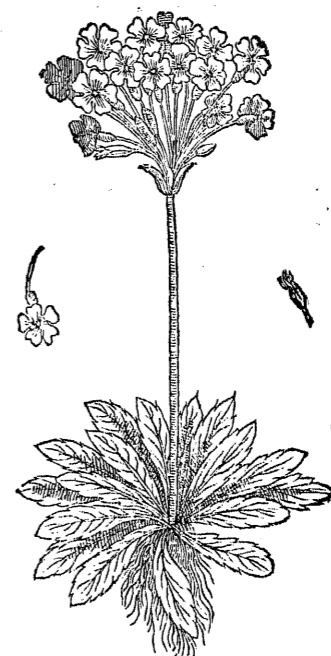

Locus.

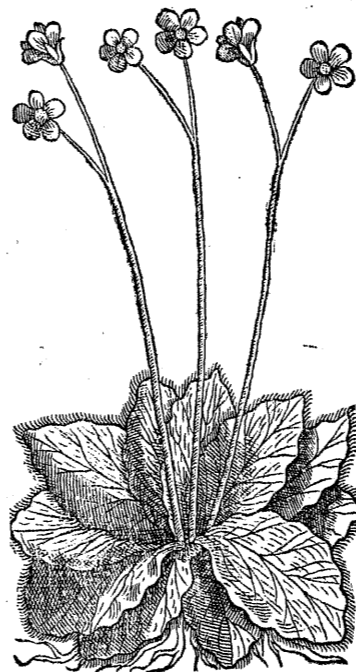
Forma.

Hæc in montibus arduis calidarum regionum cauliculos & folia emittit maiora, interdum longè minora, specie tamen aut natura minimè diuersa. Qui hanc bene norit, sequentes duas facillè cognoscat. Prior Paralytica

QUÆ FLORE PLACENT, LIB. VII. 837
 PARALYTICA Alpina angustifolia, Lobel.
 PARALYTICA Alpina minor, siue media, Lob.

AVRICULA Vrsi Myconi.

Paralytica alpina Sanicula angustifolia maior, folia Gnaphalij môtani longiora profert: flores multiplices foetu umbellæ instar in pedalibus & dodrantalibus mollioribus pediculis purpurascètes, aut ex roseo & albo cõfufis micantes. Sanicula Alpina minor siue media, folio est minore, tantillum crenato, floribus nõ disparibus in cauliculo palmari & dodratali: radix multum fibrata. Est & Sanicula Alpina omniū minima, vix vnciam & sesquiunciam æquans, foliis itè carnosis, sedi folij coryledonis minoribus, summis oris fimbriatis & denticulatis. Flos purpurascit. Hæc Lobellius. Diuersam ab his plantâ Auriculam vrsi vocauit Myconus à foliorum figura pilis multis obsitorum eamq; pinxit & delineauit his ferè verbis. Radices multas emittit tenues, ferè capillaceas, fufcas, petris inhærentes, gustu adstringentes; circa quas folia per humum repunt, borragini quadamtenus similia, in ambitu nonnihil laciniata, aspera, rugosa, crassa, neruosa, pilosa maximè prope radices: ex iis enim ad foliorū exortum magna pilorum congeries tomento cuidam & veluti iubæ adsimilis enascitur. Eadè folia tam supernè quàm infernè villosa sunt atque etiam in ambitu pili vbiq; rufescunt. Ex foliorū medio duo aut tres cauliculi emergunt, rotundi, dodrantes, hirsuti, solidi, succosi, purpurascètes, cum dulcedine adstringètes, in quorum fastigijs flores sunt cærulei, ex quinque folioli composit

Forma.

veluti iubæ adsimilis enascitur. Eadè folia tam supernè quàm infernè villosa sunt atque etiam in ambitu pili vbiq; rufescunt. Ex foliorū medio duo aut tres cauliculi emergunt, rotundi, dodrantes, hirsuti, solidi, succosi, purpurascètes, cum dulcedine adstringètes, in quorum fastigijs flores sunt cærulei, ex quinque folioli composit

compositi, & in horum medio stamina lutea, veluti ex vasculo grani hordei figura, sed maiore, in imo floris posito, exeuntia. Nascitur in umbrosis montosisq; locis, nonnunquam etiam humidis. Aqua ex hac planta per organũ vitreum destillata, ad frangendum calculũ siue in vesica, siue in renibus valde efficax est. Id quod Myconus vir bonus & doctus se experimento confirmasse asserit. Eadem aqua Hispani aduersus tussim vtuntur: quam ob causam plantam hanc *Yerna Tussera* nuncupant: alij à foliorum copia, *Peluda*.

LILIVM CONVALLIVM. CAP. XXVI.

Nomina

DLANTAE istius aspectu pulcherrimæ flores, tum odorati, tum venusti merito inter coronarios locum sibi vendicant. Liliu conualliu à natalibus recentiores vocant, Galli *Grand muguet*, quasi *Muguet*, Germani *Meyenblume*, & *Meyenrysz*, ab iisdem natalibus. Folia bina, aut terna promit virentia, læuia, latiuscula, lilij foliis similia, sed minora, caulem tenuem, palmarem, circa quem à medio sursum flores parui, rotundi, hiantes, per summas oras denticulati, ac reflexi. Arbuti Palmæq; flori similes, candidi & odorati, relinquentes fructus rotundos, rubentes, non dissimiles baccis asparagi, sed minores, in quibus semen durum, & subamarum: radices tenues, longæ, aliquantulum geniculatæ, repentes. In fenticosis nemoribus, & umbrosis conuallibus sponte prouenit. Hortis etiam experitur. Circa calendas Maij mensis floret, Iulio fructus profert. Non desunt qui sentiant Liliu conualliu esse ephemerũ Dioscoridis nõ letale, nullis profecto ephemerũ à Dioscoride descripti notis huic Lilio conuenientibus: eo tamen nomine Fuchsius id depinxit ac descripsit. Nonnullis Hemerocallidam faciunt, sed perperam. Alij putarunt esse Liliu inter spinas memoratum à Solomone, propter suauissimum odorem, etiamq; florem Lilij, qui niueus & pulchellus, Lilio similis quadatenus est, & odore suauissimus. Dodonæus vernum Theophrasti Liliu, quod statim post violã purpureã floret: *ἐνιαυτὸν τὸ ἦρος*, inquit, *ἀμα δὲ τῶ ἱαρί, ἢ μικρὸν ὑπερον τὸ κέρον, καὶ τὸ φθύνον*, &c. Sic enim

Forma.

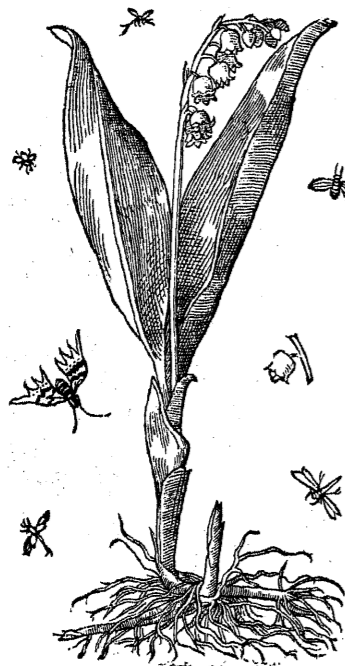
Locus.

Tempus. Li. 4. ca. 80.

Pena fol. 61.

Lib. 2. ca. 26. Lib. 6. hist. cap. 7.

LILIVM Conuallium.

Lib. 6. hist. ca. 7.

Temper. & Vires

Fuchf. cap. ca. 88.

Gaza legit. Verè nonnunquam cum viola aut paulò post Liliu exit, & viola flammea. Quidam cenanthen Theophrasti à Dioscoridis cenanthe diuersam esse censent, flore albo, racemoso, instar labruscæ, suauiter olente, quam cum Theophrastus inter vernos flores numerasset, subiungit: *ὠσάλως δὲ καὶ ἡ διανάθη, καὶ ἄ τὸ τὸ ἀνθικὸν μὲν, ὠσῶδες ἢ τὴν φύσιν*. Sic enim legendum, vt diximus, non *ωσῶδες*, vt legit Gaza. Idest, similiter cenanthe quoque ex florum genere est, suauis odoris natura. Et mox, *τὸ δὲ ἄνθος βοτρυῶδες καὶ λευκὸν καθαπερ ἀμπέλου τῆς ἀγρίας*. Idest, flos cenanthes racemosus, albus vt labruscæ. Lilij conualliu flores & fructus calidæ siccæq; qualitatis participes sunt. Aiunt flores aduersus apoplexiã, neruorũ resolutiones, vertiginem, morbũ comitialẽ, atque alios ex cerebri frigida humidatq; intemperie morbos plurimũ prodesse: cor roborare, iecur, cerebrum. Hinc est quod eius herbæ succũ aut decoctum syncope, vertigine, morboq; comitali correptis, attonitis & phreniticis exhibeant

beant. Cæterũ incipienti elephanto, ne latius serpat, & aliũs radices agat, viam præcludere scribunt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutiẽdas ea etiam vtuntur. Quin & ictris & commorsis à venenatis animalibus præbent: item agrẽ parturientibus. Sunt qui recentes flores vino macerent, & in vitreo vase diu infolent, additis lauandulæ, & rosmarini floribus, aliisq; nonnullis aromatis, ex quibus omnibus stillatitiam aquam vitreis organis eliciunt, qua ad supradictos omnes corporis affectus vtuntur.

Matthi. in ca. 120. li. 3.

CARYOPHYLLVS INDICVS. CAP. XXVII.

ASIMILITVDINE nostri Caryophylli altilis, flos hĩc exoticus Caryophyllus Indicus appellatur, & flos Indicus, Germanis *Indianisch blumen*, & *Indianischnegelim*, idest, Indicus flos, & Indicus Caryophyllus, Gallis *Ocillet d'Inde*, cum veriũs flos Africanus Tunetanũsve dicendus sit, aut Calcha Africana, vt Gesnerus nominat, cognomine Indici nõ probato, quoniam, auctore Dodonæo, primũ ad nos allatus sit ex Africa, cum Carolo V. Tunetum traieciisset: vnde Brabantis Flandriũsq; vulgò *Thumisbloemẽ* vocatur, Punica lingua *Pedua*, vt tradit idem Gesnerus. Cordus Tanacetum Perunianum nuncupat, a similitudine florum tanaceti, & nomine Peru Americæ prouinciæ, ex qua primũ in Europam illatus esse à Germanis creditur. Itali Othonam. Huius species sunt duæ Trago, maior, & minor: Matthiolo tres, floribus tantũ distantes. Maiori caulis est procerus, bicubitalis aut tricubitalis, rectus, striatus, è nigro rufescens, nodosus ramosusq;: è singulis nodis bini exeunt surculi, foliis densis, referti, oblongis, angustis, per totas oras serratis, Tanaceti, propemodũ pennarum instar expansis, & ex aduerso sitis, quæ soli aut lumini obiecta cribri modo perforata cernuntur: quamobrem Othonnam Dioscoridis quidam esse coniectantur.

Nomina

De flo. ca. 8.

In Hort. Germ. Li. 1. pl. c. 17.

Genera.

Li. 2. ca. 146. In cap. 36. lib. 4.

Forma.

CARYOPHYLLVS Indicus maior, Matth.

CARYOPHYLLVS Indicus minor, Matth.

Flores in summis ramulis ex longis calicibus ampli, rotundi, numero siore foliorũ stipatu cõfertiorez quàm in rosa, inferiore parte pallidè lutei, superiore flauo siue aureo

aureo colore rutilantes, luteis in medio staminibus: semen villosum, nigricans, oblongum, compressum: radices fibratæ, per summam terram vagantes. Flos Africanus minor, superiori prorsus similis est caulibus, foliis, floribus, semine, sed omnibus partibus minor, & pedem aut cubitum vix excedens: flores duplici aut triplici foliolorum ordine saturè flauis, siue crocei, sic coloratum holosericum villosum æmulates. Tertium genus omniū minimum flores superiori similes edit, sed longè minores. Omniū flores & folia, deniq; vniuersa planta tetrū cominus odorē vibrat, sed manè minùs foetet. In Africa, vt diximus, sponte prouenit. In Italia, Gallia, Germaniæ, cunctiq; ad Septentrionem hortis colitur ad delicias & coronamenta, præsertim maior, qui non nisi Augusto mense & Autūno floret. Minor Maio & tota æstate. Fuchsius artemisiæ genus Tanacetū facit, corrupto nomine pro Tagete dictum, & huius generis esse putat herbam, quæ elegantissimos flores profert, Caryophyllos Indos vocatos, nullaq; in re nisi floribus, qui sunt elegatiores & maiores ab illa distare, nisi quod hæc odore vincit: quare Tagetem Indicam appellat. Hoc Tragus non probat, tum artemisiæ seu Tanaceti non solū forma, sed etiam odor & sapor reclamant. Multò etiam minùs tagetes, inquit, apud Apuleium fuerit, cum eius historia nulla apud eundem auctorē extet. Sunt qui velint florem Africanum, Petilium esse florem Plinij. Sed Petilius flos est Autumnalis, inquit Plinius, circa vepres nascens, tantū colore commendatus, qui est rosæ siluestris, foliis paruis, quinis, calice paruo, versicolore, luteum semen includente.

TAGETES Indica, Fuchs.

Li. 2. c. 178.

Li. 4. simpl.

Cap. 18. de flor.

Ibidem.

Mirum est in eo flore insecti cacumen, & non nisi retorto folia (floris nimirū) nasci. Andræas Lacu. & Itali, florem Africanū maiorem aurei fulgoris, & tanto pulchriorē, quiq; minùs aut perparum tetri odoris spirat, Othonnam Dioscoridis esse censent, quibus haud assentiuntur multi periti herbarij, quod cum illius descriptione flos iste minùs conueniat. Est enim Othōna, inquit Dioscorides, foliis erucæ, perforatis cribri modo, & velut à tinea erosis, flaccidis, paucis, flore croceo, latifolio. At floris istius folia multa sunt, Tanaceti quàm erucæ similiora, non verè perforata, sed quæ tantummodo soli obiecta, talia appareant. Galenus Lycopersij cuiusdam herbæ meminit, cuius succū Centurio quidam ex Barbarica, circa Ægyptū regione cōportauerat, odore adeò graui, atque inamceno, vt ne gustare quidem ausus fuerit ipse Galenus, sed letalē esse coniceret. Vtebatur autem eo Centurio ille ad ingentes articulorum dolores, atque ipsis etiam ægris refrigerandi facultate pollere visus est. Est autem, vt

Galenus ait, colore subflauo, odore tam graui quàm cicutæ, nisi quod leuem quandam instar aromatum adferat gratiam. Nomen herbæ ex qua succus hîc exprimitur, Lycopersum esse dicebat: quali autem præterea sit forma, Galenus non addidit. Quare an flos Africanus Lycopersum sit, discerni non potest. Videtur tamen illi si non idem, certè simillimus, inquit Dodonæus, quod folia & præsertim flores graui admodū & retro præditi sint odore, & qualitate venenata, cicutæ proxima, quod experimentis nonnullis sibi constare, idem Dodonæus, asserit, vt in puero qui flores mandere inceperat, labia & os inflata se vidisse, sicuti crebro iis accidit qui

qui cicutæ fistulas ludentes, aut modulantes intra labia aliquandiu continerint: Feli etiam flores recentes cum calicibus recenti caseo permistos olim dedisse, quæ mox valde inflata, & paulò post mortua fuit: mures quoque qui semen arrosferunt mortui feruntur reperti. Ex eiusdem esu porcis intumuerunt rostrum ac fauces, & nonnullis exitio fuit. Quæ omnia venenatam & deleteriam huius herbæ facultatem esse demonstrant, vt audiendi non sint, qui hanc tanaceti vel artemisiæ speciem, aut innoxiam stirpem esse autumant.

Pena fol. 318.

PYROLA.

CAP. XXVIII.

VLGO à Pyri folio herba hæc Pyrola nominatur, Gallis *Pirole*, Germanis *Uintergruen*, quæ vox hyemis virore significat. Quippe æterno virore, inquit Pena, pene atra, aduersus brumæ rigores perstat, & *Holtz mangolt*, & *Vwaldmangolt*, id est, Beta siluestris, quoniam hortensi Beta primum erumpenti haud dissimilis sit: ob id limonium quidam esse autumant, eoque nomine descripsit & depinxit Fuchsius. Alij Britannicam esse arbitrantur. Folia aliquot in imo profert, septena, octona, nonna, denaue, Beta quadatenus similia, rotundiora tamen & minora multò, Pyro propiora, viridiora, nigriora, caulem dodrantalē aut pedalē, floribus pulchellis, in summitate ornatū albis, & odore ad flores lilij conuallium accedentibus, è medio stamina apicèsvē emittentibus: radix est exigua, tenera, subrufa, repens. Montosis, siluosis, & frigidis vdis gaudet, hortosque & mitiora viridaria aspernatur. Superiori & inferiori Germaniæ, adeoq; vniuerso Septentrioni nota, rarior Italis, & Gallis meridionalibus. Perpetuò viret: flores tamen Iunio & Iulio mensibus emittit. Tertio ordine sicca & secundò frigidam recentiores esse tradunt. Omnes enim eius partes adstrictionis vehementissimæ & euidentis refrigerationis esse sentiuntur. Quare eius decoctum interna & externa vulnera potum sanat, item fistulis, atque aliis malignis vlceribus medetur.

Nomina

Fol. 112.

Cap. 173. hist.

Forma.

Locus.

Tempus.

PYROLA.

ANEMONE.

CAP. XXIX.

NEMŌNH Græcis, similiter Latinis Anemone, quibusdam herba venti, Arabibus *Jackaiak*, *Anahamen*, & *Sakakanbeamen*. Plinius Phænon dici tradit, fortasse à splendore quem longè de se fundit, quamquam exemplaria etiam vetusta magna ex parte Fremium, & non Phænon habent, voce nihil, vt arbitror, significante: & Theodorus apud Theophrastum Anemonem vbique Fremium conuertit. Dicta autem est Anemone ἀπὸ τοῦ ἀνέμου, id est, à vento, quod flos nunquam se aperit nisi spirante vento auctore Plinio. Tamen cum hiare patereq; flantibus ventis per æstatem floribus multis vsuueniat, potuit non inconcinne dici Anemone, q; eius flos caducus facilè vento decutiatur, quemadmodum & papaueris rhœadis, cui affinis est. Ouidius Adonidis florem Anemonem vocare videtur his versibus.

Nomina

Lib. 21. c. 23.

Metam. 10.

Sic fata, cruorem

*Nectare odorato sparfit, qui tactus ab illo
Intumuit, sicut fuluo pellucida cælo
Surgere bulla solet: nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus,
Qualem qua lento calant sub cortice granum
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo.
Namque male herentem, & nimia leuitate caducum,
Excitant uidem qui persunt omnia venti.*

l. 12. c. 172. *Genera.* Dioscorides Anemonem duplicem statuit: vnam siluestrem, alteram satiuam (sic enim τὸ ἤμερον melius vertas, quam in cultis nascens, ut Plinius & eū secutus Ruelius interpretati sunt: nam siluestres plantæ etiam in cultis locis sponte, non satiuæ nascuntur.) Satiua quædam puniceos fert flores, altera subalbidos, aut lactei coloris, alia purpureos. Plinius ex Dioscoridis sententia eadem genera tradidit his verbis.

Lib. 21. c. 23. Anemonas coronarias tantum diximus: nunc reddemus & medicas. Sunt qui Phænion vocent. Duo eius genera. Siluestris prima, altera in cultis nascens, utraq; fabulosis. Huiusque plures species: aut enim Phœniceum florem habet, quæ & copiosissima est, aut purpureum, aut lacteum. Sed coronarias Anemonas non recte distribuit Plinius, & in conuertendo Theophrasti loco, quo Anemones meminit, lapsus est. Nam in Græcia, inquit, tardius etiamnum Anemone. Est autem hæc siluestrium bulborum flos, aliaq; quam quæ dicitur in medicinis. Sequitur cœnanthe, melanion, ex siluestribus heliochrysos: deinde alterum genus Anemones, quæ limonia vocatur. At Theophrastus vnus tantum Anemones hinc meminit. Et paulo ante non Anemonem sed bulbi codion coronis inferi dixit, ex quibus duobus diuersissimis inepte duplicem Anemonem Plinius statuit. Locum eum Plinius absque dubio corruptum quidam sic restituunt. Florum prima ver nuntiantium viola alba. Tepidioribus vero locis etiam hyeme emicat. Proximè flammea, quæ & flox vocatur, siluestris duntaxat. Bulbi codion bis anno, vere & autumnis: aestates hyemisque fugit. Est autem siluestrium bulborum flos. Senior supradictis aliquanto

Lib. 21. c. 11. Narcissus, & Liliū Theophrasto Lirium transmaria: in Italia, ut diximus, post Rosam. Nam in Græcia etiamnum tardius Anemone (nempe Limonia, siue pratensis Theophrasti,) alia quam quæ dicitur in medicinis. Postea viola quæ appellatur purpurea. Sequitur cœnanthe, &c. Recentiores quoque herbarij complures Anemones species agnoscunt. Anemones folia, auctore Dioscoride, coriandro similia tenuioribus incisuris, in terram inclinata, cauliculi lanuginosi, tenues, in quibus flores veluti papaueris, & media capita nigra aut carulea, radix magnitudine oliuæ aut maior, velut geniculis distincta. Siluestris per omnia maior est satiuæ, & foliis latioribus, ac durior: habet & caput oblongius, florem puniceum, radices tenues, & multas. Quibus descriptionibus satiuam à siluestri discreuit Dioscorides, primum radice in satiuæ tuberosa, velut geniculis distincta, in siluestri multis radicularum fibris capillata: deinde quod satiuæ minor foret, angustiore & teneriore folio, capite breuiore, flore vario: siluestris

ANEMONE I. Matth.

Forma.
Ibidem.

ANEMONE II. Matth.

siluestris autem procerior, latiore & duriore folio, capite longiore, flore tantum puniceo. Ex iisdem colligere licet Anemonem Theophrasti, quam Pulsatilem esse volunt, à Dioscoridis Anemone diuersam esse. Ille enim hanc inter ἐπιγδύφυλλα reponit, id est, quæ propè terram & circa radicem tantum folia mittunt, in caule nulla, cuius notæ Dioscorides non meminit, omnesq; Anemones species quotquot ab herbariis proponuntur, statim ab radice & in caule & ramis foliosæ sunt. Plinius breuius sic descripsit. Harum trium folia apio similia sunt, nec temerè semipedis altitudinem excedunt, cacumine asparagi. Flos nunquam se aperit nisi vento spirante, vnde & nomen acceperunt. Siluestri amplitudo maior, latioribusq; foliis, flore Phœniceo. Præterea quoniã Anemonarum genera papaueri rhœadi & argemone floribus similia sunt, Dioscorides ideo diligenter harum differentias discreuit, hoc modo. Papauer & argemone colore puniceo minus saturato spectantur, & vtraque tardius floret. Adhæc argemone, croceum succum gustu admodum acrem reddit, Rhœas verò candidiorem & acrem. Insuper argemone & rhœas in medio capitula habent siluestri papaueri similia, verum Argemones caput supernè aliquanto crassius est, rhœadis subangustius. At Anemona neque succum remittunt, neque

Lib. 7. hist. ca. 9.

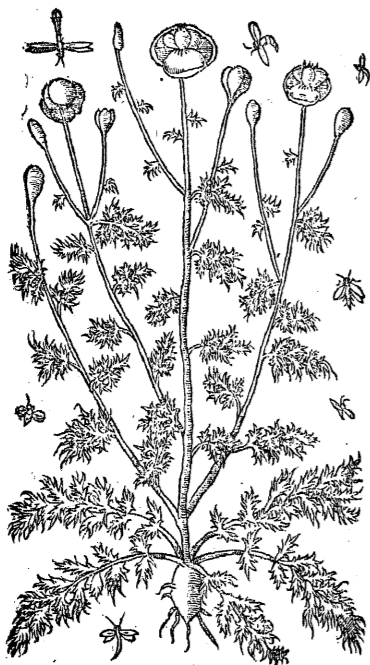
ANEMONE III. Matthioli.

ANEMONE IIII. Matthioli.

ANEMONE V. Math.

Ca. 17. li. 4

ANEMONE Hortensis Traui.

Lib. 1. c. 49.

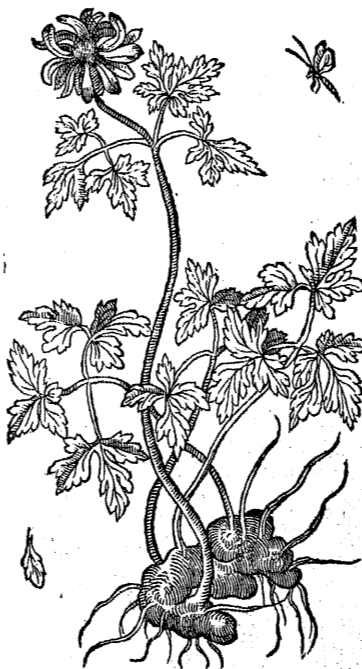
ce recta, laui, & digitum minimum crassa, caulem erigit teretem, & instar been albi, vt vocant, geniculatum, foliis herbacei coloris, iisq; plurimum dissectis instar camomillæ vulgaris, aut cotulæ ad fastigium vsque, quod flore rutilo & quasi atreo forma argemonem planè referente nitet, vestitum. Dodonæus alias & diuersas descripsit & pinxit Anemonas. Prima folia habet pauca, sed in lacinias diuisa,

codia siue calices habent, sed quasi asparagi cacumen. Quæ cum Græcè legantur, ἄνεμόνιον & c. Andr. Lacu. ἀνέμωνιον non succum, sed lacrymam conuertit: nam succus, inquit, siue χυδός propriè dicitur is qui ex herbis tuis vi exprimitur, vt ὄπτος vel lacryma, liquor ille qui ex plantis vltro destillat. Quare fieri non potest vt hic Dioscorides intelligat Anemonas nullum succum ex se remittere, quum superius dixerit Anemonarum succum infusum nari- bus, conferre purgando capiti: manare verò ab ipsis lacrymam, vt defluit à papauere opium, hic inficiatur. Hæc quamuis satis luculenta & distincta sit Anemonarum delineatio, tamen varij varias proponunt & cōfingunt Anemonas. Matthiolus quinque depinxit genera. Primum, inquit, folio prouenit coriandro simili, sed frequentioribus incisuris, caulibus lanuginosis, tenuibus, striatis, in quibus tenuiora per interualla sunt folia, floribus siluestris papaueris magnitudine, quæ sena circum distinguunt folia, purpurascens, capitulo umbilico tenuis emergente, nigro colore, nigrisque capillamentis stipato, perinde vt in papauere: radix illi oleæ magnitudine, subrotunda, fibrataq; & sapore acri. Secundum foliis assurgit maioribus, & frequentius laciniatis cynoctoni aconiti modo, caulibus alteri similibus, sed aliquantò crassioribus, inanibus, & in rectum spectantibus; quibus flores infunt dilutiore purpura nitescens, capitulo circumquaque comato, perinde vt alterum: radicem habet breuem, ranunculi ferè figura, fibris adnatis multis, acri etiam gustu. Tertium foliis crescit ranunculi primi æmulis, caulibus tenuibus, sesqui palmaribus, rotundis, in quorum cacuminibus flores exeunt albi, quinque tantum foliis distincti, rosarum magnitudine, & nonnunquã tenui quadam purpura resperfi, inferiore præfertim sede: radicem habet fibratã ac tenuem. Nascuntur in collibus. Sunt & Anemones genera alia duo, foliis laciniatis, floribus in altero purpureis, in altero aureis. Tragus Anemonas genus esse existimat plantam hîc pictam Anemonem hortensem appellans, quæ ex radice

ANEMONE I. Dodon. latifol. I. Lob. & Clus.

ANEMONE II. Dodon. tenuifol. III. Clus. siue Geraniifolia, Lob.

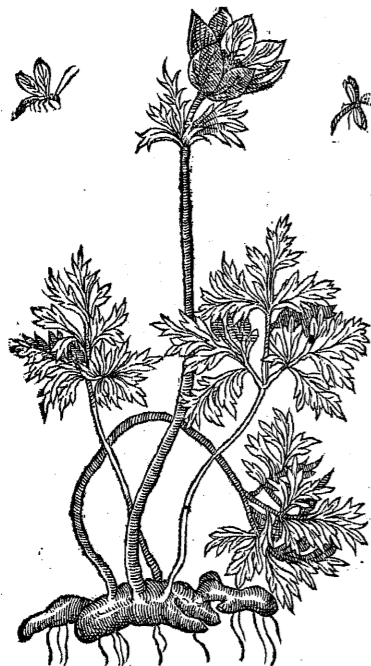

ranunculum refert hortensem, sed tamen minoribus, flos paulò maior senis ferè constat foliolis, candidus aut è purpura rubens, sed modò dilutiore, modò intensiore colore: capitula aspera, parua, nuda: radices tenuiores, sed obliquæ quoque, nihil aut parum geniculatæ, demissis deorsum aliquot fibris. Sexta quintæ similis

ranunculi hortensis foliis satis similia, sed minora. Flos in breui & palmum alto pediculo emicat ex vndecim aut tredecim foliolis angustis, oblongis, acuminatis, in quorum medio capitulum aliquot circumseptum staminibus, quod exili incanescit piloso flore, cui subest semen. Radix initio oliuæ magnitudine, sed tempore adaugetur, & grandior facta, veluti geniculis articulatur, obliqua, non rectè descendens, fibris aliquot adherentibus. Color floris elegans est, in dilutiore purpura rubens, qui quandoque ab vtraque, aliàs ab interiore tantum relucet parte intensior, exterius remissior & inalbicans. Huius generis & albi sunt flores, sed rariores. Clusius Anemonas latifoliæ alterius pinxit. Lobellio Anemone tuberosa bolbocastani radice. An Anemone lutea Galeni. Secunda folia fert ranunculi hortensis similia, sed minora, trigemina cohærentia: flores ex tredecim aut quatuordecim foliolis, sed haud acuminatis, ac repandis compositos, colore caruleos, & cyaneo flori cōcolores, staminibus luteis medium orbiculū amplectentibus, quod nullis canescit pilis, sed veluti ranunculi, Asparagi æmulatur germen. Radix obliqua, crassa, genicula tuberaq; multa habet. Hanc Matthiolus non pinxit. Tertix Anemonas folia maiora sunt crebrioribus ac tenuioribus etiam incisuris diuisa: pediculus similis, flos maior, cum papaueris rhœadis flore magnitudine ferè certans, septem aut octo foliorum tantum, pulchro violæ nigre purpureo arridens colore, paulò tamen dilutiore: capitula huius pubescunt vt primæ: radix oblongior, crassior, similiter obliqua, crebrius geniculata, puniceo colore subnigricans. Etsi verò Anemone secundæ Matthioli videtur vt cunq; similis, tamè multum differt. Est huius rubens quoque species, flore phœniceo, & vt rhœadis colorato: item tertia etiam candida. Quarta Anemone tertiam foliis, cauliculis & radicibus refert: flos mediocris quoque magnitudinis, Rhœadis colore, rubens, densis & frequentibus stipatus foliolis, multiplex, quorum decem aut duodecim exteriora maiora, interiora verò reliqua, exigua. Quinta species foliis

Li. 4. purg. ca. 7

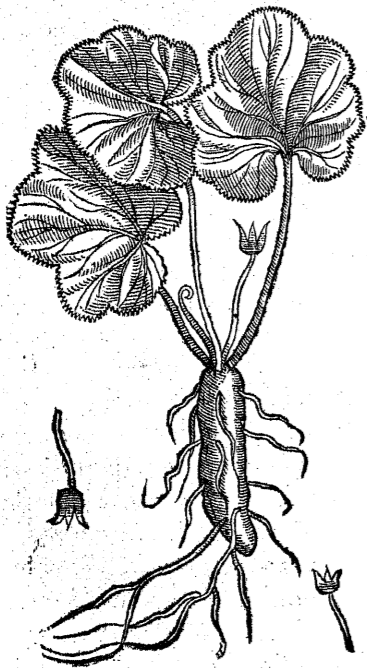
ANEMONE III. Dodo.
Angustifolia, Clusij.

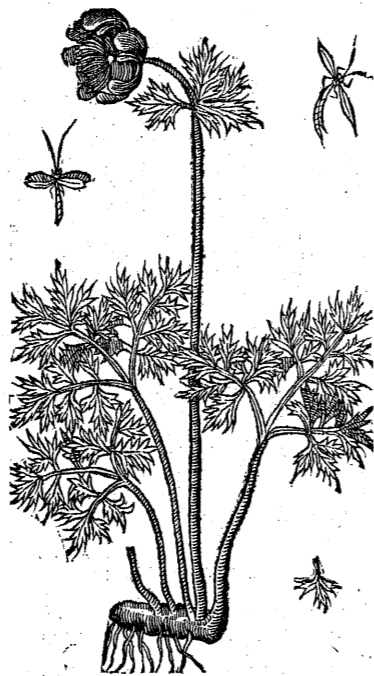
est, foliis tantummodo floræque minor, eoque luteo, Ranunculi floribus concolor, radix similis quinta. Ranunculus nemorosus, quartus Fuchsij lacteus & luteus, cuius meminimus in libro de Palustribus, cap. De Ranunculo. His adiicit aliam quandam tamen si foliis differentem. Neque enim coriandro aut ranunculo similia habet folia, sed potius Trifolij instar: coherent enim terna, non magna, lata, acuminata, indiuisa, margine tantummodo crenato. Cauliculus palmum altus, cui flos infidet candidus, formam florum ranunculi æmulatus, qui marcescens nonnihil purpurei coloris contrahit. Radix etiam obliqua in propagines quasdam extuberat, non absque capillamentis fibrosis subnatis. Anemones quintum & sextum genus, inquit Dodonæus, in pratis & siluis, præsertim locis humidioribus ac vmbrosis in Germania ac Belgio reperiri possunt. Reliquæ peregrinæ sunt. Omnes autem ad *ἡμέριος*, id est, fatiuas, referendas esse censet. Siluestris enim species ab his differt, ut ex Dioscoride diximus. Clusius quoque aliquot Anemones genera obseruauit, non modò florum colore formæque, sed ipsis etiam foliis inter se dissimilia. Vnum foliis constat satis amplis, circinatæ ferè rotunditatis, per ambitum ferratis, duris & firmis, longoque pediculo fultis, supernè

intensiùs virentibus, infernè verò plerumque purpurascensibus Cyclamini ferè modo, feruidissimi gustus: radice tuberosa, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris æmula, fibris aliquot dependentibus, foris nigra, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque nauseam mouens quodammodo strangulet, deinde linguam aliquantulum vellicans. Lapidosis quibusdam Lusitaniæ collibus iuxta Tagum, atque etiam inter vepres Clusius se reperisse ait. Exilit Decembri & Ianuario. Alteram Anemonem latifoliam facit quam nuper diximus à Dodonæo primam statui. Tertiam tenuifoliam, quæ Dodonæus in Historia purga, secundam ponit. Quartam Anemonem tenuifoliam alteram, quam tertiam Dodonæi esse supra indicauimus. Aliam multiplicem rubram, quæ quarta est Dodonæi modo dicta. Alio in loco idem Clusius ad Anemones genera refert plantas duas minime silentio prætereundas, quod elegantes sint admodum. Prior multa ex vna radice promit folia, Anemones latifoliæ flore purpureo, aut Saniculæ haud multum dissimilia, dura, neruosa, in tres lacinas profundiores diuisa, deinde per ambitum ferrata, supernè nigricantia, infernè candidiora, sapore feruidissimo, & si gustentur, ilicò linguam vrente, ante hyemen etiam germinantia, quemadmodum in reliquis Anemones generibus. Inter hæc caulis vnus aut alter prodit palmaris, nonnunquæ

ANEMONE Latifolia
prima, Clusij.

ANEMONE IIII. Dodonæi.
Multiplex rubra, Clusij.

intensiùs

ANEMONE Quinta & sexta, Dodonæi.

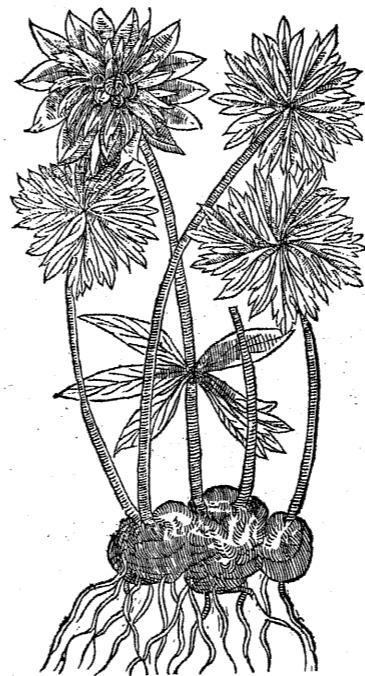

ANEMONE Trifolia, Dodonæi.

intensiùs virentibus, infernè verò plerumque purpurascensibus Cyclamini ferè modo, feruidissimi gustus: radice tuberosa, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris æmula, fibris aliquot dependentibus, foris nigra, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque nauseam mouens quodammodo strangulet, deinde linguam aliquantulum vellicans. Lapidosis quibusdam Lusitaniæ collibus iuxta Tagum, atque etiam inter vepres Clusius se reperisse ait. Exilit Decembri & Ianuario. Alteram Anemonem latifoliam facit quam nuper diximus à Dodonæo primam statui. Tertiam tenuifoliam, quæ Dodonæus in Historia purga, secundam ponit. Quartam Anemonem tenuifoliam alteram, quam tertiam Dodonæi esse supra indicauimus. Aliam multiplicem rubram, quæ quarta est Dodonæi modo dicta. Alio in loco idem Clusius ad Anemones genera refert plantas duas minime silentio prætereundas, quod elegantes sint admodum. Prior multa ex vna radice promit folia, Anemones latifoliæ flore purpureo, aut Saniculæ haud multum dissimilia, dura, neruosa, in tres lacinas profundiores diuisa, deinde per ambitum ferrata, supernè nigricantia, infernè candidiora, sapore feruidissimo, & si gustentur, ilicò linguam vrente, ante hyemen etiam germinantia, quemadmodum in reliquis Anemones generibus. Inter hæc caulis vnus aut alter prodit palmaris, nonnunquæ

ANEMONE Latifolia,
flore multiplici, Clusij.

intensiùs virentibus, infernè verò plerumque purpurascensibus Cyclamini ferè modo, feruidissimi gustus: radice tuberosa, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris æmula, fibris aliquot dependentibus, foris nigra, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque nauseam mouens quodammodo strangulet, deinde linguam aliquantulum vellicans. Lapidosis quibusdam Lusitaniæ collibus iuxta Tagum, atque etiam inter vepres Clusius se reperisse ait. Exilit Decembri & Ianuario. Alteram Anemonem latifoliam facit quam nuper diximus à Dodonæo primam statui. Tertiam tenuifoliam, quæ Dodonæus in Historia purga, secundam ponit. Quartam Anemonem tenuifoliam alteram, quam tertiam Dodonæi esse supra indicauimus. Aliam multiplicem rubram, quæ quarta est Dodonæi modo dicta. Alio in loco idem Clusius ad Anemones genera refert plantas duas minime silentio prætereundas, quod elegantes sint admodum. Prior multa ex vna radice promit folia, Anemones latifoliæ flore purpureo, aut Saniculæ haud multum dissimilia, dura, neruosa, in tres lacinas profundiores diuisa, deinde per ambitum ferrata, supernè nigricantia, infernè candidiora, sapore feruidissimo, & si gustentur, ilicò linguam vrente, ante hyemen etiam germinantia, quemadmodum in reliquis Anemones generibus. Inter hæc caulis vnus aut alter prodit palmaris, nonnunquæ

ANEMONE *Tenuifolia*
flore multiplici, Clusij.

etiam pedalis, nudus subhirsutus, qui circa cacumen tria exigua folia, ab eodem fere exortu prodeuntia, & simul caulem amplectentia profert, deinde in summo magnum ac late expansum florem, numerosis foliis constantem, quorum externa & maxima dena aut duodena colore viridi sunt, interna verò minora & angustiora, dilutiore purpura nitentia, circa umbilicū simul glomerata. Radix crassa & in aliquot capita extuberans, Anemones latifoliae purpureæ modo, foris nigra & scabra, intus alba & solida, gustu ingrato & fauces coarctante, multis tenuibus fibris capillata. Altera quina, fena, aut plura habet folia multifida, in multas tenues lacinias diuisa, dilutiore colore quam superioris virentia, caulem etiam pedalem priori similem, sed non æquè crassum, quem etiam circa summum tria tenuius incisa ambiunt foliola, florem etiam, quemadmodum in omnibus Anemones generibus, antequam aperiatur occultentia, qui summo cauli insident, succrescente caule explicatur in dena aut plura folia hirsuta, latiuscula, & maiuscula cocci modo rubentia, quæ numerosa tenuiaque foliola Bellidis multiplicis flori perquam similia, & colore coccineo saturatiore, amplectuntur. Radix non admodum à superiore discrepat, oblongior paulò, foris etiam rugosa, nigricans, & tenuibus capillamentis fibrata, intus verò candida, & eiusdem cum superiore gustus, vtraque vere floret cum aliis Anemones generibus, quarum viribus etiam respondent. Constantinopoli delatas fuisse ait, Giul Catamer nomine: lingua autem Turcica Catamet siue Catemer plenum siue multiplicem significat. Anemone quædam folia producit nigra, & est acrior, inquit Dioscorides, vim habet vtraque acrem, quare succus radicis ipsius naribus infusus ad capitis purgationes utilis est, commanducata radix pituitam trahit, decocta in passo, & imposta, oculorum inflammationes sanat, eorumdem cicatrices & visus hebetudinem abstergit, expurgat fordida vlcera. Folia autem & caules cum pituita decocta, & in cibo sumpta lac attrahunt: in pessa apposita menses cient: imposta lepras eximunt. Plinius eundem vsum medicum tradit his verbis. Profunt anemonæ capitis doloribus, & inflammationibus, vuluis mulierum, lacti quoque. Et menstrua cient cum pituita sumpta, aut vellere apposita, radix commanducata pituitam trahit, dentes sanat decocta, oculorum epiphoras & cicatrices. Anemonæ omnes, auctore Galeno, extrahendi & attrahendi, & ora vaforum referandi facultatem habent. Itaque radix commansa pituitam euocat, & succus ex naribus purgat, & oculorum cicatrices extenuat. Insuper fordida vlcera anemonæ purgant, & lepras detrahunt, mensesque apposita educunt, & lac trahunt.

Lib. 2. c. 172
Vires &
Temper.

Lib. 21. c. 25

Lib. 6. sim.

PVLSA

PVLSATILLA. CAP. XXX.

BARBARI pulsatillam nuncuparunt, quòd huius comosi & tremuli *Nomina* seminum pappi huc atque illuc vel lenissimo quoque flatu pultarentur, id est, pellerentur, plerique herbam venti dixere, anemonem aut eius genus esse suspicati, & sanè merito: neque enim multum visa fuit

PVLSATILLA, *Matth.*

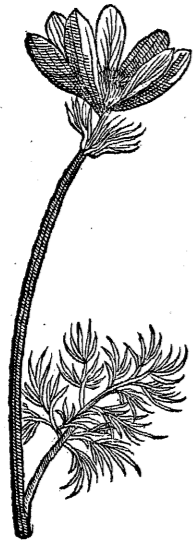
PVLSATILLA *Alba,*
Lobellij.

abesse à siluestri anemone quibusdam doctissimis. Quippe foliis est anomones tuberosa, bulbocastani, aut coriandri, rigidioribus, hirsutioribus, nigricantibus, crassioribus, caulem palmarem, & sesquipalmarem, hirsutum, geranii amplexi, in quibus flores papaueris rhæadidis, aut potius anemones, quinis aut senis foliis in purpura caruleis, è quorum medio exeruntur apiculi, flaminave luca, Aquilegiæ, aut herbæ trinitatis, siue Trifolij hepatici, à quorum delapsu se prodit casariæ villosa, cirris crebris, & cincinnis calamistratis pēnas delicatioris sericeas pulli coloris implexas, aut carminatum bombacis pensum referentibus, cuiusmodi in caryophyllata, Scotino, & spongia Bedeguari, quibus conditur semen exiguum, asclepiadis: radice digitum crassa, non admodum acri nec feruida. Hac maior est, inquit Lobellius, foliis, maiorique elegancia floris albi peramœni. Huiusmodi pulsatillam flore candidam pallentem in Minden montibus & Aruerniæ nasci Pena auctor est, sicut in Taurinensibus interdum luteam. Rubram etiam pictam dat Lobellius, qualem se habuisse ex Alepo Syriæ scribit Pena. Matthioli Fuchsum, erroris insinuat, quod anemones purpureæ loco Pulsatillam depinxerit, cui nulla cum anemone cognatio, inquit Matthioli, illa etenim cum primum erumpit, folia emittit admodum hirsuta, minutimq; laciniosa, quæ sapore sunt perquam acri, adeo vt non minus exulcerent quam ranunculus & flammula. Flos in stellæ modum, similiter hirsutus in eunte vere dehiscit, antequam folia erumpant, nigricanti splendet purpura, è cuius medio quidam aurei flosculi eos referentes qui rosas innascuntur, in quorum umbilico floccus purpureus visitur, sericinum referens opus. Exteriori verò parte in caulis cacumine circa floris basim villosus alter circumquaque se pandit floccus colore cinereo, sericino stamini mollitia ac læuore minimè cedens. Semen capillato incanoque capitulo iuglandis ferè magnitudine cõtinetur. Radix illi subest pedali lōgitudine exesa nigri chamaeleonis modò, cui sapor quidam subdulcis, non autem acris veluti foliis & caulibus.

In Cap. 172
lib. 2.

PVLSATILLA Rubra, Lobel.

Lib. 4. c. 6.

Locus.

Forma.

libus. At hanc initiò dixit acrimonia esse ranunculi aut flammulæ. Dioscorides verò vult vtranque anemonem acrem esse, & acriorem illam cui folia nigra sunt, qualia sunt huius pulsatillæ, quæ crustas emarginat admotis foliis, quemadmodum de anemone dicit Dioscorides, qui intrò sumenda folia cum pitissana elixat, quo deponant acrimoniam, ipsa verò radice, vt pote mitiore, cruda mansa pituita extrahit. Hæc Pena. Hic etiam alteram Dodonæi adiungendam censuimus, cuius hæc sunt verba. Apud Gallos locis incultis, inquit, gigni Ruellius scribit, nouoq; vere iis montes florere. Belgæ in hortis habent, apud Germanos satis frequens locis asperis & lapidosis, & subinde in ipsis rupibus, & quidem flore purpurei ex cæruleo coloris: qui p locorū ratione aut intetior aut remissior. In syluis siquidē ac vmbrosis dilutiore colore quasi inalbicat flos, in Apricis coloratior est: Albidi floris Auerniæ & Narbonensis Galliæ montes suppeditant: lutei Taurinenses Allobrogū: rubri floris ex Alepo Syriæ vrbe se habuisse Petrus Pena & Matthias Lobellius referunt. Galli Coquelourdes, Germani Kuecthenschell nominant: vulgò Pulsatilla, & à nonnullis Apium risus

dicitur. Nec est tamen herba Sardea quæ propriè Apium risus dicitur. Nec etiam Ranunculi, neque Anemones species, vtrisque tamen, & præsertim facultatibus accedit. Est enim, vehementer acris quamcunque contigerit corporis partem si trita imponatur. Cæterum siue Pulsatillam inter anemones genera collocemus, siue plantam sui generis esse placeat, ab anemone discrepantem, ex Alpium lætissimis pascuis, propinquis montium verticibus, & ob rosidos cæli madores multò plus herbæ aut fœni præbentibus, quàm si iuges aquas biberent. Dalechampius

PVLSATILLA Altera, Dodo.

PVLSATILLA I. Alpina, Dalechampij.

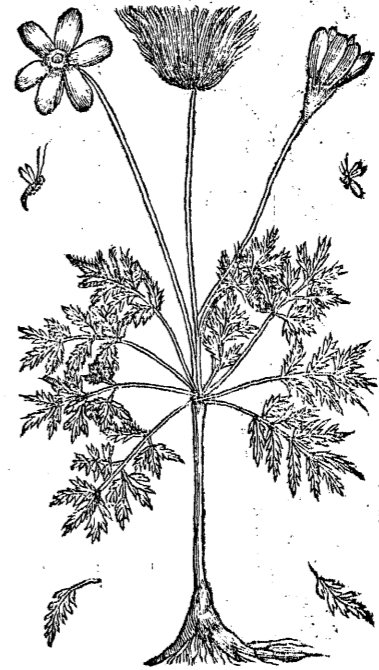

tria

PVLSATILLA, II. Alpina, Dalechampij.

PVLSATILLA, III. Alpina, Dalechampij.

tria pulsatillæ genera, luteo flore conspicua produxit. Primum radice crassa, nigra, exesa, foliis apij modo dissectis, inter hæc tria genera latissimis, hispidis. Secundum radice tenuiore, breuiore, minus atra, foliis hortensi apio similibus, paulò latioribus, hirsutis, radicem ambientibus, nullis in caule dodrantali, lanuginoso, media sui parte villosa globo pubescente, ex quo prodit floris aurei pediculus. Tertium radice quàm in superioribus graciliore, folio pastinacæ siluestris, apicibus in medio flore coaceruatis, luteis, quos in feminis conceptaculum tandem formatos spissa lanugo vestit. Hæc tria genera in monte Muræ, oppidulo Allobrogum vicino, reperiuntur.

PHALANGIVS. CAP. XXXI.

QUÆ FLORE PLACENT, LIB. VII. 851. **PHALANGIVS.** **CAP. XXXI.** **GRÆCIS** φαλάγγιον & φαλαγγίτης, Latinis similiter Phalangium & phalangites herba dicitur, quòd, Galeno auctore, demorsis à phalangitis auxiliatur. Eam describit Dioscorides, ramulos duos aut tres aut plures habere, à sese distantes, flores albos, lilio similes, cum multis incisuris, semen crassum, nigrum, velut lentis dimidium (In Græcis exemplaribus legimus non πλατύ, id est, latum, vt ex Plinio conuertit Ruellius, sed φαχύ, hoc est crassum, & in quibusdam non ὡσπερ φακὲς ἤμισυ, sed ὡσπερ φακὲς ἢ μίσηλον, id est, lentis magnitudine aut maiori, quæ lectio videtur probabilior) multò tamè gracilius, radiculam paruam, tenuem, viridem, dum à terra extrahitur, postea enim contrahitur. Nascitur in collibus. Eadem ferè Plinius tradit. Phalangites à quibusdam phalangium vocatur, ab aliis leucanthemum, vel vt in quibusdam exemplaribus inuenio, leucacantha. Ramuli sunt ei nunquam pauciores duobus, in diuersa tendentes: flos candidus lilio rubro similis, semine nigro; lato ad lenticulæ dimidiæ figuram, multò tenuiore, radice tenui, herbacei coloris. Istud phalangium Dalechampius esse censet herbam hinc expressam, quam reperit in terrenis collibus quæ Lugduno

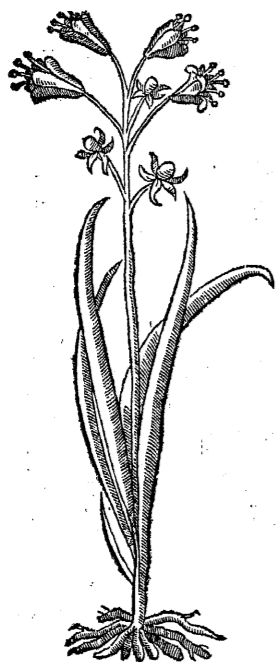
Nomina

Forma.

Lib. 3. c. 105.

Lib. 27. c. 12.

PHALANGIVM,
Matth.

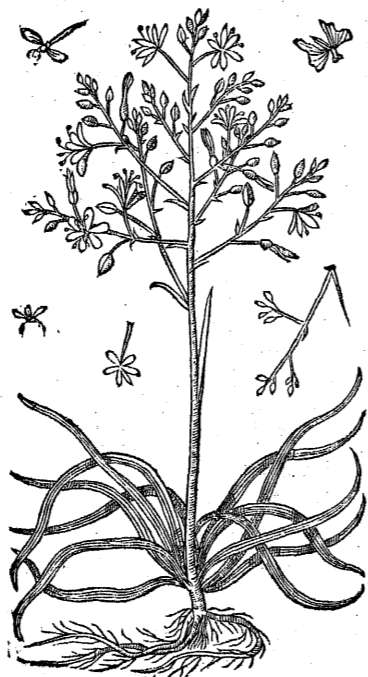
PHALANGIVM,
Dalechampij.

uis, gracilis, circa summum in multos ramulos diuisus, quibus insident flosculi candidi, cariophyllis haud multum ab similes, sed multo minores: radices sunt longæ, graciles, valde fibratæ. In hortis colitur. Phalangium tertium Creta Salonensis Pena & Lobellius statuunt plâtam superiori nō dissimilem, quæ copiosa nascitur in Gallo

Lugduno Viennam itur, radice breui, carnosa, in multas radículas diuisa, cum eruitur pallida, vel sublutea: sic enim χλωρόν vertit ille, & non viridem, aut herbaei coloris, vt Plinius, & eum secutus Ruellius, postea autem cum herba feruatur, albescente, quam notam à Dioscoride traditam Ruellius omisit: sic enim habent Græca exemplaria. ριζὶον μικρὸν, λεπτόν, χλωρόν ἄμα τῷ ἐλευθαρίῳ ἐκ τῆς γῆς, ὑπερον γὰρ ἐκλευθαίρεται, non συνέλεεται, vt in vulgatis, folia à radice multa, longa, graminis similia, latiora, virgata: caulis pedalis, nudus, in tres aut quatuor ramulos diuisus, florem sustinentes lacteum, lilio albo, non rubro, vt Plinius ait, omnino similem figura & colore, & croceis intus staminibus floris folia multis lineis in lōgum productis incisa conspiciuntur. Eandem plantam pro phalangio Pena & Lobellius representarunt. Eandem etiam Matthiolus quantum ex eius icone sola colligere licet: nam de plantæ habitu ac forma verbum nullum fecit. Ei aliud Lobellio Phalangium, quod ramosum nominat, Dodon. lib. 4. Hist. Stirp. Moly alterum Plinij, non satis rectè, vt multi censent: folia graminis habet humi strata, inter quæ caulis erigitur rotundus, læ-

PHALANGIVM
Ramosum, Lobell.

in Galloprovincia planitie illa quæ vocatur Craux de Salin: cuius meminimus in Libro de Bulbosis inter Asphodelos. Phalangij folia, inquit Dioscorides, semen, flos cum vino pota contra scorpionum & phalangiorum ictus auxiliantur, tormina quoque discutunt. Eadem prorsus Plinius tradit. Huius folio, vel flore, vel semine auxiliantur contra scorpionum phalangiorumque & serpentium ictus: item contra tormina. Galenus, Phalangites sic appellata est, quod morfis à phalangis auxilietur. Est autem facultatis tenuium partium desiccatis, quamobrem & tormina patientibus succurrit.

BELLIS. CAP. XXXII.

Hic de bellide fertis & coronis frequentissimè intertexta dicendum ex Plinio. Dioscorides enim, Galenus, atque alij veteres eam silentio praterierunt. Ab eodem Plinio etiam Bellius nominatur, à recentioribus Consolida minor, & Herba margarita, à nonnullis Primula veris, præsertim ea quæ minor est & siluestris, Gallis Marguerites & Pasquettes, Germanis Maszlieben, & Massselen, Italis Primo fiore, & fior di primavera. Potuerunt autem Belides funestæ illæ Beli Danai Regis filia quinquaginta, quæ totidem nuptæ maritis, eos quælibet suum iugularunt, his floribus nomen dedisse, quia multi visuntur vna gregatim & belluli, vnde vocantur vulgò Marguerites: sunt enim glomeruli multi horum quasi vniones siue margaritæ. Harum differentia aliquot reperiuntur. Fuchsius & Dodonæus species duas statuunt, alteram maiorem, alteram minorem: quam iterum in hortensem & siluestrem partiuntur. Matthiolus maiorem, mediam & minorem, atque huius differentias aliquot. Bellis, inquit Plinius, in pratis nascitur flore albo, aliquatenus rubente. Ex quibus perpaucis persuaserunt sibi herbarij eos flores, qui primo vere in pratis abundè erumpunt, bellides esse. Nec obstat, inquit Fuchsius, quod Plinius alibi bellio luteum florem esse tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum medium floris, quod sanè luteum est, respexit. Præterea locus hic Plinij adeò corruptus est, vt in eo emendando frustra hætenus desudarint docti viri. Sic enim in vulgatis legitur. Luteus & Bellio pastillicantibus quinquagenis quinis barbulis coronatur, pratenses hi flores, & cætera. Vetus lectio habet teste Hermolao, Alij & Bellio pastillicantibus quinquagenis quinis barbulis coronantur: pratenses hi flores. Legitur à quibusdam, Luteum & bellio, vt subaudiatur vox semen, quæ præcedit. Perottus non pastillicantibus, sed patullicantibus legebat, hoc est, aperientibus se, quod Hermolaus non probat. Sed ad Bellidum delineationes reuertamur. Bellis maior, consolida media vulnerariorum folia profert ex angusto in latum desinentia, subrotunda, crassiuscula, virentia, circumquaque crenata, circa radicem humistrata, in caulibus oblongiora, senecionis similia, caules à radice multos, graciles, teretes, lignosos, pedales & cubitales, in quorum summitatibus flores exeunt in medio lutei, in ambitu foliolis quamplurimis venustis, & candidis ornati, anthemidis similes, sed

BELLIS Maior,
Fuchsj.

Lib. 3. c. 105

Lib. 27. c. 12

Lib. 8. simp

Nomina

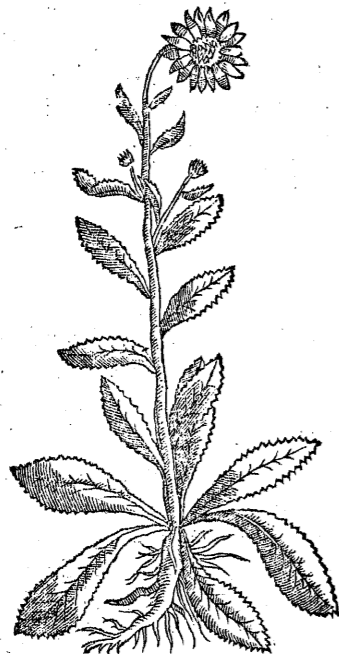
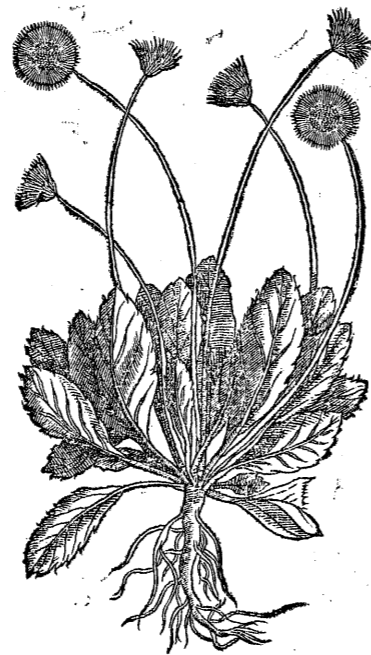
Pet. Pc. fol. 199.

Genera Cap. 55. Lib. 2. c. 19.

In cap. 139. lib. 3.

Lib. 26. c. 5. Lib. 21. c. 8.

Forma.

BELLIS Maior, Matth.*BELLIS Media, Matth.**BELLIDIS Minoris species tres, Matth.*

maiores, & inodori. Radix est sparsa multifidaque, & fibrata. Bellis media foliis est minoribus, nec tam altè incisus, sed leuius ferratis, in terra iacentibus, cauliculis tenuibus, flexilibus, rotundis, palmaribus, floribus superiori similibus, sed minoribus, radice tenuiore, tamen multifida. Bellidi minori hortensi folia sunt longiuscula, in summo subrotunda, leuius ferrata, per humum in orbem strata, erumpentibus è medio pediculis crebris, teneris, pilosis, palmaribus, qui flores ferunt colore & magnitudine differentes. Est enim in quibusdã flos medio luteus, foliolis ambitu cãdidis, anthemidis, interdum saturatè rubentibus, in aliis versicoloribus, candidis scilicet & rubetibus, quæ frequentiores sunt & vulgariore. Quosdam medio rubros,

BELLIS Siluestris, minor.

Rouillij. Est & Bellis Lutea, de qua diximus Libro de Umbelliferis. Bellis maior & minor in pratis nascitur, locisque aliis herbis & palustribus. Iam & in hortis feritur. Minor primo statim vere apparet, tota ferè æstate durat. Maior Maio potissimum mense floret. Bellidem utramque calidam siccãque esse ex Plinio colligi Fuchsius tradit, qui illarum ad discutendas strumas vsum esse scribit. Acidus tamen sapor quem in gustu minor præsert, aliquam frigiditatis portionem in ea esse monstrat, quamquam bellides exsiccare euidentissimũ est. Omnes vulnerariam herbam esse nouerunt, valerique potissimum in fracturis capitis admotam. Succus etiam herbæ à vulneratis vtiliter bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorum resolutionem, itẽmque ad podagras, ischiada, & aduersus strumas. Hæc Fuchsius. Dodonæus easdem facultate frigida siccãque esse scribit. Alio in loco bellidis minoris folia humectandi, refrigerandiq; vi prædita esse, & humectare quidem, ordine secundo intenso, refrigerare verò eodem remisso. Quod non probat Lobellius: constat enim temperaturæ frigidæ & siccæ potius esse. Dolores omnes articulares, ac podagricos ex calido siccõque humore mitigare cum butyro recenti & insulso trita, ac locis dolentibus imposita, potissimum additis maluæ foliis. Eadem oleribus addita faciem aluum facere, (hoc Lobellio suspectum) & in caufonide febre, ac in intestinorum inflammationibus magna vtilitate clysteribus admisceri.

P A E O N I A. C A P. XXXIII.

P A E O N I A. *παιονία, γλυκυσιδή, seu γλυκυσις, & πειθροβος* dicitur, ab Apuleio *σελήνιον, συχομήνιον, θεοδόνιον, σεληνόγονον*, Aglaophotis, Latinis *Pæonia*, ab Apuleio *Herba casta*, Arabibus *Feonia*, Gallis *Piuoine*, Italis *Peonia*, Hispanis *Rosa del monte, Rosa albancira*, Germanis *Peonienblum*. *Pæonia* verò ab eius inuentore medicinæ peritissimo *Pæone* appellata est, glycyfide à Theodoro dulcissima, quod grana mali punici acinis similia habere videatur. Nam sidia mali punici grana à *Bœotis* nominantur. Ab eodem granorum cum eruo similitudine *πειθροβος* Est enim *θροβος* eruum, quamquam & Græca Dioscoridis, & Latina Plinij exçplaria reperiuntur, in quibus non *pentorobon*, sed *pen-*

fol. 199.

Locus.

Tempus.

Cap. 13 hi.

Temp. 5

Vires.

Lib. 2. c. 19.

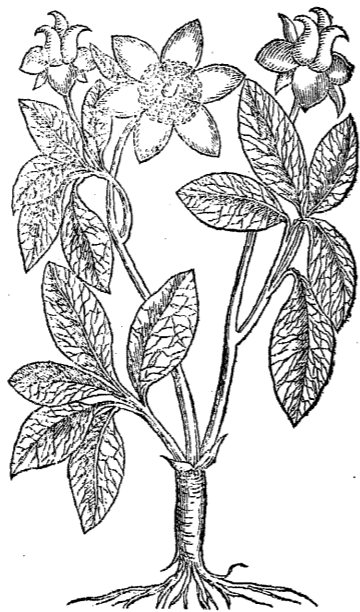
De flo. c. 71.

Nomina

PAEONIA Mas,
Matth.

PAEONIA Mas,
Delechampij.

Genera. toboron dubie lectionis & sententiae vox habeatur. Huius duo genera Dioscoridi,
Lib. 3. c. 140 mas & foemina. Dodonaeus his paeoniam foeminam alteram addit. Paeonia mas fo-
De flo. c. 31. lia fert iuglandis, radice nititur digitali crassitudine, palmi longitudine, intus alba
Forma. & odorata, alte descendente, bifida aut trifida, gustu adstringente, caulis altitudine

PAEONIA Foemina
prior.

Lib. 25. c. 4.

sesquipedali adolescit, comitantibus multis stolonibus, qui, ut caulis, rubescunt. In summo caule flores emicant egregio rubore insignes, puniceis magnis rosis similes, extante in medio veluti corniculo, flosculis illis luteis capillis annexis circumuallato, quibus succedunt siliquae foris lanuginosae, amygdalis similes ternae aut quaternae, in quibus cum dehiscunt, multa grana exigua, rubra, acinis punici mali similia inveniuntur, & in medio nigra, purpurea, quinque aut sex. Foeminae folia Smyrni modo diuisa sunt, superiore parte viridiora, inferiore magis albicantia: radix nigra, cui appendices veluti glandes septem aut octo inherent, ut in asphodelo: flores ut masculinae paeoniae colore alias valde rubri: alias dilute rubentes: semen in similibus siliquis & simile. Plinius in discutienda Paeoniae vtriusque historia a Dioscoride disidet. Verustissima inuictu paeonia est, inquit, nomenque auctoris retinet: quam quidam pentorobon appellant, alij glycyfidem. Haec quoque difficultas est, quod eadem aliter alibi nuncupatur. Nascitur opacis montibus, caule inter

inter folia digitorum quatuor, ferente in cacumine veluti graecas nucas quatuor aut quinque. Inest iis semen copiosum, rubrum, nigrumque. Et alio in loco. Glycyfide, quam aliqui paeoniam aut pentorobon vocant, caulem habet duorum cubitorum, comitantibus duobus aut tribus, subrutilum, cute lauri: folia qualia Ifatis, pinguiora, rotundioraque & minora: semen in siliquis, aliud grano rubente, aliud nigro. Duo autem genera sunt. Foemina existimatur cuius radicibus seu balani longiores, circiter octo, aut sex adherent. Mas plures habet, quoniam non vna radice nixus est, palmi altitudine, candidaque. Ea gustu adstringit. Foeminae folia myrrhae redolent; & densiora sunt. Nascuntur in siluis. Haec Plinius, quorum alia ut deprauata, corrigenda, alia ex vera plantae historia ponderanda. Primum id falsum esse marem foemina plures habere radices, quoniam vnica nixus est, quod omnium qui paeoniam descriperunt testimoniis comprobatur. Hoc emendari negatione solum transposita debet hoc modo. Mas plures non habet, quoniam vna radice nixus est. Quod vero sequitur, foeminae folia myrrham redolent, & densiora sunt, in magna suspitione versatur, ne *σμύρναν* pro *σμύρνιον* agnouerit. Dioscorides enim, *ἢ δὲ θήλειαι ἀπέχρισται τὰ φύλλα ὡς περ σμύρνιον*, inquit: nisi quis dicat cum *smyrnium* myrrham redoleat, perinde esse vtro modo dicas, vel foeminae folia myrrham redolere vel *smyrnium*, densiora vero esse non sine ratione addit Plinius, etiam si in Dioscoride id non legatur, quod fortasse suprapositis eiusdem verbis sit subdendum, *ἀλλὰ πυκνότερα ἔχει*. Praeterea non sibi constat Plinius, qui priore loco paeoniam caule inter folia digitorum quatuor esse scribit, posteriore caulem habere duum cubitorum, cum ad sesquipedem aut palmos duos tantum affurgat auctore Dioscoride, id quod & planta ipsa testatur. Sequitur comitantibus duobus aut tribus subrutilum, &c. Legendum foret comitantibus multis stolonibus ex Dioscoride scribente *παραφάδλας ἔχων πολλὰς*. subrutilum caulem verè scripsit, quod tamen a Dioscoride praetermissum est, alij librorum vitio id euenisse existimant, legendumque, *καύλος ὡς διοσπιθαμαῖος, ὑπέρυθρος φύεται*. cauli vero cutem lauri falso tribuit, ut alicubi *φλοὶν ἔχειν δάφνης*, pro *δαφνοειδὲς* elegisse videatur, cum caulium paeoniae cortex daphnoidi multo similior sit quam lauro. Quod autem folia paeoniae Ifatidis esse ait, ex Dioscoride & plantae effigie iuglandis reposito, illius enim folia iuglandis foliis haud dissimilia sunt, aliquanto rotundiora, minora & pinguiora. Paeonia foemina altera caules habet & folia priori foeminae similia, sed in virore candidiora, auersaque parte etiam albidiora: flores minores, dilutius rubentes, radices quoque glandulosas, sed singulas multo longiores ac tenuiores. Haec paeonia, mare nodum reperto, a nonnullis herbariis mas credebatur, inquit Pena, quam promiscuam, quasi vtriusque particeps esset, & neutram appellant. Quippe quantum a solo extat si perpendas, marem dicas: si erutas radices intueare, foeminam iudices, nisi quia pleniores & habitiores. His adiungitur a Lobellio Paeonia foemina polyanthes, Belgij hortis specioso florum incremento, qui duplicatione & foetura, vti papauera, maximum Althaeae hortensis florem aequant,

Lib. 27. c. 10

PAEONIA Foemina
altera, Dodon.

fol. 305.

Locus. P A E O N I A Femina
Polyanthes, Lobell.

fol. 305.

Vires &
Temper.
Lib. 3. c. 140

& interdum superat. Nascitur pæonia, vt scribit Dioscorides, in altissimis montibus & pre-ruptis: vt Plinius, in opacis montibus, & alio loco, in siluis: vt Apuleius in Cretæ & Sicilia montibus. Hac ætate in hortis colitur, & vulgarissima quidem scemina prior, deinde altera, mascula rarissima. Pena marem & sceminam Geneuæ Alpinis, & Narbonæ arduis Vegani culminibus, & ibidē siluosis, nō procul alio celebri monte Lupi vocato se eruisse asserit, vere florentem, & incunte ætate, ibique peræq; frequentem vtrâque hortis, tamen notio-rem sceminam, cōque vsu frequen-tiorem. Fœminis à partu non purgatis datur radix, auctore Dioscoride, cit menses amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum vino pota auxiliatur, regio morbo correptis prodest, renum ac vesicæ doloribus. Decocta in vino & pota aluum sistit, rubra grana decem aut duodecim in vino austero & nigro pota, rubentem fluxionem sistunt. Stomachicis & erosionibus comesta profunt.

A' pueris pota & comesta initia calculorum eximunt. Grana nigra nocturnis suppressionibus, ephialtas nominat, vuluæ strangulationibus, & vteri doloribus in aqua mulsâ aut vino quindecim pota auxiliantur. Eundem ferè vsu pæoniæ medicum tradit Plinius, his verbis. Hęc m edetur & faunorum in nocte ludibriis. Præcipiunt eruere noctu, quoniam si picus martius videat, ruendo in oculos impetum faciat. Et posteriore loco. Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico martio impetum in oculos faciente, interdium periculosum sit. Radix verò cū effodiatur, periculosum esse ne sedes procidat: magna id vanitate ad ostentationem rei fictum arbitror. Vfus in his diuersus. Rubra enim grana rubentes menses sistunt quindecim ferè pota in vino nigro. Nigra grana vuluis medentur, ex passō aut vino totidem pota. Radix omnes vctris dolores sedat in vino, aluumq; purgat: sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam: matricem autem & stomachum decocta in vino: aluum sistit: estur etiam contra malū mentis: sed in medendo quatuor drachmæ fatis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionibus nocturnis in vino pota, quo dictum est numero. Stomachi verò erosionibus & esse ea, & illinere prodest. Suppurationes quoq; discutiuntur recetes nigro semine, veteres rubro. Vtrunq; auxiliatur à serpente percussis: & pueris contra calculos incipiente stranguria. Quæ Plinius faunorum in nocte ludibria vocat, eadem posteriore loco nocturnas suppressiones appellat, Dioscorides τῶν ἐφιαλτῶν πινυμῆς. Quid autem sit ephialtes, Latine incubus Paulus Aegi. declarat, aduersus quem epilepsia nuntium cum plurimum valeat pæonia, ephialtion hanc vocauerunt antiqui. Quod de pico martio tradit, Theophrastus sic declarat. Ἀλλὰ τὸ τοῖσιν ἐπιπέσει, ὡς περ ἐπιπέσει τὸ ἀβήρωθεν οἶον τὴν παρὸντιαν, διὰ γλυκυσιδίην καλῶσι, νύκτωρ κελύουσιν ὀρύττειν. ἐάν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῆν ἢ ὑποδιρυσκοκάλπτου, τὸν μὲν χερτὸν ἀπολέγων κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς, τὴν ὃρίζαν τέμνεισιν φασὶν ἐκπίπτειν τὴν ἕδραν. Id est, Gaza interprete, At illa veluti adiectitia, & è longinquo ducta appareant, castam enim quam alij dulcisidam vocant, noctu effodiendam præcipiunt: nam si interdium, & à Pico martio visus quisquam sit, fructum quidem legens oculis periclitabitur. Radicem autem secanti

Lib. 25. c. 4.

Lib. 27. c. 10

Lib. 3. c. 5.

Lib. 9. hist. cap. 3.

secanti sedes procidet. Sed vanissima sunt hæc: nā pæoniæ fructus & radix quavis hora diei & noctis sine periculo colligi & euelli possunt. Id annotasse præstiterit locum Plinij corruptū esse quo in vulgatis exemplaribus legitur, Sanat opisthotonum, morbum regium, & c. quem ex veteri codice sic restituit Cornarius. Sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam, arteriam, & stomachum decocta in vino: aluumq; sistit: estur etiā cum alimētis. Sed in medendo quatuor drachmæ fatis sunt. Sed & præter codicis illius fidem, inquit Cornarius, Plinius nusquam alias matricis voce hac significatione, qua etiam hodie vulgus vti solet, vsus est: nec vsquam malum mentis pro aliquo peculiari morbo dixit. Alij insaniam, siue melancholiam morbum interpretantur. Præterea scribit Plinius, sanguinis profluuium sisti herbæ pæoniæ semine rubro. Eandem & in radice vim. Et aliquanto post, Muliebribus morbis mederi maximè in vniuersum pæoniæ herbæ semē nigrum ex aqua mulsâ. Eandem & in radice vim, menses ciere. Galenus de eiusdē facultatibus ita differit. Pæonia radicem habet leniter astringentem cum quadam dulcedine, ac si plusculum dentibus mandas, acrimoniam quampiam subamaram subesse percipies. Quare menses ciet ex melicrato amygdali pota quantitate. Expurgat etiam iecur obstructum ac renes: sed hæc efficit quā acris & subamara est: quā verò quiddam etiam adstrictorium obtinet, in ventre prouenientes fluxiones sistere potest. Cæterum eam in vino quopiam austero decoctam potare conuenit. Est porò omnino & desiccatoria: quapropter haud desperauerim eam ex colo pueris suspensam meritò morbum comitiale in sanare. Equidem vidi puellum quandoque octo totis mensibus morbo comitiali liberum, ac postea fortè cum quod à collo suspensum erat decidisset, protinus denuò conuulsione correptum, rursusq; suspensum in locum illius alio, inculpatè postea egisse. Porò visum est mihi fatius esse rursus id collo detrahare certioris experientia gratia: quod cum fecissem, ac puer iterum conuulsus esset, magnam recentis radice partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea conuulsus. Rationi consentaneum itaque erat, aut partes quaspiam à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas affectos ita locos curare: aut aërem à radice assidue alterari & mutari. Hæc Galenus. Selenicus vetus auctor, apud Athenæum interprete Hermolao, glycyfiden pomi genus specie fici tradit, quod mulieres maximè deuitant infatuationis metu: ita enim, inquit, μαζίσμον interpretor. At Dalechampius Pæoniæ radicem μαζίσμους ποιεῖν, id est, τῶν τοκῶν φθορὰν, abortum facere, interpretatur: ideoq; feminas ab ea consultò cauere: quod verisimile est, cum purgationes à partu, mensesque ciet Dioscoridi.

Embl. 142. lib. 3.

Li. 26. c. 12. Cap. 15.

Li. 6. simpl.

Lib. 3.

ASTER ATTICVS. CAP. XXXIIII.

ΣΤΗΡ ἀστὴρ Græcis & βεβώνιον, Aster atticus Latinis, id est, Stella attica, & Inguinalis. Est autem huic herbæ Asteris nomen à foliorū in floribus figura stellæ modo radiatorum, quàm Græci Astera vocant: non quia noctu & in tenebris stellarum modo fulgeat. Adiecerunt illi ab Atheniensi agro notam veteres Græci, quod illic ob soli tenuitatem frequentior aut melior fortè nasceretur. Bubonium ab iisdem dicta est, quod Inguinibus quæ bubonas illi vocant, tam præsentī remedio medeatur, vt alligata tantum medicinam in eo malo homini faciat. Aster atticus, vt describit Dioscorides, virga est lignosa, florem habens in cacumine purpureū luteūve. (Sic enim habent vulgata exemplaria, tamen Matthiolus legendum censet ἀνθος πορφύρεον καὶ μῆλον, id est, florem purpureum & luteum,) velut anthemidis capitulum, in

Nomina

Li. 4. ca. 15. Forma.

Lib. 27. c. 5. ambitu incisuris diuisum, foliola stellæ similia: quæ verò circum caulem sunt folia, oblonga & hirsuta. Breuiter sic Plinius. Aster ab aliquibus Bubonium appellatur, quoniam inguinum præsentaneum remedium est: cauliculus foliis oblongis, duobus aut tribus: in cacumine capitula stellæ modo radiata. Matthiolus legitimum Asterem atticum hîc depictum, floribus intus luteis, in ambitu purpureis, eundemque Vergilianum Amellum esse censet: quem duplicem floris colorem etiam innuit Dioscorides in fine capituli, his verbis, πορφυρεῖον τὸ ἄνθος, id est, purpureum in flore, vt & doctissimus Marcellus interpretatur, scribens herbæ huius purpureum & luteum florem ad diuersas floris partes referendum esse: sunt enim, inquit, purpurei coloris folia, quod verò medium inter ea folia capitulum est chamæmeli modo lutescit. Asterem Italorum flore purpureo luteo vocat Lobellius: in Galloprovincia, Narbonensi Gallia & Longobardia reperitur. Herba ista caules ab radice mittit rectos, solidos, ac lignosos, colore fusco lutescente: è quibus circa cacumen ramuli oriuntur, in quorum summitate flores spectantur stellæ modo radiati, vt in anthemide, medio lutei, comanibus circumquaque foliolis diluta purpura nitentibus. Folia profert oblonga, acuminata, oleæ figura, minora tamen, hirsuta, aspera, nigricantia, subamaro sapore, in caule minora sunt: radicem habet multifidam, odore non ingrato, & non nihil caryophylli respicientem.

Ca. 115. li. 4. Nascitur in collibus, & nonnunquam in pratis & siluis. Floret æstatis fine, aut principio autumnii, vt Augusto mensè & Septembri: durantq; in magnam autûni partem eius flores, qui tandem flaccescunt, & in pappos abeunt, semine paruo, oblongo,

Math. ibi.

Locus.

ASTER Atticus, Matth.

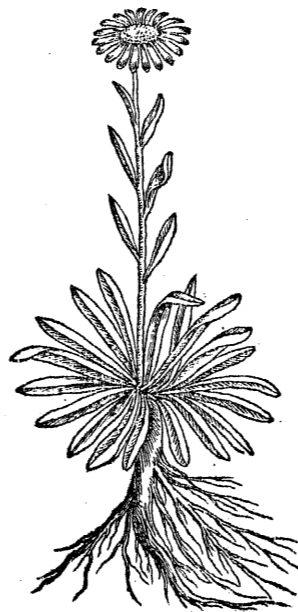
ASTER Atticus alter, Matth.

intybo non multum dissimili. Matthiolus Asterem atticum alterum ostendit, Narbonensi agro prope pratorum margines & fluenta frequentem, auctore Pena, qui Monspelensium Asterem vocat, quo nulla alia planta melius Asterem Dioscoridis designat. Florem enim edit æstate aureum, circinatæ, compressæ, nec admodum extuberantis rotunditatis Buphthalmi, aut Chrysanthemi, quem ambiunt quina senave foliola, angusta, mucronata, rigida longiuscula, stellâ marinâ, piscem

piscem ita nominatum non parum referentia: caules pedales, ternos aut quater-nos, duros, hirsutos, quibus totis insunt folia oblonga, Lychnidis aut verbasci Salui folij tenuioris, hirsuta, rigidiuscula, viridia, in fusco obscura: radicem capillatam sparlam, sapore astringente, amaricante, non acri, nec ita ingrato: semen Anthemidis, Augusto vel Septembri maturum. In Francia, Belgij, Germania, Gallia hortis tantum prouenit. Purpurascunt quibusdam in locis florû foliola subtus. Eandem

ASTER Purpureus montanus.

plantam pro Astere attico Lobellius pinxit. Prodest æstuatî stomacho imposita, inquit Dioscorides, oculorum inflammationibus, bubonibus, & procidenti sedi. Tradunt, quod in flore purpureum est, si bibatur ex aqua angina correptis, & puerorum comitibus opitulari. Recens inguinum inflammationibus illita prodest. Sicca sinistra manu dolentis decerpta, inguini adalligata doloribus liberat. Plinius non eadem omnia habet. Bibitur, inquit, & aduersus serpentes. Sed ad inguinum medicinam sinistra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus adalligari. Prodest & coxendicis dolori adalligata. Galenus, Aster atticus siue bubonium, non ob id tantum quod illitum, sed etiam quod suspensum bubones sanare creditur, habet quiddam digerens, & præterea quidpiam non minimè refrigerans, ac reprimens, vt mixta sit potetia, quemadmodum rosa, verum id non adstringit. Merito etiam Aster dicendus, cognomento purpureus montanus, qui in sabulosis, aridis, & perflatis motium tumulis, ac cliuis gignitur, radice nigricante, lignosa ac dura, fibrata, folijs circa eam multis, humi repentibus, oblongis, angustis, in ambitu non

Vires est
Temper.

Li. 27. c. 10.

Li. 6. simpl.

ASTER Atticus supinus, Clusij.

ASTER Conyzoides, Gesneri.

crenatis

crenatis:caulibus dodrantalibus,parum foliosis: flore in caulis vertice anthemidi caruleæ quam eranthemum vocant, simili, foliis caruleis purpureisve, luteum veluti oculum stellatim ambientibus. Hic addendi Asteres duo. Prior erit Conyzoides Gesneri, facie, foliis, & surculis dodrantalibus Conyzæ minimæ similis, flore Asteris obsoleto luteo. In pappo euanescente. In Anglia, Belgio, & agro Louaniensi reperitur. Alter est Aster humi iacens Clusij, radice perenni, cauliculis multis ab vna radice exeuntibus, per terram magna ex parte sparsis, hirsutis: foliis Asteri secundo Matthioli ferè similibus, sed paulò viridioribus & numerosis. Singuli rami durum & foliosum sustinent caliculum, in quo flos luteus circumatæ rotunditatis, Buphthalmi aut Chrysanthemæ æmulus, quo euanescente caliculi illi in dura adeò & lignosa capitula euadunt, vt vngue vix frangi possint, & semen quod in eis continetur & firmiter hæret, erui. Inuenitur quibusdam Castellæ nouæ locis.

BVPHTHALMVM. CAP. XXXV.

Nomina
Forma.
Diosc. li. 3.
ca. 139.

BΥΦΘΑΜΟΝ Græcè, Buphthalmū Latinè, & Oculus bouis dicitur, Arabice *Bihar*, Gallicè *Oeil de beuf*. Cauliculos profert teneros tenuésque, folia fœniculo similia, flores luteos, maiores quàm Anthemidis, oculi speciem referentes, vnde nomē traxit. Circa oppida nascitur, & in capestribus. Eadē ferè Plinius tradit. Est & Buphthalmos similis oculis, folio fœniculi, circa oppida nascens, fruticosa caulibus, qui & manduntur decocti. Quidā Cachlan vocāt. De vero Buphthalmo variæ sunt recētorum herbariorū sententiæ. Nōnulli putant herbā in pratis & agrorū marginibus nascētem, quam Bellidem maiorem diximus, Buphthalmum esse, quod florescit intus luteo, foris albis foliolis circumdato, anthemide maiore. Alij in quibus est Fuchsius, eam quæ Officinis Cotula non fœtida dicitur, cui, vt superiori, flos totus luteus non est, cuiusmodi Buphthalmo esse debet, sed toto ambitu candidus. Matthiolus aliud Buphthalmum, quod legitimum esse censet, depinxit, toto flore luteo.

BVPHTHALMVM, Matthioli.

Ca. 25. hist.

Ca. 39. li. 3.

Dalechampius ab his diuersum ad Rhodani ripam propè fossas marianas proueniens, radice breui, tenui, candida, capillata, caule palmum longo, tereti, gracili, subrubro, foliis fœniculi per ramulos, è caule prodeuntes sparsis, flore anthemidis, prorsus luteo, média sui parte velut exculpro & cauo, oculi figura, vnde & nomen ei positum. Idem videtur esse Chrysanthemū Valentinum Clusij, quod ipsemet ad Buphthalmi genera potius referendum censet, nisi quis Achilleæ speciem esse malit. Lobellius etiā Buphthalmum tenuifolium Narbonensē vocat. Dodonæus stirpem aliam pro genuino Buphthalmo proponit, cui cauliculi exeunt è radicibus, tenues, tres, aut quatuor, aut plures, pedales, vel altiores, circa quos folia virentia, tenuiter dissecta, similitudine foliorū fœniculi, sed multò quā illius minora, flores in summo cauliculorum magni, calendulæ fatis similes, colore luteo magis dilutò, staminibus in medio luteis, quibus capitulū succedit ex multis seminibus simul congestis commissum: radices tenues sunt & fibratæ, veratri nigri radicibus similes. Nascitur plerisque Germaniæ & Bohemiæ locis incultis. Alibi hortensis est.

Maio

QVÆ FLORE PLACENT, LIB. VII. 863
BVPHTHALMVM verum, Dalechamp.
BVPHTHALMVM, Dodonæi.

BVPHTHALMVM Alterum, Pena.

Maio mensē aut Iunio floret. Sunt qui velint stirpem hanc veratri nigri speciem esse, nonnulli consiliginem, quidam Sesamoides, alij Elleborastrum: cui nulla harum appellationū conuenire potest vt perspicuè docet idem Dodonæus, sed solum Buphthalmi nomen, vt ille existimat. Pena idem Buphthalmum exhibere videtur, quod ex Dalechamptio hic pictum damus. Alterum addit folio & facie Cotulæ fœtidæ, repertum secus Arantiorum lucos Olbię in Galloprovincia maritima. Caules promit flexuosos, cubitales, & duos pedes altos, quos ambiunt folia tenella Anthemidis, latiora, Cotulæ fœtidæ paria. Flores sunt radiati, lutei Chrysanthemæ aruorum, aut Calthæ sponte nascentis. Hanc etiam se reperisse, ait in agro Romano. Buphthalmi flores, auctore Dioscoride, cum ceratò triti œdemata & duritias discutiunt. Aiunt si statim post exitum à balneo bibatur, bonum colorem morbo regio affectis ad tempus aliquod inducere. Breuius Plinius, hæc cum cera scirrhomata discutiit: vbi suo more cum cera dixit pro *συν κηρός*, id est,

cum cerato. Galenus, Buphthalmum, inquit, sic appellatum est à floribus, qui figura quidem boum oculis videantur ad similes, colore autem anthemidis. floribus simillimi sunt, sed multò tum maiores, tum acriores, quare & vehementiùs digerunt, adeo vt & duritias sanent cerato misti.

APHYL

De flo. c. 62

Lib. 3. c. 139. Vires & Temper.

Lib. 25. c. 3.

Li. 6. simpl.

Nomina

Li. 21. c. 16.

THEOPHRASTVS inter ἐπιγύφοφυλλα, idest, plantas quæ circa radicē folia fundunt, recenset ἀφύλλανθες: quo loco Gaza φύλλανθες legit, vertitq; fraudiflorā, deceptus fortessē deprauata Plinij lectione. Cum verò in omnibus ferè plantis ea sit florum constructio ac figura, vt foliorum certo numero quisq; flos constet ambitum floris occupantium, & medios apices velut circumuallantium, vt in leucoijs omnibus, & aliis ferè innumeris, nunc varia figura stamina, fila, & id genus alia in medio extantia amplexantium, vt in voluulo, lilio, & similibus, paucis id contigit, vt florem in foliola non explicatum & expansum fortita sint, quod genus Aphyllanthes Græci vocauerunt, quia flores foliis careant. Aphyllanthis species tres ex Dalechampio hîc depinguntur, & describuntur. Aphyllanthes primum radice constat breui, candida parum fibrata, cauliculis multis, interdum cubitalibus, sæpius humilibus, angulosis, infernè rubentibus, hirsutis, foliolis multis per caulem totum sparsis, oblongis, angultis, gnaphalio vulgari similibus, flore in caulis fastigio singulari, cæruleo, non ex foliolis, sed ex apicibus, seu staminibus cæsiis, densius congestis compacto, scabiosæ florem æmulante, sapore in caulibus & foliis principio cum herba manditur, nullo, deinde

APHYLLANTHES, I.

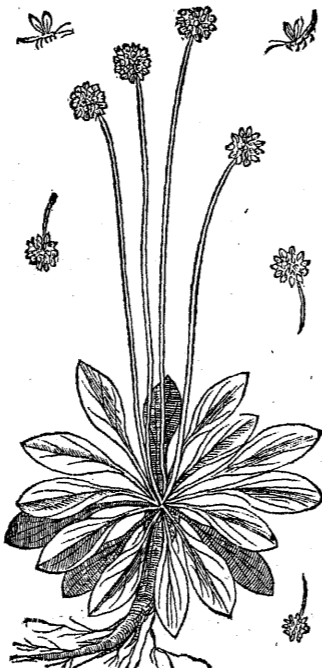

Genera. Forma.

APHYLLANTHES, II.

APHYLLANTHES, III.

subdulci

subdulci. In aridis & squallidis prouenit. Floret Iunio mense. Hanc plantam Dodonæus tertium scabiosæ genus facit. Aphyllanthes secundum radice est parua, breui, candida, foliis propè radicem multis, saluix, aut betonica, longo pediculo nixis, parum dissectis, caule pedali nonnunquam altiore, paucis in eo foliolis, flore in summo caulis vertice cæruleo, ex apicibus multis coagmentato, deorsum nutante, sine vllis foliolis. Caulis & folia cum franguntur lacteum succum reddunt. Quidam morsus diaboli genus esse putant. Gignitur in pratis montosis. Tertium radice est parua, fibrata, alba, foliis circa radicem multis, humi stratis, ex viridi nigricantibus, subrotundis, bellidis, in caule paucis aut nullis, caulibus duobus aut tribus pedalibus, rotundis, flore in cacumine cæruleo, aliis generibus supra descriptis simili, paulò latiore, corymbi forma, sapore in tota planta amaro. Hanc Bellidem cæruleam vocat Pena, quæ à florum glomis globifve Globularia à recentioribus nominatur, præsertim à Monspelienfibus.

Locus. Tempus. Lib. 1. ca. 7.

ONAGRA.

CAP. XXXVII.

ONAGRA, ὄνοθηρα, ὄνοθελις Dioscoridi, ὄνοθηρα Theophrasto, ὄναγρον, ὄνοθηρα, ὄνοθελις Galeno, Latine similiter Onagra, siue potius Oenagra, & Oenothera, Oenotheris, Oenuris à vino dicta. Frutex est arboris specie, ita describete Dioscor. admodum magnus, folia habes amygdalæ similia, sed latiora, & lilij foliis similia, flores rosarum specie, magnos, radicem albam, longam, quæ siccata vini odorem reddit. Nascitur in montanis locis. Eadem Plinius tradit. Et œnothera, siue onuris hilaritatem afferens in vino, amygdalaceo folio, flore rosaceo, fruticosa, longa radice, & cum siccata est vinum olente. Hæc in potu data feras quoque mitigat: Quæ ex Theophrasto descripta sunt: ἡ δὲ τῆς ὄνοθηρας ῥίζα, inquit, δλοθετα ἐν ὄνω παραότερον ποιεῖ τὸ ἰλαροότερον τῷ ἦθος, ἐχθὲ δὲ ὁ ὄνοθηρας τῷ μὲν φύλλον ὁμοιον ἀμυγδαλῆ, πλεονότερον ὅ, τῷ ἄνθος ἐρυθρὸν ὡσπερ ῥόδου. αὐτὸς δὲ μέγας ὡς γάμμος, ῥίζα ὅ ἐρυθρὰ καὶ μεγάλη. ὅρφ δὲ ἀνανθετασῆς ὡσπερ ὄνω (corruptè: legendum enim ex Dioscoride & Plinio, ὅρφ ὅ ἀνανθετα ὡσπερ ὄνω) φιλῆ ὅ ὄρφνὰ χλωρα. Idest, Gaza interprete. Contra radix œnothere data in vino mitiores hilarioreseq; mores reddit. Constat œnothera folio amygdalæ, verum maiore, flore rosaceo: loca adamat mōtosa. Omisit Gaza, αὐτὸς δὲ μέγας. &c. Oenothera magnus est frutex, radice rubra & magna, quæ siccata vinum olet. Stirpem hanc diu & multum quæ sitam fortasse nondum repperunt herbarij: tamen eruditi quidam ex coniectura hanc exhibent, quæ frutex est prægrandis, ad hominis enim altitudinem assurgit, folio amygdalino, sed latiore longioréque, siue saligno, quam ob causam quidam Salicariam appellarunt, caules inæqualiter distinguente, flore in summis caulibus rosaceo Dioscoridis & Theophrasti sententia, quorum hîc ἄνθος ἐρυθρὸν ὡσπερ ῥόδου requirit, ille ἄνθη ῥοδοειδῆ, quod de floribus expansis intelligendum: nam initio conclusi veluti spicatum coaceruantur: semen minutulum siliquis includitur, lanugine obductum. Radice nititur crassa, longa, furculosa, cortice è nigro rubescente, intus candida. Qua ratione Theophrastum cum Dioscoride conciliabis, qui radicem candidam

Nomina

Li. 24. c. 13

Li. 26. c. 11.

Lib 9. hist cap. 21.

ONAGRA.

DD

describit, Theophrastus rubrã. Nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit in potu data auctore Dioscoride, feras mitigat, & cicures reddit: illita quoque maligna vlcera mulcet. Adiecit Crateus, inquit Plinius, cœnotheridem, cuius aspersu è vino feritas omnium animalium mitigaretur. Et, per se cœnothera efferantia sese vlcera sanat, ita *ἡμεῶν ἐλκῶν* Dioscoridis exponens. Huius radix, inquit Galenus, arefacta vinosum quiddam redolet. Sed & facultatis vini est maximè.

LINARIA RUBRA. CAP. XXXVIII.

Nomina Lib. 25. c. 9. Lib. 3. c. 34. Forma. Ibidem.

PLANTA hæc herbariorum quorundam iudicio Therionarca est Plinij, fruticosa, foliis subviridibus, flore roseo, at Delphinium Dioscoridis. Radicem mittit longam, subluteam, lignosam, singularem: caules multos, rubentes, ramosos: folia Linariæ, longa, angusta, candidantia, seu ex viridi pallentia, densius stipata, gustu acerbissima: flores violæ similes, puniceos, quatuor foliolis constantes, quæ totidem apicibus eiusdem coloris à sese dirimuntur: è medio fila extant pallida: semen paruum in siliquis longis, tenuibus, pappo plenis abditur. Eiusmodi planta cum hæc sit, à plerisque an Delphinium sit Græcorum non sine causa ambigitur, quod huius folia incisa non videantur, qualia Delphinij à Dioscoride describuntur. At si diligenter notas à

LINARIA Rubra.

Locus. Li. 24. c. 17.

Li. 24. c. 17. Lib. 25. c. 9.

Dioscoride memoratas expendamus, à Delphinij historia parùm distat, siue natales spectemus, siue caulium numerum & magnitudinem, siue folia *ἑπεχομυρία*, idest, diuisa, non per ambitum insecta, sed ex vno veluti tuberculo multa exeuntia, deinde in longum pectinatim diffusa Pinastris modo, quo vocabulo in ea notione Theophrastus vtitur, siue florem leucioj purpurascentem, siue cum siliquis semen milio proximum. Similitudinem cum Delphino quidam in foliis obseruandam censent, Delphini rostrum acutum & oblongum imitantibus: Alij foliorum colorem Delphino similem esse interpretantur, quod glauca sint eius piscis modo. Fortasse quidem absurdum non fuerit Therionarcam Plinij & Delphinium Dioscoridis eandem esse plantã existimare, præsertim cum eadem vtriusq; facultates ab illis auctoribus tradantur, vt deinceps dicitur: nec alibi Delphinij mentionem Plinius faciat. Planta ista prouenit in asperis & apricis, sicut & Delphinium Dioscoridis. Plinio in Cappadocia & Mysia Therionarca Magica, (non Nostras quæ ab ea differt) nascitur. Therionarca Magica omnes feras torpescere, nec nisi hyænæ vrinæ aspersu recreari auctor est Plinius. Et alio in loco, Serpentes necat, inquit, & cuiuscumque admota feræ torporem adfert. At cum Therionarca dicatur, quod sit τῶν ἡγεῖων νόστος, hac admota non feras omnes torpescere, & serpentes necari, sed venenatas tantum bestias, & morfu ictiue noxias, melius fortasse dixisset Plinius. De Delphinio verò scripsit Dioscorides, semine nihil vtilius bibi posse à scorpione percussis. Aiuntq; obiecta herba scorpiones resolui, atque ignauos torpescere: semota verò ea sese recolligere.

HELE

HELENIVM. CAP. XXXIX.

HELLENION, Latine Helenium & Inula, Apuleio Inula Campana, Officinis Enula cãpana, Arabicè *Iasim*, siue *Rafen*, Italicè *Lella*, *Enola* & *Enoa*, Germanicè *Alant*, Gallicè *Aumec*. Ab Helenæ lacrymis Helenium dictum esse volunt, ex quibus natum fabulantur. Alij quod contra serpentes ex eo primum ab Helena remedium inuentum sit. Alij ab Helena insula, vbi longè optimum luxuriat. Folia habet, vt describit Dioscorides verbasci angustioris folij, asperiora, oblonga: caulem quibusdã in locis non emittit: radicem subalbidam, interdum subrufam, odoratam, subacrem, vegetam, magnam, ex qua agnatæ propagines liliorum aut ari modo feruntur. Montanis vmbrosis & siccis prouenit. Vulgati codices habent *ἀνθίμοις*, idest, succis, alij *ἐνίμοις*, idest, humectis, idq; rectius. Hæ notæ omnes in Inulam vulgatam prorsus competunt, nisi quod folia ille comparat verbasco *τρυφύλλω*, nostræ autem Inulæ folia non solum sunt verbasci *τρυφύλλω*, sed etiã *πλεσφύλλω* multò latiora, vt hoc loco Græcus codex mendosus sit, & non solum hoc, sed aliis etiam huius capituli locis, teste Marcello Florentino, affirmante se habuisse vetustissimum & probatissimum Dioscoridis codicem, in quo multò plura legebantur, quàm in cæteris omnibus Græcis exemplaribus. Quod igitur de floribus & aliis partibus illic deesse, hic ampliore delineatione suppleri sic potest. Helenium folia profert grandia, lata, verbasci latifolij, latiora, longiora, hirsuta, in acutum desinentia, dorso prominente: caulem inter hæc, duos, tres, interdum quatuor cubitos procerum crassum, hirsutum: in summo florem luteum, siue aureum, stellatum Chrysanthemis modo, sed maiorem: semen verbasculo simile, tactu pruriturum faciens: radicem vegetam, grandem, tortuosam, exterius nigricantem, interius candicantem, sapore amaro, subacri, ex qua agnatæ propagines feruntur. Sicca multò acriore est odore & sapore, magisque aromatico, quàm cum recens adhuc est. Loca amat vliginosa, in montibus etiam vmbrosis nascitur, & in siluis. Iunio & Iulio mensibus floret, Augusto semen maturefcit. Potum radice decoctum, auctore Dioscoride, menses & vrinas ciet. Ipsa in eclegmate ex melle prodest tussi, orthophncæ, ruptis, conuulsis, inflationibus, & serpentum moribus. In summa excalfacit. Folia eius ex vino cocta vtiliter ischiadicis illinuntur: radix & stomacho vtilis est in passo condita. Trita potaque ad cruentas excreationes efficax est. Plinius non vno loco Inulæ meminit. Breuior his est, sed

Nomina

Forma. Lib. 1. c. 27.

HELENIVM, Match.

Locus.

Tempus.

Lib. 1. c. 27.

Vires &

Temper.

Lib. 19. c. 5.

Lib. 20. c. 5.

Li. 6. simpl.

Et mox illustrata maximè Iuliæ Augustæ quotidiano cibo. Superuacuum eius semen: quoniam oculis ex radice eius excisis, vt arundo feritur. Et Inula quoque à ieiunis commanducata dentes confirmat, si, vt eruta est, terram non attingat. Condita tussim emendat. Radicis verò decoctæ succus tineas pellit: siccata autè in vmbra farina tussi, & conuulsis, & inflationibus, & arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit: folia ex vino lumborum dolori illinuntur. Galenus de eadem

ita scriptis, Helenij radix maximè utilis est, nō primo statim occurſu excaſfaciēs, ac proinde non dicenda calida & ſicca exquisitè, ceu piper tum arum, tum candidum, ſed cum recrementitio humore. Quapropter eclegmatis, quæ faciunt ad educendos ex thorace & pulmone craſſos lentosq; humores idoneè commiſcetur. Rubrificant quoque ea partes frigidis ac diuturnis vexatas affectibus, cuiuſmodi ſunt iſchiades, & exigua aſſiduaq; articularum procidentia ac luxationes. Hæc Galenus. Vinū quod ex Helenij radicibus paſſim in Germania paratur, frequenter in potu ſumptum, mirificè viſum acuit. Arida radice farina denarij pondere diebus aliquot ex vino vetere hauſta ſpleniticos iuuat, Helenij radicū ſuccus cum pari hyſſopi ſucci pondere, & aquæ ſtillatitiæ tuſſilaginis triplicato pondere, ſaccharique quantū ſat fuerit, ad mellis ſpiſſitudinem decoctus, magnopere aſthmaticos iuuat, ſi frequenter vtantur. Sicca radix foris utilis eſt, ſi intro ſumas humente adhuc, atque recenti vtendū, præſertim in pulmonis chronicis affectibus. Aliud à ſuperiore Helenij genus in Ægypto gigni Crateuas tradit, auctore Dioſcoride, quod plantæ hîc depictæ aptius competere quàm vlli alij quidā exiſtimant. Eſt enim radice palmum longa, ſuperne craſſa, inferne gracili, multis fibris capillata, lignoſa, cortice nigro ſubrubente, intus pallida, cauliculis plurimis, rotundis, humi quaquaueſum ſulis, ſerpilli modo, cubitalibus, foliis lentis ſerpilli, ſed maioribus, longioribus, amplioribus, circa ramulos crebris, non nihil villoſis, flore viola aureo, quinque foliolis conſtante, multis in medio ſilis extantibus, pallidis, antequam dehiſcat corticoſo loculo abſcindo. In aridis agris, lapidoſis & ſabuloſis naſcitur. Ab hoc Helenio ſecundo quod deſcripſimus Helenium Theophrasti περιουζωδες vt odoratum multum differt, quod Marum noſtrum quidam eſſe putant, vulgò *Maſſich*.

HELENIVM Minus, Dioſcorid.

Matth. in ca. 27. h. i.

Li. i. ca. 128.

Forma.

Locus.

HELIANTHE. CAP. XL.

HELIANTHEN Plinius inter magicas recenset. Helianthen, inquit, vocat in Themiscyra regione & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti. Hac cum adipe leonino decocta addito croco & palmeo vino perungi Magos & Perſarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum: ideo eandem Heliocallidam nominari. Ex qua breui declaratione iudicare difficile eſt quænam hodie ſit hæc planta. Plerique tamen Helianthen ſive Helianthemum, id eſt, Solis florem eſſe putant, eam quæ hîc picta eſt, interdum humi repens, interdum erecta, ſi pedamenta quibus fulciatur naſta fuerit: cauliculis numeroſis, tenuibus & gracilibus: foliis oblongis, carnoſis, hyſſopi horteniſis ferè aut ledi, ſed breuioribus, leuiter hirtutis, quibus lentus ineſt ſuccus. Flores in cacumine exeunt exigui, veluti paruulæ quædam roſæ, ſed minores, paræ forma & magnitudine floribus Argentinae ſive Potentillæ dictæ, in vna candidi, in altera lutei: radices tenues, lignoſæ ruſcentes. Naſcitur in aſperis, ſiccis & apricis, tam campeſtribus quàm montanis locis. Æſtiuis menſibus floret. Dodonæus & Tragus Hyſſopum

Li. 4. c. 17. Nomina

Forma.

Locus. Lib. 6. hiſt. ca. 12.

HELIANTHEMVM, ſive floſ Solis:

HELIANTHES

Hyſſopus nemoreniſis, Dod.

Species Pena.

Hyſſopum nemoreniſem vocant, Germanicè *Heyden yſop*, & *Feld yſop*, pleriq; Latine Gratiam Dei. Eſt tamen & alia herba Gratiola à recentioribus dicta. Cordus & pleriq; vt diximus, Helianthemum & Solis florem appellant. Cluſius Cisti humilis nomine depinxit videtur. Dodonæus quoque in ſorum historia ad Cisti ledi genus refert. Monſpelij etiam Cisti parui ſpeciem fecerunt. Quidam Chryſocomem, eam, ſcilicet, in cuius floribus luteus, ſive aureus color relucet: cui tamen Chryſocomes historia parum competit. Alij Helenium ſecundū Crateuæ. Matthioli plantam eandem Solis florem à recentioribus appellatam, quæ folium habet oblongum hyſſopi ferè modo, ſurculos multos, tenues, lignoſos, florem pentaphylli, ſed maiorem, aureo colore, radicem lignoſam, ruſcentem, guſtu adſtringentem, à quibuſdam pro Panace Chironio cenſeri refert. Sed cum Panaci Chironio Dioſcorides tribuerit folia amaraco ſimilia, radicem guſtu acrem, illorum ſententiæ non ſubſcribit. Florem itaque Solis in Symphytorum genere eſſe cenſet: quoniam facile vulnera glutinat, & ſanguinem manantem ſiſtit: oris & pudendorum vlcera ſanat: in vino decocta, ſi eo vlcera abluantur. Datur potui ad cruenta ſputa, & ad dyſenteriam vnà cum radicibus contritus: præterea ad menſium abundantia. In ſumma vbi agglutinare, cohibere, & roborare opus ſit, ea omnia perinde præſtat, ac cætera Symphytorum genera, Matthiolo auctore. Aliam Helianthes ſpeciem raram pingendam curauit Pena, ex iugis arduis môtis D. Bonauenturæ, non procul Aquiflextiis erutam, radice lignoſa, paulum inflexa, ſuperne & inferne nodosa, è qua emergunt, viticulæ palmares, iuncea, rectæ, flexiles, albidæ, foliolis lentis aut coluteæ ſcorpoidis, ex glauco virëtibus ab imo ſummo tenus ſtipatæ, floribus aureis & caliculis Helianthes ſupra deſcriptæ: ſemine item non diſpari, puſillo, Cisti ledi, amaro guſtu.

Lib. i. c. 73.

Li. i. ſtirp. Hiſpa. c. 35.

Cap. 50. li. 3.

Vires.

Dodon.

Nomina

Forma.

Locus.

Tempus.
Vires &
Temper.

ASPÉRVLA Carulea, Lob.

ASPÉRVLA M florum venustate, tum grato totius plantæ colore inter coronarias hæc meritò recensenda, quæ Latinis Asperula, tamen non nisi femine aliquantum aspera, & Aspergula, & Spergula odorata, & Herba stellaris, Gallis *Muguet*, Germanis *Hertszfrydt*. Quorumdam iudicio Alysson Plinij ab Erythodano foliis tantùm differens & minoribus ramis: ab Alyssò Galeni, lib. 2. de Antid. etiam distans, quod est Marrubio simile, asperius, spinosius circû globulos: floris colore ad cyaneum vergente. Cauliculos multos edit quadratos, geniculatos: circa singula genicula septena vel octona folia, stellatim radiata, aparina, latiora, magisque virentia, non aspera. In summis caulibus flores candicant, odore suavi, vt & tota planta: semen rotundum & nonnihil asperum. Rarò alibi quàm in hortis, vbi odoris commendatione colitur: alioqui locis opacis gaudet, & parietinis vdis. Maio mense floret, odoréque tunc est præstantiore. Caloris & siccitatis particeps est, gallio facultatibus proxima. Vulnera cicatrice obducere aiunt, & vino iniectum cor recreare, & iecur malè affectum roborare. Carulea in Flandriæ horris, teste Lobellio, interdum in agris visitur, sed inodora, foliis hirsutis Aspergulæ. Semen item & flores non dissimiles, sed carulei summis stellatim digestis foliolis procumbunt: radice rubente, tenui & oblonga. Perperam Alysson Galeni.

AMARANTHVS PURPUREVS. CAP. XLII.

AMARANTHVS PURPUREVS, & non solum recens, sed & exsiccatus diutius purpureum & flammeum colorem conseruans, ideo ad corollas etiam hyeme conficiendas aptissimus, huic

herbæ nomen Amaranthi dedit, quod non marcescat, herbariis quibusdam nostræ ætatis, ex amore & anthos dictionem cõponi credentibus, flos amoris vocatur, à Germanis hanc appellatione vsurpantibus, *Flor amor*, aliàs *Samatblum*, Gallis *Passénelours*, indicantibus eo nomine, inquit Ruellius, sericum coccineum, quod Carmesinum nuncupant, cum quo de coloris principatu certat, superari: Italis *Fior veluto*. Caule est cubitali, altiore, striato, prope radicem rubescente, læui, ramoso: circa quem folia oblonga, lata, acuminata, mollia, glabra, virentia, aut in virore nonnihil rubentia, inter quæ secus ramulos pro floribus exeunt spicæ aspectu gratissimæ, sed inodoræ, in purpura splendentes, coccum saturatum qui in holoferico

Li. 2. c. 120.

Forma.

AMARANTHVS Purpureus, Matth.

ferico villosio micat, referentes, ac quodammodo coloris gratia superantes, attritu simili ferè colore succum reddentes, quæ decerpæ diutius pulchritudinem suam retinent, aliquot etiam annis non marcescentes, vnde & nomen inuenit. Semen maturatis spicis infidet paruum, nigrum, & multum splendens. Radices breues sunt & fibratæ. Docti herbarij censent hunc esse amaranthum Plinij sic scribentis. Amarantho non dubiè vincimur. Est autem spica purpurea veriùs quàm flos aliquis, & ipse sine odore. Mirum in eo gaudere decerpi, & latius renasci. Prouenit Augusto mense: durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus asseruatur, mirumque, postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas facit. Summa eius natura in nomine est, appellato, quoniam non marcescat. Hæc Plinius. Est hæc planta Trago Circaæ, phlox siue flamma Theophræ. Anguillaræ. Lobellius alium pinxit Amaranthum simplici spicata panicula, ab imo ad summum vsque singulis spicatis floribus coccineis, saturatè puniceis luxuriat, omnia superiori non dissimilia, sed folia angustiora, exiliora. Item alium holofericis, sanguineis, reticulatis floribus, hilariore aspectu. Is eximie venustatis & rarior in hortis Italicis colitur, vberè florum prouentu, eorum summis in arcum curuatis, colore rubro, vegeto, & planè cruento: semine copioso.

Lib. 21. c. 8.

AMARANTHVS Angustifolius, Lobelij.

AMARANTHVS Holofericus, Lobelij.

DD 4

Locus. A mulierculis magna diligentia in hortis & fictilibus colitur, non solum ad ferra & coronas factitandas, sed etiam ad matricis renumque profluua sanguinea, vlceraque sanie manantia. Aiunt enim recentiores facultate frigida siccaque esse, quare florem eius epotum celiacis & dysentericis prodesse, mensium abundantiam cohibere, & albas vteri fluxiones. Præterea cruenta expuentes iuuare, præsertim cum in pectore aut pulmone vas aliquod ruptum fuerit, nec id sine ratione: nam Amaranti omnes, auctore Lobellio, refrigerant, adstringunt & siccant.

Matth. in
c. 52. lib. 4.

FRAXINELLA.

CAP. XLIII.

Nomina

Forma.

FLORES quoque speciosi & suauissimè redolentes, imò totius plantæ pulchritudo hanc nobilitarunt, nec à Græcis, nec ab Arabibus fortasse cognitam, quæ à foliorum Fraxini similitudine Fraxinella dicta est à recentioribus, à nonnullis pumila fraxinus, ab aliis Dictamnium album. Caulem edit sesquicubitalem & bicubitalem, rotundum, asperum, folia Fraxini, in caulis cacumine flores citrei mali non absimiles, odore cum quadam graueolentia iucundo, in purpura albicantes, ut in malua, è quorum medio staminula quædam pendula porriguntur, radicibus nititur multiplicibus, albicantibus, mutuo amplexu hærentibus, minimum digitum crassis. Singulos flores delapsos quaternæ aut quinæ excipiunt siliquæ scabro exteriori cortice, tactu viscidæ, grauis odoris, ferè hircini, in quibus semen nigrum, læue, pellucidum. Nascitur in collibus cliuosis & saxosis. Iunio & Iulio mensibus floret. Pena Tragium prius à Dioscor. descriptum lentisci facie, huic planè quadrare asseuerat, cum magnis rationibus, frustra dissentiente, ut is putat, Matthiolo. Cæterum videtur repugnare quod lacteum succum non mittit, id quod historia Dioscoridis postulat. Huius radicibus non temerè vsi sunt practici, eodem Matthiolo auctore. Attenuant enim, aperiunt, prouocant, abstergunt. Adduntur vtiliter antidotis quæ ad venena & venenatorum animalium ictus parantur, nec à interaneorum vermes drachmæ pondere haustæ.

FRAXINELLA, Seu
Dictamnium album.

Locus.

Tempus.

Lib. 4. c. 44

Dod. lib. 3.

cap. 21.

Pena fol.

410.

In cap. 44.

lib. 4.

In cap. 33.

lib. 3.

Vires.

Dantur contra frigidus vteri morbos, menses, secundas, & mortuum foetum educunt, tum suppositæ aut cum pulegio suffitæ, tum ex vino meraco potæ drachmarum duarum pondere. Valent ad alui tormina, & ad renum calculos eiiciedos eodem pondere. Miscentur commodè potionibus interiorum vulnerum, & foris ad motæ vi epispastica præditæ sunt. Quidam iisdem vsi sunt ad morbum hispanicum drachmam quotidie præbentes ex Gaiaci decocto, non sine magno ægroantium commodo. Datur quoque comitialibus, & in aliis frigidis cerebri affectibus. Præstant contra pestilentia contagia, quocumque modo sumantur. Siliquæ & flores tactu pruritus excitant, & in calidioribus regionibus cutem vlcérant.

CHRY

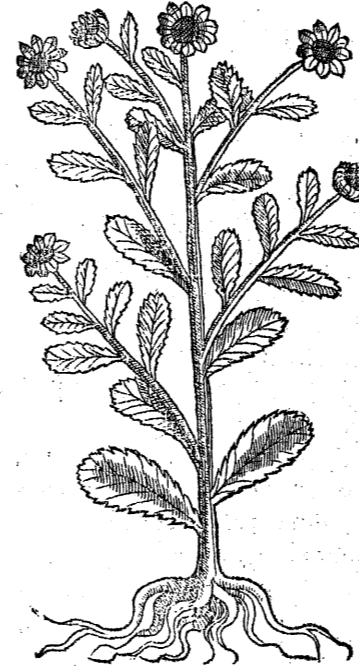
CHRYSANTHEMVM Matthioli. CAP. XLIIII.

CHRYSANTHEMVM,
Matthioli.

CHRYSANTHEMVM,
Moen.

VM multa sunt plantæ aureis floribus decoræ, idè Chrysanthemum, appellatione dignæ, difficile admodum iudicatu est, quænam planta verum Dioscoridis Chrysanthemum referat, præsertim quum quæ Lib. 4. c. 53. Dioscorides capite de Chrysanthemum refert, eadem omnia capite de buphthalmo tradiderit. Præterea Plinius Chry- Lib. 3. c. 149. santhemum seorsum non meminit, nisi quod elichrysum quibusdã Chrysanthemum vocari dixit. Nec Galenus, nec Aegineta quasi Chry- Pena fol. 345. santhemum foret buphthalmum, aut nominetenus distarent, vsquam Chrysanthemum meminere, sed buphthalmum iisdem quibus Dioscorides verbis posteritati mandarunt, penèque persuaserunt commentitium vel spurium caput de Chrysanthemum esse, vel cuiuspiam librij industria nominis & ordinis quadam consecutione illecti, illuc inter chrysozonum, chrysocomè, heliochrysum & ageratum apud Dioscoridem adscitum, eodemq; penè orationis filo & viribus quibus buphthalmum. At id negat Matthioli, & discrimen inter buphthalmum & Chrysanthemum, & particulares vtriusque notas has ostendit. Primum inquit, folia buphthalmi sunt fœniculo similia, quæ planè capillacea sunt, Chrysanthemum verò tenera, multifida, minutimq; per ambitum laciniata. Deinde Chrysanthemum caules in cibis manduntur cæterorum olerum modo, quod de buphthalmo scribens ille omisit. Ad hæc flores buphthalmi anthemidis floribus comparauit, Chrysanthemum verò luteos, & vehementer splendentes esse dixit. Iam verò buphthalmi flores cum cerato triti tumores duritiæque discutere tradidit in vniuersum, Chrysanthemum verò flores steatomata discutere priuatim dixit. Cum igitur hæc sint plantarum discrimina caput de Chrysanthemum hoc pacto legendum censet Matthioli. Chrysanthemum herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules, & folia multifida, flores luteos, admodum splendentes. Eius caules manduntur olerum modo, flores cum cerato triti steatomata discutere produntur. Cui descriptioni nulla prorsus reclamatur nota inquit ille, huius plantæ quæ legitimum Chrysanthemum esse censet, quod frequentissimè prouenit in Senensi agro, præterea in Bohemia, Moravia, & Austria, idq; in campis cuius foliis, infima plebecula in Hetruria pro olerum vescitur. Eandem Chrysanthemum segetum nomine pinxit Lobellius. Dodo- naus

In Cap. 33.
lib. 4.

naus

Nomina nœus etiã Chrysanthemum vocat. Alterum Chrysanthemi genus vocat Myconus hîc depictum, à sapore, odore, figura florum, & naturalibus iisdem cum Marthioli Chrysanthemo. Castellani apud quos frequens nascitur. Giralda nominant, fruticosa est herba, multos ex radicibus proferens caules, cubitales, rubescentes, solidos, lineis per longitudinem ceu striis distinctos, furculosos, in quibus folia longa, lata, digiti amplitudine, nervosa per ambitum serrata. In caulium summitatibus visuntur flores in ambitu lutei, pulchri, tam interna quàm externa parte Chrysanthemi superioris floribus similes: Radices subsunt candidæ lignosæ, multis capitamentis fibratæ, per summa terræ sparsæ. In pratis & campestribus passim prouenit. Floret Maio & Aprili. Sapor idem quî Chrysanthemi.

CHRYSANTHEMVM PERVNIANVM.
CAP. XLV.

Nomina **L**ANTAS omnes aureo flore ornatas tum pulchritudine, tum magnitudine superat planta, quæ (Chrysanthemum Peruvianum nominatur, quod in Peru aliisq; quibusdam Americæ prouinciis repertum fuisse dicitur, & inde ad nos delatum:) planta maxima dicitur ab aliis Solis flos, Sol Indianus, Lusitanis Gigante. Est enim procera admodum stirps, vt quæ in Hispania vsque ad viginti quatuor pedes adolescat. Qualem autem vidi

CHRYSANTHEMVM Peruvianum,
sive Planta maxima.

Forma. Lugduni in horto Rouillij, talem hîc describo. Ad duodecim fere pedes accreuit, caule recto, rotundo, valde crasso, nodis multis referto, ex quibus pediculi enascuntur, præsertim à medio caule vsq; ad summum, digitum crassi, pedem longi, sustentantes folia in exortu pedem lata, pedem & dimidium longa, acuminata, aspera, supernè ex atro virentia, infernè pallida. Caulis summitas in rotundum & tuberosum capitulum desinit, quod gliscente florè in scamas multas, densius congestas, veluti in cinara crassas, ex nigro virentes, valde acuminatas sed non pungentes dehiscit,

SOLIS FLOS
Minor, Lobell.

dehiscit, quæ florem circumplectuntur ex innumeris foliis densius stipatum, longis, crassis, acuminatis Lilij purpurei maioris quodammodo similibus, sed maioribus, & auri luteo colore splendentibus: quæ prorsus aperta & expansa discum, siue orbem ostentant pedem latum, initio luteum, deinde rufescentem. Totus flos deorsum valde nutat. Est & flos Solis alter minor, caule alis brachiato, foliis similibus, & florem minorem foliis in stellæ morem cingentibus

POLYANTHEMVM. CAP. XLVI.

Nomina **P**Ολυάνθημον, & Latine Polyanthemum à nonnullis batrachium dicitur, id est, ranunculus, quod ranunculo perfimilis sit, Gallis *Bassinet*, Germanis *Schmalzblum*. Duum est generum, simplex, & multiplex. Hoc caules habet graciles, folia nigricantia, incisa, ranunculi, tamen latiora, flores densos & duplices, auri obryzi colore nitentes, ob quam floris gratiam in coronariarum herbarum numerum ascita fuit: radicem multum fibratam. Denique ranunculum aureum prorsus referret, si folia nigris maculis signata haberet, & si ranunculi modo linguam vreret. In campestribus herbis crescit, in hortis etiam colitur. **Forma.** **Temper.**

POLYANTHEMVM
Multiplex, Dodon.

POLYANTHEMVM Simplex,
Dodon. Chrysanthemum, Fuch.

menfe floret, ac deinde tota ferè æstate. Polyanthemum simplex caules habet graciles, nudos, folia nigricantia, incisa, ranunculi non multum dissimilia, latiora tamen, nec tam altè incisa, flores auri colore nitent, ranunculi aurei floribus prorsus similes: radix est fibrata. Calida siccaque est facultate, non tamen æquè ac ranunculus. Dodonæus Plinij Polyanthemum esse putat, de quo hæc scribit. Polyanthemum, quam quidam batrachium appellant, caustica vi exulcerat cicatrices, & ad colorem reducit. Eademque vitiligines concorporat. Dodonæus tamen scribit plantam istam batrachij modo linguam non vrere. **Temper.** **Lib. 3. c. 74.** **Lib. 27. c. 11.**

CHRY

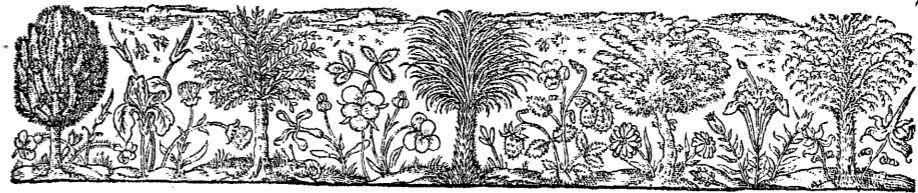
CHRYSAEAM hanc vocant Herbarii ob floris aureum splendorem. Nascitur in montium pratis, radice subnigra, fibris multis capillata, caulibus multis, cubitalibus, genicularis: foliis Solani, longioribus, acuminatis, per ambitum laciniatis, per intervalla ex caule erumpentibus, ex quorum sinu furculi vel florem sustinentes, vel foliis vestiti prodeunt: flore medio quodam ex albo velut tuberculo candicante, cætera prorsus aureo, sex foliis constante, quorum primum corniculo simile est: huic subiecta sunt duo alarum modo expansa, quibus & alia duo minora, rotundiorave subsunt: sextum violæ foliis simile oppositum corniculo ex adverso marginem claudit, elegantissima certè & admiranda peculiarique structura. Hæc Dalechampius

FLOS COCCINEVS. CAP. XLVIII.

IN HORTIS feritur planta hæc voluptatis tantum causa. Radice affurgit breui, gracili, tenuibus fibris capillata: caule singulari, propemodum cubitali, foliis paucis ex intervallo per caulem dispositis, nervosis, alarum modo caulem amplectentibus, propè ipsum latioribus, paulatim in acutum finientibus, nullo pediculo subuectis, sed cauli adhærescentibus perfoliata modo, gustu amaris: flore in summo caule densius congesto, quinque foliolis bifidis constante, qui cocci splendore rutilat: quam ob causam florem Coccineum vocauerunt: semine minutulo, nigro, splendente, vasculis ocmoidis instar concluso, floris venustas ad herbam alendam olitores inuitavit.

HISTO

HISTORIÆ OMNIVM PLANTARVM

LIBER OCTAVVS,

Qui Plantarum Odoratarum exactam & dilucidam
delineationem continet & complectitur.

DE PLANTIS CORONARIIS. CAP. I.

NON SOLVM flores prisca fertis & coronis intexuerunt, sed etiam plantas quasdam totas, vel foliis picturatis insignes, qualis est Symphonia Plinij, vel ramulis frondeque suavem odorem spirantes, *φερανωϊκῆς* id est, coronarias Græcis dictas, quas Theophrastus τῶν φρυγανικῶν, id est, suffruticum generis esse tradit. Horum genus aliud silvestre, aliud sativum esse cum dixisset, subiungit.

Lib. 6. hist.
Cap. 1.

ἀλίγον γὰρ τὸ ἡμερῶν αὐτῆς (τῆς φρυγανικῆς ἑσίας) subaud.) ὅπερ χεῖλὸν ἐν τοῖς φερανωϊκοῖς ἐστὶ. οἷον ῥοδωνία, ἰωνία, διὰ δὲ ἀνθος, ἀμάραικος, ἡμεροκάλλες, ἔτι δὲ ἐρπύλλος, σισυμβριον, ἐλένιον, ἀβρότονον ἀπάντα γὰρ ταῦτα ξυλῶδη, καὶ μικρόφυλλα, διὰ καὶ φρυγανικῶν. ἐπὶ τῶν λαχανηρῶν δὲ ὁμοίως, οἷον ῥαφανίς, σήγανον, &c. Id est, Pars enim exigua huius generis (suffruticum subau.) sativa est, quæ coronariis ferè constat, vt rosa, viola, Iouis flos, amaracus, hemerocalles: item serpyllum, sisymbrium, helenium, abrotonum. Omnia enim hæc lignosa sunt, & parva folia habent, suntque suffrutices. Idem in oleraceorum genere similiter observatur, qualia sunt raphanus, ruta, &c. Deinceps de silvestribus differit, quorum alia aculeata, alia non aculeata. Aculeatorum multa genera declarat. Non aculeatorum infinita & inexplicabilem esse naturam ait, sed hæc discerni foliorum diversitate, magnitudine, parvitate, figura, & aliis id genus, vt cistum (nam pro κισσός in Theophrasto lege κίστος) melothrum, erythrodanum, smercam, cneorum, origanū, thymbram, sphacelum (non phacum, vt in Theophrasti vulgatis codicibus legitur) saluiam, marrubium, conyzam, pulicariam vertit Gaza, melissophyllum, & quasdam alias, quæ nervoso & ferulaceo genere constant, vt marathrum, hippomarathrum, ferulam, ferulaginem, myophonium. Deinde ad sativorum suffruticum naturam explicandam redit. Τὰ δὲ ἡμέρα, inquit, βραχέστερα τινὰ ἔχει θεωρίαν, ἔτι περ ἐν τοῖς φερανωϊκοῖς ἐστὶ. τὰ δὲ χεῖρῶν περὶ τὸν ἀπὸ φερανωϊκῶν εἰπεῖν, ὅπως ἅπαν περὶ ληφθῆναι ὁ γένος, ἢ γὰρ φερανωϊκῆ φύσις ἰδίαν τινὰ ἔχει τῶν ἄλλων, ἐπιμνηστικὴ δὲ, καὶ μὴ τοῖς φρυγανικοῖς, καὶ ἵ τοῖς ποώδεσι. διὰ ἃ καὶ εἴνα συμπερληπτόν, ἐπιμνηστικὸν ὡς ἀντὶ τοῦ καιρῶς, ἀρξάμενος πρῶτον ἀπὸ τῶν φρυγανικῶν, διὰ καὶ ἵ τούτων διαίρεσις, ἢ καὶ τὴν χεῖρῶν τῶν μὴ γὰρ ὁ ἀνθος χεῖρῶν μόνον καὶ τούτων ὁ μὴ ἔνοσμον, ὡς περ ἰόν. τὸ δὲ ἄνοσμον, ὡς περ διὰ δὲ ἀνθος, φλωξ, τῶν δὲ καὶ οἱ κλώνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλας πᾶσα φύσις ἔνοσμος, οἷον ἐρπύλλου, ἐλενίς, σισυμβριῶν, καὶ τῶν ἄλλων. Id est,

Lib. 6. hist.
Cap. 6.

EE

Satiua verò breui quadam explicatione egent: coronariorum enim numero comprehenduntur. Vniuersè autem de coronamentis dicendum, vt totum genus complectamur. Coronariorum enim natura ordinem proprium habet, permixta quidem partim suffruticibus, partim herbaceis, quapropter illa quoque comprehendenda, horum mentione faciendo cum occasio se obtulerit. Nunc à suffruticibus ordiemur. Diuiduntur illi bifariam vsus ratione, quorundam enim flores tantum vsui sunt, & horum alius odor, vt viola: alius inodorus, vt Iouis flos, phlox. Aliorum rami & folia, denique vniuersa horum natura odorata est, vt serpylli, helenij, sisymbrij. Ex quibus hæc quæ sequuntur de coronis Plinius mutuatus esse videtur. Et ferè peractis colorum quoque celeberrimis, transeat oratio ad eas coronas, quæ varietate sola placent. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem esse dixerim genistas (namque & iis decerpitur luteus) item rhododendrum, item zizipha, quæ & Cappadocia vocantur, his odoratus similis olearum floribus. In vepribus nascitur cyclaminum, de quo plura aliàs, flos eius colosinus in coronas admittitur, folia in coronamentis sinilacis & hederæ, corymbique earum obtinent principatum. Et mox. Ergo in coronamenta folio venere melothrum, spiræon, trigonon, cneorum, quod Cassiam Hyginus vocat: & quod cunilaginem quæ conyza, melissophyllum quod apiastrum, melilotum quod fertulam campanam vocamus. Coronas ex hac antiquitas factitatas, indicio est nomen fertulæ, quod occupauit. Et paulò post folio coronat & trifolium. Tria eius genera, &c. Utuntur è ferulis & corymbis, & hederæ flore purpureo. In qua Plinij oratione pro trigonon reponere organum ex eodem Theophrasto, pro spiræon Theophrastus habet smeræam, deprauatè pro spiræam. Deinde perperam hederam melothrum, spiræon siue spiræam, organum, cneorum, conyzam, melissophyllum in coronariis numerat, quæ neque coronaria sunt, neque in earum numero à Theophrasto recensentur. Triphylli verò genera ne in suffruticum quidem, neque in coronariorum generibus collocat. Præterea his plâtas addidit quarum Theophrastus non meminit, rhododendrum, & zizipha Cappadocia tum cyclaminum, melilotum, sed hanc non sine ratione: veteribus enim Græcis & Latinis ea gratia commendabatur. Nam & ex Cratino coronas Melilotinas Athenæus refert, & à fertis fertulam Romani vocarunt. Et Theophrastus odorem in meliloto etiam cum exaruit, pertinacem esse tradit, vt in iride. At in eo reprehensione carere non potest Plinius, nec eum secutus Giza, quod cum in Theophrasto pro κισσος legisset κισσός, scripserit hederæ folia in coronamenta venire, eiusque corymbos in coronis principatum obtinere, coronariumque esse hederæ florem purpureum, in alio eius genere siluestribus rosis similem, quæ non de κισσος, id est, hederæ, sed de cisto Theophrastus tradidit: duo nimirum esse cisti genera, marem & fœminam, alteri folium maius, durius, pinguius: florem purpurascens, vtriusque tamen siluestribus rosis similem, sed minorem & inodorum, quæ omnia de cisto vero dici, Dioscorides, & plantæ ipsius inspectio aperte demonstrant. Plantis illis coronariis à Theophrasto & Plinio enumeratis, permultas aliàs odoratas addere possumus, quarum etiam hodie in fertis & coronis vsus est frequentissimus, videlicet libanotidem coronariam, organum tam satiuum quàm siluestre, tragonum, calaminthen, thymum, ocimum, chamæmeli genera, sampuchum duplex, atque alias complures, de quibus omnibus hinc non agemus: harum enim quædam aliis locis magis idoneis explicantur, sed de iis potissimum quæ odore aliquo commendantur, à notioribus, vt semper fecimus, exordientes.

SALVIA.

SALVIA, CAP. II.

VIVIS etiam ex imperita multitudine nota est non solum facie, sed etiam certissimis remediis herba Græcis ἐλελισφακος, Latinis & Officinis Salvia vocata, Arabibus *Aeliphacos*, & *Eliphacos*, Italis *Salvia*, Germanis *Salbey*, Gallis *Sauge*. Quæ cum retorrída semper & exucca videatur, factum est vt Græcis Eleliphacon siue Eleliphacos, quasi in tabem redacta, vel in syderationem flaccescens dicta sit, ἐλελιζεν & σφάκος vocibus in vnam coalescentibus appellationem. Est autem ἐλελιζεν intorquere, contrahere, & σφάκος, seu potius σφάκελος malum in plantis, quum per ætatem, & ardentissimum canis æstus vi solis altiùs penetrante, humoréque quo nutriuntur deficiente, languent & arescunt. Latini syderationem nominant. Potuit tamen æquè scitè dici, inquit Pena, à medendis spha celo penè demortuis partibus, quibus calorem naturium roburque insitum reuocaret, qua pollet familiari facultate nostræ vitæ primordiis benefica, vnde Salvia Latinis dicta, quod saluos homines & incolumes efficiat. In nothis Dioscoridis & Apuleio legimus Saluiam Becton appellari. Et Galenus in confectioibus dolorem sedantibus, quæ tabescentibus & sanguinem reicientibus sunt commodæ, βελίς βολάνης meminit, & βελίς simpliciter, quam herbam Cornarius Saluiam conuertit, & βηχίς pro βελίς substituendum censet, vt sit βήχιον vna aliqua appellatio ἐλελισφακος, quam nos Saluiam dicimus. Et Plinius alteram bechij speciem saluiam appellari testatur. Saluiam vnicam Dioscorides descripsit: nota tamen sunt etiam vulgo duo eius genera. Salvia maior, Gallicè *Grande sauge*, & Salvia minor, quæ & Salvia nobilis, Gallicè *Sauge franche*, & *Sauge menue*. Theophrasto totidem sunt. σφάκελος δ', inquit, καὶ ἐλελισφακος διαφέρεισιν, ὡς ἐν τῷ μὲν ἡμερον, τὸ δ' ἀγερον. λειότερον γὰρ τὸ φύλλον τῷ σφακέλῳ καὶ ἐλαττον, τῷ ἡττον ἀρχυμῶντερον (legendum esse ἀρχυμῶντερον sensus docet) τὸ δὲ τῷ ἐλελισφακῷ βαρύτερον, τραχύτερον lege ex Dioscoride. Id est, Sphacelus & Salvia inter se differunt, quod vnum fatiuum sit, alterum siluestre, spha celo foliū latius, minus, & non tam squallidum, salvia scabrius. Dodonæus species tres statuit, maiorem, minorem, & siluestrem. Hinc accedit salvia bacifera Cretensis. Saluiam maiorem sic descripsit Dioscorides: frutex est oblongus, ramosus, virgas quadrangulas & subalbidas habens, folia malo cotoneæ familia, longiora tamen, asperiora, & crassiora (Serapio legisse videtur καὶ τῷ ἐνότῳ, addit enim & struētiora) quæ sensum attritarum vestium modo hirsuta, subalbida, vehementer odorata, sed virosa sunt: semen in summis caulibus siluestris hormini modo habet. Nascitur in asperis locis. Atque hinc in hortos translata, & ab omnibus culta Salvia maior vocata fuit, quæ nunc quoque, in vinetis Aquitanicis, inquit Pena, Linguagothicis, & Pedemontanis fruticat multa. Quare hæc ab illa nisi loco distat, neque ea quæ in campestribus & asperis cum lauandula & nostrate nardo nascitur, Sphacel' est Theophrasti, sed Salvia minor, Salvia pinnata à Lobellio nominata, ramulos habens multos, lignosos, folia in longis pediculis

Nomina

Li. 7. med. locat.

Lib. 26. c. 6.

Genera

Lib. 6. hist. cap. 2.

Lib. 2. c. 65. & 66.

Lib. 3. c. 14.

Forma.

Locus.

fol. 239.

SALVIA MAIOR.

Lib. 2. c. 65. & 66. Lib. 3. c. 14. Forma. Locus. fol. 239.

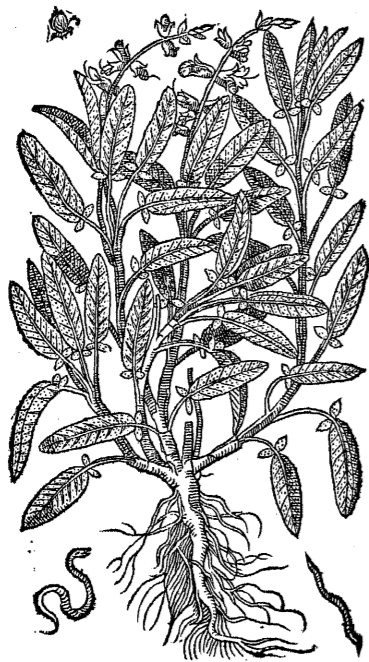
Lib. 21. c. 9.

Lib. 6. c. 22.

Lib. 21. c. 9.

Lib. 6. hist. cap. 2.

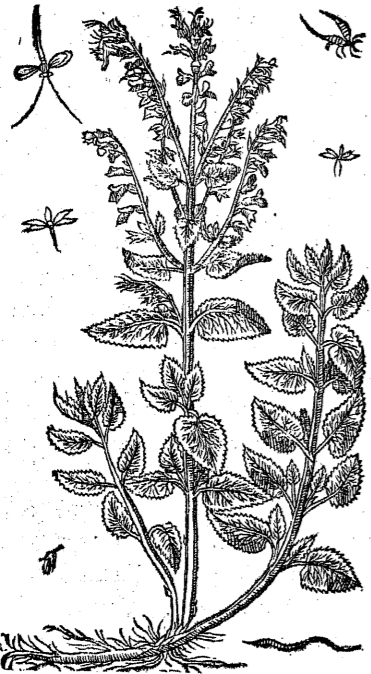
SPHACELVS Verus,
Theophrast.

longa, angusta, subalbicans minus scabra, & minora multò quàm superior, ad imum aurita siue pinnata, quod Sphacelo peculiare est, cætera verò huic eadè quæ superiori, videlicet purpureus flos secus cauliculos, in aquilini rostri speciè falcat

Lib. 2. hist. cap. 66.

SALVIA AGRESTIS,
Sphacelus, Dodonai.

Pen. in Ad. uerf.

Lib. 11. c. 26

specie & odore ferè refert, caules profert quadratos, nigricantes, tenui lanugine obsitos, folia Saluiae maiori satis similia, sed paulò latiora, breuiora, & tactu leniora: flores item similes secus caules vno rantum latere ad summum vsque exoriuntur, quibus succedit semè rotundum, nigricans. Radix est fibrata. Iuxta sèpes & in agrorum marginibus prouenit. Sphacelum Theophrasti vocat. Salvia Cretensis baccifera, perpulchra, nostrati prorsus similis est figura, odore, sapore, & lignosis furculis. Sed hi instar gallarum rotundis excrementis pistaciorum magnitudine, forma, sapore minùs calido, magis adstringente, non insuauis donatur. Plinius vocis *paris* lentem significantis affinitate deceptus, elelisphacum lentis siluestris genus facit. Est elelisphacos, inquit, dicta Græcis, ab aliis phacos. Est ea satiuua lente læuior, & folio minore & ficiore, & odoratiore. Est & alterum genus eius siluestris, odore graui, hæc mitior. Folia habet cotoneæ mali effigie, sed minora & candida, quæ cum ramis decoquuntur. Menses ciet & vrinas, & pastinacæ marinæ ictus sanat

SALVIA Baccifera,
Cretensis.

nat. Torporem autem obducit percusso loco. Bibitur cum absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit: abundantes sistit decocto eius potu. Per se imposta herba vulnere sanguinem cohibet. Sanat & serpētium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus testium sedat. Et mox post hæc quasi alia esset veterum, alia sui temporis herbariorum elelisphacos, subdit hæc verba. Nostri qui nunc sunt herbarij, elelisphacum Græcè, Latine Saluiam vocant, menthæ similem, canam, odoratam. Partus emortuos ea apposita extrahunt, item vermes aurium vlcerumq;. Foliorum & ramorum Saluiae decoctum, inquit Dioscorides, potu vrinam ducit, menses & foetus extrahit, pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur, capillos denigrat. Vulneribus herba utilis est, sanguinemque compescit, terra vlcera purgat, pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum vino, si eo abluantur, sedat. De eadem fusiùs Aetius disserit. Tradunt quidam suffitã Saluiam menses immoderatè fluentes, & omne muliebri profluuium compescere. Agrippa sacram herbam vocauit, quam prægnantes mulieres, si fluida laxa que fuerint, vtilissimè comedunt. Continet enim conceptum, vitalèmq; reddit, si succi huius heminam cum modico sale quarto postquam à viri cõcubitu abstinerit die, mulier potauerit, deinde viro miscatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodam Aegypti loco post fæuas pestilentias, ab his qui supersunt ad eum bibendum succum mulieres cogi, plurimòsque inde produci foetus. Dato, inquit Orpheus, sanguinem expuentibus succi Saluiae cyathos duos ieiunis cum melle bibendos, sanguis illicò cohibebitur. Tabidis pilulæ in hunc modum parantur. Spicæ nardi, zinziberis singulorum drachmas duas, seminis Saluiae assati, triti & cribrati drach. octo, piperis longi drach. duodecim, cum succo Saluiae pilulas conficito, & manè ieiunis drachmam vnã exhibeto, eodèmq; modò vesperi, ac postea aquæ puræ quidpiam propinato. Elelisphacos, inquit Galenus, euidenter excalfacit, ac leuiter substringit.

Lib. 3. c. 14.
Vires &
Temper.

Lib. 6. sim.

MAIORANA. CAP. III.

VAE Maiorana Romanis dicitur, Gallis *Mariolaine*, Arabibus *Merzenius*, seu *Merfangius*, Hetruscis *Persa*, cæteris verò Italis *Maiorana*, Germanis *Meyeron*, & *Meyram*, Græcorum *Sampsuchum* & *Amaracus* permultis esse creditur. Dicta est amaracus ab Amaraco Cynaræ Regis Cypri puero, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, fregit alabastrum, deinde cum nimio dolore contabuisset, versus est in sampsuchum, quæ ex eius nomine cæpta est appellari Amaracus. Sed sampsuchi & amaraci vocibus eandem rem significari, testis est Dioscorides, sampsuchum, inquit, optimum est Cyzicenum & Cyprium, secundum locum tenet Aegyptium. Appellatur autem à Cyzicenis & Siculis Amaracum. Item Plinius, Amaracum Diocles medicus & Sicula gens appellauere, quod Aegyptus & Syria sampsuchum. Et aliquantò post. Sampsuchum siue Amaracum in Cypro laudatissimum, & odoratissimum. Sed an Maiorana nostras sit sampsuchum siue amaracum, non æquè constat, quod ex descriptionibus ponderandum. Sampsuchum, inquit Dioscorides, herba est ramosa, per terram repens, folia habens hirsuta & rotunda, similia foliis calaminthæ tenuifolia, valde odorata, calfaciendi vi prædita, & quæ etiam in coronas nectitur. Maiorana verò humilis & fruticosa est stirps, candicans, & suavis admodum odoris, sesquipal-mum aut pedem alta, furculis multis, tenuibus, fragilibus, quos folia penè rotunda tenella, incana, & leuiter villosa vndiquaque ambiunt, in quorum cacuminibus flosculi perpusilli ex spicis candidi emergunt, exiguis videlicet, oblongis, & squamatis compactis semen minutissimum, rufescens radix subest lignosa; multiplex

Nomen

Lib. 3. c. 40.

Lib. 21. c. 11.

Ibid. ca. 12.

Forma.

Lib. 3. c. 40.

AMARACVS siue Maiorana, Matth.

AMARACVS siue Maiorana tenuifolia, Matth.

Cap. 296. simpli.

& supernacua. Serapio describens eam ex Dioscoride, herba est, inquit, multas virgas habens extensas super facie terræ in ortu suo. At hæc non repit, sed in rectum & altum assurgit. Hoc quidē verum est, si crebrò tondeas, & luxuriatē coërceas, sed ea neglecta humi procumbunt & serpunt flexili mollitie nutantes surculi, &

AMARACVS, Fuchsij.

Maiorana tenuifolia, Locus.

Tempus.

fol. 23.

Amaracus repens, Pena.

in terram curuantur. Quare tum hanc sampsiuchi speciem esse credunt, tum eam quam maioranam minutam, seu moschatam vulgus nostrum vocat, Mariolaine menue & musquée, Hetrusci *Persa Gentile*, superiori surculis, foliis, floribus similem, sed tenuiorem, delicatiorem, odoratiorē. Passim in hortis & scitilibus colitur. Gaudet autem locis umbrosis, aqua, & fimo. Iulio & Augusto mensibus floret. Sunt qui maioranam Dioscoridis Marum esse arbitrantur, quod negat Pena. Sed ut maioranam sampsiuchi speciem esse, ita aliā se vidisse rariorem multo, & humi serpentem, quæ veriùs amaracus dici debet, asseuerat. Ea non rectis erigitur aut fruticat ramulis, ut superior, sed in cespitè caducis serpilli modo, cui alioqui persimilis folio, effigie & magnitudine est. Fuchsij Sampsiuchi delineationem à Dioscoride traditam Maioranæ vulgo dictæ fauere scribit. Est enim, inquit, surculis lentè rubentibus, foliis pilosis & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam continetur, flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: verum id non

id non vbique fit: interdum enim recta surgit in altum. Eandem pinxit Dodonaus, sed quia non serpit, inquit, id quod de Sampsiucho scripsit Dioscorides, Marum potius videri quàm sampsiuchum. Theophrastus Amaracum, quem sampsiuchum semper vertit Gaza, in censu *φρυγανκιδόν*, siue suffruticum satiuorum & coronariorum recenset, & *ὁ δὲ ἀμαράκος*, inquit, *ἀμφωλέρος φύεῖ, καὶ ἀπὸ παραπλάδος, ἢ ἀπὸ ἀπέρματος: πολλὸν ἀπέρμον δὲ, ἢ ἀπέρμα, ἴσοσιμον. ὁ σμῆν μαλακώτερον, διὰ τὸ δὲ καὶ μετὰ φύεα*. Id est, Amaracus utroque modo prouenit, & auulsione, & semine: semen multum gignit, quod suavis est odoris, quum & ipsa planta suauiter oleat, quæ & transferri potest. Præterea ex æstiuis esse scribit, & vnguentis misceri. Sampsiuchus calcificandi vi pollet, inquit Dioscorides, decoctum ipsius potum incipientibus hydropicis, vrinæ difficultati & torminibus conuenit. Sicca folia cum melle imposita sugillata tollunt: menses trahunt in pessa apposita: contra scorpionis ictum cum aceto & sale imponuntur. Ad luxata verò & tumores cerato excepta, sed & ad oculorum inflammationes cum polentæ pollinæ illinuntur. Miscetur & acopis & malagnatis ad calcificandum. Plinius eundem hunc vsum, sed non tam perspicue interpretatur. Scorpionibus aduersatur ex aceto ac sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum. Minor est eidem potio vis. Cohibet & oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Et vrinis & hydropicis vtile. Mouet & aridum sternutamenta. Fit ex eo oleum, quod Sampsiuchinum vocatur aut amaricinum, ad excalfaciendos: emolliendosque neruos. Vulnas calcificat. Folia sugillatis & luxatis cum melle & cera profunt. Sampsiuchum, inquit Galenus, tenuium partium & digerentis est facultatis: exsiccat enim & excalfacit ordine tertio.

Temper. & Vires Lib. 3. c. 40.

Li. 21. c. 22.

Li. 8. simpli.

MARVM.

CAP. IIII.

QUOD Græci *μάρον*, Latini quoque Marum vocant. Sunt, inquit, Pena, qui Regi Thraciæ, cui nomen Maroni esset, Mari herbarum appellationem acceptam ferant. Verumtamen potuit etiam ab amaraco per apocopen dici, ut potè cum amaraci species videatur Marum. Scribit Dioscorides herbam esse vulgò cognitam, surculosam, flore origano similem: folia tamen huius multò calidiora esse, & florem odoratiorem, nasciq; plurimam circa Magnesiā & Tralles. Semel tantum mari (modò huic illud identitè) Plinius meminit. In Ægypto nascitur & Marum, peius quàm Lydium, maioribus foliis ac variis. Illa breuia ac minuta, & odorata. Galenus, Paul. Aerius in simplicium censu præterierunt. Et habuisse se testatur Marcellus Græcum & Latinum vetustissimos Dioscoridis codices, qui nullum hoc loco, neque alibi Marum ostendunt. Quare fortasse non absurdè quis putarit, inquit Ruellius, hoc Marum Dioscoridis historiæ accreuisse, auxitq; suspicionem, quòd prima Dioscoridis verba postremis parum videantur respondere, qui tradat omnibus cognitam, cum tamen non in nostro orbe, sed in Magnesiā & Lydiæ Tralibus plurimum nascatur. Accedit huic opinioni insolens auctoris modus, qui cum semper cõgeneres herbas simul vno loco recenset, hanc tamen ab origani familia disiunxit, & inter nostrates alias odoratas herbas, ut meliloton, acinon baccarem numeravit, etsi ad Magnesiā & Tralles nasci dicat. Galenus in Hedychroi cõpositione, lib. de antidotis Mari meminit, his verbis. Aliæ hedychroi descriptiones repetiuntur, inquit, quæ neque amaracum, neque Marum prorsus habent. Quædam alterutrum tantum continent: neque enim duo hæc norunt vnguentarij, eo quòd herbas solè Creta aduectas emant cum seminibus & succis. Ego verò & easdem herbas scio in Asia nasci, ac in aliis quidem regionibus raras esse, in Cyzico autem frequentes.

Nomina Fol. 23.

Lib. 3. c. 33.

Li. 22. c. 24.

Lib. 3. c. 36.

Li. 1. Antid.

In Italia vt & alias quafdam herbas, ita & amaracum vidi, quæ odore multum à Maro fuperatur. Marum enim valde redolet, putaretq; aliquis fola nominis appellatione ductus, vnguentum amaricinum quod in Cyzico faciunt, amaraci plurimum capere, ficq; forfitan ab antiquis vnguentum conficiebatur, fed nunc folū Marum imponunt. Hanc herbam cum ipfe aliquoties deguffaſſem, & amarā quidem plurimum, acrem verò parum deprehendiſſem, hortatus ſum quemdam eorum qui amaricinum conficere ſolent, vt amaraci tantum compositioni immitterent, quantum & Mari. At mihi viſum eſt ad vnguentum minus quidem odoratum, nihil autem viribus inferius. Hæc Galenus. Quibus declarat Marum ab amaraco parum differre, fed odoratius eſſe & gratius, Quæ res multis ſuaſit Marum noſtram eſſe maioranam, vt diximus. In hac eſt ſententia Dodonæus, quam confirmat maioranæ nomine, quod à Maro videtur deriuatum, fed apertius ipſa Mari ſuprà poſita deſcriptione, quam exquisitiſſimè conuenire putat. Et ſubſtitutam ſampſucho maioranam alienum videri non debere, quando & ipſo Galeni tempore Marum ſampſuchi loco in amaricinum vnguentum fuerit immiſſum, vt ex Galeno modò diximus, quod præbuit occaſionem poſteris, vt Marum ſiue maioranā ſampſuchi loco habuerint, eiufque nomine appellauerint. Eorum ſententiæ ſuſcriberet Matthiolus, qui Marum amaracum illam præfertim eſſe arbitrantur, quæ vehementiorem odorem ſpirat, maiorémque amaritudinem guffu præſert, foliifq; eſt minoribus, candidioribus, & tenuioribus, niſi aduerſaretur Galenus, inquit, qui loco iam citato teſtatur ſe in Italia amaracum vidiſſe, nulla, quod illic Marum viderit facta mentione, fed tantum quod in aliis ab Aſia regionibus rarum oriatur. Ex quo colligere licet Marum in Italia non naſci. Quare

Lib. 2. c. 56. & de flo. c. 75.

Ca. 42. li. 3.

MARVM, Matthioli.

Fol. 211. & 213.

Lib. 2. c. 58.

Fol. 213.

Marū verum. Lib. 3. ca. 25. Formæ.

plantam aliam pro Maro depinxit, à Cortuſo miſſam, quæ legitimum Marum prorsus referat, quod foliis ſit quàm origani cãdidioribus, odoratis, guffu acutis, amariuſculifq;, ramis tenuibus, lignoſis, floribus ſubpurpureis, odore eximio fragrantibus. Planta eſt peregrina, quæq; in Italia non proueniat, niſi aliunde tranſlata. At plantam iſtam Pena & Lobellius tragoriganum alterum faciunt, quia feruidior & acrior eſt, quàm vt Marum deceat, vt dicitur ſuo loco. Quidam, teſte etiam Dodonæo, Marum eſſe exiſtimant id plantæ genus, quod ille origani ſpeciem ſtatuit, quam olitores colunt, & Amaracum Britannicum, ſiue Amaracum craſſum vocant, Galli *Mariolaine d'Angleterre*, & *groſſe Mariolaine*. Humilis eſt herba, origano ſilueſtri haud diſſimilis; folio minore, rotundo, nigricante, non hiriſuto, ſed læui & glabro, flore purpureo, velut in muſcariis coaceruato: radice lignoſa. De hac plura dicemus, Cap. de Hyſſopo. At Pena & complures alij genuinum Marū cenſent eam eſſe odoratam herbam, quam Galli præfertim Andes & Cænomani *Mastic* appellant, vel quoniam lentore quodam interdum madefcit, auctore Ruellio, maximè ſi pinguibus locis lætiùs aſſurgat, vel quod iucundum maſtiches odorem ſpiret, Surculis multis, tenuibus, ramofis, rotundis, lignoſis fruticat, circa quos folia tenella ferè maioranæ: in ſummis cauliculis ex hiriſutis calicibus

MARVM Quorundam.

calicibus flores perexigui exeunt, albidii: radices tenues ſunt & lignoſæ. Tota herba odoratior eſt & gratior quàm origanum, aut ſampſuchum, vt Galenus vult, marum. Quod ſi cui hæc minus videatur maro congruere, ſaltem non reſpuat, inquit Petrus Pena, Syriacam, quæ gratiſſimo & vegeto eſt odore, imò & facie tota maioranam præfert, aut origanum, ſed gracilioribus, nõ breuioribus, pedalis & ſequipedalibus ſarmentis, minoribus capitulis & foliis, etiam decimum ferme annum, ex quo Veneriis Alepo Syriæ ſe habuiſſe ille affirmat, odoris fragrantiam retinentibus. Hoc Marum Syriacum ex Lobellio hîc pictum damus. Superiorem Ruellius Tragoriganum Dioſcoridis, & Heracleum origanum Plinij eſſe cenſet. Dodonæus Dioſcoridis Clinopodium, cui tamen parum congruit, Penæ iudicio, vt dicitur. Non deſunt qui eandem Helenium *φρυγανώδες* & odoratum Theophrasti eſſe credant. Marum auctore Dioſcoride, vim habet ſiſymbrio ſimilem: ſubaſtringit enim, & modicè caſcit. Qua de cauſa impoſitum nomas ſiſtit, & in calida vnguenta additur.

Li. 1. Antid.

Fol. 213. Marū Syriacum.

Lib. 3. c. 25.

Lib. 3. c. 57. De flor. ca. 77.

Fol. 213. Lib. 3. c. 42. Vires.

MARVM Verum, vulgò Mastic.

MARVM Syriacum, Lobelij.

ORIGA

Nomina

RÆCIS *ὀρεγανός*, Latinis Origanus vel Origanum, in Officinis nomen suum retinuit, Mauritanis *Faudenigi*, *Fudenegi*, seu *Faudenegi*, Gallicis *Origan* & *Mariolaine bastarde*, Germanis *Volgemuth*, quasi dicas animi bonitatem aut lætitiã, & *Rottosten*, siue *Castentz*, Italis *Origano*, Hispanis *Oregano*. Origanum verò, quòd cliuosos, editos montosolq; natales amaret, nomen apud Græcos inuenit, ἀπό τῆς ὄρεος montem, & γένος gaudium significante, vel quod visum illustret & acuat, πᾶρα τὸ ὄραν, & γένουσι, idest, τὸ λαμπρύνειν. Vel à πρῶτῳ fit ῥήγανον, & redundante, ο, ὀρεγανον per antiphrasim, natura enim calidum est. De hoc tam diuersa auctores prodidere, vt difficile sit certi aliquid cõstituere. Theophrastus, τῆς ὀρεγάνης δὲ, inquit, ἡ μέλαινα ἀχαρπός, ἡ δὲ λευκὴ χαρπυῖος. Idest, Origani genus quidem nigrum sterile est, candidũ fructiferum. Ex quo hæc transcripsit Plinius, cum duo cneori genera posuisset nigri & candidi. Totidẽ & Origani in coronamentis species, inquit, alterius enim nullum semen. Id cui odor est Creticum vocatur. Et alio in loco, Origanum quod in sapore cunilam æmulatur, vt diximus, plura genera in medicina habet: onitin vel prasion appellat, non dissimile hyssopo. Et paulò ante hunc locum. Est alia cunila Gallinacea appellata nostris, Græcis Origanum Heracleoticum. Idem alibi de panacis generibus agens. Alterum, inquit, genus Heraclion vocant, & ab Hercule inuentum tradunt, alij Origanum Heracleoticum siluestre, quoniam & origano simile, radice inutili: de quo Origano diximus. Et Heraclium quoque tria genera habet, nigrius, latioribus foliis, glutinosum: alterum exilioribus, mollius, sampsucho non dissimile, quod aliqui prasion vacare malunt. Tertium est inter hæc medium minùs quàm cætera efficax. Optimum autem Creticum: nam & iucundè olet: proximum Smyrnæum, deinde Heracleoticum, ad potum vtilius, quod onitin vocant. Cæterum in tanta tum nominum, tum historiæ ambiguitate vnicum sequi Dioscoridem satius est,

Lib. 6. hist. cap. 2.

Genera.

Li. 21. ca. 10.

Li. 20. c. 17.

Cap. 16.

Lib. 25. c. 4.

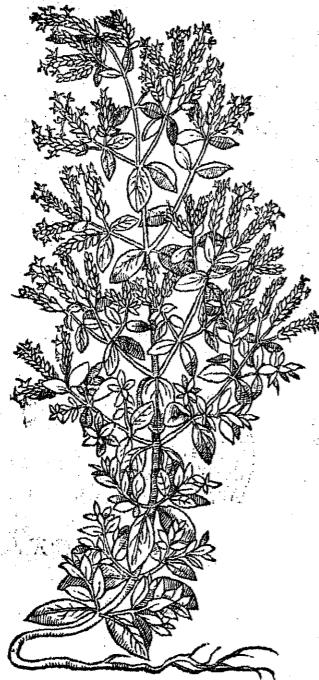
Li. 20. c. 17.

ORIGANVM Heracleot. Matthioli.

Lib. 3. ca. 28.

In Theri.

In Theria.

qui Origani genera seu potius cognomina tria esse statuit, nempe Origanum Heracleoticum, siue Heraclium ab Herculea Ponti ciuitate, quod illic probatissimum nasceretur, alterum Onitin, siue Onitida, quod ab asinis comedatur. Quare Nicander *ὄνοπις ἑρακλίου* Origanum cognominauit, idest, asinifolium, quod ipsis grato cibo carperetur. His adde siluestre, quod sine cultura & sua sponte prouenit. Hoc aliqui teste Dioscoride Panaces heracleũ, alij cunilã vocant, ex quibus est Nicader, *πανάκε δὲ κωνίλην*, ἥντι καὶ ἡρακλεῖον ὀρεγανον ἀμφερέπεισι.

Hoc est. *Panaceamq; Cunilam.* Quamque vocant quidã Heracleõ Origanũ inde. Origanum heracleoticum folium habet simile hyssopo, umbellam non in rotæ speciem, sed diuisam, semen in summis virgis, non densum. Onitis candidiore est folio, & hyssopo similior, & semen velut corymbos coniunctos habet. Siluestre folia habet Origano similia, ramulos dodrantaes, tenues, & in his umbellas anetho similes, flores candidos: radix tenuis est & inutilis. Hæ igitur tres Origani species ab hyssopo

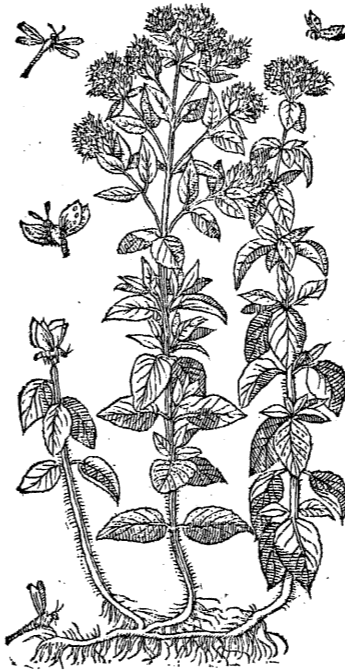
hyssopo non differunt nisi magnitudine & umbellis. Heracleoticum illud est Hispanicum, inquit Pena, quod in Flandriam quotannis saccis plenis deferri, & ab in-

In Aduerf

ORIGANVM Onitis.

ORIGANVM Vulgare siluestre.

circinatam collecti sunt flores, sed in paruis thyrsis spicatis, ternis, hinc inde dissipatis, vt thymi, odore maioranam prouocantibus, præsertim in Lusitania & Lucania. Origani onitidis circa Monspelium, & in Galloprovincia notissima sunt duo genera, maioris & minoris discrimine duntaxat discrepantia, nisi quod minori amaraci facies & folia, sed minora & rotundiora, heracleotici fermè. Caules recti, pedales, fruticosi, ramulis & fastigiis breuibus, coactis, spicatis, confertim in umbellam collectis, floridum corymbum imitantibus, & per æstatem purpurascèribus, admodum glutinosis. Maius fruticosius est, hirsutius, sed viribus, sapore & odore ignauius, alioqui perquam simile, & passim occurrens. Agrioriganum vocat Lobellius, hinc depictum Origani vulgaris nomine. Siluestri Origano longè optimo Veneti Pharmacopœi & medici è Syria aut Creta vtuntur, cui cauliculi exiles, folia parua, capitula numerosa, collecta, ambitu umbellam imitantia, onitidi proxima, sed non perinde accumulata, albi flosculi. Herba est gustanti tota grata & aromatica, dictãni & piperis acrimonia. Origanum heracleoticum calfacit, auctore Dioscoride. Vnde decoctum eius cum vino potum venenatorum moribus prodest, cum passo autem iis qui cicutam, aut meconium, cum oxymelite iis qui gypsum aut ephemerũ hauserunt. Ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico manditur. Aridum acetabuli mensura potum cum aqua multa atros humores per aluum ducit, mentesq; ciet. Linctum ex melle tussibus medetur. Prurigines, scabies, regiumq; morbũ decoctum eius cum in balnea descensum est, iuuat. Succus eiusdem adhuc virentis tonsillas, columellas, orisque vlcera sanat. Per nares cum oleo irino infusus mucum trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Conficitur ex eo & capis & rhu obsoniorum medicamentum vomitorium, omnibus iis in aère cyprio sub canis ardenti æstu per quadraginta dies insolatis. Herba verò substrata serpentes fugat. Eadem vis onitidi, sed multò inefficacior. Siluestre priuatim foliis & floribus cum vino potis venenatorum moribus auxiliatur. Origanum Heracleo

Li. 3. ca. 28. Temper. & vires.

Li. 8 simpl.

Heracleoticum, inquit, Galenus, efficacius est onitide, sed agreste valentius utroque est. Omnia verò incidendi & tenuandi, & exsiccandi, calcificandiq; facultatem habent, hæc q; tertio excessu.

TRAGORIGANVM.

CAP. VI.

Nomina

ΠΑΓΟΡΙΓΑΝΟΝ Græcis, & Latinis Tragoriganum, quasi hircinum origanum dicas, quod pabulo gratum sit hircis, ut onitis asinis, potius quàm quòd hircum fœteat. Grata enim & mitis Tragorigani portio Dioscoride teste: qui & eius genera duo descripsit, prius fruticem parvum, origano aut serpyllo siluestri ramulis & foliis similem. Quibusdã in locis lætius virentiusque inuenitur, & latioribus foliis, satis glutinosum. Alterum exilibus surculis & tenuibus foliis, quod aliqui prasium vocauerunt. Tragoriganum, inquit, Plinius, simile est serpyllo siluestri. Ceterum quod Dioscorides Tragoriganum à nonnullis prasium vocari dixit, id nomen Plinius ad Onitum retulit, ut superiore capite diximus. Pro Tragorigano plantam hinc pictam Matthiolus exhibuit, quæ in Foro iulienfi agro frequens nascitur, foliis serpylli æmulis, sed gustu pulegij: quam Pena non Tragoriganum, sed calaminthæ speciem alteram esse ait. Tragoriganum alterum ex Dodonæo hinc depictum est, surculis multis, lignosis, rubescentibus, foliis latiusculis, nigricantibus, vulgaris serpylli maioribus, parum asperis & lanuginosis, flosculis purpureis in umbellis cauliculorum summitates occupantibus. Per multis Tragorigani species hæc creditur, quæ in agro Monspeliensi plurima nascitur, foliis origani siluestris, gustu acris, suaviter olentibus, umbella floribus purpureis comante, in rotâ speciem non prorsus circinata, summis caulibus insidente, ut in nostrate origano, præter quàm flores in super caulem verticillatim ambiunt ut in calaminthâ ex interuallis qua folia prædeunt. Istud quoque Tragoriganum Nothum Herbariis dicitur, quod in

Genera

Lib. 3. c. 29.

Forma.

Li. 20. c. 17.

Ca. 29. li. 3.

Fol. 212. &

217.

Trago.

Dodo.

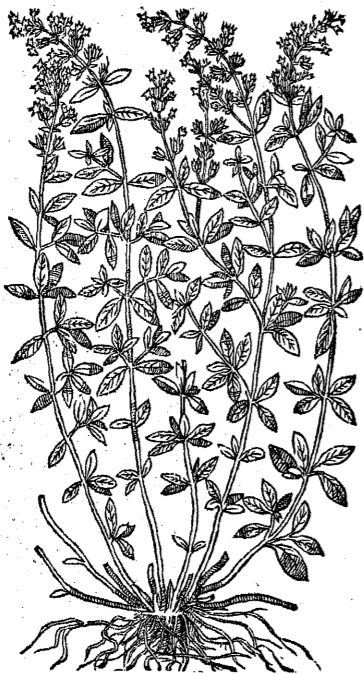
Tragor.

Monspel.

Tragor.

Nothum.

TRAGORIGANVM, Matthioli.

TRAGORIGANVM, Dodonæi.

maritimis

TRIGORIGANVM, Monspeliense, Dalech.

TRAGORIGANVM Nothum, Dalech.

maritimis fruticat, radice nigricante, lignosa, parum fibrata, cauliculis multis, dodrantalibus, in summo furculosis, foliis per caules & ramos inæqualiter dispositis, longis, angustis, candidantibus, hyssopi fere, ad maiorum exortum pusillis, aliquot congestis, flore purpureo, specioso, in summis caulibus ex corticoso loculo prædeunte, femine minutulo. Pena inter multas plantas quas Tragorigano aptare licuisset, nullas reperit sequentibus duabus verius aut commodius illi quadrare. Prius erit Cretense apud Venetos, Tragoriganum, quod furculis dodrantalibus, & foliis paulo quàm thymi Cretensis maioribus, densis & rigidis, floribus per interualla & verticillatim purpureis, cingodij modo fruticat: sapor illi feruens pipæris aut thymi. Alterius Tragorigani effigiem & faculatas nulla melius videtur exprimere, quàm herbulâ fruticosa, capite, De Maro depicta, quam a Cortuso acceptâ Matthiolus mari nomine donauit. Vide ca. 4. huius. Nam frutex est parvus, sesquipedalis, albidus, multis cauliculis tenuibus, serpylli foliis, vel illius Tragorigani proxime descripti, flosculis subter foliis purpurascens, saporis acerrimi, odoris fragrantissimi atque vrentis: tritum namq; digitis eminens non secus ac flammula percussit nares, & cerebrum ferit. Hæc Pena. Clusius duobus Tragorigani generibus à Dioscoride traditis duas persimiles plantas se vidisse ait. Vnam pedis aut semipedis altitudine fruticantem, multis tenuibus & lignosis surculis, circa quos folia minora sunt quàm in maiorana, mediâ inter origanum & serpyllum siluestre magnitudinis, incana omnino, odoris iucundi, & gustu acris: flores verticillatim extremos surculos ambiunt candidi, exigui: semen minutum, nigrum, calyculis suis occultatum. Floret cum Thymo & Stœchade. Tota odorata est & perpetua coma. Alteram surculis minoribus candidioribusq; foliis tenuioribus & longioribus, aliquantulum incanis, acris gustu, sed odore minus iucundo quàm prior: flores etiam verticillatim circa summos ramulos nascuntur ex calyculis prædeutes, maiores albis, & aliquo modo galeati, candidi. Radix alteri similis, lignosa, dura, multifida. Eius genus neque forma, neque magnitudine differens inuenitur, sed surculis nigrioribus, foliis hispidioribus & arrioribus, flore purpureo. Vtrâq; perpetuo virens. Prior multis Hispaniæ locis provenit solo arido & petroso cum stœchade permixta. Alterius utramque speciem solo Valentino agro observavit Clusius, Martio florentem & sponte nascentem. Quæ flore est purpureo, etiam in hortis Belgicis colitur. Auctor est Dioscorides Tragorigana omnia exalfacere,

Fol.

Ca. 42. li. 3.

Lib. 21. p.

Hisp. c. 64.

Forma.

Locus.

Lib. 3.

Temper. & Ures TRAGORIGANVM 11. Clusij.

Embl. 30. lib. 3.

Li. 10. c. 17.

Li. 8. simpl. cum de origani viribus dixisset, subiunxit, Tragoriganum habet astrictionis etiam quidpiam.

PVLEGIUM.

CAP. VII.

Nomina

VLEGIUM Latinis & Officinis dicitur, quod Græcis γλήχων & βλήχων, Mauritanis Alnam, Alnegen, seu Alnegen, Italis Pulegio, Germanis Poley, Gallis Poulliot. Nominatū autem Plinio videtur Pulegium, quod flos recentis incensus pulices necat odore. Dicitur etiam Puleium extrita, g. litera Ciceroni. Nam & musculorum iecuscula bruma dicuntur augeri, & puleium aridum florescere ipso brumali die. Et Martialis: Quadrina nigri, nec corona Pulei.

Li. 20. c. 14.

Li. 1. de Diuinat. Li. 12. epig. 32.

Li. 20. c. 14. Fol. 214. Lib. 3. ca. 30.

Genera

Li. 20. c. 14.

Forma.

Locus.

Lib. 3. c. 30.

Temper.

& Vires.

Blechon autem quod gustatum à pecore caprisque balatum concitat, Plinio & Dioscoride auctoribus, vel etiam, ut scribit Pena, quod pulmonibus pituitam crassam farctamque extundat. Dioscorides Pulegij genus vnum, idque sativum facit. Plinius fœminam & marem illam flore purpureo, hunc candido. Neuter verò ut herbam vulgo & omnibus notam descripsit. Vulgatum Pulegium hodie Regium nominatum. Herba est humi repens, caulibus gracilibus, fragilibus, dodratalibus, foliis quadamtenus rotundis, ferè maiorana, paulò maioribus viridioribus, nigricantibus: Flores præsertim hortensis purpurei, eius verò qui in campis provenit candidi, in toto caule per intervalla propè foliorum exortus verticillatim prodeunt: radix gracilis, capillata, per humum sparsa. Nascitur humecto & vliginoso solo. Totà planta odorata est, & gustu acris, non sine quadam amaritudine. Quo magis mirum vulgare istud Pulegium à quibusdam pro legitimo respui, & secundam calaminthes speciem haberi, cum omnibus facultatibus, iisdemque efficacissimis præditum sit, quas Dioscorides Pulegio suo tribuit. Extenuat, inquit, calfacit, concoquit: potum menses, secundas, fœtus eiicit, educit & ea quæ in pulmone hærent, cum Aloë & melle potum: (quem locum vitiatum corrigi debere censet Cornarius

PVLEGIUM Regium.

Embl. 31. lib. 3.

Li. 20. c. 14.

Li. 20. c. 14.

Cornarius, etiam si à nemine adhuc sit animaduersus, cum falso μέλα ἀλόνος, pro μέλα ἀλόνος legatur, quem Plinius ira expressit. Hepaticis cum melle & sale bibendum datur: pulmonum vitia excreabilia facit. Esse autem aloën ineptā ad hoc, ut aliquid ex pulmone sursum educat, utpotè adstringendi & siccandi vi præditam, satis clarum est. Contra salem cum melle ad id præstandum aptissimum esse experientia constat & conuulsis auxiliatur. Nauseas etiam & stomachi rosiones siue morsus cum posca potum mitigat. Attram bilem per aluum educit. Cum vino potum venenatorum morsibus succurrit: defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumque gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per se confert, usque dum rubescat cutis. Cum cerato varos tollit. Lienosis cum sale vtiliter illinitur. Decoctum eius pruriginis si colauentur, sedat. Inflationes, duritias & conuersiones vuluæ in defensionibus sedat. Plinius

eundem medicum usum fufius exponit his verbis. Magna societas cum mentha ad recreandos defectos animo Pulegio, surculis in ampullas vitreas aceti vtriusque deiectis. Qua de causa dignior è Pulegio corona vertigini, quam è rosis, cubiculis nostris pronuntiata est. Nam & capitis dolores dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorū æstusque iniuriam, & ab siti traditur: neque æstuate eos, qui duos è Pulegio surculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto: fœmina efficacior. Est autem hæc flore purpureo: mas candidum habet. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhihet. Sic & pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua item rosiones sistit, & vomitiones cum aceto & polenta. Intestinorum vitia cum melle decoctum & nitro sanat. Vrinam pellit ex vino: & si amminæum sit, & calculos, & interiores omnes dolores. Ex melle & aceto sedat menstrua & secundas: vuluas conuersas corrigit. Defunctos partus eiicit. Semen obmutescens olfactu adhibetur. Comitialibus in aceto cyathi, mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sint, tritum aspergitur. Salsitudines corporis (pruritus à falsa pituita concitatos: vel suspicari licet in exemplari Græco fuisse ἀλόνος, idest, anxietates, quas Hippocrates Apho. 56. lib. 7. discuti ait, vino pari aquæ potione diluto: eamque vocem ineptè à Plinio Salsitudines versam fuisse) si cum vino tradatur, minuit. Neruorum causa in contractione cum sale, aceto, & melle confricatur, & in opisthotono Bibitur ad serpentium ictus decoctum, ad scorpionum in vino tritum. Maximè quod in siccis nascitur, ad oris exulcerationes, & ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus pulices necat odore. Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subiici, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit. Pulegium, inquit Galenus, cum acre sit & subamarum, valde tum calefacit, tum extenuat. Porrò quod exalfaciat abundè, magnum est testimoniū, quod illita rubore tingit, & si quis diutius toleret, exulcerat quoque. Extenuare satis indicat, quod humida, crassa, lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia reddit, & menses mouet. His assentitur Symeon Sethi. Pulegium,

inquit, attenuat & calfacit vehementer: quapropter in humidis & crasis auxiliatur, & in pulmone humida glutinosaq; detergit, & vt excreantur efficit. Cū vino albo coctum & calidè potum, sincerum menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & aliis partibus frigore affectis auxiliatur. Hæc ille. Mos olim fuit afferuare Pulegium in carnariis, ad multos annos, in coronæ circulum nexum: vnde quadrimam Pulegij coronam dixit Martialis. Et de eadem re Plinius hæc tradidit. Floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba Pulegij. Et rursus. Miretur hoc qui non meminerit, ipso brumali die Pulegium in carnariis florere:

Lib. 2. c. 41.

Li. 8. c. 26.

Li. 19. ca. 8.

PVLEGIVM Ceruinum.

Locus.

Forma.

Vires.

adeò nihil esse occultum natura voluit. Et ferendi igitur hoc signum dedit. Atque alio in loco. Congruit Pulegio, cuius natura in carnariis reflorescens sæpius dicta est. Huiusmodi Pulegium quod in tectis ac carnariis in fumum suspensum est, Aetius παλαρον, idest, vetus ac inueteratum vocare solet: item γλήχονος περιωήν, idest, Pulegium de superiore anno: quod tale non est, ἀχρονον, idest, fumo non siccatum. Pulegium alterum faciunt Monspelienfes & Ceruinum cognominant: quod vt in agro Monspelienfi vbique obuium est, viginosis potissimum & stagnantibus locis, ita rarò occurrit in Italia, aut Germania, aut aliis Galliarum regionibus: idèò paucis innotuit. Est autem radice longè latèque serpente, fibrata, candida, tenera, geniculata: caulibus multis, cubitalibus, geniculatis, & quàm alterius rectoribus & rigidioribus, foliis minoribus, oblongis, densissimè congestis, hyssopo non dissimilibus, acris & iucundi gustus, odore Pulegij regalis, flore purpurascete, & colore & situ florem Pulegij regalis imitante. Hoc, etiam si magna superioris copia suppetat, vtuntur Monspelienfes medici, quòd viribus sit, vt putant, efficacioribus, & probatoribus.

DICTAMNVM ET PSEVDODICTAMNVM. CAP. VIII.

Nomina

Dictamnium & Dictamnion Græcis, vel δ δίκταμος & δίκταμος, & γλήχων ἀγρία, similiter Latinis Dictamnium & Dictamnium, vel Dictamnium & Dictamnium, & pulegium siluestre, Arabibus Mefcatremfir, Anegen Arabæ, siue Bari, Italis Dittamo, Gallis Dicta. Vni Cretensis Idæ motis portiuuncula, quam Dictam vocat, debetur Dictamni nomenclatura, inquit Penna, vel ἀπὸ τῆς τριβλῆν dici videtur, auctore Cornario, quòd τριβλῆσων γυωαρκῶν βοηθεῖται promittat, aut vt Dioscor. ait, δξυλοκίον ἔστι. Tria ille Dictamni genera tradidit: Dictamnium verum, Pseudodictamnium, & Dictamnium aliud. Dictamnium herba est Cretensis, inquit, acris, læuis, pulegio similis, sed maiora tomentoq; lanuginosa folia habet, & in ipsis spissos villos: neque florem, neque fructū profert. Pseudodictamnium multis in locis nascitur, antedicto simile, sed minùs acre. Adfertur è Creta altera Dictamni species, foliis silymbrio similibus, sed ramis maior, in quibus flos origano siluestri similis, niger, mollis. Odor foliorum inter silymbrium & saluiam

Fol. 214.

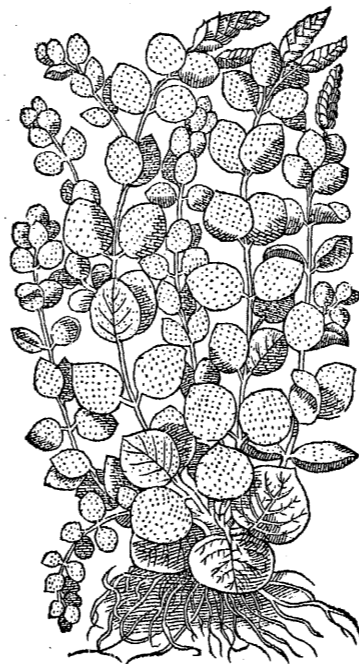
Embl. 2. li.

Lib. 3. c. 31.

Genera.

Forma.

DICTAMNVM Verum.

saluiam iucundissimus. Plinius eadem habet. Dictamnium, vt indicauimus; ostendere ceruæ vulneratæ, pastu statim decidens telis. Non est alibi quàm in Creta, ramis prætenue, pulegio simile, feruens & acre gustu. Foliis tantum vtuntur. Plos nullus ei, aut semen, aut caulis. Radix tenuis ac superuacua. Et in Creta autem non spatiosè nascitur: mireq; capris expetitur. Pro eo est & Pseudodictamnium, multis in terris nascens, folio simili, ramulis minoribus, à quibusdam Chondris vocatum. Minoris effectus statim intelligitur. Dictamnium enim minima portione accendit os. Qui legere ea in ferula vel arundine condunt, præligantq; ne potentia euanescat. Sunt qui dicant vtraque, nasci multifariam, sed deteriora in agris pinguibus, verum quidem dictamnium non nisi in asperis. Est & tertium genus Dictamnium vocatum, sed neque facie, neque effectu simile, folio silymbrij, ramis maioribus, procedente persuasione illa, quicquid in Creta nascitur, infinitò præstare cæteris eiusdem generis alibi genitis. Quæ

Lib. 25. c. 8.

Plinius ex Theophrasto transtulit. Τὸ δὲ δίκταμον ἴδιον τῆς κρήτης, ἡρμομαστὸν δὲ τῆς δλωάμης, καὶ πρὸς πολλὰ χρήσιμον, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς τὸκας τῶν γυωαρκῶν. ἔστι δὲ μὴ φύλλον παρρημιον τῆς βλαχῶνι. ἔχει δὲ τι καὶ τὸν χυλὸν ἐμπερές. τὰ δὲ κλώνια λεπτότερα. χρῶν δὲ τοῖς φύλλοις, ἢ τοῖς κλωνίαις, ἔτε τῶν καρπῶν. χρήσιμον δὲ πρὸς πολλὰ μὴ δὲ ἄλλα, μάλιστα δὲ, ὡς περὶ ἐλέχθη, πρὸς τὰς δυστοκίας τῶν γυωαρκῶν. ἢ δὲ τοῖς ἐν φασί ποιεῖν, ἢ πάλιν γε τὸς ὠνὸς ὁμοιογενῶς. δίδω δὲ τὴν ἐν ὕδατι. πᾶσι δὲ ἔστι, καὶ δὲ ὄλγος ὁ τόπος ὁ φέρων. καὶ τῶν αἰσθητῶν ἐνέμων, δὲ δὲ φιληδῆν. ἀληθὲς δὲ φασί εἶναι δὲ πρὸς τῶν βελῶν, ὅτι φαγῶν ὅταν τοξοδωσῶν, ἐκβάλλωσιν. δὲ μὴ οὐδὲ δίκταμον ποιεῖτο γε, ἢ τριβλῆσων ἔχει τὰς δλωάμης. τὸ δὲ ψευδοδίκταμον, τῶ μὲν φύλλω ὅμοιον, τοῖς κλωνίαις δὲ ἕλαττον, τῆ δὲ νάμης δὲ πολὺ λεπτότερον. βοηθεῖ μὴ δὲ πρὸς τὴν ἀσθενῆσιν, ἢ ἀσθενῆσιν. ἔστι δὲ ἀθὺς ἐν τῶν τριβλῆσων φανερά, ἢ τῶν δλωάμης δλωάμης. φερμαστὸν δὲ ἀπὸ μικρῆς σφοδρῆς. τὴν δὲ ἢ τὰς δλωάμης ἐν νάρθηκι, ἢ καὶ γάμω, πρὸς δὲ μὴ ἀποσπῆναι. ἀσθενῆσιν δὲ ἀποσπῆναι. λέγουσι δὲ τινες, ὅς ἢ μὲν φύσις μία ἢ τῶν δλωάμης, ἢ ἢ τῶν ψευδοδλωάμης. δὲ δὲ ἐν ἀγροτέρους φύσας τόποις χεῖρον γίνεσθαι, καὶ ὅτι ἀλλὰ πολλὰ, πλεονῶν τῶν καὶ τὰς δλωάμης. τὸ δὲ δίκταμον φιλεῖ χώραν τραχεῖαν. ἔστι δὲ ἢ ἕτερον δίκταμον, ὡς περὶ ὁμώνυμον, ὅτι τὴν ὀφινέχον, ἔτε τὴν δλωάμην τὴν αἰσθητῶν. φύλλον τε δὲ ἔχει ὅμοιον τῶν σισυμβρίω, τὸς δὲ κλώνιας μετρίως. ἔστι δὲ τὴν χεῖρον καὶ τὴν δλωάμην ἐκ ἐν τοῖς αἰσθητῶν. τῶ μὲν οὐδὲ, ὡς περὶ ἐλέχθη ἡρμομαστὸν ἅμα δὲ ἴδιον τῆς νήσου. φασί δὲ τινες ὄλγος τῶν φύλλων, δὲ τῶν γάμων, καὶ ἀπλῶς τῶν ὑπεργῆς, τὰ ἐν κρήτη διαφέρῃ. Idest, Dictamnium Cretæ proprium est, admirabili facultate, & ad multa vtili, maximè ad mulierum partus. Folio est pulegio simili, sapore haud ab simile, ramulis tenuioribus: vsus est foliorum, non ramorum, neque seminis. Ad multa quidem valet, sed maximè, vt dictum est, ad difficiles partus mulierum: aiunt enim vt faciliè pariant efficere, aut proculdubio dolores finire. Dantur bibenda ex aqua. Rara est hæc herba: locus enim qui eam producit, angustus. Eam capræ summa cum voluptate depascuntur: verum esse aiunt quod de telis fertur, eas Dictamno deuorato sagittas quibus ictæ fuerint eiicere, Tale est

Lib. 9. hist. cap. 16.

Dictamnium, & his viribus præditum. Pseudodictamnium illi simile est folio, sed ramulis minoribus, & viribus multùm infirmioribus. Tamen ad eadem confert, sed multò inefficacius atque debilius. Vis Dictamni in ore statim percipitur. Excalfacit enim vehementer parua quantitate. Manipulos eius ferula aut arundine includunt, ne expiret: debilius enim redditur cum expirauerit. Existimant quidam naturam Dictamni & Pseudodictamni eandem esse, sed quia pinguioribus locis nascatur, deterius fieri, quemadmodum & alia multa, quæ loci ratione vires mutant in deterius: Dictamnium enim locis asperis gaudet. Est etiam aliud dictamnium velut homonymum, neque facie, neque viribus iisdem. Folium habet sisymbrio simile, ramos maiores. Vfus & vis non iisdem comperunt. Hoc igitur, vt diximus, mirum, simul & proprium est Cretæ Insula. Affirmant in vniuersum quidam herbas, frutices, deniq; omnia quæ ex terra oriuntur in Creta præstantiora esse. Hæc Theophrastus. Quæ ferè omnia à Plinio expressa vides, nisi quòd illic de ceruis dixit, & alio in loco, Dictamnium herbam extrahendis sagittis cerui monstrauere, percussis eo telo, pastuque eius herbæ eiecto, id Theophrastus de capris, & hoc prior etiam Aristoteles his verbis: *ἡ γὰρ ἐν Κρήνῃ φασὶ τὰς ὄρνυς τὰς ἀγρίας ὄρνυ τὸ ξυλλέγειν, ἡ δὲ ἐν τῷ Δικταμνῷ. Διοσκ. ἡ τὸ ἐκ τῆς Κρήνης εἶναι τῶν τοξομαχῶν ἐν τῷ σάματι.* Id est, ferunt in Creta capras agrestes telis ictas dictamnium quarere, quòd eo tela è corpore eiiciantur. Quos secutus Dioscorides, scripsit in Creta capras sagittis percussas dictamni herbæ pastu eas excutere. Id quòd etiam cecinit Vergilius his versibus.

*Hic Venus indigno nati concussa dolore,
 Dictamnium genitrix Cretæa carpit ab Ida,
 Puberibus caulem foliis, & flore comantem
 Purpureo, non illa feris incognita capris
 Gramina, cum tergo volucres hæserat sagitta.*

Præterea quas Theophrastus dictamni vires ad difficiles mulierum partus efficaces prodidit, eas etiam Dioscorides, & alias complures his verbis. Præstat omnia quæ satium pulegiũ, sed multò efficacius: non enim potũ modò, sed appositũ & suffitum mortuos foetus expellit. Purgandi vim habet succus eius illitus, aut cum polenta tritus. Herba ipsa apposita infixos pedibus, aut reliquo corpori aculeos extrahit. Facit & ad lienis dolorem, ipsum enim minuit. Radix eius gustu calfacit, & partus accelerat. Succus eius cum vino potus contra serpentium morsus prodest. Tanta huius herbæ vis est, vt olfactu abigat, & contactu perimat bestias venenum iaculantes. Vulneribus ferro illatis, & venenatorum morsibus infusus succus simulque in potu acceptus statim sanitatem adfert. Pseudodictamnium eadem præstat, sed multò inefficacius. Tertia Dictamni species ad eadem quoq; valet, ad quæ præcedens, sed minùs nares ferit. Miscetur etiam emplastris & theriacis compositionibus. Eadem Plinius sparsim tradidit. Dictamnium potu sagittas pellit, & alia tela extrahit illitu. Bibitur ex aquæ cyatho foliorum obolus. Proximè Pseudodictamnium. Vtraque etiam suppurationes discutit. Et aliquantò post de dolore vuluæ & strangulatu loquens. Sed præcipua dictamni vis est, inquit, menses ciet, partus emortuos vel transuersos eiicit. Bibitur ex aqua foliorum obolus: adeò ad hæc efficax, vt ne in cubiculum quidem prægnantium inferatur. Nec potu tantum, sed & illitu & suffitu valet: proximè Pseudodictamnium. Sed menses ciet cum mero decoctum pondere denarij. Et in fine capitis. Partus accelerat scordotis pota: dictamni folia præclarè dantur ex aqua. Constat vel oboli vnus pondere: vel si mortui sint in vtero infantes, protinùs reddi sine vexatione puerperæ. Similiter prodest Pseudodictamnium, sed tardiùs. Galenus scribit dictamnium

Lib. 8. c. 27.

Lib. 9. hist. Animal.

Lib. 3. ca. 31. Vires & Temper.

Li. 26. c. 14.

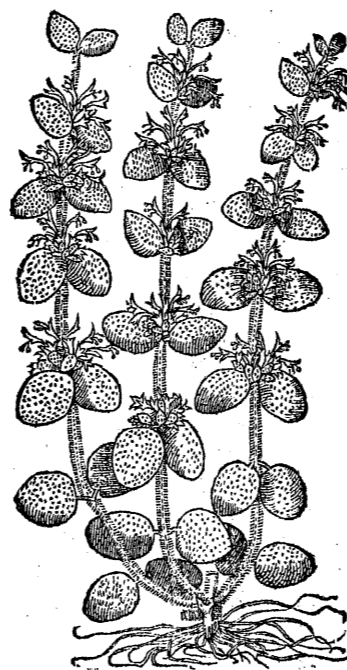
Ibid. ca. 15.

Li. 6. simpl.

dictamnium tenuiore essentia constare quàm pulegium, cætera illi simile esse. At Pseudodictamnium ad omnia imbecillius dictamno esse. Hæc Galenus. Verùm dictamnium maioribus nostris incognitum fuit. Non paucis enim ab hinc annis cum suo flore perrarum & charum erat: quippe perpaucum olim, idque floribus orbatum ex Creta adferebatur. Idcirco floribus carere Dioscorides, & veterum quidam credere, non autem Theophrastus, qui fructum proferre innuit, ergo & florem, neque Vergilius, vt ex versibus supra citatis liquet. Galenus etiam in Emplastro ex dictamno, quod acceptum refert Damocrati, dictamni florem habentis meminit. Hodie magna eius copia ex Creta Venetias defertur, vnde emunt Officinæ omnes, floribus ornatum speciosis, purpureis, multis, qui elucidis squamis spicarum & concoloribus emergunt. Quinimo Pisanae oræ & Ligusticæ asperis deuexis satum creuisse audiit Pena, & floruisse exili semine in plan tam paris pulchritudinis, qualem ipse vidit, tertio tamen, vel quinto post anno in spurium abiisse. Pseudodictamnium Pisis à clarissimo medico Luca Guino ad

Lib. 5. cap. med. ger. cap. 1. Petrus Pe. fol. 214.

PSEVDODICTAMNUM, Matthioli.

PSEVDODICTAMNUM, Dodonæi.

Matthiolium missum caule est dodrantali, lanuginoso, albicante, folia ex caulibus erumpunt ex interuallis bina, dictamni tomento pubescentia, è quorum omnium exortu flores purpurei prodeunt, marrubij vel melissophylli modo, sapore pulegij, minùs tamen acri. Pseudodictamnium aliud depinxit, & descripsit Dodonæus, caulibus rotundis, lenibus, villosis, geniculatis, è singulis geniculis folia bina exeunt, quadantenus rotunda, candida, lenia, hirsuta, facie pulegij foliis haud absimilia, nisi quòd maiora sunt, prorsus candida, villosa, tactu mollia, non secus quàm verbasci folia, inodora, gustu minimè acria, sed amara: flores dilutè carulei cauliculos verticillatim coronant, vt in Pulegio & marrubio.

Lib. 2. c. 7.

THYMBRA ET SATVREIA. CAP. IX.

Nomina

Lib. 19. c. 8.

Væ θυμύρα Græcis dicitur, Latinis etiam Thymbra, & Cunila quibusdam, & Satureia Plinio auctore. Thymbra, inquit, Cunilam: subaudi, vocant. Hæc apud nos habet vocabulum & aliud, satureia dicta in condimentario genere. Seritur mense Februario origano æmula. Nusquam utrunque additur, quippe similis effectus. Sed cunilæ ægyptium origanum tantum præfertur. In quibus Plinius eandem herbam thymbra, cunilam, & satureiam facit. Columella verò à thymbra cunilam quam satureiam vocat distinxit: sic enim ait. Tum etiam thymbra, vel nostratis cunilæ, quam satureiam rustici vocant. Et paulò post, & nostras cunila quam dixi satureiam. Rursus in carmine.

Lib. 9. c. 4.

Et satureia thymi referens thymbraeque saporem.

Lib. 10.

Si igitur alia est thymbra Dioscoridis, alia satureia, videtur hæc hortensis seu fatiua esse, herba vulgo nota, Gallis *Sarriette*, *sadree*, *Sauoree*, Italis *Sauoreggia*, *coniela*, *Penevella*, Arabibus *Sabater*, seu *Sabatar*. Satureia à saturando fortè dicta, quòd edulii frequenter indatur & incoquatur. Alij à satyris nomen ei positum fuisse putant, quòd venerem stimulet. Martialis non satureiam, sed satureia dixit in plurali neutra voce, dum ait.

Improba nec profunt iam Satureia tibi:

Quamvis aliqui legant,

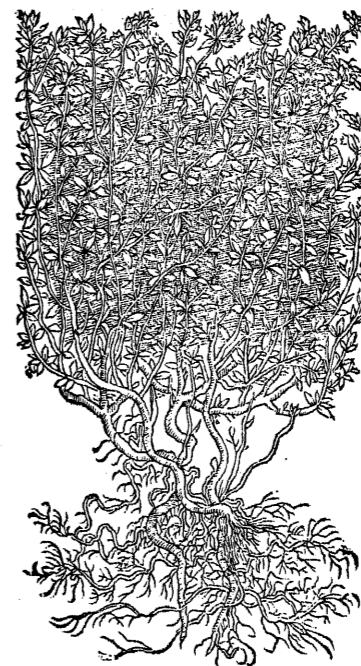
Prodest iam Satureia tibi:

Lib. 3. c. 8.

Sicut Aetius & θυμύρα. Verùm ut Cunilæ vox quæ de multis plantis vsurpatur, minus pariat ambiguitatis & tædij, lectorem monendum censeo, Cunilam sine epitheto, Plinio cap. 8. 19. Columellæ cap. 4. 9. vocari Satureiam, siue fatiua sit, siue sylvestris, cuius utriusque meminit Plinius cap. 16. 20. deinde, origanum Heracleoticum Plinio cap. 16. 20. appellari Cunilam gallinaceam: origanum verò sylvestre, Cunilam bubulam, assentiente Dioscoride, tamen hæc origani genera vocari cunilas tradat, absq; epitheto. In hac Cunilæ appellatione, Crateuas falsus est, auctore Plinio, cap. 8. 19. & cap. 15. 20. qui ligusticum, ab aliis Panaces dictum, Cunilam bubulam nominaverit. Præter has Plinius cap. 10. 32. Cunilam capitatam memorat, quam Cephaloten vocavit Serenus. Ea meo iudicio Polycnemon est, Cunilæ nomen adeptum, quia folio simile sit origanis, Cunilæ generibus, adiecto epitheto Capitata, quia caput suavis & acris odoris habet, corymbi specie. In Cunilorum explicatione vitio vertendum Plinio, quod cap. 16. 20. dum bubulam describit, ex historia Polycnemi deprauata eam prodat, semen habere Pulegij, vtile ad vulnera, commanducatum, & impositum, ut quinto post die solvatur, cum Polycnemon Dioscoridi, cui plus tribuendum, caulem edat Pulegio similem, non semen, & agglutinandis vulneribus, recens, vel aridum, cum aqua efficaciter illinatur, ut tamen quinto die solui debeat: quibus locis ad hunc modum collatis apparet hæc perturbata Plinium confudisse. Idem scriptor Cunilaginem Conyzam nominat, distinctis etiam illius generibus, eodem prorsus modo quo apud Dioscoridem discernuntur. Is thymbrae genera duo posuit, hanc fatiuam, illam silvestrem, & utramque paucis notis delineavit. Silvestris gignitur in asperis locis, & tenui solo, thymo similis, sed minor, & tenerior, ferens spicam floribus plenam, coloris herbacei. Satiua silvestri prorsus minor est. Harum neutra satureia nostras dici potest. Quare ex Matthiolo alterius imaginem hic pinximus, quam Thymbrae Dioscoridis maxime congruere putat. Hæc enim foliis ac cauliculis thymum adeò repræsentat, inquit, ut non desint qui pro thymo eam recipiant. Præterea thymo gracilior, longeq; tenerior est. Verùm capitula thymi modo non profert siquidem cauliculi in spicatos processus desinunt, in quibus flores emicant parui, sed purpureo colore. At hanc minime veram esse thymbrae Dioscoridis Pena existimat: videri etenim potius

Genera.

Forma.

ODORATARVM,
THYMBRA,
Vera, Pena.LIB. VIII.
SATVREIA Dioscoridis,
& Matthioli.

potius polium fœminam recentiorum: nec enim vlla spica donatur, aut in cibis commèdatur: deniq; nullam nisi vagam & incertam est sortita notam. Genuinam autem sic depinxit, & hæc descripsit verbis. In Thyrrheni maris asperis, & salebrosis S. Iuliani Hetrusci, magno prouentu oritur, aspectu perquam elegans herbula, quam nullus non fatetur satureiam veram: Pisani etiam vernaculo idioma-

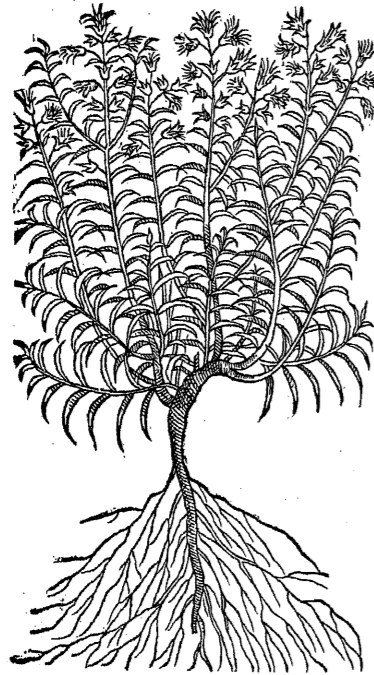
SATVREIA, Durior.

te *Thymbra di Santo Iuliano* dictam. Virgultis est exilibus, palmum altis, sarmentosis, lignosis, foliis ab imò crebris, thymi Cretici, sed angustioribus, longiusculis, spica in summis cauliculis tereti, flosculo copioso intertexta, gustu acris & odoro, quæ tota ex obsoleta purpura albicat, thymo maiore minor, minori ferè par. Hæc Dioscoridis germana videtur. Matthiolus plantam ostendit, cui notæ omnes Thymbrae Dioscoridis maxime conueniunt. Etenim foliis ac cauliculis Thymum ita refert, ut nò desint qui eam pro thymo vsurpent: cauliculi enim in spicatos processus desinunt, in quibus flores emicant parui, subpurpurei. Præterea, ut Dioscorides ait, non solum sponte nascitur, sed etiam fatiua est. Altera (si Thymbra aut Satureia rectè dici potest) maior fruticosiorque est, & in hortis frequentior, quæ ex eodè Matthiolo hic quoq; exprimitur. Sequuntur cæteræ due, etsi non spicatae, vsu tamen satureia nomen adeptæ vulgo, quarum vsus in condimentis & lucanicis loco piperis est, eius præsertim, quæ in montosis & saxosis

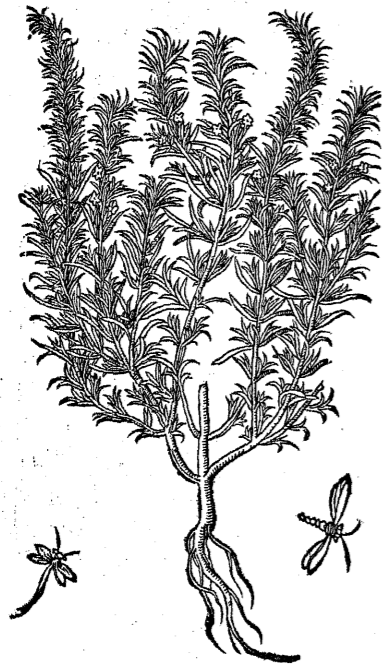
faxosis Narbonensibus & Pedemontanis copiosè provenit, Satureia durior à Dalechamptio nominata, radice breui, fibrata, nigra, dura, caule lignoso, fragili, furculoso, foliis thymo longioribus hyssopo vulgari ferè æqualibus, deorsum stipatis quàm in satureia hortensi, in qua bina ferè ex aduerso sita sunt. Nam in hac quaterna sapius conspiciuntur, minoribus duobus ex maiorum veluti sinu confurgentibus

THYMBRA, Dodonai.

Lib. 2. c. 52

THYMBRAE, Effigies, Dodonai.

per intervalla: inde flores promuntur copiosi, dilutè purpurei. Tota odoris est suavis, sed validissimi, gustus feruidi, & acris, ideò piperella quibusdam dicta. Thymbra non satureiam vocat Dodonæus, hinc ab ipso & à nobis appictam, furculis multis, lignosis, gracilibus fruticantem, foliis parvis, angustis, flosculis purpureis aut candidis inter folia secus cauliculos exeuntibus, ab imo cauliculorum ad summum, qui dilapsi in spicarum viridiù speciem vertuntur, quibus semen valde minutum includitur, radix lignosa. Satureiam hybernã vocant, quod hyemem toleret, floret Octobri. Satureia nostra vulgaris raro ruri, frequentissimè in hortis visitur, herba æstiva, tenera, superiore maior ac fruticosior: ramulis multis furculosis, in orbem sese diffundentibus, gracilibus, rotundis, nigricantibus, in quibus folia per intervalla molliora & angustiora, pauciora quàm in superiore, hyssopi vulgaris foliis quadatenus similia, sed minora, ex quorum sinu flores pauciores emergunt, in cãdido purpurei, odoris suavis: semen nigricat, radix tenera

SATUREIA, Vulgaris hortensis, Matth.

est

SATUREIA Lutea, Dalechampi.

est & fibrata. In hortis omnibus quotannis feritur, & moritur: Iunio mēse floret. Huc referenda quæ à nonnullis Satureia lutea nominatur, in umbrosis lucorum & siluarum marginibus & cliuis proveniens, radicibus paucis, exiguis, breuib; nigris: caule dodrantali, quadrato, in ramulos paucos brachiato, è foliorum alato sinu emergentes: foliis oblongis, angustis, minimè crenatis, angustis, hyssopo aut satureiæ similibus: flore parvo, oblongo, infra candicante, supra aureo, velut aperto quodam rictu & hiante, gustu subamaro & austero, floret Maio & Iunio. Thymbra siluestris, auctore Dioscoride, eadem potest quæ thymum, si similiter sumatur. Non aptus eius sanis vsus. Satiua propter mitiorem acrimoniam commodior est in cibis. Huius Galenus in simplicium censu non meminit. Paulus eadē prorsus quæ Dioscorides de vtraque scripsit. Satureia nostra vulgaris calida est & sicca ordine tertio. Farina eius in vino pota, vt ex antiquo herbario refert Fuchsius, medetur pulmonis, thoracis, & vesicæ vitiis, ciet vrinas, menses pellit. Herba ipsa cum floribus lethargicos

Vires & Temper.

Lib. 3. c. 38

Cap. 13. h.

excitat olfactu, aut coronæ modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur: cum triticea farina coxendicibus illinitur. Satureiæ vsus marcescentes coitus stimulat, quare à satyris traxisse nomen putant. Stomachi concoctiones adiuuat: fastidia discutit: hebetes oculos exacuit.

THYMV M.

CAP. X.

GRÆCIS θυμος & θυμων dicitur, Latinis Thymus & Thymum, Arabibus *Hafce, Alafce*, Gallis & Germanis *Thym*, & *Rhomischquendel*, Italis *Thimo*, Hispanis *Tomilho salfero*. Thymus autem Græcis ab excitando, quod *θυειν* dicunt, nomen inuenit. Nonnullis placet potius hoc erymum, vt thymos quasi thymos, quod est sanguinem impellens dicatur. Dioscorides thymi vnus historiam tradidit. Sunt tamen qui credunt in epithymi historia thymum aliud agnouisse, quod illic θυμων σκληρότερον, id est, thymum durius vocat. Plinius species duas recēset. Totidem & thymi, candidum ac nigricans. Floret circa solstitium, cum apes decerpunt, & augurium mellis est. Prouētum enim sperant apiarum largè florescente eo. Læditur imbribus, amittitq; florem. Semen thymi non potest deprehendi, cum origani perquam minutum, non tamen fallat. Sed quid interest occultasse id naturam? In flore ipso satis intelligitur, satoque eo nascitur. Quid nō tentauere homines? Mellis Attici in toto orbe summa laus existimatur. Ergo translatum est ex Attica thymum, & vix flore, vt dicemus, satum. Sed alia ratio naturæ obsticit, non durate Attico thymo, nisi in afflatu maris. Erat quidē hæc opinio antiqua in omni thymo, ideoque non nasci in Arcadia. Tunc oleam non putabant gigni nisi intra CCC. stadia à mari. Thymo quidem nunc etiã lapideos campos in prouincia Narbonensi refertos scimus, hoc penè salo reditu, è longinquis regionibus pecudum millibus conuenientibus, vt thymo vescantur. Is locus ex Theophrasto transcriptus est, cuius declarandi gratia, ipsa Theophrasti verba adscribam.

Nomina

Lib. 3. c. 37.

Genera

Lib. 4. c. 172.

Lib. 21. c. 10.

Lib. 6. hist.

cap. 2.

adscribam. καὶ θυμόν ἑ ἄλλο δὲ μέλαν, ἐυανθὲς δὲ σφόδρα, πᾶσι τροπῶν ἀνθεῖ
 θερινῶν, ἀφ' ἧ καὶ ἡ μέλιτι λαμβάνεται τὸ μέλι. καὶ τοῦτ' ὅρασιν οἱ μελιτῆρες οὐκ ὀλίγον εἶναι πῶ-
 τερον ἔυμελιτιούσιν, ἢ ἑ. καὶ ἄλλο γὰρ ἀπανθήσαντος, ἔυμελιτιέτι. βλάπτει ὃ καὶ ἀπάλλουσι τὴν
 ἀνθήσιν ὕδωρ, ἐὰν ἐπιγένηται σπέρμα ὃ χερτικὸν ἢ μὲν θυμῶν καὶ ἔτι μάλ' ἄλλο ὄρεον ἔχει
 φανερόν. τὸ θυμὸν δὲ ἕκ ἐξ ἑ λαμβάνει, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἀναπνεύσει χθαρὰ πείθει γὰρ τὸτο,
 καὶ ἀναβλάσκει. ζῆνσι ὃ ἑ λαμβάνουσιν οἱ ἐξέχοντες. Αἰθῆρησι βυλόμενοι ὃ γένος ἰδιὸν δὲ ἔχει
 καὶ πῶρος ταύτα, ἑ ἄλλο δὲ πῶρος ἑ ἄλλα, καὶ ἑ. τὰς τῶπας. ἑ γὰρ φασὶ ἀννασθ' φέει καὶ
 λαμβάνειν ὅπως μὴ ἀναπνοὴ διῶνεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης. διὸ ἑδὲ ἐν Ἀργαδία γίνεται θυμῶν
 τε καὶ ὄρεον. καὶ τοιαῦτα πολλά, καὶ παλλαχθ' παραπλήσιοι αὐτῷ. ὃ συμβαίνει τῷ ἑ
 ἐπὶ τῆς ἐλπίας. ἑδὲ γὰρ ἑδὲ ἐκείνη δὲ τρεῖς κοσίων τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐπ' αὐτῷ
 Id est; Thymum aliud candidum, aliud nigrum. Serò id admodum floret (non
 euanthès vt in vulgatis codicibus exaratum est, sed ὀφθαλμῶν legi Gaza, ad sensum ac-
 commodatius: mox enim sequitur ratio feræ florum productionis. Nam circa sol-
 stitium æstiuum floret, à quo mel apes colligunt, atq; ex eo præparant, an lar-
 gior futurus sit mellis prouentus: nam si flos læsus fuerit, mellis copia deficit, keditur
 autem & perit flos superuenientibus imbribus. Semen quidem fecundum thym-
 bræ & origani perspicue cernitur, Thymi verò nullum videre licet, sed quodāmo-
 do floribus ipsis permiscetur: flores enim serunt, atque ita oritur. Quarum autem
 atque inueniunt: qui istud ex Athenis deferre volunt. Et etiam præter hæc ipsa, &
 reliqua omnia, peculiaris thymo natalium conditio. Nam quo flatus è mari ne-
 queat peruenire, illic nasci durareque posse omnino negant, quæ neque thym-
 biam neque origanum in Arcadia prouenire, quamquam talia multa & multis in
 locis gignuntur. Simile igitur quod & oleæ vsuuenit: nec enim ea trecentis à mari
 stadiis nasci posse viderur. Hæc Theophrastus. Rêpetit thymi genera Plinius ali-
 quantò pòst: Thymum colligi oportet in flore, & in umbra sicari. Duo autè sunt
 genera eius, candidum, radice lignosa, in collibus nascens, quod præfertur: alterum
 nigrius, floribusq; nigri. Hos auctores secuti herbarij recetiores duo thymi statuerunt
 genera. Vnum Creticum cognominatum, quod in Creta copiosum nascitur, &

THYMV M, Creticum.

Lib. 3. c. 37.
Lib. 4. c. 172

Forma.

κεφαλῶν δὲν vocatur à capitulis spicatis. Hoc ma-
 ius est, & candidum, foliis & furculis tanquam
 lanugine: siue puluere obductis & candidanti-
 bus: alterum vulgatum, minus, & nigrum di-
 ctum, quia saturo colore herbaceo vires ferè
 nigricet. Prioris Cretici & candidi duntaxat
 Dioscorides meminit, non solum de thymo,
 sed etiam de epithymo tractans, doctorū her-
 bariorum sententia, qui thymū nigrum Theo-
 phrasti & Plinij serpyllum, zygidia Dioscoridis
 esse non sine ratione opinantur, vt dicemus.
 Thymum Dioscoridis frutex est paruus, surcu-
 losus, foliolis multis & angustis circumdatus,
 habens in summo capitula floribus purpura-
 scentibus referta. Thymum vulgare humilis
 est herba, surculis multis, fragilibus, lignosis
 foliis perpusillis, gustu acerbis, superiorum
 facie, tum sapore haud ab similibus, sed non ita
 candidantibus. Flores verò mō in capitulis aut
 spicis, sed iuxta foliola purpurascunt, radices te-
 nues sunt & lignosæ. Ex quibus perspicuum
 est Plinium aperte hallucinatū fuisse, qui cum
 legisset

THYMV M Vulgare siue Durius, Dodon.

legisset apud Theophrastum, alterum thymi
 genus nigrum esse, quod herbaceo virore &
 obscuro ferè nigricet, scripsit loco iam citato
 id floris esse nigri, qui flos in vtroque purpu-
 reus est, sed in Cretico saturatiore, in altero di-
 lutiore purpura. Thymum Creticum gracili
 solo & petroso prouenit, non solum in Creta,
 sed etiam in Græcia & Syria, vnde Venetias
 asportatur: Nigrum frequens in Narbonæ ma-
 ritimis collibus, & aliis incultis Narbonensis
 prouinciæ locis, vt eius lapideis campis, quod
 ait Plinius, vulgò *La cran de Prouence*, atq; etiam
 in Hispania. Frigidioribus regionibus studiose
 colitur in hortis. Thymum, auctore Dioscori-
 de, potum cum sale & aceto pituitā per aluum
 ducit. Decoctum eius cum melle orthopnoicis
 & asthmaticis prodest. Lumbricos ventris, mē-
 ses, foetus, & secundas pellit. Vrinam ciet. Mix-
 tum melle in eclegmate excreabilia facit tho-
 racis vitia. Recentia œdemata cum aceto illi-
 tum discutit, sanguinis grumos dissoluit. Thy-
 mos & verrucas pēsiles tollit. Ischiadicis cum
 vino & polēta impositum auxiliatur. Vtile est

Lib. 21. c. 21.

Locus.

Lib. 3. c. 37.
Vires &
Temper

etiam pro condimento in sanitatis vsu. De eadem re hæc multò fusiùs tradidit Plinius. Vtraque oculorum claritati multum conferre existimantur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinæ tussi eclegmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinem concrefcere non pati è melle. Longas faucium distillationes extra illita cum sinapi, extenuare: item stomachi & ventris vitia. Modice his tamè vtendum est, quoniam exalfaciunt, quamuis sistunt aluum: quæ si exulcerata sit, denarij pondus in sextarium aceti & mellis addi oportet. Item si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace Præcordiis medentur ex aceto cum melle, quæ potio datur & in alienatione mētis, ac melancholicis. Datur ex comicialibus, quos correptos olfactus excitat thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli thymo. Prodest & orthopnoicis, & anhelationi, mulierumque mensibus retardatis, vel si emortui sint in vtero partus, decoctum in aqua ad tertias. Et viris verò contra inflationes cum melle, & aceto. Et si venter turgeat, testēsve, aut vesicæ dolor exigit. È vino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto callum, & verrucas. Coxendicibus imponitur & articularibus morbis, & luxatis tritum, ac lanæ insper sum ex oleo. Dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus aceti & mellis. Et in fastidio tritum cum sale. Quibus qualitatibus hæc efficiant Galenus docet his verbis. Thymum incidit, & calcacit vehementer, ob id & vrinam & menses prouocat, foetum euellit, viscera potum expurgat, educendis ex pulmone & thorace confert. Itaque in exalfaciendo exsiccandoque, in tertio ordine statuendum est. Præter quas vires, alias quoque ei tribuit Aetius sic scribens. Hæc experientia de thymo comperta sunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus, thymi aridi minutissimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho, bilem enim reliquosque humores, atque acrem saniem euacuat, facit & ad vesicæ affectus. Ventre autem inflato, vbi scilicet intumescere cœperit, drachmam vnam dato ieiunis cum cochleari aquæ mulsæ. Ad lumborum coxendicumque dolorem, laterisque, thoracis, ac hypochondriorum suspensiones, & inflationes, pon-

Lib. 21. c. 21.

Lib. 6. sim.

Lib. 4.

dere trium drachmarum cum oxymelite temperato, mensura cochlearij icui no exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mente turbatis, timoreq; detentis drachmas tres cum oxymelitis temperati cochleari præbeto. Dato item ieiunis, & ante cœnam, aduersus lippitudines, & vehementem oculorum dolorem. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omninò interceperit, cum vino vtilissimè propinatur. Postremò ad tumefactos testes ieiunis trium drachmarum pon dere exhibetur. Verùm ab atro thymo abstinere oportet: corrumpit enim tem peramentum, bilémque gignit. Eligendum quod purpureo flore est: præstantius tamè quod album habet. Ex thymo manat oleum aurei coloris, inquit Matthiolus, quod vna cum aqua elicitur, dum per calentis aquæ balneum herba recens viridisq; distilla- tur. Hoc citreum malum respicit, gustu acerrimum est, & ad ea omnia vtile, quæ ve- hementer excalescere postulant.

In Cap. 37. lib. 3.

SERPILLVM. CAP. XI.

Normina

ῤεπυλλος & ἔρπυλλον Græcè, Latinè Serpyllum, Officinæ Latinum nomen retinuerunt, Arabicè *Hemen*, Italicè *Serpillo*, Germanis *Querdel*, & *Hener Roel*, Hispanicè *Serpollo* & *Serpam*, Gallicè *Serpellet*. ἀπὸ τῆς ἔρπειν, auctore Dioscoride, nomen à Græcis inditum est, id est, à serpendo.

Lib. 3. c. 39.

Ibid.

Genera.

Varro quoque auctor est ab eo quod serpat, tam Græcis quàm Latinis dictum esse, quoniã si qua eius particula terram attingat, ibi radices demittit. Dioscorides duo serpylli genera esse scripsit, hortense odore sampſuchum referens, & idem coronarium, quod serpit: ac sylvestre, zygis appellatum, quod fortè eo iugarentur vites. ζυγῆν enim Græcis interdum idem quod Latinis ligare, & vincire significat. Istud non serpit. Plinio de iisdem generibus cum Dioscoride conuenit, minimè verò in eo quòd de proserpendo tradunt. Verba eius hæc sunt. Serpyllum à serpendo putant dictum. Quod siluestri euenit, in petris maximè. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem increſcit. Pinguis volutarium, & candidioribus foliis, & ramis. Quod itaque Plinius de siluestri, id Dioscorides de hortensi dixit. Theophrastus vtriusq; etiam serpilli meminit, sed hortense non aliud illi videtur esse quàm siluestre in hortos translatum. Sic enim ait, καὶ γὰρ ἔρπυλλος ἔστιν ἄγριος, ὃν κομίζονται ἐκ τῶν ὀρέων φύλλοισι, καὶ ἐν συκιάωνι, καὶ ἀθήνησιν ἐκ τῆς ἡμυτλοῦ. παρ' ἄλλοις ὁ ἄλλος ὄρη παλῆρη, καὶ τόποι, καὶ θάλασσα ἐν τῇ θράκη, καὶ σισυμβριον ὃ καὶ τ' ἄλλα θρημύτεραν ἔχοντα τὴν δασυήν. Id est, Etenim serpillum est siluestre, quod deferentes ex montibus ferunt, vt Sycione & Athenis ex Hymetto. Apud alios verò, vt in Thracia, montes & alia loca serpyllo scætant, & sisymbrio, & reliquis acriori odore præditis. Rectius quàm Gaza, qui vertit, serpyllo scætant, sed sisymbrio reliquisq; odor acrior est. Quântum verò serpyllum, & quomodo serpere possit, declarat Theophrastus his verbis, τὸ ὃ ἔρπυλλος ἰδιος ἢ αὐξήσις ἢ τῶν βλαστῶν. δύναται γὰρ ἐφ' ὅσον ἐν πορείᾳ καὶ μῆκος, χάρακα λαβάν, ἢ πρὸς αἰμασίαν φύλλοις, ἢ κατὰ κατὰ γινόμενος. Id est, Ramulorum serpylli proprium quoddam est incrementum, quippe cum possit in quantam volueris longitudinem trahi, arrepto pedamento aliquo, aut si prope sepes plantetur, aut ex loco altiore demissum. Serpyllum hortense sic describit Dioscorides. Folia habet & ramos origano similes, (vel vt quidam legunt, tragorigano: nam Tragorigani folium cum serpyllo syluestri idem confert) sed candidiores: ad sepes demissum multò procerius affurgit. Siluestre non serpit, sed rectum ramulos emittit tenues, surculosos, foliis refertos rutæ similibus, vel, vt rursus legunt, Tragorigano: τραγοριγάνω, non παηγάνω. tamen subangustis, oblongioribus, durioribus: flores gustanti acres, iucundè olentes: radix inutilis. Nascitur in petris. Matthiolus serpyllum hortense in Ferruria haud negligi, sed in hortis seri, & diligenter coli tradidit. Siluestre duorum esse generum, vnum flore candido, odore citrij mali: alterù flore purpureo, gustu perquam acri, satureiæ simili.

Lib. 20. c. 2.

Lib. 6. hist. Cap. 7.

Ibid.

Lib. 3. c. 39.

Forma.

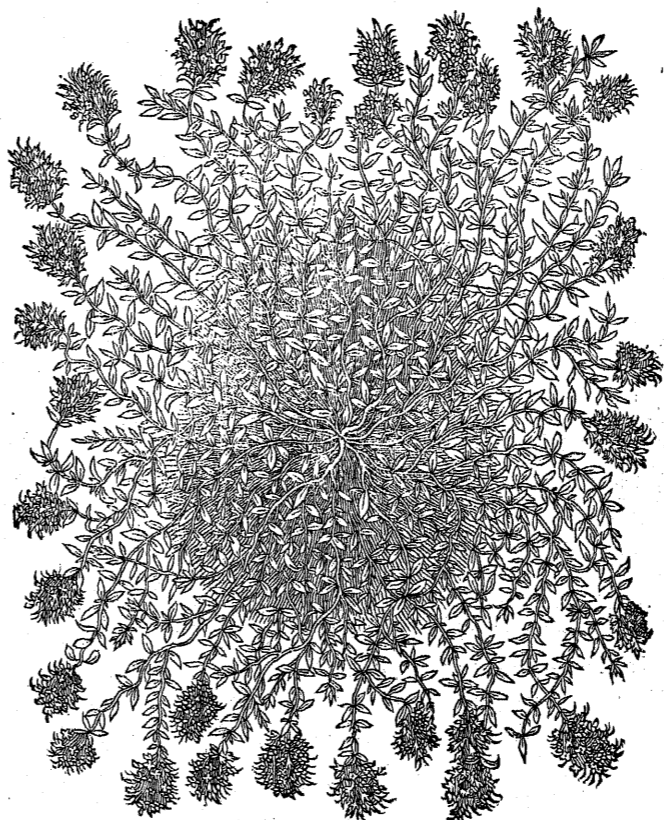
In cap. 39. lib. 3.

SERPILLVM, Matth.

SERPILLVM Narbonense. Lob.

SERPILLVM, Matthioli.

simili. Vtrumq; copiosissimè nasci apud Goritientes, in Saluatino môte latissimū, & odoratissimū. Duo quoq; serpylli genera agnoscit Pena: quoddam satiuū, quod habitus & grandius est, quoddã siluestre incultis marginibus, sterilibus, & collibus gaudes. Facies vtriusq; thymi nostratis vulgaris: flores & folia similia, sed maiora, in cauliculis gracilibus, duris, lignosis, reptantibus: flosculi in capitulis, thymi vulgaris purpura rubentes, non nunquam albicantes. Serpyllū vulgare Dodoneus libro de floribus non tam serpillo quàm Saxifragæ Dioscoridis respondere putat. Lobellius pinxit. Narbonense Serpyllum foliis & facie perpusilli angustifolij Thymi nostratis, quod rarius est, in Ericetis

Egidij pagi, vulgò *S. Gilles*, agri Monspeliensis, Thymi angustifolij facie proueniens, lignosis & durioribus furculis repens, cuius radix & flores similes nostrati. Serpyllum quidem certè pauci hodie aut ferè nulli in hortis serunt, cum vbique copiosissimum nascatur, nec ideo tamen despicitur. Nam ex eo cum floribus siccato & trito à permultis puluisculus fit, quem vocant *du Pouffet*, quo iuscula condiunt. Serpyllum verò zygidia Dioscoridis, periti quidam thymum nigrum esse putant, quo Narbonensis scater Gallia, & quod etiam hodiè Monspelienses *Serpolet* appellant, Auenionenses & accolæ, *Farigoule*, Parisienses *Thym*. Nam thymi nomine Dioscorides albi tantum & Cretensis meminit, stœchadis modo capitula spicata gerentis, vt diximus. Hanc etiam plantam, quia naturâ thymo proximam habet, à Theophrasto serpyllum *θυμωδες* dictam volunt, non thymum penitus redolens, vt conuertit Gaza, sed thymo figura, folio, rectis virgulis, flore, odore, viribus ac facultatibus simile, quas sic declarat Dioscorides. Serpyllum siluestre satiuo efficacius est, magis exalfaciens, & ad medicum vsum aptius. Menses extrahit, & vrinas cit potu. Torminibus, ruptis, vulsis, iocinoris inflammationibus auxiliatur, aduersus serpentes potu & illitum. Capitis dolores mulcet coctû, adiecto rosaceo, & aceto madefactû. Maximè verò lethargo & phrenitidi cõuenit. Sanguinis vomitus sedat succus eius quatuor drachmis cum aceto potus. Plinius eadem ferè habet. Aduersus serpentes efficax, inquit, maximè cenchrin, & scolopendras terrestres ac marinas, & scorpiones, decoctis in vino ramis foliisque. Fugat & odore omnes si vratur. Et cõtra marinorum venena præcipuè valet. Capitis doloribus decoctû in aceto illinitur temporibus aut fronti cum rosaceo. Item phreniticis, lethargicis: contra tormina & vrinæ difficultatem, anginas, vomitiones drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur & ad iocinorum desideria. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruetas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis. Serpyllû, auctore Galeno, vsq; aded exalfacit, vt & menses & vrinas moueat, gustu multum est acre.

Lib. 6. hist. Cap. 7.

Lib. 3. c. 39. Temper. & Vires

Lib. 20. ca. 22.

Lib. 6. sim.

CALAMINTHA. CAP. XII.

Nomina

Καλαμίνθη Græcis, Latinis Calamintha, Officinis & Arabibus *Calamentum* dicitur, Italis *Calamento*, Gallis *Calamente*. Nominata verò est calamintha quasi vel bona vel utilis mentha: namq; odore suo serpentes fugat: quod testatur etiam Aristophanes his verbis. *οὐδ' ὅστις καλαμίνθησ' ὀφείωσ' ἐλασσειέσ'*. vel quasi elegantiore aspectu, odoreq; delicatiore esset quàm mentha, certè habitio nitidiorèq; habitu esse nullus inficiabitur, inquit Pena, qui Vincentinam & Veronensem viderit. Nisi quis putet à *καλαμίνθη*, hoc est ligno, quasi lignosam appellari mentham. Dioscorides tria calaminthes recenset genera, calamintham montanam, alteram Latinorum nepetam, tertiam methastri similem. Plinius prima duo genera in vnâ menthastri speciem confudisse videtur his verbis. Menthastrum siluestre mentha est, differens specie foliorum quasi figura ocimi, pulegij colore, propter quod quidam siluestre pulegium vocant. Quo loco falso pulegij colore, pro pulegij odore legitur, vt ex Dioscoride intelligere licet. Postea nepetæ vires seorsim exponit. Calamintham montanam describit Dioscorides foliis esse ocimi, subalbidis, ramulis & furculis angulosis, purpureo flore. Alteram pulegio similem, sed maiorem, quam ideo siluestre pulegium vocarunt, quod odore ipsi similis sit. Nepetam Latini vocant. Tertiam menthastro similem, foliis oblongioribus, caule & ramo superioribus maiorem, sed viribus inefficaciorem. Calamintham montanam sæpius à se visam scribit Matthiolus in excelsis vallis Ananix montibus, foliis albicantibus, ocimo similibus, caule quadrágulo, flore in purpura rufescente. Hanc Lobellius Calamintham montanâ vulgarem vocat, mediam odoris

Lib. 3. c. 36.

Genera.

Lib. 20. c. 14.

In sine ca.

Lib. 3. c. 36.

Forma.

1. Calam. In cap. 36. lib. 3.

CALAMINTHA Montana, Matthioli.

CALAMINTHA Altera, Matthioli.

odoris suauitate & magnitudine inter suauiore Calaminthâ & Neperam. Quadrato enim cubitali & ampliore, alarum multis ramulis concauo caule fruticat, foliis rotundioribus nigrioribus, Nepetæ similibus, sed maioribus, hirtis nitidioribus, & iucundioris odoris fragrantia, flosculis non disparibus. Cluosis Angliæ, Germania, Gallia, Italia sponte oritur, vnde in viretis Belgicis alitur ad vsus medicos. Calamintham aliam montanam præstantiorem ostendunt Pena & Lobellius Officinis omnibus nondû notam, quæ eius vice cattaria vtuntur. Non obuia est omnibus ista montana præstantior, nec nisi in Narbonensis Ceuenæ vmbrosis, saxosisq; cliuis frequens, & in Romano Patavinôq; agro virgis quadratis, nitidis, cubitum altis, & quam menthæ gracilioribus, folia edentibus ocimi aut melissophylli, sed minora, speciosiora, hirsutiora, flore item melissæ, sed purpureo, quauis calamintha maiore, aspectuq; hilariore, semine portulacæ minuto, odore amaraci, mentha suauiore. Alterius calaminthæ frequētior est vsus, quæ Romanis Nepeta nuncupatur. Hæc inculto solo prouenit, vt scribit Matthiolus, secus itinera & sepes, atq; etiam in collibus: foliis subrotundis, aliquatim hirsutis, in ambitu minutim insectis, caulibus cubitalibus, angulosis, hirsutis, floribus paruis purpurascentibus, à medio caule vsq; ad summum verticillatim erumpētibus, vt in pulegio, sed in cacumine copiosioribus,

CALAMINTHA Montana præstantior Pen. & Lobell.

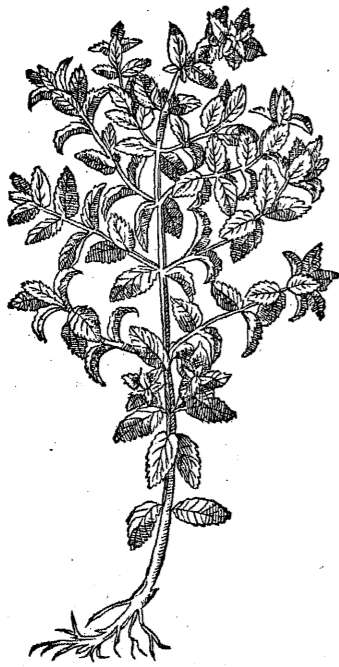

odoris suauitate & magnitudine inter suauiore Calaminthâ & Neperam. Quadrato enim cubitali & ampliore, alarum multis ramulis concauo caule fruticat, foliis rotundioribus nigrioribus, Nepetæ similibus, sed maioribus, hirtis nitidioribus, & iucundioris odoris fragrantia, flosculis non disparibus. Cluosis Angliæ, Germania, Gallia, Italia sponte oritur, vnde in viretis Belgicis alitur ad vsus medicos. Calamintham aliam montanam præstantiorem ostendunt Pena & Lobellius Officinis omnibus nondû notam, quæ eius vice cattaria vtuntur. Non obuia est omnibus ista montana præstantior, nec nisi in Narbonensis Ceuenæ vmbrosis, saxosisq; cliuis frequens, & in Romano Patavinôq; agro virgis quadratis, nitidis, cubitum altis, & quam menthæ gracilioribus, folia edentibus ocimi aut melissophylli, sed minora, speciosiora, hirsutiora, flore item melissæ, sed purpureo, quauis calamintha maiore, aspectuq; hilariore, semine portulacæ minuto, odore amaraci, mentha suauiore. Alterius calaminthæ frequētior est vsus, quæ Romanis Nepeta nuncupatur. Hæc inculto solo prouenit, vt scribit Matthiolus, secus itinera & sepes, atq; etiam in collibus: foliis subrotundis, aliquatim hirsutis, in ambitu minutim insectis, caulibus cubitalibus, angulosis, hirsutis, floribus paruis purpurascentibus, à medio caule vsq; ad summum verticillatim erumpētibus, vt in pulegio, sed in cacumine copiosioribus,

In cap. 36. lib. 3.

radicibus tenuibus & numerosis. Hæc est quã pulegio similem facit Dioscorides. Est enim foliis regalis pulegij, vt ait Pena, aliquantò maioribus, albidis, variegatis maculis, minoribus quàm superioris calaminthæ ex pullo porraceis, odore pulegio simili, sed vehemētiore ingratioreq̃, præsertim feruidioribus tractibus, squalidus, cliuosis Italia, Narbonæ, & Galloprovinciæ, vbi nomine calaminthæ seu nepetæ Officinis vsurpatur, & in reliqua Gallia Lugdunensi præcipuè, vbi etiam totam æstatem flores purpurantes pallentesq̃; verticillatim virgas cubitales amicientes fundit. Est etiam Lobellij Calamintha altera, odore graui pulegij, foliis maculosis, Nepeta Dioscoridis, quam sic etiam vocasse debuit Matthiolus. Huius alteram speciem Calamintham secundam incanam ex Italia collibus attulit, & pinxit Lobellius, gustu pulegij, foliis maioranæ duplò minoribus, candicantibus, vti tota planta in cubitalibus & pedalibus surculis. Exiliores flosculi calaminthæ siue Nepetæ Dioscoridis, odoris grauis pulegij. Cautibus Linguagotticis calidarumq̃; regionū oriunda, floribus albis ex collibus Picardiæ & Gallobelgij delatam calamintham secundam vidit Lobellius. Tertia calaminthæ species Gattaria non est, vt scribit Matthiolus, sed illa quæ in aquosis locis reperitur, menthastri æmula, magis tamē subalbidis foliis, & gustu acrioribus, cuius hanc Matthiolus picturam ostendit. Quidam non calaminthæ speciem, sed mēthastrum album appellant. Pena & Lobellius Polycnemum esse suspicantur, de quo in hoc libro tractabimus suo loco. Alij scordotim alteram Plinij, de qua ille: Scordotis est, inquit, & alterius generis, latioribus foliis, menthastro similis. Plurimos vtraque ad vsus per se, & inter alia in antidotis. Alij Scordotim Plinij Saluiam agrestem Officinarum, siue Saluiam bosci esse aiunt, quam Dodonæus Sphacelum Theophrasti esse credit: alij, quorū sententia probabilior, Gallitricum Officinarum: alij Stachyn earundem. Pena & Lobellius aliam mēthastri foliis aquaticam, hirsutam, calamintham tertiam Dioscoridis esse censent, cuius facilis dignotio menthastrum intuenti, inquit Pena, vtraque enim aquosis viret marginibus factorum aut pratorum. Huius caulis cubitum & sesquicubitum æquat, folia menthastri aut silymbrij edit, incana: flores mēthæ spicatos purpura obsoleta, odoris gratis silymbrij, nec gustu nimis calfaciente. Quidam sylvestre Silymbrij Dioscoridis esse putant. Hanc videtur Tragus nomine quartæ nepetæ agrestis depinxisse, plantam

CALAMINTHA Aquatica, Matthioli.

Lib. 25, c. 6. **CALAMINTHA** Secunda incana, Lobellij.

NEPETA IIII. Tragi, Calamintha menthastri folio, Pena.

CALAMINTHA II. & III. Dioscor.

calida est, ac paulum omnino amaritudinis obtinet. Periclitantibus autem & corpori admouētibus extrinsecus imposita, primū quidē valde calfacit, & nonnihil mordet, cutemq̃; rodit, postremò etiā vicus efficit. In corpus autē intrò assumpta

plantam grauisissimi odoris, circa humida loca prouenientem, folia habentē origani, incana, gustu impensè feruentia & amara, flores rubros caulem circundantes. Calaminthæ secundæ siue Nepetæ genuinæ ramulum, & Calamintham tertiam Dioscoridis, hinc expressimus ex Dalechampio. Ac secundæ quidem pulegio similis foliis & albis notulis signatis delineatio, satis ex supradiētis perspicua est. Tertiam verò sic descripsit. Nascitur ferè sub sepibus, in locis editis & pinguibus: radicibus multis, tenuibus, subnigris: caulibus tribus aut quatuor nonnunquam pluribus, quadrangulis, rubris, villosis, cubitalibus: foliis primæ Calaminthes, sed longioribus, & ad menthastrum accedentibus, per interualla binis, lanuginosis, ex quorum alis interdum foliosi surculi prodeunt. In caulium vertice, & eorūdem discretis spatiis verticillatim congeries, vt in Prasio, asperæ & hirtæ, ex quibus flos exit, non conferim, sed vicissim oblongus, supernè latus infernè angustus, nitidi ruboris. Gustus plantæ totius amarus principio, tandem subacer: odor grauis & ignauus. Omnium Calamintharum folia, auctore Dioscoride, gustu feruētia admodum & acria sunt: radix inutilis. Pota aut illita folia demorsis à serpente opitulantur. Decoctum potum vrinas & menses pellit. Ruptis, conuulsis, orthopnœæ, torminibus, cholera, rigoribusque auxiliatur: præsumpta in vino venenis resistit. Regiū morbū expurgat. Lumbricos & ascaridas cū sale & melle pota enecat. Nec secus cruda coctaq̃; & trita, elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis bibatur. Folia trita & apposita menses ducunt, & fœtus interimunt. Accensa aut substrata serpentes fugant: nigris cicatricibus candorem reddunt in vino cocta & illita: sugillata tollunt. Ischiadicis imponitur, vt humorem ex alto euocet, meatūque transmutet summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus. Quæ omnia distinctius & fusiùs declarat Galenus his verbis. Calamintha essentia est tenui, & calida siccaq̃; temperie, tertio quodammodo ordine vtraque qualitate. Horum manifesta sunt indicia partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu siquidem acris, & palam

Matthi. in ca. 121. li. 2.

Lib. 3. c. 36. Vires & Temper.

Li. 7. simpl.

tum ipsa per se sicca, tum etiam cum melicrato, perspicue calfacit, & sudores cit, omneq; corpus tum digerit, tum exsiccat. Ea ratione ducti quidam contra corporis concussiones, rigoresque per circuitu repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo incoctam toti corpori inungentes cum frictione non segni, intro vero assumetes, sicut dictum est. Quinetiam & coxedicibus eam quidam in aegritudinibus ischia- dicis tanquam strenuum remedium illinunt: trahit enim quæ in profundo hæ- rent ad superficiem, totumq; articulû excalfacit, cutemq; nõ obscure adurit, men- selq; tum epota, tum apposita admodum efficaciter prouocat. Bonû etiam est ele- phanticorû remediû, non eò tantum quòd strenue tenues humores digerat, verû etiam quòd extenuet & incidat valenter crassos, qui talem morbû procreant. Sic & cicatricibus atris colorẽ reddit, & fugillata digerit. Præstat autẽ in huiuscemodi, vbi in vino ipsam decoxerimus, emplatri ritu imponere, & viridem magis quàm siccam. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrendum promptior. Porrò talis cum sit ad venenatarum bestiarum morsus assumitur, velut etiam cauteria, & quæcûque medicamenta calida sunt, & acria, tenuiumq; partium, quæq; facile ex alto ad se circumiacentem omnem humiditatem possunt attrahere. Cæterû, quæ illi inest amaritudo, planè exigua est, verû ad quædam tam efficax, quàm quæ va- lentissima, nimirû cum coniuncta sit vehementi calori cum tenui essentia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius aut infusus aut epotus necat. Eadem ratione aurium vermes, aut si alicubi in corporis parte sinuosa aut rugosa quæ putredine tentetur, talis prouenerit affectus. Sic conceptum seu pota, seu admota interimit & eiicit. Igitur incidendi quidem ei vis inest propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinem, abstergendi verò propter vnicam amaritudinẽ. Itaque asthmaticis ob omnia antedicta prodest: ictericis verò potissimùm ob amaritudinẽ, sicut om- nia ferè alia amara, vtpotè abstergentia & expurgantia in iocinore prouenientes obstructions. Ad omnia iam dicta efficacior est montana.

CATTARIA.

CAP. XIII.

Nomina

HERBA Felis, Matthioli.

Genera.
Forma.

Væ Cattaria, siue Menthacati vulgò dicitur, Gallis l'Herbe au chat, Italis Gattaria, siue Herba Gatta, Germanis Katzenwurtz, Nepeta non est antiquorum, neque alia calaminthæ species, sed veluti inter calaminthã & melissam, antiquis fortè ignorata, tamen præstans viribus. Cattariã verò plebs vocauit peramœni spectaculi argumento. Vix dum enim conspèctam vbi olfecerit Cattus, amplexatus & dis- suauiatus fuerit, lasciuicdoq; illi iam accedẽdo, iam recedendo se se vtrîsq; pedibus diu & mul- tum affricuerit, colludendo tãdem miris gesti- culationibus vniuersam auidè ligurit: sed aui- dius si ea ex agris in hortos fuerit translata: te- nerior enim tunc est, odorẽque non perinde vehementi. Est enim hortensis & agrestis, ambæ similes, caulibus quadratis, numerosis, rectis, incanis. Foliis per interualla binis; incanis, melissæ aut marrubij æqualibus, mollibus & subcandicantibus, præsertim auersa parte: floribus intra & circum superiorum foliorum exortus

MENTHA Cattaria
Peregrina latifolia. Lobel.

MENTHA Cattaria
angustifolia, Lobellij.

exortus ramulos ambientibus, & extrema spica caudata decorantibus, menthæ aut menthastri: radicibus multifidis & fibratis. Nascitur in agrorum marginibus, se- cus vias, vliginose etiam solo quemadmodum menthastrium. Menthã duplicem peregrinam hîc ex Lobellio proponimus, Latifoliam & Angustifoliam. Priori fo- lia Cretici marrubij proxima, incana, flores candidi, copiosi Cattariæ vulgaris, verticillatim caulem etiam quadratum ambientes, multis concavum alis, eiusque summum decorantes. Magis intensus eius odor, grauior vires etiã acriores quàm Cattariæ. Altera dütaxat angustioribus minoribusq; foliis variat, alioqui re ipsavna & eadem quæ superior. Vtraque semine Hispano sata. Strenue excalfacit & at- tenuat. Quare valet ad omnes capitis, pectoris, vetriculi, & vteri morbos, à pituito- sis excrementis aut flatu genitos. Ideò diuturno capitis dolore affectis, vertigi- nosis, veteriosis, stupidis, resolutis, conuulsis, comitialibus, asthmaticis & suspirio- sis auxiliatur. Item medetur vetriculi torminibus à flatu prouenientibus. Tota planta menses elicit tam pota, quàm in dessessionibus addita. Eius vsus steriles reddit foecundas, si sterilitatis frigiditas humiditasq; causa sit: valenter enim vteri excalfacit. Succus naribus infusus pituitæ copiam expurgat & visum acuit.

Locus.

Temper.
& Vires.
Matth. in
ca. 36. lib. 3.

SCORDIVM.

CAP. XIII.

SCORDIVM Græcis, Latinis Trixago palustris, Plinio Scordotis, Offi- cinis ferè incognita, Germanis allusione quadam ad Romanam appella- tionem aptè Uvasser Batenig nominatur, Gallis Scordion & Chamarras. Scordium autem à Græcis dictum fuit ab alliis, quia folia eius affricta allij, quod Græcis σκρόδιον vocatur, odorem referunt. Ab eodem mali & ingrati odoris sen- su iisdem etiam δύσσομον appellata fuit. Vt verò palustris trixago dicta sit, tum si- militudo fecit, tum natalium locus, Trixagini enim quæ Græcis chamædryd dicitur, similis est, & in humentibus ac palustribus locis nascitur. Scordiû, vt depinxit Dioscorides, folia chamædryj similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquantum allium referentia, gustu adstringentia & amara, caules quadrans

Nomina

Li. 3. ca. 108.
Forma.

Lib.25.c.6.

quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Lenæus apud Plinium Mithridati ipsum adscripsit his verbis. Ipsi Mithridati Crateuas adscripsit vnam Mithridation vocatam. Et mox, Alteram Lenæus Scordotim siue Scordiū, ipsius manu adscriptam, magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramosam, quercus similitudine, foliis lanuginosis. Reperitur in Pōto campis pinguibus, humidisque, gustus amari. Hæc Plinius. Quod dicit quercus similitudine, de chamædri accipiendum videtur, cuius similia esse Scordij folia Dioscorides dixit, chamædryos autem quercui. Hæc herba tum allij tetro odore, tum alexipharmaca vi apud veteres celebris, patrum nostrorum memoria Medicis & Sepaliariis ignota fuit, ei tam salutari atque omnibus putridis marcoribus, vt Galenus ait, aduersanti, siluestre allium substituentibus. In hunc autem errorem incidisse tum vicinitate nominū deceptos, quia Scordium à Scorodo, quod Græcis allium significat, non distinguerent, tum interpretis Auicēnæ imperitia constat, qui in altera theriacæ compositione Scordium, in altera siluestre allium indiderit, quæ interpretatio fecit, vt Scordium & siluestre allium nihil inter se differre existimarint. Hodie verò recentiorum & peritiorum herbariorum opera omnibus verum innotuit, quod hîc pictum est, nec aliud in theriacos pastillos inferendum, iis nimirum viribus præditum quas

SCORDIVM, Matthioli.

Pena fol. 210.

Li.1. Antid.

Lib.1.c.108. Temper. & Vires

Li.1. Antid.

Li.8. simpl.

Dioscorides illi assignat his verbis. Calfaciendi vim habet, vrinam cit. Vi idè tritum & aridum cum vino decoctum contra serpentium morsus & venena letalia bibitur. Ad stomachi rosiones, dysenteriam, & vrinæ difficultatem pondere duarum drachmarum cum hyd. omelite. Purgat crassa, & purulenta è thorace. Facit ad veterem tussim, rupta, conuulsa cum nasturtio, melle, & resina in ecligmate aridum commixtum. Hypochondriorum vetustas inflammationes cerato exceptū lenit. Succurrit podagris cum acri aceto circumlitum aut ex aqua illitum. Menses suppositum mouet, vulnera glutinat, vetusta vlcera purgat, & cum melle ad cicatricem perducit. Siccatum carnem excrecentem reprimit. Succus præterea ex eo expressus ad prædicta vitia bibitur. Galenus tradidit scriptum esse à viris grauissimis, cum in bello interemptorū cadauera multos dies insepulta iacuisent, quæcumque supra Scordium fortè fortuna ceciderant, multò minùs aliis cōputruisse, ea præsertim parte qua herbam contigerant. Ob quā rem omnibus sanè persuasum est, tam putrefacientibus animalium venenis, quā medicamentorum deleteriis Scordiū aduersari. Præterea alibi de facultatibus scribens, ex diuersis tum saporibus, tum facultatibus ait constare. Nam amarum quid obtinet, & acerbū & acre, maximè Scorodo, hoc est, allio similis eius acrimonia, vnde sanè nomenclaturam sortitū est. Expurgat igitur, simulq; excalfacit viscera, tum menses vrinamq; mouet. Præterea conuulsa ruptaq; & laterū dolores ab obstructione & frigore natos sanat epotū. Deniq; viride quidè illitū magna vulnera cōglutinat, sed sordida purgat, & maligna ad cicatricē ducit, illitum aridū. Scordiū alterū Plinij quidam volunt esse Saluiam agrestem, quā Dodonæus facit Sphacelum Theophrasti, Cordus Scordianam vocat. De hac egimus capite secundo libri huius.

ALLIA

ALLIARIA.

CAP. XV.

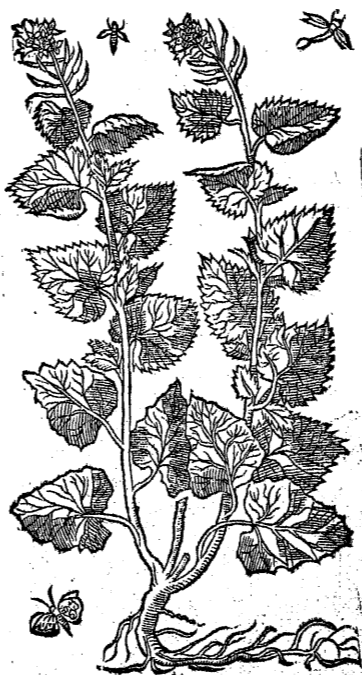
T odore non ita facie nec facultatibus planta hæc scordium æmulatur, quod folia eius trita ingratum ac planè Alliarum odorè referant, Alliaris siue alliaria dicta, à Pandectario Pes afini, à Gallis l'Herbe aux aulx, à Dioscoride fortasè præterita. Propter sepes & in agrorū marginibus passim nascitur, foliis cum primùm erumpunt, subrotundis, violæ similitudine, aliquantò tamen maioribus, quæ cum adoleuerint in angulos exeunt, per ambitum ferrata, melissophylli aut vrticæ quadamtenus similia, sed læuiora, nec ita rugosa, & à pediculo latiora, quæ digitorum attritu gustatūq; Allij odorem & saporem reddunt. Caulem profert bicubitalem, rotundum, flores albos, semen nigrum, minutum; tenuibus siliquis inclusum, radix alba, longiuscula, eiusdem cum foliis odoris. Huius plantæ delineationem non pessimè quadrare Plinij Alektorolopho scribit Pena, quippe folia per initia circinata, hederæ terrestris, longiora, altiūsq; ferrata euadunt, simbriata, acutis in ambitu denticulis, tota planta

Nomina Locus.

Forma.

Fol. 228.

ALLIARIA, Matthioli.

ALLIARIA, Dodonæi.

vrticam referente, præterquàm siliquis, napi semine plenis nigricante, vt vult Plinius. Flores multi, albid, irionis: alba radix multos caules bicubitales fundens. Tota gustu calidiusculo, humente, meliorèque odore & gratiore quàm Allij: quo fit vt mulierculæ, præsertim Angliæ, folia succulenta tusa, fassamentis & intinctibus frequenter misceant, multum ad incolumitatem annuam tuendam primo vere commédantes. Erysimum aut erucam facultate refert: quare tussientibus proderit, vt placet Plinio, de cuius Alektorolopho alibi diximus. Ex huius vi calfactoria & exsiccatoria colligi potest, crassos illam humores extenuare, & lentos incidere. Aiunt semen emplastri modo impositum, vuluæq; admotum mulieres veteri strangulatione oppressas liberare, & excitare.

Lib.27. c.5.

ACINVS

Nomina
Li. 21. ca. 17.
& 27.

Lib. 7. hist.
cap. 8.
Lib. 21. c. 17.

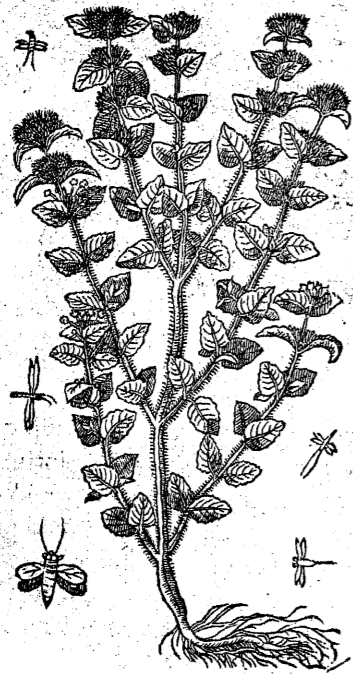
Forma.
Lib. 3. c. 43.
Lib. 21. c. 27.

Lib. 3. c. 36.

Lib. 2. c. 60.
De flor. ca.
81.

DIOSCORIDI *ἀκινος* vel *ἀκινος* herba dicitur, item Plinio Acinos atque etiam epipetron, quam nunquam florere scripsit. Unde suspitio oritur Acinon eandem esse, quæ in Theophrasto epimetron deprauatè pro epipetro (Acini enim nulla apud eum mentio) nominatur his verbis *ἐν τῷ δὲ τῷ ἁλωσ ἀμάντῃ, καὶ ἀπέρι γὰρ ἐπιπέτρον*. Id est, quædam omnino non florent, quemadmodum epipetron: quæ sic transtulit Plinius. Acinos quam epipetron vocant, quæ nunquam floret. Censent tamen peritiores eas, duas & diuersas esse, ac sic legendum: Acinos: & quam Epipetron vocant, &c. Ex quibus conicias Acynon per, y, legendum esse, id est *ἀκύνον* sterilem. Est autem Acynos auctore Dioscoride, herba tenuium furculorum, coronaria, ocimo similis, sed hirsutior & odorata. A quibusdam in hortis colitur. Plinius eadem ferè tradit. Acinum & coronarum causa & ciborum Ægyptij serunt: eademq; erat quæ ocimum, nisi hirsutior ramis ac foliis esset, & admodum odorata. Hanc à quibusdam siluestre basilicum dici scripsit Ruellius, Latinis *ocimastrum*, Gallis *Basilic sauvage*. Dodonæus eandem plantam *ocimastrum* nomine descripsit & depinxit. Et certè non solum persimilis, sed etiam congener ocimo videtur Acinos, vt verè ocimum siluestre censerì possit, etiam si obstat mutila historia, si codex integer est, quæ illi flores adimit, quos inesse Dioscorides non negat. Quare fieri potuit, vt quod Plinio in Bechio, & Dioscoridi in Dictamno contigit, idem vsuenerit Plinio, nempe vt nullum agnosceret florem in Acyno: quæ si coronaria fuit, verisimilius est flores habuisse. Sed quemadmodum Bechio & petasitidi, quia præpropere florent, & citissime deflorescunt, deesse florem quidam putarunt, sic forte Acino, quia obscurius & ferius flores promit, ac sæpius interdum cum emerferunt amittit, intemptiua autumnì qualibet minima sæuitia, sicuti videre est in nonnullis pusillos &

ACINVS, Sive Clinopodium siluestre.

ACINVS, Matthioli.

ferotinos

ferotinos flores edentibus. Quare Acinos illa quam pinxit Lobellius, Pena descripsit, huic loco admodum congruam, flosculis purpureis, verticillatis, ramulis quadratis, siccis & exilibus, foliis hirsutis, lanuginosis, ocimi, multa secus sepes viua fruticat, nonnihil aut perparum odora, gustanti multò siccior quàm ocimum, tantillo odore subadstringente vt betonica. Eam infra pro Clinopodio primo Matthioli exhibuimus. Cum igitur iis quas diximus qualitibus prædita sit, posse sistere menses, si ob partium imbecillitatem fluunt, posseq; igni sacro mederi perspicuum est, cum moderatè repellat digerendo, quas vires acyno Dioscorides assignauit. Aluum, inquit, & menses potu sistit. Panos & erysipelata imposita sanant. Contraria verò Plinius: Ciet, inquit, menses & vrinas. Dioscoridi Paulus assentitur scribens, Acynos ocimo similis mediocriter adstringendi vires habet: ideoq; aluum & menses pota sistit. Imposita verò panos & erysipelata persanat. Matthiolus ab alijs liberius dissentiens, reiecto ocimo siluestri, pro Acino calamentum illud inodorum viarum, vbiq; frequens, & contemptum, à Manardo iamdiu adductum, profert, illiq; sine vlla probatione præfert. At qui acrius, mestruiq; ciendis aptum calamentum istud norit, neutiquam assentietur.

Vires.

Li. 31. c. 27.
Lib. 7.

Ca. 43. li. 3.

ASARVM.

CAP. XVII.

ASAPON Græcis & *νάρδος ἀργία*, Latinis Asarum, & Nardus siluestris, quibusdam vulgago, Arabibus *Asaron*, Italis *Asaro* & *Baccara*, Germanis *Hasselmurtz*, Hispanis *Asarabacchara*, Gallis *Cabarot*. Asarum autem vocitari dicit Plinius, quoniam in coronis non addatur, vel dici potuit quasi *ἀσάριον* quod in ornatum non veniat: aut velut *ἐἰς σφῆρας*, id est, coronarum nexus *ἐκ ἐλθόν*: quibus refragatur Dioscorides scribens herbam esse *διώδη τεφανωμελήνην*, id est, odoratam coronariam: id quòd plantæ ipsius natura confirmare videtur, cui semper virentia sunt folia, vitiles ramuli, flexiles pediculi, flores purpurei, odore nardi. Quare cum Asarum coronarium fuisse negat Plinius, intelligere potuit, inquit Pena, ex hac nullas aptari scopas iustales verrendis deorum aris, quales colligebantur ex verbenis, verbascis, & similibus comosis, firmioribusq; Asarum Dioscorides scribit folia habere hederæ, minora multò & rotundiora (Ruellius legit *μικρότερα*, antiquum exemplar *πυκνότερα*, id est, densiora, vtrobique deprauatè: etenim Asari folia, neque densiora, neque minora sunt hederæ foliis: quare *μαλακότερα* legendum censet Fuchsius, id est, molliora: quod partim Plinij testimonio, partim ipso iudice sensu comprobari potest) flores inter folia ad radicem purpureos, odoratos, hyoscyami cytino similes, in quibus semen Acino nõ dissimile, radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini similes, longè tamen graciliores, odoratas, calfacientes, & linguam vehementer mordentes. In montibus vmbrosis prouenit, sed plurimum in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Italiæ Iustinensi agro. Breuius sic Plinius. Nardi vim habet & Asarum, quod & ipsum aliqui siluestre Nardum appellant. Est autem hederæ foliis rotundioribus tantum mollioribusq; flore purpureo, radice Gallici nardi: semen acinosum, saporis calidi ac vinosi. Montibus in vmbrosis bis anno floret. Optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrico. Foditur cum folia mittere incipit, & in sole siccatur, celeriter situm sentiens ac senescens. Istud Asarum plantam esse omnibus Officinis Asari nomine notam nullus ambigit. De eo verò frustra rixantur recentes quidam rei herbariæ scriptores Baccara sive Baccarem, & Asarum à Plinio, & Baccaram sive Baccarem & Asarum à seplasiariis pro eodem haberi, atque ab illis & nomina & res ipsas confundi. Sed illi nominum affinitate falluntur. Nam Baccara si Plinio sit Asarum, & Baccara, Baccarus, Baccaris Officinarum, atque etiam Italarum, Hispanorumq; *Baccara*, & Gallorū *Cabaret*, leuiuscula metathesi à

Nomina

Lib. 21. c. 6.

Lib. 1. ca. 9.

Fol. 262.

Lib. 1. ca. 9.

Forma.

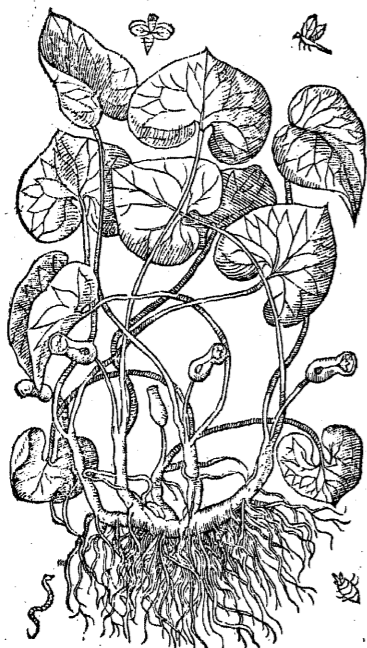
Cap. 3. hist.

Locus.

Lib. 21. c. 27.

ASARVM, Matthioli.

Lib. 3. c. 43.

Fol. 262.

Temper. & Vires Lib. 1. ca. 9.

Lib. 21. c. 19.

Lib. 2. c. 22.

Cap. 9. li. 1.

Li. 6. simpl.

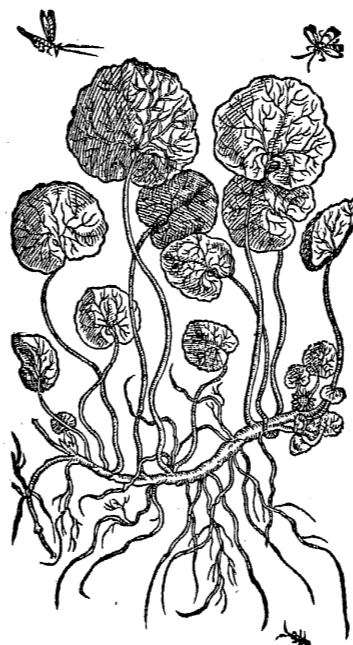
Lib. 7.

Baccara deductum, & scripturæ dissimilitudine & re differt ab herba, quæ Dioscoridi *βάκχαρις*, Latinis Baccharis dicitur. Consimilis error est in Calsia, quæ *καλία* est Græcorū cum duplici sigma: cum simplici verò, Casia, herba est coronaria, cuius meminit Vergilius. Hæc autem nominum similitudo diligenter animaduertenda & distinguenda est, ne fraudi sit nostræ cognitioni. Asarum verò Baccaram siue Baccharum fortè vocatum putat Petrus Pe. quod exiguis vaccis aut vacciniis lagenulas similes ferat: illam alteram *βάκχαρις* siue *πάκχαρις* propter odoris commendationem. Asari vires nunc propius inspiciendæ: vis est Asaro calfactoria, auctore Dioscoride, & vrināciens, conueniens hydropicis & coxendicum morbo diuturno: radices cum aqua mulsā potæ pondere drachmarum sex ducunt menses, & veratri albi modo purgant. Asarum, inquit Plinius, iocinorum vitiis salutare esse traditur, vncia sumptum in hemina mulsī misti. Aluū purgat ellebori modo. Hydropicis prodest &

præcordiis, vuluisq; ac morbo regio. In mustum si addatur, facit vinum vrinis ciendis. Eiusdem inter medicamenta purgantia meminit Mesues his verbis. Asarum calidum est secundo, siccum tertio ordine. Tenuat, resoluit, obstructa aperit hepatis, lienis, & horum duritiem soluit, & affectus alios inde natos, febres putridas, & diuturnas, icterum, hydropem præsertim vino infusum. Purgat vomitu & deiectione & vrinis bilem, sed pituitam manifestiùs, etiam ex ilibus, ischio, & aliis articulis: ob id hærum partium dolores mitigat præsertim infusum, vel aliter exhibitum. Oleum Asari cum ladano spinæ illitum sudores mouet, & rigorem febrilem inhibet: vrinās mouet, semen auget. Valentiùs agit cum sero lactis, spica, & hydromelite. Mustum his radicibus conditum post tertium mensem hydropas & splenem sanat. Mediocriter coqui & teri potest: quò tenuiùs est tritum, eò magis vrinās mouet, minùs autē, aluū ducit. Datur infuso ab aureis duobus ad drachmas quatuor: puluere autem à drachma vna ad aureos duos. Hæc Mesues. A quo fortasse edocti in Germania rustici, inquit Matthiolus, tertianam febrem & quartanam curant, epoto Asari ex vino decocto, melle, maci, cinnamomo, & id genus aromatis additis. Bibunt enim huius decocti calidi cyathum vnum, alij quotidie, alij alternis diebus, & sic aluum subducunt, quandoque bilem aut pituitam vomitionibus reddunt: accedete autem paroxyfmo dorsi spinam, & plantas pedum inungunt oleo calido, in quo Asarum diu fuerit insolatum: deinde in lecto se componunt calido: sic enim horror minuitur, & sudor copiosus funditur. Ab his omnibus dissentit Galenus, scribens Asari radices vtilis esse, facultate similes radicibus acori, intensiore tamen, itaque ex his quæ de illis dicta sunt huius faciendam coniecturam. Eum secutus Paulus, ait Asarum similem acoro vim habere, sed magis intensam. At cum nulla acori radicibus purgandi facultas insit, & Asarum, Dioscoride & Mesue auctoribus, quotidiana etiam experientia suffragante, veratri modo purget, & bilem pituitamq; infernè ac supernè propellat, permirum sanè cur acori facultatibus Asari vires, Galenus & Paulus comparauerint. Asaro congenerem plantam scribit Matthiolus in Bohemiæ montibus nasci, quam ideò Asarinam

ASARINA, Matthioli.

ASARINA, Lobelij.

Asarinam vocat. Repit humi, folio Asaro rotundiore ac scabriore, leuiter in ambitu ferrato: cauliculis villosis, floribus melinis Anthemidis modo, sed longè minoribus, non inodoris. Radices habet tenues, longas, per summa terræ repentes, acri gustu cum leuiuscula amaritudine: id quod calidum siccumq; earum temperamentum esse indicat. Vim habet abstergēdi modicā, sed attenuadi incidēdi aperiendi maiorē. Pota drachmæ pondere ex mulsō vel oxymelite aluū exoluit, ducitq; crassam pituitam & atros humores. Datur vtiliter hydropicis & regio morbo laborantibus. Sunt qui comitialibus & resolutis propinent, aut herbam per se aut eius decoctum. Cit vrinam & menses: vermes intestinorum necat. Legitur autumnno, & siccatur in umbra cum radicibus. Aliam Asarinam sterilis Seuenæ Narbonensis agri ostendit Lobellius, cuius folia & flores dilutè purpurascens hederæ terrestri conueniunt, sed maiores & longiores. Rupibus & cautibus Vaganio conterminis Seuenæ oritur. Cit vrinam.

BACCHARIS.

CAP. XVIII.

BΧΤΑΤ apud Dioscoridem, Paulum, Oribasium ab asaro seorsum tradita Baccharis, aut *πάκχαρις*, sic dicta, vt libenter credit Pena, propter eximiam fragrantia gratiam in radice cinnamomum redolente ex qua cum multa alia, tum vnguentum conficiebant, etiam Baccharis apud Comicos nominatum, auctore Athenæo. Galenus quidem in simplicibus Baccharim præterit, sed in Glosis Hippocraticis *βάκχαρις λυδιόν τι μύρον* exponit. Vsurpat id Hippocrates, *καὶ παραέσθω βάκχαρις, ἢ ἔλαιον λυδικόν*. Baccharis autem, vt describit Dioscorides, plāta est odorata, coronaria, cuius folia aspera sunt, magnitudine inter violam & verbascum media: caulis angulosus, cubitalis, subasper, adnatas propagines habens: flores purpurei, albicantes, odorati, radices veratro nigro similes, odore cinnamomo proximo. Asperum squallidumq; solum amat. Oribasius iisdem planè verbis descripsit. Eandem herbam Baccharim etiam Vergilius, ex qua ferta & coronæ texebantur tanquam ἀπὸ τρύποιον fascini ex nimia

Nomina

Lib. 15.

Lib. de nat. mulieb. Lib. 3. c. 44. Forma.

Locus. Lib. 11.

laude. Sic enim canit.

*At si ultra placitum laudarit, Bacchare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.*

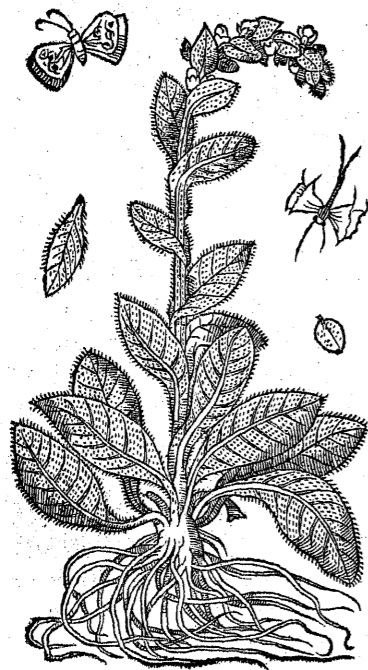
Quare vehemēter errant qui Dioscoridis caput de Bacchare spurium, atque ideo expungendum censent, frustra; probare nituntur Baccharem & asarum eādem esse plantam, quia quæ de Bacchare diximus ex capite de asaro exscripta sint, vt vtriusque descriptio paucis quæ irrepsere demptis, eadem sit. Huius erroris causam quamuis superiore capite declarauerimus, tamen hinc euidentior omnibus esse potest, quod asaro folia sint hedere, multò molliora, calfactoriam vim habentia, vrinam cientia, vetusto coxendicum dolori vtilia: Bacchari media inter violā, putā nigram, & verbascum, aspera, adstringentia, inflammationibus & erysipellatis conuenientia, somnifero odore: radices huic veratro nigro similes, cinnamomi odore: illi genicularæ, gramini proximæ, longè tamen graciliores. Adhæc asarum in vmbrosis montibus, Baccharis in aspero squallidoque solo prouenit. Non parum etiam discrepant Plinio auctore, Bacchar quoque, inquit, radice tantū odoratæ est, à quibusdam nardum rusticum appellatum. Vnguenta ex ea radice fieri solita apud antiquos, Aristophanes prisce comœdiæ Poëta testis est. Vnde quidam errore falso barbaricam eam appellabant. Odor est ei cinnamomo proximus. Gracili solo nec humido prouenit. Et mox. Sed eorum quoque error corrigendus est, qui Bacchar, rusticum nardum appellauēre. Est enim alia herba sic cognominata, quā Græci asaron vocant, cuius speciem figuramq; diximus in nardi generibus. Quinimo asarum inuenio vocitari, quoniam in coronas non additur. Cum igitur Baccharis peculiaris quædam herba sit ab asaro diuersa, quæ nam ea sit nūc inquirendum. Leoniceus & eum secutus Brasauolus Baccharin esse putant plantam illam quam herbarij Sclaream siue Scarleam vocant, alij Matrisaluam. Hos reprehendit Matthiolus, eorūque Bacchari aliam substituit in Romanis agris nascentem ab Andrea Lacu. missam, quam pro vera & genuina ab eo pictam hîc exhibemus. Sed ne hanc quidem pro legitima habent Pena & Lobellius: quinimo

Elogia. 7.

Lib. 21. c. 6.

In Aduers.

BACCHARIS, Matthioli.

Ibidem.

hanc verbascum odoratum esse cēsent, cui interdum flores lutei, interdū purpurei vt blatariæ. Romæq; cum valde is cupidus & fretus fide Matthioli complures sciscitaretur rei herbariæ peritos, nihil aliud esse quā verbascum respondisse affirmat. Quare aliam is adfert, eamque omnium maximè descriptioni Dioscoridis conuenientem, quam olim Barbarorū doctissimi genuinam putabant: multò enim propius quā illam Matthioli speciem verbasci odorati, ad Baccharem accedere certum esse. Etenim fruticosa est, appendicibus multis, foliis asperis, nigricantibus, primulæ veris, vel saluiæ latifoliæ magnitudine, caule bicubitali, floribus purpura obsoleta glomeratis, in pappos abeuntibus cardui modo. Radix summo cespite spargitur, diffusis fibris, caryophyllatæ modo, cuius odorem præsentissimū habet, vel cinnamomi, cui contulerunt antiqui Baccharis radicem, qui caryophylla non nosset. Planta valde frequens, valdeque isto nomine nota circum Monspelium, & alibi non paucis

locis.

BACCHARIS Monspe-
liensium, Conyza Maior,
Matthioli.

locis. Hanc Matthiolus Conyzam maiorem fecit, non sine errore: vt iam monuimus in palustribus. Eius enim radix odorem spirat non tetrum, sed aromaticum qualis caryophyllorū, folia sunt primulæ veris aut verbasci, non oleæ, glutinis nihil penitus habentia: flores purpurascunt. At Conyza maiori Dioscoridis, vt & cæteris conyze generibus flos luteus, odor grauis, folia pinguia. Quamobrem illa nihil penitus conyzae simile habet, omnia verò Bacchari valde similia, cuius vires nunc sunt exponendæ. Radix in aqua cocta vt tradit Dioscorides, auxiliatur conuulsis, ruptis, ex alto delapsis, spirandi difficultati, tussi veteri, vrinæ difficili. Menses pellit, & contra serpētium morsus vtiliter datur in vino. Vna ex teneris radicibus apposita foetus extrahit. Puerperis eius decoctum in defensionibus prodest. In diapsmata vtiliter inferitur, quia multam odoris gratiam habet. At folia adstringendi vi prædita, imposita capitis doloribus profunt, oculorū inflammationibus, ægilopiis incipientibus, mammis à partu inflāmatas, & erysipelatibus. Odor somnum inducit. De eadem re hæc Plinius. Bacchar & in medicinæ vsu est. Aliqui ex nostris Perpensam vocant. Auxiliatur contra serpentes, capitis dolores feruorēque: item epiphoras. Imponitur mammis tumētibus à partu, & ægilopiis incipientibus, & ignibus sacris. Odor somnum gignit. Radicem decoctam bibere spasticis, eueris, conuulsis, suspitiosis salutare est. In tussi veteri radices eius tres quatuorue decoquantur ad ternas partes. Hæc portio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones tollit, & vesicæ calculos. Conditur cum diapasmate (deprauatæ est enim ex veteri codice recta lectio, Tunditur in diapasmata. Sunt autem διαπασματæ, quæ in puluillum deteruntur, vt commodè inspergi possint:) vestibus odoris gratia inferitur.

Ca. 119. li. 3.

Lib. 3. c. 119.

Lib. 3. c. 44.

Vires &

Temper.

Li. 21. ca. 19.

STOECHAS. CAP. XIX.

ΣΤΙΧΑΣ Græcè & στωχας, Latinè Stœchas & Stichas, Arabicè *Asthochados*, Germanicè *Sticaskraut*, Italicè *Stechade*, Gallis *Stichedes*. Arabicæ factionis auctores patriam Stœchada reliquis omnibus prætulerunt. Hinc sequaces illo: um atque Officinæ gentili cognomento Arabicam cognominatūt. Stœchas nomen accipit, Dioscoride auctore, à Stœchadibus insulis Galliæ è regione Malsiliæ sitis, in quibus nascitur. Idem tradit Plinius. Stœchas in insulis tantū eiusdem nominis gignitur. Quæ verò sint insulæ Stœchades, declarat his verbis. Tres Stœchades à vicinis Malsiliensibus dictæ propter ordinē: quas item nominant singulis vocabulis, Proten & Mesen, quæ & Pomponiana vocatur, tertia Hypæa. Verior tamen lectio sic habet. Stœchades à vicinis Malsiliensibus dictæ propter ordinem quo sitæ sunt. Nomina singulis Prote, Mese, &c. Galenus contra Stœchada multam vbiq; terrarum nasci dicit, sed plurimam in Creta, & insulis Stœchadibus in Iberico mari sitis, à quibus etiam nomen habet. Est autē plenior, inquit, & melior quæ in insulis prouenit, quā Cretica. Stœchades verò insulæ non è regione Malsiliæ, vt perperam scripsit Dioscorides (bidui enim itinere & litore

Nomina

Lib. 3. c. 27.

Li. 27. c. 12.

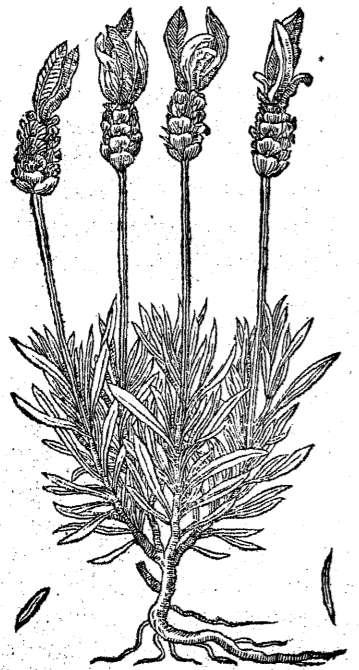
Lib. 3. ca. 5.

Pena in Aduers.

STOECHAS, *Marthioli.*Lib. 3. c. 27.
Forma.

Li. 27. c. 12.

Fol. 184.

STOECHAS *Capitulis foliatis.*Vires &
Temper.
Lib. 3. c. 27.

Li. 27. c. 12.

Li. 8. simpl.

Li. 2. med.
pur. cap. 17.

gniores vires eidē assignat. Tenuat, inquit, terget, purgat, resoluit, aperit hepatis & lienis, & aliorum viscerum obstructa, putredinē prohibet, omnes internas partium intemperies, præsertim cum materia, corrigit: cerebrū, nervos, cor, & alia viscera, partēq; omnes internas vi parum adstringētē roborat. Purgat autē bilem atram, & pituitam etiam ex cerebro, nervis, & sensuum instrumentis, easq; partes roborat: omnibus frigidis affectibus est salubris, fotu, balneo, potu. Oleū quoq; Stœchadis cerebrum

inde absunt) sed è regione Olbiæ sitæ sunt, vulgò *Hyeris*, oppidulo olim tam lauto quàm nobili, à quo etiam hodie insulæ Stœchades nomen retinent. Stœchadem breuiter perstrinxit Dioscorides. Herba est, inquit, tenuibus furculis similem thymo comam habens, sed longiore folio, gustu acris, & quodāmodo subamara. Breuius sic Plinius. Stœchas est odorata herba, coma hyssopi, amara gustu. Eam sic fusiùs & clarius delineauit Pena. Ex radice lignosiore cauliculos emittit cubitales, & sesquicubitales, lignosos, in quibus foliola oblonga, satyreia hortēsis, longiora, albicantia, incana, angustiora & minora quàm lauandulæ, aut rosmarini coronarij: capitula spicata in summis virgis, thymi Cretenis, sed maiora, è quibus flores purpurei aut è caruleo purpurei exeunt, summis capitulis eminent foliola, siue quædam veluti membranæ ligulæ caruleæ aut purpureæ, interdum admodum longæ, sæpius breviores, præsertim in Hispania. Et summi cauliculi interdum foliis stipantur in Gallia Narbonensi, interdum nudi cōspiciuntur. Semen subfusculū, vriticæ, aut lauandulæ. Non solū Stœchades insulæ, sed etiam colles Narbonæ, asperiq; tractus Galloprovinciæ tãto prouētū Stœchade simul & spica lauandula, thymo, & satyreia duriore scatent, vt etiam clibanis calcificandis satis suppetant. Stœchadis decoctum auctore Dioscoride, hyssopi modo ad pectoris vitia efficax est. Antidotis commodè miscetur. Liberat ab obstructione, attenuat, extergit, & corroborat viscera omnia, & totum animantis habitū. Menses ciet potu, inquit Plinius, pectoris dolores leuat. Antidotis quoq; miscetur. Qua de re distinctiùs hæc Galenus. Stœchadis gustu quidē qualitas amara est, & mediocriter subadstringens. Cæterum temperies cōposita, nempe ex terrena essentia frigida, exigua, vnde sanè adstringit, & extenuata altera terrena copiosiore, à qua amara est: ob vtrorumq; verò conuenientiam & coitum, obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tū viscera omnia, tum totum corpus ea potest. Mesues plures & insi-

cerebrū & nervos calcificēdo, ceu vitā illis restituit. Sumpta stœchas cum scilla, vel aceto scillite, epilepsiā & vertiginē iuuat. Cum lapide cyaneo aut sale indo, aut aliis valentibus, cōfert melācholicis affectibus, quibus timor & mœror comes adest. Cū succo buglosi aut pomorū dulciū, affectus cordis melācholicos iuuat: dolorē nervorū, articulorū, musculorū sedat quouis modo adhibita: suffitu nariū obstructiōnē expedit. Syrupō vel alia forma stœchas sumpta, quartanis & reliquis diuturnis febribus præsertim pituitosis succurrit. Calidis, siccis, biliosis, præsertim quibus multa bilis flama in vētriculo redūdāt est noxia, quia turbat vētriculū, & sitim, vomitū, ardorēq; molestū excitat: ac quoniā imbecillius purgat, ipsi additur pars sexta salis cōmunis & salis gemmæ: additur & myrobalanus nigra, aut capula, vt valētiōr fiat eius vacuatio itē scilla, præcipuē in capitis affectibus. Eadē sero lactis macerata, vel incocta fit potētiōr: cum vino autē, pãsis purgatis, succo pomarū dulciū cocta innocētiōr. Oleum vetus stœchade & pauca spica imbutum est magnarum virium. Pars stœchadis potior flos, paucam decoctionem sustinet, longiorem verò eius folia floribus ignobiliora. Potatur stœchadis decoctum ab vncias quinque ad vncias septem: puluis autem à drachmis tribus ad drachmas quinque.

LAVANDULA. CAP. XX.

DORATA & coronaria stirps quæ Officinis & vulgò herbariorum Lauandula siue Lauendula, politioribus *Λευάνδαρος* Græcè, & Pseudonardus Latine dicitur, quod non sit vera nardus, cuius Dioscorides, & alij veteres meminerunt, Italis *Lauanda*, Gallis *Lauande*, Germanis, *Lauander*. Lauandula autem nominata est, quod balneis & hominum laucris expetatur, elotāque omnia, si permisceatur, odoris suauitate commendat. Hanc duplicem statuunt pseudonardum siue lauandulam: marem, quæ & spica à spicatis floribus, & Nardus Italica nuncupatur, Italis *Spigo*; Gallis *Aspic*. Pseudonardum fœminam quæ lauandula vulgaris est, Gallis *Lauande femelle*. Hæc ramulos siue virgas profert tenues, quadrangulares, geniculatas, cubitales aut longiores, folia circa singula genicula bina, oblonga, carnosa, vtraque parte albicantia, rosmarini coronarij foliis multo longiora, latioraque, & in summo spicas oblongas, tenues, floribus refertas purpureis, aut caruleis, interdum albis, benè odoratis, & odore caput replentibus: radices lignosas, in fibras diuisas. Huic simillima pseudonardus mas, siue spica à superiore differt, quod foliis sit maioribus, crassioribus, longioribus, & latioribus, stœchadis, fragrantia maiori, & grauiori, illa magis aromatico, & gratiore. Vtraque in Gallia Narbonensi & Hispania plerique montes & campi deserti referti sunt, in reliqua Gallia, Germania, & alibi in hortis feritur. Iunio & Iulio flores exeunt. Existimatur à quibusdam esse Cneorum album Theophrasti, & Higini Casia herba, odorata, cuius aliquoties meminit Verg. vt in Bucol. *Tum casia atque alijs intexens suauibus herbis.*

LAVANDULA, *Fœmina.*

Mollia luteola pingit Vaccinia calthæ.
Præter Lauandulas vulgares Clusius inuenit aliud genus rarum admodum & planè nouum. Cubitali interdum assurgit altitudine, ramulis quadrangulis & hirsu-

Nomina

Genera.

Forma.

Locus.

Tempus.

ris, quos multifolia tenuiterque incisa ambiunt folia, lanuginosa, cinereique coloris, gustu acri & odore iucundo: flores in summis virgulis quadrangulis, nudis & lanuginosis, spicatum ut in Lauandula congesti, colore cæruleo, odorati: spica autem aliquantulum contorta est, & in quatuor veluti versus aut ordines digesta, alia interdum ex alia nascens: radix dura, lignosa, multifida. Primum eam nascentem inuenit in colle quodam Malaca vicino, Februario mensē florentem: deinde circa Murciam Martio, nec alibi præterea. Odor multò mitior, neque ita caput ferit, uti Lauandulæ præsertim Spica. Quare credibile est eam non esse tanto calore præditam. Vtraque calida siccaque est ordine secundo absoluto, vel incipiente tertio, tenuium item partium, & ex multis aëreis spirituosissq; partibus constat. Quare frigidis capitis morbis quouis modo adhibita cōfert, iis præsertim qui non ex copioso humore, se ex sola potissimum qualitate originem ducunt. Proinde & stillatitius eius liquor odoratus, & temporibus & frōti illitus, catalepsi, leuiori hemiplexia, comitali morbo, & syncope laborantes reficit. Sed ubi humorum copia adest, præsertim sanguini permistorum, non satis tutus huius vsus est. Lauandula in vino cocta potaque vrinam & menses ciet, secundas & fœtum expellit. Datur decoctum ex solis floribus, aut cum cinnamomo, nuce moschata, & cariophyllis incoctis, vtiliter potandum cordis tremore, & morbo regio affectis. Lauandulæ fœminæ semen & folia affectibus matricis magis commendantur tum fotu in fœsione, tum pulueribus dilutis, intrò sumptis, ad suffocationem, ex ascensu putridi vaporis natam, & ad partus accelerandos.

Temper.

Uires

NARDVS,

CAP. XXI.

Nomina

ΑΡΔΟΣ & *vapdos* & *axus* Græcis, Nardum siue Nardus Latinis & Nardispica, Auicennæ & Arabibus *Cembul*, id est, spica, & *Cembul Indi*, id est, *Spica Indica*. Quod corruptè Matthæus Siluaticus *Simibel* & *Sumbel* profert, Italis *Spigonardo*, Hispanis *Azumbar*, *Espigasil*, Gallis *Aspic d'outrè mer*. Dioscorides duo nardi genera esse tradit. Vnam Indicam, alteram Syriacam, & Indicæ aliam esse speciē quæ Gangitis nominatur à fluuio Gange apud quem nascitur montem, præterfluenta. Est etiam quædam Sampharitica à loco sic dicta.

Lib. 1. c. 8.

Genera

dicta. Syriaca nardus appellata est, non quòd in Syria inueniatur, sed quòd montis in quo nascitur altera pars ad Syriam conuersa est, altera ad Indos. Hæc nardus Syriaca melior, quæ recens & leuis est, multas gerens comas flauis coloris, valde odorata, cyperum redolens, paruam habens spicam, saporis amari, & linguam resciccantis, quæ satis diu in sua odoris gratia permaneat. Indica gangitis viribus imbecillior, quòd in aquis locis proueniat, procerior est pluresque spicas habet, ab vna radice comas, & circumplectas, ac grauius olentes. Indica verò montana odoratior est, spicis mutila, odore cyperi cæteris Syriacæ dotibus. Sampharitica valde mutila ac breuis, magnas spicas habet, & caulem medium aliquando candidiorem, hircinum virus supra modum redolentem, quam improbare oportet. De nardo aliter scripsit Plinius his verbis. De folio nardi plura dici par est, ut principali in vnguentis. Frutex est graui & crassa radice, sed breui ac nigra, fragilique, quamuis pingui, situm redolente, ut cyperi, aspero sapore, folio paruo densoque, cacumina in aristas se spargunt: ideo gemina dote spicas ac folia celebrant. Alterum eius genus apud Gangem nascens, damnatur in totum ozanitidis nomine, virus redolens. Et mox in nostro orbe proximè laudatur Syriacum, mox Gallicum, tertio loco Creticum, quod aliqui agrium vocant. Dioscorides radicis tantum Syriacæ & Indicæ nardi faciem & naturam exposuit, Sampharitici verò fruticis & caulis formam. Plinius fruticis radicem, folia, cacuminum aristas depinxit. Idem, & Syriacam nardum in Syria nasci putauit, non ut Dioscorides ait, in montis India parte quæ ad Syriam flectitur: hoc enim absurdum videtur. Nam cum India à Syria longissimè distet, multaq; inter has interiectæ sint regiones, deserta Arabia, Persis, Carmania, Gedrosia, Darangia, aliæq; nonnullæ, qui fieri potest, ut mons ille ad Gangem situs, altera parte Syriam tam facile respiciat, ut nardus in ea proueniens, Syriaca dici possit? Hanc ob causam Matthiolus eam potius à Syraffene regione quæ ad Indum fluuium est dictam suspicatur, quàm à Syria. Nam, si Ptolemæo credimus, mons est in India, qui à Gange fluuio ad Syraffenem extenditur. Galenus non solum Syriacæ nardi, sed etiam Creticæ meminit. Pena asserit legitimam è plerisque locis Aegypti & Syriæ in Europam afferri, non modò radicem qualem Galenus vult, sed etiam alias distinctas partes, nimirum radicē, spicas comasve, festucas & folia ipsa. Ima radix Nardi, exili & arido stamine à radícula siue

Forma.

Lib. & c. 12.

In cap. 6. lib. 1.

Lib. 8. sim. Lib. 9. c. 4. me. loc. in Aduerf.

SPICA NARDI, Indica.

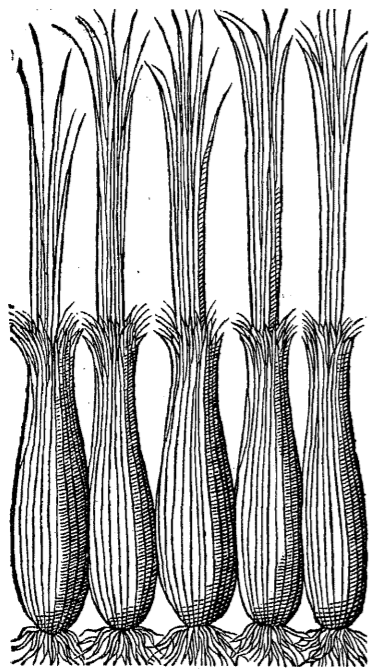

torulo exit, cui innituntur spicata comæ confertique glomi quasi per cirros, torulos, nucleosve distincti, & conflat capillamentis ut in Meo, è quorū spatiiis mediis emergunt nonnulla iunca folia, marinae algæ modo, tamen minora multò. Hæc siccas inter ingentes fasciculorum strues se vidisse refert Venetiis in ædibus periti Pharmacopœi Alberti Martinelli ad Angeli symbolum idē Pena, & his similes à nonnullis aliis studiosis Lugduni fuisse animaduertas. Huic veræ nardo aliam, simillimam, tamen spuriam, Narbonensem subiungit, quæ Gangitis merito cognominanda est. In Gallia Narbonensi, inquit, à Gange oppidulo septem plus minus miliaria distans est mons perquā amœnus & celsus, herbarum præstantiorum feracissimus, cui idcirco vulgò nomen, Dei Paradisus, inditum. In eius cliuo quæ ad meridiem maris mediterraneum vergit, hæc vberius prouentu erumpit, muscosis & vdis tractibus, infima radix pusilla, exilibus fibris, duris & raris, quæ subsunt spicatis comosissq; torulis, minimum digitum crassis, colore pallecentibus ex fusco, ferè palmum altis, non valde mucronatis, sed quadantenus

fol. 43.

NARDVS SPVRIA

Narbonensis, Pena.

Cap. 33.

tenuis per extrema recifis: folio est viridi, rigido, iunco, vix pedem alto, numerofo, quod ab ima radice ortum trans fpicam comam imum caulem ambientem feſe exerit: multæq; plātæ quaſi vno ceſpitis ambitu implexæ, vnus effigiæ præferunt. Tota inodora eſt præter capillamenta fpacea, multò craſſiora quàm Indicæ, odore muſci querni, vel terreſtris. Garcias, in Aromatum Indicorum hiftoria, refert nardum Indis vocari Cahzagara. naſciq; in Mandon & Chitor prouinciis, Regnis Delli, Bengala, & Decan vicinis, iuxta fluuium Gangem, quem incolæ Ganga appellant. Præterea non eſſe diuerſa nardi genera, ſed vnicum duntaxat ſibi notū eſſe nardi genus, id ſcilicet quod ex memoratis locis adfertur. Prouenire quidem in monte quodā qui altera parte Orientem ſpectat, altera Occidentem, ad quē ſcilicet Occidentem ſita eſt Syria, multis regionibus ab India diſcreta. Sed tamē multis aliis regionis locis ſatum prouenire, nec facilè ſponte naſci, neque vnam præſtantiorem eſſe altera, ſpicamve habere aliā altera multò longiorem. Radix, inquit, ſpargit ſupra ſolum breuem virgulā,

ſiue caulem, circiter tres palmos longum, cum longiſſimis, atque alias inſuper virgulas multò breuiores: in ſumma radice ſpicæ producuntur, item aliæ per virgulas. Tali enim modo venditur in Cambaiete, Aſurate, & Gogua, aliifq; portubus marinis, vnde mercatores Arabes & Perſæ petunt, potiſſimā tamen partem ad indigenis abſumi ferunt. Inuenitur interdum ſordida & puluerulenta, villis ipſius plātæ in pollinem redactis. Emitur tamen ab iifdem mercatoribus. Eo puluere manus ablui Garcias intellexit. Hac vnica nardo, inquit ille, quæ iuxta Gangem naſcitur, quamq; in Occidentem exportant, vtuntur medici tum Indici, tum Turci, Perſæ, & Arabes. Nam quod ex ingenti pretio, quo antiquitus, teſte Plinio, emebatur, colligere quidam volunt noſtram nardum non eſſe legitimam, hîc Garcias reſpondet, Indias nunc magis apertas eſſe, regioneq; aromata gignētes, longè cultiores quàm veterum tēpore fuerint, ideò multò plura aromata, maioriq; copia, & multò minus adulterata ad nos adferri, viliufq; emi quàm antiquitus: in quorum numero nardum reponit, quæ legitima & ſine mangonio ad nos importatur, licet interdū aut maris humore ſibi aſcito ſitum contrahat, aut ſenio ſuaeolentiam illam amittat, qua initio prædita fuit. Cæterum fabuloſum eſſe omnino indicat, quod Andreas Lacu. ſuis in Dioſcoridem commentariis ſcribit nardi vſum apud Indos eſſe periculoſum, quoniam ex ea fiat veneni quoddam genus mortiferum, quod non modò hauſtum, ſed etiam cuti in ſudoribus inſperſum, hominem ſtatim necat, idque toxicum Piſon vocari. Nam cum multis in India annis medicinam exercuerit, & non modò verſatus ſit cum omnis generis medicis Aſiaticis, ſed etiam Regibus & Principibus familiaris fuerit, nunquam tamen hoc Piſon vidit, aut eius nomen audiit. Id genus quod Sepulveda Satiach aut Satiach appellat, id eſſe putat, quod ex Satiagua adfertur, celeberrimo regni Bengala portu, & emporio ad fluuij Gangis oſtia. Hac Garcias de nardo literis prodidit. Ex quibus & aliis ſuprà memoratis intelligere licet nardum cuius vſus eſt in medicina, radicem tantum & non aliam plantæ partem, eiuſque radicis partes ſpicas appellari, quas hîc Dioſcorides τάρχους vocat

Lib. & ca. 12.

Lib. 2. c. 146

vocat, in allij radicibus ex multis particulis coagmentatis τάρχους, & ἀγλίθας, Theophrastus γέλας, Plinius nucleos, Columella ſpicas, Græci item ὄνυχας & κελλίδας vocant. Id confirmat Galenus ſic ſcribens. Iubet Andromachus adiicere nardum Indicam, ea verò eſt quam ſpicam vocant, non quòd ſpica ſit, radix etenim eſt, ſed quod ſpicæ formam referat. Præterea hos de Philonio antidoto verſus

Lib. 1. Ant.

Et drachmam dictæ falſò radicis, ab ipſa

Terra, piſſeo quæ Ioue clara manet,

ſic declarat. Quin & nardi drachmam coniiiciendam iubet, quam radicem falſi nominis appellat, quoniam ſpica nardi nominatur. Vult autem eam Creticam eſſe, quum ait ab ipſa Terra, piſſeo quæ Ioue clara manet, quandoquidem fabularum ſcriptores Iouem in Diſtæo Cretæ monte educatum aiunt, occultatum ibidem à matre Rhea, ne & ipſe à patre Saturno deuoraretur. Appoſuit autem Ioui epithetum Piſſei, quemadmodum multi extra poëtica vulgò dicere ſolent, per Aſculapium pergamenum, per Dianam Ephæſiam, per Delphicum Apollinem. Quidam verò non Creticam terram, ſed Indicam indicatam fuiſſe aiunt, ex qua ebur adfertur: ex hoc enim ſtatuum Iouis in Piſſa factam fuiſſe. Iam verò de eiufdem temperamento & facultatibus ſcribens perſpicuè radicem nuncupat. Nardi ſpica, inquit, exſiccit ordine primo, deſiccet ſecundo iam completo. Compoſita eſt ex adſtringente mediocriter ſubſtantia, & acri calida non multa, & quadam leuiter amara. Ex his conſtat facultatibus radix, & ad iecur & ad ſtomachum non ſine ratione conuenit tum pota, tum extrinſecus impoſita. Vrinam ciet, morſus ſtomachi ſanat. Ventre ac inteſtiniſ conſiſtentes fluxiones deſiccet. Ad hæc & eas quæ in capite & thorace. Valentior eſt Indica, quæ nigrior eſt, quàm Syriaca. Nardus, auctore etiā Dioſcoride, vim habet calfaciendi, ſiccandi, vrinam ciendi. Quare pota aluum ſiſtit, & fluxiones ex vtero, ac ſeroſos humores appoſita cohibet. Auxiliatur etiam nauſeis cum frigida aqua pota, & ſtomachi morſibus, & inflationibus, item hepaticis, ictericis, & nephriticis. Aquæ verò incocta, & pro ſotu ad inſeſſum adhibita vteri inflammationibus medetur. Valet etiam ad oculorum palpebras largo humore manātes, cilia adſtringens, & denſiora reddens. Humidis corporibus inſpergitur. Miſcetur & in antidota. Reponitur ad ocularia medicamenta in vaſe nouo non picato, in puluillum detrita, ac cum vino in paſtillos coacta.

Lib 8. ſim. Temper. & Vires.

NARDVS CELTICA. CAP. XXII.

ΝΑΡΔΟΣ κελτική Græcè, Latine Nardus Celtica, & Nardus Gallica, aut potiùs hodie nuncupanda Ligurtica, quòd, vt olim Dioſcoridis tempore, ita nunc quoque in Liguria Alpibus naſcatur, eodem teſte patrio nomine Saliunca dicta: perperam enim in excuſis codicibus ἀλιύργια pro σαλιύργια legitur, atque eo corruptiùs vbi ſcribit, ἢ νάρδος κελτική ἢ ἐνίοις σερίνην ἐκάλεισαν. Id eſt, aut nardo Celtica, quam ſerinen aliqui vocauerunt. Dubium enim nō eſt, quin σαλιύργιον pro σερίνην ſcripſerit Dioſcorides. Nam Scribonius de eiufdem veneni remediis ſcribens, ſaliuncam habet. Adiuuantur, inquit, iam læſi ab eo ſaliunca, id eſt, nardo ſilueſtri quam plurima ex vino ſæpius data. Arabes Cembul Rumim vocant. Nardus hæc, vt deſcribit Dioſcorides, frutex eſt exiguus, qui vnà cum radicibus in faſciculos manuales colligitur. Folia habet oblōga, ſubſua, floribus luteis. Cauliculorum & radicum duntaxat vſus eſt, & odoris ſuauitas: ideò pridie aqua reſperſis faſciculis, & terra ſeparata, in pauimēto humecto charta ſubiecta ipſos reponere oportet, poſtridie verò purgare: ſic enim quod vtile eſt cum aceroſo & alieno nō excutitur, quia propter humorem firmum eſt. Secretos igitur caules ac radices, foliis abiectis, ſi reponere voles, tere, vino excipe, & digere in paſtillos,

Nomina

Lib. 1. c. 7.

Lib. 2. me. ſeca. ca. de pharico.

Cap. 195.

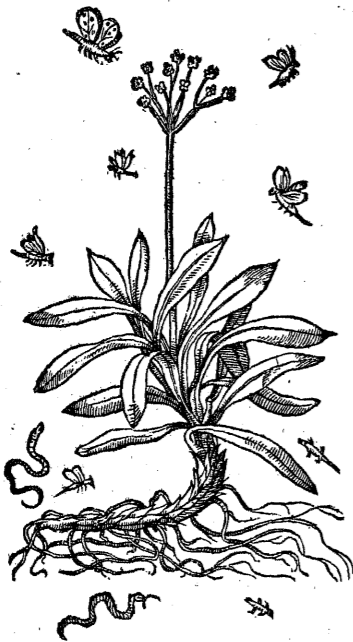
Lib. 1. c. 7. Forma.

NARDVS CELTICA,
Matthioli.

Lib. & c. 12.

Locus.

In c. 7. lib. 1.

fol. 12.

NARDVS CELTICA,
Altera Pena.

fol. 12.

Rondeletius nardi Gallicæ speciem esse coniciebat, ex cuius Meiç; radicem decocto paratam potiunculam cuidam ex illo cœnobio dyfuria laboranti cum dedisset, Vires & vrinæ copiam elicuit. Nardus celtica, vt tradit Dioscorides, eadem potest quæ Syriaca, magis tamen vrinam mouet, & stomacho vtilior est. Prodest etiam inflammationibus

pastillos, quos nouo testaceo vase diligenter operto serua. Optima est recens & odorata, multarum radicum, non facile fragilis, plena. Quædam horum Plinius habet. Ex iis Gallicū (suba. nardum) cum radice vellitur, abluiturq; vino. Siccatur in ymbra, alligatur fasciculis in charta, non multum ab Indico differens, Syriaco tantum leuius. Pretium xij. In his probatio vna, ne sint fragilia & arida potius, quam sicca, folia. Prouenit, vt ex Dioscoride diximus, in Liguria Alpibus, atque etiam in Istria. Hodie quoque in Genuensibus Liguriæq; alpinis non procul Sauona vrbe. Eiusdem magnus habetur proventus, auctore Matthiolo, in Stiria, Austria, Carinthia, vbi Indemburgeses rustici è suis montibus quotannis innumeros comportant saccos fasciculis plenos, quos mercatoribus vendunt, qui in Syriam & Aegyptum merces conuehūt, quod Siriis & Aegyptiis nardus hæc maxime expetatur ad balnea quibus frequenter vtuntur. Vera Celtica nardus ex Matthiolo hic depicta est, cui similem depinxit & descripsit Pena his verbis. Pusilla herbula est, aliquantum proserpens, deinde se surrigens, cauliculo palmum & sesquipalmum alto, ad quem imum folia cespites summos conflant, exigua, tenuia, gnaphalij montani, aut gentianellæ minimæ, pallida & sublutea, inferne angusta, qua radice ceruici squarosæ, aut squamulis tuniceis obsitæ, spicatum digestæ innituntur, subter quæ multæ fibræ fusæ villosæq; propagine, asari odore, & modo, in terram sparguntur, gustu acri, subamaro aromatico, spicam nardi spirante. Aliam multo elegantiore, & multo similiorem gentianæ cruciatæ foliis, à se repertam scribit Pena prope cœnobium quoddam inter Dei viridarium, & calcaris montes, in agro Narbonensi magni & vulgati nominis. Radice est valerianæ maioris, paulo minore, geniculis daronici modo distincta, humistrata, acri sapore, erodente, aromatico & amaro, nardi æmulo, foliis saponariæ vulgaris, flaccidis ex flauo pallefcentibus, senis, septenis ve, gentianellæ adeo cognatis, vt primo intuitu eandem putes. Caulis cum maximus, cubitum altus, mediocris sesquipalmum: flore radiato, aureo, buphtalmi æmulo. Hanc

mationibus hepatis, & ictericis, & stomachi inflationibus cum absinthij decocto pota, item aduersum lienem, renum & vesicæ vitia, & venenatos ictus ex vino. Miscetur etiam in malagmata, & potiones ac vngueta calfacientia. De eiusdem viribus eadem ferè Plinius tradit. Cõtexamus & Gallici nardi remedia in huc locum dilata in peregrinis arboribus. Ergo aduersus serpentes duabus drachmis in vino succurrit. Inflammationibus coli vel ex aqua, vel ex vino. Item iocinoris & renum, suffusiq; felle, & hydropicis per se & cum absinthio. Siftit purgationū muliebrum impetus. Nardus Gallica, inquit Galenus, Indicæ facultatibus quadantenus similis est, sed ad omnia imbecillior, præterquam ad prouocandâ vrinam: siquidem calidior illis est, sed minùs adstringit. Haud dubium est quin hæc in Liguria alpibus vernacula voce saliuuca dicta, sit illa quam hi Maronis versus innuunt,

Lib. 21. c. 20

Lib. 8. sim.

Eclo. 6.

Puniceis humilis quantum saliuuca rosetis,
Iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.

Quam etiam hodie Valesij Selliga vernaculè quasi saliuucam vocant. Quibus aduersari videtur Plinius, qui cum de nardi gallici virib; quæ supra citauimus, dixisset, aliquantò post, eodem tamen capite, Saliunca radix, inquit, in vino decocta sistit vomitiones, corroborat stomachum, tanquam saliuuca sit à celtica nardo diuersa, quam etiã seorsum à nardo gallica depinxit his verbis. Saliunca foliosa quidem est, sed breuis, & quæ neci non possit, radici numerosæ cohæret, herba veriùs quam flos, densa veluti manu pressa, breuiterq; cespes sui generis. Pannonia hanc gignit, & Norici, Alpiumq; aprica: vrbiùm Eporrhedia, tantæ suauitatis, vt metallū esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimum. At Plinius diuersas apud diuersos auctores nomenclaturas secutus, de nardo celtica & saliuuca diuersis locis tractauit, tamen omnia de vna & eadem nardo celtica intelligi debent, quæ etiam saliuuca nominatur, cuius Pliniana delineatio nardo celticæ bellè quadrat. Quod verò dixit, tantæ suauitatis vt metallum esse cœperit, vix dicas quomodo accipiendum sit, & quomodo metallum esse cœperit, quidâ tamen exponunt, propter odoris suauitatem metalli loco expeti, vel vt metallum conquiri, quasi non sit minoris indicaturæ & pretij. Vetus Cornarij Plinianus codex habet, vt melatum esse cœperit, quæ lectio etiam si nihil nobis significet, corruptum tamen locum esse indicat, vt mel atticum esse cœperit legendum esse Cornarius suspicetur. Mellis enim atticæ, inquit idem Plinius, in toto orbe summa laus existimatur. Quidam exponunt in vectigali & reditu publico censeri, non aliter quam metalli fodina.

Petrus Pe. fol. 12.

Lib. 20. c. 7.

Embl. 7. lib. 1.

Lib. 21. c. 10

HIRCVLVS, Veterum.

HIRCVLVS CAP. XXIII.

Dioscorides refert nardū celticam adulterari herba simili, quæ vna cum ipsa euellitur, quâ ob odoris grauitatē ῥῥῆρον appellant, id est, hircum, sed facilis est dignotio. Est enim herba sine caule & candidior, & minùs oblonga folia habet, neq; radicem amaram, neq; aromâ redolentem, quemadmodum vera nardus celticæ habet. Idem prorsus Plinius tradidit. Cum Gallico nardo semper nascitur herba quæ Hirculus vocatur à grauitate odoris & similitudine, qua maxime

Nomina. Forma.

Lib. 8. c. 2a. 12.

adulteratur. Diffat quòd sine cauliculo est, & quòd minoribus foliis, quòdque radicis neque amara, neque odorata. Hactenus Plinius. Huius rarissimæ plantæ, & vix dum vlli visæ cognitionem Carolo Clusio cognitionem acceptam referre oportet, qui in suis Aromatum Indicorum historia à Garcia medico descripse versionibus eam depinxit, & descripsit his verbis. Antuerpiæ inter aliquot nardi celticæ fasciculos plantulas quasdam inueni, quæ adamussim quadrabant cum Dioscoridis Hirculo, quem describit, eoque nardum celticam adulterari refert. Nam plátula est nardo celticæ similis, candidior tamen, & veluti ex viridi cinerea, sine cauliculo, minoribus breuioribusque foliis, villosa admodum secundum radicem & nigricans, nulla odoris iucunditate. Folia præmâsa nullum aromaticum saporem reddunt, sed lenta & viscida sunt: Nardi verò celticæ folia calida sunt, cum aliqua tamen adstrictione, & odore saporeque iucundo. Hæc ille, qui hirculi iconem hanc exhibuit.

Lib. 1. c. 7.

NARDVS MONTANA. CAP. XXIIII.

Nomina

Lib. 1. c. 8.

Forma.

NΑΡΔΟΣ ὄρετιν Græcis, ab aliquibus ἑυλακίτις, & ἡνείς dicta, Galeno πνεύτις, Latinis Nardus montana. Nascitur, inquit Dioscorides, in Cilicia & Syria, ramulos & folia eryngio similia habens, minora tamē, non aspera, neque spinosa: radices subsunt nigra, odoratae, duæ aut plures seu asphodeli, sed graciliores & longè minores. Neque caulem, neque fructum, neque flores fert. In qua historia sibi ipse repugnat Dioscorides, initio scribens nardum hanc caule & foliis eryngio similem esse, in fine capituli neque caulem, neque fructum, neque florem ferre. Quem errorem Marcellus scriptorum incuriæ adscribit, qui vocū vicinitate decepti ἡνείς pro κλάδης, vel κλάδων scripserunt. Verum cum hæc duæ voces ramos vel surculos designet, qui arboribus potius quàm herbis conueniunt, sintque rami iidem arboribus, qui caules herbis, videtur locus is ne sic quidem à mendo expurgatus. Quare legendum censet Matthiolus, ὅτι δὲ ἡνείς, ὅτι κάρπός, ὅτι ἀνθος συμπερέσει. Id est, neque caulis, neque fructus, neque flos confert. Etenim radicis, quæ odorata est, vsus est duntaxat, non aliarum partium. Sed neque ex Cilicia, neque ex Syria nardus hæc ad nos adfertur, tamen nardum montanum hinc depictam Matthiolus esse putat, quæ etsi folia eryngij non habeat, cum tamen cætera respondeant, præsertim radices odoris fragrantia à cæteris nardi generibus nõ discrepantes, ab hac sententia haud abduci potest. Pena de ista nardo Anguillaræ iudicium & descriptionem sequitur, istamque plantam montanam esse putat, quam inuenit tum in montibus Mindeno conterminis, tum Vegetariis arduis, & accliuibus. Natura paruula est, valerianæ minori persimilis flore & folio, sed purpurascente, erucæ diuisura & valerianæ maioris: radice bulbi bini, oblongique subsunt orchis ritu, è quibus caules sesquipalmum alti. Nardi montanæ radix efficax est ad omnia, quibus nardus celtica conuenit.

NARDVS Montana, Mattholi.

In cap. 8. lib. 1.

In Aduer.

Vires.

P H V.

P H V.

C A P. XXV.

QUAE Græcis φε, & αἴγυριος νερόλιος vocatur, Latinis quoque Phu, & Siluestris nardus, Arabibus Pu, Officinis & herbariis Valeriana maior, multis quibus valet facultatibus, & Valeriana horrensis, & Theriacaria, Gallis Grande valeriane, Germanis Groß Baldrian, Italis Valeriana maggiore. Phu, folia habet, inquit Dioscorides, hippofelino aut elaphobosco similia, caulem cubitalem aut maiorem, læuem, tenerum, in purpuram vergentem, cauum,

Lib. 1. c. 11.

Forma.

P H V, Magnum.

geniculis interceptum, flores ad narcisi flores accedentes, maiores tamen & teneriores, & ex albicante purpureos. Radix superior digiti parui crassitudine est, adnascens etiam radículas obliquas veluti iucus odoratus habet, aut veratrum nigrum, inter sese implicatas, subflauas, bene odoratas, odore nardum referentes cum quadam virosa grauitate. De quo hæc breuiter prodidit Plinius. Tertio loco Creticum, quod aliqui agrium vocant, alij phu, folio olusatris, caule cubitali, geniculato, in purpura albicante: radice obliqua villosaque, & imitante autum pedes. Ex quibus delineationibus perspicuum est, valerianam nostratam hortensem siue maiorem, Dioscoridis esse phu. Caulem enim emittit cubitalem & bicubitalem, glabrum, concuum, eque geniculis folia prælonga, altius sinuata edentem, erucæ aut pastinacæ diuisura. Flores sunt non inuenusti, in summis ramulis umbellatim collecti, purpurascens per initia, odor: radix transuersa, humi immersa, crassa, pollicem æquat. Sola florum narcisi collatio obstat, qui in phu

Lib. 1. c. 12.

Pena in Aduer.

narcisi florum effigie esse debent, nõ autem umbellæ vel muscarij, vt in valeriana maiori, quamquam flosculi per se omnes qui umbellam conficiunt, forma narcisinos referant, in purpura albicantes, deinde longè narcisso magnitudine cedunt, quos tamen maiores esse Dioscorides ait. Sed hic mendum esse rectè Ruellius conicit, quod in magnitudinis designatione freques apud Dioscoridè & Theophrastum esse solet, vt μικρά pro μικρά, ἡσσονα pro μετρίονα legi debeat, vt & hoc loco, quum reliqua omnia sic adamussim respondeant, vt nulla prorsus nota dissentire videatur. Apud Plinium floris nulla fit mentio. Quidam apud Dioscoridem non inconsideratè pro νερόλιος, legunt κίονος: id est, hederæ. Est enim Valerianæ flos hederæ flori specie similis. Idem obseruarunt, quod est apud Dioscoridem, phu τλάσμα ἐπιρρίζια ἐχέειν, καὶ θάπτειν ἄνθρον ἢ ἑλλέβορον μέλανα, Plinium legisse apud quedam ex vetustis herbariis, ἢ μελανπόδιον, & ita reddidisse, quasi legisset τοὺς τῶν ὀρνίθων πόδας. Præterà facultates consentiunt. Phu enim auctore Dioscoride, vim habet calfaciendi, ciendi vrinas arida pota. Decoctum ipsius eadem præstare potest. Valet etiam ad lateris dolorem, menses cit, & antidotis miscetur. Eadem ferè Plinius tradit. Eius verò quod phu eodem loco appellauimus, radix datur potui trita, vel decocta ad strangulationes, vel pectoris dolores, vel laterum. Menses quoque ciet, bibitur cum vino. Phu, inquit Galenus, odoratum quodammodo est. Huius herbaræ radix Nardo viribus similis, sed ad pleraque infirmior. Vrinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca nardus, similiter autem vt celtica. Sic valerianæ maioris ra-

Lib. 2. c. 9.

Lib. 1. c. 10.

Temper. & Vires.

Lib. 1. c. 10.

Lib. 21. c. 20.

Lib. 8. sim.

II 2

In cap. 10. lib. 1.

dix calidiuscula est & exsiccas, lotio ciendo efficax, suaueolens nardum, sed tantillum grauitatis mixtae prodit. Valeriana, vt tradit Matthiolus, ad venenatorum ictus ex vino pota valet, & aduersus pestilentiam, non modo hausta, sed etiam olfacta. Facit ad stranguriam decoctum eius potum. Datur quoque anhelosis & tussientibus, praesertim cocta cum dulci radice, vis pasis, & semine anisi. Deuorata radix flatus pellit. Tota planta virens cum radicibus contusa, & capiti dolenti admota, eius dolores, & punctiones mulcet. Facit & ad oculorum vitia albo vino incocta, deinde oculo instillata. Miscetur potionibus vulnerum internorum magna vtilitate. De aliis valerianae generibus diximus in libro de Palustribus, & in libro de iis quae in asperis, &c.

POLIUM.

CAP. XXVI.

Nomina

RAECIS πολιον, Latinis similiter Polium, Mauritanis Cabade, Iahade seu Giade. Est autem polio nomen positum a canitie canisve capillamentis, & tometo hirsuto, quae non modo capitula corymbacea, vt ait Dioscorides, sed etiam vniuersam plantam incanam reddunt, perinde ac gnaphalium. Dioscoridi duo sunt polij genera, montanum quod τεύθειον vocant: alterum maius. Prius tenuis est frutex, candidus, dodrantalis, semine refertus, capitulum in summo habens, corymbi specie, paruum, veluti capillatum, grauius olens cum quadam suauitate. Alterum fruticosius est, non vsque adeo valens odore, & viribus inefficacius. De quibus haec Plinius. Saliuncam vestibus interponi gratissimum. Sic & apud Graecos polium herbam, inclytam Musaei & Hesiodi laudibus, ad omnia vtilem praedicantium, superque caetera ad famam etiam ac dignitates: prorsusque mirum, si modo, vt tradunt, folia eius mane candida, meridie purpurea, sole occidente caerulea aspiciuntur. Duo genera eius, campestre maius, siluestre quod minus est: quidam tenthron vocant: folia canis hominis similia, a radice protinus, nunquam palmo altiora. Quod polium vestibus interponi Plinius ait, de

Genera.

Forma.

Lib. 21. c. 1.

Lib. 1. hist. cap. 16.

POLIUM, Matthioli.

Lib. 4. c. 130

Lib. 9. hist. Cap. 21.

Lib. 21. c. 20

Theophrasto mutuatus est, sic scribente, πολιον. τουτο εστι και προς της σήτας τους εν τοις ιματιοις αγαθον. Id est, Polium quod contra vermiculos vestibus interpositum valet. Caeterum in eo Plinius hallucinatus est, quod polium cum tripolio confuderit. Non enim polio, sed tripolio euenit; teste Dioscoride, vt colores ter die mutet, neque id quidem a Dioscoride vt a Plinio foliis, sed floribus adscribitur. Praeterea capitulum polio inest, canorum hominis instar capillatum, vt tradit Dioscorides, non folia. Quod vero de polio ex Hesiodo & Musaeo citat, id Theophrastus scribit his verbis. και ως δη φασι το τριπολιον και Ησιόδου & Μυσαίου, εις παν πράγμα σπασδαίου χρησιμύον ειναι. διό & ορύσσουσι αίσιο νόστωρ, σκήνην πηξάμενοι. Gaza sic conuertit. Adde polium, quod Hesiodo & Musaeo auctoribus, ad omnem rem feriam, magnique faciendam perutile praedicatur. Praeterea quod addit, insuperque ad famam ac dignitates, &c. id etiam alio loco expressit: Polio Musaeus & Hesiodus perungi iubet dignationis gratia, gloriaeque audos polium tractare, colere. Polium montanum quod hic depinximus, radicans, foliis oblongis, leuiter

POLIUM Alterum, Matthioli.

POLIUM Luteum, Dalechamp.

leuiter ferratis, caulem ab imo ad summum per interualla vestientibus, minoribus inter maiora subnascentibus, caulibus multis, rotundis, rectis, lignosis, albicantibus, qui in cacumine capitula gerunt florida, candicantia, thymi ferē. Tota planta odore est suauis, acri tamen, & quadantenus graui. Alteram plantam hic etiam pictam inter polij genera recēseri vult Matthiolus, quod quidam Iuam muscatam vocant, capitulis, foliis, floribus, odore, facultate, polium referens montanum. Ob id affirmat secundum esse polij genus a Dioscoride descriptum. Neque enim illo fruticosius est, neque minus odore & viribus praestans. Prouenit in collibus, arduis praesertim locis, foliosa herba humi procubens, foliis rosmarini coronarij, minoribus, duriusculis, auersa parte incanis, cauliculis tenuibus, rotundis, subalbicantibus, flexilibus, capitulis in cacumine albicantibus, alterius polij capitulis haud multum dissimilibus, radice simili. Tota planta suauiter olet, & minus quam alterum Polium nares ferit. Polium aliud ex Dalechampio proponimus, luteum cognominatum. In aridis montibus nascitur, iisdemque locis quibus thlaspi montanum. Id polio priori prorsus simile est, nisi quod florum corymbi in illo caui, in hoc

In cap. 107 lib. 3.

Locus.

Forma.

POLIUM Quartum, Clusij.

luteo colore micat, spectatu iucundi, & validiorem suauioreque odorem halant. Sunt & huius folia aliquatō quam huius latiora & ampliora. Clusius Polij genera aliquot recenset. Quarti iconem hic exhibemus. Est id tenellum, ra-

Lib. 1 stirp. Hisp. c. 65.

mulis exilibus, dodrantalibus, humi diffusis multa lanugine candida teetis, qui subinde ad nodos radices agunt: folia mediæ inter primum & secundum magnitudinis, breuiora tamen, denticulata, admodum tomentosa: quæ causa est, vt in tenellis foliis nulli denticuli conspiciantur, nisi diligenter obseruentur, capitula superioribus paulò minora, totaque tomentosa, in quibus flos purpureus. Hoc Polium vidit ille Murciano regno tantum, solo arenoso. Vulgus *camarilla* vocat, & Chamæpityn esse putat. Ab eo quintum genus solum modò differt, quod tenius sit eo, & flores albos proferat. Vtrumque nihil ferè nisi tomentum sunt, & odoris suauitate reliqua genera superant. Hæc Clusius. Aliud Polium montanum

POLIVM Montanum Supinum minimum, Lobelij.

Lib. 3. c. 107

Vires & Temper.

Lib. 21. c. 20

minimum pingendū curauit Lobellius, montano vulgari per omnia simile, sed quadruplò minus. In Allobrogum collibus & Delphinatus Gallia: prouenit. Poliorum decoctum potum, vt auctor est Dioscorides, serpentium ictibus auxiliatur, hydropticis, morbo regio, spleneticis: item cum aceto, capiti dolorem adfert, & stomacho noxium est, aluum & menses ciet, quin & substratum suffutumq; serpentes fugat, impositum vulnera glutinat. Eadem ferè Plinius tradit. Polium contra serpentes substernitur vel portatur. Medici in vino decoquunt recens, vel aridum, illinuntq; vel spleneticis propinant ex aceto, morbo regio in vino: & hydropticis incipientibus in vino decoctum. Vulneribus quoq; sic illinunt. Secundas mulierum partusque emortuos expellit. Item dolores corporis, vesicas inanit, & epiphoris illinitur. Nec magis alia herba conuenit medicamento quod Alexipharmacum vocat. Stomacho tamen inutile esse, caputque eo impleri, & abortum fieri potò, aliqui negant. Quibus postremis verbis vt dubium ponit, quod Dioscorides affirmat.

De iisdem hæc prodidit Galenus. Polium amarum est gustantibus, & modicè acre. Quare obstructione liberat viscera omnia, urinamque & menses ciet: ac viride etiamnum magna vulnera glutinat, & maximè species eius quæ fruticosa, aridum cum fuerit, rebellia vlcera sanat illitum, & magis hoc præstat quod minus est. Polium minus quo etiam vtimur ad antidota, & acrius & amarius est quàm maius, adeò vt ex tertio sit ordine desiccantium, ex secundo autem completo exsiccantium.

CLINOPODIUM. CAP. XXVII.

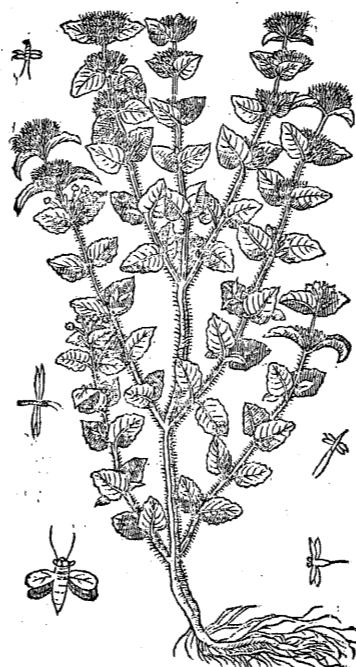
Kλινπόδιον Græcis, Clinopodium etiam Latinis, quasi Lectipes, quod surculi ctecti pedum effigie referant. Dicitur etiam teste Plinio, Cleonicium, Zopyron, quibusdam ocimoides. Clinopodium, vt describit Dioscorides, frutex est paruus, surculosus, duorum palmorum altitudine, foliis serpyllo similibus, flores lecti pedum speciem præbet, ex interuallis marubio similes. Nascitur in petris. Plinius sic deliniat. Clinopodiū alij Cleonicium, alij zopyron, alij ocimoides appellant, serpyllo simile, surculosum, palmi altitudine. Nascitur in petrosis, orbiculato florum ambitu, speciem lecti pedum præbens. Duæ plantæ, inquit Matthiolus, ab herbariis pro Clinopodio ostenduntur. Prima foliis est serpyllo hæud absimilibus, tamen latioribus, cauliculis quadrangulis, tenuibus, hirsutis, floribus purpureis, caules verticillatim ambiētibus. Hanc Pena & Lobel.

Nomina Lib. 24. c. 15. Lib. 3. c. 93. Forma. Locis. Lib. 24. c. 15.

In cap. 93. lib. 3.

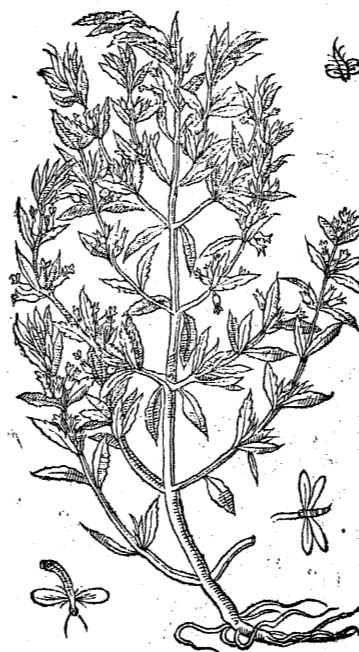
CLINOPODIUM

Prus, Matthioli.

CLINOPODIUM

Alterum, Matthioli.

& Lobel. Acinon faciunt, vt supra monuimus. Altera foliis est oblongis, in cacumine mucronatis, in ambitu ferratis, florib⁹ inter folia subpurpureis, balauftij effigie. At illa, inquit, longè magis quàm hæc Clinopodiū refert, tum quòd folia magis serpyllum expriment, tum quòd flores qui in summis caulibus sunt, lecti pedis basim quadamtenus referunt. Verumtamen herba: gustus eum à sententia deduxit. Cum enim Galenus scribat Clinopodium ex tertio esse calfacientium & siccantium ordine, quæ qualitates in istis plantis hæud percipiuntur, neutra verum Clinopodiū dici potest. Hodie notissima est herba Clinopodij nomine, vt scribit Pena, etiã Pharmacopœorū vulgò apud Monspelienfes & Lugdunenses, in qua ad veri Clinopodij expressionem nihil desideres. Aridos enim & glareosos occupat tractus, furculis compluribus, sesquipalmo longioribus, radice exigua, foliis paruis, serpylli foliis paribus & similibus, vel calaminthæ montana: vel ocimi minimi, nonnullis leuiusculis in ambitu crenis: cauliculi complures sarmentosi, crebri, ab imo ad summum geniculati sunt, verticillis, & paruis alabastris lamio similibus, quaternis, sed multò minoribus, crura diuaticata totidè exprimentibus, purpureis flosculis calaminthæ. Calida planta calorem nõ ita magnum gustati præbet, sed siccitatem, odorem suauem spirat serpylli quadatenus. Huius figuram si propiùs intueare, quæ melius Clinopodium exprimat reperies nullam. Nam *Mastic* Gallorum Maro quadrat aptiùs quàm Clinopodio, sicuti vult Dodonæus, nec verticillis aut floribus marrubij tam coccinè conditis vel digestis, nominis argumētum, nempe lecticę vel triclinij pedem refert. Illud Penæ Clinopodiū à Lobellio depictū est Ocimū siluestre, siue Acinos Dodonæi in florum Historia, perperam Calamintha mótana Tragi, Clinopodiū alterum Matth. sed Dodonæi & Lobelij picturæ foliis additi pili: quæ res facit vt Clinopodio Matthioli dissimile videatur. Bibitur herba hæc, auctore Dioscoridis aduersus serpentium ictus, cõuulsa, rupta, & stragurias. Menses educit & foetus. Pefiles quoq; verrucas eiicit diebus aliquot potū. Aluū sistit decoctū ad tertias, potumq; nõ febricitantibus in vino, febricitantibus in aqua. Horū quædã Plin. habet. Bibitur ad cõuulsa, rupta, stragurias, serpentium ictus. Itẽ decoctæ succus. Galenus tradit Clinopodiū exsiccandi vim habere, sed nondū adurendi: esse verò essentiæ subtilis, & tertij ordinis tum exsiccantiū, tum resiccantiū.

Clinopod. Penæ.

Li. 2. ca. 57.

Lib. 3. c. 93. Vires & Temper.

Li. 24. ca. 15.

Li. 7. simpl.

Nomina

ΡΑΕCΕ πολυκνήμιον dicitur, Latinè Polycnemum, quasi multitibiam aut multisuram dicas, quod multis geniculis intercepta sit. Frutex est furculosus, vt breuiter describit Dioscorides: folia habes origano similia, caulem vt pulegij, multis geniculis distinctū, non tamen habet ymbellam, sed paruos in cacumine corymbos, cum acri quadā odoris iucunditate. Polycnemum, inquit Plinius, cunilæ herbæ simile est, semine pulegij, furculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore. Quæ lectio si recta est, in Dioscoride verbum *σπέρμα* deest, vt legatur, τὸν δὲ κεντρὸν πολυκνήμιον, σπέρμα δὲ σπέρμα γλήχωνος. Id est, caulem multum geniculatum, semen veluti pulegium, vt non in caule, sed in semine Polycnemi ad pulegiū facta sit collatio. Huic succinctæ delineationi plantam appictam satis conuenire arbitratus est Dalechampius, quæ in aridis & æstuosis Corsicæ montibus, vnde ad eum allata est, gignitur, radi-

Lib. 3. c. 92.

Forma.

Li. 24. c. 14.

POLYCNEVMVM, Dalech.

POLYCNEVMVM, Lobellij.

ce breui, fibrata, nigricante, caulibus palmum altis, furculosis, crebrò geniculatis, foliis tragorigani, hirtis, odoratis, acris, eximium ac suauem quemdam odorem spirantibus, flore nō ymbellæ specie, sed in summis caulibus oblongo, ex cæruleo rubescente, ac ex vasculo longo, & herbaceo emergente. Aliud esse Polycnemum opinantur Pena & Lobellius, scilicet Calamintham aquaticam Belgarum quemadmodum capite de Calamintha iam monuimus, notis omnibus cōsentientibus. Est enim fruticosa & exigua planta, radice exigua, caule multiplici, incano, geniculato, quadrato, foliis origani vel pulegij, vnde pulegium agreste propter odorē & folia similia dicitur, floribus corymbi specie, cæsius vel pulegij, verticillatim caules & furculos ambiētibus, & in summo instar corollæ vel corymbi cōgesti ex pluribus flosculis, veluti in pulegio. Vniuersa planta suauem spirat odorem, sed acrimonia quadam nares ferientem. Inter ver nacta & fata, in marginibus agrorū & pratotum Belgij & Angliæ prouenit. Huius Iconē feliciter & verius expressam, quam

quàm capite de Calamintha additis floribus & pullis è radice surgentibus, ex Lobellio hîc exhibemus. Polycnemum, inquit Dioscorides, recens vel aridū illitum Lib. 3. c. 92. vulnera glutinat, sed quinto die soluere oportet. Bibitur cum vino ad vrinæ stilli- Vires. cidia, ruptaq;. Quæ sic breuiter Plinius. Polycnemum ferro factis vulneribus Li. 24. c. 14. commanducata imponitur: quinto die soluitur.

HYSSOPVM VVLGARE. CAP. XXIX.

ΥΣΣΟΠΟΣ Græcis, Latinis Hyssopus & Hyssopum, Arabibus *Cyfe, lusa*, seu *Iabes*, Italis & Hispanis *Hyssopo*, Gallis *Hyssope*, Germanis *Isop*. Officinæ Latinum nomen retinuerunt. Vt Græca Dioscoridis Hyssopus, ita hæc Arabum & Mefuæ auctoritate dudum recepta, & in Officinas deducta, duūm est generum. Hortensis siue fatiua, & montana siue siluestris. Hyssopus hortensis, quæ in hortis non solum Officinarum, sed etiam culinaram causâ colitur. Hyssopus Arabum Mefuæ & Officinarum, herba est siue frutex paruus furculis multis ab vna radice prodeuntibus, lignosis, sesquipedalibus, quos totos folia vestiunt circumquaque per interualla, oblonga, duriuscula, odorata, gustu feruida & amariuscula, satureiæ vulgaris siue fatiux similia, flores furculorū summitates spicæ modo ornant in cæruleo purpurascens, radix lignosa & multifida. Eadem hortensis, vt affirmat. Pena, in Anglia nullo mangonio dimi-

Nomina

Genera.

Forma. Matth. in ca. 26. lib. 3.

Foliis.

HYSSOPVS Satiuus vulgaris.

HYSSOPVS Vulgaris ex Codice Casareo.

dio sui, foliis & ramulis adeò candicat sine lanugine, vt quamlibet niuem aut calcem facile prouocet, semisse altera viridi remanente. Huic similem aliam reperiri quidam ferunt cauliculis breuioribus, & plurima parte humum versus reclinatis: foliis paulò nigrioribus ac crassioribus: flosculis verò in cacumine in breuis spicæ modum digestis, colore quoque pulchrè cæruleis, & superioris forma similibus. Verùm hæc species rarissima. Hyssopum hæc passim Officinæ & vulgè appellant. Germani ac Belgæ *Isphen*, aut *Ysope*, Itali *Hyssopo*, Hispani *Isopo*, Galli *Hyssope*. An autè veterum

veterum legitima Hyssopus sit, non parùm, nec temerè, ambigitur. Tamerfi enim Hyssopum veluti omnibus cognitam, nullis notis Dioscorides exposuerit, extant ramen quædam de eius forma alibi, quæ vulgari Hyssopo nequaquam respōdent. Origanum Heracleoticum folium habet Hyssopi similitudine: Chrysocome comam habet corymboidem, similem Hyssopo. Plinius lib. 27. cap. 12. Stœchadē ait odoratam herbam, coma Hyssopi. Accedit icon ipsius Hyssopi, quæ in perquam vetusto Cæsareæ bibliothecæ exemplari reperitur, foliis latis, Origani similibus, & capitulis in summis virgis eminentibus. Atque ex his non esse legitimam, quæ vulgò pro Hyssopo habetur, manifestum est. Cæterùm quod ad facultates vulgaris Hyssopi attinet, gustabilis huius qualitas acris, cum nonnulla amaritudine coniuncta, calidam ipsam esse ostendit, & siccam tertio ordine, tenuis quoque essentia, ac expurgandi vim habere. Non inutiliter idcirco, imò efficaciter, ad omnes pulmonis ac thoracis frigidos morbos in eclegmate, aut alio modo vulgaris Hyssopus adhibetur. Obstructiones aperit, crassa incidit: lenta attenuat, &, vt facilius expuantur, præstat. Cum carnibus bubulis decocta non insuauiter ex iure editur, ori ac ventriculo grata: vrinas verò etiā mouet, & ad vrinæ stillicidium vtilis est.

HYSSOPVS Montana,
Fusch.

HYSSOPVS Arabum, flore
rubro, Lobellij.

Hyssopus montana coma & floribus, tota denique facie satiuæ similis est, folio tamen asperiore, gustu amariore, nec vsque adeo acri. Hyssopus duplex, inquit Mesues, hortensis & montanus. Ille semicubitalis, caulibus & ramis paucioribus quam thymus, foliis thymi, sed maioribus, flore purpureo. Hic breuior, & foliis minoribus. Hyssopus prior in hortis omnibus fruticat, montanus in Saluatino monte Comitatus Goritiensis teste Matthiolo. Pena nasci ait in collibus asperis Romaniae & Veronenfis tractus, præsertim secus Athesim, & angustias saxorum & arcem munitissimam, quæ Imperatoriam à Venetorum ditioe discriminat, è regione montis Baldi. Hyssopum Arabum flore rubro, & interdù albo alunt cultiora vireta Belgica, auctore Lobellio, sed floribus sæpius vnico tantum ordine digestis.

Lib. 2. c. 18.

Locus.

gestis. Hyssopus, auctore Mesue, calidus est & siccus ordine secundo, vel potius tertio. Pituitam crassam & putrem purgat, sed minus quam thymum. Thoracem & pulmones partesq; alias respiratorias pituita eadem, & humoribus aliis putribus & pure expurgat, & tenuando ac incidendo, tergendoq; sputum facile reddit. Ob hæc asthmatis, tussis à materiis prædictis est salubris, & epilepsia pituitosa, cæterisque cerebri affectibus pituitosis præsertim sumptus syrupo, vel decocto, cum oxymelite scillitico, & cum origano, etiam in omni ætate expertus: coctionem quoque iuuat. Propter hæc respirationem leuat, & cutis colorem floridum efficit. Coctus cum vino hepatis, lienis, & aliorum viscerum tumores resoluit sumptus, & cum ficibus & iride, & nitro admotus. Lumbricos necat cum ficibus coctus: cum aceto vel oxymelite dolorem dentium sedat: suffitu aurium tinnitū dissipat. Nam tenuat, terget, digerit, flatus dissipat. Præstantior qui odore & sapore acerrimo est, præsertim qui habitior, & quo tempore florere incipit, quando etiam colligendus. Imbecilliter purgat nisi cardamomum & ius misceatur (ex Dioscoride legendum, nisi cardamum, id est, nasturtium, & iris misceantur: quamquam vulgati Dioscoridis codices *μυρίστος καρδάμωμος* pro *καρδάμωμος* habeant) miscendum autem esse cardamum res ipsa indicat, & Macri versus:

Cardama si iungas, his solues fortius aluum.

Aut cum manna, vel melle, vel vuis papis purgatis, vel scilla coquatur. Mediocrē sustinet coctionem & trituram, vt thymum. Datur decocto à drachmis sex ad drachmas decem, puluere à drachmis tribus vsque ad drachmas septem. Scribit Matthiolus hyssopum tenuium esse partium. Ideoq; incidere, aperire, attenuare, & abstergere. Aduersari serpentium ictibus, si cum sale & cumino tritum ex melle vulnere illinatur: ex oleo inunctum pediculos necare, & capitis pruriginem tollere. Iuuare comitiales quoquo modo sumptum, sed valentius id efficere in catapotis hoc modo paratis. Sumuntur hyssopi, marrubij & castorei singulorum semidrachma, radices præonia drachma: dux, asæ foetida scrupulus: teruntur omnia, & cum succo eiusdem Hyssopi finguntur catapotia septem, è quibus vnum duntaxat quolibet vesperi deuorandum, cum dormitum se recipit æger. Hyssopum Dioscorides, vt herbam nulli non cognitam non descripsit, sed paulò post Origanum heracleoticum folium habere Hyssopo simile dixit tantum, de umbella enim circinata Hyssopi nulla sequitur mentio: deinde onitidem folio esse candidiore & Hyssopo similiorem. Hunc Hyssopum ex Dalechampio hinc exhibemus, folio rotundo, origani heracleotici, nihil odore, sapore, floris spica cærulea diuersum à vulgari, sed ea re tantum, quod folium maioranæ pulegiõe simile ac rotundum in longū nõ porrigitur vulgaris modo. Lugduni colitur in hortis quibusdam. Pena longe diuersum Hyssopum genuinum Dioscoridis statuit, nimirum communem, illam Maioranam, in Gallia & Belgio notam, quæ Maiorana crassa, & Anglica vocatur, quia in Anghia latior, & cibo aptior prouenit, præsertim in hortis. Quod, vt probet, ponit ex Dioscoride Heracleoticum foliis esse Hyssopi similibus, sed vmbellam

Lib. 2. c. 18.
Temper.
& Vires.

Ca. 93. li. 3.

HYSSOPVS Folio
Origani, Dalechamp.

Hyssopus Folio Origani, Dalechamp. Hunc Hyssopum ex Dalechampio hinc exhibemus, folio rotundo, origani heracleotici, nihil odore, sapore, floris spica cærulea diuersum à vulgari, sed ea re tantum, quod folium maioranæ pulegiõe simile ac rotundum in longū nõ porrigitur vulgaris modo. Lugduni colitur in hortis quibusdam. Pena longe diuersum Hyssopum genuinum Dioscoridis statuit, nimirum communem, illam Maioranam, in Gallia & Belgio notam, quæ Maiorana crassa, & Anglica vocatur, quia in Anghia latior, & cibo aptior prouenit, præsertim in hortis. Quod, vt probet, ponit ex Dioscoride Heracleoticum foliis esse Hyssopi similibus, sed vmbellam

bellam

HYSSOPVS *Genuina*
Græcorum, Pen. & Lob.

HYSSOPVS *Nemorensis*
& lutea.

bellam non circinatam vel turbinatam habere qualem Hyssopus: deinde Onitidē candidiore folio, & similiorem Hyssopo quàm Heracleotico: semen non esse quidem corymbos, sed ita coniunctum, vt speciem corymborum præbeat. Adhæc serpyllo omnibus notissimo folia & ramulos origani tribuit Dioscorides, cui origano Hyssopum assimilauit foliis & umbella. Præterea Maioranam hortensem Crateuas, Isaac, Serapio, Mesues Hyssopo similem faciunt. Quare cum communis illa maiorana Anglica siue crassa umbellâ habeat circinatâ turbinatâque, densam & congestam ex multis flosculis purpureis: semina frequenti pericarpiorum serie ac coaceruatione coniuncta in corymbi modum, non secus atque in Maiorana, in origano onitide & vulgari: cum folia & tota effigies, odor suavis Origani heracleotici, acrimonia nitior, vires ipsę consentiant, nullam aliam plantam tot notis exprimere genuinum Dioscoridis Hyssopum censet. Eam elegantiore pictura quàm ea quæ capite de Maro posita est, ex Lobellio hinc representandam duximus. Hyssopus lutea in umbrosis lucorum & sylvarum marginibus ac cliuis gignitur, radicibus paucis, exiguis, breuibus, nigris, caule dodrantali, quadrato, in ramulos paucos brachiato, è foliorū alato sinu emergentes foliis oblongis, angustis, minimè crenatis, Hyssopo aut fatureiæ similibus, flore paruo, oblongo, infra candicante, supra aureo velut aperto quodam rictu hiante, gustu subamaro & austero. Floret Mayo & Iunio.

ABROTONVM. CAP. XXX.

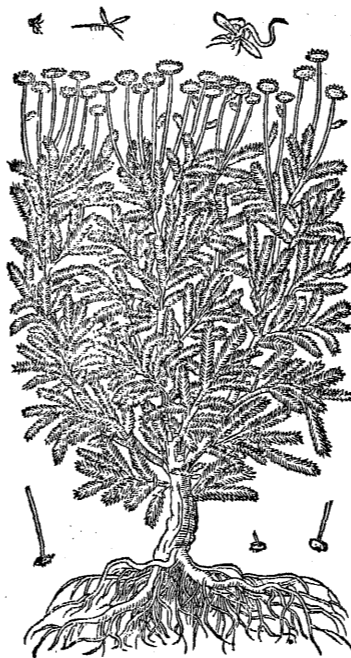
Nomina

ABROTONON Græcis, Abrotonum Latinis nominatur, Mauritania Cathsum, Kesum, seu Gaissum, Italis & Hispanis Abrotono. Dictum est autē Abrotonū, vt testatur Nicandri interpretæ διὰ τὸ πρὸς ὄψιν ἀβρότον ἢ ἀπὸ τῶν φάινεσσι, ἄλλωσθε ἢ διὰ τὸ δυσωπὸν εἶναι, hoc est, quod cōspectu tenerum, mōlle, & delicatū appareat etiā, aut quod grauem acrimie, & difficilem halitum spiret. Abrotonum duorum est generum, veterū & recentiorū omnium

Genera.

sententia

ABROTONVM *Fœmina*,
Matthioli.

ABROTONVM *Mas*,
Matthioli.

est lignosius, siccius, squallidius. Quæ si recta est Gaza lectio & interpretatio, Plinius contrario plane sensu hæc conuertit. Præterea hæc verba, ὡσπερ οἱ ἀδωνιδος κήποι, aliter legisse videtur, qui Adonium Latine reddiderit, perinde ac si herba cuiusdam peculiare nomen esset. Totū eum locum Plinij corruptissimū quidam

sententia. Mas & fœmina. Plinius marem campestre vocat, fœminam montanū. Abrotonum fœmina Gallis *Petit Cyprez*, & *Cyprez de Iardin*, & *Garderobbe*, Germanis *Gurten Cyprez*, Italis *Santolina*. Frutex est arboris specie, subalbus, foliis circum ramulos minutim incisus seriphij modo, corymbis in summo aureis. Prouenit æstate, odoratus cum quadam grauitate, gustu amaro. Abrotonum mas, Gallis *Auronne*, Germanis *Stabuurtz*, sarmentosum est, gracili femine vt absinthium: λεπίδογρον enim legimus in vulgatis codicibus, Ruellius λεπίδογρον, id est, gracilibus ramulis. Plinius. Abrotonū odore iucundè graui, floret æstate. (Cornarius legit, Abrotonum iucundi odoris est & grauis, floret æstate:) flos aurei coloris: vacuum sponte prouenit: vel, vt in vetustis codicibus legitur: in vacuis sponte prouenit. Cacumine se propagat. Seritur autem semine meliùs quàm radice, aut furculo: semine quoque nō sine negotio plantaria transferuntur. Sic & Adonium. Vtrumque æstate: aliofa enim admodū sunt: & sole tamen nimio læduntur. Sed vbi conualuere, ritu vitis fruticant. Sic enim exēplaria vulgaria habent, cum ex Theophrasto, vt mox dicitur, vt ruta, vel rutæ vice legendum sit, non ritu vitis: quorum postrema ex Theophrasto mutuatus est. Ἀβρότονον δὲ μᾶλλον ἢ ἀπὸ ἀβέρματος βλαστάνει ἀπὸ ρίζης ἢ παρὰ σπᾶδος (sic enim legit Gaza, & rectè, vt contextus aperte demonstrat, non vt in vulgatis codicibus exaratum est, ἀβρότονον δὲ μᾶλλον ἀπὸ ἀβέρματος βλαστάνει ἢ ἀπὸ ρίζης, &c.) χαλεπῶς δὲ καὶ ἀπὸ ἀβέρματος παρὰ σπᾶδος ἐν ὄστροις, ὡσπερ οἱ ἀδωνιδος κήποι. ἀβέρμα) τὸ γένος. δὲ δὲ γονὸν δὲ σφόδρα, καὶ ὄλως ἐπικηρον, ὅτι καὶ ὁ ἥλιος σφόδρα λαμπρὸν ἐμειῶσεν δὲ ἀνέτην, μέγα καὶ ἰσχυρὸν τὸ δένδρον δὲ, ὡσπερ δὲ πηγανόν: πολλὴν ἐυλωδέσθρον πολλὸν τὸ, τὸ ἐρηθίον, καὶ ἀνχυμωδέσθρον, id est, Abrotonum radice aut auulso furculo potius quàm femine germinat. Semine verò difficulter exit. Ficilibus vasis depactum qualia sunt, in quibus Adonidis hortos instruunt. Seritur æstate. Est enim aliosum vehementer, atque morbis obnoxium, etiam vbi sol splendide illucet: sed vbi conualuerit, creueritque, magnum ac robustum arborefcit, instar rutæ, nisi quod multo

Li. & c. 11.

Forma.

Li. 21. c. 10.

Emb. 26. li.

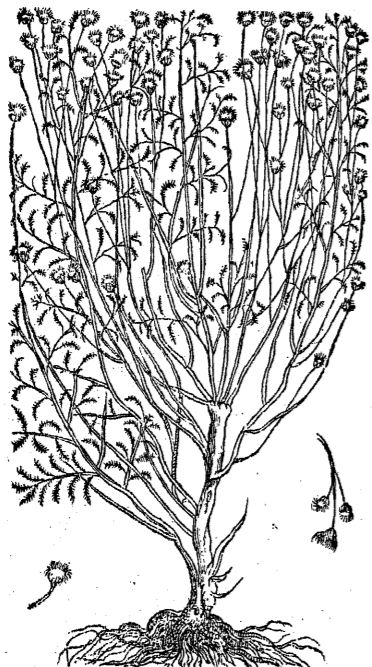
3.

Lib. 6. hist.

cap. 7.

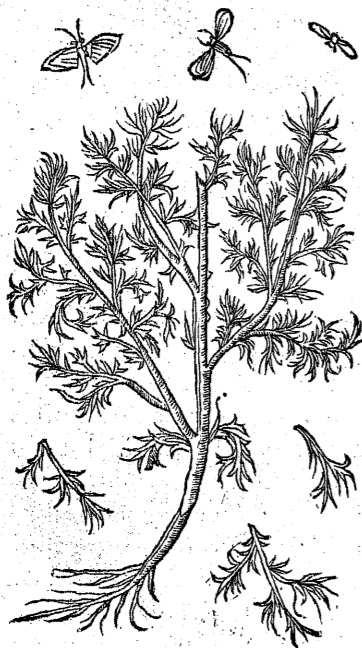
fic restitunt. Seritur autem viui radice, ac furculo, melius quàm semine: & semine quoque non sine negotio plantaria transferuntur: in Adonidis hortos, astate. Vtrumque aliosum admodum est, & sole tamen nimio læditur: sed vbi conualuere, inltar ruta fruticant. Abrotono simile odore leucantheno, flore albo, folioso.

ABROTONVM Fami-
na, Dodonai.

ABROTONVM Mas,
Dodonai.

Ca. 334. p.
hist.
Lib. 1. c. 19.

Lib. 3. c. 25.
Vires
Temper.

Li. & ca. 21.

Quin Gallorum pumila siue hortensis cupressus sit Abrotonum femina, minimè dubitandum: tum quia notis candoris, amaritudinis, fruticis arborei habitu, corymbis aureis, foliis minutissimè scissis seriphij modo illi quadrate videtur, tum quia viribus iisdem nec ignavioribus polleat, quas Dioscorides & Galenus illi assignarunt. Non solum in hortis frequens colitur, sed etiam Gallia Narbonensis vt Nemausensibus vinetis, & campis patentibus fruticat pluuiua, sesquicubitum alta, ex virore cadida, corymbis bullatis, crebris, fuluo colore nitentibus mensè Iulio, cætera hortensi similis, sed odoratior, lignosior, cuius semine lumbricos necant mulierculæ. Hanc plantam non Abrotoni feminae, sed chamæcyparissi Pliniana nomine depinxerunt, & descripserunt Fuchsius & Dodonæus, quæ & Santolina nuncupatur, eiusque nullam à Græcis factam fuisse mentionem ait ille. Pro qua pictam dedit Dodonæus plantam quæ est Abrotonum siluestre, quod Fuchsius Abrotonum marem facit. Abrotonum verò femina, idem Fuchsius absinthij speciem, de qua paulò post dicemus. Aurone Gallica, hortis ruriq; oriunda, Abrotonum mas merito censetur, sarmentosum duriusque, seminibus tenuibus, odorem, subalbidum, amarum, foliis sceniculi modo minutim incisus, paulò latioribus ornandis hortis, & deambulacris concinnandis apta, flore luteo, absinthij, minore. Vtriusque Abrotoni semen feruefactum, vt scribit Dioscorides, itemq; crudum cum aqua potum, orthopnoicis, ruptis, conuulsis, ischiadicis, vrinae difficultatibus, & suppressis mensibus auxiliatur. Potum in vino exitialium venenorum antidotum est, cum oleo, rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratum & suffitum fugat. Cum vino potum aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalangiorum prodest. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto aut pane illitum subuenit. Tritum cum farina hordeacea, decoctumq; tubercula discutit. Plinius eadem ferè tradit. Vfus est & foliis, sed maior femini ad excalfaciendum: ideò neruis vile, tussi, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, lumbis

lumbis, vrinae angustis. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes: ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen tusum in aqua drachmæ pōdere. Prodest & vulua. Concoquit Panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cum cotoneo malo cocto. Serpentes fugat. Contra ictus earum bibitur cum vino, illiniturq;. Efficacissimum cōtra ea, quorum veneno tremores & frigus accidunt, vt scorpionum & phalangiorum: & contra venena alia potu prodest, è quoquo modo argentibus, & ad extrahenda ea quæ inhaerent corporibus. Pellit & interaneorū mala. Ramo eius si subiiciatur puluino, venerem stimulari aiunt: efficacissimamq; esse herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur. Galenus de iisdem distinctiùs sic scripsit. Abrotonum calidum est & siccū ordine tertio, cuius temperiem maximè ex gustu inueniemus: est enim admodum amarum. Itaque nō in strenuè calfacit & siccat. Nam siue comā eius cum floribus (reliqua enim palea inutilis est) cōtusam vlceri puro illinas, mordax & irritans videbitur: siue eo in oleo macerato caput aut vèrem perfundere velis, admodum calfacere reperies. Quin & si qui per circuitus rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc voles cōfricare, minùs vtique rigore concutientur: imò & sensus quidem protinus vbi ad motum fuerit, ipsum calfacere percipit. Porro quod lumbricos interimat, par est, nimirum cum sit amarum. Scies autè protinus quod & digerèdi, & incidendi quādam vim habeat: sed & quod magis quàm Absinthio id magis necessario insit, in promptu erit colligere. Primum quidem ex gustu (paucissima siquidè acerbatis particeps Abrotonum est, nō pauca verò absinthiū.) Deinde ex eo quod inimicū sit stomacho Abrotonum, velut etiam Seriphium, gratum verò & amicum absinthium. Abrotonum vstum calidum siccumq; facultate est, magis etiā quàm cucurbita sicca vsta, & anethi radix. Illa enim vlceribus humidis, simul & citra phlegmonem callo induratis cōueniunt: ac proinde maximè vlceribus iis quæ in pudendorum præputiis sunt cōpetere videtur. At cinis Abrotoni

Li. 6. simpl.

ABROTONVM Odoratum
humile, Lobelij.

ABROTONVM Inodorum,
Lobelij.

KK 2

ulceribus omnibus mordax est: ac idcirco in oleo tenui, cicino scilicet, aut raphanino, aut sicyonio, aut veteri & maximè sabino, ad alopecias accommodatur: tum barbam tardius enascētem cum aliquo dictorū oleorum elicit, sed nec minùs illis lentiscino maceratū. Quippe pro eo quod tenuium est partium, rarefaciendi vim obtinet, & mordax est, & calidum. Lobellius & periti alij Herbatij plantam aliam hīc appictam Abrotoni speciem statuere: quia ei bellè quadrat. Est enim foliis nō abfamilibus: sed viticulis densissimè stipatis fruticat sesquicubitalibus duorumq; pedum, tenuibus, lignosis, copiosis flosculis Abrotoni ex herbido luteis, odoratis: radice lignosa, flexuosa & prolixa. Belgis hortensis est. Item aliud Abrotonum insipidum & inodorum, figura, folio, flore & semine Artemisīæ tenuifolia. E collibus Gallobelgij in hortis colitur.

CHAMÆCYPARISSVS. CAP. XXXI.

Li. 24. ca. 15. Nomina

DALECHAMPHIO ea planta esse censetur, quam Rhotomagēses, in quorum hortis plurima nascitur, Grande Camomille vocat, idest, magnum Chamæmelū. Plāta est valde furculosa & sarmentosa, radice dēsa nigra, lignosa, folio crispo, tereti, minutim discisso, obscuriùs virēte, ramulos squallidos circūdante, copioso flore, aureo, in rotundis corymbis. Resinosum & pingue quidpiam tota planta olet, vt & illius plātæ flos quā pro pyretro siluestri pinxit Dodonæus. Magna quidē est huic plantæ cum Abrotono fœmina similitudo: quare ne quis hanc cum illa confundat, diligēter considerandæ sunt vtriusque notæ, quibus discernantur. Abrotonū altius se surrigit, hæc pumila, & breuitate magis coacta nō attollitur. Abrotono folia sunt lōgiora, incana, spissa, scissurisque magis hiantibus. Huic Chamæcyparisso breuiora, rariora, & ex maioribus interuallis, compressiora. Ad hæc odore discrepāt, qui validior grauiorq; est in abrotono, lāguidior & imbecillior in Chamæcyparisso, nō tamē admodum suavis. Aiunt Rhotomagi floris corymbum albis foliolis coronari anthemidis leucāthemi modo, eamq; ob causam chamæmelum magnum ibi dici. Sed cum in hortis nostris fatū adoleuisset, corymbum luteū absque foliolis, abrotono fœminæ similem genuit. Ad eadem omnia vtūtur Rhotomagēses Pharmacopœi, ad quæ & chamæmelo vulgari, nec fallaci successū. Chamæcyparissus herba, inquit Plinius, ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpionumq; pollet.

Forma.

CHAMÆCYPARISSVS, Dalechampi.

Lib. 3. c. 20.

Vires.

Li. 24. c. 15.

Chamæcyparissus herba, inquit Plinius, ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpionumq; pollet.

ABSINTHIUM CAP. XXXII.

Nomina

ABSINTHIUM Græcis, & βαθύπικρον, vel βαρύπικρον, Latine Absinthium appellatur, in officinis appellationem suam retinuit, Arabicè *Affintheum*, Italicè *Affenzo*, Germanis *Vuermuet*, Gallicè *Aluync*, ab amaro sapore, vt aloës, & *Absinse*, siue *Absinthe*. Nomen Absinthij Græci ab ἀψίνθη, idest, contrectando per antiphrasim deflexerunt, quod nullum animal ob eximiam amaritudinem hanc herbam attingat: quam ob causam etiam bathypicron

bathypicron, seu barypicron nominata est. Veteres Græci Comici ἀπιθιον, quoq; simili etymo dixerunt quasi impotabilem, quod hæc nemo propter insignē amarorem bibere possit. Similiter Germani *Vuermuet* nominarunt, quasi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immensam amaritudinem. Quidam tamē exponūt quasi impediens concitationem ad venerem. Absinthij tria sunt genera Dioscoridi. Vulgare, Marinum, quod & Seriphium nominant, tertium Santonicum, in Gallia ad Alpes plurimum proueniens, quod vernacula voce Santonicum appellant, à Santonide regione ipsum producente. Totidem sunt Galeno, sic scribenti: Absinthij tres statuendæ sunt species: quarum vnam eodem cum genere ipso nomine appellant, cuiusmodi potissimum est Ponticum, alterum Santonicū, tertium Seriphium. Si verò aliud placet appellare Absinthium, aliud verò Seriphium, aliud autem Santonicū, nihil interest. Plinius, Absinthij genera sunt plura, inquit, Santonicum appellatur à Gallia ciuitate, Ponticum à Ponto. Et aliquantò post. Est & Absinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant, &c. Fuchsius absinthiū vulgare depinxit, & Seriphium, quod est Dodonæo Thaliétrum, vt diximus. Tertium Santonicum non pinxit, sed simile Absinthio esse ait, verum non ad eò copioso semine, & subamarum. Dodonæus Absinthium Ponticum, Officinis Brabantia Romanum appellatum, id primum proposuit, quod Fuchsius pro abrotono fœmina posuit: Secundum Seriphium seu marinum, cuius semen Officinis omnibus notissimum est, quod semen sanctum, semen lumbricorum, & semen contra nominatur. Tertium Santonicum, vulgare nostrum, eaq; genera non locis natalibus, sed forma ipsa & facie differre ait. Matthiolus Absinthium vulgatum primum depingit & describit; deinde aliud Ponticum, quod non solum in Ponto, sed etiam in Hungaria, Transilvania, & Bohemia nascitur, & omnibus planè notis cum Galeni Pontico conuenire scribit: tum aliud marinum siue Seriphium, planè ab aliorū Seriphio diuersum: item aliud Seriphium Ægyptiū: postremò aliud, cuius semen lumbricos necans in Officinis veditur: ab illis enim disidet, qui semen illud Absinthij marini semen esse censent. Pena veterum diuisionem secutus, Absinthium nostrum vulgatissimum non esse aliud à Pontico & Romano censet. Id demonstrat Dioscorides, cum scribit: ἀψίνθηον γινώσκουσιν ἢ ποταμοῦ ἢ ἐν ἀλίῃς βελίτων τὸ ἐν πόντῳ ἢ καππαδοκίᾳ. Idest, Absinthium herba est nota: ex quo præstantiùs id est, quod in Ponto & Cappadocia nascitur. His enim verbis non indicat vulgaris herba, quæq; ideò delineatione non egeat, speciei differentiam, sed nataliū duntaxat dissimilitudinem, quod cum vbique obuia sit, tamen in Ponto & Tauro Cappadocia monte, vt pote puriore celo & aëre perflato, commendatior, magisq; aromatica sit, quemadmodum Iridem Illyricam & pleraq; alia Dioscorides & Galenus eadem commendatione celebrarunt. Idē innuit Galenus his verbis. Absinthij tres statuendæ sunt species: quarum vnam eodem cum genere ipso nomine appellant: cuiusmodi potissimum est Ponticum, &c. Hic absolute vulgare nostrū Absinthium vocat, quod in Ponto fœliciùs ex Dioscoride prouenire indicat, sine vlllo speciei vel generis discrimine. Quare vulgatius Absinthium Ponticum est, antiquis à præstantia, & regione cognomine sic dictū, tum recentioribus barbaris ab adstrictione, quam illi Ponticum sapore sua non Latina voce appellant, quā laudabant in Absinthio Pontico Dioscorides & Galenus. Inter Arabes Mesues cū Romano Ponticitatem vindicasset, idest, adstrictionem siccam, & valde medico vsui oportunam, idem Ponticum & Romanum esse, nihil fortè huiusmodi meditatatus, verissimè literis mandauit. Vnde Pharmacopœorum tam sedula huius Romani conquisitio & exploratio etiānum durat. Romanum enim idest optimū, vti Romanam camomillam ceteris præstantiorem & genuinā expetunt. Et quod quidem nostro æuo in Romano agro antiquisq; ruderibus passim visitur, nō aliud

Li. 6. simpl.

Lib. 27. c. 7.

Cap. 1. hist.

Lib. 2. c. 77.

Lib. 1. ca. 2.

Cap. 2. hist.

Cap. 23. li. 3.

Lib. 3. c. 23.

à nostro est, & vtrumque cum Pontico idem est. Quare id non descripsit Dioscorides, tantum indicauit quo loci præstantius nouisset. Nec itidem vllum speciei aut figuræ discrimen assignat Galenus, sed Dioscoridis fidem secutus, vt plurimum solet, vires præsentiores nõ diuersas Põticum habere scripsit, nec natura, sed loci præstátia, quam etiam multis in regionibus vulgatum obtinet. Est enim vbi odore nõ insuauis, vbi odoratum, & vbi fœtidum percipias. Idem Galenus de Põtico alibi hæc scribit. Cum duplex in omni Absinthio facultas & qualitas sit, vtique in Põtico adstringendi qualitas non parua est: in reliquis omnibus, idest, Seriphio, & mõtano, amara quidem qualitas est vehemensissima, adstrictio verò (quam saltem gustu agnoscas) aut planè obscura, aut planè nulla sentitur. Proinde Põticum ad iecinoris, ventris phlegmonas eligi præstat. Porrò, idest tum folio, tum flore lógè quàm cætera Absinthia minore, odor quoq; huic nõ modò nõ insuauis, verum etiã aromaticum quid præferens, reliquis omnibus planè fœdus: Quare hæc fugere cõueniet, vt autem semper Põtico. Hic folia Põtici minora magnopere doctos torserunt, inquit Pena, sed legisse asserit, codice & rei exploratione fretum Rondeletium, maiora, quæ metathesis vti facilis, ita nimis familiaris fermè omnibus de plantis scribentibus. Extat sæpe in Theophrasto, sæpissimè in Dioscoride, vt capite de Helenio, Meo, & aliis interdù, & in Galeno, non suo sed ammanuensium vitio. Præterea *Ὠδία*s obiectioni facile respõdet. Nam si magis odoratum, odoratum erit & alterum. Et τῆ *Ὠδία*s nõ gratia odoris vel suauitas, sed fragrantia & vehementia plerũque indicatur, vt in vngue odorato, myrrha, pice, aliisque. Hactenus de primo Absinthij genere. Secundum est marinum siue Seriphium, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphosiri Ægypti: in quibus hæc ἐν τῷ *πρῶτῳ* *καταδοκίαν* τῶν *ὄρει*, idest, in Tauro mõte iuxta Cappadociã, aliena esse ab hoc loco, & ex superiore Absinthio huc translata ac supposita fuisse putat Cornarius: quod ostendit Plinius, qui ea particula relicta probatissimum in Taphosiri Ægypti esse ait. Tertium Absinthij genus est Santonicum, γεννώμιον ἐν τῇ *κατὰ* τὰς ἀλπεις γαλιτικὰς *παρτίον*, δὲ ἐπιχωρίως σαυθόνιον καλεῖται. Idest, in Gallia Alpius finitima plurimum, quod patrio nomine Santonicũ vocant. At Geographiæ peritus nunquam Gallicas alpes in Santonum agro, vulgò *Sainonge* existere credet, vbi crescat eiusdem nominis Absinthiũ. Adhæc in Aldino codice nõ σαυθόνιον, siue σαυθόνιον, sed *σαρδόνιον* legitur, hoc modo: *πρῶτῳ* ἀλπιθίς *σαρδόνις*. ἔστι δὲ καὶ τέλειον ἔδος ἀλπιθίς γεννώμιον ἐν τῇ *κατὰ* τὰς ἀλπεις γαλιτικὰς *παρτίον*, δὲ ἐπιχωρίως *σαρδόνιον* καλεῖται, ἐπιωνύμως τῆ γενώση ἀπὸ *σαρδόνιδι* χώρα. Idest, De Absinthio Sardonio. Tertium est Absinthij genus, in Galatia ad Alpes plurimũ proueniens, patrio nomine Sardonium nominatũ, cognomine ducto à Sardonide regione, quæ ipsum fert. Tertium hoc Pena vult ad alpes Asiaticæ Galatiæ nasci, quas Sardonidas vocant indigenæ, idèò Sardinium vocatum: sic enim hodie legitur, & restituitur, facili intellectu, & proximè sequentis capitis repetitione, vbi in Galatia Asiatica Abrotonium, vt potè cõgener, oriri dicit, vt duas Absinthij species, ex eodem Galatiæ & Cappadociæ loco cõmendat Dioscorides, & nulla ratio sit hæsitacionis, aut in Santonicum Gallicum deprauationis. Absinthium Põticum, siue Romanũ, siue vulgare, caule fruticat ramoso, foliis incanis, variè incisis, & figura artemisiæ, flosculis rotundis, aureis, racematim cõgestis, semine rotundo, simul cohærente: radice diuisa, firma, lignosa. Hoc absolutè Matthioli Absinthium vocat. Dodonæus Absinthium Sãtonicum, Absinthium Põticum Matthioli folio, caule, flore, ac semine cõstat lógè quàm vulgare Absinthium minoribus: sapore est amariuscule, cui non parua adstringedi vis cõiuncta est, odore etiã est nõ insuauis. Aliud Põticum ostendit Lobellius, Tridétinum Herbariorũ ex Põti & Tauri mõtibus ipsi & Tridétinis impertitum, cuius omnium minima folia sunt, albida, aromatica, adstringentia & subamara.

Li. 6. simpl.

Li. n. meth. ca. 16.

In Aduers.

Embl. 25. lib. 3.

Fol. 337.

Forma.

Cap. 23. li. 3.

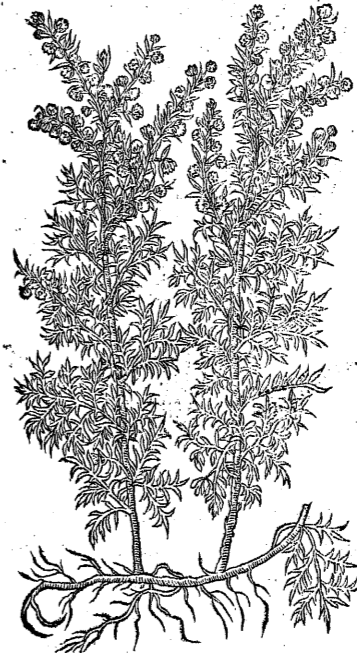
subamara. Absinthium marinum siue seriphium, vt describit Dioscorides, herba est prætenuibus surculis, minori abrotano similis, exiguis referta seminibus, subamara, stomacho noxia, graui odore, & cum quadã calfactione adstringens. Matthioli seriphium hîc pictũ, quòd in multis, vt ille ait, tam Tyrrhemi quam Adria-

Seriphium

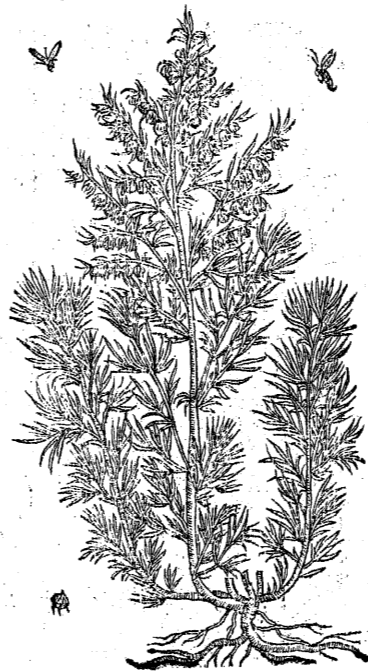
ABSINTHIUM
Vulgare.

ABSINTHIUM Ponticum, Matth.

ABSINTHIUM Ponticum Trideticum Herbariorum, Lobellij.

ABSINTHIUM Seriphium, seu marinum, Matth.

ABSINTHIUM Seriphium Aegyptium, Matth.

Lib. 1. c. 2.

Lib. 1. c. 2.

In cap. 24. lib. 3.

men contra vocant, negat Matthiolus, quod legitima semen istud proferens planta à Coriulo ad se missa, à marino absinthio permultum distet, vt ex eius pictura quivis perspicere potest. Diuersum ab his seriphium Dioscoridis, abrotoni fœminæ facie ex Pena hic proponimus. Cùm enim seriphium & abrotonum fœmina mutua collatione Dioscoridi assimilentur, accuratè examinatis notis quibus vtrâque dignosci queat, tandem naturæ cognatione ductus, & virium exploratione,

SERIPHIVM Absinth. Dodonæi.

SERIPHIVM verum, Pena & Lobellij.

hoc

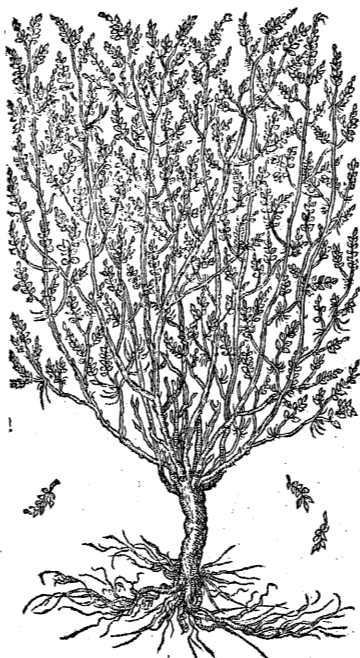
tici pelagi litoribus nascitur, præsertim Aquileiensibus & Tergestinis, cùm primùm è terra erumpit, folio est absinthio simili, crassiore tamen. Sed cùm adoleuerit, & caules ediderit, mutatis in longum foliolis, iis præsertim quæ caulem ambiunt, abrotonum æmulatur, foliis tamen non sic paruis. Semen exiguum, copiosumq; , abrotoni modo inter folia erumpit, in summo caule ferè racemosum, amari & adstringentis gustus. Aliam Aegyptij seriphij plantam à nostrate longè diuersam ex Aegypto allatam Matthiolus ostendit. Absinthium seriphium Dodonæi hic quoq; expressum cãdicat, foliis incanis, absinthij vulgaris ferè, sed multò minoribus, tenerioribus, candidioribus & minutius incis, flosculos multos in capitulis gerit, & semen secus furcalos, vt absinthium vulgare: sesquipedali est altitudine, aut maiore, vehemèti odore, falso & amaro gustu. Huius semen id esse ait Dodonæus, quod Officinæ semen sanctum, & fe-

hoc genuinum absinthium seriphium esse statuit, quod in Gallica prouincia, montis celsi Magdalenæ accliuibus, quæ S. Maximinum oppidum spectat, redeunt item Olbia maritima ciuitate, multum obuium fruticat, exilibus, leuib, surculis, pedem altis. Radix albicans & prolixa furculos statim ab humo numerosos. promit, crebris foliolis, minutim crenatis, incanis, teneriuscula lanugine vt gnaphalium ad summum vsque obsitis, vbi extrema capitula aureis floribus bullata fulgent, semine paruo, copioso referta, similitudine tanaceti, sed minore. Tota candida, sapore, & odore illius quod Romanum & Ponticum falso putatur absinthium Belgis, adeoque simillima abrotono fœminæ vulgari, vt haud facillè vtramuis ab altera discernere liceat, nisi quòd hæc tota minor, odoratior, candidior, & tomentosa, id quod alteri deest, cui folia breuiora, sapor nõ adeò ingratus, aut vehemēs. Santolina est Dodonæo. Santonicum maius Cordo. Tempore degenerat: fragrantia, tomento & candore exiit in Angliæ & Belgij hortis. Absinthium Galatium siue Sardonium, perperam Santonicum vulgi, absinthio simile est, vt ait Dioscorides, non tamen ita semine refertum, sed amarum. Officinis absinthium Romanum falso creditum est, quod pro abrotono fœmina Fuchsius depinxit. Tota planta absinthio simpliciter dicto similis est, sed minor, minusq; candida, seminibus non adeò multis, flosculis exiguis. Nonnullis Germaniæ locis frequēs, in Flan-

ABROTONUM Famin. Fuch. Absinthium Ponticum, Dodonæi.

SEME N Sanctum, Matth.

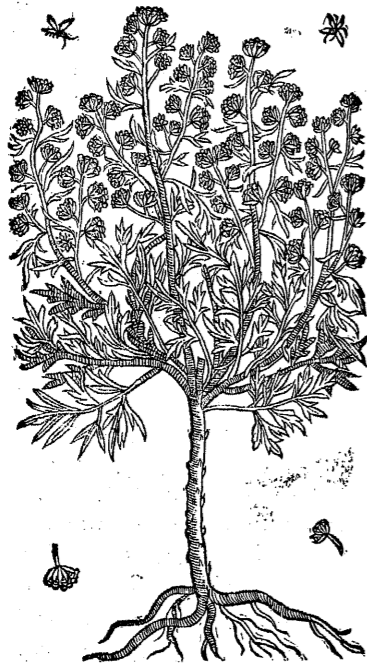
dria & Angliæ hortis copiosa, & vsu multo expetita, illic vocata Roomsche Alfene, id est, Romanum absinthium, publica persuasione, quæ secutus Matthiolus in Hungaria Transyluania & Bohemia à se repertum prædicat. His addit Pena semen contra Officinarum, siue Semen sanctum, siue Santolinum, Gallis Barbotine, Italis Semenzina, horum trium absinthiorum nullum videri. Nam tamen nonnulla amaritudinis & figuræ similitudo illis insit, non tamen adeò plenè adulta sunt horum semina, aut horridè amara. Id semine est parui & peregrini fruticis, atque furculosi, tam copiosum, vt foliorum numerum superet. Hunc ex Matthiolo hic pictum damus. His addemus ex Lobellio Absinthium arborescens Absinthium del Comasco Anguillaræ, vulgari non ita foliis & flore dissimile, sed fruticis arborei habitu. Abrotoni modo ad hominis proceritatem assurgit, candidiore & minore paulo folio, semper virente, gustu amaro, aromatico, odore non ingrato. Item Absinthium album, rarius in Gallia, Italia, Anglia, Belgio à nullo adhuc scriptore memoratum, vni Clusio cognitum, & è Vienna Austria transmissum, folio

Cap. 2. hist.

In aduert.

Chrysan

ABSINTHIUM *Arborescens*,
Lobellij.

Chrysanthemi diuisura, Artemisiæ marinæ concolori, in cauliculo dodrantali: flos albus Parthenij in umbellis è senis foliolis. Gustu subadstringit, nonnihil amaricat. Lib. purgã. Subiiciemus & Absinthium quod angustifoliū Dodonæus appellat. Ex absinthio & lauandula confusis miscellanea quædam stirps videtur, inquit. Cauliculi eius li-

ABSINTHIUM *Angustifolium*,
Dodonæi.

Lib. 3. c. 23.

Temper.
& Vires

gnosi, teretes vt absinthij, flores similes, atque eodem quidem ordine, sed minores, folia verò oblonga, incana, qualia lauandulæ, odoris est haud ingrati Lauendulam obscure referens. Plerique absinthium Santonicum esse volunt, alij Artemisiã marinam, vt proximo capite dicemus. Nunc absinthiorum vires expendendæ. Absinthium, auctore Dioscoride, calfacit, adstringit, bilêmque stomacho & ventri inhærentem expurgat, vrinas cit. Crapulam præsumptū arcet. Inflationibus, ventrisq; ac stomachi doloribus cū feseli & nardo Gallica prodest, fastidia discutit, morbo regio correptos dilutū aut decoctū eius per singulos dies cyathis tribus haustum sanat. Menses cum melle sumptum aut appositum euocat, strangulationibus fungorum ex aceto potū subuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei morsibus, & draconi marino cum vino aduersatur. Anginis cū melle & nitro inungitur. Contra epinyctidas ex aqua, sugillata verò & oculorum caligines cum melle, similiter auribus ex quibus manat sanies, illinitur. Decocti eius vapor suffitusve dentium auriumve dolores lenit.

res lenit. Decoctum cum passō dolentibus oculis illinitur. Præcordiis, iocinori & stomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum rosaceo subactum. Cum ficis, nitro, & farina loliacea aquæ intercutem lienosisq; subuenit. Præterea vestiariis arcisq; inditum absinthium, vestes ab erodetium iniuria seruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arcet. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à murium erosione tuetur. Par est etiam succum hæc omnia præstare, attamen in potionibus improbat: stomacho enim obest, & capitis dolores adfert. Absinthium marinum grauius olet, cum quadam calfactione adstringit, per se aut cum oryza tritum, & sumptum cum melle ascaridas & lumbricos rotundos necat, leniter aluum subducit. Potest cum sapa (alij edulio conuertunt) coctum eadem præstare. Pecora maximè pinguescunt hoc pabulo. Santonicum eadem quæ Seriphitū potest. De his fusiùs hæc & quædam alia tradit Plinius. Absinthij genera sunt plura. Santonicū appellatur à Galliæ ciuitate. Ponticum à Ponto, vbi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperiuntur, neque aliud præstantius, multoque Italico amarius, sed medulla pontici dulcis. De vsu eius conuenit dicere, herbæ facillimæ, atque inter paucas vtilissimæ, præterea sacris Romanis celebrata peculiariter. Siquidem Latinarum feriis quadrigæ certant in capitolio, victorq; absinthium bibit. Credo sanitatem præmio dari honorificè arbitratis maioribus. Stomachum corroborat, & ob id sapor eius in vina transfertur. Bibitur & decoctum aqua, ac postea nocte & die refrigeratum sub dio, decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in caelestis aquæ sextariis tribus: oportet & sale addi. Verustissimè in vsu est. Bibitur & madefacti dilutū: ita enim appellatur hoc genus. Diluti ratio, vt (quisquis fuerit modus aquæ) tegatur per triduum. Tritum rarè in vsu est, sicut & succus expressi. Exprimitur autem cum primùm semen turgescit, madefactum aqua triduo recens, aut siccum septem diebus. Deinde coctum in æneo vase ad tertias x. heminis in aquæ sextariis xlv. iterumque percolatum lentè coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centaureo quaritur succus. Sed hic absinthij inutilis stomacho capitiq; est, cum sit ille decocti saluberrimus. Namque adstringit stomachum, bilêmque detrahit, vrinam ciet, aluum emollit, & in dolore sanat. Ventris animalia pellit, malaciam stomachi & inflationes discutit cum feseli & nardo gallico, exiguo aceto addito. Fastidia absterget, cōcoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & sale. Antiqui purgationis causâ dabant cum marinæ aquæ veteris sextario, feminis sex drachmis, cum tribus salis, & mellis cyatho. Efficaciùs purgat duplicato sale. Diligenter autem teri debet propter difficultatem. Quidam & in polenta dedere supradictum pondus addito pulegio: alij contra paralytin: alij pueris folia in fico, sic vt amaritudinem fallerēt. Thoracem purgat cum melle sumptum. In regio morbo crudum bibitur cum opio. (lege apii) aut adianto. Aduersus inflationes calidum sorbetur ex aqua: iocinoris causâ cum gallico nardo, lienis cum aceto, aut pulte, aut fico sumitur. Aduersatur fungis ex aceto, item visco, cicutæ ex vino, & muris aranei morsibus, draconi marino, scorpionibus. Oculorum claritati multum confert. Epiphoris cum passō imponitur: sugillatis cum melle. Aures decoctum eius vaporis suffitu sanat: aut si manat sanies cum melle tritum. Vrinas ac menses ciet tres quatuorve ramuli, cum gallici nardi radice vna, cyathis aquæ sex. Menses priuatim sumptū, & in vellere appositum. Anginis subuenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua sanat: vulnera recentia priusquam aqua tangantur, impositum: præterea capitis vlcera. Peculiariter ilibus imponitur cum cypria cera, (legendū, Cerato Cyprino,) aut cum fico. Sanat & pruritus. Non est dandum in febris. Nauseas maris arcet in nauigationibus potum: inguinum tumorem in ventrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut in celo sub capite

pite positum. Vestibus insertum tineas arcet, culices ex oleo perunctis abigit, & fumo, si vratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à musculis tuetur: capillum denigrat absinthij cinis vnguento rosaceo permistus. Est & absinthium marinum quod quidam seriphium vocant, probatissimum in Taphosiri Aegypti. Huius ramum Isiaci præferre solenne habent angustius priore, minusque amarum, stomacho inimicum, aluum mollit, pellitque animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & sale, aut in farinæ trimestris sorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aquæ sextario ad dimidias. Hæc Plinius, qui quod

Lib. 9. hist.
Cap. 18.

pecora absinthio pinguescere dixit, ex Theophrasto sumpsit, cuius hæc sunt verba, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀψίνθιον ἔχει μὲν ἐνταῦθα πρὸς τὰ οὐ φασί τινες νέμεσθαι, ἔχει δὲ ἐν πόντῳ νέμεσθαι, καὶ γίνεται αἰσώτερα. Ἐγγύθια, καὶ (ὡς δὴ τινες λέγουσιν) ἐκ ἔχοντες χολήν. Id est, Gaza interprete. Nam & absinthium pecora huius tractus pascere quidam negant, pontica autem nimirum pascunt, vt pinguiora atque pulchriora reddantur, & vt quidam volunt, sine felle. Quæ si vera sunt, hæc verba ad finem capituli de absinthio marino, λισσίνθηται ἢ μάστιχα ἔχει πρὸς τὰ νεμόμενα, in Dioscoride accreuisse & redundare videntur, aut ad superius absinthium ponticum referenda esse. Id verò quod Plinius dixit ponticum absinthium esse Italico multò amarius, Matthiolus reprehendit, Pliniumque Galeni sententiæ refragari ait, quod ex attributis absinthio viribus à Galeno faciliùs diiudicabitur, de quibus ita scribit. Absinthium adstrictorium & amarum, & acrem simul qualitatem possidet, excalfaciens pariter & extergens, & roborans & desiccans. Proinde biliosos ventris humores per egestionem infernè propellit, ac per vrinas euacuat. Magis autem quod in venis est biliosum per vrinas expurgat. Ob hæc contentam in ventre pituitam nihil adiuvat sumptum: sic nec si in thorace aut pulmone contineatur. Nam adstringens in eo facultas quàm amara valentior est. Porro quod insit quoque acrimonia, idcirco maiori portione calidum est quàm frigidum. At si opus est generatim comprehensam eius temperiem secundum primas qualitates circumscribere ac facultates (etsi anomæ omnes dissimilarè que sit) calidum ipsum dixerim primo excessu, siccum tertio. Succus eius longè quàm herba ipsa calidior est. Seriphium idem scribit non æquè ac absinthium adstringere, sed plus excalfacere, amaritudinè que quandam cum falsedine resipere: ideoque stomacho inimicum esse, magis quàm absinthium lumbricos necare, siue foris impositum, siue intrò in corpus assumptum. Et sanè calfacere ipsum in secundo ordine intendo censendum, excalfacere in tertio. Si Ponticum absinthium tantoperè à Galeno laudatum ad bilem, ex Theophrasto, & aliis medicis, id potentius præstat cæteris, potentiore igitur pollet ea facultate, cuius ope potentius cæteris agit, quæ sanè est amaror. Eius enim vis est aperire, abstergere, vrinas ciere, bilem purgare, quæ quotidianis & infinitis propemodùm etiam vulgi nedum medicorum experimentis scimus præstare istud nostrum intus forisque admotum. Vina hodie factitia ex absinthio optima sunt, & idcirco multis in locis Germaniæ plusquàm satis expetita, non Pontico, sed Germanico imbuta, fœtorem nullus incusat: quin potiùs siccum vino inditum odore est aromatico, viribusque recreandis apto. Quare vbi Galenus vtendum Pontico dicit, potiùs duo videtur respuisse, seriphium & santonicum, quàm istud quod simplici & absoluto nomine vocarat absinthium. Si grauitè olebat Galeno in Græcia, non fœtet Romanum seu vulgare in Italia, Germania, Gallia, & Anglia. Quin cætera potiùs à fœtore & putredine tuetur. Nec huius fœtoris Dioscorides meminit aut Plinius.

Lib. 6. sim.

Lib. 3. sim.

Pena in
Aduerf.

Lib. 2. c. 2.

Absinthij vires & vsus perspicuè declarat Mesues. Absinthium, inquit, cum sit multiplex, Romanum eligimus, foliis albis, leuibus & planis, non asperis, odore iucundo, absinthium marinum nihil imitante, lectum in terra libera, calidum ordine primo, siccum secundo, in quo etiam calet flos. Constat substantia duplici,

vna

vna calida, amara, nitrosa, purgante, obstructa liberante, altera terrea, styptica, partes cogendo roborante, largiore, præsertim siccatum. Cum autem substantia eius calida sit superficialia, vbi sumptum est absinthium, ab ea prior fit actio: à terra styptica posterior, per quam comprimendo soluere nonnulli malè sunt opinati. Bilem enim flauam & aquas à ventriculo, intestinis, hepate, venis vacuat, etiam interdum per vrinas. Pituitam enim non vacuat, aut maximè paucam, licet phlegmago gum quoque esse Auenzoar censuerit. Absinthium à putredine vindicat, præcipuè potu quotidiano vnciæ vnius vel duarum vini, aut aquæ cui infusum vel incoctum fuerit, vel aquæ ex eo sublimata. Siccum idem pannis interpositum à tincis vindicat, & tutos reddit. Partibus attritis aut contusis præcipuè cum melle aut vino, & paucò cymino calfactum, & appositum mirè confert. Si vino, aut aqua, aut oleo, cui absinthium & radix cucumeris agrestis incocta fuerint, spongia mersa & expressa temporibus alligatur, hemicraniam sanat. Auris quoque suffita vino aut aqua cui incoctum fuerit absinthium, dolore, tinnitu, surditate liberatur. Acetum autem aut vinum cui incoctum sit absinthium cum cortice citri, oris fœtorem à gingiuarum & dentium, vel materiarum in ventriculo putredine emendat. Idem præstat aqua eius distillata. Succus absinthij cum nucleis persicorum, vermes aurium & aliarum partium enecat, & educit, maximè verò hoc electuarium interficit. Absinthij vnciæ duæ, euphorbij drachma vna & dimidia, cornu cerui vsti vnciæ dimidia, mellis quantum sufficit. Ex absinthio, fumaris, passis vis purgatis, myrobalanis citreis potio fit comoda contra pruritus & scabiem. Absinthium ventriculorum & hepar roborat, appetentiam excitat, obstructions tollit, & inde natos affectus, vt icterum, hydropem: febribus putridis etiam diuturnis confert. Absinthium innocèter sumitur, succo tamen lædit ventriculum, ob nitrosum saporem. Quia autem imbecilliter soluit, rosæ, fumaris, serum lactis, spica, vna passæ purgatæ illi miscentur, vt melius & tutius purget.

ARTEMISIA.

CAP. XXXIII.

ARTEMISIA Græcis, Artemisia Latinis & Italis, Gallis *Armoise*, & *Nomina*
L'herbe S. Jean, Germanis *Bersufz* & *S. Iohans Gurtel*, Officinæ veterum
appellationem retinent. Nomen herbæ inditum putant ab Artemisia vxore Mausoli Regis, quæ sibi hanc herbam adoptauit, cum ante Parthenis, id est, Virginalis, quod virgo Dea illi nomè dederit, vocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominatam arbitrentur, quod priuatim fœminarum malis, quibus *ἀρτεμις*, hoc est, Diana præest, medeatur. Artemisiæ tres sunt Dioscoridi species. Vna latioribus foliis ramisque, altera tenuioribus, tertia ex quorundam sententia *λεπλόκηρος*, seu *λεπλόφυλλος*, quam & *μονόκλωνον* vocant, quod ex eius radice caulivnicus assurgat. Artemisia prima herba est fruticosa, absinthio similis, maiora & pinguiora folia habens. Et huius quidè alia est lætior speciosiorque, latiora habens folia & virgas, alia tenuior, quæ flores paruos, tenues, albos habet, & grauitè olet. Quidam, inquit Dioscorides, in mediterraneis nascètem tenui surculo herbam, caule simplici, admodùm paruum, flore refertam, colore flauo, appellant artemisiam monoclonon, id est, vnicaulem. Est hæc iucundioris odoris quàm præcedens. Plinius vt de inuentoribus herbarum agit, Mulieres quoque, inquit, hanc gloriam affectauère, in quibus Artemisia vxor Mausoli, adoptata herba, quæ antea Parthenis vocabatur. Sunt qui ab Artemide Illithyia cognominatam putent: quoniam priuatim medeatur fœminarum malis. Est autem absinthij modo fruticosa, maioribus foliis, pinguiusque. Ipsius duo genera. Altera latioribus foliis, altera tenera, tenuioribus, & non nisi in maritimis nascens. Sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellent, simplici caule, minimis foliis, floris copiosi, erumpentis cum

Lib. 3. c. no.
Genera.

Forma.

Lib. 25. c. 7.

ARTEMISIA, Prima vulgaris.

Lib. 6. sim.
In Aduers.

vua maturefcit, odore nõ inuicundo, quã quidã botryn, alij Ambrofiã vocant. Talis in Cappadocia nascitur. In quibus cũ Dioscoride cõfentit, nifi quod artemifiã monoclonon Dioscor. dictã cũ ambrosia cõfundit. Galeno duplex tantũ est artemisia. Prima artemisia vulgaris cognitionis & vsus ppetuò fuit, inquit Pena, plurima locis omnibus, secus sepes & itinerũ margines, absinthio vulgari seu Romano simillima fruticat, procerior ramẽ, & folia maiora supernẽ nigricãtia, infernẽ incana habet. Semẽ item illi absinthij, & flores albidì, odore non insuaues, sapor minũs aut parũ amarus. Viribus hæc exploratissima, quia in vsu aut sola aut frequẽtissima & vtilissima. Secundã eandẽ planẽ esse putat, hoc tantũ distantẽ, quòd quibusdã locis sterilibus & præaridis adeò strigosa, paruaq; sit, & odoris quadam grauitate nares feriat, vbi alia prorsum putetur: vti absinthio nostrati & Pontico solo nascenti euenit. Alij secundam Dioscoridis artemifiã Leptophyllon vocant, eamque esse censent, quã à Matthiolo nomiue Ambrosiã alterius depingitur, vt ostendimus

in Libro de iis quæ in Asperis, &c. cui Leptophyllon aliam montanam adiiciunt, quæ in montibus nascitur, radice lignosa, nigra, principio recta & simplici, deinde in tenues fibras se dirimẽte, caulibus multis, infernẽ rubẽtibus, angulosis, pedalibus, folio artemisiã minore, vndique fimbriato. Tertia artemisia Dioscoridis leptophyllos

ARTEMISIA, Leptophyllos montana.

ARTEMISIA Tertia Leptophyllos, Pena.

phyllos

ARTEMISIA Monoclonos, alia.

nuto, copioso. Est alia quibusdã Artemisia Monoclonos, aliis Ambrosia, quæ folia habet Artemisiã vulgaris & habitioris similia, sed longiora profundius incisa, & magis acuminata. Tota vbiq; seminibus scatet. Est & Artemisia marina à Lobellio

ARTEMISIA Monoclonos quorundam, aliis Ambrosia.

ARTEMISIA Marina, Lobellij.

LL 2

phyllos seu monoclinos, Penã videtur esse herbulã sesquipalmum cubitũmq; alta, foliis minutis, abrotoni maris, similiter incisis, paruis, ex atro virentibus in ramulis lignosis, floribus seminẽq; quã plurimo refertis, paruis, & ex viridi luteolis, flammescẽtibus. Prope culta & oliueta Mõspelij, aliisq; compluribus Narbonã locis multa & nota, sed vulgò quodpiã abrotoni genus credita. Hæc est, inquit ille, quam Dioscorides de quorundam sententia inter artemisias recenset, cui odor non abrotoni aut absinthij, sed artemisiã prioris est, & prorsus eadẽ videtur quæ leptophyllos, idest, tenuifolia: seu leptocarphos proximẽ sequẽti capite indicatur, quod in vetustissimis Latinorum Græcorũque codicibus desideratur, accreuitq; Dioscoridi inutiliter. Sunt tamen qui monoclonon aliam exhibent, quæ in maritimis Adriatici æquoris spontẽ crescit, in hortos verò translata scilicet creuit, radice breui, tenui, modicẽ fibrata, caule singulari, pedali, rotundo, furculoso, foliis artemisiã vulgaris, nigrioribus, subhirsutis, flore pallecente, in summo caule copioso, velut racematim congesto, prominentibus tuberculis extante, semine minuto, copioso.

Cap. III. lib. 3.

depicta, quæ frequens in maritimis reperitur, sarmetis multis fruticat ab vna radice lignosa, fibrata surrectis, alternis interuallis, cinericio colore, muscoloque semine, similitiori Absinthio communi quam Artemisæ: flores lutei sunt & numerosi, folia ima & ferè humi strata, paucioribus sed maioribus incisuris. Media verò aut superna, angustiora, minora, interdù vna aut altera incisura portulacæ marinæ aut feniculo marino haud absimilia, carnosa, candicantia, vti vniuersa planta, quæ gratum odorem emittit, Abrotoni maris ferè sapor subsalsus, parùm amarus, cuiusmodi Artemisæ leptophylli. Hanc superiore capite pictam dedimus nomine Absinthij angustifolij Dodon. nomine, sed in ea manifestas incisuras pictor omisit. Artemisia, auctore Dioscoride, calfacit, extenuat, feruefacta prodest ad muliebres infelsus, educèdos menses, secundas & fœtus. Vteri præclusionem atque inflàmationem iuuat: lapides frangit, & vrinæ suppressionem tollit. Herba ipsa imo ventri illita copiosa, menses mouet. Succus eius cum myrrha subactus & admotus ex vtero elicit quæcunq; & infelsio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere, eorundem ducendorum gratia. Plinius vsum eiusdè medicum sic tradit. Artemisia vuluæ medetur trita ex oleo irino aut fico, aut cum myrrha apposita. Eiusdem radix pota in tantum purgat, vt partus enectos extrahat. Menses & secundas ciet ramorum decoctum insidentibus: item folia pota drachma. Ad eadem omnia profunt vel imposita ventri imo cum farina hordeacea. Et alibi Artemisia quoq; datur contra calculos ex vino dulci, & ad stranguriam. Artemisia vtraq; exalfacit, inquit Galenus, & modicè desiccatur, & sunt, quod ad calfactionem attinet, excessus secundi, quod verò ad resiccationem, aut primi intèsi, aut secundi remissi. Sunt autè & modicè tenuium partium. Itaque ad renum calculos mediocriter commoda sunt, & ad fœtus vteri.

Lib. 3. c. 110.
Temper.
& Vires.

Lib. 26. c. 15.

Lib. 26. c. 8.

Lib. 6. sim.

BOTRYS. CAP. XXXIIII.

Nomina

BOTRYS. Græcis, Botrys Latinis nuncupatur, Officinis incognita, Gallis *Pymet*, Germanis *Trubenkraut*, id est, herba racemi. Botrys verò dicta est à semine, quod racematim ramulis adnascitur. Hanc Cappadoces Ambrosiam, alij artemisiam vocant, auctore Dioscoride, qui &

Lib. 3. c. 113.
Forma.

BOTRYS.

Locus.

Tempus.

hanc sic delineauit. Herba est tota lutea, fruticosa, sparsa, multaq; alarum caua habens, semè totis ramulis adnascitur, folia cichorio similia habet: tota valde odorata est, ideoq; vestibus interponitur. Nascitur circa profluètes aquas & torrentes. Plinius ita planè describit, vt ex Dioscoride trãscripsisse videatur. Botrys fruticosa herba est, luteis ramulis, semè circa totos nascitur: folia cichorio similia. Inuenitur in torrentium ripis. Medetur orthopnoicis. Hæc Cappadoces ambrosiam, alij artemisiam vocat. Hæc Plinius. In oliuetis Nemausensib⁹, cæterisq; tepidiorib⁹ & apricis aruis agri Narbonèsis & Nitiobrigù sponte fruticat, Flandris, Germanis, & Anglis in hortis. Augusto & Septèbri mèse maximè ad maturitatem peruenit, quibus etiam mensibus, vt Ruellius annotauit, venalis herba per Parisiè sium vrbem defertur, Parisiensibus matronis quam Officinis & herbariis notior. Hanc enim odoris gratia vestimentis, pannis, ac linteis curiosè interponunt, vt odoris suauitatem cõtrahant. Botrys, inquit Dioscorides, cum vino orthopnoicis

thopnoicis mulcet. Ea, auctore Matthiolo, exalfacit, attenuat, incidit, expurgat, & aperit. Valet ad omnes pectoris & thoracis affectus pituitosos, & suppuratos adiuuat. Præterea asthmaticos & suspiriosos, tum herba ipsa ex decocto dulcis radiceis pota, tum ipsius herbæ tantum decoctum, multis diebus haustum, addito violaceo melle, aut saccharo. Purulenta expuentibus mirificè auxiliari idem affirmat. Herba ipsa recens facit ad vteri dolores, si in tegula vino Cretico irrorata calfiat, & ventri imponatur. Ideò cum parthenio & anthemidis floribus, puerperarum cruciatibus succurrit, vbi simul omnia concisa in oleo liliorum in patella parumper frignantur, deinde ouis gallinaceis excipiantur, simul misceantur, coquantur in placenta formam, & calida ventri superponantur. Est enim hoc præsentaneum remedium. Suffiuntur eiusdem herbæ vapore vtiliter fœminæ ad menses ciendos, & emortuos fœtus eiiciendos.

Vires & Temper.
In cap. 113. lib. 3.

MATRICARIA. CAP. XXXV.

MATRICARIA vulgò matricaria herba dicitur, Gallis *Espargoutte*, & *Matricaire*, Italis *Matricaria* & *Amarella* ab amaro sapore, Germanis *Muotterkraut*, & *Meltram*. Dicta autè est matricaria, quod vteri, quem matricem vocant, morbis medeatur. Quænã verò apud veteres Græcos planta sit, quæ huic prorsus quadret, magna est inter rei herbariæ peritos contentio. Ruellius, Matthiolus, Dodonæus Partheniũ Dioscoridis esse censent, eosque hallucinari, qui cotulam fœtidam vulgò dictam parthenium esse putant. Fuchsius secundam artemisiam speciem λεπλόφυλλον nominatam, matricariam facit, parthenium verò cotulam fœtidam, quæ lis ex Dioscoridis descriptione, & viribus parthenio attributis dirimenda est. Sed prius scire licet nomen hoc parthenium homonymum esse, sicuti etiam tradidit Galenus in Glossematis Hippocratis, quo auctore parthenium vocatur anthemis, helxine, linozostis, & amaracum, quod confirmat Plinius, Helxinen, inquit, alij perdicium vocant, nonnulli parthenium. Et, Linozostis siue parthenium mercurij inuentum est. De parthenio planta alia intelligere etiam videtur, cum scripsit. Mulieres quoque hanc gloriam affectauere. In quibus Artemisia vxor Mausoli, adoptata herba, quæ antea parthenis dicebatur. De parthenio autem Dioscoridis videtur hæc intellexisse. Parthenium, alij leucanthemon, alij tamnacum vocant. Celsus apud nos perdicium, & muraliũ. Nascitur in hortorum sepibus, flore albo, odore mali, sapore amaro, &c. Quo loco pro tamnacum, legendum ex Dioscoride & Galeno amaracum, & odore malo, non odore mali, nonnihil viroso: Dioscoridi. Verùm hîc Plinius duas herbas in vnam confundit. Nam muralium & perdicium à Celso dictum, est quidè parthenium à Græcis appellatum, sed non hoc de quo hîc Plinius agere voluit ex Dioscoridis sententia, & cuius historiam accuratiùs expendemus. Parthenium, inquit, alij amaracum, alij leucanthemon vocant: folia habet coriandro similia, tenuia, flores per ambitum albos, in medio luteos, odore nonnihil viroso, sapore amaricante. Vtri hæc magis cõpetunt: an matricariæ, an cotulæ fœtidæ? Matricariæ folia coriandro similia non sunt, & λεπτε, id est, tenuia: sunt enim coriandro maiora, nedum tenuiora, artemisiam: & absinthio propiora, pariaq; reliquæ partes, similes, demptis floribus, qui sunt anthemidis. At cotulæ fœtidæ & coriandri adulti in ramis media & summa folia contemplare, & fatebere collationem benè congruentem: imò omnia coriandri sunt: folia consimili diuisura, rami, situs, tenuitas, figura, præterquam ima per pauca folia, quæ latiora sunt, apij, aut cenanthes, eoq; scitè admodum λεπτε addidit, nimirum vt collationem non ad ima, sed ad media pluraq; folia faciendam innuerit. Præterea si gustum consulas, cotulam senties amarore inamceno esse, & perquam ingratum vti parthenium. Verùm hîc nulla exuperantiæ adiectione, fœtidam nonnihil vi-

Nomina
Lib. 3. c. 69.
In cap. 138. lib. 3.
Lib. 1. c. 11.
Cap. 13. hi.
Cap. 221.

Lib. 22. c. 17
Lib. 25. c. 5.
Cap. 7. 25.

Cap. 30. 21.

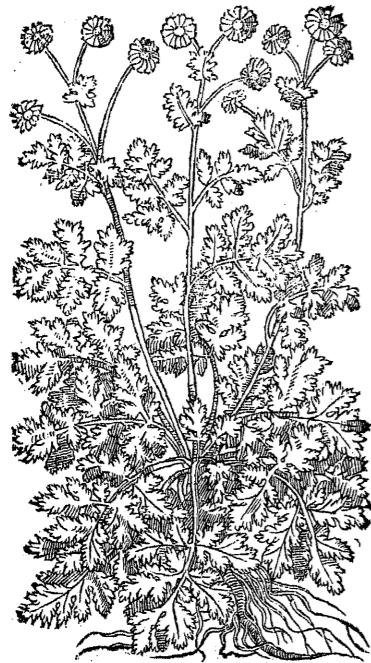
Lib. 3. c. 138.
Forma.

Pena in Aduers.

rosam, & amaricantem dixit, id est, *ωκεπιζον*, quo indicat non excellere amarore, sed quo anthemis leucanemos, sapore amaricante esse, cui etiam quia simile erat parthenium, seu cotula, idē nomen factum leucanemi. Jam verò si facultates & vsum medicum respicias, non inficiaberis parthenium esse cotulam fœtidam. Partheniū

Lib. 3. c. 138.

MATRICARIA Parthenium, Matth.

PARTHENIVM *Σμικρόφυλλον, Myconi.*

Forma.

Locus.

Tempus.

Lib. que in vmbt. Cap. 71.

enim auctore Dioscoride, siccatum, cum aceto multo aut sale potum, velut epithimum, atram bilē & pituitam deorsum ducit: anhelosis prodest, & melancholicis. Herba sine flore calculosis & anhelosis vtiliter bibenda exhibetur. Vallet decoctum eius in vtero indurato & inflammato ad infessius. Imponitur etiam erysipelatis & inflammationibus cum floribus. Sic doctorum medicorum experientia comprobatum est cotulam fœtidam decoctis additā, serosos, adustos, falsos, melancholicosq; elephantiaefcos, & mali mortui humores, per inferiora educere: succum etiam purgare aliquantum per se iusculis inditum, magnoperē in syrupo laudari, quia thoracis & pulmonis fœtus expedit: vrinam euidenter is ciet, tumores emollit, digerendi vi paulò quàm chamæmelū validiore. Matricariæ nulla prorsus ad huiusmodi humores purgandos, sed vt artemisiæ ad menses ciendos duntaxat vis inest, ad quos non parthenium cōmendat Dioscorides, sed tantum ad vteri duritiæ, & phlegmonas. Ex quibus perspicuum est parthenium Dioscoridis multò magis cotulæ fœtidæ quàm matricariæ herbariorum competere: nisi dicas eam ob odorem vsumq; quibus virgineis matricis morbis opitulatur, parthenium etiam dici posse. Est autē matricaria fruticosâ herba, foliis artemisiæ aut absinthij Romani, caulibus bipedalibus aut tripedalibus, in quibus flores copiosi, in ambitu albi, in medio lutei, chamæmeli, grauiter cū vniuersa herba olentes, amari, odore cotulæ, semen chamæmeli, radix lignosa, fibrosior. Fruticat in siccis passim, viarum & hortorum marginibus ac squallidis. Iunio & Iulio flores edit. Matricaria in vino cocta, & vmbilico imposta mulieribus ab vtero præfocatis multum confert. Non desunt qui cotulam fœtidam non parthenium Dioscoridis, sed parthenium *σμικρόφυλλον* Hippocratis esse velint, vt alibi diximus. At Myconus egregius medicus Barcinonensis aliud parthenium *σμικρόφυλλον* esse suspicatur, quod ex Hispania missum, & hîc depictum doctis proponitur, vt de eo iudicent. Prouenit, inquit Myconus, frigidis in locis, & sitientibus, montosisq; sed imis. Herba est furculosa, sesquipalmi altitudine, radice parua,

parua, lignosa, candida, parum fibrata, ex qua cauliculi aliquot exurgunt rotundi, aliquantum rufescentes, in quibus ima præsertim, & terræ vicina parte folia sunt tenuia, fœniculacea, foliis abrotoni maris similia, vt ouum ouo magis simile non sit. In summis cauliculis umbellæ, & in iis flosculi multi, albi, compacti, quales in vulgari millefolio cernuntur, vt inspicientes prima fronte facile deludant, millefolium esse iudicaturos. Plantæ sapor amarus est, & odor grauis, similis vulgari parthenio quod matricariam vocant. Quare congeneres esse plantas Myconus putat. Sed quia huius folia parua sunt cum vulgaris parthenij, id est, matricariæ foliis comparata, existimat si veteribus nota hæc planta fuerit, parthenium esse *σμικρόφυλλον*, cuius meminit Hippocrates his verbis. Herba est paruis foliis prædita, cui nomen est parthenium *σμικρόφυλλον*. Hæc verrucas de pudendo tollit. Quanquam id non asserit Myconus, sed doctis æstimandum relinquit. Quis enim sit eius vsus, & quo nomine ab incolis nuncupetur, nondum scire potuit.

Li. de vuln.

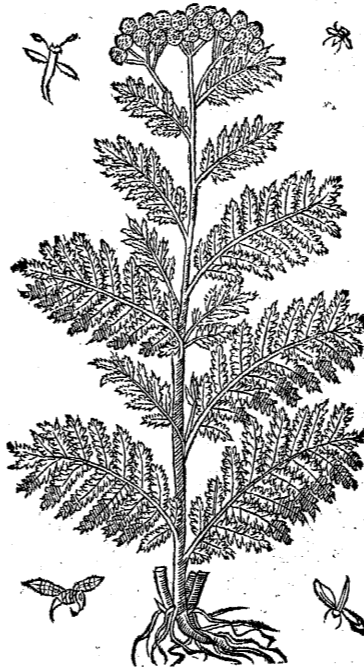
TANACETVM.

CAP. XXXVI.

FFICINIS Tanacetum & Athanasia nominatur, Gallis *Tanaisie* & *Nomina Athanasie*, Germanis *Reinsarn*. Fuchsius tertiam Artemisiæ speciem facit, quæ Monoclonos dicitur, ab Apuleio Artemisia Tragates, aut Tagetes, Tanacetumq; corrupto nomine pro Tagetem nominari scripsit, & à Germanis *Reinsarn*, quod filicis ferè speciem referat, alio nomine *Durmke* aut, quoniam lumbricos ventre pellat. Athanasia ex radice lignosa, gracili, reptante, fibrosa, caules emittit cubitales & sesquicubitales, fuscis, rotundos, striatos, geniculatos, per summa alis diuisos: in quibus folia sunt longa, quæ multis foliis constant, ex aduerso sitis, & pinnarū instar expansis, incis. In summitate cauliculorū umbellæ insident, & in iis flores bullati, aurei, semenq; seriphij absinthij, aut abrotoni femine, gustu subacre, & amaricās, cū graueolentia. Nascitur secus vias, sepes, & margines fossarū, agrorū. Plantam etiā hîc appictam Tanacetū

ATHANASIA, Seu Tanacetum, Matth.

Alpinū vocant Herbarij, Rhœti Iuā Muscatā, quidam Anthemidem Alpinam. Crescit in altissimis & niuosis Alpium Rhœticarum iugis, radice breui, supernè crassiuscula, in acutū desinente, fibris quibusdam exilibus capillata: foliis densis, humi iacentibus, odore, forma, sapore Tanaceto nō dissimilibus, suauius olētibus, in caule paucis: flore anthemidis, intus melino, per ambitū candido. Magno in pretio est apud Rhœtos Insubriæ vicinos, & ad varias ægrotudines cōmendatur, odoris suauitate insignem quandam vim certè promittens. Est & Tanacetum aliud quod lanuginosum vocant, in saxosis & apricis propè Monspelium locis, radice crassa, ramosa, nigricante: foliis propè radicem multis, coaceruatis, Tanaceto vel potius Stratiotæ similibus, tam densa lanugine opertis, vt vix foliorū delineatio cōspiciatur, odoratis: caulibus multis, aliquot foliis vestitis, inæqualiter per interualla prodeuntibus: flore aureo in corymbis nitente, summo caulium fastigio incum-

Locus.

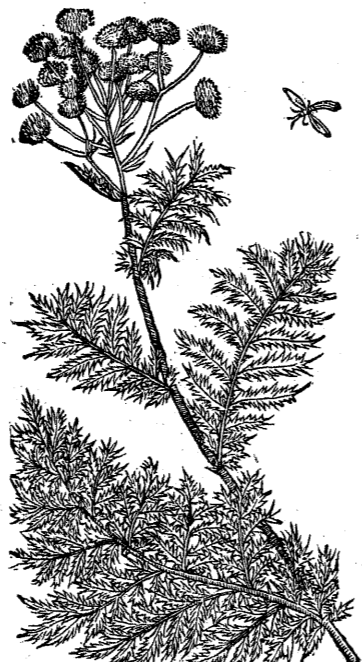
TANACETVM Minus, candidis floribus, Lobelij.

TANACETVM Cristatum Anglicum, Lobelij.

bentibus. Athanasiam calidam esse secundo ordine, siccam tertio colligunt herbarij, ex odoris eius acrimonia, & amarore. Vtuntur ea recentiores ad ventriculi & alui flatus discutendos, item semine præsertim ad vermes necandos, & ex ventre pellendos. Vtuntur & ad frangendos renum calculos, & aduersus stranguriam, sed eam viris tantum, sicut matricariam mulieribus commodam aiunt. Speciosius Tanacetum

Tanacetum cristatum Anglicum pingendum curauit Lobellius, quod in Angliæ hortis in deliciis habetur, multo argutioribus fimbriis, minutioribus, & latioribus foliis. Ostendit & aliud Tanacetum minus candidis floribus. Media planta est, inquit, inter Millefolium, Sideritidem Achilleam & Tanacetum. Etenim folia Tanaceto proxima odore & figura: cauliculi numerosi: radix fibrata Sideritidis. Flocculi vero candidi in umbellis Millefolij vulgaris. Belgio hortensis est.

MELISSOPHYLLVM. CAP. XXXVII.

MΕΛΙΣΣΟΦΥΛΛΟΝ Græcis, & μελισφυλλον, & μελιζωλα, Latinis Nomina Apiastrum & citrigo, Officinis Melissa, Arabibus Bederangie, Bedarungi, Bederenzegum, Turingens siue Trungiam, & Marmacor, Italis Melissa, Hispanis Torongil, & Hierua Cidreira, Gallis Melisse. Melysophyllum dictum est, quia apes hac herba delectantur: neque enim aliud quam apu folium significat. Meliphyllum vero, qua voce Nicander vsus est, mellis folium indicat, quod hinc apes mellis materiam colligunt. Pari ratione Latini Apiastrum haud dubie dixerunt, quod hæc herba apibus gratissima sit. Citraginem autem ab odore citrii, quod si nares consulas, citrium malum oleat, & cordi proficit. Plinius Melissophyllum apiastrum vocari scribit ab Hygino. Ipse rursus Melissophyllum apiastrum appellat. Idem tamen inter ea quæ apibus gratissima sunt, seorsum Melissophyllum, seorsum apiastrum recenset. Varro autem aperte dicit & cytiso obseuisse & apiastro, quod alij Meliphyllum, alij Melissophyllum, quidam melinon vocant. Apiastrum folia & caules habet ballotæ similes, maiores tamen, tenuiores, non ita hirsutos, citrium malum olentes. Hac breui delineatione herbam Melissæ nomine etiam mulierculis notam, & in hortis frequentissimam Melissophyllum esse credunt permulti: tamen cum nonnullis locis lecta quiddam pectoris aut cimiçi sui odoris gratia ascitum habeat, idcirco dubitatum est à multis verane esset, an alius speciei nostras hæc, quæ nulli regioni in hortis deest. Quod fortasse Fuchsiu impulit, ut Melissa duo genera faceret, vnum verum: alterum adulterinum, quod Germani Uuauntzenkraut nominant, quia cimices olere videretur, quæ nostras est Melissa passim in hortis proueniens, & qua perperam hodie Officinas pro vera uti censet. Contra illius quam pro vera habet, & cuius picturam hic quoque damus, tam gratum odorem esse, ut in ædibus strata eas gratissimo odore compleat. Fuchsiu secutus est Dodoneus. Sed his respondet Pena, Melissa nostratem in quibusdam Italicis & Pedemontanis hortis meram suam sibi habere gratiam, basilici, aut citrii, eximeretque quemlibet de odore scrupulum, nullique non cognitum esse debere, foliis menthæ aut ballotæ, aut Cariatia, rugosis, asperis, sed viridantibus, ramulis quadratis marrubij, edentibus orbiculatim flores albos copiosos, in verticillis, ballotæ aut cardiacæ modo. Altera illa Fuchsi & Dodonæi Melissa est Calamintha montana præstantior Penæ & Lobelij, multo accuratius depicta, & fusiùs explicata, capite de Calamintha. Folia Melissæ cum vino pota aut illita, ut scribit Dioscorides

Li. 20. ca. 11. Lib. 21. c. 9.

Li. 21. ca. 12. Lib. 3. c. 16.

Forma.

Pena id Ad.

Cap. 18. 9. hist.

Li. 7. ca. 70.

MELISSOPHYLLVM, Matthioli.

ut Melissa duo genera faceret, vnum verum: alterum adulterinum, quod Germani Uuauntzenkraut nominant, quia cimices olere videretur, quæ nostras est Melissa passim in hortis proueniens, & qua perperam hodie Officinas pro vera uti censet. Contra illius quam pro vera habet, & cuius picturam hic quoque damus, tam gratum odorem esse, ut in ædibus strata eas gratissimo odore compleat. Fuchsiu secutus est Dodoneus. Sed his respondet Pena, Melissa nostratem in quibusdam Italicis & Pedemontanis hortis meram suam sibi habere gratiam, basilici, aut citrii, eximeretque quemlibet de odore scrupulum, nullique non cognitum esse debere, foliis menthæ aut ballotæ, aut Cariatia, rugosis, asperis, sed viridantibus, ramulis quadratis marrubij, edentibus orbiculatim flores albos copiosos, in verticillis, ballotæ aut cardiacæ modo. Altera illa Fuchsi & Dodonæi Melissa est Calamintha montana præstantior Penæ & Lobelij, multo accuratius depicta, & fusiùs explicata, capite de Calamintha. Folia Melissæ cum vino pota aut illita, ut scribit Dioscorides

MELISSOPHYLLVM,

Fuchf. & Dodon.

Lib. 3. c. 101.
Vires &
Temper.

Li. 21. c. 10.

Li. 20. ca. 11.

Li. 7. simpl.

Li. de med.
cord.

Dioscorides, contra scorpionum phalangiorū canumq; morsus profunt. Decoctū eorūdem, si eo perfundantur, idem potest. In infelsionibus ad ducendos menses vtile est. Dentes eodē in dolore colluuntur. Dysentericis iniectum prodest: fungorum stragulationibus folia cum nitro pota succurrunt. Torminibus auxiliatur. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum sale strumas discutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigat. Vsum eiusdem sic tradit Plinius. Melissophyllo siue melitæna si perungantur aluearia non fugient apes: nullo enim magis gaudent flore. Copia istius examina facile cōtinentur. Idem præsentissimum est contra ictus earum, vesparumq;, & araneorum, item scorpionum. Item contra vuluarum strangulationes addito nitro. Contra tormina è vino. Folia eius strumis illinuntur, & sedis vitiis cum sale decocta. Succus fceminas purgat, & inflationes discutit, & vlcera sanat. Articularios morbos sedat, canisq; morsus. Prodest dysentericis veteribus, & cœliacis, & orthopnoicis, lienibus, vlceribus thoracis. Cali-

gines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur. Plinius alibi. Apiastrū Hyginus quidem Melissophyllum appellat: sed confessa damnatione est venenatum in Sardinia, quo loco Plinius Apiastrum, non Melissophyllum ab apibus, sed Barrachium Sardonium, à similitudine foliorum Apij sic dictum significat: quam rectè, viderint perpicaciores. Melissophyllum marrubio facultate simile esse scribit Galenus, sed plurimum ab eo vinci: quamobrem nec eo vti quemquam. Superuacuum enim foret præfente marrubio, cuius tantus est vbique terrarum prouentus, velle vti Melissophyllo. Cæterum si cui forte ad manū marrubium nō fuerit, illo licebit vti ad eadem, modo quantum ab hoc superetur cognitū habuerit. Sed Melissæ alias facultates, easq; excellentiores tribuunt Mauritani. Scribit enim Serapio Melissophylli proprium esse animum hilarem reddere, humenti ac frigido ventriculo auxiliari, concoctionem adiuuare, cerebri obstructions referare, deficientem animum reuocare, cordis imbecillitatem roborare, eamq; præsertim qua somnus frequentius noctu intercipi solet: quin & eius tremorē reprimere, animi sollicitudines fugare, ac sollicitas imaginationes tollere, quæ tum ab atra bile, tum ab exusta pituita gignuntur. Quibus assentitur. Auicenna scribens Melissophyllū exalfacere siccareq; ordine secundo, exhilarare, vitalesq; facultates roborare odoris fragrantia, saporis austeritate, partiumq; tenuitate. Quibus facultatibus cæteris etiam visceribus competere. Vires deiectorias habere, nec adeo imbecilles, quin atrabiliarios vapores à spiritibus & à sanguine, qui cordi & arteriis inest, educere queat, quod in cæteris corporis partibus, ac etiam in toto corpore efficere nequit. Mulierculæ, inquit Penà, teneros turiones tusos excipiunt ouis saccharo & rosacea, placentalasq; pinunt parturientibus, puerperis, & enixis, quibus vires impendio deiectæ fuerint, ac secundæ non probè ductæ. Stillatitiæ ad cardiacas confectioes multus vsus. Hic non omittendæ duæ venustæ plantæ, quarum vna Melissophyllum Turcicum, & Melissa Turcica, à Matthiolo Melissophyllum Constantinopolitanum dicitur, ab aliis Moluca læuis. Caules multos edit cubitales,

circa

MOLVCA, Siue Melissa Turcica, Dalechamp.

circa quos folia multa, in ambitu profundis incisuris crenata, supra quæ flores orbiculatim ex amplis & patentibus acetabulis exeunt, colore candidulo, lamij floribus similes, attamen paulò minores. Altera Moluca spinosa dicitur, à Turcis *Maseluc*, quæ caules similiter multos & cubitales profert, striatos, quadrangulares: folia vti prioris: flores similes ex acetabulis quoque, sed angustioribus, oblongioribusq;, & eminentes duras, & acriter pungentes spinas in ambitu habentibus. A Moluccis Orientis insulis vtraque nomen habet, in quibus primū repertæ creduntur. Clusius Molucam spinosam pro Galeni Alyfso pinxisse videtur, eiusq; delineationē asserit alyfso adamussim sic quadrare, vt quin illud ipsum sit, nullus iam sit dubitationi locus. Sic igitur Alyfson Galenus describit. Alyfson herba est marrubio similis, asperior tamen, & magis aculeata circa orbiculos: florem ad caruleum vergentem profert. Clusius verò sic. Herba est pedali altitudine, caule quadrangulo, statim à radice in multos ramos diuisa, omnino candidos, & veluti tomento obductos, circa quos per singula genicula, bina folia inter se opposita semper enascuntur, marrubio similia, breuiora tamē & crispiora, magisq; incana, inodora & amara: caliculi per interualla verticillatim ramos ambiunt, quinque ple-

Li. 2. stirp.
Hispa. c. 51.

Li. 2. Anti.

MELISSOPHYLLVM Constantinopolitanum, Matth.

MOLVCA Spinosa, Dodon.

rumq;

MELISSA Moldauica,
Matthioli.

MELISSA Turcica
Alia Dalechamp.

rumq; aculeis horridi, candidi, e quibus marrubij flos exilit, sed colore ex caeruleo purpurascens: semen in aculeatis cauliculis subrufum, marrubio simile continetur: radix dura, lignosa, multifida. Primo intuitu marrubium esse diceret, nisi aculeati caliculi & flos ipse Alysson Galeni exprimerent. Vno duntaxat loco per Hispanias plantam hanc se vidisse ait Clusius, ad Elda videlicet pagum in coemeterio, Valentino regno, florentem & semine pregnantem mense Martio. Matthiolus in postrema commentariorum in Dioscoridem editione Melissophyllū aliud proponit odore Citrei mali perquam iucundo, quod iisdem viribus pollet quibus vulgare nostrum Melissophyllum. Eius effigiem hinc expressimus.

MARRVBIVM. CAP. XXXVIII.

Nomina

Fol. 222.

Li. 10. c. 22.

Genera.

Lib. 6. hist.

ca. 2.

MARRUBIVM. Vob Latini Marrubium vocant, Græci *πράσιον*, Officinæ quoque Prasium, Galli *Marrube* & *Marrubin*, Itali *Marrobio*, Germani *U-weisz Andorn*. Videtur autem, inquit Pena, Prasium viror, aut certe virosus odor appellationem dedisse Marrubio, tam nigro foetido quod ballote dicitur quam albo odoro. Plinius frequenter errat, cum multis locis vertit *ἀνή τε πρασίς, τὰ τε πρασία* folia, id est, pro prasij, porri folia. Idem duo Marrubij genera tradit ex Castore, nigrum, & quod magis probat, candidum. Totidē sunt Theophrasto. *διὸ διὰ γένη καὶ τῆς πρασίας, τὸ μὲν ἄλλ' ἔχει ποῦδες τὸ φύλλον, καὶ μάλλον ἐπιπεχαραγγυμῖον, ἔτι δὲ καὶ ἐντομὰς ἐνδήλας σφόδρα, καὶ βαθείας. ᾧ καὶ οἱ φαρμακοποῦλαι χερῶν) πρὸς ἔνια: τὸ δὲ ἕτερον εἶρογυλότερον, καὶ ἀυχμῶδες σφόδρα, καὶ ἀπὲρ τῆς σφακέας, καὶ τὰς ἐντομὰς ἀμυρῶέρας ἔχον, καὶ ἐπιπεχαραγγυμῖον ἦτιον.* Id est, Sunt & Marrubij duo genera. Vnū folio herbaceo, magis ferrato, incisurilq; profundioribus, & proinde conspectioribus: quo pharmacopolæ ad nonnulla vtuntur: alterum rotundius, & valde squallidum, vt sphaceli, incisurilq; obscuriores habens, & minus ferratum. Quibus verbis Theophrastus prius Marrubij genus id intelligit, quo de hinc agimus. Alterum Dioscoridis Balloten, hoc ab illo discrepantem, quod plusculum ad viro

ad virorem fuscum porraceum vergit, vnde Marrubium nigrum vocatur, & odorem graue foetoremq; vibrat. De hoc tractauimus in libro, Quæ in Umbrosis, &c. Marrubium quidē ex historia Dioscoridis, frutex est ab vna radice ramosus, subhirsutus, albicans, virgis quadrangulis, folium pollicis æquale, subrotundum, hirsutum, rugosum, gustu amarum: semen per interualla in caulibus: flores asperi, verticillorum figura. Quæ delineatio adamussim Marrubio nostro respōdet. Nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera. Colligitur herba æstate, Iulio potissimum mense, cum semine pragnas est. Huius folia arida cum semine decocta in aqua, aut viridium succus expressus datur cum melle asthmaticis, tussientibus & tabidis.

Li. 3. ca. 102.
Forma.

Locus.
Tempus.

Vires &
Temper.

MARRVBIVM Album.

Li. 20. c. 23.

Crassa è thorace, cum iride sicca, ducunt. Datur mulieribus quæ nō purgantur, vt menstrua & secundas pellant: item difficilē parientibus, & iis qui à serpentibus morfi sunt, & qui letale quid biberunt. Vesicæ tamen & renibus nocent. Folia cum melle illita fordida vlcera purgant, pterygia nomasq; cohibent: dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex foliis contusis succus, & sole coctus. Cum vino & melle illitus oculorum claritatem exacuit. Morbum regium per nares expurgat. Aurium doloribus per se aut cū rosaceo instillatus prodest. Hæc & plura alia quam Dioscorides, Plinius tradidit. Marrubium pleriq; inter primas herbas commendauere, quod Græci prasion vocant, alij linostrophon, nonnulli philopæda, aut philochares, notius quam vt indicandum sit. Huius folia semenq; contrita profunt contra serpentes, pectoris & laterum dolores, tussim veterem. Et iis qui sanguinem reiecerunt eximie vtile, scopis eius cum panico aqua decoctis, vt asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Sunt qui viridis semen quantum duobus digitis capiant, cū farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & salis, forbere ieiunos ad tussim iubent. Alij nihil comparant in eadem causa Marrubij & sceniculi succis, ad sextarios ternos expressis, decoctisq; ad sextarios duos, cum addito mellis sextario, rursus decocto ad sextarios duos, si cochlearis mensura in die sorbeat in aquæ cyatho. Et virilium vitiis tussim cū melle mirè prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, cōuulsis, spasticis, neruis salutare. Potū aluum soluit cum sale & aceto. Item menstrua & secundas mulierum. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangranas, & pterygia. Succus verò auriculis & naribus, & morbo regio, minuendaq; bili cum melle prodest. Item contra venena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum & excretiones pectoris purgat. Cum iride & melle vrinam ciet. Cauenda tamen exulcerata vesicæ, & renum vitiis. Dicitur succus claritatem oculorū adiuuare. Castor Marrubij duo genera tradit: nigrum, & quod magis probat candidum. In ouum inane succum addit is, ipsumq; infuso melle æquis portionibus tepefactum, vomicas rumpere, purgare, persanare promittit, illinens etiā vulnera à cane facta, tuso cum axungia veteri. De quibus explicatē sic Galenus. Prasium sicut gustu amarum est, ita si quis vtatur, conuenientem huic saporis actionem possidet, iecur ac lienem obstructione liberans, & thoracē pulmonemq; expurgans, ac menses prouocans,

Li. 8. simpl.

sed & illitum detergit, ac digerit, ponatque ipsum quispiam in caliditate quidem secundi ordinis iam completi, in siccitate tertij medij, aut completi. Succo eius ad aciei oculorum claritatem vtuntur cum melle. Quin etiam & per nares auriginem purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, vtiq; in quibus obstructionē dissiicere, meatumq; ipsum, & ramos meningum expurgare est vsus. Marrubij decoctum, inquit Matthiolus, datur commodē iocinatorosis, & aqua intercute laborantibus: eo quoque foliorum puluere necantur interaneorum vermes. Recentia folia cum veteri axungia trita & illita canum morsus persanant, & mammarum tumores resoluunt. Lichenas purgāt, sanantque, ex aceto illita. Decoquuntur Marrubij duæ vnciæ cum buglosi, helenij, eupatorij radicum sesquidrachma, rhabarbari drachma, & agallochi pari pondere, in vini albi generosi libris tribus ad tertias, sitq; hoc medicamentum præstantissimum ad icterum à vasorum obstructione prouenientem, si diebus decem continuis huiusce binas vncias potauerint ægri diluculo, addito sacchari tantillo, quod dulcorem addat. Verum si febris sit, ea omnia aquæ incoquenda sunt. Marrubium aliud Creticum pinxit Pena, quod caule fruticat contorto, gracili, rotundo, multis exilibus alis donato, polij montani non disparibus, & quàm prasij nostratis multò cãdioribus, teneriuscula lanugine obsitis: folia verò angustiora sunt, oblongiora, & leuiter ferrata, in angustum desinentia, Melissa Turcicæ æqualia: ex interuallis multò argutiora & minora verticilla, sideritidis aut tetrahit non disparia: inde flosculi prætenues emicantant lbidi, Marrubij, quod odore & lanugine refert. Lobellius aliud ostēdit Marrubium candidum Hispanicū, foliis longioribus magisque carnosiss, hirtis, albis, & suauius redolentibus, in Belgij hortis varium ex Hispano semine. A superiore Cretico differre non videtur.

MARRUBIUM
Creticum, Pena.

nora verticilla, sideritidis aut tetrahit non disparia: inde flosculi prætenues emicantant lbidi, Marrubij, quod odore & lanugine refert. Lobellius aliud ostēdit Marrubium candidum Hispanicū, foliis longioribus magisque carnosiss, hirtis, albis, & suauius redolentibus, in Belgij hortis varium ex Hispano semine. A superiore Cretico differre non videtur.

STACHYS.

CAP. XXXIX.

Norma

T A'XYΣ Græcis, Stachys Latinis dicitur, idest, spica, Officinis ignota. Stachys autem dicta est, quod verticillato ambitu florum, & orbibus spicarum caules cingentibus coronetur. Frutex est, vt describit Dioscorides, marrubio similis, sed altior, folia ferens plura, sed rara, hirsuta, dura, odorata, incana. Virgas ab vna radice plures emittit, marrubio candidiores. Plinius de eadem sic breuiter. Ea quoque quæ Stachys vocatur, porri similitudinem habet, longioribus foliis pluribusque, & odoris iucundi, colorisque in luteum inclinati. Pellit menstrua. Quo loco Plinio euenit, quod iam antè minuimus, vt *ωπάριον* pro *ωπάριον* agnouerit. Non enim porri similitudinem habet Stachys, sed marrubij, vt Dioscorides dixit, *ωπάριον ἑμπερης*, idest marrubio similis. Coniectura ex caulium spicatis floribus sumpta, non tam vera, quàm folerti, Anguillara Lauandulam Stachyn esse opinatus fuit. Matthiolus aliam Stachyn verā affirmat esse, quam hîc pinximus, eamque quam legitimam antea putarat, pseudostachyn vocat.

Ca. 103, li. 3.

Hanc

STACHYS, Matthioli.

Hanc Lobellius Stachyn facit, Scordotin Plinij, superiorem Stachyn spuriam Flãndrorum, Sphacelum Guilandino. Fuchsius diuersam Stachyn proposuit, eam nimirum quam Germani *Riechenderdorn*, & *Feldandorn*, idest, siluestre marrubium vocant. Est enim fruticosa planta, marrubiique similitudinem refert, nisi quod altior est, folia quoque plura, ac rara obtinet, item hirsuta, dura, odorata, & albicantia: virgulas denique, etsi pictura id non ostendat, ab vna radice plures emittit, candidiores quàm marrubium: quibus omnibus florum purpureorum verticillatus accedit ambitus, ac orbis spicarum qui caules circumdant. Eandem Stachyn depinxit ac descripsit Dodonæus. Asperis locis, montibus ac collibus prouenit. Floret Iunio ac Iulio mensibus. Hanc potiùs approbat Pena, quàm Matthioli Stachyn, marrubio: quidem non ita dissimilem, sed neutiquam spicatam, nec aded congruam, quàm Germanorum *Ferdandorn*, idest, siluestre marrubium. Est enim marrubio

Cap. 292.

Liz. 103.

Locus.

Tempus.

Fol. 128.

persimilis, proceriore caule, quadrato, crassiore, candidiore, hirsutiore, foliis longioribus, non nihil ad effigiem & incisuram Betonice vel Ballotæ accedentibus, aliquot ramulis quadratis, quos flores purpurei partim verticillato ambitu marrubij aut Lamij ritu distinguunt, partim superiora spicant hyssopi vulgaris aut

PSEVDOSTACHYS,
Matthioli.

STACHYS,
Fuchsj.

MM 2

STACHYS Lusitanica quorundam, Lobelij.

Betonicae modo. Hæc passim spontè in Narbonæ asperis non procul à pago Peraus & Magalona occurrit, interdum purpureis, aliàs luteis floribus, odorator & multò gratior illa, quam Matthiolus priorem & genuinam ratus fuit. Stachys, inquit Dioscorides, vim habet calfaciendi acrem. Foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas. Stachys, inquit Galenus, frutex est marrubio similis, gustu acri & amaro, tertij ordinis excalfacientium. Quamobrem non solum menses mouet, sed & abortum adfert, & secundas eiicit. His addit Lobellius Stachyn Lusitanicam quorundam, reptatricem Gnaphalij foliis & cauliculis sesquipalmaribus herbulam, candida lanugine stipatis & tomentosis verticillis, eiusdem coloris, perexiguus sub foliolis cinctis visum effugientibus, suaue spirantibus, vti vniuersa planta. Stachyn dixere Herbarij quidam non imperiti nonnulla de facie & viribus similitudine ducti. Hæc Lobellius.

Li. 3. c. 109. Temper. & Vires. Li. 8. simpl.

HORMINVM. CAP. XL.

Nomina Genera. Lib. 3. c. 128. Forma.

HORMINVM. PMINON Græcis, ita Latinis Horminum & Geminalis. Dicitur autem est Horminum ἀπὸ τοῦ ὀρμῆν, id est, impetu agi, & cieri in venerem, quod τὸ πρὸς τὴν σπυρίαν τὸ πορμῆν, inquit Dioscorides, id est, quod ad venerem stimulet. Id duplex est Dioscoridi, & Plinio, satium, & siluestre. Horminum herbam describit Dioscorides foliis marrubio similem, caule quadrangulo, semicubitali, circa quem eminentiæ filiquis similes prodeunt, ad radicem nutantes, in quibus semen diuersum: in siluestri enim rotundum inuenitur & fuscum, in altero nigrum & oblongum, cuius est vsus. Nusquam nisi in hortis cultu herbariorum visitur. Siluestre foliis est maioribus, & aliquantum laciniatis oris, blattariæ similitudine & colore: quadratis & paucioribus virgulis, sesquicubitum altis: per interualla flores verticillati in spicas longiores abeunt, deorsum inclinatas, cæruleas, purpurascentes, nigro semine, nec absimili priori glutinoso. Vtriq; radix lignea. Sed illius odor nullus, huius verò sclaream redolent flores. Rudera & prata macilenta amat. Siluestre Horminum ex Matthiolo hîc apposuimus: item ex Fuchsio, qui Horminum Orualam esse putat. Dodonæus eum secutus in stirp. Historia: idem siluestre Horminum

HORMINVM, Matth.

Locus.

Horminum pinxit. At in Historia florū, id quartam Orualæ speciem posse dici tradit. Hormini semen cum vino potum ad venerem stimulat: cum melle purgat argema, & oculorum albugines. Idem illitum cum aqua tumores discutit, & aculeos extrahit. Herba illita eadem efficit. Siluestre vehementiori vi præditum est.

HORMINVM Siluestre, Matthioli.

HORMINVM Siluestre, Fuchsij.

De Hormino hæc tradit Plinius. Horminum femine, vt diximus, cumino simile est, ceterò porro, dodrantali altitudine. Duorum generum, alteri semen nigrius, & oblongius. Hoc ad venerem stimulamam vtuntur, & ad oculorum argema, & albugines: alteri candidius semen & rotundius. Vtroque tũso extrahuntur aculei ex corpore, per se vel illito ex aqua. Folia ex aceto imposita panos per se, vel cum melle discutiunt, item furunculos, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias. Quo in loco rursus Plinius impegit, qui τὸ πρὸς τὴν σπυρίαν pro τὸ πρὸς τὴν σπυρίαν legerit, & porro pro prasio, id est, marrubio conuerterit. Hormini Galenus in simplicium censu non meminit, sed Paulus his verbis. Horminum marrubio specie simile est, calidum mediocriter, siccum & abstergens. Venerem stimulat, & oculorum crassitiam cum melle repurgat: œdemata discutit, extrahit aculeos. Siluestre domestico est valentius.

Li. 22. c. 25.

Lib. 7.

GALLITRICVM. CAP. XLI.

PECIES Hormini videtur herba quæ Officinis Gallitricum, Centrum Galli, & Matrifalua, & Sclarea nominatur, Germanicè Scharlach, Belgicè Sclardey, quasi dicas oculum clarificans. Italicè Schiaria, Gallicè quadam ad horminum allusione Orualle, & Toubonne. Attamen horminum non est, quo nomine descripsit & depinxit Fuchsius. Nam folia multò maiora edit, nempe verbalsci, aspera, admodum hirta rugis, & quasi

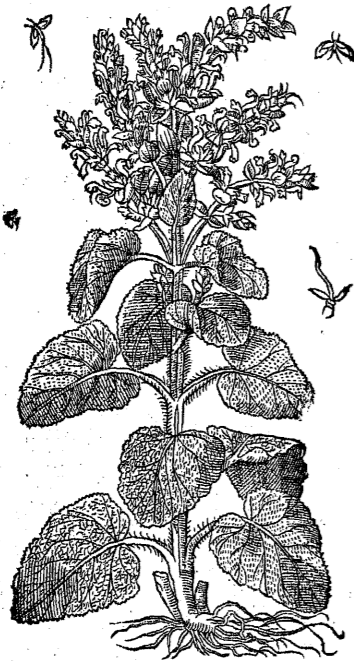
Nomina

Cap. 214. Forma.

verrucis nonnihil hirsuta Æthiopidis aut verbasci pube, siluestris hormini similitudine, caules quadratos, & in iis flores caruleos & albicantes, saluæ vel ditamni: semen in calicibus nigrum: radice parua, dura, & sublutea. Tota planta odorem spirat non ingratum quidem, sed tam vehementem vt capitis grauitatem faciat. Seritur in hortis, & oritur anno post, Iunio & Iulio florens. Sclarea calida siccaque est ferè ad tertium vsque gradum, mensès & secundas pellit, ad venerem concitat: quare minùs quin sit hormini species refragandum. Magno est vsui, inquit Pena, quibusdam Septentrionalium, ad Zythi bieræq; confectio-nem. Nam lupuli vel penuria, vel vegetioris portiois faciundæ causa, cortinis feruentibus addunt, fitq; temetum, quo non multis depletis poculis temulenti fiunt, hilaritate propemodum infana, in nonnullis tamen risu quam miseratione magis digna. Semen inter palpebram & oculum insertum, atque diutulè reten-

Locus.
Tempus.
Temper.
Vires
In Aduers.

GALLITRICUM,
Sive Sclarea.

COLVS IOVIS,
Lobelij.

tum, quantum est sordium illic, illicò euerrit, & rapit quotidiano etiam vulgi experimento. Huc meritò adducenda plenta, quam Herbarij quidam Colum Iouis vocant, summo caulis fastigio colum flauo penso obuolutam repræsente. Videtur Oruala tertia Dodonæi in Histor. florum (quatuor enim Orualæ differentias tradit,) quorundam Horminum siluestre pingue, à pingui folio odorato. E radice Lamij simili, inquit Pena, caules edit non multos, cubitales & sesquicubitales, quadratos, hirsutos, quibus folia vrticæ aut Trachelij, albida, ad basim sinuata, latiora, læuia, Gallitrici minora: flores in verticillis lutei, Saluæ, aut Gallitrici. Scaturigines vdosque siluarum margines amat, Gallia, Germaniæ, & Italiæ. Gustu nonnihil calido exsiccante.

ROSMA

ROSMARINVM CORONARIVM. CAP. XLII.

RABCIS λεανωτὶς φερανωματικῆ, qua nectentes coronas vtuntur, Latinis & Officinis Rosmarinus siue Rosmarinum coronarium, Arabibus Elkiageber, Italis Rosmarino, Germanis Rosmarin, Hispanis Romero, Gallis Romarin. Virgas habet graciles, vt describit Dioscorides, circa

Nomina
L. lib. 3. c. 73.
Forma.

ROSMARINVM, Coronarium.

quas folia sunt tenuia, crebra, oblonga, gracilia, intus candicantia, exteriori parte viridia, grauitè odorata, florem, quod Dioscorides omisit, in candido cæruleum, radicem nigram, multis fibris capillatam. In Narbonensi Gallia sponte sua prouenit tam copiosè, vt incolæ ligni alius loco id quotidie vrant. Bis anno floret, vere & æstate. Rosmarinum, vt scribit Dioscorides, calcificat, regium morbum sanat, si quis id in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendum dederit: deinde post exercitia lauerit, & vinum potauerit. Libanotidis coronariæ quam Rosmarinum vocant, inquit Galenus, decoctum morbo regio laborantes potum adiuuat, omnes enim libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes. His addunt recentiores rosma-rinum ad frigidos vetriculi affectus plurimum valere, ad celiacum malum, & ad vomitum cibi, si cum pane deuoretur, aut bibatur in puluerem contritum, ex meraco: prodesse lienosis, & iocinorosis, nõ solum exalfaciendo, extenuando, & obstructiones referando, sed etiam adstringente vi roborando: succurrere capitis fluxionibus, & omnibus frigidis morbis, epilepsia, stupori, veterno, partium resolutioni: capitis lotionibus vtiliter misceri, & articulorum fomentis: cohibere alba vteri profluua, si quotidie & diu fumatur. Visum acueri, si toto tempore quo floret quis ieiunus flores cum circumstantibus foliis cum pane & sale quotidie vorauerit. Mansum oris halitum commendat. Siftit dentium & gingiuarum fluxiones in aceto & vino austero feruefactum, si hoc decocto calido os colluatur. Sicci farina recentia vulnera glutinat, verum operepretium est prius vino in quo ipsum fuerit coctum, abluere, deinde farina inspergere. Flores saccharo coditi valent ad omnia prædicta, peculiariter autem ad frigidos cordis affectus, ad pectoris vitia, & ad arcenda pestilentia contagia: quin & herbam suffitu tussim & distillationem sedare tradunt, turam præstare in pestilentia domum, crematâ nidore improbam aëris diluente perniciem. Aloisius Anguillara apud Theophrastum Cneurum nigrum esse putat, Cassiamque nigram Hygini, apibus gratissimam,

Locus.
Tempus.
Lib. 3. c. 73.
Lib. 7. sim.

ROSMARINVM Siluestre siue
Boemicum, Matth.

& ideò prope illarum aluearia serendam: nulla vsquam facta coronariæ Libanætidis mentione apud Theophrastum: vt & Cneorum album lauandulam, siue spicam, vt iam monuimus. Matthiolus lib. 4. in Dioscoride Cneori quod verum Theophrasti esse credit, figuram hanc monstrat. Scribit nasci in Bohemia plantam, quam siluestre Rosmarinum appellat, quia Rosmarini coronarij faciem quadantenus representet. Cubitali est altitudine, fruticosa, virgis tenuibus, lignosis, fragilibus, rufescentibus, minij ferè colore, folia Rosmarini æmula, prona parte viridia, transuersis vtrinque lineis dispari ordine ductis signata, superna verò rubescencia, & rubro appensa pediculo. In summis furculis corymbacea est coma rubra, vnde flores panduntur subluceti: radix infirma & superuacua, folia & flores Citreum malum olent, gustu etiam nonnihil aromatiçi respiciunt cum quadam adstrictione. Vtunur hac Bohemi aduersus blattas & tineas. Lobellius Ledon foliis Rosmarini alterum vocat.

ANTHEMIDES. CAP. XLIII.

Nomina

DE Chamæmelo vulgaris vsus siue siluestri, in lib. De iis que in vmbrosis proueniunt, diximus: nunc de vero Dioscoridis & odoratiore, quæ *ἀνθημῖς* nominatur, atque etiam *χαμαίμηλον*, Latinis etiam Anthemis & Chamæmelum, Arabibus *Debonigi*, seu *Babunegi*, Officinis corrupto nomine Camomilla & Camomilla Romana, Italis *Chamomilla*, Germanis *Camillen*, Hispanis *Mauzauilla*, Gallis *Camomille*, Belgis *Roosche Camilblæmē*. Chamæmelū sanè id dictū est ab odore suaueolentis mali. Anthemidis genera tria proponit Dioscor. floribus tantū distantia. Totidē Plin. Anthemis, inquit, magnis laudibus celebratur ab Asclepiade. Aliqui Leucanthemida vocant, alij Leucanthemum, alij Eranthemum, quoniam vere floreat, alij chamæmelum, quoniam odorem mali habeat. Nonnulli melanthemon vocant. Genera eius tria flore tantū distant, palmum non excedentia, paruisq; floribus vt rutæ, candidis aut melinis, aut purpureis. Anthemidi, vt describit Dioscorides, ramuli sunt dodrantes, fruticosi, alas multas habentes, foliola parua, tenuia, multa, capitula rotunda, flores intrinsecus auri colore, extrinsecus per ambitum albi, aut lutei, aut purpurei, magnitudine foliorum rutæ. Nascitur in asperis & iuxta vias. Colligitur vere. Hæc vt suauius multò quā siluestris aut vulgaris, de qua diximus, quiddamq; aromaticum amaraci aut abrotoni habet, ita multò ad aspectum hilarior & comptior est, eadem ratione Romana dicta, qua præstantiores plâtas basilicas aut Romanas vocare soliti sunt, vt absinthium Romanum, & Basilicum asparagum. Tenellis cauliculis repit, inquit Pena, haud diuersa foliis & floribus vulgata siluestris, restibili item fertilitate, & perenni radice, qua sese instaurat, & fundit propagationes proculcationis contemptrices. In Angliæ hortis viret & colitur, alicubi etiam sponte oritur. In Galliæ & Italiæ meridionalibus, tametsi Romana dicta, rarior sponte, in Belgio non nisi in hortis reperitur. Iunio & Iulio mensē floret in nostris regionibus, quo tempore colligitur. Angliæ cultiores

Genera.

Lib. 3. c. 137. Lib. 22. c. 22

Forma.

Lib. 3. c. 137.

ANTHEMIS Leucanthemus, Matth.

Locus.

Tempus.

In Aduerf.

Locus.

Tempus.

ANTHEMIS Leucanthemus Anglorū, flore multiplici.

tiores horti, vt scribit Pena, hanc eandem alunt, sed floribus adeò multiplici folio & radiata serie propagatis, vt candor eximius bullatum centrum profusus operiat, nec alius aut odor, aut sapor illi. Anthemis Chrysanthemus Dodonæi Chamæmelo vero similis cauliculos profert tenues & inualidos, & in terra stratos, folia quoque tenuia, sed candidiora, & paululū minora, pro floribus capitula rotunda, siue orbiculos luteos tantū, nullis circulantibus foliolis, habet, radicem similem. Idem Eranthemū sic depinxit & descripsit. Cauliculos profert à radice multos, in alas subinde diuisos, striatos, virentes, folia tenuia chamæmeli aut potiùs cotulæ foetidæ similia, flores non magnos, forma florum ranunculi, pulchros, minij colore rubentes, quos capitulum sequitur oblongum, ex multis collectum seminibus, rotundis, acuminatis, in virore subnigricantibus, radices fibrosas. Odore est herbaceo, aliquantulum graui, sed minùs quàm cotula foetida, chamæmeli verò odori nequaquam simili. Nascitur compluribus Europæ regionibus, in aruis cum zea tritico, aut aliis frumentis. Belgæ in hortis ferunt, vocantque *Bruyennettekens*. Æstiuus mensibus floret. Esse autem anthemidis genus, quod propriè Eranthemum dicitur, nemo facile affirmauerit. Nam eranthemum, teste Dioscoride, flos est forma chamæmeli, in medio aureus vel luteus, orbiculato verò ambitu purpureus. Istud autem florem quidem habet purpureum, sed medium eius non est luteum, quod non esse anthemidis speciem

Lib. 2. c. 29.

Lib. 1. c. 31. Cap. 68. de flor.

Forma.

Locus.

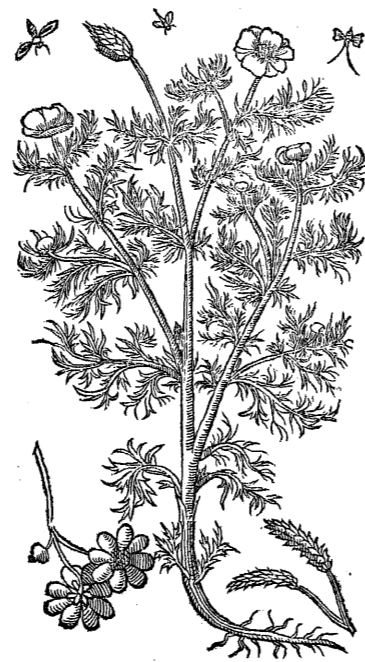
ANTHEMIS Chrysanthemus, Dodon.

ANTHEMIS Chrysanthemus, Pena & Lobell.

ostendit.

ANTHEMIS Eranthemus,
sue consolida regalis, Fuchsj.

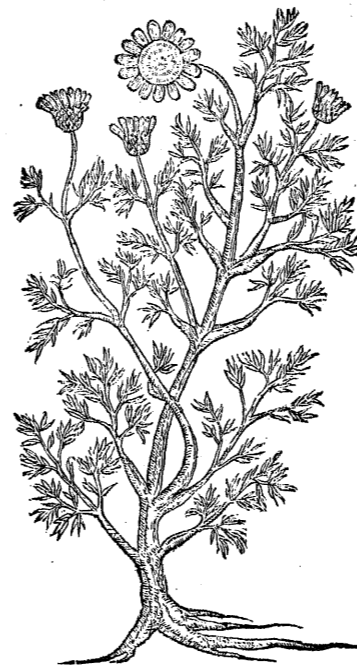
In cap. 137.
lib. 3.

Lib. 10. Me
tamor.

Forma.

Locus.

ostendit. Fuchsius Consolidam regalem Eranthemum facit. Sed anthemidi neque foliis, neque floribus, neque odore similis est: neque flores rubent, sed cærulei sunt. Matthiolus & Herbarij multi eranthemum Dodonæi, Adonidis florem nuncupant. Sed Adonidis flos, inquit Dodonæus, anemone esse creditur. Nam Adonidis florem vento excuti Ouidius cecinit. Veni autem flos anemone est. Aliis φλδξ Theophrasti videtur esse, à floribus flâmeco igneove colore. Diuersum est à superiore chamæmelum eranthemum Dalechampi, quod hîc depictum est, foliis, ramis, capitulis grandius & amplius reliquis chamæmeli generibus, sed foliorum quæ capitula ambiunt orbe purpureo decorum, flos priusquam dehiscat, corticoso compactiliq; in uolucro propemodum tam crasso & euidente quàm in cyano coërcetur. Rara est hæc planta, nec herbariis omnibus nota. In asperis locis prouenit. Nunc de viribus Anthemidum ex Dioscoride. Vim habent radices, flores & herba calfaciendi extenuandique. Potu & infusione menses, fœtus, calculos & vrinam pellunt. aduersus inflationes & tenuis intestini dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & iocinorosus medentur. Decocto earum vesicæ vitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert purpureum, cæteris maius, idque propriè Eranthemum vocatur. Quod verò Leuchanthemum & Chrysanthemum cognominant,

sunt, & à febre liberabuntur. Ita Plinius planè ex superiorum sententia. Medici verè folia in pastillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ vnus pondere contra serpentium ictus. Pellit mortuos partus, item menstrua in potu, & vrinam calculosque: inflationes, iocinorum vitia, bilem suffusam, agilopia. Commanducata vlcera manantes in ore eruptiones sanat. Ex omnibus iis generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis magnitudo amplior est. Hoc propriè quidam eranthemum vocant. Quæ omnia accuratius Galenus declarauit. Anthemis, inquit, calfacit & siccit primo ordine. Est & tenuium partium, ac proinde digerendi, laxandi & rarefaciendi vim obtinet. Et alio in loco. Est chamæmelû tenuitate rosæ persimile, calore verò ad olei facultates magis accedit, animali familiares, ac temperatas. Quapropter lassitudinibus, vt si quid aliud confert, dolorésque, mitigat. Præterea tensa remittit & laxat, quæq; mediocriter dura sunt emollit, quæq; constipata condensatave sunt rarefacit. Ad hæc febres, quæ citra viceris alicuius inflammationem infestant, dissoluit: præsertim quæ ex humoribus biliosis, aut cutis densitate gignuntur. Qua de re & ab Aegyptiorum sapientissimis Soli consecrata est, febriumque omnium remedium putatur. Verùm hæc quidem in re à veritate aberrant: solas enim quas diximus febres sanare potest, eaque quæ iam concoctæ sunt. Iuuat autem pulchrè reliquas etiam omnes quæ melancholicæ sunt, aut pituitosæ, aut ex visceris inflammatione ortæ. Nam & harum remedium chamæmelum vel strenuissimum est, vbi iam concoctis adhibetur, quapropter & hypochondriis, vt si quid aliud, gratum est. Hæc Galenus. Anthemidis decoctum potum, inquit Matthiolus, lateris dolores sanat. Idem præstat aqua è floribus distillata.

Embl. 139.
lib. 3.

Lib. 22. c. 21

Lib. 6. sim.

Lib. 3. sim.

In cap. 137.
lib. 3.

Nomina

RTANON Græcis, Ruta Latinis nominatur, Mauritanis Sadeb, seu Sedab, Italis Ruta, Gallis Rue, Germanis Rautem, & rucenrauten. Hispanis Arruda. Cur autem dicatur ῥήγανον declarat Plutarchus his verbis. φασὶ δὲ ῥῆ τὸ ῥήγανον ἀπὸ τῆς διωξιμενῆς ὀνομαζῆσθαι. ῥῆ γὰρ ἐστὶν ἡ ἰσχυρὸς καὶ τὸ σπέρμα, καὶ ὄλως πολέμιον ἐστὶ ταῖς κύσσις. Id est, Aiunt à facultate sua ῥήγανον dictum, quod siccitate & calore coagulet & cōdenset semen. Hinc vterū gerentibus inimicū est. Dioscor. duo ruta genera primū statuit, satiuā & agrestē: deinde alio capite aliam addit rutā siluestrem, quā Harmalā quidam vocāt, Syri Besasan, Cappadoces Moly. Ruta satiuā siue hortensis, planta est perpetuò ferè virēs, foliis crassiusculis, subpinguibus, pluribus ab vno pediculo exeuntibus ex angusto exortu in latiusculum desinentibus, colore saturatè viridi. Ramos emittit copiosos, furculosos, duros, rotundos, & in horum summitate flores luteos, hyperici haud absimiles, è quibus capitula siue calices oriūtur quadrati, in quibus semē pusillum, nigrum, radix lignosa multiplexq̃, & intus lutea. Herba est acris & grauiissimi odoris. Siluestris ruta, inquit Dioscorides, satiuę similis est, ipsa acrior. Agrestis ruta vires vegetiores, inquit Pena, & odor vehementior multò, in tantum acer afflatuq̃, periculosus, vt interdum vaporem olfacientis vultui afflet, aut tangētis manui inurat, qua si faciem attigeris erysipelas aut scabies excitetur. Alta cubitum est, caule hortensis, minore, foliis fermè iisdem, exilioribus, siliquula & semine non dispari. Sed frigoris est valde impatiens, nec perennat, ne in hortis quidē Gallicis & Batauis sedulò culta, flosculis herbaeis. Huic siluestri addit Pena aliam minimam; quam Peganion Narbonēse, siue Rutulam vocat, Lobellius Rutulam siluestrem, quæ maximè omnium virulenta est, angustifolia, tota pallido ferè virore albicans, empetri fermè habitu, situ, & rigiditate, cetera non nisi magnitudine multò disparia. Ruta satiuā passim prouenit in hortis: amat aprica loca, siccaq̃. Matthiolus nasci ait siluestrem in Geritiensi agro copiosissimā, adeò vt qui circumstant montes ea vbique scateant, præsertim Saluatinus. Vtraq̃ siluestri etiam scaterè aridos Monspelienfēs colles, & saxeos decliues scribit Pena. Præter rutam siluestrem satiuę similem aliam tradit Dioscorides, vt diximus, quam quidam Harmalā vocant, Syri Besasan, Cappadoces Moly, quia radicem habet nigrā, florē candidum, Mauritani Harmel, & Alharmel.

Lib. 3. sym.

RUTA SATIVA.

Genera. Lib. 3. c. 45.

Forma.

Lib. 3. c. 45. fol. 390.

RUTA Siluestris, Matthioli.

Fol. 390.

Locus.

ibid.

Lib. 3. c. 46.

Hanc

RUTVLA Siluestris, Pena & Lobellij.

RUTA HARMOLA, Matthioli.

RUTA Canina, Herba S. Antonij, Lobell.

Hanc Matthiolus Cōstantinopoli ad se missam depinxit, figura ad descriptionē Dioscoridis apprimè congruētē frutex est multos à radice cauliculos emittens, foliis multò quā siluestris ruta longioribus, tenuioribusq̃, odore graui, floribus candidis, è quibus capitula in caulium cacumine oriūtur, paulò maiora quā satiuę rutæ, quæ tribus maximè partibus cōstant, quibus triangulū semen, sub rufo colore, & amaro gustu, includitur, multi vsus. Recētiore alteri plantę Rutæ nomen indiderūt, & Caninā & foetidam appellarunt, Dodonæus in stirpiū Historia Galioptim aut Scrophulariā tertiam, quidā Herbam S. Antonij. Virgulis multis fruticat sesquicubitalibus: folia Papaueris Rhœadis aut Argemones incisura, minora, crassiuscula, ex viridi nigricant, vti & flosculi, æstate inanes, Antirrhini modo. Semen in exili pericarpio Rutæ ferè aut Blattariæ ritu, sed minore. Tota grauem & virosū, & rutaceo ingratiorem odorem spirat. Raro nisi locis ficcis & feruidis, satis & marginibus oritur, vt Narbonæ, Rauēnæ, Romæ. Ruta tā satiuā quā agrestis prior, vt docet Dioscorides, calfacit, vrit, exulcerat, vrinā mouet, mensēq̃ ducit. Aluū sistit pota & comesta. Letalium venenorum antidotum est, si semē acetabuli mēsurā in vino bibatur, folia per se ante cibū sumpta, & cum nucibus iuglādibus, aridisq̃, ficis, inefficacia venena reddunt. Cōtra serpentē similiter sumpta p̃sunt. Geniturā tam in cibo quā potu extinguit. Cocta cū

Lib. 3. c. 45. Temper. & Vires.

NN

anetho sicco, tormina sistit, facit etiã ad lateris thoracisq; dolores, difficultatē spirandi, tusses, pulmonis inflātionem, coxendicū, articulorumq; cruciatus, rigores circuitibus certis repetētium febriū, vt supradictū est, pota. Ad inflationes coli, vteri, & recti intestini decocta cum oleo & infusa. Vuluæ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitali vsq; ad sedē imponatur, feruefacta cum oleo & pota lūbricos excutit. Articulorū doloribus cum melle, aquæ intercutē quæ hypofarca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdē pota auxiliatur, in vino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergatur. Cruda saleq; cōdita ac comesta, visus acie excuit, & oculorū dolores cum polēta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profluvia trita & imposita sistit. Testiū inflātionibus cum foliis lauri illita, & exāthematis cum myrto & cerato prodest. Cum vino autē pipere & nitro cōfrita, albæ vitiligini medetur: cum iisdē illita thymia & myrmecias tollit. Cū melle & alumine imposita lichenibus prodest. Succus in mali corio calfactus & instillatus, aurīū doloribus succurrit. Oculorū herbetudinibus cum succo fœniculi & melle inunctus subuenit. Erysipelata, herpetas, & achoras cum aceto, cerussa, & rosaceo inunctus sanat. Ceparū & alliorum acrimoniã cōmanducata domat. De iisdē prolixius Plinius his verbis. Quæcunq; ruta & per se pro antidoto valet, foliis tritis & ex vino sumptis, cōtra aconitum maximè, & viscū: item fungos siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo cōtra serpentium ictus, vt potè cum mustellæ dimicaturæ cum his, rutā prius edendo se muniat. Valent & cōtra scorpionum ictus, & araneorum, apum, crabronū, vesparum aculeos, & cātharidas, ac salamādras, canisq; rabiosi morsus: acetabuli mēsurā succus ex vino bibitur, & folia trita vel cōmanducata imponuntur cum melle & sale, vel cum aceto & pice decocta. Succo verò perūctos aut eam habētes, negant feriri ab his maleficiis. Serpētēsq; si vratur ruta, nidore fugare. Efficacissima tamen est siluestris radix cum vino sumpta. Eandē adiiciunt efficaciorē esse sub dio potā. Pythagoras oculis noxiã putauit falsò, quoniã scalprores & pictores hoc cibo vtuntur oculorū causā, cum pane quoq; vel nasturtio satiat atq; siluestris propter visum. Vt aiunt, multi succo eius cum melle Attico inuncti discusserūt caligines, vel cum lacte mulieris puerū enixæ, vel pauco succo angulis oculorum tactis, epiphoras cum polēta imposito. Lenit autē capitis dolores pota cum vino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si verò sit cephalæa, cū farina hordeacea & aceto. Eandē cruditates discutit, mox inflationes, dolores stomachi veteres. Vuluas aperit, corrigiq; cōuersas, illito cum melle, toto ventre, & pectore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq; ex vino. Sic bibitur & ad pectoris dolores, laterumq; & lumborū, tusses, suspiria pulmonū, iocinorum, renum vitia, horrores frigidus. Ad crapulæ grauedines decoquuntur folia poturis, & in cibo vel cruda vel decocta cōditāve prodest: item torminibus in hyssopo decocta, & cum vino. Sic & sanguinē sistit interiorem & nariū indita, sic & collūtis dentibus prodest. Auribus quoq; in dolore succus infunditur, custodito, vt diximus, modo. E siluestri verò cōtra tarditatē & sonitum cum rosaceo, vel cū laureo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreniticis ex aceto trita instillatur in tempora & cerebrū. Adiecerūt aliqui & serpyllū, & laurum, illinentes capita & colla, dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendū: dederunt & comitialibus bibendū decoctæ succū in cyathis quatuor: ante accessiones quarū frigus intolerabile est, aliosisq; cruda datur in cibo. Vrinam quoq; vel cruentā pellit, sceminarū etiã purgationes, secundasq; etiã emortuos partus, vt Hippocrati videtur, ex vino dulci nigro pota. Itaq; illini & vuluarum causa etiã suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Valet contra ileum decocta farina in oleo, & velleribus collecta. Multi verò & cōtra purulentas excreationes siccæ drachmas duas, sulphuris vnā & dimidiam sumi cēsent: & cōtra cruētas, ramos tres in vino decoctos. Datur & dysentericis cum caseo

Lib. 20. c. 13.

caseo in vino cōtrita. Dederūt & cum bitumine infriatā porioni propter anhelitū. Ex alto lapsis feminis tres vncias illinūt ex olei libra, viniq; sextario. Illinitur & cum oleo coctis foliis, partibus quas frigus adufferit. Si vrinā mouet, vt Hippocrati videtur, mirum est quosdā dare velut inhibentē potui, cōtra incōtinentiam vrinæ. Psoras & lepras cū melle & alumine illita emēdat. Itē vitilignes vel rugas, strumas, & similia, cum hircino & adipe suillo, ac taurino seuo. Itē ignem sacru ex aceto & oleo, vel psymmichio: carbunculū ex aceto. Nonnulli laerpitiū vnā illini iubent, sine quo epinyctidas pustulas curāt. Imponunt & māmīs turgētibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testiū verò epiphoris cum ramis lauri teneris, adeo peculiari in visceribus his effectu, vt siluestri ruta cum axungia veteri illitos ramicēs sanari prodant, fracta quoq; mēbra femine trito cum cera imposito. Radix rutæ sanguinē oculis suffusum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita emēdat. Ex reliquis quoq; quæ tradūtur, mirū est, cum feruentem rutē naturā esse cōueniat, fasciculum eius in rosaceo decoctū addita vncia aloes, perunctis sudorē reprimere, itemq; generationes impediri hoc cibo, ideò profluuiō genitali datur, & venerem crebrò per somnia imaginantibus. Præcauendum est grauidis, abstineat hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eandē ex omnibus satis quadrupedum quoq; morbis in maximo vsu est, siue difficilē spirātibus, siue cōtra maleficorū animalium ictus, infusa per nares ex vino, aut si sanguisugā exhauserint, ex aceto, & quocūq; in simili morborū genere, vt in homine tēperato. Hæc Plinius. A quo citatus Hippocratis locus, is est: τήρονον ἐρέειαι μέλλον, ἢ διαχωρέει, καὶ συσπρηκτὸν ἐχέει τὸ πρὸς τῆ φάρμακον. τὰ βλαστῆρα ὁ φέλιμον τροπινόμενον. Hoc est, Ruta vrinā magis quàm aluum mouet. Habet & vim quandā condensandi, & ad medicamēta noxia vtilis est propinata. Sunt tamē codices qui vocem τροπινόμενον nō habeant. Galenus breuius vtriusq; vires sic tradit. Ruta agrestis ex quarto est ordine excalfaciētium & siccantiū, domestica verò ex tertio. Est autē non solum gustu acris, sed & amaro. Ea digerere atq; incidere crassos lentosq; humores potest. Ob eandē vim & vrinas mouet. Quin & tenuium est partiū, flatulq; extinguit. Quare ad inflationes cōpetit, ac veneris appetitū inhibet, digeritq; atq; exsiccāt sanè strenuè. Est enim ex eorū numero medicamētorum quæ valēt desiccāt. Harmalæ semen, auctore Dioscoride, cum melle, vino, croco, fœniculi succo, ac gallinæo felle tritū, contra retulām oculorū acie valet. Vis eius inquit Galenus, tenuiū est partiū & calida tertio ordine, quare crassos & lentos humores dissecat ac digerit, ac vrinam mouet. Scribit Serapio ex auctoritate Alhafari harmel purgari melacholiã & phlegma per aluum, & nullū esse aduersus epilepsiã medicamentū valentius. Ex auctoritate Abugerig, prouocare vomitū & inebriare, si potui detur vini modo, id quod maximè cōfert in eo melancholiæ genere, quod illi Eros vocant. Vt autē vomitū prouocet, sic præparandū. Coniiciuntur in mortarium seminis eius grana quindecim prius clarissima aqua abluta, desiccātur, teruntur in mortario, cribro transmittuntur. Deinde rursus in mortario pistillo ligneo, affusis aquæ fontanæ vncis quatuor probè miscntur. Demum percoletur cremor, cui adduntur mellis vnciæ tres, olei sesamini aut amygdalini vnciæ duæ. Id omne propinatur melancholicis quibus excitat copiosas vomitiones.

GALEGA. CAP. XLV.

AFFECTV & viribus potius quā ab odore (nullus enim huic odor rutæ, sed leguminis, cui videtur similior) huic plantæ rutæ nomē inditū est. Est enim cōtra venena efficacissima. Dicitur autē ruta capraria, & Galega ab herbariis, ab Italis quibusdā *Lauanese*. Caule & foliis: viciæ siluestri quadatenus similis est, caule sesquicubitali, & bicubitali, rotūdo, duro, in quo folia à pediculis exeunt dena aut vndena, ferè viciæ siluestris, sed lōgiora & maiora: flores in summitate cōgesti, dilutè cærulei, aut cādidi, è quibus siliquæ erū-

Lib. 2. de diæta.

Lib. 8. sim.

Lib. 3. c. 46.

Lib. 7. sim.

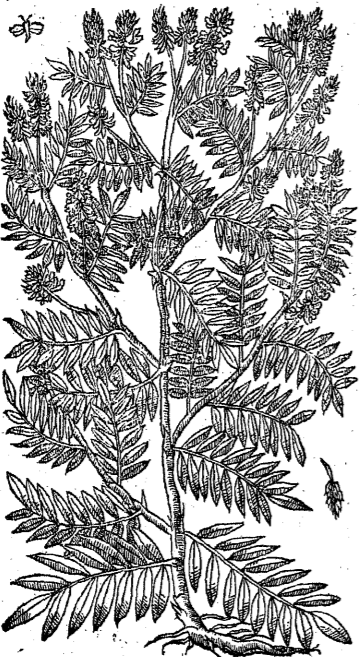
Cap. 275. simpl.

Nomina

Forma.

GALEGA.

Locus.

Pena in Aduerf.

Tempus.

Temper. & Uires.

Ibid.

punt longæ, graciles, rotundæ, in quibus semen cõcluditur, radix satis magna, non facilè emoritur. In scrobiũ aggeribus, locisq; humetibus prouenit. In Pedemontana planitie iuxta Eridani fluẽta, & Taurinũ copiosè luxuriat, passimq; alibi. In frigidioribus regionibus herbarij in hortis colũt. Iulio & Augusto floret, & semẽ maturat. Calida siccaq; est tẽperie. Huic vis est maxima nõ solum aduersus letalia venena, verũ etiã aduersus ferarũ omnium venenatos tum ictus tum morsus, succo eius epoto, vel herba emplastri modo vulneratis partibus imposita. Quare Veneti pharmacopœi, inquit Pena, atq; circulatorũ illic sex, qui vipersas stipis colligẽdã causã circũferunt, simulatq; demorsũ sunt, nihil certius hac aut præstãtius habent, eadẽ magis freti quã decantatis illis theriacis. Epotus recentis herbæ succus datur vt iliter cochlearis mensura ad necãdos intestinorũ vermes. Idẽ præstat herba ipsã in patella calfacta ex oleo amygdalarũ amararum, aut è lini semine, ac vmbilico adaligata. Laudant aliqui succũ sesquiuinciã põdere

haustũ pueris comitiali morbo vexatis. Aduersus pestilentiam mirificè valet, quare hanc crudam quidem quotidie in acetariis vorant. Alij olerum modo coctã ex carniũ iure edunt, nonnulli succum extrahunt, & ex vino hauriunt. Eiusdem succus datur in principio pestilentia affectis, aut eiusdem decoctum ex aceto, addita theriaca, aut armenia bolo. Sed ægros sudare oportet. Idem præstat ad pestilentes febres, in quibus ex anthemata emerferint, præsertim epoto herbẽ decocto ex aqua cum tormentillã radice, cardui benedicti folijs, & armenia bolo.

ARISTOLOCHIA. CAP. XLVI.

Nomina

Ἀριστολόχια Græcis, Aristolochia Latinis, Barbaris & Officinis corrupto nomine Aristologia, Arabibus Zavaund, Masmoera, seu Zavaued, Gallis Sarrafine & foterne, Germanis Osterlucey, & Holtwurte. Dicta autem est aristolochia, auctore Dioscoride, quod sit ἀριστή τῆς τοχέιας, idest, optima puerperis, nõ grauidis, vt Plinius ait, quod remoratos menses, hærentes secũdas, & reliquias omnes à partu expellat. Sunt enim τοχέιας partus dolores, & ipsæ mulieres parturiẽtes, & τοχία partus purgamẽta. Dioscorides & alij Græci aristolochiã tria esse genera statuũt. Vna est quæ rotunda, & fœmina dicitur, altera longa & mascula, tertia clematidis, id est, sarmẽtitia appellatur. Plinius his tribus generib⁹ quartũ addit, ac pistolochiã & polyrrhizon vocat. Tria genera sic describit Dioscorides. Aristolochia rotunda, quæ fœmina vocatur, folia hederacea habet, cum acrimonia odorata, subrotunda, tenera, multis ab vna radice germinibus, sarmenta illi sunt oblonga, flores candidi, pileolis similes, quod in ipsis rubet, grauiter olet. Radix est rotunda, rapo similis. Aristolochia longa mascula appellata, à nõnullis dactylitis, folia longiora quã rotunda habet, ramulos tenues, dodrãtales, florẽ purpureum graueolentẽ, qui cum defloruerit, piro similis fit, radix digiti est crassitudine & dodrãtalis, aut etiã maior. Tam huius quã prioris radix colore est intus buxæo, gustu amaro, & odore viroso. Tertia etiã longa, quæ & clematidis vocatur, caules profert tenues folijs subrotundis refertos, (ἀριστὸς μικρὸς ἐοικὸς) habent vulgata exẽplaria, idest, semperiuo minori similib⁹, sed legendũ, vt annotat Dodon. ἀσάρη ἐοικὸς, μικρὸς,

Lib. 3. c. 4.

Genera.

Lib. 25. c. 8.

Lib. 3. c. 4.

Forma.

ARISTOLOCHIA Fœmina, seu rotunda.

ARISTOLOCHIA Longa, Matth. Clematidis Pena & Lob.

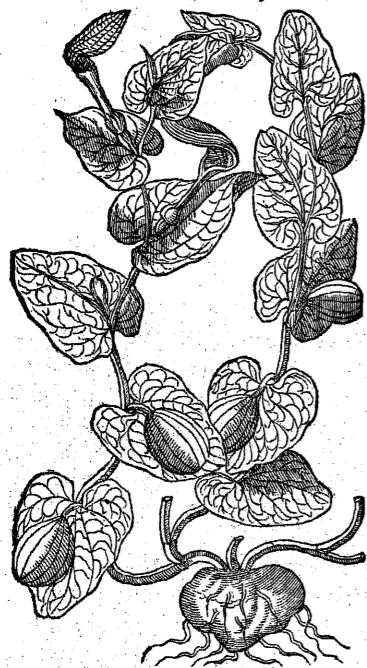
μικρὸς, id est, asaro similibus, paruis.) flores ruræ, radices longiores, tenues, cortice crasso & odorato vestitos. De iisdẽ & Pistolochia sic scribit Plinius. Inter nobilissimas aristolochiã nomẽ dedidisse grauidẽ vidẽtur, quoniã esset ἀριστή τοχέιας. Nostri malũ terrã vocãt, & quatuor genera eius seruãt. Vnum tuberibus radicũ rotundis, folijs inter maluã & hederã, nigrioribus, mollioribusq;. Alterũ masculã, radice longã, quatuor digitorũ longitudine, baculi crassitudine. Tertiuũ longissimã tenuitatis, vitis nouellẽ, cui sit præcipua vis, quæ clematis vocatur, ab aliis Cretica. Oẽs colore buxæo, caulibus paruis, flore purpureo, ferũt bacculas paruas vt capparidis. Valẽt radice tantũ. Est & quæ pistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quã proximẽ dictã, densis radicis capillamẽtis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidã Polyrrhizon cognominãt. Odor omnium medicatus, sed oblongæ radici tenuiori; gratior: carnosus enim est corticis, vnguentis quoq; nardinis conueniens. Has quatuor aristolochias medici & pharmacopœi Monspelicẽses dudum notissimas & vsu receptas habuerunt. Id quod etiã affirmat Pena. Ac primũ, inquit, animaduertat rei herbariã studiosus tantã esse trium, rotundẽ, longã, & pistolochiẽ Plinianẽ in folijs, caule & flore similitudinẽ, & tam parem formã, vt ne perspicaciori quidẽ & exercitatori interdũ liceat nõ decipi. Nam foliũ omnibus ferẽ rotundum, magnitudine fermẽ parũ, è caule lento, flexili: floribus color partim ex luteo nigricat, forma omnibus eadẽ. Vnde discriminẽ vel attentius intuenti vix patet inter tres istas aristolochias, nisi radix centiorẽ faceret. Rotundã radix rapo similis, iam valde nota Italiã & Galliã Narbonẽsi. Folia aliquantũ rotundiora, & nigriora quã longæ aristolochiã, nõ pistolochiẽ, vt plurimũ: nam situ mutari possunt & solent, flores itidẽ vt folia, obscuriores: per messes turgent lagenulæ nuci muscæe pares, semine fusco prægnates, ad basim cõpresso, & apice donato. Aristolochiã longã radix forma digiti cum pusilla, qualẽ videtur describere Dioscorides, cum verò prouectã, quadruplò maior, foris colore fusco vel atro, intus flauo, cõtaurij magni colore. Pistolochiã radix multis est fibrata capillamentis ellebori modo, prolixioribus tamẽ, & ex atro flauẽtib⁹. Adhæc toto habitu aliquãto minor est: verũ gratior eius odor multò, & magis aromaticus: nulla alia neq; folij, neq; florũ aut pomorũ differentia, vt neq; seminis. Clematidis radix est exilis, odorata, multò prociorẽ fruticat sarmento, viticeo, cubitali, flore luteo, caule cubitali, fructu ob-

Lib. 25. c. 8.

In Aduerf.

longo, magnitudine parui oui, femine intus lato. Hæc in vineis plurima reperitur, & aruis frigidioribus reliquæ Gallia, ac Italia: Germania etiã & Flandria spõte natam habet. Matthiolus & Pharmacopœi genuinã longã esse cõsent. Hanc falsõ multi crediderunt esse, quæ ab Andromachõ & Galeno ἀριστολοχία λεπτή, id est, aristolochia tenuis dicitur, theriacis aptior, quæ est aristolochia polyrrhizos, tũ suavi odoris gratia, tum medicata efficaciore facultate præferenda rotundæ, & longæ, nedum clematidi, quæ viribus inferior est. Dodonæus Aristolochiæ species quinque cõstituit, Rotundã, Longã, clematitim, Pistolochiã, Aristolochiam Sarracenicã. Clusius quatuor. Rotundã quidẽ, Longam, Pistolochiã easdẽ, quas Dodonæus, Clematitim verò duplicẽ fecit, priorẽ eam quæ à Dodonæo Aristolochia Sarracenicã dicitur, alterã quæ eidem Dodonæo etiã est Clematitis. Rotundã vnicã speciẽ veteres fecerunt Anguillara plures inueniri scripsit. Clusius duas dũtaxat se obseruasse ait. Prior hinc picta multis ex vna radice germinibus, cubitalibusq; interdũ palmitibus cõstat, quæ drangulis, quibus ex interuallis folia hæret mediæ inter maluã & hederã magnitudinis, mollia, venosa, ex viridi nigricãtia, breui pediculo: his incumbunt oblongi flores, cauitubẽ modo, ex purpura nigri teste Dioscoride (ἀνθη λευκὰ, ὅ ἐν αὐτῶν ἐρυθρὸν δισσώδες, inquit Dioscorides, id est, flores albi, in quibus quod rubrũ est grauitè olet: qui florũ color sequenti rotundæ magis cõpetit) quorũ labrũ prominulum seu extima pars latior est quã in longæ aut clematidis flore, & tota nigricas. His succedit fructus rotundus, parui melopeponis forma, quæ multa grana cõtinet ordine disposita, lata, nigricantia, Radix ampla, tuberosa, rugosa, cortice crasso, foris nigro, intus buxæ colore. Nascitur pingui solo, in pratis, & humidioribus agrorum marginibus. Hispaniæ, & Gallia Narbonensis, atq; etiã Italia. Floret in calidioribus regionibus ineunte vere, alibi Maio & Iunio. Altera ramulis seu palmitibus prioris, foliis ferè longæ forma & colore, sed maioribus, longiorẽq; quã superioris pediculo: flos longior, ex albo purpurasces, intus nigricas, Longæ flori similis: fructus priore longior, & piri modo turbinatus, gracilior tamen quã Longæ, femine prioris, rufo, minore radice tubere, in reliquis superiori simili. Longam Clusius eandẽ quam Dodonæus & Pena,

ARISTOLOCHIA Rotunda
Dodon. & Clusij.

descripsit, cui cauliculi quadrati, duos palmos longi, interdum longiores, multis alis brachiati, & humi vti rotundæ diffusi, folia quàm illius minora, firmiora, dilutiore colore, longiorẽque pediculo, Soldanellæ ferè forma: flos oblongus concavus, ex viridi candicã, rotundæ alterius effigie, sed extima parte colore magis herbaceo, intus vt in reliquis hirsutus, fructus piri instar turbinatus, qui per maturitatẽ reliquarum Aristolochiarũ modo dehiscens, semen ostendit latũ & rufum. Huius radix digiti est crassitudine Dioscoridi, & dodrãtali longitudine, quod de triẽnibus & iunioribus plãtis intelligendum putat Clusius: nam adularum longè amplior est magnitudo: multas enim se eruisse asserit, quæ crassitudine brachiũ, longitudine dimidiũ cubitũ æquarent. Adultæ verò omnes plerũque extrema parte obtusæ sunt, æquali ferè per totam longitudinẽ crassitie & citra extremũ ramosæ: iuniores gracilesunt, multasque fibras habet. Prouenit locis cãpestribus in Gallia Narbonensi. In longa etiam

Lib. 1. Anti.

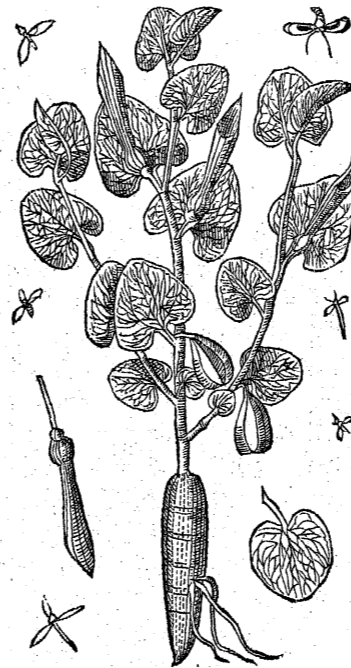
Lib. 1. purg. Cap. 1. Lib. 2. stit. Hispan. c. 23.

ARISTOLOCHIA
Longa, Dodon. & Clusij.

etiam differentia quædam obseruari potest. Nam Hispanica (tamen huic per omnia similis) flos diligentius insipientibus non nihil differre videtur, quippe cuius extima pars interiore parte purpurei coloris sit, qui in alia herbaceus est: radix item huius extrema parte, non vt alterius gracilis est in nouellis plantis, sed plerũq; obtusior. Nascitur inter vites in Hispania, agro Valentino frequentissima, vbi Martio floret, & semen fert: alibi frigoris impatiens. Clematidis supradictas magnitudine superat, caule firmo, rotundo & striato, supra cubitalẽ altitudinem assurgente: huius folia reliquis multò ampliora, ex viridi pallefcentia, longo pediculo, forma Longæ referentia: flos pallidus, copiosus, Longæ propemodum forma, quo dilapso fructus subsequitur reliquis maior, exigui mali magnitudine, semen cõtinens, vt reliquarum Aristolochiarũ. Huius radix quæ reliquis cu grauitate quadam odoratior est, tenuis, & nunquam ad minimi digiti crassitudinem accedens, longè lateq; serpit, & altissimè mergitur, adeo viuax, vt etiam frustulatim cõcisa facillimè renascatur. Loca amat editiora, & nonnullis Gallia Narbonensis vinetis adeò frequẽs, vt vina ab ea ingratum saporem contrahant. Inuenitur & in plerisq; aliis Gallia, Hispania, Germania & superioris & inferioris locis. Floret quo reliquæ tẽpore. Hæc pro legitima Longa à plerisq; vsurpatur, Gallis *Sarrasine*, Narbonensibus *Foutme*.

ARISTOLOCHIA
Longa, Fuchsij.

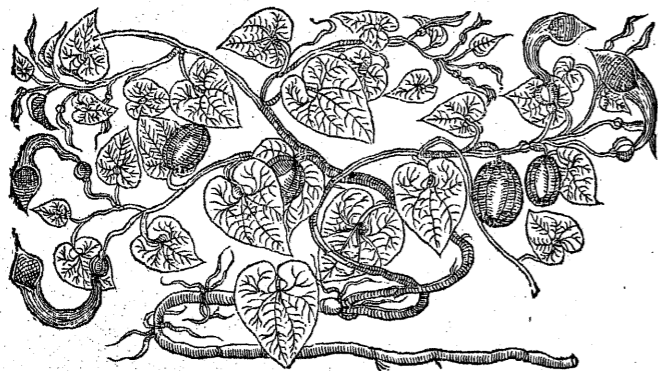
ARISTOLOCHIA Sarracenicã
Dodon. Clematitis prior, Clusij.

Huc refert Clusius id Aristolochiæ genus quod circa Hispalim itinere Olysi-
 nensi, plurimisq; aliis Baticæ locis, vbi *Sarza parilla* nominat, in dumetis, veprib⁹,
 & verustis quibusdã oliuetis obseruauit, lógis, venosis, tenuibus, striatisq; sarmētis,
 quibus vicinas sepes & interdũ arbusculas superat, iis sese cõuoluens & implicans
 cõuoluuli, aut lupuli modo. Folia illi Aristolochiæ generibus similia, siue potiùs
 Hederæ, firma, in extremo acuminata, supernè læuia & viridia, infernè ex purpura
 albiciãtia, pediculo longo: flos Aristolochiæ lógæ, recuruus, oblongus, ex purpura
 niger, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens: fructus
 reliquis Aristolochiis similis, semè etiam simile: radix prælógæ, sarmēticia, Smilacis
 asperæ modo (cui per similis est) nunc per summa serpens, nunc altè sub terra sese
 condens, colore pallido, nõ ingrati saporis, sed gustu aliquantulum adstringentis
 cū manifesto calore. Tota planta odorata est, sempèrq; istic viret, Ianuario, Februa-
 rioq; florès. Nascitur pingui solo, iis qui dicti sunt loci. Huius neminem meminisse
 ait Clusius, præter Belloniũ, qui in Creta se obseruasse scribit. Dodonæus tamen
 eandẽ Clematitidis nomine depinxit. Pistolochia Dodonæi & Clusij eadẽ est, quæ

Li. i. Obser.
 cap. 17.

ARISTOLOCHIA Clematidis, Dodonæi.

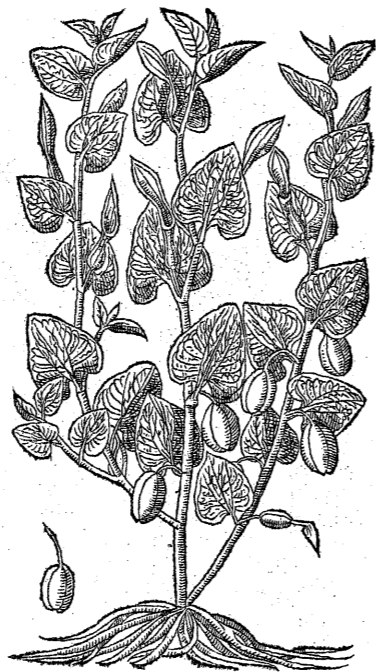

cauliculos magna ex parte pedales habet, nõnunquã maiores, angulosos, striatos, Aristolochiæ longæ modo ramosos, sed tenuiores: folia lógæ similia, nigriora, minora, rugosiora, & aliquatulum in ambitu sinuosa: florem rotundè priori similem, minorem tamè,

PISTOLOCHIA, Clusij.

PISTOLOCHIA, Dodonæi.

& aliquando

& aliquando nigrũ, aliquando ex herbido luteũ: fructũ rotundæ similitudine, sed
 minorem, semen etiã simile. Dẽsis est radicis capillamētis, iunci, vt Plinius ait, ple-
 nioris crassitudine, buxæ colore. Prouenit in oliuetis, & petrosis Hispaniæ Gal-
 liæq; Narbonẽsis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarũ generibus: ac hoc pec-
 ciliare eius fructus habet, vt dũ maturuit, ea qua pediculo adhæret parte dehiscat,
 Longæ verò ab extrema parte. Aristolochia rotunda, vt Dioscor. scribit, cõtra alia
 venena valet. Longa verò drachmæ vnus pondere cum vino pota & illita, aduer-
 sus serpentes & letalia. Menses, fœtus, & omnia in vtero cõsistentia partus: purga-
 menta cum myrrha & pipere pota, & illita pellit. In pessõ subdita eadem efficit.
 Rotunda ad eadẽ omnia ad quæ prædicta conducit, ampliusq; asthmatis, singultui,
 rigori, lieni, ruptis, conuulsis, laterisq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur.
 Surculos & spicula extrahit: squamas osiũ illita educit, putrescentia circũ exest, ac
 veluti scarificatu separatur, sordida vlcera expurgat: caya cū iride & melle explet: ex-
 tergit gingiuas & dentes. Creditur & Clematis ad eadẽ prodesse, viribus tamè in-
 ferior est. Valent radice tantũ, inquit Plinius. Rotunda cõtra serpẽtes. Oblonga
 tamen in summa gloria est, si modò acõcepta admota vuluis in carne bubula ma-
 res figurat, vt traditur. Quæ polyrrhizos cognominatur, conuulsis, ruptis, ex alto
 præcipitatis, radice pota ex aqua vtilissima esse proditur: semine pleuriticos &
 neruos cõfirmare, exalfacere. Et alio in loco. Plurimis modis Aristolochia pro-
 dest: nã & menses & secũdas ciet, & emortuos partus extrahit, myrrha & pipere ad-
 ditis, pota vel subdita. Vuluas quoq; prociðetes inhihet fotu, vel suffitu, vel subie-
 ctu, maximè tenuis. Et vulneribus capitis medetur Aristolochia, fracta extrahens
 ossa, & in alia quidẽ parte corporis, sed maximè capite: similiter pistolochia. Sed de
 his distinctiũ Galenus scripsit. Aristolochiæ radix ad medicaciones vtilissima est,
 amara & subacris. Sed ex illis tenuissima est rotunda, & in omnibus efficacior.
 Aliarũ verò duarũ Clematis vocata magis odorata est. Itaq; ea ad vngueta vtũtur,
 sed ad sanationes infirmior. Lógæ verò minũs tenuis est quã rotũda, sed nec ipsa
 inefficax: verũ abstergedi & calefaciendi facultatem habet, minũs tamè quã rotũda
 abstergit, atq; digerit, sed nõ minũs calfacit, imo fortassis etiã plus. Itaq; in quibus
 vsus est mediocriter abstergere, cõmodior est longa quemadmodũ in carnis exul-
 cerationibus, & in vteri fomentatu. In quibus autem crassum humorem validiũs
 extenuare oportet, illic vsus est rotũdæ. Quapropter dolores ab obstructione aut
 crassitie crassorũ flatuũ natos magis curat rotũda, & surculos extrahit, & putredi-
 nes sanat, & sordida vlcera expurgat, ac dẽtes gingiuasq; cãdidas efficit. Auxilio est
 asthmaticis, singultiẽtibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis
 etiã cõuulsisq;, vt si quod aliud medicamentũ, idonea est. Paulus Aeginet. Aristolo-
 chiã Clematitim inter medicamẽta simplicia quæ bilẽ purgãt, recenset. Aetius pi-
 ruitã ac bilẽ vacuare scribit. Cũ igitur Clematidis, inquit Clusius, huiusmodi facul-
 tatibus prædita sit, & illius vsus in omnibus ferè iis morbis commendetur, quibus
 vtilem suam *Sarzã parillam* scribunt Hispani: Clematidis itẽ illa peregrina, & Clu-
 sij iudicio legitima, multis notis cum *Sarzæ parillæ* descriptione cõueniat, & eo-
 dem nomine ab incolis donetur, in ea ferè est sententia Clusius eam esse veram
Sarzã parillam, aut illi congenerem plantam.

Lib. 3. ca. 4.
 Uires. 6.
 Tempus.

Lib. 25. c. 8.

Lib. 26. c. 15.

Lib. 27. c. 11.

Li. 6. simpl.

Lib. 7.

RHODIA RADIX. CAP. XLVII.

Græcis *rodia pizã* dicitur, à Latinis Rhodia radix *ῥοδία*, idest, à
 rosis, quarum odorem spirat, vt Latine Rosea radix dici possit, Gal-
 licè *Racine sentant les roses*, Germanicè *Rosenuurtz*. Hanc paucis per-
 strinxit Dioscorides, Rhodia radix, inquit, nascitur in Macedonia,
 costo similis, sed leuior, & inæqualis, quæ cõtrita rosas redolet. Hanc sic depin-
 xit, & pluribus notis deliniauit Matthiolus. Caules edit rotundos, quadam-
 tenus

Nomina

Li. 4. ca. 41.

Forma.

Ca. 41. li. 4.

tenus cauos, cubitales, à quibus circūquaque folia prodeunt longiuscula, in acutum desinentia, portulacæ aut sedi instar pinguia, minutimq; per ambitū serrata.

RHODIA Radix.

Locus.

Lib. 4. c. 41.
Vires &
Temper.

In caulium summitate umbellam profert viridem, tithymali cyparissia modo, sed quæ cū defloruerit, rubescat. Radix ei inæqualis, strumosa, crassa, qualis pseudocosto, quod ex Gargano monte aduehitur. Illa recens exterius splendescit, intus subalbida: sicca verò, intus rubra, fibris squamosa. Mansa hæc recens, aut trita, odore rosas refert, vnde meritò ei Rhodiæ nomen. Præterea omniū viuacissima est, quippe quæ è terra effosa, nisi locis admodum siccis reponatur, post multos menses rursus plātata repullulet. Nascitur in altissimis montium rupibus, saxosis præruptisq; locis. Vtilissima capitis doloribus, inquit Dioscorides, si madefacta fronti & temporibus cum rosacei momento imponatur. Scribit Galenus eam quæ in Macedonia nascitur, tenuium esse partium, & discutiētis facultatis. In calefaciendo verò secūdi esse excessus, aut tertij incipientis. Cum tamē ad omnes capitis dolores valeat, à quacūque causaproueniētes, si recēs cōfracta, & aqua rosacea perfusa cū calidus fuerit affe-

ctus, aut ex amaraci aqua fronti temporibusq; illinatur, præterea cū cerebrum roborat odoris iucunditate, temperatis qualitatibus præditam esse verosimilius est, quàm secundo excessu, aut tertio incipiente calidam esse.

SALIVNCA Neapolitana.

CAP. XLVIII.

SALIVNCAE hoc genus Neapoli missum, in Apuliæ montibus nascitur. Quidam folium odoratū esse putant, à Malabathro diuersum, quod apertissimè monstrat Iuriconsultus, lib. 39. Digest. Titulo, de publicanis & vetigalib. Cæterum eos falli ex eo perspicuum est, quod & folium & Malabathrum Indis peculiararia sint, & ad nos inde vehi soleant. Pharmacopœi quidam Itali eam pro folio Theriacæ immiscent, quàm rectè, ij viderint. In tam exigua planta conspicua est radicis crassities, rugosæ, vtcūque flauescens, in nodos extuberantis, fibris capillatæ è quorū lateribus hinc inde folia prodeunt, vt ex ea figura serpere radicem, & æditis illis nodis sese propagare non abs re existimem. Folia illa oblonga sunt, angusta, plātagini vtcūque similia, in fernè arcata, supernè latiora. Sapore & odore planta ista Valerianam refert, vt non dubitem ob odoris

suauitatem, & saporis qualitatē egregiis aduersus morbos variis facultatibus præditam esse, ac folij loco substitui posse.

HISTO

HISTORIÆ OMNIUM PLANTARVM

LIBER NONVS,

In quo planta omnes quæ in Palustribus proueniunt, probe describuntur & ad vnum depinguntur.

I V N C I, CAP. I.

IVSTRANDIS agris potissimū per messes conceptos æstus frigidis solemur vmbis palustrium plantarum, & earum quæ in vmbrosis, vdis, vliginosis & pinguibus gignuntur, quæ magna ex parte, aut foliū in medio carinatum, & tanquā ex foliis duobus coagmentatum habent, vt Arundo, butomus, cyperus, aut intrinsecus amplo meatu pertusum, vt iuncus, animaduertendo errore nostrorum exemplarium, in quibus apud Theophrastum legitur, cap. 16. lib. 1. Histor. καὶ τὸ μέσον οἶον τρόπις, ὅθεν τοῖς ἄλλοις, &c. cum legendum sit,

οἶον τρόπις: ἐνδοθεν δὲ τοῖς ἄλλοις, &c. In hoc tamen secessu minimè simus otiosi, sed varias iis in locis plantas disquiramus, tum quæ à veteribus, tum quæ à recentioribus sunt obseruata, factò ab iis quæ notiores sunt initio. Quæ autem plāta Iunco notior? Dicitur is Græcis Σχόνος à loris & funibus, sicut Latinis Iuncus à iungendo, Arabibus Dis, Gallis Junc, Italis Giunco, Hispanis Iunco, Germanis Bintzen. Dioscorides Iunci genera ponit his verbis. Iunci duo genera: vnum leuis nominati, alterum acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo assignantur genera. Vnum sterile, alterum fert semen nigrum, rotundum, & crassiore constat calamo, carnosioreq;. Tertius est Iuncus qui vocatur Holoſchænos, &c. Galenus aliter ea genera distinxit. Schænos ἴστα, inquit, quædu oxyſchænos, alia holoſchænos nuncupatur (deprauatè tamen in vulgatis codicibus legitur oligoſchænos) Gracilior duriorq; oxyſchænos, crassior laxiorq; holoſchænos. At oxyſchæni duæ sunt species, altera sterilis, altera semen fert, &c. Theophrastus verò sic: ἔστι δὲ αὐτῆς (χρόνῳ) τέσσα ἔδη, καθάπερ τινὲς διαίρουσιν. ὁ τε ὄξυς καὶ ἀχαρπός, ὃν δὴ καλεῖσιν ἄρρενα, καὶ ὁ χαρπύμος, ὃν μελαγκρανὶν καλεῖσιν, διὰ τὸ μέλανα τὸν χαρπὸν ἔχειν. παχύτερος ὃ τῆτος καὶ βαρύτερος καὶ τεῖτος τῶ μεγέθει, καὶ τῇ παχύτητι καὶ ἄβερνία διαφέρων ὁ καλεῖσιν ὀλοχρονος. Quæ Plinius his verbis expressit. Tria genera eius (Iunci) acuti, sterilis, quem marem, & oxyn Græci vocant: reliqua fœminini, ferentis semen nigrum, quem melancranin vocant. Crassior hic & fruticosior: magisque etiānum tertius, qui vocatur holoſchænos. Sunt igitur Theophrasto & Plinio, Iunci genera duo. Oxyſchænos mas, Oxyſchænos fœmina. Tertium holoſchænos, vt non sit oxyſchæni species. Ex quibus suspicari licet corruptos esse vulgares Dioscoridis codices, in quibus Iuncus in læuem & oxyſchænum distribuitur: Oxyſchænos in sterilem, frugiferum, & in tertium holoſchænum. Hic enim tertia Iunci species statuitur

Nomina
Lib. 4. c. 47.
Genera.

Li. 8. simpl.

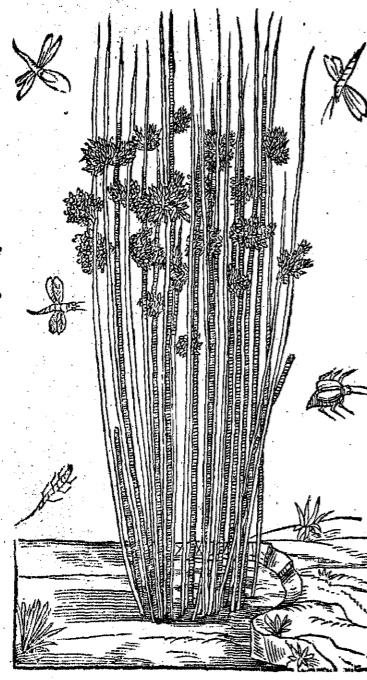
Lib. 4. hist.
ca. 13.

Li. 21. ca. 18.

statuitur holofschœnos, quæ diuisionis totius altera pars est. Iuncus enim læuis alius oxyfchœnos, alius holofschœnos. Quare ex Galeno qui caput de Iunco, vt alia transcripfit ex Dioscoride, sic emendanda videntur eius exemplaria. Σχοῖνος λέγεται ἀπόξυς ἐπ' ἀκροῦ. τάλυης Διοσκόρου Εἶδος, τὸ μὲν δὴ ἀλλ' ὀξύχοιμος. τὸ δὲ ὀλόχοιμος. Τῆς δὲ ὀξυχοίμου δύο εἶσιν Εἶδη. ἡ μὲν ἄχαρτος, &c. Idest, Iunci læuis in acutum fastigiati duo sunt genera. Vnum oxyfchœnos, alterū holofschœnos. Rursus oxyfchœni duæ sunt species, altera sterilis, &c. Vel, vt Theophrastus & Plinius diuidunt, tria intelligamus Iunci læuis & acuti genera à Dioscoride constitui, sitq; idem χοῖνος ὀξύς Theophrasti, qui ὀξύχοιμος Dioscoridis. Igitur acuti Iunci siue oxyfchœni duo sunt genera. Alterum sterile, alterum frugiferum: tertium genus est holofschœnos, carnosior & crassior reliquis duobus: vt sit holofschœnos ex τῶν ἀποξέων ἐπ' ἀκροῦ genere, cui generi Theophrastus etiam & Plinius subiiciunt. Hæc si quis cum Theophrasto conferat, maximè consentire perspiciet. Hanc diuisionem Aldinum exemplar diuersum ab aliis quos secuti sunt interpretes, videtur exprimere: sic enim habet: Σχοῖνος λέγεται. τὸ μὲν τοι αὐτῶς καλεῖται χοῖνος λέγεται, ὃ δὲ ὀξύχοιμος ἀποξέος ἐπ' ἀκροῦ. Διοσκόρον δὲ καὶ τάλυης Εἶδος. ἡ μὲν ἄχαρτος, ἡ δὲ μέλαινα χαρπὸν ἔχει, πωλερρεῖη. παλῦτεροι ὃ τάλυης οἱ γὰρ μολοί, καὶ σαρκώδεσ εἶροι. ἔτι δὲ καὶ τρίτη πολλὰ σαρκώδεσ εἶρα, καὶ παχυλέρα. (sic enim legendum ex Theophrasti & Plinij locis antea citatis, non παχυλέρα, vt habent omnia Dioscoridis exemplaria) τοῖν Διοσκόρῳ, ὀλόχοιμος λεγομένη. Idest, Iuncus læuis. Vnus quidem Iuncus læuis vocatur, alter oxyfchœnos in summo acutus: duplex autem est eius genus. Vnum quidem sterile, alterum fructum ferens nigrum, rotundum crassiores huius sunt calami, & carnosiores. Est & tertium genus multò cornosius & crassius reliquis duobus, quod holofschœnos dicitur. Eadem planè est quæ apud Theophrastum diuisio: hoc solum interest, quod Iuncum læuem & oxyfchœnum veluti duo genera illic fiunt, cum vnicum sit teste Galeno, vt diximus. Est & id minimè prætereundum pro χοῖνος λέγεται in Dioscoride ex Hermolai viri eruditissimi iudicio legendum videri χοῖνος ἐλέγεται, idest, Iuncus palustris. Cui adstipularur Paul. Ægi. sic scribēs. χοῖνος ἐλέγεται, Idest, Iuncus palustris: quibus subiicit. Palustris Iuncus duplex est: sed eius qui vocatur oxyfchœnos, semen est somnificum: holofschœni autem dicti minus. Rectè verò iuncus palustris dici videtur, vt ab aliis secernatur qui in aridis, saxosis, siccanisq; locis proueniunt: qualis est Iuncus Arabicus siue odoratus, & Hispanorum spartum, Iuncus propriè aridi foli. Sic & Theophrastus de Iunco tractās, ὅτι τῶν ἐν ὕδρα, idest, ex aquaticorū genere esse ait. Plinius nō χοῖνον λέγει, vel ἐλέγεται, sed γαλαθίων legisse videtur, cum scribit. Alterum genus Iuncorum fecit quod marinum, & à Græcis oxyfchœnum vocari inuenio. Nos ex Dalechampij sententia rem paulò altiùs repetentes, Iuncos sic partiemur. Iuncorum alij in aridis locis crescunt, alij in aquosis. Horum alij in maritimis profiliunt, alij in aquis dulcibus. Rursus vtriusque generis horum, alij sunt ἀπόξυς ἐπ' ἀκροῦ, idest, in mucronem pungentem desinūt, alij in fastigium obtusius. Sed de palustribus præsertim hîc agimus. Iunci palustris siue

111 Corall. 13, lib. 4. Lib. 7.

IVNCVS Læuis.

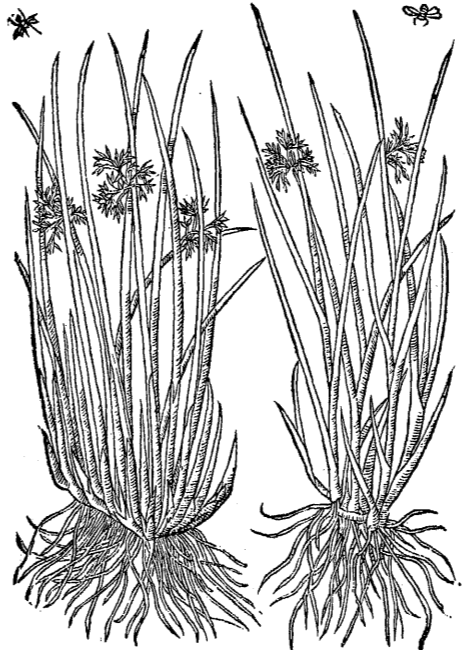
Lib. 4. hist. cap. 13. Li. 21. ca. 18.

aquatici, aquatici, alius est λεῖος, læuis, alius τραχύς, idest, asper: alius fastigio acutiore, alius obtusiore. Iunci palustris læuis & ἀπόξυς ἐπ' ἀκροῦ, idest, in fastigio: acuti alius est oxyfchœnos, alius holofschœnos. Iam verò oxyfchœnos duplex est. Alter mas nullo semine fœcundus, alter fœmina nigrum semen ferens, Melancranis nominatur. Ad hæc genera permultæ Iuncorum palustrium species referūtur: de quorum multis hîc tractabimus. Iuncus læuis oxyfchœnos, vulgaris, foliorum loco stilos, seu culmos, seu virgas profert rectas, rotundas, tenues, læues enodes, cubitū & sesquicubitum altas, herbaceo colore virentes nitentésque, acutis cuspidibus mucronatas, candida medulla refferas, ellychnium referente, & vsu supplente. Radicula ei quàm plurimæ, tenues, fibratæ, inter sese implicatæ. Mas nullum fert fructum, fœmina paulò infra cacumen edit, ab vno latere findente sese Iunco, in paruis breuibúsque petiolis, cohærentium paruorum vuarum modo, in quibus semen nigrū, exiguū, cuspidis effigie. Huic aliud Iunci genus proximum est, paulò breuius & crassius, ex quo medullam prorsus niueam extrahunt, tum ad lucernarum lumina, tum ad candelabra; aliaq; id genus ingeniosè confingenda, quod facillè in spiras duci, atque in se flecti & cōplicari possit. Hæc duo genera in quibusuis stagnantibus & palustribus aquis nascuntur. Iuncus læuis Dodonæi secundo loco hîc pictus est, alba quoque

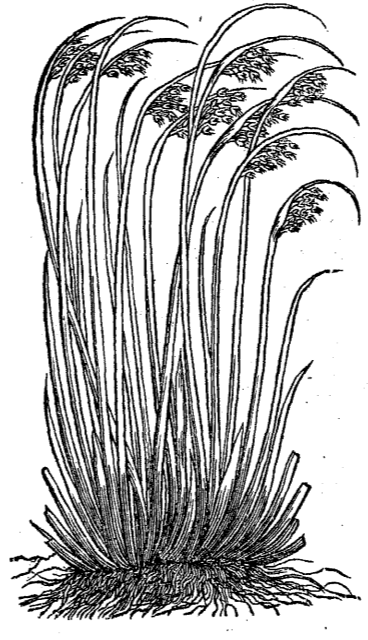
Forma.

medulla plenus, longa, ad lucernas vtili. Iuncus oxyfchœnos eiusdem priore loco depictus superiore paulò asperior & durior, parū medullæ intus habens & minus solidæ atque inutilis, locis deliuiibus & aquosis prouenit. Iuncus oxyfchœnos fœmina quam non μελαγκρανισμὸν, vt corruptè legitur in vulgatis exemplaribus, sed μελαγκρανίδα Theophrastus vocat, Gaza atriferum vertit, alij haud fœlicius attricipitem, radices capitatas profert, capis & gethyis similes, non omninò rotundas, sed qua parte alia alijs adhærent & incumbunt, leuiter compressas, cortice nigro obductas, quæ infernè & ad latera radículas emittunt, in vnum cespitem, sicuti in asparagis coaceruatas. Inde prodeunt scapi seu scirpi multi, sesquicubitales, nigra tunica propè radices contacti, qui infra cacumen pedis ferè spatio extumescentes veluti clauā concipiunt, deinde pariunt ouo quid simile. Id porrò hians petiolos multos emittit, in quorū vertice membranosa & rotunda vascula, oblique

IVNCVS Læuis & Oxyfchœn. Dodo.

IVNCVS Melancranis.

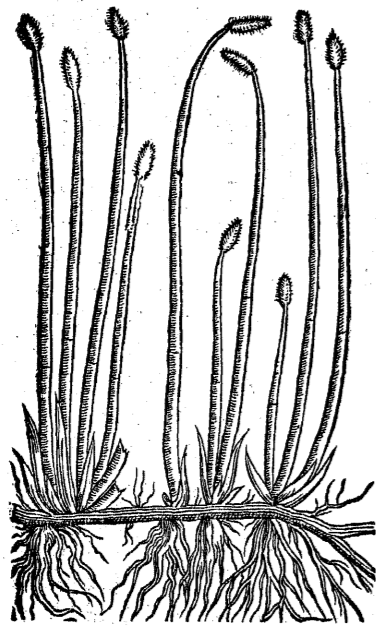
Lib. 4. c. 52.

adnexa in quinque veluti radios fissa, fructum continent angulosum, nigrum, cuspidatum, minutissimis seminibus & luteis plenum, saporis aquei & subausteri. Hæc cum diligentissimè Theophrastus expresserit, non possum non eius verba adscribere, tum vt Theophrasti Melancranin à nobis hîc depictam, tum vt locum eiusdem leuiusculis aliquot mendis correctis & interpretatione nostra illustriorem factum fuisse omnes intelligant. Κορώνη ὃ δ' ἄρπυμιος ἔχει (κόρυμα ὃ ὄλωις δ' ἄρπυμιος falsò habent exemplaria) ἐξ ἀλλή τῶ γραμμώδεις ἐξοιδήσας, κ' ἀπειτα ἐκλήσθη καὶ ἀπὸ πρῶτα. πρὸς μὲν τῆ ἄρχῃ γραμμώδεις ἔχει τὰς περιελαχυνώδεις μίχρας, ἐφ' ὧν αἰρων παραπληγίως τὰς τῶν ἀσπίων ἔχει τροχυστότητος ἐπιχαλῶσας (alij ἐπιχαλῶσας legunt) ἐν τῶτοις δὲ τὸ ἀσπερμάτιον ἀκιδῶδες ἔστι, μέλαν, πορσεμφερὲς τῶ τῶ ἀσπερμάτιον, πλὴν ἀμυγνότερον. Quæ sic Gaza conuertit. Omnino frugifer in callum de regulari furculo ipso tumescens, mox veluti oua parit, circumdantes enim spicatum pediculos Iunco lineari affixos initio gerit: quorum summitatibus paululò laterales orbis vasculorum leuiter hiscentes inducit. His semen exiguum, effigie cuspidis sagittarum ingerit, nigrum, non absimile semini herbæ inguinalis, verum exilius. Dilucidius verò sic. Fœcundus Iuncus virgato lineis fastigio extumescens, velut clauam in summo gignit, deinde quasi oua parit. Etenim ex vno principio, pediculorum virgas spicarum modo congestas profert, & in earum vertice paulum à latere hiantia vascula rotunda, in quibus semen cuspidis figura, nigrum, asterisco simile, sed fugacius. Hactenus Theophrastus, qui de Iunco fœmina adiicit. ἢ μὲν οὐδ' μελογκρανὶς ἀλλὸς τις καὶ ἀλλὸν, ὃ δὲ δέξυς καὶ ὀλόχοινος ἐκ τῆ ἀλλῆ φύσιν): quæ Plinius sic transtulit. Melancranis sine aliis generibus nascitur. Oxys autem & holoschænos eodem cespite. At quæ de holoschæno mox subiicit. Fert fructum ouorum coherentium modo, Theophrastus non de solo holoschæno fœcundo, sed etiam de oxyschæno frugifero dictum esse vult. Iuncus Melancranis nascitur in aquosis & pinguibus locis, sed pura & præterfluente aqua ferè madentibus. Iuncum alium fœcundum

Lib. 4. hist. ca. 13.

Lib. 21. ca. 18.

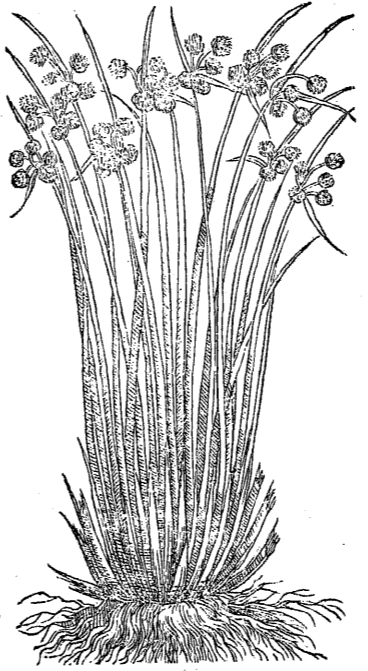
IUNCUS Clauatus, Dalech.

hic ex Dalechampio exhibemus, quem Clauatum meritò nuncupauit. Radix huic geniculata, graminis aut arundinis modo serpit, contra Iuncorum aliorum naturam, ex qua scirpi cubitales exeunt, in ipso exortu cortice rubro aut subrubro coniecti, fungosa medulla, sed tenui pleni, extremo fastigio exiguum veluti clauam proferentes, plantaginis flori non absimilem, sed breuiorem & multò minorem, nec ita perspicuis granulorum notis distinctâ, quæ Maio & Iunio mensibus florem mittit villosum & candicantem. In cœnosis & stagnantibus aquis nascitur. Sapor totius plantæ aquosus & fatuus. Idem qui Lobellio Iuncus aquaticus minor capitulis equiseti dicitur. Holoschænus maior, crassior & carnosior est supra descriptus: cuiusmodi est qui hîc exhibetur, radice innixus crassa, lignosa, nodosa, infernè fibras infinitas producente, rufo cortice obducta, ex qua scirpi exeunt permulti, quâ radici inhærent capitati gethyorum modo, & ibidem rufa tunica oper-

tum meritò nuncupauit. Radix huic geniculata, graminis aut arundinis modo serpit, contra Iuncorum aliorum naturam, ex qua scirpi cubitales exeunt, in ipso exortu cortice rubro aut subrubro coniecti, fungosa medulla, sed tenui pleni, extremo fastigio exiguum veluti clauam proferentes, plantaginis flori non absimilem, sed breuiorem & multò minorem, nec ita perspicuis granulorum notis distinctâ, quæ Maio & Iunio mensibus florem mittit villosum & candicantem. In cœnosis & stagnantibus aquis nascitur. Sapor totius plantæ aquosus & fatuus. Idem qui Lobellio Iuncus aquaticus minor capitulis equiseti dicitur. Holoschænus maior, crassior & carnosior est supra descriptus: cuiusmodi est qui hîc exhibetur, radice innixus crassa, lignosa, nodosa, infernè fibras infinitas producente, rufo cortice obducta, ex qua scirpi exeunt permulti, quâ radici inhærent capitati gethyorum modo, & ibidem rufa tunica oper-

HOLOSCHOENVS.

HOLOSCHOENVS Altera.

prælatumq; inferiùs, tegumentisq; subrubris intectum confet. Ergo proprium his radicibus euenit, si quidem per annos exarescant, ac desuper generentur. Quæ fortassè rectiùs sic dici possent. Radicem longam habet holoschænus, & multò crassiozem Iunco acuto, quæ omnibus annis intermoritur: deinde altera rursus ex Iunci capite renascitur: id quod cuius intuenti perspicuum est, alias nimirum

canaliculati, rotunda ferentes capitula, quibus mensè Iunio flos capillaceus & candicans infidet, egregiè desiccans cum laui adstrictione. Gaudet limoso solo stagnantibus aquis operato, quod ætate sicari solet. Potest etiam verus Theophrasti Holoschænos dici, qui hîc pictus datur, radice superiori simili, crassitudine ferè cubitali, cortice nigro intecta, intus candida, dulci, gustu castanearum, præsertim si quis tenella eius germina degustet, scapis proceritatem hominis æquantibus, sæpè excedentibus, minimi digiti crassitudine, medulla refertis. In summo prorsus vertice scirpi recluduntur, patefactiq; foras extrudunt petiolos intus canaliculatos, foris teretes vt in superiore genere, summo apice multos veluti iulos sustinentes, rufos, squamatim compactos, metæ figura, nimirum infernè latiores, supernè acuminatos, sæpè quinos, interdum plures, interdum pauciores, qui semen cõtinent milij magnitudine, altera parte cõpressum, altera do. so elato prominens, subausteri saporis. In perennis aquis, interdum in solo arenoso profilit. Qui natate discunt, huius scirpos in fasciculos colligunt, & alis subiiciunt, quos Galli *Nagroires* vocant, quasi natantium, vel natate discantium adminicula. Theophrastus cum tam de holoschæno quam oxyschæno fœcundis, quæ supra posuimus, dixisset, subiicit de holoschæni radice. ῥίζαν δὲ ἔχει μακρὰν ἢ παχύτερην πολὺ τῆ δέξυχοινῶ ἀλλῆ δὲ ἀσπίε) καὶ ἔχουσαν τὸν ἐνιαυτον. Εἶθ' ἑτέρα πάλιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆ σχοίνῶ καθίε). τῆτο δὲ καὶ ἐν τῇ ὕψῃ φανερὸν ἴδεν, τὰς μὲν ἀσπας, τὰς δὲ χλωρὰς καθεμένας. ἢ δὲ κεφαλῆ ὁμοίᾳ τῇ τῶν κρομμύων, καὶ τῇ τῶν γηθῶων, συμπεφυκῆνα πῶς ἐκ πλάθωναν εἰς τὸ αὐτὸ ἢ πλεῖστα κῆτῶθεν, ἔχουσα κελύφη ὑπέρυθρα. συμβαίνει δὲ ἀνῆδιον ἐπὶ τῶν ῥιζῶν, ὅτι ἀσπίον) κατ' ἐνιαυτον, ἔθ' τῆ ἀνοθεν πάλιν ἢ γενεσις ἰδεν. Idest, Gaza interprete, Radice longa adheret, multoq; crassiore quâ acutus. Hæc omnibus annis moritur, dein altera rursus à Iunci cacumine desigitur: quod vel visu percipi facile potest: quippe aliæ siccæ, aliæ virides demissæ cernuntur. Caput cepis & gethyis simile, vt pote quod in vnum ex pluribus conglobatum

Lib. 4. hist. cap. 13.

radicum fibras aridas, alias virefcentes esse. Caput cepis & gethyis simile, ex pluribus coagmentatum, infernè latum, rubris tunicis opertum. Ergo his radicibus id peculiare est, quod singulis annis emoriantur, & rursus supernè ex radicis capite repullent. Horum nonnulla Plinius, & eum, opinor, secutus Gaza rectè neque intellexisse, neque conuertisse videntur. Quas enim ille ex radicum capitibus radices quotannis exarescentes repullulare scribit, Plinius ait nasci ex semetipso cacumine in terram defixo. Grandis Iuncus in lacubus & stagnis nascens, Cordo holoschœnos dictus, aliis Iuncus latus palustris, ex radice, obliqua emergit, fibris permultis capillata, ex qua folia lata admodum, & scapi, in quibus folia

IUNCUS Latus.

Ca. 52. li. 4. Dioscor. Lib. 2. c. 18.

In Coroll. cap. 55. Li. 4. Diosc.

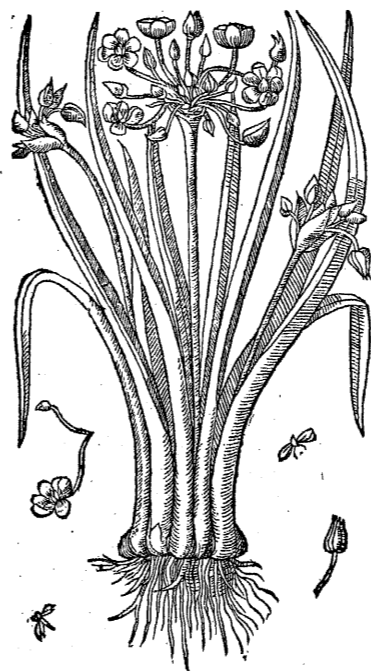
Ibidem. Li. 16. ca. 37.

Ca. 47. li. 4. Lib. 2. c. 18.

alia etiam lata per intervalla disposita, quò propius ad verticem accedunt, eò minora, omnia sensim in angustum desinentia, ensis figura. In summo scapo flores eminet, deinde semen. Hunc Iuncum Cordus Mariscum. Latinis dici putat, de quo Plinius. Similia præcipit & de Iunco quem Mariscum appellant, ad texendas tegetes. Alij eum qui proximè depingetur Mariscum esse censent. Est enim vterque prægrandis & ad texendum aptissimus, ductilis ac vietus. Hermolaus holoschœnum Mariscum à magnitudine Latinis dictum putat, quemadmodum & Mariscas ficus, auctore Festo, quæ Græci Busyca, hoc est, grandiores & fatuas ficus. Huic adstipulatur Gaza, qui Theophrasti holoschœnum semper mariscum interpretatus est. Cui verò Iuncorum generi scirpum adscribemus? Videtur, inquit idem Hermol. palustris Iuncus idem cum scirpo esse: de iis enim sic scribit Plinius. Nec in fruticum, nec in veprium cauliumve, neque in herbarum, aut alio vilo quam suo genere numerentur iure scirpi fragiles. palustrésque, ad tegulum &

tegetes, è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus seruiunt. Firmior quibusdam in locis earum rigor. Namque iis velificat non in Pado tantum nautici, verum & in mari piscator Africanus, præpostero more vela intra malos suspendens. Et mapalia sua Mauri tegunt: proximèque æstimanti hoc videantur esse quo inferiore Nili parte papyri sunt vsu. Hac Plinius. Ob quæ, inquit Hermolaus, sunt apud nos qui scirpos, interpretentur, quos Græci biblos, id est, papyros vocat. Sed fruticosi generis sunt enodes, & sine fronde scirpi, læues procerique, vt Festus ait: vnde prouerbiu quoque natu, nodu in scirpo queri, quod in anxiu dicitur, nimisque diligentem ac meticulosum, quo Terentius in Andria vsus est: vbi Donatus, Iunci species est scirpus, inquit, læuis atque enodis. Haudquaquam silentio prætereundus est Iuncus ille eximius, ab aliis diuersus, quem Matthiolus à speciosis floribus Iuncum floridum appellauit, Dodonæus in Historia stirp. pro Sparganio depinxit, & descripsit, In frument. Hist. Gladiolum aquaticum seu palustre nominauit. Belgæ *Duatter lysch.* Folia à radice multa emittit, acori palustris angustiora longioraque, inter quæ caulis medius exit, duos cubitos longus, læuis, æqualis, sine vllis geniculis, in cuius summo multi erupunt flosculi, longioribus pediculis infidetes in purpura diluti, in quibus stamina exigua crocei coloris: sequuntur capitula purpurea, ferè rotunda paruaru pilularu instar, & in eis semen minutu. Radix crassa, cædida geniculata

IUNCUS Floridus, Matth.

IUNCUS Asper, Dodon.

culata, quamplurimis fibris capillata. Nascitur locis palustribus in stagnatibus aquis, & lentè fluctibus riuulis. A Maio ad Augustu vsque floret. Lobellius & Pena Iuncum Cyperoidem floridum nuncuparunt, quia ad Cyperum accedit foliis & umbella. Iuncu aliu Bombycinu memorat Pena, De quo hoc ipso libro dicemus Lini pratensis nomine. Haftenus de Iunco læui, deinceps de aspero dicendum. Iuncus asper merito dicitur qui hic exhibetur, foliis valde longis, tactu asperis, penè triangulis, fungosa medulla plenis: radice densa, dura, fibras plurimas producente, & furculos ex obliquo, geniculatos, ex quibus flores & nouellæ plætæ prodeunt. Secus amnes, & in lacubus maioribus stagnisque; prouenit. Hoc Iunci genere ad stareas & tegetes texendas sternendis hyeme cubicularu paumētis aduersus vim frigoris Belgæ vt solent: quas tegetes illi *Matten* vocant, Parisienses *Nattes*. Dodonæus hunc Iuncu papyri speciem, atque etiã arundinè texendis tegetibus apta vocat. Vluæ grandioris genus quidam esse censent. Alij Iuncu Mariscu Plinij ad texendas tegetes. Alij Bryon lacustre Theophrasti, lib. 4. Hist. cap. 12. Alij Caricem Latinoru. Iuncorum vsus ad nassas marinas, ait Plinius, vitilium elegantiam, lucernaru lumina, præcipua medulla, amplitudine iuxta maritimas Alpes tâta, vt inciso ventre impleat penè vnciaru latitudinè, in Ægypto verò cribroru longitudinè, non aliàs vtiliorem. Qui locus Cornario suspectus videtur, vt desit vnciaru numerus, deinde quæ nã est ista cribroru longitudo? Sic ergo ex coniectura restituendum iudicat: amplitudine iuxta maritimas Alpes tâta, vt inciso vêtre impleant denum vnciaru latitudinè, in Ægypto verò cybioru longitudinè, non aliis vtiliore. Denum vnciaru, id est, pollicu latitudinem dixit. Sunt enim æquè duodecim pollices in pede Romano, sicut in libra duodecim vnciæ: & procliue fuit vocem penè pro denum substituere. Deinde cybioru longitudinè implere ait (vetus Cornarij codex cimbioru vocè scriptam habet) eamque longitudinè non esse aliis quã cy-

Lib. 4. c. 54.

Vfus. Lib. 26. c. 18.

Embl. 42. lib. 4.

biis videlicet, vtiliore, nimiru vt ipsis excipiatur ac colligatur. Cybiu autè appellari cõcisam pelamidè Plinius testatur. Hermolaus vulgare lectionè secutus penè vnciaru latitudinè legit, & cribroru longitudinè non aliàs vtiliorem. Ob id, inquit, cribru significaturi Ægyptij Iuncu pingut, Horo auctore, qui & in Ægypto Iucis scribi, nec aliter affirmat. Neque aliquid immutandum aut corrigendum videtur: nã seruata vetere lectione, Plinius intelligit tâ amplos Iucos, iuxta maritimas Alpes

nasci, vt inciso vëtre exempta medulla impleant vnciam, id est, pollicis latitudinē, & in Ægypto tam proceros esse, vt dū ex his cribra fiant, ad eorū longitudinē perficiendā Iuncorū quisque sufficiat. *προς τὰ πλέγματα*, inquit Theophrastus *χρησιμώτερος ὁ ὀρόχοινος, διὰ τὸ σφικτικὸς ἐν μαλακίῳν*. Quæ sic Plinius expressit. Vtilissimus ad vitilia holoschœnus, quia mollis & carnosus est. Iūco Græcos ad funes vsos nomini credamus, inquit Plinius, quo herbā eam appellāt. Vnde etiā funābuli schœnobatæ à Græcis dicūtur. Democritus vbi reperiatur Iuncus, subesse scaturigines aquarū, ibiq; aquilegia strui posse testatur. Sed de Iunci in medicina vsu dicamus. Semen tā oxyfchœni quā holoschœni tostū, ex diluto vino potū sistit aluū, & rubra fœminarū profluvia, auctore Dioscoride: vrinā cit, capitilq; dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia tenera cōueniēter illinūtur aduersus phalangiorū morsus. Æthiopicus Iunci femine somnus allicitur: sed modus in portione seruandus est, ne sopor fiat. Quæ postrema sic Græcè legūtur, *φυλάττω δὲ δὲ αὐτὴ ἐν ταῖς ποσειδὸν πάλῃθρος ἀεὶ, κρηρὸν ἄλιαν*. Expēdere autē oportet semper quantitatem quam ex cōpropinabimus: quandoquidē est maximē soporiferū. Vel, vt transtulit Cornarius, Æthiopicus Iuncus somniferū semē habet. Sed vitāda copia est in portionibus, ne nimium soporē inducat. Est autē Æthiopicus Iunci lectio suspecta: alij Euripicē legunt ex Plinio. Inuenio etiānum, inquit, vnum Iunci genus, quod Euripicē vocant: alij Trepicē legunt, vt non minū hīc, quā illuc mēdosus locus esse videatur. Galenus, Paul. Actius holoschœni semerū somniferū esse tradūt, itemq; oxyfchœni, sed minū quā holoschœni. Serapio qui ad verbum Dioscoridis caput trāscripsit, nullā Æthiopicus seu Euripicē mentionem facit, sed, vt Galenus & alij, tertij Iuncorum generis, id est, holoschœni, his verbis. Et fructus speciei tertiæ bibitus inducit somnū, & oportet quod caueatur multus vsus eius, quia facit suber. Tot igitur, iisq; probatissimis auctoribus in ea lectiōne consentientibus, minimē dubitandū esse puto, quin in Dioscoride legēdum sit holoschœni femine somnū allici, nisi fortasse Æthiopicus holoschœni semen id magis efficiat quā nostratis: quod tamen superiorum auctorū nullus, nō solū Æthiopicus holoschœni semini non tribuit, sed eius ne meminit quidem. Quæ de eiusdem plantæ viribus à Plinio tradita sunt conferamus cum iis quæ ex Dioscoride exscripsimus. Iunci radix, ait ille, in tribus heminis aquæ decocta ad tertias, tussi medetur. Semen tostū & in aqua potum, sistit aluū & fœminarū menses, capitilq; dolores facit. At qui vocatur holoschœnos, eius quæ proxima sunt radicis, cōmanducātur aduersus araneorum morsus. Inuenio etiānum vnū Iunci genus, quod Euripicē vocant. Huius femine somnum allici, sed modum seruandum, ne sopor fiat. Quod de Iunci radice hīc scribitur, Dioscorides non habet: quæ mox sequuntur cōsentiant, nisi quod in aqua potum pro *μετὰ κρημνῶν* Plinius dixit: est autem *κρημνῶν* vinū aqua dilutum. Deinde *ροῦν ἐρυθρον* menses, suo more interpretatur. Quod sequitur alienum est à Dioscoridis sentētia. At qui vocatur holoschœnos eius quæ proxima radici, &c. In quibus vox folia deest ex Cornario reponēda, & Dioscorides ea nō cōmanducari, sed imponi vult. Idem Plinius Iuncinum oleū è Iunco fieri scribit, quod est rosaceo simillimum. Sed de Iunci temperamēto & viribus omnium optimē disseruit Gal. his verbis. Fructus holoschœni somnū affert. At oxyfchœni duæ sunt species, altera sterilis, cuius quidem in medicina nullus vsus est: altera verò semen fert: cōciliat verò & huius semen somnū, sed minū quā holoschœni: quāquam tamen hoc caput tentet. Vtrumque si fructum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccet, & muliebri profluuio rubrum sistit. Ex quibus perspicuum est quod composita eorum temperies est, ex terrena videlicet essentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida, vt & inferna desiccare possint, & sensim frigidus ad caput vapores submittere, quibus somnolentos efficiant.

Lib. 4. hist. cap. 13. Li. 21. ca. 18.

Lib. 19. c. 2.

Vires. Li. 4. ca. 47.

And. Lac.

Li. 21. ca. 18.

Cap. 103.

Li. 21. ca. 18.

Li. 15. ca. 7.

Li. 8. simpl.

CYPERVS. CAP. 11.

CΥΠΕΙΡΟΣ, Latine Cyperus & Cypirus, Plinius tamen cyperum à cypiro distinxit, qui cum Dioscoridis cypero idem esse videtur, nec Galenus, Ætius, Paulus alium vllum quā cyperum nostrum agnoscunt. Cornelius Cels. quadratum iuncum vocat, Plinius iuncum triangulum, & iuncum angulosum: eius verò radicem oblongam Cyperida, vt mox dicitur. Gaza apud Theophrastum gladiolum conuertit. Galli *Souchet*, nominant, Germani *Vildergalgan*, id est, siluestrem galagam, Arabes *Saberade*. Videtur autem *κύπερος* siue *κύπιρος* dici à radicis effigie, quæ pyxidulam aut poculum pusillum, vasculumve imitatur. Sic etiam apud Theophr. *κύπερος τῆς πτελίας*, id est, folliculus vmi legitur. Cyperus Dioscoridi folia fert porraceis proxima, sed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalem, aut maiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia cum semine exoriuntur: radices, quarum in medicina est vsus, cohærentes inter sese, oleis oblongis similes aut rotundæ, nigro colore, sua ui odore, amaro gustu. In lacunosis & palustribus nascitur. Plinius cyperum iūci genus facit, ideoque iuncis subiunxit. Quidam etiamnum vnum genus faciunt, iunci trianguli, cyperon vocant. Et paulò post. Cyperus iuncus est, qualiter diximus, angulosus, iuxta terram cād-idus, cacumine niger, pinguisq; , folia ima porraceis exiliora, in cacumine minora, inter quæ est fe-

Nomina

Lib. 7. c. 21. Lib. 21. c. 18.

Lib. 2. hist.

Lib. 1. c. 4. Formas.

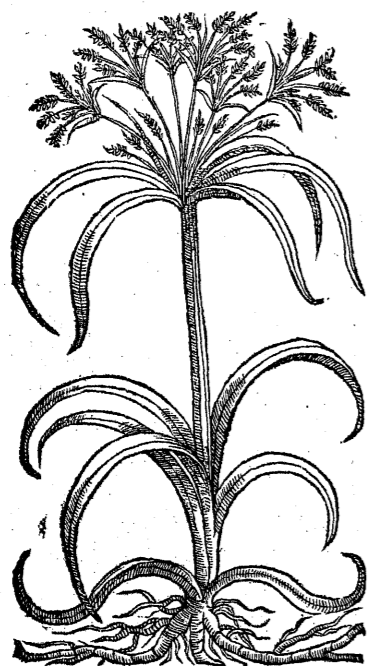
Lib. 21. c. 18.

CYPERVS.

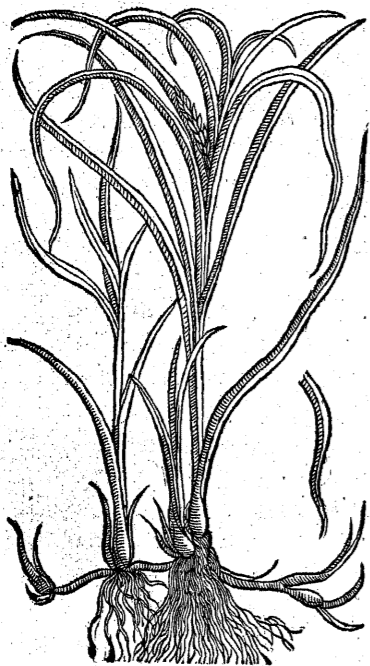
men, radix oliuæ nigræ similis, quam, cum oblonga est, cyperida vocant, magni in medicina vsus. Theophrastus cyperum inter orchomenij lacus plantas recenset, & *ἡ δὲ ῥίζα*, inquit, *τῆς κύπερου πολὺ τι τῶν ἄλλων παραλάσσει τῆ ἀνομιλία, τῆ δὲ μὲν εἶναι παχύτι καὶ σφικτικὸς αὐτῆς, τὸ δὲ λεπτικὸν τὸ ξυλωδὸς*. Id est, cyperi radix multum inæqualitate à cæteris distat, quod pars quardam crassa carnosaque sit, quardam gracilis atque lignosa. Ex his perspicuum est cyperum hunc nostrum ab illo non differre, folia enim ei sunt longa, angusta, dura, porraceis similia, longiora tamen & tenuiora: caulis cubitalis, aliquando maior, triangularis, alba intus medulla, vt in iunco, in cuius cacumine folia minora, quadantenus stellatim disposita, inter quæ semen prodit spicatum, herbacei coloris, radices subnigræ, cohærentes, oblongis oleis similes, aut rotundæ, aliquando longæ, geniculatæ, summo cespite vagantes, succulentæ, suauissimo odore, inter sese implicatæ, fibris numerosis. Nascitur in palustribus & humectō solo. Solū est in caule & radicibus discrimen, reperitur enim caulis quandoque quadrangularis, vnde iunci quadrati nomen ei à Celso positum. Dioscorides vtramque differentiam comprehendens, nec triangulum, nec quadrangulum dixit, sed angulosum. Præterea cyperi nostratis radices oblongas oleas non referunt, nec omnino rotundæ sunt, sed longæ sibi cohæfū mutuo implexæ, & multis fibris capillatæ. Sed hoc discrimen plures cyperi species esse, quā à Dioscoride positæ fuerint tantū arguit, minimē verò plantam à nobis hīc depictam cyperum non esse. Est enim Cyperus peregrinus siue Syriacus rotundus maior & minor, auctore Pena. Nostras, longus odoratus, longus inodorus. His ad-

CYPERVS Longus odorator, Lobell.

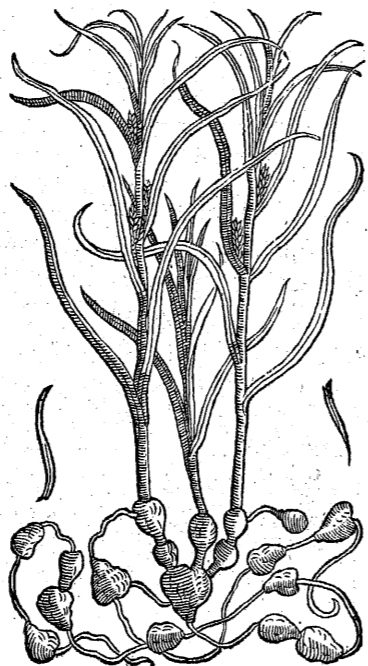

dit Cyperum gramineum, & Veronensium Trafos, cyperi congeneres, quos Cyperos esculentos vocat, de quibus egimus in libro de Bulbofis. Lobellius tres Cyperos proposuit. Primus est Cyperus longus odorator, Belgis & Anglis *Urwilden Galegaen*, & Galingua dictus, Hispanis *Imcia olorosa*. Is maior, habitior, carnosior, & odorator est: radices illi longæ, inter sese implicatæ polypodij modo, suavissimi odoris. Alter est Cyperus aquaticus septentrionalis, qui in scrobib⁹ & riuulis ad Scaldæ amœnissima fluenta ponè nouam Antuerpianam urbem, iisdem foliis & iubata panicula prouenit. Radix nonnullas sed paucas, teretes, oliuares, oblongiores, instar filipendulæ emittit glandulas, gustu adstringentes, nulla odoris gratia. Tertius, Cyperus rotundus litoreus inodorus, in borealis Angliæ & Belgij fluminum litoreis lenitèrque fluentium riuulorum & maris alluionibus oritur, radicem longè latèrque sparsa fobole, multis & bicubitalibus implicatarum filamentis, cypero rotundo parium: folia angulosa sunt, caulis cubitalis & sesquicubitalis, nitidus, triquetrus, in quo racemosa iuba, congesta. Gustu subabstringit: radix frigida & sicca, odoris & saporis expers. Huc accersit Pena Cyperum Gramineum, seu Miliaceum, suadente caule natalique loco. Est enim inodori cyperi quadantenus affinis, breuioribus tamen foliis, quæ ab imo orta medio tenus fermè caulem am-

CYPERVS Aquaticus, Lobellij.

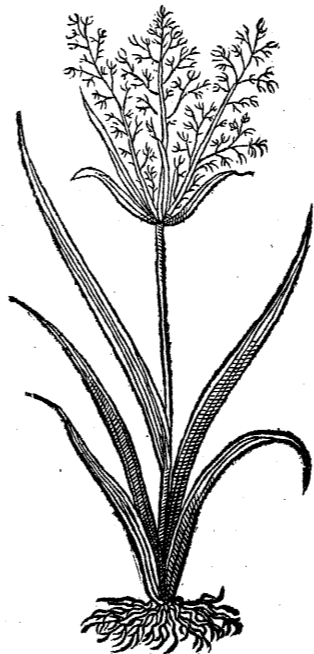

CYPERVS, Rotundus inodorus, Lobell.

biunt

CYPERVS Gramineus seu miliaceus, Pena.

biunt pedalem, ternis angulis asperum, comadonatum sparsa, eleganti, & maiore quàm pro sui magnitudine, copioso milij aut iunci referata semine, circum cuius imum aliquot foliola enascuntur, vt in Cypero. Collectus est ad Necarû flumen agri Heidebergenfis. Cypero calida vis inest, vt scribit Diosco. Venarum spiracula laxat: vrinam ciet: ad calculos, aquàmque subter cutem vtilissimè bibitur: aduersus scorpionum ictus remedio est: perfrictionibus vuluæ & præclusionibus fotu prodest: pellit menses, contra vlcera oris etiam si depascant, vorèntque farina efficax est, malagmatis calfacientibus, & vnguentorum spissamentis benè adici solet. Galenus de eiusdem viribus ita scribit. Cyperi radices maximè vsui sunt, exalfaciètes pariter & exsiccantes absque mordacitate. Itaque vlceribus, quæ præ nimia humiditate cicatricè difficilè admittunt, mirificè profunt: habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter vlceribus, oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiam illis inesse testificandum, quia & calculo vexatis congruunt, & vrinam mensèque prouocant. Hæc Galenus. Cyperi radicem farina, addita baccarum lauri eadem mensura, vrina impubis pueri excepta & illita, hydropicos mirificè iuuat.

Lib. 1. c. 4. Temper. & Vires.

Lib. 7. sim.

Marth. in cap. 4. lib. 7.

ASPHODELVS PALVSTRIS. CAP. III.

SVBI VNGEMVS iuncis plantã hãc appinctam, ob magnam quæ ei est cum iuncis quibusdam, præsertim cum aspero similitudinem. Eam vulgò anonymon, Dodonæus asphodelum palustrem vocat, quòd caulis cum floribus antherico similis asphodeli speciem esse ostendat, tametsi folia gladioli sint aut iridis, pulchrè virentia, aliquantulum striata, iunci asperi, aut iridis, aut gladioli similia, sed angusta & dodrante breuiora: caulis rectus, pedalis, asphodeli satis similis: flores è senis foliolis, exiguis staminibus in medio, veluti asphodeli, minores tamen, colore è luteo pallentes: semen perexiguum, in oblongis & acuminatis vasculis, radix subest longa, geniculata, non absque fibris, quæ serpit gramini modo. Gaudet locis humidis, & palustribus. Æstiuis mensibus floret. Asphodelus acorifolius, luteus, palustris à Lobellio & Pena dicitur.

Nomen.

Lib. de flo.

Forma.

Locus.

TYPHA

Nomina
Pet. Pen. in
Ad.

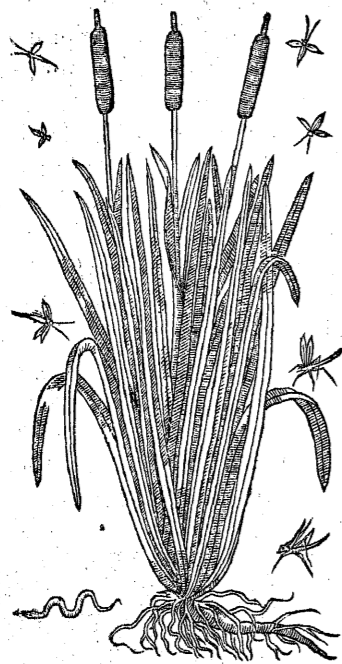
Lib. 3. c. 62.

In cap. 116.
lib. 3.

Forma.
Lib. 3. c. 116.

TYPHA, Aquatica.

Ibid.

TYPHA Græcis, Typha Latinis, cui cylindri turbinatæque florum effigies quasi typhonis sese gyrantis turbinem, aut gigantis staturam minacem signaret, nomen dedisse videtur, Galli *Masses* appellant, appositè, inquit Ruellius, quod sceptræ regum & clauas argenteas vel aureas, quæ ante primos magistratus gestantur, *masses* vulgò dictas perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summam fastigiatus æmuletur, Hærusci *Mazza sorda* Matthiolo auctore, quod eius lanugo si in aures incidat, surditatem afferat, Germani *Mofz* & *Narrenkolben*. Typha hæc aquatica & palustris dicitur, vt ab ea differre intelligatur, quæ cerealis typha nominatur, de qua inter fruges dictum est. Typha, inquit Diosco. folium edit cyperidi simile: caulem album, læuem, æquabilem: florem in cacumine ambiètem densum, qui in pappos resoluitur. Quæ descriptio plantæ hanc nostram notis omnibus exprimit, foliis enim cyperidis erumpit, ab imo exeuntibus, angustis, mucronatis, dorso eminentiore triquetris, inter quæ è radice iuncea, crassa, geniculata, candida, sapore dulci, caulis emergit atior interdum homine procerò, teres, rectus, læuis, glaber, enodis, non inanis, cuius fastigium densa compactaque florum congerie stipatur, & veluti spissa cingitur lanugine, sesquipalmm pedemve longa, quadam tritici turcici, vel potiùs clauæ rotundæ similitudine, quæ lanugo in pappos tandem euanescit vêtis abrepta, pulla intus, foris nigricans, siue cinerea. Hunc florè ἀρθήλην à quibusdam nominari scribit Dioscorides, quamvis lanosam comam in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures herbæ, & in palustribus iunci gerunt, Græci generatim anthelen dixerint, Latini paniculam. In Dioscoridis exemplaribus Latinis legimus caulem typhæ album læuem esse, &c. At Græca omnia quæ videre licuit, vocem λυκὸν aut similem minimè habent. Sic enim in omnibus legimus. Τύφη φύλλον ἀνίησι κυπερίδι ὅμοιον, καυλὸν λεῖον, ὀμαλὸν &c. Id est, Typha profert folium cyperidi simile, caulem læuem, æquabilem. Neque Oribasius aliter legit. Est & id annotatione dignum, quod scribit Theophrastus, cap. 11. lib. 4. Histor. ἰδιότατον δὲ πάντων ἐστὶν ἡ τύφη, δὲ ἀφύλλον εἶναι, καὶ τῶ μὴ πολὺ ῥίζον. Id est, Maximè peculiare hoc typha habet quod folio careat, & numerosas radices habeat. Quod cum absurdum sit, quod typha arundinis vel cyperidis folia habeat, necesse est locum hunc Theophrast. esse deprauatum: Quare legit Dalechampius τὸ ἀφύλλον εἶναι, quod flores teres, & tornatæ clauæ similis conspicitur, nullis foliis reliquorum more stipatus. Typha in iis est quæ in palustribus & stagnantibus aquis, amnibusq; leniter fluentibus nascitur, vel teste Theophrasto, ἡ δὲ τύφη, inquit, καὶ εἶνα τῶν ἐλκτων ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀδιάφρακτα, & ὀμαλῇ, καὶ θάπερ χοῖνος. Id est, Typha autem & quædam palustria & lacustria, nullo intercedente nodo qui partes diuidat, æqualia sunt, qualis iuncus est. Iulio mense eius caulis lanosa floccorum densitate obducitur, Augusto in pappos abit. Typhæ flos, auctore Dioscoride, suillo adipe eloto exceptus, ambustis medetur. Ex quibus colligi potest potissimū typhæ florem non euidenter calefacere, neque

Lib. 12.

Locus.

Lib. 1. hist.
Cap. 8.

Tempus.

Vires.

Lib. 3. c. 116.
Fuch. c. 317.

neque refrigerare, & modicè abstergere atque exsiccare. Typhæ lanugine, inquit Matthiolum, additis betonicæ foliis, gladioli & hippoglossi radicibus, omnibus in tenuissimum puluerem redactis, & assatis ouorum luteis exceptis vtuntur quidam fœliciter ad enterocelas, quod medicamentum quotidie exhibent ieiunis drachmæ pondere, triginta dierum spatio, eoque medicamento non modò pueros adolefcētēsq; sed etiam eos qui ætate sunt consistente sanari pollicentur, si tamen interim optima ligatura & emplastris glutinantibus ima pubes probè muniatur. Sed id nõ lanugini, verum betonicæ, hippoglossi, gladiolo fortassè acceptū ferendum, satiusque fuerit hanc abesse, quæ suffocationis periculum minatur: mures enim sic enectos vel plebs nouit, & ineptiora cætera medicamenta efficit. Eadem lanugine quidam culcitras replent, & renibus, æstuantibusque lumbis haud parum cõmodi adferunt puluilli thorivæ eadem facti. In agro Gebennesi quæ confluunt rhodanus & arua, Typha pusilla, siue Typhula exit, planè iuncea culmis, enodibus, rigidulis, cubitum & sesquicubitum vix excedentibus, binoque fastigiolo floris tomentacei donatis: nempe in extremo, vno exiguo & semine eroso, cui adnascitur foliolum triticeum, & intorquetur: altero autem inferiùs relicto spatio, crassiore & corpulentiore iuncum ambiente, typhæ non dissimilem, sed multò minorem vti & folia, quæ ad imum sunt aliquantulum rigida: radix prolixius reptat.

In cap. 116.
lib. 3.

Pet. Pen. in
Ad.

Pena, ibid.

TYPHA Minor,
Pena.

ARVUNDO. CAP. V.

ARVUNDO Græcè κλάμος vocatur, Arabice *Casab*, Gallicè *Canne*, vel *Roseau*, Italicè *Canna*, Hispanicè *Cannas*, Germanice *Korb*. Dioscorides quinque arundinum genera veluti notiora prodidit. Quædam nastos vocatur, id est, sarcta & solida, ex qua sagittæ fiunt, quædam scemina, ex qua tibiæ linguæ efficiunt. Alia syringias, quod fistulis addicta sit, cui multum inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum conscriptionem accommodata. Alia crassa, concaua, apud amnes nascens à quibusdam Cypria, ab aliis donax appellata. Alia phragmites seu vallatoria, gracilis, candicans, vulgo cognita. Theophrastus arundinum differentias constituit, ex ipsarum corpore solido, cauo, ex breuitate, proceritate, crassitudine, gracilitate, foliorum multitudine, paucitate, natalibus ficcis, aquaticis, denique ex ipsarum vsu, de quibus postremis Theophrasti ordinem secuti priùs tractabimus. Ac primùm duo genera facit, ἀρυστικόν, quam tibialem Plinius interpretatur, & alteram. Sed huius aliam esse χαρρακίαν, cui nullum nomen Latinum dedit Plinius, Gaza vallarem seu vallatoriam interpretatus est, crassam & firmam, ideò vallis & sepibus hortorum & prædiorum idoneam, vnde ei nomen inditum. Phragmitem Plinius alicubi vocauit. Aliam πολυκίμων, id est, textilem, eodem Gaza interprete, fortassè quod ex eius foliis storeæ, tegetes, spiræ, atque alia id genus fierent. Theophrasti verba hæc sunt. Τοῦ δὲ κλάμου δύο φασὶν εἶναι γένη. τὸν δὲ ἀρυστικόν, καὶ τὸν ἕτερον. ἐν γὰρ εἶναι τὸ γένος τῶ ἑτέρου. διαφέρει δὲ ἀλλήλων ἰσχυρῶ, καὶ λεπτότητι, & ἀσθενείᾳ. καὶ γὰρ εἶναι τὸν μὲν ἰσχυρὸν, καὶ παχὺν χαρρακίαν, τὸν δὲ ἕτερον πολυκίμων.

Nomina

Genera
Lib. 1. c. 9.

Lib. 4. hist.
Cap. 12.

Lib. 16. c. 36

Lib. 32. c. 103

Lib. 4. hist.
Cap. 12.

Quæ

Quæ sic traduxit Gaza. Arundinis duo genera tradunt, tibialem, & reliquam: quippe unum genus reliquæ deprehēdi, sed inter se inuicem differre firmitate, crassitate, tenuitate, exilitateque. Crassam & validam vallatoriam vocant, alteram verò textilem. Ex qua traductione, tum ex ipso contextu perspicere licet emendatiùs hæc sic legi posse, διαφέρειν ἢ ἀλλήλων παχύτητι καὶ λεπτότητι, ἢ ἰσχυρίῳ καὶ ἀσθενείῳ, id est, differre inter sese crassitudine & tenuitate, robore & debilitate. Nec hic præmittendum est Plinium de eadem re tractantem non *πολύκιμον*, sed *πολλίαν* legisse, scribit enim, Characian vocabant crassiorē firmiorēque, plotian verò subtiliorē. Qui locus aut mēdosus est, aut Plinius vocum affinitate deceptus, cum hanc arūdinem legisset apud Theophrastum nasci ἐπὶ τῶν πολυάδων, id est, in insulis fluitantibus, *πολλίαν* vocavit, quasi fluitantē, pro *πολύκιμον*. Addit Theophrastus, φύεσσι δὲ τὸν μὲν πολυκιμον ἐπὶ τῶν πολυάδων, τὸν δὲ χαρακίαν ἐπὶ τοῖς κάμυσι, κάμυθος δὲ καλεῖται οὗ ἀνὴρ σωληθροισμένος κλίμας, καὶ συμπεπλεγμένος ταῖς ῥίζαις. τοῦτο δὲ γίνεται καθ' ἕως ἀντόπης τῆς λίμνης ἔνυστιον ἢ χωρίον. γίνεσθαι δὲ ποιε τὸν χαρακίαν τὸ οὐ ἀυληθικός, μακροβιον μὲν τοῦ ἄλλου χαρακίου, σικωληθέρων δὲ. Id est, Textilem in insulis fluitantibus (Plinio interprete) nasci, vallatoriam in comythibus (Plinius dixisse videtur in ripis expatiantis lacus.) Comythas autem vocant, vbi coaceruata arundo mutuo implexas radices habet, quod fit stagnorum locis in quibus tellus pinguis fuerit. Nonnunquam vbi tibialis, vallatoria etiam gignitur, longior quidem alia vallatoria, sed à vermibus eroditur. Deinde Theophrastus tibialis arundinis ortum, naturam, & differentias prolixius exponit, tum plures alias, vt diximus, arundinum species recenset, quæ ferè omnia Plinius transcripsit, & viginti nouem arundinis genera demonstrauit, in quibus calamum aromaticum numerat, de quo & arundine saccharifera, idoneo loco tractabimus. περὶ δὲ τοῦ ἀυληθικοῦ, τὸν μὲν φύεσθαι ἐν ναπηθέρῳ ὅπερ τινὲς φασί, καὶ ταύτην εἶναι τὴν τάξιν, οὐκ ἀληθές. ἀλλὰ δὲ μὲν ἔθρον ἀυληθίστις γίνεσθαι τῆς λίμνης. ὅτι δὲ τοῦτο διοικετὶ συμβαίνει ἐν τοῖς παρότερον χρόνοις, μάλιστα δὲ ἐν ναπηθέρῳ, τὴν γένεσιν τὴν καλὰ μὲν ταύτην ἐποιοῦν, δὲ συμβεβηκός ὡς τὰ ξιν λαμβάνουσιν. γίνεσθαι δὲ, ὅταν ἐπομβρίας γενομένης διειμμένη τὸ ὕδωρ διέλθῃ (non διέλθῃ, vt vulgò legitur) τοῦ ἀυληθίου, ἀνὴρ πολὺ καὶ καλλίω. τοῦτο δὲ μάλιστα μνημονεύουσιν γενοῦντος τῶν ὕστερον χρόνων, ὅτε σωληθῆ καὶ περὶ χερσῶν τῶν παρὰ τούτων γὰρ ἐφαίνετὶ πλεον βαθυθῆναι τὴν λίμνην. μετὰ δὲ ταῦτα ὕστερον ὡς ὁ λαμὸς ἐγένετο σφοδρὸς, πολλοὶ θῆναι μὲν αὐτὴν. οὐ μείναντος δὲ τῆς ὕδατος, ἀλλ' ἐκλελετο ὁ τόπος χετιμῶνος, ὅτε γένεσθαι τὸν κλίμα. φασὶ γὰρ, καὶ διοικετὶ βαθυθῆναι τῆς λίμνης μείναντος (non μείναντα, vt in excusis legitur) τὸν ἐπίοντα ἐναυθόν, ἀυληθίον, καὶ γίνεσθαι τὸν μὲν ἀδρυθῆναι ζυγίτην, ἐπὶ ἀν (non ἀδύαν, vt habent exemplaria) μὴ συμπαράμειναι τὸ ὕδωρ, βομβυκίαν. Id est, Tibialium quandam nono anno prouenire quidam aiunt, & hunc esse ordinem, quod falsum est. Profusus enim aucto lacu nascitur, sed quoniam id superioribus temporibus nono potissimum anno euenire videretur, hunc quoque arundinis ortum esse putarunt, id quod fortuito eueniebat pro ordine fumentes. Gignitur autem copiosior meliorque, cum post frequentes imbres biennio, minimum, aqua permansit, quod maxime posteriore tempore factum meminere, quando infaustum illud Cheroniæ accidit. Antea enim aiebant annis pluribus lacum altitudine creuisse, postea verò cum vehemens pestis inuasit, impletum quidem, at cum aqua non permansisset, sed hyeme decreuisset, sic prouenisse arundinem. Fertur enim, & ita videtur, aucta altitudine lacus durante inundatione sequente anno crassiorē fieri arundinem, & crassiorē factam, fieri ζυγίτην (Caza armamentariam vertit) bombyciā verò cum aqua non permanferit. Ex quibus Plin. hæc descripta. Tertia arundo est tibialis calami, quem auleticon dicebāt. Nono hinc anno nascebatur. Nam & lacus incremēta hoc tēporis spatio seruabat, prodigiosus si quando amplitudinē biennio extēdisset, quod notatū apud Cheroniā infausto Atheniēsum prælio, & apud Lebadiam sæpe notatur influente Cephisso. Cum igitur nono

Lib. 16. c. 36

Lib. 16. c. 36 & Lib. 24. cap. 11.

Lib. 16. c. 36

anno permanfit inundatio, proficiunt in aucupatoriā quoque amplitudinem: vocabantur zeugite. Contrà bombyciā maturius reciproco (subaudi lacu, id est, ripas deferente & in medium inundantes aquas recolligente, quarum profusione arundineta vigeant & augebantur) graciles. ζυγίτην igitur Plinius nunc eam quæ in amplitudinem aucupatoriam, nunc simpliciter aucupatoriam vocat. Dalechampsius iugalem potius latinè nominandam censet, vel quòd ea vites in iugum alligarentur, quam necēdæ vitis rationem docet Columella, ad quem vsū etiam arundineta in Italia potissimum culta fuisse scribit Plinius, vel quòd ex eius internodiis coniugatis compingeretur septenis, vt ait Ouidius, fistula cannis: ζυγίτην namque vocabant antiqui coniuncta arundinum paria, & μεσογόνια fabricandis musicis instrumentis idonea. Illud tamen scire etiam oportet, veteres ζυγίτην, seu ζύγης appellasse τῶν ὀρνίθων βρόχους, id est, laqueos ad capiendas auiculas destinatos, eisdemque calamis & amite in aucupis vsos fuisse, versiculo illo Martialis indicante.

Galbula decipitur calamis, & retibus ales.

Bombycia autem dicta fuisse videtur, vel quod ex ea βόμβυξ tibiæ genus fieret, vel quod bombyciis insectis corporis exilitare & strigoso habitu, arundo hæc similis sit. Præterea scribit Theophrastus, διαφέρειν τῶν ἄλλων καλὰ μὲν ἀσφία τινὲ τῆς φύσεως, ἀπληθές τερον γὰρ εἶναι καὶ ἀσαρκότερον, ἢ ἄλλως διετῆλην τῆ ποροσφίετι, καὶ γὰρ δὲ φύλλον πολλώτερον ἔχει καὶ λαβύλοτερον. τὴν δὲ ἀνθήλην ἐλάττω τῶν ἄλλων. τινὰς δὲ ἄλλως ἐκτείν. ὡς δὲ ποροσαγορεύουσιν ἐνναχίας. ἐξ ὧν ἀρῆται μὲν φασὶ τινες γένεσθαι τὴν ζυγίτην. καπορῆδεν δὲ ὄληγα παρὰ τὴν ἐργασίαν. τὴν δὲ τομὴν ὠραίαν εἶναι παρὰ ἀυληθίον, ἢ ἰσχυρὸν ἀπλάσως ὑπ' ἀρκίερω βοηδρομῶνος μνησ. τὸν γὰρ οὕτω τμηθέντα σύχνοισ μὲν ἔτεσσιν ὕστερον γίνεσθαι χρῆσιμον, καὶ προκαυλῆσεως διέεσθαι πολλῆς. συμμύειν δὲ τὸ σῶμα τῶν γλατῶν, ὁ παρὸς τὴν διακρίαν εἶναι χρῆσιμον. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν πλάσιν μελέσθαι, ἢ τομὴν μελεικνήθη. τέμνεσσι γὰρ διείνην τοῦ σκιρροειῶνος καὶ ἐκδοσβαϊῶνος. ὡς περὶ τῶν τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπῶν. γίνεσθαι δὲ φασὶν τερον διέχρησιμον, καὶ καυλῆσεως βραχέας διείεσθαι, καὶ καυλοσπασματὰ τὰς γλατῶνας ἔχειν. τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον τοῖς μετὰ πλάσματος ἀυθῶσι. Id est, Differre autem à reliquis arundinibus bombyciam alimenti natiui penuria: nam macilentiorē, graciliorē, & facie planè fœminam spectari, foliūque latius habere & candidius, & minus lanuginis quàm ceteræ, quasdam etiam nihil profusus habere, quas spadones appellant, ex quibus iuga optima fieri quidam affirmāt, pauca tamen in opere bene succedere. Has tempestiue cædi solitas ante Antigenem, cum adhuc simplicius tibia canerent sub arcturo mēse Septembri: sic enim cæsas multis post annis vtilis esse, multaque sonandi exercitatione indigere, sed ora linguarum conuiuere, quod erat illis ad res populo significandas vtilius. Posteaquam verò varietas fictiōque accessit, cæsuram mutata est: cædunt enim nostra ætate mēse Maio & Iunio ferè circa solstitium, aut sub ipso solstitio, & fieri in trimatu vtilis, & breui exercitatione egere, linguasque decliues esse, & quasi deorsum flecti, quod his necessarium est qui sonos variè fingunt. Quæ Plinius paucioribus verbis sic explicauit. Contrà bombyciā maturius reciproco, graciles, fœminarum latiore folio atque candidiore, modica lanugine, aut omnino nulla, spadonum nomine insignibus. Hinc erant armamenta ad inclusos cantus, non silendo & reliquo curæ miraculo, vt venia sit, argento iam potius cani. Cædi solebant tempestiue vsque ad Antigenem, cum adhuc simplici musica vterentur, sub arcturo: sic præparatæ aliquot post annos vtilis esse incipiēbāt, tunc quoque multa domandæ exercitatione, & canere tibiā ipsæ docendæ, comprimētibus se lingulis, quòd erat illis theatrorum moribus vtilius. Postquam varietas accessit, & cantus quoque luxuria, cædi ante solstitia cœpta, & fieri vtilis in trimatu, apertioribus earum lingulis ad flectēdos sonos: quæ inde sunt & hodie. His plurima alia generā, vt diximus, subiungit Theophrastus differentiis vel sensui perspicuis distincta. Quædam enim densa tam carne quàm geniculis: quædam rara, paucisq;

Lib. 4. c. 17. Lib. 16. c. 36

Ibid.

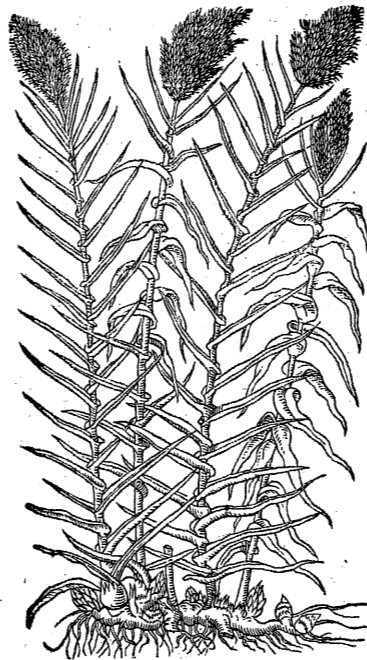
Ibid.

Ibid.

geniculis: alia caua tota, quam *σπεργγα*, siue *σπεργγίαν*, id est, fistularem nominant. Lib. 16. c. 36
 Plinius, Calamus verò alius totus concavus, quem syringiam vocant, vtilissimus fistulis, quoniam nihil est ei cartilaginis atque carnis. Orchomenius est continuo foramine peruius, quem auleticon vocant, hic tibiis vtilior, fistulis ille. At syrinx Theophrasto dicitur non syringias, quòd natura sua caua & inanis, medulla, carne, cartilagine vacua sit fistularum modo, non autem vt Plinius exposuit, quod fistulis vtilior sit, vt auleticos tibiis. Quare mirum est Plinium scripsisse calamum orchomenium auleticon continuo foramine peruium esse, cum id syringi tantum conueniat, & Theophrastus auletici seu tibialis naturam diligentissimè persecutus, nusquam id de ea tradiderit. Alia arundo solida, & tota penè intus repleta. Item alia breuis, alia procerà, excelsa, crassaque: alia gracilis foliosaque, alia vnicò folio. Multa etiam differentia pro natura vsuq; intelliguntur, singula enim ad singula vtilia. Donax (canna vocatur à Gaza, Columella fortasse exemplo, qui degenerem arundinem cannam vulgò vocari scribit, Plinius Græcum nomen retinet) cõmunissima arundo, cõfertissima est, siue ex vna stirpe numerosa, *λεγυμωδέτριον*, fruticosissima vertit Plin. (Fruticosissimus qui vocatur donax, non nisi in aquaticis natus, quoniam & hæc differentia est, multum prælata arundine quæ in siccis proueniat.) Quibus verbis Plinius Theophrasti sensum nõ rectè expressit, sic scribentis. *διαφέρειν δὲ ὅμως παντός κλάμου πολὺ, τὸν δὲ ἐν τῷ ξηρῷ, καὶ τὸν ἐν τοῖς ὑδασι φυόμενον*. Id est, multum in quouis arundinis genere differre quod in sicco natum est, ab eo quod in aquis creuit, vt hinc *διαφέρειν*, non præstare aut præferri, sed differre ac discrepare significet. Τοξικὸς, Creticam quidam appellant, sui generis est, nodis paucis geniculata, carnosior, flexumque maximè recipiens. Plinius. Suum genus sagittario calamo, sed Cretico longissimis internodiis, obsequentiq; quo libeat flecti, calefacto. Et aliquatò antè. Sed in hoc quoque, vt cæteris in rebus, vicit Italia, quando nullus sagittis aptior calamus, quam in Rheno Bononiensi amne, cui plurima inest medulla, pondusque volucres, contra flatus quoque pernicax libra. Sunt & differentia magna ex foliorum non multitudine aut magnitudine modo, sed & colore. Quippe quæ Laconica cognominatur, versicolor est. Item ex ipso situ atq; annexu: quædam enim ab ima parte, foliorum magnam partem ferunt, ipsaq; perinde atque è frutice se attolunt. Plinius. Differentias faciunt & folia, non multitudine, verum robore & colore. Valida Laconicis, & ab vna parte densiora: quales in totum circa stagna gigni putant, dissimiles amnicis, longisque vestitas tunicis, spatiosius à nodo scandente cõplexu. Ex quorum locorum collatione intelligere licet de prauatè legi in Plinio, Valida Laconicis pro Varia, & ab vna parte densiora pro ab ima. Sic enim habet Theophrastus. *πικίλος γὰρ ὁ λακωνικὸς κλάμενος*. Varius est foliorum color eius quam Laconicam vocant. Et, *καὶ τὸ γεν γὰρ ἐνίοι παλαιοὶ φέρουσι τῶν φύλλων*. Id est, Quædam ima parte folia plurima edunt. Quidam discernenda lacustrium tantum generare ferè volunt, quòd habeant vel nulla, vel pauca folia, & nõ nihil similia cyperi: phlei, algæ, butomi. Sic enim conuertèda hæc Theophrasti verba. *κεδὼν δὲ τινὲς φασὶ καὶ τῶν λιμναίων τὰν τὴν εἶναι τὴν διαφοράν, πολὺ φύλλον καὶ ἀλεγοφύλλον, ἢ παρῶμοιον ἔχειν τρόπον πῶς τὸ φύλλον τῷ τοῦ κυπέρου, καὶ φλεῶ, ἢ βρύς, καὶ βυτίμου*. Genus aliud arundinis ponit Theophrastus *ἐπιήσιον*, id est, pumilum, quod non erigit caulem, sed super terram graminis modo spargitur, atque ita crescit, mascula solida est, femina inanis. Plinius. Est & obliqua arundo, non in excelsum nascens, sed iuxta terram fruticis modo se spargens, suauissima in teneritate animalibus. Vocatur à quibusdam Elegia, corruptè pro epigetos, vel Plinius legit in Theophrasto, *ἐπιήσιον*, sed ἐλέγιον. Idem Plinius tradit arundines esse in India tanta proceritatis, vt singula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. Et alibi. Arundini Indica arborea amplitudo, quales vulgò in templis videmus. Nauigiorum etiam vicem præstant,

præstant, si credimus, singula internodia. Addidit piscatorias idem, & quæ chartis feruunt arundines scriptorias, videri potest & ad arcam his adnumerasse, his verbis. Est & in Italia nascens Adarca nomine, palustris: & cortice, tantum sub ipsa coma, vtilissima dentibus: quoniam vis eadem est, quæ sinapi. Qui locus sic corrigendus videtur, palustris, in cortice calamorum tantum, & sub ipsa coma nascens, &c. Id quod perspicue demonstrant eadem verba alibi repetita. Sinapis naturam effectusque eosdem habere traditur adarca, inter siluas tacta, cortice calamorum sub ipsa coma nascens. Verum Plinius adarcæ non vt arundinis, sed eius rei quæ in arundine nascitur, & ei insidet, cum de arundinibus tractauit, non absurdè meminit, eiusque naturam demonstrauit ab arundinum natura planè diuersam, id quod dilucidius declarat alio in loco. Inter aquatilia dici debet & calamochnus, Latine adarca appellata, nascitur circa arundines tenues è spuma aquæ dulcis ac marinæ, vbi semiscet. Vim habet causticam, &c. Quo loco calamachnè, id est, τῶν κλάμων ἀχνην legere oportet, nõ calamochnum, vt in vulgatis exemplaribus legitur, & circa arundines tenuem, nõ tenues, è spuma aquæ dulcis & marinæ, id est, salis, vbi se miscent, vt si quando in paludem lacumve foris salus sese exoneret, quod Lacui Carcaffonæ oppido vicino accidit, quem incolæ Marfonetam vocant, in quo cedentibus per aestatem aquis, & sal radiis solis coctus, & adarca scirpis ac iuncis inhærescens, æstu cõcreta colligitur. Ex tot arundinum generibus aliquot depingemus. Ac primum arundinem cõmunem, siue marem, siue vallatoriam

ARUNDO Domestica, Matthioli.

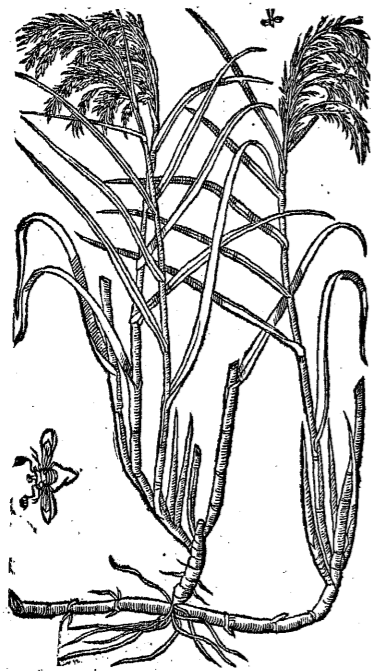
Matthioli, quæ ad decem cubitorum proceritatem adolescit, militaris hastæ crassitudine, robusta ac firma materia, intus inanis, compactis per interualla geniculis. Cortice vestitur squamoso, qui facile detrahitur, aspero, subalbicatè. Folia illi sunt longa, milij Indici æmula, sed latiora ac longiora, aspera vbique superficie, & acuta. Pauculas fert seu spicas milij modo sparsas, lanosa molliq; cæsariæ nutates ac purpurascens, quæ hyeme in auras abeunt sine vllò seminum vestigio: radix subest alba, dura, tuberosa, cõtorta, geniculata, vt in iride, sed longè maior ac robustior. In vineis feritur, in hortis ac viridariis ad vitiũ palos, ad sepes hortorum, & ad topiaria opera. Hæc arundo an vallatoria esset Dioscoridis, dubitauit aliquando Matthiolus, quod ea Dioscoridi sit gracilis ac cãdicans, hinc verò depicta crassior. Sed cum Theophrastus, inquit, scribat vallatoriam crassiorẽ esse ac firmiorem, credibile est hunc Dioscoridis locum de prauatum esse, præsertim cum septis, palis ac topiariis operibus crassæ arundines tenuibus sint aptiores. Hæc Pe-

na & Lobellius esse censent, quæ Donax seu Cypria dicitur, fatiua nostras, Gallis Carne, Italis Calami à sar Conocchie, nullumq; in Dioscoride mēdum esse affirmat Dodonæus, cum scribit phragmitem gracilem esse, & cãdicantem (Alij legunt ὑπόλεπτον, λευκὸν, id est, aliquatulum gracilem, cãdidam) esseq; χαράκιον Theophrasti crassam ac firmam, quam Gaza vallatoriam conuertit, quamquam eadem est χαράκλας Theophrasti & φραγμαίτης Dioscoridis. Vallatoria Dodonæi, Penæ, Lobellij, culmum seu scapum profert longum, crebris geniculis cinctum: folia multa, longa, lata, aspera; in summo caule effusa exit iuba, mollis, ac veluti lanuginosa, radices subsunt longæ,

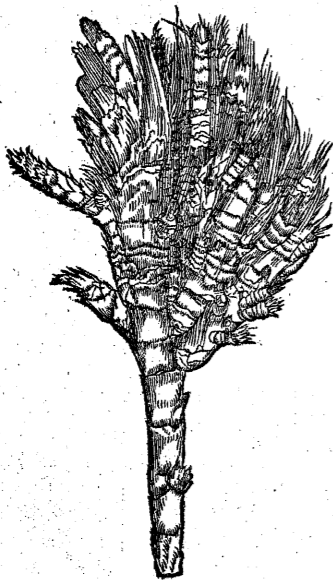
albæ, geniculatæ, ac latè serpentes. Nasçitur in pigris aquis, veluti in vrbium fossis, & circa fluminum ripas, Belgio ac Germaniæ vulgaris, tenuis, candicans, præsertim vbi inaruit, non solum ad operiendas domos vtilis, sed & sepimentis maximè idonea. Hæc Arundo Dodonæi est arundo palustris Matthioli, vt pictura & delineatio demonstrant. Est enim Arundo palustris Matthioli arundinis primo de-

Lib. 4. hist.
Cap. 55.
De fru. ca.
17.
In cap. 97.
lib. 1.

ARVND O Vallatoria,
Dodonæi.

ARVND O, Epigæos.

rum per ambitum tunicas inducit. Hæc arundo pumila in faccis magnis costo arabico & zinzibere plenis aliquando reperta veluti rara ac inusitata hîc doctis & rei herbariæ

ARVND O Palustris,
Matthioli.

scriptæ modo: radices habet crassas, contortas, geniculatas, ex quibus culmi proceri, crebriorib⁹ geniculis distincti, foliis ipsos ambiçtibus, longis, latis, acuminatis: coma in summis culmis lanuginosa. Quæ quarto loco depicta est arûdo calamus est, humi sparsus graminis modo, quod de arûdine epigæo prodidit Theophrâ. cortice fuluo cõtectus, lineis squamatim cingentibus distinctus, cauliculos alios multos vtrinque producens densa cõgerie stîpatos, simili cortice, similiterq; squamoso virgatos, qui rursûm & alios gignût, pminetium veluti nodorû aut oculorum modo exertos, plures superiore parte qua terrâ nõ attingit, pauciores inferiore qua terræ insternitur, aspectu pulcherrima, densissîma illa tenuium cauliculorum furculorumq; congerie, cum cæteræ arundines folia tantûm hinc inde mittât, nullos autem præterea vel furculos vel calamos, folium nostræ arundini simile à nodis exoritur, sed numerosius magisq; multiplex, & plures complexu inuolucro

ARVND O, Minima.

herbariæ studiosis spectâda proponitur. Arundinem minimam plâtam quinto loco hîc pictam herbarij vocât: quidam gramen iunceum, alij gramen arûdinaceum. Radix ei parua, cãdida, breuis, parum fibrata: caulis singularis, teres, pedali altitudine: folia graminis, pauca, longa, acuminata, angusta, gracilia, ex magnis interuallis caulem vestiçtia, in furculos valde exiles caulis fastigium finditur, in quorum summitate semè est exiguum, nigrum, velut in corymbos coaceruatum. Iisdè in locis prouenit in quibus gramè aculeatum, & gramè stellatum alibi descripta, nõnunquam ex vno & eodem cespite. Est & Arundo seu Cãna Indica hodie nominata, quoniam ex America primûm delata fuit, & eius stolones cãnarû seu arûdinum ritu geniculati sunt, à nonnullis quia eius flos nõdum apertus cancri chelas colore & forma refert, flos cancri, ab Hispanis & Lusitanis Cuentas, à numerâdo, quòd ex istius fructu vt ex tenellis & deciduis malis arantiis spherulè precatoriæ fiât, ab aliis cannacorus, ambigue inter cãnas & acorum naturæ. Huic primûm vnus, deinde plures stolones ex eadè radice prodeunt, cubiti vnus, interdum duorum aut

trium altitudine, digiti crassitudine, geniculati arundinis modo, quos circa genicula ambiût folia multa, ampla, tràsueris filis neruosa, foliorum Musæ arboris specie, sed tenuia, herbaceo virore pallascetia, & in extremo acuminata, quæ cum primû erumpunt chartaceorum corniculorum modo cõuoluta conspiciuntur, & gustata herbaceum quẽdam saporem referunt primûm, qui paulò post nõnihil acrimoniæ

ARVND O seu Canna
Indica, Clusij.

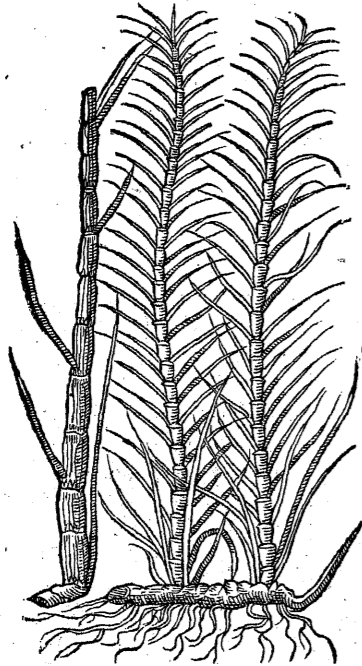

ARVND O seu Canna
Indica, Dalechamp.

admixtum habet. In summo caule sunt flores, gladioli floribus forma similes, colore phœniceo pulcherrimè nitentes, capitulo cuidam hirsuto inhærentes, quod cum flore nõdum aperto cancri seu locustæ marinæ chelam quadatenus representat, floribus dilapsis aut marcidis, capitula ista augetur, fiuntq; triangula & veluti spinosa, fructus ricini modo, in quibus semè per maturitatem fuscum & atrum, rotundum: radix nodosa, crassioribus fibris stipata, ex cuius nodis aliis adnascèntibus radices aliæ procurantur, matri similes. In Lusitaniæ monasteriis quibusdam frequètem vidit Clusius etiam media hyeme florètem. Hodie multis aliis in locis feritur & colitur à rei herbariæ studiosis in fictilibus, aut ligneis doliis, vt foli meridiano facilius exponatur: quoniam calore & apricatu valde gaudet, altiofaq; planta borea flatu & frigore maximè læditur. Huius folia esse putant, quibus massas gummi elemni obuolutas videmus in Seplassis. Huc inferèda Arundo Saccharifera Indica, inter miliaceas & arundinaceas plantas media. Septenùm octonùmve pedum calamos proferit, pollice crassiores, densis geniculis interceptos, fungosa, succulètra, valde dulci candidaque medulla farctos, folia binos cubitos æquant, angustiora tamen Donacis, scabra, & secundum longitudinem striata, numerosa, stolonum eiusdem cum cæteris arundinibus coloris amplectètia, angustiora iis quibus Sacchari metæ inuolutæ passim apud infitores cernuntur: flos in summo comosus, & quadantenus Melicæ. Radix ad cannæ radicem accedit, sed minùs lignosa, succulentior, dulcior: ex qua germina oriuntur quæ resecta factioni opportuna sunt. Panguntur etiam taleæ ex ima radice abscessisse, atque bello proficiunt in Gallia & Belgio, sed hyemis iniuria pereunt. Humentis solo gaudet, sed calidiore aère, & tepidiore aura. Liquorem siue laticem fundit (Saccharum vocant) cuius satis celebrari nunquam potest tum lautitia, tum vtilitas, in culinis, in Pharmacopœorù Officinis, esu, potu, in secunda & aduersa valetudine, in quavis ætate, forte, regione. Etsi prima, nõ tamen sola huius ferax est India, sed etiam Madera & Canariæ. Est & iam Europæ multis ad Mediterraneum Oceanumq; mare tractibus inquilina, vt Hispaniæ, Lusitaniæ, Siciliæ, atque etiam in amœnissimis

ARVUNDO, Saccharifera.

Locus.

Olbiæ in Gallica prouincia viretis, nõ procul & è regione Stœchadum insularum teste Pena. Vallatoriæ arundinis radix, vt ad vires transeamus, trita per se, aut cum bulbis spicula aculeosq; corpore extrahit: luxata lûborumq; dolores cum aceto mulcet. Virètia folia tusa & imposita erysipelata & cæteras inflàmationes sanât. Corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanântur, lanugo atûdinum in aures illapsa furditarem inducit. Eadem etiã cypria arûdo efficere potest. Eadem & quædam alia Plinius prodidit. Arundinis radix cõtrita & imposita filicis stipem corpore extrahit: item arûdinem filicis radix. Arundo cypria quæ donax vocatur, corticis cinere alopecias emédatur: item putrescètia vlcera. Foliis eius ad extrahendos aculeos vtuntur. Efficacius & contra ignes sacros collectionesq; omnes. Vulgaris arundo extræctoriam viam habet, & recès tusa non in radice tantum, medetur & luxatis & spinæ doloribus radix in aceto illita. Eadem recens trita & in vino pota venerem concitat. Arundinum lanugo illata auribus obtûdit. auditum. Et alio in loco. Phragmitis radix

Lib. 24. c. 11.

Lib. 32. c. 10.

radix recens tusa luxatis medetur, & spinæ doloribus ex aceto illita. Cypria: verò quæ & donax vocatur, cortex alopeciis medetur vltus, & vlceribus veteratis: folia extrahendis quæ infixæ sunt corporibus, & igni sacro. Panicula: flos si aures intrauerit exurdat. Qua de re sic differit Galenus. Calami phragmitis radicem cum bulbis aculeos & stipites ex alto extrahere quidam scripsère, ceu trahèdi quædam viis ei insit. Nos tamen eius rei periculum non fecimus. Verùm quantùm ex gustu licet conicere, abstergentem facultatem possidet non paucam, minimeq; aciem. Quinetiam folia ipsa abstergentis sunt facultatis: cortex verò eius cõbustus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiunctum habès absterforium quiddam, vt exsiccet & excalfaciat tertio quodammodo ordine, plus tamen desiccet quàm excalfaciat. Vitandus est eius flos quæ Anthelen vocant. Nam si in aures incidat, adeò tenaciter inhærens affigitur, vt auelli nõ possit, auditumq; vitiet, quamobrem sæpissimè exurdat. Hæc Galenus. Traditur à rei agrariæ aucto-ribus inter arundinem & filicem intestinum esse odium, quare arundinem vomeri alligatam filicem in agro destruere ac enecare prodiderunt. At eò maior arundini cum asparagis intercedit amicitia. Nam si ferantur in arundinetis, ibi mirificè proueniunt.

Li. 7. simpl.

GRAMEN.

CAP. VI.

DE Gramine vulgari & multis graminum generibus diximus alibi, nunc de pluribus aliis hîc tractabimus cum palustribus & aquaticis plantis. Primum de gramine aquatico, cui radix nigra, longa, geniculata, huc illuc sese diffundens per cœnosum solum, multùm fibrata: folia arundinis, angusta, quæ ex caule sesquipedali per interualla prodeunt, cyperi similia: flos in paniculis nigris pendulus, cyperi modo, gustu insipido. In locis palustribus, & riuorum marginibus, crescit. Gramen aculeatum, id fortassè cuius meminit Plinius, radice nititur exili, breui, candicante, capillamentis fibrata: folia

In Ag. c. 19.

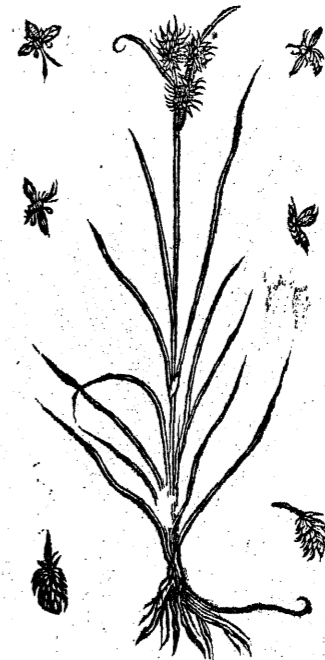
Forma.

Locus.

Li. 24. c. 19.

GRAMEN Aquaticum.

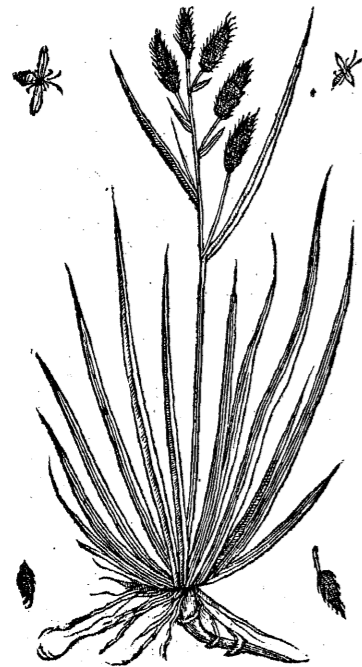
GRAMEN Aculeatum.

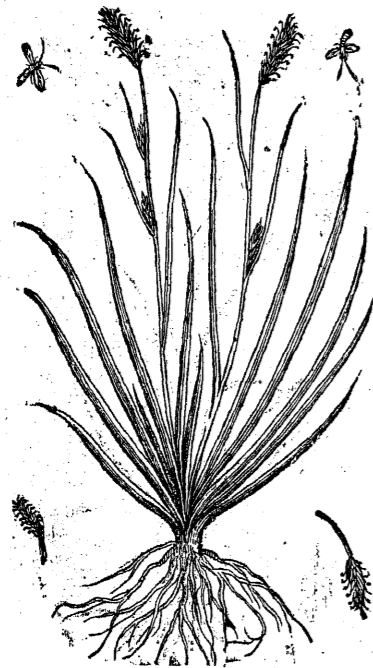
PP 4

fert graminis similia, angustiora, tenuiora, propè radicem multa, in caule pauca: is dodrantalis est, teres, in cacumine quatuor aut quinque echinos producens, oliuæ paræ non dissimiles, aut potius xanthij fructibus: quos conuolutos olim naribus inferebant & extrahebant sanguinis ciendi gratia. In riguis nascitur inter arundines, typhos, & alias id genus aquaticas plantas. Gramen arundinaceum radice est

GRAMEN Arundinaceum.

GRAMEN Nigrum.

foris nigra, intus alba, geniculata, in obliquum serpente, supernè modicè fibrata, subdulci: foliis arundinis, non adeò latis, ad radicem multis, in caule sesquipedali paucis: flore nigro, spicato, aspero, & si præmas digitos pungente. Equis & bubus noxium esse aiunt. In humidis scaturiginibus fontium & riuorū per pinguia loca decurrentium prouenit. Gramen nigrum radículas emittit multas candidantes: folia graminis longiora, circa radicem numerosa, pauca in caulibus duobus tribusve, dodrante altioribus. Flos spicatus niger, vnde huic planta cognomen, & in summo caulium eminet, & ex eorūdem medio prodit variis in locis inter ipsos cauliculos & foliolum, quod ex eorūdem latere exurgit. Ad riuulorum fluenta, & fontium scaturigines profilit. Gramen triangulū radicem profert nigram, crassam, multum fibratam, cœnum olentem: folia multa, longa, vnde cūque aspicias angulos tres ostendentia, qua de causa triangulum cognominarunt, florem spicatum, subnigrum, flosculos candi-

GRAMEN Triangulum.

cantes

cantes è spicarum rimis prominentem cū deflorere incipit. In pigris & stagnantibus aquis crescit. Plantam proximè depictam à similitudine quæ ei est cum gramine quod à Græcis ἀρρωτισ ἐν τῷ παρνασίῳ dicitur, à Latinis Gramen Parnasium, Dodonaus à quibusdam Gramen Parnasi nominatum fuisse tradit. Foliola mittit

Lib. 4, c. 31.

GRAMEN Parnasi, Dod.

rotunda, hederæ aut asari foliis haud multum figura dissimilia, sed multò minora, & virore magis diluto, inter quæ duo trësve cauliculi eminent, graciles, pedales, in imo rufescentes, in summo decoris floribus ornatos, candidis, quibus dissipatis succedunt capitula rotunda, quæ semen rubescens concludunt: radix est crassiuscula, multum fibrata. Semen desiccatur & subtiliū est partium. Graminis huius decoctum, auctore eodem Dodona, potu vetriculum humidum & imbecillum roborat, aluum sistit, nauseam prohibet. Eiusdem in vino aut aqua decoctum vrinas ciet, maximè eius semen: neque solum vrinas ciet, sed etiam calculos è renibus pellit. Folia virentia trita & imposita vulneribus recentibus, sanguinem sistunt, & ea glutinant. Ex

Vires.

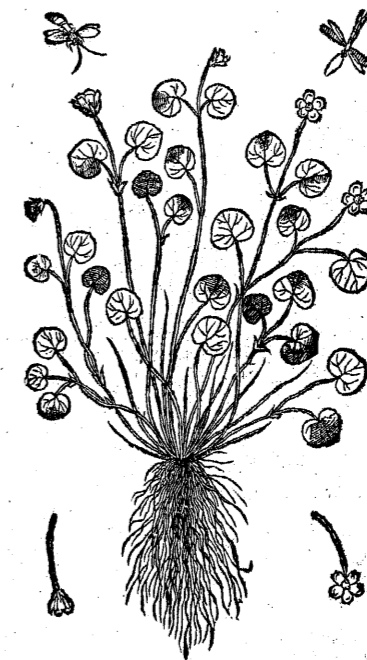
Ibidem.

herbæ succo collyrium paratur quod visum acuit, & oculorum caliginem discutit, si tantūdem vini & myrrhæ dimidium permiscueris cū piperis & thuris momento, quod vt diu integris viribus conseruari possit, ærea pyxide reponendum est. Prorsus idè in vdis Brabantini agri locis sponte oriri tradit Lobellius, sola florum duplicatione speciosa varium. Potest & gramen Parnasi nuncupari quod hîc depictum est, radicibus plurimis, longis, capillaceis, mollibus, candidis, caulibus

GRAMEN Parnasi duplicato flore, Lobellij.

ALIVD GRAMEN Parnasi.

numerosis

numerofis fruticosum, dodrantalibus: foliis hederæ facie fimilibus, denfis, fed non tam crassis, nunc prorfus rotundis, nunc tanquam in anguli acumen definētibus: flore copiofo, violæ fimili, luteo. Flos folium, fruticofa caulium congeries hiftoriæ Dioscoridis respondent, minimè tamen radicum crassities, numerus, fapor prædulcis. Sed quia herbarij Gramen Parnafi vocauerunt, mutare nomen non libuit.

Cap. 18. De alio Gramine Parnafi, ex Matthiolo in agro diximus.

CALAMAGROSTIS. CAP. VII.

Nomina **Forma.** **ΑΛΑΜΑΓΡΩΣΤΙΣ** Græcis, Latinis dicitur Gramen arundinaceum, quod mediæ fit inter Gramen & arundinem naturæ & figuræ. Cuius hîc genera aliquot exhibentur. Prima Calamagrostis leucanthemos, à candidis floribus meritò nominatur, caules proferens longos, rotundos, læves, minimè geniculatos, in quorum verticibus elegantes & candidi flosculi emicant, forma cucurbitæ flores referentes, omni odore destituti. In vliginosis locis nascitur. Altera Calamagrostis foliis vestitur acutis, longis, in medio anguloso neruo distinctis, ideóque triangularibus, herbacei coloris. Ex horum medio læves prodeunt & teretes caules, in quorum fastigiis veluti pilulæ prominent, exiguis & candidis fibris vel paniculis florentes: quæ pilulæ Iulio mēse

CALAMAGROSTIS I. & II.

CALAMAGROSTIS III. & IIII.

cum defloruerint, in echinata quædam capitula nucem myristicam magnitudine æquantia desinunt, quæ nihil aliud sunt quàm multorum seminum aculeatorum aceruus. Radix intra humum multis fibris & adnatis radiculis serpendo longè lateq; se diffundit. In vliginosis tractibus, & humectis pratis crescit. Hanc plantam Tragus sparganiû Dioscoridis esse iudicat. Duo alia Calamagrosteos genera, quod ad caules & folia acuminata attinet, prioribus similia sunt, sed multò minora & floribus distantia, gustu admodum ingrato, quæq; in pratis minimè cōmendantur.

CAREX.

Locus. lib. 2. c. 37.

CAREX TRAGI. CAP. VIII.

Forma. CAREX Latinis ex qua mollissima texuntur cathedræ vliginose & palustri loco plurima, foliis ferè est arundinis, longis, acuminatis, latiusculis, circa radicem numerosissimis, ex quorum medio exurgunt caules tenues, in summo paniculas ferentes. Radix crassiuscula est, & fibrata. Caricem veram hîc appictam Tragus nomine graminis vulgò cogniti depinxit, Gras à Germanis dicti.

Lib. 2. c. 37.

POTAMOGETON. CAP. IX.

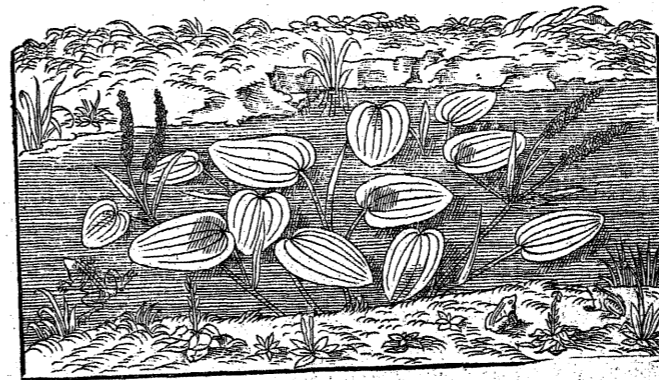
Nomina ATINIS Potamogeton & fontalis, Græcis ποταμογεντον, & χυιτης, Gallis Espe d'eau, Germanis Saurkraut. Potamogetoni nomen inditum est, quòd in palustribus & aquosis locis nascatur, auctore Dioscoride, nomen enim id fluminibus vicinam significat. Stachyites verò dicta quasi spicata, ob caulem quem ex se

Li. 4. c. 96.

mittit floribus & semine spicatum. Potamogeton, inquit Dioscorides, folium habet betæ simile δασυ, densum, non, vt verterunt, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Ex qua breui delineatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam hîc damus, esse Potamogetona. Caulem namque rotundum habet, geniculis intersectum, è quibus pediculi exeunt, foliis betæ aut plantaginis vestiti, paulùm supra aquam eminentibus. Flores etiam spicatos plantaginis instar profert, ac subinde semen. Radix flexuoso anfractu excurrit, è geniculis multis propagans fibras, fundo aquæ immerfas, è quo alimentum fugit. Consentunt & natales: nascitur enim in lacustribus & aquosis locis. Refrigerat & astringit, vt tradit Dioscorides, pruriticibus, vlcerebusque, vetustis, & iis quæ pascendo serpunt confert. Astringit & refrigerat si-

Forma. Ibidem.

POTAMOGETON I.

militer polygono, ait Galenus, sed essentia eius crassior quàm polygones est. Plinius de eadem hæc scripsit. Potamogeton ex vino dysentericis etiam & cœliacis, similis betæ foliis, minoribus tantum, hirsutioribusq; paulatim supereminens extra aquam. Peculiariter refrigerat, spissat. Vfus in foliis: cruribus vitiosis vtilia, & contra vlcerebus nomas, cum melle, vel aceto. Vetus Cornarij codex habet: extra aquam. Vfus in foliis: refrigerant, spissant, peculiariter cruribus vitiosis, &c. Subiicit Plinius. Castor hanc aliter nouerat, tenui folio velut equinis

Temper. **Virid.** Ibidem.

Li. 8. simpl. Lib. 26. c. 8.

Emb. 86. li. 4. Diosc.

POTAMOGETON 11.

equinis fetis, thyrso longo & læui, in aquo-
sis nascentem. Radice sanabat strumas &
durtias. Potamogeton adue: fatur & croco-
dilis: itaque secum habent eam qui venantur
illos. Nouit & alteram Potamogetona Da-
lechampius, quæ in lacubus & stagnis Sæqua-
norum gignitur, caulibus per aquam spar-
sis, angulosis, geniculatis, radículas exiles &
albas è geniculis mittentibus, quibus ob-
uium in ripis, cœnum solúmve apprehendit:
ex singulis quoque articulis singula folia
prodeunt, longo pediculo nixa, longiora
quàm in priore Potamogetone, crassiora,
& (quæ certissima nota est hanc ab illa di-
stinguendi) transuersis lineis virgata, cum
prioris folia lineis in longum ductis discrimi-
nentur. Flos spicatus rubet, longo hærens
petiolo: semen copiosum, durum, follicu-
lis inclusum.

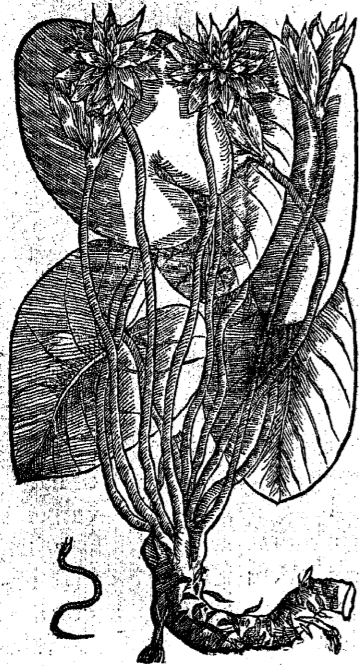
NYMPHÆA. CAP. X.

Nomina

NYMPHÆA Latinis, sicuti Græcis Νυμφαία vocatur, Arabibus Nilo-
far, Ninofar, & Nilufar, Officinis Nenufar, Gallis Blanc d'eau, & Lis
d'estang, Germanis Gelb, Vucisz, Schebluomen, Hispanis Escudetes del rio, &
Higos del rio. Aquæ, lymphæ seu nymphæ antiquitus vocatæ nomen

NYMPHÆA Maior alba.

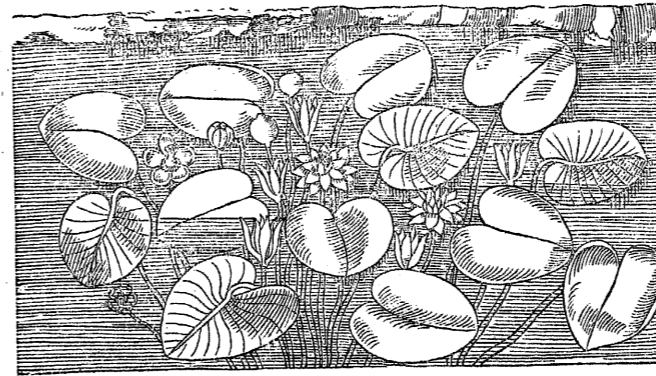

Li. 3. ca. 132.
Genera.
Ca. 132. li. 3.

Forma.
Li. 3. ca. 132.

& natales dederunt Nymphææ: aquosum enim
amat locum, inquit Dioscorides: vel id nomen
sibi vendicauit, vt ex veteribus aliqui fabulati
sunt, à Nympha quæ zelotypia Herculis inta-
buit, & mortua in palustrem hanc plantam
mutata est. Dioscorides duo ponit Nymphææ
genera: vnâ flore albo, radice nigra: alterâ flo-
re luteo, radice alba: quibus tertiam addit Mat-
thioli Nymphæam paruum, quæ in quibus-
dam Bohemiæ lacubus prouenit: quam alibi
quàm in Bohemia sese vidisse negat. Primam
igitur Nymphæam albam maiorem nomina-
re licebit: postremam hanc Nymphæam albâ
minorem. Sunt herbarij qui Nymphæam
quandam luteam minorem reperiunt, sed ra-
rius, idq; in Septentrionalibus regionibus af-
ferunt, à superiore illa quoque discernendam,
vt hæc minor, illa maior lutea sit nuncupanda.
Nymphæam albam maiore dixit Dioscorides
foliis esse fabæ Ægyptiæ, minoribus, & lon-
gioribus, aliis in summa aqua, aliis demersis,
pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore
lilio

NYMPHÆA LUTEA MAIOR.

lilio simili, albo, me-
dium croceum ha-
bente: cum deflo-
ruerit, vt rotundum
malum, aut papaueris
caput extuberat,
nigro, amaro femi-
ne, defo & lato, len-
ti gustus. Caulis est
læuis, niger, minime
crassus, Ægyptiæ fa-
bæ cauli similis: ra-
dix nigra, scabra,

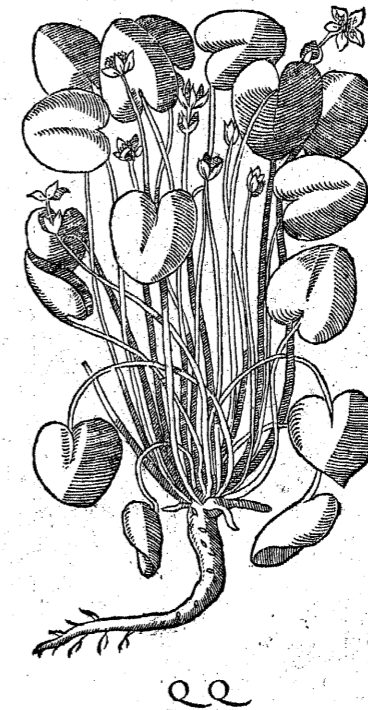
clauæ similis, quæ Autumnno secatur. Hæ omnes notæ nostro Nenufari optime
quadrant. Folio enim conspicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in stagnanti-
bus aquis supernatante: flore candido lilio simili, cuius medium croceum est, &
cum defloruerit, capite papaueris, in quo semen amarum, latum, pingue. Caulis
gracilis est & læuis: radix nigra & ampla, dulcis, nodosa, clauæ formam referens.
Nymphæa altera Dioscoridis foliis est ante dictæ, radice alba, scabra: flore luteo,
nitente, rosæ simili. Quæ itidem notæ in vniuersum omnes alteri Nenufari, quæ
luteis est floribus, respondent. Vtramq; sic depinxit Plinius partim ex Theophrasti
& aliorum, partim ex Dioscoridis, vel Crateuæ sententia. Nymphæa nata tra-
ditur Nympha zelotypia erga Herculem mortua. Quare Heraclion vocant ali-
qui, alij rhopalon, à radice clauæ simili. Ideoq; eos qui biberint eam, duodecim
diebus coitu genituraq; priuari. Laudatissima in Orchomeno & Marathone.
Bœoti Madon vocant, qui & semen edunt. Nascitur in aquosis, foliis magnis, in

Lib. 23. c. 7.

NYMPHÆA Lutea Minor.

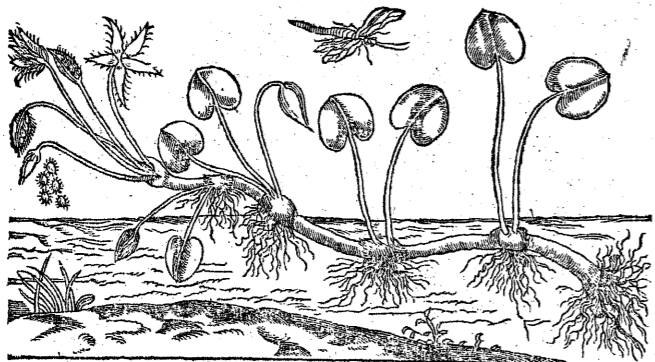
NYMPHÆA Altera Lutea Minor.

summa aqua, & aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio simili, & cum defloruit, capite papaueris, tenui caule. Secatur Autumno. Et mox. Est & alia Nymphaea in Theffalia amne Peneo, radice alba, capite luteo, rosæ magnitudine. Theophrastus de radicum differentia agens, ita de Nymphaea scribit. Γλυκίστα μὲν ἢ τε νυμφαία χαλαρμένη. Φύε' δὲ ἐν ταῖς λίμναις, καὶ ἐν τοῖς ἐλώδεσιν, οἷον ἐν τῇ ὀρχομηρίᾳ καὶ μαραθῶνι, & περὶ κρήνην. Καλεῖται δὲ αὐτὴν οἱ βοιωτοὶ μαδιωναίην, & τὸν καρπὸν ἐσθίεσιν. ἔχει δ' ὁ φύλλον μέγα ἐπὶ τῆς ὑδατος. Ἔναι δὲ φασὶν ἰχθυοῦν, ἐὰν τρέψῃ τις ἐπὶ τὴν πλῆθυσιν ἐπιθή. χρησίμη δὲ καὶ πρὸς τὰς διουσηνέειας πωμομένη. Id est, Dulcis Nymphaeae radix, quae nascitur in lacu-

Lib 9. hist. cap. 13.

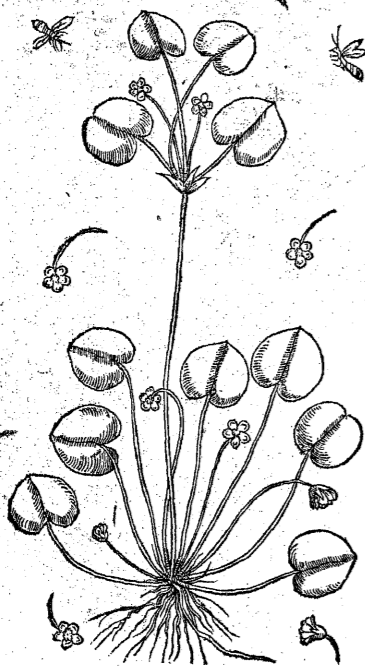
NYMPHAEA MINOR ALBA.

bus & palustribus, ut in Orchomenia & Marathone, & in Creta. Bœoti Madonain vocat, eiusque fructu vescuntur. Habet folia magna super aquam. Trita & plaga imposita sanguine sistere dicuntur: & pota ad dysenterias vilis est. Nymphaea minor alba, Morsus

ranæ Herbariorum: folio quidem Nymphaeae, sed brassicæ marinæ paulò maiore: flore candido, capitibus exiguis ut in cappari: semine intus papaueris magnitudine. Nymphaea lutea minor radiculis multis vliginoso cœno affixa est, capillaceis, è caulium nodis prodeuntibus: foliis multis, longo, rotundoq; pediculo nixis, gustu amaris, aquae innatantibus, densis: caulibus teretibus, geniculatis: floribus luteis, flori cucurbitæ per quâ similibus, quinque tantum foliolis constantibus, non, ut in lutea maiore, numerofo stipatu congestis, aut multos apices intus gignentibus, per ambitum venustissimè fimbriatis: cauliculo oblongo, lato & compresso, seminibus pleno oblongis, latis, in ambitu pilosis, atriplicis ferè modo, gustus quoque amari. Nymphaea alba maior & lutea in paludibus & stagnantibus aquis nascuntur. Nymphaea minor alba & lutea aquarum etiam sunt alumna: verum regionū maximè Septentrionalium. Lutea minor in Sébusianorū parte, quam vulgò Brefsiam vocant, plurimis stagnis ac viuariis innatat, quare omnibus illic nota ac celebris est. Præterea in Sequanæ ripis ad Mantam oppidum gignitur. Græcis fortassis incognita. Septentrionales, apud quos sæpius prouenit, Morsum ranæ vocitant, cum Nymphaea parua veriùs appellanda sit: magis enim ad Nymphaeas, quàm ad potamogetona, aut quamuis aliam palustrem herbam accedit, tum figura, tum natalibus. Alba minor alia radice est plurimis fibris sintul coaceruatis villosa,

NYMPHAEA Alia minor alba.

villosa, cubitalibus, quæ herbæ viticulas longè lateq; difiectas alunt in luto ad eò profundè demersas, ut nisi validè sub cœnum brachium adigas, vix vi eruere possis, villos multos per aquam spargente, ramorum geniculis affixos, tenerrimos, qui facilè rumpuntur cum herba vellitur: id quod multos decepit credentes nullam aliam radicem esse præter exiles eas fibras: folia multa Nymphaeae modo è nodosis ramorum per aquam fluctantium geniculis prodeunt, longo pediculo hærentia, aquis innatantia, minori chelidonio aut asaro simillima: quorum auersa parti ferè semper mucosi vermiculi, ex aqua recens compacti, velut agglutinati hæret & in ea fouentur: rami per summam aquam huc illuc diffunduntur. Flos est violæ, niueus, longiusculo capite & herbaceo inclusus priusquam dehiscat, longa virgula subiecta nuda, nec ramosa, nec foliosa, ut in chelidonio minore. Floret Augusti mensis principio. Flos noctu comprimitur & sub aqua latet, inter diu patescit, & aquis sese exerit. Euulsa herba & rursus in aquam iniecta viriditatem diu retinet, & quamuis radicibus careat, reuiuiscit tamen, nouamq; sobolem gignit. Sapor idem qui & lenticulæ palustris. Vis refrigerandi & humectandi. Miretur aliquis & iure quidem, Theophrastum quo loco palustres plantas, præsertim in Orchomenio lacu frequentes, tam diligenter enumerauit & descripsit, Nymphaeae lacuum & paludum ferè omnium aquis innascentis nullo modo meminisse, sed eo tantum loco quo de radicum differentia tractat, quem supra citauimus. At qui plantas Orchomenio lacui familiares à Theophrasto descriptas diligentius perpenderit, cõperiet, Dalechampij sententia, Sidæ nomine tum Nymphaeā ipsam, tum ipsius semen intelligi, quod eius lacus accolæ Nymphaeam Sidam nominent. Theophrasti verba hæc sunt. Πρῶτερον οὖν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ περὶ ὀρχομηρίου τὸ δι' ἔστι, τὰ φυόμενα δένδρα, καὶ ὑλημάτα. Ἰτέα, ἐλθαίγνος, σίδη, γέλαμος, ὅ, τε αὐλίσιμος καὶ ἕτερος, κύπερος, φλέω, τύφη. ἔτι γὰρ μὴν μηνίανθες, ἕμμη, & χαλαρμένη ἕπνον, ὃ καὶ πορογοροδύσει λέμμαι, τὸτο παλῆτον τὸ κατ' ὑδατος ἔστι. Id est, Primum in lacu Orchomeno arbores & materiae humiles proueniunt, salix, Elæagnus, Sida, Calamus tibialis & alter, Cyperus, Phleum, typha, meniantes, icma, yprnum. Quod enim Lemma vocatur, altius mergitur in aqua. ἢ δὲ σίδη τὴν μὲν μορφήν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκωνι, καὶ καὶ τὸ ἀνω κυλινδρῶδες (Gaza κωδιῶδες vel κηλυκῶδες legit) τοῖς τὸν ἔχει, πλὴν μείζον, ὡς κατὰ λόγον. μεγέθει δὲ ὅλος ὁ ὄγκος ἡλίκοι μῆλον. ἔστι δὲ ἔγυμνον, ἀλλ' ὑμένες περὶ αὐτὴν λευκοί, καὶ ἐπὶ τῆσιν ἔξωθεν φύλλα, πῶδῃ, παραπλήσια τοῖς τῶν ῥόδων, ὅταν ἐν χαλαρῇ ὡσι, τέτραρα τὸν ἀεθμὸν, ἀνορθῶν δὲ τὸς κόκκους ἐρυθρὰς μὲν ἔχει, τῶ χαλαρῇ δὲ ἔχει ὁμοίως τὰς ῥίζας. (Gaza legit, τοῖς μήκωνος, siue τῇ μήκωνι, vel potius τὰς ῥοίαις ex cõtextu & Athenæo, apud quem corruptè legitur δίδη pro σίδη) ἀλλὰ περὶ τὸν μικρὸς δὲ, καὶ ἔ πολλῶ μείζους κέγχυ. τὸν δὲ χύλον ὑδατῶδη τινά, καθάπερ ὁ τῶν πυρῶν. ἀδρῦε' δὲ τὸ γέρας, μίχρον ὃ ἔχει μικρὸν. ὃ δὲ ἀνθος ὁμοιον ῥόδου χαλαρῇ, μείζον ὃ καὶ ἔχδον διπλάσιον τῶ μεγέθει. τὸτο μὲν οὖν καὶ ὃ φύλλον ἐπὶ τῆς ὑδατος. μετὰ δὲ ταῦτα ὄσαν ἀπανθήσει καὶ συτῆ ὃ χαλαρῆς πιον, κατὰ κλίνας φασὶν εἶς ὃ ὑδαρ μᾶλλον. τέλος δὲ σωάπιδν ἐπὶ τῇ γῆ, καὶ τὸν καρπὸν ἐμχέτι. Id est, Sida specie papaueri similis est: caput enim cytini formam habet, vel ut legit & conuertit Gaza, tale etenim caput gerit, nisi quod amplius ad portionem, magnitudo mali tota amplitudo, est autem non nudum, sed candidis membranibus intectum, hisq; foris folia herbacei coloris similia rosæ, quæ adhuc sunt in calice, quaternæ se applicant: apertum grana rubra ostendit, figura non papaueris (sic legit Gaza, sed legendum, ut diximus, malo punico dissimile, ut totum caput malo simile sit, grana verò intus conclusa mali punici granis dissimilia, cum minora sint) sed orbiculata, exigua, nec multò milio maiora. Saporem quemdam dilutum habet ut triticum: crassatur æstate, pediculo paruo adnectitur: flos calici rosæ similis, sed maior, & ferè duplex magnitudine. Huic & folium super aquam extare affirmant, postea cum defloruerit, fructusque compactus fuerit, magis in aquam declinare: tandem

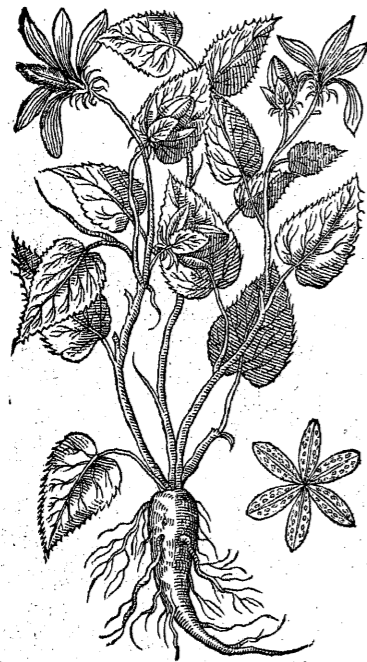
villosa, cubitalibus, quæ herbæ viticulas longè lateq; difiectas alunt in luto ad eò profundè demersas, ut nisi validè sub cœnum brachium adigas, vix vi eruere possis, villos multos per aquam spargente, ramorum geniculis affixos, tenerrimos, qui facilè rumpuntur cum herba vellitur: id quod multos decepit credentes nullam aliam radicem esse præter exiles eas fibras: folia multa Nymphaeae modo è nodosis ramorum per aquam fluctantium geniculis prodeunt, longo pediculo hærentia, aquis innatantia, minori chelidonio aut asaro simillima: quorum auersa parti ferè semper mucosi vermiculi, ex aqua recens compacti, velut agglutinati hæret & in ea fouentur: rami per summam aquam huc illuc diffunduntur. Flos est violæ, niueus, longiusculo capite & herbaceo inclusus priusquam dehiscat, longa virgula subiecta nuda, nec ramosa, nec foliosa, ut in chelidonio minore. Floret Augusti mensis principio. Flos noctu comprimitur & sub aqua latet, inter diu patescit, & aquis sese exerit. Euulsa herba & rursus in aquam iniecta viriditatem diu retinet, & quamuis radicibus careat, reuiuiscit tamen, nouamq; sobolem gignit. Sapor idem qui & lenticulæ palustris. Vis refrigerandi & humectandi. Miretur aliquis & iure quidem, Theophrastum quo loco palustres plantas, præsertim in Orchomenio lacu frequentes, tam diligenter enumerauit & descripsit, Nymphaeae lacuum & paludum ferè omnium aquis innascentis nullo modo meminisse, sed eo tantum loco quo de radicum differentia tractat, quem supra citauimus. At qui plantas Orchomenio lacui familiares à Theophrasto descriptas diligentius perpenderit, cõperiet, Dalechampij sententia, Sidæ nomine tum Nymphaeā ipsam, tum ipsius semen intelligi, quod eius lacus accolæ Nymphaeam Sidam nominent. Theophrasti verba hæc sunt. Πρῶτερον οὖν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ περὶ ὀρχομηρίου τὸ δι' ἔστι, τὰ φυόμενα δένδρα, καὶ ὑλημάτα. Ἰτέα, ἐλθαίγνος, σίδη, γέλαμος, ὅ, τε αὐλίσιμος καὶ ἕτερος, κύπερος, φλέω, τύφη. ἔτι γὰρ μὴν μηνίανθες, ἕμμη, & χαλαρμένη ἕπνον, ὃ καὶ πορογοροδύσει λέμμαι, τὸτο παλῆτον τὸ κατ' ὑδατος ἔστι. Id est, Primum in lacu Orchomeno arbores & materiae humiles proueniunt, salix, Elæagnus, Sida, Calamus tibialis & alter, Cyperus, Phleum, typha, meniantes, icma, yprnum. Quod enim Lemma vocatur, altius mergitur in aqua. ἢ δὲ σίδη τὴν μὲν μορφήν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκωνι, καὶ καὶ τὸ ἀνω κυλινδρῶδες (Gaza κωδιῶδες vel κηλυκῶδες legit) τοῖς τὸν ἔχει, πλὴν μείζον, ὡς κατὰ λόγον. μεγέθει δὲ ὅλος ὁ ὄγκος ἡλίκοι μῆλον. ἔστι δὲ ἔγυμνον, ἀλλ' ὑμένες περὶ αὐτὴν λευκοί, καὶ ἐπὶ τῆσιν ἔξωθεν φύλλα, πῶδῃ, παραπλήσια τοῖς τῶν ῥόδων, ὅταν ἐν χαλαρῇ ὡσι, τέτραρα τὸν ἀεθμὸν, ἀνορθῶν δὲ τὸς κόκκους ἐρυθρὰς μὲν ἔχει, τῶ χαλαρῇ δὲ ἔχει ὁμοίως τὰς ῥίζας. (Gaza legit, τοῖς μήκωνος, siue τῇ μήκωνι, vel potius τὰς ῥοίαις ex cõtextu & Athenæo, apud quem corruptè legitur δίδη pro σίδη) ἀλλὰ περὶ τὸν μικρὸς δὲ, καὶ ἔ πολλῶ μείζους κέγχυ. τὸν δὲ χύλον ὑδατῶδη τινά, καθάπερ ὁ τῶν πυρῶν. ἀδρῦε' δὲ τὸ γέρας, μίχρον ὃ ἔχει μικρὸν. ὃ δὲ ἀνθος ὁμοιον ῥόδου χαλαρῇ, μείζον ὃ καὶ ἔχδον διπλάσιον τῶ μεγέθει. τὸτο μὲν οὖν καὶ ὃ φύλλον ἐπὶ τῆς ὑδατος. μετὰ δὲ ταῦτα ὄσαν ἀπανθήσει καὶ συτῆ ὃ χαλαρῆς πιον, κατὰ κλίνας φασὶν εἶς ὃ ὑδαρ μᾶλλον. τέλος δὲ σωάπιδν ἐπὶ τῇ γῆ, καὶ τὸν καρπὸν ἐμχέτι. Id est, Sida specie papaueri similis est: caput enim cytini formam habet, vel ut legit & conuertit Gaza, tale etenim caput gerit, nisi quod amplius ad portionem, magnitudo mali tota amplitudo, est autem non nudum, sed candidis membranibus intectum, hisq; foris folia herbacei coloris similia rosæ, quæ adhuc sunt in calice, quaternæ se applicant: apertum grana rubra ostendit, figura non papaueris (sic legit Gaza, sed legendum, ut diximus, malo punico dissimile, ut totum caput malo simile sit, grana verò intus conclusa mali punici granis dissimilia, cum minora sint) sed orbiculata, exigua, nec multò milio maiora. Saporem quemdam dilutum habet ut triticum: crassatur æstate, pediculo paruo adnectitur: flos calici rosæ similis, sed maior, & ferè duplex magnitudine. Huic & folium super aquam extare affirmant, postea cum defloruerit, fructusque compactus fuerit, magis in aquam declinare: tandem

Tempus.

Lib. 4. hist. cap. 11.

terram contingere, fructumq; fundere. Hæc tam accurata Sidæ historia Nymphæam hoc nomine intelligi perspicue demonstrat. Nymphæa enim nusquam alibi quam in lacubus & paludibus reperitur, nec alibi flores eius foliaq; decerpuntur, quam summa aqua: flos præsertim luteæ rosæ calicibus similis. Fructus, quem peculiariter etiam Sidam vocant, membranosis & candidis foliolis obteguntur, papaueris caput figura æmulatur, tamen grandior & amplior, nempe mali ferè magnitudine. Æstate crassescit, & cum perfectus est paulatim aquam subit, donec terram attingat, tum demum fructum fundit. Semen apertâ Sidâ rubrum spectatur, malo punico dissimile, ut quod rotundum sit, minutum, milio non multo maius, saporis aquosi. Hæc, inquam, omnia in Nymphæa spectantur, nisi quis dicat à Theophrasto Sidæ semen rubrum, Nymphæa nigrum à Dioscoride dici. Cui facillè respondetur Nymphæa semen maturescens rubescere, siue rufescere, maturum nigricare. Præterea inter lacustres siue palustres plantas Nymphæam valde celebrem, nusquam alibi Theophrastus aut describit, aut recenset, cum tamen in Orchomeno lacu plurima nasceretur, eodem Theophrasto teste, cum ait, Dulcis est Nymphæa radix. In lacustribus nasci solet, ut in Orchomenia, Marathone, & in Creta. Hanc Bœoti vocant Madonain, fructumque mandunt: quod postremum itidem de Sidæ semine dixit Theophrastus. Cibo idonea ex nascentibus in lacu Sidâ, & ipsa, & folia ouibus, germen suibus, fructus hominibus. Pena plantam aliam raram & perelegantem maluaceam, & Althææ congenerem, non

ALTHÆA Palustris, Pena.

abs re à quibusdam doctissimis Sidam Theophrasti existimari scribit, cui quidem, ut si quæ alia, optimè quadrat. Nam *σίδη* Græcis dicta fuit, inquit, à flore eiusdem cum balustio coloris, nec absimili, qualem venustum imprimis ostendit hæc planta, florere solita in locis riguis, lacustribus agri Ferrariensis inter Patauium & Eridanum flumen. Radix hortensis maluæ, caulis cubitorum duorum, folia Althææ, sed oblongiora, laciniis acutioribus, flos purpureus, saturatus, pæoniae aut maluæ fatiua, aut cytini. Iuxta & in summis caulibus visuntur tempore vindemiarum vtricoli rotundi, oblongi, pullo colore, Aristolochiæ effigie, prægnantes, semine smyrnij, aut milij colore & magnitudine. Dicitur & Althæa palustris. Radix Nymphæa sicca cum vino pota, inquit Dioscorides, cœliacis dysentericisq; auxiliatur. Eadem stomachi ac vesicæ doloribus illinitur: vitiligines ex aqua emendat: imposita cū pice alopeciis medetur. Eadem contra veneris insomnia bibitur, siquidè ea prorsus adimit: pota assidue aliquot diebus genita-

le infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphæa luteæ semen & radix contra sceminarum profluvia efficaciter ex vino nigro bibuntur. Plinius de Nymphæa in medicina vsu sparsim hæc tradit. Radix nigra in sole siccatur, aduersaturque aluinis: quod corruptè legi affirmat Cornarius suppositum à quodam, qui cum oblitteratam lectionem assequi non posset, aduersaturque aluinis substituit ex Dioscoridis verbis *κοιλιακὸς ὀφελῆς*, idest, cœliacis prodest: aluinos dictos putans cœliacos: cum tamen hac voce vsus Plinius non comperiat. Nam quod alibi de Vin

de Vincaperuinca legitur, Aluinis imposita multum prodesse dicitur: hoc in vetere habetur, In aluta imposita, &c. Vetus itaque Cornarij codex habet, ac versatur, & pro aluinis alternis, vocis tam certa vestigia, ut non sit alia verior lectio exquirenda, cum & sententia ipsa ita plena reddatur. Idem Plinius vires Nymphæa ita tradit. Venerem in totum adimit, ut diximus, Nymphæa Heraclia, eadem semel pota in quadraginta dies. Insomnia quoque veneris à ieiuno pota, & in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non solum venerem, sed & effluentiam genituræ (ita *ὀνδραγγυμὸν*, idest, seminis in somno effusionem reddidit: vulgati codices habent affluentiam) ob id corpus alere, vocemque dicitur. Et alopecias emendat Nymphæa & cicutæ radix, si vnâ tritæ illinantur. Et, Nymphæa Heraclij semen cum vino potum dysentericis prodest. Tenesmo radix Nymphææ Heraclij è vino bibitur. Et, Aluum leuiter soluit & Nymphæa in vino austero. Nymphææ Heraclij radix è vino pota, & ipsa consumit lienem. Et, dolores vesicæ sedat ex vino Nymphææ Heraclij radix. Et, Nymphæa trita plagis imponitur (ad sanguinem sistendum.) Et, Vlcera manantia Nymphææ Heraclia radix sanat. Galenus verò optimè de hac re statuit his verbis. Nymphæa tum radix, tum semen desiccandi vim habet citra morsum. Itaque ventris profluvia cohibet, seminenque siue per insomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porro etiam dysentericos. Cæterum Nymphæa quæ candidam habet radicem potentioris est facultatis, ut & muliebri medeatur profluvio. Verum & hæc & ea quoque quæ nigram habet radicem ex vino nigro austero bibitur. Porro nonnullam habent quoque & abstergendi potentiam. Itaque & alphas sanant & alopecias. Cæterum ad alphas macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba. Arabes non solum Nymphæarum semine & radice vtendum præcipiunt, cum refrigerare & exficcare sit opus, sed & floribus, cum refrigerandum & humectandum sit, de quibus Græci nihil scripserunt. Nymphæa flos, inquit Auicenna, est frigidus & humidus in secundo. Serapio. Albasari, Nenufar est frigidum in tertio gradu, humidum in secundo, subtilium partium, penetratiuum, aufert vigilias euenientes à caliditate. Rhasis. Nenufar est frigidum, inducit somnum, sedat dolores: quod de floribus intelligendum est, & certa experientia compertum. Nam syrupus ex iis calorem immodicum valde exinguit, oleum & aqua ex iis stillatitia somnum alliciunt, dolores capitis sedant à bile excitatos. Quod si hæc Græcorum inuentis addiderint, non modò non culpandi, sed laudandi sunt potius: neque propterea existimandum eos de alia quam de Græcorum nymphæa loqui, cui cum refrigerandi & humectandi vim tribuunt, de floribus intelligunt, sicuti Græci atque Arabes de semine & radice, cum vim refrigerandi & exsiccandi illis inesse tradunt. Sed inde maiores rixæ & conuitia neotericorū in Arabes, qui Nymphæam quandam calidæ naturæ esse tradiderunt, & tenuium partium. Serapio. Est alia species Nenufarum, in qua est acuitas, caliditas & subtilitas, ita quod quando volumus calefacere in ægritudinibus frigidis, administramus eam, & inuenimus iuuamentum. Verum quid miri est cum Nymphæa inde dicta sit, quod lymphis nymphisve sit conuictrix & accola, Serapionem & ipso antiquiores palustrem aliquam plantam consimilem, calidâ, tenuantemque nymphæarum generibus adscripsisse: nimirum illam fortassè quam Belgæ *Dotterbloemen* nominant, periti quidam herbarij Caltham palustrem: quippe cuius natales, folia, flores Nymphæam luteam proximè referunt, atque adeo ut hanc illi quidam substituerint. Radix acris gustu est.

Lib. 9. hist. ca. 23.

Lib. 4. hist. cap. 11.

Lib. 3. c. 11.

Lib. 24. c. 7.

Embl. 134. lib. 3.

Li. 21. ca. 27.

Li. 26. c. 10.

Li. 25. ca. 11.

Lib. 26. c. 8.

Ibidem.

Li. 26. ca. 13.

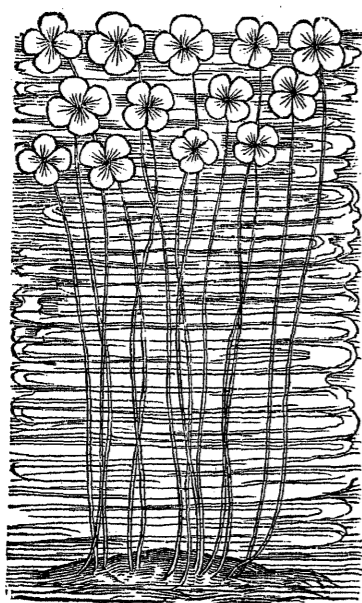
Ibid. ca. 14. Li. 8. simpl.

Lib. 2. c. 35. Lib. simpl. cap. 44.

Lib. simpl. cap. 44.

Petr. Pe. in Ad.

Lib. 4. hist. ca. 11. Nomen.

Forma.

LEMMA. NTER Lacus Orchomeni plantas Theophrastus Lemma recensuit, non Lemna, vt in vulgatis codicibus legitur, de qua, nisi quantum cōiectura probabili assequi possumus, nihil certi possumus iudicare. Lemma quidam dictum volunt quasi λεπιδα, idest, squamam, corticem, membranam à verbo λεπιδν quod significat λεπιδν, desquamare. Id Lemma esse cuius picturā hīc damus verisimile est. In lacubus stagnisque agri Segusiani limpidum aliquem riuulum excipientibus nascitur, longissimis & tenuissimis veluti filis ex profundo aquæ in summū emergentibus, in quorum fastigiis quaterna spectantur foliola, squamis piscium simillima, instar lenticulæ aquæ innatantia, carnosa, virgata: flos est candidus, gustus fatui. Nominis igitur etymologia, natales Lemmati satis conueniunt.

LENS PALVSTRIS. CAP. XII.

Nomina

LENS seu Lenticula palustris Græcis vocatur φόκος ὁ ἐπὶ τῶν τελευμάτων, Arabibus Tahaleb, seu Thaleb, Gallis Lentille d'eau, Italis Lente de i paludi, Germanis Uasser linsen, Hispanis Lenteyra dellagoal, Officinis Lenticularia seu Lenticula aquæ. Folio est rotundo, minuto, lenticulæ simili, paruo tenuiq; inhærens capillamento. Hæc si (quod nonnunquam accidit) aquarum inundationibus à pigris aquis influentes transferatur, cum litoribus inhæserit, mirum in modum propagatur: nam subnatis quibusdā capillamentis, quæ radicum vice esse videntur, sese terræ alligat, atque ita adolescens tandem erescit in plantam aquatico sisymbrio haud absimilem. Id quod naturæ operum indagatores non sine admiratione obseruarunt. Lens palustris reperitur in stagnantibus aquis, inquit Dioscorides, muscus lenti similis. Vis est ei refrigerans. Quare omnibus inflammationibus, ignibus sacris, & podagris cōuenit, tum per se, tum cū polenta imposita. Agglutinat etiam in pueris hernias intestinorum. Sic Plinius Lentem palustrem totidem ferè verbis describit. Est & palustris Lens nascens in aqua non fluente, refrigeratoriæ naturæ: propter quod collectionibus illinitur, & maximè podagris, & per se, & cum polenta: glutinat & interanea procidentia. Et Galenus, Lens palustris, inquit, humidæ frigidæq; temperaturæ est, vtrinq; ex secundo quodammodo ordine. Magnificiunt quidam, vt tradit Matthiolus, pumilæ huiusce plantulæ stillatitiam aquam

Forma. Matth. in ca. 83. lib. 4.

Locus.

Lib. 4. c. 83. Vires.

LENS PALVSTRIS, Matth.

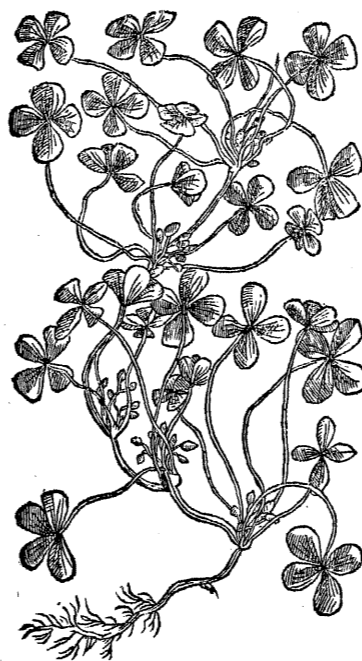
Li. 25. c. 22.

Li. 8. simpl.

Temper.

& Vires.

LENS PALVSTRIS Altera, Matth.

Lib. 4. hist. Cap. 11.

aquam ad internas viscerum inflammationes, & ad pestilentes febres. Quinetiam eandem præferunt ad oculorum ruborem, & palpebrarum phlegmonas, & ad mamarum & testiculorum collectiones antequam augeantur: nam illita non obscure fluentes humores repellit. Herba ipsa recens ex aquis allata & fronti adhibita, capitis dolores mulcet, qui à calore proenerint. Vescuntur ea anseres & anates magna voluptate, etiam gallinæ, cum aquis exempta furfuribus permiscetur. Sunt qui putant Ipnium plantam Orchomeni lacus à Theophrasto positam, lentem palustrem esse, & à Theophrasto siue à Bærotis sic nuncupatam quod fauillis è camino furnove euolantibus similis sit: nam ἱπνος caminum furnumve significat, cōiectura, vt aiunt, eò probabiliore, quod nusquam alibi huius lenticulæ herbæ frequentissimæ notissimæq; meminerit Theophrastus. Alia planta in paludibus quoque nascitur, inquit Matthiolus, quam à feminis figura lentem palustrem appellat, Caulem habet angulosum per aquā repentem, à quo per interualla multa simul oriuntur

folia longis ac tenuibus pediculis nitentia, quæ quaterna crucis figura sese pandunt, rotundo cacumine. Semen fert racemi modo in ipso caule inter foliorum pediculos lentium ferè effigie, non tamen adeò compressum, subnigrum, longiusculis pediculis appensum, densum, durum. Hanc à Cortuso accepit.

PHLEOS. CAP. XIII.

PHLEOS quoque lacustris est planta, & Theophrasto Orchomeni lacus incola, eaque, inquit, duplex, mas & femina, mas fructum fert, femina sterilis est, ad nexus utilis, mas inutilis. An verò à diligentibus herbariis tandiu quæ sita nusquam lacuum, paludum, aliarumve stagnantium aquarum comparebit phleos siue stæbe eander: enim plantam esse vulgò putant. Nam phleos mas Theophrasti fuerit ea quæ hīc primo loco depicta est: Radice breui, plurimis fibris huc illuc dispersis capillata, foliorum pediculis cubitalibus, angulosis, teneris, fungosis: folio triangulari, tribus cuspidibus mucronato, virgato, è viridi subluteo, valde inciso, vt in tres cuspides & earum mucrones finiat, super aquas eminente: caule laui, cubito altiore: flore violæ in terna foliola distincto, ex albò subpunicæ, extante in medio caruleorum apicum veluti glomo: fructu lato, subrubro, vel subrufo (ὑπόπυρρον enim legendū in Theophrasto, nō vt vulgati codices habent ἐπίπυρον) placentiæ simili (πλακοισίδες enim lege, non vt in vulgatis πλακοισίδες) præter quem globosa & echinata profert capitula. Euulsa hæc planta, & aquis destituta statim flaccescit & arefcit, vt non nisi in aquis possit viuere, quod de phleo Theophrastus tradit, licet autem eam in sicco emarcuisse putes, tamen aquis reddita statim exhilaratur ac reuiescit. Gignitur frequentius in coeno aquarum non pigrarum quidem aut stagnantium, sed limpidarum & assidue fluentium. Sunt quibus videatur planta secundo loco hīc apposita etiam phleos esse, vt fit vtraque mas, superior phleos angustifolia, hæc phleos latifolia

Lib. 4. hist. cap. 11. Genera.

Forma.

PHLEOS Mas, sive Stæbe Theoph. Angustifolia.

Marth.in
c.96.lib.4.

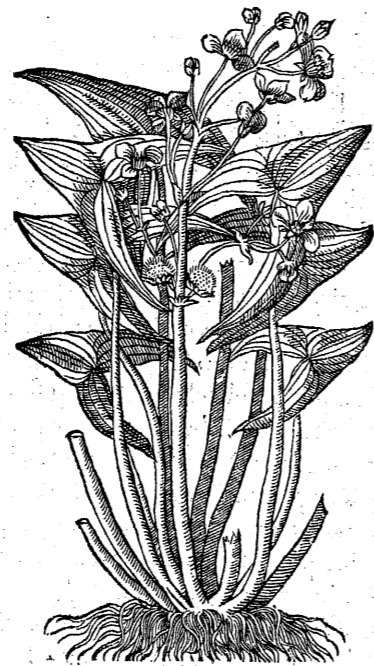
quam herbarij sagittam, vel sagittalem, alij Plinij Sagittariam aquaticam, sive Pistanam Magonis, quidam linguam serpentis vulgò vocant. Huius folium sagittæ tricuspis figuram proximè refert, supernè in vnam cuspidem, infernè in duas desinens: pediculo nititur triangulari, intus cauo, sesquicubitali, quandoque maiore pro aquarum profunditate in quibus viuit: caulem habet rectum, læuem, rotundum supernè in ramulos diuisum, quibus flores insident albi, ternis foliolis constantes, hærentque petiolis pari exortu à caule prodeuntibus. Ex his tandem capitula nascuntur subpurpurea, nucis ponticæ magnitudine, in quibus minutum semen concluditur, radicem habet albam, multifidam, fibratam. Temperamento est frigidum & humido, & iisdem cum plantagine aquatica viribus. Phleo fœminæ folia sunt longa, angusta, vtrinque velut acie manum conrectantium cæsim sauciantia, sic prominente & elato dorso, vt triangula videantur. Caulis ex mediis foliis prodit, tres aut quatuor pedes

altus, globosis & echinatis capitulis circa fastigium surrectis, vt in phleo mare, nullo fructu: radice priori simili. Gignitur ferè in amnium ripis. Huius foliis tegetes & storeas olim rustici texebant, quod ex maris foliis tenerioribus & fungosis fieri nequit. Priori phleo mari & phleo fœminæ cum tribulo (terrestri & aquatico)

PHLEOS Mas latifolia. Sagitta maior, Matth.

SAGITTA Minor, Matthioli.

ac ono

PHLEOS Fœminæ.

ac ononide cõmune id est, auctore Theophrasto, quòd licet spinosum folium non habeant, aculeatum tamen quippiam proferunt præter folium, nempe capitulum echinatum, vt tribulus terrestris spinosum feminis cõceptaculum, aquaticus corniculatam nucem, aculeis rigentem, ononis caulem aculeatum, licet nullius folium spinis armatum sit, vel, vt vulgata habent exemplaria, præter aculeos aliud folium gerunt, id est, nec in totum, nec foliis aculeata sunt. Prætereà nostræ de phleo sententiæ adstipulantur, quæ sparsim de ea scripsit Theophrastus. Phleo folio esse carnosum, multipliciter inciso, numerosis radicibus, non tamen altè descendentes, ononidis & tribuli modo alibi quàm in folio aculeos habere, vt diximus, germinare circa Vergilias, quo primùm tempore terram arant, in aquis vt Sidam & Butomum fructificare: fructum mollem esse, placentem similem, subrufum, quem ἀνθηλῆν vocant (quo nomine etiam typhæ florem dioi scribit Dioscorides) quo ad lixiuia vtuntur, partem radici proximam, quia tenera

Lib. 6. hist. Cap. 1.

Lib. 6. hist. Cap. 5.

Lib. 3. c. 16.

est, mandia pueris, radice pecudes pasci, fœminam sterilem esse, sed commodè neci, marem fructiferum, sed ad nexum ineptum. Hæc priori phleo mari, & phleo fœmine satis benè conueniunt. Ex quibus illud mirum videri possit, quisnam fructus phlei vsus ad lixiuia esse potuerit, vt fortassè corrupti Græci codices Theophrasti videri possint, in iisque legendum non πρὸς τὰς κοινίας, id est, ad lixiuia, sed πρὸς τὰς κοινίαν, id est, ad muros calce illinendos, siue tectorio opere inducendos: conuolutis enim phlei ramis fructu non detractò, muri calce diluta facilè illini possent. Quidam in lixiuii vtilem fuisse interpretantur, quòd eius caulibus subasperis lintea fordidà fricarentur ac detergerentur. Iam verò dicit aliquis, phleon foliis esse spinosis, Plinio ita scribente. Aliqua & secundum spinam habent folium, vt tribulus & ononis. Quædam in folio habent & in caule vt phleos, quod aliqui stæben appellant. At hæc perperam à Plinio ex Theophrasto conuersa esse perspicuum est ex ipsomet Theophrasto: sic enim scribit. τὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀκανθῆν, ἕτερον ἔχει φύλλον, ὡσαυτὴ ἢ ὄνωνις, τὸ τρίβολος, καὶ ὁ φλεῶς, ὃ δὲ τινες καλεῖσσι τριβῆν. Id est, quædam præter aculeos aliud habet folium, vt ononis, tribulus, phleos, quam nonnulli stæben appellant. Ad hæc Theophrastus paulò post negat folium phlei spinosum esse, cum enim dixisset capparim aculeos & in foliis & in caule habere, subiungit, nō quemadmodum phleos & hippophaes, quorum folia spinis carent. Et, τῆς δὲ ἀκανθῆς, ἐπιόμενον ἴναρ τοῦτο ἐστίν, ἐπεὶ δὴ διήρηται, ὃ μὲν ἀκανθῶδες ὄλων, ὃ δὲ φυλλῶ ἀκανθῶν, ὑπερ ἐκείνου χωρὶς λεκτέον, καὶ τῆς ὅσων, τῆς δὲ παρὰ τὴν ἀκανθῆν ἔχοντος φύλλον, ὡσαυτὸ φλεῶς, ὃ δὲ τρίβολος τὴν ἑσπάρτος ἰδίον ἔχει ὃ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἀκανθῶν ἔχει, ἀλλὰ τὸ φύλλον ἐπακνήθιον, vel ὡσαυτὸ φλεῶς, τὸ δὲ τρίβολος. ἢ δὲ κάππαρις ἰδίον ἔχει, &c. Sic enim emendandos esse vulgatos codices tum locus proximè citatus, tum spinosarum plantarum diuisio alibi ab eodem auctore posita, & hîc repetita demonstrant. Sed quoniam aculeatas (id enim consequitur) distinximus in eas quæ totæ spinosæ sunt, & eas quæ spinosæ habent folia, de vtrisque seorsum dicendum, & de tertio illo genere, quòd præter aculeum folium habet, vt phleos: tribulus enim & capparim id peculiare habent, vt non solum caulem aculeatum habeant, sed etiam

Lib. 4. hist. Cap. 11.

Lib. 21. c. 15.

Lib. 6. hist. Cap. 1.

Cap. 5. lib. 6. hist.

folium,

folium : vel, vt phleos & tribulus: capparidis enim id peculiare habet, &c. At ne quis miretur tribulo & cappari modo aculeos in caule folium tribui, vt ononidi, phleo, myacanthæ, hippophai modo, præter aculeos illos spinas etiam in foliis, intelligat eundem Theophrastum duo tribuli genera posuisse, vnum folio ciceris, minimè aculeato, alterum folio aculeato. Similiter capparidis nostras foliis est minimè pungentibus, sed spinosis ramis infesta, quæ verò in Ægypto, & multis Græciæ locis gignitur, & ramis & foliis aculeatis riget. Sed si Theophrasti phleum hîc exhibuimus an propterea Dioscoridis stœben inuenimus? In ea sanè sunt sententia plerique herbarij, moti cōiectura ex Theophrasto sumpta, qui loco supra à nobis citato scribit Phleon à quibusdam stœben appellari. Sed leuis est hæc coniectura, & parui admodum momenti ad probandum phleon & stœben eandem esse. Idem enim nomen contrariæ etiam naturæ plantis à diuersis auctoribus sæpè inditum est, quod in hac maximè perspicuum est, vel Galeno teste, qui in Antidotis stœbes meminit, acris valde & calidæ facultatis, qua doliis aggesta pater imbecilla vina conseruabat. Verba eius hæc sunt. Nascitur apud nos herba quædam fructifera, admodum calida & acris, & quæ aromaticum quippiam habet. Vocant autem ipsam indigenæ Colymbada, quidam verò stœben, ad vina conseruanda maximè idoneam. Componunt itaque in hac herba vasa vinaria. Et alioqui per foramina calorem ex magna domo in cellarium admittunt, vt hoc tum ex adueniente calore, tum ex stœbe calefactum omne vinum conseruet, ne vnquam acefcat. Alius verò stœbes meminit in lib. simpl. cuius fructus & folia adstringendi vim habet, mordacitatis expertem. Sed & desiccant euidenter in tertio ferè ordine incipiente, quæ eadem planè est quæ Dioscoridis stœbe, cuius semen & folia adstringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur, auribus quoque purulentis instillatur. Illita folia, oculis ab ictu cruentis profunt, & erumpentis sanguinis impetus cohibent. Hîc adnotandum, plantam quam pro phleo scemina exhibemus à Dodonæo pro Butomo depingi & describi, quod folia angusta & longa habeat, vtrinque acie sua manus atrectantium vulnerantia, dorso ita eminente, vt triquetra videantur, quòdque locis palustribus exeat, vt de Butomo scripsit Theophrastus. Alij acorum palustrem, Butomum Theophrasti esse volunt, vt diximus cap. de Acoro, permulti Dodonæi Butomum Sparganium Dioscoridis faciunt, de quo mox.

Lib. 6. hist. cap. 5.

Lib. 6. hist. cap. 1.

Lib. 1.

Lib. 8. Vires.

Lib. 4. c. 11.

Lib. 4. c. 56. Butomus Dodo.

Lib. 4. hist. cap. 11. Lib. 4. c. 21.

SPARGANIVM. CAP. XIII.

Nomina

Lib. 4. c. 21. Forma.

Lib. 2. c. 38. Cap. 115.

Lib. 4. c. 56. Cap. 116.

SPARGANIVM & Xiphidion dicitur Latinis, vt Græcis Σπαργάνιον & Ξιφιδίων, Arabibus *Safarheramon*. Sparganium, auctore Dioscoride, folia habet gladioli, sed arctiora, & magis inclinata, in summo caule veluti pilulæ sunt, in quibus semen. Dodonæus in Histor. stirpium, pro sparganio pingit & describit plâtam, quam Belgæ *Vuatterliisch* appellât, ipse in frument. Historia, Gladiolum palustrem, siue aquaticum: plerique Scirpum, alij Iuncum floridum. Pena & Lobellius, atque permulti herbarij sparganium Dioscoridis, & Theophrasti Butomum esse volunt, eam quam coniecturis quibusdam adducti pro Phleo scemina haberi posse superiori capite indicauimus, nominis argumento id docente, inquit Pena, qui *Βούτρομον* interpretatur admodum scindens. Præterea plâta hæc in paludosis & riuis prouenit, foliis iunci & cyperi similibus, dorso prominente & carinato triquetris, acie sua vtrinque manus arripientis sauciantibus, partim à radice graminea fibrata erectis, partim in bicubitali caule alterno situ sparsis & reflexis, in alarum cauo globulos echinatos saturatè, virentes, duros, firmos, platani pares habente, gustu subadstringente, sicciore, & insipido. Dodonæus in Hist. stirp. pro Butomo descripsit, in frument. Historia, Platanariam à fructuum cum platani pilulis similitudine nuncupat, à quibusdam Belgis *Rietgras* dici ait, id est,

SPARGANIVM Alterum, Lobelij.

id est, gramen arundinaceum. Sparganium esse *Vires.* negat, quod vel solus, inquit, pilularum situs ostendit, quæ non ἐπ' ἀκροῦ τοῦ κέντρου, id est, in summo caule modo, sed & infra eius summum multo, & alibi quoque exoriuntur. Matthiolus dubitat an eadem plâta genuinum sit Dioscoridis sparganium, quia folia habet xiphio latiora, non arctiora, sursum spectantia, non humi procumbentia. At vaga illa latioris angustiorisque folij nota, inquit Pena, sæpè non certa, sæpissimè in contrarium accipienda in Dioscoride ostenditur alibi: & vbi dicit ἐπιελιγότερα, magis quàm gladioli inclinata, aperte indicat esse magis disparata & sparsa (vt sanè sunt) quàm sint gladioli, quæ plurimum recta, & proximè caule parallela assurgunt. Alterum Sparganiū pinxit Lobellius, radice & foliis priori similibus, caule simpliciore, alis viduo, minore, per interualla verticillis distincto, à quo florū globuli oriuntur molliores, minúsque spinosi & echinati. Datur, inquit Dioscorides, radix & fructus cum vino commorsis à feris, sic enim Græcè legitur, Ἰδιόγει ἡρίζα, καὶ κερπὸς οὐδὲν ἐπιελιγότερα. Ruellius Plinium secutus vertit, contra serpentis venena radix cum vino datur. Sic enim Plinius habet. Aduersus serpentes bibitur & eius radix quæ sparganium vocatur ex vino albo. Galenus. Sparganium & ipsum desiccantis est facultatis. Matthiolus plantam istam iuncis adiunxit, & iuncum floridum appellauit, eoque nomine depinxit. Nascitur, inquit, in Bohemia iuncus circa aquas, quem à floribus speciosis quos edit, iuncum floridum vocare voluimus, eiusdem cum aliis facultatis.

Lib. 4. c. 21.

Lib. 25. c. 9.

Lib. 8. simpl.

In cap. 47. lib. 4.

MENYANTHES PALVSTRE Theophr. CAP. XV.

THEOPHRASTVS inter Orchomeni lacus plantas Menyantes retulit cum Icma & Ipno. Gaza mensifloram conuertit. At quoniam triphyllum asphaltodes à veteribus menyantes, auctoribus Dioscoride & Plinio, vocatum fuit, hæc verò planta triphylli modo in longis pediculis folia gerit, eam Menyantes palustre Theophrasti esse herbarij iudicant. Sed *μηνιάγρος* ex Gazæ translatione in Theophrasto quidam legunt pro planta lacustri, apud alios auctores *μηνιάγρος* pro triphylo asphaltite. Radice est longa, candida, densis geniculis tuborum modo in sese factis, modicè fibrata: foliis latis, lauibus, crassis, fabæ similibus, ternis simul longo pediculo infidentibus: caule sesquipedali, læui, gracili, virente, à cuius medio sursum versus flores erumpunt, priusquam dehiscant candidi, nonnumquam subrubentes ac rotundi: cum reclusi in quina folia diuisi, oblonga, tenuissimis & candidis filis veluti lanugine siue pubes quadam elegantissima crispata, folliculi inde parui, rotundi, siue rotunda capitula, in quibus semen ex fusco flauescens, amari gustus. Nascitur in aquis & cœnosa vliginea aquis vicina, earumque affluxu semper madefcente, extra aquam citissimè flaccescens. Hanc hîc graphicè pictam damus. Dodonæus in plantarum historia pro Isopyro descripsit ac depinxit, & à Belgis à foliorum similitudine *Bocxbonen*, id est, fabam hircinam appellari scripsit. In palustrium verò historia trifolium palustre nominat,

Lib. 4. hist. cap. 11.

Nomina

Forma.

Locus.

Lib. 4. c. 79.

Cap. 98.

nominat, & cum ifopyro magnam habere similitudinem, eique esse tam simile, vt verum Ifopyrum videtur, quod etiam phasiolum, propter similitudinem dici, Dioscorides auctor est, cui foliis simillima est planta hîc depicta. Sed huic Dodonæi sententiæ tum Dioscoridis, tum Plinij auctoritas maxime refragari videtur. Scribit

Lib. 4. c. 16. Ibid.

MENIANTHES Palust. Theoph. Ifopyrum, Dodon.

MENIANTHES Palust. Dalechampi.

ISOPYRVM, Math.

flu. Quod verò sequitur, τὸ δὲ φύλλον ἀνίσω, folium verò aniso, perperam additum est,

enim Dioscorides. Ἰσόπυρον, οἷ ὃ φασιόλον καλεῖσιν, ἀπὸ τῆς ἑοικέναι φασιόλου τῷ καὶ ἄκρον δ' ἀέταλον ἔλαρα φέρειν. Et paulò post, παραπλησίον μελανθίου τὴν γεῦσιν, τὸ δὲ φύλλον ἀνίσω. Id est, Isopyron quod aliqui phasiolum vocant, quia phasiolo simile est, quod in summo folia clauiculas ferant. Et, gustu melanchio similibus, at folium aniso simile est Plinius verò, Aliqui phasiolum vocant, quoniam folium quod est aniso simile, in pampinos torquetur. Quorum auctorum vulgaria exemplaria deprauata esse res ipsæ perspicuè demonstrant, nec enim phasioli folium clauiculas vllas habet, nec anisi folium, præterquam quòd clauiculas nullas habet, vllum cum phasioli foliis similitudinem habet. Emendandum igitur Dioscoridis exemplar fuerit, hoc modo. Ἰσόπυρον, οἷ ὃ φασιόλον καλεῖσιν, ἀπὸ τῆς ἑοικέναι φασιόλου. ἔπειτα ἵ κεραλαὶ ἐπ' ἀκροῦ τοῦ καυλῆ, λεπταὶ, σπερματικῶν πλεῖραι παραπλησίον μελανθίου τὴν γεῦσιν. Id est, Isopyrum, aliqui phasiolum nominant à similitudine phasioli. Capitula ei sunt in summo caule, tenuia, plena feminibus, similibus melanchio in gustu.

est, forma enim folium ifopyri anisum referre non potest, cum phasioli folio simile sit. Aliud Ifopyrum Matthiolus ostendit quod Dioscoridis Ifopyrum in omnibus referre ait nulla addita descriptione. Semen Ifopyri, vt asserit Diofco. contra rufsim & cætera pectoris vitia, ex aqua mulla bibitur: hepaticis, & sanguinem excreantibus vtile. Ifopyrum, inquit Gal. semen habet amarum & subacerbum. Extergit itaque & incidit humores crassos, cum hoc vt corpora contrahat & constringat, quamobrem excreationibus pectoris conducit, & iecur expurgat, & sanguinem spurientibus non est aduersum.

Vires.

Lib. 6. sim.

ALSINE AQUATICA. CAP. XVI.

Forma. FOLIORVM similitudine Alsiue aquatica nuncupata radices multas emittit candidantes, valde tenues, breues: caules numerosos, exiles ac iunceos, benè longos, aquarū impulsu dispersos & natantes: folia alsines ordine ex aduerso disposita, longiora & angustiora, gustus fatui, saporisque diluti: florem & fructum nondum vidi. In limpidozum riuulorum sabuloso fundo prorumpit. Aquis extracta quàm citissimè flaccescit. Locus.

HEPATICA PALVSTRIS. CAP. XVII.

HERBARIIS & seplasiariis Hepatica aquatica sue palustris nominata & Ranunculus aquaticus, à Dodonæo Polyanthemum palustre, in iis etiam est plantis, quæ aquis innatant, cuius folia quæ in summo sunt pro locorum in quibus crescit varietate, varia sunt. Quæ aquis immerfa est cauliculos fert graciles, folia minutim admodum incisa, vulgæris chamemeli modo. Antequàm verò aquis immergatur, & cum adhuc super extat, folia fert rotunda, parùm in ambitu crenata. Quæ nõ in aquis, sed in aggeribus & marginibus fossarum nascitur, nulla alia habet folia, quàm crebris incisuris laciniata. Quæ verò propter aquas nascitur, & interdum earum incrementis & inundationibus alluitur, foliola quidem habet in summis cauliculis rotunda, sed multò magis crenata, quàm folia eius quæ penitus sub aquis latet: flores sunt candidi, odorati, in medio lutei, ranunculi aut fragariæ similes, quibus succedunt capitula aspera, & semen vt in ranunculo. A qua florum & seminis similitudine, videri potest hæc planta ranunculi aut polyanthemis species, inquit Dodonæus, vt polyanthemum palustre vel aquaticum iure dici possit. Quidam Callitrichen Plinij esse coniectant, lenticulæ foliis, caulibus iunceis, tenuissimis, radice minima, gustatu feruentem, nascentem in opacis & humidis. Alij potiùs Callitrichen esse putant Nasturtium pratense minimum, alibi descriptum.

Normen.

Dodon. lib. 1. c. 69.

HEPATICA Aquatica, sine Palustris.

Forma.

Nomina
Dodo. lib.
1. cap. 69.

DLANTAM hanc herbarij quidam millefolij speciem esse putant, Lobellius Myriophyllum Equisetifolium vocat: alij Violam aquaticam siue palustrem, Gallicè *Gyroslee d'eau*. Attentiores iudicioque præstantiores Castoris potamogætona memoratum à Plinio esse putant tenui folio, velut equinis fetis, thyrsis longo & læui, in aquosis nascentem Caules

VIOLA PALVSTRIS,

profert longos, tenues, rectos, teneros: folia item oblonga, minutim incisa, sub aquis latè dispersa, semper quina, senave ex aduerso opposita, vt in rubia & galio, horum vnumquodque thanaceti aut millefolij vulgaris folio simile est nisi minus esset thanaceti, maius & amplius millefolij folio. In caulibus extra aquas eminentibus flores emittit semper ternos quaternosve, inter sese oppositos, rotæ parux, in quinque radios diuisa, aut leucoij, aut buglosi vulgaris floribus similes, candidos & in medio luteos, odoratos. Radices nihil aliud sunt quàm fibræ longæ, graciles, nigrae, nisi quòd parte extrema, qua in terram defiguntur, candidæ sunt, & crystalli aut alabastris modo splendentes. Tota herba ante caulis prouentum sub aquis conditur, atque tunc eis innatans nouella videtur abies, caulis verò cum excreuerit, vnà cum floribus superficiem superat, & supra aquas eminent. Gaudet lacubus & aquis stagnantibus, facultatem frigidam videtur habere & siccam, nullius tamen est in medicina vsus.

Locus.

Vires.

CONFERRA TRICHODES.

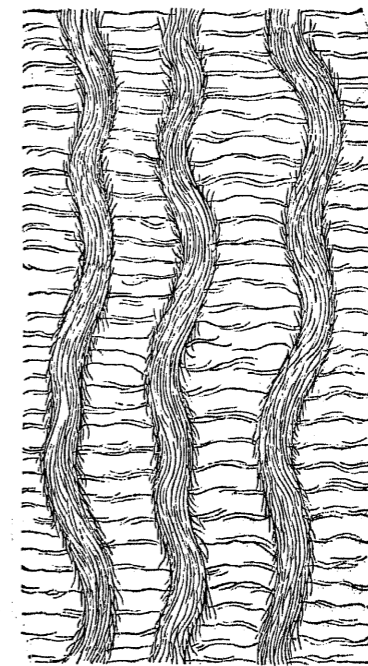
Lib. 27. c. 8.

Nomina

ASIMILITVDINE Conferuæ Plinij à conferruminando dictæ, planta hæc aquatica conferua trichodes ab herbarijs peritis nominata est, ab alijs Trichomanes aquaticum. Adhæret crassiore sui parte saxi aqua perpetuò madidis, & in ea demersis, nulla radice, sed suis statim filis: inde per aquam villos dispergit, longitudine cubiti, nullis folijs ornata cinctaue, sed exilibus pilis comata, viridibus, & cum aruerint, rufis, qua de causa trichoden nominarunt, gustus fatui. In gelidis purisque fontibus præcipue nascitur. Conferua Plinij Lobellio creditur esse hæc, spongiosis, flexuosis, sesquicubitalibus & longioribus quasi ellychniis ex fusco virentibus staminibus villorum cirris lene fluentibus aquis fluitans, scitè Plinij Spongiæ aquarum dulcium veriùs quàm Muscus, aut herba, villosa densitatis. In Lacu maiore Mediolanensis agri reperitur. De Conferua hæc Plinius. Curatum ea scio omnibus ferè ossibus contractis prolapsum ex arbore alta putatorem, circumdata vniuerso corpori, aquam

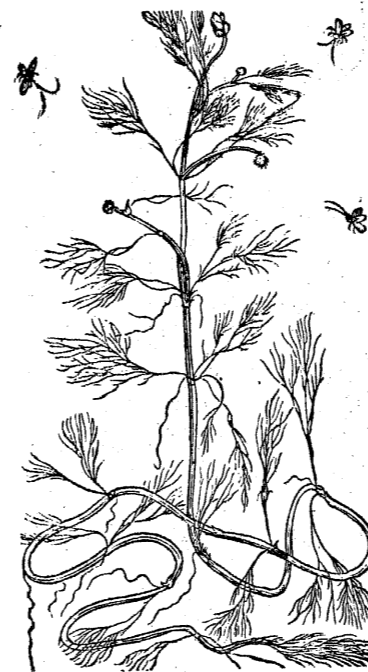
suam

Forma.

suam inspergentibus quoties inaresceret, raroque nec nisi deficiente herba mutationis causa resoluentibus conualuisse, vix credibili celeritate.

FOENICULUS AQUATICVS.

FOENICVLVS aquaticus radices ^{Forma.} producit multas, seu fibras potius tenues, quæ ob tenuitatem facile rumpuntur, subrufas, luto infixas: caulem vna longiorem, rotundum, geniculatum, mollem, tenerum ac fragilem, aquis innatantem ac iactatum. Ad singulos geniculorum articulos folia prodeunt longa, fœniculo similia, quam ob causam fœniculum aquaticum nominarunt herbarij. In geniculis fastigium versus tendentibus, & in summo plantæ vertice flores singulares emicant, longo & gracili nixi pediculo, in medio lutei, in ambitu candidis foliolis coronati, quibus decussis capitulum suboritur, vt in ranunculo tuberosum, gustus subacris. In alto vado fluminum cœnolorum, & pigre labentium, ^{Locus.} qualis est Arar, prouenit: vnde extracta herba celerimè flaccescit.

Normina

Lib. 20. c. 8.
Lib. 2. Ali.

Lib. 4. c. 16.
Forma.

Locus.
Lib. 21. c. 8.

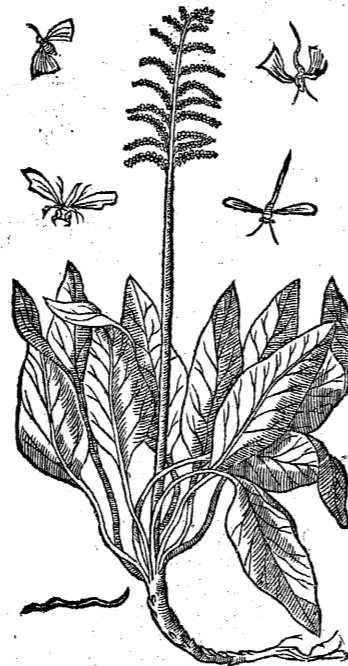

QVOD Græci λεμονιον, Latini similiter Limonium vocant, inde dictum quod in palustribus pratis nascatur, quasi pratensem herbam dicas. Plinius, betam sylvestrem nominari tradit. Galenus tamen se nullam betam sylvestrem vnquam nouisse ait, nisi quis pro ea lapathum accipiat. Limonium scribit Dioscorides folia habere betæ similia, tenuiora & longiora, decem aut plura: caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, seminibus rubris refertum, gustu adstringentibus. Nascitur in pratis & palustribus. A Dioscoride paulum disidet Plinius. Est & beta sylvestris, inquit, quam limonium vocant, alij neuroides, multo minoribus, tenuioribusque ac densioribus foliis, vndecim sæpè caulium. Minora folia dixit, Dioscorides μακρότερα, id est, longiora, postrema verò verba corrupta sunt. Legendum enim vndecim sæpè, caule lilij ex Dioscoride, vt voces vndecim sæpè, ad folia præcedentia pertineant, & caulium

LIMONIVM,
Matthioli.

LIMONIVM Alterum,
Matthioli.

vox, ex caule lilij corrupta sit. Nascitur in pratis & palustribus. Quam plantam seplassæ falsò Behen rubrum vocant, eam Matthiolus Dioscoridis limoninm esse putat. Si quis enim, inquit, diligenter expendit, eam inueniet notis omnibus limonium referre, cogeturque fateri verum esse limonium, aut eius genus. Est enim herba foliis betæ tenuioribus & longioribus, decem & sæpè pluribus: caulibus tenuibus, in quibus semen rubrum, quod gustatum adstringit. Præterea in pratis præsertim vliginosis & palustribus prouenit. Iam verò experientia compertum est Behen hoc adulterinum iis præditum esse facultatibus ac viribus, quas Limonio tribuerunt Dioscorides & Galenus. Idem Matthiolus alterum depinxit limonium, sed non distinxit, nec monuit vtrum verius Dioscoridis limonium representet, vt eius verba declarant, quæ sunt huiuscemodi. Non temerè me facturum putauit, si pro vero limonio hîc eas plantas depictas exhiberem, quæ in Of-

In cap. 16.
lib. 4.

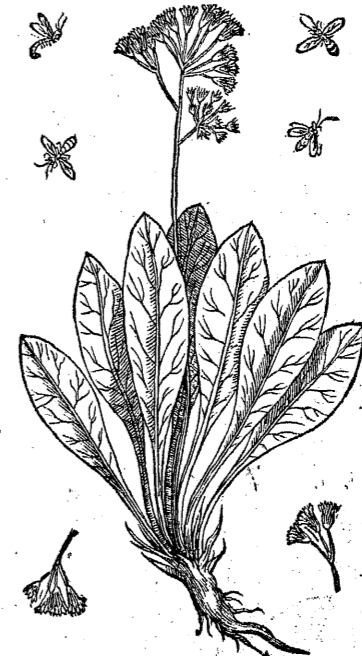
Ibidem.

ficinis Behen rubri nomē perperam acceperunt, quod iam mihi persuasum sit eas planè Behen illud ementiri, de quo à Mauritanis mentio facta est. Non inscite, inquit Pena, pratensi & maritimo recepto, scilicet primo nomen & notio Limonij conuenit. Folia enim eius sunt betæ nigrae magis affinia, semen copiosum, oblongum, ex cæruleo rufescens, flores purpurei, caules tenues radixque rubescunt, magnitudine lapathi acuti, ad quod tota hæc planta accedit, & gustu substringit, vnde pharmacopœi Behen rubrum nuncuparunt. Huic alterum prorsus simile idem Pena depinxit, sed multo minus, quod inter salebrosa litora & rupes montis Cetij, & alibi Narbonæ & Galloprovinciæ saxosis oritur frequens, & empetro seu fœniculo marino lubens se associat, foliis minoribus oleæ, aut myrti paribus, radici proximis, per humum sparsis: circum pedales caules & cauliculos graciles inflexos muscosis & cæruleis floribus superioris non dissimilibus onustos, folia longè minora, fœniculum marinum siue Empetrum satis expri-

LIMONIVM, Narbonense
Paruum.

LIMONIVM,
Aliud.

unt. Aliud limonium herbarij alij proponunt hîc etiam depictum, quod foliis betam referat, & in riguis nascatur. Gignitur in locis riuulorum illapsu madentibus, natura tamen lapidosis & aridis: radice superiore crassa, nigra, sensim gracilescente, fibrata: foliis decem aut duodecim, betæ similibus, longioribus, costa per medium excurrente, crassis, carnosis, venosis, è viridi pallentibus: caule cubitali, læui, nudo, recto: flore in vertice copioso, luteo, senecioni simili, in pappos abeunte. Limonij semen tritum, inquit Dioscorides, & ex vino acetabuli mensura potum, dysentericis, cæliacisque prodest: rubra fœminarum profluvia sistit. Eadem planè Galenus tradit. Limonij fructum vtpotè acerbum, in vino exhibent cæliacis & dysentericis, hæmoptoicisque siue sanguinem spuentibus, iuuat & profluum muliebrem. Satis est oxybaphi mensura. Plinius quædam alia habet. Limonij folia ambustis vtilia, gustantia adstringunt. Semen acetabuli mensura dysentericis prodest. Aqua & è radice cocta maculas vestium elui dicunt, item membranarum.

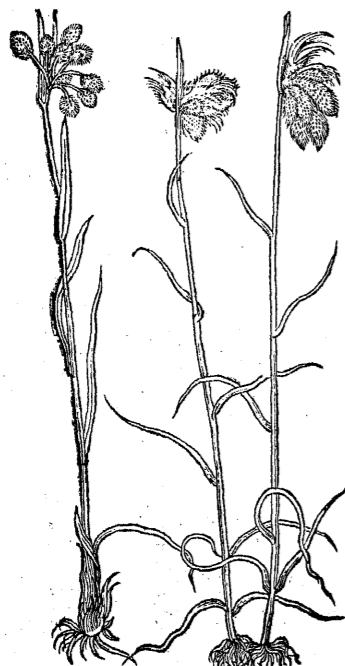
Vires.
Ibid.
Li. 7. simpl.
Lib. 20. c. 8.

Nomina

Lib. 2. c. 40.

Forma.

Locus.

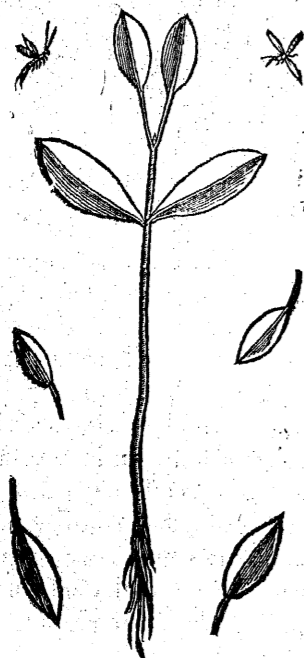
HERBARI plantam hanc linum pratenſe, ſeu lanam pratenſem nominant, Germani *Mattenflachs*. Tragus Dioſcoridis Gnaphalium eſſe indicat. Caulis eſt terete & enodi, inq; cacumine molli, tenero & candido tomento, goſſipio ipſo tenuiore & molliore emicante. Atq; hinc eſt huius plantæ floſ, hoc eius ſemen & fructus. Huius plantæ ſanè elegans lanugo ſi in magna haberetur copia, textorio operi non inepta foret. In humectis pratis, & vilignolis vallibus prouenit.

TETRAPHYLLVM.
CAP. XXIII.

TETRAPHYLLVM, Latine Quadriſolium, hanc plantam vocant herbarij, quod quatuor tantum folia, nec plura habeat. Radice eſt parua & breui, ſubnigra, fibrata: caule quatuor digitos

alto, rotundo, ſolido & duro: folijs quatuor helxinæ ſimilibus, lauibus, venoſis, prioribus duobus quæ maiora ſunt & latiora, cauli proximè adhaerentibus alarum modo: reliquis quæ minora ſunt & angultiora, à caule veluti brachiato & bifido diſtantibus, longiuſculo pediculo nixis, inter quæ nigrum tuberculum conſpicitur, pediculos veluti diſterminans. Gignitur in pratis montolis, vilignolis, & in

TETRAPHYLLVM.

QUADRIFOLIVM, Phæum
Pena & Lobelij.

quibus

quibus aqua ſtagnans & pigra reſidet. Prodit Iulio menſe. Guſtu planta iſta valde astringit. Aliud Quadrifolium monſtrant Pena & Lobellius, quod Phæum cognominant. E pratenſium eſt genere, inquit Pena, quaternis, interdum quinis, adeoque ſeptenis folijs Oxy Pliniana non diſparibus donata cernitur, ſed colore Phæo, vel liuido, rubente: flores trifolij pratenſis, candidi, reliquaq; non diuerſa.

RANUNCVLVS. CAP. XXIIII.

BATPAXION Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apuleius Herbam ſcleratam, vulgus herbariorum Pedem corui, & Pedem galli perperam vocat, Galli *Grenoulette* & *Baſmet*, Germani *Hanenſoſz*, Itali *Ranunculo*, & *Pie cornino*, Hiſpani *Hierua belida*. Dicitur autem Batrachium ſiue Ranunculus, quod limitibus humidis, opaciſque marginibus ranarum more lætetur, aut quod aquis vbi ranæ degunt, potiſſimum gaudet, aut quia inter eius frutices ranæ frequenter inueniuntur. Eadem de cauſa *Grenoulette* à Gallis nominatur: *Baſmet* verò à floribus, quod vaſis æneis tonſtrinarum, in quibus barbas emolliunt, ſimiles videantur colore ac figura. Hi ob pulchritudinem iam in coronamenta venère, & à multis florum cauſa coluntur, efficitque cultura, vt qui in limitibus ſimplici foliorum compage flores oriantur, ſtruçtili quodam denſoq; foliorum ſtipatu nunc in hortis colluceſcant. Herba ſclerata, eò quod comæſta noxia ſit: vel, quod magis arridet, quia validi ſcleratiq; mendicantes ſibi crura ac lacertos dilaniant, quò poſſint impudentius ſtipem extorquere, atque hac impoſtura pecuniolam aucupari. Noſtri herbarij, inquit Plinius, Strumeam vocant, quoniam medetur ſtrumis & panis: vel idèò forſitan, quod ſtrumofa conſpiciatur radice. Sunt qui vocent Agreſte apium, ſeu apiaſtrū, quod folio apium æmuletur: quamquam plures apiaſtrum pro mellyſtophylo uſurparunt. Dioſcorides quatuor Ranunculi genera deſcripſit: ſed diligentes herbarij plures notarunt differentias & varietates. Primum genus, inquit Dioſcorides, coriandri folijs conſtat, latioribus, ſubalbidis, pinguibus: flore luteo, interdum purpureo: caule non craſſo, cubitū alto: radice alba, parua, amara, multis capillamentis, ellebori modo fibrata. Nascitur iuxta fluentia. Secundum lanuginofius, longiori caule, pluribus foliorum incifuris, plurimum in Sardinia nafcens, quàm acerrimum, quod ſilueſtre apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic ſimile, flore lactei coloris. Galenus quoque quatuor Batrachij differentias agnoſcit. Plinius in totidem genera Batrachii diſtinxit, vt ex Dioſcoride tranſcripſiſſe videatur. Ranunculum, inquit, vocamus quem Græci Batrachium. Genera eius quatuor: Vnum pinguioribus quàm coriandri folijs, & ad latitudinem maluæ accedentibus, colore liuido, caule alto (vulgata exemplaria habent albo) gracili, & radice alba. Nascitur in limitibus humidis & opacis. Alterum folioſius (Dioſcorides habet lanuginofius, Oribafius *γοαλιδέστρον*, id eſt, magis geniculatum) pluribus foliorum incifuris, altis caulibus. Tertium minimū

Nomina

Fach. c. 57.

Lib. 2. c. 13.

Genera.

Lib. 2. c. 171.

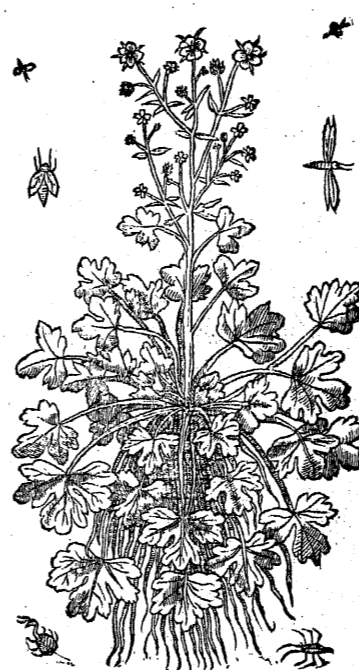
Ibidem.

Li. 6. ſimpl.

Li. 26. ca. 13.

Forma.

RANUNCVLVS,
I. Matthioli.

RR 4

est, graui odore, flore aureo. Quartum simile huic, flore luteo: sic enim legimus in vulgatis codicibus. Emendati, Dioscorides, Oribafius habent lacteo. Cæterum id Ranunculi genus quod copiosissimum in Sardinia nascitur, ob id Sardoia herba In Thyrsi. dicta, vnde Vergilius:

RANUNCVLVS
I I. Matthioli.

Li. 6. c. 14.

RANUNCVLVS
I I I. Matthioli.

In hist. pl.
cap. 17.

Lib. 3. c. 72.

Ibid. ca. 57.

Ibidem.

Imo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

A plerisque apium risus nominatur, quod qui ipsam ederint tanquam præ lætitia ridentes intereant. Sed res aliter habet: hæc enim herba neruos contrahit eorum qui ipsa vescuntur, rictuque ora diducit, vt cum moriuntur, veluti ridentium specie pereant, quod Salustius confirmat his verbis. In Sardinia quædam herba nascitur, quæ Sardoia dicitur, agresti apio similis. Hæc ora hominum & rictus dolore contrahit, & quasi ridentes interimit. Dioscorides etiam alibi Sardoniam Ranunculi genus esse scribit, quæ vescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictu contrahit, vt risus speciem præbeant à qua quidem affectione de Sardonio risu adagium in vulgus infauso omine manauit. His quintum Ranunculi genus addidit Matthiolus, quod foliis quidem primo Ranunculo proximis prouenit, sed inter permultas quibus nititur radices, vnam habet tuberosam, nucis iuglandis magnitudine, rapi modo albicantem, acrem & exulcerantem, qua per hyemem arefcentibus iam foliis vtuntur quidam cum partem aliquam exulcerare volunt. Fuchsius quatuor idem Ranunculi genera assignat, sed aliter distinguit. Primum generis duplex est: huius enim generis Ranunculus quidam siluestris est, cuius iterum duæ sunt differentiæ. Vnus enim luteos flores profert, hic depictus. Alter purpureos. Prior ille Ranunculus est Auricomus Dodonei, cui folia tribuit fere rotunda, multum incisa, in fusco viridia, maculis in medio latiusculis, nigricantibus notata: flores aureo & perpulchro colore nitentes. In prætis & vlginosis agris crescit. Quidam hortensis, qui nisi cultura accedat prouenire haud solet. Hic itidem duplex est: Vnus qui simplici florum textura constat. Alter multiplicem foliorum in floribus compagem habet, hic quoque appictus, & Ranunculus albus prior siue echinatus à Dodoneo dictus: caulibus est candicantibus, leuibus, in quibus folia itidem candicantia, profundius incisa, præcipue quæ circa cauli fastigia sunt, coriandri foliis haud dissimilia: flores in luteo pallidi, deinde semina ferè rotunda, cõpressa, echinata;

echinata: radix fibrata. Iisdem in locis quibus Ranunculus Auricomus prouenit. Secundum Ranunculi genus est Fuchfio, quod à foliorum similitudine, quam cum apij foliis obtinet, à nonnullis σέλων ἀγρίων, idest, apium siluestre, siue apium risus nominatur. Tertium genus exiguum, quod Dodonæus Batrachium Apulei vocat. Lib. 3. ca. 73.

RANUNCVLVS I I I I. Matth.

RANUNCVLVS VI.
Matthioli.

RANUNCVLVS V. Math.

RANUNCVLVS I. Siluestris,
Fuchf. Auricomus, Dodon.

Palmi

Ranunculus hortensis J. Fuchf. *Albus prior, siue Echinatus*, Dod.

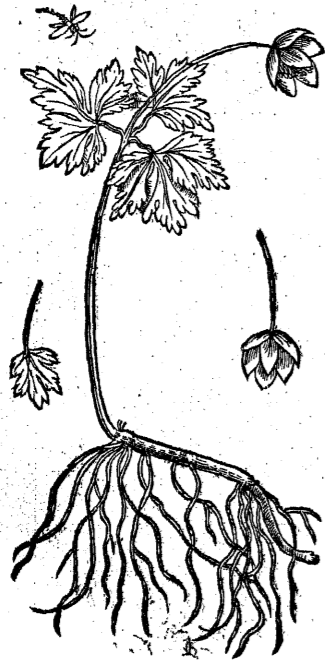

Lib. 4. c. 72.

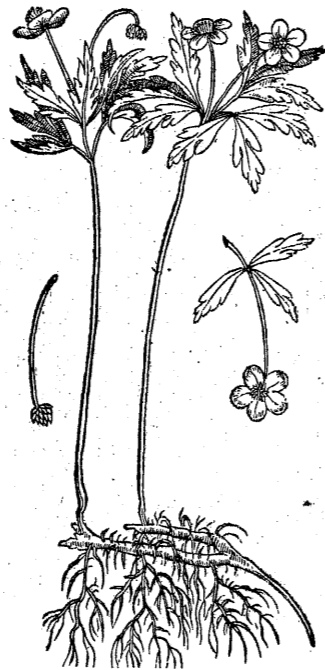
Palmi vnus aut duorum altitudine crescit: crebris foliorum incisuris: floribus luteis, venustis: femine in rotundis capitulis: radice alba, rotunda, paruo nape simili, interdum nucis iuglandis magnitudine, infernè fibrata. Quartum genus Fuchfij etiam minimum est, duùm generum: vnum quidem lacteo flore, id quod à Dioscoride pingitur: alterum luteo. Prius genus folia profert tria. incisa, cæterorum Ranunculorum modo, inter quæ flores eminent pallidi, aut lactei coloris: radix est gracilis, obliqua, infernè fibras producens, quibus in terram defigitur. Alterum genus floribus luteis differt. Vtrûque Ranunculum paruum siue nemorensem vocat Dodonæus. Crescunt in nemoribus, fossis, locisque vmbrosis & humidis. Sunt & alia Ranunculorum genera à Dalechampio obseruata. Ranunculus scilicet montanus albus, radicibus quamplurimis, teneris, carnosis, albicantibus: foliis longo pediculo innixis, Batrachio vulgari similibus, sed minimè hirsutis: caulibus multis, propemodùm cubitalibus, cauis: flore lacteo, emicantibus ex medio crœcis apicibus: fructu

asparago nascenti simili, in quo semen. In riuis frigidorum montium prouenit. Ranunculus alius purpureus cognominatus radicem habet innumeris fibris capillatam: folium oblongum, latum, crassum, apij, coriandrive modo, in summo diuisum, quale cernitur in Sardoniam herba, aut in eo Ranunculo, quem à Dodonæo

Ranunculus, IIII. Fuchf. *lacteus*.
Ranunc. albus nemorensis, Dod.

Ranunculus, IIII. Fuchf. *luteus*.
Ranunc. luteus nemorensis, Dod.

Echinatum

RANUNCVLVS
Montanus albus.

Echinatum vocari diximus: caule est cubitali, rotundo, paucis ramis furculoso: flore purpureo, aspectu pulcherrimo, non foliolis quinque tantum constante cæterorum Ranunculorum modo, sed numerosis, oblongo floris priusquam aperiatur, & fastigiato quasi alabaistro. In cœnosis & vliginosis locis nascitur: raræque est hæc planta, nec multis adhuc visa aut cognita. Item aliud genus latifolium nuncupatum foliorum peculiarem figuram hanc habet, quod aliorum modo ea incisa non sunt, nec laciniata, nec sinuosa, sed subrotunda marginibus tantum dissectis. Cæterum idem florum color, iidem natales, eadem vis quæ aliis Ranunculis. Postremus eiusdem Ranunculus est, qui hederaceus cognominatur, cauliculis multis, humi iam cœtibus & serpentibus, rotundis, radículas exiles & prætenues, è nodulis quibusdam emittentibus, foliis multis, paruulis, hederæ similibus: quam obrem hederaceum vocarunt, atra macula notatis, pediculis breuissimis, ad quorum exortum floris conceptus emergit, granulis tuberosus, oblongus: flore luteo, Ranunculis aliis simili.

Sapore acer est & feruidus. Nascitur in riuulis, & fluentis fonticulorum, locis fabulosis & macris. Dodonæus libro de deleteriis Ranunculorum genera aliter distinxit & descripsit. Ranunculus, inquit, alius est hortensis, alij siluestres. Horum nonnulli sunt vulgares, alij externi. Ranunculos hortenses duos pinxit, vnum

Cap. 1.

RANUNCVLVS *Hederaceus*,
Dalechampi.

RANUNCVLVS *Hortensis*
prior, Dodonæi.

duntaxat

duntaxat descripsit his ferè verbis. Ranunculus hortensis folia promit in particulas aliquot dissecta, sæpius specie trifolij, non nunquam quinquemfolij, per margines rariùs crenata, saturatè virentia, in quibus quandoque maculæ quædã inalbicant: caules rotundi, leniter hirsuti parùm reclinantur, radicales emittentes quibus humifese affigant. Ij ad dodrantalem aut paulò ampliorè assurgunt altitudinem, ferentes in fastigiis flosculos quinquemfolij, luteo auri colore splendentes, staminibus aliquot exiguis, eiusdem coloris, medium septem orbiculis, qui auctior factus semina in globum confarcta continet, ex quibus componitur: radices tenues, fibratæ candicant. Is ad quartum Matthioli videtur accedere. Locis umbrosis, & non nihil humentibus, non prorsus aridis, secus vias, & in locis hortorum incultis sponte exit. In pratis quoque & non rarò iuxta agrorum margines occurrit. Nec enim quòd in hortis tantum gignatur, hortensis dicitur, sed quòd ferè præ cæteris hortis sit familiarior, atque in his creberrimè gramine permixtus reperiatur, vbi & eius flosculi quandoque multiplicatis videntur foliis. Maio deinde seriùs multò vigent flores. Ranunculi silvestris primi caules sunt rotundi, læues, crassi, interius vacui, in alas diuisi, folia in longis, crassis, pinguibus pediculis, lata, læuia, marginibus incisã: flosculi in cacuminibus lutei, pallidiores & minores quàm hortensis, atque inde capitula primùm erumpentis myacanthæ asparagi cacumen æmulantia: radices candidæ, multis fibris capillatæ. Tota stirps dilutè virenti respundet colore. In palustribus & iuxta riuulos, non rarò in scrobibus ac fossis aquas habentibus, aliisq; similibus locis exoritur. Ranunculi palustris nomine Dodonæus in Historia stirp. depinxit. Est Apii rîsus Fuchsi, secundum genus Ranunculi silvestris, Ranunculus palustris rotundiorè folio Lobellij. Vel idem est, vel proximè ad tertium Matthioli Ranunculum accedit. Silvestris secundus caulibus ac foliis est non perinde læuibus, obscuriùs omninò virentibus, & nõ rarò ex puniceo colore nigricantibus, nonnihil quoque hirsutis ac lanuginosis, sed læuissimè: folia in quinque instar pentaphylli, sed tamen dissimiles, latiores easque lacinosas partes profundioribus sectionibus diuiduntur: cauliculi omnes ad cubitalem vel etiam ampliorem accrescunt altitudinem: flores auri colore elegantes, forma & magnitudine hortensis, semen ferentia capitula vti hortensis: radices fibratæ, è quarum capitibus nerui subinde obliqui quibus propagatur. In

RANUNCVLVS Hortensis
alter, Dodonæi.

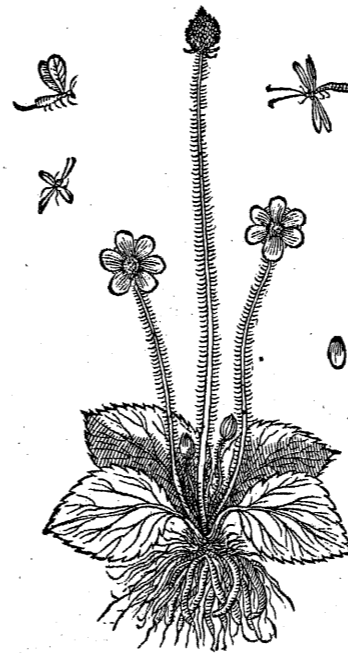
RANUNCVLVS Illyricus.

Lib. 3. c. 72.

pratis reperitur, locis paulò ab ipsis scrobibus aut fossis remotis, nequaquam tamen aridis aut irriguis. Hortensis est primus Fuchsi, flore multiplici, polyanthemus, idest, multiflorus à Lobellio dictus. Tertio Ranunculo silvestri, quem Aruensem nominant, minora ac teneriora sunt folia, sed magis ac variè dissecta, diluti

RANUNCVLVS
Lusitanicus.

RANUNCVLVS
Flore globofo.

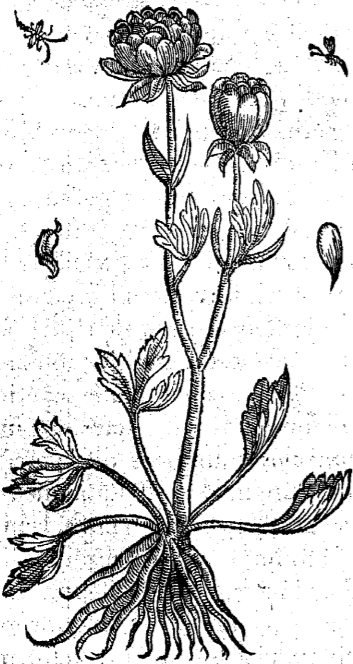
viroris: cauliculi recti, rotundi: flores parui, lutei, pallentes, quibus subnascitur non asparagi cacumini similis orbiculus, sed latum, asperum & pungens capitulum, ex aliquot cògestum seminibus maiusculis, planis, acuminatis & breuibus, minimè tamen innocentibus spinis obfritis: radix candidis quoque & capillaceis fibris constat. In aruis plerumq; locis aliosis, vbi humidius solum, gignitur. In Historia stirpium Dodonæus Ranunculum album siue Echinatū vocauit, quem modò depinximus. Fuchsi est hortensis primus, simplici flore. Externorū Ranunculorum vnus est Illyricus cognominatus, qui cauliculos fert tenues, teretes, mediocris longitudinis: folia verò oblonga, plurimis fissa incisuris, vt vtraque subcandida, & quadam tenui lanugine vestita: flores luteolos, pallidiores quàm Auricomi Ranunculi, semina verò vti illius: radices multis paruis tuberibus veluti granis, aut oblongiuculis & paruis bulbis coherentes. Ex Illyrico primùm in Italiam, atque inde in Belgium illatus fertur: cum aliis, flores seminaq; producit. Hunc Ranunculum cum secundi Dioscoridis descriptione conuenire censet. Est enim χρωδέςτερος, idest, lanuginosior, & μακροχαιρότερος, idest, longiore caule, & ἐντομὰς ἔχων πλείους τῶν φύλλων, idest, foliorum incisuras còplures, plerumq; in Sardinia nascens. Verisimile enim est, nõ modò in Illyrico, verùm in Sardinia quoque reperiri: vtraque enim regio Mediterranei maris vndis alluitur. Secundus Ranunculus externus à Dodonæo non pictus, folia habet oblonga, angusta, nequaquã fissa, sed graminis aut tritici æmula, è diluto & albicante cæruleo colore virentia: cauliculi breuiiores palmum aut sesquipedem tantum alti: folia seminaq; vti Illyrici, sed radices multis, tenuibus confibratæ. Circa Narbonam in pratis reperiri fertur, inquit Dodonæus, fortasè veteribus incognitus. Ranunculus gramineus dici potest. Tertius externus Ranunculus est Lusitanicus, reliquis humilior, foliis exit latis, venosis, læuibus, relucetibus, minimè diuisis, margine tantum altquantulum incis, pediculis ab ipsis radicibus palmaribus absque adnatis, in quorum singulis flos vnicus, luteo auri colore respundet.

dens, odoratus, maior & foliosior quàm aliorum, staminibus in medio concoloribus, inter quæ capitulum emicat: pro radicibus multa quasi granula veluti Illyrico Ranunculo, quæ tamen pictura non ostendit. Nihil habet, inquit Lobellius, cum Ranunculis commune, præter semina racemosa & luteos flores. In Lusitaniæ &

RANUNCVLVS
Tuberosus.

RANUNCVLVS
Constantinopolitanus, Clus.

Lib. stirp.
Hispanic.

Beticæ Hispaniæ montibus viret, florêtque hibernis mensibus, ac non rarò ipsa bruma. Ranunculum externum quartum numero, nò pictura, albo flore simplici posuit Dodonæus, què pro Aconito albo describemus libro de Venenatis. Quintus Ranunculus externus globosi floris, foliis, caulibus, radicibus satis secundum siluestrium refert, flos quoque eius aurei coloris, verùm maior, pluriùmque foliorum, qui nò totus panditur, sed in globuli odoris valde iucundi formam collectus, nascenti quodammodo similis viger. Proferunt hunc Heluetiorum montes, præsertim is quem fractû vocant. Gesnerus ait Trollium florem vulgò dici. Lobellij Ranunculus montanus Alpinus glomeratus, Ostensis vallis, Mindenensium, Aruerniæ, Germaniæ & Heluetiorum montium amans. Ranunculus tuberosus Apuleij Batrachium dicitur, quod Apuleius ab aliis separauit, & peculiariter Batrachium appellauit. Vulgò Rapum D. Antonij appellant. Variè dissectis, latis, ac virentibus est foliis: cauliculis palmû aut duos palmos altis, flosculis auri colore splendentibus, semine in capitulis aspero, hortensem satis refert, sed radix instar rotûdi globuli, paruo exiguoq; rapo similis, ex qua tenues, gracilèsq; dependent fibræ. Prouenit in incultis & aridis Germaniæ ac Belgij nonnullis locis. Nascitur in Anglia maior, vbi rapum in maiorem excrescit quantitatem. Non minùs autem huius acris, quàm aliorum vis & facultas. Vfus est præcipuè rari, quòd pleriq; pestilenti bubone correptis cum sale contusum statim initio aut femori aut brachio infra videlicet affectum locum admouent, ita virus & morbi malignitatem ad partem ignobiliorem attrahentes. Exulcerat enim & vesicas mox excitat, cuiusq; corporis parti fuerit applicatû. Apuleius, si lunatico in ceruice, inquit, ligetur lino rubro luna decrescente, cum erit signum Tauri vel Scorpionis parte prima, mox sanabitur. Itè, herbam Batrachij tusam cum sua radice mixto aceto impones his, qui habet cicatrices nigras, exediteas, & similem corpori reliquo reddit colorem. His adde Ranunculum Constantinopolitanû Clusij, qui pedalem habet caulem, in duos

in duos aut plures ramos diuisum, quorum extremis insident: flores magni, multipliciq; foliorum globo constantes, vt in Ranunculo vulgari tuberoso: flore multiplici, sed pulcherrimo, cocci colore rubentes, folia circa radicem quina aut sena, diluto virore nitentia, media forma inter palustris & Echinati ranunculorû folia:

RANUNCVLVS *Niueus,*
Polyanthes, Lobell.

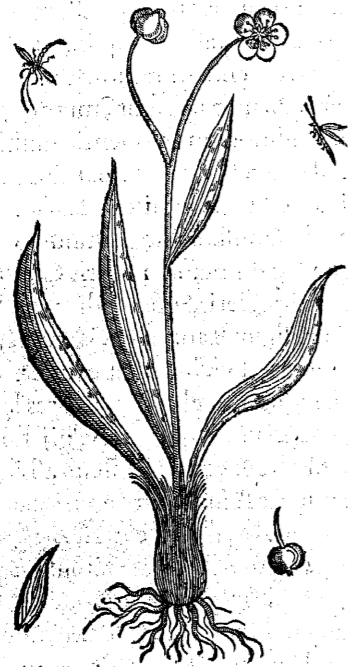

RANUNCVLVS *Flammeus*
Aquaticus, angustifolius, Lob.

quæ verò per caulem sparsa sunt, minora, nec adeò incisa, nec admodum frequentia: multa illi radices simul congestæ, Lusitaniici ranunculi & asphodeli radicibus persimiles, flauescentes. Huic Ranunculo Constantinopolitani cognomen dedit, quòd in quibusdam hortis Constantinopoli inueniri audierit. Sunt & alij apud Dodonæum & Lobellium Ranunculi. Ranunculus niueus Polyanthes, pulcherrima exoticæ elegantie planta, inquit Lobellius, quæ flores lætos, multiplici fœtu & prouentu in Belgij hortis Maio mèse dat. Folia & ortus Ranunculi albi aconiti facie. Flammeus Ranunculus aquaticus angustifolius, Flammula vulgi, Belgarû *Egelkoolen*, prorsus eadem videtur esse quæ Flammula aquatica infra picta & descripta, & à Dodonæo in Historia stirpium. Hoc docet eadem nomenclatura, eadem delineatio illic posita, & in Purgantium Historia: ea solùm varietate differunt, quòd postrema Dodonæi, folia non serrata, prima serrata habet, iisdem natalibus & riualis. Ranunculus nemorosus, Ranunculus quartus Fuchsj lacteus & luteus hîc ex eodem Fuchsj appicti, à Dodonæo in Purgantiû Historia pro quinta & sexta specie anemones. Id quod etiam monuimus, in libro de iis quæ flore placent, ca. De Anemone. Frequens herba hæc est in montibus Diuæ Mariæ à Monteferrato, & circumvicinis partibus, ad montium radices, iuxta arbuta, & querceta. Herba itaque est cubitalis, vt plurimum. Radix ei subest, rotunda, bulbacea, exigua, candida, pluribus inuolucris croco similibus, contexta, ex qua aliæ radice alba, crassæ aliquantulum, veluti capillamenta dependent. Folia ex radice prodeunt, longa, stricta, à longo pedunculo dependentia, læuia, fractu contumacia, neruata & in acutum tendètia, longitudine palmi vnus, latitudine verò transversè vnus digiti, palmæ folium in modo substantiæ, & contumacia fracturæ, imitantia. Caulem habet cubitalem ferè semper, tenacem, solidum, rotundum, in quo folia minora sunt. In summo caulis flores existunt ex quinque foliolis cõstructi, in medio muscosi, forma, figuraq; similes ranunculis. Floret Aprili, & Maio. Semen habet candidû, magnitudine milij. In radicibus sapor

Ranunculus Phœniceus, Myconi.

Ranunculus Purpureus.

cum multa humiditate acris est, sed in foliis maior, vt vix ranunculis cedat. Planta veteribus interdicta, inter Ranunculi tamen genera videtur collocanda, ex sapore, forma florum, & radicum. Quāquam folium diuersum esse ab aliis ranūculis appareat. Ego Ranunculū Phœniceum semper vocaui, ob similitudinem quam cum palmæ foliis obtinet, & ranunculi saporem. Vt vulgaribus vocetur nondum scio. Ad eadem præstare videtur, ad quæ ranunculus, minoris tamen est efficacia.

RANUNCVLVS Latifolius.

Rara inuētu, hīc tamē frequētissima. Omnium Ranunculorū temperamentū calidū vehementer, siccūq; est vsq; ad quartū gradū: præcipuē apīū risus omniū calidissimum. Folia, flores & cauliculi recētes, inquit Dioscorides, illitu exulcerāt, & crustas nō sine dolore gignūt: quare vngues scabros extricāt, scabiē eximūt, stigmata delent: formicātes verrucas & penfiles, alopeciaq; paulisper illita tollūt. Tepente decocto pernio- nes fouētur. Sicca radix tritaq; sternutamēta ciet naribus admota: dentium dolorē appensā leuat, ipsos tamē frāgit. Eadē Galenus tradit. Batrachia omnia vehemēter acré qualitātē possident, adeo vt cū dolore exulcerent: hac ratione si moderatē ac cōuenienter vtare, pforas & lepras excoriāt, & vngues diuellūt, leprosis stigmata digerūt, arochordonas & myrmecias detrahūt. Quin & alopecia iuuāt paucō tēpore admota. Nā si diutiū in- hærēāt, nō exoriatur solū ipsa cutis, sed & in

crustā vritur. Atq; hæc omnia caulis & foliorū sunt opera, si imponas virētia. Por- rō radix arefacta sternutationē prouocat, similiter aliis quæ valēt desiccāt. Sed & dentes dolētes iuuat, vt & frāgat eos valēti, scilicet exsiccatione: & vt semel dicam, calida

Temper. & Vires.

Li. 2. ca. 171.

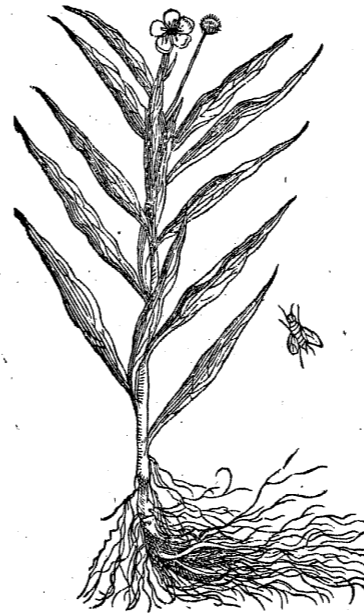
Li. 6. simpl.

calida siccaq; valde est tū radix, tum vniuersa herba. Eadē Plinius quoq; de ranūculorū vsu & effectu tradidit. Omnibus vis caustica, si cruda folia imponātur, pustulasq; vt ignis, faciunt. Ideo ad lepras & pforas eis vtūtur, & ad tollēda stigmata, causticisq; omnibus miscēt. Alopecis imponūt, celeriter remouēt. Radix in dolore cōmanducata diutius, rumpit dētes. Eadem sicca concisa, sternutamentū facit. Nostri herbarij Strumeam vocāt, quoniā medetur strumis & panis, parte in fumo

Li. 25. ca. 13.

LINGVA, Plinij.

suspensa, credūntque ea rursus fata rebellare, quæ curauerint, vitia. Hæc Plinius.

LINGVA PLINII. CAP. XXV.

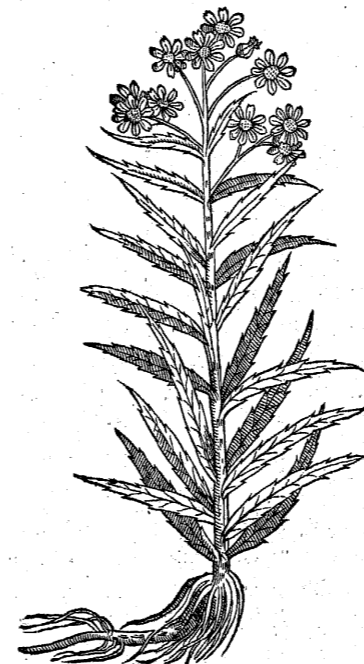

D Ranunculorū genera accedere videtur plāta hīc depicta, quæ Plinij Lingua siue Lingulaca (vtrōq; enim modo apud eum legitur) videtur esse. Radice est nigra, crassa, arūdinis modo geniculata, densissimis fibris capillata: caulibus rotūdis, cubitalibus: foliis lōgis, angustis, acuminatis, figura Linguam exertā referentibus, venosis, per interualla caules ambientibus, saporis acris & amari: flore Ranunculi, aureo, quinque foliolis constante: fructu granuloso, asparagorum capiti simili. Circa fontes cum chrysanthemo aquatico prouenit. Radix eius combusta, inquit Plinius, & trita cum adipe suis (adiicitur vt nigra sit & sterilis) alopecias emendat vngentium in sole. Quæ alio in loco repetit: Lingulaca circa fontes nascens cuius radix admista combusta teritur cum adipe suis nigræ. Id quoque excipitur, vt eius sit suis, quæ nunquam peperit. Sol deinde plurimū confert illita. Planta alia Dalechamptio. Lingua maior vocatur, quæ propē annium ripas nascitur, locis quidem sabulosis, sed inuēto limo veluti stercoretis & pinguibus, caule singulari, anguloso, intus cauo, sex aut septē pedes alto, crassitia pollicis, radice vnica, veluti geniculara, interdum crassitudine cubiti, obliqua, radiculis multis fibrata, cādidis, teneris, per interualla nascētibus, gustu subamaris, & aromaticū nō nihil, cū māduntur, spirantibus: foliis numerosis, salici vel nerio similibus, venosis, elata & media intercurrente costa diuisis, octo digitos longis, in ambitu crenatis, eleganter caule torū ab imo ad summū thyrsi modo vestiētibus, sparsim hinc illinc nullo ordine, tāquā ē tuberculis quibusdā, prodeūtibus, saporis amari & subacris: flore in extremo caule copioso, luteo, senecioni, aut herbæ, quæ Officinæ D. Iacobi vocāt, simili, inodoro. Plāta sapor ostēdit facultatis esse abstergetis, & ad expediēdas obstructions efficacis. Particu-

Nomina Li. 24. c. 19. & Li. 25. c. 11. Forma.

Locus. Li. 24. c. 19. Vires. Li. 25. ca. 11.

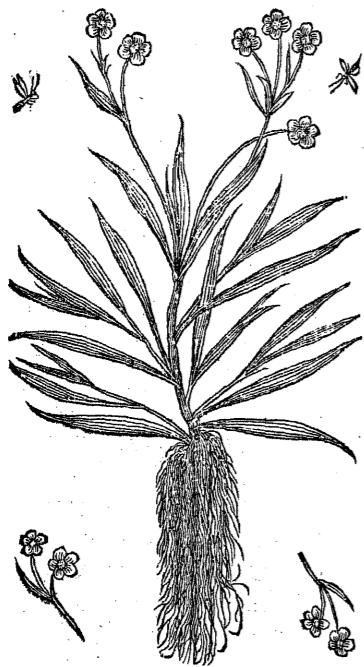
LINGVA Maior, Dalech.

latim eius dotes & vires nullus herbariorum, q; sciam, adhuc memoriæ prodidit.

Nomina

Forma.

ADESCRIBI etiam ranuncolorum generibus potest planta hinc depicta, quæ à semine feruidissimi gustus natalibusque & foliorum figura Hydrocorymbon Lanceolatum ab herbariis nuncupatur. Radicibus nititur multis, breuibus, candidis, tenuibus, congestis: foliis multis plantagini aquaticæ similibus, aut terrestri quam Officinæ Lanceolatâ vocant, angustioribus, breuioribus: caule quadrato, virgato, pedali, infernè rubète, in ramulos aliquot diuiso: flore Ranunculi, aureo, capitulo paruo, veluti granulis tuberoso in quo semen acerrimi gustus. Hanc plantam Pena nomine pumili Ranunculi gramineis foliis, & geniculati videtur depinxisse.

HYDROPIPER. CAP. XXVII.

ΔΡΩΠΕΠΕΡΙ à locis in quibus nascitur, & Piperis sapore quem præ se fert, quasi dixeris Piper aquaticum,

Nomina

Li. 8. simpl.

Forma.

appellatum fuisse testis est Galenus. Latine quoque Hydrocorymbon & Piper aquaticum, Gallicè *Poyure aquatic*, & *Curage*, Italicè *Hydropepe*, & *Pepe aquatico*, Germanicè *Vuaßerpfeffer*, & *Muckenkraut*, quasi herba muscarum, quod muscæ vehementer ab ea abhorreant: neque enim id quod succo eius aspersum est attingunt. Dioscorides scribit Hydrocorymbon caulem edere geniculatum, solidum multis alis concauum, folia menthæ, maiora, teneriora, candidioraque, sapore acria, quemadmodum

HYDROPIPER, Matth.

Piper, non tamen aromatici odoris: fructum acrem in surculis paruis enascentem prope folia, cohærentem & racemosum: radicem paruum, nullius in medicina vsus. Hanc descriptionem in nullam plantam veriùs competere autumant omnes ferè periti herbarij, quam in eam quæ Persicaria non maculosa & Persicaria vrens vulgò nominatur, vt ab ea distinguatur cuius folia nigris maculis aspersa sunt. Illa enim foliis est menthæ consimilibus, maioribus tantum, hoc est, longioribus, tenerioribus, candidioribus, quæ meram Piperis acrimoniam respiciunt, citra vllam odoris gratiam: caule est admodum geniculato, duro, alis concauo, è cuius adnatis rufum semen prodit racematim congestum, & quadam serie cohærens, acri admodum gustu, vt linguam vehementer vellicet. Accedunt natales: nam prope stagnantes aquas hæc planta virefcit: his adde etiam facultates. Cordus Cratægoum vocat. Ruellius probare nititur legitimum Hydrocorymbon esse, quod Officinæ Eupatoriû falsò nominant. At Eupatoriû istud

Cord. in 2.
Dioscor.
Dod. lib. 7.
ca. 67. & li.
de florib.
Matth. in
ca. 155. lib. 2.
Dioscor.

Locus.

Lib. 2. c. 101.

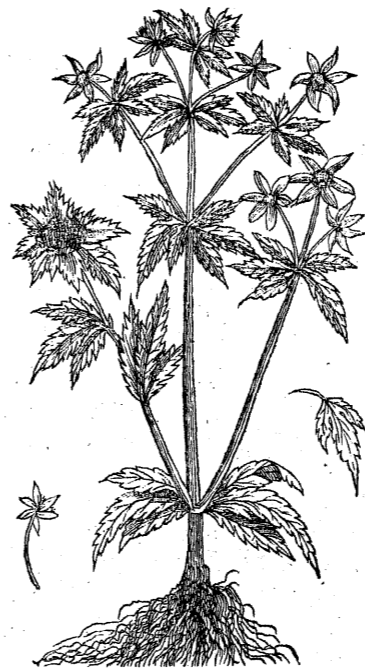

istud foliis est cannabinis, duris, hirsutis, amaro gustu, non acri, id est, piperis, aded odoratis, vt eam ob causam viribus maximis prestare existimeretur, cum hydrocorymbon Dioscoridis folia ferat menthæ maiora, molliora candidiora, gustu piperis, acri, sine vlla odoris gratia. Præterea hydrocorymbonis caulis est geniculatus, solidus, in foliorum & ramulorum exortu alis multis concauus: semine acri in ramusculis prope folia racematim cohærente, Pseudo eupatorio verò quod posthac suo loco nos indicabimus caulis est procerus, minimè geniculatus, in cuius ramulis nullum iuxta folia semen racematim cohæret, sed in cacumine flores fert subrubentes, qui diuisi, muscarij specie, siluestris origani modo per maturitatem in pappos euanesçunt, è quibus semen amarum totius plantæ sapore, non acre, etiam si Ruellius id asseueret. Quod si eupatorium istud iuxta refides aquas, aut tardo fluxu repentes nasci conspexerit, non propterea hydrocorymbon fuerit, cum alia omnes notæ reclamant. Sunt alij herbarij qui aliud hydrocorymbon ostendunt, id nimirum quod Chrysanthemum aquaticum quidam vocant. Dodonæus Pseudo eupatorium fœminam. Sed id duplex, vnum quod folia in tria, quinque, sex diuisa fert digitorum modo, alterum quod simplicia & minimè diuisa habet, vt ex vtriusque pictura perspicere licet. Cætera in vtroque paria sunt, quod ad radicem, caules, foliorum figuram, florem, semen attinet. Sunt etenim radice parua & breui, geniculata, fibrata, nigricante, inutili: caulibus multis, cubitalibus, geniculatis, subhirsutis, solidis, non cauis, quadratis,

Forma.

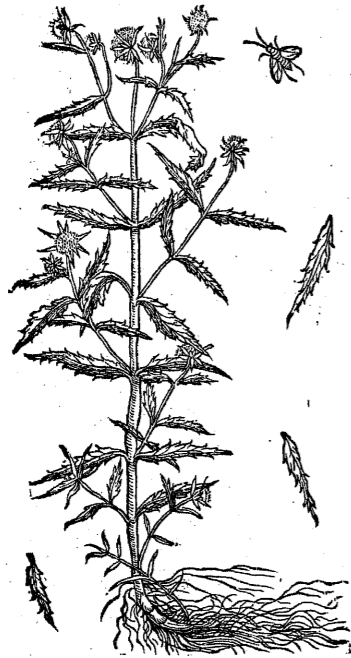
HYDROPIPER Alterum,
Dalechampij.

HYDROPIPER Pseudo-
eupatorium fœmina, Dodo.

virgatis, in alas multas sese explicantibus: foliis menthæ, maioribus, tactu mollioribus, pallidiùs virentibus, aromaticum nihil olentibus, gustu piperis, acri, fructu quoque acri, corymbo simili, aut chamæmeli capitulo, luteo, surculis paruis euecto, qui ex alarum sinu prope folia eriguntur, foliolis infidente stellatim radiatis asteris modo: semen oblongum est, angulosum, quatuor præfixis pilis, villosum, asperis & tenacibus, contrectantium manui, & mandentium palato inhærescentibus, mordaci scabritie. Gignitur vtrumque prope aquas vel in aquis ipsis stagnan-

HYDROPIPER *Alind,*
Dalechampi.

tibus, vel in riuis leniter fluentibus. Sed histo-
riæ Dioscoridis quædam supradictorum repu-
gnare videntur, quod propè caulis folia fru-
ctus earum plantarum, quas hîc pinximus, non
nascatur, quod racemosus non sit, quod pipe-
ris acrimonia linguam non vellicet. Sed sunt
qui in Dioscoride legant, *χερπὸν δὲ ἔχει ἐπι-
κλωασίαν μικρῶν ἐκφυομένων παρὰ τὰ φύλλα,* non
ἐκφυόμενον, vt hæc vox ad furculos siue ramulos
fructum sustinentes non ad fructum ipsum re-
feratur. Præterea an furculorum, an caulis folia
hîc intelligantur, Dioscorides non expressit,
fructus quidem iuxta sua siue furculorum folia
orbiculatim ipsum ambientia prodit. Quan-
tum ad racemosum fructum attinet, respōdent
in Dioscoride *βοτρύχων* legendum, pro *βο-
τρύχων*, facilémque fuisse hunc lapsum, in ma-
gna nominum similitudine, *βοτρύχων* autem
siue *βοτρύχων* dixerunt veteres cincinnos, seu
comptam casariam & capillos mulierum, quos
representant pili illi exiles qui in seminum hy-
dropiperis vertice eminent, cui notæ exprimē-
dæ *βοτρύχων* vox maximè conueniat. Sed si

quis hanc emendationem non approbet, ne ea quidem se egere aiunt, cum vtriuf-
que hydropiperis fructus maturus inæqualibus pilorum ordinibus in figuram ra-
cemi oblongam fastigietur, & desinat. Iam verò fructum hunc acrem esse, saporisq;
piperi similis, nemo qui gustauerit inficiabitur. Sed nec parem piperis acrimoniã
in eo Dioscorides requirit, nec Galenus, qui nõ tam calidum esse quàm piper aper-
tè dicit. At si vtraque hæc planta postremò descripta eorum iudicio verum sit hy-
dropiper, quænam fuerit veteribus persicaria illa non maculosa? Cratægonum
illi esse arbitrantur. Qua de re non est hîc dicendi locus. Nunc de hydropiperis vi-
ribus tractandum. Folia cum fructu illita, auctore Dioscoride, tumores veteresque
durities discutiendi, & sugillata delendi vim habent. Siccata eadem & contusa pro
pipere salii & obsoniis admiscetur. Galenus eadem tradit. Hydropiper non vsque
adeò calidum est quàm piper, attamen ipsa herba viridis cataplasmatibus modo im-
posita, sugillata & tumores induratos digerit. Persicaria non maculosa multorum
hydropiper, recens & viridis, inquit Matthiolus, sternitur commodè in thalamis
pulvicibus necandis, & postero die eiicitur. Suilla carnes salis circumducta herba
præferuantur à vermibus. Ideoque succus eius ad vermiculosas aures maximè facit.
Plinius hydropiperis herbæ non meminit: nam alia est apud ipsum herba piperi-
tis siue siliquastrum, de qua suo loco diximus.

Vires.

Lib. 2. c. 155.

Lib. 8. sim.

In cap. 155.
lib. 2.

Lib. 20. c. 17

PERSICARIA. CAP. XXVIII.

Nomina

Forma

RECENTIORIBVS herbariis persicaria dicitur à persicæ foliorum
similitudine, Gallicè *Persicaire*, Germanicè *Persichkraut*. Caulibus, foliis,
floribus, semine hydropiperi, id est, persicariæ non maculosa similli-
ma est. Caules enim habet rotundos, gemiculatos, folia persicæ aut sa-
licis, sed sæpè latiora & nigriora quàm hydropiperis, macula in medio nigra, qua
nota aperitissimè ab hydropipere dignoscitur: flores similiter racemosi, candidi,
frequentius

PERSICARIA

PERSICARIA *Pusilla.*

Matthioli.

Lobellij.

frequentius purpurascens: semen nigrum, radix fibrata. Reperitur similibus, &
sæpè iisdem quibus hydropiper locis, floretq; eodem tempore. Sapore acris nõ est,
sed subacidum quippiam respicit, quare frigido siccoq; est temperamento. Ob id
inflammationibus incipientibus, & recentibus vulneribus fertur prodesse imposi-
ta. Sunt qui velint hanc persicariam Plinij plumbaginem esse, propter eas quæ in
foliis conspiciuntur plumbei coloris notas. Sed Plinius plumbaginem non à colo-
re, sed ab effectu nomè habere vult, quod videlicet plumbo oculorum affectui me-
deatur. Nascitur, inquit, vulgò molybdæna, id est, plumbago, etiam in aruo; folio la-
pathi, crassa radice, hispida. Hac commanucata si oculus subinde illinatur, plum-
bum, quod est genus vitij, ex oculo tollitur. Huc adducemus ex Lobellio Persicariã
aliam pusillam repentem, quam ait Antuerpiani agri glareosis sabulosisq; vdis qua-
druplò minorem humi repere, flosculis aliàs candidis, aliàs purpurantibus, reli-
qua facie similem.

Locus.

Temper.

Uires

Lib. 25. c. 13.

FLAMMULA AQUATICA.

CAP. XXIX.

HERBARIIS flammula appellata est, quod flammæ, siue ignis
modo vrat, Gallicè *flammule aquatique*, vel, *Herbe de feu*, Germanicè *Egel-
kolen*, quod oues eam depastæ, inflammatione & vlceratione hepatis
vexantur, quam Germani *Egel* vocant. A Lobellio Ranunculus aqua-
tilis, angustifolius serratus dicitur. Caules habet rubescètes, cauos, frequenter geni-
culatos, in quibus folia angusta, salicis foliis ferè similia, tamen longiora, & in am-
bitu parùm crenata, præsertim ea quæ in inferiore caulium parte sunt: flores lu-
teos siue aureos, in medio subhirsutos, figura & colore ranunculi auricomis flori-
bus profus similes: capitula item similia, radicem fibratam. In pratis locisque
aliis

Nomina

Dodo. lib.
3. cap. 75.

Forma.

Locus.

aliis

Lib. 6. hist. Cap. 2.

odorem habent. Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus. Qui locus ex Theophrasto transcriptus est, qui ita habet, κοτύζης τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θήλυ. Διαφορὰς ὅ ἔχει καὶ γὰρ τῆς ἄλλης καὶ οὕτω διαίρεται, τὸ μὲν γὰρ θήλυ λεπτοφυλλότερον καὶ ξυνοσπόμενον μάλλον, καὶ ὅλον ἔλαττον, τὸ δὲ ἄρρεν, μετρίον ὅ καὶ παχυφυλλότερον, καὶ πολυκλωνότερον, καὶ τὸ φύλλον μετρίον ἔλαττωτερον ἔχον, ἐπιὸν τὸ ἀνθος λεπτότερον, καὶ ἁρποφόρον δὲ ἄμφω, τὸ δὲ ὅλον ἀψιβλάστει καὶ ἀψιανθεῖ περὶ ἀρκιούρον, καὶ μετ' ἀρκιούρον βλάστανει (non λευκάνει, ut in vulgatis perperam legitur) βαρῆτα δὲ ἡ ὁσμὴ τῆς ἄρρενος, ἡ δὲ τῆς θηλέας λευκώτερα δὴ καὶ πρὸς τῆς θηλέας χρησιμῆ. Id est, Gaza interprete. Pulicaria mascula & foemina constat. Distant quemadmodum caetera, quæ sic discerni desiderant, foemina enim tenuiore folio, & compressior est, atque in totum minor, mas amplior crassiorque caule, atq; ramosior, & folium amplius, pinguiusque habens, nec non flore splendidior est. Ambo fructifera sunt, in totum ferotina germinare floréque, quippe cum circa arcturum & post arcturum germinent. Mari grauior odor, foemina acrior, ideoque contra bestiarum morsus utilis. Plinius alibi tertium genus cunilæ, quæ à Græcis mascula, à nostris cunilago vocatur, odoris foedi, radicis lignosæ, folio aspero est, inquit. Et ibidem alteram thuris, quam libanotidem appellant, proponit, quarum vtraque medetur contra serpentes ex vino vel aceto. Pulices etiam contritæ cum aqua sparsæ necant. Quæ cum in Conyzzam competant, ut ipsemet indicat, locum hunc citans aliquantò post, Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus, perspicuum est eum Conyzzam cum cunila confundere. Plantæ tres quæ hic exhibentur, Conyzzæ sunt Matthioli, nullis prorsus reclamantibus notis, inquit, quæ singulis earum à Dioscoride tribuuntur. Sed sunt qui maiorem præsertim Conyzzam Matthioli, Conyzzam Dioscoridis esse negent, omnibus ei aduersantibus notis. Spirat enim eius radix odorem nõ tetrum, sed aromaticum, caryophyllorum, caule & foliis verbasci aut blattariæ, non oleæ, glutinis nihil penitus habentibus. Flores ex luteo purpurascunt. Cætera etiam planè dissimilia, multò magis viribus. Non esse igitur hanc Conyzzam, sed Bac-

Lib. 20. c. 16

charim Monspeliensium aiunt, Pena & Lobellius odore & flore insignem. Matthioli verò Baccharim verbasci odorati speciè esse ut in Libro de Odoratis ostendimus. Item Dodonæus alias Conyzzas descripsit & depinxit. Nec desunt qui istis Conyzzam odoratam adiungant, radice candida, breui, fibrata: caule cubitali, ad radicem rubente, furculoso: foliis circa radicem belidi ferè similibus, per humum sparsis, in caule longioribus & angustioribus, imparibus spatiis caulem vestientibus: flore Corymbaceo, ex capitulis herbaceis extante, foliolis purpureis radiato, in pappos citò euanescente, saporis acris, odoris validi, nec iniucundi. Dentellariam alij vocarunt ab effectu, quòd eius decocto, si os colluatur, dentium dolores mitigantur. Dodonæus pro tertio genere Senecionis pinxit. Conyza maior in agrorum marginibus, aruisque humidis crescit, reliquæ in locis lacustribus, & aliis vliginosis. Odorata in fabuletis Rhodani Lugduno propinquis. Pena quadruplicem Conyzzæ differetiam ponit, quarum media & minima vbiuis Gallia, Germaniæ, Angliæ lacustribus locis & humentibus aruis multa. Minima in fossis, inquit, altero à Londino lapide fructicat inter chamæmelum Romanum & pulegium regale. Sesquipalmum caulibus superat multis alis donatis, hirsutis, pullis vel cinereis, rotundis, rigidiusculis, quos folia ambiunt ab imo crebra, incana, gnaphalij vul-

Lib. 21. c. 10

charim

In cap. 119. lib. 3.

charim Monspeliensium aiunt, Pena & Lobellius odore & flore insignem. Matthioli verò Baccharim verbasci odorati speciè esse ut in Libro de Odoratis ostendimus. Item Dodonæus alias Conyzzas descripsit & depinxit. Nec desunt qui istis Conyzzam odoratam adiungant, radice candida, breui, fibrata: caule cubitali, ad radicem rubente, furculoso: foliis circa radicem belidi ferè similibus, per humum sparsis, in caule longioribus & angustioribus, imparibus spatiis caulem vestientibus: flore Corymbaceo, ex capitulis herbaceis extante, foliolis purpureis radiato, in pappos citò euanescente, saporis acris, odoris validi, nec iniucundi. Dentellariam alij vocarunt ab effectu, quòd eius decocto, si os colluatur, dentium dolores mitigantur. Dodonæus pro tertio genere Senecionis pinxit. Conyza maior in agrorum marginibus, aruisque humidis crescit, reliquæ in locis lacustribus, & aliis vliginosis. Odorata in fabuletis Rhodani Lugduno propinquis. Pena quadruplicem Conyzzæ differetiam ponit, quarum media & minima vbiuis Gallia, Germaniæ, Angliæ lacustribus locis & humentibus aruis multa. Minima in fossis, inquit, altero à Londino lapide fructicat inter chamæmelum Romanum & pulegium regale. Sesquipalmum caulibus superat multis alis donatis, hirsutis, pullis vel cinereis, rotundis, rigidiusculis, quos folia ambiunt ab imo crebra, incana, gnaphalij vul-

CONYZA Minima, Lobelij.

charim Monspeliensium aiunt, Pena & Lobellius odore & flore insignem. Matthioli verò Baccharim verbasci odorati speciè esse ut in Libro de Odoratis ostendimus. Item Dodonæus alias Conyzzas descripsit & depinxit. Nec desunt qui istis Conyzzam odoratam adiungant, radice candida, breui, fibrata: caule cubitali, ad radicem rubente, furculoso: foliis circa radicem belidi ferè similibus, per humum sparsis, in caule longioribus & angustioribus, imparibus spatiis caulem vestientibus: flore Corymbaceo, ex capitulis herbaceis extante, foliolis purpureis radiato, in pappos citò euanescente, saporis acris, odoris validi, nec iniucundi. Dentellariam alij vocarunt ab effectu, quòd eius decocto, si os colluatur, dentium dolores mitigantur. Dodonæus pro tertio genere Senecionis pinxit. Conyza maior in agrorum marginibus, aruisque humidis crescit, reliquæ in locis lacustribus, & aliis vliginosis. Odorata in fabuletis Rhodani Lugduno propinquis. Pena quadruplicem Conyzzæ differetiam ponit, quarum media & minima vbiuis Gallia, Germaniæ, Angliæ lacustribus locis & humentibus aruis multa. Minima in fossis, inquit, altero à Londino lapide fructicat inter chamæmelum Romanum & pulegium regale. Sesquipalmum caulibus superat multis alis donatis, hirsutis, pullis vel cinereis, rotundis, rigidiusculis, quos folia ambiunt ab imo crebra, incana, gnaphalij vul-

Lib. 1. c. 23.

Lib. 7. c. 17.

Locus.

Vires.

garis paria, quod habitu & colore tota refert, sed maiora multò & obscuriore obfoletiorëve lanugine: flores rotundi, bullis agerati vel tanaceti, sed minùs vegeto colore & compressi, quibus elapsis semen subest anthemidis, acerosum, minutum, radix lignosa, exigua. Minimè omnium hæc glutinosa, minùsque quàm media fecunda. Eam ex Lobellio hic pinximus. Eodem Angliæ loco secus regiam viam, atque humentes scrobes media superiori prorsum similis, sed duplò maioribus foliis, crassis, densis, virentibus, asperis, rigidis, squallidis, caulem bicubitalem, & alas multas ambientibus, ima falcata, basi glasti dentellariæ ve modo radiati flores, lutei, buphthalmi, semen haud dissimile: radix pusilla, halitum virosam, & quiddam Cimicum, aut scetidæ cotulæ efflat. Parum aut minùs multò quàm maior &

CONYZA Magna, Pena.

CONYZA Minor vera, Pena.

minor glutinosa. Ea est quam Matthiolus Mediæ nomine depinxit. Conyza maior vera lepidiore austrinòque cælo & aëre maritimo delectatur, cuiusmodi est Hetruriæ inter Florentiam, Aquaspendulas, & Romam: atque in Nitrobrigum maritimis & Venetis, & aruorum marginibus Lunellæ & Mompelij. Binum trinum ve cubitorum frutex multis propagatur virgultis, rectis, rigidis, rotundis, foliis multis coherentibus, densis, ex viridi pallentibus, crassis, pinguibus, oleæ similibus. Extremi caules multis ornantur secundum longitudinem floribus luteis, rotundis, hieracij aut Senetionis, in pappos euolantibus: semen exiguum ut hieracij: radix lignosa, fibrata. Hæc multò cæteris præstantior, cum odore vehementer suavi, tum viribus, nec minus cisto ledo glutinosa tangenti, cuius odorem, sed non nihil cum media confusum imitatur. Huic præ cæteris assimilatur natalibus, viribus, odore & facie, minor Dioscoridis hæc picta, quam veram Dioscoridis Pena asserit. Et prorsus eadem foret, nisi proceritate & caulium luxuria vinceretur. Sæpius vnico est caule gracili, cubitali & sesquicubitali, paucioribus, minoribusq; foliis cisti ledi angustifolij: color, odor, modus, semen tum illis, tum floribus haud diuersa: radix exigua. De Conyza viribus nunc dicendum. Suffitu subtractuque frutex totus venenatas bestias fugat, culices abigit, & pulices necat, folia conuenienter

Vires.

nienter

nienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis ac vulneribus. Flores & folia cum vino ad menses partúsque eiciendos abutuntur: item contra vrinæ stillicidia, arquatam morbum & tormina: comiciales pota ex aceto adiuuant, decoctum in deflesionibus medetur vuluæ malis, impositus succus abortum facit, herba ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Galenus eadem vires sic declarat. Conyza maior & minor similis sunt tum temperatura, tum facultatis, gustui amara, & acres. Excalfaciunt admodum luculenter, siue quis folia læuigata cum teneris ramulis (est enim fruticosa planta) parti cuiquam illinat, siue vbi in oleo coxerit, eo vtatur, siquidem concussiones, siue rigores per circuitum redeuntes tale oleum sanare videtur, flores quoque earum similis sunt facultatis. Itaque quidam & ipsos cum foliis tritos in vino bibendos exhibent ad menses fortiter ducendos, ciendumque foetum. Est & tertium Conyza genus, in locis humidioribus proueniens, vtrisque illis tum graeolentius, tum imbecillius. Sed primæ memoratæ tertij sunt ordinis in excalfaciendo & exciccando.

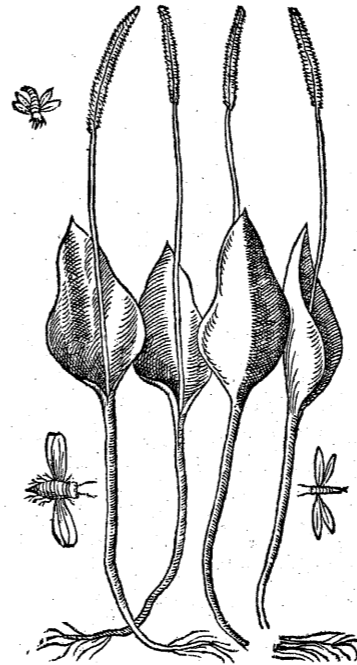
Li. 7. simpl.

OPHIOGLOSSVM. CAP. XXXII.

RAECIS οφίόγλωσσον, Latine Lingua serpentis dicitur, quibusdam herbariis Lancea Christi, aliis Lucciola, aliis Argentina, Gallis Langue de serpent, Germanis Natterzanglin. Quidam Ceratiam Plinij esse volunt, vnico tantum folio assurgentem: alij sic Lunariam minorem potius nominandam censent. Sed neutri radix magna & nodosa. Sunt qui Linguam Plinij siue Lingulacam esse putent, de qua iam diximus. Quidam inter dracunculi species recensent. Planta est admirandæ naturæ, folium profert digiti longitudine, pingue, plantagini aquaticæ haud absimile, ex cuius inferiore sinu petiolus siue cauliculus exit, lingulam sustinens longam & angustam, linguæ serpentis similem, vnde ophioglossi nomen inuenit. In pratis humidis & pinguibus prouenit. Aprili & Maio mensibus reperitur, Iunio ocyssimè deperit. Exciccatur tertio gradu citra insignem caliditatem. Præstat maximè ad recentia vulnera glutinanda, quare quidam ad enterocelas mirificè extollunt. Maceratur in oleo quo vtuntur Chirurgi ad prædicta scelici, vt aiunt, successu. Datur potanda ex stillatitia aqua equiseti ad intestinorum & thoracis vulnera, & cæterarum internarum corporis partium. Quamobrem sanguinem reiicientibus prodest, bibitur aduersus alba foeminarum profluvia ex stillatitia aqua foliorum quercus. Vinum austerum in quo tota planta incocta fuerit, si eo abluantur oculi, lacrymas cohibet. Illinitur recens siccave ad vulnerum inflammationes ex gallinaceo adipe. Omphacinum oleum in quo multa folia diu maduerint, insolatæque fuerint addita abiegna lacryma, aptissimum est medicamentum recentibus vulneribus glutinandis.

Nomina

OPHIOGLOSSVM,
Matthioli.

Forma.

Locus.

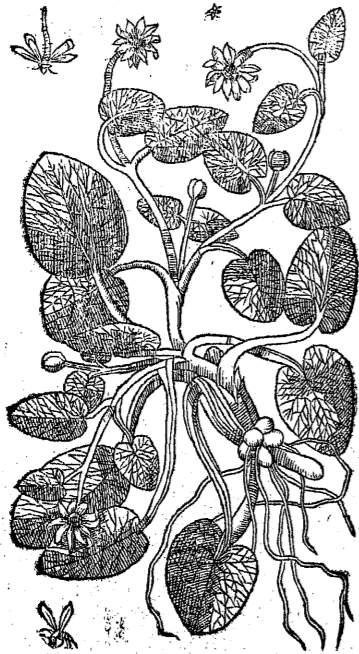
Matth. in Cap. 161. lib. 2.

Temper. & Vires

Nomina

CHELIDONIUM *μεινρον*, Latinè Chelidonium minus, & hirundinari minor, Officinis Celidonia minor, eadem de causa qua Chelidonium maius nomen accepit. Gallicè *Petite Esclaire*, Germanicè *Feigunatzen, Blanterkraut, Pfaffenboedlin, & Meienkraut*, Italicè *Celidonia minore, & fauoscello*, quòd fabarum modo folia subpinguia habeat. Sunt qui Scrophulariam minorem appellent, à radicum similitudine, quæ multis quasi tritici granulis veluti strumis, quæ Græcorum imitatione scrophulæ vocantur, coaluisse videntur. Alij sic dictam putant, quòd strumis siue scrophulis imposta medeatur. Plantam hîc depictam permulti docti herbarij pro chelidonio minore vsurpant. Quæ Vere duntaxat viginoso solo & in fossarum scrobiumq; marginibus frequens gignitur, foliis hederæ, minoribus, rotundioribus, subpinguioribus, sine caule: flore luteo, tenui pediculo appenso, radicibus nititur multis, ex eodem callo prodeuntibus, pusillis, granorum tritici modo aceruatim congestis, quarum nonnullæ in longitudinem protenduntur. Quæ omnia Dioscoridis historiæ bellissimè congruunt, sic scribentis. Chelidonium minus, quod triticum siluestre aliqui nuncuparunt, herbula pediculis ab radice pendens, sine caule: foliis hederæ, multò rotundioribus, teneris & subpinguibus, radices habet ex eodem callo complures, pusillas in granorum tritici modum aceruatim congestas: quarum tres aut

CHELIDONIUM,
Minus.

Locus.

Forma.

Lib. 2. c. 77

Vires.

Ibidem.

Lib. 8. sim.

In lib. 2.
Dioscor.
Lib. 4.
Georg.

quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus nascitur. Hæc omnia ad-amusim conueniunt, solæ qualitates & temperatura repugnant. Vis enim ei acris, inquit Dioscorides, & anemones modo summam cutem exulcerat, pforas & scabros vngues eximit. Succus radicibus expressus ad purgandum caput narius infunditur, decoctum eius ex melle gargarizatum magnificè id præstat, & omnia pectoris vitia extrahit. Galenus easdem planè vires ei assignat, & quarti ordinis excalfacientium incipientis esse ait, cum maius Chelidonium tertij tantum sit ordinis. At eius plantæ hîc proponitur, nec folia, nec radix vlla gustum acrimonia afficiunt. Non tamen ob ignauam acrimoniam istud minus Chelidonium reiiciendum, cum cæteræ omnes notæ apprimè descriptioni suffragentur, & multarum plantarum acrior aut mitior sapor, agri sequatur conditionem. Valerius Cordus Chelidonium minus, florem amellum à Vergilio diligenter descriptum esse putat.

CALTHA

SUPERIORI perquam similis est, quæ Germanicè & Belgicè *Dotterbloemen* vocatur. Quidam chamæleucen Plinij faciunt. Chamæleucen, inquit, apud nos farranum siue farfugium vocant. Nascitur secundum fluuios folio populi, sed ampliore. Radix eius imponitur carbonibus cupressi, atque is nidor per infundibulum imbibitur in vetere tussi. Sed

CALTHA PALVSTRIS.

Tussilago siue farfugium,
Matthioli.

idem Plinius alio in loco Bechion eandem cum chamæleuce facit. Quidam, inquit, eandem esse bechion, & alio nomine chamæleucen putant. Huius aridæ cum radice fumus per arundinem haustus & deuoratus, veterem sanare tussim dicitur. Quæ de chamæleuce Dioscoridis intelligi posse non videntur. Chamæleuce, inquit, lumborum doloribus propitia est, herba virens incuruis foliis, surculisque, flore rosaceo. Alij chamæpucen legunt non chamæleucen, quoniam apud Plinium habetur, chamæpeuce laricis folio similis, lumborum & spinæ doloribus propitia est, quem vsu Dioscorides Chamæleuce attribuit. Sunt etiam qui breuè apud Dioscoridem descriptionem in totum reiiciendam censent, & sola hæc verba legunt. Chamæleuce facit ad lumborum dolores in aqua trita pota. Galenus chamæleucen scribit calidæ esse facultatis tertio quodammodo ordine, & sicca primo, vt diuersa à bechio censenda sit. Ex his conicere quis possit *Dotterbloemen* chamæleucen non esse. Alij ex Geoponicis Malacocissum maiorem faciunt, Matthiolus Tussilaginis speciem siue farfugium, vt capite De Tussilagine dicemus. Recentiores alij Gesnerus, Pena, Lobellius & alij Caltham palustrem appellant. Folia ei sunt bene viridia, rotunda, violæ martiæ aut populi similia, maiora, in ambitu parùm crenata: caulis rotundus in ramulos sese diffundens, qui flores sustinent luteos, chelidonium minoris, aut ranunculi similes, sed grandiores & aspectu pulchriores, minime papposos, sed qui diu durant, nascuntur deinde siliquulæ, in quibus exiguum semen, luteum, radix crassa, capillamentis fibrata, acris gustu, sed moderatè, nondum tamen vsu exploratæ facultates. Locis lacustribus & vdis crescit mense Martio & Aprili floret.

Nomina

Lib. 24. c. 25

Chamæleuce.

Lib. 26. c. 6.

Lib. 8. sim.

Dodo. lib. 1. cap. 20.

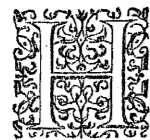
Forma.

Locus.

TT 3

VERONICA FOEMINA. CAP. XXXV.

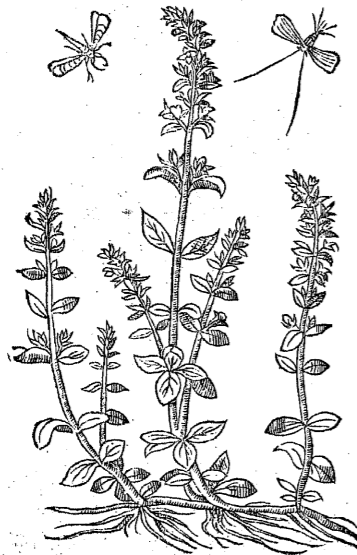
Nomina
Forma.

ERBARI plantam istam Veronicam foeminam appellant, Galli *Veronique femelle*, Germani *Erenbreisz* & *vneiblin*. Caule exit lanuginoso, foliis rotundioribus, minimè crenatis, subpinguibus, magis viridibus, minimè hirsutis: flores profert in luteo purpurascens: semen in vasculis rotundis conclusum: radicem tenuem & fibratam. Locis vlginosi & la-

Locus.

VERONICA Femina,
Dodonai.

VERONICA Femina,
Matthioli.

custribus gaudet. Iunio & Iulio mensibus floret. Gustu adstringens & amara est. Vnde colligere licet eam esse tum exalfaciendi, tum siccandi vi præditam, eademque præstare quæ Veronica maior, sed inefficaciùs.

Vires.

TUSSILAGO. CAP. XXXVI.

Nomina

NOTISSIMA vtilitate, quam præstat orthopnoicis, & tussi vexatis, dicitur *Bήχιον* Græcis, sicut *Tussilago* Latinis, *Officinis* *farfara* & *Vngula caballina*, Gallis *Pas de cheval*, & *Pas d'asne*, Italis *farfara*, *farfarella*, & *rombia di cavallo*, Germanis *Rosshuob*, & *Branlattich*. Theophrastus, vt quidam censuerunt, *Tiphium* appellat, quæ antefoliorum & caulium ortum floret. Plinius duo tussilaginis genera facit. Vnam siluestrem, alteram quæ à quibusdam *Salvia* dicitur, similis verbasco. Dioscorides vnico genere contentus fuit, idq; esse quod hîc proponitur, tum vires & effectus longa experientia comprobati, tum ipsa descriptio perspicuè demonstrant. Eius enim folia, vt ille ait, maiuscula sunt quàm hedere, sex aut septem à radice, supernis partibus alba, infernis viridia (sic enim Græcè legitur, *ἐκ μὲν τῶν πρὸς τὴν ἄνω λαμπρὰ, ἐκ δὲ τῶν πρὸς τὴν ἑστώ χλωρὰ*) in plures angulos exeuntia. Caulis palmum altus, flos luteus Vere prodit, quo vnà cum caule confestim exiit. Inde nonnulli his vacare existimarunt, radix tenuis est (perperàm legitur in excusis *ρίζα λεπτή, ἀχρηστος*, radix tenuis, inutilis. Qui enim

Lib. 7. hist. cap. 12.

Lib. 26 c. 6.
Genera.

Forma.

TUSSILAGO, Matth.

inutilis dici potest, cuius vsum mox præscribit. Quare vox *ἀχρηστος* in contextam irrepsit, quæ nec in Oribasio, nec in Plinio legitur, vel pro *ἀχρηστος* legendū *ὄχρηστος*, id est, ad vsum commoda. Nascitur circa riuos & aquosa loca. Similiter quæ hîc pingitur, folia promit ab imo in pediculis sesqui palmum altis, rotunda, sed lateribus senis septenisve angulos acutos claudentia, venosa, equinum pedem referentia, altera parte candicantia, & quadamtenus cinerea: altera viridia, carnosâ: caulis albus, lanuginosus, in quo flores aurei, dentis leonis æmuli, celerrimè in pappos abeûtes: radix cãdida, longa humi sparâ. Plinius ita distinguit & describit. Tussim sedat bechiû, quæ & *Tussilago* dicitur. Duo eius genera. Siluetris vbi nascitur, subesse aquas credunt: & hoc habent signum aquileges. Folia sunt maiuscula quàm hedera, quinque aut septem, subalbida à terra, supernè pallida: sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. In hoc bechio Plinius à Dioscoride dissentit: habet enim quinque aut septem folia,

Lib. 26 c. 6.

ille sex aut septem, & supernè alba, infernè virentia. Plinius contra, subalbida à terra, supernè pallida. Præterea, Plinius ex eorū est numero, quos Dioscorides reprehendit tum hîc, tum in totius operis præfatione, quod putarint bechium sine caule, sine flore, sine semine esse. Sed quantum ad foliorum colorem spectat, hîc dissimulandum non est, quamuis Dioscorides ea dicat esse, *ἐκ μὲν τῶν πρὸς τὰ ἄνω λαμπρὰ, ἐκ δὲ τῶν πρὸς τὰ ἑστώ χλωρὰ*, tamen omnes quos legere mihi contigit, tum eius auctoris interpretes, tum herbarios de Tussilagine scribentes, pingere folia aduersa parte tomentosa, incana, aduersa virentia, sine inferiùs alba, superiùs virentia. Initio Martij mensis & Aprilis caulem profert lanuginosum sine foliis, & in eo florem luteum: mox à radice prodeunt folia: tunc confestim caulis & flores depereunt, ita vt rarissimè flores & folia in hac planta simul reperias. Quod flores sint fugacissimi, usq; enatis breui vigor vitaq; duret, longissimâq; mora triduum, aut quadriduum, post quod tempus illicò flaccescentes in pappos euanescent, & caduci marcent, ita vt non nisi vere sese feant obuiam, quod qui non animaduertunt sine caule & flore nasci eam existimarunt. Folia ex melle trita, inquit Dioscorides, igni sacro & omnibus inflammationibus illitu medentur. Arida suffitu, ita vt fumus per infundibulum hianti ore capiatur, hos sanat qui sicca tussi, atque orthopnoea infestantur: pectoris vomicas rumpunt. Eûdem effectum præbet suffita radix. Decocta in hydromelite & pota mortuos partus eiicit. Et Galenus, *Bechium*, inquit, sic nuncupatum est quod *βήχος* hoc est tusses, & orthopnoeas iuuare creditum sit, si quis videlicet folia arida sumes, aut radicem in prunis accedens, ascendentem inde fumum inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, vt sine molestia noxave omnes thoracis abscessus rumpere credita sit. Sanè folia virentia, partes cruda inflammatione obsessas, illitu extrinsecus adiuuant, propter aqueæ humiditatis admistionem, qua omnia viridia, teneraq; participant, alia plus, alia minus. Nam sicca *Bechij* folia acriora sunt, quàm vt partibus inflammatione laborantibus conueniant. Nascitur in Tussilaginis radice, inquit Matthiolus, subalbida quædam lanugo, quæ à radicem particulis prius repurgata, deinde linteolis

Tempus.

Ibidem.
Vires.

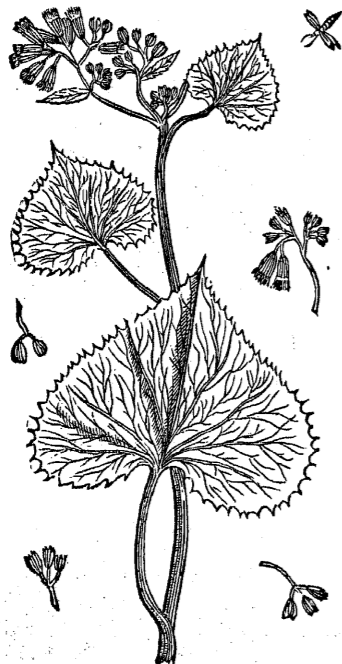
Li. 6. simpl.

Ca. 109. li. 2

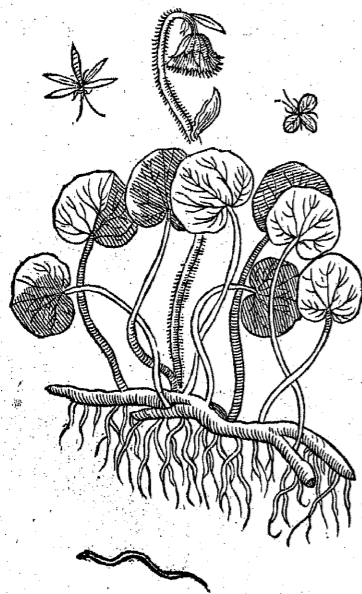
inuoluta, & in lixiuio parùm decocta, addito salis nitri aliquantulo, demũ sole siccata, omnium optimus est fomes ad ignem ex filice excussum excipiendum. Est enim adeò ignis rapax, vt statim primo chalybis concussu accendatur. Matthiolus Thussilagini verã duas alias species addidit: vnã quã vera est petasides, vt dicitur. Alteram Germanorum & Belgarum *Dotterbloemen*, nonnullorũ Chamæleucẽ, & Malacocissum maiorẽ, aliorum Caltham palustrem, de qua diximus. Hęc multò

Ibidem.

TVSSILAGO Alpina, siue Montana, Dalechampij.

TVSSILAGO Montana Minima, Lobel.

TVSSILAGO Altera Alpina, Clusij.

magis Chelidonium minus ipso toto vultu præfert, nisi quod vniuersa maior. Flores non papposi admodum & particularim exeunt, aurei ranunculi modo, aut chelidoniij minoris, folia nõ ortu, vt in Tussilagine, anteuertunt, & Nymphææ luteæ colore, aut chelidoniij minoris nitore fulgent. Folia non subter incana, nõ angulosa, non caulis tomentosus, sed potius atro virore polito, vt asarum & nymphæa. Radix fibrata capillamentis, acris gustu, sed moderatè. Alij herbarij duo alia genera Tussilaginis faciunt, & à natalibus Tussilagines Alpinas vocant. Vnã radice longiuscula, nodosa, valde fibrata, nigricante: foliis e radice prodeuntibus, rotundis, tenui & longo pediculo appensis, venosis per ambitum infectis: caule palmũ alto, lanuginoso, foliola duo vel summum tria proferente: flore aureo, in vtraque planta singulari, Tussilagini nostræ simili, non sic fugaci, verũ in planta sua diu nitente ac perdurante, sed qui tandem in pappos abeat

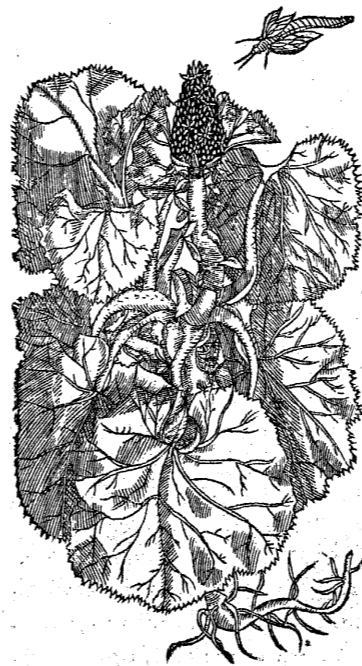
abeat. Alterum radice crassiore, magis fibrata: foliis maioribus, in circuitu magis incisis, venosis, acuminatis hederæ modo: caule sesquipedali, striato: flore in eius cacumine copioso, senecioni simili, luteo, in pappos auolante. In Alpium riuus, fontium scaturiginibus, & ad torrentium margines prouenit. Habet præterea Lobellius Tussilaginem montanam minimam, quæ radicum & foliorum figura nihil, sed magnitudine tantum differt, estque illi facie proxima. Foliola habet in pediculis binum & ternum digitorum, Soldanellæ Alpinæ paria, similibusque lateribus, & pariter auersa, incana, tormentosa, & carnosã.

PETASITES. CAP. XXXVII.

GRÆCIS Πετασίτης, & Latinè Petasites dicitur à Petaso, idest Galero, quòd folium eius tam grande sit, vt capiti impositum à folis æstu Galeri vice possit defendere, Gallicè *Herbe aux tigneux*, Germanicè *Pestilentz wurtz*, Italicè *Cappellazi*, Hispanicè *Sombrereta*. Hunc breuiter sic descripsit Dioscorides. Petasites pediculus est cubito maior, digiti magni crassitudine, in quo folium instar Galeri magnum, incumbens veluti fungus. Ex qua breui historia, insignem tamen notam continente, maior herbariorũ pars à Matthiolo dissentiens, perspicuè effici existimat Petasiten esse cuius hęc pictura datur.

Li. 4. c. 103. Forma.

PETASITES Magnus. Perperam Tussilago Maior, Matth.

Hęc enim planta, inquit Pena, Vere crescit, & nondum foliis ortis caulem erigit tenerum, carnosum, concauum, sesquipalmum altum, floribus in summo densis, pusillis, multis, mucosis, racemosis, oleæ, in purpureum conum compactis, spectatu amœnum, nullo femine prægnantem, sed flore marcescente & defluente spem etiam feminis perdentem. Folia pediculo cubitali, crasso, carnosò, quasi appensa medio sui centro, penduli instar Petali inuersi videntur, maximam personatam superantia, sed rotunda, subter parum incana, singula singulis pediculis medio fermè totius puncto hærentia, vbi sinus desinit profundus vsque ad folij centrum actus, quæ si profus clauseris, fungi penduli modo fulciri dixeris. Radix valde crassa, foris pulla, intus candida. Grauis est & profus ingrati odoris, gustanti perquam amara & ingrata: desiccatur item magnopere, quapropter morbis Epidemicis vtilissima habetur, & comperta medicis Germanis, etiamq; plebi, quæ eam ob dotem *Pestilentz wurtz*, idest, pestis radicem, appellat. Quæ facultas tanquam nota

certior, cum Thussilagini non insit (neque enim est odore graui, neque ingrato) Matthiolum à sententia deducere debuisset. Sunt aliæ eius rationes inualidæ, & leuiusculæ, quibus probare vult plantam hęc depictam Thussilaginem esse, nimirum quòd proueniat in humectis & vliginosis locis, præsertim propè riuos aquarum perinde ac Tussilago, quòd caule edat ante folia in ipso Veris initio, in cacumine flores spicatos, ex purpura albicantes, qui cum caule paulò post flaccescentes contabescunt. Nam idem contingit trifolio hederaceo, croco siluestri, ephemero, & aliis. Petasites noster nascitur copiosissimè in pratis humidis, & iuxta riuulos sitis. Initio mensis Martij floribus suis ornata hęc herba conspicitur, qui Aprilis imminente

Locus.

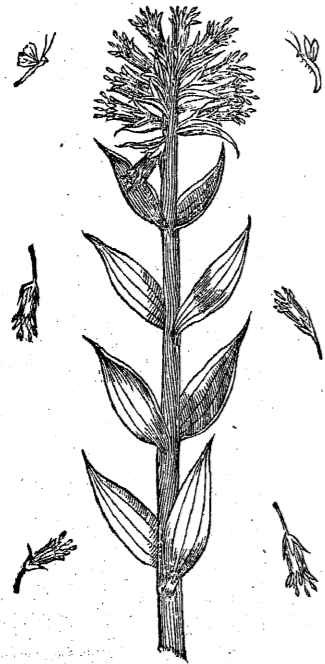
nente

Vires.

Fuchf. cap. 248.

nente statim citra fructum decidunt: tunc folia cum pediculis prodeunt. Contra phagedænas & vlcera maligna efficaciter illinitur, auctore Dioscoride. Galenus addit esse ex tertio ordine deficcantium quamobrem ad maligna & phagedænica vlcera adhibent. Experientia comprobatum est, vt diximus, eius radicem mirificè conferre pestilentibus febribus, quòd sudorem vehementer moueat, si in puluerem redacta cum vino sumatur. Radices complures cortice exutas & exenteratas aceto indunt, quoad viribus imbutum fuerit, & ex illo cum rutæ succo & theriaca propinant, præsidiumque nulli secundum affirmant. Magna efficacia bibitur, à mulieribus, quas tormina vteri & præfociones vexant: valet etiam vnice ad enecandos lumbricos. Succurrit quoque iis, qui spiritus difficultate laborant. Ducit vrinam & menses. Efficax est ad vulnera præhumida, & ad reliquas cutis foeditates. Est alter Petasites ab herbariis odoratus appellatus, in vmbrosis vallibus Alpium, ad torrentium ripas nascens, radice crassa, longa, nodosa, serpente, subrubra, acris & odorata, folio ampliore quam tussilago, cætera propemodum simili, cum teritur iucundum quippiam exhalante. Veris principio ante foliorum exortum thyrsus emicat digiti minimi crassitudine, ferè pedem altus, foliolis quibusdam myrto similibus, ex interuallis alarum modo ipsum amplexantibus: flore in vertice copioso, candido, & suauiter olente, ex longo vasculo prodeunte, in apices multos diuiso, tabescente & emoriante cum folia subnascuntur. Caulis & florum ante foliorum ortum effigies hic picta est.

PETASITAE Odorati, flos.

Locus.

Forma.

PERSONATA. CAP. XXXVIII.

Nomina

PERSEION Græcis, ἀρτίον & ἀρτίον dicitur, Latinis Arcium, Personata, & Personata, Apuleio Dardana, Officinis Bardana & Lappa maior, Germanis Großkletten, Italis Lappola maggiore, Gallis Grand Gloutteron, & Gletteron, Grande Bardane. Galenus non arcium, sed alterum arction vocat. Vtroque nomine dicta planta, propter similitudinem quam cum villosis hirsutisq; vrforum capitibus conglomeratae echinataeque Lappae habent. Personata autem, quod hac quodam ad personas utebantur, quoties in theatris aliisque locis, qui cognosci à populo nolent egisse quidpiam volebant. Est enim foliorum eius tanta amplitudo, vt tota humana facies iis tegi possit. Matthiolus duo obseruauit Personatae genera, echinatorum tantum capitum facie differentia: quae in altero maiora, duriora, rigidioribus asperioribusque aculeis armata: in altero minora, molliora, mitioribus aculeis rigidiuscula, alba quadam lanugine obductis. Prius genus scribit Dioscorides folia habere cucurbitae, maiora tamen, hirsuta, nigriora & crispiora: caulem albicantem: quamquam interdum sine caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra. Plinius, Quidam arcion, inquit, Personatam vocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Ex quibus nemo non intelligit Personatam esse eam, quam Bardanam & lappam maiorem vulgus vocat, quae folio constat maximo, cucurbitae æmulo, altera parte albicante, altera in viridi nigricante:

Li. 6. simpl. Pena in Aduerf.

In cap. 102. lib. 4.

Genera.

Forma.

Li. 4. c. 102.

Lib. 25. c. 9.

PERSONATA, Sive Lappa maior, Matthioli.

PERSONATA, Seu Lappa maior altera, Matth.

potui datus, omnes morsus serpentium mirificè sanat: eiusdem foliis cinges febricitantem, & statim febrem mitigat, & calorem sanat. Vulnus etiam, si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorum eius foueto: deinde ipsam cum nitro & axungia cum aceto tere, & in panno inducito, & imposito. Ad canum rabidorum morsus radix cum

nigricante: caule rotundo, cauo, in purpureo albicante, ex lateribus ramulos multos emittente, in quibus folia parua, grandibus lappis siue echinis prætereuntium vestes & canes mordaci hæsu corripientibus, tandem dehiscens, & florem purpureum edentibus, hirsutum: radice grandi, carnosa, foris nigra, intus candida, amara. Alteram Personatam Matthiolus eam esse credit, quam Plinius Perfolatam vocat, his verbis. Perfolata quam nemo ignorat, Græci Arcion vocant, folia habet maiora etiam cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraque & crassiora: radice albam & grandem. Ex quibus colligit Matthiolus Plinium hic secundum Personatae genus descripsisse: quod, cum de priore Personata scripsisset eodem capite & libro (quem locum citauimus) cuius folio nullum est amplius, grandes Lappas ferente, aliquantò post de altera Personata scribat, quae minores Lappas fert, & Perfolatam vocat. Cornarius tamen censet posteriore Plinij loco vulgata exemplaria falso Perfolata habere pro Personata. Vt cumque sit Plinius Perfolatam, vt sæpè facit, cum Personata sua aut Dioscoridis, confudisse videtur, id quod descriptiones dilucidè ostendunt. Cæterum Perfolata à magnitudine: & vsu foliorum, quemadmodum Personata & Petasites, nomen accepisse videtur, quia galeri vice solis æstum à capite arceret. Quare hæ plantæ inter sese similes serie coniungendæ fuerunt. Sed ad Personatam nostram reuertamur. Ea secus vias & pomeria, in marginaibus agrorum incultorum & pratorum, & scrobibus exsiccatas provenit. Iulio & Augusto Lappas & flores fert. Pondere drachmæ vnus pota, inquit Dioscorides, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extulsientibus auxiliatur. Folia trita dolores à contorsionibus artuum contractos, illitu sedant: vtiliter antiquis vlceribus illinuntur. Qua de re sic Galenus. Alterum arction quod profopida vocant, cuiusque folia cucurbitae simillima sunt, nisi quod tum maiora, tum duriora, discutit simul, & deficcit, sed & adstringit mediocriter: quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi possunt. Apuleius multò plura & maiora de eadem tradit. Personatae herbæ succus cum vino vetere

Ibidem. Lib. 25. c. 9.

Emb. 1. 92. lib. 4.

Locus.

Vires.

Li. 4. c. 102.

Li. 6. simpl.

Lib. de virib. herb.

cum modico sale trita imponitur morfui, & statim æger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, vrinam prouocat, & vesicæ dolorem tollit: puluis seminis eius cum vino optimo 40. dies potui datus, ischiadicos mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui & imposita, ambusta mirificè curant. Columella. Venena viperæ depellit super scarificationem ferrosactam herba, quam vocant Personatam, trita & cum sale imposita. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest. Radix conditur saccharo, & cum grata, tum vtilissima ad calculû & dyfenteriam habetur: Venerè etiam excitat. Idem semen pollet, sed multò efficacius calculosis.

Lib. 6. c. 17.

Pet. Pen. in Ad.

XANTHIUM. CAP. XXXIX.

Nomina

XANTHION vel φάσγανον vel φασγάνιον Græcè, Latine Xanthium, Officinis Lappa minor, Lappa inuersa, Bardana minor, quibusdam Strumaria: vnde Aetius Chæradolethron, idest, Struminecem nominari scribit, & Philanthropon. Galli vocant *Petit Glousteron*. Itali *Lappa minore*, Germani *Bettlersleusz*, idest, mendicorum pediculos, & *Spirzletten*, Gallicè *Glousteron aigu*. Xanthium autem à colore dicitur, quòd χαυθὰς τεύχας, idest,

XANTHIUM, Matth.

Lib. 4. c. 133. Forma.

Locus.

Li. 4. ca. 133. Vires.

Li. 8. simpl.

Pet. Pen. in Ad.

quòd flauos faciat capillos. Xanthium describit Dioscorides caule esse cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo alis multis: foliis Atriplicis, insectis, nasturtium odore imitantibus: fructu grandis oliuæ modo, rotundo, & vt platanii pilula spinoso, qui contactu vestibus adhaerescit. Ex qua quidem deliniatione facilè est intelligere Lappam minorem omnibus ferè æquè notam quam est Lappa maior, sed non tam frequentem, Xanthium esse. Folia habet atriplicis, crenata, quadatenus cinerea, nasturtium olentia: caulem sesquipedalem, angulosum, pinguem, nigris notis conspersum, crebras fundentem alas: fructum echinatum lapposumq; oliuæ aut corni modo oblongum, contactu vestes apprehendentem: radix non profunda, fibrata rubescit. Nascitur læto & pingui solo & lacubus exsiccatis. Fructus ante collectus quã perfectè siccescat, inquit Dioscorides, tunditur & fictili vase reconditur. Flauos facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in vino tundunt, & ita asserunt. Semen aptissimè tumoribus imponitur. Galenus breuiter dixit Xanthium phasganium etiam vocari: fructum discutienti vim habere. Aetius, decoctum corticis radice, inquit, potum lienes consumit: dentes motos firmat eiusdem decoctum ex vino collutum. Radix & semen laudantur ad tumorum strumarumq; pertinaciam delendam frequenti admotu.

PLANTAGO AQUATICA. CAP. XL.

Nomina

Dodo. lib. plant. aqu.

POSTRÆ ætatis herbarij plantam hanc plantaginem aquaticam nominarunt, Gallicè *Plantain d'eau*, Italicè *Piantagine aquatica*, Germanicè *Unasser vuerich*. Folia habet in prælongis, crassis pediculis longa, lata, in mucronem desinentia, Plantaginis maioris foliis longiora, & acuminatiora. Caules inter ea exeunt longi, triangulares, intus fungosi, in plures ramulos

PLANTAGO Aquatica.

ramulos diuisi, in quibus flores candidi parui, tribus constantes foliolis: fructus deinde parui, triangulares, virentes: radices subunt fibratae. Nascitur in humilioribus & aquaticis locis, in fossis, in lacuum & riulorum marginibus. Iulio & Augusto mensibus floret. Facultatis aiunt frigidæ esse ac siccæ. Sunt periti herbarij qui affirmant plantaginem istam aquaticam verè esse Dioscoridis Damasonium seu Alisma: eiq; Damasonij delineationem virèsq; proliis conuenire. At cum Galenus qui legisset radices eius acres esse, eoq; œdemata discutere, nõ nihil Dioscoridi aduersetur, in ceteris autem assentiat, sic illi de radice verum esse experimento & ipsi asserunt.

Locus. Vires.

Lib. 3. c. 151.

DAMASONIVM. CAP. XLI.

DAMASONIVM Matthiolus reiectis aliorum sententiis plantaginem aquaticam Dioscoridis Alisma aut Damasonium non esse se se probasse putasset, aliud substituit, sed id depinxit tantum, non descripsit. Sunt qui aliam Damasonij speciem exhibent, quæ radicularum fibris multis nititur candidis, breuibus: cauliculos multos edit dodrantes, læues, nudos, nodosos: folia Damasonio seu plantagini aquaticæ similia, sed parua, longis pediculis appensa, fructum stellæ figura, sex rigidis pungentibusq; cuspidibus radiatum, speciosa elegantiq; structura. Vnde stellatum cognominat. Humidis & aquosis locis gaudet.

Forma.

Idem prorsus est Alisma pusillum angustifolium muricatum Lobellij, seu Plantago aquatica minor, minutis quinqueneruæ plantaginis angustioribus foliolis, deorsum versus reflexis: cauliculo gracili, sesquipalmari, è fibrosa radice sparsa speciosa coma, referta numerosis, muricatis, exilibus capitulis tribuli ritu. Item aliud Damasonium Alpinum Montanum herbarij vocant, quidam Clymenum, folio plantaginis minoris, folliculis iridi similibus, fructu oblongo, cirris polyporum non dissimili. Sed cur Damasonij nomen huic plantæ indiderint, nescio. Quare liberum cuiq; fuerit aut id retinere, aut aliud verius sufficere. Cæterum radice est nigra, modicè fibrata, altiùs descèdente: foliis oblongis, angustis, neruosis, lanceolatæ siue plantagini minori similibus, aliquanto longioribus: acuminatis: caulibus pedalis: flore luteo: seminibus oblongis, angulosis, quaternis simul sic coniunctis, vt hiante medio spatio fenestrata quædam meta appareat, apice nigro supereminente, eleganti sanè figura, laternæ quæ nondum cornu

DAMASONIVM, Seu Alisma, Matthioli.

Locus

charthæve obducta est clausâq; simili, & huic plantæ peculiari. In Alpium umbrosis conuallibus gignitur.

LYSIMACHIA,

CAP. XLII.

Nomina
Li.25. ca.7.

LVAB Græcè λυσιμάχιον & λυσιμάχιος dicitur, Latine etiam Lysimachia à Lysimacho rege inuentore, teste Plinio: vel à pugna dirimenda: id enim est λίστην τὴν μάχην, idest, certamen dirimere. Est enim ea plantæ vis, vt etiam belluarum animos feroces, & mutuos hostiles congressus placare possit: ita scribente, atque breuiter eam describente Plinio. Inuenit Lysimachus herbam Lysimachiam, quæ ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. Folia habet falicis viridia, florem purpureum: fruticosa est ramulis erectis, odore graui: gignitur in aquosis. Vis eius tanta est, vt iumentis discordantibus iugo imposita asperitatem cohibeat. Dioscorides paulò fusiùs eam descripsit. Lysimachia, inquit, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresve, fruticosos, tenues, circa quorum genicula enascuntur folia similia foliis falicis, gustu adstringentia: flos est fuluus aut auricolor. Nascitur in palustribus locis & circa aquas. Matthiolus veram esse Lysimachiam, quæ hîc picta est, asserit. Aliam quorundam

Ibidem.

Lib.4. ca.3.
Forma.

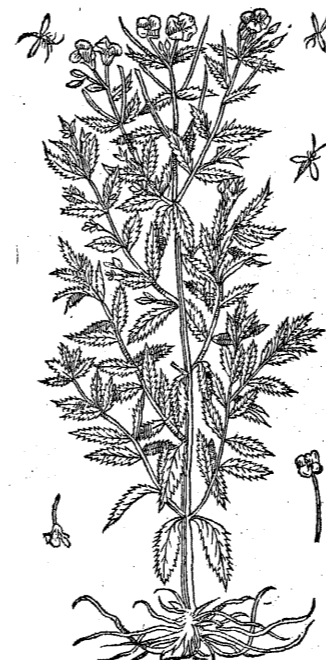
Lysimachiam, quæ quadrato exit caule, foliis falicis, flore in purpura rubescente, et si Lysimachiam Dioscoridis non referat, tamen Lysimachiam alteram appellat. Dodonæus Lysimachiam notissimam vsuq; frequentiore veram Lysimachiam esse putat, quæ vulgò Salicaria nominatur à falicis foliis, Gallicè *Corneolle*, *Souffi d'eau*, *Perceboffe*, *Pelleboffe*, idest, Pestifuga, Germanicè *Geelweidrich*. Eadem est quæ Matthioli Lysimachia prima. Huic caulis est cubitalis, interdum bicubitalis, parù angulosus, geniculatus: folia longiuscula & angusta, frondis saligneæ aut perficariæ, pallentia, minimè crenata, terna quaternave sibi ex aduerso circa caulem sita: flores in ramulis elegantes, lutei, inodori, multi & conferti: semen rotundum coriandri: radix longa, gracilis, latius sparsa, quæ teneram edit sobolem purpurescentium

Dod. lib.1.
cap.50.

scientium initio turionum. Locis vdis & marginibus fossarum ripisq; riulorum prouenit: facultate est frigida, sicca, adstringente. Officinæ multù ad gargarisimata & parulides, exesalq; oris inflammationes vsurpant. Herbariorum sedulitas alias Lysimachia species adinuenit. Lysimachiam purpuream priorem, supra indicatam à Matthiolo, & secundo loco pictam specie à

LYSIMACHIA
Purpurea, I. Dodon.

lutea diuersam à Plinio memoratam, quippe qui flore purpureo & odore graui eas discreuisse videtur. Caules edit geniculatos subpurpureos, quadratos, folia lutea similia, aut falicis angustifolia, ex interuallo bina, subpurpurea: flores spicatos, purpureos, palmum & sesquipalmum longos: semen in paruulis capitulis veluti coronis prouenit, vnde flores sunt dilapsi. Radix maior est quam lutea, similiter turiones quotannis teneros edens, lignosa, nigricans, non tamen odore terro. Quamquam non magnirefert, sit ne hæc Plinij an Dioscoridis Lysimachia. Tamè Plinius videri potest non aliam quàm Dioscoridis Lysimachia explicasse, sed *ωρίπρον*, flore purpureu vertisse, aut *ωβρρρρον* legisse, & graui odore esse dixisse, quod quando adoletur veru esse Dioscorides asserit. Lysimachiù est purpureu alterum Dodonæi. Aliud est Lysimachium purpureum siliquatum, vulgatum, à siliquato fructu præcoci, qui auctu & incremento florum eruptioni anteuertit, quasi proles parente prior, filius ante patrem ideò vocitata. Caulibus & foliis lutea similis est, nisi quòd ea angustiora & leuiter crenata sunt. Flores promit quaternis foliolis constantes, purpureos,

Lib.27. ca.7.

Dod. lib.1.
cap.50.

Dod. lib.1.
Per. Pen. is
Ad.

LYSIMACHIA Siliquosa
alia, Lobellij.

Lib. 3. c. 49.

patulos, geranij columbini, aut vulgaris malue filuestris: sub quibus nascuntur, antequam flos aperiat, siliquula, siue cornicula rotunda, exilia, longiuscula, quæ semine valde minuto maturo in tres quatuorve particulas fissa, vnà cum papposis inuolucris perduntur. Radix est gracilis, fibrata. Non aliis hæc natalibus quam alia prouenit. Huius varietas duplex obseruatur. Frequentior est omninò folio, siliqua, caule iisdem, sed magnitudine inferior, & tenera adeò, vt vix siliquam floremq; sustinere queat: flos propius caryophylleam Tunicam dictam, paulò minor. Altera varietas cernitur in floribus pallidioribus, quadripartitis, angustioribus foliis decussatim sitis, in pari siliqua: cætera similia sunt. Hæc sic expresit Lobellius, & esse ait Chamænerion Gesneri, Delphinium buccinum Dioscoridis. Herbarij quidam, inquit Ruellius, putant Delphinium esse, quam filium ante patrem diximus appellari, quod siliquam & intus semen ante floris exitum ostendat: rectius si partus ante conceptum ab eis appellaretur. Est & Lysimachia cærulea quibusdam

Veronica recta, aut maior, filio ante patrem non absimilis caule & folio, sed longiore, crassiore, & tota minor, ramulos habet in summo spicatos floribus cæruleis, lauandulæ longioribus, multos, exiguos & rotundos folliculos, in quibus minutum semen. Exigua & fibrata nititur radice. Rarior hæc est, & in hortis ab herbariis

LYSIMACHIA
Cærulea.

LYSIMACHIA
Galericulata, Lobellij.

colitur

colitur. Iunio & Iulio mensibus florent, Augusto semen maturefcit. Huic adiungit Lobellius Lysimachiam aliã Galericulatam, quæ riuulorum & fluminum ripas, & depressos agrorum margines Londinensis & Anruerpiani agri sectatur. Multos emittit quadratos, sesquipedales & bicubiales geniculatos pediculos, in quibus folia Lysimachia purpureæ similia, scordij æmulatione ex atro virentia, ex geniculis gemina, è quibus instar Galericuli flores ex cæruleo punicantes. Radice variè diuaticata repit, vt à nullo hæcenus descripta aut picta, sic vsu neglecta aut incognita. Hæc Lobellius. Purpureæ & cæruleæ Lysimachia vsus adhuc incognitus. Sed Lysimachia Dioscoridis foliorum succus adstringente sua vi sanguinis reiectionem supprimit: disentericis potui datur, aut infunditur: fluxû muliebrem sistit in pello: sanguinis profluuiio subuenit, si herba nares obturentur. Vulneraria est. & sanguinem cohibet. Acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat, & muscos interficit. Plinius diuersis locis eisdem Lysimachia vsus tradidit. Lysimachia odorem angues fugiunt. Et, Si ore sanguis reiciatur, siue è naribus, siue aluo fluat, siue sceminarum vtero, Lysimachia pota, vel illita, vel naribus indita. Rursus, Lysimachia recentibus plagis medetur. Et rursus, Capillum Lysimachia flauum facit. Galenus de eiusdem viribus ita differit. Lysimachios superantem habet qualitatem adstrictoriam, per quam & vulnera glutinat, erumpentemque è naribus sanguinem, emplasti modo illita cõpescit: quin & reliquas sanguinis eruptiones sistere potest cum ipsa, tum eius succus multò magis. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones ac muliebre profluuium sanat.

Vires.

Lib. 25. c. 8.
Li. 26. c. 12.

Ibid. ca. 14
Lib. 25. c. 15.
Li. 7. simpl.

STRATIOTES AQUATICVS, CAP. XLIII.

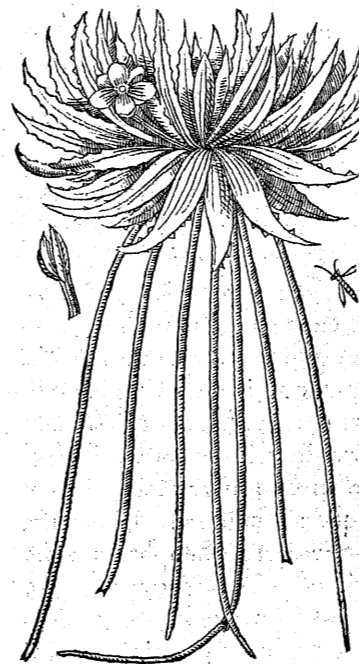

DETUR hæc potius quam Matthioli planta esse $\tau\epsilon\pi\lambda\iota\omega\tau\eta\varsigma$ $\epsilon\upsilon\upsilon\delta\pi\omicron\varsigma$, siue δ $\epsilon\pi\lambda$ $\tau\omega\upsilon$ $\iota\delta\alpha\epsilon\tau\omega\upsilon$ $\phi\upsilon\beta\upsilon\delta\mu\omicron\varsigma$, quem & $\omega\sigma\lambda\acute{\alpha}\mu\omicron\upsilon\upsilon$ nuncupant. Nam reperitur in stagnantium aquarum lacubus & fossis, vel pigrè fluentibus aquis, maxima foliorum parte vnà cum floribus aquas superante, reliquis ipsius stirpis partibus sub aquis conditis, vnde cognomentum inditum.

Nomina

Locus.

STRATIOTES Aquaticus.

Lobellio & Penæ Stratiotes, siue Militaris Aizoides, Sedum aquatile de frum. dicitur. Folia habet Aizoo maiori similia, sed maiora multò, mucronata, angusta, per ambitum duris quibusdam & breuibus aculeis spinosa, lanceolata plantaginis, longioribus, siue aloës herbæ, sed breuioribus & minoribus. Ex quorum medio & ad latera pediculis non longis insident flores ternum foliorum, candidi, quadamtenus ranunculi albi, medio lutei, & pilis hirsuti, ex vagina siue forcipula cancri marini trifida emergentes. Subest pro radice breuissimum, vt ita dicam, caput, foliorum scissilis & latior basis, infernè valde gracilis & tenera. Inde fibræ longæ, tenues, candidæ, lyrarum fidibus, siue longis lumbricis persimiles demittuntur, aquæ fundum petentes, quæ si radices non sunt, sine radice viuit. Has fibras scelerati agyrtae in aqua plena phiala, quo maiores appareant, mulierculis ostentatas impudenter mentiuntur vermes esse, quos medicamentis suis ex intestinis eduxerint, teste Dodon. Facultatem

Dodon. l. b.
c. 99 & in
plant. aqu.

Lib. 11. c. 99

Vires. vulnerariam habet refrigerandi & siccandi. Quæ omnia Dioscoridis historiae
Lib. 4. c. 99. consentiunt. Stratiotes in aquis nascens, inquit, iisdem supernatat, vnde cognomen-
Li. 24. c. 18. tum traxit, & sine radice viuit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet
 folia, quæ refrigerant, sanguinem qui defluit à renibus pota sistunt, vulnera quæ
 inflammationem minantur intumescere non sinunt: ignibus sacris, & tumoribus
Li. 8. simpl. illinuntur. Eadem Plinius tradit. Sed eam in Ægypto tantum nasci, quod non
 credendum, cum Dioscorides indefinitè dicat aquis innatare. Celebratur, inquit,
 & à Græcis Stratiotes, sed ea in Ægypto tantum, & inundatione Nili nascitur,
 Aizoo similis, ni maiora haberet folia. Refrigerat mirè, & vulnera sanat ex aceto
 illita. Item ignes sacros ac suppurationes. Sanguinem quoque qui defluit à reni-
 bus, pota cum thure masculino mirificè sistit. Stratiotes aquaticus, inquit Galenus,
 humida & frigida facultate est; terrestris verò nonnihil habet adstrictionis:
 proinde sanè & vulnera glutinare potest, & vlcerebus esse utilis. Sunt qui eo & ad
 sanguinis eruptiones vtuntur, & ad fistulas.

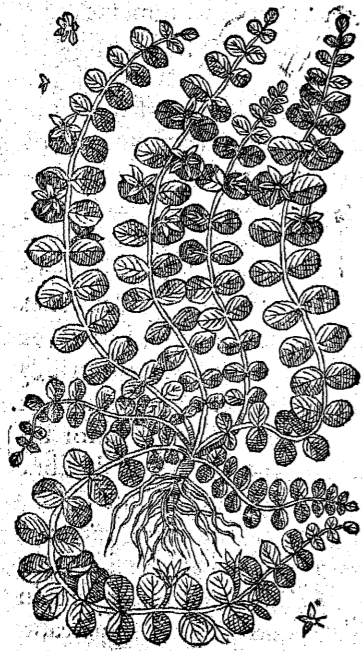
NUMMULARIA. CAP. XLIIII.

Nomina

NUMMULARIA. Vlc herbe, vt aliis multis, nomina ab herbariis imposita, quibus hodie quoque vulgò appellantur, immutenda non censeo. Dicta est Nummularia, à foliorum circinnata rotunditate, nummi speciem referente, Gallicè *Adonnyere*. Centimorbia, à mirifica vi & facultate, *Herbe à cent maladies*. Hirudinaria, quòd passim terræ hirudinis instar affixa sit. Serpentaria, quia compertum sit serpentes hac herba, si vulnerentur, sibi mederi. Germanicè *Egelkraut*, aut *Pfen nigkraut*. Quidam à Plinio, cap. 28. lib. 28. Nummulum vocatam putant, falsoq; in nostris exemplaribus pro Nummulo legi Mimmulū. Cauliculis seu viticulis gracilibus, teneris per terram serpit, in quibus folia bina ex aduerso æquis, sed crebrioribus spatiis, rotunda, latiuscula, pinguis: flos luteus, ferè ranunculi: radix tenera & gracilis. Prouenit locis humidis, præsertim circa fluenta. Mense Maio apparet, Iulio floret. Gustu admodum adstringit, vt hinc constet eam esse secundi aut tertij ordinis exsiccantium. Huius folia & flores adeò desiccant adstringuntque, vt vlcera glutinare possint. Pota cum vino dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque ac humiditates sanant. Cataplasmatismodo illita vlcerebus putredinosa iuuant. Profunt ad sanguinis reiectiones, profluuia muliebria, & ad omnia interanea, & vlcera potissimum pulmonis, quamuis rustici credant pecudum vlcerebus pulmonem, quæ illius folia depascuntur, ac ideo nocentissimam vim eius esse. Externis etiam vlcerebus summè confert, si vino in quo herba hæc decocta est lauentur, atque abstergantur. Planta ista quibusdam Ereuthedanum Theophrasti videtur esse. Το δὲ ἐρευθεδανόν, inquit, καὶ φύλλον ὁμοίον κισθῶ πλεονεκτήσει τὸν σπλῆνα καὶ τὸν στήνα, καὶ τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ τῆς ἀσπυρίας, καὶ τῆς ἀσπυρίας, καὶ τῆς ἀσπυρίας. φιλῆ δὲ καὶ τὰ παλίσκια, χωρία. Ereuthedanum folium habet hederæ simile, sed rotundius, repit humi graminis modo,

Forma.

NUMMULARIA.

Locus. Fuchf. cap. 151.
 Tempus. Vires.

Lib. 9. hist. cap. 14.

tur esse. Το δὲ ἐρευθεδανόν, inquit, καὶ φύλλον ὁμοίον κισθῶ πλεονεκτήσει τὸν σπλῆνα καὶ τὸν στήνα, καὶ τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ τῆς ἀσπυρίας, καὶ τῆς ἀσπυρίας, καὶ τῆς ἀσπυρίας. φιλῆ δὲ καὶ τὰ παλίσκια, χωρία. Ereuthedanum folium habet hederæ simile, sed rotundius, repit humi graminis modo, vmbrosis

vmbrosis locis gaudet. Sed vires haud conueniunt. Ἐρητικὴ δὲ, διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὴν ἀσπυρίαν ἀλγημάτα, καὶ πρὸς τὰ τῆς ἐχιδνῆς. Cit vrinam, qua de causa ad lumborum & coxendicis dolores vtuntur.

EUPATORIVM VVLGARE,

CAP. XLV.

SVNT permulti, imò omnes ferè pharmacopœi, qui agrimoniam siue *Nomina*
 vero Dioscoridis Eupatorio, hanc plátam substituunt, quod nonnulli non rei ignoratione faciunt, sed maiorum virium obseruatione, & experientia ducti, quas etiam ipsa aspectu insignis planta, foliorum amaritudine & odoris præstantia, satis præ se fert. Igitur propter amicas hepatis vires, fortè & ob folia Eupatorium vocauerunt, veriùs pseudoeupatorium dicendum, alij Eupatorium aquaticum, alij canabinam aquaticam, alij Eupatorium Auicennæ. Ruellius, quod supra nos declarauimus, hydropiper esse, haud rectè asseruit. Pseudoeupatorium rotundo, subpurpureo caule, intus medulla alba referto exit, duos interdum tres cubitos æquante, aliquantum hirsuto: foliis longis, nigricantibus, asperis, parùm hirsutis, crenatis, ad canabinam ortu & situ adeò accedentibus, vt permulti Eupatorium Auicennæ canabinis foliis præditum esse credant, amaris. In summo flores emergunt permulti, congesti, villosi, in purpura albicantes, qui flaccescentes otto semine, papposi in auras abeunt, radix latè fibras spargit, amari gustus, odoris non minùs suavis quam betonica vel agrimoniam. Locis vlginosis, scrobium marginibus, & in riualis tardius fluentibus prouenit. Pseudoeupatorium calido siccoque est temperamento: calcacit, tenuat, abstergit, incidit, aperit. Ex recentibus foliis contusis succus exprimitur, & insolatus cogitur in pastillos, quorum frequens in medicamentis vsus. Confert maximè eiusdem decoctum, aut epotus succus iocinoris doloribus, & aliis eiusdem affectibus ab obstructione ortis. Quare vtiliter propinatur hydropicis, cachexia, ictero, vasorum infarctu, splenis tumoribus, & obstructionibus vexatis. Datur quoque succus ad ventriculi apostemata à frigiditate nata, quibus etiam prodest herba exterius illita. Foliorum decoctum auxiliatur diuturnis, præsertim pituitosis febribus ab obstructione prouenientibus. Item vrinam & menses pellit: scabiem pruriticamque sanat cum fumaria decoctum ex caprino sero: sed succus validior est, qui potus elephantiasin incipienti medetur. Flores illiti vulnera recentia & vlcera sanant. Fugantur venenata animalia herbæ siccæ suffitu. Aiunt à venatoribus obseruatum esse ceruos telis vulneratos hac planta proculdubio sanari. Datur eadem vtiliter pecotibus tussientibus, & anhelosis equis, quorum etiam dolores finit. Succus binum obolorum pondere in catapotis deuoratus intestinorum vermes necat. Idem recens expressus illinitur commodè ex aceto & sale aduersus scabiem.

EUPATORIVM, Vulgare.

vires, fortè & ob folia Eupatorium vocauerunt, veriùs pseudoeupatorium dicendum, alij Eupatorium aquaticum, alij canabinam aquaticam, alij Eupatorium Auicennæ. Ruellius, quod supra nos declarauimus, hydropiper esse, haud rectè asseruit. Pseudoeupatorium rotundo, subpurpureo caule, intus medulla alba referto exit, duos interdum tres cubitos æquante, aliquantum hirsuto: foliis longis, nigricantibus, asperis, parùm hirsutis, crenatis, ad canabinam ortu & situ adeò accedentibus, vt permulti Eupatorium Auicennæ canabinis foliis præditum esse credant, amaris. In summo flores emergunt permulti, congesti, villosi, in purpura albicantes, qui flaccescentes otto semine, papposi in auras abeunt, radix latè fibras spargit, amari gustus, odoris non minùs suavis quam betonica vel agrimoniam. Locis vlginosis, scrobium marginibus, & in riualis tardius fluentibus prouenit. Pseudoeupatorium calido siccoque est temperamento: calcacit, tenuat, abstergit, incidit, aperit. Ex recentibus foliis contusis succus exprimitur, & insolatus cogitur in pastillos, quorum frequens in medicamentis vsus. Confert maximè eiusdem decoctum, aut epotus succus iocinoris doloribus, & aliis eiusdem affectibus ab obstructione ortis. Quare vtiliter propinatur hydropicis, cachexia, ictero, vasorum infarctu, splenis tumoribus, & obstructionibus vexatis. Datur quoque succus ad ventriculi apostemata à frigiditate nata, quibus etiam prodest herba exterius illita. Foliorum decoctum auxiliatur diuturnis, præsertim pituitosis febribus ab obstructione prouenientibus. Item vrinam & menses pellit: scabiem pruriticamque sanat cum fumaria decoctum ex caprino sero: sed succus validior est, qui potus elephantiasin incipienti medetur. Flores illiti vulnera recentia & vlcera sanant. Fugantur venenata animalia herbæ siccæ suffitu. Aiunt à venatoribus obseruatum esse ceruos telis vulneratos hac planta proculdubio sanari. Datur eadem vtiliter pecotibus tussientibus, & anhelosis equis, quorum etiam dolores finit. Succus binum obolorum pondere in catapotis deuoratus intestinorum vermes necat. Idem recens expressus illinitur commodè ex aceto & sale aduersus scabiem.

Li. 2. c. 244. Dod. lib. 1. cap. 39.

Locus.

Temper.

Vires.

POTENTILLA, CAP. XLVI.

Nomina

SEYDOEVPATORIO seu potiùs Agrimonia: adeò hæc affinis est, vt vulgus siluestrem agrimoniam vocet. Potentillæ huic nomen ab eximiis viribus quibus pollet, argentinae verò à foliorum argenteo splendore. Galli *Argentine*, Germani *Genferich* vocant, id est, Anferinam quòd hac herba anferes delectentur in cibo. Quidam Stephanomelidem

POTENTILLA.

Forma.

Dod. lib. 1. cap. 8.
Pena in Ad.
Marrh. in cap. 37. lib. Diofco.

Locus.

Tempus.
& Vires.

Plinij esse coniectantur, cap. 13. lib. 26. vilem ex aqua sanguini fluenti per nares, sic dictam quòd coronis melinus eius flos innectatur. Potentilla viticulatorum reptatu ab agrimonia discernitur, fragariae & pentaphyllo assimilatur: teneriora hæc sunt, graciliorque in quibus folia longa, incisa & crenata, agrimoniae simillima, supernè virentia, aversa parte argenteo nitore splendens, vnde argentinae nomen. Flores in singulis pediculis pentaphylli similes, lutei: radix fibrata, exterius purpurascens, inferius candicans. Nascitur locis viginosis & propè semitas, quarum vdarum nulla amantior, frequentiorque alumna. Iunio & Iulio mensibus floret. Adstrictoria & exsiccatória vi pollet, quare mulierum profluuia, dysenterias, & ceteras alui fluxiones cohibet. Id quod præstare dicitur, si recens in calceis nudis pedibus subponatur. Datur vtiliter potui sanguinem reicientibus. Herbae decoctum ex vino ad intestinorum tormina, & dorsi dolores potu facit. Sicca farina ex sua ipsius stillatitia aqua pota albas vteri fluxiones sistit, sed valentiùs addi-

toro corallo & eboris ramentis. Sunt qui ad enterocelas præferunt tum in cibis, tum in potionibus. Etenim vulnera glutinat, & vlcera sanat, præsertim pudendorum, & quæ oris partes erodunt, firmat commotos dentes, & laxas gingiuas, si in aceto decoquatur, & os sæpè colluatur. Dentium dolores mulcet, prolapsam columellam restituit addito aluminis momento. Mirum quòd plantis pedum, manuùmque volis admota, febrium quarumcunque calores remittit, ad frangendum calculum efficax est, multumque sanguinem grumosum potu dissoluit.

MARRVBIVM AQUATICVM, CAP. XLVII.

Nomina

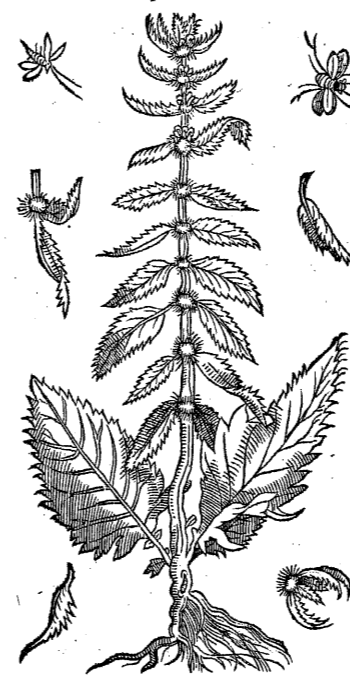
MARRVBII potiùs species aut Verbenæ hæc planta fuerit, quàm fide ritis prima, vt existimat Matthiolus, cui huiusmodi caules, folia maiora, caules cubitales, nec asperi, multaque alia refragantur. Vulgo igitur Marrubium pallustre siue aquaticum vocarunt, Gallicè *Marrube d'eau*, Germanicè *Vuasserandorn*. Quidam Rhodora Gallicam Plinij esse volunt, cap. 19. 24. iuxta Rumbotinum viduam vite nascentem, caule geniculato, virgæ ficulneæ modo, foliis vrticæ in medio exalbida, quæ procedente tempore tota rubent, flore argenteo, præcipuam contra tumores, feruores, collectiones cum axungia veteri tusam, ita vt ferro non attingatur, & qui perunctus est despuat ad suam dexteram ter, efficaciori quoque, vt aiunt, remedio, si tres quoque trium

Trag. lib. 1. cap. 2.
Dod. lib. 2. cap. 69.

nationum

MARRVBIVM

Aquaticum.

nationum homines perungant dextrorsus. Plâta hæc Marrubio nigro tam caulibus & folliculis asperis, quàm foliis & floribus satis similis est. Folia quidem ex fusco viridia sunt, sed maiora profundius incisa, non admodum hirsuta, propè complicata, instar foliorum betulae recens erumpentium: flores albi & minores Marrubiorum floribus, caule ambientes sicut in melissa. Iuxta scrobes & riuiulos nascitur, locisque aliis viginosis. Siccandi facultate sine manifesto calore præditum esse aiunt, nondum tamen in vsum medicum receptum.

Locus.

SCABIOSA. CAP. XLVIII.

ON SINE causa herbarij plantis multis similibus facie & viribus, scabiosæ nomen indiderunt. Sed nunc de ea agimus, cuius frequentior est vsus: eius enim Græcum nomen adhuc ignoratur quamquam non desint qui Aetij Ploram esse putent. Sed cum nusquam extet

Nomina

apud eum, aut alios auctores eius descriptio, sed nomen tantum, nihil certi hac de restatui potest. Quidam Maston Plinij esse coniectantur in facie tineas auferentem. Dicta autem est scabiosa à scabro herbae habitu, vel quòd scabiei medeatur, vnde etiam ploræ nomen traxisse videri potest. Gallicè *Scabieuse*, Germanicè *Apostenkraut*. Matthiolus duas habet species, maiorem, & minorem. Maior primùm folia profert longa, non laciniata: quæ verò his succedunt, plu minoris modo dissecta cernuntur, quæ verò in caule & ramis, minora & magis laciniata. Caules habet ætate sesquicubitales, teretes, striatos, incanos, circa cacumen in ramos diuisos in quorum fastigiis capitula oriuntur in acutum definentia, compartiti squamarum ordine contexta cyani ritu, è quibus flores prodeunt ferè etiam similes, sed rufescentes: sequitur semen paruum, subnigrum, lychnidis coronariae simile. Radix est pollicari crassitudine, brachiata, sapore subdulci. Nascitur inter fruges, & in agris incultis, argilloso præsertim solo. Annotat Pena non esse hanc vulgarem Scabiosam, sed laceam nigram, maiorem, laciniatam. Minor folia circa radicem fundit in ambitu laciniata, in terram repanda & recumbentia, subalbiantia, siue cinerea, subhirsuta, in caule frequentioribus, tenuioribusque incisuris crenata. Caulem mittit rectum, tenuem, subhirsutum, in quo ramuli. Flores habet foliosos, congestos, cyani purpuram imitantes, siue cærulei coloris, qui tandem deflorescentes capitulum relinquunt subuiride, rotundis ocellis refertum, colore pauonum caudas imitante, magno sanè naturæ artificio, & magna contemplantium admiratione: Radix est palmaris, fibrata, subcandicans. In pratis humidis potissimum & herbidis locis degit. Iunio & Iulio mensibus floret. Vtraque exalfacit, siccatur, extenuatur, abstergit. Quare ad expurgandos pulmones & pectus à crasis & pituitosis excrementis, multum præstât, cum herba ipsa in puluere pota, tum succus cum melle delinctus, tum eius decoctum diebus aliquot haustum. Valet quoque mirum in modum aduersus scabiem, non modò eius decocto quotidie potui dato, sed & herbae ipsius succo per se, aut vnguentis addito ad scabiosa corpora illinenda. Prodest omnibus pectoris vitis,

Forma.

Locus.

Vires.

SCABIOSA Matthioli,
Maior.SCABIOSA Matthioli,
Minor.

ris vitii, & respirationi inferuentibus organis: quippe quæ & eorum purulentas inflammationes disiciat, & omnia pectoris vitia expurget. Anthracibus siue carbunculis pestiferis vtiliter illinitur, adeo vt illita has letales abscessus trium horum spatio prorsus abolere existimetur. Datur vtiliter eiusdem succus quatuor vnciarum pondere cum theriacæ drachma, pestilentia affectis prima statim die, verum sudorem in lecto prouocare oportet, & iterum atque iterum medicamentum repetere. Idem plurimum confert ad serpentum morsus, quemadmodum herba ipsa contusa recensque imposita. Illitus succus cum chryfocollæ puluere & caphuræ momento, lentigines, alphas, impetigines, varos, & cætera cutis vitia abstergit: oculorum albugines tollit. Peculiariter valent huius maioris scabiosæ radices ad lichenas, etiam si à Neapolitano morbo prouenerint. Earum enim decoctum quadraginta diebus potum præstantissimum expertissimumque est ad id mali medicamentum. Idem præstat earundem radicum puluis quotidie drachmæ pondere ex sero haustus.

S V C C I S A.

C A P. X L I X.

Nomina

o nomine veteres aut posteriores Græci plantam hanc nuncuparint, & an eam cognouerint, nondum nobis compertum est. Latino & conueniente huic herbæ nomine, quidam Succisam vocant, quod eius radices circumrosæ sint. Vulgus Morsum diaboli vocat. Galli *Mors de diable*, Germani *Teuffels abbiß*, nomine ex superstitione indito, quasi verò Cacodæmon quidam tantæ efficacæ radicem inuideat hominibus, atque ob id vbi succreuerit, statim eam dentibus succidat atque circumrodât. Ex scabiosis videtur esse, caulibus rotundis, cubitalibus, aliquando bicubitalibus: foliis scabiosæ vulgaris, sed rigidioribus, nigrioribus, hirsutioribus in imo caule, in summo autem aliquantum ferratis, non altius incisis vt scabiosæ: floribus item scabiosæ, sed purpura

Forma.
Penain
Ad.
Matth. in
cap. 174.
lib. 2.
Dodo. lib.
cap. 72.

MORSVS, Diaboli.

purpura fusca, tristiore aspectu: semine in aurâ abeunte: radice nigra, dura, breui, spissa, multas crassas fibras spargente, quare præcisa apparet qua crassiores fibræ plures coeunt, quasi præmorfa foret à quopiam cacodæmone, vnde ei morsus diaboli nomen, quamquam alij malunt sic dictam herbam à caustica vi, qua mordicat bubones & carbunculos pestilentes, quibus magno leuamento admouetur ea viridis cruda, tritâque, aut vinum in quo decocta fuerit epotum. Radix per se estur, aut eius decocti vinum vtiliter bibitur non modo ad vteri dolores, sed etiam ad pestilentem auram arcendam. Gustu admodum amara est, ex quo perspicuum est calidæ esse siccaq; facultatis scabiosæ modo. Siccata puluerem præbent plerique ad alui tineas necandas, ac eadem sugillata illitu emendant. Locis incultis prouenit, saltibus, dumetis, ac etiam in pratis & viis quibuslibet. Augusto potissimum mense floret, tum notior, alias scabiosæ tam similis, vt plerumque pro eadem accipiatur. Quidam Niginam Plinij esse putant, foliis longis, intybaceis, quæ illita cicatrices ad colorem reducit. Verum hoc obstat, quod suæ Niginæ tantum folia tria Plinius tribuit.

I A C E A, C A P. L.

CABIOSIS Iacæ adeo similes sunt, vt Matthiolus has ab illis non discreuerit, quare scabiosæ Iacæ sunt subiungendæ. Iacæas autem forte aliquis recentiorum Græcorum ἀπὸ τῆς ἰσ vocauit, quod ianthino sint florum colore, non quod humi iaceant, vt quidam putant, tamen Barbaris practicis duntaxat notæ fuisse videntur. Iacea nigra Dodonæi scabiosis similis est, sesquipedem aut pedes duos alta, foliis longis, angustis, scabiosæ maioris, aut succisæ aliquando crenatis, & in ambitu insectis: caulibus rotundis in quorum summitatibus capitula sunt rotunda, squamosa, cyanorum capitulis similia, sed maiora: ex quorum medio capillacei flores purpurei exeunt, radix crassa, breuis, incurua, fibrata. Dicitur etiam à Pena & Lobellio Iacea nigra vulgaris, Hyosiris Plinij Anguillare, Medium Dioscor. Mutono, folio seridis siluestris, flore purpureo, rotundo, semine cnici minuto, radice dodrantali, crassitudine baculi, gustu acerbo. Aliis verò scabiosæ maior, siue capitata, siue echinata, diuersa à Iacea nigra vulgari Officinarum, vbivis, frequentissima, quam Hyosirin Plinij esse volunt. In vdis pratis & herbidis locis prouenit. In Iacea subdulcis est adstrictio, siccitas effi-cax admodum, calor propè nullus. Recentiores nihil præstantius ad hernias inuenisse Iacea nigra narrant. Eius decoctum, si eo sæpè os colluatur, recentes oris & gutturis abscessus repellit & absomit, inueteratas ad suppurationem perducit & rumpit. Alia dicitur ab herbariis Iacea rubra maior in pratis quoq; degens, radicibus multis, nigris, longis, huc illuc dissectis: caule cubitali, recto, adnatis multis furculoso, folio longo, obscurius virente, per ambitum profundissime dissecto, tactu aspero, leniter pungentibus iis, quæ per ambitum eminent foliorum laciniis: flore

Nomina

Forma.
Lib. 1. c. 71.Locus.
Temper.
& Vires.

IACEA NIGRA,
Dodonæi.

flore è puniceo purpurascète, aspectu pulchro, in oblongis capitulis albo nigroq; reticulatim & elegantissimè distinctis, gustu amaris. Iacea aliam nigram quidam agnoscunt, in humidis ubiq; prodeuntem, & in Officinis passim eo nomine vocatam, radice breui, lignosa, furculosa, foliis paucis, hirsutis ac ideò subasperis, intybo similibus, minoribus, capitulis paruis, in quibus flos subruher emicat, gustus valde adstringentis, eamq; hyosiridem Plinij esse arbitrantur.

ODONTITIS LUTEA.

CAP. LI.

Lib. 1. c. 134.
Dod. lib. 2.
Cap. 7.

Lib. 27. c. 12.
Nomina

Forma.

QUAM Tragus flore cuculi, Dodonæus Vetoniam siluestrem vocat, herbarij cõsentiunt eam esse, quæ à Plinio Odontitis purpurea nominatur, de qua diximus, lib. de iis quæ flore placet. Quæ hîc proponitur propter magnam cum illa affinitatem, Odontitis lutea à nobis nominata est à florum colore. Radice est breui, fibris capillata: caulibus multis, angulosis, geniculatis: folio polygoni, longiore, ad singula genicula gemino: flore pusillo, luteo, è stellulis herbaceis emicante. Locis humidis gaudet. Eius decocto si quis os colluat, dentium cruciatus sedatur.

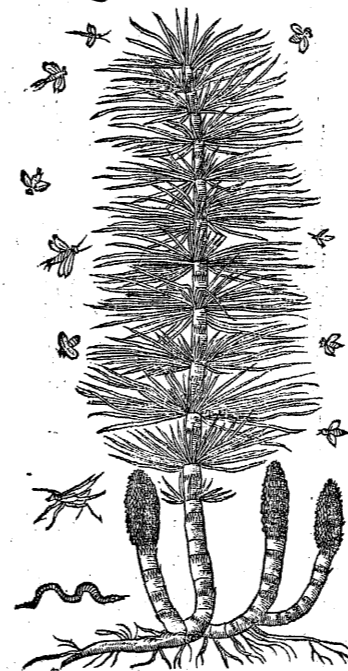
EQVI

EQVISETVM, CAP. LII.

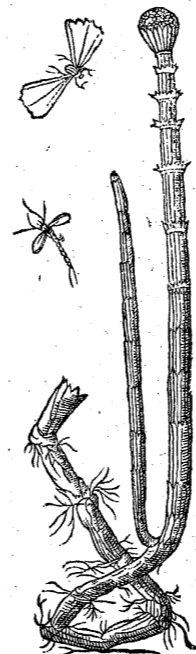

EVAE Græcis ἰσσοῦς dicitur, Latine Equisetum, Equifeta, Equifelis, Equinalis, Officinis Cauda equina ob foliorum similitudinem. Est enim, inquit Plinius, pilus terræ equinæ setæ similis. Et, fenicis inuisa & equifelis est, à similitudine equinæ setæ. Arabibus *Dhenben alchail*, *Dembalchil*, siue *Danebalchil*. Italis *Coda di cavallo*, & *Asperella*, Hispanis *Coda di mula*, è *Rabo de mula*, Germanis *Roszfchuantz*, Gallis *Quêne de cheual*, & *Prelle*. Dicitur etiam quâuis siccissima ephedron, quod vdis & marentibus locis gaudeat. Item à *ἐφιδρον* auctore Plinio, quod arbores scandat. Huius genera duo describit Dioscorides. Vnum cauliculis inanibus, geniculatis, in sese fractis, subrubris, subasperis, duris: iuncis circa eos foliis crebris, exilibus. In sublime attollitur, vicinos arborum caudices scandens, obuolutumq; dependet comis multis, nigris, vt equorum cauda, radix lignosa, dura. In riguis & scrobibus nascitur. Alterum Equisetum caulis est rectus, cubito maior, inanis, comis per interualla breuioribus, candidioribus & mollioribus. Plinius totidem eademque genera facit. Equisetum hippuris à Græcis dicta, & pratis vituperata nobis. Est autem pilus terræ, equinæ setæ similis. Et mox, Alij hippurin, alij Ephedron vt in supposititiis nomenclaturis Dioscoridis legitur, (non ephedron, neque ephedran, vt in vulgaris legitur) alij anabasin vocant, traduntque iuxta arbores nasci, & scandentem eas

EQVISETVM. I.

EQVISETI. I.
Asparagus, Dod.

dependere comis iuncis, multis, nigris, vt est equorum cauda, geniculatis ramulis, folia habere pauca, tenuia, exigua. Semen rotundum, simile coriandro, radice lignosa. Et paulò post, faciunt & aliam hippurim breuioribus & mollioribus comis, candidioribusque. Rursus, Caucon, quæ, & ephedron, ab aliis anabasis vocata, nascitur ventoso ferè tractu, scandens arborem, & ex ramis dependens, folio multo, cirris numerosa, qui sunt iunci geniculati: radice pallida. Matthiolus quatuor obseruauit genera, primum illud notius tum Dioscoridis, tum cæterorum, quod hîc pictum est. Cum primum è terra erumpit, profert culmos arundineos, iunceos, cauos, nudos, geniculatos asperos: ob id detergendæ suppellectili à mulierculis, & opificibus pectinum, fistularum, atque aliarum huiusmodi rerum ad materiam læuigandam expetitos, clauis seu capitibus in summo racemosos, recenti asparago, aut iuglandium iulo similibus, vt pictura hîc exprimit, tempore caules isti nigricant aut rubescunt, ex quorum geniculis quasi articularum commissuris prodeunt multiplices exilium, tenerorum, geniculatorum foliorum quasi setæ asperiusculæ, prolixiores. Altiùs accrescens dependetibus comis caudam equinam satis ementitur. Radix est candida, geniculata caulium modo. Equisetum minus, Hippuris fontalis, Equisetum alterum Matthioli,

Nomina
Lib. 26. c. 13.
Lib. 18. c. 28

Ibid.

Genera.
Lib. 4. c. 2

Forma.

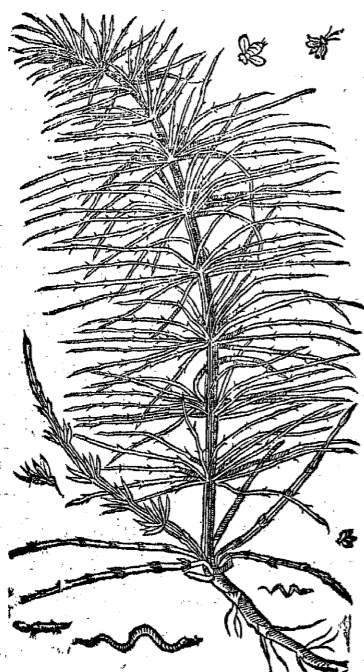
Locus.

Lib. 26. c. 13.

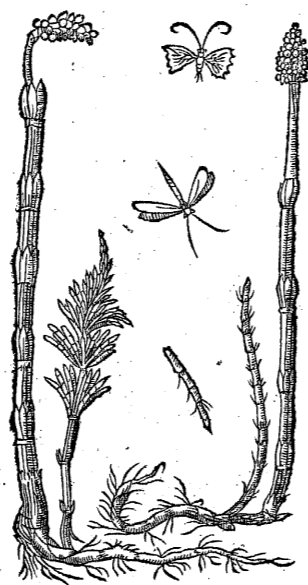
Lib. 26. c. 7.

In cap. 22.
lib. 4.
Dod. lib. 1.
cap. 66.
P. na in
Ad.

EQUISETVM Alterum
sive minus, Matthioli.

EQUISETI Minoris
flores.

superiori haud absimile, initio caules veluti asparagos teneros edit, nudos, rotundos, cauos, geniculatos, in summo non clauatos, sed spicatos, floribus albis refertos, qui statim pereunt. Deinde ex eadem radice succrescunt ramuli aliis articulis, siue geniculis crebris intercepti, circa quæ iuncea folia geniculata, rotunda, vt in maiore Equifeto, sed neque tam proluxa, neque tam aspera: quare & ad poliendum inepta. Radix tenera est, gracilis, nigra. Locis decliuibus, vmbrosis, humidis provenit. Est & Hippuris minor alia, congener cum maiore Equifeto, tertium Matthioli, Equisetum iunceum vocat Tragus, quod nudo calamo, omnique folio carente instar iunci profilit. Sub initia mensis Maij nigros fert asparagos, in quibus flos plantæ, radix nigra, lignosa, planè insipida. Quartum Equifeti genus addidit Matthiolus. Hoc videtur esse vna marina vulgaris Clusij. Ad hominis proceritatem vsque fruticat spartij modo, stipite brachialis crassitudinis, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde multas virgulas pedales ferunt, tenues, multis geniculis distinctas Equifeti ferè modo propendentes, sine foliis, gustu admodum adstringente: florem circum internodia confertum, minutum & muscosum, flori cornus non absimilem, pallidum: deinde fructum exiguis moris similem, rubentem, succulentum, acidum, in quo vnum aut alterum granum milio ferè simile inest, foris nigrum, intus album: radix dura, lignosa. Clusio videtur Polygono quarto Plinij quadrare. Est & quintum genus, minimum, aquis cœnosis innatans, vel sub iis occultum semper, breuissimis & asperis foliis, ac caulibus, lutosum virus olentibus. Lugdunenses vocant *chara* quasi Cheredranon, quo nomine Equisetum vocari in supposititiis nomenclaturis Dioscoridis legimus, ea quæ lances escariarum, & reliquam eiusmodi supellectilem abstergunt, vt & primo genere, quod vocant *Prelle*, quasi *φαιδρα*. Nam & sic appellari loco proximè citato traditur. Equifeto vis spissare, inquit Dioscorides, quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit: prodest dysentericis in vino potum, vrinam cit. Sanguinolenta vulnera glutinantur tritis foliis & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopnceam ruptaq; adiuuat,

Lib. 2. c. 46.

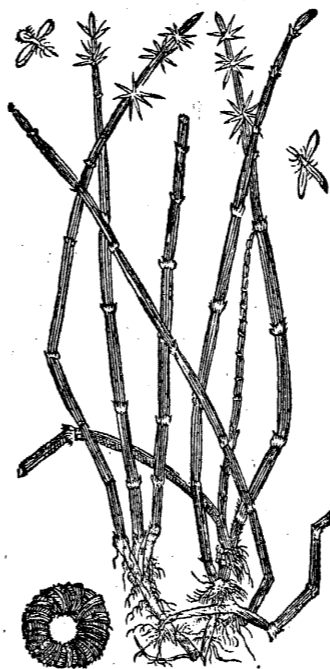
Lib. 4. c. 42.

Vires.

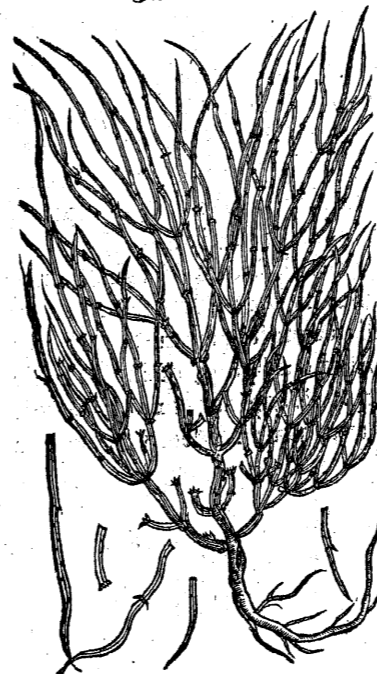
adiuuat. Foliis in aqua potis, dissectiones vesicæ & intestinorum, enterocelæq; in vnum coalescere cogique feruntur. Equisetum alterum cum aceto tritum vulneribus remedio est, & eandem vim habet. Eadem Galenus tradit. Hippuris adstringentem cum amaritudine facultatem habet, ac proinde valenter citra mordacita-

Lib. 6. sim.

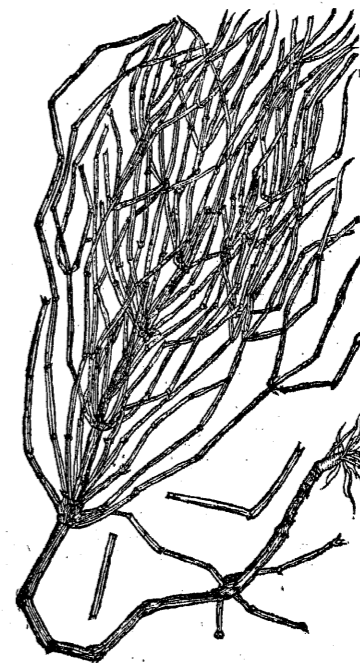
EQUISETVM Iunceum,
Tragi.

EQUISETVM Quartum,
Matthioli.

EQUISETVM Tertium,
Matthioli.

tem exiccantem. Itaque vulnera maxima cataplasmate imposita glutinat, etiam si præfectos esse neruos contingat, præterea enterocelas glutinat. Cæterum ad sanguinis reiectionem, ad profluuium muliebrem, potissimum rubrum, ad dysenterias, & alios ventris fluxus generosum est remedium herba ipsa aut ex aqua aut ex vino pota. Sunt qui scripserunt nonnunquam etiam vel vesicæ ac tenuium intestinorum vulnera succo ipso sanata fuisse. Prodest etiam profluuium sanguinis è naribus, tum fluxui obnoxii in ventre affectibus ex auctero vino potus, ac si febris sit, ex aqua. Plinius eadem planè quæ Dioscorides habet, sed & alia quædam. Equisetum, inquit, hippuris à Græcis dicta, lienem cursorum extinguit decocta sicili nouo ad tertias, quantum vas capiat, & per triduum heminis pota. Vis eius spissare corpora. Succus sanguinem è naribus fluentem inclusus sistit, item aluum. Medetur dysentericis in vino dulci potus cyathis tribus vrinam ciet: tussim orthopnceam sanat: item rupta & quæ serpunt. Inte-

Lib. 26. c. 13

1072 HISTORIÆ OMNIVM PLANTARVM,

stinis & vesicæ folia bibuntur. Enterocelen cohibet, faciunt & aliam hippurim breuioribus & mollioribus comis, candidioribusque perquam vtilem ischiadicis, & vulneribus ex aceto impositam, propter sanguinem sistendum. Equiseti recentem asparagum, inquit Matthiolus, Hetrusci *Patrusalo* vocant, eduntque: prius enim elixant, farinaque conspersum oleo in sartagine frigunt, quo cibo alius adeo sistitur, vt inde coli cruciatus facile excitetur. Sunt qui eundem asparagum siccum annum asseruant, quo æstate vtuntur ad dysenterias: nam aqua calida nocte maceratum coquunt, quo modo dictum est, & in cibum magno successu exhibent.

In cap. 24.
 Lib. 4.

POLYGONUM FOEMINA,

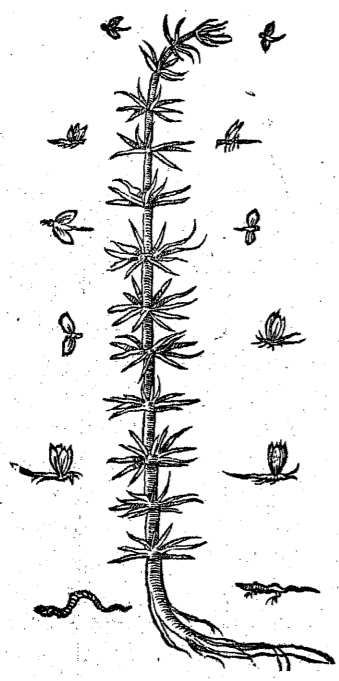
CAP. LIIII.

Nomina

POLYGONUM multa sint Polygoni genera, de foemina tantum hic agimus, quæ Græcis *πολύγονον θήλυον*, Latine Polygonum, Sanguinaria & Sanguinalis foemina, Gallicè *Renouee femelle*. Ac cum dictum sit Polygonum propter multas geniculorum commissuras, quasi dicas multinodiam, tamen species hæc natalibus & tota facie equisetis similior est quam Polygono

Forma.

POLYGONUM *Fœmina*,
Matthioli.

Locus.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 27. c. 12

Ibidem.
 Vires.

mari. Habet enim caules ternos aut quaternos, sed læuiores, glabros, neque striis asperos, rotundos, rectos, crebrius geniculatos: folia numerosa, parua, angusta, ex articularum pyxidatis insertionibus radiatim exorientia: radicem albam, teneram, latius sparsam, de se nonnulla germina asparagovsve emittentem. Locus vdis & riuulorum ripis gaudet. Quæ prorsus sanguinariam foeminam Dioscoridis referunt, nisi quod *μονόκαλονον* esse dixit, id est, vnicaulum. Sanguinaria foemina, inquit, frutex est paruus, vnicaulis, tener, arundini similis, densis geniculis, in sese tubarum modo factis: articulos in orbem cingunt apices foliolis pini similes: radicis nullus vsus. Nascitur in riguis. Hoc secundum Dioscoridi genus Plinio tertium est: sic enim scribit. Tertium genus Oreon vocatur in montibus nascens, arundini teneræ simile, vno caule, densis geniculis, & in se factis, foliis autem piceæ, radicis superuacua, inefficacius quam superior. Quæ planè Dioscoridis sunt, nisi quod in montibus nasci ait, & oreon vocari, cum Dioscoridi in aquis nascatur. Doctiores

apud Plinium legendum censent vream (*δύραιον*) à caudæ figura, quam suo caule minutis foliis vestito perinde refert, vt & Hippuris. Polygonum foemina, inquit Dioscorides, vim habet adstringentem, refrigerantem, quæ ad eadem valet ad quæ Polygonum mas, sed minore efficacia.

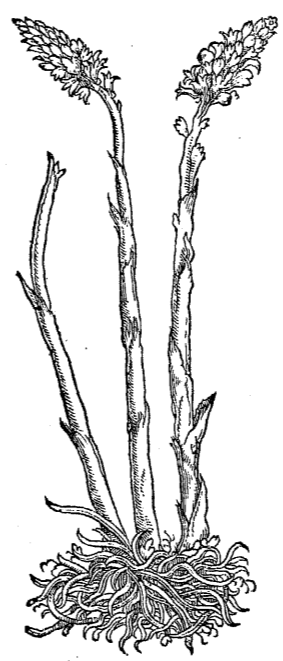
NIDVS

HERBARI quidam Nidum auis plantam hanc vocitant, quod eius radiculæ ita inter sese implicatae sint, vt Nidum auis constituere videantur. Caulem producit nudum, & sine vllis foliis: florem in summo spicatum. Caulis cum flore colore est fusco, orobanche haud absimilis, tenerior tamen, & tenuior, radices nihil aliud sunt quam fibræ mutuo implexæ, vt diximus. Locus vdis & siluosis profilit. Quibusdam Coagulum terræ Plinij, cap. 8. lib. 27. videtur. Tragus nonum satyrij genus facit in viginosis & vmbrosis siluis nascens Maio mense, flore & folio viduum. Est enim nihil aliud quam pinguis & rectus asparagus, forma vulgare satyrium, colore lignum, vel fungos siluis familiares referens. Radicem habet multo capillitio contortam & implicatam: estque hoc satyrij genus vitium potius quoddam ex putrilagine enatum, quam planta censendum.

Forma

Lib. 2. c. 82.

CRISTA GALLINACEA, CAP. LV.

LINIUS alectorolophon scribit, quæ apud Romanos Crista dicitur, folia habere similia Gallinæi Cristæ, plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis, quibus verbis moti herbarij nostri plantam istam ob florum congeriem multiplicis & densæ Gallinæi Cristæ modo fastigiatam, ob folia multo magis ad simplicis Cristæ figuram accedentia, alectorolophon, siue Cristam Gallinaceam, siue Galli appellarunt: Belgæ *Geel ratelen*, Germani *Geel rodel*. Caule est tenui, recto, pedali, interdum sesquipedali, in quo folia bina ex aduerso per ambitum diuisuris prorsum cristatis, sensim à medio latiore in angustius desinentia cristæ ritu: floribus in summo luteis aut candidis: semine in folliculis foliaceis, vel siliquosis teneriusculis fusco, compresso, rotundo: radice tenui, parua. Nascitur in pratis & aruis, vtrobique vitiosa & inutilis. Plinius vtilem scribit esse alectorolophon tussientibus coctum cum faba fresa, melle addito, & caligini oculorum. Solidum semen conici in oculum, nec turbare, sed in se caliginem contrahere, quod de crista galli nulli adhuc experimento compertum est. Frigidam siccamque esse Dodonæus tradit. Videtur aliis esse Mimulus herba, de qua supra. Plinius in pratis pessimam esse vt & siliquam diram foenifecis tradit, & inuisam equisetim. Alteram Cristam Galli siue Alectorolophon fecerunt recetiores herbarij,

Lib. 27. c. 5.

Nomina
 Pena in
 A. 1.
 Dod. lib. 4.
 cap. 57.

CRISTA *Gallinacea*,
Dodonæi.

Forma

Locus.

Vires.

Lib. 4. c. 57.

Lib. 18. c. 13

CRISTA Galli altera, seu phthirion.

Frag. libr. cap. 3. Dod. in hi flor. aqua.

Forma.

Locus.

Temper. & Vires

quæ & fistularia dicitur, q̄ ad fistulas & sinuosa vlcera fit vtilis, & Phthirion seu Pedicularis, seu Pedicularia, ab effectu, quod pecori ac iumentis, quæ in pratis vbi hæc prouenit pascuntur, pedicularum copiâ gignit. Germani Braunrodol, folia parua habet crebris incisuris crispa: caules breues tenues, alios per terrâ sparfos, alios erectos, circa quos flores vt Cristæ Gallinacæ, sed minores & rubentes: siliquæ deinde haud absimiles, parua, in quibus semen latum & nigricans: radix tenuis & fibrata. Nascitur in vliginosis pratis, ipsis infesta. Maio ac Iunio mensibus cum flore ac valvulis reperitur, frigida siccaque & adstringens est veluti superior. Creditur, inquit Dodon. fistulis & sinuosis vlceribus valde prodesse, nec non mensis & aliundè profluentem sanguinem in vino austero decocta potaque sistere.

SYMPHYTVM MAGNVM, CAP. LV I.

Nomina

ΣΥΜΦΥΤΟΝ vel συμφοσον μέγα, Latine Symphytum magnum, Alum seu Alus, Solidago, Officinis Consolida maior, Gallicè Consyre, Grande Consolide, Oreille d'asne, Italicè Cōsolida maggiore, Germanicè Vnalwurtz, Schmerwurtz. Nomen illi apud Græcos Latinisque efficax constringendi conglutinandique vis fecit. Caules edit hirsutos, cauos, angulosos, folia aspera, borraginis, sed maiora, longiora, nigriora: flores rotundos, cauos, candidos, interdum purpureos. Quæ appo-

Forma.

SYMPHYTVM Magnum, Matthioli.

SYMPHYTVM Tuberosum, Lobelij.

siccissimè

Lib. 4. ca. 9.

siccissimè Dioscoridis symphyto conueniunt: quod, inquit, caulem emittit bicubitalem aut maiorem, crassum, leuem, angulosum, vt sonchi inanem, circa quem breui interuacante spatio folia exeunt angusta, buglosso proxima, oblonga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam striato: foliis tenuibus ex alarum sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei, & circa caulem velut verbasci semina emicant. Tam caulis quam folia aspera lanugine horrent, tactuque prurimum concitant. Radices demittuntur foris nigrae, intus candida, viscosa, quarum est vsus. Quæ omnes notæ nostræ maiori Consolida adamusim cōpetunt, dempto florum colore, qui in nostra purpurei, interdum albi conspiciuntur: sed, vt diximus, etiam quæ floribus luteis sit reperitur. Sunt & qui consolida purpureis floribus marem appellent, eamq; efficaciorē, quæ verò albidis floribus, fœminam. A superiore non ita diuersum ortu & facie, sed speciosius, quod ex Italia delatum in Belgij hortis colitur sola tuberosa radice disidens, floribus ex luteo pallentibus, caule item & foliis nō disparibus, vulgare Symphytum amulantibus. Locus riguis & circa scrobes reperitur. Temperatura est secundo gradu calida siccaq;. Tota folio & radice vulneraria est, buglosi gustu & mucagine, sed maiore & efficaciore ad glutinanda vulnera: vnde Cōsolida maior vocatur. Radices trita, inquit Dioscorides, & potæ cruentis excreationibus ruptisq; proficiunt: recentia vulnera illitu conglutinant, carnes quoque si concoquantur cogunt additæ: inflammationibus præsertim sedis cum senecionis foliis vtiliter illinuntur.

Locus. Temper. & Vires. Ibidem.

BUGLA, CAP. LVII.

CONSOLIDAM mediam siue Symphytum & solidaginem mediam plantam hanc vocarunt medici & Chirurghi, quod ab aliis Symphytis discernatur. Vulgo Bugla & Bugula dicitur, Gallicè Bugle, quibusdam Prunella, propter effigiem & vires haud dissimiles. Est tamen

Nomina

Dod. libr. cap. 38. Pena in Aduers.

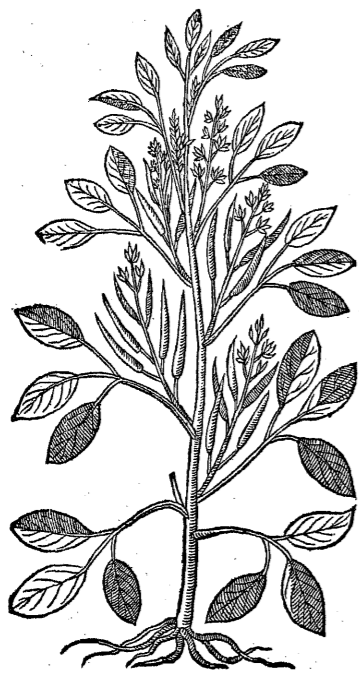
BUGLA, Siue Consolida media, Matthioli.

alia Consolida, Prunella dicta, cauliculis constat gracilibus, teneris, per terram reptantibus, & alicubi depactis, vnde oriuntur alij furculi quadrati, recti, hirsuti, palmum & sesquipalmum alti, quibus folia oblonga, rotunda, crassa, mollia, leuiter ferrata, auersa parte purpurea. Flores inter foliola caulem à medio ferè ad summum vsque quasi verticillatim ambiunt elegantes, & sæpius carulei, interdum niueo candore: radix fibrata, tenera. Vdis pratis & siluis prouenit. Colitur etiam in hortis: Aprili mensis floret. Quidam Anonymon Plinij, cap. 4. 22. esse volun, laudatam Aristogitonij, in vulneribus præclaram, ex aqua tusam, & impositam: potam verò mammis, & præcordiis percussis: item sanguinem excreantibus, putauerunt & bibendam vulneratis. Bugla facultate sicca est, modiceq; calida. Potu sanguinis grumos in ventriculo vel alia parte concretos dissicit. Folia vel eorum succus vlceribus omnibus in ore manantibus exedentibusq;, ac etiam testium pudendorumq; viriliū & muliebrium efficacissimè illinuntur. Eius mira vis est cum sanicula potionibus vulnerariis.

Locus.

Temper. & Vires.

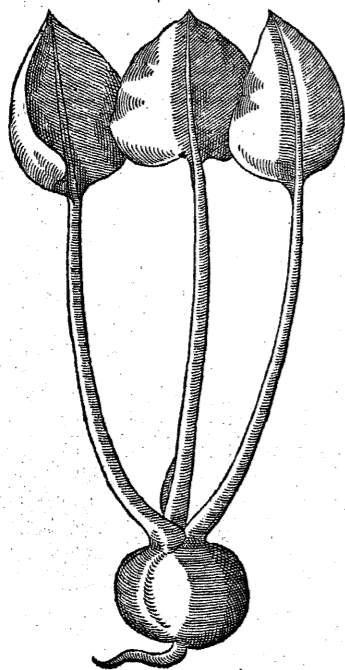

DIOSCORIDES trium Lotorum, excepta tamen Loto arbore, mentionem facit: Satiuæ videlicet, siluestris, & Ægyptiæ: has tres Auienna vno capite, videlicet 341. sub Handocochæ nomine complexus est. Siluestrum Lotum Dioscorides caule esse ait bicubitali, & maiore, multas alas habente: folia similia Trifolij pratensis: semen veluti Fœnogræci, minus paulò, gustu medicato. Plurimum hanc in Libya nasci, idem auctor est, & Trifolium minus appellari. Huiuscemodi autem siluestris Lotus hæcenus incognita latet: In vetusto autem Bibliothecæ Casareæ Codice, Loti siluestris huius imago reperitur. Depingitur autè caule recto, foliis Trifolij, & è sinu horum, pediculis flores, deinde siliquas, proferentibus, quæ tenues sunt, & quàm Fœnogræci minores, vt imago ostendit. Vim autem calfacientem & leuiter adstringentem habet: vitia cutis in facie, & ephelidas cum melle peruncta expurgat: bibitur & vtiliter per se trita, aut cum Maluæ femine, cum vino passo, aduersus vesicæ dolores.

LOTVS ÆGYPTIA Ex Cod. Casareo. CAP. LIX.

LOTVS quæ in campis Ægypti aqua inundatis prouenit, caulis est, vt Dioscorides refert, Ægyptiæ fabæ asimilis: florem habet paruum, candidum, Liliis similem: quem ferunt oriente Sole explicari, occidente verò occludi: totoq; capite sub aquis condi, & rursus oriente

LOTVS Ægyptia, Dodon.

Sole emergere, simile caput eius est Papaueris maximo calyci, in quo semen milij quantitate, quod resiccatum Ægyptij in panificium recipiunt: radicem cotoneo malo similem habet. Eadem de hac Loto Theophrastus refert paulò tamen latius hanc describens: Florem siquidem ait candidum, Liliis angustia foliorum proximam, multos verò ac densos promiscuè exire, Sole occidente sese contrahere caputq; integere, ad ortum verò aperiri, & supra aquam assurgere: idq; facere dum caput perficiatur, floresque defluant: capitis autem magnitudinem quantum Papaueris maximi: radicem rotundam mali cotonei amplitudine, cortice nigro, quali Nux castanea tegitur, corpus verò internum candidum esse. Extat in antiquo illo Bibliothecæ Casareæ Codice, Ægyptiæ Loti icon, sed quæ non nisi folia & radicem exprimat. Folia autè depinguntur tria, lata, singula longis ac crassis pediculis insidèria, ac è radicibus exeuntia: radix verò rotunda, mali instar. Ægyptia Lotus dicitur, quod in Ægypto gignatur. Radicem huius Corfium

Corfium appellari Theophrastus ait: Strabo autem Geographiæ, lib. 17. Corfium fructum esse tradit piperi similem. Radicem crudam & coctam edi, Dioscorides scribit: Theophrastus elixam assamq; in speciem albuminis verti memoriae prodidit, & cibus gratam: mandi etiam crudam, sed gratiorem decoctam, seu aqua, seu pruna. Qui huius radicibus visitant Lotophagos dici, Strabo auctor est. Theophrastus autem ex Loti arboris fructu, qui dulcis ac suavis est, viuentes, Lotophagos appellat.

LOTOS ÆGYPTIA Theophrasti, CAP. LX.

LOTOS etiam in palustrium siue aquatiliu genere herba, quæ Λωτός αἰγυπτιος Græcis dicitur, Latine Lotus Ægyptia, potest & Lotus Nilotica, & Euphratica dici, Arabicè Handachoca, quam Theophrastus fusiùs fortasse quàm verius descripsisse videtur, ea tradens quæ ab aliis audiuisset, non quæ vidisset. ὁ δὲ λωτός (inquit) καλεῖται φύε) μὴ ὁ παλαιός ἐν τοῖς παλαιοῖς, ὅταν ἡ χώρα κατακλυσθῆ. τότε δὲ ἡ μὴ τῆς αὐτῆς φύσεως ὁμοία τῆ τῆς κυάμης, καὶ οἱ παλαιοὶ δεῦσάσιν ὡς πολλὴν ἐλαττωσάν τε καὶ λεπτότεροι. ἐπιφύε) δὲ ὁμοίως ὁ λωτός τῶ τῆς κυάμης. τὸ ἄνθος αὐτῆς λευκόν, ἐμφερές τῆς φενοῦσιν τῶν φύλλων τοῖς τῶν κελίων, πολλὰ δὲ καὶ πυκνὰ ἐπαλλήλως (sic enim legendum ex Plinio, non ἐπαλλήλως, vt vulgati codices habent) φύε). ταῦτα δὲ ὅταν μὴ ὁ ἥλιος δύνει (νοκ δύνει hic reponeda ex Plinio, quæ deest in vulgatis) συμμύε) ἔσονται μετὰ τὴν κωδία. ἅμα δὲ τῆ ἀνοσολῆ διατῆ), καὶ ὑπερ τῆς ὕδατος γίνε). τότε ὅ ποιεῖ μετὰ τὴν κωδία ἐκείνη, καὶ τὰ ἄλλα ἀεὶ ἔρρη. τῆς δὲ κωδίας τὸ μέγεθος ἡλικιον μήκωνος τῆς μεγίστης, καὶ διεξέσθαι τὰς κατὰ τοῖς τῶν ἄνθων τῶν κωδίων: πολλὴν πυκνότερος ἐν τῶν κωδίων ὁ καρπός. ἔτι ὅ παρὸς τοῖς τῆς κωδίων, ἐν δὲ τῶ ὕδατι, τὴν κωδία φασὶ καὶ τὰ ἄλλα δύνει ἢ ὑποκαταβαίνε τῆς ὕδατος δύνει (postremam vocem addit Plinius) μετὰ τῆς κωδίας, καὶ τῶ βάθῃ τῶ ὕδατος: ὅδε καὶ κατείνε τὴν χεῖρα λαβεῖν εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα ὅταν ὄρθος ἢ, πάλιν ἐπανίεναι, καὶ πρὸς ἡμέραν ἐτι μάλλον ἅμα τῶ ἡλίῳ φανερόν ὑπερ τῆς ὕδατος, καὶ ἀνοίγει τὸ ἄνθος. ἀνοχθέντος δὲ ἐτι ἀναβαίνε. συχὸν ὅ ὕπερ ἄλλον εἶναι τὸ ὕδωρ. τὰς δὲ κωδίας τῶν κωδίων οἱ αἰγυπτιοὶ σιωθέντες εἰς τὸ ἄλλο, σὺν πύσιν, ἐπὶ τῶ σαπῆ κελύφος, ἐν τῶ παλαιῷ κελύφῃ, ἐξάρασι τὸν καρπὸν. ξηράνας δὲ καὶ ὀπλήσαντες ἀπὸς ποιεῖσι. καὶ τότε χεῖν) σίλιν. ἢ δὲ εἰς τῆ λωτός καλεῖ) μὴ κέρσιον. ἔτι ὅ σρογύλη, ὅ μέγεθος ἡλικιον μήκων κωδίων. φλοῖος δὲ περὶ τῆς μετὰ τῆς κωδίων κατὰ τῆς κωδίων. τὸ δὲ εἶναι λευκόν. ἐφθόμον δὲ καὶ ὀπθόμον γίνε) λευκώδες. ἢ δὲ δὲ ἐν τῆ ποροσφορῆ. ἐσθίε) δὲ καὶ ὀμὸν ἀρησῆ δὲ ἐν τοῖς ὕδασι ἐσθῆ, καὶ ὀπθῆ ἐπ' ἀνθρακία. Nam sic legendum ex Plinio, non vt corruptè legitur in excusis, ἀρῆ δὲ ἐν τοῖς ὕδασι αὐτῆ ὀμῆ. Totum hunc locum sic transtulit Plinius. Est autem eodem nomine herba, & in Ægypto caulis in palustriu genere. Recedētibus enim aquis Nili riguis prouenit: similis fabæ (Ægyptiæ suba.) caule, foliisq; densa congerie stipatis, breuioribus tamen gracilioribusq; cui fructus in capite Papaueri similis, incisuris omniq; alio modo, intus grana ceu milium. Incolæ capitā in aceruis putrefaciunt, mox separant lauando, & siccata tundunt, eoque pane vtuntur. Mirum est quod præter hæc traditur: Sole occidente papauera ea comprimi, & integri foliis, ad ortum autem aperiri donec maturescat, flōisque qui est candidus decidat. Hoc amplius in Euphrate tradunt, & scapum ipsum & florem vespera mergi vsque in medias noctes, totumque abire in altum, vt ne demissa quidem manu possint inueniri. Verti deinde paulatimq; subrigi, & ad exortum solis emergere, vt planè ab aqua absit altè. Radicem Lotos hæc habet mali cotonei magnitudine, opertā nigro cortice, qualis & castaneas tegit. Interius candidum corpus, gratum cibus, sed crudo gratius, decoctum siue aqua, siue pruna. Plinius rursus de eadem Loto, sed satiuu locutus fuisse videtur, Lotometram vocas, si tamen vox hæc rectè legatur. Nam Loton hemeron, siue Loton hemeram legendum esse suspicatur Cornarius, idest, satiuam Loton. Est & Lotometra quæ fit ex Loto

Nomina
Lib. 4. hist. cap. 10.
Forma.

Lib. 13. c. 17.

Li. 22. ca. 21.
Embl. 97. lib. 4.

ex Loto fata, ex cuius semine simili milio fiunt panes in Ægypto à pastoribus, maximè aqua vel lacte subacto. Quidam tamen apud Plinium sic legunt. Est & Lotus siluestris foliis fatiua, & Ægyptia, ex cuius semine, &c. Ex eodem Theophrasto Dioscorides quoque sua excipit. Est & in Ægypto Lotus quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidete sole comprimi occludiq; ad ortum autem aperiri: adduntq; caput ipsum vespera aquis condi, & ad exortum folis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana ceu milij, quæ Ægyptij exsiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotos hæc habet mali cotoæi similitudine, quæ cruda coctaq; manditur: decoctaque lutei oui qualitatem exhibet. Loton hanc & alias à Dioscoride traditas Loti species Serapio sua lingua Haudachocham sine discrimine nuncupat, ex cuius semine oleum exprimitur Mauritanis ad articulorum dolores expetitur. Neque fit haudachochæ oleum ex trifolij vulgaris semine, vt quidam non sine errore existimant, sed ex omnium Lotorum semine, & ex trifolio asphaltite tantum. Galenus nihil aliud de Loto dixit, quam quod ex semine ipsius panes fiunt.

Li. 4. c. 109.

Cap. 106. & 107. lib. 4. Matth. in ca. 109. li. 4.

Vires.

Li. 7. simpl.

BARBA HIRCI, CAP. LXI.

Nomina

ΠΑΓΟΠΩΓΩΝ & κάμη, Latine Hirci barba & Come, Italicè Barba di becco, Gallicè Barbe de bouc, Germanicè Bocksbart, & Gamhbbrott. Herba est, inquit Dioscorides, breui caule, foliis croci, radice longa, dulci, magno super caulem calice, è cuius summo semen nigrum dependet, vnde nomen inditum est. Herba esui apta est. Theophrastus de oleribus scribens eadem tradit. ἐν οἷς ἔστι τραγοπόγωννα καλεῖσιν, ἡ τὴν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκείαν, τὰ δὲ φύλλα τῶν κρόκων ὅμοια, πλεονεκτήματα, τὸν καυλὸν δὲ βραχὺν ἐφ' ἧ τὴν καλυπτὴν μεγάλην. Ἐξ ἧς ἀκρὸς μέγαν τὸν παγῆδον πῶβλιον, ἀφ' ἧς καλεῖται τραγοπόγων. Id est, in quibus est quam Hirci barbam vocant, cui radix longa & dulcis, folia croco similia, nisi quod longiora, caulis breuis, super quem calyx amplus, de cuius summo vertice Barba proluxa incana dependet, vnde nomen accepit. Similiter à Plinio inter vulgarium in cibis herbarum nomina recensetur. Idem ex Theophrasto transcripsit hæc. Est & Tragopogon, quem alij Comen vocant, caule paruo, foliis croci, radice longa, dulci, super caulem calice lato, nigro. Hic depicta planta, caule est rotundo, recto, geniculato, foliis vestita longis, angustis, allio haud absimilibus, flore aureo, rostro porcino simili, sed maiore, qui calice continetur. Is sereno cælo fatiscit, nubiloso verò contrahitur, occluditurque calice echini chamæleonis more. Dilapso flore in ipso calice semen prouenit longum, in summo villosum, quo maturo aperitur, & in globum villosum vertitur, veluti in rostro porcino, qui in auras euanescit. Radix est dulcis, digitū longa. Alterū Tragopogoni genus habet Matthiolus, quod à foliorū colore purpureū vocat. Foliis est alteri similibus, sed à radice numerosioribus, viridioribus, latioribus, firmioribusque: caule quoque simili, geniculato,

Li. 2. c. 137. Forma. Lib. 7. hist. cap. 7.

BARBA Hirci, Tragopogon, Matthioli.

Lib. 21. c. 15. Li. 27. ca. 13.

Dod. lib. 2. ca. 17. Matth. in ca. 137. li. 2.

TRAGOPOGON Alterum, Matth. sive Barba Hirci.

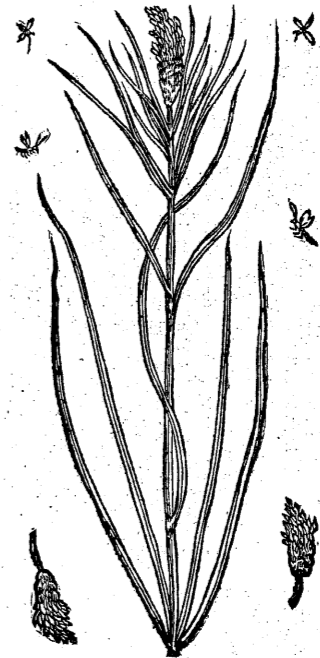

culato, conspicuis propè genicula alis, è quibus ramuli prodeunt. Flores edit in cacumine purpureos, sed minores, radiantibus circūquaque calicis apicibus, stellæ ferè modo: radice est longiore, grandiore, duriore, & lacteo succo referata, non dulci vt in altera, sed adstringente & amariuscule. Prius genus in pratis humidis calidarum & frigidarum regionum reperitur, feritur etiam in hortis. Maio & Iunio mensibus floret. Humiditate caliditateque temperata est. Glutinat recentia vulnera si foliorum succus, vel stillatitia eius aqua splenis aut attritis lenteolis superponatur. Tragopogoni similis est Italorum Salsifica, quam peculiari nomine quidam Gerontopogona vocant, quasi Barbam feminis, vt à Tragopogone distinguat. Radix, foliū, caulis Tragopogona referunt, flos disidet, non colore tantum, qui ex cæruleo subnigricat, ac minimè aureo colore fulget, vt in Tragopogone, sed etiam quod breuior est, ac in se magis contractus, nec arefcens tam prolixos villos explicat. Radix gustu dulcis & iucunda frequenter hyeme estur in acetariis. Caterum in hortis altis crescit pastinato solo, altiusque subacto, radice longa, crassitie digiti, in profundum subeunte: foliis croci, latiusculis, glabris & læuigatis, virentibus, intercurrente media costa, niuei candoris, caule recto, tereti, nodoso, calice grandi, flore purpureo, apicibus multis luteo colore micantibus, barbulis pensilibus & canis, in

GERONTOPOGON sive Salsifica Italorum.

TRAGOPOGON Spicatus.

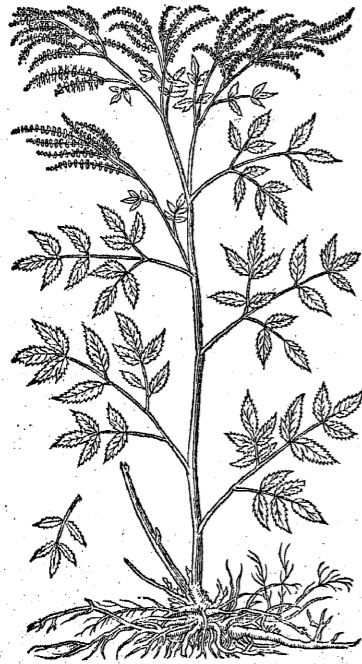
auras

auras evanescentibus: semine oblongo, summa parte villoso. Herba tota cum carpitur lacte manat. Ad hoc genus pertinet herba quam hic ostendimus, & nomine Herbariis familiari Tragopogona non spicatum vocamus: radice, foliis, caule geniculato, similis est reliquis generibus, nisi quod gracilior caulis est, radix tenuior, folium angustius, flos autem luteus figura maximè discrepat, ut qui spicatum coaceruatus sit, cum in alio genere flos aureus ac multiplex Helenij modo explicetur ac distendatur.

BARBA CAPRÆ,

CAP. LXII.

Dod. lib. 1. cap. 29. Pen. in Ad. Nomina

Forma.

Locus.

PIGAMVM, Dodon.

PIGAMVM vetustum huius herbe nomen hactenus ignotum sit, recentiores herbarij interim Barbam caprinam, & Reginam pratinuncuparunt, propter ramulos florum densa cogerie vestitos, in prælongas barbulas effigatos; aruncos caprarum imitantes. Gallis *Barbe de Chieure*, Germanis *Reynette* dicitur. Caulis est angulosus, cauus, rubescens, cubitalis, aliquando multò maior, ita ut ad hominis proceritatem attingat: folia castaneæ, aut corylo familia, ferrata, dura, aspera, & superficie rugata: flores in summo caule candidi, racemosi, longi, visu & odoratu periucundi, instar Barbæ canæ dependentes, deinde parva semina tortuosa, terna, quaternave simul, instar verruculæ: radix longa, foris nigra, intus purpurascens, acri odore, gustu adstringente glandium modo. In pratis vdis, umbrosis, & inter sepes nascitur. Siccat admodum & constringit. Quidam Melandriion esse Plinij suspicantur.

PIGAMVM, CAP. LXIII.

EFFICINAE Pigamum herbam hanc vocant, nonnulli (inquit Dodonæus) Rhabarbarum spurium ob ruborem. Idem in Purg. Historia Thaliétru magnū. Folia ei sunt multū incisa, & in alia foliola diuisa, antèrius duabus incisuris denticulata: caulis quadratus, rubescens, cubitalis, & sesquicubitalis, in quo flosculi villosi, coaceruati, Barbæ canæ referetes: deinde folliculi parui, veluti siliquæ parvæ, quaternæ quinquæve, in quibus semen teres: radix lutea, multum fibrata, latèque serpens. In pratis vdis & riguis oritur. Pigamum siccat, sed non tam adstringit quam Barbæ capræ. Docti quidam scribunt Pigami odorem epilepticis perutilem esse, & si in nares immissum aliquandiu retineant, statim à paroxysmo liberari.

HYPE

HYPECOVM,

CAP. LXIIII.

NON natales, sed foliorum similitudo pigamo plantam hanc coniunxerunt, quam Dodonæus fortè Hypecoum Dioscoridis esse scribit, in Purgant. Historia Thaliétru paruum facit, Cordus Thaliétrum tenuifolium. Odore est ingrato & viroso, colore & foliis quadamtenus rutæ similis: res quatuorve cauliculos tenues & graciles edit, palmum altos, in quibus folia pigamo familia, sed minora. Flores in caulium vertice nihil aliud sunt quam villi seu pili congesti, tenues & viscidi, Barbulæ instar dependentes, deinde siliquulæ in quibus semen: radix longa hac illac furculos diffundens. In aruis nascitur. Hypecoum Dioscoridis ex tertio ordine est refrigerantium teste Galeno: nam natura ei eadem quæ papaueri.

Lib. 1. c. 29. Forma.

Gale. lib. 8. simpl. Vires. Diosc. li. 4. cap. 63.

VLMARIA,

CAP. LXV.

HÆC quoque recentiorū est herba, à foliis Vlmo similibus dicta, potentillam maiorem vocat Antiguillara: radice crassa, nigricante fibris multis capillata: caule virgato, subrubente, cubito altiore: foliis Vlmi, supernè virentibus, infernè canis, septenis in singulis pediculis, cucumerem aut Pimpinellam redolentibus, gustu lento & subastringente: flore candido racemoso: semine copioso, exiguo, spiris intorto conuolutis, vermiculis simili. Pratis locisq; vdis & riguis gaudet. Ex sapore perspicuum est hanc refrigerare, siccare, adstringendo repellere. Quare ad sanguinis eruptiones, alui profluvia, menses albos fœminarum non abs re commendant.

Nomina

Forma.

Locus. Vires.

BRITANICA, CAP. LXVI.

HVS quæ Græcis *Βρῆλακον*, Latinis etiã Britanica nominatur, brevis est apud Dioscoridem historia. Folia habet, in-

quit, silvestris lapathi, sed nigriora, & pilosiora, gustu adstringentia: radicem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. De eadem hæc Plinius. In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus soluerentur. Stomacaceni medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio est herba, quæ vocatur Britanica, non neruis modo & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes. Folia habet oblonga, nigra, radicem nigram. Succus eius exprimitur & ex radice. Florem Vibones

Nomina

Lib. 4. c. 2. Forma.

Lib. 25. c. 3.

YY

Nomina Dod. lib. 1. cap. 29.

Forma.

Locus.

Vires.

vocant, qui collectus priusquam tonitrua audiantur, & deuoratus securos in totum reddit. Frisij, quæ castra erant nostris demonstrauere illam, mirorq; nominis causam, nisi forte confines Oceano Britannia velut propinqua dicauere. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est, etiamnum Britannia libera. Britanica Officinis & herbariis multis ignota est: quamquam non desint qui eam esse putant, quam vulgus Bistortam appellat, quos facile refellit Matthiolus, quod bistortæ folia nigra non sunt, neque pilosa, imò leuia, supernè rufescencia, & à terra quadamtenus cæsa: item quod Britanica radix tenuis sit & breuis, bistortæ verò crassa, serpentis iacentis modo contracta & intorta. A Dalechampio verò Britanica vera censetur ea esse, quæ hîc picta est, radice gracili, fibrata, prætenuibus villis in vicina reptante, nigrescente: caulibus pedalibus, multis, nodosis: foliis oblongis, angustis, hirsutis, præsertim infernè quâ terram spectant, minimè crenatis, lapatho siluestri in aquosis & cœnosis gigni solito valde similibus, nigrioribus, quod inuenta Britanica iudicatu facile est: nam in propinquo ferè semper lapathum siluestre occurrit, cum quo illius folia compares. Flos in summis caulibus aureus, calendulae similis, in pappos abit. In humidis & riguis nascitur, solo tamen non admodum pingui. Sapor austerus huic & subamarus. Austera qualitate adstringit, & fluxiones sistit, amariuscula tergit vlcera, & ad cicatricem perducit, maximè quæ in humidis sunt corporis partibus, vt tonsillis & faucibus. Nam vtraque deficcatur. Hæc sane consentiunt viribus quæ illi à Dioscoride & Galeno sunt tributæ. Vim habet adstringentem, inquit ille, priuatim depascentibus oris & tonsillarum vlceribus accommodatam. Valet etiam ad reliqua ad qua adstrictione opus est. Hîc verò, Britanica folia adstringentia sunt, & vulnerum glutinatoria, similia foliis siluestrium lapathorum, nisi quod atriora sunt, magisq; hirta: Sed

BRITANICA Vera,
Dalechamp.

Locus.
Vires.

Lib. 4. ca. 2.
Li. 6. simpl.

& expressus ex illis succus perinde adstringere potest. Itaque coctum quidam reponunt tanquam inter stomatica medicamenta efficacissimum. Videtur enim sanare iam etiam putrescentia. Dalechampi hanc Britannicam veram esse ex notis & viribus consentientibus, ac magis inde iudicauit, quod in vetustissimo Dioscoridis fragmento in membranâ manuscripto hanc Britannicæ figuram pictam reperit, licet rudiùs, quæ floris specie, colore luteo, & foliorum figura, hanc nostram designaret. Dodonæus suam Cocleariam Britannicam esse vult, ac vtilem esse inquit, putridis ac sordidis, oris vlceribus, quæ Plinius stomacem, Marcellus ocedinem, Holandi & Phrisij *Souerbuyck* vocant.

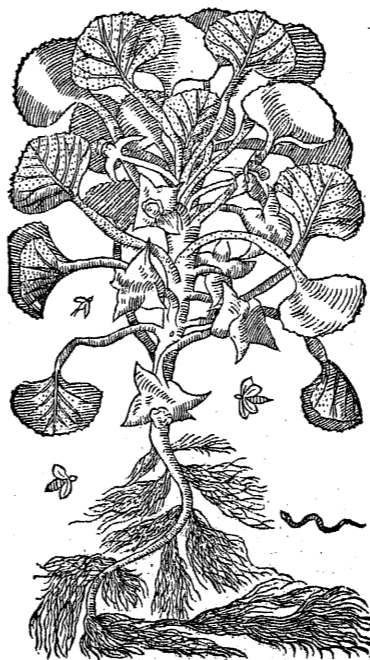
TRIBVLVS AQUATICVS, CAP. LXVII.

Nomina

ΤΡΙΒΥΛΟΣ ἑνυδρος Græcè, Latine Tribulus aquaticus, siue aquaticus, & Tribulus lacustris, Officinis Tribulus marinus. Gallicè *Chardon aquatic*, *Macres*, *Chastaigne d'eau*, & *Trefle d'eau*, Hispanicè *Abroyos*, & *Abrolbos*, Germanicè *Vaßfermusz*. Tribuli genus aquis familiare, inquit Dioscorides, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos cõdens: foliis latis,

TRIBVLVS Aquaticus.

latis, & pediculo longo, caule parte summa quàm ima crassiori: adsunt ei & capillamenta quædam spicacea: semen durum ab altero Tribulo non abhorrens, Plinius, Tribulus non nisi in palustribus nascitur, dira res alibi, iuxta Nilum & Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigiem vلمي, pediculo longo. Hunc herbarij omnes sic depingunt. Caules habet longos, inferiore & ea quæ sub aquis est parte graciliores adherentibus quibusdam locis tenuibus fibris, veluti capillamentis, præsertim infimæ parti, quibus in fundo figitur, iuxta aquæ superficiem crassiores & foliosos. Folia pediculis longis crassis insident, lata, populneis aut vlimeis similia, semiorunda, crassa, aduersa parte maculosa neruosaq; , serrata, inter quæ flosculi exeunt, deinde fructus nigricantes, castaneæ magnitudine triquetri, ternis aut quaternis mucronibus armati, vnde illi nomen: cortice membranoso, nucleis intus candidis, castaneæ sapore, quibus recentibus plebecula lubens vescitur, castaneasq; aquaticas vocat, & arefactos, molaq; attritos in panes cogit. Sunt etiam qui eosdem fructus sub cineribus assatos pro bellariis edant. In Plinij codice ex vetustorum exemplarium fide quidam legunt: Tribulus non nisi in palustribus nascitur: dira res alicubi. Iuxta Nilum & Strymonem amnes recipitur in cibos. Inclinatur in vadum, &c. Adnotandum & insuper, Dioscoridem scripsisse hanc plantam esse lato folio, non vلمي, vt Plinius *αλεξίας* legisse videatur, pro *αλεξίας*. In fossis, & pigris fluentis, & lutosis lacubus reperitur, aliquando in stagnantibus, puris & fontanis aquis, & plerisq; Italiae fluminibus, atque etiam in mari. Vis ei refrigerans & insi, issans.

Forma.

Locus.
Vires.

LICHEN, CAP. LXVIII.

HEPATICAM hodie vocant quæ Græcis λήχην & βρύον dicitur, Latine Lichen, Arabicè *Azez*, *Alsahel*, Gallis *Hepatique*, Germanis *Brunnenlechekraut*. Lichen quidem ea dicitur, quæ Lichenas serpentis morbi genus imposta sistat & sanet, Bryon quod petris adhereat, vt muscus. Paucis his verbis hanc plantam perstrinxit Dioscorides. Lichen qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur Asperginosis petris adhereat vt muscus. Plinius duo Lichenis prodidit genera: sed de Dioscoridis Lichene tantum hîc agimus. Est aliud genus Lichenis, inquit, petris tantum adherens vt muscus, qui & ipse illinitur. Lichen seu hepatica nostra vel per humum spargitur, vel parietibus aquarum aspergine madidis insternitur. Folia habet alia aliis incumbentia, supernè viridia, infernè fusca, subpinguia, propè radicem angusta, in latum se pandentia, triplici vel quadruplici lacinia intersecta. E radice inter folia prodeunt pediculi, siue cauliculi tenues, quorum verticibus insunt capitula stellarum effigie. Radices nihil aliud sunt quàm fibræ & capillamenta sub foliis quibus in terram, & in faxa defiguntur, quibus succum felicit fugitq; Rorulentis & vmbrosis prouenit locis, nudis petris adherens musci modo. Iunio & Iulio mensibus stellulas suas edit. Duas alias

Nomina

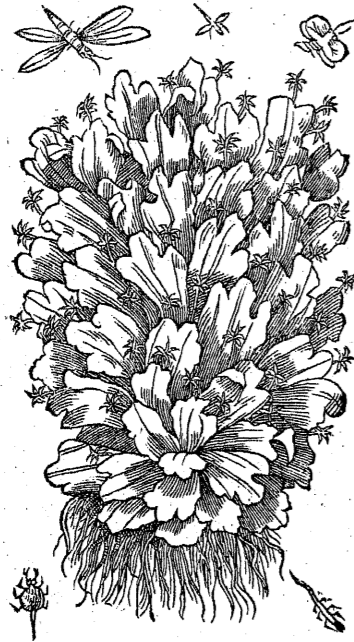
Li. 5. c. 48.

Forma.

Li. 26. ca. 4.

Locus.

Tempus.

Li. 4. ca. 49
Vires.

Hepaticas, siue Lichenas minores ex Lobellio hinc proponimus. Lichen illitus sanguinis profuua sistit, auctore Dioscoride: inflammationes arcet, Lichenibus siue impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos cum melle illitus: oris & linguæ defluxiones inhibet. Sic enim Græca conuertenda. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὸς ἰσχυροῦς μετὰ μέλιτος διαχρισμῶν: τὸ μάλιστ' δὲ καὶ τῆς γλώττης ῥευματισμὸς παρασχεῖται. Quæ Cornario suspecta videntur, imo potius corrupta. Cum enim Plinius videatur Dioscoridis verba transtulisse. Hic & sanguinem sistit vulneribus instillatus, & collectiones illitus. Morbum quoque regium cum melle sanat ore illito & lingua, videtur legisse in Dioscoride, ὠφελεῖ καὶ τὸς ἰσχυροῦς μετὰ μέλιτος, διαχρισμῶν τὸ ῥευματισμὸς, καὶ τῆς γλώττης. Idest, Prodest & regio morbo correptis, si cum melle oblinantur ex ipso os & lingua, vt vox ῥευματισμὸς ascititia sit, & παρασχεῖται ex præcedente versu repetita. Sed de eiusdem viribus paulò aliter Galenus. Lichen qui in petris nascitur, est veluti muscus quidam, sed rectè ex plantarum genere censerì potest. Sic autem nominatus videtur, quòd Lichenas seu impetigines curet. Extergentem ac modicè refrigerantem facultatem habet, vtramque verò, abstergentem quidem atque resiccantem à petra obtinet, refrigerantem verò ab humore aqueo: nascitur enim in humidis & grauitè olentibus saxis. Porrò quòd ex talibus substantiis componitur, aduersum esse inflammationi nihil mirum est. Cæterùm an sanguinis profuua sistat, vt refert Dioscorides, id neutricam dicere queo.

Li. 7. simpl.

GRAT

GRATIOLA, Matth.

CAP. LXIX.

RECENTIORVM Gratiola, quò nomine apud veteres appellaretur, adhuc incertum est. Vocatur etiam nunc Gratia Dei, Gallicè *Grâce de Dieu*, Italicè *Stanca cauallo*, quòd equi eius pabulo mirè defatigentur, Papauer spumeum Dioscoridis Anguillaræ. Herba est humilis dodrantalem altitudinem vix excedens: caulibus quadrangularibus, foliis hyssopi, latioribus & longioribus. Florem fert in purpura albicantem, inter folia erumpentem quæ caulem ambiunt: radix summo spargitur cespitate. Tota herba amari & ingratisimi gustus, quadamtenus adstringens. Tam recens quàm ficca sumpta vim habet vehementer purgandi, tam supernè, quàm infernè, bilem pituitamque trahit. Vulneribus celeriter medetur trita & imposita. Nascitur in locis humidis, præcipuè in pratis vliginosis.

Nomina
Dod. lib. 3.
cap. 42.
Matth. in
ca. 26. lib. 3.

Forma.

Vires.

Locus.

SCROPHULARIA Maior, Matth.

CAP. LXX.

ARADICE strumosa & effectu Scrophularia maior dicitur, & Millemorbia, Castrangula, ferraria, ficaria, Gallis *Grande Scrofulaire*, Germanis *Braunwurtz*. Galeopsis Fuchsi, Cordi & Dodonæi. Caulem emittit quadratum, nigricantem, cauum: folia longiuscula, lata, in ambitu crenata, betonicæ similia: flores in caulium verticibus tenues, purpurascens, cauos: semen minutum in globulis: radicem magnam, albam, solidam, tuberculis seu strumis asperam. In scrobium marginibus, in riguis & vliginosis locis nascitur, aliquando in siluis & nemoribus vdis, vmbrosis, montosis. Vlcerebus strumosis, cauernosis, carcinomatosis atque depascentibus summo perè vtilis. Præterea tuberculis ab humore frigido concretis, aut scirris carcinomata minantibus opitulatur. Strumas & hæmorrhoidas sanat. Radix Autumno effoditur, purgata tunditur cum recenti butyro, operculatoq; fictili in vliginoso loco reponitur, relinquaturq; quindecim dies. Deinde lento igne butyrum id liquefit, & percolatum asseguatur, quo supradicti morbi vtilissimè illinuntur. Quidam herbam Chryssipeam Plinij esse putant quæ cum ficis strumis medetur. Scrophularia minor supra descripta est, cap. 33.

Nomina

Forma.

Locus.

Pena in
Aduers.
Vires.

Nomina

VAE Græcè dicitur *ἔρινος*, Latine etiam Erinus, Plinio Erineos, sic dicta ob lacteum succum quo plurimo turget. Est enim Erinus siue Erineos Latine Caprificus, ficus præcox lacte turgens primo aut exacto iam vere, quam secutus gentilitatem Plinius proximè caprificum de ea subiunxit, quæ mox dicemus. Sunt qui Ocimum aquaticum vocant, Gallicè *Basilic d'eau*. Galenus non Erinum, sed Echinum vocat, & ita de ea scribit, vt non de alia quàm de Erino Dioscoridis egisse videatur. Erinus, inquit Dioscorides, nascitur apud fontes & fluuios, foliis ocimi, sed minoribus, parte summa diuisis, surculis quinis, senisve dodratalibus: flore candido, semine nigro & acerbo: folia & caules lacteo succo turgent. Quæ tamen postrema aliter in vulgari codicibus Græcis leguntur. *ὄπις ἢ μετ' ὅς ἐστι δ' ἡ γυλὸς, τὸ τὸ πῶς ἔλαθ*, idest, caulis & folia succo referta sunt. Sed priorem lectionem magis probandam esse declarant, tum nominis etymum à nobis iam redditum, tum Plinius, qui de Erino partim ex Diocle, partim ex Nicandro, partim ex Dioscoride hæc transcripsit. Herba quam Græci Erineon vocant, reddenda est in hoc loco propter gentilitatem. Palmum alta est, cauliculis quinis ferè, ocimi similitudine: flos candidus, semen nigrum, paruum. Tritum cum melle Attico oculorū epiphoris medetur: manat lacte multo & dulci, quæ postrema verba minimè apud Dioscoridem leguntur. Herba utilis aurium dolori nitri exiguo addito: folia resistunt venenis. Quæ vulgarium Plinij codicum lectio est, veteris autem melior, & magis cum Dioscoride consentiens. Tritum cum melle Attico oculorum epiphoris medetur, duabus drachmis cum cyathis mellis Attici quatuor. Cūmulatum decerpta manat lacte multo & dulci: herba perquam utilis aurium dolore, &c. Pro Erino plantam cuius effigies hio expressa est representauit Matthiolus. Dalechampius aliam exhibet, quam prope Lugdunum collegit in riuo subterfluente extremos suburbium versus pontis fornices, quo Rhodanus

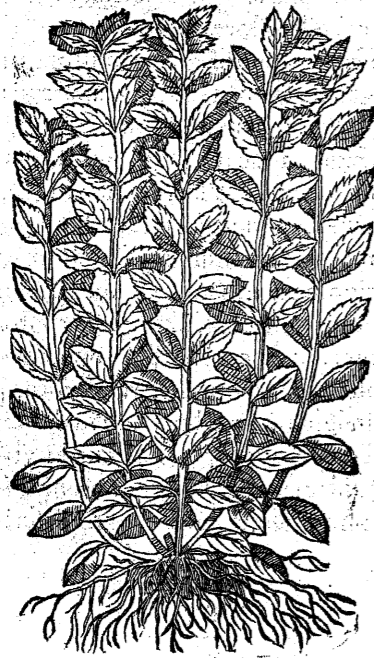
Li. 6. simpl.

Locus, Lib. 4. c. 27. Forma.

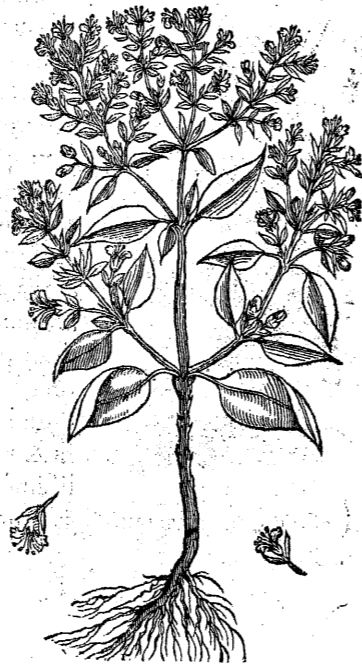
Lib. 23. c. 7.

Ca. 27. li. 4. Dioscor. 4. edit.

ERINVS, Matthioli.

ERINVS, Dalechampij.

iungitur

iungitur, radice in multas fibras diuisa, caulibus multis, palmum altis, angulosis, furculosis, cum franguntur lacte manantibus, gustu valde acerbis, cana lanugine prope verticem obductis: foliis ocimi, minoribus tamen quàm in primo genere, quod ocimum citratum Serapio vocat, in ambitu minimè incisis, nec crenatis, iuxta caulium fastigia *κατὰ τὴν ἀνωθεν μερῶν ἐπερχομένη*, inquit Dioscorides, in longum & angustum veluti fisis penè instar pinastri. Semen Erini, auctore Dioscoride, drachmis duabus in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure & nitro instillatus, aurium dolores sedat. Similiter Galenus echini herbae semen acerbum esse ait, ac proinde repellentis ac exsiccatoriae facultatis esse: eoque vtendum ad oculorum & aurium fluxiones.

Lib. 4. c. 27. Vires.

Li. 6. simpl.

PIMPINELLA, CAP. LXXII.

ETERIBVS indictæ existimantur Pimpinellæ nominatæ à recentioribus, & Bipinellæ, à foliorum binis ordinibus pennatim siue plumatim digestis: Vocantur etiam Bipinellæ & Pampinellæ. Duo notantur eius genera: maior, quæ & Sanguisorba maior, siue siluestris, Gallicè *Pimpinelle sauvage*: minor, quæ & Sanguisorba minor, Solbastrella, & hortensis, *Pimpinelle cultiuée*. Alij contra hortensem maiorem cultu fieri arbitrantur. Illa caulibus est longis, rotundis, duos tresve pedes altis, in quibus folia longiuscula, crenata, in pediculis longis ex aduerso sita, alarum modo expansa: in summis caulibus capitula sunt rotunda, ex quibus flosculi ex fusco rubefcentes, deinde semen triangulare: radix longa, crassa. Herbidis & montosis lubens oritur, pratibus etiã & pascuis. Pimpinella minor, siue hortensis superiori prorsus similis est, nisi quòd omnibus suis partibus minor, & gratiore tum sapore, tum odore. Cauliculi eius sunt teneri & molles, pedem alti, aut paulò altiores, rubelli, teneriuscula lanugine villosi: folia superiori similia, multò minora, auersa parte quadamtenus carulea,

Nomina

Genera.

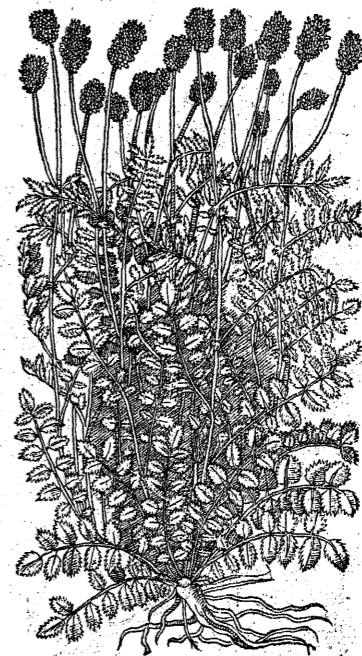
Forma. Dod. lib. 1. cap. 94.

Locus. Forma.

PIMPINELLA, Siue Sanguisorba maior, Matth.

PIMPINELLA Minor, Matthioli.

YY 4

PIMPINELLA, Sive Sanguisorba maior, Fuchsij.

Locus. Vires & Temper.

aduersa viridia: flores non fusci sed purpurei, luteis capillamentis ex medio dependentibus: radix item similis, sed multò minor. In hortis prouenit. Pimpinella tertio gradu siccat, secundo refrigerat, adstringitque. Eius decoctum dysenteriam sanat, muliebri profluuium & quoslibet sanguinis & alui fluxus cohibet, biliosas vomitiones reprimat. Idem præstat herba & feminis puluis in aqua chalybata potus. Herba ipsa vulneribus & vlceribus medetur, misceturque vnguentis quæ tum ad capitis vulnera, tum carcinomata parantur. Sunt qui contagiosis pestilentibusque febribus maximè commendent, vt cuius succo abigantur huiusmodi febres. Vino mersa gratiam conciliat sapore & odore aromatico & vinoso, quodammodo melonis, nec minùs in acetariis experita, vtilissima visceribus, hepatis, cordi, & præsertim spiritibus. E Pimpinellæ radicibus grana quædam colligi notum est, tingendis rubro colore sericeis vestibus exquisitissima.

GALIVM,

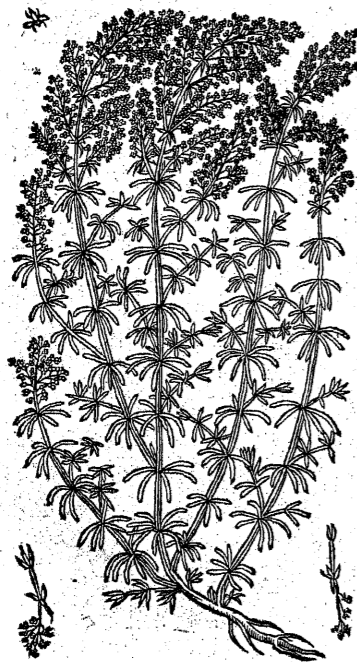
CAP. LXXIII.

Nomina Lib. 4. c. 91. Ibidem. Forma.

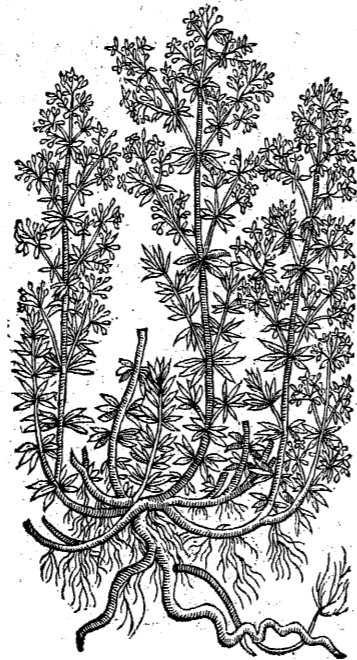

RAECI γάλιον, Latini similiter Galium vocant, Galli Petit muguet, Germani Vualsttrao. Dicitur autem teste Dioscoride γάλιον, ἀπὸ τῆς γάλας αἰμαίνουσαν ἀπὸ τοῦ αἵματος αἰμαίνω, id est, quòd in coagulando lacte coaguli vicem impleat. Ramulum foliumque habet, eodem auctore, Aparine simil-

GALIVM Luteum, Matth.

Mollugo, Galium album quorundam.

limum

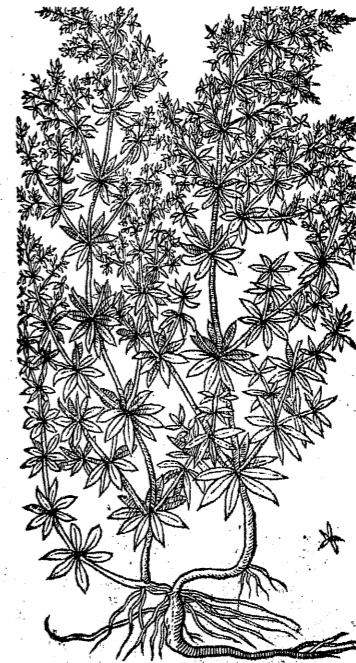
limum, rectum, florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Nascitur in palustribus. Quæ omnia huic nostræ plantæ conueniunt, cauliculos enim profert tenues, rotundos, læues, circa quos folia angusta, stellatim disposita. Denique aparine simile est, minus tamen & teneriusculum, nec vilo modo asperum, at vbique læue, & odore suaui: flores in summis caulibus racemosi: radix tenera & fibrata. Huius altera reperitur differentia, floribus candidis, ob id Galium album nuncupata, quibusdam Mollugo vulgatio Herbariorum, caulibus multis, angulosis, geniculatis, viticulosis, cubitum & sesquicubitum longis, humi sparsis, in quibus folia læuia, & Maio mense flosculi candidi, copiosi, Aparines minores: radix lignosior, fibrata cinerea. Huic Galio albo tota sui parte similis est altera

Locus.

Pet. Penã in Ad.

MOLLVGO vulgatio herbariorum.

MOLLVGO Altera montana, Dodonai.

Mollugo montana Dodonæi, præterquàm complurium florum exilium speciosa factura, in caule cubitali & bicubitali surrecto, folia molliora. Radix nigricat. In collibus incultis, asperis & montosis nascuntur. Flos, iuxta Dioscorides, igni ambustis illinitur, & sanguinis profluua sistit. Cerato rosaceo galium admiscetur, insolatum vsque dum albescat, & sic lassitudines reficit, radix venerem concitat. Galenus, Galium nomen inde sortitum est, quòd lac coagulet. Simile autem est aparinè, facultatem obtinens exsiccatoriã & subacrem: flos eius sanguinis profluuii competere videtur, & combustis mederi. Est autem boni odoris, & coloris lutei.

Lib. 4. c. 91.

Vires.

Lib. 6. sim.

Nomina

Dod. c. 36.
lib. 5.

Forma.

Locus.

Vires.

Lib. 5. c. 22,
cap. 276.

Forma.

Vires.

Druidibus celebratam. Tragus Sium non odoratum vocat: fruticosus est ramulis, teneris, carnosus, rotundis, foliis leuiter in ambitu crenatis, carnosus, nigricantibus: summis caulibus & ramulis copiosa florum cæruleorum anagallidis similibus congerie stipatis: radix albicat, multis diffusa fibris. Tota herba gustu est acriore nasturtij, inquit Pena, odore non ingrato. Quare calida est, & ad calculum & vrinæ diffi-

ANAGALLIS Aquatica,
Dodonai.

ANAGALLIS Aquatica
altera, Lobellij.

cultatam

RAPHANVS siue radícula palustris, Gallicè *Reifort d'eau*, hortensi Raphano foliis similis est, minoribus tamen, & magis incisis, caulis est pedem altus, nonnumquam altior, in quo flores copiosi lutei, deinde siliquula in quibus semen minutum: radix digiti crassitudine, gustu recentis Raphani acriore. Circa scrobes & in pigris aquis, ac fluentis prouenit. Acrior est hortensi, & iisdem viribus, sed vehementioribus, maxime ad ciendas vrinas.

ANAGALLIS AQUATICA,
CAP. LXXV.

RECENTIORES herbarij Anagallidæ aquaticam hanc vocant, vt cuius folia & vires non parum imitetur, nec non natales eodem sectetur, siue *Berabungam* nomine Germanico, quo *Bachpunghe* appellatur. Dodonæus non rectè *Cepæam*, Fuchsius *Sium*. Quidam *Samolum* Plinij esse volunt, herbam in aquosis nascentem, multum à

cultatam perutilis. Experimento cognitum illam tritam & brachiorum carpis admotam, oculorum inflammationes sedare, ac epiphoras mirificè sistere. Locus vdis vt scrobium & stagnorum marginibus gaudet. Aliquando in ipsa riuulorum aqua reperitur. Ad Germaniæ maritimæ indigenam morbum, quem Scorbutum appellant, vtilis est, eodem quo nasturtium aquaticum sumpta modo. Scribit Tragus cum aceto & butyro tostam, & calidam impositam, ac subinde renouatam tumoribus quibusuis & sacris ignibus prodesse: apud veterinarios magno esse in vsu in discutiendis tumoribus & sananda equorum scabie, aliisque id genus affectibus: acetariis commanducatam calculos rumpere, vrinas ciere, foetus mortuos & menses pellere. Lobellius Anagallidem aquaticam alteram pinxit, fortassè *Sium* non odoratum alterum Tragi, folio pulegij regalis. Vdorum, fontium, fluentorumque amantior hæc, sed rarior: cuius folia Valerianæ minimæ æmula sunt, & eiusdem coloris: cauliculus dodrantalis, summo diuisus, è pusilla filamentis compacta radice, flosculi albi & pericarpia Anagallidis, sed exiliora multò, per maturitatem ferruginea. Secus ripas & margines riuulorum Austruyel paguli, altero ab vrbe Antuerpiana lapide, occurrit. Hæc Lobellius.

COTYLEDON AQUATICA, CAP. LXXVI.

QUEAM quæ huic est cum Cotyledone siue vero vmbilico veneris similitudinem, & ob natales, herbarij Cotyledonem aquaticam nominarunt. Officinæ Vmbilicum veneris & Scatum cœli, quamquam vmbilicus veneris non sit, nec eius loco vtendum, fibras exiguas, multas, cauliculosque teneros, reptantes, & per humum sparfos habet: folia circinato ambitu leuiter inciso, obtusa incisura, stellato medio cœtro, parum depresso, pediculis subtus ei adfixis, vmbelicum verum imitantia, sed minora, teneriora, magis nigricantia: flosculi candidi, penduli subter folia. Iulio floret. Gustus acris & linguam vellicans calidam esse demonstrat. Quare non sine magno errore pharmacopœi quidam Cotyledonis penuria vngueto populeo indunt. Sunt quibus hæc Callitriche Plinij videtur esse, fit & ex Callitriche sternutamentum, inquit, folia sunt lenticulæ similia, caules iuncis tenuissimis, radice minima. Nascitur in opacis & hu-

Nomina
Dod. lib. 1.
cap. 25.
Per. Pe. in
Ad.

COTYLEDON, Aquatica.

midis, gustatu feruens. Alij Callitrichè potius esse volunt herbam descriptam cap. 17. de qua supra tractauimus. In regionibus septentrionalibus frequens admodum riguis depressisq; pratorum couallibus & scrobibus, vbi torpuerunt per hyemem resides aquæ. Gustu acris est.

Lib. 25. c. 17.

Locus.

SIVM, CAP. LXXVII.

QUOD Græcis σίον, Latinis Sium & Lauer dicitur, Mauritanis *Rorcathalmi*, & *Inhamehauella*, seu *Hamehauella*, Italis *Gorgalestro*, Germanis *Vusser eppfich*, id est, Apium palustre, Hispanis *Rabacas*, Gallis *Berle*. Sium autè nomen sibi adsciuit ἐμὸν τὸ σίον, id est, à concutiendo, quia quatitur, vacillandoque perpetuo succutitur præterlabentibus vdis, atque semper alluentibus. Vnde etiam Laueris nomen Latinis, nisi quis malit ab vrinis calculisq; ciendis & excutiendis dictum. Sium, vt tradit Diosco. in aquis inuenitur, frutice pingui, recto,

Nomina

Lib. 2. c. 124

Forma.

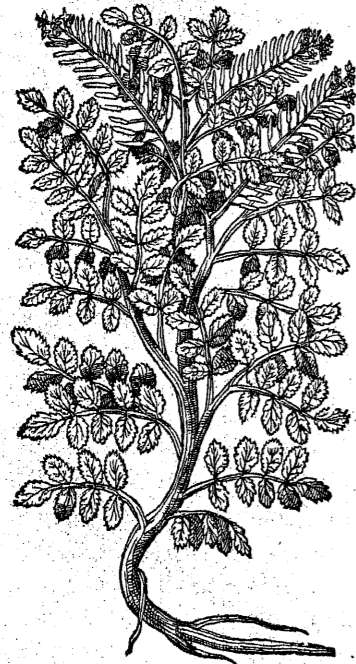
recto,

recto, foliis latis, olusatro similibus, sed minoribus & odoratis. Sium verò Crateuæ, vt idem Diosco. refert, herba est fruticosa, exigua, multa folia habens, rotunda, maiora quàm menthæ, nigra, & ad erucam accedentia. Matthiolus id verum Sium esse arbitratur quod hîc exhibemus, quòd nullis prorsus notis à Dioscoridis Sio

SIVM VERVM,
Matthioli.

SIVM Vulgare,
Matthioli.

dissideat. Prouenit, inquit Lobellius, in riguis & riuulis vbi cardamine, foliis ad nasturtium hortense & cardaminen accedentibus. Cauliculi pedales & interdum cubitales: flores albi & cornicula Sij Crateuæ, gustanti acria, frequens hæc Taurinis Pedemóranis in collium & montium riuulis. Dioscoridis sium esse Gallorum *Berle*, quam herbarij pastinacam aquaticam vocant ab odore & foliorum effigie, perspicuum est ex descriptione, eique sententiæ plerique omnes adstipulantur. At tamen Fuchsius hanc nomine eleoselini seu apij palustris depinxit. Dodonæus in stirpium historia Sium Crateuæ maius facit plantam hîc pictâ: sed perperâ, cum non Crateuæ, sed Dioscoridis sit verum Sium. Id quod & agnouit in Historia Aquatil. vbi multò accuratius depinxit & descripsit hoc modo. Sium longis, tricubitalibus aut amplioribus, crassis, striatis & inanibus assurgit caulibus, qui superius attenuati in alas diuiduntur: folia in eis oblonga, ex pluribus aliis composita, quorum singula, pinguis, glabra & per ambitum ferræ modo incisa, particularibus hippofelini foliis minora:

SIVM Crateuæ, maius
Dodonæi.

flores

flores in umbellandidi. Radices tenues, nigrae & capillatae veluti fibræ sunt, quæ non modò subst, sed & caulium geniculis adnascuntur, iis quibus aquis conduntur, aut limo insuntur partibus. Apio aut etiam Hippofelino tota herba odoratior est, petrolei gò dicti ferè odore. Nascitur in perennibus riuulis, rariùs in refedibus aquis. Iù & Augusto floret. Idem Dodonæus in Historia stirpium Sium siue Laueri minus nxit, sed in Histo. Aquatilium multò feliciùs. Sio, inquit, siue Laueri odore & ultate proximum est, alterum quoddam veluti Sij genus, multò tamen & minus enuius. Cauliculi sunt tenues, rotundi, læues, obscurè geniculati, inanes, iuncis odammodo similes, ex quibus tenues oriuntur, & inanes quoq; pediculi siue cost, in quibus parua aliquot & angusta foliola, flores in exiguis umbellis, scabiosangustioribus & minoribus, candidi, simul compressi exeunt: semen aniso maius candidum, superiori parte latius. Radices tenuissimæ & nigrae fibræ sunt, caulis inferius adherentes: emittit verò & ex imo caulis, fibras oblique serpentes, quæ alicubi terræ aut limo hærentes, radices faciunt, & cauliculos promunt, seipsamoc modo multiplicante stirpe, quæ tamè & semine feri potest. Lobellius Oenanen aquaticam vocat. Reperitur in perennibus riuulis, aut aliis aquis frequentius sæpissimè vbi Sium gignitur: non rarò etiam in palustribus & riguis, iuxta riuul & fossas: crescit etiam in hortis aut alibi, loco non perinde humido satum, quo ament minus attollitur & breuius est, foliaque habet terræ proxima, carefolio silia, sed tenuiora: reliqua verò, vt eius quod in aquis exit: radices autem crassas, ruis siluestribus napsimiles, verum minores ac breuiores, à quibus & transuæ quædam serpentes exeunt fibræ, quibus seipsum multiplicat. Ita non rarò in alim locum translata, stirpes, formam effigiemq; aliqua parte commutant, floret æuis temporibus: Augusto semen in hortis quidem ad maturitatem peruenit. Matthiolus huius generis illud, quod in hortis aut alibi loco non palustri natum, formam commutauit, inter cœnanthes à se depictas quartam fecit, ab cœnanthæ tamen ultum differentem Dodonæi sententia. Quidam minus illud

PHELLANDRIVM,
Plin.

Sium Dodonæi Silaum esse putant à Plinio memoratum, cap. 3. lib. 26. nascetem in glareosis & perennibus riuis, cubitalem, apij similitudine, qui vt olusatrum magna vtilitate vesicæ coquitur. Est & tertium Sio odore & facultate cognatum genus ab eodem Dodonæo positum, Cicutaria palustris Lobellio. Caulem habet crassum, inanem, geniculatum, supra aquas bicubitalem aut longiorem, in multas alas diuisum, primum viridem, deinde cum semen maturum esse cœperit, in luteum languescens, folia hortensis apij, tenuiora: flores in umbellis non magnis parui sunt & candidi: semen odoratum, subnigricans, aniso maius: radices fibratae sunt, veluti sij nigrae, ad inferiorem caulis partem geniculis ipsis adherentes. Exit iisdem ac similibus quibus sium locis, & simul cum eo sæpè reperitur. Aestate floret, Augusto semen maturum est. Plinij Phellandrium videtur esse, quod scribit nasci in palustribus, folio apij, cuius semen bibitur propter calculos & vesicæ incommoda. Alij apium siluestre Dodonæi Phellandrium esse putauerunt, alij Angelicam minorem.

Sium

Cap. 45

Lib. 26. c. 12

Lib. 5. c. 46

Sium Alterum *Eruca* folio.

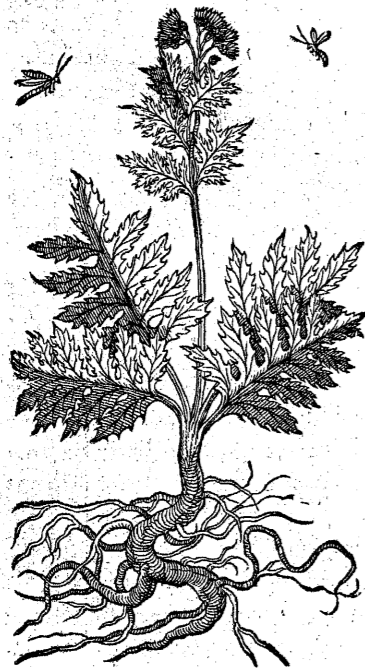
Sium Crataeæ erucæ folio quidam non abs re Barbaream vulgò dictam esse existimant, fruticosam, paucis foliis, rotundis, nigris, maioribus quàm menthæ, erucæ penè similibus, de qua diximus in Horto, cap. De Eruca. Pena & Lobellius id *Sium* Erucæ folium arbitratur esse *Sifymbrium* aquaticum Matthioli, *Nasturtium* aquaticum Tragi & herbariorum, Gallorum *Cresson d'eau*. De quo in horto diximus. Huc referenda alia non absimilis planta, à Lobellio picta, & descripta his ferè verbis. In stagnantibus & vdis scrobibus & lacustribus ponè novam urbem Antuerpianam oritur, iuxta Scaldæ amœnissima fluente. Radix innumeris implexa gracilibus & tortilibus fibris pullis glebæ limosæ inseritur, è qua cubitales & ternum cubitorum caules cicutæ assurgunt, folia laueris Dioscoridis, ambitu serrata, speciosa, flos in umbellis è luteo viridi pallefcens, semen apio hortensi ferè par, quod gustu ad cuminum, daucum creticum, & citrei mali corticem accedere, & plusculum caloris habere videtur. Sij verò fa-

cultates hæc tradit Dioscorides. Eius folia cruda coctaque si edantur, calculos confringunt & expellunt. Urinas item mouent, foetus & menses ducunt. Et Galenus, *Sium*, inquit, quantum gustu odoratum est, tantum etiam calfacientis facultatis est particeps. Sed & digerit, & urinas mouet, & calculos renu frangit, & menses euocat.

ERISITHALES,

CAP. LXXVIII.

Lib. 26. c. 13.

ERISITHALES, vt scribit Plinius, est flore luteo, foliis acanthi, bibitur ex vino. Huic breui historię non incite aptari potest planta hic depicta, radice longa, crassa, contorta, furculosa, foliis ex ea multis, pedem ferè altis acantho similibus, sed non nihil per latera pungentibus: caule sesquicubitali, striato, foliis paucis, minoribus & breuioribus comante: flore aureo in capitulis oblongis, qui in pappos tandem dilabitur. In aquis semper, maxime pratis riguis reperitur.

EPIMEDIUM, CAP. LXXIX.

EΠΙΜΗΔΙΟΝ Græcis, & Latinis Epimedium dicitur. Caulis est non magnus, inquit Dioscorides, hederæ foliis denis aut duodenis, neque florem, neque fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Nascitur in humidis. Plinius hæc ex Dioscoride descripsisse videtur Epimediū, inquit, caulis est nõ magnus, sed hederæ foliis denis aut

Nomen.
Forma.
Lib. 4. c. 19.

Lib. 27. c. 9.

EPIMEDIUM, Dodonæi.

aut duodenis, nunquam florens, radice tenui, nigra, graui odore. Nascitur in humidis. Quoniam hæc sit planta difficile est admodum statuere. Matthioli ignotam sibi facetur, eumque reprehendit, qui Epimedium eam plantam esse censet, quæ à triquetra foliorum figura à recentioribus Herba trinitatis appellatur. Pena raram quandam & nuspiam à se præterquam in Italia visam plantam pro Epimedio pinxit & descripsit, suffragante etiam Itolorum Herbariorum iudicio, Lobellius Epimedium Anguillaræ vocat. Dodonæus integram plantam representauit, atque his ferè verbis delineauit, folia eius ampla, numerosa, & creberrimè ter trina, rarò plura, ab vno terete tenuique dependunt pediculo, sunt autem ea hederæ foliorum figura, lata, acuminata, duriuscula, & per ambitum veluti serrata. Assurgit inter hæc tenellus & teres dodrantalis cauliculus, valde elegantes ferens flosculos, forma quadrangulares: quorum margines rubent, interiora lutea, medij verò videntur apices: rubet & exterior ac auersa parte

flosculus, sed discurrentibus rectis candidisque striis variegatus. Radix multas in obliquum propagines emittit, inferius fibrosa. Legitimum esse Dioscoridis Epimedium non est facile affirmare, id enim scribit neque florem neque fructum ferre: nisi dicamus huic idem vsuuenire quod Bechio, Dictamno, Onosmati, fortassè & Cynoglossò, quibus florem, caulem, fructum demunt, cum tamen iis ornentur. Hodie in Belgicis hortis viret. Scribit Diosco. Epimediij folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, non sinere mammas incrementum: radicem conceptum adimere, folia trita quinque drachmis, post menstruas purgationes, quinque diebus in vino potu, præstare mulieribus ne concipiant. Eadem ferè Plinius, Huic, inquit, spissandi refrigerandisque natura, sceminis cauenda, folia in vino trita virginum mammas cohibent. Quibus assentitur Galenus, Epimediij vis, inquit, est moderatè refrigeratoria cum aqua humiditate: quare nullam habet insignem qualitatem, mammas cataplasmate impositum retas seruare potest. Aiunt epotum concipiendi spem adimere.

Lib. 6. sim.

FINIS PRIMÆ PARTIS.